This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google books

https://books.google.com

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google books

https://books.google.com

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

TH 50/4

SANCTI BONAVENTURÆ

S.R.E. EPISCOPI CARD. ALBANENSIS

OPERA OMNIA

TOMUS QUARTUS.

Digitized by Google

Digitized by Google

SANCTI BONAVENTURÆ
EX ORDINE MINORUM
S.R.E. EPISCOPI CARD. ALBANENSIS
EXIMII ECCLESIÆ DOCTORIS

OPERA

SIXTI V. PONT. MAX.
JUSSU DILIGENTISSIME EMENDATA,
Et in hac nova Editione tres in Partes tributa;
quarum una Certa; altera Dubia;
Suppoſititia tertia complectitur.

ACCEDIT

Sancti Doctoris Vita, una cum Diatriba Hiſtorico-Chronologico-Critica in Opera ejuſdem.

TOMUS QUARTUS.

TH

VENETIIS CIƆ IƆ CC LIV.
Ex Typographia Joan. Baptistæ Albritii Hier. F.
SUPERIORUM PERMISSU.

Digitized by Google

Digitized by Google

S. BONAVENTURÆ
S. R. E. CARDINALIS,
EPISCOPI ALBANENSIS,
EXIMII ECCLESIÆ DOCTORIS
IN LIBRUM QUARTUM SENTENTIARUM.
PROOEMIUM.

Eccli. 38.

A UNGUENTARIUS *faciet pigmenta ſuavitatis, & unctiones conficiet ſanitatis.* Verbum iſtud ſcribitur in Eccleſiaſtico: in quo diligentius conſiderato, explicatur, & commendatur materia quarti Libri Sententiarum ad noſtram eruditionem, & Exercitationem. Explicat autem ſub duplici tropo, ſive metaphora, ſcilicet pigmentorum ſuavitatis, & unctionum ſanitatis. Ex quibus datur nobis intelligi, quod medicamenta ſacramentalia & ſunt ſuavia, & ſunt ſalubria, & in hoc eſt tam medicamenti, quam medici laus perfecta. Nihil enim ultra quærit ægrotus in medicina, quam quod habeat ſuavitatem in uſu, & efficaciam in effectu, & qui hujuſmodi tribuit medicinam, medicus eſt perfectus, ſecundum illud poeticum:

Omne tulit punctum, qui miſcuit utile dulci.

Sunt ergo medicamenta ſacramentalia pigmenta odorifera, & unguenta ſalutifera. Sed unguenta ſalutifera ſunt reſpectu ægroti curandi, pigmenta odorifera reſpectu Dei placandi: & B hæc contra duo quæ facit culpa: Deum enim offendit, & naturam lædit: & offendendo Deum, hominem gratia expoliat: & lædendo naturam, vulnerat naturalia. Sacramenta ergo ſunt medicamenta perfecta, quoniam Deum ſua ſuavitate placant, & placando faciunt propitium, & impetrant gratiam, & veſtiunt hominem expoliatum & hominem infirmum ſua curant virtute, & ſic reparant naturalia: & ſic ho-

Horat in Arte poetica, poſt medium.

Luc. 10. homo deſcedens ab Hieruſalem in Hierico expoliatus, & vulneratus re-induitur, & curatur a Samaritano, ſcilicet Chriſto Domino, in cujus perſona nunc dicitur: *Unguentarius faciet pigmenta ſuavitatis*, id eſt, inſtituet ſacramenta redolentia ad placandam majeſtatem divinam. *Faciet*, futurum dicit, loquens in tempore legis Moſaicæ pro tempore legis gratiæ. Etſi enim in illo fuiſſe dicantur pigmenta, & ſacrificia Deo redolentia, non tamen erant Deum placantia. Præ-*Exod. 30.* cepit namque Dominus Moyſi in Exodo, ut faceret thymiama compoſitum opere pigmentarii. Facies thymiama, inquit, &c. Præceperat Aaron, ut offerret illud ponens ſuper altare contra velum. Et poſt ſubdit: Et uret ſuper illud Aaron incenſum mane ſuave fragrans, & ad veſperum uret thymiama. Et in omni oblatione fere dicitur in Levitico: In odo-*Levit. 6.* rem ſuaviſſimum Domino. Sed odor ille non placabat Dominum propter vacuitatem oblatorum, ſicut dicit A-*Hebr. 10.* poſtolus ad Hebræos: Umbram habens lex futurorum bonorum, &c. Non placabat etiam propter immun-*Iſai. 1.* ditiam offerentium, ſicut in Iſaja dicitur: Ne offeratis ultra ſacrificium fruſtra: incenſum abominatio eſt mihi. Et ratio ſubjungitur poſt; Manus veſtræ ſanguine plenæ ſunt. Ad hoc ergo quod aliquis faceret pigmenta redolentia, neceſſe erat quod nulla in eo eſſet immunditia, & quod plenus eſſet veri odoris fragrantia. Sed nullus talis poterat inveniri, nec ab homine generari propter immunditiam generantis: & ideo neceſſe fuit, quod Dominus ipſe virtute ſua corpus ei aptaret, ſecundum illud Pſalmi, quod aſſumit Apoſtolus ad He-*Pſal. 39.* bræos, loquens de Chriſto ingredien-*Hebr. 10.* te mundum, dicens: Hoſtiam, & oblationem noluiſti, corpus autem aptaſti mihi: Holocauſta pro peccato *Anſelm. de Concep. Virg. c. 18.* non tibi placuerunt, tunc dixi: Ecce venio. Bene dicit, aptaſti, quia *Geneſ. 27.* mundus dominus mundificans virginem ea puritate, qua major ſub Deo nequit intelligi, aptavit corpus ei,

A ut eſſet vas munditiæ, contentivum omnis fragrantiæ: quod præſentiens patriarcha Jacob, dixit: Ecce odor filii mei ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. Hic ergo erat perfectus pigmentarius, quia non aliunde mendicabat odorem, ſed ipſe in ſe redolebat: & ut odor iſte, quo plenus erat, ad alios derivaretur, obtulit ſemetipſum Deo, & Patri pro omnibus, ſecundum illud: Dilexit nos & tradidit ſemetipſum oblationem, & hoſtiam Deo in odorem ſuavitatis. Tunc fractum eſt alabaſtrum, & *Epheſ. 5.* domus repleta eſt ex odore unguenti. *Joan. 12.* Tunc de hac plenitudine accepimus *Joan. 1.* omnes, dum non ſolum placatur Deus

B ex ipſa paſſione, immo etiam in memorialibus paſſionis. Et non tantum paſſio fit pigmentum ſuavitatis, immo etiam memorialia, utpote ſacramenta, ſecundum illud: Memoria Joſiæ in compoſitione odoris facta opus pigmentarii: ut per Joſiam intelliga-*Eccli. 49.* mus Chriſtum paſſum: Joſias enim interpretatur, ubi eſt incendium Domini, vel in quo eſt ſacrificium. Memorialia vero ſunt ſacramenta paſſionem præteritam ſignificantia. His memorialibus abundat, & impleta eſt domus Eccleſiæ militantis: & ideo impleta eſt ex odore unguenti, ſecundum quod dicit Spiritus Sanctus in Canticis: Odor unguentorum tuo-*Cant. 1.*

C rum ſuper omnia aromata. *Unguentarius* igitur *faciet pigmenta ſuavitatis*, ſcilicet Deum placantia: *conficiet nihilominus unctione ſanitatis*, id eſt, ſacramenta morbum curantia. Erant quippe in lege figuræ unctiones, ſed non erant ſanativæ, quia morbus erat lethalis, & unctio erat ſuperficialis. Unde Apoſtolus dicit ad Hebræos, *Hebr. 9.* quod non poterant medicamenta legalia juxta conſcientiam perfectum facere ſervientem ſolummodo in cibis, & potibus, & variis baptiſmatibus, & juſtificationibus carnis. Quia ergo ungebant carnem: & vulnus lethale erat in mente: ideo non poterant curari: unde ad Hebræos: Im-*Hebr. 9.* poſſibile eſt ſanguine taurorum, & *Iſai 1.* hircorum auferri peccata. Ideo clama-

mabat Iſaias & dicebat: Vulnus, & livor, & plaga tumens non eſt circumligata, nec curata medicamine, neque fota oleo. Hoc dicit quantum ad triplex genus peccati, quo homo infirmabatur. Per vulnus intelligitur originale, per livorem, veniale, per plagam tumentem mortale. Et ideo præmittit: Omne caput languidum, &c. Ad hoc ergo quod aliquis faceret unguenta ſuavitatis, neceſſarium erat quod afferet unctionem ſpiritualem, & virtutem vitalem: hic autem fuit Chriſtus Dominus, qui vere Chriſtus fuit, quia unctus ſecundum quod dicit Iſajas: *Iſa 61.* Spiritus Domini ſuper me, eo quod unxerit me, ad annunciandum manſuetis terræ, &c. Et quod hoc intelligatur de Chriſto, ipſemet perhibet ſibi teſtimonium in Luca: *Luc. 4.* ubi poſtquam legit hoc verbum, dixit: Hodie impleta eſt hæc ſcriptura in auribus veſtris. Hic potuit unctionem conficere ſanativam *Act. 10.* ſecundum quod in actibus dicit de ipſo beatus Petrus: Unxit eum Deus Spiritu ſancto, & virtute, qui pertranſiit benefaciendo, & ſanando omnes oppreſſos a diabolo, quoniam Deus erat in illo. Unxit eum Spiritu ſancto, & ideo attulit unctionem ſpiritualem, & virtutem: & ita habuit virtutem vitalem, quoniam Deus erat in illo per unctionem, quoniam ipſe erat Deus: & ita vitam habebat in ſemetipſo, ſecundum illud: *Joan. 5.* Sicut pater habet vitam in ſemetipſo, ſic dedit & filio vitam habere in ſemetipſo. Et quia in ſe vitam habebat, mortuos vivificare poterat: & ideo fecit unguenta curantia a morbo lethali: dum enim mortalitatem noſtram univit vitæ, & ille qui vita erat, mortuus eſt, facta eſt confectio in

A qua, & per quam mortuus revivificitur, & ex morte ipſius ſacramenta habent vivificandi efficaciam. Unde ſuper illud: Sacramentum hoc magnum eſt: ego autem dico in Chriſto, & Eccleſia, *Epheſ. 5.* dicit Auguſtinus: Dormit Adam ut fiat Eva, moritur Chriſtus ut fiat Eccleſia. *Aug. lib. 2. de Gen. ad lit. cap. 24. to. 1.* Dormiente Adam fit Eva de latere, mortuo Chriſto percutitur latus lancea, ut perfluant ſacramenta, quibus formetur Eccleſia. Ideo dicuntur magis ſacramenta perfluxiſſe de latere quam de pedibus, vel manibus, cum inde B prefluxerit ſanguis propter ipſam convenientiam in ſignificando, quia ſimul profluxit ſanguis, & aqua. Et profluxit quidem de jam mortuo, in quo convenienter exprimitur ſacramentorum confectio & inſtitutio. Sicut enim in promerendo ſacramentis efficaciam mors juncta eſt cum vita, ſic ſanguis vitalis exiit cum aqua, ſic etiam ſacramenta ſunt in verbo, & elemento pariter inſtituta: & ideo ad ſanandum non tantum facta, C ſed etiam confecta dicuntur. Hæc igitur ſacramenta ſunt perfecta medicamenta, quæ fecit unguentarius ad placandum Deum: & ideo ſunt pigmenta ſuavitatis, & ad ſanandum hominem ægrotum: & ideo ſunt unctiones ſanitatis. Unctiones autem ſanitatis ſunt, quia ſanitatem tribuunt, & ad ſanitatem diſponunt. Tribuunt ſanitatem ſufficienter, quæ eſt ſanitas gratiæ, de qua in Pſalmo: Qui ſanat contritos corde, & alligat contritiones eorum: *Pſal. 146.* diſponunt etiam ad ſanitatem perfectam, quæ eſt ſanitas gloriæ, de qua in Pſalmo: Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, *Pſal. 102.* qui ſanat omnes infirmitates tuas. Et hoc quidem faciet in gloria.

Digitized by Google

DISTINCTIO I. PARS I.

DE SACRAMEMTIS IN GENERALI: ubi de quatuor, videlicet diffinitione, cauſa inſtitutionis, de iis in quibus continentur, & differentia ipſorum & veterum: atque ita de circumciſione; & de remedio originalis ante illam.

SAMARITANUS enim vulnerato appropians, curationi ejus ſacramentorum alligamenta adhibuit: quia contra originalis peccati, & actualis vulnera ſacramentorum remedia Deus inſtituit. De quibus quatuor primo conſideranda occurrunt. Quid ſit Sacramentum: Quare inſtitutum: In quibus conſiſtat, & conficiatur: Et quæ ſit diſtantia inter Sacramenta veteris & novæ legis.

Quid ſit Sacramentis.

* *Sacramentum eſt ſacræ rei ſignum. Dicitur tamen Sacramentum etiam ſacrum ſecretum, ſicut Sacramentum divinitatis: ut Sacramentum ſit ſacrum ſignans, & ſacrum ſignatum: ſed nunc agitur de Sacramento ſecundum quod eſt ſignum. Item Sacramentum eſt inviſibilis gratiæ viſibilis forma. Signum vero eſt res præter ſpeciem, quam ingerit ſenſibus, aliquid aliud ex ſe faciens in cognitionem venire. Signorum vero alia ſunt naturalia, ut fumus ſignificans ignem: alia data. Et eorum quæ data ſunt, quædam ſunt Sacramenta, quædam non. Omne enim Sacramentum eſt ſignum, ſed non econverſo. Sacramentum ejus rei ſimilitudinem gerit, cujus ſignum eſt. Si enim Sacramenta non haberent ſimilitudinem rerum, quarum Sacramenta ſunt, proprie Sacramenta non dicerentur. Sacramentum enim proprie dicitur, quod ita ſignum eſt gratiæ Dei, & inviſibilis gratiæ formæ, ut ipſius imaginem gerat, & cauſa exiſtat. Non ergo ſignificandi tantum gratia Sacramenta inſtituta ſunt, ſed etiam ſanctificandi. Quæ enim ſignificandi gratia tantum inſtituta ſunt, ſolum ſigna ſunt, & non Sacramenta: ſicut fuerunt ſacrificia carnalia, & obſervantiæ cæremoniales veteris legis, quæ numquam poterant juſtos facere offerentes: quia ut ait Apoſtolus: Sanguis hircorum & taurorum & cinis vitule aſperſus inquinatus ſanctificabat ad emundationem carnis, non animæ. Nam inquinatio illa erat contactus mortui. Unde Auguſtinus: Nihil aliud intelligo inquinationem quam lex mundat, niſi contactum mortui hominis: quem qui tetigerat, immundus erat ſeptem diebus: ſed purificabatur ſecundum legem die tertio & ſeptimo, & ita mundus erat ut jam intraret in templum. Mundabant etiam interdum a corporali lepra illa legalia. Sed numquam ex operibus legis aliquis juſtificatus eſt, ut ait Apoſtolus, etiam ſi in Fide & Charitate fierent. Quare? quia impoſuit ea Deus in ſervitutem, non in juſtificationem, & ut figura futuri eſſent: volens ſibi ipſi potius offerri ea, quam idolis. Illa ergo ſigna erant, ſed tamen & Sacramenta: licet minus proprie in ſcripturis ſæpe vocantur: quia ſigna erant rei ſacræ, quam utique non præſtabant. Illa autem Apoſtolus opera legis dicit, quæ tantum ſignificandi gratia, vel in onus inſtituta ſunt.*

* *Aug. lib. 10 de Civit. Cap. 5. ſic habet: Sacrificium viſibile inviſibilis ſacrificii Sacramentum, & libr. 2. adverſ. leg. & proph. c. 9 diff. 2. poteſt trahi ex Auguſt. de catbech. rud. cap. 2. & 4 Auguſtin. de Doctr. Chr. lib. 2. c. 1. Levit. 16. Hebr. 9. In quæſt. ſuper Num. 33. tom. 4 Num. 20. Rom. 3. & 4. Galat. 2. Rom. 3. Act. 30.*

De cauſa inſtitutionis Sacramentorum.

Triplici autem de cauſa ſacramenta inſtituta ſunt, propter humiliationem, eruditionem, exercitatioem. Propter humiliationem quidem, ut dum homo in ſenſi-

bilibus

bilibus rebus, quæ natura infra ipſum ſunt, ex præcepto Creatoris ſe reverendo ſubiicit, ex hac humilitate & obedientia Deo magis placeat, & apud eum mereatur, cujus imperio ſalutem quærit in inferioribus ſe, etſi non ab illis, ſed per illa a Deo. Propter eruditionem etiam inſtituta ſunt, ut per id quod foris in ſpecie viſibili cernitur, ad inviſibilem virtutem, quæ intus eſt, cognoſcendam mens erudiatur. Homo enim qui ante peccatum ſine medio Deum videbat, per peccatum adeo habuit, ut nequaquam divina queat capere, niſi humanis exercitatus. Propter exercitationem ſimiliter inſtituta ſunt: quia cum homo otioſus eſſe non poſſit, proponitur ei utilis & ſalubris exercitatio in ſacramentis, qua vanam & noxiam declinet occupationem. Non enim facile capitur a tentatore, qui bono vacat exercitio. Unde Hieron. monet: Semper aliquid operis facito, ut te occupatum diabolus inveniat. In epiſtol. ad ruſticum de rat. vivendi, in med. t. 1.

De triplici genere exercitationis.

Sunt autem exercitationum tres ſpecies: Una ad ædificationem animæ pertinet, alia ad corporis fomentum: alia ad utriuſque ſubverſionem. Cum igitur abſque ſacramentis, quibus non alligavit potentiam ſuam Deus, homini gratiam donare poſſet, prædictis de cauſis ſacramenta inſtituit. Duo autem ſunt, in quibus ſacramentum conſiſtit, ſcilicet verba, & res. Verba, ut invocatio Trinitatis; Res ut aqua, oleum, & hujuſmodi.

De differentia ſacramentorum veterum & novorum.

Jam videre reſtat differentiam Sacramentorum veterum & novorum: ut Sacramenta vocemus quæ antiquitus res ſacras ſignificabant, ut ſacrificia, & oblationes, & hujuſmodi. Eorum autem differentiam breviter Auguſtinus aſſignat, dicens quia illa promittebant tantum, & ſignificabant: hæc autem dant ſalutem. In expoſitione tituli Pſal. 73. in tom. 8.

DIST. I. PARS I.

Tractat in generali de Sacramentis ſecundum ſanitatem quam tribuunt.

Samaritanus enim.

Expoſitio Textus.

Diviſio. POSTQUAM Magiſter ſupra intertio libro egit de reparatione per gratiam mediatoris Dei, & hominum homini præſtita, conſequenter in hoc Quarto agit de Sacramentis, quibus fragilitatis humanæ peccatorum vulnera ligantur, & curantur. Et dividitur hæc pars in duas partes. In prima agit de ſacramentis ſecundum ſanitatem quam tribuunt. In ſecunda agit de gloria, ad quam diſponunt, infra diſtinctione 44. Poſtremo de conditione reſurrectionis. Prima pars habet duas. In prima determinat de A ſacramentis in generali. In ſecunda in ſpeciali, infra diſtinctione ſecunda: *Jam ad ſacramenta novæ legis accedamus.* Prima pars, quæ continet præſentem diſtinctionem, habet tres partes. In prima enim ponit partem procœmialem. In ſecunda principalem, ibi: *Sacramentum eſt ſacræ rei ſignum, &c.* In tertia incidentalem, ibi: *Fuit tamen inter illa ſacramenta quoddam, &c.* B In parte autem prima duo facit. Primo per quamdam parabolam oſtendit, quæ ſit ſacramentorum cauſa inſtitutiva. Secundo dicit quæ ſint generaliter de ſacramentis determinanda, ibi: *De quibus quatuor prima conſideranda ſunt.* Pars vero principalis in qua determinat de ſacramentis in generali, habet quatuor, ſecundum illa quatuor, quæ Magiſter præmittit, determinanda. Primo enim determinat, quid ſit ſacramentum. Secundo vero, quare ſit inſtitutum, ibi: *Triplici autem ex cauſa ſacramenta inſtituta ſunt.* Tertio vero, in quibus ſit

ſit inſtitutum, ibi: *duo autem ſunt in quibus*. Quarto vero novorum, & veterum aſſignat differentiam, ibi: *Jam videre reſtat differentiam*.

Sacramentum eſt ſacræ rei ſignum, &c. Dub. I.

Alex. 4. p. q. 1 mem. 1. VideturMagiſter diffinitionem iſtam male aſſignare, eo quod videtur aliis communicare quæ non ſunt ſacramenta, & tamen ſunt ſacræ rei ſignum, ut eſt hoc nomen *Deus*. Si dicas quod ſit ſignum rei ſacræ, & ut ſacræ, tunc hoc nomen *ſanctum*, & *ſanctificans* eſt ſacramentum. Si tu dicas quod hoc intelligitur de ſigno viſibili, tunc ergo ratio hæc non eſt convertibilis.

Resp. ad hoc dicunt aliqui, quod ſacramentum accipitur tripliciter, ſcilicet communiter, proprie, & propriiſſime, & ſecundum hoc Magiſter dat tres diffinitiones. Et prima eſt ſacramenti largiſſime accepti. Poteſt tamen dici ſecundum Hugonem aliter quod illa non eſt diffinitio, ſed nominis interpretatio: & Magiſter non intendit ibi diffinitionem ſacramenti ponere, ſed nominis interpretationem, ſive verbi notificationem. (Hug. de Sacram. lib. p. 9. c. 2. circa init.) Et ex prima interpretatione habetur, quod ſacramentum ſit ſignum rei ſacræ. Ex ſecunda quod ſit ſignum viſibile rei ſacræ, & ſanctificantis. Ex tertia quod ſit ſignum viſibile rei ſacræ, & ſanctificantis, ita quod ad illud habendum efficaciter ordinat ſuſcipientem: & ſic dicitur prporie ſacramentum, & ita venatur Magiſter diffinitionem ſacramenti. Si ergo prima ratio determinetur per has conditiones, tunc diceretur ratio ſacramenti. Si autem in ſua generalitate intelligatur, ſic ſolum eſt interpretatio nominis, non diffinitio convertibilis.

Sacramentum eſt inviſibilis gratiæ viſibilis formæ. Dub. II.

Videtur ſacramentum hoc modo non bene diffiniri: quia corpus Chriſti A verum eſt ſacramentum, character eſt ſacramentum, & tamen neutrum eſt viſibilis forma. Si tu dicas quod viſibile ſumitur communiter ad viſibile ſenſu exteriori, ſecundum quod dicitur: Vidit ergo mulier. Et ad viſibile quantum ad ſenſum communem ſecundum quod dicitur: Cunctus populus videbat voces, &c. Et ad viſibile ſecundum intellectum, ſecundum quod dicitur: Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona. (Geneſ. 3. Exod. 20. Geneſ. 1.) Obiicitur contra hoc, quod gratia non eſt inviſibilis: ergo male dicitur inviſibilis gratiæ: propter hoc quæritur, quo modo accipitur ibi inviſibilis gratiæ: propter hoc quæritur, quo modo B accipitur ibi inviſibilis, & quare magis ſigni viſibilis, quam audibilis, cum vox ſit ſignum magis expreſſivum. Et iterum, cum ſacramentum ſit compoſitum, quæritur quo modo ſit forma.

Resp. Dicendum quod viſibile accipitur hic pro ſenſibili ſenſu exteriori, maxime quantum ad duos ſenſus diſciplinabiles. Unde viſibile comprehendit audibile. Sed magis dicit viſibile, quam audibile, propter hoc quod ratio ſignandi, ut infra videbitur, magis reſidet penes elementum: & hoc eſt perceptibile viſu, & utrumque concurrit ad ſacramentum. (Art. 2. q. 2.) Quod obiicitur de charactere, dicen- C dum quod non eſt ſacramentum niſi quia annexum eſt ſenſibili, ſive viſibili exteriori, & Magiſter diffinit principaliter exterius. (Alex. de Al. 3. p. r. q. 8. mem. 1. art. 1.) Quod obiicitur de forma, dicendum quod forma uno modo dicitur perfectio rei: alio modo paradigma, ſive exemplar: tertio modo dicitur forma quaſi foris manens, id eſt aliqua ſimilitudo exterius repræſentans: & ſic accipitur in propoſito. (Forma quid.)

Sacramentum ejus rei, &c. Dub. III.

Videtur male dicere: quia ſacramentum eſt res corporalis, & gratia res ſpiritualis: ergo cum nulla ſit convenientia in aliqua qualitate inter illa: ergo nec eſt ſimilitudo.

Resp.

Digitized by Google

Resp. Dicendum quod ſimilitudo duobus modis attenditur, uno modo ſecundum unius rationis proprietatem, ſive naturæ participationem. Alio modo ſecundum unius formæ comparationem. Prima dicitur ſimilitudo proportionis, ſecunda dicitur ſimilitudo proportionalitatis. Sacramentum gerit ſimilitudinem gratiæ ſecundo modo non primo, pro eo quod ſicut aqua abluit carnem, ita gratia mundat animam: & ſicut oleum lenit exterius, ita gratia interius. Et hæc ſimilitudo eſt in quatuor terminis.

Et cinis vitulæ aſperſus, &c. Dub. IV.

Videtur falſum dicere, quia immunditia carnis non amovebatur, immo plus caro inficiebatur.

Respon. Immunditia carnis dicitur non quia pure erat carnalis, ſed quia erat irregularitas contracta ex ſolo actu carnali, ſicut erat tangere mortuum, ex quo dicebatur immundus: non quia macula erat in anima, vel in carne, ſed quia ex hoc aliquam contraxerat irregularitatem, ut non eſſet idoneus ingredi templum.

Sed purificabatur, &c. Dub. V.

Quæritur, unde hoc erat quod ſacerdos erat purificans ſecundum legem, cum idem non debeat eſſe cauſa purificationis, & inquinationis.

Respon. ratio hujus erat litteralis, allegorica, moralis. Litteralis, quia tangebat cinerem animalis mortui, & ſummus etiam ſacerdos in peccato populi communicabat: ideo in pœnam contrahendi immunditiam communicabat. Allegorica ratio eſt, quia in hoc ſignificabatur, quod immunditia Judæorum non erat totaliter auferenda uſque ad finem, quando reliquiæ Iſrael ſalvæ fient. (Rom. 9.) Moralis vero ratio erat, quia illa immunditia ſignificabant, quod homo debeat ſe reputare immundnm, & ſacerdos qui pro aliis purificandis orat, (Greg. in reſ. 10. dub Aug.) debet ſe reputare immundum, quia aliena peccata debet reputare quaſi ſua, vel etiam debet credere ſe in illo officio aliquid commiſiſſe, juxta illud Gregorii: (Epiſc. Cantuar. tom. 5.) Bonarum mentium eſt ibi culpam agnoſcere, ubi culpam non eſt.

Mundabant etiam interdum a corporali lepra illa legalia Dub. VI.

Contra: quia ſi hoc verum erat, tunc ergo illa erant majoris virtutis, quam ſint iſta.

Respon. Dicendum quod mundare dicuntur, quia mundatum oſtendebant. Et ſi tu quæras, quæ utilitas ſit, reſpondetur dicendum quod magna, quia leproſi eiiciebantur extra caſtra, & non poterant redire, niſi purificarentur, & judicio ſacerdotis eſſent mundi. Sed tunc obiicies: cum lepra ſit morbus incurabilis, videtur quod nullus mundaretur. Dici poteſt, quod aliqui radicitus habebant cauſam morbi, & iſti numquam mundabantur, nec ſecundum veritatem, nec ſecundum judicium ſacerdotis. Aliqui vero habebant ſigna, & iſti mundari poterant, id eſt, mundati oſtendi, cum illa ſigna jam ceſſabant.

Triplici autem de cauſa inſtituta ſunt ſacramenta Dub. VII.

Videtur male dicere: quia unius rei unicus eſt finis: ergo videtur quod una ſola ſit cauſa principalis. (Alex 4. p. 9. 1. mem. 2. art. 1.)

Respon. Dicendum quod una eſt ſola cauſa principalis, ſcilicet animæ ornatus, ſive reparatio: ſed quia anima plures habet potentias, poſſunt fines plurificari penes illas, uno tamen principali fine exiſtente. Eſt enim in nobis vis regitiva: & quantum ad hanc eſt eruditio. Eſt vis iraſcibilis: & quantum ad hanc eſt humiliatio. Eſt vis concupiſciblis: & quantum ad hanc ne faſtidiat, eſt exercitatio. Vel aliter: Eruditio quantum ad cognitivam, humiliatio quantum ad affectivam, ſed exercitatio quantum ad operativam.

Digitized by Google

Propter humiliationem quidem, &c. A *Dub. VIII.*

Videtur in hoc perverti ordo: quia anima eſt ſupra hujuſmodi creaturas: ergo ſi eis ſe ſubiicit, pervertitur in hoc ordo naturalis.

Respon. Dicendum, quod ſubiicere ſe his rebus poteſt homo quatuor conſiderationibus. Aut propter peccati meritum, aut propter Dei præceptum, aut quia ſunt gratiæ ſignum, aut quia in eis ſtatuit ſummum bonum, & finem ultimum. Primis tribus de cauſis eſt meritorium, & nulla inordinatio. Nam cum propter peccati demeritum, & Dei præceptum homo ſacramentis ſe ſubiicit, quia B ſunt gratiæ ſignum, magis præcepto, quam rei inſenſibili ſe ſubiicit: & ideo eſt ordinatio. Et qui propter ſignificationem ſubiicit ſe, magis ſubiicit ſe ſignato, quam ſigno. Sed in quarta conſideratione ordo pervertitur, & eſt peccatum: & ſic non ſpectat ad propoſitum.

Homo enim ante peccatum ſine medio Deum videbat. Dub. IX.

Videtur dicere falſum: quia qui videt Deum per eſſentiam, videt etiam facie ad faciem: ſed omnis talis eſt beatus: ergo, &c.

Medium videndi Deum duplex.

Respon. Dicendum quod videre ſine medio eſt dupliciter. Aut ſine medio adminiculante, aut ſine medio obumbrante. Primum medium eſt ſpeculare, ſecundum ænigmaticum. Sine primo non erat homo, ſed erat ſine ſecundo, in quod incidit per peccatum: & ideo quia cæcus erat, indignus erat erudiri, & manuduci. Non ſic in ſtatu primo.

Propter exercitationem ſimiliter inſtituta ſunt. Dub. X.

Contra: quia ſi hoc verum eſt, cum corporalis exercitatio ad modicum ſit utilis, & cum ſacramenta ſint corporales res: ergo ad modicum ſunt utilia propter exercitationem.

Respon. Dicendum quod exercitari in obſervantia ipſorum Sacramentorum poteſt eſſe dupliciter: aut in ſolo exteriori ritu, & ſic ad modicum valet: aut juncta devotione mentis, & ſic non eſt corporalis, ſed etiam quodam modo ſpiritualis, ac per hoc multum utilis.

Duo autem ſunt, in quibus Sacramentum conſiſtit, ſcilicet verba, & res. Dub. XI.

Videtur quod male dividat: quia omne verbum eſt res. Item videtur quod dividat inſufficienter: quia Hugo dicit quod conſiſtunt in rebus, dictis, & factis. *Aug. lib. 9. cap. 6.*

Resp. Dicendum quod res arctatur hic ad viſibilia, & Magiſter ſtrictius accipit Sacramenta, quam Hugo, quia ille accipiebat quamcumque inſtitutionem honeſtatis in Dei Eccleſia Sacramentum eſſe, Magiſter vero ſtrictius accipit.

Promittebant tantum, & ſignificabant Dub. XII.

Videtur Auguſtinus male dicere: quia aut promittebant illis, qui erant illius temporis, aut futuris. Futuris non, quia non promittit aliquis aliquid alicui, niſi ille ſit. Si illis, C qui tunc erant, conſtat quod ad ſacramenta novæ legis illi non pervenerunt: ergo decepti erant in promiſſione.

Respon. Dicendum quod hic accipitur promiſſio non gratiæ juſtificantis, ſed gloriæ: & illa promittebant: ſed non dabant: quia janua nondum erat aperta: hæc autem promittunt, & dant, cum janua ſit aperta a Chriſto.

ARTICULUS I.

Ad intelligentiam eorum, quæ in hac prima parte determinantur, quæritur de ſacramentis in generali. Et primo quæritur de ſacramentorum inſtitutione. Secundo de ſignificatione.

ne. Tertio de continentia. Quarto de efficacia. Quinto de differentia ſacramentorum veterum, & novorum. Sexto de gratia in eis collata.

QUÆSTIO I.

An Sacramenta debuerint inſtitui.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 1 Memb. 3.
S. Thom. 3 p. q. 61. art. 1.
Et 4. Sent. diſt. 1. q. 1. art. 2 q. 1
Et 3 contra Gent. c. 110
Scot. 4. Sent. diſt. 1 q. 3
Richardus 4. Sent. diſt. 1. art. 2. q. 1.
Durand. 4. Sent. diſt. 1. q. 2
Thom. Arg. 4 Sent. diſt. 1 q. 2 artic. 2
Steph. Brulef. 4 Sent. d. 1 q. 1
Marſil. Inguen 4 Sent. q 2 art. 1
Gabr. Biel. 4 Sent. diſt. 1 q. 2

Ad opp. QUod Sacramenta non debuerint inſtitui, videtur. Primo per hoc, quod non videtur decere Deum: quoniam majus, eſt recreare, & reparare, quam creare: ergo ſi potentiam creandi Deus ſibi ſoli reſervavit, multo fortius videtur quod potentiam reparandi: ergo videtur quod ſolus Deus ſit medicus, & medicina: ergo nulla alia ſacramenta.

2. ITEM natura inferior facit ſemper per pauciora, quanto poteſt bono modo: & in hoc eſt laudabilis, quia in paucioribus eſt via magis eligibilis: ergo & hoc attribuendum eſt ſummæ naturæ: ſi ergo homo ſufficienter reparatur per fidem, & virtutes: ergo ſuperfluum fuit dare ſacramenta.

3. ITEM quod non expediat ægroto, videtur: quia tanto melius eſt ægroto, quanto plures, & latiores habet vias veniendi ad ſalutem: & tanto eſt in majori periculo, quanto eſt via ſibi arctior. Sed inſtitutis ſacramentis non eſt alia via veniendi niſi per ſacramenta, prius autem erat omnis via, qua ſe diſponebat ægrotus ad gratiam: ergo arctata eſt via per ſacramentorum inſtitutionem.

4. ITEM quamvis mandata ſervare non ſit grave naturæ ſanæ, tamen eſt grave naturæ infirmæ: ergo multiplicare mandata non eſt niſi aggravare ſarcinam: ergo ſi ſola moralia A eſſent in præcepto, facilius deveniretur ad ſalutem: ergo inſtituere ſacramenta ulterius non fuit niſi viam ſalutis aggravare, & impedire.

CONTRA: Aliquo plus indiget ægrotus, quam ſanus: ergo aliquid plus opportuit dari homini curando ad perveniendum ad ſalutem, quam ſi non cecidiſſet: talia autem non ſunt niſi ſacramenta, quia alias etiam habuiſſet gratiam, & virtutes, & dona: ergo, &c. Fundam.

ITEM quia homo fuit ignorans, fuit opportunum, & conveniens ſibi dare documenta præceptorum, ſive legalia: ergo cum eſſet infirmus, pari ratione & medicamenta ſacramentalia. B

ITEM humana natura lapſa erat in anima, & in corpore: & ad hoc quod perfecte relevaretur, decuit ut eam Deus aſſumeret totam: ergo ſi medicina debet reſpondere effectui reparationis, decuit ut medicina haberet aliquid corporale, & ſpirituale: ſed talia ſunt ſacramenta; ergo ſacramenta debuerunt inſtitui.

ITEM omnis religio, ut dicit Auguſtinus contra Fauſtum, habuit aliqua ſigna exteriora, in quibus convenirent ut Deum colerent; & hoc patet diſcurrendo in ſingulis, etiam in idololatris. Si ergo Eccleſia debet habere ſigna ſacræ Religionis ſibi convenientia, & hujuſmodi ſunt ſigna C ſacra, & ſacrantia, decuit Deum inſtituere ſacramenta. *Contra Fauſtum. lib. 9 c. 11 in fin. to. 6 & de vera Relig. cap. 17*

CONCLUSIO.

Sacramenta debuerunt inſtitui neceſſario, non quidem neceſſitate inevitabilitatis, ſed congruentiæ, cum Deus potentiam ſuam Sacramentis non alligaverit.

RESPON. ad Arg. Dicendum quod inſtitutio ſacramentorum Deum decuit, & nobis expediens fuit. Decuit quippe Dei miſericordiam, & juſtitiam, & ſapientiam, in quibus conſideratur omnis Domini via. Decuit miſericordiam, quia homo male gratiam *Sacramentor. inſtitutio 1. Ratio.*

Digitized by Google

tiam ſervabat propter voluntatis vertibilitatem: ideo inſtituit Deus ſacramenta, ad quæ homo recurrens recuperaret gratiam: & ita miſericordiæ magnæ fuit hæc inſtituere, maxime quia non ſolum ad remiſſionem culpæ faciunt, verum etiam ad remiſſionem pœnæ. Decuit etiam juſtitiam, quia cum ſit juſtus, exigebat aliquam humiliationem, per quam homo ſe ad gratiam diſponeret, & ſacramenta ſuſcipiendo, quaſi ex quodam pacto gratiam inveniret. Decuit denique ſapientiam: ſummæ enim ſapientiæ eſt in his invenire remedium, quæ fuerunt occaſio lapſus: ut ſicut homo per lignum cecidit, ita per lignum remedium ſalutis inveniret. Sic quia homo occaſionem lapſus a viſibilibus ſumpſerat, decuit divinam ſapientiam in eiſdem remedium invenire. Expediens fuit a parte ægroti, quia erat cæcus quo ad rationalem: ideo data ſunt ei ſacramenta viſibilia ad eruditionem. Erat elatus quo ad iraſcibilem: ideo data ſunt ei ſacramenta corporalia ad ſui humiliationem. Erat faſtiditus quo ad concupiſcibilem, ut non ſaperent ei ſpiritualia: ideo ſacramenta ſunt ei data ad exercitationem, ne forte in unius ſolius perceptione, vel ſpiritualium tantum contemplatione, ſibi poſſet faſtidium generari, & tædium. Fuit ergo neceſſarium inſtituere ſacramenta neceſſitate congruitatis, non inevitabilitatis: quia Deus potentiam ſuam ſacramentis non alligavit, ſicut dicit Magiſter in littera.

2 Ratio.

A

1. Ad illud quod obiicitur, quod non communicavit potentiam creationis, dicendum quod creatio eſt ex non ente: ideo non eſt ibi neceſſaria potentia ad diſponendum, nec potentia ad informandum, ſed ſolum potentia ad efficiendum: ideo &c. Sed quia juſtificatio eſt alicujus entis melioratio, poteſt eſſe informans, & diſponens, & efficiens. Informare Deo non convenit, ideo hoc dedit creaturæ ut gratiæ. Diſponere noſtrum eſt cum adjutorio Dei, ſed efficere Dei ſolius: nulli ergo communicat potentiam effectivam, ſed dat informativam gratiæ, & diſpoſitivam ſacramentis.

2. Ad illud quod obiicitur, quod nobilitatis eſt operari per pauciora, dicendum quod verum eſt ſi æque bene per pauciora res fiat: & quia noſtra reparatio non fit omnino ſecundum potentiam agentis, ſed ſecundum congruentiam recipientis, quia eſt ibi miſericordia, & veritas: ideo non tantum debuit eſſe juſtificatio per informationem, quæ eſt per virtutes, ſed & per præparationem, quæ eſt per ſacramenta. Vel aliter, ut dicit Hugo: Virtutes ſunt arma ad pugnandum, ſacramenta ad defendendum. Unde ſacramenta adjuvant gratiam: & ideo non ſuperfluunt: quod patet, quia gratia delet culpam, ſed non abſolvit a pœna. Sacramentum tamen baptiſmi adjunctum gratiæ ſolvit a pœna.

1 Phyſ. contex. 5 & 8 Top. cap. 4

B

Hug. lib. 1 p. 9 c. 8

3. Ad illud quod obiicitur, quod eſſet facilior via, dicendum quod etſi plures eſſent, tamen nulla ita bona, nulla ita utilis, nulla ita efficax, & compendioſa. Præterea: Homo eam neſciebat, & ad inquirendum piger erat, ideo oportuit, & expedivit ut ſibi oſtenderetur, & ed eam per præceptum invitaretur, maxime quando homo indiget neceſſario effectu ſacramenti.

C

4. Ad illud quod obiicitur de mandatis, quod ſint gravia naturæ infirmæ, dicendum quod eſt onus onerans, & eſt onus allevians, ſicut ſunt pœnæ in avibus, & rotæ in curribus, & vela in navibus. Primum onus verum eſt quod gravat. Secundum vero onus etſi ſit onus de ſe, tamen non onerat portantem. Sic & mandatum, per cujus portationem redditur lapſo virtus, etſi ſit pondus, tamen quia virtutem adjuvat, & alleviat: talia ſunt ſacramenta, in quibus invenitur gratia, quæ fortificat, & facit mandata facilia.

Onus duplex.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO II.

An ſignificatio ſit de eſſentia ſacramenti.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 1 Memb. 1
S. Thom. 3 p. q. 60 artic. 1
Et 4 Sent. d. 1 q. 1 art. 1 q. 1
Scot. 4 Sent. d. 1 q. 2
Ricard. 4 Sent. d. 1 q. 3 & 4
Durand. 4 Sent. d. 1 q 2
Thom. Argent. 4 Sent. d. 1 q. 2 art. 1
Steph. Brulef. 4 Sent. d. 1 q. 2
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 1 q. 1
Gabr. Biel. 4 Sent. d. 1. q. 1

Fundam. *Quæ diffinitio poteſt trahi ex Auguſt. de Cath rudibus cap. 26. tom. 4. Hug. p. 9. cap. 2.*

DE ſacramentis quantum ad ſignificationem. Et quod ſignificatio ſit de eſſentia, ſive integritate Sacramenti, oſtenditur. Primo per diffinitionem, ſive notificationem, quam Magiſter ponit in littera: Sacramentum eſt ſacræ rei ſignum.

B

ITEM Hugo in lib. de Sacramentis parte 9. cap. 2. Sacramentum eſt materiale elementum ex ſimilitudine repræſentans, ex inſtitutione ſignans: ergo ſi Sacramentum eſſe ſuum habet ex inſtitutione, & eſt inſtitutum ad ſignandum: ergo ſignare eſt ei eſſentiale.

ITEM Sacramenta inſtituta ſunt ad *noſtram eruditionem*, ſecundum quod Hugo dicit, & Magiſter tangit in littera: ſed non ad eruditionem corporalium: ergo ad erueitionem ſpiritualium: ſed ſacramenta ſunt corporalia, & non ducunt in ſpiritualia niſi in ratione ſignandi, quia offerendo ſe ſenſibus aliud faciunt in cognitionem venire: ergo, &c.

ITEM Sacramentum eſt elementum: aut ergo purum elementum corporale, aut etiam ſimul cum hoc dicit aliquid ſpirituale. Non purum corporale, hoc conſtat: ergo cum hoc dicit aliquid ſpirituale. Illud ergo ſpirituale, aut unitur ei ſecundum veritatem, aut ſecundum intentionem. Sed non ſecundum veritatem, illud conſtat, cum non ſit capax, ſicut infra probabitur: ergo ſecundum intentionem. Sed uniri ſecundum intentionem eſt uniri ſicut ſignatum unitur ſigno: ergo de Sacramentorum integritate eſt ipſa ſignatio.

Ad opp.

1. CONTRA: Sacramenta ſunt principaliter inſtituta ad curandum: ſed ad hoc quod aliqua medicina ſit curativa, nihil facit quod curationem ſignificet: ſed ſufficit ſolum quod curet: ergo Sacramentum poteſt eſſe perfecta medicina etiam ſine ſignificatione: ergo ſignificatio non eſt de integritate Sacramenti.

2. ITEM ſi ſacramentum eſt medicina, ſacramentum aliquo modo eſt cauſa: ſed cauſa non eſt ſignum effectus, immo magis ſignatum: ergo ſacramenti potius eſt ſignificari, quam ſignificare.

3. ITEM ſi ſignum eſt de integritate ſacramenti: ergo quod non ſignat, non eſt ſacramentum, & quod non ſignat huic, cui non ſignificat, ei non eſt ſacramentum: ſed ſacramentum baptiſmi nihil ſignificat parvulo: ergo parvulo non eſt ſacramentum: ergo dum parvulus recipit baptiſmum, non recipit ſacramentum ſed hoc eſt abſurdum: ergo ſignum non eſt de integritate ſacramenti.

4. ITEM ſi ſacramentum eſt ſignum, aut ergo demonſtrativum, aut prænoſticum, aut rememorativum. Non poteſt eſſe niſi demonſtrativum, quoniam efficit quod figurat: vel ſaltem ſi non efficit, cum ſignum & ſignatum ſint relativa, ſunt ſimul natura: ergo ſi ſignum eſt præſens, & ſignatum.

C

Sed demonſtrativum non eſt ut videtur: quia ſi hoc, cum demonſtret ineſſe gratiam, & non inſit, tunc videtur eſſe falſum ſignum: ergo & falſum ſacramentum.

5. ITEM ſi ſignum eſt, aut eſt naturale, aut voluntarium. Si naturale: ergo ſacramenta ſunt a natura: & ſi hoc, cum illud, quod eſt naturale, ſit idem apud omnes: tunc ergo & ſacramenta, quod certum eſt eſſe falſum. Si voluntarium: ergo cum voluntaria augeantur: & minuantur tota die, ſicut patet in dictionibus, vel terminis: ergo pari ratione videtur, quod ſacramenta poſſunt mutari pro voto.

6. Si tu dicas quod ſunt ſigna volun-

luntaria, quia ſunt a voluntate divina: ſed cum talia ſint cætera creata, & omne quod eſt ſub cœlo: ergo non debent dici propter hoc ſigna voluntaria: aut ſi hoc, tunc pari ratione cætera creata.

CONCLUSIO.

Significatio eſt de eſſentia ſacramentorum: quia homo per peccatum non modo in pronitatem concupiſcentiæ, ſed etiam ignorantiæ cæcitatem lapſus eſt.

Resp. ad Arg. ad prædictorum intelligentiam eſt notandum quod ſacramentalis medicina de ſua integritate habet ſignificationem, & hæc B communis eſt & eſſentialis omnibus ſacramentis. Ratio autem hujus, ut credo, hæc eſt, quoniam ſacramentalis medicina eſt ſufficiens medicamen: quia igitur homo lapſus non tantum lapſus eſt in pronitatem concupiſcentiæ, ſed etiam in cæcitatem ignorantiæ: ideo ut in utroque curetur per ſacramentum, non tantum debet ſacramentum habere quid gratuitum, ſed etiam myſticum: & ita figurativum, & ſignificativum. Rurſus: quia eſt ſufficiens medicina, de ſe fert ſecum ſuum præparatorium. Unde ſicut medicina corporalis non prodeſt niſi præparetur ſuſcipiens, ſic neceſſe eſt fieri ſpiritualiter: & quo- C niam fides diſponit hominem, ut ei ſint ſalutifera ſacramenta, & motus fidei excitatur per exhibitionem ſigni ut requirat ſignatum, & per hoc homo diſponitur ad curationem: ideo tamquam medicina efficax, & ſufficiens, ſacramentalis medicina habet ſignificationem de ſua integritate: & ita eſſentialiter loquendo ſacramentum eſt ſignum.

1. Et per hoc patet reſponſio ad primum argumentum, quod obiicit de medicina corporali, quoniam non eſt ſimile, ut jam patet.

2. Ad illud quod obiicitur, quod cauſa non eſt ſignum effectus, dicendum quod illud verum eſt, quando habitudo ſignandi conſequitur habi- A tudinem cauſandi: in ſacramentis autem antecedit. Vel dicendum quod hoc verum eſt in his, quæ habent vere ac proprie rationem cauſæ, & effectus: vera enim cauſa natura prior eſt effectu: & ideo a ſenſibus noſtris remotior: & quia ſignificatio eſt per id, quod eſt nobis propinquum: ideo ſignificamus cauſam per effectum, non econverſo. Sed hoc non eſt verum in propoſito. Quia enim ſacramentum non habet vere rationem cauſæ, nec gratia rationem effectus: ideo gratia ſublimior eſt, & a ſenſibus noſtris remotior. Et etiam quia corporale nobis eſt propinquius: ideo recte per illud gratia ſignatur, & non econverſo: propoſitio vero illa locum habet in vera cauſa, ſicut eſt ſol, & luna.

3. Ad illud quod obiicitur, quod ſacramentum non ſignat parvulo, dicendum quod ſignum duplicem habet comparationem, & ad illud quod ſignat, & ad id, cui ſignat: & prima eſt eſſentialis, & habet ipſam ſemper in actu, ſecundam autem habet in habitu, & a prima dicitur ſignum, non a ſecunda: unde circulus ſuper tabernam ſemper eſt ſignum, etiam ſi nullus aſpiciat: ſic ſacramentum ſemper ſignum eſt, quamvis nullus cognoſcat. Sed tamen adhuc non ſolvitur, quia quamvis ſit ſignum, non tamen ſignat huic. Ideo dicendum quod ſicut parvulo ſufficit fides aliena, ita ſufficit quod ſignificetur ipſi parvulo in alio: unde quamvis non ſignificet ei in ſe, ſignificat tamen in alio.

4. Ad illud quod quæritur, quo genere ſigni continetur, dicendum quod aliqua ſacramenta ſignificaverunt quod futurum erat, ut legalia: aliqua quod præteritum, ut ſacramenta noſtra, quæ ſignant paſſionem præteritam, ſicut dicit Gloſſa ſuper illud: Conſepulti eſtis, Gloſſa: Quidquid geſtum eſt in cruce Chriſti, in his non tantum dictis, ſed etiam geſtis figuratur: loquitur de ſacramentis, Sunt etiam ſigna demonſtrativa, quia ſignant quod donatur. Unde dupli-

Rom. 6.

Ponit ſigna prognoſtica reſpectu gratiæ, quæ præcedunt

Digitized by Google

plicem habent ſignificationem propriam ſcilicet, & allegoricam. Propriam reſpectu præſentis, ſed allegoricam reſpectu præteriti. Quod ergo obiicitur, quod ſignum & ſignatum ſimul ſunt natura, dicendum quod verum eſt ſub ratione ſigni, non autem oportet quod apud ſub ratione rei ſubſtratæ, id eſt denominatæ, quoniam hæc intentio ſignorum non ponit rem eſſe niſi qoud animam. Similiter quod obiicitur, quod ſi ſunt demonſtrativa, tunc ſunt falſa, dicendum quod ſignum duplicem habet veritatem, ut dicit Anſelmus. Unam ab inſtitutione, aliam ab uſu. Ab inſtitutione, quia impoſitum eſt ad hoc ſignandum: & hæc veritas non poteſt permutari. Alia veritas eſt ſecundum uſum, ſcilicet quando ſignificat illud, ad quod eſt inſtitutum per uſum, & hanc veritatem amittit. Signum ergo ſacramentale quantum ad primam ſemper eſt verum, ſimiliter quantum ad ſecundam ſemper eſt verum, quantum eſt ex parte ſui, ſive etiam dantis, ſed impeditur ſolum a parte ſuſcipientis: ideo ſacramentum non falſificatur, ſed male recipiens ſalſus, & fictus judicatur.

[Margin: ...am natura.] [Margin: Anſel. in commen. ſuper epiſ. ad Rom. cap. 4]

5. Ad illud quod obiicitur, quod non eſt naturale, nec voluntarium dicendum quod ſacramentum habilitatem ad ſignificandum habet ex natura, ſed actualitatem habet ex inſtitutione: unde Hugo dicit quod tria ſunt in ſacramento: ſimilitudo ex creatione, ſignificatio ex inſtitutione, ſanctificatio ex benedictione. Prima eſt indita per creatorem, ſecunda adjuncta per Salvatorem, tertia adminiſtrata per diſpenſatorem.

[Margin: Hugo lib. 1 p. 9 c. 1]

6. Quod ergo obiicitur, quod eſt Deo voluntarium, nobis eſt naturale, dicendum quod verum eſt ſi det rei illud non ſolum ut in ea ſit, ſed etiam ut ſit ab ea, ita quod ſit a principiis ſubjecti: & quia talis ratio non eſt in ſacramentis, ideo vere, & proprie ſunt voluntaria: & ſic patet quod ſunt ſigna, & qualiter ſignificant.

QUÆSTIO III.

An Sacramenta ſint gratiæ contentiva.

Alex. Aleſ. 4 p. 5 Membr. 3 art. 3
S. Thom. 3 p. q. 62. art. 4.
Et 3. ſent d. 1. q. 1. art. 2.
Scotus 4 Sent. d. 1 q. 4
Richard. 4. ſent. diſt. 1. art. 4 q. 2.
Steph. Bruleſ 4. Sent. d. 1. q. 3
Petr. de Tarant. 4 Sent. d. 1 q. 5
Gabriel Biel 4. Sent. d. 1 q. 1

UTRUM ſacramenta ſint gratiæ contentiva. Et quod ſic, videtur. Super illud Pſalmi: Poſuit tenebras latibulum. Gloſſa: Latuit divinitas in carne, remiſſio peccatorum in baptiſmo: ſed divinitas erat in carne ſecundum veritatem: ergo & remiſſio peccatorum in baptiſmo, ſed illa eſt per gratiam: ergo gratia eſt in baptiſmo.

[Margin: Fundam. Pſal. 7]

Item Hugo aperte dicit lib. 1 de ſacramentis, parte 9. cap. 4. qdod ſeptem concurrunt ad ſanandum hominem, ſcilicet Deus medicus, homo ægrotus, ſacerdos miniſter, vel nuncius, gratia, antidotum, & vas ſacramentum, &c. & ultimo dicit, quod vas eſt ſacramentum: & ſubjungit. Quare? quia continet gratiam, ſicut vas ſervat medicinam.

[Margin: Hug. lib. 1 p. 9 c. 2]

Item idem Hugo in diffinitione ſacramenti aperte dicit, quod ſacramentum ex ſanctificatione continet aliquam inviſibilem, & ſpiritualem gratiam: ergo gratia eſt in ſacramento ſicut in continente.

Item idem ratione videtur, quia in ſacramento altaris corpus Chriſti verum, quod ſignatur, non ſolum ibi eſt tamquam in ſigno, ſed ſecundum veritatem continetur ibi: alioquin non differret a ſacrificiis veteris legis: ergo ſimiliter ſi baptiſmus eſt ſacramentum novæ legis, non ſolum eſt ibi gratia tamquam in ſigno, ſed etiam ibi eſſentialiter continetur.

Item ſi dicas quod illud non conveniret, quia gratia eſt accidens, & debet eſſe perfectio creaturæ nobiliſſimæ, ſcilicet rationalis, & ita non de-

Digitized by Google

debet contineri in creatura irrationali. Contra: Nobilior eſt divina eſſentia, quam ſit gratia, quæ procedit ab ipſa: ſed creatura non rationalis eſt capax divinæ eſſentiæ: ergo multo fortius gratiæ.

Item accidens quod non habet ortum a principiis ſubjecti, non determinat ſibi materiam: ſed gratia eſt hujuſmodi: ergo non determinat ſibi materiam: ergo poteſt eſſe in qualibet creatura: ergo, &c.

Item in ſacramento altaris videmus quod ſunt accidentia materialia, ſed tamen virtute ſacramenti ſuſpenduntur a materia, ita quod non ſunt in aliquo ſubjecto: ergo cum gratia ſit multo ſpiritualior, videtur quod magis ſit apta ut ſit in aliis ſacramentis ſecundum eſſentiam, & veritatem non tamen ut in ſubjecto: ergo videtur quod ſit ponendum, quod gratia ſit in ſacramento ſicut in continente.

Ad opp. 1. Contra: Gratia eſt media inter naturam, & gloriam: ergo nihil eſt capax gratiæ, quod non eſt capax gloriæ, cum ipſa ſit tamquam ultima diſpoſitio: ſed nullum ſacramentum eſt capax gloriæ: ergo nec gratiæ.

2. Item ſi gratia eſſet prius in ſacramento, cum accidentia non mutent ſubjectum, numquam illa gratia tranſiret ad animam: ergo fruſtra eſſet: ſed hoc non eſt ponendum: ergo nec primum.

3. Item gratia cum ſit perfectio animæ, & perfectio, quæ eſt accidens, dependet ab anima, multo magis quam anima a corpore: ſed anima numquam creatur niſi in corpore, ſed ſimul creatur, & eſt cum corpore: ergo multo fortius gratia ſimul creatur, & eſt in anima: ergo non eſt in ſacramento.

4. Item ſi gratia eſt in ſacramento tamquam in vaſe continente, conſtat quod hoc non eſt ob aliud niſi ut a ſacramento transfundatur in ipſam animam: ergo ſi non transfunditur, fruſtra eſt ibi. Sed poſſibile eſt quod aliquis ficte accedat ad ſacra- A mentum: tunc conſtat quod gratia non transfunditur: ergo fruſtra fuit gratia in hoc ſacramento.

5. Item gratia immediate adducit, & reformat ad Deum animam: ergo a Deo exit immediate influente in ipſam animam: non ergo transfunditur mediante alio vaſe.

CONCLUSIO.

Sacramenta ſunt tamquam vaſa gratiæ, non quod ſic eſſentialiter contineant gratiam ſicut vas aquam, ſed quia efficiunt quæ figurant: & niſi in ſuſcipientibus ſit impedimentum, ſemper gratiam conferunt.

B Resp. Ad Arg. Dicendum eſt ad hoc, ſecundum quoſdam, quod ipſa ſacramenta ſunt vaſa gratiæ, cum ſint in ultima diſpoſitione, quæ eſt ſanctificatio per verbum, & mediantibus illis transfunditur in ipſam animam gratia, & in ipſam animam transfuſa abluit, ſive ungit interius ſicut in ſigno viſibili ſignatur exterius: & pro tanto dicunt quod ſacramenta novæ legis ſint cauſæ gratiæ, & efficiunt quod figurant. *Opinio aliorum.* Sed tamen, ſicut oſtenſum eſt per plures rationes, non eſt aliquo modo dicendum quod gratia contineatur in ipſis ſacramentis eſſentialiter tamquam aqua in vaſe, vel medicina in pyxide: immo hoc intelligere eſt erroneum: *Improb.* Sed C dicuntur continere gratiam, quia ipſam ſignificant: & quia niſi ibi ſit defectus, ex parte ſuſcipientis, in ipſis gratia ſemper confertur, ita intelligendo quod gratia ſit in anima, non in ſignis viſibilibus. *Determinatio ſecundum concil. Trid. ſeſſ. 7 can. 6 de ſacramenti.* Pro tanto etiam dicuntur vaſa gratiæ. Poſſunt etiam dici vaſa alia ratione, quia ſicut quod eſt in vaſe non eſt de ipſo, nec ex ipſo, ſed tamen ab ipſo hauritur: ſic gratia non eſt a ſacramentis, nec de ſacramentis, ſed oritur a fonte æterno, & ab illo hauritur ab ipſa anima in ipſis ſacramentis: & ſicut quis recurrit ad vas, cum requirit liquorem: ſic quærenti liquorem gratiæ, & non habenti, recurrendum eſt ad

ipſa

Digitized by Google

ipſa ſacramenta: & ita patet reſponſio ad illa duo verba Hugonis.

1. Ad illud quod obiicitur, quod latet remiſſio peccatorum in baptiſmo, dicendum quod hoc intelligitur de latentia ſignati in ſigno, quod quidem habet ulteriorem rationem quam rationem ſignificandi: non tamen eſſentialiter continendi in ſe, ſed quia ipſum quod ſignat, continetur in anima.

2. Ad illud quod obiicitur de ſacramento altaris, dicendum quod Deus poſſet ſimile facere, ſi vellet: ſed tamen non ita congruit hic, ſicut ibi, quia in illo ſacramento eſt tranſubſtantiatio: unde illud quod ſignificatur ibi, vere eſt ſubſtantia quam congruit eſſe per ſe: congruit etiam illis ſpeciebus velari ad noſtram utilitatem, ſed gratiam non congruit ſic eſſe per ſe, cum non ſit ſubſtantia: nec contineri in illis ſacramentis corporalibus, cum de ſui natura ſit creata, ut ſit in multo nobiliori: quia ergo potentiam non derogat ſapientiæ, & ordinationi: ideo quamvis Deus poſſit facere, non tamen facit: nec eſt ſimile, ſicut monſtratum eſt. Si ergo obiicias, quod non differt a ſacramentis veteris legis, quia ibi erat tamquam in ſigno, dicendum quod illud ſignum habet aliquam rationem cauſandi, ſicut poſtea patebit: non tamen habet rationem continendi materialiter.

3. Ad illud quod obiicitur, quod divina eſſentia eſt in qualibet creatura: ergo gratia poteſt eſſe, dicendum quod non eſt ſimile, nec locus a minori: & ratio eſt, quia eſſe per gratiam inhabitantem, præſupponit eſſe per eſſentiam, & addit ad illa multo majorem nobilitatem a parte ejus, quod recipit: & ideo eſt conſequens in illo argumento. Bene enim concluderet, ſi eſſe per gratiam non includeret in ſe eſſe per eſſenſentiam: ſed includit, ſicut bene eſſe includit eſſe.

4. Ad illud quod obiicitur, quod gratia non determinat ſibi ſubjectum quia non habet in illo cauſam, dicendum quod etſi non habet cauſam, habet tamen occaſionem, quia anima creata eſt, ut gratia perficiatur, & ad hoc eſt habilis de ſui natura: non ſic aliæ creaturæ irrationales.

5. Ad illud quod obiicitur, quod in ſacramento altaris manent accidentia ſine ſubjecto: ergo ſimiliter in aliis ſacramentis gratiæ, dicendum quod non eſt ſimile, quia ibi manent accidentia & propter noſtri ſenſus infirmitatem, & propter fidei utilitatem. Sed ſi gratia illa eſſet in ſacramentis, nulla eſſet utilitas propter hoc, quia Deus ſemper eſt præſens ut det gratiam digne accedenti: immo eſſet ibi deordinatio, & derogaretur jam ipſi gratiæ, quod non debet fieri divino miraculo, quia ipſa gratia nata eſt perficere animam, & in ea eſſe.

QUÆSTIO IV.

An ſacramenta ſint effectiva gratiæ.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 5 Memb. 3 art. 4
S. Thom. 3 p. q. 62 artic. 1
Et 4 Sent. d. 1 q. 1 art. 4.
Et de Verit. q. 27 art. 4
Scot. 4 Sent. d. 1 q. 4
Ricard. 4 Sent. d. 1 art. 4 q. 2
Durand. 4 Sent. d. 1 q 5
Thom. Argent. 4 Sent. d. 1 q. 1 art. 4
Steph. Brulef. 4 Sent. d. 1 q. 4
Petrus de Tarant. 3 Sent. d. 1 q. 6
Gabr. Biel. 4 Sent. d. 1. q. 1

C Utrum ſacramenta ſint gratiæ effectiva: & quod ſic, videtur quia iſta aſſignatur differentia ſacramentorum novæ legis ad ſacramenta veteris legis, quod hæc efficiunt, illa ſolum figurant. Sed quod efficit, eſt cauſa efficiens: ergo ſacramenta novæ legis ſunt gratiæ effectiva. *Ad opp.*

2. Item Hugo dicit quod ſacramenta novæ legis infuſa ſibi primum benedictione ſanctificant. Et alibi dicit, quod ſunt ex ſanctificatione ſanctificantia. Sed non ſanctificatur anima niſi per gratiam: ergo efficiunt ipſam gratiam in anima. *Hugo lib. 1 p. 9 c 2 & p. 11 c. 11*

3. Item Magiſter in diffinitione ſacramenti in littera dicit, quod ſacramentum eſt quod ſimilitudinem gerit,

&

& cauſa exiſtit: ſed non formalis, neque finalis, neque materialis, ut ſupra monſtratum eſt: ergo a ſufficienti diviſione eſt cauſa efficiens.

4. ITEM idem ratione videtur quia ſignum inſtitutum humana inſtitutione poteſt in nobis aggenerare ſpiritualem cognitionem, & affectionem: ſicut circulus ante domum aggenerat cognitionem in anima tranſeuntis, quod ibi ſit vinum: & patibulum, & ſigna belli aggenerant timorem: ergo ſi divina inſtitutio multo potentior eſt, quam humana, & ſacramenta ſunt ſigna ſecundum divinam inſtitutionem, poſſunt in nobis aggenerare multo nobiliorem effectum: ergo poſſunt efficere gratiam.

Ex poſt. prædic. c. de oppoſitis. 5. ITEM; Oppoſita nata ſunt fieri circa idem. Unde nihil eſt ſuſceptibile culpæ, niſi ſit ſuſceptibile gratiæ, & econverſo: cum ergo caro, quæ eſt quid corporale, poſſit adeo vitiari ut efficiat, & generet culpam in anima, quæ ſibi unitur: ergo ſacramentum corporale poteſt ſanctificari adeo, quod transfundat gratiam: nihil ergo prohibet, quod efficiant in anima gratiam ſpiritualem.

6. ITEM ſicut in generatione carnis eſt generatus, & generans, & ulterius, quo mediante fit generatio: ita in ſpirituali regeneratione eſt regenerans Chriſtus, regeneratus homo, & illud quo mediante fit regeneratio, ſcilicet ſacramentum: ergo ſicut ſemen quod erat medium in generatione carnali, defert culpam, eadem ratione ſacramentum defert gratiam, quæ facit filium ſpiritualem, & adoptionis; ſed non defert eſſentialiter: ergo defert cauſaliter. Si dicas quod non eſt ſimile, quia facilius eſt malefacere, ſive vitiari, quam benefacere: hoc nihil eſt, quia numquam Adam fuit potentior ad malum, vel *Rom. 5* ejus culpa, quin Chriſtus ſit potentior ad bonum, & ejus paſſio. Sed Adam ſua culpa potuit vitiare omnem carnem: ergo Chriſtus ſua paſſione potuit adeo ſanctificare ſacramenta, ut ipſa ſanctificata animas

A ſanctificarent, & gratiam darent.

7. ITEM dicit Anſelmus de conceptu virginali, quod ſi Adam ſtetiſſet, transfunderet juſtitiam originalem: ſed hoc non poteſt eſſe niſi mediante carne corporali: ergo multo magis Chriſtus poteſt mediante corporali ſacramento transfundere juſtitiam gratuitam. *Anſel. de concep. Virg. c. 10*

CONTRA: Omnis cauſa efficiens eſt nobilior ſuo effectu, & nullum corporale nobilius eſt aliquo ſpirituali: cum ergo gratia ſit ſpiritualis, ſacramentum corporale, ut dicit Hugo, nullum ſacramentum eſt cauſa efficiens ipſius gratiæ. *Fundam.* *Hug. lib. 1. p. 9 c. 2*

ITEM Magiſter in littera dicit, B quod non eſt gratia ab illis, ſed per illa: ergo videtur quod ſunt ſicut canales, non ſicut fons: ergo non ſunt cauſa efficiens gratiæ, ſicut nec canales aquæ.

ITEM Hugo dicit: Gratia non eſt ex ipſis ſacramentis, ſed in ipſis: ſed conſtat quod *Ex*, dicit cauſam efficientem, ſicut patet, ergo, &c. *Hug. lib. 1 p. 8 c. 10 & par. c. 2*

ITEM ſuper illud Pſalmi: Benedicam Dominum, qui tribuit mihi intellectum. Gloſſa dicit: Deus per ſemetipſum irradiat pias mentes: ergo cum illa irradiatio fiat per lumen gratiæ, conſtat quod gratia eſt a Deo immediate: non ergo a ſacramentis.

C ITEM virtus eſt, quam Deus in nobis ſine nobis operatur: ſi ergo non operatur in nobis virtutem per ſubjectam creaturam, per conſequens nec gratiam.

ITEM ordo debet ſervari in agentibus: ergo Deus per minus nobile non debet influere in magis nobile: ſed anima nobilior eſt ſacramento: ergo Deus non influit per ſacramentum gratiam in animam: ergo gratia a ſolo Deo eſt effective. Si ergo ſacramentum eſt gratiæ cauſa: hoc eſt ſolum diſpoſitive.

QUÆSTIO I. LATERALIS.

QUæritur ergo, utrum ſacramentum ſit cauſa diſponens ad gratiam,

Digitized by Google

tiam. Quod ſic, videtur: quia ſi ſacramenta novæ legis eſſent ſolum cauſa ſine qua non, tunc ergo in ratione cauſandi non differrent a ſacramentis legis veteris, & eſſent in onus: Sed hoc eſt inconveniens: ergo, &c.

Hug. lib. 2 p. 6 cap. 2 & 3 ITEM tam Hugo, quam Magiſter in littera, quam etiam alii dicunt, quod Deus per ſacramenta regenerat animam: ergo ſacramentum eſt medium actionis divinæ in animam: ſed omne medium agendi aut eſt deferens virtutem, aut diſponens: ſed ſacramentum non defert: ergo diſponit.

ITEM *Sacramenta ſunt medicinæ ſpirituales*: ſed medicina corporalis diſponit ad ſanitatem corporalem: ergo medicina ſpiritualis diſponit ad ſanitatem ſpiritualem.

ITEM ſi nihil diſponerent, nec cooperarentur ad ſanitatem animæ, æque bene ſine his poſſet fieri ſalus ſicut cum eis: ergo impoſita nobis in nova lege potius dicenda ſunt onera quam medicamina, & lex nova lex oneris, non ſuavitatis.

Ad opp. 1. SED CONTRA: Diſpoſitio præcedit illud ad quod diſponit, non ſolum natura, ſed etiam tempore: ſed ſimul *eſt ſacramenti perceptio*, & gratiæ infuſio tempore: ergo ſacramentum non diſponit ad gratiam.

2. ITEM gratia ex nihilo, & ſubito creatur: ergo nullo indiget diſponente ad hoc ut ſit: ergo ſacramenta non diſponunt ad gratiam. Si dicas quod non diſponunt ad hoc quod gratia ſit, ſed ad hoc quod inſit ipſi animæ, unde habilitant ipſam animam diſponendo ad gratiæ ſuſceptionem. Contra: Eſſe gratiæ eſt ſuum ineſſe, cum ſit accidens: ergo ſi non habet diſpoſitionem ad hoc quod ſit, nec ad hoc quod inſit.

3. ITEM ſi ſacramenta diſponunt animam, & habilitant: ergo influunt in ipſam: ſed nullum corporale influit in aliquod ſpirituale: ergo ſacramenta cum ſint corporalia, non influunt in animam: ergo non habilitant ipſam, nec diſponunt. Si dicas forte, quod in ipſis ſacramentis eſt aliqua virtus ſpiritualis, per quam influunt in animam.

B

QUÆSTIO II. LATERALIS.

QUæritur ergo ratione hujus, utrum in ſacramentis ſit aliqua virtus, per quam influant in ipſam animam. *Ad opp.* Et quod non, videtur: quia illa virtus aut eſt ſubſtantia, aut accidens. Si ſubſtantia: aut Deus, aut Angelus, aut anima: nullum horum certum eſt, quia ſi illa virtus eſt de ſacramento, tunc Deus eſt de ſacramento. Si accidens: ſed nullum accidens ſpirituale eſt in ſubjecto corporali: ergo aut illa virtus eſt corporalis, & ſic non influet: aut ſi eſt ſpiritualis, non eſt in ſacramento.

2. ITEM quod illa virtus eſt bonum, conſtat: aut ergo eſt bonum magnum, aut mediocre, aut parvum, ſicut dividit Auguſtinus. *De morib. Eccl. c. 19 tom. 1. Li. 1 retra. c. 9 & 12 de lib. arb. c. 19. tom. 1* Non de majoribus, quia tunc eſſet gratia, vel virtus gratuita, quæ eſt in ſola anima: non mediocre, quia talia ſunt potentiæ animæ: ergo eſt bonum infimum. Sed hoc eſt bonum corporale: ergo illa virtus non eſt ſpiritualis, & non influit in animam.

3. ITEM nullum corporale recipitur in ſpirituali corporaliter, ſed ſolum ſpiritualiter: ergo ſimiliter nullum ſpirituale recipitur in corpore ſpiritualiter, ſed corporaliter: ergo illa virtus cum ſit in ſacramentis, eſt ibi corporaliter, & ita non eſt potens influere in animam, ergo fruſtra eſt ibi.

C

4. ITEM omne quod recipitur in aliquo, eſt ibi per modum recipientis, & non recepti, ſicut dicit Boetius: ergo illa virtus recipitur in ſacramento corporali per modum corporis, ergo, &c.

5. Si dicas, quod verum eſt, loquendo naturaliter: ſed illa virtus eſt ibi mirabiliter, & ſupra naturam. Contra: Quantumcumque ſit ibi contra naturam, & qualitercumque, tamen eſt ignobilior ipſa anima: non ergo influit in ipſam: ergo ſi non ponitur ob aliud, manifeſtum eſt, &c.

Fundam. Bed ain ho. Evan. Octava Epiph. CONTRA: Beda dicit, quod Dominus contactu mundiſſimæ carnis ſuæ dedit vim regenerativam aquis: ergo aliqua vis collata eſt ipſis aquis: ſed hæc non potuit eſſe niſi creata, quia collata eſt creaturæ, & cum eſſet ad regenerandum, non potuit eſſe niſi ſpiritualis, quia operis ſpiritualis virtus eſt ſpiritualis, ergo &c.

Tra. 80 in Joan. in med. & to. 9 & 1 q. 1 c. De trahe. ITEM Auguſtinus dicit, & habetur in tertia diſtinctione: Quæ eſt virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat: ergo ſi aliqua virtus eſt in ſacramento, qua abluitur: ergo eſt ſpiritualis.

ITEM videmus quod opera divinæ juſtitiæ fiunt miniſterio creaturæ corporalis, quæ habet a Deo vim aliquam, per quam poſſit agere in animam, alioquin non poſſent, ſicut patet in igne purgatorio: ergo in operibus miſericordiæ, quæ fiunt per ſacramenta, erit quod ſacramenta habeant aliquam virtutem a Deo ſibi collatam, per quam agant in animam.

ITEM videmus quod ſi aliquis contritus accedat ad baptiſmum, etſi non conferatur ei gratia, quia jam habet eam, tamen confertur ei remiſſio omnis pœnæ, quam non habebat prius; ergo baptiſmus ſupra collationem gratiæ addit remiſſionem pœnæ: ergo aliqua virtus eſt in baptiſmo præter virtutem gratiæ: eadem ratione in aliis ſacramentis novæ legis.

ITEM ſi nulla eſſet virtus ibi: tunc ergo rediret inconveniens ſæpe dictum, quod non differrent a ſacramentis veteris legis,

CONCLUSIO.

Sacramenta novæ legis ſunt cauſa gratiæ, efficiunt, & diſponunt extenſo nomine: an vero plus habeant, nec affirmo, nec nego.

Opin. 1] RESPON. ad Arg. Aliqui volunt dicere, quod in ſacramentis novæ legis eſt aliqua virtus creata, per quam influunt in animam, & habent rationem cauſandi differenter. Dicunt enim quod in ſacramentis datur gratia gratum faciens, datur etiam in eis gratia gratis data, ſicut eſt Character, & ornatus animæ: datur etiam debilitatio fomitis, ſive expeditio potentiarum, hæc eſt efficacia gratiæ. Dicunt ergo quod reſpectu gratiæ gratum facientis ſunt ſicut cauſa, ſine qua non: reſpectu characterificationis, vel characteris, & ornatus ſunt ſicut cauſa efficiens reſpectu illius virtutis: reſpectu debilitationis fomitis, ſive roboris potentiarum, ſunt cauſa diſponens: & hoc ſic manifeſtum eſt. Nam ſicut videmus quod in purgatione per ignem purgatorium B eſt ipſa anima purgabilis habens reatum, vel maculam venialem, eſt gratia intra animam, quia ſine ipſa non fieret purgatio, eſt rurſus virtus ignis: ſic in ſacramento eſt anima habens defectum & debilitatem potentiarum. Eſt iterum gratia in anima virtus operans. Eſt iterum virtus ſacramenti exterior: & his concurrentibus roborantur, & ſanantur potentię, & gratia fit efficacior in ſua operatione, mediante virtute ſacramenti. Sic ergo dicunt quod ſacramentum eſt cauſa gratiæ, ſine qua non, ſcilicet gratum facientis. Eſt cauſa characteris, & ornatus efficiens: eſt cauſa efficientiæ gratiæ, & ſanationis potentiarum ut diſponens: & hoc per virtutem, C quæ eſt in ipſo ſacramento, ſpiritualem, & a Deo collatam ſibi. His viſis manifeſta eſt ſecundum ipſos reſponſio ad objecta.

1. 2. AD illud enim quod quæritur primo, utrum ſint cauſa efficiens gratiæ gratum facientis, dicunt quod non. Quod ergo obiicitur de differentia horum ſacramentorum, & illorum, dicunt quod differentia attenditur ratione characterificationis, & ornatus, & efficaciæ gratiæ: & ſic reſpondent ad illud Hugonis, quod de illa ſanctificatione intelligitur.

3. Similiter dicunt de eo quod dicit Magiſter quod ſint cauſa: tamen ſi intelligatur quantum ad gratiam gratum facientem, dicunt quod eſt

cauſa

Digitized by Google

cauſa ſine qua non. Aliter etiam dicunt quod poteſt dici, quod ſit cauſa diſponens, vel ad hoc quod inſit, vel ad hoc quod efficax ſit, & hoc ratione operis operati: non ſic autem erat in illis ſacramentis.

4. Ad illud quod obiicitur, quod ſignum ex humana inſtitutione generat cognitionem, & affectionem ſpiritualem, dicunt quod hoc eſt ſolummodo diſpoſitive, ſive occaſionaliter, non effective: immo ipſa anima conferendo in ſemetipſa cognitionem, generat & affectionem, ſicut patet exemplo manifeſto, quod alii vident patibulum, & timent, alii non: tamen per hoc non poteſt oſtendi, quod ſacramentum ſit cauſa efficiens gratiæ.

5. Ad illud quod obiicitur de tranſfuſione culpæ mediante carne, dicunt quod ſicut gratia non eſt in aliquo corporali, ſic nec culpa. Sed tamen vitioſitas in carne habere poteſt rationem efficiendi culpam in anima, non ſic virtus ſacramenti gratiam. Et cauſa hujus eſt, quia gratia eſt effectus nobilior omni virtute corporali, & fit ex nihilo, & hoc eſt ſolius Dei: ſed effectus culpæ dicit ignobilitatem, & *imperfectionem*, & *defectum*, ideo omnia argumenta illa non valent, quæ fiunt per ſimilitudinem gratiæ ad culpam.

6. Ad illud quod obiicitur, quod Chriſtus potentior eſt in bonum, dicunt quod verum eſt: nec tamen ſequitur ex hoc, quod ſi Adam tranſmittit culpam mediante carne, quod Chriſtus tranſmittat gratiam mediante ſacramento: nam iſtud eſſet inordinatio. Præterea: Sicut creatura non poteſt recipere poteſtatem creandi ſic nec dandi gratiam.

7. Ad illud Anſelmi dicunt, quod non intelligitur, quod transfunderent juſtitiam carne mediante, ſed quod omnes poſteri haberent illam juſtitiam a Deo, quia non eſſet impedimentum ex parte carnis.

A

AD I. QUÆST. LATERAL.

Ad illud quod quæritur, utrum ſacramentum ſit cauſa diſponens, dicunt quod ſic, ſicut tactum fuit, quia diſponit ad efficaciam gratiæ, remittendo fomitem, qui impedit operationem gratiæ. Vel ſicut tactum fuit, quia diſponit ad hoc, quod gratia inſit animæ, quamvis non diſponat ad hoc, quod ſit: & hoc eſt dicere, quod gratia comparatur ad cauſam efficientem, comparatur ad ſubſtantiam ſuſcipientem ſacramentum: non autem diſponit a parte agentis, quod eſt Deus, ſed a parte ſuſcipientis, quod eſt anima.

B

2. Et ſic patet reſponſio ad illud quod obiicitur, quod gratia eſt ex nihilo: dicunt enim quod ſacramentum non diſponit ad gratiam ratione ejus ex quo, ſed ratione ejus in quo recipitur.

1. Ad illud quod obiicitur, quod diſpoſitio præcedit illud ad quod diſponit, dicunt quod non ſemper præcedit tempore, ſicut patet in diſpoſitione, quæ eſt neceſſitas, ſive in diſpoſitione ultima: ſic ſacramentum digne ſuſceptum diſponit diſpoſitione ultima, quæ ſimul eſt tempore cum gratia: ſed natura prior, ſicut ex parte illa.

C

3. Ad illud quod obiicitur, quod ſi diſponit, influit, dicunt quod influit. Quod ergo obiicitur, quod nullum corporale influit in ſpirituale, dicunt quod in ſacramento eſt aliqua virtus ſpiritualis per quam influit in animam. Tamen illa ratio non valet ſecundum eos, quia in anima mundanda, eſt conſiderare ipſam ſubſtantiam, & ipſam maculam, a qua mundatur: & licet ſecundum ſubſtantiam ſit ſuperior omni corpore: tamen ratione maculæ, vel defectus eſt inferior.

Digitized by Google

AD II. QUÆSTIONEM LATERALEM.

AD illud quod quæritur, utrum ſit in ſacramentis ponere virtutem creatam, dicunt quod ſic. Quod ergo quæritur, utrum ſubſtantia, aut accidens, dicunt quod accidens. Quod iterum quæritur, utrum accidens corporale, aut ſpirituale, dicunt quod ſpirituale. Quod obiicitur poſtea, quod accidens ſpirituale non eſt in ſubjecto corporali, dicunt quod verum eſt naturaliter: ſed ipſum ſacramentum habet illam virtutem ſupra naturam ſecundum ordinem divinæ miſericordiæ, ſicut virtus eſt in igne purgatorio ſecundum ordinem divinæ juſtitiæ ſupra naturam ignis. Et quod amplius eſt ex parte hac, quod ſacramentum non eſt ſubjectum naturale, ſive ſecundum naturam: & ideo non eſt mirum ſi habeat virtutem ſupra naturam.

2. AD illud quod quæritur, utrum ſit bonum maximum, &c. dicunt quod virtus illa ponenda eſt inter bona mediocria, quia eſt infra gratiam, & ſupra corpus. Si obiicias, quod tale bonum eſt animæ potentia, dicunt quod Auguſtinus non excludit propter hoc, quin alia ſint: ſed illud dicit exemplando: vel arctando bonum ad ſuppoſitum humanum. Si vero obiicitur quod non agat, vel influat in potentias animæ, cum ſit mediocre, & influxus ſit a ſuperiori, dicunt quod non influit in potentias ratione potentiarum, ſed ratione ipſarum deficientium per culpam.

3. AD illud quod obiicitur de receptione ſubſtantiæ ſpiritualis, dicunt quod non eſt ſimile, quia ſi ſubſtantia ſpiritualis reciperet corporale corporaliter, tunc derogaretur ipſi ſubſtantiæ, nec perficeretur in ipſa receptione: ſed ſi aliquid materiale recipiat ſpirituale ſpiritualiter, non derogatur ei in aliquo.

4. AD illud quod obiicitur, quod omne quod recipitur, eſt in recipiente per modum recipientis, dicunt A quod hoc verum eſt de receptione naturali: ſed hæc eſt ſuper naturam. Præterea: Ipſum ſacramentum ſecundum quod hujuſmodi, eſt medicina ſpiritualis: & ideo debet habere virtutem ſpiritualem. In naturalibus autem maxime conſideratur materia, ſed in divinis maxime, & principaliter conſideratur finis: ideo quia in ſacramentis non conſideratur ratio materiæ, ſed finis, conveniens fuit ſecundum ipſos virtutem ſpiritualem in eis ponere.

5. AD illud, ſecundum eos jam reſponſum eſt, quia nobilior eſt virtus ipſa, minus nobilis anima lapſa, non ratione ſubſtantiæ, ſed ratione B lapſus. Et patent hoc modo cætera objecta ſecundum hanc opinionem. Et hæc opinio, eſt magnorum Magiſtrorum. *Opin. 1 Guil. Pariſ. Alex. Alenſ.*

Eſt etiam aliorum magnorum Magiſtrorum circa hoc opinio, dicentium quod in ſacramentis non ſit cauſalitas, neque virtus aliqua nec effectiva, nec diſpoſitiva ad gratiam, quæ ſit qualitas, vel proprietas aliqua abſoluta, ſed per quamdam aſſiſtentiam. Sacramento enim dicunt aſſiſtere divinam virtutem, quæ eſt cauſa gratiæ, & fidem, & devotionem ſuſcipientis, quæ diſponunt ad gratiam. Et adducunt ſimile, quoniam ad verbum Eliſei Naaman ſe lavante aC ſtitit virtus divina effectiva ſanitatis, & devotio, & obedientia Naaman diſpoſitiva: nulla tamen cauſalitas fuit nec in verbo Eliſei, nec in aqua Jordanis. Si ergo Dominus ita inſtituiſſet, ut ad verbum Eliſei non ſolum ipſe Naaman, ſed cæteri accedentes curarentur, & hoc ex quadam pactione, ita quod ſemper aſſiſteret vis divina, aqua illa diceretur curare, & ſanare lepram, & eſſe cauſa curationis, & habere virtutem curandi. Sic in ſacramentis dicunt quod ad prolationem verbi aſſiſtit virtus divina aquis, & infundit gratiam, & regenerat dum homo ſubiicit ſe ei per fidei profeſſionem, & obedientiam. Dicunt ergo quod ſacramenta dicuntur habere virtutem, & dicuntur *Part. 4 q. 8 artic. 5. §. 3 Scot. in 4 d. 1 q. 1* *5 Reg. 5*

cau-

cauſa, & dicuntur efficere ſecundum A communem modum loquendi propter aſſiſtentiam divinæ virtutis. Et ſi tu quæras utrum habeant virtutem aliquam creatam ſuper increatam. Reſpondet quod præter virtutem increatam eſt dicere aliquam virtutem habere ſacramentum, ſed extenſo nomine virtutis. Si enim virtus dicat aliquam qualitatem, vel naturam, ſive eſſentiam advenientem ſacramento, ſicut virtus proprie dicitur, ſic ſecundum eos non eſt dicendum quod habeat virtutem proprie, ſed extenditur nomen virtutis ad aliquam ordinationem: ut quando aliquid habet efficacem ordinationem ad aliquid, dicitur habere virtutem reſpectu il- B lius: & ponunt hic exemplum. *Exemplum* Rex ſtatuit, ut qui habent tale ſignum, habeant centum libras: poſt iſtam inſtitutionem ſignum illud non habet aliquam proprietatem abſolutam, quam non haberet prius, ad aliquid tamen eſt ordinatum, ad quod non erat prius. Et quia habet efficacem ordinationem, dicitur habere virtutem, ut faciat aliquem habere centum libras: & dicitur illud ſignum valere centum libras, & tamen nihil plus habet de bonitate nunc, quam prius. Si ergo quæras quid ſit illa virtus in illo ſigno, dicunt quod non eſt aliquid abſolutum, ſed ad aliquid. Sic etiam dicunt, quod ſacramenta ſunt C talia ſigna a Deo inſtituta, ut qui ea ſuſceperit debito modo, habeat tantum de gratia, vel habeat gratiam ad hunc actum: illa, inquam, ordinatio efficax ſecundum iſtos, virtus eſt ſacramenti, & ratione illius diſponit hominem, ut habeat gratiam, quia efficaciter ordinat ad habendam, & ſuſcipiendam gratiam. Rurſus dicunt, quod ex tali pactione Dominus aſtrinxit ſe quodam modo ad dandam gratiam ſuſcipienti ſacramentum: aſtringit enim quodam modo Deum ad conferendum, & dicitur habere virtutem ad efficiendum, & etiam diſponendum. Et ſicut extenditur nomen virtutis, ita verbum efficiendi, vel diſponendi, quia non efficit, nec diſponit influendo, ſed efficaciter ordinando. Et ſicut hæc extenduntur, ita & nomen cauſæ, quia non dicitur cauſa ſecundum quod eſt principium operandi, ſed ſecundum quod eſt ratio ordinandi. Huic poſitioni pietas fidei non repugnat, & ratio conſentit. Conſentit namque ratio, quia valde difficile eſt intelligere, qualiter illa virtus detur ſicut qualitas abſoluta: difficilius, quando detur. Difficile etiam eſt intelligere, cui detur, verbo ſcilicet, an elemento, quæ ſunt duo nihil unum facientia. Difficile etiam eſt ſcire quamdiu duret. Difficile eſt ſimiliter valde intelligere, quo modo influat. Difficile etiam cujus naturæ ſit in ſe ipſa, & multa talia: & ideo huic poſitioni ſatis faciliter ratio concordat. Pietas etiam fidei non repugnat: cavendum eſt enim ne dum nimis damus corporalibus ſignis ad laudem, ſubtrahamus honorem gratiæ curanti, & animæ ſuſcipienti. Hæc autem opinio non nimis dat, neque ſubtrahit aliquid honoris debiti. Sicut igitur litteræ regiæ annulo regis ſigillatæ magnæ ſunt dignitatis, & virtutis, & valoris, & magna dicuntur & poſſe, & facere: tamen in eis nulla virtus eſt abſoluta, ſed ſola ordinatio per aſſiſtentiam virtutis regiæ, quod patet: quia mortuo rege non plus curatur de litteris ſuis, quam de aliis, & tamen nihil abſolutum amiſerunt ſic intelligendum in ſacramentis, & ſic loquuntur Sanctorum auctoritates ſecundum communem uſum. Et ſic rationes ad oppoſitum patent. Et ſi tu quæras ſuper quid fundatur relatio, quo modo advenit ſine donatione proprietatis, dicendum quod in inſtitutionibus ſignorum, ſuper ipſis ſignis fundatur relatio: & hoc modo advenit ſine proprietatis donatione: ſicut quando nummus fit arrha, & nihil datur de novo ipſi nummo. Utraque *Diviſio opinionum.* harum poſitionum ſatis videtur probabilis: hæc tamen mihi videtur ad ſuſtinendum facilior: neſcio tamen, quæ ſit verior, quia cum loquimur de his, quæ ſunt miraculi, non multum

Reſolutio. multum adhærendum eſt rationi. Concedimus ergo quod ſacramenta novæ legis ſunt cauſa, & efficiunt, & diſponunt extenſo nomine, ut dictum eſt: & hoc ſecurum eſt dicere. Utrum autem plus habeant, nec volo affirmare, nec negare: & ſecundum hanc ultimam viam omnia quæſita patent.

QUÆSTIO V.

An ſit differentia inter ſacramenta novæ, & veteris legis.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 1 Memb. 4
S. Thom. 3 p. q. 62 artic. 6
Et 4 Sent. d. 1 q. 1. art. 5. q. 1
Ricard. 4 Sent. d. 1 art. 3 q. 4
Thom. Argent 4 Sent. d. 1 q. 1 art. 4.
Steph. Brulef. 4 Sent. d. 1 q. 4
Petrus de Tarant. 3 Sent. d. 1 q. 8
Gabr. Biel. 4 Sent. d. 1. q. 2

DE differentia ſacramentorum novæ legis, & veteris, & aſſignat Magiſter hanc differentiam: quia illa tantum promittebant gratiam, & non dabant, hæc autem dant: unde communiter eſt differentia quod ſacramenta novæ legis efficiunt quod ſignant, ſed veteris non. Contra hæc ſic obiicit Hugo in libro de ſacramen- *Hugo lib. 1 p. 10 c. 22* mentis: Sacramentorum alia ſunt ſub natura, alia ſub lege, alia ſub gratia, alia quidem in ſpecie, ſed eundem effectum ſanitatis habentia.

Hug. ubi ſupra. ITEM Hugo: Ex quo homo ægrotare cœpit, Deus reparando in ſacramentis ſuis medicinam præparavit: ſed impoſſibile eſt mederi Deo ſine gratia juſtificante: ergo cum in omnibus ſacramentis ſit gratia juſtificans, & ſic nulla differentia: ergo, &c.

ITEM per rationem videtur, quia ſemper decuit, ut curet medicina cum morbo, quia ſemper, & in omni lege aliqui ſunt ſalvati: ſed ſacramentum non eſt medicina niſi curaret per gratiam: ergo in omni tempore ſacramenta contulerunt gratiam: & ſic, &c.

ITEM Sacramenta novæ legis non habent efficaciam niſi per gratiam fidei: nam qui infidelis eſt, ficte accedit, & non reportat commodum: & ſacramenta illa conjuncta fidei juſtificabant, quia omne opus, niſi ſit ſecundum ſe malum, quando eſt a fide operante per dilectionem, fit meritorium: ergo ſicut iſta juſtificant, ſic & illa.

CONTRA: Hugo in lib. de ſacramentis: Tempore legis naturæ relictus eſt homo ſibi, & ſibi relictus erravit per ignorantiam, & ideo convictus eſt de cæcitate, poſtmodum data eſt lex vetus ſine gratia, in qua quid eſſet faciendum cognovit, ſed concupiſcentia ductus cecidit: & ſic eſt victus de impotentia, & tunc venit Chriſtus, de quo Joannes: Gratia, & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt: ergo ſacramenta tempore legis veteris non conferebant aliquam gratiam: ergo, &c. *Fundam. Hug. lib. 1 p. 7 c. 2* *Joan. 1*

ITEM ſuper illud: Ex operibus legis. Gloſſa: opera legis dicuntur, quæ cum lege inſtituta, & terminata ſunt, quæ numquam juſtificare potuerunt, etiamſi in Fide, & Charitate fierent. *Rom. 3* *Gloſ. ord.*

ITEM ſuper illud: Sanguinem hircorum nolui. Gloſſa: Præterito utens, oſtendit ſe numquam ſacrificia Judæorum amaſſe. *Iſa. 1* *Gloſ. ord.*

ITEM ratione videtur, quia lex vetus data eſt in onus: unde: Dedi eis præcepta non bona, & verba in quibus non vivent; ſed ſi haberent ſacramenta dantia gratiam, alleviarent. Et beatus Petrus: Hoc eſt onus quod nec nos, nec patres noſtri portare potuimus, ergo, &c. *Ezech. 20* *Act. 15*

CONCLUSIO.

Sacramenta novæ legis juſtificant, & gratiam conferunt ex opere operato per ſe, quod non faciebant ſacramenta legis veteris niſi per accidens.

RESP. ad Arg. Dicendum quod iſtam differentiam aliter intellexit Hugo, aliter intellexit Pictavenſis, & Magiſter: Magiſter enim ſecutus Pictavenſem dixit, quod ſacramenta ve- *Opin. 1*

veteris legis excepta circumciſione A inſtituta eſſent ad ſignandum tantum in perfectis viris, & fidelibus, quia aliis erant inſtituta vel in onus, ſi duri erant, vel ad revocandum ab idololatria: & ſi ad aliquam fuerunt efficaciam ordinata, hoc fuit ſolum ut abſolverent ab irregularitate carnali, vel pœna temporali, ut baptiſmata, & ſacrificia. Et quia ſolum ad hoc inſtituta erant, etiam ſi ex fide, & charitate fierent, non erat, in eis meritum, quia non ſe extendebant ultra id, ad quod erant. Unde ſicut motus *charitatis* non erit in *patria meritorius*, ſic tunc non merebantur in opere exteriori, ſed tantum in interiori. Et ſi tu obiicias ei B de medicina, dicit quod fides redemptoris fuit medicina pro tempore illo: illa vero non juſtificabat nec per ſe, nec per accidens. Et hujus poſitionis fuit Pictavenſis. Sed hæc poſitio magiſtro Hugoni non videbatur rationalis, quæ tunc ſacrificia facta a viris ſanctis non placuiſſent Deo nec ſacrificium Abel, nec Abraham, nec Salomonis, quod manifeſte falſum eſt, ſicut patet in ratione canonis. Et quid etiam de oblatione ſacræ Virginis cum obtulit *par turturum, numquid* a merito vacua fuit. Propter hoc aliter Magiſter Hugo voluit dicere, quod ſacramenta veteris legis, excepta circumciſione, inſtituta fuerunt primo C ad ſignificandum vel paſſionem ut ſacrificia, vel etiam noſtra ſacramenta, ut baptiſma noſtrum: & ad efficiendum non ſunt inſtituta, niſi ſolum exterius circa carnem: ſed quia ſignificant id, quod fides credit, in eorum perceptione eſt profeſſio fidei, non tantum verbo, ſed & facto. Et quia talis fides diſponebat ad juſtificationem, ideo ſacramenta illa per accidens juſtificabant: Et novæ legis ſacramenta non ſolum ex prima cauſa, & inſtitutione ordinata ſunt ad ſignificandum, ſed etiam ad gratiam obtinendam, ideo per ſe ordinata ſunt ad juſtificationem: ideo, per ſe loquendo, iſta juſtificant, illa non niſi per accidens. Et hujus ſignum eſt,

Improb.

Can. ulſ. ibi: Supra cum Propitio acſer.

quod ſacramenta veteris legis principaliter ſignificant id quod credendum eſt, ut Chriſti paſſionem, & per poſterius juſtificationem, excepta ſola circumciſione, quæ principaliter ſignificat amotionem originalis. Sed ſacramenta novæ legis e contrario primo ſignificant gratiæ efficaciam, & per poſterius paſſionem, ſive id quod eſt credendum, ut baptiſmus interiorem ablutionem, & paſſionem: Unde Hugo lib. de ſacramentis in ea parte, quæ incipit: Prima igitur differentia eſt, &c. Sacramenta novi teſtamenti primo loco ſpiritualis gratiæ ſigna ſunt, & ad ipſam gratiam ſanctificandis conferendam principaliter inſtituta. Illa vero ſigna horum tantum erant, & mediantibus his gratiam juſtificationis contulerunt: mediantibus his, ideſt fide iſtorum, quia non erant in re, ſed in fide. Et has opiniones tamquam rationabiles concordant aliqui Magiſtri moderni temporis, dicentes Magiſtrum locutum eſſe, quod illa non juſtificabant per ſe, ſed Hugo per accidens: ideo non eſt contradictio. Sunt etiam alii, qui dicunt idem ipſum aliis verbis, quod iſta juſtificant ratione operis operati, ſed illa ratione operis operantis, non operati: & opus operans eſt fides, ſed operatum exterius eſt ſacramentum: & hoc eſt ratione fidei, & charitatis conjunctæ. Sed ſi quis attendat, hæ poſitiones directe ſibi contradicunt. Primum quidem, quia Magiſter non ſolum dicit, quod illa ſacramenta non juſtificabant, immo etiam ſi in fide, & charitate fierent: & ſic nec per ſe, nec per accidens. Rurſus: Utræque loquuntur de his inquantum ſunt ſacramenta: & conſtat quod opus operans non eſt ſacramentum, ſed opus operatum: ergo utraque intellexit de operato, & illud verum eſt: & de illo opere operato dixit Magiſter quod ſolum ſignificabat, non juſtificabat, ſicut aſperſio aquæ, vel ſanguinis. Numquam enim juſtificabat ſanguis hircorum aſperſus, etiam ſi in fide, & charitate fieret: & hoc modo nec per ſe, nec

Hug lib. 5 p 11 c. 1

Conciliatio opinionum.

Improb. conciliationis.

Digitized by Google

per accidens: & hoc fuit ſatis probabile. Sed certe multo probabilius eſt quod Magiſter Hugo poſuit, quod cum in illo opere operato eſſet profeſſio fidei facta, quod ratione fidei conjunctæ erat in illis primo, & per illa (per accidens tamen) juſtificatio. Sed in hoc eſt differentia ipſorum ad nova, quod in ſacramentis novæ legis quantum ad opera operata eſt juſtificatio non tantum per accidens, ſed etiam per ſe. Hujus autem ſignum evidens primo oſtenſum eſt in modo ſignificandi horum ſacramentorum, & illorum. Si vero quæritur ratio, unde hoc eſt, patet reſponſio ex prædictis, quia cauſalitas ſacramentorum non eſt aliud quam quædam efficax ordinatio ad recipiendam gratiam ex pactione divina: hoc autem fuit ſolum in ſacramentis novæ legis, & non veteris, niſi in circumciſione, quia ibi fuit pactio. Quare autem in iſtis eſt pactio, & ordinatio, in illis non, patet: quia tunc fuit tempus figuræ, & vincendi duritiam illorum per illa ſacramenta, modo eſt tempus gratiæ. Ex his patet reſponſio ad objecta ad utramque partem: nam illa quæ probant, quod non juſtificant, intelliguntur per ſe loquendo: alia vero ad oppoſitum, per accidens.

QUÆSTIO VI.

An gratia ſacramentalis ſit eadem per eſſentiam cum gratia virtutum.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 1 Memb. 5.
Richardus 4. Sent. diſt. 1. art. 4. q. 2
Thom. Arg. 2 Sent. diſt. 2 q. 2 artic. 2
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 1 q 4
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 1 q. 10
Gabr. Biel. 4 Sent. diſt. 1 q. 3

Fundam.

DE gratia ſacramentali, utrum ſit eadem per eſſentiam cum gratia virtutum. Et quod eadem ſit, videtur: quia ſacramentorum gratia eſt gratum faciens, quia facit hominem dignum vita æterna, ut patet in baptiſmo: ſed in una anima una eſt gratia gratum faciens: ergo, &c.

ITEM tantum unum uni opponitur: ſed gratia in virtutibus opponitur pec- A catis, ſimiliter & gratia in ſacramentis: ergo eſt una.

ITEM baptizatus baptiſmo flaminis ſi accedit ad ſacramentum, non recipit aliam gratiam, ut dicit Magiſter: ergo non eſt alia gratia in ſacramentis, quam in virtutibus, quia iſte non habebat niſi gratiam virtutum. *Ariſt. 1 cæli cont. 11 & 10 met. cont. 14 & 17 In hoc 4 diſtinct. 4*

ITEM idem eſt quod dirigit ſeparando a termino, & inclinando ad terminum: ſed ſacramenta ſunt complentia animam ſeparando a malo, virtutes ad terminum ordinando: ergo, &c.

SED CONTRA: Omnis, qui non accedit ficte, habet gratiam virtutum: B qui autem accedit ficte, nullam gratiam recipit in ſacramento: ergo aut alia gratia datur ei, quam gratia virtutum, aut ſacramenta nihil dant omnino. Ad opp.

ITEM quæ habent diverſas differentias eſſentiales, eſſentialiter ſunt diverſa: ſed talia ſunt gratia in ſacramentis, & virtutibus, & donis, & beatitudinibus: ergo, &c.

ITEM dona, & virtutes, & beatitudines eſſent, ſi numquam eſſet peccatum, non autem gratia ſacramentorum: ergo &c.

ITEM connexio eſt in virtutibus, non autem in ſacramentis: ergo &c.

C

CONCLUSIO.

Gratia ſacramentalis eſt eadem per eſſentiam cum gratia virtutum, licet gratia ſacramentalis plures connotet effectus.

RESP. ad Arg. Quidam voluerunt dicere quod in his, & in illis eſt omnino eadem gratia, differens ſola comparatione, vel modo participandi. Illa enim gratia, quæ facit virtutes, & dona eſſe in anima, dicitur eſſe virtutum, ſacramentalis vero dicitur ſecundum quod per ſacramentum datur, aut augetur, vel recuperatur: nec inſtituta ſunt ſacramenta ad aliam gratiam, ſed ad illam quærendam, & recuperandam. Opinio 1

Alia

Opin. 2 Alia poſitio eſt, quod in his, & in illis eſt gratia differens per eſſentiam, ſicut probant iſtæ rationes: & ſicut in uno homine plures ſunt gratiæ gratis datæ, ita & plures gratum facientes, propter hoc quod ordinant ad diverſa: virtutes enim, & dona ordinant ad opera bona: ſed ſacramenta curant vitia, nec ordinant ad opera bona niſi ex conſequenti: unde ſecundum quod multa ſunt vitia, multæ ſunt gratiæ ſacramentales. Tertia

Opin. 3 poſitio eſt probabilior, & melior, quod gratia gratum faciens una eſt: & hujus ſignum eſt, quia tollitur uno peccato tota. Sed attendendum eſt, cum dico gratiam virtutum, dico gratiam gratum facientem, & habitum ſubſtratum: & gratia gratum faciens una eſt, ſed habitus ſubſtrati alii, & alii. Similiter cum dico gratiam ſacramentalem, non tantum dico gratiam, ſed etiam effectum curationis: & gratia quidem una eſt, ſed effectus curationis plures ſunt. Diſtinguitur ergo gratia in ſacramentis, donis, & virtutibus concernendo effectus, & habitus ſubſtratos: unde ſacramentalis gratia ſupra gratiam virtutum propter peccatum addit aliquem effectum. Exemplum in eo, qui gratus eſt, & baptizatus, B datur illi gratiæ effectus, quia non tantum abſolvitur a culpa, ſed etiam a pœna: ſic eſt & in aliis virtutibus, & donis, & beatitudinibus penes habitus ſubſtratos, qui differunt propter differentiam in actibus, ad quos ordinant. Nam virtutes ordinant ad opera prima, dona ad media, beatitudines ad perfecta, ut alibi patet: ſacramenta vero addunt remedium curationis. Et rationes procedunt ſecundum has duas vias.

In 3 Sent. d. 3 & de incept.

DISTINCTIO I. PARS II.

DE CIRCUMCISIONE

FUIT tamen inter illa Sacramenta Sacramentum quoddam ſcilicet circumciſionis, idem conferens remedium contra peccatum, quod nunc baptiſmus præſtat. Unde Auguſtinus: Ex quo inſtituta eſt circumciſio in populo Dei, quæ erat tunc ſignaculum juſtitiæ fidei, ad purgationem valebat magnis & parvulis originalis veteriſque peccati: ſicut baptiſmus ex illo valere cœpit ad innovationem hominis ex quo inſtitutus eſt. Item Beda: Idem ſalutiferæ curationis auxilium circumciſio in lege contra originalis peccati vulnus agebat, quod baptiſmus agere revelatæ gratiæ tempore conſuevit, excepto quod regni cæleſtis januam nondum intrare poterat: tamen in ſinu Abrahæ poſt mortem requie beata conſolati, ſupernæ pacis ingreſſum ſpe felici expectabant. His aperte traditur, per circumciſionem ex quo inſtituta fuit, remiſſionem peccati originalis & actualis parvulis, & majoribus a Deo præſtitam, ſicut nunc per baptiſmum datur.

Ad Valerium li. 2. de nuptiis & concupiſcentia c. 11 in fine t. 7 ſuper Evang. Lucæ 2 Et poſtquam impleti ſunt dies.

De viris, qui fuerunt ante circumciſionem, & de feminis, quæ fuerunt ante & poſt.

Quæritur autem de viris, qui fuerunt ante circumciſionem, & de feminis quæ fuerunt ante & poſt, quod remedium contra peccatum habuerint. Quidam dicunt ſacrificia & oblationes eis valuiſſe ad remiſſionem peccati. Sed melius eſt dicere, illos qui de Abraham prodierunt, per circumciſionem juſtificatos: mulieres vero per fidem & operationem bonam, vel ſuam ſi adultæ erant, vel parentum ſi parvulæ.

Eos

Digitized by Google

Eos vero qui fuerunt ante circumciſionem, parvulos in fide parentum, parentes vero per virtutem ſacrificiorum, ſcilicet quam intelligebant ſpiritualiter in ſacrificiis, juſtificatos. Unde Gregorius: Quod apud nos valet aqua baptiſmi, hoc egit apud veteres vel pro parvulis ſola fides, vel pro majoribus virtus ſacrificii, vel pro his qui ex Abrahæ ſtirpe prodierunt, myſterium circumciſionis.

In 4 mor. c. 2

De inſtitutione & cauſa circumciſionis.

Geneſ. 17

Hic dicendum eſt in quo inſtituta fuerit circumciſio, & quare, & cur mutata per baptiſmum. Abraham primus mandatum circumciſionis habuit ad probationem obedientiæ: nec ei ſoli præcepta fuit circumciſio, ſed & ſemini ejus, id eſt, omnibus Hebræis: quæ fiebat ſecundum legem octava die lapideo cultro in carne præputii. Data autem fuit circumciſio pluribus de cauſis, ſcilicet ut per obedientiam mandati Abraham placeret Deo, cui per prævaricationem Adam diſplicuerat. Data etiam fuit in ſignum magnæ fidei Abrahæ, qui credidit ſe habiturum filium in quo fieret benedictio omnium. Deinde ut hoc ſigno a cæteris nationibus diſcerneretur populus ille. In carne vero præputii ideo juſſa eſt fieri circumciſio, quia in remedium inſtituta eſt originatis peccati, quod a parentibus trahimus per concupiſcentiam carnis, quæ in parte illa magis dominatur. Et quia in parte illa culpam inobedientiæ primus homo ſenſit, decuit ut ibi ſignum obedientiæ acciperet.

Joſ. 5

Quare die octavo, & petrino cultro.

Geneſ. 17 Joſ. 5 & habetur 23 q. 1 § his

Fiebat autem octavo die petrino cultro, quia & in reſurrectione communi octava ætate futura, per petram Chriſtum omnis ab electis abſcindetur corruptio, & per Chriſti reſurrectionem octava die factam, circumciditur a peccatis anima cujuſque in eum credentis. Duæ ergo res ſunt illius ſacramenti.

Quare in baptiſmum mutata ſit circumciſio.

Ideo autem mutata eſt circumciſio per baptiſmum, quia ſacramentum baptiſmi communius eſt & perfectius, quia pleniori gratia accumulatum. Ibi enim peccata ſolum dimittebantur, ſed nec gratia ad bene operandum adjutrix, nec virtutum poſſeſſio, vel augmentum ibi præſtabatur, ut in baptiſmo: ubi non tantummodo abolentur peccata, ſed etiam gratia adjutrix confertur, & virtutes augentur. Unde aqua refectionis dicitur, quia aridos fœcundat. Etiam fructificantes ampliori ubertate donat: quia quantumcumque per fidem & charitatem ante habitam aliquis juſtius ad baptiſmum accedit, uberiorem ibi recipit gratiam, ſed non ita in circumciſione. Unde Abrahæ per fidem jam juſtificato ſignaculum tantum fuit, nihil ei intus contulit.

Magiſt. hic non tenetur. Pſal. 22

Rom. 4

De parvulis defunctis ante diem octavum.

In hoc non tenetur Magiſter

2 Super Lucam. Joan. 3 Geneſ. 17

Si vero quæritur de parvulis, qui ante diem octavum moriebantur, antequam fiebat circumciſio ex lege, utrum ſalvarentur, vel non. Idem poteſt reſponderi quod ſentitur de parvulis ante baptiſmum defunctis, quos perire conſtat. Unde Beda: Qui nunc per Evangelium ſuum terribiliter & ſalubriter clamat: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non intrabit in regnum Dei: ipſe dudum clamabat per ſuam legem: Maſculus, cujus præputii caro circumciſa non fuerit, anima illa peribit de populo ſuo: quia pactum meum irritum fecit. Forte tamen ſub lege, ingruente neceſſitate mortis ante octavum diem circumcidebant ſine peccato filios, ſicut modo fit in Eccleſia de baptiſmo.

DIST.

Digitized by Google

DIST. I. PARS II.

Fuit tamen inter illa Sacramenta Sacramentum quoddam, ſcilicet circumciſionis.

Expoſitio Textus.

POst partem proœmialem, & principalem Magiſter ponit hic partem incidentalem: & hæc pars habet ortum ex differentia præaſſignata. Dixerat enim quod ſacramenta veteris legis non efficiebant, ſive præſtabant gratiam juſtificantem, & hoc habebat inſtantiam in circumſiſione: ideo illam excipit, & oſtendit circumciſionis efficaciam. Et hæc pars habet duas partes. In prima determinat circumciſionis efficaciam. In ſecunda determinat ejus formam, ſive integritatem, & ſubſtantiam, ibi: *Hic dicendum eſt in quo inſtituta fuerit.* Prima pars habet duas partes. In prima oſtendit circumciſionis efficaciam. In ſecunda vero removet, & determinat quæſtionem annexam, ibi: *Quæritur autem de viris, qui fuerunt ante, &c.* ubi determinat, quod remedium fuerit contra originale ante circumciſionem. Secunda pars in qua determinat de his, quæ ſpectant ad hujus ſacramenti formam, & ſubſtantiam, habet duas partes. In prima determinat, ſive dicit veritatem. In ſecunda vero removet dubium, ibi: *Si vero quæritur de parvulis.* Subdiviſiones partium manifeſtæ apparent in littera.

Diviſio.

Fuit tamen inter illa ſacramenta ſacramentum quoddam, &c. Dub. I.

Quæritur, quare magis excipit ſacramentum circumciſionis, quam alia, videtur enim quod potius deberet excipere alia: quia ſi ſacramenta poſterius inſtituta ſunt efficaciora, videtur quod potius deberet excipere ſacramenta, quæ inſtituta ſunt in lege,

A quam circumciſionem, quæ eſt inſtituta ante.

Respon. Dicendum, quod circumciſio inter omnia ſacramenta legis fuit efficacius ſacramentum. Si quæras, quæ ſit ratio, ſive cauſa efficiens, dico quod pactio divina, quæ in hac ſpecialiter fuit: ideo hoc ſacramentum efficacem habebat ordinationem ad curationem originalis. Si autem quæritur, quare magis in hoc fuit pactio, dicendum quod ratio hujus eſt duplex. Primo quia ſicut baptiſmus eſt janua, & fundamentum ſacramentorum novæ legis, ita in circumciſione vetus lex ſumpſit fundamentum, & exordium. Alia ratio erat, quia circumciſio erat in re-

B medium originalis peccati quantum ad id quod reus minime eſt culpabilis, & tamen multum impotens ſe juvare, ut patet in parvulis: & ideo decuit divinam miſericordiam, ut efficacius remedium præpararet.

Idem ſalutiferæ curationis auxilium circumciſioni in lege contra originalis peccati vulnus. Dub. II.

Obiicitur contra hæc verba Bedæ, quia ſi hoc verum eſt: ergo in circumciſione ita datur gratia virtutum adjutrix, ſicut in baptiſmo. Si tu dicas, quod non ſequitur idem: ergo

C hoc: immo eſt ibi conſequens: hoc non ſolvit, quia ipſe excipit: ſed exceptio non fit ab aliquo niſi intellecto univerſaliter: nihil enim eſt dictum: homo currit præter Sortem: ergo intelligitur generaliter de omni remedio. Item baptiſmus ante paſſionem non aperiebat januam: ergo non habebat majorem efficaciam.

Respon. Dicendum quod facienda eſt vis in verbo Bedæ, & quantum ad hoc quod dicit idem, & quantum ad hoc quod eſt curationis. Quantum ad hoc, quod eſt idem quia dicit convenientiam in forma, non in quantitate: quantum ad hoc quod eſt curationis, quia dicit convenientiam in remedio conra malum, non prout habilitat ad bonum; & per hoc ſol-

ſolvuntur illa duo objecta. Vult enim dicere Beda, quod ſicut baptiſmus digne ſuſcipientem mundat ab originali, & actuali: ſic circumciſio. Unde quantum ad remotionem culpæ eſt convenientia, ſed non ad apertionem januæ, nec in quantum ad habilitatem, ratione cujus baptiſmus ſemper excesſit.

Tamen in ſinu Abrahæ poſt mortem, &c. Dub. III.

Quæritur, quid ſit iſte ſinus Abrahæ. Et Gl. dicit: Sinus Abrahæ eſt requies beatorum patrum, ſed illa eſt regnum cœlorum, & hæc eſt viſio Dei: ergo circumciſi, qui moriebantur, habebant viſionem Dei beatam, cui contradicit ſequens littera. L uc. 16.

Respon. Dicendum quod ſinus Abrahæ poteſt dici requies, in qua fuit Abraham: & hoc attribuitur Abrahæ propter perfectionis, & fidei exemplum quaſi primarium. Vel ſinus Abrahæ dicitur requies Dei patris, qui dicitur Abraham, quia ſummus pater eſt omnium, maxime fidelium. Utroque modo dictus dicit idem ex diverſa ratione dicendi. Tamen duplex poteſt dici requies: aut per ablationem omnis mali: & ſic fuit locus in quo ſancti patres expectabant Chriſtum, & ita intelligit hic, aut per collationem omnis boni: & ſic eſt locus gloriæ, & paradiſus, ad quem locum nunc optamus, & oramus, mortuorum animas pervenire.

Nec ei ſoli præcepta fuit circumciſio, ſed & ſemini ejus &c. Dub. IV.

Videtur male dicere: quia ſecundum hoc videtur quod Iſmael, & omnes de ſtirpe Abrahæ tenerentur ad circumciſionem. Si tu dicas mihi, quod tenebantur illi ſoli, de quibus naſciturus erat Chriſtus: ergo ſecundum hoc illi ſoli de tribu Juda fuiſſent obligati. Item videtur, quod non illi ſoli, ſed omnes: quia ſi circumciſio erat in remedium, & tale remedium

A quod omnibus proderat: & omnes eo æqualiter indigebant: ergo videtur, quod circumciſio non eſſet bona, niſi quia præcepta: quod omnibus eſſet præcepta, cum omnibus prodeſſet. Sed contra hoc eſt, quia dicit Hugo & Gregorius ſuper prologum Job, quod Job non legitur circumciſus, & tamen creditur fuiſſe de ſtirpe Eſau. Hug. li. 1 p. 1 2. 1

Respon. Dicendum quod in datione circumciſionis duo conſiderantur, ſcilicet inſtitutio, & præceptum. Inſtitutio fuit contra morbum originalis peccati, ut eſſet remedium: & ſicut morbus ille omnes reſpicit, ita & inſtitutio. Sed præceptum fuit in pactum, & Dominus pactum fecit cum B Abraham de certitudine nativitatis Chriſti, & de terra promiſſionis: & ideo illi ſoli hoc intelliguntur præcepto aſtricti, ad quos ſe extendit pactum, & ibi fuerunt omnes filii Iſrael: & ideo poterant omnes circumcidi, & omnibus erat utilis. Sed hi ſoli tenebantur, ad quos ſe extendit pactum & qui terram recepturi erant. Et ideo cum dicit Magiſter quod data eſt ſemini ſub præcepto, ſtricte accipit ſemen pro his, qui de Jacob fuerunt generati: & ſic patet reſponſio de Job. Tamen non eſt omnino certum, de qua ſtirpe fuerit, quia aliqui dicunt, quod fuit de Nachor. Quod C autem Abraham omnes vernaculos & Iſmael circumcidit, hoc fuit juſtitiæ ſuperabundantis. Geneſ. 17

Fiebat autem octava die. Dub. V.

Videtur non bene dictum, quia dato quod parvulus natus eſſet in ſabbato, præceptum ſabbati erat majus, unde & in decalogo continetur: ergo magis deberent differre, quam in ſabbato circumcidere: ergo non in die octavo. Exod. 20 Levit. 29

Ad hoc reſpondent quidam, quod ob reverentiam ſabbati debebat differri, & præceptum de ſabbato datum præjudicabat illi. Sed tamen non oportet hic dubitare, quia Dominus dicit quod circumciſionem accipit homo Joan. 7

mo

mo in ſabbato, ut non ſolvatur lex Moyſi: propter hoc dicendum, quod opus circumciſionis propter curationem mentis erat ſpirituale: & ita ſabbatum non ſolvebat, nec ei repugnabat, quia prohibebatur in lege ſolum corporale.

Petrino cultro. Dub. VI.

Videtur male dicere: quia in inſtitutione circumciſionis factæ ipſi Abrahæ, nulla fit mentio de cultro petrino, cum ferrum ſit multo aptius. Item quæ eſt utilitas, vel neceſſitas de cultro petrino, cum ferrum ſit multo aptius.

Resp. Dicendum quod culter petrinus eſt de ſubſtantia, ſed quantum ad obſervantiam, non quantum ad efficaciam, nec quantum ad ſignificantiam: & hoc patet, quia ſi aliquis circumcideretur cultro ferreo, idem eſſet effectus: & in hujus rei ſignum non fuit facta mentio in inſtitutione, fuit tamen in ſequentis præcepti renovatione facta ſub Joſue: Fac tibi cultros lapideos, in quo ſignificatur, quod per petram Chriſtum omnes circumcidendi erant. Significatur & duritia ipſorum, & duritia legis: hoc autem congruitatis erat, non neceſſitatis: unde dicitur quod Judæi non circumcidunt nunc cultris petrinis. *Joſue 5*

Duæ ergo ſunt res illius ſacramenti. Dub. VII.

Videtur male dicere: quia ſi duæ ſunt res, ergo videtur quod duplex ſit hoc ſacramentum, aut ſacramentum eſt multiplex.

Resp. Dicendum quod res hujus ſacramenti duobus modis eſt. Uno modo illa quam ſignificat, & donat. Alio modo illa quam ſignificat faciendam. Illa autem res erat propria, & principalis, quam ſignificabat, & donabat: & hæc erat una principaliter, ſcilicet curatio ab originali. Illa vero, quam ſignificabat faciendam, contingit eſſe duplicem A ſecundum duplicem ſtatum, ſcilicet viæ & gloriæ, ſecundum quod duplex eſt ſpiritualis circumciſio: ſcilicet a culpa, & a miſeria, & utraque fit per petram Chriſtum, & ſic in octava die.

Nihil enim intus contulit. Dub. VIII.

Videtur falſum dicere: quia Abraham melius, & fidelius fecit, quam alii: ergo videtur quod aliis nihil tribuat, ſi ſibi non tribuit, de quo magis videtur.

Resp. Dicendum quod nihil conferre, hic poteſt eſſe dupliciter; aut B quia non eſt indigentia a parte recipientis, aut quia non eſt quod adjuvet in ea: & ex prima cauſa nihil contulit, non quia non eſſet in ſe efficax, ſed quia Abraham non indigebat.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam hujus partis quæritur de duplici remedio, quod præceſſit baptiſmum. Et primo de illo, quod præceſſit tempore legis naturalis. Secundo de illo, quod præceſſit tempore legis ſcriptæ, ſcilicet de circumciſione. Quantum ad primum quæruntur tria. Primo quæritur, C utrum ad remedium originalis ſuffecerit fides informis. Secundo, utrum parvulis ſuffecerit virtus ſolius fidei. Tertio, utrum adultis eſſet neceſſaria virtus ſacrificii.

QUÆSTIO I.

An ad remedium originalis ſuffecerit fides informis.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 2 Membr. 5 art. 2
Richardus 4. Sent. diſt. 1. art. 5 q. 2.
Steph. Brulef 4. Sent. diſt 1. q. 1.
Petrus de Tarant. 4 Sent. diſt. 1 q. 12

QUod fides informis non ſuffecerit, oſtenditur ſic. Nihil placet Deo niſi ex charitate: ſed profeſſio fidei informis eſt ſine charitate: *Ad opp. 1 Cor. 13*

Digitized by Google

te: ergo Domino non placebat: ergo propter illam, vel meritum illius, juſtificationem parvulo non infundebat.

2. Item ſi aliquis poſſet mereri alii, tamen efficacius meretur ſibi: ergo ſi parentes per fidem informem non poterant ſibi mereri juſtificationem: ergo nec parvulo.

Fundam. Contra: Per fidem informem meretur quis, & facit operationem miraculorum, & impetrat alii ſanitatem corporalem: ergo ſi Deus æque pronus eſt, & magis ad ſanandum ſpiritualiter quam corporaliter, videtur quod per fidem informem poſſit ſpiritualis ſanitas impetrari ei ſaltem, qui non poteſt ſe ad ſanitatem præparare.

Item ſi non poſſet, tria ex hoc inconvenientia ſequerentur. Primum, quia peccatum actuale imputaretur filio: quia alias mundaretur, ſi eſſent parentes ſine peccato. Secundum, quia cum nullus ſit certus, utrum ſit in charitate, nulla ei eſſet certitudo de curatione parvuli: ergo ſemper deberet curare, & remedium offerre. Tertium, quia potius deberet dici parvulus mundari in charitate parentum, quam in fide, quod non dicit Gregorius. Greg. lib. 4. Moral. c. 2

CONCLUSIO.

Fides informis parentum tempore legis naturæ poterat eſſe remedium parvulis: quia in illorum juſtificatione, potius meritum congrui quam condigni requiritur: & hoc ſine præjudicio ſit dictum.

Opin. 1 Respon. ad Arg. Ad hoc dixerunt aliqui quod fides parentum erat remedium parvulo, non ratione actus credendi principaliter, ſed ratione ipſius crediti, a quo inquantum creditum, fluit virtus in omnia ſacramenta. Et quia creditum numquam eſt informe, ſed uniforme reſpectu fidei informis, & formatæ, ideo per fidem quantumcumque informem, dum tamen eſſet vera, dabatur remedium

A parvulo. Aliter tamen dici poteſt, quod non ipſum creditum erat remedium, ſed ipſa fidei profeſſio, quæ vel ſit motu fidei, vel actu exteriori erat diſpoſitio curationis: & hæc eſt in circumciſione, & baptiſmate, quia eſt ibi profeſſio fidei ipſo facto, ſed profeſſio fidei, quam faciebant parentes, reputabatur parvulo ex divina miſericordia. Et quia profeſſio fidei in habente originale tantum, ſufficienter diſponit ad gratiam, etiam ſi non fiat in charitate, habens enim originale, cum non teneatur conteri, ex ſola voluntate credendi, & captivatione intellectus ad gratiam ſe præparat: ſic & parvulus præparatur B merito congrui: in juſtificatione enim, ſive in curatione parvuli potius requirit meritum congrui, quam condigni, ſicut etiam in juſtificatione adulti. Ideo dicitur ſine præjudicio, quod fides informis parentum eſſe poterat remedium parvulo. Opin. 2

1. Ad illud quod obicitur, quod fides informis non placet Deo, dicendum quod non placet Deo tamquam meritorium ex condigno, bene tamen placet Deo ſicut diſpoſitivum de congruo.

2. Ad illud quod obiicitur, quod fides informis non ſufficit ad remiſſionem propriæ culpæ, dicendum quod illud non valet, quia major diſpoſitio requiritur ad hoc, ut remittatur C actuale mortale, quia eſt ex majori culpa commiſſum, ideo requiritur attritio cum fide, ſed in habente originale ſufficit fides: quando ergo dicit, magis meretur quilibet ſibi, quam aliis, intelligendum eſt cæteris conditionibus exiſtentibus paribus.

QUÆSTIO II.

An in parvulis ad remiſſionem originalis ſuffecerit ſola fides.

Alex. Aleſ. 4 p. q. 2 Membr. 5 art. 3
Richard. 4. ſent. diſt. 1. art. 5 q. 3.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 1. q. 5
Petr. de Tarant. 4 Sent. d. 1 q. 14

Utrum

Fundam. Greg. lib. 4 moral. c. 2. Hug. lib. 1 p. 11 c. 3

UTRUM ad remiſſionem originalis ſuffecerit ſola fides. Et quod ſic, videtur per verbum Gregorii, quod ponitur in littera, pro parvulis. Sola fides.

ITEM Hugo de ſancto Victore dicit, quod tempore legis naturæ non fuerunt aliqua ſacramenta in præcepto: ergo ſine omnibus poterat homo ſalvari: ſed nullus poterat ſalvari ſine remiſſione originalis: ergo remiſſio originalis poterat fieri ſine aliquo ſacramento exteriori in ſola fide.

ITEM ſi tempore illo ſacramenta virtutem totam habebant a fide: ergo tantum faciebat ſola fides, quantum fides cum illis ſacramentis: ergo videtur quod ſola fide parentum potuerunt ſalvari.

Ad opp.

1. CONTRA: Si parvulis ſufficiebat ſola fides tunc temporis, & modo non ſufficit, nec tempore circumciſionis ſufficiebat: ergo videtur quod fides tunc eſſet majoris virtutis, quam poſt: ergo videtur poſt fuiſſe deterioris conditionis: ſed poſt non fuit deterioris conditionis: ergo ſi poſt non ſufficeret, nec prius.

2. ITEM ſi ſola fides ſufficiebat, ergo parvulus in omni ſtatu ſalvari poterat, cum nihil oporteret circa corpus pueri fieri: ergo videtur quod poſſit juſtificari in ventre matris.

3. ITEM videtur quod non poſſit parvulus mori ſine remedio, parentibus exiſtentibus fidelibus: ſed modo non ſic eſt, immo poſſunt, & præpediuntur etiam nati: ergo ſunt pejoris conditionis in ſtatu gratiæ, quam in ſtatu naturæ.

CONCLUSIO.

Fidei profeſſio qualitercumque fieret ſive ſigno, ſive verbo, ſive actu cordis, dum tamen fieret a parentibus, & haberetur reſpectus ad parvulum, ſufficiebat ad remiſſionem originalis peccati puerorum.

RESPON. ad Arg. Ad hoc eſt duplex opinio, cum dicitur quod fides A parentum erat in remedium parvulo. Quidam dicunt quod non fides habitus, ſed fides ratione actus, & motus, ſive profeſſionis, & non cujuſcumque profeſſionis, ſed ejus qua profitebantur parvulum curandum eſſe ab eo, quem expectabat: & de hac profeſſione quidam dicunt, quod oportebat, quod fieret profeſſio non tantum actu mentis, vel oris, ſed etiam in ſigno viſibili, utputa in oblatione vel in ſacrificio, ſive decimatione, vel aliquo alio ſigno: quoniam Eccleſia fidelium ſemper aliqua ſigna habuit, in quibus fideles colligebantur, & profitebantur fidem in facto: Unde Auguſtinus contra Fauſtum: B In nullum nomen religionis, ſive verum, ſive falſum coadunari poſſent homines, niſi aliquo ſignorum, velut ſacramentorum viſibilium conſortio unirentur. Unde dicunt, quod aliquod erat ſignum cum fide. Et quod dicit Gregorius, ſola fide, intelligit fide parentum ſine conſenſu, vel fide parvuli. Sed hæc poſitio non congruit, quia Gregorius addit in auctoritate, vel pro majoribus virtus ſacrificii. Quare ergo dicit ſola, cum de majoribus addit, & dicit, virtus ſacrificii: Præterea: cum nulla eſſent neceſſitatis, etſi talis profeſſio de congruo deberet eſſe cum fide, non tamen neceſſario. Unde Hugo: Com- C memoremur, quod illa ſacramenta primi temporis magis ad devotionem propoſita fuerunt, quam ad obtinendam ſalutem indicta. Propter hoc alia poſitio dicit, quod profeſſio fidei ſufficiebat qualitercumque fieret ſive ſigno, ſive verbo, ſive actu cordis, dum tamen fieret a parentibus, & haberetur reſpectus ad parvulum. Si autem quæratur, quare magis fides parentum, dici poteſt quod parentes dicuntur hic omnes qui curam gerebant de parvulo. Aut ſi dicantur parentes proprie, ratio eſt quare magis in fide ipſorum, ut quia per ipſos parvulus contraxerat culpam, congruum erat, ut eorum fide mereretur gratiam.

Opin. 1

Lib. 19 c. 11 in ſine tom. 6

Improb.

Hug. lib. 1 p. 1 per totum

Opin. 2

1. AD illud quod obiicitur, quod videtur fides deteriorata, dicendum quod

quod illud non ſequitur ſimpliciter, quod fides ſit deteriorata, ſed quod vel deteriorata eſt, vel aliquid ſit ei adjunctum, quod neceſſitate ſervari oportet, ſicut ſunt inſtituta ſacramenta ſub præcepto. Exemplum de obſervantia mandatorum in eo qui eſt liberæ voluntatis, & in eo qui intravit religionem, primo ſufficit ad ſalutem, ſecundo non.

2. Ad illud quod obiicitur, quod ſecundum hoc parvulus in ventre matris poſſet juſtificari, dicendum quod non habebat efficaciam fides ſecundum communem legem, niſi quando natus erat ex utero, ſicut nec baptiſmus. Deus enim ſecundum inſtitutionem non regenerat niſi prius per naturam natum. Quare autem non, dicetur infra in tractatu de baptiſmo. *Diſt.6 q.6*

3. Sed quod de natis obiicit, dicendum quod habent in ſe opera excedentia, & exceſſa. In hoc enim excedit illud, quod parvulo periclitanti poterat ſubveniri. Sed in hoc aliud excedit, quia parentibus exiſtentibus infidelibus adultus ſalvari poterat, ſed parvulus non. Præterea dubium eſt, an oporteat utrumque eſſe fidelem, & alia multa, utputa major certitudo ſalutis, majus munus gratiæ: & alia bona, quæ proveniunt, ſcilicet obedientia, & humiliatio, & conſimilia: & ideo non ſequitur ex hoc quod ſtatus ille eſſet melior.

QUÆSTIO III.

An adultis eſſet neceſſaria virtus ſacrificii.

S. Thom. 3 p. q. 68. art. 8.
Ricardus 4 Sent. d 1 art 5 q. 3
Petrus de Taran. 4 Sent. d. 1 q. 15

Ad opp. Lib.4 moralium c.2

UTRUM requireretur virtus ſacrificii in remedium originalis in adultis. Et quod ſic, videtur per Gregorium in littera, quæ dicit, quod majoribus neceſſaria erat non tantum fides, ſed virtus ſacrificii: ergo cum Gregorius loquatur præciſe, determinat quod eſt neceſſarium. Si dicas quod loquitur ſine præciſione, ut tangat quid ſit congruum, tunc nulla eſſet differentia, quia ſimiliter congruebat pro parvulis offerri ſacrificium.

2. Item plus poterat adultus, quam parvulus, & majus debitum peccati habebat: ergo & plus tenebatur facere, quam parvulus. Contra: Tempore legis naturæ non fuit præceptum niſi naturale: ſed ſacramenta non ſunt naturalia, ut ſupra patuit: ergo nullum fuit ibi ſub præcepto: nullum fuit ergo neceſſitatis: ergo ſine ſacrificio poterat eſſe ſalus adulto.

3. Item Hugo de ſacramentis dicit, quod remedium contra originale fuit decimatio. Gregorius dicit quod ſacrificium. *Hug. lib.1 p. 11 c. 3 & 4* *Greg. lib.4 moral c. 2 Fundam.*

Sed contra: Unius generis morbi unum debet eſſe remedii genus.

Item morbus originalis peccati non iteratur: ergo debet habere remedium non iterabile: ſed tam ſacrificium, quam decimatio ſunt iterabilia: ergo non ſunt convenientia remedia contra originale.

Item quæ erat illa virtus ſacrificii? & videtur quod nullius utilitatis, quia hujuſmodi oblatio non erat præceptum quia bonum, quia tunc ſemper eſſet præceptum: ergo erat bonum, quia præceptum: ſed non erat præceptum: ergo non erat bonum. Si tu dicas, quod valet ad fidem, quæ erudiebatur in illo ſigno.

Contra: ibi fiebat oblatio, & fumus materialis: ergo ſi credebat fumum acceptum a Deo, credebat Deum adorare materialiter: ergo credebat eum eſſe corporeum: ergo videtur quod potius eſſet in nocumentum fidei. Si dicas, quod valebant ad excitationem devotionis,

Contra: Omnis devotio, quæ eſt contra pietatis opus, non poteſt eſſe accepta: unde dona iniquorum non probat Altiſſimus: ſed iſta erat contra pietatem, quia conſummabat fruſtra quod erat utile pauperibus: ergo, &c.

CON-

Digitized by Google

CONCLUSIO.

Sacrificia legis naturæ nullam de ſe habebant efficaciam in adultis ad remiſſionem peccati originalis, ſed tantum ratione fidei aliquid conſerebant.

Hug. lib. 1 p. 12 c. 10 Conſil. triplex. Ratio 1 a conſid.

Resp. ad Arg. Ad horum intelligentiam eſt prænotandum, quod ſicut dicit Magiſter Hugo, in lege naturæ tria fuerunt ſacramentorum genera, ſcilicet decimationes, oblationes, & ſacrificia. Ad quorum notitiam tria ſunt notanda. Prima, quæ ſit ratio inſtituendi illa ſacramenta. Secundo, quis ſit modus. Tertio, quæ efficacia. Prima ratio eſt Dei honorificatio. Notandum ergo quod fides in juſtis omni tempore cucurrit, & nullus niſi in fide ſalvatus eſt: ergo tempore legis naturalis hæc fides erat, quæ fideles illuminabat ad hoc, quod crederent quod Deus erat Creator, quod Redemptor, quod Remunerator: Ideo fides illuminabat. Et dictamen naturæ conſonabat, ut homo Deo ſerviret, & ſua ab ipſo recognoſceret: & hoc quod credebat ſigno viſibili, etiam quodammodo manifeſtaret: ideo ſigna fuerunt tempore legis naturæ, in quibus Deus honorabatur, qui omnia creaverat: ut in oblatione. Similiter honorabatur ut Redemptor, utputa in ſacrificio, ut perfectus Remunerator in decimatione. Denarius enim eſt numerus perfectiſſimus, quia tres perfectiones habet in ſe. Prima eſt unitatis, ſecunda ternarii, tertia ſenarii, quæ ſimul juncta faciunt denarium: & ideo ibi ſtatus eſt, propter hoc honorabatur Deus ut perfectus Remunerator. Unitas eſt enim perfecta, quia eſt omnis numeri perfectio. Ternarius, quia conſtat ex omnibus partibus ſuis, ex parte aliquota, & non aliquota. Senarius vero, quia conſtat ex omnibus partibus aliquotis. Secunda ratio eſt fidei Redemptoris profeſſio: ſicut enim nullus ſine fide poteſt Deo placere, ſic nullus ſine fide mediatoris a peccato reſurgere: & ſicut fides ſimpliciter dictabat Dei honorificationem, ita hæc profeſſionem. Et quia tunc profitetur homo, quando quod interius credit, exterius manifeſtat, ideo tempore legis naturæ fuerunt ſigna ad hoc manifeſtandum. Etiam honorabatur ut Redemptor, & hoc modo tria conſiderantur. Redemptum: & hoc per decimationem, homo enim ſignificatur per decimam drachmam perditam. Ipſe modus redimendi: & hoc per oblationem. Ipſum pretium: & hoc per ſacrificium, in quo erat ſanguinis effuſio. Et iſta profeſſio in hujuſmodi ſignis maxime neceſſaria erat pro ipſis imperfectis: perfectis enim Deus revelavit ſacramenta fidei, imperfectis celavit. Unde minores adhærebant fidei majorum, & credebant implicite: & ſicut implicite credebant, ſic ſigna data ſunt eis a majoribus, in quibus fidem implicite profiterentur. Tertia ratio eſt vitæ agendæ inſtructio. Sicut enim aliquis non poterat Deo placere ſine fide, nec a peccato reſurgere ſine fide Redemptoris: ſic nec in bono ſtare ſine bono opere: & ideo fidei adjecta ſunt ſigna, quæ ſignificaret ea, quæ neceſſaria ſunt cum fide: hæc autem tria ſunt in corde: & tria ſunt exterius, quæ tria in corde his ſequentibus ſignantur. In decimatione peccati recognitio, & ejus dimiſſio, quia in ea datur Deo, quod perfectum, & quod bonum eſt: & remanet nobis quod eſt imperfectum: unde ſignificatur quod bona tantum ſunt a Deo, ſed mala a nobis. Rurſus: In ſeparatione decimæ partis in partem Dei, ſignatur receſſus a peccato. In ſacrificio ſignatur interna contritio, quia ſacrificium Deo ſpiritus contribulatus, & exterior carnis maceratio, quia occidebatur pecus: unde mortificanda ſunt membra noſtra: Exhibeatis corpora veſtra hoſtiam, &c. In oblatione mentis devotio, & exterior bona operatio, quæ ſi adſint cum fide, ſufficiunt ad ſalutem. Sic ergo patet, quæ ſit ratio inſtitutionis illorum, ſcilicet Dei honorificatio, fidei Redemptoris profeſ-

Denarius numerus cur perfectiſſimus.

2 Ratio. Hebr. 10

B

Luc. 15

3 Ratio. Hebr. 11

C

Pſal. 50

Rom. 12

feſſio, vitæ agendæ inſtructio. Secundo debet attendi modus inſtituendi: non enim inſtituta ſunt per modum præcepti, ut dicit Hugo: Primo parvulos conſilio erudivit, vel nutrivit, loquens pro illis, qui fuerunt tempore legis naturæ. Et ſi quæras quo modo, dicendum quod fides dictabat, ut viſum eſt, & natura conſonabat, & inſpiratio auctoritatem dabat: & ideo per modum conſilii data erant, & hoc per ſuperiores, in quibus erat fides explicita. Tertio attendenda eſt efficacia in his. Et notandum, quod de ſe nullam habebant efficaciam mundandi, ſeu curandi, vel juſtificandi, ſed ſolum ratione fidei Redemptoris: non enim erant inſtituta ad hoc, ſed ad hæc, quæ prædicta ſunt. Ex his patent objecta. Quod enim obiicit primo, quod non ſunt de neceſſitate, concedendum eſt.

2 conſid. Hug. 1 p. 8 c. 12

3 Conſid.

3. Ad illud quod obiicitur de Hugone, quod remedium erat decimatio, dicendum quod nec decimatio, nec ſacrificium erat per ſe remedium, ſed tantum ratione fidei: & quia omnia illa tria erant ſigna redemptionis, ideo indeterminate fides cum quolibet iſtorum mundare poterat.

2. Ex hoc etiam patet aliud de iteratione, quoniam ideo poterant iterari, quia non erant medicinæ ex ſe impoſitæ contra morbum non iterabilem.

1. Ad illud quod quæritur de virtute ſacrificii, dicendum quod virtus ſacrificii, vel dicitur hic fides, quæ faciebat ſacrificium valere, vel dicitur interna mentis contritio, quæ faciebat exterius ſacrificium virtuoſum: & quia adultis neceſſaria erat contritio propter actuale, ideo Gregorius dicit ſacrificium curaſſe majores.

4. Quod obiicitur quod ſacrificium erat via erroris, dicendum quod verum eſt illis, qui accipiebant ipſum ut rem, ſed non his, qui accipiebant ut ſignum: & quia fideles accipiebant ut ſignum, ideo eis non erat via erroris.

5. Ad illud quod obiicitur, quod erat contra pietatem, dicendum quod non eſt verum, quia adeo abundabant animalia, & pauperes ita pauci erant, quod ſufficiebat pietati quantum ad cultum Dei, & quantum ad ſuſtentationem proximi.

ARTICULUS II.

Consequenter quæritur de remedio contra originale, quod præceſſit baptiſmum tempore legis ſcriptæ, ſcilicet de circumciſione. Et circa hoc quæruntur tria. Primo quæritur de inſtitutione circumciſionis. Secundo quæritur de forma ipſius, ſive de integritate. Tertio quæritur de efficacia.

B.

QUÆSTIO I.

An remedium circumciſionis congrue ſit inſtitutum.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 4 Memb. 2 art. 1
S. Thom. 3 p. q. 70 artic. 2
Et 1 2 q. 102 art. 5 ad 1
Et 4 Sent. d. 1 q. 3 art. 2. q. 4
Ricard. 4 Sent. d. 1 art. 6 q. 1
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 1 q. 6
Petrus de Tarant. 3 Sent. d. 1 q. 17
Gabr. Biel. 4 Sent. d. 1. q. 4

Quod remedium circumciſionis congrue ſit inſtitutum, oſtenditur. Primo ratione ſignificationis, quia eſt inſtituta in Sacramentum, quod eſt remedium contra originale: ſed originale traducitur per propagationem: ergo cum circumciſio fiat ab eo membro, per quod eſt propagatio, expreſſe ſignat originalis curationem. Fundam.

C

Item hoc videtur ratione curationis, quia contrariis contraria curantur, tam materialiter, quam ſpiritualiter: ergo cum originale contrahatur per delectationem circa membrum illud, in paſſione illius membri expreſſe curatio deſignatur: ergo ſi ſacramentum eſt ordinatum ad hoc, patet, &c.

Item originale eſt morbus currens circulariter, quia ſicut dicit Anſelmus, perſona corrumpit naturam, & natura perſonam: ergo expreſſe ſignatur Lib. 1 de Conc Virg. c. 27

tur per ablationem ſecundum circulum: ſed hoc eſt in circumciſione: ergo, &c.

Ad opp. 1. CONTRA: Deus non delectatur in pœnis noſtris: ergo medicamenta Dei debent eſſe ſuavia: ſed circumciſio eſt pœnalis: ergo, &c.

2. ITEM originali non debetur pœna ſenſus: ergo in ejus ablatione non debet ſentiri pœna: ergo ſi circumciſio eſt ſine ſenſu pœnæ, non eſt congruum remedium.

3. ITEM quæro, ad quod tempus pertineat inſtitutio circumciſionis. Non ad tempus legis naturæ, quia lex naturæ communis eſt omnibus, ſed circumciſio propria eſt generi Abrahæ. Nec ad tempus legis ſcriptæ, quia lator legis Moyſes circumciſionem non inſtituit. Unde: Circumciſio ex patribus eſt, non ex Moyſe. Nec ad tempus gratiæ: ergo nulli tempori convenit ejus inſtitutio. Joan. 7

4. Si dicas quod pertinet ad legem ſcriptam, quæro quare ante dationem legis fuit inſtituta, & quare magis Abrahæ data, quam alii.

5. ITEM quare data non fuit in latore legis confirmata, ſed potius accepit Joſue mandatum, quam Moyſes.

CONCLUSIO.

Circumciſio congrue fuit inſtituta tempore legis ſcriptæ ad deletionem originalis culpæ, quia expreſſum fuit ſignum curationis.

RESP. ad Arg. Dicendum quod inſtitutio circumciſionis congrua fuit, quia fuit expreſſum ſignum curationis originalis, tum propter ablationem a membro propagationis, tum propter ablationem pœnalem: tum etiam propter ablationem circularem.

1. AD illud quod obiicitur, quod Dominus non delectatur in pœnis, dicendum quod pœna comparatur ad punitum, & ſic non placet Deo: non enim creavit nos Deus ad puniendum. Comparatur ad meritum, ſcilicet ad exiſtentem culpam: & ſic A eſt in ea manifeſtatio juſtitiæ, & ordinis: & ſic placet Deo inquantum juſtus. Comparatur ad finem, vel effectum, ut puta juſtificationem rei: & ſic placet ei inquantum miſericors: unde in punitione, quæ eſt in via ad juſtificationem, relucet miſericordia, & juſtitia: & ita eſt Deo placens, & talis fuit pœna circumciſionis. Quod obiicitur, quod non delectatur in pœna, dicendum quod non delectatur in pœna ſecundum quod pœna, ſed ſecundum quod juſta, vel juſtificatoria: tamen hæc delectatio ſemper eſt cum aliquo rigore: & quia lex vetus fuit lex rigoris, ideo debuit ineſſe pœnalis curatio.

B 2. AD illud quod obiicitur, quod originale non meruit pœnam ſenſus, dicendum quod verum eſt de iſta, quæ eſt pœna tantum, & nullo modo via ad ſalutem, ut puta infernalis: ſed bene illam meruit, quæ poteſt eſſe via in ſalutem, ut puta præſentem.

3. AD illud quod quæritur, cui legi convenit, dicendum ſecundum Hugonem, quod fuit ſacramentum legis ſcriptæ, ſuccedens Sacramentis legis naturæ: & hoc quadruplici de cauſa, ſcilicet ratione gravitatis, & evidentiæ, ratione certitudinis, & efficaciæ. Gravis eſt ratione pœnalitatis, & debet ſequi, quia prima ætas fuit quaſi infantia, ſecunda quaſi pueritia: & ideo non debuit, gravari ſacramento onerante, ſed levi manuduci, & etiam quia morbus erat recens, & non erat tanta cognitio peccati. Sed poſt, tertia ætas eſt ſicut juventus, & magis habuerunt cognitionem peccati: ideo potuerunt magis onerari. Secunda eſt evidentia, quam ponit Hugo in nona parte, quia circumciſio fuit ſignum evidentius. Tertia eſt certitudinis, quia ſi puer circumcidebatur a quibuſcumque, ſive parentes eſſent boni, ſive mali, mundabatur, & certum erat: ſed non ſic de fide, quia in lege naturæ non erat certum, utrum mundaretur, ſi alter eſſet infidelis, dedicarent ipſum idolis, & de parentibus poterat dubita- Hug. lib. 1 p. 8 c. 10 11 Hug. c. 6

C

bitari pluribus modis. Quarta ratio eſt efficacia, quia magis remittebatur fomes in his, qui circumcidebantur, quam in his, qui ſolis ſacrificiis, & fide mundabantur.

4. Ad illud quod quæritur, quare fuit data ante legem, dicendum quod hoc fuit ad præparandum, & ſegregandum populum, cui danda erat lex. Quare autem magis Abrahæ, dicendum quod circumciſio fuit data non tantum in remedium, ſed etiam in ſignum. In ſignum inquam diſcretionis ſecundum fidem, & ſecundum carnem, ſecundum quod in illo populo præcipue colendus erat Deus, & ex illo ſecundum carnem naſciturus erat Chriſtus. Et quia Abraham primus fuit, qui reliquit terram ſuam propter cultum Dei, & excellens fuit in fide, & ſibi facta fuit de Chriſto promiſſio, ideo inter patres præcipue fuit data Abrahæ.

5. Ad illud quod quæritur, quare magis confirmata eſt ſub Joſue, quam ſub Moyſe. Ratio eſt ad hoc & ſpiritualis, & litteralis: litteralis quia legiſlator reperiit, quo modo præcepta fuit Abraham, pro tota poſteritate, & ipſi jam habebant uſum, nec umquam dimiſerant: & ideo non oportuit dari a Moyſe, vel Moyſi. *Joſ. 5* Sed tempore Joſue neglexerant circumciſione in deſerto: ideo oportuit dari mandatum, ſicut ibi dicitur. Alia ratio etiam fuit ſpiritualis: quia etſi circumciſio ſignificet circumciſionem præſentem & futuram, tamen illa Abrahæ ſignificat præſentem: illa autem Joſue in terra promiſſionis facta poſt peregrinationem, ſignificat futuram.

QUÆSTIO. II.

An ſexus maſculinus, membrum præputii, & dies octavus ſint de integritate circumciſionis.

Alex. Aleſ. 4 p. q. 4 Membr. 6 art. 1 2 & 3
S. Thom. 3 p. q. 70. art. 3.
Et 4. Sent. diſt. 1 q 2 art. 3 q. 1
Richard. 4. ſent. diſt. 1. art. 6 q. 2.
Steph. ?? uleſ 4. Sent. d. 1. q 6
Petr. de Tarant. 4 Sent. d. 1 q. 19

A De forma, ſive de integritate circumciſionis. Et dicit Hugo in lib. de Sacramentis quod tria ſunt, quæ ſunt de integritate ejus, ſcilicet ſexus maſculinus, membrum præputii, & dies octavus. Sed oſtenditur, quod de integritate hujus Sacramenti non debet eſſe ſexus, quia remedium debet reſpondere morbo: ſed in morbo non eſt ſexus diſtinctio, nec determinatio, quia communiter eſt in omni ſexu: ergo nec in remedio debet eſſe diſtinctio. *Ad opp. Hug. lib 1 p. 12 c. 2*

2. Item videtur quod membrum præputii non debeat eſſe de ſubſtantia Sacramenti: quia ſacramenta ſunt in honeſtatem, & decorem: ſed illud membrum eſt verecundum, & B inhoneſtum: ergo nullo modo debet fieri circa illud membrum. Aut ſi ſit, quæro quare magis circa illud, quam circa aliud.

3. Item quod octavus dies non ſit de ſubſtantia Sacramenti: oſtenditur: quia nec in baptiſmo, nec in Sacramentis legis naturæ eſt determinatio temporis: ergo nec in Sacramentis legis ſcriptæ debet eſſe determinatio temporis, videlicet dies octavus.

4. Item ſi tempus illud eſſet de neceſſitate, ſi poſt ſiat, Sacramentum nullius eſt efficaciæ: ergo nihil valuit Abrahæ, nec aliquibus de domo C ejus. Et iterum nihil valuit illis, quos circumcidit Joſue: & iterum nihil valebat proſelytis. Et ex hoc ſequitur, quod ſi aliquis negligebat diem octavum, quod ulterius nullo modo poſſet curari ab originali, quia nec per circumciſionem, nec alio modo, quia non erat aliud remedium traditum. *Joſ. 5* *Geneſ. 17*

5. Item ſi determinatio temporis fuit de neceſſitate: ergo omnes illi viri, qui fuerunt in deſerto, fuerunt tranſgreſſores, quia nullus eorum fuit circumciſus.

6. Item ſi erat de ſubſtantia, tunc ergo non debebat præveniri: ergo parvulum morientem ante octavum diem neceſſe erat damnari: quia maſculus incircumciſus damnabatur, & ante

Digitized by Google

ante non debebat circumcidi: ergo videtur quod octavus dies non fuit de ſubſtantia circumciſionis.

Fundam. SED CONTRA: Quod ſit de neceſſitate probatur: quia circumciſio eſt Sacramentum neceſſitatis, quia cadit ſub præcepto: ſed omnia iſta tria præcepta ſunt, ut habetur in Geneſi: Gen. 17 Ergo omnia ſunt de neceſſitate: Ibi enim dicitur: Maſculus cujus præputii caro circumciſa non fuerit, delebitur anima illa de populo ſuo, quia pactum meum irritum fecit. Et iterum: Infans octo dierum circumcidetur: ergo videtur quod octavus dies ſit de neceſſitate Sacramenti circumciſionis.

ITEM quod tempus ſit de ſubſtantia circumciſionis, oſtenditur, quia circumciſio ſignificabat utramque circumciſionem, ſcilicet primam in anima a culpa, & ſecundam in corpore a miſeria, quæ futura erat in octava reſurrectionis: ergo octavus dies erat de integritate ſignificationis: ergo & de integritate Sacramenti.

ITEM præceptum de circumciſione eſt præceptum affirmativum, quod obligat ad aliquod tempus, non ad omne: ergo determinatio temporis in præcepto obligabat ad illud: ergo cum in præcepto illo ſit determinatio temporis, in quo inſtituitur circumciſio, tempus determinatum eſt de neceſſitate circumciſionis.

CONCLUSIO.

De integritate circumciſionis abſolute duo ſunt neceſſaria, ſexus maſculinus, & membrum. Tempus vero eſt neceſſarium quo ad obſervantiam, non tamen quo ad efficaciam.

RESPON. ad Arg. Dicendum quod duo ex iſtis, ſcilicet ſexus, & membrum ſunt de neceſſitate circumciſionis ſimpliciter, ſed tempus uno modo eſt de neceſſitate, alio modo non: eſt enim in hoc ſacramento tria conſiderare, ſcilicet efficaciam, ſignificantiam, & obſervantiam. Quantum

A ad efficaciam nihil facit: quantum ad ſignificantiam eſt de congruitate, quia expreſſius ſignificat: quantum ad obſervantiam eſt de neceſſitate, quia cadit ſub præcepto, unde peccat, qui negligit obſervare.

1. AD illud ergo quod obiicitur primo, quod in morbo non eſt diſtinctio: ergo, &c. dicendum quod circumciſio non tantum fuit in remedium, ſed etiam in ſignum diſtinctionis, ut gens Judæorum ab aliis diſcerneretur, ex quo Chriſtus debebat ab ea naſci: & quia propagatio & genealogia attenditur penes mares, ideo illis data fuit, non mulieribus.

B 2. AD illud quod obiicitur, quod membrum illud non deberet eſſe, quia eſt verecundum, dicendum quod membrum illud maxime conveniebat ſignificationi circumciſionis, & efficaciæ. Circumciſio enim data fuit in pactum, ſicut dicitur in Geneſi: & hoc Geneſ. 17 pactum eſt certitudo, quod Chriſtus ex gente illa eſſet naſciturus. Fuit etiam data in remedium contra originale peccatum: unde dicitur in Geneſi: Maſculus, cujus caro præputii Ibidem. circumciſa non fuerit, peribit, &c. Fuit ſimiliter data in meritum obedientiæ: meruit enim Abraham, & poſteri ejus ſic Domino obediendo. Fuit etiam data in ſignum repreſſio- C nis concupiſcentiæ: unde ſignat quid ſit agendum, ſive a quo ſit ceſſandum. Et quia per præputium eſt generatio, ſic convenit pacto generationis. Eſt originalis culpæ transfuſio: & ſic convenit remedio circumciſionis. Et in præputio regnat inobedientia, & concupiſcentia ab oppoſitis per ipſius ſignificationem, & ab ipſo factam ablationem: & meretur obedientia, & ſignificatur continentia: ideo rectiſſime convenit. Quod ergo dicitur, quod eſt membrum ignobile: dicendum, quod de ſui natura, eſt nobile, ſed factum eſt ignobile propter culpam, unde per remedium nobilitatur: unde dicitur quod membris ignobilioribus abundantiorem honorem circumdamus: 1 Cor. 12

& hoc intelligitur dum paſſionibus, & deſideriis obviatur.

3. Ad illud quod quæritur de tempore, dicendum ſicut dictum eſt, quod quantum ad efficaciam nihil facit: unde æque bene curabat circumciſio proſelytos ut etiam parvulos: eſt tamen congruentia quantum ad ſignificationem.

4. Quod obiicitur de baptiſmo, dicendum quod res circumciſionis erat circumciſio & a culpa, & a miſeria. Circumciſio a culpa ſignificabatur in actu, & materia, ſed circumciſio a miſeria per actum, & materiam non ſignificabatur: & ideo congruum fuit tempus addere, per quod ſignificaretur: baptiſmus autem ratione immerſionis & elevationis expreſſe ſignificat mortem, & reſurrectionem, ideo non fuit congruum addere: & ſic dies octavus eſt de bene eſſe circumciſionis quantum ad ſignificationem: eſt tamen de neceſſitate quantum ad obſervantiam, quia cadit in præcepto. Et ratio hujus fuit, quia ſacramentum illud fuit pœnale: ideo oportuit obſervare tempus: quia ſi ante octavum diem circumcideretur, propter teneritudinem poſſet perire. Si ultra differretur, eſſet periculum propter mortem, & libenter differrent propter dolorem; ideo voluit eis Dominus præfigere terminum.

5. 6. Ad illud quod obiicitur, quod eſt de neceſſitate præcepti, ideo non poterat differri, nec præveniri ſine peccato, dicendum quod circa hoc duplex fuit opinio. Una quidem quod

Opin. I.

præveniri non poterat, nec differri ſine peccato, niſi interveniret Dei auctoritas, vel etiam neceſſitas: & utraque fuit in viris, qui fuerunt in deſerto incircumciſi, ut dicunt. Neceſſitas propter periculum, quia ad motum nubis movebantur: & ideo circumciſionem ſervare non poterant. Divina etiam auctoritas fuit diſpenſans, quia in deſerto erant, in quo non poterant gentibus commiſceri, nec indigebant diſtingui. Rurſus: Dominus voluit ob figuram circumciſionem differri, ut una generalis circumciſio fieret in terra promiſſionis, in ſignum illius, quæ futura erat in patria. Et iſti dicunt, quod ſi de parvulis timeretur, quod tempus circumciſionis poterat, & debebat præveniri, alioquin puer damnabatur, ſicut modo damnatur puer non baptizatus. Sed hæc poſitio, licet probabilis videatur, tamen mori repugnat Judæorum, quem nunc obſervant: & credibile eſt, quod a patribus acceperunt. Nullum enim ante octavum diem circumcidunt. Contrarietatem etiam habet in ſeipſa: quia ſi ob neceſſitatem poterat differri, cum parvulus erat in gravi infirmitate, non debebat ſecundum eos circumcidi, ſed diutius expectari. Et iterum: Si non poterat ſine peccato differri, qualiter poterat præveniri, ex quo Dominus illum præfixerat. Et ideo alia opinio eſt, & probabilior, quod non debebant prævenire, nec differre niſi Dominus ipſe diſpenſaret, alioquin peccabant. Et ſi tu obiicias, quod tunc puer damnaretur, quia ſcribitur: Maſculus, cujus caro, &c. dicendum quod ſecundum tranſlationem 70. habetur: Cujus præputii caro octava die circumciſa non fuerit. Et quamvis in noſtra tranſlatione non repetatur, tamen intelligitur repeti ſub ea conditione, in qua fuit præceptum: & quia non erant obligati, eodem remedio curabantur quo mulieres fide, & oblatione. Sed huic poſitioni occurrit difficultas: eſto enim quod parvulus ille mundatus illo remedio viveret uſque ad octo dies, & tunc non circumcideretur, aut ſalvatur, aut non. Si non ſalvatur: ergo ex peccato patris amittit gratiam, aut eam non habuit: ſed conſtat quod propter peccatum patris non potuit eam perdere: ergo numquam habuit. Si ſalvatur, & non eſt octavo die circumciſus: ergo non eſt verum, quod dicit Dominus: Maſculus, cujus caro, &c. Propter hoc ergo reſpondendum, quod currente circumciſione, alia remedia non diſponebant parvulum niſi cum hac

Improb. — Opin. 2. — Geneſ. 17 — Improb. — Determinatio Doctoris.

hac conditione, quod ipſe eſſet impoſſibilitatus ad implendum mandatum de circumciſione: & ita propter impoſſibilitatem abſolvebatur: & ſi moriturus erat ante octavum diem, diſponebant, & curabatur. Sed victurus non curabatur quouſque mandatum eſſet totum impletum: & hoc totum eſt probabile. Et ideo hanc opinionem credo saniorem. Si autem Dominus diſpenſaret, tunc ſecus eſſet: & ita dicunt factum eſſe circa viros, qui fuerunt in deſerto. Aliqui tamen dicunt quod peccaverunt quia ex contemptu *dimiſerunt*: ſed tamen illud *non eſt credibile*, quod omnes ita mandatum Dei contemnerent. Si autem obiicias ſimiliter de parvulo, qui præventus morte non baptizatur, utrum in fide parentum ſalvetur, dico quod non: quia baptiſmus propter ſuam generalitatem, & perfectionem, & temporis indeterminationem alia remedia evacuaverat: non ſic autem circumciſio. Hujus autem poſitionis probabilitas habetur ex auctoritate, quia in Proverbiis dicit Salomon: Unigenitus eram coram matre mea: ubi dicitur in Gloſſa: quod filius Berſabeæ alius parvulus, quem habuit ante Salomonem, non fuit nominatus, quia ante octavum diem eſt mortuus, & ita non fuit circumciſus. Habetur ex ratione: quia nullum animal offerebatur Domino ante octavum diem. Habetur ex more Judæorum, quem modo obſervant. Et ideo hæc poſitio magis eſt tenenda.

Prov. 4
Gloſ. ord.
Levit. 22

QUÆSTIO III.

An ſacramentum circumciſionis ſit gratiæ collativum.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 4 Memb. 7 art. 4
S. Thom. 3 p. q. 70 art. 4
Et 4 Sent. d. 1 q. 2 art. 4
Et de Verit. q. 28 art. 2
Richardus 4. Sent. diſt. 1. art. 6. q. 3.
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 1 q ult.
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 1 q. 21

Ad opp. Gloſ. ord. ſup illud Rom. 4 ſ.

DE efficacia circumciſionis, & quæritur, utrum ſacramentum circumciſionis ſit gratiæ collativum. Et A quod non, dicit Magiſter in littera. Hoc ipſum dicit Gloſſa ſuper illud: Signaculum fidei accepit. In circumciſione inquit tantum peccata remittebantur, ſed non gratia per eam præſtabatur.

ſignaculum fidei accepit.

2. ITEM hoc videtur ratione, quia in ſacramento æque, vel amplius ſe extendit ratio ſignandi, quam ratio efficiendi: ſed ratio ſignandi in circumciſione ſolum eſt in oblatione: ergo & efficacia.

3. ITEM ſicut ſe habet culpa ad remotionem culpæ: ſed Deus cum homo peccat, ſubtrahit gratiam, nec tamen facit culpam: ergo a ſimili poſſibile eſt quod aliquod remedium B removeat culpam, quod tamen non dat gratiam: ergo ſi hoc eſt poſſibile, & concordat ratio, & auctoritas, in circumciſione non datur gratia.

4. ITEM ſi Deus eſſet ſolus dator formarum, virtus primarii agentis eſſet ſolum in abiiciendo, non in ponendo: ergo cum Deus ſit dator gratiæ, virtus circumciſionis erat ſolum in amovendo oppoſitum gratiæ.

CONTRA: Quod in circumciſione detur gratia, oſtenditur, quia eadem vi eſt corruptio unius oppoſiti, & generatio alterius, & eadem qua receditur ab uno oppoſitorum, acceditur ad reliquum: ergo cum gratia, & C culpa ſint oppoſita, eadem vi, qua deletur culpa, confertur & gratia: ergo ſi circumciſio eſt ad delendam culpam, neceſſe eſt in ea conferri gratiam. Si dicas, quod hoc non tenet in moribus, hoc nihil eſt, quia Ambroſius dicit, quod egreſſus vitii eſt virtutis ingreſſus.

Fundam.

Ambroſ. lib. 3 off. cap. 10 & de Cain & Abel lib. 2 c. 4 circa fin.

ITEM accidens corrumpitur dupliciter, aut propter corruptionem ſubjecti, aut propter inductionem contrarii: ergo ſi circumciſio aufert culpam, cum non corrumpat ſubjectum, de neceſſitate inducit contrarium: ſed hoc eſt gratia: ergo, &c. Si dicas quod culpa non eſt accidens, ſed privatio, idem ſequitur, quia privatio non removetur ab aliquo niſi per poſitionem habitus: ergo ſi culpa eſt

Digitized by Google

privatio gratiæ, numquam delebitur niſi ponatur gratia.

A

ITEM peccatum dicit non eſſe moris: ſed impoſſibile eſt, quod Deus auferat alicui non eſſe naturæ niſi dando eſſe, immo non intelligibile: ergo impoſſibile, & non intelligibile eſt quod auferat non eſſe moris niſi dando eſſe; ſed non eſſe moris eſt per culpam, eſſe autem moris per gratiam: ergo, &c. Si dicas quod non eſt ſimile, quia eſſe, & non eſſe ſunt immediata, non ſic culpa, & gratia. Contra hoc eſt, quia privatio, & habitus circa ſuum ſuſceptibile ſunt immediata, ſicut affirmatio, & negatio: ergo impoſſibile eſt privare unum, quin ponatur reliquum.

B

ITEM ſi circumciſio delet culpam, & gratia delet: aut ergo circumciſio delet per gratiam, aut econverſo, aut utrumque ſimul: ſed conſtat quod non utrumque ſimul, quia cum non ſint idem in ſubſtantia, non habent eamdem operationem immediatam. Nec gratia per circumciſionem, quia ſi non eſſet circumciſio, gratia per ſe ſufficienter deleret culpam tamquam immediata cauſa: ergo circumciſio delet per gratiam: ergo per prius ordinatur circumciſio ad gratiam, quam ad culpam delendam.

CONCLUSIO.

Circumciſio conferebat gratiam habilitantem ad bonum, licet tam parvulam, quod ſolum merebatur dici deletiva culpæ, & non habilitativa potentiæ.

Opin. 1

RESPON. ad Arg. Dicendum quod circa hoc diverſi diverſimode ſenſerunt. Quorumdam enim poſitio fuit, quod originale, ut eſt culpa, eſt concupiſcentia, cum debito non concupiſcendi: & non ideo eſt culpa, quia concupiſcentia, hæc enim eſt in juſtificatis: ſed ideo, quia eſt cum debito non concupiſcendi: cum ergo deletur culpa originalis, quia deletur quantum ad reatum, & remanet quantum ad actum, dicunt quod ſolvitur debitum, id eſt non imputatur, & tunc ergo remanet concupiſcentia actu pœna: hoc ergo eſt quod dicunt originale deleri, id eſt, debitum concupiſcendi non imputari, & hoc quidem ſine alicujus gratiæ collatione fieri poteſt, & fit in circumciſione. Sed hæc reſponſio non poteſt ſtare duplici ratione. Una quidem, quia ſi Deus non imputat hoc debitum ipſi animæ, quod prius imputabat, aut ergo aliqua innovatio facta eſt circa animam, aut mutatio facta circa Deum. Non mutatio circa Deum: ergo innovatio circa animam: ergo aut aliquid eſt ab ea ablatum, aut poſitum. Si ablatum, aut bonum, aut malum. Non bonum: ergo malum. Non malum pœnæ tantum: ergo culpæ: ſed culpa eſt privatio, quæ non aufertur, niſi aliquid ibi ponatur: ergo neceſſe eſt aliquid poni. Sed nihil ponitur in anima, quod expellat culpam, niſi gratia. Alia ratio eſt, quia ſi debitum tantum non imputaretur, & gratia non daretur, cum nullus poſſit videre Deum, quin habuerit gratiam: tunc ergo juſtus ab originali peccato mundatus per circumciſionem, ſi moriatur, cum non habuerit gratiam, non videbit Deum: ergo eamdem pœnam habebit, ac ſi haberet originale. Alia poſitio magis ultra proceſſit, & dixit quod in circumciſione dabatur gratia, & delebatur culpa: ſed culpa delebatur vi circumciſionis, gratia autem non dabatur vi ejus, ſed ex liberalitate Dei, quia non delet culpam, quin decoret animam, & gratam ſibi faciat, quamvis poſſet aliter facere, quia ſecundum naturam medium eſt inter culpam, & gratiam, ſcilicet ipſa innocentia, & delere culpam, hoc eſt reddere innocentiam: Sed Deus numquam reddit innocentiam, quin ſuperaddat gratiam. Et per hoc reſpondent ad objecta de contrarietate, de habitu, & de privatione, quia gratia non eſt directe immediate habitus oppoſitus culpæ, ſed innocentia. Ad hanc innocentiam ſecundum quod eſt privatio culpæ ordinatur circumciſio diſponens ex parte ſuſcipientis, ſed gratia

Improb.

Opin. 2 S. Thom. 3 p. q. 72 art. 4

C

Improb. tia ex parte agentis. Sed hæc poſitio non poteſt ſtare duplici ratione. Prima quidem, quia ſi innocentia eſſet medium ſecundum naturam inter culpam, & gratiam, prius naturaliter reſtitueretur innocentia, & expelleretur culpa, quam infunderetur gratia. Sed hoc eſt manifeſte falſum, quia tunc gratia non deleret culpam. Sic enim prius naturaliter deleretur culpa per innocentiam, quam gratia infunderetur. Alia ratio eſt, quia etſi Deus poſſet delere culpam ſine gratia, non tamen decrevit delere niſi per gratiam: ergo ſi dat virtutem ſacramento conſonantem ſuo decreto, non dat virtutem ad culpam delendam niſi diſponendo ad gratiam. Tertia poſitio eſt, quod in circumciſione delebatur culpa, & conferebatur gratia, & ad utrumque ordinabatur circumciſio: ſed gratia quoſdam effectus habet privativos, quoſdam poſitivos: & circumciſio non ordinabatur primo, & per ſe niſi quantum ad effectus privativos: & ideo ſolum ſignificabat ablationem. Sed quia effectus privativi non ſunt ſine poſitivis, ex conſequenti erant ibi effectus poſitivi: & quia ex conſequenti non oportebat eos ſignificari, ideo ablatione culpæ privativum effectum ſolum ſignificabat. Exemplum autem manifeſtum eſt in converſione panis in corpus Chriſti, in quo eſt conſequenter & ſanguis: ſed tamen non ſignificatur ibi. Effectus autem gratiæ poſitivi ſunt, ſicut habilitare ad bona opera: privativi ſicut removere culpam. Sed iſta poſitio non poteſt ſtare duplici ratione. Prima quidem, quia ſi vi circumciſionis ponitur gratia in anima, & potentiis, quia delet culpam, quæ in his eſt, cum poni gratiam in anima non ſit aliud, quam gratificari, & in potentiis, quam potentias habilitari: ergo non ſeparantur nec ſecundum rem, nec ſecundum intellectum: ergo impoſſibile eſt ponere, vel intelligere, quod circumciſio habeat vim ad unum, quin etiam habeat ad reliquum. Alia ratio eſt, quia effectus poſitivi aliqui ſecundum rem idem ſunt cum privativis, quia ſicut lumen materiale numquam delet tenebras niſi illuminando aera, ſic nec lumen gratiæ tenebras peccati. Quarta poſitio fuit, quod in circumciſione dabatur gratia, ſed tamen parvula reſpectu ejus, quæ datur in baptiſmo. Et ratio hujus videbitur in ſequenti diſtinctione, cum de profectu Sacramentorum diſputabitur. Et quia gratia quantumcumque parva plenum effectum habet ad delendam omnem culpam mortalem, ſed ſemiplenum ad habilitandas potentias animæ ad proficiendum: ideo circumciſio dicitur ordinari ad effectum ablationis culpæ, non quia ipſum ſolum habeat, ſed quia ſolum habet completum. Et quia ſacramentum non omne ſignificat quod facit. Sed quod plenius, & perfectius facit: ideo in circumciſione ſolum eſt ſignum ablationis principaliter. Et per hoc patent auctoritates, & objecta: quia nec Gloſſa, nec Magiſter voluerunt negare, quod nullo modo daretur gratia habilitans, ſed quod ita parum habilitans, & ita parum reprimens concupiſcentiam, quod ſolum merebatur dici deletiva culpæ, non habilitativa potentiæ.

Opin. 3 / Improb. / Exemplum. / Opin. 4 Quam videtur tenere Scot. d. 1 q. 6

3. Ad illud quod obiicitur de ſignificatione, patet reſponſio, quod iſtud debet ſacramentum ſignificare, quod plene, & perfecte facit, non omne quod facit ex conſequenti, ſive imperfecte.

3. Ad illud quod obicitur, quod Deus ſubtrahit gratiam, & non facit culpam: ergo, &c. dicendum quod Deus dicitur ſubtrahere gratiam, non quia perimat datam, ſed quia ultra non apponit: ſed homo per culpam perimit datam, & ita non conveniunt in effectu Deus, & culpa.

4. Ad ultimum dicendum, quod illud nihil valet, quia ſicut ſolus Deus dat gratiam, ita ſolus delet oppoſitum. Unde: Ego ſum qui deleo iniquitates, &c. Præterea: Si illa poſitio eſſet vera, numquam agens principale aliquid abiiceret. Iſa. 43

DIS-

DISTINCT. II.

DE SACRAMENTIS NOVÆ LEGIS: Quot, & quæ ſint: potiſſimum vero de Baptiſmo, ubi agitur etiam de baptiſmo Joannis.

Non te ne- tur hic Magiſt.

IAM ad Sacramenta novæ Legis accedamus: quæ ſunt Baptiſmus, Confirmatio, Panis benedictio, id eſt, Euchariſtia, Pœnitentia, Unctio extrema, Ordo, Conjugium. Quorum alia remedium contra peccatum præbent, & gratiam adjutricem conferunt, ut baptiſmus: alia in remedium tantum ſunt, ut conjungium: alia gratia & virtute nos fulciunt, ut Euchariſtia, & Ordo.

Quare mox poſt hominis caſum non fuerint inſtituta.

Aug. lib. 1 p. 2 cap. 8 Reſponſio

Si vero quæritur, quare non fuerint hæc ſacramenta inſtituta mox poſt hominis lapſum, cum in his ſit juſtitia & ſalus. Dicimus non ante adventum Chriſti, qui gratiam attulit, gratiæ Sacramenta fuiſſe danda, quæ ex ipſius morte & paſſione virtutem ſortita ſunt. Chriſtus autem venire noluit, antequam homo de lege naturali & ſcripta convinceretur, quod neutra juvari poſſet.

Quod Sacramentum conjugii fuit ante peccatum.

Geneſ. 2 Diſt. 26

Fuit tamen conjugium ante peccatum inſtitutum, non utique propter remedium, ſed ad officium: poſt peccatum vero fuit ad remedium contra carnalis concupiſcentiæ corruptelam, de quo ſuo loco tractabimus.

De Baptiſmo.

Nunc vero de baptiſmi Sacramento videamus, quod inter novæ gratiæ ſacramenta primum eſt. Baptiſmum igitur Chriſti Joannes ſuo baptiſmo prænunciavit, qui primus baptizaſſe legitur, ſed in aqua, non in ſpiritu, ſicut ipſe ait: Ego baptizo vos in aqua in pœnitentiam. Sola enim corpora abluebat, a peccatis vero non mundabat. Baptiſmus Joannis erat in pœnitentiam, non in remiſſionem: baptiſmus vero Chriſti in remiſſionem. Quia Joannes baptizans homines, ad pœnitentiam vocabat: & quos baptizabat, pœnitere docebat: ſecundum illud: Veniebant ad Joannem in Jordanem, confitentes peccata ſua. Sed in baptiſmo Joannis non dabatur peccatorum remiſſio, quæ data eſt in Chriſti baptiſmo.

Matth. 3 Act. 19 Joan. 1 — Matth. 3 — Marc. 1 Luc. 3

Quid utilitatis habebat baptiſmus Joannis.

Ad quid ergo utilis erat baptiſmus Joannis? Quia homines uſu baptizandi præparabat ad baptiſmum Chriſti. Sed quæritur, quare dictus eſt baptiſmus Joannis, ſicut veritas dicit: Baptiſmus Joannis unde eſt? Quia ibi Joannis operatio tantum viſibilis erat, exterius lavantis, non inviſibilis gratia Dei interius operantis. Sed tamen & illa Joannis operatio a Deo erat, & baptiſmus, ille a Deo erat, non ab homine tantum: ſed hominis dictus eſt, quia nihil ibi gerebatur, quod non ageret homo. Si vero quæritur an ſacramentum fuerit: ſatis poteſt concedi ex eo ſenſu, quo legalia ſigna dicuntur ſacramenta. Significabat enim baptiſmus Joannis rem ſacram, ſcilicet baptiſmum Chriſti: qui non tantum eſt pœnitentiæ, ſed & remiſſionis peccatorum.

Matth. 21

De

Digitized by Google

De forma baptiſmi Joannis, & de baptizatis ab eo.

Hic conſiderandum eſt, an baptizati a Joanne iterum baptizati ſunt baptiſmo Chriſti, & qua forma verborum uſus ſit Joannes. Illi qui baptizati ſunt a Joanne, neſcientes Spiritum ſanctum eſſe, ac ſpem ponentes in illius baptiſmo, poſtea baptizati ſunt baptiſmo Chriſti. Baptiſmus autem Joannis in nomine venturi tradebatur. Unde Hieronymus ſuper Joelem: qui dicit ſe in Chriſtum credere, & non credit in Spiritum ſanctum, nondum habet claros oculos. Unde baptizati a Joanne nomine venturi, id eſt, Domini Jeſu, qua dixerunt: Sed neque ſi Spiritus ſanctus eſt, audivimus, iterum baptizabantur, immo verum baptiſma accipiebant. Illi vero qui ſpem non poſuerunt in baptiſmo Joannis, & Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum credebant, non poſt baptizati fuerunt: ſed impoſitione manum ab Apoſtolis ſuper eos facta, Spiritum ſanctum receperunt. Alii vero qui non ita credebant, baptizati ſunt baptiſmo Chriſti, ut prædictum eſt. Unde Hieronymus: qui Spiritum ſanctum neſciebant, cum baptiſmum a Joanne acceperunt, iterum baptizati ſunt baptiſmo Chriſti, ut prædictum eſt: ne quis ex Judæis vel gentibus putaret aquam ſine Spiritu ſancto ad ſalutem poſſe ſufficere. De hoc etiam Ambroſius in primo libro de Spiritu ſancto: Quidam negaverunt ſe ſcire Spiritum ſanctum cum baptizatos ſe dicerent baptiſmo Joannis, qui in advenientis Jeſu, non in ſuo baptizavit nomine. Iſti ergo quia nec in Chriſti nomine, neque cum fide Spiritus ſancti baptizati fuerant, non potuerunt accipere baptiſmi Sacramentum: baptizati ſunt ergo in nomine Chriſti, nec iteratum eſt in his baptiſma, ſed innovatum.

Act. 19. In Commentario ad 2. c. in fin. tom. Hic non tenetur Magiſt.

DISTINCT. II.

De Sacramentis in ſpeciali.

Jam ad Sacramenta novæ Legis accedamus, quæ ſunt Baptiſmus, Confirmatio, Panis benedictio in Euchariſtia, &c.

Expoſitio Textus.

HÆc eſt ſecunda pars, in qua Magiſter agit de Sacramentis in ſpeciali. Et habet hæc pars duas partes. In prima determinat quædam præambula. In ſecunda autem determinat de unoquoque per ſe, infra diſtinctione tertia. *Poſt hæc videndum eſt quid ſit baptiſmus.* Prima pars habet duas partes. In prima parte determinat præambula ad omnia ſacramenta, ſcilicet tempus inſtitutionis, & numerum. In ſecunda vero determinat præambulum ſpecialiter ad baptiſmum, ibi: *Nunc vero de baptiſmi ſacramento videamus.* Prima iterum pars habet duas. In prima determi- (*Diviſio.*)

A nat numerum. In ſecunda vero inſtitutionis tempus, ibi: *Si vero quæritur, quare non fuerunt, &c.* Similiter ſecunda pars, in qua agit de præambulo ad baptiſmum Chriſti, quod quidem fuit baptiſmus Joannis, habet tres partes. In prima Magiſter determinat de utilitate, ſive ad quid fuit. In ſecunda vero de ejus inſtitutione, ſive denominatione, ibi: *Sed quæritur, quare dictus eſt baptiſmus Joannis.* In tertia vero agit de forma, uſu, ſive de variatione, ibi: *Hic conſiderandum eſt, an baptizati, &c.* B

Quorum alia remedium contra peccatum præbent, & gratiam adjutricem conferunt, ut baptiſmus, &c.
Dub. I.

Contra: Videtur male dividere hæc ab invicem, quia omnia ſacramenta ſunt in remedium.

Respon. Dicendum quod magiſter non dicit ſimpliciter quod quædam ſunt in remedium, ſed dicit quædam ſunt in remedium contra peccatum: &

& talia ſunt quæ gratiam conferunt, A & ornant animam. Ex hac autem diviſione, quam ponit hic Magiſter, innuitur ſufficientia Sacramentorum. Quædam enim eſt medicina præſervativa, quæ excuſat a morbo, ſed non liberat: & talis eſt matrimonium. Quædam eſt curativa, & iſta liberat per gratiam, hæc variatur ſecundum triplicem gratiam, ſcilicet gratiam baptiſmalem, & ſic eſt baptiſmus. Pœnitentialem: & ſic eſt pœnitentia. Finalem: & ſic eſt unctio extrema. Quædam autem eſt medicina confortativa. Duplici autem ex cauſa indiget homo confortari: vel propter difficultatem pugnæ, & ſic eſt confirmatio vel propter laſſitudinem B itineris, & ſic eſt viaticum, id eſt, Euchariſtia. Ordo autem eſt ad miniſtrandum utrumque, & ad confortandum eſt modo utroque. Vel ſic: Confortatio, & fulcimentum eſt tripliciter: aut confortatione virtutis, & ſic eſt confirmatio: aut ſubminiſtratione cibi, & ſic eſt Euchariſtia: aut fulcimento alicujus ſubſidii, & ſic eſt ordo. Et ſic patet quod diviſio Magiſtri eſt recta: & patet etiam ex hoc diviſio ſacramentorum. Et differt iſte modus aſſignandi ſufficientiam a præaſſignato, quoniam ille accipitur penes morbos, hic vero penes modos curandi. ITEM quæritur, quare magis ſic ordinat: videtur C enim quod ratio ſua contradicat enumerationi quantum ad ordinem. Si enim matrimonium eſt medicina præſervativa, & prius etiam eſt inſtitutum, videtur quod deberet primo de ipſo agere. Similiter contra alia poteſt obiici.

Sacramentorum ſufficientia.

RESPON. Dicendum, quod Magiſter bene ordinat, & ratio ſui ordinis patet ſic. Sacramenta enim quædam reſpiciunt communiter omnes: & ſic ſunt quinque præcedentia. Aut aliquos ſpecialiter: & ſic ſunt duo ſequentia, ſcilicet ordo, & conjungium: & ſic aut commune, aut ſpeciale. Si reſpiciunt communiter omnes, ſic ſunt prima quinque. Ordo enim trium ex quinque prius patet ex ſe. Baptiſmus enim eſt ad vulnerum curationem, confirmatio ad curationis habitæ conſervationem. Euchariſtia ad curationis habitæ, & conſervatæ promotionem. Et quia non omnes qui recipiunt, conſervant ſemper: ideo eſt pœnitentia ad reparationem: eſt unctio extrema ad ipſius conſummationem: & ex hoc patet ordo & ſufficientia illorum quinque, quæ reſpiciunt communiter omnes. Quæ autem reſpiciunt ſpeciales ſtatus, duo ſunt. Aut enim reſpiciunt perfectos, ſic eſt ordo: aut infirmos ſecundum congruentiam, ſic eſt matrimonium principaliter, aut eſt ordo propter ſacramenti dignitatem. Vel ordo eſt perſonarum generantium ſpiritualiter: matrimonium vero generantium corporaliter: & utraque neceſſaria eſt Eccleſiæ: ſed prima eſt de principali intentione, ſecunda ex conſequenti: & ita patet ordo.

Non ante adventum Chriſti, qui gratiam attulit, gratiæ ſacramenta fuiſſe danda, quæ ex ipſius morte, & paſſione virtutem fortita ſunt.
Dub. II.

CONTRA: Videtur male dicere, quia ſacramenta veteris legis, & fides totam virtutem juſtificandi habebant ex morte Chriſti. ITEM videtur quod magis ex reſurrectione Chriſti, quia dicitur: Reſurrexit propter juſtificationem noſtram. Rom. 4

RESP. Dicendum quod ſacramenta novæ legis magnam habent virtutem, quia eam habent a paſſione, non tantum promiſſa, ſed etiam perſoluta, & perſoluta aſtringit divinam miſericordiam, ut liberalius præbeat: & hoc non fuit niſi poſt mortem. Quod obiicitur de reſurrectione, dicendum quod meritum principaliter fuit in paſſione, ſed ſignificatio noſtræ juſtificationis a peccato ſignificatur, in morte, & reſurrectione, ut deſtruatur homo vetus, & fiat novus.

Digitized by Google

Baptiſmus Chriſti Joannes ſuo baptiſmo prænunciavit, qui primus baptizaſſe legitur: ſed in aqua, non in ſpiritu, ſicut ipſe ait: Ego baptizo vos in aqua, id eſt, in pœnitentiam. Dub. III.

Quæritur quæ neceſſitas fuerit hujuſmodi prænunciationis. Si dicas, ut aſſuefaceret: quæro ſimiliter, quare alia ſacramenta non habuerunt aſſuefactoria. Si dicas quod baptiſmus difficilior eſt ad credendum: hoc non ſolvit, quia Euchariſtia magnæ difficultatis eſt, & magnæ efficaciæ.

Respon. Dicendum quod baptiſmus congrue habuit præambulum, & ratio hujus eſt, quia eſt ſacramentum primum, & neceſſarium. Quia enim neceſſarium, oportebat omnes ſuſcipere. Quia primum: ne homines inhabiles eſſent, & imparati, oportebat quod præcederet aliquid ſimile: non ſic autem eſt in aliis ſacramentis. Baptiſmus enim ſuſceptus diſponit ad cætera alia: & ideo alia non indigent aſſuefactorio, immo aſſuefactorium baptiſmi per conſequens ad alia aſſuefacit.

Hominis dictus eſt, quia nihil ibi gerebatur, quod non ageret homo. Dub. IV.

Contra: Videtur quod ratio illa nulla ſit, quia dicitur Evangelium hominis, ut Joannes, & Matthæus, & tamen in Evangelio aliquid agitur quod non agit homo. Si dicas quod Evangelium dicitur nuncium, & dicit quid exterius: & hoc eſt ipſius nunciantis, non tantum mandantis. Obiicitur de Doctrina, quæ dicitur eſſe docentis: & tamen, ut dicit Auguſtinus, ſolus Deus docet intus.

Lib. de Magiſtro, per totum & in epiſt. Io. Tractat. 3 in fin. & 9 concione 12 in Pſ. 70 & concione 17 in Pſ. 118 & ſuper Pſ. 139

Respon. Dicendum quod doctrina dicitur Petri, non quia Petrus totum agat effective quod ibi fit, ſed quia nihil ibi fit, quod Petrus non faciat, vel effective ſic verbum exterius, vel diſpoſitive ſic eſt eruditio interior: melius enim docet bonus clericus, quam malus.

Baptiſmus autem Joannis in nomine venturi tradebatur. Dub. V

Contra: Videtur hoc falſum, quia Joannes ſciebat jam Chriſtum veniſſe, cum baptizavit ipſum: ergo non in nomine venturi, ſed ejus qui venit potius baptizavit, vel baptizare debuit.

Resp. Dicendum quod Dominus veniſſe dicitur quantum ad aſſumptionem carnis: tamen quia nondum erat manifeſtatus, baptizabat in nomine venturi de futuro: & ideo quando Dominus ſe cœpit per mirabilia manifeſtare, baptiſmus ejus debuit ceſſare. Unde & Joannes in carcere exiſtens, volens oſtendere diſcipulis ſuis ſuum miniſterium impletum eſſe, & baptiſmum ceſſaſſe, miſit eos ad Chriſtum: Tu es qui venturus es? ut per verba Domini cognoſcant *Matth. 11* diſcipuli veniſſe illum, in cujus nomine baptizaverat Joannes: & ideo cum jam amplius non debeat dici venturus, ſacramentum ejus ceſſavit. Et hæc eſt ratio quare Joannes magis baptizavit in nomine venturi, quam Chriſti, ut oſtenderet baptiſmum ſuum ad tempus eſſe. Nam Chriſtus ſemper Chriſtus eſt, ſed non ſemper venturus eſt: & ideo Baptiſma Chriſti, quod debuit ſemper durare, fuit in nomine Chriſti, vel Trinitatis, ſed baptiſma Joannis in nomine venturi.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam hujus diſtinctionis ſecundum duo, quæ determinat Magiſter, duo principaliter quæruntur. Primo de inſtitutione ſacramentorum quantum ad primam partem. Quantum vero ad ſecundam quæritur de baptiſmo Joannis. Circa primum quæruntur tria. Primo quæritur, utrum omne tempus fuerit idoneum ad inſtitutionem ſacramentorum. Secundo, utrum in diverſis temporibus debuerint diverſa inſtitui. Tertio, utrum in tempore gratiæ debue-

buerint inſtitui unum, vel plura.

QUÆSTIO I.

An omne tempus fuerit idoneum ad inſtitutionem Sacramentorum.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 5 Membr. 2
S. Thom. 3 p. q. 64. art 2
Et 4 ſent d. 3. q. 1. art. 2.
Ricardus 4 Sent. d 2 q. 1
Thom. Arg. 4 Sent. diſt. 2 q. 1 artic. 3
Steph. Bruleſ 4. Sent. diſt 2. q. 1.
Petrus de Tarant. 4 Sent. diſt 2 q. 1
Gabr. Biel. 4 Sent. diſt. 2 q. 1

Fundam. QUOD omne tempus fuerit idoneum ad inſtitutionem ſacramentorum, oſtenditur. Et primo de tempore naturæ inſtitutæ, quia tunc inſtitutum eſt ſacramentum matrimonii: ergo ſi hoc inter alia ſacramenta minus eſt efficax, videtur quod in illo tempore debuerint alia multo magis inſtitui. Si dicas quod uſus matrimonii illi tempori congruebat, quia erat non in remedium, ſed in officium: ſed alia inſtituta ſunt in medicinam, & ideo non ante lapſum. Contra: Deus ſimul cum condidit Angelum, condidit pœnam, ſive ignem, ut ibi ſi peccaret, puniretur, quia ejus peccatum eſt irremediabile: ergo pari ratione cum condidit hominem, cujus erat peccare remediabiliter, debuit inſtituere medicinam.

2. ITEM Magiſter dicit diſtinctione præcedenti, quod ſacramentorum uſus eſt ad humiliationem, & exercitationem, & eruditionem, quæ non tantum conveniunt ægro: ſed etiam ſano: ergo, &c.

3. ITEM quod tempus legis naturæ poſt lapſum fuerit conveniens, videtur, quia boni, & ſapientis medici eſt medicinam uſque ad indigentiam differre, & cum adeſt indigentia, ipſam offerre: ergo ſi tempus legis naturæ fuit tale, tunc ſine dilatione, & anticipatione debuit ſacramenta inſtituere.

4. ITEM quod tempus legis ſcriptæ fuerit magis idoneum, videtur, quia ſacramenta non ideo ſunt præcepta, quia bona: ſed ideo bona, A quia præcepta, & inſtituta: ſed talia præcepta maxime conveniunt legi ſcriptæ: ergo & ſacramentorum inſtitutio.

5. ITEM quod tempus legis Evangelicæ fuerit conveniens, videtur, quia ſacramenta ſunt medicinæ: ſed illud tempus maxime illorum inſtitutioni convenit, in quo advenit medicus. Et iterum ſunt vaſa gratiæ: ergo illi tempori congruunt, quod eſt tempus gratiæ.

Ad opp. 1. CONTRA: quod non congruerint tempori naturæ inſtitutæ, oſtenditur, quia qui ſperat reſurgere, facilius dimittit ſe cadere: ergo ſi primo homini eſſent remedia parata, B data eſſet ei occaſio peccandi: ergo ſi ſacramenta debent eſſe via ad reſurgendum, non ad cadendum, non debuerunt illo tempore inſtitui.

2. ITEM quod nec tempore legis naturæ videtur, quia tempore illo ſolum concurrit jus naturale: ſed ea, quæ dictat jus naturale, ſunt de ſe bona, ſunt etiam immobilia: ergo ſi ſacramenta non ſunt talia, non conveniunt illi tempori.

3. ITEM quod nec tempori legis ſcriptæ, quia lex ſcripta data eſt in onus, & ad convincendum de impotentia, ut dicit Hugo: ergo ſi ſacramenta ſunt medicinæ reparantes virtutem, nullatenus conveniunt legi C ſcriptæ. Hug. lib. 1 p. 8 c. 9

4. ITEM quod non legi Evangelicæ, videtur, quia hæc lex eſt eliminativa, vel evacuativa figurarum, & ſignorum, quia aperte prædicat veritatem: ergo ſi ſacramenta ſunt figuralia, nullatenus legi Evangelicæ conveniunt.

5. ITEM lex Evangelii eſt lex libertatis: Vos autem fratres in libertatem vocati eſtis: ergo ad minus non debuerunt inſtitui ſacramenta ſub præcepto, ſed ſolum ſub conſilio. Et hoc videtur dicere Hugo de ſacramentis. Primo parvulos conſilio nutrivit, vel erudivit, ſecundo provectos præcepto tentavit: tertio perfectos in libertate ſpiritus ambulare per- Galat. 5 Hug. 1 c 4

Digitized by Google

Joan. 3 permiſit. Sed hoc non poteſt ſtare, quia dicitur: Niſi quis renatus fuerit, &c.

CONCLUSIO.

Cum tempus remedii inceperit a lapſu, profecerit in lege, & conſummatum fuerit in Evangelio: ideo hæc tempora fuerunt convenientia ad inſtitutionem ſacramentorum.

RESPON. ad Arg. dicendum quod omnia ſacramenta inſtituta ſunt in remedium ſpecialiter, & principaliter, excepto matrimonio, quod primo inſtitutum eſt in officium: & quia tempus remedii incepit a lapſu, & profecit in lege, & conſummatum eſt in Evangelio: ideo iſta tria tempora conveniunt inſtitutioni, tamen ſecundum magis, & minus.

1. AD illud ergo quod obiicitur, quod conveniunt tempori naturæ inſtitutæ propter matrimonium, dicendum quod tunc eſt inſtitutum, quia fuit inſtitutum in officium.

1. AD illud quod obiicitur de pœna Angelorum, patet reſponſio, quia pœna vel ignis revocat a culpa, ſed medicina occaſionem præſtat: ideo non ſic debebat eſſe ex ipſa parte.

2. AD illud quod obiicitur de uſu, dicendum quod humiliari ſub creaturis, ab eis erudiri, & in eis a faſtidio liberari, non eſt de natura hominis inſtituti, ſed potius hoc exigit pœna damnati, quia homo inſtitutus erat medius inter creaturas, & Deum. In Creatore enim ſe expreſſius, quam in aliis cognoſcebat, & in ipſo delectabatur, & varietate rerum ad fugiendum faſtidium non egebat.

2. AD illud quod obiicitur de tempore legis naturæ, dicendum quod lex naturæ quædam dictat ut neceſſaria, quædam ut expedientia: & iterum quædam dictat ex ſe, quædam adjuncta fide, & inſpiratione. Et dico quod primo modo dictat præcepta moris. Secundo modo, præcepta quæ dictabant in generali, ut eſſet A Deo ſacrificandum: & hoc fides cum inſpiratione etiam ulterius determinabat: & ſic patet illud.

3. AD illud quod obiicitur de tempore legis ſcriptæ, dico quod lex ſcripta a duris obſervabatur carnaliter, & ejus ſacramenta: & in talibus nullam habebat efficaciam. Sed a ſpiritualibus obſervabatur ſpiritualiter, & non erat in onus, ſed in viam ſalutis: & talibus ſacramenta illa erant in medicinam.

4. AD illud quod obiicitur de Evangelio, quod evacuat figuras, dicendum quod quædam figuræ erant tantum ad ſignandum, quædam autem ſunt ad ſignandum, & ſanctificandum. B Figuras primas evacuat, ſed ſecundas inſtituit, quia lex eſt ſanctificationis, non tantum veritatis.

5. AD illud quod obiicitur, quod lex Evangelii eſt lex libertatis, &c. dicendum quod præcepta ſunt in ſervitutem timentibus, ſed ſunt in libertatem amantibus: quia ergo lex Evangelica eſt lex amoris, ideo dicitur lex libertatis, non quia non præcipiebat, ſed quia non ad timorem, ſed ad amorem trahebat.

QUÆSTIO II.

An in diverſis temporibus debuerint diverſa ſacramenta inſtitui.

C *Alex. Alenſ. 4 p. q. 5 Membr 2 art. 4.*
Richardus 4. Sent. diſt. 2 q. 2.
Steph. Brulef. 4 Sent. d. 2 q. 2
Petrus de Taran. 4. Sent. d. 2 q. 2
Gabriel Biel. 4. Sent. d. 2 q. 2.

UTRUM in diverſis temporibus debuerint alia, & alia ſacramenta inſtitui, vel ſemper eadem. Fundam. Et quod non ſemper eadem, ſed quod debuerint mutari, hoc rationabiliter oſtendit Hugo, ſic dicens: Diſpenſationis ordo, & ratio hoc popoſcit, Hug. lib. 1. p. 11. c. 6. ut ſicut ab initio currente tempore magis, ac magis ſalvatoris adventu appropinquavit: ſic magis ac magis effectus ſalutis creſceret, & cognitio veritatis: propter quod & ipſa ſigna ſalutis per ſucceſſionem temporum alia

Digitized by Google

lia poſt alia mutari debuerunt, ut effectus gratiæ divinæ in ſalutem creſceret, ſimul quoque & ipſa ſignatio in ſignis viſibilibus evidentior appareret.

ITEM hoc oſtenditur per rationem, quia variato morbo, & conditione ægrotantis, neceſſe eſt variari remedium: ergo cum his temporibus fuerint morbi, & ægrotantes diverſarum conditionum, & morbus invaluerit, neceſſe fuit medicamenta alia, & alia adhiberi.

Ad opp. 1. SED CONTRA: Inſtitutio ſacramentorum fuit non a quocumque, ſed a ſummo medico, cujus conſilium eſt immutabile, & eſt ſumme commendabile: ſed ſi immutabile: ergo & ſacramenta ſecundum illud inſtituta debent eſſe immutabilia. Si ſumme laudabile: ergo debent eſſe optima: ergo ſecundum hoc cum ſacramenta legis gratiæ optima ſint, ſemper illa debuerunt eſſe: nec ante, nec poſt alia debuerunt inſtitui, nec mutari.

2. ITEM morbus originalis peccati ſemper idem fuit, nec crevit, nec decrevit, & ratio infirmandi ſemper fuit eadem: ergo videtur quod medicina correſpondens morbo debuerit eſſe non mutata.

3. ITEM omnia ſacramenta habent efficaciam a paſſione primo, & a fide paſſionis immediate: & virtus illa eſt ad ſanandum per gratiam: ergo cum paſſio ſit eadem, & fides eadem, ſicut dicit Auguſtinus, & gratia ſimiliter eadem: ergo debent eſſe eadem ſacramenta non mutata.

Libr. 10 de Civ. Dei, c. 47 to. 5 & Tr. 45 in Joan. inter prin. & med. & 80 tom. 9

CONCLUSIO.

Diverſi temporibus diverſa debuerunt inſtitui Sacramenta, cum ſtatui perfectiori perfectiora competant Sacramenta, quæ ſunt in documentum, medicamentum, & ornatum.

RESP. ad Arg. Ad prædictorum intelligentiam eſt notandum, quod ſacramenta ſunt in documentum, ſunt in medicamentum, ſunt & in

A ornamentum. Et ſecundum ſtatum perfectum ſunt in apertum documentum divini ſecreti, ſunt in efficax remedium morbi, & in pulchrum ornamentum ſponſæ Chriſti. Quoniam ergo revelatio ſecretorum non debet fieri quocumque modo, nec in omni tempore, ſed illo in quo eſt intellectus hominis capacior: ergo ſacramenta perfecta dilata ſunt uſque ad tempus tale. Hoc autem tempus ſicut in homine eſt ſexta ætas, quæ appellatur ſenectus, juxta illud: Quam ſpecioſa veteranis ſapientia, & glorioſus intellectus, & conſilium. *Eccl. 25*

Similiter in mundo eſt ſexta ætas, quæ eſt poſt Chriſtum, in qua ætate

B homines ſunt ſapientiores, & capaciores: ideo dilata ſunt ſacramenta completa uſque ad hoc tempus. Rurſus: Quia ſunt in medicamentum morbi efficax, etiam eo tempore debent dari, in quo efficacius curant: ſed ſpiritualis infirmitas efficaciter non curatur, niſi quando cognoſcitur, & ſentitur, alioquin redditur homo ingratus, & pejori vulnere infirmatur: ideo neceſſe fuit ſacramenta differre quouſque morbus tantum invaleſceret, ut homo ipſum cognoſceret, & remedium quæreret: hoc autem fuit in tempore gratiæ, quia tempore legis naturæ convictus eſt eſſe cæcus: & tunc venit lex docens, & onerans,

C & tunc convictus eſt de impotentia: tunc ergo reſtabat tempus gratiæ, in quo morbus jam cognitus curaretur, & in hoc tempore ſacramenta completa darentur. Rurſus: Quia ſunt in pulchrum ornamentum, debuit ea Chriſtus illi ſponſæ dare, a qua numquam ſeparari deberent: & quia talis fuit Eccleſia collecta de gentibus, non ſynagoga, quæ ipſum deſeruit, & negavit: ideo uſque ad tempus gratiæ perfecta ſacramenta non inſtituit: nihilominus tamen aliqua imperfecta, ſecundum quod congruebat illis temporibus, in ſuſtentationem dedit: & ſic patet quod non ſemper eadem, ſed alia, & alia debuerint inſtitui.

1. AD illud quod obiicitur de conſilio,

Digitized by Google

ſilio, dicendum quod ſicut dicit Auguſtinus in libro de vera Religione. Sicut unus medicus ſecundum eamdem artem non mutatam pro mutatione morbi, mutat remedia: ſic, immo multo fortius in propoſito. Quod vero addit, quia ſumme laudabile, &c. dicendum quod ſumme laudabile eſt conſilium divinæ ſapientiæ in operibus, non quia omnia ſunt optima, quæ facit in ſe, ſed in ordine. Unde dicit Auguſtinus de libero arbitrio: Si quis quærit, quare Deus non fecit duos ſoles, non videt quia fuiſſet ſuperfluum. Si quæras quare fecit lunam, non videt, quia ſi deeſſet luna, aliquod bonum deeſſet de ordine. Sic & in propoſito attendendum, quia ordinatiſſime fecit. Sicut enim hæc ſacramenta huic tempori conveniunt, ita illa ſacramenta illi tempori congruebant.

De vera Relig. c. 13 tom. 1

Lib. 3 de lib. arb. c. 5 tom. 1

2. Ad illud quod obiicitur, quod morbus eſt idem, dicendum quod etſi morbus originalis quantum ad eſſentiam non crevit, tamen crevit in effectu, quia ſemper magis ac magis homines ſequebantur concupiſcentiam, & de uno errore labebantur in alterum.

3. Ad illud quod obiicitur, ſi fides eadem, & paſſio, &c. dicendum quod etſi paſſio eadem ſit, tamen prius fuit promiſſa, & modo eſt perſoluta: & ideo accepta ſatisfactione miſericordia Dei liberalior fuit ad remittendum, quam cum tantum erat promiſſa. Liberalior inquam quantum ad effectum, cum ſemper in ſe ſit ſumme & æqualiter liberalis: ideo effectus major. Præterea, etſi fides ſit eadem, tamen hæc eſt dignior, & ad amandum efficacior, quia apertius credimus, quam antiqui: & fides de paſſione jam præterita, & ſolutione facta magis ad amandum incitat, quam promiſſa: ideo Deus & merito fidei, & merito paſſionis jam præteritæ majorem contulit ſacramentis efficaciam. Et rurſus: Quia fides eſt expreſſior, ſacramenta ſunt evidentiora: ſed fides expreſſa remanet eadem, quia ratio credendi eadem: ſed ſacramenta alia, quia ſigna ſunt alia, & ſigna non mutantur quantum ad ſignatum, ſed quantum ad ſpeciem ſignantem.

QUÆSTIO III.

An ſacramenta novæ legis ſint unum, vel plura.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 5 Memb. 7
S. Thom. 3 p. q. 75 art. 1.
Et 4 Sent. d. 1 q. 1 art. 2
Et 4 contra Gent. c. 58
Richardus 4. Sent. diſt. 2. q. 4.
Thom. Argent. 4 Sent. d. 2 q. 1 art. 4
Franciſcus de Mayr. 4 Sent. d. 2 q. 1
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 2 q 3
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 2 q. 2
Gabr. Biel 4 Sent. d. 2 q. 1

B

De numero ſacramentorum temporis Evangelii. Et quod debuerit eſſe unum ſolum, videtur: quia jugum evangelicum eſt jugum ſuavitatis, & onus levitatis: ſed levius eſt obſervare unum ſacramentum, quam plura: ergo cum Deus virtutem omnium ſacramentorum potuerit dare uni, videtur quod unum tantum debuerit eſſe. Ad opp.

2. Item quod cetera præter unum ſuperfluant, videtur; quia in ſacramento uno, quod eſt Euchariſtia, ſignatur paſſio, a qua effectum habent omnia ſacramenta. Et rurſus: In illo ſacramento continetur Chriſtus, in quo eſt omnis gratiæ plenitudo: ergo videtur quod ipſum ſolum poſſit omnia efficere, ad quæ ſunt alia inſtituta.

C

3. Item videtur quod unum ſolum faciat, quod omnia alia faciunt: baptiſmus enim delet omnem culpam: delet etiam omnem pœnam culpæ debitam, quia ſtatim evolaret baptizatus, ſi moreretur.

4. Item baptiſmus dat gratiam, quæ ſanat animam, & habilitat omnes potentias: ſed ad aliud non ſunt alia ſacramenta: ergo ſufficit baptiſmus.

1. Quod autem debuerunt eſſe plura, videtur: quia ſicut dicitur diſt. præc. Contra peccati vulnus ſacramentorum remedia Deus inſtituit. Fundam.

Digitized by Google

Hier. ſuper Marc. c. 9 tom. 6 Et dicit Hieron. Non ſanat oculum quod ſanat calcaneum. Cum ergo diverſa ſint vulnera: ergo diverſa debent eſſe remedia: ergo ſacramenta plura.

2. ITEM Sacramenta non tantum ſanant, ſed etiam ſignant: ergo ſi ſignatio eſt ex inſtitutione, & quod ad multa inſtituitur ad ſignandum, eſt multiplex, & dubium: ergo ſi unum ſacramentum habet plures efficacias, & plures ſignationes, duceret in dubitationem, non in cognitionem.

3. ITEM neceſſe eſt quod ſacramentum expreſſam habeat ſimilitudinem: ſed non invenitur ſpecies viſibilis, quæ habeat ſimilitudinem expreſſam cum omnibus effectibus: ergo neceſſe eſt eſſe plures. Suppoſito ergo quod plura, quæritur quare tantum ſeptem: quia cum duo ſint vulnera tantum, ſcilicet pœnæ, & culpæ, videtur quod debuerint eſſe duo ſacramenta tantum. Si dicas quod pœna, & culpa multiplicantur per differentias. Contra: Tunc erant plura quam ſeptem, quia genera peccatorum ſunt ſeptem.

4. ITEM pœnæ ſunt multæ, ſicut irregularitas, & concupiſcentia circa guſtum, & circa tactum, contra quæ ſunt ſacramenta.

5. ITEM Sacramenta Evangelii ſe habent ex additione ad ſacramenta legis ſcriptæ, ſicut illa ad ſacramenta, quæ ſunt in lege naturæ: ergo cum plura ſint ſacramenta in lege ſcripta, quam in lege naturæ, plura debent eſſe in Evangelio, quam in lege ſcripta.

CONCLUSIO.

Sacramentorum pluralitas eſt ad exercitandum, & erudiendum: numerus autem ſeptenarius congruus eſt ad medendum, auxiliandum, & armandum.

RESP. ad Arg. Dicendum quod ſicut oſtenſum eſt, neceſſe eſt eſſe plura ſacramenta. Plura quidem, quia ſunt ad exercitandum: unum enim generaret faſtidium. Plura etiam, quia ſunt ad erudiendum: unum enim generaret ambiguitatem. Sed ſeptem ſunt, & non plura, quia ſunt ad medicandum, quia medicina reſpicit vulnera, quæ ſanat, & ſanando vulnera adjuvat virtutes: & adjuvando virtutes, munit, & armat contra infirmitates. Secundum ergo quod ſacramenta ſanant infirmitates, numerus eorum accipitur ſic: Quia eſt infirmitas culpæ & pœnæ: Infirmitas culpæ in generali eſt peccatum originale, contra quod eſt baptiſmus: & peccatum actuale mortale, contra quod eſt pœnitentia: & peccatum veniale contra quod eſt extrema unctio. Pœnæ autem infirmitas eſt quadruplex, ſcilicet ignorantia, contra quam eſt ordo, in quo poteſtas traditur diſcernendi. Secunda eſt impotentia, contra quam eſt confirmatio. Tertia eſt malitia, contra quam eſt Euchariſtia. Quarta concupiſcentia, contra quam eſt matrimonium. Secundum autem quod ſacramenta ſunt in adjutorium virtutum, accipitur numerus ſic: quia in adjutorium fidei, ſic eſt baptiſmus, qui eſt janua ſacramentorum, ſicut fides virtutum. In auxilium ſpei, ſic eſt unctio extrema. In auxilium charitatis, Euchariſtia quæ unit & incorporat. In auxilium prudentiæ, ordo. In auxilium juſtitiæ, pœnitentia. In auxilium temperantiæ, matrimonium. In auxilium fortitudinis, confirmatio. Secundum vero quod ſacramenta ſunt armaturæ Eccleſiæ militantis, ſumitur numerus ſic, quia ſicut dicitur in Canticis: Ipſa eſt terribilis ut caſtrorum acies ordinata. Terribilis eſt, quia munita, & fortis: & hoc per confirmationem. Acies, quia conjuncta, & unita, & hoc per Euchariſtiam. Ordinata, per ordinem. Hæc acies variabilis eſt tamquam in hac vita conſiſtens: unde & aliqui ſubtrahuntur per mortem, aliqui proſternuntur per culpam: ideo neceſſarium eſt ſacramentum ad prolem multiplicandam ad divinum cultum: & hoc eſt matrimonium. Neceſſarium eſt ad reſurgendum poſt lapſum, & hoc eſt pœnitentia. In hac autem ſola acie ſalus eſt. Unde in

Sufficientia ſacramentorum prima.

Sufficientia 2

Sufficientia 3

Cant. 6

in eam ingreditur homo ut prælietur, ex ea in morte egreditur ut coronetur: ſed nullus recipitur ad pugnam niſi habeat ſignum, & arma Chriſti: ideo neceſſarium eſt ſacramentum, in quo hæc conferuntur, ut baptiſmus: & hoc eſt janua intrantium. Item ex hac acie nullus egreditur, niſi habeat pignus, & unctionem Spiritus ſancti, in cujus ſignationem eſt unctio extrema, quæ eſt Sacramentum exeuntium. Et ſic patet quod tantum ſunt ſeptem, ſive conſiderentur ut medicamenta, ſive ut adjumenta, ſive ut arma.

1. Ad illud quod obiicitur, quod deberet eſſe unum propter facilitatem, dicendum quod opus divinum debet habere facilitatem in ſignum potentiæ, debet habere & congruitatem in ſignum ſapientiæ, debet etiam habere utilitatem in ſignum bonitatis. Quia ergo licet via facilior exiſteret in uno, tamen quia non ita congrua ut in pluribus, ideo fuerunt plura.

2. Ad illud quod obiicitur de efficacia Euchariſtiæ, dicendum quod etſi in Euchariſtia ſignificetur paſſio, & contineatur Chriſtus, in quo eſt gratiæ plenitudo, non tamen ſignatur paſſio ſecundum omnem ſuum effectum, nec continetur gratiæ plenitudo ad omnem gratiam effundendam, ſed ſpecialiter ad effectum cibationis.

3. Ad illud quod obiicitur de baptiſmo, dicendum quod baptiſmus directe eſt contra originale: unde non eſt iterabile, ſed vulnera peccatorum ſunt iterabilia. Item etſi abſolvat a pœna ſatisfactionis, non tamen a pœna, quæ eſt ſequela culpæ: & contra has pœnas ſunt ſacramenta alia, quia non ſunt tantum in dimiſſionem culpæ: & ideo non ſufficit.

4. Quod autem obiicitur, quod debent eſſe duo tantum contra duo, ſcilicet pœnam & culpam, patet reſponſio: non enim eſt ſtandum in primis differentiis, quæ ſunt pœna, & culpa, quia nimis ſunt generales: nec deſcendendum eſt ad ſpeciales, ſed

A in eis quæ univocationem habent, ut puta originale ad omnia originalia, & mortale ad mortalia, & veniale ad venialia: Similiter nec in differentiis pœnæ, ſed in principalibus differentiis, ſcilicet ignorantia, concupiſcentia, malitia, & impotentia, quæ ſunt ratio ducendi in culpam. Et ſic patet de irregularitate, ſimiliter de appetitu gulæ, quia ſine peccato poteſt eſſe in ſe, niſi deordinetur per nimium deſiderium: ſed concupiſcentia carnis ſemper manet inordinata niſi ordinetur.

5. Ad ultimum dicendum quod ſacramenta legis ſcriptæ addunt ſuper ſacramenta legis naturæ quantum ad B certitudinem figurationis, & difficultatem oneris: ideo ſunt evidentiora, & plura. Sed ſacramenta Evangelii addunt ſuper ſacramenta legis ſcriptæ quantum ad expreſſionem, & efficaciam, & minuunt oneris duritiam: ideo ſunt evidentiora, & efficaciora, ſed tamen pauciora.

ARTICULUS II.

Consequenter quantum ad ſecundam partem diſtinct. quæritur de baptiſmo Joannis. Et circa hoc quæruntur tria. Primo quæritur a quo fuerit Joannis baptiſmus inſtitutus. Secundo ad quod fuerit inſtitutus. Tertio quæritur de uſu ipſius, C ſive efficacia.

QUÆSTIO I.

An baptiſmus Joannis a Deo fuerit inſtitutus.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 6 Membr. 2 & 3.
S. Thom. 3 p. q. 38 art. 2.
Et 4 ſent. diſt. 2 q. 3 art. 1 q. 3
Richard. 4 Sent. diſt. 2. art. 2 q. 2.
Thom. Argent. 4 Sent. d. 2 q. 2 art. 3.
Steph. Brulef. 4 Sent. diſt. 2 q. 4
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 2 q. 7.
Gabr. Biel. 4 Sent. d. 2. q. 2.

Quod fuerit a Deo inſtitutus, videtur, quia ille eſt inſtitutor rei, qui jubet rem fieri, & cujus auctoritate fit: ſed Joannes aucto- **Fundam.**

Digitized by Google

ritate Domini, & mandato baptizabat: unde. Qui miſit me baptizare, illi mihi dixit: ergo Joannes a Domino miſſus erat ad baptizandum: ergo, &c.

Joan. 1

Item baptizator, ſive baptiſta nomen eſt officii honorabilis: ſed nemo aſſumit ſibi honorem, ſicut dicitur ad Hebræos, alioquin non eſt aſſumptio, ſed uſurpatio: ergo Joannes fuit factus a Domino baptiſta: & ſi hoc, ergo & baptiſmus ejus eſt a Domino inſtitutus.

Heb. 1

Item fiat deductio, quam facit Dominus in Evangelio: Baptiſmus Joannis de cœlo erat, an ex hominibus: Si ex hominibus: ergo non erat ei credendum. Si de cœlo: ergo inſtitutus fuit ab ipſo Deo.

Mat 21

Ad opp.

1. Contra: Si baptiſmus Joannis fuit a Domino inſtitutus: cum ergo debeat ab eo, a quo inſtituitur, denominari, non debet dici baptiſmus Joannis, ſed Dei. Medium patet, quia baptiſmus Chriſti dabatur a Petro, & a Paulo, & ab eis non denominabatur, ſed tantum a Chriſto, qui erat inſtitutor. Juxta hoc quæritur, cum Evangelium non tantum denominetur ab auctore principali, ſed etiam a ſcriptore, ut Evangelium Joannis; quare non ſimiliter baptiſmus.

2. Item quod ſit inſtitutus a Joanne, videtur: quia ſi a Deo, ſtaret utique Joanne ceſſante: ſed baptiſmus Joannis ceſſavit ſtatim quando Joannes miſſus eſt in carcerem, ſicut dicit Chriſoſtomus ſuper Joan. ergo baptiſmus ejus fuit tantum ab eo inſtitutus, non a Deo.

Chryſ. hom. 28 in Joan.

CONCLUSIO.

Baptiſmi Joannis primus inſtitutor fuit Deus, ſed Joannes fuit adminiſtrator plenarius, & præcipuus.

Respon. ad Arg. Dicendum quod baptiſmi Joannis Deus fuit principalis inſtitutor, ſicut probant rationes primæ: ſed Joannes fuit adminiſtrator plenarius, & præcipuus. Plenarius, quia nihil ibi fiebat, quod per ipſum non fieret: totum enim adminiſtrabat, quia tantum exterius lavabat. Præcipuus vero, quia Deus per ipſum inſtituit, & ei officium baptizandi commiſit, ut nullus baptizaret illo baptiſmo, niſi ipſe, vel aliquis ejus auctoritate: & inde eſt quod nominabatur a Joanne, & ceſſavit Joanne ceſſante. Sed in baptiſmo Chriſti nullus erat adminiſtrator plenarius, quia ibi eſt interior regeneratio, quæ ſolum fit a Deo, non miniſterio humano. Nullus etiam præcipuus, quia Chriſtus inſtituit baptiſma ſuum non per aliquem hominem, ſed per ſeipſum. Nulli etiam ſic commiſit ſuum officium, ut alii ejus auctoritate baptizarent: ideo non denominatur ab eis, nec ceſſat eis ceſſantibus.

1. Ad illud quod obiicitur de Evangelio, dicendum quod Evangeliſta fuit adminiſtrator plenarius, quia quantum ad verba, & intellectum. Verba enim ex ſe dicebant non omnino eadem, quæ Chriſtus in prædicando dixerat. Rurſus ſenſum ſervabant: ſed illi primo illuminati fuerunt, & poſtmodum aliis exprimebant. In ſacramentis non ſic, quia Apoſtoli ſigna ex ſe non habebant, ſed a Domino ſunt inſtituta. Rurſus per gratiam, qua erant purgati, alios non purgabant: ideo non ſic dicitur baptiſmus Matthæi, ſicut Evangelium Matthæi dicitur.

2. Et ad illud patet reſponſio, quod non ceſſavit ideo baptiſmus Joannis, quia eſſet principalis inſtitutor, ſed quia erat præcipuus adminiſtrator.

QUÆSTIO II.

An baptiſmus Joannis fuerit inſtitutus ad ſignandum vel ad efficiendum.

Alex. Aleſ. 4 p. q. 6 Memb. 1
S. Thom. 3 p. q. 38 art. 1 & 3
Et 4 Sent. d. 2 q. 2 art. 1 q. 1
Rich. 4 Sent. d. 2 art. 2 q. 3
Steph. Braleſ. 4 Sent. d. 2 q. 5
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 2 q. 8

Ad

Digitized by Google

Fundam. Hug. lib. 2 p. 6 cap. 6

AD quid fuerit baptiſmus Ioannis inſtitutus: Et quod ad ſignandum, videtur per illud quod dicit Hugo: Inter baptiſma Chriſti, & baptiſma Joannis hoc intereſt, quia ibi ſolum ſacramentum dabatur, hic ſacramentum, & res ſacramenti, ſcilicet in baptiſmo Chriſti: ergo ſi ſacramenti eſt ſignare, patet quod ad ſignandum.

Hugo ubi ſup. cap. 3

ITEM per rationem videtur, quia magis conveniebat baptiſmus Joannis cum baptiſmo Chriſti, quam baptiſmus legalis: ſed ille, ut dicit Hugo, ſignabat baptiſma Chriſti: ergo multo farius congruit quam baptiſma Joannis.

Marc. 1

1. SED quod fuerit inſtitutus ad efficiendum, videtur, quia dicitur: Erat Joannes baptizans, & prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum: ergo cum remiſſio peccatorum non ſit ſine gratia, videtur quod dabat gratiam.

Hugo ubi ſup. in med. cap.

2. ITEM ratione videtur: quia ſicut dicit Hugo: Quemadmodum creſcit in ſacramentis expreſſio ſignationis, creſcit & efficacia ſanctificationis, & ſecundum quod magis appropinquant ad adventum Chriſti: ſed baptiſmus Joannis expreſſius ſignum erat, quam circumciſio, & adventui Chriſti magis appropinquabat: ergo majorem efficaciam habebat.

3. Præterea ſi nullam habebat interius efficaciam, cum ablutio carnis parvæ, aut nullius erat utilitatis, non erat acceptandum, nec approbandum: ergo ſtulte fecerunt, qui ſuſceperunt. Male etiam fecit Chriſtus qui approbavit, dum ab eo baptizari voluit, ſicut dicitur: ergo ſi nec illi faciebant ſtulte, nec Chriſtus male: ergo aliquam efficaciam habuit.

Matt. 3

4. ITEM quod majorem efficaciam habuit, quam baptiſmus Chriſti, videtur, quia Chriſtus baptizatus eſt baptiſmate Joannis, non ſuo: ergo ex opere præpoſuit illud ſuo: ſed non eſſet præponendus niſi eſſet majoris virtutis, & efficaciæ: ergo, &c.

Fundam.

CONTRA: Quod nec ad ſignandum, nec ad efficiendum, videtur. Quia ſi ad ſignandum tantum: ergo fuit ſacramentum legis veteris. Si ad efficiendum, fuit novæ: ergo cum baptiſmus Joannis non fuerit ſacramentum legis veteris: quia Joannes eſt terminus legis, nec novæ: manifeſtum eſt igitur quod nec ſignavit, nec efficientiam habuit.

Marc. 1 Joan. 1 Act. 1

ITEM quod nihil interius fecerit videtur, quia dicitur: Ego baptizavi vos aqua. Et: propterea veni ego in aqua baptizans. Et: Quia Joannes baptizavit aqua.

ITEM ſuper illud: Erat Joannes baptizans, &c. Gloſſa: Quantum catechumenis nondum baptizatis prodeſt doctrina fidei, tantum profuit baptiſma Joannis ante baptiſmum Chriſti: ergo ſi ſecundum hoc ſolum inſtruebat, nihil gratiæ conferebat: patet, &c.

CONCLUSIO.

Baptiſmus Joannis fuit inſtitutus ad præfigurandum baptiſma Chriſti, ad aſſuefaciendum ad baptiſmum Chriſti, & ad annunciandum baptiſmum Chriſti, & non ad efficiendum.

RESP. ad Arg. Dicendum quod baptiſma Joannis fuit inſtitutum ad præſignandum baptiſma Chriſti, ſicut dicit Magiſter, quod erat ſacræ rei ſignum, quia ſignabat baptiſmum Chriſti, & ratione iſtius erat quoddam modo ſacramentum. Fuit etiam inſtitutum ad aſſuefaciendum ad baptiſmum Chriſti: Ego baptizo, &c. Gloſſa: Tantum corpora lavo, quia peccata ſolvere nequeo, ut ſicut naſcendo, & prædicando præcurro, ſic baptizando ad baptiſma Chriſti dirigam: & quantum ad hoc non eſt ſacramentum, ſed ſacramentale, ſicut torneamentum in quo milites aſſueſcunt, non eſt bellum. Fuit etiam hoc ad baptiſmum Chriſti nunciandum, manifeſtando auctorem, & præparando materiam: & hoc cum baptizavit Chriſtum, manifeſtatus eſt Chriſtus, ut manifeſtaretur in Iſrael, propterea veni ego in aqua baptizans, & in illo baptizandi actu contulit Chriſtus

Matt. 3

Digitized by Google

aquis vim regenerativam contactu carnis, ut dicit Beda: & quantum ad hoc quod fuit initium novæ legis, non fuit ſacramentum omnino veteris, nec omnino novæ legis. Concedendum eſt igitur, quod fuit inſtitutum ad ſignandum, non ad efficiendum, ſicut dicit Hugo, nec oportet quod ſacramentum ſit veteris legis propter hoc, quod initiabat ſacramentum novæ.

Beda in homil. Evang. oct. Epiph. *Hugo lib. 2 p. 6*

1. Quod obiicitur de illo verbo prædicans, &c. Gloſſa exponit ſic: Pœnitentiæ baptiſmum dicit in remiſſionem peccatorum, & hunc tantum prædicavit, non dedit. Unde baptiſmus ille pœnitentiæ non erat baptiſmus Joannis, quem ipſe dabat, ſed baptiſmus Chriſti, quem Joannes prædicabat.

2. Ad illud quod obiicitur, quod expreſſius ſignum eſt, quam legalia, dicendum quod circumciſio inſtituta fuit in remedium, non tantum in ſignum: ſed baptiſmus Joannis tantum in ſignum, non in remedium, quia ſi eſſet in remedium, utique eſſet efficacius remedium, ſicut erat expreſſius ſignum.

3. 4. Ad illud quod obiicitur, quod ſit nullius utilitatis, &c. dicendum quod quamvis interius non purgaret, non tamen erat inutile, quia inſtruebat & aſſuefaciebat, & quod amplius eſt, fuit via manifeſtandi Chriſtum, & præparandi materiam baptiſmo Chriſti. Et inde eſt quod Chriſtus in eo baptizari voluit, ut ſe baptizato materiam ſuo baptiſmati præpararet ſanctificando aquam. Et ſic patet ſequens, quia non præpoſuit ſuo, ſed ordinavit ad ſuum baptiſmum.

QUÆSTIO III.

An baptiſmus Joannis cum impoſitione manuum eſſet æquipollens baptiſmo Chriſti.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 6 Memb. 7
S. Thom. 3 p. q. 38 artic. 6
Et 4 Sent. d. 2 q. 2 art. 4
Scot. 4 Sent. diſt. 3 q. 1
Guil. Altiſiod. lib. 4 Sent. tract. 3 cap. 1.
Ricard. 4 Sent. d. 2 art. 2 q. 4
Durand. 4. Sent. d. 2. q. 4.
Joan. Bacch. 4 Sent. d. 2 q. 1
Thom. Arg. 4 Sent. diſt. 2 q. 2 artic. 4
Steph. Brulef. 4 Sent. d. 2 q. 6
Petrus de Taran. 4 Sent. d. 2 q. 9
Gabriel Biel 4. Sent. d. 2 q. 2 art. 2

De uſu baptiſmi Joannis, ſive de efficacia, utrum ſcilicet baptiſmus Joannis cum impoſitione manuum æquipollens eſſet baptiſmo Chriſti. Et quod ſic, videtur ratione quia iſta duo completum faciunt baptiſma, ſcilicet baptizari in aqua & in ſpiritu: ſed per Joannem baptizati ſunt aqua, per manum impoſitionem Spiritu: ergo æquipollent iſta duo baptiſmo Chriſti. *Ad opp.*

2. Item hoc videtur ratione alia: quia ad hoc quod baptiſmus ſit ſacramentum completum, non eſt neceſſe aliquem ſimul lavari interius, & exterius, ſed ſucceſſive, ut patet in accedente ficte: ergo videtur quod ubi impoſitio manuum non lavit interius per Spiritum, cum ablutione præcedenti exteriori fuit integrum ſacramentum.

3. Item hoc videtur auctoritate Hieronymi, & Magiſtri. Dicit enim Hieronymus ſuper Joelem: Baptizati a Joanne nomine venturi, quia dixerunt: Neque ſi Spiritus ſanctus eſt audivimus, iterum baptizati ſunt: ergo hæc eſt ratio, quia non cognoſcebant Spiritum ſanctum: ergo ſi hæc eſt cauſa recta, oppoſitum eſt cauſa oppoſiti: ergo ſi baptizati erant, & fidem Trinitatis habebant, non erant rebaptizandi.

Hieron. in Joel. cap. 2 Magiſt. in litt. in præſenti diſtinct. c. 8

4. Item hoc videtur auctoritate Scripturæ, quia dicitur de Samaritanis, quod baptizati erat in nomine Domini Jeſu: & tunc imponebant manus ſuper eos, & Apoſtoli non faciebant aliud niſi imponere manus in nomine Domini Jeſu: ſed tunc quæro, aut baptiſmus ille fuit Chriſti, aut Joannis, quo baptizati erant. Non Chriſti, ut patet per textum, nondum enim in quemquam illorum venerat, &c. Sed baptiſmus Chriſti dabat ſemper Spiritum ſanctum: & Gloſſa *Act. 8*

Gloſſa dicit ibi: Baptizati, tantum A aqua tincti non Spiritu: ergo quia fuit baptiſmus Ioannis, non oportebat niſi manus imponi.

Fundam. Act. 19. CONTRA: Legitur quod Paulus rebaptizavit baptizatos baptiſmate Joannis: ergo rebaptizandi ſunt. Si dicas quod ideo rebaptizavit, quia non habebant Trinitatis fidem: tunc ergo ſuppleta fide Trinitatis, non oportuit rebaptizari: ſed conſtat quod ante inſtruxit in fide, quam baptizaret: ergo nullo modo debuit rebaptizare.

ITEM Auguſtinus aſſignat generalem differentiam inter baptiſmum Joannis, & baptiſmum Chriſti dicens: Baptizavit Judas, & rebaptizatum non eſt: baptizavit Joannes, & rebaptizatum eſt: ergo generaliter omnes erant rebaptizandi. Tract. 5. in Io. ad fin. tom. 9. B

ITEM ratione videtur: quia ſicut dictum eſt, baptiſmus Joannis aſſuefaciebat, & dirigebat ad baptiſmum Chriſtus: unde ipſe Joannes dicebat: Ego baptizo vos aqua, ille baptizabit vos Spiritu ſancto: ergo ſi fruſtra aſſueſcit aliquis ad faciendum aliquid, quod non facit, fruſtra baptizati ſunt baptiſmo Joannis, niſi baptizarentur etiam baptiſmo Chriſti. Matt. 3.

ITEM impoſitio manum habebat locum ſacramenti confirmationis: ſed confirmationis ſacramentum præſupponit ſacramentum baptiſmi, & aliis non valet niſi baptizatis: ergo ſi nondum habebant plenum ſacramentum C baptiſmi, nihil faciebat confirmatio, ſive impoſitio manuum eis.

ITEM in baptiſmo imprimitur character, qui eſt fundamentum ordinis, & aliorum ſacramentorum: ſed character non imprimebatur in baptiſmo Joannis, nec in impoſitione manuum, quia non habebant cum illo aliquam ſimilitudinem: ergo tales ſemper carerent charactere: ergo numquam eis valerent alia ſacramenta.

CONCLUSIO.

Baptiſmo Joannis baptizati rebaptizandi erant: cum ille tantum aſſuefaceret, & non regeneraret, licet Magiſter ſecus ſenſerit.

RESPON. ad Arg. Dicendum quod duplex fuit ſuper hoc opinio. Una videlicet, quod baptizati baptiſmo Joannis, ſi non habebant fidem Trinitatis, rebaptizandi erant. Si autem habebant fidem Trinitatis, non oportebat eos rebaptizari, ſed ſufficiebat manus imponi. Et ratio hujus impoſitionis fuit, quod quia tales habebant ablutionem exteriorem, & habebant fidem Trinitatis, quia interius inſigniebantur tamquam charactere, habebant Spiritum ſanctum per impoſitionem manuum: & ideo tales non erant rebaptizandi. Hæc autem opinio roboratur per auctoritatem, quia non ſunt rebaptizati, & ſunt rebaptizati: & ideo nec generaliter aſſerunt, nec negant, ſed diſtinguunt ad ſuſtinendum hanc opinionem. Et dicunt quod pro tempore illo impoſitio manuum plus valebat, quam nunc confirmatio: dabat enim baptiſmum flaminis. Hujus opinionis fuit Magiſter, & alii qui eam ſuſtinent. Alia opinio eſt, quod omnes ſunt rebaptizandi: quia ille baptiſmus Joannis ſolum aſſuefaciebat, non regenerabat, & impoſitio manuum non characteriſicabat animam: & iſta eſt communis opinio modernorum magiſtrorum. Opin. 1. Act. 8. & 19. Opin. 2.

1 2. QUOD ergo obiicitur, quod erat ablutio exterior, & interior, dicendum quod non quæcumque ablutio exterior eſt ſacramentum, ſed in qua imprimitur character, qui ſemper manet: & talis non fuit in baptiſmo Joannis, ideo patet illud. Et per hoc patet reſponſio ad ſecundum.

3. AD illud Hieronymi, dicendum quod non vult ibi tangere cauſam rebaptizationis, ſed inſufficientiam fidei in alteram perſonarum: & hoc

Digitized by Google

patet ſi inſpiciantur antecedentia, & ſequentia.

Ad illud dicendum, quod Samaritani baptizati erant a Philippo baptiſmo Chriſti, ſicut innuit Gloſſa. Et quod dicitur, quod non receperunt Spiritum ſanctum, intelligitur viſibiliter, quia ille non erat Philippus Apoſtolus, ſed diſcipulus: & ideo baptizare potuit, & prædicare, ſed non manus imponere ad dandum Spiritum ſanctum viſibiliter. Unde Gloſſa ſuper illud: Miſerunt ad illos Petrum, & Joannem. Philippus, *Act. 8.* qui Samariæ evangelizabat, unus de ſeptem erat. Si enim Apoſtolus eſſet, manus imponere poſſet, quod ſolis epiſcopis convenit: & ita patet quod hæc opinio, quæ dicit, quod non erant omnes rebaptizandi, non habet fulcimentum ex Scriptura, nec ex auctoritate evidenti, nec etiam habet rationem cogentem. Alia vero opinio auctoritatem habet ſcilicet quod omnes ſunt rebaptizandi, ſicut patet in A Actibus, & non eſt ratio, quia defectum haberent fidei: *Act. 19* quantumcumque enim aliquis eſt infidelis, non eſt rebaptizandus, ſed erudiendus: ergo hæc erat ratio, ſcilicet quia ille baptiſmus non computabatur pro ſacramento. Et habet auctoritatem a ſanctis. Auguſtinus enim dicit ſuper Joannem: Qui baptizati ſunt baptiſmate Joannis, non eis ſufficit: baptizati enim ſunt baptiſmate Chriſti. *Tract. 5 in Joan. post med. to. 9*

B Item Beda: Ad hoc Ioannes baptizabat, ut ad baptiſmum Chriſti dirigeret. *Beda ſuper Mar. c. 1 Joan. c. 1 Queſt. præc.* Ad hoc facit Gloſſa ſuper illud Joannis primo; Quantum catechumenis: & hæc ſupra habita eſt. Rationem etiam habet propter characterem, qui imprimitur: & quia baptiſmus Chriſti erat janua ſacramentorum: & poſtremo quia aſſuefactorius erat, fruſtra erat, quia vana eſt aſſuefactio, ubi non conſequitur illud, ad quod eſt. Huic ergo opinioni, tamquam ſecuriori, & rectiori conſentiendum credo.

DISTINCTIO III. PARS I.

DE BAPTISMI DIFFINITIONE, Forma, inſtitutione, & cauſa inſtitutionis.

POST hæc videndum eſt quid ſit baptiſmus, & quæ ſit forma, & quando inſtitutus, & cauſa inſtitutionis. Baptiſmus dicitur intinctio, id eſt, ablutio corporis exterior facta ſub forma verborum præſcripta. Si enim ablutio fiat ſine verbo, non eſt ibi Sacramentum: ſed accedente verbo ad elementum, fit Sacramentum: non utique ipſum elementum fit Sacramentum, ſed ablutio facta in elemento. Unde Auguſtinus: Verbo baptiſma conſecratur. *Super Joan tract. 80 in tom. 9* *Detrahe verbum, & quid eſt aqua niſi aqua? accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum. Unde eſt hæc tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat, niſi faciente verbo? non quia dicitur, ſed quia creditur? Nam & in ipſo verbo aliud eſt ſonus tranſiens, aliud eſt virtus intus manens. In duobus ergo conſiſtit Sacramentum baptiſmi, ſcilicet in verbo & elemento. Ergo etſi alia deſint, quæ ad decorem Sacramenti inſtituta ſunt, non ideo minus eſt verum Sacramentum & ſanctum, ſi verbum ſit ibi & elementum. Nam & in hoc Sacramento, & in aliis quædam ſolent fieri ad decorem & honeſtatem Sacramenti, quædam ad ſubſtantiam & cauſam Sacramenti pertinentia. De ſubſtantia hujus Sacramenti ſunt verbum & elementum, cetera ad ſolemnitatem ejus pertinent.*

De forma baptiſmali.

Sed quod eſt illud verbum, quo accedente ad elementum, fit Sacramentum? Veritas te docet, quæ hujus Sacramenti formam tradens, ait diſcipulis: Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Invocatio igitur Trinitatis verbum dicitur, quo baptiſma conſecratur: & hæc eſt forma verborum, ſub qua traditur baptiſmus. Unde Bonifatio Epiſcopo Zacharias papa ait: Firmiſſime præceptum eſt in ſynodo Anglorum, quicumque ſine invocatione Trinitatis merſus fuiſſet, quod Sacramentum regenerationis non haberet: quod omnino verum eſt, quia ſi merſus in fonte baptiſmi quis fuerit ſine invocatione Trinitatis, perfectus Chriſtianus non eſt, niſi in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti fuerit baptizatus. Legitur tamen in Actibus Apoſtolorum Apoſtolus baptizaſſe in nomine Chriſti: ſed in hoc nomine, ut exponit Ambroſius, tota Trinitas intelligitur. Intelligitur enim cum Chriſtum dicis, & pater a quo unctus eſt, & ipſe qui unctus eſt, & Spiritus ſanctus per quem unctus eſt. Unde Nicolaus papa ad conſulta Bulgarorum: A quodam judæo multos baptizatos aſſeritis: & quid inde agendum ſit, conſulitis. Hi profecto ſi in nomine ſanctæ Trinitatis, vel in nomine Chriſti, ſicut in Actibus Apoſtolorum legimus, baptizetur, baptizati ſunt: unum quippe idemque eſt, ut exponit Ambroſius.

[*Mat ult.* — *De conſec. diſt. 4 cap. in ſynodo.* — *Act. 8 & 10* — *Lib. 1 de Spiritu ſancto cap. 3* — *De conſec. diſt. 4 cap. quodam Iudæo.*]

An in nomine Patris tantum, vel Spiritus ſancti poſſit tradi baptiſmus.

Hic quæritur an baptiſmus eſſet verus, ſi diceretur in nomine Patris tantum, vel Spiritus ſancti tantum, ut cum dicitur in nomine Chriſti. Ambroſius videtur dicere, ſi fide myſterium Trinitatis teneatur, & una perſona tantum nominetur, plenum eſſe Sacramentum: & econverſo, ſi tres nominentur, & non recte de aliquo illorum ſentiatur, vacuum fieri myſterium Trinitatis. Ait enim ſic: Ubi non eſt plenum baptiſmi Sacramentum, nec principium, nec ſpecies aliqua baptiſmi æſtimatur. Plenum autem eſt, ſi Patrem & Filium & Spiritum ſanctum fatearis. Si unum neges, totum ſubrues. Et ſicut ſi in unum ſermonem comprehendas, vel Patrem, vel Filium, vel Spiritum ſanctum, fide autem nec Patrem, nec Filium, nec Spiritum ſanctum abneges, plenum eſt fidei Sacramentum: ita etiam licet Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum dicas, & Patris, & Filii, & Spiritus ſancti minuas poteſtatem, vacuum eſt omne myſterium. Cum enim dicitur in nomine Chriſti, per unitatem nominis impletum eſt myſterium: nec a Chriſti baptiſmate Spiritus ſeparatur, quia Chriſtus baptizavit in Spiritu.

[*In lib. 1 de Spiritu ſancto cap. 3 tomo 4* — *Ibidem* — *Ioan. 1 Act. 1*]

Quæſtio Ambroſii.

Nunc conſideremus utrum ſicut in Chriſti nomine legimus baptiſmi plenum eſſe Sacramentum, ita etiam Spiritu ſancto tantum nuncupato nihil deſit ad myſterii plenitudinem. Rationem ſequamur: Qui unum dixerit, Trinitatem ſignavit. Si Chriſtum dicas, & Patrem a quo unctus eſt Filius, & ipſum qui unctus eſt, ſcilicet Filium, & Spiritum ſanctum, quo unctus eſt, deſignaſti. Scriptum eſt enim: Hunc eſſe Jeſum a Nazareth, quem unxit Deus Spiritu ſancto. Et ſi Patrem dicas, Filium ejus, & Spiritum oris ejus pariter indicas, ſi tamen id etiam corde comprehendas. Et ſi Spiritum ſanctum dicas, Deum Patrem, a quo procedit, & Filium ejus, cujus eſt Spiritus, nuncupaſti. Unde, ut rationi copuletur auctoritas, Dominus dicit: Vos autem baptizabimini Spiritu ſancto. Ex quo indicat nos recte poſſe baptizari in Spiritu ſancto.

[*Actor. 10* — *Ambroſ. c. ſuperius citato.* — *Matt. 3 Ioan. 1 Act. 1*]

Per-

Digitized by Google

Perſtringit præmiſſorum intelligentiam cum determinatione cujuſdam dicti.

Ex his aperte intellixiſtis in nomine Chriſti verum baptiſma tradi: Unde nihilominus inſinuari videtur verum baptiſma dari poſſe in nomine Patris tantum, vel Spiritus ſancti: ſi tamen ille, qui baptizat, fidem Trinitatis teneat, quæ Trinitas in quolibet horum nominum intelligitur. Si autem aliquis perverſe credens, & errorem inducere intendens, unum de tribus tantum nuncupet, non complet myſterium. Quod vero ait, nominatis tribus vacuum eſſe myſterium, ſi baptizans minuit poteſtatem Patris, vel Filii, vel Spiritus ſancti, id eſt ſi malum ſentiat de potentia alicujus horum, non credens unam potentiam trium: intelligendum eſt hoc ſuper eum, qui non intendit, nec credit baptizare: qui non tantum caret fide, ſed etiam intentionem baptizandi non habet. Qui ergo baptizat in nomine Chriſti baptizat in nomine Trinitatis, quæ ibi intelligitur. Tutius eſt tamen tres perſonas ibi nominare, ut dicatur: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Non in nominibus, ſed in nomine, id eſt, in invocatione, vel in confeſſione Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Invocatur enim ibi tota Trinitas, ut inviſibiliter ibi operetur per ſe, ſicut extra viſibiliter per myſterium. Si autem dicatur in nominibus, non eſt ibi Sacramentum, quia non ſervatur forma baptiſmi.

Expoſ. verborum Ambroſii.

DIST. III. PARS I.

De baptiſmo quantum ad ipſum Sacramentum per ſe.

Poſt hæc videndum eſt, quid ſit baptiſmus, &c.

Expoſitio Textus.

Determinatis præambulis ad ſacramenta, in hac parte determinat Magiſter de ſacramentis ſigillatim: & habet hæc pars ſeptem partes ſecundum ſeptem Sacramenta. In prima determinat de baptiſmo. In ſecunda de confirmatione, infra: *Nunc de ſacramento confirmationis.* In tertia de ſacramento Euchariſtiæ, infra: *Poſt ſacramentum baptiſmi, & confirmationis.* In quarta de pœnitentia, infra: *Poſt hæc de pœnitentia agendum eſt.* In quinta de extrema unctione, infra: *Præter præmiſſa eſt aliud ſacramentum.* In ſexta de ordine, infra: *Nunc ad conſiderationem ſacræ ordinationis.* In ſeptima de matrimonio, infra: *Cum alia ſacramenta poſt peccatum.* Prima pars, in qua determinat de baptiſmo, habet duas. In prima determinat de baptiſmo quantum ad ipſum ſacramentum. In ſecunda quantum ad ſacramentalia: & incipit pars illa infra, circa medium, ibi: *Porro cuncti ad baptiſmum venientes.* Et quoniam ſacramentum baptiſmi poteſt conſiderari in ſe, & per comparationem ad dantes, & recipientes: ideo pars iſta habet tres. In prima agit de baptiſmo per ſe. In ſecunda per comparationem ad recipientes, infra: *Hic dicendum.* In tertia per comparationem ad dantes, infra: *Poſt hæc ſciendum eſt ſacramentum baptiſmi.* Prima pars continet præſentem diſtinctionem, & dividitur in duas partes. In prima agit de baptiſmo quantum ad ejus quidditatem, ſive integritatem. In ſecunda quantum ad ejus inſtitutionem, ibi: *De inſtitutione baptiſmi, quando cœpit.* Prima pars habet duas. In prima oſtendit, quod ad eſſe baptiſmi concurrunt verbum, & elementum. In ſecunda vero determinat, quod ſit illud verbum, ibi: *Sed quod eſt illud verbum.* Et illa pars habet duas. In prima determinat veritatem. In ſecunda vero ſolvit dubitationem, ibi: *Hic quæritur, an baptiſmus ſit verus.* Subdiviſio hujus partis patet in littera.

Diviſio. *Diſt.* 7. *Diſt.* 8. *Diſt.* 14. *Diſt.* 23. *Diſt.* 24. *Diſt.* 27. *Diſt.* 6. *Diſt.* 4. *Diſt.* 5.

Ba-

Baptiſmus dicitur intinctio, id eſt ablutio corporis exterior facta ſub forma verborum præſcripta.
Dub. I.

Contra: Videtur eſſe mala iſta notificatio, quia notificatio debet convenire notificato præciſe: ſed hæc non eſt talis, quia cum lavatur pannus eſt ablutio corporis, & poteſt fieri ſub forma verborum præſcripta, & ſic eſſet baptiſmus, quod falſum eſt.

Respon. Dicendum quod ablutio auctoritate determinatur ad ſtandum pro ablutione aquæ, ſimiliter corpus ad ſtandum pro corpore humano: ut ſit ſenſus quod baptiſmus eſt ablutio corporis humani in aqua facta, &c.

Ablutio facta in elemento.
Dub. II.

Innuit Magiſter quod ablutio facta in elemento ſit ſacramentum. Contra: Ex hoc videtur quod ablutio paſſive dicta ſit ſacramentum, quod ſacramentum eſt ſignum gratiæ, quia eſt inviſibilis gratiæ viſibilis forma: ſed gratia non eſt lota: ſed lavans: ergo ſignum non eſt lotio paſſiva, ſed activa.

Respon. Dicendum quod in baptiſmo concurrit lotio tribus modis dicta. Nam ille qui mergit, dicitur lavare, & ideo baptizare. Similiter & aqua dicitur lavare, & corpus lavari: & ſic eſt lotio hominis lavantis, & aquæ lavantis, & corporis loti. Quia ergo ad baptiſmum hæc triplex lotio neceſſario concurrit, per illam potiſſimum deſcribitur, quæ alias claudit, & præſupponit: & hæc eſt lotio corporis paſſiva, quæ immediatius reſpicit baptiſmum, & præſupponit duplicem lotionem prædictam, quia facta & ab homine, & ab aqua. Quod obiicitur, quod non eſt ſignum gratiæ, dicendum quod hæc lotio paſſiva ſignum eſt effectus gratiæ: nec habet perfectam ſignificationem, niſi prout conjungitur lotioni aquæ, & miniſtri: tunc enim ſignum eſt quod anima purificatur a Deo per gratiam.

In duobus ergo, &c. Dub. III.

Videtur falſum dicere, quia ut dicit Ambroſius: Omne ſacramentum eſt ſimplex: ergo non conſiſtit in duobus, quia tunc eſſet compoſitum. *Ambr. lib de ſacram*

Resp. Aliqui faciunt vim in hoc quod dicitur ſacramentum, quia non vocat ſacramentum ſignum exterius, ſed effectum gratiæ interiorem, qui eſt gratia ſimplex. Aliqui vim faciunt in ſimplicitate, quia non dicitur ſimplex, quia non habet partes, ſed quia non dividitur in plura ſacramenta. Sed neutrum iſtorum eſt magnum quid dicere: ideo credo quod vocat ſacramentum ſimpliciter, quia ejus denominatio fit in inſtanti. Nam ſi ſacramentum remaneat imperfectum nihil eſt factum: nec etiam debet dici inceptum, ſed totum reincipiendum: & hoc patet ex verbis ejus infra, ubi non eſt plenum ſacramentum baptiſmi, nec principium, nec ſpecies aliqua baptiſmi æſtimatur: & ideo dicitur eſſe ſimplex.

In nomine ſanctæ Trinitatis, &c.
Dub. IV.

Innuit Magiſter quod idem eſt baptizare in nomine Trinitatis, & in nomine Chriſti: ſed per hoc non vult dicere quod verba eamdem virtutem habeant, nec quod omnino idem ſonent, ſed quod modus baptizandi in Eccleſia primitiva conformis fuit modo, quem nunc tenet Eccleſia. Nam in Chriſto intellectus clauditur Trinitatis, ſed tamen implicite, & remote. Vel idem eſt, quia ejuſdem virtutis, & efficaciæ: ſed hoc intelligendum eſt pro tempore illo, in quo nondum erat nomen Chriſti promulgatum.

Ubi

Ubi non eſt plenum baptiſmi ſacramentum, nec principium, &c.
Dub. V.

Notandum quod illud eſt dictum propter characteris impreſſionem: quouſque enim character imprimatur, nihil de ſacramento factum eſt ſtabile. Et quoniam character imprimitur in inſtanti, quando eſt factum aliquid, totum perfectum eſt: ſi ergo non eſt perfectum, nihil omnino factum eſt, non quantum ad operationem exteriorem, ubi eſt ſucceſſio, ſed interiorem, ubi eſt ſubita impreſſio.

Nihilominus inſinuari videtur verum, &c. Dub. VI.

Innuit Ambroſius quod ſufficit aliquam perſonarum exprimere, ſed illud eſt intelligendum, non quia ibi ſit plena forma. Si enim crederet, & negligens eſſet quod credit exprimere, non ſufficeret: & ideo ſolum in caſu eſt credendum ipſum locutum eſſe, ſcilicet ſi plena ſit fides in corde, nec deſit aliquid in ſermone ex negligentia, ſed ſolum impotentia, quia tunc ſupplet divina miſericordia, & ſapientia.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam hujus partis quæritur de quidditate baptiſmi. Et circa hoc duo principaliter quæruntur. Primo quæritur de his, quæ pertinent ad integritatem ſacramenti. Secundo de his, quæ pertinent ad formam verbi. Circa primum Quæruntur tria. Primo quæritur, quid ſit baptiſmus a parte elementi. Secundo quæritur, utrum de integritatibus ejus ſit expreſſio vocalis verbi. Tertio utrum neceſſaria ſit ad integritatem baptiſmi fides alicujus articuli.

A

QUÆSTIO I.

An baptiſmus ſecundum ſuam eſſentiam ſit intinctio in aqua.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 8 Membr. 1
S. Thom. 3 p. q. 66. art. 1
Et 4 ſent d. 3. q. 1 art. 1.
Et 4 contra Gent. cap. 60
Guliel. Altiſſ. lib. 4 Sent. tract. 3 cap. 2
Scot. 4 Sent. d. 3 q. 2
Ægid. Rom. Quol. 3 q. 1
Ricardus 4 Sent. d 1 q. 1
Steph. Buleſ 4. Sent. d 3. q. 1
Petr. de Tarant. 4 Sent. d. 3 q. 1
Marſil. Inguen 4 Sent. q 3 art. 1
Gabr. Biel. 4 Sent. d. 3. q. 1

QUID ſit baptiſmus ſecundum ſuam eſſentiam, utrum aqua, vel intinctio in aqua. Et quod aqua ſit, videtur per diffinitionem Hugonis: Baptiſmus eſt aqua abluendis criminibus ſanctificata. Similiter per diffinitionem ſui generis: Sacramentum eſt elementum ex ſimilitudine repræſentans, &c. ergo ſi aqua eſt elementum, ſacramentum baptiſmi eſt aqua. Si dicas quod utramque diffinitionem aſſignat per cauſam materialem, non per eſſentiam. Contra: Hæc eſt per eſſentiam: Baptiſmus eſt ſacramentum: & hæc: Sacramentum eſt ſignum, & hæc: Signum eſt ſpecies ſenſibilis aliud faciens in cognitionem venire: ergo hæc eſt vera ſecundum ſubſtantiam: Baptiſmus eſt ſpecies, vel forma viſibilis rei inviſibilis: ſed hæc forma, vel ſpecies, non eſt niſi aqua: ergo, &c. **Fundam.** *Hug. lib. 2 p. 6 c. 2 lib. 1 p. 9 c. 3*

B

ITEM ſpecies panis eſt ſacramentum in Euchariſtia, non ipſa panis manducatio, ſed magis uſus: & hoc quia ſimilitudinem habet ad ſignatum ibi contemptum: ergo ſi in baptiſmo gratia abluens ſignatur per aquam abluentem: ergo aqua abluens eſt ſacramentum: ſed non aliud quam baptiſmus, ergo, &c.

C

1. QUOD autem aqua non ſit baptiſmus, ſed tinctio, videtur per illud quod dicit Magiſter in littera diffiniens baptiſmum: Baptiſmus eſt ablutio corporis exterior facta ſub forma verborum præſcripta. Et ſubdit: **Ad opp.**

Ac-

Digitized by Google

Accedente verbo ad elementum fit ſacramentum: non ipſum elementum fit ſacramentum, ſed ablutio facta in elemento: ergo patet quod baptiſmus non eſt aqua, ſed ablutio in aqua.

2. Item hoc ipſum patet ratione, quia ſi baptiſmus eſſet aqua, cum aqua ſemper aqua ſit, aqua ſemper eſſet baptiſmus, quod falſum eſt, quia non eſt niſi dum aliquis baptizatur. Et iterum. Cum aliquis baptizaretur in mari, tunc mare eſſet baptiſmus, & flumen, quod non eſt rationabile.

3. Item ad ſacramentum baptiſmi concurrit verbum, & elementum: ergo ſi verbum eſt neceſſarium, utpote quod ſignificat, illud proprie eſt baptiſmus, ad quod refertur verbum: ſed verbum refertur ad actum abluendi, cum dicitur: Abluo te, non ad aquam: ergo baptiſmus non eſt aqua. Quod autem nec aqua ſit, nec tinctio in aqua, videtur: quia baptiſmus manet recedente aqua, & ablutione in baptizato: ergo &c. Et quod maneat, videtur, quia ſemper denominat, & numquam iteratur.

CONCLUSIO.

Aqua abluens eſt ſignum gratiæ intus mundantis, & ablutio eſt ſignum interioris mundationis: quæ duo ſunt unum ſacramentum, licet principalior ſit aqua, quam ablutio.

Resp. ad Arg. Ad intelligentiam prædictorum eſt notandum, quod baptizare in Græco tantum valet, quantum lavare in Latino: unde: Deſcendebat in vallem Bethuliæ, & baptizabat ſe. *Judit. 12* Ab eo autem quod eſt lavare, oritur lavacrum, & lotio. *Lavacri & Balnei differentia.* Lavacrum eſt aqua deputata ad lavandum, ſicut balneum eſt aqua deputata ab balneandum humano artificio. Lotio vero eſt uſus, vel affectus aquæ. Baptiſmus igitur accipitur pro lavacro, ut: Dentes tui ſicut greges tonſarum, quæ aſcenderunt de lavacro. Gloſſa: Loti in baptiſmo. Et econverſo: Unde Apoſtolus: Per *Cant. 4 Tit. 3*

A lavacrum regenerationis, & renovationis. Accipitur etiam pro lotione: Tenentes traditionem hominum, baptiſma calicum, & urceorum, id eſt lotiones. *Mar. 7.* Similiter ablutio pro baptiſmo: ut: Qui lotus eſt, non indiget, &c. Lotus, ideſt, baptizatus: Cum ergo nomen baptiſmi æquivaleat lavacro, & etiam lotioni, dixerunt aliqui quod baptiſmus ſecundum quod eſt nomen ſacramenti, idem eſt quod lavacrum. *Ioan. 13 Opin. 1* Alii quod eſt idem quod tinctio. *Opin. 2* Primæ opinionis videtur fuiſſe magiſter Hugo, ſed ſecundæ magiſter. Credo tamen quod utroque modo dictum eſt ſacramentum: *Hugo ubi ſupra Determinatio.* quia ſecundum quod lavacrum, B eſt ſacræ rei ſignum: aqua enim abluens ſignum eſt gratiæ intus mundantis, & ablutio ſignum interioris mundationis: & ita utrumque ſacramentum. Nec tamen duo ſacramenta, quia unum eſt propter alterum. Aqua enim non eſt ſacramentum niſi inquantum abluens, & lotio non eſt ſacramentum, niſi quia lotio aquæ, vel in aqua: & ideo tantum unum ſacramentum. Si tamen quæras per quod prius, & proprius dicitur ſacramentum, utrum baptiſmus pro lavacro, an pro lotione, eſt diſtinguendum: quia baptiſmus dicitur ſacramentum ſanctificans: & ſic principalius dicitur de lotione, quia immediatius reſpicit interiorem effectum: C & baptiſmus dicitur etiam ſacramentum ſignans: & ſic principaliter dicitur de lavacro, quia ſignatum interius proprie, & per prius eſt gratia mundans, & per conſequens ipſa lotio. Et eſt exemplum. *Exemplum.* Circulus expoſitus ante tabernam ſignum eſt vini vendendi, & expoſitio circuli eſt ſignum venditionis: tamen magis proprie eſt ſignum circulus, quam expoſitio: ſic aqua magis, quam ablutio. Et concedendæ ſunt rationes hoc probantes.

1. Ad illud quod obiicitur in contrarium de Magiſtro, dicendum quod ipſe fuit alterius opinionis: nihilominus tamen concedendum eſt quod baptiſmus ſit ablutio: nec ex hoc ſequi-

Digitized by Google

quitur, quod non ſit aqua abluens. Quod autem dicit, quod elementum non ſit ſacramentum, intelligendum non eſſe tantum ſecundum id quod eſt, ſed ſecundum actum, qui eſt lavare.

2. Per hoc etiam patet, ſequens, quia aqua non eſt ſacramentum ſecundum quod aqua ſolum, ſed ſecundum actum lavandi, ſicut gratia medetur ſecundum actum purgandi: & ideo non ſequitur quod ſemper aqua ſit ſacramentum, nec quod omnis aqua, ſed aqua, quæ lavat, & quæ deputatur ad hoc: & hoc non eſt totum mare, vel fluvius, ſed illud aquæ quod de proximo conjungitur corpori lavando. Ex hoc etiam patet ſequens, quia verbum refertur ad aquam ſecundum quod ſacramentum in actu: & ſic inquantum eſt lavans.

3. Ad illud quod obiicitur, quod manet, dicendum quod baptiſmus proprie ſecundum quod dicit ſacramentum exterius, non manet in ſe, ſed in ſuo effectu: & ratione illius dicitur manere. Effectus enim baptiſmi aliquando dicitur baptiſmus: Unde notandum quod cum in baptiſmo ſint tria, quoddam eſt ſacramentum tantum, & ut elementum viſibile: quoddam res tantum, ſicut gratia curans: quoddam quod eſt ſacramentum, & res ſacramenti, ut character. De re ſacramenti dicitur communiter; de re, & ſacramento dicitur proprie. De ſacramento autem dicitur magis proprie; ſed de lotione adhuc magis proprie; & de elemento ſub tali actu maxime proprie; & ſecundum has quatuor acceptiones quadrupliciter diffinitur. Secundum quod baptiſmus eſt nomen elementi ſignificantis, & ſanctificantis virtute verbi, diffinitur ab Hugone; Baptiſmus eſt aqua diluendis criminibus ſanctificata. *Hugo ubi ſupra.* Secundum quod pro actu, vel uſu elementi, a Magiſtro diffinitur ſic, Baptiſmus eſt tinctio corporis exterior facta ſub forma verborum præſcripta. Secundum quod accipitur pro ſacramento, & re ſacramenti, quæ eſt character, ſic a Damaſceno diffinitur; Baptiſmus eſt vitæ ſpiritualis principium, ſigillum, & cuſtodia, & illuminatio mentis. *Damaſc. li. 4 cap. 4* Et tangitur quadruplex conditio characteris. Quia enim præparat ad gratiam, ideo principium vitæ. Quia diſtinguit gregem Domini, ſic ſigillum. Quia indelebiliter perſeverat, ſic cuſtodia. Quia ſpecialiter diſponit ad fidem, dicitur illuminatio mentis. Secundum quod accipitur pro re ſacramenti diffinitur a Dionyſio; Baptiſmus eſt regenerationis ſacramentum, ſecundum quod primitus ſubſiſtit in anima, ſpiritualiter formans animales motus ad opportunitatem divinorum eloquiorum, & actionum, & ad cœleſtis quietis anagogon iter faciens. *Dionyſ. de eccl. Hier. cap. 3* In hac diffinitione tangitur res hujus ſacramenti, quæ eſt gratia animam vivificans, cum dicit, ſecundum quod primitus ſubſiſtit in anima. Tangitur etiam habilitatio potentiæ per virtutem. Primo ad activam, cum dicit; Formans animales motus. Secundo ad contemplativam, cum dicit; Ad cœleſtis quietis anagogon.

QUÆSTIO. II.

An expreſſio verborum vocalis ſit de integritate baptiſmi.

Alex. Aleſ. 4 p. q. 8 Membr. 3 art. 3 § 1
Thom. Arg. 4 Sent. d. 3 q. 1 art. 1
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 3 q. 2
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 3 q. 2

Utrum expreſſio verbi vocalis ſit de integritate baptiſmi. Et quod ſic, patet ex ipſa Domini inſtitutione: Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti: ergo neceſſe eſt ibi verbum Trinitatis, vel Trinitatem nominari, & exprimi. *Fundam. Mat. ult.* Si dicas, quod debet nominari in corde, & non oportet quod voce. Contra: In baptiſmo quod eſt ſacramentum fidei, neceſſe eſt eſſe profeſſionem fidei: ergo cum ſit perfectum ſacramentum, debet habere perfectam profeſſionem: ſed hæc eſt in verbo, quia

Rom. 10 quia dicitur: Corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem: ergo neceſſe eſt verbum exprimi.

Item Auguſtinus dicit, & habetur in littera: Verbo baptiſma conſecratur, detrahe verbum, & quid eſt aqua, niſi aqua? aut ergo intelligit de verbo creato, aut increato. Si de increato: ſed illud non poteſt detrahi, quia ſemper adeſt: ergo cum intelligat de verbo quod poteſt accedere, & recedere, & hoc eſt verbum vocale, videtur quod ſit de integritate baptiſmi. *Tract. 80 in Joan. in med. tom. 9*

1. Contra: per Hugonem: Decuit per verbum, per quod omnia ſunt creata, omnia recreari: ideo verbum conſonat ſacramento: ſed illud fuit verbum increatum tantum: ergo non requiritur ad eſſentiam ſacramenti verbum vocale, ſive creatum. *Hug. lib. 1 p. 1. c. 6 lib. 2 tom. 2*

2. Item & ſi creatum, non videtur quod vocale, quia Auguſtinus dicit, & habetur in littera, quod virtus aquæ eſt a verbo, non quia dicitur, ſed quia creditur: ergo ſufficit verbum mentale: non ergo vocale. *Aug. ubi ſupra.*

3. Item ſi verbum vocale eſt neceſſarium, cum Patris, & Filii, & Spiritus ſancti ſint tria nomina vocalia: debet ergo baptizari non in nomine tantum, ſed in nominibus.

4. Item quod non verbum vocale, videtur, quia verba vocalia non ſunt eadem apud omnes: ergo nec ſacramentum, & hoc falſum eſt quia una fides, & unum baptiſma. *Ephes. 4*

CONCLUSIO.

Verbum expreſſum eſt de neceſſitate & integritate ſacramenti, ut ſit in eo perfecta fidei profeſſio, & ſit in facto, atque in verbo.

Respon. ad Arg. Dicendum quod neceſſe eſt exprimi verbum vocale, quia Deus contulit vim verbo: unde ſine verbo nullius eſt efficaciæ. Ratio autem quare voluit exprimi, eſt perfecta fidei profeſſio, ut ſit in facto, & verbo. Eſt etiam perfecta ſignatio: A quia enim peracta eſt regeneratio per verbum incarnatum, & verbum incarnatum optime ſignatur per verbum voce indutum: ideo voluit, & inſtituit quod eſſet ibi verbum vocale.

1. Ad illud quod obiicitur primo, quod omnia ſunt creata per verbum increatum, dicendum quod per illud ſecundum quod incarnatum eſt, omnia ſunt recreata ſufficienter, ſed efficienter per fidem, & profeſſionem hujus: & quia in ſacramento eſt efficientia, ideo eſt ibi expreſſio in verbo vocali.

2. Ad illud quod obiicitur, non quia dicitur, ſed quia creditur, intelligendum eſt cum præciſione, B non quia dicitur tantum, ſed etiam quia creditur.

3. Ad illud quod obiicitur, quod debet dici in nominibus, dicendum quod nomen dicitur tripliciter. Uno modo vox impoſita ad ſignificandum aliquid, ut Petrus: alio modo nomen dicitur notitia, ut cum dicitur: Deus in nomine tuo ſalvum me fac, quia ſi eſſet vox, jam non eſſet ſalus mundo: *Pſal. 53* tertio modo nomen dicitur notitia voce expreſſa, ut in Pſalmo: Notus in Judæa Deus, in Iſrael magnum nomen ejus. *Pſal. 75* Ille enim dicitur magni nominis cujus nominis fama percrebuit: & ſic accipitur in propoſito. Et quoniam una eſt notitia Patris, C & Filii, & Spiritus ſancti, quia una fides: ideo dicitur in nomine tantum, & non in nominibus.

4. Ad illud quod obiicitur, quod voces ſunt diverſæ, dicendum quod etſi diverſæ ſint linguæ: tamen conveniunt in intellectu, & modo intelligendi, id eſt ſignatione, & modo ſignandi: & quia non requiritur nomen ſecundum quod vox tantum, ſed ſecundum quod vox ſit ſignans, & talem intellectum generans, & tali modo, & hoc eſt idem apud omnes: ideo & ſacramentum idem, ſicut homo, & anthropos.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO III.

An ad complementum, & integrum eſſe baptiſmi ſit neceſſaria fides alicujus articuli.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 8 Membr. 3 art. 1 & 3
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 3. q. 3
Petr. de Tarant. 4 Sent. d. 3 q. 3

Fundam. *Amb. lib. de Spir. ſancto cap. 3*

UTRUM ad completum, & integrum eſſe baptiſmi ſit neceſſaria fides alicujus articuli. Et quod ſic, videtur. Quoniam Ambroſius dicit, & habetur in littera, quod baptiſmus eſt fidei ſacramentum; ergo ſi deſit fides, deeſt illud quod principaliter & ſpecialiter reſpicit baptiſmus; ergo non eſt integrum ſacramentum.

Aug. tract. 80 in Joan. in medio.

ITEM Auguſtinus dicit, & habetur in littera: Unde hæc tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat, niſi faciente verbo, non quia dicitur, ſed quia creditur? ergo ſi neceſſe eſt dici, neceſſe eſt credi.

Rom. 6

ITEM; Quicumque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus. Gloſſa; In morte ipſius dicit nos baptizari, quia mors Chriſti, cauſa eſt noſtræ purificationis: ſed mors Chriſti non eſt; ergo ſi aliquid facit, neceſſe eſt ut faciat per illud, quod aliquo modo eſt; ſed fides eſt illud, ſecundum quod manet adhuc paſſio, quia creditur; ergo ad integritatem baptiſmi neceſſaria eſt fides articuli paſſionis.

ITEM in actu baptizandi, & in verbo eſt profeſſio fidei, ſed profeſſio fidei quando non eſt fides, falſa eſt, & inefficax; ergo ad hoc quod baptiſmus ſit ſacramentum completum, & efficax, neceſſaria eſt fides.

Ad opp.

CONTRA: Baptiſmus eſt prævius ad virtutes tanquam primum ſacramentorum, quod imprimendo characterem diſponit ad fidem: ſed prius poteſt eſſe ſine poſteriori; ergo baptiſmi ſacramentum eſt integrum, cum defectu fidei.

2. ITEM cum nobilior ſit charitas quam fides, & efficacior ad meren-

A dum, ſi baptiſmus habet efficaciam ab aliqua virtute, potius videtur quod debeat habere a charitate, quam a fide.

3. ITEM ſi fides eſt de neceſſitate baptiſmi, ad hoc quod ſit perfectum & efficax ſacramentum, & ſacramenta veteris legis etiam efficaciam haberent, cum fides eis erat adjuncta, videtur quod non differat baptiſmus a ſacramentis veteris legis.

4. ITEM videtur quod non ſit neceſſaria fides articuli paſſionis, ſed magis Trinitatis, quia in baptiſmo exprimitur verbum, in quo eſt profeſſio fidei Trinitatis; ergo ſi maxime eſt neceſſarium credere, quod fi-
B des exprimit in illo ſacramento, tunc videtur quod non fides articuli paſſionis, ſed Trinitatis ſit de neceſſitate baptiſmi. Propter hoc ergo eſt quæſtio, quo modo ſacramenta dicantur habere virtutem a fide; & ſi alia ſacramenta habent ſicut & baptiſmus: quare magis ipſe baptiſmus dicitur ſacramentum fidei, quam alia ſacramenta.

CONCLUSIO.

Ad baptiſmum neceſſaria eſt fides alicujus articuli, & ſacramentum baptiſmi habet efficaciam a fide Eccleſiæ; quia ipſius eſt ſacramentum, & non ſingularis hominis.

C

RESPON. ad Arg. Dicendum quod fides non tantum neceſſaria eſt ſacramento baptiſmi, ſed & omnibus ſacramentis; ſpecialiter tamen ſacramento baptiſmi, quia omnia ſacramenta virtutem habent a fide, ut dicit Hugo. Hujus autem ratio ſumitur generaliter reſpectu omnium ſacramentorum, non ſolum neceſſitatis, ſed etiam congruentiæ. Ratio autem neceſſitatis eſt, quoniam in fide eſt prima ratio uniendi, & prima ratio elevandi ſupra naturam. Propter primam rationem uniendi neceſſaria eſt in ſacramentis, quoniam gratia ſacramentalis comparatur ad virtutem paſſionis, ut ad munitum, ſed ad virtu-

Hug. lib. 1 p. 9 c. 8 Ratio neceſſitatis

Digitized by Google

tutem Trinitatis ſicut ad principium effectivum. Ad hoc autem quod virtus paſſionis magis operetur, & diſponat in ſacramentis quam alibi, neceſſe eſt quod aliquo modo copuletur hujuſmodi ſignis. Hoc autem non poteſt eſſe ſine eo, in quo eſt prima unio: & hæc eſt fides, per quam meritum capitis fit membrorum. Dum enim credimus, quod pro nobis paſſus eſt, meritum Chriſti fit Eccleſiæ. Similiter ad hoc quod virtus divina ſpecialiter, & mirabiliter influat ſupra naturam, neceſſaria eſt fidei virtus, in qua eſt prima ratio elevandi potentiam ſupra naturam: & hæc eſt fides: propter quod etiam maxime attribuitur ei virtus faciendi miracula. Ratio autem congruentiæ eſt, quia ſicut ſacramenta dicunt quoddam velamen gratiæ interioris, quod tamen aliquo modo illuminat ad cognoſcendum: ſic fides velamen dicit futuræ contemplationis, & viſionis: & tamen hoc velamen potius eſt illuminans, quam obſcurans. Et rurſus: Sicut in ſacramentis eſt aliquid myſticum, & aliquid gratuitum: ſic aliquid in fide reſpicit non tantum intellectum, ſed etiam affectum. Hæc ergo eſt ratio generalis, quare fides neceſſaria eſt omnibus ſacramentis. Sed ſpecialiter appropriatur baptiſmo, quoniam baptiſmus eſt primum inter ſacramenta, & janua ſacramentorum ſicut fides janua virtutum. Et rurſus. quia in hoc ſacramento magis explicite eſt profeſſio fidei, quam in aliquo alio ſacramento, tum in actu, tum in verbo, & in actu eſt profeſſio fidei paſſionis, ſcilicet per immerſionem, ſed in verbo profeſſio fidei Trinitatis. Unde & major efficacia eſt in hoc ſacramento, quam in aliquo alio: & ex hoc patet cujus articuli fides ſit neceſſaria, ſcilicet paſſionis, a qua eſt meritum, & Trinitatis, quæ eſt principium effectivum. Concedendæ ergo ſunt rationes, quæ oſtendunt quod ad baptiſmum neceſſaria eſt fides alicujus articuli. Attamen ſicut baptiſmus eſt ſacramentum non ſingularis hominis, ſed Eccleſiæ: ſic

Ratio congruentiæ.

Baptiſmus dicitur janua ſacramentorum.

A efficaciam habet a fide Eccleſiæ: & hoc per unitatem ſponſæ, & columbæ.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod baptiſmus eſt prævius ad virtutes, dicendum quod quamvis ſit prævius reſpectu ſuſcipientis, non tamen reſpectu Eccleſiæ, in qua ſuſcipitur ſacramentum.

2. Ad illud quod obiicitur de charitate, jam patet reſponſio, quia non ita congruit ſicut fides prædictis rationibus: & tamen fides Eccleſiæ vere non eſt ſine charitate.

2. Ad illud quod obiicitur, quod non differt a ſacramentis legis veteris, dicendum quod immo, quia illa B habebant efficaciam a fide ſpecialis perſonæ: unde parvulus juſtificabatur in fide parentum. Hoc autem habuit a fide Eccleſiæ. Alia etiam differentia eſt, quia illa totam efficaciam habebant a fide, hæc autem non tantum habent a fide, ſed etiam a pactione divina, quæ ipſum opus operatum ordinavit ad gratiam percipiendam: illa vero per accidens ſolum juſtificabant, ſola circumciſione excepta, quæ virtutem habuit a fide Eccleſiæ, & ex pactione Dei. Dominus enim pactum fecit, cum dixit: Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit: & ſimiliter: Ponam pactum meum, &c.

Differentia ſacramentorum novæ & veteris legis.

Marc. ult. Geneſ. 17

C 4. Ad illud quod obiicitur, quod fides Trinitatis magis videtur neceſſaria, dicendum quod neceſſaria eſt utraque, ſicut tactum eſt, ſicut etiam utriuſque fit profeſſio: magis tamen appropriatur virtus, & efficacia fidei paſſionis Chriſti: quoniam ob meritum paſſionis Chriſti tota Trinitas eſt liberalior ad dandam ſpecialem gratiam in baptiſmo: & hinc eſt quod fides paſſionis exprimitur facto, ſed fides Trinitatis exprimitur verbo: & ſic patet, quæ ſint neceſſaria ad integritatem baptiſmi.

Digitized by Google

ARTICULUS II.

CONSEQUENTER eſt quæſtio de forma verbi, quæ attendenda eſt in baptiſmo: & circa hoc quæruntur tria. Primo quæritur, utrum verbum exprimens actum baptizandi ſit de neceſſitate formæ baptizandi. Secundo quæritur, utrum expreſſio totius Trinitatis ſit de neceſſitate baptiſmi. Tertio quæritur de variatione formæ.

QUÆSTIO I.

An verbum exprimens actum baptizandi ſit de neceſſitate formæ baptizandi.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 8 Membr. 3 art. 3 § 2
S. Thom. 3 p. q. 66. art. 5
Et 4 Sent. d. 3 q. 1 art. 2
Guil. Altiſiod. lib. 4 Sent. tract. 3 cap. 4
Richard. 4. ſent. diſt. 3. art. 2 q. 3.
Thom. Arg. 4. Sent. d. 3 q. 1 art. 2
Steph. Bruleſ 4. Sent. diſt 3. q. 3.
Petrus de Taran. 4 Sent. d. 3 q. 3
Marſil. Inguen 4 Sent. q 3 art. 3
Gabr. Biel. 4 Sent. d. 3. q. 1

Fundam. QUOD verbum exprimens actum ſit neceſſarium, videtur, quia hanc formam ſervat tota Eccleſia: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Amen.

Alex. 3 in Decr. de Baptiſ. & ejus effec. c. 11. ITEM Alexander tertius dicit: Si quis puerum in aqua ter merſerit dicendo: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, niſi dicat: ego baptizo te, talis merſio non poteſt eſſe baptiſmus.

ITEM ratione videtur, quia nihil eſt magis neceſſarium ad baptiſmum, quam intentio baptizantis: æque enim eſt neceſſaria intentio ut fides: ergo nihil eſt magis de neceſſitate formæ, quam verbum exprimens intentionem: ſed tale eſt hoc verbum, *Baptizo*: ergo ſi aliquid eſt de neceſſitate formæ baptizandi, verbum baptizandi eſt de neceſſitate.

Adopp. 1 CONTRA: verba non ſunt de neceſſitate Sacramenti, niſi illa, quibus Dominus contulit virtutem in A inſtituendo: ſed cum inſtituit formam, non dedit virtutem huic verbo *Baptizo*: ergo non eſt de neceſſitate. Mat. 28 Quod non dederit, patet, quia traditur forma: Docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti: ſi ergo daretur virtus huic verbo: *Baptizantes*, non liceret mutare participium: ergo nulla virtus tradita eſt verbo.

2 ITEM quod non ſit neceſſarium propter intentionem, videtur: quia actus baptizandi æque bene, vel magis exprimit intentionem ut verbum: ergo videtur quod ſuperfluat, vel ſaltem non ſit verbum neceſſarium. Quod autem exprimat, patet per ſimile, quia cum B quis ſignat ſe ſigno Crucis ſanctæ, ſufficit dicere: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti: nec oportet addere ſignum.

3. ITEM ſi eſt neceſſarium exprimere actum in ſacramentis propter intentionem: ergo cum intentio ſit neceſſaria in ſacramento Euchariſtiæ, ſimiliter deberet exprimi in forma: & ſi non exprimitur, non eſt ſacramentum: ſed hoc eſt falſum: ergo & primum.

CONCLUSIO.

Verbum exprimens actum baptizandi, C eſt de neceſſitate formæ, tum propter inſtitutionem, tum propter intentionem, quæ eſt neceſſaria ſacramento.

RESPON. ad Arg. Dicendum quod ſicut dicit auctoritas Alexandri: Verbum baptizandi eſt de neceſſitate formæ. Ratio autem quare eſt de neceſſitate, eſt inſtitutio. Ratio autem inſtitutionis eſt, quia intentio eſt neceſſaria ſacramento: & hoc eſt ſacramentum neceſſitatis, & eſt ad alterum. Ideo propter periculum defectus intentionis, proprio verbo expreſſa eſt ibi in forma. Ex his patent objecta.

1. Quod enim obiicitur, quod Dominus non tradidit in forma, dicendum quod Dominus antequam il-

lud

Digitized by Google

lud diceret, formam inſtituerat, quam modo ſervat Eccleſia, & accepit ab Apoſtolis. Illud autem quod obiicitur, fuit commemoratio jam inſtitutæ. Aut ſi Chriſtus ipſe non inſtituit, inſtituit Eccleſia inſtinctu Spiritus ſancti: & hoc tantum eſt, ac ſi ipſe proprto ore dixiſſet: tota enim Trinitas approbat, quod ipſe Spiritus ſanctus inſpirat fieri, ſicut illud quod Chriſtus inſtituit.

2. Ad illud quod obiicitur, quod non oportet, quia actus intentionem exprimit, dicendum quod oportet, quia actus poteſt fieri multiplici intentione. Poteſt enim quis immergere, ut ludat, ut corpus abluat, ut baptizet: & quia actus multiplici intentione fieri poterat, ideo non determinate intentionem baptizandi exprimebat, ſed actus ſignandi una principali intentione conſuevit fieri: ideo non eſt ſimile.

3. Ad illud quod obiicitur de Euchariſtia, dicendum quod non eſt ſacramentum neceſſitatis: & præterea non eſt ad alterum, & iterum fit cum majori ſolemnitate: ideo intentio ibi colligitur, non evagatur tunc, propterea non eſt neceſſe exprimi verbo: & ideo non oportuit inſtitui, nec per conſequens obſervari. Alia ratio hujus eſt, ſed infra dicetur, cum agetur de forma Euchariſtiæ.

QUÆSTIO II.

An ex expreſſio totius Trinitatis ſit de neceſſitate baptiſmi.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 8 Membr. 3 § 2 conſequenter 2
Steph. Brulef. 4 Sent. d. 3 q. 4
Petrus de Tarant 4 Sent. diſt 3 q. 4
Gabriel Biel 4. Sent. d. 3 q. 1 art 2

Fundam. UTRUM expreſſio totius Trinitatis ſit de neceſſitate baptiſmi. Et quod ſic, videtur per formam a Domino traditam.

Item Fulgentius: Myſterium redemptoris nullo modo habetur, ſi Patris, vel Filii, vel Spiritus ſancti nomen ſubtrahatur.

A Item Pelagius Gaudentio Epiſcopo: Revera ſi hi de hæreticis, qui in locis dictioni tuæ vicinis commorari dicuntur, ſolum in nomine Domini baptizatos fuiſſe fortaſſe confiteantur, ſine cujuſquam dubitationis ambiguo eos ad catholicam fidem venientes in Trinitatis nomine baptizabis: ergo non fuerunt baptizati. *Pelag. Papa de conſid. 4 c ſi revera.*

Item ratione videtur, quia neceſſarium eſt verbum vocale ad profeſſionem fidei: ſicut non ſufficit credere tantum alteram perſonarum, ſic nec ſufficit profiteri: ergo ſi profeſſio ſufficiens eſt, neceſſe eſt totam Trinitatem exprimere in baptiſmo.

1. Sed contra: Ambroſius dicit
B in lib. de Trinit. & habetur in littera: ſi unum in ſermone comprehendas, vel Patrem, vel Filium, vel Spiritum ſanctum: fidem autem nec Patris, nec Filii, nec Spiritus ſancti abneges, plenum eſt fidei ſacramentum: ergo videtur quod non eſt neceſſe exprimere totam Trinitatem, ſed credere. *Ambr. lib. de Spir. ſancto cap. 3*

2. Item ratione videtur, quia una eſt poteſtas, & operatio Trinitatis: ergo quod operatur Pater, & tota Trinitas: ergo ſi dicatur: Baptizo te in nomine Patris, tantumdem valet, ac ſi tota Trinitas exprimatur.

3. Item Apoſtoli in primitiva Ec- *Act. 2 10 19.*
C cleſia baptizaverunt in nomine Chriſti: ergo ſi nullo modo licuit eis mutare formam a Deo inſtitutam: ergo iſta forma non diſcordabit ab illa: ergo videtur quod ſufficiat alteram perſonarum exprimere. Si dicas, quod non mutatur propria, ſed divina auctoritate: tunc ergo divina auctoritas contulit vim illi nomini: ergo ſi quod Deus contulit, illud homo auferre non poteſt, adhuc baptizari poteſt in nomine Chriſti. Si dicas, quod non fuit collata virtus niſi ad tempus: quæro, quare magis collata fuit virtus ſimpliciter nomini totius Trinitatis, quam nomini Chriſti. Et rurſus: Quare magis collata eſt virtus nomini Chriſti pro illo tempore, quam pro noſtro. Et quod ſimpliciter

ter habuit, videtur quia baptiſmus virtutem habet a paſſione: ergo & a fide paſſionis: ergo ſi Chriſtus, non tota Trinitas fuit paſſa, potius debet dici in nomine Chriſti, quam totius Trinitatis.

CONCLUSIO.

Expreſſio totius Trinitatis perfecta in baptiſmo eſt neceſſaria: quod ſi tota non exprimatur, non erit baptizatus.

Respon. ad Arg. Dicendum quod notitia Trinitatis, ſive nominatio, poteſt eſſe in baptiſmo quatuor modis. Aut ita quod ſit plena in corde, & in ore: & tunc ſecundum omnes plenum eſt ſacramentum. Aut ita quod ſit ſemiplena in corde, & ore: & tunc ſecundum omnes non eſt ſacramentum plenum. Aut ita quod plena in ore, & ſemiplena in corde. Aut ita quod plena in corde, & ſemiplena in ore. Primis duobus modis non eſt controverſia, ſed duobus ſequentibus fuit opinio diverſa. Quia enim baptiſmus eſt ſacramentum fidei, & virtutem habet a fide, quæ in corde eſt: ideo voluerunt aliqui dicere, quod plenitudo fidei in corde cum qualicumque Trinitatis expreſſione, ſive duæ, ſive una, ſive tres perſonæ exprimantur, plenum fuit ſacramentum, quia fides ſupplet defectum ſermonis. Econverſo autem ſi non eſt fides in corde, ſi exprimantur tres ore, non eſt plenum ſacramentum: & hoc videtur dicere Ambroſius, & hujus opinionis videtur fuiſſe Hugo, & Magiſter quantum ad primam partem opinionis. Sed quia, ut determinat Auguſtinus, baptiſmus eſt ſacramentum fidei, non ſingularis perſonæ, ſed totius Eccleſiæ: ideo fides perſonæ nihil obeſt, nihil prodeſt. Et ideo determinat alia poſitio, quod quidquid ſit de fide cordis, judicandum eſt de baptiſmate ſecundum expreſſionem oris, ſive ſermonis: ideo qualitercumque credat, & ſi totam exprimat Trinitatem, baptizatus eſt: ſi autem non totam, non eſt baptizatus, & rebaptizandus eſt: & hoc communiter, & certitudinaliter aſſerunt Magiſtri.

Opin. aliorum.

Amb. lib. de Spir. ſancto cap. 5. Aug. lib. 1. p. 6 c. 2 ad Bonifac. epiſt. 23 ad fin. tom. 2 Hier. ad epiſt. 28

1. Ad illud quod obiicitur de Ambroſio, dicendum quod verbum Ambroſii eſt exponendum, ut ſacramentum fidei ponatur pro ipſa fide: plenum ſacramentum fidei, ipſa fides, quæ ſignificatur per ſacramentum. Vel ſi de ſacramento intelligitur, habet locum in caſu, ut quando puer deficit in manibus ſacerdotis, ubi credendum eſt, quod divina miſericordia, & ſummus Sacerdos non dimittat imperfectum, quod inchoatum eſt.

2. Ad illud dicendum quod etſi poteſtas, & operatio Trinitatis uniet, tamen fides diſtinguit: & ideo non ſufficit unam perſonarum credere, ſed neceſſe eſt credere omnes. Et quia baptiſmus eſt ſacramentum plenæ profeſſionis, ideo neceſſe eſt profiteri omnes perſonas.

3. Ad illud quod obiicitur de nomine Chriſti, dicendum quod Apoſtolis licuit baptizare in nomine Chriſti divinitus inſpiratis, ſed non licet modo nobis. Dicunt tamen aliqui, quod verbum illud non amiſit virtutem propter conſtitutionem Eccleſiæ ordinantis, quod tantum fiat in nomine Trinitatis. Unde etſi peccaret ſic baptizans, tamen baptizatum eſſet. Sed communis opinio, & certior eſt, quod non eſſet baptizatum: quia cum ſit unicum baptiſma in Eccleſia, ideo unica debet eſſe forma, & ideo tantum in nomine Trinitatis baptizat tota Eccleſia. Quod ergo obiicitur, quod Apoſtoli baptizabant in nomine Chriſti, dicendum quod data fuit virtus illi verbo tempore primitivæ Eccleſiæ: & una ratio fuit, quod nomen Chriſti implicat, & inſinuat totam Trinitatem. Chriſtus enim unctus dicitur: & ideo ungentem, & unctum, & unctionem inſinuat, & ſic cum prædicta forma concordabat. Alia ratio, fuit, quia nomen Chriſti erat ignotum, &

& contumelioſum, utpote crucifixi, ut nomen publicaretur, & in reverentia haberetur, tunc temporis eo uſi ſunt. Et quia ceſſante cauſa ceſſat effectus, Chriſti nomine publicato, & honorabili facto, amplius nec debuit, nec potuit in eo impleri ſacramentum baptiſmi, quia ad tempus tantum inſtitutum fuit. Quod ergo obiicitur, quod debuit ſimpliciter inſtitui propter fidem paſſionis, dicendum quod recreator dicitur dupliciter. Vel ſicut auctor, & ſic tota Trinitas: vel ſicut mediator, & ſic Chriſtus. Ad hoc ergo quod eſſet plenum ſacramentum, neceſſe erat fide profiteri mediatorem, & auctorem, ſed tamen principalius auctorem. Quia ergo per actum immergendi mors Chriſti intelligitur, & ita mediator, neceſſe fuit voce exprimi auctorem: & ita totam Trinitatem nominari oportuit.

QUÆSTIO II.

An forma baptiſmi poſſit varia eſſe.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 8 Membr. 3 art. 3 § 3
S Thom. 3 p. q. 60 art. 8
Et 4 ſent diſt. 3 q. 2 art. 2 q. 2
Gulielm. Altiſſ. 4 Sent. tract. 3 cap. 4 q. 3 & 5
Thom. Argent. 4 Sent. d. 3 q. 1 art. 3.
Richard. 4 Sent diſt. 3. art. 2 q 3.
Steph. Brulef. 4 Sent. diſt. 3 q 5
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 3 q. 5.
Marſil Inguen. 4 Sent. q 3 art. 4
Gabr. Biel. 4 Sent. d. 3 q. 1.

Ad opp. DE variatione formæ in nominando totam Trinitatem, quod poteſt fieri quinque modis, mutando, addendo, corrumpendo, tranſmutando, interponendo. Mutatio fit, ut quando ponitur nomen pro nomine: utpote ſi loco patris ponatur genitoris. Et quod hoc non impediat, videtur, quia forma baptiſmi non attenditur in vocibus ſecundum quod voces ſunt, quia tunc non eſſet eadem forma apud nos, & Græcos, ſed in vocibus ſecundum quod ſignificativæ. Si ergo idem ſignificat Pater, & genitor, idem faciet in forma unum, quod reliquum. Et præterea plus conveniunt pater, & geA nitor, quam nomen patris in Græco, & in Latino, cum ſint ejuſdem linguæ.

2. ITEM additio eſt, quando nomen quod non eſt expreſſum in forma, ſuperadditur: ut ſi dicatur, in nomine Patris omnipotentis. Et quod hoc non impediat, videtur quia cum additur nomen, etſi nihil faciat, manet tamen totum, quod faciebat: & ſalvum manet, in quo eſt virtus, ſcilicet verbum: ergo eſt plenum, & efficax ſacramentum. *De conſ. 4 c. Retulerunt.* *2 Periher. c. 1 in fin.*

3. ITEM corruptio eſt, quando nominis prolatio eſt modo minus convenienti, utpote ſi dicatur in nomine patria, & filia, &c. Et quod hoc B non impediat, videtur, quia Zacharias Bonifacio ſcribens dicit: Si contingat aliquem infringendo linguam propter ignorantiam dicere baptizando in nomine Patria, & Filia, & Spiritu ſancta, non eſt rebaptizandus. Et hujus ratio reddi poteſt, quia ſanus eſt ſenſus.

4. ITEM tranſpoſitio, ſive tranſmutatio eſt, quando aliter ordinatur, utpote ſi dicatur primo in nomine Filii, & poſt in nomine Patris. Et quod hoc non impediat, videtur, quia nomina tranſpoſita idem ſignificant, ut ſi dicatur: Eſt homo albus. Eſt albus homo: ergo ſi omnino idem eſt ſenſus, & eadem fidei proC feſſio, tranſpoſitio non impedit.

5. ITEM interpoſitio eſt, cum in medio cadit actus, ut ſternutatio, vel verbum: ut in nomine Patris, *& aqua iſta eſt frigida*, & Filii, &c. Et quod hoc non impediat videtur, quia totum eſt ſalvum, quando aliquid interponitur: & aliqui homines ita ſunt obliviosi, quod ſemper interponunt aliquid, antequam poſſint complere orationem inceptam.

CONTRA: Quod mutatio impediat, videtur, quia virtus eſt data illis verbis, & non aliis: ergo, &c. *Fundam.*

ITEM quod additio impediat, videtur, quia ſi nihil licet addere canoni Scripturæ, multo fortius nec formæ ſacramenti. Præterea patet per illud quod dicitur: Si quis appoſuerit, &c. *Apoc 22*

Item quod corruptio impediat, videtur, quia verba corrupta aut nihil ſignificant, aut aliud ſignificant: ut patet cum dicitur patria: ſed neceſſaria ſunt verba ſignificantia: ergo, &c.

Item de tranſmutatione videtur, quia ſicut de integritate fidei eſt numerus perſonarum, ita ordo profeſſionis: ergo ſicut mutatio numeri impedit, ita & ordinis.

Item de interpoſitione videtur, quia baptizare eſt unus actus continuus: ergo ſi diſcontinuatur, neceſſe eſt reincipi, aut non erit unus, & ita nec baptiſmus.

CONCLUSIO.

Impedit baptiſmum in forma mutatio nominis & numeri: additio diſtrahens, corruptio auferens ſenſum, & interpoſitio actus diſcontinuans. Aliter hi modi non impediunt, neque tranſmutatio errorem non inducens.

Opin. 1 Respon. ad Arg. Ad hoc voluerunt aliqui dicere, quod qualitercumque fiat variatio, dum tamen omnes perſonæ exprimantur, integrum eſt

Opinio 2 ſacramentum. Aliorum poſitio fuit, quod neceſſe eſt omnimodam identitatem ſervari: quantulacumque enim variatio in forma facit non eſſe ſacramentum.

Improbatio utriuſque. Sed utraque iſtarum poſitionum reſpuenda eſt: quælibet

Determinatio. enim excedit. Unde dicendum quod aliqua variatio impedit, aliqua non. Variatio enim mutationis impedit, ſive fiat ex certa ſcientia, ſive alio modo. Mutatio inquam nominis, ut ſi dicatur: In nomine genitoris, & geniti, quia alius modus eſt exprimendi Trinitatem per nomina principalia, alius per nomina non principalia. Mutatio etiam numeri impedit, ut ſi dicatur: Baptizo te in nominibus, quia alia eſt ſententia.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod idem ſignificant, dicendum quod attendendus eſt modus ſignificandi, A quia data fuit virtus nominibus exprimentibus Trinitatem: & hoc principaliter ſecundum omnem linguam. Quod ergo obiicitur, quod magis conveniunt, quia in eadem lingua, dicendum quod etſi magis quantum ad modum loquendi, non tamen magis quantum ad modum ſignificandi. In nomine enim eſt conſiderare vocem, non tamen expreſſionem, & ſignificationem. Quantum ad primum magis conveniunt, ſed quantum ad ſecundum minus, quantum ad tertium æqualiter. Et virtus regenerationis data eſt ratione notaminis, ſive quantum ad rationem innoteſcendi, a qua imponitur nomen: & hæc eſt B eadem apud omnes.

2. De additione dicendum quod aut eſt additio vocis diſtrahens intellectum: & hæc impedit, ſi oppoſitum addatur, ut ſi dicatur: Patris geniti. Aut ſalvans, ut patris ingeniti: & tunc non impedit, niſi velit inducere errorem. Quod obiicitur de comminatione Apocalypſis, intelligitur de additione diſtrahente.

3. Ad illud quod quæritur de corruptione, dicendum quod corruptio aut eſt tanta, quod nullo modo tenet ſenſum, & tunc omnino impedit: aut non eſt tanta, quin bene maneat, ſicut de puero balbutiente intelligitur; & tunc dicendum quod C non impedit, niſi velit inducere errorem. Quod ergo obiicitur, quod voces non ſignificant, dicendum quod etſi non ſignificent ex inſtitutione, ſignificant tamen ex accommodatione uſus, ut olli pro illi.

4. Ad id quod quæritur de tranſmutatione, dicendum quod ſi fiat ſimpliciter ſine erroris dogmatizatione, non impedit. Et ratio hujus eſt, quia ordo intelligitur in ipſis verbis quod filius a patre procedat: & ſic non oportet exprimere ordinem, ſicut nomina perſonarum: & ita patet quod obiicitur.

5. Ad illud quod obiicitur de interpoſitione, ſive intermiſſione, dicendum quod aut eſt tanta intermiſſio, quod diſcontinuet intentionem &

Digitized by Google

& longam faciat moram : utpote ſi longum facit ſermonem, vel vadit ad urinandum : & tunc neceſſe eſt quod reincipiat. Sed ſi intervenit parva mo-

A rula oblivione, vel ſternutatione, non diſcontinuatur actus, nec oportet reincipere.

DISTINCTIO III. PARS II.

DE INSTITUTIONE BAPTISMI.

DE inſtitutione baptiſmi quando cœpit, variæ ſunt æſtimationes. Alii dicunt tunc eſſe inſtitutum, cum Nicodemo Chriſtus ait: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, &c. Alii dicunt inſtitutionem baptiſmi factam, cum Apoſtolis dixit: Ite docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Sed hoc dixit eis poſt reſurrectionem, præcipiens eis de vocatione gentium, quos ante paſſionem binos miſerat ad prædicandum In Judæa, & ad baptizandum, dicens: In viam gentium ne abieritis. Jam ergo inſtitutus erat baptiſmus, quia baptizabant ſimul & prædicabant.

Conſideratio de inſtitutione. Joan. 3 Matt. 28. Matt. 10.

De forma in qua baptizaverunt Apoſtoli ante paſſionem Chriſti.

Si vero quæritur, in qua forma tunc baptizaverunt Apoſtoli: Sane dici poteſt in nomine Trinitatis, ſcilicet in ea forma, in qua baptizaverunt poſtea gentes: quæ ante paſſionem poteſt intelligi fuiſſe tradita, licet non ſit ſcriptum. Non ergo tunc illam formam Chriſtus prius tradidit, cum ad Evangelizandum gentibus miſit: ſed quam ante tradiderat mittens eos in Judæam, poſt iteravit cum ad gentes miſit. Commodius ergo dicitur inſtitutio facta, quando Chriſtus a Joanne baptizatus eſt in Jordane: quod diſpenſavit, non quia mundari voluit cum ſine peccato fuerit, ſed quia contactu mundæ carnis ſuæ vim regenerativam contulit aquis, ut qui poſtea immergeretur invocato nomine Trinitatis, a peccatis purgaretur. Tunc ergo invocato nomine Trinitatis inſtitutus eſt baptiſmus Chriſti: in quo Trinitas, cujus myſterium ibi innotuit, interius hominem baptizabat.

Mat. ult. Matt. 3 & 10 De conſec. d. 4 cap. Numquam. Aug. ſer. 2 Dom. infra octavam Epiphaniæ Joan. 3 Amb. circa illud c. 6 ad Rom. ita ut & nos in novitate vitæ

Quare in aqua tantum fiat.

Celebratur autem hoc ſacramentum tantum in aqua, non in alio liquore, ut ait Chriſtus: niſi quis renatus, &c. Ideoque uniformiter id fieri in aqua præcipitur, ut intelligatur quod ſicut aqua ſordes corporis, ac veſtes abluit: ita baptiſmus maculas animæ, ſordeſque vitiorum emundando abſtergit. Vel ideo, ut nullum inopia excuſaret: quod poſſet fieri, ſi in vino, vel oleo fieret: & ut communis materia baptizandi inveniretur apud omnes. Quod aqua ſignavit, quæ de latere Chriſti manavit, ſicut ſanguis alterius ſacramenti ſignum fuit. Non ergo in alio liquore poteſt conſecrari baptiſmus, niſi in aqua.

Joan. 3 Joan. 19.

De immerſione quoties debeat.

De immerſione vero ſi quæritur quo modo fieri debeat præciſe. Reſpondemus: Vel ſemel, vel ter, pro vario more Eccleſiæ. Unde Greg. De trina immerſione baptiſmi nil verius reſponderi poteſt, quam quod vos ipſi ſenſiſtis: quia in una fide nihil officit Eccleſiæ ſanctæ conſuetudo diverſa. Quia enim in tribus ſubſiſtentiis una-

Leand. Epiſcopo epiſt. 41 lib. 1 de regiſt. &c.

Habetur de conſecr. d. 4 c. de trina immerſione. Quæſt circa materiam.

tiis una ſubſtantia eſt, reprehenſibile eſſe nullatenus poteſt infantem in baptiſmo, ter, vel ſemel immergere: quia & in tribus merſionibus perſonarum Trinitas, & in una poteſt divinitatis ſingularitas deſignari. Nos vero qui tertio immergimus, etiam triduanæ ſepulturæ Sacramentum ſignamus. Secundum hoc, licet non modo ter, ſed etiam ſemel tantum immergere. Ibi tamen dumtaxat immergere ſemel licet, ubi conſuetudo Eccleſiæ talis exiſtit. Si quis vero id facere incipiat, ubi conſuetudo talis non eſt, vel ſemel tantum mergendum aſſerat, reprehenſibilem ſe conſtituit. Unde Haimo: in ſuo ſenſu abundabat Cyprianus, cum ſemel mergebat in baptiſmo parvulos: quia quod intelligebat, ſtudioſe implebat, bonis operibus abundando, licet in hoc neſcius delinqueret: ſed quia bonis operibus abundabat, poſtea correptus a Deo abundavit altiori ſenſu, ter illos mergendo. Ecce habemus, quia deliquit qui ſemel merſit. Sed hoc ideo, quia aliter ſe habebat conſuetudo illius Eccleſiæ, vel quia unam tantum faciendam merſionem aſſerebat. De trina merſione Auguſtinus ait: Poſtquam nos credere promiſimus, tertio capita noſtra in ſacro fonte demerſimus: qui ordo baptizandi duplici myſterii ſignificatione celebratur. Recte enim tertio immerſi eſtis, qui accepiſtis baptiſmum in nomine Trinitatis. Recte tertio immerſi, quia accepiſtis baptiſmum in nomine Chriſti, qui die tertia reſurrexit a mortuis. Illa enim tertio repetita immerſio typum Dominicæ exprimit ſepulturæ. Conſtat ergo baptizandos tertio debere immergi: & tamen ſi ſemel tantum immergantur, verum baptiſma accipiunt. Et qui ſemel immergit tantum, non peccat, niſi conſuetudo Eccleſiæ obſiſtat, vel hoc modo tantum debere fieri aſſerat.

Super Epiſt. ad Rom. ſuper illud Unuſquiſque in ſenſu abundet c. 14

Habetur de conſec. d. 4 Poſtquam.

Quando circumciſio amiſit vim.

Joan 19 ubi dicit Conſummatum eſt

Solet etiam quæri, ſi circumciſio amiſit ſtatim vim ſuam ab inſtitutione baptiſmi. Ad quod dicimus in Chriſti morte terminata eſſe legalia omnia. Ex tunc ergo circumciſio perdidit vim ſuam, ita quod poſtea non profecerit, ſed potius obfuerit obſervatoribus ſuis. Sed uſque ad oblationem veræ hoſtiæ potuit prodeſſe. Si enim ante paſſionem legalia finem habuiſſent, non ea imminente vetus paſcha cum diſcipulis manducaſſet.

Mat. 26 Luc. 22 Mar. 14 Joan. 13

De cauſa inſtitutionis.

Cauſa vero inſtitutionis baptiſmi eſt innovatio mentis: ut homo qui per peccatum vetus fuerat, per gratiam baptiſmi renovetur, quod fit depoſitione vitiorum, & collatione virtutum. Sic enim fit quiſque novus homo, cum abolitis peccatis ornatur virtutibus. Abolitio peccatorum pellit fœditatem: appoſitio virtutum affert decorem, & hoc eſt res hujus ſacramenti, ſcilicet interior munditia.

Quæritur an baptiſmus aperuit cœlum, quod non aperuit circumciſio.

Si quæritur, Utrum baptiſmus aperuerit cœlum, quod non aperuit circumciſio: Dicimus quia nec baptiſmus, nec circumciſio regni nobis aditum aperuit, ſed hoſtia Salvatoris, quæ ſi tempore circumciſionis oblata fuiſſet, illius temporis homines regnum intraſſent. Res ergo hujus ſacramenti juſtificatio eſt.

Digitized by Google

DIST. III. PARS II.

De inſtitutione Baptiſmi.

De inſtitutione baptiſmi, quando cœperit variæ ſunt opiniones.

Expoſitio Textus.

Diviſio. SUPRA egit Magiſter de baptiſmo quantum ad ſe, vel quantum ad ea, quæ ſpectant ad integritatem ſacramenti. Hic agit de ipſius inſtitutione. Et habet hæc pars tres partes. In prima agit de modo & tempore inſtitutionis. In ſecunda de adminiſtratione jam inſtituti, ibi: *De immerſione vero ſic quæritur.* In tertia vero de cauſa, & ratione ad quam ejus inſtitutio ordinatur, ibi: *Cauſa vero inſtitutionis baptiſmi eſt innovatio.* Quælibet harum partium duas habet. Nam in illa, in qua determinat de inſtitutione, primo determinat tempus inſtitutionis. Secundo materiam in qua, ibi: *Celebratur aut hoc Sacramentum, &c.* Similiter pars de uſu jam inſtituti duas habet. In prima determinat, quo modo hoc ſacramentum eſt adminiſtrandum. In ſecunda vero oſtendit, quod in hujus ſacramenti inſtitutione, & uſu evacuata eſt circumciſio, ibi: *Solet etiam quæri, ſi circumciſio amiſit, &c.* Similiter tertia pars de cauſa inſtitutionis duas habet. In prima determinat cauſam per ſe ipſius inſtitutionis, ſive illud ad quod baptiſmus ordinatur per ſe. In ſecunda vero illud, ad quod ordinatur per accidens: & hoc ibi: *Si quæritur, utrum baptiſmus aperuerit cœlum, &c.*

Jam ergo inſtitutus erat baptiſmus, &c.
Dub. I

Videtur ex hoc, quod cum inſtitutio baptiſmi cadat ſub præcepto, quod ante paſſionem tenebantur omnes baptizari: ergo omnes erant tranſgreſſores: quod videtur iniquum.

A AD hoc reſpondet Hugo de S. Victore: Non eſt culpandus aliquis, niſi ex culpa ſua ſit ingratus conſilii, aut præcepti: fuit autem Nicodemo revelatum tamquam conſilium amico. Cum autem dictum eſt: Ite, docete omnes gentes, baptizantes, &c. omnibus informandis expoſitum eſt præceptum. Unuſquiſque autem ex eo tempore debitor eſſe cœpit, quo ad ipſum per prædicationem inſtitutio pervenit. Matt.

Non ergo in alio liquore poteſt conſecrari baptiſmus, niſi in aqua
Dub. II.

B Quæritur, utrum in omni aqua. Et quod ſic, videtur, quia omnis aqua omni aquæ eſt eadem ſpecie: ergo ſi data eſt virtus ſpeciei aquæ, non huic, vel illi ſpeciali, videtur quod in omni poſſit fieri baptiſmus.

RESP. Dicendum quod baptiſmus inſtitutus eſt in elemento aquæ: quia aqua per ſuam qualitatem repræſentat gratiam baptiſmalem. Ad hoc ergo quod ſit baptiſmus, requiritur quod ſalvetur proprietas, & ſpecies aquæ, ut ſit aqua naturalis, & habens aliquo modo proprietatem lavandi: & hanc etiam habet aqua turbida. Si vero has conditiones aqua perdat, vel quod miſcetur cum prædominante, & alterante, & ducente in alias C proprietates, non eſt dicendum tunc in illo liquore tradi baptiſmatis ſacramentum: & ſic patet: quod obiicitur.

Nec baptiſmus, nec circumciſio regni nobis aditum aperuit.
Dub. III.

Videtur male dicere: quia januæ clauſio non fuit niſi per peccatum, & maxime per originale: ſed baptiſmus, & circumciſio delebant originale: ergo aperiebant januam. ITEM de baptiſmo videtur dicere falſum, quia ſuper illud Lucæ: Apertum eſt cœlum: Gloſſa Bedæ: Dum ille Jordanis Luc. 3

danis aquis ſubiit, nobis cœli janu- A am pandit: & dum caro innoxia frigentibus aquis tangitur, oppoſita commoda noxiis romphea igne extinguitur, nec Chriſtus cœlum tunc aperire cœpit. Sed his verbis oſtenditur virtus baptiſmi: quæritur ergo quæ ſit illa janua, & quo modo ſit aperta, & quando. Videtur enim aperta Col. 1. in paſſione, quia ſuper illud; Pacificans per ſanguinem, &c. Gloſſa. Patet modo introitus in cœlum. Item videtur quod in reſurrectione per orationem, quam cantat Eccleſia: Deus qui æternitatis nobis aditum, &c.

Resp. Dicendum quod clauſio januæ ſpiritualis intelligitur prohibitio B illa, ob quam nullus poterat ingredi ad Domini aſpectum: illa autem prohibitio erat a divina juſtitia juſte puniente, & a peccato primi hominis promerente. Merebatur originalis culpa, ut homo non compareret coram Deo propter fœditatem culpæ, propter offenſam majeſtatis divinæ, & propter mortalitatem in carne: quia veſtitus ſacco non debebat ingredi in Heſter 4. palatium regis Aſſueri, ſicut dicitur: Iſtam enim januam aperire dicitur illud, quod removet iſta obſtacula. Obſtaculum culpæ amovebat baptiſmus: obſtaculum debiti ratione offenſæ amovit paſſio, per quam fuit facta ſatisfactio: obſtaculum mortis, C Chriſti reſurrectio: & ita januæ apertio inchoari dicitur in baptiſmo, & profectum habere in paſſione: ſed complementum in reſurrectione, manifeſtationem in aſcenſione. Et quoniam hæc jam facta ſunt, ideo virtus baptiſmi eſt januam aperire, non per ſe tantum, ſed etiam propter hoc, quod jam facta eſt oblatio hoſtiæ veræ. Ideo magis effectus appertionis januæ attribuitur baptiſmo, quam circumciſioni, licet utrumque ſacramentum deleat culpam, & ſic patet illud.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam hujus partis tria principaliter quæruntur. Primo quæritur de baptiſmi inſtitutione. Secundo de inſtituti adminiſtratione. Tertio de circumciſionis ceſſatione, ſive evacuatione. Circa primum quæruntur duo. Primo quæritur, in quo elemento ſit ſacramentum baptiſmi inſtitutum. Secundo, utrum in inſtitutione ſit virtus collata aquis, ſicut dicit Magiſter.

QUÆSTIO. I.

An ſacramentum baptiſmi debuerit inſtitui in aqua.

Alex. Aleſ. 4 p. q. 8 Membr. 3 art. 2 § 1
S. Thom. 3 p. q. 66 artic. 3
Et 4 ſent d. 3. art. 3. q. 1.
Et 4 contra Gent. cap. 59
Et Quolib. 1. art. 10
Guil. Altiſio. 4. Sent. tr. 3 c. 4 q. 6
Ricardus 4 Sent. d 3 art 3 q. 1
Thom. Arg. 4 Sent. d. 3 q. 1 art. 4
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 3 q. 7
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 3 q. 1
Marſil. Inguen. 4 Sent. q. 3 art. 2.

UTrum ſacramentum baptiſmi debuerit inſtitui in aqua. Et quod Ad opp. ſic, ipſum factum Domini oſtendit. Sed quod non, videtur ratione: quia baptiſmus eſt ſignum ſepulturæ Chriſti, ſicut dicitur ad Romanos: Con- Rom. 6. ſepulti enim eſtis, &c. ergo ſi ſepultura Chriſti fuit in terra, non in aqua, videtur quod ſimiliter debuerit baptiſmus inſtitui in terra.

2. Item ſacramenta veteris legis fuerunt ſigna ſacramentorum novæ legis, & in illis præfigurata ſunt iſta: ſed ſacramenta veteris legis fiebant, vel in eis, quæ habebant ortum a terra, ut ſacrificia, & decimationes, vel in aliquo terreo, ut circumciſio quæ fiebat cultello petrino: ergo ſi fuerunt convenientia ſigna horum: ergo ſacramenta novæ legis, maxime baptiſmus, debuerunt inſtitui in terra, non in aqua.

Item ſi dicas quod debet fieri in aqua propter expreſſam ſignificantiam gra-

Digitized by Google

gratiæ. Sed contra: Liquor olei expreſſius ſignat gratiam, quam aqua: ergo magis debuit inſtitui in oleo, quam in aqua.

Apoc. 1 4. Item: Lavit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo: ergo ſi in baptiſmo eſt lavatio a peccatis, & ſignat illam ablutionem factam per ſanguinem Chriſti: ergo magis debuit inſtitui in ſanguine.

5. Item quæritur quando Dominus inſtituit ſacramentum baptiſmi.

CONCLUSIO.

Baptiſmus convenienter in aqua inſtitutus fuit: quia ipſa eſt ſignum aptum ad ſignificandum omnia ea, quæ per tale ſacramentum nobis conferuntur.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ſacramentum baptiſmi eſt maxime efficax, & maxime neceſſarium inter alia ſacramenta. Efficax qui in eo imprimitur character, quia diſponit animam ad ſuſceptionem luminis gratiæ, ut tranſparentia vitrum ad ſuſceptionem luminis corporalis: datur etiam gratia mundificans animam, datur etiam illi gratiæ actus remittendi ardorem concupiſcentiæ. Sed quia hæc oportuit dari in eo ſigno, quod ſua proprietate multiplici hæc omnia deſignaret: tale autem eſt aqua, quia tranſparet, & eſt pervia lumini, & ideo characterem ſignat, & iterum abluit, & mundat inter omnes liquores: & ideo ſignat gratiam mundantem. Item infrigidat, ideo ſignat remiſſionem ardoris concupiſcentiæ. Conveniebat ergo maxime aqua baptiſmatis ſacramento ob efficaciam. Similiter etiam propter neceſſitatem. Quia enim ſacramentum eſt, a quo nemo abſolvitur, & in quo omnes communicant, neceſſe fuit inſtitui in liquore communi apud omnes, & in quo abundant pauperes, & divites: talis autem liquor eſt aqua, ideo, &c.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod ſignat ſepulturam, dicendum A quod non tantum ſignat Domini ſepulturam, immo etiam gratiam quam donat: & quia in immerſione in aquam utrumque ſignatur, in terra autem non ſignatur gratia mundans, cum ſit fæx elementorum, ideo &c.

2. Ad illud quod obiicitur de lege veteri, dicendum quod ſicut dicit Apoſtolus, omnes qui fuerunt in lege, fuerunt ſub maledicto uſque ad adventum Chriſti, qui factus eſt pro nobis maledictum, ut a maledictione nos liberaret: quia terra fuit maledicta homini, non aqua: in hujus ſignum ſacramenta illa erant ex his, quæ ſunt ex terra: non ſic autem Sacramenta nova, quia iſta eſt lex benedictionis. Gal. 3 Gen. 3 B Præterea Lex vetus, & maxime Moyſi, fuit oneroſa ad confrigendum duros: & ideo in duris, ut in cultello petrino, & in effuſione ſanguinis remedium habebant: ſed lex nova eſt ſuavitatis, & amoris: ideo datur in aqua, quæ cædit facile.

3. 4. Ad illud quod obiicitur de oleo, & ſanguine, patet reſponſio: quia nec convenit ſignationis efficaciæ, cum non mundent, nec neceſſitati, cum non omnes eis abundent.

5. Ad illud quod quæritur ultimo, quando eſt inſtitutum: ex ſcriptura poteſt reſponderi, quæ de hoc in multis locis loquitur. Propter quod notandum, C quod Dominus baptiſmi Sacramentum primo inſinuavit inſtituendum, ſecundo inſtituit, tertio confirmavit inſtitutum. Inſinuavit quidem facto, & verbo, Facto, cum baptizatus eſſet a Joanne in aqua, oſtendit ceteros credentes in aqua fore baptizandos: Inſinuavit verbo, cum prædixit Nicodemo; Niſi quis renatus fuerit ex aqua, &c. Inſtituit autem cum ipſe baptizare cœpit per diſcipulos Joannis; Poſt hæc venit Jesus in terram Juda, & baptizabat; & tunc inſtituit facto, & verbo; quia dicitur ibidem quod baptizabat; etſi non ipſe in propria perſona, tamen diſcipuli in ſua præſentia, ſecundum quod ipſe volebat. Et rurſus diſcipulos miſit ad prædicandum, & Matt. 3 Marc. 1 Luc. 3 Joan. 3 Joan. 3

ba-

Luc. 10 Joan 19 baptizandum binos, ſicut dicit Magiſter in littera. Confirmavit autem baptiſmum facto, & verbo. Facto, cum de latere ejus non tantum profluxit ſanguis, verumetiam aqua in ipſa paſſionis conſummatione. Verbo autem confirmavit, quando poſt Matt. ult. reſurrectionem diſcipulos ad baptizandum omnes, & ſingulos miſit: Et ſic patet, quo modo diverſimode loquitur Scriptura.

QUÆSTIO II.

An ex inſtitutione Baptiſmi aquis ſit aliqua proprietas collata.

Alex. Aleſ. 4 p. q. 8 Memb. 3 art. 2 § 3
Rich. 4 Sent. d. 3 art. 2 q. 1
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 3 q. 11
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 3 q. 8

Ad opp. Luc. 3 UTRUM ex inſtitutione baptiſmi in aqua collata ſit aliqua vis aquis. Et quod ſic videtur: Baptizato JESUS, & orante apertum eſt cœlum, & deſcendit Spiritus ſanctus, &c. Gloſſa: Dominus baptizatus eſt non mundari indigens, ſed tactu mundæ carnis ſuæ aquas mundans, ut vim abluendi habeant: ergo ſi vis abluendi eſt aliqua vis, patet quod aquis collata eſt aliqua vis.

Diſt. 4 ITEM habetur de conſecratione. Numquam aquæ baptiſmi purgare credentium peccata potuiſſent, niſi contactu Dominici corporis ſanctificatæ fuiſſent.

ITEM ratione videtur, quia omnis operatio egreditur a ſubſtantia, mediante aliqua virtute: ergo cum aqua tangendo corpus abluat animam, hoc eſt ab aqua virtute aliqua mediante, ſed non naturali: ergo data eſt aliqua virtus aquis in baptiſmi inſtitutione.

Fundam. CONTRA: Si data eſt aliqua virtus aquæ, quæro quo modo data: & dicit Gloſſa quod contactu carnis Domini. Si ergo per contactum carnis Dominicæ: ergo habent ipſam omni alio circumſcripto: ergo ſi quis immergeret in aqua ſine omni verbo, aqua regenerabit eum, quod falſum A eſt. Si tu dicas, quod ſimul eſt in aqua, & verbo. Obiicitur tunc, quia hæc differunt ſubſtantia, & natura: ergo operatione, & virtute: ergo non poteſt una virtus eſſe in utroque.

ITEM ſi munda caro Chriſti contulit illam vim: ſed frequenter tetigit aquas, ut quando puer lavabatur, & quando lavabat manus, & ubi eadem cauſa, ibi idem effectus: ergo ante contulit quam baptizaretur.

ITEM ſi contactu carnis: ergo ſolum illæ aquæ virtutem habent, quas Chriſti caro tetigit: non ergo omnis aqua. Si tu dicas, quod virtus illa derivata eſt in alias aquas: ergo cum B derivatio a corpore in corpus non fiat niſi per continuum, nullo modo poterit pervenire ad aquas illis aquis diſcontinuas: ergo idem inconveniens.

ITEM ſi virtus aliqua collata eſt, quæro quid ſit: quia ſi bonum, aut de bonis minimis, aut maximis, aut mediis. Si de minimis, illud eſt inferius anima: ergo non agit in ipſam. Si de mediis: ergo par eſt animæ, nec adhuc influit. Si de maximis: ergo eſt data aquis virtus aliqua gratuita.

CONCLUSIO.

C *Ex baptiſmi inſtitutione nulla proprietas abſoluta de novo fuit aquis collata, ſed ſolum nova ordinatio ejus, ad hoc ut per eam homo regeneretur.*

Opin. 1 RESP. ad Arg. Dicunt aliqui, quod Dominus contactu mundiſſimæ carnis ſuæ vim contulit aquis, quam non habebant: & vis iſta fuit aliqua proprietas abſoluta: & hæc proprietas fuit aquæ melioratio, & reductio ad ſtatum primum, in quo erat ante hominis lapſum: quia poſt lapſum, omnia elementa ſunt deteriorata, ut habilitatio congrueret habitatori deteriorato. Sed quia homo per aquæ ſacramentum meliorari debebat, & re-

Digitized by Google

reſurgere: ideo aqua meliorata, & ad primum ſtatum reducta eſt, & hanc vocant illam vim. Sed iſta poſitio non poteſt ſtare. Primo, quia hæc vis dicitur vis ad regenerandum: ſed hanc non habebat aqua in ſtatu innocentiæ, quia non erat opus regeneratione, unde illa melioratio nihil facit ad rem. Præterea: Si aqua eſt meliorata, & non alia elementa: ergo videtur, quod ordinatio elementorum ſit diſſipata, cum neceſſe ſit quod habeant debitam proportionem. Et propter hoc dicunt aliqui, quod collatio vis regenerativæ non eſt aquæ melioratio, vel purificatio, ſed alicujus virtutis ſupernaturalis collatio, quæ non eſt data aquæ ſecundum eſſe perfectum, quoaduſque veniat verbum, ſicut vis immutandi viſum non eſt in colore perfecta, niſi ſuperveniente lumine, & hæc ſupra naturam data eſt aquæ, & ſupra naturam ibi exiſtit, ut effectum habeat ſupra naturam per voluntatem divinam. Sed quoniam illud difficile eſt intelligere, quo modo aliquid abſolutum ſive ſecundum naturam, ſive ſupra naturam ſit modo in aqua, quod non erat prius, & quo modo datum ſit contactu carnis etiam aquis remotis. Propterea dicendum ſicut tactum fuit ſupra, quod vis illa non eſt aliqua proprietas, vel eſſentia abſoluta addita aquæ, ſed ſolum ordinatio ejus ad hoc quod homo regeneretur. Prius enim omnes liquores erant indifferentes, & poterat in quantum eſt de ſe in aliquo alio liquore baptizari ut in aqua. Sed cum Dominus voluit mergi, & baptizatus eſt in aqua, ſola aqua habuit ordinationem ad hoc, & ideo ſolum in ea potuit fieri baptiſmus. Sed quia non inſtituit baptiſmum fieri tantum per immerſionem, immo etiam per verborum prolationem, & talium verborum: ſimiliter & verba ad hoc ordinavit. Unde aqua, in quam merſus eſt, & verba, quæ protulit, ulterius habent vim: non unum ſine altero, quia utrumque inſimul ad regenerationem obtinendam ordinavit. Et ſic patent objecta ad utramque partem, quia prima procedunt de vi, ut eſt ordinatio ad regenerationem, ſecunda autem de vi, quæ eſt qualitas abſoluta. Hæc autem vis non eſt per transfuſionem, ſed per inſtitutionem. Unde ſicut Dominus non tantum verba, quæ protulit, ordinavit, & inſtituit ad regenerandum, ſed etiam omnia conſimilia: ſic non tantum aquam, quam tetigit, ſed omnem aquam ſpecie conſimilem. Eſt autem omnis aqua omni aquæ ſpecie conſimilis: & ideo omni aquæ contulit: Et eſt ſimile: Si rex ordinaret, quod litteræ ſuæ tantum haberent virtutem, & efficaciam, quæ ſcriberentur in pellibus caprinis, & quæ eſſent ſcriptæ aliquibus determinatis verbis; & hoc quidem faceret manu ſua, ſcribendo in illo genere pellis, diceretur quod rex illa manu ſua efficaciam dedit illi pergameno, & omni pergameno ejuſdem ſpeciei, etiam quod futurum eſt uſque ad multa tempora: & hoc per ſolam inſtitutionem, & ordinationem, non per alicujus virtutis alterius collationem. Sic intelligendum in propoſito, quoniam Dominus tactu carnis mundæ dedit vim aquis, non quia munditia tranſiret a carne in aquam, ſed quia cum Dominus eſſet mundus, voluit ob nihil aliud in aquam mergi, niſi ut illa merſione aqua haberet iſtam ordinationem. Unde ſi aqua crearetur de novo conſimilis iſti in ſpecie: credo quod eamdem haberet ordinationem, & eamdem diceretur habere virtutem. Et ſi tu obiicias mihi: Omnis relatio fundatur ſuper aliquid abſolutum, eo quod aliquid abſolutum de novo advenit: ergo ſi hæc ordinatio, quæ eſt relatio, advenit, oportuit aliquid abſolutum dari, dicendum quod illud non habet veritatem in relationibus voluntariis, quia nummus, ut dicit Auguſtinus, ſine ſui mutatione fit pignus: & ſimiliter hæc vox (buba) ſine ſui mutatione poteſt fieri ſignificativa: ſimiliter & in propoſito intelligendum. Et licet utraque harum opinionum ſit Catholica, & probabilis: hæc tamen eſt

[Marginal notes: Improb. — Opin. 2 — Improb. — Determinatio. — Exemplum. — Lib. 2 de Trin. c. 14 in med. & de Civ. Dei lib. 21 c. 26 — Aprob. 2 opinionis]

eſt magis intelligibilis, & conſona ſanctorum auctoritatibus. Dicuntur enim aquæ mundatæ, & ſanctificatæ, & virtuoſæ effectæ, quia ad ſanctificationem animæ, & munditiam efficaciter ſunt ordinatæ, non faciendam ab ipſis, ſed ſuſcipiendam, & dandam in ipſis a Deo ipſi homini baptizando: & ſic exponenda ſunt conſimilia. Nec eſt intelligendum, quod aliqua actio ſit ab aquis in animam. Aquæ enim illæ non habent proprie virtutem illam, nec operationem, ſed earum virtus, & actio eſt efficax ordinatio vel ſecundum actum, vel ſecundum habitum: & ſic non habent calumniam, quæ circa hæc dicuntur.

ARTICULUS II.

QUANTUM ad ſecundum articulum quæritur ſecundo de baptiſmi inſtituti adminiſtratione, quæ fit in parvuli immerſione: & circa hoc duo quæruntur. Primo quæritur quoties oporteat mergi. Secundo quantum.

QUÆSTIO I.

An trina immerſio ſit de integritate baptiſmi.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 8 Memb. 3 art. 4 § 2.
S. Thom. 3 p. q. 66 art. 8
Et 4 Sent. d. 3 q. 1 art 4
Richardus 4. Sent. diſt. 3. q. 3. art. 4.
Steph. Brulef. 4 Sent. d. 3 q. 10
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 3 q. 10

Ad opp. Diſt. 4 Concil Tolet. 4

QUOD ſemel tantum ſit immergendum, videtur: de conſecratione, & ex conſilio Toletano: Propter vitandum ſchiſmatis ſcandalum, vel hæretici dogmatis uſum, ſimplam tenemus baptiſmatis immerſionem: ergo videtur quod hæreticum ſit ter mergere.

2. ITEM ratione videtur, quia hæc eſt vera per eſſentiam: Baptiſmus eſt ablutio, vel tinctio in aqua: ergo ſi fit triplex tinctio, & triplex erit baptiſmus: ergo ſi nullo modo licet baptiſmum iterari, nullo modo licet ter mergi.

A 3. ITEM iſta duo ſufficiunt, verbum ſcilicet, & elementum: & ſi mergatur ſemel, & ſi proferatur ſemel, eſt plenum ſacramentum: ergo ſi amplius mergit, ſuperfluit: ergo non debet niſi ſemel mergi.

4. ITEM quæritur, quare magis ter, quam bis. Si dicas quod binarius eſt numerus infamis, quia recedit ab unitate, eadem ratione eſt laudabilis, quia accedit maxime.

SED CONTA: Hieronymus ſuper Epiſtolam ad Philippenſes: In Patre, & Filio, & Spiritu ſancto baptizamur, & ter mergimur, ut Trinitatis unum appareat ſacramentum.

Fundam. Hieron. ſuper Epiſt. ad Phil. ca. 4 habetur de conſec. d. 4 c. Eodem modo de conſ. d. 4 c multi ſunt. Diſt. 4.

ITEM Pelagius Gaudentio Epiſcopo B de conſecratione: Evangelicum vero præceptum ipſo Deo, & Domino Salvatore noſtro JESU Chriſto dicente, vel tradente nos admonet, ut in nomine Trinitatis trina etiam immerſione ſanctum baptiſma cuique tribueretur.

ITEM de conſecratione ex canonibus Apoſtolorum: Si quis presbyter, aut Epiſcopus non trinam immerſionem unius myſterii celebret, ſed ſemel tantum mergat in baptiſmate, quod dari a quibuſdam jubetur in morte Domini, deponatur: ergo neceſſaria eſt trina immerſio.

CONCLUSIO.

C *Trina vel una immerſio in aqua non eſt de integritate baptiſmi, eo quod debet ſervari mos Eccleſiæ, licet Eccleſia Romana omnium aliarum Magiſtra trina utatur immerſione.*

RESPON. ad Arg. Dicendum quod unitas vel multitudo immerſionum non eſt de ſubſtantia baptiſmi, ſed ſolum de bene eſſe: quia quotieſcumque immergat, dum tamen debito modo, & ſine dilatione magna verba proferat, baptiſmus eſt, & ſacramentum integrum. Et ſi non ſit ei de neceſſitate, eſt tamen de congruitate propter ſignificationem, cui congruit

gruit unitas, & Trinitas, ut patet A in fide Trinitatis, quia unitas eſt in eſſentia, ſed Trinitas in perſonis. Similiter in morte Chriſti: quia una eſt in eſſentia; ſed tribus diebus fuit in corde terræ. Similiter gratiæ: quia una eſt in ſe, ſed triplex in virtutibus: ideo unitas, & Trinitas convenit: ſed tamen magis Trinitas propter expreſſionem majorem: & ideo utrumque morem ſervat Eccleſia. Sed Romana Eccleſia tamquam præcellens trinam ſervat immerſionem, tum propter ſignificationem Trinitatis, tum etiam triduanæ ſepulturæ, tum etiam propter triplicis concupiſcentiæ minutionem; a qua anima liberatur, tum etiam propter triplicem virtutem B qua imago in anima reformatur. Si ergo quæritur, quoties ſit ibi mergendum, reſpondeo: ſecundum morem Eccleſiæ: qui autem propria auctoritate mutat, peccat. Et ideo dicitur quod deponendus eſt Epiſcopus, non quia non baptizaret, ſed quia propria auctoritate nova introduceret. Rationes ergo probantes, quod ter immergendum ſit, intelligendæ ſunt ſecundum morem Eccleſiæ Romanæ.

Trina immerſio quid.

Con præ-...gato.

1. Ad illud quod obiicitur ad oppoſitum primo, dicendum quod loquitur ſecundum morem illius Eccleſiæ, in qua tantum ſolebat ſemel mergi. Sed hæretici cœperunt immutare: ideo ſtatuerunt ſemel, ne viderentur hæreſi conſentire.

Concil. Tolet. 4 can. 5

2. 3. 4. Ad illud quod obiicitur, quod baptiſmus eſt tinctio, dicendum quod non eſt per eſſentiam, niſi addatur forma præſcripta: ſi tamen tinctio fiat cum invocatione Trinitatis, baptiſma eſt. Et ſi in una protulit omnia verba, non debet amplius mergere, quia baptiſmus conſummatum eſt. Sed quando ſit trina merſio, in prima debet nominari Pater, in ſecunda Filius, in tertia Spiritus ſanctus, quia tunc nulla ſuperfluit, quia non eſt completum ſacramentum, quouſque terminatum non ſit verbum: incipitur enim immerſio cum verbo, & cum illo terminatur. Sequens patet, & ſimiliter quare magis ter, quam bis, &c.

Trina merſio quomodo facienda.

QUÆSTIO II.

An immerſio ſit magis ſecura in baptizando, quam aſperſio.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 8 Membr. 3 art. 4 §. 2
S. Thom. 3 p. q. 66. art. 7.
Et 4. Sent. diſt. 3 q 1 art. 4
Steph. Bulef 4. Sent. d 3. q. 11
Petr. de Tarant. 4 Sent. d. 3 q. 9

Quantum oporteat parvulum immergi ad hoc quod ſit baptizatus. Et quod totum corpus, videtur, quia ſignum eſt paſſionis & mortis: ergo ſi Chriſtus totus paſſus eſt & mortuus, totus homo neceſſario immergitur. *Ad opp.*

Item Baptiſmus eſt remedium contra concupiſcentiam, ſed concupiſcentia eſt in toto corpore, quia tota caro eſt infecta: ergo, &c.

Item ſi ſufficeret aliquam partem mergi, cum pars, per quam tranſfuſum eſt originale, & in qua viget concupiſcentia, ſint membra genitalia, magis ſufficeret illam partem immergi, quam aliam: ſed nullus dicit, quod ſufficiat: ergo debet immergi totum.

Contra: Apoſtoli baptizaverunt tria millia hominum una die: & conſtat quod non mergendo, quia non haberent aquam: ergo aſpergendo: C ſed aſpergi non poteſt totus homo: ergo, &c. *Fundam. Aſt. 10*

Item ſcribitur in paſſione B. Laurentii, quod Romanus attulit urceum cum aqua, & tunc non fuit immerſus; patet ergo.

Item eſto quod puer ſemivivus eſſet in periculo mortis, adhuc eſt de foro noſtro: ergo debet baptizari: ſed non totus, propter periculum: ergo, &c.

Item eſto quod ſit ita parum de aqua, quod non poſſit mergi niſi una pars: quæritur, utrum poſſit baptizari. Et quod ſic videtur, quia eſt ibi verbum, & elementum: & elementum habet virtutem regenerativam ut ſimilitudinem: ergo & efficaciam: ergo non eſt neceſſe totum immergi.

CON-

A

CONCLUSIO.

Baptiſmus poteſt miniſtrari aſpergendo, & immergendo: licet ſecurius & uſitatius ſit immergendo eum miniſtrare.

RESPON. ad Arg. Dicendum quod præſumitur, quod Apoſtoli baptizaverint aſpergendo, & mos ille ſervatur adhuc in pluribus Eccleſiis, & maxime in eccleſia gallicana. Servari autem poteſt propter hoc, quod eſt ibi integra ratio ſacramenti. Et ſervari debet cum neceſſitas imminet, aut propter infirmitatem baptizantis, quia manus ſunt debiles: vel quia rudis eſt, timetur ne lædat puerum: vel propter infirmitatem, vel impotentia baptizati, utpote ſi non eſſet totus natus: vel propter penuriam elementi, ut ſi ſit modicum de aqua. Mos tamen communis Eccleſiæ eſt baptizare immergendo, ſecundum quod tangit Magiſter in littera, & ſancti dicunt, & modus eſt iſte: Sacerdos enim debet puerum tenere per latera, & verſa facie ad aquam debet mergere, ita quod habeat caput primo verſus orientem, ſecundum verſus aquilonem, tertio verſus meridiem. Hæc tamen ad ſolemnitatem ſpectant. Poteſt igitur utroque modo baptizari, tamen convenientius, & aptius, & ſecurius eſt baptizare immergendo: & ſi ſatis eſt de aqua, totum corpus debet immergi. Si parum, ſufficit ſi ſit tantum de aqua, quod immergi poſſit pars principalis, ut caput, & (*Ex 1 Cœli cont. 7*) pectus, vel caput tantum, vel facies tantum, quia ſunt ibi omnes ſenſus, & ibi maxime viget operatio animæ, & ſecundum illam maxime attenditur ratio imaginis ſecundum corpus qualecumque ſit, & ratione totalitatis, ſenſuum ſignat totalitatem mortis & curationis, non ſic autem eſt de genitalibus membris: & ſic patet per totum.

ARTICULUS III.

CONSEQUENTER eſt quæſtio de tertio articulo, ſcilicet de ceſſatione circumciſionis. Et circa hoc quæruntur duo. Primo quæritur, utrum circumciſio debuerit ceſſare. Secundo, utrum ceſſaverit ante promulgationem Evangelii, vel poſt.

QUÆSTIO. I.

An circumciſio debuerit ceſſare.

Alex. Aleſ. 4 p. q. 4 Membr. 9
Ricardus 4 Sent. d 1 art 6 q. 4
Thom. Arg. 4 Sent. d. 1 q. 3 art. 4
B *Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 3 q. 12*
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 1 q. 23

QUOD non debuerit ceſſare, oſtenditur. Primo auctoritate canonis. (Ad opp. *Geneſ. 17*) Dicitur enim: In donatione circumciſionis erit pactum meum in carne veſtra in fœdus æternum; ergo videtur quod circumciſio æternaliter debeat durare; ſed quod æternaliter durat, non habet finem, nec terminum: ergo, &c.

2. ITEM; Circumciſio prodeſt, ſi legem obſerves; (*Rom. 2*) ergo videtur quod ſit utile ſervantibus legem ſervare circumciſionem: ergo non ceſſavit. Si tu dicas, Apoſtolum eſſe locutum, C pro tempore ante Evangelium. Contra; Ubi prohibet circumciſionem dicit; (*G*) Teſtificor omni homini circumcidenti ſe, quod debitor ſit univerſæ legis faciendæ. Sed qui male agit, non obligatur ad pejus; ergo ſi circumciſus tenetur ad legem, circumciſio non eſt malum; ergo circumciſio non ceſſavit:

3. ITEM hoc ipſum videtur ratione; quia Chriſtus non tantum verbis inſtruxit nos, ſed etiam factis. Unde etiam auctoritas dicit, quod omnis Chriſti actio noſtra fuit inſtructio. Sed Chriſtus circumciſus fuit, ſicut dicitur; (*Lucæ 2*) ergo ſi membra debent aſſimilari capiti; tunc ergo videtur, quod neceſſarium ſit & nos circumcidi; videtur enim quod ſicut baptizari

zari

Digitized by Google

zari voluit, ut formam daret, ita etiam circumcidi

4. Item ratio quare aliqua legalia ceſſaverunt, eſt quia ſignificatum eorum impletum eſt: & ratio quare aliqua durant, eſt quia ſignant quod ſemper faciendum eſt; ideo remanſit thurificatio. Sed ſignatum circumciſionis non implebitur uſque ad octavum reſurrectionis ultimæ: & iterum ſignat aliquid quod ſemper faciendum eſt, ſicut amotionem ſuperfluitatum: ergo ſemper deberet durare.

5. Item ſacramenta legis gratiæ ſic ſuccedunt ſacramentis legis ſcriptæ, ſicut illa ſacramentis legis naturæ: ſed decimatio, quæ fuit remedium contra originale tempore legis naturæ, ſimul manſit cum circumciſione: ergo pari ratione circumciſio cum baptiſmo. Propter hoc eſt quæſtio, qua neceſſitate ceſſavit: cum enim non habeant repugnantiam hæc duo remedia, & aliqui acceptant unum, qui non acceptant reliquum, de bonitate divinæ miſericordiæ eſſet, quod utrumque maneret, ut Deus haberet majorem populum, & pluribus modis curaretur noſtrum vulnus.

Fundam. Gal. 5 Hebr. 7 Contra: Quod ceſſaverit, oſtenditur. Ego Paulus dico vobis, circumcidimini, Chriſtus nihil vobis proderit.

Item: Tranſlato ſacerdotio, neceſſe eſt ut legis tranſlatio fiat: ſed oportuit ſacerdotium transferri: ergo & legem: & ſi hoc, tunc & ſacramenta legalia. Sed inter hæc præcipuum & magis notabile eſt circumciſio, tamquam aliorum fundamentum: ergo, &c.

Item circumciſio fuit ad diſtinguendum populum a populo: ſed Chriſtus lapis angularis filios Dei diſperſos congregavit in unum, & duos parietes junxit: & unus paſtor unum ovile habere debuit; ergo neceſſe eſt in lege nova illud ſignum aboleri.

Item aut baptiſmus datus eſt in remedium ſufficiens, aut non. Si non; ergo ſacramenta novæ legis ſunt imperfecta; ergo & lex nova, quod eſt inconveniens. Si eſt perfectum remedium contra originale peccatum, & ille morbus eſt ſimplex, non iterabilis; ergo adveniente baptiſmo ſuperflua eſt circumciſio; ergo ſi omne ſuperfluum a lege Dei eſt reſecandum, patet, &c.

CONCLUSIO.

Cum baptiſmus loco circumciſionis fuerit inſtitutus, circumciſio debuit ceſſare, quia baptiſmus expreſſius ſignificat, & efficacius curat, & levius fertur.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ſicut dicit canon Evangelicæ legis, non ſolum circumciſio, ſed etiam omnia ſacramenta legalia deſtiterunt advenientibus ſacramentis novæ legis, eo quod ſacramenta illius temporis huic tempori non conveniebant; tum quia erant obſcura quantum ad ſignificantiam, erant enim velamen, tum etiam quia parvæ virtutis quantum ad efficaciam, tum etiam quia gravia quantum ad obſervantiam. Et hæc omnia legi illi competebant, quæ erat lex figuræ, & oneris ad confringendam duritiam, & ſuperbiam cervicis judaicæ. Lex autem nova oppoſitas habet conditiones, quia eſt lex veritatis, & gratiæ, & ſuavitatis. Quia lex per Moyſen data eſt, gratia, & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt, ſicut dicitur. Et omnis ſuavitatis lex: Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve, ſicut dicitur. Et ideo debuit habere ſacramenta expreſſiora ad ſignandum, efficaciora ad curandum, & leviora ad portandum; & ideo omnia illa ſacramenta ceſſaverunt, & alia ſunt inſtituta. Unde Auguſtinus contra Fauſtum; Prima ſacramenta, quæ obſervabantur, prænunciativa erant Chriſti venturi, quæ cum ſuo adventu Chriſtus compleſſet, ablata ſunt, & alia inſtituta, virtute majora, utilitate meliora, actu faciliora, & numero pauciora. Ex hoc ergo patet reſponſio, quod cum ſacramentum baptiſmi ſit inſtitutum lo-

Joan. 1 Matt. 11 Lib. 19 contra Fauſtum c. 13 & 16

eo circumciſionis, quod circumciſio ceſſare debuit, maxime cum illud ſacramentum ſit expreſſius in ſignando, efficacius in curando, & levius in portando. Hoc autem totum patet reſpicienti conditiones, & proprietates utriuſque.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod data ſunt in fœdus æternum, dicendum quod illud non oportet intelligi ita æternum quod careat fine. In eadem enim littera Dominus dicit quod dabit eis terram in poſſeſſionem æternam: & conſtans eſt quod terram promiſſionis Judæi non poſſident: & propter hoc diſtinguendum eſt de æterno. Dicitur enim æternum tripliciter, aut quantum ad durationem, aut quantum ad finis indeterminationem, aut quantum ad ſignificationem. Primo dicitur dupliciter, aut quia caret principio, & fine: Qui vivit in æternum, creavit omnia ſimul: aut quantum ad privationem termini. Statui ea in æternum. Similiter ſecundo modo dicitur dupliciter, aut quia non ita ſit ſemel, quin oporteat fieri pluries: & ſic dicitur:

Æternum q. id.

Eccl. 18

Pſalm. 148.

Serviet æterno, qui parvo neſciet uti.

Aut quia non determinatur terminus: & ſic dicitur ſacerdotium Aaron æternum, quia non determinavit Dominus, quando ceſſaret. Tertio modo dicitur dupliciter, aut quia ſignat æternum: & ſic eſt terra promiſſionis data in poſſeſſionem æternam. Aut quia ſignat, & ducit in cognitionem vitæ æternæ: & ſic dicitur circumciſio æterna. Et iſti tres ultimi modi habentur a Gloſſa ſuper Geneſi.

Gen. 17. Rom. 2.

2. Ad illud quod obiicitur de hoc quod dicitur: Circumciſio prodeſt, &c. dicendum quod hoc dicit Apoſtolus ſecundum ſtatum illum, in quo erant lex, & circumciſio obſervanda: ſecundum enim nullum ſtatum profuit circumciſio ſine legis obſervantia: idem enim ipſe, qui præcepit circumciſionem, mandavit & le-

A gem: ſi ergo aliquis ſervet circumciſionem, & contemnat legem, etiam in tempore legis non proderat: proderat autem ſi utramque ſervabat, non tantum carnaliter, ſed ſpiritualiter.

3. Quod ergo obiicitur, quod pro tempore Euangelico dicit: Teſtificor omni homini circumcidenti ſe, &c. Dicunt aliqui hoc dixiſſe Apoſtolum ad terrorem. Sed tamen illud non ſufficit: ideo plus oportet dicere, quod eſt obligatio ex divino præcepto, & eſt obligatio ex conſcientiæ dictamine. Ex divino precepto nemo obligatur, quia illud eſt revocatum. Sed qui habet conſcientiam ſe teneri ad

B circumciſionem, quia adhuc ſtat divinum mandatum, per eamdem rationem neceſſe eſt quod habeat conſcientiam obſervandi omnia mandata legis. Unde Apoſtolus facit argumentum per impoſſibile a deſtructione conſequentis ſic: Pſeudoapoſtoli dicebant, quod tenebantur circumcidi, ſed non debebant alia legalia obſervari: & Apoſtolus dicit quod ſi tenentur ad hoc præceptum, cum ita ſint alia præcepta ut illud, tenentur ad omnia. Si enim anima Sortis eſt mortalis, & omnis anima: tamen utrumque eſt falſum, & uno inconvenienti poſito multa ſequuntur. Unde per hoc quod non erat tota lex ſervanda, volebat Apoſtolus arguere, quod

C circumciſio non eſſet ſervanda.

4. Ad illud quod obiicitur de Chriſto, quod Chriſtus fuit circumciſus, dicendum quod Chriſtus omnibus operibus ſuis nos erudivit, ſed tamen non omnia fecit ad imitationem, ſicut opera miraculoſa, & alia plura. Ratio autem quare Chriſtus voluit circumcidi, fuit triplex, ſcilicet in fidei argumentum, humilitatis exemplum, & legis complementum. In fidei argumentum, quia de Judæis erat ſecundum carnem: & propter ipſum ſpecialiter de illo genere naſciturum ſignandum inſtituta eſt circumciſio. Ne ergo videretur diſſimilis patribus, & non ille eſſe qui fuit promiſſus, & ne per hoc poſſent Ju-

Rationes ponit S. Th. 3. p. q. 37. art. 1.

dæi

dæi ſuum palliare errorem, ideo debuit circumcidi. Secundo propter humilitatis exemplum, propter quod ſubjecit ſe legi, & omnibus legalibus, cum tamen ſub nullo eſſet. Tertio fuit circumciſus in legis complementum: unde ſuſcipiendo circumciſionem, implevit legem: & implendo, ceſſare fecit, quia legem non deſtruxit, ſed complevit, dum veritatem ſignificatam exhibuit. Et hoc
Lib 19 contra Fauſt. c 9 & 10 tomo 6 Luc. 2.
eſt quod dicit Auguſtinus contra Fauſtum, quod ſacramenta veteris legis in adventu Chriſti impleta ſunt, & ideo ablata, quia impleta. Et hæc ratio triplex trahitur de homilia Auguſtini de circumciſione pueri: & ſic patet quod Chriſtus noluit, quod alii imitarentur eum in hoc, ſed quod magis ex hoc erudirentur.

5. Ad illud quod obiicitur, quod ſignificatum ejus nondum eſt impletum, dicendum quod circumciſio & habebat principale ſignificatum, & hoc erat originalis deletio: & habebat conſequens, ſcilicet liberationem a miſeria per Chriſtum in octava reſurrectionis. Et quoniam impletum eſt quantum ad principale ſignatum in baptiſmo, & quantum ad conſequens in capite noſtro Chriſto, qui reſurrexit die octavo, ideo debuit ceſſare. Sed quod adjungit, quod debet manere ut thurificatio, dicendum quod thurificatio non manet ſolum propter hoc quod ſignificat, quod faciendum eſt, ſed etiam quod exterior obſervantia quodam modo moralis eſt: & etiam quia facilis eſt: & propterea Eccleſia non retinuit de lege, ſed inſtituit; quia alio modo illi thurificabant.

6. Ad illud quod obiicitur, quod circumciſio non aufert decimationem, dicendum quod circumciſio non fuit remedium univerſale, ſed particulare, nec omnes ad illam obligabantur: & ideo decimatio adhuc habebat locum. Sed ad baptiſmum omnes obligantur, & eſt remedium univerſale, & ſufficiens: & ideo ſi remaneret circumciſio, plus haberet oneris, quam utilitatis. Et ſic patet

A ultimum, quia Dominus noluit, quia non competebat huic tempori tum propter pœnalitatem, tum propter particularitatem, tum propter effectus modicitatem.

QUÆSTIO II.

An circumciſio ceſſaverit ante promulgationem Evangelii.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 4 Memb. 9
Richardus 4. Sent. diſt. 1 art. 6 q. 4.
Scot. 4 Sent. d. 3 q. 4
Durand. 4 Sent. d. 1 q 1
Steph. Brulef. 4 Sent. diſt. 3 q. 13
Petrus de Tarant. 4 Sent. diſt. 3 q1 ultima.

UTrum circumciſio ceſſaverit ante promulgationem Euangelii. *Ad opp.*
B Et quod ſic, videtur: Lex & Prophetæ uſque ad Joannem, &c. aut hoc *Matth. 11*
dictum eſt incluſive, aut excluſive. Sed quocumque modo hoc dictum eſt, cum defecerit Joannes, & ejus baptiſmus ante paſſionem, videtur quod & lex, & ſacramenta legalia defecerunt ante promulgationem Euangelii.

2. Item ratio quare circumciſio ceſſavit, fuit legis impletio, & legalium: ſed hæc omnia impleta ſunt in paſſione, cum dictum eſt: Con- *Joan. 19*
ſummatum eſt, & velum templi ſciſſum eſt: ergo ſi hoc fuit ante Euangelii promulgationem, ante defecit:
C & hoc traditur ex pluribus locis de libro quæſtionum novi, & veteris teſtamenti, ut Magiſter dicit in littera.

3. Item ſpecialis ratio ceſſationis circumciſionis fuit inſtitutio nobilioris ſacramenti loco ejus: ſed baptiſmus eſt inſtitutus ante paſſionem, & Euangelii promulgationem: ergo ante ceſſavit circumciſio.

Item ad hoc eſt auctoritas Hiero- *Gal. 2*
nymi ad Auguſtinum, quæ ponitur in Gloſſa. Sunt utique mortiferæ cæremoniæ Judæorum omnibus fidelibus: finis enim legis Chriſtus, &c.

Sed contra: Poſt paſſionem Paulus circumcidit Timotheum, & in *Fundam.*
hoc non reprehenditur; & ſervavit *Act. 16*
votum Nazaræorum; ergo nondum *Act. 21*

F 2 erat

erat malum, nec circumciſio ceſſa- A
verat. Si dicas quod fecit propter vitandum ſcandalum. Contra: Propter vitandum ſcandalum non eſt faciendum contra veritatem vitæ, vel doctrinæ; ergo ſi hoc erat malum de ſe, numquam ex hoc excuſatur, quod non peccaverit.

ITEM nullus obligatur ad id, quod ignorat, & non poteſt ſcire; ſed multi erant, ad quos non pervenerat inſtitutio baptiſmi; ergo illi non tenebantur baptizari: ergo ſi Deus non reliquit eos ſine remedio, adhuc poſt paſſionem circumciſio habuit effectum, & ſtatum.

Ep. 19 t. 2 ITEM Auguſtinus ad Hieronymum; Circumciſio, & alia legalia non erant noxia, licet jam non eſſent ſignandis futuris neceſſaria; magis noxium erat ea quaſi noxia prohibere. Eſt ergo hic quæſtio, cum videatur hic eſſe multiplex contradictio, quid tenendum ſit: nam Petrus videtur ſibi contrarius, qui dictavit quod non erant legalia ſervanda, & poſtmodum Judaizabat, ſicut dicitur. *Act. 15* *Gal. 2*

ITEM Paulus videtur ſibi contrarius, qui reprehendit Petrum, & poſtmodum circumcidit Timotheum, & ſervavit votum Nazaræorum. De primo dicitur Act. 16. De ſecundo Act. 21.

Gal. 2 ITEM Petrus videtur contrarius Paulo, & econverſo, quia dicitur, quod Paulus reſtitit Petro in faciem: ergo diſſenſio videtur in hoc fuiſſe inter columnas Eccleſiæ.

Gal. 2 ITEM Hieronymus videtur contrarius Auguſtino, ſicut patet in Gloſſa: quod aperte contradicant hoc apparet in eorum Epiſtolis, quibus ſibi reſpondent. Unde Hieronymus in Epiſtola ad Auguſtinum: Tu dicis legalia obſervare bonum, ergo affirmo malum, non modo eis, qui ex gentili, ſed etiam qui ex judaico populo crediderunt.

CONCLUSIO.

Circumciſio & legalia non ceſſaverunt ante promulgationem Evangelii quantum ad obſervantiam, nec quantum ad efficaciam univerſaliter, quia creditur in his, qui diſtabant, habuiſſe efficaciam.

RESP. AD ARG. Ad prædictorum intelligentiam aperienda eſt via duplex, quam præcipui doctores, ſcilicet Hieronymus & Auguſtinus tenuerunt in hujus quæſtionis determinatione. Et primo ad intelligendam *1 via Hieronymi.*
B ſolutionem Hieronymi ſciendum eſt, quod B. Hieronymus duo tempora intellexit in novæ legis datione, & ſacramentorum ſuorum inſtitutione. Unum ſcilicet tempus condendi Evangelium, quod incœpit ab adventu Chriſti uſque ad paſſionis conſummationem. Aliud fuit promulgationis Evangelii, quod incœpit ab adventu Spiritus ſancti uſque ad finem mundi. Similiter intellexit quod mandata legalia, & ceremonialia dupliciter convenit ſervare, vel ex præcepto tamquam neceſſaria ad ſalutem, vel ex diſpenſatione, non quia bona ſint, ſed quia inde elicitur bonum. Conceſſit ergo Hieronymus legalia, maxime circum- C ciſionem ſervari debere, quouſque veritas Evangelii promulgaretur, & inſtitutio novæ legis aperiretur: & hoc in toto primo tempore. Sed illis incipientibus aperiri, illa ceſſabant, ſicut iſta innoteſcebant: ita ut nulli poſt acceptam notitiam veritatis liceret ſervare hujuſmodi ſacramenta aliquo modo, niſi illis ſolum, ad quos non pervenerat prædicatio Evangelii, vel etiam ipſis Apoſtolis majoribus ex diſpenſatione, & pia quadam ſimulatione: ceteri autem erant tranſgreſſores qualitercumque ſervarent. Et ad hoc ponendum movit eum auctoritas ſacræ Scripturæ, & auctoritas Eccleſiæ. Auctoritas ſacræ Scripturæ: nam omnes Apoſtoli conſen-

ſenſerunt legalia non eſſe ſervanda. A
Act. 15 Rurſus : Videbat Apoſtolos alicubi poſt illam ſententiam ſervaſſe, & dicebat primam ſententiam datam eſſe ſecundum rigorem veritatis, ſed obſervationem factam eſſe ſecundum
1 Cor. 9 ſimulationem pietatis, ſecundum quod dicit Apoſtolus: Omnibus omnia factus ſum, Judæis tamquam Judæus, &c. & hoc pia quadam ſimulatione. Auctoritas Eccleſiæ etiam movit, quia ſancti patres communiter damnaverunt hæreſim Ebionis, & Cherinthi, qui dixerunt legalia cum Evangelio eſſe ſervanda: & propter hoc dicebant pia quadam, & diſpenſatoria ſimulatione eſſe ſervata propter infirmitatem Judæorum. Sic dicit B Hieronymus quod Petrus ſervabat legalia quadam ſimulatione, ſecundum quod Apoſtolus dicit, ut etiam Bar-
Gal. 2 nabas duceretur in hanc ſimulationem. Et dicit etiam, quod Paulus pia quadam ſimulatione reprehendit Petrum, qui nec peccabat: ut ſicut Petrus condeſcendebat Judæis in legalium obſervatione, ita Paulus in illius obſervantiæ reprehenſione gentibus. Et ita nec Petrus peccavit in male obſervando, nec Paulus in procaciter reprehendendo, ſicut Porphyrius hæreticus Paulum arguebat, quod Apoſtolorum principi procaciter inſultaſſet. Ecce hæc eſt poſitio Hiero-
2 vir Aug. Epiſtola ad Hier. 19 tom. 2 nymi, & ratio poſitionis. Auguſti- C nus autem alio modo ſolvit. Ad cujus ſolutionem intelligendam, notandum eſt, quod Auguſtinus triplex tempus intellexit, ſcilicet tempus condendi Evangelium, promulgandi conditum, & cuſtodiendi jam promulgatum. Primum tempus fuit ab adventu Chriſti uſque ad paſſionis conſummationem, & illo tempore ſunt legalia infirmata, & in morte Chriſti mortua. Secundum tempus fuit a paſſione Chriſti uſque ad divulgationem Evangelii in omnes gen-
Pſal. 18 tes, quando potuit dici: In omnem terram exivit, &c. Et hoc tempore ſunt legalia ad tumulum deducta. Tertium tempus fuit ab illo tempore uſque ad mundi finem, in quo legalia ſunt quaſi in tumulo clauſa. Ulterius notandum quod triplici de cauſa poſſunt aliqua obſervari, ſcilicet propter ſalutis neceſſitatem, propter honeſtatem, propter proximi *Ibidem.* infirmitatem. Dixit ergo Auguſtinus quod primo tempore legalia ſervari poterant tamquam viva propter ſalutis neceſſitatem, vel utilitatem. Secundo tempore ſervari poterant etiam ab his, qui audierunt Evangelium propter honeſtatem, quia cum honore adducenda erat ſynagoga ad tumulum, non quaſi idololatra ſtatim abiicienda: & hoc etiam tempore ſervari poterant propter proximi utilitatem, ne Judæi a fide revocarentur. Tertio vero tempore nullo modo ſunt ſervanda, quia qui jam ſervat, non eſt materni corpuſculi honorator, ſed ſepulturæ impudens revelator. Et ita poſuit quod Petrus & Paulus uterque ſervaverunt non tantum propter vitandum ſcandalum proximi, ſed etiam ad honorem debitum matri impendendum: & quod non tantum ſimulatorie, ſed etiam veraciter obſervaverunt, non propter ſalutis neceſſitatem, quia ſciebant ea non eſſe ad ſalutem neceſſaria. Similiter poſuit, quod Petrus veraciter, non ſimulatorie reprehenſus fuit a Paulo, non quia legalia ſervabat, ſed quia exemplo ſuo gentiles judaizare cogebat. Ratio autem ſua hæc fuit: nam ſi fuit ibi tantum ſimulatio in obſervatione: ergo propter ſcandalum proximi vitandum licet relinquere veritatem. Et iterum: Quare modo non ſimiliter liceret, quod nullus diceret. Rurſus: De reprehenſione Pauli, ſi ſimulate tantum reprehendit Petrum, falſum ergo dixit, & mentitus eſt, & quod non ambulabat ad veritatem Evangelii, & quod *Gal. 2* reprehenſibilis erat. Sed quis audeat dicere, quod Paulus in doctrinæ veritatis diſpenſatione ſit mentitus? Quod ſi aliquis diceret, patebit via hæreticis, ut alia dicant ſimulate dicta. Et quia ipſe Auguſtinus doctor *Sco. diſt. 3* egregius verbis Hieronymi addidit: *q. 4 uſque* nec mirum eſt, nec inconveniens *ad aſſenſionem e. at*

Sco. d. 3 q. 4 uſque ad aſcenſionem erat neceſſaria circumciſio Iudæis, & efficax. Hugo lib. 2 p. 6 c. 4 S. Tho. non obligabantur ex vi præcepti. Determinatio Doct.

quod poſteriores prioribus addant: ideo modo ſolvendi Auguſtini tamquam ſufficientiori adhærent, qui melius ſentiunt. Unde Hugo de S. Victore dicit, quod circumciſio, & alia legalia quantum ad efficaciam ceſſaverunt poſt paſſionem, ſed quantum ad obſervantiam ceſſaverunt poſt Evangelii promulgationem. Et præter rationem Auguſtini aliam rationem aſſignat, quia nec natura, nec ratio ſuſtinet repentinas immutationes: & ne videretur lex nova præcipitanter data, cum maturitate ſubintravit, & vetera tranſierunt. Ex his patet reſponſio ad illud, quod quæritur. Concedo enim ſicut rationes oſtendunt, quod legalia quantum ad obſervantiam non ceſſaverunt ante promulgationem, nec etiam quantum ad efficaciam univerſaliter, quia creditur, ſicut dicit Bernardus, quod habuerunt efficaciam in his, qui diſtabant, & præceptis adhuc reſtringi non poterant. In his autem qui ſcire poterant, nullam efficaciam habebant.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod lex, & prophetæ uſque ad Joannem, &c. dicendum quod illud intelligitur incluſive, non quia tunc ſtatim defecerit, ſed quia ex tunc legalis obſervantia infirmari cœpit.

2. Ad illud quod obiicitur de impletione, dicendum quod impletio fuit cauſa ceſſationis: ſed cauſa iſta non ponebat effectum, niſi clareſceret: veritas enim excludit umbram tantum dum clarificatur, quia vulnus tenetur ad incognitum.

3. Ad illud quod obiicitur de inſtitutione baptiſmi, dicendum ſicut tactum eſt, quod inſtitutio erat cauſa evacuationis, ſed actu non faciebat

A ceſſare, niſi prius pateret ſacramenti utilitas, & neceſſitas. Sed hæc non fuit indicta in aperto uſq; poſt paſſionem. Dominus enim dixit Nicodemo: Niſi quis renatus fuerit, &c. ſed hoc dixit quaſi conſilium in occulto. *Joan. 3*

4. Ad illud quod obiicitur de Hieronymo, dicendum quod Auguſtinus dictis Hieronymi addidit, & clarius hoc vidit, & ideo ejus dictis ſtandum eſt. Nam & ipſe Hieronymus his addendum, & hæc corrigenda ſibi commiſit. Ex his patet repugnantia, nam Petrus primo dictavit legalia non eſſe obſervanda: & ideo non eſſe gentilibus imponenda. Sed tamen poſtmodum ipſe ſervavit, oſtendens quod propter ſtatum in quo aliquando fuerant, eſſent honoranda. Idem ipſum de Paulo eſt dicendum. De controverſia Petri, & Pauli, dicendum quod idem ſenſerunt omnino, & tamen Petrus iſte reprehenſus eſt, quia reprehenſibilis erat non quia male faceret, ſed aliquantulum incaute: & ille defectus circumſpectionis credo quod fuit in eo aliqua culpa, licet non eſſet mortalis: & divina diſpenſatione hoc permiſſum eſt, ut dum Petrus reprehenſus deſiſteret, clarius veritas pateſceret: & quod Petrus exemplum imitandi in actu ſuo nollet dare. Unde erat reprehenſibilis, id eſt utilis reprehendi, & dignus, quia ad veritatem Evangelii non ambulabat, ideſt, non uſquequaque, quia ex hoc veritas conculcabatur: & ideo Paulus bene fecit, & utiliter quia coram omnibus eum reprehendit. Nec eſt excuſandus Petrus ab una levi negligentia, ne Paulus accuſetur gravius mendacii culpa. Ad ultimam contrarietatem patet reſponſio ex prædictis.

Auguſtini opin. laudatur.

Digitized by Google

DISTINCTIO IV. PARS I.

De diverſitate ſuſcipientium Baptiſma.

HIC dicendum eſt, aliquos ſuſcipere ſacramentum & rem ſacramenti, aliquos ſacramentum & non rem, aliquos rem & non ſacramentum. Sacramentum & rem ſimul ſuſcipiunt omnes parvuli, qui in baptiſmo ab originali mundantur peccato: quamvis quidam diffiteantur illis, qui perituri ſunt parvulis in baptiſmo dimitti peccata, innitentes illi verbo Auguſtini: Sacramenta in ſolis electis efficiunt quod figurant: non intelligentes illud ita eſſe accipiendum, quia cum in aliis efficiant ſacramenta remiſſionem, non hoc eis faciunt ad ſalutem, ſed ſolis electis. Nam quod omnibus parvulis in baptiſmo remittatur peccatum per baptiſmum, Auguſtinus evidenter dicit. A parvulo, inquit, recenter nato uſque ad decrepitum ſenem, ſicut nullus prohibetur a baptiſmo, ita nullus eſt, qui non peccato moriatur in baptiſmo; ſed parvuli tantum originali, majores vero etiam omnibus, quæ male vivendo addiderunt ad illud quod naſcendo traxerunt, niſi enormitas vitæ impediat. Adulti quoque, qui cum fide baptizantur, ſacramentum & rem ſuſcipiunt.

Quorumdam error. Lib. de baptiſmo parvulorum, qui eſt Epiſ. 23 tom 2. In Ench. 43 tom. 3. Habentur de conſ. d. 5 a parvulo. Comm. ad 16 c. Ezech. ſuper eo loco, in aqua non eſt lota, & citatur in Gloſſa. Ibidem. Ennarratione in Pſal. 77 in princ. Aug. lib. de pœnit. med. c. 2 tom. 9

De ficte accedentibus.

Qui ſine fide vel ficte accedunt, ſacramentum, non rem ſuſcipiunt. Unde Hieronymus: Sunt lavacra gentilium, hæreticorum, ſed non lavant ad ſalutem. In Eccleſia etiam, qui non plena fide accipiunt Baptiſma, non ſpiritum, ſed aquam ſuſcipiunt. Auguſtinus etiam ait: Judæis omnibus communia erant ſacramenta, ſed non communis omnibus erat gratia, quæ eſt virtus ſacramentorum: ita & nunc communis eſt baptiſmus omnibus baptizatis, ſed non virtus baptiſmi, id eſt, ipſa gratia Item: Omnis, qui jam ſuæ voluntatis arbiter conſtitutus eſt, cum accedit ad ſacramentum fidelium, niſi pœniteat eum veteris vitæ, novam non poteſt inchoare. Ab hac pœnitentia, cum baptizantur, ſoli parvuli immunes ſunt. His aliiſque teſtimoniis aperte oſtenditur, adultis ſine fide & pœnitentia veram in baptiſmo non conferri gratiam remiſſionis, quia nec parvulis ſine fide aliena, qui propriam habere nequeunt, datur in baptiſmo remiſſio. Si quis ergo ficte accedit, non habens veram cordis contritionem, ſacramentum ſine re accipit: Videtur tamen Auguſtinus dicere, quod etiam ficte accedenti, qui etiam habet odium fraternum, in ipſo momento quo baptizatur, omnia condonentur peccata, & poſt baptiſmum mox redeant. Sed non hoc aſſerendo dicit, immo hanc opinionem & præmiſſam ſententiam conferendo, ait enim quod his qui ficto corde baptizantur, aut peccata nullatenus dimittuntur: quia Spiritus ſanctus diſciplinæ effugiet fictum: aut in ipſo temporis puncto per vim ſacramenti dimiſſa, iterum per fictionem replicantur, ut etiam illud verum ſit: Quotquot in Chriſto baptizati eſtis, &c. & illud: Spiritus ſanctus diſciplinæ effugiet fictum: id eſt, ut induat eum Chriſtum ſanctitas baptiſmi, & exuat eum Chriſtum pernicies fictionis. Nam redire dimiſſa peccata, ubi fraterna charitas non eſt, aperte Dominus docet etiam in illo ſervo, a quo Dominus dimiſſum debitum petiit, quia ille conſervo dimittere noluit. Sic non impeditur baptiſmi gratia, quominus omnia peccata dimittantur, etiam ſi fraternum odium in ejus, cui dimittuntur, animo perſeveret. Solvitur enim heſternus dies, & quidquid ſupereſt: & ſolvitur etiam ipſa hora, momentumque ante baptiſmum & in baptiſ-

Lib. de baptiſmo contra Donatiſtas 1 c. 12 tom. 7 De conſecr. diſt. 4 Quo modo exaudit Deus, in fin. Sup. c. Matt. 18

Digitized by Google

baptiſmo. Deinceps autem continuo reus incipit eſſe, non ſolum conſequentium, ſed etiam præteritorum dierum, horarum, momentorum, redeuntibus omnibus, quæ dimiſſa ſunt. Hoc autem, ut prædiximus, non ſub aſſertione dixit: quod oſtenditur ex eo, quod ait in eodem libro ſic: Si ad baptiſmum fictus accedit, dimiſſa ſunt ei peccata, aut non ſunt dimiſſa? eligant quod voluerint. Ecce aperte cernis, ſi tamen attendis, id dixiſſe Auguſtinum non aſſerendo, ſed quærendo, & aliorum opinionem referendo. Idem enim ait: Tunc valere incipit ad ſalutem baptiſmus, cum illa fictio veraci confeſſione receſſerit: quæ corde in malitia perſeverante, peccatorum ablutionem non ſinebat fieri. Non ergo ficte accedenti peccata dimittuntur.

[In initio c. 2 De conſ. diſt. 4 c. Oſtenditur illos De conſecr. d. 4 tunc valere.]

Quo modo intelligatur illud: Quotquot in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis.

[Gal. 3] *Quæritur ergo quo modo illud accipiatur: Quotquot in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. Poteſt dici, quod qui in Chriſto, id eſt, in Chriſto conformitate baptizantur, ſi ut moriantur vetuſtati peccati, ſicut Chriſtus vetuſtati pœnæ, induunt Chriſtum, quem per gratiam inhabitantem habent. Poteſt & aliter ſolvi: Duobus enim modis Chriſtum induere dicimur, vel aſſumptione Sacramenti, vel rei perceptione. Unde Auguſtinus: Induunt homines Chriſtum aliquando uſque ad Sacramenti perceptionem, aliquando uſque ad vitæ ſanctificationem: atque illud primum bonis & malis poteſt eſſe commune, hoc autem eſt proprium bonorum & piorum. Omnes ergo qui in Chriſti nomine baptizantur, Chriſtum induunt, vel ſecundum ſacramenti perceptionem, vel ſecundum vitæ ſanctificationem.*

[Rom. 6 Ephes. 4]

[Lib. de baptiſmo contra Donatiſtas 5 c. 24 tom. 7.]

DIST. IV. PARS I.

De baptiſmo per comparationem ad recipientes.

Hic dicendum eſt aliquos ſuſcipere ſacramentum, & rem ſacramenti, &c.

Expoſitio Textus.

[Diviſio.]

SUPRA egit Magiſter de baptiſmo ſecundum ſe. Hæc eſt ſecunda pars, in qua agit de baptiſmo in comparatione ad recipientes. Et dividitur hæc pars in duas partes. In prima agit per comparationem ad communiter recipientes. In ſecunda ſpecialiter quantum ad parvulos, infra in fine hujus diſtinctionis, ibi: *Solet etiam quæri, ſi parvulis in baptiſmo datur*, &c. Prima pars habet duas, in prima Magiſter agit de recipientibus ſacramentum. In ſecunda de recipientibus ſacramenti rem tantum, A ibi: *Sunt & alii, ut ſupra poſuimus, qui ſuſcipiunt rem, & non ſacramentum*. Prima pars habet duas partes. In prima præmiſſa varia conditione accipientium agit de accipientibus rem, & ſacramentum. In ſecunda autem de recipientibus ſacramentum tantum, non rem, ibi: *Qui vero ſine fide accedunt*. Prima pars dividitur in duas. In prima determinat veritatem. In ſecunda diſſolvit dubitationem, ſive removet falſitatem, ibi: *Quamvis quidam diffiteantur illis*, &c. Si- B militer ſecunda pars, in qua agitur de ficte accedentibus ad ſacramentum, duas habet. In prima determinat veritatem. In ſecunda vero removet dubitationem, ibi: *Videtur tamen Auguſtinus dicere quod ficte accedenti*, &c. Et ibi primo determinat dubium ortum ex auctoritate Auguſtini. Secundo vero determinat dubium quod ortum habet ex auctoritate Apoſtoli, ibi: *Quæritur ergo, quo modo illud accipiatur*.

Niſi

Digitized by Google

Niſi pœniteat eum veteris vitæ, novam non poteſt inchoare. Dub. I.

Aug lib. de medicina c. 2 to. 9 Et habetur de conſecr. di. 4 c. omnis qui

Videtur Auguſtinus male dicere, quia ſi hoc verum eſſet, tunc pœnitentia deberet præcedere baptiſmum: ergo baptiſmus non eſt primum inter ſacramenta, quod eſt contra Magiſtrum, & communem opinionem.

RESPON. Dicendum quod Auguſtinus non loquitur de ſacramento, ſed de pœnitentia virtute tantum, cujus actus præcedit in adultis baptiſmi ſacramentum: nec tamen oportet quod actus pœnitentiæ formatæ, qui dicitur contritio, præcedat: ſed ſufficit quod actus informis, utpote attritio: atteri enim pœnitere eſt.

Nec parvulis ſine fide aliena, qui propriam habere nequeunt, datur in baptiſmo remiſſio. Dub. II.

Videtur male dicere, quia ſecundum hoc ſi parentes ſint infideles, tunc videtur quod parvulus damnetur: hoc autem eſt inconveniens, & contra Auguſtinum. Nam ſicut dicit Auguſtinus ad Bonifacium: Eſto quod parentes ducant filios ſuos per ignem, nihil eis obeſt parentum infidelitas. Si tu dicas, ſicut dicit Auguſtinus ad Bonifacium, quod habet virtutem a fide Eccleſiæ, quia adeſt: eſto tunc quod nullus ſit fidelis, videtur quod ſacramentum nullam habeat virtutem. Sed hoc falſum eſt, quia baptizatus eſt, & nullam fictionem habuit: ergo recepit effectum baptiſmi.

Aug. ad Boniſac. epiſt. 23. to. 2

RESPON. Dicendum quod ad ſalutem parvuli requiritur virtus paſſionis Chriſti cum fide proximi, ſicut dicit Auguſtinus & ſupra oſtenſum fuit. Sed tamen non oportet, ut ſit fides offerentium, ſed ſufficit quod ſit fides Eccleſiæ, quæ eſt: vel ſi hæc deficeret, ſufficeret meritum fidei, quod fuit in Eccleſia. Sicut enim orationibus ſanctorum in via Deus reconciliatur multis peccatoribus, ſic merito ſanctorum, qui ſunt in patria multa remittuntur nobis, quia prius meruerunt nobis. Et hoc dicit Auguſtinus ad Bonifacium, cum offeruntur parvuli ad percipiendam gratiam, tam ab eis, quorum geſtantur manibus, quam etiam ab ipſis, ſi ipſi fideles ſint, quam ab univerſa ſocietate ſanctorum, atque fidelium. Ab omnibus namque offerri intelliguntur, quibus placet, quod offeruntur, & quorum ſancta, & individua charitate ad communionem ſpiritualem adiuvantur: & ita offerentes poſſunt intelligi ſancti, non ſolum qui ſunt in Eccleſia militante, ſed & qui ſunt in triumphante. Nihilominus tamen verum eſt, quod ſacramentum baptiſmi prodeſt parvulis merito fidei Eccleſiæ militantis: quæ quamvis poſſit deficere in aliquibus perſonis ſpecialiter, generaliter tamen numquam defecit, nec deficiet, juxta illud: Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi. Unde ſicut ſpecies ſemper ſalvatur in aliquo individuorum, ſic fides in aliquo fidelium: & hoc divina providentia faciente. Nec umquam fuit poſtquam incœpit Eccleſia, quin ſemper eſſet aliquis, qui Deo placeret, ſic nec umquam erit.

Aug. ibid. Diſt. 1 art. 29. 1

Aug. ad. Boniſac. epiſt. 23 to. 2

Mat. ult.

Tunc valere incipit, &c. cum illa fictio veraci confeſſione, &c. Dub. III.

CONTRA: Videtur ſecundum hoc, quod confeſſio expellat fictionem: ſed hanc non potuit expellere baptiſmus: ergo majoris virtutis eſt confeſſio, ſive pœnitentia, quam baptiſmus.

RESP. Dicendum quod confeſſio inquantum eſt ſacramentalis non expellit fictionem, ſed inquantum eſt actus voluntarius recedens a malo volito, vel propoſito: & ita non expellit per naturam ſacramenti, ſed per naturam libertatis voluntatis, cum ſacramento pœnitentiæ: quæ voluntas ſi adeſſet in baptiſmo, omnem culpam deleret: & ita ex hoc non

ſe-

Digitized by Google

ſequitur, quod pœnitentia ſit majoris virtutis.

Induunt homines Chriſtum aliquando uſque ad ſacramenti perceptionem. Dub. IV.

Videtur male dicere, quia nullus induit Chriſtum, in quo non ſit receptio, ſecundum illud Apoſtoli: induite novum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt in juſtitia, & ſanctitate veritatis. Item: Indutio dicit aliquem habitum: ergo cum in ficto nullus habitus detur de novo, videtur quod nihil induat. *Epheſ. 4*

Resp. Dicendum quod induere Chriſtum eſt aliquem habitum accipere, per quem homo fiat aliquo modo conformis Chriſto. Conformari autem Chriſto eſt dupliciter, aut exterius, aut interius. Et interius dupliciter, aut per charitatem unientem, & transformantem in eum, qui amatur: & fidem ſimiliter conformantem, aut per aliquid gratis datum ad hoc præparans, & diſponens. Dico ergo quod viri ſancti & charitatem habent, & bona opera, & converſationem ſanctam, & ſacramentum perceperunt, & Chriſtum induerunt quantum ad ſacramenti ſuſceptionem, & conformationem in converſationem exterius, & interius ſimiliter. Sed ficte accedentes quia exterius ſuſcipiunt ſignum, vel quod eſt ſignum paſſionis, & mortis, & reſurrectionis, & interius characterem, quæ ad gratiam diſponunt, Chriſtum aliquo modo induunt, ſed imperfecte: quia quamvis non removeantur, tamen novo homini quodam modo ſimiles fiunt: & ſic patet utrumque objectum: procedunt enim ſecundum quod indutio dicit conformitatem ſecundum habitum perfectum, &c.

ARTICULUS I.

AD intelllgentiam hujus partis duo principaliter quæruntur. Primo quæritur de ſuſcipientibus ſacramentum baptiſmi digne. Secundo de ſuſcipientibus ficte. Circa primum quæruntur tria. Primo quæritur, utrum baptiſmus indigne ſuſcipientibus deleat omnem pœnam. Tertio quæritur, utrum in omnibus æqualem habeat efficaciam.

QUÆSTIO II.

An baptiſmus indigne ſuſcipientibus deleat omnem culpam.

Alex. Aleſ. 4 p. q 8 Memb. 8 art. 2
S. Thom. 3 p. q. 69 art. 1
Et 4 Sent. d. 4 q 1 art. 1 q. 1
Et 4 contra Gent. c. 59 & 72
Richard. 4 Sent. d. 4 art. 3 q. 1
Steph. Bruleſ. 4 Sent. diſt. 4 q. 1
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 4 q. 1.
Gabr. Biel. 4 Sent. d. 4 q. 1

QUOD indigne ſuſcipientibus deleat omnem culpam, oſtenditur ſic, ſuper illud: Nec unus ex eis remanſit, Gloſſa: omnia peccata ablata ſunt in baptiſmo, potentia diaboli eſt ſubmerſa. *Fundam. Exo. 14*

Item baptizatus ſi ſtatim poſt baptiſmum moreretur, evolaret ſtatim, ſicut dicunt ſancti & Beda, quod baptiſmus aperit cœlum. Sed nullus ſtatim evolat, in quo eſt aliqua culpa, quia perfectio gloriæ non compatitur culpam: ergo baptiſmus delet omnem culpam. *Bed. in Luc. c. 3 in Gloſ. ſed ſecundum ſuum ordinem c. 10*

Item quantulacumque gratia delet omne mortale, & etiam veniale, de quo eſt contritio: ergo ſi ſacramentum baptiſmi aliquid addit: videtur quod deleat omnem culpam.

Item ſacramentum baptiſmi eſt remedium perfectum, cum ſit fundamentum legis perfectionis: ergo cum originale peccatum privaverit hominem innocentia directe, & principaliter, non delet perfecte originale niſi reſtituendo innocentiam: ſed non eſt innocens ſimpliciter, niſi qui caret omni culpa: ergo, &c.

Contra: Diverſorum morborum diverſæ ſunt medicinæ, ſicut dicit Hieronymus. Quod non ſanat oculum, ſanat calcaneum: ergo cum *Ad opp. Hier. in Marc. 9*

cul-

Digitized by Google

culpæ ſint diverſæ, non tantum ſpecie, ſed genere, utpote originalis, & actualis, & mortalis: ergo ad hoc quod curentur, neceſſe eſt quod diverſæ adhibeantur ſpirituales medicinæ: ſed baptiſmus eſt unicum ſacramentum: ergo non delet omnem culpam.

Item gratia baptiſmalis eſt gratia incipientium: ſed ſtatus incipientium magis eſt compaſſibilis culpæ, quam proficientium, & perfectorum: & gratia incipiens magis compatitur culpam, quam proficiens, vel perfecta: ſed gratia in proficientibus, & etiam perfectis compatitur aliquam culpam, ſcilicet venialem: ergo multo fortius gratia baptiſmalis.

Item eſto quod aliquis accedat ad baptiſmum cum motu venialis peccati, aut datur ei effectus ſacramenti, aut non. Si non: ergo eſt fictus. Sed quicumque eſt fictus, peccat mortaliter: ergo veniale peccatum illi eſt mortale, quod ſtultum videtur, ſi quis hoc dicit, quia ad nihil novum obligatur. Si autem non eſt fictus: ergo recipit gratiam: & conſtans eſt, quod illa non delet culpam: quia tunc ſimul eſſet, & non eſſet talis culpa: ergo gratia baptiſmalis non delet omnem culpam.

Item ſi baptiſmus deleret omnem culpam, cum ſacramenta non ſint nobis neceſſaria niſi ad culpam delendam, quia ſi non eſſet peccatum, non eſſet ſacramentum: ergo cetera ſuperfluunt. Et ideo quæritur, utrum talis effectus debuerit alicui ſacramento appropiari, & quare magis ſacramento baptiſmi, quam alicui aliorum.

CONCLUSIO.

Baptiſmus digne ſuſcipientis omnem delet culpam: & reſtituitur homo in priſtinam innocentiam quantum ad animam.

Respon. ad Arg. Dicendum quod ſicut auctoritates dicunt, & magiſtri communiter aſſerunt, in ſacramento
A baptiſmi, ſi plene percipitur ejus efficacia, & remedium, omnis culpa deletur, & reſtituitur homo in priſtinam innocentiam quantum ad animam. Si quæratur ratio hujus propter quid, dicendum quod hujus ratio cauſalis fuit divina liberalitas, quæ tantam huic ſacramento contulit efficaciam. Si autem quæratur ratio hujus, poteſt congruitas triplex aſſignari. Prima poteſt eſſe ex parte (1. Congr.) ejus, contra quod baptiſmus eſt. Baptiſmus enim proprie eſt contra originale, quod inter omnia peccata pejores in anima reliquit ſequelas, & cujus corruptio eſt univerſalis, & magna: & ideo congruum fuit, ut
B Deus magnæ efficaciæ remedium inſtitueret in contrarium, ut ſicut in corruptione illius morbi manifeſtatur rigor divinæ juſtitiæ, ſic etiam in remedio manifeſtaretur dulcedo divinæ miſericordiæ, ut non ſolum illi morbum, ſed omnia quæ conſequuntur annexa, hujus remedii virtute deleantur. Et hoc eſt quod dicitur: non (Rom. 5.) ſicut delictum, ita & donum, &c. (2 Congr.) Secunda congruitas eſt ratione ejus, ad quod eſt, ſcilicet ad regenerandum. Unde in hoc ſacramento transfertur homo a poteſtate tenebrarum in adoptionem filiorum Dei, & maxime aperitur largitas divinæ manus in primo reditu, & adventu. Et hoc (Tit. 3)
C eſt quod dicitur: Per lavacrum regenerationis, & renovationis Spiritus (3 Congr.) ſancti, quem effudit in nos abunde. Tertia congruitas eſt ratione ordinis, quia illud eſt primum inter omnia ſacramenta, & fundamentum ad alia: ideo ut perfectum ſternatur fundamentum, placuit divinæ miſericordiæ huic ſacramento perfectam dare efficaciam ad delendam omnem culpam, ut poſteriorum oblitus is qui baptizatus eſt, & quaſi novus effectus omnino ad interiora extendat ſe. Et quia diſpoſuit huic ſacramento dare præcipuam efficaciam, & quod virtus paſſionis ſpecialiter huic ſacramento adeſſet, ideo dedit expreſſam ſignificantiam: hoc enim inter cetera magis indicat animam fieri ſanctam,

Digitized by Google

ctam, & puram. Concedendum eſt ergo, quod delet omnem culpam.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod diverſorum morborum diverſæ ſunt medicinæ, &c. dici poteſt quod hoc eſt verum in corporalibus, in quibus eſt arctatio virtutis, in ſpiritualibus autem, ubi eſt major communicatio bonitatis, ſecus eſt. Sed quia hoc diximus verum eſſe in ſpiritualibus propter hoc quod ſacramenta diſtincta ſunt; dicendum quod remedium poteſt morbum reſpicere dupliciter, aut quia principaliter fit ad hoc, aut quia hunc curat tamquam annexum: dico ergo quod ſecundum quod diverſi ſunt morbi ſpirituales, diverſæ etiam ſunt medicinæ ſacramentales principaliter ordinatæ ad illos. Si autem morbus habeat alium morbum conjunctum, & medicina perfectam habeat virtutem curandi, non tantum curat principalem, ſed etiam annexum: & ſic dico facere baptiſmum.

2. Ad illud quod obiicitur, quod gratia baptiſmalis eſt incipientium, dicendum quod gratia baptiſmalis habet duplicem comparationem, ſcilicet ad bonum, ad quod habilitat, & ad malum, a quo curat, ſive ad peccatum. Secundum primam comparationem competit ſtatui incipientium, ſed quantum ad aliam comparationem cum ſit perfectum medicamentum, habet vim gratiæ: & hoc ex divina ordinatione, quæ in illo ſacramento vult omnia delere, & innocentiam perfecte reſtituere.

3. Ad illud quod obiicitur de motu venialis peccati, quidam reſpondent, quod veniale tunc efficitur mortale, quia negligit ſe præparare, & ad ſacramentum diſponere: non quia idem peccatum, quod eſt veniale, fiat mortale, ſed quia additur contemptus, qui eſt mortalis. Sed hic ſermo durus eſt, quia frequenter inſurgunt veniales motus, etiam cum ſpirituales homines ſint in perceptione divinorum ſacramentorum. Ideo dicunt alii, quod eſt fictio dupliciter, ſcilicet ſimpliciter, & ſecundum quid. Fictio ſimpliciter aufert totum effectum: & hæc eſt voluntate mortaliter peccandi. Fictio ſecundum quid, quæ eſt venialis, non impedit ingreſſum gratiæ, ſed complementum gratiæ, unde in tali non habet perfectum effectum. Aliter tamen poteſt dici, quod motus venialis non facit fictum ſimpliciter, ſed ad tempus, quia gratiam non expellit, ſed retardat, dum non elevat ſe ad recipiendam divinam gratiam: & quando talis motus ceſſat, credo quod ſtatim baptiſmus plenum effectum habeat: & hunc motum, & alia peccata deleat, etiamſi non ſuperveniat de illo contritio nova, &c. Quod ultimo obiicitur, patet, quia baptiſmus non eſt iterabilis. Et iterum. Aliquæ ſequelæ remanent, quæ quamvis non ſint culpa, inclinant tamen ad culpam: & ideo indiget remediis aliis. Quare autem hoc ſacramentum magis ſit efficax, quam alia, patet ex jam dictis.

B

QUÆSTIO II.

An ſacramentum baptiſmi deleat omnem pœnam.

C

Alex. Alenſ. 4 p. q. 8 Membr. 8. art. 2 §. 2.
S. Thom. 3 p. q. 69 art. 2.
Et 4 ſent. diſt. 4 q. 1 art. 1 q. 2
Et 4 contra Gent. cap. 58
Rich 4 Sent. d. 4 art. 3 q. 2.
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 4 q. 2
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 4 q. 12.
Petrus de Palude 4 Sent. d. 4 q. 1.
Gabr. Biel. 4, Sent. diſt. 4 q. 1.

Utrum ſacramentum baptiſmi deleat omnem pœnam. Et quod ſic, videtur. Sine pœnitentia ſunt dona Dei. Gloſſa: Gratia Dei in baptiſmo non requirit gemitum, aut planctum, aut aliquod aliud opus: ergo videtur quod baptizatus nullius pœnæ ſit debitor. *Ad opp. Rom. 11. Eſt Gloſſa Ambroſii ibib. Aug. de catacl. non procul a princ.*

2. Item Auguſtinus de cataclyſmo: Baptizatus es, mundatus es, & reſtitutum eſt corpus tuum ad ſtatum primi hominis: ergo ſi primus homo nullius pœnæ fuit debitor, videtur

Digitized by Google

detur ſimiliter quod nec baptizatus.

3. ITEM pronior eſt Deus ad miſerendum, quam ad condemnandum. & paſſio Chriſti plus meruit, quam peccatum Adæ demeruit: ſed Deus in ultione peccati Adæ pœnas nobis multiplices inflixit: ergo multo fortius propter meritum paſſionis Chriſti non tantum a culpa, ſed etiam a pœna debet eripere, omni ſcilicet, quam inflixit.

4. ITEM remota cauſa removeri debet effectus: ſed cauſa noſtræ pœnalitatis, & mortalitatis fuit culpa: ergo reſtituta innocentia jam non debet durare pœnalitas aliqua, vel mortalitas. Si tu dicas quod culpa fuit cauſa mortalitatis, non ſic innocentia cauſa contrarii.

4 Top. tractat. 2 in fi. tom 3

5. CONTRA: Si oppoſitum eſt cauſa oppoſiti, & propoſitum propoſiti: ergo cum culpa ſit cauſa ponens mortalitatem, ſimiliter innocentia ponet impunitatem, & immortalitatem: ergo ſi baptiſmus reducit innocentiam, videtur quod tollat omnem pœnam. Contra: Videmus parvulos baptizatos qui nullam culpam commiſerunt, poſt baptiſmum multis cruciatibus ſubjacere, & conſtat quod non injuſte: ergo baptiſmus non abſolvit ab omni pœna.

Aug. in expoſ. pſal. 44 & in pſ. 58 conc. 1 Ibi. non miſerearis.

6. ITEM videtur quod non debeat ab aliqua pœna abſolvere, quia Auguſtinus dicit: aut Deus punit, aut homo. Et iterum: Juſtus eſt, ſeipſum negare non poteſt: ergo cum dimittere malum impunitum ſit non tantum relinquere univerſum inordinatum, ſed etiam facere contra juſtitiam, videtur quod Deus in baptiſmo non deberet ab omni pœna abſolvere.

7. ITEM baptiſmus magis eſt remedium contra originale, quam contra actuale: ſed non curat a pœnis contractis per originale: ergo nec abſolvit a pœnis debitis actuali: ergo videtur quod a nulla. Si tu dicas, quod relinquuntur pœnæ contractæ ad exercitium. Contra: Majus eſt exercitium in pœnis perſonalibus, quam ſit in naturalibus: ergo potius deberet illas dimittere.

8. Propter hoc eſt quæſtio, cum bonus medicus intendat ſemper radicem morbi curare, & bonum remedium ad hoc feratur, propter quid baptiſmus relinquit magis pœnam fomitis, quæ inclinat ad peccatum, quam alias pœnas debitas pro peccatis.

CONCLUSIO.

Baptiſmus delet omnem pœnam æternam, atque aſſumptam, ſive ſatisfactoriam, licet non quamcunque contractam.

RESPON. ad Arg. Dicendum quod diſtinguendum eſt in pœnis. Quædam enim pœnæ ſunt æternales, & quædam temporales. Ab omni æternali abſolvit baptiſmus delendo omnem culpam. In temporali vero diſtinguendum, quia quædam contrahuntur, quædam aſſumuntur. Contrahuntur autem ſicut fames, & ſitis, & paſſiones contemporaneæ vitæ. Quædam imponuntur, & aſſumuntur, ut jejunia, & corporalia, & ſpiritualia exercitia, & laborioſa opera. Baptiſmus ergo abſolvit ab omni pœna æternali, abſolvit nihilominus ab omni pœna temporali ſatisfactoria, ſive aſſumpta: non autem ab omni contracta, utpote a fame, ſiti, & infirmitate, & ceteris pœnis talibus. Ratio autem hujus eſt, quod Deus ad hoc ipſum non ordinavit. Et ratio, quare non ordinavit, eſt, quia congruum fuit quod hujuſmodi pœnalitates in nobis relinqueret: & hoc ad manifeſtandam æquitatem divini judicii, ad demonſtrandum fructum paſſionis Chriſti, ad promovendum meritum liberi arbitrii. Ad manifeſtandam æquitatem divini judicii, ut illa ſententia, quam dictaverat de mortæ Adæ, & poſterorum ejus, immobilis permaneret: unde ab illa nemo evadit. Ad oſtendendum fructum paſſionis Chriſti, quia ſi Dominus curaret naturam, & fomitem, filius naſce-

ſceretur immunis a culpa, nec indigeret regenerari a Chriſto: ideo ut omnes ſe ipſius paſſione noſcant egere, data eſt virtus ſacramento a paſſione, ſive ad hoc ordinatum eſt ut pœnas remittat perſonales non naturales, quia remedium reſpicit perſonam, non naturam, &c. Ad amplificandum meritum liberi arbitrii. Promovent enim ad bonum multipliciter hujuſmodi pœnalitates. Dantur enim propter humilitatem: Job 9 Job 6 Job 8 Sagittæ Domini militant in me, quarum indignatio, &c. Propter timoris incuſſionem: Terrores Domini militant contra me. Propter ſuiipſius cognitionem tantummodo: Sola vexatio dabit intellectum, &c. Mich. 2 Propter ſtimulationem ad bonum: Surgite, & ite, quia non habetis hic requiem. Zach. 13 Jud. 3 Heb. 12 Propter exemplum non peccandi: Adam exemplum meum ab adoleſcentia mea. Propter exercitium virtutum. Hæ ſunt gentes, quas reliquit Dominus, ut erudiret Iſrael. Propter hoc ut ſit ſignum adoptionis filiorum: Si extra diſciplinam eſtis, &c. Propter hoc etiam ut nemo accipiat hoc in retributionis præmium, ne ſcilicet homines propter hoc ad baptiſmum venirent. Greg. hom. in Evang. 10. 3 Si enim datur ibi immortalitas, propter hoc plures accederent quam propter gratiam, nec fides tunc haberet meritum, cui humana ratio præberet experimentum.

1. 2. Prima ergo ratio quæ dicit quod remanet pœna corporalis, concedenda eſt. Sed quod dicit Auguſtinus quod corpus reſtitutum eſt in ſtatum primi hominis, dicendum quod intelligitur quantum ad innocentiam, non quantum ad naturam.

3. Ad illud quod obiicitur, quod Deus pronior eſt ad miſerendum, dicendum quod ſic decet Deum miſereri, ut inviolabilis maneat ſententia veritatis, & ideo patet, quod non debuit ſententiam latam contra hominem retractare, ſed manente ſententia remedium miſericorditer adhibere. Et primum fecit quaſi com- A pulſus, ſecundum vero ex ſe. Rurſus: Meritum Chriſti non ordinatur efficaciter niſi his, qui ei adhærent, & ita perſonas reſpicit.

4 Ad illud quod obiicitur de cauſa, dicendum quod eſt quædam cauſa efficiens, & conſervans: quædam inducens, ſed non conſervans: primo modo habet veritatem, ſecundo modo non. Exemplum horum eſt in ſole, & lumine, gladio, & vulnere. Primo modo culpa non eſt cauſa pœnæ, ſed ſecundo modo.

5. Quod tamen obiicitur, quod ſi oppoſitum cauſa oppoſiti, &c. 4 Top. tract. 2 in fi. tom. 3 dicendum quod illud eſt verum, ubi eſt tota cauſa: poteſt nihilominus dici B quod innocentia non eſt cauſa immortalitatis meritoria, ſicut culpa fuit meritoria, mortalitatis, & quamvis mereatur tamen divina diſpenſatione, ut dictum eſt, non redditur ſtatim.

6. Ad illud quod obiicitur, quod aut punit Deus, aut homo, dicendum quod homo aliquam pœnam habuit, cum peccavit, aliquam cum conteritur, reſiduum vero ſolvit Chriſtus de ſuo, & ſic non remanet impunitum.

7. Ad aliud dicendum, quod baptiſmus eſt remedium reſpiciens perſonam, non naturam, & rationes hujus dictæ ſunt. Ideo pœnam perſonalem, non naturalem remittit.

C 8. Ad illud ergo quod obiicitur de medico, quod curat radicem, dicendum quod Deus utroque modo curare potuit: ſed tamen magis hoc modo curare diſpoſuit, non ut totum genus curetur ſimul, ſed quilibet qui vellet curari, & quilibet in propria perſona, quia magis aſtringebatur Deo, dum hoc recognoſcebat beneficium. Et divina etiam inſtituta hoc exigebant tamquam congruum, & decens. Si enim unumquemque noſtrum Deus curaſſet in radice, non ſic gratiam Dei cognoſceret quilibet, nec ita gratus eſſet de beneficio præſtito in alio, ſicut de præſtito in ſeipſo.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO. III.

An baptiſmus in omnibus æqualem habeat efficaciam.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 8 Membr. 8 art. 3 § 3.
S. Thom. 3 p. q. 69 artic. 8
Et 4 ſent d. 4 q. 2 art. 3
Scot. 4 Sent. diſt. 4 q. 7
Ricardus 4 Sent. d 4 art 3 q. 5
Franciſcus de Mayr. 4 Sent. d. 4 & 5 q. 2
Thom. Arg. 4 Sent. diſt. 4 q. 1 artic. 4
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 4 q. 3
Petrus de Tarant 4 Sent. diſt. 4 q. 13
Gabriel Biel 4. Sent. d. 4 q. 1

Ad opp. *Aug. lib. de unic. Bapt. tom. 7 & tr. 5 in Io. t. 9 lib 3. contra Creſc. gram. c. 6*

UTRUM digne recipientes ſacramentum baptiſmi, omnes & æqualiter recipiant ejus efficaciam. Et quod ſic, videtur. Auguſtinus in libro de unico baptiſmo: Baptizari alius alio magis non dicitur, vel minus: ergo æqualiter.

2. ITEM ratione videtur, quia baptiſmus reſtituit quamlibet ad plenam innocentiam, ita quod baptizatus ſtatim evolaret, ſi moreretur: ſed unus non eſt altero innocentior: ergo, &c.

3. ITEM baptiſmus habet efficaciam a paſſione Chriſti: ſed Chriſtus ſe æqualiter obtulit pro omnibus: ergo & ſacramentum æqualiter habet efficaciam in omnibus.

4. ITEM quæritur in quo majorem habet efficaciam, aut in eo qui magis peccavit, aut in eo qui minus. Quod in eo qui magis, videtur: quia utrique totum remittitur, & illi magis qui peccavit amplius. Sed quod in eo qui minus, videtur: quia ille eſt gratia dignior: ergo, &c.

Fin. Iam Matthæi 5

CONTRA: Dicitur: Dedit unicuique ſecundum propriam virtutem: ſed unus eſt diſpoſitus magis, quam alius: ergo unus plus accipit a Deo in baptiſmo, quam alter.

lib 4 c. 5 de fide or.

ITEM Damaſcenus: Peccatorum omnibus ſimiliter per baptiſmum venia datur, gratia autem ſecundum proportionem fidei, & purgationem.

ITEM Deus dator eſt gratiæ in

A baptiſmo: & conſtat quod voluntarius, & rationalis: ſed ratio dictat eum, qui donat ſecundum quod melius invenit aliquem diſpoſitum, plus ei donare: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Baptiſmus, quo ad characteris impreſſionem, & peccatorum deletionem per gratiam in omnibus æqualem habet effectum, licet quo ad habilitationem ad bonum gratiæ plus recipiat magis diſpoſitus.

RESPON. AD ARG. Dicendum quod *Diſt. 3 ar. 2 q. 2*

B ſicut ſupra dictum eſt, prima res baptiſmi eſt infuſio gratiæ, tertia eſt reſtitutio innocentiæ. Quantum ad characterem non eſt magis, vel minus, unus enim alio non eſt magis baptizatus. Quantum ad tertium, ſcilicet innocentiam, æqualiter, quia unus non eſt magis innocens alio. Quantum ad medium vero quod eſt gratia: dicendum quod eſt magis, & minus. Sed gratia duplicem habet actum, ſcilicet delere peccatum, & habilitare ad bonum. Quantum ad deletionem peccati majorem habet effectum in eo, qui plura commiſit: ſed non tamen propter hoc eſt major, quia modica gratia poteſt dele-

C re omnem culpam. Quantum vero ad habilitationem ad bonum, in eo, qui magis diſpoſuit ſe, majorem habet efficaciam. Et propterea ipſa eſt major, quia ex hac parte attenditur augmentum gratiæ.

1. Per hoc patent omnia præter illud de paſſione, ad quod dicendum quod etſi Chriſtus pro omnibus paſſus eſt, non tamen habet paſſio ejus in omnibus efficaciam, quia non omnes ſe diſponunt ſic. Et ſi æqualiter paſſus eſt, non tamen habet æqualem in omnes efficaciam, quia non omnes æqualiter ſe diſponunt: ſed qui propinquius accedit, magis accipit, ſicut ad ignem.

2. 3. Primæ duæ rationes currunt ſecundum illam viam, ſecundum quam

Digitized by Google

quam eſt æqualitas characteris, & innocentiæ.

4. Ad illud quod quæritur, cui plus donat, vel ei qui plus peccat, vel ei qui minus, dicendum quod quantum ad remiſſionem culpæ, & dimiſſionem pœnæ, ei qui plus. Quantum vero ad habilitationem ad bonum aliter poteſt eſſe, ſecundum quod magis ſe diſponit, & Deus acceptat, quia frequenter ubi abundavit delictum, ſuperabundavit & gratia. Tamen ceteris paribus minor præparatio ei, qui minus peccavit, pro majori reputanda eſt: unde credo magis eum diſpoſitum ad gratiam. Et ſi tu obiicias, cui plus dimittitur, plus diligit, dicendum quod illud non ponitur, quia ita ſit ſemper, ſed quia de bono, & æquo debet plus diligere ex dimiſſo: ſed non oportet quod plus diligat ex bono dato, & commiſſo: & ſic patent omnia circa hæc quæſita.

Rom. 5.

Luc. 7.

ARTICULUS II.

Consequenter quantum ad ſecundum articulum quæritur de ficte accedentibus. Et circa hoc quæruntur tria. Primo quæritur, utrum aliquis invitus, ſive coactus ſuſcipiat ſacramentum baptiſmi. Secundo, utrum fictus recipiat ſacramentum, & non rem. Tertio, utrum recedente fictione baptiſmus habeat in eo plenam efficaciam.

QUÆSTIO I.

An aliquis invitus recipiat ſacramentum baptiſmi.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 8 Memb. 7 art. 2 § 2
S. Thom. 3 p q. 68 art. 10
Scotus 4 Sent. d 4 q. 4
Steph. Brulef. 4 Sent. d. 4 q 4

Ad opp. In Decr. d. 45 cap. de Iudæis. Ex concil. Tol. 4 c. 55 & extra de Baptiſ. & ejus effectu, cap. Majores.

Quod aliquis invitus non recipiat baptiſmum videtur, quia dicitur in decretali Innocentii, quod ſi aliquis omnino recuſans immergatur, non eſt baptizatus.

2. Item in ſacramento baptiſmi contrahitur matrimonium ſpirituale, & deſponſatur anima Deo: ſed matrimonium ſpirituale aut tantum, aut plus exigit de conſenſu, quam matrimonium carnale: ergo ſi coactio impedit matrimonium carnale, ſimiliter videtur, quod impediat, ne quis ſuſcipiat baptiſmatis ſacramentum.

3. Item ſacramentum eſt donum Dei non ſolum ratione gratiæ gratum facientis, ſed etiam characteris impreſſi: ſed gratia Dei non tantum non datur repugnantibus, imo etiam ſubtrahitur: ergo videtur, quod tali nullo modo conferatur ſacramentum.

4. Item lex Evangelica eſt lex libertatis: ergo & ſacramenta Evangelica ſunt libertatis: ſed quod libertatis eſt, libere ſuſcipitur a voluntate: ergo videtur, quod nec de jure, nec de facto aliquis ſacramentum baptiſmi recipiat invitus.

1. Contra: Parvulus, & furioſus recipiunt ſacramentum quantumcumque renitantur, ſicut patebit infra: ſi ergo hoc verum eſt, ad receptionem ejus non concurrit actus voluntatis: ergo omnia recipit invitus, ut voluntarius. Fundam.

2. Item baptiſmus eſt remedium contra originale: ſed originale contrahit neceſſario puer, cum naſcitur: ergo videtur ſimiliter, quod ad baptiſmum poſſit inferri alicui neceſſitas violentiæ.

3. Item non poteſt magis cogi voluntas, quam comminando, vel intentando mortem: ſed ſi aliquis compulſus timore mortis ſacrificet, erit idololatra: ergo ſimiliter ſi ſacramentum baptiſmi recipiat timore mortis ſacramentum verum eſt.

4. Item ſi aliquis baptizatur ex amore male inflammante, baptizatus eſt de facto: ergo ſi non minus repugnat baptiſmo amor male inflammans, quam timor male humilians, ſi ſic baptizatus ex malo amore baptizatus eſt, ſimiliter videtur, quod baptizatus ex timore ſit baptizatus.

CON-

Digitized by Google

CONCLUSIO.

Invitus coactione ſufficienti, vel inducenti cum deluſione, & abſque intentione, non recipit baptiſmum, licet inductus cum intentione permittendi id erga ſe fieri, quod intendit Eccleſia, ſit baptizatus.

Coactio duplex. RESPON. ad Arg. Dicendum quod coactio duplex eſt, ſcilicet ſufficiens, & inducens. Si aliquis mergatur coactione ſufficienti, utpote quia cum violenter acceptus eſt, & ipſo renitente manibus, & pedibus, merſus eſt, talis nullo modo baptizatus eſt: quia nullo modo fuit in eo conſenſus, nec voluntas, imo fuit omnino repugnans. Si autem aliquis immergatur coactione inducente, utpote minis, vel flagellis, ita quod magis vult ſe ſubiicere ſacramento Eccleſiæ, quam morte perire. Dico quod aut intendit alios illudere, & mortem evadere, & tunc quia non eſt intentio, non eſt ſacramentum, cum nullus dicatur baptizatus eſſe qui conſentit ſe immergi ad jocum. Aut ipſe vult illud, quod Eccleſia circa ſe fieri magis quam velit perire: & tunc ſive credat, ſive non, ſive velit habere gratiam, ſive non, dicendum quod recipit ſacramentum, eo quod quamvis non ſit ibi voluntas meritoria, eſt tamen ibi conſenſus, & voluntas, nec eſt ſimpliciter involuntarium. Unde quia talis vult exterius ſacramentum recipere, vult aliquid in ſe fieri quod fit. Et ſic propter hoc, quod ſubiicit ſe cauſæ, ſe ſubiicit neceſſario annexo: & ideo ſecundum canones, & doctores thelogiæ talis judicandus eſt baptizatus.

1. ET ex hoc patet illud quod primo obiicitur: nam iſta eſt intentio Innocentii.

2. AD illud quod obiicitur de matrimonio carnali, dicendum quod non eſt ſimile: quia enim coacta connubia conſueverunt habere malos exitus, ideo ſacri canones interdixerunt ipſa. Alia tamen poteſt eſſe ratio hu-A jus ut dicitur infra. Nihilominus tamen illud verum eſt, quod non tanta voluntas requiritur in aliquo ad ſuſceptionem baptiſmi, ſicut ad contractionem matrimonii. Si enim pater exponat parvulum ad baptizandum, non poteſt parvulus cum ad adultam ætatem venerit revocare: non ſic eſt de matrimonio, quia quamtumcumque pater obliget parvulum, numquam obligatur niſi conſentiat, cum pervenerit ad annos diſcretionis. Diſt. 26 & deinceps.

3. AD illud quod obiicitur, quod ſacramentum eſt donum Dei, dicendum quod eſt donum gratiæ gratis datæ, & gratum facientis: licet autem donum gratiæ gratum facientis B non detur habenti duplex cor, & duplicem voluntatem, datur tamen donum gratiæ gratis datæ, quod non exigit tantam diſpoſitionem in ſuſcipiente.

4. AD illud quod obiicitur, quod lex Evangelica eſt lex libertatis, dicendum quod verum eſt, quod de jure non datur, nec dari debet ei qui libera voluntate non accedit: & jus divinum hoc dictat, & Conſtantinus de hoc legem condidit. De facto tamen ſi fiat, factum eſt: hoc tamen habet veritatem in re ſacramenti, quod facit eſſe in lege libertatis.

C 1. AD illud quod obiicitur in contrarium, quod quamtumcumque renitenti ſacramentum dari poteſt propter parvulum, & furioſum, dicendum quod non eſt ſimile, quia illi non habent uſum voluntatis: unde non ſtatur appetitui ſuo, ſed voluntati offerentium. Tamen de furioſo diſtinguitur, quia aut habuit aliquando uſum liberi arbitrii, aut non habuit. Si non habuit, judicandum eſt ſicut de parvulo. Si habuit, & in illo baptizari voluit, judicandum eſt eum baptiſmum recipere: ſed ſi nullo modo voluit, non eſt credendum ipſum recipere ſacramentum.

2. AD illud quod obiicitur, quod originale contrahit quis invitus, di-

Digitized by Google

cendum quod non eſt ſimile, quia originalis contractio eſt quaſi naturalis: & ideo inevitabilis: ſed remedium baptiſmi non reſpicit naturam, ſed potius voluntatem perſonæ: & ideo non eſt ſimile.

3.4. Ad illud quod obiicitur ultimo de comminatione mortis, dicendum quod major poteſt eſſe coactio, quam hæc: nam hæc eſt ſolum inducens, non ſufficiens. Sed cum accipitur, velit, nolit, & immergitur, ibi eſt ſufficiens coactio. Quamvis enim voluntas non poſſit cogi in volendo, poteſt tamen ſimpliciter homini fieri coactio in actu exteriori. Unde voluntas inducta voluntas eſt: & ideo hic imprimitur character, & ibi non. Exemplum in eo qui ponit thura timore mortis, & de eo cujus manus trahitur violenter: primus conſentit, & peccat, & dicitur ſacrificare, ſecundus non. Sic qui ſacramentum inductus ſuſcipit, dicitur conſentire, ſive inducatur amore bono, vel malo, ſive timore bono, vel malo, ſuſcipit ſacramentum, quia ſacramenti ſuſceptio eſt bonis, maliſque communis: & ideo talis voluntas ſufficit ad ſacramentum, ut ſeniores dicunt: & ſic patet quibus character baptiſmalis imprimitur.

QUÆSTIO II.

An fictus recipiat ſacramentum, & non rem ſacramenti.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 8 Membr 7 art. 2 § 2
S. Thom. 3 p. q. 96 art. 9
Et 4 Sent. d. 4 q. 2 art. 1 q. 1
Scot. 4 Sent. diſt. 4 q. 2
Richard. 4 Sent. d. 4 q. 2
Steph. Brulef. 4 Sent. diſt. 4 q. 6
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 4 q. 3
Gabr. Biel. 4 Sent. d. 4 q. 2

Fundam. *Sap. 1* — Utrum fictus recipiat ſacramentum, & non rem. Et quod ſic, videtur per illud: Spiritus diſciplinæ ſanctus effugiet fictum.

Item ratione videtur, quia gratia non ſtat, nec ſtare poteſt cum propoſito peccandi, immo habita expelli- A tur: ſed talis accedit in propoſito peccandi: ergo, &c.

Item baptiſmus eſt ſacramentum fidei: ergo neceſſe eſt accedentem ad ipſum credere, ſi eſt in ſtatu, in quo poſſit. Unde qui crediderit, & baptizatus fuerit, &c. *Mat. 28*

1. Contra: Sacramenta novæ legis ſunt cauſa: ſed poſita cauſa ponitur effectus: ergo ſi aliquis recipit ſacramentum, etiam ſi fictus eſt, recipit & rem. Si dicas, quod cauſa iſta poteſt impediri, ut non efficiat propter malam diſpoſitionem, in ſuſcipiente tamen non poteſt impediri, quin ſignificet: ergo ſi ſignificat ibi eſſe gratiam, & non eſt falſum: eſt ergo ſignum. *Ad opp.*

B 2. Item quæro quid impedit: & conſtat quod nihil magis repugnat gratiæ, quam culpa: ſed culpa non impedit, immo expellitur: ergo a nullo alio poteſt impediri.

3. Item ſi fictio impedit, quæro quid faciat hominem fictum. Si defectus fidei: ergo eadem ratione defectus charitatis: & tunc omnis non habens charitatem eſt fictus: ergo nullus recipit gratiam.

CONCLUSIO.

Fictus accedens ad baptiſmum recipit ſacramentum ſed non rem ſacramenti.

C Respon. ad Arg. Dicendum quod ad hoc voluerunt aliqui dicere, quod fictus accedens ad baptiſmum recipit ſacramentum, & rem pro inſtanti illo, quo baptizatur, ut verificetur illud Apoſtoli: Quicumque baptizati eſtis in Chriſto, Chriſtum induiſtis: ſed ſtatim poſt recedunt vitio fictionis: & hoc dicunt Auguſtinum ſenſiſſe. Sed Magiſter hoc improbat in littera, & oſtendit Auguſtinum ſenſiſſe contrarium. Et propterea aliter eſt dicendum quod ficte accedens recipit ſacramentum, & non rem. Fictus autem dicitur ille, qui aliud exterius prætendit, aliud habet interius. Talis eſt qui exterius ſe cor- *Opinio aliorum.* *Rom. 6* *Improb.* *Determ.*

Digitized by Google

corporaliter ſubiicit, ſed interius voluntate adverſatur. Unde cum triplex ſit potentia interior, tripliciter poteſt adverſari, aut diſcredendo quantum ad rationalem, aut malum appetendo quantum ad concupiſcibilem, aut ſacramentum contemnendo quantum ad iraſcibilem: & in tali non habet effectum ſacramentum, quia Deus nulli invito dat juſtitiam, nec gratiam, alioquin non eſſet juſtitia: & per hoc patet quod obiicit de cauſa.

1. Ad aliud dicendum quod ſacramentum ſignificat ſe facere in recipiente remiſſionem, & quantum eſt de ſe ſemper facit, ſed quod non fiat, vitium eſt ſuſcipientis: & ita veritas eſt in ſacramento, ſed falſitas in ficto.

2. Ad aliud dicendum quod gratia expellitur & recipitur in anima ſecundum conformitatem voluntatis, ſimiliter & culpa. Unde culpa non obſiſtit gratiæ niſi quamdiu voluntas eſt illi conſentiens, quando autem dolet, tunc conſona eſt. Cum ergo dicitur quod nihil magis repugnat gratiæ, quam culpa: intelligendum eſt, quod repugnare poteſt eſſe dupliciter, vel quantum ad reſiſtentiam, vel quantum ad oppoſitionem ſecundum formam. Exemplum eſt de tenebris in aere, & de opacitate reſpectu lucis: ſic dicendum in propoſito, quod culpa, & gratia repugnant ſecundum oppoſitionem formæ, ſed fictio ſecundum oppoſitionem reſiſtentiæ, unde fortius repugnat.

3. Ad illud quod obiicitur de defectu fidei, dicendum quod neceſſe eſt rationem concordare ſacramento, & voluntatem: ſed non oportet, quod perfecta concordia, quæ eſt per gratiam gratum facientem, ſed ea, quæ eſt per gratiam gratis datam. Sed ratio non efficitur concors niſi gratia fidei ſaltem informis: concupiſcibilis autem efficitur concors attritione: ſimiliter iraſcibilis quadam humilitate, ſive ſubjectione: ideo non eſt ſimile charitate. Bene

A autem opponeret, ſi intelligeret de fide formata, &c.

QUÆSTIO III.

An baptiſmus imprimat characterem in ficte accedente, recedente fictione.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 8 Membr. 7 art. 2 conſequenter 7
S. Thom. 3 p. q. 69. art. 10.
Et 4. Sent. diſt. 4 q. 3 art. 2 q. 3
Scot. 4 Sent. diſt. 4 q. 5
Richard. 4 ſent. diſt. 4 q. 2.
Durand. 4 Sent. d. 4 q. 4
Franciſcus de Mayr. 4 Sent. d. 4 & 5 q. 2
Steph. Brulef 4 Sent. d 4 q. 7
Petr. de Tarant. 4 Sent. d. 4 q. 4

B Utrum fictus recipiat rem poſt ſacramentum recedente fictione. Et quod ſic, videtur. Quoniam Auguſtinus dicit, & habetur in littera: Tunc incipit valere baptiſmus ad ſalutem, quando illa fictio veraci confeſſione de corde receſſerit. Fundam.

Item fictio erat ſola cauſa, quare ſacramentum non habebat efficaciam: ergo illa remota habet effectum.

Item ſi non haberet effectum, cum ſacramentum non poſſit iterari, & nullus ſine efficacia baptiſmi poſſit ſalvari, non pateret huic via ſalutis.

C 1. Contra: Opera mortua non vivificantur: ſed iſte recipit baptiſmum extra charitatem, & ita eſt opus mortuum. Ad opp.

2. Item neceſſe eſt cauſam eſſe conjunctam effectui, alioquin ſi cauſa præterit, & non eſt: ergo nihil facit: ſed ita eſt in hoc: ergo, &c.

3. Item ſi aliquis indigne recipit corpus Domini, recedente indignitate non propter hoc aliquid efficit: ergo &c.

4. Item quid erit de eo, qui medio tempore peccavit? ſi enim habet efficaciam, tunc cum remittat omnem culpam, remittitur fictio, & alia peccata: ſed hæc non fierent ei, niſi fuiſſet fictus: ergo reportat commodum de malitia.

Digitized by Google

CONCLUSIO.

Baptiſmus cum imprimat characterem in ficte accedente, recedente fictione conſequitur effectum ſuum, cum non ſit iterabile ſacramentum.

Resp. ad Arg. Dicendum breviter, quod ſacramentum baptiſmi cum non ſit iterabile, imprimit characterem, & ille habet omnem efficaciam recedente fictione, quam habuiſſet ante: unde peccata illa remittit quantum ad pœnam, & culpam, quæ præceſſerunt: quæ autem poſt commiſit virtute pœnitentiæ remittuntur, & pro illis eſt pœnitentia imponenda. Ex his patent omnia.

1. Ad illud ergo quod primo obiicitur, quod opera mortua, &c. dicendum quod baptiſmus non eſt opus hominis, ſed Dei: & ideo A numquam poteſt eſſe mortuum. Illud autem quod dicitur de operibus mortuis, intelligitur de operibus noſtris.

2. Ad illud quod obiicitur, quod cauſa debet eſſe conjuncta effectui, dicendum quod character ſemper manet, & illud efficit, quod faceret gratia fictione recedente.

3. Ad illud quod obiicitur de ſacramento Euchariſtiæ, patet reſponſio, B quod non valet, tum quia tranſit, & nihil relinquit gratis datum diſponens ad gratiam gratum facientem, tum etiam quia eſt iterabile.

4. Ad illud quod obiicitur de eo, qui medio tempore commiſit, dicendum quod omnia remittuntur ei, ſed non reportat commodum: quoniam tam de fictione, quam de peccatis poſt perpetratis eſt ei pœnitentia imponenda, & ſic patet totum.

DISTINCTIO IV: PARS II.

De tertio membro, nempe de illis, qui ſuſcipiunt rem, & non Sacramentum.

Lib. 13 de Trin. cap. 7 & Ser. in Epi. ad Hugon. q. 77 ante medium.

Lib. 4 de baptiſ. contra Donatiſtas c. 22. in initio 7 Luc. 23 In Epiſt. ad Jubaian. circa fin. & de conſecr. d. 4 baptiſmi vicem.

Rom. 10 Aug. ibid c. 25

SUNT & alii, ut ſupra poſuimus, qui ſuſcipiunt rem, & non Sacramentum. Qui enim effundunt ſanguinem pro nomine Jeſu, etſi non Sacramentum, rem tamen accipiunt. Unde Auguſtinus: Quicumque non percepto regenerationis lavacro pro confeſſione Chriſti moriuntur, tantum eis valet ad dimittenda peccata, quantum ſi abluerentur ſacro fonte baptiſmi. Audiſtis quod paſſio pro Chriſti nomine ſuſcepta, ſupplet vicem baptiſmi. Nec tantum paſſio vicem baptiſmi implet, ſed etiam fides & contritio, ubi neceſſitas excludit ſacramentum: ſicut aperte docet Auguſtinus dicens, Baptiſmi vicem aliquando implere paſſionem. De latrone illo, cui non baptizato dictum eſt: Hodie mecum eris in paradiſo. Beatus Cyprianus in lib. 4. de baptiſmo non leve documentum aſſumit. Quod etiam atque etiam ego conſiderans, inventio non tantum paſſionem pro nomine Chriſti, id quod baptiſmo deerat poſſe ſupplere, ſed etiam fidem, converſionemque cordis, ſi forte ad celebrandum myſterium baptiſmi in anguſtiis temporibus ſuccurri non poteſt. Neque enim ille latro pro nomine Chriſti crucifixus eſt, ſed pro meritis facinorum ſuorum: nec quia credidit, paſſus eſt, ſed dum patitur, credit. Quantum ergo fides valeat, etiam ſine viſibilis baptiſmi ſacramento, quod Apoſtolus ait: Corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem, in illo latrone declaratum eſt: ſed tunc impletur inviſibiliter, cum myſterium baptiſmi non contemptus religionis, ſed arti-

Digitized by Google

articulus neceſſitatis excludit. Et baptiſmus quidem poteſt eſſe ubi converſio cordis defuerit: converſio autem cordis poteſt quidem ineſſe non percepto baptiſmo, ſed contempto baptiſmo non poteſt, nec ullo modo dicenda eſt converſio cordis ad Deum, cum Dei ſacramentum contemnitur. Ecce hic habes non ſolum paſſionem, ſed etiam fidem & contritionem conferre remiſſionem, ubi non contemnitur ſacramentum, ut in latrone illo oſtenditur, qui non per paſſionem, ſed per fidem ſalvatus eſt ſine baptiſmo. Sed dicunt quidam hoc retractaſſe Auguſtinum. Retractavit quidem exemplum, ſed non ſententiam. Ait enim: In quarto libro cum dicerem, vicem baptiſmi poſſe habere paſſionem, non ſatis idoneum poſui illius latronis exemplum: quia utrum non fuerit baptizatus, incertum eſt. Conſtat ergo ſine baptiſmo aliquos juſtificari, & ſalvari. Unde Ambroſius de Valentiniano: Ventrem meum doleo, ut prophetico utar eloquio: quia quem regeneraturus eram, amiſi: verumtamen gratiam, quam ille popoſcit, non amiſit.

Lib. 2 Retr. c 18

Cap. 22 contra Donat. li. 4 de obitu Valentiniani, paulo ante med. tom. 3

Jer. 4.

Quæ videntur obviare prædictis.

His autem videtur obviare quod Dominus dicit: Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, non poteſt intrare in regnum cœlorum. Quod ſi generaliter verum eſt, non videntur eſſe vera ſuperius poſita. Sed illud intelligendum eſt de illis, qui poſſunt & contemnunt baptizari. Vel ita intelligendum eſt: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, id eſt, ex ea regeneratione qua fit per aquam & Spiritum ſanctum, non ſalvabitur. Illa autem regeneratio fit non tantum per baptiſmum, ſed etiam per pœnitentiam & ſanguinem. Unde auctoritas dicit ideo Apoſtolum pluraliter dixiſſe fundamentum baptiſmatum, quia eſt baptiſmus in aqua, in ſanguine, in pœnitentia. Hoc autem non ideo dicit, quod ſacramentum baptiſmi fiat non niſi in aqua: ſed quia ipſius virtus, id eſt, ſanctificatio datur non modo per aquam, ſed per ſanguinem, vel pœnitentiam interius. Ratio etiam id ſuadet. Si enim non valentibus credere parvulis ſufficit baptiſmus, multo magis ſufficit fides adultis volentibus, ſed non valentibus baptizari. Unde Auguſtinus: Quæris quid ſit majus, fides, an aqua? non dubito quin reſpondeam, fides. Si ergo quod minus eſt ſanctificare poteſt, nonne quod majus eſt? id eſt fides, de qua Chriſtus ait: Qui crediderit in me, etiam ſi mortuus fuerit, vivet. Sed dicunt aliqui nullum adultum in Chriſtum credere, vel charitatem habere ſine baptiſmo, niſi ſanguinem fundat pro Domino: ſubdita introducentes teſtimonia. Auguſtinus ait: Ex illo tempore, quo Salvator dixit: Niſi quis renatus fuerit, &c. abſque ſacramento baptiſmi, præter eos, qui in Eccleſia ſanguinem fundunt, aliquis vitam æternam accipere non poteſt. Item nullum catechumenum, quamvis in bonis operibus defunctum, vitam æternam habere credimus, excepto martyrio, ubi tota ſacramenta baptiſmi complentur. Item baptizatis iter tantum ſalutis eſſe credimus. Sed quod in his minus dixit, in aliis capitulis ſupra poſitis ſupplevit. Et ideo hæc ſic intelligenda ſunt, ut illi ſoli habentes tempus baptizandi excipiantur. Si enim aliquis habens fidem & charitatem voluerit baptizari, & non valet neceſſitate præventus, ſupplet omnipotentis benignitas, quod ſacramento defuerat. Dum enim ſolvere poteſt, niſi ſolvat, tenetur: ſed cum jam non poteſt, & tamen vult, non imputat ei Deus, qui ſuam potentiam ſacramentis non alligavit. Quod vero inviſibilis ſanctificatio ſine viſibili ſacramento quibuſdam inſit, aperte Auguſtinus tradit ſuper Leviticum, dicens inviſibilem ſanctificationem quibuſdam affuiſſe & profuiſſe ſine viſibilibus ſacramentis. Viſibilem vero ſanctificationem, quæ fit ſacramento viſibili, ſine inviſibili poſſe adeſſe, non poſſe prodeſſe, nec tamen viſibile ſacramentum ideo contemnendum eſt, quia contemptor ejus inviſibiliter ſanctificari non poteſt. Hinc Cornelius, & qui cum eo erant, jam ſpiritu ſanctificati, baptizati ſunt. Nec ſuperflua judicanda eſt ſanctificatio viſibilis, quia inviſibilis præceſſit. Sine viſibili ergo inviſibilis ſanctificatio eſſe poteſt & prodeſſe: viſibilis

Joan. 3

Solutio.

Gloſ. ſuper Epiſtol. ad Hebræo 6

De unico bapt. & Hug. lib. 2 p. 11. 9 c. 4

Joan. 11

Lib. de fide ad Petr. c. 3 ante fi. c. 3 Joan 3

Cap. 74 ibi.

Super Leu. c. 84 tom. 4

Act. 10

Digitized by Google

ſibilis autem quæ fit ſacramento tenus, ſine inviſibili prodeſſe non poteſt, cum iſta fit omnis illius utilitas. Simoni Mago viſibilis baptiſmus non profuit, quia inviſibilis non affuit: ſed quibus inviſibilis affuit, profuit. Nec tantum valet fides aliena parvulo, quantum propria adulto. Parvulis enim non ſufficit fides Eccleſiæ ſine ſacramento: quia ſi abſque baptiſmo fuerint defuncti, etiam cum deferuntur ad baptiſmum, damnabuntur, ſicut multis Sanctorum auctoritatibus comprobatur. Ad quod hoc unum ſufficiat. Auguſt. ait: Firmiſſime tene, parvulos qui vel in uteris matrum vivere incipiunt & ibi moriuntur, vel de matribus nati ſine ſacramento baptiſmi de hoc ſæculo tranſeunt, æterno ſupplicio puniendos: quia etſi propriæ actionis peccata non habuerunt, originale tamen peccatum traxerunt carnalis concupiſcentiæ conceptione. Et ſicut parvuli, qui ſine baptiſmo moriuntur, infidelium aſcribuntur numero: ita qui baptizantur, fideles dicuntur, quia fidelium conſortio non ſeparantur, cum erat Eccleſia pro fidelibus defunctis. Fideles ergo ſunt non propter virtutem, ſed fidei ſacramentum. Unde Auguſtin. Parvulum etſi nondum fides illa, quæ etiam in credentium voluntate conſiſtit, jam tamen fidei ipſius ſacramentum, id eſt, baptiſmus fidelem facit: nam ſicut credere reſpondetur, ita etiam fidelis vocatur: non rem ipſam mente annuendo, ſed ipſius rei percipiendo ſacramentum.

M. 8 c.

Lib. de fide ad Pet. c. 27 habetur de conſ. d. 4 c. Firmiſſime.

Epiſt. ad Bonif. quæ eſt 23 to. 2 De conſec. diſt. 4 c. Nihil eſt aliud.

Quid proſit baptiſmus, his qui cum fide accedunt.

Solet etiam quæri de illis qui jam ſanctificati ſpiritu, cum fide, & charitate ad baptiſmum accedunt, quid eis conferat baptiſmus. Nihil enim eis videtur præſtare, cum per fidem & contritionem jam remiſſis peccatis juſtificati ſunt. Ad quod ſane dici poteſt, eos quidem per fidem & contritionem juſtificatos, id eſt, a macula peccati purgatos, & a debito æternæ pœnæ abſolutos: tamen adhuc teneri ſatisfactione temporali, quia pœnitentes ligantur in Eccleſia. Cum autem baptiſmum percipiunt, & a peccatis, ſi quæ interim poſt converſionem contraxerunt, mundantur, & ab exteriori ſatisfactione abſolvuntur, & adiutrix gratia, omniſque virtus in eo augetur, ut vere novus homo tunc dici poſſit. Fomes quoque peccati in eo amplius debilitatur. Ideo Hieronymus dicit, quod fides quæ fideles facit, in aquis baptiſmi datur vel nutritur: quia non habenti aliquando ibi datur, & jam habenti ut plenius habeat, datur. Sic & de aliis intelligendum eſt. Qui ergo mundus accedit, ibi fit mundior, & omni habenti, ibi amplis datur. Quod vero omnis exterior ſatisfactio ibi relaxetur, Ambroſius oſtendit ſuper illum locum: Sine pœnitentia ſunt dona Dei & vocatio dicens: Gratia Dei in baptiſmo non requirit gemitum, vel planctum, vel aliquod opus: ſed & omnia gratis condonat. Quod quidem de exteriori gemitu, vel planctu accipiendum eſt. Nam ſine interiore nemo adultus renovatur: ſed exteriores ſatisfactiones, & afflictiones ſcilicet ſordes pœnitentium, ibi dimittuntur. Multum ergo confert baptiſmus, etiam jam per fidem juſtificato, quia accedens ad baptiſmum, quaſi ramus a columba portatur in arcam: qui ante intus erat judicio Dei, ſed nunc etiam judicio Eccleſiæ intus eſt. Cum vero in baptiſmo peccatum deleatur, & ſatisfactio exterior non imputatur: quæritur cur pœnalitas, cui pro peccato addicti ſumus, non tollatur. Hoc ideo tradunt fieri viri ſancti, quia ſi a pœna homines per baptiſmum liberarentur, ipſam putarent baptiſmi pretium, non æternum regnum. Ideo ſoluto reatu peccati, temporalis pœna tamen manet: ut illa vita ſtudioſius quæratur, quæ erit a pœnis omnibus aliena. Ideo etiam manet, ut ſit fideli & certandi materia, & vincendi occaſio, qui non vinceret ſi non pugnaret, nec pugnaret ſi in baptiſmo fieret immortalis.

Reſpon.

Matt. 25 Ad Ro. 11 tom. 4 non longe a fine commentarii ad c. 11 ad Rom. Et de conſ. d. 4 ſine pœnitentia.

Gen. 8 Aug. li. 13 de Civ. Dei c. 4 in ſententiis. Iſid. li. 1 de ſum. bono c. 24.

Cujus

Cujus rei baptiſmus, qui datur jam juſto, ſit ſacramentum.

Si quæritur cujus rei baptiſmus ille ſit ſacramentum, qui datur jam juſto. Dicimus ſacramentum eſſe & rei quæ præceſſit, id eſt, remiſſionis ante per fidem datæ, & remiſſionis temporalis pœnæ ſive peccati, ſi habetur, quod interim committitur, & novitatis, ac omnis gratiæ ibi præſtitæ. Omnis etenim rei ſignum eſt, cujus cauſa eſt. Nec mireris rem aliquando præcedere ſacramentum, cum aliquando etiam longe poſt ſequatur: ut in illis qui ficte accedunt, quibus cum poſtea pœnituerint, incipiet baptiſmus prodeſſe: in quibus fuit baptiſmus ſacramentum hujus ſanctificationis, quam pœnitendo habent. Sed ſi numquam pœniterent, nec a figmento recederent, cujus rei ſacramentum eſſet baptiſmus ab illis ſuſceptus? Poteſt dici rei quæ ibi fieret, ſi non eorum enormitas impediret.

Si parvulis datur in baptiſmo gratia, qua poſſint in majori ætate proficere.

Solet etiam quæri: An parvulis in baptiſmo detur gratia, qua cum tempus habuerint utendi libero arbitrio, poſſint bene velle & currere. De adultis enim, qui digne recipiunt ſacramentum, non ambigitur, quin gratiam operantem & cooperantem perceperint: quæ in vacuum eis cedit, ſi per liberum arbitrium poſt mortaliter deliquerint, qui merito peccati gratiam appoſitam perdunt. Unde dicuntur contumeliam Spiritui ſancto facere, & ipſum a ſe fugare. 2 Cor. 6 *De parvulis vero, qui* Heb. 10 *nondum ratione utuntur, quæſtio eſt an in baptiſmo receperint gratiam, qua ad* Reſpon. 1 *majorem venientes ætatem poſſint velle & operari bonum. Videtur quod non receperint: quia gratia illa charitas eſt, & fides quæ voluntatem præparat & adjuvat. Sed quis dixerit eos accepiſſe fidem & charitatem? Si vero gratiam non receperint, qua bene operari poſſint cum fuerint adulti: non ergo ſufficit eis in hoc ſtatu gratia in baptiſmo data: nec per illam poſſunt modo boni eſſe, niſi alia addatur, quæ ſi non additur, non eſt eorum culpa, quia juſtificati ſunt a peccato. Quidam putant gratiam operantem & cooperantem cunctis parvulis in baptiſmo* Reſpon. 2 *dari in munere non in uſu: ut cum ad majorem venerint ætatem, ex munere ſortiantur uſum: niſi per liberum arbitrium uſum muneris extinguant peccando: & ita ex culpa eorum eſt, non ex defectu gratiæ quod mali fiunt: qui ex Dei munere valentes habere uſum bonum, per liberum arbitrium renuerunt, & uſum pravum elegerunt.*

DIST. IV. PARS II.

De his, qui ſuſcipiunt rem ſacramenti tantum.

Sunt & alii, ut ſupra poſuimus, qui ſuſcipiunt rem, non ſacramentum.

Expoſitio textus.

Diviſio. SUPRA egit Magiſter de his, qui ſuſcipiunt ſacramentum tantum, hic agit de his, qui ſuſcipiunt rem ſacramenti tantum. Et habet hæc A pars duas partes. In prima inquirit Magiſter, utrum poſſint habere rem ſine ſacramento. In ſecunda quærit, utrum primo debeant ſuſcipere ſacramento, ibi: *Solet etiam quæri de his, qui jam ſanctificati.* Prima pars habet duas. In prima determinat veritatem. In ſecunda removet dubitatio- B nem, ibi: *His autem videtur obviare, quod Dominus dicit.* Et primo removet dubitationem habentem ortum ex verbo Domini in Joanne. Secundo vero ex verbo Auguſtini, ibi: *Sed dicunt aliqui nullum adultum.* Similiter ſecunda pars, in qua Magiſter determinat, utrum jam haben-

tes rem, debeant ſuſcipere ſacramentum, habet duas partes. In prima inquirit, quid ſacramentum in his efficiat ſive conferat. In ſecunda vero quærit, quid in eis ſignet, ibi: *Si quæritur cujus rei baptiſmus ille ſit ſacramentum*: ubi determinat, quid ſignificet. *Solet etiam quæri, ſi parvulis in baptiſmo datur*. Hæc eſt ſecunda pars principalis diſtinctionis, in qua Magiſter determinat ſpecialiter effectum baptiſmi in parvulis, utrum ſcilicet parvuli recipiant dona virtutum. Et habet hæc pars duas partes. In prima quærit. In ſecunda determinat ſecundum veritatem & opinionem. ibi: *Videtur quod non receperint*.

A

Neque enim ille latro pro nomine Chriſti crucifixus eſt.
Dub. I.

Martyrem non facit pœna, ſed cauſa.

Secundum hoc videtur, quod ille non fuit martyr, quia martyrem non facit pœna, ſed cauſa. Sed contra: Hieronymus: Chriſtus de cruce latronem invitavit ad paradiſum: & ne quis putaret aliquando ſeram eſſe converſionem, homicidii pœnam fecit eſſe martyrium. Item actus martyrii eſt ſuſtinere pœnam ex charitate: ſed latro ſic ſuſtinuit: ergo, &c.

Resp. Dicendum quod ad martyrium completum duo concurrunt, ſcilicet juſta voluntas, & juſta cauſa. Primum defecit in Innocentibus, ſecundum vero in Latrone: & ita de ſe neutrum fuit completum martyrium. Sed Dominus Innocentibus, quia ſimul cum ipſo nati ſunt, & propter hoc quod erat coætaneus illis, ſupplevit quod deerat ex parte voluntatis: ſic in Latrone, quod deerat ex parte cauſæ. Unde optime dicit Hieronymus: Quod fecit eſſe martyrium quod Dominus de ſe ſuppleverit: & ſic patet controverſia, quia de ſe non fuit martyrium completum, ſed Dominus fecit.

Quem regeneraturus eram, amiſi.
Dub. II.

Obiicitur contra hoc verbum Ambroſii: quia ſi perdidit eum: ergo videtur peccaſſe. Item ipſe dolebat aut propter peccatum illius, aut propter peccatum ſuum. Non propter peccatum illius, quia ipſe dicit, quod ille non amiſit gratiam, quam popoſcit: ergo propter peccatum ſuum.

Resp. Dicendum quod conſuetudo Eccleſiæ erat differre baptiſmum uſque ad tempora determinata, niſi immineret periculum mortis, & uſque ad eruditionem perfectam: &

B

ideo quia ibi Ambroſius vidit non imminere periculum, diſtulit: & ideo non peccavit, nec ille damnatus fuit, quia petiit: & ita cum voluntas fuerit in eo, non fuit contemptus: & ideo ſalvatus eſt. Nec Ambroſius dolebat de culpa ſua, nec de damnatione illius, ſed dolebat dolore compaſſionis. Quia enim non fuit baptizatus, ideo de peccatis ſuis aliquam ſuſtinuit pœnam purgatoriam: & ideo Ambroſius compatiebatur ad modum Iſaiæ, qui dicebat: Venter meus ad Moab, quaſi cithara ſtabat.

Excepto martyrio ubi tota ſacramenta baptiſmi complentur.
Dub. III.

C

Videtur falſum dicere, quia in baptiſmo fluminis imprimitur character, in baptiſmo ſanguinis non: non ergo ſacramenta tota complentur, aut ſi tota complentur, tunc ergo character imprimitur, ubi maxime conſiſtit ratio ſacramenti. Sed contra: Qui habet characterem, non poteſt recipere characterem ejuſdem generis: ergo qui eſt baptizatus aqua, non poteſt martyrizari. Item ſi tota ſacramenta, videtur quod aut eſt implicatio facti, aut baptiſmus continet plura ſacramenta.

Resp. Dicendum quod baptiſmus dicitur pluraliter ſacramenta, non ratio-

Digitized by Google

tione principalis ſigni, vel effectus, A ſed ratione effectuum conſequentium, quod eſt purgare a culpa, & a pœna ſatisfactoria, & ſequela: quæ omnia quia ſunt in martyrio, ideo dicit quod recipit omnia ſacramenta, id eſt plenitudinem efficaciæ, quantum ad rem ultimam: & ideo patet quod non valet objectio de charactere: nam ipſe vocat ſacramenta hic effectus ſacramenti baptiſmi, quæ ſunt res tantum.

Parvulis enim non ſufficit fides Eccleſiæ ſine ſacramento, qui ſi abſque baptiſmo fuerint defuncti etiam cum ad baptiſmum deferuntur, damnabuntur
Dub. IV.

Videtur male dicere, quia adultus cum non poteſt, excuſatur a præcepto: ergo multo fortius parvulus. Item Dominus fidem parentum reputat quaſi eſſet parvuli: ergo ſi ex fide & charitate offerant parvulum, videtur quod Dominus reputet illam eſſe parvuli: ergo non damnatur ſine baptiſmo. Item ponatur quod aliquis occiderit puerum, cum defertur ad baptiſmum, ne baptizetur, numquid dicemus parvulum damnari, qui propter ſuſceptionem ſacramenti mortuus eſt? Videtur enim hoc eſſe magna crudelitas. Quod ſi dicamus ſalvari, non ergo verum dicit Auguſtinus in littera quod non ſalvantur, etiam ſi ad baptiſmum deferantur. Item ſi damnantur: ergo pejorata eſt conditio parvulorum reſpectu ſtatus legis naturæ, in quo ſalvabantur ſola fide parentum.

Resp. Dicendum quod nullus parvulus ſalvatur niſi virtute ſacramenti quantum eſt de lege communi, non quia parvulus teneatur præcepto, ſed quia ſine ſacramento, vel quod æquivaleat ſacramento, Deus non diſpoſuit dare gratiam. Hoc dico, quia qui propter hoc ſolum occiſus eſt a perſecutore cum portaretur ad baptiſmum, ne baptizaretur, moritur pro baptiſmo, ideo in ſanguine ſuo pie creditur baptizatus. Si autem alia de cauſa occiditur, quamtumcumque deferatur, & pro eo oretur, damnatur. Ratio autem hujus eſt, quia poſt paſſionem Chriſti formata eſt Eccleſia, & Eccleſiaſtica ſacramenta: & omnis parvulus, qui ſalvatur, in fide Eccleſiæ ſalvatur, quantumcumque parentes ſint mali: & ideo niſi opus Eccleſiaſticum, utputa ſacramentum tale fiat circa eum, expers eſt fidei Eccleſiæ, ac per hoc & ſalutis. Alia etiam ratione; quia cum omnes poſt paſſionem ſalventur per fidem paſſionis jam revelatæ: ideo congruebat huic tempori, ut nullus B ſalvaretur, niſi vel in ſe haberet fidem, vel circa ipſum fieret expreſſa fidei profeſſio quantum ad mortem Chriſti. Ex his patet quare in lege ſufficiebat ſola fides, modo vero non: facit enim hoc certitudo divinæ diſpoſitionis. Quod ergo obiicitur de adulto, dicendum quod uterque excuſatur a præcepto, ſed adultus habet gratiam pœnitentiæ, ad quam ſe diſponit per contritionem, quæ diſponit ad illam gratiam, & illa ſupplet locum baptiſmi, parvulus non: ideo adultus poteſt diſponi ad gratiam alterius ſacramenti antequam ad gratiam baptiſmi, & ad illam non poteſt parvulus diſponi niſi per ſacramentum, C ideo moritur ſine gratia, & moritur in culpa: & ideo damnatur. Quod obiicitur, quod fidem parentum reputat ſuam, dicendum quod non facit niſi virtute ſacramenti. Ad caſum quem ponit, patet reſponſio: diſtinguendum enim eſt, ut prædictum eſt. Ad ultimum, quare antiquitus ſalvabantur in fide parentum, & non modo, jam patet reſponſio: nec ſequitur quod tunc melioris conditionis eſſet, quia nullus ſtatus eſt melior propter generalitatem remedii, particularis autem perſonæ conditio poteſt eſſe deteriorata. Deus autem in inſtitutione ſacramentorum ſtatum concernit generalis Eccleſiæ, non particularis perſonæ: & quoniam certitudo remedii major eſt, & communior eſt in ſacramen-

mento, quam in fidei merito, ideo patet illud.

Firmiſſime tene parvulos, qui vel in, &c. Dub. V.

Dicit Auguſtinus, parvulos non baptizatos æterno ſupplicio cruciandos. Videtur falſum dicere, quia parvuli nihil commiſerunt, nec actualiter ad aliquid converſi ſunt: ſed pœna ignis debetur delectationi, & converſioni: ergo non debetur eis. Item parvuli non potuerunt vitare culpam: ergo minime ſunt inculpandi: ergo pœna eorum debet eſſe mitiſſima.

Resp. Dicendum quod ſicut dicunt Magiſtri, parvuli non habent pœnam ſenſus, nec quantum ad ignem, nec quantum ad vermem: ſed ſolum pœnam damni, & ideo pœna erit mitiſſima, hanc autem vocat Auguſtinus ſupplicium, licet improprie, non quia urantur igne, vel quia corrodantur verme, ſed quia in illis hæc ipſa carentia magnum eſt ſupplicium. Propter remorſum autem parvuli non dolebunt, quia divino judicio, & miſericordia faciente, ſtatu quem habebunt, contenti erunt. Sed hoc alibi plenius dicitur.

Quia fidelium conſortio non ſeparantur. Dub. VI.

Videtur male dicere, quia non fit oratio niſi pro peccatoribus: ergo ſi Eccleſia oret pro parvulis, reputat eos peccatores; ergo facit injuriam ſacramento baptiſmi, quaſi non purificet.

Resp. Dicendum quod non ideo orat pro eis, ut ipſi indigeant, ſed ut oſtendat, quod ſunt de ejus gremio, & ejus filii. Nec fruſtra orat, quia orationes illæ pro parvulis ſunt gratiarum actiones, pro indigentibus vero ſuffragia computantur, quia aliis proſunt.

Quia ſi a pena homines, &c. Dub. VII.

Videtur, quod illud nullum ſit inconveniens, quia ſi baptiſmus reſtitueret corpus in omnimodam puritatem, inde haberet homo immortalitatem, & hoc eſt præmium baptiſmi, & pars beatitudinis.

Resp. Dicendum quod immortalitatem, ſive ſanitatem carnis poſſet baptiſmus dupliciter reſtituere: aut ita quod ibi daretur gratia conſummata: & hoc nihil aliud eſſet, quam dare gloriam: quod Dominus non decrevit facere, quia vult quod voluntas perveniat ita libere, ut inſtituta eſt ab initio. Si autem fieret immortalitas in carne non exiſtente perfecta gratia in anima, tunc poſſet ibi eſſe error, & ratio deviandi, quia appeteret hujuſmodi medicinam ſpiritualem propter remedium corporale: & ita in ſalute corporis deordinaretur & infirmaretur, quod non eſt conveniens.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam eorum quæ Magiſter dicit in parte iſta, duo principaliter quæruntur. Primo quæritur de ſanctificatione adultorum præter baptiſmum. Secundo quæritur de ſanctificatione parvulorum in baptiſmo. Circa primum quæruntur tria: cum enim ſanctificatio & purificatio fiat triplici baptiſmo, ut dicit Magiſter, ſcilicet fluminis, flaminis, ſanguinis, quæritur de his tribus. Primo quantum ad efficaciam. Secundo quantum ad præeminentiam. Tertio quantum ad convenientiam.

QUÆSTIO I.

An baptiſmus flaminis ſine baptiſmo fluminis ſufficiat ad ſalutem.

Steph. Brulef. 4 Sent. d. 4 q. 8.
Petrus de Tarant. 4 Sent. diſt. 4 q. 2

UTRUM

Ad oppo. Joan. 3
UTRUM baptiſmus flaminis ſine baptiſmo fluminis ſufficiat ad ſalutem. Et quod non, videtur. Primo auctoritate Domini: Niſi quis renatus fuerit, &c. Sed nullus ſic renaſcitur, niſi baptizetur baptiſmo aquæ: ergo nullus intrat in regnum cœlorum ſine baptiſmo aquæ: ergo baptiſmus flaminis, ſive ſpiritus non ſufficit.

Act. 10
2. ITEM hoc ipſum probatur exemplo, quia dicitur quod Cornelius, & qui cum eo erant, prius receperunt Spiritum ſanctum, & poſtmodum baptizati ſunt baptiſmo aquæ: ergo videtur quod baptizati baptiſmo flaminis tenentur ad baptiſmum aquæ: ergo ſine hoc non eſt ſalus.

3. ITEM ſi aliquis poſſet ſalvari ſine baptiſmo aquæ, maxime videtur de parvulo, qui citius debet ex miſericordia Dei ſubveniri: ſed parvulus qui non eſt renatus aqua, damnatur, ſicut dicit Auguſtinus in libro de fide ad Petrum, & habetur in littera. Firmiſſime tene, &c. Ergo nullus alius ſine baptiſmo quamtumcumque aliter baptizatus ſit, ſalvari poteſt.
Ca. 27 et 3

4. ITEM ſi aliter quam per baptiſmum aquæ poteſt quis ſalvari: ergo baptiſmus aquæ non eſt ſacramentum neceſſitatis: ergo non peccant, qui nolunt baptizari: ſed hoc eſt manifeſte falſum: ergo ſine baptiſmo aquæ non eſt ſalus: ergo nullus alius ſufficit ſine hoc.

Fundam. Joan. 11
CONTRA: Omnis qui vivit, & credit in me, non morietur in æternum: ſed juſti credunt, & fideles ſunt antequam baptizentur: ergo ſi moriantur in tali fide, non moriuntur in æternum.

Amb. li. de obitu Valentiniani, ante medium tom. 3
ITEM Ambroſius dicit & habetur in littera. Ille quem regeneraturus eram, gratiam quam popoſcit, non amiſit: ergo ille qui mortuus erat, non regeneratus, erat ſalvus ſine baptiſmo aquæ: ergo baptiſmus pœnitentiæ ſine iſto dat ſalutem.

ITEM gratia gratum faciens eſt diſpoſitio ſuffici ens ad ſalutem, diſpoſitio autem ad gratiam eſt in toto corde ad Deum redire, & ab errore diſcedere, & hoc totum poteſt eſſe per Dei gratiam ſine baptiſmo fluminis: ergo aliquis ſolo Spiritus ſancti baptiſmate ſalvari poteſt.

ITEM propter quod unumquodque, & illud magis: ſed baptiſmus fluminis ſive aquæ, non ſanctificat niſi per Spiritum: ergo Spiritus magis ſanctificat, & facit dignum vita æterna. Si ergo aliquis habeat baptiſmum flaminis ſine aqua habet ſanctificationem: & qui hoc habet, habet quod ſufficit ad ſalutem: ergo, &c. Si tu dicas, quod nemo poteſt habere baptiſmum flaminis, niſi prius baptizetur baptiſmo aquæ, oſtenditur eſſe falſum. Primo, quia Deus nullum obligat ad impoſſibile; & iterum, nulli ſe negat requirenti ipſum: ſi ergo aliquis, qui non poteſt baptizari, ad Deum convertitur, Deus convertitur ad ipſum: ſed hoc non eſt niſi per collationem Spiritus ſancti: & hoc eſt baptizari baptiſmo flaminis: ergo ille poteſt haberi ſine alio.
1 Poſt. cont. 17 & 2 Metaph. cont. 4

CONCLUSIO.

Baptiſmus flaminis ſine baptiſmo fluminis ſufficit, dummodo ſit impeditus, & habeat voluntatem recipiendi baptiſmum fluminis.

RESP. AD ARG. Dicendum quod baptiſmus flaminis, & baptiſmus fluminis uterque eſt neceſſarius ad ſalutem. Sed primus eſt neceſſarius, non quia ſit in præcepto, ſed quia ſine illo nullus liberatur a peccato. Et quoniam omnes peccatores naſcimur, & nullus ſalvari poteſt, niſi liberetur a peccato: ideo nullus ſine baptiſmo flaminis, neque parvus, neque magnus poteſt ſalvari. Baptiſmus autem fluminis, ſive aquæ eſt neceſſarius, quia Deus inſtituit, & quia inſtituit ſub præcepto & quoniam quæ præcepta ſunt, ſunt neceſſaria ad ſalutem: ideo talis baptiſmus eſt ad ſa-

ſalutem neceſſarius. Sed quoniam Deus neminem obligat ad impoſſibile ex ſuo præcepto, ut dicit Hieronymus. Et iterum quod quis non poteſt facere, ſi velit facere, reputatur ei pro facto, ſicut dicit Gloſſa ſuper illud Pſalmi: Etenim in corde iniquitates operamini, &c. Quod non potes facere, & vis, Deus factum reputat: ideo baptiſmus aquæ non ſic eſt neceſſarius, quin ſi adſit voluntas, & deſit poſſibilitas, non ſolvetur aliquis ſine ipſo. Concedendum ergo eſt, quod baptiſmus flaminis ſine baptiſmo fluminis ſufficit, dummodo homo habeat voluntatem, & præpediatur, ut ante mortem non recipiat præpediente neceſſitate, ſicut oſtendunt rationes ultimæ. Concedendum eſt nihilominus, quod nullus ſine hoc poteſt ſalvari, ſi poſſit, & negligat baptizari: & hoc eſt quod dicit Auguſtinus, quod quis poteſt ſalvari non percepto ſacramento baptiſmi, ſed non poteſt baptiſmi ſacramento contempto: tunc autem contemnit cum baptizari poteſt, & locus, & tempus ſe offert, & negligit: & tunc etiam privatur baptiſmo flaminis, quia a gratia cadit.

Lib. 4 contra Donat. de Bapt. c. 25 t. 7

Ad illud quod obiicitur de Domini mandato, & ad illud de Cornelio, jam patet reſponſio, quia utrumque intelligitur in eo, qui facultatem habet, & non præpeditur neceſſitate. Nam Cornelius locum, & tempus habebat, & Domini mandatum affirmativum eum, qui poterat, obligabat.

3. Ad illud quod obiicitur de parvulo, quod tunc parvulus, maxime non baptizatus poterit ſalvari, dicendum quod parvulus ſi haberet baptiſmum flaminis ſine baptiſmo aquæ numquam damnaretur. Quod ergo damnatur, hoc eſt, quia privatus baptiſmo aquæ caret gratia Spiritus ſancti, quia aliter ad gratiam non poteſt diſponi quantum eſt de jure communi, niſi Deus faciat de privilegio ſpeciali, ſicut in ſanctificatis in utero. Sed adultus de ſententia communi poteſt per fidem, & dolorem de pec- A catis ad gratiam diſponi, ſecundum illud: Quacumque hora ingemuerit peccator, vita vivet, &c. unde non eſt ſimile, quia unicuique plus valet fides ſua, quam aliena: & ita adulto plus valet voluntas ſua, quam parvulo voluntas aliena. Nec damnatur parvulus propter tranſgreſſionem præcepti, ſed propter culpam originalis, quæ remanet non deleta. *Ezech. 33*

4. Quod ultimo obiicitur, jam ſolutum eſt, quia dicitur ſacramentum neceſſitatis, non quia ſine ipſo non poſſit homo ſalvari, ſed quia ad hoc tenetur ſi poteſt, & hoc neglecto non poteſt ſalvari.

B

QUÆSTIO II.

An baptiſmus ſanguinis ſit dignior baptiſmo fluminis.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 8 Membr. 8 art. 5 § 1
S. Thom. 3 p. q. 66 art. 12
Et 4 ſent d. 4 q. 3 art. 3 q. 3
Richardus 4 Sent. d 4 art 2 q. 3
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt 4 q. 8
Petrus de Taran. 4 Sent. d. 4 q. 9

De præeminentia iſtorum, & quæritur quis baptiſmus ſit dignior, utrum baptiſmus aquæ, vel ſanguinis. Et quod aquæ, videtur, quia Damaſcenus diſtinguit novem genera baptiſmatum aſcendendo gradatim, & in ultimo ponit baptiſmum aquæ, ſive fluminis: ergo ſi gradatim aſcendit, ſicut patet in aliis differentiis, videtur quod illud quod ultimo ponit, eſt perfectius: ſed ultimo ponit baptiſmum aquæ: ergo, &c. *Ad opp.* C *lib. 4 c. 5 circa med. de ort. fide*

2. Item baptiſmus aquæ habet efficaciam a paſſione Chriſti, ſed baptiſmus ſanguinis a paſſione martyris: ſed major, & nobilior eſt paſſio Chriſti, & ejus virtus, quam paſſio martyris, & ejus virtus: ergo major eſt efficacia baptiſmi aquæ, quam baptiſmi ſanguinis: ergo baptiſmus aquæ nobilior.

3. Item baptiſmus aquæ tribuit gratiam gratum facientem, per quam ac-

Digitized by Google

acquiritur aurea : ſed baptiſmus ſan- A guinis ducit ad aureolam, quæ eſt accidentale præmium : ergo ſi præmium ſubſtantiale præcellit accidentale : ergo baptiſmus ordinatus ad meritum ſubſtantiale, & præmium, præcellit alium : & ſic, &c.

4. Item remedium illud quod plures curat, & a pluribus morbis, & periculoſioribus ſanat, melius eſt, & utilius, ſed baptiſmus aquæ plures perſonas ſanat, & a pluribus morbis, quam baptiſmus ſanguinis, quia ab omni culpa tam mortali, quam veniali : ergo eſt remedium melius & utilius : ergo nobilius.

Tondam. i. num. 7 Contra : Super illud : Tolles taurum, &c. Gloſſa : Baptiſmus in B ſanguine puriores facit, quam baptiſmus in aqua : ſed baptiſmus ille eſt perfectior, qui facit puriorem : ergo baptiſmus ſanguinis eſt perfectior, & nobilior baptiſmo aquæ.

Dam. li. 4 c. 5. de or. b. fide. Item Damaſcenus dicit, quod baptiſmus ſanguinis eſt valde bonus, & venerandus, quia ſecundis ſordibus non inquinatur : ſed baptiſmus aquæ ſecundis ſordibus inquinatur : ergo baptiſmus ſanguinis eſt perfectior, & nobilior baptiſmo aquæ.

Item proceſſus eſt ab imperfecto ad perfectum : ſed a baptiſmo aquæ ad baptiſmum ſanguinis, ſive martyrii recto ordine proceditur, & non retroceditur : ergo ille baptiſmus, C in quo eſt ſtatus perfectionis, eſt dignior.

Item quod proximius eſt fini, eſt certius & efficacius & quod ponit in altiori gradu, illud eſt ſimpliciter nobilius, & melius : & tale eſt baptiſmus ſanguinis, quia ſtatim introducit in gloriam ſine impedimento, nec tantum acquirit gloriam, immo gloriam eminentem : ergo, &c.

CONCLUSIO.

Baptiſmus ſanguinis excedit intenſive baptiſmum fluminis ; baptiſmus vero fluminis excedit extenſive

Resp. ad Arg. Dicendum quod dignitatis præeminentia in his baptiſmatibus conſpicitur ex conſideratione effectuum eorumdem. Utriuſque autem effectus, ſcilicet ſanguinis & fluminis, eſt & in liberando a malo, & in ordinando ad bonum, & utroque modo ſe habent ſicut excedentia, & exceſſa. Nam major effectus, ſive efficacia in liberando a malo poteſt eſſe vel extenſive, vel intenſive. Si extenſive, baptiſmus aquæ excedit, quia plures perſonas liberat, & a pluribus morbis, quia a peccato mortali, & veniali. Baptiſmus autem ſanguinis liberat paucos, & ſolum a veniali liberat, a mortali non, quia præſupponit charitatem, aliter nihil valeret ad ſalutem. Similiter in ordinando ad bonum major poteſt exceſſus attendi dupliciter, aut extenſive, aut intenſive. Si extenſive, ſic præcedit baptiſmus aquæ, quia dat gratiam gratis datam, ſcilicet characterem, & gratiam gratum facientem, quæ diſponit ad gloriam, & præmium eſſentiale. Baptiſmus autem ſanguinis gratiam gratum facientem non tribuit, ſed conſummat : nec tribuit characterem, per quem diſtinguitur anima, & præparatur ad gratiam. Utroque modorum prædictorum baptiſmus ſanguinis excedit intenſive, ſicut exceditur extenſive. Nam efficacius, & melius liberat a malo culpæ, & pœnæ, quia omnem reſecat & ſecundam potentia, & ſecundum actum. Similiter efficacius ordinat ad bonum, quia ſtatim introducit in gloriam : & perfectiorem, & glorioſiorem hoc baptiſmo baptizatus conſequitur palmam. Reſpondendum eſt ergo ad quæſtionem prædictam, quod ſe habent ſicut excedentia & exceſſa. Si tamen quæras quod magis præcellat, credo quod baptiſmus martyrii, ſicut oſtendunt rationes inductæ.

Ad illud ergo quod obiicitur, quod Damaſcenus ultimo loco ponit baptiſmum aquæ, breviter eſt reſpondendum, quod non ponit ultimo propter hoc quod ſit dignior, ſed quia eſt in intentione tractandi principalior :

Digitized by Google

lior: & quia nomen baptiſmi magis A propriè habet, quia mundat & interius, & exterius.

2. Ad illud quod obiicitur, quod baptiſmus aquæ habet efficaciam a paſſione Chriſti: ergo &c. dicendum quod argumentum illud deficit dupliciter. Primo quia paſſio Chriſti non operatur ibi ſecundum totam ſuam virtutem. Secundo etiam, quia baptiſmus martyrii efficaciam habet a paſſione Chriſti: nullum enim martyrium efficax eſt niſi per illam. Unde ſcribitur de martyribus: Hi ſunt qui venerunt ex magna tribulatione, & laverunt ſtolas ſuas, & dealbaverunt eas in ſanguine agni, non tantum in ſuo, ſed etiam agni. B Ratio autem quare efficaciam habeat majorem, eſt quia in baptiſmo ſanguinis amplior, & plenior eſt imitatio, & profeſſio paſſionis Chriſti, quam in baptiſmo aquæ: nam ibi eſt profeſſio verbo, & ſigno ſine actu; hic autem non ſolo ſigno, & actione, ſed & paſſione. Unde in baptiſmo aquæ mors ſignificatur, hic autem ſuſcipitur: unde quia expreſſior eſt ibi profeſſio fidei, ideo efficacior. Unde Auguſtinus loquens ad Fortunatum de comparatione horum baptiſmatum dicit: Baptizatus confitetur fidem ſuam coram ſacerdote, martyr coram perſecutore. Ille poſt profeſſionem aſpergitur aqua, hic aſpergitur ſanguine. Ille manus impoſitione Pontificis accipit Spiritum ſanctum, hic templum efficitur Spiritus ſancti: & ita patet quod illud præcellit.

Apoc. 7.

Aug. de eccleſ. dogm. c. 74. & 3 de conſec. d. 4 c. catechumen.

3. 4. Ultima duo non probant, quod ſit efficacius ſimpliciter, ſed quod ſit ad plura, quia dat gratiam gratum facientem, & contra mortem culpæ, hic autem quamvis non det gratiam, tamen ipſam conſummat. Quamvis enim baptiſmus ſanguinis non auferat culpam, aufert tamen omnem poſſibilitatem ad culpam, & hoc majoris eſt perfectionis quam delere culpam, & dimittere poſſibilitatem ad culpam: immo inclinationem.

QUÆSTIO III.

An baptiſmus ſanguinis ſit ſacramentum.

Alex. Aleſ. 4 p. q. 8 Memb. 9 art. 4 § 2
Steph. Bruleſ. 4 Sent. diſt. 4 q. 9
Petrus de Palude 4 Sent. d. 4 q. 8

De horum convenientia; & cum baptiſmus aquæ ſit baptiſmus, & ſacramentum, quæritur utrum baptiſmus ſanguinis ſaltem ſit ſacramentum. Et quod non, videtur, quia ſupra dicit Magiſter, quod ſacramentum baptiſmi celebratur tantum in aqua, non in aliquo alio liquore: ſed ſanguis non eſt liquor ejuſdem ſpeciei cum aqua: ergo, &c. *Fundam. Diſt. 4*

Item ſacramentum eſt ſignum expreſſivum ejus quod fit interius: ſed ſanguis potius corpus inficit, quam purificet: ergo cum interius anima non inficiatur, ſed purificetur, baptiſmus ſanguinis non eſt ſacramentum.

Item ſacramentum novæ legis efficit aliquid ſive confert aliquid interius aliquo modo: ſed ſanguis exterior, & perſecutio exterior non efficit interius, ſed potius recipit bonitatem ab interiori: ergo, &c.

Item omne ſacramentum eſt inſtitutum; quia ex inſtitutione ſignat: hoc autem non eſt inſtitutum: ergo C non eſt ſacramentum.

1. Contra: Sacramentum eſt inviſibilis gratiæ viſibilis forma: ſed hoc eſt in martyrio, quia eſt ſignum gratiæ inviſibilis in corde, & manifeſtatur amor Dei per ſanguinis effuſionem: ergo, &c. *Ad opp.*

2. Item ſuper illud: Qui eſt forma futuri, Gloſſa: De latere Chriſti dormientis fluxerunt omnia ſacramenta, ex quibus formatur Eccleſia: & hoc dicit, quia inde fluxerunt ſanguis, & aqua: ergo videtur, quod ita accedit ad rationem ſacramenti baptiſmus ſanguinis, ſicut aquæ. *Rom. 5* *Joan. 19.*

3. Item quod participat nomen ſpeciei, participat nomen generis: ſed martyrium, ſive effuſio ſanguinis dicitur

Digitized by Google

citur baptiſmus: ergo debet dici ſacramentum.

4. Juxta hoc quæritur, cum multa ſint genera martyriorum, propter quid martyrum vocatur magis baptiſmus ſanguinis, quam ignis, vel alterius elementi, cum omnibus ſint ſancti paſſi.

Dam. li. 4 c. 5 de orth. fid. a med. 5. Et iterum: Cum multa ſint genera baptiſmatum, ſicut dicit Damaſcenus, ſcilicet novem, videtur quod Magiſter inſufficienter tangat tantum tria, ſcilicet baptiſmum pœnitentiæ, baptiſmum ſanguinis, & baptiſmum aquæ: videtur enim quod aut Magiſter diminutus ſit, aut Damaſcenus ſuperfluus.

CONCLUSIO.

Baptiſmus ſanguinis non eſt Sacramentum, quia ei deficiunt omnia ea, quæ ſunt de integritate Sacramenti.

Resp. ad Arg. Dicendum quod baptiſmus ſanguinis non eſt ſacramentum, quia deficiunt ei omnia, quæ ſunt de ratione ſacramenti, ſcilicet repræſentatio ex ſimilitudine, ſignificatio ex inſtitutione, ſanctificatio ex verbi prolatione: quorum quodlibet deficit, ut in opponendo tactum eſt, & inſpicienti patet; & ideo ſacramentum non eſt.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod eſt inviſibilis gratiæ viſibilis forma, dicendum quod ratio iſta eſt truncata; & ſupplenda eſt, ſicut Magiſter ſupplevit ſupra: ita quod ſimilitudinem gerat, & cauſa exiſtat, quorum utrumque deficit in propoſito. Diſt. 1

2. Ad illud quod obiicitur, quod ſacramenta dicuntur profluxiſſe, dum profluxit ſanguis, & aqua, dicendum quod ſanguis, & aqua non ſignificabant ſacramentum ejuſdem generis, ſed diverſa: nam aqua præſignabat ſacramentum baptiſmi, & ſanguis ſacramentum Euchariſtiæ, ubi vere eſt ſanguis; & ideo non oportet, quod verum ſacramentum baptiſmi ſit in

A ſanguine, quia Dominus non inſtituit in ſanguine ſacramentum purgationis, ſed cibationis, & refectionis, juxta illud: Hic eſt enim ſanguis meus, &c. Mat. 26

3. Ad illud quod obiicitur, quod participat nomen ſpeciei, &c. dicendum quod verum eſt ſecundum quod baptiſmus nominat ſpeciem ſacramenti: & hoc quidem facit dum accipitur pro ſigno viſibili. Sed baptiſmus non tantum dicitur ablutio exterior, ſed etiam purificatio interior: & hæc non eſt ſpecies ſacramenti, quoniam hæc eſt non tantum in baptiſmo fluminis, ſed etiam flaminis, & ſanguinis: unde quia uterque purificat, ideo non abſurde uterque baptiſmus dicitur: & hoc auctoritate ſacræ Scripturæ probatur. Nam de baptiſmo martyrii dicitur; Baptiſmo habeo baptizari, &c. Et de baptiſmo flaminis habetur: Vos autem baptizabimini Spiritu ſancto, non poſt multos hos dies. Luc. 12 Act. 1

B

4. Ad illud quod quæritur, quare martyrium dicitur baptiſmus ſanguinis, &c. dici poteſt, quod in martyrio ponitur vita carnis, & vita illa in ſanguine eſt, ſecundum quod dicitur in lege Moyſi, vel dicendum quod hoc dicitur, quia omne genus martyrii ibi habet finem. Nam ab omnibus aliis legimus ſanctos interdum liberatos præterquam a pœna gladii. Si quæratur ratio hujus, poteſt dici, quod hoc genus pœnæ eſt a mala voluntate hominis immediate: ſed alia genera pœnarum ſunt a creaturis operantibus naturaliter: & quoniam martyr Deo obtemperat, congruum eſt ut ei ad manifeſtationem divinæ bonitatis, & in teſtimonium ſuæ virtutis obtemperent cetera operantia per naturam. Mala autem voluntas contra Deum nititur, & Domino reſiſtere vult, & juſto Dei judicio finitur male agere cum vult: & ideo nec eſt congruum, ut martyri ſubiiciatur, nec quod carnifex a malo prohibeatur. Vel ideo Deus ceteros martyres huic pœnæ ſubjacere diſpoſuit, ut nullus evadat. Magis

C Solutio perpulchra dubitationis.

Digitized by Google

gis enim congruebat de hac, quam de alia, quia ab hac unigenitum non eripuit, quid ergo mirum eſt ſi alios non eripit, ne forte ſervus videatur major domino ſuo? Prima tamen ratio videtur melior.

5. Ad illud quod obiicitur ultimo, quod Magiſter tantum ponit tria, & Damaſcenus novem, dicendum quod Magiſter non agit hic niſi de baptiſmo, qui purificat: & hunc comprehendit ſub triplici differentia. Damaſcenus autem accipit differentias baptiſmi, & quantum ad purificationem, & quantum ad ſignificationem: ideo ponit novem: Quorum ſic poteſt patere ſufficientia. Nam baptiſmata pertinentia ad ſignificationem fuerunt ante legem novam: in lege autem nova ad purificationem. Prima quatuor ſunt ſecundum quatuor, quæ præfigurantur in baptiſmo. In baptiſmo enim eſt aqua, eſt ſpiritus, eſt paſſionis virtus, & quarto baptizandi actus. Quantum ad aquam præceſſit figura in baptiſmo diluvii, ſecundum quod dicitur: Quos nunc ſimilis formæ ſalvos facit baptiſma. Præmiſerat enim, quod in diluvio octo animæ ſalvæ ſunt factæ per aquam. Quantum ad aquam, & ſpiritum in baptiſmo maris rubri. De quo dicit Apoſtolus, quod omnes baptizati ſunt in nube, & in mari, & nubes illa erat ignea, in qua ſignatur gratiæ Spiritus ſancti efficacia. Quantum ad virtutem paſſionis præfiguratur in baptiſmo legis, ubi eſt aſperſio per aquam luſtrationis; & erat cinis vitulæ rufæ, in cujus vitulæ occiſione ſignatur paſſio Chriſti, ut aqua luſtrationis habens vim ab illo cinere, ſignificet baptiſmum habere virtutem a paſſione Chriſti. Et de hoc baptiſmate habetur ſæpe in lege, & ad Hebræos: Cinis vitulæ aſperſus inquinatos ſanctificabat ad emundationem. Quantum ad actum baptizandi in baptiſmo Joannis, ubi immergebatur quis in nomine venturi, in quo præceſſit expreſſa figura quantum ad actum. De hoc baptiſmate

Baptiſmatum ſufficientia. *1. Petr. 3* *1. Cor. 10* *Hebr. 9*

A dicitur. Et ſic quantum ad ſignificationem ſunt quatuor. Quatuor etiam ſunt quantum ad purificationem. Eſt enim purificatio a culpa: & ſic eſt baptiſmus pœnitentiæ. Et a culpa, & pœna ſatisfactoria: & ſic baptiſmus aquæ. Et a ſequela: & ſic baptiſmus in linguis igneis. Et ab omni miſeria: & ſic baptiſmus ſanguinis. Et ſic patet, quod in lege nova ſunt quatuor purificantia, & in lege ante novam ſunt quatuor ſignificantia. Et medium jungens hæc illis fuit baptiſmus, quo baptizatus fuit Chriſtus, ubi collata eſt vis regenerativa aquis, & Spiritus in columbæ ſpecie deſcendit de cœlis. Et B ſic patet, quod in univerſo ſunt novem, & non plura, nec pauciora baptiſmata. Patet etiam quare Magiſter tantum tria numerat, quia ſolum de his loquitur, quæ ſunt ad baptiſmi efficaciam, quoad purgationem a culpa.

Matt. 3. Luc. 3 Marc. 1 Joan. 1.

ARTICULUS II.

Consequenter quæritur de ſanctificatione collata parvulis per ſacramentum baptiſmi. Et circa hoc tria principaliter quæruntur. Primo quæritur, utrum parvuli in baptiſmo recipiant ſanctificationem. Secundo, utrum recipiant plene. Tertio, utrum recipiant æqualiter.

C

QUÆSTIO I.

An parvuli in baptiſmo recipiant ſanctificationem.

Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 4 q. 1
Petrus de Tarant. 4 Sent. diſt. 4 q. 10

Quod parvulus non poſſit juſtificari, videtur, quoniam Bernardus de libero arbitrio dicit, quod duo ſunt ad ſalutem neceſſaria, ſcilicet dans, & liberum arbitrium, & ſubjungit quod tam non poteſt eſſe ſalus noſtra ſine voluntate conſentientis, quam non poteſt eſſe ſine gratia dantis: ſed in parvulo non

Ad opp.

Digitized by Google

non eſt uſus liberi arbitrii: ergo non A poteſt eſſe in eo ſalus.

Auguſt. de verb. Ap. ser. 15 poſt med. t. 10 2. ITEM Auguſtinus: Qui fecit te ſine te, non juſtificabit te ſine te, hoc eſt ſine actu tuæ voluntatis: ſed parvulus hunc non habet: ergo non poteſt juſtificari.

3. ITEM voluntas parvuli non mutatur; ergo ſemper ſe habet uniformiter reſpectu gratiæ: ſed Deus ſemper paratus eſt dare: ergo quod modo dat, modo non, hoc eſt propter mutationem in voluntate ſuſcipientis: ergo ſi in parvulo non mutatur voluntas, non recipit rem. Si dicas, quod parvulus diſponitur non actu ſuo, ſed fide offerentium. Contra; Eſto quod illi eſſent infideles, tunc B ergo parvulus damnaretur.

4. ITEM in ſacramento ſignificatio antecedit ſanctificationem: ergo non exiſtente ſignificatione non eſt ſanctificatio: ſed parvulo ſacramentum non ſignificat, quia nihil facit in intellectum ejus venire: ergo parvulum non ſanctificat.

Fundam. SED CONTRA; Magis conſonat rationi, & pietati, quod conditio parvulorum poſſit ab aliquo juvari, quam lædi: ſed parvuli ſine ſuo conſenſu poſſunt trahere, & trahunt culpam: ergo multo magis gratiam.

Rom. 5 ITEM; Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per C unum vita: per Adam peccatum, per Chriſtum vita; ſed non eſt minus potens Chriſtus, quam Adam, & gratia magis ſe diffundit quam culpa: ergo ſi Adam potuit ipſos vitiare ſine conſenſu, multo magis ſalvare eos potuit ſacramentum Chriſti.

ITEM omnis ſuſcipiens ſacramentum, ſuſcipit rem, niſi habeat obſtaculum: ſed parvulus ſuſcipit ſacramentum, & non habet obſtaculum, quia voluntas non repugnat, nec culpa poteſt reſiſtere: ergo &c.

CONCLUSIO.

Parvuli baptizati recipiunt rem ſacramenti, id eſt remiſſionem peccati originalis, merito paſſionis Chriſti, fidei alienæ, & virtute ſacramenti.

RESP. AD ARG. Dicendum quod parvuli recipiunt rem ſacramenti, quæ eſt remiſſio culpæ originalis, & hoc merito paſſionis Chriſti, & alienæ fidei, & virtute ſacramenti. Et ratio hujus eſt, tum ratione divinæ miſericordiæ, tum ratione ſuæ impotentiæ, tum ratione talis culpæ. Quia enim per actum alterius fuit culpa contracta, & ipſi non poterant ſe adjuvare, miſericors Deus congruum reputavit eis per alium ſubveniri. Quia enim pro illa culpa nullus ſatisfacere poterat purus homo, ideo ſubvenit Deus toti humano generi per paſſionem Chriſti. Et rurſus: Quia paſſio effectum non habet niſi in his, qui volunt fieri membra Chriſti, & conſentiunt, & hoc non poterat parvulus velle: ideo ſubvenit ei voluntas, & fides aliena. Sed quia fides ſubvenit profitendo, & hæc eſt in ſacramento, ubi eſt profeſſio mortis Chriſti in ſigno: ideo ſubvenit per ſacramentum. Tria ergo ſunt diſponentia parvulum ad ſalutem. Primum eſt paſſio Chriſti, ſecundum fides aliena, ſcilicet Eccleſiæ, tertium vero & immediatum eſt virtus ſacramenti, quæ characterem imprimit, quia ad gratiam diſponit. Et per hoc patent objecta.

1. 2. 3. NAM primum intelligitur de juſtificatione a culpa acta, non contracta. Secundum ſimiliter patet, & tertium, quia parvulus non diſponitur ſecundum actum ſuum, ſed alienum, quia divina miſericordia alienam voluntatem ſibi propriam reputat.

4. AD quartum dicendum quod ſacramentum quantum eſt de ſe, ſem-

Digitized by Google

per ſignificat, & ſanctificat: ſed tamen in parvulo non habet effectum ſignandi, ſed ſanctificandi, quia non eſt capax doctrinæ: eſt tamen capax gratiæ, ſicut & culpæ: & hoc eſt ex largitate divinæ miſericordiæ: quamvis enim non ſignificet parvulo, tamen aliis ſignificat gratiam, quam tribuit parvulo.

QUÆSTIO II.

An parvuli in baptiſmo recipiant plene rem ſacramenti.

Richardus 4 Sent. diſt. 49. 2
Steph. Brulef. 4 Sent. d. 49. 13
Petrus de Tarant. 4 Sent. diſt. 49. 2

Ad opp. *De verb. Apoſt. ſer. 14 tom. 10 Et ep. 23 ad Boniſ. tom. 2*

UTRUM parvuli recipiant plene rem, hoc eſt gratiam cum habitibus virtutum. Et quod non, videtur per Auguſt. de baptiſmo parvulorum: Parvulos etſi nondum fides, quæ in credentium voluntate conſiſtit, jam tamen ipſius fidei ſacramentum fideles facit: ergo non habent habitum fidei.

2. ITEM ratione videtur, quia virtus eſt habitus: ſed habitus reddit potentiam facilem ad opus: ſed hæc non eſt in parvulo: ergo. &c.

3. ITEM virtus eſt habitus perfectus, quia virtus eſt, quæ habentem perficit, & ejus opus bonum reddit: ſed perfectio moris præſupponit perfectionem naturæ: ergo cum in parvulo non ſit perfectio naturæ, nec erit in eo perfectio moris: & ſic, &c.

4. ITEM virtus eſt habitus potentiæ motivæ: ſed cognitiva præcedit motivam: ergo cum parvuli non ſint ſuſceptibiles habitus cognitivi, nec erunt motivi.

Fundam. *Aug. ad Boniſ. ep. 23 tom. 2*

CONTRA: per Auguſtinum ad Bonifacium: Regenerans ſpiritus in majoribus offerentibus, & parvulis oblatis communis eſt: ergo eumdem effectum habet in magnis, & parvis.

ITEM ratione videtur, quia baptiſmus ita facit evolare parvulum, ſi A moriatur, ut adultum: ſed virtutes ſunt pennæ ad volandum in cœlum: ergo parvulus habet virtutes, ſi baptizatur.

ITEM baptiſmus delet originale in parvulo: ſed originale non ſolum animæ ſubſtantiam, ſed etiam potentias deformat in pueris: ergo ſi baptiſmus eſt perfectum remedium, reformat potentias: ſed potentiæ reformantur habitibus virtutum: ergo baptiſmus dat parvulis habitus virtutum.

ITEM baptiſmus facit parvulum dignum, & idoneum ad dotes gloriæ, quæ ſunt viſio, dilectio, tentio: ſed ad viſionem diſponitur fide, ad dilectionem charitate, ad tentionem ſpe: ergo parvulus habet virtutes B Theologicas, & alias per conſequens.

CONCLUSIO.

Parvuli in baptiſmo recipiunt plene rem Sacramenti, ſcilicet gratiam cum virtutibus, ſicut adulti: quamvis per eas non operentur.

RESP. AD ARG. Quidam dixerunt, virtutes parvulis dari quantum ad radicem, non quantum ad habitus, quia datur eis gratia delens culpam; non ut habilitans potentias, quia potentiæ ſunt ligatæ: unde non ſunt C natæ habilitari, ſed cum potentiæ ſolvuntur, gratia ramificatur in habitus virtutum. Sed hæc poſitio non poteſt ſtare, quia tunc aliquis habens virtutes, ſi ligarentur in eo potentiæ per ſtultitiam, vel furiam, amitteret eas: quod ſtultum eſt dicere, cum ſola culpa perdantur. Alia poſitio eſt, quod dantur parvulis quantum ad habitum, ſed non quantum ad uſum. Sed tunc quæritur, quid vocatur ibi uſus: aut facultas utendi, aut actus. Si facultas: tunc qui habet habitum, habet facultatem, nec eſt diſtinguere. Si actus: ſed adulti non ſemper utuntur virtutibus, ut quando aliis intendunt, & tamen complete habent habitus. Si uſus vocatur quædam

Opin. 1 Improb. Opin. 2 Improb.

Digitized by Google

dam aſſuefactio addita muneri virtutis, ſicut patientia dicitur fuiſſe in Job, adhuc non ſolvit, quia hæc non eſt in omnibus adultis bonis. Tertia poſitio eſt, quod dantur eis habitus, ſed ſecundum ſtatum imperfectionis: unde habitus iſte quaſi medius eſt inter potentiam nudam & perfecte diſpoſitam, ſicut eſt viſus in oculo canis ante nonum diem. Sed iſta poſitio non poteſt ſtare convenienter, quia perfectio habituum infuſorum venit ex parte gratiæ: & per id quod habent abſque additione poſſunt parvuli bene operari cum creverunt. Et propterea dicendum eſt, quod dantur eis habitus perfecti virtutum, ſicut & adultis, quamvis per illos non operentur. Propter quod notandum, quod potentiæ animæ dupliciter impediuntur, ne debite exeant in actus ſuos. Uno modo a corporis imperfectione, & corruptione: & ſic impediuntur in parvulis, & ſtultis, & dormientibus: & contra hoc impeditivum eſt corporis perfectio, & bona diſpoſitio. Alio modo impediuntur ab habitu malo, & a concupiſcentia, ſive a culpa: & contra hoc impedimentum eſt gratia, ſive virtutes, per quas expediuntur ad operandum. Virtutes ergo reddunt potentias faciles, ipſas perficiendo, & hoc removendo culpam: aliam autem expeditionem non faciunt. Unde cum parvulus ſit habens utrumque impedimentum, alterum removetur per virtutes, non utrumque: & ideo non eſt omnino facilis ad operandum. Hujuſmodi autem habitus expeditivus habet triplicem ortum. Nam quidam eſt innatus, quidam acquiſitus, quidam infuſus. Primus incipit cum natura, & ab ejus principiis ortum habet: & ideo eſt in natura imperfecta imperfectus, & cum natura creſcente creſcit, & cum natura perfecta perficitur, ut patet in naturali judicatorio. Secundus vero, ſcilicet acquiſitus, ortum habet a libero arbitrio, qui non habet uſum donec natura aliquo modo perficiatur: & ideo ſequitur naturam perfectam. Tertius vero

Opin. 3 (at "Tertia poſitio") — Improb. (at "Sed iſta poſitio") — Determinatio. (at "Et propterea dicendum")

A ortum habet a Deo, non a natura, nec a libero arbitrio. Et quia non habet ortum a libero arbitrio, poteſt eſſe in parvulo ante uſum liberi arbitrii: Quia vero non habet ortum a natura, poteſt eſſe perfectus, natura exiſtente imperfecta.

1. Et per hæc patent objecta. Nam fides aliquid habet infuſum, aliquid acquiſitum, ut cognitionem ſubſtratam: ratione primi eſt in parvulo, non ratione ſecundi.

2. Ad illud quod obiicitur de facilitate, patet reſponſio, quia habitus ille reddit potentiam facilem, ſed non omnino.

3. Ad illud quod obiicitur, quod virtus eſt habitus perfectus, &c. dicendum quod perfectio moris quædam eſt acquiſita; & hæc præſupponit perfectionem naturæ: quædam infuſa; & hæc non præſupponit neceſſario perfectionem naturæ. Poſſet tamen dici, quod potentiæ naturales in parvulo, in quibus natæ ſunt ineſſe virtutes, quantum eſt de ſe perfectæ ſunt, licet non exeant in actum propter impedimentum corporis. Unde ſtatim cum anima parvuli ſoluta eſt a carne, habet operationes ſibi debitas. (B; margin: 2 Eth. c. 6 in princ.)

4. Ad illud quod obiicitur, quod habitus cognitivi præcedunt, &c. dicendum quod licet habitus cognitivi ſint priores, ſecundum acquiſitionem tamen gratuiti per infuſionem præcedunt. Sed quæritur, cum cognitivi poſſint infundi, quare non dantur parvulis. Ratio eſt, quia ſunt ad cognoſcendum: & hunc actum non habent ante uſum rationis. Sed habitus motivi non tantum ſunt ad dirigendum, ſed ad faciendum dignum gloria, & purificandum a culpa. (C)

QUÆSTIO. III.

An æqualis gratia detur omnibus parvulis in baptiſmo.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 8 Memb. 8 art. 3 § 3
S. Thom. 3 p. q. 69 art. 8
Et 4 Sent. d. 4 q. 2 art. 3 q. 2
Richardus 4 Sent. diſt. 4 art. 3 q. 3

Digitized by Google

Steph. Brulef. 4 Sent. d. 4 q 14
Petrus de Tarant. 4 Sent. diſt. 4 q. 11

Fundam. UTRUM æqualis gratia detur omnibus parvulis in ſacramento. Et quod ſic, videtur: quia quod cauſa differenter imprimat effectus, hoc non eſt niſi, vel quia agens voluntarium, aut quia ſi non eſt voluntarium, tamen differenti modo ſe habet. Vel ſi eodem modo, materia recipiens ſe habet alio modo. Sed nec ſacramentum, nec virtus paſſionis eſt voluntarium agens, nec ipſum diverſificatur, nec parvulus unus eſt magis diſpoſitus, quam alter: ergo, &c.

2. ITEM cum qualicumque diſpoſitione infans naſcatur, & qualiacumque habeat naturalia, unus tamen non naſcitur magis peccator, quam alius: ergo pari ratione in regeneratione unus non debet regenerari magis, vel melius alio.

3. ITEM unus non punitur magis alio: ergo nec remuneratur.

Ad opp. 1. CONTRA: Bonitas naturæ diſpoſitio eſt ad gratiam: ergo ubi melior eſt natura, ibi eſt melior diſpoſitio: ſed cauſa uniformiter agens magis imprimit in magis diſpoſito, ut lux in aere, quam in aqua; ergo cum unus parvulus melius ſit diſpoſitus: quam alius: patet, &c.

Rom. 9 2. ITEM quia Deus prævidit Jacob futurum bonum, dedit illi gratiam, alteri vero, ſcilicet fratri, non dedit, quia permanſurum in malitia vidit: ergo ſi parvulorum, qui baptizantur, quoſdam prævidet damnandos, quoſdam ſalvandos, videtur quod ſalvandis dare debeat majorem gratiam.

A

CONCLUSIO.

Æqualiter dat Deus gratiam parvulis in baptiſmo de lege communi, quia tamen non eſt ejus potentia alligata ſacramento, majorem poteſt dare uni, quam alteri.

RESP. AD ARG. Dicendum quod gratia menſuratur ſecundum liberalitatem Dei dantis, non ſecundum qualitatem ſuſcipientis, niſi de congruo: & hoc ſecundum quod ſuſcipiens ſe præparat, non ſecundum quod eſt capax: quia ergo Deus operatur ibi B ſecundum exigentiam ſacramenti: & ulterius, unus non eſt diſpoſitus magis quam alter: ideo æqualiter omnibus parvulis dat quantum eſt de lege communi. Quia tamen poteſtas ejus non eſt alligata ſacramento, non eſt neceſſe quod ſemper det æqualiter, ſed poteſt facere, cui vult privilegium ſpeciale. *Concordat Scot. diſt. 4 q. 7*

1. 2. AD illud ergo quod primo obiicitur de agente diverſimode, dicendum quod illud non valet, quia Deus operatur in ſacramento ut agens voluntarium. Similiter nec ſecundum valet, quia propagatio libi- C dinoſa hoc facit, quæ converſa eſt in naturam: & ideo uniformiter.

3. AD illud quod obiicitur tertio de pœna, dicendum quod illud non valet, quia juſtitia reſpicit meritum præciſe, ſed miſericordia reſpicit dantis benignitatem.

4. AD illud quod obiicitur ad oppoſitum, dicendum quod bonitas naturæ non diſponit ad gratiam, ut neceſſitas, nec etiam ut congruitas, niſi interveniat præparatio determinata, ut ſic ſe præpararet, ſicut natura nata eſt capere.

5. Ultimum patet, quia virtus ſacramenti non reſpicit futurum, ſed diſpoſitionem præſentem: Deus autem & ſic, & ſic.

DI-

Digitized by Google

DISTINCTIO V.

Quod baptiſmus æque Sanctus eſt, a bono, & malo datus bono vel malo.

POST hæc ſciendum eſt, Sacramentum baptiſmi a bonis & a malis miniſtris dari, ſicut a bonis & malis ſumitur. Nec melior eſt baptiſmus, qui per meliorem datur, nec minus bonus, qui per minus bonum datur, nec malus, qui per malum datur. Nec majus munus datur in baptiſmo dato a bono, nec minus in baptiſmo dato a malo, ſed æquale: quia non eſt munus hominis, ſed Dei. Quod totum ſubditis declaratur teſtimoniis. Auguſtinus ait: Baptiſmus talis eſt qualis ille, in cujus poteſtate datur, non qualis eſt ille per cujus miniſterium datur. Idem: Prorſus fieri poteſt, ut aliqui verum habeant baptiſmum, & non habeant veram fidem. Item ſi inter bonos miniſtros, cum ſit alius alio melior, non eſt melior baptiſmus qui per meliorem datur: nullo modo malus eſt, qui etiam per malum datur, quia idem baptiſmus datur. Et ideo per miniſtros diſpares Dei munus eſt æquale, quia non illorum, ſed ejus eſt. Idem. Cum baptizat malus, illud quod datum eſt, unum eſt: nec impar propter impares miniſtros, ſed par & æquale propter hoc: Hic eſt qui baptizat. Item ego dico, & nos dicimus omnes, quia juſtos oportet eſſe per quos baptizatur: juſtos oportet eſſe tanti judicis miniſtros. Sint miniſtri juſti ſi volunt. Si autem noluerint eſſe juſti qui ſedent in cathedra Moyſi, ſecurum me facit magiſter meus, ſcilicet Chriſtus: de quo Spiritus ſanctus dicit: Hic eſt qui baptizat. Item quos baptizavit Judas, Chriſtus baptizavit. Si quos ergo baptizavit ebrioſus homicida, adulter: ſi Chriſti erat baptiſmus, Chriſtus baptizavit. Non timeo adulterum, nec ebrioſum, nec homicidam: quia columbam attendo, per quam mihi dicitur: Hic eſt qui baptizat. Item homicida dedit baptiſmum Chriſti: quod Sacramentum tam ſanctum eſt, ut nec homicida miniſtrante polluatur. Item ſi in hæreſi quacunque, vel ſchiſmate quiſquam in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti baptiſmi Sacramentum acceperit, integrum Sacramentum accepit: ſed ſalutem, quæ virtus eſt Sacramenti, non habebit, ſi extra Eccleſiam Catholicam ipſum Sacramentum habuerit. Debet ergo ad Eccleſiam redire, non ut Sacramentum baptiſmi iterum accipiat, quod nemo debet in aliquo repetere: ſed ut in ſocietate Catholica vitam accipiat. Baptiſmus enim extra Eccleſiam nequit prodeſſe. Ibi enim cuique prodeſſe poteſt baptiſmus, ubi poteſt prodeſſe eleemoſyna, ſcilicet in Eccleſia. Item Iſidorus Romanus Pontifex non hominem judicat qui baptizat, ſed ſpiritum Dei ſubminiſtrare gratiam baptiſmi, licet paganus ſit qui baptizat. In his perſpicue carnis baptiſmum verum bonis & malis dari, & a bonis & a malis: & ipſum tamen æque ſanctum eſſe, & munus ejus æquale in bonis, ſive a bonis ſive a malis baptizentur.

Super Jo. tract. 5 ante med. De unico bapt. De conſ. d. 4 c. ſi inter. contra Pet. c. 11 in pri. Aug lib. 3 contra Creſ. gram. c. 6 & 9 Super Jo. tract. 6 c. 1 Trait. 5. ſuper Jo. c. 1 In Jo. tract. 5. poſt med. habetur de conſec. d. 4. c. Baptiſmus. Ibid. paulo inferius. Ibid. inf. de fid. ad Pet. c 3 ad finem De conſ. d. 4. c. Romanus Pontifex.

De poteſtate baptiſmi, & miniſterio.

Quia miniſterium tantum habent, non poteſtatem baptiſmi. Poteſtatem enim ſibi retinuit. Quod novit Joannes cum vidit columbam deſcendentem ſuper Chriſtum. Unde Auguſtinus: Quid noverat Joannes Baptiſta? Dominum. Quid non noverat? poteſtatem Dominici baptiſmi in nullum hominem a Domino tranſituram, ſed miniſterium plane tranſiturum, poteſtatem a Domino in neminem tranſferen-

Ratio dictorum. *Tract. 5 in Jo. ad med. & habetur de conſ. d. 4 baptiſmus talis.*

1. Cor. 3. Ibid. paulo poſt med. *ſerendam, ſed miniſterium in bonos & malos. Non exhorreat columba miniſterium malorum, reſpiciat poteſtatem Domini. Quid facit ibi miniſter malus, ubi bonus eſt dominus? Neque qui plantat, neque qui rigat eſt aliquid, ſed qui incrementum dat Deus. Si ſuperbus fuerit miniſter, cum diabolo computatur, ſed non contaminatur donum Chriſti: quod per illum fluit purum eſt. Per lapideum canalem tranſit aqua ad areolas: in canali lapideo nil generatur, ſed hortus fructus plurimos affert.* Ibid. *Habent ergo non modo boni, ſed etiam mali miniſterium baptizandi, ſed neuter poteſtatem baptiſmi. Miniſterium enim dedit Chriſtus ſervis, ſed poteſtatem ſibi retinuit, quam ſi vellet, poterat ſervis dare, ut ſervus daret baptiſmum ſuum tamquam vice ſua. Et poteſtatem ſuam conſtituere poterat in aliquo, vel in aliquibus ſervis, ut tanta vis eſſet in baptiſmo ſervi, quanta eſt in baptiſmo Domini, ſed noluit, ne ſervus in ſervo ſpem poneret.* Hier. 17. *Baptizat ſervus ut miniſter, baptizat Dominus tamquam poteſtatem habens, quam ſi daret ſervis, ut ſcilicet ipſorum eſſet quod Domini erat, tot eſſent baptiſmi quot ſervi: ut ſicut dictus eſt baptiſmus Joannis, ſic diceretur baptiſmus Petri, vel Pauli. Quod ne fieret, retinuit ſibi Dominus poteſtatem baptiſmi, ſervis autem miniſterium dedit. Si ergo ſervus dicit ſe baptizare, recte dicit,* Ibid. & l. 5 de bapt. contra Donat. c. 14 *ſed tamquam miniſter baptizat: & ideo non differt ſive bonus, ſive malus baptizet. Inde etiam nemo dicit, baptiſmus meus, cum tamen dicat Evangelium meum, prudentia mea, licet ſint hæc a Deo. In quibus differentia eſt. Alius enim alio melius operatur in Evangelizando, & alius alio prudentior eſt. Alius autem alio magis minuſve baptizatus, ſive ab inferiori, ſive a majori baptizetur, dici non poteſt.*

Quæ fuerit poteſtas baptiſmi, quam potuit Chriſtus dare ſervis.

Hic quæritur, quæ ſit illa poteſtas baptiſmi, quam Chriſtus ſibi retinuit, & potuit dare ſervis. Hæc eſt, ut plurimi volunt, poteſtas dimittendi peccata in baptiſmo. Sed poteſtas dimittendi peccata quæ in Deo eſt, Deus eſt. Ideo alii dicunt hanc poteſtatem non potuiſſe dare alicui ſervorum: quia nulli potuit dare ut eſſet quod ipſe eſt, vel ut haberet eſſentiam quam ipſe habet, cui hoc eſt eſſe quod poſſe. Dicunt enim: Si hanc potentiam alicui dare potuit, potuit ei dare Confutatio 1 & confirmatio 1 ſolutionis. *creaturas creare: quia non eſt hoc majoris potentiæ quam illud. Ad quod dici poteſt, quia potuit eis dare potentiam dimittendi peccata, non tamen ipſam eamdem, qua ipſe potens eſt: ſed potentiam creatam, qua ſervus poſſet dimittere peccata, non tamen ut auctor remiſſionis, ſed ut miniſter, nec tamen ſine Deo auctore, ut ſicut in miniſterio habet exterius ſanctificare, ita in miniſterio haberet interius mundare: & ſicut illud fecit Deo auctore, qui cum eo & in eo* Non ab omnibus tenetur hic Magiſter, attamen cum illo eſt Andreas Vega. *operatur illud exterius: ita interius mundaret Deo auctore, qui ejus verbo velut quodam miniſterio uteretur. Item etiam poſſet Deus per aliquem creare aliqua, non per eum tamquam auctorem, ſed miniſtrum, cum quo & in quo operaretur: ſicut in bonis operibus noſtris ipſe operatur, & nos: nec ipſe tantum, nec nos tantum, ſed ipſe nobiſcum & in nobis: & tamen in illis agendis miniſtri ejus ſumus, non auctores. Ita ergo potuit dare ſervo poteſtatem dimittendi peccata in baptiſmo, id eſt,* 2. Cor. 3 *ut in mundatione interiori ſervus cum Domino operaretur: non ſervus ſine Domino, nec Dominus ſine ſervo, ſed Dominus cum ſervo, & in ſervo: ſicut in exteriori miniſterio Dominus operatur cum ſervo, & in ſervo. Unde & Dominus dicitur ſanctificare, & ſervus: ſed Dominus inviſibili gratia, ſervus viſibili ſacramento. Unde Auguſtinus ſuper Leviticum:* Cap. 84 tom. 4 *Dominus ait: Ego Dominus, qui ſanctifico. Et de Moyſe etiam dictum eſt: Et ſanctificabis eum.* Levit. 12 Exod. 19. *Sed Moyſes ſanctificabat viſibilibus ſacramentis per miniſterium: Dominus autem inviſibili gratia per ſpiritum, ubi eſt totus fructus viſibilium ſacramentorum. Sine hac ſanctificatione viſibilia ſacramenta nil proſunt. Si quis hoc melius aperire poterit, non invideo.*

DE-

DISTINCTIO V.

De baptiſmo per comparationem ad dantes.

Poſt hæc ſciendum eſt Sacramentum baptiſmi, &c.

Expoſitio textus.

SUPRA determinavit Magiſter de baptiſmo per comparationem ad ſuſcipientes, hic agit de ipſo per comparationem ad dantes: & hi ſunt, quibus collata eſt poteſtas baptizandi. Et dividitur hæc pars in duas partes. In prima agit de poteſtate collata. In ſecunda agit de his, quæ hanc poteſtatem expediunt, vel impediunt, infra diſtinctione ſequenti circa medium, ibi: *Hoc etiam ſciendum eſt, quod licet ter, &c.* Prima pars habet duas. In prima oſtendit Magiſter, quæ ſit ipſa poteſtas, quæ miniſtris eſt collata. In ſecunda vero determinat, quibus eſt collata, infra: *Nunc quibus liceat baptizare*. Prima pars habet tres partes. In prima oſtendit, quod poteſtas baptizandi æqualiter eſt efficax in omnibus miniſtris. In ſecunda vero oſtendit, quæ ſit iſta poteſtas, quoniam eſt ſolius miniſteriis exterior, ibi; *Quod miniſterium tantum habent*. In tertia vero parte oſtendit, quæ ſit illa poteſtas, quam Dominus potuit dare miniſtris, ſed non dedit, ibi. *Quæritur, quæ ſit illa poteſtas:* ubi dicit quod eſt poteſtas cooperationis.

Diviſio.

D.ſt. 6

Juſtos oportet eſſe per quos baptizatur.
Dub. I.

Secundum hoc videtur, quod ſi aliquis ſacerdos ſit in peccato mortali, & baptizet, quod mortaliter peccet. Sed contra: Facit id, ad quod tenetur; ergo baptizando non peccat

RESP. Dicendum quod iſte qui baptizat, aut eſt in peccato notorio, aut occulto: ſive ſic, ſive ſic, diſtinguendum eſt, quia aut eſt neceſſitas, & timetur ſcandalum: & tunc non peccat baptizando, ſed in hoc quod negligit ſe præparare, & cum timore & reverentia ad ſacramentum accedere. Si autem non eſt neceſſitas, nec timetur ſcandalum ſi non baptizet, non debet baptizare, ſed prius ſe præparare ad juſtificationem: quod ſi non facit, non tantum peccat negligendo, ſed etiam ſacramento contumeliam faciendo, & uſurpando id, ad quod non eſt idoneus: Si autem notorius eſt, peccat ſcandalizando: & ideo dicit Auguſtinus quod mundos oportet eſſe miniſtros; patet ergo reſponſio ad objectum. Non enim peccat, quia facit quod non debet ſimpliciter, ſed quia non facit ut debet.

Tract. 5 ſuper Joan. c. 1 tom. 9.

Si quos ergo baptizavit, &c.
Dub. II.

Videtur male dicere, quia ebrietas aufert vim rationis, & intentionem: ſed intentio neceſſaria eſt ad baptiſmum: ergo ſi ebrioſus caret intentione, non baptizat. Item quæritur, ſi aliquis eſt ita ebrius, quod non eſt omnino in eo ligata ratio, quin poſſit aliquid dicere, ſed tamen balbutiendo dicit, utrum ſit baptizatus, quem talis baptizat. Quod non videtur, quia ligatio linguæ ſignum eſt ligationis rationis; & neceſſe eſt rationem eſſe ſolutam ad ea quæ ſpectant ad miniſterium ſacramenti; ergo, &c.

RESP. Dicendum quod differentia eſt inter ebrium, & ebrioſum. Ebrius enim dicitur in actu, ſed ebrioſus in conſuetudine: & bene poteſt aliquis conſuetus inebriari, aliquando ſobrius eſſe in actu, ita quod non biberit multum; & tunc ſi baptizat, baptizatum eſt. Quod quæritur de ebrio, dicendum quod ſi habeat ligatam rationem, adeo quod tollatur intentio baptizandi, & neſcit quid faciat, tunc non baptizat:

Digitized by Google

ſi autem ratio ſoluta eſt in tantum quod ſcit quid facit, tamen non omnino eſt bene compos ſui, tunc judicandum eſt, quod ſit baptizatus, etiamſi lingua aliquo modo balbutiat, quia id non eſt ſignum ligaminis rationis ſemper efficax. Multi enim ſunt, qui ex modico vino balbutiunt, & habent uſum rationis. Diſtinguendum tamen eſt in ligamine linguæ: nam ſi format verba intelligibilia, licet non omnino perfecte, baptizatus eſt parvulus. Si autem ita corrupte profert, quod intelligi non poteſt, & formam ita infringit, ut convenienter intelligi non poſſit, eſt rebaptizandus.

Quod novit Joannes, &c.
Dub. III.

Super Mat. 11 Videtur dicere contra Hieron. & Chryſoſt. qui dicunt, quod non noverat eſſe Chriſtum: & ita videtur contrarietas. Quæritur ergo quis melius inter eos ſenſerit. Et videtur quod Auguſtinus, quia quando Jeſus ad Joannem venit, tunc dixit Joannes: ego a te debeo baptizari, ſicut (Matth. 3) dicitur: ergo cognoſcebat ipſum eſſe Chriſtum. Quod autem melius dicat Chryſoſtomus, videtur, quia Joanni, quando miſſus eſt ad baptizandum, dictum fuit: Super quem videris ſpiritum deſcendentem, hic eſt (Matth. 3, Marc. 1) qui baptizat: ergo antequam veniret ad eum, ſciebat quod ſolus ipſe eſſet, qui baptizaret interius, ſed tamen non cognoſcebat exterius ipſum.

Resp. Dicendum quod utrumque fuit verum ſicut docet nos intelligere Chryſoſtomus. Primo Joannes novit Chriſtum in infantia notitia, corporali, poſtmodum receſſit in deſertum, & tunc poſt longum tempus, quando miſſus eſt ad baptizandum, dictum eſt ei, quod Chriſtus poteſtatem baptizandi ſibi retineret: ſed jam oblitus eſt propter magnam moram, quis, vel qualis eſſet Chriſtus in perſona: & judicio columbæ utrumque didicit, quia per hoc ſci- A vit quod ipſe eſſet Chriſtus, & quod ipſe eſſet qui peccata dimitteret, & Spiritum ſanctum daret: utrumque ergo prius ſciebat in generali, ſed poſtmodum didicit in ſpeciali: prius tamen cognovit quis eſſet, quam cujus poteſtatis eſſet. Primum enim ſcivit per converſationem infantiæ, ſecundum per revelationem prophetiæ; & ſic patet utrumque.

Ne ſervus in ſervo ſpem poneret, baptizat Dominus, &c.
Dub. IV.

Quæritur de ratione iſta, quam aſſignat Magiſter, ne ſervus poneret ſpem in homine, quia illud nullum B videtur inconveniens, quia poſſumus in orationibus ſanctorum confidere: unde clamamus de Beata Virgine; vita dulcedo, & ſpes noſtra ſalve.

Resp. Dicendum quod eſt ſpes auxilii, & eſt ſpes præmii: dicendum ergo quod ſi poteſtas dimittendi peccata eſſet data homini, jam poſſet homo ſperare ab homine gratiam, & veniam, & ita per conſequens gloriam, ad quam gratia eſt velut diſpoſitio neceſſaria: ſed hæc ab homine ſperari non poteſt, nec debet. Sed cum homo poſſit orationibus adjuvare quadam congruitate, C poteſt homo ſperare in aliquo ſancto tamquam in adjuvante, non tamquam in relevante, quia hoc eſt gratia ſpecialis ſolius Chriſti: & ſic patet illud.

Tot eſſent baptiſmi &c.
Dub. V.

Hic quæritur de alia ratione, quam aſſignat, cum dicit: Ne tot eſſent baptiſmi, quot baptiſtæ. Videtur enim ratio non eſſe bona: quia aut intelligit tot numero, aut tot ſpecie. Non tot ſpecie, conſtat: quia conſimilis forma, & conſimilis effectus eſt in omnibus. Si tot numero, nullum eſſet inconveniens.

Resp. Dicendum quod intelligitur,

Digitized by Google

tur, quod tot eſſent denominatione, A & ita ſciſſura eſſet in Eccleſia, quia unus poſſet dicere: Ego ſum Pauli, alius autem: Ego ſum Apollo; & ſic non perfecta eſſet unitas in Eccleſia, cujus unitatis perfectio fundamentum habet in uno baptiſmo. *1 Cor. 1*

ARTICULUS I.

AD intelligentiam eorum quæ dicuntur in præſenti diſtinctione, tria principaliter quæruntur. Primo quæritur de poteſtate collata baptizaturis, ſive baptizantibus quantum ad extenſionem. Secundo de ipſa quantum ad intentionem, ſive efficaciam. Tertio quæritur de ipſa poteſtate baptizantium per comparationem ad dantem illam. Circa primum breviter quæruntur duo. Primo quæritur, utrum ſoli Sacerdotes, ſive clerici habeant poteſtatem baptizandi. Secundo, dato quod etiam laici, quæritur utrum hæretici in poteſtate illa communicent cum catholicis.

QUÆSTIO I.

An tantum Sacerdotes, vel etiam laici poſſint baptizare.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 8 Membr. 6 art. 1
S. Thom. 3 p. q. 67 art. 3
Et 4 ſent d. 5 q. 2 art. 1
Scot. 4 Sent. d. 6 q. 1
Richardus 4 Sent. d 5 art 3 q. 1
Thom. Argent. 4 Sent. d. 5 q. 1 art. 2
Steph. Brulef. 4 Sent. diſt 5 q. 1

Fundam. QUOD non tantum ſacerdotes, ſed etiam laici poſſint baptizare, ſic oſtenditur: Si baptizaret vetula ſervata forma verborum, iſte quem baptizat, non rebaptizatur: ergo eſt baptizatus: ſed vetula non baptizaret; niſi haberet poteſtatem: ergo, &c.

ITEM alia ratione videtur: Baptiſmus, quia eſt ſacramentum neceſſitatis, ideo inſtitutum eſt in elemento omnibus communi: ſed elementum non ſufficit, niſi adſit qui poſſit baptizare: ergo poteſtas baptizandi omnibus debuit conferri tam clericis, quam laicis.

ITEM dicitur quod Dominus non baptizabat, ſed diſcipuli: ſed diſcipulis nondum erat collata poteſtas ſacerdotalis: ergo, &c. *Joan 4*

1. CONTRA per Iſidorum: Conſtat baptiſmum ſolis ſacerdotibus traditum eſſe, nec ipſis diaconibus ejus miniſterium eſt permiſſum. *Ad opp. 1 Iſid. lib. 2 de offic. cap. 24 verſus fin.*

2. ITEM baptiſmus eſt ſacramentum Eccleſiæ: ſed ordo eſt in Eccleſiaſtica hierarchia: ergo ab his ſolis poteſt tradi, qui ad hoc in Eccleſia ſunt ordinati: ſed illi ſoli ſunt, qui habent ordinis ſacramentum: ergo, &c. B

3. ITEM ſi propter neceſſitatem ſolam confertur omnibus ergo cum ſacramentum pœnitentiæ ſit ſacramentum neceſſitatis, videtur quod in caſu illo debet quilibet abſolvere, etiam laicus.

4. ITEM ſi in caſu neceſſitatis indultum eſt, videtur quod ſi aliquis laicus baptizet præter neceſſitatem, debet rebaptizari.

CONCLUSIO.

In caſu neceſſitatis non modo ſacerdotes, ſed etiam laici non muti, neque manci poſſunt baptizare. C

RESP. AD ARG. Dicendum quod ſacramentum baptiſmi eſt ſacramentum Eccleſiaſticum, neceſſarium, & primum. Quia Eccleſiaſticum, ideo ejus adminiſtratio primo, & principaliter eſt commiſſa clericis, & inter hos, ſacerdotibus. Quia vero neceſſarium, & ſacerdos non ſemper adeſt, ideo ejus adminiſtratio ſe extendit etiam ad laicos, divina miſericordia faciente, quæ neminem vult perire. Quia vero primum, ideo a nullo alio ſacramento dependet: & ideo hujus miniſterii poteſtas ſe extendit ad omnes, qui poſſunt facere ea, quæ ſunt de integritate ſacramenti; & quicumque iſta faciat, ba-

Digitized by Google

Explicatio. baptizatum eſt: ille ergo ſolus excluditur, qui non poteſt. Propter quod notandum, quod baptiſmus ſicut alia ſacramenta eſt ſacramentum, & ſacramentum unum, & verum, & integrum. Quia ſacramentum, ideo eſt ſignum viſibile, & ideo debet habere diſpenſatorem viſibilem, ut hominem, non ſpiritum. Quia vero unum, ideo debet tradi ab uno diſpenſatore, non a pluribus. Quia verum, ideo non debet idem eſſe baptizans, & baptizatus, ſed alius, quia in forma duplex perſona exprimitur, cum dicitur: Baptizo te. Quia vero integrum, ideo concurrunt in eo neceſſario duo, ſcilicet elementum, & verbum. Verbum autem debet dici: e quia dicere eſt cum intentione proferre: ideo neceſſe eſt quod baptizans habeat diſcretionem, & non ſit ſtultus: & oportet quod habeat locutionem, & non ſit mutus. Quia vero in elementum debet mergere, oportet quod non ſit mancus: omnis ergo talis qui poteſt exercere ea, quæ ſunt de integritate ſacramenti, poteſt baptizare, & in caſu neceſſitatis debet, etiamſi non ſit ordinatus: præter caſum neceſſitatis ſolus ſacerdos debet baptizare: & ſi alius facit, quamvis baptizaret, tamen graviter peccat.

1. 2. Patent ergo objecta, quia Iſidorus loquitur ſecundum congruitatem exequendi, non ſecundum poteſtatem. Et ſimiliter patet aliud, quia etſi ſit Eccleſiaſticum, tamen eſt neceſſarium, & primum, & ideo etiam ſecundum rectam ordinationem Eccleſiæ competit ejus adminiſtratio omnibus eis, qui poſſunt exercere, quæ ſunt de integritate ſacramenti.

3. Ad illud de pœnitentia, dicendum quod etſi ſit neceſſarium, non tamen primum, ſed eorum, qui jam ſunt de Eccleſia. Præterea: Hoc ſacramentum eſt tantum adultorum, qui poſſunt adire ſacerdotem interiorem cum carent exteriori: ſed non ſic baptiſmus, quia eſt remedium parvulorum.

A 4. Ad ultimum dicendum quod poteſtas non tantum data eſt in caſu neceſſitatis, ſed etiam tunc impoſita, ut ſi alias fecerit peccet: tunc vero non peccat, ſi facit, immo peccat, ſi non facit: nihilominus tamen ſi fecerit, factum eſt; & ſic patet reſponſio ad illud.

Ex prædictis patent aliqui caſus, qui circa poteſtatem baptizantium poſſunt quæri. Solet enim quæri, utrum in articulo neceſſitatis poſſit aliquis a ſatana baptizari, eſto quod ſe transfigurat in angelum lucis. Et quod ſic, videtur quia omnia verba poteſt dicere, & omnem actum facere, quem alius poteſt. Et ad hoc B patet reſponſio, quia non competit ei adminiſtratio ſacramenti ſenſibilis. Poteſt autem hujus triplex ratio reddi. Prima eſt, quia ſpiritus eſt. Adminiſtratio autem ſive diſpenſatio ſacramentorum per Chriſtum hominem inſtituta eſt per homines ad ſalutem hominum diſpenſandam. Secunda ratio eſt, quia ſpiritus eſt ita præciſus ab Eccleſia, quod nec eſt membrum actu, nec potentia: & ideo adminiſtratio, aut poteſtas, quæ deſcendit a capite Chriſto, non pervenit ad ipſum. Tertia ratio eſt, quia in omnibus ſiniſtram habet intentionem: ſicut enim Chriſtus omnia bene facit, ita diabolus omnia male: C & ideo etiamſi faceret actum, & diceret verbum, non tamen intenderet baptizare, ſed potius deludere, & ſic patet, quod non poteſt baptizare. Prima tamen ratio melius valet. 1 Lateralis quæſtio.

Solet etiam quæri, utrum aliquis in articulo neceſſitatis poſitus poſſit baptizare ſeipſum, videtur enim quod ſic propter ſtatum neceſſitatis, cum poſſit ſe mergere, & verbum dicere. Et hoc ipſum videtur Innocentius in quadam decretali dicere, quod ſi Judæus aliquis aſpergat ſe aqua utens forma baptiſmi, non habens aliquem, qui ei ſacramentum tribuat, evolat, & inter fideles computandus eſt, ut dicit. Et ad hoc patet reſponſio, quod nullus poteſt ſibi ad- 2 Lateralis quæſtio.

adminiſtrare ſacramentum baptiſmi. Et prima quidem ratio tacta eſt, quia non ſalvatur veritas formæ, cum in forma duplex perſona exprimatur, cum dicitur: Baptizo te. Secunda ratio eſt, quia baptizans, pater eſt ſpiritualis baptizati; ſi ergo nemo eſt filius ſuus, nemo ſeipſum poteſt baptizare. Poſtremo deficit ibi ratio ſignificationis, quia enim ſignificatur ibi mundans, & mundatus ſpiritualiter, & hoc non poteſt eſſe idem, ſed alius, ita neceſſe eſt etiam quod ſit in ſacramento. Prima tamen ratio potior eſt.

3 Lateralis quæſtio.

Solet etiam poni talis caſus: Habeant conſortium mutus, & mancus. Alter non poteſt baptizare, quia deficit ei verbum, alter non poteſt, quia deficit ei actus, videtur ergo quod ambo ſimul poſſint totum ſupplere, & baptizare propter neceſſitatem. Et ad hoc patet reſponſio, quod non poſſunt. Aut enim dicit mancus *ille*, baptizamus, aut baptizo. Si dicat, baptizamus, mutat formam. Si dicat, baptizo, falſum dicit, quia cum ſit mancus, non mergit: & ita non poteſt ibi ſalvari, quod eſt de integritate ſacramenti. Si autem duo baptizent, quorum uterque mergit, & dicit verbum, ſi dicunt ambo, baptizamus, neuter baptizat, quia forma mutatur. Si vero dicunt, baptizo, alter eum baptizat, ſcilicet qui prius loquitur, & complet, alter vero omnino nihil facit.

4 Lateralis quæſtio.

Solet etiam quæri, ſi plures ſint in extrema neceſſitate, utrum poſſint ſimul baptizari. Et quod ſic, videtur. Propter neceſſitatem, indultum eſt omnibus: ergo videtur quod unus poſſit baptizare plures, ubi eſt periculum mortis. Et ad hoc aliter reſpondetur, quam de prædicta. Quod poteſt, quia ſi baptizaret ita; Baptizo vos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, baptizatum eſt. Et ſi tu obiicias, quod mutat formam, ut ſi dicatur: Nos baptizamus, dicendum quod in hoc non eſt mutatio formæ. Nam ſicut dicit Priſcianus, *nos*, non ingeminat ſingulare ſuum, ut dicatur ego & ego: ſed ego, & tu; vel ego, & ille: & ideo ſi dicatur: Nos baptizamus, aliquid dicitur a forma extraneum, & forma mutatur. Sed cum dicitur, baptizo vos, ſenſus eſt. Baptizo te, & te: & ideo non eſt formæ mutatio, ſed geminatio: nam hic non introducitur perſona alia niſi baptizans & baptizata: non ſic eſt in forma alia cum dicitur: Nos baptizamus. Attendendum tamen, quod ſi per pluralem numerum non fiat vis aliqua, niſi quæ fit ſecundum curſum ſolitum loquendi, ſecundum quod Papa de ſe unico dicit: Nos dicimus, & in vulgari hoc utimur linguagio, non dicerem tunc formam mutari, nec corruptam eſſe. Sed ſi iſte ſermo ſerioſe diceretur, & cum pondere ſui ſenſus, alium generaret intellectum: & ideo non eſſet baptiſmus, quia ſicut prædeterminatum eſt, mutatio formæ aufert baptiſmum. Ex prædictis ergo patet, quod unus poteſt ſimul plures baptizare, non plures unum: & ratio eſt mutatio formæ in uno, & non in alio. Poteſt nilominus alia ratio aſſignari, quia non eſt neceſſe, quod ſimul duo baptizent, ſi uterque poteſt verbum dicere, & mergere. Sed neceſſitas, & utilitas eſt, quod ſimul duo baptizentur, quando ſunt in articulo mortis. Alia tamen ratio eſt, quia baptizans miniſter Chriſtum ſignat: unde ſicut in hoc quod unus habebat plures uxores ſalvari potuit ratio ſacramenti aliquo modo, quia Chriſtus eſt ſponſus multarum animarum, ſed non e converſo; ſic in propoſito eſt intelligendum, quod unus eſt baptizans interius, ſcilicet Chriſtus Dominus, a quo eſt unitas in ſacramento baptiſmi.

Priſc. lib. 12 & 13 maj. Gram.

QUÆ-

QUÆSTIO II.

An hæretici poſſint baptizare.

Alex. Aleſ. 4 p. q 8 Memb. 6 art. 2
S. Thom. 3 p. q. 66 art. 9 ad 2
Richard. 4 ſent. diſt. 5 art. 3 q. 2
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 5 q. 2

Fundam. DATO quod clerici, & laici poſſint baptizare, quæritur an poſſint baptizare hæretici. Et quod ſic, oſtenditur. Primo auctoritate Bedæ: Sive hæreticus, ſive ſchiſmaticus in nomine ſanctæ Trinitatis baptizat, non valet iſte, qui baptizatus eſt, a catholicis baptizari.

Aug. lib. 2 contra Donat. c. 1 tom. 7 De conſecr. d. 4 conſtendit. ITEM Auguſtinus: Nulli ſacramento eſt injuriandum: illi autem injuriantur, qui dicunt ea pollui per pollutionem miniſtrorum: ergo hæretici quamvis polluti, poſſunt baptizare.

B

Tract. 80 in Joa. in med. to 9 ITEM accedente verbo ad elementum, fit ſacramentum: ſed hæreticus dicit verbum, & habet elementum: ergo poteſt conferre ſacramentum.

ITEM poteſtas baptizandi non eſt donum gratiæ gratum facientis: ſed tantum gratis datæ, quia conſtat quod mali ſacerdotes baptizant: ergo eſto quod aliquis ſacerdos catholicus fiat ſchiſmaticus, vel hæreticus, tamen propter hoc non amittit gratiam gratis datam: videtur ergo quod poſſit baptizare.

Ad opp. Mat. ult. Marc. 16 1. CONTRA: Cum traditur forma baptiſmi, præmittuntur duo, ſcilicet doctrina, & fides. Docete eos baptizantes in nomine Patris, &c. Et rurſus: Qui crediderit & baptizatus fuerit: ſed doctrina hæreticorum non eſt ſcientia, ſed inſipientia: & fides eorum eſt error, non fides: ergo nec baptiſmus eorum eſt baptiſmus.

Tract. 80 in Joan. in med. t. 9 2. ITEM baptiſmus eſt ſacramentum fidei: ergo ubi deficit fides, deficit baptiſmus. Probatio primæ. Auguſtinus: Accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum, non quia dicitur, ſed quia creditur: ergo ſi non creditur, non eſt ſacramentum: ergo cum hæreticus non credat, non confert ſacramentum.

3. ITEM ad baptiſmum requiritur intentio: ſed hæreticus non habet intentionem, quia non habet fidem, quæ intentionem dirigit, ut dicit Ambroſius: ergo non poteſt baptizare.

4. ITEM hæreſis non eſt Eccleſia: ergo baptiſmus hæreſis non eſt baptiſmus Eccleſiæ: ſed ſolus baptiſmus Eccleſiæ eſt baptiſmus hæreticorum: ergo qui non ſunt de Eccleſia, non eſt baptiſmus.

CONCLUSIO.

Hæreticus manens hæreticus, habens immerſionem in aqua, prolationem verbi, & intentionem faciendi quod facit Eccleſia, poteſt baptizare.

RESP. AD ARG. Dicendum, ſicut dictum eſt, quod iſta tria ſunt de integritate baptiſmi, ſcilicet immerſio in aquam, prolatio verbi, & intentio faciendi quod facit Eccleſia. Et quia hæreticus manens hæreticus poteſt hæc tria habere, poteſt baptizare, & baptizat, quando aliquid iſtorum non deficit, operatur enim tunc non ut hæreticus, ſed ut catholicus.

C

1. 2. Ad illud ergo quod obiicitur de doctrina, & fide, dicendum quod iſta non ſunt neceſſitatis, ſed congruitatis, fides inquam baptizantis: nam fides Eccleſiæ neceſſaria eſt, & hæc non deficit & per hoc patet ſequens.

3. Similiter ad illud quod obiicitur de intentione, dicendum quod ſicut patebit infra, intentio poteſt eſſe reſpectu operis, non reſpectu finis: & ſic poteſt eſſe recta etiam ſine fide. *Diſt. 6 art. ptiſm. 2 quæſt. 2*

4. AD ultimum dicendum, quod illud argumentum non valet, & fert Auguſtinus inſtantiam: Ægyptus non eſt paradiſus: ergo fluvius Ægypti non eſt fluvius paradiſi, & eſt fallacia conſequentis, ſicut hic: Homo non *Poteſt thrai ex li 4 de ba. contra Don. c. 2 tom. 7*

Digitized by Google

non eſt aſinus: ergo genus hominis non eſt genus aſini: poſſunt enim Eccleſia, & hæreſis communicare in aliquo, quamvis multum differant. Ex his patet caſus, quo poſſet quæri de hæretico, qui credit quod Eccleſia nihil faciat: videtur enim quod cum talis nihil intendat facere, non baptizet. Et ad hoc dicendum quod hæreticus bene intendit aliquando facere, quod facit Eccleſia, & tamen intendit quod Eccleſia nihil faciat, quia reſpectu alterius eſt intentio; & credulitas eſt reſpectu effectus: & ipſe credit, quod nullus effectus ſubſit illi operi, nihilominus tamen intendit facere id opus, non tantum ut eſt actus ablutionis corporis, verum etiam ut eſt actus quidam conſuetus fieri ab Eccleſia: & hoc in- Diſt. 4 ar. 2 q. 1 tendendo facere, quamvis principaliter non intendat effectum, intendit tamen ex conſequenti, ſicut ſupra tactum eſt de eo, qui voluntarie ſe ſubiicit operi exteriori, per conſequens voluntarie ſe ſubiicit charactæri: & ſic patet totum.

ARTICULUS II.

QUANTUM ad ſecundum articulum quæritur conſequenter de poteſtate baptizantium per comparationem ad effectum, & circa hoc quæruntur duo. Primo quæritur, utrum mali miniſtri licet catholici dent ſacramentum, & rem. Secundo quæritur, utrum hæretici, & præciſi ab Eccleſia dent rem ſacramenti, ut catholici.

QUÆSTIO I.

An mali miniſtri dent ſacramentum, & rem ſacramenti.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 8 Membr. 6 art. 2 § 1
Guil. Altiſiod. 4 Sent. tract. 3 cap. 7
Steph. Brulef. 4 Sent. diſt. 5 q. 3
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 5 q. 13

Fundam. Aug. tr. 5 in Joan. poſt med. tom. 9

QUOD mali miniſtri dent rem ſacramenti, probatur multis auctoritatibus, quæ habentur in A littera. Maxime iſta: Si quos baptizavit ebrioſus, homicida, adulter, ſi baptiſmus Chriſti eſt, Chriſtus baptizat: ſed Chriſtus baptizat ſanctificando: ergo & malus miniſter ſimiliter.

ITEM ratione videtur: quia ſi baptiſmus mali hominis non daret gratiam, tunc ſalus noſtra penderet ex aliena vita: quod ſi nefarium eſt dicere, & injuſtum, patet quod mali miniſtri conferunt rem ſacramenti.

ITEM plus pertinet doctrina ad doctorem, quam baptiſmus ad baptizantem: ſed malus doctor dat doctrinam bonam, & ſanam, quam B Dominus præcepit accipere: ergo Matt. 23 multo fortius iſte qui baptizat, quamvis malus poteſt dare bonum baptiſmum, ſive effectum baptiſmi.

1. CONTRA: Maledicam benedictionibus veſtris, dicitur ſacerdotibus Ad opp. Mal. 2 malis, & Gloſſa Hieronymi: Quidquid a vobis benedictum fuerit, a me maledicetur: ergo qui baptizatur a malo ſacerdote, maledictus eſt: non ergo recipit per ejus miniſterium gratiam.

2. ITEM: Ab immundo quid mundabitur? Eccl. 34 Sed ſacerdos malus eſt immundus: ergo ab ipſo, vel per ipſum non confertur in baptiſmo gratia, quæ mundat animam.

C 3. ITEM ratione videtur, quia ſicut ſenſus, & motus fluunt a capite in membra corporalia, & ab uno membro in aliud: ita & in corpore myſtico: ergo ſi membrum aridum non defert ſenſum, ſacerdos qui eſt in mortali peccato, baptizando non confert gratiam baptizato.

4. ITEM oratio vitiatur ex vitio orantis, & potius meretur homo iram, quam gratiam: unde Gregorius: Cum is, qui diſplicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora provocatur: ergo baptiſmus vitiatur ex vitio baptizantis, aut ſi non vitiatur, cum Deus judicet de operibus ſecundum interiora, & ſacerdos ſit mortuus, & opus

ejus

ejus mortuum, mortuus autem non vivificet, patet quod malus ſacerdos conferre non poteſt gratiam vivificantem.

5. Item quæritur, utrum peccet is qui accedit ad ſacerdotem malum. Levit. 5 Et videtur quod ſic: quia in lege præceptum erat fugere immundum corporaliter: ergo ſpiritualiter illud debemus obſervare.

6. Item eſto quod ſacerdos petat pretium pro baptiſmo, numquid eſt ei dandum? Si ſic, cum emat ſacramentum, eſt ſimonia. Si non, aut remanebit non baptizatus, & hoc eſt periculum: aut baptizatus ſine ſacerdote præter neceſſitatem.

CONCLUSIO.

Malus ſacerdos non tantum ſacramentum, ſed etiam rem ſacramenti præſtat: quia interius operatur Deus, & non miniſter.

Resp. ad Arg. Dicendum quod malus ſacerdos non tantum ſacramentum, ſed etiam rem dat: non ipſe, ſed Deus, cujus ſacramenta ſunt bona & impolluta. In baptiſmo enim non mundat, neque interius baptizat miniſter, ſed Deus. Sed cum Deus lavet interius præcedente lotione exteriori, & exterior diſpliceat, quia lavans diſplicet, quomodo conſequens eſt, ut lavante malo ſacerdote exterius, Deus lavet interius? Et ad illud eſt notandum, quod eſt quoddam opus, quod habet virtutem a charitate, vel voluntate interna ſolum, quoddam quod habet ab inſtitutione divina. Primum opus eſt virtutis, & vitii, & a Deo penſatur ſecundum qualitatem voluntatis. Secundum eſt opus ſacramenti: & hoc penſatur ſecundum meritum, & dignitatem Chriſti inſtituentis: & tale ſemper remanet efficax, & impollutum, nec poteſt aliquo modo pollui, ſicut nec meliorari. Habet enim virtutem a Chriſto, non a miniſtro: ſicut ſemen jactum in terram æqualiter fructificat, ſive ſit bonus, qui A ſeminat, ſive malus: & ſic hic. Ex his patent objecta, nam ſacramenta ſunt benedictiones Dei, non malorum. Et ſic patet etiam ſequens, quia immundus ibi non mundat. Similiter ad illud quod obiicitur a ſimili de corporali nutrimento, patet reſponſio, quod non eſt ſimile, quia Deus immediate dat gratiam baptizato.

1. 2. Ad illud quod quæritur, utrum peccet qui accedit ad malum ſacerdotem, dicendum quod non; immo magis peccat iſte, qui eum recuſat, credens ſacramentum per ipſum diſpenſatum eſſe vitiatum, quia facit injuriam ſacramento. Nec B valet quod obiicitur, quia illud intelligitur de tactu per imitationem, & conſenſum malum non ſic autem tangit, qui baptiſmum recipit.

3. Ad illud quod obiicitur de ſimoniaco. Dicunt quidam, quod potius debet quis ſe baptizari facere a laico. Sed eſto, quod non eſſet alius, dicunt quod non poſſunt dare pretium, ut ſacrum emat, ſed ut emat aquam. Sed eſto quod aqua ſit conſecrata, tunc dicunt quod ante debent dimittere parvulum mori ſine baptiſmo: quia non ſunt facienda mala, ut eveniant bona. Melius tamen eſt dicere, quod dari poteſt C pretium non ad emendum ſacramentum, vel aquam, ſed ad redimendam vexationem juris ſui: & hoc magis videtur conſonare pietati, & rationi, & etiam juri.

QUÆSTIO II.

An hæretici dent rem ſacramenti.

Alex. Aleſ. 4 p. q. 8 Membr. 6 art. 3 § 1
Gulıel. Altiſſ. 4 Sent. tract. 3 cap. 7
Scot. 4 Sent. diſt. 5 q. 1
Richard. 4 Sent. d. 5 q. 1 art. 3.
Durand. 4 Sent. d. 5 q. 2
Joan. Bacch. 4 Sent. d. 5 q. 1
Steph. Bruleſ. 4 Sent. diſt. 5 q. 4
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 5 q. 1
Gabr. Biel. 4 Sent. d. 5 q. 1

Utrum hæretici dent rem ſacramenti. Et quod non videtur Ad opp.

Aug. de baptiſmo li. 4 cap. 10 to. 7 De conſ. d. 4 ca. Eccleſia.

tur. Auguſtinus: Eccleſia paradiſo comparata indicat nobis poſſe quidem foris baptiſmum ejus recipere, ſed ſalutem beatitudinis extra eam nec accipere, nec habere.

Aug. ad Oroſium q. 59 tom. 4 De conſ. d. 4 quam.

Item Auguſtinus: Qui foris Eccleſiam baptizantur, non ſumunt baptiſmum ad ſalutem, ſed ad perniciem, habentes formam baptiſmi, virtutem ejus negantes.

Item ratione videtur, quia ſi baptiſma hæreticorum facit filios Dei, dando gratiam baptiſmatis, videtur quod inter hæreticos extra Eccleſiam ſint filii Dei: hoc autem falſum eſt: ergo, &c.

Item ſi baptiſma hæreticorum facit remiſſionem peccatorum, & remiſſio fit per Spiritum ſanctum: ergo inter eos eſt Spiritus ſanctus: ergo hæretici dant Spiritum ſanctum: ſed hoc eſt falſum: ergo, &c.

Fundam.

Contra: Unum eſt baptiſma Chriſti, Eccleſiæ, & hæreticorum, qui in eadem forma baptizant: ergo eamdem efficaciam habent: ergo ſi in baptiſmo Eccleſiæ datur gratia, & in baptiſmo hæreticorum.

Item baptiſma illorum eſt verum ſacramentum, quod patet, quia non eſt iterandum: ergo ſi non invenit obſtaculum, ita confert gratiam ut catholicorum.

Item poſſibile eſt quod iſte, qui baptizat, ſit hæreticus me neſciente: ergo damnum incurro de malitia aliena ſine omni mea culpa.

CONCLUSIO.

Hæretici ſi in forma Eccleſiæ baptizant, vere baptizant, quia regenerant filios Eccleſiæ, & non hæreſi.

Resp. ad Arg. Dicendum quod baptiſmus qui ſolum datur ab hæreticis in forma Eccleſiæ baptiſmus eſt, & baptiſmus Eccleſiæ, quia regenerat filios Eccleſiæ, non hæreſi, regenerat etiam filios in Chriſto. Exemplum Auguſtini contra Donatiſtas eſt, quia ſicut Jacob non

Aug. de baptiſ. contra Donat. l. 1 c. 10 to. 7

A tantum genuit per uterum liberarum, ſed etiam ancillarum; ſic & Chriſtus: unde qui boni baptizantur ab hæreticis, comparat eos filiis ancillarum: ſed qui mali ab Eccleſia, comparat eos Eſau. Habet igitur ſemper efficaciam, niſi habeat obicem in ſuſcipiente: hic autem habet obicem, quando iſte qui baptizatur, conſentit hæreſi. Et hoc poteſt eſſe tripliciter, aut quando eſt hæreticus & favet errori, aut ſi non eſt hæreticus, tamen vadit ad hæreticum præciſum in contemptum Eccleſiæ: aut ſi non eſt præciſus, vadit tamen ad occultum, quem ſcit eſſe hæreticum propter aliquod commodum vel favorem: & tunc nihil B accipit, quia accipit ab hæretico, ut eſt hæreticus. Sed tunc non conſentit: quando habet impotentiam diſcernendi, ut parvulus: vel quando ille hæreticus eſt occultus, & creditur eſſe catholicus: aut quando homo eſt in neceſſitate conſtitutus ſolo neceſſitatis intuitu. Auctoritates Auguſtini ſecundum primam viam intelliguntur. Rationes ad oppoſitum patent, quia quos hæretici baptizant non conſentientes hæreſi ſuæ, etſi videntur eſſe de eis, tamen ſunt Eccleſiæ filii, & filii intrant Eccleſiam. Unde Auguſtinus dicit contra Donatiſtas, quod hæretici baptizantur non C per id, quod habent repugnans Eccleſiæ, ſed per id, quod habent communitatem cum ea, & unitatem: & ideo ſi iſte, qui baptizatur, nihil recipiat ab hæreticis niſi baptiſma, nec in aliis conveniat, judicandus eſt catholicus, quia cum catholicis convenit, & non habet repugnans, & talis eſt parvulus: & ideo quamvis parvuli baptizentur ab hæreticis, non tamen ſunt inter hæreticos quantum ad meritum, ſed ſolum quantum ad numerum: & ideo non ſequitur, quod ſint inter hæreticos ſecundum quod hæretici ſunt, ſed ſicut filii Dei: nec etiam quod inter eos, ſcilicet hæreticos, ſit Spiritus ſanctus, per quem remittuntur peccata.

Li. 2 de baptiſ. contra Donat. c. 14 to. 7

AR-

Digitized by Google

ARTICULUS III.

QUANTUM ad tertium articulum quæritur de poteſtate baptizantium per comparationem ad dantem illam. Et circa hoc quæruntur duo. Primo quæritur, quæ ſit illa poteſtas, quam Chriſtus dare potuit miniſtris, & non dedit. Secundo quæritur, utrum Chriſto fuerit data poteſtas dimittendi peccata.

QUÆSTIO I.

An poteſtas data a Chriſto miniſtris fuerit auctoritatis, vel alterius generis.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 8 Membr. 5 art. 1
Rich 4 Sent. d 5 q 2
Steph. Brulef. 4 Sent. d. 5 q. 3
Petr. de Tarant. 4 Sent. d. 5 q. 1

Ad opp. *Joan. 1 In Joan. tract. 5* CIRCA primum ſic proceditur. Super illud: Hic eſt qui baptizat, dicit Auguſtinus quod Joannes dicit, quod Chriſtus poteſtatem mundandi a peccatis miniſtris dare potuit, ſed non dedit: ergo videtur quod iſta fuerit poteſtas cooperationis.

2. ITEM quod illam dare potuerit, ſed non dedit, videtur per verbum Auguſtini, & Magiſtri, videlicet quod non dedit hanc poteſtatem, ne homo ſpem poneret in homine: ſed propter nullam potentiam homo ſperaret in homine, niſi homo haberet potentiam dimittendi culpam, & dandi gratiam: ergo de illa intelligitur. *Ibid.*

3. ITEM hoc ipſum oſtenditur ratione, quod potuit hanc communicare per ſimile in ſpiritualibus, quia angelo ſuperioris ordinis dedit potentiam purgandi alium, qui eſt interioris ordinis: ergo cum ita ſit ordo in Eccleſiaſtica hierarchia, ſicut in angelica, patet, &c.

4. ITEM oſtenditur etiam per ſimile in corporalibus, quia rebus corporalibus dedit potentiam curandi a morbo corporali: ergo animabus ſanctis debuit dare potentiam curandi a morbo ſpirituali.

A 5. ITEM hoc etiam probatur a minori, quia dare potuit miniſtris Eccleſiæ potentiam expellendi dæmones: ergo multo fortius ſeminarium eorum, quod eſt peccatum.

6. ITEM a minori videtur alio modo, quia nulla creatura nobilior eſt anima ſancta: ſed gratiæ dedit potentiam expellendi culpam: ergo & animæ dare potuit.

CONTRA per Auguſtinum: Majus eſt de impio facere pium, quam creare cœlum, & terram: ſed potentiæ creandi non eſt capax creatura: ergo nec potentiæ juſtificandi, ſive dimittendi peccata. Fundam. *Aug. tract. 72 Joan. to. 9*

B ITEM omnis actio eſt per conjunctionem agentis: ſed ſolus Deus poteſt illabi animæ: ergo ſolus poteſt purgare.

ITEM purgatio a culpa eſt a ſuperiori: ſed ſolus Deus eſt ſupra liberum arbitrium: ergo ſolus Deus poteſt culpam dimittere, quæ eſt in libero arbitrio.

ITEM interius baptizare eſt gratiam infundere, & gratiam infundere eſt ipſam creare: ſed ſolius Dei eſt creare gratiam: ergo ipſius tantum eſt interius baptizare, ſive a culpa purgare.

CONCLUSIO.

C *Poteſtatem auctoritatis, cooperationis, excellentiæ, invocationis, & inſtitutionis Deus non dedit miniſtris baptizantibus, ſed tantum miniſterii, quamvis præter primam ceteras dare potuiſſet.*

RESPON. ad Arg. Dicendum quod circa baptiſmum poſſunt ſex poteſtates annotari, ut videamus quam dare potuit Dominus, & non dedit. Prima eſt auctoritas: & hæc eſt qua Deus a ſeipſo, non aliunde habet poteſtatem interius mundandi a culpa. Secunda eſt cooperationis, ut homo accepta divinitus potentia in tali actu eſſet cooperator. Tertia eſt excellentiæ, ut ſecundum abundatio-

rem

rem gratiam exiſtentem in baptizante, majorem conferret gratiam baptizando. Quarta eſt invocationis, ut homo in nomine Petri baptizari poſſit, ſicut in nomine Chriſti, vel Trinitatis. Quinta eſt inſtitutionis, ut ſicut Chriſtus habuit poteſtatem inſtituendi baptiſmum in aqua, ita alius haberet in aqua, vel alibi: Sexta eſt miniſterii, qua dat ut per hominem poſſit exterius miniſtrari & verbum, & elementum. Primam nec dare potuit, nec dedit: ultimam dare potuit, & dedit: de omnibus intermediis dicunt Magiſtri, quod dare potuit, ſed non dedit. Secundam enim, & tertiam non dedit, ne ſpes in homine poneretur, quia ſi unus homo poſſet alium ſanare ſpiritualiter, vel ſuis meritis plus de gratia dare, ſperaret homo ab homine gratiam, & veniam. Quartam vero, & quintam non dedit, ne tot eſſent *baptiſmi*, quot baptiſtæ, quia numeratur *baptiſmus*, & denominatur ab eo, cujus nomine fit, & ab eo qui inſtituit: & ideo ne multi eſſent baptiſmi, ſed unus ſolus, inſtituit ut unus ſolus invocaretur. De poteſtate vero cooperationis controverſia eſt: quia Magiſter dicit, quod *illam* dare potuit, hoc tamen communiter negatur. Sed quia Auguſtinus videtur hoc dicere, propter hoc notandum, quod cooperari alii eſt dupliciter. *Vel* per modum vere efficientis, ſicut natura cooperatur Deo in productione naturalium, & liberum arbitrium gratiæ in faciendo opus meritorium. Vel per modum diſponentis, ſicut cooperatur homo Deo quantum ad gratiam recipiendam, quia ſe diſponit. Primo modo, quidquid videatur dicere Magiſter, Deus dare non potuit, quia creatura capax non fuit, nec hoc modo intellexit Auguſtinus. Sicut enim tactum fuit, & per objectiones oſtenſum, dare gratiam eſt potentiæ infinitæ, & potentiæ ſupra mentem humanam, quæ immediate eſt in Deo. Secundo vero modo dare potuit, ut homo ſecundum actum interiorem baptizato

Aug. tr. 5 in Jo. to. 9

Lib. 1 Diſ. 14

A gratiam obtineret, non gratiam efficiendo, ſed ipſam impetrando, ſicut dedit homini virtutem faciendi miracula, non quia ipſe ea efficeret, ſed quia virtute ſibi a Deo data quoties vellet, impetraret. Sed hanc non dedit homini, ſcilicet ut tantum poſſet interius in ſalvando animam, ſicut exterius virtute miraculorum ſanat corpora. Tunc enim ad eos recurretur pro ſalute animæ, ſicut ad Deum. Dominus autem quantum ad hanc potentiam omnes fecit æquales, ut ſalutem animæ a ſe ſolo doceat requirendam. Omnes enim æqualiter purgant, qui ſacramentum adminiſtrant: & ita non eſt efficacia in actu mentis baptizantis, ſed B ſolum in adminiſtratione ſacramenti: & per hoc manifeſta eſt ſolutio duorum primorum objectorum.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod angelus ſuperioris ordinis purgat, &c. dicendum quod illud eſt intelligendum quantum ad cognitionem, & hoc ſolum diſpoſitive. Sed majus eſt purgare affectivam, quia magis eſt Deo conjuncta. Præterea: Habitus qui reformat affectivam, eſt habitus magis deiformis: nihilominus tamen dicit Auguſtinus quod ſolus Deus eſt doctor, ſicut ſolus baptizat interius. Sed in hoc non contradicit Dionyſio: non enim vult ex- C cludere diſpoſitionem doctoris exterioris, quæ eſt per modum cujuſdam extenſionis, ſed vult quod habitus a ſolo Deo infundatur: nec in hoc excludit cooperationem luminis naturalis. Aliqua enim ſunt quæ poſſumus cognoſcere per lumen naturaliter inditum. Similiter aliqua bona ſunt ad quæ poſſemus aſſueſieri per rectitudinem naturaliter inſertam. Et ſicut ad ea, quæ ſupra naturam ſunt, ſolus Deus elevat cognitivam, infundendo habitum cognitivum, utpote illuſtrationem prophetiæ, vel fidei: ſic cum gratia gratum faciens, & charitas elevent ſupra naturam, non inſunt ibi niſi per infuſionem: & ſicut cognitiva Deo cooperante poteſt ſe perficere aliquo

Lib. 1 de Magiſtro per totum c. 1 Et in Ep. 1 Joan. tr. 4 in fine to. 9 & de verb. Dom. ſerm. 56 to. 10

Digitized by Google

habitu naturali, utpote cognitionis naturalis, aliquo non, utpote infuſæ: ſic & ex parte affectivæ eſt intelligendum quantum ad habitus morales, & infuſos: & quia gratia gratum faciens naturam ſupra ſe elevat, habitus eſt infuſus: & ideo ab illo ſolo eſt, qui poteſt illabi animæ. Quamvis autem utrumque ſit a Deo, tamen in habitu cognitionis doctor præparat non ſolum verbo exteriori, ſed etiam per habitum interiorem: & ita unus eſt melior doctor, quam alter. Ita Deus potuiſſet facere in baptiſmo, ſed noluit, ut ei ſoli omnipotentia, honor, & gloria attribuatur.

2. Ad ilud quod obiicitur de medicina corporali, patet reſponſio, quod non eſt ſimile, quia medicinæ ſanitatem non efficiunt, ſed diſponunt adiuvando naturam. Non eſt etiam ſimile, quia corporalia mutuo agunt, & patiuntur: non ſic autem anima influit in animam: & ratio hujus aſſignata fuit in primo libro.

3. Ad illud quod obiicitur de expulſione dæmonum, dicendum quod illud non eſt majus, ſed minus, quia dæmon poteſt expelli ſine melioratione, & infuſione gratiæ, ſed non culpa: dæmon enim poteſt expelli, quia poteſt arctari per contrariam poteſtatem.

4. Ad illud quod obiicitur de gratia, dicendum quod gratia expellit informando, non efficiendo; & quia anima non poteſt animam informare, ideo nec actum ilium communicare: effective autem ſolus Deus eſt, qui poteſt gratiam dare. Patet ergo de qua poteſtate Auguſtinus intellexerit, ſcilicet de poteſtate cooperationis, qua dicitur aliquis cooperari, non quia ſimul cum illo efficit, ſed quia aliquo dono ſibi dato aliquid facit, quo facto Deus facit, ſcilicet ſolo nutu mentis ſine actu ſacramenti. Unde ſicut beatus Petrus dicitur mortuos ſuſcitaſſe, & infirmos curaſſe, & habere virtutem curandi, & gratiam ſanitatum, non quia

A ipſe faceret, ſed quia Deus nutu ſuo faciebat ſine aliquo viſibili ſacramento, ſic diceretur aliquis purgare, & purificare, & Deo cooperari, ſi data eſſet ei conſimilis gratia ad animas purgandas, quod noluit Deus, ſicut dicit Auguſtinus. Ideo etiam non dedit, quod unus baptizaret melius, quam alter, & ſi Magiſter ita intellexit, bene intellexit, & rationes inductæ ad oppoſitum non ſunt contra ipſum: verumtamen ipſe in littera multum exprimit. Et ideo in parte iſta non eſt ei uſquequaque conſentiendum: & ita patet ſolutio objectorum. Ad hoc problema terminandum valent quæ ſcripta ſunt de donatione B gratiæ.

In Joan. tr. 5 tom. 9

Lib. 14. 14

QUÆSTIO II.

An Chriſto data fuerit poteſtas dimittendi peccata.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 8 Membr. 5 art. 3
Richard. 4 Sent. diſt. 5 q. 1
Thom. Arg. 4 Sent. diſt. 5 q. 1 artic. 4
Steph. Brulef. 4 Sent diſt. 5 q. 6
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 5 q. 2 & 3.

Utrum Chriſto data ſit poteſtas dimittendi peccata. Et quod ſic, videtur. Ante reſurrectionem enim dicit: Ut autem ſciatis, quia filius hominis habet poteſtatem dimit- C tendi peccata. Poſt reſurrectionem dicit: Data eſt mihi omnis poteſtas, &c.

Ad opp: Matt. 9 Mat. ult.

2. Item ratione videtur, quia Chriſtus eſt redemptor ſecundum quod homo, & mediator. Sicut dicitur in lib. 3. Sententiarum diſtinct. 19. ſed majus eſt redimere genus humanum, quam peccata dimittere; ergo, &c.

Item humana natura eſt unita divinæ in unitate perſonæ: ergo multo fortius in unitate operationis; ergo quamvis ſit Dei ſolius, eſt tamen hominis Chriſti etiam dimittere peccata.

Contra; Ille ſolus poteſt peccata dimittere, qui poteſt animas vivificare: ſed ſolius Dei, & non alte- *Fundam.*

Aug. lib. hom. hom. 11 to. 10 terius eſt animas vivificare, ſicut dicit Auguſtinus: ergo, &c.

Item quamvis homo iſte ſit Deo unitus, tamen homo eſt, & creatura: ergo finitæ potentiæ: ſed animam recreare, cum ſit facta nihil per peccatum; eſt infinitæ potentiæ: ergo illud non poteſt Chriſtus ſecundum quod homo.

CONCLUSIO.

Chriſto data eſt poteſtas dimittendi peccata etiam ſecundum quod homo, ſaltem diſpoſitive, licet dimittat efficienter ſecundum quod Deus.

Respon. ad Arg. Dicendum quod ſi intelligitur de poteſtate effectiva dimittendi peccata, ſic ſolius Dei eſt, non hominis, quia Chriſtus interius baptizat, non ſecundum quod homo, ſed ſecundum quod Deus. Si autem de poteſtate diſpoſitiva, ut pote per modum meriti, ſic Chriſtus meruit nobis dimittere peccata & quantum ad pœnam, & quantum ad culpam. Unde quia Deus dedit dona hominibus, & condonavit culpam. Quia vero homo innocens, accepit in nobis dona, id eſt, meruit ut nos acciperemus. Meruit autem Chriſtus nobis remiſſionem culpæ, & relaxationem pœnæ ſua paſſione, quæ fuit Deo gratiſſima, & in ſe fuit acerbiſſima nullo modo ex delicto ſuo, immo propter ſolvenda debita noſtra: & in hoc habet Chriſtus excellere, inquantum homo in poteſtate dimittendi pœnam, quia per ſe poteſt totum condonare, ſicut & fecit mulieri in adulterio deprehenſæ; & nunc etiam poteſt ſine clave aliqua. Alii autem homines ſi hoc poſ-

Joan. 8 ſunt, hoc eſt per poteſtatem, qua Dominus eis commiſit ſuæ paſſionis theſaurum, & meritum diſpenſandum, quaſi cuſtodibus theſauri. Ideo ampliori modo nobilitatis attribuitur Chriſto etiam ſecundum quod homo poteſtas dimittendi peccata, quam aliis. Non quod ipſe deleat culpam, ſicut oſtendunt rationes; quia ſicut probatum eſt in primo libro, & in præcedenti problemate, talis deletio fit per gratiæ infuſionem, & creationem: & iſte eſt actus potentiæ infinitæ, creatura autem potentiæ infinitæ non eſt capax, nec per potentiam finitam poteſt continuari potentiæ agenti actu infinito; & ideo nullo modo, nec unitæ, nec non unitæ creaturæ alicui convenit poteſtas baptizandi interius, ſive remittendo peccata effective, ſed ſolum diſpoſitive: & hoc competit merito Chriſti. Vel tantum formaliter: & hoc competit gratiæ, quam impetrat Chriſtus. Diſt. 41

1. Ex his patent objecta. Quod enim dicitur in Matthæo, intelligitur ſecundum idiomatum communicationem, non quod ſecundum quod homo hoc poſſit.

2. Ad illud quod obiicitur de redemptione, dicendum quod in redemptione duo ſunt: Eſt enim ibi ſolutio pretii, pro quo eramus obligati, & donatio gratiæ, per quam ſumus reconciliati. Primum quidem eſt minoris potentiæ, ſecundum majoris: & ratione primi dicitur Redemptor, ſcilicet ratione humanitatis: ratione ſecundi quantum ad divinitatem: nec humanitas ſuffeciſſet, niſi deitati unita eſſet.

3. Ad aliud dicendum, quod unitas quæ eſt operationis, non ſequitur unitatem perſonæ, ſed naturæ. Et quia Patris, & Filii una eſt natura, quamvis duæ ſint perſonæ: ideo unam habent operationem. Quia vero humanitas, & divinitas in Chriſto ſunt diverſæ naturæ, ideo diverſas operationes habent.

Digitized by Google

DISTINCTIO VI. PARS I.

Plura determinantur circa collationem, & ſuſceptionem Baptiſmi.

Li. 2 de officiis eccl. c. 24 & habetur de conſ. d. 4 c. Conſtat. c. 100 De conſec. d. 4 c. mulier.
Utrum rebaptizandi ſint qui ab hæreticis baptizantur.
Homil. 36 Super Mat. & habetur de conſ. d. 4 cap. Sive, ad quæſt. Oroſii, 50 to. 4 & habetur de conſ. d. 4 c. Quamvis. Auguſt. ad Maximum epi. 203 t. 2 de conſec. d. 4 c. Rebaptizare.
Epiſt. 12 li. 1 ſuper illud Eccl. 34 Ab immundo, quid mundum. Num. 19 Levit. 5 7 & 11 De unico bap. c. 13 to. 7 Gal. 2 Commenta. 4 cap.

TUNC quibus liceat baptizare addamus. De hoc Iſidorus ait: Conſtat baptiſmum ſolis ſacerdotibus eſſe traditum: ejuſque miniſterium nec ipſis diaconibus implere eſt licitum abſque Epiſcopo vel presbytero, niſi his procul abſentibus, ultima languoris cogat neceſſitas: quod etiam laicis fidelibus permittitur. Ex Concilio Carthaginenſi quinto: Item mulier, quamvis ſancta, baptizare non præſumat, niſi neceſſitate cogente. De illis vero, qui ab hæreticis baptizantur, utrum rebaptizandi ſint, quæri ſolet. Ad quod breviter dicimus, quod quicumque ſit qui baptizet, ſi ſervatur forma a Chriſto tradita, verum baptiſmum dat: & ideo qui illum ſumit, non debet rebaptizari. Unde Beda: Sive hæreticus, ſive ſchiſmaticus, ſive facinoroſus quiſque in confeſſione ſanctæ Trinitatis baptizet, non valet ille qui baptizatus eſt a bonis catholicis rebaptizari, ne confeſſio & Trinitatis invocatio videatur annullari. Item Auguſtinus: Quamvis unum ſit baptiſma & hæreticorum, ſcilicet eorum qui in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti baptizant, & Eccleſiæ catholicæ, qui tamen foris Eccleſiam baptizantur, non ſumunt ad ſalutem baptiſmum, ſed ad perniciem: habentes formam Sacramenti, virtutem autem ejus abnegantes: & ideo Eccleſia non eos rebaptizat, quia in nomine Trinitatis baptizati ſunt, & ipſa eſt forma Sacramenti. Item: Rebaptizare hæreticum, qui hæc ſanctificationis ſigna perceperit, omnino peccatum eſt: catholicum vero, immaniſſimum ſcelus eſt. Ex his aperte colligitur, quod qui etiam ab hæreticis baptizati ſunt, ſervato charactere Chriſti rebaptizandi non ſunt, ſed tantum impoſitione manus reconciliandi, ut Spiritum ſanctum accipiant, & in ſignum deteſtationis hæreticorum. Sunt tamen nonnulli doctorum, ut Cyprianus, & alii quidam, qui dicere videntur ab hæreticis non poſſe tradi baptiſmum: & eos eſſe rebaptizandos cum veniunt ad Eccleſiam, qui ab illis dicuntur baptizati. Sed hoc de illis verum eſt, qui extra formam Eccleſiæ baptizare præſumunt. Cyprianus tamen ibi a veritate deviaſſe videtur, qui ait de hæretico: Quomodo ſanctificare aquam poteſt cum ipſe immundus eſt, & apud quem Spiritus ſanctus non eſt? cum Dominus dicat in lege. Quæcumque tetigerit immundus, immunda erunt: Quis poteſt dare quod ipſe non habet? Hoc ergo ex ignorantia eum dixiſſe Auguſtinus innuit dicens: Martyrem Cyprianum glorioſum, qui apud hæreticos vel ſchiſmaticos datum baptiſmum nolebat cognoſcere, dum eos nimis deteſtaretur, tanta ejus merita uſque ad triumphum martyrii ſecuta ſunt, ut & charitatis qua excellebat luce obumbratio illa fugaretur: & ſi quid purgandum erat, paſſionis falce tolleretur. Nec nos qui baptiſmi veritatem & hæreticorum iniquitatem agnoſcimus: ideo Cypriano meliores ſumus, ſicut nec Petro, quia gentes judaizare non cogimus.

DIST. VI. PARS I.

Quibus eſt collata poteſtas baptizandi.

Nunc quibus liceat baptizare addamus, &c.

Expoſitio textus.

SUPRA oſtendit Magiſter quæ ſit poteſtas collata miniſtris. Hic ſecundo determinat quibus eſt collata. Diviſio. Et habet hæc pars duas partes. In prima determinat, quibus liceat baptizare, oſtendens quod omnibus in caſu neceſſitatis. In ſecunda vero quærit, & determinat, utrum baptizatos ab hæreticis liceat rebaptizare, ibi; *De illis vero qui ab hæreticis baptizantur*. Et iſta pars habet duas. In prima determinat veritatem. In ſecunda removet falſitatem, ibi: *Sunt tamen nonnulli doctorum*, *&c.* oſtendens quod Cyprianus, qui dixit baptizatos ab hæreticis eſſe rebaptizandos, non recte ſenſit.

Ne confeſſio, & Trinitatis invocatio videatur annullari.
Dub. I.

Videtur ratio iſta Bedæ non valere, quia quando aliquis plus, & pluries invocat Trinitatem, & confitetur, non annullat, ſed potius honorat. ITEM ſi hæc ratio bona eſt, tunc nullum opus debet iterari, in quo ſit invocatio Trinitatis, quod manifeſte falſum eſt,

RESP. Dicendum quod iſta non eſt ratio Bedæ, quia invocetur Trinitas, ſed quia invocetur ad talem effectum, qui iterari non poteſt, ſicut ad impreſſionem characteris: & ideo ſi ſecundo invocat aliquis, cum non poſſit habere effectum, annullat invocationem præcedentem, vel ſequentem: hoc autem non ſemper eſt in aliis generibus operum, vel ſacra- A mentorum, niſi eorum, quæ characterem imprimunt. Ideo patet, quod non eſt ſimile.

Rebaptizare hæreticum, qui hæc ſanctificationis ſigna perceperit.
Dub. II.

Quæritur circa hoc verbum Auguſtini, cum hæreticus det ita verum baptiſma, ut catholicus, & ſimiliter recipiat: quare majus peccatum, & immane ſcelus eſt rebaptizare catholicum.

RESP. Dicendum quod quando hæreticus baptizatur, & rebaptizatur, non eſt tantum peccatum, quantum B eſt de catholico. Et hujus ratio eſt, tum a parte rei ſacramenti, tum a parte ipſius ſacramenti. A parte rei ſacramenti, quia eam non recipit hæreticus: & ideo ſi iterum baptizatur, propter hoc efficacia non geminatur. A parte ſacramenti, quia dubium fuit, & probabiliter moti ſunt, quod hæretici carentes fide non baptizent: & ubi dubitatio eſt, poteſt in caſu quis rebaptizari; & ideo nec omnino facit injuriam rei, nec omnino ſacramento, ſecundum certam ſcientiam. Sed nunc determinatum eſt, quod ſacramentum recipit & characterem, & rem, niſi ſit obſtaculum fictionis; & ideo peccatum C eſt, quia ignorantia juris non excuſat a toto: & hic eſt ignorantia juris. Cum autem rebaptizatur catholicus, de quo conſtat, quod recepit ſacramentum, & probabiliter creditur, quod recipit rem ſacramenti, tunc ex certa ſcientia fit injuria ſacramento, & Chriſto, quia effectum unicæ paſſionis, ſcilicet remiſſionem peccatorum omnium, vult reiterare, & quantum in ſe eſt Chriſtum iterum crucifigere, & ſacramentum iterat, & graviſſime peccat.

Digitized by Google

A

Quo modo ſanctificare aquam poteſt, cum ipſe immundus ſit.
Dub. III.

Obiicitur contra hæc verba Cypriani, quia ſecundum hoc, videtur quod baptiſmus non fiat niſi in aqua ſanctificata: ergo ſi aliquis baptizetur in aqua fluminis, eſt rebaptizandus. ITEM qualiter reſpondetur ad ejus argumenta, ad quæ Magiſter non reſpondet? Si enim nulla eſt ſanctificatio niſi per Spiritum ſanctum, & hunc hæreticus non habet; ergo nihil ſanctificat.

RESP. Dicendum quod duplex eſt ſanctificatio. Quædam quæ ſpectat ad ſolemnitatem: Quædam ad neceſſitatem. Illa quæ ad ſolemnitatem, eſt facta a prælato Eccleſiæ per orationem. Sed hæc non addit aliquid, nec adimit baptiſmo. Alia eſt per verbum adveniens ad elementum, per verbum, inquam, quod eſt de integritate formæ ſacramenti: & quoniam iſtud non habet efficaciam a dicente, ſed potius ab inſtituente: ideo ſanctificat, & eſt efficax non virtute miniſtri, ſed Chriſti. Sicut notarius odioſus, & malus ſcribit litteras, quas mittit regi filius ejus: quamvis notarius non placeat, nec aliquid quod ſit in ipſo ipſi regi, placet tamen littera filii, & omnino efficax eſt apud regem: ſic intelligendum eſt in propoſito. Et ſic patet quod objectio ſua non valet, quia non ſanctificat ſacramentum ſpiritus baptizantis, ſed ſpiritus Chriſti. Et hoc eſt quod Cyprianum decepit, quia baptiſmi poteſtatem miniſtro traditam non bene conſideravit, & de ſacramento ſecundum quod de ejus efficacia judicavit; & ſi quis hoc diceret, in errorem manifeſtum, ſi vellet hoc defendere, perveniret: quod nullus niſi ſanctus poſſet ſacramenta Eccleſiaſtica diſpenſare: quod modo tenent quorumdam hæreticorum ſectæ.

Sed ſi quid purgandum erat, paſſionis falce tolleretur.
Dub. IV.

Videtur Auguſtinus hic male dicere, quia hæreſis eſt, quod baptizatus ſit rebaptizandus, & grave peccatum eſt rebaptizare: ergo ſi hoc faciebat Cyprianus, erat hæreticus: ſed ſi hæreticus toleretur, non propter hoc ſalvatur: ergo, &c.

RESP. Dicendum quod Cyprianus hoc non dixit aſſerendo, nec defendendo, ſed opinando: & ideo non fuit hæreticus, quia non erat in Eccleſia determinatum. Præterea; Zelus fidei, & deteſtatio hæreticorum, B quæ multum vigebat in eo, faciebat ipſum ex humana infirmitate excedere: & ideo venialiter credendus eſt peccaſſe, ſi peccavit. Similiter & Petrus amore quodam ſpeciali movebatur erga gregem: & ideo ſi ex hoc malum exemplum gentibus dedit, non graviter, ſed venialiter credendus eſt peccaſſe. Et hoc innuit Auguſtinus cum dicit, quod non ſumus eis meliores: quia propter veniale peccatum non eſt quis minus præferendus alii. Venialia enim omnia ſecantur falce martyrii.

ARTICULUS I.

C QUIA ſupra quæſitum eſt de poteſtate baptizandi, ad intelligentiam hujus partis quæritur hic de iteratione baptizandi. Et quia cauſa quare non poteſt iterari baptiſmus eſt character, quem imprimit: ideo quæritur primo hic de charactere. Et circa hoc ſex quæruntur. Primo quæritur de charactere, quid ſit ſecundum eſſentiam. Secundo quæritur, ad quid ſit. Tertio, in quo ſit ſicut in ſubiecto. Quarto quæritur, per quid character imprimatur. Quinto, qualiter imprimatur, utrum delebiliter, an indelebiliter. Sexto & ultimo quæritur, utrum baptiſmus debeat iterari.

QUÆ-

Digitized by Google

A

QUÆSTIO I.

An character ſit habitus, vel paſſio.

Alex. Alenſ 4 p. q. 8 Membr. 8 art. 1
S. Thom. 3 p. q. 63 art. 2
Et 4 ſcrit d. 4 q. 1 art. 1
Scot. 4 Sent. d. 6. q. 10
Richardus 4 Sent. d 5 art. 2 q. 1
Durand. 4 Sent. d. 4 q. 1
Thom. Argent. 4 Sent. d. 6 q. 1 art. 1
Steph Bruleſ 4 Sent. diſt 6 q. 1.
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 5 q. 5

Fundam. *2 Animæ contex. 92* — QUOD character ſit habitus, ſic oſtenditur: Tria ſunt in anima, ſcilicet potentiæ, paſſiones, & habitus. Sed character non eſt potentia, quia non eſt in omnibus: nec paſſio, quia ſecundum ipſum anima non patitur: ergo eſt habitus.

ITEM conſtat characterem aliquam eſſe qualitatem ſpiritualem animæ: ſed nihil eſt in genere aliquo determinato, quod non ſit in aliqua ejus ſpecie: ergo cum character ſit qualitas ſpiritualis, & qualitas ſpiritualis ſit in prima ſpecie qualitatis, & iſta eſt habitus, vel diſpoſitio: ergo character eſt habitus, vel diſpoſitio: ſed non eſt diſpoſitio, quia non eſt facile mobilis: ergo habitus.

Ad opp. *Aug. lib. 6 de bono conjugali, cap. 31* — CONTRA per Auguſtinum, qui de bono conjugali dicit: Quia habitus eſt per quem aliquis aliquid agit: ſed charactere non agit homo aliquid: ergo character non eſt habitus.

ITEM ſi character eſt habitus, aut eſt habitus naturalis, ſive innatus; aut acquiſitus, aut infuſus. Non innatus, hoc conſtat: ergo acquiſitus, vel infuſus: ſed omnis talis habitus, cum ſit in anima per modum perfectionis, eſt ſcientia, vel virtus: character autem nihil horum eſt: ergo non eſt habitus.

CONCLUSIO.

Character cum ſit in anima, & ſit qualitas ſpiritualis, eſt habitus, non paſſio, nec potentia.

Opin. 1 — RESP. AD ARG. Ad hoc dixerunt aliqui quod characteriſicatio non eſt aliud, quam conſignatio: & character idem eſt quod ſignum, & hoc ſignum nihil addit ſupra potentias animæ, quod ſit quid abſolutum, ſicut nec ſignatio in circulo, ſed fundatur ſupra potentias animæ nudas, & eſt ibi ſecundum inſtitutionem & actum conſignandi nulla facta mutatione, B unde eſt pura relatio, ut paternitas: & dicunt quod verbum Philoſophi intelligitur de illis, quæ dicunt aliquid abſolutum. Et ponunt exemplum quod character eſt in anima, ſicut conſecratio in Eccleſia, in qua conſecratione Eccleſiæ, non datur nova qualitas, ſed ſolum ordinatio ab eo, qui poteſt ad ſacra ibidem celebranda: ſic dicunt quod character eſt quoddam animæ ſignaculum, in quo dicitur anima ſanctificari, ut Deus in ea habitet, ut in templo: & hoc dicunt ſenſiſſe Dionyſium in libro de Eccleſiaſtica hierarchia, ubi dicit: Character eſt ſignum ſanctum cognitionis, vel communicationis fidei, & ſacræ ordinationis datum accedenti ad hierarchiam. (*Dionyſ. de Eccleſ. Hierarch. c. 2 par. 3*) C Sed illud non poteſt ſtare, (Improbatio. *Apoc. 14*) quia character dicit aliquam aſſimilationem, & configurationem ad Chriſtum, ſicut character beſtiæ ad diabolum. De quo in Apocalypſi. Sed aſſimilatio fundatur ſuper qualitatem: ergo ſi de novo fit ſimilis Deo, & non ſit mutatio ex parte alterius extremi ſecundum qualitatem, videtur quod neceſſe ſit dare animæ aliam qualitatem. Opin. 2 — Propterea dixerunt aliqui, quod etſi character dicat relationem, dicit nihilominus qualitatem aliquam ſuper quam fundatur: & illa qualitas eſt, ſicut diſpoſitio ad recipiendum lumen, & calorem gratiæ, ſicut ſiccitas in ligno ad calorem,

Digitized by Google

lorem, & pervietas in vitro ad lumen: & ideo poſuerunt characterem in ſecunda ſpecie qualitatis. *Improbatio.* Sed illud non poteſt ſtare, quia iſta eſt naturalis potentia, vel impotentia, quæ conſequitur naturam. Præterea, ſiccitas, & pervietas ſunt impotentiæ reſiſtendi: ergo character eſſet impotentia, quod ſtultum eſt dicere. *Opin. 3.* Propterea alii dixerunt, quod character non tantum eſt ad diſponendum, ſed etiam ad diſtinguendum: & eſt ſicut quædam qualitas animam fidelem decorans & ornans, per quam ab infideli diſtinguitur, unde infert ſenſui ſpirituali paſſionem mulcebrem: & ideo eſt paſſibilis qualitas, & in tertia ſpecie qualitatis. Sed illud non poteſt ſtare, *Improbatio.* quia non dicitur paſſibilis qualitas, quæ infert paſſionem ſenſui interiori, vel intellectui. Cum enim omnis veritas ſit objectum intellectus, tunc omnia eſſent in tertia ſpecie qualitatis, quod ſtultum eſt dicere: ergo ſimiliter de charactere. *Opin. 4.* Propterea alii dixerunt quod character quantum eſt de ſuo nomine importat configurationem: unde ubi nos habemus: figura ſubſtantiæ, alia tranſlatio dicit, *Hebr. 1.* character ſubſtantiæ: & ideo character eſt in quarta ſpecie qualitatis, quæ eſt forma, & circa aliquid conſtans figura. Et ſi obiicias, quod figura eſt in quantitate, & quantitas in corpore, dicunt quod ſicut duplex eſt quantitas, ſcilicet ſpiritualis, & corporalis, ſive moralis: ſic duplex eſt figura. Sed iſtud non videtur poſſe ſtare, quia figura eſt clauſio terminorum, ſecundum quod eſt in *Improbatio.* quarta ſpecie qualitatis. Sed in ſpiritualibus configuratio non eſt ſimilis terminorum clauſioni, ſed eſt ſimilitudinis impreſſio, ſive aſſimilatio.

Item ſi figura ponatur in ſpiritualibus, non eſt niſi tranſlative: ſicut ergo quantitas virtutis non ponitur in genere quantitatis vere, ſic nec figura in ſpecie figuræ. Et iterum: Quo modo ſecundum qualitatem virtutis actu dicitur clauſio terminorum. Et iterum, ſuper quid fundetur illa clauſio. Si ſuper virtutem datam, vel innatam, oportet ad aliam ſpeciem recurrere: ergo cum figura ſpiritualis non habeat convenientiam cum illa, videtur quod character non dicat figuram, ſive configurationem in quarta ſpecie. *Opin. 5.* Propterea alii ſe extendentes dicunt, quod non eſt in aliqua ſpecie qualitatis a Philoſopho aſſignata, quia ipſe non aſſignat niſi ſolum ſpecies qualitatis innatæ, vel acquiſitæ, non infuſæ: & hoc etiam ipſe Philoſophus innuit cum dicit: Fortaſſis & *In prædic. c. de Qualitate, circa med.* alii apparebunt qualitatis modi. Et dicunt characterem ſub alia ſpecie contineri ut ſcilicet una ſpecies qualitatis ſit qualitas infuſa. *Improba.* Sed illud videtur quærere fugam, quia nos virtutes theologicas, & alias virtutes, quæ ſunt infuſæ, in prima ſpecie qualitatis collocamus: quare ergo non ſimiliter charactereut? *Determinatio. S. Thom. abſolutum characteris eſt potentia quædam ſpiritualis paſſiva.* Et ideo dicendum quod character cum ſit in anima, & ſit qualitas ſpiritualis, quod eſt habitus, non paſſio, nec potentia. Sed notandum quod habitus accipitur dupliciter. Uno modo proprie, prout diſtinguitur contra diſpoſitionem per perfectum, & imperfectum. Alio modo communiter, prout utrumque comprehendit, ſcilicet omnem qualitatem animam diſponentem, ſive facile mobilem, ſive difficile, ſive perfectam, ſive imperfectam; & ſic accipitur, cum dicitur, tria ſunt in anima, potentia, paſſio, & habitus. Nam diſpoſitio eſt in anima, & non eſt potentia, nec paſſio: dicendum igitur quod ſi accipiatur habitus large, ſic character eſt habitus. Si autem ſtricte, ſic quia character eſt perpetuus, ideo habitus: ſed quia non perficit, ſed diſponit ad ulteriorem perfectionem, ſcilicet gratiæ: ideo eſt diſpoſitio. Similiter eſt in oculo corporali, quia ibi eſt lumen cum natura inſeparabile, ſed inſufficiens ad videndum, niſi veniat ſpiritus viſibilis a nervo optico. Similiter in intellectu eſt lumen connaturale inſeparabile, non tamen ſuf-

ſufficiens ad dirigendam cognitionem, niſi ſuperveniat habitus ſcientiæ. Secundum rem igitur character eſt quædam qualitas animam non omnino perficiens, ſed diſponens ad ulteriorem perfectionem, ſcilicet gratiæ. Unde poteſt eſſe, quod ſit quoddam lumen ſpirituale ſemiplenum, & quidam calor gratis datus. Illud lumen dicitur ſignaculum animæ, vel ſignari in anima, ſecundum quod dicitur in Pſalmo: Signatum
Pſal. 4 eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine, ſignatum, inquam, per naturam, ſed ſpecialius per ſacramenta divina, ſpecialiſſime per dona Spiritus ſancti gratuita. Duo igitur objecta ſolvuntur, quia intelliguntur de habitu perfecto, qui plene rationem habitus habet. Nam iſte habilitat ad opus aliquod de ſe: & ſic vel habilitat cognitivam, & eſt ſcientia: vel motivam, & eſt virtus: non autem eſt verum de habitu, qui eſt imperfectus diſponens ad alium, ſicut lumen naturale ad ſcientiam, & lumen oculi ad habitum videndi: ſic intelligendum eſt in charactere: nihilominus tamen aliquem actum habet, ſicut patebit in ſequenti problemate.

QUÆSTIO II.

An character ſit utilis ad ſignificandum, & ad diſponendum.

Alex. Aleſ. 4 p. q 8 Memb. 8 art. 1 § 2
S. Thom. 3 p. q. 63 art. 3
Et 4 ſent. diſt. 4 q 1 art. 2
Scotus 4 Sent. d. 6 q. 11
Thom. Arg. 4 Sent. d 6 q. 1 art. 3
Steph. Buleſ 4 Sent. d. 6 q. 2
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 5 q. 6
Gabr. Biel. 4 Sent. diſt. 6 q. 1

Ad opp.

DE charactere quantum ad utilitatem, ad quid videlicet character ſit utilis. Et cum ſit ſignum ſacramentale, dicitur quod eſt ad ſignificandum, nec tantum ad hoc, ſed etiam ad diſponendum. Eſt etiam ad aſſimilandum, & diſtinguendum. Quæ-
A ritur ergo primo de ſignificatione: & cum ſignum ſit quod ſe offert ſenſibus, videtur quod character non ſit ſignum, cum ſenſibus ſe non offerat.

2. ITEM ſi eſt ſignum, aut ergo eſt naturale, aut voluntarium. Si voluntarium: ergo diverſificatur apud diverſos, quod ſtultum eſt. Si naturale: ergo habet eſſe a natura, quod eſt ſtultum ſimiliter dicere.

3. ITEM ſi eſt ſignum, quæritur quid ſignificet. Si gratiam. Contra: Multi habent characterem, qui nec habent, nec habuerunt, nec habebunt gratiam.

1. DE ſecundo actu, qui eſt diſ-
B ponere, quæritur ſimiliter: & quod non ſit ad diſponendum, videtur: quia cum Deus ſit agens potentiæ infinitæ, non indiget diſpoſitione prævia ad imprimendam formam: ergo non eſt neceſſe, quod character, vel aliquid aliud diſponat ad gratiam.

2. ITEM ſi eſt ad diſponendum: quæritur ergo ad quid diſponat. Si ad gratiam. Contra: Gratia habetur in baptiſmo flaminis ſine charactere: ergo non indigemus diſpoſitione media.

3. ITEM gratia unitur gloriæ ſine diſpoſitione media: ergo videtur ſimiliter quod natura uniatur gratiæ ſine diſpoſitione prævia: ergo non
C eſt neceſſaria alia diſpoſitio.

1. DE tertio actu, qui eſt aſſimilare, quæritur, cui character aſſimilat: & conſtat quod ſi alicui, quod ei a quo imprimitur: ergo aſſimilat Deo: ſed contra. Similitudo eſt rerum differentium eadem qualitas: ſed Creatori & creaturæ nihil eſt commune: ergo, &c.

2. ITEM character ſtat cum culpa, quæ omnino eſt Deo diſſimilis: ſed ſimilitudo expellitur per diſſimilitudinem: ergo culpa expelleret, ſive deleret characterem, quod falſum eſt: ergo, &c.

3. ITEM cum aſſimilet toti Trinitati, quia quidquid aſſimilat uni perſonæ, & omnibus: quæritur, cui per

Digitized by Google

per appropriationem. Et quod Patri, videtur, quia eſt ſacramentum regenerationis: ſed ejus eſt regenerare, cujus eſt generare: cum ergo generare ſit proprium Patris, patet, &c. Et quod Filio, videtur: quia Filius dicitur eſſe character æternus. Sed quod Spiritui ſancto, videtur quia character ſignum eſt præparans ad gratiam, & donum gratuitum gratis datum: ſed gratia appropriatur Spiritui ſancto: ergo, &c.

1. De quarto etiam actu, ſcilicet de diſtinctione quæritur, quos diſtinguit. Et dicit Damaſcenus quod character baptiſmalis diſtinguit fidelem ab infideli. Sed contra: Multi ſunt fideles qui non habent characterem, & multi infideles, qui habent: ergo, &c.

2. Item ſi diſtinguit, quæritur cui, aut enim Deo, aut nobis. Deo non, quia ipſe non indiget. Nobis non, quia non videmus, utrum aliquis habeat characterem. Quod ſi Angelis, vel beatis, ſuperfluit: quia bene ſine hoc cognoſcunt.

CONCLUSIO.

Character eſt utilis, quia gratiam ſignificat, aliquo modo præparat ad gratiam, configurat Deo, & diſtinguit oves ab invicem, & ab aliis.

Scot. d. 6 q. 10 negat hanc diſpoſitionem mediam.

Resp. ad Arg. Quod character eſt ſignaculum ſacramentale a Deo impreſſum. Quia ſignaculum ſacramentale, ideo gratiam ſignificat, & non tantum ſignificat, immo aliquo modo præparat, quia uſus ſacramentorum non tantum eſt in ſignificando, ſed in efficiendo quodam modo. Et quia gratiam ſignificat, & ad gratiam diſponit, ideo habet aliquam ſimilitudinem cum gratia, quæ eſt ſimilitudo Dei: ideo aliquo modo configurat Deo. Et quia omnes configurat uni, ideo aſſimilat etiam gregem Domini inter ſe, & per hoc diſtinguit ab his, qui non ſunt de grege: vel etiam

A diſtinctionem facit in eodem grege, ſecundum aliam, & aliam rationem aſſimilandi.

1. 2. Ad illud ergo quod obiicitur primo, quod non eſt viſibile, dicendum quod character cum exteriori ſigno facit unum ſacramentum: unde non eſt ratio in eo ſignificandi per ſe tantum, ſed per conjunctionem cum exteriori elemento: & ratione illius eſt viſibile, & unum, ſicut elementum unum: & ratione ejus eſt voluntarium, ſicut elementum ſignificat ex inſtitutione: nec eſt tamen diverſum apud diverſos, quia inſtitutum eſt auctoritate Magiſtri univerſalis.

B 3. Ad illud quod quæritur, quid ſignificet, dicendum quod gratiam: & quod ibi non ſit ut ſupra habitum eſt, hoc eſt ex defectu ſuſcipientis tantum.

1. 2. 3. Ad illud quod obiicitur de ſecundo actu, dicendum quod diſponit ſicut quoddam lumen, & calor datus. Diſpoſitio autem illa non eſt neceſſitatis, quod agens non poſſit aliter agere, vel ſuſcipiens capere, ſed tantum congruitatis. Quia enim natura corrupta eſt per peccatum, & indiſpoſita ad gratiam, congruum fuit quod intercedat diſpoſitio media: non ſic gratia ad gloriam. Et ſic patet reſponſio ad tria objecta. *Dist. 4 art. 2 q. 2. & 3.*

C Ad primum, quia non eſt diſpoſitio propter agentis indigentiam. Ad ſecundum, quia non eſt diſpoſitio neceſſaria. Ad tertium, quia non eſt ſimilis diſpoſitio in natura peccatrice ad gratiam, ſicut gratiæ ad gloriam.

1. 2. Ad illud quod quæritur de aſſimilatione, dicendum quod eſt aſſimilatio per unius qualitatis participationem, vel per imitationem, vel per omnimodam indiviſionem. Prima eſt creaturæ ad creaturam. Secunda eſt creaturæ ad Deum. Tertia eſt Dei ad Deum, ſive unius perſonæ ad alteram. Aſſimilatio autem creaturæ ad Deum, vel eſt perfecta, vel ſufficiens, vel ad ſufficientem diſponens. Prima eſt in gloria: & hæc

Digitized by Google

hæc non compatitur diſſimilitudinem aliquam nec culpæ, nec miſeriæ. Secunda in gratia: & hæc compatitur diſſimilitudinem miſeriæ, ſed non culpæ. Tertia in charactere: & hæc compatitur utramque, quia ſolum eſt gratiæ gratis datæ, & multum longinqua; & ſic patet reſponſio ad duo de aſſimilatione.

3. Ad illud quod quæritur, cui principaliter aſſimilat, dicendum quod appropriata ipſi filio, qui character dicitur; vel etiam quia baptizati dicuntur induere Chriſtum, quia ipſe eſt caput, & dux exercitus; & quia ſicut patebit, character per appropriationem reſpicit fidem. De diſtinctione ſolvunt quidam quod character diſtinguit eos, qui ſunt de Eccleſiæ numero ab his, qui non ſunt numero quantum ad meritum. Sed hoc nihil eſt, quia hæreticus præciſus habet characterem, nec tamen eſt de Eccleſia. Alii dicunt, quod character diſtinguit percipientes ſacramenta ab his, qui perceperunt tantum ſignum comparticipationis Sacramentorum, & per conſequens diſtinctionis quantum ad non percipientes. Sed tunc videtur quod idem eſſet ſignum ſuiipſius. Et propterea dicendum quod ratio diſtinguendi in charactere venit ex ratione ſignificandi; character autem ſignificat gratiam fidei ſecundum aliquem ſtatum, unde diſtinguit, vel fidelem ab infideli, vel fidelem a fideli; & quod permiſcentur, hoc non eſt ex vitio ſigni, ſed ſignatorum, & per hoc patet ſequens, quia ſignum eſt nobis non per ſe, ſed ratione conjunctionis cum elemento. Et eſt exemplum, ſi aliquis aſſumeret arma regis, ſignum eſſet quod eſſet de exercitu regis: poteſt tamen nihilominus eſſe ex parte contraria, quamvis arma ſignificent quod ſit ex parte illa, & non eſt falſitas in ſigno, ſed in accipiente; ſic in propoſito intelligendum, quoniam ſicut arma fiunt ad diſtinguendum exercitus, & tamen ut plurimum confunduntur, quando ſunt in bello: ſic etiam eſt nobis, quamdiu ſumus in conflictu hujus vitæ præſentis miſeriæ. Exemplum eſt de habitu religionis, qui eſt ſignum bonitatis; tamen communicant etiam in hoc boni cum malis, & carnales cum ſpiritualibus, & amantes mundum cum contemnentibus:

Quæſt. ſeq.
Opinio aliorum Improb.
Alia opin.
Improb.
Determinatio.
Exemplum.

A B C

QUÆSTIO. III.

An character ſit in anima ſicut in ſubjecto.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 8 Membr. 8 art. 1 § 3
S. Thom. 3 p q. 63 art. 4
Et 4 Sent. diſt. 4 q. 3 art. 3
Scot. 4 Sent. diſt. 6 q. 11
Richard. 4 ſent. diſt. 5 art. 2 q. 2
Durand. 4 Sent. d. 4 q. 1.
Thom. Argent. 4 Sent. d. 6 q. 1 art. 2
Steph. Bruleſ. 4 Sent. diſt. 6 q. 3
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 3 q. 5
Gabriel Biel. 4. Sent. d. 6 q. 2

In quo ſit character ſicut in ſubjecto. Et quod in tota anima, videtur, quia character diſtinguit ovem Chriſti a non ove, membrum Chriſti a non membro, ſed anima non dicitur ovis, nec membrum ſecundum potentiam, ſed ſecundum ſubſtantiam: ergo character ſecundum ſubſtantiam diſtinguit. Ad opp.

2. Item cujus eſt diſpoſitio, & habitus: ſed character diſponit ad gratiam & remiſſionem originalis, quod reſpicit totam animam: ergo character eſt in animæ ſubſtantia. Ex Iſag. Porphyrii.

3. Item quod ſit tantum in potentia cognitiva, videtur: quia omne quod eſt in anima pertinens ad cognitionem, eſt in potentia cognitiva: ſed character pertinet ad cognitionem, cum ſit ſignum: ergo, &c.

4. Item in una anima eſt unus character per unum ſacramentum: ſed omnis habitus eſt in potentia, ut in ſubjecto: ergo cum accidens ſit in uno ſubjecto, character eſt in una potentia: ſed potentia, quæ maxime huic convenit, eſt cognitiva: ergo, &c.

Sed quod ſit in tota imagine, videtur: Character eſt quædam configu- Fundam.

gu-

Digitized by Google

guratio: ſed configurari dicitur anima Trinitati ſecundum tres potentias, non unam tantum: ergo, &c.

Item character diſponit principaliter ad imaginis reformationem: ſed reformatio imaginis attenditur quantum ad reformationem ipſarum potentiarum, ut convertuntur ad Deum: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Character eſt in anima ſecundum imaginem, ſecundum proprietatem, & ſecundum veritatem: appropriatur tamen potentiæ cognitivæ.

Opin. 1 Resp. ad Arg. Dicendum quod circa hoc triplex fuit opinio. Quidam dixerunt, quod character eſt in tota anima propter rationes prædictas, quia diſtinguit ovem ab ove, vel ab ea, quæ non eſt ovis: & hoc

Opin. 2 *S. Th. 3 p. q. 63 art. 3* reſpicit animæ ſubſtantiam. Quidam quod in cognitiva, propter rationem ſignandi: & quoniam ſignum quod eſt ratio cognoſcendi, reſpicit potentiam cognitivam: ergo, &c. Quidam quod in tota imagine propter

Opin. 3 Doctoris. rationem configurandi. Et quia actus characteris, a quo nomen accepit, principaliter eſt configurare ideo, hæc tertia opinio melior eſt, quod ſcilicet ſit in anima ſecundum imaginem, ſecundum proprietatem, &

Aug. de ſpiritu, & anima cap. 39 to. 3 ſecundum veritatem. Sed quia imago etſi ſit in tribus, tamen appropriatur cognitivæ, ſecundum quod dicitur in libro de ſpiritu, & anima, quod imago eſt in potentia cognoſcendi, ſimilitudo in potentia diligendi: ideo per appropriationem eſt in potentia cognitiva.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod diſtinguit animam: ergo in anima, verum eſt, ſed non oportet quod ſit primo in tota anima, ſicut color diſtinguit corpus, ſed tamen primo eſt in ſuperficie.

Scot. d. 6. q. 11. tenet quod ſit in eſſentia, & non in potentiis. 2. Ad illud quod obiicitur, cujus eſt diſpoſitio, eſt & habitus, dicendum quod verum eſt de illa diſpoſitione, quæ ſit habitus: ſed de alia non ſic, quia habitus unius potentiæ diſponit ad habitum alterius, ut habitus fidei ad habitum charitatis.

3. Ad illud quod obiicitur, quod ſpectat ad cognitionem, dicendum quod verum eſt ſi ſit habitus cognoſcendi. Et præterea, character non tantum ad cognitionem ſpectat, ſed etiam ad gratiam reformantem totam imaginem.

4. Ad illud quod obiicitur, quod eſt unum in anima una, dici poteſt dupliciter. Primo quod unum accidens eſt in pluribus, ſicut una gratia in pluribus potentiis, & una ſanitas in pluribus membris. Poteſt ergo accidens unum eſſe in pluribus potentiis, quando illud accidens non reſpicit determinate unam potentiam, ſed eas ſecundum quod fundatur in uno. Vel aliter: Imago una eſt, & tamen in tribus potentiis, quia dicit relationem ad unum. Similiter dici poteſt in charactere: quia enim imago importat diſtinctionem, ideo comparatur ad plura, ſicut ad unum ſubjectum. Et exemplum eſt in numero. Ternarius enim unus eſt in tribus hominibus, & unus eſt quamvis illi ſint plures in ſe, qui ſunt unum ſubjectum ternarii, & nullus eorum per ſe tantum eſt ſubjectum: ita & in charactere intelligendum eſt, quod dicit, ſicut prætactum eſt, quamdam configurationem animæ, ad beatam Trinitatem mediam inter configurationem animæ quantum ad naturam, & configurationem ejuſdem, quantum ad gratiam gratum facientem. Exemplum de numero ternario.

QUÆSTIO IV.

An character imprimatur per virtutes ſicut per ſacramenta.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 8 *Memb.* 8 *art.* 1 § 4
S. Thom. 3 p. q. 63 *art.* 6
Et 4 *Sent. d.* 1 q. 1 *art.* 4
Richardus 4 *Sent. diſt.* 5 *art.* 2 q. 4
Steph. Bruleſ. 4 *Sent. d.* 6 q. 1
Petrus de Tarant. 4 *Sent. diſt.* 5 q. 11

Per

Ad opp. PER quid character imprimatur, utrum imprimatur per virtutes ſicut per ſacramenta. Et quod ſic, videtur: quia character eſt ſignum conformativum, ſive configurativum: ſed per virtutes configuratur anima Deo: ergo per virtutes imprimitur character.

2. ITEM quæro, utrum imprimatur per ſacramenta veteris teſtamenti. Et videtur quod ſic: quia character eſt ſignum diſtinctivum diſtinguens populum a non populo: ſed Dominus tempore legis habuit populum, qui debuit diſtingui ſicut & modo: ergo ſi diſtinguebantur per ſacramenta, patet quod in illis imprimebatur ſignaculum diſtinctivum: hujuſmodi autem eſt character: ergo, &c.

3. ITEM quæritur, utrum per omnia ſacramenta novi teſtamenti imprimatur character. Et videtur quod ſic, quia quod poteſt in majus, poteſt in minus: ſed omnia dant gratiam quæ major eſt, quam character: ergo, &c.

Fundam. 4. ITEM character ad gratiam diſponit: ergo cum omnia ſacramenta dent gratiam, & diſponant ad illam, omnia dant characterem.

CONTRA; Character eſt ſignum indelebile: ergo omne illud & ſolum impreſſivum eſt characteris, quod non iteratur circa ſubjectum: ſed tantum tria ſunt ſacramenta non iterabilia, ut baptiſmus, confirmatio, & ordo: ergo tantum illa tria imprimunt characterem.

Quæritur ergo ulterius ratio hujus, cum omnis paſſio, quæ ineſt aliquibus, inſit per aliquam naturam communem, quæ ſit illa natura communis reperta in his tribus, & non in aliis. Et conſtat quod non eſt materia, quia non eſt communis: nec forma, quia nec illa eſt communis.

ET ſi dicas quod conveniunt in invocatione Trinitatis ut efficientis, obiicitur quod ſimiliter & in aliis eſt invocatio Trinitatis ut efficientis: & illa eſt una in omnibus ſacramentis. Neceſſe eſt ergo quod illa natura ſumatur ex parte finis. Sed hoc non videtur, quia in fine communi videntur omnia convenire: in finibus autem proximis omnia differunt.

ET ſi dicas quod hoc eſt, quia iſta tria ſacramenta ſunt reſpicientia ſtatum fidei determinatum: ergo cum fides ſit eadem ſecundum diverſos ſtatus, videtur quod in omnibus iſtis ſacramentis unus imprimatur character: ſed conſtat quod multi ſunt characteres, alioquin non poſſet quis ordinari, ſi non eſſet confirmatus.

Quæritur ergo, quæ ſit ratio multitudinis, & videtur quod ſuperfluant, cum ſufficienter per unum poſſint diſtingui. Quod autem ſint multi, videtur quia character interior ſimilitudinem habet cum ſigno exteriori; ſed ſigna ſunt diſſimilia, & diverſa; ergo & characteres.

CONCLUSIO.

Character imprimitur non in virtutibus, ſed in ſacramentis, iiſque novæ legis, non tantum in omnibus, ſed in his ſolum, quæ reſpiciunt ſtatum fidei determinatum, quæ ſunt Baptiſmus, Confirmatio, & Ordo.

RESPON. AD ARGUM. Ad prædictorum intelligentiam eſt notandum, quod character eſt ſignum interius diſtinctivum; quia ergo ſignare non convenit ei niſi ratione ſigni viſibilis, ideo ſolum in ſacramentis, non in virtutibus imprimitur. Quia vero interius ſpiritualiter eſt diſtinguens, ideo in ſacramentis, quæ ſunt non carnalis populi, ſed ſpiritualis, imprimitur, ſcilicet in ſacramentis novæ legis, non veteris. Quia diſtinctivum non unius, ſed multorum: ideo unitivum multorum in uno ſtatu fidei: & ideo in his ſacramentis ſolum imprimitur, quæ reſpiciunt ſtatum fidei determinatum. Tres autem ſunt ſtatus fidei, ſcilicet genitæ, Explicatio.

Digitized by Google

Populorum triplex diſtinctio.

tæ, roboratæ, & jam multiplicatæ: & ſecundum hoc attenditur triplex diſtinctio in populo, ſcilicet bonorum a malis, fortium ab infirmis, clericorum a laicis. Et hæc triplex diſtinctio præceſſit in figura in populo Iſrael. Prima cum omnes ſunt diſtincti ab Ægyptiis ad veniendum in terram promiſſionis. Secunda cum fortes ab infirmis ad pugnandum in bello. Tertia cum Levitæ ab alio populo ad miniſtrandum in templo. Similiter triplex fuit diſtinctio in domo David. Prima domus ejus ab infidelibus. Secunda, quia erant ibi ſpecialiter pugnatores. Tertia, quia Levitæ, & ſacerdotes, & ſcribæ ab aliis etiam diſtincti erant, & etiam duces, & principes habebant. Quia ergo tria tantum ſunt ſacramenta, quæ reſpiciunt ſtatum fidei determinatum: Baptiſmus, primum: quia ibi fides gignitur, & homo ab Ægyptiis ſeparatur. Confirmatio, ſecundum: quia ibi fides roboratur, & ut pugil inungitur homo ad præliandum, & ab infirmis diſcernitur. Ordo, tertium: quia ibi virtus multimoda datur, & homo ut ſanctus ad miniſterium templi a laicis ſeparatur: ideo iſta tria tantum imprimunt characterem. Natura ergo communis reperta in his & non in aliis eſt, quia ſunt ſigna viſibilia interius operantia, reſpicientia ſtatum fidei determinatum.

Explicatio.

Et quia diſtinctio populi a non populo præcedit alias diſtinctiones: ideo baptiſmalis character præcedit alios de neceſſitate. Sed diſtinctio fortium ab infirmis præcedit diſtinctionem aliam ſolum de congruo, non de neceſſitate. Ex hoc ergo patet ordo characterum, patet & numerus, quia tres ſunt ſecundum tres ſtatus, & tres diſtinctiones, & tria ſacramenta. Patet etiam ratio imprimendi. Præſuppoſita namque identitate ex parte materialis elementi, ratione cujus competit ſignatio, ſumitur ratio principalis ex parte finis. Quia tamen finis movet efficientem, & efficiens ſecundum exigentiam finis introducit formam in materiam, concurrit tri-

A

plex ratio: & prima eſt ſtatus fidei determinatio ex parte finis: ex parte efficientis inſtitutio, quæ ad talem finem ordinans dedit talem virtutem, ut in his imprimeretur character: ex parte vero formæ eſt ſanctæ Trinitatis invocatio: & ſic patent omnia.

1. Quod primo obiicitur de virtutibus, jam patet, quia non eſt configuratio ſecundum quam attendatur ſignum diſtinctivum, eo quod non eſt ſignum ſenſibile extra.

2. Ad illud ergo quod obiicitur de ſacramentis veteris legis, ſimiliter patet reſponſio, quia ibi erat tantum configuratio exterius in carne,

B

quia erant ſacramenta populi carnalis.

in Topicis.

3. Ad illud quod obiicitur: Quod poteſt in majus, poteſt in minus, dicendum quod iſtud non eſt generaliter verum, quia frequenter virtus creaturæ ordinatur ad majus, non ad minus, homo enim poteſt generare hominem, non feſtucam.

4. Ad illud quod obiicitur, quod omnia ſacramenta diſponunt ad gratiam, dicendum quod actus diſponendi ad gratiam non eſt proprius characteris, ſed magis qui prædeterminatus eſt.

Epilogus reſolutivus.

Quod poſtmodum quæritur ſatis patet, ſi brevius reſumantur prædicta. Ordo enim, & ſumma prædictorum eſt,

C

quia character eſt ſignum interius diſtinctivum pariter, & unitivum in aliquo fidei ſtatu: ideo imprimitur a ſigno viſibili interius operante, reſpiciente ſtatum fidei determinatum. Status ergo fidei determinatus eſt prima ratio imprimendi. Et quia finis imponit neceſſitatem his, quæ ſunt ad finem: ideo quia ille inſtituit ad hunc finem ſacramenta, dedit virtutem, & formam verborum congruam. Eſt etiam ratio multiplicandi: quia enim tantum tres ſtatus fidei ſunt, & tres diſtinctiones, ideo tantum tres characteres. Eſt etiam ratio ordinandi: nam fidei generatio præcedit confirmationem, & confirmatio multiplicationem: ſed primum de neceſſita-

te

Digitized by Google

te præcedit ſecundum & tertium, & ſecundum præcedit tertium de congruo tantum. Talis ordo eſt in diſtinctionibus populi: nam primo eſt ſeparatio fidelis populi ab Ægyptiis, vel malis. Secundo fortium ab infirmis. Tertio Sanctorum & perfectorum ab aliis: & ſic eſt ordo in characteribus.

QUÆSTIO V.

An character imprimatur delebiliter, vel indelebiliter.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 8 Membr. 8 art. 6 § 5
S. Thom. 3 p. q. 63 art. 5
Et 4 Sent. d. 4 q 1 art. 3 q. 4
Richard. 4 Sent. d. 5 art. 2 q. 3
Steph. Bruleſ. 4 Sent. diſt. 6 q. 6
Petrus de Tarant. 4 Sent. diſt. 5 q. 9

UTRUM character imprimatur delebiliter, vel indelebiliter. Et quod indelebiliter, videtur, quia ſacramenta, in quibus imprimitur character, nullatenus iterantur: ſed ſi deleretur, poſſent & deberent iterari: ergo non deletur.

ITEM character ſtat cum culpa, ſicut patet in ſacerdote malo: ergo non repugnat culpæ. Stat etiam cum ignorantia, ut in parvulo baptizato: ergo videtur quod non habeat contrarium, per quod deleatur, & eſt in ſubjecto perpetuo: ergo ejus impreſſio eſt indelebilis.

1. CONTRA: Poſſibile eſt aliquem baptizatum habere characterem beſtiæ, de qua habetur in Apocalypſi: ſed nullus ſimul poteſt placere Deo, & diabolo: ergo nullus ſimul poteſt habere ſignum hujus, & illius: ergo unus character poteſt alterum delere, & deſtruere.

2. ITEM character beſtiæ eſt delebilis, quia nullus eſt adeo malus, quin poſſit fieri bonus: ergo a ſimili character Chriſti, cum ille qui bonus eſt, poſſit malus fieri.

3. ITEM ſi character eſt indelebilis, quæro unde illud habeat. Si ab efficiente: ſed gratia gratum faciens a Deo eſt, & tamen delebilis eſt. Si a ſubjecto; ergo quidquid eſt in anima, eſt indelebile. Præterea, quod magis ſit delebilis ratione ſubjecti, videtur, quia voluntarie recipitur: ſed quod ſubjacet voluntati, eſt variabile; ergo, &c.

4. ITEM quod poſt hanc vitam deleatur, videtur in beatis, quia ex parte; multo enim magis eſt imperfectum lumen, quam fides; ergo ſi fides excidit, & character.

5. ITEM quod in damnatis deleatur, videtur, quia character aliquo modo habilitat ad gratiam, ſed tunc erunt ipſi omnino inhabiles: ergo carebunt charactere.

CONCLUSIO.

Character eſt ſignum indelebile, quia eſt habitus datus ad diſtinguendum, cui obliquatio potentia non repugnat.

RESP. AD ARG. Dicendum quod communis opinio eſt, quod character eſt proprietas indelebilis. Sed in hujus indelebilitatis cauſa differenter ſentiunt diverſi. Quidam enim dicunt, quod quia character eſt in anima ſecundum ſubſtantiam, vel eſſentiam, & ipſa eſt perpetua, & invariabilis, ideo & character: ſed iſtud ſupra improbatum eſt. Alii dicunt, quod quia eſt in anima ſecundum potentiam cognitivam, quæ non ſubiacet variabilitati, ut voluntas, quædam enim cognoſcimus voluntate non volente. Ideo etiam eſt invariabilis. Sed hoc non valet, quia per ignorantiam expelluntur habitus cognitivi, ſed non character. Tertii dicunt, quod ſicut ex matrimonii obligatione contrahitur vinculum indiſſolubile, quamdiu vivitur; ita ex conſimili in ſuſceptione ſacramenti. Et quia ibi eſt quoddam matrimonium ſpirituale, & quoniam tam Deus quam anima ſunt perpetuam durationem habentia: ideo character ſemper durat. Sed quamvis iſtud poſſit dici de baptiſmo, ubi eſt quædam contractio matrimonii, non tamen in aliis ſacramentis. Et pro-

Opinio 1 Improb. Opinio 2 Quæſt. 3. Improb. Opinio 3 Improb.

Determinatio. propterea dicendum aliter, quod perpetuitas characteris principaliter ſumitur ab ejus conditione, & natura. Unde notandum, quod eſt habitus innatus, & hic eſt indelebilis omnino, & eſt habitus acquiſitus, & hic quia eſt ex acquiſitione, perdi poteſt: & eſt habitus infuſus, vel datus: & hic eſt duplex. Quidam eſt datus ad dirigendum, & quia potentiæ poſſunt obliquari, ideo eſt delebilis: poteſt enim invenire repugnantiam in ſubjecto. Eſt & alius impreſſus ad diſtinguendum, & huic indirectio, vel obliquatio potentiæ non repugnat. Si enim aliquid repugnaret, hoc ſolum eſſet oppoſita conſignatio, ſed oppoſita non poteſt eſſe, quia ſolus Deus poteſt imaginem ſuam conſignare: ideo ſi debet oppoſito ſigno ſignari, a ſolo Deo fiet. Sed ipſe numquam imprimit ſignum ſibi contrarium: ideo neceſſe eſt quod character æternaliter perſeveret. Quoniam ergo character proprietas eſt exiſtens in ſubjecto perpetuo, in quo non poteſt habere repugnantiam, ideo ejus impreſſio eſt perpetua.

1. 2. Ad illud quod obiicitur de charactere beſtiæ, dicendum quod character beſtiæ non dicitur aliquod ſignaculum, quod diabolus animæ impreſſerit, ſed culpa ſecundum ejus voluntatem perpetrata, in quo eſt anima per obſtinationem diſpoſita ad perpetuitatem: & ideo non eſt omnino ſimile.

3. Ad illud quod quæritur, unde hoc habeat, dicendum quod a ſui conditione ſubjecto concordante, non repugnante: & efficiente, non producente contrarium, nec ſubtrahente.

4. Ad illud quod obiicitur de damnatis, dicendum quod in damnatis manet ad confuſionem: & in beatis ad quantulumcumque decorem.

5. Quod obiicitur quod eſt ex parte, dicendum quod ſua imperfectio, ſcilicet, characteris compatitur ſecum perfectionem gloriæ: non ſic autem eſt de perfectione fidei, quia A fides ſecundum quod eſt virtus, dicit ænigma, & abſentiam rei creditæ: & hæc repugnat ſtatui gloriæ: & ideo evacuatur non ſecundum quod lumen tantum, ſed ſecundum quod habet annexum ænigma, & abſentiam rei in ſe, quod eſt eſſentiale fidei ſecundum quod virtus: alioquin ſi videretur præſentialiter, non eſſet meritum. Non autem eſt ſimile de charactere, quoniam dicit quamdam conſignationem, & lumen quoddam: & illud non habet oppoſitionem ad lumen perfectum, nec habet oppoſitionem ad tenebram pœnæ propter lucis modicitatem: ideo nec ibi evacuatur, nec hic extinguitur. B

QUÆSTIO VI.

An baptiſmus poſſit, & debeat iterari.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 8 Membr. 11
S. Thom. 3 p. q. 66 art. 9
Et 4 Sent. d. 6 q. 2 art. 1
Et 4 contra Gent. cap. 59
Scot. 4 Sent. diſt. 6 q. 7
Rich. 4 Sent. d 6 art. 4 q. 1
Franciſcus de Mayr. 4 Sent. d. 4 & 5 q. 4
Joan. Bacch. 4 Sent. d. 6 q. 2
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 6 q. 6
Petr. de Tarant. 4 Sent. d. 6 q. 11

Ad oppo. Utrum baptiſmus debeat iterari. Et quod ſic, videtur: quoniam poſſibile eſt aliquem ficte accedentem baptizari, qui nihil gratiæ percipit per baptiſmum: ergo ſi non debet eſſe ſibi via ſalutis præcluſa, debet, & poteſt iſti iterari baptiſmus. C

2. Item duo dantur in baptiſmo, ſcilicet character, & gratia: ſed quamvis character ſit indelebilis: tamen gratia eſt delebilis: ergo ſaltem ratione gratiæ poteſt, & debet iterari.

Fundam. Contra: Si baptiſmus poſſet iterari: ergo poſſet quilibet impune peccare, cum ibi fiat remiſſio culpæ, & pœnæ.

Item ſi effectus non poteſt iterari, nec cauſa: ergo ſi character non po-

poteſt iterari, nec ſignum viſibile, ſive baptiſmus.

Item multa non debent fieri de jure, quæ ſi fiunt de facto, facta ſunt: ut ſacerdos præciſus non debet conficere, ſed ſi conficit, confectum eſt. Quæritur ergo, utrum in hoc caſu aliquid fiat. Et quod ſic, videtur: quia accedente verbo ad elementum fit ſacramentum.

Aug. tract. 80 in Joan. tom. 9

CONCLUSIO.

Baptiſmus, non debet, neque poteſt iterari.

Resp. ad Arg. Dicendum quod baptiſmus nec debet, nec poteſt iterari. Quia non poteſt: ideo qui iterat nihil facit. Quia vero non debet, qui ſcienter iterat, graviſſime peccat. Ratio autem quare non debeat iterari triplex eſt. Prima eſt ratio morbi quem curat, ſcilicet peccati originalis, qui non poteſt iterari. Secunda eſt ratione ejus, quod principaliter ſignat, ut paſſionem, & reſurrectionem, quam impoſſibile eſt iterari. Tertia eſt ratione efficaciæ in curando, quia abſolvit a pœna, & a culpa: & tunc mali non eſſent puniendi, ſi ſemper cum peccarent, deberent baptizari. Ratio quare non poteſt iterari eſt characteris impreſſio, quia ex quo ſemel imprimitur, amplius imprimi non poteſt, & ille eſt effectus ſacramenti primus, ſine quo nihil facit ſacramentum. Alia eſt divina inſtitutio, quia Dominus inſtituit ut perfectam, & unicam haberet efficaciam, & ſemel tantum fieret: ſi ergo fit ſecundo, nihil fit in anima, & ita caſſat ſacramentum ſcienter: & propter hoc iterans baptiſmum nihil facit omnino, & magis peccat, quam ille, qui ficte accedit: quia facit contra ordinationem divinam, facit etiam contumeliam ſacramento, facit & contumeliam Chriſto: quia quantum eſt de ſe, Filium Dei crucifigit, & ipſum contemptui, & irriſui habet, cum unicum ſit baptiſma, & unicam efficaciam habeat perfectam a paſſione unica. Et ideo ſancti Patres gravem pœnam impoſuerunt rebaptizantibus, & rebaptizatis ſcienter propter gravitatem culpæ: quia rebaptizatio aut ſapit hæreſim, aut ſi non ſapit, graviſſimum contemptum Dei, & ſacramenti inducit: & ideo graviter debet puniri.

1. Ad illud quod obiicitur de ficte accedente, dicendum quod fictione recedente character totum ſupplet, quod ſacramentum ſine fictione faceret.

2. Ad illud quod obiicitur de gratia, dicendum quod gratia non eſt effectus immediatus, ſed mediante charactere infunditur a Deo: & ideo nihil fit, quando non imprimitur character.

Ad ult. pro fundam.

Ad ultimum dicendum, quod qui iterat baptiſmum, nec de facto, nec de jure ſacramentum tradit, vel recipit, quia ille non eſt ſuſceptibilis, ſed tantum exterius abluit. Et ſi ſcienter, vel negligenter facit, graviter peccat. Si vero diligentia adhibita, etſi nihil faciat interius, tamen non peccat.

Digitized by Google

DISTINCTIO VI: PARS II.

Quod nullus in materno Utero baptizetur.

Hieron. in epiſt. ad Romanos, de conſec. d. 4 cap. Eodem modo lib. 1 de ſumm. bon. c 24. De conſec. d. 4 cap. 4 Qui in maternis. epiſt. 57 poſt me. tom. Ibidem. Ibidem.

HOC *etiam ſciendum eſt, quod licet ter immergatur, propter myſterium Trinitatis, tamen unum baptiſma reputatur. Illud etiam ignorandum non eſt, quod in materno utero nullus baptizari poteſt, etiam ſi mater baptizetur. Unde Iſidorus Qui in maternis uteris ſunt, ideo baptizari non poſſunt, quia qui natus adhuc ſecundum Adam non eſt, ſecundum Chriſtum non poteſt renaſci: neque regeneratio in eum dici poteſt, quem generatio non præceſſit. Item Auguſtinus: Non poteſt quiſquam renaſci antequam natus ſit. Si vero opponitur de Hieremia, & de Joanne Baptiſta, qui ab utero ſanctificati leguntur, quod etiam de Jacob quidam putant. Dicimus, ſi ſanctificatio ibi accipitur interior emundatio, in miraculis divinæ potentiæ eſſe habendum, ut Auguſtinus ait, ambigue ſuper hoc loquens: Si uſque adeo, inquit, in illo puero acceleratus eſt uſus rationis & voluntatis, ut intra materna viſcera jam poſſet agnoſcere & credere, quod in aliis parvulis expectat ætas ut poſſint, in miraculis habendum eſſe divinæ potentiæ, non ad humanæ trahendum exemplum naturæ. Nam quando voluit Deus, etiam jumentum locutum eſt. Idem: De Hieremia legitur: Priuſquam exires de ventre, ſanctificavi te. Illa tamen ſanctificatio, qua efficimur templum Dei, non niſi renatorum eſt. Niſi enim quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt intrare in regnum Dei. Nemo autem renaſcitur niſi prius naſcatur. Unde illa ſanctificatio poteſt ſecundum prædeſtinationem accipi. Ecce videtur dubitanter loqui, qui etiam in eodem dicit: Non dictum eſt, quia credidit infans in utero, ſed exultavit: nec Eliſabeth dicit: Exultavit in fide, ſed exultavit in gaudio in utero meo: Et potuit eſſe hæc ſanctificatio tantæ rei a majori cognoſcendæ indicium, non a parvulo cognitæ. Abſque aſſertione de hac ſanctificatione loquitur, non definiens qualiter intelligenda ſit illa ſanctificatio: an ſit ſignum futuræ rei, an veritas juſtificationis per Spiritum facta. Sed melius eſt ut dicamus illos præter communem legem in uteris juſtificatos, & gratia præventos dimiſſis omnibus peccatis: quod etiam multis Sanctorum teſtimoniis docetur.*

Jer. 1 Luc. 1 Malac. 1 Num. 22 Ibidem. Luc. 1 Amb. & Beda ſuper 1 ca. Luc.

An baptiſmus ſit verbis corrupte prolatis.

In ep. qua incipit: Reverens diſſimo, & ſanctiſſ. De conſec. d. 4 c. Retulerunt.

Quæri etiam ſolet: Si corrupte proferantur verba illa, an baptiſmus ſit. De hoc Zacharias Bonifacio ſcribit: Retulerunt mihi nuncii tui, quod fuerit ſacerdos in eadem provincia, qui Latinam linguam penitus ignorabat, & dum baptizaret, neſcius Latini eloquii, infringens linguam diceret: Baptizo te in nomine Patria, & Filia, & Spiritus ſancta: & propter hoc conſideraſti rebaptizare. Sed ſi ille, qui baptizavit, non errorem inducens vel hæreſim, ſed pro ſola ignorantia Romanæ locutionis, infringendo linguam baptizans dixiſſet, non poſſumus conſentire ut denuo baptizetur.

Leo Papa.

Præterea ſciendum eſt quod illi, de quibus nulla extant indicia inter propinquos, vel domeſticos, vel vicinos, a quibus baptizati fuiſſe doceantur, agendum eſt

Digitized by Google

eſt ut renaſcantur, ne pareant in quibus quod non oſtenditur geſtum, ratio non ſinit, ut videatur iteratum. Conferendum eis videtur, quod collatum eſſe neſcitur: quia non temeritas intervenit præſumptionis, ubi eſt diligentia pietatis.

De conſecr. d. 4 c. ſi nulla, ex epiſt. Leonis 1 ad Ruſticum ep. quæ eſt num. 70

De illo, qui pro ludo immergitur.

Solet etiam quæri de illo, qui jocans ſicut mimus, commemoratione tamen Trinitatis immergitur, utrum baptizatus ſit. Hoc autem Auguſtinus non definit, ita inquiens: Si totum ludicre, & mimice, & jocultariter ageretur, utrum approbandus eſſet baptiſmus, qui ſic daretur, divinum judicium per alicujus revelationis miraculum oratione implorandum eſſe cenſerem. Videtur tamen ſapientibus non fuiſſe baptiſma: ut cum aliqui in balneum, vel in flumen merguntur in nomine Trinitatis, non eſt tamen baptiſmus, quia non intentione baptizandi illud geritur. Nam in hoc & in aliis ſacramentis ſicut forma eſt ſervanda, ita & intentio illud celebrandi eſt habenda. Illud etiam non te moveat, quod quidam non ea fide parvulos ad baptiſmum ferunt, ut per Spiritum ad vitam regenerentur æternam: ſed eos putant hoc remedio temporalem accipere ſanitatem. Non enim propterea illi non regenerantur, quia nec ab aliis hac intentione offeruntur.

Lib. 7 de baptiſ. contra Dona. ca. 53 in fi. tom. 7 & hab. de conſec. d. 4 Solet etiam quæri. Aug. ad Bonif. epiſt. 23 in medio, & hab. de conſ. d. 4 non te moveat.

Quod duo tempora erant, in quibus baptizabantur homines.

Agnoſcendum eſt etiam in baptizandis electis duo tempora eſſe ſervanda, id eſt, Paſcha & Pentecoſten: ut in ſabbato Paſchæ, vel Pentecoſtes baptiſmi ſacramentum celebretur. Qui vero neceſſitate mortis vel periculi urgentur, omni tempore debent baptizari.

Leo Papa in epiſt ad univerſos per Siciliam conſtitutos, quæ eſt 4 in ord. ne. Et habetur De conſe. d. 4 cap. Duo tempora, & c. ſi qua neceſſitate.

De reſponſione patrinorum.

Porro cuncti ad baptiſmum venientes, fidem ſuam profiteri debent, & exponere ad quid petendum venerint ad Eccleſiam. Unde etiam a baptizando quæritur: Quid veniſti ad Eccleſiam petere? Qui ſi adultus eſt, pro ſe reſpondet: Fidem, id eſt ſacramentum fidei, & doctrinam. Ita etiam per ſingula interrogatus, reſpondet ſe credere in Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum. Si autem parvulus eſt, non valens credere vel loqui, alius pro eo reſpondet. Unde Iſidorus: Parvuli alio profitente baptizantur, qui adhuc loqui vel credere neſciunt: ſicut etiam pro ægris, mutis, vel ſurdis alius profitetur dum baptizantur. Sic & de pœnitentibus agendum eſt. Si vero pro eo, qui reſpondere poteſt, alius reſpondeat, non itidem valet, ſicut dictum eſt. Ætatem habet, pro ſe loquatur. Si vero quæritur ex quo ſenſu pro parvulo dicatur: Credo, vel fidem peto: Dicimus de ſacramento fidei id eſſe intelligendum, quod reſpondetur petere, cum defertur ad Eccleſiam, & habere fidem cum baptizatur: ut ſit ſenſus, cum dicitur: Fidem peto, id eſt ſacramentum fidei præſto ſum recipere: Credo, id eſt, ſacramentum fidei ſuſcipio, quod eſt: Hic parvulus præſto eſt ſacramentum fidei accipere. Unde Auguſtinus: Nihil eſt aliud credere quam fidem habere: & ideo cum reſpondetur credere parvulus, qui fidei nondum effectum habet, reſpondetur fidem habere propter fidei ſacramentum, & convertere ſe ad Deum propter converſionis ſacramentum. Sed adhuc quæritur ex quo ſenſu pro parvulo reſpondeatur: Credo in Deum Patrem, & in Jeſum Chriſtum, & Spiritum ſanctum. Numquid de ſacramento fidei, an de fide mentis ibi agitur? Si de ſacramento, cur nominatim diſtinguuntur perſonæ? Si vero de fidei affectu, quo modo verum eſt, cum ea parvulus careat? An illud facturus parvulus, reſpondetur cum creverit, ſicut & omnibus pompis diaboli ſpondetur abrenunciare: quod ſi non ſervaverit factus adultus, tenebitur ipſe, vel ſponſor? Sane etiam dici

Li. 2 de off. c. 24 de conſec. d. 4 capitulo parvuli. Aug. lib. 4 de baptiſ. contra Do. cap. 24

De conſec. d. 4 cum pro parvulis. Epiſt. 23 al ud. De conſe. d ſt. 24

poteſt ibi ſponderi pro parvulo, quod ad majorem ætatem ſi venerit, & pompis diaboli abrenuntiabit, & ſanam fidem tenebit, cujus tunc ſacramentum recipit. Hac autem ſponſione parvulus pro quo fit, tenebitur, non ſponſor: ſi tamen ut cau io impleatur, quantum in ſe eſt, operam dederit: quia exigitur a patrino, ut ſit diligens circa eum pro quo ſpopondit, ſolicitudo. De hoc Auguſtinus: Certiſſimam emiſiſtis cautionem, qua renunciare pompis diaboli ſpopondiſtis.

Simile li. 1 de ſymb. c. 1 to. 9 & lib. 4 c. 1 de conſec. d. 4 c. Primo igitur.

De catechiſmo, & exorciſmo.

Illa autem interrogatio, & reſponſio fidei fit in catechiſmo, cui additur exorciſmus. Ante baptiſmum enim fit catechiſmus, & exorciſmus: Poſt catechiſmum ſequitur exorciſmus, ut ab eo, qui jam fide inſtructus eſt, adverſaria virtus pellatur. Exorciſmus de Græco dicitur in Latinum Adjuratio: Catechiſmus, Inſtructio. Catechizare eſt inſtruere: ut de ſymbolo ac rudimentis fidei. Exorcizare eſt adjurare: ut: Exi ab eo ſpiritus immunde. Symbolum eſt ſignum vel collatio. Signum, quia ab eo fideles ab infidelibus diſcernuntur: Collatio, quia ibi totius fidei ſufficientia & integritas eſt collata. Catechiſmus & exorciſmus neophytorum ſunt: magiſque ſacramentalia quam ſacramenta dici debent. Neophytus novitius interpretatur, vel rudis. Et dicitur Neophytus nuper ad fidem converſus, vel in diſciplina religioſæ converſationis rudis. Hæc ergo præcedunt baptiſmum, non quod ſine iſtis non poſſit eſſe baptiſmus verus, ſed ut baptizandus de fide inſtruatur, & ſciat cui debitor fiat deinceps, & diaboli poteſtas in eo minuatur. Unde Rabanus: Ante baptiſmum catechizandi deberet in homine prævenire officium: ut fidei catechumenus accipiat rudimentum, & ſciat cui debitor fiat deinceps. Item Auguſtinus: Parvuli exſufflantur, & exorcizantur, ut ab eis pellatur poteſtas diaboli, ne jam contendat eos ſubvertere, ne baptiſmum conſequantur. Non ergo ab infantibus creatura Dei efflatur vel exorcizatur, ſed diabolus, ut recedat ab homine.

Lib. 1 de Inſtit. cler. cap. 25 de conſec. d. 4 Ante baptiſm. Lib. 1 de Symbolo ad catech. c. 1 habetur de conſ. c. d. 4 cap. ſicut nos.

DIST. VI. PARS II.

De his, quæ poteſtatem baptizandi expediunt, vel impediunt.

Illud etiam ignorandum non eſt, quod in materno, &c.

Expoſitio textus.

Diviſio. SUPRA egit Magiſter de poteſtate baptizandi. Hic agit de annexis illi poteſtati. Et dividitur hæc pars in duas. In prima agit de annexis ſacramento baptiſmi. In ſecunda de ſacramentalibus, ibi: *Illa autem interrogatio*, &c. Et quoniam quatuor ſunt annexa, ex parte baptizati idoneitas, ex parte baptizantis intentionis conformitas, ex parte temporis opportunitas, & ex parte levantis reſponſionis fidelitas: ideo primo determinat quis poteſt baptizari. Secundo utrum inteutio ſit neceſſaria ad baptiſmum, ibi. *Solet etiam quæri de illo, qui jocans*, &c. Tertio de temporis opportunitate, ibi: *agnoſcendum eſt etiam in baptizandis electis*, &c. Quarto de levati reſponſione, ibi: *Porro cuncti*. Mediis duabus partibus remanentibus indiviſis, prima dividitur in duas. In prima parte determinat, quis baptizari poſſit. Secundo, quis baptizari debeat, ibi: *Quæri etiam ſolet, ſi corrupte verba proferantur*. Prima pars dividitur in duas. In prima determinat veritatem. In ſecunda ſoluit obiectionem, ibi: *Si vero opponitur de Jeremia*, &c. Secunda ſimiliter dividitur in duas. In prima determinat, ſi ille qui baptizatus eſt corrupta forma, debeat rebaptizari. Secundo, utrum ille, de quo nulla eſt certitudo, poſſit, vel debeat baptizari. Primum, ibi: *Solet quæri, ſi corrupte*, &c. Secundum facit, ibi:

Præ-

Digitized by Google

Præterea ſciendum eſt, quod illi de quibus, &c. Item quarta pars habet duas. In prima determinat veritatem, quantum ad baptizantis interrogationem, vel baptizandi, ſi adultus eſt: vel patrini, ſi parvulus eſt, reſponſionem. In ſecunda ſolvit dubitationem, ibi: *Sed adhuc quæritur, ex quo ſenſu, &c.* Similiter ſecunda pars, in qua agit de ſacramentalibus, exorciſmo ſcilicet, & catechiſmo, habet duas. In prima ponit ordinem in exorcizando, & catechizando parvulum, & horum nominum, & aliorum quorumdam notificationem. In ſecunda ponit exorciſmi efficaciam, ibi: *Parvuli exſufflantur, &c.*

Si uſque adeo. Dub. I.

Utrum beatus Joannes in utero habuerit uſum liberi arbitrii. Et quod ſic, videtur: quia exultavit ad vocem beatæ Mariæ, ſicut dicitur in textu. (Luc. 1) Sed talis exultatio non fuit niſi per apprehenſionem rei amatæ: res autem non apprehendebatur niſi ratione, nec amabilis erat niſi voluntate rationata, ſcilicet præſentia Chriſti, vel ejus matris: ergo videtur cum uſus liberi arbitrii ſit ſecundum actum rationis, & voluntatis, quod ſimpliciter habuit uſum. Sed contra per Auguſtinum ad Dardanum: (Auguſtin. ad Dard. epiſt. 57 poſt medium to. 2) Non eſt dictum, quia credidit infans: ergo ſi motus fidei primus eſt inter motus virtutum, videtur quod non habuerit actum alicujus virtutis: ergo cum hoc non fuerit propter defectum gratiæ, fuit ergo propter defectum liberi arbitrii.

Respon. Dicendum quod circa hoc duplex fuit opinio. Et Auguſtinus loquitur dubie. Fuerunt enim qui dicerent Joannem non habuiſſe motum liberi arbitrii, nec exultationem illam fuiſſe ab eo, ſed magis in eo, non per naturam, ſed ſupra naturam, ſicut aſina Balaam locuta eſt, & tamen non intellexit: ſic dicunt Joannem motum fuiſſe a Spiritu ſancto ad adventum Domini, & illum motum fuiſſe ad modum exultantis, non quia ipſe perciperet, ſed quia volebat Dominus, ut mater motu pueri Dominum perciperet, & matrem ejus: & ut hoc eſſet futurorum præſagium. Et huic opinioni verba conſonant Auguſtini. Fuerunt alii qui dixerunt Joanni ſtatim datum motum liberi arbitrii, & illuſtrationem cognitionis, qua cognovit Dominum præſentem, & gaviſus eſt ſupra naturam. Et ſi tu obiicias, quod Dominus non ſubtrahit dona, & ita poſt ſemper habuit uſum liberi arbitrii, quod nec creditur, nec eſt probabile, propterea breviter reſpondetur, quod ſicut Dominus gratiam raptus alicui dat ad unam horam: ſic etiam Deus fecit hoc ſupra naturam ob ſpecialem cauſam. Utraque poſitio eſt probabilis, nec poſſunt de facili improbari.

Sed ſi ille qui baptizavit non errorem inducens
Dub. II.

Videtur Zacharias hic dicere, quod ſi vellet errorem introducere, quod non eſſet baptiſmus. Sed contra: Fides, vel hæreſis baptizantis nihil facit ad hoc, quod non ſit baptiſmus: ergo videtur, quod ſit idem judicium, ſive intendat errorem introducere, ſive non.

Respon. Ad hoc dixerunt aliqui, quod quamvis infidelitas circa alios articulos nihil faciat ad baptiſmi integritatem, tamen infidelitas contra baptiſmum multum facit: ſed ſi attendamus, cum fidelitas comprehendat omnem articulum, & in infidelitate non ſit fides, nec pars fidei, nihil facit ad hoc, ut videtur ratione ejus, quæ eſt fidelitas, vel infidelitas. Ideo dicendum quod nulla infidelitas aufert baptiſmum, dum tamen intentio ſit ſalva, faciendi ſcilicet quod facit Eccleſia: & quoniam iſte qui intendit introducere hæreſim, intendit novam formam cupere, & quod facit Eccleſia infirmare: ideo non eſt ſalva intentio, ac per hoc nec baptiſmus.

De quibus nulla extant indicia inter propinquos, vel domeſticos, vel, &c.
Dub. III.

Videtur Leo hic male dicere, quia ita magnum peccatum eſt rebaptizare baptizatum, ſicut omittere baptiſmum: ergo qui baptizat illum, de quo nulla extant indicia, committit ſe periculo, & diſcrimini, quia neſcit utrum rebaptizet baptizatum: ſed omnis talis peccat: ergo, &c. Juxta hoc quæritur, utrum aliquis poſſit baptizari dormiendo: & quod ſic, videtur, quia de lethargico, qui non poteſt evigilare, videtur quod debeat baptizari.

Respon. Dicendum quod ignorantia facti adhibita debita diligentia excuſat a toto: & quoniam ſi aliquis baptizet aliquem, de quo non poteſt cognoſci per aliquem quod fuerit baptizatus, ignorat eum eſſe baptizatum, & adhibet diligentiam, ſi requirat a notis, ideo non peccat. Rurſus: Quia aliquod eſt ſignum probabile quod non ſit baptizatus, tenetur, & debet baptizari: & ita patet quod baptizando non committit ſe diſcrimini. Quod quæritur de dormiente, dicendum quod ſi eſt adultus, aut prius conſenſit, & voluit, aut noluit, & renuit. Si conſenſit, & voluit, ſi baptizatur, baptizatus eſt. At ſi prius negavit, & renuit, baptizatus non eſt. Si autem indifferenter ſe habuit quantum ad id, quod exterius eſt, non poteſt ſciri niſi per ipſum: & ſi prius voluit, baptizatus eſt, ſi noluit, non: quia oportet quod ſit aliqualis conſenſus in adulto, vel coactus, vel ſpontaneus. Si quæratur, quid debeat fieri, dicendum quod nullus debet aliquem baptizare dormiendo, niſi præſumatur quod non evigilet ante mortem, & niſi præſumatur de ejus voluntate per ſigna, vel verba, vel parentum ſaltem, quia de Chriſtianis natus. In hoc caſu his concurrentibus debet baptizari, & niſi fuerit fictio in anima ipſius ante dormitionem, tunc recipit ſacramentum, & rem, ut dicit Innocentius. Si autem fuerit fictio, ſed tamen voluntas ad baptiſmum, recipit ſacramentum, & non rem. Omnino eodem modo dicendum eſt de furioſo.

Richard. art. 2 q. 2

Si totum ludicre, & mimice, & joculariter ageretur. &c.
Dub. IV.

Videtur Auguſtinus hic male dicere, quia intentio eſt de neceſſitate baptiſmi: ergo ſi totum factum eſt joculariter, non eſt baptiſmus: ergo non eſt implorandum divinum conſilium, ſed baptizandus: quia in his, in quibus certi ſumus, & habemus humanum conſilium, non oportet confugere ad Deum.

Respon. Dicendum quod ſicut dicit Hugo: Ludus non ſemper excludit intentionem, ſed compatitur, ſicut patet. Et Hugo ponit exemplum, quia velle dare ludicre eſt duobus modis. Uno modo velle ludere, ita quod nullo modo vult dare. Alio modo ita quod vult ludere, & nihilominus vult dare. Et primo quidem modo excludit intentionem: & qui ſic dat ludendo, non dat. Secundo modo ponit intentionem dandi, & vere dat. Sic in propoſito intelligendum. Unde poteſt eſſe intentio cum ludo. Et ideo dicit Auguſtinus: Implorandum eſt divinum conſilium. Quod ſi Dominus non revelaret: baptizandus eſt, tamen ſub conditione. Et hoc eſt quod dicitur in illo caſu, in quo puer Athanaſius, ſimulans ſe eſſe epiſcopum, baptizavit quoſdam pueros ludicre: quia poſtmodum conſilio Alexandri epiſcopi non ſunt rebaptizati, quia inferius ſubditur, quod idem epiſcopus ſupervenit, & quæſivit de intentione, & cognovit per verba juvenis, quod habuit intentionem: & ideo non debuerunt rebaptizari: & quod habuit intentionem, conjicitur, quia non baptizavit niſi catechumenos. Et ſic patet intellectus verbi Auguſtini.

Hug. lib. 2 de ſacr. p. 6 c. 2

Lib. 6 de baptiſ. c. 35 in fin. tom. 9

Agno-

Digitized by Google

A

Agnoſcendum eſt etiam in baptizandis electis duo tempora eſſe ſervanda.
Dub. V.

Videtur quod magis competeret dies Epiphaniæ: quia Dominus fuit in illo baptizatus.

RESPON. Dicendum quod dies Epiphaniæ non fit ita ſolenniter propter hæreſim extirpandam, quæ dixit ſolum illa die aquas poſſe regenerare. Fit autem aliis duobus diebus, quoniam in Paſchate lavit nos a peccatis in ſanguine ſuo. In Pentecoſte baptizavit Spiritu S. & quia baptiſmus hunc duplicem effectum habet, ideo tunc generaliter omnibus datur, ſed ſpecialiter datur cuilibet, quando timetur de morte.

Parvuli alio profitente baptizantur.
Dub. VI.

Quæritur hic de illo verbo Magiſtri, utrum ille qui profitetur, debeat dici patrinus. Et quod ſic, habet communis uſus. Sed in contrarium videtur, quia Pater dicitur ſolum qui generat aliquo modo vel ſpiritualiter, vel carnaliter: ſed talis neutro modo. ITEM quæritur, utrum poſſint eſſe plures.

Hug. lib. 2 de ſacr. p. 6

RESPON. Dicendum quod ſicut dicit Hugo de ſancto Victore, patrini vocantur, qui parvulos ad baptiſmum offerunt, quia regenerandos ad novam vitam offerunt, & in oblatione, & in reſponſione quodam modo faciunt ad ipſorum regenerationem: & ideo recte patrini dicuntur. Et poſt ſubjungit: Placuit patribus, ut per ſingulos baptizandos patrini ſinguli admitterentur, id eſt, unus tantum, ſive vir, ſive mulier: propterea fortaſſis, ne ſpiritualis cognatio, cui reverentia debetur, paſſim diffuſa in matrimonii copula obeſſe potuiſſet. Sed quædam Eccleſiæ hanc conſuetudinem non ſervant, plures ad ſuſceptionem parvulorum admittentes.

Ante baptiſmum, &c.
Dub. VII.

Innuit Magiſter, quod exorciſmus fit poſt catechiſmum. Contra: Videtur quod male ordinet: quia exorciſmus eſt ad expulſionem mali: ſed catechiſmus ad inſtitutionem boni: ſed prius eſt malum expellere, quam bonum inſerre: ergo prius fuit agendum de exorciſmo.

RESPON. Dicendum quod iſta duo poſſunt tripliciter ordinari, aut ratione ejus, ad quod ſunt, aut ratione ejus, a quo diſpenſantur, aut ratione ejus, in quem fiunt. Si ratione ejus ad quod, ſic: quia catechiſmus eſt ad perfectionem intellectus, & exorciſmus ad id, quod reſpicit affectum, quia ad ſuggeſtionem diaboli expellendam catechiſmus præcedit: & ſic ante exorciſmum eſt catechiſmus. Si ratione ejus a quo, quia catechizatio eſt ab ordine lectorum, & exorcizatio eſt ab exorciſtis, & lectorum ordo præcedit: ſic ante exorciſmum eſt catechiſmus. Si ratione ejus in quem, ſic dicendum quod adultus eſt prius capax doctrinæ, quam gratiæ, parvulus econtrario: & ideo in adultis præcedit catechiſmus, in parvulis econtrario exorciſmus: & ideo ordo mutatus eſt ſecundum aliquas Eccleſias, nec ſervatur ille, qui conſuevit eſſe in primitiva Eccleſia, quia tunc baptizabantur adulti, nunc autem parvuli.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam hujus partis tria principaliter quæruntur. Primo quæritur de idoneitate ex parte baptiſmi. Secundo de intentione ex parte baptizantis. Tertio vero de ſacramentalibus annexis baptiſmo. Circa primum quæruntur duo. Primo quæritur, utrum aliquis poſſit in utero baptizari, ſicut & ſanctificari. Secundo, utrum ſanctificati in utero debeant baptizari.

Digitized by Google

QUÆSTIO I.

An aliquis poſſit baptizari in utero.

Alex. Aleſ. 4 p. q 8 Memb. 7 art. 1 § 2
S. Thom. 3 p. q. 68 art. 11
Et 4 ſent. diſt. 6 q 1 art. 1 q. 1
Scot. 4 Sent. diſt. 4 q. 3
Richardus 4 Sent. diſt. 6 art. 2 q. 1
Durand. 4 Sent. d. 6 q. 1
Franciſcus de Mayr. 4 Sent. d. 4 & 5 q. 1
Joan. Bacch. 4 Sent. diſt. 5 q. 2
Thom. Arg. 4. Sent. d. 6 q. 1 art 4
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 6 q 7
Petrus de Tarant. 4 Sent. diſt. 6 q. 5 & 6

Ad opp. UTRUM aliquis poſſit in utero baptizari, ſicut & ſanctificari. Et quod aliquis poſſit baptizari in utero, oſtenditur ſic: Major eſt gratia ſanctificationis, quam gratia baptiſmalis: ſed parvulus in utero eſt ſuſceptibilis gratiæ ſanctificationis, ſicut patet de Ioanne Baptiſta, & Hieremia. De Joanne: Spiritu ſancto replebitur adhuc ex utero matris ſuæ. De Hieremia: Antequam exires de vulva, ſanctificavi te. Si ergo parvulus in utero eſt capax gratiæ ſanctificationis, videtur ſimiliter quod & gratiæ baptiſmalis. *Lu. 1* *Jerem. 1*

2. ITEM pronior eſt Deus ad miſerendum, quam ad condemnandum: ſed parvulus in utero non tantum eſt ſuſceptibilis culpæ, ſed etiam pœnæ, ergo videtur quod debeat ei in utero remedium præparari: ſed remedium contra culpam originalem eſt baptiſmus: ergo videtur quod homo poſſit in utero baptizari:

Fundam. *Epiſt. 57 poſt med. tom. 2* SED CONTRA: Auguſtinus dicit & habetur in littera: Non poteſt quis renaſci antequam ſit natus: ſed baptizari eſt renaſci: ergo non poteſt baptizari, antequam naſcatur.

. ITEM originalis culpa contrahitur ex carne corrupta: ergo quamdiu parvulus eſt conjunctus carni corruptæ, eſt conjunctus cauſæ morbi, quia ſemper nutritur ſanguine menſtruo: ergo non debet quis purificari in loco infectionis, niſi ſeparetur: ergo non debet baptizari antequam naſcatur, & a matre ſeparetur.

A ITEM baptiſmus eſt ſacramentum exterius, & omne aliud ſacramentum: ergo nullus eſt ſuſceptibilis baptiſmi, niſi exterius prodeat in lucem: non ergo baptizabilis eſt, quamdiu in utero latet.

CONCLUSIO.

Baptiſmus non poteſt dari exiſtentibus in utero, quia ipſe reſpicit operationem Eccleſiæ, quæ operatio non ſe extendit ad parvulum niſi extra uterum.

RESPOND. AD ARG. Ad prædictorum intelligentiam eſt notandum, quod ratio, quare quis non purificatur, nec baptizatur in utero, eſt B divina inſtitutio, quæ ſic inſtituit. Ratio autem divinæ inſtitutionis aſſignatur congruitatis, non neceſſitatis, quia poſſet utique aliter eſſe, ſi Deus vellet: & ſecundum diverſos, plures & diverſæ congruentiæ aſſignantur. Fuerunt enim qui dixerunt, quod ratio ſumitur ex parte æquitatis divini judicii, quæ nec parvulum, nec adultum juſtificat ſine aliquantula pœna: & ideo debuit circa parvulum aliquid fieri pœnale, ad hoc ut juſtificaretur: & illud dicunt fuiſſe omni tempore. Sed iſta ratio non videtur conveniens, quoniam non eſt generalis. Tempore namque legis naC turæ, (ut dicit Gregorius) juſtificabantur in ſola fide parentum. Præterea: Eſto quod parvulus baptizetur in aqua calida, ſive tepida, potius ei eſſet ſolatium quam pœna, & ita hæc ratio non ſufficit. Fuerunt alii qui dixerunt, quod ratio ſumitur ex parte ſacramenti: quia enim in originali peccato & eſt caro infecta, & anima deformata: ideo ſacramentum baptiſmi duo habet, ſcilicet aquam, & ſpiritum, ut dicit Damaſcenus, & quodam modo eſt ibi purificatio, & regeneratio carnis, & ſpiritus: & ideo non tantum præſupponit nativitatem in utero, quæ eſt in infuſione animæ, verumetiam nativitatem ex utero, quæ eſt in egreſſu: Opin. 1 Improbatio. *Greg. lib. 4 Moral. cap. 2. in medio. habetur de conſ. diſt. 4 ca. quod.* Opin. 2 *Damaſcen. lib. 4 cap. 5* Improb.

Digitized by Google

ſu: & iſta quidem ratio bona eſt, ſed particularis, quia non valet ad remedium legis naturæ, quod non reſpiciebat parvuli carnem: Fuerunt & alii, qui ſumpſerunt rationem ex parte culpæ. Quia enim culpa originalis contracta eſt ex carne infecta, & ex carne parentum ſecundum actum generationis: totum tempus generationis, & cibationis ex illa carne infecta, utputa ex ſanguine menſtruo, eſt tempus deputatum peccato, non remedio: & ideo ante neceſſe eſt a carne matris parvulum ſeparari, & totam generationis actionem conſummari, quam ſuperveniat benedictio: quoniam illud totum eſt tempus maledictionis. Et iſta quidem ratio bona eſt, niſi etiam repugnaret ſanctificationi, quoniam ibi datur gratia mundans a culpa originali. Fuerunt & quarti qui dixerunt, quod ratio eſt ex parte gratiæ: quia enim gratiæ eſt dare eſſe ordinatum, & gratiæ eſt regenerare, & eſſe ordinatum præſupponit eſſe diſtinctum, & renaſci præſupponit naſci: ideo neceſſe eſt quod ante baptiſmum parvulus naſcatur, ut ſit perfecte natus ſecundum carnem. Sit etiam diſtinctus, quoniam quamdiu eſt in ventre, conjungitur matrici per umbilicum, unde recipit alimentum. Et hæc quidem ratio bona eſt, maxime quia conſonat, & ortum habet a verbis ſanctorum: tamen adhuc per iſtam rationem poſſet oſtendi, quod parvulus non deberet ſanctificari in utero, ſicut nec baptizari. Et propterea eſt dicendum, quod ratio ſumenda eſt ex parte ſacramentalis remedii. Quia enim ſacramentale remedium reſpicit operationem Eccleſiæ, & operatio Eccleſiæ non ſe extendit ad parvulum niſi extra uterum: ideo nullo tempore nec fide parentum, nec aliquo ſacramento juſtificatus eſt parvulus, antequam natus, quantum eſt de lege communi, quia Deus decrevit ſalvare puerum per ſacramentum, vel aliquid quod ſit loco ſacramenti.

Opin. 3. — Improbatio. — Opin. 4 — Improbatio. — Determinatio: — Explicatio.

A

Ad hoc autem intelligendum, eſt notandum quod triplex ſtatus diſtinguitur in homine poſt animæ infuſionem. Primus eſt in utero. Secundus extra uterum in ſtatu infantiæ. Tertius in ſtatu naturæ adultæ. In primo ſtatu manifeſtus eſt Deo. In ſecundo manifeſtus eſt nobis. In tertio manifeſtus eſt ſibi. In primo ergo ſtatu cum ſoli Deo ſit notus, poteſt per ejus voluntatem ſanctificari, non per noſtram cooperationem, cum non cognoſcat eum Eccleſia, nec ſit de foro Eccleſiæ. In ſecundo ſtatu, quia notus eſt Deo, & Eccleſiæ, remedium poteſt habere a Deo cooperante adjutorio alieno, non ſuo. In tertio ſtatu, cum ſit omnibus modis notus, ſcilicet Deo, & ſibi, & Eccleſiæ,

B

poteſt omnibus his modis adjuvari, ut non tantum Deus ſua virtute faciat, ſed etiam adjuvet fides aliena quantum ad ſacramentum, & fides, & devotio propria. Prima ergo ſanctificatio eſt per divinam voluntatem, & pertinet ad ſingulare privilegium. Secunda vero eſt per legem datam, ſicut patet in circumciſione, patet etiam in baptiſmate, cum dictum ſit: Niſi quis renatus fuerit, &c. Tertia eſt per legem inditam, quam Deus indidit, ut ad Deum recurrat homo petere veniam pro offenſa. Et prima quidem eſt paucorum, utputa illorum, quos deputat ad aliquod magnum officium, & eſt

Gen. 17 — Joan. 3

C

præter legem communem. Ita enim decrevit divina juſtitia, ut quantum eſt de lege communi, non relevetur qui cecidit, niſi aliqua diſpoſitio occurrat, & parvulus quidem ſicut per alium cecidit, ita poteſt per alium relevari diſponendo, utputa per fidem alienam: adultus autem per propriam, ſicut per propriam voluntatem peccavit. Quia vero in utero non poteſt per fidem alienam, vel per ſacramentum adjuvari, quoniam non eſt de foro Eccleſiæ, nec nobis notus, & hoc decrevit Deus de lege communi: ideo nullus in ventre purificatus eſt niſi de privilegio ſpeciali. Quoniam igitur baptiſmus reſpicit legem communem, & legem datam: ideo non debet quis in utero baptizari, nec poteſt. Et

hæc

Digitized by Google

hæc ratio communis eſt omnibus ſacramentis ſecundum omne tempus.

1. Et patet reſponſio ad illud quod obiicitur de ſanctificatione: concedo enim quod Deus poſſet dare gratiam, ſi vellet parvulo: ſed per ſacramentum baptiſmi, vel aliud Eccleſiaſticum non debet fieri, non quia majus ſit, ſed quia alius eſt modus, qui non competit illi ſtatui.

2. Ad illud quod obiicitur, quod Deus pronior eſt ad miſerendum, dicendum quod verum eſt: ſed tamen cum miſericordia currit juſtitia: & ideo quia juſtitia dictabat, ut aliqua ſatisfactio, vel aliquod præparatorium fieret ſibi pro parvulo: ideo ante non remittebat culpam, tamen non continet miſericordiam ſuam in ira, quia hoc ipſum quod conſervat in utero, & præparat remedium extra, miſericordiæ eſt. Et ſi retribuiſſet Adæ ſecundum peccatum ſuum, totam poſteritatem ejus deleviſſet.

QUÆSTIO. II.

An ſanctificatus in utero debeat baptizari.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 8 Memb. 9 art. 1 § 6
Scotus 4 Sent. d 4 q. 6
Richardus 4 Sent. diſt. 4 q. 3
Durand 4 Sent. d. 6 q 1
Steph Brulef. 4 Sent. diſt. 6 q. 8
Petrus de Tarant 4 Sent. d. 6 q 9

Fundam. UTRUM ſanctificatus in utero debeat baptizari cum natus eſt. Et quod ſic, videtur, quia talis per ſanctificationem non habet characterem, ſed debet ſigno Chriſti conſignari, quod fit in baptiſmo: ergo debet baptizari.

ITEM baptizati baptiſmo fluminis baptizantur aqua, & tenentur baptizari, ut patet de Cornelio: ſed ſanctificari non eſt aliud, quam gratiam Spiritus ſancti recipere: ergo ſanctificati tenentur baptizari. *Act. 10*

ITEM nullus quantumcumque magnus abſolvitur a divino mandato: A ſed Dominus mandatum dedit de ſuſcipiendo baptiſmum: ergo ita teneatur ad hoc ſanctificatus, ut alius.

1. SED CONTRA: Virgo ſingularis privilegii ſemper tranſcendit beneficium commune, & in ſanctificatione datur gratia curans, ſicut in baptiſmo, & major, & efficacior: ſed ordo eſt a minori perfectione ad majorem, ſed non econtra: ergo ſanctificatus non tenetur baptizari. Ad opp.

2. ITEM ſi ſanctificatus baptizatur, videtur quod ſit vanitas, quia quod poteſt ſufficienter fieri per unum, fruſtra fit per duo in natura: B ergo ſi natura non facit fruſtra, multominus nec gratia: ſed gratia ſanctificans ſufficit ad curationem, alioquin Deus agit imperfecte: ergo, &c. *Ariſt. 2 cæli. contex 32 & 3 anim. cont. 48*

3. ITEM videtur quod ſit ibi contemptus, quia qui baptizatus eſt, ſi iterum baptizetur, facit contumeliam ſacramento, quia primum remedium reputat inſufficiens: ergo pari ratione qui baptizatur poſt ſanctificationem, injuriatur ſanctificationi.

CONCLUSIO.

C *Sanctificatus in utero debet baptizari, tum propter bonum obedientiæ, tum propter humilitatem, tum propter unitatem.*

RESPON. AD ARG. Dicendum quod ſanctificatus baptizari debet baptiſmo aquæ, ſicut baptizatus baptiſmo flaminis. Et eſt ratio triplex. Prima propter bonum obedientiæ, quia Deus præcepit, ut omnes renaſcantur aqua. Secunda propter humilitatem, quia debet ſe reputare peccatorem, & indigere Chriſti redemptione. Tertio propter unitatem, ut ab aliis membris Chriſti non diſcordet. Non ergo baptizatur propter hoc, quod ſanctificatio non ſufficiat, ſed propter rationes prædictas. Propter quarum Circumciſio quare ſuſcipiatur.

Digitized by Google

rum exempla danda Chriſtus fuit circumciſus. Ut autem obediret legi, ſubjecit ſe ſigno peccatoris, quo non ipſe ſe peccatorem, ſed alios ſe peccatores profiteri doceret. Poſtremo ut patribus non eſſet diſſimilis. Patet igitur reſponſio, quod ſanctificatus non recipit baptiſmum in remedium, quod ſi faceret, eſſet inordinatio, vanitas, & contemptus: ſed in ſignaculum, quod habet tria bona conjuncta, ſcilicet obedientiam, humilitatem, & unitatem, quantum ad unitatem characteris.

A

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod ſanctificatio tranſcendit, dicendum quod quamvis hoc verum ſit quantum ad gratiam, quæ delet culpam, & habilitat ad bonum, tamen non tranſcendit quantum ad characterem, quia illum non imprimit: & ideo ratione illius adhuc baptiſmus debet recipi.

2. Ad illud quod obiicitur, quod ſuperfluit, patet reſponſio, quia non recipit ad id, ad quod præceſſit ſanctificatio.

3. Ad illud quod obiicitur, quod rebaptizatus injuriatur baptiſmo, dicendum quod hoc verum eſt, quia iterat idem remedium, & ad idem: non ſic eſt in propoſito, & ſic patet totum.

ARTICULUS II.

Quantum ad ſecundum articulum quæritur de intentione baptizandi, & circa hoc duo quæruntur. Primo quæritur, utrum intentio ſit de neceſſitate baptiſmi. Secundo quæritur, utrum recta intentio ſit de neceſſitate baptiſmi.

QUÆSTIO I.

An intentio ſit de neceſſitate baptiſmi.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 8 Membr 4 art. 1 § 1
S. Thom. 3 p. q. 64 art. 8
Et 4 Sent. d. 6 q. 1 art. 2 q. 1
Guil. Altiſiod. 4 Sent. tract. 3 cap. 4 q. 7
Scot. 4 Sent. d. 6. q. 5
Richardus 4 Sent. d 6 q. 2
Durandus 4 Sent d 6 q. 2
Steph. Brulef. 4 Sent. d. 6 q. 9
Petrus de Tarant 4 Sent. diſt. 6 q. 4

Utrum intentio ſit de neceſſitate baptiſmi. Et quod intentio ſit de neceſſitate baptiſmi, oſtenditur. Primo per auctoritatem Magiſtri in littera. In hoc, & in aliis ſacramentis, ſicut forma ſervanda eſt, ita intentio conferendi illud eſt habenda: ſed forma eſt de neceſſitate: ergo & intentio. Fundam.

Item forma verborum eſt de neceſſitate, non ſecundum quod cogitantur, ſed ſecundum quod dicuntur, ſed dicere eſt cum intentione proferre: ergo intentio eſt neceſſaria ad baptiſmum. Si tu dicas quod ex hoc non ſequitur, quod oporteat habere intentionem talem, & talem, ſed ſufficit quod intendat aliquid, utputa ludere; oſtenditur quod neceſſe eſt habere intentionem dandi ſacramentum, quia opera, quæ ſunt ſecundum artem, vel rationem ut ratio eſt, recipiunt denominationem ab ejus intentione, qui operatur, quoniam ſi intendit ludere, ludus eſt: ergo ſi non intendit adminiſtrare ſacramentum, non eſt ſacramentum.

B

1. Sed contra: Auguſtinus dicit, & habitum eſt ſupra diſtinctione tertia: Accedente verbo ad elementum fit ſacramentum: ergo ſi iſta duo adſint, ſacramentum eſt integrum, maxime cum in datione formæ intentio non tangatur. Ad opp. *Tract. 80 in Jo. in med. to. 9*

C

2. Item ad baptiſmum concurrit fides, cum ſit ſacramentum fidei: ſed fides Eccleſiæ ſufficit, cum baptizans eſt infidelis: ergo videtur ſimiliter quod intentio Eccleſiæ ſuppleat intentionem baptizantis.

3. Item baptiſmus ita reſpicit recipientem ſicut dantem: ſed non eſt neceſſaria intentio in recipiente, ut patet in parvulo, & furioſo: ergo nec in dante: & ſic, &c.

4. Item videmus quod opera ſpiritualia, quæ Dominus facit per miniſtros

Digitized by Google

niſtros aliud intendentes approbat, utputa tentari juſtos per dæmones, qui probationem non intendunt. Similiter in operibus corporalibus, percutit vulnere lethali, etſi non intendat occidere, homicidium facit: ergo videtur ſimiliter in propoſito, quia licet quis non intendat baptizare, tamen ſi facit quod requiritur ad baptiſmum, baptizat.

5. Item ſi intentio eſt neceſſaria: ergo quilibet eſt incertus, utrum ſit baptizatus: ergo ſi non debet ſe committere diſcrimini, ſemper tenetur rebaptizari, cum numquam poſſit certificari de intentione baptizantis.

CONCLUSIO.

Intentio eſt de neceſſitate baptiſmi, cum ſacramentum non habeat ſuum eſſe a natura, ſed ab inſtitutione.

1 Ratio. Resp. ad Arg. Dicendum quod in omni ſacramento neceſſaria eſt intentio. Ratio autem hujus eſt, quia ſacramentum non habet eſſe ſuum a natura, ſed ab inſtitutione: unde ſi ante inſtitutionem immerſiſſet quis in aquam ſub forma verborum, non eſſet ſacramentum. Dicunt ergo quidam, ſicut Magiſter Hugo de ſancto victore, quod ſacramenta inſtituta ſunt, ut fiant rationabiliter, & ex intentione: & ideo ſi non ſit intentio, non eſt ſacramentum. Ait enim ſic: Sacramenta Dei non ſic inſtituta ſunt, operandi nullam rationem admittant, aut tumultuoſa quadam, & violenta, atque irrationabili pertinacia ſine omni intentione, aut voluntate operantium ad effectum procedant. Vide ergo & conſidera, quia rationabile oportet eſſe omne opus miniſtrorum Dei, nec per ſolam formam poſſunt dare ubi agendi intentio nulla eſt. 2 Ratio. Poteſt tamen & alia ratio aſſignari, quia ad ſacramentum neceſſaria eſt intentio, & inſtitutio. Ad hoc enim quod ſit ſacramentum, neceſſe eſt quod forma & elementum ad unum ordinentur: hoc autem non eſt ex ſe, cum forma, & elementum indifferentia ſint ad multa: ideo ſupervenit inſtitutio Chriſti, quæ formam, & elementum ordinavit ad aliquem effectum determinatum, & ſignatum. Sed tamen inſtitutio etſi verba ordinavit ad unum, non tamen arctavit, quia ad alios uſus poſſunt ſumi, & ſumuntur: & ideo ad hoc quod ordinentur, neceſſarium eſt intervenire intentionem miniſtri, qua intendit illo actu, & verbo talem effectum dare, vel ſaltem quod facit Eccleſia facere, vel ſaltem quod Chriſtus inſtituit diſpenſare: alioquin verbum, & elementum ut diſiuncta, vel ad aliud juncta, talem effectum non faciunt.

1. Ad illud ergo quod obiicitur primo, accedit verbum ad elementum, & fit &c. Dicendum quod non accedit unum ad alterum, niſi adſit intentio jungens.

2. Ad illud quod obiicitur de fide, quod ſufficit fides Eccleſiæ, dicendum quod fides eſt ſicut agens univerſale: ſed intentio eſt agens particulare applicans fidem ad hoc, vel ad illud: & ideo fides ſalvatur in generalitate Eccleſiæ: ſed intentio eſt neceſſaria, qua copulatur actus ille fidei Eccleſiæ, tamquam actus particularis & actualis in miniſtrante: virtus ergo ſacramenti eſt a fide Eccleſiæ, ſed diſpenſatio eſt ab actione miniſtri: & quoniam miniſtratio reſpicit intentionem dantis, ideo non ſic requiritur fides in diſpenſante, ut intentio.

3. Ad illud quod obiicitur de ſuſcipiente, dicendum quod ſi ſuſcipiens ſit adultus, & nullo modo intendat ſibi fieri quod facit Eccleſia, ſed tantum jocum, non credo quod recipiat ſacramentum, ſi nihil intendat niſi ludere, & lavari. Ex hoc patet illud quod conſuevit quæri, utrum aliqua fictio impediat ſuſceptionem ſacramenti. Si enim fictio illa non removeat intentionem hanc, videlicet ſuſcipiendi quod Eccleſia dat, vel in-

Digitized by Google

intendit dare, quantacumque ſit fictio, non impedit ſuſceptionem ſacramenti. Si vero ita ſit fictus, quod non habeat intentionem recipiendi, vel fiendi circa ſe, quod Eccleſia facit, vel intendit facere: ſed ſolum intendit ludere, vel alios deludere, non video quo modo iſte ſuſcipiat ſacramentum, vel rem.

4. Ad illud quod obiicitur de operibus, dicendum quod opera illa de ſe ſunt ordinata ad illum finem, ut gravis percuſſio ad occiſionem, & pœna ad bonorum probationem. Sed ablutio, & Trinitatis invocatio ſunt ordinata ad multa: & ideo non faciunt ſacramenta ſine intentione: & ſic patet illud.

5. Ad illud quod obiicitur, quod ſemper oportet rebaptizari, cum non conſtet de intentione baptizantis, dicendum quod non oportet, quia fecit quod in ſe eſt, & debitam adhibuit diligentiam, & ideo amplius non tenetur, maxime ſi defectus intentionis non potuit cognoſci ex aliquo ſigno.

Utrum autem ſit baptizatus, vel non, hic eſt duplex opinio. *Opin. 1* Una eſt, quod Deus reputat illum baptizatum, non tamen Eccleſia. Et rationem ejus ſumunt ex illo verbo Iſidori: Quacumque arte verborum quis juret, Deus ſic accipit, ſicut ille, cui juratur, intelligit. *Improb.* Sed illud intelligitur quantum ad culpam, non quantum ad rationem voti, vel ſacramenti, & hoc eſt manifeſtum in matrimonio, & voto. Et ideo dicunt alii, quod non eſt ſacramentum, *Opin. 2* quamvis ibi ſint verba: quia ut dicit Gregorius in moralibus. Non debet intentio verbis deſervire, ſed verba intentioni, & hoc maxime habet locum in ſacramento: & ideo non baptizatur quantum eſt per id, quod per hominem geſtum eſt.

Si quæras, an aliter ſalvetur, dicendum quod ſi adultus baptizatur ut debet, fides interior ſupplet. Si parvulus, pium eſt credere quod ſummus ſacerdos ſuppleat: ſi tamen non faciat, juſte facit: & nos eſſe voluit incertos de ſalute ad deponendam ſuperbiam, & excitandam diligentiam, & ut attentius & a perſonis dignioribus, & ſuperioribus requiramus: credo bene vel quod Deus revelet, vel integre ſuppleat, niſi peccata noſtra præpediant. Ergo hic habendum eſt pro regula ad omnia ſequentia, quod ad omnium ſacramentorum diſpenſationem neceſſarium eſt habere intentionem vel actu, vel habitu, vel implicite, vel explicite.

QUÆSTIO II.

An recta intentio ſit neceſſaria ad baptiſmum.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 7 Membr. 4 art. 1 § 2
S Thom. 3 p. q. 64 art. 8
Et 4 Sent d. 6 q 1 art. 2 q. 1
Scot. 4 Sent diſt. 6 q. 6
Richard. 4 Sent. diſt. 6 q. 3
Steph. Bruleſ 4 Sent. d 6 q. 10
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 6 q. 4

Utrum recta intentio ſit neceſſaria ad baptiſmum. Et quod *Ad opp.* ſic, videtur, quia ad baptiſmum requiritur intentio: ergo ad recte baptizare requiritur recta intentio.

2. Item minus malum eſt nihil intendere in opere, quam malum finem intendere: ergo ſi defectus intentionis non poteſt ſtare cum baptiſmo, multo minus obliqua intentio.

3. Item opera, ad quæ neceſſaria eſt intentio, ab ipſa denominantur: ergo cum ad baptiſmum neceſſaria ſit intentio: ſi ergo intentio eſt recta, & baptiſmus eſt rectus: & ſi obliqua, & baptiſmus: ſed non eſt baptiſmus, niſi rectus: ergo, &c.

Sed contra: Supra probatum eſt, quod hæreticus baptizat: ſed *Fundam.* hæreticus ſemper habet obliquam intentionem, quia vult trahere ad ſuam hæreſim: ergo non eſt ad baptiſmum neceſſaria recta intentio.

Item mala voluntas in baptizan-

Digitized by Google

te non nocet: ergo nec obliqua intentio.

Item baptiſmus eſt opus Dei, non humanum: ergo non poteſt eſſe obliquum: ſed intentionis rectitudo exigitur propter rectitudinem operis ad baptiſmum: ergo non eſt neceſſaria intentio.

CONCLUSIO.

Ad baptiſmum non eſt neceſſaria recta intentio, quantum ad ſubſtantiam ſacramenti, ſed tantum eſt de congruitate.

Resp. ad Arg. Dicendum quod intentio idem eſt quod voluntas ratiocinata, prout dirigitur in finem: ſed finis duplex eſt: eſt enim finis, qui eſt rei terminus, vel complementum: & eſt finis qui eſt rei utilitas. Sic in ſacramento duplex eſt finis, unus ſcilicet qui eſt complementum, ſcilicet quod ibi ſit unio verbi, & elementi: & finis utilitas, ſcilicet baptizati, vel baptizantis. Secundum hunc duplicem finem duplex eſt intentio, ſicut aliquis, qui fundat domum, intendit eam conſummare, & intendit inhabitare. Sic in ſacramento intendit quis prima intentione ſacramentum Eccleſiæ miniſtrare, conſequenter vel intendit ſuam utilitatem, vel parvuli ſalutem, vel quidquid illud ſit. Prima intentio eſt de neceſſitate ſacramenti. Secunda tantum de congruitate. Prima intentio non habet rectum, & obliquum, ſed ſecunda habet rectum, & obliquum. Unde patet reſponſio, quod ad ſacramentum baptiſmi nihil facit intentio recta, nec aliquid obſtat intentio non recta quantum ad ſubſtantiam ſacramenti: nocet tamen vel prodeſt habenti.

1. Argumenta ergo, quæ probant, quod ad baptiſmum requiritur intentio recta, ſupponunt ad baptiſmum requiri intentionem, quæ eſt intentio utilitatis: & ideo omnia ſuper falſum fundantur, ut patet de primo.

2. Ad illud quod obiicitur, quod melius eſt nihil intendere, quam male, dicendum quod defectus intentionis non impedit ſacramentum propter culpam, ſed propter illius actus neceſſariam exigentiam.

3. Ad illud quod obiicitur, quod opera denominantur ab intentione, dicendum quod hoc verum eſt de operibus ad quorum informationem neceſſaria eſt intentio finis, ut eſt utilitas. Notandum tamen, quod quamvis non ſit neceſſarium intendere efficaciam baptiſmi in ſe, & principaliter, tamen intenditur in quolibet baptizato vel in generali, vel in ſpeciali, vel in ſe, vel in annexo, vel propter ſe, vel propter aliud. Ad hoc enim quod quis baptizetur, oportet ſi eſt adultus, quod intendat quod fiat in ſe, vel circa ſe, quod facit Eccleſia: ſimiliter intendat baptizans facere. Actui autem exteriori, ut eſt Eccleſiæ, junctus eſt character interior: ſic enim & non aliter eſt actus ſacramentalis.

ARTICULUS III.

Conſequenter tertio loco quæritur de ſacramentalibus, & circa hoc quæruntur duo. Primo quæritur de catechiſmo. Secundo de exorciſmo.

QUÆSTIO I.

An parvuli baptizandi debeant catechizari.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 8 Membr. 3 art. 2
S. Thom. 3 p. q. 71 art. 1
Et 4 Sent. diſt. 6 q 2 art. 2 q. 1
Richard. 4 Sent. d. 6 art. 5 q. 1
Steph. Bruleſ 4 Sent. diſt 6 q. 11
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 6 q. 12

Cum cathechiſmus dicatur inſtructio, quæritur ergo, utrum parvuli debeant catechizari. Et quod ſic, videtur, quia ubi unum tantum ſacramentum eſt, & unus ritus debet Fundam.

bet obſervari: ſed magni catechizantur: ergo & parvuli.

Matt. 28 Item forma a Deo tradita eſt obſervanda generaliter. Sed baptiſmo præmittit doctrinam, cum dicit: Ite docete omnes gentes, &c.

Item ad hoc facit mos, & conſuetudo univerſalis Eccleſiæ, quæ cum faciat recte catechizando pueros, videtur, &c.

Ad opp. 1. Sed contra: Stultum eſt inſtruere eum, qui non eſt capax doctrinæ: ergo baptizans ſtulte agit, cum catechizat parvulum.

2. Item videtur quod aſſiſtentes falſe reſpondeant. Aut enim reſpondent in perſona parvuli, aut in perſona ſua. In perſona ſua non, quia ſacerdos quærit a parvulo. Si in perſona parvuli: ergo falſum dicunt, cum dicunt: Credo.

3. Item quæro, utrum in illa reſponſione obligentur patrini. Et quod ſic, videtur; quia ait Auguſtinus in quodam ſermone. Volo quod omnes cognoſcatis tam viri, quam mulieres vos parvulis, quos ſuſcepiſtis, fidejuſſores apud Deum extitiſſe: ſed tunc videtur, cum nemo ſciat de alio, qualis ſit futurus, quod ſtulte promittat, & in diſcrimen ſe ponat.

Dionyſ. de Eccl. Hier. p. 3 c. 3 & vlt. 4. Item quæro, utrum parvuli obligentur. Et quod ſic, videtur, quia dicit Dionyſius, quod ſenſus verborum, quæ dicunt patrini, eſt quod puer ille cum in ſenſum venerit, tenebit ſacras confeſſiones: obligat ergo parvulum. Si enim obligari potuerit parvulus per carnales parentes ad malum: ergo per ſpirituales ad bonum multo fortius. Sed contra: Si parentes promittant pro filio, quod filius intrabit religionem, ille non obligatur, nec tenetur: ergo ſimiliter in propoſito.

5. Item quæro ſi obligatur, utrum illa obligatio ſit votum. Et quod ſic videtur, quia votum eſt ſpontanea promiſſio melioris boni deliberatione, & obligatione firmata. Contra: Secundum hoc duplici peccato peccaret baptizatus, quia tranſgreſſor eſt voti, ac præcepti.

CONCLUSIO.

Parvuli baptizandi debent catechizari, quoniam per patrinos poſſunt obligari, licet non poſſint inſtrui, & ut uniformis ſervetur baptiſmi ritus.

Resp. ad Arg. Dicendum quod catechiſmus in adultis præcedit baptiſmum propter duas cauſas, ut baptizandi inſtruerentur & de credendis, & ut ſe obligarent voluntarie ad Dei imperia facienda, quaſi non coacte, ſed voluntarie illa impleturi erant. Parvuli vero etſi non poſſunt doceri, poſſunt tamen per patrinos obligari. Ideo fit in eis catechiſmus & propter rationem obligandi, & propter uniformitatem, ut conſimiliter omnes baptizentur, ſicut conſimilem effectum recipiunt.

1. 2. Ad illud ergo quod obiicitur de doctrina, jam patet reſponſio. Similiter quod obiicitur de reſpondentibus, dicendum quod reſpondent in perſona parvuli. Et eſt ſenſus: Credo, id eſt ſacramentum fidei percipio, vel ſuſcipere præſto ſum. Et non eſt ſermo falſus, nec inconſuetus, quia ſicut dicit Auguſtinus in epiſtola ad Bonifacium: Frequenter ſignum accipitur pro re, ſicut dicimus: Cras erit reſurrectio Domini, & videns fumum, dicit ſe videre ignem. Vel poteſt eſſe ſenſus: Credo, id eſt ad credendum me obligo. *Aug. epiſt. 23 ad Bonifac. to. 2*

3. Ad illud quod quæritur, utrum patrini obligentur dicendum quod ſi non haberent alium doctorem, obligantur ad inſtruendum ipſum in his, quæ ſunt de neceſſitate fidei, & morum, vel ad hoc quod facerent inſtrui, vel ad hoc quod ille crederet, vel ſervaret: nunc autem quia multos habent doctores, non tenentur.

4. Ad illud quod quæritur de parvulis, utrum obligentur dicendum quod ſic, quia ibi non requiruntur niſi

Digitized by Google

niſi ea, ad quæ tenetur de jure naturali, nulla autem ſupererogationis: ideo non eſt ſimile de ingreſſu in religionem.

5. Ad illud quod quæritur, utrum talis obligatio ſit votum, dicendum quod proprie non, quia eſt de eo quod ſupererogationis eſt, tamen extenſo nomine eſt votum, quia eſt voluntaria obligatio. Non autem facit duplex peccatum, quia non obligatur magis quam prius de neceſſitate, ſed de bono, & æquo.

QUÆSTIO II.

An exorciſmus habeat aliquam efficaciam in parvulo, vel in adulto.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 7 Membr. 2 q. 2
S. Thom. 3 p. q. 71 art. 3
Et 4 Sent. d. 6 q. 2 art. 3 q. 2
Rich 4 Sent. d 6 art. 5 q. 2 & 3
Steph Brulef. 4 Sent. diſt 6 q. 12
Petrus de Tarant. 4 Sent. diſt. 6 q. 17

Fundam. Utrum exorciſmus habeat aliquam efficaciam in parvulo, vel adulto. Et dicitur quod habet poteſtatem ad expellendum dæmonem. Et quod iſtud ſit verum, videtur per Auguſtinum in libro de ſymbolo: Parvulus exorcizatur, ut poteſtas diaboli expellatur. (*Aug. de ſym. l. 1 c. 1 circ. fi. o 9*)

Item Rabanus: Exſufflatur a parvulo ſæva poteſtas per pium ſacerdotem. (*Li 1 de inſtit. cler. c. 25 & c. 27 poſt med.*)

Item quod habeat efficaciam, videtur ratione, quia ſacerdos dicit exorcizando: Exi ab eo immunde Spiritus: ergo ſi non fruſtra hoc inſtituit Eccleſia, diabolus exit, ſicut imperat.

Item exorciſmi Salomonis pellebant dæmones, & aliqui mali pellebant ad invocationem Chriſti: ergo ſi ille habet exorcizandi officium, & habet exorciſmos efficaciores, patet, &c.

Ad opp. Contra per Cyprianum: Diabolo poteſtas non minuitur ante baptiſmum.

A Item quod nullius ſit efficaciæ, videtur, quia ſi pellit dæmones, aut ſpiritualiter, aut corporaliter. Non ſpiritualiter, quia tunc expellitur ſpiritualiter, quando expellitur culpa: ergo tunc ante baptiſma expelleretur culpa. Si quantum ad corporalem læſionem: ergo ſolum dæmoniacis, & obſeſſis deberet fieri exorciſmus.

Item: Si alium effectum non habet niſi dæmonem pellere, cum multo efficacius pellatur in baptiſmo, deberet ſtatim baptizari, & nullo modo exorcizari. Si dicas, quod diſponit, ut habeat majorem effectum baptiſmus.

B Contra: Aut hoc facit diſponendo ſubjectum, aut fortificando baptiſmum. Non diſponendo ſubjectum, quia ſi diſponit, aut minuendo culpam, aut pœnam: neutrum poteſt, cum non poſſit minui pœna ſine culpa. Non fortificando baptiſmum, quia nondum eſt, cum exorciſmus fit.

Item decedat aliquis exorcizatus ante baptiſmum, quæro utrum aliquid conferat exorciſmus. Si nihil, ſtultum eſt expectare. Si aliquid, quæro, quid, an minores tenebras.

Contra: Tenebræ ſunt carentia viſionis divinæ: hac autem omnes C ſunt ſimiliter privati.

Item ſi dicas, quod fiat ad ſolemnitatem baptiſmi quæro quare magis baptiſmus habet ſolemnitatem, quam alia ſacramenta, & quæ & quot ſint illa, quæ requiruntur ad ejus ſolemnitatem.

CONCLUSIO.

Exorciſmus fit & ad ſolemnitatem baptiſmi, & ad deprimendam diaboli vexationem erga baptizandum.

Resp. ad Arg. Aliqui dixerunt, quod exorciſmus ſolum fit ad ſolemnitatem, & ad expreſſiorem ſignationem, nec aliquid efficitur ibi, ſed Opin. 1 Opin. 2

Digitized by Google

ſed ſolum ſignatur quod efficitur in baptiſmo. Alii autem dixerunt, quod non tantum fiat ad baptiſmi ſolemnitatem, immo habeat effectum ſpiritualem, licet ſemiplenum ad diſponendum ad baptiſmum. Unde parvuli non baptizati, ſed exorcizati morientes ſuſtinent minores tenebras. Primi nimis parum dixerunt, & ſanctorum auctoritates plus dicunt. Secundi nimis dixerunt; ideo tenendum eſt medium, quod ſit ad ſolemnitatem baptiſmi, & ad cohibendum diabolum, ut non poſſit occidere parvulum, nec ita fortiter vexare adultum, ut retrahat a baptiſmo. Unde non eſt contra vexationem, quam facit in corpore, ſed quam faceret, quia diabolus ex quo videt hominem præparari ad baptiſmum, ipſum vexaret. Unde Gregorius dicit, quod illos pulſare negligit, quos quieto jure poſſidere ſe ſentit. Sed quando videt ſe deſeri, tunc provocatur. Ad prima duo objecta patet reſponſio, quia Cyprianus intelligit de poteſtate ſpirituali. Et illud de vexatione ſimiliter patet.

Improbatio utriuſque. — *Determinatio.* — *Greg. l. 24 mor. cap. 7. longe a pr. tom. 2.*

Reſp. ad 3 ad oppoſit.

Ad illud quod obiicitur quare non ſtatim datur baptiſmus, dicendum quod propter ſolemnitatem, & propter hoc, quod baptiſmum debet præcedere doctrina, ſive catechiſmus: ut ergo diabolus arceatur a catechiſmo, annectitur exorciſmus: Nec fit propter aliquam efficaciam gratiæ in anima, ſed ſolum ad ſignantiam, & ad arcendam poteſtatem contrariam. Ordo autem eorum quæ ſunt ad ſolemnitatem baptiſmi ſecundum morem Eccleſiæ, uſitatior hic eſt. Primo exſufflatur, & hoc, ut virtus diaboli exterior expellatur, & interior expellenda ſignificetur. Secundo ſignum crucis fit in pectore, & in fronte, ut dæmon cognoſcat ſe expellendum tam in occulto cordis, quam in aperto confeſſionis. Tertio ſal in ore ponitur, ut ſignificetur, quod per baptiſmum ſapor ſapientiæ præparetur, & fœtor fomitis reſtringatur. Quarto fit linitio aurium, &

Solemnitates baptiſmi juxta morem Eccleſiæ.

A narium cum ſputo, ut ſignificetur gratia ad diſcernendum, & ad obediendum. Quinto fit inunctio in pectore, & ſcapulis, ut ſignificetur gratia unctionis ad Deum amandum, & ad ejus onera portanda. Sexto poſt baptiſmum fit inunctio chriſmatis in vertice, ut ſignificetur apertio mentis imputribilis ad contemplandum æterna. Chriſma enim confectum eſt ex oleo lucente, & balſamo conſervante. Septimo veſtitur veſtimento mundo, & albo, ut ſignificetur candor innocentiæ, & ſtola reſurrectionis. Ultimo ponitur cereus in manibus ejus, ut ſit lucerna pedibus ejus verbum Domini, & lumen ſemitis ejus. B Secundum Hug. vero de ſancto Vict. forma exorciſmi, & aliorum ſacramentalium in baptiſmo ita perficitur. Puer primo ſignatur crucis ſignaculo in fronte, in pectore, in oculis, in naribus, in ore, in auribus, ut totius corporis ſenſus hoc ſignaculo muniantur, cujus virtute omnia ſacramenta complentur, & omnia diaboli figmenta fruſtrantur. Unde Rabanus de conſtitutione clericorum: Ut ab eo diabolus expellatur in vaſe ſuo priſtino ſuæ interemptionis ſignum cognoſcens, jam ſibi deinceps iſtud fiat alienum. Poſtea datur ſal benedictum in os ejus, ut ſapientia conditus careat fætore C iniquitatis, & ultra non putreſcat a vermibus vitiorum. Sicut enim ſal conſervat carnem a fœtore, & putrefactione: ſic ſapientia per ipſum ſignificata ſpiritum conſervat, ne ſolvatur in vitia, & fœteat per infamiam. Deinde exſufflatur malignus foris, ut ſpiritus ſpiritu pellatur, ſcilicet Spiritu ſancto malignus, quia Spiritus ſanctus per flatum datus eſt. Inſufflavit, & dixit eis: Accipite Spiritum ſanctum, &c. Poſtea tanguntur ei aures, & nares cum ſaliva, ut tactu ſupernæ ſapientiæ, aures aperiantur ei ad audiendum verbum Dei, & nares ſimiliter ad diſcernendum odorem vitæ, & mortis. Hoc ſignavit Dominus cum dixit in ſanatione ſurdi, & muti: Effeta, &c.

Hugo l. 2. de ſac. p. 6 c. 9 ſolemnitates ſecundum Hugonem. — *Joan. 20* — *Marc. 7*

Digitized by Google

Gloſſa: Sputum de capite Domini eſt divina ſapientia, quæ ſolvit labia, ut dicat: Credo in Deum. Poſt hæc introducitur baptizandus in Eccleſiam. His habitis, & completis venit ſacerdos ad fontem, & conſecratur fons in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, ut ſanctitas ſacramenti non ex eo, qui miniſtrat, conſtare ſciatur, ſed ex eo qui ſanctificat. Poſt hæc traditur novæ vitæ auditoribus catechumenis ſymbolum fidei, in quo Apoſtolicæ doctrinæ forma conſiſtit. Hoc non dicitur in moderno ordinali, ut credo. Poſt hoc oblatus ad baptiſmum parvulus, & interrogatus a ſacerdote, ſi abrenunciet ſatanæ, & omnibus pompis ejus, & omnibus operibus ejus, per ora geſtantium reſpondet, ut aliena iniquitate obligatus, aliena fide, & confeſſione ſalvetur. Poſtea inungitur oleo ſacro in pectore, tamquam muniatur adverſus hoſtem, ne ei deinceps immunda, & noxia perſuadere poſſit. Ungitur & inter ſcapulas, ubi vigor portandi onus eſt, ut fortitudinem accipiat ad portandum onus Chriſti. Deinde interrogatur, ſi credat in Deum Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum, unam Eccleſiam

A catholicam, remiſſionem peccatorum, & vitam æternam: & ſub hac fidei reſponſione, & trina immerſione a ſordibus vetuſtatis abluitur novum indutus hominem. Deinde poſtquam baptizatus a fonte aſcendit, ſacro chriſmate in vertice ungitur, ut ſpiritum Chriſti participando merito Chriſti deinceps Chriſtianus appelletur, cohæres regni, & gloriæ ſacra unctione effectus. Deinde traditur ipſi jam Chriſtiano veſtis candida, ut qui primæ nativitatis decorem vetuſtatis pannis obfuſcaverat,

B habitu regenerationis gloriæ præferat indumentum. Tegitur etiam caput ſacro velamine poſt unctionem ſacram, ut intelligat ſe diademate regni, & ſacerdotali dignitate potiri. Ad ultimum cereus accenſus datur in manu ejus, quatenus implere doceatur illud Evangelii: Sic luceat lux veſtra coram hominibus. *Matt. 5* Hanc lampadem ſi inextinguibilem ſervaverit, inter virgines ſapientes cum ſponſo cæleſti ad nuptias introibit. Et ſtatim ſi adeſt Epiſcopus confirmatur, & datur ei euchariſtia poſt confirmationem ſi ſit adultus, ut ſic Chriſto incorporetur.

DISTINCTIO VII.

De Confirmatione.

De inſtitutione cler. lib. 1 c. 30 de conſ. diſt. 5 ca. noviſſime. Urb I. Pap. in Epiſ. ad omnes Chriſtianos, cujus initium. Urban. & decet omnes Chriſtianos, & de conſ. diſt. 5. omnes fideles,

NUNC de ſacramento confirmationis addendum eſt: de cujus virtute quæri ſolet. Forma enim aperta eſt, ſcilicet verba quæ dicit Epiſcopus, cum baptizatos in frontibus ſacro ſignat chriſmate. Hoc ſacramentum ab aliis perfici non poteſt niſi a ſummis ſacerdotibus: nec tempore Apoſtolorum ab aliis quam ab ipſis Apoſtolis legitur peractum, nec ab aliis, quam ab illis qui locum eorum tenent, perfici poteſt aut debet. Nam ſi aliter præſumptum fuerit, irritum habetur, & vacuum, nec inter eccleſiaſtica reputabitur ſacramenta. Licet autem preſbyteris baptizatos tangere in pectore, ſed non chriſmate ſignare in fronte. Virtus autem hujus ſacramenti eſt donatio Spiritus ſancti ad robur, qui in baptiſmo datus eſt ad remiſſionem. Unde Rabanus. A ſummo ſacerdote per impoſitionem manus paraclitus traditur baptizato, ut roboretur per Spiritum ſanctum ad prædicandum aliis illud, quod ipſe in baptiſmo conſecutus eſt. Item: Omnes fideles per manus impoſitionem Epiſcoporum poſt baptiſmum accipere debent Spiritum ſanctum, ut pleni Chriſtiani inveniantur.

Mel-

Digitized by Google

circa med & habetur de conſ di 5 ca. de his vero.

Melchiades in epiſtola ad Hiſp. Epiſcopos

* *Scitote utrumque eſſe magnum ſacramentum, ſed unum majori veneratione tenendum, ſicut a majoribus datur. Ecce majus dicit ſacramentum confirmationis: Sed forte non ob majorem virtutem & utilitatem quam conferat, ſed quia a dignioribus datur, & in digniori parte corporis fit, ſcilicet in fronte: vel forte quia majus augumentum virtutum præſtat, licet baptiſmus plus ad remiſſionem valeat. Quod videtur innuere Rabanus dicens: In unctione baptiſmi ſpiritum deſcendere ad habitationem Deo conſecrandum. In hac vero ejuſdem ſeptiformem gratiam cum omni plenitudine ſanctitatis & virtutis venire in hominem. Hoc ſacramentum tantum a jejunis accipi, & jejunis tradi debet, ſicut & baptiſmus: niſi aliter cogat neceſſitas. Nec debet iterari, ſicut nec baptiſmus, vel ordo. Nulli enim ſacramento facienda eſt injuria: quod fieri, putatur, quando non iterandum iteratur. Sed utrum aliqua vel nulla iterari poſſint, quæſtio eſt. Nam de baptiſmo, & ordine quod non debeant iterari, aperte Auguſtinus dicit: Utrumque ſacramentum eſt, & quadam conſecratione datur. Illud quidem cum baptizatur: Illud vero cum ordinatur. Ideoque in Eccleſia Catholica utrumque non licet iterari, quia neutri facienda eſt injuria. Quod indubitanter etiam de confirmatione tenendum eſt. De aliis vero utrum iterari valeant vel debeant, poſtea differemus.*

* Vbi ſupra de conſecr. di. 5 cap. Noviſſime. De modo conferendi, de conſec. diſt. 5 ut Epiſ. & cap. ut jejuni, & cap. dictum eſt. lib. contra epiſtolam Parmeniani, c. 2 ca. 12 in to. 7

NOTULA.

Gregorius ita ſcribit Januario Epiſcopo: Pervenit ad nos quoſdam ſcandalizatos fuiſſe quod per preſbyteros chriſmate tangere eos qui baptizati ſunt prohibuimus, & nos quidem ſecundum veterem uſum noſtræ Eccleſiæ fecimus. Sed ſi omnino de hac re aliqui contriſtantur, ubi epiſcopi deſunt, ut preſbyteri etiam in frontibus baptizatos chriſmate tangere debeant concedimus. Sed iſtud pro ſcandalo ſedando ſemel mihi conceſſum eſſe æſtimatur.

Lib. 3 epiſt. 26 in fine t. 5

DISTINCTIO VII.

De confirmatione.

Nunc de ſacramento confirmationis addendum eſt.

Expoſitio textus.

A HÆC eſt ſecunda pars hujus partis, in qua Magiſter agit de ſacramentis ſecundum ſeptem differentias. Supra enim egit Magiſter de baptiſmo, qui eſt primus inter ſacramenta. Hic agit de confirmatione. Et quoniam tria eſt conſiderare circa hoc ſacramentum. Primo ea, quæ ſpectant ad miniſtri dignitatem. Secundo efficaciam. Tertio vero uſum: ideo pars iſta tres habet particulas, in prima parte agit de hoc ſacramento quantum ad integritatem. In ſecunda quantum ad efficaciam, & virtutem, ibi: *Virtus autem hujus ſacramenti eſt donatio Spiritus ſancti ad robur.* In tertia quantum ad uſum, ſive modum ſumendi, ibi: *Hoc ſacramentum tantum a jejunis, &c.*

Diviſio.

Pro ſcandalo ſedando ſemel, &c.
Dub. I.

B Videtur illa conceſſio Gregorii, de qua dicitur in fine notulæ, non fuiſſe recta, quia ſcandalum de veritate vitæ, vel doctrinæ nihil immutat: ſi ergo ſolus Epiſcopus poteſt confirmare, videtur quod propter ſcandalum non debuit illud permittere.

Respon. Dicendum quod quamvis ſacerdos non poſſit propria auctoritate; tamen pro cauſa neceſſaria ſummus

Digitized by Google

mus Pontifex, in quo eſt plenitudo poteſtatis, poteſt alii quam Epiſcopo committere: & ille non facit auctoritate ſua, ſed auctoritate ſibi commiſſa: unde ille potius facit, cujus auctoritate fit: unde non eſt dubium, quin pontificalis auctoritas ſit de neceſſitate hujus ſacramenti. Aliqui tamen dicunt, quod non conceſſit eis conferre ſacramentum, ſed ſolum aliquid ſacramentale, ſicut aliquando datur laicis panis benedictus loco corporis dominici.

Virtus autem hujus ſacramenti, &c. Dub. II.

Psal. 103. CONTRA: Si hoc verum eſt, euchariſtia confirmat: unde illud Pſalmi: Panis cor hominis confirmat.

RESPON. Ad hoc multipliciter reſpondetur. Primo modo ſic: quod iſtud ſacramentum ordinatur ad robur per ſe, ſed euchariſtia per accidens. Sed hoc non ſolvit, quia ſive per ſe, ſive per accidens, dum tamen habeat effectum eumdem, videtur alterum ſuperfluere. Secundus modus dicendi eſt, quod confirmatio confirmat contra malum, ſed euchariſtia in bono. Sed nec illud ſufficit, quia omne ſacramentum cum ſit remedium, eſt contra malum, & ita euchariſtia. Alii dicunt quod duo ſunt nobis neceſſaria, ſcilicet fides, & mores, & unum confirmat in fide, ſcilicet confirmatio: ſed euchariſtia quantum ad bonos mores: quia, ut dicit Bernardus, euchariſtia non ſolum delet venialia, ſed etiam conſenſum fortificat, ne inclinetur ad mortalia. Alii dicunt, quod utrumque fortificat fidem: ſed duo neceſſaria ſunt ad fidem firmam, ſcilicet corde credere, & ore confiteri: & euchariſtia confirmat quantum ad fidem in corde, ſed confirmatio quantum ad confeſſionem, ſive prolationem in ore. Alii dicunt, quod utrumque fortificat a charitate, quia ab ejus fortitudine pendet fortitudo omnium. Sed charitas poteſt deficere dupliciter, ſcilicet per defectum alimenti, vel per actionem contrarii, ſicut patet in igne materiali: & contra primum eſt euchariſtia, quæ cibat: contra ſecundum confirmatio, ut impugnantibus reſiſtat. Alii dicunt aliter, & probabilius, quod confirmatio eſt ad corroborationem fidei, ſed euchariſtia charitatis: & hoc patet, quia hic eſt ſignum confeſſionis fidelis, ibi ſignum unionis. Et ſi quæratur, quare magis confirmantur hæ duæ virtutes, quam aliæ, dicendum quod quia in his duabus pendet fortitudo ſpiritualis ædificii quantum ad intellectum, & affectum. Et quia in fide eſt prima elevatio, in charitate elevatio ſumma, & utrobique difficultas, & quia pronitas eſt ad contrarium, ideo magis confirmantur.

Bern. in cœna Dom. de baptiſmo, ſacram. altaris, & ablutione pedum, tom. 1

Scitote utrumque eſſe magnum ſacramentum, ſed unum majori veneratione tenendum, ſicut a majoribus datur. Dub. III.

Videtur ſecundum hæc verba Melchiadis, quod amplior gratia in eo datur.

RESP. Dicendum quod communiter dici conſuevit, quod unum ſacramentum dicitur majus alio quinque modis. Primo modo propter ſignationem: ſic matrimonium dicitur majus, quia ſignat unitatem naturarum in Chriſto. Secundo modo propter continentiam: & ſic euchariſtia dicitur majus. Tertio propter efficaciam: & ſic baptiſmus. Quarto propter dignitatem miniſtrantium, ſive diſpenſantium: & ſic dicitur confirmatio major, quia datur a ſummis ſacerdotibus, ſive epiſcopis. Quinto propter hoc quod ponit in nobiliori gradu: & ſic dicitur ordo majus ſacramentum.

Sacramentum unum quo modo majus alio.

In digniori parte corporis fit. Dub. IV.

Videtur falſum dicere, quia vertex eſt dignior quantum ad ſitum, & cor quantum ad virtutem: ergo po-

potius debet dari in capite, vel in A corde. Item videtur, quod in lingua, quia ibi eſt confeſſio.

Resp. Dicendum quod pars dignior quantum ad virtutem, & operationem eſt cor, ſed tamen occulta eſt, & latet interius. Inter partes vero quæ ſe offerunt ſenſibus noſtris, caput eſt dignius, & in capite facies, ſcilicet anterior pars: & ideo hoc ſacramentum datur in facie, ſed magis in fronte, quia ibi eſt ſedes verecundiæ. Unde quia hoc ſacramentum eſt contra confuſionem, & verecundiam confitendi nomen Chriſti, quæ linguam contrahit, ne aperte dicat, debet hoc ſacramentum in fronte dari. Frons quidem pars eſt B faciei eminentior: unde dixerunt quidam, quod in nova lege fit prima unctio in capite ratione virtutis, ſecunda vero in fronte, tertia iterum in capite. Et prima fit in baptiſmo. Secunda vero in confirmatione. Tertia vero in Epiſcopi conſecratione. Et prima ſignata eſt in prima unctione. Secunda vero in unctione David ſuper domum Juda. Tertia vero in unctione David ſuper cunctum regnum. Et ſatis poſſunt aptari iſtis, ſi quis inſpiciat. In prima enim David non habuit potentiam. In ſecunda habuit potentiam, & reſiſtentiam. In tertia habuit potentiam, & præſidentiam ſuper gentem ſuam. C

1 Reg. 16 2 Reg. 2 2 Reg. 5

Hoc Sacramentum tantum a jejunis accipi, & jejunis tradi debet. Dub. V.

Contra: Videtur, quod quia eſt ad robur, quod cibus non impediat: cibus enim corporalis non repugnat fortitudini ſpirituali.

Resp. Dicendum quod in hoc ſacramento datur gratia, & gratia corroborans, & iterum contrahitur affinitas quædam. Ideo iſta tria ſtatuta conſueverunt ab antiquis patribus in ſacramento ſervari tamquam congrua. Ut jejuno ſtomacho, propter gratiam Spiritus ſancti ſuſcipiendam. Ut confirmandus ab alio portetur, vel teneatur, qui ſit confirmatus, in ſignum debilitatis, & imbecillitatis. Ut ſit conſimilis ſexus, propter periculum affinitatis.

Nec debet iterari, ſicut nec baptiſmus. Dub. VI.

Contra: Videtur enim quod poſſit iterari, quia morbus puſillanimitatis poteſt iterari contra quem eſt: ergo & ſacramentum. Si tu dicas, quod non poteſt propter characterem, tunc videtur quod character præjudicet morbo: ſi ergo non eſt curatio morbi propter characterem, ſed magis econverſo, patet, &c.

Respon. Dicendum quod illud ſacramentum non poteſt iterari propter characterem, qui imprimitur in eo indelebiliter. Non debet etiam tum ratione morbi, quem curat, tum ratione effectus, quem donat, tum ratione rei, quam allegorice ſignat. Ratione morbi, quia eſt pœna contracta: hæc autem ſecundum quod hujuſmodi, non iteratur, ſed ſi iteratur, hoc eſt ſolum ſecundum quod acta. Ratione effectus, quem donat, quia eſt plenitudo gratiæ ad robur, & quia integer effectus, ideo ſtatus. Ratione rei, quam allegorice ſignat: quia ſignat adventum Spiritus ſancti de cœlo in Apoſtolos in die Pentecoſtes, qui poſtquam advenit, numquam ab eis diſceſſit: & ſic patet illud.

ARTICULUS I.

Ad intelligentiam illorum trium, quæ Magiſter agit de ſacramento confirmationis, tria principaliter quæruntur. Primo quæritur de hoc ſacramento quantum ad integritatem. Secundo quantum ad virtutem, vel efficaciam. Tertio quantum ad uſum. Circa primum quæruntur tria. Primo quæritur de confirmatione quantum ad formam. Secundo quantum ad

ad materiam. Tertio quantum ad diſpenſatoris potentiam.

QUÆSTIO. I.

An in confirmatione ſit neceſſaria forma verborum.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 9 Memb. 2 art. 2 § 1
S. Thom. 3 p. q. 72 art 4
Et 4 Sent. d. 7 q. 1 art 1
Guil. Altiſiod. 4 Sent. tract. 4 cap. 1
Richard. 4 Sent. diſt. 7 q. 2
Franciſcus de Mayr. 4 Sent. d. 7 q. 3
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 7 q. 2
Petr. de Tarant. 4 Sent. d. 7 q. 6

Fundam. QUOD neceſſarium ſit in hoc ſacramento habere formam verborum, oſtenditur per ſimile in aliis ſacramentis, quia ſi in aliis forma verborum eſt neceſſaria, videtur quod & in iſto.

ITEM hoc ipſum oſtenditur per aliam rationem, quia forma verborum eſt ſanctificans elementum: ſed ſacramentum eſt ex ſanctificatione ſanctificans, ſecundum quod *Hug. lib. 1 9 cap. 2* dicit Hugo: ergo neceſſe eſt quod formam verborum habeat, cum per ipſam ſit ſanctificans elementum.

Ad opp. SED CONTRA: Chriſtus fuit inſti- *Matt. 1?* tutor formæ ſacramentorum: ſed formam confirmationis non legitur inſtituiſſe, immo pueris tantum manus impoſuiſſe: ergo non eſt neceſſaria, cum Chriſtus inſtituerit, quod pertinet ad neceſſitatem, & formam aliorum ſacramentorum, & non hujus.

Act. 8 2. SI tu dicas quod reliquit Apoſtolis formam. Contra: Legitur quod impoſitione manuum dabant Spiritum ſanctum: ſed quod eſt de neceſſitate ſacramenti, eſt invariabile, ut ſacramentum: ergo, &c.

3. ITEM de forma quæritur, quæ eſt hæc: Signo te ſigno crucis, & confirmo te chriſmate ſalutis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti: Amen. Primo videtur quod ſuperfluat hoc verbum, ſigno, quia ſufficit actu ſignare. Si tu dicas, quod hoc eſt propter intentionem: tunc ergo ſicut in baptiſmo dicitur baptizo, & non dicitur alius actus: ſic in confirmatione ſufficit dicere: Confirmo.

4. ITEM quæritur quare potius fiat mentio in forma de cruce, quam de incarnatione, vel reſurrectione.

5. ITEM quæritur quare potius in hoc ſacramento materia nominetur, cum dicitur: Confirmo te chriſmate, quam in baptiſmo, ut dicatur: Baptizo te in aqua.

CONCLUSIO.

Confirmationis Sacramentum neceſſe eſt formam verborum habere, quia talis forma eſt eſſentia Sacramenti.

RESPOND. AD ARGUM. Ad hoc dicendum, quod forma prædicta eſt de neceſſitate hujus ſacramenti, ſicut probant rationes ad hoc inductæ.

1. Ad illud autem quod obiicitur in contrarium de ejus inſtitutione, diverſificantur doctores. Quidam enim dicunt, quod formam illam Chriſtus inſtituit, & Apoſtolis tradidit, & Apoſtoli poſtmodum aliis reliquerunt, licet hoc non ſit ſcriptum in canone ſcripturæ. Ipſe tamen forma illa non fuit uſus imponendo manus pueris, quia hoc faciebat, ut Dominus, non ut miniſter. Aliter poteſt dici, & melius, [ut credo) quod illud ſacramentum Chriſtus nec diſpenſavit, nec inſtituit; quia poſt Aſcenſionem ſua decebat Apoſtolos confirmari, & ſpiritum eis ad robur dari. Unde Spiritus ſanctus nondum erat datus, quia Jeſus nondum erat glorificatus. Non inquam datus in plenitudine, vel ad robur, ſed hoc quidem fuit in die Pentecoſtes. Un- *Joan. 7* de confirmati ſunt a Spiritu ſancto immediate ſine miniſterio, & ſacramento: & ideo ipſi alios confirmabant etiam ſine verbo. Sed poſtquam baſes Eccleſiæ Apoſtoli, ſcilicet qui a Deo,

Digitized by Google

a Deo, non per homines erant ordinati prælati, & confirmati defecerunt, inſtituit Spiritus ſanctus hujus ſacramenti formam, cui etiam virtutem ſanctificandi dedit, & per hoc patet reſponſio ad primum.

2. Ad illud quod obiicitur de forma, quare ſcilicet Chriſtus non inſtituit, & quare Apoſtoli non inſtituerunt, nec poſteris tradiderunt, ratio prædicta eſt. Poſſunt tamen & aliæ rationes congruentiæ aſſignari, quia enim minuebatur in diſpenſantibus ſanctitas, & in ſuſcipientibus idoneitas: ideo opportunum fuit inſtituere verbum ſanctificans. Alia eſt etiam ratio, ſed hæc patebit infra. *In corp. q. ſeq.*

3. Ad illud quod ultra quæritur de forma, dicendum quod in hoc ſacramento datur gratia ad robur fidei quantum ad confirmationem in corde, & quantum ad confeſſionem liberam in ore: & quia difficillimum, & arduiſſimum erat Chriſtum crucifixum confiteri tum propter opprobrium, ſecundum quod dicitur: Prædicamus Chriſtum crucifixum, Judæis quidem ſcandalum, gentibus autem ſtultitiam, tum propter periculum, quia adverſarii tales nitebantur occidere. Hæc facient vobis propter nomen meum: hinc eſt quod decuit duplicem actum in forma poni, unum qui reſpicit liberam crucifixi confeſſionem, quaſi eam ſemper ferret in fronte, alterum qui reſpicit cordis ſtabilitionem. *1 Co. 1* *Joan. 15*

4. 5. Ex hoc patet, quare magis fiat mentio de cruce, quia illud eſt arduiſſimum, & ignominioſum confiteri. De materia vero quare hoc fit, jam videtur, & ratio eſt, quia conſecrata eſt, non ſic in ſacramentis alis. Aliqui tamen dicunt, quod hoc eſt propter præcipuam efficaciam hujus ſacramenti, & gratiam ſpecialem, & ſingularem, quæ datur in hoc ſacramento ad pugnam.

QUÆSTIO II.

An materia ſit neceſſaria ad Sacramentum Confirmationis.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 9 Membr. 2 art. 1 § 1
S. Thom. 3 p. q. 72 art. 3
Et 4 ſent d. 7 q. 1 art. 2 q. 1
Et 4 contra Gent. cap. 60
Richardus 4 Sent. diſt. 7 q. 1
Franciſcus de Mayr 4 Sent. d. 7 q. 2.
Steph. Bruleſ. 4 Sent diſt. 7 q. 3
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 7 q. 3 & 4

De materia, utrum ſit neceſſaria, & videtur primo, quod iſtud ſacramentum indigeat neceſſario materia. Et quia, ſicut dicit Hugo, ſacramentum eſt elementum foris ſenſibiliter propoſitum, ex ſimilitudine repræſentans: ſed repræſentatio eſt per materiam: ergo materia eſt neceſſaria. *Fundam. Hug. lib. 18 de ſacr. p. 9 c. 2*

Præterea: Supra habitum eſt, quod Dominus poteſtatem mundandi non tradidit homini per ſe, ſed per elementum, ne poneretur ſpes in homine: ergo pari ratione poteſtatem confirmandi non debuit dare homini niſi mediante elemento.

1. Sed Contra: Apoſtoli ſola manus impoſitione confirmabant: ergo videtur quod ſucceſſores eorum ſola manus impoſitione hoc poſſint, ſi tranſmiſerunt poteſtatem, quam habebant. *Ad opp.*

2. Item materia aliorum ſacramentorum fuit inſtituta a Chriſto, ut patet in Baptiſmo, & Euchariſtia, & Chriſtus etiam ea ſuſcepit: ergo videtur pari ratione, quod ſi hoc ſacramentum haberet materiam, quod Chriſtus inſtituiſſet ſacramentum ſuſcipiendo. Si tu dicas, quod non decebat eum confirmari: obiicitur tunc, quia ſimiliter nec circumcidi, nec baptizari: ſed fecit propter auctoritatem ſacramenti, & habitum eſt exemplum: ergo, &c.

3. Item quæro utrum materia hujus ſacramenti debeat eſſe conſecrata, & videtur quod ſic, quia eſt chriſma, quod conſecratur a Pontificibus

determinato tempore anni. Sed videtur quod non, cum alia ſacramenta poſſint fieri ſine conſecratione, ut patet in baptiſmo, quod antecedit, & Euchariſtia, quæ ſequitur baptiſmum: ergo & in confirmatione.

4. Item quæro, cum alia ſacramenta habeant elementa ſimplicia, non mixta, quare hoc ſacramentum habet mixta: & videtur quod non deberet habere, quia dicitur: Quaſi balſamum non mixtum odor meus: hoc dicit ſapientia de ſe. *Eccli. 24.*

5. Item quæro, quare magis aſſumitur balſamum, quam aqua; & videtur quod aqua magis, quia morbo generali debet reſpondere elementum commune, & generale: ſed balſamum eſt pretioſum, & rarum, aqua communis eſt omnibus: ergo, &c.

6. Item quare magis oleum quam vinum: & videtur quod vinum magis, quia facit hominem audacem, & diſertum: & hic eſt hujus ſacramenti effectus.

CONCLUSIO.

Materia conſecrata eſt de integritate ſacramenti confirmationis, ut eſſet in eo ſenſibile elementum.

Hujus dicti, ac doctrine declarationem in Breviloq. p. 6 c. 4 t. 6 ex Edit. Rom. videre eſt: clarius autem tom. ult. in Concio d. ſue Conc.

Respond. ad Arg. Sicut tactum eſt prius, Chriſtus hoc ſacramentum non inſtituit, quia credentes poſt ejus Aſcenſionem erant confirmandi. Unde nec materiam, nec formam Apoſtoli diſpenſaverunt: ſed rem hujus ſacramenti ſine forma a Spiritu ſancto immediate acceperunt. Nam immediate ab ipſo confirmati fuerunt, & quidem ſine elemento, vel materia, quia in donatione Spiritus ſancti ſigna viſibilia apparebant: & ideo non erat opus elemento. Sed poſtea ſucceſſoribus inſtitutis dandus erat vi verborum, & inviſibiliter: ideo oportuit inſtitui ſenſibile elementum. Inſtitutum eſt ergo hoc A elementum Spiritu ſancto dictante ab ipſis Eccleſiæ rectoribus. Et quia Chriſtus non inſtituerat, nec vim ei dederat, ſecundum quod ipſe contactu mundiſſimæ carnis dederat aquis, ut etiam ipſe conficiendo corpus ſuum inſtituit elementum, ſive materiam Euchariſtiæ, ut panem, vel vinum: ideo Epiſcopi non valentes ſeipſis materias conſecrare, conſecrari per benedictionem inſtituerunt: & ideo materia hujus ſacramenti debet eſſe conſecrata.

Ad illud quare mixta in iſto, & non in aliis, dicendum quod ſicut dictum eſt in forma, quia erat ad duplicem actum arduum, & ideo duplex B actus exprimitur in forma: & ideo eſt duplex elementum conſonans illi duplici actui, & rei commiſcetur. Oleum olivarum propter nitorem ſignat interiorem fidem ex bona conſcientia: balſamum propter odorem dignam, & laudabilem confeſſionem: & ex hoc patet, quare hoc habet duo elementa, magis quam alia.

Ad illud quod obiicitur de generalitate, dicendum quod hoc verum eſſet, ſi eſſet ſacramentum neceſſitatis, & ſalvaretur in aqua completa ratio ſignandi. De vino ſimiliter dicendum, quod non convenit propter hoc, quod audacem, & fortem faciat obnubilando rationem: C ideo non convenit, quia fortitudo ſpiritualis eſt ex ratione recta, & pura, & non ex ratione obnubilata.

QUÆSTIO III.

An confirmatio poſſit conferri ab alio quam ab Epiſcopo.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 7 Membr 3 art. 1 § 3
S. Thom. 3 p. q. 72 art. 11
Et 4 ſent. diſt. 7 q 1 art. 1 q. 2
Et Quolib. 10 art. 7
Guil. Altiſio. 4. Sent. tr. 4 c. 3
Richardus 4 Sent. diſt. 7 art. 2 q. 1
Thom. Arg. 4 Sent. d. 7 q. 1 art. 3
Franciſcus de Mayr. 4 Sent. diſt. 7 q. 1
Steph. Brulef. 4 Sent. diſt. 7 q. 3
Petrus de Taran. 4 Sent. d 7 q. 16
Marſil. Inguen 4 Sent. q 5 art. 3
Gabr. Biel 4 Sent. d. 7 q. 1 art. 2

DE

Ad opp. De potentia diſpenſandi hoc ſacramentum: & videtur quod quilibet poſſit hoc ſacramentum diſpenſare ſaltem in neceſſitate: quia ſi baptizat quis, baptizatum eſt: cum ergo baptiſmus maximæ efficaciæ ſit inter ſacramenta, & quod poteſt in majus, poteſt in minus: ergo ſi poteſt quilibet baptizare, poteſt etiam confirmare.

2. Item in naturis ſic eſt, quod ubi res eſt, ibi operatur, non ubi debet eſſe, & non eſt: ergo ſi Spiritus ſanctus eſt in laico bono, & non in Epiſcopo malo, videtur quod magis confirmet per laicum.

3. Item ſimplex ſacerdos inungit chriſmate in vertice: aut tunc aliquid facit, aut nihil. Si nihil, tunc fruſtra facit. Si aliquid facit, pari ratione poteſt inungere in fronte: ſed hoc eſt confirmare: ergo, &c.

4. Item ſi ſolus Epiſcopus hoc poteſt, aut hoc eſt propter ordinem, aut propter juriſdictionem. Si propter ordinem, cum alium ordinem, non habeat, quam ſacerdos: ergo & ſacerdos. Si propter juriſdictionem: ergo electus non conſecratus hoc poteſt.

Fundam. Contra: Magiſter in littera, quod hoc ſacramentum a ſolis ſummis ſacerdotibus datur, alioquin non eſt inter ſacramenta *Eccleſiæ* computandum, immo irritum habendum: ergo a nullis aliis poteſt dari.

l. 1. de inſt. cler. c. 30. circ. init. Idem Euſ. PP. Epiſt. 3. ad Epiſc. Thuciæ de conſ. diſt. 5. c. Manus. Item Rabanus dicit: Per impoſitionem manus ſummi ſacerdotis Paraclitus traditur baptizato: & vocat ſummum ſacerdotem Epiſcopum: ergo ſi aliquis inungat, & verba dicat, hoc ſacramentum non tribuit.

Item ratione videtur, quia dicit quædam Gloſſa, quod Philippus ille, ad cujus prædicationem Samaritani crediderant, non poterat manus imponere, quia non erat Apoſtolus: ergo ſolum Apoſtolis hoc conceſſum erat.

CONCLUSIO.

Confirmatio non poteſt conferri niſi ab Epiſcopis: quia ipſi ſunt prælati principales in Eccleſia.

Respon. ad Arg. Dicendum quod illud ſacramentum nec poteſt, nec debet per alios diſpenſari, & ſi alii præſumunt, nihil faciunt. Et ratio hujus eſt, quia auctoritas Eccleſiæ fuit derivata ad membra ſecundum ordinem Eccleſiæ primum: unde ſicut ſoli Apoſtoli hoc poterant, ſic nunc ſoli eorum ſucceſſores poſſunt. Sed tunc eſt quæſtio, quare hoc ſacramentum, & ordinis a ſolis Epiſcopis fuit commiſſum, dicendum quod ratio hujus eſt, quia ipſi, & eorum ſucceſſores ſunt prælati in Eccleſia principales. Prælati autem duplex eſt officium, ſcilicet inferiores in gradu ſuo ſtatuere, & collocare in ordine, & murum opponere ſe, ſive gregem ſuum defendere: ideo ipſi ſoli ordines faciunt, & corroborant. Aliter dicunt aliqui, quod in his duobus ſacramentis datur gratiæ plenitudo: ideo ab his debent dari, qui habent plenitudinem auctoritatis, ab aliis non. Propter hanc eamdem rationem conſecrare Eccleſias, & Abbates, quia ſunt opera excellentiæ, ſolis Epiſcopis ſunt conceſſa, pro eo quod habent excellentem auctoritatem. Alia ratio poteſt reddi, quod ipſis Epiſcopis eſt cura de ſubditis, & maxime de clericis, cum curam habeant de omnibus, licet aliis commiſſa ſit cuſtodia: tamen placuit Spiritui ſancto, ut aliquod ſacramentum omnes ſubditi a prælato reciperent immediate: ſimiliter quod clerici aliquid, & id eſt duplex ſacramentum, in quo duplex imprimitur ſignaculum. Unde & Apoſtolus ad Romanos: Deſidero videre vos, ut aliquid impertiar vobis ſpiritualis gratiæ ad confirmandos vos. *Rom. 1.* Multæ poſſunt hic rationes aſſignari, & convenientiæ, quia in talibus magis lo-

locum habet congruitas, quam neceſſitas, quia inſtitutio neceſſitatem facit præcipue.

1. Ad illud quod obiicitur de baptiſmo, dicendum quod non eſt ſimile, quia enim baptiſmus eſt ſacramentum neceſſitatis, ideo poteſtas ejus omnibus eſt conceſſa: non ſic autem eſt de confirmatione.

2. Ad illud quod obiicitur, quod Spiritus ſanctus operatur ubi eſt, dicendum quod gratia Spiritus ſancti per quam dicitur in nobis operari, duplex eſt, ſcilicet gratum faciens: & ſic operatur opera noſtra ad ſalutem ejus, in quo eſt, & gratia gratis data: & per hanc operatur ſalutem in altero: & hæc manet in homine, gratia gratum faciente recedente, ex diſpenſatione divina, ut ſubditi ſalus non impediatur malitia prælati.

Ad illud quod obiicitur de ſacerdote, quod ungit in vertice, dicendum quod nihil efficit, & tamen non fruſtra fit, quia inſtruit, & conjunctum efficit, ſcilicet baptiſma. Præterea, ſi aliquid facit, tamen non tantum ut ſacramentum confirmationis.

4. Ad illud quod ultimo obiicitur, unde habet hoc Epiſcopus, dicendum quod nec a juriſdictione, nec ab ordine ſacerdotali, ſed ab auctoritate, & dignitate Epiſcopali. Et hæc dicit ordinem in eminentia. Hæc autem eminentia confertur Epiſcopo, cum conſecratur: & ideo ſi renunciet juriſdictioni, adhuc poteſt confirmare: quamvis ergo non habeat ex ordine ſacerdotali, nec ex juriſdictione temporali, habet tamen ex aliquo, quod ſuperexcellit utrumque. Aliqui dicunt tamen, quod hoc habet ratione inſtitutionis.

ARTICULUS II.

Quantum ad ſecundum articulum quæritur de virtute, ſive efficacia ſacramenti confirmationis: & circa hoc tria quæruntur. A Primo ſuppoſito quod det gratiam, cum ſit ſacramentum novæ legis, quæritur, utrum det gratiam gratum facientem. Secundo, utrum eadem gratia detur in baptiſmo, & confirmatione. Tertio, utrum copioſius manus gratiæ conferatur in confirmatione, quam in baptiſmo.

QUÆSTIO I.

An confirmatio conferat gratiam gratum facientem.

Alex. Aleſ. 4 p. q. 9 Memb. 3 art. 2 §. 1 & conſeq. 1
S. Thom. 3 p. q. 72 art. 7
Et 4 Sent. diſt. 7 q. 2 art. 2
Richard. 4 Sent. d. 7 art. 4 q. 2
B *Thom. Argent. 4 Sent. d. 7 q. 1 art. 1*
Steph. Brulef. 4 Sent. diſt 7 q. 4.
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 7 q. 11

Quod conferat gratiam gratum facientem, oſtenditur. Primo per auctoritatem Rabani: Per impoſitionem manuum ſummi ſacerdotis Spiritus ſanctus traditur baptizato: ſed non dicitur dari Spiritus ſanctus, niſi quando datur gratia gratum faciens: ergo in ſacramento confirmationis gratia gratum faciens datur. Fundam. *lib. 1 c. 30 in prin. de inſt. cler.*

Item ratione videtur, quia hoc ſacramentum confirmat in bono: ſed ſicut ſolius gratiæ gratum facientis eſt revocare a malo, & ita confirmare in bono: ergo, &c. C

Item gratia collocata in hoc ſacramento eſt completiva, & confirmativa, & augmentativa gratiæ baptiſmalis, ſicut dicit Magiſter, quia majus augmentum virtutum præſtat: ſed gratia gratis data nec complet, nec confirmat, nec auget gratiam gratum facientem: ergo non confertur in ſacramento confirmationis talis gratia, ſed potius gratum faciens.

1. Sed Contra: Habens gratiam gratum facientem accedens ad baptiſmum, ipſam non ſuſcipit: ergo ſi omnis accedens digne ad confirmationem habet gratiam gratum facientem: ergo non dat eam confirmatio. Ad opp.

2. Item

2. Item eſſe ſpirituale poteſt eſſe ſine robuſto, ſicut & naturale eſſe poteſt eſſe ſine robuſto eſſe, quia hoc eſt bene eſſe: ſed omne illud, ſine quo poteſt ſtare eſſe ſpirituale, eſt gratia gratis data, non gratia gratum faciens: ergo cum confirmatio conferat tale eſſe, non confert niſi gratiam gratis datam.

3. Item inter hanc gratiam, & illam hoc intereſt, quod gratia gratis data reſpicit pœnam, ſed gratia gratum faciens culpam: ſed confirmatio eſt contra pœnam: ergo, &c.

4. Item videmus Chriſtum libere confiteri multos in mortali peccato: actus ergo ille poteſt eſſe a gratia gratis data. Si ergo ad hoc confertur confirmatio, non eſt neceſſe quod det gratiam gratum facientem.

CONCLUSIO.

Confirmatio gratiam gratum facientem confert non de impio pium facientem, ſed de pio magis pium.

Respon. ad Arg. Dicendum, ſicut innuit Rabanus, & Magiſter dicit, & communiter concordant doctores, confirmatio dat gratiam gratum facientem. Sed notandum, quod gratia gratum faciens dupliciter dicitur. Aut gratum faciens de non grato: & talis eſt gratia baptiſmalis, & pœnitentialis. Aut magis gratum faciens de jam grato: & talis eſt gratia confirmationis, quæ gratiam acceptam ampliat, & confirmat.

1. Et per hoc patet reſponſio ad primum obiectum in contrarium, quia quamvis baptizatus habeat gratiam gratum facientem, non tamen habet ad illum effectum, nec in illo ſtatu in quo habet poſt confirmationem: & ideo recipitur hoc ſacramentum ad perfectionem illius gratiæ, & confirmationem: & hoc per gratiam in hoc ſacramento collatam, quæ nondum habetur. Non ſic eſt A de gratia baptiſmali, quia baptiſmus flaminis dat primam gratiam juſtificantem, ſicut baptiſmus fluminis: tamen non eſt negandum, quod in babtiſmo fluminis tribuatur gratia gratum faciens etiam prius grato, non ad juſtificandum, ſed ad augendum: & hoc principaliter eſt in confirmatione.

2. Ad illud quod obiicitur, quod eſſe ſpirituale eſt ſine gratia confirmationis, dicendum quod gratia augmentans utique gratum faciens eſt: & tamen ſine ea eſt eſſe ſpirituale; & ideo illa propoſitio eſt falſa: Omne illud, &c.

3. Ad illud quod obiicitur, quod gratia gratum faciens eſt contra culpam, B dicendum quod non tantum eſt contra culpam, ſed etiam contra pœnam, eatenus qua ordinata eſt ad culpam, & talis eſt puſillanimitas.

4. Ad ultimum dicendum, quod quamvis poſſit aliquis Chriſtum confiteri ſine gratia confirmationis: non tamen ita faciliter, nec ita utiliter, nec ita ſalubriter, ſicut cum gratia gratum faciente, quia ex ipſa eſt confeſſio laudabilis, & Deo accepta.

QUÆSTIO II.

An eadem gratia conferatur in confirmatione, & in baptiſmo. C

Alex. Alenſ. 4 p. q. 9 Membr. 3 art. 1 §. 1
Scot. 4 Sent. diſt. 7 q. 2
Rich 4 Sent. d 7 art. 5 q. 2
Steph Bruleſ. 4 Sent. diſt. 7 q. 5
Petrus de Tarant. 4 Sent. diſt. 7 q. 1

Utrum eadem gratia conferatur in baptiſmo, & confirmatione. Et quod alia, videtur, quia baptiſmus & ejus effectus præcedit ſacramentum confirmationis tempore, & natura; ſed quod præcedit alterum tempore, & natura, differt ab eo eſſentialiter: ergo differens gratia confertur in hoc ſacramento, & in illo. Ad opp.

5. Item ſigna ſunt ſimilia, & proportionabilia ſignatis: ſed aliud ſi-

ſignum eſt in baptiſmo, & alius character :: ergo alius effectus, & alia gratia.

3. Item ſi omnino daretur eadem gratia : ergo qui haberet baptiſmum, haberet confirmationem : ergo ulterius fruſtra confirmaretur.

Fundam. Sed contra : Vtraque gratia eſt gratum faciens : ſed in una anima eſt una gratia gratum faciens, quia duo accidentia, & maxime accidentia ſimplicia in eodem ſubjecto eſſe non poſſunt, cum ſint ejuſdem ſpeciei : ergo conſtat quod una numero.

Item eadem per eſſentiam eſt virtus debilis, & robuſta : ergo gratia baptiſmalis ſimiliter, & gratia confirmationis eſt eadem.

lib. 2 d. 27 Item gratia præveniens, & ſubſequens, ſicut dicit Magiſter, eſt eadem per eſſentiam : ſed ſic ſe habet gratia baptiſmalis, & confirmationis : quia baptiſmalis prævenit, ut homo juſte velit : confirmationis confirmat, ne fruſtra velit : ergo, &c.

CONCLUSIO.

Gratia baptiſmi, & gratia confirmationis in quantum gratum faciens eadem eſt, ſed reſpectu effectus eſt diverſa.

Senſus quæſtionis. Respon. ad Arg. Cum quæritur, utrum gratia, quæ datur in ſacramento baptiſmi, & confirmationis ſit eadem, vel alia. Iſta quæſtio dupliciter poteſt intelligi. Vel quod in ſacramento confirmationis non confertur aliqua gratia, nec aliquis character, ſed ſolum baptiſmalis confirmetur ſine alicujus appoſitione : & hoc quidem eſt quærere, utrum in confirmatione conferatur aliqua gratia. Si enim confertur, cum non conferatur quod collatum eſt, patet quod iſta quæſtio ex præcedenti quæſtione ſoluta eſt, quia ibi datur gratia, ut dicit Rabanus, Hugo, & Magiſter, cum dicunt ibi gratiam au- (l. 2 p. 7 c. 4) A geri, ac per hoc & novam conferri. Quidquid enim voluerunt aliqui dicere, credo illud verum. Vel poteſt quæri, utrum ſint eædem, vel eadem, eſto quod in utroque detur gratia, ita quod ex his una gratia per eſſentiam fiat, ſicut fit de eo quod auget, & de eo quod augetur. Opin. 1 Et hic ſunt tres poſitiones. Quidam enim dicunt, quod differunt eſſentialiter, ſicut virtutes, & dona, quia in baptiſmo datur gratia, quæ influens in potentias facit virtutes: in confirmatione vero datur gratia, quæ influens in potentias facit dona in ordine, quæ facit beatitudines. Improb. Etſi pulchra videatur hæc poſitio, tamen B veritatem non habet, quia in virtutibus, & donis ponit gratiam eſſentialiter differre. Rurſus : Connexionem illorum diſſolvit : in ſacramentis enim non eſt connexio, ut in virtutibus, & donis. Opin. 2 Alia poſitio eſt, quod gratia hæc, & baptiſmalis, etſi ſint gratum facientes, differunt tamen in eſſentia, ſicut morbi, contra quos ordinantur. Et diſtinguuntur in ſubjecto, quia in diverſis partibus animæ potentialibus : ut ſicut partes animæ, partes corporis : ſic partes gratiæ, partes animæ, ſive potentias perficiant. Unde dicunt quod diſtincte manent in anima. nec una auget aliam, nec confirmat C niſi per accidens, ſcilicet quia confirmat hominem. Opin. 3 Tertio modo poteſt dici, quod gratia gratum faciens in anima eſt una, quia una eſt anima quæ gratificatur, & uni, & rurſus : tota gratia tollitur unico peccato. Propter hoc dicendum aliter, ſicut in virtutibus gratuitis, quod eſt ibi gratia, & habitus ſubſtratus, & gratia una in omnibus, ſed habitus ſubſtrati alii, & alii. Sic in ſacramentali etiam gratia, & eſt gratia gratum faciens, & effectus ſpecialis, quem habet virtute ſacramenti. Et in quantum gratum faciens una eſt, ſed ratione effectuum diſtinguuntur : & quia ſacramentum ſignat gratiam, ut in tali effectu: ideo ſigna, & ſacramenta ſunt diverſa. Concedendum

dum

Digitized by Google

dum eſt ergo, quod gratiæ baptiſmali ſuperadditur gratia confirmationis, quæ habet alium effectum, ſcilicet ablationem puſillanimitatis: & hoc probant tres primæ rationes. Concedendum eſt etiam, quod cedit in unam, ſicut probant tres ſequentes rationes: quamvis enim gratia per eſſentiam ſit eadem, tamen effectus, ad quem ordinatur, eſt alius, & alius: & ideo non eſt repugnantia inter rationes illas. Gratia enim in anima una eſt gratum faciens, ſed effectus ſunt multi, & varii: & quoniam ſigna ſacramentalia ordinantur ad gratiam ſecundum effectus curationis: ideo ſunt varia ſigna, & ſacramenta: & non ſolum ſigna exteriora, & viſibilia, ſed etiam interiora, ut puta ſunt characteres, qui ſunt ſigna diſtinctiva.

1. Ad illud tamen quod obiicitur, quod non ſunt duo accidentia ejuſdem ſpeciei in eodem ſubjecto, dici poteſt quod inquantum ſunt ſacramentalia, non ſunt ejuſdem ſpeciei, ſed diverſæ.

2. Ad illud quod obiicitur; quod eadem eſt virtus debilis, & roborata, dicendum quod non ſolum differunt per debile, & roboratum gratia baptiſmatis, & confirmationis, ſed etiam per morbum, contra quem ſunt, & quem curant.

3. Ad illud quod obiicitur de gratia præveniente, & ſubſequente, dicendum quod non eſt ſimile, quia ad eumdem effectum ordinatur gratia præveniens, & ſubſequens, non ſic gratia ſacramentorum iſtorum: nihilominus tamen concedo, quod illa gratia gratum faciens ſecundum quod hujuſmodi cedit in unum cum gratia baptiſmali, & illam auget: ideo prima ratio non valet, quod quæ habet ordinem temporis, non ſunt idem: illud enim fallit in his, quorum unum ſe habet per additionem ad alterum.

QUÆSTIO III.

An copioſius munus gratiæ conferatur in confirmatione quam in baptiſmo.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 9 Membr. 4 art. 2
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 7 q. 6
Petrus de Tarant. 4 Sent. diſt. 7 q. 13

Utrum copioſius munus gratiæ conferatur in confirmatione, quam in baptiſmo. Et quod ſic, videtur ratione effectus: eſt enim hæc ad confirmandum, illa ad juſtificandum, illa eſt ad credendum, hæc ad confitendum: ſi ergo majoris gratiæ eſt confirmatum eſſe quam juſtificari, majoris etiam publice confiteri, quam occulte credere, videtur quod gratia confirmationis ſit copioſior. *Ad opp*

Item ratione alia videtur, quia ſignum in hoc ſacramento eſt pretioſius, & charius: ergo & gratia ſignata pretioſior, & major in confirmatione, cum ſignum in ſacramentis debeat reſpondere ſignato.

Item ratione diſpenſationis, quia non ideo majus eſt ſacramentum, quia a majoribus, ſed quia majus, ideo eſt ejus diſpenſatio commiſſa majoribus: ſed diſpenſatio hujus ſacramenti eſt majoribus commiſſa, quam diſpenſatio baptiſmi: ergo, &c.

Item hoc ipſum oſtenditur auctoritate Rabani: In baptiſmo Spiritus ſanctus deſcendit ad habitationem Deo conſecrandam, in hac vero ejuſdem ſeptiformis gratia cum omni plenitudine ſanctitatis, & virtutis venit in hominem: patet ergo quod confert majus munus. *l. 1 c. 30. de inſtit. cler.*

Sed Contra: Gratia baptiſmalis eſt contra culpam originalem, & omnes ejus ſequelas: ſed gratia confirmationis contra unam ſequelam, utputa puſillanimitatem: ſed congruum eſt contra morbum majorem, efficaciorem dari medicinam: ergo, &c. *Fundam.*

Item ratione effectus primi videtur, quia majus donum eſt de inimico

mico

mico fieri amicum, quam de amico magis amicum: ſed in baptiſmo fit homo amicus, in confirmatione autem magis amicus: ergo in baptiſmo confertur majus donum.

Item baptiſmus facit hominem innocentem, & ſtatim aperit cælum: ſed hoc non facit confirmatio, nec aliud ſacramentum: ergo baptiſmus eſt efficacius ſacramentum.

Item ad hoc eſt auctoritas Magiſtri in littera: Majus eſt hoc ſacramentum non ob majorem virtutem, vel utilitatem, quam conferat, ſed quia a dignioribus datur: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Gratia confirmationis cum præſuppoſitione eſt major gratia baptiſmali: ſed præciſe loquendo major eſt illa baptiſmi.

Resp. ad Arg. Dicendum quod gratia confirmationis præſupponit gratiam baptiſmalem, ſicut bene eſſe ſupponit eſſe. Quando ergo fit comparatio harum gratiarum, poteſt fieri dupliciter. Uno modo cum præſuppoſitione: & ſic omnino major eſt gratia confirmationis, quam baptiſmalis: ſicut bene, & perfecte vivere melius eſt, quam vivere, quia hoc addit ad illud, & complet. Si autem intelligatur præciſe, ut ſcilicet hæc gratia quæ additur, ſit major, vel minor, dicendum ſine dubio, quod non eſt tantæ efficaciæ, ut patet, quia vivificare mortuum major gratia eſt, & potentia, quam jam vivificatum ſanare, vel fortificare, præciſe loquendo: ſed cum præſuppoſitione majus eſt eſſe vivum, & ſanum, quam vivum tantum. Rationes ergo probantes quod confirmationis gratia major eſt, intelliguntur cum præſuppoſitione, quia auget gratiam baptiſmalem: ſed rationes probantes contrarium, intelliguntur cum præciſione, hanc gratiam illi, cui additur, com- A parando: & hoc patet per ſingulas rationes cuilibet inſpicienti.

ARTICULUS III.

Consequenter quantum ad tertium articulum quæritur de uſu ſacramenti confirmationis: & circa hoc quæruntur tria. Primo quæritur de uſu quantum ad generalitatem. Secundo quantum ad neceſſitatem. Tertio quantum ad modum diſpenſandi.

QUÆSTIO I.

An uſus ſacramenti confirmationis ſit generalis.

B

Alex. Alenſ. 4 p. q. 9. Membr. 5 art. 2 § 1
S Thom. 3 p. q. 72 art. 8
Et 4 Sent. d. 7 q 3 art. 2 q. 2
Steph. Brulef 4 Sent. d. 7 q. 7
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 7 q. 18

Quod non debeat ejus uſus eſſe generalis, videtur: & primo quod debeant excludi mulieres, quia hoc ſacramentum ordinat ad pugnam; ſed mulieres excluduntur a bello: ergo debent excludi ab hoc ſacramento. Ad opp.

2. Item videtur quod debeant excludi parvuli per eamdem rationem, cum non ſunt apti ad portandum arma.

C 3 Item videntur excludi illi, qui ſunt in periculo mortis: quia illi exeunt extra omnem pugnam: ergo liberi ſunt a ſacramento pugnæ.

4. Item videtur hoc quod ſacramentum non competat mutis, quoniam hoc ſacramentum eſt ad liberam nominis Chriſti confeſſionem: ſed muti non poſſunt confiteri ore: ergo fruſtra recipiunt, qui hoc recipiunt.

5. Item aut ab hoc ſacramento excluduntur aliqui, aut nulli. Si aliqui: non ergo eſt omnium generaliter. Si nulli excluduntur: ergo character impreſſus diſtinguit ſolum ab infidelibus: ergo a tot & ejuſdem, a

Digitized by Google

a quot & quibus character baptiſmalis: ergo videtur quod alter iſtorum ſuperfluat, quod eſt inconveniens.

Fundam. CONTRA: Quod iſtud ſacramentum competat omnibus, videtur, quia ſicut dicit Magiſter, & Rabanus, in hoc ſacramento datur ſeptiformis gratia Spiritus ſancti: ſed iſte effectus eſt omnibus generalis: ergo & hoc ſacramentum.

ITEM quod conveniat omni ſexui, videtur, & maxime muliebri, quia omnes, qui pie volunt vivere in Chriſto, perſecutionem patiuntur: ergo & ſexus infirmus: ſed infirmo, qui perſecutionem patitur, ſunt maxime neceſſaria arma fortitudinis: ergo cum hæc dentur in confirmatione, videtur quod mulieres maxime indigent hoc ſacramento.

ITEM quod ſit neceſſarium omni ætati, & maxime puerili, videtur, quia diſcreti ducis eſt armare milites ſuos ante pugnam, & ante læſionem; ſed pugna, & læſiones, & lucta ſtatim incipiunt in annis diſcretionis: ergo competens eſt ſacramenta confirmationis ante annos diſcretionis dari.

Hugo lib. 2 p. 1 ITEM videtur quod omni ſtatui, quia certum eſt de viventibus: & hoc oſtenditur de morientibus, auctoritate Hugonis, qui dicit in libro de ſacramentis: Omnino periculoſum eſſet, ſi ab hac vita ſine confirmatione migrare contingeret: & ita morienti etiam opportunum eſt.

CONCLUSIO.

Confirmationis ſacramentum competit omni ſexui exiſtenti in pugna ſpirituali.

RESP. AD ARG. Dicendum quod illud ſacramentum omnibus competit propter gratiæ ampliationem, quæ ibi datur: ſed maxime competit his, qui ſunt ex acie pugnantium in bello ſpirituali: & quia hoc competit omni ſexui, ideo hoc ſacramentum omnibus competit.

A 1. AD illud ergo quod obiicitur de mulieribus, patet, quia licet non competat bellum materiale, competit tamen ſpirituale. Multæ enim in hoc bello ſtrenuæ fuerunt, ut patet de ſacris virginibus, quæ martyrizatæ ſunt pro confeſſione, & nomine Chriſti.

2. AD illud quod obiicitur de parvulis, dicendum quod parvuli non armantur pro ſtatu illius ætatis, ut tunc pugnent, ſed ut poſtmodum ſint pugnaturi. Nec hoc eſt inconveniens, quia arma illa non ſunt aggravantia, ſed alleviantia nec ſolum ſunt defendentia, ſed præmunientia: & melius eſt hominem muniri ante læſionem, quam B poſt.

3. AD illud quod obiicitur de his, qui ſunt in periculo mortis, patet reſponſio, quia non recipiunt ſacramentum ad pugnam & conflictum, ſed ad meritum obedientiæ, & virtutis augmentum: quod eſt eis utile, & bonum.

4. AD ilud quod obiicitur de mutis, dicendum quod ſacramentum iſtud eſt ad corroborationem fidei in corde, & hoc ita indiget mutus ut diſertus: nec tantum in corde, verum etiam in nutu, & paſſione poteſt Chriſtum profiteri: & ideo hoc ſacramento indiget, ſicut & alii.

C 6. AD illud quod ultimo quæritur de charactere, dixerunt aliqui quod unus eſt character differens ſolum ſecundum ſtatum: ideo non eſt ſuperfluitas, quamvis ab eiſdem diſtinguat. Sed tamen illud non eſt conveniens dicere, quod idem character ſit, cum aliud ſit ſignum exterius, cum etiam non confirmatus poſſit ordinari. Et ideo dicendum eſt aliter, quod alius eſt character, & ab eiſdem diſtinguit, ſed tamen non ſuperfluit, quia ſecundum alium, & alium ſtatum diſtinguit. Quamvis enim omnis Chriſtianus ſit Chriſti pugil, tamen ex gratia in alio, & alio ſtatu dicitur Chriſtianus, & pugil, & ſecundum alium, & alium

a-

Digitized by Google

actum, ſcilicet confeſſionem exteriorem, & credulitatem interiorem. Et quia ſecundum aliud, diſtinguit, & character ad alium ſtatum gratiæ diſponit, ideo non ſuperfluit: & cum alius ſit ſtatus fidei, & character ſtatum reſpiciat, quamvis fides ſit eadem, character eſt tamen alius, ſicut ſignum exterius.

QUÆSTIO II.

An gratia confirmationis ſit de neceſſitate ſalutis.

Alex. Aleſ. 4 p. q. 9 *Memb.* 3 *art.* 1 §. 2
S. Thom. 3 *p. q.* 72 *art.* 8
Et 4 *Sent. diſt.* 7 *q.* 3 *art.* 2 *q.* 2
Richard. 4 *Sent. d.* 7 *art.* 5 *q.* 1
Thom. Argent. 4 *Sent. d.* 7 *q.* 1 *art.* 4
Steph. Bruleſ 4 *Sent. diſt* 7 *q.* 8
Petrus de Tarant. 4 *Sent. d* 7 *q.* 2

DE hujus ſacramenti neceſſitate, & quæritur utrum gratia confirmationis ſit de neceſſitate ſalutis, & quod ſic, videtur. Rabanus: Omnes fideles per manus impoſitionem Epiſcoporum accipere dicunt Spiritum ſanctum, ut pleni Chriſtiani inveniantur: ſed nullus ſalvatur, niſi ſit plenus Chriſtianus: ergo ſimiliter nullus ſalvatur ſine ſacramento confirmationis. *Fundam. lib. 1 c. 30 de ſia'n cler.*

ITEM Hugo: Quid prodeſt quod per baptiſmum a lapſu erigeris, niſi etiam per confirmationem ad ſtandum confirmeris? quaſi dicat, nihil. *p. 12. p 7 de totum cr ia rem.*

ITEM Hugo: Omnino periculoſum eſſet ſi ab hac vita ſine confirmatione migrare contingeret: ſed non eſſet omnino periculoſum niſi neceſſarium ad ſalutem: ergo, &c.

ITEM Corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem: utrumque eſt ergo ad ſalutem neceſſarium: ſed nullus ſalvatur, niſi credat, vel habeat fidei ſacramentum: ergo nullus ſalvatur niſi confiteatur, vel habeat ſacramentum ad hoc ordinatum. *Rom. 10*

1. CONTRA: Baptiſmus delet culpam: ergo dat gratiam: ſed habens quantulamcumque gratiam habet quod neceſſarium eſt ad ſalutem: ergo non eſt ulterius neceſſaria ſibi confirmatio, vel aliquid aliud. Si dicas ſufficere ad ſalutem, ſi moritur: ſed non ad pugnandum, ſi vivit. Contra: In baptiſmo datur gratia cum omnibus virtutibus, ſicut dicit Magiſter; ſed qui habet virtutes, habet arma ſufficientia ad pugnam: ergo: &c. *Ad oppo. Diſt. 2*

2. ITEM nullus cadit niſi volens: ergo ex quo habet gratiam ipſum ſtatuentem, poteſt ſtare; ergo non neceſſe eſt cadere: ergo gratia confirmationis non eſt neceſſaria.

3. ITEM magna charitas ſufficit ad tolerandam mortem: ſed poſſibile eſt eum, qui baptizatur, antequam hoc ſacramentum percipiat, per bona opera ad charitatem magnam pervenire: ergo ſine hoc ſacramento eſt ſalus pugnantibus.

CONCLUSIO.

Confirmationis ſacramentum eſt neceſſeſſarium non neceſſitate abſoluta, ſed conditionata: & contemnens, periculo ſe exponit.

RESPOND. AD ARGUM. Dicendum quod eſt neceſſitas ſimpliciter, eſt de neceſſitas conditionata. Simplex non eſt gratia confirmationis neceſſaria, ſed neceſſaria ex conditione, ſcilicet pugnanti, & vincere volenti, ſicut comedere eſt neceſſarium vivere volenti. Unde Melchiades Papa dicit, & habetur de conſecratione; Quia in hoc mundo ætate victuris inter hoſtes inviſibiles, & pericula gradiendum eſt in baptiſmo regeneramur ad vitam, poſt baptiſmum confirmamur ad pugnam, quia omnes viventes in pugna vivunt, quia militia eſt vita hominis ſuper terram. Ex inſtitutione ergo Eccleſiæ eſt, quod nullus ab hoc ſacramento excipitur, ſed omnes ſuſcipere debent, ut ſint ſtrenui pugnatores: & ideo ſi quis cum habet locum, & tempus, & opportunitatem, negligendo contemnit, periculo ſe exponit. Rationes ergo probantes quod ſimpliciter neceſſarium ſit, *Melch. Papa habetur de conſecr. d. 5 c. de his vero quibus &c. vide in tom. Concil.*

ſit, non valent. Et primo auctoritas Rabani intelligitur de plenitudine copiæ, non ſufficientiæ: vel de plenitudine non in eſſe, ſed in robore. Auctoritas Hugonis intelligitur de eo, qui vivere debet in pugna. Sequens auctoritas intelligitur ratione negligentiæ, & contemptus inſtitutionis Eccleſiæ.

Reſponſio ad ult. pro fundam.

Ad illud quod obiicitur de confeſſione fidei, dicendum quod illud non eſt ſimile, quia credere neceſſarium eſt cuilibet, ex quo eſt adultus: ſed confiteri non tenetur niſi pro loco, & tempore.

1. Ad illud quod obiicitur ad oppoſitum, quod non eſt neceſſaria ſimpliciter, verum eſt, quia morienti, & non contemnenti ſufficit gratia baptiſmalis.

2. Ad illud vero quod obiicitur, quod non eſt neceſſaria ad pugnam, dicendum quod quamvis liberum arbitrium non cogatur: tamen ita infirmatum eſt puſillanimitate, quod numquam ſtaret niſi gratia fortificante ſuſtentaretur, & illa infirmitas curaretur: & ideo neceſſaria eſt ad ſtandum non propter impellentem tantum, ſed propter interiorem debilitatem.

3. Ad illud quod obiicitur, quod magna charitas poteſt augeri, dicendum quod ſicut in baptiſmo contingit, quod homo bene ſe præparando habet gratiam, quæ datur in baptiſmo antequam baptizetur, ſic poteſt eſſe in gratia confirmationis: & tamen ſacramentum baptiſmi eſt neceſſarium non ſuperfluum, quia illam gratiam efficacius dat, & illis dat qui per ſe non poſſunt ſe ſufficienter diſponere ſine ſacramento: per hunc ergo modum intelligendum eſt in confirmatione. Eſt igitur neceſſaria gratia confirmationis, non ſine qua ſimpliciter non ſit ſalus, ſed ſine qua vel per ſacramentum, vel alias accepta, pugnando non pervenitur ad ſalutem.

QUÆSTIO III.

An ſacramentum confirmationis poſſit dari ante baptiſmum.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 9 Membr 4 art. 2
S. Thom. 3 p. q. 72 art. 6.
Et 4 ſent diſt. 7 q 2 art. 1 q. 3
Guil. Altiſio. 4. Sent. tr 4 c. 3 q. 2
Steph. Bruleſ. 4 Sent. diſt. 8 q. 9

Fundam.

De modo ſumendi illud ſacramentum, & de ordine. Et oſtenditur, quod iſtud ſacramentum non poſſit dari ante baptiſmum. Et primum oſtenditur per hoc, quod baptiſmus eſt fundamentum, & janua ſacramentorum: ergo ſi quis recipit aliud de facto, cum non intret per januam, nec habet fundamentum, nihil habet. Si tu dicas, quod baptiſmus ſit fundamentum de congruo. Contra: Innocentius dicit in quadam decretali, quod non baptizatus, qui fuit ordinatus, & promotus in ſacerdotem, iterum erat rebaptizandus, & ordinandus: ſed ordo non poteſt iterari, ſive recipiatur ab eo, qui poteſt dare de facto, ſive ab eo qui poteſt dare de jure: ergo ſi non potuit recipere ordinem, pari ratione nec confirmationem.

Item confirmatio reſpicit aliquid præexiſtens, quia quod non eſt, non poteſt confirmari: ſed nullum ſacramentum neceſſario præit confirmationem aliud a baptiſmate: ſi ergo aliquid præſupponit, videtur quod baptiſmum.

Ad opp.

Contra: Poſterius eſt ſacramentum Euchariſtiæ, quam confirmationis: ſed ſacramentum Euchariſtiæ poteſt ſumi ante baptiſmum de facto: ergo & confirmationis, ut videtur.

2. Item video quod aliquis non baptizatus poteſt mori pro Chriſto, & confiteri Chriſtum: ergo non baptizatus poteſt habere rem hujus ſacramenti ante baptiſmum: ergo pari ratione & ſacramentum.

3. Item quamvis ordines in ſacramento ordinis ordinati ſint, tamen

Digitized by Google

men qui recipit ſuperiores ordines negligendo inferiores, non eſt reordinandus, immo eſt ordinatus: ergo ſi ibi eſt ordo etiam quantum ad characteres, & comparatio ſecundum majorem convenientiam, multo fortius videtur in propoſito, quod non baptizatus poſſit confirmari.

CONCLUSIO.

Confirmari non poteſt quiſpiam niſi prius ſit baptizatus: quia gratia roborans requirit gratiam juſtificantem, & character confirmationis baptiſmalem præſupponit.

Respon. ad Arg. Dicendum quod non baptizatus non poteſt confirmari, niſi prius baptizetur. Ratio autem hujus venit ex duplici re hujus ſacramenti. Primo ex parte gratiæ, quia ibi datur gratia juſtificans, hic roborans, & iſta præſupponit illam. Alia ratio venit ex parte characteris, quia character ille fundamentum eſt aliorum: ideo illo non impreſſo, alii non poſſunt imprimi. Et quoniam cum in ſacramentis non imprimatur character, in quibus aptus natus eſt imprimi, dicitur nihil fieri: & ideo non baptizatus non poteſt in tali ſtatu confirmari, & concedo rationes ad hoc. Quomodo autem character baptiſmalis fundamentum ſit, patet: quia ille reſpicit fidem, ſive inchoationem fidei, & alii reſpiciunt ſtatum fidei: & ſicut ſe habet fides ad ſtatum, ut alii ſtatus ad initium, ſic character ad characterem.

1. Ad illud quod obiicitur de Euchariſtia, jam patet reſponſio, quia ibi character nullus imprimitur: & ita non habet adeo eſſentialem ordinem, ſicut confirmatio, & ordo.

2. Ad illud quod obiicitur, quod poteſt confiteri, & mori, dicendum quod verum eſt ſine ſacramento, ſed non ſine re illius ſacramenti: & ſicut res hujuſmodi non poteſt haberi ſine re illius ſacramenti, ſic nec character ſine charactere.

3. Ad illud quod obiicitur de ordinibus, dicendum quod non eſt ſimile, quia ſicut patebit, non eſt ita eſſentialis comparatio ordinum ſuperiorum ad inferiores propter diverſitatem miniſteriorum. Sed hoc melius patebit ſuo loco. *Infra d. 24 p. 2 art. 1 q. 2.*

DISTINCTIO VIII. PARS I.

De ſacramento Altaris, ubi quadruplex conſideratio habetur.

Ordo baptiſmi. & euchariſtiæ.

Amb. lib. 1 de initiandis c. 8 to. 4

POST ſacramentum baptiſmi & confirmationis, ſequitur Euchariſtiæ ſacramentum. Per baptiſmum mundamur, per Euchariſtiam in bono conſummamur. Baptiſmus æſtus vitiorum extinguit, Euchariſtia ſpiritualiter reficit. Unde excellenter Euchariſtia dicitur, id eſt, bona gratia: quia in hoc Sacramento non modo eſt augmentum virtutis & gratiæ, ſed ille totus ſumitur, qui eſt fons & origo totius gratiæ. Cujus figura præceſſit, quando manna pluit Deus Patribus in deſerto, qui quotidiano cæli paſcebantur alimento. Unde: Panem Angelorum manducavit homo. Sed tunc qui panem illum manducaverunt, mortui ſunt. Iſte vero panis vivus, qui de cælo deſcendit, vitam mundo tribuit. Manna illud de cælo, hoc ſuper cælum. Illud ſcatebat vermibus in diem alterum reſervatum: hoc ab omni corruptione alienum. Quicumque religioſe guſtaverit, corruptionem non videbit. Illud datum fuit antiquis poſt tranſitum maris rubri, ubi ſubmerſis Ægyptiis liberati ſunt Hebræi. Ita hoc cæleſte

Exod. 16 Pſal. 77 Ibid. c. 6 Joan. 6

Digitized by Google

leſte manna non niſi renatis præſtari debet. Panis ille corporalis populum antiquum ad terram promiſſionis per deſertum eduxit: hæc eſca cæleſtis fideles hujus ſæculi per deſertum tranſeuntes in cælum ſubvehit. Unde recte viaticum appellatur: quia in via nos reficiens, uſque in patriam deducit. Sicut ergo in mari rubro figura baptiſmi præceſſit, ita in manna ſignificatio Dominici corporis. Hæc duo ſacramenta demonſtrata ſunt, ubi de latere Chriſti ſanguis, & aqua profluxerunt: quia Chriſtus per ſanguinem redemptionis, & aquam ablutionis nos redimere venit a diabolo, & a peccato: ſicut Iſraelitas per ſanguinem agni paſchalis ab exterminatore, & per aquam maris rubri ab Ægyptiis liberavit. Hujus etiam ſacramenti ritum Melchiſedech oſtendit, ubi panem & vinum Abrahæ obtulit. Unde, ut ait Ambroſius, intelligi datur anteriora eſſe ſacramenta Chriſtianorum, quam Judæorum.

Exod. 16 *Joan. 16* *Exod. 12* *Gen. 14* *De ſacr. lib. 4 c. 4 tom. 4*

De inſtitutione ſacramenti.

Hic etiam alia conſideranda occurrunt quatuor, ſcilicet ſacramentum, inſtitutio, forma, & res. Sacramentum Dominus inſtituit, quando poſt typicum agnum corpus & ſanguinem ſuum diſcipulis in cœna porrexit. Unde Euſebius Emiſenus: Quia corpus abſumptum ablaturus erat ab oculis, & illaturus ſideribus, neceſſe erat ut die cœnæ ſacramentum nobis corporis & ſanguinis conſecraret: ut coleretur jugiter per myſterium, quod ſemel offerebatur in pretium.

Matt. 26 *De conſ. diſtinct. 2 c. Quia corpus.*

DISTINCTIO VIII.

De Euchariſtiæ ſacramento ſecundum ſe.

Poſt ſacramentum baptiſmi, & confirmationis ſequitur Euchariſtiæ ſacramentum.

Expoſitio textus.

HÆC eſt tertia pars hujus partis totalis de ſacramentis, in qua Magiſter tertio loco agit de ſacramento Euchariſtiæ. Dividitur autem hæc pars in tres partes. In prima agit de Euchariſtia ſecundum ſe. In ſecunda per comparationem ad ſuſcipientes, ſive manducantes, infra *Et ſicut duæ ſunt res illius ſacramenti.* In tertia per comparationem ad diſpenſantes, ſive conficientes, infra: *Si autem quæritur qualis ſit illa converſio, &c.* Prima pars habet duas. In prima determinat de his, quæ antecedunt eſſe hujus ſacramenti. In ſecunda de his quæ integrant eſſe hujus ſacramenti, quæ ſunt forma verbi, elementum, & hoc, ibi, *Forma vero eſt, quam ipſe ibidem edidit, &c.* Prima pars habet duas, quoniam antecedens hoc ſacramentum eſt duplex. Quoddam quod nihil confert ad eſſe, ſed ad manifeſtum eſſe: & hoc eſt præfiguratio, & nominatio. Quoddam quod confert ad eſſe, ut inſtitutio. Ideo prima pars habet duas. In prima determinat Magiſter de hujus ſacramenti præfiguratione. In ſecunda de inſtitutione, ibi: *Hic etiam conſideranda occurrunt.* In prima parte primo ponit rationem nominandi, & modos figurandi, oſtendens quatuor præceſſiſſe figuras.

Diviſio. *Diſt. 9* *Diſt. 11*

A B

Poſt ſacramentum baptiſmi, & confirmationis.
Dub. I.

Videtur non bene ordinare ſacramenta: prius enim eſt cibare, quod eſt Euchariſtiæ, quam confirmari: quia parvulorum eſt cibari.

RESPON. Dicendum quod quamvis Euchariſtia ſit cibus communis omnium bonorum, tamen dicit Auguſtinus quod eſt cibus grandium, & perfectorum. Et quia ſicut præcedentia duo ſacramenta ſunt parvulorum, & parvuli prius ſunt quam grandes,

Lib. 7 conf. c. 10 tom. 1 hoc dicit de Deo ut eſt veritas, non de euchariſtia.

Digitized by Google

& perfecti: ideo ſequitur illa duo ſacramenta: & ita ſecundum conſuetudinem modernæ Eccleſiæ prius confirmatur parvulus, quam communicetur.

Excellenter Euchariſtia dicitur, ideſt bona gratia.
Dub. II.

Quæritur, quare hoc ſacramentum potius dicitur Euchariſtia, cum in omnibus detur gratia bona, & in baptiſmo maxime detur magna gratia.

Resp. Dicendum quod hoc proprie dicitur de Euchariſtia, tum quia principaliter eſt ibi ratio boni, tum quia etiam ratio gratiæ. Ratio boni, quia bonum eſt diffuſivum, & communicativum. Unde cibus qui communicat ſe pluribus, & per partes, eſt bonus. Qui communicat ſe pluribus totus, & ſucceſſive, melior eſt, ut verbum Dei, quod prædicatur. Qui vero communicat ſe pluribus, & totum, & ſimul, iſte eſt optimus, & talis eſt iſte cibus. Hic etiam eſt ille cibus, qui eſt ſummum bonum, ſcilicet Chriſtus Dominus: & ſic præcipue reperitur ibi ratio boni. Reperitur ibi etiam principaliter ratio gratiæ tum per modum contentivi, tum per modum affectivi. Per modum contentivi, quia hoc eſt ſolum ſacramentum, quo ipſa gratia eſt contenta ſecundum veritatem, immo plenitudo gratiæ: unde aſſimilatur ipſi charitati, quæ unit fini & habet idem pro objecto, & pro fine. Ratione affectivi, quoniam hic eſt carbo ignitus, caro ſcilicet Chriſti, quæ inflammat, & beatificat: non tantum gratificat, ſed etiam multipliciter adjuvat. Primum quidem, quia eſt cibus incor-
Joan. 6 porans capiti. Qui manducat carnem
Pſal. 103 meam, in me manet. Secundo quia
Sup. 16 Dist. 13 fortificat: Panis cor hominis confir-
Matt. ult. mat. Tertio quia delectat. Panem de cælo dedisti eis omne habentem delectamentum, &c. Quarto valet ad augmentum fidei, ſicut dicitur infra. Quinto ad ſublevationem ſpei. Ecce ego vobiſcum, &c. Sexto ad dilationem charitatis, quia eſt memoriale amoris. Hoc quotieſcunque feceritis. Septimo ad remiſſionem venialium, ſicut dicit Innocentius libro de myſterio Miſſæ. Ubi, inquit, Hoc ſacramentum venialia de- Matt. 26
let, & cavet mortalia.

Recte viaticum appellatur, quia in via nos reficiens, &c.
Dub. III.

Contra: Quia ſi dicitur viaticum, quia eſt viatorum, pari ratione & alia ſacramenta.

Respon. Dicendum quod viaticum dicitur triplici ex cauſa. Prima eſt, quia eſt cibus itinerantium, quia datur tranſeuntibus de hac vita ad patriam. Secunda, quia inſtitutus eſt a Chriſto ut itinerante, ſive tranſeunte. Tertia, quia ſignum eſt tranſitus Chriſti, ſicut phaſe.

Sacramentum Dominus inſtituit.
Dub. IV.

Quæritur, quare magis Dominus ipſe per ſe, ſive in propria perſona hoc ſacramentum, & baptiſmum inſtituit.

Ad hoc dicendum, quia in baptiſmo eſt inchoatio, & in hoc conſummatio: ideo illud inſtituit in principio ſuæ prædicationis, iſtud in fine & receſſu a diſcipulis: & ideo hæc Matt. ult.
duo confirmavit.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam hujus partis ſecundum duo, quæ Magiſter determinat, duo principaliter quæruntur. Primo quæritur de figura ſacramenti Euchariſtiæ. Secundo de inſtitutione. Circa primum quæruntur tria. Primo, utrum ſacramentum Euchariſtiæ debuerit præfigurari. Secundo quæritur de numero figurarum, & ſufficientia. Tertio quæritur

ritur de figurarum præeminentia.

QUÆSTIO I.

An ſacramentum Euchariſtiæ debuerit præfigurari.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 10 Membr. 1 art. 1
S. Thom. 3 p. q. 73 art. 5
Et 4 ſent d. 8 q. 1 art. 3 q. 3
Richardus 4 Sent. diſt. 8 q. 3
Steph. Brulef. 4 Sent. d. 8 q. 1
Petr. de Tarant. 4 Sent. d. 8 q. 3

Fundam. 1 Cor. 10 QUOD hoc ſacramentum ſit præfiguratum, patet per illud Apoſtoli: Omnes eamdem eſcam ſpiritualem manducaverunt. Et poſt: hæc omnia contingebant illis in figura. Et quod ita debuerit, apparet: quia ſi lex vetus fuit nobis futurorum figura, & quæ erant digniora, magis debent præfigurari: cum hoc ſacramentum ſit digniſſimum, maxime debuit præfigurari.

ITEM ratione alia oſtenditur, quia congruum erat ut proceſſus a tenebris ad lucem fieret mediante umbra, & figura: quia ſicut natura non ſuſtinet repentinas immutationes, ſic nec anima: ſed in hoc ſacramento eſt ipſa lux præſens: ergo debuit præfigurari.

ITEM hoc ſacramentum eſt difficillimum ad credendum: ſed ad difficilia paulatim eſt infirmus promovendus: ergo, &c.

Ad opp. 5 Phyſ. 13 & 1 Cæli 22 & 6 Phiſ. 32 & 8 Phyſ. 47 & 4 Phyſ. cont. 47 1. CONTRA: Mutationis non eſt mutatio: ergo nec ſigni ſignum: ſed ſacramentum hoc eo ipſo quod ſacramentum eſt, eſt ſignum, & figura: ergo non debuit præfigurari, nec præſignari.

2. ITEM coſirmatio, & extrema unctio ſunt novæ legis ſacramenta, & non habent figuras in veteri. Quod ſi dicas de unctione regum, illud nihil eſt, quia illud ſpeciale, hoc univerſale: ergo nec hoc debuit habere.

3. ITEM baptiſmus habuit figuram, quæ non tantum fuit figura, ſed etiam remedium, utputa circumciſionem: ſed nihil præceſſit ſacramentum altaris, quod haberet ejus remedium: ergo hoc ſacramentum eſt ſine figura:

CONCLUSIO.

Euchariſtiæ ſacramentum fuit præfiguratum tum difficultatis, tum dignitatis ſuæ ratione: cum ſit donum excellentiſſimum.

RESPON. AD ARG. Dicendum quod illud ſacramentum præfiguratum eſt, & præfigurari debuit tum ratione ſuæ dignitatis, tum ratione difficultatis. Ratione dignitatis, quia prædicatum & expectatum erat ſicut donum Dei excellentiſſimum, ideo figuræ hujus ſacramenti præire debuerunt, ut & in his præfulciretur expectatio fidelium, & dignitas hujus ſacramenti famoſior oſtenderetur. Unde figurarum præmiſſio non fuit aliud, quam famæ ejus divulgatio. Ratione difficultatis, quia hoc inter ſacramenta cætera eſt difficillimum ad credendum, immo inter cætera credibilia: ideo debuerunt homines ad hoc aſſuefieri quadam figurarum manuductione.

1. AD illud quod obiicitur primo in contrarium quod ſigni non eſt ſignum, dicendum quod iſtud ſignum habet veritatem conjunctam. Unde non tantum eſt ſignum, ſed etiam ratione conjuncti eſt veritas: & quoniam veritatis poteſt eſſe ſignum, & figura, ideo ſacramentorum novæ legis poteſt eſſe ſignum, & figura, & maxime hujus.

2. AD illud quod obiicitur de confirmatione, & extrema unctione, multipliciter reſpondetur. Quidam enim dicunt, quod omnia ſacramenta in veteri lege ſunt præfigurata, quoniam rota erat in rota in viſione Ezechielis. Ezech. 1 & 10 Et quod obiicitur de duobus ſacramentis, ſolvunt per interemptionem, 1 Reg. 16 quoniam tres unctiones 2 Reg. 3 legis novæ præfiguratæ ſunt per tres 2 Reg. 5 unctiones David, & ita per interemptionem reſpondent. Alii dicunt aliter, quod illa ſacramenta non fuerunt

runt præfigurata propter ſuam perfectionem; unde diſtinguunt tria genera ſacramentorum. Quædam enim ſunt ſuprema, ut illa quæ dant gratiam perfectam, vel ad pugnandum, vel ad egrediendum; & talia ſunt confirmatio, & extrema unctio, quæ de ratione ſua perfectionem dicunt: & quoniam lex neminem ad perfectum duxit, ideo hæc duo ſunt propria novæ legis. Alia ſunt quaſi media, quæ gratiam magnam dant, ideo pertinent ad legem novam, tamen quia non dicunt perfectionem, poſſunt præſignata eſſe in veteri teſtamento, & hæc, ut dicunt, ſunt duo, ſcilicet baptiſmus, & Euchariſtia. Quædam ſunt infima, ut matrimonium, ordo, & pœnitentia: & hæc non ſunt propria, immo communia: nec tantum præfigurata, immo inchoata, & in nova perfecta. Tamen præferre alia ſacramenta duobus, quæ præfigurata ſunt, videtur valde abſurdum, cum ſint hæc duo ſacramenta, ſcilicet, baptiſmus, & euchariſtia, famoſiſſima. Et ideo aliter dicendum quod quamvis omnia aliquo modo præfigurata ſint, hæc duo tamen pluribus, & expreſſioribus figuris præfigurata ſunt. Tum propter difficultatem in credendo, quæ eſt in baptiſmo, quia primum ſacramentum: in euchariſtia, quia ſummum. Tum propter dignitatem, quæ eſt in baptiſmo quantum ad efficaciam, in euchariſtia quantum ad continentiam. Tum propter Eccleſiæ unitatem, quæ eſt in baptiſmo quantum ad inchoationem, in euchariſtia quantum ad conſummationem. Vel in baptiſmo quantum ad ſignaculum Chriſtianitatis, in euchariſtia quantum ad cultum deitatis. Unde quamvis alia habeant figuras aliquo modo, non tamen ita præcipue, nec ita expreſſe.

3. Ad illud quod obiicitur, quod baptiſmus habuit figuram ſanctificantem, dicendum quod ratio hujus eſt duplex. Prima eſt, quia baptiſmus eſt remedium parvulorum, qui ſe non poſſunt juvare. Et quoniam qui mi- A nus ſe poſſunt juvare, majori indigent auxilio: ideo ſacramentum præceſſit baptiſmum, quod de ſe haberet efficaciam: non ſic eſt de euchariſtia, quoniam eſt ſacramentum jam viventium, & adultorum, qui ſe poſſunt juvare auxilio fidei, & motu liberi arbitrii: unde ſupplet in eis fides, quod deerat a parte ſacramenti, & ſic patent quæſita.

QUÆSTIO II.

An figuræ euchariſtiæ ſint a Magiſtro ſufficienter aſſignatæ.

B *Alex. Alenſ. 4 p. q. 10 Membr. 1 art. 1 § 1*
S. Thom. 3 p. q. 73 art. 4
Et 4 Sent. d. 8 q. 1 art. 1 q. 3
Richardus 4 Sent. diſt. 8 q. 2
Steph. Brulef. 4 Sent. diſt. 8 q. 2
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 8 q. 3

De numero & ſufficientia figurarum hujus ſacramenti, & Magiſter aſſignat quatuor, ſcilicet agnum paſchalem, manna, ſacrificium Melchiſedech, & ſanguinem qui profluxit de latere Chriſti. Sed videtur, quod Magiſter aſſignet inſufficienter, quia aliæ figuræ præceſſerunt in ſacrificiis, & oblationibus diverſorum, ut in hædo, quem obtulit Manue, & favo mellis. Ad opp. *Jud. 13* *1 Reg. 14*

C 2. Item videtur falſus in aſſignando manna pro figura, quia habuit omnem ſaporem: ſed hoc non habet euchariſtia, quia tunc alia ſacramenta ſuperfluerent.

3. Item obiicitur de oblatione Melchiſedech. Quia ipſe obtulit, & dedit Abrahæ: ſed ſacramentum euchariſtiæ offertur Deo, & ita non videtur figura.

4. Item obiicitur de agno paſchali, & ejus ſanguine, quoniam præceſſit tranſitum maris rubri: ergo figuram baptiſmi: & ita videtur ſi recta fuit figura, quod & euchariſtia fuit ante baptiſmum, quod abſurdum eſt.

5. Item obiicitur de ſanguine, qui fluxit de latere Chriſti, quia ille

Digitized by Google

le idem eſt in hoc ſacramento ſecundum veritatem, & eſt ſignum in hoc ſacramento: ergo idem eſt figura ſui, & idem eſt ſignum, & ſignatum reſpectu ejuſdem: quod eſt omnino inconveniens:

CONCLUSIO.

Sufficienter a Magiſtro aſſignantur figuræ euchariſtiæ ſacramenti tum in lege naturæ, tum in lege veteri, videlicet in Melchiſedech, in agno, & manna: & in lege nova in ſanguine paſſionis.

Respon. ad Arg. Dicendum quod Magiſter ſufficienter aſſignat figuras in hoc ſacramento, habito reſpectu ad omnes leges. Nam in lege naturæ ponit figuram ſacrificium Melchiſedech, & in lege Moyſi agnum, & manna: & in lege gratiæ ſanguinem paſſionis. Et ſufficientes ſunt figuræ ſi attendamus ad ea, quæ præſignantur. Nam in hoc ſacramento eſt viſibilis forma: & hæc præſignata eſt in ſacrificio Melchiſedech. Et eſt res contenta: & hæc eſt præſignata in agno paſchali. Et res ſignata tantum: & hæc eſt præſignata in manna. Et virtus dans efficaciam: & hæc eſt præſignata in ſanguine, qui fluxit de latere Chriſti. Unde tres primæ tenent rationem figuræ, ſed ultima magis tenet rationem cauſæ: nihilominus habet rationem figuræ, penſatis circumſtantiis: quoniam de paſſo, & jam mortuo profluxit ſanguis, & aqua.

1. Quod autem obiicitur de ſufficientia, jam patet, quia aliæ figuræ reducuntur ad has: omnes enim oblationes, & omnia ſacrificia ad agnum paſchalem, & omnes cibi ad manna reduci poſſunt.

2. Ad illud quod obiicitur de manna, dicendum quod *omnem* tantum valet dicere quantum perfectum, vel ſi *omnem* diſtributive dicatur, intelligendum eſt quantum ad rem contentam. Vel ſi intelligatur quantum ad affectum, facienda eſt vis in ſapore A quantum ad actum cibandi: & tunc alia non ſuperfluunt.

3. Ad illud quod obiicitur de ſacrificio Melchiſedech, dicendum quod peroptime præfiguratum eſt ibi, & in manna ſacramentum euchariſtiæ, quoniam hoc ſacramentum nobis profertur ad eſum, & Deo offertur ad cultum: & ideo datur nobis divinitus, & nos Deo offerimus, & hoc ſignatum eſt in manna, quod repoſitum fuit in urna coram Domino, quia datum fuit de cælo ad eſum: & iterum coram Domino repoſitum, taliter datur hoc ſacramentum, ſi quis inſpiciat diligentius, quia de cælo nobis datur, & non ſumimus: tamen B Deo offerimus.

4. Ad illud quod obiicitur de agno paſchali, dicendum quod agnus ille proprie ſignificabat Chriſti paſſionem, quæ erat radix, & fundamentum, virtutem præbens omnibus ſacramentis: ideo omnia præceſſit. Et quamvis omnia ſacramenta efficaciam habeant a paſſione Chriſti, quia tamen in hoc ſacramento veraciter continetur Chriſtus paſſus, ideo eſus, & uſus illius agni præcipue hoc ſacramentum ſignabat: & ideo figuram baptiſmi præcedebat non ratione, qua illud ſacramentum præfigurabat, ſed C ratione qua præfigurabat paſſionem.

5. Ad ultimum dicendum quod ſanguis Chriſti, qui fluxit de latere Chriſti, non habuit proprie loquendo rationem figuræ, quia ibi erat veritas: tamen ratione modi emanandi, quia profluxit de latere mortui, habuit rationem quodam modo præfigurandi, maxime ratione annexi, ſcilicet aquæ: & iſtud melius tactum fuit in principio hujus libri, ſcilicet in proœmio: & ſic patet ſolutio objectorum.

Digitized by Google

QUÆSTIO. III.

An una figura ſit expreſſior altera.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 10 *Membr.* 6 *art.* 2 § 1
S. Thom. 3 p. q. 67 *art.* 3
Et 4 *Sent. d.* 8 q. 2 *art.* 1
Steph. Brulef. 4 *Sent. diſt.* 8 q. 13

Fundam. DE figurarum præeminentia, & quæritur quæ figura ſit expreſſior, utrum illa, quæ fuit tempore legis naturæ, an illa, quæ fuit tempore legis Moſaicæ, an illa quæ fuit tempore legis gratiæ. Et quod illa, quæ fuit tempore legis naturæ, videtur auctoritate Ambroſii de ſacramentis: Apparet anteriora fuiſſe ſacramenta Chriſtianorum, quam Judæorum. Sed hoc non videtur niſi ratione legis naturæ: ergo aliquo modo magis fuerunt ſacramenta Chriſtianorum in illo tempore, ſed non quantum ad veritatem, vel efficaciam: ergo quantum ad expreſſionem figuræ. (*Amb. de his qui myſt. init. tiantur, c. 8 in med.*)

ITEM lex naturæ magis convenit cum lege gratiæ, ſive Evangelii, quam lex Moyſi, quia jus Evangelicum plus habet de naturali dictamine, quam de inſtitutione, econtra eſt in lege Moyſi: ergo & ſacramenta expreſſius figurant, ut detur.

ITEM hoc ipſum videtur ratione, quia Melchiſedech obtulit ſacrificium in pane, & vino, & in eiſdem ſpeciebus modo offertur, & celebratur ſacramentum altaris: ergo cum non poſſit expreſſius figurari, quam in ſimili ſecundum ſpeciem, videtur quod tunc præceſſit figura expreſſiſſima.

Fundam. AD oppoſitum arguit Hugo de Sancto Victore: Sicut appropinquavit paſſio Salvatoris, ita ſigna debuerunt eſſe evidentiora, & ratio ejus eſt, quia crevit cognitio veritatis: ergo cum tempore legis ſcriptæ crevit cognitio veritatis, & appropinquavit paſſio Salvatoris, videtur quod figuræ fuerunt expreſſiores. (*Hug. lib.* 1 *p.* 11 *c.* 6)

A ITEM hoc videtur ad litteram in manna, quia illud erat de cælo æqualiter omnes reficiens, & omnibus commune, & omnem ſuavitatem habens: ſed panis & vinum ipſius Melchiſedech de terra erat: ergo ſi hoc ſacramentum eſt panis de cælo deſcendens, videtur quod figura mannæ fuerit expreſſior.

CONCLUSIO.

Eucharistiæ ſacramentum quantum ad ritum expreſſius fuit ſignificatum in Melchiſedech, quo vero ad effectum in manna.

B RESP. AD ARG. Dicendum quod figuræ illarum rerum ſecundum diverſas conſiderationes mutuo ſe excedunt in expreſſione, ſicut oſtendunt rationes inductæ. Poteſt enim ſacramentum hoc præfigurari quantum ad ritum, vel quantum ad effectum, ſive quantum ad ſignum, vel quantum ad ſignatum. Si quantum ad ritum, ſic expreſſior figura præceſſit in ſacrificio Melchiſedech, ſicut probant rationes inductæ: & hoc patet. Si autem quantum ad effectum, ſic expreſſe præſignabatur in manna, ſicut oſtendunt rationes prædictæ: & ſic patet reſponſio ad utramque partem. Sed tamen adhuc C reſtat quæſtio, quare expreſſior præfiguratio præceſſit in lege naturæ, quantum ad ritum. Et ad hoc dicendum, quod Dominus inſtituit legem ſcriptam, ut implendam, & evacuandam, ſicut veritas evacuat umbram: ideo ne videremur judaizare diſpoſuit figuras in lege Moyſi dare expreſſas: ſed tamen differentes quantum ad ritum, ut manifeſte ex earum inſtitutione oſtenderetur legis illius evacuatio, & imperfectio: & ideo magis ſe dicit Chriſtus ſacerdotem ſecundum ordinem Melchiſedech, quam Aaron, ut oſtendatur ibi legis, & ſacerdotii translatio, ſicut oſtendit Apoſtolus ad Hebræos: & ſic patet totum.

AR.

Digitized by Google

ARTICULUS II.

Ad opp. QUANTUM ad ſecundum articulum conſequenter quæritur de inſtitutione ſacramenti Euchariſtiæ. Et circa hoc tria quæruntur. Primo quæritur, utrum a principio debuerit inſtitui. Secundo, ſuppoſito quod in lege Euangelii, quæritur quando, utrum ante paſſionem, an poſt. Tertio quæritur de modo, & ordine inſtituendi.

QUÆSTIO I.

An ſacramentum Euchariſtiæ debuerit inſtitui a principio.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 10 Membr. 2 art. 1 § 1
S. Thom. 3 p. q. 73 art. 5
Et 4 Sent. d. 8 q 1 art 3
Guil. Altiſiod. 4 Sent. tract. 5 cap. 1
Richard. 4 Sent. diſt. 8 q. 4
Thom. Arg. 4 Sent. d. 8 q. 1 art. 1
Steph. Brulef 4 Sent. d 8 q. 4
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 8 q. 5

QUOD a principio debuerit inſtitui, videtur, quia hoc ſacramentum eſt viaticum, quia præbet alimentum itineranti: ergo tunc inſtitui debuit, quando homines itinerare cœperunt ad patriam: ſed hoc ſtatim fuit poſt lapſum: ergo, &c.

2. ITEM hoc ſacramentum eſt ſacramentum unionis corporis Chriſti veri, & myſtici: ergo tunc debuit inſtitui, quando fuit corpus Chriſti myſticum: ſed hoc fuit a principio: ergo, &c.

3. ITEM ſacramentum matrimonii non ceſſavit propter lapſum, imo quod erat in officium, factum eſt in remedium: & etiam eſus ligni vitæ datus erat homini, ut dicit Auguſtinus, in ſacramentum: ergo non debuit ceſſare, quin ſacramentaliter ederet: ſed non debuit lignum comedere, quod daret vitam corporalem, quia morti corporali obligatus erat: ergo lignum vitæ, quod daret vitam ſpiritualem: ſed hoc eſt Euchariſtia: ergo, &c. *Lib. 13 de Civit. Dei, c. 20 tom. 5*

A 4. ITEM ſicut pœnitentia eſt contra mortale, ita Euchariſtia contra venialia: ſed ab initio cucurrit veniale peccatum, ut mortale: ergo pari ratione Euchariſtia cum pœnitentia.

CONTRA: Hoc ſacramentum eſt maxime gratiæ contentivum, unde ab hoc nomen accepit: ergo tantum tempore legis gratiæ debuit inſtitui. Fundam.

ITEM hoc ſacramentum eſt contentivum ſecundum veritatem corporis Chriſti, quod traxit de Virgine: ergo non potuit eſſe antequam eſſet hoc corpus: ergo tantum in novo teſtamento.

B

CONCLUSIO.

Euchariſtiæ ſacramentum tantum ſtatui gratiæ competebat, tum propter rem contentam, tum proter efficaciam.

RESP. AD ARG. Dicendum quod hoc ſacramentum congruebat legi gratiæ tantum, tum propter rem contentam, quæ eſt corpus Chriſti verum, tum propter efficaciam, quæ eſt charitatis vinculum, quæ in nova lege apparere, & abundare debuit: in anterioribus autem imperfecte poſſideri, ut ita gradus ſit in mundo, ſicut in uno homine.

C 1. AD illud ergo quod obiicitur de viatico, dicendum quod non valet, quia aliquod debuerunt habere ſuſtentaculum, non perfectum cibum: & ita aliquam figuram, non rem ipſam.

2. AD illud quod obiicitur, quod eſt ſignum corporis myſtici, dicendum quod non tantum eſt ſignum eius, immo corporis Chriſti veri: & illius eſt ſignum immediatius: & ideo quamvis corpus Chriſti myſticum cœperit ab Abel, non tamen corpus Chriſti proprium, ideo nec hoc ſacramentum.

3. AD tertium dicendum quod matrimonium quantum ad officium omni ſtatui conveniebat, quantum

au-

Digitized by Google

autem ad remedium non. Eſus autem corporalis illius ligni conveniebat ſtatui immortalitatis, eſus iſtius ligni ſpiritualis omni ſtatui: ſed ſacramentalis poſt iſtius ligni nativitatem ut finitum, vel fructus. Eſt enim ejus manducatio ſecundum etiam aſſumptam humanitatem, quam expoſuit pro nobis in pretium: &

Joan. 6 nunc exponit in cibum. Panis, quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.

4. Ad illud quod obiicitur de Euchariſtia, quod eſt remedium contra venialia, dicendum quod tripliciter deficit iſta ratio. Primo quia morbus venialis non eſt ita periculoſus, ut mortalis. Secunda vero, quia per pœnitentiam veniale poterat habere remedium, ut mortale. Tertio, quod ſacramentum non eſt principaliter contra venialia ordinatum, ut infra videbitur. B

Diſt. 12 p. 2 art. 1 q 3

QUÆSTIO II.

An ſacramentum Euchariſtiæ debuerit inſtitui ante paſſionem.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 10 Memb. 2 art. 13 § 3 conſeq.
S. Thom. 3 p. q. 73 art. 5
Et 4 Sent. diſt. 8 q. 1 art. 3
Steph. Brulef 4 Sent. diſt 8 q. 5
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 8 q. 6

Fundam. QUANDO debuerit inſtitui, & quod ante paſſionem, videtur: quia hoc ſacramentum eſt relictum a Domino in viaticum: ergo tunc debuit inſtitui, quando Dominus fuit viator. Si dicas quod non ſequitur, quia non dicitur viaticum, quia a viatore, ſed quia detur viatori. Obiicitur tunc, quod ipſe Dominus non tantum formam inſtituendo, ſed etiam exemplum præbendo dedit. C

Item videtur quod juxta paſſionem, quia hoc ſacramentum datum eſt in ſignum amoris: ſed Dominus in fine oſtendit ſpecialia ſigna amoris ad diſcipulorum conſolationem: Cum dilexiſſet ſuos, in finem, &c.

Joan. 13 Item hoc ſacramentum eſt cibus reficiens: ergo ſi tempus inſtitutioni, & inſtitutio debet eſſe concors effectui, videtur quod debuerit inſtitui in hora cœnæ.

Item hoc ſacramentum impletivum erat ejus quod præſiguratum erat in agno paſchali: ergo ſi veritas debuit ſupponi umbræ, videtur quod debuit inſtitui poſt ſum agni, & ita in cœna paſchali.

1. Contra: Chriſtus conficiendo dedit formam conficiendi: ergo dando dedit formam dandi, vel communicandi: ſed poſt cœnam non eſt tempus conveniens ſumendi: ergo videtur quod Dominus inordinate dederit: hoc autem eſt inconveniens: ergo tunc non dedit. *Ad oppo.*

3. Item hoc ſacramentum ſequitur baptiſmum: ergo debuit inſtitui poſt baptiſmum: ſed baptiſmus inſtitutus eſt poſt reſurrectionem: ergo, &c. *Matt. 28*

3. Item in hoc ſacramento continetur Chriſtus ſacramentaliter, ut qui non eſt nobiſcum ſenſibiliter, ſaltem ſit nobiſcum ſacramentaliter: & in aſcenſione receſſit a diſcipulis corporaliter ergo tunc debuit inſtituere hoc ſacramentum.

4. Item hoc ipſum videtur, quia eſt ſignum memoriale: ſed talia melius memoriæ imprimuntur, cum ultimo exhibentur, ſicut dicit Auguſtinus in quadam Homilia: ergo inter omnia quæ fecit, illud debuit eſſe ultimum: ſed multa fecit coram diſcipulis poſt reſurrectionem: ergo hoc ſacramentum debuit poſt omnia inſtituere. *Auguſt. in Epiſt. 118 ca. 6 ane die, 10. 2*

CONCLUSIO.

Euchariſtiæ ſacramentum tempore refectionis inſtitui debuit, & in paſchali cœna, & ultima, cum ibi ſit corpus Chriſti verum, & præcipuum ſit ſignum amoris.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ſacramentum illud, cum ſit viſibile, continet corpus Chriſti verum, & vere eſt ibi cibus, & præcipuum ſignum amoris. Cibus inquam reficiens:

Digitized by Google

ciens: & ideo tempore refectionis A inſtitui debuit. Cibus etiam paſchalis: & ideo in paſchali cœna. Quia vero erat ſignum amoris, & in receſſu debet homo oſtendere amoris ſigna, & memoriale, ut arctius in memoria maneat, ideo in ultima cœna.

1. Ad illud quod obiicitur, quod ſi tunc inſtitutum eſt, quod tunc deberemus illo uti, dicendum quod hora illa conveniens fuit primæ inſtitutioni: ſed uſui noſtro non convenit, quia inſtitutio reſpicit effectum ſacramenti, vel quod efficit, ſed uſus ulterius idoneitatem ſuſcipientis: & quia homo ſatur non eſt idoneus ad ſpiritualia peragenda, ideo non B ſervat hoc Eccleſia, nec debet ſervare. Si obiicias, quod tunc Apoſtoli primo indebite acceperunt, dicendum quod ipſi ſobrie comederant exemplo Magiſtri, & iterum comederunt cibum paſchalem, qui erat quodam modo ſpiritualis propter ſignantiam.

2. Ad illud de baptiſmo, dicendum quod non eſt credibile, quod tunc eſſet forma inſtituta, ſed quod alias inſtituit, ibi confirmavit, & publicavit. Similiter ſubdidit de *Matth. 28.* hoc ſacramento: Ecce ego vobiſcum ſum.

3. Ad illud de receſſu, dicendum quod Chriſtus receſſit in paſſione, unde ille fuit tranſitus ex via, & tranſitus ille fuit ad noſtram ſalutem: ideo tunc inſtituit cibum paſchalem, ſed in Aſcenſione fuit ad ſuam gloriam.

4. Ad illud de memoria, dicendum quod ante paſſionem fuit cum eis ut ſocius: & ideo tunc reliquit ſigna amoris: ſed poſt reſurrectionem fuit ut Dominus, & quaſi extraneus: *Luc. 24.* unde dicebat: Hoc eſt quod dicebam, cum adhuc eſſem vobiſcum: & ideo receſſus ille debuit explicare ſignum, & ſacramentum amoris.

QUÆSTIO. III.

An Euchariſtiæ ſacramentum prius Dominus confecerit, quam verbum protulerit.

Alex. Aleſ. 4 p. q 10 Memb. 4 art. 2
S Thomas 3 p. q. 78 art. 1
Et 4 Sent. d 8 q. 2 art. 2
Richard. 4 Sent. diſt. 8 a. 3 q. 1
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 8 q. 6
Petrus de Tarant. 4 Sent. diſt. 8 q. 7

De modo inſtituendi ſacramentum Euchariſtiæ. Et cum inſtitutio *Ad opp.* hujus ſacramenti fuerit in inſtitutione verbi, quæritur utrum prius confecerit, quam verbum protulerit. Et quod ſic, ubi eſtenditur ubi ex textu Evangelii ſcribitur: Cœnantibus illis *Matt. 26.* accepit Jeſus panem, & benedixit, ac fregit, deditque diſcipulis ſuis dicens: Accipite, &c. Et poſt: Hoc eſt corpus meum. Ex hoc verbo duplex elicitur ratio. Prima, quia prius benedixit quam verbum proferret: ſed benedictio fuit conſecratio: ergo prius benedixit, & conſecravit, quam verbum proferret.

2. Item arguitur ex alio verbo, quia prius fregit, quam verbum proferret: ſed fractio conſequitur confectionem in hoc ſacramento, ſicut pa- C tet: ergo prius confecit, quam proferret verba: ergo non inſtituit verba conficiendo.

Sed contra: Si verba non pro- *Fundam.* tulit conficiendo, aut confecit aliis verbis, aut ſine verbo. Si confecit aliis verbis: ergo illa maxime debent habere virtutem. Si ſine verbo: ergo videtur quod eccleſia non imitetur ſummum Magiſtrum in conficiendo, quod videtur inconveniens, cum in iſto ſacramento præcipue ſummus ſacerdos formam, & exemplar dederit conſecrandi.

Item ſi non confecit his verbis: ergo verba in ore Chriſti fuerunt tantum ſignificativa: ergo non habuerunt virtutem, neque efficaciam. Si tunc non habuerunt: videtur ergo quod

Digitized by Google

quod numquam habeant: quia non habent nunc, niſi propter illud quod factum eſt tunc.

CONCLUSIO.

Euchariſtiæ ſacramentum Dominus ſimul confecit, & inſtituit: & ſicut tantum ſemel confecit, ita tantum ſemel verba protulit.

Respond. ad Argum. Dicendum quod circa hoc ſunt tres opiniones ſatis probabiles. Prima eſt quod Dominus prius confecit, quam verbum inſtituerit, ſicut prius baptizatus eſt, quam formam baptiſmi inſtitueret. Et ratio eorum eſt, quia ipſe, qui eſt verbum patris, confecit ſeipſo ſine verbo: nobis autem, qui indigemus virtute verbi, dedit formam poſt conſecrationem. Alia opinio eſt, quod Dominus confecit ſimul, & verba protulit, ſed bis protulit. Primo in occulto ad conficiendum. Secundo in aperto ad formam inſtitutam manifeſtandam. Primum quidem intelligitur feciſſe, cum dicitur: Benedixit, ac fregit: & exponunt, Benedixit, ſcilicet occulte dicendo: Hoc eſt corpus meum: & poſt fregit diſtribuendo, & dixit aperte illud verbum: Hoc eſt corpus meum. Tertia opinio eſt, quod Dominus ſimul confecit, & verbum inſtituit: & ſicut ſemel tantum confecit, ita ſemel tantum verba protulit, & illud videtur

Prima opinio eſt Innocentii de officio miſſæ p. 3. cap 6. & 14.

Opinio 1.

Opinio 2.

A convenientius. Ad quid enim toties verba proferret, cum bene poſſet facere ſemel proferendo? Ulterius, quamvis poſſet conficere ſine verbo, debuit tamen conficere verbum dicendo, ut Apoſtolis formam traderet, quia Dominus non tantum ibi ſuam potentiam oſtendebat, ſed etiam diſcipulos informabat. Et hæc poſitio eſt communior, & probabilior. Hanc ſuſtinendo, dicendum eſt quod Dominus conficiendo verba inſtituit, quia verba proferendo confecit.

1. Ad illud quod obiicitur, quod B prius benedixit, dicendum quod benedictio illa non fuit conſecratio, ſed fuit quædam præparatio, vel magis quædam orationis, ſive gratiarum actionis præmiſſio, in qua oſtendit nobis nullum cibum attrectandum, niſi prævia benedictione: unde mors eſt Eccleſiaſticorum virorum ad omnem cibum præmittere benedictionem.

2. Ad illud quod obiicitur de fractione, dicendum quod duplici de cauſa poteſt eſſe fractio, vel ad figurandum, vel ad diſtribuendum. Ad figurandum, ſicut ſacerdos frangit in altari: & hæc ſequitur conſe- C ctionem. Alia vero eſt ad diſtribuendum: & ſic ſi aliquis conficeret pro multis, ita quod haberet unum panem, non hoſtias diſtinctas, congrue poſſet prius frangere: & ſic fecit Dominus. Unde fregit, ut inter diſcipulos diſtribueret.

D I-

DISTINCTIO VIII. PARS II.

De forma Sacramenti Euchariſtiæ.

FORMA vero eſt quam ipſe ibidem edidit dicens : Hoc eſt corpus meum. Et poſt : Hic eſt ſanguis meus. Cum enim hæc verba proferuntur, converſio fit panis & vini in ſubſtantiam corporis & ſanguinis Chriſti. Reliqua ad laudem Dei dicuntur. Unde Ambroſius : Sermone Chriſti hoc conficitur ſacramentum, quia ſermo Chriſti creaturam mutat : & ſic ex pane fit Corpus Chriſti : & vinum cum aqua in calicem miſſum fit ſanguis conſecratione verbi cœleſtis. Conſecratio quibus fit verbis ? Attende quæ ſunt verba. Accipite & comedite ex eo omnes : Hoc eſt corpus meum : & iterum : Accipite & bibite ex hoc omnes : Hic eſt ſanguis meus. Per reliqua omnia quæ dicuntur, laus Deo refertur, oratio præmittitur pro populo, pro regibus. Item Auguſtinus : Credendum eſt quod in verbis Chriſti ſacramenta conficiantur : reliqua omnia nihil aliud ſunt quam laudes, vel obſecrationes fidelium & petitiones. Ecce quæ ſit inſtitutio & forma hujus ſacramenti. Ubi conſideratione dignum eſt, quare illud ſacramentum poſt cœnam dederit diſcipulis. Dominus igitur Jeſus ad inviſibilia paternæ Majeſtatis migraturus, celebrato cum diſcipulis typico paſcha, quoddam memoriale eis commendare volens ſub ſpecie panis & vini corpus & ſanguinem ſuum ita eis tradidit, ut oſtenderet legis veteris ſacramenta, inter quæ præcipuum erat agni paſchalis ſacrificium, in morte ſua terminari, ac legis novæ ſacramenta ſubſtitui, in quibus excellit myſterium Euchariſtiæ. Ideo etiam poſt alia dedit, ut hoc unum arctius memoriæ diſcipulorum infigeretur, & ab Eccleſia deinceps frequentaretur. Sed non exinde diſciplinam ſanxit in poſterum, ut poſt alios cibos ſumatur, ſed potius a jejunis ſumi oportet, ſicut Apoſtolus docet : ut ſingulari reverentia dijudicetur, id eſt, diſcernatur ab aliis cibis : quod Dominus Apoſtolis diſponendum reliquit. Unde Auguſtinus : Apparet cum primo acceperunt diſcipuli Euchariſtiam, non eos accepiſſe jejunos : Non ideo tamen calumniandum eſt univerſæ Eccleſiæ, quod a jejunis ſumatur ſemper. Placuit enim Spiritui ſancto, ut in honorem tanti Sacramenti, prius in os Chriſtiani dominicum corpus intraret, quam alii cibi : ideo ubique mos iſte ſervatur. Non enim quia poſt cibos dedit Dominus, ideo pranſi vel cœnati illud accipere debent, ut illi faciebant quos Apoſtolus redarguit. Nam Salvator, quo vehementius commendaret myſterii illius altitudinem, ultimum hoc voluit infigere cordibus & memoriæ diſcipulorum, a quibus ad paſſionem digreſſurus erat. Quo autem ordine deinceps ſumeretur, Apoſtolis per quos Eccleſias diſpoſiturus erat, reſervavit docendum.

Matt. 26.
In lib. de ſacram. 4. ca. 4. tom. 4.
Et 4. de conſecr. d. 2. ca. Panis eſt.
Epiſt. 53. ad q. Sam. De conſec. diſt. 4. ca. Utrum, ſub finem.
1. Cor. 11.
Ad Januarium epiſt 118. circa fin. tom. 2.
De conſec. d. 2. cap. Liquido.
1. Cor. 11.

De ſacramento, & re ſacramenti.

Nunc quid ibi ſacramentum ſit, & quid res, videamus. Sacramentum eſt inviſibilis gratiæ viſibilis forma. Forma ergo panis & vini, quæ ibi videtur, eſt ſacramentum, id eſt, ſignum ſacræ rei : quia præter ſpeciem, quam ingerit ſenſibus, aliquid aliud facit in cognitionem venire. Tenent ergo ſpecies vocabula rerum quæ ante fuerunt, ſcilicet panis & vini. Hujus autem Sacramenti gemina eſt res, una ſcilicet contenta, & ſignificata, altera ſignificata, & non contenta. Res contenta & ſignificata eſt caro Chriſti quam de Virgine traxit, & ſanguis quem pro nobis fudit. Res autem ſignificata, & non contenta eſt unitas Eccleſiæ in præ-

Tertia conſideratio de Sacramento colligitur ex lib. 10. de Civit. Dei, ca. 5. tom. 5. De conſ.

d. 2. ca. ſpecies comment. in Eph cap. 1. de conſec. diſt. 2. c. dupliciter. *in prædeſtinatis, vocatis, juſtificatis, & glorificatis. Hæc eſt duplex, caro Chriſti, & ſanguis. Unde Hieronym. Dupliciter, inquit, intelligitur caro Chriſti, & ſanguis ejus: vel illa quæ crucifixa eſt & ſepulta, & ſanguis qui militis lancea effuſus eſt, vel illa ſpiritualis, ac divina, de qua ipſe ait: Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus. Et, Niſi manducaveritis carnem meam, & biberitis meum ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Sunt ergo hic tria diſtinguenda: Unum, quod tantum eſt Sacramentum: alterum, quod eſt Sacramentum, & res: & tertium, quod eſt res & non ſacramentum. Sacramentum & non res, eſt ſpecies viſibilis panis & vini. Sacramentum & res, caro Chriſti propria, & ſanguis. Res & non Sacramentum, myſtica ejus caro. Porro illa ſpecies viſibilis Sacramentum eſt geminæ rei: quia utramque rem ſignificat, & utriuſque rei ſimilitudinem gerit expreſſam. Nam ſicut panis præ cæteris cibis corpus reficit & ſuſtentat, & unum hominem lætificat atque inebriat: ſic caro Chriſti interiorem hominem plus cæteris gratiis ſpiritualiter reficit & ſaginat. Unde in Pſalmo:* Pſal. 22. *Calix meus inebrians, quam præclarus eſt! Habet etiam ſimilitudinem cum re myſtica, quæ eſt unitas fidelium, quia ſicut ex multis granis conficitur unus panis, & ex pluribus acinis vinum in unum confluit, ſic ex multis fidelium perſonis unitas Eccleſiaſtica conſtat. Unde Apoſtolus: Unus panis, & unum corpus multi ſumus, &c. Ubi Auguſtinus: Unus panis, & unum corpus Eccleſia dicitur, pro eo quod* De conſec. d. 2. ca. quia paſſus, §. Dominus noſter. *ſicut unus panis ex multis granis, & unum corpus ex multis membris componitur, ſic Eeccleſia ex multis fidelibus charitate copulante connectitur. Hoc myſterium pacis, & unitatis noſtræ Chriſtus in ſua menſa conſecravit. Qui accipit hoc myſterium unitatis, & non tenet vinculum pacis, non accipit hoc myſterium pro ſe, ſed contra ſe. Cujus etiam Sacramentum eſt corpus Chriſti proprium de Virgine ſumptum, quia ut corpus Chriſti ex multis membris puriſſimis & immaculatis conſiſtit, ita ſocietas* Exod. 25. *Eccleſiaſtica ex multis perſonis a criminali macula liberis conſiſtit. In cujus rei typo facta eſt arca Domini de lignis Sethim: quæ ſunt imputribilia, & albæ ſpinæ ſimilia.*

DIST. VIII. PARS II.

De ſacramento Euchariſtiæ ſecundum quod duobus integratur, verbo ſcilicet, & elemento.

Forma vero eſt, quam ipſe ibidem edidit &c.

Expoſitio textus.

SUPRA egit Magiſter de antecedentibus ſacramentum Euchariſtiæ. Hic agit de integrantibus ipſum, quæ ſunt duo, ſcilicet verbum, & elementum, ſive viſibile ſignum, & hæc pars habet duas partes. In prima egit de forma verbi. In ſecunda vero de ſignificatione, ſive convenientia ſigni. Nunc quid ibi ſit ſacramentum. Utraque pars habet duas. Nam in prima determinat primo, Diviſio. A quæ ſit forma. Secundo, qualiter eſt utendum ea, utrum, ſcilicet ſicut inſtituta eſt quantum ad tempus: & hoc facit, ibi: *Ubi conſideratione dignum eſt.* Similiter ſecunda pars, in qua agit de ratione ſignandi, habet duas. In prima determinat, quid ſit ibi ſignum, & ſignatum. In ſecunda determinat ſimilitudinem, & convenientiam unius ad alterum, ibi: *Porro illa ſpecies viſibilis.*

Attende quæ ſunt verba: Accipite, & comedite Dub. I.

B Videtur hic innuere Magiſter, quod hæc ſit forma. Sed contra hoc eſt, quod Eccleſia his verbis non utitur: ergo non conficit: ergo Eccleſia aut male facit, aut Magiſter falſum dicit.

RESPON. Dicendum quod circa hoc ſunt duæ opiniones. Aliqui dicunt, quod vis data eſt verbis, quod ſolum his verbis ſit confectio, quæ di- Opin. 1.

cit

cit Eccleſia: etſi verba immutantur, A quantumcumque ſit ſenſus idem, non conficitur: & ideo dicunt, quod in his verbis non fit confectio, ſive conſecratio, & dicunt quod Magiſter non dat ibi formam. (Opin. 2.) Alii dicunt aliter, quod mutatio in modo enunciandi, dum tamen ſervetur ſenſus, non impendit conſecrationem. Unde in forma quam ponit Magiſter, ita bene eſt conſecratio, ſicut in forma, quæ ponitur in canone. Verumtamen hoc aſſerendum eſt, quod in forma, quæ in canone ſcribitur, conficitur ſacramentum. De hac eſt utilius dubitare. Quis enim poteſt ſcire, utrum Evangeliſtæ, & ipſe Apoſtolus formam intenderent deſcribere? ideo melius eſt hic pie dubitare, quam præſumptuoſe diffinire. Credo tamen, quod ſi aliquis ita conficeret, non eſſet parvipendendum, immo honor, & reverentia eſt exhibenda propter periculum: & propter hoc quod non poſſumus diſcernere: quia majus periculum eſt in contemnendo hoſtiam conſecratam, quam non conſecratam venerari pro conſecrata: utputa ſi non conſecrata commiſceatur aliis conſecratis, a quibus non poſſit diſcerni, melius eſt totum venerari, quam deſpicere aliquam ex eis, cum non poſſit cognoſci. Si quis tamen formam Eccleſiæ ex certa ſcientia mutat, graviter peccat.

Non ideo tamen calumniandum eſt univerſæ Eccleſiæ. Dub. II.

Videtur enim quod immo valde calumniandum eſt: quia ſervandum eſt, & imitandum, tam factum, quam verbum: & iterum, magis quod dicit Dominus, quam ſervus: ſed Dominus confecit poſt cœnam: ergo quamvis Apoſtolus dicat contrarium, videtur quod magis poſt cœnam conficiendum ſit.

Respon. Dicendum quod in his, quæ Dominus præcepit magis obediendum eſt Domino, quam alicui alii: ſed tamen non omne factum Domini eſt præceptum, quia non omnia fecit ad imitationem, ſed quædam fecit ad ſignationem, & manifeſtationem veritatis, ſicut dicitur feciſſe Dominus, quando fuit circumciſus, quia hoc non fecit ad imitationem, ſed potius ad inſtructionem alicujus rei cognoſcendæ, vel ſpiritualiter faciendæ: ſic cibum illum inſtituit poſt cœnam in ſignationem effectus, vel etiam aliorum, quæ tanguntur in littera.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam hujus partis ſecundum, duo, quæ determinat B hic Magiſter, duo principaliter quæruntur. Primo quæritur de forma verbi in ſacramento Euchariſtiæ. Secundo de ſignatione ipſius ſacramenti. Circa primum quæruntur duo. Primo quæritur de forma verbi ſuper panem. Secundo de forma verbi ſuper vinum.

QUÆSTIO I.

An forma conſecrationis panis ſit hæc: Hoc eſt corpus meum.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 10. Membr. 4 art. 2. §. 1.
S Thom 3. p. q. 78. art 2.
Et 4. Sent. diſt. 8. q. 2. art. 3.
Guliel. Altiſſ. 4. Sent. tract 5 cap. 1.
C *Scot. 4. Sent. diſt. 8. q. 2.*
Richardus 4. Sent. diſt 8. art. 3. q. 1.
Durand 4 Sent. diſt. 8 q. 2
Joan. Bacch. 4 Sent. diſt. 8 q. 3
Thom. Arg. 4 Sent d. 8 q. 1 art. 2
Steph. Brulef. 4 Sent d. 8 q 8
Petrus de Tarant. 4 Sent. diſt. 8 q. 12
Gabr. Biel 4 Sent. d. 8 q. 3

QUANTUM ad formam panis, quæ eſt: Hoc eſt corpus meum. (FUNDAMENTA. De Pronomine Hoc) Quæritur primo quantum ad ſubjectum, ſcilicet quo ad pronomen. Cum enim *Hoc* ſit pronomen, (Priſc. l. 12.) & non relativum: ergo eſt demonſtrativum, (Ad opp.) quia aliter eſſet caſſum, ut dicit Priſcianus. Si ergo demonſtrat, aut ad intellectum, aut ad ſenſum. Si ad intellectum: tunc quæro quid. Non poteſt dici niſi corpus Chriſti verum: ergo ſenſus eſt: Corpus

Digitized by Google

pus meum: eſt corpus meum. Hoc nihil videtur, quia nullam rationem operandi dicit. Si ad ſenſum: ergo ſenſus eſt: Panis eſt corpus meum: ſed hoc ſimpliciter eſt falſum: ergo neutro modo poteſt accipi.

Lib. 1. diſt. 4. ſuper lit. dub 1. ITEM hoc pronomen importat demonſtrationem non ut conceptam, ſed ut exercitam: ſed demonſtratio non exerceretur niſi circa illud, quod actu eſt tempore prolationis: ergo ſi cum profertur pronomen non eſt ibi niſi panis, demonſtratur ergo panis: ergo idem quod prius.

Ariſtot. 1. Elench. 3 ITEM regula eſt, quod terminus ſupponens verbo de præſenti non habenti vim ampliandi, ſupponit pro eo, quod actu eſt, ſed actu non eſt ibi niſi panis: ergo ſupponit pro pane: ſed illi non convenit prædicatum: ergo locutio falſa. Quæritur etiam de compoſitione, ſcilicet quæ eſt in hoc verbo *eſt*: & cum iſta forma ſit forma operativa, videtur quod deberet ibi poni verbum operativum. Sed hoc verbum *eſt*, eſt verbum expracticon, id eſt, extra operationem: ergo nullo modo deberet ibi poni. Eſt verbum expracticon.

ITEM hoc verbo Chriſtus confecit, & ſacerdos intendit conficere, ſicut Deus verbo increato creavit: ergo ſi ad prolationem hujus verbi ſtatim fit tranſubſtantiatio, verbum illud eſt imperioſum: ergo videtur ſimiliter quod potius verbo imperativo uti deberet ſic, ſcilicet, fiat corpus meum, ſicut in creatione non dicitur, eſt, ſed fiat lux.

7. Meth contex. 20 ITEM ſubjectum, & prædicatum dicunt formas incompoſſibiles: ſed verbum ſubſtantivum præſentis temporis dicit ſimultatem formarum, prædicati, & ſubjecti: ergo non debet dici de præſenti, *hoc eſt*, ſed *hoc erit*. Quæritur etiam de hoc prædicato, *Corpus meum*: videtur enim quod deberet magis dici caro, quia caro magis eſt conveniens cibationi: unde: Caro mea vere eſt cibus. De verbo, Corpus meum. *Joan. 6.*

ITEM ſi iſta verba proferuntur a conficiente: ergo cum conficiens loquitur de Chriſto, ut de tertia perſona, non debet dici *meum*, ſed Chriſti. Si dicas quod Chriſtus vim dedit his verbis, ſicut vim dedit in nomine ſuo dæmonia expellere, cum dixit: In nomine meo dæmonia eiicient: Et tamen eiicientes dicebant in nomine Chriſti. *Marc. 16.*

ITEM cum de forma aliorum ſacramentorum ſint actus pertinentes ad intentionem, & uſum, ſive ad conſecrantem: ergo videtur quod antecedit, ſcilicet: *Accipite, & comedite*: & hoc quod ſequitur, ſcilicet: *In mei memoriam facietis*, ſit de forma. Quæritur ergo quæ ſit forma præciſe, & quare non ponitur ibi verbum exprimens actum miniſtri.

CONCLUSIO.

Forma conſecrationis, videlicet: Hoc eſt corpus meum, ex ſex conditionibus demonſtratur conveniens.

RESPOND. AD ARGUM. Dicendum quod circa hoc multiplex fuit opinio: Quidam enim dicunt, quod verba illa dicit ſacerdos non ut ſua, ſed ut Chriſti: unde materialiter tenentur: nec tunc eſt quærere, quid ibi demonſtretur per pronomen, vel quid completur per verbum. Sed hoc non ſufficit dicere. Primo quidem, quia etſi verba in perſona alterius proferantur, non propter hoc omnino materialiter tenentur, ſed ſignificative, cum recitentur, in eo ſenſu, in quo ille dixit. Præterea, ſimiliter poſſumus quærere ſecundum quod a Chriſto prolata ſunt. Alii dicunt, quod verba tenentur ſignificative: ſed oratio non habet veritatem pro tempore in quo profertur, ſed pro tempore in quo prolata eſt, ut hæc oratio: Ego bibo, non eſt vera pro tempore prolationis, ſed pro tempore ſibi conjuncto. Sed illud non ſolvit, quia aut demonſtratur ibi panis, aut corpus Chriſti. Si panis, nullo tempore eſt oratio vera. Si Chriſti corpus, eſt omni tempore vera. Alii dicunt, quod tenetur ſignificative oratio; & vera eſt etiam pro tempore Opin. 1. Improb. Opin. 2. Improb. Opin. 3.

Digitized by Google

pore in quo profertur, ſed non demonſtratur ibi aliquid ad ſenſum, ſed ad intellectum. Ad intellectum inquam non ſicut ſimile in ſimili, ut cum dicitur; hæc herba creſcit in horto meo, ſed ſicut ſignatum in ſigno, ut ſit ſenſus: *Hoc*, id eſt, ſignatum per hoc, *eſt corpus meum*: & hæc ſignatio orationis vera eſt, etiamſi nihil fieret. Sed rurſus, quia ſignationi vocis addita eſt ex inſtitutione divina virtus efficaciſſima, ulterius oratio illa, & ex Domini inſtitutione, & ex ſacerdotis intentione eſt converſiva, ut ſit ſenſus: ſignificatum per hoc quod eſt convertendum in corpus meum, eſt corpus meum: & hæc opinio probabilior eſt prædictis, adhuc tamen illud non plene ſatisfacit. Si enim, ut dicit Auguſtinus, verbum debet accedere ad elementum, ut fiat ſacramentum: & elementum non eſt ibi ſignatum, ſed magis illud, quod in corpus convertitur: non demonſtratur ergo corpus Chriſti, ſed ſubſtantia panis ſub accidentibus, quæ poſſunt oculis conſpici. Et hoc quidem verum eſt maxime, cum intentio conficientis ſuper panem feratur, & convertatur in corpus, & illud demonſtrat ſuper quod fertur ſua intentio. Propter hoc notandum, quod iſta oratio ſingularis eſt inter omnes orationes: aliæ enim ſunt indicativæ veritatis, ſive exiſtentiæ: hæc autem id ipſum quod figurat, facit. Unde eſt verbum operativum. Et operativum non operatione ſucceſſiva, ſed inſtantanea. Et operativum non alicujus rei novæ, vel exiſtentis, ſed terminus ejus eſt ens actu completum, & non mutatum: & ad illud quidem terminatur, ut eſt alterius ſignum, id eſt corporis Chriſti myſtici. Et hoc totum facit virtute verbi increati adjuncta miniſtro, circa materiam nihil agente. Ex his ſex conditionibus patet ratio omnium dictorum in hac forma, ſi quis inſpiciat: Quia enim hic ſermo eſt converſivus, & tranſitivus, ſive ad tranſitionem ordinatus, ideo operativus: & operatio eſt circa ſub-

Improb. In Jo. tract. 80 in medio, tom. 9

Determinatio. S. Thom. 3 p. q. 78 art. 5 & Scot. d 8 q. 2 qui in aliqu bus contradicit S. Thom.

A

ſtantiam panis, ideo pronomen demonſtrat panis ſubſtantiam ſub accidentibus, quæ oculis conſpici poſſunt: & tangitur illud, quod convertitur, per ſubjectum, ſicut illud, in quod, per prædicatum. Quia vero terminus operationis eſt actu ens non innovatum: ideo debet poni ibi verbum eſſendi, non fiendi, ut ſignificetur converſio eſſe ſine mutatione termini, ſcilicet in eo quod eſt. Quia ſubito: ideo ſimul eſt fieri, & factum eſſe: ideo eſt præſens verbum inſtantaneum, & non futurum: & tale eſt præſens hujus verbi eſt, ſcilicet *ſum*, *es*: ideo melius dicitur *eſt*, quam *erit*. Quia vero operatio terminatur ad corpus Chriſti verum, ut ſignum myſtici, in quo eſt diverſitas operationum: ideo dicitur corpus, non caro, quia corpus commune eſt ad totum heterogeneum, & homogeneum: caro autem dicit homogeneum. Quia vero hoc operatur virtute verbi increati conjuncta, & ut conjuncta, ideo dicit *meum*. Loquitur enim ſacerdos in perſona Chriſti: ideo pro Chriſto dicit *meum*. Quia vero miniſter nihil operatur circa materiam, nec immutat: ideo nihil plus eſt de forma: etenim ſi miniſter non tangat, nec frangat, dum tamen intendat, & verba dicat, confectum eſt: non ſic eſt in baptiſmo.

B

Ex his patent omnia objecta, hoc ſolo excepto, ſcilicet de veritate locutionis. Quo modo enim eſt locutio vera, ſi demonſtratur ſubſtantia panis, cum hæc ſit ſemper falſa: panis eſt corpus Chriſti, cum ſint formæ incompoſſibiles? Et ſi tu dicas, quod hoc verbum *Eſt*, non dicit ibi inhærentiam, ſed potius converſionem: tunc ergo ſecundum hoc potius competeret verbum imperativum. Et propterea notandum, quod ſicut in verbo æterno filio Dei Domino noſtro Jeſu Chriſto eſt veritas, & omnipotentia: ſic in verbo ſuo ab ipſo prolato eſt veritas, & efficacia, ut tale verbum ſacramentis novæ legis competat: ideo debuit ita dicere verbum enunciativum veritatis, ſicut

C

eſt ipſa veritas, ac per hoc indicativum. Et quia non eſſet verum ſimplici enunciatione: ut non ſit falſus, junxit verbo efficaciam ore ſuo. Et quia mandavit aliis facere, & dicere, & ipſe non jubet aliquem eſſe falſum: ideo in ore eorum, in quibus dedit mandatum, dedit verbo efficaciam. Et ideo hoc verbum *eſt*, in hac oratione non identitatem, nec ſimultatem ſignat: ſed hoc eſſe corpus, hoc eſt ad hujus verbi prolationem hoc totum tranſire in corpus: unde oratio iſta in ore alterius, quam in ore ſacerdotis, falſa eſt; quia non convertit, neque tranſubſtantiat hoc in illud, nec vera eſt per identitatem. Et hic ſenſus quamvis ſit huic orationi proprius, & ſimiliter formæ ſanguinis: tamen non eſt alienus a ratione, penſatis conditionibus ſuperius aſſignatis. Ex quibus alia objecta patent. Nec videatur inconveniens dicere, quod hoc verbum, *eſt*, non identitatem dicit, ſed potius converſionem in hac oratione, quæ non tantum eſt ſignativa, ſed etiam operativa. Magis tamen debuit poni verbum eſſendi, quam operandi, quia magis competebat formæ, ut ſimul eſſet efficacia cum veritatis enunciatione, ſimul etiam notaretur termini immutabilitas cum converſione.

Eſt quid ſignet, Scot. vult quod dicat identitatem.

QUÆSTIO II.

An forma conſecrationis calicis ſit hæc: Hic eſt calix ſanguinis mei, &c.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 10 Membr. 4 art. 2 § 4
S. Thom. 3 p q. 78 art. 3
Et 4 Sent. d. 8 q. 2 art. 2 q. 1
Scot. 4 Sent. d. 8 q. 2
Richardus 4 Sent. diſt. 8 art. 3 q. 2
Durand. 4 Sent. d. 8 q. 2
Joan. Bacch. 4 Sent. d. 8 q. 3
Thom. Arg. 4 Sent. diſt. 8 q. 1 artic. 2
Steph. Brulef. 4 Sent diſt. 8 q 9
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 8 q. 13
Gabriel Biel 4 Sent. d. 8 q. 8

Ad opp. DE forma verbi ſuper vinum, & hoc habetur in Canone: Hic eſt calix ſanguinis mei, &c. Sed videtur quod hæc non ſit forma, propter hoc quod Magiſter dicit quod hæc eſt forma: Hic eſt ſanguis meus, cum ergo non ſint duæ, patet, &c.

2. ITEM in nullo Euangeliſtarum habetur hæc forma, quia in Matthæo, & Marco dicitur: Hic eſt ſanguis. In Luca: Hic eſt calix in meo ſanguine: ſi ergo non debet ſimpliciter credi alicui quod non ſit in novo, vel veteri Teſtamento, ſed novo & veteri ſimpliciter eſt credendum: ergo & iſta forma eſt abiicienda, & quæ eſt in Euangelio tradita, eſt tenenda. *Matt. 26 Marc. 14 Luc. 22*

3. ITEM quæro de hujus formæ congruentia, & cum in forma non debeat poni niſi quod ſpectat ad eſſentiam ſacramenti, & calix non ſit nec de materia, nec de forma, ſed vas continens, ergo non debet in forma poni.

4. SI dicas, quod tenetur tranſumptive, quæro ad quid. Si ad paſſionem: ergo ſenſus eſt: Hæc eſt paſſio ſanguinis. Si ad potum: ergo ſenſus eſt: Hic eſt potus. Sed ſicut ſanguis eſt potus, ſic corpus eſt cibus: ergo ſi in forma panis non dicitur: Hic eſt cibus corporis, nec in forma vini debet dici: Hic eſt potus ſanguinis.

5. ITEM ubi eſt ſermo tranſlatus, ibi eſt improprietas, & ubi eſt improprietas, ibi eſt occaſio erroris: & omnis talis excludenda eſt: ergo, &c.

6. ITEM ubi tranſumptio, ibi ſunt plures intellectus, ſcilicet proprius, & tranſumptus: ſed multiplicitas intellectuum eſt ratio evagandi, quod ſpecialiter debet eſſe alienum a diſpenſante, & conficiente hoc ſacramentum: ergo, &c.

7. OBIICITUR autem ultra de hoc, quod eſt ſanguinis. Si enim hoc eſt principale in ſacramento, videtur quod debeat exprimi in recto potius, quam in obliquo.

8. ITEM ſi calix ſtat ibi pro contento, & contentum non differt a ſanguine, & obliqui ſunt tranſitivi: ergo non debet poni in obliquo.

Quæ-

Digitized by Google

Quæritur etiam ultra de hoc quod A dicitur novi, & æterni teſtamenti: quia ſi teſtamentum novum, non ergo æternum: ergo male conjungitur unum cum altero.

9. ITEM videtur, quod non deberet poni: Myſterium fidei, quia in aliis ſacramentis eſt myſterium fidei: & tamen non ponitur: ergo nec in iſto debet poni.

10. ITEM additur: Qui pro vobis, & pro multis effundetur: quare ſimiliter non dicitur de corpore: Tradetur.

11. ITEM quare diſtinguit? cum enim æqualiter pro omnibus ſit effuſus, videtur quod non deberet dicere, pro vobis, & pro multis: ſed, B pro omnibus.

CONCLUSIO.

Forma conſecrationis calicis, videlicet: Hic eſt calix ſanguinis mei, eſt recta, & certa, & tota congrua: quod autem additur, eſt de bene eſſe.

RESP. AD ARG. Dicendum quod hæc forma: Hic eſt calix ſanguinis mei, eſt forma recta, & certa, & forma congrua: Sed utrum ſit tota, an quod ſequitur ſit de integritate, dubium eſt: creditur tamen quod eſt C tota. Tamen quod ſequitur non eſt fruſtra additum, nec debet aliquid reſecari. Quod autem iſta ſit forma recta, patet per hoc, quod ipſam tenet Romana Eccleſia, quæ fuit ab Apoſtolorum principibus edocta. Unde Innocentius: Romana Eccleſia illud ſemper integra fide ſervavit, quod ab ipſis Apoſtolis, qui eam præſentialiter factis, & doctrinis Eccleſiaſticos ritus docuerunt, accepit: ab ipſis ſcilicet Apoſtolis Petro, & Paulo, quos vivos auctores habuit, defunctos cuſtodit: hunc ritum ſacrificii accepit, quem hactenus immobili cultu ſervavit: Accipienda eſt igitur forma a Canone, quia ille traditur non per modum narrationis, ſed inſtitutionis: Magiſter autem non intendit dare formam, ſicut nec in aliis ſacramentis fecit, ſed illi conſimilem inſinuare. Accipienda eſt igitur ab ipſis Apoſtolis, non ab Evangeliſtis, quia Apoſtoli Eccleſiam inſtituerunt ſecundum quod a Domino acceperunt: Evangeliſtæ vero divina verba, & opera narraverunt, attendentes ad intellectum, non ad vocem. Ideo nec Evangeliſtæ in forma conveniunt, quia formam fortaſſis tradere non intendunt, ſed conveniunt in ſenſu, quem narrare volebant. Et ſic patet quod hæc eſt forma. Vtrum autem illa, quæ traditur in Evangeliis, ſit forma, in qua conficiatur, quis audeat negare, aut quis præſumat aſſerere, cum neſciamus, an ipſi intenderunt formam deſcribere, an verba narrare? Quod ſi intenderunt formam dare, forma in illis verbis omnibus ſalvatur: & modica variatio verbi, ſalvo ſenſu formam non mutat: & ita ex hoc non habetur, quod iſta quæ habetur in canone, non ſit forma: imo vere eſt forma, cum in ſenſu cum aliis conveniat. Quod ſi non intendant, tunc reſtat, quod iſta eſt forma, ac per hoc hæc forma eſt recta, & certa.

Vide lib. 4 de ſacr. alta. myſt. cap. 6

De celebr. miſſ. c. 6 cum Martha.

Quæſtio incidens.

1. 2. 3. 4. ET patet reſponſio ad prima duo objecta. Eſt etiam congrua: quia in hoc ſacramento ſignificatur ſanguis Chriſti, ut effuſus in pretium, & ut adminiſtratus in potum: ſanguis neutrum dicit de ſe expreſſe, ſed per conjunctionem cum calice, quia ſanguis in calice ut effuſus, & potandus proponitur. Ideo calix in Scriptura ſignificat aliquando paſſionem, ut in Matthæo: Poteſtis bibere calicem, quam ego bibiturus ſum? Significat & potus refectionem per tranſumptionem. In Pſalmo: Calix inebrians quam præclarus eſt. Propter hunc duplicem tropum melius dicitur, calix ſanguinis, quam ſanguis per ſe. Si ergo quæratur ad quid tranſumitur, dico quod ad contentum. Unde dicitur calix ſanguinis, ſicut calix vini, cum dicitur, bibe

Mat. 20.

Pſal. 22

calicem. Si quæras, quare non de A corpore dicitur, cibus corporis, dicendum quod corpus Chriſti de ſe cibus eſt: ſed ſanguis non dicitur potus, niſi prout propinatur in calice paſſionis.

5.6. Ad illud quod obiicitur de tranſumptione, quod eſt occaſio erroris, & evagationis, dicendum quod hoc verum eſt, ubi eſt tranſumptio occulta, impropria, & inconſueta: ſed ſic non eſt hic.

7.8. Ad illud quod ultra quæritur, quare *ſanguinis* ponitur in obliquo, dicendum quod in recto intelligitur, nec obliquus, & rectus conſtruuntur tranſitive ut diverſa, ſed identitas eſt, ſicut cum dicitur potus vini, B vel creatura ſalis: & ſic patet quod eſt forma congrua. Eſt etiam tota, & perfecta: ſufficiens enim eſt ad ſignandum tranſubſtantiationem vini in ſanguinem Chriſti. Unde quod additur, eſt de bene eſſe, quia in ſequentibus deſcribuntur effectus ſanguinis in hoc ſacramento figurati, & in paſſione effuſi, qui triplex eſt. Vnus eſt teſtamenti innovatio, & innovati confirmatio, quia in morte confirmatur teſtamentum, & novum efficitur, quia vetus quod in ſanguine taurorum fuerat confirmatum, ibi eſt evacuatum: ideo dicit: *Novi, & æterni Teſtamenti.*

9. Alius effectus effuſionis ſanguinis eſt fidei manifeſtatio, quia quod C erat ſigillatum, & ſecretum, in paſſione agni eſt apertum: ideo dicitur: *Myſterium fidei*, ſcilicet ſecretum; hoc enim erat in fide ſecretiſſimum, & hoc revelato revelata eſt fides: vel quia difficilius ad credendum.

10.11. Tertius effectus eſt ſalus quorumdam Judæorum, & multorum Gentilium: & ideo dicit: *Qui pro vobis*: per Apoſtolos intelligens Judæos: *& pro multis*, per hoc intelligens Gentiles. Vel ideo dicit, quia in hoc ſacramento ſacerdotes debent pro ſe ſpecialiter, & pro aliis rogare: ideo dicit, pro vobis ſacerdotibus, & pro multis ſubditis per vos convertendis. Poſſet hic quæri de harum formarum variatione quantum ad additionem, diminutionem, & cætera conſimilia: & de hoc ſentiendum eſt, quod dictum eſt circa formam baptiſmi. Hic enim ſunt diverſæ opiniones. Nam quidam dicunt, quod qualiſcumque variatio ſalvo ſenſu non tollit efficaciam formæ. Alii vero dicunt, quod minima mutatio tollit, quia in his verbis ſic ordinatis data eſt virtus: ſed ſicut tactum fuit ſupra: Melius Part. 1 art. 2 q. 3 eſt viam mediam tenere: unde quæ ibi dicta ſunt, hic etiam ſupponenda ſunt.

ARTICULUS II.

Consequenter quantum ad ſecundum articulum quæritur de ſacramento Euchariſtiæ quantum ad ſignationem. Et circa hoc quæruntur duo. Primo quæritur, quid ſit ibi res, & quid ſacramentum. Secundo quæritur de unitate hujus ſacramenti.

QUÆSTIO I.

An tria ſint in ſacramento Euchariſtiæ.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 10 Memb. 3
Steph. Bruleſ. 4 Sent. diſt. 8 q. 10

Circa primum procedit ſic: Ad opp. Magiſter dicit, quod aliquid eſt ibi ſacramentum tantum, ut ſpecies viſibilis, & aliquid res tantum, ut corpus Chriſti myſticum, & aliquid res, & ſacramentum, ut corpus Chriſti verum, quod eſt res primi, & ſacramentum tertii. Et videtur primo quod ſpecies viſibilis non ſit ſacramentum corporis, quia ſacramentum naturalem debet habere ſimilitudinem ad rem: ſed ſpecies non habet ſimilitudinem, quia tam corpus Chriſti verum, quam myſticum, eſt totum heterogeneum, ſed ſpecies homogeneum: ergo, &c. Si dicas, quod ſpecies componitur ex pluribus

gra-

granis, hoc nihil eſt, quia illa non ſunt heterogenea, ſed uniformia: vel homogenea. Præterea: Species eſt accidens: ergo non componitur.

2. ITEM Sacramentum novæ legis efficit: ſed ſpecies nullam habent omnino operationem reſpectu contenti: ergo non ſunt ſacramentum.

3. ITEM quod corpus Chriſti verum non ſit ſacramentum corporis myſtici videtur, quia ſacramentum eſt ſignum, ſignum autem eſt quod ſe offert ſenſibus: ſed corpus Chriſti, ut eſt ſub illis ſpeciebus, non offert ſe ſenſibus: ergo, &c.

4. ITEM ſi eſt ſacramentum: ergo ſignum ex inſtitutione ſignificans: ſed corpus Chriſti verum non eſt inſtitutum ad ſignificandum myſticum, nec debet inſtitui, quia eſt nobilius, ſicut caput toto corpore: ergo non eſt ſacramentum.

5. ITEM obiicitur de myſtico, quod non ſit res, quia res cujuslibet ſacramenti eſt aliqua gratia, quia dicitur ſacramentum inviſibilis gratiæ viſibilis forma: ergo cum corpus myſticum non ſit gratia, non eſt res hujus ſacramenti.

6. ITEM res cujuslibet ſacramenti novæ legis eſt effectus ejus: ſed corpus Chriſti myſticum non eſt effectus hujus ſacramenti, quia effectus non præcedit cauſam: ſed corpus myſticum præcedit ſacramentum: ergo, &c.

CONCLUSIO.

In ſacramento Euchariſtiæ tria ſunt, ſpecies viſibilis, corpus Chriſti verum, & corpus Chriſti myſticum. Primum eſt ſignum ſecundi, & tertii: ſecundum eſt res primi, & ſignum & cauſa tertii.

RESPON. AD ARG. Sicut dicit Magiſter, tria ſunt in hoc ſacramento, ſpecies viſibilis, corpus Chriſti verum, & corpus myſticum. Et ſecundum quod dicit Hugo. Primum eſt ſignum ſecundi, & tertii. Secundum eſt res primi, & ſignum, & cauſa tertii. Et tertium eſt res ſecundi, & veritas primi: unde reperitur hic ratio efficiendi, & ſignificandi, unde eſt ſacramentum verum novæ legis.

lib. 2 p. 8 c. 7

1. AD illud quod obiicitur, quod debet habere ſimilitudinem, dicendum quod ſpecies comparationem habet ad materiam componentem, ſive ex qua conſtat, quia eſt ex granis, & comparationem habet ad effectum conſequentem, ſive quem dat, qui eſt cibare. Si ad materiam, ſic ex granis puriſſimis ad invicem unitis, & ſic habet ſimilitudinem cum corpore myſtico, quod conſtat ex fidelibus puris, fide & charitate copulatis. Et ſi obiicias, quod eſt diverſarum operationum, non valet, quia uniuntur ut conſimiles in unitate fidei, & charitatis. Si autem comparetur ad effectum, qui eſt cibare tunc habet ſimilitudinem ad corpus Chriſti verum, quod eſt vere cibus. Poteſt tamen dici, quod ad utrumque comparetur ratione eorum, ex quibus conficitur, quia corpus Chriſti verum eſt ex puriſſimis ſanguinibus, & corpus Chriſti myſticum ex puris fidelibus: quod autem hic membrorum ſignificetur varietas, hoc eſt per accidens, ſcilicet ratione corporis Chriſti, quod traxit de Virgine, quod eſt corpus organicum. Et ſi obiicias, quod ſpecies non componitur, nec reficit, dicendum quod retinent idiomata ſubſtantiæ, quæ prius ibi fuit, & ratione illius ſunt ſigna convenientia.

2. AD illud quod obiicitur de cauſalitate, dicendum quod illud, quod eſt ſacramentum tantum, ſi comparetur ad medium, per ſe non habet rationem efficiendi aliquam vel cauſandi, niſi adjuncto verbo, ut patet in aqua reſpectu characteris: ſic in ſpeciebus reſpectu corporis. Similiter ſi comparetur ad tertium habet rationem efficiendi mediante ſecundo, ut ablutio exterior cum charactere. Similiter hic ſpecies exteriores ratione corporis Chriſti veri in-

Digitized by Google

terius contenti, quod unit, & incorporat.

3.4. Ad illud quod obiicitur de corpore vero dicendum quod ex ſe habet naturalem aptitudinem ad repræſentandum. Quod autem repræſentet, hoc non convenit ei ſecundum ſe, ſed prout ſubeſt ſpeciebus viſibilibus inſtitutis: & quantum ad hoc eſt ſignum viſibile inſtitutum voluntarie in altero, non in ſeipſo: nec ad ſignandum eſt inſtitutum ſecundum ſe, ſed ad efficiendum in ſe tamquam nobilius, ad ſignificandum vero ut eſt contentum in altero: & hoc nihil derogat ſibi.

5.6. Ad illud quod obiicitur de corpore myſtico, quod non eſt res, dicendum quod res hujus ſacramenti non dicitur corpus myſticum ratione partium, ſed ratione unionis: & illa unio eſt gratia, & effectus ſacramenti. Si obiicias, quod effectus ſequitur cauſam, dicendum quod unio in corpore myſtico poteſt eſſe dupliciter, vel ab unitate virtutum contingentium, vel a gratia ſacramentali, ſecundum quam ſumentes magis Chriſto incorporantur: & ſic per conſequens magis ad invicem uniuntur. Prima præcedit, & non eſt res: ſecunda ſequitur, & eſt effectus, & res hujus ſacramenti: & ſic patet illud.

QUÆSTIO. II.

An Euchariſtiæ ſacramentum ſit unum.

Alex. Aleſ. 4 p. q 10 Memb. 3 art. 1
S Thomas 3 p. q. 72 art. 1
Et 4 Sent. d 8 q. 1 art. 1 q. 2
Richard. 4 Sent. diſt. 8 q. 2
Thom. Argent. 4 Sent. d. 11 q. 1 art. 2
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 8 q. 11

De unitate hujus ſacramenti. Et quod ſit unum ſacramentum, probatur, quia Ambroſius dicit, quod ſimplex eſt ſacramentum: ſed hoc eſt ſacramentum: ergo ſimplex: ergo unum. (Fundam.)

Item ratione videtur, quia hoc ſacramentum unius effectus eſt cauſa, & ad unum ordinatur: ergo eſt unum, & non plura.

A Item tantum ſeptem ſunt ſacramenta: ſed ſi hoc non eſſet unum, eſſent ſacramenta plura quam ſeptem: ergo, &c.

1. Contra: in Collecta: Purificent nos quæſumus Domine ſacramenta, quæ ſumpſimus: & in multis aliis locis: ergo, &c. (Ad opp.)

2. Item ſignata in hoc ſacramento ſunt plura, ſcilicet corpus Chriſti verum, & corpus Chriſti myſticum, quæ omnino habent differentem unitatem. Nam corpus Chriſti verum eſt unum unitate integritatis: ſed corpus myſticum eſt unum unitate formæ aggregationis: ergo, &c. Si dicas quod ſunt ad invicem ordinata, B ita quod unum per alterum: obiicitur, quia plura ſunt ſignificata immediate, & ex æquo, ut corpus, & ſanguis. Si dicas quod ſunt annexa, hoc non ſolvit, quia ſecundum veritatem ſacramenti non ſunt ut annexa.

3. Item ſacramentum eſt ſignum eſſentialiter: ſed plurificato ſuperiori plurificatur inferius: ſed in Euchariſtia ſunt plura ſigna: ergo & plura ſacramenta. Si dicas, quod plura ſunt ſigna ratione ſpecierum, ſed unum ſignificativum, & ideo unum ſacramentum. Contra: In nomine eſt vox, & ſignificatum, ſicut in ſacramento: ſed Marcus, & Tullius, etſi C idem ſignificent tamen diverſa ſunt nomina: ergo & in ſacramento iſta etſi idem ſint res, plura tamen debent dici ſacramenta.

4. Item iſta duo conſtituunt ſacramentum, verbum, & elementum in ratione materialis, & verbum in ratione formalis: ergo ubi plura verba, & elementa, ibi plura ſacramenta. Sed ſic eſt in propoſito. Si dicas, quod ordinata ſunt ad unum, & ideo ſunt unum. Contra: Cauſa univerſalis, & particularis ad unum effectum ordinantur, nec tamen ſunt una cauſa, ſed plures cauſæ: ergo, &c.

CON-

Digitized by Google

CONCLUSIO.

Euchariſtiæ ſacramentum non eſt unum unitate ſimplicitatis, ſed integritatis in ſigno, & ordinatur ad unum, ſcilicet ad unionem corporis myſtici.

Conſentit S. Thom. 3 p. q. 73 a. 2

Resp. ad Arg. Dicendum quod unitas ſacramenti non eſt unitas ſimplicitatis: conſtat enim ex verbo, & elemento, ſed integritatis: nec integritatis abſolutæ, ſed in comparatione, quia non uniuntur in tertio tamquam in forma, ſed tamquam in ſigno. Quoniam ergo hoc ſacramentum quamvis duo ſigna contineat, & duo verba, quia tamen ex his perfectum reſultat ſignum, & ordinatum ad unum, ſcilicet ad unionem corporis myſtici: ideo eſt unum ſacramentum. Ratio autem talis integritatis, & ordinationis unius diſpoſitive venit a natura, quia nec panis eſt per ſe plene reficiens, nec vinum, ſed utrumque. Et una plena refectio in natura venit ex utroque, & ita diſpoſita ſunt ad unam refectionem ſignandam. Sed completiva venit ab inſtitutione divina, qua una inſtitutione hæc duo ſigna ordinavit ad ſignificandam unam perfectam refectionem: & ideo unum ſacramentum ratione naturæ, & inſtitutionis divinæ: unde quia ex pluribus integratur, ideo Gregorius materialiter loquendo in Collecta dicit, *ſacramenta*. Quia vero una ordinatione ordinatur: ideo ſtatim dicit, *& præſta, ut hoc tuum ſacramentum, &c.* & ſic patet illud Gregorii.

1. Ad illud quod obiicitur, quod plura ſunt ſignata, dicendum quod A unum eſt propter alterum, & per alterum, quia verum ſignat myſticum.

2. Ad illud autem quod obiicitur de ſanguine, dicendum quod annexa ſunt. Unde ſicut oblatio agni, & eius ſanguinis non ſunt duæ oblationes, vel ſacrificia: ſic in propoſito intelligendum. Et ſi illud non ſufficit, dicendum quod ordinantur ad unum ſignificatum ultimum.

3. Ad illud quod obiicitur, quod ſunt plura ſigna, dicendum quod integraliter loquendo, & materialiter verum eſt, quia plures ſpecies, ſed B tamen unum ſignum integrum, ſicut oſtenſum eſt: non ſic diverſæ voces ſunt unum nomen, immo diverſas rationes habent innoteſcendi, & diverſas inſtitutiones, ideo plura nomina. Si autem unam haberent inſtitutionem, unum eſſet nomen, ſicut hoc nomen, Bonaventura, & hoc nomen Bonus homo.

4. Ad aliud ſimiliter patet reſponſio, quia quamvis ſint duo verba, & elementa: unum tamen ſunt ſacramentum, quia verbum, & elementum non conveniunt ad unum ſacramentum niſi ratione inſtitutionis C ordinantis ad unum: quia ergo hic eſt inſtitutio illa, plura ad unum ordinans, ideo unum ſacramentum. Per hoc patet quod non eſt ſimile de cauſa univerſali, quia non tantum ad unum effectum cauſæ particularis ordinatur univerſalis, ſed ad multos alios. Sed hæc duo ad unum perfectum ſacramentum ordinantur. Perfectum, inquam, quantum ad ſignificationem, quia in neutro ſalvatur ratio perfecte refectionis naturalis per ſe, ſed in utroque ſimul, ut tactum eſt.

Digitized by Google

DISTINCTIO IX.

De duobus modis manducandi.

Hæc omnia bene habentur de conſe. diſt. 2. De verb. Domin. ſer. 11. & habetur de conſ. d. 2. cap. Quid eſt Chriſtum, tractat. 25. ſuper Joan. Aug. tr. 26. ſuper Joan. in tom. 9. prope princ. Aug. in li. de remedio pœnitentiæ, de conſ. d. 2. c. quo modo. Jo. 6. diſt. 2. Aug. de Sacr. fidelium.

ET *ſicut duæ ſunt res illius ſacramenti, ita etiam duo modi manducandi. Unus ſacramentalis, ſcilicet quo boni, & mali edunt: alter ſpiritualis, quo ſoli boni manducant. Unde Auguſtinus: Quid eſt Chriſtum manducare? Non eſt hoc ſolum in ſacramento corpus ejus accipere: multi enim indigne accipiunt, ſed in ipſo manere, & habere ipſum in ſe manentem. Spiritualiter enim manducat, qui in unitate Chriſti, & Eccleſiæ, quam ſacramentum ſignificat, manet. Nam qui diſcordat a Chriſto, nec carnem Chriſti manducat, nec ſanguinem bibit: etſi tantæ rei ſacramentum ad judicium ſui quotidie accipiat. Spiritualem manducationem Auguſtinus diſtinguens a ſacramentali, ait: Ut quid paras ventrem, & dentem: crede, & manducaſti. Credere enim in eum, hoc eſt comedere panem, & vinum. Qui credit in eum, manducat eum. Item: Quo modo manducandus eſt Chriſtus? Quo modo ipſe dicit: Qui manducat carnem meam, & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in eo. Si in me manet, & ego in eo, tunc bibit: qui vero in me non manet, nec ego in illo: & ſi accipit ſacramentum, acquirit magnum tormentum. Item: Nulli ambigendum eſt tunc quemquam corporis, & ſanguinis Domini participem fieri, quando Chriſti membrum efficitur: nec alienari ab illius panis, caliciſque conſortio, etiam ſi antequam illum panem edat, & calicem bibat, de hoc ſeculo in unitate corporis Chriſti conſtitutus abſcedat: quia illius ſacramenti beneficio non privatur, quando ille habere hoc, quod illud ſacramentum ſignat, invenitur. In illo enim ſacramento corpus & ſanguinem ſuum nobis commendavit, quod & fecit noſipſos. Nam & nos corpus ipſius facti ſumus: Item: Qui diſcordat a Chriſto, non manducat carnem ejus, nec ſanguinem bibit: etſi tantæ rei ſacramentum ad judicium ſibi quotidie accipit.*

De errore quorumdam, qui dicunt a bonis tantum corpus Chriſti ſumi.

Error circa dictas auctorit. De conſec. d. 2. c. quia paſſus, & Dominus noſter. De conſe. d. 2. in 4. l. dialog. Super Jo. tr. 26. Poſt med. in t. 9. 1 Cor. 11. 2 Cor. 12. Aug. tr. ſuper Joa. 6. poſt med. tom. 9. Aug. l. 5. de bapt. cont. Donat. c. 8. tom. 7.

Hæc verba & alia hujuſmodi, ubi de ſpirituali manducatione agitur, quidam obtuſo corde legentes, erroris caligine involuti ſunt, adeo ut præſumpſerint dicere corpus & ſanguinem Chriſti a bonis tantum ſumi, & non a malis. Sed indubitanter tenendum eſt a bonis ſumi, non modo ſacramentaliter, ſed & ſpiritualiter. A malis vero tantum ſacramentaliter, id eſt, ſub ſacramento, ſcilicet ſub ſpecie viſibili carnem Chriſti de Virgine ſumptam, & ſanguinem pro nobis fuſum ſumi: ſed non myſticam, quæ tantum bonorum eſt. Quod ſubditis probatur teſtimoniis. Gregorius: Eſt quidem in peccatoribus indigne ſumentibus vera Chriſti caro, & verus ſanguis, ſed eſſentia, non ſalubri efficientia. Item Auguſtinus: Multi indigne accipiunt corpus Domini, de quibus Apoſtolus ait: Qui manducat, & bibit calicem Domini indigne, judicium ſibi manducat, & bibit. Per quod docemur, quam ſit cavendum male accipere bonum. Ecce enim factum eſt malum, dum male accipitur bonum: Sic econtra Apoſtolo factum eſt bonum, cum bene accipitur malum, ſcilicet dum ſtimulus Satanæ patienter portatur. Ergo & mala proſunt bonis, ſicut angelus Satanæ Paulo, & ſancta obſunt malis, bonis ſunt ad ſalutem, malis ad judicium. Unde qui manducat, & bibit indigne, judi-

Digitized by Google

judicium ſibi manducat & bibit, non quia res illa mala eſt, ſed quia malus male accipit, quod bonum eſt. Idem: Indigne quis ſumens corpus Chriſti, non efficit, ut quia malus eſt, malum ſit quod accipit: vel quia non ad ſalutem accipit, nil accipiat. Corpus enim & ſanguis Domini nihilominus erat in illis, quibus ait Apoſtolus: Qui manducat indigne, &c. His aliiſque pluribus aperte oſtenditur, quod etiam a malis verum corpus Chriſti, & ſanguis ſumitur: ſed ſacramentaliter, non ſpiritualiter. 1 Cor. 11

De intelligentia quorumdam verborum ambiguorum.

Secundum hos duos modos ſumendi, intelligentia quorumdam verborum ambigue dictorum diſtinguenda eſt. Ait enim Auguſtinus: Bonus accipit ſacramentum, & rem ſacramenti: malus vero ſacramentum, & non rem. Sacramentum hic dicit corpus Chriſti proprium, de Virgine natum: rem vero ſpiritualem Chriſti carnem. Bonus ergo utramque Chriſti carnem accipit, malus vero tantum ſacramentum, id eſt, corpus Chriſti ſub ſacramento, & non rem ſpiritualem. Item: Non manducans, manducat, & manducans non manducat, quia non manducans ſacramentaliter, aliquando manducat ſpiritualiter, & econverſo. Et qui manducant ſpiritualiter, veritatem carnis & ſanguinis dicuntur ſumere, quia ipſam efficientiam habent, id eſt, remiſſionem peccatorum, pro qua videtur orari cum dicitur: Perficiant in nobis Domine quæſumus tua ſacramenta quod continent, ut quod nunc ſpecie gerimus, rerum veritate capiamus. Rerum veritatem dicit ipſam efficientiam, quaſi dicat: Per hæc ſacramenta præſta, ut ſicut ſacramentaliter carnem Chriſti ſumimus, ita ſpiritualiter ſumamus. Vel petit ſacerdos, ut Chriſtus, qui nunc vere ſub ſpecie panis & vini ſumitur, manifeſta viſione, ſicut in eſſentia divinitatis eſt, quandoque accipiatur. Conſtat ergo a bonis, & a malis ſumi corpus Chriſti, ſed a bonis ad ſalutem, a malis ad perniciem.

In Gl. 1 Corinth. 2 Quotienſcumque. — In complenda Miſſa Greg. in Hom. paſchæ, q. 22.

DISTINCTIO IX.

De Euchariſtiæ Sacramento per comparationem ad ſuſcipientes, vel manducantes.

Et ſicut duæ ſunt res illius Sacramenti.

Expoſitio textus.

SUPRA egit Magiſter de Sacramento Euchariſtiæ in ſe. Hic incipit agere per comparationem ad manducantem. Et quoniam circa manducationem Euchariſtiæ dupliciter fuit erratum, & quantum ad manducantem, & quantum ad cibum, qui manducatur: ideo hæc pars habet duas partes. In prima Magiſter excludit errorem quantum ad manducantes: quia dixerunt aliqui malos non manducare verum corpus Chriſti. **B** Diviſio. In ſecunda excludit errorem quantum ad cibum: quia dixerunt alii, quod a nullis ſumitur verum corpus Chriſti: & hoc facit infra: *Sunt item alii præcedentium inſaniam, &c.* Dist. 10. Prima pars habet tres partes. In prima parte Magiſter dicit veritatem. In ſecunda manifeſtat mentientes, ibi: *Hæc verba, & alia hujuſmodi.* In tertia diſſolvit ex his locutiones multiplices, ibi: *Secundum hos duos modos ſumendi.*

Crede, & manducaſti. Dub. I.

Contra hæc Auguſtini verba obiicitur: cum enim ſumma unio, & incorporatio ſit in charitate, videtur potius, quod deberet dicere: Dilige, & manducaſti, quam crede.

RESPON. Dicendum quod ipſe intelligit de fide operante per dilectionem. Ratio autem quare magis dicit

cit de fide duplex eſt, quia fides reſpicit intellectum, & affectum: & ita utroque modo. Item alia ratio eſt, quia licet charitas perfectius dicat unionem, tamen proprietas manducationis magis in actu fidei invenitur: quia credens maſticat recogitando, ſed diligens non incorporat, ſed incorporatur.

Credere enim in eum, &c.
Dub. II.

Contra: Videtur falſum dicere, quia illud eſt ſpirituale, ſcilicet credere, hoc eſt corporale: ergo unum non eſt alterum.

Respon. Dicendum quod hoc non eſt dictum per omnimodam identitatem, ſed per æquipollentiam in effectu: quia idem facit, vel expreſſionem ſignationis, quia hoc ſignat illud: & ſic patet objectio.

Qui vero in me non manet, &c.
Dub. III.

Videtur male dicere, quia cum nemo ſciat utrum maneat in eo: ergo nemo ſcit, utrum peccet, quando accipit ſacramentum: ergo quilibet quando accipit, committit ſe diſcrimini.

Respon. Verbum illud intelligendum eſt de eo, qui ſcit ſe eſſe extra Chriſtum, ita quod plura ſigna, & fortiora habeat ad oppoſitum, quam ad propoſitum. Nam ſi probabilia ſigna habeat de gratia, ſufficit ſibi ad hoc, quod peccatum non incurrat, quia non incurrit contemptum: quamvis non tantum ſe diſponat, quod Deus acceptet omnino.

In illo enim ſacramento, &c.
Dub. IV.

Videtur male dicere, quia ſi nos ſumus res ſacramenti: ergo cum recipimus rem ſacramenti, manducamus noſmetipſos, quod eſt omnino inconveniens, ut videtur.

Respon. Dicendum quod nos ſu-A mus res hujus ſacramenti non ſimpliciter, ſed inquantum ſumus membra, ſive inquantum ſumus uniti ipſi capiti: unde ſacramentum illud ſignat unionem corporis Chriſti per comparationem membrorum ad invicem, & ad caput: quando ergo nos ſibi univit, fecit nos, id eſt, ipſam unionem rem hujus ſacramenti, quia nobis rem ſacramenti tribuit: quæ unio quotidie in nobis creſcit, & melioratur ſecundum quod devote ſacramentum ſuſcipitur.

Qui manducat, & bibit calicem Domini indigne, judicium ſibi manducat, & bibit, &c.
B
Dub. V.

Quæritur hic, quid ſit manducare indigne.

Respon. Dicendum quod triplex eſt indignitas ſecundum quod diſtinguit Gloſſa: quæ facit hominem accedere indigne: indignus eſt qui non devota mente accedit ad Euchariſtiam, vel in voluntate peccandi manet, vel qui aliter celebrat myſterium, quam a Chriſto inſtitutum eſt. Ex hoc elicere poſſumus triplicem indignitatem. Prima quæ eſt in memoria. Secunda in voluntate. Tertia in opere. Prima reſpicit peccatum præteritum, de quo non pœnitet: & hæc vocatur indevotio. Se-C cunda reſpicit peccatum futurum, quod proponit facere: & hanc vocat voluntatem peccandi. Tertia reſpicit peccatum præſens: & hæc eſt quando aliter celebrat myſterium, ita quod actu peccat, dum conficit. Et hæc indignitas ſecundum triplicem differentiam inducit contemptum, ac per hoc facit accedere indigne, & ita actu peccare.

1 Cor. 11

Factum eſt malum, &c.
Dub. VI.

Videtur male dicere, quia corpus Chriſti, & ipſe Chriſtus eſt bonum ſecundum ſe: ergo non poteſt fieri malum aliquo modo.

Res-

Digitized by Google

RESPON. Dicendum quod ſacramentum dicitur fieri malum non in ſe, ſed iſti: & ita ut comparatum ad hoc, comparetur per ſumptionem, & manducationem: & ita vult dicere, quod ſumere corpus Chriſti, quod erat bonum in genere, ſive in ſe, per circumſtantiam factum eſt malum, non inquantum ipſum quod ſumitur, ſed actus ſumendi.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam eorum, quæ Magiſter determinat in præſenti diſtinctione, duo principaliter quæruntur. Primo quæritur de manducatione in generali. Secundo in ſpeciali per comparationem ad malos. Circa primum quæruntur quatuor, primo quæritur de modis manducandi, quos ponit Magiſter, duos ſcilicet, ſacramentalem, & ſpiritualem. Secundo, quid ſit manducare ſpiritualiter, ſive pro quanto dicatur quis manducare ſpritualiter. Tertio, quid ſit manducare ſacramentaliter ſive pro quanto quis dicatur manducare ſacramentaliter. Quarto, utrum, Chriſtus manducaverit utroque modo.

QUÆSTIO I.

An modi manducandi ſint duo.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 11 Membr. 1 art. 1
S. Thom. 3. p. q. 80 art 1
Et 4. Sent. diſt. 9 q. 1 art. 1
Guliel. Altiſi. 4 Sent. tract 5 cap. 3
Steph. Brulef. 4 Sent. d. 9 q 1
Petrus de Tarant. 4 Sent. diſt. 8 q. 9

Fundam. QUOD duo debeant eſſe modi manducandi, ſcilicet ſacramentalis, & ſpiritualis, ſecundum quod Magiſter dicit, oſtenditur. Primo auctoritate canonis: Qui manducat me, vivit propter me. (*Ioan. 6*) Hic tangitur modus ſpiritualis. Sed ad Corinthios: (*1 Cor. 11*) Qui manducat indigne, judicium ſibi manducat. Hic tangitur alius modus, qui non eſt ſpiritualis: ergo manducatio corporis Chriſti multiplex eſt.

ITEM auctoritate Auguſtini: Spiritualiter manducat, qui in unitate Chriſti, & Eccleſiæ, quam ſacramentum ſignat, manet: qui autem diſcordat a Chriſto, nec carnem Chriſti manducat, nec ſanguinem bibit, etiam ſi tantæ rei ſacramentum ad judicium quotidie accipiat. (*De verb. Domin. n ſer. 11 a med. t. 1 Vide tr. 26 in Jo. poſt medium. to. 9 & habetur de conſec. d. 2 cap. Pane n.*)

A

ITEM hoc ipſum oſtenditur ratione, quia cum duæ ſint tantum res hujus ſacramenti, & poſſibile ſit unam accipere ſine alia: ergo ſunt duo modi diſtincti.

ITEM manducatio dicit uſum ſacramenti: ergo cum ſit hic ſacramentum interius, & exterius, patet quod ſunt duæ manducationes.

B

1. CONTRA: Videtur quod non niſi una, quia ubi unum propter alterum, ibi unum tantum: ergo ſi ſacramentalis eſt propter ſpiritualem, vel ad ſpiritualem, ſicut ſignum ad ſignatum: ergo una tantum manducatio. Ad opp.

2. ITEM caro Chriſti eſt vere cibus: ergo ſicut lucis eſt illuminare, ita carnis illius eſt cibare: ſed non corporaliter, ergo ſpiritualiter: ſed qui recipit ſacramentaliter, recipit carnem, & ſic cibatur ſpiritualiter: ergo unus tantum eſt modus manducandi, ſcilicet ſpiritualis.

C

3. ITEM oſtenditur quod ſunt plures modi, quia ſicut dicitur ſupra, quidam recipiunt in baptiſmo rem tantum, quidam ſacramentum tantum, quidam utrumque: ergo tres modi; eadem ergo ratione & hic ſunt tres manducationes.

4. ITEM triplex eſt unio, in natura, in fide, & in charitate: ſed unioni fidei reſpondet manducatio ſacramentalis, & unioni charitatis ſpiritualis: ergo erit tertius modus reſpondens unioni in natura.

5. ITEM triplex eſt in nobis virtus Theologica, & quælibet ſuo modo unit: ergo cum aliquis modus manducandi reſpondeat fidei, aliquis charitati, aliquis reſpondebit ſpei.

CON-

CONCLUSIO.

Euchariſtiæ ſacramentum duplici modo manducatur, ſacramentaliter, & ſpiritualiter: quia a triplici principio oritur

RESPOND. AD ARGUM. Dicendum quod duplex eſt modus manducandi. Cujus diſtinctio oritur a triplici principio, videlicet a diſpoſitione ſumentium. Quia quidam accedunt male diſpoſiti, & hi manducant ſacramentaliter. Quidam bene: & hi ſpiritualiter. Ulterius ſecundo oritur diſtinctio a modo ſumendi. Quidam enim ſuſcipiunt ore corporis, & hi ſacramentaliter. Quidam vero ore cordis: & hi ſpiritualiter. Unde ſecundum duplex os, duplex eſt manducatio. Tertio oritur diſtinctio ab ipſo ſacramento, quia duplicem habet rem, quarum una poteſt recipi ſine altera: ita, ſicut duplex eſt baptiſmus, fluminis, & flaminis a duplici re: ſic etiam duplex modus manducandi. Et hoc ultimum eſt & completivum, quia una res poteſt ſumi ſine altera.

3 Top. c. 4 1. AD illud ergo quod obiicitur, quod ubi unum propter alterum, dicendum quod hoc verum eſt, ſi ſit ibi unum propter alterum, quod non queat ſeparari: ſed cum ſeparatur, jam non remanet unum.

2. AD illud quod obiicitur, quod caro ſemper cibat, dicendum quod actus ille ſemper reſpicit diſpoſitionem ſuſcipientis, ſicut illuminare: unde ſicut geminatur diſpoſitio, ſic & modus manducandi.

3. AD illud quod obiicitur, quod tres ſunt modi in baptiſmo: & ſic, &c. dicendum quod ille tertius modus non diſtinguitur niſi materialiter tantum ab aliis duobus.

4. AD illud quod obiicitur de unione naturæ dicendum quod manducatio reſpicit actum perſonæ, ideo ſecundum naturam non eſt manducatio, ſed præſupponitur.

5. AD illud quod obiicitur de ſpe, dicunt quidam, quod non unit, quia ſpes proprie eſt futuri: tamen dicendum quod iſtæ manducationes non diſtinguuntur, ſecundum virtutes, quia manducatio ſpiritualis eſt ſecundum fidem, & charitatem, ſed ſecundum res ſacramenti: unde omne ſacramentum quod quidem habet res duas, poteſt recipi ſacramentaliter, & ſpiritualiter.

QUÆSTIO. II.

An credere ſit ſpiritualiter manducare.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 11 Membr. 2 art. 2
S. Thom. 3 p. q. 80 art. 2
Et 4 ſent. d. 9 q. 3 art. 2
Steph. Brulef. 4 Sent. d. 9 q. 2
Petr. de Tarant. 4 Sent. d. 9 q. 2

QUID ſit manducare ſpiritualiter, ſive pro quanto dicatur quis manducare ſpiritualiter. Et quod credere ſit ſpiritualiter manducare, videtur auctoritate Domini: Niſi manducaveritis carnem filii hominis, non habebitis vitam æternam. Et: Qui credit in me, etiam ſi mortuus fuerit, vivet. Si ergo vita ſpiritualis non eſt ſine manducatione ſpirituali, & vivere eſt in nobis per fidem: ergo vel credere eſt manducare, vel non ſine manducatione. Fundam. Joan. 6 Joan. 11.

ITEM videtur expreſſius auctoritate Auguſtini, quam etiam ponit Magiſter in littera: Crede, & manducaſti. Sed conſtat, quod hoc non intelligit ſacramentaliter: ergo ſpiritualiter, & ſic, &c. In Jo. tr. 25 tom. 9

ITEM quandocumque aliquis interius lavatur, dicitur ſpiritualiter baptizari: ergo a ſimili, quandocumque aliquis ſpiritualiter maſticat, & reficitur, ſpiritualiter manducat: ſed hoc eſt per actum fidei devotæ, ubi eſt diſcuſſio, & ſpiritualis refectio: ergo, &c.

1. CONTRA: Si credere eſt ſpiritualiter manducare, cum multi peccatores, & credant, & aliquam devotionem habeant, videtur quod ſecundum hoc ſpiritualiter manducent hoc autem eſt contra Auguſtinum: qui dicit, quod nullus ſpiritualiter man- Ad opp. De verb. Domin. ſer. 11 ad med. c. 10

manducat, niſi qui eſt membrum Chriſti, & manet in Chriſto.

2. Item ſi actus fidei etiam cum charitate ſufficit ad ſpiritualem manducationem: ergo omne quod credimus, & diligimus, manducamus: ergo cum multa alia credamus, quam hoc ſacramentum, vel rem hujus ſacramenti, videtur quod manducatio ſpiritualis ſit omnium articulorum, quod nemo ſanæ mentis concederet: & quod manducatio non ſit huic ſacramento, & rei propria.

3. Item manducatio ſpiritualis eſt dicta ad ſimilitudinem materialis: ſed qui comedit materialiter, incorporat ſibi cibum: qui autem credit, & diligit Chriſtum, incorporatur Chriſto: ergo potius manducatur, quam manducet: ergo videtur quod manducatio ſpiritualis, qua quis manducat, in actu fidei, & charitatis non conſiſtat.

CONCLUSIO.

Euchariſtiæ ſpiritualis manducatio eſt recogitatio cibi, id eſt, carnis Chriſti pro nobis expoſitæ in pretium ad redimendum, & in cibum ad reficiendum, & incorporatio per amorem.

Resp. ad Arg. Dicendum quod manducatio primo, & proprie in corporalibus invenitur, & ab illis ad ſpiritualia eſt tranſlata: & ideo velimus accipere rectam manducationem ſpiritualem, neceſſe habemus ad propriam acceptionem vocabuli nos transferre. Notandum ergo quod licet multiplex actus ſit in manducatione corporali annexus, & conſequens: iſte tamen duplex eſt, qui eſt de integritate, maſticatio ſcilicet, & incorporatio, ut patet aſpicienti. Si ergo ratio manducationis congrue transfertur ad ſpiritualia, oportet hæc duo in ea reperiri, & ſecundum ea, in quibus hæc duo conſiſtunt, manducatio ſpiritualis attenditur. Spiritualis ergo maſticatio eſt recogitatio cibi, ſcilicet carnis Chriſti pro no- A bis expoſitæ in pretium ad redimendum, & in cibum ad reficiendum. Incorporatio vero attenditur, dum recogitans, charitatis amore ei, quod cogitatur, jungitur, & ſic incorporatur, & dum incorporatur, reficitur, & magis aſſimilatur.

Ad hoc ergo quod quis ſpiritualiter manducet, requiritur recogitatio fidei, & affectio charitatis. In primo enim eſt maſticatio, in ſecundo incorporatio: & ex his duobus integratur ſpiritualis manducacatio. Concedo ergo quod non ſufficit qualiſcumque fides, ſed neceſſario fides operans per dilectionem: & de hac currunt tres rationes ad primam partem. Expoſitio trium rationum.

1. Ad illud ergo quod primo obiicitur in oppoſitum de fide informi, B dicendum quod verum eſt quod illa non ſufficit.

2. Ad illud quob obiicitur, quod ſecundum hoc omnes articulos manducamus, dicendum quod proprie loquendo non quæcumque diſcuſſio, & recogitatio fidei dicitur maſticatio, ſed illa quæ eſt cibi: & ideo non quilibet actus credendi manducare nos facit, niſi ille ſit qui eſt ipſius carnis Chriſti pro nobis ad redimendum expoſitæ in cruce, ubi fuit ejus decoctio, & ad reficiendum in altari, ubi vera conſiſtit refectio.

3. Ad illud quod obiicitur de aſſimilatione, dicendum quod non eſt omnimoda ſimilitudo: eſt tamen ſimilitudo C ſufficiens ad tranſlationem: quia ſicut hic corporaliter eſt maſticatio, & incorporatio, ita & in manducatione ſpirituali: ſed in hoc eſt diſſimilitudo, quia in corporali manducans convertit in ſe cibum, quia dignior, & nobilior eſt cibo. In ſpirituali eſt econtrario, quia cibus eſt nobis dignior, & perfectior, & completior: ideo potius in ipſum immutamur, & incorporamur, quam econverſo. Ratio ergo non valet, quia non eſt omnino ſimile: & in tranſlatione non oportet omnimodam attendi ſimilitudinem, ſed ſufficit reperire aliqualem.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO III.

An ad manducare ſacramentaliter ſufficiat ſola actio corporalis.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 11 Membr. 1 art. 3
S Thom. 3 p. q. 80 art. 3
Et 4 Sent d. 9 q 1 art. 2
Richard. 4 Sent. diſt. 9 q. 3
Steph. Brulef 4 Sent. d. 9 q. 3
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 9 q. 3

Ad opp. QUID ſit manducare ſacramentaliter, ſive pro quanto aliquis dicatur manducare ſacramentaliter, & quæritur: Utrum ſufficiat ſola actio corporalis. Et quod ſic, videtur per ſimile: qui enim mergitur, forma ſacramenti baptiſmi ſervata, ſi non habet aliquid reſiſtens, baptizatur ſacramentaliter: ergo videtur ſimiliter quod manducet ſacramentaliter, qui recipit corporaliter ipſum ſacramentum.

2. ITEM ſola ſpiritualis maſticatio, & incorporatio rei facit manducationem ſpiritualem: ergo videtur quod ſola deguſtatio, ſive maſticatio ſpecierum facit manducationem ſacramentalem.

3. ITEM minima diſpoſitio, quæ poſſit haberi ad hoc ſacramentum, eſt fides informis: ſed ſine hac poteſt manducari ſacramentaliter: ergo videtur quod ſola actio corporalis ſufficiat. Probatio minoris: Hæreticus ſacerdos poteſt conficere, ſicut infra videbitur: ſed non minus eſt conficere, quam ſacramentaliter ſumere: ergo hæreticus poteſt ſacramentaliter ſumere: ergo ſine fidei actu poteſt ſacramentaliter manducari: ergo ſola actione corporali. (Diſt. 13 q. 5 art. 1)

4. ITEM quæcumque inſeparabiliter ſunt unita, quamdiu ſunt, in nullo actu ſeparantur: ergo qui ſumunt, & manducant unum & alterum. Sed ſpecies continent corpus Chriſti veraciter: ergo qui ſpecies comedit, comedit corpus Chriſti. Sed non comedit ex hoc ſpiritualiter: ergo ſacramentaliter ſaltem.

Fundam. CONTRA: Ad actum ſacramentalem requiritur intentio, ſicut ſupra probatum eſt: & ſi quis verba diceret, & non intenderet conſecrare, non conficeret: ergo qui manducat, ſi non intendat, ſacramentaliter non manducat.

ITEM fides eſt fundamentum omnium ſacramentorum maxime hujus, quia in forma hujus dicitur: Myſterium fidei: ergo ſi aliquis deguſtat, & non credit, non ſumit ſacramentaliter.

ITEM duo ſunt de integritate ſacramenti, ſcilicet ſignificatio, & ſanctificatio: ergo ad hoc quod aliqua ratio ſacramenti ſalvetur, neceſſe eſt aliquod iſtorum reperiri: ſed ei qui B non credit ſacramentum, nec ſignificat, nec efficaciam ſanctificationis præſtat: ergo talis nullo modo manducat.

ITEM ſi ſola maſticatio corporalis ſufficeret, tunc mus, & angelus aſſumpto corpore, & homo ignorans, ſacramentaliter ſumerent, quorum quodlibet eſt inconveniens: reſtat ergo quod non ſufficit: Eſt igitur quæſtio quid requiratur.

CONCLUSIO.

Euchariſtiæ ſacramentalis manducatio, eſt manducare ſacramentum, ut ſacramentum.

C RESP. AD ARG. Dicendum quod ſacramentaliter manducare, eſt manducare ſacramentum, & ut ſacramentum. Quoniam enim ſacramentaliter manducare eſt diſpoſitio actus manducandi, ideo ad hoc quod actus ſit ſacramentalis, neceſſe eſt quod reſpiciat ipſum ſacramentum. Ad hoc autem quod aliquis manducet ſacramentum manducando ſpecies, duo exiguntur, ſcilicet cibi exiſtentia, & ejus ad cibatum naturalis convenientia. Primum exigitur, quia ſi non præceſſit ſacramenti confectio, non poteſt ſequi manducatio. Secundum exigitur, quia cibus iſte ſolis hominibus eſt conceſſus. Unde ſicut homo ſolus baptizatur, ita corpus Chriſti ſacramentaliter a ſolo homine

ne manducatur: & ſicut ſolus homo ſuſcipit ſacramentum baptiſmi, ita ſolus homo ſuſcipit ſacramentum Euchariſtiæ. Ad hoc vero quod manducet ut ſacramentum, neceſſaria eſt intentio, & intentionis regulatio, vel ſecundum fidem quæ eſt in ipſo, vel ſecundum fidem quæ eſt in altero. Intentio inquam neceſſaria eſt: nam ſi quis iret ad menſam, & intenderet corpus reficere, & aliquis pro pane communi ſacramentum ſibi ſicut panem offerret, & ipſe intenderet omnino cibum corporalem ſumere, nemo diceret eum ſacramentaliter manducaſſe. Neceſſe eſt etiam quod illa intentio dirigatur, vel ſecundum fidem, quæ eſt in ipſo, vel in altero: quia vel oportet quod credat quod ſub illa ſpecie aliquid ſpecie aliquid ſpirituale lateat, quod ſumere intendat: vel oportet, quod ſaltem intendat ſumere, quod alios credere exiſtimat, quamvis ipſe non credat. Unde credo, quod ſi aliquis hæreticus intendit accipere quod æſtimat Eccleſiam credere eſſe corpus Chriſti, quamvis non credat, ſacramentaliter tamen comedit: quia quamvis intentio ſua non copuletur, nec attingat rem ſacramenti per propriam fidem, attingit tamen mediante fide aliena. Unde ſacramentaliter comedit, quamvis non ita attingat ſicut ille, qui credit fide propria. Et ſic patet pro quanto dicatur ſacramentaliter manducare, ſcilicet quia ſacramentum primum vere exiſtit, & ipſe qui manducat illud ut ſacramentum ſumere intendit: ſive quia credit eſſe verum ſacramentum, ſive quia exiſtimat alios credere.

Reſponſio ad ult. pro fund. Ad illud quod obiicitur, quod ſufficit ſola manducatio corporalis, dicendum quod falſum eſt, ſicut oſtendunt rationes ad oppoſitum, immo quatuor exiguntur, ſicut tactum eſt.

1. Ad illud quod obiicitur de merſione, dicendum quod non ſufficit in adulto, ſicut prius dictum fuit, niſi adſit intentio regulata a fide, vel in ſe, vel in alio, ſic & in propoſito.

A 2. Ad illud quod obiicitur de ſpirituali manducatione, dicendum quod non eſt ſimile, quia in actu fidei, & charitatis ſemper ſpiritualis res attingitur: & ita res ſpiritualis non fruſtratur. Sed cum quis manducat corporaliter, poteſt eſſe quod non attingat aliquid, quod ſpiritualiter ſubeſt, nec intellectu, nec affectu, nec per ſe, nec per alterum, & ita non manducat ut ſacramentum: & ſic patet illud.

3. Ad illud quod obiicitur de fide informi, dicendum quod falſum eſt, quia minor eſt cognitio æſtimationis, quam fidei: & minus eſt intendere facere quod alius facit, quam intendere quod credit: & quia diſpoſitio B aliqua eſt, ideo aliquo modo eſt manducatio ſacramentalis, quamvis non ita plene.

4. Ad illud quod obiicitur de inſeparabilitate, dicendum quod inſeparabilia ſunt quantum ab ſitum, non tamen ſunt inſeparabilia quantum ad actum: poteſt enim quis percutere, & perforare, & frangere ſpeciem, & tamen nihil facit circa rem: ita & manducare. Et quoniam ſacramentum dicit comparationem ad rem, nihil dicitur attingere ſacramentaliter, niſi etiam attingat rem, & hoc poteſt eſſe ſicut viſum eſt: & ideo non ſufficit ſolum ſpeciem manducare ad manducationem ſacramentalem, C niſi attingat rem per intentionem regulatam aliquo genere cognitionis, ſcilicet vel exiſtimationis, vel fidei informis, vel fidei formatæ, vel etiam ſcientiæ certæ, ut in Chriſto.

QUÆSTIO IV.

An Chriſti manducatio fuerit ſacramentalis.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 11 Membr. 2 art. 1 § 2
S. Thom. 3 p. q. 81 art. 1
Et 4 ſent. diſt. 11 q. 3 art. 1
Steph. Bruleſ. 4 Sent. diſt. 9 q. 4
Gabr. Biel 4 Sent. d. 9 q. 1

Utrum Chriſtus manducaverit quolibet ſupradictorum modo- Fundam. *Levit. 8.*

do-

dorum. Et quod ſacramentaliter, videtur: Cumque de ſanguine arietis. Gloſſa Eſicii: Primo ſacerdos, deinde filii ſanguine intingebantur, quia Chriſtus in cœna prius ſanguinem accepit, deinde diſcipulis dedit. Et rurſus ibidem dicit Gloſſa: Bibit, & aliis bibere dedit.

Item ratione videtur, quia baptiſmum accepit in exemplum: ergo ſi hoc ſacramentum eſt magis arduum: ergo de hoc magis exemplum dare debebat.

Item quod ſpiritualiter manducaverit, videtur, quia ſpiritualiter manducatur per cognitionem, & dilectionem: ſed Chriſtus ſumme ſe cognoſcebat, & diligebat: ergo, &c.

Item Chriſtus erat adhuc viator: ergo adhuc debebat uti viatico: ſed corpus Chriſti ſpiritualiter eſt viaticum: ergo, &c.

Ad opp. Contra: Quod non manducaverit ſpiritualiter, videtur, quia ubi eſt ſpiritualis manducatio, ibi eſt unio: ubi autem unio, ibi diverſitas nonnulla eſt: ergo cum idem non differat a ſe, patet quod Chriſtus non comedit ſpiritualiter, cum fuerit idem ſibi.

2. Item ubi eſt ſpiritualis manducatio, ſacramentum habet ſpiritualem effectum: ſed in Chriſto non habuit talem effectum manducatio: ergo, &c.

3. Item quod non ſacramentaliter manducaverit, videtur: quia manducare ſacramentaliter eſt manducare ſacramentum ſub velamine: ſed Chriſtus velamine non manducavit: ergo, &c. minor patet, quia aperte totum cognoſcebat.

4. Item ſi ſacramentaliter tantum, cum iſte ſit modus debitus malis, ipſe autem aut ſumpſit optimo modo, aut nullo modo ſumpſit: & iſte modus non eſt optimus: ergo non convenit ei.

A

CONCLUSIO.

Chriſtus Euchariſtiæ ſacramentum tantum ſacramentaliter ſumpſit, non ſumendo rem ſacramenti, quod in exemplum fecit.

Resp. ad Arg. Dicendum quod quidam dicere voluerunt, quod nullo modo ſumpſit, quia ſibi non competebat: verumtamen nunc communiter dicunt, quod Chriſtus manducavit ſacramentaliter, ſicut dicit Eſicius, quod primus bibit, ne alii potum ſanguinis abhorrerent. Sed de ſpirituali quidam dicunt quod ſic: dicunt enim, quod fuit ibi unio actum amoris, & effectus fuit non in ſe, ſed in membris: ut ſicut Chriſtus non ſibi meruit, ſed nobis, ſic virtute illius manducationis meruit, ut membra corporis ſui magis unirentur ſibi. Sed ſi iſtud verum eſſet, tunc haberet effectum in non manducante, & in dormiente. Amplius: ipſo baptizato non ſunt alii baptizati. Poſtremo, ſpiritualis manducatio dicit intentionem unionis manducantis ad manducatum actu, vel habitu, quorum neutrum fuit in Chriſto. Propterea dicendum, quod ſicut baptiſmum tantum ſacramentaliter ſuſcepit, & non rem: ſic & hoc ſacramentum. Et hoc quidem in exemplum fecit.

[Margin: liorum. Opinio 2. — Opinio communis. — B Opinio aliorum. — Improb.]

C

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod manducavit ſpiritualiter, quia fuit in eo cognitio, & dilectio, dicendum quod hoc non ſufficit, niſi etiam ſit ibi incorporatio, quæ non potuit eſſe in ipſo, quia non erat diverſus ab eo, cui incorporatur iſta manducatione.

2. Ad illud quod obiicitur, quod erat viator, dicendum quod verum eſt: ſed nihilominus erat comprehenſor perfectiſſimus, & nullatenus poterat proficere, nec charitatis habitu, nec fervoris motu. Unde eſt quod quis quantumcumque perfectus, dum tamen non ſit beatus, ſi recipiat digne ſacramentum, intenditur in eo charitas motu, vel habitu.

3. Ad

Digitized by Google

3. Ad illud quod obiicitur, quod A non manducavit ſacramentaliter, quia non ſub velamine, dicendum quod ad plenam rationem ſacramentalis manducationis non oportet, quod veniat ſignum tamquam velamen velans, ſed ſufficit, ut veniat tamquam ſignificans: quod autem velet, hoc eſt per accidens, quia oculus videns non eſt illuminatus plene: unde velando illuminat, illuminando velat.

4. Ad illud quod obiicitur, quod mali tantum comedunt ſacramentaliter, dicendum quod aliquis ſacramentaliter tantum recipit, quia non eſt idoneus ad ſpiritualem efficaciam. Sed hoc poteſt duplici eſſe de cauſa, aut propter gratiæ plenitudinem: & hoc perfectionis eſt, & in ſolo Chriſto fuit, aut hoc eſt propter ipſius ineptitudinem, & indignitatem: & ſic eſt in peccatoribus; & ſic patet illud.

ARTICULUS II.

CONSEQUENTER quantum ad ſecundum articulum quæritur de manducatione in ſpeciali, ſive de manducatione malorum. Et circa hoc quæruntur quatuor. Primo quæritur, utrum mali ſumant veraciter corpus Chriſti. Secundo, utrum ille qui eſt in peccato ex certa ſcientia, manducet damnabiliter. Tertio, utrum ſemper mortaliter peccet. Quarto C quæritur, utrum peccet damnabiliter qui corpus Chriſti dat ei, quem ſcit eſſe peccatorem.

QUÆSTIO I.

An mali ſumant corpus Chriſti veraciter.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 11 Memb. 2 art. 2 § 2
S Thom. 3 p. q. 80 art. 4
Et 4 Sent. d. 9 q. 1 art. 3
Guil. Altiſiod. 4 Sent. tract. 5 cap. 5 q. 3
Richardus 4 Sent. diſt. 9 q. 1
Thom. Arg. 4 Sent d. 9 q. 1 art. 1
Steph. Brulef. 4 Sent. diſt. 9 q. 5
Petrus de Tarant. 4 Sent. d 9 q. 6
Gabr. Biel. 4 Sent. diſt. 9 q. 2

QUOD mali ſumant corpus Chriſti veraciter, videtur: quia ipſe eſt in ſpeciebus individualiter: ergo cum ſumunt ſpecies, ſumunt verum corpus Chriſti. Fundam.

ITEM in baptiſmo qui tantum exterius abluitur, & nihil interius accipit, nullo modo baptizatur: ergo ſi mali rem interiorem aliquam non percipiunt, nullo modo percipiunt ſacramentum: ſed percipiunt ſacramentum: ergo, &c.

ITEM æque effugit Dominus peccatum conſecrantis, ut manducantis: ſed non ſubtrahit ſe propter peccatum conſecrantis: ergo nec propter peccatum manducantis.

ITEM non magis nobilis eſt Filius Dei in carne humana, quam in pro- B pria natura: ſed in propria natura non effugit malum hominem: immo etiam in quolibet eſt: ergo nec in humanitate.

1. CONTRA: Spiritus diſciplinæ effugiet fictum: ſed non magis eſt mundus Spiritus ſanctus, quam Chriſtus: ergo & Chriſtus effugiet fictum, ſive malum. Ad opp. Sap. 1 Sap. 1

2. ITEM: In malevolam animam non introibit ſapientia, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis: ſi ergo corpus peccatoris eſt tale: non ergo introducit Chriſtum.

3. ITEM manna ſcatebat in vaſis eorum, qui indebite colligebant: ergo ſi veritas debet reſpondere figuræ, cum Chriſtus non putreſcit, ſaltem abſcedit. Exod. 16

4. ITEM ratione videtur, quia Chriſtus ſecundum ſuam veritatem non eſt cibus ventris, ſed mentis, ut dicit Magiſter, & ſancti: ergo cum non intret mentem peccatoris, nec ventrem: videtur ergo quod peccator nullo modo ſumat.

5. ITEM ſumme ſapiens nihil facit indecens: ſed indecens, & inordinatum eſt, quod tam nobile corpus intret in tam vile hoſpitium; ergo, &c.

6. ITEM quod Chriſtus patitur ſe ſumi a peccatore, aut eſt opus juſtitiæ, aut miſericordiæ. Iuſtitiæ non: quia peccator non eſt dignus. Miſericordiæ non: quia miſericordia fa-

Digitized by Google

cit quod homini ſalubrius eſt: ergo cum omne quod Deus facit, ſit miſericordia, & veritas, videtur quod peccator nullo modo ſumat.

CONCLUSIO.

Mali ſumunt rem ſacramenti, quæ eſt corpus Chriſti verum, natum de Virgine, & quod pependit in cruce, mortuum eſt, reſurrexit, & eſt in cœlis.

Error. RESP. AD ARG. Dicendum quod ſicut tangit Magiſter in littera, aliqui voluerunt dicere corpus Chriſti verum a malis non ſumi, quia non B decet tantam majeſtatem, & carnem tam ſanctam, & puram in corpus peccatis ſubditum introire. Unde volebant dicere, quod corpus Chriſti verum a ſpeciebus abſcederet, ex quo peccator ipſum labiis, & ore polluto contingeret. Improb. Sed quoniam hoc in errorem ducit, & manifeſte eſt contra auctoritates ſanctorum: ideo communiter tenent doctores fideles tamquam certitudinaliter verum, quod in re media, quæ eſt corpus Chriſti verum, Determinatio. non eſt differentia inter juſtum, & impium. Quia ipſe Dominus utrique ſe offert nunc, ſicut pro omnibus ſe tunc obtulit in cruce. Sed quantum ad ultimum, ſcilicet C unionem in corpore myſtico, multum refert, quia boni recipiunt inde fructum, mali non, immo potius damnum. Unde concedendum, quod recipiunt rem ſacramenti, quæ eſt corpus Chriſti verum, quod natum eſt de Virgine, quod pependit in cruce, quod a mortuis reſurrexit, & eſt in cœlis.

1.2. AD illud quod obiicitur, quod Spiritus ſanctus effugit, & de ſapientia, dicendum quod illud intelligitur, quantum ad effectum gratiæ gratum facientis, non quantum ad ſubſtantiam.

3. AD illud quod obiicitur de manna, dicendum quod illud præfigurabat malum, quod conſequuntur ſu- A ſcipientes indigne, non aliquid quod ſit circa ſacramentum.

4. AD illud quod obiicitur, quod eſt cibus mentis, non ventris, dicendum quod hoc non dicit, quia non inferatur in ventrem, ſed quia venter ex illo non cibatur, quia non digeritur corporaliter Chriſti caro, ut exinde alimentum ad membra ſingula dirigatur, ſicut carnales diſcipuli intellexerunt, ſed veraciter reficitur bonus. Sed peccator quidem licet verum ſacramentum recipiat, ſpiritualiter non reficitur, ſicut fictus baptizatur, ſed tamen abluitur interius.

5. AD illud quod obiicitur, quod indecens eſt quod intret in peccatorem, dicendum quod decentiſſimum, & ſummæ miſericordiæ, & dignationis eſt: & quamvis indecens videatur eſſe majeſtati, non tamen Chriſti humilitati, ob quam in cruce decentiſſime fuit. Præterea, non inquinatur propter hoc, nec etiam eſt in ipſo peccatore, niſi quia eſt in ſpeciebus ſanctiſſimorum ſymbolorum.

6. AD ilud quod obiicitur, utrum ſit juſtitiæ, &c. dicendum quod miſericordiæ. Quod obiicitur, quod eſt recipienti in malum, dicendum, quod ſicut Dei benignitas occaſionaliter ratione duritiæ peccatoris convertitur in iram, ſic in propoſito, licet ſit miſericordia, tamen peccator miſericordiam in iram convertit, ſicut dicitur: An ignoras, quod benignitas Dei, &c. Rom. 2.

QUÆSTIO II.

An qui eſt in peccato ex certa ſcientia manducet corpus Chriſti damnabiliter.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 11 Membr. 2 art. 2 § 2.
S. Thom. 3 p. q. 80 art. 4
Et 4 Sent. diſt. 9 q. 2 art. 3
Guil. Altiſſio. 4 Sent. tr. 5 c. 5. q. 3
Steph. Brulef. 4 Sent. d. 9 q. 5
Petrus de Tarant. 4 Sent. diſt. 9 q. 7
Marſil. Inguen 4 Sent. q. 6 art. 4

UTRUM peccator, qui eſt in peccato ex certa ſcientia, manducet Fundam. 1. Cor. 11

Digitized by Google

ducet corpus Chriſti damnabiliter. A Et quod ſic, videtur: Judicium ſibi manducat, & bibit: & de malis loquitur. Et iterum: Reus erit corporis, & ſanguinis Domini: ergo graviter peccat.

Item Auguſtinus: Mala proſunt bonis, ut angelus ſatanæ Paulo: & bona, & ſancta obſunt malis: ergo, &c.

Item ratione videtur, quia qui proiiceret corpus Domini in ſterquilinium, graviſſime peccaret: ſed non eſt majus ſterquilinium, quam homo peccator: ergo, &c.

Item in hoc ſacramento Deus offert gratiam homini: ſed peccator accipiens in peccato opponit ſe gratiæ: B ſed qui repellit gratiam Dei, peccat: ergo, &c.

1. Contra: Sacramentum illud eſt de bonis nobiliſſimis: ſed nobiliſſimis bonis ſive maximis, ſicut dicit Auguſtinus de libero arbitrio, non contingit male uti: ergo nec hoc ſacramento: ergo peccator non peccat ſumendo.

Ad opp. Aug. li. 2 de li. arb. c. 19 poſt. pr. tom. 1

2. Item: Non egent qui ſani ſunt medico, ſed qui male habent: ergo cum peccator male habeat, peccator indiget hac medicina: ſed qui accedit ad medicinam, qua indiget, non errat: & ſi non errat, non peccat: ergo, &c.

Luc. 5

3. Item nullus faciendo illud, ad C quod tenetur, peccat: ſed peccator aliquo tempore tenetur manducare: ergo non peccat. Si dicis, quod peccat, quia non debite facit. Contra Actus eſt in præcepto, non modus manducandi: ergo, &c.

4. Item ſi manducare peccatum eſt: ſed ſicut peccator eſt indignus manducatione, ita & viſione: ergo peccat videndo.

CONCLUSIO.

Peccator ſumit corpus Chriſti ad damnationem, quia ipſum contemnit, licet nullam corpus illud det animæ maculam.

Resp. ad Arg. Dicendum quod peccator ſumit ſibi corpus Chriſti ad damnationem, non quia ipſum corpus aliquam maculam det animæ, ſed quia peccator ipſum contemnit, dum ſe præparare, cum immundus ſit, negligit: & Dominum in tam fœdum hoſpitium introducit. Et eſt ibi peccatum omiſſionis, in hoc quod ſe non paravit tanto hoſpiti ſuſcipiendo. Et peccatum contemptus, quia Chriſto, quantum in ſe eſt, contumeliam facit. Ideo dicit Apoſtolus quod reus eſt corporis, & ſanguinis Domini, qui ei contumeliam facit, & ipſum contemnit.

1. Ad illud quod obiicitur, quod hoc ſacramento non contingit male uti, dicendum quod falſum eſt, quia non ſolum ſacramento, ſed Deo contingit male uti, cum ipſe diligitur propter aliud. Quare autem virtutibus non contingat male uti, patet, quia ipſæ ſunt boni uſus, & quibus utitur homo formaliter: contingit tamen male uti ipſis virtutibus ut objecto: ſic in propoſito intellige. 1 Cor. 11 / Vide in II. 2 d. 1 q. 2

2. Ad illud quod obiicitur de medicina, dicendum quod ſicut corporalis medicina nocet imparato, ſic ſpiritualis eſt imparato occaſio nocumenti: quia medicina quærenda eſt cum præparatione, non tantum corporalis, ſed etiam ſpiritualis, illa ſcilicet quæ nobiliſſima eſt.

3. Ad aliud autem dicendum quod non peccat ratione actus, ſed circumſtantiæ: ſicut ſi aliquis eleemoſynam daret in contemptum Dei, ſic & ille peccat, quia bonum malo modo facit. Ad illud quod ſubditur, quod modus non eſt in præcepto, dicendum quod etſi non ſit expreſſus aliquo præcepto, maxime tamen eſt

O 2 at-

Digitized by Google

1 Cor. 11 attendendus, ſicut patet per Apoſtolum.

4. Ad illud quod obiicitur, quod videre ſit peccatum, ſicut manducare, dicendum quod non eſt ſimile: Primo quidem, quia non eſt tantæ irreverentiæ videre, ſicut manducare. Secundovero quia manducando ſacramentum ſumitur, & gratia offertur: & quando peccator perſeverat in peccato, tempore quo Dominus viſitat ipſum perſonaliter, non tantum vocaliter, auget contemptum: ideo peccat mortaliter. Unde dicendum, quod eſt peccatum in guſtu propter duo, ſcilicet propter irreverentiam, & propter negligentiam, quia debebat ſe præparare ad gratiam. In viſu quantum ad neutrum eſt peccatum. In tactu vero eſt medio modo: nam ſi eſt peccatum, hoc eſt ſolum propter irreverentiam, quia non eſt ordinatum ſacramentum, ut tactu det gratiam. Sed qui eſt immundus, & fœtidus ſpiritualiter, peccat ſi tangit: quia tantæ rei quantum in ſe eſt, facit injuriam: Diſtinguitur tamen in tactu, quia aut prævenitur, & neceſſitas urget, utputa quia corpus Chriſti in locum immundum caderet, niſi colligeret: & hoc modo ſi tangit, non peccat, quia non eſt irreverentia, alias peccat. Et ſi tu obiicias, quod ſemper eſt peccatum, quia Bethſamitæ videntes arcam ſunt interfecti. Similiter Oza percuſſus eſt, quia arcam tetigit; dicendum quod hoc non fuit figura videntium, & tangentium Chriſtum: ſed Bethſamitæ figuram gerunt ſimplicium hujus ſacramenti arcana videre volentium, qui propter tumoroſitatem frequenter in
1 Reg. 6 fide pereunt, & moriuntur. Et Oza
2 Reg. 6 figuram gerit ſacerdotum carnalium, qui in pecccatis exiſtentes ad conficiendum accedunt. Nam aliqui dicunt quod in nocte cum uxore jacuit. Literalis autem ratio, quare illi interfecti ſunt, eſt quia contra Domini mandatum fecerunt, quia Dominus præceperat, quod nullus de plebe videret arcam. Præceperat etiam, ut ſacerdotes eam ferrent, &

A tunc quia utrique contra præceptum Domini fecerunt, ideo percuſſi ſunt. Nunc autem dicendum eſt, quod quia guſtus facit irreverentiam, ſimpliciter peccat, qui guſtat. Quia vero in tactu eſt irreverentia, licet non ſemper, nec tanta, ideo non tantum peccat: & poteſt eſſe quod ſine peccato faciat, quia in viſu irreverentia non eſt: ideo nulla culpa, niſi aliqua conditio ſuperaddita faciat culpam ex ſua deformitate.

QUÆSTIO III.

An peccator ſumendo corpus Chriſti ſemper mortaliter peccet.

B

Alex. Aleſ. 4 p. q 11 Memb. 2 art. 2 § 2.
S Thomas 3 p. q. 80 art. 4
Et 4 Sent. d 9 q. 2 art. 3
Scot. 4. Sent. diſt. 9. q. 1.
Richardus 4. Sent. diſt 9. art. 2. q. 1.
Durand. 4 Sent. diſt. 9 q. 4
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 9 q. 6
Petrus de Tarant. 4 Sent. diſt. 9 q. 8

Utrum peccator ſumendo corpus Chriſti ſemper mortaliter peccet. Et quod ſic, videtur, quia inter dignum, & indignum nihil eſt medium: ſed nullus peccator accedit digne: ergo omnis peccator accedit indigne, & omnis talis peccat: ergo peccator ſemper peccat ſumendo. Ad opp.

C 2. Item omnis qui accedit, tenetur ſeipſum præparare, quia dicit Apoſtolus: Probet autem ſeipſum homo: ſed ſi præparat ſe, facit quod in ſe eſt: & ſi hoc, tunc Deus facit quod in ſe eſt: & tunc non eſt peccator: ergo ſi eſt peccator, & accedit, non ſe præparavit: ergo omnis talis peccat: 1 Cor. 11

3. Item accipiens ſacramentum, & non rem, ficte accedit: ſed omnis peccator manens in peccato mortali, qui accipit ſacramentum, accipit illud ſine re: ergo ficte accedit: ſed qui ficte accedit, peccat mortaliter: ergo &c.

4. Item ſicut dicitur in Gloſſa: Indigne manducat, qui accedit infidelis, vel indevotus: ſed omnis pecca- 1 Cor. 11

ca-

cator eſt indevotus, quia charitas facit devotum, qua caret peccator: ego omnis peccator indigne accedit.

5. Item ſi peccator qui habet peccati mortalis conſcientiam, peccat mortaliter accedendo: aut ergo quia habet peccatum, aut quia habet conſcientiam. Non quia conſcientiam, quia non eſt malum cognoſcere ſuum peccatum: ergo quia habet peccatum: & ſic ſemper mortaliter peccat.

6. Item qui peccat, & ignorat, minus eſt diſpoſitus ad medicinam: unde Ambroſius dicit, quod peccat graviſſime, qui ignorat. Si ergo peccat, qui accedit cum peccato ſcienter, multo fortius qui accedit cum peccato ignoranter.

7. Item juſtus credens ſe eſſe in peccato mortali, peccat ſi accedat, ſed juſtus eſt magis diſpoſitus, quam quilibet peccator: ergo multo magis peccat peccator:

Fundam. Contra: Si omnis peccator damnabiliter manducat, cum nullus ſciat ſe eſſe juſtum, omnis homo exponit ſe diſcrimini, ſumendo.

1 Cor. 4 Item Apoſtolus: Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc juſtificatus ſum: ſed non tenetur homo amplius ſe diſponere, quam quod non habeat remorſum conſcientiæ: ergo ſi per hoc non eſt juſtificatus, & qui accedit non juſtificatus peccat, tunc quilibet ſumendo peccat.

CONCLUSIO.

Manducans ſacramentum Euchariſtiæ præparatus minus ſufficienter, & tantum probabiliter, gratiam non recipit, nec incurrit offenſam: ſecus qui nullo modo præparatus eſt, quia peccat mortaliter.

Respon. ad Arg. Ad prædictorum intelligentiam, dicendum quod in hoc ſacramento tenetur percipiens ſe præparare, quia Deus venit ad habitandum in homine. Præparatio

A autem non ſemper eſt ſufficiens: ſed hæc eſt ſufficiens, quando inimicus Domini expellitur de hoſpitio per veram examinationem, & contritionem, ſive judicium pœnitentiæ. Rurſus: Quia divina majeſtas ſumma ſe dignatione humiliat, & divina bonitas offert gratiam, debet homo cum metu reverentiæ, & cum omni dilectione accedere, ad hoc quod digne manducet. Digne ergo manducare eſt ſufficienter ſe præparare, ſcilicet peccati omnis expulſione, reverentia, & dilectione. Quidam igitur ſunt, qui ſe ſufficienter præparant ſecundum veritatem. Quidam autem non ſufficienter ſecundum veritatem: ſufficienter tamen ſecundum probabilitatem. Quidam autem neutro modo ſe præparant, immo contemnunt. Qui ergo ſufficienter ſe præparat, manducat digne. Qui ſe nullo modo præparat, manducat indigne: Qui autem minus ſufficienter ſe præparat, ſcilicet ſecundum probabilitatem potius, quam ſecundum veritatem, non manducat digne, quia non ſe præparavit digne ſufficienter: nec indigne, quia ſe præparavit tantum probabiliter: talis quamvis non recipiat gratiam, non tamen incurrit offenſam. Manducare digne quid. B

1. Et ſic patet illud quod obiicitur de digne & indigne ſumente, quamvis non ſit medium inter dignum, & indignum. C

2.3. Ad illud quod obiicitur de præparatione, dicendum quod nullus tenetur ad hoc ſufficienter præparare ſe, quia nullus poteſt ſcire, utrum hoc faciat: ſed quod ſe præparet ſecundum ſufficiens dictamen conſcientiæ, & in hoc contentus debet eſſe probabilitate.

4. Ad illud quod obiicitur de indevoto, dicendum quod indevotus ibi dicitur contrarie, qui accedit cum peccandi propoſito, ſicut ibi patet in Gloſſa.

5.6. Ad illud quod obiicitur de eo, qui habet conſcientiam peccati, dicendum quod non dicitur quis peccare, quia recognoſcit peccatum ſuum,

 ſed

Digitized by Google

ſed quia cognoſcit peccatum, & de illo non pœnitet, & cum illo accedit: hoc autem non poteſt eſſe ſine contemptu; ſecus eſt quando ignorans minus eſt diſpoſitus cæteris paribus. Sed ignorans proponens pœnitere, & volens ſcire, qui non vult in culpa perſiſtere, non minus, ſed magis eſt diſpoſitus: unde ignorantia peccati non excuſat ratione ignorantiæ, ſed ratione probabilitatis, quod fit in gratia.

7. Ad ultimum dicendum quod juſtus ex tali conſcientia reddit ſe magis inhabilem, non propter culpam, ſed propter conſcientiam erroneam, quæ quidem quamdiu perſiſtit, obligat ut non recipiat, propter hoc quod non poteſt cum hac conſcientia recipere, quin contemnat.

QUÆSTIO IV.

An peccet damnabiliter qui dat corpus Chriſti peccatori.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 11 Membr. 2 art. 3.
S. Thom. 3 p. q. 80 art. 6
Et 4 ſent d. 9 q. 1 art. 5
Guliel. Altiſi. 4 Sent. tract. 5 cap. 8 q. 2.
Richard. 4 Sent. diſt. 9 art. 3 q. 1.
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 8 q. 7
Petr. de Tarant. 4 Sent. d. 9 q. 11.

Ad opp. *Matth. 7* *Matt. 15* *Cipr. li. 10. Epiſt. 10 in p. inc.* UTRUM peccet damnabiliter ille, qui corpus Domini dat ei, C quem ſcit eſſe peccatorem. Et quod ſic, videtur: Nolite ſanctum dare canibus. Et: Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & dare canibus.

2. Item Cyprianus: Quod hiſtrionibus ſacra communio debeat dari, puto nec Majeſtati divinæ, nec Evangelicæ diſciplinæ congruere.

3. Item ratione videtur, quia medicus qui daret ægroto medicinam, de qua ſciret eum moriturum, peccaret mortaliter: ergo ſimiliter ſacerdos peccat, qui dat peccatori corpus Chriſti, cui ſcit cedere in mortem.

4. Item quicumque daret corpus Domini, ut projiceret in latrinam, A non tantum projiciens, ſed & dans peccaret mortaliter: ergo ſimiliter in propoſito. Si dicas quod ipſe non dat, ſed reddit. Contra: Si furioſus peteret gladium ſuum, ut ſe interficeret, qui illi redderet, mortaliter peccaret: ergo, &c.

5. Item ſi peccator peteret in occulto, peccaret qui ei daret: ergo ſimiliter in manifeſto. Si dicas quod non, propter ſcandalum. Contra: Hoc eſt contra veritatem vitæ: ſed contra veritatem vitæ nihil eſt faciendum propter ſcandalum: ergo, &c.

6. Item aliter poteſt vitare ſcandalum, ut ſi pro hoſtia daret panem B benedictum: ergo propter ſcandalum non tenetur.

Contra: Dominus dedit corpus ſuum Judæ, ne proderet peccatum Judæ: ergo ſimiliter & ſacerdos ei, quem ſcit eſſe in peccato, debet dare.

Item Auguſtinus de conſecratione: Non prohibeat diſpenſator peccatorem menſam Domini manducare, ſed exactorem moneat timere. Fundam. *Augu. de Conſ. ca. 2. non prohibeat.*

Item ratione videtur, quia ipſe eſt diſpenſator: ergo non eſt ſuum quod dat, ſed reddit alienum: ergo in facie Eccleſiæ tenetur dare: ſed non peccat faciendo quod tenetur: ergo, &c.

Item non debet ſalvare ita animam unius, quod perdat animas multorum: ſed multi poſſunt ſcandalizari, ſi non daret: ergo, &c.

Item ſi non dat, prodit crimen & revelat confeſſionem, quod tenetur non facere.

Item ſi non dat, ille nihilominus tamen peccat, quia facit totum quod in ſe eſt.

Item ſi dat ſimplicem hoſtiam, ille nihilominus peccat, & eſt ibi ſimulatio in ſacramento veritatis: ergo ſi hoc nullo modo eſt faciendum, patet, &c.

CON-

Digitized by Google

CONCLUSIO.

Sacerdos debet dare ſacramentum Euchariſtiæ petenti publice, quantumvis ſciat ipſum eſſe peccatorem, ſi eſt peccator occultus, ſi autem manifeſtus, dare non debet.

Respond. ad Argum. Dicendum quod ſacerdos debet dare illi, quem ſcit eſſe peccatorem, ſi petat in aperto, ſi ſit occultus peccator, & ipſe ſolus ſcit. Si manifeſtus, nullo modo debet dare, ſive petat, ſive non, ſicut dicit Dominus, & Cyprianus de hiſtrionibus. Ratio autem quare debet dare, eſt multiplex. Prima eſt quia neſcit utrum Deus occulte operetur. Secunda eſt, ne prodat crimen ejus. Tertia eſt, ne alios ſcandalizet. Quarta, quia ille jus habet in facie Eccleſiæ, & tunc tenetur illi jus ſuum petenti reddere.

1.2. Ad illud ergo quod primo obiicitur, dicendum quod Dominus prohibet, ut non dent, ideſt non offerant, non quin reddant.

3. Ad illud quod obiicitur de medicina, & de illo qui proiicit, patet reſponſio, quia ipſe non dat, A ſed reddit ut alienum.

4. Ad illud quod obiicitur, quod non eſt reddendus gladius furioſo, dicendum quod in judicio teneretur reddere, ſi non conſtaret eum eſſe furioſum: & quia hic peccator in judicio, & facie Eccleſiæ petit, & non apparet ſuum peccatum: ideo debet ei dare.

5.6. Ad illud quod obiicitur de occulto, dicendum quod peccator indignus eſt, & in veritate non habet jus: habet tamen jus ſecundum judicium Eccleſiæ, quia non conſtat de peccato, nec conſtare poteſt: & ideo B quando operatur ſecundum veritatem, & judicium ſuum, non tenetur dare, quando ſecundum judicium Eccleſiæ tenetur: & ex hoc patet quod non facit contra veritatem, ſed ſecundum veritatem. Judex enim in foro Eccleſiæ judicat ſecundum ea, quæ patent, non ſecundum ea quæ latent: unde ſcandalum non eſt tota cauſa. Ultimum patet, quia non deberet dare hoſtiam non conſecratam: nam ſi daret, peccaret ille, & ipſe ſimulando: niſi fortaſſis ipſe peccator hoſtiam peteret ob vitandam infamiam, & in Dominici corporis reverentiam.

DISTINCTIO X. PARS I.

De hæreſi aliorum, qui dicunt corpus Chriſti non eſſe in altari niſi in ſigno, & ejuſdem conſultatio.

SUNT & alii præcedentium inſaniam tranſcendentes, qui Dei virtutem juxta modum naturalium rerum metientes, audacius ac periculoſius veritati contradicunt: aſſerentes in altari non eſſe corpus Chriſti vel ſanguinem, nec ſubſtantiam panis vel vini in ſubſtantiam carnis & ſanguinis converti, ſed ita Chriſtum dixiſſe: Hoc eſt corpus meum, ſicut Apoſtolus dixit: Petra autem erat Matt. 26
Chriſtus. Dicunt enim ibi eſſe corpus Chriſti tantum 1 Cor. 10
in ſacramento, id eſt, in ſigno, & tantum in ſigno manducari a nobis. Qui errandi occaſionem ſumunt a verbis veritatis, unde prima hæreſis facta eſt in diſcipulis Chriſti. Cum enim diceret: Niſi quis manducaverit carnem meam, & bi- Aug. in pſ.
berit ſanguinem meum, non habebit vitam æternam: illi non intelligentes, dixe- 54 to. 8
runt: Durus eſt hic ſermo: quis poteſt eum audire? & abierunt retro. Illis diſce-

Digitized by Google

Aug. ſuper Pſal 98 a medio t. 8. Joan. 6. Habetur de conſ. d. 2 c. 1 quidem, & ſimile quid in Joan. tr. 30 t. 9 Aug. ad Dardanum Ep. 57 non longe a princip. tom. 2 Matt. 26

ſcedentibus inſtruxit duodecim qui remanſerant. Spiritus eſt, inquit, qui vivificat: caro nihil prodeſt. Verba, quæ locutus ſum vobis ſpiritus, & vita ſunt. Intellexiſti ſpiritualiter? ſpiritus & vita ſunt, intellexiſti carnaliter? etiam ſic ſpiritus & vita ſunt, ſed tibi non ſunt. Spiritualiter intellige quæ locutus ſum. Non hoc corpus quod videtis manducaturi eſtis, & bibituri illum ſanguinem, quem effuſuri ſunt qui me crucifigent. Sacramentum aliquod vobis commendavi, ſpiritualiter intellectum vivificabit vos: caro autem non prodeſt quidquam. Sunt etiam & alia illorum inſaniæ fomitem miniſtrantia. Ait enim Auguſtinus: Donec ſæculum finiatur, ſurſum eſt Dominus: ſed tamen etiam hic nobiſcum eſt veritas Domini. Corpus enim in quo reſurrexit, in uno loco eſſe oportet: veritas autem ejus ubique diffuſa eſt. Item: Una perſona eſt Deus & homo, ubique per id quod eſt Deus, in cælo per id quod homo eſt. Chriſtus etiam dicit: Pauperes ſemper habebitis vobiſcum, &c. His aliiſque utuntur præfati hæretici in aſſertione ſui erroris.

Determinatio præmiſſorum.

Solutio contra hæreſim. Joan. 6 De co ſ. d. 2 ex Ep. ad Heren Su pſ. 98 med. to. 8 Habebatur in li. ſent. Proſperi. Non hoc. Matt. 26 De con. d. 2 c. hoc eſt. Ibid. ubi ſupra.

Quæ ex eadem ratione omnia accipienda ſunt: Non enim verbis his negatur verum corpus Chriſti a fidelibus ſumi, vel in altari eſſe: ſed his veritas Apoſtolos & in eis nos inſtruxit, quod corpus non per partes diſcerptum, ut putaverunt illi diſcipuli, qui retro ierunt, ſed integrum: nec viſibiliter in forma humana, ſed inviſibiliter ſub forma panis & vini corpus & ſanguinem nobis traderet. Quem ſenſum Auguſtinus confirmat, dicens: Ipſum quidem, & non ipſum corpus quod videbatur, manducatur, ipſum quidem inviſibiliter, non ipſum viſibiliter. Item: Etſi neceſſe eſt illud viſibiliter celebrari, neceſſe eſt tamen inviſibiliter intelligi. Ita etiam intelligendum eſt corpus Chriſti eſſe in uno loco, ſcilicet viſibiliter in forma humana: veritas tamen ejus, id eſt divinitas, ubique eſt, veritas etiam ejus, id eſt verum corpus, in omni altari eſt, ubicumque celebratur. Sic etiam illud intelligendum eſt: Pauperes ſemper habebitis vobiſcum, me autem non ſemper habebitis, ſecundum corporalem præſentiam ſcilicet, qua cum eis converſabatur. Similiter per id quod homo eſt, in cælo eſt, ſcilicet viſibiliter, inviſibiliter, autem in altari, quia non in forma humana apparet, ſed forma panis & vini operitur. Unde & inviſibilis caro ejus dicitur, quæ vere eſt in altari. Sed quia in ſpecie ſua non apparet, inviſibilis dicitur. Ait enim Auguſtinus: Hoc eſt quod dicimus, quod modis omnibus approbare contendimus: Sacrificium Eccleſiæ duobus confici, duobus conſtare, viſibili elementorum ſpecie, & inviſibili Domini noſtri Jeſu Chriſti carne, & ſanguine, ſacramento, & re ſacramenti, id eſt, corpore Chriſti, ſicut & Chriſti perſona conſtat, & conficitur ex Deo & homine, cum Chriſtus ſit verus Deus & homo, quia omnis res illarum rerum naturam, & veritatem in ſe continet, ex quibus conficitur. Conficitur autem ſacrificium Eccleſiæ duobus, ſacramento & re ſacramenti id eſt, corpore Chriſti. Eſt ergo ſacramentum & res ſacramenti, id eſt corpus Chriſti. Ecce inviſibilem dixit carnem Chriſti, quia forma panis operta ſumitur & tractatur. Idemque corpus Chriſti dixit eſſe ſacramentum & rem: ex quo confirmatur quod ſupra diximus. Deinde addit quod magis movet lectorem. Caro, inquit, ejus eſt, quam ſub forma panis opertam in ſacramento accipimus: & ſanguis ejus, quem ſub vini ſpecie ac ſapore potamus. Caro videlicet carnis, & ſanguis ſacramentum eſt ſanguinis: carne & ſanguine, utroque inviſibili, intelligibili & ſpirituali, ſignificatur corpus Chriſti viſibile & palpabile, plenum gratia, & divina majeſtate.

Quæ ſit intelligentia præmiſſorum.

Attende his diligenter, quia tropo quodam utitur hic Auguſtinus, quo ſolent

res

Digitized by Google

res ſignificantes rerum ſortiri vocabula quas ſignificant. Hic enim viſibilis ſpecies panis vocatur nomine carnis, & viſibilis ſpecies vini nomine ſanguinis. Inviſibilis vero & intelligibilis dicitur caro Chriſti: quia ſecundum illam ſpeciem non videtur caro, ſed intelligitur, & ſanguis. Caro ergo inviſibilis dicitur eſſe ſacramentum carnis viſibilis: quia ſpecies panis, ſecundum quam illa non videtur caro, eſt ſacramentum carnis viſibilis: quia in carne inviſibili, id eſt ſpecie, ſecundum quam caro Chriſti non videtur caro, ſignificatur corpus Chriſti, quod eſt viſibile & palpabile, ubi in ſua forma apparet. Ita & de ſanguine accipi debet. Quem ſenſum confirmat Auguſtinus aperiens qualiter prædicta intelligenda ſint, quia obſcure dixerat: conſequenter dicens ita panem vocari corpus Chriſti, cum vere ſit Sacramentum corporis Chriſti, quod in cruce poſitum eſt: ſicut ipſa immolatio, quæ fit manibus ſacerdotis, vocatur Chriſti paſſio, non rei veritate, ſed ſignificandi myſterio: & ſicut Sacramentum fidei dicitur fides.

De conſ. d. 2. hoc eſt quod dicimus, §. ſicut ergo.

DISTIN. X. PARS I.

De ſacramento Euchariſtiæ quantum ad cibum, qui manducatur, reſpondens ſophiſticis rationibus illorum, qui dicunt corpus Chriſti verum in altari non eſſe.

Sunt item alii præcedentium inſaniam tranſcendentes.

Expoſitio textus.

Diviſio. SUPRA oſtendit Magiſter corpus Chriſti verum ſumi. In hac parte oſtendit, quid Corpus Chriſti verum eſt in altari, procedens a deſtractione minoris erroris ad deſtractionem majoris. Et dividitur hæc pars in duas partes. In prima Magiſter reſpondet ſophiſticis rationibus illorum, qui dicebant, corpus Chriſti verum in altari non eſſe. In ſecunda veritatem confirmat multiplici auctoritate, oſtendens quod corpus verum eſt in altari, & qua virtute hoc fiat, ibi: *Satis reſponſum arbitror eſſe hæreticis*. Prima pars habet duas. In prima ponit auctoritates, & rationes. In ſecunda ſubjungit expoſitiones, & determinationes, ibi: *Quæ ex eadem ratione omnia accipienda ſunt*. Et illa ſimiliter duas habet. In prima exponit, & determinat quaſdam auctoritates, quas illi male intelligendo depravabant. In ſecunda vero incidenter exponit quandam locutio-

A nem tropicam Auguſtini, quæ poſſet alicui miniſtare fomentum erroris, ibi: *Attende his diligenter, quia tropico quodam, &c.*

Sacrificium Eccleſiæ duobus, &c. Dub. I.

Videtur Auguſtinus hic male dicere, quia ex corpore Chriſti, & ſigno viſibili nihil fit unum.

RESPON. Dicendum quod quamvis non fiat unum per eſſentiam, fit tamen unum ſacramentum, quia ſacramentum non dicit aliquid abſolutum, ſed magis ad aliquid. Unde B dicuntur facere unum ſacramentum, non quia fiant unum, ſed quia ad unum.

Sicut Chriſti perſona conſtat. Dub. II.

Videtur improprie loqui, quia perſona Chriſti eſt ſimpliciſſima: ergo non habet compoſitionem aliquam. Item nulla videtur ſimilitudo, quia eſt unio in perſona, & unio omnino ſempiterna, & inſeparabilis: hæc autem ad modicum tempus eſt.

C RESPON. Dicendum quod ſimilitudo attenditur quantum ad duo, & quantum ad ea, quæ dicuntur componi, & quantum ad modum compoſiti. Quantum ad ea, quæ dicuntur componi, quia ſicut eſt ibi aliquid ſpirituale & inviſibile, ut divina natura, aliquid corporale & viſibile, ſic & in propoſito. Quantum ad modum compoſiti, quia ſicut divina natura, & humana dicuntur componi, non quia ex eis conſtat unum, ſed quia uniuntur in uno, ſcilicet in una perſona Chriſti: ſic

in

in propoſito dicuntur componi, quia ad unum. Quod ergo obiicitur de compoſitione, dicendum quod large dictum eſt perſonam Chriſti conſtare, & confici, quia illas duas naturas in ſe habet. Unde dicitur compoſita, quia cum alio poſita, non ex aliis confecta. Quod obiicitur de inſeparabilitate, dicendum quod quantum ad hoc non attenditur ſimilitudo.

Conficitur autem, &c.
Dub. III.

Obiicitur, cum illud ſacramentum dicatur conſtare ex carne, & ſanguine, & ex ſpecie vini, & panis:
B ſimiliter ex ſpecie, & vero corpore, quæritur quo modo differunt. Item cum conficitur ex ſacramento & re, quæritur quo modo ſe habeant per modum partium, aut enim ſunt partes ſubjectivæ, quia ex eis non conſtaret. Si integrales: ſed pars integralis non recipit denominationem totius: ergo ſacramentum non habet confici ex ſacramento, & re.

Respon. Dicendum quod ſacramentum novæ legis duo habet, ſcilicet quod eſt ſignum, & res: quoniam ergo illud ſacramentum habet rationem ſignandi a ſpecie exteriori, ſed rationem dandi gratiam a carne
C Chriſti vera: ideo ſignanter dicit Auguſtinus, quod ſacramentum Eccleſiæ duobus conficitur, ſcilicet ſacramento vel ſigno, cui appropriat rationem ſacramenti propter ſignificationem, & rem ſacramenti, quæ efficit. Et per hoc patet illud, quod quæritur, quia aliter ſunt partes ſpeciei ſine re, ſcilicet panis, & vinum, quam ſpecies cum re, quia ſolum quantum ad alterum, ſcilicet quantum ad rationem ſignificandi completam; ſicut tactum eſt ſupra.

Habetur de c[illegible]. d. 2 c. hoc eſt. poſſet [illegible] ex c[illegible] de [illegible] dibus [illegible].

Caro videlicet carnis, &c.
Dub. IV.

Videtur male dicere, quia nihil idem eſt ſignum ſuiipſius. Si tu dicas mihi quod idem ſub diverſis ſtatibus poteſt eſſe ſignum, & ſignatum, ut caro prout eſt ſub ſacramento, ſit ſignum ſui prout eſt in cælo, quod videtur dicere littera ſequens. Contra: Signum debet eſſe notius ſenſibus, quam ſignatum: ſed caro prout eſt ſub ſacramento eſt inviſibilis, & impalpabilis, & in cælo viſibilis, & palpabilis: ergo non eſt ſignum ejus. Si dicas tu, ſicut dicit Magiſter, quod caro accipitur pro ſigno carnis, ſcilicet pane. Contra: Species panis eſt viſibilis, & palpabilis: ſed Auguſtinus dicit quod carne inviſibili ſignificatur caro viſibilis.

Trahitur ex ſenten. via citata a Magiſtro.

Respon. Dicendum quod tropologicus eſt ſermo, nec tantum uno tropo, ſed duplici, quia quod eſt ſigni attribuitur ſignato, & quod eſt ſignati attribuitur ſigno. Species enim panis eſt ſignum, quoniam eſt viſibilis: ſed caro interius contenta eſt ſignatum, quia eſt inviſibilis gratiæ: ergo quod caro inviſibilis ſignet, hoc eſt dicere quod ſpecies panis quæ eſt ſignum carnis inviſibilis, ſignat corpus Chriſti viſibile, & palpabile: & illa ſpecies panis eſt caro inviſibilis, non quia non videatur, ſed quia contentum ejus quod eſt caro, eſt inviſibile, & intelligibile, eatenus ut ibidem continetur: quaſi vellet Auguſtinus dicere: Caro viſibilis, & palpabilis ſignatur, & continetur a ſpecie panis inviſibiliter, & intelligibiliter.

Significatur corpus, &c.
Dub. V.

Videtur male dicere, quia dicit Gregor. homil. paſchæ: Quod palpari poteſt, corrumpi neceſſe eſt: ergo ſi corpus Chriſti eſt incorruptibile, eſt impalpabile.

Greg. hom. 20 in Euangel. tom. 3

Resp. Dicendum quod Gregorius intelligit de palpabilitate ſecundum tactum corporis non glorificati, & & de palpabilitate, qua aliquid dicitur palpari ex neceſſitate, non poteſta-

Digitized by Google

ſtate, quo modo eſt palbabile corpus Chriſti glorificatum.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam hujus partis quæruntur quinque. Primo quæritur, utrum corpus Chriſti ſit in altari ſecundum veritatem. Secundo, utrum ſit ibi ſecundum quantitatem. Tertio, utrum ſit ibi diffinitive. Quinto utrum totum ſit in qualibet parte hoſtiæ.

QUÆSTIO I.

An Chriſtus ſit in ſacramento altaris ſecundum veritatem.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 10 Membr. 7 art. 3 § 1
S. Thom. 3 p q. 75 art. 1
Et 4 Sent. d. 10 q. 1 art. 1
Et 4 contra Gent. c. 61
Scot. 4 Sent d. 8 q. 2
Richardus 4 Sent. diſt. 10 q. 1
Thom. Arg. 4 Sent. diſt. 10 q. 2 art. 1
Steph. Bruleſ. 4 Sent diſt. 10 q. 5
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 10 q. 1
Marſilius Inguen. 4 Sent. q. 7 art. 1
Gabriel Biel 4 Sent. d. 10 q. 1

Fundam. Matt. 26 Mar. 14 Luc. 22 1 Cor. 10 QUOD ſit in altari ſecundum veritatem, videtur: quia Dominus dixit: Hoc eſt corpus meum: ergo ſi mentiri non potuit, quod demonſtravit, fuit corpus ſuum: & dedit illum ritum, ſecundum quem ipſe confecit: ergo cum modo conficitur ſecundum illum ritum, verum corpus Chriſti eſt in altari. Si dicas quod illud non intelligitur per identitatem, ſed per ſignificationem, ſicut illud: Petra autem eſt Chriſtus: ergo ſecundum hoc per ſignificationem ſimiliter poſſet dici de manna, agno paſchali, & ſacrificio Melchiſedech. Tunc ergo non erit differentia inter ſacramentum novæ legis, & veteris.

1 Cor. 10 ITEM: Panis quem frangimus, corpus Domini eſt: ergo &c. Si dicas quod hoc ſimiliter dicitur per ſignificationem. Contra: Apoſtolus poſtea ſubinfert: Itaque qui manducat, & bibit indigne, reus eſt corporis, & ſanguinis Domini. Sed ſi hoc verum eſſet quia ſignum: tunc ſimiliter, quia hæc vox *Chriſtus* eſt ſignum, qui pronunciaret in peccato, eſſet reus corporis, & ſanguinis Domini: quod falſum eſt. (1.Cor. 11)

ITEM: Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi. Matt. ult. Conſtat quod hoc non dicit quantum ad Apoſtolos, quia ſunt mortui: ergo quantum ad credentes: ſed non quantum ad effectum divinitatis, & gratiæ, quia ſecundum divinitatem eſt cum omnibus hominibus, ſecundum gratiam non eſt ſemper cum fidelibus omnibus. Intelligit ergo ſecundum humanitatem, ſed hoc non viſibiliter, ſed ſub ſacramento: ergo, &c.

ITEM ratione videtur, quia caro Chriſti vere eſt cibus: ſed cibus qui non exponitur ad cibandum, eſt fruſtra; ergo ſi caro Chriſti non eſt fruſtra, exponitur ad cibandum. Sed non in ſe, ſcilicet viſibiliter, ne generet horrorem: ergo eſt vera caro Chriſti ſub ſacramento.

ITEM Chriſtus pro ſalute noſtra carnem ſuam veram expoſuit ad patiendum, cum adhuc eſſemus injuſti: ergo ſi multo magis debeat diligere juſtos, carnem ergo ſuam veram exponet ad reficiendum, non tantum in ſignum: ergo, &c.

ITEM Ars, & virtus eſt circa difficile, & quanto difficilius eſt credere, tanto magis meritorium. 2 Eth. c. 3 Sed quod Chriſtus ſit in ſacramento ſicut in ſigno tantum, nullam habet difficultatem: quod autem ſit in ſacramento veraciter ſicut in cælo, hoc maximam habet difficultatem: ergo hoc maxime meritorium eſt credere: ergo ſi debuit facere quod magis eſſet meritorium: patet, &c.

1. CONTRA oſtenditur quod non ſit ibi ſecundum veritatem. Ad opp. Primo per impoſſibilitatem, quia corpus Chriſti ante non erat in altari, & nunc eſt: ergo aliquo genere motus eſt mutatum: ſed non mutatione locali, quia tunc a cælo recederet: ergo aliquo alio genere mutationis. Sed aliæ ſpecies

cies motus ſolum cadunt circa mutabile, & alterabile, corpus autem Chriſti glorificatum impoſſibile eſt variari: ergo, &c. A

2. Item nihil eſt, nec poteſt eſſe extra terminum ſubſtantiæ ſuæ: ſed corpus Chriſti in cælo exiſtens, habet ibi terminum ſuæ ſubſtantiæ: ergo impoſſibile eſt, quod ſit alibi, quam in cœlo: ergo impoſſibile eſt quod ſit ſecundum veritatem in hoc ſacramento: ergo ſi eſt ibi, eſt ſolum ſicut in ſigno.

3. Item hoc ipſum oſtenditur propter congruitatem, quia ſacramenta inſtituta ſunt propter humiliationem, ut homo in inferioribus ſe quæreret, & inveniret ſalutem: ergo cum corpus Chriſti verum non ſit inferius, non congruit ſacramento. B

4. Item omnia ſacramenta ſunt ad Dei honorificationem, & reverentiam: ſed ſi corpus Chriſti verum eſſet ibi, cum reverentia ſit a loco, in quo eſt ſe elongare, ſicut dictum eſt Moyſi: Solve calceamentum, &c. *Exod. 3* nullus deberet ad hoc ſacramentum accedere. Si ergo inſtitutum eſt, ut homo accedat ſalva reverentia, non eſt ibi corpus verum.

5. Item hoc ipſum oſtenditur etiam propter inutilitatem, quia dicitur quod caro non prodeſt quidquam: *Joan. 6* ergo caro ſecundum ſui veritatem non reficit: ergo ſi non debet in hoc ſacramento eſſe aliquid, quod non proſit: ergo non eſt ibi Chriſtus ſecundum carnem. C

6. Item gratia, quæ datur in hoc ſacramento, eſt a Deo: ſed Deus Chriſtus æque bene operatur, ubi non eſt ſecundum præſentiam corporis, ſicut ubi eſt: ſicut patet in filio reguli. Unde reprehenditur regulus, quia corporalem præſentiam quærebat: ergo nulla eſſet ibi utilitas. *Greg. hom. 28. in Evangel. tom. 1* *Joan. 4*

CONCLUSIO.

Chriſtus eſt in ſacramento altaris ſecundum veritatem & realiter: & qui negat, facit contra pietatem fidei, & contra dignitatem ſacramenti.

Respon. ad Arg. ſicut tangit Magiſter, opinio quorumdam fuit, & error peſſimus, quod Chriſtus non eſſet in altari, niſi tantum ſicut in ſigno, & dicitur manducari, quia ſignum ejus accipitur, & manducatur. *Hæreſis modernorum.* Et hoc quidem volunt habere per ſimile in aliis, quia in aqua baptiſmi non eſt gratia ſicut contenta, ſed tantum ſicut in ſigno. Et ad hoc quidem videntur pietate moveri, quaſi nemo ſit dignus tangere, necdum etiam comedere veram carnem Dei. Sed iſte eſt error peſſimus, & contra pietatem fidei, quæ tantum ſibi beneficium a Deo datum recognoſcit, & gratias agit quod in carne ſua, & natura propria nobiſcum ſit. *Improb.* Eſt etiam contra ſacramenti dignitatem, & excellentiam, in quo relucet divina potentia, & ſapientia, & bonitas altius cæteris ſacramentis. Unde cætera ſacramenta excellit, & quaſi conſummativum eſt aliorum omnium, ſicut charitas omnium virtutum. Primum igitur hic manifeſtatur Dei potentia in operis ſingularitate. *1. Ratio.* Cum enim panis in Chriſti corpus verum, & integrum in multis altaribus convertitur, nullo remanente communi, & ſubito: oſtendit ſe Deus hoc poſſe ſupra omnem potentiam operativam in converſione: ſupra imaginativam in hoc, quod idem eſt in pluribus locis: ſupra intellectivam in hoc quod tam magnum, & integrum in tam parva ſpecie facit exiſtere non contractum.

1. Ex hoc patet reſponſio ad illud, quod obiicitur de impoſſibilitate, dicendum enim eſt, quod quamvis natura hoc non poſſit facere, neque ratio intelligere: tamen Deus poteſt multa in corpus Chriſti convertere:

& ex

Digitized by Google

& ex hoc corpus Chriſti eſt in multis locis non per mutationem, quæ fit in Chriſto, ſed in pane, qui convertitur in ipſum.

2. Similiter patet aliud. Quamvis enim corpus Chriſti terminum habeat in cœlo quantum ad exiſtentiam naturalem, non tamen habet quantum ad poteſtatem converſionis, ſecundum quam alibi poteſt corpus converti in ipſum: & ideo illa virtute ſupernaturali fit alibi, qua aliud convertitur in ipſum, & hoc melius patebit in tertio problemate. Relucet autem ſapientia in congruitate: Chriſtus enim Dominus noſter ſatis magnum populum Domino acquiſierat ipſum in corpore ſuo myſtico uniendo. In hoc autem corpore, quod eſt Eccleſia, ſunt multi, & diverſi: ſunt viatores, & infirmi: ſunt etiam quotidianis peccatis circumdati. Quia ſunt multi in uno corpore, indigent connexione. Quia viatores, indigent refectione. Quia quotidianis peccatis implicati, indigent oblatione multiplici: & hæc non tantum interius fienda erant per gratiam virtutum, ſed etiam exterius per gratiam ſacramentorum. 1 Congr. Congruum ergo fuit ut haberent exterius connectens, ſicut habebant unum interius. Sed illud unum debuit eſſe, ubi erant membra: & ita cum in multis locis ſint membra, debuit tale eſſe, quod congrueret eſſe in multis locis. Sed hoc non eſt niſi Deus, vel divinitati unitum: ſed Deus eſt interius, divinitati unitum eſt corpus Chriſti: ergo corpus Chriſti debuit dari in ſacramento exteriori, quod eſt unum, in quo omnes fideles uniuntur in manducando 2 Congr. unam & eamdem eſcam. Congruebat etiam ut haberent exterius reficiens in ſacramento, ſed reficiens animam non eſt niſi Deus, vel Deo unitum, & hoc eſt corpus Chriſti verum: & ita congruum fuit, ut corpus Chriſti verum in ſacramento iſto eſſet. Congruebat etiam ut haberent oblatio-3 Congr. nem exteriorem. Sed Dominus unica oblatione offerendo ſe, omnes alias A oblationes evacuaverat: ergo ſi non debuit reficere, quod deſtruxerat, debuit nobis illam eamdem, quam obtulit, & non aliam inſtituere oblationem. Ergo ſicut corpus Chriſti verum fuit oblatum in cruce, ita ſacrificatur in altari. Et ex hoc patet quod non valet, quod obiicitur propter congruitatem.

3 Quod autem, obiicitur quod homo non humiliatur in hoc ſacramento, dicendum quod immo, quia in ſigno exteriori viſibili eſt humiliatio: Præterea: In hoc ſuper omnia humiliatur, & captivatur intellectus hominis, quia credere compellitur quod nullatenus poteſt com-B prehendere. Præter hoc etiam in hoc ſacramento eſt exemplum totius humilitatis: quia Dominus majeſtatis tam modico, & paupere pallio adhuc in exemplum humilitatis, & paupertatis veſtitur.

4. Ad illud quod obiicitur de reverentia, dicendum quod reverentia non tantum fit a Deo recedendo, ſed etiam humiliter ad ipſum accedendo, maxime cum ipſe vocat: quia ſi homo non iret cum vocatur, non eſſet reverentia, ſed ſtultitia. Apparet etiam tertio divina bonitas in utilitate. Nam ex hoc quod Chriſtus eſt ibi corporaliter præſens, fidei meritum augetur, dum hoc credit C quod nullatenus ratione cognoſcit. Charitatis etiam devotio inflammatur, quando ſentit Dominum ſibi præſentem in carne: ſicut enim ad præſentiam ignis expellitur frigus, ſic ad præſentiam carnis Chriſti expellitur tepor. Unde Damaſcenus dicit, quod caro Chriſti eſt tamquam carbo ignitus. Item ſpei fiducia ſublevatur: dum enim ipſum eumdem offerunt Patri, qui oblatus eſt in cruce, quis eſt qui non confidat ſe exaudiri? *l. 4. c. 14*

5. Per hoc etiam patet quod obiicitur de inutilitate, quia quod dicit Dominus: Caro non prodeſt quidquam, intelligitur de carnaliter intelligente. Ille autem intelligit carnaliter, non qui intelligit carnem eſſe præſentem, ſed qui intelligit Chri-

Chriſtum manducari, ſecundum quod comeditur caro cujuslibet animalis per fruſta. Sed tamen multum prodeſt eam veraciter aſſumenti ſub ſacramento.

6. Similiter patet aliud, quia præſentia corporis non auget Dei virtutem: ſed congruum eſt quod Dominus ex ſua præſentia corporali aliquod munus ſpecialius tribuat: & licet non valeat illi, qui credit eum non poſſe operari, niſi ubi eſt corporaliter: credenti tamen multum valet, ſicut multum Zachæo præſentia corporis Chriſti.

QUÆSTIO II.

An corpus Chriſti ſit in altari ſecundum ſuam naturalem quantitatem.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 10 Membr. 7 art. 3 § 4
S Thom. 3 p. q. 76 art. 4
Et 4 Sent d. 10 q 3 art. 2
Et 4 cont. Gent. cap. 63 & 64
Et Quol. 7 q. 8 in corp.
Richard. 4 Sent. diſt. 10 q. 2
Thom. Argent. 4 Sent. diſt. 10 q. 2 art. 2
Steph. Brulef 4 Sent. d. 10 q. 2
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 10 q. 2
Marſilius Inguen. 4 Sent. q. 7 art. 2
Gabr. Biel 4 Sent. d. 10 q. 1

Ad opp. Habetur de conſ. d 2 c. Prima quidem: & forte in ſenſu ſup. Jo. tr. 50 in fine.

3 Met. 9

UTRUM corpus Chriſti ſit in altari ſecundum ſuam naturalem quantitatem, an ſit ibi a quantitate abſtractum. Et quod magis abſtractum, videtur per Auguſtinum in expoſitione Pſal. 4 & ponitur de conſecr. d. 2. Corpus in quo reſurrexit, in uno tantum loco eſſe oportet: veritas autem ejus ubique diffuſa eſt: ergo in ſacramento eſt veritas, non tamen eſt ſua corporeitas, ſive quantitas.

2. ITEM videtur ratione, quia in hoc ſacramento ſolum eſt Chriſtus, ut cibus ſpiritualis: ſed quantitas nihil facit ad eſſe cibi ſpiritualis: ergo, &c.

3 Met. 9

3. ITEM impoſſibile, & non intelligibile eſt duas dimenſiones eſſe ſimul: ergo ſi divina majeſtas contemperat ſe noſtræ infirmitati in hoc ſacramento: ergo non debet facere hoc, ſcilicet ut corpus Chriſti ſit cum

A quantitate: & cum abſtractio ſit magis rationabilis, & magis intelligibilis, Deus facit quod rationabilius eſt.

4. ITEM multo congruentius eſt ſeparari ſubſtantiam ab accidente, quam econverſo: ſed in hoc ſacramento ſeparatur accidens a ſubſtantia in ſpeciebus: ergo in re contenta ſubſtantia a quantitate.

CONTRA per Auguſtinum de verbis Euangelii: Totus per partes manducatur in ſacramento, & manet integer totus in cœlo; ſed totus, & pars dicunt quantitatem: ergo, &c. **Fundam.**

ITEM Corpus Chriſti eſt vivens:

B & ſi vivens, organicum: & ſi organicum: quantum: ergo ſi in altari non abſtrahitur a vita, igitur nec a quantitate.

ITEM Corpus Chriſti, ſive Chriſtus, ibi videt, & audit, quamvis non loquatur, ne deprehendatur: ſed ſenſus exteriores præſupponunt quantitatem: ergo eſt ibi ſecundum quantitatem.

ITEM ſi non eſt ibi quantitas, deponit quantitatem: ſed depoſitio accidentis abſoluti inducit tranſmutationem ſecundum formam: ergo corpus Chriſti glorificatum tranſmutatur.

C

CONCLUSIO.

In Sacramento altaris non tantum eſt corpus Chriſti ſecundum veritatem, ſed etiam ſecundum ſuam naturalem quantitatem.

RESP. AD ARG. Quidam dixerunt, quod in ſacramento altaris eſt Chriſtus, non tantum ut ſignificatus, ſed etiam contentus: ſed tamen non eſt ſecundum ſuam quantitatem, nec etiam ſecundum alia accidentia, quia iſta nihil faciunt ad finem hujus ſacramenti, qui eſt cibare. Et rationem hujus habent ex hoc, quod ibi eſt corpus Chriſti, quia transfertur aliquid in ipſum: ſed illud eſt pure ſub- **Opin. falſa.**

ſubſtantia, & non accidens, quia alia accidentia manent: ideo tranſſubſtantiatur in ſubſtantiam, ita quod eſt abſtracta ab omnibus accidentibus. Sed hæc poſitio quamvis non ſit erronea, ſicut prædicta, eſt tamen errori propinqua: ideo quia etſi ſubſtantia corporea poſſit intelligi eſſe ſine quantitate, & aliis accidentibus, numquam tamen intelligitur bene eſſe. Si ergo non habet, tunc male eſt. Et rurſus: Quamvis ſubſtantia poſſit abſtrahi a quantitate, tamen quod corpus vivat, & ſit organicum, & non ſit quantum, hoc nec eſſe, nec intelligi poteſt: & ex hoc ſequitur corpus Chriſti nec bene ibi eſſe, nec vivere, quod nefas eſt dicere. Propterea dicendum quod in altari non tantum eſt corporis Chriſti veritas, immo etiam quantitas. Et ad intelligentiam objectorum notandum quod etſi in hoc ſacramento fieri debeant miracula, non tamen debent fieri, niſi quæ congruant ſacramento. Sacramentum autem illud eſt myſterium fidei: & ideo eſt verum & occultum. Quia verum: ideo cum dicitur: *Hoc eſt corpus meum*: corpus panis tranſit in corpus Chriſti, & hic, & ubicumque dicatur. Et ex hoc oritur duplex miraculum. Primum eſt, quia panis tranſit in corpus Chriſti integrum, & perfectum. Et aliud, quia corpus Chriſti integrum eſt ubicumque fit hæc tranſubſtantiatio, ita totum & perfectum in parvo loco, & unum in pluribus locis. Quia vero occultum: ideo debent manere ſpecies, & omnia ſenſibilia ipſo non apparente. Et ex hoc eſt duplex miraculum. Unum, quia accidentia ſunt ſine ſubjecto. Alterum vero quod eſt ibi corpus clariſſimum: & eſt præſens, & non videtur. Ex his patent objecta.

Improb.

Determinatio. Explicatio.

1.2. Primum enim quod dicit Auguſtinus, quod veritas ubique, &c. non diſtinguit veritatem contra quantitatem, quæ eſt de veritate corporis, ſed contra apparitionem ſenſibilem, quia tantum in uno loco appa-

A ret. Patet etiam ſequens, quia quantitas facit ad ſacramenti veritatem, & perfectionem, ut corpus contentum ſit, habens omnem perfectionem.

3. Ad aliud dicendum, quod divinitas noſtræ infirmitati ſe contemperat, ſalvata integritate ſacramenti. Et præterea ſic ſe contemperat, ut intellectum excedat, & fides locum, & meritum habeat.

4. Ad ultimum, dicendum, quod ſi Deus utrumque faceret, tamen nulla eſſet utilitas nec quantum ad veritatem, nec quantum ad celationem, id eſt occultationem, ſi corporis Chriſti veritas a quantitate abB ſtraheretur: & propter hoc non valet, quia non debet hic fieri, niſi quod congruit ſacramento.

QUÆSTIO III.

An corpus Chriſti ſit ſub ſpeciebus diffinitive.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 10 Membr. 7 art. 3 § 6
S. Thom. 3 p. q. 76 art. 5
Et 4 ſent. diſt. 10 q 2 art. 3
Richardus 4 Sent. d. 10 art. 2 q. 1
Steph. Bruleſ. 4 Sent. diſt. 10 q. 10
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 10 q. 3

Utrum corpus Chriſti ſit ſub ſpeciebus diffinitive. Et quod C non, videtur, quia illud loco diffinitur, quod eſt in uno ſolo loco: ſed corpus Chriſti ſub ſacramento eſt in pluribus locis; ergo, &c. Probatio minoris: Omne quod eſt, ubicumque conſecratur, in pluribus locis eſt: ſed corpus Chriſti eſt tale; ergo, &c. Fundam.

Item omne illud, in quod poſſibile eſt plura in pluribus locis converti, poſſibile eſt in pluribus locis eſſe: ſed corpus Chriſti eſt hujuſmodi: ergo, &c. ſed nullum tale habet eſſe diffinitum, ergo, &c.

Item ubicumque ſe extendit virtus verbi, & elementum, extendit ſe etiam ſacramentum: ſed virtus verbi non eſt determinata ad locum, ſicut patet: ſimiliter nec elementum, quod

quod eſt panis: ergo nec hoc ſacramentum: ergo nec corpus Chriſti interius contentum.

Item quod eſt in uno loco, & poteſt ſine ſui mutatione eſſe in alio, non eſt ibi diffinitive: ſed corpus Chriſti eſt hujuſmodi: quia eſt in cœlo, & poteſt ſine mutatione ſua eſſe in loco alio: ut in altari: ergo, &c.

Ad opp. Porph. c. de ſpecie & Ariſt. 1 Per her. c. 5 & 7 Metaph.

1. Contra: Omne individuum eſt hic, & nunc: ſed corpus Chriſti eſt individuum: ergo eſt hic & nunc: ſed quod eſt hic, & nunc, eſt in loco diffinitive: ergo, &c. Si dicas quod corpus Chriſti quamvis ſit individuum, tamen eſt unitum ſubſtantiæ immenſæ, & ratione illius unionis habet eſſe in pluribus locis. Si iſta eſt ſufficiens ratio: ergo ab inſtanti conceptionis fuit in pluribus locis, quod ſtultum eſt dicere. Præterea. Illa unio non aufert ei, quin ſit individuum: ergo non aufert eſſe hic & nunc, nec eſſe diffinitivum.

2. Item ſi Chriſtus in ſacramento poteſt eſſe in pluribus locis, eſto quod tantum tria loca ſint, in illis poſſibile eſt eſſe corpus Chriſti: ergo poſſibile eſt eſſe ubique: ſed hoc cum ſit ſolius Dei, impoſſibile eſt alteri convenire: ergo, &c.

3. Item quod ſic eſt in aliquo, quod movetur ad motum illius, in illo eſt diffinitive: ſed Chriſtus movetur ad motum totalis ſpeciei: ergo, &c. Probatio minoris: Cum transfertur ſpecies, vere dicitur transferri corpus Chriſti verum: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Corpus Chriſti verum eſt ſacramentaliter in pluribus locis, cum plura convertantur in ipſum totum in pluribus locis.

Resp. ad Arg. Sicut dicit Innocentius: Quemadmodum Dei Filius ſecundum divinitatem habet triplicem modum eſſendi, in omnibus per eſſentiam, in juſtis per gratiam, in Chriſto per unionem: ſic corpus Chriſti localiter eſt in cœlo, perſonaliter in Verbo, ſacramentaliter in altari: hoc tertio modo dicit ipſum reperi in pluribus locis, quia plures ſunt ſpecies continentes: unde per ſe loquendo eſt in uno loco tantum, in quo diffinitur, ſicut individuum: Quia vero multa in ipſum convertuntur, quæ ſunt in diverſis locis, & ipſum per conſequens eſt in diverſis locis ſecundum illum modum, ſecundum quem multa in ipſum convertuntur, & hoc ſub ſacramento. Unde notandum ad intelligentiam objectorum, quod corpus Chriſti eſt individuum ſecundum ſe, & individuum in quod plura convertuntur. Quia individuum ſecundum ſe, eſt in cœlo tantum in proprio, & diffinitivo loco. Quia vero in ipſum plura convertuntur, non habet terminum ſubſtantiæ limitatum ad unum locum, ſed extendit ſe ad locum converſionis. Et quia converſionis loca non poſſunt eſſe omnia, nec unum ſolum, imo plura, quantum ad hoc, nec immenſe eſt ſicut Deus: nec omnino diffinitive ſicut aliquod individuum, ſed medio modo: ſicut Deus ſecundum modum eſſendi per gratiam, non in omnibus, ſed in pluribus. Si ergo quæratur ratio, quare corpus Chriſti eſt in pluribus locis, credo quod hæc ſit ratio, quia plura convertuntur in ipſum totum, & in pluribus locis. Si quæratur quare plura, dicendum, quia Dominus inſtituit. Et ſi quæratur ratio inſtitutionis, dicendum quod quia cibus ſpiritualis, & communis: ideo natum eſt cibare plures, & ideo plura convertuntur in ipſum: aptitudinem autem cibandi ſpiritualiter habet ex unione cum divinitate, actum vero ex exiſtentia ſub ſacramento: & ideo inſtitutum eſt ut plura in illud corpus convertantur, & ſub hoc ſacramento.

Explicatio.

Hanc rationem infringit Scot. d. 10 q. 3 ſed eandem accipit S. Th. 4 ſent. d. 10 q. 1 art. 1

1. Quod obiicitur primo de individuo, patet, quia ultra rationem individui habet, quod plura convertantur in ipſum in diverſis locis. Unde ſicut individuum in quod alia poſ-

Digitized by Google

poſſunt converti ſecundum partem, poteſt eſſe in majori loco: ſic illud in quod alia convertuntur totaliter in diverſis locis, poteſt eſſe in pluribus locis.

2. Ad aliud patet reſponſio, quia non in omnibus poteſt eſſe converſio, quia ſacerdos non haberet locum, ad cujus miniſterium ſit. Poſito autem per impoſſibile, quod tantum eſſent tria loca, tunc dicendum quod eſſet ubique: ſed non ſicut Deus, quia Deus eſt ubique propter ſui immenſitatem, unde nulli poteſt abeſſe: ſed corpus Chriſti eſſet ubi que propter locorum paucitatem.

3. Ad illud quod obiicitur de motu translationis, dicendum quod corpus Chriſti medium tenet inter eſſe immenſum, & eſſe diffinitum: & ideo quodam modo eſt immotum, & quodam modo mobile. Mobile quidem in uno loco, & immotum in alio: & in eadem hoſtia non movetur ad motum partium, nec per ſe, nec per accidens, niſi transferatur tota hoſtia: ſi ergo ſimpliciter mutaretur & omnino, bene argueret: ſed hoc non habet veritatem.

QUÆSTIO IV.

An corpus Chriſti ſit dimenſive ſub illis ſpeciebus.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 10 Membr. 7 art. 3 § 7
S. Thom. 3 p q. 76 art. 2
Et 4 Sent. d. 10 q. 3 art. 2
Et 4 contra Gent. c. 63 & 64
Scot. 4 Sent d. 10 q. 1
Richardus 4 Sent. diſt. 10 q. 1
Steph. Brulef. 4 Sent diſt. 10 q. 4
Petrus de Tarent. 4 Sent. d. 10 q. 4

Ad opp. UTRUM corpus Chriſti ſit dimenſive ſub illis ſpeciebus, ſive circumſcriptive. Et quod ſic, videtur: quia omne quod habet extenſionem ſive dimenſionem, & ab iſta non abſtrahitur, ſi eſt alicubi, eſt ibi dimenſive: ſed corpus Chriſti ſub ſacramento non abſtrahitur a dimenſione, cum ſit organicum ibi, & habeat partem extra partem: ergo eſt ibi dimenſive, ſive circumſcriptive.

2. Item corpus Chriſti non abſtrahitur a ſuis proprietatibus. Sed ſicut dicit Philoſophus: Proprium eſt poſitionis primo loco adhærere ſubſtantiæ in ſex principiis: ergo ſi non abſtrahitur ab aliis proprietatibus magis remotis, nec a poſitione: ſed poſitio eſt ordinatio partium in loco: ergo, &c.

3. Item omne corpus, quod eſt alicubi localiter, eſt ibi circumſcriptive: ſed corpus Chriſti in ſacramento eſt localiter: quia dicit Innocentius quod in pluribus locis exiſtit: ſed hoc non eſt niſi ſub ſacramento: ergo, &c.

4. Item omne corpus, quod eſt alicubi, ita quod nec excedit, nec exceditur ab eo, in quo eſt, non eſt tantum localiter, ſed etiam conterminative, & per conſequens circumſcriptive, & dimenſive: ſed corpus Chriſti taliter eſt ſub ſacramento: ergo, &c.

Contra: Eſſe diffinitive eſt ſuperius ad eſſe circumſcriptive: ſed corpus Chriſti non eſt diffinitive ſub ſacramento, ut probatum eſt: ergo, &c. Fundam.

Item omne quod eſt dimenſive alicubi, æquatur illi, in quo eſt: ergo ſi dimenſive eſt, æquatur hoſtiæ: ſcindatur ergo hoſtia, & tunc ſimiliter æquabitur parti: ergo unum & idem eſt æquale parti, & toti: quod quidem Deus non poteſt facere quia tunc idem eſſet majus, & minus ſe ipſo: & duo contradictorie oppoſita eſſent ſimul vera, & bicubitum æquale eſſet monocubito.

Item omne quod eſt in aliquo conterminative, ſi ſit dimenſive, neceſſe eſt quod ſit configurative, hoc patet: ergo cum corpus Chriſti ſit ibi conterminative, quia nec excedit, nec exceditur: ſi eſt dimenſive, eſt ejuſdem figuræ: ergo orbicularis, & ſubtilis.

Item omne quod eſt alicubi inſeparabiliter, ſi eſt ibi dimenſive, movetur ad motum ejus, in quo eſt, ſive

ſive transferatur, ſive tranſvertatur: ſed corpus Chriſti eſt in hoſtia inſeparabiliter: ergo ſi eſt ibi dimenſive, ſicut hoſtia vertitur, ita & corpus, & ita habebit aliquando caput ſuperius, aliquando pedes. Si ad hæc omnia reſpondeas per miraculum, quia illud eſſet verum, ſi eſſet per naturam, hoc non ſolvit: quia per miraculum numquam ſeparatur diffinitio a diffinito: ſed iſtæ rationes procedunt non ſecundum accidentales proprietates, ſed per proprias rationes, ſive diffinitiones.

CONCLUSIO.

Corpus Chriſti vere exiſtens in hoſtia conſecrata, licet habeat ibi propriam dimenſionem, non tamen eſt ibi dimenſive.

Resp. ad Arg. Dicendum quod illud dicitur eſſe dimenſive alicubi, quod ita eſt in illo, quod totum in toto, & pars in parte ſecundum commenſurationem: & hujuſmodi non debuit eſſe corpus Chriſti ſub ſacramento, quia tunc neceſſarium eſſet illi æquari, & configurari, ſicut probant rationes prædictæ: Sed
Quæſt. 2. hoc non congruebat veritati ſacramenti, quia (ſicut ſupra probatum eſt) ad veritatem ſacramenti requiritur, quod ſit ibi in quantitate ſua: & ſi æquaretur hoſtiæ, non eſſet in ſua quantitate, ſed conformaretur vel configuraretur non in ſua figura, & ideo hoc non debuit fieri: ſed debuit fieri, ut corpus habens ſuam perfectionem eſſet in hoſtia illa, & ita habens ſuam dimenſionem, non eſſet ibi dimenſive. Concedendæ ergo ſunt rationes ad hoc inductæ.

1. Ad illud quod obiicitur, quod habet dimenſionem eſt dimenſive, dicendum quod hoc verum eſt, ſi ſit ibi ſicut locatum in loco: ſed non eſt ibi ſic, ſed tamquam ſignatum contentum in ſigno: & quia eodem modo ſignificatur in parva hoſtia, ut in magna, eodem modo continetur.

A 2. Ad illud quod obiicitur, quod non abſtrahitur a proprietatibus, dicendum quod proprietates corporis Chriſti ſunt duplices. Quædam abſolutæ, ut eſſe bicubitum, & talis figuræ. Quædam relatæ, ut videri, & tangi, & tantum locum occupare. Ab abſolutis non abſtrahitur, ſed a comparatis abſtrahitur: tum propter veritatem ſacramenti, qua oportet ut magnum corpus ſit in parva ſpecie, tum propter utilitatem fidei, qua oportet occultari. Secundum hoc ſciendum quod poſitio eſt ordinatio partium in toto, & ab hac non abſtrahitur, & de hac loquitur Philoſophus: & partium in loco, &
B ab hac abſtrahitur propter ſacramenti veritatem.

3. Ad illud quod obiicitur, quod eſt ibi localiter, dicendum quod aliquid dicitur ibi eſſe localiter, aut quia eſt ſecundum corporalem præſentiam, aut quia ſecundum commenſurationem corpori debitam. Primo modo eſt ibi localiter, ſecundo modo non, immo tantum in cœlo: unde Innocentius diſtinguit eſſe localiter contra eſſe ſacramentaliter.

4. Ad illud quod obiicitur, quod conterminative eſt ibi, dicendum quod eſſe conterminative dicitur dupliciter. Uno modo privative, quia
C nec excedit, nec exceditur: & ſic ex hoc non ſequitur eſſe dimenſive. Alio modo poſitive, quia primum reſpondet primo, & poſtremum poſtremo, & medium medio, & quod ſic eſt, eſt ibi dimenſive, ſive circumſcriptive. Sed ſic non eſt ibi corpus Chriſti: & ideo non eſt ibi dimenſive, ſive circumſcriptive, quamvis non excedat, nec excedatur, quia medium medio non reſpondet.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO. V.

An corpus Chriſti ſit in qualibet parte hoſtiæ.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 10 Membr. 7 art. 3 §. 5
S. Thom. 3 p. q. 76 art. 3
Et 4 Sent d. 10 q. 3 art. 3
Et 4 cont. Gent. cap. 67
Richard. 4 Sent. diſt. 10 art. 6 q. 1
Thom. Arg. 4 Sent. diſt. 10 q. 2 art. 3
Steph. Brulef. 4 Sent. d. 10 q. 5
Petr. de Tarant. 4 Sent. d. 10 q. 5

Fundam. UTRUM corpus Chriſti ſit in qualibet parte hoſtiæ. Et quod ſic, videtur: quia ita dicit Hilarius: & habetur de conſecra. diſtinct. 2 ubi pars eſt corporis, ibi & totum: ergo cum in qualibet parte hoſtiæ ſit aliquid de Chriſto ponere: ergo in qualibet parte eſt totum ponere.

ITEM ſignemus unam partem æque magnam, impoſſibile videtur quod ſit ibi pes, ſicut quod ſit totum corpus: ergo cum majoris nobilitatis ſit totum continere, quam partem, & non ſit majus impoſſibile, videtur quod hoc ſit tenendum.

ITEM conſtat quod poſt fractionem eſt totus Chriſtus in ſingulis partibus, in quotcumque fiat partitio: ſed per fractionem nihil novum ibi efficitur: ergo ante fractionem erat totum in qualibet parte. Si dicas quod eſt ex conſequenti, ſicut in ſpeculo, non valet, quia in ſpeculo generatur ſpecies in ſingulis partibus ab objecto: ſed ibi non eſt aliquod amplius his faciens corpus Chriſti de novo venire; quia verba longo tempore ſunt ante dicta: ergo ſemper eſt ibi totum.

ITEM corpus Chriſti ſub ſacramento ſublimatur ad excellentiorem modum eſſendi, quam ſpiritus: ſpiritus enim tantum in uno loco eſt: ſed corpus Chriſti præſens eſt pluribus: ergo ſi ſpiritus eſt ita in toto quod in qualibet parte, multo fortius corpus Chriſti.

ITEM in converſione panis eſt totum homogeneon: ergo quælibet pars habet rationem totius: ergo cum non ſit major ratio, quare iſta pars convertatur in hanc partem quam in illam, qua ratione in unam, & in omnes: ergo ſi quælibet pars in totum, patet, &c.

ITEM hoc ipſum oſtenditur per impoſſibile. Signemus aliquam partem hoſtiæ, aut eſt ibi totum, aut pars. Si totum, habeo propoſitum. Si pars, tunc dividatur hoſtia: hic, aut eſt pars, aut eſt totum. Si pars: ergo Chriſtus eſt diviſus. Si totum, & prius non erat: ergo plus continet hæc pars hoſtiæ, quam prius: ergo de neceſſitate eſt aliquid ibi converſum in partes, quod prius non fuerat: & ulterius locus eſt mutatus, quia pars illa ceſſit aliis partibus, quæ de novo eſſe ibi incipiunt.

ITEM eſto quod fieret conſecratio in pane, qui eſſet majoris quantitatis, quam corpus Chriſti, tunc vel aliqua pars hoſtiæ eſſet vacua a continentia corporis Chriſti, aut corpus Chriſti eſt ibi majus, quam ſit per naturam, aut eſt in qualibet parte. Sed primum eſt contra perfectionem Sacramenti. Secundum contra perfectionem corporis Chriſti: ergo tertium eſt ponendum.

1. SED CONTRA: Si ubi pars, ibi totum: ergo ubi una pars, ibi quælibet: ergo pars non eſt a parte diſtincta: ergo corpus Chriſti eſt ibi confuſum. Ad o. p.

2. ITEM ſi totum eſt in qualibet parte: ergo cum poſſibile ſit hoſtiam dividi in infinitum, videtur quod corpus Chriſti erit ibi infinities.

3. ITEM tantumdem facit ſi eſt in toto totum, quantum ſi eſt in qualibet parte totum: ergo ponere quod ſit in qualibet parte, eſt ponere ſuperfluitatem.

4. ITEM ad hoc ſacramentum concurrit verbum, & elementum, & intentio: ſed intentio miniſtri eſt quod ſub totali ſpecie totus ſit Chriſtus, nec fertur intentio ejus ſuper partes, quia partes ſunt innumerabiles: ergo in illis non eſt totus.

Digitized by Google

CONCLUSIO.

Corpus Chriſti vere exiſtens in hoſtia, eſt totum in toto & totum in qualibet parte, in qua ſalvatur ſpecie totius.

Opinio 1 RESPOND. AD ARGUM. Dicendum quod duplex eſt hic poſitio. Aliquorum enim poſitio eſt quod ſub totali ſpecie ſit totum corpus, ita quod ſub nulla parte totum ante fractionem, ſed poſt fractionem eſt in qualibet parte totum: & hoc dicunt venire non a virtute convertendi, quia hoc non eſt per converſionem, ſed per inſeparabilem unionem. Sicut enim, ubi corpus ibi anima Chriſti propter conjunctionem: ſic cum hæc pars contineat aliquam partem corporis, & inſeparabiliter: rurſus illa pars non poſſit dividi ab aliis, quia corpus eſt incorruptibile propter conjunctionem, quia ſeparat partem hoſtiæ ab hoſtia, totum trahit ſecum. Et ponunt exemplum in ſpeculo, quia imago habet eſſe ſpirituale, quod non poteſt dividi, & in altera parte ſpeculi remanet pars imaginis, ſimiliter & tota. Simile etiam dicunt in anima ſenſibili, quæ nata eſt eſſe in corpore annuloſo propter conſimilem rationem in partibus, & toto: unde quando dividitur pars a toto, remanet in ea tota anima. Sic ſuo modo in propoſito. Unde quia non eſt ponendum in hoc ſacramento, niſi quod neceſſe eſt, & ratio cogit poſt fractionem eſſe in partibus diviſis hoſtiæ, ante fractionem autem ponere eſſe in omnibus

Opinio 2 paribus ratio non cogit, nolunt amplius ponere. Aliorum opinio eſt, quod corpus Chriſti ita eſt in toto quod in qualibet parte, in qua ſalvatur ſpecies totius; Et hoc quidem ponunt non propter neceſſitatem, ſed propter rationem inducentem, & in converſione, & in fractione. In converſione, quia cum totum ſit homogeneum, non eſt major ratio, quare magis una pars in unam partem, quam in

A totum convertatur, ex quo non requiritur determinata pars. Unde Innocentius: Ego ſane conceſſerim, quod talis panis in totale corpus convertitur, ita tamen quod nulla pars panis in aliquam partem corporis tranſit. In fractione ſimiliter videmus quod qua ratione poſt in qualibet parte totus eſt, eadem ratione ſimiliter & ante. Unde Innocentius; Reor ſalva fide majeſtatis, quod ubi eſt panis conſecratus, totum in ſingulis partibus contineatur: quod inde cognoſcitur, quoniam in quotcumque partes ſpecies dividantur, in ſingulis eſt totus Chriſtus. Et hæc poſitio eſt probabilior, & huic magis conſentio, quia facit ad veritatem

B ſacramenti, & utilitatem fidei. Ad veritatem, quia Chriſtus ibi continetur ut ſignatum in ſigno: & quia ratio ſignandi uniformiter eſt in partibus, & in toto: ad veritatem ſacramenti ſpectat, quod uniformiter ſit in partibus, & in toto. Ad utilitatem fidei facit, quia phantaſtica imaginatio multum impedit nos ab elevatione ad contemplandum credenda. Sed ſi corpus Chriſti ponatur ibi, ita quod pars in parte, & totum in toto, non eſt omnimoda abſtractio ab imaginatione. Sed quando ita ponitur, quod totus ſub qualibet parte, hoc nullatenus cadit ſub

C imaginatione. Unde multum ſublevatur homo ad puritatem intelligentiæ.

1. AD illud ergo quod obiicitur in contrarium, quod ibi eſt confuſio, dicendum quod non eſt, quia etſi partes non diſtinguantur ſecundum poſitionem in loco, diſtinguuntur tamen ſecundum poſitionem in toto, & ideo non eſt ibi confuſio, quia eſt ibi poſitio, quæ eſt ordinatio partium in toto.

2. AD illud quod obiicitur, quod infinities eſſet, dicendum quod quamvis anima ſit in qualibet parte corporis, tamen ſemel eſt, quia unum eſt corpus: ſimiliter in una hoſtia, quamvis in omnibus partibus, eſt ibi tamen ſemel: nec hoſtia eſt diviſi-

Duplex pars ſecundum materiam, & ſecundum ſpeciem 1 de generatione, c. de aug. contex. 35

viſibilis in partes infinitas, ita quod ratio totius, ſcilicet panis, vel proprietatis conſequentis ſalvetur, quia in diviſione continui eſt ſtatus naturalis, quantum ad partes ſecundum formam.

3. Ad illud quod obiicitur de ſuperfluitate, patet reſponſio ex jam dictis. Quod enim corpus Chriſti ſit in ſingulis partibus, hoc facit ad ſacramenti veritatem, & fidei utilitatem in promovendo ipſum intellectum, & ideo non ſuperfluit.

4. Ad illud quod obiicitur de intentione, dicendum quod non oportet quod ſpecialiter diſcrete feratur intentio miniſtri ſuper omnes partes, ſed quia omnes habent rationem totius, ſufficit quod ſuper totum: & ſic in qualibet parte quod in toto.

DISTINCTIO X. PARS II.

Reſumit errorem, quod in altari non ſit verum corpus Chriſti.

SATIS reſponſum eſt hæreticis, & objectionibus eorum, qui negant verum corpus Chriſti in altari eſſe, & panem in corpus, vel vinum in ſanguinem myſtica conſecratione converti, dicentes; Quis audeat manducare Dominum ſuum? Quis etiam audeat dicere quotidie formari corpus Chriſti de materia vel ſubſtantia, quæ non fuit caro virginis.

Auctoritatibus probat verum corpus Chriſti eſſe in altari, & in id panem converti.

Hæc & his ſimilia obiiciunt illi, in divino myſterio legem naturæ ſectantes: quorum perfidiam ſubdita convincunt teſtimonia. Ait enim veritas: Accipite hoc eſt corpus meum. Item Ambroſius: Si tantum valuit ſermo Heliæ, ut ignem de cœlo deponeret: non valebit tantum ſermo Chriſti, ut ſubſtantias mutet? De totius mundi operibus legitur, quia ipſe dixit, & facta ſunt, &c. Sermo igitur, id eſt, filius, qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non poteſt ea quæ ſunt, in id mutare quod non erant? Non enim minus eſt creare, quam mutare novas naturas rerum. Item: Si ordinem quærimus, viro mixta femina generare conſueverat. Liquet ergo quod præter naturæ ordinem virgo generavit: Et hoc quod conficimus corpus ex virgine eſt. Quid ergo hic quæris naturæ ordinem in Chriſti corpore, cum præter naturam ſit ipſe partus ex Virgine? Item: Ante benedictionem alia ſpecies nominatur, poſt conſecrationem corpus ſignificatur. Ante conſecrationem aliud dicitur, poſt conſecrationem ſanguis nuncupatur. Tu dicis, Amen, id eſt, verum eſt. Quod ſermo ſonat, affectus ſentiat. Item Auguſtinus. In ſpecie panis & vini, quam videmus, res inviſibiles, id eſt, carnem & ſanguinem honoramus: nec ſimiliter pendimus has duas ſpecies, ſicut ante conſecrationem pendebamus, cum fideliter fateamur ante conſecrationem panem eſſe & vinum, quod natura formavit: poſt conſecrationem vero carnem Chriſti & ſanguinem, quod benedictio conſecravit. Item Ambroſius: Panis eſt in altari uſitatus ante verba ſacra: ubi acceſſit conſecratio, de pane fit Chriſti caro. Quo modo autem poteſt quod panis eſt, eſſe corpus Chriſti? per conſecrationem, quæ fit ſermone Chriſti. Item: Si tanta vis eſt in ſermone Domini, ut incipiant eſſe, quæ non erant: quanto magis operatorius eſt, ut ſint quæ erant, & in aliud commutentur? Et ſic quod erat panis ante conſecrationem, jam corpus Chriſti eſt poſt conſecrationem: quia ſermo Chriſti creaturam mutat; & ſic ex pane fit corpus

Matt. 26
Amb. l. de his qui myſteriis initiantur. c. 9 in med. to. 4
4 Reg. 1
Gen. 1
Pſal. 148
Ibidem.
Ibidem.
Aug. in l. ſent. Pro. & de conſec. d. 2 nos autem.
Lib. de ſacramentis 4 c. 4 to. 4 Ibidem & de conſec. di. 1 panis eſt.
De conſ. d. 2 ca. Quia corpus.

Chriſti, & vinum cum aqua in calicem miſſum fit ſanguis conſecratione verbi cœleſtis. Item Auguſtinus: Sicut per Spiritum ſanctum vera Chriſti caro ſine coitu creatur: ita per eumdem ex ſubſtantia panis & vini idem corpus Chriſti & ſanguis conſecratur. Corpus Chriſti & veritas eſt, & figura. Veritas, dum corpus Chriſti & ſanguis virtute Spiritus ſancti ex panis, vinique ſubſtantia efficitur. Figura vero eſt id quod exterius ſentitur. Item: Euſebius Emiſſenus: Inviſibilis ſacerdos viſibiles creaturas in ſubſtantiam corporis & ſanguinis ſui, verbo ſuo, ſecreta poteſtate commutat. Ex his aliiſque pluribus conſtat verum corpus Chriſti & ſanguinem in altari eſſe, immo integrum Chriſtum ibi ſub utraque ſpecie, & ſubſtantiam panis in corpus, vinique ſubſtantiam in ſanguinem converti.

DISTINC. X. PARS II.

Veritatem fidei confirmat, oſtendens quod corpus Chriſti vere eſt in altari multiplici auctoritate.

Satis reſponſum eſt hæreticis, & objectionibus eorum, &c.

Expoſitio textus.

SUPRA reprobavit Magiſter errorem ponentium corpus Chriſti non eſſe vere in altari, & hoc reſpondendo eorum ſophiſticis objectionibus: in parte iſta veritatem fidei confirmat, oſtendens quod corpus Chriſti vere eſt in altari multiplici auctoritate: & ſimiliter cum hoc oſtendens, qua virtute ſit ibi: Et habet

Diviſio. hæc pars tres partes. In prima reſumit errorem ſuperius poſitum cum ſua ratione, ut ipſum infringat veritatis oſtenſione. In ſecunda manifeſtando veritatem convincit errorem, ibi: *Hæc & his ſimilia obiiciunt*, &c. In tertia concludit veritatem jam probatam, ibi: *Ex his aliiſque conſtat*, &c. Prima parte, & ultima remanentibus indiviſis, media dividitur in duas. In prima oſtendit duplici auctoritate, quod corpus Chriſti vere poteſt eſſe in altari. In ſecunda oſtendit, quod non ſolum poteſt eſſe, immo vere eſt poſt conſecrationem, ibi: *Item ante benedictionem alia ſpecies nominatur*, &c. Et utræque auctoritates habent ſecum

A rationes conjunctas. Nam primæ duæ dicunt, quod verbi virtus, & virtus Spiritus ſancti, quæ potuit in utero Virginis mirabiliter, & præter ordinem naturæ formare corpus Chriſti, poteſt ſimiliter, immo fortius ſubſtantias in id, quod non erat, mutare. Similiter duæ ſequentes dicunt quod panis convertatur in verum corpus, & ibi ſit corpus, ubi erat panis. Hoc fit ſecreta poteſtate, & virtute Spiritus ſancti.

Satis reſponſum eſt hæreticis, &c.

B *Dub. I.*

CONTRA: quia his duabus objectionibus ipſe non reſpondit, ſcilicet de manducatione Domini noſtri, quod videtur eſſe irreverentiæ: & de formatione corporis Chriſti, quod videtur eſſe dementiæ.

RESPON. Dicendum quod ſolutio hujus ſecundi articuli patebit in ſequenti diſtinctione de converſione. Alterius vero, ſcilicet de irreverentia, patet ex ſequentibus, quia non

C manducatur manducatione carnali, ſed ſpirituali, ſicut medicina ſalutifera: & hoc non eſt irreverentia, immo magis irreverentia Domini contemnere medicinam.

Si tantum valuit ſermo Eliæ, &c.
Dub. II.

Quæritur de hoc Ambroſii verbo: unde hoc habuit ſermo. Aut a ſe, aut aliunde. Non a ſe, conſtat. Non aliunde, ut videtur, quoniam appetere, vel petere conſumptionem aliorum non eſt charitatis, cum charitas

ritas dictet contrarium: ſed ſi non eſt ex charitate, non eſt exaudienda petitio: ergo, &c.

Resp. Dicendum quod ſermo Dei Dicitur valuiſſe, non quia potentia fuit in Elia, vel ejus ſermone ad illud faciendum, ſed quia ad ejus petitionem aſtitit vis ſuperior: & hoc non fuit tantum ratione charitatis; quæ erat in eo; ſed potius ratione gratiæ miraculorum, quæ potiſſime vigebat in eo. Nec peccavit in hoc Elias, immo digne fecit, quia illi confidentes in multitudine comitum irreverenter loquebantur, contemnentes virtutem Dei, quæ erat in eo: & ideo juſte experti ſunt Dei judicium juſtum, & potentiam viri ſancti: & nos etiam inſtructi ſumus quantam ſervis ſuis velit Deus reverentiam exhiberi.

Poſt conſecrationem vero carnem Chriſti, & ſanguinem, quod benedictio conſecravit.

Dub. III.

Videtur Auguſtinus hic male dicere: quia in ſubſtantiam formæ nihil eſt pertinens ad benedictionem, ſed dicitur totum per modum narrationis, quod patet cum dicitur: Hoc eſt corpus meum.

Respon. Dicendum quod verba, in quibus conſiſtit vis conſecrandi, dicuntur benedictio, tum ratione benedictionis præcedentis, tum quia ad eorum prolationem Dominus benedicit, quia convertit in corpus, quod ſuper omnia benedixit, ditando perfectis donis gratiarum animam, & ſanctificatione, & puritate carnem illam ſanctiſſimam.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam hujus partis duo principaliter quæruntur. Primo quæritur de ſacramento Euchariſtiæ per comparationem ad virtutem tranſubſtantiantem. Secundo per comparationem ad virtutem apprehendentem. Circa primum quæruntur quatuor. Primo quæritur de virtute tranſubſtantiandi per comparationem ad virtutem creandi. Secundo per comparationem ad virtutem concipiendi. Tertio per comparationem ad verbum. Quarto per comparationem ad elementum.

QUÆSTIO I.

An æqualis, vel majoris virtutis ſit panem in corpus Chriſti convertere, quantæ eſt aliquid de novo creare.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 10 Memb. 4 art: 2 §. 5 q. 1
Richardus 4 Sent. d. 10 art. 3 q 1
Steph. Brulef. 4 Sent, diſt 10 q. 6

UTRUM æqualis virtutis, vel majoris ſit panem in corpus Chriſti convertere, quantæ eſt aliquid de novo creare. Et quod non ſit æqualis virtutis, videtur per verbum Ambroſii. Quoniam Ambroſius arguit ſic: Si ſermo Chriſti potuit facere quod non erat, non poteſt ea, quæ ſunt in id mutare quod non erant? quaſi dicat, poteſt: ſed iſta ratio nihil valet, niſi illud eſſet majoris potentiæ: ergo potentia creandi eſt majoris potentiæ, quam tranſubſtantiandi.

(Fundam. *Ambroſius de ſacramentis li. 4 c. 4 & de initiandis c. 9 in medio tom. 4*)

Item ratione videtur, quia ubi eſt major diſtantia, ibi eſt major virtus reducens: ſed inter ens & non ens eſt major diſtantia, quam inter ens, & ens: ergo major eſt virtus in creatione, in qua de non ente fit ens.

Item major eſt virtus, quæ agit paucioribus mediis, & auxiliis: ſed virtus quæ producit ex nihilo ſibi ſola ſufficit: quæ vero ex aliquo aliam rationem præſupponit: ergo, &c.

1. Contra: Majus eſt de impio facere pium, quam creare cœlum, & terram: ſed tranſubſtantiatio panis in corpus Chriſti multo major eſt, quam impium juſtificare: ergo illud majoris virtutis eſt quam creare.

(Ad opp. *Aug. tr. 72 in Jo. tom. 9*)

2. Item illud eſt impoſſibilius, quod mens bene diſpoſita difficilius judicat: ſed omnis mens facilius reddit aliquid de novo fieri, quam ali-

Digitized by Google

liquid in aliud tranſmutari ſine illius augmento, & aliqua mutatione: ergo illud eſt difficilius.

3. Item ubicunque eſt finita diſtantia inter extrema, aliquid manet commune: ſed in tranſubſtantiatione nihil commune manet: ergo inter extrema eſt diſtantia infinita: & ſi hoc, tranſubſtantiatio talis eſt a virtute infinita: & ſic non eſt majoris potentiæ illud, quam iſtud.

4. Item majoris potentiæ eſt facere, quod unum ſit in pluribus locis, quam quod unum ſit: ſed hæc virtus, quæ facit corpus Chriſti eſſe in altari, facit ipſum in pluribus locis eſſe: ergo illud eſt majoris virtutis.

CONCLUSIO.

Majus eſt creare, quam tranſubſtantiare, ex eo tamen quod corpus Chriſti ſuperexcellit omnem creaturam, prout eſt cum anima & divinitate, tranſubſtantiatio ſuperexcellit omnem rei alterius creationem.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ſi loquamur de virtute creante, & tranſubſtantiante, quæ major ſit quantum ad ſe, non eſt differentia, quia una eſt, nec intenſa, nec remiſſa. Si autem quantum ad effectum quis ſit indicativus majoris potentiæ, ſive magis declarativus potentiæ divinæ, dicendum quod in qualibet harum operationum eſt conſiderare principium initiale, diſtantiam mediam, & terminum finalem. Quantum ad principium initiale majoris virtutis atteſtatio eſt creare, quam tranſubſtantiare: quia ibi ex nihilo, hic operatur in aliquid, & ex aliquo. Quantum vero ad diſtantiam mediam eſt æqualitas virtutis: quia utrobique nihil commune reperitur, nec manet ſecundum genus ſubjectum, licet ſecundum genus prædicabile in altero. Quantum vero ad terminum finalem, quia in creatione ſit, ut quod non erat, ſit: in tranſubſtantiatione ſit, ut quod erat alicubi, ſine ſui mutatione ſit alibi, illud quidem eſt majus, ſed hoc rarius: & illud majus eſt, ſed iſtud majus videtur. Quantum ergo ad terminum finalem majus eſt creare, ſed majus videtur tranſubſtantiare. Rationes ergo primæ veræ ſunt, quia major effectus eſt creare, & quantum ad terminum finalem, & quantum ad principium initiale. In hoc tamen quod corpus Chriſti ſuperexcellit omnem creaturam prout eſt cum anima, & divinitate, & tranſubſtantiatio facit, ut illud corpus ſit in altari: ideo excellit omnem rei alterius creationem, non tamen ſui formationem, ſcilicet in utero, ſicut videbitur.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod majus eſt de impio facere pium, &c. dicendum quod illud dicitur majus, ſalvo libero arbitrio, quia hic ex parte liberi arbitrii eſt reſiſtentia, ibi nulla: non ſic in propoſito.

2. Ad illud quod obiicitur de judicio mentis diſpoſitæ, dicendum quod faciliora judicat uſitatiora, & quæ magis apparent, quamvis majora ſint: unde non valet.

3. Ad illud quod obiicitur de diſtantia, dicendum quod hoc concedendum eſt quantum ad hoc, quod nihil commune remanet, ſed non quantum ad diſtantiam in ratione generis prædicabilis.

4. Ad illud quod obiicitur, quod majus eſt facere quod in pluribus locis, &c. dicendum quod cum aliquid non ens ſit, aut eſt in potentia ut ſit, aut nullo modo. Si aliquo modo eſt in potentia ut ſit, tunc bene concedendum eſt quod majus eſt facere, quod in pluribus locis ſit, quam quod ſit, quia eſt in potentia ad eſſe, non ad plura loca ſimul. Sed quando nullo modo eſt in potentia ut ſit, & congruitatem habet ad hoc ut in pluribus locis ſit, primum eſt majus: & ſic eſt in propoſito, quia illud, quod creatur, nullam habet potentiam, nec ordinationem ad hoc ut ſit. Sed corpus Chriſti jam conditum, & perfectum, idoneitatem ha-

habet ad hoc ut ſit pluribus locis ſub ſacramento.

QUÆSTIO II.

An virtus tranſubſtantiandi ſit in nobiliori virtute concipiendi Chriſtum.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 10 Membr. 4 art. 2 q. 1
Richardus 4 Sent. d. 10 art. 3 q. 2
Steph. Brulef. 4 Sent. diſt. 10 q. 7

Ad opp. DE virtute tranſubſtantiandi per comparationem ad virtutem concipiendi. Et quod virtus tranſubſtantiandi ſit nobilior, oſtenditur ſic: Nobilitas, & magnitudo virtutis per actum dignoſcitur, & actus per terminum: ſed virtus conceptionis in Virgine determinata eſt ad corpus Chriſti paſſibile, & mortale, tranſubſtantiatio autem ad corpus impaſſibile, & immortale, & hoc prout perfecta ætate, ſubſtantia, & quantitate: ergo, &c.

ITEM quanto illud ex quo incipit actio, minorem habet diſpoſitionem ad terminum actionis, tanto virtus reducens eſt excellentior, & virtuoſior: ſed panis minorem habet diſpoſitionem ad carnem Chriſti, quam caro B. Virginis: cum ergo virtute tranſubſtantiationis panis tranſeat in carnem, & virtute conceptionis caro B. Virginis facta ſit caro Chriſti, videtur quod virtus tranſubſtantiationis, ſeu virtus tranſubſtantians ſit dignior, & excellentior.

ITEM quanto virtus magis ſe diffundit, & communicat, tanto potentior, & melior eſt: quia bonum eſt communicativum ſui: ſed virtus tranſubſtantiandi eſt communis toti mundo, & Chriſti carnem facit eſſe ubicumque fideles ſunt, virtus autem concipiendi ſolum fuit in Virgine, & Chriſtum ſolum in uno loco fecit eſſe: ergo hæc virtus, ſcilicet tranſubſtantiandi eſt nobilior, & excellentior.

Fundam. CONTRA: Illa virtus eſt dignior, quæ ſubjectum ſuum facit dignius, & excellentius: ſed virtus concipiendi data V. Mariæ fecit eam multo digniorem, quam virtus, ſive poteſtas conſecrandi data ſacerdoti, vel verbo: ergo virtus concipiendi eſt excellentior.

ITEM opus illud eſt majus & excellentius, de quo tenetur quis ſecundum rectam rationem plus laudare Deum, & ei rengratiari: ſed magis tenemur laudare Deum de conceptione glorioſæ Virginis, quam de conſecratione, quam facit ſacerdos in altari: ergo, &c.

ITEM illa virtus eſt potentior, & major, quæ poteſt in plus: ſed B. Virgo unica conceptione concepit illud idem, & tantum quantum omnes ſacerdotes omnibus conſecrationibus conficiunt a principio mundi uſque ad finem: & præterea novum aliquod quod non erat nobis concepit: ſed ſacerdos non conficit, niſi quod erat: ergo virtus conceptionis ad majorem effectum, ſive terminum ſe extendit: ergo nobilior.

CONCLUSIO.

Concipiendi Chriſtum eſt virtus præſtantior, quam virtus conficiendi ſacramentum.

RESPON. AD ARG. Dicendum quod dupliciter eſt loqui de utraque harum virtutum. Aut prout ſunt in ſuo fonte & primo principio, ut dicatur virtus concipiendi, quæ operata eſt conceptionem & principaliter, & propria auctoritate, & ſimiliter virtus tranſubſtantiandi: & ſic non eſt comparatio ſecundum magis, & minus in ſe. Sed ſi comparetur ad manifeſtationem factam per effectus, judicandum eſt quod ſe habent ſicut excedentia, & exceſſa. Licet enim utrumque ſit nobiliſſimum, & oſtendat Dei potentiam eſſe ſummam, in illo tamen magis laudatur majeſtas divina, & in hoc captivat magis ratio noſtra. Alio modo poſſumus loqui de hac duplici virtute, prout dicitur communicari creaturæ, ſecundum quod

Digitized by Google

quod dicitur, quod Virgini data eſt poteſtas concipiendi, & ſacerdoti per verbum poteſtas conficiendi: & ſic loquendo ſimpliciter virtus concipiendi eſt dignior, & excellentior: quia ſubjectum magis nobilitat: majus enim eſt eſſe matrem Dei, quam eſſe ſacerdotem. Quia etiam actio Virginis eſt ſingularior, glorioſior, & præclarior: majus enim eſt concipere, quam conficere, quia terminus actionis plus accepit a concipiente matre, quam a conficiente ſacerdote. Accepit enim a matre humanitatem, & eſſe: non tantum eſſe hic, vel eſſe ibi: in conſecratione vero, ſicut melius patebit, corpus Chriſti non incipit eſſe, &c.

1. Ad illud ergo quod obiicitur de nobilitate corporis Chriſti, jam patet reſponſio. Nam corpus Chriſti in conſecratione non fit, quod ſi fieret, tunc utique bene concederem rationem. Sed certe tunc non fit ejus humanitas, quia facta eſt in conceptione. Non fit gloria corporis, quia facta eſt in reſurrectione. Non fit perfecta ætas, quia triginta annorum ſpatio eſt perfecta. Unde argumentum deficit, quia arguit, ac ſi fieret. Sed per conſecrationem nihil novum fit, ſed hoc ſolum fit, ut quod erat in cœlo perfectum, & glorioſum, virtute tranſubſtantiandi idem ſine mutatione ſit in altari.

2. Ad illud quod obiicitur, quod minor eſt diſpoſitio, dicendum quod ex utraque parte erat potentia obedientiæ. Verumtamen eſto quod minor ſit diſpoſitio, tamen virtus data verbo, vel ſacerdoti, non efficit, vel reducit ad actum, ſicut virtus conceptionis data Virgini: & hoc melius patebit in tertio problemate.

3. Ad illud quod obiicitur de communicatione, quod nobilior eſt virtus, quæ ſe magis communicat, dicendum quod hoc verum eſt ceteris aliis paribus: ſed non ſic eſt in propoſito. Nam B. Virgo Maria tantam habuit divinitus ſibi collatam virtutem, quod recte mater Domini dicitur, & eſt veriſſime: Sacerdos autem nec Verbum, nec Pater, nec Mater Chriſti poteſt dici, quamvis ad ejus miniſterium convertatur panis in beatiſſimum corpus Chriſti.

QUÆSTIO III.

An virtus tranſubſtantiandi ſit data verbo prolato.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 10 Membr. 4 art. 2 § 5 q. 2 Steph. Bruleſ 4 Sent. d 10 q. 8

De virtute tranſubſtantiationis per comparationem ad verbum. Et quæritur, utrum virtus tranſubſtantiandi ſit data verbo prolato, an ſolum ſit virtus verbi increati. Et quod verbo prolato, videtur Ambroſius: Sermo Chriſti creaturam mutat: ſed omnis actio, quæ eſt ab aliquo, eſt mediante virtute: ſed hæc eſt mediante verbo prolato: ergo, &c.

Ad opp.

de iis, qui initiantur c. 4

Item Euſebius: Inviſibilis ſacerdos viſibiles creaturas in ſubſtantiam corporis, & ſanguinis Chriſti verbo ſuo ſecreta poteſtate commutat.

Vide de Conſ. d. 2 c. Quia corpus aſſumptum.

Item ratione videtur, quia omne adveniens alicui, quod eſt in ſola poteſtate ad aliquid, & faciens ipſum eſſe in actu, habet virtutem aliquam: ſed verbo adveniente ad elementum, ſtatim tranſit in corpus Chriſti: ergo in verbo eſt aliqua virtus ad hoc.

Item cum non ſit virtus in ſpeciebus, ſi non eſt virtus in verbo: tunc ergo non eſt ſacramentum novæ legis, cujus eſt efficere quod figurat.

Item in omni naturali operatione, ubi Deus operatur mediante creatura, data eſt virtus creaturæ, per quam operatur: ergo ſimili ratione in opere miraculi: ergo ſi illud operatur per verbum, patet quod verbo collata eſt virtus.

Contra per Auguſtinum de Verbis Domini: Sicut de Virgine per Spiritum ſanctum Chriſti caro ſine coitu creatur, ita per eumdem ex ſubſtantia panis, & vini idem corpus

Fundam.

Habetur de conſ. d. 2 non invenitur in Auguſt.

pus

pus Chriſti myſtice conſecratur: ſed illud fit ſolum virtute increata: ergo & iſtud.

de Sac. li. 4 c. 4 ITEM Ambroſius: Sermo Chriſti creaturam mutat: quis ſermo? Hic, per quem omnia facta ſunt: ſed illud verbum eſt increatum, non creatum: ergo, &c.

ITEM ratione videtur, quia corpus Chriſti eſt nobiliſſimum inter creata: ſed potentia tranſubſtantiandi poteſt in illud, quia convertit aliud in ipſum: ſed nihil poteſt ſupra aliud, niſi quod eſt nobilius, & nihil creatum eſt ipſo nobilius: ergo nulla virtute creata fit: ergo nec virtute verbi prolati.

ITEM ſi virtus eſt data verbo a Chriſto, aut verbo in mente, aut in ſcripto, aut in prolatione. Non in mente, nec in ſcripto: ergo in prolatione: ſed verbum, quod Chriſtus protulit, numquam reſumi poteſt: ergo dicitur aliud, ſed illud numquam fuit niſi nunc: ergo nec data eſt ei poteſtas, ſive virtus.

ITEM ſi datur in prolatione, aut ſubito, aut ſucceſſive. Si ſucceſſive, ergo ſucceſſive operatur: quod ſtultum eſt dicere, ut manifeſtum eſt. Non enim dare eſt, quod una pars panis primo tranſubſtantietur, quam alia, cum verbum reſpiciat æqualiter totum: nec quod una pars Chriſti prius fit ibi, quam alia, quia tunc partes corporis Chriſti glorificati eſſent ſeparabiles, quod ſtultum eſt dicere. Si ſubito, aut in principio, aut modo, aut in fine. Si in principio, & ſtatim cum eſt, operatur: ergo in principio fit tranſubſtantiatio: ergo ſi non compleret verba, tamen factum eſſet. Similiter de medio. Si in fine: ſed verbum in fine non eſt: ergo datur non enti.

ITEM ſi in fine, conſtat quod deſinente verbo, deſinit & virtus: ergo in eodem inſtanti virtus incipit, & deſinit, & eſt, & non eſt.

ITEM ſi datur virtus, aut toti, aut alicui parti. Si toti: ergo aut quælibet pars habet totam virtutem, aut partem. Si totam: ergo quælibet pars facit. Si partem virtutis, cum partes non ſint ſimul, nec erit virtus ſimul, nec operatio ſimul. Si alicui parti, quæro cui.

ITEM ſi Deus dat virtutem verbo in prolatione, tunc cum verbum prolatum deficiat, videtur ſimiliter quod illa nobilis virtus ſtatim deſinat eſſe, & inconveniens eſſet, quod Deus ſic tam nobilem virtutem daret, quæ ſtatim deſinat eſſe.

ITEM ſi corrumpitur, quæro in quid cedit: aut in aliquid, aut in nihil. In aliquid non, quia non ex aliquo. Si in nihil, tunc videtur contra communem ſententiam Sanctorum, & Philoſophorum, quæ eſt quod nihil quod corrumpitur, cedat omnino in non ens.

CONCLUSIO.

Verbo non eſt data aliqua qualitas, per quam operetur tranſubſtantiationem: ſed divina inſtitutione firmatum eſt, ut ipſo prolato cum intentione conficiendi a ſacerdote fiat tranſubſtantiatio.

RESP. AD ARG. Dicendum quod hic eſt duplex opinio, ſicut tactum eſt ſupra diſt. 1. Quidam enim ponunt quod datur verbis aliqua virtus ſpiritualis, per quam operantur tranſubſtantiationem, Deo nihilominus intime operante. Et hæc virtus verbi habet poſſe, & reſpicit panem. Non enim ſe extendit ad corpus Chriſti. Eſt exemplum: Etſi Deus eſſet dator formarum, ſicut aliqui poſuerunt, agens particulare ſolum operaretur per comparationem ad terminum a quo, non ad quem: Et datur hæc virtus verbo ſupra naturam, & ſupra intellectum: & datur ſubito, ut dicunt. Sed non oportet ut operetur ſtatim, cum datur, quia operatur ſecundum nutum dantis. Et eſt virtus ſimplex operans inſtantanee. Et tamen eſt in ſubjecto compoſito, & ſucceſſivo, quoniam eſt ibi ſupra naturam. Sed quia difficillimum

[Margin: Opinio 1 d. 1 q. 4 & d. 13 q. 3 ſup. d. 1 p. 1 art. 1 q. 1]

[Margin: Vide ſup. d. 1 p. 2 art. 2 q. 3 ultimam rationem ante fundamentum.]

[Margin: Improb.]

limum eſt, & non intelligibile videtur, quando iſta virtus datur verbo, utrum tunc detur, vel ante ſit data, & quo modo, & qualiter datur, & quo modo operatur, ſi ponatur eſſe aliqua qualitas data verbo.

Opin. 2. Propterea eſt alia via, quod virtus verbi extenſo nomine dicitur, non quia aliqua qualitas ſit data verbo, per quam operatur: ſed ex divina inſtitutione hoc firmatum eſt, ut iſto verbo prolato a ſacerdote ſuper panem cum intentione conficiendi, panis tranſubſtantietur. Unde ad prolationem illius verbi, verbum increatum facit. Iſta ergo ordinatio verbi infallibilis ad talem effectum virtus dicitur, quæ non eſt aliqua qualitas data verbo, nec aliquid de novo creatum. Et ex hoc patent rationes ad utramque partem, quia primæ procedunt de virtute communiter dicta, præter ultimum. Ad quod dicendum quod non eſt ſimile, quia natura eſt agens præcipuum, & efficiens, ſed hic ſolus Deus eſt influens. Rationes ad oppoſitum patent, quia ſicut rerum creatio eſt a ſola virtute increata, ſic & tranſubſtantiatio. Sed in hoc eſt hic additio, quia hoc ad prolationem verbi prolati, illud ſine aliquo miniſterio. Aliæ rationes omnes patent, quia nihil abſolutum eſt verbis datum: ſed Chriſtus unica inſtitutione non tantum verbum quod protulit, ſed omne conſimile prolatum a ſacerdote ſupra naturam ordinavit, ut ſtatim ipſo prolato ipſe ſacerdos inviſibilis aſſiſtens converteret. Unde nihil datur verbo de novo, quando ſacerdos illud pronunciat. Sed illa inſtitutione primaria efficacem habuit ordinationem ad hoc, propter quod non immerito dicitur habere virtutem. Per hunc etiam modum intelligo ſacramenta novæ legis eſſe cauſam, & efficere, ſicut ſupra de-

Diſt. 5. q. 1 art. 1. § 4 terminatum eſt: non quia gratiam donent, ſed quia efficacem ordinationem habent divina pactione ad gratiam. Non ſic ſacramenta veteris legis, excepta circumciſione. Habet nihilominus hoc ſacramentum cauſalitatem ratione rei contentæ, ſcilicet carnis Chriſti, quæ ad gratiam diſponit. Et hæc poſitio magnorum eſt, & bene intelligentium.

QUÆSTIO IV.

An virtus verborum poſſit convertere quantamcumque materiam.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 10 Membr. 4 art. 2 §. 5 q. 3.
S Thom. 3 p. q. 74 art. 2
Et 4 Sent d. 11 q 2 art. 1 q. 3
Richard. 4 Sent. diſt. 10 art. 7 q. 4.
Durand. 4 Sent. d. 11 q. 6
Steph. Brulef. 4 Sent. d. 10 q 9
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 10 q. 11

B DE virtute tranſubſtantiante per comparationem ad elementum, & quæritur, utrum virtus verborum poſſit convertere quantamcumque materiam. Et quod ſic, videtur: quia æque facile eſt convertere unam hoſtiam, ſicut duas: & ita duas, ut tres: & ſic procedendo: ergo pari ratione æque facile eſt convertere magnam, & parvam quantitatem. *Ad opp.*

2. ITEM converſio iſta eſt a virtute immenſa: ſed illa virtus poteſt ſuper quantamcumque materiam: ergo, &c.

3. ITEM unus ſacerdos toti mundo poſſet conficere: eadem ratione ſi duplo plures eſſent, & ſic aſcendendo: ergo, &c.

C 4. ITEM panis eſt totum homogeneum: ergo ejuſdem naturæ eſt in toto, & in partibus: & ſi ſecundum hanc partem convenit ad converſionem, & ſecundum omnem: ergo ſi adſit verbum, & elementum, cum iſta faciant ſacramentum; patet, &c.

5. ITEM ſicut medium corrumpitur per ſuperfluum, ita per diminutum; ſed in quantacumque parva quantitate poteſt verbum convertere: ergo in quantacumque magna.

CONTRA: Omnia creavit Deus in numero, pondere, & menſura, ſicut dicitur: ergo in hoc ſacramento concernitur determinata menſura; non ergo poteſt in quantamcumque materiam. *Fundam.*

ITEM baptizans ſi intenderet verbo

bo conſecrare totum mare, non tamen conſecraret niſi eam partem, quæ venit in uſum: ergo videtur ſimiliter, quod nec hic totum panem.

Item virtute ſacramenti non deberet fieri aliquid, quod ſit in contumeliam ſacramenti: ſed ſi virtute verbi hoc fieret, poſſet ſtultus ſacerdos conficere totum panem de foro, & ſic hoc ſacramentum veniret in contumeliam: ergo, &c.

Item natura nihil facit fruſtra: ergo multo minus nec Deus: ſed ſi in quantalibet quantitate fieret conſecratio, eſſet fruſtra: ergo, &c.

Ariſt. 1. Cæli cont. 32. & 3. Anim. con. 32.

CONCLUSIO.

Verborum virtute tanta materia panis converti poteſt in verum Chriſti corpus, quantam ſacerdos conjiciat eſſe ad uſum fidelium.

Opinio al. Respon. ad Arg. Ad hoc voluerunt aliqui dicere quod nedum non totum panem de foro, immo etiam niſi ſervetur ritus ab Eccleſia inſtitutus, non conficit ſacerdos: quia ſicut non poteſt conficere niſi ſacerdos, ſic nec ipſe ſacerdos conficit, niſi modum ſacerdotum, & ritum ſervet in conficiendo. Et hoc dicunt fuiſſe revelatum. Qui autem aliter facit, non ſacerdos, ſed ſacramenti temerator ſecundum judicium eorum reputatur. Sed hæc poſitio eſt nimis arcta, quia ſicut dicit Auguſtinus, & habetur diſt. 8. Forma verborum, in quibus conſiſtit vis conficiendi, valde modica eſt: & conſtat addita eſſe hujuſmodi ad ſolemnitatem. Alia poſitio eſt quod ſi adſit intentio, & verbum, & elementum, eſt ſacramentum in quantacumque materia. Unde ſi ſacerdos totum panem de foro intenderet conficere, confectum eſſet, & ſimiliter totum unium de cellario. Sed hæc poſitio nimis ampla eſt: & dum nimis tribuit verbo, & miniſtro, infert contumeliam ſaramento. Nec credendum eſt, quod

Improb. *Opinio 2.* *Hæc eſt op. S. Th. 3. p. q. 74. art. 2.* *Improb.*

A Chriſtus hoc daret, cum nec ſapiens homo dictaret hoc eſſe dandum, & ipſe ſapientiſſime omnia fecit, & maxime ſapienter hoc inſtituit ſacramentum. Et propterea dicendum ſine præjudicio, quod non fit virtute verborum converſio, niſi adſit intentio, & intentio concors concors inſtitutioni, & intentioni Eccleſiæ: quia ſicut dici Hugo, omne ſacramentum, irritum reputatur, ſi contra inſtitutionem celebratur. Intentio autem Eccleſiæ, & inſtituentis eſt convertere ad uſum fidelium. Unde cum virtus verborum ſecundum intentionem reguletur, ad tantam materiam ſe extendit, ad quantam poteſt ſacerdos conjicere, B quod debeat, & congruit ſumi in uſum fidelium. Determ.

1. Et per hoc patet, quod ſacerdos volens conficere totum panem de foro nihil facit.

2.3. Ad illud quod obiicitur, quod iſta virtus poteſt ſuper quantamcumque materiam, dicendum quod verum eſt: ſed hoc non venit ex impotentia verbi, ſed ex defectu intentionis. Similiter patet ſequens, quia ſi tot eſſent fideles, quibus neceſſe eſſet habere tantum de hoſtiis, quantum de pane in foro, tunc ordinata intentione poſſit conficere.

4.5. Ad aliud dicendum quod non C eſt defectus ex parte materiæ, ſed intentionis ordinatæ, ut dictum eſt: non inquam ad finem, quia talis ordinatio non facit ad hoc quod fiat converſio, vel non. Si enim aliquis conficit intentione lucri, nihilominus conficit: ſed ſi aliquis conficeret non ad uſum, ſed ut proiiceret in latrinam, dicitur ab aliquibus, quod nihil faceret. Quidquid ſit de hoc, tamen illud verum eſt, quod oportet quod habilitas ſit ad uſum ſecundum probabilitatis judicium: & ideo non poteſt confici in quantacumque quantitate, propter hoc quod quantitatis nimietas aufert utendi idoneitatem ex parte materiæ. Sed quantacumque ſit parva quantitas, ſine indecentia poteſt venire ad uſum, ideo

Digitized by Google

ideo quantitas parva non impedit, quia quantumcumque modica, poteſt venire in uſum.

ARTICULUS II.

Conſequenter quæritur de virtute apprehendente exiſtentiam Chriſti veram in altari. Et circa hoc quæruntur duo. Primo quæritur utrum talis exiſtentia ſit ſupra intellectum viatoris. Secundo quæritur, utrum ſit ſupra ſenſum comprehenſoris.

QUÆSTIO I.

An exiſtentia corporis Chriſti in ſacramento altaris ſit ſupra intellectum viatoris.

Alex. Aleſ. 4 p. q 10 Memb. 7 art. 2 § 8
Richartus 4 Sent. diſt 10 art. 5 q. 1
Steph. Brulef. 4 Sent. d. 10 q. 10
Thom. Ar ent. 4 Sent. diſt. 10 q. 1 art. 4.
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 10 q. 8

Fundam. Quod exiſtentia corporis Chriſti in ſacramento altaris ſit ſupra intellectum viatoris, oſtenditur ſic: Omnis cognitio intellectiva ſecundum naturam convenientem noſtro intellectui incipit a ſenſu. Propter quod etiam dicit Philoſophus, quod nihil eſt in intellectu quod prius non fuerit in ſenſu: ſed corpus Chriſti eſſe ſub illis ſpeciebus eſt tale quid, quod numquam fuit in aliquo ſenſu, nec in ſe, nec in ſimili: ergo, &c. *Ex libel. de ſenſu & ſenſib.*

Item quod eſt ſupra experientiam, eſt ſupra intelligentiam humanam, quoniam cognitio generatur in nobis per experientiam, ut dicit Philoſophus, ſicut ex multis ſenſibus una memoria, &c. Sed exiſtentia corporis Chriſti ſub ſacramento, eſt ſupra experientiam, quia fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum: ergo eſt ſupra intelligentiam noſtram. *In procm. Metaph.* *Greg. hom. 26. in Ev. in pr. t. 3.*

Item intellectus noſter ſupponit hoc tamquam principium per ſe notum, cui non poteſt contradicere ad minus ratione, quod omne continens corpus majus eſt, vel æquale illi quod continet: ſed ſpecies, ſive hoſtia nec eſt major, nec æqualis, ſicut dicit fides: ergo ſi intellectus hoc ponit: ponit ergo contra ſe.

Item omnis intellectus humanus hoc dicit, quod ſi aliquid eſt in aliquo toto, & fiat in minori: quod neceſſe habet contrahi, aut illud excedit ſimpliciter: ſed fides noſtra dicit, quod in hoc ſacramento corpus Chriſti eſt in magna hoſtia, & iterum in medietate hoſtiæ ita magnum, & non contractum: ergo intellectus hoc non poteſt capere.

B Contra: Nullus tenetur ad impoſſibile: ergo ſi hoc eſt omnino ſupra poſſe noſtri intellectus, nullus tenetur credere: ergo qui non credit ibi eſſe corpus, ſicut fides prædicat, non peccat. Ad opp.

Item Auguſtinus dicit: Quod credimus debetur auctoritati, quod intelligimus rationi: ſed multas rationes habemus ad monſtrandum quod ibi ſit verum corpus Chriſti: & quod ſi verum eſt, integrum eſt, & unum: ergo videtur quod intelligamus. *De utilit. credendi: c. 11. t. 6.*

Item quod eſt ſupra intellectum, eſt ſupra verbum, & ſermonem, quia ſermo ortum habet ab intellectu: ergo non videtur quod aliquis poſſit de hoc ſacramento loqui. *Ex procm. lib. Perih.*

C Quæritur etiam juxta hoc, ſi totum eſt fidei quod eſt in hoc ſacramento, videtur quod peccat quicumque ſe intromittit diſputare de ipſo. Quæſt. lateralis 1.

Et iterum cum alii articuli fidei ſint ſupra intellectum, propter quid magis dicitur de iſto, quam de aliis. Quæſt. lateralis 2.

CONCLUSIO.

Exiſtentia corporis Chriſti in ſacramento altaris eſt ſupra captum intellectus humani, non tamen ſupra captum intellectus fidelis.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ali- Opinio al.

Digitized by Google

aliqui voluerunt hic ſubtiliari, & dicere quod hoc aliquo modo erat intelligibile. Et quamvis exiſtentia talis ſit ſupra naturam corporis humani non glorificati, non eſt tamen ſupra naturam corporis glorificati, quia corpus illud habet proprietates & nobilitates lucis: corpus autem tantæ lucis nobilitatis eſt per naturam, quod in majori ſpatio, & in minori poteſt eſſe: ita quod ipſum nec ſit majus, nec minus. Exemplum autem dant ſic: Si lux candelæ, ſive lumen ſit in magna domo, & poſtmodum transferatur in parvam, lux candelæ tanta eſt in parva quanta in magna, non rarior, nec denſior. Similiter radius, ſi dirigatur in propinquum, & longuinquum. Similiter volunt dicere in corpore glorioſo, & maxime in corpore Chriſti. Sed iſta manuductio ad intelligendum potius intellectum obſuſcat, quam aperiat. Primum, quia exemplum non eſt conveniens in ſe: lumen enim non eſt corpus, nec defluxus corporis, nec rareſit, nec condenſatur. Rurſus non eſt conveniens ad propoſitum, quia diffuſio luminis eo quod arctatur ſecundum ſpatium, configuratur ſecundum illud, in quod diffunditur. Si ergo corpus Chriſti ſic eſſet in hoſtia, oporteret quod figura naſi, & aliorum membrorum configuraretur planicei hoſtiæ. Et iterum non poteſt intelligi quod contrahatur, quin una pars corporis intret ſub alia, ac per hoc non maneret corporis quantitas & figura, & multa inconvenientia ad hoc ſequuntur. Ideo dicendum aliter quod eſt ſupra naturam corporis glorificati, nec proprietates illæ poſſunt convenire alicui per naturam: & ſi conveniant, hoc ſolum eſt per miraculum, & ideo non eſt quærendum ſimile, per quod capiatur. Si ergo quæratur ratio, per quam intelligatur, vel utrum ſit intelligibile, dicendum quod eſt loqui de intellectu noſtro, ut eſt humanus, vel ut eſt fidelis. Si ut eſt humanus, ſic intel-

Exempl.

Improb.

Deter.

A ligit converſus ad imaginationem, & ſenſum, & judicat ſecundum cauſas intrinſecas, & inferiores: & ideo deficit in aſſentiendo, quia non aſſentit niſi ſecundum manuductionem, quæ ortum habet ab imaginatione, & ſenſu. Item: Quia judicat ſecundum cauſas intrinſecas, & creatas: & ita comparando potentiam continendi active ipſius hoſtiæ ad potentiam continendi paſſive Chriſti ipſius corporis, & quia invenit repugnantiam, & improportionabilitatem, ideo contradicit in ratiocinando: & ita iſte articulus dicitur eſſe ſupra intellectum, & contra intellectum, ſecundum quod eſt intelle-

B ctus humanus. Si autem loquamur de intellectu, ſecundum quod eſt fidelis, ſic dicendum quod aſſentit ſecundum dictamen fidei, & ſecundum regulam veritatis æternæ: ideo ſufficit in aſſentiendo, & concordat in ratiocinando. Intellectus enim fidem habens ſtatim credit, ex quo hoc propoſitum eſt ſibi, ſcilicet quod Chriſtus eſt ſub ſpeciebus illis, & hoc adjutus lumine fidei. Similiter concordat in ratiocinando, quia aſpicit ad cauſas ſuperiores: Sic enim dicit intellectus: Deus poteſt facere omne quod eſt congruum. Et fides aſſumit: Congruum eſt quod caro Chriſti exponatur in cibum: Et ideo ra-

C tio concludit, quod Deus hoc poſſit ibi facere. Item: Intellectus dicit, quod veritas non poteſt dicere falſum: Et fides aſſumit: Veritas dixit: *Hoc eſt corpus meum*: Et præcepit ut diceretur: ergo dixit verum. Cum ergo ſit in nobis duplex intellectus, ſcilicet fidelis, & humanus, ideo ſentimus in nobis aliquando colluctationes: fidelis tamen intellectus prævalet ei, qui eſt humanus, quia elevat ipſum extra animalitatem: attamen non ita elevat quod comprehendat, ut meritum fidei integrum maneat. Et hoc patet, quia intellectus humanus dicit, quod impoſſibile eſt quod majus contineatur a minori: & fidelis reſpondet, quod

Expoſitio rationum.

ve-

Digitized by Google

verum eſt localiter, & corpus Chriſti magnum non eſt ibi localiter, ſed ſacramentaliter: & quamvis illud ſit impoſſibile per naturam, tamen poteſt eſſe Deo poſſibile: & quia neſcimus quid Deus poſſet mutato modo eſſendi, ideo licet intellectus ſibi prævaleat, tamen nondum comprehendit. Et ſic patent rationes ad utramque partem. Primæ enim procedunt de intellectu ſecundum quod humanus, & ſecundæ de intellectu ſecundum quod fidelis.

Ad 2 q. lateralem. Ad illud tamen quod quæritur, quare plus hoc dicitur eſſe ſupra intellectum, dicendum quod in hoc quodam modo communicat noſtra imaginatio, cum corpus Chriſti ſit B imaginabile: & quoniam illuditur ei, quia ut eſt ſub ſacramento ſubterfugit imaginationem, immo ſupra ipſam eſt, ut præhabitum fuit, cum accipiat modum eſſendi, quem habet ſpiritus: ideo cum repugnet imaginatio, magis eſt contra intellectum. Sed in articulis aliis, ſcilicet divinitatis, omnino deficit & non adeo repugnat.

Ad 1 q. lateralem. Ad illud quod quæritur quare diſputatur de hoc ſacramento, cum totum ſit fidei, dicendum quod non ad generandam fidem, ſed ad nutriendam, ne propter ignorantiam aliquis concedat repugnans fidei, vel neget conſequens ad fidem: & C hoc quam utiliſſimum, & neceſſarium eſt, quia multa ponuntur in hoc ſacramento ab incautis, in quibus eſt periculum in aſſerendo. Unde diſputamus non ut melius credamus: ſed ut fidem illibatam ſervemus, dum ipſa cognita errores caveamus, & cavendo in veritate perſiſtamus.

QUÆSTIO II.

An exiſtentia Chriſti ſub ſacramento ſit ſupra ſenſum comprehenſoris

Alex. Alenſ. 4 q. 10 Memb. 7 art. 2 § 8 q. 2
S. Thom. 3 q. 75 art. 7
Et 4 Sent. d. 10 q. 2 art. 2 q. 2
Richardus 4 Sent. diſt. 10 art. 5 q. 2

A *Steph. Brulef. 4 Sent. diſt. 10 q. 11*
Petrus de Tarant. 4 Sent. diſt. 10 q. 7

UTRUM exiſtentia Chriſti ſub ſacramento ſit ſupra ſenſum comprehenſoris. *Ad opp.* Et quod non, videtur, quia Magiſter dicit in ſequenti diſtinctione, quod hæc eſt ratio, quare ſub alia ſpecie traditur corpus Chriſti, ut fides habeat meritum: ſed in beatis fides non habet locum: ergo videtur quod debeat eis apparere in propria ſpecie.

2. ITEM quamvis ſtatus gratiæ ſuſtineat aliquod velamen, & compatiatur, tamen ſtatui gloriæ omne velamen revelatur: ergo ſi corpus Chriſti velatur ſenſui noſtro per ſpeciem, videtur quod beatis ſit revelatum.

3. ITEM ſenſus decipiuntur propter hoc quod ibi latet Chriſtus ſenſus noſtros: ſed in beatis nulla cadit deceptio: ergo nullo modo poteſt latere ſenſum beatorum.

4. ITEM claritas corporis non glorioſi non poteſt latere viſum non glorioſum: ergo nec claritas corporis glorioſi viſum glorioſum: ſed corpus Chriſti eſt clariſſimum: ergo, &c.

CONTRA: Exiſtentia illa, & modus exiſtendi eſt ſupra intellectum: *Fundam.* ſed numquam ſenſus elevatur ſupra intellectum: ergo eſt ſuper omnem ſenſum quantumcumque glorificatum.

ITEM corpus Chriſti ſub ſacramento habet modum exiſtendi elevatum ultra modum exiſtendi ſpiritus creati, pro eo quod eſt in qualibet parte totum, & pro eo quod eſt in pluribus locis ſimul: ſed numquam oculus glorioſus videt ſpiritum: ergo ne corpus Chriſti prout ibi exiſtit.

ITEM ſenſus guſtus eſt in beatis, *Vide l. de diligendo Deo, in fine to. 9* ſicut dicit Auguſtinus de quinque ſenſibus, & infra patebit: ſed eſto quod beatus ſumeret Chriſti corpus, conſtat quod guſtus non ſentiret ſaporem carnis: ergo pari ratione nec viſus percipit, ut eſt ibi.

ITEM regula eſt in perſpectiva, quod

Digitized by Google

quod ubi duæ magnitudines videntur in æquali ſpatio, major magnitudo videtur ſub angulo majori. Videre enim eſt ſecundum triangularem directionem radiorum, ita quod baſis eſt res viſa, & angulus intelligitur fieri circa pupillam oculi: ergo cum corpus Chriſti majus ſit iſta ſpecie, ſi videt intra ſpeciem majorem magnitudinem, major angulus eſt infra minorem: ſed hoc non poteſt eſſe niſi per miraculum: ergo impoſſibile eſt quod per naturam corpus glorificatum videat, immo videre ita eſt miraculum ſicut exiſtere.

CONCLUSIO.

Viſus quantumcumque glorioſus ad hoc non attingit, ut videat corpus Chriſti ſub ſacramento altaris, ſicuti eſt.

Resp. ad Arg. Dicendum quod exiſtentia corporis Chriſti ſub ſacramento eſt ſublimata ſupra modum eſſendi, & omnis corporis, & omnis rei corporalis, & dimenſivæ. Et ideo cum viſus non abſtrahat a quantitate, quia eſt de ratione ſenſatorum, & percipere habeat corpus ſecundum modum exiſtendi corporalem: dicendum eſt, quod nullo modo viſus quantumcumque glorioſus ad hoc attingit, ut videat ibi Chriſtum ſicuti eſt, etiamſi præſens ſit. Et ſi alicui miraculoſe oſtenſum eſt, numquam tamen oſtenſum fuit in forma, quam ibi habet, ut communiter dicitur, quia oſtenſum fuit in forma parvuli, & ipſe eſt ibi ſecundum eandem quantitatem, quam habet in cœlo, & ſic eſt in qualibet parte: & iſte modus exiſtendi abſtrahitur ab omni ſenſu: unde concedendæ ſunt rationes ad hoc.

1. Ad illud ergo quod obiicitur de A merito fidei, & de velatione, dicendum quod quamvis ſenſus non percipiat, tamen intellectus hoc clare novit. Ulterius: etſi viſus non videat, hoc non eſt, quia velatur illa ſpecie, ſed quia eſt ibi per modum alium, quam ſit corpus, ut eſt ſenſibile. Credo tamen quod aliquibus certis indiciis cognoſceret quodam modo eſſe ibi corpus Chriſti intellectus converſus ad ſenſum, ſicut ponit Auguſtinus exemplum in ultimo de Civitate Dei de viſu glorioſo, utrum videat Deum: ubi dicit, quod intellectus per ſenſum comprehendit, *Aug. l. ult de Civ. Dei c. 9 tom. 5* B quod Deus eſt omnia in omnibus, ſicut ego per viſum cognoſcere dicor, quod aliquis ſit vivus, & habeat animam, quando video eum loqui.

2. Ad illud quod obiicitur de deceptione, dicendum quod in hoc ſacramento nullus ſenſus decipitur, nec aliquid aliud, quia eſt ſacramentum veritatis. Sed quod dicuntur ſenſus decipi, hoc dicitur, quia ſunt via ut opinio in nobis fallatur, quæ judicaret ibi eſſe ſubjecta ſpecierum, niſi intellectus fidelis purgaret errorem, multo magis in beatis purgat, & C prævenit, ut non decipiantur.

3. Ad illud quod obiicitur de claritate corporis non glorificati, dicendum quod neutra latet ſenſum, dum tamen corpus habeat modum exiſtendi debitum corpori, quemadmodum corpus Chriſti paſſibile ſub ſacramento datum fuit impaſſibiliter, quamvis ſecundum veritatem eſſet paſſibile ante paſſionem: per hunc modum & viſibile, & ſenſibile eſt inſenſibiliter ratione modi eſſendi ibi: in hoc autem nolo præjudicare ſenſui beatorum, ſed opus Dei in hoc ſacramento mirificum prædicare.

Digitized by Google

DISTINCTIO XI. PARS I.

De modis converſionis, & de ſpeciebus.

Quæſtio. S *autem quæritur, qualis ſit illa converſio, an formalis, an ſubſtantialis, vel alterius generis, definire non ſufficio.* Reſponſio. *Formalem tamen non eſſe cognoſco: quia ſpecies rerum, quæ ante fuerant, remanent, & ſapor, & pondus.* Poſitio Catholica. *Quibuſdam eſſe videtur ſubſtantialis, dicentibus ſic ſubſtantiam converti in ſubſtantiam, ut hæc eſſentialiter fiat illa: cui ſenſui præmiſſæ auctoritates conſentire videntur.*

Oppoſitio.

Sed huic ſententiæ ſic opponitur ab aliis: Si ſubſtantia panis, inquiunt, vel vini convertitur ſubſtantialiter in corpus vel ſanguinem Chriſti, quotidie fit aliqua ſubſtantia corpus vel ſanguis Chriſti, quæ ante non erat corpus: & hodie eſt aliquid corpus Chriſti, quod heri non erat: & quotidie augetur corpus Chriſti, atque formatur de materia, de qua in conceptione non fuit factum. Solutio. *Quibus hoc modo reſponderi poteſt: quia non ea ratione dicitur corpus Chriſti confici verbo cæleſti, quod ipſum corpus in conceptu Virginis formatum deinceps formetur: ſed quia ſubſtantia panis vel vini, quæ ante non fuerat corpus Chriſti vel ſanguis, verbo cæleſti fit corpus & ſanguis. Et ideo ſacerdotes dicuntur conficere corpus Chriſti & ſanguinem: quia eorum miniſterio ſubſtantia panis fit caro, & ſubſtantia vini fit ſanguis Chriſti: nec tamen aliquid additur corpori vel ſanguini, nec augetur corpus Chriſti, vel ſanguis.*

Auguſtinus in libro Sententiarum Proſperi.

Si vero quæris modum, quo id fieri poſſit, breviter reſpondeo: Myſterium fidei credi ſalubriter poteſt, inveſtigari ſalubriter non poteſt. Quod ergo corpus Chriſti panis mutatione in id non augmentatur, nec ſanguis ex vini converſione, ejus voluntati & potentiæ adſcribatur, qui idem corpus de Virgine eduxit: fit ergo ſubſtantia illa iſta ſine ejus augmento. Nec tamen concedunt quidam, quod ſubſtantia panis aliquando fit caro Chriſti: etſi fiat caro Chriſti: ſicut farina facta eſt panis, & aqua facta eſt vinum: nec tamen dicitur farina eſt panis, & aqua eſt vinum. Alii vero concedunt illud quod erat panis vel vinum, poſt conſecrationem eſſe corpus & ſanguinem: Non tamen ſequitur, panis eſt caro Chriſti, vel vinum eſt ſanguis: quia ſubſtantia panis vel vini poſtquam facta eſt caro Chriſti vel ſanguis, non eſt ſubſtantia panis vel vini, ſed caro & ſanguis. Ideo diſtinguendum videtur, cum dicitur ſubſtantia panis, vel id quod erat panis, modo eſt corpus Chriſti. Manens enim panis non eſt corpus Chriſti: ſed ſubſtantia mutata, id eſt, id quod facta eſt, eſt corpus Chriſti: Nec dicimus ſubſtantiam panis vel vini materiam eſſe corporis vel ſanguinis Domini, quia non de ea, ut de materia, formatur corpus: ſed ipſa formatur in illud, & efficitur illud. De Trin. c. 4. in fin. de conſ. d. 2. c. corpus. *Unde Auguſtinus: Corpus Chriſti dicimus illud, quod ex fructibus terræ acceptum, & prece myſtica conſecratum ſumimus in memoriam Dominicæ paſſionis. Quod cum per manus hominis ad illam viſibilem ſpeciem perducatur, non ſanctificatur ut ſit tam dignum ſacramentum, niſi operante inviſibiliter ſpiritu Dei.*

Aſſe-

Digitized by Google

Aſſerunt quidam dictum panem tranſire in corpus Chriſti.

Quidam vero ſic dicunt converſionem illam eſſe intelligendam, ut ſub illis accidentibus, ſub quibus erat prius ſubſtantia panis & vini, poſt conſecrationem ſit ſubſtantia corporis & ſanguinis: ſic tamen, ut non eis afficiatur. Et ſic aſſerunt dictum panem tranſire in corpus Chriſti: quia ubi erat panis, nunc eſt corpus Chriſti. Quod ſi eſt, quid ergo fit de ſubſtantia panis & vini? Illi dicunt vel in præjacentem materiam reſolvi, vel in nihilum redigi. Alii vero putaverunt ibi ſubſtantiam panis & vini remanere, & ibidem corpus Chriſti eſſe & ſanguinem: & hac ratione dicit illam ſubſtantiam fieri iſtam: quia ubi eſt hæc, & illa, quod mirum eſt; & ipſam ſubſtantiam panis vel vini dicunt eſſe Sacramentum. Sed quod non ſit ibi ſubſtantia, niſi corpus Chriſti & ſanguis, ex prædictis & ſubditis aperte oſtenditur. Ait enim Ambroſius; Panem iſtum, quem ſumimus in myſterio, illum intelligo utique, qui manu ſancti Spiritus formatus eſt in utero Virginis, & igne paſſionis decoctus in ara crucis. Panis enim Angelorum factus eſt cibus hominum. Unde veritas ait: Ego ſum panis vivus, qui de cœlo deſcendi. Et iterum: Panis, quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita. Ex his namque duabus ſententiis aperte datur intelligi, quia panis ille & iſte, non duo, ſed unus panis, & una caro proculdubio unum efficitur corpus. Illud vere, illud ſane quod ſumptum eſt de virgine, quod reſurrexit, & in cœlum aſcendit. Item Gregorius: Quis fidelium habere dubium poſſit, in ipſa immolationis hora ad ſacerdotis vocem cœlos aperiri: in illo Chriſti myſterio Angelorum choros adeſſe, ſumma, & ima ſociari, unum quid ex inviſibilibus atque viſibilibus fieri? Idem: Eodem momento & in cœlum rapitur miniſterio Angelorum conſociandum corporis Chriſti, & ante oculos ſacerdotis in altari videtur. Sicut divinitas verbi totum implet mundum, ita multis locis illud corpus conſecratur. Nec ſunt tamen multa corporis Chriſti, ſed unum corpus & unus ſanguis. Ideoque ſive plus, ſive minus quis inde percepiat, omnes æqualiter corpus Chriſti integerrime ſumunt. Poſt conſecrationem ergo non eſt ibi ſubſtantia panis vel vini, licet ſpecies remaneant. Eſt enim ibi ſpecies panis & vini, ſicut ſapor. Unde aliud videtur, aliud intelligitur.

Hæreſis Lutheri.

Confutatio erroris.

De ſacr. & alleg. de conſ. d. 2. cap. omnia quæ.

Joan. 6.

In homil. paſchal. cap. quid ſit ſanguis & lib. 4. dial. c. 58. & hab. de conſ. d. 2.

DISTINC. XI. PARS I.

De Euchariſtiæ ſacramento per comparationem ad diſpenſantes, vel conficientes. Et primo de confectione.

Si autem quæratur qualis ſit illa converſio, an formalis, an ſubſtantialis, vel alterius generis.

Expoſitio textus.

SUPRA egit Magiſter de ſacramento Euchariſtiæ in ſe, & in comparatione ad manducantem. In hac parte agit de ipſo per comparationem ad conficientem. Et dividitur hæc pars in tres partes. In prima parte agit de ipſa confectione. In ſecunda de conſequentibus ad confectionem, infra, ibi: *Si autem quæritur de accidentibus quæ remanent, &c.* In tertia agit de poteſtate conficiendi, infra: *Solet etiam quæri, utrum pravi ſacerdotes, &c.* Prima pars habet duas partes. In prima parte agit de ipſa confectione quantum ad actum tranſubſtantiandi. In ſecunda quantum ad materiam, ibi: *Sub alia autem ſpecie tribus de cauſis.* Prima pars habet duas partes. In prima determinat veritatem. In ſecunda reprobat falſas opiniones, ibi: *Quidam vero ſic dicant converſionem illam, &c.* Prima pars habet duas. Primo enim determinat, quid ſentiendum eſt. Secundo vero quid loquendum, ibi: *Nec tamen concedunt aliqui, &c.* Similiter ſecunda pars habet duas. In prima

Diviſio.

Diſt. 12.

Diſt. 13.

ma ponit opinionem. In ſecunda reprobat, ibi: *Sed quod non ſit ibi ſubſtantia niſi corpus Chriſti, &c.*

Myſterium fidei credi ſalubriter poteſt, inveſtigari ſalubriter non poteſt.
Dub. I.

Contra: Videtur enim ſecundum hoc quod omnes peccent graviter, qui diſputant de his, quæ ad fidem ſpectant.

Respon. Dicendum quod facienda eſt vis tam in hoc quod dicit, *Myſterium fidei*, quam in hoc verbo, *inveſtigari*. Myſterium enim ſecretum eſt, & illud non eſt inveſtigandum, ut homo velit ratione comprehendere, quod Dominus voluit occultare: & qui aliter facit, peccat, & præſumptuoſus eſt, dum ſe elevat ad id ad quod non poteſt pertingere. Qui autem diſputat de fide non ad miſterii inveſtigationem, ſed potius ad defenſionem, ille non facit contra hoc quod dicit Auguſtinus, & Magiſter.

Alii vero concedunt illud, quod erat panis, vel vinum poſt conſecrationem eſſe corpus, &c.
Dub. II.

Hanc tenet Henricus Quol. 9. q. 9. ſed Scot. q. 4. impugnat.

Videtur falſum dicere, quia, *quod*, eſt relativum identitatis: ſed ibi nihil manet commune: ergo talis locutio eſt falſa. Præterea: Quæro pro quo ſupponit, cum dicitur quod erat panis, aut pro ſuppoſito panis, aut Chriſti. Si pro ſuppoſito panis. Contra: Iſti numquam convenit prædicatum. Si pro ſuppoſito corporis: ergo implicatio eſt falſa: quia corpus Chriſti numquam fuit panis.

Doctor. infra q. 6.

Resp. Dicendum quod proprie loquendo cum hoc relativum, *quod*, ſit relativum identitatis, & ſuppoſitum non ſit idem cum prædicato, quod ſimpliciter loquendo proprie falſa eſt, nec Magiſter dicit concedendam ſecundum opinionem ſuam. Si autem legatur a ſanctis, exponendam eſſe credo. Unde cum Auguſtinus dicit, quod corpus Chriſti dicimus illud, quod ex fructibus terræ collectum, &c. Dicendum quod illud dictum eſt quantum ad ſignum exterius, & ſecundum metaphoram eſt intelligendum, ſecundum quod ſignum pro ſignato ponitur, & vocatur hoc corpus Chriſti ſacramentum corporis Chriſti.

Lib. 3 de Tr. c. 4. in fine t. 5.

In ipſa immolationis hora ad ſacerdotis vocem cælos aperiri.
Dub. III.

Videtur Gregorius hic male dicere, quia ſi aperiuntur, quæro ad quid. Si ut deſcendat, videtur falſum: quia poteſt deſcendere ſine apertione cælorum. Iterum: Ad quid deſcendit, ſcilicet ut panis converteretur in corpus ſuum hic inferius. Si dicas hoc dictum tropice, quæro in quo tropo.

B

Resp. Dicendum quod panis iſte, qui in altari conficitur, eſt panis cœleſtis: cœlum autem dicitur aperiri, quando vehemens fit influentia de ſuperius. Quoniam igitur immolationis hora nobis panis cœleſtis, & ſuperſubſtantialis tribuitur, hinc eſt quod Gregorius dicit cœlos aperiri, ſicut in ejus nativitate dicitur, quod per totum mundum melliflui facti ſunt cœli, quia datus eſt nobis iſte, qui dulcior eſt ſuper mel, & favum.

Pſalm. 18

C

In cœlum rapitur miniſterio Angelorum conſociandum corpori Chriſti.
Dub. IV.

Videtur falſum dicere, quia illud corpus ſumitur a ſacerdote: ergo non rapitur miniſterio. Item: Quo modo conſociatur corpori Chriſti, cum idem ſit corpus. Item: Quæritur quo modo intelligitur illud, quod ſcribitur in canone: *Jube hæc preferri per manus S. Angeli tui*, quid eſt: & quis eſt Angelus, qui perfert.

Respon. Dicendum quod ſicut prædicta verba circa confectionem figurative, & ſecundum tropum intelligen-

Digitized by Google

liguntur corporaliter, ſic nec rapi hoc ſacramentum intelligendum eſt localiter, vel corporaliter, ſimiliter nec conſociari ſpecialiter. Sed hoc intelligendum eſt, quod ſicut Angeli intelliguntur Deo offerre orationes noſtras, & petitiones, ſimiliter deſideria, non propter ignorantiam Dei, ſed propter commoditatem noſtram: quia ſuis ſanctis affectibus, & puris nos adjuvant, & merita noſtra in conſpectu Dei explicant, ut ex eorum puritate ſancta, & affectione ferventi, ratione dignitatis nuncii ſint acceptabilia. Sic intelligendum eſt offerre ſacrificia, quia ſacris myſteriis aſſiſtentes una nobiſcum precantur, ut noſtra munera ſint accepta, & una nobiſcum revereantur ſanctiſſimum corpus Chriſti, ſicut in cælo: ideo dicuntur in cœlum rapere, & conſociare quantum ad hoc quod reputant honore dignum in altari, ut in cœlo, per hunc etiam modum intelligenda eſt oratio canonis, quia ſicut exponit Innocentius, Angelus ille magni conſilii eſt Chriſtus: per manus illius oramus ſacrificium perferri, ideſt, ipſius meritis, & precibus noſtrum ſacrificium Deo acceptari. Unde ipſe eſt pontifex, & advocatus noſter, & apparet continue vultui Dei ad interpellandum pro nobis: & ſic patent quæſita.

ARTICULUS I.

AD inteligentiam hujus partis ſex quæruntur. Primo quæritur utrum in hoc ſacramento ſit aliqua converſio panis in corpus Chriſti. Secundo dato quod ſic, quæritur utrum totus panis convertatur, an aliquid remaneat præter accidentia. Tertio, dato quod convertatur totus, quæritur utrum talis converſio panis poſſit dici annihilatio. Quarto, dato quod non, quæritur utrum panis convertatur in totum Chriſtum, id eſt, in animam, & divinitatem, ſicut in carnem. Quinto, utrum hæc converſio ſit ſubita, an ſucceſſiva.

A Sexto, & ultimo quæritur, quibus verbis ſit exprimenda illa converſio.

QUÆSTIO I.

An in ſacramento Euchariſtiæ ſit vera converſio panis in Corpus Chriſti.

Alex. Alenſ. 4 p. q 10 Memb. 5 art. 4 §. 1
S. Thom. 3 p. q. 75 art. 4
Et 4 Sent. diſt. 11 q. 1 art. 2
Et 4 cont. Gent. cap. 63
Et Opuſc. 2. cap. 8.
Scot. 4. Sent. diſt. 11. q. 3.
Richardus 4 Sent. d. 11 q 1
Thom. Arg. 4 Sent. d. 11 q. 1 art. 2
Steph. Bruleſ 4 Sent. diſt 11 q. 2
Petrus de Tarant. 4 Sent. diſt. 11 q. 1
Gabriel Biel 4 Sent. d. 11 q. 1

B QUOD ſit ibi vera converſio panis in corpus Chriſti, videtur. Primo per ipſam formam, quia cum dicitur: Hoc eſt corpus meum, aut falſum dicit veritas, aut panem convertit in corpus: ſed non dicit falſum: ergo, &c.

Fundam. *Amb. l. 4 de ſacr. & li. 6 c. 1 habetur de conſ. d. 2 c. omnia.*

ITEM hoc ipſum probatur auctoritate doctorum, auctoritate Ambroſij ſcilicet, & Euſebij, & Auguſtini, & Damaſceni. Panis & Vinum ſupernaturaliter in corpus, & ſanguinem tranſit.

ITEM ratione videtur, quia conſtat, & verum eſt, quod corpus chriſti ſecundum veritatem eſt in altari, & prius non fuit: ergo ſecundum C aliquam mutationem ſui, vel alterius. Non ſui, quia eſt immutabile. Non alterius, niſi panis: ergo, &c. ſi dicas quod corpus Chriſti eſt mutabile ſecundum locum, quia hæc eſt mutatio entis completi, & hæc eſt in corpore Chriſti. Contra: omne, quod mutatur ſecundum locum, ſi accedit ad unum, recedit ab altero: ergo ſecundum hoc Chriſtus recedit a cœlo. Præterea: Nihil, quod mutatur ſecundum locum, ſimul tendit ad differentias diverſas poſitionum: ſed ſimul conſecratur corpus Chriſti Romæ, & Pariſiis: ergo ſi corpus Chriſti movetur Romæ, non ergo Pariſiis: ergo, &c.

1. CONTRA: Gregorius dicit & habetur in littera: Quis fidelium ha- Ad opp.

habere dubium poſſit in hora immolationis cœlos aperiri, ſumma & ima ſociari? ſed hæc non fierent, ſi aliquid in corpus Chriſti converteretur: immo videtur ſecundum Gregorium, quod deſcendat: ergo ibi non eſt converſio.

De fid. ort. lib. 4 c. 14. in med. 2. Item Damaſcenus: Quia conſuetudo eſt hominibus comedere panem, & bibere vinum, conjugavit eis divinitatem, & fecit ea ſacramentum corporis, & ſanguinis ſui, ſi conjugavit illis divinitatem: ergo ſalvantur in ſua natura: non ergo convertuntur in aliud.

3. Item ratione videtur, quia ſi aliquid convertitur in corpus Chriſti, aut convertitur corpus Chriſti quod eſt, aut non eſt. Si quod non eſt: ergo corpus de novo fit: ergo plura corpora ſimul. Si quod eſt: ſed quandocumque aliquid convertitur in id quod eſt, augetur: ergo corpus Chriſti conſecratione, ſive converſione fit majus.

4. Item in nullo alio ſacramento elementum convertitur in id, quod ſignat, ſed ſufficit illud adeſſe: ergo videtur quod ſimiliter debeat eſſe in hoc ſacramento.

5. Item miracula non ſunt ponenda, ubi æque bene poteſt fieri ſine miraculo: ſed corpus Chriſti cum ſit glorioſum, ſimul cum pane poteſt eſſe & idem faciet ac ſi panis converteretur, quod non poteſt eſſe ſine miraculo: ergo, &c.

6. Item in nullum corpus convertitur cibus, niſi quod indiget refectione: ſed corpus Chriſti non eſt tale: ergo, &c. Si dicas quod non abſorbet ut terra, ſed ut radius aquam, ſcilicet non indigentia, ſed potentia. Contra: Radius non convertit aquam in ſe: ergo nec Chriſtus panem in corpus ſuum.

CONCLUSIO.

In ſacramento Euchariſtiæ eſt converſio panis in verum Chriſti corpus, non in partem, ſed in totum.

Opinio erronea. Ruperti Resp. ad Arg. Sicut dicit Magiſter, quorumdam fuit poſitio, quod non eſt ibi aliqua converſio, ſed ad invocationem verborum ſine converſione fit divina virtute, ut corpus Chriſti ſit ibi. Sed hæc poſitio contraria eſt auctoritati ſanctorum, & rationi. Rationi quidem, quia aufert ſacramenti veritatem, congruitatem, & miraculi utilitatem. Veritatem, quia ponit ex hoc falſitatem in forma. Ponit etiam mutationem circa Chriſti ſubſtantiam, ſicu: probatum eſt in opponendo. Congruitatem tollit, quia cum manet ibi panis, non eſt adeo ductivum in alterum, ſicut cum manent ſola accidentia quæ dependent, & per ſe ſtare non poſſunt. Utilitatem etiam, quia dum poteſtatem, & rationem quærit, minuit meritum fidei. Propter hæc ergo hæc poſitio eſt reprobanda, & neminem habet ex doctoribus defenſorem. Immo communiter tenet Eccleſia, quod eſt ibi converſio panis in corpus Chriſti, non inquam in partem corporis, ſed in totum. *Abb. Valeriani, Jo. Pariſienſis & etiam Lutheri. Concilium Trid. ſeſſ. 13. can. 2. De ſum. Trin. cap. firmiter. Conc. Tr. ſeſſ. 13. c. 4. & can. 2.*

1. 2. Ad illud ergo quod obiicitur primo de verbo Gregorii, dicendum quod ſermo ille eſt tropicus, & dicuntur cœli aperiri, quia divina bonitas large nobis tunc tribuit panem cœleſtem. Summa etiam, & ima dicuntur ſociari propter corporis Chriſti præſentiam. Et rurſus per manus Angelorum dicitur deferri quantum ad devotionem offerentis, qui mittit ſacrificium, & orationem in cœlum, quam ad Angelos ſpectat Domino præſentare: ſed hoc in litteralibus dubiis patebit. Quod autem dicit Damaſcenus, intelligendum eſt quantum ad continentiam ſpecierum viſibilium, vel in ratione converſionis ſubſtantiæ panis: quia panis convertitur in corpus divinitati unitum, & ſpecies poſt converſionem continent illud: & ſic divinitas utriuſque dicitur conjugari.

3. Ad aliud patet reſponſio, quia totum in totum convertitur, ideo nec fit novum, nec fit majus: illud autem intelligitur ſi in parte converteretur.

4. Ad aliud quod obiicitur de aliis ſa-

ſacramentis, patet ſimiliter reſponſio, quod non eſt ſimile, quia hoc eſt majus quantum ad rem contentam. Præterea, in aliis res eſt gratia, quæ creatur: ſed corpus Chriſti non creatur tunc in ſacramento.

5. Ad illud quod obiicitur, de miraculo, patet ſimiliter, quia miraculum ponitur hic propter veritatem ſacramenti, & congruitatem, & etiam utilitatem, ſicut viſum eſt.

6. Ad ultimum quod obiicitur de cibo, & cibabili, dicendum quod panis non convertit in corpus Chriſti, ſicut cibus in cibabile: nec corpus Chriſti convertitur in ſe, ſed Deus convertit, ut ubi erat panis, qui eſt cibus corporalis, ſit in corpus Chriſti, non per mutationem in corpore Chriſti factam, ſed in pane in ipſum prius exiſtens tranſeunte.

QUÆSTIO II.

An totus panis convertatur in Corpus Chriſti vel aliquid remaneat.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 10 Membr. 5 art. 4 § 2
S. Thomas 3 p. q. 75 art. 2
Et 4 Sent. d. 11 q. 1 art. 1
Et Quol. 7. art. 9.
Richard. 4 Sent. diſt. 11 q. 2.
Steph. Brulef 4 Sent. d. 11 q. 2
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 11 q. 2

Ad opp. Utrum totus panis convertatur in corpus Chriſti, an aliquid remaneat præter accidentia. Et quod totus non convertatur, videtur, quia nihil eſt in genere, quod non ſit in aliqua ejus ſpecie: ſed tranſſubſtantiatio eſt mutatio, & in omni ſpecie motus aliquid manet: ergo, &c.

2. Item ſicut in naturali mutatione eſt potentia materiæ, ſic & in hac potentia obedientiæ: ſed ex parte tranſmutati ubi eſt potentia materialis non omnino tollitur: & ideo remanet illud, in quo fundatur: ergo videtur quod ſimiliter in iſta aliquid remaneat, in quo remanet obedientiæ potentia.

3. Item de ratione mutationis eſt, quod illud, quod mutatur, aliter ſe A habet nunc, quam prius: ſed panis mutatur in corpus Chriſti: ergo aliter ſe habet nunc, quam prius: ſed quod aliter nunc ſe habet quam prius, aliquo modo manet: ergo & panis ſecundum aliquid ſui manet.

4. Item quandocumque duo extrema communicant in aliquo, illud in quo communicant, manet idem in tota tranſmutatione: ſed panis, & corpus Chriſti communicant in materia: ergo materia manet.

Contra: Virtute verbi fit tranſſubſtantiatio: ſed verbum demonſtrat ſubſtantiam ſub accidentibus, totam inquam ſubſtantiam panis: ergo totam convertit. Fundam.

B Item ſi convertit in totum corpus Chriſti: ergo convertit & totum panem, quia ſi tantum materiam panis tunc videretur quod eſſet converſio in ſolam materiam.

Item ſi manet aliquid de pane, aut ut commune in tranſmutatione, aut ut non commune. Si ut commune: ergo corpus Chriſti haberet aliam materiam, vel aliam formam, quod ſtultum eſt dicere. Si non ut commune: tunc quæritur, utrum remaneat materia ſine forma, aut forma ſine materia: ſed utraque per ſe eſt otioſa: ſed in ſacramento nihil omnino eſt otioſum: ergo neutrum manet.

C Item ſi convertitur ſecundum partem ſuæ eſſentiæ, quæro ſecundum quam, & oſtenditur, quod ſecundum formam, quia illa eſt magis idonea converſioni. Et præterea ſacramentum eſt inſtitutum non ratione materiæ, quæ in omnibus communis eſt, ſed ratione formæ. Si ergo verba reſpiciant magis formam, tunc illam convertunt. Sed contra: Tunc remanet materia incompleta: ſed divinæ virtutis non eſt incompleta facere, ſed potius incompleta complere: ergo, &c.

Digitized by Google

CONCLUSIO.

Totus panis convertitur in Corpus Chriſti in Euchariſtia, ſolis accidentibus remanentibus.

Resp. ad Arg. Dicendum quod opinio aliquorum fuit, quam tamen *Opin. 1* Magiſter non ponit, quia modernorum eſt, vel etiam quia non multum eſt probabilis, quod non totus panis convertitur ſecundum ſubſtantiam, ſed aliqua pars eſſentialis remanet. Conſtat enim quod accidentia remanent ſecundum eſſe, & operationem. Quia videtur, quod remaneant ſecundum eſſe, fuerunt qui dicerent, quod remanet etiam materia, quæ illa ſuſtinet & tranſit *Improb.* forma. Sed hoc nihil eſt, quia materia non eſt nata ſuſtinere accidentia, nec eſſe in actu niſi cum forma. *Opin. 2.* Alii videntes quod accidentia habent operationem, & omnis operatio ortum habet a forma ſubſtantiali, dixerunt, quod tranſit materia, & re*Improb.*manet forma. Sed hoc iterum nihil eſt, quia forma non operatur niſi in *Determ.* materia. Propter hoc quamvis illud ſacramentum ſit plenum miraculis, quia tamen non ponuntur eſſe niſi quæ faciunt ad ſacramenti veritatem, & ejus occultationem, ideo ponunt communiter doctores, quod totum tranſit in totum, ſolis accidentibus remanentibus cauſa neceſſaria, & utili. Et propterea relicta prima opinione, quæ tollit converſionem materiæ, relicta alia quæ tollit converſionem formæ, magis Catholicam tenemus, quod totus panis in corpus Chriſti convertitur, & optimo modo iſta converſio tranſubſtantiatio dicitur. Si autem quæras, *Conc. Trid. ſeſſ. 13 can. 2* ſub quo genere motus, vel mutationis contineatur, dicendum quod hæc eſt mutatio ſingularis, quæ nullum ſimile plenum habet. Aſſimilatur tamen in aliquo aliis. Quia enim in hac mutatione nihil commune manet, aſſimilatur creationi. Quia vero principium initiale non eſt nihil, ſed aliquid: ideo diſſimilis eſt A creationi, & ſimilis generationi. Quia vero terminum finalem non habet aliquid de novo factum, ſed prius exiſtens: ideo eſt diſſimilis generationi, & ſimilis augmento. Quia vero corpus Chriſti ex hoc non creſcit, ſed in pluribus locis exiſtit: ideo diſſimilis augmento, & ſimilis loci mutationi. Quia vero in alio loco exiſtit, & a proprio non recedit, ſed aliquid in ipſum tranſit: ideo omni motui & mutationi diſſimilis eſt, & eſt prorſus mutatio ſingularis. Corruptioni vero & diminutioni nullo modo aſſimilatur, quia operationes ſunt imperfectæ, quæ non decent divinam virtutem hæc B operantem. Rurſus, quia in alteratione variantur accidentia ſenſibilia, & hoc non contingit huic ſacramento propter fidem, nec illi aſſimilatur.

1.2.3. Ex his patet primum, & ſecundum, & tertium, quia illud eſt verum de mutatione, in qua habent aliquid commune termini: ſed hic nihil habent.

4. Ad illud quod obiicitur ultimo, quod habent commune, dicendum quod commune habent ſecundum naturam prædicationis, ſed non ſecundum naturam mutationis. In illa enim mutatione nihil poſſunt habere commune, quia corpus Chri- C ſti non poteſt habere nec novam materiam, nec novam formam: & ſi aliquid maneret, impoſſibile eſſet, quod corpus Chriſti idem eſſet omnino: cum autem totum tranſit, nulla omnino innovatio, nec formatio ſit circa corpus Chriſti: unde illud argumentum locum habet in naturali mutatione.

QUÆSTIO III.

An iſta converſio ſit annihilatio.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 10 Membr. 5 art. 4 § 3
S. Thom. 3 p. q. 75 art. 3
Et 4 ſent. diſt. 11 q. 1 art. 2
Et Quol. 5 art. 11
Scot. 4 Sent. diſt. 11 q. 4
Richardus 4 Sent. d. 11 q. 3
Steph. Bruleſ. 4 Sent. diſt. 11 q. 4
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 11 q. 3
Gabr. Biel. 4 Sent. d. 11 q. 1 dub. 6

Utrum

Digitized by Google

Ad opp. UTRUM iſta converſio ſit annihilatio. Et quod ſic, videtur, quia omne illud quod ſic mutatur, quod nihil de ipſo remanet, annihilatur: ſed taliter eſt de ſubſtantia panis in propoſito: ergo eſt annihilatio.

2. ITEM ſuccedens generatio non aufert corruptionem præcedentem: ergo ſuccedens converſio non aufert corruptionem præcedentem: ſed hic corrumpitur materia, & forma, & ita totum: ergo quidquid ſuccedat, nihilominus eſt annihilatus panis.

3. ITEM eſto quod pari virtute converteretur totum univerſum in corpus Chriſti, ipſum eſſet annihilatum. Probatio: Toto univerſo cedente in nihil, ſolo Chriſto remanente, nil minus remanet, quam ſi converteretur totum in Chriſtum, quia tantum Chriſtus eſt: ergo ſi ibi eſſet annihilatio, & hic.

4. ITEM argumentum hoc eſt neceſſarium. A non eſt B, nec pars B, nec aliquid ejus, nec aliquid aliud, & fuit: ergo eſt annihilatum: ſed panis non eſt Chriſtus, nec pars Chriſti, nec aliquid aliud: ergo, &c.

Fundam. CONTRA: Nihil quod convertitur in rem digniorem ſe, annihilatur: ſed panis convertitur in rem multo digniorem ſe: ergo, &c.

ITEM actio penes terminum denominatur: ergo cum annihilatio denominetur ab hoc, quod eſt nihil, & annihilatione nihil fit: ſed nihil non habet aliquid de bono: ergo nec annihilatio: ſed nulla actio eſt a ſummo bono niſi bona: ergo, &c.

ITEM a ſummo bono nunquam id, quod eſt bonum, fit malum: ergo a ſimili nunquam id, quod eſt ens, fit non ens, ſive nihil.

Lib. 1 de gener. & corr. cont. 59 & 7 de Anim. cont. 33

ITEM Auguſtinus: Conditor naturæ nihil facit contra naturam: ſed omnis natura appetit eſſe, ſicut dicit Philoſophus: naturam inquimus deſiderare quod melius eſt, & eſſe quam non eſſe.

ITEM in ſacramento debet ſalvari A ratio ſigni, ſive conveniens ſignatio: ſed hoc ſacramentum non eſt corruptivum, ſed conſervativum, & meliorativum: ergo in ipſo non debet eſſe annihilatio.

CONCLUSIO.

Converſio panis in corpus Chriſti non eſt annihilatio, ſed in rem meliorem mutatio: ideo converſio vel tranſubſtantiatio, & non annihilatio dici debet.

RESP. AD ARG. Dicendum quod ſicut tangit Magiſter in littera quorumdam poſitio fuit quod eſſet annihilatio panis, cum nihil de eo remaneat. Quia videbatur indignum dicere, quod aliquid extraneum in corpus Chriſti tranſiret: ideo rationabilius videbatur eis, quod panis corpori Chriſti cederet non mutando locum, ſed deſinendo eſſe: & Chriſti corpus ſuperveniret, quam quod panis in ipſum converteretur. Sed hæc poſitio ſtare non poteſt, cum hoc non deceat Deum facere, qui eſt tota cauſa in hac converſione, nec deceat ſacramentum opus tam vile. Ideo communiter ponunt omnes, quod non eſt annihilatio panis, immo in meliorem ſubſtantiam commutatio: & ideo tranſubſtantiatio, non annihilatio talis converſio eſt, & ſic appellari debet. Amplius: Si panis non converteretur in corpus Chriſti, non eſſet intelligere quomodo corpus Chriſti inciperet eſſe in altari ſine ſui mutatione, ſicut prius oſtenſum fuit: propter quod converſio panis, non annihilatio dicenda eſt.

Opin. falſa. — B — Improb. — S. Th. 3 p. q. 75 art. 4 q. 4 licet in modo ponendi diſſentire videatur. — C

1. AD illud ergo quod obiicitur: Nihil remanet de pane: ergo annihilatur, dicendum quod iſtud non ſequitur, quia annihilatio eſt non tantum nihil de re manere, ſed illud in nihilum cedere: ſed hic non cedit in nihil, immo in aliquid melius.

2. AD illud quod obiicitur, quod po-

Digitized by Google

A poſterior generatio non tollit priorem corruptionem, &c. dicendum quod verum eſt, quia forma corrumpitur, quæ non cedit in formam contrariam: ſed ſi forma illa converteretur in contrariam, non diceretur omnino corrumpi, ſed in aliud tranſire.

3. Ad illud quod obiicitur de univerſo, dicendum quod propter hoc non annihilatur omnino. Quod obiicitur: Non plures res remanent, quam ſi in nihil, vel nullum cederet. Verum eſt, non plures res, ſed tamen Chriſtus fit in pluribus locis, & ſub omnibus ſpeciebus, & locum omnium ſubſtantiarum ſupplet, & illa accidentia ex præſentia Dominici corporis habent operationem, quam haberet ſubſtantia, ſicut patebit infra. Et cum dicitur, aliqua operatio conveniens ſpeciei, eodem miraculo cedit forma panis, & ejus materia, ſicut melius patebit infra: ideo nihil perit propter hoc in natura, ſed quodam modo ad tempus ceſſat.

4. Ad illud quod ultimo obiicitur, dicendum quod illa diviſio eſt inſufficiens, quia non ſequitur, quod ſit annihilatum, ſi non eſt hoc, nec aliud, quia hæc habet duas cauſas veritatis: Non eſt hoc, nec aliud, aut quia ceſſit in nihil, aut quia tranſit in aliud: & ratione hujus eſt vera, & hoc non eſt annihilari.

QUÆSTIO IV.

An panis convertatur in totum Chriſtum.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 10 Membr. 5 art. 4 § 6
S. Thom. 3 p q. 75 art. 4
Et 4 Sent d. 12 q 1 art. 1 q. 2
Rich. 4. Sent. diſt. 11. q. 1.
Steph. Pauleſ. 4 Sent. d. 11 q 2
Petrus de Tarant. 4. Sent. d 11. q. 2.

Ad opp. Utrum panis convertatur in totum Chriſtum. Et quod ſic, videtur. Quia ad id ſe extendit converſio, ad quod continentia: ſpecies enim non continent niſi virtute converſionis: ſed ibi continetur totus Chriſtus: ergo panis convertitur in totum Chriſtum.

2. Item quod ſpecialiter panis convertatur in divinitatem, videtur: quia intentio conſecrantis eſt ut cibus corporalis convertatur in ſpiritualem: ſed cibus ſpiritualis eſt Deus, qui eſt cibus ſanctorum ſpirituum: cum ergo converſio elementi ſequatur intentionem, videtur quod converſio ſit in Deum.

3. Item quod in animam, videtur: quia anima Chriſti in uno loco eſt per naturam, ſicut corpus: ergo ſi corpus Chriſti non ſit in multis locis niſi aliquid convertatur in ipſum, pari ratione nec anima Chriſti: ſed anima eſt ſub ſacramento, alioquin corpus eſſet exanime, quod B eſt inconveniens: ergo, &c.

4. Item quod ſanguis ſit ibi, videtur: quia aut converſio panis expectat converſionem vini, aut non. Si non expectat: ergo ante converſionem vini virtute hujus verbi: *Hoc eſt corpus meum*, eſt ibi ſanguis. Sed ad id extendit ſe elementum paſſive, ad quod verbum operative: ergo elementum panis convertitur in ſanguinem. Si expectat: ergo eſt cibi ſucceſſio: ergo non deberet elevari corpus in conſpectu populi ante conſecrationem vini, quod eſt contra communem ritum totius Eccleſiæ: tunc enim tota Eccleſia facit, quantum in ſe eſt, ſimplices idololatrare, cum nondum ſit ibi Chriſtus.

C Contra: Quod in ſolum corpus convertatur, & non in divinitatem, videtur: quia ſi in divinitatem, tunc creatura poſſet fieri creator, quod eſt inconveniens. Fundam.

Item divinitas eſt ubique: ergo ex converſione non poteſt de novo in aliquo loco eſſe: ſi ergo converſio facit de novo eſſe ubi res convertitur: ergo non convertitur niſi in corpus unicum.

Item quod non in animam, videtur: quia ſacramentum habet rationem ſignificandi, & efficiendi, & ratio ſignandi tantum, vel amplius ſe extendit, quantum ratio efficiendi: ſed conſtat quod panis non habet ſimilitudinem ad Chriſti animam;

Digitized by Google

mam: ergo nec habet converti in ipſam. Præterea: Si in animam converteretur, cum illa pars ſit dignior, ab illa deberet dominari: ergo deberet dici: *Hæc eſt anima mea*.

Item quod non in ſanguinem, videtur: quia ſi panis converteretur in ſanguinem ſicut in carnem, fruſtra ergo ſub duabus ſpeciebus fieret hoc ſacramentum. Præterea iſtæ duæ orationes: *Hoc eſt corpus meum*. *Hic eſt calix ſanguinis mei*, habent diſtinctas ſignationes: ergo & efficacias.

CONCLUSIO.

Panis convertitur in corpus Chriſti, non in divinitatem, nec in animam, nec in ſanguinem: licet hæc omnia ſint ibi.

Respon. ad Arg. Dicendum quod præciſe panis in id convertitur, cum quod habet ſimilitudinem: ſuper hanc enim ſimilitudinem fundatur inſtitutio, & advenit verbi ſanctificatio. Quia ergo panis habet ſimilitudinem tantum ad corpus, ideo eſt inſtitutum tantum converti in corpus. Et verbum ſanctificans, ſcilicet: *Hoc eſt corpus meum*, ſignat converti in corpus, ideo non in divinitatem, nec in animam, nec in ſanguinem aliquid panis convertitur. Nec eſt ſub ſacramento corpus ſine iſtis, quia non ſunt ibi propter converſionem, ſed propter inſeparabilem conjunctionem, ſive indiviſionem. Sanguis enim eſt ibi ratione commixtionis, anima ratione conjunctionis, ſed deitas ratione unionis.

1. Ex his patent objecta: quia etſi totus Chriſtus contineatur, non tamen in totum eſt converſio: unde falſum eſt, quod quidquid continetur in ſacramento eſt ratione converſionis, immo ratione converſionis vel indiviſionis.

2.3. Ad aliud patet reſponſio, quia corpus eſt cibus ratione unionis cum divinitate. Similiter aliud de anima

A patet, quia corpus eſt in pluribus locis ratione converſionis: ſed anima conſequenter ratione unionis, ſive perfectionis.

4. Ad illud quod obiicitur de ſanguine, ſimiliter dicendum quod illæ converſiones non ſe expectant, ſed utrobique eſt totum, ſive totus Chriſtus. Panis tamen, & virtus ſuæ formæ ordinatur ad corpus primo, ad cetera ſicut ex conſequenti: ſimiliter dicendum eſt de converſione vini, ſicut & panis.

QUÆSTIO V.

An hæc converſio ſit ſubita, vel ſucceſſiva.

B

Alex. Aleſ. 4 p. q 10 Memb. 5 art. 4 § 1
S. Thom. 3 p. q. 75 art. 7
Et 4 Sent d. 11 q. 1 art. 2
Et 4 cont. Gent. cap. 73
Richard. 4 Sent. diſt. 11 q. 4
Thom. Arg. 4 Sent. diſt. 11 q. 1 art. 3
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 11 q. 5
Petr. de Tarant. 4 Sent. d. 11 q. 5
Gabr. Biel. 4 Sent. diſt. 11 q. 1 dub. 4

Utrum hæc converſio ſit ſubita, an ſucceſſiva. Et quod ſubita, videtur, quia ſucceſſio eſt per reſiſtentiam ſuſcipientis, ut patet in diffuſione lucis in aera, quia nihil eſt ibi reſiſtens: ſed ex parte panis nulla eſt reſiſtentia: ergo nec ſucceſſio aliqua. *Fundam.*

C Item quantum operatio eſt a virtute potentiori, tanto velocior, ut patet: ſed hæc eſt a virtute infinita: ergo eſt in inſtanti. *6 Phyſ. cont. 11 & circa. & 8 Ph. & 12 Met.*

Item non ob aliud eſt ſucceſſio in operatione, niſi propter præparationem, & inductionem proprietatum: ſed hic nulla eſt præparatio: ergo nulla ſucceſſio.

Item ſucceſſio aut hic eſt, quia panis ſucceſſive abiicitur, aut quia corpus ſuccceſſive introducitur. Non quia panis, quia non eſt ponere, quare citius convertatur una pars, quam alia, nec materia, quam forma. Nec quia Chriſti corpus, quia illud non poteſt habere niſi eſſe perfectum, & integrum.

1. Contra: Etſi divina virtus ibi im- *Ad opp.*

Digitized by Google

mediate operetur, operatur tamen ad verbi prolationem: ſed verbi prolatio eſt ſucceſſiva: ergo & converſio.

2. ITEM ſi dicas quod non operatur per ſermonem, tamen ſimul operatur cum ſermone, quia nec ante, nec poſt, quia ſermonis prolatio eſt ſucceſſiva: ergo cum ſucceſſivum non ſit ſimul cum inſtantaneo, patet, &c.

3. ITEM ſi converſio eſt in inſtanti, quæro in illo inſtanti, in quo eſt mutatio, quid ſit, aut panis, aut corpus. Non panis, quia panis eſt terminus a quo. Non corpus, quia eſt terminus ad quem eſt mutatio. Nec aliquid aliud: ergo nihil: ſed hoc eſt impoſſibile: ergo mutatio non fit in iſtanti.

4. ITEM panis ille converſione habet eſſe ultimum, ſimiliter corpus Chriſti primum: aut ergo in eodem inſtanti, aut in alio. Si in eodem: ergo ſimul eſt panis, & corpus. Si in alio, & alio: ſed inter quælibet duo inſtantia cadit tempus medium, & in illo medio eſt converſio: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Converſio panis in verum Chriſti corpus fit in inſtanti, & non ſucceſſive, licet fiat ad verbi prolationem: nam fit per verbum increatum.

RESP. AD ARG. Dicendum quod hæc converſio eſt ſubita, & in inſtanti. Quamvis enim fiat ad verbi prolationem, non tamen per verbum, ſicut per effectivum principium, ſed per verbum increatum, quod operatur in inſtanti.

1. 2. Quod ergo obiicitur: quod non ſunt ſimul, dicendum quod ſucceſſivum non eſt ſimul cum inſtantaneo, ne ſecundum totum, nec ſecundum partem: ſed tamen ſecundum aliquid ſui, utputa factum, vel dictum eſſe, quod eſt vel in ratione medii, vel principii, vel finis. Unde certum eſt, quod quando totum dictum eſt, totum

A factum eſt: ſed quando Dominus facit, ipſe novit.

3. AD illud vero quod obiicitur de illo inſtanti, utrum ſit panis, dicendum quod in mutatione ſubita eſt ſimul fieri, & factum eſſe: & ſimul deſinere, & deſiiſſe: quia ergo in inſtanti deſinit eſſe panis, non eſt panis. Rurſus, quia incipit eſſe corpus, vel convertitur in corpus, eſt corpus Chriſti.

4. AD illud vero quod quæritur de ultimo panis, multiplex eſt poſitio Quidam enim dicunt, quod quia panis habet temporale, ſed corpus Chriſti eſſe æternum, quod ultimum eſſe panis non eſt niſi in tempore, B primum eſſe corporis in inſtanti. Unde ſicut inſtans copulatur ad tempus, ita quod nihil eſt medium: ſic & in propoſito habere ſe dicunt. Sed hoc eſt fuga. Primo, quia ſi panis haberet eſſe in inſtanti, manet objectio, & non eſt ibi ſolutio. Secundo, quia quod corpus Chriſti ſit in altari, vel ſub ſpeciebus, hoc eſt temporale. Tertio vero, quia utrumque habet eſſe permanens, & ideo eſſe utriuſque eſt in inſtanti. Propter hoc eſt alia poſitio, quod in eodem inſtanti eſt ultimo eſſe panem, & primo eſſe corpus, eodem inquam, ſecundum ſubſtantiam, differente ſecundum rationem. Quia ſecundum quod eſt menſura ultimi eſſe C panis, eſt terminus præteriti. Secundum quod eſt menſura primi eſſe corporis Chriſti, ut hic, eſt principium futuri. Sed hæc poſitio non poteſt ſtare, quia quæcumque ſit diverſitas in ratione in uno inſtanti, numquam tamen contradictoria ſunt ſimul vera in eodem: ergo nec diſparata de eodem. Et præterea, ſi præteritum in ſui termino eſſet & futurum eſſet in ſui initio, numquam continuarentur per unum inſtans, immo eſſent ſimul. Propterea eſt tertia poſitio, quod eſt in uno inſtanti ſecundum rem, ſed tamen plura ſecundum virtutem. Sicut enim unus punctus fit duo puncti diviſione lineæ, & commenſuratione, utputa ſi duarum linea-

Opinio 1 — Improb. — Opinio 2 — Improb. — Opinio 3

nearum fiat contiguatio ſuper lineam continuam ſubſtratam, ille unus punctus, ad quem contiguantur, æquivalet duobus: ſic in inſtanti quamvis non multiplicetur, quia tempus non dividitur, tamen duobus æquivalet propter menſurationem duorum ultimorum durationis, ſcilicet panis, & corporis Chriſti. Sed illud non poteſt ſtare, quia in contiguis ultima ſimul fiunt, ſed in durationibus, quæ ſe habent ſecundum prius, & poſterius, impoſſibile eſt quod ultima ſint ſimul: unde in illa contiguatione punctus ſubſtratus non ſit duo, ſed duo puncti uniuntur in una: nec tamen cedunt in unum propter diſtinctionem corporum, in quibus ſunt. Et iterum quantumcumque illud verum ſit, quod duo indiviſibilia ſint ſimul, numquam tamen verum eſt, quod duo contradictorie oppoſita ſimul inſint eidem: quia ſunt incompoſſibilia, nec etiam ea, quæ neceſſario requirunt ordinem non tantum cauſaliter, ſive ſecundum naturam, ſed etiam ſecundum eſſe in actu, & durationem actualem.

Improb.

Opinio 4.

Propterea eſt quarta poſitio, quod eſt in alio, & alio inſtanti ſecundum rem, eo modo, quo in tempore eſt ponere inſtantia multa: quia unum eſt ſecundum ſuam eſſentiam, cujus fluxus eſt continuus: unde non eſt ponere plura inſtantia, ut conſequenter ſe habentia ſecundum ſe, ſed tamen ſecundum quod menſurat duas actiones diſcontinuas eſt in eo duo ſignare. Sicut linea ſi ſecet aliam, ſignat duo puncta. Sed illud non poteſt ſtare, quia in nullo continuo nec eſſe, nec intelligi, nec ſignari poſſunt vere duo indiviſibilia ipſo manente continuo, quæ ſe habeant conſequenter, alioquin intelligitur de neceſſitate ut multiplicatum: ſi ergo tempus manet non interciſum, patet, &c.

Improb.

Opinio 5.

2 de Gener. & corr. cont. 57. & 7 Phyſ. context. 86 & ſeq.

Et ideo dicendum eſt ultimo, quod tempus, ſive inſtans menſura ultimi eſſe panis, & primi eſſe corporis poteſt dupliciter accipi. Vel in diviſione propria uniuſcujuſque, ſicut dicit Philo- A ſophus, quod unumquodque propria periodo menſuratur, quæ quidem cum ipſa re incipit, & deſinit: & ſic ſunt diverſæ menſuræ diſcontinuæ, & diverſa inſtantia conſequenter ſe habentia, ſicut ſunt duo eſſe, ſcilicet eſſe panis, & eſſe corporis. Si autem accipitur inſtans ſecundum communem menſuram, quæ eſt tempus continuum, & commune, non interciſum, ut eſt menſura motus primi mobilis, vel etiam ut tempus conſideretur ſecundum eſſentiam, non ſecundum eſſe, tunc accipitur determinatum inſtans ſecundum noſtram ſignationem. Signetur ergo unum inſtans in tempore, in quo ultimo B eſt panis. Signetur, & aliud inſtans, in quo primo eſt corpus Chriſti: ego dico, quod non eſt ſignare duo inſtantia conſequenter ſe habentia in continuo, manente continuo: unde quolibet horum per ſe ſignari poteſt, ſed duo ſimul impoſſibile eſt ſignare. Et ſic patet quod in alio, & alio inſtanti habet eſſe panis, & corpus ſecundum rem, & ſecundum quod eſt menſura realis, & propria: licet ſecundum menſuram communem duo inſtantia immediate ſignare non contingat. Hic autem modus ſolvendi rationabilior, & certior videtur omnibus prædictis, quoniam ſupra tria principia certa fundatur. C Primum eſt, quod in eodem inſtanti ſimplici impoſſibile eſt contradictoria eſſe, quantumcumque inſtans habeat diverſitatem ſecundum conſiderationem. Secundum eſt, quod in continuo manente continuo impoſſibile eſt inſtantia eſſe conſequenter, nec vere ſignari. Tertium eſt quod inter eſſe panis, & inter eſſe corporis Chriſti, vel inter duo contradictoria nihil eſt medium.

S. Tho. 3 p. q. 75 art. 8 ponit prim. eſſe panis, & primum eſſe corporis.

QUÆ-

QUÆSTIO VI.

An illa converſio debeat exprimi per verbum ſubſtantivum.

Alex. Aleuſ. 4 *p.* q. 10 *Membr.* 6 *art.* 1 & 2
S. Thom. 3 *p.* q. 75 *art.* 8
Et 4 *Sent. d.* 11 q. 1 *art.* 4
Scot. 4 *Sent. d.* 11 q. 5
Thom. Argent. 4 *Sent. diſt.* 11 q. 1 *art.* 4.
Steph. Bruleſ. 4 *Sent diſt.* 11 q 6
Petrus de Tarant. 4 *Sent. d.* 11 q. 7
Gabr. Biel. 4 *Sent. diſt.* 11 q. 1 *art.* 3

Ad opp. QUIBUS verbis debeat exprimi iſta converſio. Et oſtenditur, quod per verbum ſubſtantivum, ut dicatur: Panis erit corpus Chriſti: & quod fuit, erit corpus Chriſti: & hoc auctoritate, & ratione: Quia Ambroſius dicit, quod erat panis ante conſecrationem, eſt corpus Chriſti poſt conſecrationem. (*Amb. l. de his qui myſter. initiantur, c.* 9 *&* 4 *habetur de conſ. d.* 2 *c. ante, & in l.* 4 *de ſac. cap.* 4.)

ITEM ratione videtur, quia ubi totum tranſit in totum fit major unio, quam ubi pars in partem: ſed vera eſt ubi pars in partem, ut puta ſecundum accidens album erit nigrum, & ſecundum ſubſtantiam, ut quod fuit ſub forma ignis, modo eſt ſub forma aeris: ergo multo fortius hic ubi totum tranſit in totum.

ITEM quod in verbo fiendi, videtur. Damaſcenus: Panem, & Vinum fecit corpus, & ſanguinem ſuum. (*Dam. lib.* 4 *cap.* 14)

ITEM ratione videtur: quia quod mutatur, & non annihilatur, non fit nihil, ſed aliquid: ſed panis mutatur, & non annihilatur, nec fit aliud quam corpus Chriſti: ergo, &c. (*Ambr. de ſacr. cap.* 4 *&* 5)

ITEM quod cum verbo poſſendi. Ambroſius: Quod eſt Panis poteſt eſſe corpus conſecratione, quæ fit Chriſti ſermone. (*Ambr. de ſacr. lib.* 4 *cap.* 4)

ITEM ratione: quia omne quod mutatur in aliquid, habet poſſe ad illud, quia omnem actum antecedit potentia aliqua: ſed panis mutatur in Corpus Chriſti, ergo, &c.

ITEM quod cum præpoſitione, videtur; Ambroſius, de ſacramentis: A Ubi acceſſit conſecratio, de pane fit corpus Chriſti.

ITEM ratione videtur: quia hic eſt tranſubſtantiatio. Aut ergo de aliquo, aut de nihilo. Non de nihilo: ergo de aliquo: ergo de pane, cum non ſit dare de alio.

CONTRA: Hoc verbum *Eſt*, notat identitatem: ſed panis ad corpus Chriſti non eſt identitas, nec in forma, nec in materia: ergo talis locutio, ſcilicet cum verbo ſubſtantivo, quod notat identitatem, eſt falſa. Fundam.

ITEM omne fieri terminatur ad factum eſſe: ſed in hoc ſacramento nihil factum eſt, quia corpus non B eſt nunc factum: ergo nec fieri eſt ibi: ergo ſunt falſæ cum verbo fiendi.

ITEM omnis potentia aut eſt activa, aut paſſiva: in pane non eſt activa, nec etiam paſſiva, quia tunc eſſet ad actum: ergo cum hoc verbo *poteſt*, eſt falſa locutio. (*2 Metaph. c.* 3 *cont.* 7)

ITEM hæc præpoſitio *De*, & *Ex*, dicit cauſalitatem, aut ordinem, ut de mane fit meridies. Hoc non poteſt ſtare ſecundum quod dicit cauſalitatem, nec ſecundum quod dicit ordinem: quia tunc eſt ſenſus: Poſt panem eſt corpus: pari ratione poſſet dici de Verbo: Corpus poſt verbum.

C

CONCLUSIO.

Cum iſta converſio ſit ſingularis, ſolum illa propoſitio eſt vera & propria, in qua verbum ſignat non identitatem panis ad corpus, neque cauſalitatem, neque innovationem, neque ullam ad cauſas inferiores ordinationem: ſed ſolum converſionem cum præpoſitione importante tranſitum, non cauſam.

RESPOND. AD ARGUM. Dicendum, quod iſta converſio eſt ſingularis, quia totum in totum tranſit, & hoc virtute ſupra naturam: ideo panis ad corpus non eſt identitas, non eſt invocatio in Chriſti corpore, nulla eſt cauſalitas in pane, nulla eſt ſecun-

Digitized by Google

cundum cauſas inferiores ordinatio. Ex his eliciuntur quatuor regulæ. Prima eſt, quod omnia verba ſignantia identitatem panis ad corpus Chriſti, faciunt ſermonem falſum: Unde omnes tales locutiones impropriæ ſunt, & exponendæ: Panis erit corpus Chriſti, vel quod fuit panis, eſt corpus Chriſti: & ſimpliciter non ſunt recipiendæ cum relativo, & verbo ſubſtantivo. Et ideo non valet ratio, quam adducit. Quia enim totum in totum tranſit: non eſt major identitas, immo minor, immo nulla. Secunda regula eſt, quod omnia verba ſignantia innovationem circa corpus Chriſti, ſunt falſe dicta: quæ autem ſignant converſionem & tranſitum, vere dicuntur: & quia *generari* dicit innovationem, *fieri* poteſt dicere tranſitum: ut cum dicitur, hoc fit illud: ideo cum verbo fiendi, poteſt concedi, non cum verbo *generandi*, & concedendæ ſunt rationes ad hoc. Ratio ad oppoſitum non valet, quia obiicit de fieri, prout dicit alicujus generationem, ſed non ſic accipitur hic: unde hæc eſt magis propria: panis fit corpus, quam, de pane fit corpus: & hæc ſimpliciter eſt impropria: Corpus Chriſti fit: ſed conceditur, fit hic.

Prima reg.

Regul. 2

A Tertia regula eſt, quia non eſt ordinatio panis ad corpus Chriſti ſecundum cauſas inferiores: ideo verba hoc ſignantia, ſicut hoc verbum *Poteſt*, abſolute dictum, faciunt locutionem falſam, ut ſi dicatur: Panis poteſt eſſe corpus. Sed ſi dicatur ordinatio ſecundum cauſas ſuperiores, tunc eſt in locutione veritas, ut ſi dicatur: Panis poteſt converti a Deo: B & ſic dicit Ambroſius, & ratio concludit, quia actus ille eſt a potentia ſuperiori. Quarta regula eſt, quia nulla eſt cauſalitas, ſed ſolum tranſitus panis in corpus Chriſti, quod omnes præpoſitiones cauſalitatem importantes reddunt locutionem impropriam. Unde impropriæ ſunt cum hac præpoſitione *De*, vel *Ex*, ſecundum quod dicunt cauſalitatem: ſed cum eſt aliqua acceptio ordi- C nis, nec tamen ſecundum illam omnino proprie. Et ideo dicendum quod illa eſt vera, & propria, in qua verbum ſignat non identitatem, nec innovationem, nec ordinationem naturalem, ſed ſolum converſionem cum præpoſitione importante tranſitum, non cauſam: unde hæc eſt propria: Panis convertitur in corpus Chriſti.

Regul. 3

Regul. 4

DISTINCTIO XI. PARS II.

QUARE SUB ALIA SPECIE

SUB alia autem ſpecie tribus de cauſis carnem & ſanguinem tradidit Chriſtus, & deinceps ſumendum inſtituit: ut fides ſcilicet haberet meritum, quæ eſt de his quæ non videntur: quia fides non habet meritum, ubi humana ratio præbet experimentum. Et ideo etiam, ne abhorreret animus, quod cerneret oculus: quia non habemus in uſu carnem crudam comedere, & ſanguinem bibere. Quia ergo Chriſtum vorari dentibus fas non eſt, in myſterio carnem & ſanguinem nobis commendavit. Et etiam ideo ne ab incredulis religioni Chriſtianæ inſultaretur. Unde Auguſtinus: Nihil rationabilius, quam ut ſanguinis ſimilitudinem ſumamus: ut & ita veritas non deſit, & ridiculum nullum fiat a paganis, quod cruorem occiſi hominis bibamus. Ne ergo hoc fieret, & ne veluti quidem horror eſſet cruoris, in ſimilitudinem accipimus ſacramentum. Ex præmiſſis jam liquet, quare ſub alia ſpecie, & quare ſub iſta hoc ſacra-

Gregorius hom. 26 in Evangel.

De conſ. d. 2 c. utrum ſub figura. Habetur de conſec. diſt. 2

Digitized by Google

ſacramentum Dominus celebraverit, & celebrari a nobis inſtituerit.

Quare ſub duplici ſpecie.

Sed quare ſub duplici ſpecie ſumitur, cum ſub alterutra totus ſit Chriſtus? Ut oſtenderetur totam humanam naturam aſſumpſiſſe, ut totam redimeret. Panis enim ad carnem refertur, vinum ad animam: quia vinum operatur ſanguinem, in quo ſedes animæ a phyſicis eſſe dicitur. Ideo ergo in duabus ſpeciebus celebratur, ut animæ & carnis ſuſceptio in Chriſto, & utriuſque liberatio in nobis ſignificetur. Valet enim, ut Ambroſius ait, ad tuitionem corporis & animæ quod percipimus: quia caro Chriſti pro ſalute corporis, ſanguis vero pro anima noſtra offertur, ſicut præfiguravit Moyſes. Caro, inquit, pro corpore noſtro offertur, ſanguis pro anima: ſed tamen ſub utraque ſpecie ſumitur, quod ad utrumque valet, quia ſub utraque ſumitur totus Chriſtus. Sed ſi in altera tantum ſumeretur, ad alterius tantum, id eſt, animæ vel corporis, non utriuſque pariter tuitionem valere ſignificaretur. Sub utraque ſpecie tamen totus ſumitur Chriſtus: nec plus ſub utraque, nec minus ſub altera tantum ſumitur. Eadem enim ratio eſt, ut ait Hilarius, in corpore Chriſti, quæ in manna præceſſit. De quo dicitur: Qui plus collegerat, non habuit amplius: nec qui minus paraverat, habuit minus. Et licet ſub utraque ſpecie ſumatur totus Chriſtus, tamen non fit converſio panis niſi in carnem, nec vini niſi in ſanguinem. Nec debent dici duo ſacramenta, ſed unum: quia ſub utraque ſpecie idem ſumitur. Neque debet iterari ſacramentum; quia benedictio non repetitur ſuper ſpeciem eamdem. Neque aliæ ſubſtantiæ in ſacrificium veritatis offerri debent: quia de aliis non poteſt conſecrari corpus Chriſti vel ſanguis.

Comment. ad 11 cap. Epiſt. ad Hebræos, tom. 4.

Hilar. Papa de conſ. d. 2. c. ubi pars eſt.

Exod. 16

Quare aqua admiſceatur.

De conſ. d. 2 cap. cum omne.

Aqua vero admiſcenda eſt vino, quia aqua populum ſignat, qui per Chriſti paſſionem redemptus eſt. Calix ergo Dominicus juxta canonum præceptum, aqua & vino mixtus debet offerri: quia videmus in aqua populum intelligi, in vino oſtendi ſanguinem Chriſti. Cum ergo in calice vino aqua miſcetur, Chriſto populus adunatur: & credentium plebs ei, in quem credit, copulatur: quæ copulatio aquæ & vini ſic miſcetur in calice Chriſti, ut mixtio illa non poſſit ſeparari. Nam ſi vinum quis tantum offerat, ſanguis Chriſti incipit eſſe ſine nobis.

Julius Papa.

Julius Papa De conſ. d. 2. c. non debes.

De conſ. d. 2. c. ſicut in ſanctifica.

De conſ. d. 2. c. & ſcriptura.

Si vero quæritur: An irritum ſit quod geritur, ſi aqua prætermittatur, audi quod ſequitur in eodem canone: Non poteſt (inquit) calix Domini eſſe aqua ſola, aut vinum ſolum, niſi utrumque miſceatur. Item Cyprianus: Calix Domini non eſt aqua ſola, aut vinum ſolum, niſi utrumque miſceatur: ſicut nec corpus Domini poteſt eſſe farina ſola, nec aqua ſola, niſi utrumque fuerit adunatum, & panis unius compage ſolidatum. Si quis tamen non intendens introducere hæreſim, oblivione vel ignorantia aquam prætermiſerit, non videtur eſſe irritum ſacramentum: ſed ille graviter eſt corripiendus. Nam & Græcorum Eccleſia non apponere aquam dicitur. Quod etiam ex dictis Cypriani videtur poſſe colligi. Ait enim: Si quis de anteceſſoribus noſtris, vel ignoranter, vel ſimpliciter non hoc ſervaverit, quod nos Dominus facere & exemplo, & magiſterio docuit, poteſt ſimplicitati ejus indulgentia Domini venia concedi, nobis vero non poteſt ignoſci, qui nunc a Domino inſtructi ſumus, ut calicem Domini cum vino mixtum, ſecundum quod Dominus obtulit, offeramus. Ex hoc videtur, quod ſi quis ſimpliciter vel ignoranter vinum offerat ſine aqua, ſacramentum conficiat. Aqua vero nullatenus ſine vino

poteſt

Digitized by Google

poteſt offerri in ſacrificio: nec panis niſi de frumento: nec granum frumenti, niſi redactum fuerit in panem: quia Chriſtus, & panem ſe dicit, & grano frumenti ſe comparat. Quod ergo ſupradictum eſt, non poſſe vinum ſolum offerri, determinari oportet. Recipit enim exceptionem. Non poteſt, niſi ſimpliciter vel ignoranter fiat: vel non poteſt, id eſt, non debet. Quibuſdam tamen videtur hoc generaliter verum. Colligitur etiam ex prædictis: quod Chriſtus vinum aqua mixtum dedit diſcipulis. Corpus vero tale dedit, quale tunc habuit, id eſt, mortale & paſſibile. Nunc vero ſumitur a nobis immortale & impaſſibile. Nec tamen majorem habet efficientiam. Euchariſtia quoque intincta non debet dari populo pro ſupplemento communionis: quia non legitur Chriſtus alicui diſcipulorum præbuiſſe panem intinctum niſi Judæ. Tunc vero non accepit Judas corpus Chriſti, ſed tantum panem: corpus vero & ſanguinem Chriſti ante cum aliis diſcipulis perceperat:

Joan 6. Joan. 12. Explicatio reſponſionis. Julius Papa, & habetur de conſ. d. 2 c. cum ordine.

DIST. XI. PARS II.

Agit de confectione quantum ad materiam, in qua debet fieri.

Sub alia autem ſpecie tribus de cauſis carnem, &c.

Expoſitio textus.

SUPRA egit Magiſter de confectione quantum ad tranſubſtantiationem, ſive converſionem. Hic agit ſecundo, in qua ſpecie, vel ſubſtantia debeat fieri talis confectio. Et habet hæc pars duas partes. In prima determinat, in qua ſpecie, vel ſubſtantia nunc conficere debeat Eccleſia. In ſecunda oſtendit, quod ſic fuerit in confectione, prima, quæ fuit in cœna, ibi: *Colligitur etiam ex prædictis, quod Chriſtus*, &c. ubi oſtendit in quibus ſubſtantiis confecit, & quale corpus diſcipulis dedit, & quale nos ſumimus. Prima pars habet tres. In prima oſtenditur, quare illud ſacramentum, ſive Chriſti corpus datur ſub alia ſpecie. In ſecunda, quare ſub duplici ſpecie, ibi: *Sed quare ſub duplici ſpecie*, &c. In tertia vero determinat, quod aqua vino commiſcenda eſt ibi: *Aqua vero admiſcenda eſt vino*. Et illa pars duas habet. In prima oſtendit modum commiſcendi. In ſecunda vero inquirit, utrum hoc ſpectet ad ſacramenti neceſſitatem, ibi: *Si vero*

Diviſio.

A *quæritur, an irritum ſit, quod geritur, ſi aqua*, &c.

Ne abhorreret animus, quod cerneret oculus Dub. I.

Videtur nulla eſſe iſta Magiſtri ratio, quia non eſt faciendum aliquid in ſolatium ſenſus, quod præjudicet intellectui. Sed ſicut horridum eſt ſenſui comedere carnes, ita difficile eſt intellectui credere oppoſitum ejus, quod ſentit: ergo videtur, quod B melius eſſet horrorem generari in ſenſu, ut ita veritas manifeſtaretur in intellectu.

RESPON. Dicendum quod iſta non eſt tota ratio, quare ſub ſpecie velatur, quia ſit in ſenſus ſolatium, ſed quia ſit in ſenſus ſolatium, & in fidei meritum, in quo capitur, & illuminatur intellectus, ſi autem occultaretur ſenſui, & intellectus non revelaretur per fidem, tunc aliquod præjudicium fieret intellectui. Nunc autem non eſt ita: & ideo non vaC cet.

Vinum ad animam, &c. *Dub. II.*

Videtur male dicere, quia regula eſt in philoſophica ſcientia, quod termino ſemel poſito non eſt utendum æquivoce: ergo ſimiliter nec ſigno. Si ergo vinum ſignat ſanguinem Chriſti, non ſignat animam Chriſti: non ergo animam noſtram.

Colligitur ex Ariſt. 1 elen. c. 15

RESP. Dicendum, quod ſicut in ſignis vitalibus duplex attenditur ſigni-

Digitized by Google

gnificatio, ſcilicet propria, & allegorica: & in hac duplici ſignatione ſimiliter accipitur in Theologia. Simile poteſt eſſe in ſignis ſacramentalibus, quod unam rem ſignificent proprie, ſcilicet vel rem, quam continent, vel effectum, quem tribuunt: aliam allegorice, ſcilicet rem, a qua virtutem trahunt, ſicut a paſſione, & ejus fide. Et ſicut fallit regula ſophiſtarum in primis ſignis, quia in theologica ſcientia dictio *ſimul*, accipitur moraliter, & litteraliter, & allegorice: ſic fallit in his ſignis, quia unum principaliter, & proprie ſignificant, & aliud allegorice. Poſſet tamen dici, quod unum ſignat per alterum, ut animam per ſanguinem: & ſic nullum eſt inconveniens.

A

Caro Chriſti pro ſalute corporis offertur.
Dub. III.

Secundum illud Ambroſii, videtur quod iſtud ſacramentum ſanat corporaliter: & hoc etiam videtur Apoſtolus dicere. Ideo inter vos multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi: loquitur de indigne accipientibus. Sed contra: Eſt cibus ſpiritualis, & remedium contra peccatum: ergo non videtur, quod ſanitatem corporis tribuat. Item ſi tribuat ſanitatem corporalem: ergo videtur quod corpore exiſtente ſano non deberent homines recipere niſi ſanguinem, quod non eſt dicendum.

1 Cor. 11

Respon. Dicendum quod Ambroſius loquitur de ſalute corporum, non quæ eſt in via, ſed quæ erit in patria, quæ annexa eſt ſpirituali: & Apoſtolus de infirmitate loquitur ſpirituali. Si quis autem de corporali velit intelligere, hoc ſolum referendum, & intelligendum eſt per accidens, & valde ex conſequenti, quia nec ad hoc, nec propter hoc eſt inſtitutum.

Aqua vero admiſcenda eſt vino.
Dub. IV.

Quæritur, utrum ſufficiat ſi admiſcetur in dolio: & videtur quod ſic, quia ante incæptionem miſſæ miſceri poteſt, & admiſſa transferri in vinum. Sed contra hoc eſt, quia talis admixtio nihil faceret ad ſacramentum.

Resp. Dicendum quod admixtio aquæ cum vino eſt ſacramentalis. Unde ſolius eſt ſacerdotis. Et eſt ad ſignationem: & ideo tunc debet poni, quando jam inchoantur ſacra myſteria. Et in miſſa ſolemni poni debet poſt offertorium: in miſſa autem privata propter periculum oblivionis, & propter hoc ut forte diuturno tempore bene commiſceatur, ſecurius eſt ponere ſtatim, cum ponitur vinum in principio Miſſæ. Quod ergo obiicitur de lymphatione in dolio, dicendum quod illa non eſt ſacramentalis: & ideo nihil facit ad ſacramentum.

B

Ut mixtio illa non poſſit ſeparari.
Dub. V.

Videtur quod poſſit ſeparari, quia experimento eſt probatum, quod quantumcumque aqua miſceatur, quod juncus appoſitus attrahit aquam, & ſegregat: ergo videtur, quod numquam ita poſſit miſceri, ut Magiſter dicit.

C

Respon. Sicut dicit Philoſophus, quando prædominatur vinum, ſolvitur ſpecies aquæ, &c. & cum ſoluta eſt, & converſa in vinum, totum eſt vinum, & ſic converti poteſt. Non enim converti poteſt niſi panis, vel vinum. Aliqui tamen volunt dicere, quod aqua non convertitur in ſacramento, ſed tenet ſemper rationem aquæ, & eſt ibi propter ſignationem ſolum, ſicut ſi ſuperinfunderetur aqua poſt tranſubſtantiationem, ſive converſionem vini. Hanc duplicem opinionem ponit Innocentius in Decretali quadam de cor-

5 Met. cont. 9 E
1 de gen. & cont. 88

Digitized by Google

corpore Domini. Primam tamen magis approbat, & magis videtur approbanda. Vinum enim poteſt convertere aquam in ſe in parva quantitate, ut Philoſophus dicit in primo de generatione. Fuerunt etiam aliqui dicentes aquam converti in alios humores, & vinum in ſanguinem. Sed hoc nihil eſt, cum ſolum ſubſtantia panis, & vini poſſit tranſubſtantiari. Unde ſi aliquis puram aquam in calicem poneret, omnino nihil conficeret. Non ſic eſt de vino. Et ideo prima opinio tamquam probabilior eſt tenenda. Quod ergo obiicitur de junco, dicendum quod non ſeparat aquam mixtam, ſed per naturam convenientem aquæ attrahit partes vini aquoſas, totius inquam vini: non quia ibi ſit aqua, ſed partes debiles vini, quæ minus habent de virtute.

Nobis vero non poteſt ignoſci.
Dub. VI.

Obiicitur contra hæc Cypriani verba: aut enim hoc dicit, quia tale peccatum eſt irremediabile, aut quia culpabile. Si quia irremediabile: hoc falſum eſt. Si quia culpabile: ſed ſimiliter fuit in ignorantibus, quia ignorantia juris non excuſat: ergo, &c.

Resp. Dicendum quod hoc dicit non quia peccatum ſit in nobis irremediabile: ſed quia non habet colorem excuſationis, ſi fiat ex certa ſcientia: ſed qui ex ignorantia faciebant, habebant excuſationem, quæ tamen non excuſat a toto, ſed a tanto, quia forte non erat in eis mortale. Nec erat ſimpliciter ignorantia juris, immo quodam modo dici poterat ignorantia facti, quia Dominum feciſſe neſciebant, cum non habeatur ex ſcriptura: coniicitur tamen ex hoc, quod de latere ejus exivit ſanguis, & aqua: ubi etiam quodammodo præfigurata ſunt ſacramenta.

Aqua vero nullatenus ſine vino poteſt offerri.
Dub. VII.

Obiicitur: Ponatur ergo quod aliquis decipiatur credens aquam eſſe vinum, & percipiat hoc tempore perceptionis ſacramenti, quid faciendum eſt ei.

Respon. quidam, quod debet vinum ponere & non debet conſecrare: ſed panem frangere, & mittere in vinum. Sed ad quid hoc faceret? ſi enim vinum non conſecratum non eſt majoris efficaciæ quam aqua, ſufficit aquam ponere, vel poſitam tenere. Et ideo dicunt alii, quod debet formam verbi ſuper vinum dicere, ut plenum ſit ſacramentum, ſi percipit hora debita, tunc propter ſignationem, tum etiam quia credo, quod ſanguis aliquo modo addat ad efficaciam: ſed tamen conſulendum eſſet tali, quod prius contereretur, & doleret de negligentia.

Corpus vero & ſanguinem Chriſti ante cum aliis diſcipulis perceperat.
Dub. VIII.

Videtur hoc male dicere de Juda, quia peccator erat, & malus: & hoc Dominus non latebat: ergo tantum ſacramentum non debeat ei conferri, cum non debeat dari niſi digne accedentibus, & ſine peccato. Item: Cum introiſſet ſatanas, Gloſſa: Non ut quidam putant, Judas tunc recepit corpus Chriſti. Joan. 13

Respon. Dicendum quod Dominus dedit corpus ſuum Judæ ne eum proderet, ut formam ſacerdotibus daret. Et quod obiicitur de Gloſſa, dicendum quod Gloſſa hoc non negat, ſed negat quod non dedit ei tunc, quando dedit ei buccellam intinctam.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam hujus partis ſecundum duo, quæ determinat

Magiſter, duo principaliter quærun- A tur. Primo ad intelligentiam primi, quæritur de ſpeciebus, in quibus nunc conficit Eccleſia. Secundo quæritur de modo,quo confecit Chriſtus. Circa primum primo quæruntur breviter quatuor. Primo quæritur, utrum hoc ſacramentum confici debeat in ſpecie panis, & vini. Secundo, utrum utraque harum ſpecierum ſit de integritate ſacramenti. Tertio quæritur, utrum aqua ſit de integritate ſacramenti. Quarto, utrum in omni pane, & vino poſſit confici ſacramentum hoc.

QUÆSTIO I.

An ſacramentum Euchariſtiæ debeat confici in ſpeciebus panis, & vini.

Alex. Aleſ. 4 p. q 10 Memb. 3 art. 2 & 5.
S. Thom. 3 p. q. 75 art. 1
Et 4 Sent d. 11 q. 1 art. 1 q. 1
Et 4 cont. Gent. cap. 61 & 68
Richard. 4 Sent. diſt. 11 art. 2. q. 1
Thom. Arg. 4 Sent. diſt. 11 q. 2 art. 1
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 11 q. 7
Petr. de Tarant. 4 Sent. d. 11 q. 12
Gabr. Biel. 4 Sent. diſt. 11 q. 2

Fundam. QUod iſtud ſacramentum debeat confici in ſpeciebus panis, & vini, ipſa Domini inſtitutio, ſive conſecratio, & Eccleſiæ Catholicæ obſervatio ſufficientem præbet C auctoritatem, & rationem. Sed quod non, videtur, quia ſecundum quod Ad opp. dicit Hugo: Creſcente veritatis cognitione ſigna debuerunt eſſe evidentiora: ergo cum panis, & vinum fuerint ſacramenta legis naturæ, nullo modo debent eſſe ſacramenta legis gratiæ, in qua tantum concurrit cognitio veritatis.

2. ITEM lex ſcripta plus cognitionis dabat, & habebat, quam naturalis: ergo ejus ſigna erant certiora, & expreſſiora: ergo magis lex nova debuit conficere in ſacramentis, ſive ſignis traditis tempore legis ſcriptæ, quam tempore legis naturæ, de quibus ſunt ſpecies panis, & vini.

3. ITEM hoc ipſum videtur, quia in lege ſcripta agnus, & ejus ſanguis offerebatur: ſed caro magis exprimit carnem, & ſanguis ſanguinem: ergo magis in illa ſpecie debet confici ſacramentum Euchariſtiæ, quam in iſta.

4. ITEM ſpecies ſacramenti naturaliter habent repræſentare: ſed panis, & vinum fiunt ab artificio: ergo non congruunt ſacramento.

5. ITEM hoc ſpecialiter oſtenditur de pane, quia in hoc ſacramento ſpecialiter debet ſignari Chriſtus paſſus, unde ipſe dicit: *Hoc facite in meam commemorationem*: ſed panis integer non ſignat paſſionem: ergo non B congruit huic ſacramento.

6. ITEM in hoc ſacramento continetur Chriſtus, ut cibus parvulorum, & humilium, qui prius erat cibus angelorum: ſed cibus parvulorum eſt lac: ergo in lacte debet confici.

7. ITEM obiicitur de vino, quia hic ſignatur Chriſtus, ut cibus, ſive potus ſanans: ſed vinum non datur infirmis: ergo non debet in vino confici hoc ſacramentum, quod eſt ſanativum infirmitatis ſpiritualis.

8. ITEM effectus iſtius ſacramenti eſt extinguere morbum concupiſcentiæ: ſed vini eſt accendere: Luxurioſa res eſt vinum: ergo, &c. Prov. 20

CONCLUSIO.

Sacramentum Euchariſtiæ commode debuit ordinari, & confici in ſpeciebus panis, & vini.

RESPON. AD ARG. Dicendum quod iſtius ſacramenti duplex eſt res, ſcilicet corpus Chriſti verum, & myſticum: & quia ſigna ſunt inſtituta propter expreſſionem rei ſignatæ, talia debuerunt eſſe, quæ de ſui natura nata eſſent utrumque exprimere. Et quoniam corpus myſticum eſt ex multis aggregatis in unum, talia elementa eſſe debuerunt, quæ ex multis aggregantur in unum: tale autem eſt panis, quia eſt ex multis granis puris. Tale etiam eſt vinum, quod

Digitized by Google

quod eſt ex multis racemis puris: ideo recte unionem corporis Chriſti myſtici ſignat. Corpus autem Chriſti verum continetur in hoc ſacramento ut cibus, quia propter hoc inſtitutum eſt ſacramentum, non ut cibus qualiſcumque, ſed ut cibus conveniens, cibus efficax, cibus ſanans, cibus omnibus communis: ideo debuit inſtitui ſignum, quod quidem eſſet cibus habens iſtas proprietates. Cibus autem magis conveniens eſt panis de frumento, & vinum: & hujuſmodi ſignum eſt, quod naturæ non generat ex frequentatione faſtidium, quod non convenit de aliquo alio cibo. Eſt etiam efficax in confirmando, quia panis confortat, & vinum lætificat. Eſt etiam ſanus, ſicut Iſaac in diætis, quia uterque ad ſanitatem facit. Ulterius, eſt cibus communis, & uſitatus, maxime inter gentes rationabiliter viventes. Unde Damaſcenus: Conſuetudo eſt hominibus manducare panem, & bibere vinum: ideo conjugavit eis Dominus divinitatem, & fecit ea corpus, & ſanguinem ſuum: ut per hæc quæ ſunt ſecundum naturam conſueta, quibus vita conſervatur, ad ea, quæ ſunt ſupra naturam anima transferatur.

1. Ex his patent objecta. Quod enim obiicitur, quod ſacramenta in nova lege ſunt evidentiora, dicendum quod evidentius factum eſt ratione verbi additi, ſcilicet hujus; *Hoc eſt corpus meum*: ſed non oportuit a parte elementari, quia ſufficiebat illa evidentia.

2.3. Ad illud quod obiicitur de ſignis legis ſcriptæ, dicendum quod evidentiora ſigna erant paſſionis, quia ſicut ſupra dictum eſt, ad illam ſignandam principaliter ordinabantur, ſed non evidentiora quantum ad expreſſionem gratiæ ſacramentalis: & hoc principaliter ſignificatur in ſacramentis novæ legis. Et per hoc patet de carne, quia non ſignatur caro ut caro, ſed ut reficiens.

4. Ad illud quod obiicitur, quod ſunt ab artificio, dicendum quod ha-

A bilitas eſt a natura, ſed perfectio ab opere humano: ſic & Chriſtus a ſua origine habuit cibandi habilitatem, ſed actu eſt cibus effectus decoctione in igne paſſionis, & compreſſione in torculari crucis: ſic eſt in ipſo ſigno, ſcilicet pane, & vino.

5. Et per hoc patet ſequens quod obiicit, quod non ſignat paſſionem, dicendum enim quod falſum eſt, imo ſignat per decoctionem, vel etiam compreſſionem. Poſſet tamen dici, quod non exprimitur Chriſtus ut paſſus principaliter, ſed ut cibus.

6. Ad illud quod obiicitur, quod eſt cibus parvulorum, & humilium dicendum quod eſt cibus parvulorum,
B & humilium, eorum tamen qui aliquo modo creverunt, non accedentium ad fidem: unde Auguſtinus: Cibus ſum grandium, creſce, & manducabis me, &c. Et ideo in pane, non in lacte fuit inſtitutum. *Lib 7 conf: c. 10. tom. 1*

7. Ad ultimum quod obiicitur de vino, quod non ſanet, dicendum, quod vinum datur jam convaleſcentibus, & non actu infirmantibus: in quo ſignatur, quod iſtud ſacramentum dari debet jam confidentibus, per bonam conſcientiam, non jacentibus in lecto peccati.

8. Ad illud quod obiicitur, quod auget luxuriam, dicendum eſt, quod auget luxuriam, dicendum eſt, quod
C hoc facit quando ſumitur ad ebrietatem, non quando ſumitur ad refectionem, & jucunditatem ſervata ſobrietate.

QUÆSTIO II.

An utraque ſpecies ſit de integritate ſacramenti.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 10. Membr. 4 art. 1
S. Thom. 3 p. q. 72 art. 6 & 7
Et 4 Sent d. 11 q 2 art. 4 q 1
Rich. 4. Sent. diſt. 11. art. 2. q. 1.
Thom. Arg. 4 Sent d. 11 q. 2 art. 3
Steph. Brulef. 4 Sent. d. 11 q 8
Petrus de Tarant. 4. Sent. d 11. q. 12.

UTrum utraque harum ſpecierum ſit de integritate ſacramenti. Et quod ſic, videtur: quia Do- **Fundam.**

Dominus cum illud ſacramentum tradidit, in utraque ſpecie confecit: ſed non eſt ſacramentum completum, niſi ſecundum quod ipſe inſtituit: ergo, &c.

Item forma verbi eſt de integritate ſacramenti: ſed forma corporis non eſt niſi ſuper panem, & forma ſanguinis non eſt niſi ſuper vinum: ergo utraque ſpecies eſt de integritate ſacramenti.

Item nullum ſacramentum eſt iterandum, quamdiu manet: ergo nec conſecratio ſupra conſecrationem eſt addenda, cum eſt perfecta: ſed ad conſecrationem panis additur conſecratio vini: ergo nondum eſt perfecta: ergo, &c.

B Item in hoc ſacramento exprimitur myſterium noſtræ redemptionis: ſed hoc non fit in ſolo pane, ſive etiam corpore, ſed etiam ſanguine: & ſic, &c.

Ad opp. 1. Contra: In hoc ſacramento quantum ad ſpeciem panis totus Chriſtus continetur: nec aliquid amplius in duobus, quam in uno, nec aliud, ſed omnino idem: ergo videtur quod non ſit de integritate ſpecies vini: quia illa remota remanet totum completum.

2. Item fideles integrum, & perfectum ſacramentum recipiunt: nec recipiunt niſi in altera ſpecie tantum: ergo, &c.

C 3. Item quæro, quæ neceſſitas eſt in hoc ſacramento ſanguinem Chriſti ſignari. Si quia eſt de integritate, multo magis anima: ergo anima multo magis debet ſignificari. Si dicas quod in hoc ſignatur anima, quia ſedes animæ eſt in ſanguine, ut dicit Magiſter. Contra: Anima ut perfectio eſt in toto cordore, & in ſingulis partibus: non ergo in ſanguine. Præterea: Quædam animalia ſunt ſine ſanguine.

4. Item baptiſmus eſt ſacramentum valens ad remedium corporis, & animæ: & tamen non eſt ibi ſignum, niſi unicum: ergo nec hic.

A

CONCLUSIO.

Species panis & vini ambæ ſunt de integritate ſacramenti Euchariſtiæ, quo ad ſignificantiam, ſed non quo ad efficaciam.

Resp. ad Arg. Dicendum quod in ſacramento duo ſunt, ſcilicet efficacia, & ſignantia. Eſſe igitur de integritate ſacramenti dupliciter eſt. Aut quantum ad efficaciam: & ſic neutra ſpecies eſt de integritate, ſed quælibet eſt totum quod habet efficaciam. Aut quantum ad ſignationem, vel ſignificantiam: & ſic ſunt de integritate, quia in neutra per ſe exprimitur res hujus ſacramenti, ſed in utraque ſimul: & hoc patet ſic. Hic ſignificatur Chriſtus cibus perfecte reficiens manducantes ſacramentaliter, & ſpiritualiter: perfecta autem refectio non eſt in pane tantum: nec in vino tantum, ſed in utroque: ideo non in uno tantum perfecte ſignatur ut reficiens, ſed in utroque. Explic. Reficit autem hoc ſacramentum non quoſcumque, ſed manducantes ſpiritualiter. Manducare autem ſpiritualiter eſt cognoſcere, & affici circa ejus paſſionem, quæ fuit in corporis ejus multiplici afflictione, & ſanguinis effuſione, in quo manifeſtatur immenſa Dei charitas, & in hoc anima perfecte reficitur, & delectatur: & ideo utrumque diſtincte ſignificatur, ſcilicet corpus, & ſanguis. Rurſus: Delectatio, & refectio non eſt in paſſione, quia paſſio, ſed quia noſtra redemptio: ibi etiam mira utilitas nos delectat: & quia redempti ſumus in corpore, & anima, ad hoc eſt perfecta redemptio, & Chriſtus expoſuit corpus, & animam: & ideo ut perfecta eſſet, vel ſignaretur redemptio, & ex hoc perfecta refectio, debuit ſignari corpus in pane, & anima, cujus ſedes eſt in ſanguine, & in vino. Ratio igitur integritatis eſt ſignificantia Chriſti nos perfecte reficientis in meditatione ſuæ amantiſſimæ paſſionis, & noſtræ ju-

Digitized by Google

jucundæ Redemptionis, quæ non per alterum horum perfecte ſignari potuit, ſed per utrumque. Rationes autem ad primam partem inductæ procedunt quantum ad ſignantiam.

1.2. Ad illud quod obiicitur primo ad oppoſitum, patet reſponſio, quia etſi totum in utraque ſpecie contineatur, non tamen per alterum perfecte ſignatur: & ideo fideles recipiunt perfectum ſacramentum ſub una ſpecie, quia ad efficaciam recipiunt. Sed quantum ad ſignantiam ſufficit quod Eccleſia facit in eorum præſentiam, nec oportet quod ipſi recipiant propter periculum effuſionis, & propter periculum erroris, quia non crederent ſimplices in altera ſpecie totum Chriſtum recipere. Exemplum patet de eo, cui exivit ſanguis ab hoſtia, quia non credebat quod eſſet ſanguis in ſpecie corporis.

3. Ad illud quod obiicitur tertio, quæ neceſſitas eſt, quod oporteat ſanguinem ſignari, dicendum quod hoc eſt tum propter paſſionem, tum propter animæ redemptionem. Anima enim cum ſit ſpiritualis, non potuit in ſe ſignari, ſed in annexo, utputa in ſanguine, in quo eſt ſedes animæ, non quia in ſolo ſanguine ſit, de quia anima rationalis unitur mediante potentia ſentiendi, & illa mediante potentia vegetandi: & quia illa habet tres vires, ſcilicet generativam, augmentativam, & nutritivam, prima quæ eſt fundamentum omnium eſt nutritiva, & nutrimentum ſanguinis, vel aliquid loco ejus: ideo, &c.

4. Ad illud quod obiicitur de baptiſmo, dicendum quod baptiſmus principaliter ſignat mortem, & ſepulturam, ſed hoc ſacramentum ſignat eum paſſum: & quoniam paſſus eſt in anima, in carne, paſſus corporis afflictione, & ſanguinis effuſione, ideo utrumque hic ſignari debet. Unde non eſt ſimile, quia iſta non eſt tota cauſa, nec principalis, ſed principalis eſt ſignatio refectionis perfectæ ſecundum ſtatum viæ. Cauſæ autem A congruentiæ multæ ſunt, & accipiuntur tum ex propria rei ſignificatione, quam efficit ſacramentum: & hæc eſt noſtra refectio, tum rei quam ſignat allegorice: & hæc eſt Chriſti paſſio. Refectio autem poteſt ſignificari ut perfecta: & ſic ſignificatur per hæc duo quantum ad modum duplicem, quia alii ſuaviter, alii cum majori labore reficiuntur. Prima ſignificatur per ſanguinem, & ſpeciem vini. Secunda per ſpeciem panis. Vel quantum ad effectus, quia confortat: & hoc per ſpeciem panis: & lætificat, ſive delectat: & hoc per vinum. Quantum ad ſignationem allegoricam debet ſignari corpus, B & anima, quia Chriſtus utramque aſſumpſit, & in utraque paſſus eſt, & utramque redemit: & hæc omnia ad congruitatem faciunt, & ſimilitudo, quæ præexigitur, congruitatem: ſuperveniens inſtitutio inducit neceſſitatem.

QUÆSTIO III.

An aqua ſit de integritate ſacramenti Euchariſtiæ.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 10 Membr. 4 art. 1 § 5
S. Thom. 3 p. q. 74 art. 7
Et 4 ſent. diſt. 11 q 2 art. 3
Richardus 4 Sent. d. 11 art. 3 q. 1.
Steph. Bruleſ. 4 Sent. diſt. 11 q. 9
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 11 q. 1

C Utrum aqua ſit de integritate ſacramenti Euchariſtiæ. Et quod ſic, videtur. Cyprianus: Sicut in ſanctificando calicem Domini offerri ſola aqua non poteſt, ſic nec vinum ſolum poteſt: ſed vinum eſt de integritate, & ſine illo non poteſt eſſe ſacramentum: ergo nec ſine aqua. *Ad opp. Cypr. l. 2 Epiſt. 3.*

2. Item ratione videtur, quia ſacramentum corporis non poteſt fieri in ſola farina, niſi per commixtionem aquæ fiat panis: ergo nec ſacramentum ſanguinis ſine commixtione aquæ.

3. Item aut Dominus poſuit, aut non poſuit. Si poſuit, & quod ipſe inſtituit eſt de integritate ſacramenti, quia qui aliter facit, nil facit:

ergo, &c. Si non poſuit: ergo præſumptio fuit ponere.

4. Item quod ſignat aliquid, quod eſt de ſubſtantia, & principaliter in ſacramento, eſt de ejus ſubſtantia: ſed unio aquæ cum vino ſignificat unionem membrorum ad caput, ut dicit Beda, & habetur in littera.

5. Item vinum ſignificat ſanguinem, qui fluxit de latere Chriſti: ſed non tantum ſanguis fluxit, immo ſanguis & aqua: ergo imperfectum eſt ſacramentum niſi utrumque apponatur.

Fundam. Sed Contra: Nihil eſt de ſubſtantia ſacramenti hujus materialiter, quod non remanet neque ſecundum ſubſtantiam, neque ſecundum accidentia: ſed aqua eſt hujuſmodi: ergo, &c.

Item elementum quod eſt de ſubſtantia unius ſacramenti non eſt de ſubſtantia alterius, cum ſint ſacramenta diſtincta: ſed aqua eſt materia baptiſmi: ergo non eſt de neceſſitate hujus ſacramenti.

Item omne quod eſt de ſubſtantia, aut eſt quantum ad ſignificantiam, aut quantum ad efficaciam. Non quantum ad ſignificantiam, quia debent ſignare corpus Chriſti verum, & myſticum, & ſanguis ſufficienter ſignatur per vinum, & ſimiliter unio corporis myſtici. Nec quantum ad efficaciam, quia ſine aqua eſt tranſubſtantiatio.

Ad opp. 1. Item quidquid ſit de integritate, quæro de congruitate: & videtur quod non ſit congruum aquam apponi, quia hoc ſacramentum eſt rei habentis omnis ſaporis ſuavitatem: ſed aqua eſt inſipida: ergo non congruit.

2. Item pani nihil additur: ergo nec vino: vel ſi additur, quæritur quare.

3. Item Dominus non legitur appoſuiſſe: ergo videtur quod non peccet, qui non apponit, ſed multo magis qui apponit.

Fundam. Quod autem ſit de neceſſitate, & congruitate præcepti, Cyprianus oſtendit, dicens: Nobis ignoſci omnino non poteſt, qui admoniti ſumus, ut calicem Domini cum vino, & aqua mixtum, ſecundum quod Dominus obtulit, offeramus.

Quæſtio later. Quæstio ergo eſt, ſi mortaliter peccat, qui omittit.

CONCLUSIO.

Aqua eſt de integritate ſacramenti Euchariſtiæ, ſed eſt quid annexum materiæ, & de congruitate.

Resp. ad Arg. Dicendum quod de integritate ſacramenti hujus ſunt quatuor, ſcilicet materia, & forma, & ordo, & intentio conſecrantis. De congruitate autem, & bene eſſe ſunt, quæ ſunt his annexa: Aqua ergo cum non ſit aliquid horum, non eſt de neceſſitate, ſed annexum eſt materiæ, ſcilicet vino, quia adjungitur vino, & in ipſum convertitur, & poſtmodum in ſanguinem: & ideo eſt de congruitate. Ratio autem hujus connexionis eſt expreſſior ſignatio, quia aqua ſignat populum, & per conjunctionem ſui cum vino ſignat unitatem capitis cum membris, per vinum autem ſignatur unio membrorum ad invicem. Rationes igitur oſtendentes, quod aqua non ſit de ſubſtantia ſacramenti, ſunt concedendæ. *De conſ. d. 2. c. omne.*

1. Ad illud ergo quod objicitur de Cypriano, dicendum, quod Cyprianus dicit illud non poſſe fieri, quod non bene poteſt, vel non de jure poteſt. Unde Alexander, ubi Cyprianus dicit, *poteſt*, dicit *debet*.

2. Ad illud quod objicitur de farina, dicendum quod non eſt ſimile, quia farina non commixta, ſive per ſe non eſt cibus, ſed vinum potus eſt per ſe.

3. Ad illud quod objicitur, utrum Dominus appoſuerit dicendum quod ſit, ſed non tamquam neceſſarium, ſed tamquam congruum: & hoc patet, quia vinum erat, ex quo confecit: ergo aqua tranſierat in vinum ante quam conficeret, & quia appoſuit, peccat qui non apponit, nihilominus conficit.

4.5. Ad illud quod objicitur de unione, dicendum quod illa unio ſigni-

ſignificatur per vinum, quia ſignificatur unio membrorum ad invicem, & per conſequens ad caput, non tamen ita expreſſe: ideo congruit. Similiter quod dicitur, quod fluxit ſimul, dicendum quod per aquam illam non ſignatur aqua iſta, nec econverſo: ſed aqua illa aquam baptiſmalem ſignat. Vel poteſt dici, quod ex hoc innuitur commiſcendam aquam vino: unde illud fuit figura hujus, non hoc ſacramentum illius: hic enim ſanguis, non ille tantum, ſed totus, qui fluxit de corpore ſignatur, & continetur.

1. Ad illud quod quæritur de congruitate, dicendum quod eſt de congruitate. Quod dicit de inſipiditate, dicendum quod ſignat populum, qui eſt inſipidus, & ſapidus fit per conjunctionem cum ſapientia Chriſto, ſicut aqua cum adjungitur vino.

2. Ad illud quod objicitur, quod non commiſcetur aliquid pani, dicendum quod non eſt ſimile, quia non poteſt ei ſic aliquid commiſceri, ut tranſeat in ipſum, quia durior; propterea non habet virtutem converſivam, ut vinum. Præterea, principalius refertur ad ſignandam noſtram redemptionem.

3. Ad aliud, dicendum quod Dominus appoſuit, & quidam hoc conjiciunt propter Domini ſobrietatem, quod non biberit vinum purum, maxime forte tale, quale eſt in terra promiſſionis. Sed hæc conjectura debilis eſt: ſed ſcimus quod Apoſtoli qui cœnæ Domini interfuerunt, ita Eccleſiæ reliquerunt. Nec objectio valet de Evangelio, quia non omnia ſcripta ſunt, & ratio quare de aqua non eſt ſcriptum, eſt ne putetur de ſubſtantia ſacramenti: ne autem putetur præter, neceſſarium fuit in paſſione Domini inſinuatum, cum exivit ſanguis, & aqua: & ideo peccat, qui omittit, & qui ex hæreſi, vel contemptu omitteret, peccaret mortaliter: qui enim negligit, ex hoc quod nullam habet diligentiam, peccat mortaliter: qui negligit ex hoc, quod nullam habet

A diligentiam, peccat mortaliter: qui negligit ex hoc, quod habet diligentiam ſemiplenam, peccat venialiter: ſed tamen graviter peccat, quia hoc ſacramentum cum omni diligentia eſt conſecrandum. Et quantum iſtud opus, & hoc ſacramentum præcedit alia opera, tantum negligentia in hoc præponderat aliis negligentiis.

QUÆSTIO IV.

An ſacramentum Euchariſtiæ poſſit confici in omni pane, & vino.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 10 Membr. 4 art. 1 § 4
S. *Thomas 3 p. q. 74 art. 3 & 5*
B *Et 4 Sent. d. 11 q. 2 art. 2 q. 1*
Et 4 contra Gent. c. 68
Scot. 4 Sent. diſt. 11 q. 6 & 7
Richard. 4 Sent. diſt. 11 art. 2 q. 1 & 2
Thom. Argent. 4 Sent. diſt. 11 q. 2 art. 1
Steph. Brulef. 4 Sent. d. 11 q. 10
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 11 q. 1

Utrum hoc ſacramentum poſſit confici in omni pane, & vino. Et quod ſic, videtur: quia eſt cibus communis: ergo debet fieri in materia communi, ſicut baptiſmus; propter excuſationem pauperum: ergo in omni pane, & in omni vino, quæ habent rationem reficiendi, & potandi. Ad opp.

2. Item oſtenditur quod poſſit confici in pane, & vino corrupto, C quia dicit Innocentius: Etſi diligenti ſtudio vinum optimum ſit quærendum, vitium tamen vini non maculat munditiam ſacramenti: eadem ratione nec panis: ergo, &c.

3. Item oſtenditur quod in pane, & vino mixto, quia ſicut vino commiſcetur aqua, ita granis frumenti commiſceri poſſunt alia grana: ſed in vino mixto aqua fit, & debet fieri ſacramentum: ergo ſimiliter & in frumento mixto poteſt.

4. Item quod in omni aqua, videtur: quia omnis aqua poteſt converti in vinum, & converſa poteſt converti in ſanguinem: ergo, &c.

Contra: Quod non in omni pane, & vino, videtur: quia ſicut Dominus baptizando dedit vim regene- Fundam.

neratiuam aquis, ita conſecrando inſtituit hujus ſacramenti materiam: ſed conſecravit in pane de frumento, quia ille eſt ſolum cibus paſchalis, & in vino vitis: ergo, &c.

Item quod nec in vino, nec in pane corrupto, videtur: quia vinum corruptum non eſt vinum, ſicut homo mortuus non eſt homo: unde acetum, ſicut dicit Philoſophus, nec eſt vinum, nec poteſt eſſe; ſimiliter de pane: ergo, &c.

8 Metaph. cont. 14

Item quod nec de mixto, videtur: quia mixtio eſt miſcibilium alteratorum unio: unde in mixtione transſmutantur formæ mixtorum, & reſultat tertium: ergo vinum mixtum non eſt vinum: & ſimiliter panis: ergo, &c.

1 de gen. & cor. context. ult.

Item quod non in aqua non naturali, vel artificiali, videtur: quia baptiſmus, qui eſt ſacramentum neceſſitatis, non poteſt: ergo nec illud, quod debet fieri ſolemnius.

CONCLUSIO.

Eucharistiæ ſacramentum non poteſt confici in alio pane quam de tritico, & in alio vino quam de vite, ut habetur in Concilio Carthaginenſi.

Resp. ad Arg. Dicendum quod materia congrua huic ſacramento de natura ſua eſt panis de frumento, & vinum de vite: propter hoc quod iſte cibus inter omnes cibos, & potus ille inter omnes potus eſt convenientior, efficacior, ſanior, & communior: & ideo Dominus ſe grano frumenti comparavit: Et ligno vitis, & ex hac cauſa in his duabus ſpeciebus confecit, & conficiendo inſtituit. Ideo in alio pane quam de frumento, vel in alio vino quam de vite non poteſt confici. Et hoc determinavit Concilium Carthaginenſe. In omni autem pane de frumento ſicut in omni vino de vite, ſive ibi ſit differentia accidentalis, ſive ſpecifica, ut dicunt quidam, poteſt confici ſalva ſpecie illius panis, & illius vini.

Joan. 12 Joan. 15

1. Ad illud ergo quod obiicitur de omni pane propter communitatem, dicendum quod non tantum communitas, ſed etiam congruitas eſt hic conſideranda. Præterea: Baptiſmus eſt ſacramentum neceſſitatis, ſed illud non: ideo non eſt ſimile. Prætera: Omnis aqua naturalis omni aquæ eſt eadem ſpecie, non ſic omne bladum.

2. Ad illud quod quæritur de corruptione, dicendum quod eſt quædam corruptio a ſtatu optimo, non tamen ab eſſe ſimpliciter, utputa quando vinum turbatur, vel aceſcit: quædam eſt corruptio ab eſſe ſimpliciter, ut quando ſimpliciter, deſinit habere formam panis, & vini, ut quando perfecte converſum eſt in acetum. Prima corruptio non tollit potentiam conficiendi, ſed ſecunda tollit. Hæc autem corruptio poterit diſcerni per guſtum ab illis, qui noſcunt naturas rerum.

3. Ad illud quod obiicitur de mixtione, dicendum quod mixtio dicitur dupliciter, ſcilicet communiter, & proprie communiter, quando miſcetur aliquid alicui alterius naturæ, quod tamen non habet proportionem in quanto, ſed illud tamquam prædominans ſolvit ſpeciem, & convertit in ſe: & tunc non eſt mixtio proprie, & talis poteſt eſſe in hoc ſacramento. Et de hac dicitur in fine primi de generatione, quod ſi gutta aquæ miſceatur amphoræ vini, non eſt mixtio, quia ſolvitur ſpecies. Eſt alia mixtio proprie dicta miſcibilium alteratorum unio, & hæc repugnat: unde tot grana poſſunt commiſceri granis frumenti, & tantum de aqua vino, quod alterant a ſuis naturalibus ſaporibus: & hæc mixtio tollit potentiam conficiendi: & ideo frumenti grana diligenter ſunt ſecernenda, & valde parum de aqua eſt apponendum, maxime quando vinum eſt debile. 1 de gen. context. ult.

4. Ad illud quod ultimo quæritur de aqua, dicendum quod nulla aqua roſacea, nec artificialis, ſed ſolum natu-

Digitized by Google

naturalis, quæ dicitur aqua viva, eſt apponenda: & ſi apponatur alia aqua, ut tranſeat in vinum, fit ſacramentum: ſed ille qui apponit, peccat, ſicut ille qui omitteret ponere aquam: quod enim aqua ſignat populum, hoc eſt ratione multitudinis: & talis eſt aqua non artificialis, ſed naturalis.

ARTICULUS II.

CONSEQUENTER quantum ad ſecundum articulum quæritur de modo, quo Chriſtus confecit. Et circa hoc quæruntur duo. Primo quæritur de modo conficiendi quo ad ſignum exterius. Secundo quo ad contentum interius.

QUÆSTIO I.

An Chriſtus confecerit in azimo, vel fermentato.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 10 Memb. 4 art. 1 § 3
S Thom. 3 p. q. 74 art. 4
Et 4 Sent. d. 11 q. 2 art. 2 q. 3
Et 4 cont. Gent. cap. 68
Et Opuſc. 2. cap. 61
Guil. Altiſiod. 4 Sent. tract. 5 cap. 5 q. 7
Richardus 4 Sent. diſt. 11 art. 2 q. 8
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 11 q. 11
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 11 q. 22

Fundam. UTRUM Chriſtus confecerit in azimo, an in fermentato. Et quod in azimo videtur: Prima autem die azimorum.

Mat. 26 Mar. 14 Luc. 22 ITEM: Et primo die azimorum. Et: Venit autem dies azimorum, in quo neceſſe erat occidi paſcha: ſed iſto die non reperiebatur fermentatum in omnibus finibus Iſrael: ergo ſi conficiens in domo Judæorum voluit comedere paſcha, non potuit conficere niſi in azimo.

ITEM ratione videtur, quia Dominus non venit ſolvere legem, ſed adimplere mandata legis: ſed præceptum erat, quod comederent paſcha cum azimis (Exod. 12, Deut. 16): ergo comedit azima: ſed de illo pane confecit, quem in cœna comedit: ergo, &c.

ITEM Dominus debuit eo modo conficere, quo magis ſacramento

A convenirет, ſed animum ratione integritatis magis convenit huic ſacramento: ergo in pane azimorum debuit conficere: unde: Non in fermento veteri, ſed in azimis ſinceritatis, & veritatis. 1 Cor. 5

1. CONTRA hoc eſt, quod Dominus prævenit diem azimorum: ſed ante illum diem non comedebant azima; ergo, &c. Quod autem prævenerit, oſtenditur, quia ſi figuræ debet veritas reſpondere, cum agnus qui erat figura hujus, immolaretur 14. luna: Chriſtus fuit crucifixus 14. luna: ſed ante diem crucifixionis confecit: ergo in fermento. Hoc ipſum probatur auctoritate, quia dicitur: Non introierunt in prætorium, ut non contaminarentur, ſed manducarent paſcha: ergo ante ductus eſt ad paſſionem, quam manducaretur paſcha: ergo prævenit: & ſi hoc; ergo idem quod prius. Ad opp. Joan. 18 B

2. ITEM dies paſchæ dicitur prima dies, in qua manducabatur paſcha: ſed dicitur quod ante diem feſtum paſchæ fecit cœnam cum diſcipulis ſuis: ergo, &c. Luc. 22

3. ITEM hoc ipſum probatur, ubi dicitur, quod mulieres in die crucifixionis aromata paraverunt, in ſequenti quieverunt, & Gloſſa dicit quod non licebat aliquid parere ſecundum legem: ergo magnus dies feſtus fuit in ſequenti crucifixionis: ſed magnus dies feſtus erat prima dies azimorum: ergo, &c. Joan. 13 C

4. ITEM ratione videtur, quia ſi Dominus noluit nos ritum Judæorum ſervare, videtur quod nec ipſe ſervaverit: ergo nec confecit in azimis.

5. JUXTA hoc quæritur de controverſia Græcorum, & Latinorum, unde venerit: & videtur quod non poterit eſſe, quod ipſi acceperint ab Apoſtolis, & Apoſtoli ab ipſo Domino: ergo vel Apoſtoli erraverunt, vel Græci finxerunt. Quæritur etiam, qui melius faciunt: & utrum utrique bene faciunt, cum aliqui modum Domini non teneant.

CON.

Digitized by Google

CONCLUSIO.

Chriſtus conſecravit in pane azimo, & non in pane fermentato, ut dicunt Græcorum quidam.

Resp. ad Arg. Ad primum dicendum quod Dominus paſcha celebravit 14. luna. Unde non prævenit, ſicut expreſſe tres Euangeliſtæ concordant, nec prævenire debuit. Si enim manducatio agni typici eſt figura manducationis agni veri manducatio agni veri debuit illam ſequi, non præire. Unde quia in luna 14. paſcha fecit, quando tantum comedebantur azima, patet quod in azimo confecerit.

1. Ad illud quod objicitur, quod prævenit, quia crucifixus eſt 14. luna. Reſpondent quidam, quod luna 14. eſt crucifixus, quia ſolemnitates durat a ſero uſque ad aliud ſero: unde primo ſero comedit agnum, & ante quam veniret alterum ſero eſt crucifixus. Aliter dicitur & melius, quod paſſio ejus inchoata eſt ſtatim poſt cœnam, quia fuit in agonia, & fuit comprehenſus, &c. unde optime eſt factum, quod agni comeſtio, & ipſius immolatio facta eſt 14. luna, non quia conſummata, ſed inchoata.

2. Ad illud quod objicitur, quod non introierunt prætorium, ut non contaminarentur, dicendum quod paſcha tribus modis accipitur. Uno modo paſcha cibus paſchalis dicitur, ut azima quæ per ſeptem dies comedebatur a Judæis. Alio modo paſcha dicitur agnus paſchalis: In qua neceſſe erat occidi paſcha. Tertio modo dicitur paſcha agnus verus: Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Et primo modo accipitur in Joanne. Luc. 22 1 Cor. 5

3. Ad illud quod objicitur de die feſto, dicendum quod illi ſeptem dies omnes erant dies feſti, ſed primus erat per excellentiam, feſtus dies, hic eſt 15. amplius majori excellentia ſabbatum, quod erat inter illos dies feſtos, in quo nihil debebant parare, tum propter ſuam celebritatem, tum propter azima, quod ergo dicit Joannes, loquitur de die 15. ante quam facta eſt cœna. Quod autem dicunt Judæi, non in die feſto, intelligendum eſt de ſabbato. Similiter quod mulieres quieſcunt, hoc eſt ob reverentiam ſabbati, non quia primus dies, quia in primo die aliquid parare, ſed in ſabbato parare nil licebat.

4. Ad illud quod objicitur, quod Dominus non debuit facere nos judaizare, dicendum quod Dominus de lege non retinuit, ſed de novo inſtituit, ſicut patet de baptiſmo, quia illi aqua luſtrabantur, & nos aqua luſtramur: ſed hic inſtituit, quia ſacramento congruebat.

5. Ad illud quod quæritur de controverſia Græcorum, & Latinorum, dicendum quod ſicut dicit Leo Papa, antiqui patres propter Judæorum inſtitutionem, & quando error ille vigebat de legali obſervantia, decreverunt ex concilio Spiritus ſancti ceſſare, quouſque error ille minueretur, ſicut decreverunt in Chriſti nomine baptizare. Unde omnis Eccleſia primo in azimis conficiebat, poſtmodum ex hac cauſa in fermentato. Sed ceſſante jam illa cauſa rediit jam Romana Eccleſia ad ritum priſtinum: Græci vero tamquam ſuperbi noluerunt ad ritum primum redire; & ideo ex hoc ita coacti ſunt defendere. Primo dicentes ſe ita accepiſſe. Secundo vero quia hoc non ſufficiebat, addiderunt rationem, propter hoc ne judaizarent. Tertio, quia hoc non ſufficiebat, ſi Dominus in azimis confeciſſet, auſi ſunt hoc dicere, quod Dominus confecit de fermentato. Et quia Euangeliſtæ dicunt contrarium, auſi ſunt dicere, quod falſum dixerunt, & a Joanne correpti ſunt. Ecce quo modo error parvus in principio, multus eſt in fine. Tamen tam ipſi conficiunt, quam nos: hoc enim non eſt de ſubſtantia ſacramenti, ſed de congruentia. Et hoc patet ex imitatione, vel inſtitutione ſacramentorum. Ariſt. l. 1 de cælo, cont. 33

QUÆ-

QUÆSTIO II.

An Chriſtus dederit diſcipulis in cœna corpus impaſſibile, & immortale.

A. ex. Alenſ. 4 p. q. 11 Memb. 2 art. 1 §. 3
S. Thom. 3 p. q. 81 art. 3
Et 4 Sent. diſt. 11 q. 3 art. 2 q. 1 & 2
Guil. Altiſio. 4 Sent. tr. 5 c. 5. q. 6
Richardus 4 Sent. d. 11 art. 4 q. 4
Steph. Bruleſ 4 Sent. diſt 11 q. 11
Petrus de Tarant. 4 Sent. diſt. 11 q. 22

Ad opp. DE modo, quo Chriſtus confecit quo ad contentum interius: & quæritur quale corpus dedit diſcipulis in cœna. Et quod impaſſibile, & immortale, videtur: Transfiguratus eſt ante eos, Gloſſa: Illud corpus, quod habuit per naturam, dedit diſcipulis ſuis in cœna non mortale, non paſſibile. *Mat. 17*

2. ITEM ratione videtur, quia omnis caro paſſibilis eſt convertibilis: ergo ſi corpus paſſibile dedit, fuit convertibile in manducantes: quod eſt inconveniens.

3. ITEM omni paſſibili poteſt inferri paſſio, & omne illud, cui poteſt inferri paſſio, læditur per contactum fortem agentis: ſi ergo Chriſtus ſub forma panis fuit tunc: ergo percuſſione dentium, & maſticatione poterat lædi.

4. ITEM ſi paſſibile, & mortale, eſto quod eſſet reſervatum in triduo: tunc ergo moreretur: & ſi hoc, non eſſet ibi anima: ergo nec plenum ſacramentum: cum ergo hoc non ſit ponere, conſtat quod non moreretur: ergo, &c.

5. ITEM eſto quod aliquis conſecraſſet in triduo, conſtat quod verba eamdem haberent virtutem: ſed virtute verborum eſt ibi modo totus Chriſtus ergo totus Chriſtus eſſet ibi; ergo ſimul eſſet vivus, & mortuus: vivus ſub ſacramento, mortuus extra: ergo pari ratione immortale ſub ſacramento, mortale extra.

6. ITEM quod illud ſit nullum inconveniens videtur, quia ſi aliquod corpus eſſet in pluribus locis, ſimul poſſet moveri, & quieſcere, & ſi-Amul moveri, & non moveri; ergo eadem ratione ſimul pati, & non pati, mori, & non mori: ergo, &c.

Fundam. CONTRA: Dicit Gloſſa: Solet quæri quale corpus diſcipulis ſuis dedit Dominus: & reſpondet; Dicimus tale, quale erat, quia paſſibile, & mortale. *1 Cor. 11*

ITEM ſi dedit impaſſibile, & immortale, cum haberet in ſe paſſibile, & mortale: ergo aliter dedit in ſigno, quam in ſe: ergo fuit ibi fictio.

ITEM ſi immortale, eſto quod reſervaretur, ſimul eſſet vivus, & mortuus: ergo ſimul viveret, & non viveret: & ſi hoc, duo contradictorie oppoſita eſſent ſimul vera de eodem, quod non poteſt credi, nec intelligi. B

ITEM cum dicitur: *Hoc eſt corpus meum*, panis ſolum convertitur in corpus, ſed anima eſt ibi ſolum per concomitantiam: ergo ſi in triduo fuiſſet confectum, eſſet mortuum corpus, cum anima eſſet ſeparata: ergo ſimiliter ſi eſſet reſervatum: ergo paſſibile & mortale.

CONCLUSIO.

Chriſtus tradidit diſcipulis corpus ſuum mortale & paſſibile in cœna, licet ibi non poterat paſſio illi inferri, quia in ſacramento erat impaſſibiliter. C

RESP. AD ARG. Circa hoc duplex eſt opinio. Una Magiſtri Hugonis, & ſuorum ſequacium, quod Chriſtus corpus ſuum immortale, & impaſſibile dedit ſub ſacramento. Et non eſt inconveniens, quod ſit habens alterum, & alterum modum eſſendi habitu, & actu. Habitu quidem erat mortale, ſed ex aliqua cauſa ſumpſit ad tempus immortalitatem, ſicut ſubtilitatem in nativitate, agilitatem in mari, claritatem in monte: ſic immortalitatem ſub ſacramento. Nec eſt ibi contradictio vera, quia corpus Chriſti ex hoc quod in pluribus locis eſt, oppoſitas habet proprietates: *Opinio 1 l. 1 p. 8 c. 3 de ſacr.*

tes: ſicut portare, & portari, quieſcere, & moveri: ſic pati, & non pati. Quantum enim ad hoc accipit rationem univerſalis, licet vere ſit ſingulare. Et ſecundum opinionem iſtorum ſi reſervatum fuiſſet, non eſſet mortuum in pyxide. Sed quia hæc opinio ſimul contradictoria ponit dici de eodem ſecundum quod idem, & hoc non eſt neceſſarium ponere in hoc ſacramento: ideo minus eſt rationabilis. Propterea eſt alia opinio Magiſtri, & Innocentii, & ſequacium, quod dedit tale corpus diſcipulis, quale habuit. Quamvis enim corpus Chriſti ſimul virtute ſacramenti ſit in pluribus locis, eaſdem tamen habet abſolutas proprietates, tamquam unum numero. Et propter hoc ad intelligentiam objectorum in contrarium, dicendum quod duplex eſt proprietas, quæ convenit corpori Chriſti. Quædam abſoluta, quædam relata ad locum. Proprietas abſoluta quæ convenit corpori Chriſti, ut in uno loco eſt, cum ſit una, convenit tamen ut in omnibus. Sed proprietas relata ad locum, cum ſit in diverſis locis, etſi conveniat ei in uno loco, non tamen oportet, quod in omnibus. Unde non oportet, quod ſi corpus Chriſti ſit in multis locis, quod ſi movetur in uno, moveatur in altero. Similiter non oportet, quod ſi aliquis percutit ipſum in uno loco, quod in alio ſimiliter percutiat, quia talis operatio reſpicit præſentiam localem agentis. Ita ſimiliter non oportet, quod ſi videatur in uno loco, quod in alio videatur, quia hoc reſpicit præſentiam viſibilis. Concedendum ergo quod Chriſtus corpus paſſibile, & mortale habebat ſub ſacramento, ſed tamen non poterat ibi ſibi paſſio inferri, quantumcumque homo percuteret: unde dicendum quod ſub ſpeciebus illis erat paſſibilis, ſed erat ibi impaſſibiliter. Unde loquendo de paſſione illata, ſi quæratur, utrum poſſet ibi pati, iſta diſtinguenda eſt. Aut enim hoc quod eſt, *ibi*, determinat actum, aut compoſitionem intellectam circa ſubjectum. Si determinat actum, falſa eſt, quia ſenſus eſt, quod ſub ſacramento poterat ei paſſio inferri: & hoc eſt falſum, quia ſicut ibi non poterat ſentiri, ita nec poterat ei paſſio inferri. Si autem determinat compoſitionem intellectam circa ſubjectum, ſic locutio eſt vera, & eſt ſenſus: Exiſtens ibi poterat pati: quia ſi paſſio in alio loco ei inferatur, etiam ibi paſſionem ſentiret, & moreretur. Unde ſi fuiſſet reſervatum corpus illud, habuiſſet plagas ſub ſacramento ſicut extra, ſed tamen non eſſet illi ibi illata paſſio ſub tali modo exiſtendi. Propter hoc dicunt magiſtri, quod ibi exiſtens erat paſſibilis paſſione illata ſibi alibi, tamen erat ibi impaſſibiliter. Et ſi ſic Magiſter Hugo intellexit, habet veritatem. Sed tunc illa adaptatio de dotibus non valet. Si enim dotes dicunt qualitates aliquas, non video quomodo corpus non ſit alteratum ſaltem ad tempus. Conſtat autem quod quando dedit ſacramentum, corpus ejus actu, & habitu habebat proprietatem paſſibilitatis: ergo non habebat oppoſitam: modum tamen exiſtendi in alio alium habebat, qui modus ſublimabat ipſum ſupra habere paſſionem, ac per hoc ſupra paſſibilitatem ſentiendi, ut erat ibi, vel contingendi. Unde quamvis eſſet paſſibile, tamen numquam poterat ibi palpari: ſimiliter nec paſſio ibi inferri

Improb. — Opinio 2 — Explicatio rationis. — Explicatio.

A B C

1.2. Ex hoc patent objecta, quia Gloſſa dicit quod dedit immortale, & impaſſibile, quia ibi paſſio ei non poterat inferri, vel mors: poterat tamen alibi. Sic patet ſimiliter ſequens, quare ibi non poterat converti, quia non erat ibi paſſibile.

3. Similiter patet tertium, quia paſſio poterat ei inferri, ſed non ſecundum omnem ſtatum: utputa ſecundum illum, ſecundum quem erat indefenſibile.

4.5.6. Ad illud quod quæritur, ſi in triduo fuiſſet reſervatum, dicendum quod mortuus eſſet ſub ſpeciebus: & ſimiliter ſi aliquis confeciſſet,

Digitized by Google

ſet, non eſſet ibi niſi corpus mortuum. Quod obiicitur, quod tunc imperfectum eſſet, &c. dicendum quod ſacramentum eſſet perfectum ab efficacia, quia corpus erat unitum divinitati, & eſſet perfectum a ſignantia; ſed tamen non a continentia. Et ratio hujus eſt, quia imperfectio erat in ipſo ſignato, quia corpus erat mortuum. Similiter dicendum quod non eſt eſſe ibi animam virtute verborum, ſed propter conjunctionem. Unde quia in triduo non erat conjuncta: ideo non eſſet ibi, non propter virtutem verborum, quæ modo ſit major, ſed propter alium ſtatum corporis: verba autem ſacramentalia ſunt ordinata ad convertendum in corpus, quale erat ſecundum ſtatum prolationis verborum. A Sed numquid poterat Chriſtus facere, ſi corpus erat mortuum ſub ſacramento, quod anima egrediens de corpore pendente in cruce intraret corpus ſub ſacramento, & ita ſimul eſſet vivum, & mortuum? dicendum quod hoc facere nil aliud eſſet, quam redire unde exierat: unde hoc eſſet corpus ſuum vivificare, quia omnino unum eſt: & ideo eſt ibi imaginatio mala, quia imaginatur corpus Chriſti unicum eſſe, ut diverſa corpora; & quod unum ſit & perfectum, & vivum, & aliud non. Hoc autem non debet intelligi, quia tantum unum eſt corpus.

DISTINCTIO XII. PARS I.

De ſubjecto accidentium, & de fractione, & de ſacrificio, virtute quoque hujus Sacramenti.

SI autem quæritur de accidentibus, quæ remanent, id eſt, de ſpeciebus & ſapore, & pondere, in quo ſubjecto fundentur. Potius mihi videtur fatendum exiſtere ſine ſubjecto, quam eſſe in ſubjecto, quia ibi non eſt ſubſtantia niſi corporis & ſanguinis Dominici, quæ non afficitur illis accidentibus. Non enim corpus Chriſti talem habet in ſe formam, ſed qualis in judicio apparebit. Remanent ergo illa accidentia per ſe ſubſiſtentia ad myſterii ritum, ad guſtus, fideique ſuffragium: quibus corpus Chriſti habens formam & naturam ſuam tegitur.

De fractione & partitione.

Solet etiam quæri de fractione & partitione, quæ ibi videtur fieri, utrum vera ſit: & ſi ibi vera fractio eſt, cujus rei ſit, vel in qua re fiat. Cumque non ſit ibi alia ſubſtantia quam Chriſti, ſi in aliqua ſubſtantia eſt illa fractio, in corpore Chriſti videtur eſſe. Sed econtra, cum ipſum corpus incorruptibile ſit, quia immortale & impaſſibile, in ipſo non poſſe eſſe videtur. Nam & Chriſtus redarguit carnalem ſenſum diſcipulorum, qui putabant Carnem Chriſti ſicut aliam Ioan. 6 *in partes dividendam, & morſibus dilacerandam. Ideo quibuſdam placet, quod non ſit ibi fractio ſicut videtur, ſed dicitur frangi, quia videtur frangi. Quibus obiicitur quod ait Ambroſius: Nihil falſi putandum eſt in ſacrificio veritatis: vel ſicut fit in magorum præſtigiis, ubi deluſione quadam falluntur oculi, ut videant eſſe quod non eſt. Ad hoc illi dicunt: Non fallit nos viſus, nec fallitur: quod eſſet, ſi crederetur ita frangi, ut videtur. Nec illuſio eſt: quia ad utilitatem fidei, non ad deceptionem ita fit: ſicut & Chriſtus ſe oſtendit* Luc. 24 *duobus diſcipulis in via in ſpecie peregrini; nec in eo tamen talis forma erat, ſed oculi eorum tenebantur ne eum agnoſcerent.*

Alio-

Digitized by Google

Aliorum opinio.

Alii vero dicunt, quod ſicut ibi ſpecies panis eſt, & non eſt ibi res, cujus, vel in qua ſit illa ſpecies; ita eſt ibi fractio quæ non fit in aliqua re, quia nihil ibi frangitur, quod mirabiliter Dei potentia fieri dicunt, ut ibi ſit fractio, ubi nihil frangitur.

Aliorum opinio.

Confeſſio Berengarÿ: & habetur de conſ. d. 2 c. ego Berengarius

Alii tradunt corpus Chriſti eſſentialiter frangi & dividi, & tamen integrum & incorruptibile exiſtere. Quod ſe colligere aſſerunt ex confeſſione Berengarii; qui confeſſus eſt coram Nicolao Papa, & pluribus Epiſcopis, panem & vinum, quæ in altari ponuntur, poſt conſecrationem non ſolum ſacramentum, ſed etiam verum corpus & ſanguinem Chriſti eſſe; & ſenſibiliter non ſolum ſub ſacramento, ſed in veritate manibus ſacerdotum tractari & frangi, & fidelium dentibus atteri.

Sententia probabilior.

Sed quia corpus Chriſti incorruptibile eſt, ſane dici poteſt fractio illa & partitio non in ſubſtantia corporis, ſed in ipſa forma panis ſacramentaliter fieri: ut vera fractio & partitio ſit ibi, quæ fit non in ſubſtantia corporis, ſed in ſacramento, id eſt, ſpecie. Ne autem mireris vel inſultes ſi accidentia videantur frangi, cum ibi ſint ſine ſubjecto; licet quidam aſſerant ea ſundari in aere. Eſt ibi vera fractio & partitio, quæ fit in pane, id eſt, in forma panis. Unde Apoſtolus ait; Panis, quem frangimus; (*1 Cor. 10*) *quia forma panis ibi frangitur, & in partes dividitur; Chriſtus vero integer manet, & totus eſt in ſingulis. Unde Auguſtinus:* (*In ſerm. de verbis Evangelii de conſ. d. 2 c. Inviaſſet, Gloſſa.*) *Quando Chriſtus manducatur, vita manducatur. Sed quis audeat manducare Dominum ſuum? Et tamen veritas invitans nos ad manducandum ait: Qui manducat me, vivit propter me. Nec occiditur Chriſtus ut manducetur, ſed mortuos vivificat quando manducatur; reficit, non deficit; vivit manducatus, quia ſurrexit occiſus; nec quando manducamus, partes de illo facimus, & quidem in ſacramento ſic fit.* (*1 Cor. 10. Ibidem.*) *Item; Norunt fideles quomodo manducent carnem Chriſti; Unuſquiſque accipit partem ſuam; Unde & ipſa gratia partes vocantur. Per partes manducatur & manet integer totus: per partes manducatur in ſacramento, & manet integer totus in cœlo, manet integer totus in corde tuo. Ideo iſta dicuntur ſacramenta, quia in eis aliud videtur, & aliud intelligitur; videtur panis & calix, quod & oculi renunciant; quod autem fides inſtruenda poſtulat, panis eſt corpus Chriſti, calix eſt ſanguis. Ex his datur intelligi, quod fractio & partes, quæ ibi videntur fieri, in ſacramento fiunt, id eſt in ſpecie viſibili. Ideoque illa Berengarii verba ita diſtinguenda ſunt,* (*In ſermone quodam & habetur de conſ. d. 2 c. ſinguli accipi.*) *ut ſenſualiter non modo in ſacramento, ſed in veritate dicatur corpus Chriſti tractari manibus ſacerdotum, frangi vero & atteri dentibus, vere quidem, ſed in ſacramento tantum. Vera ergo eſt ibi attritio & partitio; ſed in ſingulis partibus totus eſt Chriſtus; Unde Hieronymus; Singuli accipiunt Chriſtum Dominum, & in ſingulis portionibus totus eſt, nec per ſingulas minuitur; ſed integrum ſe præbet in ſingulis. Item Hilarius; Ubi pars eſt corporis, ibi eſt & totum.*

Quid illæ partes ſignificent.

De conſ. d. 2 c. triforme.

Quid autem partes illæ ſignificent; Sergius Papa tradit inquiens; Triforme eſt corpus Chriſti. Pars oblata in calicem miſſa, corpus Chriſti, quod jam ſurrexit,

Digitized by Google

rexit, monſtrant: pars comeſta, ambulantem adhuc ſuper terram; pars in altari uſque ad finem Miſſæ remanens, corpus jacens in ſepulchro ſignificat; quia uſque in finem ſæculi corpora ſanctorum in ſepulchris erunt. Et ſicut partes illæ myſticam tenent ſignificationem, ita etiam & fractio paſſionis Chriſti, & mortis eſt repræſentatio. Unde ipſe ait: Hoc facite in meam commemorationem, id eſt, in memoriam paſſionis & mortis meæ. Nam ut ait Ambroſius: Quia in morte Chriſti liberati ſumus, hujus in edendo & bibendo carnem & ſanguinem memores eſſe debemus. Sed caveat quiſque ne indigne percipiat, quia judicium ſibi manducat. Non eſt enim iſte panis qui vadit in corpus, ſed panis vitæ æternæ, qui animæ noſtræ ſubſtantiam fulcit. Sic ergo vive, ut quotidie merearis accipere, nec accedas indignus. Indignus eſt, qui aliter celebrat myſterium, quam Chriſtus tradidit; vel qui habens mortale peccatum accedit. Ergo etſi ſint peccata quotidiana, vel non ſint mortifera, antequam accedas, dimitte debitoribus tuis. Si dimittis, dimittetur tibi; & ſic ſecurus accede. Panis enim ſalutaris eſt, non venenum. Si ita accedis, ſpiritualiter manducas. Spiritualiter enim manducat, qui innocentiam ad altare portat.

Matt. 26 Luc 22 De conſ. d. 2 c. non iſte. — Hebr. 7 Super Pſal. 10 & habetur de conſ. d. 2 c. ſemel.

DIST. XII. PARS I.

De conſequentibus ad confectionem corporis Chriſti quantum ad fractionem.

Si autem quæritur de accidentibus, quæ remanent, &c.

Expoſitio textus.

SUPRA egit Magiſter de confectione ſive conſecratione. In hac diſtinctione agit de conſequentibus. Et quoniam duo ſunt conſequentia, ſcilicet fractio, & iteratio, ſive frequentatio. Ideo diſtinctio iſta dividitur in duas partes. *Diviſio.* In prima agit de fractione. In ſecunda de hujus ſacramenti frequentatione, ibi: *Poſt hæc quæritur, ſi quod ſi gerit ſacerdos*. Et quoniam factio illa non poteſt eſſe niſi circa illud, quod remanet poſt tranſubſtantiationem: & hæc ſunt accidentia. Ideoque primo, quærit, utrum ibi ſint accidentia in ſeipſis ſubſiſtentia. Secundo vero quærit, utrum ibi ſit fractio vera, ibi: *Solet etiam quæri de fractione*. Et illa pars habet tres partes. In prima determinat quæſtionem ſecundum aliorum opinionem. In ſecunda ſecundum veritatem, & opinionem propriam, ibi: *Sed quia corpus Chriſti incorruptibile eſt*, oſtendens quod fractio illa

A eſt vera: & tamen eſt tantum circa accidentia. In tertia vero oſtendit, quid partes illæ ſignificent, ibi: *Quid autem partes iſtæ ſignificent*. Subdiviſiones partium manifeſtæ ſunt in littera.

Chriſtus ſe oſtendit duobus diſcipulis in via in ſpecie peregrini. *Dub. I.*

Videtur in hoc multiplicari inconveniens, non ſolvi, quia Chriſtus, qui eſt veritas, nullam falſitatem habere potuit in verbo: ergo pari ratione nec in facto: ergo cum non eſſet peregrinus, non debuit ſe in illa ſpecie oſtendere. Præterea corpus Chriſti erat glorioſum; ergo non erat viſibile, nec ullius coloris: ergo videtur quod aliter ſe monſtraverit, quam fuit: ergo videtur quod in opere mendacium commiſit.

B

RESPON. Dicendum quod Dominus oſtendit ſe in ſpecie peregrini, non ut oſtenderet ſe eſſe peregrinum, ſed ut talem ſe exhiberet oculis corporis, ſicut dicit Gregorius, qualis erat coram oculis mentis. Unde Dominus aliquando oſtendit ſe dilectis ſuis ſub diverſis modis apparendi, non ut talis eſſe credatur, ſed ut potius homini manifeſtetur in ea forma, in qua poteſt percipere: vel etiam, ut potius occultetur. Dicendum ergo, quod in iſta oſtenſione nulla fuit deceptio. Senſus enim exterior

C *Greg. hom. 23 in Euang. tom. 3* — *Luc. 24.*

Digitized by Google

terior formam videbat veram, interior non decipiebatur, ſed claudebatur, ſicut dicitur in littera: Oculi eorum tenebantur, ne eum agnoſcerent: & ideo iſta non fuit deceptio, ſed veritatis occultatio, & veritatem occultare non eſt mentiri: unde non eſt ſimile in propoſito, quia cum tactus apprehendit partitionem, & numerum partium, ſicut ſenſatum commune & per ſe, & ſenſus communis neceſſario ſequatur ad completam apprehenſionem ſenſus particularis, non poſſet hoc eſſe ſine deceptione: & ideo quod inducunt pro ſimili, non eſt ſimile, ſed diſſimile. A Luc. 24.

Manet integer totus in cœlo, & manet integer totus in corde tuo.
Dub. II.

Videtur falſum, quia, ſicut aliqui dicunt, adhuc Domini præputium eſt in terra, & aliqui dicunt ſe habere de ſanguine Domini: non ergo totus eſt in cœlo.

Respon. Dicendum quod in Chriſto reſurrexit totum quod fuit de veritate humanæ naturæ, & quod ſpectat ad decentiam: & ideo dicitur totus eſſe in cælo. Quod ergo obiicitur de præputio, dicendum quod vel non fuit de carne ſecundum ſpeciem, ſed divina diſpenſatione parum de carne ſecundum materiam ibi fuit, ut daretur vel in devotione, ſicut reliquiæ: & ſic dicendum eſt de ſanguine. Vel aliquid fuit de veritate, & illud reſurrexit cum Chriſto, & illud eſt in cælo, & reſiduum manſit. Aliqui tamen dicunt quod circumciſi reſurgent ſine præputio, quia illud ſignaculum eſt ad decorem. Et ſi tu obiicias quod totum reſurget: dicunt quod verum eſt totum quod ſpectat ad eſſe, vel pulchritudinem: & ideo non eſt inſtantia de præputio. Quod autem horum ſit verius, difficile eſt ſcire: tamen quocumque modo dicatur, verum eſt quod totus Chriſtus, id eſt perfectus, quantum ad eſſe, & bene eſt in cœlo.

Manet integer totus in corde.
Dub. III.

Videtur male dicere, quia corpus Chriſti non intrat cor totum, cum ſit quid corporale, quia ſolus Deus illabitur animæ: ergo ſi Chriſtus integratur ex anima, & corpore, non poteſt eſſe in corde, nec manere.

Resp. Dicendum quod Chriſtus habitat in cordibus noſtris non corporaliter, ſed ſpiritualiter, ſive per fidem, ſicut dicitur. Hinc eſt quod Chriſtus dicitur manere integer in corde, quia quantumcumque ſpecies frangatur, cor fidele credit corpus Chriſti manere integrum, & illibatum, non quod corpus ſecundum veritatem animam ingrediatur. Ephes 3 B

Ubi pars eſt corporis, &c.
Dub. IV.

Videtur ſecundum hæc Hilarii verba, quod cum plures ſint ibi partes, quod Chriſtus ſit ibi pluries, & cum infinita, infinities, quod non videtur eſſe conveniens.

Resp. Dicendum ad hoc, quod dicunt aliqui, quod corpus Chriſti eſt in illa ſpecie ſemel tantum, & tamen concedunt eſſe infinities quantum ad modum: & ponunt exemplum in figura inciſionis, quæ eſt in cera una, & ſemel, quia una imago poteſt fieri ex fruſto uno ceræ, & tamen infinitis modis poteſt formari. Nam in qualibet parte ceræ eſt oculus, & in qualibet eſt manus, & in qualibet eſt caput. Debet enim in cera eſſe quidquid manus artificis poteſt facere. Et ad hoc eſt auctoritas Philoſophi in ſex principiis, qui dicit quod in hujuſmodi formis eſſe eſt a natura, formari vero ab actu. Et ad hoc etiam eſt auctoritas Hieronymi ſuper prologum Bibliorum. Mollis cera, & ad formandum facilis, etiam ſi artificis manus ceſſet, tamen virtute totum eſt quidquid poteſt eſſe. Sed licet exem- C Exempl.

exemplum illud aliquid videatur ſuperficietenus habere ſimilitudinis, plus tamen habet diſſimilitudinis, quia tota imago non eſt in qualibet parte ceræ, ſicut in tota cera: hic autem quantumcumque parva pars ſignetur, tantum eſt quantum eſt in hoſtia tota. Præterea: Quidquid dicatur ibi eſſe a natura, numquam eſt in actu niſi ars faciat: eſt tamen in potentia. Et ideo dicit Hieronymus quod totum eſt virtute, hic autem totus Chriſtus in qualibet parte hoſtiæ. Ideo dicendum aliter quod corpus Chriſti cum ſit in ſacramento non quaſi in loco, ſed ut in ſigno: non tantum ſignante, ſed etiam continente veraciter: & ratio continentiæ non diſcedat a ratione ſacramenti, ſicut quælibet pars poteſt ſignificare, & ſignat, ſicut totum; ſic quælibet pars ſignat & continet totum: & quoniam quantumcumque partes ſignificent, tamen unum ſunt cum toto; unum inquam ſignum, non plura, niſi dividatur: hinc eſt quod cum ſemel contineant, & Chriſtus totus ſemel continetur, non poteſt inveniri exemplum in corporalibus, imo potius inveniretur contrarium. Sed exemplum quærendum eſt in ſpiritualibus, non quia corpus Chriſti non ſit vere corpus, ſed modum eſſendi habet ibi ſupra naturam corporum. Sicut ergo in unico corpore eſt unica anima, & tamen in ſingulis membris exiſtens tota, & eſt ſemel, quia unum eſt perfectibile, ſic & corpus Chriſti ſemel tantum in uno eſt ſacramento.

Indignus eſt qui aliter, &c.
Dub. V.

Videtur male dicere, quia omnes aliter celebramus: conſtans enim eſt, quod Chriſtus nec tot orationes, nec tot crucis ſignationes fecit, quot nos facimus. Si tu dicas, quod hoc intelligitur quantum ad ea, quæ ſunt de ſubſtantia ſacramenti. Quæritur, quare Eccleſia addit iſtas ſolemnitates, & tot crucis ſignationes.

A Resp. Dicendum quod quædam ſpectant ad hujus ſacramenti neceſſitatem, & integritatem, & talia Chriſtus per ſe tradidit. Quædam ad ſolemnitatem: & hæc Eccleſia ſuperaddit: hæc autem non ſunt diminuentia, ſed ſalvantia illa, quæ ſunt de integritate ſacramenti: & ideo non aliter celebrat, ſed ita ſervat. Si quis vero vitaret formam Chriſti, vel ea quæ tradita ſunt ab Eccleſia mutaret, utique & talis eſſet indignus, & de tali loquitur. Ad illud quod quæritur, quare Eccleſia addit hujuſmodi ſolemnitates, dicendum quod additio harum ſolemnitatum eſt pro excitanda devotione, & arctanda intentione: eſt etiam tertio propter expreſſiorem ſignificationem. Unde adduntur orationes ad excitandam devotionem in ſacerdotibus, & ad docendum quid debeant petere. Unde ſicut inſtitutæ ſunt horæ canonicæ, ne propter negligentiam pertranſeat hora, in qua non laudetur Deus, & ut populus accendatur ad devotionem; ſic & in propoſito eſt intelligendum. Propter intentionem vero fiunt crucis ſignationes, ut ſacerdos actu cordis, & manuum convertatur ſupra ſacramentum: ideo quando nominat, ſignat propter expreſſiorem ſignificationem. Illæ enim crucis ſignationes, quæ ibi ſunt, quæ ſunt vigintiquinque; & fiunt in ſeptem vicibus, ſignificant expreſſe paſſionem Chriſti, ſicut tradit Innocentius. In prima vice fiunt ter, ad ſignificandum trinam traditionem Chriſti, ſcilicet a Deo, Juda, & Judæo. In ſecunda vice fiunt quinquies, ad ſignificandum quinque perſonas, quæ in traditione Chriſti fuerunt, ſcilicet perſonam traditi, tradentis Judæ, & ementium, qui fuerunt tres, ſcilicet pontifices, ſcribæ, & phariſæi; In tertia fiunt bis, ad ſignificandam converſionem duplicis elementi, ſcilicet panis, & vini. In quarta fiunt quinquies, ad ſignificandum quinque plagas. In quinta fiunt bis, ad ſignificandum vincula, quibus corpus fuit ligatum,

Signationum Miſſæ explicatio.

& flagella, quibus ſanguis effuſus. A In ſexta fiunt ter, propter crucifixionem factam in linguis Judæorum, quando ter dixerunt: Crucifige eum. In ſeptima quinque, ter de corpore ſuper calicem, & bis a latere, ut ſignificentur tres cruciatus, ſcilicet paſſionis, propaſſionis, & compaſſionis, & propter aquam, & ſanguinem, qui de latere Chriſti fluxerunt. Hæ omnes ſunt vigintiquinque, qui eſt numerus cubicus, ut deſignetur quod quantumcumque multiplicetur ſacrificium, ſemper eſt unum: & ſic patet quod nihil vacat a myſterio.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam hujus partis tria principaliter quæruntur. Primo de exiſtentia ſpecierum, ſive accidentium ſine ſubjecto. Secundo de actione ipſarum, ſive transmutatione. Tertio de fractione. Circa primum quæruntur tria. Primo quæritur, utrum ſit poſſibile, quod accidens ſit ſine ſubjecto, etiam per miraculum. Secundo utrum ſit congruum. Tertio utrum ſit verum, ſive verificetur in hoc ſacramento.

QUÆSTIO I.

An accidentia poſſint eſſe ſine ſubjecto.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 10 Memb. 7 art. 1 § 1
S. Thom. 3 p. q. 77 art. 1
Et 4 Sent. d. 12 q. 1 art. 1
Et 4 cont. Gent. cap. 63 & 65
Et Quol. 4 art. 5
Scot. 4 Sent. diſt. 12 q. 1
Richardus 4 Sent. d. 12 q. 1
Thom. Argent. 4 Sent. diſt. 12 q. 1 art. 1
Steph. Brulef. 4 Sent diſt. 12 q. 1
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 12 q. 1
Gabr. Biel. 4 Sent. diſt. 12 q. 1

Fundam. QUOD accidentia ſit poſſibile eſſe ſine ſubjecto, ſic oſtenditur: Baſilius in Hexameron: Cum enim Deus poſſit plus facere, quam intellectus noſter intelligere, & intellectus intelligat accidens præter ſubjectum: ergo Deus poteſt hoc facere, quod accidens ſit ſine ſubjecto.

1. CONTRA: Per miraculum non poteſt ſeparari a diffinitione diffinitum, vel a partibus diffinitionis, unde non poteſt fieri quod aliquid ſit homo, & non ſit animal rationale, & mortale: ſed accidens habet diffiniri per ſubjectum: ergo non poteſt per miraculum eſſe ſine ſubjecto. Ad opp.

2. ITEM accidens habet diffiniri per comparationem ad ſubjectum, & in comparationem ad ſuam operationem: & conſtat quod prior eſt comparatio accidentis ad ſubjectum, quam ad operationem, quia ab illo recipit eſſe: ſed non poteſt aliquod accidens ſeparari a diffinitione in B comparatione ad actum per miraculum: unde non poteſt fieri quod ſit albedo, & quod non ſit color diſgregativus viſus: ergo nec a diffinitione per ſubjectum, accidens poteſt ſeparari per miraculum.

3. ITEM ſicut ſe habet eſſe ad ens, ita ineſſe ad inhærens, quia accidentis eſſe eſt ineſſe: ſed eſſe non poteſt ſeparari ab ente ut ſit ens, & non ſit ens: ergo nec ineſſe ab inhærente: ergo cum accidens ſit inhærens, impoſſibile eſt quod ſit, & non inſit.

4. ITEM facere quod aliquid non participans rationem alicujus fiat participans, eſt hoc tranſmutare in C illud: ſed ratio ſubſtantiæ eſt ens per ſe: ſi ergo accidentia per miraculum fiant entia per ſe, hoc eſt facere, quod ſint ſubſtantiæ ergo ſpecies illæ fiunt ſubſtantiæ: cum ergo ſint accidentia: illud conſtat: ſimul ergo ſunt ſubſtantiæ, & accidentia, quod nequaquam capere poteſt intellectus.

5. ITEM eadem eſt oppoſitio diſtantium ſpecierum, quæ eſt differentiarum, ſicut patet, quia quæ eſt oppoſitio hominis ad aſinum, eadem eſt rationalis ad irrationale. Rurſus: Sicut opponitur aſinus homini, ſic opponitur rationali: unde ſicut non poteſt fieri, quod idem ſit homo, & aſinus: ita nec quod ſit aſinus & ſit rationalis: ergo a ſimili, immo multo fortius non poteſt fieri quod idem

idem ſit accidens, & ens per ſe: ſicut nec quod idem ſit ſubſtantia, & accidens.

CONCLUSIO.

Miraculo fieri poteſt, ut accidentia ſint ſine ſubjecto, cum Deus ſua virtute poſſit ea a ſubſtantia ſeparare.

Resp. ad Arg. Dicendum quod per miraculum poteſt fieri, quod accidentia ſint ſine ſubjecto, ſive ſubſtantia. Cum enim differant per eſſentiam, poteſt Deus ſine omni inconvenientia per virtutem ſuam illa ſeparare. Ad rationes ad oppoſitum reſpondent quidam, quod eſſe per ſe, & eſſe in alio dicunt rationem ſubſtantiæ, & accidentis quo ad modos conſequentes, qui ſunt inſeparabiles ſecundum potentiam naturalem: ideo per hujuſmodi habent notificari, quia oppoſitiones currunt quo ad rationem dicentes eſſentiam. Explicat. Doctoris. Similiter de oppoſitione quo ad differentias eſſentiales. Poteſt tamen dici aliter, quod eſt accidens ut eſt accidens, & eſt accidens ſecundum ſpecies, ſive differentias ſpeciales. Nam inquantum comparatur ad ſubjectum, habet dici accidens, inquantum ad operationem, habet dici hoc. Notandum igitur quod ſicut comparatio accidentis ad operationem eſt dupliciter, ſcilicet ſecundum actum, & ſecundum aptitudinem: ita etiam ad ſubjectum. Comparatio vero accidentis ad propriam operationem ſecundum aptitudinem eſt eſſentialis, & inſeparabilis. Vnde non poteſt eſſe quod ſit albedo, & non ſit viſus diſgregativa. Comparatio vero ſecundum actum conſequitur eſſentiam: unde poſſet accidens ſeparari ab actuali operatione, unde albedo non ſemper diſgregat. Sic dicendum quod comparatio accidentis ad ſubjectum ſecundum aptitudinem eſt eſſentialis: & hæc numquam privatur ab accidente, nec ab illis ſpeciebus: verum eſt enim dicere, quod ſunt natæ eſſe in ſubjecto. Comparatio vero actualis, quamvis ſemper inſit actu ſecundum naturam, tamen ſequitur eſſentiam, & ideo poteſt ſeparari ſine aliquo inconvenienti potentia ſupra naturam: his viſis patet reſponſio ad objecta.

1.2. Quod enim obiicitur, quod diffinitum non poteſt ſeparari a diffinitione, dicendum quod nomina in diffinitione poſita, ſimiliter & verba dicunt interdum aptitudinem, non ſemper actum, & ideo dico quod accidens quamvis non ſit in ſubjecto, non tamen ſeparatur a ſua diffinitione, immo ei convenit, quia aptum eſt eſſe in ſubjecto. Patet etiam reſponſio ad ſequens de operatione, quia ſi illa diffinitio intelligatur ſecundum actum, eſt ſeparabilis: ſi ſecundum aptitudinem, neutra eſt ſeparabilis.

3. Ad illud quod obiicitur de eſſe, dicendum quod non eſt ſimile, quia eſſe dicit actum entis abſolute, ſed ineſſe actum accidentis in comparatione ad rem alterius generis: & quia res alterius generis diverſa eſt, poteſt circumſcribi intellectus ejus a re illa, ſive ſeparari: non ſic eſſe ab ente.

4. Ad illud quod obiicitur de ſubſtantia, dicendum quod accidentia illa numquam participiant rationem ſubſtantiæ: nam ſubſtantia dicitur res per ſe exiſtens, ita quod nata eſt per ſe exiſtere, & nullo modo in alio: hoc autem nullo modo convenit illis accidentibus, imo nata ſunt exiſtere in alio.

5. Ad illud quod obiicitur de oppoſitione, dicendum quod differentiæ debent dicere aptitudinem, ſicut & diffinitiones; ſi ergo accipiantur ſecundum aptitudinem naturalem, ens per ſe, id eſt, quod natum eſt eſſe per ſe, ſimiliter ens in alio, id eſt, quod natum eſt eſſe in alio: ſicut accidens numquam participat nomen ſubſtantiæ, ita nec differentiam dicto modo. Dicitur autem accidens ens per ſe quantum ad actum: & ſic non dicit differentiam eſſentia-

Digitized by Google

tialem, ſed modum conſequentem eſſentiam: & in talibus differentiis non tenet objectio.

QUÆSTIO II.

An in ſacramento Euchariſtiæ congruat ſpecies eſſe ſine ſubiecto.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 10 Membr. 7 art. 1 § 3
S. Thom. 3 p. q. 77 art. 1
Et 4 Sent. d. 12 q 1 art. 1
Et Quol. 1 art. 1
Scot. 4 Sent. d. 12 q. 1
Rich. 4. Sent. diſt. 12 q. 2
Thom. Arg. 4 Sent. d. 12 q. 1 art. 2
Steph. Brulef. 4 Sent. d. 12 q 2
Petrus de Tarant. 4 Sent. d 12 q. 2

Fundam. UTRUM congruat, quod in hoc ſacramento ſint ſpecies ſine ſubjecto. Et quod non ſit inconveniens, immo conveniens, patet: quia ſi ibi eſſet ſubjectum, nequaquam tanta eſſet dependentia ſpecierum ad contentum, ſicut eſt: & ita numquam eſſet ſignum ita ductivum.

Ad opp. 1. CONTRA: Minus inconveniens eſt corpus non glorificatum ſimul eſſe cum glorificato, quam accidens eſſe præter ſubjectum: ſi ergo corpus glorificatum eſſet ſimul cum pane, multo minus eſſet inconveniens, quam accidentia eſſe præter ſubjectum, & magis credibile: ergo magis congruebat accidentia manere in ſubjecto, quam ſeparari.

2. ITEM accidentia illa dicunt ad intelligendum, quod ibi ſit ſubſtantia panis, quia ſunt propria accidentia panis, & ſigna ſubſtantiæ panis: ergo in hoc ſacramento cum non ſit ſubſtantia panis, eſt aliqua falſitas: ſed non decet in ſacramento veritatis eſſe falſitatem: ergo, &c.

3. ITEM opere miraculi non debet fieri præjudicium naturæ rei: ſed cum res ponitur in loco, qui ſuæ naturæ non convenit, quamvis ſit nobilior, tamen fit ei præjudicium: ut ſi vermis poneretur in cœlo, vel pes in ſcapulis: ergo ſimiliter quando datur ei proprietas, quæ naturæ ſuæ non convenit: ſed eſſe ſine ſubjecto eſt proprietas nullo modo conveniens naturæ accidentis: ergo non congruit hoc per miraculum ſibi dari.

4. ITEM infirmior eſt intellectus ad credendum contrarium ejus quod ſentit, quam ſenſus ad recipiendum aliquod occurribile nocibile ſibi: nam ſenſus hoc poteſt ſine gratia, ſicut patet in eo, qui comedit medicinam: ſed intellectus non: ſed non debet fieri aliquid in ſolatium minoris infirmitatis, quod fiat in præjudicium majoris. Si ergo velatio accidentium occultat intellectui, quod ibi eſt, nullo modo debuerunt ibi accidentia remanere.

B

CONCLUSIO.

In ſacramento Euchariſtiæ congruum eſt accidentia remanere, idque ſine ſubjecto, propter efficaciorem ſignificationem, convenientem cibationem, fidei meritum, & divinorum operum perfectionem.

RESP. AD ARG. Dicendum quod congruit ibi accidentia remanere, ſicut dicit Hugo in ſolatium ſenſus, & in fidei meritum. Dum enim velatur verum corpus carnis, & fides magis meretur credendo quod non videt, & ſenſus libentius recipit. C Congruum autem eſt, quod ſola remaneant ſine ſubjecto propter efficaciorem ſignificationem, quia efficacius, & perfectius ducunt in ſignatum, cum non habeatur ibi ſtabiliens per naturam, propter convenientem cibationem: quia enim iſte cibus eſt ſpiritualis, ideo oportet animam ſublevari a carnalitate, ſenſus per fidem, & a carnali dilectione per charitatem: & ideo non debuit ibi remanere panis materialis propter fidei promotionem: dum enim ſublevatur intellectus ad intelligendum quod eſt ſupra naturam, ſcilicet accidentia eſſe ſine ſubjecto, fit habilior ad credendum, quod eſt ſupra ſeipſum, quod totus Chriſtus ſit in tam parva Hoſtia. Quarta ratio propter divinorum operum perfectionem, quæ debet in hoc ſacramen-

Digitized by Google

mento reperiri, cum ſit perfectiſſimum. Et attenditur duplex perfectio in hoc ſacramento, prima eſt in hoc quod accidentia accipiunt modum nobiliſſimum eſſendi, ſcilicet eſſe per ſe: & in hoc quod ſubſtantia illa, quæ ſuberat, cum eſſet materialis, & corruptibilis, tranſubſtantiatur in ſubſtantiam, ſive in corpus ſpirituale, & incorruptibile, & in corpus divinitati conjunctum, & glorioſum.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod minus eſt inconveniens, dicendum quod hoc non eſt inconveniens iſti ſacramento, immo valde conveniens.

2. Ad illud quod obiicitur de falſitate, dicendum, quod non eſt conſentiendum ſenſui, ſed fidei: & ideo nihil omnino falſitatis eſt ibi, ſed veritatis.

3. Ad illud quod obiicitur, quod non debet fieri præjudicium naturæ rei, dicendum quod duplex eſt ordo rerum, unus ſcilicet univerſalis, alius particularis, qui debetur iſti rei, vel illi. Dico igitur, quod per miraculum non debet fieri aliquod præjudicium ordini univerſali, ut ſi pes eſſet in capite, eſſet in præjudicium toti corpori: ſimiliter nec quod ſit in præjudicium totius univerſi. Sed licet alicujus rei natura melioretur, & ſtatum recipiat magis nobilem, quam naturæ ſuæ competat, dummodo fiat ordinatio conveniens ſecundum ordinem univerſi, convenienter fit: & ſic eſt in propoſito, quia hoc ordinatur ad hominis utilitatem. Vel dicendum quod competit naturæ uniuſcujuſque rei obedire Creatori, & illud eſt conveniens ſuæ naturæ, quod Creator juſſerit, quod ſi prius non ſit conveniens, poſtea fit conveniens.

4. Ad illud quod obiicitur de infirmitate intellectus, dicendum quod hoc verum eſt, ſi non daretur aliud medicamentum ipſi: & hoc eſt gratia fidei, qua fortificatur intellectus ad credendum ſine dubio, quod non videt.

QUÆSTIO III.

An ſit verum accidentia eſſe ſine ſubjecto.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 10. Membr. 7. art. 1. §. 2.
S. Thom. 3. p q. 77. art. 1. & 2.
Et 4. Sent. d. 12. q. 1. art. 2.
Et Opuſc. 2. cap. 8.
Scot. 4. Sent. diſt. 12. q. 2.
Richardus 4. Sent. diſt 12. q. 1.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 12. q. 3.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 12. q. 3.

Utrum ſit verum, accidentia ibi eſſe ſine ſubjecto. Et quod non, videtur: quia movere, & operari debetur ſubſtantiæ, quæ eſt hoc aliquid: ſed accidentia illa habent movere, & operari in ſubſtantia: ergo ſunt in ſubſtantia. (Ad opp. 2. *Polit. c.* 6. & 6. *Ethic. c.* 7. & *in Metaph. in proemio.*)

2. Item nullum accidens extenditur niſi in materia, quia omnis forma de ſe ſimplex eſt: ſed conſtat quod accidentia illa habent extenſionem, & majorem poſſunt habere: ergo ſunt in materia.

3. Item miraculum non aufert operationem, ſed albedo eſt lux incorporata: ceſſante ergo materia corporali, manet pura lux: ergo albedo per ſe debet movere viſum.

Contra: Omne accidens quod eſt in ſubjecto aliquo denominat illud vel ſimpliciter, vel ſecundum quid; ſed hoc non faciunt illæ ſpecies, quia nec denominant panem, nec corpus Chriſti, nec aerem: ergo, &c. (*Idem S. Th.* 3. *p. q.* 77. *art.* 1. & 2. *Averroes* 2. *Prior. c. ultim.* & *A iſt.* 5 *Metaph.*)

Item accidentia naturalia non conſequuntur materiam ſecundum eſſentiam, ſed ſolum ſecundum eſſe, ſcilicet ut forma compleatur, nec aliter materia eſt accidentium ſubjectum: ſed materia non eſt ibi ſub forma panis, hoc conſtat, ſed ſub forma ſubſtantiali carnis: ſed tales proprietates non ſunt natæ eſſe in carne Chriſti: ergo, &c.

Item quandocumque in aliqua mutatione ſalvatur accidens ſecundum eſſe quod habet in ſubjecto, neceſſe eſt quod ſit conveniens ei quod mutatur, & in quod mutatur: ut ſi de aere fiat ignis, manet cali-

dum: ſed panis convertitur in corpus Chriſti: & color, & ſapor, & odor non ſunt convenientia utriuſque: ergo vel non manent, vel non remanent in ſubjecto: ſed manent: ergo ſunt ſine ſubjecto.

CONCLUSIO.

In ſacramento Euchariſtiæ vere ſunt accidentia ſine ſubjecto, & non in aere circumfuſo, ut aliqui dixerunt.

Opinio aliorum. Improb.

RESP. AD ARG. Aliqui voluerunt dicere, quod ſpecies illæ erant in aere circumfuſo. Sed illud manifeſte falſum eſt, tum propter hoc quod non denominant accidentia aerem circumjacentem, tum etiam quia impoſſibile eſt accidens tranſmutare ſubjectum, vel tranſmigrare de ſubjecto in ſubjectum. Si ergo fuerunt in pane, non poſſunt eſſe in aere: & iterum, aere non mutato transferuntur de uno loco ad alium. Item locum replent, & aerem expellunt: ſed nullum locatum comparatur ad locum ut ad ſuum ſubjectum, & nullum accidens expellit ſubiectum proprium. Propter hæc, & his ſimilia

Opinio Doctoris.

communiter tenent Magiſtri, quod accidentia ſint ibi ſine ſubjecto.

1. AD illud quod objicitur de operationibus, dicendum quod quædam ſunt ibi operationes naturales, quædam ſupra naturam: quædam partim ſic, partim ſic: & ideo ex operationibus nihil poteſt concludi: ſed quæ operationes ſint ibi naturales, infra patebit. Attamen ſicut miraculum eſt, quod accidentia ſunt ſine ſubjecto: ita miraculum eſt, ut operentur per ſe. (Dist. 3 art. seq.)

2. AD illud quod obiicitur de extenſione, dicendum quod quantitas, formaliter loquendo, habet extenſionem de natura ſui generis: unde non ſalvatur quantitas niſi etiam extenſio, ſed tamen cauſaliter habet a ſubſtantia: & ideo quia eſſe quantitatis, & natura ortum habet a ſubſtantia: ſed divina virtus facit, quod ſit quantitas vere, & ſine ſubſtantia: & hoc faciendo neceſſe eſt extenſionem ſalvari ſine materia: & hoc miraculi eſt, non naturæ.

3. AD illud quod obiicitur de albedine, quod eſt lux incorporata, poteſt reſponderi dupliciter. Primo quod non eſt in actu, ſed potentia: & ideo adhuc ceſſante corpore manet adhuc in potentia. Secundo quia omnino non ceſſat corpus, immo quamvis ceſſet ſubſtantia, manet tamen dimenſio, ſuperficies, & terminatio: & ideo albedo ſecundum illum actum ſolum, quem prius habebat.

ARTICULUS II.

QUANTUM ad ſecundum articulum, ſcilicet de actione, & mutatione illorum accidentium, quæruntur ſimiliter tria. Primo quæritur, utrum illa accidentia poſſint converti in alimentum. Secundo, utrum poſſint alias ſpecies ſive naturas convertere in ſacramento. Tertio, utrum aliquas operationes habeant per naturam, an aliquas habeant per miraculum.

QUÆSTIO I.

An illa accidentia poſſint converti in alitum, ſeu alimentum.

Alex. Alenſ. 4. p q. 10. Membr 7. art. 2. § 1.
S. *Thomas 3. p. q. 77. art. 3.*
Et 4 Sent. d. 12. q 1 art. 2. q. 5.
Richard. 4. Sent. diſt. 12. art. 3. q. 2.
Thom. Argen. 4. Sent. diſt. 12. q. 4. art. 2.
Steph. Biulef. 4. Sent. diſt. 12. q. 4.

Fundam.

UTRUM ſpecies illæ, ſive accidentia poſſint converti in alitum, ſeu alimentum. Et quod ſic, videtur per textum, & Gloſſam, ubi dicitur: unuſquiſque cœnam ſuam præſumit ad manducandum: & alius quidem eſurit, alius autem ebrius eſt. Et Gloſſa hoc exponit de divitibus, qui offerebant panem ad conſecrandum in magna abundantia, & aliis non dabant: ergo ſi panis, & vinum non ſolum reficere poterant, verum etiam inebriare poſt (1 Cor. 11)

con-

conſecrationem: ergo in alimentum, vel alitum cedere.

Item ſicut calor ignis ordinatur ad convertendum in cinerem illud quod offertur in pabulum, ſic calor naturalis ad convertendum in carnem, & ſanguinem: ſed ſpecies projecta in ignem comburitur, & convertitur in cinerem agente exteriori calore: ergo pari ratione in ſanguinem poteſt converti agente calore interiori.

Item ſicut putrefactio ordinatur ad generationem vermis, ſic digeſtio ad generationem humoris, & etiam carnis: ſed ſpecies illæ convertuntur in vermes, ſi putrefiant, ſicut experimento patet, ſi quis probare vellet: & credo quod per negligentiam aliquando contingat: ergo pari ratione in carnem.

Item hoc probatur deducendo ad inconveniens duplex. Primum quod illud ſacramentum eſt in præjudicium naturæ, quia quando, & quoties fit tranſubſtantiatio, perit cibus naturalis, vel carnalis irrevocabiliter, ex quo nullo modo convertitur in aliquid, quod natum eſt cibare. Secundum inconveniens eſt, quod illud ſacramentum ſi eſt ita, eſt in præjudicium fidei: ſi enim accidentia non habent operationem ſubſtantiæ, deprehendi poteſt illud ſacramentum ſenſibili experimento, & ita meritum fidei evacuari: ſed utrumque horum eſt maximum inconveniens, & contra illud ſacramentum, cum ſit in meritum fidei inſtitutum.

Ad opp. 2 de gen. & corrup. contex. cap. 50.

1. Sed Contra: ex eiſdem nutrimur, ex quibus ſumus, ſicut dicit Philoſophus: ſed non ſumus ex accidentibus, ſed ex ſubſtantiis: ergo cum ſpecies illæ ſint accidentia, patet quod non nutriunt. Si dicas, quod miraculoſe convertuntur in ſubſtantiam. Contra: Si convertuntur in ſubſtantiam, cum ſint multa accidentia: ergo in multas ſubſtantias debent converti: ergo quot accidentia ſunt ibi, tot ſubſtantiæ debent generari. Si tu dicas, quod quantitas convertitur in ſubſtantiam, quæ eſt aliorum A fundamentum: ergo ſi convertitur in ſubſtantiam, deſinit eſſe quantitas: ergo deſinit eſſe quantum: ſed omne alimentum auget per naturam quanti: ergo illud alimentum non poterit augeri. Illud etiam alimentum generatum carebit quantitate, quod eſt impoſſibile.

2. Item ſacramentum iſtud eſt cibus ſpiritualis: & ideo etiam eſt una ratio congruitatis, quare ſubſtantia tranſit, ne quæratur refectio corporalis: ergo ſi ob hanc cauſam tranſeunt, non videtur quod ultra remaneat illa virtus.

3. Item ſi cibus eſt corporalis: ergo ſacerdos, qui cantavit unam B Miſſam, non poterit cantare aliam, quia frangit jejunium, quo fracto illicitum eſt cantare. Unde indicitur ſacerdotibus, ut eo die, quo plures Miſſas cantare debet, in prima non faciant purificationem; quod ſi t ita eſſet, quod ſpecies iſtæ alerent, nulla videretur eſſe hæc inſtitutio.

4. Item hoc probatur auctoritate Ambroſii, qui dicit de hoc ſacramento, quod non eſt cibus ventris, ſed mentis: ſed ſi converteretur in alimentum, vel alitum, vere eſſet cibus ventris: ergo, &c. *Amb. lib. 5. de ſacram. c. 4. & c. 4. in de his qui myſt. initiantur l.b 7. c. 3.*

CONCLUSIO.

C *Percipiens ſacramentum Euchariſtiæ alitur & nutritur: ſive accidentia convertantur in alimentum, ſive prima ſubſtantia revertatur.*

Resp. ad Arg. Dicendum quod circa hoc duplex fuit opinio. Aliqui dixerunt, quod accidentia illa non reficiunt, nec convertuntur in alimentum, quia nec accidentia poſſunt, nec huic competit ſacramento. Tamen ſpecies habent odorem, & ſaporem; & odor quamvis ſit accidens, tamen immutando aerem cerebrum inebriat, ſicut patet, quod multi inebriantur ex odore vini: & ſic dicunt intelligendum eſſe verbum Apoſtoli, & Gloſſæ. Sed quoniam manifeſte apparet in combuſtione ſpecierum, quod reſolvuntur Opinio 1 Improb.

in

in cineres: & ſi non alerent, non appareret, quo modo hoc ſacramentum latere poſſit, immo neceſſe eſſet deprehendi. Ideo communior eſt
Opin. 2. opinio, quod percipiens ſacramentum alitur, & nutritur: & illud ſatis probari poteſt ad ſenſum. Manifeſtum enim eſt percipienti, quod per ſumptionem vini, ſive illius ſpeciei, ſitis extinguitur.

1. Ad illud autem quod obiicitur in contrarium, quod alimentum eſt ſubſtantia, diverſimode reſpondetur a diverſis. Aliqui enim dicunt, quod virtute ſupra naturam accidentia convertuntur in ſubſtantiam. Ille enim qui virtute increata potens eſt ſupra naturam accidentia illa ſuſtentare ſine materia, ille virtutem dat ut deſinentibus proprietatibus non in nihil, ſed in ſubſtantiam convertantur, in quam converteretur ipſa panis ſubſtantia, ſi adeſſet. Et hoc dicunt ipſum ſacramentum exigere, ne deprehendatur, & fides amittat meritum: ne etiam ſacramentum faciat aliquod naturæ præjudicium. Et ſi tu obiicias, quod incineratio non eſt a virtute ſupra naturam, ſed naturali, ſimiliter nec inebriatio, nec combuſtio, immo ſunt a virtutibus naturalibus, maxime cum fiant ab exteriori virtute; fiant nihilominus ſucceſſive, terminantur etiam ad rem minus perfectam: ipſi dicunt, quod ibi eſt potentia activa, & potentia paſſiva: potentia agens eſt naturalis, ſed potentia paſſiva in accidentibus eſt ſupra naturam quantum ad hoc, ſcilicet ut in ſubſtantiam convertantur. Nam reſiduum quod fit ante converſionem, & quod fit per converſionem, totum poteſt eſſe a potentia naturali tam agente, quam patiente. Et hi dicunt quod primum accidentium convertitur in ſubſtantiam, non quia de quantitate fiat ſubſtantia tantum, ſed quia fit ſubſtantia quanta. Et hæc opinio ſatis
Opin. 3. eſt probabilis. Aliorum opinio eſt, quod ſuſcipiens ſpecies alitur, non quia accidentia in ſubſtantiam convertantur, ſed quia ſubſtantia rever-

A titur, quæ prius ibi fuerat: ut ſicut in aliis miraculis, & apparitionibus dicitur, quod in præjacentem materiam reſolvuntur, & redeunt, ſicut dicitur de columba, & ſtella, & conſimilibus: ſic etiam dicunt, quod ſicut panis convertitur in corpus, ut ſit ſacramentum: ſic peracto officio ſacramenti, ex quo deſinit eſſe ſacramentum, deſinit ibi eſſe corpus Chriſti: & ideo ſicut mirabiliter prius ſubſtantia panis convertitur, ita etiam miraculoſe revertitur. Et iſta fuit poſitio Innocentii in libro ſuo, quem fecit de Eccleſiaſticis officiis, ubi dicit in libro tertio, capitulo de fractione: Si ergo quæritur quid a

B mure comeditur, cum ſacramentum corroditur, vel quid incineratur, cum ſacramentum crematur. Reſpondeo dicendum, quod ſicut miraculoſe ſubſtantia panis convertitur in corpus Dominicum, & incipit eſſe ſub ſacramento: ſic ipſa quodam modo Opin. 4. miraculoſe revertitur, cum ipſum ibi deſinit eſſe. Hunc autem modum dicendi credo probabilem, & ſecurum, maxime cum tanti viri habeat auctoritatem. Approbatur. Caveat tamen quiſque qualiter intelligit, quia in hoc ſecretum fidei latet. Et ſecundum hanc poſitionem patet reſponſio ad quæſtionem. Concedendum enim eſt, quod recipiens hoc ſacra-

C mentum alitur, & nutritur, non quia accidentia in ſubſtantiam convertantur, ſed quia aliquid convertitur in ſubſtantiam comedentis, non, inquam, accidens, ſed ſubſtantia.

1. Et ſic non eſt contra illud Philoſophi, quod ex eiſdem nutrimur, ex quibus ſumus.

2. Ad illud quod obiicitur, quod eſt cibus ſpiritualis, dicendum quod illud verum eſt quamdiu ſalvatur ratio ſacramenti: non enim cibat ſpiritualiter niſi in quantum ſacramentum, quia ad cibationem ſpiritualem eſt ordinatum: cum ergo incipit cibare, deſinit eſſe ſacramentum: & ita patet quod ratio illa bona eſt. Cum enim non ſit ibi, quamdiu eſt ſacramentum, niſi corpus Chriſti ve-

Digitized by Google

verum: & hoc non alit corporaliter, & accidentia, & hæc ſimiliter non alunt: ideo ſacramentum recte dicitur ſpiritualis cibus, quamvis recedente ratione, & officio ſacramenti cibus corporalis incipiat eſſe, ſicut fuerat ante.

3. Ad illud quod obiicitur, quod ſolvit jejunium, dicendum quod non ſolvit, tum quia ſacramentum dum ſumitur non eſt cibus corporalis, tum etiam ratione corporis Chriſti interius contenti, quod tantum eſt cibus mentis: & ideo non eſt ſimile de vino, quod recipitur ad purificationem: & ideo patet illud.

4. Patet etiam ſequens. Ambroſius enim loquitur de corpore Chriſti: & hoc eſt tantum cibus mentis, non ventris. Uterque prædictorum modorum dicendi ſatis probabilis videtur, nec facile eſt improbare, quia Sancti non multum de hoc loquuntur. Nec rationi hic multum innitendum eſt, quia utraque opinio fundatur hic ſupra miraculum, & potentiam operantem ſupra naturam. Quis autem ſcit, utrum Deus ſic, vel ſic faciat, cum uterque modus dicendi ſatis ſit rationabilis, & probabilis? Nec videtur omnino improbabile quod aliquod accidens in ſubſtantiam convertatur in hoc ſacramento, cum accidens hic ſubſiſtat ſine ſubjecto. Nec videtur improbabile quod ſicut ſubſtantia panis convertitur, ita revertatur. Cum enim in ſubſtantiæ panis converſione corpus Chriſti non generetur, nec fiat, ſed tantum ſub illis ſpeciebus eſſe incipiat, ſicut tenet fides recta, quis audeat hoc tanquam irrationabile repudiare, quod corpore Chriſti non corrupto, ſed deſinente eſſe ſub ſpeciebus, ſubſtantia illa, quæ ſuſtentabat accidentia, revertatur, cum accidentia illa non ſint ob aliud ſine ſubjecto, niſi ob dignitatem, & præſentiam contenti? Quod ſi queras, utrum ſit creatio, vel generatio, vel alia mutatio: ſane poteſt dici quod ſicut converſio eſt mutatio ſingularis, ſic eſt & reverſio. Quidquid etiam horum

Utraque opinio probabilis.

Dubitatio.

Solutio.

A dicatur, dum tamen non aſſeratur pertinaciter, nullum eſt ibi periculum: ſolum hoc caveatur, ut noſtræ capacitatis intelligentia totaliter in obſequium Chriſti captivetur.

QUÆSTIO II.

An accidentia habeant vim convertendi alia in Sacramentum.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 10. Membr. 7. art. 2. §. 3.
S. Thom. 3. p. q. 77. art. 8.
Et 4. ſent. diſt. 12. q. 1. art. 2. q. 6.
Richardus 4. Sent. diſt. 12. art. 3. q. 1.
Thom. Arg. 4. Sent. diſt. 12. q. 2. art. 4.
Steph. Brulef. 4. Sent. diſt. 12. q. 5.

Ad opp.

B UTRUM accidentia habeant vim, & potentiam convertendi alia in ſacramentum, utpote ſi vino conſecrato apponatur aqua. Et quod ſic, videtur: quia æqualis, vel majoris virtutis eſt conſecratio in hoc ſacramento, quam benedictio in aqua: ſed aqua benedicta juncta aquæ non benedictæ facit totam eſſe benedictam: vinum ergo non conſecratum junctum conſecrato, fit conſecratum: ergo, &c.

2. ITEM accidentia in hoc ſacramento habent eandem virtutem, quam haberent in eſſe proprio & naturali: unde Innocentius: In quo ſimilitudo deficeret, in eo ſacramentum non eſſet, ſcilicet in eſſe proprio, & naturali haberent poteſtatem convertendi in ſui naturam. C Cum ergo converſio naturaliter fiat, videtur quod appoſitum debet converti potius in ſimile convertenti, quam in vinum, ſcilicet in purum accidens: non poſſunt hæc accidentia illum appoſitum convertere, niſi fiat illius tranſubſtantiatio. Saltem quæritur, ſi aqua modica convertitur in vinum a ſpecie vini.

3. ITEM quando apponitur aqua, vel vinum, ſpecies illæ occupant majorem locum: ergo ſanguis Chriſti eſt ſub majori ſpecie: ſed ſanguis Chriſti non eſt in majori loco, niſi quia aliquid in ipſum convertitur: ergo illud quod apponitur, convertitur in ipſum ſanguinem: ergo ſpecies

Digitized by Google

cies quæ eſt ſacramentum, aliquid aliud in ſacramentum convertit.

4. ITEM hoc oſtenditur ratione, quia accidens cum ſubſtantia non occupat majorem locum, nec facit majus; ſimiliter nec corpus glorificatum cum non glorificato: ſed in calice non eſt niſi ſubſtantia ſanguinis glorificati, ſive corporis Chriſti, & accidens: ergo ſi illud, quod apponitur, manet in ſubſtantia, videtur quod in eodem loco eſſe poſſint, ita quod non occupet majorem locum: quod eſt manifeſte falſum, ut patet inſpicienti. Reſtat igitur, ut illud quod opponitur, non ſalvetur in ratione ſubſtantiæ, ſed ſolum ſpeciei, ſicut ſpecies, quæ eſt ibi: ergo neceſſario eſt ibi converſio.

5. ITEM ſi apponatur alius liquor ut aqua in magna quantitate, totum converteretur in ſubſtantiam aquæ, ita quod vere eſſet aqua: ergo pari ratione ſi ita parum ibi apponatur, quod ſpecies prædominetur, videtur quod convertatur in verum ſacramentum, cum non plus poſſit ſupra conſecratum, quam e converſo.

6. ITEM hoc ipſum oſtenditur per impoſſibile, quia quando apponitur vinum, vel aqua, fit una ſuperficies: quæro ergo, aut illa ſuperficies eſt in ſubjecto, aut ſine ſubjecto. Si in ſubjecto: ergo ſi modicum quid apponatur, deſinit eſſe ſacramentum. Si ſine ſubjecto: ergo totum eſt ſacramentum. Si ſine ſubjecto, & in ſubjecto: ergo duo contradictorie oppoſita ſunt vera de eodem, quod numquam fit. Si dicas mihi, quod ſecundum unam eſt in ſubiecto, & ſecundum aliam extra ſubjectum. Contra: Eſto quod apponatur aqua, & miſceantur uſque ad minima, tunc non eſt aſſignare diverſas partes: ergo neceſſe eſt, quod ſaltem tunc convertatur.

Fundam. CONTRA: Nihil convertitur in ſanguinem niſi per tranſubſtantiationem: ſed virtus tranſubſtantiandi non eſt in elemento, ſed in verbo: ergo quantumcumque addatur elementum aliud ſpeciei, non fit tranſubſtan- A tiatio: ergo manet ſubſtantia cum accidentibus: ergo non convertitur in ſacramentum.

ITEM ſi convertitur: aut ergo virtute ſanguinis, aut virtute vini. Virtute ſanguinis non, quia ſanguis ille eſt glorificatus: ergo non habet potentiam convertendi aliquid aliud in ſe.

ITEM non virtute vini, quia vinum quod convertitur, ratione ſubſtantiæ, non ratione proprietatum convertitur, & ibi non eſt ſubſtantia vini: ergo nulla vis eſt, quæ poſſit convertere.

ITEM aqua non eſt nata de ſe converti in ſanguinem: ergo ſi ap- B ponatur vino conſecrato, non tranſit in ſanguinem: ergo manet ſubſtantia ejus: & ſic, &c.

CONCLUSIO.

Nullum eſt incommodum ſive aqua in ſacramento alteretur & forma ejus remaneat, ſive quod ipſa mutetur in vinum virtute ſpecierum.

RESP. AD ARG. Dicendum quod accidentia non habent virtutem convertendi aliam ſubſtantiam in ſacramentum. Et ratio hujus eſt, quia in hoc ſacramento eſt tranſubſtantiatio: tranſubſtantiatio autem non C fit ſine verbo: ideo quantumcumque apponatur aliquod aliud elementum, niſi adſit verbum, non fit ſacramentum. Et ſi tu obiicias, quod aqua benedicitur per verbum, & oleum benedicitur: & tamen ſi non benedictum proportionabiliter apponatur, efficitur benedictum, reſpondetur quod non eſt ſimile, quia conſecratio in oleo, & benedictio in aqua non ponunt niſi accidens aliquod, & proprietatem quamdam ſanctificationis: Sed hic conſecratio ponit converſionem in veram ſubſtantiam, & continentiam ejuſdem, quæ eſt a ſola virtute increata aſſiſtente ipſi verbo. Alia etiam eſt ratio, quia aqua benedicta tota attingitur, & ſecundum totum quod habet in ſe commiſcetur aquæ

aquæ ſupervenienti, & oleum benedictum non benedicto oleo: ſed ſanguis ibi contentus nulli humori miſcetur, pro eo quod non eſt ibi diffuſus, ſed eſt ſanguis glorificatus intra venas Chriſti contentus: & ideo a nullo liquore attingitur: & ideo nihil per mixtionem, vel contactum poteſt in ipſo converti. Si ergo aliquid convertatur, neceſſe eſt quod per tranſubſtantiationem, & novam conſecrationem convertatur. Concedendum eſt ergo quod ſpecies vini juncta alii liquori non convertitur in ſacramentum.

Conſentit S. Tho. 3. p. q. 77. art. 8.

1. Et patet reſponſio ad primum objectum, quod non eſt ſimile tum ratione ejus, quod eſt hic converſio in ſubſtantiam, tum quia non eſt mixtio talis, nec tanta ſicut in aqua benedicta.

2. Ad illud quod quæritur. Si aqua modica convertitur a ſpecie vini, reſpondetur dupliciter ſecundum diverſos. Uno modo quod non convertitur, ita quod ſolvitur forma ſubſtantialis aquæ, ſed converti ibi eſt ſolum alterari, quia mutatur ſapor, & color, & odor, & participat proprietates vini: & ideo quantum ad ſenſum noſtrum converſa eſt. Et talis converſio diſponit ad converſionem in ſacramentum ſi adeſſet verbum, ſed cum non adſit, non convertitur, ſed manet ſubſtantia habens proprietatem vini per actum, & virtutem illius ſpeciei. Alius modus dicendi eſt quod aqua convertitur in vinum: & hoc virtute illarum ſpecierum, non inquam in vinum quod ſit unum ſecundum ſpeciem: ſed eſt vinum ſolum ſecundum materiam, ſicut caro ſecundum ſpeciem convertit carnem ſecundum materiam. Et ſi tu obiicias, quod nihil dat quod non habet, verum eſt ſecundum ſubſtantiam, vel ſecundum virtutem: & ſpecies illæ quamvis non habeant ſubſtantiam vini, habent tamen virtutem, & operationem: & ideo ſicut verum vinum ſolveret ſpeciem aquæ modicæ, & converteret ſecundum veritatem, ita intelligendum eſt in propoſito. Uterque modus dicendi eſt probabilis ſatis, & quocumque horum modorum dicatur, non ſequitur quod aqua juncta vino fiat ſacramentum, & conſecretur.

3. Ad illud quod obiicitur, quod corpus Chriſti eſt ſub majori ſpecie, dicendum quod non eſt ſub majori ſpecie, quia aliquid ſit appoſitum ſpeciei, ita quod ſit in illo, ſed quia ſpecies illa magis eſt diffuſa, ſicut ſi ſpecies vini, quæ eſt in calice profundo ponatur in calice latiori, magis dilatatur ſpecies. Sic intelligendum in propoſito, quia cum miſcetur alius liquor, partes illius B ſpeciei magis diffunduntur, maxime ſi liquor ille penetret, & dividat, & ſeparet partes ſpeciei ab invicem.

4. Ad illud quod obiicitur, quod accidens non occupat majorem locum cum ſubſtantia, dicendum quod iſtud verum eſt de accidente ſecundum exiſtentiam naturalem: tale enim accidens in ſubſtantia non ponit in numerum cum illa, ſed ſicut dimenſio in illis ſpeciebus locum habet naturalem, pro eo quod non tantum eſt ibi mathematica, immo etiam naturalis dimenſio, licet ſit ſupra naturam præter ſubjectum, & ideo locum occupat: ita cum alia dimenſione occupat majorem locum, quam C per ſe ſolam, non per naturam ſubſtantiæ, ſed dimenſionis naturalis.

4. Phyſ. contex. 45.

5. Ad illud quod obiicitur, quod alius liquor poteſt facere quod non ſit ſacramentum, dicendum quod non eſt ſimile, quia facilius eſt deſtruere, quam conſtruere. Mus enim, & quodlibet aliud manducans poteſt facere quod deſinat ſacramentum: ſed nullus poteſt facere, quod illud ſit niſi adſit verbum, & ſacerdotale myſterium.

6. Ad illud quod obiicitur, quod ſit una ſuperficies, dicendum quod liquor additus, quamvis non faciat unam ſubſtantiam, tamen dimenſio continuatur dimenſioni, & ita ſit dimenſio una, & quantitas una. Si ergo quæras, utrum

in

Digitized by Google

in ſubjecto, vel præter ſubjectum, reſpondetur: Non dividis ſufficienter, quia partim eſt in ſubjecto, partim extra ſubjectum: & illud non eſt inconveniens, ſicut una pars ſuperficiei poteſt eſſe nigra, & alia alba: ſic in propoſito intelligendum quod pars ſpeciei conſecrata eſt ſine ſubjecto, reliqua vero in ſubjecto. Et ſi obiicias, ponatur quod perfecte miſceatur cum mixto, ſic uſque ad minima, tunc ſequitur inconveniens quod idem ſit in ſubjecto, & præter ſubjectum, dicendum quod mixtio liquoris cum liquore non eſt uſque ad minima ſecundum quantitatem, ſed intelligitur ſecundum virtutem, quia ita eſt in aliis mixtionibus: & ipſe obiicit, quod ſit uſque ad minima ſecundum quantitatem. Si autem talis ſit mixtio, quod fiat in ſpeciebus univerſalis alteratio, vel etiam quod ſpecies illæ vini transfunderentur in liquorem conſimilem, ſed prædominantem, ita quod nulla eſſet diſtinctio, quod hic eſſet ſpecies conſecrata, & ibi non conſecrata nec ſecundum naturam, nec ſecundum virtutem, ſicut eſt in mixtione naturali, tunc dico quod deſineret eſſe ſacramentum, ſicut deſinit per aliam tranſmutationem: & totum eſſet unum corpus, & eſſet una ſuperficies ſecundum partes, & totum exiſtens in unico ſubjecto: quando autem hoc fiat, difficile eſt diſcernere.

Durandus tenet quod ſi ſpecies miſceantur vino non deſinit eſſe ſacramentum: ſi autem ſit alius liquor prædominans & corrumpens ſpecies, deſinit.

QUÆSTIO III.

An operatio ſpecierum ſit naturalis, vel miraculoſa.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 10. Membr. 7 art. 2 §. 1. q. 2.
Richardus 4. Sent. diſt. 12. art. 3. q. 2.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 12 q. 6.

Fundam.

DE operationibus, quas habent illa accidentia. Utrum habeant per naturam, an per miraculum. Et quæritur primo de immutationis operatione, quæ eſt illarum ſpecierum, utrum ſit naturalis, vel miraculoſa. Et quod naturalis, videtur: quia quod per ſe ineſt alicui, non ſolum ineſt

A

illi conjuncto materiæ, ſed etiam abſtracto, & ſeparato: ſed movere ſenſus per ſe ineſt ſenſibilibus: ergo per ſe ineſt illis a materia ſeparatis: ſed quæ per ſe inſunt, naturaliter inſunt: ergo, &c.

ITEM forma ſubſtantialis nunquam movet ſenſum ſeparatum a formis accidentalibus: ergo forma ſubſtantialis nihil privat, quin accidentia moveant ſenſum, dummodo accidentia habeant eſſe: ergo per naturam movent.

ITEM ſenſus eſt ſuſceptivus ſpecierum præter materiam, tamen ſub conditionibus materialibus hic, & nunc: ſi ergo eſt aliqua ſpecies ſenſibilis ſine materia, habens tamen materiales conditiones, illa maxime habet movere ſenſum; ergo cum hujuſmodi ſint iſtæ ſpecies: patet, &c.

B

ITEM hoc patet per ſimile: ſi idolum relinqueretur in ſpeculo abſtracto corpore objecto moveret viſum: & tamen idolum in ſpeculo habet eſſe ſpirituale: ergo videtur, quod ſpecies illæ cum ſint ibi relictæ ſine materia, quod habent naturaliter immutare.

ITEM ſi navis per miraculum levaretur in aera, licet exiſtentia navis in aere eſſet miraculoſa, tamen exiſtentia nautæ in navi eſſet naturalis, & operationes conſequentes illam exiſtentiam eſſent naturales:

C

cum igitur accidentia fundentur in quantitate, & quantitas in materia, ſublevatio quantitatis a materia eſt miraculoſa, ſed exiſtentia aliorum accidentium eſt naturalis: ergo operatio in ſenſibus conſequens illam exiſtentiam, eſt naturalis.

Ad opp.

CONTRA: Philoſophus in 1. de anima: Rectum inquantum rectum contingit tangere æneam ſphæram ſecundum punctum: tangit autem nunquam ſeparatum, quia ænea ſphæra non eſt nata tangi niſi a naturali: ſi ergo rectum ſeparatum tangeret æneam ſphæram, hoc eſſet ſupra naturam, vel contra: cum igitur ſenſus particularis ſit natus immutari a ſpecie exiſtente in materia, ſi immu-

De ani. 1. c. 13. & 5. Phyſ. 30.

mutetur a ſeparata, immutatio iſta non eſt naturalis.

Item ſicut ſe habet ſenſus interior ad ſpeciem ſine materia, ſic exterior ad ſpeciem in materia: ergo permutatim, ſicut interior ad ſpeciem in materia, ſic exterior ad ſpeciem ſine materia: ſed interior nunquam naturaliter apprehendit ſpeciem in materia, ſed abſtractam: ergo nec exterior ſpeciem ſeparatam a materia.

1. Quæſitum. Item formæ convenit eſſe hic, & nunc ratione materiæ: ſed per eam naturam, per quam eſt hic & nunc, habet movere ſenſum: ergo cum hoc ſit a materia naturaliter, ergo habet movere: ergo ſi fiat ſeparatio a materia, jam non movebitur naturaliter.

Item illa ſpecies motiva ſenſus habet triplicem comparationem, ſcilicet ad ſubjectum, ad medium, & ad organum: & ſunt iſtæ comparationes ordinatæ: ergo deſtructa prima, & deſtruuntur aliæ conſequenter: ergo ſi habeat ſpecies illa comparationes duas ſequentes ſine prima, non habet naturaliter, ſed miraculoſe.

2. Quæſitum. Fundam. Secundo quæritur de opere tranſmutationis, & maxime de putrefactione, utrum ſcilicet ſit naturalis. Et quod ſic, videtur: quia quod convenit alicui naturaliter ſalvata natura adhuc illi convenit: ſed ſpeciebus *illis* naturaliter convenit corrumpi, & deficere, vel propter defectum virtutis naturalis, vel quia cauſantur a contrariis qualitatibus: & habent contraria: & conſtat quod illæ ſpecies ſalvantur in eadem natura: ergo, &c.

Item corruptio per contrarietatem eſt naturalis, hoc patet: ſed ſpecies ibi exiſtentes habent vere naturam contrarietatis: ergo ſunt corruptibiles naturaliter. Minor patet ſic. Ubi contraria ſunt ſecundum eſſe ſpirituale, ſimul poſſunt eſſe in eodem, & ſecundum idem, ut in eodem medio, ut in ſenſu, & intellectu contrarii colores: cum ergo hic non poſſint eſſe contrarii colores, nec ſapores ſimul, immo mutuo ſe expellunt: habent igitur naturam veræ contrarietatis.

Item ubi ſunt ſpecies ſecundum ſpirituale eſſe, excellentia talis ſpeciei non eſt corruptiva; ſi igitur in ſpeciebus ſacramentalibus excellentia ſenſibilium contriſtat ſenſum: ergo eſt ibi ſpecies habens naturam veræ contrarietatis: ſed quod ſic eſt, eſt corruptibile naturaliter: ergo, &c.

Item Anſelmus de conceptu virginali diſtinguit triplicem curſum, naturalem, voluntarium, & mirabilem: & dicit quod mirabilis a Deo adminiſtratur immediate. Cum igitur Deus nihil immediate corrumpat, B illa corruptio, ſive putrefactio non eſt a Deo immediate: ergo non eſt mirabilis: ergo eſt naturalis, vel voluntaria: ſed non voluntaria: ergo naturalis. *Anſ. de concept. Virg. cap. 11.*

Contra: Forma de ſui natura eſt in ſimplici, & in invariabili eſſentia conſiſtens: ſi ergo accidat ei variatio, hoc eſt per materiam: ergo ſeparata a materia eſt invariabilis per naturam: ſi ergo varietur, hoc eſt ſupra naturam: ergo, &c. *Ad opp. Sex prin. Gilb. Porr. tract. 1. cap. 2.*

Item ad tranſmutationem phyſicam concurrunt tria principia, ſcilicet ſubjectum, & duo contraria: ergo ubi deficit materia, non eſt intelligi mutationem phyſicam: ſed hoc C eſt in his ſpeciebus: ergo putrefactio illa non eſt phyſica.

Item ſicut a forma eſt agere, ita eſt a materia pati: ſed non convenit agere phyſice niſi per formam: ergo nec pati niſi per materiam, ergo ubi deficit materia, per conſequens ibi non eſt paſſio phyſica: ergo nec tranſmutatio. *1. De Gen. context. 53. & 2. de Anim. 24.*

Item non eſt vere contrarietas ſine ſubjecto: ſed materia prima eſt ſubjectum contrarietatis corporalis: ergo ubi deficit prima materia, non eſt vere contrarietas: ſed actio naturalis eſt per veram contrarietatem: ergo, &c. Similiter poſſet argui de contactu quod eſt formæ in materia, & actio, & paſſio propter contactum.

Ter-

Digitized by Google

Tertio quæritur de opere nutritionis, utrum ſcilicet nutritio ſit naturalis, vel ſupernaturalis.

CONCLUSIO.

Operationes ſpecierum Euchariſtiæ, ſi fiat comparatio ad principium, ſunt ſupra naturam: ſi autem ad objectum, ſunt naturales.

Primus modus dicendi. RESPON. AD ARG. Dicendum ad intelligentiam prædictorum ſecundum unum modum dicendi eſt, quod ex ſatis probabili comparatione virtutis ad operationes ex virtute egredientes, operationes habent regulari ſecundum potentias, & virtutes, a quibus egrediuntur. Propter quod notandum, quod aliquando datur alicui poteſtas conformis ſuæ naturæ, & actus egreſſus ab illa potentia eſt naturalis, ſicut cum cæco redditur potentia videndi. Aliquando datur poteſtas alicui partim conformis naturæ, & partim ſupra naturam: & tunc actus egrediens quodam modo eſt naturalis, quodam modo ſupra naturam, ſicut cæco videre nocte. Quandoque datur poteſtas omnino ſupra naturam: & tunc actus egrediens ab illa potentia eſt miraculoſus ſimpliciter, & ſupra naturam: ſicut virgini data eſt poteſtas pariendi. Conſiderandum eſt igitur, quod in hoc C ſacramento eſt hæc omnia reperire. Nam prima quantitas naturaliter habet ſubſtare aliis accidentibus, & alia accidentia naturaliter ſuſtentari ab illa. Si ergo detur quantitati potentia ſuſtentandi alia accidentia, illorum exiſtentia in quantitate eſt naturalis, & operatio ſequens habet potentiam naturalem. Unde dico quod operationes illarum ſpecierum in ſenſus ſunt naturales, quia in quantitate habent eſſe conveniens immutationi ſenſuum. Omnes igitur rationes hoc oſtendentes ſunt concedendæ.

Reſp. Ad 1 quæſitum. AD oppoſitiones manifeſta eſt reſponſio, quia quantitas eſt ibi loco materiæ, & per illam ſunt hic, & nunc, & habent eſſe materiale, & A conveniens immutationi ſenſuum, & accidentia primo ſunt in quantitate: & hoc poteſt ſatis videri per exemplum ſupra de navi poſitum. Quia vero datur ulterius quantitati illi potentia ſubſiſtendi tranſmutationibus illarum formarum, talis potentia partim eſt conformis naturæ, partim ſupra naturam. Conformis eſt quantum ad ſubſiſtentiam contrarietatis, quia quantitati per ſe inſunt contraria. Sed ſupra quantum ad hoc quod manet eadem ſecundum ſe, facta mutatione: hoc enim eſt proprium ſolius ſubſtantiæ: & ita ſupra naturam contrarietatis.

Reſp. Ad 2 quæſitum. AD illud quod quæritur de tranſ- B mutatione, utrum ſit naturalis, vel miraculoſa, dicendum quod ratione naturarum illarum ſpecierum, quæ habent naturam contrarietatis, illa tranſmutatio eſt naturalis, ſed ratione ſubſiſtentialitatis eſt ſupra naturam: ita partim naturalis, & partim ſupra naturam. Rationes igitur ad partem oppoſitam factæ in ſecundo problemate currunt ſecundum has duas vias. Nam quæ probant quod ſunt naturales, ſumuntur a natura contrarietatis formarum illarum: quæ vero probant quod ſunt ſupra naturam, procedunt ſecundum viam ſubſiſtentialitatis: ſic patet ſecundo quæſitum de tranſmutatione. Si vero datur illis accidentibus potentia convertendi in ſubſtantiam, cum deſinunt eſſe, & cum corpus Chriſti ibi deſinit eſſe, talis potentia omnino eſt ſupra naturam: & ideo talis actus eſt omnino ſupra naturam, & miraculoſus.

Reſp. Ad 3 quæſitum. AD illud quod quæritur de nutritione, dicendum quod ibi triplex eſt operatio. Prima eſt quod ſpecies illæ, per actionem virtutis agentis tranſmutantur: & hæc partim eſt naturalis, partim ſupra naturam. Secunda eſt quod in fine tranſmutationis cedunt in ſubſtantiam, ita quod in illam convertuntur: ſicut converteretur ſubſtantia panis, ſi eſſet præſens: & hæc eſt miraculoſa. Tertia eſt, quia ſubſtantia illa poſtea convertitur

Digitized by Google

titur in carnem : & hæc eſt ſim- A
Secundus modus dicendi. pliciter naturalis. Sed quamvis iſte modus dicendi probabiliter poſſit ſuſtineri, aliter tamen poteſt dici ſecurius, & brevius quod operationes accidentium, ſive virtus operans habet comparari ad illud, a quo egreditur, & ad illud, circa quod operatur. Si loquimur per comparationem ad illud a quo egreditur, ſic dico quod cum per naturam omnis virtus operans vel ſit ſubſtantialis, vel ſaltem ab illa dependeat, & reguletur, quod ſubſtantia circumſcripta, ſi ulterius accidens operetur, ita miraculum eſt quod operetur per ſe, ſicut miraculum eſt quod per ſe maneat: & ita omnis operatio eſt miraculoſa. Si autem loquamur per comparationem ad objectum, ſive ſit ad organum ſenſus, ſive aliud quodcumque corpus, ſic dico quod accidentia multas habent ibi operationes naturales: unde quod albedo moveat viſum, & ſapor guſtum, hoc non eſt ſupra naturam, nec contra, ſed ſecundum naturam. Quoniam ergo albedo non ſeparatur ibi, ut habeat eſſe mathematicum, ſed ſalvatur eſſe naturale, & ſingulare: ideo illæ operationes, quæ inerant albedini, & aliis accidentibus, adhuc naturaliter inſunt. Concedendum ergo eſt *Expoſitio rationum.* quod immutatio, & tranſmutatio quodam modo naturaliter eſt in relatione ab objectum, quia ſalvatur ibi natura accidentium: quodam modo eſt ſupra naturam in comparatione ad ſubjectum, quia accidentia per ſe agunt: & ſecundum hoc currunt rationes ad partes oppoſitas adductæ.

ARTICULUS III.

CONSEQUENTER quantum ad tertium articulum quæritur de fractione illarum ſpecierum. Et circa hoc tria principaliter quæruntur. Primo quæritur, utrum vera fractio ſit in corpore Chriſti. Secundo, utrum ſit in ſpeciebus. Tertio quæritur, quid partes ſignificent.

QUÆSTIO I.

An corpus Chriſti in Euchariſtia frangatur.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 10. Memb. 9. art. 1.
S. Thom. 3. p. q. 77. art. 7.
Et 4. Sent d. 12. q. 1. art. 3. q. 1.
Et 4. contra Gent. c. 67.
Richard. 4. Sent. diſt. 12. art. 2. q. 1.
Thom. Arg. 4. Sent. diſt. 12. q. 2. art. 3.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 12. q. 7.
Gabr. Biel. 4. Sent. diſt. 12. q. 1. dub. 4.

QUOD corpus vere frangatur, videtur Auguſtinus dicere. Norunt (inquit) fideles quando manducant carnem Chriſti, unuſquiſque accipit partem ſuam: quod B ſi verum eſt: ergo dividitur. *Ad opp. Habetur de conſe c. diſt. 2 Damaſc. d. 1 c. Ego Berang.*

2. ITEM oſtenditur ex confeſſione Berengarii, quæ acceptata fuit a Nicolao Papa: confeſſus eſt enim corpus Chriſti verum ſacerdotis manibus attrectari, & frangi: ergo ſi iſta confeſſio ut fidelis acceptata eſt, patet, &c.

3. ITEM ratione videtur, quia corpus Chriſti verum manducatur: ſed quod manducatur, atteritur, & quod atteritur, frangitur: ergo, &c.

4. ITEM hoc ſacramentum eſt memoriale paſſionis, & ita memoriale quod non tantum eſt ſignum, ſed etiam veritas: ſed in paſſione C vere fuit corpus Chriſti fractum, & diviſum: ergo in hoc ſacramento vere frangitur.

5. Si dicas quod eſt incorruptibile, ideo non poteſt frangi, hoc nihil eſt, quia corpus Chriſti quod natum eſt eſſe in uno loco, eſt in pluribus per miraculum: ergo ſimiliter per miraculum poteſt incorruptibile frangi:

SED CONTRA: Corpus animatum quod dividitur, corrumpitur: ergo cum corpus Chriſti ſit animatum, ſi frangitur, & dividitur, corrumpitur, & ſi corrumpitur non manet verum ſacramentum: ergo, &c. *Fundam.*

ITEM ſi poteſt frangi, & maſticari: ergo & eadem ratione & digeri: ergo & eadem ratione & in ſe- *Exod. 16*

ſeceſſum emitti, quod nefas eſt dicere.

Item de manna quod fuit figura hujus ſacramenti, nec qui plus colligebat, habuit plus, nec qui minus, habuit minus: ſi ergo fuit vera figura, neceſſe eſt corpus Chriſti tantum eſſe in parva parte hoſtiæ quantum in utraque, vel in magna parte: ergo non dividitur.

CONCLUSIO.

Corpus Chriſti verum in Euchariſtia non frangitur: quinimmo in quot partes dividatur hoſtia, in qualibet eſt integrum.

Opi falſa. Resp. ad Arg. Quidam dixerunt, quos tangit Magiſter in littera, quod corpus Chriſti verum frangitur in ſacramento, & tamen non corrumpitur: & hoc quidem fit per virtutem ſupra naturam, ſicut factum eſt quod corpus Chriſti paſſibile datum eſt diſcipulis: & tamen non eſt ab eorumdem dentibus paſſum. Et in aſſertionem ſuæ poſitionis habere voluerunt confeſſionem Improb. Berengarii. Sed hæc poſitio non poteſt ſtare, quia ſi eſt incorruptibile, non dividitur: ſed ſi frangitur, dividitur: ergo ſimul dividitur: & non dividitur: tunc ergo Deus faceret duo contradictorie oppoſita ſimul eſſe vera, quod numquam faciet. Propter hoc dicendum quod corpus Chriſti verum non frangitur, immo in quotcumque partes dividitur hoſtia, eſt totum, & integrum.

1.2. Quod ergo obiicitur de confeſſione Berengarii, & verbo Auguſtini, dicendum quod utrumque dictum eſt ratione ſpecierum exteriorum, circa quas convenit eſſe attritionem, fractionem, & maſticationem. Nec modus iſte loquendi eſt tenendus. Recepit tamen Eccleſia confeſſionem Berengarii, & publicavit, quamvis minus expreſſam ad elidendum ſuum errorem, qui non concedebat corpus Chriſti ibi eſſe verum, niſi ſicut in ſigno. Unde propter hoc recipit, ut intelligeretur ibi vere eſſe, non vere dividi.

3. Ad illud quod obiicitur, quod corpus Chriſti verum manducatur, dicendum quod in manducatione tria ſunt. Maſticatio, in ventrem trajectio, & incorporatio: & hæc tria reſpondent tribus, quæ ſunt in ſacramento. Maſticatio namque eſt ſpecierum tantum: incorporatio eſt quantum ad corpus Chriſti myſticum: in ventrem trajectio eſt non ſolum ſpecierum, ſed etiam corporis Chriſti veri, quod ibi eſt quamdiu eſt ſpecies panis: non ergo dicitur corpus Chriſti verum vere manducari corporaliter, quia corporaliter maſticatur: ſicut enim non frangitur, ſic nec maſticatur.

4. Ad illud quod obiicitur, quod eſt ſignum paſſionis, dicendum quod non eſt ſignum paſſionis, quæ ſit tunc: quia ſic ſemper pateretur Chriſtus, ſed paſſionis quæ ſemel fuit. Et quod obiicitur, quod eſt ibi veritas, dicendum quod non eſt ibi veritas paſſionis: ſed veritas ejus qui eſt paſſus.

5. Ad illud quod obiicitur, hoc poſſe fieri per miraculum, dicendum quod non eſt ſimile de eſſe in pluribus locis, quia ibi nulla eſt contradictio: hic autem ſic.

QUÆSTIO II.

An in ſpeciebus ſit vera fractio.

Alex. Aleſ. 4. p. q 10. Memb. 9. art. 2.
S. Thom. 3. p. q. 77. art. 7.
Et 4. Sent d. 12. q 1. art. 3. q. 2.
Et Opuſc. 2. cap. 8.
Rich. 4. Sent. diſt. 12. art. 2. q. 1.
Steph. Brulef 4. Sent. diſt 12. q. 8.

Utrum in ſpeciebus ſit vera fractio. Et quod non, videtur: quia quod vere fit in ſigno, ſignificatur fieri in ſignato: ſed in ſignato non eſt fractio, ut probatum eſt: ergo nec in ſigno. Ad opp.

2. Item omnis actio terminatur ad hoc aliquid: ſed non eſt ibi ſubſtantia aliqua niſi ſubſtantia corporis

Digitized by Google

ris Chriſti: ergo non frangitur ibi aliquid, & videtur frangi: ergo eſt ibi tantum fractio apparens.

3. ITEM licet videantur ibi eſſe accidentia in ſubjecto, tamen in nullo ſubjecto ſunt: nec eſt ibi falſitas aliqua: ergo videtur ſimiliter, quod quamvis videatur eſſe ibi fractio, ſi non ſit, quod non eſt ibi falſitas.

Fundam. Matt. 26 Marc. 14 Luc. 22 CONTRA: Dicitur in Evangeliis Matthæi, Marci, Lucæ, quod benedixit, & fregit: ſed ibi fuit vera benedictio: ergo & vera fractio: alioquin ipſa veritas in ſacramento veritatis, & Evangelium veritatis narrat quod apparet eſſe verum, & eſt falſum.

ITEM ſpecies illa panis alba eſt vere, & vere poteſt denigrari: ergo eadem ratione vere poteſt dividi.

ITEM diviſio ſequitur quantitatem: ergo ſi eſt vera quantitas: ergo vera diviſio, & fractio: non ergo tantum apparens.

ITEM ſi tantum apparens: ergo non oportet aliam violentiam digitis fieri, nec aliquo actu corporis uti, ſed ſolus actus animæ ſufficeret: cum ergo oporteat violentiam digitis inferri, patet ergo quod eſt ibi vera diviſio.

CONCLUSIO.

In fractione ſpecierum Euchariſtiæ eſt vera fractio, cum ibi ſit vera diviſio, quantitas vera, & vera ſoliditas.

Opin. 1 RESPON. AD ARG. Quorumdam opinio fuit, quod ibi non eſt vera diviſio, ſed tantum apparens. Nec tamen eſt ibi falſitas, vel deceptio, quia non fit ad fallendum, ſed ad inſtruendum: ſicut etiam Dominus alio modo apparuit, quam eſſet, diſcipulis euntibus in Emaus, nec ulla fuit ibi falſitas. Sed iſta opinio ſtare non poteſt: quia ſi non eſt ibi vera fractio: ergo nec vere maſticantur ſpecies, & ita totum videA tur eſſe fictio. Propter hoc fuit alia opinio quæ dixit, quod homo frangit, quia actus eſt a parte hominis: ſed tamen nihil ibi frangitur, quia accidentia frangi per ſe non poſſunt. Hæc poſitio etiam non poteſt ſtare: quia ſi actio completur, infert paſſionem neceſſario. Et propter hoc eſt alia poſitio rationabilis, quod diviſio eſt ibi vera, quantitas vera, ſoliditas vera: & quia diviſio conſequitur quantitatem per ſe, ſicut eſt ibi vera quantitas, ita & vera fractio.

Luc. 24 Improb. Opinio 2. Improb. Opin. 3.

1. AD illud vero quod obiicitur, quod non eſt fractio in ſignato, dicendum quod fractio illa non ſignat B fractionem corporis Chriſti ibi contenti, ſed ſignificat paſſionem, quæ præteriit.

2. AD illud quod obiicitur, quod actio terminatur ad ſubſtantiam, dicendum eſt quod verum eſt per naturam: ſed ſi accidens poſſet per ſe ſtare, utique ſuſceptivum eſſet actionis, nunc autem miraculo ſtat: & ideo accidens eſt actionis ſuſceptivum.

3. AD illud quod obiicitur, quod ſicut accidentia apparent, &c. Dicendum quod illud eſt ex conſequenti: ſed diviſio primo apparet, inde accidentia apparent: & per conſequens ducunt in cognitionem ſubjecti: & antequam veniatur ad hoc, poteſt C fides obviare. Sed ibi prima fronte apparet diviſio: & ideo neceſſe eſt ibi eſſe deceptionem ſine aliqua veritate: ex alia parte veritatem eſſe ſine deceptione.

QUÆSTIO III.

An fractio Euchariſtiæ aliquid ſignificet.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 10. Membr. 9. art. 4. Richardus 4. Sent. d. 12. art. 6. q. 2. Steph. Brulef. 4. Sent. d. 12. q. 9.

QUID ſignificent partes, & earum ſignificatio his verſibus continetur. Ad 0pp.

Digitized by Google

Hoſtia dividitur in partes: Tincta beatos,
Plane ſicca notat vivos, ſervata ſepultos.

Obiicitur primo contra ſignificationem diviſionis, quia in corpore Chriſti myſtico non eſt diviſio, ſed unio: ergo ſi ſacramentum eſt verum ſignum, in ſacramento diviſio fieri non debet: aut ſi fit, falſum ſignificat.

2. Item videtur quod ſufficeret in duas tantum partes dividere, quia Eccleſia ſufficienter dividitur in vivos, & mortuos. Si dicas quod mortui ſunt in duplici differentia, quia quidam ſunt in purgatorio, & quidam in paradiſo: hoc non ſoluit, quia beati non indigent ſacrificio: ergo non debent in noſtro ſacrificio ſignari.

3. Item videtur quod in plures partes, quia vivi ſunt in multiplici differentia. Quidam enim ſunt activi, quidam contemplativi, quidam prælati, quidam ſunt boni, quidam mali: ſed debent ſignificari vivi, ſicut mortui: ergo multo plures debent eſſe partes. Si dicas quod mali non debent ſignificari. Contra: Chriſtus pro omnibus ſe obtulit in cruce: ſed hæc oblatio eſt rememoratio illius: ergo, &c.

4. Item obiicitur contra hoc quod dicitur, quod pars intincta ſignat beatos. Sed contra: Calix ſignat paſſionem: ergo nullo modo congruit ad ſignandum beatos.

5. Item dicitur quod pars comeſta ſignat ambulantes ſuper terram. Sed contra: illa pars comeſta incorporatur: ſed ambulantes minime poſſunt incorporari; ergo per illam non debent ſignari.

6. Item dicitur quod pars ſervata ſignat mortuos. Contra; Pauci, aut nulli reſervant; ergo nulli perficiunt ſacramentum.

CONCLUSIO.

Eucharistiæ fractio paſſionem Chriſti ſignificat: ſed partes corporis myſtici partes repræſentant,

Resp. ad Arg. Dicendum quod A ſicut dicit Magiſter, ipſa fractio ſignat paſſionem, ſed partes iſtæ ſignant partes corporis Chriſti myſtici. Et quia partes in corpore Chriſti myſtico ſunt in triplici differentia; quidam enim regnant in paradiſo, quidam ſecuri expectant in ſepulchro, quidam autem pugnant in merito; ergo tantum tres partes fiunt in hoc ſacramento.

1. Ad illud quod obiicitur primo, quod falſa eſt diviſio, dicendum quod non eſt, immo ſignat diviſionem, quæ fuit in paſſione.

2. Ad illud quod obiicitur, quod deberent eſſe tantum duæ partes, patet reſponſio, quia mortui ſunt in duplici differentia; unde duæ partes B ſunt ad ſignificandum illos; ad illud quod obiicitur, quod non deberet eſſe pro beatis, dicendum quod hoc ſacrificium non tantum offertur in expiationem, ſed etiam in gratiarum actionem; & ideo pro miſeris, & beatis.

3. Ad illud quod obiicitur, quod vivi ſunt in multiplici differentia, ſicut mortuis, dicendum quod non ſunt in tanta differentia, quia omnes vivi indigent ſacrificio expiante a culpa: quidam autem mortui liberante a pœna; alii ſolum laudis memoria. Ad illud quod obiicitur de malis, dicendum ſecundum Auguſtinum, quod C ſacrificium corporis Chriſti ſolum pro his offerri debet, qui ſunt de corpore Chriſti. Nec valet quod Chriſtus pro omnibus eſt oblatus, quia hic non ſignantur omnes, pro quibus eſt oblatus, ſed tantum illi, qui ſunt de corpore Chriſti myſtico.

4. Ad illud quod obiicitur, quod calix ſignat paſſionem, dicendum quod alia proprietas eſt, ſcilicet facilis ſumptionis, per quam beati ſignantur, qui ſine aliqua retardatione deguſtant.

5. Ad illud quod obiicitur, quod comeſtio dicit incorporationem, dicendum quod non tantum incorporationem dicit, ſed etiam dicit perditi reſtaurationem; & per hoc ſignificat ambulantes.

6. Ad

6. Ad ultimum dicendum quod modo non reſervatur propter periculum: tamen in diviſione trimembri triplex ſtatus membrorum Chriſti ſignatur, & reſervatio partium ſolum ad evidentiam eſt.

DISTINCTIO XII. PARS II.

An illud ſit Sacrificium, & ſi ſæpius immoletur Chriſtus.

POST hæc quæritur: Si quod gerit ſacerdos proprie dicatur ſacrificium vel immolatio: & ſi Chriſtus quotidie immoletur, vel ſemel tantum immolatus ſit: Ad hoc breviter dici poteſt, illud quod offertur & conſecratur a ſacerdote vocari ſacrificium & oblationem: quia memoria eſt & repræſentatio veri ſacrificii, & ſanctæ immolationis factæ in ara crucis. Et ſemel Chriſtus mortuus in cruce eſt, ibique immolatus eſt in ſemetipſo, quotidie autem immolatur in ſacramento: quia in ſacramento recordatio fit illius quod factum eſt ſemel. Unde Auguſtinus: Certum habemus, quia Chriſtus reſurgens ex mortuis jam non moritur, &c. tamen ne obliviſcamur quod ſemel factum eſt, in memoria noſtra omni anno fit, ſcilicet quoties paſcha celebratur. Nec tamen totiens Chriſtus occiditur, ſed tantum anniverſaria recordatio repræſentat quod olim factum eſt: & ſic nos facit moveri, tamquam videamus Dominum in cruce. Item: Semel immolatus eſt Chriſtus in ſemetipſo, & tamen quotidie immolatur in ſacramento. Quod ſic intelligendum eſt, quia in manifeſtatione corporis, & diſtinctione membrorum ſemel tantum in cruce pependit, offerens ſe Deo Patri hoſtiam redemptionis efficacem, eorum ſcilicet, quos prædeſtinavit. Item Ambroſius: In Chriſto ſemel oblata eſt hoſtia ad ſalutem potens. Quid ergo nos? Nonne per ſingulos dies offerimus? Et ſi quotidie offerimus, ad recordationem ejus mortis fit: & una eſt hoſtia, non multæ. Quo modo una & non multæ? quia ſemel immolatus eſt Chriſtus. Hoc autem ſacrificium exemplum eſt illius, idipſum, & ſemper idipſum offertur: proinde hoc idem eſt ſacrificium, alioquin dicetur, quoniam in multis locis offertur, multi ſunt Chriſti, non: ſed unus ubique eſt Chriſtus: & hic plenus exiſtens, & illic plenus: ſicut quod ubique offertur, unum eſt corpus, ita & unum ſacrificium. Chriſtus hoſtiam obtulit, ipſam offerimus & nunc: ſed quod nos agimus, recordatio eſt ſacrificii. Nec cauſa ſuæ infirmitatis repetitur, quia perficit hominem: ſed noſtræ, quia quotidie peccamus. Ex his colligitur eſſe ſacrificium & dici, quod agitur in altari, & Chriſtum ſemel oblatum, & quotidie offerri: ſed aliter tunc, aliter nunc. Et etiam quæ ſit virtus hujus ſacramenti oſtenditur, remiſſio ſcilicet peccatorum venialium, & perfectio virtutis.

In præf. 2. expoſ. Pſ. 21. de conſec. d. 2. cap. Semel Chriſtus. Epiſt. 23. & habetur de conſec. d. 2. cap. Semel immolatus. Super ep. ad Hebr. & allegatur de conſ.

Diſt. 2. cap. in Chriſto.

De cauſa inſtitutionis.

Inſtitutum eſt enim hoc ſacramentum duabus de cauſis. In augmentum virtutis, ſcilicet charitatis, & in medicinam quotidianæ infirmitatis. Unde Ambroſius: Si quoties effunditur ſanguis Chriſti, in remiſſionem peccatorum effunditur, debeo ſemper accipere, qui ſemper pecco, debeo ſemper habere medicinam. Item Auguſtinus: Iteratur quotidie hæc oblatio, licet Chriſtus ſemel ſit paſſus: quia quotidie peccamus peccatis, ſine quibus mortalis infirmitas vivere non poteſt. Et quia quotidie labimur, quotidie Chriſtus myſtice immolatur pro nobis.

Lib. de ſacramentis 4. c. 6. to. 4. c. Utrum ſub figura, de conſec. d. 2. c. Quid ſit ſanguis.

Digitized by Google

Lib. de Eccleſiaſticis cogmatib. c. 53. to. 3. & de conſec. d. 2. c. Quotidie. de hoc etiam epiſt. 118. c. 3. & de ver. Do. ſer. 18. to. 10. Fabianus Papa de conſecr. d. 2. c. ſi non.

Dedit enim nobis hoc ſacramentum ſalutis, ut quia nos quotidie peccamus, & ille jam mori non poteſt, per hoc ſacramentum remiſſionem conſequamur. Quotidie comeditur ipſe, & bibitur in veritate, ſed integer & vivus manet. Item: Myſterium fidei dicitur, quia credere debes quod ibi ſalus noſtra conſiſtat. Si autem quæratur, utrum quotidie communicandum ſit, audi quid inde tradit Auguſtinus: quotidie, inquit, Euchariſtiam accipere, nec laudo, nec vitupero: omnibus tamen Dominicis diebus communicandum hortor. Si tamen mens in affectu peccandi eſt, gravari magis dico Euchariſtiæ perceptione, quam purificari. Et licet quis peccato mordeatur, ſi peccandi tamen de cætero non habeat voluntatem, & ſatisfaciat lacrymis & orationibus, accedat ſecurus, ſed hoc de illo dico, quem mortalia peccata non gravant. Si vero non frequentius, ſaltem ter in anno homines communicent, niſi forte quis criminalibus impediatur: in Paſcha ſcilicet, & in Pentecoſte, & in Natali. Omnes ergo communicent, qui noluerint carere eccleſiaſticis liminibus.

DIST. XII. PARS II.

De conſequentibus ad confectionem corporis Chriſti quantum ad frequentationem.

Poſt hæc quæritur, ſi quod gerit ſacerdos, &c.

Expoſitio textus.

SUPRA egit Magiſter de fractione, hic agit de frequentatione. Et quoniam hoc ſacramentum frequentari contingit & a ſacerdote conficiente, & a populo, & utraque frequentatio reſpicit ſuum finem: nam ſacerdotalis præcipue reſpicit ſignificationem, ſed populi frequentatio reſpicit ſanationem: ideo pars hæc

Diviſio. habet duas partes. In prima quærit, quare ſacerdos frequenter conficit. In ſecunda determinat, quare fideles frequenter recipiunt, ibi: *Inſtitutum autem eſt hoc ſacramentum, &c.* Prima pars habet duas. In prima movet quæſtionem. In ſecunda determinat, ibi: *Ad hoc breviter dici poteſt.* Similiter ſecunda pars duas habet. Primo determinat hujus ſacramenti efficaciam. Secundo vero movet quæſtionem de frequentia, ibi: *Si autem quæritur, utrum quotidie communicandum.*

A *Quia in hoc ſacramento recordatio fit illius, quod factum eſt ſemel.*

Dub. I.

Si hoc verum eſt: ergo tantum ſemel deberet fieri ab uno ſacerdote, & ſemel manducari. Item baptiſmus qui ſignat paſſionem Chriſti, non iteratur: ergo nec illud ſacramentum.

RESPON. ſicut dicit Magiſter in littera, hic ſignatur paſſio Chriſti tamquam in ſigno, & tamquam in ſigno

B rememorativo: & quoniam frequenter rememorari debemus Chriſti ſemel paſſi: ideo illud ſacramentum iteratur pluries. Sed ſi tunc obiicias de ſacramento baptiſmi, dicendum quod non eſt ſimile, quia baptiſmus ſignat paſſionem, prout nos per illam morimur peccato originali, quod traximus ab Adam: & hoc non facit paſſio in quolibet niſi ſemel, hinc eſt quod baptiſmus non poteſt

C iterari: & ſi quis iterat, facit contumeliam ſacramento. In hoc autem ſignificatur Chriſtus paſſus, ut nos reficiens: & quoniam ſæpe reficit in omni memoratione: ideo ſæpe iteratur illud ſacramentum ſine contumelia: nec dicitur proprie iterari ſacramentum, ſed frequentari, quoniam unum & idem continetur in hoſtia heſterna, & hodierna: tunc autem iteraretur, ſi ſuper eamdem hoſtiam fieret iteratio formæ: & hoc non poſſet fieri ſcienter abſque peccato.

Et

Digitized by Google

Et ſi quotidie offerimus, ad recordationem mortis ejus ſit. Dub. II.

Contra: Eſt enim inſtantia in die veneris ſancto, quando ſacerdos non conficit ſacrificium: & videtur quod tunc magis deberet: ſi enim hoc eſt memoriale paſſionis: ergo cum illo die ſpecialiter memoria habeatur, videtur quod tunc magis eſſet conficiendum. Item quæritur juxta hoc, quare ſacramentum reſervatur ſub forma panis, non vini.

Et reſpondetur ad primum, quod aliud eſt conficere, ſive conſecrare, aliud eſt offerre: & quamvis in illo die non fiat confectio, fit tamen oblatio, quia ſacerdos corpus in præcedenti die conſecratum offert in altari. Si vero quæras, quare fiat oblatio, & non conſecratio. Reſpondetur quod oblatio, ſive ſumptio fit a ſacerdote ne oratio Dominicalis, quæ dicitur quotidie in illo die ab Eccleſia, in qua petitur: *Panem noſtrum quotidianum*, vacua fiat. Sed conſecratio non fit, ſed reſervatio propter hoc, quod in illo die fuit Dominus paſſus in propria effigie, non in ſigno. Et quia tota dies eſt memoriale paſſionis, & totum officium: ideo non fit conſecratio a cœna uſque ad ſabbatum, in quo eſt memoria reſurrectionis: unde cantatur miſſa de reſurrectione. Quod quæritur de ſanguine, quare non reſervatur. Aliqui dicunt quod non oportet, quia vinum quod ſacerdos ponit in calicem, per appoſitionem corporis conſecratur. Sed illud non poteſt habere veritatem, ſicut probari poteſt de facili, quia nullo modo fit tranſubſtantiatio ſine verbo. Et ideo dicunt alii, quod triplici de cauſa non reſervatur. Una eſt propter periculum effuſionis. Alia propter verbum Domini, quod dixit ſuper calicem: Non bibam de hoc genimine, &c. & ideo non ſumit ſanguinem ſacerdos a cœna uſque ad reſurrectionem. Tertia eſt, quia ſacerdos magis ſumit ad refectionem, quam ad ſignificationem, quoniam totus Chriſtus eſt perfecte ſub ſpecie panis, quamvis non perfecte ſignificetur: ideo ſolum in ſpecie panis ſumitur, & ſolum ſacrificium, ſive ſacramentum corporis reſervatur.

Semel immolatus eſt Chriſtus. Dub. III.

Contra: Si enim ſemel immolatus eſt Chriſtus, videtur quod ſaltem in die non liceat ſacerdoti pluries conficere. Quæritur ergo quo modo liceat ſacerdoti pluries conficere, & ſumere in eodem die, cum populo non liceat, niſi ſemel: & videtur quod magis ſit licitum populo, cum minus ſit horum alterum, ſcilicet ſumere, quam utrumque, ſcilicet conficere, & ſumere.

Resp. Dicendum quod propter reverentiam ſacramenti ſunt duo inſtituta circa modum ſumendi hoc ſacramentum, ſcilicet quod ſumatur jejuno ſtomacho, & quod tantum ſemel, ut ab aliis cibis diſcernatur. In primo communicat ſacerdos, & populus: oportet enim quod ſacerdos jejunus ſit ſicut populus: & hoc habetur in quadam Decretali de celebratione miſſarum ex parte noſtra: & ita ſemper ſacerdos vinum profundere debet poſtquam accepit totum Euchariſtiæ ſacramentum, niſi cum eodem die aliam miſſam celebrare debuit, quia ſi forte vinum perfuſionis acciperet, aliam celebrationem impediret. Sed in illo differt, quia alicui de populo bis communicari non licet, ſed licitum eſt ſacerdoti propter hoc quod eſt perſona communis, & debet celebrare Miſſam omni populo: & quia poteſt eſſe quod unus ſacerdos propter tenuitatem, & vicinitatem deſervit duabus Eccleſiis, vel quia in eadem Eccleſia propter ſolemnitatem officii oportet plures Miſſas cantare, ſicut in nativitate Domini, & quandocumque celebrant tenentur communicare: ideo indultum eſt eis plures Miſſas celebrare in eodem die, & pluries hoc ſacramentum ſumere.

Digitized by Google

A

Quia quotidie peccamus peccatis, ſine quibus mortalis infirmitas vivere non poteſt. Dub. IV.

Videtur hic male dicere Auguſtinus: quia nullus peccat in eo quod vitare non poteſt: ergo talia non videntur eſſe peccata.

Resp. Dicendum quod ad hoc dupliciter poteſt reſponderi. Uno modo quod quamvis peccata non poſſint vitari generaliter, & univerſaliter: poſſunt tamen vitari particulariter hoc, & illud. Et ponitur exemplum in navi, in quam ingreditur aqua. Sed quomodo poſſunt vitari motus, qui veniunt ex ſurreptione, & in particulari, difficile eſt dicere. Et ideo alius modus eſt dicendi, quod eſt diſtinguendum in neceſſitate, & in peccato. Eſt enim neceſſitas ex naturæ inſtitutione, & eſt neceſſitas ex corruptione. Prima eſt data. Secunda eſt, quam incurrit homo ex culpa. Prima neceſſitas omnino excludit culpam. Secunda vero excludit culpam actualem mortalem, non tamen venialem. Unde ſicut vult Auguſtinus de perfectione juſtitiæ hominis, quia homo noluit vitare peccatum, cum potuit: inflictum eſt ei non poſſe, cum velit.

ARTICULUS I.

Ad intelligentiam hujus partis ſecundum duo, quæ determinat hic Magiſter, duo principaliter quæruntur. Primo quæritur de hujus ſacramenti efficacia. Secundo quæritur de frequentatione. Circa primum quæruntur tria. Primo quæritur, utrum ſacramentum habeat efficaciam in quolibet viro juſto. Secundo, utrum habeat efficaciam in aliquo peccatore, exiſtenti ſcilicet in mortali peccato. Tertio quæritur de ipſa efficacia in ſe.

QUÆSTIO I.

An ſacramentum habeat efficaciam in quolibet viro juſto.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 10. Membr. 8. art. 3. §. 2.
S. Thom. 3. p. q. 77. art. 7.
Et 4 Sent. diſt. 12 q. 2. art. 2. q. 1.
Richardus 4. Sent. diſt. 12. art. 6. q. 1.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 12. 2. q. 10.

Quod habeat efficaciam in quolibet viro juſto, oſtenditur, quia ſacramentum habet efficaciam niſi habeat obicem: ſed in nullo viro juſto habet obicem: ergo in quolibet habet efficaciam. *Ad opp.*

2. Item ſacramentalis manducatio quando conjuncta eſt ſpirituali, ſemper habet efficaciam, ſed ſemper conjuncta eſt ſpirituali in viro juſto, quia ſpiritualiter manducare eſt in ipſo manere, ut dicit Auguſtinus, ſed omnis juſtus manet in ipſo: ergo, &c. *Lib. 15. de Civ. Dei. ca. 25. t. 5.*

B

3. Item Damaſcenus dicit, quod caro Chriſti eſt ſicut carbo ignitus: ſed habens ſenſum corporalem ſemper calefit per contactum carbonis materialis: ergo ſimiliter habens ſenſum ſpiritualem per contactum carbonis ſpiritualis: ſed omnis juſtus ſenſum habet ſpiritualem: ergo, &c. *Damaſ. li. 4. c. 14. ad med.*

4. Item ſi aliquid requiritur ultra charitatem in ſuſcipiente, quæritur quod ſit illud, & quæ, & quot.

C

Contra Baptiſmus non habet efficaciam in adulto, niſi ſe præparet: ergo a ſimili nec hoc ſacramentum habet efficiam in juſto, niſi ſe præparet: & ad hoc facit verbum Beati Pauli: Probet autem ſeipſum homo. *Fundam. 1. Cor. 11.*

Item poſſibile eſt quod juſtus habeat conſcientiam ſe graviter peccaſſe, vel eſſe in gravi peccato, quia frequenter peccatum veniale perpetratum reputatur mortale a perfectis, propter hoc tamen non cadit a juſtitia: ſed ſi talis accedat accedit indigne, & talis non recipit efficaciam: ergo, &c.

Item efficacia hujus ſacramenti conſiſtit in deletione venialium, & augmentum virtutum: ſed venialia

Digitized by Google

non dimittuntur, niſi homo ſe præ- A paret per contritionem, cum ex actu noſtro ſint commiſſa: ſimiliter nec virtutes augentur; ergo non in omni juſto habet efficaciam.

CONCLUSIO.

Eucharistia habet efficaciam in digne accedente tantum, & debite præparato per ſui diiudicationem.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ſacramentum hoc non habet efficaciam in aliquo, niſi in digne accedente. Digne autem accedere in hoc B conſiſtit, quod homo ſe præparet, ſicut debet. Tantum enim ſacramentum recipere, ſicut recipitur alius cibus, non eſt congruum, nec fructuoſum. Et quia in hoc ſacramento præſens eſt divina majeſtas, & ſumma exprimitur charitas: ideo debet recipi cum honore, & devotione. Et quia cum honore, & devotione non ſuſcipitur tam nobilis hoſpes in immundo hoſpitio, neceſſe eſt, quod homo hoſpitium Deo præparet per ſui diiudicationem. Et quia non præparat hoſpitium hoſpiti, niſi ipſum cognoſcat, neceſſe eſt quod cibum iſtum ab aliis diſcernat. Ad hoc ergo quod ſacramentum hoc ha- C beat in aliquo efficaciam. Primo oportet cibum iſtum ab aliis diſcernere per fidem. Secundo hoſpitium præparare per ſui ipſius præparationem. Tertio in hoſpitium paratum recipere cum honore, & devotione. Et primum, & ſecundum habemus ab Apoſtolo: Secundum ibi: Probet ſeipſum homo. Primum ibi: Non diiudicans Corpus Domini. De tertio habemus exemplum in Zacchæo. Et quia multi recipiunt hoc ſacramentum, qui ſe non debite præparant: ideo multi imbecilles, & infirmi, & dormiunt multi.

1 Cor. 11. Luc. 19.

1. Ad illud quod quæritur, utrum vir juſtus recipiat efficaciam, dicendum quod ſi ſe debite præparet, recipit, alioquin ſi ex quodam torpore, vel ex diſtractione non ſe debite præparet, aut nullam, aut modicam reportat efficaciam, quamvis non incurrat mortalem offenſionem.

S. Thom. 3 p. q. 79 a. 7 augetur gratia.

habitualis, sed non ſentitur actualis refectio ſpiritualis dulcedinis.

2. Ad illud quod obiicitur de obice, dicendum quod ad illud ſacramentum requiritur liberi arbitrii cooperatio: & ideo omiſſio obex eſt, & non tantum peccatum, verum etiam ſolicitudo, vel diſtractio.

3. Ad illud quod obiicitur, quod manducat ſpiritualiter, dicendum quod vir juſtus non ſemper manducat ſpiritualiter, utputa quando dormit, vel quando diſtrahitur per cogitationes extrinſecas: ſed tunc ſpiritualiter manducat, quando movetur motu fidei, & charitatis, quia tunc maſticat, & incorporat: & ideo ſi negligit, non reportat effectum.

4. Ad illud quod obiicitur de carbone ignito, dicendum quod operatur in ſenſum ratione organi: ſed ſi operaretur in ſenſum ratione ſui, tunc ſenſus occupatus circa aliud non ſentiret, nec calefieret. Hujus autem exemplum eſt in viſu, quando quis dormit, vel occupatur alibi: ſi ergo ſenſus mentis noſtræ vult ab hoc carbone inflammari, neceſſe habet ad ipſum converti, & dirigi: converti autem ad ipſum debet, ſicut ad memoriale paſſionis vivum. Triplex enim habemus memoriale paſſionis, ſcilicet in ſcripto, in verbo, & in ſacramento. In ſcripto, ut quando paſſio deſcribitur, vel narratur per ſcripturam, vel quando imaginibus exprimitur: & hoc eſt memoriale quaſi mortuum, & habet fieri ad viſum, qui apprehendit magis de longinquo. In verbo, utpote quando aliquis verbotenus narrat paſſionem Christi, & illud partim eſt vivum, & partim mortuum. Vivum eſt in corde bonorum prædicatorum, ſed mortuum in corde tepidorum, & malorum. Vel vivum in corde, & cogitatione, non vivum in voce: & hoc eſt ad auditum. Auditus autem non ita apprehendit de longinquo

Exempla

Digitized by Google

ginquo. In ſacramento vero eſt memoriale, cum ipſum corpus Chriſti ſignificatur, & continetur in ſpecie panis, & ſanguis in ſpecie vini: & hoc eſt memoriale vivum, quia ipſe Chriſtus ſeipſum ibi præbet, offerens nobis corpus, quod pro nobis fuit occiſum, & ſanguinem, qui pro nobis fuit effuſus: & hoc eſt ad guſtum, qui de proximo apprehendit, ut jam non quaſi ſpeculatione, ſed quadam experientia paſſionis ejus memores ſimus. Si ergo accendit affectum noſtrum paſſio deſcripta, & amplius ferventer prædicata, multo magis inflammare, & afficere debet in hoc ſacramento expreſſa: & hoc abſque dubio facit, ſi quis ſenſum habet, & illum convertit ad hoc ſacramentum: ille ergo eſt, qui ex hoc ſacramento efficaciam reportat, qui ſe convertit. Ille vere audit Miſſam, non qui tantum verba dicit, vel audit ſine devotione, ſed ad hoc memoriale totam mentis intentionem convertit.

A

B

QUÆSTIO II.

An ſacramentum habeat efficaciam in aliquo peccatore.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 10 Membr. 8. art. 3. §. 1.
S. Thom. 3. p. q. 79. art. 7.
Et 4. ſent. diſt. 12. q 2. art. 2. q. 2.
Richardus 4. Sent. diſt. 12. art. 5. q. 1.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 12. q. 10.

Ad opp. UTRUM habeat efficaciam in aliquo peccatore, videlicet qui eſt in mortali peccato. Et quod ſic, videtur per illam collectam: *Sit ablutio ſcelerum, ſit fortitudo fragilium*: ſed ſcelera non dicuntur niſi magna peccata: ergo, &c.

l. 4. c. 14. de fide. 2. ITEM Damaſc. Corpus Chriſti omnis læſionis eſt unctio, omnis ſordis purgatio: ergo ſordis mortalis.

De conſec. d. l. 2. 3. ITEM Julius Papa de conſecratione: Cum omne crimen, atque peccatum oblatis Deo ſacrificiis deleatur, &c. Sed crimen pro majoribus peccatis accipitur: ergo, &c.

4. ITEM ratione videtur, quia illud ſacramentum eſt expreſſiſſimum ſignum paſſionis: ergo cum efficacia ſequatur ſignantiam, & omnia ſacramenta efficaciam habeant a paſſione, hoc habebit potiſſimum: ergo ſi baptiſmus, & pœnitentia habent efficaciam in peccatore, videtur ſimiliter quod & illud.

5. ITEM in ſacramento iſto realiter continetur auctor, & mediator, & fons gratiæ, quod in nullo alio: ergo videtur quod ſi aliquod ſacramentum poteſt fugare culpam, quod hoc multo magis: ſed aliquod poteſt, ut baptiſmus: ergo, &c.

6. ITEM eſto quod aliquis peccator attritus accedat ad hoc ſacramentum, non tamen ſufficienter, ſi talis accederet ad baptiſmum, & pœnitentiam, juſtificaretur, quia non habet obicem: ergo pari ratione cum non habeat obicem, juſtificatur in hoc ſacramento.

7. ITEM accedens ficte ad baptiſmum, fictione recedente habet efficaciam: ergo ſimiliter videtur quod iſtud ſacramentum, & ita eſt utile peccatori.

CONTRA per Auguſtinum ad Renatum. Quis offerat corpus Chriſti, niſi pro his qui ſunt de corpore Chriſti: ſed nullus peccator eſt talis: ergo pro eo non debet offerri. *Fundam. l. 1 de orig. an. c. 9. t. 7.*

C

ITEM Ambroſius: Spiritualiter manducat, qui innocentiam ad altare portat: ſed nullus exiſtens in mortali, portat ad altare innocentiam: ergo, &c.

ITEM ratione videtur, quia accedens ad hoc ſacramentum, aut accedit digne, aut non. Si digne accedit: ergo dignus eſt, & ita non habet culpam. Si non digne: ergo non reportat efficaciam: ergo non habet efficaciam in peccatore.

ITEM hoc ſacramentum habet efficaciam mediante manducatione ſpirituali: ſed manducatio ſpiritualis fit mediante charitate: ergo præſupponit charitatem: ergo qui accedit ſine charitate, non reportat efficaciam.

CON-

CONCLUSIO.

Etſi virtus Dei non ſit limitata, quo minus per Euchariſtiam poſſit remittere culpam: tamen de communi lege non prodeſt niſi exiſtentibus in charitate.

Resp. ad Arg. Non limitamus largitatem Dei, quin in hoc ſacramento poſſit, & aliquando faciat remiſſionem omnis culpæ. Sed ſecundum forum commune, & generalem rationem inſtitutionis ſacramenti, dicendum quod iſtud ſacramentum datum eſt in cibum illis, B qui ſunt de corpore Chriſti, & omnes tales habent charitatem: ideo effectum habet in ſolis juſtis. Effectus autem in juſtis eſt liberando a culpa veniali, & præſervando a mortali, ut patebit.

1.2. Ex hoc patet reſponſio ad duo prima, quia illud intelligitur per præſervationem, vel quantum ad aliquas reliquias.

3.4.5. Ad tria ſequentia dicendum quod ſacramentum tantam habet efficaciam, quantam congruit habere his, quibus datur, & hæc ſolis juſtis datur: ideo non valet de baptiſmo, & pœnitentia. Si ergo obiicias quod nobile eſt illud ſacramentum C inter cætera, dicendum quod nobile eſt ratione contenti, non ratione effectus cæteris aliis. Sed tunc obiicitur, quia adhuc non videtur ſolvi: cum enim Chriſtus ſit hic præſens, videtur quod abundantius congrueret, hic gratiam ejus comitari. Nam in adventu Chriſti abundanter gratia collata eſt. Ad hoc dicendum quod hoc ſpectat ad nobilitatem ſacramenti, quod non deletur ibi culpa mortalis: tam enim eſt nobile ſacramentum, & tam nobilis panis, quod non debet dari niſi filiis, & jam juſtificatis: & qui tales ſunt, non habent culpam mortalem. Ideo de ſpeciali dignitate hujus ſacramenti eſt, quod non ordinetur contra mortalem culpam; & ſic patet reſponſio ad illa tria.

6.7. Ad illud quod obiicitur de receſſu fictionis, dicendum quod non eſt ſimile, quia in baptiſmo manet character, ex quo eſt ſuſceptibilis gratiæ; non ſic in propoſito.

QUÆSTIO III.

An efficacia Euchariſtiæ ſit venialium remiſſio, & virtutum augmentatio.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 10. Membr. 8. art. 1. § 1. & art. 2.
S. Thomas 3. p. q. 79. art. 4.
Et 4. Sent. d. 12. q. 2. art. 1. q. 1.
Richard. 4. Sent. diſt. 12. art. 5. q. 2.
Steph. Brulef. 4. Sent. diſt. 12. q. 11.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 12. q. 13.

Quæ ſit efficacia hujus ſacramenti. Et dicit Magiſter quod eſt venialium remiſſio, & augmentatio virtutum. Et quod ita ſit, videtur. Innocentius dicit; Euchariſtia liberat a malo, & conſervat in bono; delet venialia, & cavet mortalia. Hujus etiam virtute ſacramenti univerſæ virtutes augentur, & omnium gratiarum fructus exuberat.

Fundam. *Innoc. 3 14 lib. de alt. myſt. cap. 44*

Item ratione videtur, quia hoc dicitur eſſe ſacramentum unionis; aut ergo quia de novo unit, aut quia magis unit. Non quia de novo unit; ergo quia magis unit; ſed ſi magis unit; ergo auget virtutes.

Item ſi magis unit; ergo repugnat ei quod minus; ſed hoc eſt veniale, quia dicit Auguſtinus: Minus te amat, qui tecum aliquid amat; & hoc dicitur de veniale; ergo, &c.

Lib. 10 confeſſ. cap. 29

Item caro Chriſti eſt ſicut carbo ignitus: ſed carbonis igniti eſt pellere frigus, & intendere calorem; ergo hoc ſacramentum reprimit motus frigidos culpæ, & intendit motus vivos gratiæ; ergo delet, & auget.

Damaſc. l. 4 c. 1

Item hoc ſacramentum quotidie offertur; ergo ſi non fruſtra eſt, dat ergo

ergo aliquid quo quotidie indigemus; ſed illud quo quotidie indigemus, eſt liberatio a veniali malo, & profectus in bono: quia charitas aut deficit, aut proficit: ergo, &c.

Ad opp. CONTRA: Unius ſacramenti unus debet eſſe effectus præcipuus: ergo non eſt ad hos duos effectus prædictos.

2. ITEM quod non ſit ad remiſſionem venialium, oſtenditur primo: quia qui accedit ad hoc ſacramentum, aut accedit contritus, aut non. Si contritus: ergo remiſſa eſt ibi culpa. Si non contritus: ergo remanet culpa: ergo nullum habet Euchariſtia effectum ſuper venialia. Si dicas quod contritio non ſemper ſufficit, eſto quod tanta ſit quod ſufficiat, tunc non habebit hoc ſacramentum effectum, & tamen melius eſt diſpoſitus.

3. ITEM ſi effectus hujus ſacramenti eſt deletio venialium: ergo qui peccat venialiter, irritat effectum ejus, ſicut qui peccat mortaliter, irritat effectum baptiſmi: ſed homo habet neceſſe peccare venialiter: ergo & hoc ſacramentum irritare: ergo numquam accipi debet, quia numquam debet quis contumeliam huic ſacramento inferre.

4. ITEM quod augmentum virtutum non ſit effectus hujus ſacramenti, videtur: quia ſi hoc, tunc ergo valde cito fieret aliquis perfectus, qui hoc ſacramentum quotidie recipit: ſed hoc videmus eſſe falſum: ergo, &c.

5. ITEM augmentum virtutum eſt effectus baptiſmi, & confirmationis, ſicut ſupra dixit Magiſter, & ſimiliter remiſſio venialium: non ergo hujus ſacramenti.

CONCLUSIO.

Efficacia ſacramenti Euchariſtiæ eſt magis unire, fortificare, tollere peccata venialia, & ad augmentum virtutum, & charitatis prodeſſe.

RESP. AD ARG. Dicendum quod A cum hoc ſacramentum ſit unionis, effectus ejus primus, aut eſt unire, aut magis unire: ſed non de novo unire, ut ſupra oſtenſum eſt; ſed jam unitos magis unire. Magis autem unire eſt tripliciter. Aut quia quis unitur majori vinculo: ut ille magis unitur, qui majorem habet charitatem. Aut quia eodem vinculo unitur ſtrictius, ut ille qui ſecundum eumdem habitum ferventius amat. Aut quia eodem firmius: ut ille qui in eodem habitu eſt magis radicatus. Dicitur ergo hoc ſacramentum magis unire, quia digne accedentem reddit ferventiorem, ut carbo ignitus: & iterum reddit fortiorem, ut bonus cibus. Et ex hoc quod reddit charitatem magis ignitam, adjuvat ad conſumendam peccati venialis rubiginem. Et ex hoc quod magis firmat, adjuvat ad vitandum omnia ſcelera: & ratione utriuſque valet ad augmentum virtutum, & maxime charitatis, quæ eſt vinculum, non quantum ad eſſentiam, ſed quantum ad fervorem, vel radicationem. Fervor enim minuitur quotidie per venialia, & radicatio: ideo oportet per hunc cibum reſtaurari deperditum.

Idem. S. Th. 3 p. q. 79 art. 1 & Rich. ar. 5 q. 1

B

Damaſc. l. 4 c. 14

Th. Ar. 7 augetur bonitas quoad habitum. etiam ſine dulced.

1. Ex his patent objecta. Nam rationes ad primam partem ſunt concedendæ. Quod vero obiicitur, quod C unus eſt effectus, dicendum quod verum eſt primus; & ille eſt magis unire, & per illum habet hos duos conſequentes.

2. AD illud vero quod obiicitur, quod venialia delentur in contritione, dicendum quod iſte non eſt effectus primus, ſed ex conſequenti fit, quando homo indiget; utputa quando fervor charitatis per ſe non eſt ita intenſus, quod peccata venialia deleat, adjungitur carbo divinitus, per quem vigoratur, & vigorata delet venialia: nihilominus tamen ſi non habet venialia, charitatis fervor vigoratur.

3. AD aliud dicendum quod non irritatur hujus ſacramenti effectus per aliquod veniale, quia veniale non tollit

Digitized by Google

tollit gratiam, ſicut mortale tollit, & poſſibile eſt unum veniale remitti altero non remiſſo: unde veniale nec irritat antecedenter faciendo fictum, nec conſequenter evacuando fructum: nec oportet alia venialia deleri: ſed ſecundum quod homo melius ſe diſponit, & charitas contra illa vigoratur: unde plus, & minus in diverſis.

4. Ad illud quod obiicitur de augmento, dicendum quod augmentum intelligitur quantum ad fervorem, non quantum ad eſſentiam. Et quantum ad fervorem non omnes ita procedunt propter multa venialia, quæ committuntur, quæ illum diminuunt.

5. Vltimum manifeſtum eſt, quia neuter horum eſt primus, & proprius effectus hujus ſacramenti, ſed magis unire, ut viſum eſt.

ARTICULUS II.

Consequenter quæritur de hujus ſacramenti frequentatione. Et circa hoc quæruntur tria. Primo quæritur, utrum neceſſe ſit accedere ad hoc ſacramentum, ſive, utrum teneamur accedere. Secundo quæritur, quid ſit melius habenti libertatem accedendi, ſcilicet frequentare, an tarde accedere. Tertio, utrum homo debeat ſe retrahere ab hoc ſacramento propter immunditiam corporalem.

QUÆSTIO I.

An ſit neceſſarium accedere ad ſacramentum Euchariſtiæ.

Alex. Alenſ 4. p. q. 11. Memb. 2. art. 4. §1. q. 1. & 4.
S. Thom. 3. p. q. 73. art. 3.
Et 4. Sent. d. 12. q. 3. art. 2. q. 1
Richardus 4. Sent. diſt. 12. art. 2. q. 2.
Steph. B uleſ. 4. Sent. d. 12. q. 13.

Ad opp. o ar. 6 Quod ſit neceſſe ad hoc ſacramentum accedere, oſtenditur hoc modo: Niſi manducaveritis carnem, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis, &c.

A 2. Item Eccleſia excommunicat non accedentes ad hoc ſacramentum determinatis temporibus: ſed non excommunicat pro veniali culpa, vel levi: ergo gravis culpa eſt non accedere: & ſi hoc, neceſſe eſt accedere. *Cap. omnis utriuſque ſexus.*

3. Item Innocentius: neceſſario manducandus eſt agnus, ut a vaſtante Angelo protegamur: nec exire poſſumus de Ægypto, niſi celebrando phaſe, Paſchalem Agnum comedamus. Et ante hoc dicit, quod neceſſe eſt, quod homo ſe præparet, ne ceſſando ſumere incurrat periculum. *Innocent. in Concil. Lat. can. 21 lib. 5 decr. tit. 28 c. 12*

4. Item de ſacerdote ſpecialiter B oſtenditur. Nam ut dicit Ambroſius in quadam oratione: Grave eſt quod ad menſam tuam mundo corde, & innocentibus manibus non venimus; ſed gravius eſt ſi peccata metuendo ſacrificium non reddamus: ſed primum eſt mortale: ergo & ſecundum.

5. Item ratione videtur: quia ſacerdoti impoſitum eſt officium: ſed officium ſine uſu eſt otioſum. Et amplius: Qui habet talentum, tenetur illo uti, ne damnetur cum ſervo nequam: ergo tenetur ſacrificium offerre. Et eſt exemplum. Si aliquis habet officium prædicandi ſibi impoſitum, & videret expedire executionem, C & negligeret, & graviter peccaret.

Contra per Auguſtinum: Quid paras dentem, & ventrem? crede, & manducaſti. Si ergo ſufficit ad manducationem credere; non ergo tenemur ſumere ſacramentum. *Fundam. In Joan. tr. 26 t. 9*

Item effectus hujus ſacramenti eſt deletio venialium, & augmentum virtutum: ſed neutrum eſt de neceſſitate ſalutis: ergo, &c.

Item ſi neceſſe eſſet accedere: ergo parvuli qui non accedunt, nec manducant, omnes damnarentur.

CON-

Digitized by Google

CONCLUSIO.

Euchariſtiæ ſumptio non eſt de neceſſitate, quantum eſt de ſua inſtitutione, ſed eſt neceſſarium ex præcepto ſuperaddito, & officio ſumpto.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ſacramentum hoc non eſt de neceſſitate quantum eſt de ſua inſtitutione: ſed ſi eſt, hoc eſt ex aſſumpto officio, vel mandato ſuperaddito. Ex aſſumpto officio, quod ſcilicet neceſſarium eſt exequi: ut cum ſacerdos vivit de altari, ut parochianis proſit, debet ſervire altari: ſi autem non vivat de altari: ſed in libertate ſua remaneat, non tenetur magis, quam alius homo ex debito, ſed magis ex bono & æquo. Ex mandato ſuperaddito quod inſtituit Eccleſia, ut fideles communicarent ſemel in anno, & in morte. Unde ſi quis negligit, non eſt ſine contemptu: ideo peccat mortaliter. Ratio autem quare Eccleſia inſtituit, eſt quia hoc ſacramentum eſt ſalubre, & multi erant negligentes de ſua ſalute. Inſtitutio autem Eccleſiæ fuit ſub præcepto, ut patet in Decretali de pœnitent. & remiſſ. libro ſexto: Omnis utriuſque ſexus fidelis cum ad annos diſcretionis pervenerit, recipiat reverenter ad minus in Paſcha Euchariſtiæ ſacramentum, niſi forte de proprii ſacerdotis conſilio ob aliquam rationabilem cauſam ab ejus perceptione ad tempus duxerit abſtinendum: alioquin & vivens ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur, & moriens Chriſtiana careat ſepultura. Conſtat autem quod hæc eſt pœna excommunicatorum.

Vide de conſec. d. 2. cap. etſi non frequentius. Conſentit S. Th. 3. p. q. 73. art. 3

1. Ex his patent objecta. Nam verbum Joannis, ſive Domini in Joanne intelligitur de manducatione ſpirituali, quæ eſt per fidem, & charitatem, ſine qua nemo adultus ſalvatur: & hæc etiam eſt in parvulo aliquo modo ad incorporationem.

2. 3. Ad illud quod obiicitur de Eccleſia, patet reſponſio, quia Ec-
A cleſia inſtituit: & ut inſtitutio eſſet firma, addit pœnam. Similiter illud Innocentii intelligitur aut de manducatione ſpirituali, aut de ſacramentali, ratione inſtitutionis Eccleſiæ.

4. Ad illud quod quæritur de ſacerdote, dicendum quod ſi ſacerdos eſt qui habet curam, tenetur, niſi alius ejus defectum ſuppleat. Ad illud quod obiicitur de Ambroſio, dicendum quod loquitur de talibus, qui tenentur. Vel ſi de omnibus, tunc loquitur de immunditia veniali, non mortali.

5. Ad aliud dicendum quod officium ſacerdotale non imponitur, ut homo neceſſario exequatur, ſed pro
B loco & tempore, ut ſibi videbitur expedire: & ideo ſi conſcientia dictat, quod ſit abſtinendum ob ſui indignitatem, & reverentiam ſacramenti, non peccat: nec etiam prædicator, niſi quando videt imminere periculum, vel negligit officium per inobedientiam: eſt enim ei injunctum, ut illud exequatur.

QUÆSTIO II.

An habenti libertatem ſit melius frequenter accedere, quam tarde.

Alex. Alenſ 4. p. q. 11. Membr. 2. art. 4. §. 1. q. 2. & 3.
S. Thom. 3. p. q. 80. art. 10.
Et 4. Sent. d. 12. q. 3. art. 1.
C *Steph. Biuleſ. 4. Sent. d. 12 q. 14.*

De habente libertatem accedendi, quid ſit ei melius, frequentare, an tarde accedere. Et quod frequentare, videtur: quia in primitiva Eccleſia, ſecundum quod dicitur, quotidie communicabant: ergo ſi optime fuit ab Apoſtolis inſtituta, videtur quod eorum exemplo melius ſit quotidie communicare. *Fundam. Act. 14.*

Item oſtenditur auctoritate Domini: Dominus enim docuit nos orare, & petere quotidie panem ſuperſubſtantialem, & alius Euangeliſta nominat ipſum quotidianum. Et Ambroſius dicit: Panis iſte quotidianus eſt, quotidie accipe, ut quotidie tibi proſit: ergo videtur auctoritate Do-

Mat. 6. Luc. 11. Ambroſ. de Sacramentis li. 4. c. 6. & Aug. de Verb. Dom. ſer. 28. t. 10. Ambr. l. 4.

Digitized by Google

Sa· Domini, & Ambroſii quod quotidie
tis. ſit melius.

Item ratione videtur: quia hoc ſacramentum eſt in remiſſionem venialium: ſed ſemper peccamus venialiter: ergo debemus quotidie accipere. Et hoc eſt quod dicit Ambroſius: Cum ſanguis Chriſti effunditur, in remiſſionem peccatorum effunditur: ſemper ergo accipere debeo, qui ſemper pecco.

Item alia ratione videtur: quia ſacramentum illud auget in homine virtutem, & charitatem: ſed quanto hæc magis augentur, tanto melius eſt homo diſpoſitus: & quanto melius diſpoſitus, tanto frequentius debet accedere: ergo a primo ad ultimum ad ſacramentum hoc ſemper eſt accedendum.

Ad opp. Ca.53.t.3. 1. Contra per Auguſtinum, de Eccleſiaſticis dogmatibus: Quotidie Euchariſtiam accipere nec laudo, nec vitupero: ſed ſi ſemper deberet percipi, laudaret; ergo, &c.

In Joann. tract. 26. tom. 9. 2. Item per Auguſtinum: Quid paras dentem, & ventrem? crede tantum, & manducaſti: ergo nulla eſt utilitas in accipiendo corporaliter, quia ſi aliqua eſſet utilitas, male ergo diceret Auguſtinus: Quid paras dentem, & ventrem? quia diceretur ei, propter utilitatem.

3. Item ratione videtur: quia poſſibile eſt manducare ſpiritualiter non accedendo, & non eſt ibi periculum: ſed accedendo, niſi homo ſit bene paratus, eſt periculum: ergo ſi via ſecurior eſt eligenda: tunc ergo eſt raro communicandum ſacramentaliter, & ſæpe ſpiritualiter.

4. Item Gloria Dei noſtro commodo eſt præferenda: ſed qui dimittit accedere propter ſacramenti dignitatem, principaliter dat gloriam Deo: qui autem accedit propter ſacramenti efficaciam, attendit commodum ſuum; ergo melius facit qui ceſſat, quam qui accedit. Juxta hoc quæritur de diverſitate inſtitutionis, quia ſecundum quod dicitur de conſecratione diſt. 2. Anacletus inſtituit, quod quandocumque venirent A ad Eccleſiam. Fabianus quod ter in anno. Sother Papa quod in cœna Domini, & Decretalis dicit, quod ſemel in anno.

CONCLUSIO.

Euchariſtiæ frequens ſumptio eſt bona, ſi accedens videat ſe eſſe paratum: ſi vero frigidum ſe agnoſcat, melius eſt abſtinere: & ſi medio modo ſe habeat, mediocriter debet accedere.

Resp. ad arg. Dicendum quod ſi quis ſemper eſſet paratus, ſemper utile eſſet hoc ſacramentum recipere, ut ſcilicet haberet habitaculum B mundum, & ſpiritualiter comederet hunc cibum cum honore, & devotione. Quia igitur tempore Eccleſiæ primitivæ erant mundi per baptiſmi innocentiam, & charitate ardentes per donationem Spiritus ſancti: ideo congruebat eis quotidie communicare. Quia vero poſtmodum charitas refriguit, & per peccata munditia baptiſmalis ut in pluribus perdita fuit; relictum fuit judicio, & conſcientiæ uniuſcujuſque, ut reciperet quando ſe diſpoſitum videret, ne aliter manducaret ad ſuam damnationem. Et quia homines inceperunt fieri negligentes, oportuit ut iterum inſtitueretur a ſummo Pontifice fre- C quentatio. Sed quia frequentabant multi, & non bene ſe præparabant, inſtituit Fabianus, ut tribus anni ſolemnitatibus, in quibus homines melius parantur, & quas deſiderabilius expectant, communicarent, ſcilicet, Natali, Paſchate, & Pentecoſte. Et quia homines adhuc proceſſu temporis in his tribus temporibus negligenter ſe præparabant, ideo hoc ad extremum eſt ad Paſcha reductum, quod præcedit tempus præparationis, ſcilicet quadrageſima. Si ergo quæritur, utrum expediat frequentare alicui, dicendum quod ſi videat ſe eſſe in ſtatu Eccleſiæ primitivæ, laudandum eſt quotidie communicare. Si autem in ſtatu Eccleſiæ finalis, utpote frigidum, & tardum, laudandum

dum

Digitized by Google

Idem S. Th. 3. p. q. 80. ar. 10. & art. 6. q. 1. dum eſt, quod raro. Si autem medio modo, medio modo debet ſe habere, & aliquando debet ceſſare, ut addiſcat revereri, aliquando accedere, ut inflammetur amore, quia tali hoſpiti debetur honor, debetur & amor, & tunc ſecundum illam partem, ſecundum quam viderit ſe melius proficere, ad illam magis declinet, quod homo ſolum experientia diſcit. Omnes ergo rationes ad primam partem intelliguntur ſalva debita præparatione, quæ in pauciſſimis eſt ut ſemper.

1. Ad illud quod obiicitur in contrarium, quod Auguſtinus non laudat, ſed relinquit conſcientiæ, dicendum quod hoc dicit, quia quibuſdam, ut tactum eſt, magis eſt utile frequentare, quibuſdam raro: quia majorem efficaciam credo quod recipiat homo in una Miſſa, vel manducatione, cum bona præparatione, quam in multis, ſi non ſe præparet diligenter.

2. Ad aliud quod dicit Auguſtinus, dicendum quod hoc dicit Auguſtinus, non quia manducatio ſacramentalis non ſit fructuoſa, ſed contra illos, qui carnaliter hunc cibum ſpiritualem comedebant, quia nullum fructum reportabant.

3. Ad illud quod obiicitur, quod ſecurius eſt, dicendum, quod quamvis iſtud ſit ſecurius, tamen iſtud eſt utilius, quia ſicut plus prodeſt baptiſmus ſanguinis, & fluminis, quam ſanguinis tantum: ſic plus manducatio ſpiritualis quando conjuncta eſt ſacramentali, quam quando eſt per ſe ſolum.

4. Ad aliud, dicendum quod uterque dat gloriam Deo, & qui manducat cum reverentia, & qui ex reverentia dimittit. *Mat. 8.* Sicut enim dicit Auguſtinus, & Centurio Dominum honoravit, cum noluit quod domum ejus intraret, & Zacchæus, qui in domum introduxit. *Luc. 19.*

QUÆSTIO. III.

An homo propter immunditiam debeat ſe retrahere ab hoc ſacramento.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 11. Memb. 2. art. 2. §. 3.
S. Thom. 3. p. q. 80. art. 2.
Et 4. Sent. d. 9. q. 2. art. 4.
Et de Verit. q. 28. art. 3. ad 6.
Richardus 4. Sent. d. 9. art. 2. q. 3.
Steph. Biulef. 4. Sent diſt. 12. q. 15.

Ad opp.

Utrum homo debeat ſe retrahere ab hoc ſacramento propter immunditiam corporalem. Et quod ſic videtur, quia in lege mulier, quæ menſtrua patiebatur, reputabatur immunda. Similiter vir, qui patiebatur ſeminis fluxum. Similiter mulier poſt partum: & propter iſtas immunditias arcebantur ab ingreſſu in templum, & eſu agni abſtinebant: ergo videtur quod multo fortius ab eſu agni veri homines arceri debent propter immunditiam corporalem.

2. Item ex Concilio Elibertano dicitur de conſecrat. diſt. 11. Omnis homo ante ſacram communionem abſtinere debet ab uxore propria tribus, aut quatuor, aut octo diebus: ſed quilibet poteſt conjungi cum uxore propria ſine immunditia mentis: ergo illud dictum eſt ante propter immunditiam corporis: & ſic, &c.

3. Item Gregorius dicit, quod pollutus ex cogitatione præcedenti non debet accedere: aut ergo hoc eſt propter immunditiam corporalem, aut ſpiritualem. Non ſpiritualem, quia propter illam cogitationem, ſi non eſſet ſecuta pollutio, non impediretur: ergo propter immunditiam corporalem.

4. Item: Habebis locum, &c. Gloſſa: Munditiam corporalem diligit Deus: ideo præcipit, nihil fœdum manere in caſtris: ergo, &c. *Deut. 23.*

5. Item ratione videtur, quia ſi aliquis immundis manibus conſecraret, peccaret utique quantumcumque ſanctus: ergo, &c.

6. Item: In hoc ſacramento non tan-

Digitized by Google

tantum eſt quid ſpirituale, ſed etiam corporale: ergo debet eſſe munditia corporalis.

Fundam. Sed Contra: Iſte cibus non eſt cibus ventris, ſed mentis: ergo retrahi debet aliquis ſola immunditia mentis, non carnis.

Item magis diſplicet Deo immunditia peccati venialis, quam quælibet immunditia corporalis: ſed propter peccatum veniale commiſſum non debet quis ſe retrahere: ergo nec propter aliquam immunditiam corporalem.

Item immunditia corporalis, ut pollutio, non impedit manducationem ſpiritualem, quæ eſt nobilior: ergo multo minus nec ſacramentalem.

CONCLUSIO.

Corporalis immunditia ſejuncta ab ea, quæ eſt mentis, impuritate non impedit ſumptionem dignam Eucharistiæ; ſecus, ſi mentis immunditiam habet annexam.

Respon. ad Arg. Dicendum quod immunditia corporalis quadruplex eſt. Quædam eſt conjuncta ſpirituali ſecundum veritatem, ut pollutio veniens ex turpi cogitatione, vel crapula. Quædam eſt conjuncta ſpirituali ſecundum conformitatem, ut pollutio veniens ex diabolica illuſione, vel ex naturæ ſuperfluitate, in qua ſentitur pruritus, & delectatio inordinata. Quædam vero eſt quæ non eſt conjuncta ſpirituali, tamen eſt generans horrorem immunditiæ in anima, ut pollutio veniens ex infirmitate. Quædam autem eſt pure corporalis nullum horrorem immunditiæ in anima generans: ut immunditia in pede. Prima immunditia impedit, propter hoc quod homo debet reputare ſe immundum. Unde non recipit ſacramentum cum reverentia, qui ſic immundus eſt, niſi neceſſitas compellat: & propter irreverentiam privatur fructu, & incurrit damnum. Secunda immunditia, quæ eſt in illuſione diabolica, arcere debet ex congruo: quoniam quamvis non ſit certum, quod ſit anima ibi maculata, tamen probabiliter poteſt dubitari: & ideo qui ſe reputat immundum, bene facit. Unde Iſidor. de conſ. diſt. vj. Quiſquis nocturna illuſione polluitur, quamvis extra memoriam turpium cogitationum ſeſe præſentiat inquinatum: tamen hoc ut tentaretur culpæ ſuæ attribuat, ſuamque immunditiam ſtatim fletibus tergat. Tertia immunditia eſt differens, quia tantum eſt pœna: & ideo non arcet. Si tamen ratione horroris abſtineat, devotio, & reverentia eſt laudanda: unde nec mulier menſtruata arcetur, nec etiam mulier poſt partum, ſicut dicunt jura. De primo reperies in Decreto diſt. vj. De ſecundo extra lib. iij. de purificatione poſt partum. Quarta ſimpliciter eſt indifferens inter omnes has immunditias. Prima magis impedit, ultima nullo modo: omnes tamen impediunt de congruo ſecundum gradus. Unde ſi quis quærat, utrum ſemper quando polluitur corporaliter, ceſſare debeat, dicendum eſt, quod ſi ſentit inquinationem illam multum animam inclinaſſe, quia in actu illo fit homo caro, ſive in ſomnis, ſive in vigiliis, conſulendum eſſet ei facere reverentiam ſacramento. Si autem ſentit naturam magis expeditam, & ulterius devotio trahat ad perceptionem, & ſolennitas trahat, vel aliquid quod multum recompenſet: tunc arbitrarer ipſum ſine remorſu poſſe accedere. Concedendum ergo, quod ſolum propter carnis immunditiam non impeditur: ſed quia hæc immunditia conjuncta eſt immunditiæ mentis, nec ſolum propter immunditiam mentis, quia cogitatio cito tranſit, ſed immunditia carnis horrorem relinquit, & diutius durat, & inordinat: & ideo quamvis pollutio ſit peccatum veniale, magis tamen impedit, quam aliud veniale, propter horroris diuturnitatem & majorem deordinationem.

Vide S. Th. 3. p. q. 80. art. 7.

Expoſitio rationis.

Digitized by Google

1. Ad illud quod obiicitur, quod immunditia corporalis, quia corporalis impedit per legem, dicendum quod non valet; quia lex data eſt in onus, & in figuram, & per illas immunditias figurabantur ſpirituales immunditiæ.

2. Ad illud quod obiicitur de conjunctione cum uxore, dicendum quod raro contingit, quod homo conjungatur ſecundum illum actum debitum exigendo, quin ſit ibi aliqua culpa: ſi autem ſolum reddendo debitum, non credo quod debeat retrahi, niſi de congruo, vel etiam cauſa prolis: & hoc dicit Gregorius, & habetur de conſec. diſtinct. ij.

3. Ad illud quod obiicitur, quare pollutio impedit, dicendum quod ratione pollutionis carnis conjunctæ pollutioni mentis: quia ex hac pollutione ſe immundum, & indiſpoſitum reputare debet ad hoc ſacramentum ratione prædicta.

4. Ad illud quod obiicitur, quod diligit Deus munditiam corporalem, dicendum quod verum eſt eatenus, quod excitat devotionem mentis: e contrario abominatur immunditiam corporalem, quæ eſt via ad irreverentiam mentis: & talis bene impedit. Et per hoc patet ſequens, quia immundis manibus non tractat Chriſti corpus, niſi homo qui modicam aut nullam adhibet reverentiam.

5. Ad aliud de immunditia veniali patet ſolutio, quia non ita durat, nec ita mens abhorret, nec ita deordinat.

6. Ad ultimum, dicendum, quod in manducatione ſacramentali venit Chriſtus corporaliter in hominem, non in ſpirituali: ideo non eſt ſimile.

DISTINCTIO XIII.

Si Hæretici excommunicati hoc Sacramentum conficiant.

Quæſtio. Reſponſio.

SOLET *etiam quæri, utrum pravi ſacerdotes hoc Sacramentum conficere queant. Ad quod dici poteſt, quod aliqui, licet ſint pravi, conſecrant vere, ſcilicet, qui intus ſunt nomine & Sacramento, & ſi non vita: quia non in merito conſecrantis, ſed in verbo efficitur Creatoris. Unde Auguſtinus: Intra catholicam Eccleſiam in myſterio corporis & ſanguinis Domini, nihil a bono majus, nihil a malo minus perficitur ſacerdote: quia non in merito conſecrantis, ſed in verbo perficitur Creatoris, & virtute Spiritus ſancti. Credendum eſt enim quod in verbis Chriſti ſacramenta conficiantur. Sicut ipſe eſt qui baptizat, ita ipſe eſt qui per Spiritum ſanctum ſuam efficit carnem & ſanguinem. Item Gregorius: Putant quidam communionem corporis minus eſſe ſanctificatam ſi illorum fiat officio, quorum vita eorum oculis videtur ignobilis. Heu in quam magnum laqueum incidunt: ut divina & occulta myſteria plus ab aliis ſanctificata poſſe fieri credant: cum unus idemque Spiritus ſanctus in tota Eccleſia inviſibiliter ea myſteria & operando ſanctificet, & ſanctificando benedicat. Myſterium ideo dicitur, quod ſecretam, & reconditam habeat diſpenſationem: ſacrificium vero, quaſi ſacrum factum: quia prece myſtica conſecratur pro nobis in memoriam Dominicæ paſſionis. Sacramentum eſt in aliqua celebratione, cum res ita fit, ut aliquid ſignificatæ rei accipiamus. Sacramenta ſunt, Baptiſma, Chriſma, Corpus Chriſti: quæ ideo ſacramenta dicuntur, quia ſub tegumento viſibilium rerum divina virtus ſecretius ſalutem eorumdem ſacramentorum operatur. Unde a ſecretis virtutibus, vel ſacris ſacramenta dicuntur, Panis & calicis ſacramentum Græce Euchariſtia dicitur: Latine bona gratia interpretatur: & quid*

In lib. de corpore Domini: & allegatur 1. q. 1. c. intra catholicam. Jo. 1. c. 1. q. 1. Multi ſæcularium.

1. Cor. 12. Iſid. lib. eth. primo.

Digitized by Google

quid melius corpore, & ſanguine Chriſti? Sive ergo per bonos, ſive per malos miniſtros intra Eccleſiam diſpenſetur, ſacramentum tamen eſt, quia Spiritus ſanctus vivificat: nec bonorum diſpenſatorum meritis ampliatur, nec malorum attenuatur. Hoc de corpore Domini, hoc & de baptiſmate, & chriſmate dicendum eſt & tenendum; quia virtus divina ſecretius operatur in eis, & divina ſolummodo eſt hac virtus ſive poteſtas, non humanæ efficaciæ. Illi vero qui excommunicati ſunt, vel de hæreſi manifeſte notati, non videntur hoc ſacramentum poſſe conficere, licet ſacerdotes ſint: quia nemo dicit in ipſa conſecratione, offero, ſed offerimus, quaſi ex perſona Eccleſiæ. Et ideo cum alia ſacramenta extra Eccleſiam poſſint celebrari, de hoc non videtur. Quod etiam Auguſtinus tradere videtur, dicens: Recolite nomen, & advertite veritatem. Miſſa enim dicitur eo quod cæleſtis nuncius ad conſecrandum vivificum corpus adventat, juxta dictum ſacerdotis dicentis: Omnipotens Deus jube hæc perferri per manus ſancti Angeli tui in ſublime altare tuum, &c. Idcirco niſi Angelus venerit, Miſſa nequaquam jure vocari poteſt. Nunquid enim ſi hoc myſterium hæreticus auſus fuerit uſurpare, Angelum de cælo mittit Deus oblationem ejus conſecrare? maxime cum eiſdem per prophetam comminatus ſit dicens: Maledicam benedictionibus veſtris. Quod ſi benedictionibus eorum ſe aſſerit maledicturam veritas, quid erit de hoſtia? Ergo dicemus illam poſſe benedici ab illo, quem ſcimus a Deo forte maledictum cum ſua benedictione? Si enim Deus maledixerit benedictionibus hæreticorum, & ſchiſmaticus benedixerit, quis eorum prævalebit? Nunquid benedictio maledicti ad nihilum poterit redigere verba veriſſima comminantis Dei? Ex his colligitur quod hæreticus e catholica Eccleſia præciſus, nequeat hoc ſacramentum conficere: quia ſancti Angeli, qui hujus myſterii celebrationi aſſiſtunt, tunc non adſunt, quando hæreticus vel ſchiſmaticus hoc myſterium temerarie celebrare præſumit. Non enim dubitari licet, ubi corporis Dominici & ſanguinis myſteria geruntur, ſupernorum civium adeſſe conventus. In hujus autem myſterii expletione ſicut formam ſervari, ita ordinem haberi, ſcilicet ut ſicut ſacerdos: & intentionem adhiberi oportet, ut illud facere intendat. Sed ſi non credit de illo myſterio ſicut veritas habet, nunquid poteſt intendere illud conficere? & ſi non intendit, nunquid conficit? Aliqui dicunt etiam non recte de illo myſterio ſentientes poſſe intendere, non quidem illud conficere, quod jam eſſet recte credere, ſed id agere, quod geritur ab aliis dum conficitur, & ſic adhibetur intentio: etſi intentio dicatur deeſſe conficiendi illud miniſterium, tamen ex quo intendit ea dicere & agere, quæ ab aliis geruntur, impletur myſterium. Illud etiam ſane dici poteſt, quod a brutis animalibus corpus Chriſti non ſumitur, etſi videatur. Quid ergo ſumit mus, vel quid manducat? Deus novit hoc. De hoc cæleſti myſterio aliqua perſtrinximus, a catholicis fideliter tenenda. Qui enim his contradicit, hæreticus judicatur.

Hic Magiſter non tenetur.

Aug. in ſerm. de cor. Chriſti: Gregor. maledicam benedictionibus veſtris, id eſt, his quæ eis benedict. poſſidetis, vel quid-quid a vobis benedicitur, vel quoniam non benedicunt ſancti vere corde, vel quia qui inique agunt benedicuntur ab eis, adulanturque peccatoribus, dummodo divites ſint: & habetur 1. q. 1. c. multi ſecularium, ad finem.

Quid faciat hæreticum, & quid ſit hæreticus.

Ne autem ignores quid faciat hæreticum, vel quid ſit hæreticus, audi breviter quid inde ſancti doctores tradant. Hilarius ait: † Extiterunt plures qui cæleſtium verborum ſimplicitatem, non veritatis ipſius abſolutionem ſuſceperunt: aliter interpretantes quam dictorum virtus poſtularet. De intelligentia enim hæreſis, non de ſcriptura eſt, & ſenſus, non ſermo, fit crimen. Idem in lib. VIII. Intelligentiæ ſenſus in crimine eſt. Hieronymus dicit, quod ex verbis inordinate prolatis incurritur hereſis. Auguſtinus definiens quid ſit hæreticus, ait: * Hæreticus eſt qui alicujus temporalis commodi, & maxime gloriæ, principatuſque ſui gratia, falſas ac novas opiniones gignit, vel ſequitur.

Hier. maledicam benedicentibus vos, id eſt, quidquid a vobis benedicetur, per me erit maledictum, & habetur 1. q. 1.

c. maledicam. Greg. ſup. Ezech. homil. 10. Qui in expoſitione ſacri eloquii ut auditoribus placeat aliquid fingit, ſua verba loquitur, non Dei, qui autem in verbis Dominicis aliter quam is qui protulit ſenſerit, etſi ſub alio intellectu, tamen ad ædificationem charitatis tendit, Domini ſunt verba quæ dicit.

† Lib. 2. de Trinit. a princ. * Tom. 6. de util. cred. in princ.

Digitized by Google

DISTINCTIO XIII.

De poteſtate conficiendi.

Solet etiam quæri, utrum pravi ſacerdotes, &c.

Expoſitio textus.

SUPRA egit Magiſter de confeſſione, hic agit de poteſtate conficiendi. Et dividitur hæc pars in tres partes. In prima quærit Magiſter, & determinat, qui poſſint conficere. In ſecunda qui poſſint ſumere: & oſtendit, quod ſoli homines, ibi: *Illud etiam ſane dici poteſt, quod a brutis animalibus, &c.* In tertia vero incidenter determinat, pro quanto dicantur aliqui errare, ſive hæreſim incurrere, ibi: *Ne autem ignores quid faciat hominem hæreticum.* Prima pars habet duas. In prima determinat, ſive tangit, quæ ſunt neceſſaria ad conficiendum hoc ſacramentum licite. In ſecunda tangit illa, quæ ſunt de neceſſitate hujus ſacramenti ſimpliciter, quæ ſcilicet ſunt intentio, & ordo, ibi: *In hujus autem myſterii expletione &c.* Quamvis enim bonitas ſit neceſſaria ſacerdoti ad hoc quod conficiendo non peccet, ſaltem quod probabiliter ſit bonus: ſed tamen non eſt neceſſaria ad hoc, quod conficiat. Sed ordo, & intentio ad conficiendum ſimpliciter ſunt neceſſaria; altero enim deficiente non conficitur, ſed deficiente bonitate ſic. Et ſic duo determinantur in hac diſt. Primum ſpectat ad conficiendi poteſtatem. Secundum vero ad ſumptionem.

Diviſio.

Nihil a bono magis, nihil a malo minus perficitur ſacerdote: quia non in merito, &c.

Dub. I.

Videtur ex his verbis Auguſtini, quod malus ſacerdos æqualiter perficiat ea, quæ ſpectant ad Miſſam, A aut bonus: & ita videtur, quod ſicut bonus ſacerdos non peccat, ita nec malus. Quæritur ergo de ſacerdote, qui ſcienter malus eſt, & tenetur conficere propter hoc quod habet parochiam, quid debet facere; ſi dimittit, peccat: ſi conficit, facit contra conſcientiam; & ita videtur eſſe perplexus. Quæritur etiam de ſacerdote, qui non tenetur celebrare, ſi poſtquam indutus fuerit, occurrat ei remorſus de aliquo mortali, utrum debeat deſiſtere, an procedere.

RESPON. Dicendum quod ſacerdos aut tenetur ad celebrandum, aut non: ſi non tenetur, credo quod non debeat accedere, niſi prius fuerit contritus, & etiam quantumcumque contritus ſit, niſi prius confiteatur; ſi remorſus eſt de mortali. Si autem non eſt de mortali, credo quod bene faciat celebrando, ſive accedendo. Si autem occurrat ei aliquis caſus in Miſſa, vel mortale peccatum, de quo non fuit contritus, in tali ſtatu poteſt occurrere, quod ſi habet ſacerdotis copiam, debet confiteri, ſi habet aptitudinem horæ ante canonis inchoationem: Si non, dixerunt aliqui, quod ſi adeſt populus, ſufficit contritio cum propoſito confitendi, quia ſcandalizaret populum, ſi dimitteret: ſi autem non timeret ſcandalum, conſulunt dimittere, maxime cum nihil cogat. Veruntamen credendum eſt quod ſine peccato poteſt, quod inchoatum eſt perficere, ſi propoſitum confitendi habet, & ſi cum contritione totum ſuppletur; nec video ibi contemptum. Si autem tenetur cantare, & non habeat copiam ſacerdotis, dico, quod tenetur ſe præparare per contritionem, & propoſitum confitendi: & ita videtur, quod non peccet, ſi accedat cum verecundia, & reverentia. Si autem non ſe præpararet, & cantat, dico quod peccat peccato omiſſionis, cum omittit confiteri, alio etiam peccato, ſi eſt occultus, ſi manifeſtus, dico quod ſcandalizat: ſi autem prohibitus ab Eccleſia, peccat omnibus his modis, & peccato tranſgreſ-

greſſionis. Sed intelligendum eſt A ſemper, quod unum eſt peccatum, & reliqua omnia ſunt ſicut annexa, ſive circumſtantiæ aggravantes, ſicut ſi aliquis occidat homines propter lucrum. Sed quid dicemus de eo, cui accedit remorſus de irregularitate? tunc ibi non eſt remedium contritionis, nec confeſſionis. Ad hoc reſpondent aliqui, quod cum irregulari ſit prohibitum conficere hoc ſacramentum, & cum irregularitas non deleatur per contritionem, ſed ſolum per diſpenſationem, quod quantumcumque adſit populus, & ſcandalum timeatur, cum non ſit faciendum contra veritatem vitæ propter ſcandalum, & contra præceptum, quod tenetur aut deponere conſcientiam irregularitatis, aut dimittere Miſſam: & hoc dico ante conſecrationem, & maxime ante inchoationem Canonis. Aliqui dicunt, quod prohibitio propter irregularitatem ad ipſum non ſe extendit, maxime cum acceſſit ſine conſcientia irregularitatis. Unde propter reverentiam ſacramenti, & ſcandalum populi dicunt, quod ſi dolet, & libenter faceret quod in ſe eſſet, dicunt a Domino eſſe diſpenſatum ut tunc. Si vero quæritur de illo, qui ſolet habere conſcientiam, quod non eſſet ſacerdos, hic dicendum dupliciter. Aut debet dimittere Miſſam ante conſecrationem, aut debet conſcientiæ fingere infirmitatem: ideo ſanum conſilium eſt, quod homo ſe ante diligenter præparet, & in Miſſa non cogitet de ſe, ſed magis de ſacramento.

Nec bonorum diſpenſatorum meritis ampliatur. Dub. II.

Quæritur, quis magis peccet, utrum ſcilicet ſacerdos malus, qui conficit, & non ſumit, an ille qui utrumque facit. Et videtur quod ille magis, qui utrumque facit, quia plus præſumit, & major eſt irreverentia. Item quæritur quis plus peccet, utrum ille qui propter timorem, & reverentiam nihil audet facere, an ille, qui conficit. Et videtur, quod magis ille qui conficit, quia facit majorem contumeliam ſacramento, alter reverentiam. Similiter quæritur de illo, qui tantum ſumit corpus, & non ſanguinem.

Resp. Dicendum quod gravius peccat ille, qui ſimulat ſe facere, quam ille qui conficit, & non ſumit: & gravius ille qui conficit, & non ſumit, quam ille qui conficit, & ſumit totum. Et ratio hujus eſt, quia irreverentia poteſt fieri ſacramento uno modo, quia ille qui miniſtrat eſt indignus, tamen facit, ſicut Ecclesia inſtituit. Alio modo, B quia non ſolum eſt indignus, ſed etiam in ipſa celebratione non ſervat ritum, quem debet: & tunc non ſolum exhibet irreverentiam, ſed etiam facit contumeliam, quia ſacramentum non perficit, ſed dimittit incompletum: nam ordinatum eſt, ut nullus ſe ſimulet celebrare: in Decre. de Miſſarum celebratione. lib. vj. De hoc, & infra: Licet is qui pro ſui criminis conſcientia reputat ſe indignum, peccet graviter, ſi ſe ingerat irreverenter ad illud: gravius tamen videtur offendere, qui fraudulenter illud præſumpſerit ſimulare, cum ille in ſolius Dei miſericordis manum incidat, iſte vero non ſolum C Deo non veretur illudere, ſed populo, quem decipit, ſe aſtringat. Ordinatum etiam eſt, ut qui conficit, communicet: de conſecra. diſt. ij. ex Concil. Tol. xij. Certum eſt, quod hi qui ſacrificantes non edunt, rei ſunt Dominici ſacramenti. Quicumque ergo ſacerdotum deinceps divino altari ſacrificium oblaturus acceſſerit, & ſe a communione ſuſpenderit, ab ipſa, qua ſe indecenter privavit gratia commmunionis, uno anno repulſum noverit. Ordinatum eſt etiam, ut ſanguinem ſumant: unde de conſ. diſt. ij. Gelaſius Papa: Aut integra ſacramenta percipiant, aut ab integris arceantur, quia diviſio unius, & ejuſdem miniſterii ſine grandi non poteſt ſacrilegio provenire.

Digitized by Google

Recolite nomen, & advertite veritatem, Dub. III.

Quæritur circa hæc verba Auguſtini: quare, ſcilicet Miſſa ſic nominetur; & ſi in omni ſacrificio mittatur hoſtia. Item quæritur, quare non dicitur: *Ite, Miſſa eſt*, in qualibet miſſa. Item quæritur de hoc quod dicit, quod cœleſtis miſſus ad conſecrandum, & vivificandum corpus adveniat. Contra: Ex hoc Auguſtini verbo videtur, quod Angelus conſecret corpus Domini, & conficiat. Contra hoc eſt, quod actio iſta eſt omnino ſupra naturam angelicam.

Respon. Dicendum quod (ſicut tangitur in littera) Miſſa dicitur, quia mittitur cœleſtis miſſus. Cœleſtis iſte miſſus [ſicut exponit Innocentius] eſt magni conſilii Angelus. Iſte, inquam, mittitur ad conſecrandum, quia iſte eſt ſacerdos inviſibilis, qui conſecrat, & conficit hoc ſacramentum, ubicumque conficiatur: unde valet illa ratio in contrarium, qua obiicit de angelico miniſterio: non tantum enim eſt hic miſſio, ſed etiam miſſio ſacrificii ad Deum per ſummum Angelum, ſcilicet Chriſtum, aſſiſtentibus magnis Angelis: propter quod in fine dicitur, *Ite Miſſa eſt:* & propter hoc Miſſa recte appellatur: unde Hugo: Ipſa hoſtia ſacra miſſa vocari poteſt, quia tranſmiſſa eſt primum, ſcilicet a Patre, ut eſſet nobiſcum: poſtea a nobis Patri, ut apud Patrem pro nobis intercederet. Primum a Patre nobis per incarnationem. Secundum a nobis Patri per paſſionem. Similiter in ſacramento primum a Patre nobis per ſanctificationem, qua nobiſcum eſſe incœpit, poſtea a nobis Patri per oblationem, qua pro nobis intercedit. Sed tunc eſt quæſtio, quare non dicitur in fine cujuslibet Miſſæ: *Ite, miſſa eſt*. Reſpon. dicendum quod etſi quælibet Miſſa totum corpus Chriſti myſticum reſpiciat, ſicut patet per triplicem hoſtiæ partitionem, tamen ſecundum iſtam differentiam triplicem, contingit Miſſas tripliciter appropriari. Quædam enim celebrantur ſpiritualiter ad honorem Sanctorum; & quia ipſi ſunt in tuto jam, & ſunt coram Deo: ideo in talibus licentiatur populus, & ideo dicitur: *Ite, miſſa eſt:* quaſi feſtinate ingredi in illam requiem. Quædam ſpecialiter ad ſalutem vivorum: & quia non ſumus certi de ſalute noſtra, ideo debemus continue ſolliciti eſſe, ne per noſtram ignaviam in nobis Miſſæ efficacia evaneſcat: ideo dicitur in Miſſa in fine, omni tempore: Benedicamus Domino, ſecundum illud prophetæ: Benedicam Dominum in omni tempore. Quædam ſpecialiter ad requiem defunctorum, & in illis dicitur: Requieſcant in pace.

[Margin notes: P. 9. ca. 14 — Ite, Miſſa eſt, cur non dicatur in qualibet Miſſa. — Pſal. 33]

B

Ne autem ignores, quid faciat hæreticum. Dub. IV.

Quæritur, unde dicatur, & pro quanto dicatur hæreticus. Si enim dicas, quod hæreticus dicitur, quia errat, hoc eſt contra Auguſtinum, qui dicit primo de Trinit. Errare potero. Si tu dicas, quod hæreticus dicitur, quia diverſus a communione fidelium; ergo excommunicatus, & ſchiſmaticus dici debet hæreticus. Quæritur ergo pro quanto quis dicatur hæreticus, & in quo differant hæreſis, ſecta, & ſuperſtitio.

[Margin note: Ibi non eſt, ſed collig poteſt ex initio.]

C

Resp. ſicut dicit Iſidorus in lib. etym. Hæreticus dicitur ab hæreſis Græce, quod eſt electio. Latine: & quamvis electio ſit bonis, maliſque communis: tamen hæreticus ipſe non ex dono Dei, ſed ex propria auctoritate, & ex proprio ſenſu accipit aliquam ſententiam falſam. Nam omne verum a Spiritu ſancto eſt a quocumque dicatur. Hanc autem non dicitur eligere, quandocumque opinatur aliquid falſum, ſed quando falſum præoptat, & pertinaciter credit, & paratus eſt defendere, ſive ipſe finxerit, ſive alius: unde talis diffinitio poteſt dari. Hæreticus eſt qui divinæ legis ignorantia, vel contemptu pertinax in-

[Margin notes: Iſid. li. 8 Etym. c. 3 — Hæreticus quid.]

inventor proprii erroris, aut alieni A ſectator catholicæ veritati mavult adverſari, quam ſubiici. Et hæc diffinitio concordat rationi. Et ut ait Auguſtinus xxiv. q. iij. Qui ſententiam ſuam quamvis perverſam nulla pertinaci animoſitate defendunt corrigi parati, nequaquam ſunt inter hæreticos computandi. Et differt hæreſis a ſchiſmate, quia hæc eſt contra fidem, ſchiſma contra mores, vel vinculum charitatis. Sententia autem contra fidem ratione adinventionis dici poteſt ſuperſtitio, id eſt, ſuperflua inſtitutio, ratione adhæſionis hæreſis: ratione defenſionis ſecta, loquendo per appropriata. Vel hæreſis, quia contra veritatem: ſecta quia contra communitatem: ſuperſtitio, quia contra utilitatem, quaſi ſuperflua inſtitutio. Vel hæreſis ab eligendo, ſecta a perſequendo, ſuperſtitio a ſuperſtando. Unde hæreſis dicit præſumptuoſam, & deliberatam falſi adinventionem, ſecta ſuperaddit imitationem, ſuperſtitio diuturnitatis inveterationem, ſicut ſenes ſuperſtites delirant, ſic & hæretici: ideo dicitur ſuperſtitio, quia vetuſtati & ſuperſtiti concordant. Prius autem ſuperſtitio dicitur quaſi a ſuperſtando: nam ſicut in fide intellectus captivatur, ſic in ſuperſtitione errore inflatur, & elevatur.

epiſt. 162 & habetur in Decret. 24 q. 3 cap. Dixit.

ARTICULUS I.

AD intellectum hujus partis duo principaliter quæruntur. Primo quæritur de poteſtate conficientis. Secundo quæritur de ſumente. Circa primum quæruntur quatuor. Primo quæritur, utrum omnis ſacerdos poſſit conficere. Secundo, utrum ſoli ſacerdotes. Tertio quæritur in quo reſidet major poteſtas ad conſecrandum, an in ſacerdote, an in verbo. Quarto quæritur utrum melior ſit Miſſa boni Sacerdotis, quam mali.

QUÆSTIO I.

An omnis ſacerdos poſſit conficere.

Alex Alenſ. 4. p. q. 10. Membr. 5. art. 2. §. 5.
S. Thom. 3. p. q. 82. art. 1.
Et 4. ſent. diſt. 13. q. 1. art. 1. q. 1.
Et d. 17. q. 3. art. 3. q. 1.
Scot. 4. Sent. diſt. 13. q. 2.
Richard. 4. Sent. diſt. 13. q. 1.
Durand. 4. Sent. diſt. 13. q. 1.
Steph. Brulef. 4. Sent. diſt. 13. q. 1.
Petrus de Tarant. 4 Sent. diſt. 15 q. 1
Gabriel Biel 3 Sent. d. 13. q. 1.

CIRCA quam ſic proceditur: Auguſtinus in libro ſententiarum Proſperi: Non eſt locus veri ſacrificii extra Catholicam Eccleſiam: B ſed hæreticus eſt extra Catholicam Eccleſiam: ergo in eo non eſt verum ſacrificium: & ſic, &c. *Ad opp.*

2. ITEM Hieronymus: Panem pollutum comedunt hæretici: ſed panis iſte non poteſt pollui: ergo non comedunt hunc panem.

3. ITEM idem Hieronymus; Odit Deus ſacrificia hæreticorum, deteſtatur fœtorem: ergo non mittit nec ſe, nec Angelos: nec ipſi per conſequens mittunt in cœlum: ergo non conficiunt, nec miſſam dicunt, & falſo dicunt: Ite, Miſſa eſt.

4. ITEM Cyprianus: Hæreticorum ſacramenta ſacrilegia ſunt: ſed iſte panis ſanctus: ergo &c.

C 5. ITEM ex Concilio Laudacen. Non oportet benedictiones hæreticorum accipere: ſunt enim magis maledictiones.

6. ITEM ratione videtur, quia hoc ſacramentum eſt ſacramentum unionis: ergo qui ſeparati ſunt ab Eccleſia, omnino alieni ſunt ab hoc ſacramento: & ſi hoc, non poſſunt conficere.

7. ITEM qui ſeparati, & hæretici ſunt, quamvis habeant ordinem, non tamen poſſunt ſolvere, & ligare: & ſi ſolvunt, nihil faciunt: ergo eadem ratione nec conficere.

8. ITEM privilegium meretur amittere, qui conceſſa ſibi abutitur poteſtate: ſed hæreticus, & ſchiſmaticus abutuntur poteſtate conficiendi; ergo

Digitized by Google

ergo ſicut Deus dedit poteſtatem, ita & debet auferre.

9. ITEM poteſtatis ſuperioris eſt compeſcere inferiorem, ſi ordinatæ ſunt poteſtates: ergo ſi Papa, vel Epiſcopus vetat ſacerdoti, ne conficiat, amplius non poteſt conficere. Si dicas, quod ſi non poteſt de jure, poteſt tamen de facto. CONTRA: Hoc ſolum poteſt homo apud Deum, quod de jure poteſt: ſed poteſtas conficiendi eſt poteſtas quantum ad Deum: ergo ſi non poteſt de jure, nullo modo poteſt.

Fundam. Aug. l. 2 cont. Par. c. 13. t. 7. SED CONTRA: Auguſt. contra Parmenianum loquens de hæreticis, & ſchiſmaticis dicit: Sicut in eis manſit baptiſmus, ſic & ordinatio integra; in præciſione fuerat vitium, quod in unitate pacis eſt correptum, non in ſacris, quæ ubicumque ſunt, ipſa vera ſunt.

ITEM 1. queſt. 1. in capit. Remiſſionem, dicitur: Sacramenta in modum lucis, ab immundis coinquinari non poſſunt.

ITEM ſacerdos conficit, aut quia bonus, aut quia Sacerdos. Si quia bonus, ſed non eſt certus de bonitate; ergo nec certus eſt, utrum conficiat. Si quia ſacerdos, cum propter hæreſim non deſinant eſſe ſacerdotes: patet, &c.

ITEM ad ſacramentum ex parte diſpenſantis non plus requiritur quam ordo, & intentio, & actio: ſed hæc omnia ſunt in præciſo: ergo, &c. Si dicas, quod requiritur bonitas, tunc ſalus noſtra in manu alterius poſita eſt.

CONCLUSIO.

Euchariſtiæ ſacramentum ubi fuerit ordo, intentio, verbi prolatio, & debitum elementum, eſt verum ſacramentum, etiam quod ſacerdos malus vel hæreticus fuerit, licet hæreticorum ſit in damnum ipſorum, & aſſiſtentium.

Opinio aliorum. RESP. AD ARG. Aliqui voluerunt diſtinguere, ex quibus videtur fuiſſe Magiſter, quod ſacerdotes mali quidam occulte ſunt mali, & de Eccleſia A ſaltem nomine, & numero, & quo ad exteriorem faciem: & tales poſſunt. Alii vero ſunt manifeſte mali, & ab Eccleſia præciſi: & tales non poſſunt. Sed hæc poſitio videtur conſonare poſitioni Cypriani, qui poſuit, quod hæretici non habeant ſacramenta vera, quod ſatis improbat Auguſtinus. Propter hoc dicendum aliter, quod in ſacramento duo attenduntur, ſcilicet ſacramenti veritas, quæ conſiſtit quantum ad rem primam: & ſacramenti utilitas, quæ conſiſtit quantum ad rem ultimam, quæ eſt incorporatio, vel unio quantum ad corpus myſticum. Si de veritate ſacramenti loquamur, veritas B ſalvatur, ubi eſt ex parte miniſtri ordo, & intentio, & verbi prolatio, cum adeſt debitum elementum. Si autem loquamur quantum ad utilitatem, dicendum quod ſacerdos bonus conficit ad utilitatem ſuam, & aſſiſtentium: malus occultus ad damnum ſuum: nihilominus tamen ad utilitatem aſſiſtentium, qui cum fide, & devotione Miſſam audiunt. Sed præciſus, & hæreticus ad damnationem ſuam, & omnium aſſiſtentium. Improb. Determinatio.

1. 2. 3. 4. 5. Quia ergo in præciſis, & hæreticis manifeſtis privatur ſacramentum omni fructu, quamvis ſit ibi corpus Chriſti verum: ideo C loquuntur ſacri canones, & auctoritates ſanctorum ipſorum ſacrificia deteſtantes, non ratione operis operati, ſed damni. Et ſic ſolvuntur auctoritates: & ſic credendum eſt intellexiſſe Magiſtrum.

6. AD illud autem quod obiicitur, quod non poſſunt præciſi, quia eſt ſacramentum unionis, dicendum quod ſacramentum unionis eſt ratione efficientiæ, & præciſi ſine efficacia, & fructu conficiunt.

7. AD illud quod obiicitur, quod non poſſunt ſolvere, dicendum quod non eſt ſimile, quia poteſtas ſolvendi eſt poteſtas ad alterum ordinata, quæ non tantum conſiſtit in ordine, ſed in juriſdictione, quam non habet hæreticus.

8. AD

8. Ad illud quod obiicitur, quod privilegium debet amittere, dicendum quod dignus eſt de ſe, ſed tamen Dei largitas non ſubtrahit quod imprimit ut perpetuum: & quia talis eſt character ſacerdotalis, ideo manet ad divinæ largitatis gloriam, & malorum perpetuam damnationem, & ignominiam: & per conſequens ad manifeſtandam Dei juſtitiam.

9. Ad illud quod obiicitur, quod ſuperior poteſtas poteſt cohibere inferiorem, dicendum quod ſecundum illud poteſt cohibere ſecundum quod ſuperior, ſed non eſt ſuperior quantum ad poteſtatem conficiendi: omnes enim ſacerdotes æqualiter poſſunt conficere. Sed quantum ad debitam, B & ordinatam executionem eſt ſuperior: & quantum ad hanc bene cohibet. Unde ſi præciſus, vel excommunicatus conficiat, facit quidem hoc ad quod habet potentiam, ſed tamen non facit debite, & ordinate, immo ad damnationem ſuam.

QUÆSTIO II.

An ſoli Sacerdotes poſſint conficere.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 10. Membr 5. art. 1. § 2.
S. Thomas 3. p. q. 82. art. 1.
Et 4 Sent. d. 13. q 1 art. 1. q. 1.
Et d. 24. q. 2. art. 1. q. 2.
Richardus 4. Sent. diſt. 13. q. 2.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 13. q. 2.
Petr. de Tarant. 4. Sent. d. 13. q. 2.
Gabr. Biel. 4. Sent. diſt. 13. q. 2. art. 2.

Fundam. Utrum ſoli ſacerdotes poſſint conficere. Et quod ſic videtur, quia dicit Hugo: Ad iſtud ſacramentum concurrit ordo, intentio, & actus. Et hoc etiam dicit Magiſter, & habet conſuetudo ſanctæ Eccleſiæ.

Item ratione videtur, quia in veteri teſtamento ex quo templum eſt factum, ſolis ſacerdotibus licebat offerre ſacrificium: ergo ſi figura fuit vera, & debet ei veritas reſpondere: patet, &c.

Item ſacramentum eſt habendum in magna reverentia: ergo ejus diſpenſatio non omnibus debuit concedi: ergo aliquibus eſt conceſſa: ergo alii non habent poteſtatem: ſed illos, quibus hæc poteſtas data eſt, dicimus ſacerdotes: ergo, &c.

Item Apoſtolus ad Hebræos dicit quod Pontifex conſtituitur, ut dona, & ſacrificia offerat pro peccatis: ergo qui non eſt conſtitutus ſacerdos, non poteſt. *Heb. 2 & 5*

Item in omni gente etiam inter idololatras, in quibus ponitur cultus, aliquibus perſonis ſpecialiter committitur poteſtas offerendi, quæ dicuntur ſacerdotes: ergo ſi Eccleſia eſt ordinatiſſima; ergo videtur quod Chriſtus aliquibus hoc officium debuit dare; ſed diſtributio officiorum in Eccleſia debet eſſe ordinata ad unum; ergo hi ſolum hoc poſſunt, qui ad hoc per Principes, & Pontifices Eccleſiæ ordinantur; ſed hi ſunt ſacerdotes; ergo, &c.

1. Sed contra; Etſi ſolis ſacerdotibus ex officio competat baptizare, tamen ſi laicus baptizat, baptizatum eſt: ergo ſimiliter ſi conficit, confectum eſt. *Ad opp.*

2. Item magis dignus eſt miniſtrare Deo bonus laicus, quam impius ſacerdos: ergo ſi ad ſacerdotis mali invocationem Dominus convertit panem in corpus; multo fortius ad verbum laici boni.

3. Item ſicut Dominus ſolis diſcipulis dixit. Accipite, & quotieſcumque feceritis, &c. ita dixit; Docete omnes Gentes, baptizantes; ſed C poteſtas baptizandi eſt conceſſa omnibus; ergo a ſimili & poteſtas conficiendi. *Matt. 26 & 28 Marc. 14 Luc. 24 1 Petr. 2*

4. Item beatus Petrus; Vos eſtis gens ſancta, regale ſacerdotium; loquitur ad omnes bonos; ergo, &c.

CONCLUSIO.

Euchariſtiæ ſacramentum ſoli ſacerdotes poſſunt conficere: & ſi alius tentet non ſacerdos, nihil facit.

Respond. ad Argum. Dicendum, quod ſoli ſacerdotes poſſunt conficere, & ſi alii conficiunt, nihil om-

omnino faciunt. Et hoc quidem docet fides noſtra, quam ab Apoſtolis percepimus, & ipſi a Domino. Unde ordinaverunt Eccleſiam ſecundum Dei inſtitutionem. Et quia Apoſtoli, & eorum poſtmodum ſucceſſores poteſtatem conficiendi perſonis ſpecialibus contulerunt, quas & ſacerdotes appellaverunt: ideo ſolum illis tenet fides licitum eſſe. Huic conſonat ratio, quod ſacramentum illud, quod in magna reverentia habendum fuit, ſpecialibus perſonis commiſſum eſt, & committi debuit: aut ergo ratione ſanctitatis, aut ratione auctoritatis. Si ſanctitatis, ut dicunt hæretici: tunc ergo nemo eſt certus, utrum conficiat, & ſalus noſtra pendet ex aliena bonitate. Si auctoritatis, & auctoritas poteſt tam bonis, quam malis concedi, & hanc vocamus ordinem ſacerdotii: conſtat ergo quod illi ſoli poſſunt.

Idem S. Tho 3. part. qu. 82. art. 1.

1. Ad illud quod obiicitur de baptiſmo, dicendum quod non eſt ſimile, quia illud eſt ſacramentum primum, & neceſſarium, nec in tanta veneratione habendum.

2. Ad aliud quod obiicitur, quod bonus laicus eſt magis dignus, dicendum, quod non conſideratur in poteſtate conficiendi dignitas, ſed tantum auctoritas, quæ eſt in ſacerdotibus ratione characteris.

3. Ad illud quod obiicitur, quod ſolis Apoſtolis dictum eſt: Accipite, & comedite: ſimiliter: Ite, & baptizate, patet reſponſio. Sicut enim ipſi expoſuerunt facto, aliter eſt hoc commiſſum, aliter illud. Sicut enim in Eccleſia inſtituerunt, patet quod indifferenter baptizari permiſerunt, & ſpecialem poteſtatem, & auctoritatem perſonis ſpecialibus contulerunt, maxime ad hoc ſacramentum conficiendum: hanc autem dicimus ordinem, & perſonæ poteſtatem illam habentes vocantur ſacerdotes.

4. Ad illud quod obiicitur, quod ſancti dicuntur ſacerdotes, dicendum quod non dicuntur ſacerdotes ab oblatione corporis Domini, ſed ſui, A quia unuſquiſque corpus ſuum offert hoſtiam viventem. *Rom. 12.*

QUÆSTIO III.

An poteſtas conſecrandi magis reſideat in Sacerdote, quam in verbo.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 10. Membr. 5. a. 1. §. 4.
S. Thom. 3. p. q. 82. art. 5.
Et 4. Sent. diſt. 18. q. 2. art. 2. q. 5.
Richardus 4. Sent. diſt. 13. q. 3.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 13. q. 3.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 13. q. 3.

Cum poteſtas ſacerdotalis concurrat ad conſecrandum, & verbi virtus, quæritur circa quod magis reſideat poteſtas, an circa verbum, an B circa ſacerdotem. Et quod major poteſtas circa miniſtrum, videtur, quia Deus communicat virtutem rebus ſecundum congruentiam ipſarum: ſed anima miniſtri, cum ſit ſpiritualis, & Dei imago, majoris virtutis eſt capax, quam verbum ſenſibile: ergo penes ipſum magis reſidet virtus.

Item ſacerdos operatur per verbum ſicut per inſtrumentum: ſed nobilior eſt potentia agentis, quam inſtrumenti, ſive virtus operandi magis eſt penes agentem, quam penes inſtrumentum: ergo, &c.

Item verbum eſt effectus ſacerdotis; ſed effectus non eſt majoris virtutis, quam cauſa, quia cauſa prima C plus influit, quam ſecunda: ergo ſacerdos plus influit quam verbum, cum ſit cauſa verbi. *Ex lib. de cauſis, cauſa 1.*

Contra: Sacerdos non poteſt niſi per virtutem verbi: ſed propter quod unumquodque, & illud magis: ergo, &c. *Ad opp. 1. Poſt. contex. 4.*

Item ſacerdos non recitat illud verbum ſicut ſuum, ſed ſicut Chriſti; ſed verbum Chriſti plus poteſt, vel habet, quam miniſter Chriſti: ergo magis reſidet penes verbum.

Item verbum eſt de ſacramento iſto: ſed ordo eſt aliud ſacramentum; ergo ſacramentum magis per accidens reſpicit conſecrationem, quam verbum, & ſi hoc: patet, &c.

CON-

Digitized by Google

CONCLUSIO.

Una eſt poteſtas conficiendi ſacramentum Euchariſtiæ conſiſtens in miniſtro, & in verbo.

V de ſup. d. 1. q. 4. & d. 10. p. 1. q. 3. Opin. 1.

Resp. ad Arg. Ad hanc quæſtionem dupliciter reſpondetur ſecundum duplicem opinionem de virtute verbi. Quidam enim dicunt, quod verbum habet virtutem quandam, quæ eſt qualitas abſoluta, & ſic eſt cauſa efficiens conſecrationis. Et hi ponunt quod poteſtas conficiendi principaliter reſidet penes verbum, & verbum illam virtutem habet, quia eſt verbum Chriſti. Et eſt exemplum de præcone, ſive nuncio, qui compellit populum per edictum regis: poteſtas quidem compellendi conſiſtit principaliter in edicto, & hanc habet, quia exit a rege. Per hoc patent objecta ad oppoſitum. Alia poſitio eſt, quod virtus verbi non eſt aliqua qualitas abſoluta, ſed ſolum ordinatio ad talem effectum, ut ad ejus prolationem fiat, non ad prolationem factam a quolibet, ſed ab habente Chriſti ſignaculum. Et ſecundum hanc poſitionem dicendum, quod una eſt poteſtas conficiendi conſiſtens in miniſtro, & in verbo. Sicut in litteris papalibus. Si quæratur, ubi eſt major vis, an in verbo, ſive in ſcripto, an in ſigillo, dicendum quod una vis eſt in utroque, quia unum dat vim alii. Nam charta ſcripta ſine ſigillo non habet aliquam vim, ſimiliter nec charta ſigillata ſine ſcripto. Objectiones ad utramque partem procedunt, ac ſi eſſent diverſæ poteſtates omnino. Et ſi quæras, quo modo eſt una poteſtas in duobus, dicendum quod una ordinatio eſt, & virtus, & poteſtas illa eſt per ordinationem ad hunc effectum: & nihilominus hæc tria quaſi una ordinatione concurrunt, ſcilicet ordo, verbum, & elementum. Penes elementum eſt ordinatio per modum potentiæ paſſivæ, penes verbum ordinatio potentiæ activæ, ſimiliter penes ſacerdotem. Sed in ſacerdote poteſtas eſt ad modum generalis, & mediate; in verbo per modum ſpecialis, & immediate. Cum enim poteſtas ſit in ſacerdote ad conficiendum, & abſolvendum: verbo tamen cum intentione prolato arctatur ad hoc ut conficiat. Poteſtas autem illa in ſacerdote ponit characterem, quæ eſt qualitas abſoluta nobilitans animam ſacerdotis. In verbo ſecundum hanc opinionem nihil ponit novum, quod ſit aliquid abſolutum, ſed ad aliquid. Et ideo ſi quantum ad ſubſtratum loquamur; poſſet dici quod nobilior eſt poteſtas ſacerdotis quantum ad id, quod eſt in eo.

Opin. 2. — Alex. tenet quod major ſit in ſacerdote. — Exemp. — Explicatio.

A

B Et quod obiicit in contrarium, quod non poteſt niſi per virtutem verbi, dici poteſt quod verbum prolatum & habet ordinationem, & habet virtutem divinam aſſiſtentem. Ratione primi ſe habet ad ſacerdotem ſicut inſtrumentum: ratione vero virtutis aſſiſtentis ſicut agens nobilius: & de illa virtute concedo, quod nobilior eſt. Sed tamen propter hoc non ſequitur, quod verbum ſit nobilius: bene tamen ſequitur, quod eſt immediatius. Sic igitur duobus modis reſpondetur ſecundum duas opiniones. Quæ autem harum opinionum verior ſit, difficile eſt judicare, & difficilius videtur aliquam harum improbare. C Nam prima quæ dicit, quod in verbo eſt virtus divinitus, dicit hoc eſſe ſupra naturam ſecundum immenſitatem divinæ potentiæ: & quis poſſet negare, quod Deus poſſet hoc facere; & ſi poteſt, quis neget, quod det ſacerdotibus ſi placet: & etiam multæ auctoritates videntur hoc dicere. Similiter quis audeat alteram improbare, quæ dicit, quod in verbo eſt efficax ordinatio: & amplius ſibi aſſerere non præſumit; & hæc quidem vera eſt. Si quis autem audeat arguere, ſi amplius non vult aſſerere, cum nec fides cogat, nec auctoritas compellat amplius dicere, maxime ad hæc perſpecta, quæ non poſſunt ſatis exponi hoc modo ſine ſen-

Reſp. ad 1. ad oppoſit.

Digitized by Google

ſenſus diſtorſione. Et ideo quia magis eſt ſobria, & magis intellectui conſona, poteſt cui placet huic poſitioni ſatis ſecure hærere.

QUÆSTIO IV.

An melior ſit Miſſa boni Sacerdotis, quam mali.

Alex. Aleſ. 4. p. q 10. Memb. 5. art. 1. §. 4.
S. Thom. 3. p. q. 82. art. 6.
Et 4. Sent. d. 13. q 1. art. 1. q. 5.
Steph. Bruleſ 4. Sent. diſt 13. q. 4.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 13. q. 4.

Fundam.

UTRUM melior ſit Miſſa boni Sacerdotis, quam mali. Et quod non, videtur. Auguſtinus in libro de corpore Chriſti; In myſterio corporis, & ſanguinis Domini nihil a bono majus, nihil a malo minus perficitur ſacerdote.

ITEM ratione videtur, quia unus non baptizat melius, quam alius; nulli enim data eſt poteſtas excellentiæ; ergo pari ratione nec melius conficit.

ITEM nihil quod in bonitate non poteſt creſcere, nec decreſcere, fit a bono melius, vel a malo pejus: ſed corpus Chriſti in bonitate non poteſt creſcere, nec decreſcere: ergo ſacramentum eſt æquale a bono, & a malo miniſtratum.

ITEM ſi Miſſa dicitur melius ab uno, quam ab alio, videtur ſecundum hoc, quod ſpes poſſit poni in homine, quod eſt inconveniens.

Ad opp.

1. SED CONTRA; Plura bona paucioribus bonis ſunt meliora: ſed in miſſa mali ſacerdotis hoc ſolum acceptat Deus, ſcilicet Chriſti corpus, in miſſa boni acceptat omnes orationes, & devotiones: ergo miſſa boni eſt melior.

2. ITEM melius eſt quod eſt fructuoſius: ſed Miſſa boni ſacerdotis eſt fructuoſior, quia melius exauditur, & magis in ea ad devotionem homines provocantur: ergo eſt melior.

Quæſt. later.

3. ITEM ſi æque bona eſt: ergo male prohibent ſacri canones audire Miſſam ab hæreticis, & ſchiſmaticis, & ſimoniacis, & fornicariis notoriis. Propter hoc quæritur, quare horum magis Miſſam prohibent. Et qui dicantur notorii fornicarii.

CONCLUSIO.

Miſſa mali Sacerdotis quo ad ſubſtantiale eſt æqualis Miſſæ boni, licet iſtius oblatio quo ad circumadiacentia præcellat.

RESP. AD ARG. Dicendum quod de Miſſa eſt loqui quantum ad ſubſtantiale quod eſt ibi, & hoc eſt confectio corporis, & ſanguinis Domini. Et quantum ad hoc æqualitas eſt in omnibus, quia unum & idem ab omnibus fit. Sunt etiam in Miſſa aliqua circumadiacentia, ſicut petitiones, orationes, obſecrationes, & devotus motus, & affectus. Et quantum ad hoc, melius valet Miſſa boni Sacerdotis, quia magis provocat ad devotionem. Et ſi quis libentius audiat Miſſam ſacerdotis devotioris, credo quod bene facit, dum tamen credat ipſum in ſubſtantiali non ſuperexcedere peccatoris miſſam, alioquin periculoſe erraret. Rationes procedunt ad partes oppoſitas ſecundum has duas vias.

Reſp. ad ul. ad oppoſit.

AD illud vero quod quæritur, quare quorumdam miſſæ audiri prohibentur, dicendum quod hoc eſt in pœnam peccati eorum, quia non ſunt digni conficere: & ſi conficiunt non ſunt digni audiri. Alia ratio eſt ut confuſi de culpa, redeant ad gratiam. Tertia ratio eſt, ut alii retrahantur ab eorum imitatione. Unde hic eſt opus juſtitiæ, miſericordiæ, & providentiæ.

Reſpond. ad quæſt. lateralem.

AD illud quod quæritur, quare magis illa quatuor genera peccatorum, dicendum quod hoc eſt, quia directe repugnant huic ſacramento. Nam in hoc ſacramento eſt ſecretum fidei: & ideo repelluntur hæretici. Eſt vinculum charitatis: ideo ſchiſmatici. Eſt vas gratiæ, unde Euchariſtia dicitur: ideo ſimoniaci, qui gratiam emunt, & vendunt. Eſt elevans ho-

Digitized by Google

hominem ad ſtatum ſpiritualem: ideo repelluntur notorii fornicarii, qui omnino ſunt carnales. Et dicuntur notorii fornicarii non propter ſuſpicionem tantum, vel alia ſigna probabilia, ſed ſecundum ordinem juris condemnati de tali crimine, vel ſponte in judicio confeſſi, vel canonice convicti, vel etiam propter evidentiam facti, ſive ſceleris. Et voco evidentiam, quando factum ita notorium eſt, quod non indiget teſtibus, cum nulla poſſit tergiverſatione celari. Et hoc dicitur in quadam Decretali de cohabitatione clericorum, & mulierum: *Veſtra*. Et infra: *Sine dubitatione teneatis, quod a clericis, & presbyteris quamquam fornicariis, quamdiu tolerantur, nec habent operis evidentiam, licite divina myſteria audiantur, & alia recipiantur eccleſiaſtica ſacramenta.* Ex hoc patet, quod omnes tales, quando conficiunt, peccant: & ſimiliter qui præter neceſſitatem audiunt, quia faciunt contra Eccleſiæ ſtatuta.

Decr. l. 3. Tit. 2. cap. 27.

ARTICULUS II.

CONSEQUENTER quantum ad ſecundum articulum quæritur de ſumente. Et circa hoc duo quæruntur. Primo quæritur, utrum corpus Chriſti traiiciatur in ventrem muris. Secundo, utrum deſcendat in ventrem hominis.

QUÆSTIO I.

An corpus Chriſti traiiciatur in ventrem muris.

Alex. Alenſ 4. p. q. 11. membr. 2. art. 2.
S. Thom. 3. p. q. 80. art. 3.
Et 4. Sent. d. 12. q. 1. art. 2. q. 2.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 13. q. 5.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 13. q. 10.

Ad opp. QUOD mus traiiciat in ventrem, videtur: quia qui ſumit aliquid, ſumit & illud, quod inſeparabiliter ei eſt unitum: ſed mus ſumit ſpecies, & in illis ſpeciebus eſt corpus Chriſti inſeparabiliter: ergo, &c.

2. ITEM Deus magis refugit peccatum, quam creaturam quamlibet: ſed corpus Chriſti traiicitur in ventrem peccatoris, ſi peccator ſumat: ergo & in ventrem muris, ſi voret & ſumat.

3. ITEM quæro quid mus comedat, aut ſubſtantiam, aut accidentia. Si ſubſtantiam: ſed non eſt ibi niſi ſubſtantia corporis Chriſti: ergo manducat corpus Chriſti. Si accidentia: ſed accidentia non ſunt ſine ſubjecto, niſi quamdiu eſt ibi corpus Chriſti; ergo ſi in ventrem muris deſcendunt accidentia, ſimiliter videtur, quod & corpus Chriſti.

4. ITEM quod eſſet hoc inconveniens, cum videamus corpus Chriſti ita eſſe in vaſe polluto, ſicut in mundo.

SED CONRRA; Magiſter dicit in littera, quod non ſumit corpus Chriſti. Fundam.

ITEM ratione videtur, quia qui maſticando traiicit in ventrem aliquem cibum, illum manducat: ergo ſi mus in ventrem traiicit aliquem cibum, illum manducat: ergo ſi mus in ventrem corpus Chriſti traiicit, manducat: ſed non ſacramentaliter, nec ſpiritualiter: ergo nullo modo.

ITEM ſi mus baptizetur in nomine Trinitatis, nihil reciperet magis, quam ſi in aqua ſimplici lavaretur, quia non eſt ſuſceptibilis ſacramenti: ergo pari ratione nihil plus ſumit, quam ſi comederet panem ſimplicem.

CONCLUSIO.

Corpus Chriſti non deſcendit in ventrem muris comedentis Euchariſtiam, quia corpus Chriſti eſt ibi in ordine ad uſum humanum.

RESP. AD ARG. Dicendum quod circa hoc duæ fuerunt opiniones. Quidam enim dicunt, quod corpus Chriſti continetur in illis ſpeciebus inſeparabiliter, quamdiu ſunt ſacramentum. Sacramentum autem ſunt per naturam panis, & per naturam conſecrationis verbi: & ideo cum conſecratio non dimittat hoſtiam, quam-

Digitized by Google

quamdiu ſalva eſt forma panis, tamdiu ſacramentum eſt, quamdiu forma panis ſalva eſt: & ideo cum ſacramentum ſit contentivum veri corporis ſecundum quod ſacramentum, tamdiu continet, quamdiu ſalva eſt ſpecies panis in modica parte. Et iſti dicunt, quod ubicumque ponantur ſpecies, ſive in loco mundo, ſive immundo, ſive in ventre muris, ſive in alio loco, dicunt quod ibi eſt corpus Chriſti. Et quia hoc videtur corpori Domini derogare, & ſacramento: dicunt quod hoc potius eſt in laudem utriuſque. Nam corpus Chriſti non patitur injuriam aliquam, cum ſit glorificatum, & inquinari nullo modo poſſit. Sacramentum etiam laudatur, quod adeo eſt ſacrum, & rei nobili conjunctum, quod non poteſt ſeparari, vel auferri ſibi continentia ab aliquo, dum ſalva eſt forma. Et quia ubicumque eſt ſacramentum, & ſpecies illæ ſunt ſanctiſſimorum ſymbolorum, in quibus Chriſtus eſt; ubicumque eſt, nobiliter eſt. Dicunt etiam, quod nos in hoc reprehendimur, quod loca humilia deſpicimus, & veſtimenta mutamus, cum ubicumque Chriſtus collocetur, illa ſpecies eſſe habeat: cum etiam non relinquat illud operimentum, quouſque ſit corruptum. Et ſi tu obiicias tunc, quod mus manducat: reſpondent quod falſum eſt, quia nec ſumere debet dici corpus Chriſti, nec manducare: cum nullo modo ipſum attingat, nec per convenientiam in natura, nec per cognitionem quantulamcumque, nec per dilectionem. Quantumcumque autem hæc opinio muniatur, numquam tamen adeo munitur, quando aures piæ hoc abhorrreant audire, quod in ventrem muris, vel in cloaca ſit corpus Chriſti, quamdiu ſpecies ibi ſubſiſtunt. Propter hæc eſt alia opinio, quod corpus Chriſti nullo modo deſcendit in ventrem muris. Ratio autem quæ hos movet, eſt, quia Chriſtus non eſt ſub illo ſacramento niſi eatenus, quod ordinabile eſt ad uſum humanum, ſci-

Improbatio.

Opin. 2.

A licet ad manducationem: ſed ſicut mus rodit, ita & inhabile facit, & ita ſacramentum eſſe deſinit, & corpus Chriſti ibi eſſe deſinit, & ſubſtantia panis redit: ſicut Innocentius dicit, & auctoritas ſupra habita eſt in diſtinctione præcedenti, ubi quæſitum eſt, utrum accidentia nutriant. Et hæc opinio communior eſt, & certe honeſtior, & rationabilior. Diſt. 11. p. 1. ar. 2. q. 1.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod inſeparabiliter eſt unitum ſpeciebus, dicendum quod verum eſt, quamdiu habent rationem ſacramenti, & ſunt habiles ad uſum humanum, hoc autem non eſt, cum mus comedit.

2. Ad illud quod obiicitur, quod magis deteſtatur peccatum, dicendum quod in peccatore & eſt natura, & eſt culpa; & quamvis diſpliceat culpa, tamen naturam, quam fecit, non odit, immo tantum diligit, quod paratus eſt remittere culpam, ſi ipſe conſentiat, & ratione habilitatis naturalis idoneus eſt peccator ſumere magis, quam mus, quamvis mus non ſit peccator, quia numquam peccator ita vitiat, nec corrumpit naturam rationalem, quin ſit nobilior, quam irrationalis.

B

3. Ad illud quod quæritur, quid comedit. Reſpondetur dupliciter ſecundum duas opiniones, vel quod comedit accidentia, quæ ſunt virtute ſupra naturam poſſibilia converti in ſubſtantiam: vel quod comedit ſubſtantiam panis, quæ redit, ſicut ſuperius tactum fuit. Si quæras, quid ſit de corpore Chriſti, nunquid evolat, dicendum quod ſicut in panis converſione corpus Chriſti non deſcendit localiter, nec mutatur aliqua mutatione, ſed ſola panis converſione incipit eſſe ſub illis ſpeciebus: ſic ſola panis reverſione deſinit eſſe ibi, ita quod nulla ſit in eo mutatio, nec localis, nec alia. Qui poteſt capere, capiat, & qui non, credat, & hoc ſibi ſufficiat. Matt. 19.

C

4. Ad illud quod obiicitur de vaſe polluto, dicendum quod non eſt ſimile, quia adhuc pollutio vaſis non aufert habilitatem ad uſum, ac per hoc non

au-

Digitized by Google

aufert, quin ſit ſacramentum, & ita non tollit contentum.

QUÆSTIO II.

An corpus Chriſti deſcendat in ventrem hominis.

Alex. Aleuſ. 4. p. q. 11. Membr. 2. art. 4. §. 3. Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 13. q. 6.

Ad opp. UTRUM corpus Chriſti deſcendat in ventrem hominis. Et quod ſic, videtur auctoritate de conſecrat. diſt. ii. in c. tribus gradibus. Qui reſidua corporis Dominici, quæ in ſacrario relicta ſunt, conſumunt, non ſtatim ad percipiendos communes cibos conveniant, ne putent ſacræ portioni miſcere cibum, qui per aqualiculos digeſtus in ſeceſſum effunditur: ſed hoc non diceret, niſi deſcenderet in ventrem: ergo, &c.

ITEM Beda ibidem: Si quis per voracitatem, vel ebrietatem Euchariſtiam evomuerit, quadraginta diebus pœniteat: ſed non vomitur, niſi quod traiicitur: ergo, &c.

ITEM Corpus Chriſti conjunctum eſt illis ſpeciebus, quamdiu manent ſub formis ſuis: ſed non ſtatim tranſmutantur, immo deſcendunt in ventrem ſub ſuis proprietatibus: ergo & corpus Chriſti cum eis.

ITEM Corpus Chriſti aut vadit in ventrem, aut in mentem: non in mentem, quia ſolus Deus illabitur menti: ergo in ventrem.

ITEM pro quanto dicitur corpus Chriſti manducari ſacramentaliter; Si propter maſticationem tantum: ergo ſi quis maſticet ſpecies, & ſpueret, diceretur ſacramentaliter manducaſſe, quod falſum eſt: ergo oportet, quod non ſolum fiat maſticatio, ſed etiam incorporatio: ſed ſi ſpecies ſine contento tranſmittuntur in ventrem, deſinunt habere ſacramenti rationem; ergo propter hoc non erit manducatio ſacramentalis: neceſſe eſt ergo quod manducetur corpus Chriſti verum.

ITEM quod inconveniens eſt ſi deſcendat in ventrem; videmus enim corpus lucis per omnia tranſire in coinquinatum, nec aliqua refugit, nec munda, nec immunda: ergo ſimiliter, immo multo fortius, Chriſti corpus glorioſum.

A

SED CONTRA: Omne quod in os intrat, in ventrem vadit, & in ſeceſſum emittitur; ſed corpus Chriſti non emittitur in ſeceſſum: ergo conſtat quod ab ore non vadit in ventrem. Fundam. Matt. 15

ITEM Ambroſius: Non eſt iſte panis, qui vadit in corpus, ſed panis vitæ æternæ, qui animæ ſubſtantiam fulcit. *de ſacramentis, 4 l. 5 c. 4 & Aug. de verb. Dom. ſer. 28 to. 10*

ITEM ratione videtur, quia conſtat quod corpus Chriſti non eſt cibus ventris, ſed mentis: ergo non tranſit in ventrem, ſed in mentem.

B

ITEM ſi tranſit in ventrem, vadit ad officia ventris, quæ ſunt dirigerere, & diſtribuere, & ad ſingulas partes tranſmittere, vel emittere in ſeceſſum: ſed hoc eſt falſum: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Corpus Chriſti deſcendit in ſtomachum ad ſumptionem ſacramenti, & quamdiu ſtant ſpecies, ibi ſtat: & ſi ſpecies evomuntur, Euchariſtia quoque evomitur, ut putatur probabiliter.

C

RESP. AD ARG. Dicendum quod in ventrem ire eſt dupliciter, aut quantum ad ſubſtantiam, aut quantum ad cibandi efficaciam. Primo modo deſcendit aliquod corpus in ventrem ſi non ſit cibus. Secundo modo non, niſi ſit cibus. Similiter in mentem recipi eſt dupliciter. Aut quantum ad ſubſtantiam: & ſic vadit illud, quod illabitur animæ; & hoc eſt ſolus Deus. Aut quantum ad efficaciam, & ſic dicitur in mentem ire, quod ipſam reficit. Si ergo loquamur quantum ad cibandi efficaciam: ſic certum eſt, quod corpus Chriſti non vadit in ventrem, ſed in mentem, quia caro Chriſti non re-

Digitized by Google

reficit ventrem, ſed mentem; ſicut Amanam: ideo enim inſtituta eſt, & oſtendunt quatuor rationes ultimæ. Si autem loquamur quantum ad ſubſtantiam; ſic certum eſt, quod non vadit in mentem. Sed utrum ſic vadat in ventrem, dubium eſt propter diverſitatem opinionum. Unde notandum quod quatuor fuerunt hic opiniones. Aliqui enim dixerunt, quod non ſolum in ventrem, ſed etiam vadit quocumque illæ ſpecies deferuntur, ſalva natura illarum, ſive in ventrem muris, ſive in locum immundum. Aliqui dixerunt, quod non ſolum in ventrem hominis vadit, ſed etiam ibi manet, quamdiu ſpecies illæ ſunt ordinabiles ad refectionem. Unde dixerunt, quod in ventrem vadit, & moratur, quouſque refectionis operatio compleatur. Aliqui dixerunt, quod ad ventrem pervenit quouſque ſumptio compleatur, & amplius non moratur. Aliqui dixerunt, quod ſolum eſt cum illis ſpeciebus, quamdiu ſunt cum aliquo ſenſu, & viſu, vel guſtu. Et hi dicunt, quod idem ſenſit Hugo, qui dicit: In viſu, tactu, & ſapore tecum eſt: & quamdiu ſenſus corporalis afficitur, præſentia corporis non aufertur: poſtquam ſenſus corporalis percipiendo deficit, deinceps corporalis præſentia quærenda non eſt, ſed ſpiritualis retinenda: quia diſpenſatio completa eſt, perfectum eſt ſacramentum, virtus manet, Chriſtus de ore tranſit ad cor: melius eſt enim ut eat in mentem tuam, quam in ventrem. Ratio autem harum opinionum eſt hæc: omnes enim in hoc conſentiunt, quod tamdiu eſt corpus Chriſti in illis ſpeciebus, quamdiu eſt ratio ſacramenti. Dicunt ergo primi, quod ſpecies panis conſecrati tamdiu eſt ſacramentum, quamdiu eſt ſpecies panis, cum virtus conſecrationis ipſam reſpiciat ſecundum quod eſt panis: ideo numquam deſinit illa proprietate ſalva: & ex hoc oritur poſitio prima. Alii vero dicunt, quod ratio ſacramenti tamdiu ſalvatur, quamdiu ſpecies habilis eſt ad refectionem humanam: ideo enim inſtituta eſt, & ad hoc ordinatur: & hoc patet, quando eſt extra, & in ſtomacho, quia ibi reficit: & ex hoc oritur ſecunda ratio. Tertii dicunt, quod tamdiu ſalvatur, quouſque recipiatur in uſum manducationis, & quando manducatio completa eſt, jam ſacramentum non eſt, ſed fuit: & ex hoc habet ortum tertia poſitio. Alii dicunt quod quia ſacramentum eſt ſignum, & ſignum eſt, quod ſe offert ſenſibus, tamdiu ſpecies eſt ſacramentum, quamdiu nata eſt ſentiri ab aliquo ſenſu: & ideo cum deficit perceptio ſenſuum, deficit ratio ſacramenti, & præſentia corporalis. Quid B autem in tanta diverſitate tenendum eſt, difficile eſt judicare. Videtur tamen prima opinio, quæ dicit, quod defertur, quouſque ſpecies deferantur, nimis ampla: quia tunc & mus in ventrem traiiceret, & in cloacam deſcenderet, quod aures piæ abhorrent: & ſi diceremus, hæretici & infideles deriderent nos, & irriderent. Similiter quarta opinio quæ dicit, quod deficit deficiente ſenſu illarum ſpecierum, videtur eſſe nimis arcta: Numquam enim ſecundum hoc poſſet dici corpus Chriſti ſumi vere, cum non dicatur ſumptus eſſe cibus, qui non percipitur, nec pervenit uſque ad ſtomachum. Unde C nec verbum Hugonis intelligendum eſt quantum ad actum ſentiendi, ſed quantum ad idoneitatem. Et præterea ſenſus non tantum eſt in guſtu linguæ, ſed etiam ſentit homo deſcenſum cibi, quouſque quieſcat in ſtomacho. De duabus poſitionibus mediis, quæ ſit verior, non eſt facile judicare, cum utraque multum ſit probabilis. Probabile enim eſt, quod ſumptione completa, & manducatione, cum jam ſacramentum habuit finem ſuum, propter quem erat, deſinit eſſe ſacramentum; & hoc dicit Hugo de ſancto Victore, & videtur hoc ſenſiſſe. Dicit enim ſic: Poſtquam manducaſti, ſi corporalem præſentiam Chriſti quæris, in cœlo quære, ubi eſt ad dexteram Patris: & hoc

Opinio 1. Opinio 2. Opinio 3. Opinio 4. l. 2. de ſacr. p. 8 c. 13. Ratio opinionum. Improbatio primæ opinionis. Improbatio 4 opinionis. 2 & 3 approbatio.

hoc videtur ſatis probabile: quamdiu enim Chriſtus eſt ſub ſpeciebus illis, eſt adorandus: ſed ſtultus eſſet, qui adoraret Chriſtum in ventre manducantis. Secundum hanc poſitionem ſatis patet reſponſio ad objecta, exceptis his, quæ de commixtione, & vomitu obiiciuntur, ad quæ poteſt reſponderi.

Expoſitio rationum.

Ad primum quod decretum non dicit, quod commiſceantur, ſed commiſceri putentur. Ad ſecundum vero quod dicit Beda, quod aliquis vomit, hoc dictum eſt de ſpecierum vomitu, & pœna impoſita non eſt, niſi quia ſpecies illæ fuerunt contentivæ dominici corporis: & ideo in magna reverentia ſunt habendæ, maxime quia fuerunt ſanctiſſimis ſymbolis conſecratæ: & ideo comburantur, & cinis debita reverentia reſervetur. Ille autem, qui vomit, graviter punitur, quia quantum in ſe eſt, vomit corpus Chriſti: & ſic de illo dicendum eſſet, ac ſi proiiceret in cloacam. Sic poteſt iſta opinio ſatis probabiliter ſuſtineri. Nihilominus tamen alia videtur ſecurior, & auctoritatibus magis concordare,

Reſp. ad 1. & 2. ad opp.

A quia corpus Chriſti cum illis ſpeciebus deſcendit ad ſtomachum, & ſub illis eſt, quamdiu illæ ſunt ſub propria forma: & habent rationem reficiendi, & ſecundum ordinationem ad refectionem humanam ſacramentum erat, unde concedunt, quod corpus Domini eſt in ſtomacho, quia ibi ſunt ſpecies, ut cibus, & ideo ſi evomuntur ſpecies, evomitur eu-B charistia: & ſi ſpecies poſſit ab aliis diſcerni, ſumenda eſſet. Si autem ſpecies iſtæ tranſeant ſtomachum indigeſtæ propter aliquam infirmitatem, ſunt tunc extra proprietatem refectionis: & ideo ſi vadant in ſeceſſum, non eſt ibi corpus Domini: utrum autem hoc ſit verum, neſcio: tamen ſecurum mihi videtur, quod ſi quis evomat ſpecies perceptibiles, C magna reverentia eſt exhibenda: & magna diligentia adhibenda, ne quis evomat: & periculum eſt ei dare, de quo præſumitur, quod non poſſit tenere. Secundum hanc poſitionem ſatis patet reſponſio ad objecta. Pœna autem imponenda evomentibus determinatur ſatis de conſecratione, diſtinctione ſecunda.

Doctoris humilitas.

DISTINCTIO XIV. PARS I.

De pœnitentia, quid ſit.

POST hæc de pœnitentia agendum eſt. Pœnitentia longe poſitis a Deo neceſſaria eſt, ut appropinquent. Eſt enim, ut ait Hieronymus, ſecunda tabula poſt naufragium: quia ſi quis veſtem innocentiæ in baptiſmo perceptam peccando corruperit, pœnitentiæ remedio reparare poteſt. Prima tabula eſt baptiſmus, ubi deponitur vetus homo, & induitur novus. Secunda, pœnitentia, qua poſt lapſum reſurgimus, dum vetuſtas reverſa repellitur, & novitas perdita reſumitur: Poſt baptiſmum prolapſi per pœnitentiam renovari valent, ſed non per baptiſmum. Licet homini ſæpius pœnitere, ſed non baptizari. Baptiſmus tantum eſt ſacramentum: ſed pœnitentia dicitur & ſacramentum, & virtus mentis. Eſt enim pœnitentia interior, & eſt exterior. Exterior, ſacramentum eſt: interior, virtus mentis eſt: & utraque cauſa ſalutis eſt, & juſtificationis. Utrum vero omnis exterior pœnitentia ſit ſacramentum, vel ſi non omnis, quæ hoc nomine cenſenda ſit, conſequenter inveſtigabimus. A pœnitentia cœpit Joannis prædicatio dicentis: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. Quod autem præco docuit, illud poſt Veritas prædicavit, exordium ſumens ſer-

Commentario ad 3. cap. Iſai. poſt medium ejuſdem, in tom. 5. & tom. 1. epiſt. de Virgin. ſerm. ante medium ejuſdem.

Matt. 3.

Digitized by Google

Iſai. 26. *ſermonis a pœnitentia. Pœnitentia dicitur a puniendo, qua quis punit illicita quæ commiſit. Pœnitentiæ virtus timore concipitur: Unde Iſaias: A timore tuo Domine concepimus & peperimus ſpiritum ſalutis. Eſt autem pœnitentia, ait Am-* Ambroſ. in Ser. Quadrag. *broſius, mala præterita plangere, & plangenda iterum non committere. Item Gregorius; Penitere eſt ante acta peccata deflere, & flenda non committere. Nam* Hom. 34. in evan. tom. 3. *qui ſic alia deplorat, ut alia tamen committat, adhuc pœnitentiam agere aut ignorat, aut diſſimulat. Quid enim prodeſt ſi peccata luxuriæ quis defleat, & avaritiæ æſtibus anhelat?*

DIST. XIV. PARS I.

De pœnitentia in generali.

Poſt hæc de pœnitentia agendum eſt.

Expoſitio textus.

DETERMINATIS tribus partibus principalibus, in quibus Magiſter egit de tribus ſacramentis. Hic incipit quarta pars, in qua agit Diviſio. de ſacramento pœnitentiæ. Dividitur Diſt. 16. autem hæc pars in duas. In prima parte agit de pœnitentia in generali. In ſecunda agit ſpecialiter de ejus partibus, infra: *In perfectione autem pœnitentiæ tria obſervanda ſunt.* Prima pars habet duas. In prima Magiſter determinat veritatem. In ſecunda elidit duos errores cira pœnitentiam, infra eadem diſt. ibi: *His verbis quidam vehementius, &c.* Prima pars habet tres partes. In prima determinat ordinem ipſius ad baptiſmum. In ſecunda parte determinat ejus multiplicitatem, ibi: *Baptiſmus tantum eſt ſacramentum, ſed pœnitentia, &c.* In tertia poſt diſtinctionem multiplicitatis ponit notificationes pœnitentiæ virtutis, ibi: *Pœnitentia dicitur a penitendo, qua quis punit illicita, &c.* Ibi ponit rationem a parte nominis, & a parte rei.

Secunda tabula poſt naufragium.
Dub. I.

Obiicitur contra hæc Hieronymi verba. Cum enim ſecundum dicatur reſpectu primi, & prima tabula ſit baptiſmus, & ſecunda pœnitentia, tunc videtur quod ſecundum ſacra- A mentum ſit pœnitentia: ergo male ordinat Magiſter quarto loco. Item quæro a te pro quanto dicitur pœnitentia tabula, & quid eſt naufragium. Si tu dicas quod eſt caſus in mortale, tunc videtur quod ſit prima tabula, quia ſi quis cecidit per mortale, neceſſe eſt recurrere ad pœnitentiam.

RESP. Dicendnm quod mare eſt mundus iſte, ſecundum illud Pſalmi: Hoc mare magnum, &c. navis per Pſal. 103 quam homo tranſit ſuper undas hujus maris eſt gratia Spiritus ſancti. B Vel navis eſt Eccleſia, quæ juncta eſt glutino charitatis, ſecundum illud: Facta eſt quaſi navis inſtitoris. Prov. 31 Naufragium vero fuit corruptio, & fractio in Adam, in qua fractione omnes filii ejus jactati ſunt ſuper undas hujus maris per concupiſcentiam, & per pœnam. Ab hoc naufragio primo liberatur homo per baptiſmum, qui reſtituit innocentiam, & gratiam perditam: & ideo eſt prima tabula: & quia frequenter relinquunt plures gratiam baptiſmalem, & illam tabulam per quam liberantur in undis maris, & per illam amplius non C poſſunt ſe defendere, ideo indigent ſecunda; & hæc eſt pœnitentia. Utraque tamen dicitur tabula, quia ſuſtinet, ne quis periclitetur per culpam: non tamen ita ponit in tuto, ſicut erat homo in ſtatu innocentiæ. Quod ergo obiicitur, quod ſecunda tabula: ergo ſecundum ſacramentum, non valet, quia non omne ſacramentum eſt tabula, quia non omne liberat a naufragio. Et eſt ſimile: Hic eſt ſecundus archidiaconus: ergo eſt ſecunda perſona in hac Eccleſia. Quod quæritur, quid vocatur naufragium, dicunt aliqui, quod quilibet caſus

Digitized by Google

caſus in mortale: & quia duplex eſt A differentia mortalis, ſcilicet originale, & actuale: ideo duplex tabula, ſcilicet baptiſmus, & pœnitentia. Melius tamen poteſt dici, quod humana natura ſit naufragata in Adam: nobis autem data eſt tabula baptiſmi, quæ nos ſuſtentat per innocentiam: & quia hoc ſacramentum iterari non poteſt, ideo datur aliud ſacramentum, & hoc eſt pœnitentia.

Pœnitentia dicitur & ſacramentum, & virtus mentis.
Dub. II.

CONTRA: Eſt enim pœnitentia interior, & exterior: ergo ſimiliter B eſt virtus & ſacramentum baptiſmus, quia eſt baptiſmus interior, & exterior.

ITEM Pœnitentia interior eſt res hujus ſacramenti: ſed nulla virtus eſt res ſacramenti, quia diſtinguitur gratia virtutum, & gratia ſacramentorum: ergo &c.

RESP. Dicendum quod iſta non eſt tota ratio, quod pœnitentia interior ſit virtus, ſed quia eſt pœnitentia interior, quæ non tantum dicit gratiam, vel actum gratiæ, ſed concernit actum liberi arbitrii, & ideo eſt virtus: non ſic baptiſmus. Differt autem pœnitentia interior, ut eſt virtus, & res ſacramenti. Primo enim modo C eſt contra dehabilitationem culpæ, ſecundo contra vulnerationem naturæ.

A pœnitentia incœpit Joannis prædicatio.
Dub. III.

CONTRA: Videtur enim quod debuit incipere a baptiſmo: quia pœnitentia eſt ſecunda tabula, ſed baptiſmus prima.

RESPON. Dicendum quod incœpit prædicationem a pœnitentia virtute, non ſacramento; & pœnitentia virtus in adultis præcedit baptiſmum: & quia prædicabat adultis, ideo recte incœpit a pœnitentia. Objectio vero currit de pœnitentia ſacramento.

Eſt autem pœnitentia (ut ait Ambr.) mala præterita, &c.
Dub. IV.

Videtur iſta Ambroſii diffinitio non eſſe conveniens, quia Philoſophus dicit, quod peccat qui diffinit illud, quod eſt in quiete, per id quod eſt in actu, & motu; ſed pœnitentia dicit habitum, plangere actum: ergo, &c. *6 Top. c. 1*

ITEM obiicitur de alio membro quod dicit: Plangenda iterum non committere. Aut enim refertur ad idem tempus, aut ad aliud. Si ad idem: tunc ſuperfluit, quia nemo dum peccata plangit, in eodem tempore peccat committit ſimul, & ſemel. Si ad aliud; ergo pœnitentia excludit iterationem culpæ: ergo & iterationem pœnitentiæ. Juxta hoc quæritur, cum multæ diffinitiones pœnitentiæ aſſignentur, & unius rei una ſit diffinitio, quo modo differenter aſſignantur. *Dubium incidens.*

RESP. Ad primum dicendum quod ſicut vult Philoſophus, habitus cognoſcuntur per actus: & quoniam pœnitentia eſt habitus, ideo per actum recte diffinitur, & per actum qui eſt de eſſe pœnitentiæ, & qui principalis: & iſte eſt plangere commiſſa. Et per actum, qui eſt de bene eſſe, ſive de perfecto eſſe: & iſte eſt plangenda non committere, vel per actum duplicem, principalem, & annexum. Quod obiicitur, quod male diffinitur per actum. Dicendum quod actus non accipitur ut in motu, ſed ut in quiete. Dicitur enim pœnitentia plangere, non quia pœnitentia ſemper ſit in actu plangendi, ſed quia habilis eſt ad plangendum: & ſic accipitur ut in quiete. *2 Eth. c. 1*

AD aliud quod obiicitur, quod poteſt referri ad idem tempus, vel ad aliud. Si ad idem tempus, tunc non ſtat pro actu non committendi, ſed pro affectione, ut ſcilicet quando pœnitemus, velimus iterum non committere, vel non velimus: ſicut illi, qui de uno peccato pœnitent, & de alio non pœnitent: & ita non excludit caſum ſequentem, ſed ma-

Digitized by Google

lam voluntatem præſentem. Si autem referatur ad futurum, ſic pœnitentia diffinitur non quælibet, ſed perfecta, & ſecundum ſtatum perfectionis, & utilitatis. Ad illud quod quæritur de diffinitionibus, dicendum quod pœnitentia poteſt tripliciter notificari, ſcilicet per actum principalem, per actum principalem & annexum, & per effectum. Secundum primum modum tres dantur diffinitiones differentes ſolum voce, vel majori expreſſione. Prima eſt in Gloſſa: Prima virtus eſt per pœnitentiam, &c. unde talis trahitur notificatio: Pœnitentia eſt prima virtus perimens hominem veterem. Secunda eſt Ambroſii in ſermone quodam: Pœnitentia eſt dolor & amaritudo animæ pro peccatis, quæ quiſque commiſit. Tertia Auguſtini in libr. de pœnit. Pœnitentia eſt quædam dolentis vindicta puniens in ſe, quod dolet commiſiſſe. In omnibus his rationibus patet, quod eſt diffinitio per actum principalem, qui eſt dolere de commiſſio. Quantum ad ſecundum modum dantur tres aliæ, quæ habentur in littera, differentes ſimiliter ſecundum majorem expreſſionem. Prima eſt Ambroſii in ſermone: Pœnitentia eſt præterita mala plangere, & plangenda, &c. Secunda eſt Gregorii: Pœnitentia eſt anteacta mala dolere, &c. Tertia Magiſtri: Pęnitentia eſt virtus, vel gratia, qua commiſſa mala cum emendationis propoſito, &c. In omnibus iſtis rationibus non tantum ponitur actus principalis, qui eſt plangere, & odire culpam perpetratam, ſed etiam annexus, ſcilicet nolle aliam perpetrare. Quantum ad tertium modum dantur aliæ tres differentes ſimiliter ſecundum majorem expreſſionem. Prima a Damaſceno: Pęnitentia eſt ab eo quod eſt præter naturam, in id quod eſt ſecundum naturam converſio. Secunda in Gloſſa: Pęnitentiam agite: Pęnitentia eſt correctio malæ mentis. Tertia Auguſtini in lib. v. reſponſionum: Pęnitentia eſt quædam res optima, & perfecta, omnes defectus revocans ad perfectum. In omnibus illis rationibus tangitur ſecundum plus, aut minus effectus pęnitentiæ, qui eſt animam reparare: & ſic patet quæſitum de differentia diffinitionum, quæ dantur de pęnitentia.

Matth. 3
Li. de vera & falſ. pœnit. c. 8 c. 4 Li. de pœn. med. c. c. 9 & ad Seleuci num epiſt. 108 Tom. 2

Hom. 34 in Evang.
Magi. in 2 parte hujus diſt. cap. His verbis.

Matt. 3
3 Hypognoſticon tom. 3

ARTICULUS I.

Ad intelligentiam hujus partis quæritur de pęnitentia virtute: & circa hoc duo principaliter quæruntur. Primo quæritur de ipſa abſolute. Secundo in comparatione. Circa primum quæruntur tria. Primo quæritur, utrum pęnitentia ſit virtus.
B
Secundo, dato quod ſic, quæritur, utrum ſit virtus generalis, an ſpecialis. Tertio quæritur, utrum ſit virtus Theologica, vel Cardinalis.

QUÆSTIO I.

An pœnitentia ſit virtus.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 12. Membr. 1. 4. 1. §. 1.
S. Thom. 3. p q. 85. art. 1.
Et 4. Sent. diſt. 14. q. 1. art. 1. q. 2.
Scot. 4. Sent. diſt. 14. q. 2.
Richardus 4. Sent. diſt. 14. q. 1.
Thom. Arg. 4 Sent d. 14. q. 1. art. 1.
Steph. Brulef. 4. Sent. diſt. 14. q. 1.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 14. q. 1.
Marſilius Inguen. 4. Sent. q. 10. art. 1.
Gabr. Biel. 4. Sent. d. 14. q. 1.

C
Circa quam proceditur ſic: Pęnitentiam agite. Gloſſa: prima virtus eſt per pęnitentiam perimere veterem hominem: hoc ipſum dicit Magiſter in littera. *Fundam. Matt. 3*

Item ſicut dicit Philoſophus, virtus eſt quæ habentem perficit, & opus ejus bonum reddit: ſed talis eſt pęnitentia: ergo eſt virtus. *2 Ethic. c. 6 cir. init.*

Item nullus actus eſt laudabilis, nec meritorius niſi actus virtutis, ſed pęnitere eſt laudabile, & meritorium: ergo eſt actus virtutis: ſed eſt actus pęnitentiæ: ergo pęnitentia eſt virtus.

Item nihil expellit vitium, & peccatum niſi gratia, vel virtus: ſed pęnitentia expellit hoc: ergo pęnitentia eſt gratia, vel virtus: ſed non eſt

Digitized by Google

eſt gratia, quia gratia dicit pure, quod a Deo eſt: pęnitentia autem actum noſtrum, &c.

Item Pęnitere non ideo bonum eſt, quia præceptum, ſed magis e converſo; ergo per ſe bonum: & iterum arduum, & difficile eſt modo debito pęnitere, & circa ipſum contingit errare: ergo neceſſario indigemus virtute ordinante ad hoc: ſed hæc non eſt niſi pęnitentia: ergo, &c.

Ad opp.

1. Sed Contra: Sacramentum, & virtus ex oppoſito dividuntur, ſed pęnitentia eſt ſacramentum: ergo non eſt virtus; Si dicas, quod pęnitentia dupliciter accipitur; & ſecundum duas acceptiones eſt virtus, & ſacramentum. Quæritur quare magis pęnitentia, quam baptiſmus, vel aliud ſacramentum.

2 Ethi. 2 & 6 1 Mag. moral. c. 5

2. Item pęnitentia eſt paſſio: ſed omnis virtus (ut dicit Philoſophus) eſt habitus: ergo pęnitentia non eſt virtus.

3. Item omnis virtus habet objectum bonum, ſicut ſcientia verum: ſed pęnitentiæ objectum eſt peccatum: pęnitens enim non pęnitet recte niſi de culpa: ergo, &c.

4. Item omnes virtutes ſunt connexæ, & manent aliquo modo in patria, & fuerunt in Chriſto, & in primo homine: ſed pęnitentia non fuit in Chriſto, nec in primo homine, nec etiam erit in patria: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Pœnitentia eſt virtus, ſacramentum actus, & paſſio, propter diverſas in ea repertas naturas: & hoc ſecundum analogiam quandam, non æquivoce.

Opinio 1

Resp. ad arg. Dicendum quod circa hoc multiplex opinio fuit. Quidam enim dicere voluerunt, quod pęnitentia non eſt virtus, ſed actus virtutis, non unius, ſed omnium: & concurrunt omnes ad hunc actum, ſicut omnes chordæ citharæ ad unum ſonum ſecundum regulam tangentis: ſic omnes virtutes ſecundum dictamen prudentiæ.

Improb.

Sed iſta poſitio non eſt conveniens. Si enim iſte actus eſt bonus, & difficilis, & circa quem contingit errare: ſicut ira per zelum eſt habitus, quo homo iraſcitur vitiis alienis: ſic pęnitentia eſt habitus, quo homo iraſcitur vitiis propriis. Si enim non eſſet habitus, tunc non diceretur habere pœnitentiam, niſi actu pęnitens.

Opinio 2.

Secunda opinio fuit, quod eſt habitus non virtutis, ſed gratiæ: nec tantum nominat gratiam ſecundum ſubſtantiam, ſed etiam ſecundum actum, ut ſicut gratia baptiſmalis dicitur innocentia, ſic gratia juſtificationis pęnitentia.

Improb.

Sed hæc poſitio non debet ſtare: quia gratia non dirigit lib. arb. ad aliquem motum ſpecialem per ſe, niſi mediante virtute, quod facit pęnitentia.

Opinio 3.

Tertia poſitio eſt, quod pęnitentia eſt virtus, ſed non eſt virtus niſi extenſo nomine virtutis. Nam virtus proprie eſt in dirigendo ab bonum [virtus enim eſt qualitas mentis, qua recte vivitur] ſed pœnitentia revocat a malo.

Ex diff. Magiſt. l. 2 di. 27

Improb.

Sed hæc poſitio non videtur adhuc ſufficiens, quia pęnitentia non facit tantum dolere de culpa perpetrata, ſed etiam facit emendare: unde ejus eſt objectum punire, & ideo reconciliare: & hoc patet ex diffinitione ejus, & ita eſt virtus proprie.

Opinio 4. Conſentit S. Tho. 3 p. q. 85 cui contradicit Duran. hic.

Vltima poſitio eſt, quod pęnitentia eſt habitus virtutis, & virtutis ſecundum propriam acceptionem, non tantum ſecundum communem. Et hæc probabilior eſt, ut credo, ſicut patebit melius in ſequentibus.

Explicatio.

Ad intelligentiam autem objectorum notandum, quod pęnitentia eſt expulſiva peccati actualis, quod eſt macula animam deformans, & iterum ad malum inclinans, ſive a bono dehabilitans, & iterum naturam vulnerans: quam etiam perpetravit quis per actum voluntatis cum delectatione, & libidine. Quia igitur delere culpam ut deformantem eſt gratiæ reformantis, ut dehabilitantem eſt virtutis habilitantis, & ut vulnerantem naturam eſt ſacramenti curantis, ut actu perpetratam per actum voluntatis cum delectatione & libidine, ſimi-

ſimiliter eſt actus voluntatis, & cum paſſione contraria: ideo pęnitentia recte dicitur gratia, virtus ſacramentum, actus paſſio: & iſte modus eſt ſecundum diverſas naturas in ea repertas, tamen per ordinationem ad unum: unde non dicitur pęnitentia his modis omnino æquivoce, ſed analogice, propter hoc concedendæ ſunt rationes ad primam partem.

1.2. Ad illud autem quod obiicitur in contrarium, quia eſt ſacramentum, & paſſio, patet reſponſio, & ratio illius analogiæ: non ſic enim eſt de aliis ſacramentis. Quia enim pęnitentia reſpicit culpam actualem, in cujus deletione concurrit motus liberi arbitrii concordans B gratiæ, ad culpæ expulſionem, qui quidem motus rectus, & virtuoſus eſt, & propter diſplicentiam peccati quod neceſſe eſt eſſe perpetratum, non potuit eſſe ſine paſſione doloris, patet quare pœnitentia magis eſt virtus, quam alia ſacramenta: patet etiam, quare magis habet paſſionem conjunctam, quam alia.

3. Ad illud quod obiicitur, quod omnis virtus habet objectum bonum, dicendum quod falſum eſt. Inſtantia enim eſt in temperantia, in pietate, & etiam in fortitudine: ſed ſufficit, quod actus ſit bonus. Nihilominus pęnitentia duplicem habet actum, ſcilicet refugere, vel deteſtari malum, & emendare: iſti ſunt actus ordinati, & ratione ſecundi habet objectum bonum. C

4. Ad illud ergo quod obiicitur de connexione virtutum, & hujuſmodi, dicendum quod virtutes habent connexionem, & durationem ſecundum id quod perfectionis eſt in ipſis: pęnitentia autem habet aliquid perfectionis: & hæc eſt velle emendare, ſi in aliquo contingat offendere: & hæc quidem voluntas eſt in omnibus juſtis. Impoſſibile eſt enim, quod ſit voluntas recta ſine hoc. Habet etiam aliquid imperfectionis, ſicut eſt luctus pro peccato perpetrato; & ratione hujus non attenditur connexio, nec duratio, immo potius fit A evacuatio, tamquam ejus quod eſt ex parte.

QUÆSTIO II.

An pęnitentia ſit virtus generalis, vel ſpecialis.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 12. membr. 1. art. 1. § 2.
S. Thom. 3. p. q. 85. art. 2.
Et 4. Sent. d. 14. q. 1. art. 1. q. 3.
Richardus 4. Sent. diſt. 14. q. 2.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 14. q. 2.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 14. q. 2.
Gabr. Biel. 4. Sent. diſt. 14. q. 1.

Utrum pęnitentia ſit virtus generalis, an ſpecialis. Et oſtenditur quod generalis. Auguſtinus in libro quinque reſponſionum: pęnitentia eſt quædam res optima, & perfecta omnes defectus revocans ad perfectum. Sed alio habitu reſtauratur defectus concupiſcibilis, & iraſcibilis; ergo pęnitentia reſpicit omnes habitus: ſed hoc non poſſet facere, ſi eſſet ſpecialis virtus: ergo, &c. *Ad opp. Lib. 3 hypogn. a med. t. 3*

2. Item ratione videtur, quia ejuſdem virtutis eſt delectari, cujus eſt triſtari, & deteſtari oppoſitum; ſed continentiæ eſt delectari de actu caſtitatis: ergo ejuſdem eſt deteſtari actum incontinentiæ, & ſic de aliis; ſed pęnitentia deteſtatur omne peccatum, ſive expellit: ergo pœnitentia eſt virtus communis, & generalis.

3. Item habitus cognoſcuntur per actus, & actus per objecta: ſed objectum pęnitentiæ eſt peccatum in communi, quia ipſa omne peccatum deteſtatur, & omne peccatum expellit: ergo pęnitentia eſt virtus generalis, & communis. *2 de anim. cont. 33*

Contra: Spiritualis virtutis eſt diligere bonum, quia bonum, ſcilicet charitatis: ergo a ſimili ſpecialis virtutis eſt odire, vel deteſtari malum, quia malum: ſed hoc eſt pęnitentiæ: ergo, &c. *Fundam.*

Item ſpecialis doni eſt refugere malum faciendum, ſive declinare a malo, ut timoris: ergo ſpecialis virtutis eſt refugere malum jam factum: ſed hoc eſt pęnitentiæ: ergo, &c.

Item pęnitentia ordinatur ad unum

Digitized by Google

num actum tantum liberi arbitrii, non ad omnes: quia ſolum ad pęnitere, & dolere: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Pęnitentia eſt ſpecialis virtus, quia reſpicit malum ſub ratione mali proprii, a ſe contra Deum perpetrati, prout homo ex hoc dignus eſt puniri.

Opinio 1. RESP. AD ARG. Dicendum quod hic fuit duplex poſitio. Quidam enim voluerunt dicere, quod eſt virtus generalis: & eſt pars juſtitiæ generalis, cujus eſt facere bonum, & declinare a malo: unde ſicut facere omne bonum eſt juſtitiæ generalis, ſic declinare ab omni malo facto eſt juſtitiæ generalis, & hoc eſt pœnitentiæ: & ideo pęnitentia eſt pars juſtitiæ generalis. Et quoniam juſtitia generalis dicitur non per prædicationem, ſed per quamdam virtutum aggregationem, quia comprehendit multas virtutes, ſicut una vinea multas vites, ut dicit Chryſoſtomus: ſic pęnitentia comprehendit omnes virtutes: quoniam quando pęnitet de malo luxuriæ, tangit chordam continentiæ; quando de malo ſuperbiæ, chordam humilitatis: ut ſic venter conſcientiæ reſonet in fletu, quaſi cithara, ſecundum illud, Iſ. 16 Venter meus ad Moab quaſi cithara ſonabit: quia ſi ſecundum omnes virtutes flenda ſunt peccata aliena: Improb. multo magis propria. Sed hæc poſitio non poteſt ſtare: quia etſi pę- Opinio 2. nitentia reſpiciat malum in communi, tamen reſpicit ſub propria ratione, & habet actum ſpecialem, qui indiget virtute non tantum præcipiente, ſed eliciente: ut ſicut ira per zelum, quæ deteſtatur omne peccatum in proximo, eſt ſpecialis virtus, quia reſpicit illud ſub ratione digni pęna: & obedientia eſt ſpiritualis virtus, quia reſpicit exequendum ſub ratione mandati: ſic etiam pęnitentia ſpecialis eſt virtus, quia reſpicit ſub ratione mali proprii A a ſe contra Deum perpetrati, prout homo ex hoc dignus eſt puniri.

1. AD illud ergo quod obiicitur in contrarium, quod effectum habet generalem, dicendum quod illud eſt verum ratione connexionis virtutum, quia omnes defectus reparat: & magis eſt verum de ipſa, quam de alia, quia aliorum actus eſt in formando, ſed actus pęnitentiæ eſt in reformando.

2. AD illud quod obiicitur, quod ejuſdem virtutis eſt gaudere de aliquo, & de oppoſito triſtari, dicendum quod verum eſt imperative, ſed non elicitive: & hoc patet, quia charitas dictat, & imperat fugere B peccatum: ſed tamen timor elicit motum fugæ. Alterius enim virtutis eſt imperare, & alterius elicere: ut obedientia dictat Deo obediendum in hoc præcepto: Non męchaberis, Exod. 20 & continentia elicit.

3. AD illud quod obiicitur de objecto, dicendum quod etſi non contrahatur ad ſpeciale peccatum, tamen illud conſiderat ſub ſpeciali, & propria ratione, hoc eſt, inquantum a ſe perpetratum, & Dei offenſivum, cui vult reconciliari, & emendam facere: & ideo eſt virtus ſpecialis, quia virtus ponitur ſpecialis, vel generalis, non ratione objecti, quod eſt materiale, ſed ſecundum quod C habet rationem motivi.

QUÆSTIO. III.

An pęnitentia ſit virtus Theologica, vel Cardinalis.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 12. Memb. 1. art. 1. § 3. & 4. Richard. 4. Sent. diſt. 14. art. 2. q. 1. & 2 Steph. Brulef. 4. Sent. d. 14 q. 3. Petrus de Tarant. 4. Sent. diſt. 14. q. 3. Marſil. Inguen 4. Sent. q. 10. art. 2.

UTRUM ſit virtus Theologica, Ad oppoſ. vel Cardinalis. Et quod Theologica, videtur: quia pęnitentiæ eſt reconciliare Deo, & deteſtari peccatum inquantum Dei offenſivum: ergo reſpicit ipſum Deum non tantum ut

Digitized by Google

finem, ſed etiam in ratione objecti: ſed omnis talis virtus eſt Theologica: ergo, &c.

2. ITEM videtur quod ſit charitas, quia pœnitentiæ eſt deteſtari peccatum, quia peccatum eſt Dei offenſivum: ſed non deteſtatur aliquis ſeparationem ab aliquo, niſi quia diligit conjungi cum eo: ſed hoc eſt charitatis, ergo pœnitentia eſt charitas.

3. ITEM eadem vi naturali, qua homo refugit malum ne fiat, aſpernatur cum factum eſt: ſed charitate refugit homo ſeparari a Deo: ergo eadem refugit ſeparationem jam factam: ſed hoc eſt pœnitentiæ: ergo, &c.

Fundam. CONTRA: Quod ſit virtus Cardinalis, videtur, quia omnis virtus Theologica ſecundum actum ſuum tranſit in Deum, ut in objectum; ſed pœnitentia non tranſit in Deum, ut in objectum, quantum ad actum pœnitendi: ergo, &c.

Pſal. 4. ITEM quod ſit juſtitia, videtur ſuper illud Pſalmi: Sacrificate ſacrificium juſtitiæ, & ſperate in Domino: multi dicunt, quis oſtendit nobis bona? Gloſſa: Quid juſtius, quam ut ſuis quiſque peccatis potius, quam alienis peccatis iraſcatur, ſeque puniens per pœnitentiam, & ſatisfactionem Deo offerat?

ITEM Iſidorus; Tunc judicium homo de ſe ſumit, quando per dignam pœnitentiam ſua prava facta damnat: ſed judicium ſumere, eſt juſtitiæ: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Pœnitentia non eſt virtus Theologica, ſed Cardinalis, & proprie eſt juſtitia, licet ſibi aliarum virtutum motus ei commiſceantur.

Opin. 1. RESP. AD ARG. Dicendum quod hic duplex fuit opinio. Quidam enim voluerunt dicere, quod pœnitentia non eſt aliud quam charitas ſecundum ſubſtantiam, differens ſecundum ſtatum. Dicitur enim charitas inquantum amat Deum: ſed pœnitentia inquantum refugit & deteſtatur malum inquantum Dei offenſivum. Sed certe ſi timor, qui facit declinare a malo, differt a charitate, non video, quare pœnitentia non differat. Sed quia habitus cognoſcuntur per actus, non quoſcumque, ſed formales, ſive elicitos, & primos. Notandum quod pœnitentiæ actus eſt deteſtari culpam, ſive peccatum, quia Dei offenſivum: & hoc in reconciliationem, ſive emendam: & quia hæc ratio eſt ipſius juſtitiæ, dico quod pœnitentia eſt virtus Cardinalis contenta ſub juſtitia. Sicut enim fortitudo multos habet ramos ab una radice procedentes, ſcilicet patientiam, perſeverantiam, fiduciam, quæ induunt unam rationem: ſic etiam juſtitia, utputa largitatem, pietatem, humilitatem, obedientiam, pœnitentiam, quæ forte ſunt partes potentiales ipſius virtutis juſtitiæ, ſicut melius patebit infra.

Improbatio. Opinio 2. S. Tho. p. q. 85. art. 2. Explicatio. Art. ſemper totum.

AD intelligentiam autem objectorum notandum quod virtutes ſe invicem adjuvant, & invicem ſibi imperant, ſicut patet conſideranti motus earum, ut patet. Aliquis enim obedit ad hoc ſolum quod præcipitur: & hoc eſt obedientiæ puræ. Aliquis obedit præcepto Domini, quia amat eum: & hoc eſt obedientiæ imperatæ a charitate. Aliquis obedit etiam hoc præcepto continentiæ, quia diligit ipſam: & hoc eſt obedientiæ imperatæ a continentia. Unde obedire ſemper ab obedientia elicitur, aliquando per ſe, aliquando ab aliis imperata. Similiter patet in aliis, quia continere eſt actus elicitus a continentia. Si quis autem continet amore caſtitatis, talis actus eſt elicitus, & imperatus a caſtitate. Si quis amore Dei, ſic eſt elicitus a caſtitate, & imperatus a charitate. Si propter præceptum Dei, ſic eſt imperatus ab obedientia. Similiter dicendum quod pœnitentia deteſtatur peccatum, aut quia Dei offenſivum, ut ei reconcilietur, & emendet, & hoc facit ſecundum ſe: aut quia a Deo ſeparativum, &

hoc

hoc facit imperata a charitate: aut A quia ſpecialis virtutis corruptivum, & hoc facit imperata, & adjuta a qualibet ſpeciali virtute: & ſic patet, quod proprie eſt juſtitia, tamen contingit aliarum virtutum motus ſibi commiſceri.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod eſt Theologica, quia habet Deum pro objecto, dicendum quod falſum eſt, quia ſicut obedientia proprie reſpicit Dei mandatum, & latria honorem Deo debitum: ſic pœnitentia offenſam Deo factam, & emendam faciendam.

2. Ad aliud patet reſponſio, quia ille motus eſt a charitate per modum imperantis, ſed a pœnitentia B per modum elicientis: unde quamvis charitas moveat ad deteſtandum, quod ſeparat a Deo: non tamen elicit, quia eſt ibi ſpecialis difficultas, ſicut in aliis actibus virtutum: unde ſicut charitas movet nos ad omne bonum imperando, ſed non eliciendo, immo ſpeciales virtutes ſunt neceſſariæ: ſic in actu pœnitentiæ intelligendum.

3. Ad illud quod obiicitur de virtute naturali, dicendum quod non eſt ſimile: quia virtus naturalis non dicit tantam approximationem ad actum, ſicut virtus infuſa, vel acquiſita: & ideo magis diverſificatur, quam naturalis: & hoc patet: quia plures virtutes C ſunt in eadem potentia naturali; & ideo non ſequitur, quod ſi naturalis eadem eſt, quod propter hoc ſit eadem virtus moralis.

ARTICULUS II.

Consequenter quantum ad ſecundum articulum quæritur de pœnitentia in comparatione. Et circa hoc quæruntur tria. Primo quæritur de ipſa per comparationem ad ſubjectum. Secundo quantum ad actum, ſive originem. Tertio quantum ad ordinem.

QUÆSTIO I.

An pœnitentia ſit in potentiis animæ ut in ſubjecto.

Alex Alenſ. 4. p. q. 11 Membr. 2. art. 3. §. 1.
S. Thom. 3. p. q. 85. art. 4.
Et 4. ſent. diſt. 14. q. 2. art. 3. q. 1.
Richardus 4. Sent. diſt. 14. art. 3. q. 1.
Thom. Arg. 4. Sent. diſt. 14. q. 1. art. 2.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 14. q. 4.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 14. q. 4.
Marſilius Inguen. 4. Sent. q. 10. art. 3.

Quæ vis animæ ſit ſubjectum virtutis pœnitentiæ: & oſtenditur, quod ſit in vi animæ iraſcibili. Auguſtinus in libro de pœnitentia, pœnitentiam diffiniens, dicit, quod eſt quædam dolentis vindicta: conſtans autem eſt, quod vindicta eſt ipſius iraſcibilis, & vindictam appetere: ergo, &c. Fundam. *Aug. de vera & falſa pœn. c. 8. to. 3.* 1.

Item ſuper illud Pſalmi: Iraſcimini, &c. Gloſſa: Quid juſtius, quam ut ſuis quiſque iraſcatur peccatis potius, quam alienis, ſeque puniens per pœnitentiam, & ſatisfactionem Deo offerat? ergo iraſci peccatis eſt per pœnitentiam. Sed conſtat, quod iraſci eſt ipſius iraſcibilis: ergo & pœnitere. *Pſal. 4.*

Item Joannes Chryſoſtomus: perfecta pœnitentia cogit pœnitentem omnia libenter ſufferre: ſed hoc eſt ipſius iraſcibilis: ergo pœnitentia eſt in vi iraſcibili.

Item pœnitere ſicut patet ex ratione nominis, eſt pœnam tenere: & ipſe Auguſtinus hanc etymologiam ponit: ſed vis quæ reſpicit pœnam & ſuſtinet, eſt raſcibilis: ergo, &c. *Aug. in tractat. de utilit. pœnit. &c.*

Item pœnitentia virtus eſt non ſolum ſecundum quod reſpicit culpam, ſed ſecundum quod eſt in ſubjectum, ſcilicet in hominem, qui offendit ut puniatur, & per pœnam emenda fiat: & hoc patet per duo, quæ Magiſter dicit in littera. Dicit enim quod pœnitentia dicitur a puniendo. Dicit etiam, quod per pœnitentiam mala plangimus cum emendationis propoſito: ergo cum virtus, qua volumus proximum peccantem puniri, ſit in iraſcibili, ſcilicet ira per zelum,

lum, pari ratione, & pœnitentia erit in iraſcibili.

Ad opp. 1. Sed Contra; Videtur quod pœnitentia ſit in ſynderesi, quia cujus eſt actus, ejus & habitus. Sed actus pœnitentiæ eſt gemere, & gemere eſt in ſynderesi: ergo & pœnitentia. Prima patet. Secunda probatur, quia (Rom. 8.) ſcribitur: Spiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Sed Gloſſa dicit, quod ſpiritus eſt ſynderesis: ergo, &c.

2. Item videtur quod in rationali, quia in ea vi eſt pœnitentia, cujus eſt agere pœnitentiam: ſed agere pœnitentiam eſt ipſius rationis: ergo & pœnitentia. Prima patet. Minor probatur, ſuper illud Pſalmi (Pſal. 41.): Spera in Domino, &c. Gloſſa, id eſt de peccatis pœnitentiam agam. Et ut habetur in Gloſſa (Pſal. 42.): Quare triſtis, &c. ratio confortat animam ſenſualem: ergo ratio agit pœnitentiam: ergo, &c.

Ex poſt. prædic. c. de oppoſit. 3. Item videtur quod in concupiſcibili, quia oppoſita nata ſunt fieri circa idem: ſed delectatio, & triſtitia ſunt oppoſita, ſimiliter dolor, & gaudium, amor & odium: ſed in pœnitentia eſt dolor, triſtitia, & odium peccati, & horum oppoſita, ſcilicet amor, & gaudium ſunt in concupiſcibili: ergo & per prædictam regulam pœnitentia eſt in concupiſcibili: non ergo in iraſcibili.

4. Item videtur quod ſit in quaslibet vi animæ, quia quæ mutuo ſe expellunt, habent eſſe circa idem ſuſceptibile: ſed pœnitentia expellit omnia peccata: ergo cum diverſa genera peccatorum ſint in diverſis viribus, pœnitentia non eſt in una vi, ſed in diverſis.

CONCLUSIO.

Pœnitentia cum pertineat ad affectivam animi partem, & dicat odium, ut vindictæ & punitionis, ipſa ſubiicitur in facultate iraſcibili.

Respon. ad Arg. Dicendum quod circa hoc varie opinati ſunt diverſi. (Opin. 1.) Quidam enim dixerunt, quod pœnitentia circuit omnes vires, quia expellit omnia peccata, & omnia deflet. Et quoniam pro omnibus deflet, & ad perfectum fletum concurrit motus omnium virtutum, & ad expulſionem vitiorum concurrunt habitus virtutum omnium, voluerunt quod pœnitentia in omnibus viribus eſſet, tamquam juſtitia generalis. Et hoc nituntur oſtendere per Gloſſam ſuper illud: Venter meus ad Moab (Iſa. 16.) quaſi cithara ſonabit: Gloſſa interlinearis exponit: Sonabit plangendo. Et Gloſſa ordinaria dicit: Sicut cithara compoſitum ſonum non emittit, ſi una chorda rupta fuerit: ſic ſpiritualis venter prophetæ ſi una chorda virtutum rupta fuerit, dulces melodias non reſonabit. (B) Et ex hoc volunt habere, quod ſimiliter eſt in luctu pœnitentiæ: & ita quod pœnitentia ſit in omni vi. Et ideo dicunt, quod pœnitentia diffinitur per actus diverſarum virium: & dicunt, quod ei reſpondent actus virium diverſarum. Satisfacit enim pœnitens orando: & hoc eſt rationalis. Jejunando: & hoc eſt concupiſcibilis. Miſerendo, ſive eleemoſynam tribuendo: & hoc eſt ſimiliter concupiſcibilis. Pœnam ſufferendo: & hoc eſt iraſcibilis. Sed iſta poſitio partim ſupra improbata eſt (Improb. Art. præc. q. 2.). Si enim pœnitentia eſt habitus ſpecialis & unus, ut ſupra monſtratum eſt, (C) & unus habitus in una eſt potentia, cum unum accidens ſit in uno ſubjecto, & ſubjectum virtutis ſit potentia, neceſſe eſt quod pœnitentia non in omnibus, ſed in aliqua viſit determinate. Sed illud eſt quod decipit ponentes pœnitentiam in omnibus viribus eſſe, quia pœnitentia ab omnibus imperatur, & hinc eſt, quod ad luctum pœnitentiæ omnes virtutes concurrunt ut annexæ: ergo videtur, quod pœnitentia ſit in omnibus viribus, & virtutes cæteras complectatur. Iſtud etiam decepit eos, qui actum ſpecialem, & proprium pœnitentiæ non reſpexerunt, qui non eſt communis, ſed alicujus ſpecialis vis: & ideo hæc poſitio non eſt multum

Opinio 2. tum probabilis. Secunda poſitio eſt, quod pęnitentia eſt in vi determinata, ſed non eſt in aliqua trium virium prædictarum, ſed in vi ſuperiori ad illas tres: & hanc vocant liberum arbitrium, in quo conjugatæ ſunt vis cognitiva, & motiva, & quod imperat aliis viribus, & ei non imperatur, & circa quod reſidet meritum ex parte noſtra. Et quia virtus a nulla potentia imperatur, quia etiam virtus eſt ad merendum, poſuerunt omnes virtutes, & pęnitentiam eſſe in libero arbitrio, tamquam in ſubjecto. Quia vero liberum arbitrium regit potentias inferiores, & per unam virtutem poteſt regere multas potentias, ſicut per juſtitiam, & pęnitentiam: hinc eſt quod pęnitentia videtur eſſe in inferioribus viribus, videtur etiam eſſe in pluribus, quamvis ſubjective ſit in una ſola.

Improb. *Lib. 2. d. 25 & deinceps.* Verumtamen ſicut alibi melius patet, liberum arbitrium non dicit aliam potentiam ab his, ſcilicet rationali, concupiſcibili, & iraſcibili, licet dicat per alium modum, quia dicit per modum moventis, & imperantis; ſed iſtæ potentiæ ſunt ei obedientes, ita quod eadem potentia inquantum libera, imperat ſibi ut natura: & ideo ſi iſta poſitio velit dicere quod liberum arbitrium dicat potentiam ſecundum rem, & naturam diſtinctam ab his, ſcilicet rationali, concupiſcibili, & iraſcibili, tunc eam non intelligo, nec credo, quod habeat veritatem. Sed ſi vult dicere, quod nominent eamdem potentiam, ſed tamen ſecundum alium modum ſe habendi, hoc ego non nego. Sed adhuc remanet eadem dubitatio, ſi potentiæ animæ diverſæ ſint, in qua ſit ſecundum rem, quia vel oportet ad hoc venire, quod illæ tres potentiæ ſint una potentia ſecundum rem, vel quod liberum arbitrium ſit potentia diſtincta ab illis: vel quod omnis virtus ſit in aliqua iſtarum trium, ſcilicet vel in rationali, vel in concupiſcibili, vel in iraſcibili, in quibus conſueverunt communiter a doctoribus, & a patribus noſtris

A tres virtutes theologicæ poni, cum actus harum virium immediate tendant in Deum: & certe, ſi theologicæ ibi reponuntur, quare non & Cardinales ſecundum aſpectum earum ad inferius? Tertia poſitio eſt, quod pęnitentia eſt in rationali; & ratio hujus poſitionis hæc eſt, quia pęnitentia eſt pars juſtitiæ Cardinalis: cum enim ſit virtus, & non ſit Theologica, neceſſe eſt quod reducatur ad aliquam virtutem: cum ergo virtus Cardinalis ſufficienter ſecundum Sanctos, & ſecundum philoſophos dividatur in quatuor, & pęnitentia non ſit ſub aliqua aliarum, conſtat quod pęnitentia, ut præmiſſum eſt, ſub juſtitia contineatur. Opinio 3.

B Juſtitia autem cum ſit habitus unus, non poteſt eſſe in pluribus viribus: ergo neceſſe eſt quod ſit in una. Rurſus: Cum actus juſtitiæ, qui eſt reddere unicuique quod ſuum eſt, proprie ſit rationis, quia iſte eſt actus judicialis, & ratio eſt judex in regno animæ: dicunt quod juſtitia eſt in ratione ut eſt judex, ſicut prudentia in ea ut eſt dux, ſive conſiliarius. Et quoniam ratio ut eſt judex, imperat toti animæ, hinc eſt quod juſtitia Cardinalis dicitur omnes vires animæ circuire: & hinc eſt quod habitus continet, qui videntur ad affectionem pertinere, ſicut obedientiam, & pęnitentiam: & hinc

C eſt quod pęnitentia in una vi eſt, tamen multas circuire videtur: & ideo in rationali eſt, ut eſt regitiva iraſcibilis, & concupiſcibilis, ut moveat concupiſcibilem ad gemendum pro culpa, & iraſcibilem ad puniendum ipſam animam.

Improb. Sed nec illud eſt multum rationale inſpicienti, quod pęnitentia, quæ eſt in affectu maxime, & humilitas, quæ eſt ſpecies juſtitiæ, ſit in rationali. Et ulterius: Habitus virtutis non debet poni circa virtutem imperantem, ſed elicientem. Nam in eliciendo eſt difficultas, & reſpectu illius, ſive ratione illius eſt habilitatio: unde motus virtutis non dicitur eſſe hujus proprie, vel illius niſi virtutis elicientis: ſicut ſi charitas imperet con-

tinere

Digitized by Google

tinere, vel juſtitia pugnare: tamen continere ſemper eſt continentiæ, & recte pugnare eſt fortitudinis: ſicut ergo pęnitere non eſt niſi pęnitentiæ: ſic & habitus eſt non in virtute imperante, ſed eliciente: hæc autem non eſt vis rationalis, ſed vis affectiva, & maxime iraſcibilis, ſicut patet ex rationibus prius viſis. Nam pęnitentia non tantum reſpicit vitium, quod abominatur, quantum ſubjectum peccati contra quod inſurgit, & quod inſurgendo punit: & non tam reſpicit culpam, ſive offenſam, quam etiam emendam: & iſta emenda eſt in pęnæ ſufferentia: & ideo

Opinio 4. recte dicitur vindicta. Et ideo eſt alia opinio, quod pęnitentia, ut eſt ſpecialis virtus, eſt in iraſcibili. Hanc poſitionem credo probabiliorem. Non enim capio, quo modo pęnitentia in omnibus viribus eſſe poſſit, cum ſit habitus ſpecialis. Sic nec ſecundum capio, quo modo omnis virtus ſit in una vi, ſuppoſito quod potentiæ rationales ſint plures, quæ ſunt propriæ ipſius animæ ut rationalis, ſive ſint plures potentiæ, ſive ut dicunt alii, plures vires. Nec tertium, quo modo pęnitentia, & humilitas ſint in ratione, cum dicant, quod eſt affectionis, ut etiam ipſa ſpes, vel charitas. Et ideo dicendum quod cum pęnitentia de ſe dicat habitum affectionis, quod eſt in potentia affectiva. Cum autem dicat affectionem odii vel doloris, ut vindictæ, & ut punientis, ſicut patet ex multiplici auctoritate, & ratione in opponendo, & illud odium, quod eſt cum inſurrectione, ſit in iraſcibili potentia, dico quod ipſa pęnitentia eſt in iraſcibili.

S. Th. 3 p. q. 85 ar. 4 tenet quod eſt in voluntate.

Objectio. Si obiiciatur quo modo hoc poteſt eſſe, cum ſit ſpecies juſtitiæ; juſtitiam autem neceſſe ſit eſſe in una potentia, tamquam habitum unum; hæc autem non poteſt eſſe iraſcibilis, quia magis eſt vis rationis jus reddere, quam potentiæ iraſcibilis,

Reſponſio. dicendum quod ipſa juſtitia eſt in tribus viribus, ſecundum quod dicit Gloſſa ſuper Geneſim, quod comparatur juſtitia Eufrati. *Gen. 2*

Objectio. Reſponſio. Si obiicias, quo modo poteſt eſſe habitus unus, dico quod juſtitia Cardinalis poteſt eſſe habitus unus, non ſicut concluſio particularis dicitur habitus unus, ſed ſicut una totalis ſcientia dicitur unus; ut grammatica, quæ multos continet habitus particulares, & geometria: ſic & juſtitia obedientiam, humilitatem, pœnitentiam, & largitatem, & veritatem, & ſecundum iſtos habitus particulares poteſt eſſe in diviſis potentiis. Nam veritas eſt in rationali, & largitas in concupiſcibili, pœnitentia, & humilitas in iraſcibili. Uniuntur tamen omnes in unam rationem, quæ eſt reddere unicuique jus ſuum: & ideo ſubeunt rationem unius virtutis Cardinalis. Si ergo juſtitia Cardinalis eſſet unus habitus particularis, & ſimplex omnino, & indiviſus, tunc habere locum objectio: quod cum non ſit, patet illud, &c.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod ſit in ſyndereſi, dicendum quod illud argumentum deficit, quia gemere non eſt ſyndereſis ut elicientis, nec ut perfecte imperantis; quia ſic nihil poteſt imperare libero arbitrio. Sed potius eſt ut remurmurantis malo, & dictantis bonum, quia naturaliter remurmurat de malo: & in hoc errare non poteſt. Et quoniam virtus eſt in potentia, penes quam reſidet facultas, & imperium eliciendi actum: ideo non eſt in ſyndereſi, ſed in libero arbitrio: libertas autem arbitrii non ſolum eſt in ratione, ſed etiam in concupiſcibili, & iraſcibili, quia complectitur rationem, & voluntatem: & voluntas continet potentiam amandi, & deteſtandi ſecundum concupiſcibilem, & iraſcibilem.

2. Ad illud quod obiicitur, quod ſit in rationali, dicendum quod ratio dicitur multipliciter: tamen quantum pertinet ad propoſitum, dicitur communiter & proprie. Communiter comprehendit totam portionem animæ diviſam contra ſenſualitatem, in qua ponuntur tres potentiæ: & ſic

Digitized by Google

ſic accipitur in Gloſſa prædicta. Proprie accipitur pro potentia diviſa contra concupiſcibilem, & iraſcibilem: & ſic obiicitur, & ſic non valet objectio.

S Th. tenet quod pœnitentia ut paſſio ſit in concupiſcibili, licet ut virtus in voluntate.

3. Ad illud quod obiicitur, quod ſit in concupiſcibili propter hoc, quod odium eſt in eadem, dicendum quod odium dicitur dupliciter. Aut cum quadam diſplicentia, aut cum inſurrectione, & vindicta, & ira: & primum eſt in concupiſcibili, ſecundum in iraſcibili: & tale eſt pœnitentia. Sicut enim per iram, & per zelum iraſcitur homo, & indignatur peccatis proximi; ſic per pęnitentiam peccatis ſuis.

4. Ad illud quod ſit in omnibus, dicendum quod expellere omnia vitia eſt dupliciter, vel per modum deteſtantis, vel per modum informantis. Per pœnitentiam expelluntur omnia vitia per modum deteſtantis, & ſatisfaciendi. Sed per modum informantis unumquodque vitium expellitur per virtutem ſibi oppoſitam. Quod primo modo expellit, neceſſe eſt eſſe in eadem potentia: ſed quod ſecundo modo, non: & ſic patet illud.

QUÆSTIO II.

An pęnitentia concipiatur per timorem.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 12. Memb. 3. art. 1. § 1. & 2.
S. Thom. 3. p. q. 85. art. 5.
Et 4. Sent d. 14. q. 1. art. 2. q. 2.
Richardus 4. Sent. d. 14. art. 4. q. 1.
Steph. Brulef. 4. Sent diſt. 14. q. 5.
Petrus de Tarant 4. Sent. diſt. 14. q. 11.

Ad opp.

DE origine pęnitentiæ: & dicit Magiſter in littera, quod pęnitentia virtus timore concipitur. Sed contra hoc eſt, quia ſi eſt virtus, eſt per infuſionem: non ergo per conceptionem.

2. Item cum conceptio non ſit ſine generatione, quare magis dicit, concipitur, quam generatur.

3. Item quare magis timore quam alio principio: & videtur quod magis amore, quia timor naſcitur ab amore: ergo prima ratio generandi, & concipiendi eſt in amore: ergo, &c.

4. Item tam timor, quam amor eſt ex fidei cognitione: ergo deberet dicere, quod fide concipitur.

5. Item ſi timore, aut ſervili, aut initiali, aut filiali. Non ſervili, quia cum illo manet voluntas peccandi. Non initiali, neque filiali, quia antequam habeat timorem filialem, vel initialem, neceſſe eſt quod de peccato pęniteat.

6. Item timor eſt donum: ſed pęnitentia virtus eſt ante dona naturali ordine: ergo non concipitur timore aliquo.

B

CONCLUSIO.

Origo pęnitentiæ effectiva Deus eſt, ſed diſpoſitiva nos ſumus.

Resp. ad Arg. Dicendum quod origo pęnitentiæ virtutis effectiva Deus eſt, ſed diſpoſitiva a nobis, quia qui creavit nos ſine nobis, non juſtificat nos ſine nobis. Diſpoſitio autem hoc ordine procedit. Primo neceſſe eſt Dei bonitatem, & juſtitiam cognoſcere, cui diſplicet omne malum, & inordinatio, & ab illa offenditur, & nullo modo malum relinquit impunitum: & ſe debet cognoſcere aliquid feciſſe, quod ſuæ diſplicere debeat bonitati, & hæc eſt cognitio culpæ; & ex hoc cognoſcit ſe homo ex divina ſententia obligatum ad pœnam. Neceſſe eſt etiam ſecundo cognoſcere Dei miſericordiam, qua paratus eſt omni revertenti, & dolenti de culpa commiſſa ſibi remittere & indulgere. Ex prima cognitione generatur timor: ex ſecunda generatur ſpes remiſſionis: & ex his voluntas revertendi, confœderandi Deo, & ſatisfaciendi per gemitum, & alias pœnas: & ſi incipiat facere quod in ſe eſt, diſpoſitus eſt ad juſtificationem.

Aug. ſer. 15 de verbis Apoſt. tom. 10

Explicatio.

C

1.2. Ex hoc igitur patet reſponſio, quo modo pœnitentiæ virtus concipitur per diſpoſitionem ſuſcipiendi eam:

eam: & quare magis dicitur quod concipitur, quam quod generatur, quia generare eſt efficientis, & principii effectivi, ſed concipere receptivi.

3. Ex hoc patet etiam, quare magis dicit timore, quam amore, quia peccator non habet amorem Dei, ſed ſui, & iſte amor numquam generat pęnitentiam, niſi quia timet: unde quamdiu amat, & credit, non refugit peccatum ſed quando timet; & ideo non concipitur fide, quia ante timorem non eſt pęnitentiæ ſeminarium, quod eſt ceſſare a malo. Ex hoc etiam patet, quare magis timore, quam ſpe; quia timor concipit, ſed ſpes promovet.

4. Ex hoc patet ulterius, quod concipitur timore ſervili. Nec eſt inconveniens, quia conceptio iſta non eſt per productionem in eſſe, ſed per diſpoſitionem, & præparationem; & ideo non oportet, quod pęnitentia ſit cum timore ſervili, ſed ſufficit, quod timor præparet ad pęnitentiam.

5. Ad illud quod obiicitur, quod pęnitentia eſt ante dona, dicendum quod eſt donum Spiritus ſancti, cum quo eſt Spiritus ſanctus, & datur; & hoc eſt gratiæ gratum facientis, & de hoc verum eſt, quod obiicit. Et eſt donum quod eſt ſine Spiritus ſancti donatione proprie dicta, quæ eſt per inhabitationem: & hoc donum eſt gratiæ gratis datæ, & tale donum eſt timor ſervilis: & hic antecedit virtutes, & tali timore concipitur pęnitentia: & ideo non valet objectio.

QUÆSTIO III.

An pęnitentia ſit prima virtus.

Alex. Alef. 4. p. q. 12. Memb. 3. art. 2.
S. Thom. 3. p. q. 85. art. 8.
Et 4. Sent. d. 14. q. 1. art. 1. q. 6. & 2.
Rich. 4. Sent. diſt. 14. art. 10. q. 1. & 2.
Steph. Brulef. 4. Sent. diſt. 14. q. 6.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 14. q. 12.

Fun lim. Matt. 3 De ordine pęnitentiæ ad alias virtutes, & quod ſit prima virtus, A videtur. Pęnitentiam agite, Gloſſa: Prima virtus eſt per pęnitentiam perimere veterem hominem.

Item ratione videtur, quia prius eſt declinare a malo, quam facere bonum: ſed per pœnitentiam eſt declinare a malo, per alias facere bonum: ergo, &c.

Item egreſſus vitii, virtutis operatur ingreſſum: ſed pœnitentiæ eſt peccata expellere: ergo, &c.

1. Contra: Fides eſt fundamentum totius ſpiritualis machinæ, ſecundum Apoſtolum ad Hebræos; & hoc patet ratione, quia prius eſt actus intellectus, quam affectus: ſed fides dirigit intellectum, pœnitentia affectum: ergo, &c. *Ad arg. Hebr. 11*

B 2. Item cum dicitur pœnitentia virtus prima, aut hoc eſt quantum informis, aut quantum formata. Informis non, quia ipſa generatur ex fide, & ſpe, & timore, ut oſtenſum eſt, virtus enim pœnitentiæ timore concipitur. Si formata. Contra: Omnes ſimul infunduntur: ergo pœnitentia infunditur cum aliis: ergo, &c.

3. Item primus actus eſt vivere: ſed juſtus ex fide vivit, vel ex charitate, non ex pœnitentia proprie; ergo prius eſt charitas, & fides, quam pęnitentia.

4. Item nulli diſplicet offenſa C alicujus, niſi quia diligit illum: ſi enim odiret, placeret: ergo diligere Deum per naturam præcedit odium peccati: ſed primum eſt charitatis, ſecundum pęnitentiæ: ergo, &c.

5. Item naturaliter prius eſt intentio ad terminum ad quem, quam ſeparatio a termino a quo: ſed charitas dirigit ad terminum ad quem, pęnitentia ſeparat a termino a quo, ſcilicet peccato: ergo charitas prior.

CON-

CONCLUSIO.

Pœnitentia ſecundum regreſſum, & reparationem, atque expulſionem culpæ præcedit alias virtutes, licet ſecundum imaginis informationem præcedat fides; & ſecundum ſubſtantiam omnes ſint ſimul.

Resp. Ad Arg. Dicendum quod prius dupliciter dicitur, vel ſecundum ſubſtantiam, vel ſecundum uſum. Secundum ſubſtantiam omnes ſunt ſimul. Secundum uſum diſtinguendum eſt. Aut enim ſecundum imaginis informationem; & ſic eſt fides prima: aut ſecundum regreſſum, & reparationem; & ſic actus pœnitentiæ eſt primus, quia immediatior eſt. Nam etſi ſimul ſtet motus liberi arbitrii cum contritione, qui quidem motus a pluribus dicitur motus fidei; tamen gratia adveniens per modum reparantis, & expellentis culpam, immediate reſpicit motum, vel actum pœnitentiæ. Sicut enim gratia prius culpam expellit per naturam, quam habilitet ad bonum; ſic neceſſe eſt, quod homo ex parte ſua in juſtificatione primo aſpernetur
A culpam, quam dirigatur in bonum opus.

1.2. Per hanc duplicem diſtinctionem patet ſolutio ad primum & ſecundum. Primum quia fides eſt prima informando. Secundum quia omnes virtutes ſimul infunduntur, & ſimul ſunt quantum ad ſubſtantiam, & eſſentiam.

3. Ad illud quod obiicitur de actu
B vivendi, dicendum quod prior actus eſt vivificare, quam vivere; unde etſi fides, & charitas faciant vivere, pœnitentiæ tamen eſt vivificare, & ſic poteſt dici prior.

4. Ad illud quod obiicitur, quod diſplicet offenſio propter dilectionem; dicendum quod non eſt neceſſe actu præcedere dilectionem ipſam diſplicentiam, ſed ſufficit quod comitetur
C in habitu.

5. Ad ultimum dicendum quod verum eſt ubi eodem motu receditur, & acceditur; ſed in ſpiritualibus non tenet, ubi alio motu receditur a termino, & fertur in terminum: tunc enim neceſſe eſt, quod primo reſiliat, ſi vult accedere; unde prius oportet exire domum, quam ire ad Eccleſiam.

DISTINCTIO XIV. PARS II.

Ponit errorem cum Confirmatione, adducens auctoritates, quod vera Pœnitentia non eſt qua quis recidivet.

HIS verbis quidam vehementius inhærentes, contendunt vere pœnitentem ultra non poſſe peccare damnabiliter: & ſi graviter peccaverit, veram non præceſſiſſe pœnitentiam. Quod etiam aliis muniunt teſtimoniis. Ait enim Iſidorus: Irriſor eſt & non pœnitens, qui adhuc agit quod pœnitet. Nec videtur Deum poſcere ſubditus, ſed ſubſannare ſuperbus. Canis reverſus ad vomitum, & pœnitens ad peccatum. Multi lacrymas indeſinenter fundunt, & peccare non deſinunt. Quoſdam accipere lacrymas ad pœnitentiam cerno, & effectum pœnitentiæ non habere: quia inconſtantia mentis nunc recordatione peccati lacrymas fundunt, nunc reviviſcente uſu, ea quæ fleverunt iterando committunt. Iſaias de peccatoribus dicit: Lavamini, mundi eſtote. Lavatur & mundus eſt, qui & præterita plangit, & flenda iterum non committit. Lavatur, & non eſt mundus, qui plangit quæ geſſit, nec deſerit, & poſt lachrymas ea, quæ defleve-

Opinio erronea.

Lib. 2. de ſum. bon. c. 16. & habetur de pœn. d. 3. c. Irriſor.

Iſa. 1.

Digitized by Google

Lib. ſoliloq. & habetur de pœn. d. 3. c. Inanis
Paſtor. p. 3. admon. 31. de pœn. d. 3. qui admiſſa.
In lib. 2. de pœn. c. 19. t. 3. ſuper Ep. ad Cor.

fleverat, repetit. Idem *Auguſtinus*: *Inanis eſt pœnitentia, quam ſequens culpa coinquinat. Nihil proſunt lamenta, ſi replicantur peccata. Nihil valet veniam a malis poſcere, & male denuo iterare.* Item *Gregorius*: *Qui commiſſa plangit, nec tamen deſerit, pœnæ graviori ſe ſubiicit.* Item *Ambroſius*: *Reperiuntur qui ſæpius agendam pœnitentiam putant, qui luxuriantur in Chriſto. Nam ſi vere pœnitentiam in Chriſto agerent, iterandum poſtea non putarent: quia ſicut unum baptiſma, ita eſt una pœnitentia.* His aliiſque pluribus utuntur in aſſertionem ſuæ opinionis. Sed *Ambroſius* dicit: *Hæc vera pœnitentia eſt ceſſare a peccato.* Et iterum: *Magni profectus eſt renunciaſſe errori. Imbutos enim vitiis animos exuere atque emendare, virtutis eſt perfectæ, & cœleſtis gratiæ, & ideo ſane ita definiri poteſt: Pœnitentia eſt virtus vel gratia, qua commiſſa mala cum emendationis propoſito plangimus & odimus, & plangenda ulterius committere nolumus: quia pœnitentia vera eſt in animo dolere, & odire vitia.* Unde illa verba præmiſſa: *Pœnitere eſt anteacta deflere, & flenda non committere*: recte ſic accipi poſſunt, ut non ad diverſa tempora, ſed ad idem referantur: ut ſcilicet tempore quod deflet commiſſa mala, non committat voluntate vel opere flenda. Quod innuitur ex verbis conſequentibus: *Nam qui ſic alia deplorat, &c.* Hinc *Auguſtinus* ait: *Cavendum eſt ne quis exiſtimet nefanda illa crimina, qualia qui agunt, regnum Dei non poſſidebunt, quotidie perpetranda, & eleemoſynis redimenda. In melius eſt enim vita mutanda, & per eleemoſynas de peccatis præteritis propitiandus eſt Deus, non ad hoc emendandus quodam modo, ut ea ſemper liceat impune committere. Nemini enim dedit laxamentum peccandi, etſi miſerando deleat commiſſa peccata, ſi non ſatisfactio congrua negligatur.* Item *Pius Papa*: *Nihil prodeſt homini jejunare & orare, & alia religionis opera agere, niſi mens ab iniquitate revocetur.* Qui ergo a malis ſic mentem revocat, ut commiſſa plangat, & plangenda committere non velit, nec ſatisfacere negligit, vere pœnitet. Nec ideo non eſt vera pœnitentia, quia forte poſt, non de propoſito, ſed caſu, vel infirmitate peccabit. Ille autem irriſor eſt, & non pœnitens, qui ſic commiſſa plangit, ut plangenda voluntate vel opere committere non deſinat. Ille etiam qui poſt lacrymas repetit quæ flevit, lavatur ad tempus: ſed mundus non eſt, id eſt, illa munditia non eſt ei ſufficiens ad ſalutem, quia eſt momentanea, non perſeverans. Item illud: *Inanis eſt pœnitentia, quam ſequens culpa coinquinat*, ſic intelligendum eſt: Inanis eſt, ſcilicet carens fructu illius pœnitentiæ, quam ſequens culpa non inquinat. Illius enim fructus eſt vitatio gehennæ, & adeptio gloriæ. Mortificatur enim illa pœnitentia, & alia ante acta bona per ſequens peccatum, ut non ſortiantur mercedem, quam meruerunt cum fierent, & quam haberent ſi peccatum non ſuccederet. Sed etſi de peccato ſuccedenti pœnitentia agatur, & pœnitentia quæ præceſſit, & alia ante acta bona reviviſcunt: ſed illa tantum quæ ex charitate prodierunt. Illa enim ſola viva ſunt, quæ ex charitate fiunt. Ideoque ſi per ſequentia peccata mortificantur, per ſubſequentem pœnitentiam reviviſcere poſſunt. Quæ vero ſine charitate fiunt, mortua & inania generantur: & ideo per pœnitentiam reviviſcere non valent. Similiter intelligendum eſt illud: *Nihil proſunt lamenta, &c.* Et illud: *Nihil valet, &c.* Si enim replicentur peccata, nihil valet ad ſalutem, vel ad veniam in fine præcedens lamentum: quia nihil relinquitur de vitæ munditia: quia aut peccata dimiſſa redeunt, ut quibuſdam placet, cum replicantur: vel ſi non redeunt, eis tamen deletis propter ingratitudinem ita reus & immundus conſtituitur, cum adhuc in expiandis implicatur, ac ſi jam deleta redirent. De hoc tamen, ſcilicet, an peccata redeant, poſt plenius agemus. Similiter nihil valet ad ſalutem obtinendam, vel ad munditiam vitæ habendam, veniam de malefactis poſcere, & malefacta denuo iterare. Ita etiam intelligendum eſt illud quod idem *Auguſtin.* alibi ait: *Pœnitentia eſt quædam dolentis vindicta, ſemper puniens in ſe quod dolet commiſiſſe.* Et infra: *Continue dolendum eſt de peccato, quod declarat ipſa dictionis virtus. Pœnitere enim eſt pœnam tenere*:

In Ench. c. 70. t. 3.
Ambro. lib 2. de unica pœnit. c. 10. & habetur de pœn. d. 3. c. Reperiuntur.
De pœnit. d. 3. c. Nihil prodeſt.
Solutio probationum.
Opinionis erroneæ.
De vera & falſ. pœn. c. 8.

nere: ut ſemper puniat in ſe ulciſcendo, quod commiſit peccando. Ille autem pęnam tenet, qui ſemper vindicat quod commiſiſſe ſe dolet. Pęnitentia ergo eſt vindicta ſemper puniens in ſe, quod dolet commiſiſſe. Quid reſtat nobis, niſi dolere in vita? ubi enim dolor finitur, deficit & pęnitentia. Si vero pęnitentia finitur, quid relinquitur de venia? Tamdiu gaudeat & ſperet de gratia, quamdiu ſuſtentatur a pęnitentia. Dicit enim Dominus: Vade, & amplius noli peccare. Non dixit: Ne pecces, ſed nec voluntas peccandi in te oriatur. Quod quo modo ſervabitur, niſi dolor in pęnitentia continue cuſtodiatur. Sed ſemper doleat, & de dolore gaudeat: & non ſit ſatis quod doleat, ſed ex fide doleat, & non ſemper doluiſſe doleat.

in med. tom. 4. Ibid. c. 19. De pæn. d. 3. c. Pæni. entia. Exod. lib. c. 13. & 19. Joann. 6.

Determinatur intelligentia dictorum.

De pœnitentia perfectorum, vel ad ſalutem ſufficienti intelligendum eſt quod ſupra dixit, ſcilicet: Pęnitentia eſt vindicta ſemper puniens quod commiſit: & alia hujuſmodi. Illud vero: Si pœnitentia finitur, nihil de venia relinquitur: dupliciter accipi poteſt. Si enim juxta quorumdam intelligentiam peccata dimiſſa redeunt, facile eſt intelligere nihil de venia relinqui: quia peccata dimiſſa iterum replicantur. Sicut enim ille, qui ex ſervitute in libertatem manumittitur, interim vere liber eſt, & tamen propter offenſam in ſervitutem poſtea revocatur: ſic & pœnitentia peccata vere dimittuntur, & tamen propter offenſam, quæ replicatur, iterum redeunt. Si vero non redire dicantur, ſane poteſt dici etiam ſic nihil de venia relinqui: non quod dimiſſa peccata iterum imputentur, ſed quia propter ingratitudinem ita reus & immundus conſtituitur, ac ſi illa redirent.

De ſolemni, ac unica pęnitentia.

Illud autem quod Ambroſius ait: Reperiuntur, &c. Sicut unum baptiſma, ita & una pęnitentia: non ſecundum generalem, ſed ſecundum ſpecialem morem Eccleſiæ de ſolemni pœnitentia dictum intelligitur: quæ apud quoſdam ſemel celebrata non iteratur. Item illud aliud Ambroſii: Pęnitentia ſemel uſurpata, nec vere celebrata, & fructum prioris aufert, & uſum ſequentis amittit: de ſolemni intelligitur. Solemnis ergo pęnitentia, ut Ambroſius in eodem ait, eſt quæ fit extra Eccleſiam in manifeſto, in cinere & cilicio, quæ pro gravioribus horrendiſque ac manifeſtis delictis tantum imponitur. Et illa non eſt iteranda pro reverentia ſacramenti, ut ne vileſcat & contemptibilis fiat hominibus. Unde Auguſtinus: Quamvis caute & ſalubriter proviſum ſit, ut locus illius humillimæ pęnitentiæ ſemel in Eccleſia concedatur, ne medicina vilis, vel minus utilis eſſet ægrotis, quæ tanto magis ſalubris eſt, quanto minus contemptibilis fuerit, quis tamen audeat Deo dicere: Quare huic homini, qui poſt pęnitentiam primam rurſus ſe laqueis iniquitatis obſtringit, adhuc iterum parcis? Origenes quoque de hac ſolemni pęnitentia, quæ pro gravioribus criminibus injungitur, ait: Si nos aliqua culpa mortalis invenerit, quæ non in crimine mortali, vel in blaſphemia fidei, ſed in ſermonis, vel in morum vitio conſiſtat: hæc culpa ſemper reparari poteſt: nec interdicitur aliquando de hujuſmodi pęnitentiam agere: ſed non ita de gravioribus criminibus. In gravioribus enim criminibus ſemel tantum pęnitentiæ conceditur locus. Communia quæ frequenter incurrimus, ſemper pęnitentiam recipiunt, & ſemper redimuntur. Communia dicit venialia peccata, & forte mortalia quædam aliis minus gravia: quæ ſicut ſæpe committuntur, ita frequenter per pęnitentiam redimuntur. Sed de gravioribus criminibus ſemel tantum agitur pęnitentia, ſcilicet ſolemnis. Nam & de illis, ſi iterentur, iteratur pęnitentia, ſed non ſolemnis. Quod tamen in quibuſdam Eccleſiis non ſervatur.

De pæn. d. 3. c. Reperiuntur. Lib. 2. de pænit. c. 11. De pænit. d. 3. c. fin. Ad Maced. epiſt. 54. in princ. t. 2. In Levit. 25. Hom. 15.

Auctoritatibus probat, quod non ſemel tantum, ſed frequenter peccata dimittantur per pœnitentiam.

Quod vero pœnitentia non ſemel tantum agatur, ſed frequenter iteretur, & per eam frequenter iterum venia præſtetur: pluribus ſanctorum teſtimoniis probatur. Ait enim Auguſtinus ſcribens contra quoſdam hæreticos, qui peccantibus poſt baptiſmum ſemel tantum dicebant utilem eſſe pœnitentiam, ait: Adhuc inſtant perfidi, qui ſapiunt plus quam oportet: non ſobrii, ſed excedentes menſuram, dicunt: Etſi ſemel peccantibus poſt baptiſmum valeat pœnitentia, non tamen ſæpe peccantibus proderit iterata: alioquin remiſſio ad peccandum eſſet incitatio. Dicunt enim: Quis non ſemper peccaret, ſi ſemper per pœnitentiam redire poſſet? Dicunt enim Dominum incitatorem mali, ſi ſemper peccantibus ſubvenit: & ei peccata placere, quibus ſemper præſto eſt gratia. Errant autem. Conſtat enim multum ei peccata diſplicere, qui ſemper præſto eſt ea deſtruere. Sed ſi ea amaret non ſemper ea deſtrueret. Idem ad Macedonium: In tantum hominum iniquitas aliquando progreditur, ut etiam poſt peractam pœnitentiam, & poſt altaris reconciliationem, vel ſimilia, vel graviora committant. Et tamen Deus facit etiam ſuper tales oriri ſolem ſuum, nec minus tribuit, quam ante tribuerat, largiſſima munera vitæ, & ſalutis. Et quamvis eis in Eccleſia locus humillimæ pœnitentiæ non conceditur: Deus tamen ſuper eos ſuæ pœnitentiæ non obliviſcitur. Ex quorum numero ſi quis vobis dicat: Dicite mihi utrum aliquid proſit ad vitam futuram, ſi in iſta vita illecebroſiſſimæ voluptatis blandimenta contempſero, ſi me pœnitendo vehementius quam prius excruciavero, ſi uberius flevero, ſi melius vixero, ſi pauperes largius ſuſtentavero, ſi charitate ardentius flagravero? Quis veſtrum ita deſipit, ut huic homini dicat: Nihil tibi iſta in poſterum proderunt? Vade, ſaltem hujus vitæ ſuavitate fruere. Avertat Deus tam immanem, ſacrilegamque dementiam. Item: Joannes Chryſoſtomus de reparatione lapſi: Talis, mihi crede, talis eſt erga homines pietas Dei. Numquam ſpernit pœnitentiam, ſi ei ſincere & ſimpliciter offeratur: etiam ſi ad ſummum quis pervenerit malorum, & inde tamen velit reverti ad virtutis viam: ſuſcipit libenter & amplectitur, & facit omnia quatenus ad priorem revocet ſtatum. Quodque eſt adhuc præſtantius & eminentius, etiam ſi non potuerit quis explere omnem ſatisfaciendi ordinem, quantulamcumque tamen, & quantumlibet brevi tempore geſtam non reſpuit pœnitentiam: ſuſcipit etiam ipſam, nec patitur quamvis exiguæ converſionis perdere mercedem. Exemplis etiam hoc idem aſtrui poteſt. David enim per pœnitentiam adulterii ſimul & homicidii veniam impetravit: & graviter tamen poſtea deliquit in populi enumeratione, quod populi multitudo proſtrata oſtendit. Illud autem mirabile eſt, quod angelo ferienti plebem ſe obtulit dicens; Grex iſte quid fecit? fiat manus tua in me, & in domum patris mei. Quo facto ſtatim ſacrificio dignus judicatur, qui abſolutione æſtimabatur indignus. Nec mirum ſi tali ſui oblatione pro populo peccati ſui adeptus eſt veniam: cum Moyſes offerendo ſe pro plebis errore peccata diluerit. His aliiſque teſtimoniis pluribus evidenter oſtenditur, per pœnitentiam non ſemel tantum, ſed ſæpius nos a peccatis ſurgere, & veram pœnitentiam ſæpius agi. Voluntarie enim peccantibus nobis, ut ait Apoſtolus, pro peccatis non relinquitur hoſtia, ſecunda ſcilicet, quia ſemel tantum Chriſtum oportuit pati: nec relinquitur ſecundus baptiſmus. Relinquitur vero ſecunda pœnitentia, & tertia, & deinceps, ut Joannes Chryſoſtomus ſuper hunc locum ait: Sciendum, inquit, quod hic quidam exurgunt, horum verborum occaſione, pœnitentiam auferentes: quaſi per pœnitentiam non valeat peccator poſt lapſum reſurgere ſecundo, & tertio, & deinceps. Verumetiam in hoc pœnitentiam non excludit, nec propitiationem, quæ ſæpe fit per pœnitentiam, ſed ſecundum baptiſmum, & hoſtiam.

In lib. de veri, & falſa pœn. c. 5. in initio. t. 4.
Rom. 12.
Epiſt. 54. longe a princ. t. 2. de pœn. diſt. 3. c. In Tantum.
Matt. 5.
Ibid. paulo poſt.
Paulo poſt quaſi ad verbum.
Ad Theodorum lapſum: & habetur, de pœn. d. 3. c. Talis.
2. Reg. 12.
Ambroſ. in Apologia. David, c. 7. in fi. t. 4.
1. Par. 21.
Exod. 32.
Hebr. 10.
Ad c. 10. ad Hebr. Homil. 20

Digitized by Google

DIST. XIV. PARS II.

Elidit errores eorum, qui dicunt, quod pœnitentia non iteratur.

His verbis quidam vehementius inhærentes contendunt vere pœnitentem ultra non poſſe peccare damnabiliter.

Expoſitio textus.

SUPRA egit Magiſter de pœnitentia in generali, determinans virtutem, ſcilicet, quid ſit, & quo modo dividatur, & ad ſacramenta alia ordinetur. In hac parte oſtendit duos errores ex prædictis ortum habentes. Quorum unus eſt, quod pœnitentia non iteratur. Alius eſt, quod pœnitentia poteſt fieri de uno peccato ſine alio. Ideo dividitur hæc pars in duas. In prima elidit primum errorem. In ſecunda ſecundum: infra: *Et ſicut prædictis auctoritatibus illorum errorum, &c.* Prima pars habet tres. In prima ponit errorem cum confirmatione. In ſecunda reſpondet ipſorum auctoritatibus, ibi: *His aliiſque pluribus utuntur.* In tertia adducit multiplices auctoritates ad elidendum illum errorem, ibi: *Quod vero pœnitentia non tantum ſemel agatur, ſed &c.* Prima pars duas habet ſecundum duo membra erroris. In prima adducit auctoritates, quæ oſtendunt, quod vera pœnitentia non eſt, a qua quis recidivat. In ſecunda probat, quod poſt recidivam non eſt iteranda, ibi: *Item Ambroſius: Reperiuntur qui ſæpius, &c.* Similiter ſecunda pars duas habet. In prima reſpondet auctoritatibus quæ videntur oſtendere primam partem erroris. In ſecunda reſpondet auctoritatibus, quæ oſtendunt ſecundam, ibi: *Illud autem quod Ambroſius ait, &c.* Similiter tertia pars dividitur in duas. In prima adducit auctoritates ad improbationem illius erroris. In ſecunda exempla. Primum facit, ibi:

Diviſio. Diſt. 15.

A *Quod vero pœnitentia non ſemel tantum agatur, &c.* Secundum, ibi: *Exemplis etiam aſtrui poteſt.*

Lavamini, mundi eſtote, &c.
Dub. I.

Super illud dicit Iſidorus: Lavatur, & non eſt mundus, qui plangit quod geſſit, &c. Videtur male dicere, quia lavare non eſt aliud quam mundificare: ergo lavari, & non eſſe mundum non eſt aliud, quam mundificari, & non eſſe mundum, & ita ſunt oppoſita. Item cum dicit: B Lavatur qui plangit, &c. aut intelligit de planctu exteriori, aut de interiori. Si de exteriori, tunc ex hoc non lavatur. Si de interiori, tunc conſtans eſt quod vivificatur, ſi ex corde hoc faciat; ergo eſt mundus.

RESP. Dicendum quod differenter exponunt aliqui hunc locum. Quidam enim dicunt quod differt lavari, & eſſe mundum, ſicut actus, & habitus; & ſic qui pœnitet, ſed ſtatim recidit, lavatur quidem, quia habet actum pœnitentiæ, ſed paulo poſt cadit, & ita non habet habitum; & ideo non dicitur mundus. Aliter exponitur, quod dif- C fert lavari, & eſſe mundum, ſicut via & terminus, ſive diſpoſitio, & præparatio ad aliquid. Fletus enim & dolor attritionis diſponit ad pœnitentiam: cum quis ergo dolet, & atteritur, lavatur, quia ad munditiam diſponitur. Sed tamen dum recidit, ſe iterum inquinat: & ideo non eſt mundus. Et eſt exemplum: Si mulier pannum lavaret, & ſtatim poſt aliquantulam lotionem in lutum immergeret. Unde ſermones ſunt tropici, & ſunt ſecundum quandam metaphoram exponendi. Quod quæritur, cujuſmodi ſit illa lotio, dico quod eſt interior, & non eſt contritionis, ſed attritionis; vel ſi eſt contritionis, non tantum denominat mundum, quia non perſeverat, ut paſſio in tertia ſpecie qualitatis.

Digitized by Google

Nihil proſunt lamenta, ſi replicantur peccata. Dub. II.

Videtur Auguſtinus hic falſum dicere, quia proſunt ad remiſſionem præteritorum peccatorum, quia ſaltem illa dimittuntur; aliquid ergo proſunt; non ergo nihil.

Item ſi tu dicas, ſicut Magiſter dicit, quod nihil proſunt ad ſalutem; ergo pari ratione deberet dicere, quod nihil proſit baptiſmus, cum replicantur peccata.

Resp. Dicendum quod intelligit de replicatione habituali, quia nihil proſunt lamenta, cum eſt voluntas replicandi, quia deeſt pęnitentiæ fundamentum; & ideo lacrymæ illæ ſunt fictæ. Vel dicendum, ſicut dicit Magiſter, quod nihil proſunt ad ſalutem. Nec eſt ſimile de baptiſmo, quia quamvis ad ſalutem non proſit, quando peccata replicantur, prodeſt tamen propter impreſſionem characteris; & quia confertur fundamentum omnium ſacramentorum; ideo non eſt ſimile. De pœnitentia autem, cum homo peccat nihil manet; & ideo iterari poteſt & debet.

Qui commiſſa plangit, nec tamen deſerit, pœnæ graviori ſe ſubiicit. Dub. III.

Videtur Gregorius hic male dicere, quia plangere commiſſa non eſt peccatum: ſed homo non ſubiicit ſe pœnæ graviori niſi propter culpam: ergo, &c. Item plangere bonum eſt & pœnale: ergo potius diſponit ad gratiam, quam ad pœnam.

Resp. Dicendum quod hoc non dicit de quocumque fletu: ſed hypocritarum, qui in lacrymis exterius prætendunt ſanctitatem, & in corde portant iniquitatem: & iſti peccant dupliciter, & quantum ad tales loquitur Gregorius. Aliter poteſt dici, quod loquitur de eo qui flet ordinate, & in deteſtationem culpæ, quod pœnæ graviori ſe ſubiicit non propter fletum, ſed propter contemptum. Fletus enim ille eſt ab aliquo dono Dei: & qui iterat peccatum, contemnit donum Dei. Præterea in ipſo fletu conſideratur peccati enormitas: ideo cum iteratur, augetur offenſa propter actualem conſiderationem. Unde ſicut habitus ſcientiæ aggravat, & tamen bonum eſt ſcire peccatum, & cognoſcere: ita conſiderare & plangere peccati enormitatem eſt bonum, & ſi quis poſt hoc peccat, aggravatur culpa per accidens.

Pęnitentia eſt virtus, qua commiſſa mala, &c. Dub. IV.

Videtur iſta diffinitio Magiſtri non eſſe conveniens: quia diffinitio totum eſſe rei debet indicare, & partes pœnitentiæ ſunt confeſſio, & contritio, & ſatisfactio: unde videtur quod non ſolum per actum contritionis, qui eſt plangere, & odire peccatum, ſed etiam per actus alios deberet diffiniri. Item pœnitentia eſt reſpectu præteritorum, & non reſpectu futurorum: ergo male diffinitur reſpectu futuri, cum dicit: Et plangenda iterum non committere.

Respond. Dicendum quod actus principalis pęnitentiæ eſt actus cordis, & actus interior, & ideo per illum magis diffinit, & ideo illum tangit explicite. Unde planctus non attenditur hic quantum ad effuſionem lacrymarum exteriorem, ſed interiorum, quia iſtæ exteriores non ſunt de eſſe, ſed de bene eſſe: nihilominus alios actus includit, cum dicit, cum emendationis propoſito, quia emenda fit per confeſſionem, & ſatiſfactionem: & quoniam pœnitentia ſecundum quod virtus eſt, reſpicit emendam, & emenda non ſtat cum iteratione culpæ: ideo ex conſequenti reſpicit culpam non iterandam. Et ideo Magiſter diffinit per futurum: quia quamvis pœnitentia, ut eſt afflictio, ſit reſpectu præteriti: tamen pœnitentia virtus etiam futurum reſpicit. Unde in diffinitione pęnitentiæ tangit Magiſter triplicem

actum

actum. Unus eſt actus pœnitentiæ A ſecundum quod pœnitentia: & hic eſt dolere de culpa commiſſa. Alius eſt actus ſecundum quod pœnitentia eſt virtus: & iſte actus eſt velle emendare: & hunc tangit, cum dicit: Cum emendationis propoſito, &c. Et tertius eſt annexus utrique, ſcilicet nolle offendere, vel committere: & iſte perficit utrumque. Nullus enim vere pœnitet de præterito: nec proponit emendam facere, niſi proponat ultra non offendere.

Sed etſi de peccato ſuccedenti, &c. Dub. V.

Videtur ſecundum hoc, quod vi- B vificare ſit actus pęnitentiæ. Sed contra: Videtur quod magis juſtitiæ, quia mortuum vivificare non eſt aliud quam juſtificare: ſed juſtificatio eſt per generalem juſtitiam; ergo & vi-
Ezec. 18. vificatio; & hoc videtur: In juſtitia, quam operatus eſt, vivet, & non morietur. Item videtur quod hoc ſit fidei; Et; Juſtus ex fide ſua
Heb. 10. Abac. 2. vivit. Item videtur quod hoc ſit charitatis, quia charitas eſt vita animæ, ſicut dicit Auguſtinus, & Magiſter
Hug. l. 2. p. 13. c. 6. Hugo de ſancto Victore. Item videtur multo magis eſſe gratiæ, quia vita dividitur in vitam naturæ, gratiæ, & gloriæ.

Respon. Dicendum, ſicut vivere C in naturalibus aliquando dicitur actus primus, aliquando dicitur ſignum vitæ; ſic etiam aliquando attribuitur vita ei, a quo eſt, aliquando ei, in quo manifeſtatur. Dicendum ergo, quod illud quod vivificat, proprie gratia eſt; illud autem per quod manifeſtatur, virtus eſt. Poteſt igitur manifeſtari vita, ut in fieri, vel ut in facto eſſe. Si ut in fieri, ſic attribuitur virtuti pęnitentiæ, per quam manifeſtatur ipſa vivificatio, quia in contritione percipiuntur ſigna expulſionis peccati. Si ut in facto eſſe, ſic poteſt manifeſtari vita quantum ad intellectum; & ſic per fidem captivantem. Aut quantum ad affectum, & ſic per charitatem vigorantem. Aut quantum ad effectum; & ſic per juſtitiam regulantem; & ita patet treſpoſio, quare his attribuitur, & reſponſio ad objecta, quia non attribuitur his vita tamquam principio, ſed tamquam manifeſtativo: & talia poſſunt eſſe plura.

Pęnitentia eſt quædam dolentis vindicta, &c. Dub. VI.

Videtur Auguſtinus hic male dicere, quia nullus in eadem cauſa poteſt eſſe reus, & judex: ergo ſi quis peccavit, non poteſt rationabiliter ſe punire. Item homo magis tenetur ex charitate ſe diligere, quam alium: ſed homo debet alii parcere, non vindicare: ergo non debet vindicare, nec vindictam de ſe exigere. Item vindicta eſt ſolius Dei, ſicut dicitur: Mihi vindictam: ergo pęnitentia eſt ſolius Dei, ſive vindicta in pęnitentia. Rom. 12.

Respon. Dicendum quod iſta ratio, id eſt judicium eſt conveniens, quia pœnitentia virtus eſt ad deſtructionem veteris hominis ordinata, & nemo poteſt vitam novam inchoare, niſi repudiet veterem: & nemo poteſt Domini amicus effici, niſi odiat, quod Deus odit: quia ergo Deus odit peccatum odio vindictæ, & ipſum peccatorem; ideo pęnitens etiam ipſum debet odire, & de ſe rationem & vindictam expetere. Ad illud ergo quod obiicitur, quod non pertinet, dicendum quod non pertinet ad ipſum inquantum reus eſt, judicare; pertinet tamen judicari inquantum reus eſt, & judicare inquantum juſtus. Unde ipſa ratio conformata legibus æternis ſeipſum punit, ut conformis fuit legi peccati: & ſic accipit auctoritatem a Deo, & non ipſa punit, ſed Deus. Item Deus inſeruit homini naturale judicatorium, cui commiſit regnum animæ judicandum, & libero arbitrio, illi conformatum debet vindicare tranſgreſſionem, & in ſeipſo, non auctoritate ſua, ſed Dei, & naturalis judicatorii, quod non errat. Cum ergo

Digitized by Google

ergo dicitur, quod non eſt idem reus, & judex, verum eſt idem ſecundum idem. Quod obiicitur, quod debet parcere, dicendum quod etſi homo debeat parcere injuriam ſuam; tamen injuria Dei eſt judicanda ab eo, cui commiſſa eſt; & quia homo injuriatus eſt Deo, ideo debet eſſe miniſter Dei in parte iſta. Ex hoc patet ultimum, quod vindicta eſt Dei; verum eſt de vindicta qua aliquis vindicat ſe, quia nullus debet ſe vindicare: ſed debet vindicare alium de ſe, vel de alio. Vel dicendum quod Dei eſt tamquam principalis auctoris, hominis tamquam miniſtri.

Sed ſemper doleat, de dolore gaudeat, & non ſit ſatis, quod doleat, ſed ex fide doleat.
Dub. VII.

Videtur Auguſtinus hic male dicere, quia gaudium & dolor ſunt oppoſita, & oppoſita non ſunt nata ſimul ineſſe eidem; ergo impoſſibile eſt quod ſemper doleat, & gaudeat. Si tu dicas, quod dolor eſt de peccato, & gaudium de dolore: & ſic non habent oppoſitionem. Contra: Videtur quod habent oppoſitionem, quia ſive de eodem, ſive de diverſis, impoſſibile eſt quod eadem anima ſimul ſit triſtis, & gaudens: ergo impoſſibile eſt quod ſemper doleat, & gaudeat. ITEM in dolore movetur cor ſecundum conſtrictionem, in gaudio ſecundum dilatationem: ſed non poteſt ſimul, & ſemel moveri oppoſitis motibus: ergo, &c. Si tu dicas, quod gaudium eſt ſecundum quid, & dolor ſimpliciter. Contra: Nulla eſt virtus, in qua non ſit delectatio: & ſi eſt virtus ſimpliciter, eſt delectatio ſimpliciter: virtus enim delectat ſuum poſſeſſorem: ITEM gaudium eſt de præſentia rei amatæ: ergo ſi pęnitens multum deſiderat dolere, videtur quod ſi multum dolet, gaudeat ſimpliciter.

RESP. Dicendum quod utrumque A eſt in vere pęnitente, ſcilicet dolor & gaudium: nec unum diminuit alterum, ſed perficit, ſicut velle dolere, & deſiderium doloris dolorem non minuit, immo auget: ſic & gaudium, nam in pęnitentia cum ſit virtus, non tantum eſt dolor, ſed dolor voluntarius: & tamen quia habet quod amat, & deſiderat, neceſſario gaudet. Ideo pęnitens cum habet dolorem, quem deſiderat, gaudet: nec gaudium removet dolorem, immo perficit: & ſimul eſt dolor, & gaudium, ſicut Auguſtinus de ſe dixit in confeſſionibus: quod ſolus fletus erat ſibi dulcis, loquens de amico mortuo, hoc erat propter do- *Aug. lib. 4*
B loris vehementiam: ſic & in propoſito. Quod ergo obiicitur, quod impoſſibile eſt ſimul ineſſe eidem, &c. dici poteſt, quod vel non ſunt in eadem potentia, ſed in diverſis, ut dolor ſit in ſenſualitate, & gaudium in ratione: & tunc nullum eſt impoſſibile, quod una vis gaudeat de dolore exiſtente in alia. Vel dicendum quod ſunt in eadem, ut ſecundum quod ſupra ſe convertitur; unde ſicut non cum actu ſimplici, ſed compoſito vis convertitur ſupra peccatum, & ſupra dolorem, ſic nec affectus. Unde ſicut in ratiocinatione dicimus, quod eſt actus unus, tamen intellectus convertit ſe ſu-
C pra plura, quæ diverſimode agnoſcit: ſic & affectus conſequens ſine aliqua repugnantia diverſimode afficitur, & ſic patent objecta.

Pęnitentia eſt vindicta ſemper puniens quod commiſit, & alia hujuſmodi.
Dub. VIII.

Dicit hic Magiſter, quod intelligitur de pęnitentia perfectorum. Contra; Videtur enim male dicere Auguſtinus, quia ſi pęnitentia finitur, nihil relinquitur de venia; ergo ſemper punire ſpectat ad omnes.

RESPON. Dicendum quod perfectus dicitur dupliciter, aut quantum ad tem-

Digitized by Google

temporis durationem, aut quantum ad ſtatus ſublimitatem. Prima perfectio eſt, quæ dividitur contra incipientes proficientes ſecundum profectum temporis. Alia perfectio conſiſtit in operibus ſupererogationis. Magiſter autem intelligit de perfectione primo modo, & vocat perfectorum pęnitentiam, quæ durat uſque ad finem vitæ; & de hac dicit intelligi illud Auguſtini; quod ſemper punit. Notandum tamen quod ſemper punire debet non ſimpliciter, ſed quamdiu durat culpa: & ſic patet illud.

Solemnis ergo pęnitentia, ut Ambroſius in eodem ait, eſt quæ fit extra Eccleſiam in manifeſto. Dub. IX.

Hic quatuor ſunt notanda. Primo qualis ſit, ſive quæ ſit ejus forma, & dicendum quod pęnitentia ſolemnis eſt pęnitentia addens ſuper publicam, quia non tantum eſt in manifeſto, ſed quia fit cum ſolemnitate quadam. In capite enim quadrageſimæ eiicitur pœnitens extra Eccleſiam, nec admittitur uſque ad diem cęnæ; & tunc etiam non communicat. Eiicitur autem a perſona authentica, ſicut ab Epiſcopo præſentibus ſacerdotibus, qui noverunt culpam. De hoc lib. diſtinct. pęnitentes, & cap. ſequenti. Secundo notanda eſt ratio hujus ſolemnitatis triplex. Una eſt ad terrorem aliorum, alia propter erubeſcentiam delinquentis, & tertia propter ſignificationem ejectionis Adæ de paradiſo. Unde hoc debet cum crebris ſuſpiriis denunciare Epiſcopus, & ita eiicitur, ſicut Adam ejectus fuit de paradiſo; & ideo non eſt iteranda, & de hoc habetur lib. diſtinct. pęnitentes, & cap. ſequenti, & eadem diſtinct. cap. ſi quis poſt remiſſionem, §. poteſt & aliter. Tertio notandum eſt, quod hæc pęnitentia non imponitur niſi pro gravi, & enormi culpa, maxime pro culpa, quæ totam urbem commovit, ſicut ibidem dicitur. Nec imponenda eſt ſacerdotibus propter reverentiam ordinis. Et poteſt quidem imponi publica pęnitentia pro peccato manifeſto. Quarto notandum quod pęnitens non reconciliatur ſolemniter niſi ab Epiſcopo, vel ſacerdote de mandato Epiſcopi, præſertim in articulo neceſſitatis. Reconciliari autem poteſt in octava Paſchæ ſi bene pœnituerit, & habere ingreſſum Eccleſiæ, ſin autem, manebit ſic uſque ad finem vitæ, & de hoc habetur 28. quæſtione 2.

Qud tamen in quibuſdam Eccleſiis non ſervatur. Dub. X.

Obiicitur; Videntur enim tales Eccleſiæ peccare, cum faciant contra rationem ſacramenti, & ſignationis ſolemnis pęnitentiæ.

Resp. Dicendum quod hoc non eſt de neceſſitate pęnitentiæ, ſed ſolum de bene eſſe, tamen ubi ſunt gentes duræ, hæc pęnitentia iteratur ex cauſa, ut duritia confringatur multiplici confuſione, quæ unica non confundebatur, & vix talibus poſſit imponi pęnitentia occulta ita diuturna, quod ſuſciperent, vel ſervarent; ideo talis pęnitentia iteratur ex cauſa.

Quod vero pęnitentia, &c. Dub. XI.

Videtur male dicere, quia ſuper illud Amos; Super tribus ſceleribus Damaſci, & ſuper quatuor non convertam eum; Gloſſa ibi: Quarto eadem peccata committenti, nec pęnitentiam, nec indulgentiam ſe daturum denunciat: ergo non videtur, quod frequenter, ſi tantum ter. *Amos 1.*

Resp. Dicendum quod Hieronymus intelligit, quod primum peccatum ſit conſentire in corde, ſecundum eſt facere in opere, tertium eſt vertere in conſuetudinem. Quartum eſt finaliter non pęnitere, & de hoc nec pęnitentiam dat, nec veniam, quia poſt mortem non eſt locus pęniten-

nitentiæ. Ab aliis tribus liberat, & dat pęnitentiam, & veniam ſimul, ſicut probatur, & innuitur in reſuſcitatione trium mortuorum, quorum unum ſuſcitavit in domo, alium in porta, & tertium in ſepulchro.

Etiamſi ad ſummum, &c.
Dub. XII.

Videtur male dicere Chryſoſtomus, quia nullus eſt ita malus, quin adhuc poſſit peccare: ergo nullus eſt ita malus quin adhuc poſſit fieri deterior. Item in Pſalmo dicitur; Superbia eorum, qui te oderunt, aſcendit ſemper: ergo ſi eſt ſemper, & creſcit: numquam eſt ſtatus quantum ad actum. Pſal. 73

Resp. Dicendum quod hoc poteſt intelligi ſecundum actum, ut ita ſit malus, quod nullus pejor, & quod non intelligatur ſecundum potentiam: vel dicatur, quod hoc intelligitur ſecundum genus peccati, quod ſi aliquis peccet enormiſſimo peccato, adhuc Deus paratus eſt parcere, dum eſt in via: & hoc vocat ſummum malorum, quia eſt malum contra gratiam divinam, ut fornicatio: & eſt malum contra gratiam & rationem, ut perjurium: & eſt malum contra gratiam, & rationem, & naturam, ut ſodomiticum, & illud eſt peſſimum. Vel ſi quod aliud genus peccati ſit pejus, ut blaſphemia in Deum, ſive ſpiritus blaſphemiæ.

Deliquit in populi enumeratione.
Dub. XIII.

Num. 26 · 1 Cor. 11 · 1 Reg. 11

Videtur illud verbum Auguſtini falſum, quia Moyſes numeravit populum, & ſimiliter Saul: & tamen neuter peccavit: ergo pari ratione, nec David. Item David peccavit: ergo non debuit populus puniri, ſed potius ipſe qui peccaverat.

Resp. Ad primum, dicendum quod Moyſes numeravit mandato Domini, & Saul propter expeditionem ad pugnam: ſed David propter ſuperbiam, volebat enim gloriari in multitudine populi numeroſa. Quod quæritur, quare punitus eſt populus. Reſpondetur propter connexionem populi ad principem, propter quam etiam puniti ſunt filii Iſrael in peccato Acham. Vel poteſt dici, & melius, quod Dominus punivit principem in populo, ut in eodem puniretur, in quo gloriabatur, ſicut aliquis punitur in ſua poſſeſſione. Æſtimant tamen aliqui, quod juſto Dei judicio permiſſum ſit hoc, ut illi punirentur, qui adhæſerant Abſalon. Figura tamen, & inſtructio in hoc magna fuit, ut oſtendatur quantum malus prælatus, & ejus peccatum obeſt ſubditis, & quantum ejus oratio prodeſt in ipſius pęnitentia, & ſeveritate. Joſ. 7

ARTICULUS I.

AD intelligentiam hujus partis duo principaliter quæruntur. Primo quæritur de iteratione pęnitentiæ. Secundo de effectu pęnitentiæ iteratæ. Circa primum quæruntur tria. Primo quæritur, utrum contingat cadere a vera pęnitentia. Secundo, utrum contingat per pęnitentiam reſurgere. Tertio, utrum omnis agens pęnitentiam ſuper culpam inveniat veniam a Deo.

QUÆSTIO I.

An contingat cadere a vera pęnitentia.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 14. Memb. 5. art. 1.
S. Thom. 2. 2. q. 24. art. 12.
Et 4. Sent. d. 14. q. 1. art. 4. q. 1.
Et de Verit. q. 2. art. 12.
Richardus 4. Sent. diſt. 14. art. 9. q. 1.
Steph. Brulef. 4. Sent. diſt. 14. q. 7.
Petr. de Tarant. 4. Sent. d. 14. q. 15.

CIRCA quam proceditur ſic: & oſtenditur, quod contingat a vera pœnitentia cadere exemplo David, qui de peccato mortis Uriæ pœnituit, & Dominus ejus pœnitentiam acceptavit, qui tamen poſt peccavit in enumerando populum. Fundam. 2 Reg. 12. & 24.

Item auctoritate Domini, ubi dicit paralytico: Vade, & amplius no- Joan. 5

li peccare, ne deterius tibi aliquid A contingat. Sed non fuiſſet comminatus malum propter recidivum, niſi poſſet cadere: ergo, &c.

Item ratione videtur, quia pœnitentia habet eſſe in libero arbitrio, ſecundum ſtatum viæ: & hoc non eſt coactum. Sed tale eſt vertibile, & per vertibilitatem poteſt cadere a ſtatu gratiæ, & juſtitiæ: ergo & pœnitentiæ.

Item gratia baptiſmatis eſt major, quam pœnitentiæ, & confirmationis ſimiliter: ſed poſt veram gratiam baptiſmatis, & confirmationis contingit cadere: ergo poſt gratiam pœnitentiæ.

Ad opp. fer. Quadrag.

1. Contra: Ambroſius, & Au- B guſtinus ſic diffiniunt pœnitentiam: Pœnitentia eſt perpetrata plangere, & plangenda non committere: ergo ſi admittit, vel committit poſt plangenda, prius non pœnituit. Si ergo pœnituit, patet quod ultra non committet. Si dicas, quod refertur ad idem tempus, hoc ſuperfluit, quia nemo in eodem tempore, in quo plangit, peccata admittit.

Lib. 2 de Sum. bo. c 16 & de pen. d. 3 c. Irriſor.

2. Item Iſidorus: Inanis eſt pœnitentia, quam ſequens culpa inquinat: ergo ſi poſt peccat, prima pœnitentia fuit inanis: ergo ab oppoſitis ſi fuit vera, poſtea non peccavit.

3. Item ratione videtur, quia offenſa eſt infinita: ergo & ſatisfactio, ſi vera eſt, debet eſſe infinita: ergo cum non ſit infinita intenſive, ſaltem eſt infinita duratione; ergo ſi non ſemper durat, non eſt vera pęnitentia, nec ſatisfactio.

4. Item vere pęnitentis eſt ſemper dolere; ergo ejus ſemper eſt peccatum deteſtari; ſed ſemper deteſtanti gratiam impoſſibile eſt reſurgere: ergo vere pęnitentem, cum ſemper deteſtatur culpam impoſſibile eſt cadere.

CONCLUSIO.

Pęnitentia, quæ vera eſt quantum ad ſubſtantiam habitus, quæ deteſtatur peccatum commiſſum, & pro illo tempore nullum committere, & de futuro non committere, poteſt deperdi.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ſic erraverunt aliqui circa pęnitentiam, ſicut circa charitatem. Dixerunt enim quod habens ſemel veram charitatem numquam perdit eam; ſimiliter & habens veram pęnitentiam, numquam eam perdit. Sed hoc eſt manifeſtus error, & contra ſcripturam. Ratio autem quæ iſtos decepit, fuit, quia non conſideraverunt quid dicatur, vel quid importetur per hoc nomen *Verum*, cum dicitur vera pęnitentia, vel vera charitas. Quamvis enim unum dicat indiviſionem principiorum entis, & verum indiviſionem entis ab eſſe, ſive actu abſoluto, (prout tamen natum eſt notum fieri apud intellectum) & bonum indiviſionem ab actu ut in finem relato, tamen quando verum reflectitur ſupra bonum, ut cum dicitur, vera virtus; utrumque poteſt importare, & utroque modo accipi poteſt. Et ideo intelligendum, quod veritas pęnitentiæ dupliciter accipitur, C ſicut & cujuslibet virtutis. Uno enim modo dicitur virtus vera, quæ habet verum virtutis opus, vel nata eſt habere quantum eſt de ſe; & ſic hæc veritas eſt de eſſentia virtutis. Alio modo dicitur virtus vera quæ perducit in finem, & hæc veritas non eſt eſſentialis virtuti, ſed tantum dicit virtutis ſtatum, ſive continuationem. Secundum hoc dicendum quod ſi primo modo dicatur pęnitentia vera, quæ verum virtutis habet actum; ſic de veritate pęnitentiæ eſt deteſtari malum commiſſum, & pro illo tempore nullum committere, & de futuro proponere non committere, & ab omnibus his poteſt homo cadere, & ita a pœnitentia vera, veritate primo modo dicta. Si autem dicatur

Error.

Improb.

Determinatio.

Digitized by Google

catur vera, quia perducit in finem, ut finalis, & continuata, ab hac non eſt cadere. Sed hanc non eſt dicere hominem habere niſi in fine, & poſt non contingit cadere.

1. 2. AD illud ergo quod obiicitur primo, quod ad veritatem ejus ſpectat plangenda non committere, dicendum quod ſi loquamur de veritate primo modo, ad veritatem ſpectat non committere tunc nec actu, nec propoſito, ſed non poſt; & ſic accipitur in illis diffinitionibus. Vel ſi accipitur pro futuro ſimpliciter, tunc erit pœnitentiæ dictæ vere veritate perſeverantiæ, ſive ducente in finem; & per hoc patet illud Iſidori, quia dicit inanis propter fruſtrationem finis.

3. AD illud quod obiicitur, quod offenſa eſt infinita, dicendum quod Deus remittit offenſam per gratiam, & pro delectatione exigit pœnam per pœnitentiam; & ideo non oportet quod ſit infinita.

4. AD illud quod obiicitur, quod ſemper dolere debet, dicendum quod ſemper dolere debet habitu; ſed qui habitu dolet de peccato præterito, nihil impedit, quin actu committat futurum: vel referendum eſt ad pœnitentiam finalem, ſicut dictum eſt.

QUÆSTIO II.

An contingat per pœnitentiam reſurgere, & an iterari poſſit.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 14. Membr 5. art. 2.
S. Thom. 3. p. q. 84. art. 10.
Et 4. Sent. d. 14. q. 1. art. 4. q. 3.
Richardus 4. Sent. diſt. 14. art. 9. q. 2.
Thom. Argent. 4 Sent. diſt. 14 q. 1. art. 3.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 14. q. 8.
Petrus de Tarant. 4. Sent. diſt. 14. q. 16.
Gabr. Biel. 4. Sent. diſt. 14. q. 3. art. 2.

Fundam. 1. *Reg.* 12. & 24. UTRUM contingat per pœnitentiam reſurgere, hoc eſt pœnitentiam iterare. Et quod ſic, videtur exemplo David, qui primo peccavit homicidio, & pœnituit. Rurſus peccavit numerando populum, & pœnituit, & Deus utrumque acceptavit.

A ITEM auctoritate, Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis, &c. omnium iniquitatum ejus non recordabor amplius: ſed non diſtinguit peccatorem: ergo verum eſt de eo, qui recidivavit, quia terminus in conditionali in antecedente tenetur univerſaliter. *Ezec.* 18.

ITEM eſto quod ſemper iſte dum fuit in pœnitentia, fuiſſet in culpa: conſtat quod pejor fuiſſet: ſed non fuiſſet ei præcluſa ſalutis via: ergo ſi tunc potuiſſet per pœnitentiam ſurgere, & nunc poteſt.

ITEM ratione videtur, quia Deus pronior eſt ad miſerendum, quam ad condemnandum: ſed quantumcunque homo Deo ſervierit, ſi pœnitet de bono facto, Deus obliviſcitur bonorum: ergo ſi pœnitet de malo, remittit. B

ITEM ſi non poteſt reſurgere ſecundo, aut hoc eſt, quia non poteſt ſecundo pœnitere, aut quia Deus non acceptat. Non primo modo, quia liberum arbitrium eſt in nobis vertibile, & tota die verti videmus. Non ſecundo modo: pœnitere enim eſt conteri, & humiliari de peccato: ſed dicitur in Pſalmo: Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus, cor contritum, & humiliatum, &c. *Pſal.* 50.

1. CONTRA: Impoſſibile eſt eos, qui prolapſi ſunt, rurſus renovari ad pœnitentiam. *Ad opp.* *Hebr.* 6.

C 2. ITEM: Qui perverſis graditur viis, concidet ſemel. *Prov.* 28.

3. ITEM Ambroſius dicit, quod unica eſt pœnitentia, ſicut unicum baptiſma. Et Origenes dicit quod in gravioribus criminibus ſemel tantum pœnitentiæ conceditur locus. *Amb. l.* 2. *de pœn. c.* 10. *&c.*

4. ITEM ratione videtur, quia ſacramentum pœnitentiæ habet effectum a Chriſti paſſione, ut baptiſmus: ſed paſſio Chriſti eſt unica, & amplius non poteſt pati: ergo nec pœnitentia iterari. Et hoc eſt quod dicit Apoſtolus: Rurſus crucifigunt ſibi filium Dei. *Hebr.* 6.

5. ITEM baptiſmus non iteratur, nec iterari poteſt ne fiat contumelia ſacramento, & veniat in contem-

temptum : ergo pari ratione nec pœnitentia.

CONCLUSIO.

Pœnitentia, quotieſcumque homo eſt in hac vita, poteſt iterari, licet poſt hanc vitam reiterari nequeat.

Error peſſimus, & crudeliſſimus. RESP. AD ARGUM. Dicendum quod peſſimus error eſt, & crudeliſſimus, quod pœnitentia non poſſit iterari: quia claudit viſcera divinæ miſericordiæ: & tunc omnes peccatores, vel fere omnes cogeret deſperare. Et ideo dicendum quod iterari poteſt, quotieſcumque homo eſt in hac vita: ſed poſt hanc vitam non poteſt. Et ratio quare pœnitentia poſſit, & debet iterari, & baptiſmus non, eſt triplex. Una eſt, quia in baptiſmo imprimitur character, qui eſt indelebilis: in pœnitentia non. (Baptiſmus quare non iteretur.) Secunda ratio eſt; quia baptiſmus eſt contra morbum non iterabilem, qualis eſt morbus peccati originalis: ſed pœnitentia contra morbum iterabilem, qualis eſt morbus peccati actualis. Unde quia medicina debet aptari morbo, patet, &c. Tertia ratio eſt, quia baptiſmus habet totam efficaciam a paſſione, ſed pœnitentia non habet efficaciam tantum a paſſione Chriſti, ſed ab actu noſtro: & ideo baptiſmus non iteratur, ſicut nec paſſio: pœnitentia vero iteratur, ſecundum quod voluntas noſtra convertitur, & revertitur: inde eſt quod in baptiſmo omnis pœna remittitur, in pœnitentia non. Et ſi baptiſmus iteraretur, daretur nobis occaſio peccandi: non ſic eſt in pęnitentia, quia bene punit.

1. 2. AD illud ergo quod obiicitur in contrarium de verbo Apoſtoli. Impoſſibile eſt, &c. poteſt fieri vis in hoc quod dicit impoſſibile, quia non ex viribus humanis. Vel impoſſibile, id eſt difficile: loquitur enim de imperfectis, qui difficulter reſurgunt. Vel ut fiat vis in pęnitentia, quia loquitur de renovatio-A ne, quæ eſt in pęnitentia, quam ſequitur baptiſmus: hæc enim virtutem totam habet ab hoſtia paſſionis: & de hac dicit Apoſtolus: Non relinquitur hoſtia pro peccato. Hebr. 10.

3. 4. AD illud Ambroſii, & Origenis, dicendum quod intelligi debet de pęnitentia ſolemni: & hoc ſecundum morem aliquarum Eccleſiarum, ſicut patet in littera.

5. AD illud quod obiicitur de baptiſmo, & contumelia ſacramenti, patet reſponſio ex prædictis, quod non eſt ſimile. Hic non fit contumelia ſacramento, quia ſic inſtitutum eſt, & efficaciam habet: ſed ſecundus, vel iteratus baptiſmus nullius eſt efficaciæ. Non fit etiam con- Diſt. 6. ar. 1. q. 5. B tumelia paſſioni, quia non ſic totam, & plenam efficaciam a paſſione recipit, ut baptiſmus, ſicut in præcedentibus viſum eſt, & infra de pęnitentia videbitur.

QUÆSTIO III.

An agens pœnitentiam ſuper culpam, inveniat veniam.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 14. membr. 5. art. 3.
S. Thomas 3. p. q. 86. art. 1.
Et 4. Sent. d. 14. q. 2. art. 1. q. 1.
Et 4. contra Gent. c. 196.
Et Opuſc. 3. cap. 146.
Scot. 4 Sent. diſt. 14 q. 1
Richard. 4. Sent. diſt. 14. art. 7. q. 1.
C *Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 14. q. 10.*
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 14. q. 17.

UTRUM omnis agens pęnitentiam ſuper culpam, inveniat veniam, etiam quantumcumque peccaverit: Et quod non, videtur: Orabat ſceleſtus Dominum, a quo non erat miſericordiam conſecuturus: loquitur de Antiocho, qui veniam petiit, & propter multa ſcelera non invenit. Ad opp. 2. Macc. 9.

2. ITEM Paulus de Eſau loquens, dicit: Non invenit locum pęnitentiæ, quamquam cum lacrymis poſtulaſſet eam: conſtans eſt, quod pęnitebat & petebat veniam, & non invenit: & tamen non fuit multum enormis peccator: ergo multo minus illi, Hebr. 12.

Digitized by Google

illi, qui ſunt in gravibus peccatis. A

Iſidor. de ord. creaturarum. 3. Item de angelo, & dæmonibus dicit Iſidorus in libro de ordine creaturarum: Non pœnituerunt, & ſi pœnituiſſent veniam non inveniſſent.

4. Item ſententia diffinitiva eſt irrevocabilis: ergo ſi aliquis damnatus eſt per ſententiam diffinitivam, quantumcumque pœniteat, non invenit veniam: ſed damnati pœnitebunt, ſicut dicitur: *Sap. 5.* Dicentes intra ſe, pœnitentiam agentes, &c. ergo cum eis numquam detur venia, non omnis agens pœnitentiam apud Deum invenit veniam.

Fundam. Matth. 18 Contra: Quoties peccaverit in me, &c. Et poſt: Non dico tibi B uſque ſepties, ſed uſque ſeptuagies ſepties. Gloſſa: Finitum ponit pro infinito: ergo ſi præcepit nobis miſericordiam ad infinitas culpas; ſi quæratur ei venia, cum majorem miſericordiam faciat, quam præcipiat: & ipſe ſit miſericordiſſimus, multo magis videtur quod ipſe petenti ſibi veniam parcat.

In fin. c. 6. gradus ſuperbiæ. Item Bernardus in libro de gradibus humilitatis dicit de diaboli damnatione: Sic Deus temperavit in vindictam pœnitentiam, ut ſi vellet reſipiſcere, Deus veniam non neget.

Item miſericordia Dei ſuperexcellit omne peccatum intenſive: unde quia ipſa eſt infinita, videtur quod quantumcunque iteretur peccatum, adhuc ſuperexcellit: ergo plus poteſt Deus remittere, quam homo poſſit peccare: ergo ſi veniam petit, miſericordiam non negat.

Item Chryſoſtomus dicit: Etiamſi ad ſummum quis perveniat malorum, & inde velit reverti, ſuſcipit libenter, & amplectitur: ergo videtur quod omnis agens pœnitentiam, apud Deum inveniat veniam.

CONCLUSIO.

Quilibet pœnitentiam agens ſuper culpam commiſſam propter Dei offenſam, & propter emendam, veniam invenit.

Respon. ad Arg. dicendum quod agere pœnitentiam, ſive dolere de culpa commiſſa eſt dupliciter, aut propter læſionem naturæ, aut propter offenſionem Majeſtatis divinæ, & ipſius juſtitiæ. Primam pœnitentiam ſuper culpa commiſſa habere poteſt quis ex ſola natura, ſine aliqua gratia. Sicut enim homo naturaliter ſe diligit, ita etiam odit omne, propter quod malum incurrit. Et hæc pœnitentia eſt in malis: & damnatis, & erit aliquando in angelis malis, cum abſorpti erunt a pœnis. Sed in hac vivit & regnat mala voluntas, cum ſit proprii boni amica. Ideo Deus eam non acceptat, nec quis ſic pœnitens invenit gratiam, vel veniam. Alia eſt pœnitentia, qua quis pœnitet propter Dei offenſam, paratus ei facere emendam. Et hæc non eſt ſine divina gratia gratum faciente, vel gratis data. Et hæc adeo diſponit ad gratiam, quod nullus eſt ſic pœnitens, quin inveniat gratiam, & C veniam. Et ideo Deus nulli eam dat, niſi cum quo proponit facere miſericordiam. Et quoniam diabolus hanc habere non poteſt, ideo non poteſt habere veniam. Sed ſi per impoſſibile poneretur, quod diabolus hanc haberet, utique Dominus daret ei gratiam. Hæc igitur eſt potiſſima cauſa irremediabilitatis peccati diaboli, quia non poteſt pœnitere, nec liberum arbitrium ejus verti ad veniam petendam. Quæ autem hujus ſit ratio, habet locum in ſecundo Libro. Concedendum *Diſt. 7. per tot.* igitur, quod omnis agens pœnitentiam ſuper culpam ſecundum aſſignationem prædictam, quantumcunque peccaverit, inveniat veniam.

1. Ad illud ergo quod obiicitur de

Digitized by Google

de Antiocho, dicendum quod pœnituit propter læſionem naturæ, quam incurrerat, non propter divinam offenſam. Unde non intendebat ſatisfacere pro offenſa, ſed ſicut patet ex litera, diſperabat, quamvis mentiendo contrarium diceret.

2. Ad illud quod obiicitur de Eſau, dicendum quod ipſe ſimiliter pœnituit propter amiſſionem benedictionis, & præterea nolebat facere emendam, ſed potius de fratre quærebat vindictam, ſicut patet ex textu.

3. Ad illud quod obiicitur, quod diabolus, & dæmones veniam non haberent, ſi pœniterent, dicendum quod loquitur de petitione veniæ quantum ad primum modum, ſcilicet propter pœnas, non propter juſtitiam: ſi enim alio modo pœniterent, haberent, ſicut dicit Bernardus, ſed non poſſunt.

4 Ad illud quod obiicitur de damnatis, dicendum ſecundum diſtinctionem præhabitam, quod non pœnitebunt propter amorem juſtitiæ, ſed propter odium pœnæ.

ARTICULUS II.

CONSEQUENTER quantum ad ſecundum articulum quæritur de effectu pœnitentiæ iteratæ. Et circa hoc quæruntur tria. Primo quæritur, utrum ſit neceſſe reſurgere in æquali charitate, vel etiam in majori. Secundo quæritur, utrum perfecta pœnitentia reſtituat in priſtinum gradum. Tertio, utrum perfecta pœnitentia reſtituat homini opera bona prius mortificata per culpam.

QUÆSTIO I.

An ſit neceſſe reſurgere in majori, vel minori charitate.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 12. Membr. 4. art. 5.
S Thom. 3. p. q. 86. art. 1.
Et 4. ſent. diſt. 14. q. 1. art. 1. q. 1.
Scot. 4 Sent. d. 22 q. 1
Durand. 4. Sent. d. 31. q. 2.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 14. q. 11.
Marſil. Inguen 4. Sent. q. 11. art. 1.
Gabr. Biel. 4. Sent. diſt. 14. q. 3. a. 1. 3. dub. 3.

A CIRCA quam proceditur ſic: Diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum. Gloſſa: Etiam lapſus in mortale. Sed ſi reſurgerent in minori charitate, non cooperaretur eis in bonum: ergo, &c. Si dicas, quod caſus reddit cautiores, & diligentiores. Contra: Augmentata una virtute, augmentantur & omnes: ergo ſi aliquis eſt prudentior, &c. *Ad opp.* *Rom. 8*

2. ITEM Dominus dicit per Ezechielem de peccatore pœnitente: Omnium iniquitatum ejus non recordabor amplius: ſed ſi in minori reſurgit charitate, recordatur: ergo, &c. Si dicas, quod intelligitur de B recordatione ad pœnam æternam. Contra: Diminutionem gratiæ ſequitur diminutio gloriæ: ergo ſi in minori charitate reſurgit, minorem gloriam habebit: ergo cum ablatio gloriæ, & diminutio boni æterni ſit pœna, patet, &c. *Ezech. 18.*

3. ITEM Auguſtinus ad Macedonium loquens de recidivantibus: Deus facit oriri ſuper tales lumen ſuum, nec minus tribuit, quam ante tribuerat largiſſima dona vitæ, ac ſalutis. Et ſi dicas quantum eſt de ſe. Contra: Menſura gratiæ eſt ſecundum donationem illius: ergo ſi prius magna, & larga: ergo & nunc; & ſic, &c. *Aug. epiſt. 5. ad Maced. tom. 2.*

4. ITEM ratione videtur, quia ſi-C cut determinat Magiſter, per pœnitentiam opera mortificata vivificantur, quia fiunt remuneratione digna: ergo remunerabuntur opera prius facta: ſed conſtat ſecundum quod meruerunt: ergo tantum habebunt gloriæ & quanta charitate ſunt facta: & tantam gloriam, ex quanta charitate ſunt facta: ergo neceſſe eſt quod in æquali reſurgat, cum nullus poſſit præmiari ultra quantitatem charitatis finalis.

5. ITEM difficilius eſt reſurgere, quam reſiſtere: ergo majoris virtutis, & gratiæ: cum ergo per gratiam, quam habuit, non reſtiterit peccato, ad hoc quod reſurgat, neceſſe eſt habere majorem.

6. ITEM Deus nihil mali permit-

tit

ſit fieri, de quo non elicit bonum æquale, vel majus: quia ſi hoc eſſet, aliquando turpitudo remaneret in univerſo: ergo ſi permittit hunc peccare peccato quod adimit tantum de gratia, neceſſe eſt quod tantam, vel plus reſtituat.

Fundam.

Contra: Contingit perfectum cadere: ſed cum reſurgit, ſtatim non eſt perfectus, quia nemo repente fit ſummus: ergo non neceſſe eſt, quod reſurgat in æquali.

Item minima charitas potens eſt delere omnem culpam: ſed non eſt neceſſe de gratia, niſi quantum ſufficit ad delendam culpam: ergo neceſſe non eſt quod in æquali, ſi poteſt in minori.

Item Deus in donatione gratiæ de congruo conſiderat diſpoſitionem ſuſcipientis: ſed poſſibile eſt quod qui magnam charitatem habuit, parum ſe diſponat: ergo poſſibile eſt ipſum parvam charitatem accipere.

Item quanto gradus altior, tanto caſus gravior, & quanto gravior eſt caſus, tanto minus eſt homo diſpoſitus ad gratiam: ergo ex hoc quod majorem habuit charitatem, minus eſt diſpoſitus: ergo potius reſurget in minori, quam in æquali.

Item iſte nihil meretur propter charitatem, a qua cedit, ſimiliter nec aliquid, quod habebat: ergo gratiæ donatio omnino eſt a liberalitate Dei: ergo poteſt eſſe major, minor, & æqualis.

CONCLUSIO.

Reſurgens per pœnitentiam a peccato poteſt reſurgere in majori, in minori, & in æquali gratia, ſecundum quod ſe melius præparat.

Opinio aliorum.

Resp. Ad Arg. Ad hoc dixerunt quidam quod ſemper in æquali, vel majori oportet reſurgere. Et ratio eorum ſuper hoc eſt, quod Dominus non permitteret electum cadere, niſi videret, quod deberet ſibi prodeſſe. Ulterius dicunt, quod Dominus ſemper electos in meliori ſtatu vitæ accipit. Tertio, quod remuneratur opus quantum meruit radix, ex qua fuit. Sed hanc poſitionem credo falſam, ſicut monſtratum eſt, & rationem poſitionis minus congruam, tum quia fundatur ſuper falſum, tum quia ſuper incertum. Super falſum, in hoc quod dicit, quod remuneratio operum meritoriorum reſpicit radicem, ex qua facta ſunt, quod falſum eſt: ſed potius radicem, in qua reviviſcunt. Nunquam enim remunerarentur, niſi finalis charitas ſuperveniret. Nihil enim efficaciter eſt dignum remuneratione ſine finali perſeverantia. Alia duo ſunt dubia, ſcilicet quod Deus ſemper electos in meliori ſtatu accipiat, & quod ſemper proſit caſus ad augmentum gratiæ, cum videamus ſigna ad contrarium. Ideo credo, quod probabilior eſt alia opinio, quod reſurgat in æquali, & majori, & minori, ſecundum quod ſe melius præparat, & divina largigitas diſpenſat.

Improb.

Scot. videtur tenere uol reſurgit, ad majorem gloriam, qui reſurgunt omnia priora bona & ultra hoc habet actum pœnitentiæ. d. 22. qu. un. art. 2. ſed quo ad gratiam concordat cum Doctore.

1. Ad illud quod obiicitur, quod caſus cooperatur in bonum, dicendum quod hoc dicitur non ratione gratiæ augmentandæ, ſed recuperatæ conſervandæ. Et melius eſt modicum habere de gratia uſque in finem, quam multum ad tempus tantum.

2. Ad illud quod obiicitur, quod non recordatur Deus inquitatum, dicendum quod verum eſt: unde non dat ei minorem gratiam merito peccatorum, ſed quia non bene ſe præparat ad tantum gratiam.

3. Ad iilud Auguſtini ad Macedonium, dicendum quod Deus paratus eſt, ſi homo ſe diſponeret, & hoc dicit pro aliquibus, non pro omnibus, quia illud Apoſtoli: Ubi abundavit delictum, &c. verum fuit alicui, ſed non ubique. *Rom. 5.*

4. Ad illud quod obiicitur de vivificatione, dicendum, ſicut patebit, quod opus vivificati eſt dignum remuneratione fieri, & opera remunerabuntur ſecundum menſuram charitatis finalis.

5. Ad

5. Ad illud quod obiicitur, quod fortius eſt reſurgere, dicendum quod fortius quantum ad actum, ſed non oportet quod ex fortiori habitu, quia nec in reſiſtendo, nec in reſurgendo operari eſt neceſſe ſecundum totam virtutis nobilitatem.

6. Ad aliud dicendum quod elicit bonum non facienti ſemper, ſed in univerſo, & hoc eſt declaratio ſummæ miſericordiæ, & juſtitiæ: & aliquo modo facienti, niſi negligat, quia habet majorem occaſionem ſervoris, & humiliationis ex ipſo caſu.

QUÆSTIO II.

An perfecta pœnitentia reſtituat in priſtinum gradum.

Alex. Aleſ. 4. p. q. 12. Memb. 4. art. 5.
S. Thom. 3. p. q. 89. art. 3.
Et 4. Sent. d. 14 q. 1. art. 3.
Richardus 4. Sent. diſt. 14. art. 8. q. 1.
Steph. Biuleſ. 4. Sent. d. 14. q. 12.

Fundam. *Aug. 3. Hypog. & med. 6. 8*

UTrum perfecta pœnitentia reſtituat in priſtinum gradum. Et quod ſic, videtur per Auguſt. in lib. 5. reſponſionum. Pœnitentia eſt res quædam optima, & perfecta, omnes defectus revocans ad perfectum: ſed ſi non revocaret in gradum priſtinum, non eſſet perfecta revocatio: ergo, &c.

Item ratione videtur, quia peccator Deum offendit, non tantum quia contra ejus imperium facit, ſed etiam in hoc, quod ſe ſervum ſuum, & ejus ſanguinem deformat, & pejorem reddit: ergo non poteſt perfecte reconciliari, quamdiu aliquid manet minus bene, quam ante, quia non tantum Deo reſtituit, quantum abſtulit.

Item perfectus medicus perfectum largitur antidotum: ſed perfectum antidotum non eſt, niſi priſtinam plene reſtituat ſanitatem: cum ergo Dominus ſit perfectus medicus animarum, patet, &c.

Item Dominus cum ſanavit in corpore, ſemper reſtituit ſanitatem priſtinam perfecte: ergo ſimiliter cum ſanat ſpiritu: ſed ſanat in ſpiritu per pœnitentiam: ergo pœnitentia perfecta reſtituit in priſtinam ſanitatem.

1. Contra: Poſſibile eſt, ut dictum eſt, reſurgere in minori charitate, & in eadem ſuam perficere pœnitentiam: ergo pęnitentia perfecta non reſtituit ſemper in ſanitatem priſtinam. Ad opp.

2. Item aliquis per peccatum amiſit virginitatem: ſed impoſſibile eſt ipſum ulterius virginem fieri: ergo impoſſibile eſt per pœnitentiam in ſtatum priſtinum redire.

3. Item gloria magna eſt homini in hoc, quod numquam offendit Deum: ſed eum, qui pœnitet poſt peccatum, neceſſe eſt Dominum offendiſſe: ergo numquam in ſtatum priſtinum, & gloriam redibit.

4. Item potentior eſt baptiſmus & efficacior, quam pęnitentia: ſed baptiſmus numquam reparat omnes defectus, quos incurreramus per originale; quod patet, quia remanet quadruplex pœna animæ, & pęna corporis multiplex: ergo nec pęnitentia reſtituit omnia, quæ incurrimus per actuale.

CONCLUSIO.

Pęnitentia quantum ad habitus ſubſtantiam & gratiæ, & habilitatem naturalium, priſtinam reſtituit peccatori ſanitatem, licet non ſemper quo ad decorem accidentalem.

Resp. ad Arg. Dicendum quod pœnitentia perfecta poteſt conſiderari dupliciter, aut quantum ad durationem, & fervorem. Si quantum ad durationem, ut ſcilicet jejunet, quamdiu imponitur, & compleat, quod ſibi imponitur ſecundum rectam taxationem ſacerdotis, non eſt neceſſe reſtitui in ſtatum priſtinum, quia ita negligenter poteſt exequi, quod non præparet ſe ad tantam gratiam, quantam amiſit. Si autem ſit perfecta quantum ad ſervorem, & du-

Digitized by Google

Concordat Soto, li. 4. d. 16. q. 2. art. 2. ubi dicit hanc eſſe mentem S. Tho.

& durationem: ſic dico, quod ſi ita ferventer pœnitet, & dolet de culpa, ſecundum quod congruit ei, qui de tanto ſtatu cecidit, credo quod per hanc redit in priſtinam ſanitatem. Et de hac intelligit Auguſtinus, & concurrunt prædictæ rationes, quia antidotum illud operatur ſecundum congruentiam ſuſcipientis.

Explicatio.

Intelligendum eſt tamen, quod dupliciter eſt loqui de ſanitate, aut quantum ad ſubſtantiam, & habitum gratiæ, & habilitatem naturalium, & ſic reſtituit in ſanitatem priſtinam. Eſt etiam loqui quantum ad aliquem ſtatum, ſive integritatem, vel decorem accidentalem: & quantum ad hoc non eſt neceſſe reſtitui, & hæc eſt continuatio innocentiæ, & integritatis carnis, &c.

2. Ad illud quod obiicitur, quod poteſt in minori reſurgere, & pęnitentiam perficere, dicendum quod ſi non negligenter perficit pęnitentiam, ad ulteriorem gratiam ſe diſponit.

2.3. Ad illud ergo quod obiicitur de virginitate, & gloria, & ad illud de innocentia, dicendum quod quantum ad hoc non reſtituit, ſed quantum ad omne quod fuit ſubſtantiale circa meritum.

4. Ad illud quod obiicitur de baptiſmo, quod non reſtituit, dicendum quod verum eſt, & ratio hujus eſt, quia ſanat tantum perſonam. Sed originale inficit, & naturam, & perſonam, & ideo non omnes pœnæ tolluntur: non ſic autem eſt in pęnitentia, ipſa enim ſanat morbum perſonalem tantum; & ideo totaliter, & omnino ſanat, cum perfecta eſt.

QUÆSTIO III.

An pœnitentia reſtituat homini opera bona mortificata per culpam.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 12. Membr. 4. art. 6.
Richardus. 4. Sent. d. 14. art. 8. q. 2.
Steph. B[illegible]ſf. 4. Sent. d. 14. q. 13.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 14. q. 18.
Gabriel Biel. 4. Sent. d. 14. q. 3. art. 3. dub. 5.

A Utrum pœnitentia reſtituat homini opera bona prius mortificata per culpam. Et quod non, videtur. Hugo; Nemo in ſpe correctionis peccare debet, quia quod ſemel amittitur, ipſum amplius non recuperatur: ergo ſi bona opera prius facta ſunt amiſſa per culpam, impoſſibile eſt ea reſtitui: ergo nec vivificari. *Ad opp. Hug. l. 2. p. 14. c. 4.*

Item omne quod vivificatur, eſt aliquo modo: ſed quo omnino præteriit, nullo modo eſt, & talia ſunt opera bona prius facta: ergo nec vivificari, nec recuperari poſſunt.

3. Item impoſſibile eſt habitum ſemel amiſſum, amplius illum eumdem recuperare: B ergo a ſimili, impoſſibile eſt opera bona prius mortificata, & amiſſa, eadem recuperari, & vivificari.

4. Item ſi opera mortificantur, & vivificantur: ergo idem actus ſecundum idem ſui, eſſet ſuſceptibilis oppoſitarum conditionum, quod eſt impoſſibile; quia impoſſibile eſt, quod motus unus ſecundum eamdem partem primo ſit velox, & poſtea tardus.

Contra: Reddam vobis annos, &c. Gloſſa: Non patitur perire ubertatem, quam cum perturbatione amiſiſtis: ſed ubertas illa erat ex multitudine bonorum operum: ergo C ſi illam non patitur perire, pœnitentia reſtituit opera bona mortificata per culpam. *Fund. Joel. 2.*

Item ratione videtur, quia opera bona facta prius, digna erant remuneratione æterna, ſed quod huic non remunerentur, hoc eſt, quia iſte non perſeverat in gratia: ergo ſi iſte reſurgit, & perſeverat in gratia, opera illa remunerabuntur: ergo, &c.

Item iſte gaudet de bonis, quæ fecit ante lapſum, & ordinate: ergo in gloria gaudebit: ſed non gauderet in gloria, niſi illa feciſſet: ergo ex illis operibus mortificatis per culpam accreſcit gaudium æternum: ergo, &c.

Item plus poteſt gratia pœnitentiæ, quam culpa: ſed culpa opera viva

viva mortificat: ergo gratia mortificata vivificat.

CONCLUSIO.

Opera bona prius facta, cum peccator revertitur ad pœnitentiam, reviviſcunt, & manent viva.

Resp. ad Arg. Dicendum quod hoc verum eſt: & communis tenet opinio, quod opera quæ prius fuerunt viva, quia ex charitate facta, & digna vita æterna, poſtea adveniente culpa mortificantur in iſto, quia amplius in hoc quamdiu eſt culpa, in eo non ſunt digna remuneratione propter indignitatem ipſius: ſed rurſus gratia redeunte, quæ iſtum facit dignum vita æterna, jam opera in hoc ſunt digna remuneratione: & ideo reſtituuntur, & vivificantur. Et concedendæ ſunt rationes ad hoc.

Opinio aliorum

Ad intelligentiam objectorum notandum, quod quidam dicunt, quod opera bona in charitate facta, quia bona ſunt, & a Deo fiunt in laudem Dei: & inde debet laudari Deus. Quia vero in unitate corporis myſtici, & quia in charitate, pertinent ad corpus myſticum. Quia ex libera voluntate & juſta, ad radicis præmium, ſive facientis meritum. Unde quia iſte cadit, qui fecit; opera nihilominus remanent in corpore myſtico, quia inde alia membra gaudebunt, & Deus inde laudabitur: ſed tamen non manent ad gloriam facientis, & ideo moriuntur iſta, iſti ſcilicet homini, cum iſte moritur: ſed ipſo reſurgente a culpa, & facto de corpore myſtico, ſibi bona opera reviviſcunt: & quantum ad hoc dicunt intelligi illud; Tene quod habes, &c. Tamen quidquid ſit de hoc, ſive remaneant in corpore myſtico, ſive non; verum eſt quod manent in memoria ejus, qui fecit; & dubium etiam non eſt, quin maneant in memoria Dei opera prius facta; & quamdiu manet culpa, manent in Dei cognitione cuncta reſpicientis, & in memoria peccatoris. Sed ibi

Apoc. 3

Opinio Doctoris.

A non manent ad remunerandum, nec in memoria peccatoris ad gaudendum, ſed magis ad dolendum, quod de tantis bonis ad tanta mala devenit. Sed cum reſurgit, manent in Deo ad remunerandum, & in memoria ipſius peccatoris ad gaudendum; & ideo prius aliquo modo manebant, ſed mortua, poſtmodum manebunt, & manent viva.

1. Ad illud ergo quod obiicitur de Hugone, dicendum quod intelligit de illo opere bono, quod homo potuiſſet facere, vel feciſſet illo tempore, quo peccavit, quod quidem non recuperabit, quia ſi alio tempore velit facere opus quod omiſit, per-B dit opus quod deberet in illo tempore facere. Unde Seneca dicit, quod graviſſima eſt jactura temporis, quia non poteſt recuperari.

2. Ad illud quod ſecundo obiicitur, poteſt reſponderi dupliciter. Vel quod manent in corpore myſtico, ſicut tactum eſt, vel quod manent in memoria ejus qui fecit, & Dei pro quo fecit.

3. Ad illud quod obiicitur, quod impoſſibile eſt recuperare habitum amiſſum eumdem numero, dicendum quod aliud eſt vivificari, aliud recuperari. Recuperatio enim reſpicit eſſe, ſed vivificatio reſpicit ordinatum eſſe, ſive ordinem, vel tale C eſſe. Et quoniam quod deſinit eſſe, ſi iterum incipiat eſſe, non eſt idem numero, ſed aliud: ideo habitus ſi corrumpatur, & amittatur, idem non recuperatur: ſed quia poſſibile eſt, quod idem manens idem habeat alium, & alium ordinem, ſecundum hoc attenditur vivificatio, & mortificatio in operibus, & fortaſſis in habitibus: ideo poſſibile eſt opus mortuum vivificari, ita quod maneat idem.

4. Ex hoc ſolvitur ultimum: quia quod dicitur opus vivum, & mortificatum, hoc non dicit diverſas diſpoſitiones circa opus, ſed dicit circa opus diverſas ordinationes, ſcilicet ordinationem ad remunerationem, dum vivit, & privationem illius cum jam

Digitized by Google

jam mortuum eſt, ſive mortificatum. Sed in ſuſcipiente, ſive homine dicit diverſitatem penes qualitatem gratiæ, quæ eſt accidens abſolutum ipſius ſubjecti, ſecundum cujus ſubjectionem, & amiſſionem ſubjectum alteratur, & dicitur modo homo mortuus, modo vivus, modo peccator, modo juſtus, & ita alteratus. Sed opus ex conſequenti eſt ordinatum ad vitam, vel hoc ordine privatum; & hoc non dicit motum, quia in aliquid per ſe non eſt motus.

DISTINCTIO XV. PARS I.

Quod pluribus irretitus peccatis non poteſt pœnitere de uno vere, niſi de omnibus pœniteat.

Opinio erronea.

Probatio ejus.

Nahum 1. Hæc omnia fere hujus cap. & ſeq. habentur de pœn. d. 3. ſunt plures, & auctoritas 8. diſt. c. Presbyter. Super Canticum. Deut. 22. Et allegatur de pœn. d. 1. cap. Ignis Gloſ. Bedæ ſup. Matt. Job 1. 2. Cor. 12. Num. 12. Joan. 9. Jer. 17. Hieronym. Comment. in Nahum. c. 1. tom. 6 Gen. 19. Exod. 14. Num. 11.

ET ſicut prædictis auctoritatibus illorum error convincitur, qui pœnitentiam ſæpius agendam non putant, & per eam a lapſu peccantes, frequenter ſurgere diffitentur, ita eiſdem illorum opinio, eliditur, qui pluribus irretitum peccatis aſſerunt de uno vere pœnitere, ejuſdemque veniam a Domino conſequi poſſe ſine alterius penitentia. Quod etiam auctoritatibus aſtruere conantur. Ait enim Propheta: Non judicabit Deus bis in idipſum: vel ut alii tranſtulerunt: Non conſurget duplex tribulatio. Si ergo, inquiunt illi, aliquis ſacerdoti fuerit confeſſus unum de duobus, vel pluribus peccatis, & de illo injunctam ſibi pœnitentiam a ſacerdote, ſatisfactione expleverit, cæteris tacitis, non pro illo peccato amplius judicandus eſt, de quo ſatisfecit ad arbitrium ſacerdotis, qui vicem Chriſti in Eccleſia gerit. Ideoque ſi de eo iterum judicetur, bis in idipſum judicat Deus, & conſurget duplex tribulatio. Sed de his oportet illud tantum *intelligi, qui præſentibus ſuppliciis commutantur in bonum, & ſic perſeverant: ſuper quos non conſurget duplex tribulatio. Qui vero inter flagella duriores, & deteriores fiunt, ut Pharao, præſentibus æterna connectunt: ut temporale ſupplicium ſit eis æternæ pœnæ initium. Unde Auguſtinus: ignis ſuccenſus eſt, &c. id eſt, vindicta Dei hic incipiet: & ardebit uſque ad extremam damnationem. Hoc contra illos notandum eſt, qui dicunt illud, ſcilicet: Non judicabit Deus bis in idipſum, ad omnia pertinere flagella: quia quidam hic flagellis emendantur, alii hic & in æternum puniuntur. Quinque enim modis flagella contingunt, vel ut juſtis per patientiam merita augeantur, ut Job, vel ad cuſtodiam virtutum, ne ſuperbia tentet, ut Paulo: vel ad corrigenda peccata, ut Mariæ lepra: vel ad gloriam Dei, ut de cæco nato: vel ad initium pœnæ, ut Herodi: quatenus hic videatur quid in inferno ſequatur, ſecundum illud: Duplici contritione contere eos Domine. Illa ergo auctoritas Nahum non cogit nos ſentire, omnia quæ temporaliter puniuntur non ulterius a Deo punienda: nam etſi ſuper eumdem locum Hieronymus dicat, Sodomitas, Ægyptios, & Iſraelitas a Deo temporaliter punitos, ne in æternum punirentur: non eſt tamen de omnibus generaliter intelligendum. Ait enim ſic: Quod genus humanum diluvio, Sodomitas igne, Ægyptios mari, & Iſraelitas in eremo perdidit, ſcitote ideo temporaliter pro peccatis puniſſe, ne in æternum puniret: quia non vindicabit Deus bis in idipſum. Qui ergo puniti ſunt, poſtea non punientur: alioquin mentitur Scriptura: quod nefas eſt dicere.*

Quæ

Quæ ſit intelligentia præmiſſorum.

Attende Lector his verbis, & cave ne de omnibus generaliter intelligas: ſed de his tantum, qui inter ipſa flagella pœnitentiam egerunt, credentes in Deum Hebræorum: quam etſi brevem & momentaneam, tamen non reſpuit Deus. Quod autem qui per temporale flagellum non corriguntur, poſt æternaliter puniantur, ibidem oſtendit, agens de fideli deprehenſo in adulterio, qui decollatur. Ubi oſtendit levia peccata brevi & temporali ſupplicio purgari, magna vero diuturnis æterniſque ſuppliciis reſervari, ita inquiens: Quærat hic aliquis, ſi fidelis deprehenſus in adulterio decolletur, quid de eo poſtea fiet? Aut enim punietur, & falſum eſt quod dicitur: Non judicabit Deus bis in idipſum: aut non punitur: & optandum eſt adulteris ut hic brevi & cita pœna puniantur, ut fruſtrentur cruciatus æternos. Ad quod reſpondemus: Deum ut omnium rerum, ita ſuppliciorum quoque ſcire menſuras: & non præveniri ſententiam judicis, nec illi in peccatorem exercendæ dehinc pœnæ auferri poteſtatem: & magnum peccatum magnis diuturniſque lui cruciatibus. Si quis vero punitus ſit temporaliter, ut ille qui Iſraelita maledixerat, & qui in ſabbato ligna collegerat, tales poſtea non puniri, quia culpa levis præſenti ſupplicio compenſata ſit. Levis enim culpa levi ſupplicio compenſatur. His ſatis innuit Hieronymus gravia peccata & hic puniri gravi ſupplicio: & in futuro punienda æternaliter, de quibus pœnitentia non agitur inter flagella: Levia vero quæ hic puniuntur, levi pœna compenſationem recipere: quod in bonis fieri non ambigimus, & in malis forte etiam ſit ita. Satis jam apparet quod illi de prophetia induxerunt, non facere pro eis qui dicunt ei, qui crimen ſibi reſervat, de alio veniam præſtari per pœnitentiam.

Hier. ibid. paulo inferius.

Lev. 24. Num. 15.

DIST. XV. PARS I.

De pœnitentia ſpecialiter quantum ad ejus partes, elidens errorem eorum, qui dicunt, quod pœnitentia poteſt fieri de uno peccato ſine alio.

Et ſicut prædictis auctoritatibus illorum error convincitur, &c.

Expoſitio textus.

SUPRA reprobavit Magiſter errorem, qui attendebatur quantum ad pœnitentiæ iterationem. Hic reprobat errorem, qui conſiſtit quantum ad pœnitentiæ diviſionem: & hoc maxime ratione ſatisfactionis. Dicebant enim aliqui, quod poterat quis pœnitere, & ſatisfacere de aliquo crimine, ita quod de alio eſſet impœnitens. Et quoniam iſte error ſuam habebat defenſionem: ideo hæc pars dividitur in duas. In prima reſpondet, & excludit defenſionem, A quam habebat ex auctoritate Scripturæ. In ſecunda defenſionem, quam habet ex auctoritatibus patrum, ibi, *Alias quoque auctoritates inducunt*. Prima dividitur in duas. In prima reſpondet auctoritati. In ſecunda expoſitioni, ibi: *Nam etſi ſuper eundem locum Hieronymus, &c.* Quælibet harum partium duas habet. In prima opponit. In ſecunda ſolvit; & hoc ſatis manifeſtum eſt in littera.

Diviſio.

Non conſurget duplex tribulatio. Dub. I.

Videtur contrarium: Error, & B tenebræ peccatoribus concreata ſunt. Item in Pſalmo: Induatur ſicut diploide confuſione ſua.

Eccl. 11. Pſal. 108.

RESP. Dicendum quod tribulatio poteſt quadrupliciter intelligi, aut quantum ad ſubjectum punitum, aut quantum ad modum puniendi, aut ſecundum diverſitatem ſtatus, aut ſecundum proportionem ad meritum, dico igitur, quod tribus modis duplicatur. Aut duplicatur quantum ad effectum, quia duplex eſt hominis

 pars,

Digitized by Google

pars, ſcilicet corpus, & anima: & duplex vis in libero arbitrio peccante. Ideo punitur homo in anima, & corpore, in ratione, & voluntate: & iſte eſt unus modus duplicandi. Alio modo duplicatur quantum ad modum puniendi, quia per carentiam, & calorem; per ignem, & frigus, ſicut peccavit per timorem, & amorem. Tertio modo duplicatur quantum ad ſtatum, quia punitur quis in præſenti: & ſi eſt impœnitens, punitur in futuro. Sed quantum ad proportionem ad meritum non conſurget duplex tribulatio, quia ſemper Deus punit citra condignum: & hoc modo intelligitur auctoritas prophetæ. Secundum alias vias multæ inveniuntur auctoritates, ſic eſt etiam intelligendum dictum Hieronymi ſequens.

A

Quinque enim modis flagella contingunt. Dub. II.

Videtur inſufficienter tangere modos, cum multo plures aſſignari poſſint. Flagella enim ſunt ad vitam æternam ordinata ad probationem, & ad multa alia, quæ hic non tanguntur: ergo videtur quod ſit inſufficiens.

B

Resp. Dicendum quod utilitates flagellorum poſſunt accipi ex ſcripturis in generali, vel in ſpeciali. In generali omnes modi flagellandi ad hos reducuntur; & hoc patet, ſi conſideretur ſufficientia. Omne enim flagellum contingit, & eſt ordinatum aut ad utilitatem flagellati, aut ad gloriam flagellantis. Si ad utilitatem flagellati, aut ut promoveatur in bono: & ſic primus modus, & eſt exemplum de Job. Aut ut conſervetur: & ſic ſecundus, & eſt exemplum in beato Paulo. Aut ut reducatur ad bonum: & ſic tertius: & eſt exemplum in Maria ſorore Moyſi. Aut ad gloriam flagellantis: & hoc dupliciter, aut ut manifeſtetur potentia in miſerendo: & ſic eſt quartus: & eſt exemplum in cæco nato, quem Dominus illuminavit. Aut ut manifeſtetur potentia in judicando: & ſic eſt quintus, & eſt exemplum in Antiocho. Aliter poſſunt diſtingui, quia omne flagellum aut eſt ordinatum ad bonum, aut contra malum. Si ad bonum, aut promovendum, aut demonſtrandum. Si contra malum, aut evitandum, aut corrigendum, aut vindicandum, & ſecundum hoc accipiuntur quinque modi. Unde verſus.

Job probat, inclinat Paulum, purgatque Mariam:
Herodem punit, in cæco ſe manifeſtat.

Sunt & alii modi ſpeciales, & utilitates, quæ his verſibus continentur:

Erudit, vertit, probat, & lætum facit, arctat:
Confortat, ſatiat, conſummat, deinde coronat.

C

Erudit: Per omne flagellum erudie-
ris Hieruſalem. Vertit, id eſt, con- *Jerem. 6.*
vertit: Multiplicatæ ſunt infirmita- *Pſal. 15*
tes eorum, poſtea acceleraverunt. *Eccli. 27.*
Probat: Vaſa figuli probat fornax. *Jacob 1.*
Lætum facit: Omne gaudium exiſti- *Iſai 28.*
mate fratres. Arctat: Vexatio dabit *Job 6.*
intellectum auditui. Confortat: Hæc *Exod. 1.*
mihi conſolatio, ut affligens, &c. *Matth. 5.*
Satiat, id eſt, fœcundat. Quanto ma- *2.Cor. 4.*
gis opprimebant, tanto magis multiplicabantur. Conſummat: Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam. Coronat: Id quod in præſenti eſt momentaneum, & leve tribulationis, &c. Omnes autem ad prædictos modos reducuntur. Hic tanguntur flagellorum utilitates, quæ ſub tribus modis aſſignatis continentur, & amplius ſunt duo modi.

Ut juſtis per patientiam merita augeantur. Dub. III.

Videtur hic de primo modo male exemplificare, quia dicitur: utinam appenderentur peccata mea, *Job 6.* quibus iram merui. Item Gregorius in Moral. Quidquid mali patimur, pro peccatis noſtris accidere eſt manifeſtum.

Resp. Dicendum quod cauſa dupliciter dicitur, ſcilicet proprie, & com-

muniter. Communiter, & ſic dici- A tur cauſa ſine qua non: accipiendo igitur cauſam large pro cauſa ſine qua non, ſic omnino pœna dicitur venire ob meritum culpæ originalis, quia niſi peccatum præceſſiſſet, nulla eſſet pœna. Si autem accipiatur proprie pro cauſa meritoria, vel finali, ſic non meruit Job illam pęnam. Et quod dicitur: Utinam appenderentur, hoc eſt potius ad oppoſitum, quia ſicut ipſe dicit conſequenter, quod pęna improportionabiliter excedit meritum.

Vel ad initium pœnæ, ut Herodi. Dub. IV.

Videtur male dicere, quia Auguſtinus de pęnitentia. Quidquid Deus permiſerit pati, ſcias eſſe flagellum corrigentis, non damnantis. Item quamdiu homo vivit, poteſt converti, & poteſt mereri, & eſt in ſtatu viæ: ergo non debet inchoari pęna.

Respon. Dicendum, quod flagellum inflictum habet comparationem ad infligentem, & illum, cui infligitur. De infligente autem eſt loqui aut quantum ad voluntatem antecedentem, vel conſequentem. Si quantum ad voluntatem antecedentem, ſic omne quod Deus nobis facit, & infligit in præſenti vita, ordinationem aliquam habet ad gloriam, quia ſecundum voluntatem iſtam vult fieri. Si autem quantum ad voluntatem conſequentem, quia ſecundum hanc voluntatem vult Deus ſecundum quod præſcit, & præſcit iſtum in malitia permanſurum, pœnam dicitur infligere in vindictam gravis culpæ. Similiter de flagellato eſt loqui dupliciter, aut quantum ad ſtatum; & quia ipſe eſt in ſtatu in quo poteſt reverti, tam ipſe, quam pœna aliquam ordinationem habent ad bonum: aut contingit loqui quantum ad obſtinationem animi, quæ convertit benignitatem in iram, & gratiam impugnat; & ſic ſunt ei pęnæ in damnationem: & ſic patet utraque pars.

Et non præveniri ſententiam, &c. Dub. V.

Videtur male dicere, quia qui ſemel judicatus eſt, & punitus a ſacerdote, amplius non judicabitur, nec punietur: ergo ſententia judicis prævenitur.

Resp. Dicendum quod ſacerdos aut abſolvit non abſolutum, & imponit minorem pęnam, quam debet: & ſic judicat ſententia hominis, & non judicis ſuperni: & hoc modo ſi videatur præveniri ſententia judicis, non tamen prævenitur, quia oportet hominem puniri in foro Dei. B Aut ſacerdos ſervato ordine recto, & qualitate, punit, & ſententia ſacerdotis eſt ſententia Dei hic hominem abſolventis: & tunc non prævenitur, quia ipſe judex judicat per miniſtrum ſuum, cui commiſit miniſterium: tamen caſſum eſt, niſi præcedat miniſterium Dei abſolventis.

Levis enim culpa levi ſupplicio compenſatur. Dub. VI.

Præmittit hic exempla de Iſraelita, qui collegit ligna in ſabbato; & ulterius de eo, qui Iſraelitæ maledixerat, & qui etiam blaſphema- C verat, & videtur in utroque male exemplificare, tum ratione pœnæ, tum ratione culpæ. Ratione pęnæ, quia uterque occiſus eſt, & lapidatus: & hæc eſt graviſſima pęnarum, ſcilicet pęna mortis. Item de culpa videtur falſum, quia blaſphemia eſt graviſſimum peccatum. Præterea, tranſgreſſio mandati decalogi non eſt leve peccatum, maxime quia punitur pęna mortis, quæ erat pęna debita enormiſſimis peccatis.

Respon. Dicendum quod Hieron. non vocat ſupplicium mortis leve abſolute, ſed in comparatione ad pęnam æternam; & levem culpam vocat, tum propter hoc quod ſemel perpetrata eſt, tum etiam quia neutrum habebat deformitatem notabilem;

Digitized by Google

lem; & ideo ſi uterque voluit pœnitere, de facili potuit miſericordiam invenire, & graves pœnas evadere; & uterque illorum occiſus fuit ex rigore legis, quæ data erat in timorem. Et quod obiicitur de blaſphemia, dicendum quod ſecundum Richardum de ſancto Victore, non omnis blaſphemia eſt peccatum in Spiritum ſanctum, ſed quæ dicitur ſpiritus blaſphemiæ, quando quis voluntatem habet blaſphemandi Deum. Sed illa quæ dicitur ex quadam ſurreptione, & ſine conturbatione, non eſt ſemper inter peccata enormia reputanda gravius, licet ipſa grave poſſit eſſe peccatum.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam hujus partis ſex incidunt hic quærenda. Primo quæritur, utrum poſſibile ſit Deo reconciliari per ſatisfactionem. Secundo, utrum ſit poſſibile Deo ſatisfacere de uno peccato, alio retento. Tertio utrum extra charitatem abſtinentem a peccatis, poſſibile ſit ſatisfacere. Quarto, utrum opera ſatisfactoria facta extra charitatem, vivificentur adveniente charitate, & debeant computari in ſortem. Quinto quæritur, utrum per talia opera aliquid mereatur. Sexto, & ultimo quæritur, quid ſit illud quod meretur.

QUÆSTIO I.

An ſit poſſibile reconciliari Deo per ſatisfactionem.

Alex. Alenſ 4. p. q. 24. Membr. 1.
S. Thomas in Suppl. 3. p. q. 5. art. 2.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 15. q. 1.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 15. q. 1.

Fundam. QUOD ſit poſſibile Deo reconciliari, oſtenditur per diffinitionem ejus, quod eſt ſatisfacere. Quia dicit Anſelmus; Satisfacere eſt honorem debitum Deo reddere: ſed hoc eſt poſſibile homini: ergo poſſibile eſt ſatisfacere. *l. 2 cur Deus homo, c. 6 & 11*

A ITEM quanto is contra quem delinquitur, miſericordior eſt, tanto minorem exigit pœnam: & quanto minorem exigit pœnam, tanto facilius, & poſſibilius eſt ei ſatisfacere: ſed Deus eſt multo miſericordior homine: ergo ſi poteſt homini ſatisfieri, & Deo.

ITEM ſufficienter aliquis punitur, quando tantum ei tormentum, quantum fuit delectamentum, quia hoc eſt juſtitia legis Moſaicæ: Juxta menſuram peccati erit & plagarum modus, &c. Et legis divinæ: Quantum ſe glorificavit, &c. Sed aliquis poteſt ſibi hoc facere: ergo poteſt Deo ſatisfacere. *Deut. 25 Apoc. 18*

B 1. CONTRA: Tanta eſt offenſa, quantus is eſt qui offenditur: ſed Deus eſt infinitus, qui offenditur in peccato: igitur & offenſa. Sed quanta eſt offenſa, tanta debet eſſe ſatisfactio, alioquin non fit ſatis: ergo in infinitum oportet quod homo ſe puniat: ſed hoc eſt impoſſibile alicui: ergo non poteſt Deo ſatisfacere homo de peccato. *Ad opp.*

2. ITEM peccatum diaboli peccatum noſtrum non excedit in infinitum: immo quanto ejus culpa excedit humanam, tanto virtus naturæ ad ſuſtinendum mala, & faciendum bona eſt fortior: ſed diabolus non poteſt ſatisfacere: ergo nec homo.

C 3. ITEM primus parens non potuit de culpa ſua ſatisfacere, quia cum eſſet homo, voluit in ſcientia aſſimilari Deo: ideo ad ſatisfactionem neceſſe fuit, quod Deus fieret homo: ſed quilibet peccator præfert voluntatem ſuam voluntati divinæ: ergo non poteſt ſatisfacere.

4. ITEM nullus de originali potuit ſatisfacere niſi per mortem Chriſti: ſed multo minus ponderat originale, quam actuale: ergo, &c.

CON-

CONCLUSIO.

Poſſibile eſt homini ſatisfacere Deo, & per ſatisfactionem ſe reconciliare Deo, licet offenſa fuerit infinita: quia libido fuit finita, & noſtra ſatisfactio innititur ſatisfactioni Chriſti, a qua accipit virtutem.

1. Modus S. Th. 3. p. q. 1. art. 2. RESP. AD ARG. Dicendum quod hic eſt unus modus dicendi ſatis probabilis, quod de omni eo quod eſt in peccato, non fit ſatisfactio, quoniam hoc eſt impoſſibile. Unde & Deus non exigit ſatisfactionem de omni eo, quod eſt in culpa, ſed aliquid condonat per miſericordiam, de aliquo requirit ſatisfactionem per juſtitiam, ut ſimul ſit hic miſericordia, & veritas. Nec umquam eſt ſatisfactio, niſi præcedat condonatio, ſicut numquam eſt meritum niſi præcedat donum gratuitum. Unde notandum, quod in peccato duo ſunt, ſcilicet offenſa Dei, & libido deordinata. Sed offenſa Dei eſt infinita, & pro illa non fit ſatisfactio, ſed Dei miſericordia illam remittit, ſuam dando gratiam, libido autem perverſa finita eſt. Et quia Deus juſtus eſt, non tantum remittit, ſed pro illa exigit pœnam condignam: & quantum ad hoc poſſibile eſt Deo ſatisfacere.

Explicat.

1. 2. 3. 4. Et ſic patet reſponſio ad duo prima. Ad primum quod non fit ſatisfactio de offenſa. Ad ſecundum, quod diabolus non poteſt ſatisfacere propter impoſſibilitatem percipiendi gratiam, in qua remittatur ſibi divina offenſa. Patet etiam reſponſio ad tertium. Deus enim per miſericordiam relinquit omnino offenſam dando gratiam, ſed ſatisfactionem exigit de ipſo, damno, quod intulit ſibi peccator per culpam, & delectationem libidinoſam. Et quia Adam intulit ſibi damnum mortis, & toti poſteritati: ideo non potuit plene ſatisfacere, niſi ille, qui non eſſet mortis debitor, & valeret totum genus humanum. Sed peccator

A quilibet dum peccat, infert damnum in imaginis deformatione, quæ reparabilis eſt, & infert damnum ſibi, non aliis: & ideo non eſt ſimile. Alius eſt modus dicendi etiam ſatis probabilis, & videtur rationabilis, quod etſi divina miſericordia relinquat offenſam homini dando gratiam, non tamen ita omnino relinquit, quin etiam exigat de offenſa ſatisfactionem per juſtitiam. Et quia homo non potuit pro tanta offenſa ſatisfacere, ideo Deus dedit ei mediatorem, qui ſatisfaceret pro offenſa. Unde in ſola fide paſſionis Chriſti remittitur omnis culpa, & ſine fide ejus nullus juſtificatur. Et 2. Modus

B ſecundum hoc dicunt, quod omnis ſatisfactio noſtra virtutem habet a ſatisfactione Chriſti. Sed ipſa ſatisfactio Chriſti habet effectum in membris per ſacramentum baptiſmi plenum, per ſacramentum pœnitentiæ ſecundum partem, per fidem ante novam legem, & etiam poſt in his, qui non poſſunt confiteri, effectum habet adhuc minorem. Unde omnis ſatisfactio non tantum de peccato primi parentis, ſed etiam de aliis fundata eſt ſuper ſatisfactionem mediatoris.

1. 2. 3. 4. Et ſecundum hanc viam facilis eſt reſponſio ab objecta. Sicut enim offenſa eſt infinita, ſic

C quod Deus patitur, eſt ſatisfactio infinita. Similiter ſecundum patet, quia diabolus non habuit mediatorem, ſuper quem poſſet fundari ejus ſatisfactio. Similiter patet tertium de Adam: quoniam ſicut ipſe non potuit ſatisfacere de peccato ſuo, ſic nemo poteſt ſufficienter ſatisfacere de ſuo, niſi ſuper ſatisfactionem paſſionis Chriſti per fidem eſſet fundatus.

Digitized by Google

QUÆSTIO II.

An ſit poſſibile ſatisfacere Deo pro uno peccato ſine alio.

Alex. Aleuſ. 4. p. q. 15. Membr 3. art. 2. § 4
S. Thom. 3. p. q. 86. art. 3.
Et 4. Sent. d. 15. q. 1. art. 3.
Et in ſuppl. 3. p. q. 14. art. 1.
Richardus 4. Sent. d. 15. q. 6.
Steph. Bruleſ. 4. Sent diſt. 15. q. 2.
Petrus de Tarant. 4. Sent. diſt. 15. q. 6.

Ad opp. 1 *Tim.* 4 UTRUM poſſibile ſit Deo ſatisfacere de uno peccato ſine alio. Et quod ſic, videtur: Pietas valet ad omnia. Gloſſa: Summa Chriſtianæ diſciplinæ in pietate, & miſericordia eſt: quam qui ſequitur, etiamſi lubricum carnis patiatur, ſine dubio vapulabit, non tamen peribit. Et conſtat, quod intelligit de lubrico mortali, quia ſi de veniali, etiam ſine illa non periret: ergo, &c.

2. ITEM ratione videtur, quia ſatisfactio reſpondet tranſgreſſioni ex oppoſito: ergo cum impoſſibile ſit tranſgredi niſi ſucceſſive, primo uno modo, deinde alio, videtur ſimiliter quod & poſſit ſatisfacere primo de uno peccato, deinde de alio.

3. ITEM alii peccato alia debetur pœna, & alia ſatisfactio: unde & alia imponitur: eſto ergo quod pro aliquo peccato imponatur pœna debita, ſi exequatur illam, amplius non poteſt, nec debet exigi ab eo aliquid, ſed poteſt exequi committendo aliam culpam: ergo, &c.

4. ITEM plus deſiderat Deus ſatisfactionem ſibi fieri a peccatore, quam aliquis creditor ſolutionem a debitore; ſed creditor qui multum deſiderat ſolutionem: recipit ſolutionem de uno ſine alio: ergo & Deus ſatisfactionem de uno peccato ſine alio.

5. ITEM homo poteſt ſatisfacere de uno veniali committendo etiam aliud: ergo pari ratione de mortali. Aut quæritur, quare non.

Fundam. *Iſaiæ* 5 CONTRA: Ecce ad lites, & contentiones jejunatis, & percutitis pugno impie. Et poſt: Numquid tale A eſt jejunium quod elegi? quaſi diceret, non: ergo non placet Deo pro peccato jejunium, quando jejunando committuntur peccata.

ITEM Gregorius in homilia: Qui ſic alia plangit, ut alia committat, pœnitentiam agere, aut ignorat, aut diſſimulat. *hom.* 34 *in Ev.*

ITEM ratione videtur, quia in hoc peccator eſt pœna dignus, quia Dei imaginem deformat; ergo numquam ſatisfacit niſi per reformationem imaginis; ſed in eo qui ſatisfacit, & rurſus peccat, numquam reformatur imago; ergo talis numquam ſatisfacit.

ITEM in peccato eſt converſio, & B averſio, & pœna debetur peccatori ratione averſionis; ſed peccata omnia conveniunt in averſione: ergo ſatisfactio reſpicit peccata ſecundum id, in quo conveniunt; ergo impoſſibile eſt ſatisfacere de uno ſine alio.

CONCLUSIO.

Non poteſt peccator de uno peccato ſatisfacere, quin de aliis ſatisfaciat, alioquin ſimul eſſet averſus, & converſus ad Deum, quod implicat.

RESPON. AD ARG. Quod aliqui C poſuerunt, quod de peccato poterat fieri ſatisfactio peccatore perſiſtente in alio. Et ratio eorum erat divina largitas, & benignitas, quæ acceptat ſatisfactionem quantumcumque modicam. Sed tamen hi non conſideraverunt ſufficienter, quid ſit ſatisfacere: Non enim ſatisfacere dicit tolerantiam pœnæ tantum, quia Deus in malis noſtris non delectatur, ſed delectatur in juſtitia voluntatis noſtræ, & reconciliatione: quæ non poteſt haberi de una culpa ſine alia, tum propter connexionem virtutum in una gratia, quæ delet culpam omnem mortalem, cum habeat omnem virtutem annexam: tum propter divinam largitatem, quæ ſecundum partem non gratificat, immo omnem Opin. erronea. Improb.

omnem offenſam condonat: tum propter peccata mortalia, quæ omnia communicant in averſione, & contemptu Dei: & omnia ſunt contra Deum, & contra unum: & ideo ſi Deus remitteret culpam de uno ſine alio, ſimul eſſet is, cui remittitur, amicus, & inimicus, converſus, & averſus. Et ideo, ſicut dicit Magiſter, error eſt hoc ponere, quod homo ſatisfaciat Deo offendendo Deum, quia ſemper manet averſio, & imaginis deformatio, & inimicitia. Et ideo dicitur: Qui in uno peccaverit, multa bona perdet. Et beatus Jacobus: Qui offendit in uno, factus eſt omnium reus: quia qui peccat in uno, non ſatisfacit pro aliquo, eo quod in omni peccato unus offenditur, & impoſſibile eſt quod Deus ſit amicus, & inimicus ejuſdem.

Eccleſ. 9
Jac. 2

1. Ad illud ergo quod obiicitur de illa Gloſſa; quod non peribit, dicendum quod intelligitur, quod operibus pietatis præparatur quis ad gratiam, per quam ſatisfaciat de omnibus.

2. Ad illud quod obiicitur de tranſgreſſione, dicendum quod non eſt ſimile: quia enim mala facimus, ideo mali ſumus: & ideo quia actus non ſunt connexi, nec tranſgreſſiones, ſed non quia bona facimus boni ſumus, ſed e contra: ideo oportet, quod ante ſit amicus, quam pro aliquo peccato ſatisfaciat: & ſi amicus: ergo nullum peccatum habet mortale.

3. Ad illud quod obiicitur, dicendum quod iſti peccato debetur tanta pœna de ſe, niſi remittatur per gratiam, quam impoſſibile eſt illi perſolvere, quia infinita; & ideo numquam taxari poteſt pœna debita, quouſque manet in culpa.

4. Ad illud quod obiicitur, quod Deus vult plus ſatisfactionem, quam creditor ſolutionem, dicendum quod Deus ſimiliter recipit ſatisfactionem paulatim; ſed quamdiu eſt in aliqua culpa, non eſt in ſolvendo aliquid, immo in obligando ſe potius; & ideo Deus non recipit.

5. Ad illud quod obiicitur de veniali, dicendum quod non eſt ſimile, quia veniale ſtat ſimul cum gratia, per quam contingit ſatisfacere: non ſic mortale, immo quodlibet mortale tollit fundamentum ſatisfactionis, ſicut melius patebit in ſequenti problemate.

A

QUÆSTIO III.

An extra charitatem abſtinentem a peccatis, poſſibile ſit Deo ſatisfacere.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 24. Memb. 4. art. 2.
Richardus 4. Sent. diſt. 15. q. 7.
Steph. Brulef. 4. Sent. diſt. 15. q. 3.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 15. q. 8.
Marſilius Inguen. 4. Sent. q. 11. art. 2.

B

Utrum extra charitatem, abſtinentem a peccatis, poſſibile ſit ſatisfacere. Et quod ſic, videtur: Date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis: conſtat quod ibi loquitur de peccatoribus: ergo poteſt ſatisfacere quis per eleemoſynam ſine gratia. Et hoc ipſum dixit Daniel Nabuchodonoſor: Peccata tua eleemoſynis redime: & conſtat quod ille erat peccator magnus: ergo, &c.

Ad arg.
Luc. 11.
Dan. 4

Item: Venatione ceperunt me, Gloſſa; Et ſi fides deeſſet, pœna ſatisfaceret: ſed ubi deeſt fides, non eſt charitas: ergo, &c.

Thren. 3

Item ratione videtur, quia ad nullum præceptum divinum tenetur homo ex charitate: hoc conſtat, quia ſi quis pro loco, & tempore parentes honorat, etiam non habens charitatem, non peccat: ergo multo minus tenetur ex charitate implere ſacerdotis mandatum: ſed ſatisfactio eſt mandatum ſacerdotis: ergo poteſt fieri extra charitatem.

C

Item ſi tenetur ex charitate ſatisfacere, cum nullus ſit certus, utrum amore, an odio ſit dignus, ſemper eſt in dubio: ergo ſemper debet ſatisfacere. Si tu dicas, quod concluſio eſt vera, quia ſemper continuanda eſt pœnitentia tibi uſque ad mortem: ergo eſto quod impoſita ſit alicui pœnitentia dare centum marcas, videtur ſecundum hoc quod ſemper tenetur dare: ſed

Eccl. 9.

Digitized by Google

ſed hoc eſt impoſſibile: ergo tenetur ad impoſſibile.

Fundam. CONTRA: Non reſpicit Dominus quantum, ſed ex quanto; ſed voluntas ſine charitate non placet Deo: ergo nec opus, nec ſatisfactio.

ITEM quamdiu homo eſt extra charitatem, eſt inimicus: ſed ſatisfactio eſt reconciliativa: ergo talis non poteſt ſatisfacere.

1. Cor. 13. ITEM Apoſtolus; Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt: ergo, &c.

ITEM nullus damnatur pro culpa, pro qua ſatisfacit: & nullus damnatur niſi propter culpam: ergo nullus ſatisfaciens damnatur: ſed nullus evadit damnationem, niſi qui habet charitatem; ergo nullus ſatisfacit, niſi qui eſt in charitate.

CONCLUSIO.

Extra charitatem exiſtens non poteſt Deo ſatisfacere, quia ſatisfactio importat acceptationem, reconciliationem, & amicitiam.

RESP. AD ARG. Dicendum quod ſatisfacere quantum eſt de vi nominis, importat divinam acceptationem, & reconciliationem, & amicitiam. Et quoniam ſine gratia gratum faciente, & charitate impoſſibile eſt aliquem Deo placere, & opera ejus acceptari: ideo nec ſatisfacere eſt poſſibile. Poteſt tamen homo antequam habeat charitatem præparare ſe ad habendam charitatem, & ad exequendam ſatisfactionem: Et ſic intelligitur conſilium Domini, & conſilium Danielis, ut ſe præparent per eleemoſynam ad gratiam, qua accepta multiplicando eleemoſynas, ſatisfacerent.

Diſſentit Scot. hic q. 1. ibi: De q. S. Th. d. præſenti, art. 3. conſentit S. Bon.

Ad ſecundum.

AD illud quod obiicitur de Gloſſa in Threnis, dicendum quod fides ibi dicitur conſcientia peccati. Aliquando enim habens gratiam per pœnam ſatisfacit de culpa, cujus non habet memoriam: unde tantum valet dicere, ſi fides deſit, quantum ſi deſit conſcientia.

Ad tert. A AD illud quod obiicitur, quod nullus tenetur ex charitate implere mandata, dicendum quod quando ſatisfactionis opus ab homine imponitur homini, non tenetur illud opus facere ex charitate, ſive in charitate, quia præceptum: ſed neceſſe habet in charitate facere ad hoc, quod ſit emendatorium, & Deo placitum. Et ideo dico quod opere illo injuncto completo, non tenetur illud iterare. Sed ſi dubitat probabiliter ſe Deo non ſatisfeciſſe, non debet a ſatisfactione ceſſare, quouſque per ſigna probabilia habeat certitudinem de culpa dimiſſa, & pœna. Unde, ſicut dictum eſt de aliis Diſt. 12. p. 2. ar. 1. q. 1 B ſacramentis, maxime de Euchariſtia, quod non valet niſi habenti charitatem, non tamen tenetur quis accedere ex charitate ſecundum veritatem, ſe probabiliter diſponere: ita etiam de ſatisfactione dicendum quod opera injuncta in ſatisfactionem tenetur facere, & tenetur ſe diſponere quantum eſt in ſe: & abſolutus eſt in foro Eccleſiæ, & a pœna ſuæ conſcientiæ: & in foro Dei abſolutus eſt, ut non peccet in hoc faciendo. Sed tamen per hæc opera non abſolvitur omnino; & ideo ſanum conſilium eſt, quod homo ſemper pœniteat. Sufficit tamen cum ſignis probabilibus feciſſe pœnitentiam injunctam, nec oportet C eam iterare: unde ſi centum dedit, non debet iterare, nec ſacerdos debet iterum imponere, niſi pro aliqua culpa de novo commiſſa. Satisfecit enim talis in foro Eccleſiæ, & ſuæ conſcientiæ. Unde notandum, quod duplex poteſt diſtingui forum ſecundum duplex judicium, ſcilicet forum conſcientiæ, & forum divinæ juſtitiæ. Primum eſt manifeſtum, ſecundum eſt occultum. Si Forum duplex. quis igitur impleat pœnitentiam impoſitam ſine remorſu conſcientiæ, ſed tamen extra charitatem, non tenetur ſatisfacere amplius nec judicio ſacerdotis, nec ſuo. Tenetur tamen judicio Dei, quia adhuc Deus exiget pœnam. Illud autem forum di-

Digitized by Google

diſtinguitur contra forum Eccleſiæ. A
Illud vero vocatur forum Eccleſiæ, quod eſt in facie Eccleſiæ, & ſecundum judicium publicum.

QUÆSTIO IV.

An opera ſatisfactoria facta extra charitatem, charitate adveniente reviviſcant.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 24. Membr. 4. a. 2. §. 1.
S. Thom. 3. p. q. 89. art. 5.
Et 4. Sent. d. 14. q. 2. art. 3.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 15. q. 4.
Petrus de Tarant. 4. Sent. diſt. 15. q. 10.

Ad opp. 1. UTRUM opera ſatisfactoria facta extra charitatem, adveniente B charitate reviviſcant, ſive vivificentur, & an debeant computari in ſortem. Et quod ſic, videtur: Super Levit. 25. illud: Si attenuatus frater tuus, &c. Gloſſa exponit, quod fructus bonæ converſationis debent ei computari ab eo tempore, ex quo peccavit: & ex hoc videtur quod charitate adveniente poſſunt bona opera computari.

2. ITEM baptiſmus acceptus a ficto extra charitatem adveniente charitate incipit valere; ergo ſimiliter cum ſatisfactio ſit opus ſacramentale, poterit valere adveniente charitate. Si tu dicas, quod non eſt ſimile, quia in baptiſmo imprimitur C character. Contra hoc eſt de reſtitutione, quæ tunc valet ad ſalutem cum advenit charitas, nec oportet iterari.

3. ITEM facilius eſt in natura vivificare quod non vixit, quam quod vixit, & eſt mortuum, ſive mortificatum: primum enim eſt naturale, ſecundum ſuper naturam: ergo cum opera mortificata adveniente charitate vivificentur, multo magis mortua, vel ſaltem æqualiter.

4. ITEM bonum moris magis propinquum eſt gratiæ, quam bonum naturæ; ſed naturalia vivificantur, & gratia reformantur: ergo & bona in genere prius facta.

5. ITEM ratio quare Deus remittit culpam, & non remittit pœnam, eſt, ne peccatum remaneat impunitum: ergo ſi iſte peccator punitus eſt ante adventum gratiæ, numquam debet puniri poſt gratiam: vel in parte debet, aut nullo modo puniri debet, aut non tantum: ergo bona opera computantur.

CONTRA: Quod nullo modo vivit, nec eſt a principio vivente, nec habet potentiam ad vitam, non poteſt vivificari: ſed tale eſt opus extra charitatem factum, ergo, &c. Fundam.

ITEM omne opus ſatisfactorium eſt meritorium: ſed nullum eſt meritorium niſi ex charitate: ſed opus illud non fuit ex charitate, nec amplius poteſt eſſe, quia impoſſibile eſt quod mutet originem: ergo impoſſibile eſt inter opera ſatisfactoria computari.

ITEM peccator ante ſatisfactionem eſt obligatus ad pœnam infinitam: ſed ab infinito nihil adimitur: ergo quantumcumque peccator ſe affligat, tenetur ad æqualem pœnam: ergo non debent talia opera computari.

ITEM opus ex charitate procedens excedit improportionabiliter opus extra charitatem factum; ſed quod improportionabiliter excedit aliud, non accreſcit ex additione illius; ergo quantumcumque, vel quæcumque opera fecerit ante charitatem, nihil addunt ad opera poſt charitatem, ſicut nec punctus ad lineam: ergo in nihilum debeant computari.

CONCLUSIO.

Valde probabile eſt quod quodlibet opus ſatisfactorium factum extra charitatem, adveniente charitate reviviſcat: ſed tutius eſt oppoſitum tenere.

RESP. AD ARGUM. Dicendum quod circa hoc fuit duplex opinio. Una quidem fuit, quod opus ſatisfactorium quantum eſt de ſua ratione perfecta, meretur collationem gloriæ, & meretur remiſſionem pœnæ. Collationem gloriæ, quia fit ex charitate. Remiſſionem pœnæ, quia fit in

Opinio 1. Hanc dicit Alex. eſſe falſam & reprobandam.

in

in charitate inquantum ſacramentale eſt: & ideo ſufficit, quod fiat in charitate quantum ad hoc, quod per charitatem pœna debita ſatisfacienti ſit proportionabilis pœnæ, quam ſuſtinet: dicunt ergo quod opera illa vivificari quantum ad meritum, vel retributionem vitæ æternæ eſt impoſſibile, quia non fuerunt ex charitate: & amplius impoſſibile eſt eſſe ex charitate. Sed quantum ad meritum remiſſionis pœnæ, quia non erat alius defectus, niſi quia pœna non erat proportionabilis. Iſto poſito in charitate, & pœna facta proportionabili, vivificant quantum ad hoc, quod computari debent in ſortem. Et ita aliter vivificantur quam opera mortificata, quia illa ad æternam retributionem, hæc ſolum ad pœnæ dimiſſionem. Alia eſt poſitio, quod omne opus ſatisfactorium eſt meritorium vitæ æternæ, & oportet fieri ex charitate movente imperio conjuncto, vel ſaltem prævio, vel primo: ſicut eſt de eo, qui vadit ad ſanctum Jacobum: unde dicunt quod talia nullo modo vivificantur, nec computantur. Prima poſitio eſt multum probabilis, ſed hæc ſecurior eſt.

Opinio 2.

Collatio opinionum.

1. Ad illud ergo quod obiicitur in contrarium hujus quod debent fructus computari, dicendum quod illud intelligitur ſi ſtatim poſt peccatum incœpit confiteri, & tunc opera ſatisfactoria fuerunt ab illo tempore, etiam antequam abſolveretur a ſacerdote. Vel dicendum, quod fructus computantur quantum ad ſuperexſcreſcentiam uſurarii, quia merito illorum fructuum diabolus non traxit illum ad multa ſcelera.

2. Ad illud quod obiicitur de baptiſmo, dicendum quod eſt opus Dei ad hominem, & hoc numquam eſt mortuum: tamen propter inconvenientiam ſuſpicientis privatur effectu: & tale eſt baptiſmus. Eſt opus hominis ad hominem, & tale conſideratur ſolum exterius, quia homo non videt niſi ea, quæ extra ſe ſunt: & talis eſt reſtitutio, & A hoc non oportet eſſe vivum. Aliud eſt opus hominis ad Deum: & tale poteſt eſſe mortuum: ſed debet eſſe vivum ad hoc, quod ſatisfactorium: aliter enim Deo non eſt acceptum: & tale eſt opus ſatisfactionis, quo homo reconciliatur Deo. Et ideo non eſt ſimile de baptiſmo, & ſatisfactione.

3. Ad illud quod obiicitur, quod vivificare quod numquam vixit, eſt facilius, dicendum quod hoc verum eſt in his, quæ ideo vivunt, quia recipiunt vitam, ſed non in his, quæ ideo poſſunt vivere, quia procedunt a vita; & talia ſunt opera.

4. Ad aliud dicendum quod non B eſt ſimile de habitibus, & potentiis, & actibus, quia iſti manent, illi non: nec informari, nec vivificari poſſunt.

5. Ad illud quod obiicitur, quod cauſa ſatisfaciendi eſt, ne ſit peccati impunitas, dicendum quod illa non eſt tota ratio, ſed & hæc, quia homo eſt amicus Dei effectus per gratiam: & dignus aliquando beatificari, ideo ſolum ad pœnam temporalem aſtrictus eſt, & ideo antequam ſit amicus, ad æternam reſtringitur. Præterea, Opus factum ex charitate improportionaliter, ſicut tactum eſt in opponendo, excedit opus factum extra charitatem: & ita pœna ſup- C portata ex charitate, & mera voluntate excedit pœnam ſupportatam ſine charitate; & ideo Deus pœnam æternam æternaliter portandam ex mala voluntate, cujuſmodi eſt in damnatis, rationabiliter in pœnam temporalem commutat ex charitate importandam, quia tantum placet ei talis tolerantia: & ideo alia pœna extra charitatem portata tamquam omnino improportionalis, non augmentat illam, quia illam ſolam reputat ſatisfactoriam, cujus tolerantia, & aſſumptio ſumitur ex charitate, quia in aliam non commutat pœnam.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO V.

An homo per opera bona moralia aliquid mereatur.

Alex. Aleſ. 4. p. q. 24. Memb. 4. art. 3. § 1.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 15. q. 5.
Petr. de Tarant. 4. Sent. d. 15. q. 2.

Fundam. SUPPOSITO quod per opera facta extra charitatem non fiat ſatisfactio, nec vivificentur: Quæritur, utrum homo per ea aliquid mereatur. Et quod ſic, videtur: quia ſicut dicit auctoritas communis; Nullum malum impunitum, & nullum bonum irremuneratum: ſed divina juſtitia numquam malum quamtulumcumque dimittit, quin puniat: ergo nec quamtulumcumque bonum, quin remuneret.

ITEM ſi non remuneratur: ergo æqualiter ſe habet judex ad eum, qui nullum bonum fecit, & eum qui fecit multa bona: ergo ſtultum eſt alicui peccatori conſulere, quod faciat aliquod bonum opus.

Exod. 20 ITEM Honora patrem tuum, ut ſis longævus: aut hoc dicitur habenti charitatem, aut non habenti. Si habenti tantum; hæc eſt parva remuneratio, quia ipſe non amat iſtam vitam, ſed aliam. Si non habenti: ergo meretur aliquid, ſi honorat: & ſic, &c.

Matt. 6 ITEM Dominus dicit de hypocrita: Qui facit opus bonum propter gloriam, recepit mercedem ſuam: eſto ergo quod aliquis faciat opus bonum propter Deum, non propter gloriam, cum non ſit pejus, quam illud quod fit ad gloriam, immo melius: ergo dignum eſt mercede aliqua.

Ad opp. 1. CONTRA per Auguſtinum: Peccator non eſt dignus pane, quo veſcitur: ergo ſi peccator non eſt dignus vivere, multo minus eſt dignus remunerari.

2. ITEM qui nihil eſt in conſpectu alicujus, apud illum nihil meretur; ſed peccator nihil eſt in conſpectu Dei. Pſalmus; Ad nihilum re- Pſal. 14

A dactus eſt in conſpectu ejus malignus: ergo, &c.

3. ITEM: Similiter odio ſunt Deo impius, & impietas ejus: ſed impietas omnino diſplicet Deo: ergo & impius: ſed qui omnino diſplicet alii, nihil meretur apud ipſum: ergo, &c. Sap. 14

4. ITEM nihil meretur organum, niſi vivum in operatione ſervitii: unde ligo nihil meretur, quamvis cum eo operetur homo in vinea: ſed peccator organum eſt non vivum; ergo, &c.

CONCLUSIO.

B *Homo faciens opera bona moralia ad bonum finem, exiſtens extra charitatem, meretur de congruo, licet non de condigno.*

RESP. AD ARG. Aliqui dicunt, quod peccator nihil omnino meretur apud Deum neque ex congruo, neque ex condigno: ſed tamen Deus ratione abundantiſſimæ largitatis bona ejus opera non dimittit irremunerata, immo remunerat, & eſt bonum peccatori bene operari, quamvis non ſit juſtum eum remunerari, ſed magis benignum. Alii dicunt, & probabilius, quod eſt mereri de congruo, & de condigno: peccator C autem apud Deum nihil meretur de condigno, ſed mereri poteſt de congruo. Peccator enim aliquando facit bonum opus in genere ad gloriam ſuam, ut cum dat eleemoſynam propter gloriam: & ex hoc opere non meretur mercedem, ſed pœnam, quia procedit ex contumelia. Aliquando facit ad Dei gloriam, & propter amorem Dei, quem habet, & hoc non poteſt eſſe ſine aliqua gratia gratis data, quæ diſponit de congruo ad gratiam gratum facientem, quam Deus aliquo modo acceptat, & ex hoc meretur de congruo. Illud autem meritum comparatum merito charitatis eſt improportionabile, ſicut linea latitudini, & ſuperficiei. Unde ſicut linea ni- Opinio 1. Opinio 2.

hill

Digitized by Google

hil eſt in comparatione ad ſuperfi- A ciem, aliquid tamen eſt in ſe: ſic eſt de peccatore comparato ad juſtum, & de ejus amore ad amorem charitatis & de merito ad meritum.

1. 2. Ex his patent objecta, & primo ad illud Auguſtini: Non eſt dignus, &c. Dico bene quod non meretur de condigno. Similiter ad duo ſequentia, quod nihil eſt in comparatione charitatis.

3. Ad illud de Sapientia: Similiter eſt odio impius, &c. dicendum quod illud intelligitur per ſe, ſecundum quod impium, non ſecundum quod habens naturam bonam, & aliqua bona gratis data: & cum facit opus ſecundum quod impius, nihil meretur: ſed quando ſecundum gratiam gratis datam, aliquid ad ſalutem meretur de congruo.

4. Ad ultimum de inſtrumento, reſpondeo dicendum quod non vivum dicitur dupliciter. Negative, quod non vivit, nec natum eſt vivere. Et privative, quod non vivit, ſed natum eſt vivere. Et per primum nec de congruo, nec de condigno meretur: per ſecundum autem meretur de congruo, eo quod non privatur ſimpliciter vita, vivit enim in merito, ſi voluntarie operatur bonum, & eſt quodam modo Dei adjutor.

QUÆSTIO VI.

An opera extra charitatem facta valeant ad tolerabiliorem pœnam.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 24. Membr. 4. art. 5. § 1. Richardus 4. Sent. diſt. 15. q. 5. Steph. Brulef. 4. Sent. d. 15. q. 6.

Fundam. QUÆRITUR utrum bona opera extra charitatem facta valeant ad tolerabiliorem pœnam. Et quod ſic, videtur, quia Auguſtinus dicit de talibus in Enchiridion, quod ad hoc eis proſunt ut tolerabilior ſit damnatio. *In Enchirid. c. 110 t. 3 Cap. 34 t. 4*

Item Auguſtinus libro de patientia: Hæreticus, & Schiſmaticus tolerando ſupplicia ne Chriſtum neget, tolerabilius in inferno habebit.

Item ratione videtur, quia probatum eſt ſupra, quod aliquid mereatur illo opere: ergo eſto quod ſtatim moriatur poſt illud: ergo cum non ſit irremuneratum, & non præmietur in collatione boni: ergo ſaltem in diminutione mali.

Item declinare a malo ſemper vitat pœnam, quamvis non ſemper conſequatur palmam: ſed melius eſt bonum facere: ergo multo fortius vitabit pœnam.

Item peccatum aggravatur ex ſequenti eventu, ſeu effectu, & gravius punitur, ut patet in peccato otii: ergo peccatum quod reddit hominem magis otioſum ad bonum, B magis punitur: ergo illud propter quod fiunt bona opera, minus: & ita, &c.

Contra: Auguſtinus in Enchiridion dicit, damnatis non prodeſſe ſuffragia Eccleſiæ: ſed iſta ſunt potentiora, cum ſint ex charitate, quam opera extra charitatem facta: ergo illa multo minus proſunt. *Ad opp. Aug. in Enchirid. c. 110 t. 3.*

Item ſi meretur remiſſionem pœnæ, aut intenſione, aut duratione. Non duratione, quia pœna eſt infinita. Si intenſione: ſed quantum ad hoc eſt finita; ergo in tantum poſſunt multiplicari bona opera, quod nulla erit pœna.

Item tantæ culpæ debetur tanta C pœna: ſed opera bona extra charitatem facta non immutant, nec minuunt culpam: ergo nec pœnam. Quæritur ergo, ad quid valeant hujuſmodi opera bona.

CONCLUSIO.

Opera facta extra charitatem valent ad tolerabiliorem pœnam, & damnationem ex conſequenti: quia impediunt culpam commiſſam aggravari, retrahunt hominem a malo, & a contemptu.

Resp. ad arg. Dicendum quod hujuſmodi opera bona extra charitatem facta, quando bona fiunt intentione, valent ad multa. Ad temporalium multiplicationem: Si vo-

Iſa. 1. voluerítis, & audieritis me, bona terræ comedetis. Ad temporalis pœnæ 3. Reg. 21. diminutionem: Nonne vidiſti Achab coram me humiliatum? idcirco non inducam, &c. Ad gratiæ Joſue 6. impetrationem, ſicut Raab invenit gratiam propter opera, quæ fecit nunciis. Ad bonæ vitæ aſſuefactionem: Thren. 3. Bonum eſt viro cum portaverit jugum, &c. Ad peccati reſiſtentiam, Eccli. 3. quia peccatum trahit ſuo pondere ad aliud: Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemoſyna reſiſtit Opinio 1. peccato. Ad tolerabiliorem pœnam æternam, ſicut dicit Auguſtinus quod valet, ut tolerabilior ſit damnatio. Sed illud diverſimode intelligitur a diverſis. Quidam enim dicunt, quod faciat pœnam tolerabiliorem non mutando pœnam, ſed fortificando ſub- Improb. jectum. Sed hoc non eſt congruum dicere, quod virtus aliqua detur damnato propter opera illa, quæ facit mitius ſuſtinere, quia aut daretur ad ſemper, aut ad tempus, & utrumque eſt inconveniens. Illa enim virtus aut eſt naturalis, aut gratuita, quorum neutrum facile eſt in- Opinio 2. telligibiliter aſſignare. Aliqui dicunt quod valent ad remiſſionem pœnæ vermis, quia non tantum habebunt remorſum conſcientiæ, quantum ſi A nulla opera bona feciſſent. Sed il- Improb. lud non valet, quia remorſus conſcientiæ erit ſecundum quantitatem culpæ, ſicut & ignis: ergo ſi non valet ad ignem, nec ad vermem. Opinio 3. Ideo tertio modo dicendum quod valent ad tolerabiliorem damnationem ex conſequenti, quia impediunt culpam factam aggravari: & etiam retrahunt hominem a peccati frequentia, & ab intentione libidinis, & contemptus, quia non ex tanta libidine peccat, qui aliquando opera bona facit, ſicut qui Dei obliviſcitur. Et ad vermem: quia minus B cruciabitur, & minorem habebit remorſum, quam ſi opera illa non feciſſet: non de illa culpa, quam commiſit, ſed de malis, quæ commiſiſſet, & de bonis, quæ omiſiſſet, ſi illa opera bona non feciſſet. Et ita intelligendum eſt de eo, qui ſtatim moritur, & de eo qui magis moritur, quam neget Chriſtum. Et de conſimilibus. His viſis patet reſponſio ad utramque partem. Rationes ad primam partem procedunt de pœna, quam poſſet incurrere, ſi illa opera negligeret. Rationes vero ad oppoſitum procedunt de pœna, quæ debetur culpæ jam factæ, & ſic patet totum circa hoc.

DISTINCTIO XV. PARS II.

Rationes quæ videntur facere ad hujus opinionis defenſionem.

ALIAS quoque auctoritates inducunt. Ait enim Gregorius: Pluit Dominus ſuper unam civitatem, & ſuper alteram non pluit: & eamdem civitatem ex parte compluit, & ex parte aridam relinquit. Cum ille qui proximum odit, ab aliis vitiis ſe corrigit, una eademque civitas ex parte compluitur, & ex parte arida remanet: quia ſunt quidam, qui cum quædam vitia reſecent, in aliis graviter perdurant. Item Ambroſius: prima conſolatio eſt, quia non obliviſcitur miſereri Deus. Secunda per punitionem: ubi etſi fides deſit, pœna ſatisfacit & relevat. Ratione quoque utuntur dicentes: Si quis unum peccatum confitetur altero tacito, & ſatisfactionem a ſacerdote injunctam expleverit, numquid & ſi peccatum tacitum converſus fuerit confeſſus, pro utroque ei pœnitentia imponetur? Longe hoc videtur a ratione, & Eccleſiæ conſuetudine, quæ pro eodem peccato niſi

Super Ezechielem. l. 1. hom. 10. & habetur de pœn. d. 3 c. pluit. Super pſal. 118. in principio, ſermo 18. tom. 4. Et habetur de pœn. d. 3. c. prima conſolatio.

Digitized by Google

niſi reiteretur, nulli bis pœnitentiam imponit. Fuit ergo illa peccati condigna ſatisfactio, unde & peccatum deletum videtur.

Quo modo accipienda ſint præmiſſa.

De pœn. d. c. 3 quærat hic aliquis: §. illud etiam Gregor. uſque ad finem. — *Matt. 18.* — *Lib. 50. humiliarum, homil. 50. tom. 10.* — *1. Cor. 4.*

His reſponderi poteſt ſic. Illud Gregorii, Pluit Dominus, &c. non ad criminis veniam, ſed ad operis pravi deſertionem referendum eſt: ut ideo pars civitatis dicatur compluì: quia ab actu & delectatione peccati, cui ante ſerviebat, modo ceſſat: non quod ejus veniam habeat. Vocaturque pluvia illa talis continentia, qua ab opere peccati revocatur: quia ex fonte gratiæ Dei id cordi inſtillatur, ut vel ſic paulatim ad pœnitentiam veniat, vel eo minus a Deo puniatur, qui diuturniori delectatione, & actu peccati majus ſibi accumulaſſet tormentum. Si vero ad indulgentiam reatus pluvia referatur, Euangelicæ ſententiæ contraire videbitur. Si enim propter miſericordiam, qua quis proximo ſuo non miſeretur, etiam quæ demiſſa ſunt replicantur ad pœnam, multo magis quæ nondum ſunt dimiſſa propter odium fraternum ad pœnam reſervari probantur. Et ſi ille qui arbiter ſuæ voluntatis conſtitutus eſt, non poteſt inchoare novam vitam, ut ait Auguſtinus, niſi pœniteat eum veteris vitæ: quo modo ad novitatem indulgentiæ perveniet, qui odii vetuſtatem non depoſuit? illud etiam quod ait Ambroſius: Et ſi fides deſit, pœna ſatisfacit &c. non de fide intelligitur, qua creditur in Deum: ſed de conſcientia delicti. Deeſt enim fides, cum conſcientia peccati non ſubeſt. Nam cum delicta omnia nemo intelligat: eſt aliquando in homine peccatum, cujus non habet conſcientiam. Unde Apoſtolus: Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc juſtificatus ſum. Cum ergo quis flagellatur pro peccato, cujus non eſt conſcius, ſi patienter fert pœnam & humiliter amplectitur, cogitans ſe forte peccatum habere quod non intelligit, & pro eo puniri a Deo, pœna illa ſatisfacit & relevat gravatum. Ad hoc autem quod obiicitur de ſatisfactione illa: ſi ſatisfactio non fuit, iterum imponenda eſt. Si vero iterum imponenda non eſt, ſatisfactio fuit, & ſi ſatisfactio fuit, veniam impetravit. Reſponderi poteſt ſatisfactionem non ideo fuiſſe, quia ille dignos fructus pœnitentiæ non fecit. Eſt enim ſatisfactio pœnitentiæ, ut ait Auguſtinus peccatorum cauſas excidere, nec ſuggeſtionibus eorum aditum indulgere. Item: Sane qui ſcelerate vivunt, nec curant talem vitam moreſque corrigere, & inter ipſa facinora ſua eleemoſynas frequentare non ceſſant: fruſtra ideo ſibi blandiuntur, quia Dominus ait: Date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis. Hoc enim quam late pateat, non intelligunt. Multa enim ſunt genera eleemoſynarum, quæ cum facimus, adiuvamur. Non ſolum qui dat eſurienti cibum, ſitienti potum, & hujuſmodi: ſed etiam qui dat veniam petenti, eleemoſynam dat: & qui emendat verbere in quem poteſtas datur, vel coercet aliqua diſciplina, vel orat ut ei peccatum dimittatur, eleemoſynam dat, quia miſericordiam præſtat. Multa enim bona præſtantur invitis quando eorum conſulitur utilitati, & non voluntati: ſed ea major eſt qua ex corde dimittimus quod in nobis quiſque peccavit. Minus enim magnum eſt erga eum eſſe benevolum, qui tibi nihil mali fecit. Illud multo grandius ut tuum etiam inimicum diligas, & ei qui tibi malum vult, & ſi poteſt facit, ſemper bonum velis, faciaſque quod poſſis. Quod ergo Dominus ait: Date eleemoſynam, & omnia munda ſunt vobis: ita ne intellecturi ſumus, ut non credentibus in Chriſtum, munda ſint omnia, ſi eleemoſynas iſtas dederint: qui enim vult ordinate eleemoſynam dare, a ſe debet incipere, & etiam primum ſibi dare. Eſt enim eleemoſyna opus miſericordiæ: veriſſimeque dictum eſt: Miſerere animæ tuæ placens Deo. Non ergo ſe fallant, qui per eleemoſynas largiſſimas fructuum ſuorum, vel pecuniæ impunitatem ſe emere æſtimant, in peccatis permanentes, quæ ita diligunt, ut in eis optent verſari. Qui vero diligit iniquitatem, odit animam ſuam, & qui odit animam ſuam, non eſt miſericors ei,

Hucuſque Gratianus. — *Aug. in lib. de Eccleſ. dogm. 54. tom. 3.* — *Aug. in Enchir. c. 75. in princ. ejuſdem.* — *Luc. 11.* — *Aug. ſerm. 103. de tempore, to. 10. & in Ench. cap. 7.* — *Ibid.* — *Ibid.* — *Ibid. c. 35.* — *In eodem c. 76.* — *Eccli. 30.* — *Pſal. 10.*

ſed

ſed crudelis. Diligendo quippe eam ſecundum ſæculum, odit eam ſecundum Deum. Si ergo vult ei dare eleemoſynam, per quam fit munda, odiat eam ſecundum ſæculum, & diligat eam ſecundum Deum. Hac eleemoſyna, quam ſibi homo primitus debet, mundantur interiora. Ad quod hortans Chriſtus, ait: Mundate quæ intus ſunt. Immundis enim nihil eſt mundum: ſed polluta ſunt eorum mens & conſcientia, ut ait Apoſtolus. Immundi vero ſunt omnes, quos non mundat fides, qua creditur in Chriſtum: de qua ſcriptum eſt: Mundans fide corda eorum. Sed ne iſtas eleemoſynas, quæ fiunt de fructibus terræ, reſpuere Chriſtus videretur: Hæc, inquit, oportuit facere, ſcilicet judicium & charitatem Dei, & illa non omittere, ideſt eleemoſynas fructuum terrenorum. Ex his datur intelligi quod in peccato mortali permanentes, etſi eleemoſynas largas faciant, non tamen per eas ſatisfaciunt: quia inordinate agunt, dum a ſe non incipiunt. Nec proprie dicitur eleemoſyna tale opus, dum ſibiipſis crudeles exiſtunt, non placentes Deo. Non ergo dicenda eſt illa peccati ſatisfactio, quam quis agit pro uno peccato, dum perdurat in altero. Quia nihil prodeſt jejunare, & orare, & alia bona agere, niſi mens revocetur a peccato: & ſi aliquando converſus tacitum peccatum ſacerdoti fuerit confeſſus, de utroque imponenda eſt ei ſatisfactio: quia de primo condigne non ſatisfecit.

Cap. 75. in ſenſu. Luc. 11. Tit. 1. Act. 15. In eodem c. 76. Luc. 11. De pæn. d. 3. nihil prodeſt. Plus Pa. Pa.

Secundum quoſdam fuit ſatisfactio.

Quibuſdam tamen videtur fuiſſe ſatisfactio, ſed infructuoſa, dum in peccato altero perſiſtit: percipietur tamen fructus ejus, incipietque proficere, cum peccati alterius pœnituerit. Tunc enim utrumque dimittitur peccatum, & ſatisfactio præcedens vivificatur, quæ fuerat mortua: ſicut baptiſmus illi, qui ficte accedit, tunc primitus valet, cum fictio a mente recedit per pœnitentiam. Et in hujus opinionis munimentum auctoritates inducunt. At enim Auguſtinus: Pium eſt credere, & noſtra fides expoſtulat, ut cum gratia Chriſti in homine deſtruxerit mala priora, etiam remuneret bona: & cum deſtruxerit quod ſuum non invenit, diligit bonum quod in peccante plantavit. Item Hieronymus: Si quando videris inter multa peccata quemquam facere aliqua juſta opera, non eſt tam injuſtus Deus, ut propter multa mala obliviſcatur paucorum bonorum: ſed faciet ea metere & in horrea congregare, quæ bona in terra ſeminavit. Sed hæc dicta intelligimus de illo, qui in charitate quodam tempore bona facit, & bonus eſt, alio vero tempore malus eſt, & multa peccata facit. Non ergo intelligendum eſt eum inter multa peccata juſta opera feciſſe, quaſi ſimul eodemque tempore peccata fecerit & juſta opera: ſed diverſis temporibus utraque feciſſe. Niſi enim bonus foret quando bona fecit, non ſeminaſſe diceretur in terra bona. Deſtructis ergo malis poſt opera bona commiſſis, priora bona in charitate, ſcilicet facta, quæ ſequentia mala mortificaverant, pœnitentia de illis malis habita vivificantur. Unde Apoſtolus Jacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis: opera mortua nominans, priora bona ſignificat, quæ per ſequens peccatum erant mortua, quia hi peccando priora bona irrita fecerunt. Hæc ſicut peccando fiunt irrita, ita per pœnitentiam reviviſcunt, & ad meritum æternitatis prodeſſe incipiunt. Similiter & illud bonum amat Deus quod plantavit in peccante, in illo ſcilicet, qui poſt illud bonum peccavit, non ſimul peccans & bonum operans extitit: quia talis hominis opus non diligeret Deus ad remunerationem. Poteſt etiam accipi de operibus bonis, quæ ab aliquo fiunt dum malus eſt, & in peccato mortali perſiſtit, vel ad tempus, vel uſque in finem: quæ dicuntur a Deo remunerari & non dari oblivioni, non quia proficiant ad vitam æternam obtinendam, ſed ad tolerabilius extremi judicii ſupplicium ſentiendum: ſicut de fide & cæteris quæ ſine charitate habentur Auguſtinus ait: Si quis non habens charitatem, quæ pertinet ad unitatem ſpiritus & vinculum pacis, quo Eccleſia connectitur, in aliquo ſchiſmate con-

Lib. de vera & falſa pæn. c. 14. in fin. to. 4. Commentario ad illud Aggei primo. Seminaſtis multum &c. to. 6. In epiſt. ad Heb. c. 6. Solutio 2. Hec habentur de pæn. d. 3. Quid ergo paras. §. Poteſt etiam. Lib. de patientia c. 26, to. 4.

re conſtitutus, ne Chriſtum neget, patitur tribulationes, famem, perſecutionem, vel flammas, vel beſtias, vel ipſam crucem timore gehennæ: nullo modo iſta culpanda ſunt, immo & hæc laudanda eſt patientia. Non enim dicere poterimus melius ei fuiſſe, ut Chriſtum negando nihil horum pateretur, quæ paſſus eſt confitendo: ſed æſtimandum eſt fortaſſe tolerabilium ei eſſe futurum judicium, quam ſi Chriſtum negando nihil horum pateretur: ut illud quod ait Apoſtolus: Si tra- [1. Cor. 13.] *didero corpus meum ita ut ardeat, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt: nihil prodeſſe intelligatur ad regnum obtinendum, niſi ad extremi judicii tolerabilius ſubeundum ſupplicium. Et ſupra: Hæc propter charitatem dicta* [Exth c.23.] *ſunt, ſine qua in nobis non poteſt eſſe vera patientia: quoniam in bonis charitas Dei eſt quæ tolerat omnia.*

Perſtringit dictorum ſummam, ut alias addat.

Ex his oſtenditur bona, quæ ſine charitate fiunt, prodeſſe quidem ad tolerabi- [Epilogus.] *liorem pœnam ſentiendam, ſed non ad vitam obtinendam. Illa enim quæ in charitate quis facit, ſi poſtea prolapſus fuerit nec exſurrrexit, non eſſe in memoria Dei Ezechiel dicit: Si averterit ſe juſtus a juſtitia, & fecerit iniquitatem,* [Ezech. 33.] *nunquid vivet? omnes juſtitiæ ejus quas fecerat, non recordabuntur: in peccato ſuo morietur: & non erunt in memoria juſtitiæ quas fecit. In cujus loci expoſi-* [Hom. 11. ſuper Ezech. in li. 1. poſt m d. tom. 2.] *tione Gregorius ait: Hoc nobis maxime conſiderandum eſt, quia cum mala committimus, ſine cauſa ad memoriam tranſacta bona revocamus: quoniam in perpetratione malorum nulla debet eſſe fiducia bonorum præteritorum. Intelligendum eſt hoc, ad vitam percipiendam bona præterita non dare fiduciam, etſi ad mitiorem pœnam, alioquin præmiſſæ auctoritati Auguſtini obviaret. Et bona in charitate facta, quæ concomitatur mortalis culpa, quam non delet ſequens pœnitentia: ad ſenſum mitioris pœnæ proficiunt, non ad vitæ fructum.*

Auctoritates alias inducit contra eos, qui dicunt de uno peccato pœnitentiam agi, altero tacito.

[Lib. de vera & falſa pœn. c. 9. 10. 4. & habetur de pœn. d. 3. ca. ſunt plures.] *Satis arbitror illis eſſe reſponſum, qui aſſerunt de uno crimine pœnitentiam agi, & veniam præſtari, alio in delectatione retento, vel per confeſſionem non expoſito, qui non modo præmiſſis auctoritatibus confutantur, ſed etiam ſubditis: ait enim Auguſtinus: Sunt plures quos pœnitet peccaſſe, ſed tamen omnino reſervantes ſibi quædam in quibus delectentur: non animadvertentes Dominum ſimul mutum, & ſurdum a dæmonio liberaſſe: per hoc docens nos numquam niſi de omnibus ſanari. Si enim vellet peccata ex parte reſervari, habenti ſeptem dæmonia,* [Luc. 8.] *manente uno proficere potuit, ſex expulſis. Expulit autem ſeptem, ut omnia cri-* [Marc. 7] *mina ſimul eiicienda doceret. Legionem vero dæmonum ab alio eiiciens, nullum re-* [Marc. 5] *liquit de omnibus, qui liberatum poſſideret: oſtendens quod etſi peccata ſint mil-* [Joan. 7] *le, oportet de omnibus pœnitere. Numquam aliquem ſanavit Dominus, quem non omnino liberavit. Totum enim hominem ſanavit in ſabbato: quia & corpus ab omni infirmitate, & animam ab omni contagione liberavit: indicans pœnitentem oportere ſimul dolere de omni crimine. Scio enim Dominum inimicum omni crimino ſo. Quomodo ergo qui crimen reſervat, de alio reciperet veniam? ſine amore Dei conſequeretur veniam, ſine quo nemo unquam invenit gratiam. Hoſtis enim Dei eſt, dum offendit perſeveranter. Quædam enim impietas infidelitatis eſt ab illo qui juſtus & juſtitia eſt, dimidiam ſperare veniam. Jam enim ſine vera pœnitentia inveniret gratiam. Pœnitentia enim vera ad baptiſmi puritatem conatur adducere. Recte enim pœnitens quidquid ſordis poſt purificationem baptiſmi contraxit, oportet ut abluat, ſaltem lacrymis mentis, ſed ſatis durus eſt, cujus mentis dolorem oculi non declarant. Sed ſciat ſe culpabiliter durum, qui deflet damna tem-*

temporis, vel mortem amici, & dolorem peccati non oſtendit in lacrymis. Quem ergo pœnitet, omnino pœnitet. Idem: Pœnitentes, ſi vere eſtis pœnitentes, & non eſtis irridentes, mutate vitam, reconciliamini Deo. Pœnitentiam agis, genua figis, & rides: ſubſannas Dei pœnitentiam. Si pęnitentiam agis pęnitet te: ſi non pęnitet te, non es pęnitens. Si ergo pœnitet, cur facis quæ male feciſti? Si feciſſe pœnitet, noli facere: ſi adhuc facis, certe non es pœnitens. Item Innocentius ſecundus: Admonemus fratres noſtros, ne falſis pœnitentiis laicorum animas decipi, & in infernum pertrahi patiantur: Falſam autem pęnitentiam eſſe conſtat, cum ſpretis pluribus de uno ſolo pęnitentia agitur: vel cum ſic agitur de uno, ut non diſcedatur ab alio.

[*Ibid. c. 10. in princ. Homil. 4. in prin. lib. 50. hom. 10. 10. De penit. d. 5. Fratres noſtres.*]

Repetit de vera pęnitentia.

Ex præmiſſis perſpicua fit notitia veræ pœnitentiæ vel ſatisfactionis. Illa enim vera eſt pęnitentia, quæ peccatum abolet: quod illa ſola facit, quæ ſcelus corrigit: illa vero ſcelus corrigit, quæ odium commiſſi criminis & committendi cum deſiderio ſatisfaciendi affert. Judas enim pęnituiſſe legitur ſine aſſecutione veniæ, quia tali pęnitentia non correxit crimen. Unde Hieronymus. Nihil Judæ profuit ſera pęnitentia, per quam ſcelus corrigere non potuit. Sic quando frater peccat in fratrem, ut emendare non valeat quod peccavit, poteſt ei dimitti: ſin autem permanent opera, fruſtra voce aſſumitur pœnitentia, hoc eſt quod de eo infeliciſſimo dicitur: Et oratio ejus fiat in peccatum: ut non ſolum emendare nequiverit proditionis nefas, ſed proprii homicidii ſcelus addiderit. Cave qualiter intelligas illud: Ut emendare non valeat quod peccavit, &c. Non enim emendatio hic intelligenda eſt rei demptæ recompenſatio: ſed delicti exprobratio & abominatio cum ſatisfactionis deſiderio. Demit enim injuſte quis alicui quod reſtituere non valet, ut oculum, vel vitam, & hujuſmodi, & tamen ſi pęnituerit peccati cum amore condignæ ſatisfactionis, veniam habet. Nec ideo quiſquam putet, qui rem alienam injuſte abſtulerit quam reddere poteſt, de illo peccato pęnitere ac veniam conſequi, niſi reſtituat ablatum. Quamdiu enim res propter quam peccatum eſt, non redditur, ſi reddi poteſt, non agitur pęnitentia, ſed fingitur.

[*Matt. 27. Comment. ad illud Matt. 27. Quid ad nos? t. 9. Pſal. 108. Auguſt. in epiſt. 2. ad Maced. epiſt. 54. poſt med. tom. 2.*]

DIST. XV. PARS II.

Elidit errorem eorum, qui dicunt quod pœnitentia poteſt fieri de uno peccato ſine alio, reſpondens rationibus ſumptis ex auctoritatibus Sanctorum, & conſuetudine Eccleſiæ.

Alias quoque auctoritates inducunt, &c.

Expoſitio textus.

SUPRA reſpondit Magiſter rationi ſumptæ ex ſacra Scriptura. In hac parte reſpondet rationibus ſumptis ex auctoritatibus Sanctorum, & conſuetudine Eccleſiæ. Habet autem hæc pars quatuor. In prima ponit rationes, quæ videntur facere ad hu- A jus opinionis defenſionem. In ſecunda vero ponit veras reſponſiones, ibi: *Reſponderi poteſt, &c.* In tertia improbat falſam, gravem, & probabilem reſponſionem, ibi: *Quibuſdam tamen videtur fuiſſe ſatisfactio, &c.* In quarta ad veritatis confirmationem, & erroris confuſionem, adducit auctoritates probantes quod non B poſſit fieri pœnitentia de uno peccato, ſi quis permaneat in alio, ibi: *Satis arbitror illis eſſe reſponſum.* Quælibet autem partium poſſet ſubdividi in duas partes. Nam in prima ponit duas rationes. In ſecunda ponit duas reſponſiones ad prædictas rationes. In tertia primo ponit aliorum reſponſionem, deinde improbat. In quarta primo confirmat veritatem per auctoritates, ſecundo epilogat partes, ut cuilibet inſpicienti patet.

[Diviſio.]

Quia ex fonte gratiæ, &c.
Dub. I.

Videtur ſecundum illud verbum Gregorii, quod gratia detur paulatim, & quod paulatim expellatur peccatum. Contra: Supra lib. 2 diſt. 26. dicitur quod gratia præveniens eſt fides cum dilectione: & hæc non compatitur ſecum culpam.

Respon. Dicendum quod Deus non tantum dicitur inſtillare donum gratiæ gratum facientis, ſed etiam donum gratiæ gratis datæ: Et gratia præveniens utraque dicitur, vel quæ prævenit, & diſponit voluntatem ad ſuſceptionem gratiæ, & hæc eſt gratia gratisdata: vel quæ prævenit opus, ſed tamen facit voluntatem bonam. Magiſter igitur loquitur hic de gratia gratis data. In ſecundo de gratia gratum faciente.

Multa enim ſunt genera eleemoſynarum.
Dub. II.

Notandum hic, quod quædam eſt eleemoſyna corporalis, quædam ſpiritualis. Eleemoſyna corporalis ſeptimembris eſt, ſicut in hoc verſu continetur:

Viſito, poto, cibo, redimo, tego, colligo, condo.

Sufficientia autem harum poteſt aſſignari ſic: Hæ differentiæ ordinantur contra defectus corporis, & animæ ut unitæ corpori. Sicut autem diffinitur homo; Homo eſt ſubſtantia animata, per hoc tangitur vegetabilis, quæ indiget duplici reſtauratione, ſcilicet calidi, & ſicci; & hoc eſt per cibum: & frigidi, & humidi; & hoc eſt per potum. Sic eſt duplex opus miſericordiæ ſenſibilis, & huic neceſſarium eſt duplex cooperimentum contra exteriora nociva, ſcilicet remotum, & hoc eſt hoſpitium: & proximum, & hoc eſt veſtimentum. Et ſic eſt duplex opus miſericordiæ rationalis: & hæc eſt ſubſtantia libera, & hæc nata eſt habere libertatem, ſcilicet a carcere, & a ſervitute. Contra ergo incluſionem in carcere eſt viſitatio, contra ſervitutem redemptio. Poſtremo eſt unum opus miſericordiæ mortalis: & ſecundum hanc ineſt ei mors, & poſt indiget ſepultura; & ſic eſt ſeptimembris. Vel aliter: Defectus, ſive miſeria aut eſt corporis, aut conjuncti. Si corporis, ſic eſt ſepultura. Si conjuncti, aut ab intrinſeco, aut ab extrinſeco. Si ab intrinſeco, aut propter improportionem, & ſic eſt infirmitas: aut propter conſumptionem, & hoc vel calidi, & ſicci, & ſic fames: aut humidi, & ſic ſitis. Si ab extrinſeco: aut voluntaria, & ſic eſt incarceratio: aut naturalis: & hoc eſt vel naturæ ſuperioris, & contra hanc eſt hoſpitium; vel inferioris: & contra hanc eſt veſtimentum. Similiter eleemoſyna ſpiritualis eſt ſeptimembris, ſicut in hoc verſu continetur:

Doce, Conſule, caſtiga, ſolare, remitte, fer, ora.

Sufficientia autem ſumitur ſic. Defectus enim ſpiritualis, aut eſt talis quod non poteſt ei ſubveniri per hominem immediate, ſed per Deum: & tunc eſt ultimum, ſcilicet oratio. Aut poteſt: & tunc aut eſt cognitive, aut effective. Si cognitive, aut eſt ignorantia cognoſcendorum: & tunc eſt doctrina. Aut agendorum: & ſic eſt conſilium. Si affective, aut eſt culpa, aut pœna. Si culpa, aut in nos: & tunc eſt remiſſio. Aut in alios: & tunc eſt correptio. Si autem eſt pœna, aut tunc relevandus eſt verbo: & ſic conſolatio. Aut facto: & ſic ſupportatio: & eſt ſeptimembris, videlicet: Doctrina, conſilium, remiſſio, correptio, conſolatio, ſupportatio, & oratio. *Matt. 25*

Sed ea major eſt, qua ex corde dimittimus. Dub. III.

Quæritur hic, quæ ſit major eleemoſyna, utrum corporalis, an ſpiritualis. Et quod corporalis, videtur: quia Dominus non faciet mentionem in judicio, niſi de corporali. Sed contra hoc eſt, quia ſicut ſe habet ſub-

ſubſtantia ſpiritualis, ut anima ad corpus: ita eleemoſyna ad eleemoſynam: ſed anima multo pluris eſt quam corpus: ergo eleemoſyna ſpiritualis, quam corporalis.

Ench. c. 73 in princ. t. 3 Respon. Dicendum quod ſicut dicit Auguſtinus, & habetur in littera, eleemoſyna ſpiritualis dignior eſt & nobilior: corporalis autem eſt manifeſtior: & quia Dominus populo rudi loquebatur, ideo mentionem fecit de corporali, innuens de ſpirituali a majori, ſi quis habeat intellectum.

Qui vult ordinate eleemoſynam dare, a ſe debet primum incipere.
Dub. IV.

Contra: quia majus, & perfectius eſt diligere inimicos, quam amicos: ergo a ſimili perfectius diligere alium, quam diligere ſe, & miſerere alii, quam ſibi: ergo rectus ordo eſt prius alteri miſereri. Homo per pœnitentiam debet eſſe ſibi auſterus, & ſeipſum judicare, & ita non debet miſericordia incipere a nobis, ſed juſtitia.

Resp. Dicendum quod duplex eſt in nobis portio, ſcilicet corporalis, & ſpiritualis, & ſecundum hanc duplex defectus eſt, & duplex miſericordia: eſt enim miſericordia: reſpectu incommodi, & mali, quod eſt nimæ, & quod eſt corporis. Primum incommodum odire eſt viri ſpiritualis, ſecundum incommodum eſt viri carnalis. Dico ergo quod reſpectu animæ unuſquiſque debet eſſe providus, & nullus in hoc debet ſibi eſſe durus, quia hoc non eſt juſtitia, ſed nequitia. Sed in corporali dummodo non excedat, laudabile eſt, quod eſt ſibi durus, & aliis pius. Auguſtinus autem intelligit de ſpirituali, non de corporali.

Eſt enim eleemoſyna opus miſericordiæ.
Dub. V.

Matt. 6 Videtur male dicere, quia ſuper illud: Neſciat ſiniſtra, &c. Gloſſa: Eleemoſyna eſt pars juſtitiæ. Item A ſatisfactio eſt pars juſtitiæ, & eleemoſyna eſt pars ſatisfactionis: ergo, &c.

Resp. Dicendum quod dare eleemoſynam indigenti hoc poteſt eſſe dupliciter, aut ſolum quia conſiderat indigentiam, & ſic eſt pietatis: aut quia conſiderat indigentiam, & debitum, quia impoſitum, vel quia ipſe debet, cum habeat ſuperfluum, & ſic eſt pars juſtitiæ, & ſic eſt in ſatisfactione: tamen pietas ad juſtitiam reducitur.

Quod in peccato mortali permanentes etſi eleemoſynas largas, &c.
Dub. VI.

B Quæritur, utrum utilius ſit facere eleemoſynas largas, quam parvas. Et videtur quod non, quia aut homo eſt extra charitatem, aut in charitate. Si extra, ita amittit magnas ut parvas: & econverſo, ſicut dicit Magiſter in littera. Si in charitate: ſed Deus penſat opera ſecundum quantitatem charitatis: ergo ſive parum, ſive multum ſiat, ex quantitate charitatis tantum valet una, quantum alia. Item Deus non penſat quantum, ſed ex quanto ſicut patet. Dominus enim dixit *Luc. 21* de vidua, quæ miſit duo ærea minuta in gazophylacium: Amen dico vobis, quia hæc vidua plus omnibus miſit. C Sed contra: Si hoc eſſet: ergo ſtultus eſſet dives, qui daret magnam pecuniam Deo: nec ſacerdos deberet ei imponere niſi obolum, ſi tantum ei valet quantum una marca.

Resp. Dicendum quod de quantitate eleemoſynæ eſt loqui vel per comparationem ad eumdem, vel ad diverſos. Si ad eumdem, ſic melius, & utilius eſt dare plus, quam minus. Et eſt triplex utilitas. Prima, quia ſi eſt in charitate, amplius ſatisfacit. Secunda, quia ſi eſt extra, magis diſponit ſe ad gratiam. Tertia, quia ſive ſit extra, ſive intra multiplicat interceſſores: & hoc eſt quod Dominus ſuadet: Facite vobis amicos, &c. Si autem per comparationem ad di- *Luc. 16* verſos, eleemoſyna non præcellit

eleemoſynam ſecundum proportionem quantum ad meritum, & ſatisfactionem. Tantum enim meretur paupercula in donatione modici panis, quantum dives in donatione majoris. In hoc tamen præcellunt divitiæ, quia poſſunt multiplicare interceſſores, qui pro eis tenentur orare.

Quia inordinate agunt, dum a ſe non incipiunt, &c. Dub. VII.

Videtur ſecundum hoc, quod ordo ſit neceſſarius ad eleemoſynam: ergo ſi quis dat eleemoſynam prius, cui debet dare poſterius, non ſatisfacit. Contra: Eſto quod non det minus indigenti, cum non teneatur dare alii, & uterque poſſet licite recuſare, non ſervat ordinem: & tamen non peccat: ergo non videtur perdere fructum eleemoſynæ. Item quæritur, utrum in ordine dandi eleemoſynam ſit attendenda bonitas, vel indigentia. Et quod indigentia, videtur, quia qui dat diviti eleemoſynam non facit, ſed facit eleemoſynam qui dat pauperi malo, cum ſit proximus, & ſuſtentandus. Contrarium hujus habetur: Da juſto, ne receperis peccatorem. Quæritur ergo de ordine dandi eleemoſynam. *Eccli. 12*

Resp. Dicendum quod quædam ſunt quæ faciunt ad ordinationem eleemoſynæ quantum ad eſſe. Quædam quantum ad bene eſſe. Ex parte ſcilicet dantis ad eſſe facit miſericordia vera, & pietas, & hæc eſt quæ procedit ex charitate recta, & ſine hac non eſt eleemoſyna. Prima: Si diſtribuero in cibos pauperum, &c. Quædam ex parte ſuſcipientis, & hæc eſt indigentia vel vera, vel apparens. Vera, de hac: Cum facis convivium, voca pauperes, & debiles. Quædam ex parte muneris, & hoc eſt quod poſſit illud dare propter hoc quod illius habet dominium: Honora Dominum de tua ſubſtantia: Immolantis ex iniquo oblatio eſt maculata. Quædam ex parte intentionis, ſcilicet quod ſit intentio recta, quia dicitur de hypocritis, quia receperunt mercedem ſuam: & ideo ibi dicitur: Te autem faciente eleemoſynam neſciat, &c. Quædam autem de bene eſſe, ſcilicet quod ſit in recipiente ſanctitas, & bonitas, & de hoc: Da bono, & ne ceperis peccatorem; hoc non dicit abiiciendo, ſed poſtponendo. Vel intelligit de hæretico, cui non eſt facienda eleemoſyna niſi in neceſſitate extrema. Exigitur etiam quod in dante ſit hilaritas. Hilarem datorem diligit Deus. Exigitur quod in dono ſit abundantia, vel vere, vel proportionabiliter. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue. Exigitur, quod in donatione ſit velocitas, quia qui cito dat, bis dat; Ne dicas amico tuo, vade, & revertere; Non protrahas datum anguſtianti. Et ſic patet, quod octo ſunt conditiones, quatuor de eſſe, & quatuor de bene eſſe; & ordinate dare quantum ad primas conditiones eſt de eſſe, quantum ad ſecundas minime.

1 Cor. 13 · *Luc. 14* · *Prov. 3* · *Eccli. 34* · *Matth. 6* · *Eccli. 12* · *2. Cor. 9.* · *Tob. 4.* · *Prov. 3.* · *Eccli. 4.*

Ad vitam æternam, &c. Dub. VIII.

Loquitur de his, quæ per peccatum poſtmodum ſunt mortificata. Sed contra; Illa opera fuerunt digna vita æterna; ergo ſi alio remunerentur, videtur quod remunerentur citra condignum; ergo videtur quod poſſit ex illis vitam æternam ſperare, cum remuneret bona ultra condignum. Item videtur quod nihil faciat ad mitiorem pœnam, quia mala prius facta extra charitatem non minuunt gloriam, quando homo eſt in cœlo; ergo nec bona pœnam. Item videntur augere pœnam, quia; Melius illis erat viam veritatis non agnoſcere, quam poſt agnitam retro converti. *2. Pet. 2.*

Respon. Quod bona illa faciunt ad mitiorem pœnam, non quod minuant pœnam debitam peccato, ſed quia minuunt tempus peccandi; & tunc non fuit in peccatis, quando fuit in gratia. Sed ratione peccatorum poſt commiſſorum non minuit, ſed occaſionaliter auget contemptum; & ideo

& ideo bona convertit ſibi in mala, ſicut pęnienti Deus mala convertit in bona. Quod ergo obiicitur, quod ſunt meritoriæ vitæ æternæ, dicendum quod non ſunt digna niſi ſuppoſita perſeverantia: & ideo cum cadit quis, fiunt indigna, & dicuntur mortificata; & ideo non ſunt digna remunerari vita æterna. Nec tamen omnino remanent irremunerata, quia ille qui fecit, habuit gaudium; & ulterius de illis operibus gaudent, qui permanſerunt in corpore myſtico. Poteſt etiam eſſe quod Deus merito illorum retrahit hominem a multis peccatis.

Numquam aliquem ſanavit Dominus, quem non omnino liberaverit.
Dub. IX.

Marc. 8 Videtur hic falſum dicere, quia dicitur de cæco, quem Dominus illuminavit, quod primo vidit homines velut arbores ambulantes. Si dicas quod paulatim totum ſanavit, quæritur, cum poſſit ſanare ſubito, quare ſanavit ſucceſſive.

Resp. Dicendum quod totus ſanatus fuit, quia corpore, & mente: ſalus enim corporalis non eſt utilis niſi prout ordinata eſt ad ſpiritualem; & quia Dominus perfecte, & utiliter faciebat, ideo utrumque reſtituebat. Quod ergo quæritur, quare paulatim, dicendum quod ibi ſignatur curatio a ſequela, cujuſmodi eſt cæcitas; quamvis autem culpa curetur in inſtanti, non tamen pœna. Unde Gloſſa ibi: Quem uno verbo ſanare poterat, paulatim curat, ut magnitudinem humanæ cæcitatis oſtendat, quæ vix, & quaſi per gradus ad lucem redit.

Pęnitentia enim vera ad baptiſmi puritatem conatur ducere.
Dub. X.

Videtur hoc falſum, quia dicitur:
Amos 5 Non adiiciet ultra, ut reſurgat Vir-
Amos 8 go Iſrael. Et: Cadent, & non reſurgent. Gloſſa: Non revertentur ad priorem felicitatem.

Resp. Dicendum quod differt dicere reſurgent ad priorem dignitatem, & puritatem. Nam dignitas reſpicit ſtatus gloriam, puritas vero reſpicit emundationem ab omni macula: poſſibile autem eſt per pœnitentiam omnem culpam deleri, & quantum ad maculam, & quantum ad reatum, cum completa eſt: & quantum ad hoc intelligit, quia hoc fuit in baptiſmo; quantum vero ad dignitatem innocentiæ non ſurgit pœnitens, ſicut nec Adam reſurrexit.

Sciat ſe culpabiliter durum, qui deflet, &c. Dub. XI.

Et peccati dolorem non oſtendit lacrymis. Videtur male dicere, quia non eſt in poteſtate noſtra lacrymari: ergo videtur quod nullus ſit culpabilis, ſi non lacrymatur. Item lacrymæ ſunt exterius: ergo cum ita poſſit pęnitere cęcus, ſicut habens oculos, videtur quod lacrymatio nihil faciat.

Resp. Dicendum quod aliquis eſt durus dupliciter. Quidam ex natura, vel ſiccitate capitis: & talis eſt durus ad lacrymas exteriores. Aliquis eſt promptus ad lacrymas exteriores pro damno, ſed non pro peccato, & iſte dicit eſſe durus culpabiliter, vel quia eſt ſequela culpæ præteritæ, vel negligentiæ præſentis, quia peccatum non diſcutit, ut debet, nec odit, vel quia debet ſe culpabilem reputare: & fortaſſis his modis voluit Auguſtinus dicere ipſum culpabiliter durum: de ultimo tamen modo eſt dubium.

ARTICULUS I.

Ad intelligentiam hujus partis, quia ſupra quęſitum eſt de potentia ſatisfaciendi, quæritur hic de modo. Et circa hoc duo principaliter quæruntur. Primo quæritur de

modo in generali. Secundo quæritur A de modo in ſpeciali. Circa primum quæruntur quatuor. Primo quæritur, quid ſit ſatisfactio. Secundo cui ſit ſatisfaciendum. Tertio, per qualia opera. Quarto, per quæ.

QUÆSTIO I.

An diffinitio ſatisfactionis Auguſtini ſit bona.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 24. Memb. 3.
S. Thom. in ſuppl. 3. p. q. 12. art. 3.
Guil. Altiſio. 4. Sent. tr. 6. c. 4.
Richardus 4. Sent. diſt. 15. q. 1.
Thom. Argent. 4. Sent. diſt. 15. q. 1. art. 2.
Franciſcus de Mayr. 4. Sent. d. 15. q. 1.
Steph. Brulef. 4. Sent. diſt. 15. q. 7.

B

Ad opp. Aug. de Eccleſ. dogm. c. 54 t. 3 & habetur de pœn. d. 3 c. ſatisfactio.

CIRCA quam ſic proceditur: Auguſtinus diffinit ſatisfacere, & habetur in littera: Satisfacere eſt peccatorum cauſas excidere, & earum ſuggeſtionibus aditum non indulgere. Videtur primo iſta diffinitio, ſive notificatio ſuperflua, quia idem eſt prorſus peccatorum cauſas excidere, & non conſentire ſuggeſtionibus.

2. ITEM videtur diminuta, quia hoc totum vere dicitur de eo, qui a peccato ceſſat: ergo ſecundum hoc ceſſare a peccato habet completam rationem ſatisfactionis: ergo non oportet amplius ſatisfacere.

3. ITEM videtur falſa, cum dicit C peccatorum cauſas excidere, quia hoc eſt ſolius Dei: ipſe enim eſt qui delet peccata.

4. ITEM videtur falſi implicativa, cum dicit peccatorum cauſas, peccatum enim nihil eſt: ergo non habet cauſas: quia cauſa eſt; ad cujus eſſe ſequitur aliud. Si dicas quod non habet cauſam efficientem, ſed deficientem: ſed tunc cum talis ſit noſtra voluntas, videtur quod oportet excidere voluntatem, ſed non voluntatem potentiam, quia hoc eſt impoſſibile. Non voluntatem affectionem, quia hoc eſt per Dei gratiam. Non voluntatem actum, quia iſta eſt per ipſum peccatum. Si dicas quod cauſa idem eſt quod occaſiones.

Aug. de Civ. Dei li. 12 c. 6 tom. 5

CONTRA: Non eſt in noſtra poteſtate vitare occaſiones. Et iterum: Eſto quod eas non vitet, dummodo non peccet, ſatisfacit.

ITEM Anſelmus diffinit ſatisfacere: Satisfacere eſt honorem debitum Deo impendere. Quæritur ergo, quomodo differant hæ diffinitiones.

Lib. Cur Deus homo ca. 11 19 & 20

CONCLUSIO.

Satisfactio requirit emendam præſentem pro culpa præterita, & propoſitum firmum pro vitanda futura: & hic eſt ſenſus diffinitionis datæ ab Auguſtino.

RESP. AD ARGUM. Ad prædictorum intelligentiam notandum, quod hæc notificatio tripliciter exponitur. Uno modo ut ſequens pars ſit expoſitio præcedentis, ut ſit ſenſus: Satisfacere eſt peccatorum cauſas excidere, ideſt motiva, & occaſiones: & hoc quidem eſt eorum ſuggeſtionibus aditum non indulgere: Tunc enim exciduntur, quando nullo modo admittuntur. Aliter exponitur quod motiva ad peccatum ſunt duplicia. Quædam intra nos; & iſta ſunt excidenda, ſicut pronitas ad malum, & difficultas ad bonum, vel etiam radices peccatorum. Quædam extra; & iſta non ſunt introducenda: & quantum ad hæc duo genera duas ponit differentias. Sed tamen primæ expoſitioni repugnat nugatio. Similiter ſecundæ repugnat relatio ejus, quod eſt earum. Et ideo tertio modo dicitur, quod ad ſatisfactionem completam duo requiruntur, ſcilicet emenda præſens pro culpa præterita, & propoſitum firmum in vitando futura; iſta duo tangit in hac notificatione. Quantum ad emendam pro culpa perpetrata dicit, peccatorum cauſas excidere. Non enim poteſt pro culpa melius emenda fieri, quam ea a ſe dolore, & pœna præcidendo removere, quæ cum amore ſequendo perpetravit. Quantum ad firmum propoſitum de futuro dicit: Et ſuggeſtio-

1 Expoſitio.

2 Expoſitio.

Improbatio

3 Expoſitio

Digitized by Google

geſtionibus aditum non indulgere.

1. Et per hoc patet reſponſio ad objectum primo, quia non eſt nugatio. Et ultra quæ ſit differentia diffinitionum: quia hæc diffinitio tangit receſſum a malo: iſta Anſelmi acceſſum ad bonum.

2. Ad illud quod obiicitur ſecundo, quod totam habet rationem ſatisfactionis, quæ poteſt a peccato ceſſare, dicendum quod peccatorum cauſas excidere dupliciter eſt. Uno modo per declinationem ſolam, alio modo per pugnam, & violentiam. Primo modo opponit, ſecundo modo accipit hic excidere cauſas peccatorum per pœnalitates aſſumptas, & contrarias, per quas violenter exciduntur.

3. Ad illud quod obiicitur, quod Deus ſolus excidit, dicendum quod eſt exciſio quædam per cautelam & præventionem. Et eſt exciſio per abſolutionem cauſæ in effectu. Prima poteſt fieri ab homine. Secunda nonn ſi a Deo.

4. Ad illud quod obiicitur, quod peccatum non habet cauſam, &c. dicendum quod cauſas hic vocat occaſiones. Occaſiones autem duplices ſunt. Quædam proximæ, ut cęna ſplendida eſt occaſio edacitatis. Quædam remotæ, ut invitatio ad bonam cęnam. Et qui bene vult ſatisfacere, neceſſe habet occaſiones propinquas excidere; & tales ſunt in noſtra poteſtate, remotæ autem non.

QUÆSTIO II.

An ſatisfactio ſit facienda Deo.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 24. Membr. 3. §. conſequenter 2
S. Thom. in Supplem. 3. p. q. 13. art. 1.
Et 4. Sent. d. 15. q. 1. art. 2.
Richard. 4. Sent. diſt. 15. q. 2.
Thom. Arg. 4 Sent d 15. q. 1. art. 1.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 15. q. 8.

Fundam. *Lib. Cur Deus homo c. 12 19 & 20*

CUI ſit ſatisfactio facienda. Et quod Deo, videtur Anſelmus ita diffinit ſatisfacere: Satisfacere eſt honorem debitum Deo impendere: ſed ei ſatisfit impendendo honorem, cui honorem impendimus: cum ergo honorem impendamus Deo, ſatisfaciendum eſt Deo.

A Item illi fit ſatisfactio, qui exigit pœnam, & emendam: ſed iſte qui exigit pœnam a peccatore, Deus eſt. Gregorius: Aut homo punit, aut Deus: ergo ſatisfactio fit Deo.

Item huic fit ſatisfactio, cui injuriatum eſt per culpam: ſed hic eſt Deus, quia peccatum eſt ſpreto incommutabili bono rebus commutabilibus adhærere: ergo ſatisfactio proprie fit ipſi Deo.

Item Chriſti ſatisfactio fuit exemplar noſtræ ſatisfactionis: & inde non tantum exemplum trahitur, ſed etiam fundamentum noſtræ ſatisfactionis: ſed Chriſtus ſatisfecit Patri, quia ſemel ſeipſum obtulit oblationem, B & hoſtiam Deo: ergo noſtra ſatisfactio ſimiliter eſt Deo facienda.

Item ſi ſatisfactio non fieret niſi Eccleſiæ, videtur quod cum peccator exiret forum Eccleſiæ, non teneretur ad pœnam aliquam: ergo omnes evolarent: ergo fruſtra fiunt ſuffragia Eccleſiæ, & errant, qui ponunt pœnam purgatoriam: ſed hoc non eſt contra fidem: ergo, &c.

Item ſi Deus peccatori quotieſcumque juſtificaretur totum condonaret, malum remaneret multum, & daretur unicuique libertas tranſgredi contra Deum ſimpliciter: & hoc eſt inconveniens, quia ſi hoc, univerſum fieret inordinatum: ergo, &c.

C 1. Contra per Auguſtinum, & Magiſtrum in littera: Infidelitatis impietas eſt ab eo, qui juſtus eſt, & juſtitia, dimidiam ſperare veniam. Sed ſi hoc eſt erroneum dicere, quod dimidiam veniam donet: ergo ſi dimittit, totum condonat: ergo pœnam, & culpam: ergo ipſe amplius non exigit, nec oportet ei ſatisfacere: ergo ſoli Eccleſiæ.

Ad opp. *Aug. lib. de vera & falſa pœn. c. 9 tom. 4*

Item Deus in contritione dimittit culpam, & pęnam æternam, quæ excedit omnem pœnam temporalem improportionabiliter; ergo cum contritio non excedat confeſſionem improportionabiliter, nec quantum ad pœnam, nec quantum ad meritum, multo fortius in confeſſione abſolvitur

pec-

peccator ab omni pœna temporali quantum ad Deum; ergo Deus non exigit ampliorem ſatisfactionem.

3. Item tanta poteſt eſſe contritio, quod delet omnem pœnam, & culpam; & tunc conſtat quod Deus nihil exigeret ſatisfactionis; ſed ſi talis veniat ad pœnitentiam, pœna ſatisfactoria eſt ei imponenda; ergo videtur quod ſatisfactio non fiat Deo, ſed Eccleſiæ, quæ eſt ejus ſponſa.

4. Item confeſſio ultra contritionem eſt ſolum neceſſaria propter reconciliationem faciendam Eccleſiæ; & ideo fit homini; ergo multo fortius de ſatisfactione, quæ conſequitur confeſſionem.

5. Item videmus quod Eccleſia abſolvit a majori parte pœnæ ſatisfactoriæ in hujuſmodi relaxationibus. Sed nullus poteſt alicui relaxare, niſi quod ſibi debetur; ergo videtur quod iſta debeatur Eccleſiæ; ergo videtur quod ſatisfactio non fiat Deo, ſed magis Eccleſiæ.

CONCLUSIO.

Satisfactio proprie fit ipſi Deo, ſed in Eccleſia, & per Eccleſiam, ut innoteſcat voluntas Dei per ſacerdotes.

Resp. ad arg. Dicendum quod cum peccator peccat, ſe ad pęnam æternam obligat. Cum autem divina miſericordia juſtificat, ſeu vivificat, omnem remittit culpam, & reatum pœnæ æternæ, qui inſeparabiliter adhæret culpæ; ſed quia miſericordia non poteſt præjudicare juſtitiæ, cujus eſt mala punire; ideo ſic ſolvit a culpa, & pęna, ut tamen remaneat obligatus ad aliquantulam pęnam temporalem. Sed quoniam peccator ipſum Deum offenderat, & Eccleſiam damnificaverat, commiſit Dominus judicariam poteſtatem ſuper peccatores Rectoribus Eccleſiæ, & in eos compromiſit tamquam in arbitros, ut ſic innoteſcat voluntas Dei pœnitentibus per ſacerdotes, & per illos imponatur pœna peccatoribus, & Do-

A mino ſatisfiat principaliter, & Eccleſiæ per conſequens. Unde ſatiſfactio proprie de peccato fit ipſi Deo; tamen per Eccleſiam, & in Eccleſia: & concedo rationes ad hoc inductas.

1. Ad illud quod obiicitur, quod non eſt ſperanda dimidia venia, dicendum quod tunc venia dimidiatur, quando unum mortale dimittitur, & reliquum tenetur; & hoc eſt inconveniens ponere, quod Deus qui juſtus eſt, poſſit confœderari, & reconciliari homini in ſua injuſtitia permanenti; alioquin ſimul eſſet amicus, & inimicus. Non ſic autem eſt de aliqua pęna temporali, quia obli-
B gatio ad pęnam non facit injuſtitiam in eo qui vult ſolvere.

2. Ad illud quod obiicitur, quod in contritione dimittit pęnam æternam, dicendum quod hoc eſt, quia ibi principaliter operatur miſericordia relaxans, ſed in ſatisfactione juſtitia, in confeſſione vero utraque: unde quaſi medium tenet. In cujus ſignum fit ibi ligatio, & ſolutio: ideo non eſt ſimile.

3. Ad illud quod obiicitur, quod tanta poteſt eſſe contritio quod totum remittitur, dicendum quod verum eſt: ſed quia Eccleſiæ non conſtat, ideo debet a ſacerdote imponi: ſi autem ſacerdoti conſtaret, reputaret omnino
C ſibi ſatisfactum, & tunc pęnam non imponeret, ſed abſolutum oſtenderet. Nunc autem in aliquibus decipitur, ſed deceptio eſt fructuoſa, quia ſemper merita cumulantur, & eccleſiæ imponenti, & ulterius ſatisfacienti: quia enim Dominus non vult ultra ſortem, reliquum in theſauris Eccleſiæ habetur repoſitum.

4. Ad illud quod obiicitur, quod confeſſio eſt propter reconciliationem, dicendum quod non eſt ſolum propter hoc, ſed ad arbitrandum pœnam inter hominem, & Deum, qua ſoluta, tunc fit reconciliatio perfecta.

5. Ad illud quod obiicitur, quod Eccleſia abſolvit a majori parte, &c. dicendum quod non eſt remittendo, ſed pro eo ſolvendo de theſauris ſuis,

vel

Digitized by Google

vel quia Deus plenarie compromiſit in eos, quibus plenitudinem tradidit poteſtatis. Quod autem horum verum ſit, infra, ſcilicet diſtinct. 20. videbitur, cum de relaxationibus agetur.

QUÆSTIO III.

An ſatisfactio debeat fieri per opera pœnalia.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 24. Membr. 2. art. 2.
S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 15. art. 1.
Richardus 4. Sent. d. 15. q. 3.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 15. q. 9.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 15. q. 8.

Fundam. PER qualia opera debeat fieri ſatisfactio. Et videtur quod tantum per pœnalia. Gregorius in quadam homilia: Juſtum eſt, ut peccator tanto majora inferat ſibi lamenta per pœnitentiam, quanto majora intulit damna per culpam.

ITEM ratione videtur, quia peccator eo ipſo quod peccavit, eſt debitor pęnæ: ſed in ſatisfactione ſolvit quod debet: ergo per pęnam ſatisfacit: ergo, &c.

ITEM univerſum remaneret inordinatum, ſi peccatum remaneret impunitum: ſed poſt ſatisfactionem peccatum non punitur: ergo neceſſe eſt quod ante puniatur, ſcilicet per ſatisfactionem.

ITEM Gregorius dicit, & verum eſt, quod ſicut in corporalibus, ita & in ſpiritualibus eſt curatio per contrarium: ſed peccatum libidinoſum per delectationem committitur, & per ſatisfactionem curatur: ergo ſatisfactio debet eſſe per pęnam.

Diſt. 14. dub. 6. ITEM in pęnitentia & ejus partibus ſumit peccator de ſe juſtitiam, & vindictam ſicut ſupra patuit: ſed vindicta non niſi per pęnam ſumitur de peccato; ergo, &c.

Ad opp. Cap. 11. 19. & 20. 1. CONTRA; per Anſelmum in libro, cur Deus homo; Satisfacere eſt honorem debitum Deo impendere; ſed hoc fit omni opere bono; ergo non ſolum per opera pęnalia, ſed per omnia alia poteſt fieri ſatisfactio.

2. ITEM non delectatur Deus in pęnis noſtris; ergo non magis placent opera pœnalia Deo, quam alia: ſed per id quod magis placet ei, cui debetur ſatisfactio, melius ſatisfit: ergo, &c.

3. ITEM quædam ſunt peccata, quæ perpetrantur cum triſtitia: ſed ſatisfactio debet eſſe per contrarium: ergo ſine pœna debet de his peccatis ſatisfactio fieri, ut puta ſunt invidia, & accidia, &c.

4. ITEM ſi ſatisfactorium eſt pœnale, per ſe loquendo: ergo magis pœnale, magis ſatisfactorium: ſed avaro eſt magis pœnale dare obolum, quam largo marcam: ergo magis ſatisfacit per obolum, quam ille per marcam. Similiter poteſt obiici in jejunio, & oratione: & hoc eſt inconveniens, quod mali de malitia ſua commodum reportarent.

CONCLUSIO.

Satisfactio fit per opera pęnalia, quibus redditur honor Deo: quia ordinatur deordinatum, curatur infirmus, & ſolvitur debitum.

RESP. AD ARG. Dicendum quod eſt ſatisfactio per opera pœnalia. Et hujus ratio eſt quadruplex. Prima eſt, quia ibi eſt honoris ablati redditio: unde honorem iſtum debet homo reddere amplius, quam ſi non abſtuliſſet: & ideo requiritur, ut non tantum Deo famuletur per operationem bonam, verum etiam ſeipſum deiiciat per pœnam aſſumptam. Secunda ratio eſt, quia eſt primo deordinati reordinatio: & quia deordinatum per culpam optime ordinatur in pœna: ideo, &c. Tertia ratio eſt, quia ibi eſt infirmati curatio, quia infirmatus per delectationis calorem, curatur per pœnalitatis algorem: & ideo, &c. Quarta ratio eſt, quia ibi eſt debiti abſolutio: & quia peccator eſt debitor pœnæ, ideo debet per pœnam ſatisfacere.

1. Ratio. 2. Ratio. 3. Ratio. 4. Ratio.

1. Ex hoc patet primo objectum. Quoniam eſt debitum honoris veniens ex bono collato: & hunc debemus per gratiarum actionem. Et veniens

ex

Digitized by Google

ex mandato injunсto: & hunc debemus per obedientiam, & ſubjectionem. Et veniens ex majeſtatis imperio: & hunc debemus per latriæ adorationem. Et veniens etiam ex peccato commiſſo: & iſte honor redditur Deo per ſuiipſius punitionem: & hoc eſt in ſatisfactione.

2. Ad illud quod obiicitur, quod non delectatur in pœnis Deus dicendum quod verum eſt ea ratione qua pœnæ, ſed ea ratione qua curantes culpam noſtram, & honorantes divinam juſtitiam, bene delectatur in eis.

3. Ad aliud dicendum quod etſi in quibuſdam peccatis comitetur triſtitia, radix tamen eſt ex delectatione libidinoſa.

4. Ad ultimum dicendum, quod aliquid eſt pœnale naturæ, quia natura eſt, utputa jejunii abſtinentia, & erogatio bonorum, in quibus ſuſtentatur humana infirmitas. Aliquid ratione culpæ, & inordinationis voluntatis. Prima pœnalitas reſpicitur per ſe in ſatisfactione. Secunda vero non: & de iſta ſecunda opponit.

QUÆSTIO IV.

An ſatisfactio debeat fieri per jejunium, orationem, & eleemoſynam.

Alex. Aleſ. 4. p. q. 25. Memb. 1
S. Thomas in Suppl. 3. p. q. 15. art. 3.
Richardus 4. Sent. diſt. 15. q. 8.
Thom. Arg. 4. Sent. diſt. 15. q. 1. art. 3.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 15. q. 10.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 15. q. 21.

Ad opp. PER quæ opera contingat ſatisfacere, & aſſignantur tria, ſcilicet jejunium, oratio, & eleemoſyna. Et obiicitur primo quod videntur ſuperflua. Primo ratione eleemoſynæ, quia
Matt. 17. dicitur: Hoc genus dæmoniorum non eiicitur niſi per orationem, & jejunium: & non facit mentionem de eleemoſyna.

Gloſſ. ſup. 2. Item Hieronymus dicit, quod
edit. jejunio ſanantur peſtes corporis, &
Matth. oratione peſtes mentis: ſed omne peccatum aut eſt inquantum carnis, aut ſpiritus: ergo omne peccatum ſanatur jejunio, aut oratione: & ſic, &c.

3. Item videtur ſuperfluere oratio, & jejunium, quia dicitur: Date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis: ergo eleemoſyna eſt contra omne peccatum: ergo ſuperfluunt alia. Luc. 11.

4. Item videtur quod diminuta, quia contraria contrariis curantur: ſed multo plura ſunt genera peccatorum: ergo multo plura remedia.

5. Item cum opus fortitudinis, & patientiæ ſit majoris pœnitentialis, videtur quod ejus opus ſit magis ſatisfactorium, quam iſta.

6. Item quæritur quod iſtorum trium ſit magis ſatisfactorium. Et Quæſt. lateralis.
B videtur quod oratio, quia ſatisfactio Deo reconciliat: ſed oratio eſt quæ maxime unit Deo; ergo, &c. Sed videtur quod jejunium, quia illud opus eſt magis ſatisfactorium, quod eſt magis pœnale: ſed magis pœnale eſt affligere carnem: ergo, &c. Quod autem eleemoſyna, videtur: Exerce teipſum ad pietatem: pietas enim valet ad omnia: ergo, &c. 1. Tim. 4.

7. Item obiicitur de peregrinationibus, & flagellis divinis, quæ pœnæ ſatisfactoriæ ſunt: & non videntur ſub his contineri.

CONCLUSIO.

C *Satisfactio fit jejunio, oratione, & eleemoſyna, cum iis omnibus reconciliemur Deo.*

Resp. ad arg. Dicendum quod oratio, & jejunium, & eleemoſyna, quodlibet horum accipitur proprie, communiter, & communiſſime. Proprie oratio eſt aſcenſus ad Deum ad aliquid deguſtandum, vel impetrandum, vel exolvendum. Communiter oratio dicitur, ſecundum quod comprehendit omnem actum contemplative ad Deum relatum. Communiſſime, ſecundum quod comprehendit omnem bonum actum, ſecundum quod dicitur: Non ceſſat orare, qui non ceſſat benefacere, in Gloſſa: Similiter jejunium dicitur pro- Oratio quid. Gloſ. ſuper 1. Timoth. 5.

prie afflictio carnis ſecundum guſtum. Communiter omnis carnis afflictio, quæ conſiſtit in vigiliis, & flagellis, & jejuniis proprie dictis. Communiſſime dicitur jejunium abſtinentia ab omni mortali: Hoc eſt jejunium, quod elegi: diſſolve, &c. Similiter eleemoſyna dicitur proprie opus pietatis impenſum proximo ad relevandam indigentiam corporalem. Communiter omne opus pietatis proximo impenſum, ſive ſpirituale, ſive corporale. Communiſſime dicitur omne opus miſericordiæ, ſive proximo, ſive ſibi impenſum, ſecundum quod dicit Auguſtinus, quod eleemoſyna hominis debet incipere a ſemetipſo. Juxta illud: Miſerere animæ tuæ placens Deo. His præſuppoſitis, dicendum quod hæc tria prout partes ſatisfactionis dicunt, accipiuntur non communiſſime, nec proprie, ſed communiter: & tunc patet eorum diſtinctio, & ſufficientia manifeſte. His præmiſſis, dicendum quod ſufficientia, & diſtinctio harum partium poteſt accipi ſecundum appropriationem, & ſecundum proprietatem. Secundum appropriationem: cum enim triplex ſit radix peccati, ſicut dicitur in Joanne: Aut concupiſcentia carnis, & contra hanc eſt jejunium. Aut concupiſcentia oculorum, & contra hanc eſt eleemoſyna. Aut ſuperbia vitæ, & contra hanc eſt oratio, hoc dico ſecundum appropriationem, quia unumquodque horum valet contra omnes: appropriate tamen magis opponuntur, ſicut dictum eſt, & ex hoc patet numerus, & ſufficientia. Per proprietatem vero ſic; Opus pœnale aut ordinat nos ad Deum: & ſic eſt oratio, aut ad nos, & ſic eſt jejunium quod macerat carnem noſtram: aut ad proximum, & ſic eſt eleemoſyna: & ſic patet ſufficientia ſecundum illud: Sobrie, & juſte, & pie vivamus, &c. Aliter poteſt accipi ſecundum reconciliationem, quia per orationem Deo reconciliamur. Sed ſicut dicit Auguſtinus in ſermone Domini in monte. Si vis orationem tuam volare in cœlum, fac duas alas, ſcilicet jejunium, & eleemoſynam. Tobias: Bona eſt oratio cum jejunio, & eleemoſyna. Aliter accipitur ſufficientia, quia duplex eſt vita, ſcilicet activa, & contemplativa, quantum ad contemplativam, oratio: quantum ad activam, eleemoſyna: ut autem homo ſit diſpoſitus ad utramque, ſic eſt jejunium.

Jejunium quid. — *Iſai. 58.* — *Eleemoſ. quid.* — *Enchir. cap. 76. tom. 3.* — *Eccli. 30.* — *Sufficientia quadruplex* — *1. Suffic.* — *1. Joan 2.* — *2. Suffic.* — *1. Tim. 2.* — *3. Suffic.* — *Aug. Enà. in pſ. 42.* — *in fin. t. 8. & ſer. 59. in fin ſecundum illud Matth. Audiat quia dictum eſt: Diliges proximum tom. 10.*

1. 2. 3. Ex dictis patent objecta. Quod enim dicitur, quod oratio ſufficit cum jejunio, dicendum quod accipitur ibi communiſſime oratio, non ſecundum quod eſt pars ſatisfactionis. Similiter cum dicitur, quod eleemoſyna omnia mundat.

4. Ad illud quod obiicitur, quod deberent eſſe plura, dicendum quod iſta ſecundum quod communiter dicuntur, multa genera operum comprehendunt, non tria tantum, & ſic patet illud.

5. Ad illud ergo quod obiicitur de patientia, patet reſponſio: nam patientia prout importat remiſſionem, continetur ſub eleemoſyna: prout afflictionem, & macerationem, continetur ſub jejunio communiter dicto; & ſic altera pars ſatisfactionis.

6. 7. Ad illud quod quæritur, quod eſt magis ſatisfactorium, dicendum quod unumquodque horum ſecundum appropriationem ſuam. Tamen ſi generaliter loquamur, dicendum quod in ſatisfactione tria ſunt, ſcilicet vitatio culpæ, & contra hanc valet maxime oratio. Secundum eſt augmentum gratiæ: & ad hanc maxime valet eleemoſyna, quia homo facit ſibi amicos, qui impetrant gratiam. Tertium eſt ſolutio pœnæ: & hoc maxime eſt in jejunio, & hoc eſt infimum in ſatisfactione, alia duo præponderant.

ARTICULUS II.

Consequenter quantum ad ſecundum articulum quæritur de modo ſatisfaciendi in ſpeciali. Et circa hoc quatuor quæruntur. Primo quæ-

quæritur de quibus debeat fieri eleemoſyna. Secundo, utrum jejunio contingat ſatisfacere. Tertio, utrum contingat ſatisfacere oratione. Quarto, & ultimo quæritur de reſtitutione.

QUÆSTIO. I.

An eleemoſyna debeat fieri de rebus propriis juſte acquiſitis.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 29. Memb. 1.
S. Thom. 2. 2. q. 32. art. 7.
Et 4. Sent. d. 15. q 2. art. 4. q. 2.
Et Quol. 12 art. 30
Rich. 4. Sent. diſt. 15. art. 2. q. 1.
Steph. Brulef. 4 Sent. d. 15. q. 11.
Petrus de Tarant. 4. Sent. diſt. 15. q. 12.

CIRCA quam proceditur ſic: Communiter dicitur, quod eleemo- Fundam. Thom. 2 2 q. 32 ar. 7 ſyna debet fieri de rebus propriis juſte acquiſitis, & neceſſariis. Et quod ſolum de rebus propriis, videtur: quia dicit jus quod non poteſt alienari poſſeſſio niſi a Domino; ſed cum eleemoſyna datur: poſſeſſio alienatur, quia fit ipſius pauperis recipientis: ergo nullus poteſt dare eleemoſynam, niſi qui habet proprium, & ſuper rem temporalem habet dominium.

ITEM hoc probatur ex textu Bibliorum: Honora Deum de tua ſub- *Prover. 3* ſtantia, & de primitiis frugum tuarum da pauperibus. Quod autem ſolum de juſte acquiſitis, oſtenditur: Immolantis ex iniquo oblatio eſt maculata. Et infra: Dona iniquorum *Prov. 34 Eccli. 34* non probat Altiſſimus.

ITEM Gregor. in moral. Eleemoſyna Redemptoris oculis placet, quæ *Greg. in Regiſt. li. 7 ep. 110 t. 5 ibidem.* non illicitis, vel iniquitate congeritur, ſed quæ de rebus conceſſis, & juſte acquiſitis. Et iterum ipſe dicit; Non eſt computanda eleemoſyna, ſi pauperibus diſpenſetur, quod ex illicitis rebus acquiritur.

ITEM quod de neceſſariis, videtur; Illud enim non eſt ſatisfactorium ad quod quis alias tenetur; ſed quilibet tenetur ad dandum ſuperflua pauperibus, quantumcumque ſit ſine peccato: Quod ſupereſt, date eleemoſynam; ergo, &c.

A ITEM Gregor. in Homil. ſuper il- *Luc. 12* lud; Facite dignos fructus pœnitentiæ; Qui ſe novit nonnulla illicita commiſiſſe, debet a licitis abſtine- *Luc.* re; ergo ſi abſtinentia ſatisfactoria non eſt illa, quę eſt ab illicitis, ſed quæ a licitis, videtur ſimiliter quod eleemoſyna ſatisfactoria ſit illa quæ non ſuperfluis, ſed quæ de neceſſariis.

1. AD oppoſitum quod non debeat *Ad opp.* eſſe de neceſſariis, ut reſolvendo, ſive deſtruendo incipiamus, videtur: quia unuſquiſque tenetur ſe magis, quam alterum diligere; ergo tenetur ſibi neceſſaria reſervare.

2. ITEM dare neceſſaria vitæ hu- B manæ eſt ſupererogationis; ſed nullus ſacerdos poteſt imponere opera ſupererogationis; ergo nec talem eleemoſynam; ſi ergo eleemoſyna, quæ eſt impoſita a ſacerdote, eſt ſatisfactoria, non oportet quod ſit de neceſſariis.

3. ITEM videtur quod poſſit eſſe de injuſte acquiſitis, quia dicitur: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. Gloſſa; Iniquitas bene *Luc. 16* diſpenſata vertitur in juſtitiam. Auguſtinus in quæſtionibus; Qui habetis aliquid de malo, facite inde bonum. *ſuper Exod. q. 14 to. 4 Quæſt. lateralis.*

4. ITEM hic quæritur, ſi meretrix, vel uſurarius, vel aleator de C lucro ſuo poſſint facere eleemoſynam, cum omnes hi malo modo acquirant.

5. ITEM videtur quod non oporteat fieri ex propriis, quia filii Iſrael abſtulerunt vaſa Ægypti, & poſtea obtulerunt in uſum tabernaculi.

6. ITEM ſi hoc eſſet verum, cum *Exod. 12* mulier, & filius, & monachus non *Exod. 35* habeant dominium, videtur quod nullam eleemoſynam poſſit facere, quod falſum eſt, cum magis teneantur eſſe hoſpitales; & frequenter mulieres plus debent, quam viri.

CON-

Digitized by Google

CONCLUSIO.

Eleemoſyna, ut ſit ſatisfactoria, juſto titulo debet poſſideri: ut res quæ pro eleemoſyna datur, vera ſit eleemoſina.

Respon. ad Arg. Dicendum quod illud eſt neceſſarium ad hoc quod eleemoſyna ſit ſatisfactoria, ſcilicet quod ille qui tribuit, juſto eam titulo habeat, & tenere, & poſſidere poſſit: ſi enim aliter habeat, potius tenetur reddere, quam dare. Quod ergo quæritur, utrum neceſſe ſit eleemoſynam dare de proprio, dicendum quod aut dicitur proprium, quia habet principale dominium alienandi, aut quia ab alio habet ſibi commiſſum officium adminiſtrandi. Primo modo ſimpliciter poteſt facere ille qui habet proprium. Secundo modo non poteſt facere ſuperiore prohibente: ut monachus qui adminiſtrat res, & bona monaſterii ex mandato Abbatis, poteſt utique eleemoſynam dare, ſi autem iſte vetet, non poteſt, nec debet. Unde canon. 12. q. 1. Certum eſt quod monachus nihil habere, vel dare, vel accipere ſine ſuperioris licentia debet, niſi forte ille, qui indiget, ſit in extrema neceſſitate, tunc non debet obedire Abbati, quia manifeſte faceret contra Deum. Similiter judicandum eſt de muliere, ſi non habeat dotem, vel aliquid juxta dotem, quod contra mandatum viri non poteſt eleemoſynam facere, ſi conſcientia dictat ei, quod vir nullo modo velit: ſed non debet ſibi formare conſcientiam quod vir prohibeat medium, ſed ſuperfluitatem, niſi manifeſte viderit voluntatem viri ad oppoſitum. *Explicatio.*

Ad rationes poſt q. lateralem. 2. 3. Si ergo obiiciatur de filiis Iſrael, qui furati ſunt, dicendum quod Dominus tranſtulit Dominium, & revera non fuit ibi furtum. Ad illud quod obiicitur, quod ſunt malæ conditionis monachi, dicendum quod non, quia unica temporalium dimiſſione, ſi vere dimiſerunt temporalia, meruerunt tantum quantum in multis: & præterea bona voluntas ſupplet quod deeſt ex manu.

A

4. Ad illud quod quæritur de male acquiſitis, dicendum quod quædam ſunt male acquiſita, in quibus transfert dominium, & non competit repetitio: & talia non eſt neceſſe reſtitui, & poſſunt licite retineri, ut pretium proſtibuli, & lucrum hiſtrionis, & talia poſſunt dari in eleemoſynam: ſed tamen non debent recipi in oblationem, ſi ſit publicum, propter reverentiam altaris, & confuſionem peccati, ut reſipiſcant. Et hoc eſt quod dicitur: Non offeras mercedem proſtibuli. Quædam autem ſunt in quibus non transfertur dominium, ſed competit repetitio, ut in furto, & rapina: & de talibus non poteſt fieri nec oblatio, nec eleemoſyna, ſed debet fieri reſtitutio. Ad hujuſmodi autem genus reducuntur omnia, quæ injuſto titulo, & mala fide poſſidentur, quia injuſtus titulus pro nullo eſt habendus. Malæ autem fidei poſſeſſor dicitur, qui contra legum interdicta mercatur, talia ſunt quæ habentur per ſimoniam, & uſuram: & ideo de talibus nullo modo nec poteſt, nec debet fieri eleemoſyna. Si vero quæritur de aleatore, dicendum eſt generaliter, quod malæ fidei poſſeſſor eſt, & injuſto poſſidet titulo: & ideo nullo modo poteſt, nec debet ſibi tenere quod lucratus eſt, cum talis ludus ſit turpis, & reprobatus, & contra Deum, & contra omnia jura. Utrum tamen teneatur reſtituere, diſtinguunt aliqui, quia aut ille penes quem lucratus eſt, eſt talis perſona quæ rebus ſuis præeſſe non poteſt, utputa minor, ſive pupillus, ſurdus, & mutus, perpetuo morbo languidus: & ſic tenetur reſtituere. Si autem ſit talis perſona, quæ potuit amittere, aut tractus eſt ab illo, & inductus, aut non. Si tractus fuit ab illo, non tenetur illi reſtituere, quia illi non competit repetitio in vindictam peccati, ſed poteſt inde facere eleemoſynam. Si autem ipſe traxit eum, non poteſt eleemoſynam facere, ſed te-

Ad q. later. *Deut. 23.* B *Explicatio.* C *Quæſtio incidens.*

tenetur reſtituere ſaltem in foro conſcientiæ: quia licet nullus velit amittere, tamen qui non vult amittere, nec ludere, ſed inducitur, minus culpabilis videtur, & alius qui inducit, magis: & ideo iſte non debet damnificari, nec auctor, nec inductor in aliquo meliorari: nulli tamen licet ex hoc aliquid lucri acquiſiti in proprios uſus convertere. Similiter judicandum eſt de torneamentis, & dicendum quod in illis pactionibus, quas habent intra ſe, bona non tranſferuntur invicem, ſed in uſus pauperum convertuntur propter ludi inhoneſtatem, & juris interdictionem: Et ex his patent objecta.

[Reſp. ad 2. pro Fundam.] **B** QUOD enim dicitur, quod de iniquo non poteſt fieri eleemoſyna, intelligitur de eo, quod inique poſſidetur, & injuſto titulo.

1. QUOD obiicitur ad contrarium, procedit ſecundum aliam viam.

2. 3. AD illud quod obiicitur de neceſſariis, & ſuperfluis, dicendum quod neceſſarium dicitur dupliciter. Vel ſecundum naturæ arctitudinem, vel ſecundum communem uſum vivendi. Si ſecundum arctitudinem, non tenetur, nec oportet ei imponi, qui peccavit, quia hoc eſt perfectionis illorum, qui totum victum expectant a Chriſto: ſicut ſunt viri, qui ſunt in ſtatu perfecto: & ideo ſi fiat eleemoſyna, debet fieri de eo, **C** quod ſupereſt huic neceſſario, & bene eſt ſatisfactoria. Alio modo dicitur neceſſarium quod expedit homini ſecundum communem modum vivendi. De quo dicit Auguſtinus, quod multa ſuperflua habere probabimur, ſi ſola neceſſaria teneamus, & de tali fit proprie eleemoſyna ſatisfactoria: de ſuperfluo vero non fit quantum eſt de rigore juſtitiæ. Tamen credo, quod divinæ miſericordiæ benignitas tanta eſt, quod totum acceptat, & quaſi pro nihilo ſalvat nos. Et ſic patet reſponſio ad utramque partem.

A

QUÆSTIO II.

An jejunio contingat ſatisfacere.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 18 Memb. 1.
S. Thom. 2. 2. q. 147. art. 1.
Et 4. ſent. diſt. 15. q. 3. art. 1. q. 2.
Richardus 4. Sent. d. 15. art. 3. q. 2.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 15. q. 12.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 15. q. 13.

UTRUM jejunio contingat ſatisfacere. [Fundam.] Et quod ſic, videtur: quia ſi ſatisfacere eſt cauſas peccatorum excidere: & Deo honorem per pœnam reddere, cum in jejunio carnis incentiva excidantur, & homo ſeipſum puniat: patet, &c.

1. CONTRA: Scindite corda veſtra, & non veſtimenta: [Ad opp. Joel 2.] ergo non facit vim Deus in afflictione carnis, ſed mentis.

2. ITEM: Corporalis exercitatio ad modicum utilis eſt, [1. Timo. 4.] pietas ad multa: ſed ſatisfactio multum eſt utilis: ergo, &c.

3. ITEM cum ſatisfacere ſit cauſas excidere peccatorum, illud punire eſt ſatisfacere, quod eſt cauſa peccati: ſed hoc eſt cor, non os, vel caro: Nihil quod intrat in os, coinquinat hominem, ſed quæ de corde exeunt: ergo, &c.

4. ITEM judex juſtus puniendo non animadvertit in inſtrumentum, ſed in auctorem ſceleris. Unde non punitur gladius, ſed homicida: ergo cum caro ſit inſtrumentum ſicut inſtrumentum motum: patet, &c.

5. ITEM caro eſt inimicus noſtri [Galat. 5.] ſpiritus: Hæc ſibi ad invicem adverſantur: ſed dicitur: Diligite inimicos veſtros, benefacite, &c. [Matth. 5.]

6. ITEM quod commune eſt apud [Epheſ. 5.] omnes, eſt naturale. Sed dicitur: Nemo unquam carnem ſuam odio habuit: ergo naturale eſt carnem fovere: ergo affligere eſt contra naturam: ſed pœnitentia eſt regreſſio ab eo quod eſt præter naturam: ergo jejunium non eſt ad ſatisfaciendum in pœnitentia.

7. ITEM qui carnem affligit, amittit vitam, & accelerat mortem, quia eſt

Digitized by Google

eſt in eo major conſumptio, & minor reſtauratio: ſed qui accelerat mortem, eſt homicida, & ſi longo tempore differat, non refert. Unde Hieronymus: Non refert utrum parvo tempore, vel magno te interimas: ergo qui jejunat, eſt homicida.

Habetur de Conſ. d. 5 c. non medic.

8. Item omne opus diſcretum, & virtuoſum conſiſtit in medio; ſed jejunium non conſiſtit in medio, immo declinat ad indigentiam: ergo nec pęnitentiæ eſt, nec virtutis.

CONCLUSIO.

Jejunium eſt opus ſatisfactorium cum ſit pœnale, & Deo placet, quia corporis & ſpiritus eſt reordinativum.

Resp. ad Arg. Dicendum quod jejunium eſt opus ſatisfactorium, ſecundum quod ipſe Dominus dicit; Hoc genus dæmoniorum non eiicitur niſi in oratione & jejunio. Eſt inquam ſatisfactorium liberando a pęna, cum ſit pœnale, & Deo eſt placitum, quia corporis, & ſpiritus eſt reordinativum. Ut corpus ſpiritui non repugnet contumaciter: Qui delicate a pueritia nutrit ſervum ſuum, ſentiet illum contumacem. Ut ſpiritui ſubiiciatur totaliter: Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo, &c. Ut non crucietur æternaliter: Eſt qui multa redimat modico pretio. Et; Diem pro anno dedi tibi. Ut glorificetur æternaliter; Id quod eſt in præſenti momentaneum, & leve tribulationis noſtræ, &c.

Matth. 17 Explicatio. Prov. 29 1 Cor. 9 Eccli. 20 Ez. ch. 4 2 Cor. 4

1. Ad illud ergo quod obiicitur in contrarium, quod non placet Deo, &c. dicendum quod Deo non placet afflictio carnis, ſive ejus maceratio ſecundum ſe, ſed quantum in ea punitur ſpiritus, quia dolor non eſt carnis, ſed animæ in carne, ut dicit Auguſtinus, & in quantum talis pœna procedit a pœna doloris ſpiritualis, ut non ſicut hypocrita exterius tantum puniat. Et contra hoc eſt illud Joelis, quia non dolebant animo, ſed ſigno.

Lib. 4 De Civitate Dei, c. 25 tom. 5

2. Ad illud quod obiicitur, quod ad modicum valet, dicendum quod hoc eſt, vel quia uni ſoli, vel ad modicum comparatione pietatis.

3. Ad illud quod obiicitur, quod caro non eſt cauſa, dicendum quod etſi non ſit cauſa, eſt tamen occaſio; occaſiones autem ſunt præcidendæ.

4. Ad illud quod obiicitur, quod eſt inſtrumentum, dicendum quod duplex eſt inſtrumentum, ſcilicet ſeparatum, & hoc non eſt puniendum; & conjunctum, quale eſt caro, & hoc eſt puniendum, quia hoc punito, punitur ſpiritus.

5. 6. Ad illud quod obiicitur, quod fovendus eſt inimicus, dicendum quod caro fovenda eſt, & ſervanda, ſed inimicitia carnis non eſt fovenda, immo ad concordiam ſpiritus revocanda; & quia hoc fit per jejunium, & flagella; ideo eſt punienda: & per hoc patet quod naturale eſt carnem diligere, & fovere; ſed carnis laſciviam fovere eſt corruptionis, & vitii.

7. Ad illud quod obiicitur, quod diminuit vitam, dicendum quod diminuere vitam, vel accelerare, aut eſt ex intentione, aut præter. Si ex intentione, peccatum eſt: & ſic intelligit Hieronymus. Aut præter intentionem, & tunc aut dando operam rei licitæ, aut non licitæ, vel utili, ſed illicitæ, vel malæ: primo modo non eſt peccatum, vel ſecundo. Aliqui tamen dicunt quod abſtinentia non accelerat mortem, ſed tamen non credo, immo gravis abſtinentia bene accelerat.

8. Ad illud quod obiicitur, quod non eſt medium in jejuniis, dicendum quod immo: ſed hoc non eſt medium ſobrietatis, ſed medium juſtitiæ, quia jejunio punit quis ſuam carnem: ſed in hac punitione ſervandum eſt ita medium, ut nec nimis lente puniat, ita quod vitia carnis vivant, nec ita acerbe, ut natura deficiat. Unde Bernardus: Oportet carnem reprimere, non extinguere. Nec

In Cant. ſer. 10 tom. 1

Nec iſtud impedit, quin ſit me- A dium, quia ad extremum declinat. Nam in patientia medium eſt fere omnia ſuſtinere, & in continentia etiam ſemper abſtinere.

QUÆSTIO III.

An oratione contingat ſatisfacere.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 16. Membr. 1.
S. Thom. 2. 2. q. 83. art. 1.
Et 4. Sent. diſt. 15. q. 4. art. 1.
Richardus 4. Sent. diſt. 15. art. 4. q. 1.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 15. q. 13.
Petr. de Tarant. 4. Sent. d. 15. q. 14.

Fundam. UTRUM contingat ſatisfacere oratione: & cum duplex ſit oratio, ſcilicet mentalis, & vocalis, B quæritur, quæ magis ſit ſatisfactoria. Et videtur quod mentalis, quia veraciter orare eſt, ut dicit Gregorius, amaros in compunctione gemitus, non ornata verba reſonare: ergo videtur quod vera oratio, & ſatisfactoria non ſit in verbo, & cantu, ſed in lacrymis, & fletu.

Matth. 6 ITEM: Orantes nolite multum loqui, ſicut ethnici faciunt: ſed ſi vocalis oratio adderet ad ſatisfactionem, non eſſet parum loquendum, ſed multum: ergo, &c.

ITEM oratio facit hominem tendere ſurſum: ſed ratio non poteſt ferri ſurſum, quamdiu ſollicita eſt circa ea, quæ ſunt deorſum: ſed C quando profert ſermonem, intenta eſt circa quid creatum: ergo ſi oratio quæ magis fert ſurſum, eſt oratio mentalis, & iſta eſt magis placita, hæc eſt magis ſatisfactoria.

Ad opp. Eccli. 10 1. CONTRA: Oratio eſt ſatisfactoria, quæ eſt pœnalis: ſed hæc non eſt oratio mentalis, ſed vocalis. Nam mentalis eſt oratio ſuavis, ſicut dicitur: Muſcæ morientes perdunt ſuavitatem unguenti.

2. ITEM illa quæ eſt præcipue ſatisfactoria, præcipue debet imponi a ſacerdote: ſed ſacerdos imponit orationem vocalem, non mentalem: ergo, &c.

3. ITEM oratio mentalis ſi qua eſt ſatisfactoria, eſt illa qua oratur cum gemitibus: ſed hæc eſt contritionis, ſcilicet plangere peccatum, & contritio dividitur contra ſatisfactionem: ergo talis oratio non eſt pars ſatisfactionis.

4. ITEM plus laborat qui laborat corde, & lingua, quam qui corde tantum: ſed laborare primo modo eſt in oratione vocali, corde vero tantum in mentali: ergo videtur quod vocalis ſit magis ſatisfactoria.

CONCLUSIO.

Oratio vocalis ordinatur ad mentalem, & econverſo, & qualibet eſt ſatisfactoria: licet ea, qua ad gemitum accenditur homo, plus ſit ſatisfactoria.

RESP. AD ARG. Dicendum quod vocalis oratio ordinatur ad mentalem, & non econverſo: ſed ſecundum hoc intelligendum, quod quædam oratio eſt pure mentalis, quædam vocalis, quædam media. Pure mentalis eſt, quando labia non moventur, ſed cor ad Deum loquitur. Pure vocalis eſt, quando nihil cogitat in his, quæ dicit nec in generali, nec in ſpeciali, ita quod referat intentionem ad ſenſum verborum, vel finem: ſed cum orat, fabricat caſtra, & ſic mentalis ſimpliciter excedit vocalem. Alia eſt mixta, in qua, ſcilicet orat mentaliter, & vocaliter: Et de iſta diſtinguendum, quia aut verba illa impediunt affectum, quia ſic inflammatus eſt quod immediate fertur in Deum: & tali utilior eſt oratio mentalis: ſi autem juvatur, utilior eſt vocalis: & multi ſunt tales, & maxime illi, qui non ſunt viri ſpirituales, ad quorum affectus provocandos inſtitutæ ſunt vocales orationes. Si quæratur, quæ oratio ſit ſatisfactoria: credo quod omnis, quia nulla eſt, in qua non laborent virtutes animales: & quantum delectantur ſpiritus, tantum caro frequenter tabeſcit, & virtutes animales minus ſunt intentæ regimini corporis. Credo tamen quod illa inter cæteras eſt ſatisfactoria magis, in qua accenditur

Digitized by Google

tur homo ad gemitum, quia hæc eſt in qua Deus maxime delectatur. Unde quia illud eſt gratiæ ſpecialis: ideo non imponitur a ſacerdote, ſed præambulum ad illud, ſcilicet oratio vocalis. Et quia non eſt ſtatus in vocibus, ſed ordinatur ad intellectum: hinc eſt quod Dominus, & Gregorius mittunt a vocali oratione ad mentalem.

Reſp. ad ulti. pro Fundam. Ad illud quod obiicitur, quod impedit ne feratur, dicendum quod falſum eſt, immo excitat affectum tepidum, nec eſt homo diviſus, immo vis inferior ſuperiori cooperatur.

1. 2. Ad illud quod obiicitur, quod vocalis magis eſt pœnalis, dicendum quod verum eſt cæteris paribus.

3. Ad illud quod obiicitur, quod oratio gemebunda ſpectat ad contritionem, dicendum quod verum eſt: ſed ſuper illam addit poſtulationem,

Luc. 18. ſicut publicanus petebat a Domino in templo remiſſionem: & ſic patet illud.

4. Sit ergo hæc ſumma dictorum. quod omnis oratio ex charitate facta, ſi recte fiat, pœnalis eſt, & ſatisfactoria poteſt eſſe, quia numquam eſt ita delectationis, quin ſit pœnalis antecedenter, vel conſequenter, vel concomitanter. Illa tamen inter omnes præcipue ſatisfacit, quæ eſt magis gemebunda, & in qua major clamor cordis eſt ad Deum pro venia peccatorum, hæc autem in aliquibus eſt mentalis, in aliquibus vocalis.

Oratio quare inſtituta. Unde notandum quod triplex eſt ratio, quare vocalis oratio eſt inſti-

Matth. 6. tuta. Prima, & potiſſima eſt ad affectus accenſionem: Unde Beda ſuper illud: Pater noſter, &c. Non his ſolis verbis oratur, ſed aliis contentis ſub eodem ſenſu, quibus cor noſtrum accenditur. Secunda ratio eſt ad intellectus inſtructionem. Unde Beda ibidem: Orationem brevibus verbis compoſuit, quibus nec opus eſt loqui ad eum, qui omnia novit, ſed ut qui cum Deo agit, diſceret hæc Ares, quas oraret, non verba quæ diceret. Tertia ratio eſt ad faciliorem recordationem: unde ſuper illud: Nolite aſſimilari eis: Gloſſa: Non apud Deum agendum eſt verbis, ſed rebus, intentione cordis, affectu ſimplici: quæ enim dicimus, non eum docemus, ſed nos temporis orandi recordamur. Et ſic patet ratio inſtitutionis orationis vocalis, quia propter mentalem eſt, quam Deus præcipue acceptat, & illam magis ad remiſſionem, & ſatisfactionem, in qua cor magis contra peccatum intenditur: ideo perutile eſt peccatoribus orationes frequentare, in quibus fiat mentio de male com- 2. p. 332

B miſſis, ſicut fuit oratio Manaſſe.

QUÆSTIO IV.

An reſtitutio ſit pars ſatisfactionis.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 24. Membr. 5. art. 1.
Richardus 4. Sent. diſt. 15. art. 5. q. 1.
Thom. Argent. 4. Sent. diſt. 15. q. 1. art. 4.
Franc. de Mayr. 4. Sent. d. 16. q. 1.
Steph. Brulef. 4. Sent. diſt 15. q. 14.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 15. q. 15.

Utrum reſtitutio ſit pars ſatisfactionis. Et quod ſic, videtur; quia aliquo peccato peccamus in Deum tantum, aliquo in Deum, & proximum, ut rapina. Sed conſtat quod ſatisfactio reſpondet injuriæ: Fundam.

C ergo ſatisfieri debet in hoc Deo, & proximo: ſed ſatisfit proximo per reſtitutionem: ergo, &c.

2. Item qui peccat per guloſitatem, nullo modo melius ſatisfacit, quam per jejunii ſobrietatem: ergo qui peccat rem alienam auferendo, non melius ſatisfacit, quam reſtituendo: ergo, &c.

3. Item per ſignum oſtenditur, quia ſi duo ſunt raptores, quorum alter eſt reſtituendo, alter non, minorem pœnitentiam imponit ſacerdos ei, qui poteſt reſtituere, majorem ei qui non: ergo reſtitutio facit ad ſatisfactionem.

4. Item ſatisfacere eſt cauſas peccatorum excidere: ſed quare raptor in peccato eſt, eſt quia rem alienam abſtulit, & detinet; ergo ſatisfactio

eſt per rei retentæ redditionem; quia hic peccati cauſa exciditur.

Ad opp. 1. Contra: Peccatum eo ipſo eſt peccatum, quia in Deum eſt, & quia Dei deformatur imago, non quia in alium ſimilem, quia tunc leo peccaret cum aliud animal comederet. Pſalm. 50. Unde & in Pſalmo: Tibi ſoli peccavi: ergo ſatisfactio facienda eſt ſoli Deo: ſed hoc non eſt per reſtitutionem, quia reſtitutio reſpicit proximum directe: ergo, &c.

2. Item ſatisfactio eſt per pœnam, ad quam homo non tenetur alias niſi per culpam, & ſecundum judicium ſacerdotis: ſed ad reſtitutionem rei alienæ tenetur, eo ipſo quod eſt res aliena ex judicio Dei ſine ſacerdote: ergo, &c.

3. Item ſi eſt pars ſatisfactionis, cum ſatisfactio nulla ſit ſine charitate, nec reſtitutio eſt ſine charitate: ſed hoc eſt falſum: ergo, &c.

4. Item cum ſint tres partes ſatisfactionis, ſcilicet jejunium, oratio, & eleemoſyna, quæritur ſub qua illarum contineatur, & cum ſub nulla: patet, &c.

CONCLUSIO.

Reſtitutio non eſt pars ſatisfactionis proprie ſumptæ, quia reſtituere tenetur qui rem poſſidet alienam ſecundum omne jus: ſi autem ſatisfactio communiter teneatur, ſic eſt pars ejus, quia opus pœnale eſt.

Opinio 1. Resp. ad Arg. Dicendum quod circa hoc duplex eſt opinio. Quidam dicunt quod reſtitutio non eſt pars ſatisfactionis, ſed fundamentum. Quædam enim requiruntur ad pœnitentiam, ſive ſatisfactionem, ut fundamenta: & talia ſunt peccati dimiſſio, & alienæ rei reſtitutio. Quædam ut expedientia, ut vitare pravam ſocietatem. Quædam ut ſatisfactoria, ut jejunium, oratio, eleemoſyna. Luc. 10. Quædam ut perficientia, ut ſunt opera ſupererogationis: Quodcumque ſupererogaveris, reddam tibi. Et ratio eorum eſt, quia culpa proprie eſt in A Deum, & quia ſatisfactio per pœnam arbitrariam, fit arbitrio ſacerdotis.

Opinio 2. Sed alia opinio eſt, quia reſtitutio eſt opus ſatisfactorium, ſi fiat in charitate: alioquin non, ſed ſic nec alia opera. Determinatio Doctoris. Poſſet tamen dici, quod ſatisfactio dicitur communiter, & proprie. Communiter, omne opus pœnale voluntarie aſſumptum, ſive ad quod tenetur judicio Dei, ſive judicio ſacerdotis: & ſic reſtitutio eſt opus ſatisfactorium, & ejus pars. Si autem dicatur ſatisfactio proprie per pœnam voluntarie aſſumptam, ad quam non tenebatur niſi ex culpa, & judicio ſacerdotis: ſic non eſt pars ejus, quia reſtituere tenetur, qui habet B rem alienam ſecundum omne jus, etiamſi ſacerdos numquam imponat. Rationes igitur ad primam partem procedunt de ſatisfactione dicta communiter, aliter procedunt omnes ex inſufficienti.

Reſp. ad argu. ad opp. 1. Ad illud vero quod obiicitur ad oppoſitum, quod peccatur ſolum in Deum, &c. dicendum, quod verum eſt per ſe: ſed tamen quia homo eſt imago Dei, & honor, & dehonoratio imaginis ad prototypum refertur: ideo quia proximus ex charitate diligitur, diligi debet homo inquantum imago: ſic etiam in proximum peccari poteſt. Vel aliter dicendum quod aut intelligitur de eo, qui non C habet ſuperiorem ad puniendum: aut intelligitur primo, & principaliter. Aut de peccato quod non eſt in proximum extra, ſed per ſuperbiam intra.

2. Ad aliud patet reſponſio, quia obiicitur de ſatisfactione proprie dicta.

3. Ad illud quod obiicitur, quod non eſt ſine charitate, dicendum quod ſatisfactio quia Deo non poteſt eſſe niſi in charitate, reſtitutio quia proximo extra poteſt eſſe: ſed ad hoc quod placeat Deo oportet eſſe in charitate.

4. Ad ultimum, dicendum quod ad nullam illarum partium reducitur, quia ſunt ſatisfactionis proprie dictæ.

2. Ad illud autem quod obiici-

tur

Digitized by Google

Reſp. ad argu. pro Fundam. tur ad contrarium, quod peccatur in proximum, dicendum quod non peccatur in proximum niſi per accidens, ſcilicet quia offenditur Deus in proximo: & ideo ſoli Deo ſatisfaciendum eſt. Nec illi qui dicunt reſtitutionem eſſe ſatisfactoriam, ideo dicunt, quia per ipſam homo ſatisfaciat proximo, ſed quia dum aliquo modo reddit rem, quam diligit, & poſſet de facto tenere: amore Dei, & mandato ſacerdotis reſtituit. Ve-A rumtamen non eſt reſtitutio proprie ſatisfactio, ſed inchoatio. Sed cum de proprio aliquid dat, tunc recte dat honorem Deo, & ſuperaddit: ideo ſatisfacit.

3. Ad illud, quod major pœniB tentia imponitur: dici poteſt, quod hoc eſt, quia rem proximi diſſipavit.

4. Ad illud quod obiicitur, quod non poteſt melius curari, dicendum quod falſum eſt, immo melius curatur quis, ſi dat de proprio.

DISTINCTIO XVI. PARS I.

De tribus, quæ in pœnitentia conſideranda ſunt.

I*N perfectione autem pœnitentiæ tria obſervanda ſunt, ſcilicet compunctio cordis, confeſſio oris, ſatisfactio operis: Unde Joannes os aureum: Perfecta pœnitentia cogit peccatorem omnia libenter ferre, in corde ejus contritio, in ore confeſſio, in opere tota humilitas: Hæc eſt fructifera pœnitentia, ut ſicut tribus modis Deum offendimus, ſcilicet corde, ore, & opere: ita tribus modis ſatisfaciamus. Sunt enim tres peccati differentiæ, ut ait Auguſtinus, & in corde, & in facto, & in conſuetudine tamquam tres mortes. Una quaſi in domo, ſcilicet cum in corde conſentitur libidini. Altera quaſi prolata jam extra portam, cum in factum procedit libidini aſſenſio. Tertia cum vi malæ conſuetudinis tamquam mole premitur animus, vel noxiæ defenſionis clypeo armatur, quaſi in ſepulchro jam fœtens. Hæc ſunt tria genera mortuorum, quæ Deus legitur ſuſcitaſſe. Huic ergo triplici morti triplici remedio occurritur: contritione, confeſſione, ſatisfactione. Compunctio nobis commendatur ibi: Scindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra. Confeſſio ibi: Juſtus in principio ſermonis accuſator eſt ſui. Vere enim confitetur qui ſe accuſat, qui execrando malum ſibi imputat. Et ibi: Effundite coram illo corda veſtra. Et iterum: Confitemini alterutrum peccata veſtra. Satisfactio a Joanne præcipitur, ubi ait: Facite dignos fructus pœnitentiæ, ſcilicet ut ſecundum qualitatem & quantitatem culpæ ſit qualitas & quantitas pœnæ. Non enim par debet eſſe fructus boni operis ejus qui nihil, vel minus peccavit, & ejus qui gravius cecidit. Ideo diſcretio pœnitenti valde neceſſaria eſt, ut illa gerat, quæ tradit Auguſtinus, dicens: Conſideret qualitatem criminis in loco, in tempore, in perſeverantia, in varietate perſonæ, & quali hoc fecerit tentatione, & in ipſius vitii multiplici executione. Oportet enim pœnitere fornicantem ſecundum excellentiam ſui ſtatus vel officii, vel ſecundum modum meretricis, & in modum operis ſui, & qualiter turpitudinem egerit, ſi in loco ſacrato, ſi in tempore orationi conſtituto, ut ſunt feſtivitates & tempora jejunii. Conſideret quantum perſeveraverit, & defleat quod perſeveranter peccaverit, & quanta victus fuerit impugnatione. Sunt enim qui non ſolum non vincuntur, ſed ultro ſe peccato offerunt, nec expectat tentationem, ſed præveniunt voluptatem. Et pertractet ſecum, quam multiplici actione vitii delectabiliter peccavit. Omnis iſta varietas confitenda eſt & deflenda, ut cum cognoverit quod peccatum eſt, cito inveniat Deum ſibi propitium. In cognoſcendo augmen-*

Habetur de pœn. d. 1. & d. 3. Capitulis perfecta pœnitentia.

De ſer. Domini in monte lib. 1. ſer. 23. poſt medium t. 4.

Joel. 2.

Prov. 18.

Pſal. 61.

Iſa. 5.

Matth. 3.

Luc. 3.

De vera & falſa pœnitent. cap. 14. in princ. tom. 4.

mentum peccati, inveniat cujus ætatis fuerit, cujus ſapientiæ & ordinis. Immoretur in ſingulis iſtis, & ſentiat modum criminis, purgans lacrymis omnem qualitatem vitii, defleat virtutem, qua interim caruit. Dolendum eſt enim non ſolum quod peccavit, ſed quia virtute ſe privavit. Defleat etiam quoniam offendens in
Jac. 2. *uno, factus eſt omnium reus. Ingratus enim extitit, qui plenus virtutibus Deum omnino non timuit. In hoc enim quiſque peccator fit culpabilior, quo eſt Deo acceptior. Ideo enim Adam plus peccavit, quia omni bono abundavit. Alio etiam modo offendens in uno, factus eſt omnium reus, quia omnis virtus patitur detrimentum ab uno vitio. Ponat ſe omnino in judicio & poteſtate ſacerdotis, nihil*
Iidem cap. 5. *ſui reſervans ſibi, ut omnia eo jubente paratus ſit facere pro recipienda vita animæ, quæ faceret pro vitanda corporis morte, & hoc cum deſiderio, quia vitam recuperat infinitam. Cum gaudio enim facere debet immortalis futurus, quæ faceret pro differenda morte moriturus, ſemper deprecetur Deum, offerat Deo mentem, & cordis contritionem, deinde & quod poteſt det de paſſione, & tunc ſi quid offeret, ſecurus offerat. Reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus.*
Geneſ. 4. *Prius dicit Abel, quam ad munera ejus. In judicio ergo cordis conferenda eſt eleemoſyna tribuentis. Nec conſiderandum eſt quantum, ſed qua mente, qua affectione dat quod poteſt. Qui ergo ſua peccata redimere vult temporalium oblatione, prius offerat mentem. Caveat etiam ne ductus verecundia, dividat apud ſe confeſſionem, ut diverſa diverſis velit ſacerdotibus manifeſtare. Quidam enim uni celant, quod alteri manifeſtandum conſervant, quod eſt ſe laudare, & ad hypocriſim tendere, & ſemper venia carere, ad quam per fruſta putat pervenire. Caveat etiam ne prius ad dominicum corpus accedat, quam confortetur bona conſcientia, & doleat quod nondum audeat ſumere, quem multum deſiderat cibum ſalutarem. Cohibeat etiam ſe a ludis, a ſpectaculis ſæculi, qui perfectam vult conſequi remiſſionis gratiam. Iſti ſunt digni fructus pœnitentiæ, animam captivam ela-*
Auguſt. 61 c. 15. *queantes, & in libertate ſervantes. Et infra: Quærat anima dignos fructus, etſi non dignos pœnitentiæ. Sunt enim digni fructus virtutum, qui non ſufficiunt pœnitentibus. Pœnitentia enim graviores poſtulat, ut dolore & gemitibus mortuus impetret vitam. Ex his oſtenditur qui ſint digni fructus pœnitentiæ, quibus vera ſatisfactio expletur, quod non omnes digni fructus ſunt digni fructus pœnitentiæ: quod de illa pœnitentia intelligitur, quæ majorum eſt criminum. Non enim ſufficiunt graviter delinquentibus, quæ ſufficiunt minus, vel parum peccantibus.*

Quæ ſit falſa ſatisfactio.

De pœnit. diſt. 5. c. Falſas. *Et ſicut ſunt digni fructus pœnitentiæ, ac vera ſatisfactio, ita & indigni fructus, & falſa ſatisfactio, id eſt, falſa pœnitentia. Unde Gregorius: Falſas pœnitentias dicimus, quæ non ſecundum auctoritates ſanctorum pro qualitate criminum imponuntur. Ideoque miles, vel negotiator, vel alicui officio deditus, quod ſine peccato exerceri non poſſit, ſi culpis gravioribus irretitus ad pœnitentiam venerit, vel qui bona alterius injuſte detinet, vel qui odium in corde gerit, recognoſcat ſe veram pœnitentiam non poſſe peragere, niſi negotium relinquat, vel officium deſerat, & odium ex corde dimittat, & bona quæ injuſte abſtulit, reſtituat. Nec tamen deſperet, interim quidquid boni facere poteſt, hortamur ut faciat, ut Deus cor ejus illuſtret ad pœnitentiam. Et cum ſit pœnitentia interior, & exterior, de utraque per præmiſſa ſatis apparet quæ ſit vera, & quæ ſit falſa.*

DIS-

Digitized by Google

DIST. XVI. PARS I.

Aſſignat partes pœnitentiæ, ut eſt Eccleſiæ ſacramentum, & determinat primo de partibus integralibus pœnitentiæ.

In perfectione autem pœnitentiæ tria obſervanda ſunt.

Expoſitio textus.

SUPRA egit Magiſter de pœnitentia in ſua generalitate. In parte iſta agit de ejus partibus. Et quoniam principalis pars pœnitentiæ, ut eſt ſacramentum Eccleſiæ, eſt confeſſio: ideo primo aſſignat partes pœnitentiæ. Secundo vero principaliter, & ſpiritualiter agit de confeſſione, & de his, quæ ſpectant ad eam, infra: *Hic oritur quæſtio multiplex, &c.* Prima pars duas habet ſecundum duo genera partium: quædam enim ſunt partes integrales, quædam ſubjectivæ. Ideo primo agit de integralibus, ex quibus conſtat pœnitentia perfecta. Secundo ſe ſubjectivis, ibi: *Prædictis vero adiiciendum eſt, quod tribus modis agitur pœnitentia.* Prima pars habet tres. In prima aſſignat illas partes, ex quibus pœnitentia integratur, confirmans auctoritate Chryſoſtomi & Auguſtini. In ſecunda tradit modum, ſecundum quem vera pœnitentia conſtituitur, ibi: *Ideo diſcretio pœnitenti.* In tertia determinat modum, quo modo quidam non veram pœnitentiam faciunt, ſed falſam, ibi: *Et ſicut ſunt digni fructus pœnitentiæ.*

Diviſio.

Diſt. 17.

In perfectione autem pœnitentiæ tria obſervanda ſunt. Dub. I.

Quæritur, utrum iſta tria ſint partes pœnitentiæ ſubjectivæ, vel integrales. Et quod non ſint integrales, videtur, quia totum non prædicatur de parte integrali: ſed conteri eſt pœ-

A nitere, & ſimiliter confiteri eſt pœnitere, & ſatisfacere: ergo non ſunt partes integrales. Si tu dicas, quod iſtud fallit in toto homogeneo, quia quælibet pars panis eſt panis: obiicitur quia totum homogeneum habet partes unius naturæ: pœnitentia autem non habet partes unius naturæ, & conformis. Nam pœnitentia continet contritionem, & confeſſionem, & ſatisfactionem, quæ ſunt diverſa ſecundum formam. ITEM partes integrantes conſtituentes aliquod totum ſive homogeneum, ſive heterogeneum debent eſſe ſimul, ſed hæ partes pœnitentiæ non ſunt ſimul: ergo, &c. Quod autem non ſint ſubjectivæ, vi-

B detur, quia tota natura totius univerſalis ſalvatur in qualibet parte: unde ratio tota animalis eſt in homine: ſed contritio non eſt tota, & perfecta pœnitentia, nec confeſſio: ergo non ſunt ſubjectivæ. ITEM numeratis partibus ſubjectivis numeratur totum. Si ergo iſtæ ſunt partes pœnitentiæ ſubjectivæ, cum ſint tres, tres ſunt pœnitentiæ: aut ergo pœnitentiæ tres virtutes, aut tria ſacramenta, quorum utrumque falſum eſt.

RESPON. Dicendum ad hoc, quod pœnitentia ſumitur dupliciter, ſcilicet pro pœnitentia virtute, & pro pœnitentia ſacramento. Si loquamur de pœnitentia virtute, ſic contritio,

C & confeſſio, & ſatisfactio non ſunt partes integrales, ſed poteſtativæ. Sicut enim ab una eſſentia plures egrediuntur potentiæ, ſic ab uno habitu plures actus conſequuntur; virtus enim pœnitentiæ ordinat hominem ut puniendo ſe, faciat emendam ſecundum omne forum: & ideo quilibet horum actuum denominationem recipit ab habitu, ut pœnitere dicatur: & ſic videtur habere rationem partium ſubjectivarum. Sed re vera non habetur, quia confeſſio, & ſatisfactio non eſt pœnitentia, ſed actus egrediens a pœnitentia. Similiter ſatisfactio, & contritio. Si autem loquamur de pœnitentia ſacramento, ſic ſunt partes integrales quantum ad eſſe perfectum: unde ra-

Digitized by Google

rationabiliter loquitur Magiſter cum dicit, quod in perfectione pœnitentiæ, &c. ſic patet, quod nullum horum eſt perfectum ſacramentum ſine alio. Et ſi tu obiicias, quod non habent eſſe ſimul, dicendum quod quamvis non ſint ſimul actu, ſunt tamen ſimul voto, vel effectu. Unde quando quis conteritur, habet confeſſionem, & ſatisfactionem in propoſito: & quando quis ſatisfacit, conteritur, & habet duorum præcedentium effectum: & ſic patet illud.

Ut, ſicut tribus modis Deum offendimus, &c. Ita tribus modis ſatisfaciamus, &c. Dub. II.

Secundum hoc videtur, quod ſatisfactio non debet diſtingui contra alias partes. Item ſi tribus modis eſt ſatisfacere ſecundum triplicem modum peccandi: ergo qui peccavit in corde, non videtur quod debeat ſibi imponi pœna in carne: quia per quæ quis peccat, per hæc & punietur: tunc ergo pro nullo peccato ſpirituali eſt imponenda ſatisfactio: & illud eſt manifeſte falſum: cum peccata ſpiritualia ſint graviora carnalibus: ergo gravius puniuntur a Deo, & gravius debent puniri a ſacerdote. Sap. 11

Respon. Dicendum quod ſatisfactio dicitur dupliciter. Uno modo ſatisfactio dicitur ipſa reconciliatio, & ſic quia omnes partes pœnitentiæ ſunt ad reconciliationem ordinatæ, quælibet poteſt dici ſatisfactio, ſive ſatisfactoria. Alio modo dicitur ſatisfactio perſolutio pœnæ debitæ: & ſic competit proprie uni parti pœnitentiæ, quæ eſt aſſumptio, ſive adimpletio pœnæ injunctæ: Nihilominus tamen aliis partibus competit per accidens, utpote contritioni ratione doloris conjuncti, qui eſt in parte ſenſibili: ſimiliter confeſſioni ratione erubeſcentiæ. Et ſic patet primum. Ad illud quod obiicitur, quod non debemus ſatisfacere exterius pro peccato cordis, dicendum quod illud verbum Chryſoſtomi, ſimiliter & Auguſtini, per appropriationem intelligitur, quoniam iſta tria reſpondent omni peccato mortali: quia quodlibet meretur pœnam æternam animæ, & corporis, & cuilibet pœna interior, & exterior, niſi tanta ſit interior, quod exterior non ſit opportuna, & ejus locum ſuppleat. Unde ſicut certum eſt, quod non ſufficit confiteri peccatum oris, immo etiam pro illo oportet conteri, & ſatisfacere: ita & in propoſito intelligendum eſt. de ſerm. Domini in monte l. 1 paulo ante medium t. 4

Compunctio nobis commendatur. Dub. III.

Videtur accipere compunctionem pro eodem, & contritionem. Sed contra: Super illud Pſalmi: In cubilibus veſtris compungimini: Gloſſa: Quibuſdam ſtimulis excitate vos, non pro dolore peccatorum, ſed ad videndum lucem Chriſti, & ut inviſibilium amore inardeſcatis. Sed contritio eſt de peccatis tantum: ergo non ſunt idem: male ergo accipit pro eodem. Pſalm. 4

Respon. Dicendum quod dolor dicitur contritio, & dolor dicitur compunctio. Contritio, quia conterit, vel peccata in corde illo dolore teruntur. Sed compunctio, quia cor compungitur. Sed compungitur cor ſecundum duplicem aſpectum, aut carentia gloriæ, aut conſideratione offenſæ: & ſecundum hoc attenditur duplex dolor, & duplex irriguum, ſcilicet ſuperius, & inferius: & ita compunctio communior eſt, quam contritio, ſicut patet ex Gloſſa illa. Magiſter autem appropriat hic compunctionem ad dolorem de peccatis, ex quorum conſideratione pungitur cor quaſi quibuſdam aculeis.

Juſtus in principio ſermonis accuſator eſt ſui. Dub. IV.

Videtur male dicere, quia aut accuſat ſe juſtus inquantum juſtus, aut inquantum peccator. Si inquantum juſtus:

juſtus: ſed omnis qui accuſat juſtum (A) inquantum hujuſmodi, accuſat juſtitiam, & omnis qui accuſat juſtitiam, eſt injuſtus: ergo ſi accuſat ſe inquantum juſtus, eſt injuſtus. Si accuſat ſe ſecundum quod peccator: ſed omnis qui accuſat peccatorem ſecundum quod peccator, accuſat peccatum, & omnis talis juſte accuſat, & eſt juſtus: ergo ſi accuſat ſecundum quod peccator, accuſator eſt juſtus, & ita ſecundum quod peccator eſt juſtus.

Resp. Dicendum quod in accuſatione eſt accuſans, & accuſatus: & cum juſtus accuſat ſe, adeſt accuſans, & accuſatus, ſed tamen habens quaſi duplicis perſonæ rationem, & proprie- (B) tatem; & ſecundum quod tenet duplicis perſonæ rationem, ita & duplicis proprietatis, quia ille idem ſecundum quod juſtus accuſat ſe ſecundum quod peccator eſt: & ſic patet quod ſophiſma eſt de illa reduplicatione, quod poteſt referri ad actum accuſandi ratione ſubjecti, vel ratione objecti.

Satisfactio a Joanne præcipitur.
Dub. V.

Videtur male dicere, quia Joannes non potuit ſacramenta novæ legis inſtituere: ergo nec ſatisfactionem præcipere.

Resp. Dicendum quod Joannes (C) præcipit inſinuando, vel prædicando: ſed Chriſtus mandavit tamquam principalis auctor, quia Joannes præcurrit, ut dicitur: ſed Salvator confirmavit, & inſtituit, ut habetur in Matthæo. *Matth. 3. Matth. 4.*

Facite dignos fructus pœnitentiæ.
Dub. VI.

Videtur non eſſe præceptum conveniens, quia digni fructus pœnitentiæ ſunt Deo accepti: ſed non eſt in noſtra poteſtate, nec in noſtra cognitione ea facere, quæ ſunt in divina acceptione: ergo, &c. Item ſi ſatisfactio eſt in præcepto, cum nemo ſciat, utrum ſatisfecerit, quia nemo ſcit ſe eſſe in charitate, videtur quod ſemper eſt iteranda ſatisfactio.

Resp. Dicendum quod dignitas fructus dupliciter poteſt accipi, aut per comparationem ad meritum culpæ, aut in comparatione ad divinam acceptationem. Et nota quod hic vocat dignos fructus pœnitentiæ non in comparatione ad divinam acceptionem, quia hoc non præcipitur, ſed quantum ad meritum culpæ. Similiter intelligendum, quod ſatisfacere Deo dupliciter eſt, vel ſecundum forum ſuum, & ſecundum veritatem, & ſic non eſt in præcepto: vel ſecundum probabilitatem conſcientiæ, & ſic eſt in præcepto. Sed tunc videtur, quod ille peccator, qui non vult ſuſcipere ſatisfactionem condignam a ſacerdote impoſitam, mortaliter peccet, ideo dicendum quod indignitas fructus dupliciter poteſt accipi, aut per comparationem ad meritum culpæ, aut in comparatione ad meritum pœnæ. Si in comparatione ad meritum pœnæ eſt præceptum affirmativum, quod non obligat ad ſemper: & præterea commiſſum in poteſtate ſacerdotis: & ita ſi pœnitens hic condignam pœnam a ſacerdote ſuſcipit, & plenam pœnitentiam facit: ſi propter hoc, quod ſacerdos non imponit attendens fragilitatem peccatoris, Dominus expectat, & ſolvet in purgatorio.

Ut ſecundum qualitatem, &c.
Dub. VII.

Quæritur quæ ſit differentia inter qualitatem culpæ, & quantitatem. Cum enim non habeat culpa quantitatem molis, ſed virtutis; & hæc ſit qualitas, videtur quod non differunt. Item ſi ſecundum quantitatem culpæ eſt quantitas pœnæ: ſed tanta eſt culpa, quanta eſt offenſa: & tanta eſt offenſa, quanta eſt is qui offenditur: ſed ille eſt infinitus: ergo debet imponi pœna infini-

finita. Item quo modo pęna poteſt eſſe ſecundum qualitatem, cum ſint diverſorum generum culpa, & pœna.

Resp. Dicendum quod poſſibile eſt quantitatem, & qualitatem culpæ cauſari ab eodem principio: ſed tamen ſecundum aliam rationem, ſicut cognoſcere conjugatam auget culpam, & ulterius ponit in ſpeciem peccati: unde qualitas culpæ attenditur ſecundum id, quod diſtinguit peccatum, ſecundum quod dicitur, quod eſt inquinamentum carnis, & ſpiritus: quantitas ſecundum quod aggravat in eodem genere; & his duobus modis reſpondet qualitas pęnæ, ut peccato ſpiritualis, ſcilicet oratio: peccato carnali pœna in carne, ſcilicet jejunium, & quantitas quantitati in eodem genere. Et nota quod quantitas peccati non accipitur hic penes eum, contra quem, ſed penes libidinem peccantis: & ſic patent objecta, quia hæc quantitas eſt finita: & aſſimilatio quantitatis pœnæ, & culpæ, attenditur in eodem genere.

Purgans lacrymis omnem qualitatem vitii. Dub. VIII.

Quæritur, aut hoc eſt præceptum, aut conſilium. Si præceptum eſt, videtur periculum, quia pauci, aut nulli ita diſcurrunt deflendo ſingula: & conſtans eſt quod unica contritione juſtificatur homo, qui non poteſt omnes qualitates conſiderare. Si conſilium: Contra: Sicut dicit Philoſophus, ſpecies delectationis movet appetitum: ergo ſi aliquis ita ſigillatim vitium recogitet, videtur quod det ſibi occaſionem tentationis, & lapſus: ergo melius eſt obliviſci, quam ita ante oculos reducere. *Vide Aver. 7 Phy. cont. V.*

Resp. Dicendum quod quantum ad aliquam qualitatem vitii eſt in præcepto, utpote quantum ad illam, quæ trahit in genus peccati aliud; quantum ad aliquas eſt in conſilio, ſcilicet quantum ad illas, quæ non mutant peccati genus. Sive autem ſit conſilium, ſive præceptum, non obligat ad ſemper. Sed quando eſt locus, & tempus, & quando pœnitens ita maceravit ſe, & domuit ſenſualitatem, ita quod ad recognitionem circumſtantiarum ignis non incaleſcit, ſed magis indignatio voluntatis, tunc debet talia recogitare, maxime quando eſt in actu orationis, & gemitu, alias potius debet abigere, quam talia ruminare, maxime in peccatis carnis, in quibus habet homo incitationem intra, propter quod ſignanter dicitur: Fugite fornicationem; quaſi dicat non tantum in opere, vel in voluntate, ſed etiam in recogitatione. *1 Cor. 6*

Defleat virtutem qua interim caruit. Dub. IX.

Contra: Contritus non debet dolere, niſi de culpa: ergo ſi debet dolere de carentia virtutis, videtur quod hoc ſit culpa: ſed infinitis inſtantibus caruit: ergo in infinitis peccavit. Item cum multæ ſint aliæ circumſtantiæ, ſicut determinat Tullius, ſcilicet, quis, quid, cur, quando, ubi quomodo, quibus auxiliis: & illam, quæ eſt quis, dividit in duodecim circumſtantias, ſcilicet numerus, mora, conditio, ſcientia, &c. quæ ibi patent: videtur quod Auguſtinus nimis inſufficienter hic tangat. *de vera & falſa pœn. c. 14. to. 4.*

Resp. Dicendum quod non ſolum contritione deflentur peccata, ſed etiam pœnæ peccatorum: pœnæ inquam, quæ ſunt ſequelæ, & quæ dehabilitant, & reddunt hominem ineptum ad bonum. Inter has præcipua eſt carentia virtutum: & per hanc Auguſtinus intelligit alias ſequelas vitiorum, quæ conſiderandæ ſunt, & deflendæ: non quia ſunt culpa, ſed pœna, non inflicta, ſed acta. Ad illud quod obiicitur, quod plures ponit Tullius, dicendum quod Auguſtinus non ponit hic omnes circumſtantias, ſed ſolum aggravantes; Tullius vero omnes circumſtantias, quæ contingunt negotium, vel perſonam. Poſſunt autem omnes circumſtantiæ reduci ad quatuordecim, quæ his verſibus notantur. *Aug. ubi ſupra*

Aggra-

Aggravat ordo, locus, perſona, ſcientia, tempus,
Ætas, conditio, numerus, mora, copia, cauſa,
Eſt modus in culpa, ſtatus altus, lucta puſilla.

Ex his autem ſex reſpiciunt perſonam, ſcilicet ſcientia, ordo ætas, conditio, perſona, & ſtatus. Tres reſpiciunt crimen, ſive actum, ſcilicet numerus, mora, & modus agendi. Tres reſpiciunt cauſam, ſcilicet copia, cauſa, lucta puſilla. Et duæ ſunt adjacentes, ſcilicet locus, & tempus.

Cum gaudio enim debet facere immortalis futurus. Dub. X.

Videtur male dicere, quia pœnitentia maxime conſiſtit in dolore, & lacrymis; ergo non debet facere cum gaudio, ſed potius cum dolore. Si tu dicas, quod utrumque ibi concurrit, quæritur quare potius dicit cum gaudio eſſe faciendum.

Resp. Dicendum quod ideo hortatur ad gaudium, quia illud eſt conſervativum omnium virtutum, & maxime virtutum quæ conſiſtunt circa pœnalitatem. Unde Philoſophus dicit, qui continet, & hoc ipſo gaudet, jure caſtus eſt. Et ille vere habet perfectam fortitudinem, qui non ſolum non ſuccumbit, ſed etiam in pœnitentialibus, vel pœnalibus gaudet; & hæc eſt principalis ratio, quare hortatur ad gaudium, quia aliter aſſumptio pœnalitatis non eſt virtuoſa. Ratio autem quare gaudendum eſt in pœnitentia, eſt multiplex. Prima eſt conſideratio æquitatis. Secunda eſt conſideratio utilitatis. Æquitas eſt maxime ibi; ut caro quæ traxit peccatum, & ſubjugavit per delectationem, & inimica eſt ſpiritui veritatis; econtra ſubiiciatur per afflictionem, & per hoc reconcilietur, & de inimico vindicta ſumatur. Unde ſicut homo carnalis multum gaudet in depreſſione inimici, ita ſpiri- A tualis debet gaudere de afflictione carnis. Et ſicut judex juſtus gaudet in exercitatione juſtitiæ, ſic pœnitens debet gaudere; & ideo dicitur; Gaudium eſt juſto facere juſtitiam. Et: Cor quod novit amaritudinem animæ ſuæ, &c. Alia eſt conſideratio multiplicis utilitatis, quæ eſt tabula liberationis a naufragio. Unde ſicut gaudet quis, quando de naufragio evadit, ſic pœnitens debet gaudere. Alia ratio poteſt eſſe ex parte boni, quia renovat hominem, ſecundum illud Pſalmi; Renovabitur ut aquilæ inventus, &c. Damna etiam ſpiritualia ibi reſtaurantur. Et ſic patet multiplex ratio gaudii. Et quod obiicit, B quod debet facere cum dolore, dicendum quod iſtud non impedit, quia quando quis vehementer dolet, in ſolo dolore invenit delectationem. Unde exemplum eſt de Auguſtino, qui narrat, quod quando mortuus erat ſocius, in nullo delectabatur niſi in gemitu; & pœna erat ei omnis alia delectatio, & in hac ſola quieſcebat; quanto magis igitur debet quis in dolore de propria morte lætari? & ideo recte dicit, quod cum gaudio facere debet, &c.

Prov. 21. Prov. 14. Pſal. 102. Aug. l. 4 confeſſ.

Caveat ne ductus verecundia dividat apud ſe confeſſionem. Dub. XI.

C Videtur male dicere, quia quanto pluribus revelat, tanto major erit verecundia, & plus habet unde erubeſcat. Unde videtur quod hoc non fit ex verecundia, ſed contra verecundiam.

Respon. dicendum quod verecundia poteſt eſſe major dupliciter, aut quia reputatur quis peccator enormis, & magnus, aut quia a pluribus eſſe peccator cognoſcitur: & prima verecundia major eſt; & ideo pro vitanda majori, unde aſſumeret quis minorem, ac per hoc derogaret veritati confeſſionis, quæ non eſt dividenda, ſicut patebit infra.

Diſt. 21. p. 2 dub. 3. lit.

Ca-

Digitized by Google

Caveat etiam ne prius ad Dominicum corpus accedat, quam confortet ſe bona conſcientia. Dub. XII.

Quæritur quid vocatur hic confortari bona conſcientia. Videtur enim, quod qui eſt in gratia, poſſit accedere ſine culpa: & talis eſt contritus ante confeſſionem. Sed in contrarium eſt, quod dicit Hugo in epiſtola ad Bernardum: Audacter dico, ſi fuerit contritus, non tamen debet communicare, antequam confeſſus fuerit: propter hoc eſt quæſtio, utrum aliquis contritus in caſu aliquo poſſit accedere ad communionem.

Respon. Dicendum quod tunc aliquis confortat ſe bona cònſcientia, dum probabiliter percipit culpam ſibi eſſe dimiſſam: hoc autem percipit quando facit, quod in ſe eſt ad obtinendam veniam. Tunc autem plene facit quod in ſe eſt ante communionem, ſi habet ſacerdotis copiam: tunc enim ſi confitetur exterius, conſcientia interior confortatur, & bene poteſt accedere. Si autem habet copiam, & non confitetur, male facit ſi accedit. Si vero non habet copiam, aut habet neceſſitatem conficiendi, ut ſacerdos parochialis: & tunc poteſt accedere cum dolore, & propoſito confitendi. Aut non habet neceſſitatem: & ſic nullo modo debet accedere ante confeſſionem, quia qui fuit per mortale peccatum excommunicatus, ad ſacramentum unitatis Eccleſiæ non debet accedere, niſi prius reconciliatus Eccleſiæ, niſi alias cogatur: & tunc evidens excuſatio habetur.

Cohibeat etiam ſe a ludis, a ſpectaculis. Dub. XIII.

Quæritur, quare notantur iſta duo, & quare dicit ipſum debere ſe cohibere: aut enim ſunt mala, aut bona, & licita. Si mala: tunc ergo omnes debent ſe cohibere. Si vero bona, & licita: ergo nullus debet ſe cohibere.

A Respon. Dicendum quod ſicut dicitur in Gloſſa: Ludus eſt geſticulatio libidinoſa, cujuſmodi eſt in choreis. Spectacula ſunt ſicut dicit Auguſtinus, cithara, & venatio, & hujuſmodi: dico igitur quod ludus chorearum non eſt malus ſecundum ſe, ſicut patet de ſorore Moyſi: ſed fit malus quadrupli de cauſa. Propter modum, quando eſt modus laſcivus. Propter finem, quando fit ad procreandam libidinem. Propter tempora, ut ſi fiat tempore triſtitiæ. Propter perſonam, ut ſi fiat a perſona religioſa: his remotis poteſt fieri. Quoniam igitur pœnitens perſona eſt, cui non competit, & quamdiu vere B pœnitet, eſt in tempore triſtitiæ: ideo ei non competit. Similiter judicandum eſt de ſpectaculis, his enim quatuor de cauſis poſſunt male fieri, & fiunt; his excluſis bene poſſunt fieri.

1. Cor. 10 Aug. de vera & falſa pœnit. c. 15. tom. 4. ſuper Pſ. 149 Exod. 15.

Non omnes digni fructus, ſunt digni fructus pœnitentiæ. Dub. XIV.

Videtur male dicere, quia opera quæ facit pœnitens ex virtute pœnitentiæ, ſunt fructus virtutis, & non niſi pœnitentiæ: ergo, &c. Præterea, ſicut virtus pęnitentiæ eſt circa bonum & difficile; ita aliæ virtutes: ergo, &c. Item cum fructus dicatur C a fruendo, quo modo opera pęnitentiæ poſſunt dici fructus?

Resp. Dicendum quod opera pœnitentiæ dicuntur fructus, non quia eis fruamur, ſed quia ad fruitionem ducunt. Vel fructus metaphorice, ſicut ex arbore naſcitur pomum, quod dicitur fructus arboris, ita ex voluntate pœnitentis bonum opus. Et nota, quod differt dicere bonum fructum, & dignum fructum pęnitentiæ. Bonus fructus poteſt dici omne opus bonum, dignus fructus plus dicit, ſcilicet bonum opus, cum convenientia ad ſtatum. Bonum enim eſt opus, & ita perfectum, ſi competat ſtatui. Sed dignus fructus pęnitentiæ non dicit ſolummodo bonum opus, prout competit ſtatui, ſed etiam ut com-

competit merito peccati; quia qui plus peccavit, ampliora debet pati, ut Gregorius determinat in homilia.

Ideoque miles, vel negotiator, vel alicui officio deditus, quod ſine peccato exerceri non poteſt, ſi culpis gravioribus irretitus ad pęnitentiam venerit. Dub. XV.

Contra: Si hoc verum eſt, ergo nullus negotiator, vel miles ſalvatur; & hoc eſt contra ſacram Scripturam. Nam beatus Joannes militiam non reprobavit, ſed dixit; Contenti eſtote ſtipendiis, &c. Item de negotiatoribus: Zabulon in littore maris habitabit; ubi ſecundum literam terra Zabulon benedicitur negotiatoribus. Item ſi hoc verum eſſet, periret militia, quæ neceſſaria eſt ad defendendam fidem: perirent negotiationes, ſine quibus multæ terræ non poſſent vivere.

Luc. 3. *Gen. 49.*

Resp. Dicendum quod militia, & negotiatione, & officio telonii, ſive vectigalium exactione, a qua dicitur Matthæus publicanus, poteſt quis recte uti, ſi facit eo modo, quo inſtituta ſunt: ut miles nemini injurietur, negotiator neminem circumveniat, & telonearius non exigat vectigal immoderatum, ſed quod inſtitutum eſt ex certa cauſa, & utili; & hoc totum poteſt eſſe ſine peccato, & hoc modo pęnitens poteſt in hoc ſtatu ſalvari. Sed his propinquiſſimæ ſunt abuſiones; in militibus violentiæ, in negotiatoribus deceptiones, in aliis immoderatæ exactiones; & ideo hujuſmodi ſunt periculoſa. Et quantum ad tales abuſiones dicit Gregorius: Non pœnitet quis quouſque dimittat hæc, ſcilicet quantum ad abuſionem.

ARTICULUS I.

Ad intelligentiam hujus partis quæritur de contritione; & circa hoc principaliter quatuor quæruntur. Primo quæritur de contritione quantum ad quidditatem. Secundo quantum ad quantitatem. Tertio quantum A ad durationem. Quarto quantum ad intentionem. Quantum ad primum quæruntur duo. Primo quæritur de contritione, quid ſit quantum ad ſuam ſubſtantiam. Secundo quid ſit in genere moris.

QUÆSTIO. I.

An contritio ſit dolor voluntarie pro peccatis aſſumptus.

Alex. Alenſ. 4. p q. 17. Membr 1. art. 1. §. 1.
S. Thom. in Suppl. 3. p. q. 1. art. 1.
Et 4. Sent d. 17. q. 1. art. 1.
Guil. Altiſio. 4. Sent. tr. 6. c. 2.
Richardus 4. Sent. diſt. 17. q. 1.
Thom. Argent. 4. Sent. diſt. 16. q. 1. art. 1.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 16. q. 1.
B *Petrus de Tarant. 4. Sent. diſt. 17. q. 1.*
Joan. Bacch. 4. Sent. diſt. 15. q. 1.

Circa quam proceditur ſic. Magiſtri dicunt, quod contritio eſt dolor voluntarie pro peccatis aſſumptus: & quod ita ſit, videtur: quia ſicut dicit Ambroſius: Pœnitentia eſt commiſſa deflere. Et iterum: Pęnitentia eſt dolor, & amaritudo mentis pro peccatis, quæ quiſque commiſit: ſed hoc non eſt confeſſio, neque ſatisfactio. Fundam. *Ambr. in ſer. Quadrageſimæ.*

Item Auguſtinus: Dolendum eſt, & dolore purgandum: ſed contritio eſt illud in pœnitentia, quod peccata purgat: ergo contritio eſt dolor. *Aug. de vera & fal. pænitent. c. 14. to. 4.*

C Item ratione videtur, quia primum quod eſt in pœnitentia eſt diſſentire a peccato facto: ſed quod factum eſt, neceſſe eſt eſſe factum: ſed cum aliquid diſplicet alicui vehementer, quod tamen non poteſt facere, quin fuerit, generat dolorem: ergo, &c.

1. Contra: Sicut vere pęnitentem neceſſe eſt dolere, ita & oportet pudere: ergo pudor eſt de pęnitentia, & non eſt confeſſio, nec ſatisfactio: ergo contritio, & ſic, &c. Ad opp.

2. Item in pœnitentia non tantum eſt dolere, verum etiam gaudere: unde in præcedenti diſtinctione: Doleat, & de dolore gaudeat; ergo quemadmodum contritio dicitur dolor, ita etiam debet dici gaudium. *Di. 14. cap. His verbis. Aug. Enc. cap. 19. tom. 3.*

3. Item videtur quod non ſit do-

Aug. 14. de Civit. Dei cap. 15. dolor, quia ſicut dicit Auguſtinus: A Dolor eſt diſſenſus ab his rebus, quæ nobis nolentibus accidunt: Sed contritio eſt diſſenſio a peccatis, quæ nobis volentibus accidunt: ergo, &c. Si dicas, quod peccata prius ſunt placita, & volita, poſt autem diſplicent, & non ſunt volita, & pro illo tempore eſt dolor. Contra: Dolor eſt ex conjunctione diſconvenientis: ergo ab oppoſitis ex diſſenſu diſconvenientis non eſt dolor, ſed gaudium: ergo ſi peccata diſplicent, & per contritionem diſſentit quis a peccatis, videtur quod non dolor, ſed gaudium eſt contritio.

4. Item contritus dolet de peccato facto: aut ergo quia vult ipſum B eſſe factum, aut quia non vult. Si quia vult, cum factum ſit, tunc evenit quod vult. Si quia non vult: ſed omnis voluntas eſt indiſcreta, quæ appetit impoſſibile, & refugit neceſſarium: ergo cum voluntas contriti non ſit talis: patet, &c. Si dicas quod verum eſt de voluntate abſoluta, ſed non de velleitate: & talis eſt contritio.

5. Contra: Contritus habet voluntatem a virtute, & gratiam informatam: ſed omnis talis conſiſtit in pleno conſenſu: ergo voluntas contriti non eſt velleitas, ſed plena voluntas: & ita nulla eſt iſta reſponſio.

6. Item differt dolor, & timor, C quia dolor eſt affectio de præſenti malo, ſed timor de futuro: ſed peccatum eſt præteritum, & de eo eſt contritio: ergo non eſt dolor. Si dicas, quod non eſt præſens ſecundum effectum, ſed ſecundum aſpectum: ſimiliter & futurum eſt præſens ſecundum aſpectum: ergo ſicut eſt dolor de præterito, ita etiam de futuro.

7. Item cum contritio ſit dolor, ut quid magis denominatur nomine contritionis, quam doloris?

CONCLUSIO.

Contritio eſt dolor per eſſentiam, ſumendo dolorem pro diſſenſu voluntatis, non pro paſſione in ſenſu.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ſicut peccatum perpetratur per conſenſum, ſic econtra deletur, & deſtruitur per diſſenſum voluntatis rationalis: & quia diſſenſus ab ea re, quam impoſſibile eſt non eſſe, generat dolorem, ſicut dicit Auguſtinus: Ibid. c. 5. ideo dicendum, quod contritio eſt dolor per eſſentiam. Sed attendendum, quod dolor dicitur dupliciter. Uno modo ipſe diſſenſus voluntatis, alio modo paſſio reſultans in ſentientem, vel ſenſualitatem ex illo diſſenſu, per quam prorumpit homo in lacrymas, & ille diſſenſus eſt de eſſentia contritionis, ſed illa paſſio eſt effectus ejus. Explicat.

1. 2. Quod ergo obiicitur, quod ſit pudor, & gaudium, ſicut & dolor, dicendum quod pudor conſequitur ad illum diſſenſum, ſecundum quod diſſentit a peccato tamquam a turpi. Conſequitur etiam gaudium ſecundum quod ex illo diſſenſu ſentit ſe elongari a peccato, immediatius autem conſequitur paſſio, quæ eſt dolor. Nam ipſe diſſenſus vehemens a re, quam nolumus eſſe, & tamen eſt, immediate dolorem generat, quia diſſenſus: ſed quia a turpi generat pudorem, & quia ab illo elongat gaudium.

3. Ad illud quod obiicitur, quod peccatum nobis volentibus accedit, dicendum quod peccatum non eſt voluntarium quo ad delectationem, ſed non voluntarium ratione malitiæ, & deformitatis, & pęnæ. Sed illud non ſolvit, quia dolor non tantum eſt de deformitate, immo etiam de delectatione. Ideo dicendum, quod ad hoc quod doleat, ſufficit quod illud de quo dolet, ſit nolitum pro tempore in quo dolet: & non oportet, quod pro omni tempore.

Digitized by Google

re. Et quod in contrarium adducit, quod diſſenſus a re diſconvenienti generat gaudium, verum eſt quando eſt tantum diſſenſus, utputa cum refugit, ne faciat peccatum, non dolet, ſed gaudet: ſed quando eſt diſſenſus cum conjunctione, tunc eſt dolor: & ita eſt in contritione, quia nollet peccaſſe: & tamen neceſſarium eſt ipſum peccaſſe.

4. Ad illud quod obiicitur, quod contritus vult impoſſibile, dicendum quod velleitate vult, non voluntate abſoluta: ſicut aliquis ex pietate de illo, qui mortuus eſt, vellet quod viveret.

5. Et quod obiicitur, quod virtus eſt in pleno conſenſu, dicendum quod conſenſus ſemiplenus aut eſt propter defectum voluntatis, ſicut piger vult, & non vult, & talis velleitas non eſt gratiæ, ſed pigritiæ. Aut eſt propter defectum voliti, *Prov. 13* quia non eſt natum eligi, cum ſit impoſſibile: & talis bene eſt a virtute, ut patet in pietate, & hic eſt plenus conſenſus a parte voluntatis, quia reflectitur voluntas ſupra ſe, & vult ſe ſic velle.

6. Ad illud quod obiicitur, quod dolor eſt de præſenti, dicendum ſicut dictum fuit, quod eſt de præſenti ſecundum aſpectum. Quod obiicitur in contrarium, quod non ſufficit quod ſit præſens ſecundum aſpectum. Reſpondent aliqui, quod eſt præſens ſecundum reputationem, quia pro tali reputat ſe vere contritus, ac ſi eſſet infectus peccato prius facto. Sed illud non ſolvit, quia eſto quod conſtaret ſibi de juſtitia præſenti: tamen adhuc doleret de præterito. Ideo dicunt alii, quod eſt præſens ſecundum effectum, quia remanent reliquiæ. Sed tunc eſto, quod nullæ reliquiæ remanerent, adhuc tamen doleret homo de malo, quod fecit. Ideo dicendum, quod ad dolorem faciendum ſufficit, quod res quæ diſplicet voluntati, ſit præſens aſpectui, non ſecundum conjecturam, ſed ſecundum certitudinem: quia ita eſt, & non poteſt aliter eſſe, & tunc eſt dolor, ſive illud de quo genitus eſt, ſit præſens, ſive præteritum, ſive futurum. Unde cum dicitur mihi certitudinaliter, quod aliquis quem diligo, cras morietur, generat in me dolorem: multo magis de præterito, in quo eſt perfecta certitudo.

7. Ad illud quod quæritur, quare magis denominatur nomine contritionis, & quæ convenientia doloris ad contritionem. Dicunt aliqui, quod ideo hoc nomine cenſetur, quia ſicut unguentum ſanativum conficitur ex multis herbis in mortariolo contritis, ſic unguentum compunctionis conficitur ex herbis peccatorum, quæ natæ ſunt in terra noſtra, cum conteruntur in mortariolo conſcientiæ: ita videtur Bernardus ſuper *in ser. 10 ſuper Cantica.* Cantica dicere. Sed tunc ab hac contritione non diceretur homo contritus, ſed conterens. Ideo addendum, quod in hac contritione tria ſunt attendenda, quod conteritur, a quo conteritur, & ad quid contritio terminatur. Quod conteritur eſt cor peccatoris, quod eſt tamquam vas fictile repletum veneno peccati: juxta *Deut. 32* illud: Fel draconum vinum eorum, &c. A quo conteritur eſt duplex mola, una ſuperius ſurſum elevans, & hæc eſt ſpes veniæ ex conſideratione miſericordiæ. Alia mola deorſum deprimens, eſt timor pœnæ, veniens ex conſideratione divinæ juſtitiæ. Et de his molis dicitur: Non *Deut. 24* accipies loco pignoris inferiorem, & ſuperiorem molam. Iſtud vas ad hoc conteritur, ut emolleſcat, quia durum eſt. Cor enim durum male *Eccli. 3* habebit in noviſſimo. Vel melius, ut peccati delectatio totaliter effundatur: ideo dicitur contritio, non fractio: quia fractio eſt in majores partes, contritio in minores: & quando in majores partes eſt fractio, ſapor aliquo modo remanet: ut autem non remaneat, nec ſapor, nec veritas, ideo in partes minimas conteritur. Et hæc delectatio totaliter removetur per pœnam æternam, & removetur per gratiam: & ideo utrobique

bique dicitur contritio, & in pœna A æterna, ſecundum illud: Contere-tur cum delinquente delictum. Et
Eccli. 27 Pſal. 50 per gratiam: Cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies. Sed aliter, quia ibi conteritur in pulverem, non ut aliud vas fiat: quia de
Pſal. 1 impiis dicitur: Non ſic impii, non ſic, ſed tamquam pulvis, &c. Sed in contritione gratiæ eſt contritio ad generandum vas novum & ſolidum per humorem gratiæ, & lacrymarum: & ideo recte dicitur contritio, non attritio: quia partium tritarum eſt unio, ut fiat vas in honorem ſe-
Actor. 9 2 Tim. 2 cundum illud de Paulo: Vas electionis eſt mihi. Si quis emendaverit ſe ab his, erit vas, &c. Sic patet ratio dicti.

QUÆSTIO II.

An contritio ſit actus virtutis.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 17. Memb. 1. art. 1. §. 2
S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 1. art. 2.
Et 4. ſent. diſt. 16. q. 1. art. 1. q. 1.
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 16 q. 2.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 17 q. 3.

Fundam. QUID ſit contritio in genere moris. Et quod ſit actus virtutis, videtur, quia omnis actus difficilis & meritorius eſt actus virtutis, vel doni, vel beatitudinis: ſed contritio eſt hujuſmodi, & non eſt C doni, nec beatitudinis: ergo eſt virtutis.

ITEM omnis actus meritorius ſpiritualis, qui egreditur a potentia determinata, eſt virtutis ſpiritualis: ſed contritio eſt hujuſmodi: ergo contritio eſt virtutis ſpiritualis.

ITEM: Pœnitentia eſt dolor, & amaritudo mentis: ſed conſtat illud eſſe dictum per cauſam, quia pœnitentia (ut dicit Ambroſius) facit dolere: ergo ſi contritio eſt dolor, contritio eſt actus virtutis pœnitentiæ: ergo, &c.

Ad opp. SED CONTRA: Contritio eſt dolor: ſed dolor eſt paſſio, & paſſio non eſt actus virtutis, nec gratiæ: ergo nec contritio: quod dolor ſit paſſio, patet: quia dolor opponitur delectationi.

2. ITEM Contritio eſt expulſiva peccati: ſed peccatum expellere, eſt ipſius gratiæ: ergo contritio eſt gratiæ actus. Si tu dicas hoc eſſe virtutis. Contra: Aut hoc eſt virtutis per gratiam, aut econverſo. Conſtat quod virtutis ratione gratiæ, quæ eſt vita: & ideo expellit mortem: cum ergo contritio per ſe ſit expulſiva peccati; patet quod contritio eſt actus gratiæ.

3. ITEM contritione omnia peccata expelluntur: ſed omne tale eſt commune ad omnem animæ potentiam, & habitum: ergo contritio non eſt actus virtutis, aut ſi eſt, non B eſt actus virtutis ſpecialis.

CONCLUSIO.

Contritio eſt ſpecialis motus virtutis pœnitentiæ.

RESP. AD ARG. Dicendum quod circa hoc triplex fuit opinio. Quædam, quod contritio eſt motus liberi arbitrii informati gratia, non virtute: propter quod eſt expulſiva peccati. Alia, quod eſt motus omnium virtutum, quia contra omnia peccata. Tertia, quod eſt motus virtutis ſpecialis, ſcilicet pœnitentiæ. Et habent iſtæ tres opiniones ortum ab opinionibus de pœnitentia: quia quidam dicebant quod pœnitentia eſſet gratia, quidam quod virtus generalis, quidam quod ſpecialis. Sed cum ſupra oſtenſum ſit ipſam eſſe virtutem ſpecialem, cujus motus eſt peccatum deteſtari commiſſum ad emendam: & hæc eſt arbor: dicendum quod contritio eſt motus ſpecialis virtutis, ſcilicet pœnitentiæ.
Opinio 1 Opinio 2 Opinio 3 Diſt. 14 p. 1 art. 1 q. 1

1. AD illud quod obiicitur, quod eſt paſſio, dicendum quod dolor dicitur dupliciter. Uno modo diſſenſus voluntatis rationalis. Alio modo paſſio redundans in ſentientem, vel ſenſualitatem. Primo modo eſt motus voluntatis: & ſic contritio eſt dolor per eſſentiam. Alio modo eſt paſſio: & ſic contritio eſt dolor per concomitantiam.

2. AD

2. Ad illud quod obiicitur, quod A delere culpam eſt gratiæ, dicendum quod etſi delere culpam ſit gratiæ: tamen in adulto qui præparat ſe per uſum liberi arbitrii, infunditur gratia, ut in tali uſu eſt: & deletio culpæ in illo fit per gratiam, ut induit rationem virtutis: & ideo per pœnitentiam, quæ concernit gratiam, & habitum virtutis.

3. Ad illud quod obiicitur, quod omnia expellit, dicendum quod expellit per modum deteſtantis, & unius virtutis eſt omne malum deteſtari ſub ea ratione, qua eſt Dei offenſivum, & quia commiſſum eſt contra Deum: & ſic contritio deteſtatur, & expellit, & eſt virtus pœnitentiæ. Unde ſicut obedientia opera omnium virtutum reſpicit ſub ratione mandati, nec propter hoc eſt virtus generalis, quia licet iſta differant per eſſentiam, tamen ratio formalis eſt una ſecundum ſpeciem: ſic & in propoſito. Et eſt ſimile de Exempl. viſu, quia qui videt hominem, & plantam, quæ non ſolum differunt ſpecie, ſed etiam genere: videt tamen, quia ſunt colorata: videt etiam album, & nigrum, quæ ſunt objecta per ſe, & differunt ſpecie; & tamen ipſe non differt, quia videt per naturam lucis: ſic contritio deteſtatur ſuperbiam, & luxuriam, in quantum malum contra Deum perpetratum ab ipſo, qui conteritur. Et ſi tu obiicias, quod contritio eſt vis concupiſcibilis, & pœnitentia eſt in iraſcibili, ſupra ſolutum eſt. Nam dolor, & odium cum Diſt. 14. p.1. art.1. qu. 3. inſurrectione conſiſtit in iraſcibili, tamen cum illo eſt dolor quidam in concupiſcibili: & iſte eſt imperatus a pœnitentia, & conjunctus cum illo dolore: & ſic patet quod non eſt contrarium prædictis, quia utrumque concurrit ad contritionem: ſed primus dolor eſt præcipuus, & principalis.

ARTICULUS II.

Consequenter quantum ad ſecundum articulum quæritur de contritione quantum ad quantitatem. Et circa hoc duo quæruntur. Primo quæritur, utrum neceſſe ſit dolorem contritionis eſſe maximum. Secundo utrum poſſibile ſit in illo dolore cadere exceſſum. De quantitate enim contritionis a parte gratiæ non eſt dubium, quia tantum eſt Deo accepta, quantum eſt gratia.

QUÆSTIO I.

B *An ſit neceſſe dolorem contritionis eſſe maximum.*

Alex Alenſ. 4. p. q. 17. Membr. 2. art. 1. § 5.
S. Thom. in ſuppl. 3. p. q. 3. art. 1.
Et 4. Sent. d. 16. q. 1. art. 3. q. 1.
Guliel. Altiſi. 4. Sent. tract 6. cap. 2. q. 3.
Steph. Bulef. 4. Sent. diſt. 16. q. 3.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 19. q. 9.

Utrum neceſſe ſit dolorem contritionis eſſe maximum, id eſt, utrum ad hoc quod contritio ſit ſufficiens, neceſſe ſit plus dolere de peccato, quam de aliquo temporali. Fundam. Et quod ſic, videtur; Luctum unigeniti fac tibi. Gloſſa: Docet pœnitentem, quid facere debeat. Et alia Gloſſa: Nihil dolentius morte C unigeniti: ergo tantum debet quis dolere de peccato, quod de nullo magis. Gloſſ. interlinear. Jer. 6.

Item Auguſtinus: Neceſſe eſt ut tantum urat dolor, quantum hæſerat amor: ergo ſi dolet plus de amiſſione rei temporalis, quam de amiſſione Dei per culpam: plus ergo diligit rem temporalem, quam Deum: ſed nullus talis pœnitet vere: ergo, &c. de Civ. Dei l.21. c.26. tom. 5.

Item ratione videtur, quia dolor fundatur in amore, & omnis affectio, ut dicit Auguſtinus: ſed amor Dei debet eſſe major omni amore creaturæ: ergo & dolor ex amiſſione Dei. Trahitur ex de civ. Dei, c.15. tom. 5.

Item dolor contritionis eſt a gratia, & libero arbitrio, ſed alius tan-

tantum a culpa, & libero arbitrio: ſed gratia plus roborat in bono, quam culpa inclinet ad malum: ergo motus doloris fortior. A

Item animus juſtus plus Deo unitur, quam ſibi per amorem: ſed de eo, cui magis unitur, magis dolet cum ſeparatur: ergo magis dolet ſe per peccatum ſeparatum eſſe a Deo, quam de morte proximi, & morte ſua, ſi eſſet poſſibile.

Item omnis habens animum ordinatum plus dolet de amiſſione majoris boni: ſed Deus eſt ſummum bonum, & omnis contritus habet animum ordinatum: ergo plus dolet de amiſſione Dei, quam de amiſſione alterius boni creati.

D ficit. argu. ultiniuum. *Ad opp.* *Ariſtot. Top. 4 loco 9*

1. Sed Contra: Oſtenditur quod non oportet eſſe majorem, quam de aliquo temporali, quia albius eſt, quod eſt nigro impermixtius: ergo major eſt dolor, qui minus habet de gaudio: ſed dolor contritionis eſt mixtus gaudio, alius ſine aliquo gaudio eſt quandoque: ergo ille major.

2. Item magis dolendum eſt de eo, quod recuperari non poteſt, quam de eo, quod recuperari poteſt, & recuperatum eſt: ſed amiſſio filii non poteſt recuperari, amiſſio Dei in pęnitente eſt recuperata: ergo non tantum dolere debet de amiſſione Dei quantum de amiſſione filii.

3. Item quod non oportet tantum dolere, videtur, quia quantumcumque parva ſit gratia, delet omnem culpam: ergo ſimiliter ex parte doloris quantumcumque parvus eſt, dum tamen gratia ſit informatus, delebit omnem culpam: ergo non oportet, quod ſit major omni alio.

4. Item ſi hoc oporteret, tunc pauci eſſent contriti: pauci enim ſunt qui mallent eſſe cæci, quam numquam peccaſſe. Videmus etiam multos viros penitentes, qui flent ex morte conſanguineorum, qui non poſſunt flere pro peccatis.

CONCLUSIO.

Contritionis dolor quo ad ſenſum non eſt neceſſe quod ſit maximus, neque ſecundum diſplicentiam rationis abſolute, ſed bene in comparatione ad alios dolores.

Respon. ad Arg. Dicendum quod cum quæritur de quantitate doloris, dolor poteſt dici diſplicentia rationis, vel paſſio ex hac reſultans in ſenſualitate. Si hoc ſecundo modo accipiatur, dico quod non eſt neceſſe magis dolere de peccato, quam de re temporali: nec etiam neceſſe eſt B dolere, quia non eſt in poteſtate cujuslibet: talis enim dolor non conſequitur amorem, ſed conſequitur ipſam affectionem, & affectio experimentalem cognitionem; & quia non omnes habent experientiam divinæ dilectionis, ideo non omnes ita ſenſibiliter dolent de peccatis; tamen quod magis etiam ſenſibiliter doleat aliquis de peccato, quam de aliquo damno, hoc eſt perfectionis, & congruum, non neceſſarium. Sed inquantum dolor dicitur diſplicentia rationis, ſic dico quod diſplicentia menſuratur ſecundum quantitatem charitatis. Quantitas autem charitatis dupliciter poteſt accipi, vel in C ſe, vel in comparatione ad alios amores. In ſe, ſic dico quod eſt parva, & major, & maxima. In comparatione ad alios, ſic dico quod vendicat ſibi dominium in corde, quamdiu eſt: nec umquam ibi eſt, niſi ſit domina: unde dico quod ad hoc quod aliquis habeat charitatem, neceſſe eſt quod diligat Deum ſuper omnia. Hoc autem eſt diligere Deum ſuper omnia, quod pro nullo damno, vel commodo velit offendere Deum: ſic intelligendum eſt de diſplicentia contritionis. Unde dico, quod peccatum debet tantum diſplicere rationi, quod nullo pacto, nullo commodo, vel incommodo velit in ipſam conſentire, vel conſenſiſſe: quoniam voluntas, quæ ex aliqua

cauſa

cauſa conſentit in peccatum, iuſta non eſt. Unde ſicut non oportet habentem charitatem velle mori pro Chriſto: ſed in caſu, in quo vel oportet ipſum amittere charitatem, vel vitam: tunc tenetur magis velle mori pro Chriſto, quam charitatem amittere: ſic in propoſito eſt intelligendum, quod non teneor nunc pro ſatisfactione, vel reconciliatione peccati omnem pœnam ſuſtinere, quia Deus non exigit: & ideo ſicut ego poſſum ſalvari non ſuſtinendo martyrium, ſic poſſum reconciliari Deo ſine multis doloribus. Hæc ſint dicta de amiſſione rerum temporalium. Si vero de comparatione, & præelectione culpæ, vel pœnæ quæratur. Reſpondent aliqui, & faciunt in hoc vim, quia poteſt intelligi reſpectu præteriti, vel futuri. Sed ego non video in hoc vim, quia iuſta voluntas, & vere pœnitens ita deteſtatur præteritum peccatum, quod fecit, ſicut futurum ne fiat: & ita eſt peccatum velle peccaſſe, ſicut velle peccare. Ideo de peccati præcedentis dolore, & deteſtatione, dicendum quod in caſu in quo oportet præeligere, vel conſentire in peccatum, ſive complacentiam peccati, vel tolerantiam pœnæ, quilibet tenetur præeligere, ſive magis eligere pœnam, quam velle peccare, vel peccaſſe. Præter caſum neceſſitatis dico, quod præeligere omnem pœnam eſt perfectæ virtutis, dubitare vero eſt infirmitatis, quia timor naturalis valde facit dubitare; & iſta dubitatio ſimul poteſt ſtare cum charitate: ſed præeligere culpam alicui pœnæ, hoc eſt iniquitatis, ſi eſt cum deliberatione, & plena voluntate, quia omnis voluntas eſt iniqua, quæ peccatum vult vel abſolute, vel conditionaliter. Unde periculum eſt, & ſtultitia quærere hoc ab aliquo infirmo, vel etiam a ſeipſo, quia hoc eſt hominem ponere in tentationem: unde nullus confeſſor debet hoc ab aliquo, qui ſibi confitetur quærere: ſed ſi pœnitens ſe offerat, & dicat ſe malle mortuum eſſe, quam peccaſſe, vel ſimile aliquid, gaudendum eſt, quia ſignum bonæ voluntatis eſt. Si ergo quæritur, utrum dolorem contritionis neceſſe ſit eſſe maximum. Si dicatur de dolore ſenſualitatis, manifeſtum eſt quod non. Si de diſplicentia rationis, aut quantum ad intentionem motus abſolute; & ſic nec hoc modo oportet eſſe maximum. Si in comparatione ad alios dolores, dico ſicut de amore, quod oportet quod habeat prædominium: & ſic procedunt rationes probantes ipſum inter omnes alios dolores de rebus creatis obtinere principatum. Quod ſi intelligatur de dolore ſenſualitatis ad omnes per interemptionem ſolvendum eſt, ſicut tactum eſt, quia ſequitur experientiam, & delectationem, & etiam complexionem, vel aliquod tale: ideo ſenſibiliter magis dolet quis de morte unigeniti.

Explicat. | Idem S. Th. d. 17 q. 1 ar. 3

Ad illud tamen quod obiicitur ultimo, quod ſemper ſuperior movet inferiores, dicendum quod verum eſt in his, in quibus natæ ſunt ſimpliciter obedire, ſicut in motu manuum, vel pedum: ſed non eſt ita in affectionibus, niſi per multam aſſuefactionem.

1. Ad illud quod obiicitur, quod parvus, quia admixtus gaudio, dicendum quod dolor contritionis quando eſt in anima bene diſpoſita, valde magnus eſt, & gaudium mitigat dolorem, & intendit: ideo enim dolet, quia vult dolere, & quanto magis appetit dolere, tanto magis dolet, & quanto videt ſe magis dolere, magis gaudet: ideo patet quod non remittitur, quia non habet oppoſitionem, immo unum eſt cauſa alterius: tamen bene concedo, quod mitigatur, & minus lædit: unde intenditur, & mitigatur. Intenditur reſpectu peccati, & mitigatur reſpectu pœnitentis. Intenditur reſpectu objecti, mitigatur reſpectu ſubjecti. Vel intenditur ſub ratione diſplicentiæ, mitigatur ſub ratione pœnæ.

2. Ad illud quod obiicitur, quod

poteſt recuperari, dicendum quod A hoc etiam mitigat dolorem, ut dolor contriti non ſit cum deſperatione, ſed cum ſpe. Tamen quia contritus de ſe, ita ſe affligit dolore, ac ſi omnino perdidiſſet: reſpirat tamen in miſericordia Dei. Et quod obiicitur, quod magis eſt dolendum de re irrecuperabili, dicendum quod verum eſt cœteris paribus.

3. Ad illud quod obiicitur, quod minima gratia delet omnem culpam, dicendum quod dolor quamtumcumque ſit parvus, ſufficit ſi ſit gratia informatus; ſed tamen numquam gratia informat, quin vendicet ſibi in corde dominium quo ad actum, vel motum voluntatis rationalis, B non ſenſualitatis.

4. Ad illud quod obiicitur, quod pauci, vel nulli mallent eſſe cæci, quam peccaſſe, jam patet reſponſio ſecundum viam prætactam. Si enim in neceſſitate eſſent poſiti, ſcilicet vel quod a deteſtatione peccati deſiſterent, vel quod oculos amitterent (& loquor de deteſtatione interiori) neceſſario haberent præeligere: nunc autem non habent.

QUÆSTIO II.

An ſit poſſibile in dolore contritionis cadere exceſſum.

Alex. Aleſ. 4. p. q 17. Memb. 2 art. 1. §. 4.
S. Thom. in Supplem. 3. p. q. 3. art. 2.
Richardus 4. Sent. d. 17. art. 1. q. 8.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 16. q. 4.

Ad opp. Utrum poſſibile ſit in dolore contritionis cadere exceſſum. Et quod ſic, videtur, quia omnis motus, cui ad hoc quod ſit bonus, debet admiſceri aliquid de contrario, poteſt eſſe nimius: ſed dolori contritionis debet admiſceri gaudium: Ergo poteſt nimis intendi.

2. Item omnis virtus, quæ habet objectum creatum, poteſt habere nimium, quia ſi creatum eſt: ergo habet ſibi debitum limitatum amorem, & odium: ſed contritio, ſive pœnitentia eſt hujuſmodi, ergo poteſt habere exceſſum.

3. Item in contritione dolor eſt paſſio: ſed omnis paſſio in re corporali facta, poteſt magis & magis intendi, & per ſuam intentionem poteſt inducere mortem: & quæ mortem inducit, eſt ſuperflua: ergo, &c.

1. Contra; Contritio eſt motus Fundam. gratia informatus: ſed gratia non poteſt nimium intendi, nec motus ejus, quia omnis motus ejus eſt laudabilis: ergo nec contritio.

2. Item quantum diligenda eſt alicujus boni præſentia, tantum deteſtanda eſt ejus amiſſio, & abſentia: ſed Deum non poteſt aliquis nimis amare, & appetere: ergo peccatum quod eſt a Deo ſeparativum, non poteſt nimis deteſtari.

3. Item Anſelmus appetebat viſcera exſiccari ex intenſione divini amoris: ergo non eſt malum ex intenſione divini amoris talia appetere propter Deum: eadem ratione nec malum ex intentione doloris propter recuperandum Deum.

CONCLUSIO.

Contritio ſecundum quod dicit diſplicentiam rationis de peccato, non poteſt eſſe nimia: ſed quo ad ſenſualitatem poſſet habere exceſſum.

C Resp. Ad Arg. Sicut dictum eſt, Quæſt. præced. in contritione eſt dolor prout eſt diſplicentia voluntatis rationalis, & eſt dolor paſſio redundans in ſenſualitatem: quantum ergo ad diſplicentiam rationis, concedo quod non poteſt eſſe contritio nimia, quia peccatum nulli poteſt diſplicere nimis inquantum peccatum. Quantum autem ad paſſionem redundantem in ſenſualitatem, vix, aut numquam eſt nimia: tamen poſſet eſſe tantus dolor, quod humana infirmitas non poſſet ſufferre ſine magno detrimento: & tunc dico, quod temperandus eſſet, Sed eſto, quod non temperaret quis, quia non adverteret, & raperetur a fervore, non credo, quod in tali ca-

ſu

ſu peccaret, quia daret operam rei licitæ. Si autem advertit, debet temperare: tamen paucis hoc conſilium eſt neceſſarium. Si autem non temperaret, vel per affectionem gaudii, vel per conſolationem ſpei, credo quod tranſcenderet metas virtutis, & ita contritionis. Contritio enim, ſicut charitas, nominat quid informatum gratia. Unde dolor contritionis manens contritionis non poteſt eſſe nimius, quia diſplicentia peccati numquam tantum poteſt intendi, quod poſſit eſſe nimia, cum ſit ex conſideratione recta. Rationes ergo quæ probant, quod dolor poſſit eſſe nimius ſecundum quod diſplicentia, ſolvendæ ſunt.

1. Quod obiicitur, quod debet eſſe gaudium, dico quod ſi eſſet dolor ſine gaudio, ut in deſperatis, bene eſſet exceſſus: ſed talis non eſt motus contritionis, quæ eſt præſuppoſita ſpe de venia: unde talis quando videt ſe dolere, neceſſario gaudet: & ideo non eſt ſuperfluus.

2. 3. Ad aliud, dicendum quod pœnitentia eſt in ſubjectum, & in peccatum, & prout punit ſubjectum, bene poſſet excedere: ſed prout deteſtatur peccatum, quia ſeparat a ſummo bono, ſecundum illam rationem reſpicit infinitatem, & non habet exceſſum. Tertium argumentum eſt concedendum: procedit enim de contritione, ſecundum quod nominat dolorem paſſionem, non ipſum motum diſplicentiæ peccati.

1. 2. Ad illud quod obiicitur in contrarium, quod non poteſt eſſe nimius, quia gratia informatus, dicendum quod informatur ipſa diſplicentia, & per conſequens paſſio ſenſualitatis: tamen tantum poſſet illa paſſio intendi, quod gratia, quæ movet ordinate, non informaretur. Alia ratio concedenda eſt, quia loquitur de deteſtatione.

3. Ad illud quod obiicitur de Anſelmo, dicendum quod non intelligit viſcera ſecundum veritatem ſibi velle ſiccari, ſed vocat ibi viſcera intimos carnis appetitus. Vel di- A cendum, quod ſiccationem viſcerum vocat vulnera charitatis, qua anima languet ex abſentia ipſius Chriſti.

ARTICULUS III.

Consequenter quantum ad tertium articulum quæritur de duratione contritionis. Et circa hoc duo quæruntur. Primo quæritur utrum contritio ſit motus inſtantaneus, vel ſucceſſivus. Secundo quæritur de diuturnitate contritionis, utrum homo debeat ſemper conteri.

QUÆSTIO I.

B *An contritio ſit motus ſucceſſivus, vel inſtantaneus.*

Alex. Alenſ. 4. p. q. 17. Memb. 2. art. 2. § 1.
Guil. Altiſio. 4. Sent. tr. 6. c. 2. q. 5.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 16. q. 5.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 17. q. 13.

Quod contritio ſit motus ſucceſſivus, oſtenditur hoc modo: *Ad opp.* Omnis actus circa quem eſt minus diuturnum, & magis diuturnum, eſt ſucceſſivus: ſed talis eſt contritio: ergo, &c.

2. Item noſtrum intelligere eſt cum continuo tempore, ut dicit Philoſophus: quia eſt animæ ut corpori unitæ: ſed contritio ſimiliter eſt animæ ut corpori unitæ: ergo, &c. *Colligitur ex 1 Poſt. con. 5 6. 7. Ex 1 de anim. cont. 48 & 3 de anima.*

C 3. Item omnis aſpectus collativus eſt ſucceſſivus: ſed in contritione eſt aſpectus collativus, quia dolet de peccato in comparatione ad Deum, quem offendit: ergo, &c. *Ex 12 Metaph. cont. 51 ex 5 Phyſ. per longum proceſſum.*

4. Item quod ſucceſſive inducatur contritio, videtur, quia omnis forma habens partem, & partem inducitur ſucceſſive: ſed contritio habet partem, & partem, quia poteſt intendi, & remitti: ergo inducitur ſucceſſive.

5. Item omnis forma, quæ habet contrariam diſpoſitionem in materia, inducitur ſucceſſive: ſed contritio habet induci in liberum arbitrium ſubjectum peccato, per quod privatur gratia, & fit ad malum prona, quæ pronitas ex oppoſito reſpon-

pondet contritioni, ſicut culpa ex oppoſito gratiæ: ergo inducitur ſucceſſive.

Fundam. CONTRA: Contritio neceſſaria eſt juſtificationi impii, & illa eſt in inſtanti: ergo & contritio.

ITEM dicit Auguſtinus 14. de Trinit. quod ſi oculus eſſet actu videns, & objectum ex oppoſito crearetur, ſimul eſſet, & videretur: ergo ſi actus viſus poteſt eſſe in inſtanti, multo fortius actus intellectus, & affectus: ergo & contritio.

Colligitur ex 12 Metaph. cont. 39. vide Aver. 3 colligit. cap. 31 ITEM delectatio eſt in inſtanti, ſicut vult Philoſophus, quia eſt habens ſe per modum quietis, & non ipſius conjunctionis convenientis cum convenienti: ergo & dolor qui opponitur ei: ſed contritio eſt dolor: ergo, &c.

ITEM ad illuminationem diſtantia localis exigitur: & tamen illuminatio in oculo, & eſſe luminis eſt inſtanti: ergo multo fortius in primo actu gratiæ eſt mutatio ſubita.

CONCLUSIO.

Contritio quo ad præparationem in fieri, & quo ad durationem, eſt ſucceſſiva: quantum ad inductionem formæ, quæ eſt diſſenſus animæ, & quantum ad eſſe, eſt in inſtanti.

RESPOND. AD ARGUM. Dicendum quod eſt loqui de contritione quantum ad durationem, & quantum ad eſſe, & quantum ad fieri. Si quantum ad durationem, cum duret longo tempore, ſic dico quod eſt ſucceſſiva, ſicut eſt vivere hominis. Si quantum ad eſſe, quia eſt actus fixus in deteſtatione peccati, & actus ut quies: ſic dico, quod eſſe ejus eſt in inſtanti. Si quantum ad fieri eſt diſtinguendum, quia in fieri eſt præparatio, & formæ inductio: dico ergo quod præparatio ad actum contritionis eſt ſucceſſiva, quia multa oportet prius conſiderare, ſed ipſe diſſenſus animæ poſtea in inſtanti fit. Rationes autem probantes, quod ſit inſtantanea, quia

Alex. Al. tenet quod iſte actus ſit ſucceſſivus.

A probant quo ad inductionem in eſſe, & ipſum eſſe, veræ ſunt.

1. 2. Primæ duæ rationes quæ probant ſucceſſionem, intelliguntur de inductione, & præparatione naturæ, diuturnitas enim eſt ratione ſucceſſionis. Similiter noſtrum intelligere cum ratione acquiſitionis ſpeciei per ſenſum, & phantaſiam.

3. Sed quod obiicitur, quod habet ſucceſſivum & collativum, dicendum quod collatio poteſt eſſe dupliciter. Uno modo diſcurſus ab uno in aliud: & hæc ſucceſſiva eſt, & alio modo duorum comparatio ſecundum aliquem reſpectum: & tunc accipiuntur plura in una ratione, & B talis poteſt eſſe in inſtanti, & ſimul de pluribus: alioquin numquam de conſonantia muſica poſſet judicari, cum una vis judicet de duobus ad invicem comparatis.

4. AD illud quod obiicitur, quod habet partem, & partem, dicendum quod forma quæ habet partem, & partem, aut educitur de materia, aut ab agente exit. Si educitur de materia, ſic quia ibi habet partem ſuæ eſſentiæ, cum eſt ibi contrarium, pro eo quod contraria habent unam naturam communem, educitur ſucceſſive, ut albedo. Forma vero quæ totaliter eſt ab extrinſeco, tota & ſimul datur, qualis eſt forma lumi- C nis, quæ quamvis habeat partem, & partem: non tamen in materia, quia ejus oppoſitum eſt privatio: contritio talis eſt cum motus procedens a gratia, & libero arbitrio, non ſit de materia eductus.

5. AD illud quod obiicitur, quod diſpoſitionem contrariam habet in materiam, dicendum quod eſt habere contrariam diſpoſitionem in materia, nullo tamen modo reſiſtentem: & hæc non facit ſucceſſionem in inductione formæ, nec in præparatione: ut cum Deus de aqua vinum fecit. Et eſt habere ut reſiſtentem non informationi, ſed uſui: & ſic pronitas ad peccatum reſiſtit uſui gratiæ, & contritioni, non informationi, quia ſimul eſt: & hæc ponit ſuc-

ſucceſſionem in duratione, & in uſu contritionis, & non in prima inductione. Pronitas enim quia pœna eſt, ſimul ſtat cum contritione: culpa vero quia privatio eſt, non reſiſtit: ſicut nec tenebra inductioni lucis.

QUÆSTIO II.

An homo debeat ſemper conteri.

Alex Alenſ. 4. p. q. 17 Memb. 2. art. 2. §. 2.
S. Thom. in ſuppl. 3. p. q. 4. art. 2.
Guil. Altiſiod. 4. Sent. tract. 6. cap. 2. q. 4.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 16. q. 6.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 17. q. 11.

Fundam. *Aug. de vera, & falſa pœn. c. 19. t. 4. Et habetur de pœn. d. 3. c. pen. Au. de pœn. cap. 8. & 9. Job 14. Eccl 5.*

DE diuturnitate contritionis, utrum debeat homo ſemper conteri. B Et quod ſic, videtur. Auguſtinus in tractatu de pœnitentia: Semper doleat, & de dolore gaudeat. Et poſt: Ubi dolor finitur, ibi deficit pœnitentia: ſi pœnitentia finitur, quid relinquitur de venia? tamdiu gaudeat, & ſperet de gratia, quamdiu ſuſtentatur a pœnitentia: ſemper igitur debet homo pœnitere.

ITEM Gregorius ſuper Job: Anima ejus ſuper ſemetipſo lugebit. Dignum eſt ut in ſeipſo homo ſemper mœrores inveniat, qui in ſe gaudia relicto creatore quærebat.

ITEM: De propitiatu peccatorum noli eſſe ſine metu: ſimiliter nec ſine ſpe debet eſſe: ergo ſemper debet eſſe inter iſtas duas molas: ſed hoc eſt conteri: ergo ſemper debet homo conteri.

ITEM ſicut ſe habet vera innocentia, & perſeverans ad peccatum de futuro, ita pœnitentia contra peccatum de præterito: ſed perſeverans in innocentia ſemper refugit peccatum ne fiat: ergo & pœnitentia peccatum factum.

ITEM ſicut culpa eſt velle peccare, ita culpa eſt velle peccaſſe: ſed homo ſemper tenetur nolle peccare: ergo & nolle peccaſſe: ſed ex hoc quod non vult peccaſſe, & peccavit, generatur dolor: ergo, &c.

Ad opp. *Aug. de vera, & falſa pœn. c. 19. t. 4.*

1. CONTRA per Auguſtinum: doleat, & de dolore gaudeat: non ergo ſemper eſt dolendum, immo aliquando gaudendum.

2. ITEM ratione videtur, quia dolor eſt ex præſentia diſconvenientis: ſed contingit peccatum amotum eſſe ab anima ſecundum ſe, & ſecundum ſuum effectum: ergo non eſt ibi aliquid quod generet dolorem: ergo non ſemper eſt dolendum.

3. ITEM contritio eſt æque bene pars pœnitentiæ ut confeſſio, & ſatisfactio: ſed non oportet ſemper confiteri: ergo nec ſemper conteri.

4. ITEM contritio eſt medicina: ſed contingit hominem perfecte eſſe ſanatum, utputa ſi baptizatur, vel etiam ſi perfecerit pœnitentiam condignam, quæ omnes defectus reducit ad perfectum: ergo ſi poſt recuperationem ſanitatis ceſſat uſus medicinæ: debet igitur ceſſare contritio.

5. ITEM contritio eſt pœna, qua peccator ſe punit: ergo eſto quod ſufficienter ſit punitus pro peccato, tunc ſi amplius punit ſe per contritionem, punit ſe ſupra condignum: ſed hoc eſt impietatis, & crudelitatis: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Semper obligatur homo conteri de culpa commiſſa, non tamen ad ſemper, ſed tantum pro loco, & tempore.

C

RESPON. AD ARG. Dicendum quod ſicut dicit Hugo, cum Deus abſolvit hominem a culpa, ligat eum vinculo perpetuæ deteſtationis. Tenetur enim ſemper malum, quod fecit, deteſtari. Sed quia tentio talis eſt præcepti affirmativi, quod ſemper obligat, ſed non ad ſemper: ideo dico quod ſemper tenetur conteri, ſed non ad ſemper, ſed pro loco, & tempore, videlicet cum recogitat mala ſua, in quibus offendit Deum. Concedendæ ſunt igitur rationes hoc probantes. *Hug. 2. de ſacr. p. 2.* Explicat.

1. AD illud quod obiicitur, quod non ſemper: quia aliquando eſt gaudendum, dicendum quod non tantum gaudere, imo alia cogitare debet: nec Auguſtinus vult quod teneatur

Digitized by Google

Aug. de vera & falſa pœn. c. 19. t. 4.

ſemper in omni inſtanti, ſed quod ſemper teneatur pro loco, & tempore: ita quod voluntas conterendi ſemper ſit in habitu, ſed in actu pro loco, & tempore.

2. Ad illud quod obiicitur, quod dolor eſt ex præſentia diſconvenientis, dicendum quod quidam eſt dolor illatus, utputa in ſectione carnis: quidam eſt dolor voluntarie aſſumptus, ut quando dolet de morte amici, & iſte dolor non cauſatur ab amici morte, ſed cauſatur a voluntate mortem amici refugiente. Et quia refugit quod neceſſe eſt eſſe: ideo neceſſe habet dolere: ſicut ſi ego nollem vehementer te infirmari: & ſi tu infirmareris, dolorem: ſic quia ego nollem me peccaſſe, & video me peccaſſe, doleo: unde de dolore cauſato a voluntate non oportet quod illud, pro quo quis dolet, ſit præſens affectu, nec effectu, nec reputatione, ſed ſolum aſpectu certo.

3. Ad illud quod obiicitur, per ſimile de confeſſione, dicendum quod dolor contritionis poteſt dici prout eſt quædam pars pœnitentiæ diviſa contra confeſſionem & ſatisfactionem. Et eſt purgativa culpæ. Alio modo prout motus interior voluntatis, cui ſe ſubiicit anima pœnitens: & dolor iſte eſt pęna ſatisfactoria, impetrativa augmenti gratiæ, & gloriæ. Primus dolor eſt ſacramentalis proprie & per ſe, quia eſt affectivus remiſſionis culpæ, ad quem ſolum ſemel tenetur pœnitens. Alius non eſt ſacramentalis proprie & per ſe, ſed eſt elicitus a virtute, & ad illum tenetur ſemper, ſed non ad ſemper.

4. Ad illud quod obiicitur de medicina, dicendum quod quædam medicina eſt ſanativa tantum: & hæc eſt quando eſt morbus. Quædam præſervativa, & meliorativa: & talis eſt contritio: & hanc ſemper habere bonum eſt.

5. Ad illud quod obiicitur, quod eſt pęna, dicendum quod numquam peccator ſe tantum poteſt punire, quin majori pœna ſit dignus ſecundum rigorem juſtitiæ. Et quia homo A ſibi rigidus debet eſſe, & alii pius: numquam tantum ſe affligit per contritionem, quod ſit ſuperfluum, dum tamen hoc poſſit ſuſtinere, quia totum eſt ei ad gloriæ cumulum. Tamen nota, quod contritio ratione diſplicentiæ peccati ſemper eſt neceſſaria ſaltem in habitu: ratione vero gemitus, & planctus, vel doloris ſenſibilis non eſt neceſſaria, maxime viris perfectis, qui audierunt voce interna, quod audivit Magdalena: Dimittuntur tibi peccata tua: ſicut dicit Bernardus in Cantica circa principium. Sed ulterius poſſunt, & debent meditationem ſuam ad dulcedinem patriæ ſupernæ convertere. Ante vero hunc ſtatum ſanum conſilium eſt peccata ſua ante oculos revocare ad gemitum, & dolorem. Præterea B diſplicentia non dicit ſemper pęnam, immo frequenter magnam habet lætitiam conjunctam, dum conſiderat in ſe liberationem plenam. Luc. 7.

ARTICULUS IV.

CONSEQUENTER quantum ad quartum articulum quæritur de contritionis intenſione: & circa hoc quæruntur duo. Primo quæritur, utrum contritio poſſit intendi. Secundo, utrum oporteat intenſius conteri de uno peccato, quam de alio.

C

QUÆSTIO I.

An contritio poſſit intendi.

Alex. Alenſ 4 p. q. 17. Memb. 2. art. 1. §. 1.
Steph. Brulef. 4. Sent diſt. 16. q 7.
Petrus de Tarant. 4. Sent. diſt. 17. q. 14.

QUOD poſſit intendi, videtur: quia contritio eſt actus alicujus virtutis: ſed quælibet virtus poteſt intendi, ut in primo probatum eſt de charitate: ſed augmentata ejus virtute augetur ejus motus: ergo, &c. Fundam. Diſt. 17. p. 1. ar. 1. q. 1. & 2.

ITEM in contritione non ſunt niſi duo, ſcilicet dolor, & gratia: & unum eſt ſicut formale, reliquum ſicut materiale: ſed eſt poſſibile dolorem in

no-

nobis intendi, poſſibile eſt etiam gratiam augeri: ergo, &c.

Item ſi non poteſt intendi, ergo in omnibus eſt æqualis: ſed contritione exiſtente æquali, æqualis eſt juſtificatio, & glorificatio: ergo omnes ſecundum hoc eſſent æqualiter juſti.

Item in omni actu animæ, in quo contingit proficere, per aſſuefactionem & continuationem contingit ipſum intendi, hoc patet: ſed profectus eſt in multiplicatione contritionis, & frequentatione: ergo, &c.

Ad opp. 1. Contra: Nihil intenditur, cujus impoſitio eſt in termino: ſed impoſitio contritionis eſt in termino, quia contritio eſt diviſio in minima: ſed in minimo non eſt minus: ergo, &c.

2. Item nihil intenditur quo non poteſt cogitari, vel eſſe majus: ſed illo, quod habet effectum infinitum, nihil poteſt eſſe majus, cum ſit infinitum: ergo nihil tale poteſt intendi: ſed contritio eſt hujuſmodi, cum deleat omnem culpam, quod eſt virtutis infinitæ: ergo, &c.

3. Item omne quod intenditur, aut intenditur per acceſſum ad veram nominis impoſitionem, vel per depurationem a contrario: ſed contritio non intenditur per depurationem a contrario, cum ſtatim cum eſt, expellat totaliter omnem culpam, quia habet gratiam conjunctam. Nec per acceſſum ad impoſitionem nominis veram, quia ejus impoſitio eſt in termino: ergo, &c.

4. Item ſi intenditur, aut ergo a gratia, aut a libero arbitrio. A libero arbitrio non, quoniam contritio eſt motus gratuitus: & talis menſuratur ſecundum quantitatem gratiæ: ſed augmentum gratiæ, & charitatis non poteſt eſſe a libero arbitrio, ſed a Deo. Si a gratia. Contra: Gratia uniformiter movet liberum arbitrium quantum eſt de ſe: ergo non videtur intendere in eo contritionem. Præterea, ſecundum illud attenditur intenſio, vel augmentum, penes quod conſiſtit ratio quantitatis: ſed quantitas eſt ex parte materiæ, formalis vero contritionis ratio potius convenit gratiæ, quam materialis: ergo ſecundum illam non intenditur, nec augetur.

CONCLUSIO.

Contritio poteſt intendi, atque augmentum ſumere, quemadmodum charitas, & pœnitentia augentur.

Respon. ad Arg. Dicendum quod contritio eſt motus virtutis habens quantitatem virtutis, ſicut eſt virtus, a qua eſt. Unde & augmentum, & intenſionem habet ſecundum id a quo recipit quantitatem. Hoc autem eſt virtus pœnitentiæ. Unde ſicut certum eſt charitatem augeri, ita & pœnitentiam: ac per hoc certum eſt contritionem & intendi, & augeri. Unde notandum, quod quemadmodum charitas dicitur intendi quantum ad fervorem, & augeri quantum ad eſſentialem virtutem: & primum eſt a cooperatione liberi arbitrii, ſecundum vero eſt a dono cæleſti; ita & in propoſito oportet intelligi, quod motus contritionis ferventior eſſe poteſt ſecundum cooperationem liberi arbitrii. Unde ex æquali gratia aliquando magis fervens elicitur motus, aliquando minus, ſecundum cooperationem liberi arbitrii: ſed proprie loquendo non dicitur major, niſi virtute pœnitentiæ augmentatæ, & hoc eſt per gratiam. Concedendæ ſunt igitur rationes oſtendentes, quod contritio poſſit intendi.

1. Ad illud quod objicitur, quod eſt diviſio in minima, dicendum quod contritio habet reſpectum ad objectum ſupra quod dirigitur, & ad virtutem a qua oritur, ſive dicatur habitus, ſive liberum arbitrium, ſecundum comparationem ad objectum, quia omne mortale expellit, & quaſi in pulverem redigit; ideo ſecundum illam viam non habet intendi. Habet etiam comparationem ad vim, a qua exit; & ſecundum illam viam ha-

habet intendi, & prima via ratio procedit, & ideo non concludit.

2. Ad illud quod obiicitur, quod eſt virtutis infinitæ, dicendum quod contritio non delet niſi virtute gratiæ; gratia autem eſt donum, per quod inhabitat in nobis ille, cujus virtus eſt infinita: & illa eſt, quæ poteſt in infinitum effectum; & illi virtuti attribuitur expulſio primo, & per ſe, & contritioni per illam: & ideo non ſequitur quod contritio ſit infinita: ſed quod conjuncta eſt cum virtute, cujus operatio eſt infinita.

3. Ad illud quod obiicitur, quod non accedit magis, & quod non recedit, dicendum quod utrumque falſum eſt; immo ratione gratiæ magis accedit, ratione vero doloris, dico quod magis recedit. Dolor enim non tantum habet oppoſitionem ad culpam, ſed etiam ad ſequelas, & pronitates peccati, quæ quodam modo doloris intenſione in nobis remittuntur paulative, & expelluntur prout dolor eſt purior, & intenſior; acceſſus autem ad veram impoſitionem non attenditur in hoc, quod non habeat verum nomen, ſed quia non participat illud in termino ſecundum rationem gratuiti.

4. Ad illud quod quæritur, utrum intendatur ſecundum intenſionem doloris, aut gratiæ, ſive a libero arbitrio, an a gratia, jam patet reſponſio. Si enim loquamur de fervore, dico quod eſt a libero arbitrio. Si autem loquamur quantum ad veram augmentationem, ſic dico, quod immediate venit a cremento pœnitentiæ, qua augmentata augetur dolor rationalis partis, qui eſt deteſtationis, vel diſplicentiæ. Et ſi quæras unde veniat, dico quod a Deo effective, a libero arbitrio diſpoſitive, a gratia completive. Et ſi tu obiicias, quod gratia uniformis eſt, & præterea eſt forma, dicendum quod quamvis ipſa uniformiter gratificet, dum tamen magis a Deo influitur, & abundantius datur, magis gratificat. Et rurſus. Quamvis a gratia cum ſit forma, non habeat principaliter

A ortum quantitas molis, quæ eſt a materia principaliter; habet tamen ortum quantitas virtutis, quæ eſt a forma; & hoc genere quantitatis eſt contritio quanta; & ex hoc patet, quo modo, vel unde habeat quantitatem, & unde habeat intenſionem, & qualiter.

QUÆSTIO II.

An oporteat intenſius conteri de uno peccato, quam de alio.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 17. Membr. 2. art. 1. §. 2.
S. Thomas in Suppl. 3. p. q. 3. art. 3.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 16. q. 8.
Petr. de Tarant. 4. Sent. d. 17. q. 10.

B UTRUM per contritionem plus, vel intenſius oporteat conteri de uno peccato, quam de alio. Et quod non, videtur, quia contritio delens culpam eſt in inſtanti, ſicut patet de juſtificatione impii; ſed motus idem in iſtanti non poteſt eſſe magis, & minus intenſus; ergo, &c. *Ad opp.*

2. ITEM quidquid agit in multa ſimul, ità quod non in ſingula, non agit in quædam plus, in quædam minus; ſed contritio ſimul agit in multa peccata, ita quod non conſiderat ſingula, quia tunc oporteret reſpectu illorum dividi actionem; ergo contritio non magis deteſtatur unum peccatum, quam alterum.

C 3. ITEM contritio ea ratione deteſtatur peccatum, qua ſeparativum eſt a Deo, ſed quodlibet ſeparat a Deo; & ita amittitur Deus per unum peccatum mortale, ſicut per aliud, & ita per parvum, ſicut per magnum; ergo, &c.

4. ITEM contritio reſpicit peccatum quantum ad duo, ſcilicet quantum ad offenſam, & quantum ad damnum. Sed quantum ad offenſam omne peccatum habet rationem infiniti, cum ſit contra Deum infinitum. Quantum ad damnum, unum peccatum aufert omnes virtutes, ſicut dicitur, & habetur in littera; Qui peccat in uno, factus eſt omnium reus; cum ergo damnum, & offenſa *Jac. 2.*

ha-

habeant rationem æqualitatis, videtur quod contritio debet de omnibus eſſe æqualis.

5. Item quantumcumque contritio deteſtetur modicum peccatum, laudabilis eſt: & quantumcumque ſit parva contritio, etiam de maximo peccato, bona eſt, & laudabilis: ergo videtur, quod non ſit neceſſarius gradus intenſionis ſecundum gradum vitiorum, & peccatorum.

Fundam. Contra: Major eſt dolor de mortali, & debet eſſe, quam de veniali: ergo pari ratione de uno peccato mortali graviori, quam de alio minus gravi.

Item ſecundum Gregorium: Magis ſe debet punire per ſatisfactionem, qui gravius peccavit: ergo pari ratione idem ipſe cum gravius peccat, gravius ſe debet punire per contritionem. Si ergo de graviori peccato in diverſis oportet eſſe contritionem majorem, pari ratione in eodem: ergo, &c.

Item idem debet eſſe ordo in dolore, qui eſt, & debet eſſe in amore, quoniam ab ipſo habet ortum: ſed magis bonum ſecundum ordinatam dilectionem magis eſt amandum: ergo pari ratione magis malum eſt magis deteſtandum.

Item contritio eſt dolor rationalis: ſed dolor conſequitur exiſtimationem rationis, exiſtimatio autem rationis non æqualiter penſat omnia peccata, ſed quædam majora: ergo pari ratione & dolor.

Item eſto per impoſſibile, quod aliquis perplexus eſſet, ut caderet in alterum duorum malorum, conſtat quod ſi ordinatam haberet dilectionem, magis refugeret majus malum: ergo ſi magis refugit ante lapſum, pari ratione & poſt lapſum, & ſic, &c.

CONCLUSIO.

Contritio, prout eſt deletiva culpæ, ſecundum habitum habet augeri: ſed prout eſt deletiva pœnæ, etiam ſecundum actum.

Respon. ad arg. Dicendum quod A dupliciter eſt loqui de contritione, aut prout eſt deletiva culpæ, aut prout deletiva pœnæ. Si prout eſt deletiva culpæ: ſic operatur in juſtificatione impii in inſtanti: & ſic actu non poteſt habere ordinem reſpectu ſpecialium peccatorum, quia ſimul, & in inſtanti eſt contra omne peccatum commiſſum. Habet tamen ſecundum habitum, quia dolor ille habitualiter diſponit ad deteſtandum aliquod plus, aliquod minus: & quia habilitat ad deteſtandum malum, quia malum: ideo ad magis deteſtandum majus malum. Si autem loquamur prout eſt deletiva pœnæ, tunc dicendum, quod habet majorem intenſionem, & minorem, etiam ſecundum B actum, ſicut oſtendunt rationes inductæ ad ſecundam partem.

1. 2. Ad illud ergo quod obiicitur in contrarium, patet reſponſio, ſcilicet ad primum, & ſecundum. Procedunt enim de contritione ſecundum primam viam, ſcilicet ut eſt in juſtificatione impij.

3. 4. Ad illud quod obiicitur de ſeparatione, & damno, & offenſa, dicendum quod ſeparatio attenditur in elongatione ſecundum diſſimilitudinem, & offenſa ſecundum contemptum, & damnum ſecundum amiſſionem gratuitorum, & vulnerationem naturalium, ſive dehabilitationem: & in his pœnæ gradus eſt: unde C illud non valet. Quamvis enim Deus ab omnibus offendatur, tamen aliqui contemnunt eum plus, aliqui minus: & ſimiliter in aliquo peccato plus natura læditur, & à virtute plus elongatur.

5. Ad illud quod obiicitur, quod de parvo non minus poteſt dolere, dicendum quod ſicut in charitate non eſt dare, quin amor quantumcumque ſit parvus, & quantumcumque magnus ſemper ſit bonus: tamen in ſua magnitudine, & parvitate neceſſario habet ordinem: ſic in propoſito eſt intelligendum: & ſic eſt facile ad cætera reſpondere.

DIS-

DISTINCTIO XVI. PARS II.

De tribus actionibus Pœnitentiæ.

Lib. 50. homiliarum hom. 50. to. 10. Et lib. de med. pœn. c. 2. to. 9
Exod. 20.
Iſta eſt 3. in ordin. divi. Aug. in medio in ſenſu. tom. 10.
Act. 2.
Hæc eſt 2. in ordin. Aug. paulo infra poſt prin. in ſenſu aliqua, non omnia.
Matt. 6.
Ibidem in ſenſu. Matt. 6.

PRÆDICTIS *vero adiiciendum eſt, quod tribus modis agitur pœnitentia: ante baptiſmum, ſcilicet de prioribus peccatis: poſt baptiſmum eſt de gravioribus, quæ poſt committuntur. Eſt etiam pœnitentia venialium quotidiana, quæ etiam humilium eſt, & perfectorum. Unde Auguſtinus: Tres ſunt actiones pœnitentiæ, quas mecum eruditio veſtra recognoſcit. Una eſt quæ novum hominem per baptiſmum parturit, donec per baptiſmum omnium præteritorum ablutio fiat peccatorum: quia nullus ſuæ voluntatis arbiter, niſi pœniteat eum veteris vitæ, novam inchoare poteſt: a qua parvuli ſunt immunes cum baptizantur, quia nondum poſſunt uti libero arbitrio: quibus tamen ad remiſſionem originalis peccati prodeſt eorum fides, a quibus offeruntur. Altera eſt actio pœnitentiæ poſt baptiſmum, quæ fit pro illis peccatis quæ legis decalogus continet. Agunt ergo homines pœnitentiam ante baptiſmum de peccatis prioribus, ita tamen ut etiam baptizentur: ſicut Petrus ait: Agite pœnitentiam, & baptizetur unuſquiſque veſtrum in nomine Domini, &c. Agunt etiam pœnitentiam, ſi poſt baptiſmum ita peccaverunt, ut excommunicari & reconciliari poſtea mereantur. Eſt etiam pœnitentia bonorum & humilium fidelium pene quotidiana: in qua pectora tundimus, dicentes: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos, &c. Neque a nobis dimitti volumus, quæ dimiſſa nobis in baptiſmo non dubitamus; ſed illa quæ humanæ fragilitati, quamvis parva, tamen crebra ſubrepunt: quæ ſi collecta contra nos fuerint, ita nos gravabunt & oppriment, ſicut unum aliquod grande peccatum. Quid enim intereſt ad naufragium, an uno grandi fluctu navis operiatur & obruatur, an paulatim ſubrepens aqua in ſentinam per negligentium culpam impleat navim, & ſubmergatur? Ideo jejunium, & eleemoſynæ, & orationes invigilent: in quibus cum dicimus: Dimitte nobis debita noſtra, &c. manifeſtamus nos habere quod nobis dimittatur: & in his verbis humiliantes animas noſtras, quotidianam agere pœnitentiam non ceſſamus.*

De ſatisfactione venialium.

Cap. 71. tom. 3.
Matt. 6.
In lib. de pœn. med. ca. 1. t. 9. & hom. 50. Lib. 50. homiliarum in fin. to. 10.

Quæ autem pro venialibus ſit ſatisfactio ſufficiens, Auguſtinus inſinuat, ita inquiens in Enchyridion: De quotidianis & brevibus, levibuſque peccatis, ſine quibus hæc vita non ducitur, quotidiana oratio fidelium ſatisfacit. Eorum enim eſt dicere, Pater noſter qui es in cœlis, &c. Delet omnino hæc oratio minima, & quotidiana peccata. Delet & illa, a quibus vita fidelium etiam ſcelerate geſta, ſed pœnitendo in melius commutata diſcedit; ut ſicut veraciter dicitur: Dimitte nobis debita noſtra: ita & veraciter dicatur; Sicut & nos dimittimus debitoribus noſtris, id eſt, ſic fiat quod dicitur: quia & ipſa eleemoſyna eſt veniam petentibus omnino ignoſcere. Ex his aliiſque præmiſſis jam facile eſt intelligere, quæ pro venialibus ſit exhibenda ſatisfactio. Sufficit enim Dominica oratio cum jejunio & eleemoſynis; ſic tamen ut præcedat contritio aliquantula, & addatur confeſſio, ſi adſit facultas, de qua confeſſione poſt tractabitur. Pro gravioribus vero peccatis hæc etiam in ſatisfactione adhibenda ſunt, ſed multo vehementius atque diſtrictius; quia ut ait Auguſtinus ad agendum pœnitentiam non ſufficit mores in melius commutare, & a malis factis recedere, niſi de his, quæ facta ſunt, ſatisfaciat Domino per pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis ſacrificium, cooperantibus eleemoſynis.

Digitized by Google

DIST. XVI. PARS II.

Determinat de partibus ſubjectivis pœnitentiæ.

Prædictis vero adiiciendum eſt, quod tribus modis agitur pœnitentia.

Expoſitio textus.

SUPRA egit Magiſter de partibus pœnitentiæ integralibus. Hic agit de ſubjectivis, quæ ſunt pœnitentiæ ante baptiſmum, & poſt baptiſmum, de mortalibus, & de venialibus. Dividitur autem hæc pars in duas partes. In prima dividit pœnitentiam per trimembrem differentiam. In ſecunda vero ſpecialiter tradit modum pœnitentiæ de venialibus, ibi: *Quæ autem pro venialibus ſit ſatisfactio ſufficiens*. Prima pars duas habet. In prima ponit diviſionem. In ſecunda confirmat per auctoritates, ibi: *Unde Auguſtinus: Tres ſunt actiones pœnitentiæ*. Similiter ſecunda pars dividitur in duas. In prima aſſignat ſufficienter ſatisfactionem. In ſecunda vero epilogat, ibi: *Ex his, aliiſque jam præmiſſis, &c.*

Diviſio.

Quia tribus modis agitur, &c. *Dub.* I.

Quæritur de hac triplici pœnitentiæ diviſione, utrum ſit pœnitentiæ virtutis, an pœnitentiæ ſacramenti: videtur quod non virtutis, quia hæc ſimplex eſt, & ſpecies ſpecialiſſima. Item: Quod nec ſacramenti, quia multiplicato ſuperiori multiplicatur inferius: ergo ſecundum hoc videtur, quod pœnitentia ſecundum tres differentias ſit triplex ſacramentum. Præterea, omne ſacramentum, ut dicit Ambroſius, eſt ſimplex.

RESP. Dicendum quod pœnitentia, quæ eſt ante baptiſmum, eſt pœnitentia virtus, non pœnitentia ſacramentum: & pœnitentia quæ eſt poſt baptiſmum, eſt pœnitentia ſacramentum, & ideo pœnitentia in hac diviſione accipitur communiter ad virtutem, & ſacramentum: nec eſt dictum æquivoce, ſed analogice per reductionem ad unam naturam. Ulterius notandum quod partes iſtæ non ſunt diverſificantes pœnitentiam eſſentialiter, ſed ſecundum ſtatum: & ideo non eſt diviſio in partes eſſentiales, nec oportet ex hoc ſacramentum multiplicari, nec eſſe compoſitum: & ſic patet illud.

Altera eſt actio, &c. *Dub.* II.

Innuit Magiſter quod pœnitentia ſit pro peccatis, quæ legis decalogus continet. Videtur non bene dicere, quia in decalogo non prohibetur ſuperbia, nec hypocriſis, nec conſimilia: ergo pro his non videtur eſſe pœnitendum.

RESP. Dicendum quod ſicut in ordine prædicamenti quædam ſunt in genere per ſe, quædam ſunt in genere per reductionem, ſicut principia, & etiam privationes: ſic intelligendum eſt in articulis fidei. Quædam enim ſunt antecedentia, quædam conſequentia, & quædam ſunt directe credibilia, ſicut articuli: & in omnibus his judicatur quis hæreticus ſi perverſe ſentiat: Per hunc modum inteligendum eſt in præceptis decalogi, quod quædam ſunt ibi prohibita principaliter, & explicite, quædam ut annexa, & implicite. Ut verbi gratia, ſi dicatur: Non mœchaberis: principaliter prohibetur, & explicite actus adulterii: ſed implicite, & in generali omnis actus coitus, ut antecedens: & ſic prohibetur concupiſcentia coitus, ſive aſpectus mulieris ad concupiſcendum. Conſequenter vero prohibetur omnis effuſio ſeminis inordinata. Sic intelligendum in aliis, quod in primo præcepto præcipitur cultus Dei: & in hoc præcipitur actus fidei antecedenter, & conſequenter omnis elatio, & ſuperbia prohibetur: & ſic in aliis.

Cum

Digitized by Google

Cum dicimus: Dimitte nobis debita noſtra, &c. Manifeſtamus nos habere, quod nobis, &c. Dub. III.

Obiicitur. Eſto quod aliquis non habeat conſcientiam peccati in aliquo inſtanti, utpote quando Miſſam cantat, & eſt bene confeſſus, & intentus cæleſtibus: tunc videtur quod talis dicendo iſtam orationem, peccet mortaliter, quia facit contra conſcientiam.

Resp. Dicendum quod omnis homo poteſt rationabiliter habere conſcientiam de peccato veniali, tum propter frequentiam, tum propter ignorantiam, quia in multis ignoranter delinquimus, etiam cum credimus bene facere: tum propter adhærentiam, quia amor rei temporalis, & affectiones iſtæ inordinatæ, frequenter multum nobis adhærent: & ideo quilibet poteſt dicere: Ab occultis meis munda me Domine, &c. Vel poteſt dici, quod adhuc poteſt dicere in perſona aliorum: & ideo non peccat, ſed pro aliis impetrat pro illo tempore, vel petit pro ſeipſo, vel pro ſtatu alio.

Pſal. 18

Delet omnino hæc oratio minima, & quotidiana peccata, &c. Dub. IV.

Videtur ex hoc dicere Auguſtinus, quod oratio Dominicalis deleat peccata. Sed contra: Solius gratiæ eſt delere peccata: ergo, &c. Si tu dicas quantum ad pęnam. Contra: Non eſt par pœna venialis, & mortalis: ſed illa eſt ſatisfactio pro venialibus: non ergo pro mortalibus.

Resp. Dicendum quod ipſe loquitur de deletione quantum ad pœnam. Valet enim hæc oratio contra pęnam venialis, & mortalis: ſed plus contra pœnam debitam alicui veniali, quæ tota poteſt remitti in hac oratione, ſi dicatur devote. Contra pœnam mortalis valet, ſed non tantum, quia hoc non totum

A remittitur. Valet tamen aliquantulum, immo multum, non tantum ratione orationis, ſed ratione eleemoſynæ implicite: & illa eſt eleemoſyna præcipua, ſcilicet remittere peccatum proximo: & ideo dicitur, ſi veraciter dicitur: Dimitte nobis, ſicut & nos dimittimus.

Ita veraciter dicatur, ſicut nos dimittimus, &c. Dub. V.

Secundum hoc videtur, quod omnis qui habet rancorem, in dicendo iſtam orationem peccet mortaliter, quia omnis qui petit ſibi dimitti, ſicut dimittit alii; ſi non dimittit,

B ex hoc petit ſibi peccatum non dimitti: ſed quicumque petit ſibi peccatum non dimitti, peccat mortaliter: ergo videtur, quod ſemper peccat mortaliter, quando hanc orationem dicit.

Resp. Dicendum quod nullus dicens hanc orationem, intendit ipſam dicere ad petendam iram, ſed potius ad petendam miſericordiam: Quando ergo dicit illam conditionem, non intendit vim conditionis aggravare, ſive ſit homo intelligens, ſive ſimplex: & ideo non eſt ibi novus contemptus, ac per hoc nec novum peccatum: nihilominus peccatum aggravatur occaſionaliter. Et ſi tu obiicias, quod tunc deberet abſtinere, dico

C quod adhuc aggravaretur magis, dum ab aliis petitionibus ſaluberrimis cor petentis arceretur. Si tu dicas, quod illam deberet dimittere, adhuc gravius peccaret, dum Domini orationem ſcienter infringeret; & ideo ſanum conſilium eſt cuilibet, quod in fraterno odio nullatenus perſeveret: apparet enim quod ſine diſpendio maxime eſſe non poteſt.

ARTICULUS I.

Ad intelligentiam hujus partis ſecundum triplicem pœnitentiam, quam diſtinguit Magiſter in littera, tria principaliter quæruntur. Primo quæritur de pęnitentia ante baptiſmum. Secundo de pœnitentia poſt baptiſ-

ptiſ-

Digitized by Google

ptiſmum, quæ eſt de mortalibus. Tertio de pœnitentia, quæ eſt de venialibus. Circa primum quæruntur duo. Primo quæritur, utrum oporteat pœnitere, & dolere pro originali peccato. Secundo utrum accedentem ad baptiſmum cum actuali, neceſſe ſit ante ſacramentum pœnitentiæ accipere.

QUÆSTIO I.

An oporteat pœnitere de originali peccato.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 17. Memb. 3. art. 4.
S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 2. art. 2.
Steph. Brulef. 4 Sent. d. 16 q. 9.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 16. q. 11.

Fundam. QUOD non ſit neceſſe pęnitere de originali, videtur: quia potentior eſt vis regenerativa ſacramenti, quam vis propagativa hominis corrupti: ſed per propagationem ſine delectatione transfunditur originale: ergo ab oppoſitis, immo multo fortius per ſacramentum ſine dolore deletur.

ITEM omnis pœnitentia reſpectu voliti eſt: non enim pœnitet homo de eo, quod noluit: ſed originale numquam fuit voluntarium: ergo de illo non eſt neceſſaria pœnitentia.

ITEM omnis pœnitentia eſt in actu volente: ſed originale eſt in parvulo, & in quo eſt morbus, & remedium: ergo non oportet ipſum pęnitere, cum non poſſit actu velle.

ITEM omnis pœnitentia eſt reſpectu actus proprii: pœnitet enim homo de eo, quod fecit, non de alieno: ſed originale eſt per actum alienum: ergo: &c.

ITEM baptiſmus ordinatur contra originale: ſed non ſunt duo remedia contra idem: ergo pœnitentia non eſt remedium contra originale.

Ad opp. Ca. 6. t. 7. 1. CONTRA: De eo, de quo juſte arguitur homo ab alio, juſte arguitur a ſeipſo. Sed Auguſtinus dicit in libro de correctione, & gratia, quod peccator pro originali eſt arguendus: ergo peccator debet arguere ſeipſum: A ſed homo de culpa arguit ſeipſum per pœnitentiam: ergo, &c.

2. ITEM ſicut ira per zelum deteſtatur homo omnem injuſtitiam in alio, ita pœnitentia omnem injuſtitiam in ſeipſo: ſed originale eſt injuſtitia in homine: ergo eſt deteſtanda per pœnitentiam: & ſic, &c.

3. ITEM omnis qui vult Deo reconciliari, neceſſe habet deteſtari omne, quod a Deo ſeparat: ſed originale ſeparat a Deo: ergo, &c.

4. ITEM de omni peccato, de quo juſte punitur a Deo, debet vere pœnitens punire ſeipſum: ſed pro originali juſte punitur homo a Deo pœna carentiæ, quæ eſt maxima pœna, quia maximum damnum: B ergo pro eo debet ſe punire.

CONCLUSIO.

Contritionem de originali peccato habere non eſt neceſſarium, ſed congruum eſt iis qui ſe illud peccatum habere ſciunt.

RESP. AD ARG. Dicendum quod de originali peccato eſt loqui communiter, & ſpecialiter. Communiter, ut eſt in omnibus: & ſic ad ejus deletionem non requiritur aliquis actus ex parte ejus, in quo eſt, ut patet in parvulo. Eſt iterum lo- Explicat. C qui ſpecialiter quantum ad adultos, qui ſe habere neſciunt, & quantum ad hos non oportet, quod aliquis actus deteſtationis adveniat. Eſt iterum loqui quantum ad adultos, qui ſe habere ſciunt: & quantum ad tales congruum eſt, ut ſibi diſpliceat: congruum inquam, quod diſpliceat, non in ſpeciali, ſed in generali, quia debet eis diſplicere omne, quod a Deo ſeparat: nec eſt neceſſarium. Ratio autem quare non eſt neceſse, ut conteratur, eſt quia non eſt actu noſtro commiſſum: Et ſic licet in adulto ſit talis originalis diſplicentia, non tamen eſt pœnitentia, quia pœnitentia, ut oſtenſum eſt, proprie eſt reſpectu voliti. Rationes igitur probantes, quod non eſt neceſſaria pę- Hanc Doctrinam

nis.

Digitized by Google

ſequitur S. Tho. hic q. 2. art. 2. & omnes de malo q. 7 art. 2. nitentia ad deletionem originalis, veræ ſunt, & concedendæ. Rationes ad oppoſitum procedentes probant, quod congruum eſt, ut originale diſpliceat adulto, ne velit amplius in illo remanere: ſed quod teneatur ſe affligere, non concludunt, vel etiam pœnitere.

1. Quod enim obiicitur, quod arguendus eſt pro originali, non intelligitur, quia ipſum contraxit, ſed ne in ipſo velit permanere.

2. Ad illud quod obiicitur, quod pœnitentia eſt ad deteſtandum omne malum noſtrum, dicendum quod verum eſt, attamen non contractum: ſimiliter de ira per zelum in proximo.

3. Ad illud quod obiicitur, quod pœnitentia debet deteſtari omne malum, quod ſeparat a Deo, dicendum quod verum eſt, ſi iſtud ſit ex propria voluntate introductum: & eſto quod deteſtetur, non propter hoc pęnitens dicitur.

4. Ad illud quod obiicitur, quod debet ſe punire de omni eo, de quo juſte punitur a Deo, dicendum quod hoc verum eſſet, ſi Deus pęna ſenſus puniret, vel etiam baptiſmus non ſufficeret: nunc autem Deus non punit pęna ſenſus: & baptiſmus ab omni pęna ſatisfactoria, ſive aſſumpta abſolvit, ſicut melius ſupra viſum eſt. *Diſt 4. ar. 1. p. 1. q. 2.*

QUÆSTIO II.

An accedentem ad baptiſmum cum actuali, neceſſe ſit prius ſacramentum pœnitentiæ accipere, quam baptiſmum.

Alex. Alenſ. 4. p q. 8. Membr. 7. art. 2. §. 2. Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 16. q. 10. Petrus de Tarant. 4. Sent. diſt. 16. q. 12.

Ad opp. UTrum adultum accedentem ad baptiſmum cum actuali, neceſſe ſit ante ſacramentum pęnitentiæ accipere, quam baptiſmum. Et quod ſic, videtur: Pęnitemini, & baptizetur unuſquiſque veſtrum, Gloſſa: Dicturus de baptiſmate præmiſit lamenta pęnitentiæ, ut prius aqua afflictionis ſe perfunderent, & poſt ſacramento baptiſmatis lavarent. *Act. 2.*

2. Item Exibat ad illum Hieroſolyma, &c. Gloſſa: Jam tunc exemplum baptizandis dabatur confitendi peccata, & promittendi meliora: ergo ſi debent confiteri, ſimiliter & conteri, & ſatisfacere. *Matt. 3.*

3. Item ratione videtur, quia Dominus, & beatus Joannes incœperunt prædicationem a pęnitentia: ſed ab eo debuerunt incipere, quod eſt ſalutis initium: ergo ſi ita incœperunt, patet quod primo debet accipere pęnitentiam.

4. Item primo perſona corrupit naturam: ſed actuale eſt corruptio B perſonæ, & originale naturæ, & contra actuale eſt pęnitentia: ergo præit baptiſmum.

5. Item Parvulus non habet niſi originale, ſed adultus actuale cum originali: ſed qui habet ampliorem morbum, debet habere amplius remedium: cum ergo baptiſmus neceſſarius ſit parvulo, aliquid ultra baptiſmum erit neceſſarium adulto: ſed hoc non eſt niſi pęnitentia: ergo, &c.

Contra: Baptiſmus eſt janua ſacramentorum; ſed janua eſt primo, & ante ipſam nihil debet præmitti; ergo, &c. *Fundam.*

Item pœnitentia eſt ſecunda tabula poſt naufragium, ut dicit Hieronymus, & habetur in littera ſupra C diſtinct. XIIII. ſed ſecunda dicitur reſpectu baptiſmi: ergo hæc non præcedit ipſum.

Item baptiſmus omnem culpam delet, ſicut ſupra monſtratum eſt: unde Auguſtinus ad Valentinum; Lavacro regenerationis omnia peccata hominum mundantur atque ſanantur: ſed ſuperfluum eſt facere per plura, quod poteſt fieri per unum; ergo ad emendationem non eſt neceſſaria pęnitentia. *Diſt. 4. p. 1. art. 1. q. 1.*

CON-

CONCLUSIO.

Pœnitentia prout eſt virtus, in adultis ante baptiſmum eſt neceſſaria, non autem prout eſt ſacramentum.

Resp. ad arg. Dicendum quod eſt loqui de pœnitentia, ut eſt virtus, & ut eſt ſacramentum. Si loquamur de pœnitentia ut eſt virtus, cujus actus eſt contritio, neceſſe eſt quod præcedat baptiſmum in adulto, qui habet actuale peccatum: Nemo enim inchoare poteſt novam vitam, niſi pœniteat eum veteris vitæ. Si autem loquamur de pœnitentia ut eſt ſacramentum, ſecundum quod homo confitetur, & recipit abſolutionem, dico quod non eſt neceſſe præcedere, ſed de congruo poteſt. Fit enim confeſſio ſacerdoti, ut homo erubeſcat, & peccata ſua recognoſcat, & de eorum remiſſione Deo ingratus non exiſtat: & quantum ad hoc congruum eſt, ſed non oportet, nec debet ſequi abſolutio, nec ligatio, quia omnino ſolvitur in baptiſmo. Igitur pœnitentia quantum ad contritionem præcedit neceſſario, quantum ad confeſſionem de congruo, quantum ad abſolutionem & ſatisfactionem, neutro modo: Et quia ſacramentum completum eſt in abſolutione, quia ibi eſt remedium: ideo dico, quod pœnitentia ſecundum quod ſacramentum eſt Eccleſiæ, ſequitur, non præcedit.

Explicatio.

1. 2. Ad illud ergo quod obiicitur primo quod lamenta pœnitentiæ debent præcedere, dicendum quod iſtud concedendum eſt: ſimiliter quod exemplum dabatur confitendi, non quia neceſſarium, ſed quia congruum.

3. Ad illud quod obiicitur, quod prædicatio incępit a pœnitentia, dicendum quod incœpit a pœnitentia virtute, non ſacramento.

4. Ad illud quod obiicitur, quod prior eſt corruptio perſonæ, dicendum quod verum eſt in primis parentibus, ſed poſt fuit econverſo: & quia ſacramenta concurrunt ſecundum curſum neceſſitatis noſtræ: ideo patet, quod prius debuit eſſe baptiſmus.

5. Ad illud quod obiicitur, quod amplius remedium hebere debet, dicendum quod verum eſt, ſcilicet contritionem, ſed non oportet quod aliud ſacramentum, quia baptiſmus ad utrumque valet: & ideo non requiritur aliud ſacramentum, ſed ſufficit actus mentis, per quem ſe præparat ad effectum baptiſmi, alioquin accederet fictus: & ſic patet illud.

B

ARTICULUS II.

Consequenter quantum ad ſecundum articulum quæritur de ſecunda pœnitentia poſt baptiſmum, ſcilicet quæ eſt de mortalibus. Et circa hoc duo quæruntur. Primo quæritur de mortalibus per ignorantiam, utrum neceſſe ſit pœnitere. Secundo quæritur, utrum neceſſe ſit conteri de peccatis ſcienter commiſſis, & poſtmodum oblitis.

QUÆSTIO I.

An neceſſe ſit pœnitere de peccatis per ignorantiam commiſſis.

C *Alex. Alenſ. 4. p. q. 17. Membr. 3. art. 7. Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 16. q. 11. Petr. de Tarant. 4. Sent. d. 16. q. 13.*

Quod neceſſe ſit pœnitere de peccatis commiſſis per ignorantiam, oſtenditur: quia dicit Ambroſius: Graviſſime peccas, ſi ignoras: ſed ſicut exponitur, hoc non eſt ob aliud, niſi quia talis non de facili quærit medicum: ergo tali neceſſaria eſt medicina: ſed hæc eſt pœnitentia: & ſic, &c. Fundam.

Item ratione videtur, quia Auguſtinus de correptione, & grat. dicit, quod non excuſatur homo propter ignorantiam quin teneatur credere: ergo pari ratione non excuſatur homo propter ignorantiam, quin teneatur conteri.

Digitized by Google

ITEM ratione videtur, quia peccatum ex ignorantia eſt peccatum actuale ex noſtro actu commiſſum: ergo ſine actu noſtro non deletur: ſed actus per quem deletur culpa, eſt pœnitentia: ergo, &c.

ITEM ignorantia in eo, qui peccavit, non excuſat a peccato: ergo non excuſat, quin egeat remedio.

Ad opp. 1. CONTRA: Pœnitentia non eſt niſi de volito: ſed quod per ignorantiam fit, eſt involuntarium: ergo de tali non debet fieri pœnitentia.

2. ITEM incognita bona non poſſumus amare: ergo nec incognita mala poſſumus odire, nec deteſtari: ergo de his non eſt pœnitentia.

3. ITEM nullo jure ſumus certi, utrum offendimus Deum per ignorantiam: ſed nullus tenetur agere aliquid ex præcepto, niſi ad quod habet certitudinem ex aliquo jure; ergo nullus tenetur pœnitere de commiſſis per ignorantiam.

4. ITEM de ſolis illis tenemur pœnitere, de quibus tenemur confiteri: ſed ſola illa tenemur confiteri: quæ poſſumus veraciter enarrare, & illa ſola poſſumus veraciter enarrare, quæ novimus; quia ſi dubia, vel ignorata aſſeramus, eſt mendacium; ergo cum ignoranter commiſſa neſciamus eſſe peccata, non poſſumus ea veraciter confiteri: ergo nec tenemur de his aliquo modo pœnitere.

CONCLUSIO.

Pœnitere debemus de peccatis commiſſis per ignorantiam in generali non autem in ſpeciali.

RESP. AD ARG. Dicendum quod pœnitere de aliquo eſt dupliciter, ſcilicet in generali, & ſpeciali. In generali, quando homo dolet in generali de omni offenſa Dei, quam fecit. In ſpeciali, quando dolet de hac, vel illa. Dico ergo, quod de peccatis commiſſis per ignorantiam

Pſal. 24. debet pœnitere in generali, & dicere cum propheta: Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas, &c. In ſpeciali vero non tenetur pœnitere, ſed tenetur facere, quod in ſe eſt, ut ſciat, & peccata recognoſcat. Explicatio.

Committuntur enim peccata per ignorantiam juris: & tunc cognito jure ſcit ſe peccaſſe, utputa qui fornicatus eſt, ignorans illud eſſe peccatum. Committuntur etiam per ignorantiam facti, diligentia debita non adhibita: & tunc cognoſcuntur Domino revelante: unde tenetur orare, ut Dominus parcat ei, vel revelet.

1. AD illud quod obiicitur, quod peccatum commiſſum per ignorantiam eſt involuntarium, dicendum quod non eſt omnino involuntarium, B quia etſi non perfecta fuerit cognitio, fuit tamen cognitio actus, quamvis non recognoſceretur circumſtantia deformans: & hoc melius patet in quæſtione de ignorantia.

2. AD illud quod non poſſumus pœnitere de ignoratis, dicendum quod verum eſt de ignoratis omnino, ſed de ignoratis in particulari, & in univerſali ſcitis contingit conteri in univerſali: & quia quædam ignorata in particulari per negligentiam, ſciuntur per diligentiam: ideo tenetur facere quod in ſe eſt, ut ſciat: & ſi non occurrat, tunc ſufficit pœnitentia in generali ut doleat, & etiam aliqua mala ſuſtineat, C & in multis ſe offendiſſe credat, quæ ignorat. Lib. 2 d. 22 art. 1 q. 1.

3. AD illud quod obiicitur: quod ignoratur nullo jure ſcitur, dicendum quod ad pœnitentiam ſufficit cognitio probabilis, & probabile eſt cuilibet, qui fuit ignorans etiam in adulto, quod in multis offenderit: & hoc inſinuat lex divina, quæ de illis docet pœnitere, & petere veniam: unde in Pſalmo: Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me. Pſalm. 18.

4. AD illud quod obiicitur, quod ignorata non poſſunt confiteri: ergo, &c. dicendum quod illa tenemur confiteri pro quibus oportet pœnitentiam facere in ſpeciali: talia autem niſi nobis innoteſcant, vel per

Digitized by Google

per noſtram diligentiam vel per revelationem divinam, ad pęnitentiam in ſpeciali agendam non obligant: nihilominus tamen in ipſa confeſſione debet homo ſe totum oſtendere, & libenter pœnam portare, etiam de his, quæ ſunt ignoranter perpetrata.

QUÆSTIO II.

An neceſſe ſit conteri de peccatis ſcienter commiſſis, & poſtmodum oblitis.

Alex. Aleſ. 4. p. q. 17. Membr. 3. art. 8. §. 2
S. Thom. 1. 2. p. q. 113. art. 5.
Steph. Brulef 4. Sent. diſt 16. q. 12.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 16. q. 14.

Ad opp. UTRUM de peccatis ſcienter commiſſis, & poſtmodum oblitis teneatur homo conteri, an poſſit de talibus ſine pœnitentia ſalvari. Et quod tenetur conteri, videtur: quia ſi aliquis peccet, & poſt cadat in furiam ante pœnitentiam, non poteſt poſtmodum juſtificari. Et hujus ratio eſt, quia non poteſt de peccatis pœnitere: ergo ſi furioſus non excuſatur, nec obliviofus.

1. Cor. 4. 2. ITEM: Nihil mihi conſcius ſum, &c. Gloſſa: Quia poteſt latere quod neſcio: ergo latentia peccati impedit juſtificationem: ſed hoc non eſſet, niſi de illo teneretur pœnitere: ergo, &c. Si tu dicas, quod in generali tenetur, hoc non ſolvit, quia in generali non latet, immo quilibet debet reputare ſe fuiſſe peccatorem.

3. ITEM quod teneatur in ſpeciali, videtur: quia ſi non eſſet oblitus, teneretur pœnitere in ſpeciali: ergo eſto quod ex culpa inciderit in oblivionem, & ex negligentia, ſi non reportat commodum de malitia, adhuc tenetur.

4. ITEM quæro, quid ſit conteri, ſive pœnitere in generali. Si ſub conditione, ut doleo ſi feci, ſimiliter poteſt homo pœnitere de his, quæ non fecit, ſicut de his, quæ fecit.

A CONTRA: Aliquis ita oblitus eſt, quod non poteſt recordari, quia memoria non eſt in noſtra poteſtate: ergo ſi non tenetur ad impoſſibile, non tenetur ad recordari: ſed non poteſt pœnitere niſi de malis, quæ recordatur: ergo nec de his. Fundam.

ITEM ſi facit homo quod in ſe eſt, Deus facit quod in ſe eſt: ſed poſſibile eſt iſtum facere, quod in ſe eſt ſine recordatione: ergo poſſibile eſt facere quod in ſe eſt ſine pœnitentia: ergo poſſibile eſt juſtificari ſine pęnitentia: ergo non tenetur pœnitere.

ITEM aliquis eſt paratus dolere de omnibus, & non dolet, vel pœnitet de his, niſi quia non recordatur: B ergo oblivio introducta, eſt impedimentum: ſi ergo dolet de oblivione, removetur impedimentum: ergo juſtificatur.

ITEM eſto quod totum oblitus ſit in generali, & particulari, quia numquam recordatur ſe offendiſſe, talis non poteſt pœnitere nec in generali, nec in ſpeciali: & tamen poteſt juſtificari, quia eſt viator, & poteſt demereri: ergo non oportet quod de iſtis pœniteat.

CONCLUSIO.

C *De peccatis commiſſis & oblitis quis non tenetur pœnitere, neque conteri, in ſpeciali: ſed id tenetur facere tantum in generali, etiam ſi omnino ſit oblitus.*

RESP. AD ARG. Dicendum quod oblitus aut eſt oblitus omnino, ita quod non recordatur nec in generali, nec in ſpeciali, aut eſt oblitus in ſpeciali, ſed tamen in generali recordatur. Quando eſt oblitus in ſpeciali, tamen recordatur in generali, dico quod tenetur pœnitere, & conteri in generali de negligentia ſua, propter quam venit in illam oblivionem, & tenetur facere quod in ſe eſt, ut recordetur in ſpeciali vel per recogitationem, vel per orationem. Si autem ſit omnino oblitus, adhuc tenetur conteri in generali. Et voco conteri in generali non ſub conditione, Conſent. S. Tho. 1. 2. q. 113. art. 5. Explicat.

Dd 2 tione,

tione, ſed ſub exiſtimatione probabi- A li. Debet enim homo probabiliter credere, quod in multis offendit, quorum non recordatur; & ſi ex hac exiſtimatione doleat ſicut ſi certus eſſet contritus eſt, & pœnitens. Concedendæ ſunt igitur rationes monſtrantes, quod non eſt neceſſe conteri in ſpeciali, ſive pęnitere. Nec valet illud quod ultimo opponitur, quod nec in generali tenetur, quia totum eſt oblitus. Dico enim quod totum, quod eſt oblitus certitudinaliter, poteſt cognoſcere probabiliter.

1. Ad illud vero quod obiicitur ad oppoſitum, quod oportet ſpecialiter per ſimile de furioſo, reſpondendum eſt, quod furioſus nec generaliter, B nec ſpecialiter poteſt pœnitere; & nullus juſtificatur ſine pęnitentia vel in g n erali, vel in ſpeciali.

2. Ad illud quod obiicitur, quod peccatum latens impedit juſtificationem, dicendum quod falſum eſt; immo certitudinem juſtificationis, quia non eſt certus de juſtitia, eo quod non eſt certus de culpa.

3. Ad illud quod obiicitur, quod reportat commodum, dicendum quod falſum eſt, quia debet dolere in generali de illis, & præterea de oblivione; & iterum gravius punitur a Deo, quam ſi non fuiſſet oblitus, tamen via ſalutis non præcluditur.

4. Ultimum de generalitate patet, C quia pęnitere in generali non eſt per conditionem, ſed aut per certitudinem de peccatis commiſſis, quia ſcit ſe aliquando peccaſſe; ſed tamen non recolit, quo peccato: aut per præſumptionem probabilem, quæ aliquando tantum dolorem generat in homine, ſicut certitudo peccati, & tantumdem valet.

ARTICULUS III.

Consequenter quantum ad tertium articulum quæritur de pęnitentia venialium. Circa quam duo quæruntur. Primo quæritur de periculo morbi. Secundo de neceſſitate remedii.

QUÆSTIO I.

An veniale peccatum poſſit fieri mortale.

Alex. Aleuſ. 2. p. q. 107. Memb. 3.
S. Thom. 1. 2. q. 88. art. 4.
Et 2. Sent. d. 24. q 3. art. 7.
Et de Malo q. 7. art. 3.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 16. q. 13.
Petrus de Tarant 4. Sent. diſt. 16. q. 15.
Gabriel Biel 4 Sent. d. 16. q. 5. dub. 4.

Utrum veniale peccatum poſſit fieri mortale. Et quod ſic, per complacentiam ſpecialiter videtur. Auguſtinus: Nihil adeo eſt veniale, quod non fiat mortale, dum placet. *Ad opp.*

2. Item quod per multitudinem per Auguſtinum de pœnitentia: quamvis ſingula non lethali vulnere ferire ſentiantur: tamen omnia ſimul congregata, velut ſcabies eo quod plura ſunt, necant. *Lib. 50. homiliarum hom. 50 & ſer. 41 to. 10*

5. Item ratione videtur, quia complacentia eſt plenus conſenſus: ſed delectatio, quæ eſt venialis, adveniente conſenſu fit mortalis: ergo veniale per complacentiam fit mortale. Minor patet: quia delectatio moroſa, quæ eſt venialis ante conſenſum, poſtea fit mortalis.

4. Item placitum eſt quieta voluntas: ſed quieſcens in creatura, fruitur illa, & ita peccat mortaliter: ergo veniale fit per complacentiam mortale.

5. Item quod per multitudinem, videtur: quia amor mortalis non excedit amorem venialis in infinitum: ſed finitum aliquotiens ſumptum reddit eſſe non finitum: ergo, &c. Si tu dicas, quod excedit in infinitum, quia hoc eſt ſupra Deum, & illud infra. Contra: Ab eadem virtute non exit motus in infinitum major, & minor: ſed amor mortalis, & venialis ſunt ab eadem potentia: ergo, &c.

6. Item veniale eſt alicujus quantitatis, quia eſt majus, & minus: ſed omne quantum eſt proportionabile quanto: ergo mortale cum ſit quantum, non excedit veniale improportionabiliter: & ſic, &c.

7. Item

Digitized by Google

7. Item veniale eſt diſpoſitio aliquo modo ad mortale: ſed per majorem diſpoſitionem fit neceſſitas: ergo neceſſario, ut videtur, veniale introducit mortale peccatum.

Fundam. Contra: Veniale, & mortale ſpecie differunt: ſed complacentia, eo quod complacentia non mutat ſpeciem, ſed conſervat: ergo unum per complacentiam non fit alterum: ergo veniale non fit mortale.

Item mortale excedit veniale in infinitum, quia pœna excedit pœnam in infinitum: ergo veniale infinities multiplicatum non fit mortale.

CONCLUSIO.

Peccatum veniale per complacentiam poteſt fieri mortale, loquendo de eo quod fit non per ſurreptionem.

Respon. ad arg. Dicendum quod triplex eſt genus venialis peccati. Quoddam enim eſt ex ſurreptione: & ideo veniale, quia vitari non poteſt tunc. Quoddam ex cogitatione, ſine voluntate, ſive conſenſu: & ideo veniale, quia non plene conſentit homo, ut in cogitatione de muliere, & delectatione circa conſenſum in delectationem. Quoddam eſt veniale cum ratione, & conſenſu: ſed tamen ideo eſt veniale, quia non eſt deordinatio contra præceptum, ut ebrietas, & mendacium jocoſum. Cum igitur quæritur, utrum mortale fiat veniale, ſi intelligat quod hæc culpa per eſſentiam fiat illa, nulla eſt quæſtio, quia hoc eſt impoſſibile. Si intelligat, quod illud quod alias erat veniale poſſit eſſe mortale, ut mendacium jocoſum, & ebrietas, dico quod quoddam non fit mortale, quoddam fit mortale per complacentiam. Primum igitur veniale quod committitur præter rationem, ſemper eſt veniale. Sed ſecundo modo veniale per delectationem circa conſenſum, fit mortale per conſenſum; & ita per complacentiam, ſecundum quod placitum dicitur conſenſus plenus. Tertium veniale quod eſt per delectationem circa Deum, poteſt fieri mortale per libidinem magnam, ſicut mendacium jocoſum: & hoc fit mortale ſecundum placitum, ſecundum quod placitum dicitur quieta voluntas. Et quia iteratio actus diſponit ad libidinem, & complacentiam: hinc eſt quod Auguſtinus dicit in pluribus locis, quod plura venialia obruunt, non per ſe, ſed quia diſponunt ad libidinem, non diſpoſitione neceſſitatis, ſed pronitatis. *Epiſt. 108. ad fin. to. 2.*

1. 2. Ad illud ergo quod probatur, quod venialia non fiant mortalia per eſſentiam, dicendum quod verum eſt: ſed quod obiicitur in contrarium de Auguſtino, ſolutum eſt B quo modo intelligitur. Illud enim intelligitur ſive per convenientiam in genere actus, ſive per diſpoſitionem, quia multa venialia diſponunt ad libidinem, & contemptum: ideo Auguſtinus comparat ea beſtiis minutis, comparat guttis, comparat arenæ, comparat ſcabiei: non quia ipſa in ſe faciunt naufragium, ſed quia ad hoc perducunt per accidens.

3. 4. Ad illud quod obiicitur de conſenſu, & quieta voluntate, dicendum quod quando conſenſus venit, novum peccatum fit, nec fit veniale mortale, ſed quod alias eſſet veniale, mortale fit.

5. Ad illud quod obiicitur, quod C per multitudinem, &c. dicendum quod eſt infinita proportio, non quia motus eſt infinitus intenſione, ſed reputatione, ſicut patet in eo, qui diligit Deum ex charitate, plus diligit Deum, quam denarium unum, & quam in infinitum multiplicatum; unde unus amor qui eſt infra Deum, numquam comparabilis eſt amori, qui eſt ſupra Deum ſecundum iſtum modum.

6. Ad illud quod obiicitur, quod veniale eſt quantum, dicendum quod quemadmodum linea eſt in ſe quanta, ſed comparatione ſuperficiei non habet quantitatem; ſic veniale etſi de ſe quantum ſit, comparatione tamen mortalis caret quantitate.

7. Ad illud quod obiicitur de diſ-

poſitione, dicendum quod voluntas ſemper libere movetur: & ideo non diſponitur diſpoſitione, quæ ſit neceſſitas, ſed tantum diſpoſitione, quæ eſt pronitas: non ſic natura, quæ ad unam partem eſt determinata. Et alia ratio eſt in habente charitatem, quia ſuſtentatur a virtute infinita: & talis per nullum pondus compellitur cadere ſalva ſuſtentatione: voluntas enim ſemper libera eſt, & quamdiu eſt in via vertibilis eſt: & ideo numquam inevitabiliter dum eſt in via ad malum culpæ diſponitur: & ſic patet illud.

QUÆSTIO II.

An quis teneatur pœnitere de veniali.

Alex Alenſ. 4. p. q. 17. Memb. 3. art. 5.
S. Thom. 3. p. q. 87. art. 1.
Et 4. ſent. diſt. 16. q 2. art. 2. q. 2.
Thom. Arg. 4. Sent. diſt. 16. q. 1. art. 4.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 16. q. 26.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 16. q. 16.
Gabr. Biel. 4. Sent. diſt. 16. q. 1.

Ad opp. DE pœnitentia venialium quantum ad neceſſitatem remedii. Et eſt quæſtio, utrum quis teneatur pœnitere de veniali. Et quod ſic, videtur, quia impoſſibile eſt intrare in gloriam, niſi veniale remittatur: ſed veniale eſt actuale peccatum, & ab illo non juſtificatur niſi per pęnitentiam: ergo neceſſe eſt pęnitere.

Item aliquod eſt veniale, quod per conſenſum fit mortale: ergo aliqua ſunt in quæ tenemur diſſentire, ne fiant: ergo poſtquam talia ſunt commiſſa, tenemur diſſentire, & de eis dolere; ergo & pęnitere.

Item multitudo venialium de proximo diſponit ad mortale, licet non neceſſario; ergo qui dimittit venialia in ſe multiplicari, committit ſe diſcrimini: ſed omnes tenentur non committere ſe diſcrimini: ergo, &c.

Item quod pęna exterior ſit neceſſaria, videtur: quia dicit Magiſter in littera, quod eſt pectus percutiendum; & quantulacumque pęna ſuſtinenda.

A Item Auguſtinus loquens de periculo venialium, jejunia (inquit) & orationes, & eleemoſynæ invigilent. *Lib. 50. homiliarum ho. ult. to. 10.*

Sed Contra: Quæ non tenemur vitare, non tenemur de his pęnitere: hoc certum eſt, quia ſicut virtus pęnitentiæ deteſtatur factum, ita cavet faciendum: ſed talia ſunt venialia: ergo, &c. Fundam.

Item ad nihil tenemur, ſine quo poteſt eſſe charitas; ſed charitas poteſt eſſe ſine deletione venialium, quia ſtat cum venialibus; ergo de venialibus non tenemur pęnitere.

Item non teneor pęnitere de hoc veniali, nec de illo: & ſic de aliis; pari ergo ratione de nullo.

B Item quod non debeatur veniali pœna exterior, videtur; quia veniale eſt minus mortali in infinitum; ſed mortali debetur pęna finita exterior; ergo veniali nulla.

CONCLUSIO.

Pœnitentia de peccato veniali ſecundum ſe non eſt neceſſaria, ſed bene prout præbet rationem periclitantis.

Resp. ad Arg. Dicendum quod dupliciter eſt loqui de morbo peccati venialis, aut in ſe, aut inquantum præbet occaſionem periclitandi, quam ponit Auguſtinus in littera ſive per C conſenſum, ſive per contemptum. Si loquamur de veniali in ſe, ſic dico quod non eſt neceſſe pęnitere de veniali nec pęnitentia interiori, nec pęnitentia exteriori; quoniam (ſicut infra videbitur) veniale non ſolum in hac vita deletur, verum etiam poſt mortem. Si autem loquamur ratione periculi ad quod ducit, ſic dico quod quia ducunt ad periculum ipſum impœnitentem, quod tenetur homo de aliquibus pęnitere, quando advertit periculum, ſicut manifeſte dicit Auguſtinus in littera. Et ideo notandum eſt, ſicut tactum eſt, quod tria ſunt genera venialium. Quædam ex ſurreptione: & de his non tenemur pęnitere niſi de congruo. Quædam ex cogitatione, cui ſi conſentiatur, inci-

Aug. ubi ſupra. Vide. S. Th. 3. p. q. 87. ar. 1.

Inf. diſt. 21.

Aug. ubi ſupra. q. 1. huius articuli.

Digitized by Google

cidit homo in mortale; & de tali A tenetur homo pęnitere non ſimpliciter, ſed in caſu, ſive pro loco, & tempore, quando recogitat ea, ne, ſi conſentiat, cadat. Quædam autem ſunt venialia quæ per ſui multitudinem augent libidinem, ſicut illa, in quæ eſt conſenſus, & deordinatio infra Deum; & de talibus dico, quod tenetur homo pœnitere, ne multiplicentur, & in hoc periculo, & B diſcrimini ſe committat; & ad talium hortatur pęnitentiam Auguſtinus, oſtendens periculum quod eſt in multitudine venialium, comparans arenæ, comparans beſtiis minutis, comparans guttis multiplicatis, comparans ſcabiei, & intelligenda eſt ſimilitudo quantum ad hæc omnia ratione periculi; non quod faciunt ipſa venialia de ſe, ſed quod ad hoc hominem præparant; & de his ſanum conſilium eſt etiam pęnam ſuſtinere, ſicut Auguſtinus determinat. Utrum autem teneamur ſacerdoti ea confiteri, & ad ejus arbitrium ſatisfacere, quæſtio erit infra, cum agetur de confeſſione.

Lib. de vera & falſ. penit. c. 8. c. 4 Lib. 50. Homiliarum homil. ult. tom. 10. Diſt. 17.

Ex his patent objecta ad utramque partem. Nam rationes ad primam partem procedunt ratione periculi, ad quod diſponunt, præter primam: quæ ſolvenda eſt per interemptionem, quia remitti poſſunt in alio ſæculo. Rationes vero ad oppoſitum procedunt ratione morbi in ſe. Ultimum tamen non valet; quamvis enim mortale, quamdiu eſt mortale, ſit improportionabile; tamen in ipſa juſtificatione remittitur pœna æterna; & mortale fit quodam modo veniale, & ita proportionabile.

DISTINCTIO XVII. PARS I.

Tria proponuntur quærenda: Primum, an ſine confeſſione dimittatur peccatum. Secundum, an alicui ſufficiat confiteri Deo ſine ſacerdote. Tertium, an laico facta valeat confeſſio, quæ omnia ſolvuntur in hac diſtinctione.

HIC oritur quæſtio multiplex. Primo enim quæritur utrum abſque ſatisfactione, & oris confeſſione, per ſolam cordis contritionem, peccatum alicui dimittatur. Secundo, an alicui ſufficiat confiteri Deo ſine ſacerdote. Tertio, an laico fideli facta valeat confeſſio. In his enim etiam docti diverſa ſentire inveniuntur: quia ſuper his varia, ac pene adverſa tradidiſſe videntur doctores. Dicunt enim quidam, ſine confeſſione oris, & ſatisfactione operis neminem a peccato mundari, ſi tempus illam faciendi habuerit. Alii vero dicunt ante oris confeſſionem & ſatisfactionem in cordis contritione peccatum dimitti a Deo, ſi tamen votum confitendi habeat. Unde Propheta: Dixit confitebor adverſum me injuſtitiam meam Domino: & tu remiſiſti, &c. Quod exponens Caſſiodorus; ait: Dixi, id eſt, deliberavi apud me quod confitebor, & tu remiſiſti. Magna pietas Dei, qui ad ſolam promiſſionem peccatum dimiſerit. Votum enim pro operatione judicatur. Item Auguſtinus: Nondum pronunciat, promittit ſe pronunciaturum, & Deus dimittit: quia hoc ipſum dicere, quoddam pronunciare eſt corde. Nondum eſt vox in ore ut homo audiat confeſſionem, & Deus audit. Item: Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus, cor contritum, &c. Alibi etiam legitur: Quacumque hora peccator converſus fuerit & ingemuerit, vita vivet, & non morietur. Non dicitur, ore confeſſus fuerit, ſed converſus ingemuerit. Unde datur intelligi, quod etiam ore tacente veniam interdum conſequimur. Hinc etiam lo-

Quæſtio triplex.

Ad primam quæſtionem hac habetur de pen. diſt. 1.

Opin. fal.

Opin. vera.

Pſal. 31.

Probatio opinio veræ.

Gloſ. ordin. in Pſal. 31. tom. 8.

Pſal. 50. Ezec. 18.

Digitized by Google

Luc. 17.

leproſi illi, quibus Dominus præcepit ut oſtenderent ſe ſacerdotibus, in itinere antequam ad ſacerdotes venirent, mundati ſunt. Ex quo inſinuatur, quod antequam ora noſtra ſacerdotibus aperiamus, id eſt peccata confiteamur, a lepra peccati mundamur. Lazarus etiam non prius de monumento eſt eductus, & poſt a Domino ſuſcitatus; ſed intus ſuſcitatus, prodiit foras vivus; ut oſtenderetur ſuſcitatio animæ præcedere confeſſionem. Nemo enim poteſt confiteri, niſi ſuſcitatus: quia a mortuo, velut qui non eſt, perit confeſſio. Nullus ergo confitetur, niſi reſuſcitatus. Nemo autem ſuſcitatur, niſi qui a peccato ſolvitur; quia peccatum mors animæ eſt, quæ ut eſt vita corporis, ita ejus vita Deus eſt. His aliiſque pluribus auctoritatibus probatur, ante confeſſionem vel ſatisfactionem ſola compunctione peccatum dimitti. Quod qui negant, eas determinare laborant: necnon in hujus ſententiæ deprehenſionem, & ad ſuæ opinionis aſſertionem auctorum teſtimonia inducunt. Ait enim Dominus per Iſaiam: Dic tu iniquitates tuas ut juſtificeris. Item Ambroſius: Non poteſt quiſquam juſtificari a peccato, niſi peccatum ipſum antea fuerit confeſſus. Idem dicit: Confeſſio a morte animam liberat, confeſſio aperit paradiſum, confeſſio ſpem ſalutis tribuit; quia non meretur juſtificari, qui in vita ſua non vult peccatum confiteri. Illa confeſſio nos liberat, quæ fit cum pœnitentia. Pœnitentia vero eſt dolor cordis, & amaritudo animæ pro malis, quæ quiſque commiſit. Item Joannes: Non poteſt quiſquam gratiam Dei accipere, niſi purgatus fuerit ab omni peccato per pœnitentiæ confeſſionem, & per baptiſmum. Item Auguſtinus: Agite pœnitentiam, qualis agitur in Eccleſia. Nemo dicat ſibi, occulte ago, quia apud Deum ago: novit Deus qui mihi ignoſcit, quia in corde ago. Ergo ſine cauſa dictum eſt: Quæ ſolveritis ſuper terram, ſoluta erunt & in cœlis; Ergo ſine cauſa claves datæ ſunt? Fruſtramus ergo verbum Chriſti; Job dicit; Si erubui in conſpectu populi peccata mea confiteri. Item Ambroſius; Venialis eſt culpa, quam ſequitur confeſſio delictorum. Item Auguſtinus ſuper illum locum Pſalmi: Non abſorbeat me profundum; neque urgeat ſuper me puteus os ſuum. Puteus eſt profunditas iniquitatis; in quam ſi cecideris, non claudet ſuper te os ſuum, ſi tu non claudis os tuum. Confitere ergo & dic; De profundis clamavi ad te Domine, &c. Et evades. Claudit ſuper illum, qui cum venerit in profundum contemnit: a quo mortuo, velut qui non ſit, perit confeſſio. Item Auguſtinus; Nullus debitam gravioris pœnæ accipit veniam, niſi qualemcumque, etſi longe minorem quam debeat, ſolverit pœnam. Ita enim impartitur a Deo largitas miſericordiæ, ut non relinquatur juſtitia diſciplinæ. Item Hieronymus; Qui peccator eſt, plangat delicta propria vel populi, & ingrediatur Eccleſiam, de qua propter peccata fuerat egreſſus; & dormiat in ſacco, ut præteritas delicias, per quas Deum offenderat, vitæ auſteritate compenſet. His aliiſque auctoritatibus nituntur aſſerere, ſine confeſſione vocis, & aliqua ſolutione pœnæ neminem a peccato mundari.

Joan. 11. Aug. ſer. 48. 10. 10. Eccl. 17.

Opinionis 2. probatio.

Iſai. 43. Lib. de Parad. c. 14. in fin. tom. 4. Serm. de Quadrage. ſima, de pœnit. d. 1. Non poteſt. Joan. Chryſoſt. de pœnit. d. 1. ca. non poteſt. Lib. Hom. 50. Homil. 49. non longe a princ. to. 10. Matt. 16. Job 31. Lib. de Parad. cap. 14. in med. tom. 4. Super Pſal. 68. in fin. in ſenſu concionis 1. Eccli. 17. Pſal 129. Prov. 18. De pœn. d. 1. ca. Non nullius. Super Mal. & allegatur de pœn. diſt. 1. cap. qui ſanctus ſacerdos.

Cuinam ſententiæ potius conſentiendum ſit.

Approbatio opi. 2.

Quid ergo ſuper his ſentiendum? quid tenendum? Sane dici poteſt, quod ſine confeſſione oris, & ſolutione pœnæ exterioris peccata delentur per contritionem, & humilitatem cordis. Ex quo enim proponit mente compuncta ſe confeſſurum, Deus dimittit; quia ibi eſt confeſſio cordis, etſi non oris, per quam anima interius mundatur a macula & contagione peccati commiſſi, & debitum æternæ mortis relaxatur. Illa ergo, quæ ſuperius dicta ſunt de confeſſione & pœnitentia, vel ad confeſſionem cordis, vel ad interiorem pœnam referenda ſunt. Sicut illud Auguſtini; Quod nullus dicitur veniam conſequi, niſi prius quantulamcumque peccati ſolverit pœnam, vel de exteriori pœna accipienda ſunt, & ad contemnentes, vel negligentes referenda, ſicut illud; Nemo dicat, occulte ago, &c. Nonnulli enim in vita peccata confiteri negligunt vel erubeſcunt; & ideo non merentur juſtificari.

Si-

Sicut enim præcepta eſt nobis interior pœnitentia, ita & oris confeſſio, & exterior ſatisfactio, ſi adſit facultas. Unde nec vere pœnitens eſt, qui confeſſionis votum non habet. Et ſicut peccati remiſſio munus Dei eſt, ita pœnitentia & confeſſio, per quam peccatum deletur, non poteſt eſſe niſi a Deo, ut Auguſtinus ait; Jam (inquit) donum Spiritus ſancti habet, qui confitetur & pœnitet; quia non poteſt eſſe confeſſio peccati, & compunctio in homine ex ſeipſo. Cum enim iraſcitur ſibi quiſque & diſplicet, ſine dono Spiritus ſancti non eſt. Oportet ergo pœnitentem confiteri peccata, ſi tempus habeat; & tamen antequam ſit confeſſio in ore, ſi votum ſit in corde, præſtatur ei remiſſio. August. Pſal. 50.

DIST. XVII. PARS I.

De confeſſione ſacramentali, & de his quæ ad eam ſpectant, prout habet rationem remedii, quantum ad neceſſitatem ex parte confitentis.

Hic oritur quæſtio multiplex; primo enim quæritur, utrum abſque ſatisfactione, &c.

Expoſitio textus.

SUPRA egit Magiſter de partibus integrantibus pœnitentiam quaſi ſub quodam compendio. Hic quia pœnitentia ut eſt ſacramentum Eccleſiæ præcipue attenditur quantum ad confeſſionem, principaliter determinat de confeſſione. Et dividitur hæc pars in duas. In prima agit de confeſſione ſacramentali, ut habet rationem remedii. In ſecunda inquantum habet rationem ſigni: Infra prope finem: *Poſt prædicta reſtat inveſtigare, quid in actione pœnitentiæ.* Prima pars habet quatuor. In prima agit de confeſſione quantum ad neceſſitatem ex parte confitentis. In ſecunda quantum ad poteſtatem abſolventis, infra: *Hic quæri ſolet, ſi peccatum omnino dimiſſum eſt a Deo, &c.* In tertia quantum ad opportunitatem temporis, infra. *Sciendum eſt etiam, quod tempus pœnitentiæ eſt uſque in æternum.* In quarta quantum ad utilitatem a parte finis, infra, ultra medium: *Poſt hæc conſiderandum eſt, quid proſit confeſſio, &c.* Prima pars ſpectat ad præſentem diſtinctionem, quæ habet tres partes ſecundum tres quæſtiones, quas

Diviſio. D. ſt. 22. Diſt. 18. Diſt. 20. Diſt. 21

A determinat Magiſter circa confeſſionis neceſſitatem. Primo ergo quærit, utrum confeſſio ſit peccatori neceſſaria ad juſtificationem. Secundo dato quod quodam modo ſit neceſſaria, utrum ſufficiat confiteri corde, an neceſſe ſit confiteri ore ipſius Dei miniſtro: & hanc proſequitur, ibi: *Jam ſecundum quæſtionis articulum inſpiciamus.* Tertia vero determinat, cui homini neceſſe ſit confiteri, utrum ſufficiat confiteri laico, an neceſſe ſit confiteri ſacerdoti, & hoc ibi; *Nunc priuſquam præmiſſis auctoritatibus, &c.*

B Prima pars habet tres. In prima proponit quæſtiones. In ſecunda ad utramque partem quæſtionis opponit, utrum ſcilicet confeſſio ſit neceſſaria ad juſtificationem, ibi: *Dicunt enim quidam ſine confeſſione oris.* In tertia determinat, ibi: *Quid ergo ſuper his ſentiendum; quid tenendum.*

Magna pietas eſt, quod ad ſolam promiſſionem peccatum dimiſerit: votum enim pro operatione judicatur.

Dub. I.

Videtur Caſſiodorus hic male di-
C cere, quia ſecundum hoc tantum valet, ſi quis habet voluntatem confitendi, quantum ſi confitetur: fruſtra ergo confitetur. Item aut ſacramentum confert aliquid habenti bonam voluntatem, aut nihil. Si aliquid: ergo non eſt idem, & æquivalens, velle, & ſacramentum ſuſcipere. Si nihil confert habenti bonam voluntatem, & nulli alii confert: ergo, &c.

RESP. Dicendum quod votum hic dicitur firmum propoſitum: & hoc computatur pro operatione, non quia tantum valeat omnino, ſed quia hoc

Deus

Digitized by Google

Deus acceptat. Et ſi adſit votum, & deſit facultas, Deus excuſatum habet: concedo ergo bene, quod ſemper aliquid recipit qui opere accepit ſacramentum, & aliquam utilitatem habet: tamen ubi deeſt facultas, Deus reputat ſufficiens ad impetrandum ipſum votum: & ubi adeſt antequam perveniat ad opus, reputat conveniens ad obtinendam gratiam: nec tamen fruſtra confitetur: ſi enim pro loco, & tempore non confiteretur, aut votum non eſſet, aut eſſe deſiſteret, ſi prius eſſet.

Nemo enim poteſt confiteri niſi ſuſcitatus. Dub. II.

Videtur non eſſe verum, quod dicit, quia ſecundum cum nullus mortuus teneatur ad ſui ſuſcitationem, quia hoc eſt impoſſibile, nullus peccator tenetur ad confeſſionem, quod eſt inconveniens.

Resp. Dicendum quod poſſe confiteri eſt dupliciter. Aut peccatum detegendo, ut ſit confeſſio manifeſta, & ſic poteſt fieri etiam a peccatore. Aut ut ſit confeſſio vere reconciliativa: & ſic non poteſt fieri niſi a juſto, & ſuſcitato. Si enim alias fiat, abſolvitur exterius, ſed non interius. Nihil enim ad ſalutem valet alicui pœnam temporalem taxare, quouſque Dominus abſolvat ab æterna.

Quæ ut eſt vita corporis, &c. Dub. III.

Innuit Magiſter, quod ſicut anima eſt vita corporis, ita ejus vita Deus eſt. Videtur hoc eſſe falſum, quia anima vivificando informat corpus, ſed Deus non eſt forma animæ. Item: Corpus privatum animæ vita, non reſuſcitatur niſi per miraculum: ergo videtur quod juſtificatio ſit miraculoſa: quod non videtur, cum nemo admiretur hoc, nec ſit inſolitum.

Resp. Dicendum quod ſic Deus eſt vita animæ, ſicut anima corpo- A ris quodam modo, & quodam modo non ſic. In hoc enim eſt ſimilitudo, quod quemadmodum corpus indiget anima, & ab ipſa vivificatur, quamdiu illi conjungitur, & per ejus ſeparationem vileſcit: ſic quamdiu anima unitur Deo per charitatem, vivificatur, & quando ſeparatur ab eo, moritur, & vileſcit. In hoc autem eſt diſſimilitudo, quia anima conjungitur naturaliter, & naturaliter ex corruptione naturæ ſeparatur: ita quod appetitus, & indigentia eſt in utroque, quia conſtituunt tertium: ex Deo autem, & anima non fit unum: & præterea conjunctio illa eſt voluntatis ex utraque parte: & hinc eſt quod quia B voluntas noſtra naturaliter eſt vertibilis, & divina miſeriricordia promptа eſt miſereri, quod reſuſcitatio animæ non eſt miraculoſa, ſed ut proprius loquamur, eſt mirabilis.

Quia non meretur juſtificari, qui in vita ſua non vult peccatum confiteri. Dub. IV.

Videtur improprie loqui, quia juſtificatio antecedit omne meritum: ergo nullus juſtificari meretur. Item quæritur, cum omnes virtutes dentur homini, ſcilicet fides, charitas, &c. quare magis vocatur juſtificatio deletio culpæ, quam aliud. Item: C Cum anima dicatur vivificari, ſanari, & renovari, quæritur quæ ſit differentia inter hæc.

Resp. Dicendum quod juſtificatio non cadit ſub merito condigni, cadit tamen ſub merito congrui: dicitur autem reparatio animæ juſtificatio. Peccatum enim actuale eſt deordinatio, ſive obliquatio circa aliquem actum animæ: & per hanc ſeparatur anima a Deo: & ex hoc incurrit duplex malum, ſcilicet difficultatem ad bonum: & ideo dicitur vetuſtas, qua anima jam inveterata eſt: & pronitatem ad malum, & hæc dicitur infirmitas: unde omne peccatum dicitur injuſtitia, dicitur mors, dicitur vetuſtas, dicitur infir-

Digitized by Google

infirmitas. Per oppoſitum igitur anima in adventu gratiæ vivificatur, & ex ſuſceptione virtutum ordinantium univerſas potentias juſtificatur, & hoc quidem fit in inſtanti: unde juſtificatio dicitur a juſtitia generali: ſed ſanatur ulterius per gratiam ſacramentorum, & renovatur per bonum exercitium, & fit ſemper ad bonum habilior. Unde dicit Apoſtolus: Quod renovatur de die in diem, ſicut exterior de die in diem corrumpitur. Unde notandum, quod peccatum uno modo dicitur infirmitas, & vetuſtas, alio modo ſequela peccati. Et primo quidem modo ſtatim fit ſanatio, & renovatio, ſecundo modo ſucceſſive. Nec pervenitur ad perfectam ſanitatem, & novitatem in gloria, eo quod ſemper manet pronitas, & difficultas in via. Quod ergo quæritur, quare dicitur juſtificatio, dicendum quod dicitur a juſtitia generali, non a juſtitia cardinali. Quod quæritur, quo modo hæc differant, jam patet. Patet etiam, quod conſuevit quæri, cujus ſit ſanare: dico enim quod contritionis, inquantum eſt actus virtutum, eſt juſtificare; ſed ejus inquantum eſt ſacramentalis, eſt curare. Sacramenta enim proprie ſanant, & virtutes rectificant. Sed inquantum eſt gratiæ, eſt vivificare, inquantum horum omnium renovare. 2. Cor. 4.

Niſi purgatus fuerit ab omni peccato per pœnitentiam, &c.
Dub. V.

Quæritur quo modo iſta tria diſtinguantur: videtur enim confeſſio ab his non differre.

Resp. Dicendum quod curatio a morbo eſt dupliciter, aut per virtutem, aut per ſacramentum. Si per virtutem, dicit per pœnitentiam. Si per ſacramentum: hoc eſt dupliciter, ſicut duplex eſt tabula: & ſic eſt confeſſio, & baptiſmus. Aliter poteſt dici, & melius: quod Chryſoſtomus loquitur de adultis: & hi

A purgantur duplici ſacramento ſcilicet confeſſione, & baptiſmo: & præparatorium ad utrumque eſt contritio: & hanc nomine pœnitentiæ dat intelligi.

Nemo dicat ſibi: Occulte ago pœnitentiam, &c. Dub. VI.

Videtur ex hoc, quod pœnitentia omnis ſit facienda in publico, & illud videtur per litteram ſequentem de Job: Si erubui peccata mea, &c. Job 31. videtur ſecundum hoc, quod quilibet teneatur confiteri peccata ſua in conſpectu populi: ergo non eſt vere pœnitens, qui confitetur in privato.

B Resp. Dicendum quod Auguſtinus intelligit de occultatione, quæ fit reſpectu ſacerdotis, cui præcepit Dominus manifeſtari, non reſpectu aliarum perſonarum.

Venialis eſt culpa, quam ſequitur confeſſio delictorum.
Dub. VII.

Videtur male dicere, quia culpa non alleviatur ex effectu ſequenti, quamvis aggravetur: ergo videtur, quod mortale numquam per confeſſionem fiat veniale. Item: Veniale non fit mortale: ergo nec econverſo. Item: Si fit veniale, quia Deus C dimittit per confeſſionem: multo a fortiori debet dicere de contritione.

Resp. Dicendum quod in abſolutione, quæ eſt in contritione, culpa recipit veniam quantum ad pœnam æternam. In confeſſione vero partim recipit veniam, partim non, quia ad unam partem pœnæ ligatur, ab alia abſolvitur: & ideo dicit Ambroſius, quod venialis efficitur non quantum ad maculam, ſed quantum ad obligationem ad pœnam: & ſic patet illud.

Dormiat in ſacco, &c. Dub. VIII.

Non videtur eſſe doctrina competens, quia multi in ſericis aſperas pœnitentias agunt.

Resp.

Digitized by Google

Resp. Dicendum quod ſaccus accipitur pro qualicumque humiliatione, eo tropo, quo ſpecies accipitur pro genere. Vel dicendum quod non eſt præceptionis, ſed conſilii: nec intelligitur de ſacco exterius, ſed quod interius feratur veſtimentum aſperum. Vel dicendum, & melius, quod ſicut eſt intelligendum, quod ingrediatur Eccleſiam: ſic quod dormiat in ſacco, non enim intelligitur de templo materiali, ſed de unitate ſpirituali, & ſic interius debet eſſe amictus ſacco; quia vera pœnitentia debet eſſe humilis, & auſtera, quorum utrumque notatur in ſacco, & fuit in Ninivitis. Sed illa auctoritas non videtur ad propoſitum de confeſſione: & ideo dicendum quod adducta eſt non propter confeſſionem, ſed propter ſatisfactionem, facit tamen ad confeſſionem, quaſi a poſteriori: & ſic patet illud.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam primæ quæſtionis, quam ponit hic Magiſter, quæritur in parte illa de juſtificatione impii: & circa hoc duo principaliter quæruntur. Primo de his, quæ ſunt neceſſaria ad juſtificationem impii abſolute. Secundo quæritur de ipſis in comparatione ad invicem. Circa primum quæruntur quatuor. Primo quæritur, utrum ad juſtificationem impii ſit neceſſaria gratiæ infuſio. Secundo utrum neceſſarius ſit motus liberi arbitrij. Tertio, utrum neceſſaria ſit contritio. Quarto utrum neceſſaria ſit confeſſio.

QUÆSTIO I.

An ad juſtificationem impii neceſſaria ſit gratiæ infuſio.

Alex. Alenſ 4. p. q. 17. Memb. 4. art. 6. §. 1.
S. Thomas 1. 2. q. 113. art. 2.
Et 4. Sent. d. 17. q. 1. art. 3. q. 1.
Et de Verit. q. 28. art. 8.
Scot. 4. Sent. diſt. 16. q. 2.
Richardus 4. Sent. diſt 17. art. 4. q. 2.
Steph. Bruleſ. 4. Sent diſt. 17. q. 1.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 17. q. 38.

A QUod ad juſtificationem impii neceſſaria ſit gratiæ infuſio, videtur: Juſtificati per gratiam, &c. *Fundam. Rom. 3.*

Item ratione videtur, quia peccatum eſt privatio, ſed non removetur privatio niſi per collationem habitus: ergo confertur in deletione peccati aliquis habitus: ſed peccatum Deo diſplicebat, & diſplicere faciebat: ergo ab oppoſitis habitus ille Deo placet, & placere facit: ſed hunc dicimus gratiam gratum facientem: ergo, &c.

Item per peccatum ſeparatur homo a Deo: ergo ab oppoſitis in juſtificatione unitur Deo: ſed unio in B Deo non eſt ſine diſpoſitione uniente, quia tunc peccator inimicus Deo, haberet gratiam Dei: ergo, &c.

Item non decet eſſe poſt hunc ſtatum niſi duo loca, ſcilicet gloriæ, & pœnæ: ergo non decet hominem eſſe niſi in ſtatu, in quo poſſit eſſe in altero iſtorum: ergo hominem mortalem neceſſe eſt eſſe, vel in culpa, vel in gratia: ſed per juſtificationem recedit a ſtatu culpæ: ergo neceſſe eſt ſibi conferri habitum gratiæ.

1. Contra: Ego ſum qui deleo iniquitates tuas propter me: ergo deletio culpæ erit ante habitum gratiæ. *Ad opp. Iſa. 43.*

C 2. Item non minus eſt impium juſtificare, quam creare: ſed Deus creat ſine medio: ergo & juſtificat.

3. Item lapſus fuit proprie ab innocentia in culpam: ergo cum reformatio reſpondeat deformationi, debet homo in puram innocentiam reſtitui: ſed hæc media eſt inter culpam, & gratiam: ergo, &c.

4. Item ſi gratia expellit culpam, aut quando eſt, aut quando non eſt. Si quando eſt: ſed accidentis eſſe eſt ineſſe: ergo expellit culpam, cum ſubjecto ineſt: quæro a quo ſubjecto. Non ab alieno, nec a tuo, quia prius eſt culpam expelli, quam hominem juſtificari. Si quando non eſt: ſed nihil agit, quando non eſt: ergo non expellit. *7 Metaph. conten. 2.*

5. Item

5. Item juſtificatio eſt gratia quædam: ergo ſi a gratia, ſimiliter alia ab alia: & ſic in infinitum.

CONCLUSIO.

Quamvis delere poſſit Deus ſine medio culpam, decrevit tamen delere per gratiam, qua non modo reſtituatur innocentia, ſed natura debilitata habilitetur ad bonum.

Pſal. 84. Resp. ad Arg. Dicendum, quia in omni opere Domini eſt miſericordia, & veritas, hæc maxime in nobili opere oportet eſſe, ſcilicet in *Conſentit S. Th. 1. 2. q. 114. ar. 2.* opere juſtificationis. Quoniam igitur homo peccavit, & nihil ante gratiæ infuſionem apud Deum meruit, Deus juſto judicio non omnino effectum culpæ tollit, immo pœnam relinquit: & ideo in priorem ſtatum hominem non ſtatim reſtituit. Et quoniam miſericors eſt, ideo etiam amplius bonum reddit: quia magis indiget: ideo non tantum reſtituit innocentiam, ſed etiam dat gratiam; ideo quamvis delere poſſet Deus ſine medio culpam: decrevit tamen delere per gratiam, quæ non tantum faceret innocentem, immo etiam naturam debilitatam habilitaret ad bonum: unde concedendæ ſunt rationes ad hoc.

1. Ad illud quod obiicitur in contrarium, quod Deus ſolus delet, dicendum quod verum eſt effective, ſed formaliter delet ipſa gratia. Deus autem nullius eſt forma perfectiva.

2. Ad illud quod obiicitur, quod ſolus creat, dicendum quod non eſt ſimile, quia creare dicit opus quod non reſpicit materiam præjacentem, ſed juſtificare reſpicit materiam ſubjectam: & ideo non tantum reſpicit efficientem cauſam, verum etiam formalem.

3. Ad illud quod obiicitur, quod culpa aufert innocentiam, dicendum quod non decrevit Deus reſtituere innocentiam, quin daret gratiam ratione prius habita.

4. Ad illud quod quæritur, aut gratia expellit, quando eſt, &c. dicendum quod quando eſt, & ſimul eſt, & expellit. Ad illud quod obiicitur, quod accidentis eſſe eſt ineſſe, dicendum quod gratia eſt accidens, & habet ortum realiter ab alio, quam a ſubjecto proprio, ſcilicet a Deo. Unde triplicem habet comparationem, ad principium, a quo procedit, ad peccatum contrarium quod expellit, ad ſubjectum quod perficit: & omnes iſtæ comparationes ſunt ſimul tempore: tamen naturaliter prius gratia comparatur ad principium, a quo procedit, ſecundo ad peccatum quod expellit, tertio ad ſubjectum quod perficit: unde proprie loquendo prius eſt gratia ab efficiente, quam expellat culpam per naturam: & ſic patet reſponſio ad illud. Obiicit enim de eſſe gratiæ inquantum informat ſubjectum: prius autem eſt gratiam creari per naturam, quam ſubjectum eſſe gratia informatum: unde ſicut in actione, & productione aliarum formarum intelligimus, quod forma prius ſe habeat in ratione virtutis agentis, quam qualitatis informantis, ſic in propoſito intelligatur: tamen hæc prioritas non eſt temporis, ſed naturæ.

5. Ad illud quod ultimo obiicitur, dicendum quod gratia aliquando dicitur habitus, aliquando actus, aliquando ſtatus eſt in habitu gratiæ. Juſtificatio autem dicitur magis actus gratiæ, vel ſtatus, quam dicatur ipſe habitus. Quare autem magis ſic appellatur, infra videbitur.

QUÆSTIO II.

An ad juſtificationem ſit neceſſarius motus liberi arbitrii.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 17. Memb. 4. art. 6. § 1.
S. Thomas 1. 2. q. 113. art. 3. & 5.
Et 4 Sent. d. 17. q. 1. art. 3.
Et 4 cont. Gent. cap. 158
Richard. 4. Sent. diſt. 17. art. 4. q. 1.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 17. q. 2.
Richardus 4. Sent. diſt. 17. art. 4. q. 1.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 17. q. 2.
Petrus de Tarant. 4. Sent. diſt. 17. q. 39.

Utrum

Digitized by Google

Fundam. De verb. Apoſt. ſer. 15. tom. 10. Bern. de lib. arb. in initio.

A UTRUM ad juſtificationem ſit neceſſarius motus liberi arbitrij: Et quod ſic, videtur per Auguſtinum: Qui creavit te ſine te, non juſtificabit te ſine te: ergo neceſſario ad juſtificationem requiritur ejus motus.

ITEM Bernardus de libero arbitrio: Opus ſalutis duo requirit, id eſt Deum dantem, & liberum arbitrium recipiens, & conſentiens: ergo neceſſario concurrit opus liberi arbitrii.

ITEM ratione videtur, quia Deus quantum eſt de ſe, ſemper paratus eſt juſtificare hominem: ergo quod homo modo juſtificetur, & non prius, non eſt ſecundum variationem ex B parte Dei, ſed a parte hominis: ſed adultus juſtificatur ſine aliqua variatione circa ſenſum: ergo neceſſe eſt quod ſit variatio circa liberum arbitrium.

ITEM Deus plus exigit ab homine, qui plus poteſt: ergo plus ab adulto, quam parvulo, cum plus poſſit: ſed illud quod exigit, non poteſt minus eſſe, quam motus liberi arbitrii: ergo ad juſtificationem illum exigit.

Ad opp. Magiſt. Sent. lib. 2. d. 27. c. Hic videndum eſt. Joan. 6.

1. CONTRA: Juſtificatio eſt per virtutem: ſed virtus eſt bona qualitas mentis, quam Deus in nobis ſine nobis operatur: ergo, &c.

2. ITEM in juſtificatione accedit C homo ad Deum: ſed dicitur: Nemo venit ad me niſi traxerit eum Pater: ſed tractus eſt motus violentus, & libero arbitrio non poteſt inferri violentia: ergo non eſt ibi motus liberi arbitrii:

3. ITEM potentius agens eſt Deus, quam aliquod agens creatum: ſed agens creatum: ſine aliqua cooperatione ſuſcipientis expellit oppoſitum, ut patet in luce quæ expellit tenebram ſine aliqua cooperatione aeris: ergo, &c.

4. ITEM quæro quis ſit ille motus: cum enim omnis motus meritorius ſit a libero arbitrio, videtur, quod ille poſſet eſſe cujuslibet virtutis.

CONCLUSIO.

Ad juſtificationem impii adulti eſt neceſſarius motus liberi arbitrii, qui eſt motus fidei.

RESP. AD ARG. Dicendum quod ſicut juſtificatio non eſt niſi volentis, ſic etiam non dat eam Deus niſi volenti, dummodo ſit in tali ſtatu, quod conſentire, & diſſentire poſſit: ideo ad ſuſceptionem juſtificationis in adulto requiritur motus liberi arbitrii, ſecundum quem conſentit gratiæ. Et quia primus motus, per quem conſentit gratiæ, eſt motus fidei: ideo motus iſte eſt motus fidei. Unde: Juſtificati per fidem: Gloſſa prima: Ex motu liberi arbitrii, qui eſt ex fide. Ideo dicitur: Fide purificans corda: quia motus fidei primo requiritur ad purificationem.

S. Thom. quol. 6. ad q. lateralem conc. Tri. ſeſſ. 6. c. 6. Rom. 5. Act. 15.

1. AD illud ergo quod obiicitur, quod Deus operatur virtutem ſine nobis, dicendum quod verum eſt ſine nobis efficientibus: non tamen ſine nobis diſponentibus, vel conſentientibus.

2. AD illud quod obiicitur, quod Deus trahit, dicendum quod eſt trahi per coactionem, & ſic non trahit: & eſt trahi per inductionem, & ſublevationem, & ſic trahit, quia inducit: & etiam ſublevat hominem ad illud, ad quod per ſe non poteſt pertingere.

3. AD illud quod obiicitur, quod Deus eſt potentiſſimus, dicendum quod hoc non eſt propter impotentiam ex parte Dei, ſed propter congruentiam in agendo. Non enim facit Deus quidquid poteſt, ſed quod decet, & quod congruit, & decens eſt quod imprimat formam in materiam, ſicut competit formæ, & materiæ ſuſcipienti: & forma eſt juſtitia, quæ eſt libertatis: & materia ſimiliter eſt voluntas libera in agendo, & recipiendo; & ideo non datur ſine actu ejus, cum quo nata eſt agere.

4. AD illud quod quæritur de illo motu, *Ad q. lat.*

Digitized by Google

Alex. dicit quod non eſt motus unius virtutis, ſed plurium.

motu; quis ſit, dicendum quod ſicut A Gloſſa dicit expreſſe, quæ prius habita eſt ad Romanos: ille eſt motus fidei. Liberum enim arbitrium eſt facultas voluntatis, & rationis: & gratia adveniens utramque potentiam facit in actu, ut ratio ſit in actu credendi, qui eſt fidei: & voluntas in actu deteſtandi, qui eſt contritionis.

QUÆSTIO III.

An ad juſtificationem ſit neceſſaria contritio.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 17 Memb. 4. art. 2. & 6. § 2.
S. Thom. 1. 2. q. 113. art. 5.
Et 4. ſent. diſt. 17. q. 1. art. 3. q. 4.
Et de Verit. q. 28. art. 5.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 17. q. 3.

Fundam. UTRUM ad juſtificationem neceſſaria ſit contritio. Et quod ſic, videtur: Super illud Pſalmi: Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus, & contritus eſt ſacrificium, in quo peccata ſolvuntur. *Pſalm. 50.*

ITEM ſuper illud Pſalmi: Juſtitia ante eum ambulabit, Gloſſa Auguſtini: Prima hominis juſtitia eſt, ut puniat ſe malum, & faciat ſe bonum, hæc eſt via Domini, ut veniat ad eum. *Pſalm. 84*

ITEM ratione videtur, quia impoſſibile eſt peccatorem juſtificari, quin ſequatur pœna ſatisfactoria: ſed poſſibile eſt ipſum ſtatim mori, & nulla erit pœna ſatisfactoria niſi voluntarie inchoata in vita, ſicut dicit Auguſtinus: ergo neceſſe eſt, quod in ipſo actu juſtificationis ſit motus pœnalis: ſed non eſt niſi contritio: ergo, &c.

ITEM ſicut culpa voluntate eſt introducta, ſic etiam conſervatur per ipſam: ergo ſi liberum arbitrium, ex quo ſemel conſenſit, ſemper habetur pro conſentiente, niſi diſſentiat, neceſſe eſt diſſentire: ſed diſſenſus ejus ante adventum gratiæ nihil poteſt: ergo oportet quod diſſentiat cum gratia.

ITEM aliquid plus requiritur in juſtificatione ejus, qui poſt fidem peccavit ultra motum fidei: ſed hoc non eſt niſi contritio: ergo, &c.

1. SED CONTRA: Timor Domini expellit peccatum: ergo poteſt fieri ſecundum hoc juſtificatio, ſive peccati expulſio motu timoris: non ergo neceſſe eſt quod contritionis. *Ad opp. Eccli. 1.*

2. ITEM ſuper illud: Dimittuntur ei peccata multa, &c. Gloſſa: Ardor charitatis peccatorum rubiginem in ea conſumpſit: ergo non oportet quod ſit dolor. *Luc. 7.*

3. ITEM ratione videtur, quia duæ ſunt partes juſtitiæ, ſcilicet facere bonum, & declinare a malo: ſed prima eſt major; ergo multo magis ſe diſponit homo ad gratiam B faciendo bonum, quam vitando malum; ergo magis appetitu boni, quam deteſtatione mali.

4. ITEM cum quis juſtificatus eſt, poteſt moveri motu omnis virtutis; cum ergo motus omnis virtutis ſit gratiæ cognatus, motus cujuslibet virtutis informis diſponit ad gratiam; non ergo neceſſaria eſt contritio.

5. ITEM poſſibile eſt aliquem averti a Deo nihil de ipſo cogitando; ergo ſimiliter poſſibile eſt aliquem a peccato recedere nihil cogitando de peccato; ergo abſque contritione.

C

CONCLUSIO.

Ad juſtificationem impii eſt neceſſaria contritio: ut concordet cum expulſione culpæ, quæ fit in gratiæ infuſione.

RESPON. AD ARG. Ad hoc dicunt aliqui, quod juſtificatio tripliciter dicitur. Uno modo dicitur juſtificatio ad juſtitiam præparatio; & huic quidem neceſſaria eſt attritio, vel dolor. Alio modo juſtitiæ infuſio; & huic neceſſaria eſt infuſio gratiæ, & expulſio culpæ. Tertio modo juſtificatio eſt in juſtitia exercitatio; & huic quidem neceſſaria ſunt duo a gratia, & duo ab anima, ſcilicet motus *Opinio aliorum.*

Digitized by Google

motus liberi arbitrii, & contritio; & dicunt, verbum Auguſtini de iſta juſtificatione intelligi; Qui creavit te, &c. Sed certe ſi ad hoc quod gratia infundatur, neceſſe eſt quod homo ſe præparet conſentiendo gratiæ, & deteſtando peccatum, neceſſe eſt in ipſa gratiæ infuſione iſta quatuor eſſe, ſcilicet gratiæ infuſionem, & liberi arbitrii motum, & contritionem, & peccati expulſionem; Deus enim expellit culpam infundendo gratiam, ſed non infundit niſi ei, qui concordat; & neceſſe eſt concordare gratiæ advenienti, & peccatum expellenti. Gratiæ ſic advenienti concordat per motum liberi arbitrii; Gratiæ ut peccatum expellentis, per motum contritionis. Unde duo ſunt ibi a Deo, ſcilicet gratiæ infuſio, & peccati expulſio, & duo a nobis, his duobus modis conſonant. Et hæc quatuor tanguntur in illo verſiculo Pſalmi. Commoviſti terram, & conturbaſti eam; ſana contritiones ejus, quia commota eſt. Gratia enim adveniens in animam commovet rationem ſecundum quod eſt pars liberi arbitrii, & conturbat voluntatem per contritionem; & poſtmodum ſanat per peccati expulſionem; & ratio hujus redditur, quia præceſſit duplex commotio, per quam anima ipſa ſe gratiæ juſtificanti conformavit, & ideo ſubjungit, quia commota eſt. Concedendæ ſunt igitur rationes ad hanc partem inductæ.

Opinio propria. S. Th. 1 2 q. 113. art. 7 concord. ?aut Doct.

Pſ. 59

1. 2. Ad illud vero quod obiicitur in contrarium, quod motu timoris convenit juſtificari, dicendum quod in peccato tria ſunt, ſcilicet actio mala, & ipſa interior macula, & ſequela. Actio mala expellitur timore, macula dolore, ſed ſequela charitatis ardore. Unde timor, ſcilicet ſervilis, eſt in juſtificatione, ut dicitur præparatio ad juſtitiam; Dolor ut infuſio juſtitiæ; Charitatis ardor in conſummationem.

3. Ad illud quod obiicitur, quod melius eſt facere bonum, &c. dicendum quod re vera melius eſt, ſed tamen non eſt ita conſonum gratiæ

A delenti culpam, ut deteſtatio peccati; & quia contritio propter conſonantiam eſt neceſſaria, ideo, &c.

4. Ad illud quod obiicitur, quod quilibet motus virtutis eſt cognatus gratiæ, dicendum quod verum eſt: tamen ordo eſt in actibus virtutum; numquam enim amat quis, niſi moveatur motu fidei. Sic dico, quod motus virtutis pœnitentiæ in juſtificatione poſt motum fidei eſt motus primo neceſſarius; & ideo ſimul eſt cum ipſa gratiæ infuſione.

5. Ad illud quod obiicitur, quod poteſt quis averti a Deo nihil cogitando, dicendum quod non valet, tum quia receſſus a Deo eſt inordi-
B natus, ſed regreſſus ordinatus; exemplum eſt de eo, qui cadit de ſcala; tum quia plura exiguntur ad bonum, quam ad malum.

QUÆSTIO IV.

An ad juſtificationem ſit neceſſaria confeſſio.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 17. Membr. 4. art. 6. §. 4.
Scot. 4 Sent. d. 16. q. 1.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 17. q. 4.

Utrum ad juſtificationem neceſſaria ſit confeſſio. Et quod ſic, videtur; Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur; qui autem con-
C feſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur; ſed juſtificatio nihil aliud eſt quam ſpiritualis directio, quia juſtitia eſt rectitudo voluntatis; cum ergo nullus poſſit dirigi, niſi præcedat confeſſio, nullus ſine confeſſione prævia poteſt juſtificari.

Ad opp. Prov. 28

2. Item; Narra ſi quid habes, ut juſtificeris; ſic exponit Ambroſius, & Origenes; Hoc intelligitur de narratione culpæ, quæ eſt in confeſſione; ergo hæc neceſſaria eſt ad juſtificationem.

Iſaia 43. Amb. de Parad. cap. 13.

3. Item Joannes Chryſoſtomus; Non poteſt quis gratiam accipere, niſi purgatus fuerit ab omni peccato per confeſſionem; ergo neceſſaria eſt.

Habet. de pœn. d. 1 c. Non poteſt Capi 14 in fine, c. 4

4. Item

4. Item Ambroſius in lib. de Paradiſo: Non poteſt quis juſtificari a peccato ante confeſſionem: ergo confeſſio neceſſario præit.

5. Item ratione videtur, quia omnis habens gratiam, & juſtitiam, ingreditur in regnum cœlorum: nec aliquis poteſt portam claudere ſalva juſtitia, & gratia: ſed nullus, poteſt intrare in regnum cœlorum niſi per oſtiarium Petrum, cum data ſit ei clavis, a qua nullus eſt exemptus: ergo nullus poteſt habere, nec obtinere remiſſionem culpæ, niſi habeat per auctoritatem ſummi Pontificis, & eorum, qui hoc communicant: ſed nullus abſolvitur a ſacerdote ſine confeſſione prævia: ergo, &c.

6. Item pœnitentia eſt ſacramentum neceſſarium ad ſalutem: ergo partes ejus ſunt neceſſariæ: ſed pœnitentia, id eſt contritio, eſt neceſſaria ad impii juſtificationem, ut viſum eſt: ergo pari ratione neceſſaria eſt confeſſio.

Fundam. Caſſiod. in Gloſ. ord. in Pſ. 31. Contra hoc obiicitur, ſicut Magiſter obiicit primò auctoritate Pſalmi: Dixi confitebor, &c. Caſſiodorus: Magna pietas Dei quod ad ſolam promiſſionem peccatum dimittit. Votum enim pro operatione judicatur.

Aug. in Pſal. 31. tom. 8. Item Auguſtinus ſuper illud idem. Luce autem clarius conſtat cordis contritione, non oris confeſſione peccata dimitti: ſed juſtificatio eſt ibi, ubi eſt peccati dimiſſio: ergo ſine confeſſione eſt juſtificatio: & ſic, &c. Ad hoc etiam ſunt auctoritates Magiſtri in littera.

Item ratione videtur, quia pronior eſt Deus ad miſerendum, quam ad condemnandum: ſed ſolo actu cordis conſentaneo ſubtrahit gratiam: ergo multo fortius ſolo actu cordis peccata dimittit.

Item Deus non alligavit ſuam potentiam ſacramentis: ergo quandocumque homo facit quod in ſe eſt, Deus facit quod in ſe eſt: ergo ſi corde doleat quis de culpa, ſi non ſit confeſſor, vel confeſſio extra, Deus facit quod eſt in ſe: ergo juſtificat.

CONCLUSIO.

Ad juſtificationem impii non eſt neceſſaria confeſſio, ſi juſtificatio dicatur juſtitiæ infuſio.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ſi juſtificatio dicatur juſtitiæ infuſio, non eſt neceſſaria confeſſio, ſicut expreſſe oſtendunt illæ rationes, quæ inductæ ſunt. Unde ſolum iſta quatuor neceſſaria ſunt, ſcilicet gratiæ infuſio, motus liberi arbitrii, contritio, & peccati expulſio. Secundum enim rectum ordinem, ſicut patebit, confeſſio ſequitur tempore, & natura contritionem: & ſi ſequitur contritionem, cum ipſa contritio non ſit ſine juſtificatione, nec econverſo ipſa juſtificatio poteſt eſſe ſine confeſſione. *Quæſt. ſequent.*

1. Ad illud ergo quod obiicitur in contrarium de illis auctoritatibus, dicendum quod ſicut dicit Auguſtinus: Quamvis aliquis juſtificari poſſit ſine ſacramentis, tamen nullus juſtificatur contemnens ſacramenta: quoniam igitur confeſſio eſt peccantibus impoſita, impoſſibile eſt aliquem juſtificari, qui non habeat confeſſionem in facto, vel in propoſito. Si enim confeſſionem contemnat, quantumcumque doleat, non acquirit juſtitiam. Si autem confeſſionem habeat in propoſito, cum Deus bonam voluntatem, & propoſitum in talibus reputet pro facto, ſi bona & efficax eſt, tunc ſi adſit dolor, poteſt eſſe juſtificatus: ideo pro tanto dicunt auctoritates Sanctorum, & rationes prædictæ, quod confeſſio neceſſaria ſit ad juſtificationem. Voluntatem enim confitendi confeſſionem vocant, ut patet diſcurrendo per ſingulas. Nam quod primo dicitur: Qui abſcondit ſcelera: conſtans eſt quod loquitur de hypocrita, qui non tantum caret propoſito confitendi, immo etiam habet malitiam celandi, & excuſandi. *Lib. 4. contra Donatiſt. cap. 25. tom. 7.*

2. 3. 4. Ad illud ſimiliter quod dicitur: Dic tu iniquitates, &c. dicen-

cendum quod quando homo vult huic A mandato obedire, ſe diſponit de congruo ad gratiam: & divina miſericordia largiſſima cum invenit animam diſpoſitam, gratiam tribuit, ac ſi eſſet confeſſa per ſermonem. Aliæ duæ auctoritates ita intelligendæ ſunt. Vel ſi intelligantur de actu confitendi, tunc ſumunt confeſſionem pro peccati recognitione, quæ interius eſt inter animam, & Deum: & ſic non concludunt.

5. Ad illud quod obiicitur, quod nullus intrat ſine poteſtate clavium, dicendum quod ſine poteſtate clavium intrare, dupliciter poteſt intelligi: aut ſine poteſtate, ita quod intelligatur contrarie, ſicut contemnens B clavem Petri: vel ſine poteſtate, ita quod privative. Et adhuc dupliciter: vel ſimpliciter privative, ita quod non habet effectum abſolutionis, nec in opere, nec in devotione, ſive in deſiderio: aut ita quod habet in devotione, & propoſito: & ita quodam modo habet. Primo, & ſecundo modo non intrat, nec juſtificatur, ſed tertio modo intrat, & aliquo modo per clavem, licet non ſic ſicut illi, qui abſolvuntur actualiter.

6. Ad illud quod obiicitur, quod pœnitentia eſt ſacramentum neceſſarium, dicendum quod nullum ſacramentum eſt adeo neceſſarium, quin fides & devotio ſuppleat locum ejus, C ſicut patet in baptiſmo: & ideo ſine ſacramento pœnitentiæ ſalus alicui eſſe poteſt. Et quod obiicitur de contritione quod eſt neceſſaria, dicendum quod non eſt neceſſaria ſecundum quod eſt pars pœnitentiæ ſacramenti, ſed ſecundum quod eſt actus pœnitentiæ virtutis: & illa eſt prima virtus, ſine qua non eſt ſalus peccatori adulto. Et ſimul eſt in actu, & habitu virtus illa in ipſa infuſione gratiæ, quia invenit liberum arbitrium in actu ſibi conformi juſtificatione, ut viſum eſt. Præterea: Eſto quod contritio pœnitentialis prout eſt ſacramentalis eſſet neceſſaria, non ſequitur propter hoc de confeſſione, quæ eſt actus exterior ſuperaddens contritioni.

ARTICULUS II.

Consequenter viſo de his, quæ concurrunt ad juſtificationem impii in ſe, quantum ad ſecundum articulum quæritur de ordine ipſorum ad invicem. Et circa hoc quatuor quæruntur. Primo quæritur, utrum infuſio gratiæ neceſſario præcedat expulſionem culpæ. Secundo quæritur, utrum expulſio culpæ neceſſario præcedat contritionem. Tertio, utrum ante contritionem neceſſe ſit præcedere attritionem. Quarto utrum confeſſio neceſſario ſequatur juſtificationem.

QUÆSTIO I.

An gratiæ infuſio neceſſario præcedat peccati expulſionem.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 17. Membr. 4. art. 7. § 1. q. 3.
S. Thom. 1. 2. q. 113. art. 8.
Et 4. Sent. d. 17. q. 1. art. 4. q. 1.
Et de Verit. q. 28. art. 7.
Richardus 4. Sent. diſt. 17. art. 4. q. 4.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 17. q. 5.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 17. q. 42.

Quod gratiæ infuſio neceſſario Fundam. præcedat peccati expulſionem, videtur. Ambroſius dicit. Quemadmodum intrans animam ſapientis diſciplina imprudentiam tollit: ita perfecta virtus iniquitatem: ſi ergo iniquitatem non tollit niſi perfecta virtus intrans, & hæc eſt gratia: ergo, &c.

Item gratiam infundi non eſt aliud, quam ipſam creari: ſed creatio gratiæ præcedit expulſionem culpæ: quia culpa non expellitur niſi per gratiam: ergo & gratiæ infuſio.

Item ſi prius naturaliter expellitur culpa, quam infundatur gratia, cum culpa non poſſit expelli niſi per habitationem Dei in anima, tunc prius inhabitaret Deus animam, quam infunderet gratiam, & hoc eſt impoſſibile.

Item cum ignis expellit frigidum, prius naturaliter immittit virtutem in materiam, quam illud expellit: ſi er-

Digitized by Google

ergo Deus expellit culpam immittendo gratiam: ergo prior eſt gratiæ immiſſio per naturam, quam culpæ expulſio.

Ad opp.

1. SED CONTRA: In qualibet mutatione prius eſt terminus a quo, quam terminus ad quem, vel ſecundum naturam, vel ſecundum tempus: ſed juſtificatio incipit a malo, & terminatur ad bonum: ergo ſi malum a quo incipit, peccatum eſt: & bonum ad quod tendit, eſt gratia: videtur, quod prior per naturam ſit peccati expulſio, quam gratiæ infuſio.

Ex poſt. præd. c. c. & priori.

2. ITEM prius eſt natura, a quo non convertitur conſequentia ſecundum neceſſitatem: ſed neceſſario adeſſe gratum ſequitur eſſe mundum, & non econverſo, ut patet in primo homine & angelo, in quibus ante fuit ſtatus innocentiæ, quam gratiæ; ergo naturaliter prius eſt eſſe mundum, quam gratum: ſed eſſe mundum eſt per culpæ expulſionem: eſſe gratum per infuſionem gratiæ: ergo culpæ expulſio eſt prior.

3. ITEM medium eſt ſecundum naturam, & ſecundum actualem exiſtentiam: & licet inter culpam, & gratiam non ſit medium ſecundum actualem exiſtentiam, eſt tamen medium ſecundum naturam: ſed medium ſecundum naturam in mutatione naturaliter præcedit extremum: ergo, &c.

4. ITEM culpa expellitur, aut quando eſt, aut quando non eſt. Non quando non eſt, quia tunc ſemper expelleretur. Si quando eſt: ſed quando eſt culpa in anima non eſt infuſa gratia, quia tunc ſimul eſſent duo oppoſita in eodem: ergo ante expellitur culpa, quam infundatur gratia.

5. ITEM ſi Deus ſucceſſive operaretur, prius expelleret culpam, quam infunderet gratiam: prius inquam tempore: ſed ſubita operatio etſi tollat ordinem temporis, non tamen tollit ordinem in natura: ergo cum ſubito juſtificet, prius tamen naturaliter culpam expellit, quam det gratiam.

6. ITEM non videtur quod ſit aliquis ordo, quoniam privare privationem nihil aliud eſt, quam reſtituere habitum: ſed culpa eſt privatio, gratia eſt habitus: ergo omnino eſt idem gratiam infundi, & culpam expelli: ergo videtur quod ſimul ſint tempore, & natura, cum ejuſdem ad ſe non ſit aliquis ordo.

CONCLUSIO.

Gratiæ infuſio in juſtificatione naturaliter præcedit expulſionem peccati, cum cauſa ſuum effectum præcedat.

Opinio aliorum. *Iſ. 43 c.* *In qua concordat S. Th. 1. 2. q. 113 art. 8* *Improbatio.* *Act. 15.*

RESP. AD ARG. Ad hoc voluerunt aliqui dicere, quod Deus ſeipſo expellit culpam. Nam ipſe de ſe dicit in Iſaia: Ego ſum qui deleo iniquitates tuas propter me. Unde ſecundum hos prius Deus mundat animam, & poſtmodum dat gratiam ſimul tempore, tamen poſterius natura. Sed quia communiter ponitur, & verum eſſe credo, quod Deus expellit peccatum per gratiam, ſicut ſol per radios tenebras, ſicut dicitur: Fide purificans, &c. & hoc ſupra monſtratum eſt: ideo cum cauſa præcedat effectum, infuſio gratiæ naturaliter prior eſt expulſione peccati, ſicut lux præit effugationem tenebrarum. Ad quod intelligendum notandum eſt, quod qualitas aliqua, quæ agit in aliud, habet triplicem comparationem, ſcilicet ad principium a quo exit, & ad contrarium oppoſitum quod expellit, & ad ſubjectum quod perficit. Et ſunt iſtæ comparationes ordinatæ. Primo enim comparatur ad principium, a quo producitur. Secundo ad oppoſitum, quod expellitur. Tertio ad ſubjectum, quod perficit. Subjectum enim informatum aliqua qualitate, vel deformatum vitio, non poteſt intelligi informari aliqua bona qualitate, vel perfectione, niſi prius intelligatur expulſio contrariæ. Et impoſſibile eſt quod aliquod intelligatur expulſum ab aliquo, quin prius intelligatur illud, ſcilicet expel-

Explicat.

lens, egredi a ſuo principio. Quoniam igitur gratiæ infuſio non dicit perfectionem ſubjecti niſi per concomitantiam, ſed potius ipſius gratiæ productionem ab agente: ideo patet quod prior eſt, quam expulſio, ſicut & cauſa prior eſt ſuo cauſato.

1. Ad illud ergo quod primo obiicitur in contrarium, quod prius eſt terminus a quo, dicendum quod terminus ad quem, non eſt gratiæ infuſio, ſed magis ſubjectum eſſe gratum, & mundatum, & a gratia informatum. Unde bene concedo, quod gratia prius per naturam habet rationem agentis, quam informantis: & ſecundum quod prius habet rationem agentis, quam informantis, ſic eſt principium juſtificationis, ſecundum vero quod habet rationem informantis, ſic eſt terminus.

2. Ad illud quod dicitur, quod prius eſt eſſe mundum, quam gratum, dicendum quod quamvis prior ſit mundatio per naturam, quam gratificatio, non tamen eſt prior, quam ipſe mundans: & quia gratia non tantum eſt gratificans, ſed etiam mundans: ideo præcedit. Unde ratio illa bona eſſet, ſi mundatio non eſſet a gratia tamquam a principio immediato, & creato: nunc autem ratio illa tantum valet, quod prius per naturam competit gratiæ expellere culpam, quam ſubjectum informare: & hoc verum eſt. Forma enim, quæ inducitur in materiam aliquam, prius eſt ibi, ut potentia, ſive agens, quam ſit ut perficiens, ſive ut actus. Sive igitur expulſio culpæ ſit idem quod mundificatio, ſive non, ſequitur infuſionem gratiæ: gratia enim mundificat: & hoc per naturam prius habet facere, quam ſubjectum denominare.

3. Ad illud quod obiicitur, quod munditia, vel innocentia eſt medium inter gratiam, & culpam, dicendum quod verum eſt: ſed non propter hoc eſt prius animæ mundificatio, quam gratiæ infuſio. Gratia enim creata in anima ipſam informat: & quia informare non poteſt, quamdiu ibi A obſtaculum eſt: ideo ſubjectum oppoſito habitu informat, & culpam expellit. Unde prius eſt culpæ expulſio naturaliter, quam animæ informatio. Et ante hæc duo prius eſt gratiæ creatio, quam aliquod horum; gratiæ autem infuſio non eſt aliud, quam ipſius creatio. Unde cum dicit, quod gratiæ infuſio eſt ipſius ſubjecti habilitatio, hoc dictum eſt per concomitantiam.

4. Ad illud quod quæritur, quando culpa expellitur, aut quando eſt, aut quando non eſt, dicendum quod quia expulſio eſt mutatio ſubita, & in mutatione ſubita ſimul eſt fieri, & factum eſſe: ideo ſimul eſt expulſio, B & expulſum eſſe: unde expellitur, quando primo non eſt. Dicitur ergo pro tanto expelli, quia prius fuit, & adhuc eſſet, niſi contrarium repugnaret; & non ſemper dicitur expelli, ſed ſolum in primo inſtanti, in quo eſſe deſinit, & tunc quidem non eſt. Aliqui tamen volunt aliter dicere, quod quia culpa habet eſſe temporale, ideo non eſt in ſui termino: ſed gratia eſt in termino, & in initio: & ideo dicunt quod cum gratia infunditur, & incipit, & eſt tunc: peccatum autem cum deſinit eſſe, non eſt. Sed quidquid ſit de verbo deſinendi, quod habet duplicem expoſitionem; tamen credo, C quod culpa bene habet eſſe in inſtanti ſicut & gratia: & eſt in ſui termino, termino inquam intra; ſed expulſio eſt terminus extra, quia ſimul eſt cum expulſum eſſe. Et ſi tu obiicias, quod duo inſtantia ſunt immediata. Tunc reſpondendum, ſicut ſuperius reſponſum fuit de tranſitione panis in corpus Chriſti, ubi poſitæ ſunt quinque reſponſiones, quas non oportet iterare propter brevitatem, & in ultima credo eſſe ſtandum. *Diſt. 11 p. 1 art. 2*

5. Ad illud quod obiicitur, ſi Deus operaretur ſucceſſive, &c. dicendum quod per aliud mundaret animam, quam gratiam: & tunc eſſet alius ordo naturæ. Nunc autem cum mundet per gratiam, neceſſe eſt ordine naturæ ipſam præcedere expulſionem cul-

culpæ: hoc autem poſito quod per gratiam mundet, impoſſibile eſt intelligere quod ſucceſſive, quia tunc ſimul eſſet gratia cum culpa: gratia autem talis proprietas eſt, quæ culpæ nullatenus poſſit permiſceri.

6. Quod obiicitur ultimo, quod idem eſt removere privationem, & dare habitum, dicendum quod verum eſt, ubi eſt pura privatio: verum eſt etiam ubi datur habitus præciſe removens illam privationem: nunc autem non eſt ita: ſed peccatum etſi dicat deformitatem, nihilominus tamen concernit aliquam materiam ſecundum quoſdam. Quidquid tamen ſit de hoc, gratia non tantum reparat habitum oppoſitum culpæ, quæ eſt innocentia, ſed ſuperaddit, ut viſum eſt ſupra: & ideo non eſt omnino idem culpam expellere, & gratiam dare. Et illud tenet communis opinio, quæ illa quatuor diſtinguit quæ concurrunt ad juſtificationem impii, inter quæ primum eſt gratiæ infuſio. Ultimo vero ponitur culpæ expulſio.

Art. 1 q. 1 hujus diſt.

QUÆSTIO II.

An expulſio culpæ neceſſario præcedat contritionem.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 17. Membr. 4. art. 7. § 3.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 17. q. 6.
Petr. de Tarant. 4. Sent. d. 17. q. 43.

Ad opp. Utrum expulſio culpæ neceſſario præcedat contritionem. Et quod ſic, videtur; quia motus contritionis eſt motus formatus: ſed gratia prius naturaliter informat ſubjectum, quam actum: ergo prius naturaliter eſt homo gratus, quam contritus: ſed eſſe gratificum ſequitur peccati expulſionem: ergo & contritio, quæ provenit ab anima gratificata.

2. Item contritio eſt motus meritorius, ſed omnis motus meritorius procedit a radice mundata: ergo cum radix mundetur per peccati expulſionem, patet quod expulſio peccati præcedit contritionem.

3. Item contritio eſt opus bonum: ſed opus bonum præcedit habitus bonus: ergo prius naturaliter anima habilitatur, quam conteratur: ſed impoſſibile eſt intelligere animam habilem ad bonum niſi expulſa culpa: ergo, &c.

4. Item motus liberi arbitrii præcedit: ſed impoſſibile eſt animam ſimul moveri diverſis motibus ſecundum partem ſuperiorem: ſed in eodem inſtanti eſt remiſſio culpæ, & motus liberi arbitrii: non ergo contritio.

Contra; Si contritio ſequeretur culpæ remiſſionem, cum remiſſa culpa neceſſario ſit homo juſtus: ergo etiamſi non ſequeretur contritio, eſſet juſtus: ſed hoc eſt falſum: ergo neceſſario præcedit. Fundam.

Item ſi remiſſio culpæ eſſet omnino a libero arbitrio, tunc conſtat, quod actus deteſtationis eam præcederet: ſed ſicut quod eſt tota cauſa præcedit rem, ita & quod eſt adjuvativum: ergo ſi contritio eſt motus a libero arbitrio adjuvans gratiam, & faciens viam ad culpam delendam, patet quod eſt prior.

Item ſi lumen non poſſet introduci in aere niſi aere ad hoc operante, non ſolum luminis inductio præcederet expulſionem tenebræ, ſed etiam actus aeris: ſed ſic eſt in propoſito; ergo cum juſtificatio non introducatur niſi adjuvante libero arbitrio: patet quod non ſolum juſtificatio, ſeu infuſio gratiæ præcedit expulſionem culpæ, ſed actus liberi arbitrii præcedit ipſam naturaliter.

Item cum anima non poſſit ſanari niſi operans: ſi non poſſet operari niſi ſanata, eſſet ei via præcluſa; ergo neceſſe eſt quod illa operatio, per quam ſanatur, præcedat ſanationem; ergo peccati remiſſionem.

CONCLUSIO.

Contritio per naturam præcedit culpæ remiſſionem, per naturam, cum anima per peccati deteſtationem ſe diſponat ad gratiam.

Resp. ad Arg. Dicendum quod aliquorum opinio fuit, quod remiſſio culpæ an-

antecederet contritionem, ſecundum quod remiſſio culpæ dicitur quantum ad maculæ ablationem, ſed quantum ad pœnam, vel ſequelam ſequitur. Sed ſicut ſupra dictum eſt, contritio neceſſaria eſt in ipſius gratiæ infuſione. Unde & præcedit peccati expulſionem natura. Et hoc patet ſic, quia anima per deteſtationem peccati ſe diſponit ad gratiam diſpoſitione quanta poteſt: gratia vero adveniens in anima, quia illa deteſtatio erat quaſi diſpoſitio media ad introducendam gratiam, per naturam prius reſpicit illam, & per illam culpam delendam. Sic ex comparatione, vel reſpectu gratiæ ad illam deteſtationem eſt contritio, ex reſpectu ad culpam eſt remiſſio: ideo contritio præcedit remiſſionem per naturam. Et concedendæ ſunt rationes ad hoc. Exemplum autem hujus videri poteſt ſic: Intelligamus aerem obtenebratum per præſentiam nubium, & nebularum: & quod nubes illæ non poſſint expelli eatenus, qua obtenebrant, niſi per motum aeris, & irradiationem luminis; tunc ad hoc quod aer reciperet primam illuminationem, oporter ſimul cum irradiatione ſolis concurrere ventum: & poſt ad perfectam reſtitutionem luminis oporteret adhuc ventum ſequi, qui nebulas expelleret: per hunc modum eſt intelligere de contritione, & gratiæ infuſione: ut tamen cauſalitas activa attribuatur ipſi irradiationi ſecundum illud Pſalmi: Præ fulgore in conſpectu ejus nubes tranſierunt, &c.

Improb. *Quæſt. in med. præc. & art. 1. q. 3. hujus diſt.* Ratio & explicatio. Exempl. *Pſ. 17.*

1. 2. 3. Ad illud quod obiicitur in contrarium, quod eſt actus formatus, & meritorius, & bonus, dicendum quod actus formari poteſt a gratia dupliciter. Uno modo a gratia ipſum motum ſecundum ſuam ſubſtantiam eliciente, & imperante, ut cum gratia movet liberum arbitrium ad bonum opus: & tunc verum eſt, quod animæ gratificatio, & mundatio, & habilitatio ad bonum talem actum præcedit. Alio modo actus formatur a gratia non imperante, nec eliciente, ſed adveniente, ut quando liberum arbitrium eſt in actu conſono gratiæ: tunc gratia adveniens, & inveniens liberum arbitrium in actu, utrumque ſimul tempore format, ſcilicet potentiam, & actum: prius tamen natura actum, quam potentiam, ſicut diſpoſitionem intermediam: & de tali non eſt verum quod ſequatur mundationem, vel informationem, immo præcedit, & ordinatur ad remiſſionem culpæ, quod quidem non facit aliquis actus a gratia elicitus, prout dicitur gratum faciens. Nam etiam ille actus, quo anima ſe diſponit, eſt a gratia, ſecundum quod gratia dicit aliquid gratis datum: quia ſecundum quod habitum eſt in ſecundo, liberum arbitrium non ſe diſponit ad gratiam gratum facientem ſine aliquo gratis dato: & ſic patent tria objecta. Contritio vero quæ eſt poſt juſtificationem, eſt per modum illum, quem dicit.

Diſt. 28. art. 1. q. 3.

4. Ad illud quod obiicitur, quod anima non ſimul diverſis motibus movetur, dicendum quod verum eſt ſecundum eamdem potentiam: ſed ſecundum aliam, & aliam poteſt eſſe, & neceſſe eſt: ſimul enim ſunt cognitio rationis, & appetitus voluntatis, & delectatio cum quis delectatur in videndo, vel intelligendo aliquid. Sic in propoſito, quia motus liberi arbitrii eſt fidei ſecundum actum rationis, ſed contritio eſt potentiæ voluntatis in iraſcibilem vim; & ſimul ſunt tempore.

QUÆSTIO III.

An attritio præcedat impii juſtificationem.

Alex. Aleſ. 4. p. q. 17. Memb. 5. art. 2.
Richardus 4. Sent. d. 17. art. 1. q. 4.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 17. q. 7.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 17. q. 44.

Utrum neceſſe ſit quod attritio præcedat impii juſtificationem, ſive contritionem. Et quod ſic, videtur: quoniam ſi Deus juſtificaret ſine præparatione, tunc etiam ſine motu liberi arbitrii juſtificaret: quod qui- Fundam.

De verb. Apoſt. ſer. 15. inter med. & fin. t. 10. quidem non facit, ſicut dicit Auguſtinus: Qui creavit te ſine te, non juſtificabit te ſine te. Tunc ergo quæro, per quid immediate ſe præparat. Si per actum alium, quam doloris, cum gratia non ſit deletiva ſuæ præparationis, illum actum non expellet, ſed formabit: ergo ſine omni contritione poterit juſtificari: ſed hoc eſt falſum: ergo, &c.

ITEM gratia per ſe ſufficiens eſt delere culpam, ex quo venit in animam: ergo ſi requiritur actus, videtur hoc eſſe magis ad introducendam gratiam, quam ad juvandum introductam: ſed motus doloris ante infuſionem gratiæ eſt attritio: ergo, &c.

ITEM licet dolor ſit motus inſtantaneus, non tamen elicitur a libero arbitrio, niſi per præparationem, & collationem, quæ fit in tempore: ſed juſtificatio fit in inſtanti: ergo neceſſe eſt quod ante illud inſtans liberi arbitrii dolere incipiat.

Ad opp. 1. CONTRA: Videmus Paulum juſtificatum, in quo nulla præceſſit præparatio, nec attritio.

Super L. 1. 2. ITEM Ambroſius: Neſcit tarda molimina Spiritus ſancti gratia: ergo ſtatim poteſt totum fieri: ergo, &c.

3. ITEM ſi requiritur dolor præcedens, aut ille dolor formatur adveniente gratia, aut non. Si ſic: ergo attritio fit contritio, & opus mortuum fit vivum, quod eſt inconveniens. Si non formatur: ergo neceſſe eſt dolorem novum elici: ſed ſimiliter poſſet elici, ſi ille non præceſſiſſet: ergo, &c.

Quæſt. lateralis. 4. ITEM juxta hoc quæritur: Utrum Attritio fiat contritio. Et quod non, videtur, quia ortum habet a timore ſervili, qui expellitur, non formatur. Quod autem fiat, videtur, quia ortum habet a fide informi, quæ non expellitur, ſed formatur: ergo ſimiliter & attritio.

CONCLUSIO.

Attritio præcedit impii juſtificationem ſecundum legem communem, licet ex privilegio ſpeciali Deus poſſit juſtificare ſine omni præparatione.

RESPON. AD ARG. Dicendum quod ſecundum ſpeciale privilegium poteſt Deus juſtificare ſine omni præparatione: tamen ſecundum legem communem non juſtificat niſi eos, qui ſe præparant, ſicut dicitur in Zacharia: *Zach. 1.* Convertimini ad me, & ego convertar ad vos. Et quia præparatio debet eſſe ſecundum convenientiam ad juſtificationem, in qua eſt motus liberi arbitrii & contritio, neceſſe eſt quod homo ſe præparet motu fidei, & doloris, ita quod gratia inveniat liberum arbitrium in utroque iſtorum actuum, vel etiam ſumme paratum ad utrumque, ita quod in eodem inſtanti paratum ſit moveri, in quo gratia advenit. Et concedendæ ſunt rationes ad partem iſtam: procedunt enim ſecundum legem communem, quæ non præjudicat privilegio ſpeciali.

1. 2. Et ideo patet de Paulo. Similiter quod neſcit tarda molimina, dicendum quod verum eſt, quod gratia ſubito venit, ſed tamen homo non ſubito præparatur.

3. AD illud quod obiicitur, utrum ille dolor formetur, aut novus eliciatur: illi qui dicunt, quod contritio ſequitur culpæ remiſſionem, dicunt quod novus elicitur, & quod poſt infuſionem gratiæ omnes virtutes habent novos actus. Sed illi qui dicunt, quod contritio eſt in inſtanti juſtificationis, neceſſe habent dicere, quod dolor ille formatur, & motus fidei, ſive liberi arbitrii.

4. AD illud ergo quod quæritur, utrum attritio fiat contritio, dicendum quod iſtud tripliciter poteſt intelligi. Aut quod habitus, quo quis atteritur, formetur, & illo conteratur, ſicut fides informis fit formata, & hoc credo verum: credo enim quod *Ad q. lateralem.*

Digitized by Google

habitus pœnitentiæ informis per adventum gratiæ informatur. Nec eſt ſimile de timore ſervili, in quo vivit voluntas peccandi. Secundo modo poteſt intelligi quantum ad actum ſubſtratum: & hoc concedo, quod actus in principio ſui eſt attritio, ſed antequam interrumpatur fit contritio, ſicut patet de motu, quo quis vadit ad Eccleſiam, ſi infundatur ei gratia in via. Tertio modo poteſt intelligi quantum ad conditionem ſuperadditam, quod opus mortuum ſecundum partem illam, qua mortuum eſt, fiat vivum: & hoc impoſſibile eſt, quia pars illa motus tranſiit, & fuit informis, & numquam formatur, quia non reſumitur idem quod præteriit.

QUÆSTIO IV.

An confeſſio neceſſario ſequatur juſtificationem.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 16. Memb. 1. art. 1. & Memb. 2. Steph. Brulef. 4. Sent. diſt. 17. q. 8.

Fundam. UTRUM confeſſio neceſſario ſequatur juſtificationem. Et quod ſic, videtur: quia iſte peccator tenetur confiteri: ſed conſtat, quod gratia non abſolvit ipſum a præcepto confeſſionis: ergo poſt gratiam ſuſceptam adhuc tenetur.

ITEM contritus, & confeſſus tenetur ſatisfacere: ſed confeſſio non abſolvit a ſatisfactione, quæ eſt poſterior ipſa: ergo nec contritio a confeſſione: ſed contritus eſt juſtificatus: ergo juſtificatus tenetur confiteri.

Matt. 3. ITEM Dominus præcepit pœnitentiam agere: ſed in perfectione pœnitentiæ ſunt iſta tria, contritio, confeſſio, & ſatisfactio, ſicut dicit Magiſter in littera ſupra diſt. 16. in principio: ergo non implet homo præceptum, niſi confiteatur: ergo tenetur homo confiteri quantumcumque juſtificatus.

ITEM juſtificationi neceſſarium eſt propoſitum confitendi: ſed propoſitum aut deſinit eſſe efficax, aut exit in actum, cum ſe offerunt tempus, A & locus: ſed propoſito confitendi deſinente, deſinit aliquis eſſe juſtus, & neceſſe eſt non eſſe propoſitum efficax, vel hominem confiteri: ergo vel neceſſe eſt, quod poſt juſtificationem homo confiteatur, vel quod a juſtitia cadat.

1 CONTRA: Qui habet juſtitiam, Ad opp. habet omne quod ad ſalutem eſt neceſſarium: ſed omnis juſtificatus habet juſtitiam: ergo habet omne quod ad ſalutem eſt neceſſarium: ſi ergo confeſſio non ſit neceſſaria ad juſtificationem, nec poſt juſtificationem eſt neceſſaria ad ſalutem: ergo juſtificatus ad confeſſionem non tenetur.

2. ITEM ſi juſtificatus tenetur ad B confeſſionem: aut ergo propter deletionem culpæ, aut propter delectione pœnæ. Non culpæ, quia culpa jam deleta eſt. Non pœnæ, quia tanta poteſt eſſe contritio, quod delet totam pœnam: & ſi aliquod reſiduum eſt, poteſt deleri per ſatisfactionem exteriorem: ergo nullo modo tenetur.

3. ITEM duplex eſt forum, ſcilicet Dei, & forum Eccleſiæ: ſecundum forum Dei punitur quis in purgatorio multo gravius, quam in hoc mundo forum ſecundum forum Eccleſiæ in hac vita: ſed poteſt quis renunciare judicari in foro minori, ut transferat ſe ad forum majus: ergo aliquis licite poſt contritionem poteſt expectare pœnam purgatoriam: ergo non C tenetur judicari in foro Eccleſiæ; ergo nec confiteri.

4. ITEM ponatur quod aliquis conteratur, & nihil cogitet de confeſſione, conſtans eſt, quod iſte habet gratiam, & non omittit: ergo non cadit a gratia, quia non intervenit contemptus: ergo quamdiu non cogitat, non peccat: eſto quod ſic moriatur, conſtat quod ſalvatur etiam ſine confeſſione: ergo, &c. & ad hoc ſunt multæ auctoritates, quas adducit Magiſter in littera.

CON-

CONCLUSIO.

Confeſſio poſt juſtificationem eſt neceſſaria neceſſitate præcepti, a qua impoſſibilitas excuſat.

Par. 2. hujus diſt. art. 1. per totum.

Resp. Ad Arg. Dicendum quod confeſſio eſt inſtituta ſub præcepto, ſicut melius patebit infra: Et ideo quia ab hoc præcepto peccans per ſuſceptionem gratiæ non abſolvitur, adhuc confiteri tenetur: & ideo ſi non confitetur, cadit a juſtitia. Sicut enim nullus poteſt juſtificari, qui ſacramenta contemnit: ſic nullus in juſtitia perſeverat, ſi poſt juſtificationem ex contemptu negligat confiteri: & ideo ſi poteſt confiteri, & non curat, cadit a juſtitia, cum cadat a propoſito confitendi, ſine quo juſtificari non poterat. Concedendum ergo quod confeſſio poſt juſtificationem eſt neceſſaria neceſſitate præcepti, a qua tamen excuſat impoſſibilitas: unde & rationes ad hanc partem ſunt concedendæ.

1. Ad illud ergo quod obiicitur: Qui habet juſtitiam, habet omne, quod neceſſarium eſt ad ſalutem, dicendum quod verum eſt, ſi perſeveret in illa: ſed quamvis ſine confeſſione poſſit quis juſtitiam adipiſci, tamen in illa non poteſt diu permanere ſine confeſſione, quin omittat: Non ſolum autem ſunt neceſſaria ad ſalutem illa, quæ neceſſario requiruntur ad juſtitiæ adeptionem, verum etiam illa, quæ requiruntur ad habitæ conſervationem.

2. Ad illud quod dicitur: Aut eſt neceſſaria propter deletionem culpæ, &c. dicendum quod iſta non eſt ratio, ſed inſtitutio: quia enim con- A feſſio inſtituta eſt ſub præcepto, ideo nemo abſolvitur: ſed quilibet tenetur, quantumcumque pœna & culpa deleatur. Valet tamen ad deletionem culpæ quantum ad eos, qui ſe non præparaverunt ſufficienter omnino: & etiam pœnæ quantum ad alios: & ad multas utilitates, ſicut infra melius apparebit, propter quod eam Dominus inſtituit.

3. Ad illud quod obiicitur de duplici foro, dicendum quod pœnitens quamdiu eſt in hac vita, ſubjectus eſt foro Eccleſiæ, ita quod ab ipſo non poteſt appellare. Præterea facit B injuriam Eccleſiæ: Et ideo ſi poteſt comparere, tenetur, niſi per impoſſibilitatem excuſetur. Nemo enim ad forum purgatorii admittitur, qui forum Eccleſiæ contempſit, cum in nullo fiat injuria peccatori, ſed in utroque juſtitia.

4. Ad illud quod obiicitur de illo qui nihil cogitat, dicendum quod hoc poteſt eſſe duplici ex cauſa, vel propter intenſionem doloris, vel propter occupationem ſuperfluæ ſolicitudinis. Quantum ad primum, quia Dominus cor ejus occupavit, ſi non fuit mora ſuperflua, nec indiſcretio ali- C qua, credo quod Dominus abſolvit, & voluntatem pro opere computat: & computatur iſte cum illis, qui excuſantur propter impoſſibilitatem habendi devotionem in ſacramento. Si autem non cogitat, nec curat aliis ſolicitudinibus occupatus, maxime ſi locum, & tempus habuit confitendi ore, tunc non excuſatur, immo ob peccatum omiſſionis reputabitur reus mortis, maxime ſi non fuerit ſic morte præventus, quin bene poſſet, & deberet recogitare, & petere ſacramentum Eccleſiæ.

DIS-

Digitized by Google

DISTINCTIO XVII. PARS II.

An ſufficiat ſoli Deo confiteri.

Opinio falſa.

Pſal 31.

In Luc. lib. 10. in fin. Comment ad cap. 22. tom. 3.

Super cap. 12. ad Heb. homil 31. poſt med. ejuſdem. Pſal 36. Homil. 2. in Pſalm. 50. ad eum verſum: Et peccatum meum contra me eſt ſemper, poſt medium. Hom de pœn. d. 1. c. porro illi. Et in lib. 2. de vita contemplativa, cap 7. Ibid. cap. Facilius.

IAM ſecundum quæſtionis articulum inſpiciamus, ſcilicet utrum ſufficiat peccata confiteri ſoli Deo, an oporteat confiteri ſacerdoti. Quibuſdam viſum eſt ſufficere, ſi ſoli Deo fiat confeſſio ſine judicio ſacerdotis, & confeſſione Eccleſiæ, quia David dixit: Dixi confitebor Domino, & tu remiſiſti, &c. Non ait ſacerdoti, & tamen remiſſum ſibi peccatum dicit. Item Ambroſius: Ideo flevit Petrus, quia culpa obrepſit ei, non invenio quod dixerit, invenio quod fleverit. Lacrymas ejus lego, ſatisfactionem non lego. Sed quod defendi non poteſt, ablui poteſt. Lavant lacrymæ delictum, quod voce pudor eſt confiteri. Veniæ fletus conſulit, & verecundiæ. Hoc idem etiam Maximus dicit Epiſcopus. Item Joannes Chryſoſtomus: Non tibi dico ut te prodas in publicum, neque apud alios te accuſes, ſed obedire te volo Prophetæ dicenti: Revela Deo viam tuam. Ante Deum ergo tua confitere peccata, apud verum judicem cum oratione delicta tua pronuncia, non lingua, ſed conſcientiæ tuæ memoria, & tunc demum ſpera te miſericordiam poſſe conſequi. Si habueris peccata tua in mente continue, numquam malum adverſus proximum in corde tuo tenebis. Idem: Peccata tua quotidie dicito, ut deleas illa. Sed ſi confunderis alicui dicere, dicito ea quotidie in animo tuo: non dico ut confitearis ea conſervo tuo, ut tibi exprobret. Dicito Deo, qui curat ea. Nec enim ſi non dixeris, ignorat ea: cum faciebas ea, præſto erat: cum admitteres ea, cognoverat. Numquid ea vult a te cognoſcere? Peccare non erubuiſti, & confiteri erubeſcis? Dicito in hac vita, ut in alia requiem habeas: dicito ingemiſcens, & lacrymans. In codice ſcripta ſunt peccata tua. Spongia peccatorum tuorum lachrymæ tuæ ſint. Item Proſper: Illi quorum peccata humanam notitiam latent, non ab ipſis confeſſa, nec ab aliis publicata, ſi ea confiteri vel emendare noluerint, Deum quem habent teſtem, ipſum & habituri ſunt ultorem. Quod ſi ipſi ſui judices fiant, & veluti ſuæ iniquitatis ultores hic in ſe voluntariam pœnam ſeveriſſimæ animadverſionis exerceant: temporalibus pœnis mutabunt æterna ſupplicia, & lacrymis ex vera cordis contritione fluentibus reſtringent æterni ignis incendia. Et infra: Facilius ſibi Deum placabunt illi, qui aut propriis confeſſionibus crimen produnt, aut neſcientibus aliis ipſi in ſe voluntariam excommunicationis ferunt ſententiam, & ab altari, cui miniſtrabant, non animo, ſed officio ſeparati vitam ſuam quaſi mortuam plangunt: certi quod reconciliati ſibi efficacis pœnitentiæ fructibus, a Deo non ſolum amiſſa recipiant, ſed etiam ſupernæ civitatis gaudia recipiant. His auctoritatibus innituntur, qui ſufficere contendunt Deo confiteri peccata ſine ſacerdote. Dicunt enim quod ſi quis timens detegi culpam ſuam apud homines, ne inde opprobrio habeatur, vel alii ſuo exemplo ad peccandum accingantur, & ideo tacet homini, & revelat Deo, conſequitur veniam.

Quod non ſufficit ſoli Deo confiteri, ſi tempus adſit, ſi tamen homini proſit.

Opinio vera. Jac 5. d. Lib. 50. Homil.

Sed quod ſacerdotibus confiteri oporteat, non ſolum illa auctoritate Jacobi: Confitemini alterutrum peccata veſtra, &c. Sed etiam aliorum pluribus teſtimoniis comprobatur. Ait enim Auguſtinus: Judicet ſeipſum homo voluntarie dum poteſt, & mores convertat in melius; ne cum jam non poterit, præter voluntatem a Domino ju-

judicetur: & cum in ſe protulerit ſeveriſſimæ medicinæ, ſed tamen utiliſſimæ ſententiam, veniat ad antiſtites, per quos illi claves miniſtrantur Eccleſiæ. Tamquam bonus jam incipiens eſſe filius, maternorum membrorum ordine cuſtodito, a præpoſitis ſacramentorum accipiat ſatisfactionis ſuæ modum, in offerendo ſacrificio contriti cordis devotus & ſupplex. Id tamen agat, quod non ſolum ſibi proſit ad ſalutem, ſed etiam ad exemplum ceteris: ut ſi peccatum ejus non modo in gravi ejus malo, ſed etiam in tanto ſcandalo aliorum eſt, atque hoc expedire utilitati Eccleſiæ videtur antiſtiti; in notitiam multorum, vel totius plebis agere pœnitentiam non recuſet: ne letali plagæ per pudorem addat tumorem, cum tanta eſt plaga peccati, & impetus morbi, ut medicamenta corporis, & ſanguinis Domini differenda ſint, auctoritate antiſtitis, debet ſe quiſque removere ab altari ad agendam pœnitentiam, & eadem auctoritate reconciliari.

Ho. 50. quæ eſt d, utilitate ac neceſſitate pœnitentiæ, non longe a fine, to. 10. De pœn. d. 1. c. Judicet.

Item Leo Papa: Multiplex miſericordia Dei ita lapſibus ſubvenit humanis, ut non modo per baptiſmum, ſed etiam per pœnitentiam ſpes vitæ reparetur: ſic divinæ voluntatis præſidiis ordinatis, ut indulgentiam Dei niſi ſupplicationibus ſacerdotum nequeant obtinere: Chriſtus enim hanc præpoſitis Eccleſiæ tradidit poteſtatem, ut confitentibus pœnitentiæ ſatisfactionem darent, & eoſdem ſalubri ſatisfactione purgatos, ad communionem ſacramentorum per januam reconciliationis admitterent.

Leo. 1. Epiſ. 39. de pœn. d. 1. c. Multiplex.

Item Auguſtinus: Quem pœnitet, omnino pœniteat, & dolorem lacrymis oſtendat: repræſentet vitam ſuam Deo per ſacerdotem, præveniat judicium Dei per confeſſionem. Præcipit enim Dominus mundandis, ut oſtenderent ora ſacerdotibus, docens corporali præſentia confitenda peccata, non per ſcripta manifeſtanda. Dixit enim ora monſtrate: & omnes, non unus pro omnibus, non alium ſtatuatis nuncium, qui pro vobis offerat munus Deo a Moyſe ſtatutum: ſed qui per vos peccaſtis, per vos erubeſcatis. Erubeſcentia enim ipſa partem habet remiſſionis. Ex miſericordia enim hoc præcipit Dominus, ut neminem pœniteret in occulto. In hoc enim quod per ſeipſum dicit ſacerdoti, & erubeſcentiam vincit timore offenſi, fit venia criminis. Fit enim veniale per confeſſionem, quod criminale erat in operatione; etſi non ſtatim purgatur, fit tamen veniale, quod commiſerat mortale. Multum enim ſatisfactionis obtulit, qui erubeſcentiæ dominans nihil eorum, quæ commiſit, nuncio Dei negavit. Deus enim qui miſericors & juſtus eſt, ſicut ſervat miſericordiam in juſtitia, ita & juſtitiam in miſericordia. Opus enim miſericordiæ eſt peccati peccata dimittere: ſed oportet ut juſtus miſereatur juſte; conſiderat enim ſi dignus eſt, non dico juſtitia, ſed & miſericordia. Juſtitia enim ſola damnat, ſed dignus eſt miſericordia, qui ſpirituali labore quærit gratiam. Laborat enim mens patiendo erubeſcentiam. Et quoniam verecundia magna eſt pœna, qui erubeſcit pro Chriſto, fit dignus miſericordia. Unde patet, quia quanto pluribus confitebitur in ſpe veniæ turpitudinem criminis, tanto facilius conſequetur gratiam remiſſionis. Ipſi enim ſacerdotes plus poſſunt proficere, plus confitentibus parcere.

Lib. de vera & falſa pœnit. c. 10. in princ. tom. 4. De pœnit. d. 1. c. quem pœnitet.

Item Leo Papa: Quamvis plenitudo fidei videatur eſſe laudabilis, quæ propter Dei timorem apud homines erubeſcere non veretur; tamen quia non omnium ſunt hujuſcemodi peccata, ut ea quæ pœnitentiam poſcunt, non timeant publicari; removeatur improbabilis conſuetudo, ne multi a pœnitentiæ remediis arceantur, dum aut erubeſcunt, aut timent inimicis ſua facta reſerare, quibus poſſunt legum percelli conſtitutione. Sufficit enim confeſſio, quæ primum Deo offertur, & tunc etiam ſacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedit. Tunc enim plures ad pœnitentiam poterunt provocari, ſi populi auribus non publicetur conſcientia confitentis. Ex his aliiſque pluribus indubitanter oſtenditur oportere Deo primum, & deinde ſacerdoti offerri confeſſionem, nec aliter poſſe perveniri ad ingreſſum paradiſi, ſi adſit facultas.

Leo Papa Epiſt. 78. de pœnit. diſt. 1. c. quamvis.

DIST.

DIST. XVII. PARS II.

De Confeſſione Sacramentali.

Jam ſecundum quæſtionis articulum inſpiciamus, &c.

Expoſitio textus.

Diviſio. SUPRA executus eſt, & determinavit Magiſter primam quæſtionem. Hic tangit & determinat ſecundam, ſcilicet utrum neceſſe ſit confiteri homini, an ſufficiat ſoli Deo confiteri. Et dividitur hæc pars in duas, In prima adducit auctoritates ad falſam partem. In ſecunda adducit auctoriates ad veram, ibi: *Sed quod ſacerdotibus confiteri oporteat*, &c. In quibus clareſcit confeſſionis vocalis inſtitutio, & peccatorum obligatio, in quibus etiam conſiſtit pæſentis quæſtionis difficultas, & determinatio.

Quibuſdam viſum eſt ſufficere ſi ſoli Deo fiat confeſſio. *Dub. I.*

Quæritur hic, utrum tales fuerint hæretici. Et quod non, videtur, quia Magiſter recitat hoc tamquam opinionem probabilem. Sed contra hoc eſt: quia negans confeſſionem, negat abſolutionem: ac per hoc negant clavium virtutem, & ita manifeſte eſt contra Scripturam, & ita contra fidem.

RESP. Dicendum quod ſi quis eſſet modo hujus opinionis, eſſet hæreticus judicandus, quoniam in concilio generali hoc determinatum eſt ſub Innocentio III. Sed ante hanc determinationem hoc non erat hæreſis, quia ipſi non negabant clavium poteſtatem, ſed negabant neceſſitatem: & bene concedebant, quod utile erat confiteri, & ſacerdotes poterant abſolvere. Ideo Magiſter, & Gratianus in decretis hoc referunt tamquam opinionem: tamen uterque improA bat hoc, & determinat in contrarium etſi quis pertinaciter aſſereret contrarium eſſet hæreticus judicandus.

Sed quod defendi non poteſt, ablui poteſt. *Dub. II.*

Videtur male dicere, quia nullum peccatum poteſt rationabiliter defendi: quare ergo dicit, quod defendi non poteſt.

RESP. Dicendum quod defenſionem hic vocat peccati excuſationem: & aliqua ſunt peccata, quæ ſunt poſſibilia defendi, quia poſſunt excuſari: & hoc ipſo digna ſunt venia, ſicut peccata naturæ, quæ poſſunt excuſa- B ri de ſe: Et aliqua ſunt peccata quæ non poſſunt excuſari de ſe, ſed poſſunt habere ablutionem, & abſolutionem merito lacrymarum. Vult ergo dicere, & non eſt aliquod peccatum tam grave, quod per lacrymas non fiat excuſabile: nec aliquod ita ponderoſum, quin verus dolor contritionis faciat confiteri. Et fletus, & lacrymatio conſulit ſceleri, dum impetrat veniam, & verecundiæ dum reddit peccatorem excuſabilem, vel facit eum verecundiam abiicere, ob quam non audebat confiteri: & ita Ambroſius non intendit excludere confeſſionem, ſed perſuadere veram contritionem: & ſic C patet intellectus auctoritatis.

Non dico, quod confitearis ea conſervo tuo, ut tibi, &c. *Dub. III.*

Secundum hoc videtur, quod cum omnis homo ſit conſervus, quod nulli poſſit peccatum revelari. Præterea: Sigillum confeſſionis eſt arctiſſimum: ergo non debet timere ut ſibi exprobretur.

RESP. Dicendum quod dupliciter confitetur aliquis peccatum ſuum alicui. Aut ſicut homini, & hoc per quamdam confabulationem. Aut ſicut Deo, & hoc per conſcientiæ revelationem, ut loquatur homini ſicut Deo. Primo modo peccatum confiteri,

Digitized by Google

fiteri, eſt confiteri conſervo, quia confitetur homini, & ut homini. Et ideo poteſt ſibi exprobrare, quia ad ſigillum confeſſionis non tenetur. Alio modo quia confitetur homini ut Deo, & tunc non confitetur ut conſervo, ſed Deo, quia homo non novit illud ut homo: nec poteſt illud dicere, ſed tenetur tacere, & tunc non eſt timendum, quod exprobret. Si autem aliquis confeſſionem revelaret, indignus eſſet honeſtate ſacerdotali: & rationabiliter confeſſio poſſet fieri alii, & ipſe vitari; & hoc auctoritate ſuperioris.

Neſcientibus aliis, &c.
Dub. IV.

Videtur male dicere, quia nullus poteſt ſeipſum excommunicare. Item: Quamtumcumque aliquis pœniteat, niſi per judicium ſacerdotis non poteſt reconciliari.

Resp. Dicendum eſt, quod loquitur de notitia qua quis novit ut homo. Aliquis tamen novit ut Deus, ad cujus arbitrium homo dicitur ferre in ſe excommunicationis ſententiam, quando ab aliquo ſe arcet propria voluntate, a quo arcetur excommunicatus invitus, utpote a locis ſacratis, & participatione Euchariſtiæ. Et ſi tu obiicias, quod nemo debet ſe privare illo ſacramento, cum ſit medicina, dicendum quod dilatio medicinæ, ut melior fiat præparatio, potius eſt promotio, quam retractio a bono. Ad illud autem ſacramentum maxime præparatur homo per deſiderium, & per reverentiam; & quanto diutius aliquando ſe retrahit, tanto deſiderabilius ſumitur, & reverentius accedit, maxime ille, qui a peccato reſurgit, & ideo hoc dicit.

Ut indulgentiam Dei niſi, &c.
Dub. V.

Videtur ex hoc, quod abſolutio ſacerdotis per modum ſupplicandi, ſive deprecandi, debeat fieri; non

A ergo per modum indicativum. Sed hoc eſt quod omnium ſacramentorum forma eſt per modum indicativum; ergo & hujus ſacramenti.

Resp. Dicendum quod illud ſacramentum eſt contra actuale peccatum, ad cujus curationem concurrit actus voluntarius. Unde licet ſacramentum de ſe habeat virtutem, poteſt tamen impediri per pravam diſpoſitionem exiſtentem, & illam pravam diſpoſitionem ſolus Deus amovet; & ideo congruum eſt, ut forma verborum ſub utroque exprimatur; & ſic eſt fieri congruum, & conſuetum. Nam ſacerdos primo abſolutionem dat per modum deprecativum, dicens.

B *Indulgentiam tribuat*, &c. & poſt; *Et ego abſolvo te.*

Docens corporali præſentia, &c.
Dub. VI.

Videtur ex hoc, quod qui ignorat linguam, non poſſit confiteri per interpretem; & etiam quod mutus confiteri non poſſit, cum non poſſit ore dicere. Item; Quæritur, utrum interpres teneatur celare. Et videtur quod ſic, quia communicat in actu ſacerdoti; in contrarium eſt quod peccator ei non confitetur.

Resp. Dicendum quod Auguſtinus loquitur de illis, qui habent idio-

C ma, & potentiam confitendi, quod non excuſantur, immo tenentur proprio ore dicere, propter meritum erubeſcentiæ. Quod obiicitur de interprete, dicendum quod obligandus eſt per ſacerdotem; & ſi non obligat, tamen tenetur, quia eſt auris ſacerdotis. Unde communicat cum utroque.

Fit tamen veniale, quod, &c.
Dub. VII.

Videtur falſum dicere, quia ſpecies rerum non poſſunt tranſmutari; ergo nec peccata.

Resp. Dicendum quod mortale fieri veniale eſt dupliciter, aut quantum ad maculam, & deformitatem; aut

Digitized by Google

aut quantum ad reatum. Si quantum A ad maculam, hoc eſt impoſſibile. Si quantum ad reatum, hoc poteſt eſſe dupliciter. Vel quod reatus iſte fiat ille: & hoc numquam fit. Vel quia ille ſuccedit huic: & hoc eſt verum, quia aliquis prius obligatur ad mortem æternam, & poſt per divinam miſericordiam ad pœnam temporalem. Vel diſtinguitur, quod veniale dicitur tribus modis. Ex genere, ut mendacium jocoſum. Ex eventu, propter effectum divinæ miſericordiæ. Ex circumſtantia, ut illud quod habet excuſationem. Primo modo mortale non fit veniale, ſed ſecundo modo.

Quanto pluribus confitetur in tempore veniæ turpitudinem criminis, tanto facilius, &c. *Dub. VIII.*

Videtur male dicere, quia aut ſecundus ſacerdos aliquid remittit, aut nihil. Si aliquid, ſimiliter & tertius: ſic totum poſſunt remittere: ergo ſine ſatisfactione per ſolam confeſſionem poteſt quis ſalvari, quod eſt inconveniens. Si vero nihil remittit: ergo non conſequitur veniam facilius. Item: Si prima confeſſio eſt ſacramentum perfectum: ergo ſi ſupperaddit, videtur totum ſuperfluum: ergo non conſequitur veniam. Item: quilibet ſacerdos debet imponere pœnitentiam: & tunc videtur, quod aut tenetur ad omnes, aut ad nullam. Si ad omnes, tunc difficilius conſequitur veniam. Si ad nullam, videtur quod una confeſſio irritet aliam.

Resp. Dicendum quod confeſſio ordinatur ad multa, ſed ad unum principaliter: & quantum ad principale, æquivalet confiteri multis & uni, quia unus ſacerdos tantum dimittit de pœna, quantum poteſt vi clavium. Nec debet iterari confeſſio propter finem principalem, niſi forte timeatur error fuiſſe in confeſſione. Præterea: Aliæ ſunt utilitates annexæ, & ad illas valet multoties confiteri, ſcilicet ad erubeſcentiam, & interceſſorum multiplicationem, & ad humiliationem, & gratiæ augmentum. Ad principalem effectum valet, quantum ad certificationem. Ex his patent objecta, quia ſecundus non facit novam remiſſionem, nec debet de novo ligare, ſed aliquid facile imponere, ut *Pater noſter*, *&c.* & ſemper poteſt pœnitens eſſe certior, quia ſi non habuit effectum prima, poteſt eſſe quod ſecunda habeat, quia melius invenit diſpoſitum; & ex hoc patet ultimum.

ARTICULUS I.

B AD intelligentiam hujus partis quæritur de confeſſione vocali. Et circa hæc duo principaliter quæruntur. Primo quæritur de confeſſione quantum ad præceptum inſtituentis. Secundo quantum ad obligationem exequentis. Quantum ad primum quæruntur tria. Primo quæritur, utrum mandatum de confeſſione pertineat ad legem naturæ. Secundo utrum pertineat ad legem ſcriptam, vel legem gratiæ. Tertio quæritur, a quo fuerit inſtituta, utrum a Chriſto, an ab aliquo ejus Apoſtolo.

QUÆSTIO I.

C *An confeſſio fuerit inſtituta in lege naturæ.*

Alex. Alenſ. 2. p q. 18. Membr. 2. art. 3. §. 1.
S. Thom. in Suppl. 3. p. q. 6. art. 2.
Richardus 4. Sent. diſt. 17. art. 2. q. 1.
Thom. Argent. 4. Sent. diſt. 17. q. 2. art. 2.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 17. q. 9.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 17. q. 19.

QUOD in lege naturæ fuerit confeſſio inſtituta, videtur, ſuper illud: Adam ubi es: Gloſſa: verba increpantis ſunt, & ad confeſſionem cogentis, non ignorantis: ſed Adam non tenebatur niſi ad legem naturæ: ergo confeſſio eſt de jure naturali, confeſſio ſcilicet vocalis, quia vocaliter ei Dominus loquebatur, & ille vocaliter reſpondebat. Fundam. *Geneſ. 3.*

ITEM.

Item: Si abſcondi quaſi homo peccatum meum, & celavi iniquitatem meam in ſinu meo, quaſi diceret: Non. Ergo peccatum erat abſcondere peccatum, & ut peccatum reprobat Job: ſed ipſe non tenebatur niſi ad jus naturale: ergo jus naturale prohibet abſconſionem peccati: ergo præcepit, vel ſuadet confeſſionem.

Item Gregorius ibidem in Gloſſa: Vere humilis non ſolum mala ſua cognoſcit, ſed etiam voce confeſſionis aperit: ſed humilitas de peccatis commiſſis eſt de jure naturali: ergo & vox confeſſionis peccati.

Item ratione videtur, quia duplex eſt confeſſio, ſcilicet confeſſio laudis, & confeſſio peccati: & utraque eſt in gloriam Dei, ſicut patet, quia dixit Joſue ad Achan: confitere peccatum, & da gloriam Deo: ſed natura dictat Deum glorificandum, dictat Deum laudandum, non tantum corde, ſed etiam ore: ergo pari ratione dictat peccatum utroque modo confitendum.

Joſue 7.

Item pœnitentia tres habet partes, ſcilicet contritionem, confeſſionem, & ſatisfactionem: ſed contritio, & ſatisfactio ſunt de lege naturali: ergo pari ratione & confeſſio.

Item omne opus virtutis ſpectat ad dictamen naturæ: ſed confeſſio peccati eſt opus virtutis: ergo, &c. Probatio minoris. Veritas eſt virtus, ut vult Philoſophus: ſed veritas eſt quæ habilitat ad dicendum verum: ſed maxima difficultas eſt in enarrando ſuum peccatum vere: ergo maxime circa hunc actum conſiſtit virtus: ergo, &c.

4. Eth. contextu 10.

1. Contra: Jus naturale, ut dicit Iſidorus, idem eſt apud omnes: ſed confeſſio peccati non eſt eadem apud omnes: ergo confeſſio peccati non eſt de jure naturali.

Ad opp. Iſid. lib. 5. Etymol. cap. 4.

2. Item videtur quod ſit contra naturam, quia naturale eſt cuilibet, & de natura recte celare amici commiſſum, ſicut dicitur. Sed magis ſe debet quiſque diligere, quam proximum ex dictamine naturæ: ergo natura dictat peccata propria eſſe celanda.

Prov. 17.

3. Item naturale eſt cuilibet celare verenda corporis: ergo ſimiliter verenda ſpiritus: ſed peccata ſunt turpitudines animæ: ergo peccatum confiteri potius eſt contra naturam, quam ſecundum naturam.

4. Item recta ratio, quæ naturæ eſt conformis, erubeſcit turpia cogitare: ergo ſi plus eſt referre, ſive dicere, quam cogitare, videtur quod peccatum ſuum quiſque per naturam erubeſcit dicere: ergo cum cogitare turpia, & facere, ſit contra naturam, & rationem rectam, pari ratione & referre.

5. Item per naturam recordatio injuriarum eſt occaſio inimicitiæ confirmandæ: ſed peccator per peccatum eſt injuratus Deo: ergo recordando peccatum, & iterando, inimicitias renovat, ſed quod fecit hominem inimicum Deo, vel magis inimicum, eſt contra naturam, & rationem rectam: ergo & confeſſio ſceleris.

CONCLUSIO.

Confeſſio vocalis Deo facta, non ſimpliciter, ſed in caſu eſt de lege naturæ: ſed homini confiteri non dictat natura, niſi in generali.

Resp. ad Arg. Dicendum quod dupliciter ſunt aliqua de dictamine juris naturalis, aut in generali, aut in ſpeciali. In ſpeciali, ut honorare parentes. In generali, ut dictat natura ea quæ ſuperaddit lex evangelica, ſicut ſunt aliqua ſupererogationis, ut conſilia, vel etiam aliqua ſacramenta. Intelligendum eſt igitur, quod eſt confeſſio peccati mentalis, & vocalis. Mentalis confeſſio eſt recognitio peccati & offenſæ; & hæc eſt de dictamine naturæ in ſpeciali, ſecundum quod cognitio offenſæ eſt de dictamine naturæ. Cognitio autem offenſæ humanæ eſt de dictamine naturæ per ſe, ſecundum quod eſt rationalis. Sed cognitio offenſæ divinæ eſt de dictamine naturæ adjutæ aliquo modo

Digitized by Google

do per fidem. Quo modo enim ſcit homo ſe offendere Deum, quem non videt, niſi per aliquem radium fidei hoc cognoſcat? Cum autem homo cognoſcit, quod Deum per prævaricationem inhonorat, natura dictat quod ab ipſo eſt miſericordia humiliter petenda; & hoc numquam eſt, niſi cognoſcatur culpa. Vocalis vero confeſſio eſt duplex, ſcilicet quæ fit Deo, & quæ fit homini. Vocaliter confiteri Deo dictat natura, non ſimpliciter, ſed in caſu; utputa, quando Deus exigit, ſicut exegit ab Adam, & Cain. Vocaliter autem confiteri homini non dictat natura niſi in generali. Dictat enim quod omnibus modis reconciliari oportet Deo, quibus ipſe ſtatuit. Unde natura ſic dictabat, quod ſi Deus arbitrum conſtitueret inter ſe & peccatorem, quod ipſi eſſet culpa revelanda; & ita dictabat in generali. Dictabat etiam, quod illi eſſent dicenda vera. Et ſic patet quo modo confeſſio ſpectat ad legem naturæ. Quædam enim eſt de dictamine naturæ per modum neceſſitatis, quia natura dictat illam ſimpliciter, & ſpecialiter. Quædam etiam de dictamine naturæ per modum expedientis, non ſimpliciter, ſed in caſu neceſſitatis, ut confeſſio vocalis facta Deo. Quædam vero dictabat in univerſali ſolum; & hæc eſt confeſſio facta homini. Ex his patent objecta ad primam partem: nam auctoritates procedunt ſecundum primam, vel ſecundam viam, ut patet. Similiter prima ratio inducta ex ſimili in confeſſione vocali laudis, quia ſicut in caſu laudare oportet ore, tamen ſemper debet actu, vel habitu laudare in corde: ſic & intelligendum de confeſſione peccati.

Ad illud quod obiicitur de partibus aliis, ſcilicet contritione, & ſatisfactione, dicendum quod iſtæ partes reſpiciunt pœnitentiam, ſecundum quod eſt virtus, & ſecundum quod eſt ſacramentum, ſed ſpecialiter contritio & ſatisfactio reſpiciunt virtutem. Sed confeſſio magis eſt pœnitentiæ ut ſacramentum, ſicut melius

A patebit infra. Confeſſio enim peccati, quæ fit homini, ortum habet non tantum a natura, ſed etiam ab inſtitutione divina: & ex hoc patet reſponſio ad ultimum, quod dicit, quod eſt opus virtutis. Dico enim, quod revera opus virtutis eſt, ſed non omnino, ſed virtutis cum adiunctione inſtitutionis ſacramenti: virtus enim non dictat, quod peccata occulta dicantur homini. Similiter nec pœnitentia dictat illud per ſe quantumcumque homo doleat: ſed cum Deus inſtituit, tunc virtus obedientiæ imperavit, pœnitentia acceleravit, & veritas actum direxit. Et ita patet, ad quam virtutem ſpectet confiteri, & quomodo ſit opus virtutis, & cujus. Unde pœnitentia in generali dictat ſecundum quod eſt virtus volens facere emendam, obedientia per mandatum ſpecificat, veritas elicit, & regulat. *Quæſt. ſeq.*

B

1. 2. 3. Ad illud quod obiicitur in oppoſitum, quod non eſt idem apud omnes, dicendum quod illud intelligitur de eo, quod natura dictat in particulari, non in univerſali.

4. 5. Ad illud vero quod manifeſtare peccatum eſt contra rationem, dicendum quod peccati propalatio poteſt fieri dupliciter, vel ad ſui ipſius commendationem, ſicut faciunt peccatores, qui lætantur cum male fecerint, & exultant in rebus peſſimis, quorum viæ perverſæ, &c. quibus eſt facta frons mulieris meretricis, & de quibus dicitur: Peccatum ſuum ſicut Sodoma prædicaverunt, &c. & hæc eſt contra naturam, & contra rationem rectam, & ad provocandam divinam inimicitiam. Et verecundia, & confuſio huic oppoſita eſt adducens gratiam, & gloriam. Alia eſt confeſſio, quæ fit ad ſui accuſationem, ad inveniendam divinam propitiationem: & hæc eſt ordinata ad faciendam emendam, vel ad curandam plagam occultam. Unde ſicut natura dictat, quod vulnus etiam in locis ſecretis eſt aperiendum medico ad curationem, quamvis dictet pudenda operienda, ſic eſt de peccatis. *Prov. 2.* C *Jerem. 3. Iſai 3.*

Et

Et ſicut ſi aliquis vulnus nollet oſtendere, judicaretur ſuperbus & ſtultus, & faceret contra naturam, & ſalutem ſuam; ſic intelligendum eſt in propoſito: & ex hoc patet reſponſio ad omnes rationes. Nam ſi vulnus amici deberet curari per meam confeſſionem, ſicut & proprie dictaret ratio, & natura, quod ego deberem ipſum prodere. Quamvis autem naturæ dictamini conſonum ſit erubeſcere, & numquam detegere peccatum per confeſſionem; propter illam tamen cauſam non eſt dimittenda confeſſio. Et hoc propter multiplicem utilitatem, quam habet: & propter hanc inſtituit eam Deus. Valet enim ad peccati cognitionem, propter inſtructionem ſacerdotis. Si difficile & ambiguum apud te, &c. Ad cogniti deletionem. Pſalmus, Dixi, confitebor, &c. Si propoſitum valet, quanto magis valet opus; Ad cogniti & deleti ſatisfactionem, quia erubeſcentia in confeſſione eſt magna pars ſatisfactionis. Eſt confuſio adducens gratiam, & gloriam. Ad pœnæ diminutionem in clavium poteſtate. Quodcumque ſolveris ſuper terram, &c. Ad Dei laudem; Da gloriam Deo, & confitere, &c. Et: Indica mihi quid feceris. Ad interceſſorum multiplicationem. Confitemini alterutrum peccata veſtra, & orate pro invicem. Ad conſcientiæ aſſecurationem. Unde David ſtatim cum dixit: Peccavi, audivit; Tranſtulit Dominus, &c. Et hoc magnum bonum eſt. Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ.

Deut. 17. Pſal. 31. Eccli. 4. Mat. 18. Joſ. 7. Jac. 5. 2. Reg. 12. 2. Cor. 1.

QUÆSTIO II.

An confeſſio fuerit inſtituta in lege ſcripta.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 18. Memb. 2. art. 3. § 2.
Guil. Altiſ. 4. Sent. tract. 6. c. 3. q. 2.
Richard. 4. Sent. diſt. 17. art. 1. q. 3.
Thom. Arg. 4. Sent. diſt. 17. q. 2. art. 2.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 17. q. 10.
Petrus de Tarant. 4. Sent. diſt. 17. q. 20.

Ad opp. UTRUM confeſſio fuerit inſtituta in lege ſcripta. Et quod ſic, A videtur: nam dicitur de ſacerdote, qui debebat hircum emiſſarium emittere: Confiteatur omnes iniquitates filiorum Iſrael, & univerſa delicta, atque peccata; ſed non poterat ſacerdos confiteri peccata aliena, niſi illi prius confiterentur ea: ergo videtur quod ibi fuit confeſſio inſtituta. *Levit. 16.*

2. ITEM hoc videtur auctoritate Salomonis, qui dicit; Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur: conſtat quod loquitur de his, qui erant tempore legis; & conſtat quod non intelligit de abſconſione reſpectu Dei, cui omnia ſunt nota: ergo reſpectu miniſtri Dei: ergo, &c. *Prov. 28.*

3. ITEM: Narra ſi quid habes, ut B juſtificeris: ſed narratio dicit actum ſermonis, & confeſſionem vocalem: & conſtat quod loquitur pro tempore legis, quia exhortando, non prædicendo: ergo videtur quod tempore legis eſſet confeſſio in præcepto. *Iſa. 43.*

4. ITEM hoc videtur: Plus eſt aliquid profiteri facto, quam verbo, plus etiam confiteri peccata coram omnibus, quam coram uno: ſed ipſi confitebantur ſe peccatores coram omnibus, dum offerebant hoſtiam pro peccato: ergo cum ad hanc tenerentur, videtur, quod multo fortius ad confeſſionem oris.

5. ITEM confeſſio oris inſtituta eſt ad hoc, ut ſacerdos ſit medius arbiter: ſed in lege veteri ſacerdos erat C mediator. Unde per totum Leviticum, ubi agitur de oblatione, dicitur; Orabitque ſacerdos, & remittetur ei. *Levit. 12. & 14.*

6. ITEM vetus lex fuit lex rigoris, & magis puniebat, quam nova: ſed confuſio, quæ eſt in pœnitentia, eſt magna pœna: ergo magis fuit competens legi veteri, quam novæ.

7. ITEM ratio quare eſt inſtituta confeſſio, eſt ut fiat reconciliatio Eccleſiæ: ſed Eccleſia erat in veteri teſtamento, & unitas magna, quia unus injuriabatur, dum peccabat toti multitudini, ſicut manifeſtum eſt in Achor; ergo tunc debuit inſtitui confeſſio peccati.

CONTRA per Auguſtinum: Oblatio ſa- *Fundam.*

Digitized by Google

ſacrificiorum, confeſſio fuit peccatorum; ergo videtur quod non fuerit ibi alia confeſſio, quam oblatio.

Item confeſſio ordinata eſt ad abſolutionem: ſed lex tranſgredientes ex certa ſcientia faciebat occidi ſine miſericordia: cum ergo non teneretur aliquis facere ſe occidi, non tenebatur confiteri.

Item in confeſſione manifeſtantur quæ cordis ſunt, & occulta: ſed lex prohibebat manum, non animum: ergo confeſſio legi non competebat.

Item ſi confeſſio fuit in lege, aut ſicut morale, aut ſicut ſacramentale. Si ergo ſicut morale: ergo ſimiliter fuiſſet in lege naturæ. Si ſicut ſacramentale; ergo cum alia, & alia ſint ſacramenta novæ legis, & veteris, non deberet eſſe in nova.

Item uſque ad adventum Chriſti fuerunt homines ſub umbra, & ante non pervenerunt ad lucem; ſed per confeſſionem peccati prodit peccator in apertum: ergo ante adventum Chriſti non debuit eſſe peccati confeſſio.

Item confeſſio eſt ordinata ad poteſtatem clavium, quia confitens abſolvitur: ſed in ſola lege nova dictum eſt ſacerdotibus: Quorum remiſeritis peccata, &c. ut dicitur: ergo videtur quod cum ante non fuerit poteſtas abſolvendi, quod nec fuerit neceſſitas, nec utilitas confitendi. *Joan. 20*

CONCLUSIO.

Confeſſio vocalis ut ſacramentum, eſt ſolius legis Euangelicæ, nec præceſſit in lege veteri, niſi in figura: quia illi legi non competebat.

Respon. ad Arg. Dicendum quod duo ſunt principaliter confeſſione, propter quæ oportuit, & conveniens fuit confeſſionem inſtitui. Primo eſt propter detectionem peccati, & manifeſtationem, & iſte eſt finis confeſſionis in ſe. Secundus finis eſt propter reconciliationem faciendam Deo, & ejus Eccleſiæ. Primo igitur fit *Joan. 3*

A propter peccati detectionem; peccator enim dum male agit, odit lucem; & ideo in reverſione ad juſtitiam oportet redargui opera infructuoſa tenebrarum, quæ autem arguuntur, a lumine manifeſtantur, hoc autem eſt per confeſſionem: & ideo debuit in ea lege inſtitui confeſſio, in qua eſt manifeſtatio veritatis: in ea, inquam, lege, in qua Verbum caro factum eſt, ut intelligibile fieret ſenſibile, & manifeſtum. In ea lege debent occulta, & tenebroſa opera manifeſtari, & verba cordis formam vocis induere: hæc autem eſt lex gratiæ: & ideo confeſſionis inſtitutio quantum ad primum finem competit legi gratiæ. *Eph. 5*

B Alius finis eſt ad reconciliationem faciendam humano arbitrio mediante, ideo fit homini, ut homo ſit judex, & arbiter inter Deum, & peccatorem. Arbiter autem talis debet eſſe, qui poſſit manum ponere in utrumque; talis autem non potuit eſſe quouſque Deus factus eſt homo: & tunc homo deificatus datus eſt nobis mediator, & arbiter Chriſtus, qui potuit arguere, & manum ponere in utrumque. Hic autem reliquit in Eccleſia ſucceſſores, quos & arbitros conſtituit, & rectores Eccleſiæ, quibus commiſit auctoritatem reconciliandi. Et quoniam hæc auctoritas primo fuit

C in Chriſto, & in nullo potuit eſſe antequam veniret ille præcipuus mediator, & hoc ſolum in lege nova fuit, ideo tantum in hac lege inſtitui confeſſio debuit. Concedo ergo quod confeſſio prout eſt ſacramentum, confeſſio inquam vocalis, ſolius novæ legis fuit, nec præceſſit in lege veteri niſi in figura, quia illi legi non competebat. Præceſſit autem in hoc, quod ſacerdotibus data erat auctoritas diſcernendi inter lepram, & non lepram ſanctum, & profanum. Sed hæc quidem erant corporalia, & non ſpiritualia: Et illam figuram oſtendit Dominus impletam eſſe in lege nova, cum mundatos ad ſacerdotes mittebat, ut dicitur: ubi volunt aliqui

Matth. 8. Quæſtione ſequenti. qui dicere, quod confeſſio fuit inſtituta: ſed magis, ut videbitur, fuit ibi inſinuata.

1. Ad illud quod obiicitur, quod fuit ibi confeſſio, quia ſacerdos confitebatur, dicendum quod talis non erat confeſſio ſacramentalis, quæ fit homini, de qua nunc loquimur, qua aliquis ſe accuſat, ſed illa fiebat Deo in generali de peccatis ipſius multitudinis, non alicujus particularis perſonæ.

2. Ad illud quod obiicitur de abſconſione, dicendum quod intelligit de abſcenſione, quæ eſt per peccati defenſionem, & palliationem, ſicut faciunt hypocritæ: & illud eſt falſitatis: & hæc eſt contra legem naturæ & reſpectu Dei, & reſpectu hominis. Quamvis autem ſit prohibitum mentiri, non tamen eſt præceptum dicere omnem veritatem.

3. Ad illud quod obiicitur de narratione, dicendum quod intelligitur de narratione ſecundum linguam, & os cordis. Vel ſi intelligatur ſecundum os corporis, adhuc intelligitur, quod fiat reſpectu Dei, quemadmodum fit oratio vocalis non ad Deum inſtruendum, ſed excitandum in nobis affectum pudoris, vel amoris, vel doloris, vel alicujus alterius affectionis.

4. Ad illud quod obiicitur, quod plus eſt facto profiteri, quam verbo, dicendum quod illa oblatio non erat C profeſſiva peccati, ſed hoſtiæ oblationis pro peccato: ex conſequenti autem oſtendebatur peccator. Sed hoc non eſt in ſpeciali, ſed in generali: nec magis ſacerdoti quam alii: & hoc quidem decebat aliquo modo fieri, quia jam Eccleſiaſtica unitas in conformitate ſacramentorum, & uniformitate cultus divini cœperat inchoari.

5. Ad illud quod obiicitur, quod ſacerdos erat mediator, dicendum quod etſi mediator eſſet ad offerendum hoſtias figurales, non tamen erat mediator in abſolvendo: & ita ſacerdoti non debebat fieri confeſſio peccati, ſed oblatio hirci, vel vituli: non ſic eſt de ſacerdote novi teſtamenti, qui ſicut verum Chriſti A corpus conficit, & poteſtatem habet ad conficiendum: ſic auctoritatem habet ad corpus myſticum abſolvendum.

6. Ad illud quod obiicitur, quod lex vetus erat lex rigoris, & oneris, dicendum quod quamvis confeſſio onerosa videatur propter pudorem, tamen eſt ſarcina miro modo allevians per abſolutionem: & ideo illi legi non competebat. Hic enim fit ab omni peccato abſolutio, ibi vero ſine omni miſericordia gravis peccatoris fiebat damnatio, propterea non competebat illi legi talis perfectio.

7. Ad ultimum de unitate Eccleſiæ, dicendum quod unitas erat: ſed B tamen figuralis reſpectu veræ unitatis hujus Eccleſiæ: & ideo ſicut ſacrificium fuit figurale, ita & ſacerdos, ita reconciliatio: & poſtremo confeſſio, quia leproſus ſe ſacerdotibus oſtendebat.

QUÆSTIO III.

An confeſſio fuerit inſtituta a Chriſto.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 18. Membr. 3. art. 2.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 17. q. 11.
Petr. de Tarant. 4. Sent. d. 17. q. 21.

A Quo fuerit inſtituta confeſſio. Fundam. Et quod fuerit inſtituta a Chriſto, videtur: quia ſacerdotium fuit C inſtitutum a Chriſto ad remiſſionem peccatorum, & abſolutionem: ſed ſacerdotes non poſſunt, nec debent ſolvere, niſi ſciant a quo ſolvant: ſed poſito poſteriori ponitur prius: ergo ſi Chriſtus inſtituit abſolutionem, multo fortius confeſſionem.

Item cujus eſt inſtituere totum, Matth. 4 & partes: ſed Dominus inſtituit pœnitentiam, cum prædicavit, & præcepit; Agite pœnitentiam. Ergo tunc inſtituit confeſſionem.

Item confiteri peccata occulta, hoc eſt magnæ perfectionis, & ſuperadditum mandatis legalibus: ſed nullus poteſt hoc præcipere, niſi qui per omnia poteſt ſuper hominem: ergo ſolus Chriſtus ad confeſſionem peccatorum potuit obligare.

Digitized by Google

Matth. 3. ITEM Joannes præccucurrit Salvatorem, & verus fuit præcurſor: non tantum in verbis, ſed in geſtis: ſed omnes qui baptizabantur a Joanne, confitebantur peccata: ergo ſicut præceſſit in Joanne baptiſmus præparationis, & confeſſio præparationis, ita utrumque debet inſtitui a Chriſto.

A

ITEM hoc ſacramentum pernecesſarium eſt, ſicut baptiſmus, quia ſecunda tabula eſt poſt naufragium, quando jam non valet baptiſmus: ſed Chriſtus per ſeipſum nos liberavit a naufragio, & primam tabulam inſtituit: ergo videtur, quod ſimiliter & ſecundam, & ita confeſſionem ipſam.

Ad opp. D st. 3. p. 2. art. 1. q. 1. & diſt. 9. art. 1. q. 4. Joan. 8.

1. CONTRA: Sacramentis, quæ Dominus inſtituit, ipſemet uſus fuit, ut prius viſum eſt in baptiſmo, & Euchariſtia: ſed ipſe numquam fuit confeſſus aliquod peccatum: ergo, &c.

B

2. ITEM Chriſtus in factis ſuis nobis dedit exemplum: ſed ipſe abſolvit ſine omni confeſſione mulierem in adulterio deprehenſam: ergo non videtur inſtituiſſe confeſſionem, ſed potius noluiſſe.

Quæſtio lateralis.

3. ITEM quæro, ubi inſtituit. Si dicas, ibi: Agite pœnitentiam. Contra: Nondum erant ſacerdotes, quibus poſſent, & deberent confiteri: ergo in illa prædicatione non implicabatur confeſſio.

C

Matth. 8. Levit. 14.

4. ITEM alii dicunt, quod inſtituerit ibi, ubi miſit leproſum ad ſacerdotes. Sed contra dicitur: Vade & oſtende te ſacerdotibus, & offer munus tuum, quod præcepit Moyſes: ergo conſtat quod mandavit facere, quod fiebat in lege, & illud non erat confeſſio vocalis: ergo, &c.

Joan. 20. Hoc dicit Eccleſia in Concilio Tridentino ſeſſ. 14. cap. 5.

5. ITEM dicunt alii, quod ibi: Accipite Spiritum ſanctum, quia dum inſtituit ſacerdotes, & poteſtatem abſolvendi eis dedit, præcepit per conſequens aliis, ut ad eos peccata deferrent. Sed contra Difficilius eſt confiteri, quam confeſſionem audire: ergo magis ſpecialiter de hoc debuit mandatum dare. Quæritur igitur, quare Chriſtus non inſtituit confesſionem expreſſe, ſicut alia ſacramenta.

CONCLUSIO.

Sacramentum confeſſionis Dominus inſtituit per ſe quoad formale, quæ eſt poteſtas abſolvendi: ſed quoad materiale, quæ eſt peccati detectio, non per ſe inſtituit, ſed per Apoſtolos.

RESP. Ad Arg. Dicendum quod duo ſunt in confeſſione. Unum formale, & completivum: & hoc eſt abſolutio, ſive poteſtas abſolvendi, vel medicandi: & hanc Dominus inſtituit, qui poteſtatem clavium conceſſit; & penes hoc reſidet virtus: Aliud autem eſt materiale: & hoc eſt detectio peccati, ſive morbi: & hoc Dominus non inſtituit in ſe, ſed inſinuavit. Ratio autem, quare non inſtituit, ut dicunt aliqui, hæc fuit, quia ſufficit ægroto exponere medicum, & medicinam: & ulterius confeſſio peccati non valet extorta, ſed debet eſſe voluntaria: ideo Dominus inſinuavit relinquens hoc in voluntate ægrotantium. Et hoc eſt quod dicit Hugo: Medicis dixit, ut curarent, ſed infirmis non dicit ut ad medicos curandi cauſa venirent; hoc quaſi certum eſſe voluit, quod ægri libenter ſalutem quærerent, & ſe curandos offerrent, ſi medicos invenirent. Et licet hoc ſit ſatis probabile; poteſt tamen & aliter dici, quod Dominus confeſſionem per ſe non inſtituit, quia eſt in remedium recidivantium; ſed quia Chriſtus erat Eccleſiæ fundator, & venientibus omnium peccatorum per baptiſmum fiebat remiſſio; ideo ab eo non debuit inſtitui confeſſio, ne ex verbo Domini daretur aliquibus recidivandi occaſio. Cum autem Eccleſia fuit inſtituta, & labi homines cœperunt: tunc remedium ne deſperarent, vel contemnerent, publicari oportuit; & ideo per Apoſtolos confeſſio debuit inſtitui auctoritate ſibi a Domino in clavibus ſibi datis, in quibus poteſtatem receperant ſanandi, & ita imperandi modum convenientem ſaluti: & huic quidem erat per morbi detectionem, & pec-

1. Ratio erronea eſt.

Hugo lib. 1. p. 4. cap. 14.

2. Ratio.

cau-

cantis humiliationem, & ſacerdotalem abſolutionem: & ideo confeſſio fuit a Domino inſinuata, ab Apoſtolis inſtituta, ab Epiſcopo Hieroſolymitano, ſcilicet Jacobo promulgata, ſicut enim ſententia de non ſervandis legalibus promulgata fuit, ſic & confeſſio omnibus peccantibus indicta, & impoſita fuit: Confitemini alterutrum peccata veſtra. Et iterum, non ſolum hæc eſt ratio, ſed etiam ulterior eſſe poteſt: confeſſio enim hominis eſt opus pure humanum. Unde non eſt data virtus ſacramenti ipſi confeſſioni, ſed abſolutioni; ideo recte hominibus puris inſtitutio debuit reſervari. Ex his quæ dicta ſunt, quatuor poſſunt rationes elici, quare Dominus immediate confeſſionem, & expreſſe non inſtituit. Prima quidem, quia non oportuit. Secunda vero, quia in hoc voluntariam eſſe debere docuit. Tertia quia eſt ſacramentum recidivantium. Quarta quia quantum eſt de ſe, eſt opus humanum. Unde credo, quod non per ſe inſtituit: & ſi dicatur inſtituiſſe, hoc eſt intelligendum inſinuando, & auctoritatem dando.

Ad quæſtionem lateralen. Act. 15 Jacob 5. 3. Ratio.

Inſtituit ergo mediate & implicite.

1. 2. Ex hoc patet reſponſio ad primum & ſecundum. Dominus enim formale pœnitentiæ inſtituit per ſe, materiale autem non: & ratio viſa eſt ſupra.

3. Ad tertium quoque patet reſponſio, quia Apoſtoli hoc poterant præcipere auctoritate clavium ſibi datarum, quia aliter fruſtra eſſent datæ.

4. Ad illud quod obiicitur, quod confitebantur, &c. Dicendum quod utrumque ſalvator implevit, ſed unum per ſe, quia decebat ipſum, & alterum per alios, quia eos decebat uti confeſſione: Chriſtus enim, qui omnia ſciebat, ſine confeſſione oris abſolvebat. Sed hoc Apoſtoli facere non poterant, quia non niſi per ægrotum poterant noſſe plagam.

5. Ad illud quod obiicitur ultimo, dicendum quod Chriſtus inſtituit ſecundum hoc quod erat ibi completionis, non tamen totum ſicut baptiſmum, quia non conveniebat ei ita fabricare totam tabulam recidivantium, ſicut primam accedentium.

ARTICULUS II.

Consequenter viſo de inſtitutione confeſſionis, quæritur de obligatione ad ipſam. Et quantum ad hoc tria quæruntur, Primo per comparationem ad ſubjectum. Secundo per comparationem ad tempus. Tertio per comparationem ad modum.

QUÆSTIO I.

An omnes adulti teneantur ad confeſſionem.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 18. Membr. 4. art. 1. §. 2. S. Thom. in Suppl. 3. p. q. 6. art. 3. Richardus 4. Sent. diſt. 17. art. 2. q. 4. Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 17. q. 12.

Utrum omnes adulti boni, & mali ad confeſſionem teneantur. Et quod ſic, videtur per decretalem de pœnitentiis, & remiſſionibus: Omnis utriuſque ſexus fidelis poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, omnia peccata ſua ſaltem ſemel in anno fideliter confiteatur proprio ſacerdoti. Et quod illud ſit præceptum, patet in hoc quod ſubjungitur gravis pœna, ſcilicet quod vivens ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur, & moriens Chriſtiana careant ſepultura.

Fundam. Cap. Omnis utriuſque, lib. 5.

Item: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, mendaces ſumus & nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt: loquitur de omnibus communiter: ergo omnis qui dicit ſe non habere peccatum, peccat mortaliter: ergo quilibet tenetur ſe recognoſcere peccatorem ſecundum formam Eccleſiæ, quæ tradita eſt peccatoribus: ſed hoc eſt per confeſſionem: ergo, &c. *1 Joan. 1*

Item præceptum eſt omnibus orare, & nullus abſolvitur quantumcumque perfectus ab oratione Dominicali: ergo omnes tenentur dicere: Dimitte nobis debita noſtra: ſed *Matth. 6*

Dominus non tantum orationem inſtituit, immo etiam confeſſionem: ſed oratio eſt opus ſatisfactorium, & præſupponit confeſſionem: ergo, &c.

Item quantumcumque aliquis ſit ſanctus, & juſtus, ſi potens eſt corpore, tenetur quadrageſimam jejunare, nec propter aliquam ſanctitatem abſolvitur ab Eccleſiæ inſtitutione: ergo pari ratione nec a confeſſione.

Ad opp. 1. Contra: Auguſtinus dicit, & habetur diſtinctione præcedenti: Pœnitentia perfecta ad baptiſmi puritatem conatur reducere: ſed poſſibile eſt aliquem veram pœnitentiam perficere pro peccato: ergo poſſibile eſt redire ad innocentiam baptiſmalem: ſed habens innocentiam baptiſmalem non tenetur confiteri, quia purus eſt: ergo non videtur quod omnes ad confeſſionem teneantur.

2. Item confeſſio, & ſacramentum pœnitentiæ eſt inſtitutum propter hoc, ut recidivantes poſt baptiſmum poſſint reſurgere: ſed poſſibile eſt, quod aliquis conſervet innocentiam baptiſmalem: ergo talis non tenetur confiteri.

3. Item poſſibile eſt in multis, quod non habeant niſi venialia: ſed venialia non tenetur confiteri homo, quia in illis decedens poteſt ſalvari, & ſola contritione poſſunt deleri; ergo talis non tenetur confiteri, quamdiu in tali ſtatu conſiſtit.

4. Item poſſibile eſt quod aliquis ita intentus ſit circa æterna, ut non habeat remorſum de aliqua culpa; aut ergo talis tenetur confiteri, aut non. Si non, tunc non omnes obligantur. Si tenetur, & non habet conſcientiam peccati, tenetur ad confitendum, ſive ad dicendum contra conſcientiam, & ita mentiri; quod nefas eſt dicere; ergo non omnes obligantur.

CONCLUSIO.

Omnes tam boni quam mali ſemel in anno tenentur confiteri, tum ex præcepto primæ inſtitutionis, tum ex ſuperaddito mandato in generali Concilio.

Resp. ad Arg. Dicendum quod teneri ad confeſſionem peccatorum eſt dupliciter, ſcilicet ex inſtitutione prima, quia inſtituta eſt ſub præcepto, vel ex conſtitutione ſuperaddita. Primum præceptum datum fuit ab Apoſtolis, & vulgatum fuit a Jacobo Epiſcopo Hieroſolymitano. Secundum a patribus in generali Concilio, & vulgatum fuit ab Innocentio III. Ratione primi mandati inſtitutionis, quoniam inſtituta eſt directe contra mortale, tenebantur omnes confiteri, qui poſt baptiſmum peccaverant mortaliter. Ratione vero ſecundæ inſtitutionis tenentur omnes ſaltem ad ſemel in anno. Ratio autem hujus inſtitutionis triplex eſt. Prima eſt univerſalis indigentia. Omnes enim peccaverunt, & egent gloria Dei. Non eſt enim qui faciat bonum, & non peccet: Ideo Deum debet quilibet glorificare confitendo ſe peccatorem. Qui enim ſe peccatorem confitetur, Deum glorificat, oſtendens ſe Dei gratia, & miſericordia indigere. Secunda ratio fuit ſacræ communionis reverentia, quia omnes tenentur in paſcha communicare, tam perfecti, quam alii: & tunc, quia agnus paſchalis cum ſolemnitate manducandus eſt, ut mundi eſſent manducantes, & dignum oportuit remedium præmitti probationis, & purgationis: & hoc quidem eſt in confeſſione peccati. Tertia ratio fuit diſcretio gregis Dominici, ne lupi abſconderentur in grege, qui manducarent agnos: ideo inſtitutum eſt, ut vultus conſcientiarum ſuarum ſacerdotibus oſtenderent. Et ne hæretici palliarent, & ſub pelle innocentiæ ſe abſconderent: omnibus quantumcumque ſint innocentes, præceptum

Jacob. 5.

Ratio inſtitutionis tri-l.

Eccl. 7.

Rom. 3.

ptum eſt confiteri. Et ideo omnes quantumcumque ſint boni tenentur confiteri ſemel in anno.

1. Ad illud quod obiicitur, quod pœnitentia perfecta reducit ad innocentiam, dicendum quod illud verum eſt de culpa, pro qua fuit illa pœnitentia aſſumpta: ſed quamdiu ſumus in hac vita, uni culpæ ſuccedit alia, & ideo oportet quod renovetur confeſſio, & pœnitentia.

2. Ad illud quod obiicitur, quod inſtituta eſt propter recidivantes, dicendum quod in baptiſmo deletur principaliter originale, delentur nihilominus venialia & mortalia: & ideo baptiſmus valet contra illa. Similiter de pœnitentia intelligendum, quod principaliter inſtituta eſt propter mortalia, ad minus ipſa confeſſio: ſed tamen valet contra omne peccatum: & ita contra omnem lapſum, ſive per mortale, ſive per veniale. Licet ergo aliquis conſervet gratiam baptiſmalem, inquantum delet originale, & culpam mortalem: nullus tamen eſt adeo juſtus, qui conſervet quantum ad deletionem venialis, quia tota die iteratur: ideo expedit, ei ſi numquam mandaſſet Eccleſia confiteri: nunc autem non ſolum expedit, ſed etiam neceſſario obligatur.

3. Ad illud quod obiicitur, quod tenemur venialia confiteri, dicendum quod ſicut tactum eſt, tenrio ad confeſſionem eſt dupliciter, vel propter vinculum peccati, vel propter vinculum ſolius præcepti. Venialia igitur non tenetur quis confiteri propter vinculum peccati, ſed hoc ſolum eſt propter obligationem præcepti, quæ obligat unumquemque ad confitendum: Et ideo ſi non habet niſi venialia, tenetur illa confiteri. Unde ſi haberet mortalia, quæ confiteretur, non teneretur ad venialia.

Tho. adducit opinionem tenentium, quod talis non tenentur confiteri, ſed ſolum præſentare ſe ſacerdoti, oſtendendo ſe non habere mortale: quam opinionem non reprobat.

4. Ad illud quod obiicitur de eo, qui non habet remorſum, dicendum quod impoſſibile credo ſecundum ſtatum viatoris, quod aliquis unum diem, vel ſeptimanam tranſeat ſine remorſu venialis: tamen quod totum

A annum tranſeat, hoc habeo magis pro impoſſibili: & vix credo quod fuerit hoc donum in aliquo, niſi in Chriſto, & ejus matre: & ideo unuſquiſque vel habet conſcientiam, vel debet habere, & omni hora petere: Dimitte nobis &c. Vix enim credo, quod homo quamdiu ſit in vita iſta, ſit ſine veniali. Tum propter frequentiam, quia ſtrepitus vitiorum & peccatorum venialium ſemper inſonant auribus noſtri cordis. Tum propter ignorantiam, quia in multis venialiter peccamus, & ignoramus, & non conſideramus. Tum propter adhærentiam, quoniam venialia iſta ſunt magnæ adhærentiæ, B maxime quando habetur affectio circa aliquod terrenum: & ideo quantumcumque quis ſit perfectus, corde debet recognoſcere, & ore confiteri ſe peccatorem eſſe. Si tamen aliquis, qui non haberet peccatum propter ſuperabundantem gratiam, dico quod teneretur ad illud mandatum: quia ſolis peccatoribus, & viatoribus eſt datum, talis autem jam in cœlis habitat. Si autem eſſet aliquis, qui non haberet propter ignorantiam, vel negligentiam, non excuſatur a mandato propter ignorantiam: non tamen tenetur aliquid dicere, quod non habeat in corde, ſed tenetur recogitare, C & poſtea tenetur dicere: hoc autem non credo poſſe contingere homini habenti intellectum, & uſum rationis, niſi per ſpecialiſſimam gratiam, quam etiam credo Apoſtolos non habuiſſe: quia venialiter peccaverunt, ſicut dicit Gregorius, vel propter nimiam negligentiam: Et ſic patet quod ſecundum communem legem ſaltem ſemel in anno omnes adulti tenentur confiteri univerſaliter: & omnes debent orare: Dimitte nobis, &c. nec eſt aliquis, qui in multis non poſſit ſeipſum arguere.

Digitized by Google

QUÆSTIO II.

An peccator ſtatim cum poteſt, teneatur ad confeſſionem.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 18. Membr. 4. art. 4. §. 1
S. Thom. in Supplem. 3. p. q. 6. art. 5.
Guil. Altiſiod. 4. Sent. tract. 6. cap. 3. q. 4.
Richardus 4. Sent. diſt. 17. art. 3. q. 6.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 17. q. 13.

Ad opp. QUANTUM ad tempus quæritur, utrum peccator ſtatim cum poſſit, teneatur confiteri. Et quod ſic, videtur per Hugonem de S. Victore: Si neceſſitas non eſt, quæ prætendatur, contemptus non excuſatur: ſed cum ſe offert confitendi oportunitas, nulla poteſt prætendi neceſſitas: ergo non excuſatur a contemptu.

2. ITEM quanto homo plus permanet in peccato, tanto eſt inhabilior: ergo quanto citius confitetur, tanto eſt habilior ad reſurgendum. Sed conſtat quod aliquando tenetur confiteri, & non niſi quando eſt habilior. Si ergo tanto habilior, quanto citius: ergo quam ocyus poteſt, tenetur confiteri.

3. ITEM ægrotans morbo corporali, & periculoſo, qui approximat morti, & ignorat mortem, tenetur quærere medicum, & conſulere ſine dilatione, & ſtatim, ſi offert ſe oportunitas: ergo cum major ſit ægritudo corporis ſpiritualis, & majus periculum, & dies mortis ignoretur, videtur quod ſine dilatione tenetur confiteri.

4. ITEM iſte qui eſt in gratia, tenetur numquam cadere: ergo ab oppoſitis: iſte, qui eſt in culpa, ſi non reportat de malo commodum, tenetur numquam in culpa eſſe: & ſi tenetur numquam in culpa eſſe, & hoc non poteſt eſſe niſi reſurgendo: ergo ſtatim ex quo peccavit, tenetur reſurgere: quia confeſſio eſt ad reſurgendum a peccato: ergo, &c.

Fundam. CONTRA: Præceptum affirmativum non obligat ad ſemper, ſed ad aliquod tempus determinatum. Sed quan- A tumcumque rei indeterminatæ, additur determinatio temporis, non tenetur ante illud tempus quis obſervare ſed in mandato de confeſſione dicitur, quod debet confiteri ſemel in anno: ergo videtur quod non ſit transgreſſor, ſive omittat, ſive differat confiteri uſque ad annum.

ITEM ſi tenetur ad ſtatim: pari ratione in alio nunc: ſed cum ſint tunc infinita in tempore, tunc infinities peccaret, ſi omitteret: ſed hoc eſt inconveniens: ergo, &c. Si tu dicas quod tenetur ſtatim, cum recognoſcit offenſam. Contra: Eſto quod non recogitet, non tenetur: ſed hoc eſt malum, & negligentia: ergo re- B portat commodum de malitia.

ITEM in eadem Decretali datur mandatum de Euchariſtia, & ſub eadem pœna: ſed conſtat quod nemo peccat omittendo, ſi differat ſumere Euchariſtiam uſque ad Paſcha: ergo pari ratione de confeſſione.

ITEM licitum eſt peccatori quærere ſacerdotem diſcretum, & expectare: ergo licitum eſt etiam quærere tempus idoneum & expectare ad confitendum, & ſatisfaciendum: & hoc eſt tempus quadrageſimæ ad hoc inſtitutum: ergo videtur, quod ſine peccato liceat expectare quadrageſimam.

CONCLUSIO.

C *Obligati ad confitendum non ex culpa poſſunt differre confeſſionem uſque ad Paſcha: qui vero ex peccato commiſſo tenentur, periculoſe differunt: qui ſi timeant de oportunitate ſacerdotis, debent confiteri cum primum poſſunt.*

RESP. AD ARG. Circa hoc notandum quod eſt loqui de confeſſione dupliciter, vel quantum ad propoſitum interius, vel quantum ad verbum exterius. Si quantum ad propoſitum interius, ſic communiter conceditur, quod tenetur proponere confiteri, & conteri, quia ſine propoſito confitendi, & emendandi non dimittitur peccatum, ſicut nec ſine contritione. Ad hoc autem tenetur, quando reco- Explicat.

gi-

Digitized by Google

gitat culpam commiſſam, & Dei offenſam, vel quando tempus ſe offert, in quo recogitare debet, ſicut in hora mortis, vel periculo, vel aliquo alio ſimili. Sed quando teneatur progredi in actum, hic diverſimode opinantur diverſi. Aliqui enim dicunt, quod cum actus confitendi non ſit neceſſarius ad juſtificationem, quia per contritionem eſt juſtificatio: & ita confeſſio ſolum ſit neceſſaria, quia eſt in præcepto, & Eccleſia non exigit ante Paſcha, quod ante non tenetur, niſi periculum mortis immineat. Hujus autem dilationis dicunt conceſſam eſſe licentiam ex Decretali illa in generali Concilio edita: Omnis utriuſque ſexus, &c. Aliorum opinio eſt quod ſicut tenetur ad propoſitum confitendi, dum ſe offert opportunitas interior: ſic tenetur ad opus, quando ſe offert exterior. Aut enim propoſitum non eſt efficax, aut cadit a propoſito efficaci, ſi quando ſe offert opportunitas, in opus non exit. Et dicunt quod ſe offert opportunitas, quando habet diſcreti ſacerdotis copiam, & peccati commiſſi memoriam. Nec obſtat Decretalis, quia non dat licentiam differendi, ſed prohibet negligentiam, & dilationem: ſicut etiam prohibet, ne quis ultra annum in excommunicatione maneat: non tamen dat licentiam remanendi uſque ad horam illam, ſimiliter ſi Imperator dat alicui perſonæ infami privilegium, ut non agatur contra eam, ſicut contra infamem, non propter hoc liberat ab infamiæ nota, ſed ſolummodo a pœna, ut contra ipſam non agatur. Sic Decretalis illa non liberat a tentione, & offenſa: ſed ne Eccleſia neget alicui ingreſſum in Eccleſiam, vel in ſepulturam, ſi facit poſt. Sicut ergo ante conditionem Decretalis tenebatur confiteri, quando ſe offerebat opportunitas: ſic videtur quod poſt ejus conditionem, quia Decretalis non pro negligentibus, ſed contra negligentes eſt edita. Quæ autem iſtarum opinionum verior ſit, dubium eſt, & difficile judicare. Tamen ad veritatis clariorem intelligentiam di-

Opinio 1.

Quæ habetur lib. 5 Decretal. 2 Gregor. de pœn. & remiſſ. c. omnis utriuſque.

Opinio 2.

Determinatio propria.

A ſtingui poteſt, quando quæritur, quando obligatur fidelis confiteri, ſecundum duplicem obligationem, quæ ſuperius tacta eſt, & ſecundum duplex mandatum diverſimode reſpondendum eſt. Quidam enim ad confeſſionem obligantur non ex culpa commiſſa, ſed ex inſtitutione Eccleſiaſtica: utpote illi, qui non habent mortalia peccata. Tales differre poſſunt uſque ad Paſcha, quia mandatum illius Decretalis non obligat, niſi ſicut obligat ad Euchariſtiam, ad quam præparat confeſſio ſacerdoti facta. Quidam vero non tantum obligantur ex Eccleſiaſtica inſtitutione, ſed ex propria tranſgreſſione: hi tenentur ex ſa-

B cramenti inſtitutione. De talibus generaliter aſſerere quod poſſunt uſque ad Paſcha differe, videtur mihi periculoſum: ſimiliter quod teneantur ſemper, quando ſe offert opportunitas confiteri, videtur valde durum. Ideo videtur rationabiliter ſentiendum medium, ſcilicet quod opportunitas loci, temporis, & ſacerdotis poteſt tripliciter ſe ante Paſcha offerre. Aut ita quod timetur, ne unquam ſe offerat talis opportunitas, ſicut eſt in his qui graviter infirmantur: & tales ante tenentur abſque dubitatione ad confeſſionem. Aut ita quod major opportunitas expectatur vel quantum ad tempus, vel quantum ad ſacerdotem:

C & ſic poteſt differri ſine aliquo peccato. Aut ita quod numquam rationabiliter major opportunitas expectatur, vel quantum ad ſacerdotem, vel quantum ad tempus: & tunc credo ſine præjudicio, quod tenetur. Et ideo aliter cenſendum eſt hic de religioſo, aliter de laico. Nam religioſo totum tempus vitæ eſt tempus pœnitentiæ: & ideo habita copia ſacerdotis, ſi peccavit mortaliter, credo quod tenetur ſine mora confiteri, & ad ipſum recurrere. Et intelligitur ſine mora, ſicut ratio recta determinat. Laicus vero rationabiliter poteſt expectare tempus quadrageſimale, quod eſt tempus pœnitentiæ: Unde cum tempus ſit magis oppurtunum in eis ad ſatisfaciendum, & confitendum,

Digitized by Google

dum, ſi expectent, rationabile eſt judicare quod non peccent: dum tamen proponant firmiter tunc temporis confiteri. De clericis vero judicare non audeo: Conſilium tamen ſanum credo, quod omnes qui cadunt per mortale, quam citius poſſunt, confiteantur: Non enim videtur vere contritus, qui tam longo tempore vulnus peccati portat occultum. Si autem obiicias mihi, quod ſtatus non obligat aliquem niſi per votum: reſpon. detur quod ſtatus non obligat, ſed mandatum omnibus datum: ad nunc autem, vel ad tunc obligat opportunitas, quæ diverſimode offert ſe diverſis: & illud veritatem habet in omnibus præceptis affirmativis, quod ad aliquod tempus obligatur unus, ad quod quidem tempus alter non obligatur, ſicut patet in honore parentum. Fatendum eſt igitur quod mandatum illud nullum obligat ad ſtatim niſi in caſu, ut viſum eſt.

1. Ad illud quod obiicitur, quod contemptus non excuſatur, dicendum quod ipſe vocat neceſſitatem non tantum inevitabilem, ſed neceſſitatis commoditatem: vel dicendum quod loquitur de illis, qui de hac vita ſine ſacramentis decedunt, qui non excuſantur, ſi tunc poſſunt ſacramentum recipere.

2. Ad illud quod obiicitur, quod quanto homo citius confitetur, tanto eſt habilior, dicendum quod homo poteſt reſurgere a peccato ante confeſſionem, ut viſum eſt: & ideo cum deletum ſit per contritionem, non ſequitur illud.

3. Ad illud quod obiicitur de ægrotante morbo corporali, dicendum quod ſi aliam videat viam curationis, non tenetur medicum conſulere, vel etiam ſi expectat tempus magis congruum: & quia ita eſt in propoſito, ideo, &c.

Reſp. ad ult. pro fundam. 4. Ad illud quod obiicitur, quod tenetur numquam cadere, dicendum quod non eſt ſimile, quia teneri ad non cadendum eſt tentio præcepti negativi, quod obligat ad ſemper: ſed teneri ad reſurgendum eſt tentio affir- A mativi, quod non obligat ad ſemper. Ad illud quod obiicitur ad oppoſitum, dicendum quod quantum eſt de mandato illius Decretalis, non obligantur ante Paſcha, ſicut probant illæ rationes: obligantur tamen aliqui ex neceſſitate inſtitutionis ſacramenti.

QUÆSTIO IV.

An quis obligetur ad confeſſionem ex charitate.

Alex Alenſ. 4. p. q. 18. Membr. 4. art. 4. § 1. Guliel. Altiſſ. 4. Sent. tract. 6. cap. 3. q. 3. Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 17. q. 14.

B DE obligatione ad confeſſionem quantum ad modum. Et quæritur utrum obligemur ex charitate. Et quod ſic, videtur: quia Auguſtinus dicit, & habetur in primo capite hujus diſtinct. Nemo poteſt confiteri, niſi ſuſcitatus: a mortuo enim veluti qui non eſt, perit confeſſio: Nemo autem reſuſcitatur, niſi qui a peccato ſolvitur: hæc Auguſtinus, ſed nullus ſolvitur a peccato ſine charitate: ergo confeſſionem, quæ eſt in præcepto, oportet fieri in charitate, quia aliter fieri non poteſt, ut debet. Ad opp. *Aug. de temp. ſer. 48 in fr. in ſ. n. art. 10 de ver. Domini ſer. 81. 10 Eccl. 17*

2. Item in confeſſione peccati eſt laus Dei, ut dicit Hieronymus: ſed non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris, ut dicitur: ergo cum non teneatur quis ad laudem Dei, niſi eatenus, qua eſt ſpecioſa: ergo nullus tenetur ad confeſſionem faciendam in ſtatu peccati: ſi ergo tenetur ad illam, tenetur in ſtatu gratiæ: ergo in charitate. *Eccl. 10* C

3. Item tres ſunt partes pœnitentiæ ordinatæ, ſcilicet contritio, confeſſio, & ſatisfactio: ergo quilibet, qui tenetur ad pœnitentiam, cum ad hæc omnia teneatur, tenetur ordinate: ergo prius ad contritionem: ergo nemo debet confiteri, niſi contritus: ſed non conteritur quis niſi in charitate: ergo ſi tenetur ad confitendum, tenetur ad confitendum ex charitate.

4. Item

Digitized by Google

4. Item in confeſſione eſt abſolutio: & illa eſt abſolutio a pœna, non a culpa, ſicut melius patebit infra: hæc autem abſolutio nulla eſt niſi præcedat abſolutio culpæ: ergo in nullo habet illud ſacramentum efficacia, niſi in eo, qui habet gratiam: ſed qui recipit ſacramentum, tenetur ſe diſponere ad efficaciam ſacramenti: alioquin ficte accedit, & omnis talis peccat mortaliter: ſed efficacia confeſſionis non eſt niſi in habente charitatem: ergo tenetur homo confiteri ex charitate.

Fundam. Contra: Sacramentum pœnitentiæ eſt contra morbum mortalis culpæ efficax medicamentum: ergo in eo morbus ille curatur: ergo recipitur ibi ſalus mentis, & corporis: ergo videtur quod non oporteat ad illud afferre ſanitatem, ſed quærere: ergo non oportet quod accedatur ad confeſſionem ex charitate, nec ad hoc tenetur.

Item ad opera præceptorum, & etiam virtutum, ſicut continere, obedire, parentes honorare, non tenemur ex charitate: ergo videtur quod nec ad confeſſionem.

Item nullus ſcit ſe habere charitatem: ergo ſi tenemur confiteri ex charitate, cum nemo hoc ſciat, utrum hoc fecerit, nemo eſt abſolutus: ergo adhuc tenetur: ergo ſemper tenetur iterare. Præterea, ſi accedit ſine charitate, videtur peccare mortaliter.

Item confeſſio non eſt opus privilegiatum, immo confeſſio peccati eſt peccatorum, & impiiſſimorum: ſed non tenetur quis ad aliqua opera facienda ex charitate, niſi quia ſunt opera valde nobilia: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Confiteri non tenetur quis ex charitate, ſed vel charitate, vel ex diſpoſitione ad charitatem: dummodo talis diſpoſitio ſit ſufficiens probabiliter.

Resp. ad Arg. Ad horum intelligentiam notandum, quod quædam ſunt ſacramenta ordinata ad gratiam acquirendam, ſive obtinendam, ut baptiſmus, & pœnitentia. Quædam ordinata ad gratiam promovendam, ſive augmentandam, ut Confirmatio, & Euchariſtia. Dico igitur quod ſicut ſacramenta augmentata per gratiam non habent efficaciam, niſi in habentibus charitatem, ſic ſacramenta gratiam impetrantia non habent efficaciam niſi in eis, qui ſe diſponunt. Et ſicut dictum eſt in præcedentibus, ſcilicet quod non tenemur ad Euchariſtiam accedere cum charitate ſecundum veritatem, ſed ſufficit quod ſecundum probabilitatem: ſic dico quod ad ſacramentum pœnitentiæ non eſt neceſſe, quod accedat habens charitatem, vel diſpoſitionem ad charitatem ſufficientem ſecundum veritatem, ſed ſufficit ſecundum probabilitatem. Hæc autem diſpoſitio attritio eſt, quæ frequenter ob confeſſionem ſuperadiunctam, & abſolutionem ſacerdotis formatur per gratiam, ut fiat contritio, ſive ut ad ipſam contritio ſubſequatur: & multis ibi gratia conceditur. Unde dico quod ſufficit quod probabiliter ſe diſponat ad gratiam per omnium peccatorum deteſtationem. Quod ſi ſe non diſponit, immo cum voluntate peccandi accedit, dico quod peccat mortaliter, quia ſacramentum irritum facit quantum eſt in ſe, & hoc non ſine contemptu: unde tenetur iterum reverti ad ſacerdotem, & petere abſolutionem. Et ſi tu quæras, unde exigat hoc confeſſio, cum non ſit opus privilegiatum, dico quod hoc habet, quia eſt opus ſacramentale ad juſtificationem inſtitutum: unde hæc confeſſio ad abſolutionem eſt ordinata. Concedo ergo quod non eſt neceſſarium, nec obligatur quis confiteri ex charitate, ſed tenetur confiteri vel ex charitate, vel ex diſpoſitione ad charitatem diſponente ſufficienter, vel ſecundum probabilitatem, vel ſecundum veritatem.

Dist. 9. Concil. Trident. ſeſſ. 14 c. 4.

1. Ad illud quod obiicitur in contrarium, quod non confitetur niſi ſuſcitatus, dicendum quod vocat ſuſcita-

ta-

Digitized by Google

tatum diſpoſitum ad charitatem, qui jam incipit ſuſcitari, cum atteritur per dolorem, & in confeſſione plerumque recipit vitam.

2. Ad illud quod obiicitur de laude ſpecioſa, dicendum quod laus eſt ſpecioſa dupliciter. Vel ſecundum acceptationem Dei, vel ſecundum conſcientiam laudantis. Illa eſt ſpecioſa ſecundum acceptationem Dei, in qua peccator fit juſtus, vel quam facit poſtquam eſt juſtus. Alia vero eſt ſpecioſa ſecundum judicium conſcientiæ noſtræ, in qua conſcientia, & voluntas conformat ſe laudi divinæ ſecundum ſuam exiſtimationem: & ad hanc ſpecioſitatem, tenemur, non ad illam, quia neſcimus, quæ Deus acceptat: credimus tamen probabiliter, quod Deus acceptat: vel ſemper, vel frequenter quæ conſcientia recta approbat, tamen neſcimus.

3. Ad illud quod obiicitur de ordine, dicendum quod contritio dicit A duo, quia dicit peccati deteſtationem, & dicit gratiæ informationem. Ratione primi oportet quod præcedat alioquin confeſſio eſt ſub fictione. Ratione ſecundi non oportet, quia in hoc non conſiſtit fictio, cum nemo illud in ſe habere ſciat.

4. Ad illud quod obiicitur de abſolutione, dicendum quod nemo recipit effectum, niſi charitatem habeat, ſaltem in principio confeſſionis, vel in medio, vel in fine. Multi autem habent in fine, qui tamen non habent in principio: & alii ſe credunt habere in principio, & in fine, qui fortaſſis non habent: & aliqui non habent, nec credunt ſe habere. Primi non incurrunt offenſam, ſed acquirunt gratiam. Secundi evadunt offenſam, quamvis non acquirant gratiam. Tertii vero non acquirunt gratiam, ſed iram: & ſic patent objecta.

DISTINCTIO XVII. PARS III.

De tertio Articulo, Scilicet an ſufficiat confiteri laico.

NUNC priuſquam præmiſſis auctoritatibus, quæ his contradicere videntur, reſpondeamus, tertiam quæſtionem intueamur. Quod enim ſecunda quæſtio continebat, ſcilicet an ſine confeſſione, & judicio ſacerdotis ſoli Deo confiteri ſufficeret, expeditum eſt; & certificatum præmiſſis teſtimoniis, quod non ſufficit confiteri Deo ſine ſacerdote: nec eſt vere humilis & penitens, ſi non deſiderat & requirit ſacerdotis judicium. Sed numquid æque valet alicui confiteri ſocio vel proximo ſuo, ſaltem cum deeſt ſacerdos? Sane ad hoc poteſt dici, quod ſacerdotis examen requirendum eſt ſtudioſe: quia ſacerdotibus conceſſit Deus poteſtatem ligandi atque ſolvendi. Et ideo quibus ipſi dimittunt, & Deus dimittit. Si tamen defuerit ſacerdos, proximo, vel ſocio eſt facienda confeſſio. Sed curet quiſque ſacerdotem quærere, qui ſciat ligare & ſolvere. Talem enim eſſe oportet, qui aliorum crimina diiudicat. Unde Auguſt. Qui vult confiteri peccata ut inveniat gratiam, quærat ſacerdotem qui ſciat ligare & ſolvere, ne cum negligens circa ſe extiterit, negligatur ab eo, qui eum miſericorditer monet & petit, ne ambo in foveam cadant, quam ſtultus evitare noluit. Tanta itaque vis confeſſionis eſt, ut ſi deeſt ſacerdos, confiteatur proximo. Sæpe enim contingit, quod pœnitens non poteſt verecundari coram ſacerdote, quem deſideranti nec tempus, nec locus offert. Etſi ille, cui confitebitur, poteſtatem non habeat ſolvendi, fit tamen dignus venia ex ſacerdotis deſiderio, qui crimen confitetur ſocio. Mundati enim ſunt leproſi, dum ibant ut ſe oſtenderent ſacerdotibus,

Ad 3. quæſtionem Reſponſio. Mat. 16.

Lib. de vera & falſa pœn. c. 10. in medio, t. 4.

Digitized by Google

tibus, antequam ad eos pervenirent. Unde patet Deum ad cor inſpicere, dum ex neceſſitate prohibentur ad ſacerdotes pervenire. Sæpe quidem quærunt eos ſani & læti: ſed dum quærunt, antequam perveniant, moriuntur. Sed miſericordia Dei ubique eſt, qui & juſtis parcere novit, etſi non tam cito, ſicut ſi ſolverentur a ſacerdote. Qui ergo confitetur ſacerdoti, omnino meliori quam poteſt confiteatur. Et ſi peccatum occultum eſt, ſufficiat referre in notitiam ſacerdotis. Nam in reſuſcitatione filiæ Archiſynagogi pauci interfuerunt, qui viderent: nondum enim erat ſepulta, nondum extra portam delata: nondum extra domum in notitiam portata. Intus reſuſcitavit, quam intus invenit: relictis ſolis, Petro & Jacobo, & Joanne, & patre, & matre puellæ, in quibus figuraliter continentur ſacerdotes Eccleſiæ. Quos autem extra invenit, advertendum eſt quomodo ſuſcitavit. Flebat enim turba poſt filium viduæ: flevit Martha & Maria ſupplicantes pro fratre: flebat & turba Mariam ſecuta. In quo docemur, publice peccantibus non proprium, ſed Eccleſiæ ſufficere meritum. Laboret ergo pœnitens in Eccleſia eſſe, & ad Eccleſiæ unitatem tendere. Niſi enim unitas Eccleſiæ ſuccurrat, niſi quod deeſt peccatori ſua oratione compleat, de manibus inimici non eripietur anima mortui. Credendum eſt enim, quod omnes orationes, & eleemoſynæ Eccleſiæ, & opera juſtitiæ, & miſecordiæ, ſuccurant recognoſcenti mortem ſuam ad converſionem. Ideoque nemo digne pœnitere poteſt, quem non ſuſtineat unitas Eccleſiæ. Ideoque nemo petat ſacerdotes per aliquam culpam ab unitate Eccleſiæ diviſos. Ex his ſatis aperitur & abſolvitur præmiſſæ quæſtionis articulus. Quærendus eſt enim ſacerdos ſapiens & diſcretus, qui cum poteſtate ſimul habeat judicium, qui ſi forte defuerit, confiteri debet ſocio. Beda vero inter confeſſionem venialium & mortalium diſtinguit ſuper illum locum: Confitemini alterutrum peccata veſtra. Ait enim: Coæqualibus quotidiana & levia, graviora vero ſacerdoti pandamus, & quanto juſſerit tempore purgare curemus, quia ſine confeſſione emendationis peccata nequeunt dimitti. Sed & graviora coæqualibus pandenda ſunt, cum deeſt ſacerdos, & urget periculum. Venialia vero etiam ſacerdotum oblata copia, licet confiteri coæquali, & ſufficit, ut quibuſdam placet, ſi tamen ex contemptu non prætermittatur ſacerdos. Tutius eſt tamen & perfectius utriuſque generis peccata ſacerdotibus pandere, & conſilium medicinæ ab eis quærere, quibus conceſſa eſt poteſtas ligandi & ſolvendi.

Ibid. c. 11
Mat. 9
Marc 5
De pœn. d. 1 cap. Quis aliquando, in medio.
Luc. 7
Joan. 18
Aug. Ibi. cap. 12
Super ep. Jacob. 5

Hic aperit qualiter ſupradictæ auctoritates intelligendæ ſint.

Cum ergo ex his aliiſque pluribus teſtimoniis perſpicuum fiat & indubitabiliter conſtet, peccata primum Deo, deinde ſacerdoti eſſe confitenda, & ſi ipſe defuerit, etiam ſocio: illud Joannis Chryſoſtomi ſuperius poſitum, non eſt ita intelligendum, ut liceat alicui, ſi tempus habebat, ſacerdoti non confiteri: ſed quia ſufficit ubi crimen occultum eſt, ſoli Deo per ſacerdotem dicere, & ſemel. Nec oportet publicari coram multis, quod occultum eſt. Quod notavit dicens: Non tibi dico ut te prodas in publicum. Sicut enim publica noxa publico eget remedio: ita & occulta, ſecreta confeſſione, & occulta ſatisfactione purgatur. Neceſſe eſt, ut quod ſacerdoti ſemel confeſſi ſumus, iterum confiteamur: ſed lingua cordis, non carnis apud verum judicem id jugiter confiteri debemus. Unde idem Joannes ait: Nunc autem ſi recorderis peccatorum tuorum, & frequenter ea in conſpectu Dei pronuncies, & pro eis depreceris, citius illa delebis. Si vero obliviſcaris, tunc eorum recordaberis nolens quando publicabuntur, & in conſpectu omnium amicorum & inimicorum ſanctorumque Angelorum proferentur: ita etiam illud Ambroſii: Lacrymæ lavant delictum quod voce pudor eſt confiteri; ad publicam pœnitentiam referendum eſt. Ibi enim virtutem lacrymarum & confeſſionis oſtendens, ſignificare voluit quod lacrymæ occultæ, & confeſſio ſecreta, ſicut quæ fit ſoli ſacerdoti, lavant delictum quod pudet aliquem publice confiteri. Quod vero dicit ſe lacrymas Petri legiſſe, non ſatisfactionem vel confeſſionem: per hoc non exlcudit illam. Multa enim facta ſunt, quæ ſcripta

Solutio probationis opinionis falſæ ad 2 q.
cap. jam ſecundum de pœn d. 1 cap. Quia aliquando, a princip.
Homil. 31 in cap. 12 ad Hebr.
De pœn. d. 1 cap. Quis aliquando
Idem Io. 41

Poſt reſurrectionem namque dixit; Accipite Spiritum ſanctum, quorum.

ſcripta non ſunt: & forte nondum facta erat inſtitutio confeſſionis, quæ modo eſt. Similiter & illud Proſperi: Si ſui judices fiant, mutabunt æterna ſupplicia. Et illud: Facilius Deum placabunt ſibi, qui aut propriis confeſſionibus crimen produnt, aut neſcientibus aliis in ſe ſententiam excommunicationis ferunt: ad publicam confeſſionem & ſatisfactionem referri oportet. Non enim ſolis ſacerdotibus jus ligandi atque ſolvendi datum eſt, ſi cuique ſuo arbitrio pœna, vel excommunicationis ſententia ligare, & abſque ſacerdotali judicio ſeipſum Deo vel altari reconciliare licet. Quod Eccleſiaſticæ inſtitutioni & conſuetudini penitus repugnat. Potius ergo ſi publice peccaſti, publice confitere te reum, & emenda. Si vero occulte deliquiſti; etiam ſic non taceas; nec tamen dico, ut publices. Taciturnitas enim peccati ex ſuperbia naſcitur cordis. Ideo enim peccatum ſuum quis celat, ne reputetur foris, qualem ſe jam divino conſpectui exhibuit; quod ex fonte ſuperbiæ naſcitur. Species enim ſuperbiæ eſt ſe velle juſtum videri qui peccator eſt; atque hypocrita convincitur, qui inſtar primorum parentum, vel tergiverſatione verborum peccata ſua levigare contendit, vel ſicut Cain peccata ſua reticendo ſupprimere quærit. Ubi ergo ſuperbia regnat & hypocriſis, humilitas locum non habet. Sine humilitate vero alicui veniam ſperare non licet. Ubi eſt ergo taciturnitas confeſſionis, non eſt ſperanda venia criminis. Jam certiſſime liquet quam ſit deteſtabile peccati ſilentium; & econverſo quam ſit neceſſaria confeſſio. Eſt enim confeſſio teſtimonium conſcientiæ Deum timentis. Qui enim timet judicium Dei, peccatum non erubeſcit confiteri. Perfectus timor ſolvit omnem pudorem; confeſſio peccati pudorem habet, & ipſa erubeſcentia eſt gravis pœna. Ideoque jubemur confiteri peccata, ut erubeſcentiam patiamur pro pœna. Nam hoc ipſum pars eſt divini judicii. Si ergo quæritur an confeſſio ſit neceſſaria, cum in contritione jam deletum ſit peccatum; dicimus quia quædam punitio peccati eſt, ſicut ſatisfactio operis. Per confeſſionem etiam intelligit ſacerdos, qualiter debeat judicare de crimine. Per eam quoque peccator fit humilior, & cautior.

Verba Gratiani de pœn. d. 1 c. Quis aliquando ad fin. Eſychius ſuper Lev. & allegatur de pœn. d. 1 cap. Quis aliquando in Chryſ.

DIST. XVII. PARS III.

De confeſſione ſacramentali.

Nunc priuſquam præmiſſis auctoritatibus, &c.

Expoſitio textus.

HÆc eſt tertia pars, in qua Magiſter tertiam proſequitur quæſtionem. Et dividitur hæc pars in tres partes. In prima movet quæſtionem. In ſecunda ſolvit, ibi: *Sane ad hoc poteſt dici, &c.* In tertia jam determinata veritate reſpondet auctoritatibus ſuperius inductis ad falſam partem, ibi: *Cum igitur ex his aliiſque pluribus teſtimoniis, &c.* Ex quibus reſponſionibus duo præcipue circa confeſſionem manifeſtantur, ſicut patet in littera, ſcilicet cui ſit confitendum, & quid ſit confitendum.

Diviſio.

A *Si tamen defuerit ſacerdos, proximo vel ſocio facienda eſt confeſſio.* Dub. I.

Videtur male dicere, quia laicus, vel ſocius non poteſt abſolvere: ergo nec locum ſacerdotis ſupplere.

Resp. Non ſit ſocio ut ſuppleatur locus ſacerdotis, vel ut confeſſio ſacramentum ex hoc habeatur: ſed ut voluntas confitentis probetur, & innoteſcat, ut totum quod in ſe eſt, faciat. Dixerunt tamen aliqui quod aliquo modo abſolvitur iſte in iſta confeſſione. B Dicunt enim quod quinque modis habetur poteſtas abſolvendi, ſcilicet auctoritate: & ſic eſt Dei. Excellentia: & ſic eſt Chriſti hominis. Poteſtate, ſive auctoritate commiſſa: & ſic eſt ſacerdotis. Merito vitæ: & ſic eſt juſti, & ſancti. Et virtute unitatis Eccleſiaſticæ: & ſic eſt cujuslibet viri fidelis: & ideo dicunt quod talis confeſſio quodam modo eſt ſacramentum Eccleſiæ. Probabilius tamen eſt dicere, quod non ſit ſacramentum Eccleſiæ, cum de-

Digitized by Google

deficiat ibi formale, ſcilicet poteſtas clavis, ſed eſt aliquid loco ejus.

Qui ergo confitetur omnino, &c. Dub. II.

Videtur ſecundum hoc, quod ſi ſacerdos ſuus non eſt optimus, quod poſſit eum deſerere, quod eſt contra canones.

Resp. Dicendum quod ipſe loquitur de homine, qui eſt in ſua libertate, antequam committat ſe alicui ſacerdoti, quod debet eligere quanto meliorem poteſt. Si autem poſt electionem intelligatur: hoc eſt intelligendum cum licentia ſui ſacerdotis, vel ita quod primum ſatisfaciat proprio ſacerdoti, ut nullo modo contemnatur ſacerdotis auctoritas, & miniſterium.

Quærendus eſt enim ſacerdos ſapiens & diſcretus Dub. III.

Quæritur, quare hoc debeat fieri. Nam cum ſimplex ſacerdos ita bonam miſſam cantet, ſicut & ſapiens, & ita bene baptizet: ergo videtur quod ita bene abſolvat. Quæritur etiam, utrum ſimplex ſacerdos peccet in abſolvendo, vel in audiendo confeſſiones. Et quod ſic, videtur per illud, quod ante prædixit: Talem oportet eſſe qui aliorum crimina judicat, &c. Item qui intromittit ſe facere quod neſcit, uſurpat alienum, & omnis talis peccat mortaliter, ſive graviter.

Resp. Dicendum quod ſive ſcientia ſit clavis, ſive non, tamen neceſſaria eſt ſacerdoti tanta ſcientia quod ſciat diſcernere in peccatis communibus, & quod ſit veniale, & quod mortale: & quod ſciat ſemper, ad quæ peccata poteſtas ſua poteſt ſe extendere: & hoc quia alia pœnitentia danda eſt pro veniali, alia pro mortali: & ſi ad aliquod genus peccati non poteſt extendere manum, illud neceſſarium eſt ei cognoſcere, alioquin in periculum animæ ſuæ, & confitentium audit confeſſiones. Et ſi ſubditi cognoſcunt ejus ſimplicitatem, tenentur diſcretos conſulere, alioquin utrique peccant graviter, & de hac diſcretione loquitur Auguſtinus. Alia eſt diſcretio, qua ſciat per habitum acquiſitum diſcernere inter perplexitates peccatorum: & hæc eſt de bene eſſe: in talibus autem debet ſecuriorem viam ſemper eligere, & ſapientes conſulere. Ad illud quod obiicitur de miſſa, dicendum quod non eſt ſimile, quia ibi eſt vis in verbis a Domino ſtatutis: hic autem requiritur, ut conſulat, & judicet ſecundum conſcientiam, quæ eſt in ipſo. Quod quæritur, utrum peccet, dicendum quod carens diſcretione neceſſaria peccat ipſe, & qui eum ſuſtinet: de alia non credo.

Nec eſt neceſſe, ut quod ſacerdoti ſemel confeſſi ſumus, iterum confiteamur. Dub. IV.

Ex hac littera videtur quod peccata, quæ ſemel homo confeſſus eſt, non debeat iterum confiteri, ſive non ſit neceſſe. Et illud videtur per rationem quod in eodem foro non debet quis bis puniri: ſi ergo quis pro peccato commiſſo ſemel punitus eſt, videtur, &c. Item certum eſt quod peccata numquam redeunt ſecundum veritatem: ergo ſi ſemel abſolutus eſt, numquam ligatur iterum: ergo numquam tenetur iterum eadem confiteri. Contra: Ponatur quod quis ficte confiteatur: conſtans eſt quod talis non reportat commodum, immo damnum de confeſſione. Si ergo nihil remanet in eo de confeſſione, quia characterem non imprimit: ergo tenetur iterum confiteri. Item ponatur quod aliquis rememoretur peccati mortalis, quod oblitus fuit confiteri: Conſtans eſt quod non eſt confeſſus integre pro ſtatu, in quo nunc eſt; ſed confeſſio quæ non eſt integra, ſicut infra videbitur, pro nulla reputanda eſt: ergo tenetur iterum totum confiteri, ac ſi numquam fuiſſet confeſſus. Item ponatur quod

quod aliquis recidivet: conſtans eſt quod peccatum ſequens ex præcedentibus aggravatur, tum propter ingratitudinem, tum propter conſuetudinem: ergo non poteſt ſciri quantitas peccati, nec qualitas confitentis, niſi ſciatur totum: ergo, &c.

Resp. Dicendum quod ſi confeſſio legitime facta eſt, & ea quæ ad ipſam pertinent, ſervata ſunt, non oportet iterum confiteri, quæ alias ſumus confeſſi. Sed quia contingit quod confeſſio, vel quando primo facta eſt, irrita fuit, vel poſtmodum irritatur: ideo oportet aliquando iterari. Explicat. Sunt autem quatuor caſus communes, & uſitati, in quibus doctores dixerunt confeſſionem eſſe iterandam. Primus caſus. Primus eſt propter enormitatem ſceleris, ob quam oportet peccatorem ad ſuperiorem remitti, qui confeſſionem remiſſi audire debet, & abſolvere, niſi malit alteri committere. Secundus caſus. Secundus eſt propter ignorantiam ſacerdotis, utpote quando ſacerdos ignarus eſt: quærendus enim eſt tunc ſacerdos, qui ſciat ligare, & ſolvere: & ei iterum eſt confitendum vel ex licentia ſacerdotis propriis, vel auctoritate ſuperioris. Tertius caſus. Tertius caſus eſt propter malitiam fictionis, ut ſi ſcienter aliquod peccatum in corde retinuit, vel ſi acceſſit cum voluntate peccandi. Quartus caſus. Quartus eſt propter contemptum ſatisfactionis, ut quando negligit, & contemnit facere pœnitentiam ſibi injunctam. Et intelligantur iſti duo ultimi caſus, quando mutat ſacerdotem. Si enim ad eumdem revertitur, tunc diſtiguendum eſt: quia aut recenter confeſſus eſt, aut jam de memoria ſunt elapſa ab ipſo ſacerdote propter diuturnitatem temporis. In primo caſu non tenetur iterare. In ſecundo tenetur. In his caſibus communiter concordant omnes confeſſionem iterandam eſſe. Alii duo caſus. Opinio 1. Sunt & duo alii caſus, in quibus doctores ſibi adverſantur. Aliqui enim dicunt, quod tenetur homo iterare confeſſionem propter peccati obliti recordationem, & propter recidivationem, quoniam aliter confeſſio in-

A tegra non eſt: & confeſſionem oportet habere integritatem ad hoc, ut habeat utilitatem, ſicut melius patebit infra. Opin. 2. Alii dicunt, quod ſufficit in generali dicere ſe alias peccaſſe: & hoc de novo peccatum commiſiſſe, vel recordatum eſſe in ſpeciali, quoniam prior confeſſio valuit, & bona fuit. Opin. 3. Alii dicunt quod peccata ejuſdem generis tenetur referre in ſpeciali, ſed alia in generali: & ſic ſatis eſt conſuetudo. Sed quid ſuper his ſit ſenciendum, melius patebit infra; ad præſens autem tantum dixiſſe ſufficiat. Dist. 21. Determinatio Doct. Quod ſi igitur velis præciſe ſcire, quid ſit neceſſarium in iteratione confeſſionis, dicendum quod

B aut eſt propter defectum ex parte ſacerdotis; & hoc non eſt niſi dupliciter. Aut quia neſcit abſolvere, aut quia non poteſt: & ſic ſunt duo. Aut propter defectum ex parte pœnitentis & hoc dupliciter. Aut quia contemnit ſacerdoti abſolutionem, aut quia contemnit ligationem. In duobus aliis caſibus credo, quod confiteri iterum eadem ſit conſilium, & hoc in ſpeciali, niſi interveniat aliquis caſuum prædictorum, utpote, ignorantia ſacerdotis, quia non recte ligavit, vel contemptus ſuæ ligationis aliter non credo verum, niſi conſcientia liget: Et hoc melius patebit infra, cum agetur de confeſſionis

C denudatione. Ex his ſatis patent objecta, & melius patebunt infra: Dist. 21. Rationes enim quæ oſtendunt confeſſionem non eſſe iterandam, procedunt de illa confeſſione, qua quis eſt legitime confeſſus, & abſolutus, & ſicut patet, quia aliter non concludunt. Rationes vero ad oppoſitum procedunt de confeſſione, circa quam fuit aliquis defectus, vel a parte abſolventis, vel a parte abſoluti, qui poteſt eſſe conditionis neceſſariæ: & tunc oportet iterum confiteri, vel totum, vel partem, ſecundum qualitatem defectus. Si vero ſit defectus conditionis expedientis, & congruæ, tunc iteratio eſt de congruitate, non de neceſſitate, ut quando intervenit oblivio, vel etiam

iam recidivatio: & ſic patet iſtud totum.

A

ARTICULUS I.

AD intelligentiam hujus partis ſecundum duo, quæ tangit hic Magiſter, duo principaliter quæruntur. Primo quæritur, cui ſit confitendum. Secundo quæritur quid ſit confitendum. Circa primum quæruntur tria. Primo quæritur, utrum ſufficiat confiteri laico. Secundo dato quod non, quæritur utrum contra voluntatem proprii ſacerdotis poſſit quis confiteri alii diſcretiori. Tertio quæritur, utrum proprio ſacerdoti debeat quis confiteri in publico, vel in occulto.

QUÆSTIO I.

An ſufficiat confiteri laico.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 19. Memb. 1. art. 1.
S. Thomas in ſup. 3 p. q. 8 art. 2.
Richardus 4. Sent. d. 17. art. 2. q. 1
Thom. Argent. 4. Sent. diſt. 17. q. 2. art. 3.
Steph. Brulef 4. Sent. diſt. 17. q. 15.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 17. q. 22.
Gabr. Biel. 4. Sent. d. 17. q. 2.

Ad opp. Jac. 5 c. ult. UTRUM ſufficiat confiteri laico: Et videtur quod ſic, dicitur ubi inſtituitur confeſſio: Confitemini alterutrum peccata veſtra: conſtat quod loquitur omnibus ergo videtur quod illud dictum eſt omnibus: ergo dictum eſt & laicis. Confitemini alterutrum.

1. ITEM Gloſſa ibidem dicit: Minora minoribus, majora majoribus: conſtat autem quod majora omnia confitenda ſunt ſacerdotibus: ergo ſi minora dicit confitenda minoribus, videtur quod aliis quam ſacerdotibus eſt confitendum.

2. ITEM videtur ratione, quia confeſſio fit homini, non quia homo remittat culpam, ſed ut pœnitens erubeſcat: ſed plus erubeſcit aliquando aliquis de ſocio laico, quam de ſacerdote: ergo magis ſalvatur ibi finis, ſive utilitas confeſſionis.

3. ITEM confeſſio ad hoc ordinatur, ut homo ab homine erudiatur, & cognoſcat peccati plagam: ſed plerumque melius hoc noverunt multi laici, quam etiam ſacerdotes: ergo, &c.

4. ITEM confeſſio eſt ad multiplicationem adjutorum, ſive interceſſorum: ſed frequentius plus valet oratio laici, quam ſacerdotis: ergo utilius eſt confiteri plerumque laico.

5. ITEM confeſſio eſt neceſſitatis, ſicut in præcedentibus viſum eſt: ergo ſi Deus per ſacramenta non arctat viam ſalutis, videtur quod omnibus dari debuit poteſtas audiendi confeſ-

B

ſionem: & econverſo, confiteri debuit cuilibet.

6. CONTRA: Aug. de pœnitentia diſt. 6. Qui vult confiteri peccata ſua, ut inveniat gratiam, quærat ſacerdotem, ergo videtur quod confiteri alii non ſufficiat. *Fundam. De vera & falſ. pœn. c. 10 t. 4 & habetur de pœnit. d. 6 c. 1*

ITEM veritas debet reſpondere figuræ: ſed in lege nullus judicabatur mundatus a lepra, nec recipiebatur in caſtra per alicujus judicium, quantumcumque eſſet ſapiens, niſi per judicium ſacerdotis: ergo videtur pari ratione quod nullus poſſit reconciliare pœnitentem Eccleſiæ, niſi ſolus ſacerdos: ſed confeſſio ordinatur ad hoc: ergo, &c.

C

ITEM confeſſio ordinata eſt principaliter ad abſolutionem: ſed poteſtas ligandi, & ſolvendi data eſt principaliter ſummo Pontifici, ſcilicet Petro, & aliis Apoſtolis: ergo ipſis ſolis ſacerdotibus: ergo ab illis ſolis poteſt fieri abſolutio: ergo ipſis ſolis debet fieri confeſſio.

ITEM ſi aliis ſufficit confiteri: ergo fruſtra eſt conceſſa poteſtas abſolvendi ſacerdotibus: ſi ergo non eſt fruſtra conceſſa, patet igitur, &c.

Digitized by Google

CONCLUSIO.

Confeſſio, prout eſt opus ſacramentale, ſoli ſacerdoti eſt facienda; quoniam poteſtas hæc ligandi, & abſolvendi ſolis ſacerdotibus eſt tradita.

Respon. ad arg. Dicendum quod eſt loqui de confeſſione dupliciter. Uno modo prout opus eſt virtutis directe repugnans hypocriſi, in quo quis ſe ipſum accuſat, ne alius quam ſit, appareat, vel etiam mala ſua aperit ad inveſtigandam morbi curationem: & hoc modo confeſſio cuilibet poteſt fieri, qui poteſt adjuvare inſtruendo, vel orando, de quo homo poteſt erubeſcere, & humiliari, & ille exemplo humiliationis meliorari, non peccatorum cognitione depravari: & ſic quis poteſt peccatum ſuum cuilibet confiteri, ſive clerico, ſive laico, ſicut etiam dicit Bernardus ſuper Cantica. Vir perfectus tantus eſt veritatis amator, quod vellet omnes noſſe ſua mala, dum tamen eis non eſſet occaſio mali, ſed boni. Alio modo confeſſio eſt opus ſacramentale, prout ordinatur ad reconciliationem, quæ fit per abſolutionem, & ligationem. Et quoniam hæc poteſtas collata eſt ſolis ſacerdotibus, ſicut melius patebit infra: ideo hæc nulli niſi ſolis ſacerdotibus eſt facienda. Et concedendæ ſunt rationes ad hoc inductæ.

1. 2. Ad illud quod obiicitur: Confitemini alterutrum peccata veſtra, &c. aliqui dicunt hic dictum de venialibus, & de quibus, ſicut patebit, non eſt neceſſe confiteri. Aliter poteſt dici, quod eſt confeſſio duplex, ſcilicet in generali, ut quando quis dicit ſuum confiteor. Et in ſpeciali, quando quis dicit peccata ſua. In utraque harum confeſſionum eſt alternatio: ſed in confeſſione ſpeciali eſt alternatio quantum ad ſolos ſacerdotes, in generali vero quantum ad omnes: & ideo patet auctoritas, & Gloſſa, & innuitur hoc ex pluribus verbis, quæ ponuntur in Gloſſa.

A 3. 4. 5. Ad illa quæ obiiciuntur de erubeſcentia, inſtructione, & oratione, dicendum quod in omnibus argumentis eſt conſequens, pro eo quod non accipiunt totam cauſam, nec etiam principalem cauſam, quæ eſt reconciliatio facienda Eccleſiæ: & ideo omnes ab inſufficienti procedunt de confeſſione ſecundum quod eſt ſacramentum: tamen verum concludunt, quod utile etiam eſt aliquando confiteri non ſacerdoti, ſicut etiam audivi de muliere, quæ in morte confeſſa fuit viro ad vehementem confuſionem, cujus pœnitentiam per ſigna valde evidentia Dominus acceptavit, prius tamen fuit confeſſa ſacerdoti.

B 6. Ad illud quod obiicitur, quod cum ſit neceſſitatis, debuit omnibus committi, dicendum quod non oportuit, nec debuit. Non debuit, quia abſolvere dicit actum alicujus perſonæ auctoritatem habentis. Non etiam oportuit, quia nullus volens habere ſacerdotem, & eo carens privatur ſalute: ſufficit enim ſibi voluntas confitendi: & ut voluntas ejus exterius appareat, dat Magiſter conſilium quod confiteatur proprio ſocio: non quod illa confeſſio ſacramentum Eccleſiæ ſit, ſed ut talis oſtendat ſe perfectam habere voluntatem, & facere quod in ſe eſt.

C

QUÆSTIO II.

An ſemel in anno quilibet teneatur confiteri proprio ſacerdoti.

Alex. Aleſ. 4. p. q 18. Memb. 4. art. 3. §. 2.
S. Thom. in Suppl. 3. p. q. 6. art. 5.
Et 4. Sent. d. 17. q. 3. art. 1. q. 4.
Thom. Argent. 4. Sent diſt. 17. q. 2. art. 4.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 17. q. 29.

Utrum contra voluntatem proprii ſacerdotis liceat confiteri alii diſcretiori, an teneatur confiteri proprio ſacerdoti. Et quod teneatur ei confiteri, oſtenditur primo auctoritate ſacræ Scripturæ: Diligenter cognoſce vultum pecoris tui. Si ergo vultus pecoris eſt conſcientia, & nul lus

Fundam. Prov. 27.

Digitized by Google

lus poteſt ſcire vultum, ſive conſcientiam niſi per confeſſionem: ergo ſi præceptum eſt ſacerdoti, qui habet curam animæ, ſcire conſcientiam, ſubditus ei tenetur confiteri.

Heb. ult.

2. Item: Obedite præpoſitis veſtris per omnia: ipſi enim pervigilant quaſi rationem reddituri pro animabus veſtris: ergo ſi ſacerdos qui habet curam, tenetur reddere rationem de anima ſubditi, videtur quod ſubditus teneatur ei ſtatum ſuum indicare.

In decretalibus Gregorii lib. 5. de pœn. & remiſſionibus cap. omnis utriuſque.

3. Item hoc ipſum oſtenditur auctoritate Canonis Innocentii in concilio generali: Omnis utriuſque ſexus fidelis, ex quo ad annos diſcretionis pervenerit, omnia ſua peccata ſolus confiteatur proprio ſacerdoti. Et in eadem decretali: Si quis ex cauſa voluerit alii confiteri, prius licentiam petat, & obtineat a proprio ſacerdote: ſi ergo ſacerdos non det licentiam, videtur quod nullo modo poſſit confiteri alii.

In decretis Graziani, de pœn. diſt. 6. cap. Placuit quod eſt finale.

4. Item de pœnitentia diſt. 6. Urbanus ſecundus: Placuit ut nulli deinceps ſacerdotum liceat quemlibet commiſſum alii ſacerdoti ſuſcipere ad pœnitentiam ſine ejus conſenſu, cui prius ſe commiſit: ergo videtur quod non liceat confiteri niſi proprio ſacerdoti.

5. Item ratione videtur, quia confeſſus alii, aut tenetur iterum confiteri, aut non. Si ſic: ergo nullius fuit valoris prior confeſſio, ſive abſolutio: vere enim abſolutus de aliquo non tenetur iterum abſolvi de eodem in eodem foro. Si non tenetur: ergo videtur quod ſit exemptus a proprio ſacerdote: ſed nullus eximitur, niſi habeat privilegium: ergo nullus poteſt alteri confiteri, niſi privilegium habeat ipſe, vel niſi ſacerdos licentiet.

6. Item quilibet fidelis tenetur ſacramenta percipere a proprio ſacerdote: ergo ſacramentum Euchariſtiæ: ſed confeſſio eſt præparatio ad illud ſacramentum: ergo illi tenetur confiteri, a quo ſacramentum tenetur ſuſcipere: ſed hic eſt ſacerdos proprius: ergo quantumcumque confiteatur alii, tenetur confiteri proprio ſacerdoti.

Ad opp. De vera & falſa pœn. cap 10. & habetur de pœn. d. 6. cap. 1. Bern. de diſpenſatione, poſt initium.

1. Contra per Auguſt. in lib. de pœnitentia: Qui vult peccata confiteri, quærat ſacerdotem ſcientem ligare, & ſolvere, ne ambo in foveam cadant: ergo ſi ſit ſacerdos proprius ſimplex, videtur quod poſſit alii confiteri pro voto.

2. Item ſicut dicit Bernardus: Quod ex charitate inſtitutum eſt contra charitatem non debet militare: ergo ſimiliter quod inſtitutum eſt in remedium, non debet contra remedium militare: igitur eſto quod ſacerdos ſolicitet mulierem, ſi ipſa B confitetur ei peccatum ſuum, eſt in periculo: ergo ſi non tenetur periculo ſe committere, non tenetur ei confiteri.

3. Item privilegium datum eſt prædicantibus, quod poſſunt audire confeſſiones: ſed qui concedit principale, concedit & acceſſorium: ergo ſi Dominus Papa conceſſit poteſtatem abſolvendi: ergo & poteſtatem peccatoribus tribuit eos adeundi: ergo contra voluntatem ſacerdotis poſſunt eos adire.

4. Item poteſtas juriſdictionis deſcendit a ſuperioribus ad inferiores: ergo ſi aliquibus dat Epiſcopus auctoritatem ſuam, cum inferior non C poſſit ſupra ſuperiorem, ſed econverſo, videtur quod omnis fidelis, etiam nolente proprio ſacerdote, poſſit eum adire.

5. Item quod talis confeſſus non teneatur illo anno amplius confiteri, videtur: quia natura nihil facit fruſtra, nec ars: ergo nec gratia, vel regula Spiritus ſancti: ergo ſuperfluum eſt duo remedia ejuſdem ſpeciei, maxime quando alterum eſt efficax, contra idem ordinari: ſed confeſſus eſt ei qui ſuperioris auctoritate potuit abſolvere, & abſolvit: ergo amplius non tenetur confiteri proprio ſacerdoti.

6. Item ſi teneretur: ergo fruſtra daretur illud privilegium, ſive illa auctoritas, & videretur duplex tribula-

bulatio conſurgere: & cum hoc non ſit æquum, nec in jure divino, nec in jure humano, non videtur quod teneatur confiteri proprio ſacerdoti.

CONCLUSIO.

Parochiani ſemel in anno tenentur proprio ſacerdoti confiteri, ſi ipſi exigant, dummodo non habeant cauſam legitimam ipſum refugiendi.

§. præced. Resp. ad Arg. Dicendum quod ſicut ſupra tactum eſt de confeſſione non ſacramentali, quæ quidem fit ad peccati recognitionem, & erubeſcentiam: cum non ſpectet ad aliquem determinate, ſed ad omnem, qui prodeſſe poteſt, ſine licentia, & mandato poteſt peccator cui vult ad libitum confiteri: dum tamen ſit de fidelium numero, ſive ſit laicus, ſive ſit ſacerdos, ſive ſæcularis, ſive religioſus: ita quod non ſit vel excommunicatus, vel præciſus. De confeſſione autem ſacramentali, quæ fit ad habendam abſolutionem, aliter dicendum: quod non poteſt fieri niſi potenti abſolvere: aliter enim nihil fit ab abſolvente, & nihil recipitur a pœnitente, & oportet iterum confiteri. Secundum hoc intelligendum quod proprius ſacerdos dicitur tripliciter. Uno modo communiſſime, alio modo communiter, & tertio modo proprie. Communiſſime dicitur proprius ſacerdos quicumque poteſt confitentem abſolvere ſive per propriam auctoritatem, ſive per commiſſionem, vel demandationem: utpote ſunt illi, qui habent privilegium dum prædicant, audiendi confeſſiones. Communiter vero dicitur proprius ſacerdos omnis ille, qui ex propria auctoritate, vel officio tamquam prælatus ordinarius poteſt abſolvere, ut Epiſcopus, & ſacerdos Parochianus. Proprie vero dicitur proprius ſacerdos ille, qui adminiſtrat ſacramenta; & cui commiſſa eſt ſpecialis cura: & iſte eſt ſacerdos Parochianus.

Sacerdos proprius quot modis dicatur.

A Intellige igitur, quod cuilibet horum licitum eſt confiteri. Et proprio ſacerdoti, ſcilicet Parochiali, confeſſus non tenetur iterum confiteri. Similiter confeſſus ſuperiori, qui curam habet, dico quod non tenetur confiteri ſacerdoti inferiori parochiali, niſi eum remittat: ſed ſufficit quod ſacerdoti ſuo innoteſcat. Et hoc dico, ſi fiat ex cauſa. Sed de tertio ſacerdote, qui ſolvit per demandationem, ſive commiſſionem, non habens animæ curam, eſt diſtinguendum. Aut enim commiſſa eſt ei & licentia data a ſacerdote; & tunc ſacerdos jus ſuum commiſit alii: & tunc qui confitetur ex licentia ſacerdotis, etiam ipſo exigente illo anno niſi recidivet, non tenetur iterum confiteri eidem, quo-B niam ſacerdos jus ſuum, & poteſtatem pro illo tempore alteri dedit. Aut eſt auctoritas commiſſa a ſuperiore ordinario: & tunc aut plena, aut in caſu. Si plena: ſic judicandum eſt ſicut de ordinario, ſicut patet de his, qui ſunt pœnitentiarii Domini Papæ, & Epiſcoporum: aut eſt commiſſa in caſu, ſicut his, qui prædicant, datum eſt privilegium. Credo enim, quod talibus data ſit poteſtas audiendi confeſſiones, non in præjudicium ſacerdotum bonorum, ſed potius in favorem fidelium, & propter ignorantiam, & negligentiam, & malitiam quorumdam ſacerdotum. Et credo hoc privilegium in extre-C mis temporibus emanaſſe, quia jam verificatum eſt illud: Erit ſicut populus ſic ſacerdos: & pro magna parte ſunt venales conductitii: & multi Parochianos ſuos plus ad malum, quam ad bonum trahunt. Unde dico quod ſecundum intentionem privilegii ſacerdotes parochiales jure ſuo non privantur, immo faciendum eſt ſemper, quod a ſuis Parochianis debita eis reverentia exhibeatur, nec contra hoc privilegium illud facit. Ideo credendum eſt, quod omnes Parochiani quandocumque, & quotieſcumque talibus confiteantur, tenentur ſacerdotibus propriis confiteri.

Oſee 4.

Hæc Opin. nunc non tenetur, & contra illam eſt conſuetudo.

ſint

ſint boni, & idonei, & ipſi exigunt, nec alias contenti ſunt: & hoc dico ſaltem ſemel in anno de illis peccatis, quæ habent tunc. Si autem Parochianus habet cauſam legitimam, propter quam rationabiliter refugit ipſum, vel quia ſollicitat ad malum, vel quia timet revelationem confeſſionis, vel quia ſimplex eſt & idiota: dico quod confeſſus, iterum non tenetur, etiamſi exigat ſacerdos: quia in favorem clavium expreſſe hoc privilegium datum eſt. Alioquin ſi non habet excuſationem, & ipſo exigente nolit confiteri: vix crederem talem perſonam eſſe vere pœnitentem. Ideo omnibus ſanum conſilium eſt, quod remittant ad proprios ſacerdotes, ut ſi non ſint contenti illa confeſſione, iterum audiatur. Quando ergo quæritur, utrum teneatur confiteri proprio ſacerdoti, dicendum quod ſi intelligatur de confeſſione, in qua eſt abſolutio, & de proprio ſacerdote largo modo ſumendo, ſcil. qui habet poteſtatem abſolvendi, dico quod tenetur, nec ſufficit alii confiteri. Si vero intelligatur de parochiali: ſic non eſt generaliter verum, ut viſum eſt. Poteſt enim alii confiteri non ſolum ex licentia ejus, verum etiam ex licentia ſuperioris. Unde conſilium dandum eſt omnibus, quibus imminet periculum quod recurrant ad ſuperiores, ſi ſacerdos non vult eis licentiam dare: vel ad eos qui habent poteſtatem diœceſani, vel ad pœnitentiarium Domini Papæ: alioquin non poſſunt abſolvi ab aliis, quin teneantur ipſi ſaltem ſemel confiteri. Concedo ergo, ſicut oſtendunt rationes, quod in caſu bene poteſt confiteri alii, nec tenetur confiteri proprio ſacerdoti: in caſu vero poteſt confiteri alii: & tamen adhuc tenetur proprio ſacerdoti confiteri propter hoc, quod alius non habet auctoritatem plenariam.

Ad rationes pro fundam. 1. 2. Ad illud ergo quod obiicitur primo, quod debet cognoſcere vultum pecoris, dicendum quod ipſe abſolvitur dum alius vicem ejus ſupplet: & hoc quando ſuperior prælatus, A vel habens licentiam ab ipſo, vel a prælato audit: & ideo ipſe non tenetur audire, nec alius confiteri.

3. Ad illud quod obiicitur, quod non poſſit confiteri alii ſine licentia per decretalem, etiamſi cauſam habeat, unde dicit: Petat, & obtineat, dicendum quod ratio redditur in eadem decretali, quia alius non poteſt abſolvere: unde loquitur de eo, qui non habet juriſdictionem aliquam ſuper pœnitentem, niſi per commiſſionem ſacerdotis. Similiter ad ſequens decretum Urbani patet reſponſio, quia intelligitur de illo, qui non habet poteſtatem aliquo modo niſi per ſacerdotem abſolvendi: & hoc patebit melius infra, cum agetur de poteſtate clavium. B

4. 5. Ad illud quod obiicitur, quod aut tenetur, aut non tenetur, dicendum quod aliquando tenetur, ſed tamen non fruſtra alii confitetur: perutile enim eſt pluribus ſacerdotibus integre confiteri, tum propter multiplicationem interceſſorum, tum etiam quia ſi devotionem habeat, cum audit prædicationem, vix fortaſſis tantam recuperabit: tum quia promovet ad humiliationem, & gratiæ meliorem impetrationem. Aliquando non tenetur, ut prædeterminatum eſt, non quia ſit exemptus, ſed quia alius ex cauſa ſupplet ejus officium. C Credo tamen quod ſi ſacerdos Parochianus ſit idoneus, quod ſemper bonum eſt, ut ſubditus ad eum remittatur, a quocumque audiatur in his, quæ ad ipſum ſpectant: non tamen ſemper eſt neceſſarium. Unde argumenta ad oppoſitum non valent: quia efficaciori modo curatur, qui ex cauſa rationabili pluries confitetur. Poteſt tamen dici ſicut aliqui Juriſperiti ſenſerunt, quod etſi teneatur iterum confiteri proprio ſacerdoti in eodem anno: non tamen oportet quod illa eadem, quia vere abſolutus eſt peccator. Et iſtud videtur ſatis probabile, quia frequenter peccatores prædicantibus ſuas monſtrant conſcientias, quas nullo modo propriis ſacerdotibus aperirent, immo illa dicunt

Digitized by Google

frequenter, quæ longo tempore celaverunt, licet aliqua minora dicerent, ſicut expertis notum eſt. Et ideo credendum eſt etiam ſummum Pontificem hoc moviſſe ad illud privilegium concedendum, quod non eſt adeo ampliandum, ut præjudicium fiat poteſtati ſacerdotali, nec adeo reſtringendum, ut obſit fidelium pietati: unde nec ſunt pœnitentes arctandi ad illa enormia iterum confitenda, cum ſemel prædicanti liberrime ſunt confeſſi: nec ita liberi ſunt judicandi, quin etiam ſemel in anno, quæ alias occurrunt in conſcientia, teneantur ſacerdotibus propriis confiteri, ſi illi velint.

6. Ad illud quod obiicitur, quod tenetur a proprio ſacerdote Euchariſtiæ ſacramentum accipere: ergo & ſacramentum pœnitentiæ, dicendum quod non eſt tantum periculum in ſuſceptione illius, ſicut in ſuſceptione hujus. Dico tamen quod ſufficit ſacerdoti, quod alius qui potuit, & debuit, ſupplevit loco ejus: unde non tenetur, nec debet de jure amplius exigere, maxime ſi parochianus non ex contemptu, ſed ex rationabili cauſa ad alium accedat petita licentia.

Ad rationes ad opp

1. Rationes vero ad oppoſitum verum probant. Tamen illud verbum Auguſtini non intelligitur generaliter de omni ſacerdote ſciente, ſed de ſacerdote ſciente, & potente: vel ſi ſcit, & non poteſt, cum licentia ſacerdotis proprii, qui habet poſſe, quamvis non habeat ſcire.

4. Ad illud quod obiicitur de periculo, dicendum quod illud non dat poſſe, ſed rationabilem cauſam dat, ut poſſit ſuperiorem adire, vel ab ipſo licentiam petere: quod ſi non poteſt aliquod horum facere, debet in communi loco confiteri.

3. 4. Ad illud quod obiicitur de privilegiatis, credo quod malo velle ſacerdotum parochialium poſſint confiteri ex licentia privilegii, & ſacerdos non eſt audiendus, ſi prohibet, quia manifeſte male movetur.

5. 6. Ad illud quod obiicitur, quod non debet iterum confiteri, dicendum quod non tenetur de eiſdem, tenetur tamen de aliis propter mandatum decretalis, quia non poteſt ſacerdotem jure ſuo privare.

QUÆSTIO III.

An proprio ſacerdoti ſit confitendum coram populo, vel in occulto.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 19. Membr. 1. art. 2.
S. Thom. in Supplem. 3. p. q. 8. art. 4.
Et 4 Sent. d. 18. q. 2 art. 3.
Scot. 4 Sent. d. 17. q. 1.
Richardus 4 Sent. diſt. 17. art. 3. q. 1.
Durand. 4. Sent. diſt. 16. q. 4.
Steph. Brulef. 4. Sent. diſt. 17. q. 17.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 17. q. 23.

Utrum neceſſe ſit confiteri proprio ſacerdoti coram populo, an ſufficiat ei confiteri in occulto. Et quod neceſſe ſit confiteri coram populo, videtur. Auguſtinus dicit, & habetur ſupra eadem diſt. Nemo dicat ſibi, occulte ago pœnitentiam. Et poſt Job ait. Si erubui in conſpectu populi confiteri peccata mea: adjuratio eſt, & imprecatur ſibi malum: ergo videtur tum ex verbo Auguſtini, tum ex concordia, quam adducit, quod confeſſio ſit facienda ſacerdoti coram multis. — Ad opp. — *Job.*

2. Item Gregor. de Magd. in homil. Quia ſemetipſam graviter erubeſcebat intus, nihil eſſe credebat quod verecundaretur foris: unde commendat eam quod coram omnibus ſe peccatricem oſtendit: ergo videtur quod quilibet peccator ita deberet facere.

3. Item Bernardus: Si veritatis amore affectus eſſes, velles procul dubio quod in te eſt eamdem de te omnes tenere ſententiam, quam ipſam apud te habere cognoſcis veritatem. Alioquin ſi privato amore contentus detines intra te judicium veritatis, cui dubium eſt minus te veritatem diligere, cui præponis proprium commodum vel honorem? ergo ſecundum Bernardum nullus eſt veritatis amor, qui quod veraciter de ſe ſentit, non omnibus publice confitetur. — *In Cant. hom. 42.*

4. Item ratione videtur: Quia verus

rus pœnitens ſeipſum punit, & judicat loco Dei, & ſacerdoti offert ſe judicandum ut Deo: ergo debet ſecundum quod poteſt ſe divino judicio conformare: ſed in judicio finali peccata omnium omnibus innoteſcent, quia tunc aperientur libri: ergo nunc debet vere pœnitens librum ſuæ conſcientiæ omnibus aperire.

5. ITEM aut pœnitens vult quod alii reputent eum peccatorem, aut bonum. Si vult quod reputent eum bonum: ergo non eſt verus pœnitens, ſed hypocrita ſuperbus. Si vult quod reputent eum peccatorem: ſed nullus poteſt eum reputare peccatorem, niſi ab ipſo ſciat: ergo debet omnibus revelare.

6. ITEM peccator confitetur ſacerdoti, ut reconcilietur non Deo tantum, ſed etiam Eccleſiæ, quia Deo reconciliatus eſt per contritionem: ſed Eccleſia non eſt perſona ſingularis, immo multitudo fidelium: ergo videtur quod ſacerdoti præſente multitudine deberet confiteri.

Fundam. CONTRA: per decretalem Innocentii. Omnis utriuſque ſexus, &c. Et poſt: Omnia ſua ſolus peccata ſemel in anno confiteantur proprio ſacerdoti: ergo ſolus debet eſſe. *Lib. 5. Decretalium Gregorii de pœn. & remiſſ. c. omnis utriuſque.*

ITEM quæ debent ſecretiſſime cuſtodiri, non debent in conſpectu multitudinis propalari: ſed ea, quæ in confeſſione dicuntur, debent ſecretiſſime cuſtodiri, ſicut infra habebitur in ſigillo confeſſionis: ergo nullo modo debent coram multis dici.

Ber. de diſpenſatione poſt initium. ITEM Bernardus in libro de diſpenſatione: Quod ex charitate inſtitutum eſt contra charitatem militare non debet: ſed confeſſionem conſtat per charitatem eſſe inſtitutam: ergo non debet contra charitatem militare: ſed manifeſtatio peccati aliquibus eſt occaſio labendi, multis ſuperbiendi, & etiam peccatorem contemnendi: ergo non debet multis manifeſtari:

ITEM nullus tenetur ſemetipſum diffamare: ſed cum manifeſtatur peccatum in conſpectu multitudinis, efficitur homo infamis: ergo nullus tenetur, nec debet ſic peccatum confiteri: ergo videtur quod ſoli ſacerdoti.

CONCLUSIO.

Confiteri neceſſe eſt unico proprio ſacerdoti, non in publico, ſed ſecreto, de præcepto Apoſtolico, & Eccleſiaſtico.

RESP. AD ARG. Dicendum quod confeſſio ſacramentalis ſacerdoti ſoli, & in ſecreto debet fieri, niſi ſit peccatum aliquod enorme, quod totam commoverit urbem, vel etiam totum orbem, quod quidem debet quis confiteri in publico, ut in publico pœnitentia ſolemnis imponatur, & ut oſtendat, & recognoſcat ſe reum, utputa ſi ſit hæreticus manifeſtus. Quantum vero eſt de confeſſione ſecundum legem communem debet unico ſacerdoti fieri in privato, ſicut expreſſe dicit illa decretalis. Ratio autem hujus eſt, quia occultatio duplici ex cauſa competit ſacramento, tum quia hic manifeſtantur peccata ſacerdoti, non ut manifeſtentur, ſed ut deleantur, & occultentur, quia charitatis confeſſio operis multitudinem peccatorum: tum etiam, quia manifeſtantur ſacerdoti ut Deo, ad teſtimonium conſcientiæ internæ; & ideo ut homo totam conſcientiam revelet homini tamquam Deo, & hoc teſtificante teſte ſecreto, in tali manifeſtatione non debet admitti alienus, ſed ſacerdos unicus, qui teneat locum Chriſti: & ſic occultatio competit duplici ex cauſa. Una eſt quia confeſſio eſt adeo oneroſa, ſive ignominioſa, quod vix aliquis, aut nullus audet coram multitudine confiteri, cum pauci audeant plene, & integre confiteri etiam coram unico ſacerdote. Alia ratio eſt quod manifeſta confeſſio eſt periculoſa. Si enim conſcientiæ manifeſtarentur, infinita mala orirentur, & rixæ, & diſcordiæ, & infamiæ, ſicut manifeſte apparet. Et ideo dicendum eſt, quod non tenetur quis confiteri niſi unico, & pro-

1. Ratio

2. Ratio

Ratio occultationis duplex.

prio ſacerdoti, & huic ſolitario, quantum eſt de præcepto Apoſtolico, ſive Eccleſiaſtico.

1. Ad illud ergo quod obiicitur de Auguſtino, dicendum quod loquitur de occultatione reſpectu judicii ſacerdotalis, quibus Dominus commiſit auctoritatem, & officium judicandi inter lepram, & non lepram. Et ſi tu obiicias de Job, dicendum quod illa translatio non eſt recta, ſed alia, quam habemus. Tamen ſi velimus illam ſuſtinere, dicendum quod intelligitur de generali confeſſione, qua omnes confitentur ſe peccatores.

2. Ad illud quod obiicitur de Magd. dicendum quod illud fuit perfectionis, & ſupererogationis: unde non omnibus competit. Vel dicendum quod ipſa non fuit confeſſa peccata ſua coram omnibus, quæ fecerat occulte; ſed quia ſigna laſciviæ non occulte portavit, ſed in publico: ideo etiam ſigna pœnitentiæ in publico manifeſtavit & hoc eſt dignum, & laudabile, & imitandum: nec tamen dico quod homo ad hoc teneatur niſi de bono, & æquo.

3. Ad illud quod obiicitur de Bernardo, dicendum quod facienda eſt vis in hoc, quod Bernardus dicit: Quod in te eſt: & ipſemet facit ibi vim: Sane quod in te eſt dixerim, quia plerumque, & expedit innoteſcere omnia, quæ nos ſcimus de nobis: atque ipſa veritatis charitate vetamur palam non eſſe, vel fieri velle quod noceat cognoſcenti. Et ſic patet quod quamvis homo, quantum eſt de ſe, debeat eſſe promptus, non tamen debet palam peccata dicere, ne alii inde damnificentur.

4. Ad illud quod obiicitur de divino judicio, quod omnibus propalabitur, dicendum quod ſecus eſt, quia illud erit indicium ſeveritatis: hoc autem eſt miſericordiæ, & benignitatis. Præterea, nulli nocebit illa manifeſtatio, ſed in hoc de juſtitia clarior apparebit, nunc autem nulli prodeſſet., & multis obeſſet.

5. Ad illud quod obiicitur, quod pœnitens debet velle quod alii reputent eum peccatorem, dicendum quod verum eſt quod debet velle ſuam humiliationem; ita tamen quod alii non peccent contemnendo, vel inimicando: & ideo ſufficit quod peccatores ſe dicant in generali, ſed non expedit in ſpeciali ita multis dicere ſimul, maxime qui non ſunt ſacerdotes: non ergo debet celare peccatum propter ſuum commodum, & gloriam, ſed propter cavendam culpam alienam.

6. Ad illud quod obiicitur, quod confitetur, ut reconcilietur, dicendum quod ſacerdos habet poteſtatem reconciliandi Deo, quia ipſe ratione auctoritatis fungitur jure Dei, &
B Eccleſiæ, tamquam mediator utriuſque & ideo non oportet multitudinem adeſſe: ſecus autem eſt in judicio contentioſo, ubi homo ſe non accuſat, ſed defendit, ubi producuntur teſtes: hic autem non oportet.

ARTICULUS II.

Consequenter quantum ad ſecundum articulum quæritur, quid ſit confitendum. Et circa hoc quæruntur tria. Primo, utrum oporteat confiteri omnem venialem culpam. Secundo utrum oporteat confiteri omnem peccati mortalis differen-
C tiam. Tertio utrum oporteat confiteri omnem circumſtantiam.

QUÆSTIO I.

An oporteat confiteri omnem venialem culpam.

Alex Alenſ. 4. p. q. 18. Membr. 4. art. 2. § 9.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 17. q. 18.
Petrus de Tarant. 4. Sent. diſt. 17. q. 25.

Circa quam oſtenditur, quod oporteat confiteri omnem culpam venialem: Confitemini alterutrum peccata veſtra: Gloſſa, peccata, quæ ex humana ignorantia veniunt, dicit & præcipit confiteri, & talia ſunt venia.

Ad opp. *Jac. ult.*

Digitized by Google

venialia: ergo præceptum eſt confiteri illa.

2. ITEM Auguſtinus: Si cœpiſti fluctuare, confitearis motum, ne plangas ruinam: ſi ergo periculum eſt ruere, qui non confitetur, exponit ſe periculo: ſed omnes tenentur illud fugere: ergo, &c.

3. ITEM de omni & de quocumque Dominus punire, & judicare debet in futuro, commiſit in præſenti judicium ſacerdotibus, & præcipue Petro: ſed Dominus in die judicii judicabit de venialibus, & oportebit reddere rationem, ut dicitur: De omni verbo otioſo: ergo, &c. Si tu dicas quod requiret rationem, ſed tamen non propter hoc condemnabit. Obiicitur de eis, qui cum mortali decedunt, quod pro venialibus in æternum cremabuntur: ergo videtur quod impius veniens ad confeſſionem, cum pro utriſque eſſet æternaliter puniendus, quod debet utraque confiteri.

Mat. 12

4. ITEM de aliquibus venialibus difficile eſt judicare, utrum ſint mortalia, vel venialia, quæ tamen ſecundum veritatem ſunt venialia: ſed ubi eſt difficultas, & ambiguitas, recurrendum eſt ad ſacerdotes, ſicut dicitur. Si difficile & ambiguum, &c. ergo venialia talia ſunt confitenda.

Deut. 17

CONTRA: Pœnitentia eſt ſecunda tabula poſt naufragium: ſed per veniale nemo naufragatur: ergo pro venialibus nullus tenetur recurrere ad pœnitentiam: ergo nec ea confiteri.

Fundam. Hier. in 3 c. Iſaiæ & 5 & lib. 1 ep. de Virginitate ſervanda, ante med.

ITEM venialia non ſunt in prohibitione: ergo nec eorum remedia in præcepto: ergo non eſt præceptum confiteri venialia.

ITEM confeſſio fit ad reconciliandum Eccleſiæ: ſed per veniale nullus factus eſt inimicus Eccleſiæ: nullus extra Eccleſiam ejectus eſt, in nullo damnificata eſt Eccleſia, quia charitatem non auferunt, nec minuunt: ergo nemo tenetur illa confiteri.

ITEM quidquid homo tenetur confiteri, tenetur amplius non iterare:

A

quia pœnitentia vera eſt commiſſ plangere, & plangenda non committere: ſed non tenetur quis venialia non iterari: ergo non tenetur de illis pœnitentiam agere: ergo nec confiteri.

CONCLUSIO.

Confiteri peccata venialia eſt quidem expediens, ſed non tenemur, niſi ſecundum quod vel ligat conſcientia, vel obligamur ab Eccleſia.

RESP. AD ARG. Dicendum quod confeſſio venialium non eſt in præcepto, eſt tamen in conſilio. In præcepto non eſt, quia cum ſint de ſui natura venialia, per ſe poſſunt veniam conſequi ſive per pœnitentiam internam, ſive per exteriorem aſſumptam, ſive etiam per pœnam purgatoriam, ſicut melius patebit infra, ſive per aliud remedium competens, & idoneum. Quamvis autem de ratione ſui generis non ſit ea confiteri neceſſarium, tamen ea confiteri congruum eſt, maxime viris perfectis, quia utile eſt multum, & pœna illis debita minuitur ex vi clavium. Hoc eſt igitur de venialibus generaliter dictum. In caſu tamen contingit quod homo teneatur ea confiteri, ſive propter dubium, ſive propter Eccleſiaſticum inſtitutum. Propter dubium, quia dubitat probabiliter, utrum ſit mortale, vel veniale. Ideo ſi non pœnitet ſicut de mortali, diſcrimini ſe exponit: & ideo debet confiteri ſicut jacet in conſcientia, & judicio ſacerdotis relinquat, utrum ſit veniale, vel mortale. Propter Eccleſiaſticum ſtatutum tenetur; quia omnis fidelis ſemel in anno tenetur confiteri: & ideo ſi non habet niſi venialia, ſaltem illa ſemel in anno tenetur confiteri. Sed hoc non propter venialis peccati morbum; ſed propter præceptum: quod quare omnibus ſit injunctum, ſuperius tactum eſt. Concedendum eſt igitur quod ve-

B (beside "præcepto")

Infr. d. 25

C (beside "confiteri, ſive propter dubium")

1 Ratio.

2 Ratio.

Digitized by Google

venialia ſecundum quod hujuſmodi non eſt neceſſe confiteri, eſt tamen expediens, nec quis tenetur niſi de bono & æquo, niſi in duobus caſibus, vel quia ligatur a conſcientia, vel quia ligatur a conſtitutione Eccleſiaſtica.

1. Ad illud quod obiicitur, quod peccata quæ per ignorantiam contrahuntur, præcepit confiteri, dicendum quod illud intelligendum eſt de venialibus. Sed tunc præcipere eſt docere, ſecundum illud: Præceptor per totam noctem, &c. verbum autem beati Jacobi, quamvis propoſitum ſit per modum imperativum, tamen pro mortalibus tenetur imperative, pro venialibus magis excitative, vel exhortative.

Luc. 5

2. Ad illud quod dicit Auguſtinus, ſi cœpiſti, &c. dicendum quod conſilium eſt: non quia non aliter poſſit vitari ruina, niſi per confeſſionem, ſed quia hæc via eſt idonea, & ſalubris: unde non dicit hoc quod ſemper ruat ille, qui non confitetur motum, ſed quia ad reverendum ſit proclivior.

3. Ad illud quod obiicitur, quod Dominus puniet, & judicabit in futuro, dicendum quod aliter judicabit veniale, ſive pro veniali, aliter pro mortali. Pro mortali namque judicabit, & condemnabit: pro veniali nequaquam condemnabit, ſed temporaliter cruciabit, niſi forte ſit annexum mortali: & hoc non ratione ſui, ſed ratione mortalis. Et ideo ex quo quis confitetur mortale, ſolvitur pro quo condemnandus erat a Domino: & ideo non oportet illa confiteri quantum eſt de neceſſitate obligationis.

4. Ad illud quod obiicitur de venialibus, quod dubium eſt, utrum ſint mortalia, dicendum quod in tali caſu niſi certificetur pœnitens per aliquem virum ſapientem, cui poſſit adhibere fidem, tenetur illud utique confiteri, ſi autem tollatur dubium, & ſciatur eſſe veniale, tunc non obligatur. Sicut ſi conſcientia alicujus probabiliter dubitat de aliquo, utrum

A ſit mortale, tenetur amplius illud non facere manente dubitatione, ſed amota tali conſcientia non tenetur: & ideo ſane dictum eſt quod ad confeſſionem venialis ligatur quis non ex inſtitutione divina, ſed ex conſtitutione Eccleſiaſtica, & conſcientia propria: & ſic patent objecta.

QUÆSTIO II.

An omnis peccati mortalis differentia ſit confitenda.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 18. Memb. 4. art. 2. §. 2 & 3.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 17. q. 19.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 17. q. 26.

B UTRUM ſit confitenda omnis peccati mortalis differentia, ſcilicet peccatum cordis, oris, & operis, peccatum etiam latens, & manifeſtum. Et quod omnem differentiam, videtur per Decretalem, quæ dicit cuilibet fideli: Omnia ſolus peccata ſua: non dicit omnia quantum ad venialia: ergo dicit omnia quantum ad mortalia.

Fundam. *Li. 5 Decre. G. de pœn. & remiſ. ca. Omnis utriuſque ſexus.*

Item hoc videtur ratione, quia pro quolibet horum efficitur homo inimicus Dei, & ſeparatur ab unitate Eccleſiæ: ſed confeſſio ad hoc directe inſtituta eſt, ut homo reconcilietur Eccleſiæ, & oſtendatur reconciliatus Deo: ergo de omnibus tenetur confiteri.

C

Item pro omni differentia peccati mortalis punitur quis actualiter, & æternaliter, & condemnabitur: ſed pro omni eo, pro quo adducendus eſt homo in judicium condemnationis, neceſſario oportet adduci ante arbitrium Jeſu Chriſti: ergo pro omni differentia mortalis tenetur confiteri.

Item peccatum gravius magis eſt dignum punitione: ſed peccatum cordis aliquando gravius eſt, quam peccatum operis in alio genere, ut hæreſis, quam fornicatio: ſimiliter peccatum apertum gravius eſt, quam occultum: ſi ergo oportet confiteri peccatum operis, & oris; videtur

quod

Digitized by Google

quod & peccatum cordis: ſimiliter A etſi peccatum latens, videtur quod multo fortiori ratione, quod eſt manifeſtum: ergo omnem peccati mortalis differentiam neceſſe eſt confiteri.

Item per omnem peccatis mortalis differentiam naufragatur homo: ſed patiens naufragium neceſſe habet ad tabulam recurrere, & non poteſt ad baptiſmum: ergo ad ſacramentum pœnitentiæ: ſed ſacramentum pœnitentiæ inquantum ſacramentum, conſiſtit in confeſſione: ergo, &c.

Ad opp. Sapien. 11 — 1. Contra: Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur: ergo ſi aliquis ſolo corde peccat, in ſolo ſcilicet ſpiritu, & non in carne, nec per organum oris: ergo ſola contritione eſt puniendus: non ergo confeſſione: ergo non tenetur confiteri peccatum cordis.

2. Item Auguſtinus: Ubi peccatum oritur, ibi peccatum moriatur: ergo peccatum, quod fuit in ſolo corde, ibi debet mori: ergo non oportet quod exterius propaletur per verbum.

Mat. 18 — 3. Item in foro judiciali ita eſt, quod non adducuntur aliqua ad judicium, niſi quæ aliquo modo manifeſta ſunt. Unde Matthæus: *Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te, & ipſum ſolum*, &c. Ergo videtur quod ſi peccatum aliquod in ſolo corde fuit, nec ulli ſit manifeſtum, quod non oporteat ad judicium ſacerdotale deferre.

4. Item quod ſolum peccatum latens ſit confitendum, videtur: quia Auguſtinus diffiniens confeſſionem, dicit quod confeſſio eſt, per quam morbus latens ſpe veniæ aperitur. (Videtur poſſe trahi ex ſer. 8 de Ver. Dom. tom. 10)

Geneſ. 4 Prove. 18 — 5. Item ſuper illud: Vox ſanguinis, &c. Gloſſa: Evidentia patrati ſceleris non indiget accuſatore: ſed confeſſio eſt accuſatio: Juſtus in principio accuſator eſt ſui: ergo quando peccatum eſt evidens, non indiget confeſſione.

6. Item ideo dicitur confeſſio, ut inſtruatur ſacerdos de quantitate peccati, ſed non oportet quando eſt publicum, & notorium: ergo de A aperto nullus debet, nec tenetur confiteri.

CONCLUSIO.

Confiteri omnes differentias peccati eſt neceſſarium, tum ex parte audientis, tum ex parte confitentis, cum ille ſit judex, & hic debeat juſtificari.

Resp. ad Arg. Dicendum quod omnis peccati mortalis differentiam neceſſe eſt confiteri, ſive ſit latens, ſive manifeſtum, ſive ſit cordis, ſive oris. Peccatum enim manifeſtum oportet B confiteri duplici ex cauſa: una eſt a parte audientis, alia ex parte confitentis. Ex parte audientis, ut audiat: quoniam ſicut eſt in judicio forenſi, quod judex aliquid novit, ut privata perſona, quod tamen non novit ut judex, nec procedit ad ſententiam quouſque innoteſcat ei, ut judici: ſic eſt in judicio pœnitentiali; quod ſacerdos aliquid novit, ut homo, quod tamen non novit ut Deus quia non novit, ut eſt per teſtimonium conſcientiæ accuſatum, quæ eſt teſtis divinus: & quouſque ſic novit, nec ſpectat ad ipſum ſolvere, nec ligare, ideo oportet quod ei confiteatur peccatum, quantumcumque ſit pu- C blicum. Alia ratio eſt ex parte confitentis, ut juſtificetur: quantumcumque enim aliquis ab aliquo accuſetur, numquam propter hoc juſtus dicitur, ſive judicatur, ſed magis injuſtus: ſed quando homo ſeipſum qui eſt dignus accuſatione, accuſat, tunc exercet opus juſtitiæ: & ideo dicitur: Juſtus in principio accuſator eſt ſui. Ut ergo quis juſtificetur, & juſtus eſſe comprobetur, & dignus Eccleſiæ reconciliatione, neceſſe eſt quod ipſe ſe accuſet, quantumcumque ejus peccatum ſit publicum. Oportet etiam peccatum cordis, ſive peccatum latens confiteri duplici ex cauſa ſimiliter, tum ex parte audientis, tum ex parte confitentis. Ex parte ſacerdotis audientis, quoniam per illum de- (Prove 18)

bet ligari ad pęnam, aut abſolvi: certum enim eſt quod pro omni mortali meretur quis pœnam æternam: ideo ſatisfactio imponenda eſt ſecundum arbitrium ſacerdotis, ideo talis habet neceſſe confiteri ei ſcelus occultum, quia aliter ipſe non novit. Alia ratio eſt ex parte peccatoris confitentis, ut quæ non erubuit intra thalamum cordis in conſpectu divinæ præſentiæ cogitare, & velle, & volendo conſentire: tunc coram oculis ſacerdotis recitet cum rubore: ut qui perpetravit inverecunde, & verecundiam abiecit, nunc ex hoc in conſpectu hominis erubeſcat: homo enim carnalis plus erubeſcit oculos hominis, quam Dei. Concedendæ igitur ſunt rationes, quod differentiæ omnis peccati confitendæ ſunt.

Sapien. 11 1. Ad illud ergo quod obiicitur de Sapientia, dicendum quod tam verbum illud, quam verbum Chryſoſtomi, & Auguſtini ſuper hac materia intelligendum eſt per appropriationem. Non enim intelligendum eſt præciſe per veritatem. Peccator enim qui ſola voluntate peccat, quæ toti homini præſidet, totus punitur: & ita quod interius, & exterius: & ideo ſi fiat emenda, totus homo debet eam facere & per omnes actus, ſcilicet cordis, oris, & manus.

2. Ad illud quod obiicitur de Auguſtino, quod ubi oritur, &c. dicendum quod verbum illud intelligitur quantum ad progreſſum peccati, ut peccatum non procedat, ſed ubi oritur, ibi moriatur, ſed non intelligitur quantum ad emendam. Vel dicendum quod illud eſt intelligendum de pœnitentia reſpondente peccato publico, & occulto. De peccato enim publico publice eſt confitendum ſeu puniendum propter ſcandalum extirpandum: & de occulto occulte coram unico ſacerdote: & illud videtur Magiſter dicere in littera.

3. Ad illud quod obiicitur de foro judicii, quod adducuntur manifeſta, dicendum quod in foro judiciali, quod procedit ſecundum rigorem juſtitiæ ad condemnationem, alius eſt A actor, alius eſt reus, alius teſtis: & ideo oportet, quod pluribus ſit notum illud, de quo quis accuſatur. Sed in foro pœnitentiali ſacerdos tenet locum Dei, & confitens tenet locum accuſantis, & accuſati, & teſtis: nam ratio accuſat voluntatem teſtimonium ferente conſcientia: & quia iſte eſt teſtis privatus, quem nihil latet, & de omni occulto teſtimonium perhibet: ideo tali judicio competit occulta judicare.

4. Ad illud quod obiicitur de manifeſto, quod confeſſio eſt latentis peccati manifeſtatio, per Auguſtinum dicendum quod eſt peccati latentis illum, cui confitetur per modum ju-
B dicis. Vel dicendum, quod peccatum omne in anima eſt, quaſi apoſtema intrinſecum: & quantumcumque homo peccet aperte, adhuc virus peccati latet in anima: ſed in confeſſione rumpitur vulnus, & ſanies peccati ad exteriora trahitur, ut dicit Gregorius, & hinc eſt quod Auguſtinus dicit, quod confeſſio dicitur, per quam morbus latens ſpe veniæ aperitur.

5. Ad illud quod obiicitur de evidentia patrati ſceleris, &c. dicendum quod illud intelligitur in foro judiciali, quia factum illud exterius notum eſt, & teſtibus non eget, eo quod nulla poteſt tergiverſatione ce-
C lari: ſed non ſic in foro pœnitentiæ: creditur enim ibi teſtimonium ſolius conſcientiæ. Si enim conſcientia teſtificetur nunc contra hominem, in judicio teſtificabitur pro homine, alioquin ſemper erit teſtis contrarius.

6. Ad illud quod obiicitur, quod eſt ad ſciendam quantitatem peccati, dicendum quod iſta non eſt tota ratio, immo rationes, quæ ſuperius aſſignatæ ſunt: & præterea ad hoc eſt, ut ſciat per modum judicis.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO III.

An teneamur confiteri omnem peccati circumſtantiam.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 18. Memb. 4. art. 3. § 1.
Richardus 4. Sent. diſt. 17. art. 3. q. 5.
Steph. Brulef. 4. Sent. diſt. 17. q. 20.
Petrus de Tarat. 4. Sent. d. 17. q. 27.

Fundam. *Li. de ver & falſa pœn. cap. 14 tom. 4*

UTRUM teneamur confiteri omnem peccati circumſtantiam. Et quod ſic, videtur: quia Auguſtinus dicit in libro de pœnitentia, enarrans multiplicia genera circumſtantiarum: Omnis (inquit) iſta varietas confitenda eſt, & deflenda.

Levit. 5

2. ITEM ratione videtur, quia confeſſio maxime fit ad ſciendam peccati quantitatem, quia imponenda eſt pœnitentia ſecundum menſuram, & æſtimationem peccati, ſicut dicitur: ſed penes circumſtantias conſiſtit peccati quantitas: ergo neceſſe eſt eas confiteri. Prima manifeſta eſt. Secunda probatur per hoc, quod dicit Bernardus: quod nugæ in ore ſacerdotis blaſphemiæ ſunt: hoc autem non dicit niſi propter aggravationem peccati: ergo, &c. *Bern. li. 2 de conſid. circa fin.*

3. ITEM in confeſſione neceſſe eſt genus peccati aperiri: ſed genus peccati variatur per circumſtantias, ſicut patet: cognoſcere enim non ſuam, quæ ſoluta eſt, fornicatio eſt: cognoſcere non ſuam, quæ habet virum, eſt adulterium: ergo neceſſe eſt confiteri circumſtantias.

4. ITEM confeſſio potiſſime fit ad erubeſcentiam: ſed major eſt erubeſcentia in confeſſione circumſtantiarum adjacentium, quam etiam in enarratione actus: ergo videtur quod potiſſime ſit circa circumſtantias in confeſſione inſiſtendum.

5. ITEM confeſſio principaliter fit ad accuſationem peccantis: ſed accuſatio actionis eſt ex circumſtantiis, unde Tullius in primo rhetoricæ: Circumſtantiæ ſunt a quibus trahuntur argumenta accuſationis, vel defenſionis. Et Boetius in iv. Circumſtantiæ ſunt quæ quæſtionem rhetoricam faciunt de laude, & vituperio perſonæ.

6. ITEM ſtrictius eſt divinum judicium, quam humanum; ſed in humano judicio modo fit inquiſitio, & reſponſio de circumſtantiis: unde non eſt ſufficiens quærere de actu, ergo multo fortius in judicio divino: ſed hoc eſt judicium pœnitentiæ: ergo, &c.

7. ITEM ſicut diligentius curandus eſt morbus ſpiritualis, quam corporalis: ſic magna diligentia eſt habenda circa ſpiritum, & major quam circa opus: ſed morbus corporalis non detegitur ſufficienter, niſi etiam circumſtantiæ detegantur: ergo, &c.

1. CONTRA: Tranſlato principali neceſſe eſt quod transferatur annexum, ſicut Apoſtolus dicit: Tranſlato ſacerdotio neceſſe eſt ut legis tranſlatio fiat: ſed peccatum eſt principale: ergo ſi per confeſſionem Dominus transfert peccatum, pari ratione & circumſtantiam. *Ad oppoſ. Heb. 7*

2. ITEM circumſtantiæ ſunt infinitæ nobis, & nullus tenetur ad illud quod ſibi eſt impoſſibile: ergo non tenetur circumſtantias peccati recolligere, & referre.

3. ITEM non eſt neceſſe quod peccatori imponat ſacerdos, ita gravem pœnam, ſicut exigit culpa, imo tota die imponuntur multo minores: ergo pari ratione non eſt neceſſe quod peccator confiteatur ſe ita graviter peccaſſe, ſicut peccavit.

4. ITEM ſi tenetur confiteri circumſtantias ad ſciendam quantitatem peccati: & quantitas peccati non ſcitur, niſi ſciantur circumſtantiæ alleviantes ſicut aggravantes, & circumſtantiæ defendentes ſicut accuſantes: ergo homo tenetur in confeſſione ſeipſum excuſare: ſed hoc falſum eſt: ergo, &c.

5. ITEM videtur quod circumſtantia non augeat quantitatem, quia in bonis quantitas meriti non cauſatur ex circumſtantiis, ſed ex quantitate amoris, quo convertitur homo ad Deum

Digitized by Google

Deum: ergo pari ratione cum peccatum ſit averſio, quantitas peccati conſiſtit in libidine, ſive contemptu cordis: non ergo in circumſtantia exteriori.

6. Item videtur quod non det ſpeciem peccato, quia omne illud quod dat ſpeciem, & formam, dat eſſe eſſentiale, & intrinſecum, & unicum: ſed circumſtantiæ ſunt extrinſecæ, & accidentales, & variabiles. ergo nulla circumſtantia trahit in genus peccati novum: non ergo videtur quod oporteat circumſtantias confiteri. Eſt ergo quæſtio, quas oporteat confiteri, & quas non.

CONCLUSIO.

Confiteri circumſtantias aggravantes eſt bonum, ſed non neceſſarium ſimpliciter; alleviantes vero eſt congruum: trahentes vero in aliud genus peccati, eſt neceſſarium.

Resp. Ad Arg. Dicendum quod circumſtantiæ quæ attingunt peccatum, quædam ſunt alleviantes, quædam in aliud genus trahentes, quædam aggravantes. Circumſtantias in aliud genus trahentes confiteri eſt neceſſarium: quoniam genus peccati confiteri oportet. Circumſtantias vero alleviantes confiteri non eſt bonum, niſi propter hoc ut ſatisfiat alienæ inquiſitioni, vel ut provideatur ejus ſcandalo, & perturbationi: utpote ſi timeret confeſſorem ex hoc accipere occaſionem ad malum: vel ſi etiam tantum diminuat, ut ſit in genere venialis: ſicut comedere carnes in quadrageſima propter infirmitatem, ita tamen quod a latere non ſit guloſitas aliqua. Et ratio hujus eſt, quia in confeſſione non debet peccator ſe excuſare, ſed accuſare. De circumſtantiis autem quæ aggravant, ſi genus peccati non mutatum eſt, eſt inter doctores opinio diverſa. Quidam enim dicunt, quod pœnitentes teneantur confiteri. Sed quia præceptum affirmativum eſt: ideo obligat

Explicat. *Opin. 1.*

A non ad ſemper, ſed pro loco, & tempore, ſcilicet quando eas cognoſcit ſive per ſe, ſive per inquiſitionem alienam. Unde ſapiens, & intelligens tenetur eas confiteri abſque inquiſitione, ſimplex tenetur ſi ab eo inquirantur. Alii dicunt, quod non tenemur ad confeſſionem harum circumſtantiarum tentione neceſſitatis, ſed de bono & æquo: & quanto ſunt magis ſapientes, & perfecti: tanto magis debent diſtinctius eas explicare: ſed non tenemur ad hoc niſi forte ex propria conſcientia obligemur. Hanc poſitionem credo probabiliorem. Unde dicendum, quod confeſſio circumſtantiarum in aliud genus tra- B hentium ſpectat ad confeſſionem, quantum ad neceſſitatem, confeſſio vero aggravantium quantum ad congruitatem: confeſſio vero alleviantium potius facit incongruitatem: & hoc intelligitur exceptis caſibus prædictis. Omnes igitur rationes probantes circumſtantias eſſe confitendas, ſunt congruitatis quantum ad aggravantes: alias ſi velint probare neceſſitatem, ab inſufficienti procedunt, illa excepta, quæ eſt de circumſtantia trahente in aliud genus: unde verbum Auguſtini conſilium eſt.

Opin. 2. *Approbatio 3. opinionis.*

2. 4. 5. 7. Et quæ obiiciuntur de quantitate, & erubeſcentia, & accu- C ſatione, & diligentia habenda, non concludunt niſi quod competentius fiat, ſi exprimatur cujuslibet peccati circumſtantia.

Resp. ad argum pro fund.

1. 2. 3. Ad illud quod obiicitur in contrarium, dicendum quod non oportet eas confiteri, congruum eſt tamen.

4. Ad illud quod obiicitur, quod circumſtantiæ alleviantes ſunt confitendæ, &c. dicendum quod non eſt ſimile, quia aggravantes non tantum oportet confiteri propter quantitatem peccati, verumetiam propter erubeſcentiam, & accuſationem.

5. Ad illud quod obiicitur, quod non augent quantitatem, dicendum quod non augent principaliter, ſed

quia

Digitized by Google

quia augent contemptum, vel libidinem. Nec eſt ſimile de bono: quia enim boni ſumus, bona faciamus: unde quantitas bonitatis venit ab habitu intrinſeco, ſed quantitas malitiæ ab actu; quia enim mala facimus, mali ſumus.

6. Ad illud quod obiicitur, quod non mutat ſpeciem, dicendum quod eſt eſſe naturæ, & eſſe moris. Et aliquid eſt alicui accidentale ſecundum eſſe naturæ, quod tamen eſt eſſentiale ſecundum eſſe moris: & quamvis circumſtantiæ ſint accidentales actui ſecundum eſſe naturæ, tamen eſſentiales ſunt ſecundum laudem, & vituperium, quæ laus venit ex parte moris, vel ejus contrarium. Et ſi tu obiicias, quod non debent dici circumſtantiæ, dicendum quod aliqua eſt circumſtantia reſpectu eſſe naturalis, quæ non eſt circumſtantia reſpectu peccati, ſed forma, utpote furto accipere rem non ſuam invito Domino. Aliquando circumſtantia eſt accidentalis reſpectu actus quantum ad eſſe naturæ, & inquantum peccatum, quia ſine ea nihilominus eſt peccatum, ſicut accipere rem alienam, & ſacram de loco ſacro: & ita eſt circumſtantia, & forma. Sed circumſtantia reſpectu peccati furti, quia ſine ea poterat eſſe furtum, ſed forma reſpectu ſacrilegii.

DISTINCTIO XVIII. PARS I.

De remiſſione Sacerdotis, quo modo videlicet abſolvat.

HIC *quæri ſolet: Si peccatum omnino dimiſſum eſt a Deo per cordis contritionem, ex quo pœnitens votum habuit confitendi, quid poſtea dimittatur ei a ſacerdote. Video enim quo vinculo eum ligat, ſcilicet temporalis pœnæ, ſed non a quo eum abſolvat. Et ideo quæro. Ante pœnitudinem quippe cordis anima rei maculam habet, & fœtorem peccati, atque æternæ ultionis vinculo ligata exiſtit. Si vero ante confeſſionem, per cordis contritionem Deus per ſeipſum ſine miniſterio ſacerdotis, & debitum omnino relaxat, & animam interius purgat a contagione & fœtore peccati, quid ergo mundat? quid dimittit ſacerdos? ubi ſunt claves illæ, quas Dominus tradidit Petro & ſucceſſoribus ejus, dicens: Tibi dabo claves regni cœlorum, & quæcumque ligaveris ſuper terram, erunt ligata & in cœlo, & quæcumque ſolveris ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo? Ut autem præmiſſa quæſtio plenius explicari valeat, quaſi altius ducto rete, de his clavibus & uſu earum diſſeramus.*

Ratio dubitandi

Matt. 16.

De clavibus.

Claves iſtæ non ſunt corporales, ſed ſpirituales, ſcilicet diſcernendi ſcientia, & potentia judicandi, id eſt, ligandi & ſolvendi, qua dignos recipere, & indignos debet excludere a regno eccleſiaſticus judex, qui ſicut habet jus ligandi, ita & abſolvendi. Unde Ambroſius: Dominus par jus & ſolvendi eſſe voluit, & ligandi, qui utrumque pari conditione promiſit. Ergo qui ſolvendi jus non habet, nec ligandi habet. Et infra: Certum eſt quod Eccleſiæ utrumque licet, hæreſis utrumque non habet. Jus enim hoc ſolis permiſſum eſt ſacerdotibus. Recte ergo Eccleſia hoc ſibi vindicat, quæ veros ſacerdotes habet: hæreſis vindicare non poteſt, quæ veros ſacerdotes non habet.

De Cain & Abel l.2.c.4.& de pœn. l. 1.c.2. & habetur de pœn.d. 1.c.2. Verbum Dei.

De uſu clavium.

Uſus vero harum clavium multiplex eſt, diſcernere ſcilicet ligandos, & ſolvendos, ac deinde ligare vel ſolvere. Qui enim, ut ait Gregorius, indignos ligat vel ſolvit, propria poteſtate ſe privat, id eſt, dignum privatione ſe facit.

Hom. 26. in Euang. in medio tom. 3.

Sacerdos poteſt dimittere, vel retinere peccata.

Sed quæritur utrum a peccato ſolvere valeat ſacerdos, id eſt, a culpa, ut culpæ maculam abſtergat, vel debitum æternæ mortis ſolvere valeat. Quidam arbitrati ſunt, cum peccator dupliciter ligatus teneatur, ut prædictum eſt, ſcilicet mentis contagione ac cæcitate, & debito futuræ pœnæ, alterum curari per Deum, alterum ſolvi per ſacerdotem. Patitur enim per peccatum quaſdam tenebras interiores & maculas: a quibus niſi liberetur, proiicitur in tenebras exteriores. Cum autem liberatur ab his, ſuſcitatur a morte peccati. Unde Apoſtolus: Surge qui dormis, & illuminabit te Chriſtus. Solus enim Chriſtus, non ſacerdos, animam reſuſcitat, ac pulſis tenebris interioribus & maculis, eam illuminat & mundat, qui animæ faciem lavat: debitum vero æternæ pœnæ ſolvere conceſſit ſacerdotibus. Quod in reſurrectione Lazari ſignatum aſſerunt, quem Chriſtus prius per ſe interius vivificavit, deinde foras exire juſſit, eumque adhuc ligatum ſolvere Apoſtolis præcipitur: quia, ut ajunt, ipſe interius animam a caligine maculaque peccati emundat: ſacerdotibus vero dedit vinculum æternæ mortis ſolvere. Alii vere dicunt ſolum Deum, non ſacerdotem, debitum æternæ mortis dimittere, ſicut & animam interius per ſe vivificat: nec tamen diffitentur ſacerdotibus traditam poteſtatem peccata dimittendi & retinendi, quibus dictum eſt: Quorum remiſeritis peccata, &c. Sicut enim Chriſtus retinuit ſibi poteſtatem baptiſmi, ita & pœnitentiæ. Et ideo ſicut interius gratia ſua animam illuminat, ita & ſimul debitum æternæ mortis relaxat. Ipſe enim per ſeipſum peccata pœnitentium tegit: & tunc tegit, quando ad pœnam non reſervat. Tunc ergo tegit, quando debitum pœnæ ſolvit. Quod autem ipſe tegat, aperte dicit Auguſtinus: exponens illum locum Pſalmi. Quorum tecta ſunt peccata, id eſt, cooperta & abolita. Si enim texit Deus peccata, noluit advertere, ſi noluit advertere, noluit animadvertere, id eſt, punire, ſed ignoſcere. Ita ergo dicit a Deo tecta, ut Deus non videat, id eſt, æternaliter puniat; Videre enim Dei, peccata eſt ad pœnam imputare. Avertere autem faciem a peccatis, hoc eſt ea ad pœnam non reſervare. Item Hieron. Quibus Deus dimittit peccata, tegit ne in judicio revelentur. Item Caſſiodorus: Qui gravia habent peccata aliis Deus imputat, aliis per miſericordiam non imputat. Ex his aperte oſtenditur, quod Deus ipſe pœnitentem ſolvit a debito pœnæ: & tunc ſolvit, quando intus illuminat, inſpirando veram cordis contritionem. Cui ſententiæ ratio ſuffragatur, & auctoritates atteſtantur. Nemo enim vere compungitur de peccato, habens cor contritum & humiliatum, niſi in charitate. Qui autem charitatem habet, dignus eſt vita æterna. Nemo autem ſimul vita & morte dignus eſt. Non eſt ergo tunc ligatus debito æternæ mortis. Filius enim iræ eſſe deſiit, ex quo diligere & pœnitere cœpit. Ex tunc ergo ſolutus eſt ab ira: quæ non manet ſuper illum, qui credit in Chriſtum, ſed ſuper illum qui non credit. Non ergo poſtmodum per ſacerdotem cui confitetur, ab ira æterna liberatur, a qua jam liberatus eſt per Dominum, ex quo dixit: Confitebor. Solus ergo Deus hominem interius mundat a peccati macula, & a debito æternæ pœnæ ſolvit, qui per Prophetam ait: Ego ſolus deleo iniquitates & peccata populi. Item Ambroſius: Verbum Dei dimittit peccata: ſacerdos eſt judex. Sacerdos quidem officium ſuum exhibet, ſed nullus poteſtatis jura exercet. Idem: Ille ſolus peccata dimittit, qui ſolus

Matth. 22. Epheſ. 5. Joan. 11. Joan. 20. Aug. in Pſ. 31. to. 8. In Pſ. Beatus vir cui &c. Epheſ. 2. Joan. 3. Iſai. 43. Lib. 2 de Cain & Abel c. 4.

ſolus pro peccatis noſtris mortuus eſt. Item Auguſtinus: Nemo tollit peccata niſi ſolus Deus, qui eſt agnus tollens peccata mundi. Tollit autem & dimittendo quæ facta ſunt, & adjuvando ne fiant, & perducendo ad vitam, ubi omnino fieri non poſſunt. His aliiſque pluribus teſtimoniis docetur dominum ſolum per ſe peccatum dimittere: & ſicut dimittit quibuſdam, ita & aliorum quorumdam peccata retinet.

habetur de pœn. d. 1. c. Verbum Dei.

Quod Sacerdotes etiam dimittunt, & retinent peccata ſuo modo.

Nec ideo tamen negamus ſacerdotibus conceſſam poteſtatem dimittendi & retinendi peccata, cum hoc veritas in Evangelio aperte doceat. Hinc Auguſtinus ait: Eccleſiæ charitas, quæ per Spiritum ſanctum diffunditur in cordibus eorum qui participes ſui ſunt, peccata dimittit, eorum qui non ſunt, tenet. Idem: Sacerdotes poſſunt confitentibus parcere, quibus enim remittunt, remittit Deus. Lazarum enim de monumento ſuſcitatum obtulit diſcipulis ſolvendum; per hoc oſtendens, poteſtatem ſolvendi conceſſam ſacerdotibus. Dixit enim: Quodcumque ſolveritis ſuper terram, erit ſolutum & in cœlo, &c. hoc eſt: Ego Deus, & omnes cœleſti curiæ ordines, & omnes ſancti in gloria mea laudant vobiſcum & confirmant quos ligatis & ſolvitis. Non dixit, quos putatis ligare & ſolvere, ſed, in quos exercetis opus juſtitiæ vel miſericordiæ. Alii autem opera veſtra in peccatores non cognoſco. Idem: Cum veraciter ad Deum converſo peccata dimittuntur, ab eis dimittuntur, quibus ipſe veraci converſione conjungitur. Spiritus ſanctus ea dimittit, qui datus eſt omnibus ſanctis ſibi charitate cohærentibus, ſive ſe noverint corporaliter, ſive non. Similiter cum alicujus tenentur peccata, ab eis tenentur, a quibus ille cordis pravitate diſiungitur, ſive notis corporaliter, ſive ignotis. Omnes enim mali ſpiritualiter a bonis ſejuncti ſunt. Ecce hic dicit peccata dimitti, vel retineri a ſanctis viris, & tamen Spiritum ſanctum ea dimittere dicit. Et quod majori conſideratione dignum eſt, idem etiam dicit, quod Deus per ſe vel per ſanctos ſuos tantum dimittit peccata. Ait enim ſic: Sacramentum gratiæ dat Deus etiam per malos, ipſam vero gratiam non niſi per ſe ipſum, vel per ſanctos ſuos. Et ideo remiſſionem peccatorum vel per ſeipſum facit, vel per ipſius columbæ membra, quibus ait: Si cui dimiſeritis, dimittetur. Ecce quam varia a doctoribus traduntur ſuper his, & in hac tanta varietate quid tenendum. Hoc ſane dicere ac ſentire poſſumus, quod ſolus Deus dimittit peccata & retinet, & tamen Eccleſia contulit poteſtatem ligandi, & ſolvendi, ſed aliter ipſe ſolvit vel ligat, & aliter Eccleſia. Ipſe enim per ſe tantum dimittit peccatum, qui & animam mundat ab interiori macula, & a debito æternæ mortis ſolvit.

Matt. 16. & Jo. 20. Aug. ſuper Jo. tr. 121 in fin. t. 9. Aug. in l. de pœn. vera & falſa, c. 10. tom. 4. Joan. 8. Matt. 16. De bapt. cont. Don. l. 6. cap. 4. tom. 7. Ibid. c. 16 in princ. Ibid. l. 5. cap. 21. Habentur hæc de pœn. d. 4. Quomodo exaudit Determinatio quæſtionis ipſius magiſtri.

Quo modo Sacerdotes ligant, vel ſolvunt a peccatis.

Non autem hoc ſacerdotibus conceſſit, quibus tamen tribuit poteſtatem ſolvendi & ligandi, id eſt, oſtendendi homines ligatos vel ſolutos. Unde Dominus leproſum ſanitati prius per ſe reſtituit, deinde ad ſacerdotes miſit, quorum judicio oſtenderetur mundatus. Ita etiam Lazarum jam vivificatum obtulit diſcipulis ſolvendum. Quia etſi aliquis apud Deum ſit ſolutus, non tamen in facie Eccleſiæ ſolutus habetur, niſi per judicium ſacerdotis. In ſolvendis ergo culpis vel retinendis ita operatur ſacerdos Evangelicus & judicat, ſicut olim legalis in illis, qui contaminati erant lepra, quæ peccatum ſignat. Unde Hieronymus ſuper Matthæum, ubi Dominus ait Petro: Tibi dabo claves regni cœlorum, & quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis: Hunc, inquit, locum quidam non intelligentes, aliquid ſumunt de ſupercilio Phariſæorum, ut damnare innoxios, vel ſolvere ſe putent noxios, cum apud Deum non ſententia ſacerdotum, ſed reorum vita quæratur. In Levitico ſe oſtendere ſacerdotibus jubentur leproſi: quos illi non ſa-

Matth. 8. Luc. 5. Joan. 11. Levit. 12. & 13. Hier. 3. l. comment. in Matt. c. 16 v. 6. Lev. 14.

faciunt leproſos vel mundos, ſed diſcernunt qui mundi vel immundi ſunt. Ita & hic aperte oſtenditur, quod non ſemper ſequitur Deus Eccleſiæ judicium, quæ per ſurreptionem & ignorantiam interdum judicat, Deus autem ſemper judicat ſecundum veritatem. Et in remittendis vel in retinendis culpis id juris & officii habent Evangelici ſacerdotes, quod olim habebant ſub lege legales in curandis leproſis. Hi ergo peccata dimittunt vel retinent, dum dimiſſa a Deo vel retenta judicant Num. 6. *& oſtendunt. Ponunt enim ſacerdotes nomen Domini ſuper filios Iſrael, ſed ipſe benedicit, ut legitur in Numeris. Hunc modum ligandi & ſolvendi Hieronymus ſupra notavit.*

Alius modus ligandi, & ſolvendi.

Ligant quoque ſacerdotes, dum ſatisfactionem pœnitentiæ confitentibus imponunt. Sup. d. 17 c. Sed quid *Solvunt, cum de ea aliquid dimittunt, vel per eam purgatos ad ſacramentorum communionem admittunt, quem modum ſuperius Leo Papa notavit. Secundum hunc* Sup hac dist. c. Hæc *modum dicuntur etiam ſacerdotes dimittere vel peccata retinere. Unde ſuperius Auguſtinus dixit: Quibus remittunt, & remittit Deus, &c. Opus enim juſtitiæ exercent in peccatores, cum eos juſta pœna ligant: opus miſericordiæ, dum de ea aliquid relaxant, vel ſacramentorum communioni conciliant: alia opera in peccatores exercere nequeunt. Et notandum eſt, quia quos ſatisfactione pœnitentiæ ligant, eo ipſo a peccatis ſolutos oſtendunt: quia non imponitur alicui ſatisfactio pœnitentialis, niſi quem ſacerdos vere pœnitentem arbitratur. Alii vero non imponuntur,* In lib. de pœnit. *& eo ipſe peccatum retineri a Deo judicant. Quod autem hoc ad claves pertineat, Auguſtinus oſtendit dicens: Fruſtrat claves Eccleſiæ, qui ſine arbitrio ſacerdotis pœnitentiam agit, ſi ſine oris confeſſione criminis indulgentiam imprecatur.*

DIST. XVIII. PARS I.

De confeſſione ſacramentali in ſe, quantum ad poteſtatem abſolventis virtute clavium in foro pœnitentiali.

Hic quæri ſolet, ſi peccatum jam omnino dimiſſum eſt a Deo, &c.

Expoſitio textus.

SUPRA egit Magiſter de confeſſione quantum ad neceſſitatem a parte pœnitentis. Hic ſecundo agit de ipſa quantum ad poteſtatem ex parte ab-Diviſio. ſolutionis. Habet autem hæc pars duas. In prima agit de poteſtate in ſe. In ſecunda in comparatione ad Dist. 19. ſuſcipientes, infra: *Poſtquam oſtenſum eſt, quæ ſint claves, &c.* Prima pars habet duas. In prima determinat de clavibus, & earum uſu in foro pœnitentiali. In ſecunda vero in foro judiciali, ibi: *Et eſt alius modus li-* A *gandi, & ſolvendi, &c.* Prima pars habet duas. In prima quærit, & determinat veritatem. In ſecunda ad majorem enodationem opponit: & hoc, ibi: *Sed quæritur, utrum a peccato ſolvere valeat.* Prima pars duas habet partes. In prima movet ſuam quæſtionem. In ſecunda determinat, ibi: *Claves iſtæ non ſunt corporales:* Similiter ſecunda pars tres habet. In prima opponit ad utramque partem, oſtendens primo, quod ſacerdotes non poſſunt ſolvere a peccato, & ligare. In ſecunda oſtendit, quod poſſunt a peccato ſolvere, & ligare. B In tertia determinat modum, per quem ſolvunt, & ligant, ibi: *Non autem hoc ſacerdotibus conceſſit, quibus tamen, &c.* ubi oſtendit, quod ſacerdotes dicuntur ligare, & ſolvere vel quantum ad oſtenſionem, vel quantum ad pœnam temporalem.

Ani-

Digitized by Google

Anima rei maculam habet, & fœtorem peccati, &c. Dub. I.

Quæritur hic, quo modo iſta differant ab invicem. Quæritur etiam, quare peccatum potius dicitur habere fœtorem, quam calorem, vel aliam proprietatem rei ſenſibilis.

Resp. Dicendum, quod quamvis peccatum unum ſit in ſe, tamen ſecundum diverſam comparationem ad judicium verum, tria ſortitur vocabula. Judicium enim noſtrum tripliciter ſe habet, ſcilicet vel per modum ſpeculativum, vel prout ſe extendit ad affectum, vel prout ſe extendit ad effectum. Similiter divinum judicium in triplici ratione habet conſiderari reſpectu peccati. Aut per modum ſpeculationis: & ſic dicitur peccatum macula propter rationem turpitudinis, quam ibi conſiderat. Vel per modum affectus: & ſic dicitur peccatum fœtor, eo quod ipſum refugit affectus recte ordinatus: Vel prout eſt in effectum puniendi, & ſic peccatum æternæ mortis debitum dicitur. Sortitur ergo tria nomina ſecundum comparationem ad actum triplicem divini judicii, ſcilicet diſcernendi, vel approbandi, vel reſpuendi, & tertio ſententiandi. Vel aliter: peccatum comparatur ad id, in quo eſt: & ſic quia eum maculat, dicitur mala. Vel ad alium proximum, in cujus affectu non eſt: & ſic dicitur fœtor in eo. Vel ad Deum: & ſic dicitur æternæ mortis vinculum.

Peccatum dicitur macula, fœtor, & debitum.

Verbum Dei dimittit peccata, ſacerdos, & judex Dub. II.

Quæritur circa hoc verbum Ambroſii, quid vocetur per verbum Dei. Si filius Dei: ſed ille idem eſt judex, ſcilicet Dei filius: ergo non bene dividit ex oppoſito. Item judicis non eſt peccata dimittere, ſed potius punire: male igitur videtur hoc aſſignare. Dicitur enim in Pſalmo: Cum accepero tempus, ego juſtitias

Pſal. 74.

A judicabo. Item: Videtur littera ſequens contradicere: Sacerdos officium ſuum exhibet, ſed nullius poteſtatis jura exercet.

Respon. Dicendum quod Ambroſius tangit hic triplicem modum dimittendi peccata, ſcilicet ſecundum clavem auctoritatis, & hæc eſt Dei judicantis. Secundum clavem excellentiæ: & hæc eſt verbi incarnati. Secundum clavem miniſterii: & hæc eſt ipſius ſacerdotis. Et ſic patet quo modo illa diſtinguuntur: & patet quod non eſt contrarietas in littera. Vult enim Ambroſius dicere, quod peccata dicuntur dimitti a ſacerdote non per modum efficientis, ſed miniſtrantis, & hoc dicit littera ſequens.

B Ad illud quod obiicitur, quod judex punit, dicendum quod duplex eſt judicium. Unum in præſenti: & hoc eſt judicium in pœnitentiæ foro, & hoc magis eſt miſericordiæ, quam juſtitiæ, quia modo eſt tempus miſericordiæ. Aliud judicium poſtremum: & illud eſt juſtitiæ, quod ſignanter notans dicit: Cum accepero tempus: & de illo opponit, non autem de iſto: & ſic patet illud.

Eccleſiæ charitas, quæ per ſpiritum. Dub. III.

Videtur hic Auguſtinus falſum dicere, quia ſolus Deus peccata dimittit: ſed Eccleſiæ charitas non eſt Deus, ſed unitas corporis myſtici: ergo, &c. Si tu dicas, quod charitas Eccleſiæ accipitur non formaliter, ſed exemplariter pro charitate, quæ eſt Spiritus ſanctus. Similiter poſſet dicere, quod Deus cœli, terræ peccata dimittit: & ita non magis competeret Eccleſiæ, quam alii.

C

Resp. Dicendum quod charitas ibi ſtat pro charitate creata, quod patet per determinationem adjunctam, cum dicit: Quæ per Spiritum ſanctum diffunditur. Hæc autem dicitur dimittere peccata quantum ad meritum, ſicut exponit infra: quia viri ſancti per charitatem ſuam merentur gratiam primam. Vel ideo

Digitized by Google

dicitur dimittere, quia nulli dimittuntur niſi eis, qui recipiuntur infra eccleſiaſticam unitatem: unde hæretici, & ſchiſmatici quamdiu extra Eccleſiam in hæreſi & ſchiſmate perſeverant, gratiam nec ſibi, nec alii valet æqualiter impetrare, de adultis loquendo.

Quodcumque ligaveris ſuper terram, &c. Dub. IV.

Obiicitur contra iſtam Hieronymi expoſitionem: quia ſi iſtud eſſet ſolum per oſtenſionem, nulla ergo differentia eſſet ſacerdotis novi teſtamenti ad vetus. Et iterum, ſi ſacerdos eſt arbiter, & pœnas poteſt ſecundum arbitrium ſuum imponere: ergo videtur quod ad voluntatem ſuam poſſit ſolvere, & ligare. Item aliquis hypocrita, qui habet ſigna contritionis, abſolvitur a ſacerdote: quæro ergo hic, an clavis erret, an non. Si errat: ergo non deberet eum abſolvere: ſed hoc falſum eſt, quia judex ſecundum ea, quæ apparent, debet judicare: Si non errat: ergo videtur, quod talis ſit ſolutus in cœlis.

Resp. Dicendum quod quantum ad abſolutionem a culpa, ſacerdos ſe habet per modum demonſtrantis: quantum ad abſolutionem a pœna, ſe habet per modum dimittentis. Sed attendendum eſt, quod efficacia ſacramenti pendet ex idoneitate ſuſcipientis: actus enim activorum ſunt in patiente diſpoſito. Dico igitur quod in talem, qui videtur contritus, habet clavis effectum quantum eſt de ſe: ſed quod non habet, hoc eſt ex fictione illius: ita quod quamvis clavis non erret, tamen ille errat, & decipit. Si autem ille qui ſolvit, obligat, ſecundum voluntatem, ita quod non ſecundum ſcientiæ, vel juris regulam procedat, ſic clavis non habet efficaciam: & contra tales, qui volebant ad votum ſolvere, & ligare, loquitur Hieronymus, oſtendens hoc de ſupercilio, & ſuperbia procedere: unde ſicut A ſacramenta privantur efficacia, aut quia non recte adminiſtrantur, aut quia non recte ſuſcipiuntur: ſic de clavibus oportet intelligi.

ARTICULUS I.

Ad intelligentiam hujus partis quæritur de clavibus ſecundum quod ſpectant ad forum pœnitentiale. Et circa hoc tria principaliter quæruntur. Primo quæritur de clavibus in generali. Secundo de poteſtate ligandi, & ſolvendi, quæ eſt clavis principalis. Tertio de ſcientia diſcernendi. Quantum ad primum quæruntur duo. Primo quæritur, B utrum claves Eccleſiæ datæ ſint. Secundo ſuppoſito quod ſic, quæritur ad quod datæ ſunt.

QUÆSTIO I.

An claves ſint datæ Eccleſiæ.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 20. Membr. 1.
S. Thom. in Suppl. 3. p. q. 17. art. 1.
Et 4. Sent. d. 18 q. 1. art. 1. q. 1.
Rich. 4. Sent. diſt. 18. q. 1.
Thom. Arg. 4. Sent. diſt. 18. q. 1. art. 1.
Franciſcus de Mayr. 4. Sent. d. 18. q. 1.
Steph. Brulef. 4. Sent diſt. 18. q. 1.
Petrus de Tarant. 4. Sent. diſt. 18. q. 1.

Circa quam oſtenditur quod claves Eccleſiæ ſint datæ per illud *Fundam. Matth. 16.* C quod habetur: Tibi dabo claves regni cœlorum.

Item hoc ipſum probatur per illud quod dicitur: Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, &c. ergo in poteſtate Apoſtolorum fuit introducere ad juſtitiam: ergo ad vitam: ſed omnis, qui poteſt admittere, vel excludere a regno, habet clavem regni: ergo Apoſtolis datæ fuerunt claves, non niſi inquantum erant prælati Eccleſiæ: ergo, &c. *Joan. 20.*

Item ratione videtur, quia nullus poteſt ingredi regnum cœlorum niſi per Eccleſiam: & hoc ſignificatum eſt, ubi dicitur: Non eſt hic aliud niſi domus Dei, & porta cœli. *Geneſ. 28.* Sed conſtans eſt quod ad rectum ordinem oportuit prælatos in Eccleſia

ſia inſtitui: ſed nullus ſufficienter portæ præeſt, niſi qui habet clavem ipſius: ergo videtur, quod Dominus claves Apoſtolis conceſſerit.

Item decet regem terrenum, ut clavem oſtii, ſive portæ ſuis ſervis committat, qui miniſtrant in ejus curia: ſed non eſt liberalior rex terrenus, quam rex æternus, immo multo minus: ergo videtur quod aliquibus ſervis, ſive hominibus claves commiſit.

Ad opp. 1. Ad oppoſitum ita arguitur: Nulla neceſſitas eſt clavium, ubi oſtium ſemper eſt patens, & apertum: ſed oſtium cœli, & Eccleſiæ ſemper eſt apertum: ergo, &c. Minor probatur ſic: Oſtium paradiſi Chriſtus Dominus eſt, qui dicit: Ego ſum oſtium: ſed illud ſemper eſt apertum, quia dicit ipſe: Eum, qui venit ad me, non eiiciam foras. Vidi, & ecce in cœlo oſtium apertum: ergo, &c. *Joan. 10. Joan. 6. Apoca. 4.*

2. Item illi ſoli conceditur clavis, qui poteſt claudere & aperire: ſed hic eſt ſolus Chriſtus. Dabo clavem domus David ſuper humerum ejus, & claudet, & non erit qui aperiat, &c. Ergo ſolius Chriſti eſt aperire, & claudere: ergo, &c. *Iſaia 22.*

3. Item ſolus ille fert clavem, qui poteſt obſtaculum amovere: ſed obſtaculum regni cælorum ſolus Chriſtus potuit amovere: ergo, &c. Probatio minoris. Super illud: Dabo clavem domus David, Gloſſa: In paſſione reſeravit, quod ante non poterat: ſed hoc fuit ſolius Chriſti: ergo, &c. *Ibidem*

4. Item majus quid eſt habere claves paradiſi, quam habere claves mortis, & inferni: ſed Chriſtus clavem mortis, & inferni ſibi ſoli reſervavit, nec dedit Eeccleſiæ: ergo clavem regni multo fortius.

CONCLUSIO.

Clavis miniſterii data eſt Eccleſiæ, qua removetur debitum peccati dimiſſi, quia Eccleſia pœnam poteſt taxare, quæ clavis deſcendit a clave auctoritatis, mediante clavi.

Resp. ad Arg. Dicendum quod nomen *clavis*, translatum eſt ad ſpiritualia ab ipſis corporalibus. In his autem corporalibus clavis eſt inſtrumentum ad removendum aliquod obſtaculum. Quoniam igitur in ſpiritualibus invenimus obſtaculum ad ingrediendum in regnum cœleſte, neceſſe eſt illud removere: Ideo ad ſpiritualia nomen clavis transferimus, vocantes clavem illam virtutem, per quam obſtaculum removetur, ſive per quam excluditur, vel includitur. Secundum hoc igitur notandum, quod cum triplex ſit obſtaculum ingrediendi in regnum, & triplex poteſtas illud removens: triplex eſt clavis ſpiritualis, differens ſecundum gradum, & dignitatem. Obſtaculum autem ingrediendi in cœlum eſt debitum alicujus peccati: Hoc autem eſt triplex. Primum peccati mortalis commiſſi; & hoc eſt debitum æterni ſupplicii. Hoc autem obſtaculum ſolus Deus amovet, quia hoc removetur per culpæ deletionem; & ideo poteſtas hoc removens eſt poteſtas divina, quæ ab aliquibus dicitur clavis auctoritatis. Secundum obſtaculum eſt debitum peccati contracti: & illud eſt debitum ſolutionis pretii, & hoc ſolvi potuit per eum, qui potuit ſatisfacere, talis autem fuit ſolus Chriſtus: & ideo hæc poteſtas removens illud obſtaculum eſt ſolius Chriſti; & vocant eam aliqui clavem excellentiæ. Tertium obſtaculum eſt debitum peccati dimiſſi; quia poſtquam homini dimiſſa eſt culpa, adhuc eſt obligatus ad temporalem pœnam, & hoc removeri poteſt per illum, qui poteſt peccati pœnam taxare; & talis eſt miniſter Chriſti, non tantum Chriſtus, & il- *Obſtaculum ingrediendi regnum triplex.*

la poteſtas eſt hominibus communicata, & vocatur iſta poteſtas clavis miniſterii. Cum igitur triplex ſit poteſtas ſecundum triplex obſtaculum, triplex eſt clavis. Prima ſcilicet auctoritatis, a qua eſt: ſecunda ſcilicet excellentiæ: & hæc eſt in ſolo Chriſto: & tertia eſt clavis miniſteriis, quæ deſcendit a clave auctoritatis mediante clavæ excellentiæ; & de hac dictum eſt Petro: Tibi dabo claves regni cœlorum, & de hac procedunt auctoritates, & rationes ad primam partem. Sed rationes ad oppoſitum procedunt de aliis clavibus. *Matt. 16.*

1. Ad illud ergo quod primo obiicitur, quod oſtium ſemper eſt apertum dicendum quod hoc verum eſt de ſe; ſed tamen homo ſibi claudit per debitum peccati, quod incurrit, a quo oportet hominem per aliquam clavium liberari.

2. 3. Ad illud quod obiicitur, quod ſolus Chriſtus poteſt claudere, dicendum quod illud intelligitur de clave excellentiæ, per quam clauſit lymbum ſanctis, ne ibi deſcendant, & aperuit paradiſum: & de iſta apertione dicitur in oratione paſchali: *Deus qui æternitatis aditum devicta morte reſeraſti*: de hac intelligitur textus, & gloſſa: & ita patet ſequens objectio.

4. Ad illud quod obiicitur de clavibus inferni, & poteſt reſponderi ſecundum aliquos, quod iſtæ etiam ſunt claves inferni: ſed tamen denominantur a digniori, quia dum aperiunt cœlum, claudunt infernum: ſed principaliter ſunt ad aperiendum cœlum. Poteſt aliter dici, quod claves inferni habet Chriſtus ſecundum quod Deus, quia ipſe eſt qui poteſt animam, & corpus perdere in gehennam, & qui poteſt liberare, & ibidem includere: unde hoc competit ei ſecundum clavem auctoritatis, quæ eſt in removendo culpam: & ideo plus dicit per clavem inferni, quam per clavem regni: ſicut plus eſt liberare a culpa, & morte æterna, quam liberare ab aliqua pœna temporali introducendo in gloriam: ideo non valet illud.

A

QUÆSTIO II.

An claves ſint datæ ad claudendum.

Alex. Alex. 4. p. q. 20. Memb. 5.
S. Thom. in ſuppl. 3. p. q. 17. art. 2.
Richardus 4. Sent. diſt. 18. q. 2.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 18. q. 2.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 18. q. 3.

Ad quid ſint iſtæ claves. Et ſuppoſito quod ſint ad aperiendum, quæritur, utrum ſint ad claudendum. Et quod ſic, videtur: Dabo clavem domus David, & aperiet, & nemo claudet; claudet, & nemo aperiet: ſed poteſtas collata eſt miniſtris conformis poteſtati Chriſti: ergo ad claudendum, & ad aperiendum. *Fundam. Iſaia 22.*

B

Item in datione clavium Dominus dedit non ſolum poteſtatem ſolvendi, ſed etiam ligandi, non ſolum dimittendi peccata, ſed etiam retinendi, ſicut patet: & per hoc quod ſolvunt, ſunt ad aperiendum; & per hoc quod remittunt, ſimiliter: ergo ab oppoſitis per hoc quod ligant & retinent, erunt ad claudendum: non ergo ſolum ad aperiendum. *Matt. 16* *Joan. 20.*

Item clavis dicitur metaphorice in ſpiritualibus ad ſimilitudinem clavis in corporalibus: ſed officium clavis non tantum eſt adaperire, ſed etiam claudere: ergo &c.

C

Item ſi ſolum eſt ad aperiendum: ergo pari ratione cum baptiſmus ſit ad aperiendam januam, & omnia ſacramenta, & præcipue Euchariſtia, & Unctio extrema, quæ removet obſtacula ad ingrediendum in gloriam: ergo omne ſacramentum eſſet clavis, quod non admittit uſus, nec ratio: ergo, &c.

1. Contra: Claves datæ ſunt ad noſtram utilitatem: ſed utilitas noſtra non eſt, quod regnum cœli nobis claudatur; ergo non ſunt ad claudendum. *Ad opp.*

2. Item nihil claudit regnum cælorum, niſi quod apponit obſtaculum; appoſitum autem obſtaculum ad ingrediendum non eſt niſi debitum, quod

Digitized by Google

quod eſt ex peccato: ſed claves non ſunt ad faciendum homines peccare: ergo videtur quod claves non ſint ad claudendum.

3. Item quicumque utitur inſtrumento ad illud, ad quod eſt, recte utitur illo: ſed ſacerdos claudendo aditum regni non recte facit, ſed peccat: ergo clavis non eſt ei ad hoc data. Probatio minoris: Væ vobis ſcribæ & Phariſæi, qui clauditis regnum cœlorum ante homines: ergo peccabant in hoc.

Matt. 23.

4. Item nihil idem eſt ad oppoſitos fines: ſed claudere, & aperire regnum cœlorum ſunt oppoſita: ergo clavis non ordinatur ad hæc duo.

Quæſt. later.

5. Quæritur etiam juxta hoc, cum malum exemplum claudat regnum cœlorum, & bonum aperiat, quare non dicitur clavis.

6. Item cum ſolvere, & ligare non ſit clavis uſus, ſed magis manus, non videtur quod Dominus deberet clavibus attribuere uſum ligandi, & ſolvendi; quod tamen facit: quæritur ergo unde hoc ſit.

Matt. 16.

CONCLUSIO.

Claves datæ Eccleſiæ non modo ſunt datæ ad aperiendum ſed etiam ad claudendum, licet propter aperitionem.

Resp. Ad Arg. Dicendum quod poteſtas ſacerdotibus communiter conceſſa ſuper ſubditos, non eſt ad omnino ſolvendum debitum, quia non debebat hæc cuilibet communicari, ne culpa ſine pœna remaneret: ideo data eſt eis poteſtas, ut ligando ſolverent, ligando ſcilicet ad unum, abſolverent ab alio: ſed non eſt data poteſtas ligandi, niſi propter ſolutionem. Quoniam igitur ſolvere aliquem a debito, eſt removere obſtaculum; & hoc eſt aperire cœlum, & per conſequens ligare, & claudere, ideo dico, quod claves iſtæ ſimul ſunt ad ligandum, & ſolvendum; claudendum, & aperiendum. Sed actus ligandi, & ſolvendi competit eis immediate, & in ſubjectum: ſed actus aperiendi in relatione ad finem ultimum. Et quoniam inſtrumentum denominatur ab optimo, & a fine; ideo magis denominatur illa poteſtas a nomine reſpiciente finem. Quia vero inſtrumentum ordinatum ad claudendum, & aperiendum in corporalibus eſt clavis; ideo talis poteſtas recte dicitur clavis: non tamen eſt omnimoda ſimilitudo, ſed aliqua. Clavis enim materialis ad utrumque principaliter eſt, & principalius ad claudendum propter latrones, & fures: ſed ſpiritualis principalius eſt ordinata ad aperiendum, nec eſt ordinata ad claudendum niſi propter aperitionem; ſicut nec ad ligandum niſi propter ſolutionem, & ita quemadmodum medicina eſt ſcientia ſani & ægri; ſani per ſe, & ægri per accidens: ita intelligendum eſt in propoſito. Concedo ergo quod ſit ad claudendum, licet non omnino eodem modo, quo clavis materialis.

Explicatio.

1. 2. 3. Ad illud ergo quod obiicitur, quod clauſio eſt nobis damnoſa, & ſit per peccatum, dicendum quod ſicut in corporalibus quædam eſt ligatio ſimpliciter nocens, & impediens, ſicut cum ligatur homo propter paralyſim: quædam ſimpliciter expediens, ſicut cum ligatur homo cum medicamine emplaſtri: ſic & in ſpiritualibus ligatio peccati impedit: ſed ligatio ſacerdotalis melius facit ad velociorem, & expeditiorem ſolutionem. Similiter intelligendum eſt de clauſione, quod eſt quædam bona & expediens, & hac ligat clavis, non alia, ipſe autem opponit de alia: & per hoc patet reſponſio ad tria objecta: ligat enim non debito peccati, ſed impoſitione ſive ſuperpoſitione remedii.

4. Ad illud quod obiicitur, quod nihil idem eſt ad oppoſitos fines dicendum quod verum eſt intelligendo de fine per ſe, ſed de fine intelligendo, ita quod ad unum eſt per ſe, ad alterum per accidens, nihil impedit: ſic autem dicimus in propoſito eſſe.

Digitized by Google

Ad quaeſt. lateralem. 5. Ad illud quod quæritur, quare exemplum non dicitur clavis, dicendum quod officium clavis eſt quod eadem ſolvit, & ligat, & claudit, & aperit; & ſolum eſt hæc poteſtas ſacerdotalis, ideo ſola dicitur clavis: unde baptiſmus non dicitur clavis, eo quod tantum aperit: ſimiliter nec bonum exemplum, econverſo peccatum, vel malum exemplum tantum claudit: & ideo neutrum dicitur clavis. Præterea, exemplum diſponit a remotis: ſed clavis aperit de propinquo; ideo clavis non debet dici.

6. Ad illud quod obiicitur, quod clavis non eſt ſolvere, dicendum quod poteſtas illa habet actum in relatione ad ſubjectum, & in relatione ad finem actus. In comparatione ad ſubjectum reſpicit poteſtatis uſum, ſed in comparatione ad finem reſpicit fructum. Et quia denominatio eſt ab optimo, ideo Dominus clavem illam poteſtatem vocavit. Sed quia executio, & uſus reſpicit actum primum; ideo illi clavi actum ſolvendi, & ligandi attribuit.

ARTICULUS II.

Consequenter quantum ad ſecundum articulum quæritur de poteſtate ligandi, & ſolvendi in foro pœnitentiali, de qua duo quæruntur. Primo quæritur, utrum hæc poteſtas poſſit in culpam. Secundo quæritur, utrum poſſit in pœnam.

QUÆSTIO I.

An ſacerdos habeat poſſe in culpam.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 21. Memb. 1.
S. Thomas in ſup. 3. p. q. 18. art. 1.
Richardus 4. Sent. d. 18. art. 2. q. 1.
Thom. Arg. 4. Sent. diſt. 18. q. 1. art. 3.
Steph. Brulef. 4. Sent. diſt. 18. q. 3.
Petrus de Tarat. 4. Sent. d. 18. q. 11.
Gabr. Biel. 4. Sent. d. 18. q. 1.

Ad opp. Joan. 20. Circa quam ſic proceditur. Et videtur, quod habeat poſſe in culpam. Quorum remiſeritis peccata, remittuntur, & quorum retinueritis, &c. ergo videtur quod habeat poſſe ſupra peccata.

2. Item ſacramentum pœnitentiæ eſt remedium contra mortale actuale, ſicut baptiſmus contra originale: ergo ſicut virtute baptiſmi deletur originale, ita virtute pœnitentiæ mortale actuale: ſed virtus pœnitentiæ principaliter conſiſtit circa claves: ergo videtur, &c.

3 Item vir juſtus merito vitæ poteſt alii primam gratiam impetrare, cui non eſt commiſſum officium mediatoris: ſed ſacerdoti per officium clavium eſt commiſſum officium mediatoris: ergo multo fortius ſacerdos gratiam impetrare poteſt: ergo & peccata dimittere.

B 4. Item communiter conceditur, quod ſacramentum baptiſmi delet omnem culpam, & tamen in hoc non derogatur divinæ potentiæ in aliquo: ſed majoris virtutis eſt ſuſceptivus ſpiritus rationalis, quam aqua; ergo videtur quod ſine aliquo inconvenienti poſſit dici, quod ſacerdos virtute clavium miniſterialiter abſolvat a culpa.

Contra: Cum Dominus dixiſſet. Fili dimittuntur tibi peccata tua: ſtatim dixerunt; Hic blaſphemat; Sed non credebant blaſphemare ob aliud, niſi quia peccata dimittere eſt ſolius Dei: non eſt ergo ſacerdotis. *Fundam. Marc. 2.*

C Item Auguſtinus, & Gregorius dicunt, quod in ſuſcitatione Lazari mortui ſignificata eſt reſuſcitatio peccatoris; ſed Lazarus eſt prius a Domino vivificatus, quam traderetur diſcipulis exolvendus: ergo abſolutio ſacerdotis nihil valet antequam homo ſit vivificatus per gratiam, & ſuſcitatus a morte culpæ: ergo ſacerdos non poteſt ſuper culpam. *In Joan. tr. 49. t. 9. & de vera & falſa pœn. cap. 3 to. 4. & ſerm. 8 de ſerm. Dom. to. 10. Greg. hom. 26. in Evangel. to. 3.*

Item paris poteſtatis eſt interius baptizare, & a culpa abſolvere mortali: ſed Deus non debuit poteſtatem baptizandi interius communicare, ne ſpes poneretur in homine: ergo pari ratione nec poteſtatem abſolvendi ab actuali.

Item nullo modo fit remiſſio culpæ niſi per gratiam; ſed gratiam dare eſt

re eſt potentiæ infinitæ, ſicut monſtratum eſt in præcedentibus; ergo, &c.

CONCLUSIO.

Claves Eccleſiæ datæ proprie non ſe extendunt ſupra culpam, licet ſe extendunt per modum deprecantis, & impetrantis.

Resp. ad Arg. Ad prædictorum intelligentiam eſt notandum, quod circa hoc eſt duplex modus dicendi, ſecundum diverſos doctores. Aliqui enim dicere voluerunt, quod dupliciter eſt loqui de clavium poteſtate. Aut prout operatur in propoſito confitendi, aut in actu confeſſionis. Si prout operatur in propoſito confitendi, ſic quia illud propoſitum clauditur in contritione, & in contritione primo deletur culpa: ſic virtus clavium quodam modo ſe extendit ad delendam culpam. Non enim a culpa poteſt juſtificari, niſi proponat ſacerdoti confiteri. Si autem loquamur de poteſtate, prout operatur in actu abſolvendi; ſic non poteſt in culpam, pro eo quod digne accedens ad abſolutionem, accedit contritus, & ſuſcitatus: & ita eſt ei jam culpa remiſſa. Sed iſte modus dicendi licet videatur probabilis, tamen habet in ſuperficie phantaſiam. Primum, quia baptiſmus ſacramentum non dicitur operari, antequam homo baptizetur, alioquin operatum fuiſſet ab initio, pari ratione nec clavis. Item plus poteſt unumquodque in re, quam in ſolo propoſito: ſi ergo in propoſito delet culpam, quanto magis dum exhibetur in re ipſa; Et iterum: Poſſibile eſt quod aliquis ad abſolutionem accedat attritus ſicut ad baptiſmum, quare tunc non fiet attritio contritio, cum non ſit fictus? Et ideo eſt alius modus dicendi, quod habens clavem, & poteſtatem clavis, mediator eſt Dei ad hominem, & hominis ad Deum. Unde per ipſum peccator aſcendit ad Deum, & ſic eſt ſacerdos os peccatoris, ſive loquens pro peccatore: & per ipſum deſcendit Deus ad hominem: & ſic eſt ſacerdos angelus Dei, immo os, eo quod ipſe ſeparat pretioſum a vili. Secundum quod aſcendit habet ſe per modum inferioris, & ſupplicantis: ſecundum quod deſcendit, per modum ſuperioris, & judicantis. Secundum primum modum poteſt gratiam impetrare, & ad hoc eſt idoneus: ſecundum modum poteſt Eccleſiæ reconciliare. Et ideo in hujus ſignificatione in forma abſolutionis præmittitur deprecatio per modum deprecativum, & ſubjungitur abſolutio per modum judicativum: & deprecatio gratiam impetrat, ſed abſolutio præſupponit tantum. Numquam enim ſacerdos abſolvere quemquam, de quo non præſumeret, quod eſſet abſolutus a Deo. Si ergo quæratur, utrum poteſtas clavium ſe extendat ad delendam culpam: dicendum quod bene poteſt ſe extendere per modum deprecantis, & impetrantis: & illud ſignatum eſt in benedictione ſacerdotum: ſed per modum impetrantis non. Quoniam ergo poteſtas ſonat per modum activi, & imperantis ex ſe: hinc eſt quod poteſtas clavium proprie loquendo, non ſe extendit ſupra culpam: & concedendæ ſunt rationes ad hoc inductæ.

Opinio 1. — Improbat. — Opinio 2. — Num. 6.

1. Ad illud quod obiicitur de Joanne, dicendum quod vel illud de remiſſione dicitur quantum ad oſtenſionem, vel ſolum quantum ad pœnam.

2. Ad illud quod obiicitur, quod ſacramentum pœnitentiæ eſt contra morbum actualis peccati mortalis, dicendum quod ſacramentum pœnitentiæ accipitur prout comprehendit rem interiorem, ſcilicet contritionem per eum modum, per quem in perfectione pœnitentiæ tria concurrunt, ſcilicet contritio, confeſſio, & ſatisfactio.

3. Ad illud quod obiicitur, quod vir juſtus impetrat gratiam, dicendum quod verum eſt, tamen non largitur: & bene ſacerdos poteſt ibi gratiam impetrare peccatori, ſed ipſe non dat eam, ſed alius: & ideo

Digitized by Google

deo ſoli illi attribuitur abſolutio a culpa.

4. Ad illud quod obiicitur de ſacramento baptiſmi, dicendum quod baptiſmus delet culpam per gratiam, ſed tamen non eſt illius cauſa efficiens, ſicut ſupra oſtenſum eſt, ſed virtus divina. Et baptiſmus dicitur peccata remittere ratione rei interioris, quam ſolus Deus infundit: ſimiliter & pœnitentiæ ſacramentum. Sed poteſtas clavis dicit poteſtatem creaturæ rationalis, nec concernit gratiam, ſed quod exterius eſt, quia clavis eſt extra in ſacerdote, & ideo non ſic ei attribuitur: ſi enim ſibi attribueretur mundatio, cum hoc non poſſit intelligi per modum informandi, intelligeretur per modum efficiendi.

QUÆSTIO II.

An ſacerdos poſſit aliquid in pœnam.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 21 Memb. 1. art. 1. 2 & 3
S. Thomas in ſupl. 3. p. q. 18. art. 2.
Richard. 4. Sent. diſt 13. art. 2. q. 2.
Thom. Arg. 4 Sent d. 18. q. 1. art. 2.
Steph. Brulef 4. Sent. diſt. 18 q. 3.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 18. q. 11.
Gabr. Biel. 4. Sent. diſt. 18. q. 1.

Fundam. Utrum ſacerdos poſſit aliquid in pœnam. Et quod ſic, oſtenditur per Magiſtrum in littera, ibi: Ligant quoque ſacerdotes, dum ſatisfactionem pœnitentibus imponunt: ſolvunt autem, dum de ea aliquid remittunt: ergo videtur quod aliquid remittunt de pœna.

Item nihil eſt in peccatore remittendum, niſi vel offenſa, vel pœna: ſed offenſam remittit Deus, non ſacerdos: ergo ſi pœnam ſolus Deus remittit, videtur ergo quod ſacerdos a nullo abſolvit: falſum ergo dicit ſacerdos, dicens: Ego te abſolvo.

Item ſicut ſacerdos novæ legis ſe habet ad ſacerdotem veteris: ſic ſacramenta novæ legis ad ſacramenta veteris legis: ſed ſacramenta novæ legis exhibent quod illa demonſtrabant, & ſignificabant: ergo ſacerdotes novæ legis dant quod illi præfi- A gurabant: ſed illi præfigurabant in ſuis actibus remiſſionem: ergo videtur quod iſti ſacerdotes eam tribuant: ſed niſi remiſſionem culpæ, aut pœnæ: ſed non culpæ, ergo pęnæ.

Item qui peccavit peccato occulto, & poſt conteritur, ante abſolutionem ſacerdotis non apparet ligatus nec ſibi, nec alii. Sibi non: quia videt ſe habere bonam voluntatem. Aliis non: quia non vident in eo niſi bonum: ergo videtur quod non ſit alicujus utilitatis ipſum oſtendere abſolutum, immo quod non oſtendatur.

1. Contra: per Hieronymum: Ad opp. *In Mat. c. 16 l. 3 c. 6*
In remittendis, & in retinendis culpis id juris habent Evangelici B ſacerdotes, quod olim habebant ſub lege legales: ſed illi non oſtendebant niſi mundatum, ita quod non mundabant a culpa, nec abſolvebant a pœna. ergo ſimiliter & iſti.

2. Item ſi remittat pœnam, aut æternam, aut temporalem. Æternam non, iſtud conſtat, quia illa inſeparabilis eſt a culpa, & præterea eſt infinita: ergo non poteſt remmitti niſi a virtute remittente culpam, & a virtute infinita: ergo non a ſacerdote. Præterea: Si Deus remitteret culpam ſine pœna æterna: ergo aliquis eſſet ſine culpa, & reus mortis æternæ: ſed non caret quis culpa niſi C per charitatem: ergo ſimul haberet charitatem, & reatum pœnæ æternæ, & ita ſimul eſſet dignus morte æterna, & gloria, quod eſt impoſſibile: non ergo remittit culpam ſine pœna æterna: ergo ſacerdos non remittit pœnam æternam.

3. Item non remittit pœnam temporalem, quoniam ad illam ligat: & conſtat quod non ligat, & ſolvit reſpectu ejuſdem. Si tu dicas, quod abſolvit a pęna purgatoria, & ligat expiatoria, ſive ſatisfactoria. Contra; Pœna purgatoria eſt de alio foro; ergo ab illa non poteſt ſacerdos abſolvere.

4. Item ſi quis moriatur ante perfectionem pœnitentiæ, punietur in purgatorio; ſed non debet puniri pęna,

Digitized by Google

na, a qua eſt abſolutus; ergo ab illa numquam fuit abſolutus.

5. Item Dominus dum remittit culpam, remittit pęnam totam: nec obligat ad pœnam niſi quantum exigit ſua juſtitia: ergo ſi aliquis remittit aliquid ulterius de illa pęna, præjudicat divinæ juſtitiæ: ſed nullus poteſt divinæ juſtitiæ præjudicare: ergo nullus de pęna temporali, ad quam obligatur peccator, poteſt aliquid remittere.

6. Item ſi poſſet partem remittere, aut plus remittit ei, qui plus peccavit, aut plus ei, qui minus. Si plus; vel tantum ei, qui minus: ergo videtur, quod ſi aliquis parum peccavit, ita etiam parum debetur ei de pœna, quod totum relinqueret: ergo pro parvo peccato non eſt imponenda aliqua pęna, quod eſt inconveniens. Si remittit minus: ergo ei, qui minus dignus eſt, magis remittit: ſed hoc eſt inconveniens: ergo, &c.

7. Item ſi remittit partem, alius ſacerdos poteſt remittere aliam partem, & ſic deinceps, & ſic totum remittit, quod non competit, ut videtur ſecundum forum commune.

CONCLUSIO.

Sacerdos remittit aliquam partem pœnæ, non æternæ, nec purgatoriæ, ſed illius pœnæ ad quam Deus obligat peccatorem poſt abſolutionem a culpa.

Respon. ad arg. Dicendum quod præter poſitionem illam, quam Magiſter ponit in littera, qua aliqui ſenſerunt, quod abſolvit a pœna æterna, quam etiam ſatis efficaciter improbat, tres ſunt hic modi dicendi. Opinio 1. Unus modus dicendi eſt, quod ſacerdos abſolvit non a pœna, ſed a vinculo confeſſionis ligando ad pœnam ſatisfactionis. Et iſta poſitio videtur trahi ex verbis Hugonis in libro de poteſtate ligandi, ubi diſtinguuntur ſeptem vincula, ſcilicet obdurationis, ſervitutis, captivitatis, æternæ damnationis, ſive punitionis, A perpetuæ deteſtationis, confeſſionis, & pœnalis expiationis. A primis tribus abſolvit Deus per gratiam, & miſericordiam. A vinculo obdurationis abſolvit per gratiam præparantem, quæ emollit cor ad pęnitentiam, & eſt gratia gratis data. A vinculo ſervitutis per gratiam prævenientem, quæ eſt gratum faciens, & liberat a ſervitute peccati. A vinculo captivitatis per gratiam cooperantem, quæ expedit hominem, & ſolvit, ſeu excitat ad bona opera. A vinculo quarto, ſcilicet æternæ damnationis ſolvit ligando ad quintum, ſcilicet ad vinculum perpetuæ deteſtationis. A ſexto vero ſolvit per miniſtrum ligando ad ſeptimum. Sacerdos enim ſolvit peccatorem confitentem, ut non teneatur confiteri, ſed ligat ad vinculum ſatisfactionis. Improb. B Sed illud non ſufficit, quia ſacerdos in abſolvendo non dicit. Abſolvo te a confeſſione, ſed a peccatis. Ab illis ergo abſolvit vel quantum ad pœnam, vel quantum ad culpam: ergo plus oportet dicere. Opinio 2. Ideo eſt ſecundus modus dicendi, quod ſacerdos abſolvit non tantum ab hoc vinculo, ſed etiam a pęna purgatoria, ligando ad pęnam ſatisfactioram: ſed non ſolvit aliquam partem pœnæ relaxando, ſed ſolum comutando: & hoc ſub conditione, ſi explet ſatisfactionem injunctam. Sed ſi illa ſatisfactio ſit condigna, abſolvit a tota, ſi non, abſolvit a tanta: & ideo ſi peccator moriatur ante com- C plementum ſatisfactionis condignæ, oportet eum puniri in purgatorio. Improb. Sed nec illud ſufficit adhuc, quia iſte peccator poſt abſolutionem divinam non ligatur ad pœnam purgatoriam magis, quam ad aliam. Et hoc patet, quia tantum poteſt conteri, quod Deus totum remittit, & ſtatim evolabit: ergo non oportet, quod illam commutet. Et iterum: Si non facit niſi commutare, & ligat ad condignam: ergo nullum fructum reportat inde pęnitens, & pro nihilo dicit; Ego te abſolvo ab omnibus peccatis. Quæ omnia magna ſunt inconvenientia; ſunt & aliæ quæ omittun-

Digitized by Google

Opinio 3. tuntur brevitatis cauſa. Et ideo eſt tertius modus dicendi magis conſonus rationi, & fidei pietati, quod ſacerdos aliquam partem pęnæ abſolvendo dimittit ex vi clavium; Et Explicat. hoc poſſumus intelligere ſic; quia univerſæ viæ Domini miſericordia, & veritas; & ideo in juſtificatione, quæ eſt opus miſericordiæ, miſericordia ſic remittit culpam, ut juſtitiæ regulam non prætereat. Propterea adhuc detinet obligatum ad pęnam. Illa autem pęna ob rigorem divinæ juſtitiæ eſt viribus noſtris improportionabilis, & noſtræ cognitioni ignota; & pro illa oportet quod ſatisfaciat Deo. Providit adhuc ergo nobis viam miſericordia divina, & conſtituit arbitrum ſacerdotem, & illi dedit poteſtatem arbitrandi, & taxandi pęnam, & manifeſtandi nobis, & partem pęnæ remittere ex virtute paſſionis Chriſti, ut divina juſtitia pro illa parte ſolutionem ab iſto non exigat, ſed ex paſſione Chriſti pœna ſit contenta. Quanta ſi illa pars noſtrum non eſt determinare, ſed Dei. Et tunc ſacramentum pœnitentiæ non tantum erit oneroſum, ſed etiam fructuoſum. Hanc ergo opinionem ſuſtinendo concedendum eſt, quod ſacerdos remittit aliquam partem pęnæ, ſicut oſtendunt rationes; non æternæ, ſicut oſtendunt aliæ; non purgatoriæ, ſed communiter illius pęnæ, qua Deus obligat peccatorem poſt abſolutionem a culpa. Et pro illa numquam punitur in purgatorio, nec alibi: Sed pro alia parte, a qua non abſolvit, vel punietur hic ſufficienter, vel Dominus exigit in purgatorio.

Pſal. 24.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, de Hieronymo, dicendum quod eſt oſtendere per ſolam demonſtrationem, ſicut oſtendit ille, qui digito monſtrat aliquid. Et eſt oſtendere per quamdam exhibitionem, ut artifex oſtendit imaginem inchoatam, quando eam conſummat; Dico ergo quod Hieronymus vult dicere, quod ſacerdos evangelicus quantum ad abſolutionem a culpa abſolvit ſolum oſtendendo, ſcilicet demonſtrando abſolutum; ſed quantum ad abſolutionem a pęna oſtendit, non ſolum ſenſui manifeſtando, ſed etiam perficiendo & exhibendo.

A

2. 3. 4. Ad illud quod obiicitur de pœna purgatoria, & æterna, dicendum quod concedendum eſt, ſed aliter, & aliter; quia ab æterna nullo modo ſolvit, a purgatoria abſolvit non per ſe, ſed per accidens; quia cum in pęnitente virtute clavium minuitur debitum pęnæ temporalis, non ita acriter punitur in purgatorio, ſicut ſi non eſſet abſolutus.

5. Ad illud quod obiicitur, quod hoc præjudicat divinæ juſtitiæ, dicendum quod falſum eſt. Sicut enim in baptiſmo per paſſionis Chriſti meritum, & ſolutionem ſolvitur peccator a tota pęna, ita in pęnitentia per ejuſdem paſſionis Chriſti virtutem ſolvitur a parte pęnæ; ita quod in nullo præjudicatur juſtitiæ, immo verificatur illud Pſalmiſtæ; Miſericordia, & veritas obviaverunt ſibi; miſericordia enim ſupererogando pretium, juſtitiæ ſatisfacit. *Pſal.* 84.

B

6. Ad illud quod quæritur, ſi remittit partem, aut majorem ei qui magis habet, &c. dicendum quod miſericordia non conſiderat meritum, ſed miſeriam & ideo divina miſericordia, quæ ſubvenit hic miſeris non conſiderando in eis meritum, ſed demeritum, ſubvenit per meritum Chriſti & remittit partem æqualem omnibus non inquam ſecundum abſolutam comparationem, ſed proportionalem, ut ſi illi qui debet centum remittit decem: & ei qui debet decem, remittit unum; & ideo qui magis peccavit, dum pęnitet, tenetur ad magnas gratiarum actiones: & hoc melius patebit, cum oſtendetur, quo modo in omni opere Domini eſt miſericordia, & veritas. *Diſtin.* 46 *cap.* 1. *q.* 1 *&* 2.

C

7. Ad illud quod obiicitur, quod ſi quilibet remittit partem, tunc videtur quod tota aliquando remittatur, dicendum quod primus ſacerdos, cui confitetur, ſi paratus eſt, totum remittit de ipſis culpis, quod per vim cla-

Digitized by Google

clavium debet remitti, & ideo alius non remittit: bonum eſt tamen alteri confiteri, tum propter inſtructionem, tum propter majorem certitudinem, tum propter ejus interceſſionem, tum propter verecundiæ meritum, & arctam ſatisfactionem, & humiliationem.

ARTICULUS III.

CONSEQUENTER quantum ad tertium articulum quæritur ſpecialiter de clavi, quæ dicitur ſcientia. Et circa hoc duo quæruntur. Primo quæritur, utrum ſcientia ſit clavis. Secundo quæritur, utrum ſit alia clavis, quam potentia.

QUÆSTIO I.

An ſcientia ſit clavis.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 20. Memb. 3. art. 1.
Guil. Altiſ. 4. Sent. tract. 6. c. 8.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 18. q. 4.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 18. q. 6.

Fundam. *Mat. 16* CIRCA quam oſtenditur quod ſcientia ſit clavis. Primo ſic, ſuper illud: Tibi dabo claves. Gloſſa: Clavis dicitur ſcientia, & potentia, qua debet dignos recipere, & indignos repellere: ergo ſcientia eſt clavis.

ITEM in quodam ſermone de Apoſtolis, Petro, & Paulo dicitur: Petrus accepit clavem potentiæ, Paulus vero clavem ſcientiæ: ergo ſcientia eſt clavis.

ITEM ratione videtur, quia omne illud, quod directe repugnat errori, ſcientia eſt, vel de genere ſcientiæ: ſed clavis aliqua eſt hujuſmodi: ergo, &c. Probatio minoris. Hieronymus ſuper illud: Tibi dabo claves: Sciat prudens lector hoc eſſe de futuro promiſſum, quia ſi ſtatim datæ eſſent, numquam in eo error pravæ confeſſionis locum habuiſſet: ergo aliqua clavium excludit errorem. *Mat. 16*

L. de vera & falſa pœn. c. 10 in medio tom. 4 ITEM Auguſtinus dicit, & habetur in diſtinctione præcedenti: Qui vult peccata confiteri, ut inveniat gratiam, quærat ſacerdotem, qui ſciat ligare, & ſolvere, ne cum negligens circa eum extiterit, negligatur: ergo neceſſarium eſt abſolventi habere ſcientiam; ergo ſi illud quod tenet rationem ad aperiendum, eſt clavis videtur quod ſcientia clavis ſit.

SED CONTRA: Super illud: Tibi dabo claves, &c. Gloſſa: Præſentis judicii poteſtatem: ergo videtur quod utraque clavis eſt poteſtas: non ergo ſcientia. Ad opp. *Mat. 16*

ITEM claves dantur in ordine, & conſequuntur præciſe ordinem: ſed multi habent ordinem, qui non habent ſcientiam, & econverſo: ergo ſcientia eſt clavis.

ITEM clavis ſemel habita numquam amittitur, ſicut nec ordo: ſed ſcientia habita poteſt amitti: ergo ſcientia non eſt clavis. B

ITEM ſi ſcientia eſt clavis, aut ſcientia innata, aut acquiſita, aut infuſa. Si innata: ergo claves ſunt a natura. Si ſcientia acquiſita: ergo claves ſunt per acquiſitionem, non per gratiam. Si infuſa: ſed multi ſunt, qui nihil noverunt per infuſionem propter ſuam nequitiam: ergo mali non habent claves. Si tu dicas, quod infunditur ſcientia, quæ eſt gratis data, ſicut Salomoni. Contrarium videmus aperte, quia omnes fere ita ſunt ſimplices, & idiotæ poſt ſuſceptionem ſacerdotii, ut ante.

C

CONCLUSIO.

Scientia non eſt clavis ſecundum quod dicit habitum, ſed ſecundum quod dicit auctoritatem ſive officium diſcernendi, quæ conſequitur ordinem inſeparabiliter.

RESP. AD ARG. Dicendum quod circa hoc duplex fuit opinio antiquorum. Quidam enim dixerunt, quod ſcientia eſt clavis, prout ſcientia nominat habitum ſciendi diſcernere. Sed non eſt clavis principalis nec per ſe, ſed prout juncta eſt auctoritati ligandi, & ſolvendi: & hæc clavis non eſt de eſſe ordinis, ſed de bene eſſe, ita quod ſi aliquis reci- Opin. 1

Digitized by Google

cipit ordinem de facto, non habens ſcientiam, factum eſt: ſed executionem juriſdictionis abſolvendi non recipit ſine periculo animæ, eo quod altera clavium caret. Et hi dixerunt, quod quidam habebant ſcientiam clavium, ut illi qui habent ſcientiam acquiſitam. Quidam claviculam, ut illi qui carent acquiſita, tamen per naturalem induſtriam noſcunt quod ars docet & ſcriptura. Quidam vero nullam, ut qui carent utraque. Et videtur fuiſſe opinio Magiſtri. Sed non videtur hoc bene poſſe ſuſtineri, licet aliquam habeat probabilitatem, cum dicamus has claves ordinem conſequi, & ita dari ſicut ordinem: & ita durare, ſicut ordo durat. Et ideo eſt ſecunda opinio, quod ſcientia non eſt clavis ſecundum quod dicit habitum, ſed inquantum dicit auctoritatem, ſive officium diſcernendi. Hoc autem officium, ſive hæc auctoritas eſt conſequens ordinem inſeparabiliter. Et hæc eſt clavis eſſentialiter. Et hæc fuit Præpoſitivi. Et hanc tenent communiter doctores, hoc addentes quod ſcientia habitus eſt ſicut diſpoſitio faciens ad bene eſſe, vel etiam ſicut diſpoſitio materialis, ſine qua altera clavis exire non poteſt in actum. Sicut enim vis viſiva non eſt humidum cryſtallinum, tamen illud exigit ad ſuam operationem: ſic ipſa auctoritas diſcernendi requirit habitum ſcientiæ: & quanto melius habetur ſcientia, tanto meliori modo habetur clavis. Et ideo maluerunt ſancti hanc clavem vocare hoc nomine, quam alio. Ex his patent objecta ad utramque partem. Nam primæ auctoritates quæ dicunt ſcientiam clavem, intelliguntur de ſcientia prout dicit auctoritatem diſcernendi.

Improb. *Opin. 2.*

Ad illud quod obiicitur de Hieronymo, dicendum quod non intelligit tantum quantum ad eſſe, nec etiam ſolum quantum ad bene eſſe, ſed etiam ulterius quantum ad perfectum eſſe: ſicut fuerunt in Apoſtolis, qui poſt adventum Spiritus ſancti non fuerunt decepti, nec a varietate abducti.

Reſpon. ad 3 pro fundam.

A Ad illud quod obiicitur de Auguſtino, quod ſolus ſciens poteſt utiliter ligare; dicendum quod hoc non eſt quia habitus ſcientiæ ſit clavis, ſed quia diſpoſitio eſt ad clavem, ſicut dictum eſt.

Reſpon. ad 4 pro fundam.

Quæ autem ad oppoſitum inducuntur, concedenda ſunt, quoniam verum concludunt, ſcilicet ſcientiam, ut dicit habitum, non eſſe clavem.

QUÆSTIO II.

An ſcientia ſit alia clavis quam poteſtas ſolvendi.

Alex. Alenſ. 4. p q. 20. Membr. 3. art. 2.
Gulìel. Altiſ. 4. Sent. tract 6. cap. 8. q. 2.
B *Richardus 4. Sent. diſt 18. q. 3.*
Franc. de Mayr. 4. Sent. d. 18. q. 2.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 18. q. 5.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 18. q. 7.

Utrum ſcientia ſit alia clavis quam potentia ſolvendi. Et quod ſic, videtur. Primo auctoritate Domini: Tibi dabo claves regni cœlorum: Si ergo Dominus vere, & proprie eſt locutus: non ergo tantum clavem, verum etiam claves dedit: ergo plures ſunt claves, ſed non niſi potentia, & ſcientia: ergo, &c.

Fundam. Mat. 16.

Item habitus, & potentiæ per actus dignoſcuntur: ergo pari ratione C & inſtrumenta: ſed ſcientia eſt ad diſcernendum, ſive nominet habitum, ſive auctoritatem: potentia vero ligandi, & ſolvendi eſt ad alterum actum: ergo, &c.

Ex 2. de ani. contex. 2.

Item quæ habent oppoſita diverſa, ipſa ſunt diverſa: ſed ſcientia opponitur errori, ut dicit Hieronymus, & habetur in præcedenti problemate: potentia autem ſolvendi opponitur difficultati: ergo, &c.

Item quæ reſpiciunt diverſas animæ vires, diverſa ſunt, loquendo de his quæ ſuperadduntur potentiis, pro eo quod accidentia, & proprietates per ſubjecta propria diſtinguuntur; ſcientia ad intellectum, & potentia ad effectum refertur; ergo videtur quod ſint duæ.

Hoc ponit Alex. 7. 79. m. 4 ſed in reſp. Doct. aliter tenet.

1. Contra

Ad opp. Diſt. 19 art. 2 q. 1 & 3

1. Contra; Clavis vel eſt ordo ſacerdotalis, vel proprietas inſeparabiliter annexa, ſicut infra videbitur: ſed ordo ille eſt unus: ergo & clavis ad illum ordinem ſpectans eſt una.

2. Item claves ſunt directe ad regnum cœlorum aperiendum, & ad obſtaculum removendum: ſed regnum illud non eſt niſi unum: & oſtium, quod ſacerdos aperit, non eſt niſi unum, ſcilicet debitum pœnæ æternæ: ergo videtur quod una tantum debeat eſſe clavis, ſcientia, & potentia.

3. Item aut potentia ligandi, & ſolvendi aperit per ſe ſolam, aut injuncta auctoritati diſcernendi. Conſtat quod non per ſe ſolam, ſicut prius viſum eſt: & hoc patet, quia nulli competit de aliquo ſententiare, de quo non competit diſcernere: ſi ergo actus aperiendi non competit ei niſi cum ſcientia, & clavis ab actu aperiendi denominatur: ergo ambæ ſunt una clavis.

4. Item ſi claves iſtæ diſtinguuntur, aut penes d, ad quo ſunt, aut in quo, aut in quod. Si penes id, a quo, ut ſcientia a Filio, & potentia a Patre. Contra hoc eſt numerus & ordo. Numerus, quia cum tres ſint perſonæ, tres deberent eſſe claves Ordo, quia cum pater ſecundum originem præintelligitur, poteſtas ſolvendi præiret ſcientiam, quod eſt inconveniens. Si penes id in quo ſunt: cum ergo triplex ſit in nobis potentia, ſecundum quam conſiſtit imago, triplex deberet eſſe clavis. Una in memoria, alia in intelligentia, tertia in voluntate. Vel ſi non eſt in iſtis viribus, cum tres ſint vires, in quibus ſunt tres virtutes, deberent tunc ergo eſſe tres claves, una in rationali, alia in concupiſcibili, & tertia in iraſcibili. Si autem diſtinguuntur penes illud, ad quod: ſed illud eſt unum, ſcilicet aperire regnum: ergo, &c. Si tu dicas quod ſunt ad ſolvendum, & ligandum, & ad diſcernendum, & ita ad duo. Contra: Ad virtutem requiritur ſcire, & vel- A le, & perſeveranter operari: ſed ſcire & velle virtutem non plurificant, immo ſunt in una virtute: ergo pari ratione nec diſcernere, & ſolvere plurificant claves, ſed ſunt una clavis.

CONCLUSIO.

Clavis diſcretionis, & clavis quæ eſt potentia abſolvendi, ſunt duæ claves diſtinctæ, cum diſcretio, & abſolutio ſint duo actus.

Resp. ad Arg. Ad prædictorum intelligentiam eſt notandum, quod B diſtinctio clavium prædictarum diverſimode ſumitur a diverſis. Quidam enim diſtinctionem harum clavium ſumunt penes id, a quo ſunt, & ad quod finaliter reducunt. Dicunt enim quod ſicut in angelis eſt hierarchia deſcendens ab hierarchia ſuper cœleſti, & ad illam aſcendens, & rediens: ſic eſt in militante Eccleſia. In angelica autem hierarchia, ſicut dicit Dionyſius, eſt ordo, ſcientia, & actio, id eſt, poteſtas ordinata ſcientia & actione, ita quod poteſtas reſpondeat patri: & hæc apparet in thronis. Scientia filio: & hæc apparet in Cherubin. Et actio, ſive opus, Spiritui ſancto: & hæc apparet in C Seraphim. Per hunc modum eſt intelligere in hierarchia eccleſiaſtica, quæ maxime conſiſtit penes ſacramentum ordinis, in quo confertur poteſtas ordinata ſcientia & actione: & hanc dicunt poteſtatem clavium, quæ complectitur actum diſcernendi, & ſolvendi: ita quod poteſtas reſpondeat Patri, & ſcientia Filio, & opus Spiritui ſancto. Et ſecundum hos ſunt in ſacerdote tres poteſtates. Una principalis, & prima, quæ eſt ipſe ordo, vel poteſtas conficiendi: ſecunda eſt poteſtas diſcernendi, & tertia abſolvendi: ut ſic appareat perfectiſſima pulchritudo in ordine eccleſiaſtico ſecundum repræſentationem illius ſuperioris perfectiſſimæ Trinitatis. Si autem tu quæras ab his Opin. 1

qua-

Digitized by Google

quare poteſtas conficiendi non eſt clavis, reſpondent quia non eſt ad alterum, ſicut illæ duæ, ſicut videbitur infra: Et hæc quidem poſitio ſatis probabilis videtur eſſe. Opin. 2 Alii ſumunt rationem diſtinguendi penes, id in quo ſunt, & contra quod ſunt. Dicunt enim quod hæ duæ claves reſpiciunt intellectum, & affectum, removendo duplex malum nobis inflictum, ſcilicet errorem per ſcientiam, & difficultatem per abſolvendi potentiam. Improb. Sed iſte modus minus probabilis eſt quam primus, tum quia ſecundum rectam viam diſtinctionem clavium non inquirit: tum quia etſi ſcientia ſit in intellectu, tamen auctoritas diſcernendi in eadem potentia eſt, ut videtur aperte cum auctoritate ſolvendi, ſive ſententiandi. Non autem recte ſumit rationem diſtinctionis. Claves enim non dantur ſacerdoti, ut ſint in remedium ſibi, ut ſint recte in remedium aliis. In hoc tamen concordant cum prima, quod duæ ſunt claves ſecundum completam diſtinctionem. Opinio Doctoris. Tertius modus diſtinguendi claves eſt penes id, ad quod immediate ſunt. In foro autem pœnitentiali duo ſunt quemadmodum in foro judiciali. In illo enim ſunt iſti duo actus, ſcilicet diſcernere cauſam, & poſtmodum ſententiare: & iſti ſunt actus diverſi: ad hoc quod plene committatur alicui auctoritas, neceſſe eſt utrumque committi, alioquin plenam non habet auctoritatem. Eſt tamen duplex auctoritas concurrens in unam plenam. Quod patet, quia eam contingit dividi. Committit enim aliquando Dominus Papa aliquibus, ut cauſam diſcutiant, & diſcuſſam, ſeu inquiſitam ante prolationem ſententiæ ad ipſum remittant: & hi habent auctoritatem diſcernendi, non ſententiandi. Per hunc modum in auctoritate ſacerdotibus commiſſa eſt ſentiendum, quod cum ſufficiens ſit eis collata poteſtas arbitrandi inter peccatorem & Deum, quod utramque habent auctoritatem: & cum utraque ſit ordinata ad aperiendum

A cœlum, utraque dicitur clavis, & ſunt duo claves: tamen quia ex his conſtat una plena auctoritas, ideo in uno ordine dantur, & unum reſpiciunt: & ſic patet quod ſunt plures claves: & patet reſponſio ad primum objectum in contrarium de ordinis unitate. Poſſet tamen dici, quod prima, & unica poteſtas eſſentialis ordini ſacerdotali eſt poteſtas conficiendi.

1. 2. Ad illud quod obiicitur, quod ſunt ad unum, dicendum quod ad illud unum duplex actus neceſſario requiritur, ſcilicet diſcretio culpæ, & ſolutio pœnæ: & in his duobus duplex clavis conſiſtit: non ergo penes finem ultimum, ſed penes immediatum B habent diſcretionem.

3. Ad illud quod obiicitur de apertione, dicendum ſecundum antiquos, quod ad eamdem ſeram aperiendam in corporalibus videmus duplicem clavem, unam quæ aperit viam, & dicitur anticlavis, & aliam quæ directe aperit, & hæc dicitur principalis clavis. Sic in ſpiritualibus ſcientia eſt ſicut anticlavis, quæ dirigit judicium, & poteſtas ſolvendi eſt principalis clavis.

4. Ad illud quod quæritur, penes quid diſtinguantur, dicendum quod penes illud, ad quod immediate ſunt, ſcilicet diſcernere de culpa, & ſolvere a pœna, non penes hos actus ſolvere, & ligare. C Et ſi tu obiicias, quod ſcientia, & operatio non faciunt duas virtutes, dicendum quod ſcientia eſt duplex, una per modum praxis, & experientiæ: & hæc eſt in qualibet virtute, & eſt eis eſſentialis. Alia vero eſt per modum cujuſdam directionis, ſicut prudentia, quæ ut dicit Bernardus, eſt auriga virtutum, & fides etiam eſt directiva theologicarum: Ber. ſerm. 49 ſupr. Cant. 1. 1 & ſic diſtinguitur ab his, quæ circa opus conſiſtunt: ſic intelligendum eſt in propoſito. Et ſi tu quæras a me, quare non ſunt tot poteſtates, quot ſunt vitia, a quibus ſolvunt, dicendum quod ab omnibus illis ſolvunt ſecundum unam rationem, & unum actum, & modum conſimilem: & ideo non oportet ſic multiplicari.

DI-

Digitized by Google

DISTINCTIO XVIII. PARS II.

De modo ligandi in Foro judiciali, quare & qualiter fiat.

EST & alius modus ligandi & ſolvendi, qui per excommunicationem geritur, dum aliquis ſecundum canonicam diſciplinam tertio vocatus ad emendationem manifeſti delicti, & ſatisfacere vilipendens, ſententia Eccleſiæ a loco orationis, & Sacramentorum communione, & fidelium conſortio præſcinditur, ut erubeſcat, & pudore ſceleris converſus pœniteat, ut ſic ſpiritus ejus ſalvus ſit. Quod ſi pœnitentiam profitens reſipuerit, negatæ communioni admittitur, & Eccleſiæ reconciliatur. Hæc eſt autem Eccle- **1 Cor. 5.** *ſiæ anathematizatio, hanc pœnam illis qui digne percelluntur, infligit, quia gratia Dei & protectio illis amplius ſubtrahitur, ac ſibi ipſis relinquuntur: ut ſit eis liberum ruere in interitum peccati, in quos etiam major diabolo ſæviendi datur poteſtas. Orationes quoque Eccleſiæ & benedictionum, ac meritorum ſuffragia, eis nequaquam ſuffragari putantur.*

Quo modo ſecundum hos modos intelligendum ſit illud: Quodcumque ſolveritis, &c.

Secundum hos ligandi & ſolvendi modos, quo modo verum eſt quod dicitur: **Mat. 16.** *Quodcumque ſolveritis ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis, & quodcumque ligaveritis ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, &c. Aliquando enim oſtendunt ſolutos vel ligatos, qui ita non ſunt apud Deum, & pœna ſatisfactionis, vel excommunicationis interdum indignos ligant vel ſolvunt, & indignos ſacramentis admittunt, & dignos admitti arcent. Sed intelligendum eſt hoc in illis, quorum merita ſolvi vel ligari poſtulant. Tunc enim ſententia ſacerdotis, judicio Dei & totius cœleſtis curiæ approbatur & confirmatur, cum ita ex diſcretione procedit, ut reorum merita non contradicant. Quoſcumque ergo ſolvunt vel ligant, adhibentes clavem diſcretionis reorum meritis, ſolvuntur vel ligantur in cœlis, id eſt, apud Deum; quia divino judicio ſacerdotis ſententia ſic progreſſa approbatur & confirmatur. Quos ergo ſecundum merita ſententia Eccleſiæ percellit; lædit; & illi foris ſunt apud Deum. Qui autem non meruit, ſententia Eccleſiæ non læditur, niſi contemnat. Unde Origenes: Exiit quis a veritate, a fide, a charitate & per hoc exiit de caſtris Eccleſiæ, etiamſi Epiſcopi voce non abiiciatur; ſicut* **Super lev. homil. 14. ad 24 ca. ejuſdem, in medio homiliæ, in tom. 1** *contra aliquis non recto judicio foras mittitur: ſed ſi non egit ut meretur exire, nihil læditur. Interdum enim qui foras mittitur, intus eſt, & qui foris eſt, intus videtur retineri. Ecce qualis & quantus eſt uſus Apoſtolicarum clavium. Jam oſtenſum eſt ex parte, qualiter ſacerdotes dimittant peccata, vel retineant, & tamen retinuit ſibi Deus quamdam ſingularem poteſtatem dimittendi vel retinendi; quia ipſe ſolus per ſe debitum æternæ mortis ſolvit, & animam interius purgat.*

Quæ ſint interiores tenebræ, & interior macula.

Hic quæritur: Quæ ſit illa macula, & quæ ſint illæ tenebræ interiores, a quibus Deus interius animam purgat, cum veram pœnitentiam immittit. De tenebris & interiori caligine ſatis facile eſt & intelligere, & reſpondere. Cum enim quis mortaliter delinquit, & gratia virtutis privatur, ſi qua præceſſit, & na-

Digitized by Google

turalium bonorum eliſionem patitur. Unde & intellectus obtunditur, & totus homo interior obtenebratur: & ita quaſi caligine quadam mens obvolvitur, quæ caligo peccati pœna eſt. Hanc vero Deus pellit, cum pœnitentiam immittit, per quam perdita bona reſtituit, & vitiata reparat. Unde Propheta. Nebulam ſicut cinerem ſpargit. Sed quæ eſt macula peccati, a qua animam lavat? Ecce enim quis voluit facere homicidium, & patravit, quo patrato deſinit tam velle quam facere: nondum tamen vere & humiliter pœnitere, nec confiteri proponit. Quæ ergo remanſit in anima illius macula? Mala voluntas quidem fuit macula illius animæ, ſed illa tranſit. Macula etiam eſt, ſi pœnitere contemnit: ſed hoc eſt peccatum aliud a præcedenti. Quæ ergo macula remanſit, a qua ipſe in pœnitentia purgatur. Polluta eſt quidem anima, quouſque pœniteat, ſicut erat dum in ea parva erat voluntas. Sicut enim qui tangit morticinum vel aliud immundum, ita pollutus eſt poſt tactum quouſque lavatur, ſicut fuit dum tangeret: ita poſt actum peccati ita polluta remanet anima, ſicut fuit in ipſo actu peccati: quia ita eſt longe a Deo per diſſimilitudinem, qui eſt vita & munditia mentis, ſicut fuit dum peccatum ageret. Ipſa ergo diſſimilitudo quæ ineſt animæ ex peccato, & eſt a Deo elongatio, animæ macula intelligitur, a qua purgatur in pœnitentia. Hoc autem ſolus Deus facit, qui ſolus ſuſcitat animam & illuminat, quod ſacerdotes nequeunt, qui tamen medici ſunt animarum. Unde Propheta: Numquid Medici ſuſcitabunt, & confitebuntur tibi? quod exponens Auguſtinus ait: Boni doctores recte medici dicuntur: qui viventes curare miniſterio poſſunt ſed non mortuos ſuſcitare. Sola enim Dei gratia mortui reviviſcunt.

Pſal. 147. — Levit. 11. Num. 19. — Aug. in Pſ. 87. ad fin. tom. 8. in ſenſu.

DIS. XVIII. PARS II. A

De clavibus, & eorum uſu in foro judiciali.

Eſt alius modus ligandi, & ſolvendi, &c.

Expoſitio textus.

SUPRA egit Magiſter de uſu & poteſtate clavium in foro pœnitentiali, quæ quidem eſt per abſolutionem, & ligationem in foro illo. Hic ſecundo agit de abſolutione, & B ligatione in foro judiciali, quæ quidem eſt per excommunicationem: & habet hæc pars tres partes. In prima aſſignat hunc modum ligandi, quare & qualiter fiat. In ſecunda vero auctoritate ſacræ Scripturæ confirmat, ibi: *Secundum hos ligandi, & ſolvendi modos.* In tertia ad intelligentiam illarum auctoritatum quamdam quæſtionem quærit, & determinat, ſcilicet quæ ſit animæ macula, vel tenebra, a qua Deus mundat, ibi: *Hic quæritur, quæ ſit illa macula.*

Diviſio.

Sibiipſis relinquuntur, ut ſit eis liberum, &c. Dub. I.

Videtur male dicere, quia liberum arbitrium non recipit magis, & minus: ergo non eſt modo liberius poſt excommunicationem ad peccatum, quam ante. Item juxta hoc quæritur, quæ ſint mala, quæ incurrit quis per excommunicationem.

Resp. Dicendum quod libertas peccandi non eſt libertas, ſed defectus libertatis. Liberum ergo arbitrium prout dicitur liberum a culpa, quia hic non eſt libertas eſſentialis, ſed accidentalis, dicitur magis, & minus liberum, & tunc magis eſt liberum, quando melius ſe poteſt defendere & minus liberum, quando minus ſe poteſt defendere a peccati dominio. Quoniam igitur meritis orationum Eccleſiæ multi ſuſtentantur, & defenduntur a culpis, tunc dicuntur liberiores ad peccatum perpetrandum fieri, quando auferuntur eis ſuffragia Eccleſiæ. Unde patet quo modo illud verbum intelligitur, & nota quod multa ſunt incommoda, quæ incurrunt excommunicati, quæ notantur his verſibus:

Gra-

Digitized by Google

Gratia ſubtrahitur, magis ac magis obice rupto.
De vitio ruit in vitium, ſuffragia perdit.
Et ſatanæ citius vexandus traditur ille,
Quem ligat ex propriis anathematizatio culpis.

Et intelliguntur quantum ad expoſitionem, vel de ſe jectionem; ſicut rex diceretur militem tradere inimico, quem non defenderet ab ejus vexatione.

Sed intelligendum eſt hoc in illis, quorum merita ſolvi, vel ligari poſtulant, &c. Dub. II.

Quæritur hic, ſi aliquis ſit injuſte excommunicatus, utrum habere ſe
Greg. 11. debeat pro excommunicato. Et quod ſic, videtur, quia dicitur in jure: Sententia paſtoris ſive juſta, ſive injuſta tenenda eſt, & timenda. Sed contra: Magiſter dicit, quod illam ſolam ſententiam approbat curia cæleſtis, quæ datur ex meritis. Item fovere & tenere ſententiam injuſtam, eſt præſtare patrocinium injuſtitiæ: ergo talis ſententia, ut videtur, nullo modo tenenda eſt nec ab eo, qui
11. quæſt. 3 Epiſcop. presb. excommunicatur, nec ab aliis. Item Quæritur, quo modo fit ſententia excommunicationis injuſte lata.

Resp. Dicendum quod ſententia injuſta dicitur ex animo, ex cauſa, ex ordine. Ex animo, ut cum fertur non zelo juſtitiæ, ſed vindictæ. Ex cauſa, ut cum non eſt meritum ſufficiens, vel certum, propter quod debeat excommunicari iſte, cui infligitur. Ex ordine, ut cum prætermittitur ordo juris. Si ergo talis excommunicatio feratur in aliquem, diſtinguendum eſt: quia aut fertur ab habente canonicam juriſdictionem aut a non habente. Si ab habente, dicendum quod tenenda eſt, & timenda, quia non eſt ſubditorum diſcutere ſententias majorum: & ſi contemnat, graviter peccat. Excipiuntur autem duo caſus, videlicet ſi ſententia illa lata eſt poſt appellationem

A legitimam, vel quando continet intolerabilem errorem, ut ſi diceretur: Excommunico te, quia credis in Deum. In his duobus caſibus non quærentes abſolutionem admittuntur ad eorum probationem: alias autem non admittuntur, niſi humiliter petant abſolutionem. Abſolvit autem 24. qu. 1. audivim.
Dominus Papa in omnibus ad cautelam, non propter hoc quod reputet fuiſſe excommunicatos, vel excommunicandos, ſed ut oſtendat Eccleſiæ ſententiam quantumcumque ſit injuſta, eſſe formidandam. Unde timetur, & tenetur non conſideratione injuſtitiæ, ſed ob reverentiam poteſtatis Eccleſiaſticæ. Hoc ſentiendum
B eſt ſecundum jura, ſi excommunicetur ad habente juriſdictionem canonicam. Si autem ab alio excommunicetur, qui non habet canonicam juriſdictionem, & hoc conſtat, tunc non eſt timenda, utpote ſi ſint hæretici, vel ſchiſmatici, apoſtatæ, intruſi, ſuſpenſi a juriſdictione. Si au- 24. qu. 1. aud. vim.
tem talium crimen ſit occultum, tolerandа eſt talium ſententia, ſicut & 12. qu. 2. alteratio nes.
ipſi tolerantur ab Eccleſia.

De tenebris, & interiori caligine ſatis facile eſt intelligere. Dub. III.

Videtur falſum dicere, quia vide-
C mus multos peccatores in peccatis exiſtentes, qui valde bene intelligunt & addiſcunt, & ita experimentum eſt contra hoc. Ita Domini do- Luc. 16.
cumentum eſt: Filii hujus ſæculi prudentiores ſunt filiis lucis. Item cum multo magis ſit peccatum deordinativum affectus, quam intellectus, & corruptivum amoris, quam luminis, & charitatis quam fidei: videtur potius eſſe dicendum quod peccatum ſit frigus, quam tenebra.

Resp. Dicendum quod gratia magis dicitur lux, quam calor, quoniam lux in ſe habet & virtutem illuminandi, & illuminando magis, & magis virtutem caleſaciendi: & ideo plus complectitur lux, quam calor. Et gratia inquantum lux non

Digitized by Google

tantum reſpicit intellectum, verum etiam affectum, immo lux ut dicitur de gratia, nominat eam ut reſpicit totam animam: quoniam ſicut eſt forma totius orbis primi, per cujus influentiam fiunt generationes circa partes inferiores: & una eſt ratio actualitatis, & diffuſionis, ſecundum quod innuit, & dicit aperte Dionyſius in libro de divinis nominibus: & quia hoc competit gratiæ, quæ eſt radix omnium habituum gratuitorum, & principium omnis boni operis: hinc eſt quod dicitur lux, & peccatum dicitur tenebra: quia tenebra non tantum privat actum lucis, ſecundum quem eſt in ſenſum viſus: ſed etiam alios actus, ſecundum quos eſt operativa: & iſta tenebra non reſpicit intellectum tantum, ſed intellectum ut extenſum ad calorem affectus. Ex his patent objecta. Quod enim dicitur, quod intellectus viget in peccatoribus, dicendum quod verum eſt ſecundum actum qui eſt pure ſpeculationis, ſed non prout extenditur ad effectum, vel opus. Unde aliter habuit Prophetiam Balaam, aliter David. Ille enim ſolum videbat, iſte videbat, & gaudebat: & ſecundum hoc ſe in opere regulabat, & ſeipſum dirigebat. Exemplum eſt in muſico, & bono citharedo: aliter enim novit conſonantiam citharæ muſicus, aliter bonus citharedus: & quantum ad hanc obtunditur intellectus manifeſte, licet non quantum ad primum ita aperte: credo tamen firmiter, quod quantum ad utrumque.

Lib. 2. cal. hier. p. 3. cap. 2.

Ipſa ergo diſſimilitudo, quæ ineſt animæ ex peccato, animæ macula eſt.

Dub. IV.

Videtur male dicere: Omnis enim macula deformitas dicitur, aut quia aliquid eſt remotum, aut quia aliquid quod non debet, circa rem ponitur, ſicut patet: truncatus naſo eſt deformatus, ſed habens morpheam, vel aliquid tale, eſt maculatus: ſed peccatum non corrumpit bona naturalia, quia nihil corrumpit in eo, A quod eſt exiſtentia, vel natura; aut ſi corrumpit, tamen nihil ponit: ergo nullo modo debet dici macula. Si tu dicas, quod ponit malam habilitatem, & pronitatem ad malum, & illa eſt macula. Contra: illa pronitas poteſt auferri per oppoſitam pronitatem: ergo macula peccati deleret maculam, quod inconveniens eſt dicere. Item: Pronitates liberantur per aſſuefactionem, ſolus autem Deus liberat a macula, ut dicitur in littera.

Resp. Dicendum quod peccatum non eſt aliud quam privatio ordinis debiti, & voco ordinem debitum prout comprehendit modum, ſpeciem, B & ordinem, prout circa ipſum conſiſtit præcipue ratio boni. Iſta ergo deordinatio remanens in anima eſt culpa ipſa, & peccatum, quia eſt ex proprio actu, ubi debet eſſe ordo juſtitiæ. Hic autem habet conſiderari & ſecundum rationem averſionis, & ſecundum rationem converſionis, & rationem utriuſque. Secundum primam rationem competit ei ratio privationis, ſecundum ſecundum modum ratio infectionis, & hic jungit ſibi rem turpem: ſecundum tertium modum ratio obligationis. Quantum ad primum modum dicitur peccatum tenebra, & deformitas. Quoniam bonum dupliciter poteſt conſiderari, C ſcilicet in ſe: & ſic dicitur lux, & per oppoſitum peccatum dicitur tenebra. Et in comparatione ad vim cognitivam: & ſic dicitur pluchritudo animæ: & per oppoſitum peccatum deformitas. Quantum autem ad averſionem ſic dicitur macula, & fœtor: & hoc ſimiliter ſecundum duplicem comparationem illius conjunctionis cum delectabili terreno. Aut in ſe: & ſic eſt macula. Aut ad vim cognitivam: & ſic fœtor: & quantum ad utrumque ſic competit eſſe vinculum mortis ęternę.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam hujus partis ſex quæruntur. Primo quæritur, utrum aliquis poſſit, vel debeat excom.

Digitized by Google

municari. Secundo dato quod ſic, quæritur pro quo quis ſit excommunicandus. Tertio quæritur, a quo. Quarto utrum excommunicatio poſſit iterari. Quinto de communicatione cum excommunicatis. Sexto de abſolutione.

QUÆSTIO I.

An aliquis poſſit, vel debeat excommunicari.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 22. Membr. 1. art. 1.
S. Thom. in Suppl. 3. p. q. 21. art. 2.
Rich. 4. Sent. diſt. 18. art. 3. q. 1.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 18. q. 6.
Petrus de Tarant. 4. Sent. diſt. 18. q. 13.
Gabr. Biel. 4. Sent. diſt. 18. q. 2.

Fundam. *Matt. 18.* QUOD aliquis poſſit excommunicari, oſtenditur. Primo auctoritate Domini: Si peccaverit in te frater tuus, &c. uſque ibi: Quod ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus. Et poſt: Amen dico vobis, quodcumque ligaveritis ſuper, &c. ſed ethnici, & publicani extra communicationem reputantur: ergo & talis frater & hoc ſecundum judicium Eccleſiæ, ut dicit: ergo, &c.

1. Cor. 5. 1. Tim. 1 Gal. 1. 1. Cor. ult. ITEM hoc probatur exemplo Apoſtoli, qui fornicatorem manifeſtum tradidit ſatanæ. Ex quibus eſt Hymeneus, & Alexander, quos tradidi ſatanæ. Et: Si quis vobis Evangelizaverit præter id quod accepiſtis, anathema ſit. Et: Si quis non amat Dominum Jeſum Chriſtum, anathema ſit. Si ergo Paulus Eccleſiæ adminiſtrator ſubjectos excommunicavit, videtur illud eſſe conveniens, & licitum.

ITEM hoc ipſum rationabiliter probatur per exemplum in moralibus: Pater enim familias ſecundum rectum ordinem rectitudinis filium inobedientem extra domum ad tempus eiicit, ut ſaltem ſic corrigatur: ergo pari ratione ille, qui præeſt in domo Dei, poteſt & debet conſimilem eiicere extra domum: ſed eiicere extra domum, eſt eiicere extra communicationem, & hoc non eſt aliud

A quam excommunicare: ergo, &c.

ITEM videmus in arte medendi, quod ſecundum rectum judicium artis membrum putridum ordinatum ad aliorum membrorum infectionem, a corpore eſt reſecandum: ſed in ſpiritualibus contingit membra eſſe putrida per peccatum, & alia membra corrumpentia: ergo videtur quod talia recte ſint amputanda ſecundum rectum regiminis ordinem: ſed hoc fit per excommunicationem: ergo, &c.

1. CONTRA: Excommunicatio eſt ſeparatio a communione: ſed communio eſt per charitatem, ſed extra charitatem nemo poteſt, nec debet aliquem eiicere: ergo nec excommunicare. Quod nemo poſſit auferre charitatem, videtur: quia nemo amittit charitatem invitus. Ad oppo.

B

2. ITEM nemo eſt qui non ſit ex charitate diligendus, quamdiu eſt in via: ergo, &c.

3. ITEM excommunicatio eſt ſeparatio a communione ſacramentorum: ſed a ſacramentis nullus eſt ſeparandus, nec prohibendus: ergo nullus eſt excommunicandus. Major patet: Minor probatur ſic: Omnis fidelis aut eſt juſtus, & ſanus, aut peccator, & infirmus. Si juſtus, non eſt arcendus a ſacramentis. Si peccator, & infirmus, & indigens medicinis ſpiritualibus, magis eſt attrahendus, quam arcendus: ergo, &c.

C

4. ITEM excommunicatio aut eſt morbus, aut medicina. Si morbus: ergo nulli eſt infligenda, quia omni ſalus eſt deſideranda. Si medicina: ergo cum medicina ſit omnibus aptanda, & non proſit niſi ei, qui vult in eam per liberum arbitrium conſentire: ergo nullus eſt excommunicandus niſi volens: & quilibet debet velle ſe excommunicari, quorum utrumque falſum eſt.

5. ITEM in excommunicatione traditur ſatanæ ipſe excommunicatus, ſicut patet in excommunicatione ipſius Apoſtoli: aut ergo quantum ad animam, aut quantum ad corpus. Sed quantum ad corpus non poteſt, illud videmus ad litteram. Quantum ad animam nec poteſt, nec debet:

ergo nullo modo videtur aliquis eſſe excommunicandus.

CONCLUSIO.

Excommunicari aliquis poteſt Dei auctoritate, cum per dulces monitiones non corrigitur, neque emendatur, Exemplo Apoſtoli.

Resp. ad Arg. Ad hoc intelligentia eſt notandum, quod ſicut in diſciplinis duplex eſt modus inſtruendi, & duplex modus arguendi, ſcilicet oſtenſivus, & per impoſſibile: & in medicinalibus duplex eſt modus curandi, ſcilicet per medicamenta lenientia, & per medicamenta aſperantia: curatur enim aliquis per emplaſtri appoſitionem, aliquis per ſectionem: ſic in moralibus eſt duplex modus corrigendi, unus per dulces monitiones, alter per aſperas increpationes: & hoc ſecundum duo genera hominum, quia quidam ſunt tractabiles, & plicabiles: quidam duri, & rebelles. Sic in divinis, & Eccleſiaſticis judiciis, in quibus eſt inſtructio, curatio, & correctio, duplex reperitur modus inſtruendi, & corrigendi, & etiam curandi. Quemadmodum igitur nolentibus acceptare rationem oſtenſivam ſit argumentatio ducens ad impoſſibile: & morbis, qui non curantur per emplaſtrum apponitur vulnus, & cauterium: & invitis, & incorrigibilibus fit curatio per flagellum, ſic eſſe oportuit in Eccleſiæ rectoribus: Et ideo Dominus inſtitutor, & fundator Eccleſiæ eidem non tantum dedit medicamenta ſacramentorum ad curandum accedentes, ſed etiam gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei, & poteſtatem amputandi, & reſecandi contemptores, & rebelles: & tales licet, & debitum eſt excommunicari, ſicut oſtenſum eſt auctoritate Dei, & exemplo Apoſtoli, & ratione in conſimili.

1. 2. Ad illud ergo quod obiicitur, quod excommunicare eſt extra communionem eiicere, quæ eſt per charitatem, dicendum quod communio triplex eſt. Quædam ſpiritualis omnino, & hæc eſt quantum ad dilectionem interiorem. Quædam corporalis, & hæc eſt quantum ad exteriorem converſationem. Quædam medio modo, & hæc eſt quantum ad ſacramentorum ſuſceptionem, & præcipue quantum ad ſacramentum altaris. Dico ergo quod a prima nullus poteſt, nec debet excludi quamdiu eſt viator, nec excommunicatio dicit privationem illius communionis. Quantum ad ſacramentalem excluditur quilibet, qui dicitur excommunicatus ſive majori, ſive minori. Quantum ad converſationem exteriorem attenditur excommunicatio major, in qua communicatio negatur ſecundum actus legitimos, qui attenduntur in quinque, ſcilicet in oſculo, in colloquio, in convivio, in oratorio, in valefaciendo. Unde verſus.

Os, orare, valde, communio, menſa negatur.

Sic igitur patet, quod cum triplex ſit communio, una ſpiritualis, & alia ſacramentalis, & alia corporalis quod ſecundum primam nullus excommunicatur: ſecundum ſacramentalem, excommunicatur omnis qui dicitur excommunicatus: ſecundum tertiam excommunicatur ille, qui majori excommunicatione excommunicatus dicitur, quia major eſt hic privatio communicationis: & ſic patet illud ſecundum.

3. Ad illud quod obiicitur, quod nullus ſeparandus eſt a ſacramentis, dicendum quod immo, quoniam etſi ſacramenta ſint medicinæ, tamen non proſunt niſi diſpoſitis. Unde ſicut bonus medicus ſecundum artem prohibet infirmum a medicinis non tantum a cibis propter indiſpoſitionem: ſic in propoſito eſt intelligendum. Utilius enim eſt alicui medicinam ſubtrahere, quam dare contra diſpoſitionem, immo tali differre medicinam eſt medicinale.

4. Ad illud qud obiicitur de excommunicatione, utrum ſit morbus vel medicina, dicendum quod ſicut

ſe-

ſectio de prima ſua ratione plaga eſt A & dolorem facit, tamen in comparatione ad vulnus apoſtematis eſt medicina: ſic ipſa ſeparatio a communione fidelium dicit malum, & damnum, & pœnam: in comparatione tamen ad rebellem medicina eſt, ut ejus rebellio, & contumacia frangatur. Unde ſicut ille qui ſyllogizat per impoſſibile, deducit ad impoſſibile, non ut ibi ſiſtat, ſed ut redeat ad veritatem: ſic Eccleſia ſeparat & excommunicat, ut redeuntem cum humilitate, & confuſum de contumacia arctius ſtringat, & interius claudat: & ſic patet quod quamvis ſit medicina, quia curat morbum rebellionis, quod nullus hanc medicinam B debet appetere, nec debet dari quærenti veram medicinam, ſed contemnenti.

5. Ad illud quod obiicitur, quod excommunicare eſt tradere ſatanæ, dicendum quod ſatan eſt tortor, non tantum animarum, verum etiam corporum. Tradere autem tortori eſt dupliciter, aut ceſſando a protectione torquendi, ſive exponendo, aut jubendo tortori, ut affligat. Excommunicare ergo ſecundum præſentis Eccleſiæ ſtatum, eſt ſatanæ tradere protectionem: ſubtrahendo: & ei exponendo: ſubtrahit ergo ſuffragia & ſacramenta, per quæ munimur contra hoſtis inſidias. In tempore autem C Eccleſiæ primitivæ, quia dæmones ipſis Apoſtolis ſubiiciebantur, & manifeſtanda erat fides per miracula, non tantum exponebantur, immo corporaliter ad mandatum Apoſtolicum vexabantur: ſicut dicitur, & in textu, & in Gloſſa: & illud decuit in principio Eccleſiæ fieri ad terrorem, vel propter excellentiam Apoſtolorum: nunc autem quamvis non ita vexentur, tamen corpore, & ſpiritu vexandi exponuntur: & pro tanto dicuntur tradi ſatanæ, & vere excommunicari, & ſic patent objecta. *1 Cor. 5*

QUÆSTIO II.

An aliquis debeat excommunicari pro damno, vel injuria illata Eccleſiæ.

Alex. Alenſ. 4. p q. 22. Membr. 1. art. 3.
S. Th. in Supp. 3 p. q 21 art. 3
Guliel. Altiſſ. 4. Sent. tract. 6. cap. 8. q. 4.
Richardus 4. Sent. diſt. 18. art. 3. q. 1.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d ſt. 18. q. 7.

Pro quo quis debeat excommunicari, & quare: utrum pro damno, vel pro injuria illata Eccleſiæ. Et quod ſic, videtur: ſi quis enim frangit, vel incedit Eccleſiam, excommunicatus eſt ipſo jure, non autem ſi aliam domum frangeret, &c. Fundam.

Item ſi ſi quis percutit clericum, eſt excommunicatus ipſo jure, & incidit in canonem latæ ſententiæ, ſed non incidit, ſi percutit laicum ſæcularem: ergo ſi jus recte dictat, videtur quod pro injuria etiam ſibi illata poſſit Eccleſia excommunicare.

Item ratione videtur: quia gladius unicuique datur ad defenſionem: ſed poteſtas excommunicandi eſt gladius ſpiritualis: ergo poteſtate excommunicandi poteſt Eccleſia ſe defendere & contra damnum, & contra injuriam. *16 q. 2 viſis in fine.*

Item juſtum eſt unumquemque puniri in eo, in quo peccat: ergo ſi peccat in matrem Eccleſiam inferendo damnum, & injuriam, juſtum eſt ut perdat ejus beneficia, & ſuffragia: ſed hoc eſt excommunicari: ergo, &c.

1. Contra; Excommunicatio, ſive anathematizatio eſt maledictio: ſed dicitur: Benedicite maledicentibus vos: Benedicite, & nolite maledicere: ergo maledicentibus, vel male facientibus non debet Eccleſia maledicere: ergo nec excommunicare. *Ad opp. Rom. 12*

2. Item excommunicatio eſt beneficiorum ſubtractio: ſed Deus non ſubtrahit miſericordiam & beneficia ab iis, qui offendunt ipſum: ergo ſi præceptum eſt neceſſitatis viris, ut ſint miſericordes & perfecti, ſicut pa-

ter cæleſtis qui facit ſolem oriri ſuper bonos, & malos, ſicut dicitur: ergo non debet Eccleſia hoc ſubtrahere propter damnum vel injuriam aliquam ſibi factam.

Mat. 5

3. ITEM in excommunicationibus damnificatur homo in ſpiritualibus; ſed improportionabiliter majus eſt damnum in ſpiritualibus, quam in temporalibus: ſed ſi quis incendit, vel fregit Eccleſiam, vel percuſſit clericum, vel aliquod tale, non damnificavit niſi in temporalibus: ergo cum non debeat infligi major pœna, quam ſit damnum: videtur quod propter hoc non debeat excommunicari.

4. ITEM Eccleſia militans debet imitari triumphantem: ſed dicitur in canonica Judæ, quod cum Michael altercaretur de corpore Moyſi, non eſt auſus judicium inferre blaſphemiæ, ſed dixit: Imperet tibi Dominus: ergo videtur pari ratione quod Eccleſia nullum altercantem cum ipſa debeat excommunicare, ſive anathematizare.

Judæ 1

CONCLUSIO.

Excommunicari principaliter nemo poteſt niſi pro contumacia, licet pro damno, & pro injuria, ſed non principaliter.

RESP. AD ARG. Ad prædictorum intelligentiam eſt notandum, quod duplex eſt communicatio, ſive excommunicandi modus. Quædam enim excommunicatio eſt a jure, quædam a judice. Prima excommunicatio, eſt præſervativa. Secunda eſt curativa. Prima excommunicatio, etſi fieri videatur ad conſervandam libertatem Eccleſiaſticam, ſicut ſecunda fieri videtur propter emendam, tamen prima principaliori modo fertur ad cavendam culpam: quia magna culpa eſt & multum gravis, quando quis peccat in Eccleſiam. Similiter ſecunda principaliori modo fit ad frangendam contumaciam, & ideo talis ſecundum formam juris nulli debet infligi niſi contumaci: & ideo debet monitio præmitti, ut ſic de contumacia convincatur. Contumax autem dicitur qui ſemel, & bis monitus, tertio peremptorie citatus, non comparet: aut ſi comparet, non vult ſtare juri, vel quando offenſa eſt manifeſta, & juſſus a judice non vult emendare, tali autem competit hæc medicina ſicut in primo problemate viſum eſt. Ex his patent rationes ad utramque partem. Concedo enim quod pro damno vel injuria poteſt excommunicationis ſententia dictari a jure, ſed non principaliter propter hoc. Et ſimiliter pro emenda poteſt ferri a judice, ſed non principaliter propter hoc, ſed propter contumaciam. Rationes ad primam partem oſtendunt, quod excommunicatio fertur pro damno.

Extra de verborum ſignif. ex parte 2

11 q. 3 c. certum eſt.

1. 2. Rationes vero ad oppoſitum oſtendunt, quod non principaliter pro damno, ſed pro peccato: unde Eccleſia maledicit, & ſubtrahit beneficia ob meritum illius, non propter damnum ſuum: ob illius culpam, non propter vindictam. Si enim ille velit redire, & non poſſit emendare, ſtatim Eccleſia parcet,

3. AD illud quod obiicitur, quod Eccleſia damnificat illum in ſpiritualibus, dicendum quod Eccleſia non damnificat: ſed ille qui peccat, & eſt contumax, ſeipſum damnificat: ſed Eccleſia oſtendit ipſum damnificatum, ut ſic ſaltem malum ſuum erubeſcat, & deſerat: & ſi quodam modo magis damnificet, hæc aggravatio damni ad utilitatem ipſius finaliter ſecundum intentionem Eccleſiæ ordinatur.

4. AD illud quod obiicitur, quod Michael non maledixit, dicendum quod diabolus eſt obſtinatus in malo, & incorrigibilis: & maledictio illata ſibi non poteſt eum nec per ſe, nec per accidens ordinare ad benedictionem: & ideo nulla fuit utilitas in maledicendo diabolum: ſed dum Eccleſia maledicit ſubditum, facit ei confuſionem pro peccato: & quia tali confuſione poteſt a peccato reſipiſcere, ideo maledicit, ut poſt benedicat,

Digitized by Google

cat, ideo ligat, ut abſolvat: & ideo non eſt ſimile de hac maledictione & de illa.

QUÆSTIO III.

An poteſtas excommunicandi ſit in habente clavem.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 22. Memb. 1. art. 4.
S. Thomas in ſup. 3. p. q. 22. art. 1.
Et 4. Sent. d. 18. q. 2. art. 2. q. 1.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 18. q. 8.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 18. q. 15.

Ad opp. A Quo poſſit excommunicatio fieri, & quod a ſolo habente clavem, oſtenditur ſic: Solvere, & ligare ſunt actus clavium: ſed excommunicare eſt ligare, ut dicit Magiſter in littera; ſed cujus eſt actus, ejus eſt & potentia: ergo, &c.

2. Item excommunicare eſt a communione ſacramentorum ſeparare: ſed ejus eſt a communione, ſive a participatione ſeparare, cujus eſt adminiſtrare: ſed ſolus ſacerdos, qui habet claves poteſt ſacramentum corporis, & ſanguinis adminiſtrare: ergo ſolus poteſt excommunicare.

3. Item Petro data eſt poteſtas ligandi, & ſolvendi in foro judiciali, & pœnitentiali: quæro igitur, quando: & videtur, quod non niſi quando datæ fuerunt ei claves: ergo qui non habet claves, non habet hanc poteſtatem.

4. Item majoris virtutis eſt, & poteſtatis ligare vinculo excommunicationis, quam pena ſatisfactionis: ſed ſolus ſacerdos poteſt pœnitentiam imponere, & confeſſiones audire, qui habet claves: ergo ſolus talis poteſt excommunicare, quia qui non poteſt in minus, non poteſt in majus.

Fundam. Contra: Judices delegati habent potentiam excommunicandi, & cum multi eorum claves non habeant, quia non ſunt ſacerdotes: ergo aliquis poteſt excommunicare, qui non habet claves. Si tu dicas, quod non ſua auctoritate excommunicant. Obiicitur tunc de Archidiacono, quod ex ſuo officio cauſas audit, & decidit: A ergo excommunicare poteſt, & tamen ſi non eſt ſacerdos, non habet claves. Si tu dicas, quod ſimiliter habet per demandationem, vel conſuetudinem: quæro, quare non ſimiliter habet actum ligandi in foro pœnitentiali per commiſſionem, vel conſuetudinem: non enim videtur major ratio in uno, quam in alio.

Item electus canonice, & approbatus certum eſt, quod antequam ordinetur in presbyterum non habet claves: & tamen poteſt cauſas audire, & excommunicare propria auctoritate: ergo, &c.

Item ſacerdos parochialis non habet ſecundum jura poteſtatem excom-B municandi niſi pro furtis, & rapinis, & conſimilibus, & conſtat quod ipſe habet claves, & uſum clavium: ergo excommunicatio non eſt a poteſtate clavium.

Item multitudo tota, ut capitulum excommunicat, ita quod nullus: ſed multitudinem habere claves, ita quod nullus, eſt impoſſibile, cum dicat proprietatem abſolutam: ergo actus excommunicandi non eſt a clave. Juxta hoc quæritur, cum multitudo non poſſit excommunicari, ita quod nullus, quo modo poſſit excommunicare, ita quod nullus.

CONCLUSIO.

C *Poteſtas excommunicandi eſt in his ſolum, qui habent prælationem, ſive juriſdictionem.*

Resp. ad Arg. Dicendum quod inter ipſos Juriſtas de hac quæſtione eſt controverſia. Quidam dixerunt, quod poteſtas excommunicandi ſolum eſt in Epiſcopis. Opin. 1 Alii dixerunt, quod non ſolum eſt in Epiſcopis, Opin. 2 ſed etiam in Archipresbyteris; Archidiaconis, & Abbatibus, & aliis prælatis. Tertii dixerunt, quod hoc Opin. 3 competit his, & etiam ſacerdotibus parochialibus. Sed licet in hac quæſtione canonum ſit dicere, *quia*: tamen Theologiæ eſt dicere, *propter quid*, tamquam ſcientiæ ſuperioris, & altioris. Quod enim in Eccleſia ali-

Digitized by Google

aliquis habeat poteſtatem, hoc eſt ab ipſo Chriſto, qui poteſtatem contulit Apoſtolis, & præcipue ipſi Petro. Utramque enim Dominus ipſi Petro contulit poteſtatem, & ligandi & ſolvendi in foro pœnitentiali, & ligandi, & ſolvendi in foro judiciali. Prima poteſtas reſpicit ordinem, ſecunda prælationem. Unde ſecundum primam par poteſt abſolvere parem, ſecundum ſecundam non poteſt par ligare parem nec ſuperiorem. Et hujus ratio eſt, quia illa eſt ordinis: hæc autem prælationis, ſcilicet poteſtas excommunicandi. Prima poteſtas ligandi, & ſolvendi in foro pœnitentiali aditum cœli aperit: & ideo recte dicitur clavis. Secunda per cenſuram judicii ſubditos coercet: &
16. q. 2. v ſis. ideo dicitur gladius. Prima poteſtas eſt poteſtas arbitrandi inter Deum, & hominem, ſecunda vero inter hominem, & hominem: & ideo prima reſpicit ordinem, ſecunda prælationem. Prima poteſtas quoniam collata eſt Petro, ut ſacerdoti, deſcendit in omnes ſacerdotes, quamvis non omnes habeant executionem. Secunda quia collata eſt Petro, ut prælato, deſcendit in omnes perſonas Eccleſiaſticas, quæ habent prælationem, vel juriſdictionem. Unde qui habent juriſdictionem ordinariam in judicando aliquos, habent poteſtatem coercendi eos per cenſuram Eccleſiaſticam, ut judicium eorum inviolabiliter obſervetur. Et quoniam juriſdictionem habent non ſolum habentes claves, ſed etiam non habentes, habent inquam vel ex jure, vel ex conſuetudine, ſicut archidiaconi, & aliqua capitula: ideo poſſunt excommunicare. Rurſus, quia aliqui habent claves, qui non habent juriſdictionem in foro judiciali, ut ſimplices ſacerdotes: ideo non poſſunt excommunicare niſi per commiſſionem, vel niſi in caſibus determinatis, ut in furto & rapinis. Concedo ergo rationes, probantes, quod hæc poteſtas non ſequitur præciſe poteſtatem clavium.

1. Ad illud ergo quod primo obiicitur, quod ſolvere, & ligare ſunt
A actus clavium, dicendum quod verum eſt in foro pœnitentiali, ſed in foro judiciali non ſunt clavium, niſi accipiatur poteſtas clavium ſecundum plenitudinem, ſecundum quem modum dicitur eſſe in Epiſcopis, qui quando promoventur a ſacerdotio in Epiſcopatum, non recipiunt novam clavem, ſed clavis poteſtatis in eis ampliatur.

2. Ad illud quod obiicitur, quod ejus eſt excommunicare, cujus eſt communicationem dare, dicendum quod non ſolius ejus eſt, verumetiam ejus, qui præeſt communitati, vel etiam adminiſtranti ſacramenta: & quoniam tales ſunt qui habent juriſ-
B dictionem, quamvis non habeant claves: ideo, &c.

3. Ad illud quod quæritur, quando data eſt hæc poteſtas Petro: dici poteſt quod ſimul data eſt utraque, quia data eſt ei poteſtas clavis in ſua plenitudine. Vel poteſt dici, quod non ſimul, ſed poteſtas clavium promiſſa fuit in Matthæo, & Matt. 16.
data in Joanne: Accipite Spiritum Joan. 20.
ſanctum, &c. Poteſtas vero excom- Matt. 18.
municandi inſinuatur fuiſſe data, ubi poſtquam dictum eſt: Si Eccleſiam non audierit, &c. Auditum eſt: Amen dico vobis, quodcumque ligaveritis, &c.

4. Ad illud quod obiicitur, quod
C hæc eſt majoris virtutis, ſcilicet excommunicare, dicendum quod ſe habent ſicut excedentia, & exceſſa, & ſunt alterius, & alterius ordinationis: & ideo non ſequitur, quod qui habet unam poteſtatem, habet aliam: utraque tamen concurrit ad poteſtatis plenitudinem, & una ſine aliqua eſſe poteſt. Pluribus tamen conceditur clavis, quam gladius, quia plures habent ordinem ſacerdotalem, quam prælationem, & Eccleſiaſticam juriſdictionem. Et ſi quæratur ratio hujus, duplex eſt. Una eſt diffuſio boni, quia poteſtas clavium eſt ad reconciliandum, poteſtas gladii ad compellendum. Alia ratio eſt vitatio periculi, quia pauci ſunt qui ſciant hoc enſe percutere: ideo propter

pter periculum, paucorum manibus tradi debuit. Ideo etiam ſolemnem excommunicationem, quæ fit cum candelis prius accenſis, & deinde extinctis, & pulſatis campanis, oportet a ſolis Epiſcopis fieri, licet aliæ poſſint ab aliis fieri.

Reſp. ad ult. pro fundam. Ad illud quod quæritur ultimo, quare congregatio, ſive multitudo poteſt excommunicare, ita quod nullus, & non excommunicari, dicendum quod peccata multitudinis nulla ſunt, ſed juriſdictio multitudinis nonnulla eſt. Et ſi tu quæras, unde hoc eſt, dicendum quod multitudo bene facit ad argumentum potentiæ in excellentia: unde multitudo popoteſt trahere navem, ita quod nullus trahat navem per ſe, ſed multitudo in quantum huiuſmodi non facit defectum, nec impotentiam: unde multitudo non trahitur, niſi quilibet de multitudine trahatur: ſic tota multitudo excommunicat, ita quod nullus. Non ſic excommunicatur, ad minus ſecundum nova jura, ut Juriſtæ dicunt.

QUÆSTIO IV.

An aliquis poſſit pluries excommunicari.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 22. Memb. 1. art. 5.
S. Thom. in Suppl. 3. p. q. 22. art. 6.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 18. q. 9.
Petrus de Tarat. 4. Sent. d. 18. q. 21.

Fundam. DE excommunicationis iteratione, & quæritur utrum aliquis poſſit pluries excommunicari. Et quod ſic, videtur primum, quia hoc habet uſus Eccleſiæ univerſalis, quam errare eſt impoſſibile, ut videtur.

Item videmus in aliis pœnis impoſitis, quod ſimul, & ſemel plura poſſunt imponi jejunia, vigiliæ & orationes: ergo pari ratione poſſunt infligi plures excommunicationes.

Item ita videmus in remediis, quod ſi iteratur morbus, & remedium, ita etiam & in pœnis, quod multiplicantur pœnæ ſecundum merita: ergo cum excommunicatio, & remedium ſit & pœna, videtur igi-

A tur quod ſicut cauſa poteſt iterari, & multiplicari, quod & excommunicationes. Et quod cauſæ poſſint iterari, illud eſt apertum: poteſt enim aliquis eſſe incendiarius, fractor Eccleſiarum, percuſor clericorum, & ſic de aliis: ergo, &c.

Item ſi non poſſent excommunicari, ex quo ſunt excommunicati, & illi qui ſunt abſque excommunicatione poſſunt excommunicari: ergo excommunicati ſunt melioris conditionis, quam non excommunicati. Ad opp.

1. Contra: Excommunicatus interfectus eſt gladio ſpirituali: ſed interfectus non poteſt magis, nec minus interfici: ergo nec excommunicatus iterum excommunicari.

B 2. Item excommunicatus extra communionem Eccleſiæ eſt ejectus: ſed ut dicit Apoſtolus: Quid mihi de his, qui foris ſunt judicare? ſed poſſe excommunicare eſt poſſe judicare: ergo ſi non pertinet de talibus judicare, videtur ſimiliter quod nec excommunicare. 1. Cor. 5.

3. Item excommunicatus eſt beneficiis Eccleſiaſticis privatus, & excommunicatio eſt privatio: ſed privationes non recipiunt magis, & minus: non enim dicitur unus cæcus altero magis cæcus, & minus: ergo, &c.

C 4. Item alter altero non eſt abſolutus magis, nec minus, nec idem magis ſeipſo: ergo pari ratione nec excommunicatus magis, & minus, immo multo fortius.

CONCLUSIO.

Excommmunicari idem poteſt pluries, tum propter novam culpam, tum propter majorem confuſionem.

Reſp. ad Arg. Dicendum quod excommunicatus bene poteſt iterum excommunicari, vel ejuſdem excommunicationis iteratione ad ſuam majorem confuſionem, vel etiam alia propter novæ culpæ commiſſionem: & tunc tot erunt excommunicationes, quot cauſæ principales, pro quibus excommunicatur. Sicut enim ite-

iteratur culpa, ita rationabiliter iterari poteſt, & debet ipſa pœna: & concedendæ ſunt rationes ad hanc partem.

1. Ad illud ergo quod primo obiicitur de interfectione, dicendum quod quemadmodum qui peccat mortaliter mortuus eſt, & interficit ſeipſum per expulſionem gratiæ, & adhuc magis poteſt peccare, quia quamvis non vivat ad bene agendum, adhuc tamen vivit in eo voluntas ad male operandum: & quamvis gratia ſit expulſa, poteſt tamen magis a gratia elongari: ſic intelligendum eſt in propoſito, quia quamvis ſecundum ſtatum illum nihil proſint ei Eccleſiaſtica ſacramenta, & ſuffragia, poteſt tamen adhuc magis, & magis elongari. Nec eſt ſimile de interfectione corporali, in qua prima interfectio reddit impoſſibilem ad vitam: non ſic eſt in propoſito, quia adhuc manet aptitudo ad redeundum.

2. Ad illud quod obiicitur, quod extra communionem eſt, dicendum quod quia characterem baptiſmalem habet indelebilem, quantumcumque ſit malus, ideo non exit omnino Eccleſiæ poteſtatem: & ideo punit, & corrigit magis, quam paganos infideles, qui numquam fuerunt ſub poteſtate Eccleſiæ: & de talibus, ſcilicet paganis, loquitur Apoſtolus, non de malis ſubditis, & excommunicatis: nam ipſe de eis judicabat.

3. Ad illud quod obiicitur, quod abſolutio non recipit iterationem per intenſionem, dicendum quod hoc falſum eſt: & patet in eo, qui pluribus excommunicationibus diverſis de cauſis eſt excommunicatus ab eodem, vel qui eſt excommunicatus a diverſis Epiſcopis, qui poteſt abſolvi ab una excommunicatione, ita quod non ab alia: quia non ſic eſt connexio in abſolutione, ſicut in gratiæ infuſione.

4. Ad illud quod obiicitur, quod privationes non recipiunt magis, nec minus, poteſt reſponderi dupliciter. Primo quia illud eſt verum in puris privationibus, non in aliis. Nam claudus dicitur magis, & minus, quia non totaliter privat virtutem gradiendi: ſimiliter & injuſtus magis, & minus. Vel poſſet dici, quod etſi ratione actus, vel habitus magis, & minus non recipiant, tamen ratione cauſarum: unde magis eſt elongatus a viſu, qui læſus eſt in nervo, & in pupilla, & in humore cryſtallino, quam qui in altero horum tantum: ſimiliter intelligendum eſt in propoſito.

QUÆSTIO V.

An communicans cum excommunicato ſit excommunicatus.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 22. Memb. 2. art. 6. § 1.
S. Thom. in Suppl. 3. p. q. 23. art. 2.
Richardus 4. Sent. diſt. 18. art. 6. q. 1.
Steph. Brulef 4. Sent. diſt. 18 q. 10.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 18. q. 22.
Gabr. Biel. 4. Sent. d. 18 q. 3.

DE excommunicatione quantum ad excommunicationem: & quæritur, utrum communicans cum excommunicato ſit excommunicatus. Et quod ſic, oſtenditur; quia jura iſtud dicunt. **Fundam. 11. q. 3. *cum excommunicato*.**

Item ratione videtur, quia accedere ad unum oppoſitorum eſt recedere a reliquo: ſed excommunicatus eſt extra communicationem poſitus: ergo qui ei communicat a communicatione recedit.

Item excommunicatio infligitur in pœnam erubeſcentiæ: ſed nulla eſt erubeſcentia, ubi alii communicant: ergo ad hoc quod ſententia illa ſit alicujus valoris, neceſſe eſt *ipſo jure* alios arcere ab excommunicati communione: ergo ſi cenſura Eccleſiaſtica eſt in excommunicatione, videtur quod juſte, & debite talis ſit excommunicatus.

Item aut licet communicare excommunicato, aut non. Si ſic: ergo tales non ſunt vitandi, & hoc eſt contra illud: Si quis frater, &c. Et poſt: Cum hujuſmodi nec cibum ſumere. **1. Cor. 5.** Si non licet: ergo per aliquam ſententiam alii arceantur communicare cum iſto, & non niſi per ſententiam excommunicationis: ergo qui communicant ei, incidunt in excom-

communicationis ſententiam: ergo A ſunt excommunicati.

Ad opp. 1. CONTRA: Communicans cum infideli, ſive cum altero peccatore ſive in cibo, ſive in potu, non incurrit illud vitium, niſi communicet in actu conſimili, ſive crimine: ergo pari ratione nullus participans cum excommunicato eſt excommunicatus niſi participet in crimine.

2. ITEM excommunicatio aut eſt morbus contagioſus, aut non. Si ſic: ergo qua ratione iſte primo excommunicatus inficit participantem pari vitio: & ita & alius alium, & ſic deinceps: ergo ſi hoc falſum eſt, & contra jura, non eſt morbus contagioſus: ergo non videtur quod communicans excommunicato ſit excommunicatus. Si tu dicas, quod hoc facit inſtitutio, non contagio. Contra: Inſtitutio iſta ab homine eſt ſicut excommunicatio: ſed nullus debet infligere pœnam niſi pro culpa: ergo ſi non communicat in merito, ſive in culpa, nec in pœna: ergo inſtitutio illa quæ facit communicari in pœna, ſive culpa, eſt injuſta.

3. ITEM filius communicans patri aut eſt excommunicatus, aut non. Si ſic: ergo debet vitare patrem. Sed ſi pater non poteſt vitari ſine ſuo detrimento: ergo filius portat iniquitatem patris, quod eſt contra jus divinum. Si autem non eſt excommunicatus: ergo licet alicui ex familiaritate communicare cum excommunicato. Sed laudabilior eſt ſocietas, & amicitia, & charitas: ergo videtur pari ratione, quod ex ſociali amore, vel aliquo tali licet excommunicato communicare: & ita non videtur communicans excommunicato eſſe excommunicatus.

4. ITEM excommunicatio omnis ſive major, ſive minor ſeparat a ſacramentis: ſed nullus ſeparandus eſt a ſacramentis niſi pro culpa mortali: ergo omnis communicans excommunicato peccat mortaliter. Sed ſi hoc verum eſt, cum iſta medicina ſit occaſio multorum periculorum, videtur tunc quod non ſit medicina, ſed morbus: & quod quicumque infert eam, cum ponat multos in gravi periculo, quod graviter peccet.

CONCLUSIO.

Communicantes cum excommunicato non propter neceſſitatem, aut ignorantiam, vel excommunicati utilitatem, ſunt excommunicati excommunicatione minori.

RESP. AD ARG. Dicendum quod ſicut tactum eſt, duplex eſt excommunicatio, ſcilicet minor, & major. Minor tantum ſeparat a ſacramentis. Major vero non tantum a ſacramentis ſeparat, ſed etiam ab a- Excommunicat. duplex.
B ctibus legitimis cum aliis perſonis. Et ideo excommunicatio minor eſt morbus reſpiciens perſonam abſolute. Excommunicatio vero major eſt morbus reſpiciens perſonam, ut eſt pars communitatis, & ſeparans a communitate. Hæc autem ſeparatio cum ſit relatio æquiparantiæ, locum non haberet niſi alii ſepararentur ab eo: Ergo ad hoc quod iſta excommunicatio ſit efficax; ſtatuit jus ut alii eum vitent. Et quia homines ut in pluribus magis timent pœnam, quam culpam, infirmitatem ſententiæ adjunxit pœnam conſimilem, ſed minorem. Unde non ſeparat a communicatione fidelium, ſed ſacramento-
C rum. Et hoc totum dictat ratio recta eſſe convenienter factum, & ſtatutum. Sed quoniam periculum eſt omnes a communicatione (utpote qui neceſſitate, vel ignorantia communicant) prohibere, ideo debuerunt tales perſonæ excipi. Unde qui communicant neceſſitate, ſicut filii, & filiæ quamdiu ſunt ſub manu parentum, ſicut uxor, ſicut ſervi, & ſervientes, & ancillæ, ſicut peregrini, & pauperes, dum unde ſuſtententur, non habent, in talibus jus ſententiam relaxat. Similiter qui communicant ex utilitate, ut convertatur peccator a via ſua mala, cum ſecundum legem charitatis ambulent, non arceantur. Similiter qui communicant ex ignorantia,

ex-

excommunicati non ſunt, pro eo quod talis ignorantia facti excuſat, dicitur autem hic ignorare, quamdiu homo neſcit, vel per denunciationem, vel per famam. Unde non debet ſibi quis de facili conſcientiam facere, quia de quolibet præſumendum eſt bonum, niſi probetur contrarium. Et hæc circumſtantiæ hoc verſu continentur.

Utile, lex, humile, res ignorata, neceſſe.

In quo tangitur hæc triplex cauſa, & neceſſitas comprehendit tria Membra. His perſonis exceptis, ſic communicantes ſine aliqua harum conditionum intervenientium excommunicatis, ſecundum regulam juris excommunicati ſunt minori excommunicatione: & hoc quidem rationabile eſt, ut viſum eſt.

1. 2. 3. Ex his patent objecta; Quod enim obiicitur de aliis peccatis, & de contagione, & de filio, in omnibus patet reſponſio, quia hoc facit inſtitutio: & ratio inſtitutionis dicta eſt, & convenientia exceptionis, & quare major tranſit, & non minor. Et ideo regula eſt, quod excommunicatio non tranſit in tertiam perſonam. Patet etiam, quod communicans non communicat in culpa, ſed quia non adhibet debitam reverentiam ſententiæ hinc juſtum eſt, quod reportet pœnam.

11 q. 3 quoniam multos.

4. Ad illud quod obiicitur, quod iſta eſt pœna tantum mortaliter peccantium, dicendum quod ſecundum aliquos concluſio conceditur. Dicunt enim quod præter caſus exceptos mortaliter peccat, quia facit contra Eccleſiæ mandatum, & ſcienter videtur contemnere ſententiam Eccleſiæ. Sed quia valde durum videtur illud dicere, & maximum periculum eſſet omnes communicantes excommunicari, ut declinemus periculum utrumque ſine præjudicio, hic diſtinguendum videtur. Dicere enim quod tantum ſit peccatum veniale, non videtur conveniens, cum communiter parvam vim faciant homines in peccatis venialibus. Dicere ite-

De his, quæ vi, vel metu, c. Sacris.

A rum, quod pro quolibet verbo humanitatis, quod amicus amico dicit, peccet mortaliter, durum videtur: Et ideo dicendum, qui communicat in actu exteriori in contemptum ſententiæ latæ, quod tunc peccat mortaliter. Aut ſi non communicat in contemptum, ſed tamen rationabiliter videri poteſt, quod ſententia veniat in contemptum, adhuc credendum eſt eum mortaliter peccare. Aut probabiliter creditur, quod ex hoc numquam ſententia contemnetur, & ipſe cum timore hoc facit, & ex quadam affabilitate, vel ſocietate aliqua verba præter neceſſitatem dicit, vel alio modo in caſibus non

B exceptis communicat, tunc credendum eſt circa tales ſententiam temperari. Unde ſi quis quærat, utrum homo debeat magis dimittere ſe interficere, quam aliquod verbum dicere: dico quod ſi ex hoc in contemptum veniret ſententia, deberet utique. Sed quis judicaret iſtum male facere, cum potius debeat de furto comedere, quam fame perire? Si qui ergo dicunt, quod peccat mortaliter, intelligendum eſt, quando contemptus intervenit. Et quia vix poteſt frequentari ſine contemptu, ideo ſanum conſilium eſt unicuique, ut ſe a talibus elonget propter vitandum periculum, ſicut dicit Auguſtinus, quod

C faciendum eſt de juramento. Ad illud quod obiicitur, quod non privantur ſacramentis ſic mortaliter peccantes, dicendum quod hoc factum eſt propter terrorem, ne forte per aſſuetudinem in periculum contemptus incideret.

QUÆSTIO VI.

An aliquis excommunicatus poſſit abſolvi invitus:

Alex. Aleſ. 4. p. q. 22. Memb. 1. art. 7 §. 1
S. Thomas in ſupl. 3. p. q. 24. art. 2.
Richardus 4. Sent. d. 18. art. 10 q. 1.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 18. q. 11.

DE abſolutione, & quæritur utrum aliquis poſſit abſolvi invitus. *Ad opp.*

Et

Et quod ſic, videtur: quia pater carnalis multa bona præſtat filio invito: ergo pari ratione, immo multo fortiori, cum magis plus debeat pater ſpiritualis eſſe, videtur quod poſſit abſolvere ſubditum ipſo invito.

2. ITEM pronior debet eſſe ad miſerendum quam ad condemnandum: ſed aliquis de jure poteſt excommunicare invitum: ergo multo magis abſolvere.

3. ITEM excommunicatio eſt pœna inflicta exterius propter emendationem: ergo ſi peccator non emendatur, ſed deterior efficitur, cum ceſſante cauſa, ceſſet, & effectus, videtur quod poſſit, & debeat talis etiam nolens abſolvi.

Fundam. SED CONTRA: Nullus poteſt, nec debet abſolvere aliquem invitum in foro pœnitentialis: ergo pari ratione nec in foro judiciali.

Mat. 16. ITEM dictum eſt Petro: Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis: ergo conformari debet ligatio, quæ fit in terris, ei ligationi, quæ fit in cælis, & econverſo, alioquin non fit ut debet: ſed in cælis nullus abſolvitur invitus: ergo nec in terris debet.

ITEM manente cauſa manere debet & effectus, ſed cauſa propter quam infligitur excommunicatio, eſt rebellio; & contumacia: ſed quamdiu non vult abſolvi, eſt rebellis, & contumax: ergo invitus non debet abſolvi.

Quæſt. lateralis 1 JUXTA hoc quæritur, quis ſit modus, ſecundum quem debet abſolvi.

Quæſt. lateralis 2 QUÆRITUR etiam, a quo poſſit abſolvi.

CONCLUSIO.

Excommunicatus non poteſt de jure abſolvi, niſi volens, & ceſſet a contumacia: ſed de facto poteſt abſolvi & invitus, ad proprium corigendum errorem.

RESP. AD ARG. Dicendum quod eſt loqui de potentia abſolvendi, & excommunicandi, prout poteſt in hos actus, vel de jure, vel de facto.

A Differt enim facere, & juſte facere. Si loquamur de facto, ſi Epiſcopus excommunicet non contumacem prætermiſſo juris ordine, in facie Eccleſiæ excommunicatus eſt, quamvis injuſte lata ſit ſententia, & tenetur eam ſuſtinere, alioquin ex hoc ipſo contemptu efficitur dignus excommunicari, & ligatur apud Deum. De jure autem eſt excommunicatus, quando ſecundum juris dictamen ab eo, qui habet jurisdictionem canonicam, fertur ſententia in contumacem: & hæc ligat apud Deum. Similiter intelligendum in abſolutione, quod poteſt aliquis abſolvi de jure, vel de facto. De jure nullus com-

B municatus abſolvi poteſt, niſi ceſſet a contumacia. De facto abſolvi ſecundum voluntatem prælati, in cujus poteſtate fuit ſententiam ferre, & revocare. Unde ſi talis abſolvatur, nec peccat, nec eſt excommunicatus qui ei communicat: & hoc dico ſive qui abſolvatur, ſit ligatus juſta ſententia, ſive injuſta: & hoc maxime verum eſt de Domino Papa. Veruntamen, ſicut rationes probant, talis abſolvi non debet, ſi juſte excommunicatus eſt, nec de jure abſolvi poteſt. Si autem excommunicatus fuiſſet injuſte, poſſet eum prælatus abſolvere etiam invitum, non propter ſuum meritum, ſed ad revocandum

C errorem proprium.

1. AD illud quod primo obiicitur, quod pater corporalis beneficia præſtat invito filio, dicendum quod non eſt ſimile, quia illa ſunt beneficia temporalia, quæ præſtantur contra voluntatem, & in quibus non conſideratur æquitas ex parte ſuſcipientis, non ſic autem eſt hic: & propterea talia beneficia proſunt invitis: ſed beneficium abſolutionis nulli invito prodeſt: immo obeſt. Unde ſicut faſtidioſis non eſt ingerendus cibus corporalis, quia obeſt, & illum proiiciunt, vel ſi ſuſcipiunt, magis gravantur: ſic in propoſito eſt intelligendum.

2. AD illud quod obiicitur, quod poteſt excommunicare invitum, dicen-

Digitized by Google

cendum quod excommunicatio eſt correctio de contumacia: & ideo utilis eſt tali contumaci, & nolenti. Econtra; Abſolutio eſt utilis redeunti, non in contumacia exiſtenti: & ideo talem excommunicatum abſolvere potius eſt præſtare iram quam miſericordiam, ſicut facit ille, qui dimittit injuriam inultam. Unde ſicut melius eſt quod ſatanæ tradatur corpus quam ſpiritus, ſic melius eſt iſti, quod permaneat in vinculo, quam quod detur ei beneficium cum contemptu.

3. Ad illud quod obiicitur, quod inflicta eſt ad emendationem, dicendum quod non tantum ad emendationem, immo etiam ad inſtructionem aliorum, ut alii diſcant non contradicere, & rebellare, ſicut Datan & Abiron; & ideo ne alii ſumant exemplum malum, debet in talibus excommunicatio continuari, ut aliis proſit ad vitandum caſum. Verumtamen quia neſcitur, utrum Deus det ei ſpiritum bonum, quamdiu vivit, ideo ſemper expectanda eſt converſio ejus: & ideo non eſt ante abſolvendus, quantumcumque incorrigibilis videatur. Nemo enim eſt omnino incorrigibilis per privationem, quamdiu viator eſt: & ideo excommunicatio medicina eſt.

Ad 1. lat. primam.

Ad illud quod quæritur, qualiter debeat fieri, dicendum quod excommunicatio ex triplici cauſa poteſt eſſe inflicta, ſcilicet quædam propter contumaciam pure, quædam propter offenſam manifeſtam, quædam propter offenſam occultam: ut quando aliquis incidit in canonem ex peccato aliquo, quod non eſt publicum. Primus debet abſolvi, recepto ab eo ſacramento, quod ſtabit mandatis Eccleſiæ: & illi debet mandari, quod pareat juri: & ſi quid aliud in ſententia excommunicationis juſte lata continetur, utpote quando condemnatur in expenſis. Si autem eſt excommunicatus propter offenſam manifeſtam per ſententiam, vel facti evidentiam, tunc ante abſolutionem debet præſtare emendam. Si autem propter occultam, tunc ſufficit ad relaxandam ſententiam, quod ſufficiens A cautio præbeatur parendi mandato.

Ad 4. lat. 2.

Ad illud quod quæritur, a quo quis poteſt abſolvi, dicendum quod de minori excommunicatione abſolvi poteſt a quolibet habente poteſtate tunc abſolvendi a peccato. Unde duo excommunicati minori excommunicatione invicem ſe abſolvere poſſunt. Pro regula autem habendum eſt, quod de omni excommunicatione lata a jure ſive majore, ſive minore poteſt quis abſolvi a proprio Epiſcopo, ſive a ſacerdote, exceptis ſex caſibus, in quibus ſibi reſervavit juris conditor poteſtatem.

Caſus excommunicat. reſervati.

Primus ſi verberat clericum, in quo caſu non poteſt abſolvi niſi a B Domino Papa, vel ejus legato, octo caſibus exceptis. Secundus caſus eſt de illo, qui incendit Eccleſiam, & denunciatus eſt ab Epiſcopo. Tertius caſus eſt de illo, qui frangit Eccleſiam, & denunciatus eſt. Quartus caſus eſt de eo, qui ſcienter, & ſponte participat cum excommunicatis a Papa, & recipit eos in officiis, maxime quando nominantim exprimuntur. Quintus de illo, qui falſat litteras Apoſtolicæ ſedis. Sextus de illo, qui communicat excommunicato in crimine. Tunc enim debet abſolvi ab eo, qui excommunicavit, etiamſi non ſit ejus ſubditus. Quod ſi difficile eſt ei accedere ad ipſum, C præſtita juratoria cautione, quod parebit ejus mandato, poteſt abſolvi ab Epiſcopo, vel a ſacerdote proprio. A primo autem caſu excipiuntur octo caſus: Primus eſt, ſi ſit in articulo mortis. Secundus eſt, ſi fuit oſtiarius potentis, & percuſſit non ex odio, vel propoſito. Tertius ſi percutiens clericum ſit mulier. Quartus ſi regularis regularem. Quintus ſi ſit ſervus, & non graviter læſit, & dominus ejus damnificaretur de ejus abſentia, & ipſe Dominus eſt ſine culpa. Sextus ſi ſit pauper. Septimus ſi ſit impubes, vel ſenex, vel valitudinarius. Octavus ſi habet inimicitias capitales. De excommunicatione vero illata a judice nullus poteſt abſolvi niſi ab ipſo, vel ejus ſuperiori, excepto ſolo articulo mortis.

Exceptiones a primo caſu.

DI.

Digitized by Google

DISTINCTIO XIX.

Quando hæ claves dantur, & quibus.

POSTQUAM oſtenſum eſt, quæ ſint claves Apoſtolicæ, & quis earum uſus, ſupereſt inveſtigare quando iſtæ claves dentur, & quibus. Dantur hæ claves per miniſterium Epiſcopi alicui in promotione ſacerdotii. Cum enim recipit ordinem ſacerdotalem, ſimul & has claves Difficultas prima
recipit. Sed non videtur, quod omnes vel ſoli ſacerdotes has claves habeant: quia plerique ante ſacram ordinationem ſcientiam diſcernendi habent, plures poſt conſecrationem ea carent. Sane dici poteſt, quod alteram Solutio.
clavium iſtarum, ideſt, ſcientiam diſcernendi, non habent omnes ſacerdotes: unde dolendum eſt atque lugendum. Multi enim licet indiſcreti, atque ſcientiæ, qua eminere debent, exortes, ſacerdotii gradum recipere præſumunt, vita & ſcientia eo indigni, quia nec ante ſacerdotium, nec poſt ſcientiam habent diſcernendi, qui ligandi ſint, vel ſolvendi. Ideoque illam clavem in conſecratione non recipiunt, quia ſemper ſcientia carent. Qui vero ante ſacerdotium ſcientia diſcernendi præditi ſunt, licet habeant diſcretionem, non tamen in eis clavis eſt: quia non valent ea claudere, vel aperire. Ideoque cum promovetur in ſacerdotem, clavem diſcretionis recte dicitur accipere: quia & ante habita diſcretio augetur, & fit in eo clavis, ut ea jam valeat uti ad claudendum, vel aperiendum.

Si alteram clavem omnes habeant, ſcilicet potentiam ligandi, & ſolvendi.

Cumque jam conſtet non omnes ſacerdotes illas duas claves habere, quia ſcien- Difficul. 2
tia diſcernendi plerique carent: de altera, id eſt, potentia ligandi, & ſolvendi
quæritur: utrum omnes ſacerdotes eam habeant. Quidam enim hanc poteſtatem pu-
tant illis ſolis eſſe conceſſam, qui doctrinam ſimul, ac vitam Apoſtolorum ſervant. Solutio.
Illas enim claves promiſit Dominus Petro, & imitatoribus ejus tantum, ut aiunt: Matth. 16
qui etiam auctoritatibus utuntur in munimentum ſuæ opinionis. Hoc enim dicunt
Auguſtinum ſenſiſſe, ubi ſuperius ait: Remiſſionem peccatorum, vel per ſeipſum D. ſt. 18. c.
facit Deus, vel per columbæ membra. Dicit etiam idem peccata dimitti, vel teneri Nec ideo
a ſanctis. Idem ſuper Exodum, ubi de lamina aurea legitur: Erat autem lamina Exod. 28.
aurea ſemper in fronte ſacerdotis. Hæc, inquit, ſignificat fiduciam bonæ vitæ: In Exod.
quam qui vere perfecteque non ſignificatione, ſed veritate ſacerdos habet, ſolus c. 20. t. 4. loqu tur
poteſt auferre peccata. Item Gregorius: Illi ſoli habent in hac carne poſiti pote- de Chriſt.
ſtatem ligandi, & ſolvendi, ſicut ſancti Apoſtoli, qui illorum exempla ſimul cum Greg. Homil. 26.
doctrina tenent. Item ex dictis Origenis: Hæc poteſtas ſoli Petro conceſſa eſt, & imitatoribus Petri. Nam quicumque veſtigia Petri imitantur, habent recte ligandi, & ſolvendi poteſtatem. His aliiſque teſtimoniis innituntur, qui aſſerunt poteſtatem ligandi, ac ſolvendi illis ſolis conceſſam ſacerdotibus, qui vita, & doctrina pollent ſicut Apoſtoli.

Aliorum ſententia verior.

Aliis autem videtur, quod & mihi placere fateor, cunctis ſacerdotibus hanc clavem dari, ſcilicet, ligandi, & ſolvendi: ſed non eam recte, ac digne habent, niſi qui vitam, & doctrinam Apoſtolicam ſervant. Nec præmiſſæ auctoritates ma-

Digitized by Google

los ſacerdotes hanc poteſtatem negant habere: ſed illos ſolos digne, ac recte hac poteſtate uti ſignificant, qui præditi ſunt vita, & doctrina Apoſtolica: quia ſoli ipſorum Apoſtolorum imitatores digne recteque poſſunt ligare, & ſolvere. Et per Dominum tantum, vel per ſanctos, in quibus habitat Spiritus ſanctus, digne, & recte fit remiſſio, vel retentio peccatorum. Fit tamen & per illos qui ſancti non ſunt, ſed non digne vel recte: Dat enim Deus benedictionem digne poſcenti, etiam per indignum miniſtrum. Quod vero hanc poteſtatem habeant omnes ſacerdotes, Hieronymus teſtatur ſuper illum locum Evangelii, ubi Dominus dicit Pe-
Matth. 16 *tro: Tibi dabo claves regni cœlorum. Habent enim, inquit, eamdem judiciariam poteſtatem alii Apoſtoli: habet & omnis Eccleſia in Epiſcopis, & presbyteris. Sed ideo Petrus eam ſpecialiter accepit, ut omnes intelligant quod quicumque ab unitate fidei, & ſocietate Eccleſiæ ſe ſeparaverit, nec a peccatis ſolvi, nec cœlum poteſt ingredi. Item, quod ſacerdos, etiam ſi malus ſit, gratiam tamen transſ-*
In lib. qu. ex vet. teſt. q. 11. t. 4. Num. 6. Joan. 11. *fundit pro ſuæ dignitatis officio, Auguſtinus oſtendit dicens: Dictum eſt a Domino in Numeris ad Moyſen, & Aaron ſacerdotes: Vos ponite nomen meum ſuper filios Iſrael; & Ego Dominus benedicam eos: ut gratiam traditio per miniſterium ordinati transfundant hominibus, nec voluntas ſacerdotum obeſſe, vel prodeſſe poſſit, ſed meritum benedictionem poſcentis. Quanta autem ſit dignitas ſacerdotalis ordinis, hinc advertamus: Dictum eſt de nequiſſimo Caipha inter cætera; Hoc autem a ſemetipſo non dixit; ſed cum eſſet Pontifex anni illius, prophetavit: per quod oſtenditur, ſpiritum gratiarum non perſonam ſequi digni, vel indigni, ſed ordinem traditionis: ut quamvis aliquis boni meriti ſit, non tamen poſſit benedicere niſi fuerit ordinatus, ut officiis miniſterium exhibeat; Dei autem eſt effectum tribuere benedictionis. Hinc evidenter oſtenditur, ordinem non privari pote-*
Super Lev. cap. 9. l. 2. tom. 4. *ſtate tribuendi gratiam ob miniſtri indignitatem. Huic tamen Auguſtini ſententiæ videtur obviare quod ait Eſychius. Sacerdotes, inquit, non propria virtute benedicunt; ſed quia figuram Chriſti gerunt, & propter eum, qui in ipſis eſt, plenitudinem benedictionis tribuunt, non ſolum is, qui ſacerdotium ſortitus eſt, ſed quicumque Chriſtum in ſeipſo habet, & ejus figuram gerit per converſationem bonam, ſicut Moyſes, idoneus eſt, ut benedictionem præſtet. Ecce hic habes quod non ſolum ſacerdos, ſed omnis in quo Chriſtus habitat, benedictionem præſtat. Sed alia eſt benedictio, quæ ſolis ſacerdotibus congruit: alia quæ ab omnibus bonis communiter exhibetur. Denique illi ſacerdotes, in quibus Chriſtus habitat,*
l. 9. I. cap. Multi ſæcularium. *benedictionis plenitudinem tribuere dicuntur; non quia ſoli illi transfundant gratiam, ſed quia illi ſoli licite & digne id agunt. Nec ſubditos mala vita ſacerdotis lædit, ſi bona faciunt quæ ille dicit. Unde Gregorius; Multi dum plus vitam ſacerdotum quam ſuam diſcutiunt, in erroris foveam dilabuntur: minus conſiderantes, quod non eos vita ſacerdotum læderet, ſi humiliter bonis ſacerdotum admonitionibus aurem accommodarent.*

De hoc quod ſcriptum eſt in Malachia: Maledicam benedictionibus veſtris.

Præmiſſæ vero ſententiæ, qua dicitur etiam per mali ſacerdotis miniſterium transfundi gratiam benedictionis, videtur obviare, quod Dominus per Malachiam Prophetam malis ſacerdotibus comminatur: Maledicam benedictionibus veſtris. Et alibi: Væ his qui vivificant animas quæ non vivunt, & mortificant ani-
Malach. 2 Ezech. 13 *mas, quæ non moriuntur. Si enim maledicit Dominus benedictionibus eorum: & ſi animæ quas vivificant non vivunt, quo modo per eos gratia benedictionis transfunditur? Sed illud capitulum; Maledicam, &c. quidam referunt ad hæreticos, qui ab Eccleſia præciſi ſunt: & ad excommunicatos, quorum benedictiones fiunt maledictiones his, qui eorum ſequuntur errores. Illud vero alterum, ſcilicet: Vivificant, &c. ſuper omnes illos ſacerdotes*

ex-

exponunt, qui abſque clave ſcientiæ, & forma bonæ vitæ præſumunt ligare vel ſolvere. Sed nullus officio ſacerdotis uti debet, niſi immunis ſit ab illis quæ in aliis judicat: alioquin ſeipſum condemnat.

Qualis debeat eſſe judex Eccleſiaſticus.

Qualem autem oporteat eſſe, qui aliorum judex conſtituitur, Auguſtinus deſcribit, ita dicens; ſacerdos cui omnis offertur peccator, ante quem ſtatuitur omnis languor, in nullo eorum ſit judicandus, quæ in alio judicare eſt promptus. Judicans enim alium, qui eſt judicandus, condemnat ſeipſum. Cognoſcat ergo ſe, & purget in ſe quod alios videt ſibi offerre; caveat ut a ſe projecerit, quidquid in alio damnoſum repererit. Animadvertat quod qui ſine peccato eſt, primus in illam lapidem mittat. Ideo enim liberavit peccatricem, quia non erat qui juſte proiiceret lapidem. Quo modo lapidaret, qui ſe lapidandum cognoſceret? Nullus enim erat ſine peccato, in quo intelligitur omnes crimine fuiſſe reos. Nam venialia remittebantur per ceremonias. Si quod ergo in eis peccatum erat, criminale erat. In hoc ergo patentiſſimum eſt, crimen ſacerdotum eſſe deteſtabile, qui non prius ſe judicant, antequam alios alligent. Caveat ſpiritualis judex, ut ſicut non commiſit crimen nequitiæ, ita non careat munere ſcientiæ. Oportet ut ſciat cognoſcere, quidquid debet judicare. Judiciaria enim poteſtas hoc poſtulat, ut quod debet judicare, diſcernat. Diligens ergo inveſtigator ſapienter interroget a peccatore, quod forſitan ignorat, vel verecundia velit occultare. Cognito vero crimine, varietates ejus non dubitet inveſtigare, & locum, & tempus, & cætera, quæ ſupra diximus; quibus cognitis, adſit benevolens paratus erigere, & ſecum onus portare: habeat dulcedinem in affectione, diſcretionem in varietate, doceat perſeverantiam, caveat ne corruat, ne juſte perdat judiciariam poteſtatem. Etſi enim pœnitentia poſſit ex acquirere gratiam, non tamen mox reſtituit in poteſtatem primam. Licet enim Petrus poſt lapſum reſtitutus fuerit; & ſæpe lapſis ſacerdotibus reddita ſit dignitatis poteſtas; non tamen eſt neceſſe, ut omnibus concedatur quaſi ex auctoritate. Invenitur auctoritas quæ concedit, & quaſi imperat. Invenitur auctoritas alia quæ non concedit, ſed vetat. Quæ ſcripturæ non repugnant, ſed concordant. Cum enim tot ſunt qui labuntur, ut priſtinam dignitatem ex auctoritate defendant, & quaſi auſum peccandi ſibi faciant, recidenda eſt ſpes iſta. Si vero locus eſt, ubi iſta non concurrant, reſtitui poſſunt, qui peccant. Ex his ſatis perpenditur, qualis debeat eſſe ſacerdos qui alios ligat, & ſolvit; diſcretus ſcilicet, & juſtus; alioquin mortificat ſæpe animas, quæ non moriuntur; & vivificat, quæ non vivunt; & ita incidit in maledictionis judicium. Illud autem Malachiæ, ſcilicet: Maledicam benedictionibus veſtris; ſive ſuper hæreticos tantum & excommunicatos, ſive ſuper omnes ſacerdotes, qui vita & ſcientia carentes benedicere præſumunt, dictum accipiatur, ſic intelligi poteſt; Maledicam benedictionibus veſtris, id eſt, his quæ in eis benedictionibus poſſidetis: quia faciam ea cedere vobis in maledictionem, non benedictionem. Quia etſi benedicunt ſanctis, non hoc faciunt ex vero corde; & ideo eorum benedictio eis vertitur in maledictionem. Vel maledicam benedictionibus veſtris, id eſt, quod a vobis benedicitur, a me erit maledictum; quia benedicunt inique agentibus, adulanturque peccantibus, dummodo divites ſint.

Rom. 2. Lib. de vera & falſ. pœn. cap. 20 tom. 4

Rom. 2.

Joan. 8.

Malac. 2

Hier. in c. 2 Malac. Pr. tom. 6

Digitized by Google

DISTINCTIO XIX.

De confeſſione ſacramentali in comparatione ad ſuſcipientes.

Poſtquam oſtenſum eſt, quæ ſint claves Apoſtolicæ, &c.

Expoſitio textus.

SUPRA determinavit Magiſter clavium uſum & ſubſtantiam. Hic determinat quando iſtæ claves, & quibus dantur. Et habet hæc pars duas. In prima oſtendit, quod clavis ſcientiæ non datur ignorantibus, & inſciis. In ſecunda quæritur, utrum poteſtas ligandi, & ſolvendi competat malis, ibi: *Cumque jam conſtet non omnes, &c.* Et hæc ſecunda pars habet tres. In prima ponit & innuit opinionem falſam, immo hæreſim, quod claves in illis ſolis ſunt, qui habent doctrinam, & vitam Apoſtolorum ſervant. In ſecunda ponit opinionem veram quod ſint in quolibet ſacerdote, & reſpondet falſæ, & innuit eam ibi: *Aliis autem videtur, quod & mihi placere.* In tertia vero ipſam defendit a quibuſdam, quæ videntur ipſam oſtendere falſam, ibi: *Præmiſſæ vero ſententiæ, qua dicitur, &c.*

Diviſio.

Sed cum eſſet Pontifex anni illius.
Dub. I.

Videtur dicere falſum, quia ſicut patet ex textu, ipſe dixit animo interficiendi Chriſtum: ergo peccavit dicendo, non prophetavit. Item tam ipſe, quam Judæi intellexerunt de ſalute corporali: conſtans eſt autem illud fuiſſe falſum.

RESP. Dicendum quod in Prophetatione illa duo eſt conſiderare, ſcilicet verbum cogitationis interioris, & verbum exterioris hominis. In verbo autem ipſo interiori eſt conſiderare duo, ſcilicet ipſius immiſſionem vel inſpiritationem, & poſt immiſſionem verbi, immiſſi dijudicationem, quæ fuit ab intellectu Caiphæ. Et cum verbum haberet duplicem intellectum, ſcilicet carnalem, & ſpiritualem, Spiritus ſanctus immiſit ſecundum intellectum ſpiritualem, & ipſe intellexit ſecundum carnalem. Et ſecundum hunc duplicem intellectum verbum exterius duplicem facit intelligentiam in auditoribus. Unam carnalem in Judæis, & aliam ſpiritualem in Chriſtianis: & ſecundum primum intellectum non fuit verbum Prophetationis, ſed conſpiratio: & ſic intellexerunt Judæi conſpiratores. Secundum vero ſecundum intellectum verbum fuit verum, & prophetia facta fuit Chriſtianis: unde Prophetavit neſciens quid diceret, quantum ad verum intellectum, ſecundum quem inſpiratum fuerat verbum. Et ſecundum duplicem intellectum dicitur verbum illud fuiſſe factum Spiritus ſancti, vel malæ voluntatis ipſius Pontificis.

A

B

Sed nullus officio ſacerdotis uti debet niſi immunis ſit ab illis, &c.
Dub. II.

CONTRA: Quia ſecundum hoc cum nullus ſit qui careat venialibus, nullus deberet ab eis abſolvi. Si tu dicas, quod intelligit de mortalibus. Contra: Sacerdotem, qui habet curam animarum, contingit peccare mortaliter: & tamen tenetur pœnitentes audire, & nullus peccat faciendo illud, ad quod tenetur: ergo non peccat mortaliter. Item abſolutio fructuoſa, & utilis fieri poteſt ſine gratia gratum faciente: ergo non oportet quod ſit in gratia, nec tenetur ex quo habet ſuum effectum.

C

RESP. Dicendum quod abſolvere hominem a mortali hoc eſt judicare hominem in conſpectu Dei: ſecundum autem omne forum nullus digne judex eſt, qui reus eſt, & in eadem damnatione: ideo dico, quod ſacerdos quando abſolvit pœnitentem, tenetur de culpa ſua pœnitere, alioquin indigne ſacramentum miniſtrat.

Digitized by Google

ſtrat, ideo graviter peccat, quia in A quo alterum judicat, ſeipſum condemnat. Quod obiicitur de veniali, non valet: quia non eſt ibi judicium. Quod obiicitur, quod facit quod debet, dicendum quod verum eſt, ſed non omni modo, quo debet. Quod obiicitur, quod fructuoſa eſt, dicendum quod verum eſt ſuſcipienti, ſed damnoſa eſt abſolventi, ſive adminiſtranti, propter contemptum ſacramenti.

Judicans enim alium, qui eſt judicandus, condemnat ſeipſum.
Dub. III.

Ponatur ergo hic, quod ſacerdos B cognoſcat parochianam ſuam, vel ut dicatur honeſtius, furetur cum parochianis ſuis res aliquas, utrum poſſit eos abſolvere: & quod ſic, videtur, quia in quocumque peccato exiſtit, abſolvit de facto: ergo videtur quod de tali poſſit eos abſolvere. Sed contra hoc eſt, quia non poteſt eſſe idem in eadem cauſa judex, & reus: & hoc patet: ergo ſi talis ſacerdos reus eſt, judex eſſe non poteſt.

Resp. Dicendum eſt, quod non video, quare non poſſit abſolvere. Eſto enim quod aliquis det malum conſilium, utpote de homicidio faciendo, non video quare ille idem non poſſit pœnitenti dare bonum. C Verumtamen neutri credere eſt tutum. Non ipſi abſolventi, quia videtur in eo manifeſta præſumptio. Non ipſi pœnitenti, quia videtur in eo minus vera contritio, & peccati deteſtatio, dum non vult detegere niſi noſcenti. Unde ſi ſacerdos nolit eum licentiare, debet ſuperiorem adire. Vel ſi ille non habeat ſuperiorem, vel non vult ad eum ire, poteſt ab illo abſolutionem recipere, quia revera abſolvit, ſi contritio adeſt; ſed ſi ulterius ad majorem certitudinem vult alii ſacerdoti peccatum detegere, bonum eſt: & hoc dico ad majorem ſecuritatem habendam.

Ideo enim liberavit peccatricem, &c.
Dub. IV.

Contra: Secundum hoc videtur quod illa peccatrix, non fuit liberata ex miſericordia, ſed quia non aderat humana juſtitia. Item eſto quod prælatus ſit malus, quæro a te, utrum teneatur ſubditos corrigere: conſtans eſt, quod non eſt abſolutus a tentione: ergo ſi facit hoc, non peccat ex hoc.

Resp. Dicendum quod duplex eſt correctio. Una per modum increpationis, & arguitionis: & talis arguit per modum ſuperioris: & qui ſic arguit alium, peccat: quia quod facit, non ut debet, facit. Sed ſi interior ſit malitia, peccat ſuperbiendo: ſi exterior, peccat ſcandalizando: & ideo ad hoc quod licite corrigat, tenetur primo de oculo ſuo trabem eiicere; alioquin ordinem correctionis pervertit. Alia eſt correctio per modum ſupplicationis, & admonitionis: & hæc poteſt eſſe bonorum, & etiam malorum: ipſe autem loquitur de prima, & non de ſecunda. Quod obiicitur de muliere, patet: quia ille modus corripiendi erat per vindictam: Quod obiicitur, ideo liberavit, &c. dicendum quod ideo non dicit finem, quia ille fuit ſuæ miſericordiæ abundantia, ſed potius viam, & modum ad ipſam liberandam inſinuat. De correctione vero fraterna hoc notandum, quod tunc tenetur homo corripere, quando videt fratrem graviter peccare, & credit probabiliter quod debeat prodeſſe, & non obeſſe; hoc tamen cavendum, ne quis formet ſibi conſcientiam ſtultam ex modica conjectura.

Diligens ergo inveſtigator, &c.
Dub. V.

Ex hoc videtur quod ad confeſſorem pertinet perſcrutari conſcientiam alienam. Sed contrarium habetur in Pſalmo: Scrutati ſunt, inquit, iniquitates: defecerunt ſcrutantes ſcruti- *Pſal. 63.* nio.

Digitized by Google

Deut 24 nio. Item in Deuteronomio: Cum repetis a proximo tuo rem aliquam, quam tibi debet, non ingrediaris domum: ergo non videtur quod homo interius debeat ad ſecreta cordis ingredi. Item ex horum peccatorum ruminatione frequenter fœtor oritur concupiſcentiæ in quærente, & generatur cognitio mali in audiente: propter quod etiam frequenter contingit eum titillari ad ſciendum ſcientia experientiæ: ergo, &c.

Resp. Dicendum quod abſque dubio oportet ipſum confeſſorem diligentem eſſe in inveſtigando. Et ratio hujus eſt, quoniam ipſe judex eſt: & judex diligenter inquirere debet cauſæ veritatem, maxime quando dubia apparet, ſecundum quod dicit Job: Cauſam, quam neſciebam, diligentiſſime inveſtigabam. (Job. 29.) In talibus autem inquiſitionibus cavenda eſt ſuperflua curioſitas, & negligentia. Quædam enim ſunt, quæ non debet inquirere in ſpeciali confeſſor, ſicut ſunt peccata inconſueta, & enormia, & contra naturam, & de talibus intelligitur illud: (Prov. 11.) Inveſtigator malorum opprimetur ab eis. Et ratio hujus eſt, quia frequenter addiſcit pœnitens, quod non noverat: & contingit ipſum confeſſorem in talibus concuti: & ideo non debet talia quærere, niſi in generali, & quaſi de longinquo per quaſdam circumlocutiones, ut ſi fecit, qui confitetur, intelligat, ſi non fecit, non addiſcat. Item hujus rei ſignificatio eſt Judith, (Judith 8) ubi dicitur: Vos autem nolo, ut ſcrutemini actum meum. Judith confeſſio interpretatur; & hoc dicit ſacedotibus reprimens curioſam inquiſitionem; & ideo quia a longinguo debet eſſe, dicitur in Job; (Job 26.) Obſtetricante manu eductus eſt coluber tortuoſus. Alia vero ſunt inquirenda, ſcilicet tranſgreſſio decem præceptorum, commiſſio ſeptem capitalium, abuſio quinque ſenſuum; & de his poteſt quærere, quando videt negligentem, vel ignorantem eſſe ipſum pœnitentem; Hoc autem ſemper eſt attendendum, ut inquiſitio conferat ſtatui pœnitentis. Ideo dicitur; Juſtus in principio accuſator eſt ſui. Venit amicus ejus, & inveſtigavit eum. (Prov. 18.) Et cum magna prudentia oportet hoc facere: & ideo neceſſe eſt confeſſores eſſe diſcretos. Unde; ſapiens ſibi videtur vir dives, pauper autem prudens eum ſcrutabitur. (Prov. 28.)

Cum enim tot ſunt, qui labuntur, ut priſtinam dignitatem, &c.
Dub. VI.

Videtur male dicere, quia deferendum eſt multitudini; & ubi multitudo eſt in cauſa, oportet rigori detrahere; ergo magis reſtituendi ſunt in gradum priſtinum, quam ſi pauci eſſent. Contra; Jus dicit eos eſſe amovendos; ergo qui reſtituit, facit contra jus; ergo agit injuſte.

Resp. Dicendum quod in talibus quando crimen grave eſt, vel enormæ, amotio ſacerdotum ab officio eſt de æquitate juris, & rigore, ſed reſtitutio eſt de juris relaxatione. In relaxatione autem ad hoc quod fiat, conſideranda eſt in eo, qui facit potentia, ut ſit talis qui ſupra jus poſſit, & non ſit illi juri ſubjectus, & in eo cui fit, ſit cauſa idonea, ſcilicet neceſſitas, vel utilitas; alioquin non diſpenſatio, ſed diſſipatio debet dici. Et quoniam Dominus Papa non eſt ſubjectus conſtitutionibus patrum, ſed ſuper omnes eſt; ideo poteſt in eis diſpenſare; & tunc bene facit, quando neceſſitas, vel utilitas hoc requirit. In mandatis vero decalogi nullo modo poteſt, quia ipſe eſt ſubjectus eis; ideo diſpenſatio ita conſuevit diffiniri; Diſpenſatio eſt juris relaxatio, facta cum cauſæ cognitione ab eo, qui habet jus diſpenſandi. (Diſpenſatio quid.) Unde diſpenſare dicitur, quaſi diverſa penſare; & ideo in eis, quæ ſtatum Eccleſiæ decolorant, diſpenſandum non eſt & cum eis qui nituntur jus infringere; & hoc eſt quando multis conceditur, quod paucis eſſet concedendum; & quando ſic accipitur, non ſit ſibi de gratia, ſed tamquam ſi eſſet de jure communi; & in talibus

bus

Digitized by Google

bus loquitur auctoritas prius poſita. A

ARTICULUS I.

AD intelligentiam hujus partis, in qua Magiſter determinat quibus dantur claves, & quando, tria quæruntur. Primo quæritur, quibus dantur claves. Secundo quæritur quando. Tertio, ſuper quos, vel in quos miniſtri per claves poſſunt. Circa primum quæruntur duo. Primo quæritur, utrum claves datæ ſint ſacerdoti legali, an ſoli ſacerdoti Evangelico. Secundo, utrum in poteſtate clavium communicet bonus miniſter cum malo miniſtro.

QUÆSTIO I.

An ſacerdos legalis habuerit claves.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 20. Memb. 6. art. 2.
S. Thomas in ſup. 3. p. q. 19. art. 1.
Et 4. Sent. d. 19 q. 1. art. 1. q. 1.
Richardus 4 Sent. diſt. 19. q. 1.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 19 q. 1.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 19. q. 1.
Gabr. Biel. 4. Sent. d. 19 q. 1.

Ad opp. UTRUM ſacerdos legalis habuerit claves. Et quod ſic, videtur: quia ſicut legiſperiti inſtituti fuerunt ad populum docendum, ita ſacerdotes ad ſanctificandum, ſicut patet per totum Leviticum, & in Exodo: ſed legiſperiti in veteri Teſtamento acceperunt clavem ſcientiæ ad peragendum ſuum officium: ergo & pari ratione ſacerdotes legales ad ſuum. Minor patet per hoc quod dicitur: *Luc. 11* Væ vobis legiſperitis, væ qui tuliſtis clavem ſcientiæ, &c.

Art. ſeq. Heb. 5 2. ITEM clavis eſt ſequela ordinis ſacerdotalis, ſicut melius jam patebit: ſed ſacerdos legalis habuit ordinem, & Pontificatum, ſecundum quod patet: Nec quiſquam ſibi ſumit honorem: ſed qui vocatur a Deo tamquam Aaron: ergo cum habuit principale, videtur quod etiam habuit annexum.

3. ITEM clavis eſt auctoritas diſcernendi, & ligandi, & ſolvendi, faciendo reconciliationem peccatoris cum Eccleſia: ſed hoc totum fuit in ſacerdote ſummo in veteri Teſtamento, quia ad ipſum pertinebat leproſum judicare, & expiare, ſicut dicitur: *Levit. 14* Ergo habuit clavem. Si tu dicas, quod illa erat poteſtas carnalis, ſicut expiatio, & ipſa lepra. Contra: A lepra non potuit mundare corporaliter: ergo ſi expiabat aliquo modo per aſperſionem, ſicut ibi ponitur: expiatio illa erat ſpiritualis.

Fundam. CONTRA: Claves ſacerdotales ſunt ad aperiendum regnum cælorum: ſed regnum cælorum non fuit apertum ante mortem Chriſti: ergo claves ante mortem Chriſti fabricatæ non fuerunt: ergo nec aliquis eas potuit habere ante.

B ITEM per claves iſtas ſpirituales reconciliatur peccator, dum ſolvitur, & ligatur: ſed reconciliatio fieri non potuit niſi per mediatorem: mediator autem unus tantum eſt, ſcilicet Chriſtus Dominus: ergo ante adventum ipſius haberi non potuerunt.

Heb. 7 2 Cor. 3 ITEM lex Moyſi carnalis dicitur ab Apoſtolo, & occidens: ſed iſta poteſtas eſt ſpiritualis, & ad vivificandum, vel ad proficiendum in vita: ergo talis poteſtas clavium nullo modo legi illi competebat.

CONCLUSIO.

C *Sacerdoti legali non ſunt datæ claves, ſed tantum Evangelico ſacerdoti ſunt conceſſæ.*

Opin. aliorum. RESP. AD ARG. Dicendum quod aliqui Doctores dicere voluerunt, quod poteſtas clavis fuit in lege Moyſi, & eſt in lege gratiæ, ſed differenter: quia ibi fuit imperfecte, & ſemiplene, hic autem perfecte. Ut ſicut illa fuit imperfecta lex, & hæc perfecta, & hæc addit ſupra illam, ſic clavis ad clavem. Et ſicut pœnitentia inchoavit in veteri Teſtamento, & fuit ibi: ita & clavis, ſecundum cujus arbitrium conſummatur pœnitentia. Et hoc nituntur oſtendere per hoc quod ſacerdotibus commiſſum fuit, ut peccantibus per ignorantiam ſacerdos

Digitized by Google

Deut. 24 Levit. 5 dos imponeret pœnam juxta menſuram delicti, ſicut dicitur: & illud fuit quoddam ligare ad pœnam: non tamen perfectam habuerunt poteſtatem, quia non poterant abſolvere remittendo partem pœnæ, & hoc quidem habent a Chriſti paſſione claves in nova lege: & per hoc reſpondetur ſecundum illos ad objecta utriuſque partis, ut patet intuenti. Opinio propria. Alia opinio eſt (ut credo) probabilior, quod poteſtas clavium proprie eſt ſacerdotis Evangelici: Nec in lege veteri fuit inchoata, ſed magis figurata: & illud apparet clarius, ſi reſpiciatur ipſius eſſentia, & origo, & finis. Clavis enim poteſtas ſpiritualis eſt, quæ eſt aliquid datum animæ in ſigillatione, qua ſigillatur charactere ſacerdotali: & quoniam lex illa non ſpiritualis, ſed carnalis dicitur: ideo non competebat ei, ſed novæ, quæ eſt lex ſpiritus. Similiter patet hoc ſi reſpiciatur clavis origo. Cum enim triplex ſit clavis (ut in præcedentibus viſum eſt) (Supra d. 18 q. 1) ſcilicet auctoritatis, excellentiæ, & miniſterii, clavis miniſterii deſcendit a clave auctoritatis mediante clave excellentiæ. Quoniam etſi Deus per ſe delet culpam, & ſacerdos aliquam pęnæ partem: Chriſtus tamen fuit, qui ſolvit debitum in paſſione ſua, ſolvit inquam debitum Adæ: & tantum ſuperabundavit, quod miniſtris communicavit virtutem ſolvendi a pœna. Similiter patet, ſi reſpiciatur finis, quoniam clavis ad aperiendum eſt per reconciliationem: & quoniam in reconciliatione illa mediator eſt homo, qui tenet locum Dei, ex tunc potuit, & debuit dari clavis, ex quo Deus factus eſt homo: ut nos divinitatis ſuæ tribueret eſſe participes, & ex quo prætium reconciliationis fuſum eſt: & hoc debuit eſſe in nova lege: & ideo primo dictum eſt Petro: Tibi dabo claves: (Mat. 16) quaſi ante datæ non fuiſſent. Concedendæ ſunt igitur rationes probantes, quod ſolus ſacerdos Evangelicus habet claves.

1. Ad illud ergo quod obiicitur de clave ſcientiæ, dicendum quod illa clavis ſcientiæ dicitur clavis alia, A quam iſta, quia illa fuit ad docendum ea, quæ juris erant, & legis: hæc autem ordinatur ad dirigendum clavem potentiæ ligandi, & ſolvendi a pęna: & ita hæc aperit cælum, ſed illa aperiebat, id eſt aditum præparabat ad ſciendum. Lex autem nova communicat cum veteri in ſcientia, quia utraque lex docet, licet hic clarius aperiantur myſteria legis, & prophetarum. Sed in redundantia, & copia gratiæ, & ſpiritualitate poteſtatis differebant: & ideo non valet illud.

2. Ad illud quod obiicitur, quod eſt ſequela ordinis, dicendum quod ſicut in lege veteri non fuit clavis B vera, ſed figuralis: ita etiam & ordo. Et hoc patet, quia verus ordo eſt qui veram offert hoſtiam, & ſacrificium Deo acceptum: & hoc eſt in novo teſtamento, ubi offertur vera Chriſti caro. In lege vero veteri offerebatur caro bovis, vel agni, qui erat hujus ſignum.

3. Ad illud quod obiicitur, quod habuerunt diſcernendi auctoritatem, & ſimiliter expiandi, dicendum quod illud erat carnale, non ſpirituale. Quod obiicit, quod non mundabat immunditiam carnis, dicendum quod expiatio, & illa ſanctificatio proprie non erat carnalis, nec ſpiritualis, ſed figuralis: unde non fiebat ad C munditiam carnis, vel ſpiritus conferendam, ſed potius ad ſignandam munditiam ſpiritualem. Dicitur tamen carnalis, pro eo quod de munditia carnis certificabat auctoritate & judicio ſacerdotis.

QUÆSTIO II.

An malus ſacerdos communicet cum bono in poteſtate clavis.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 10. Membr. 7 art. 1.
S. Thom. in Suppl. 3. p. q. 19. art. 5.
Rich. 4 Sent. diſt. 19. q. 2.
Steph. Buleſ. 4 Sent diſt. 19. q 2.
Petrus de Tarant. 4. Sent. diſt. 19. q. 2.

Utrum malus ſacerdos communicet cum bono in poteſtate cla- Ad oppo.

Digitized by Google

clavis, an ſit in ſolo bono. Et quod ſit tantum in bono, videtur: In donatione ſive promiſſione clavium, quæ facta eſt Petro, primo commendatus eſt Petrus: Beatus es Simon, &c. Et poſt: Ego dico tibi, &c. ergo videtur, quod ſi omnibus datæ ſunt in Petro, & datæ ſunt Petro ratione fidelis, & bonæ confeſſionis, quod ad illos ſolos deſcendat, qui ſunt Petro ſimiles, & ejus imitatores. Ad hujus autem confirmationem adducitur verbum Auguſtini, quod dicitur ſuper illud: Tibi dabo: Sicut dictum eſt Judæ: Pauperes ſemper vobiſcum habebitis, &c. gerenti typum malorum: ſic dictum eſt Petro: Tibi dabo claves, gerenti typum bonorum: ergo, &c.

Matt. 16.

A

B

2. ITEM: Ubi primo datæ ſunt hæ claves, dicitur: Accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata, &c. ergo ſi ante donationem poteſtatis dedit Spiritum ſanctum, qui non habent Spiritum ſanctum, non habent poteſtatem clavium: ſed mali non habent Spiritum ſanctum: ergo, &c. In hujus autem confirmationem adducitur Gloſſa Auguſtini ibidem; Ecce charitas, quæ diffunditur per Spiritum ſanctum in cordibus eorum, in quibus etiam peccata dimittit: ſed ſoli boni habent charitatem: ergo &c. Ad hoc etiam ſunt multæ auctoritates in littera.

Joan. 20.

C

3. ITEM hoc videtur ratione, quia bonus diſtributor nulli dat aliquam potentiam diſtribuendi, qui eſt omnino indignus: ſed peccator in peccato exiſtens indignus eſt tam nobili poteſtate, ſcilicet ſolvendi, & ligandi: hoc apertum eſt, & Deus hoc ſcit, & ipſe eſt qui hanc poteſtatem tribuit: ergo aut male donat dona ſua, aut talis non habet poteſtatem.

4. ITEM ſtultus eſſet rex qui clavem cameræ ſuæ committeret inimico ſuo; Si ergo peccator inimicus Chriſti eſt, cum Chriſtus nihil ſtulte agat, peccatoribus clavem cameræ ſuæ non committit; ſed hæc eſt clavis cæli: ergo, &c.

Fundam. Matt. 23.

CONTRA; Dicit Dominus diſcipulis ſuis; ſuper cathedram Moyſi ſederunt ſcribæ & Phariſæi; quæcumque dixerint vobis, ſervate, & facite: conſtans eſt quod Dominus loquitur de malis, ſicut ibidem patet, & illis dicit reverentiam exhibendam, & obedientiam; vult ergo Dominus etiam prælatis malis ſubeſſe bonos ſubditos; ſi ergo poteſtas prælationis in novo Teſtamento in poteſtate clavium conſiſtit; ergo Dominus vult hanc poteſtatem malis communicare.

ITEM ſicut clavis ligandi, & ſolvendi eſt a Deo; ita & clavis ſcientiæ eſt a Deo; ſed Dominus clavem ſcientiæ legiſperitis dedit qui mali erant, & etiam male utebantur, ut dicitur; ergo nihil prohibet clavem iſtam malis tribui.

Luc. 11.

ITEM ratione videtur, quia gratia non transfunditur ab uno homine in alterum, ut in præcedentibus viſum eſt; ergo gratia gratum faciens nihil facit ad hoc, quod in iſto gratia fiat; ergo nec ad hoc quod iſte illi regnum aperiat.

ITEM nihil refert ad hoc quod aliquis cellarii claves gerat debite, utrum ipſe bibat, ſed ſufficit, quod aliis adminiſtret; ergo a ſimili videtur quod in hoc nullum præjudicium generetur Eccleſiæ, ſi quis habet claves cæli, licet ipſe non habeat ſenſum gratiæ, & guſtum.

ITEM ſi non habet clavem niſi juſtus, cum nemo nec de ſe, nec de alio ſciat, utrum ſit juſtus, nemo ſcit utrum ſolvat, vel liget, an utrum ſit ſolutus, vel ligatus; ergo dubitatio maxima, & perplexitas in Eccleſia Dei relinquitur; quod eſt contra bonam inſtitutionem Eccleſiæ, quæ debet eſſe fundata in fundamento veritatis æternæ.

ITEM ſi poteſtas clavis ſequeretur ſanctitatem, cum tota die fiat tranſmutatio in ſanctitate, quia ille qui eſt minus ſanctus, fit magis ſanctus, & econverſo; modo ſubditus fieret prælatus, modo prælatus ſubditus; ergo nulla ſtabilitas eſſet in Eccleſia, quod abhorret fides recta.

CON-

CONCLUSIO.

Tam mali quam boni ſacerdotes communicant in clavium poteſtate, quia illæ dicunt gratiam gratis datam.

Resp. ad Arg. Dicendum quod eſt loqui de collatione clavis alicui quantum ad ea, quæ ſunt de neceſſitate, & quantum ad ea, quæ ſunt de idoneitate. Si loquamur quantum ad ea, quæ ſunt de neceſſitate: ſic ad eſſe clavis ſufficit donum Spiritus ſancti ſecundum gratiam gratis datam: hæc autem infallibiliter, & ſecundum divinam inſtitutionem datur omni ſuſcipienti ordinis ſacramentum, ſive ſit bonus, ſive ſit malus. Ratio autem hujus eſt, quia donum gratiæ gratis datæ non repugnat iniquitati, quin ſimul ſtet cum ea, ſicut patet in ſcientia, & aliis donis. Et rurſus, perverſitas non repugnat utilitati illius doni: ſicut enim malus prædicator bene prædicat, & frequenter fructificat: propter quod Dominus noluit prohibere eum, qui in nomine ejus eiiciebat dæmonia, quamvis eum non ſequeretur, quia hoc erat ad utilitatem aliorum: ſic quia bonum illud gratiæ gratis datę ordinatum eſt ad utilitatem communem, & quamvis non valeat accipienti, tamen valet aliis: ideo Dominus qui in diſtributione ſacramentorum utilitatem communem conſiderat: & ſuam inſtitutionem non retractat, malis confert iſtam potentiam, qui ordinati ſunt ſecundum Eccleſiæ catholicæ formam. Si ergo quantum ad id quod eſt de neceſſitate clavis, ſive quantum ad eſſe, ſive quantum ad executionem, cum nihil exigatur ad hoc niſi ordo & juriſdictio, & hoc dicit donum gratiæ gratis datæ, tam in bonis, quam in malis eſt. Si autem loquamur quantum ad ea, quæ ſpectant ad idoneitatem, cum ad debitum uſum officii concurrat meritum, & auctoritas prælationis debeat eſſe cum ſanctitate, maxime tale officium, & talis auctoritas competit ei, qui habet charitatem. Et hoc patet, quia officium illud eſt officium mediatoris, & reconciliatoris: & cum auctoritas iſta ſit judiciariæ poteſtatis, & nullus ſit bonus mediator, qui eſt inimicus: nullus ſit bonus judex in ea cauſa, in qua eſt reus: oportet ipſum eſſe mundum, & ſanctum: alioquin etſi ſit miniſter, non tamen eſt idoneus, vel dignus. His viſis facile eſt reſpondere ad objecta. Concedendæ enim ſunt rationes probantes claves eſſe in malis.

1. 2. Ad auctoritates autem in oppoſitum diſſolvendas dici poteſt, quod loquuntur quantum ad idoneitatem, non quantum ad neceſſitatem. Vel dicendum quod ſicut ſupra dictum eſt in baptiſmo, quod fides, & charitas Eccleſiæ operatur in baptiſmo collato a malis, quia confertur in forma Eccleſiæ: ſic in propoſito eſt intelligendum. *Diſt.1.art.2.q.1.*

3. Ad illud quod obiicitur de bono diſpenſatore quod non dat indigno, poteſt reſponderi, quod Deus non dat ei propter ſe, ſed propter communem utilitatem: & quamvis malus non ſit dignus, poteſt tamen eſſe utilis: ideo ei confert. Vel dicendum quod Deus hoc facit ad oſtendendam abundantiam largitatis ſuæ, qua ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos. *Matth.5.*

4. Ad illud quod obiicitur de clave cameræ, dicendum quod ſi clavis talis eſſet naturæ, quod nec aperiret, nec aperire poſſet niſi amicis, ſecure poſſet talis clavis cuilibet dari: talis autem eſt clavis cœli, ut patet ex dictis in præcedentibus.

ARTICULUS II.

Consequenter quantum ad ſecundum articulum quæritur, quando claves dentur. Et circa hoc duo quæruntur. Primo quæritur, utrum claves dentur in ordine ſacerdotali. Secundo, utrum contingat eas ab eodem ordine ſeparari.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO I.

An claves dentur in ordine ſacerdotali.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 22. Memb. 8. art. 1. S. Thom. in Suppl. 3. p. q. 19. art. 3. Steph. Bruleſ 4. Sent. diſt. 19 q. 3. Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 19. q. 4.

Fundam. *Amb. de pœnit. lib. 1. cap. 2.* CIRCA quam oſtenditur, quod in ſolo illo ordine dentur. Primo auctoritate Ambroſii in lib. de paradiſo, loquentis de poteſtate ligandi, & ſolvendi, ubi dicit: Jus hoc ſolis eſt permiſſum ſacerdotibus.

ITEM ſuper illud: Tibi dabo claves: Gloſſa Hieronymi: Habent judiciariam poteſtatem omnes Apoſtoli, habet etiam omnis Eccleſia in Epiſcopis, & Presbyteris: ſed omnis Epiſcopus eſt ſacerdos: ergo, &c.

Hieron. in Matt. 16. ITEM ratione videtur, quia poteſtas clavis Apoſtolis data fuit, cum *Joan. 20.* Dominus dixit: Quorum remiſeritis peccata, &c. ergo illis ſolis aſſignatur hæc poteſtas dari, quibus hæc verba dicuntur: hæc autem non dicuntur niſi ſolis ſacerdotibus: ergo, &c.

ITEM omnis habens hanc poteſtatem mediator eſt, & omnis talis conſtituitur in his, quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona, & ſacrificia pro peccatis: ergo ad eum pertinet hæc poteſtas, ad quem pertinet ſacrificium offerre: & hoc pertinet in nova lege, & veteri ad ſolos ſacerdotes, ergo, &c.

Ad opp. 1. CONTRA per Hieronymum: Oſtiarii inter bonos, & malos habentes judicium, dignos recipiunt, & indignos deſpiciunt: ſed hoc eſt officium clavium, ſicut patuit in præcedentibus per Gloſſam: ergo, &c.

Matt. 16. 2. ITEM ratione videtur, quia ſi alicui competit dari claves, ei competit, qui habet officium oſtiarii: ſed multo inferior ſacerdotio eſt ordo ille, immo primus inter ordines: ergo tunc videtur ei dari poteſtas clavium.

3. ITEM exteriora quæ ſunt in ordinibus, ſunt ſigna interiorum, & A ſpiritualium, quoniam ſacramentum eſt inviſibilis gratiæ viſibilis forma: ergo in illo ordine datur clavis ſpiritualis interius, in quo datur clavis materialis exterius: ergo cum ille ſit ordo oſtiariorum: patet, &c.

4. ITEM in omni ordine eſt aliqua poteſtas ſpiritualis, & illa poteſtas ordinata eſt ſub ſacerdotali per modum miniſterii in ordinibus inferioribus: ſed nos videmus in curia regis, & aliis curiis claves non dari principibus, & conſiliariis, ſed clientibus, & miniſtris: ergo videtur quod magis competat hanc clavem dari in traditione aliorum ordinum, quam ſacerdotii, cum officium ſacerdotis ſit in B præſentia Domini miniſtrare, & gratiſſimum ei ſacrificium offerre. Juxta hoc quæritur, cum detur novus uſus ligandi, & ſolvendi in dignitate Epiſcopali, cum etiam ibi tradatur poteſtas, & auctoritas Pontificalis, utrum tradatur ibi alia clavis. Quod ſi verum eſſet: non ergo tantum duæ ſunt claves: quod eſt contra prædeterminata. Quæſt. later.

CONCLUSIO.

In ordine ſacerdotali clavium poteſtas confertur: ideo in Epiſcopatu non dantur novæ claves, ſed receptarum ampliatio.

C RESPON. AD ARG. Dicendum (ſicut dicunt ſancti, & hoc etiam innuit ipſe modus tradendi ordines) quod in ordine ſacerdotali clavium poteſtas confertur. Hujus autem ratio eſt inſtitutio divina. Inſtitutionis autem congruitatem videre poſſumus, quoniam harum clavium conſervator habet officium mediatoris, & officium reconciliatoris. Mediator autem eſt inter Deum, & hominem: reconciliator vero reducendo ad Eccleſiam, & reconciliando Eccleſiæ. Ad hoc autem ut poſſit eſſe mediator perfectus, & competens inter Deum, & hominem, oportet quod poſſe habeat offerendi dona, & ſacrificia pro peccatis, in quibus Deus placetur. Ad hoc quod poſſit eſſe reconciliator, opor-

Digitized by Google

oportet quod poſſit reducere ad corpus Chriſti myſticum, cujus caput eſt ipſe Chriſtus verus, & ut recta ſit, & ordinata poteſtas, oportet quod habeat poſſe conficiendi ſanctiſſimum corpus Chriſti. Hoc autem pertinet ad ſolos ſacerdotes: Et ideo mirabilis Dei ſapientia ordinatiſſimo modo ordinans Eccleſiaſticas poteſtates, hanc poteſtatem ligandi, & ſolvendi ſolis ſacerdotibus commiſit: & ita in ordine ſacerdotali dantur claves. Et quoniam Epiſcopatus non dicit novum odinem, ſed quamdam ordinis eminentiam: recte dicendum eſt in eo non dari novam clavem, ſed poteſtatem hujuſmodi extendi, & ampliari, ut ſic pateat ultimo quæſitum. Ampliatur autem poteſtas juriſdictionis ad corripiendum, in cujus ſignum baculus ei traditur paſtoralis.

Ad quæſt. lateralem.

1. 2. 3. Ad illud ergo quod obiicitur de oſtiariis, quod habent judicium, dicendum quod habere judicium, & poteſtatem ad repellendum, & ad admittendum eſt dupliciter. Vel ad ipſa ſacramenta, & eorum efficaciam, ea quidem prout oportet adminiſtrando: & hoc quidem ſpectat ad claves cœli, & hæ ſunt claves, de quibus loquimur. Alia eſt poteſtas admittendi, & repellendi ad locum, vel ad loca ſacramentorum, ſicut eſt Eccleſia, & hæc ſpectat ad infirmum ordinem: hæc autem non dicitur clavis cœli, ſed magis poteſtas quædam reſpectu templi materialis: & ideo magis poteſt dici clavis excubantium in cuſtodiis ſanctuarii. Et quamvis aliquo modo ſit hæc poteſtas ſpiritualis, quia ineſt ratione officii, & ordinat ad ſpirituale: tamen ex hoc non dicitur clavicularius cœli, nec oſtiarius. Et per hoc patent duo ſequentia de clavibus, & oſtiario, quia aliam potentiam ſignant, non illam, quæ prædicta eſt, & de qua nunc agitur.

4. Ad illud quod obiicitur, quod illa poteſtas eſt infimarum perſonarum in curiis hominum, dicendum quod non eſt ſimile, quia hæc dicit A proprie poteſtatem reſpectu hominum oſtium ingredientium, ex qua non acquirunt aliquam excellentiam. Sed poteſtas clavium eſt poteſtas reſpectu ingredientium Eccleſiam: & deinde cœlum, & ideo ille, cui collata eſt plena poteſtas, ſuper omnes conſtitutus eſt, ſicut beatus Petrus. Et quia principi collata eſt prima hæc poteſtas, patet quod non vilitatis, ſed maximæ nobilitatis eſt: & ideo nobiliſſimo ordini competit, & aptatur.

QUÆSTIO II.

An poteſtas comitetur inſeparabiliter B *ordinem ſacerdotalem.*

Alex. Alenſ. 4. p q. 20. Membr 8. art. 2.
S. Th. in Supp. 3 p. q 19. art. 4.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 19. q. 4.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 19. q. 6.

Utrum hæc poteſtas comitetur inſeparabiliter ordinem ſacerdotalem. Et quod ſic, videtur: quia ſicut numquam iteratur ordinis conſecratio, ſic nec iteratur verbum, in quo datur poteſtas clavium: ergo ſicut ille ordo inſeparabiliter poſſidetur propter characterem, videtur ſimiliter quod hæc poteſtas. Fundam.

Item poteſtas iſta in aliquo eſt, & conſtat quod non niſi in ſacerdote, C non ſecundum carnem, ſed ſecundum animam: ſed quæ ſecundum animam habentur, cum anima ſit incorruptibilis, non poſſunt auferri, ut patet in ſcientia & virtute: ergo talis poteſtas non poteſt auferri.

Item ſi amittuntur, aut ergo propter ignorantiam, aut propter malitiam, aut propter ſubditi carentiam. Non propter ignorantiam, hoc conſtat. Non propter malitiam, iſtud conſtat, quia mali habent, ut viſum eſt prius. Non propter ſubditorum carentiam, quia ſi talis faceret carere clave, tunc mutatione ſubditorum amitterentur claves, quod eſt manifeſte falſum: ergo, &c.

Item

Digitized by Google

Item ſi aliquid neceſſario ponit aliud, non poteſt aliud auferri, quin ipſum auferatur, quod ponit: ſed aliquo facto ſacerdote ſecundum Eccleſiæ formam, ſtatim habet clavem: ergo remota clave removetur ordo: ſed ordinis character non poteſt amoveri: ergo, &c.

Ad opp. Dist. ſeq. q. 1. art. 1. q. 2.

1. Contra hoc obiicitur: Primo de hæreticis, & ſchiſmaticis, qui ſecundum quod dicitur in littera, & habetur in principio præcedentis diſtinctionis, non poſſunt ſolvere, & ligare: & tamen ordines habent, ſicut infra patebit: ergo clavis non ſequitur ordines inſeparabiliter, quia ſi non poſſunt, non habent potentiam.

2. Item obiicitur de degradatis: conſtans eſt quod ordines non poſſunt auferri, quia non poteſt auferri character: ſi ergo degradatur, hoc erit ſolum quantum ad auctoritatem, ſive poteſtatem: ergo videtur quod illa auferatur, maxime cum videantur magis elongari ab hoc actu ipſi degradati, quam hæretici.

3. Item obiicitur de anima ſeparata, quæ habet characterem ordinis, & non habet clavium, in patria enim ceſſat omnis prælatio: ergo non videtur, quod inſeparabiliter characterem comitetur. Si tu dicas mihi ad hæc omnia, quod omnes prædicti habent poteſtatem, ſed non executionem: hoc improbatur triplici ratione. Prima eſt, quia illa poteſtas eſt ſpiritualis, & activa: poteſtas enim dicitur activa, non paſſiva: & iterum eſt in potentia libera, quæ ſcilicet eſt liberum arbitrium, quod exit in actum, quando vult: ergo impoſſibile eſt quod aliquis habeat poteſtatem, & non habeat executionem quando vult.

2. Cœl. cont. 32. & 3. de anim. cont. 45. Deus & natura nihil fruſtra.

4. Item fruſtra eſt potentia, quam non conſequitur actus: ergo ſi in talibus eſt potentia ſine actu, fruſtra eſt: ſed in operibus divinis nihil debet eſſe fruſtra: ergo, &c.

5. Item ſi talis potentia non eſt in actu, quæro unde hoc ſit. Si quia Papa prohibet, vel ſuperior: Sed

A contra: Quantumcumque ſuperior prohibeat, ſi quis conficit, confectum eſt de facto: ſi baptizat, baptizatum eſt: ergo pari ratione ſi abſolvat, vel liget, abſolutum, & ligatum eſt: quod eſt manifeſte falſum: ergo redit primum, quod tales non habent poteſtatem, & habent characterem: ergo hæc poteſtas non ſequitur characterem inſeparabiliter.

CONCLUSIO.

Claves inſeparabiliter ſequuntur ordinem ſacerdotalem quantum ad eſſentiam, licet quantum ad executionem, vel uſum tollantur.

B Resp. ad Arg. Dicendum quod ſicut de potentia viſiva eſt loqui dupliciter, vel quantum ad eſſentiam, vel quantum ad uſum. Et quantum ad eſſentiam fundatur hæc potentia radicaliter in anima, nec animam deſerit umquam. Quantum ad uſum vero exigit organum bene diſpoſitum, & medium illuminatum. Sic in propoſito eſt intelligendum, quod ſi loquamur de potentia ſolvendi quantum ad eſſentiam, ſic radicaliter eſt in ipſa anima, ſicut & character, nec videtur ab illo differre, niſi ſecundum relationem quamdam: & hoc modo inſeparabiliter ſe tenet cum ſacerdotali ordine. C Alio modo poſſumus loqui quantum ad uſum: & hoc modo neceſſario requiritur ſtatus viatoris, & auctoritas juriſdictionis. Quod ſtatus viatoris requiratur patet, quia ſicut ratio merendi non competit charitati extra ſtatum viæ, ſic nec poteſtas reconciliandi, & ſacramenta exhibendi ſive adminiſtrandi, niſi in ſtatu Eccleſiæ militantis: & ſic per mortem dicitur poteſtas uſum amittere in anima ſeparata. Quod iterum requiratur juriſdictio, patet ſic: ſacerdos enim eſt mediator, & inquantum mediator, inferior eſt Deo, & ſuperior pœnitente: & arbiter, & judex homini conſtitutus loco Dei ad aperiendum, ſive ſolvendum, & ad parcendum,

Digitized by Google

dum, ſive puniendum: talis autem judicatio non eſt ſine aliqua juriſdictione in eum, qui judicatur, quia nemo poteſt aliquem judicare, niſi qui judex ejus conſtituitur ab eo, qui poteſt. Et ideo juriſdictio eſt tamquam vis motiva ipſius clavis, ſive manus: hac autem deficiente, quæ clavem moveat, etſi adſit clavis, numquam aperiet: & ſi amittitur hæc juriſdictio, ceſſat clavis executio. Hæc autem amittitur dupliciter. Vel per ablationem ſubditorum quantum ad rem, & ſic eſt in ſchiſmaticis, hæreticis, præciſis, fornicariis notoriis, excommunicatis, & hujuſmodi. Vel quantum ad ablationem ſecundum rem, & ſecundum ſpem: & hæc eſt in degradatis, quibus ſine ſpe recuperandi aufertur. Unde hæretici, & excommunicati dicuntur habere manum ligatam, ſed degradati amputatam. Ideo dico quod etſi clavis quantum ad eſſe ordinem conſequatur, tamen quantum ad executionem ſequitur ſtatum, & juriſdictionem: & ſic patet reſponſio ad tria prima objecta de hæreticis degradatis, & aliquibus ſeparatis, qui dicuntur non poſſe, quia non ſunt ibi, quæ neceſſaria ſunt ad uſum: & tamen habent potentiam, ſicut in anima cæci eſt potentia viſiva, & tamen videre non poteſt.

3. Ad illud quod obiicitur, quod eſt poteſtas activa, & libera, dicendum quod quamvis ſit activa, & in ſubſtantia libere agente: tamen eſt ad alterum, & indiget debito ſuſcipiente: unde quemadmodum matrimonium eſt ex conſenſu libero, tamen quia mater non eſt idonea ad contrahendum cum filio, quantumcumque conſentiant, non eſt matrimonium: ſic intelligendum eſt in propoſito. 1. Col. cont. 137. & 138.

4. Ad illud quod obiicitur, quod fruſtra eſt potentia, quam non conſequitur actus, dicendum quod ſi intelligatur de actu debito pro loco, & tempore, & opportunitate, poteſt habere locum, ſi autem in aliis intelligatur, multas habet inſtantias. Etiam quia tales perſonæ carent op-

A portunitate ad actum, & ſi numquam exeant, non propter hoc habent potentiam fruſtra. Præterea: Illud verbum intelligitur de actu generaliter, non de hoc, vel de illo: quia non oportet quod potentia exeat in omnes, ſufficit tamen quod aliquid faciat, ita quod non ſit otioſum in natura: & ſic eſt in propoſito: quia etſi nihil per illam potentiam fiat exterius, tamen illa poteſt eſſe in animæ ornatum quantum ad bonos, vel in confuſionem quantum ad malos.

5. Ad illud quod quæritur, quis aufert illi potentiæ executionem, dicendum quod potentia contraria ſive ſuperior, poteſt ei auferre. Et

B ſi obiicias, quod non poteſt auferre actum conficiendi, dicendum quod non eſt ſimile duplici ex cauſa. Prima eſt, quia non poteſt tali auferre materiam: & ſi poſſet panem de tritico auferre, tunc auferret potentiam. Sed hic aufert materiam, ſcilicet ſubditos: ſuperior enim poteſtas poteſt ſubditos eximere a poteſtate inferioris: & hanc auferendo aufert juriſdictionem. Præterea, in poteſtate conficiendi omnes pares ſunt, quia hæc immediate datur per impreſſionem characteris: ſed in juriſdictione, ſive prælatione non eſt æqualitas: ideo in hujuſmodi poſſunt

C arceri, non ſic in aliis. Et hæc eſt ratio, quare boni, & religioſi ſancti incluſi etiamſi ſint ſacerdotes, non habent executionem clavis in abſolvendo, & ligando, quia non habent juriſdictionem in aliquos: & ideo ab hoc actu prohibentur. Unde Eugenius Papa: Placuit ut nulli monachorum temerario auſu liceat pœnitentiam dare, &c. Ratio autem hujus prohibitionis aſſignatur: & in pluribus decretis ſanctorum patrum. Habent tamen, ſicut ibidem oſtenditur, idoneitatem ex ordine, & ex vitæ merito, quæ adjuncta juriſdictioni, quam expetit, ſive exquirit ordo ſacerdotalis, exit in actum. Unde Leo Papa: Monachi, etſi in dedicatione ſui presbyteratus ſicut & cæteri ſacerdotes prædicandi, baptizandi, pœnitentiam dandi, peccata dimittendi, 16. q. 1.

di,

di, beneficiis Eccleſiaſticis perfruendi, rite poteſtatem accipiant, tamen executionem ſuæ poteſtatis non habent, niſi a populo fuerint electi, & ab Epiſcopo, & conſenſu Abbatis ordinati. Ex his patet, quando hæc poteſtas datur, & quod numquam quantum ad potentiam auferatur, ſed ſolum quantum ad uſum.

ARTICULUS III.

CONSEQUENT. videndum eſt quantum ad tertium articulum, in quos habeant ſacerdotales claves uſum, vel effectum. Et circa hoc duo quæruntur. Primo quæritur, utrum ſacerdos, qui poteſt abſolvere ſubditum unum, poſſit & quemlibet alium. Secundo, utrum ſubditus ſacerdos poſſit abſolvere prælatum ſuum.

QUÆSTIO I.

An qui poteſt abſolvere ſubditum unum, poſſit & quemlibet.

Alex. Aleſ. 4. p. q. 21. Memb. 3. art. 2. §. 1.
S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 20. art. 1.
Et 4. Sent. d. 19. q. 1. art. 3. q. 1.
Richardus 4. Sent. d. 19. q. 3.
Petrus de Tarat. 4. Sent. d. 19. q. 7.

A d opp. Levit. 13. CIRCA quam ſic proceditur, & oſtenditur, quod ſacerdos, qui in unum poteſt, & in omnem alium: nam dicitur: Homo, in cujus cute apparuerit plaga lepræ, adducetur ad Aaron ſacerdotem, vel ad unum quemlibet filiorum ejus: ex hoc patet quod quilibet ſacerdos in veteri lege poterat judicare de omnibus fidelibus de populo Iſrael, de quacumque eſſet tribu: ſed quod præceſſit in figura, debet ſequi in veritate: ergo videtur quod modo poſſit quilibet ſacerdos de lepra cujuslibet judicare. Et multo fortius hoc videtur, quia major eſt unitas in Eccleſia, & quantum ad miniſtrantes ſacramenta, & quantum ad charitatem fidelium, quam tunc temporis erat: ſed tunc quod poterat unus, poterant omnes: & in quem poterat unus, & omnes: ergo & modo debet eſſe ſimiliter.

2. ITEM Dominus virtutem iſtam, ſive poteſtatem iſtam dedit primis ſacerdotibus, & ſecundum conformitatem eorum deſcendit in poſteros: ſed Dominus dixit generaliter: Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & hoc ipſum ipſi ſacerdoti: ergo videtur quod detur poteſtas in omnes: ergo omnes poteſt abſolvere. Joan. 20.

3. ITEM ratione videtur, quoniam ita videmus in corporalibus, quod ignis qui comburit in una materia, comburit & in qualibet ſimili, & ejuſdem ſpeciei: & lux, quæ fugat tenebram de uno loco, ſimiliter & de alio pellit ſine inſtantia: ergo pari ratione videtur in propoſito, quod ſi aliquis ſacerdos poteſt abſolvere unum peccatorem pœnitentem, quod pari ratione poſſit & quemlibet alium conſimilem.

4. ITEM videmus in artificialibus, quod clavis, quæ unam ſeram aperit, aperit & omnes per eum modum factas: & econverſo multæ claves ſimiles & quantitate, & qualitate unam ſeram: ſi ergo debitum peccati, eſt conforme in omnibus peccatoribus pœnitentibus, & poteſtas aperiendi in omnibus clavibus ſacerdotalibus: ergo qui poteſt in unum, & in quemlibet alium.

5. ITEM ita videmus in ſupercœleſtibus, quod angelus ordinis inferioris poteſt purgari, illuminari, & perfici a quolibet angelo ſuperioris ordinis: ergo ſi hæc hierarchia illam imitatur, cum ordo ſacerdotibus ſit ſupra laicos, videtur quod quilibet laicus a quolibet ſacerdote poſſit abſolvi.

6. ITEM ſi non poteſt abſolvere omnes, cum tamen poſſit unum, quæro unde hoc ſit. Aut enim eſt ex potentiæ laxatione, & corruptione, aut ex ligatione, quia ſuperior poteſtas non permittit. Primo modo non: illud patet. Secundo modo non debet, quia bonum eſt diffundendum, & multiplicandum, & colendum: ergo non

non eſt reſtringenda poteſtas: & ita videtur quod qui in unum poteſt, quod poſſit in omnes.

Fundam. 165. 1 CONTRA; Nulli ſacerdotum liceat parochianum alterius aut abſolvere, aut ligare.

ITEM nullus alterius parochianum judicare, ordinare, aut excommunicare præſumat, quia tale judicium, 97. 2 aut ordinatio, vel excommunicatio, nec rata erit, nec vires ullas habebit.

ITEM in Concilio generali extra de pœnitentiis, & remiſſionibus: Si quis aliquando ex cauſa voluerit alteri confiteri, licentiam petat, & obtineat a proprio ſacerdote, quia aliter ipſum non poterit abſolvere, vel ligare: ſed non quilibet ſacerdos eſt proprius, quia proprium dicitur quod convenit uni ſoli: ergo non quilibet ſacerdos poteſt quemlibet abſolvere.

ITEM ratione videtur, quia nos videmus in ordinatione prædicamentorum, in rationalibus, & in ordine cauſarum in naturalibus, quod reductio fit uſque ad ſupremum per unum immediatum, ita quod non ſunt plura immediata reſpectu unius. Et hoc patet, quia una eſt ſpecies ſpecialiſſima unius individui: ſimiliter eſt in cauſis: ergo ſi ordo eſt in Eccleſia deſcendendo, & aſcendendo ſecundum gradus a ſummo Pontifice uſque ad parochianum, videtur tunc quod per unum ſacerdotem, per unum Archidiaconum, per unum Epiſcopum, per unum Patriarcham, vel Hierarcham reducatur ad ſummum Pontificem: ergo non poterunt ſecundum rectum ordinem plures ſacerdotes in unum: non ergo quilibet quemlibet poteſt abſolvere, vel ligare.

ITEM ita videmus in exercitibus, quod ſunt ordines diſtincti, ut tribunus ſuper centuriones, & centurio ſuper quinquagenarios, & quinquagenarius ſuper decuriones, & decurio ſuper decem: qui ſunt ab uno, non ſunt ſub alio decurione, nec poteſt decurio compeſcere niſi ſuos decem, & ſic de aliis aſcendendo: ſimiliter pari ratione videtur, quod

A nec ſacerdos alterius parochianum, nec Epiſcopus alienum ſubditum.

ITEM ſi duo haberent poſſe ſuper unum, qui poſſent diſcordare, poſſent contraria jubere: ſed nemo poteſt duobus dominis contraria jubentibus obtemperare rationabiliter: ergo poſſet in iſto ſubdito perplexitas generari: ergo ſecundum rectum ordinem non debet duobus ſacerdotibus ſuper eumdem ſubditum æqualis poteſtas dari: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Non quilibet ſacerdos poteſt quemlibet abſolvere: quia non licet mittere manum in meſſem alienam, B *excepto tamen mortis articulo.*

RESP. AD ARG. Dicendum quod ſicut dicit Dionyſius: Lex divinitatis eſt media per prima, & ultima per media perducere ad purgationem, illuminationem, & perfectionem. Ideo ſicut videmus in omnibus, ſive in rationalibus, ſive in naturalibus, ſive in cœleſtibus, quod ad hoc, quod ſit concordia, & decor, oportet quod ſit ordo. Sic intelligendum eſt & in ſpiritualibus poteſtatibus in ipſa Eccleſia: unde legitur quod terribilis eſt, ut caſtrorum acies ordi- Cant. 6 C nata. Quoniam igitur ordo attenditur ſecundum prælationem, & ſubjectionem: & prælatio attenditur ſecundum aſcenſum, & deſcenſum, non ſecundum æqualitatem: & in aſcendendo ad ſuperius eſt ſtatus, & reductio ad unum: econtra in deſcendendo eſt multiplicatio: ideo ſecundum rectum ordinem Eccleſiæ oportuit unum eſſe prælatum primum, & ſupremum, in quo eſſet ſtatus omnis prælationis Eccleſiaſticæ: & quia in illo ſtatus eſt tamquam in primo, & ſimpliciſſimo in illo genere: ideo virtus in eo unita eſt, & ſolus eſt inter prælatos, qui habet plenitudinem poteſtatis. Item quoniam per receſſum ab uno fit multiplicatio, & per hoc virtutis diminutio: ideo quan-

Digitized by Google

quanto prælati alii inferiores ſunt, tanto plures ſunt, & tanto minorem habent poteſtatem: ita quod ſtatus eſt in ſacerdotibus parochialibus, qui immediate gerunt populi curam: & iſtorum juriſdictio arctata eſt ad portiunculam determinatam, & cuilibet commiſſa eſt ſua portio ſecundum rectam ordinationem, & illa judicatur eſſe meſſis ſua. Et quoniam non licet alii ſacerdoti mittere manum, vel facem in alienam meſſem: ideo alius non habet poteſtatem ejus ſubditum abſolvere, niſi ſit ſuperior, vel vicem habeat ſuperioris: ut pœnitentiarii Domini Papæ, & pœnitentiarii Epiſcopi, Legati, & privilegiati, qui faciunt hoc auctoritate ſuperioris: ſicut nuncius a principe procedens poteſt in omnes ſubditos aliis inferioribus. Hæc autem intelligenda ſunt ſecundum legem communem, quia in articulo neceſſitatis indulget rectitudo juris cuilibet ſacerdoti quemlibet abſolvere ſi ſit in Eccleſiæ unitate. Pro regula igitur habendum eſt, quod ſolus ſacerdos proprius habet poteſtatis executionem in ſuos, exceptis quinque caſibus. Primus eſt ſi ovis aliena in parochia ſua deliquit. Secundus ſi mutavit ibi domicilium, ſicut eſt in ſcholaribus, qui ſtudent Pariſiis. Tertius eſt ſi ſit vagabundus. Quartus eſt ſi ſacerdos proprius ſit inſcius, vel malitioſus, & petita licentia vult adire peritiorem. Ultimus eſt in articulo neceſſitatis: quod hoc in caſu non oportet ſacerdotem alienum eſſe licentiatum. In aliis autem non oportet a ſacerdote pœnitentis ſolum, quia ille non poteſt niſi ſubditum licentiare: ſed oportet eſſe licentiatum ab Ordinario, ſcilicet ab ipſo Epiſcopo. Concedendæ ergo ſunt rationes probantes, quod non quilibet poteſt in quemlibet.

Explicat.

1. Ad illud ergo quod obiicitur de filiis Aaron, dicendum quod non eſt ſimile, quia populus Iſrael, populus unus erat, & unum templum habebat, nec erant ibi regna terrarum ſollicitudini ſacerdotum commiſſa, A ſicut nunc ſunt; & ideo oportet modo plures eſſe Epiſcopos, & plures eccleſias, quarum quælibet habet ſuam poteſtatem.

2. Ad illud quod obiicitur de hoc quod dicit Dominus: Quorum remiſeritis, &c. dicendum quod clavis ſacerdotalis quamvis quantum eſt de ſe, indifferens ſit ad omnes, tamen vis motiva hujus clavis, quæ eſt juriſdictio, ut prius viſum eſt, non ſe habet ad omnes niſi in uno ſolo: & ideo unus ſolus poteſt omnes abſolvere: quando ergo Dominus dedit clavem, & hanc poteſtatem, ipſe præſupponit ejus executionem ſecundum regulam poteſtatis collatæ Petro, B & ejus ſucceſſoribus. *Joan. 20*

3. Ad illud quod obiicitur, quod ignis agit in quodlibet combuſtibile, dicendum quod non eſt ſimile, quia iſta eſt actio naturalis, quæ eſt ſecundum neceſſitatem, hæc autem eſt actio ſpiritualis, & rationalis, quæ quidem attenditur ſecundum ordinem.

4. Ad illud quod obiicitur de clave, & ſera, dicendum quod iſtud verum eſt, quando adeſt virtus motiva, quæ clavem moveat: ſed in aliquibus vis iſta arctata eſt, ut in ſacerdotibus inferioribus: in aliquibus ligata, ut in hæreticis, & excommunicatis: in aliquibus eſt amputata, ut in degradatis. Unde ſicut C hi non poſſunt abſolvere aliquem, quorum manus eſt ligata ſimpliciter: ita in aliis non poteſt clavis claudere, niſi ſe manus juriſdictionis valeat extendere.

5. Ad illud quod obiicitur de angelis ſuperioris ordinis, dicendum quod non eſt ſimile, quia in Hierarchia angelica non poteſt cadere zelus, nec controverſia, pro eo quod concordia in ſublimibus eſt facta: non ſic eſt in Eccleſia, imo quilibet vult ſibi jus alterius vendicare: ideo oportuit poteſtates diſtinguere, & limitare.

6. Ad illud quod ultimo obiicitur, quod poteſtas non eſt arctanda, dicendum quod arctatio poteſtatis poteſt

teſt venire dupliciter, aut propter defectum amoris, aut propter conſervationem ordinis. Prima eſt invidiæ, & repugnat bonitati: ſecunda eſt ſapientiæ, & concordat paci, & communi utilitati: & talis arctatio facta eſt in minoribus ſacerdotibus regulante jure divino, immo ipſo Spiritu ſancto patres, & Apoſtolos, qui Eccleſiam fundaverunt, & ordinaverunt: & ſic patet totum.

QUÆSTIO II.

An inferior poſſit abſolvere ſuperiorem ipſo volente.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 21. Memb. 3. art. 2 §. 2
S. Thom. in Suppl. 3. p. q. 20. art. 3.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 19. q. 8.

Fundam. *Heb. 5*

UTRUM inferior poſſit abſolvere ſuperiorem ipſo volente. Et quod ſic, videtur, quia dicitur, quod pontifex non tantum pro ſe, ſed etiam pro populo debet orare, eo quod ipſe ſit circumdatus infirmitate: ergo ſi peccat mortaliter, indiget confiteri quemadmodum unus de populo: ſed non habet ſuperiorem ordinarium; ergo poteſt confiteri, & abſolvi ab inferiori.

ITEM ad hoc quod de peccato mortali fiat reconciliatio, neceſſe eſt intervenire mediationem ſacerdotis: ſed poſſibile eſt ſupremum prælatorum peccare: ergo indiget ſacerdote reconciliante, ſed non ſuperiori: ergo inferiori.

ITEM quamvis ſummus Pontifex ſit conſtitutus, ut offerat dona, & ſacrificia pro peccatis: tamen ipſe per alium ſacerdotem poteſt facere hoſtiam offerri, & alius poteſt offerre pro eo: ergo quamvis claves habeat ad ſolvendum, tamen alius poteſt abſolvere eum: ſed non niſi inferior: ergo pari ratione in omnibus aliis.

ITEM poteſtas abſolvendi data eſt ad utilitatem ejus, qui abſolvitur: ſed ille, cui data eſt poteſtas hæc, non eſt pejoris conditionis, quam alii: ergo & ille poteſt abſolvi: ſed non a ſe, nec a ſuperiori, quia frequenter non habet copiam ejus, aut non habet ſuperiorem, ut Papa: ergo, &c.

Ad opp.

1. CONTRA Relationis non eſt relatio, nec motus eſt motus, nec mediationis eſt mediatio, nec mediatoris eſt mediator: ſed ſupremus ſacerdos, & omnis prælatus mediator eſt inter inferiores, & Deum; ergo non poteſt eſſe, nec debet econverſo.

2. ITEM ad hoc, quod aliquis abſolvat aliquem, neceſſe eſt quod habeat juriſdictionem ſuper eum, ſicut in præcedentibus viſum eſt: ſed inferior non habet juriſdictionem ſuper ſuperiorem; ergo, &c. Si dicas mihi quod ſuperior dat ei juriſdictionem abſolvendi. Contra: Nemo dat quod non habet; ſed prælatus non habet juriſdictionem abſolvendi ſe; quia non habet poteſtatem ſupra ſe; ergo, &c.

3. ITEM prælatus inferior non poteſt alium excommunicare, nec ipſe dare alii juriſdictionem excommunicandi ſe; ergo ſimiliter videtur, quod nec abſolvendi.

4. ITEM in hierarchia angelica non recipiunt angeli ſuperiores illuminationem ab inferioribus; ergo ſimiliter videtur, quod Eccleſia ſuperior ab inferiore non abſolvatur.

5. ITEM probatum eſt per canones, & rationes, quod ſacerdos non poteſt abſolvere alienum parochianum: ergo nec ſuum prælatum, per locum a majori; magis enim videtur quod poſſit ſupra minorem, quam ſupra majorem. Si dicas, quod prælatus dat ei poteſtatem in ſe, quæritur, quo modo hoc poſſit eſſe.

CONCLUSIO.

Sacerdos ſubditus poteſt abſolvere ſuperiorem, ipſo volente.

RESP. AD ARG. Dicendum quod inferior ſuperiorem poteſt abſolvere, ſi ſuperior velit ei ſe ſubiicere. Et hoc patet ſic; Virtus clavium quantum eſt de ſe ad omnes ſe extendit niſi ex ordinatione ſuperiorum manus

mus arctaretur propter ſervandum ordinem Eccleſiaſticum: ſacerdos enim ex ſua ordinatione inſtitutus eſt mediator inter Deum judicem, & hominem peccatorem, & quantum eſt ex parte Dei, non eſt differentia, quilibet enim ſuum ſacerdotem reputat mediatorem, & cuilibet impreſſit Epiſcopus mediatoris characterem. Sed differentia eſt ex parte hominum, quia ſi quilibet eſſet mediator cujuslibet, eſſet in Eccleſia confuſio & ideo alii aliis ſubjecti ſunt: & qui ſubiiciuntur uni, non poſſunt dare alteri auctoritatem in ſe, ſed ſi libera eſſet perſona, quæ poſſet ſe ſubiicere, tunc abſque dubio poſſet eam abſolvere. Quoniam ergo ſupre- B mus prælatus, qui meræ libertatis eſt, & nulli ſubjectus, poteſt ſe cui vult ſubiicere: & alii exempti ſuis etiam ſubditis, concedo quod ipſi poſſunt eos abſolvere. Quod autem ſupremus prælatus ſe poſſit ei ſubiicere, jus divinum concordat, quia cum ipſe ſit circumdatus infirmitate, debet ſubiici ſacramentis: & ſicut medicus infirmatus quærit medicum & medicinam, non inquantum medicus, ſed inquantum ægrotus, ſic Eccleſiæ prælatus; & mediator quærit ſacerdotem, inquantum Dei inimicus per culpam factus eſt, & inquantum peccator. Jus etiam canonicum concordat, quod unuſquiſque C poſſit auctoritatem ſuam communicare pro ſe, & pro utilitate ſua, ſine præjudicio facto propriæ auctoritati, & poteſtati: & ita ſummus Pontifex poteſt ſe cuilibet ſacerdoti ſubiicere, & abſolutionem petere; poſſunt etiam & alii prælati de permiſſione Papæ; ſicut dicitur in illa Decretali de pœnitentiis & remiſſionibus, quæ eſt Gregorii; Ne pro dilatione pœnitentiæ periculum immineat animarum, permittimus Epiſcopis, & aliis ſuperioribus, necnon minoribus prælatis exemptis, ut præter prælati ſui licentiam providum, & diſcretum poſſint ſibi eligere confeſſorem; & ſic patet quod ſubditus poteſt ſuperiorem abſolvere ipſo volente, & eligente; ac per hoc ſe ei- dem in foro pœnitentiali ſubiiciente.

1. Ad illud quod obiicitur primo, quod relationis non eſt relatio, &c. dicendum quod verum eſt ſecundum quod hujuſmodi, nec medici medicus ſecundum quod hujuſmodi, nec ſacerdotis ſacerdos inquantum talis, ſed in quantum peccatoris. 4 Phyſ. cont 117 & 5 Phyſ. cont 10 & 2 de gen. cont. 70

2. Ad illud quod obiicitur de juriſdictione, dicendum quod prælatus dat ei juriſdictionem in ſe, ſe ei ſubiiciendo. Et ſi obiiciatur tunc, quod non poteſt dare, quod non habet in ſe, dicendum quod juriſdictio, & ſubjectio eſt ad alterum; & ideo quamvis non poſſit quis ſibiipſi eſſe ſubjectus; nihil tamen prohibet ipſum ſubiici poſſe alii, maxime ſi eſt liberæ poteſtatis.

3. Ad illud quod obiicitur, quod non poteſt dare auctoritatem excommunicandi ſe, dicendum quod argumentum iſtud deficit dupliciter. Primum quidem, quia excommunicatio eſt contra hominem, ſed abſolutio pro homine; & homo non poteſt auctoritate ſua uti contra ſe; quamvis poſſit pro ſe. Amplius deficit, quia alius modus juriſdictionis requiritur ad excommunicationem, quam ad abſolutionem. Excommunicatio namque, quæ reſpicit hominem communem, dicit juriſdictionem communem ſuper hominem, ſed abſolutio dicit mediationem inter Deum, & hominem, qua ſcilicet homo ſemper inferior eſt. Et quoniam neceſſe eſt hominem quantumcumque ſit magnus, judicari cum Deo, & in judicio eſſe inferiorem; quantum ad hoc judicium quilibet poteſt quantumcumque ſit magnus dare alii ſupra ſe juriſdictionem. Sed quia prælatus talis ſuper omnes eſt, talis juriſdictio, quæ attenditur quantum ad prælationem ſuper homines, in eum haberi non poteſt, nec ipſe alteri dare, ſalvo jure ſuæ dignitatis, ratione cujus poteſt dicere Deo; Tibi ſoli peccavi; & ideo non poteſt alteri dare poteſtatem excommunicandi ſeipſum.

4. Ad illud quod obiicitur de angelis, quod non deſcendunt ad inferiores, dicendum quod non eſt ſimile, quia angeli ſemper in ſua dignitate perſiſtunt, nec cadit in eis obſcuratio peccati: & ideo non oportet eos ad inferiores deſcendere. Sed in Eccleſiaſtica hierarchia ſecus eſt, quia peccant prælati, & ſubditi: & ideo etiam oportet, quod ipſi ſubiiciantur inferioribus, quia etiam ipſi per culpam quodam modo inferiores facti ſunt.

5. Ad illud quod ultimo obiicitur de ſubdito alterius, patet reſponſio, quia non habet juriſdictionem in talem: nec talis poteſt ei dare, cum alteri ſubjectus ſit: unde ſicut non valet: Iſte qui eſt ſervus Petri, non poteſt ſe facere ſervum Martini: ergo nec iſte, qui liber eſt: ſic nec in propoſito.

DISTINCTIO XX. PARS I.

Quod tempus pœnitentiæ eſt uſque ad extremum articulum vitæ.

Leo prim. Epiſt. 90 Habetur de pœn. d. 7. Obiectio. *Aug. Hom. 41 de vere pœnitent. in tom. 10.*

SCIENDUM *eſt etiam quod tempus pœnitentiæ eſt uſque ad extremum articulum vitæ. Unde Leo Papa: Nemo eſt deſperandus, dum in hoc corpore conſtitutus eſt, quia nonnumquam, quod diffidentia ætatis differtur, conſilio maturiore perficitur. Auguſtinus tamen de pœnitentiam differentibus ita ſcribit: Si quis poſitus in ultima neceſſitate voluerit accipere pœnitentiam, etſi accipit, & mox reconciliatur, & hinc vadit, fateor vobis, non illi negamus, quod petit, ſed non præſumimus, quia bene hinc exit. Si ſecurus hinc exierit, ego neſcio. Pœnitentiam dare poſſum, ſecuritatem vero non. Numquid dico, damnabitur? ſed nec dico, liberabitur. Vis ergo a dubio liberari? age pœnitentiam, dum ſanus es. Si ſic agis, dico tibi, quia ſecurus es, quia pœnitentiam egiſti eo tempore, quo peccare potuiſti. Si vis agere pœnitentiam, quando jam peccare non potes, peccata te dimiſerunt, non tu illa. Item:*

Idem. Solutio. *Pſal. 140. Exod. 12. Ezech. 18. Aug. in l. de pœn. vera & falſa c. 17. t. 4.*

Duæ res ſunt, aut ignoſcitur tibi, aut non ignoſcitur: Quid horum tibi ſit futurum, neſcio: ergo tene certum, & dimitte incertum. Sed quare hoc dixit Auguſtinus, cum pœnitentia, quæ in fine agitur, in Pſalmo appelletur ſacrificium veſpertinum, quod erat acceptabilius in lege, & cum in quacumque die invocetur Deus, adſit: & quacumque hora ingemuerit & converſus fuerit peccator, vita vivet, & non morietur? Sed illa dixit Auguſtinus propter illos, qui pœnitentiam uſque in finem vitæ protrahunt: & tunc non ex Dei amore videntur pœnitere, ſed timore mortis, quaſi ex neceſſitate. Unde idem quaſi aperiens quare ſuperiora dixerit, ait: Nullus expectet quando peccare non poteſt. Arbitrii enim libertatem quærit Deus, ut deleri poſſint commiſſa, non neceſſitatem, ſed charitatem, non tantum timorem, quia non in ſolo timore vivit homo. Quem ergo ſero pœnitet, oportet non ſolum timere judicem, ſed diligere, quia ſine charitate nemo ſalvus eſſe poteſt. Non ergo tantum timeatur pro pœna, ſed ametur pro gloria.

1. Cor. 13. *Quæ converſio ſi contigerit alicui etiam in fine, deſperandum non eſt de ejus remiſſione. Sed quoniam vix, vel raro eſt tam juſta converſio, timendum eſt de pœnitente ſero, maxime cum filii, quos illicite dilexit, ſint præſentes, uxor, & mundus ad ſe vocent: multos enim ſolet ſerotina pœnitentia decipere. Sed quoniam Deus ſemper potens eſt, ſemper etiam in morte juvare valet, quibus placet. Cum ergo opus ſit non hominis, ſed Dei fructifera pœnitentia: inſpirare eam poteſt quandocumque vult ſua miſericordia; & remunerare ex miſericordia, quos damnare poteſt ex juſtitia. Sed quoniam multa ſunt quæ impediunt, & languentem*

Digitized by Google

tem retrahunt, periculoſum eſt, & interitui vicinum, ad mortem pertrahere pœnitentiæ remedium. Sed magnum eſt, cui Deus tunc inſpirat, ſi quis eſt, veram pœnitentiam. Sed ſi etiam ſic converſus vita vivat, & non moriatur, non promittimus quod evadat omnem pœnam. Nam prius purgandus eſt igne purgationis, qui in aliud ſæculum diſtulit fructum converſionis. Hic autem ignis, etſi æternus non ſit, miro tamen modo gravis eſt, excedit enim omnem pœnam, quam unquam paſſus ſit aliquis in hac vita. Numquam in carne tanta inventa eſt pœna, licet mirabilia martyres paſſi ſint tormenta, & multi nequiter iniqui quanta ſæpe ſuſtinuerunt ſupplicia? Ex his ſatis oſtenditur, quam periculoſum ſit differre pœnitentiam uſque in finem vitæ. Si tamen etiam tunc vera habeatur pœnitentia, hominem liberat, & vitam mortuo impetrat: non ſic tamen ut nullam ſentiat pœnam, niſi forte tanta ſit vehementia gemitus & contritionis, quæ ſufficiat ad delicti punitionem. Licet ergo ſit difficile ut tunc ſit vera pœnitentia, quæ tam ſera venit, quando cruciatus membra ligat, & dolor ſenſum opprimit, ut vix homo aliquid cogitare valeat; melior eſt tamen ſera, quam nulla. Pœnitentia enim etſi in extremo vitæ hiatu advenit, ſanat & liberat. Multum ſera fuit latronis pœnitentia, ſed non fuit ſera indulgentia. Sed licet latro veniam meruiſſet in fine de omni crimine, non tamen dedit baptizatis peccandi, & perſeverandi auctoritatem.

[Ibid. Aug. cap. 18.] [Aug. ibid. cap. 17. Ibid. ſup. Luc. 23.]

De his, qui hic pœnitentiam non complent.

[Quæſtio.] [Reſponſio]

Si vero quæritur de illis, qui in hac vita pœnitentiam non complent, utrum tranſituri ſint per ignem purgatorii, ut ibi compleant quod hic minus fecerunt: idem dicimus & de iſtis eſſe ſentiendum, & de his, qui in extremis pœnitent. Si enim tanta fuerit cordis contritio & delicti exprobratio, ut ſufficiat ad puniendum peccatum; liberi ab aliis pœnis tranſeunt ad vitam, etſi inexpleta fuerit pœnitentia, quia perfecte pœnituerunt, & ingemuerunt corde. Qui vero non adeo conteruntur corde, & ingemiſcunt pro peccato, ſi ante expletionem pœnitentiæ diſceſſerint, ignem purgatorium ſentient, & gravius punientur, quam ſi hic impleſſent pœnitentiam. Horrendum eſt enim incidere in manus Dei viventis: Deus enim cum ſit miſericors & juſtus, ex miſericordia pœnitenti ignoſcit, non reſervans peccatum ad pœnam æternam. Ex juſtitia vero impunitum non dimittit delictum. Aut enim punit homo, aut Deus. Homo autem punit pœnitendo, Deus autem pœnam exigendo. Et eſt pœnitentia interior, & exterior. Si ergo interior pœnitudo fuerit tanta, ut ſit ſufficiens ultio peccati, Deus, qui hoc novit, ab illo, qui taliter penitet, ulterius pœnam non exigit. Si vero interior pœnitudo non ſufficit in vindictam peccati, nec exterior penitentia impletur: Deus qui modos & menſuras peccatorum & penarum novit, addit ad pœnam ſufficientem. Studeat ergo quiſque ſic delicta corrigere, ut poſt mortem non oporteat penam tolerare. Quædam enim peccata mortalia in penitentia fiunt venialia: non tamen mox ſanantur. Sæpe enim infirmus moreretur, ſi non medicaretur; non tamen ſtatim medicatus ſanatur. Languet poſt victurus, qui prius erat moriturus. Qui autem impœnitens moritur, omnino moritur, & æternaliter cruciatur. Si enim ſemper viveret, ſemper peccaret.

[Hebr. 10.] [Ex Aug. in Pſ. 58. & in Pſ. 44. conc. 1. tom. 8.] [Aug. de vera & falſa pen. c. 18. t. 4.]

DIST. XX. PARS I.

De confeſſione ſacramentali quantum ad opportunitatem temporis reſpectu pœnitentiæ mortalium in ſe.

Sciendum eſt etiam, quod tempus pœnitentiæ eſt uſque in extremum articulum.

Expoſitio textus.

SUPRA egit Magiſter de confitendi neceſſitate, & abſolventis poteſtate: hæc eſt tertia pars, in qua agit de temporis opportunitate. Et habet hæc pars duas. In prima agit de temporis opportunitate quantum ad pœnitentiam mortalium. In ſecunda quantum ad remiſſionem venialium, infra diſtinct. ſequenti: *Solet etiam quæri, utrum poſt hanc vitam*. Prima pars habet duas. In prima agit de opportunitate temporis reſpectu pœnitentiæ in ſe. In ſecunda in comparatione ad poteſtatem ſacerdotis, ibi; *Si vero quæritur de illo, qui ſatisfactionem injunctam &c.* Prima pars habet duas. In prima quærit tempus pœnitentiæ inchoandæ. In ſecunda quærit de pœnitentiæ ipſius ſatisfactionis fine terminandæ, ibi: *Si vero quæritur de illis, qui in hac vita pœnitentiam, &c.* Et in utraque parte primo proponit veritatem. Secundo confirmat per auctoritatem. Diviſio.

Si ſic agis, dico tibi, quia ſecurus es &c. *Dub. I.*

Videtur male dicere, quia nemo ſcit, utrum amore, vel odio dignus ſit: ergo nemo ſecurus.

RESP. Dicendum quod duplex eſt certitudo, ſcilicet ſcientiæ, & conjecturæ: certitudinem ſcientiæ nemo habet niſi per relationem: certitudinem autem conjecturæ habet, qui ſanus pœnitet, cum ei proſpera arrident: tunc ſignum eſt quod dolor ſuus eſt ex Dei gratia, non ex affectione terrena. Utraque harum certitudine caret, qui in fine pœnitet ſera pœnitentia, quia magis habet rationem ad oppoſitum, quam ad propoſitum.

Et in quacumque die invocetur Deus, adſit. *Dub. II.*

Videtur hoc eſſe contra illud: Tunc clamabunt, & non exaudiam. Et Gloſſa ſuper illud: Clamabunt, ſcilicet ſera pœnitentia: ergo videtur quod Dominus non ſemper adſit. Mich. 3.

RESP. Dicendum quod invocatio poteſt venire ex duplici principio, ſcilicet ex timore pœnæ, vel ex amore divinæ miſericordiæ. Primum eſt ſervitutis: & hanc invocationem Dominus non exaudiet. Secundum eſt filiationis, & veritatis: & hanc invocationem exaudit, ſecundum illud Pſalmi: Prope eſt Dominus omnibus invocantibus eum in veritate. Pſal. 144

Arbitrii enim libertatem quærit Deus, ut deleri poſſint commiſſa. *Dub. III.*

Videtur non bene dicere, quia Deus poteſt juſtificare hominem etiam dormientem; ſicut illuſtravit Salomonem etiam in ſomnis, quando non eſt uſus libero arbitrio. Item libertas arbitrii durat quamdiu homo vivit ſecundum poſſibilitatem ad meritum, & demeritum, ſecundum impoſſibilitatem ad coactionem; ſemper ergo quocumque modo intelligat de arbitrii libertate, non videtur verum quod dicit.

RESP. Dicendum quod hic appellat Auguſtinus arbitrii libertatem non ipſam potentiæ facultatem, ſed expeditionem, ſecundum quam dicitur libere facere, quando non habet retardationem: hæc autem requiritur quantum ad bene eſſe converſionis: hæc autem frequenter non habetur in morte, pro eo quod anima adeo intenta eſt dolori mortis, & ægritudinis, quod minus poteſt ad ſeipſam redire, & cogitare, quæ ſpectarent ad

ad hoc, ut haberet aliquis ſufficiens remedium veræ pœnitentiæ. Verumtamen littera videtur loqui de tempore poſt mortem, in quo non ſolum difficile, ſed impoſſibile eſt ſalvari decedentem in peccato: non quia hoc non poſſit divina potentia, ſed juſte, & rationabiliter oppoſitum decrevit divina juſtitia: & ſi alicui umquam poſt mortem dedit gratiam, intelligendum eſt, quod ille non erat damnatus per ſententiam, ſicut legitur de Trajano. Aliqui etiam dicere voluerunt, quod hoc privilegium ſpeciale fuit, ut Dominus oſtenderet, quantum ſanctos ſuos diligeret.

Hic autem ignis, etſi æternus non ſit. Dub. IV.

Videtur hoc falſum, quia ignis conflagrationis, qui exuret faciem mundi, non peribit omnino, ſed reprobos involvet: ergo multo fortius videtur, quod iſte ignis in æternum duret.

Resp. Dicendum quod non loquitur de duratione, ſive æternitate iſtius ignis quantum ad ſubſtantiam, ſed quantum ad officium, ſive quantum ad actum puniendi, ſive purgandi bonos. Si enim remanet ad actum aliquem, id quod habet ardoris, erit ad reproborum concremationem, non ad purgationem.

Horrendum eſt incidere in manus Dei viventis Dub. V.

2.Reg.ult. Videtur contrarium dici: Melius eſt mihi incidere in manus Dei, quam in manus hominis. Item Deus eſt miſericordiſſimus: ſed in manu miſericordioris melius eſt incidere; ergo, &c.

Resp. Dicendum quod duplex eſt ſtatus, unus in quo ſceptrum habet miſericordia: & hic eſt ſtatus vitæ præſentis, pro quo dictum eſt: Melius eſt incidere in manus Dei: Alius eſt ſtatus, in quo ſceptrum habet juſtitia: & hic eſt ſtatus vitæ futuræ, & pro hoc dicitur: Horrendum eſt incidere, &c. quia cum Deus ſit miſericordiſſimus, ideo plus impendit, quam humana mens poſſit æſtimare. Cum ſit & ſimiliter juſtiſſimus, quamvis non ſit ita pronus: adeo tamen graviter punit, quod horribile eſt cogitare.

Quædam enim peccata mortalia in pœnitentia fiunt venialia. Dub. VI.

Videtur dicere falſum, quia mortale in pœnitentia omnino deletur; B ergo omnino deſinit eſſe: ergo non tranſit in aliud peccatum: ergo non fit veniale.

Resp. Dicendum quod in mortali duo ſunt, ſcilicet macula, & reatus, ſive obligatio ad pœnam. Cum ergo deletur mortale, macula omnino deſinit, nec in aliud tranſit: ſed reatus pœnæ manet alteratus, quia primo erat ad mortem æternam, ſed modo eſt ad pœnam temporalem. Sed quomodo intelligemus, quod iſte reatus fiet ille? Notandum eſt hic, quod aliqui voluerunt dicere, quod idem reatus erat, ſed minoratus, ſive diminutus. Dixerunt enim, quod cum Deus dimittit culpam, non dimittit ſecundum id quod eſt, ſed ſolum ſe- C cundum rationem diſpoſitionis, quæ eſt æternitas, unde prior obligatio ad pœnam manet: ſed quia Dominus remiſit æternitatem jam, & ſolum ad pœnam temporalem obligat, ita quod idem reatus eſt qui tunc erat, & nunc, & pro tanto creditur mortale fieri veniale: Sed illud non eſt multum bene intelligibile, pro eo quod æternitas non eſt diſpoſitio pœnæ, ſed magis menſura, & menſura durationis inſeparabiliter adhæret ei, quod menſurat, ut ſi aliqua actio fit in A, impoſſibile eſt quod illa eadem fiat in B: & ideo intelligendum, quod novus eſt reatus: & primus reatus commutatur, & culpa totaliter dimittitur: & ideo ſi mortale dicatur

tur fieri veniale quantum ad reatum, non eſt intelligendum per identitatem, ſed per communicationem, quam facit divina ſententia. Poteſt tamen dici, quod mortale in pœnitentia dicitur fieri veniale, quia ibi de eo venia impetratur.

Si enim ſemper viveret, ſemper peccaret, hoc dicit de impœnitente.
Dub. VII.

Si hoc verum eſt, tunc videtur quod quilibet impœnitens peccet continue.

Resp. Semper peccant, id eſt, in peccato perſeverant: & ideo ſemper Diſt. 24. debent perſeverare in pœna. Alia eſt tamen ratio hujus, ſicut patebit infra.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam hujus partis de pœna purgatoria ratione pœnalitatis quæruntur ſex. Primo quæritur, utrum pœna purgatoria ſit. Secundo, utrum ſit maxima pœnarum temporalium. Tertio quæritur, utrum ſit voluntaria. Quarto utrum ſit in ea minor certitudo de gloria, quam in via. Quinto quæritur de his, quorum miniſterio pœna illa infligitur. Sexto & ultimo, quæritur de loco, in quo animæ purgantur.

QUÆSTIO I.

An pœna purgatorii ſit ponenda.

Alex. Aleſ. 4. p. q 15. Memb. 4. art. 4.
S. Thomas 4. Sent. diſt. 21. q. 1. art. 1. q. 1.
Et 4. cont. Gent. cap. 91.
Et Opuſc. 2. art. 9.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 20. q. 1.

Fundam. 1. Cor. 3. UTrum ſit ponere pœnam purgatoriam. Et videtur quod ſic. Primo auctoritate Apoſtoli: ipſe autem ſalvus erit: ſic tamen quaſi per ignem: ergo videtur quod ſit ponere aliquam pœnam poſt hanc vitam, qua electi purgantur.

Aug. in Pſ. 38. tom. 8. Item Auguſtinus dicit, & habetur in littera: Aut homo punit, aut Deus punit: ſed frequenter aliqui A convertuntur in fine, qui non puniuntur in præſenti: ergo neceſſe eſt quod puniantur a Deo: ſed non igne infernali, ſive æterno: ergo, &c.

Item videtur hoc ipſum ratione, quia qui gravius peccavit, gravius eſt puniendus, ergo qui diutius peccavit, diutius eſt puniendus: ſed iſte qui perſeveravit in culpa uſque ad mortem, diuturnius peccavit: ergo diuturnius, & gravius debet puniri: ſed non in hac vita: ergo, &c.

Item peccatum relinqui impunitum eſt univerſum remanere inordinatum, & hoc eſt univerſum fœdari: ſed impoſſibile eſt quod ſumma B ſapientia dimittat univerſum fœdari; ergo oportet illud puniri: ſed non in præſenti: ergo, &c.

Item ſi non eſt pœna purgatoria, ſed boni ſtatim evolant: ergo errat univerſalis Eccleſia, quæ pro defunctis fidelibus facit ſuffragia.

Item: Si non eſt pœna poſt hanc vitam: ergo qui durat uſque ad mortem in culpa, cum nullam ſuſtinuerit pœnam, reportat de malitia ſua commodum, quorum utrumque eſt falſitas manifeſta.

1. Contra: Beati mortui, qui in Domino moriuntur: amodo enim jam dicit ſpiritus, ut requieſcant a laboribus ſuis: ergo poſt hanc vi- Ad opp. Apoc. 14. C tam nullus bonus laborat: ergo nullus affligitur: ergo nullus punitur.

2. Item Deus eſt miſericordiſſimus: ſed a ſummo miſericordi veniam dimidiam ſperare eſt impietas: ergo cum remittit, totum remittit: ergo ſi aliquid de peccato remiſſo exigitur a peccatore, hoc eſt ſecundum ſtatum præſentis Eccleſiæ: ſed in morte hunc ſtatum egreditur: ergo videtur quod amplius nihil ab eo exigatur.

3. Item in morte abſolvitur quis ab omni mandato: ergo & a mandato ſatisfactionis, & confeſſionis, & hujuſmodi: ſed punitio pro peccatis ſatisfactio eſt, ergo liberatur deinceps ab omni debito punitionis: ergo ut videtur, amplius non punitur.

4. Item

Digitized by Google

4. ITEM pronior eſt Deus ad miſerendum, quam ad condemnandum: ſed decedentem in mortali peccato ſtatim condemnat; ergo decedentem in charitate ſtatim glorificat.

5. ITEM potentior eſt charitas ad elevandum, quam ſit mortalis culpa ad deprimendum: ſed culpa mortalis ſtatim demergit in abyſſum: ergo charitas ſtatim elevat in cœlum: ergo non eſt ponere poſt mortem aliquod ſupplicium.

6. ITEM ſtatus poſt mortem reſpondet ſtatui, qui eſt in via; ſed in via non eſt niſi duplex ſtatus, ſcilicet bonorum, & malorum: ergo poſt mortem non eſt niſi duplex: ergo ſtatim anima decedentis vel eſt in paradiſo cum bonis, vel in inferno cum malis.

CONCLUSIO.

Cum debitor pœnæ ingredi non valeat cœlum, neceſſe eſt eſſe purgatorium, ubi purgatur temporalis pœna.

Conc. Trid. ſeſſ. 6. can. 30. & ſeſſ. ult. in principio Pſal. 24.

RESP. AD ARG. Dicendum quod ſicut dicit Scriptura, & auctoritates ſanctorum, & revelationes plures, & rationes concordant, & Eccleſia univerſalis confirmat, quæ pro illis orat, abſque dubio poſt hanc vitam eſt ponere pœnam purgatoriam. Ratio autem hujus eſt iſta, quia univerſæ viæ Domini miſericordia, & veritas. Sic autem miſericordia parcit Dominus, ut veritati ſive juſtitiæ non fiat præjudicium, ideo dimittit culpam, & pœnam æternam, ita tamen quod obligatum teneat ad pœnam temporalem. Ab hac autem pœna non abſolvitur in morte, quoniam ſtatus poſt mortem non repugnat punitioni animæ, quamvis non competat merito ejuſdem. Puniuntur enim animæ, & præmiantur. Et ideo cum non ſint alicui taliter remiſſa peccata, quin obligetur ad aliquam pœnam, niſi fiat per baptiſmalem gratiam, & ab ea obligatione non abſolvitur, & debitor pœnæ non poſſit cum debito ingredi cœlum, neceſſarium eſt eſſe purgatorium.

A 1. AD illud ergo quod obiicitur de Apocalypſi, quod requieſcunt a laboribus ſuis, dicendum quod eſt labor in operando, & eſt labor in patiendo: & verbum illud intelligitur de labore in operando, quia jam non eſt dies, in qua operari valeant merendo; non autem intelligitur de labore in patiendo: & hoc patet ex ipſo textu ſequenti: Opera enim illorum ſequuntur illos.

2. AD illud quod obiicitur, quod eſt miſericordiſſimus, dicendum quod eſt verum, ſed tamen juſtus eſt: ideo veniam præſtat, quam decet iſtam miſericordiam præſtare. Quia enim juſtus eſt, homini injuſto non B decet reconciliari manente injuſtitia, & offenſa: & ideo nunc juſtitiam decet, ut remittendo unam mortalem culpam, remittat omnem aliam: non ſic de pœna. Quoniam enim miſericordia remittit pœnam, & juſtitia exigit: ideo oportet quodam modo diiudicari, ut alteri non præjudicetur: & ſic patet, quod etiam pœna exigitur in foro Dei.

3. AD illud quod obiicitur, quod abſolvitur ab omni mandato dicendum quod verum eſt: ſed tamen non abſolvitur ab omni debito, immo anima trahit ſecum debitum: & quia retributor eſt juſtus, retribuit ſecundum quod invenit debitricem: & quia C debitrix erat pœna, quam nondum exolvit: patet, &c.

4. AD illud quod obiicitur, quod ſtatim damnat decedentem in mortali, dicendum quod non eſt ſimile: quoniam ille qui in mortali eſt, nihil habet in ſe quod ſit dignum vita, immo totum vel eſt mortuum, vel mortificatum: & ideo ſumme diſpoſitus eſt ad æternam damnationem: & propter hoc ſtatim damnatur juſta retributione. Sed ille, qui eſt in charitate, cum charitas ſimul ſtet cum veniali culpa, & reatu pœnæ, habere poteſt in ſe aliquid dignum pœna. Et quia gloria non poteſt ſimul ſtare cum pœna ſecundum forum commune, neceſſe eſt prius debitum illud ſolvi per pœnam purgatoriam.

5. AD

Digitized by Google

5. Ad illud quod obiicitur de pondere, jam patet reſponſio, quia pondus charitatis habet in ſe aliquid retardans, ut culpam aliquam parvulam, vel reatum: ſed pondus peccati nihil habet elevans, vel retardans: ideo non eſt ſimile de aſcenſu charitatis, & de deſcenſu peccati.

6. Ad illud quod obiicitur, quod non eſt niſi duplex ſtatus in hac vita: ergo, &c. dicendum quod licet non niſi duplex ſit principalis, tamen uterque ſubdividitur. Nam qui habet juſtitiam, in duplici differentia eſt. Aut enim eſt in ſtatu perfectorum perfectione completa: & talis non habet aliqua venialia, aut aliqua cremabilia, nec aliqua debita, & huic ſtatim debetur vita æterna: tales ſunt ſancti martyres, ut Laurentius, & Vincentius, & ſancti confeſſores, ut Benedictus, & Franciſcus. Alii ſunt in ſtatu imperfectorum, & hi cremabilia habent ut plurimum, & etiam debita: & oportet primum debita ſolvi, quam introducantur in patriam: & hoc eſt in pęna purgatoria. Similiter carentes juſtitia in duplici ſunt differentia. Quidam in ſtatu parvulorum, & hi carent juſtitia originali: & his competit ſtatus in lymbo ſine pœna ſenſibili. Alii ſunt in ſtatu adultorum, qui carent juſtitia perſonali, ſive gratuita per propriam culpam: & talibus competit ſtatus infernalis: & ſic patet quod ratio illa non valet. Poſſet etiam dici, quod pœna purgatoria non dicit ſtatum, ſed magis tranſitum de ſtatu in ſtatum.

QUÆSTIO II.

An pęna purgatorii ſit maxima pęnarum.

Richardus 4. Sent. d. 20. art. 2 q. 2.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 20. q. 2.
Petrus de Taraſ. 4. Sent. d. 20. q. 9.

Fundam. Aug. de vera & falſa pœn. c. 18 tom. 4

Utrum pęna purgatoria ſit maxima pœnarum temporalium. Et quod ſic, videtur. Auguſtinus in quodam ſermone: Ille ignis durior erit quam quidquid in hoc ſæculo pœnarum aut videre, aut ſentire, aut cogitare quis poteſt. *Ser. 4. de animabus defunct. tom. 10*

Item in littera dicit, quod excedit omnem pœnam, quam unquam paſſus eſt aliquis in hac vita.

Item ratione videtur: quia quanto quis judicandus eſt debilior, tanto judex puniens minori pœna debet eſſe contentus: ergo quanto eſt fortior, tanto exigitur ab eo pęna gravior: ſed ſpiritus ſeparatus improportionabiliter eſt fortior, quam ut totum conjunctum, ſive homo totus; ſed poſt hanc vitam eſt ſpiritus ſeparatus; ergo videtur quod gravius puniatur.

Item ſpiritus ſeparatus a carne ſemper gravius peccat, quam ſpiritus carni conjunctus; ſed malum pęnæ proportionatur malo culpæ, & malum culpæ ſemper gravius eſt in ſpiritu ſeparato: ergo pari ratione & malum pœnæ.

Item major, & gravior eſt pœna paſſionis, quam pœna compaſſionis; ſed anima exuta punitur pœna paſſionis, conjuncta vero pœna compaſſionis; ergo, &c.

Item quanto aliqua pœna eſt major, vel univerſalior, tanto eſt gravior: ſed anima exuta cum punitur, tota punitur, & ſecundum totum, cum enim ſit ſimplex, ignis totam attingit; ſed in præſenti aut vix, aut numquam aliqua pęna totum hominem cruciat; ergo generaliter gravior eſt illa, quam ſit aliqua temporalis pœna.

1. Contra; Deus retributor eſt uniuſcujuſque ſecundum meritum ſuum; unde proportionabiliter reſpondet pęna reatui, ſed cum quis moritur, reatus non intenditur; ergo nec pęna debet intendi; ergo nec debet eſſe major in futuro, quam in præſenti. *Ad opp.*

2. Item quanto aliquid magis eſt paſſibile, adjunctum punienti magis patitur, & gravius punitur, ſed conjunctum eſt magis paſſibile, quam anima ſecundum ſe; ergo adjunctum affligenti magis patitur; ergo ſi punitur

nitur conjunctum in præſenti, & in futuro anima ſeparata: patet, &c.

3. ITEM major eſt paſſio, in qua agens eſt tranſmutans, & abiiciens, quam ubi alterum horum deficit: ſed in purgatorio anima punitur, ita quod non tranſmutatur, nec aliquid abiicitur: in præſenti autem a corpore fit abjectio: ergo videtur quod iſta pœna ſit gravior.

4. ITEM beatior erit anima, quando glorificabitur corpore reſumpto: & ſimiliter miſerior quando punietur corpore reſumpto: ergo unio animæ ad corpus potius facit ad pœnæ augmentum, quam ad diminutionem: ergo ab oppoſitis, ſeparatio facit potius ad diminutionem, quam ad augmentum: ergo videtur quod minus graviter puniatur in purgatorio anima ſeparata, quam nunc, cum ſit conjuncta.

CONCLUSIO.

Pęna purgatorii eſt maxima pęnarum omnium, quas ſuſtineat anima carni modo conjuncta.

RESP. AD ARG. Dicendum quod ſicut dicit Magiſter, & ſancti etiam multi dicunt, oportet nos concedere, etiamſi non appareat nobis ratio, quod pęna purgatoria gravior eſt omni temporali pęna, quam modo ſuſtinet anima carni conjuncta: in hujuſmodi autem magis adhærendum eſt auctoritati, quam rationi pro eo quod illud eſt magis ſupra naturam, & rationem, quam ſecundum naturam, & rationem. Explicat. Sane tamen hoc intelligendum, ut generaliter pœna illa ſit major iſta ſecundum regulam Philoſophi. Si optimum in uno genere eſt melius optimo in alio genere, & hoc ſimpliciter illo melius. Similiter intelligendum eſt hic, quod illa ſit major, non quia minima ſit major maxima in hoc genere, ſed quia maxima in illo genere major ſit maxima in hoc genere. Sicut enim dicit Beatus Gregorius: Quibuſ- *4 Dial. 30* dam revelatum eſt quaſdam animas in umbra eſſe punitas. Ad hoc autem quod tenemus intelligendum, ſciendum, quod aliqui voluerunt aſſignare rationem naturalem, oſtendentes quod ex natura animæ veniret, quia cum anima exuta patitur, per ſeipſam patitur ſecundum ſe totam: & ideo pęna modica eſt ei graviſſima. Sed hunc modum dicendi non approbat ratio Catholica, quæ in inferno credit animas gravius puniendas poſt corpora jam reſumpta: unde credendum eſt quod juſti qui in igne conflagrationis in corpore purgabuntur in die judicii, gravius punientur, quia brevius: & ideo intenſius, quam qui nunc purgantur. Alii voluerunt aſſignare rationem partim naturalem, partim ſupernaturalem. Dixerunt enim quod animæ exutę a corpore habent potentias ſuas expeditas: & naturale deſiderium habent pertingendi ad bonum propter quod ſunt creatæ. Et ulterius, gratia eſt in eis, quæ magis iſtud deſiderium inclinat. Et ideo cum illud bonum ſitiant, & ab illo retrahantur, & quaſi incarcerentur; modica pœna ſenſibilis cum hac triſtitia eſt eis maxima: & pro tanto dicunt pęnam purgatoriam eſſe maximam. Sicut enim delectationes ſpirituales ſunt intenſæ multum, & præcellunt corporales: ita & triſtitia de abſentia ſuperexcellit omnem dolorem corporeum. Sed certe nec iſta ratio bene manuducit, ſi quis aſpiciat. Primum quidem, quia deſiderium ſummi boni eſt deſiderium, quod habet neceſſario ſecum conjunctam fruitionem, & aliquam realem poſſeſſionem: & ideo parit gaudium. Unde qui plus deſiderat ſupremum bonum, magis ibi delectatur. In hoc enim diſſimile eſt deſiderium temporalium, & corporalium a deſiderio ſpiritualium, ut oſtendit Auguſtinus in libro 83. qu. Et illud veritatem habet maxime cum Deus inhabitat per charitatem in anima. Secundum etiam iſtam rationem pœnam lymbi maxima eſſet, & fuiſſet maxima in ſanctis Patribus, ubi creditur fuiſſe re-

Opinio 1 / Improb. / Opinio 2 / Improbr

requies facta. Et iſta etiam ratio nihil ad propoſitum facit, ſi quis inſpiciat, pro eo quod Sancti non de carentia loquuntur, ſed de pęna afflictiva, ſicut de igne, ſive de flamma purgatoria. *Doct. Op.* Ideo dicendum quod ratio hujus ſumitur ex divina juſtitia: & iſta eſt ratio recta, quia quod ignis agat in animam, ut infra videbitur, non eſt naturæ, ſed juſtitiæ: *Diſt. 21. p. 1. ar. 2. q. 1* & ideo quod magis agat, divinæ juſtitiæ eſt attribuendum. Quoniam ergo Deus juſtus pęnam non acceptat ſecundum quod punitiva tantum, ſed ſecundum quod plus eſt in ea ratio ordinis recti; ſecundum hoc intelligendum eſt, quod eſt pœna aſſumpta, & pęna inflicta. In pęna aſſumpta non tantum placet Deo ordinatio pęnæ ad culpam, ſed & ordo, & rectitudo, quæ eſt in voluntate aſſumente: ſed in pœna inflicta placet ordinatio pœnæ ad culpam. Quoniam igitur pęna pęnitentium in præſenti plus eſt aſſumpta, pęna morientium eſt inflicta in purgatorio, pro eo quod jam non eſt tempus agendi, ſed recipiendi: ideo modica pęna in præſenti plus ſatisfacit, & magis eſt de ea contenta divina juſtitia, quam de magna in futuro. Et ideo quaſi improportionabiliter majorem exigit, *Exempl.* ut ei ſatisfiat. Exemplum autem poteſt haberi in iſtis materialibus debitis: creditor enim plus acceptat marcam auri, quam decem marcas argenti; & pęna præſens illi comparata multo pretioſior eſt in conſpectu Dei, quam ſit aurum argento in conſpectu hominum. Concedendæ ergo ſunt rationes probantes pęnam illam graviorem eſſe.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod reatus non augetur, dicendum quod verum eſt. Sed reatus pęnæ melius ſolvitur de modica pœna voluntarie aſſumpta, quam de magna inflicta.

2. Ad illud quod obiicitur, quod quanto magis eſt paſſibile, magis patitur, dicendum quod illud eſt verum ceteris paribus: ſed divina virtus, cujus eſt ille ignis inſtrumentum, ordinat ut puniat gravius. Vel dicendum quod pœna non judicatur major, & minor ſecundum læſionem, ſive paſſionem, ſed ſecundum ſenſum paſſionis, prout ſenſus refugit illam pęnam. Et quoniam ſpiritus licet minus lædatur ab igne, quam corpus, vivaciorem tamen habet vim ſentiendi paſſionem: & iterum, maxime refugit, quia hoc contra naturam ſuam eſt, non ſic contra naturam corporis: & ideo quamvis minus patiatur, & minus lædatur, paſſione tamen naturali magis punitur, & magis dolet: & per hoc patet reſponſio ad duo ultima.

3. Quod enim dicit, quod magis B punit quod abiicit, & tranſmutat, dicendum quod falſum eſt, quia ignis infernalis qui urit, & non conſumit, gravius punit, quam iſte alius ignis, qui utrumque facit.

4. Similiter de alio quod magis punit, quod unit, dicendum quod falſum eſt, quia major pęna eſt brachium conterere, quam etiam amputare, quia remanet ibi ſenſus, & dolor continuus. Sic & in anima, quæ numquam dormit ſemper eſt actualis ſenſus nocivi, & diſſenſus: ita quod utrumque viget, & neuter minuitur quantum eſt ex parte ſpiritus: & ille dolor eſt intenſus, & continuus ac per hoc gravior. Quo modo autem *Diſt. 50.* C corpus agat in ſpiritum, in ſuo loco dicetur, cum agetur de pęnis infernalibus.

QUÆSTIO III.

An pęna purgatorii ſit voluntaria.

Richard. 4. Sent. diſt. 20. art. 2. q. 2.
Steph. Brulef 4. Sent. diſt. 20 q. 3.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 20. q. 11.

Utrum pœna illa ſit voluntaria: *Ad opp.* Et quod ſic, videtur: quia omnis ſapiens vult illud, ſine quo non poteſt adpiſci quod deſiderat: unde deſiderans ſanitatem vult ſecari, & uri: ſed animæ in purgatorio non ſunt inſipientes, & deſiderant gloriam, & ſciunt ad eam non poſſe pervenire niſi

Digitized by Google

niſi per illius pęnæ tolerantiam: er- A go, &c. Si tu dicas quod hoc non eſt velle ſimpliciter, ſed ſub conditione, oſtenditur quod ſimpliciter velint. Correctum habet, qui voluntatem ſuam voluntati divinæ conformat, ut dicit Ambroſius, & Gloſſa ſuper Pſalmum: ſicut habitum eſt in primo diſt. ult. Sed juſti in purgatorio habet correctum, & Deus vult ibi eſſe ipſos; ergo ipſi volunt ſe ibi eſſe, & pati.

Ambr. ſuper Pſ. 118

Item omnis vere pœnitens vult facere emendam ſive agendo, ſive ſuſtinendo: ſed anima, quæ moritur, vere pęnitens, pęnitentiam non amittit: ergo vult emendam facere: ſed non poteſt agendo: ergo patiendo: ergo vult pęnam illam pati.

Item omnis qui patitur pœnam aliquam, & non vult illam pati, judicatur impatiens: & ille eſt qui dicitur inobediens: ergo cum viri juſti in purgatorio pœnam patiantur, ſi nollunt illam pati, ſunt impatientes, & inobedientes.

Fundam. Contra: Voluntarium eſt illud, quod eſt in ipſo cognoſcente ſingularia: ergo quod non eſt a principio intrinſeco, ſed extrinſeco, & de neceſſitate, non de libertate, non habet rationem voluntarii: ſed talis eſt pęna purgatoria: ergo, &c.

Item nihil a quo quis deſiderat, & petit liberari, eſt voluntarium: ſi enim eſſet voluntarium, in eo vellet perſiſtere: ſed juſti qui ſunt in purgatorio, petunt, & deſiderant inde liberari: ergo, &c. Minor multis revelationibus nota eſt, ſicut poteſt probari per Gregorium in Quarto dialogorum.

Item quanto pœna acerbior eſt, ſi voluntaria eſt, tanto glorioſius eſt martyrium: ſed pęna purgatorii eſt acerbiſſima, ut monſtratum eſt: ergo ſi eſt voluntaria, videtur quod omnes qui tranſeunt purgatorium, martyres judicandi ſunt.

CONCLUSIO.

Pęna purgatorii minimam habet rationem voluntarii, quia non eſt a principio intrinſeco, & de neceſſitate ſuffertur.

Resp. ad Arg. Dicendum quod aliqua pęna dicitur tripliciter voluntaria. Uno modo, quia aſſumitur a voluntate imperante, ſicut eſt pęna pœnitentialis. Alio modo quia ſuſtinetur a voluntate acceptante, ſicut eſt pęna martyrii: quia adeo eis placet, quod ab ea liberari non vellent. Tertio modo eſt quædam pęna, quæ B ſuſtinetur a voluntate tolerante, ut pęna, quæ eſt in patientia: ita quod ejus oppoſitum eſt in deſiderio: ſicut cum amans, & deſiderans ſanitatem, infirmatur, ſuſtinet quidem infirmitatem, tamquam pęnam divinitus inflictam, attamen ab ea liberari procurat. Et illud minime habet rationem voluntarii. Hoc modo voluntaria eſt pœna purgatoria in viris juſtis: qui voluntarie eam ſuſtinent, & deſiderant vehementer ad patriam pervenire, & alios ſibi auxilium præbere.

Secundum hoc patet reſponſio ad utramque partem, quoniam rationes ad primam partem probant illam pę- C nam voluntariam eſſe hoc modo tertio. Rationes vero ad oppoſitum probant quod non eſt voluntaria primo modo, vel ſecundo: quod patet diſcurrendo per ſingulas. Primæ enim omnes rationes currunt ſecundam voluntatem tolerantem, quæ Deo ſe conformat, cum etiam liceat aliquid ſibi deſiderare, quod & Deus vellet ipſam habere quantum in ſe eſt. Sequentes rationes currunt ſecundum voluntatem imperantem, quæ eſt ab intrinſeco: vel ſecundum deſiderantem, quæ nollet ſeparari a volito; quæ tanto magis delectat, quanto voluntarium quod obtinet, magis deſiderat.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO IV.

An in pœna purgatorii ſit minor certitudo de gloria, quam in via.

Steph. Bruleſ. 4. Sent diſt. 20 q. 4.
Petrus de Tarant. 4. Sent. diſt. 20. q. 12.

Ad opp. UTRUM in illa pęna ſit minor certitudo de gloria, quam in via. Et quod ſic, videtur; quia quanto ſtatus ſimilior eſt ſtatui, quem homo omnino reſpuit, tanto majorem timorem incurrit ille, qui in eodem exiſtit: ſed ſtatus purgatorii magis ſimilis eſt ſtatui infernali, quam ſtatus vitæ præſentis; ergo augetur in eo timor: ergo per oppoſitum minuitur certitudo.

2. ITEM ſic anima peccatrix punitur timore, & dolore, ſicut econtra anima juſta reficitur gaudio, & ſpe: ſed in purgatorio augetur pœna doloris: ergo pari ratione pœna timoris; ergo minuitur certitudo beatitudinis.

3. ITEM ſi augeretur certitudo, augeretur conſolatio: & ſi augeretur conſolatio, minueretur flagellatio: ergo ſi eſſet ibi major certitudo, eſſet minor afflictio ibi, quam in præſenti: ſed non eſt minor, ſed major afflictio quam in præſenti: ergo eſt minor certitudo.

4. ITEM ſi major eſſet ibi certitudo, cum non ambulet ibi anima per ſpem, ſed per fidem, quæ non evacuatur quouſque veniat lux gloriæ, eſſet ibi major fides; & ſi major fides, major gratia: ergo a deſtructione conſequentis, ſi gratia non eſt major in purgatorio, videtur quod nec major certitudo: ergo ſaltem ita dubitat anima ibi, ſicut hic. Sed hic neſcit utrum odio, vel amore digna ſit: ergo & ibi neſcit, utrum ſit in inferno, vel extra.

Fundam. CONTRA: Magis eſt certus per ſpem qui ſperat, & non poteſt deſperare, quam qui ſperat & deſperare poteſt; ſed animæ, quæ ſunt in purgatorio, A ita ſperant, quod deſperare non poſſunt: in via autem deſperare poſſunt: ergo, &c.

ITEM major eſt certitudo in eo, in quo nulla eſt dubitatio, quam in eo in quo cadit dubitatio: hæc eſt per ſe vera. Sed in eo qui eſt in purgatorio, non cadit dubitatio de gloria habenda: ergo eſt ibi major certitudo. Probatio minoris. Si poteſt dubitare ſe perventurum, tunc dico: qui poteſt dubitare, poteſt conſequentur opinari: & qui poteſt opinari, poteſt credere, & errare circa utramque partem: ergo cum anima talis non poſſit errare, non videtur quod poſſit dubitare.

B ITEM ſi venit de hoc titubatio, aut ex ſubreptione, aut ex ſcientia certa: non ex ſubreptione, quia hoc competit animæ ratione conjunctionis ſuæ cum carne, a qua opprimitur, & non omnino eſt domina actuum ſuorum. Non ex certa ſcientia, probatio. Anima, quæ eſt in purgatorio certa fide cognoſcit, quod in inferno vermis eſt, qui non moritur: certa fide cognoſcit quod anima in inferno non melioratur: certa fide cognoſcit, quod in inferno deſperatione cruciatur: ſed conſtat quod oppoſita videt in ſe: ergo ex deliberatione non poteſt de his dubitare, quin cadat a vera fide: ſed non poteſt C fieri infidelis: ergo non poteſt ex certa ſcientia dubitare, nec ex ſubreptione dubitare: ergo nullo modo: ergo, &c.

ITEM cum anima a carne ſeparatur, ſeipſam nudam intuetur: ergo videt quod habet in ſe: ergo novit, utrum habeat culpam mortalem, an gratiam: & certa eſt quod ſi habet gratiam, non poteſt ad infernum deſcendere: ergo videtur quod nullo judicio dubitet: ergo multo major certitudo eſt de gloria in purgatorio, quam in præſenti ſæculo.

CON-

CONCLUSIO.

In pęna purgatorii eſt major certitudo de gloria, quam in via: quia evacuatur timor de lapſu, quod contingit propter mutationem ſtatus.

Opin. aliorum. RESPON. AD ARG. Ad prædictorum intelligentiam eſt notandum ſecundum quoſdam, quod pro acerbitate pœnarum ita abſorbetur ſpiritus, ut ubi ſit, ignoret: & ex hoc dubitat, utrum ſit in inferno, an extra. Sicut enim anima ex dulcedine extra ſe rapitur, ut neſciat an in corpore, an extra corpus hoc videat: ſic ſuo modo dicunt in pœnis ſe habere: & pro ſtatu illo dicunt minorem certitudinem ſecundum actum eſſe, licet non ſit minor ſecundum habitum, Improb. immo quodam modo major. Sed certe non videtur hoc rationabiliter ſuſtineri. Primum, quia etſi ſpiritus carni conjunctus poſſit ab hujuſmodi pœnis adeo abſorberi, ut uſum rationis amittat, ſpiritus tamen ſeparatus, qui immortalis eſt, non videtur adeo abſorberi, cum fortior ſit ad ſuſtinendam magnam pœnam in ſe, quam Cap. 40. & 55. in corpore parvam. Et quod illud verum ſit, patet per Gregor. in 4. dialogorum, ubi dicit quod quidam in purgatorio exiſtentes in gravibus pœnis petierunt adiutorium pro liberatione: ergo ſciebant ſe eſſe aliquando liberandos. Patet etiam per illud quod dicitur in homilia de divite, & Lazaro, ubi dicitur quod damnati ſupra ſe electos conſiderant uſque in die judicii. Si ergo pœna illa infernalis improportionabiliter gravior eſt, quam purgatoria, & illa non abſorbet uſum rationis in damnatis: qui ſunt oppreſſe vermi, & deſperatione, & culpa: quanto magis nec iſta pœna abſorbebit ſpiritus juſtorum, qui fortificati ſunt bona conſcientia, & ſpe, & divina gratia? Opinio propria. certe non videtur. Ideo dicendum quod animæ in purgatorio majorem habent certitudinem de gloria, quam etiam illæ, quæ in via ſunt, ſicut A habebant animæ in lymbo. Et iſta certitudo media eſt inter certitudinem viæ, & patriæ. In patria enim Explicatio. eſt certitudo tentionis, evacuans expectationem, & timorem. In via vero eſt certitudo expectationis immixta timori, quia quilibet labi poteſt, dum eſt viator. In purgatorio eſt medio modo, ſcilicet certitudo expectationis eorum, quæ nondum obtinuit: ſed eſt evacuatio timoris propter confirmationem liberi arbitrii, qua deinceps ſcit ſe peccare non poſſe. Et ſic patet quod eſt major certitudo, dum evacuatur timor de lapſu: & illa evacuatio non eſt per animæ majorem perfectionem, ſed B per ſtatus mutationem.

1. AD illud ergo quod obiicitur in contrarium, quod locus ille ſimilior eſt inferno, dicendum quod duplex eſt ſimilitudo, vel ſymbolum. Una 2. de Gen. contex. 15 quæ eſt via ad faciliorem tranſitum; per quem modum dicit Philoſophus, quod in habentibus ſymbolum facilior eſt tranſitus: & de hac verum eſt, quod obiicit. Alia eſt ſimilitudo, quæ tamen ad tranſitum non diſponit, ſicut os ſimilius eſt oſſi, quam ſit humor: & tamen non ita de facili poteſt converti in alimentum os, ſicut humor: & de iſto non habet veritatem quod obiicit. Quia enim difficilior eſt tranſitus, ideo minus C poteſt: immo ſi nullus eſt tranſitus, nullo modo poteſt timere: quoniam ergo ab igne purgatorii in infernum deſcendere eſt impoſſibile, non ab igne præſentis ſupplicii, ſive ſtatus præſentis, quamvis ille ſit ſimilior, non inducit majorem timorem.

2. AD illud quod obiicitur, quod punitur dolore, & timore, dicendum quod ad hoc quod ſufficienter puniatur, non oportet animam puniri omni genere pœnæ: afflictio enim ignis, vel cruciatio doloris ſufficienter punit, etiam ſi non adſit titubatio, vel titillatio timoris.

3. AD illud quod obiicitur, quod augmentata certitudine augetur conſolatio, dicendum quod hoc verum eſt ceteris paribus: ſed quoniam illa certitudo eſt cum afflictione, & ex-

Digitized by Google

expectationis dilatione: ideo non tam viget ibi conſolatio quam afflictio: attamen nec in ira ſua continet miſericordias ſuas Dominus, ſed cum iratus eſt, miſericordiæ ſuæ rememoratur, & vehementer afflictos aliqua ſpei certitudine refocillat.

4. Ad illud quod obiicitur, quod ambulat per fidem: ergo, &c. dicendum quod etſi per fidem ambulet quantum ad ea, quæ divinitatis ſunt, quæ nondum per ſpeciem intuetur, nihilominus tamen aliqua ſunt nobis inviſa, quæ anima exuta novit tamquam certitudinalia, utpote divinam ſententiam de ſe latam, quæ de unoquoque homine particulariter fertur in ejus exitu: hæc autem fidem non evacuat, quia credit non apparentia: & ad hoc indiget ſubſtantia rerum ſperandarum, & argumento non viſarum.

QUÆSTIO V.

An pœna purgatorii a dæmonibus infligatur.

S. Thomas 4. Sent. d. 21. q. 1. art. 1. q. 5.
Rich. 4. Sent. diſt. 20. art. 2. q. 3.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 20. q. 5.

Ad opp. QUorum miniſterio pœna illa infligatur. Et quod miniſterio dœmonum videtur, ſicut dicit auctoritas & habetur infra diſt. 47. in fine: Illos habebunt tortores in pœna, quos habuerunt incentores in culpa: ſed conſtat quod juſti purgantur pro eis culpis, quas dæmones incenderunt: ergo, &c.

2. Item in legenda beati Martini dicitur, quod diabolus aſtabat ad ejus obitum, ſicut ibi dicitur, quod dixit; Quid aſtas hic cruenta bellua? Sed conſtans eſt, quod ſciebat ſe non poſſe eum trahere ad infernum, cum ſciret virum ſanctum: ergo ſaltem volebat ducere in purgatorium.

3. Item ratione videtur, quia crudelius eſt vexare bonos, quam affligere malos: ſed quod crudelius eſt; crudeliori tortori debet committi: ergo cum diabolus cum ſuis angelis ſit crudeliſſimus, videtur quod ejus, A & ſuorum ſit viros juſtos in purgatorio affligere.

4. Item viri juſti affliguntur in purgatorio: conſtat quod non ratione ejus, quod habuerunt ſimile Deo, ſed ratione ejus quod habuerunt ſimile diabolo: ergo quamdiu eſt in illis iſte reatus, non ſunt omnino erepti ab ejus poteſtate: ergo videtur quod ab eis affligantur.

Contra: Greg. in 4. dialog. dicit quod animæ reproborum per ſeipſas deſcendunt ad infernum: ergo pari ratione, immo multo fortiori per ſeipſas ſine dæmonum miniſterio deſcendunt in purgatorium. Fundam.

Item animæ puniuntur in purgaB torio ad hoc, ut purgentur, & in cælum introducantur: ſed dæmones abhorrent animarum purgationem, & liberationem; ergo talem purgationem, ſive punitionem non adminiſtrant, ſed fugiunt.

Item ſicut dicit Auguſtinus; Si diabolus cognoviſſet patientiam Job, & quod ejus tentatione deberet proficere, nequaquam ipſum amplius vexaſſet: ergo cum ſciat certis ſignis, quod illæ animæ juſtæ ſuæ non ſunt, & quod ex pœna ſunt meliorandæ, videtur quod eas amplius nullatenus vexet. *Lib. 11. de Gen. c. 17. tom. 3*

Item alius eſt qui punit filium, alius qui punit latrunculum: filium C enim punit Dominus, vel Doctor: ſed latronem punit emiſſarius, vel tortor: ſed dæmones ſunt tortores, & juſti ſunt ſicut filii: ergo nequaquam conveniens eſt illos ab illis puniri.

Item injuſtum eſt ut qui de altero triumphavit, eidem ſubiiciatur poſt triumphum: ſed anima viri juſti de dæmonibus triumphavit in hac vita: ergo injuſtum eſt, ut diabolus ſuper eam poſſe habeat poſt hanc vitam.

CON.

Digitized by Google

CONCLUSIO.

Probabile eſt, licet non temere aſſerendum, quod bonorum angelorum miniſterio animæ deducantur ad purgatorium, non tamen quod ab eis, vel dæmonibus pęna purgatorii infligatur.

Opinio aliorum. Resp. ad Arg. Dicendum quod aliqui voluerunt dicere, quod pęna purgatorii miniſterio dæmonum infligatur, pro eo quod in Scriptura aut vix, aut numquam legitur quod bonus angelus bonos vexaverit: ſed vexatio bonorum ſolum a malis fuit, ſicut eſt exemplum de Job, exemplum etiam de Antonio: mali vero vexati ſunt a bonis, & a malis. Et ratio hujus videtur eſſe ſecundum eos, quia qui vexat alterum, & affligit, quoddam odium habet: diabolus autem odit bonos, & malos ob ſuam crudelitatem, ideo utroſque affligit, cum ſibi permittitur, maxime cum affliguntur pro peccato, quod eſt ejus ſimilitudo, & quædam characteriſticatio. Boni vero non odiunt niſi malos: & ideo illos ſolos affligunt, ſicut afflixerunt ſodomitas, & Ægyptios. Improb. Sed licet videatur eſſe magis conveniens, ut fiat hoc miniſterio dæmonum, quam ſanctorum ſpirituum: melius tamen videtur eſſe dicendum, & rationabilius etiam, quod ſicut divina juſtitia jubente, & flatu ignis ſuccedente, mali adurentur in inferno poſt judicium, ſic etiam & in purgatorio. Non enim videtur probabile, quod dæmones illud miniſterium exerceant, cum ibi purgetur peccati ſcoria, ſecundum quam ibi quodammodo anima ſimilis erit diabolo: & diabolus ſuam ſimilitudinem nolit delere, ſed potius confirmare, nec umquam exercet hominem, niſi in quo ſperat victoriam acquirere; nec vexat eum, a quo victus eſt, & dejectus: & alia plura ad hoc faciunt, quæ tacta ſunt. Rurſus non videtur hoc probabile, ut miniſterio fiat angelorum bonorum, ut tam graviter affligant, & puniant concives ſuos: nec hoc de facili poſſet per Scripturam probari, non ſolum in ſe, verum etiam in ſimili: quamvis Jacob Patriarcha viſus ſit ab angelo lædi, cum emarcuit nervus fœmoris ejus: ſed illud magis fuit ad concupiſcentiæ repreſſionem, quam ad gravem afflictionem. Opinio propria Explicat. Ideo concedendum quod non ſit miniſterio dæmonum, nec etiam ſupernorum ſpirituum, niſi fortaſſis quantum ad directionem. Credendum enim eſt, quod in egreſſu animæ a corpore aſſiſtunt & ſpiritus bonus, & ſpiritus malus, unus, vel plures: & tunc ſecundum veritatem ferri ſententiam, & ſi bona eſt, per miniſterium boni angeli, vel adducitur in cœlum, vel in purgatorium, quouſque poſtquam purgata fuerit, per ejus miniſterium educatur: ita quod ipſe ſolum ſit deductor, & non tortor. Si vero ſit mala, per miniſterium dæmonum deducitur ad infernum. Hoc inquam tamquam magis probabile concedendum, quamvis nihil ſit in hac parte temere aſſerendum.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod incentores erunt tortores, dicendum quod verum eſt niſi illa culpa remittatur, & homo pœniteat: & hoc non habet locum in propoſito.

2. Ad illud quod obiicitur, quod præſens erat in obitu Martini, dicendum quod hoc non erat, ut adduceret ad purgatorium, ſed quia cupiebat inſidiari calcaneo, & per hoc detrahere in abyſſum.

3. Ad illud quod obiicitur, quod majoris crudelitatis eſt, dicendum quod verum eſt, ſi ibi ſtaret intentio: ſed illa punitio eſt tranſitus ad æternam glorificationem, non ſic eſt in damnatis, ideo non eſt ſimile.

4. Ad illud quod obiicitur, quod puniuntur ratione ſimilitudinis, dicendum quod eſt puniri ſimpliciter, & eſt puniri ſic, vel ſic. Primo quidem modo puniuntur ratione peccati. Sed ſic, vel ſic puniuntur ad purgationem, quoniam habent juſtitiam. Et hinc eſt quod talis punitio ad diabolum non ſpectat.

Digitized by Google

QUÆSTIO VI.

An locus purgatorii ſit ſuperius, vel inferius.

S. Thomas 4. Sent. d. 21. q. 1 art. 1. q. 2. Franc. de Mayr. 4. Sent. d. 20. q. 5.

Ad opp. DE loco, in quo animæ puniuntur hac pœna. Et quæritur, utrum locus ille ſit ſuperius, an inferius, an in medio. Et quod in loco ſuperiori, videtur ſic; Animæ illæ juſtæ erutæ ſunt de poteſtate tenebrarum, quoniam hoc dicitur de omnibus viris juſtis, & de illis maxime verum eſt, quos non poſſunt ad malum pertrahere: ſed ipſe diabolus eſt princeps aeris hujus: ergo videtur quod ſint illę animæ ſupra hunc aerem elevatæ: ergo videtur quod locus purgatorius animarum ſit in ſphæra ignis ſurſum.

2. ITEM in corporalibus ſitus ſequitur pondus: & cum corpus habet in ſe inclinationes diverſas, ſequitur naturam prædominantis: ergo a ſimili in ſpiritibus locatio ſequitur pondus ſpirituum: ſed pondus in ſpiritibus eſt amor; ergo ſi in ſpiritualibus prædominatur amor caſtus, qui tendit ſurſum, videtur quod ſpiritus abſolutus a corpore, ſi habeat charitatem, quamvis aliquid habeat cremabile, debeat ferri ſurſum.

3. ITEM purgatorium eſt via media tranſeundi a ſtatu viæ ad ſtatum patriæ; ſed ſtatus viæ eſt circa locum terreſtrem, ſtatus patriæ eſt intra locum ſupracœleſtem: ergo cum via ſit media ad terminum, videtur quod purgatorium ſit in medio inter cęlum, & terram; ſed medium illud ſurſum eſt, & maxime competens ſphæræ ignis: ergo, &c.

Fundam. SED quod ſit in loco inferiori, ſcilicet infernali, videtur. Primo auctoritate Gregorii in dialogo: Una, eademque vis puniens, bonos probat, purgat, & eliquat: malos vero condemnat, devaſtat, & exterminat, ergo videtur quod idem ſit puniens, A & idem etiam ſit locus purgandorum, & locus damnandorum.

ITEM hoc videtur per ſimile, quia lymbus ſanctis Patribus fuit loco purgatorii; ſed conſtat quod lymbus fuit in inferno, aut juxta infernum: quod patet per articulum fidei: Deſcendit ad inferos: dicitur enim quod expoliavit principatus, & poteſtates: ergo, &c.

ITEM ratione videtur, quia locus pœnæ eſt locus ignobilis, ſicut locus gloriæ eſt nobilis: & iterum culpæ, inquantum hujuſmodi locus debetur inferior: ſed locus purgatorius eſt pœnalis locus, & purgationi debitus ratione culpæ: ergo debet eſſe ignobilis: ſed locus quanto ſuperior, tanto nobilior: & quanto inferior, tanto minus nobilis: ergo, &c. Coloſſ. 2.

B Sed quod ſit in medio, videtur per Hugonem de ſancto Victore: Probabile eſt quod in his locis puniantur, in quibus culpam commiſerunt: ſed culpam commiſerunt hic in medio, ergo &c. Hug. lib. 2. de ſacr. p. 16. cap. 4.

ITEM hoc ipſum videtur exemplo: In quarto dialogorum narrat Gregorius de Paſchaſio, quod Cyprianus Epiſcopus vir ſanctus eum in quibuſdam balneis invenit, ad quæ iverat ipſe Epiſcopus conſilio medicorum: & Paſchaſius jampridem mortuus ibi puniebatur, & poſt, ejus adjutorio liberatus eſt, ſigno dato eidem Epiſcopo ſi poſt trigeſimum diem inveniretur ibidem. Lib. 4. dialog. cap. 40.

C ITEM hoc etiam videtur ratione, quoniam ſtatus purgatorius eſt ſtatus medius inter ſtatum gloriæ, & ſtatum damnationis æternæ: ergo in medio inter utrumque deberet eſſe: ergo nec ſuperius, nec inferius, ſed in medio circa nos.

CONCLUSIO.

Purgatorii locus ſecundum legem communem eſt inferius, & ſecundum diſpenſationem divinam eſt in medio.

RESP. AD ARG. Dicendum quod iſtud a Sanctis determinatum non eſt, nec rationes multum efficaces ad hanc materiam adduci valent de facili,

cili, pro eo quod licitum eſt hic variè ſentire: & ſecundum tres partes propoſiti problematis inventi ſunt diverſi diverſa ſentire, innitentes rationibus jam tactis. Quidam enim dixerunt, quod locus eſt ſurſum, quidam quod deorſum ſub terra, quidam quod ibi, ubi peccaverunt. Sed ſi dixerimus quod omnino ſurſum ſit, repugnabit ratio, & auctoritas, & revelatio. Quia frequenter plures circa nos pati inventi ſunt. Si dixerimus quod omnino deorſum, idem inconveniens ſequitur. Si dixerimus quod ubi peccaverunt, illud omnino vel incredibile, vel improbabile eſt, quod omnes animæ, quæ Pariſiis peccaverunt, Pariſiis puniantur. Quid ergo dicendum? Sane poteſt dici quod eſt determinare locum purgatorium dupliciter, vel ſecundum legem communem, vel ſecundum diſpenſationem divinam. Si ſecundum legem communem: ſic lymbus inferius fuiſſe credendus eſt, ut ſit locus pugatorius: & talis locus competit punitioni, & ſimiliter ſatisfacienti, ſive ei, qui affligitur merito fœditatis culpabilis. Hic autem locus pars inferni creditur a quibuſdam, propter illud verbum Gregorii quod ſub eodem igne electus purgatur, & damnatus crematur: in quarto dialogorum. Si autem loquamur ſecundum diſpenſationem ſpecialem, ſic diverſis diverſa loca conceſſa ſunt. Vel propter eorum celeriorem liberationem, ut poſſint aliis ſuam indigentiam revelare, ſicut docet exemplum de Paſchaſio. Vel propter noſtram inſtructionem, ut aliquando recogitemus magnam poſt hanc vitam pœnam infligi peccantibus. Vel propter alicujus ſancti impetrationem. Sicut legitur quod ſanctus Patricius impetravit cuidam, quod puniretur in quodam loco in terra: ex hoc fabuloſe ortum eſt, quod ibi eſt purgatorium, & ſic ſunt diverſa loca. Concedendum igitur eſt, quod locus purgatorii eſt inferius ſecundum legem communem: eſt etiam medius ſecundum diſpenſationem divinam: ſuperius in ſphæra ignis non eſt aliquo iſtorum modorum: ſed qui hoc cogitat, moveri videtur ſecundum phantaſticam fictionem.

Opinio triplex. *Impugnatio.* *Determinatio.*

1. Ad illud quod obiicitur, quod eſt in ſuperiori, quia ſunt erutæ de poteſtate tenebrarum, dicendum quod inferius exiſtentes, etiam ereptæ poſſunt eſſe animæ, quia ſatanas non regnat niſi in mundanis per converſationem, non per localem inhabitationem.

2. Ad illud quod obiicitur, quod corpus ſequitur naturam prædominantis, dicendum quod motus animæ ſurſum, vel deorſum non eſt ſecundum ſuum deſiderium, ſed ſecundum divinum judicium, quod eſt movens ſupremum: & quia illud judicium decrevit eam affligere ad tempus, & hoc competit loco deorſum, ſcilicet punitio, & afflictio: ideo patet illud, quod non ſequitur naturam prædominantis, niſi juxta regulam ſupremi moventis.

3. Ad illud quod obiicitur, quod eſt via, dicendum quod eſt via retardans: & eo quod eſt retardans, aliquo modo eſt obliquans: & quia aliquo modo obliquat, ideo non oportet quod recte ſit in medio, quia tunc eſſet via recta, & velox, nunc autem tardior: & ſic patet illud. Rationes vero ad alia duo membra, etſi non ſint multum efficaces, tamen quia verum concludunt, concedendæ ſunt.

Ad illud tamen quod ultimo obiicitur, quod medius eſt: ergo in medio debet eſſe, dicendum quod plus ſapit naturam unius extremi, pro eo quod punitur ibi, non pro eo quod habet de juſtitia, ſed de culpa. Unde cum non ſit niſi duplex meritum, ſcilicet bonum, & malum, ſecundum legem communem ſolum duplex debet eſſe locus correſpondens retributioni utriuſque: unus nobilis, qui eſt ſupremus, alter ignobilis, qui eſt infimus, & propter hoc ut dicit Gregorius, vocatur infernus, quaſi inferius, vel infra nos, ſive ſub nobis.

Reſp. ad ult. pro fundam.

Digitized by Google

DISTINCTIO XX. PARS II.

De illo, cui Sacerdos indiſcretus injungit parvam pœnitentiam.

SI vero de illo quæritur, qui ſatisfactionem injunctam impleverit, quæ ignorantia vel negligentia ſacerdotis peccato condigna non fuit: utrum de vita migrans ab omni pęna liber ſit. Idem reſpondeo quod ſupra, de illo, qui pęnitentiam non complevit, dixi: Quod ſi tantum eſt lamentum interioris doloris, ut ſufficiat in vindictam peccati, omnino liberatus eſt: ſi vero non ſufficit dolor interior ſimul cum pęna injuncta, addet Deus pęnam. Quod autem interdum ſufficiat dolor interior ad vindictam peccati, certum documentum habemus in illo latrone, qui ſola mentis contritione & confeſſione ſtatim ut converſus fuit, paradiſum ingredi meruit. Sed quia diſpenſatores Eccleſiæ contritionis quantitatem non perpendunt, quibus non eſt datum intelligere occulta cordium: omnibus leges pęnitentiæ conſtituunt, tam magis, quam minus de peccato dolentibus. Quorum ſtudium ad hoc præcipue tendere debet, ut cordis dolorem, quantum fas eſt, cognoſcant, & ſecundum ipſius modum ſatisfactionem iniungant. Unde Auguſtinus in actione pęnitentiæ, ubi tale commiſſum eſt, ut is, qui commiſit, a Chriſti etiam corpore ſeparetur: non tam conſideranda eſt menſura temporis, quam doloris: Cor enim contritum & humiliatum Deus non deſpicit: Verum quia plerumque dolor alterius cordis occultus eſt alteri, nec in aliorum notitiam niſi per verba vel alia quæcumque ſigna procedit, cum ſit coram illo, cui dicitur: Gemitus meus a te non eſt abſconditus, recte conſtituuntur ab eis, qui Eccleſiis præſunt, tempora pęnitentiæ, ut ſatisfaciat etiam Eccleſiæ, in qua peccata ipſa remittuntur, extra eam quippe non remittuntur. Ipſa enim Spiritum ſanctum pignus accepit, ſine quo non remittuntur ulla peccata. Item Hieronymus: Menſuram temporis in agenda pęnitentia ideo non ſatis aperte præfigunt canones pro unoquoque crimine, ut de ſingulis dicant qualiter unumquodque emendandum ſit: ſed magis in arbitrio ſacerdotis intelligentis relinquendum ſtatuerunt: quia apud Deum non tantum valet menſura temporis, quantum doloris: nec abſtinentia tantum ciborum, quantum mortificatio vitiorum. Ideoque tempora pęnitentiæ pro fide & converſatione fidelium pęnitentium abbrevianda præcipiunt, & pro negligentia protelanda, pro quibuſdam tamen culpis modi pęnitentiæ ſunt impoſiti.

Luc. 23. — In Enchir. c.65. t. 3. — Pſal. 50. — Pſal. 37. — De pœnit. d. 1. cap. menſuram.

Quod morientibus non ſit imponenda ſatisfactio, ſed innoteſcenda.

Solet etiam quæri: Utrum ſatisfactionis lex morituris ſit imponenda. De quo Theodorus Cantuarienſ. Epiſcopus in pęnitentiali ſuo ſic ait: Ab infirmis in periculo mortis poſitis pura inquirenda eſt confeſſio peccatorum, non tamen eſt illis imponenda quantitas pęnitentiæ, ſed innoteſcenda; & cum amicorum orationibus, & eleemoſynarum largitionibus, pondus pęnitentiæ ſublevandum, ſi forte migraverint. Si vero convaluerint, pęnitentiæ modum a ſacerdote impoſitum diligenter obſervent. Aliis vero pro qualitate peccati pęnitentia decernenda eſt præſidentium arbitrio. Unde Leo Papa; Tempora pęnitudinis habita moderatione conſtituenda ſunt tuo judicio, prout converſorum animos perſpexeris eſſe devotos. Pariter etiam habere debes ætatis ſenilis intuitum, & reſpicere periculorum quorumcumque, vel ægritudinum neceſſitates.

26. q.7. c. ab infirm. — Leo I. ep. 77. ad Nicetum Ep. & habet. 26 q.7. c. tempora pœnitud.

In

In neceſſitate non eſt neganda penitentia vel reconciliatio.

Sciendum etiam quod tempore neceſſitatis non eſt neganda penitentia vel reconciliatio penitentibus. Unde Leo Papa: His qui tempore neceſſitatis & periculi urgentis inſtantia præſidium penitentiæ, & munus reconciliationis implorant, nec ſatisfactio interdicenda eſt, nec reconciliatio deneganda: quia miſericordiæ Dei nec menſuras poſſumus ponere, nec tempora definire. Quod ſi ita aliqua ægritudine aggravati ſunt, ut quod paulo ante poſcebant, ſub præſenti ſignificare non valeant, teſtimonia eis fidelium circumſtantium prodeſſe debebunt, ſimulque penitentiæ & reconciliationis conſequantur beneficium. Item Julius Papa; Si presbyter penitentiam abnegaverit morientibus, reus erit animarum, quia Dominus ait: Cum converſus fuerit, tunc ſalvus erit. Vera enim confeſſio ultimo tempore poteſt eſſe, quia non modo temporis, ſed etiam cordis Deus inſpector eſt, ſicut latro probat.

Leo I. ep. 89. habet. 26. q. 6. c. his qui. Ibid. c. Si presbyter Ezech. 18 c. 26. q. 6 c. cognovimus, ad fin. in ſenſu.

Quod presbyter non reconciliet inconſulto Epiſcopo, niſi in neceſſitate.

Non debet tamen presbyter penitentem reconciliare inconſulto epiſcopo, niſi ultima neceſſitas cogat. Unde in Carthaginenſi concilio: Presbyter inconſulto epiſcopo non reconciliet penitentem, niſi abſente epiſcopo, vel ultima neceſſitas cogat. Cujuſcumque penitentis publicum crimen eſt, quod univerſam commoverit urbem, ante abſidam, ſcilicet introitum Eccleſiæ manus ei imponatur. Item Aurelius dixit; Si quis in periculo conſtitutus fuerit, & ſe reconciliari divinis altaribus petierit, ſi epiſcopus abſens fuerit, debet presbyter conſulere epiſcopum, & ſic periclitantes ejus præcepto reconciliare. Inconſulto vero epiſcopo non poteſt excommunicare, vel publice penitentes presbyter reconciliare. Unde in Charthaginenſi concilio ſecundo ſtatutum eſt, ut chriſma vel reconciliatio penitentium, & puellarum conſecratio a præsbyteris non fiat. Item; Reconciliare quemquam in publica Miſſa presbytero non liceat. Puellarum tamen conſecratio conſulto epiſcopo, per præsbyterum fieri valet. Unde in Carthaginenſi concilio ſecundo; Presbyter inconſulto epiſcopo virgines non conſecret; chriſma vero numquam conficiat. Sicut præcepto epiſcopi poteſt presbiter conſecrare virgines, ſic & reconciliare pœnitentes.

26. q. 6. c. presbyt. 26 q. 6. c. Aurelius epiſcopus. Ibid. c. ſi jubet. Ibidem Ibid. cap. Presb. 1.

An oblatio ejus ſit recipienda, qui currens ad pœnitentiam prævenitur morte.

Si autem quæritur de illo, qui ad penitentiam feſtinans ſacerdotem invenire non potuit, & ita deceſſit; utrum oblatio ejus ſit recipienda. Dicimus, quia eſt. Unde in Apanenſi concilio; Si aliquis fuerit mortuus qui non ſit confeſſus, & teſtimonium habet bonum, & non poterat venire ad ſacerdotem, ſed præoccupavit eum mors in domo vel in via, faciant pro eo parentes ejus oblationem ad altare; & dent redemptionem pro captivis.

26. q. 6. c. ſi aliquis.

Digitized by Google

DIST. XX. PARS II.

De confeſſione ſacramentali quantum ad opportunitatem temporis, reſpectu pœnitentiæ mortalium in comparatione ad poteſtatem ſacerdotis.

Si vero quæritur de illo, qui ſatisfactionem injunctam, &c.

Expoſitio textus.

SUPRA determinavit Magiſter tempus pœnitentiæ in ſe. Hic ſecundo determinat per comparationem ad arbitrium ſacerdotis. Et quoniam in pœnitentia a ſacerdote impoſita tria eſt conſiderare, ſcilicet reconciliationem, & pœnæ impoſitionem, ſive injunctionem, & ultra injunctæ pęnæ expletionem: ideo hæc pars habet tres. (Diviſio a]) In prima quærit Magiſter quaſi ordine reſolutorio incipiens a poſteriori, utrum pęnitentia injuncta conſummata ſit pęnitens abſolutus ſimpliciter: & hoc facit, ibi, *Si vero quæritur de illo, &c.* In ſecunda, quando pęnitentia imponenda eſt, ſcilicet utrum in extremo mortis articulo, & hoc ibi: *Solet etiam quæri, utrum ſatisfactionis lex, &c.* In tertia quærit, utrum in neceſſitate alicui neganda ſit reconciliatio, ibi: *Sciendum etiam, quod tempore neceſſitatis.* Et illa pars dividitur in tres. In prima oſtendit quod non eſt neganda reconciliatio in articulo neceſſitatis. In ſecunda oſtendit, quod præter neceſſitatem in gravibus oportet conſulere epiſcopum, ibi: *Non debet tamen præsbyter, &c.* In tertia oſtendit, quod ſi pęnitens voluit reconciliari, & non potuit, quod habendus eſt pro reconciliato, & hoc ibi: *Si autem quæritur de illo, qui ad pęnitentiam feſtinat, &c.* Principaliter autem præſentis partis intentio conſiſtit, qualiter ſatisfactio ſit injungenda, & qualiter implenda, utrum etiam per interpoſitam perſonam, & utrum, ſcilicet tota. A

Si vero non ſufficit dolor, &c.
Dub. I.

Videtur falſum dicere, quia iſte qui fecit pęnitentiam injunctam, fecit totum ad quod tenebatur: ergo illa completa eſt abſolutus; ergo non debet amplius pęnam reddere.

ITEM Sacerdos eſt arbiter inter peccatorem, & Deum; Sed ſi ſacerdos injungat peccatori pęnitentiam majorem, peccator tenetur ſtare ejus judicio, quamvis excedat; ergo ſi Deus non revocat compromiſſum, ſi B errat injungendo minorem pœnam debita, debet Deus eſſe contentus; aut ſi aliter, videtur frangere pactum. ITEM ignorantia excuſat, maxime quando eſt invincibilis; ſed ſcire quantum Deus exigat pœnæ pro culpa, nemo novit certitudinaliter, ſed ſolum per conjecturam; ergo in hoc ſtandum eſt judicio & arbitrio ſacerdotis; ergo ſi amplius non procedat, abſolutus eſt.

RESP. Dicendum quod ſacerdos virtute clavium habet potentiam relaxandi aliquid de pœna, & hanc Deus numquam exigit, ſed ſolutum eum reputat, a quo ſacerdos abſolvit, & quantum ad hoc ſimpliciter, C ſed committit in ſacerdotis arbitrium: ſi non ſit impedimentum a parte ejus, qui abſolvitur. Quantum vero ad taxationem non ſe committit, niſi in arbitrium diſcreti, qui etiam diſcrete taxet; quia ſi aliter ſit, decet Deum aliter facere; & ideo ſi ſacerdos pœnitentiam minorem condigna imponat. Dominus ſupplet quod deerat. Quod obiicitur, quod talis fecit totum ad quod tenebatur, verum eſt de tentione quæ venit ex obligatione, ſive ex reatu peccati; non eſt tamen verum quouſque ſolverit pœnam condignam. Quod obiicitur de arbitrio, jam patet reſponſio, quia in ſolius diſcreti arbitrium ſe committit quantum ad taxationem pœnæ. Quod obiicitur de ignorantia,

tia, dicendum quod illa ignorantia, excuſat, ut non peccet; ſed tamen non excuſat, ut ſatisfactionem perfectam faciat, & ideo oportet hanc perfici in foro Dei.

Statim ut converſus fuit, paradiſum ingredi meruit. Dub. II.

Mich. 2 Videtur hoc falſum, quia dicitur; Aſcendet iter pandens ante eos: hoc intelligitur de Chriſto: ergo ante aſcenſionem Chriſti nullus intravit: ergo nec latro ſtatim.

Resp. Aliqui ad hoc voluerunt dicere, quod latro fuit in paradiſo terreſtri cum Domino uſque ad aſcenſionem, ſed poſt aſcenſionem fuit in paradiſo cœleſti. Sed tamen illud dubium eſt: & ideo via alia eligenda eſt ſecundum Auguſtinum, quod paradiſus uno modo dicit ſtatum fruitionis, alio modo dicit locum aptum, & idoneum. Et ille locus duplex eſt, ſecundum quod fruitio eſt duplex. Quædam per ſpeculum, & imperfecta, & tali competebat paradiſus terreſtris, quoniam locus eſt terrenus tamen quietus, & elevatus. Quædam eſt fruitio plena, & hæc eſt in patria: & huic competit locus ſupercœleſtis. Quando ergo dicunt, quod latro ſtatim fuit in paradiſo, intelligitur quantum ad ſtatum, quia ſtatim fuit in Dei viſione, non quantum ad locum.

Lib. 12 de Gen. c. 34 tom. 3

Non ſatis aperte præfigunt canones pro unoquoque: &c. Dub. III.

Contra: quia Gregorius dicit, & habetur ſupra diſt. 16. Falſas pœnitentias dicimus, quæ non ſecundum auctoritatem ſanctorum Patrum imponuntur: ergo videtur quod omnes pœnitentiæ vere in canonibus ſanctorum comprehendantur.

Resp. Dicendum quod ſicut in ſcientiis practicis, quæ verſantur circa opera, ſermo in particulari eſt incertus, & dubius; ſermo autem in univerſali certitudinem habet; ſed cum applicatur ad ſingularia, incipit quodam modo habere incertitudinem, ut qui non conſiderat circumſtantias particulares, potius deviet, quam ſeipſum rectificet, ſicut patet in medicina; & ſcientia morali: ſic intelligendum eſt in propoſito, quod canones inſtruunt in generali, qualiter imponenda eſt pœnitentia, ſed deſcenſum ad ſingularia relinquunt ſacerdotibus diſcretis, qui conſiderent perſonarum circumſtantias, accedentes ad canones ſicut ad regulas directivas: quia ſi contra canones imponant, non recte imponunt. In canone enim maxime determinatur pœnitentia, quantum ad tempus magis quam quantum ad modum, quia modus ille certior eſt, & communior. B Unde generaliter pro peccato mortali præfigunt pœnitentiam ſeptennem. Unde laicus qui fornicatur ſeptem annis, presbyter decem, epiſcopus vero quindecim pœniteat, ſicut habetur in diverſis locis in decretis patrum. Similiter de evomentibus Euchariſtiam propter gulam, & ebrietatem, ſit laicus ſexaginta diebus pœniteat, ſi clericus, vel religioſus ſeptuaginta diebus, ſi Epiſcopus nonaginta diebus: hoc habetur de conſ. diſt. 2. Ad has autem regulas aſpiciendo debet unuſquiſque ſacerdos C inſpicere quales pœnitentias imponat tum ſecundum gravitatem criminis, tum ſecundum diverſas conditiones perſonarum. Et nota hic, quod pro peccato mortali ſeptennis pœnitentia præfigitur non ſolum propter temporis diuturnitatem, ſed magis propter figuram, & ſignationem. In lege enim Maria ſeparata fuit extra caſtra diebus ſeptem: Maria ſignat pœnitentem: Unde Maria amarum mare interpretatur. Et in Threnis dicitur de viro pœnitente; Magna velut mare contritio tua. Hæc pœnituit ſeptem diebus, ſed nunc pœnitet ſeptem annis, quod ſignificatum eſt; Diem pro anno dedit tibi. Si autem tu quæras rationem hujus, quare pœnitentia eſt aggravata, cum lex nova ſit lex miſericordiæ, dicendum quod major ingrati-

Num. 12 Thren. 2 Ezec. 4

Digitized by Google

titudo eſt hic propter majorem gratiam. Etiam eſt major contemptus propter majorem dignitatem novæ legis, in qua ſanguis Chriſti effuſus eſt, ut firmum eſſet teſtamentum. Quia etiam gravius eſt peccatum propter ſtatum peccantis, qui debet eſſe perfectior. Quia ulterius ſatisfactio in lege nova debet eſſe perfecta, ut in ſtatum priſtinum reducat. Et quoniam ſol in uno die non redit in idem punctum, ſed in anno, ideo dies converſus eſt in annum. Rurſus quia perfectum eſt remedium in lege nova: ideo annus debuit multiplicari per ſeptenarium, propter ſeptem pronitates domandas, propter ſeptem dona Spiritus ſancti reacquirenda, propter ſeptem dotes, tres ſcilicet animæ, & quatuor corporis obtinendas. Et ſic patet ratio, quare canones ſic inſtituerunt. Hæc autem omnibus non eſt imponenda, ſed tamen inſinuanda, ut recognoſcant, quam gravis eſt culpa.

Non tamen eſt illis imponenda quantitas pœnitentiæ, ſed innoteſcenda. Dub. IV.

Videtur male dicere, quia ad nihil valet ſcire quid, & quantum debeat facere, niſi etiam faciat: ergo ſi non eſt imponenda ut faciat, non eſt innoteſcenda. Si dicas, quod valet ad cognoſcendam gravitatem peccati. Contra: Gravitas peccati conſiderata in fine maxime inducit in deſperationem: ſed hoc maxime cavendum eſt infirmis: ergo non debet tunc dici.

Resp. Dicendum quod pœnitentia non eſt imponenda tali, de quo præſumitur quod moriatur, quia ſtultum eſſet aliquid imponere alicui, quod non poteſt facere. Sed innoteſcenda eſt ad cognoſcendam gravitatem peccati, ut doleat, & ingemiſcat: ſed nihilominus manifeſtanda eſt divinæ miſericordiæ abundantia, ut ſperet in Domino, & confidat: & ſic manifeſtans pœnitentiam non inducit in deſperationem, ſed magis in veram contritionem.

Presbyter reconciliare pœnitentem inconſulto epiſcopo, &c. Dub. V.

Videtur male dicere, quia ubi ſupernus judex dictat faciendum, fruſtra quæritur conſilium humanum: ſed cum presbyter videt peccatorem contritum, ſupernus judex dicit peccatorem illum converſum in juſtum, & eſſe reconciliatum: ergo ſtatim ſine conſilio, ſive ſit in neceſſitate, ſive non, debet eum ſolvere.

Resp. Dicendum quod dupliciter quæritur conſilium ab aliquo, aut propter inſtructionem, & tunc quæritur conſilium a ſapiente, quia ſapiens, & hoc maxime quando caſus emergit, ubi probabiliter poteſt dubitari. Alio modo quæritur conſilium, & conſulitur aliquis propter auctoritatis commiſſionem: & ſic inferior conſulit ſuperiorem, ſcilicet ut ſciat ejus voluntatem, & ut per ejus imperium, & commiſſionem habeat poteſtatem. Hoc modo debet ſacerdos in aliquibus caſibus conſulere epiſcopum, quia non poteſt per ſe ad illos extendere manum, cum habeat poteſtatem limitatam. In quinque autem caſibus debet ſacerdos ad epiſcopum remittere, vel eum conſulere. Primus eſt de pœnitentia ſolemni, quæ ab epiſcopo debet imponi, & per eum pœnitens reconciliari. Secundus caſus eſt de excommunicatis, quos aliquando non poteſt abſolvere. Tertius, ubicumque invenerit irregularitatem contractam: propter illam enim debet remittere ad epiſcopum, ut ſi poteſt, diſpenſet: ſi non poteſt cum litteris ſuis mittat ad Papam. Quartus eſt de incendiariis. Quintus ſi ſit conſuetudo in aliquo epiſcopatu, quod certa crimina ad epiſcopum deferantur: ut homicidium, ſacrilegium, & hujuſmodi: & iſte caſus eſt particularis, non univerſalis.

Digitized by Google

An puellarum conſecratio conſulto Epiſcopo per presbyterum fieri valeat. Dub. VI.

Videtur male dicere, quia illæ deſponſantur Chriſto: ergo a ſolo Epiſcopo imponendum eſt eis annulus.

Resp. Dicendum quod quantum eſt de jure communi, hoc licitum eſt ſolis Epiſcopis, quia ipſi ſunt ſponſi qui debent Chriſto animas conſecrare, ſecundum quod dicit Apoſtolus: Deſpondi vos uni viro virginem caſtam; & debet filios perfectos generare: & ideo habent clavium poteſtatem in excellentia, & eis ſolis iſta quæ ſunt excellentiæ commiſſa. Unde hoc quod dicit Magiſter, locale ſolum fuit, & nunc non habet locum niſi in viduis velandis, quibus poteſt ſacerdos de conſilio Epiſcopi dare velum: & pro tanto illud eſt intelligendum. 2 Cor. 11

ARTICULUS I.

AD intelligentiam hujus partis quæritur de ſatisfactionis diminutione. Et circa hoc quæruntur ſex. Primo quæritur, utrum poſſit fieri ſatisfactionis commutatio. Secundo, utrum poſſit, vel debeat fieri relaxatio. Tertio dato quod ſic, quæritur a quo poteſt fieri. Quarto quæritur, pro quo poteſt fieri. Quinto, cui valeat. Sexto & ultimo quantum valeat, &c.

QUÆSTIO I.

An unus pro alio poſſit ſatisfacere.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 23. Memb. 1. art. 2.
S. Thom. in Suppl. 3. p. q. 14. art. 2.
Et 4. Sent. d. 20 q. 1. art. 2. q. 3.
Richardus 4. Sent. d. 20. art. 1 q. 3.
Thom. Arg. 4 Sent. d. 20. q. 1. art. 2.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 20. q. 6.
Petrus de Tarat. 4. Sent. d. 20. q. 4.

Fundam. Gal. 6 UTrum poſſit fieri ſatisfactionis commutatio, & hoc eſt quæſtionis fundamentum, ſcilicet, utrum unus pro alio ſatisfaciat. Et quod A ſic, videtur: Alter alterius onera portate: ſed onera, quæ maxime ſunt portanda, ſunt onera ſpiritualia: ergo ſi alicui impoſita eſt pœnitentia gravis, videtur quod aliquis partem, vel totum poſſit pro eo portare.

Item in littera dicitur: Amicorum orationibus, & eleemoſynarum largitionibus pondus pœnitentiæ ſublevandum eſt: loquitur de eo, qui graviter infirmatur.

Item hoc videtur per rationem. Primo per ſimile in rebus naturalibus: videmus enim in aliquo corpore animalis, quod unum membrum ſe exponit, ut ſuſtineat læſionem, & gravamen alterius: ſicut patet quod B brachium ſe exponit pro capite: ſi ergo in corpore myſtico eſt connexio per aſſimilationem ad corpus naturale, videtur ſimiliter quod unum membrum onus alterius poſſit, & debeat ſupportare.

Item hoc videtur per ſimile in humanis actibus: videmus enim quod ſic eſt in actibus, quod ſi aliquis eſt alicui debitor, non refert apud creditorem, utrum ipſe, vel alius ſolvat, immo pro eodem utrumque acceptat: ſi ergo multo benignior eſt Deus, & avidior ad percipiendam ſolutionem, quam homo terrenus, videtur quod ipſe ſit contentus, & ſibi ſufficiat, ſi alius ſatisfaciat pro eo.

C Item hoc videtur per locum a minori, quia plus eſt impetrare remiſſionem culpæ, quam remiſſionem pœnæ: ſed ſanctus vir impetrat alicui, qui eſt extra gratiam per ſuas orationes remiſſionem culpæ: ergo & remiſſionem pœnæ per ſuas afflictiones.

Item Chriſtus punitus eſt, & pœna ſua ſatisfecit, non pro peccato ſuo, hoc conſtat: ergo pro alieno, ergo Chriſtus ſatisfecit pro nobis: ſi ergo omnes nos unum ſumus in Chriſto, & membra hujus ſumus, & imitatores ejus eſſe debemus: videtur quod unus pro alio poſſit, & debeat ſatisfacere.

1. Contra; Omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti, ut recipiat unuſquiſque Ad opp. 2 Cor. 5

ſque prout in corpore geſſit, ſive bo- A num, ſive malum: ergo unicuique retribuitur juxta opera ſua: ergo non videtur quod unus pro alio ſatisfaciat, quia tunc Deus alicui retribueret ſecundum opera aliena.

Pſal. 61 2. ITEM in Pſalmo: Tu reddis unicuique juxta opera ſua: ergo idem quod prius.

3. ITEM ratione videtur, quoniam non exigit Deus ſatisfactionem ab aliquo, quia delectetur in pœna, ſed ut velut per remedium ſanetur offenſa: ſed quia ſatisfactio eſt remedium contra culpam, & antidotum: & remedium circa membrum infirmans debet apponi: ergo videtur quod non poſſit in alium hominem commutari. B

4. ITEM non poteſt conteri, nec confiteri unus pro alio, immo oportet quod ipſe qui peccat, conteratur, & confiteatur: ergo videtur ſimiliter quod oporteat ipſum ſatisfacere, & pœnam pati.

5. ITEM ſi ſani poſſunt ſupra ſe ſuſcipere ſatisfactionem infirmi: ponatur igitur quod aliquis debeat pœnitentiam ſeptennem, & conſanguinei recipiant ſuper ſe, & infirmus moriatur, quæro ergo a te, aut evolat, aut non evolat. Si non, ſed punitur in purgatorio, & illi puniunt ſe pro eo; ergo Deus punit bis in idipſum. Si vero evolat, ponatur quod illi nihil faciant de ſatisfactione ſuſcepta: tunc ergo ſalvabitur quis, C & culpa remanebit impunita, quod eſt contra divinam juſtitiam.

6. ITEM nullus poteſt mereri alteri, quin mereatur ſibi, ſecundum quod dicit illa auctoritas: Qui pro alio orat, pro ſeipſo laborat: ergo pari ratione nullus poteſt ſatisfacere pro alio, quin ſatisfaciat pro ſe; ergo ſi poteſt unus pro alio ſatisfacere, poteſt unus ſimul, & una pœna ſatisfacere pro ſe, & illo; & ita pari ratione pro tertio & quarto; & ſic deinceps; ergo pro omnibus; ergo videtur quod ſi hoc verum eſt, quod uno ſatisfaciente ſatisfaciant & omnes.

CONCLUSIO.

Pœna ſatisfactionis poteſt commutari ratione unitatis charitatis, quo ad rationem pretii ſolvendi, non quo illud, quod in ſe habet medicamenti.

RESP. AD ARG. Dicendum quod pœna ſatisfactoria habet in ſe duplicem rationem ſive virtutem. Pœna enim talis propter duo eſt maxime, & propter medicamentum contra ſequelas peccati; & in pretium ad ſolvendum reatum peccati. Si ergo loquamur de iſta pęna, ſecundum quod eſt purgatoria, ſive medicinalis; cum morbus non recipiat medicinam ex pęna aliena, ſed propria (unde non extinguitur concupiſcentia in me, ſi tu iejunas pro me) quantum ad hanc rationem pęna ſatisfactoria nec poteſt, nec debet commutari in aliam perſonam. Poſſet tamen commutari in pęnam internam; quia gemitus cordis plus frequenter medetur, & reparat animam, quam diuturnitas pœnæ exterioris. Si autem loquamur de pœna ſecundum quod habet rationem pretii, hoc modo eſt concedendum quod poteſt commutari, quia poteſt unus pro alio ſolvere pęnam. Sed hæc commutatio debet fieri auctoritate ſacerdotis, cujus eſt hic duo conſiderare, ſcilicet debitam in ſubditis diſpoſitionem, & debitam proportionem in pęna. Debitam diſpoſitionem voco, quod in uno ſit ſufficientia, & in alio indigentia, & in utroque ſit charitas, quæ facit bona communia. Si vero alterum horum deſit, non ſit commutatio recta. Debitam vero proportionem voco, ut minor pęna in majorem commutetur; quia plus ſatisfacit Deo pęna propria, quam aliena: ſicut efficacius homo meretur ſibi, quam alii. Unde ſicut pęna aſſumpta commutat in majorem pęnam purgatoriam, eo quod multo minus eſt illa accepta, pro eo quod iſta eſt voluntaria; ſimiliter debet propria pęna commutari in majorem alienam, ad

Explicatur

hoc

hoc ut fiat commutatio recta. Sic igitur concedendum eſt, ſicut probant primæ rationes, quod pœna ſatisfactoria commutari poteſt ratione unitatis charitatis, quantum ad illud quod habet in ſe pretii ſolvendi, ſed non quantum ad illud quod habet in ſe medicamenti.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod unicuique reddetur ſecundum opera ſua, dicendum quod charitas opera aliena facit ſua, maxime quando charitas alterius voluntarie quod ſuum eſt, alteri donat.

2. Ad illud quod obiicitur de remedio, jam patet reſponſio: quoniam quantumcumque aliquis ſupra ſe pœnam recipiat alterius, tamen ille non eſt omnino liberatus a pœna, quouſque conſumatur peccati ſcoria, quam contraxit ex culpa, quæ etiam non poteſt deleri, niſi per pœnam exteriorem, vel per contritionem internam.

3. Ad illud quod obiicitur, quod non poteſt conteri, nec confiteri, dicendum quod non eſt ſimile: quia prima, ſcilicet confeſſio, & contritio ſunt ordinata, ut ingrediantur unitatem Eccleſiaſticam, per quam fit, ut bona unius fiant alterius, ſatisfactio vero utramque conſequitur: & quia fundamentum iſtius commutationis eſt in charitate, ideo non eſt ſimile. Alia ratio eſt, quia in poteſtate cujuslibet eſt confiteri, in nullius poteſtate eſt conteri, niſi ejus, qui novit occulta cordis, ſcilicet ſpiritus hominis. Sed pœnam pati eſt in poteſtate cujuslibet tam pro ſe, quam pro alio: attamen non eſt inutile, nec a ſatisfactione alienum, ſi vir juſtus peccata defleat minus juſti.

4. Ad illud quod quæritur, utrum ſtatim evolet ille, cujus ſatisfactio commutatur, dicendum quod non: tum quia oportet quod ſcoria peccati purgetur, tum etiam quia nullus ingreditur paradiſum, quouſque ſit extra debitum omne: ita quod nec ipſe ſit debitor, nec alius pro eo. Si ergo obiicias quod tunc bis puniit

A Deus in idipſum, dicendum quod falſum eſt, quia ſecundum quod illi celerius faciunt, ipſe liberatur: & computat Dominus in ſortem pœnam, quam ille ſuſtinet pro ſe, & quam alii ſuſtinent pro eo. Unde ſi debuit pœnam duorum menſium, taliter poterit juvari, quod liberaretur infra menſem: numquam tamen inde extrahitur, quouſque debitum ſit plene ſolutum, quo ſoluto, jam illud quod ſolvitur, deinceps eſt ipſius, qui ſatisfacit: oratio enim in ſinu ſuo convertitur: vel ſi ipſe non indiget, convertitur in ſinum Eccleſiæ.

5. Ad illud quod obiicitur, quod qui meretur alii, & ſibi, dicendum
B quod non eſt ſimile de opere meritorio, & ſatisfactorio. Opus enim meritorium eſt ea ratione, qua eſt ex radice charitatis, quæ ſemper placet Deo, & quæ omnes communiter reſpicit, & omnia communia facit; ideo ille, in quo eſt illa radix, non poteſt mereri alii, quin ipſe placeat apud Deum, quia hoc ipſum Deo placet maxime. Opus vero ſatisfactorium eſt ratione pœnæ, & tanta pœna ſolvit tantum debitum, & major majus debitum: ideo per eamdem pœnam non poteſt quis in integrum duo debita ſolvere: & ideo ſatisfacit per eamdem pœnam, ſi pro alio quantum ad totum, non ſatisfacit pro ſe. Et ſi pro ſe,
C non pro alio: ſibi quidem meretur æternam gloriam, quia opus illud placitum eſt Deo: & faciens illud Deo placet faciendo, ac per hoc dignus retributione a Deo judicatur.

QUÆSTIO II.

An poſſit fieri ſatisſationis relalaxatio,

Alex. Alenſ. 4. p. q. 23. Memb. 1 art. 1.
S. Thomas in ſup. 3. p. q. 25. art. 1.
Et 4. ſent. diſt. 20. q 1. art. 3. q 1.
Richardus 4. Sent. diſt. 20. art. 3. q. 1.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 20. q. 6.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 20. q. 13.

Utrum poſſit fieri ſatisfactionis relaxatio. Et quod ſic, videtur: quia univerſalis Eccleſia has rela- Fundam.

Digitized by Google

laxationes acceptat: ſed conſtat quod ipſa non errat: ergo vere fiunt. Probatio minoris: Ita dictum eſt Petro: Ego pro te rogavi Petre, ut non deficiat fides tua, conſtat quod hoc dictum eſt Petro in perſona Eccleſiæ: ſed Chriſtus exauditus eſt in omnibus pro ſua reverentia: ergo & in iſto: & ſi hoc, Eccleſia univerſalis non decipitur, nec errat. *Luc. 22. Heb. 5.*

2. Cor. 2. ITEM: Nam & ego ſi quid vobis donavi, in perſona Chriſti. Gloſſa: Ac ſi Chriſtus condonaſſet: ſed ſi Chriſtus vere condonat, vere eſt condonatum: ergo quod donavit Apoſtolus, vere condonatum, & relaxatum fuit: ſed non eſt minoris poteſtatis Summus Pontifex, quam Paulus: ergo, &c.

De vera & falſa pœn. c. 12. tom. 4. ITEM Auguſtinus in libro de pœnitentia: Credendum eſt quod omnes orationes Eccleſiæ, & eleemoſynæ, & opera juſtitiæ ſuccurrant recognoſcenti mortem ſuam ad converſionem: ſi ergo opera Eccleſiæ valent: ergo bona ſatisfactoria, quæ ſunt in Eccleſiaſtica unitate, valent ad ſatisfaciendum: ergo videtur quod ille, ad quem ſpectat hæc diſtribuere, poſſit peccatores adjuvare, & ita ſatisfactionem minuere, ac per hoc condonare, & relaxare.

ITEM Chriſtus condonavit multis non ſolum culpam, ſed etiam pœnam, ut patet in muliere adultera: ſed Deus plenitudinem poteſtatis reliquit in Eccleſia: ergo & poteſtatem relaxandi, & condonandi. *Joan. 8.*

Ad opp. Iſaia 40. 1. CONTRA: Dimiſſa eſt iniquitas illius, ſuſcepit de manu Domini duplicia: ergo videtur, quod pœna ad perfectam remiſſionem ſit duplicanda, non relaxanda.

2. Tim. 2. Deut. 25. 2. ITEM ſuper illud: Negare ſeipſum non poteſt, Gloſſa: Quid faceret, ſi dicta ſua non impleret? ergo neceſſe eſt quod Dominus dicta ſua impleat: ſed ipſe prædixit; Secundum menſuram delicti erit & plagarum modus: ergo neceſſe eſt ita puniri, ſicut & peccator meruit; ergo non poteſt aliquid relaxari.

3. ITEM ratione videtur: Facere dignos fructus pœnitentiæ eſt in divino præcepto, a quo non poteſt quiſque homo purus abſolvere; ſed dignos fructus facere; eſt ſecundum magnitudinem ſceleris magnifice ſatisfacere; ergo videtur quod non licet alicui de Eccleſia de illo minuere: ergo nec relaxationem aliquam facere, vel præcipere.

4. ITEM inferior non poteſt abſolvere a pœna, ad quam ligat ſuperior; ſed Deus remittendo culpam, ligat ad aliquorum pœnam temporalem: ergo videtur quod nullus homo poſſit de illa aliquid dimittere; ergo, &c.

CONCLUSIO.

Pœnæ relaxatio fieri poteſt, non modo in foro Eccleſiæ, ſed etiam in foro Dei: ita ut major taxetur in minorem, cujus reſiduum merita Eccleſiæ ſatisfaciunt.

RESP. AD ARG. Dicendum quod relaxationes fiunt & fieri poſſunt: ſed qualiter poſſint fieri, diverſimode nobis inſinuant diverſi. Quidam enim diſtinguentes forum Dei, & forum Eccleſiæ, dixerunt hujuſmodi relaxationes non fieri, nec intelligi quantum ad forum Dei, ſed quantum ad forum Eccleſiæ: Hoc autem ſic intelligunt. Sacri canones pro mortalibus peccatis graves & diuturnas pœnitentias taxant, ut pro uno mortali ſeptennium, vel amplius, ſecundum quod gravius eſt, quæ pœna adeo gravis eſt quod vix, aut numquam poſſet quis facere, & pauci invenirentur, qui vellent. Ideo conſtituerunt Rectores Eccleſiæ pœnitentias ſecundum arbitrium imponi, & de reſiduo relaxationes conſtituerunt fieri: quod & facere potuerunt, quoniam conſtitutio humana erat, & in humana conſtitutione poteſt homo hic diſpenſare, & temperare, quæ diſpenſatio, quædam relaxatio non indebite appellatur. Sed tamen iſta opinio, etſi relaxationes videatur ponere, verius tamen interimit: quia ſi relaxant, ita quod Deus non relaxat, potius deceptio, quam relaxatio *Opin. aliorum.* *Improb.*

Digitized by Google

tio vera judicanda eſt: & potius crudelitas, quam pietas dici poteſt, dum minuendo hic pœnitentiam, in futuro ad graviora trahit ſupplicia. Ideo aliter dicendum quod relaxatio illa non ſolum valet in foro Eccleſiæ, verumetiam in foro Dei: quia Deus habet pro condonato, quod ſic condonatur. Modus autem intelligendi qualiter fieri poſſit, talis eſt. Præſupponendum quod bonum obtinemus ex triplici merito, ſcilicet ex merito proprio, & ex merito capitis, & ex merito Eccleſiaſticæ unitatis. Et quod ita ſit, in ſe manifeſtum eſt, quia quilibet meretur ſibi per gratiam, quam habet. Quod Chriſtus meruit nobis, nemo dubitat niſi qui fide caret. Quod Eccleſia mereatur nobis, & ejus merita, patet per verbum Auguſtini prædictum, & per illud, quod ipſe ſubjungit: Nemo poteſt digne pœnitere, quem non ſuſtineat unitas Eccleſiæ. Verbum illud eſt verbum Auguſtini in libro de pœnitentia. Per hunc modum ſicut meritum obtinendi eſt triplex, ſic meritum liberandi a malo. Meritum ſcilicet proprium, & hoc eſt meritum noſtræ contritionis: & per hoc meremur liberari a pœna æterna, ita quod ſimul ſunt hæc duo, ſicut in angelis gratia, & gloria. Secundo modo meritum Chriſti, & hoc operatur in ſacramentis, & poteſtate clavium; & per hoc remittitur pars pœnæ. Tertio modo eſt meritum unitatis Eccleſiaſticæ; & per illud adhuc fit remiſſio. Et ſic ſecundum triplex meritum triplex fit pœnæ condonatio, ut ſi currat miſericordia cum juſtitia: & in qualibet eſt commutatio majoris in minus. Unde pœna æterna primo mutatur in temporalem in remiſſione culpæ. Secundo, temporalis magna, & ſupra vires, in pœnam competentem viribus commutatur in ſacerdotis abſolutione. Tertio vero commutatur pœna, ad quam tenetur judicio Eccleſiæ, adhuc in minorem in relaxatione: & pro alio reſiduo merita Eccleſiæ ſatisfaciunt, ita quod in nullo præjudicatur juſtitiæ.

Determinat. Doct.

De ver. & falſa pœn. c. 12. ex Enchirid. 65. tom. 3.

A 1. 2. Ad illud quod obiicitur, quod duplicatur pœna, & quod juxta menſuram delicti debet eſſe & plagarum modus, dicendum, ſicut tactum fuit ſupra, quando agebatur de baptiſmo, quod peccatum noſtrum ſatis punitum fuit, quando Chriſtus pœnam pro nobis ſubiit, & ſuam pro nobis pœnam expoſuit, & noſtram fecit: nos ſufficienter judicamur puniri ſive quantum ad duplicem in anima, & in carne, ſive quantum ad menſuram acerbitatis pœnæ. Similiter intelligendum in propoſito, quod pœnalitates, quæ ſunt in Eccleſia, & quæ ſunt ſupererogationis, pro eo, cui fit relaxatio, ſubveniunt, ut Deus B reputet ſibi ſatisfactum.

Diſt. 4. p. 1. art. 1. q. 1. & 2

3. Ad illud quod obiicitur, quod tenetur ad faciendum dignos fructus pœnitentiæ, dicendum quod facere dignos fructus pœnitentiæ eſt dupliciter, ſcilicet vere & interpretative. Et ille dicitur dignos fructus pœnitentiæ facere, qui non ſolum per ſe ipſum, ſed etiam per ſuffragium alienum habet ſufficiens pretium ad ſolvendum debitum.

4. Ad illud quod obiicitur, quod inferior non abſolvit ab eo, quod ligat ſuperior, dicendum quod non abſolvit omnino condonando, ſed pro eo ſolvendo de Eccleſiaſtico theſauro. Vel poteſt dici, quod inferior C poteſt abſolvere ab eo, ad quod ligat ſuperior, ſi ad hoc data eſt ſibi auctoritas a ſuperiori, ſicut patet: & talis auctoritas a Chriſto data eſt rectoribus Eccleſiæ.

QUÆSTIO III.

An ſatisfactionis relaxatio poſſit fieri a ſacerdote.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 23. Memb. 3.
S. Thom. in Suppl. 3. p. q. 26. art. 2.
Et 4. Sent. d. 20. q. 1. art. 4. q. 1.
Richardus 4. Sent. diſt. 20. art. 5. q. 2. & 3.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 20. q. 6.
Petrus de Tarant. 4. Sent. diſt. 20. q. 20.

A Quo poſſit relaxatio fieri. Et videtur quod a quolibet ſacerdote, quia relaxationes fiunt ex vi cla-

Ad opp.

clavium: & omnis ſacerdos claves habet: ergo videtur quod omnis ſacerdos poſſit relaxationes facere. Si tu dicas quod non eſt ex vi clavium, ſed ex theſauro Eccleſiæ. Contra: Quilibet ſacerdos habet theſaurum ſuæ parochiæ, ſicut Epiſcopus ſuæ provinciæ: ergo, &c.

2. Item qui præſunt collegiis habent claves ad ſolvendum, & ligandum in utroque foro: & habent theſaurum ſupererogationum, ſicut prælati religionum: ergo videtur quod ipſi poſſint.

3. Item videtur quod quilibet homo: quia quilibet liberæ conditionis, eſt dominus bonorum, & meritorum ſuorum: ergo poteſt merita ſua alteri concedere: & dum illi concedit, ejus pœnitentia minuitur, & relaxatur: ergo videtur quod quilibet hoc poſſit.

4. Item bona ſpiritualia ſunt majoris communicationis, quam temporalia; ſed ſi aliquid datur alicui, ex quo plene datur illi, poteſt illud concedere alii: ergo videtur pari ratione, immo multo fortiori, quod cui datæ ſunt relaxationes, ille poteſt eas dare alteri.

Fundam. Contra: Plus eſt facere indulgentias, quam imponere pœnitentias: ſed pœnitentias imponere non poteſt niſi ſolus ſacerdos; ergo indulgentias dare non poteſt niſi ſacerdos.

Item nemo ſcit, utrum plura habeat merita, quam ſibi ſufficiant, immo neſcit ſe habere merita ſufficientia: ergo nullus de proprio poteſt relaxare aliquid de pœna, conferendo aliquam ex eis indulgentiam: ergo non ſpectat indulgentias facere niſi ad prælatos Eccleſiæ.

Item majus eſt indulgentias concedere, quam excommunicare, vel Eccleſiæ reconciliare: ſed ſecundum eſt prælatorum tantum, ſicut prius probatum eſt: ergo multo fortius indulgentias facere. Quæritur ergo, (Quæſtio lateralis.) cum unus Epiſcopus non poſſit alienos ſubditos abſolvere, nec ligare, nec in foro pœnitentiali, nec in foro judiciali, unde eſt quod poteſt indul- A gentias in aliena diœceſi facere, ſicut videmus tota die fieri.

CONCLUSIO.

Pœnarum temporalium relaxatio, neque a laicis, neque a ſacerdotibus, neque a prælatis minoribus, ut abbatibus, & prioribus fit, ſed a ſolis Epiſcopis, qui ſunt ſponſi Eccleſiæ, potiſſimum vero a Summo Pontifice,

Resp. ad Arg. Dicendum quod ſicut in præcedenti problemate tactum eſt, relaxationes, & indulgentiæ fiunt de meritis ſupererogationis, quæ ſunt in Eccleſia, quæ quidem B ſunt ſicut theſaurus ſpiritualis ejus. Hæc autem merita ſupererogationis non omnium eſt diſpenſare, ſed Epiſcoporum tantum: & ideo relaxationes facere ad ſolos Epiſcopos pertinet. Ratio autem quare theſaurus Eccleſiæ ſolis Epiſcopis committitur diſpenſandus, eſt quia Eccleſia theſaurum iſtum habet ex deſponſatione ſui cum Chriſto, qui eſt vir ejus, & ſponſus: & cui generat filios, & filias, id eſt perfectos & imperfectos, ad quorum educationem Chriſtus vult ſervari hæc bona. Et quoniam in (Ruth. 4.) lege tactum eſt, quod qui recipit uxorem fratris ſui, ut ſuſcitet fratri ſuo defuncto ſemen, debet ſuccede- C re in bonis, quæ pertinent ad filiorum educationem, ſecundum quod innuitur: illis ſolis competit iſte theſaurus diſpenſandus, qui ſunt ſponſi Eccleſiæ: tales autem ſunt Epiſcopi, qui ſponſi ſunt, & habent vim generandi filios, & filias, id eſt perfectos, & imperfectos. Et inter hos maxime Summus Pontifex, qui eſt totius univerſalis Eccleſiæ ſponſus, & rector. Ideo omnes Epiſcopi, qui habent prolem, poſſunt facere indulgentias, & præcipue Summus Pontifex, qui eſt totius univerſalis Eccleſiæ ſponſus, & rector, quia ipſi competit totius ſpiritualis theſauri diſpenſatio, ſecundum quod curam habet de tota Eccleſia, & omnibus ejus filiis. Unde omnes

ſunt

Digitized by Google

ſunt ejus filii, & ipſe eſt Pater omnium. Concedendum igitur eſt, quod indulgentias facere non tantum non conceditur laicis, ſed nec etiam ſacerdotibus, nec prælatis inferioribus, ut abbatibus, vel prioribus.

1. Ad illud quod obiicitur in contrarium, jam patet reſponſio, quia non eſt tota ratio virtutis indulgentias faciendæ, ſcilicet clavis, ſed requiritur poteſtas clavis cum juriſdictione, & theſauri diſpenſandi auctoritate, quæ ordinarie ſolis competit Epiſcopis. Nam per commiſſionem quilibet ſacerdos poteſt dare indulgentiam ex parte Epiſcopi, ſicut patet in ſimplicibus prædicatoribus.

2. Ad illud quod obiicitur de illis, qui præſunt collegiis, dicendum quod tales, qui præſunt ſubditis, aliquam auctoritatem habent bonorum ſui collegii: non tamen reſpectu meriti Chriſti, quod dedit diſpenſandum Eccleſiæ, & ejus ſponſis: ideo non habent auctoritatem plenariam reſpectu theſauri Eccleſiæ: & ideo ſolum bona ſui collegii poſſunt communicare, ſed non poſſunt relaxare, quia neſciunt, utrum ſuperabundet, quia poteſtatem plenam ſuper hoc non habent. Et voco largo modo plenam poteſtatem, prout dicit plenitudinem ſufficientiæ, per quem modum eſt in Epiſcopis ad hunc actum, non prout dicit plenitudinem ſuperexcellentiæ: ſic enim eſt in ſolo Summo Pontifice, plenitudo ſcilicet poteſtatis, & auctoritatis.

3. 4. Ad illud quod obiicitur, quod quilibet homo poteſt bona ſua alteri concedere, dicendum quod relaxatio plus dicit, quam communicatio: dicit enim quamdam auctoritatem, ratione cujus dicitur iſti indulgentiam præſtare: & ideo quamvis quilibet habens charitatem bona ſua poſſit communicare, non tamen omnis poteſt relaxare, ſed qui habet ad hoc conceſſam ſibi auctoritatem.

Item differt communicatio a relaxatione: quoniam relaxatio fit de præteritis malis per merita Chriſti, vel Eccleſiæ, quæ præceſſerunt: com- A municatio autem proprie reſpicit futurum bonum, non ſolum præteritum: & quamvis poſſit dare alicui quod jam non eſt datum, nec determinatum alicui, ſicut unam miſſam, quam cantat pro aliquo mortuo: tamen ſi cantavit eam pro ſuis peccatis, vel dedit alii, non poteſt ſua auctoritate commutare. Hinc eſt quod qui recipit relaxationes pro ſe, non poteſt dare alteri: quia ſi Eccleſia ſolvit debitum ſuum apud Deum; non propter hoc dedit poteſtatem, quod ſolveret ipſe pro alio. Et ſi Deus dimiſit iſti debitum, non propter hoc poteſt iſte dimittere alii, quod Deo debetur. Nec valet illud B argumentum de communicatione naturali. Quia enim aliquis omnino liber eſt in poſſidendo temporalia, quicumque eſt liberæ conditionis, & libere poſſidet, libere poteſt alteri dare: qui autem ſervus eſt, non poteſt ſine auctoritate domini; omnia autem noſtra ſunt Chriſti, & omnia merita ſunt ſpiritualia, & nos ſumus ejus ſervi: & ideo nihil poſſumus in alterum transferre, vel dare, niſi ſit data auctoritas a Chriſto, & ſic patet ſequens.

Ad illud quod quæritur ultimo, utrum Epiſcopus poſſit indulgentias facere in alia diœceſi. Dicunt aliqui quod ſicut poteſt ligare, & ſolvere C in aliena diœceſi ex conſenſu diœceſani, ita & relaxationem facere: & ita duæ virtutes concurrunt in unam, & tantum poſſunt, ſi ſunt multi, quantum ſi unus ſolus. Sed tunc non videtur eſſe aliud, quam deceptio, ſi hoc eſſet. Ideo dicendum quod quia relaxatio dicit theſauri communicationem, & ulterius auctoritatem. Epiſcopus in aliena diœceſi poteſt communicare bona ſua ſubditis alienis, bona inquam ſuæ diœceſis: propriis autem ſubditis relaxare, ſive indulgere. Unde iſtæ relaxationes propriis ſubditis veræ ſunt relaxationes: ſi autem contingat ſubditos pergere ad obtinendam indulgentiam, quam ibi faciat Epiſcopus alienus, potius ſunt communicationes, quam

Ad q. lat.

Digitized by Google

quam relaxationes. Per quem modum Abbates, Priores, & Miniſtri communicant bona ſui collegii, ſed non relaxant quidquam, niſi forte hoc ſit ex conſenſu, & voluntate proprii Epiſcopi. Et hoc dicitur de pœnitentiis, & remiſſionibus. Quod conſuluiſti, & infra. Cum a non ſuo judice ligari nullus valeat, vel abſolvi: & remiſſiones illis prodeſſe tantummodo arbitramur, quibus proprii judices indulſerunt.

QUÆSTIO IV.

An indulgentiæ debeant fieri pro ſpirituali, vel corporali beneficio.

Alex. Aleſ. 4. p. q 23. Memb. 4.
S. Th. in Supp. 3 p. q 25. art. 3.
Steph. Bruleſ. 4. Sent diſt. 20 q. 7.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 20. q. 21.

Fundam. PRo quo debeat relaxatio fieri, utrum ſcilicet pro ſpirituali, an pro corporali beneficio. Et quod pro temporalibus, & corporalibus actibus fieri debeat, vel etiam beneficiis, oſtenditur per communem uſum Eccleſiæ, ubi indulgentiæ fiunt pro eleemoſynis, peregrinationibus, viſitationibus reliquiarum, & hujuſmodi.

Item ratione videtur, quia hujuſmodi relaxationes aliquo modo ſacramentales ſunt: ſed ſacramenta attenduntur in rebus exterius geſtis: ergo, &c.

C Item iſtæ relaxationes non ſunt a culpa, ſed a pœna: ſed pœna ſi recte commutatur, commutatur in pœnam: ſed abſolutio fit a pœna exteriori in carne, utpote a iejuniis, & conſimilibus: ergo debet fieri commutatio in pœnam exteriorem: ergo pro tali commutatione fieri debet.

Item ſi non pro opere exteriori, ſed pro interiori: ergo cum bona voluntas ſimul poſſit eſſe in aliquo reſpectu omnium relaxationum, quia perfectus omne bonum vult, & ſibi placet, videtur tunc quod quilibet juſtus haberet omnes indulgentias, quod non eſt conveniens dicere:

A tunc enim fruſtra homines laborarent. Ad opp.

1. Contra; Indulgentia ſive relaxatio dicit beneficium ſpirituale: ſed quicumque dat ſpirituale pro temporali, committit ſimoniam: ergo videtur quod in omnibus relaxationibus ſit ſimonia ſi fiunt pro exterioribus obſequiis, vel eleemoſynis.

2. Item major eſt miſericordia ſpiritualis, quam corporalis: unde magis eſt alicui parcere, quam hoſpitio colligere, vel eleemoſynam dare: ergo facit magis hominem dignum remiſſione: ergo potius pro illo opere debet fieri relaxatio.

3. Item in majori ruina, & B periculoſiori eſt Eccleſia in qua eſt ſchiſma, quam Eccleſia, cujus parietes minantur ruinam. Ergo magis indiget talis Eccleſia muniri, quam alia. Si ergo relaxationes debito modo fiunt pro Eccleſia materiali reparanda, ut qui juvat, habeat indulgentiam, videtur multo fortius indulgentia debere dari pro ſpirituali ruina reparanda: ut qui orat ut Deus det ei concordiam, indulgentiam habeat.

4. Item majoris perfectionis, & plus Deo acceptum eſt religionem intrare, quam crucem accipere, ergo potius deberet Dominus Papa indulgentiam dare intrantibus religionem, quam euntibus ultra mare. Quæſtio lateralis.

5. Item juxta hoc quæritur: ſi aliquis accipit crucem, & habet votum & voluntatem perfectam eundi ultra mare, utrum habeat remiſſionem omnium peccatorum. Quod ſi ſic, tunc indulgentia fit pro ſola voluntate, & ita pro re ſpirituali. Si vero non, tunc Eccleſia non videtur eſſe conformis Deo, qui votum & bonam voluntatem ſi plena eſt, & non deficiat quantum in ſe eſt, reputat pro facto.

CON-

Digitized by Google

CONCLUSIO.

Indulgentiæ maxime fieri debent pro actibus exterioribus; quia iis maxime gloria Dei, & utilitas populi inſurgit.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ſicut videmus in politiis, & communitatibus humanis, quod theſaurus reipublicæ propter duo maxime conſuevit proferri, & communicari exterius; ſic eſt in ſpiritualibus intelligendum. Profertur namque theſaurus extra ad diſpergendum propter gloriam principis, ſicut faciunt reges curiales, ſicut fecit Aſſuerus: Alio modo propter utilitatem communitatis, ut quando læditur communitas, proferunt ſtipendia, & donativa militibus, ut eant ad pugnam. Sic theſaurus Eccleſiæ ab his, qui habent diſpenſare duplici ex cauſa debet diſtingui. Una cauſa eſt propter gloriam principis, & laudem: & laus & honor Dei eſt in ſanctis ſuis: & ſancti honoratur in conſtructione baſilicarum, & viſitatione baſilicarum, & commemoratione virtutum ſuarum: & idem fit in prædicationibus & ſermonibus: & ideo pro his omnibus indulgentiæ recte fiunt. Alia cauſa eſt communis utilitas, quæ quidem utilitas eſt defenſio terræ ſanctæ, defenſio fidei, promotio ſtudii, & conſimilia: & ideo pro talibus debent fieri. Et quoniam hæc conſiſtunt in actibus exterioribus. Ideo maxime pro actibus exterioribus debent fieri indulgentiæ.

Heſt. 1

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod eſt ſimonia, quia datur ſpirituale pro temporali, dicendum quod falſum eſt, imme major pœna commutatur in minorem, & reſiduum ſolvit paſtor Eccleſiæ de gratia. Vel dicendum quod non dat indulgentiam pro eleemoſyna exteriori conſiderans datum, ſed fructum videlicet, quia ex radice bonæ voluntatis procedit.

2. Ad illud quod obiicitur, quod A ſpiritualis eleemoſyna major eſt, dicendum quod in donatione indulgentiæ non conſideratur operis nobilitas, quia tunc magis deberet dari docentibus, quam peregrinantibus; ſed conſideratur hoc, quod illud opus ſit meræ voluntatis, non neceſſitatis: ſit etiam quid taxabile, ſit etiam aliquo modo pœnale: hæc enim omnia conſiderat, qui indulgentiam præſtat.

3. Ad illud quod obiicitur de ruina ſpirituali, dicendum quod ſicut tactum eſt, pro talibus tenetur homo orare. Præterea non eſt bonum talia publicare. Ruinam autem materialem Eccleſiæ publicare, nec dicit aliquod malum, nec infamiam. Præterea: B Magis poteſt homo ſubvenire ad relevandam inopiam Eccleſiæ, quam ad ponendam ibi concordiam, quia primum eſt opus humanum, ſecundum vero opus divinum.

4. Ad illud quod obiicitur de ingreſſu in religionem, dicendum quod ſicut indulgentiæ non debent dari indignis, ita nec debent dari niſi indigentibus: veri autem religioſi, qui ſtatum aggrediuntur perfectionis, potius ſpiritualia bona aliis largiuntur, quam aliunde vendicent. Unde hoc maxime verum eſt, quod dicitur: Beatius eſt dare, quam accipere. In temporalibus vero non habet veritatem, niſi quando donans dat de pro- Act. 20
C prio labore, & accipiens accipit ex torpore.

5. Ad illud quod obiicitur de illo, qui dat ſola voluntate, &c. dicendum quod ſecundum peritos non habet totam indulgentiam, quidquid iſti vulgares prædicatores dicant: tamen valet eis tam nobile propoſitum ad augmentum charitatis, & per conſequens contritionis, & ita ad remiſſionem pœnæ. Indulgentiæ enim non intelliguntur dari pro ſola voluntate, ſed pro effectu cum voluntate: unde qui habet voluntatem, & effectum, indulgentiam conſequitur: alius qui habet voluntatem ſolam ex devotione, habet meritum magnum, licet non omnimodum conſequatur effectum.

Digitized by Google

QUÆSTIO V.

An relaxationes poſſint fieri exiſtenti in purgatorio, vel viventi in hoc ſæculo.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 24. Membr. 5
S. Thomas in ſup. 3. p. q. 27. art. 1.
Et 4. ſent. diſt. 20. q. 1. art. 5. q. 1.
Richardus 4. Sent. diſt. 20. art. 3. q. 3.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 20. q. 8.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 20. q. 22.

Fundam. CUI relaxationes poſſint fieri. Et quæritur, utrum exiſtenti in purgatorio, an ſolum viventi in hoc ſæculo. Et quod extendat ſe ad eos, qui ſunt in purgatorio, videtur, quia dicit Chryſoſtomus ſuper illud: Tibi dabo claves regni cœlorum. (Mat. 16) Homini mortali cœli & terræ, & omnium, quæ in eis ſunt, poteſtatem commiſit Dominus, & Eccleſiam validiorem cœlo demonſtravit: ergo videtur quod Summus Pontifex habeat poſſe ſuper eos, qui ſunt in purgatorio.

ITEM ſuffragia Eccleſiæ proſunt his, qui ſunt in purgatorio, ſicut melius patebit infra, alioquin fruſtra oraret Eccleſia pro mortuis: ſed indulgentiæ ſunt de nobiliſſimis ſuffragiis Eccleſiæ: ergo, &c.

ITEM Petro commiſſa eſt clavis regni cœlorum; ſed quamdiu quis eſt extra palatium, indiget auxilio oſtiarii, ſive defferentis clavem, & in ejus manu, & poteſtate eſt: ergo cum ille, qui eſt in purgatorio, adhuc habeat obſtaculum, ut removeatur ab eo, indiget auxilio clavis; ſed illud auxilium confertur per indulgentias: ergo, &c.

ITEM pater miſericordiarum omnibus providet ſecundum ordinatiſſimam diſpoſitionem, & miſericordiſſimam ſuam pietatem: ſed recta ordinatio charitatis, quæ exigit ut unus poſſit ab alio adjuvari, hoc maxime exigit circa eum, qui ſe juvare non poteſt. Si enim hominibus in hoc, cum indigent auxilio, providit Deus auxilium per indulgentiam Eccleſiæ conferendum: cum illi (A) de purgatorio indigeant auxilio, & ſe juvare non poſſint, videtur quod indulgentiæ eis factæ maxime proſint, & quod per hanc viam Deus eis maxime providere debuit.

1. CONTRA: Dictum eſt Petro in poteſtatis collatione; Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, &c. & ibi collata eſt amplitudo poteſtatis: ſed determinatio fit per hoc quod dicit: Super terram: ergo non habet poteſtatem ſuper illos, qui ſunt mortui, cum jam non ſuperſint. (Ad opp. Mat. 16)

2. ITEM Magiſter dicit in littera, & accepit a Theodoro in ſuo pœnitentiario, quod morientibus non eſt (B) pœnitentia imponenda, ſed ſolum innoteſcenda: ergo ſi ligatio, & relaxatio pari paſſu ambulant, quia ſimul data eſt poteſtas ligandi, & ſolvendi, cum non poſſint pœnitentiam imponere in morte, multo minus poſt mortem poteſt relaxationem facere.

3. ITEM nullus poteſt alicui relaxationem facere, niſi pariter poſſit eum judicare: ſicut dicitur de pœnitentiis, & remiſſionibus in decretali: nullus enim poteſt judicare niſi eum, qui eſt de foro ſuo: ſed illi qui ſunt in purgatorio, non ſunt de foro Eccleſiaſtico: ergo, &c.

4. ITEM ſi poſſet indulgentias facere eis, qui ſunt in purgatorio, (C) cum talibus maxime compatiendum ſit, deberet Summus Pontifex totam ibi experiri ſuam poteſtatem, & ita facere quod ſtatim evolarent: ut quid ergo pro mortuis amplius oratur, & laboratur, ſi Summus Pontifex poteſt eos tam de facili liberare.

CONCLUSIO.

Relaxationes poſſunt fieri ſuper eos qui ſunt de Eccleſia militante, tam adjuvando, quam judicando; ſuper eos vero de ſtatu medio, tantum adjuvando; ſed ſuper eos de Eccleſia triumphante nullo modo.

RESP. AD ARG. Dicendum quod ſicut

Digitized by Google

ſicut ex præcedentibus colligitur, relaxatio, ſive indulgentiæ collatio, duo dicit, ſcilicet theſauri Eccleſiæ communicationem, & cum hoc quamdam judiciariam abſolutionem, ſicut expreſſe colligitur ex decretali illa de pœnitentiis, & remiſſionibus: Quod autem conſuluiſti, &c. Dico igitur quod quia bona, & theſaurus Eccleſiæ eſt in Summi Pontificis poteſtate, & illi qui ſunt in purgatorio, ratione charitatis idonei ſunt ſpiritualia beneficia recipere, quod Papa poteſt eis bona Eccleſiæ communicare. Quantum autem ad auctoritatem judicandi, cum illi jam exierunt forum Eccleſiæ, & Eccleſiaſticum judicium, videtur quod eis non poſſit fieri abſolutio, niſi per modum deprecationis: & ita proprie loquendo non fit eis relaxatio: ſed ſi large dicatur relaxatio cujuſcumque auxilii impenſio, & bonorum Eccleſiæ communicatio, ſic poteſt eis relaxatio fieri: ſed hæc non tenet modum judicii, ſed potius ſuffragii. Amplius: Relaxatio propter dicta non tantum dicit judiciariam abſolutionem, verumetiam dicit aliquam commutationem in pœnam aliquam voluntarie aſſumptam, & cum devotione: & hoc videmus in omnibus indulgentiis. Hoc autem non poteſt eſſe quantum ad eos, qui ſunt in purgatorio, quia ſunt extra ſtatum illum, in quo poſſet eis perſuaderi alicujus pœnæ devota, & voluntaria aſſumptio: & ideo non competit eis relaxatio, niſi forte per medium, ſive per accidens. Si quis enim vellet crucem pro mortuo patre aſſumere, non eſt aliqualiter negandum, quod ſi voluntas ſit Summi Pontificis, quin indulgentia illa proſit. Ex his patent objecta ad utramque partem.

Reſ. ad ul. pro funda. Ad illud quod obiicitur, quod poteſt, dicendum quod verum eſt per modum adjutorii, & ſuffragii. Tamen ad illud, quod obiicitur de poteſtate clavis, quod poteſt uſque ad apertionem cœli, dicendum quod ſi intelligat per modum judicii, non habet veritatem niſi quantum ad eos, qui ſunt de Eccleſia militante. Si quantum ad adjutorium, ſic quantum ad omnes bonos, qui ſunt extra cœlum. Unde nota, quod quidam ſunt de Eccleſia triumphante: & ſuper tales non poteſt nec judicando, nec adjuvando. Quidam de militante: & ſuper tales poteſt tam adjuvando, quam judicando. Quidam in ſtatu medio, qui jam judicati ſunt, & tamen miſeri ſunt: & ſuper tales non poteſt judicando, ſed poteſt adjuvando, quia dum viverent, meruerunt adjuvari. Et ſic patent objecta ad primam partem.

1. Ad illud quod obiicitur ad oppoſitum, quod non poſſit propter hoc, quod dicit: ſuper terram, dicendum quod illud intelligitur de judicialia poteſtate. Nihilominus tamen poſſet dici, quod quodam modo ſuper terram ſunt, dum ſuper terram hoc meruerunt.

2. Ad illud quod obiicitur de abſolutione, & ligatione, poteſt reſponderi, quod non eſt ſimile, quia pronior eſt Deus ad miſericordiam, & ideo abundantiorem dedit potentiam ad miſerendum. Vel dicendum, quod alius ſe poteſt in hac vita ligare pro eo, & tunc ex vinculo charitatis alius abſolvitur.

3. Ad illud quod obiicitur de relaxatione, quod includit judicium, reſpondendum quod ipſe procedit prout relaxatio proprie dicitur: & ſic reſpicit ſolos vivos.

4. Ad illud quod obiicitur, quare non abſolvit ſolo verbo omnes, qui ſunt in purgatorio, dicendum quod ſi Deus per ſeipſum ſic miſeretur, ut ſemper velit tenere ſuam juſtitiam, multo fortius Dei miniſter. Unde diſpenſatio bonorum Eccleſiæ diſcrete, & cum moderamine facienda eſt. Alioquin niſi diſcrete fieret, Deus non acceptaret: & bona ſpiritualia non poſſunt diſſipari, nec contra divinam acceptationem diſtribui, quamvis poſſint bona temporalia non ſolum diſpenſari, verum etiam diſſipari de facto: quamvis aliter dictet jus divinum eſſe faciendum. Si quis autem contendat Vicarium Jeſu Chriſti habere judiciariam poteſtatem ſuper eos, qui ſunt in pur- *Hoc tenet Medina l. de indulg. c. 34. & 35.*

purgatorio, non eſt ei multum improbe reſiſtendum, dum tamen hoc dictet ratio vel auctoritas manifeſta. Quidquid enim loquamur diſputantes, vel etiam prædicantes, hoc ſana fide tenendum eſt, quod Dominus vicario ſuo plenitudinem poteſtatis contulit, & tantam utique recepit poteſtatem, quantam decebat homini puro dari. Et hoc ad ædificationem corporis ſui, quod eſt Eccleſia. Unde ſuper hoc non temerarie judicare, ſed gratias plurimas Deo debemus agere.

QUÆSTIO VI.

An indulgentiæ tantum valeant, quantum prædicatur. B

Alex. Alenſ. 4. p. q 23. Memb. 2.
S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 25. art. 2.
Richard. 4. Sent. diſt. 20. a t. 3. q. 2.
Steph. Bruleſ 4. Sent. diſt. 20. q. 9.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 20 q. 22.

Fundam. *Iob 13.* QUANTUM valeant hujuſmodi indulgentiæ quæ fiunt. Et quod valeant tantum quantum prædicatur, videtur, quia dicitur: Non indiget Deus noſtro mendacio: ergo videtur quod Summus Pontifex in ſuis litteris mentiri non debeat: ſi ergo verum dicit, tantam tribuit indulgentiam, quantam in ſuis litteris promittit.

C ITEM qui promittit aliquantam ſummam pecuniæ, tenetur ei, ſi poteſt, in ſolvendo: ſed Summus Pontifex, & alii qui dant indulgentias, promittunt aliquam partem pœnitentiæ relaxare: ergo ſi poteſt, ſolvere tenetur. Quod autem poſſit, videtur per illud quod dicitur: Si quid donavi in perſona Chriſti. (*2. Cor. 2.*) Gloſſa: Ac ſi Chriſtus donaſſet; ſed Chriſtus potuit totum condonare: ergo, &c.

ITEM aliquis epiſcopus poteſt aliquantam indulgentiam facere, eſto quod viginti, vel quadraginta dierum: ſed Summus Pontifex plus poteſt, quam omnes epiſcopi, eo quod plenitudinem habet poteſtatis ſuper omnes: ergo plus poteſt dare, quam omnes: ergo videtur, quod totum poſſit condonare: ergo ſi totum, & per conſequens quantamlibet partem.

ITEM: Summus Pontifex poteſt facere indulgentiam generalem unius diei: ergo centum millibus poteſt dare unum diem, ita quod cuilibet unum: ergo pari ratione uni poteſt dare quod diviſim dat omnibus: ergo totum condonare: ergo tantum valent indulgentiæ quantum ſonant litteræ pontificales.

CONTRA: Si tantum valent indulgentiæ, quantum dicitur: ergo cum multæ, & largæ indulgentiæ fuerint, & merita ſint adeo pauca nunc, quod ſibi poteſt homo vix ſufficere, videtur quod jam totus theſaurus Eccleſiæ a longo tempore defeciſſet, & ita nulla indulgentia nunc valeret. Ad opp.

ITEM ſi tantum valent, quantum dicitur: ſed in aliquibus indulgentiam pro adjutorio facto fabricæ Eccleſiæ, vel conſimili; indulgentiæ partis tertiæ pœnitentiæ promittuntur: ergo ſi detur primo unus denarius, & ſecundo ſecundus, & tertio tertius, videtur quod ille, qui mille peccata commiſit, pro tribus obolis, vel denariis ſit liberatus: quod non tantum falſum, ſed etiam irriſione dignum judicat omnis anima recta.

ITEM ſi tantum valent, quantum dicitur: ergo ſi peccatori, qui debet novem annos, remittuntur anni tres, & ita triennium: ſimiliter illi, qui debet triginta, remittitur tertia pars, & ita decennium: ergo videtur quod reportat commodum de malitia ſua.

ITEM ſi tantum valent, quantum dicitur: ergo ille, qui habitat juxta Eccleſiam, in qua eſt indulgentia unius anni, dum viſitat Eccleſiam, tantum habet, quantum ille, qui longe diſtat per decem dietas: & dives offerens unum obulum tantum habet, quantum una paupercula: ſed hæc omnia ſunt abuſiones: ergo non tantum valent indulgentiæ, quantum Eccleſia prædicat.

CON-

Digitized by Google

CONCLUSIO.

Indulgentiæ quantum eſt ex poteſtate dantis, tantum valent, quantum promittunt; licet non æqualiter omnibus valeant.

Resp. ad Arg. Dicendum quod communiter ſecundum doctores, ad hoc quod indulgentiæ, vel relaxationes aliquid valeant, exigitur duplex conditio ex parte donantis, & duplex ex parte recipientis. Ex parte dantis requiritur potentia, requiritur etiam honeſta, & rationabilis cauſa. Non enim credenda eſſet indulgentia alicujus valoris, ſi quis daret eam euntibus videre torneamenta. Ex parte recipientis duplex, ſcilicet confeſſio cum vera contritione, & fides cum vera devotione, ut vere de peccatis ſit pœnitens, & vere confidens, quod paſtoris indulgentia ſibi valeat. His præſuppoſitis, *Opin. 1.* dixerunt aliqui hujuſmodi indulgentias aliquid valere, ſed numquam tantum, quantum promittitur: ſed aliquid valent modicum, ſecundum quod meretur fides, & devotio. Prædicat tamen hoc Eccleſia, ut filios ſuos bona quadam deceptione ad bonum alliciat, ſicut mulier filio pomum promittit, quod poſtea non donat. Sed iſtud Eccleſiæ eſt derogare, *Improb.* dicendo eam ſub ſpecie quadam mentiri, & opera inania, & puerilia, & jocoſa eſſe, quæ facit: quod abhorret mens recta. *Opin. 2. Hanc op. tenet cum Tho. Dur. & Medina.* Alii dixerunt, quod ſimpliciter tantum valent, quantum promittunt, quia non conſideratur hic emptio, ſed Eccleſiæ largitas; & æqua eſt hæc conditio, quicumque ſit ille, qui diſponit. Unde ſicut dives mittens ad tabernam, tantum habet de vino, quantum habet vetula paupercula, ſi par pretium mittat: ſic in Eccleſiaſtica volunt intelligi indulgentia. Sed iſta poſitio videtur adhuc nimis *Improb.* magnum forum facere de indulgentiis, ac per hoc potius facit ad vilificationem ipſarum, quam ad laudem. Tertii dixerunt, quod ad hoc

A quod valeant iſtæ indulgentiæ tantum quantum promittitur, neceſſario requiritur exiſtimatio juſta. *Opin. 3.* Juſtam autem exiſtimationem vocaverunt, quando homo libere tantum eleemoſynæ facit pro Eccleſiæ ſublevatione, quantum vellet dare, ad hoc ut remitteretur tertia pars pœnitentiæ, ſive quantum deberet velle dare. Sed certe ſi ita eſſet, nulla eſſet in mundo relaxatio, ſed ſolum *Improb.* commutatio, ſi quis inſpiciat.

Poſſumus igitur dicere, quod quantitas indulgentiæ attenditur reſpectu *Opin. 4. Improb. Hanc ſequitur. Navarrus in tract. de jubil.* pœnæ, ſecundum quod habet rationem pretii, vel debiti ſolvendi, non ratione antidoti, vel purgationis ſco-
B riæ peccati, quam neceſſe eſt amoveri per propriam pœnam: utputa per contritionem, vel alicujus pœnæ perpeſſionem. Hæc autem quantitas menſuratur ſecundum rectum judicium Summi Pontificis, vel ejus qui indulgentias facit. Ille autem qui dat indulgentias, cum eas tribuit, conſiderat cauſam, pro qua reputat eum dignum tanta gratia: & ſecundum quod plus vel minus accedunt homines ad illam cauſam, plus vel minus participant de indulgentia. Ut verbi gratia, ſtationes Romæ inſtitutæ ſunt ubi ſunt indulgentiæ determinatæ. Hoc inſtituerunt ſancti Patres propter peregrinos, qui veniebant de lo-
C cis remotis: nec exiſtimaverunt dignum eſſe tanta gratia eum, qui eſt natus juxta Eccleſiam, ſicut eum qui per longam venit viam: unde nec tantam recipit indulgentiam, ſed aliquantam. Concedo igitur, quod indulgentiæ, quantum eſt ex poteſtate dantis, tantum valent, quantum promittunt, ſicut oſtendunt primæ rationes. Concedo nihilominus, quod non cuilibet valent tantum, nec æqualiter omnibus, ſed ſecundum exiſtimationem ejus, quam habuit, vel habere debuit, qui indulgentiam fecit, quam non oportuit exprimere; quia omnes fideles debent illud in corde præſupponere, quod dona & miſerationes ſancti Spiritus donentur cum æquo libramine. Nec hoc de-

bet aliquem ab his retrahere, quia ſemper plus valent, ſi homo ſit in charitate, quam valeat obſequium

A vel aliud aliquid, pro quo indulgentia conceditur, vel donatur. Ex hoc patent omnia objecta.

DISTINCTIO XXI. PARS I.

De peccatis quæ poſt hanc vitam dimittuntur: & de igne purgatorio, de confeſſione generali, & quod pœnitens confiteri non debet quæ non commiſit, nec ſacerdos revelare confeſſionem.

SOlet etiam quæri: utrum poſt hanc vitam aliqua peccata remittantur. Quod aliqua poſt hanc vitam remittantur, Chriſtus oſtendit in Evangelio, ubi ait: Qui peccaverit in Spiritum ſanctum, non remittetur ei, neque in hoc ſæculo, neque in futuro. Ex quo datur intelligi ſicut ſancti Doctores tradunt, quod quædam peccata in futuro dimittentur. Quædam enim culpe in hoc ſæculo relaxantur, quædam vero parvæ etiam in futuro: quæ quidem poſt mortem gravant, ſed dimittuntur ſi digni ſunt, ſi bonis actibus in hac vita meruerunt ut dimittantur eis. De illis etiam, qui ædificant lignum, fœnum, ſtipulam, dicit Auguſtinus, quod ignem tribulationis tranſitorie inveniet, cremabilia ædificia, quæ ſecum portaverunt homines cremantem. Ait enim ſic: Poſt iſtius ſane corporis mortem, donec de igne purgatorio veniatur ad diem damnationis & remunerationis: ſi hoc temporis intervallo ſpiritus defunctorum, qui ædificaverunt lignum, fœnum, ſtipulam, hujuſmodi ignem dicantur perpeti, quem alii non ſentiunt, qui hujuſmodi ædificia non portaverunt, ut inveniant ignem tranſitoriæ tribulationis, venialia concremantem, non redarguo: quia forſitan verum eſt. Sed quia dicitur: Salvus erit quaſi per ignem, contemnitur ille ignis. Gravior tamen erit ignis ille, quam quidquid poteſt homo pati in hac vita. Hic aperte inſinuatur, quod illi, qui ædificant lignum, fœnum, ſtipulam, quædam cremabilia ædificia, id eſt venialia peccata ſecum portant: quæ in igne emendatorio cremantur. Unde conſtat quædam venialia peccata poſt hanc vitam deleri.

Mat. 12 Luc. 12 — 1 Cor. 3 — In lib. de Civ. Dei li. 21 c. 26 tom. 5 — Aug. in Pſ. 37 a prin. tom. 8 — 1 Cor. 3

Quod alii citius, alii talius purgantur in igne.

In illo autem igne purgatorio alii tardius, alii citius purgantur, ſecundum quod iſta pereuntia magis vel minus amaverunt. Unde Auguſtinus: Poſt hanc vitam incredibile non eſt nonnullos fideles per ignem quemdam purgatorium, quanto magis minuſve bona pereuntia dilexerunt, tanto tardius citiuſque ſalvari. Unde non fruſtra illa tria diſtinxit Apoſtolus, lignum, fœnum, ſtipulam, quæ illi ædificant: qui etſi aliena non rapiant, rebus tamen infirmitati conceſſis aliqua dilectione inhærent. Qui ſecundum ſuos amandi modos, vel diutius ut lignum, vel minus ut fenum, vel minimum ut ſtipula ignem ſuſtinebunt. Qui vero ſuperædificant aurum, argentum, & lapidem pretioſum, de utroque igne ſecuri ſunt: non ſolum de illo æterno, qui cruciaturus eſt impios in æternum, ſed etiam de illo emendatorio, quo purgabantur quidam ſalvandi.

Ench. c. 69 tom. 3 — Aug. in Pſ. 80 ad fin. — Greg. 4 dial. c. 39 & habetur d. 25 c. Qualis hinc & in Pſ. 107 a prin. concionis 3

Oppoſitio.

Hic obiici poteſt. Si per lignum, fenum, ſtipulam venialia intelliguntur pecca-

ta, &

ta, & nullus adeo perfectus eſt, qui venialiter non peccet: ergo qui ædificant aurum, argentum, & lapidem pretioſum, ædificant etiam lignum, fœnum, ſtipulam: ergo per ignem tranſibunt. Ad quod dicimus, quia non omnis qui venialiter peccat, lignum, fœnum, ſtipulam ædificat: ſicut econverſo non omnis, qui contemplatur Deum, & diligit proximum, & opera bona facit, ædificat aurum, argentum, lapidem pretioſum. Et tamen in auro intelligitur contemplatio Dei, in argento dilectio proximi, in lapide pretioſo bona opera. Sed illi, qui ædificant lignum, fœnum, ſtipulam, Deum contemplantur, & proximum diligunt, & opera bona faciunt: nec tamen ædificant aurum, argentum, lapidem pretioſum. Hæc enim ædificat, qui ſic illa tria facit, ut cogitet quæ ſunt Dei, & quo modo placeat Deo, non mundo. Lignum vero, & fœnum, & ſtipula accipi poſſunt ſæcularium rerum, quamvis licite conceſſarum, tales cupiditates, ut amitti ſine animi dolore non poſſint. Hæc ergo ædificat is qui cogitat quæ mundi ſunt, quo modo placeat mundo: qui circa divitias ſuas quodam carnali affectu tenetur: & tamen ex eis multa beneficia facit, nec pro eis aliquid fraudis vel rapinæ molitur. Ex his ergo patet, quod non idem homo ſimul hæc & illa ædificat. Illa enim ædificatio perfectorum tantum eſt, qui non cogitant placere mundo, ſed tantum Deo, quia etſi venialiter aliquando peccant, fervore charitatis ita abſumitur in eis peccatum, ſicut gutta aquæ in camino ignis; & ideo numquam ſecum portant cremabilia. Hæc autem inferior ædificatio minorum eſt, qui non tantum Deo, ſed etiam mundo placere cogitant, Deum tamen præponunt. Si vero mundum præponerent, non ſuperædificarent, ſed deſtruerent fundamentum. Affectiones ergo carnales, quibus dediti ſunt domibus, conjugibus, poſſeſſionibus, ita ut nihil præponant Chriſto, illis tribus ſignificantur, quæ in mentes perfectorum non cadunt, etſi alia venialia admittant. In cordibus vero minorum interdum durant uſque in finem, qui cum talibus ædificiis tranſeunt, ſed diſſolvuntur in igne. Ipſi vero merito fundamenti ſalvi erunt, graviſſimam tamen pœnam ſentient. Ex quo apparet quantam hic miſericordiam exhibet Deus, & quantam ibi exerceat ſeveritatem, cum pro eodem peccato multo gravius ibi puniat, quam hic.

Solutio

Aug. Enc. c. 68 to. 6

De fide & ope c. 15 in ſenſu. tom. 4 1 Cor. 7

Opinio quorumdam cum objectione.

Sed forte dices illud eſſe accipiendum de pœna peccati, non de ipſo peccato, quod Gregorius dicit, quædam levia in futuro dimittenda. Si enim veram pœnitentiam habuerit quis, peccata omnia dimiſſa ſunt ei; ſed pœna forte remanſit. Ideoque ſi vere pœnitens obiit, ſine peccato tranſiit. Si autem vere pœnitens non eſt in obitu, maculam portat quæ numquam delebitur. Qui vero ædificat lignum, fœnum, ſtipulam, vere pœnitet; quia bonus eſt, & charitatem habet, & in charitate de hac vita tranſit: ergo ſine peccato tranſit. Non ſequitur. Verum quidem eſt, quia bonus eſt, & charitatem habet, & vere pœnitet; & tamen cum veniali peccato tranſit, quod non delevit pœnitentia. Pœnitentia enim non delet niſi peccatum illud quod deſerit homo. Tale autem peccatum ſæpe in hac vita non relinquitur ab homine, & tamen vere pœnitens eſt, etſi non de omnibus venialibus pœniteat. Poteſt enim quis de omni mortali, & de veniali pœnitere, excepto uno vel pluribus venialibus quidem. Sicut habet quis charitatem, & unum vel plura venialia; quod de criminalibus nullatenus eſſe poteſt. Eſt enim aliquis bonus charitatem habens, ſed adhuc quodam cupiditatis affectu amans hæc ſæcularia; talis exiſtens ſubita morte opprimitur. In illo terreno affectu mortuus eſt, & tamen ſalvabitur a quo non ſe hic abſolvit; ergo poſt hanc vitam ab illo purgabitur. Conſtat ergo quædam peccata, ſcilicet, levia, poſt hanc vitam dimitti. Si vero de pœna peccati illud intelligi voluiſſent auctores, cur magis commemoraſſent levia, quam gravia, cum etiam gravium pœna hic inexpleta poſt hanc vitam reſtet.

25 diſt. cap. qualis hic. li. 4 dial c. 39

Digitized by Google

DIST. XXI. PARS I.

De confeſſione ſacramentali quantum ad opportunitatem temporis reſpectu pœnitentiæ venialium.

Solet etiam quæri, utrum poſt hanc vitam aliqua peccata, &c.

Expoſitio textus.

SUPRA egit Magiſter de temporis opportunitate quantum ad remiſſionem mortalium: hic ſecundo agit de opportunitate quantum ad remiſſionem venialium. Et habet hæc pars

Diviſio. duas. In prima procedit ad veritatem oſtendendam. In ſecunda ſe exercet ad veritatem defendendam, ibi: *Hic obiici poteſt, ſi per lignum fœnum, &c.* Prima pars habet duas. In prima oſtendit a quibus homo purgetur in purgatorio, ſcilicet, utrum a pœna, an etiam a culpa, oſtendens quod a culpa. In ſecunda agit de diuturnitate purgationis, ibi: *In illo autem igne purgatorio, &c.* Similiter ſecunda pars, in qua veritatem oſtenſam defendit, habet duas. In prima enim diſſolvit quamdam Sophiſticam rationem. In ſecunda vero excludit quamdam apparentem ſolutionem, ibi: *Sed forte dices illud accipiendum eſſe, &c.*

De illis etiam, qui ædificant lignum, fœnum, ſtipulam, &c.
Dub. I.

Videtur per hoc intelligere venialia. Sed contra: Væ qui conjungitis

Iſa. 5 domum ad domum, &c. Gloſſa Hieronymi. Hæretici dogmata dogmatibus conjungunt: & qui ſupra fundamentum debuerunt ædificare aurum, & argentum, & lapides pretioſos, econtra ædificant lignum, fœnum, & ſtipulam. Sed conſtat; quod hæretici in fictione dogmatum ſuorum mor-

A taliter peccant; ergo iſtud non intelligitur de venialibus. Item quæritur, quo tropo dicuntur venialia lignum, & fœnum, & ſtipula: & cum multæ ſint venialium differentiæ, quomodo ad tres poſſunt reduci.

ET reſpondendum eſt ad hoc, quod una ſcriptura multis modis poteſt exponi: unus tamen eſt principalis, & litteralis intellectus: plures tamen eſſe poſſunt per adaptationem. Litteralis autem intellectus ſecundum quod patet ex Gloſſa, & littera ſequenti, eſt de venialibus: ſed Hieronymus quamdam adaptationem exponit. Si quæratur ratio hujus intellectus, dicendum quod Apoſtolus lo-

B quitur de venialibus, inquantum ſunt cremabilia. Cremabile autem quod præſtat pabulum, & conſumitur ab igne, in triplici differentia eſt. Quoddam enim eſt quod durat diutius, quoddam citiſſime conſumitur, quoddam medio modo. Primo modo dicitur lignum, ſecundo modo dicitur ſtipula, & tertio modo dicitur fœnum, quod tenet medium inter utrumque extremum.

Unde non fruſtra illa tria diſtinxit Apoſtolus, lignum, fœnum, ſtipulam, &c. Dub. II.

Videtur male dicere, quia ſupra

C fidem nihil ædificatur niſi bonum: ergo nullum peccatum: ſed venialia ſunt peccatum: ergo nullo modo ſuperædificantur. Item nihil comburitur quod eſt de ſpirituali ædificio: ſed lignum, & fœnum, & ſtipula ſuperædificantur: ergo non cremantur.

RESP. Dicendum quod lignum, fœnum, ſtipula ſuperædificari dicuntur dupliciter, ſecundum quod dupliciter poſſumus exponere. Poteſt enim per lignum intelligi opus bonum, cui tamen eſt annexum aliquod veniale peccatum, ſicut patet in multis actibus; & tale opus ex alio habet, quod ſit de ædificio, ex alio habet, quod ſit cremabile. Nam ſuperædificatur ea ratione, qua bonum eſt propter principalem intentionem: ſed crema-

tur

Digitized by Google

tur ea ratione, qua habet amorem terrenis annexum: & vix contingit niſi in perfectis, quin in bonis operibus cadat aliquid a latere reprehenſibile. Aliter poteſt exponi, ut per lignum, fœnum, & ſtipulam recte intelligantur venialia, & ita dicantur ſuperædificari, non ut ſint de ædificio, ſed quoniam fundamentum ędificii non ſubvertunt, ſed ſimul ſtant cum illo, non ſic in mortalibus peccatis, & pro tanto dicuntur ſuperædificari, tamen nihilominus cremabuntur.

Qui vero ſuperædificant aurum, argentum, lapidem pretioſum, de utroque igne ſecuri ſunt.
Dub. III.

Videtur male dicere, quia in auro intelligitur contemplatio Dei, in argento dilectio proximi, in lapidibus pretioſis bona opera. Sed omnes juſti hoc ſuperædificant; ergo nullus juſtus tranſibit per ignem purgatorium. Si dicas quod intelligitur cum præciſione. *Eccl. 57* Contra; non eſt qui faciat bonum, & non peccet; ergo nullus præciſe hæc ſuperædificat. Item quæritur de ſufficientia horum trium, & quo modo diſtinguuntur. Videtur enim quod aurum potius deberet attribui dilectioni, quam contemplationi, quia dilectio eſt pretioſiſſima.

Resp. Dicendum quod ſuperædificatio contemplationis, dilectionis, & bonæ actionis intelligitur per ædificationem auri, & argenti, & lapidum, cum præciſione; ita quod alia non ſuperædificent. Tunc autem dicuntur venialia ſuperædificari, non quando committuntur, ſed quando in uſum, & in habitum convertuntur, ſicut in dilectione filiorum, & uxoris, & hujuſmodi; & ſine tali habitu, & uſu bene poteſt homo eſſe, quamvis non poſſit peccata aliqua quantum ad actum vitare: utpute quæ ex ſurreptione vel ignorantia oriuntur. Solis ergo perfectis competit ſuperædificatio auri, & cetera, & hi ſecuri ſunt. Quod quæritur de diſtinctione iſtorum. Dicendum quod eſt loqui de ordinatione mentis quantum ad partem A ſuperiorem, & ſic intelligitur contemplatio Dei; & quoniam hæc dicit eminens in anima, recte intelligitur per aurum. Quantum vero ad partem inferiorem ordinatur dupliciter. Aut prout dirigit voluntatem in ſe, & ſic eſt dilectio proximi. Aut prout voluntatem dirigit in opere, & ſic eſt bona operatio. Et dilectio proximi comparatur ad bonam operationem ſicut argentum ad lapides pretioſos, pro eo quod ſicut argentum ſubſternitur lapidibus pretioſis, & per illos ornatur: ſic dilectio per bonos effectus. Et nota quod in contemplatione Dei clauditur dilectio: & ſic patet B reſponſio ad objecta.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam hujus partis incidit hic quæſtio de purgatione peccatorum poſt hanc vitam. Ad quod intelligendum tria quæruntur. Primo quæritur de purgatione peccatorum ante purgatorium. Secundo de purgatione per purgatorium. Tertio de liberatione a purgatorio. Quantum ad primum cum in præcedentibus ſit quæſitum de juſtificatione a mortalibus, quæritur hic de deletione venialium. Circa quod duo quæruntur. Primo quæritur, utrum venialia C poſſint deleri ſine gratia. Secundo, utrum poſſint deleri a gratia ſine pœnitentia.

QUÆSTIO I.

An peccata venialia poſſint deleri ſine gratia.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 15. Membr. 3. art. 4. §. 1
S. Thomas 3 p. q. 87 art. 2
Et 4. Sent. d. 21. q. 2. art. 1.
Et de Malo q. 7 art. 11
Rich. 4. Sent. diſt. 21. art. 3. q. 1.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 21. q. 1.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 21. q. 9.

QUOD venialia poſſint deleri ſine gratia, videtur: quia omnis culpa remiſſa eſt omnino, cum eſt punita quantum ipſa exigit: ſed *Ad opp.*
ve-

Digitized by Google

venialis culpa eſt digna ſola pœna temporali: ergo cum omne temporale finem habeat, poſſibile eſt aliquem exiſtentem extra gratiam ſufficienter pro illa culpa puniri: ergo poſſibile eſt ſine gratia remitti. Prima propoſitio manifeſta eſt, quia nullus ita ſeverus eſt in juſtitia, quod puniat ultra quam meruit ille, qui peccavit: ergo cum ſufficienter punit, amplius non punit: ſed non poteſt eſſe culpa ſine pœna: ergo ceſſante pęna ceſſat culpa.

2. ITEM venialis culpa non dicit deformitatem imaginis, ſed ſolum pronitatem ad bonum commutabile: ſed pronitas poteſt ſine gratia aboleri: quoniam qui eſt pronus ad avaritiam, ſine gratia poteſt fieri prodigus, & pronus ad prodigalitatem: ergo, &c.

3. ITEM in morbis parvis natura non indiget medicina, ſed ſolum quando morbus magnificatus eſt: ſed venialia non proſternunt naturam, immo dimittunt eam in ſuo vigore: ergo præter medicinam gratiæ poteſt per naturam veniale curari.

4. ITEM quanto morbi minorem habent connexionem, & ſimilitudinem, tanto ſpecialius poteſt unus ſine alio curari: ſed veniale majorem convenientiam habet cum aliquo veniali, quam cum mortali: ſed unum veniale poteſt deleri alio remanente: ergo multo fortius poteſt deleri veniale remanente mortali: ergo, &c.

5. ITEM ſi veniale non poteſt deleri ſine gratia: eſto quod aliquis in ſolo veniali moriatur, illud numquam delebitur: ſed quamdiu durabit, punietur: ergo æternaliter ex ſeipſo punitur: ergo non differt a mortali.

Fundam. *Aug. li. 21 de Civ. Dei 26 tom. 5*

CONTRA: Auguſtinus: Nec magna, nec parva poſſunt nobis dimitti, niſi nos dimiſerimus debitoribus noſtris: hoc non eſt ob aliud, niſi quia dum homo non dimittit, eſt ſemper in peccato: ergo nullum peccatum poteſt homini dimitti, quamdiu eſt in peccato mortali: ergo ſi ſola gratia a peccato liberat, veniale non dimittitur ſine gratia.

A ITEM ſi aliquid delet aliud, habet oppoſitionem ad illud aliquo modo: ſed nec pœna, nec natura habet oppoſitionem ad culpam: ergo nec propter pœnam, nec propter naturam delentur venialia niſi adſit gratia.

ITEM omne peccatum nocet, & adimit, ſicut vult Auguſtinus in Enchiridion, & multis locis: ergo veniale aliquid de bono ſpirituali, & rectitudine adimit: ſed ſolus Deus poteſt animæ reſtituere bonum, ſicut ſolus potuit eam creare, & hoc eſt per gratiam: ergo, &c. *De li. arb. li. 3 c. 13 tom. 1*

ITEM Deus punit pro veniali, hoc conſtat: ergo aliquid invenit diſplicentiæ in veniali: ſed nihil omnino removet diſplicentiam Dei, niſi B quod invenit placentiam, & veniam: ſed ſola gratia gratum faciens eſt illa, quæ Deo placere facit: ergo, &c.

ITEM perfectius eſt carere veniali, quam mortali: ergo æque nobilis doni ſive æque perfecti, vel magis perfecti actus eſt delere veniale, quam delere mortale: ſed mortale deleri non poteſt niſi a dono gratiæ gratum facientis: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Peccata venialia per gratiam gratum facientem delentur ſicut peccata mortalia: ſic enim divina miſericordia ſalvare nos decrevit. C

RESP. AD ARG. Dicendum quod aliquorum poſitio fuit, quod venialia ſine gratia gratum faciente deleri poſſint per gratiam gratis datam. Et rationem hujus oſtendere voluerunt pro eo videlicet, quod veniale peccatum non repugnat gratiæ gratum facientis, ſed gratis datæ: nec offendit majeſtatem divinam, quia ibi non diligitur aliquid ſupra Deum ſed aliquantulum inordinate ſub Deo: & ideo ſicut mortale poteſt deleri per gratiam, quia ei repugnat, quia gratia Deo offenſo reconciliat, & quia Deum contemptum amare facit ſuper omnia; ſic veniale poteſt deleri *Opinio aliorum.*

per

per gratiam gratis datam, quæ illam modicam inordinationem removet, & illam occaſionem minus amandi Deum ab ipſa anima tollit: nec oportet ibi eſſe gratiam elevantem animam ad dilectionem Dei ſuper omnia, quia per veniale nihil amatur ſupra Deum. Sed hæc poſitio licet probabilis videatur, a veritate tamen deviat, ſi quis inſpiciat. Omne enim peccatum eo ipſo quod peccatum eſt, aliquo modo animam defœdat, & aliquo modo ipſam deordinat, & neceſſe eſt ex hoc, quod aliquo modo Deo diſpliceat. Quoniam igitur nota diſplicentiæ minima, quæ eſſe poſſit, ſine habitu gratiæ, qui reducit ad complacentiam & ad amicitiam, auferri non poteſt, tenendum eſt omnino de omni peccato generaliter, quod nullum omnino poteſt deleri ſine gratia gratum faciente; ſic enim decrevit nos ſanare divina miſericordia. Et hoc dicunt ſancti, & ſonat ſcriptura, quæ maxime ponit gratiam eſſe neceſſariam ad delenda peccata.

Improb.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod ſufficiens punitio abſolvit a culpa, dicendum quod ſi illud intelligatur in facie hominum, qui judicant ſecundum exteriora, poteſt habere veritatem. Sed in facie Dei, qui conſiderat faciem animæ internam, & decorem imaginis ſuæ, quantacumque ſit pœna non poteſt omnino abſolvere peccatorem, niſi removeatur interior deformitas: & ideo in foro Dei impoſſibile eſt peccatum ſufficienter puniri quantum ad tempus, niſi deleatur per gatiam.

2. Ad illud quod obiicitur, quod veniale dicit ſolam pronitatem, dicendum quod falſum eſt, immo amplius dicit quamdam notam diſplicentiæ: & ita ſemper manet in anima, etiamſi veniat pronitas ad oppoſitum, niſi interveniat charitas, quæ operit multitudinem peccatorum.

1. Pet. 4.

3. Ad illud quod obiicitur, quod in morbis parvis natura non indiget medicina, dicendum quod verum eſt, A & ſimiliter in ſpiritualibus eſt, ſi recte fiat ſimilitudinis translatio. Natura igitur habet in ſe fundamentum ſanitatis, ſcilicet virtutes naturales regentes complexionem, & expellentes nociva. Regimen autem ſpiritualis ſanitatis non eſt niſi gratia gratum faciens: & ideo ſicut corrupta vi naturali non poteſt deleri morbus corporalis: ſic nec abſente gratia poteſt deleri (quamtumlibet ſit parvus) morbus ſpiritualis. Non ergo gratia ſicut medicina, ſed ſicut regitiva virtus eſt: exterius autem ſacramentum eſt ſicut medicina, qua non indiget gratia neceſſario, expedit ſibi tamen ad curationem venialis, maxime B cum illa ægritudo eſt conſuetudinaria.

4. Ad illud quod obiicitur, quod major connexio eſt venialis ad veniale, dicendum quod veniale ſine veniali poteſt deleri, quia neutrum fundamentum virtutis vivificantis, & ſanantis evertit, ſcilicet gratiam: ſed mortale extirpat gratiam, non enim ſimul ſtat cum vita: & quoniam non poteſt deleri aliqua culpa ſine gratia, ideo nullus morbus etiam minimus poteſt deleri, quin deleatur omnis mortalis culpa: non ſic autem eſt in veniali, pro eo quod utrumque ſimul ſtat cum gratia.

5. Ad illud quod obiicitur de eo, C qui in ſolo veniali decedit, dicendum quod poſitio eſt impoſſibilis: & ideo non eſt mirum ſi accidat impoſſibile: ſi tamen aliquis decedat cum originali & veniali, vel cum veniali & mortali: punietur pro veniali aliquanta pœna intenſive; ſed ratione adjuncti pœna illa erit æterna, non ratione ipſius culpæ venialis.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO II.

An peccata venialia poſſint deleri a gratia ſine contritione.

Alex Alenſ. 4. p. q. 15. Memb. 3. art. 4. § 2.
S. Thomas 3. p. q. 87. art. 3.
Richardus 4. Sent. d. 21. art. 2. q. 2.
Steph. Brulef. 4. Sent. diſt. 21. q. 2.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 21. q. 9.

Fundam. UTRUM venialia poſſint deleri a gratia ſine contritione, ſive interiori pœna. Et quod ſic, videtur per illud, quod habetur in littera, quod eſt verbum Gregorii: Quod eſt gutta aquæ ad caminum ignis, hoc eſt veniale ad fervorem charitatis: ergo videtur quod in ſolo charitatis fervore poſſit deleri veniale.

Lib. 10. conf. cap. 29: tom. 1 ITEM ſicut colligitur ex verbis Auguſtini in lib. confeſſionum: Veniale non eſt aliud, quam minor amor Dei: ergo quod excludit remiſſionem amoris, excludit veniale, & delet; ſed charitas nulla facta meditatione poteſt magis, & magis inflammari: ergo, &c.

ITEM poſſibile eſt juſtum qui habet venialia, mori dormiendo, vel ita quod cadat in furiam: ergo cum ultra non ſit locus pœnitentiæ, & neceſſe ſit illa venialia deleri, quia aliquando cum habeat gratiam pervenire debet ad gloriam: ergo poſſunt venialia deleri per gratiam ſine pœnitentia.

ITEM mortale improportionabiliter plus offendit Deum, quam veniale: ſed minima contritio ſufficit ad delendum mortale cum gratia: ergo ad delendum veniale ſufficit ſola gratia.

ITEM venialia delentur virtute ſacramenti extremæ unctionis, virtute etiam Euchariſtiæ, ſicut ſupra habitum eſt. Et expreſſe dicit Ambroſius: & per orationem dominicalem, & benedictionem Epiſcopalem, ſicut dicunt Magiſtri communiter: ergo non eſt neceſſarium conteri, quia alia eſt via deletionis: cum ergo per hæc A remittantur, & etiam per contritionem, & exteriorem ſatisfactionem, & per baptiſmum, quæritur per quam naturam communem inſit his hæc paſſio communis.

CONTRA: Supra habetur, ubi agitur de remiſſione venialium, ſive de pœnitentia, dicit Magiſter, quod ad remiſſionem venialium ſufficit oratio dominica cum aliquo jejunio, & eleemoſynis: ſic tamen ut præcedat contritio aliquantula: ergo non poteſt pro illa culpa fieri ſatisfactio congrua, niſi præcedat interior pœnitentia: ergo, &c. Ad opp.

2. ITEM majoris adhærentiæ eſt veniale, quam mortale: ſed mortale B numquam deletur, niſi liberum arbitrium ab eo diſſentiat per actum contritionis: ergo multo fortius videtur de veniali.

3. ITEM quando aliquæ duæ formæ ſeſe compatiuntur, una per ſe non expellit aliam: ſed veniale ſimul ſtat cum gratia: ergo gratia per ſe non delet veniale: ergo neceſſe eſt aliquid addi ultra, quod cum veniali peccato oppoſitionem habeat: ſed hoc non eſt niſi pœnitentia interior: ergo, &c.

4. ITEM ratio, quare mortale non poteſt deleri ſine actu deteſtationis eſt, quoniam voluntate actum eſt, & voluntate acceptante: & ideo non C poteſt deleri niſi voluntate deteſtante: ſed venialia ut in pluribus voluntarie committuntur, & durant in nobis, quamdiu voluntas vult in talibus verſari: ergo videtur quod venialia non poſſint deleri ſine contritione interna.

5. ITEM poſſibile eſt unum veniale deleri ſine alio: ſed hoc non eſt niſi per aliquid, quod magis aſpicit unum veniale, quam aliud, ratione cujus gratiæ effectus potius eſt ſupra unum, quam ſupra aliud: ſed tale non eſt gratia, nec ſacramentum, ſed ſolus actus interior liberi arbitrii: ergo, &c.

CON-

CONCLUSIO.

Venialia peccata poſſunt deleri ſine contritione, ſolo libero arbitrio conſonante, & aliquo exterius adjuvante, ut memoria paſſionis, Epiſcopali benedictione, aquæ benedictæ aſperſione, &c.

Opinio aliorum

Resp. ad Arg. Ad hoc voluerunt aliqui dicere, quod peccata venialia, quia quodammodo ſunt voluntaria, ſine actu voluntatis deteſtantis illa deleri non poſſunt. Quia tamen longe minus habent de ratione voluntarii, quam mortalia: ideo quantulacumque contritio ſufficit ſive in generali, ſive in ſpeciali. Unde dixerunt, quod ſi quis cum impœnitentia de venialibus decedat, mortaliter peccat. Si quis vero præter uſum liberi arbitrii decedat, poſtmodum delentur per gratiam cum deteſtatione voluntaria. Nam anima, quæ eſt in gratia, ſtatim dum in ſe conſpicit culpam illam, deteſtatur, & gratia exiſtens in anima eam delet. Sed tamen illud difficile eſt ſuſtinere tam in hoc ſæculo, quam in futuro. In hoc inquam ſæculo, quoniam multi ſunt modi remittendi peccata venialia præter pœnitentiam: ut cum aliquis devote ſuſcipit Epiſcopalem benedictionem, & aquæ benedictæ aſperſionem, & conſimilia. In futuro, quia cum nullus ſit uſus liberi arbitrii meritorius poſt mortem, in nullo videtur poſſibile, quod gratia culpam deleat, cooperante motu voluntatis animæ jam exutæ: & ſic modus iſte dicendi non videtur omnino conveniens.

Hoc dixit Alex. de omnibus, negans in purgatorio dimitti culpam. Improb.

Propter hoc igitur aliter dici oportet. Et ut intelligamus modum deletionis venialium, notandum eſt, quod triplex eſt genus peccati, ſcilicet originale, actuale, mortale, & actuale veniale. Et primum quidem minimam habet rationem voluntarii, immo nullam habet rationem voluntarii in nobis. Alterum autem genus peccati, ſcilicet mortale, ſimpliciter tenet rationem voluntarii, licet non ita ſicut peccatum Adæ, quod nullum habuit inclinativum. Veniale peccatum quodammodo tenet medium. Unde quodammodo habet rationem pœnæ, quodammodo culpæ: & rurſus quodammodo eſt voluntarium, quodammodo involuntarium. Habemus enim neceſſitatem committendi aliquod veniale in communi, quamvis nullum in particulari. Primum igitur peccatum, quoniam aliunde contractum eſt, poteſt deleri libero arbitrio nihil omnino agente; ſed ſacramento ſolo exterius adjuvante, ſicut patet in parvulis. Secundum genus peccati, quoniam voluntarie contractum eſt, non poteſt deleri niſi libero arbitrio conſonante, & adjuvante: ideo in juſtificatione impii requiritur motus liberi arbitrii, per quem conſonet gratiæ, & ulterius contritio, per quam adjuvatur. Veniale vero peccatum poteſt deleri libero arbitrio conſonante, & aliquo exterius adjuvante. Unde ſi liberum arbitrium gratiæ non repugnat volendo perſiſtere in culpa, & gratia virtute ſacramenti, vel rei ſacramentalis vigoratur, culpam venialem delet vel univerſaliter, vel particulariter. Unde credendum, quod aliquo nihil de peccatis ſuis cogitante, ſed tantum paſſionem Chriſti recolente in ſacramento Euchariſtiæ, recogitante inquam ferventer, quod venialia peccata vel omnia, vel quædam remittantur ei per gratiam ſic adjutam. Et omnia illa ſive ſacramenta, ſive ſacramentalia, ut Euchariſtia, & unctio, & baptiſmus: & aquæ aſperſio, & Epiſcopalis benedictio, & contritio, & miſericordiæ exhibitio, & orationis dominicæ devota exoratio faciunt ad venialium deletionem, non per propriam naturam ſed per eam naturã qua gratiam gratum facientem ad hunc actum adjuvant, & vigorant. Si quæras quomodo adjuvant, dicendum quod in talibus ut plurimum eſt humiliatio, & devotio, quæ eſt actus gratia informatus, repugnans ipſi veniali peccato, quod fervorem charitatis, & devotionem, quan-

Determinatio propria.

Vide Tho. 3. p. q. 87. art. 1. 2. & 3.

quantum eſt ex ſe, diminuit. Vel ea ratione qua eſt in eis pœnalitas, quæ repugnat inordinatæ delectationi, & prout illa pœna juncta eſt ordinanti gratiæ. Et ſic poteſt reſponderi, quod quamvis venialia valde congrue per pœnitentiam deleantur: poſſunt tamen per gratiam aliter adjutam deleri. Et concedendæ ſunt rationes ad hoc inductæ.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod præcedere debet aliquantula contritio, dicendum quod magiſter non determinat præciſe modum delendi veniale peccatum, ſed modum perfecte ſatisfaciendi. Nemo enim perfecte ſatisfacit pro culpa, niſi etiam interius in corde doleat, quantumcumque ſe exterius puniat: hoc dico vel in generali, vel in ſpeciali. Venialia autem non ſolum per vim pęnitentiæ, ſed etiam aliis modis deleri poſſunt, ut tactum eſt.

2. Ad illud quod obiicitur, quod veniale eſt majoris adhærentiæ, dicendum quod dupliciter eſt loqui de adhærentia venialis, aut quantum ad maculam, aut quantum ad pronitatem, quæ eſt via ad illam. Si loquamur quantum ad notam diſplicentiæ, plus adhæret mortale, quam veniale. Si autem quantum ad pronitatem, e contrario eſt: deletio autem non eſt reſpectu pronitatis, ſed potius reſpectu maculæ peccati.

3. Ad illud quod obiicitur, quod veniale ſe compatitur cum gratia &c. dicendum quod verum eſt quod ſe compatitur quantum ad inhærentiam: & ideo gratia non delet per ſui eſſentiam, vel inhærentiam: & propter hoc oportet ei addi aliquod adjutorium, vel liberum arbitrium, vel alicujus alterius, pœnalitatis, vel ſacramenti, ratione cujus effectus, vel actus gratiæ repugnat veniali: quamvis enim gratia ſecundum eſſentiam ſtet cum veniali, tamen charitas ad fervorem excitata conſumit culpam, ſicut fornax ignis modicam aquæ guttam.

4. Ad illud quod obiicitur, quod veniale eſt voluntarium, dicendum A quod non ſic ſicut mortale: tamen quia aliquo modo voluntarium eſt, numquam deletur, niſi voluntas deteſtetur. Unde vix contingit, quod ei qui proponit manere in veniali peccato, utpote in verbis otioſis, quod etiam ſi confiteatur, remittatur ei culpa: niſi forte pro opere illo contra ſeipſum inſurgat, & adeo rugitus rationis fremat, quod beſtiales motu ſenſualitatis greſſum figant ad modum leonis, quo rugiente cetera animalia greſſum figunt.

5. Ad illud quod obiicitur, quod veniale unum deletur ſine alio, dicendum quod hoc poſſibile eſt duplici modo. Vel quia voluntas habituali- B ter adhæret uni, & non alii: & tunc culpa remittitur, cui non inhæret: & remanet culpa, cui voluntas adhærebit. Vel ideo, quia voluntas unum peccatum magis deteſtatur, quam alterum. Unde gratia magis delet culpam venialem, in cujus deletione magis voluntas conſonat, vel adjuvat.

ARTICULUS II.

Consequenter quantum ad ſecundum articulum quæritur de purgatione, quæ fit per purgatorium. De qua duo quæruntur. Primo quæritur, utrum in purgatorio poſt hanc vitam fiat aliqua purgatio ab aliqua C culpa, an ſolum a pœna. Secundo, utrum purgatio illa fiat per ignem materialem.

QUÆSTIO I.

An in purgatorio fiat purgatio a culpa, vel a pœna.

Alex. Aleſ. 4. p. q 15. Memb. 3. art. 3 § 5.
Richardus 4. Sent. diſt. 21. art. 2. q. 1.
Steph. Bruleſ. 4. Sent diſt. 21 q. 3.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 21. q. 1.

Quod fiat ibi purgatio a culpa, oſtenditur. Primo per illud quod dicitur: Qui dixerit contra ſpiritum ſanctum verbum, non remittetur ei neque in hoc ſæculo, neque in futuro: ergo non implicat Dominum **Fundam.** **Mat. 12**

num

num aliqua peccata remittere in fu- A
turo, ſed non niſi in purgatorio: ergo, &c.

a Dial. c. 39 & habetur d. 25 cap. Qualis hinc.

Item Gregorius dicit, quod quædam leves culpæ remittuntur in futuro, & ibi multa dicit, quæ ad hoc oſtendendum faciunt. Si dicas quod hoc non intelligitur quantum ad reatum pœnæ, hoc non ſolvit, quia in futuro, utpote in purgatorio, non ſolum fit purgatio a reatu culparum venialium, verum etiam mortalium in his, qui pœnitentiam in hac vita non complent.

Item omnis purgatio ſecundum quod hujuſmodi reſpicit fœditatem aliquam: fœditas autem animæ culpa eſt; ergo videtur quod purgatorius B
ignis ſit contra culpam. Si dicas, quod eſt contra pronitatem, vel ſequelam, vel aliquid tale: Tunc quæro, cum liberum arbitrium poſt hanc vitam ſit ita immobile reſpectu pronitatis, ſicut reſpectu voluntatis, quare talis ſequela poteſt purgari, & non venialis culpa, cum plus lædat animam ſequela mortalis, quam culpa venialis.

Item quod purgat aliquid aliquo modo, habet oppoſitionem ad illud: ſed pœna pœnæ non opponitur: ergo ſi eſt ibi purgatio, non eſt a pęna: ergo a culpa aliqua.

Ad opp. 1 Joan. 5

1. Contra: Super illud. Eſt peccatum ad mortem. Gloſſa: Quod in C
hac vita non corrigitur, fruſtra poſt mortem venia ejus poſtulatur: ergo nulla poſt mortem ibi culpa purgatur.

Dam. lib. 2 de fide orth. ca. 4 a fine.

2. Item Damaſcenus: Quod eſt hominibus mors, hoc eſt angelis caſus, & econverſo: ſed angeli poſt caſum a nulla culpa poſſunt liberari: ergo nec homines poſt mortem.

3. Item Gregorius: Talis in judicio quiſque futurus eſt, qualis de corpore exivit: ſi ergo exivit cum veniali: patet, &c.

4. Item liberum arbitrium medium eſt inter profectum in bono, & liberationem a malo culpæ: ſed poſt mortem non poteſt quis proficere in bono; ergo nec a culpa aliqua reſurgere.

5. Item facilius eſt labi in veniale, quam liberari a veniali: ſed poſt mortem non poteſt anima venialiter peccare: ergo nec a veniali reſurgere.

6. Item veniale in nobis non eſt niſi ratione fomitis: ergo ablato fomite veniale non manet: ſed fomes aufertur in morte, non poſt mortem: ergo & veniale.

CONCLUSIO.

Purgatorii pœna poteſt purgare nos a culpa peccati venialis, & a pœna peccati mortalis.

Opin. aliorum.

Resp. ad Arg. Dicendum quod aliquorum Magiſtrorum, & bene intelligentium opinio fuit, quod nullum peccatum poſt mortem dimittatur, pro eo quod uſus liberi arbitrii quantum ad meritum, vel demeritum omnino ceſſat. Unde dicunt, quod venialia omnino remittuntur aut per pœnitentiam, aut per finalem gratiam, ſi non adſit locus pœnitentiæ, ſi forte morte præoccupatus moritur juſtus homo. Rationem autem hujus poſitionis, & intelligentiam per hunc modum aſſignant. Dicunt enim quod triplex eſt gratia, ſcilicet baptiſmalis, pœnitentialis, & finalis: & quælibet iſtarum gratiarum pro ſui initio dominium habet in ipſa anima, pro eo quod dominatur in ipſo ingreſſu, ut gratia baptiſmalis, quæ in ſtatus ſui principio delet omnem culpam, non tantum mortalem, verum etiam venialem. Dominatur autem gratia baptiſmalis ex virtute ſacramenti. Gratia pœnitentialis ex ſubjectione, & conformitate liberi arbitrii. Gratia finalis ex perfecta conformitate omnium virium animæ ad ipſam gratiam. Cum enim ipſa ſeparatur a carne, jam pronitates, & perturbationes, quæ inerant animæ, ex carne recedunt, & potentiæ animæ tranquillantur, & gratiæ ſubiiciuntur: ac per hoc venialia delentur, ſive ſint in parte animæ rationali, ſive in parte animæ ſenſibili: & ita nullum veniale dimittitur poſt

Explicat.

hanc

hanc vitam, ſed expellitur in puncto illo, in quo poteſt dici; hæc eſt finalis gratia, quæ dominium ſibi vendicat, & omnem expellit culpam. Si ergo obiicitur eis, quod in futuro purgantur, & remittuntur peccata. *Hugo lib. 2. de ſacr. p. 14. c. 8.* Reſpondetur ſecundum eos, quod remittuntur quantum ad reatum, ſive pœnam, & purgantur quantum ad ſcoriam, ſive ſequelam. Et illud dicitur Magiſter Hugo ſenſiſſe, qui ait ſic loquens de remiſſione peccati: Aliquando Deus remittit ſecundum pietatem, aliquando ſecundum ſeveritatem, aliquando ſecundum utrumque. Per incendium purgatorii ſcoria peccati excoquitur, per lavacrum baptiſmi peccati macula abluitur, per flagellum ſatisfactionis peccati palea excutitur. *Improb.* Sed licet iſta opinio ſit multum rationi conſona, tamen auctoritates ſanctorum videntur expreſſe contraire. *Lib. 4. dialog. c. 39.* Nam ipſe Gregorius dicit in Moralibus, quod aliqua peccata dimittuntur poſt hanc vitam. Et ſi tu dicas, quod intelligit quantum ad reatum, ſicut objectum fuit, ſic de omnibus poſſet intelligi culpis.

Matth. 3. Item Iſidorus tractans illud Matthæi: Ipſe vos baptizabit in Spiritu ſancto & igni: Peccata quæ præceſſerunt, Spiritus ſanctus per aquæ baptiſmum abluet; & quædam ex eis, quæ poſtea ſequuntur criminibus, per ignem purgatorium remittet: cum ergo peccata præcedentia non ſolum quantum ad pœnam, ſed etiam ad culpam abluantur: ergo in purgatorio quædam quantum ad culpam ſunt remittenda. Rurſus: cum gratia dominium habeat in anima ſtatim in ipſa ſeparatione, propter quid non purgat a peccati ſcoria, vel ſequela, *Determ.* ſicut a veniali culpa? Et propter hoc eſt ſecundus modus dicendi, quam approbat Magiſter in littera, & ſanctorum multiplex confirmat auctoritas. Dicendum ergo quod aliqua peccata, utpote venialia, non ſolum in hoc ſæculo, ſed etiam in purgatorio remitti poſſunt, & remittuntur, quando quis tranſit cum venialibus, pro

A eo quod gratia non fuit adjuta finaliter ad illa delenda, & ideo indiget auxilio. Quoniam ergo voluntas poteſt gratiæ poſt hanc vitam eſſe conformis, quamvis non poſſit eſſe adjutrix, pro eo quod ceſſavit tempus meriti: ideo indiget adjutorio exteriori. Et cum non ſit locus ſacramenti, habet adjutorium ignis punitivi, ſive purgatorii. Qui ideo dicitur purgatorius, quoniam anima purgatur a peccati ſcoria, & a veniali culpa, ſi cum illa tranſeat. Et hoc poſſibile eſt, quia ſicut oſtenſum eſt in præcedenti problemate, ad deletionem venialis ſufficit, quod liberum arbitrium ſe conformet gratiæ, B nec eſt neceſſe quod adjuvet. Concedendum ergo aliquos poſt hanc vitam a veniali culpa poſſe purgari.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod fruſtra poſt mortem venia poſtulatur de eo quod non corrigitur; dicendum quod illud intelligitur de mortali. Vel ſi fiat vis in hoc quod dicit, quod in hac vita non corrigitur, verum eſt vel in ſe, vel in merito. Quamvis autem non corrigatur aliquod veniale cum quo quis tranſit, non corrigatur inquam in ſe, meruit tamen corrigi, quia qui decedit in charitate, per illam meruit etiam poſt hunc ſtatum ab his emundari, quæ retardat præmium C charitatis.

2. Ad illud quod obiicitur de caſu Angelorum, & morte hominum, dicendum quod ſimile eſt quantum ad liberi arbitrii invertibilitatem, ſive quantum ad peccatum mortale, non quantum ad omnia: nam mali angeli poſſunt in pœnis proficere, quamvis non poſſint a malo reſurgere. Per oppoſitum ratione boni meriti præteriti boni homines poſſunt a malo eripi, quamvis non poſſint in malum labi, quia in bono, in quo moriuntur, ſunt confirmati.

3. Ad illud quod obiicitur de Gregorio, dicendum quod ſicut ipſemet ſubjungit, illud intelligitur quantum ad mortalia, non quantum ad venialia, quia ipſemet excipit illa.

4. Ad

Digitized by Google

4. Ad illud quod obiicitur quod, liberum arbitrium tenet medium dicendum quod falſum eſt pro ſtatu illo. Eſt enim in ſtatu, in quo poteſt ad ingreſſum in gloriam diſponi per impedimenti remotionem, quamvis non poſſit mereri. Quoniam ad deletionem venialis, & ad remiſſionem reatus peccati ſufficit præſentia gratiæ, & pœnæ, cum conſonantia liberi arbitrii, & adjutorio meriti præteriti.

5. Ad illud quod obiicitur, quod facilius eſt labi in malum, dicendum quod verum eſt quantum ad liberum arbitrium vertibile, non quantum ad omnem ſtatum animæ.

6. Ad illud quod obiicitur, quod ablato fomite aufertur veniale, dicendum quod verum eſt quantum ad poteſtatem peccandi de futuro: non tamen oportet auferri veniale prius perpetratum, quia non omnis cauſa introducendi eſt cauſa conſervandi, ſicut in multis exemplis patet. Deſtructo enim cultello non poteſt infligi plaga: ſi tamen cultellus deſtruatur, non oportet propter hoc ſanari plagam prius inflictam.

QUÆSTIO II.

An purgatio purgatorii fiat per ignem materialem.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 15. Memb. 4. art. 4. § 2.
Richardus 4. Sent. diſt 21. q. 1.
Thom. Arg. 4 Sent. d 21. q. 1. art. 3.
Steph. B'ulef. 4. Sent. diſt. 21. q. 4.
Petrus de Tarant. 4. Sent. diſt. 21. q. 3.

Ad opp. 1 Cor. 3. Utrum purgatio illa fiat per ignem materialem, aut per ſpiritualem. Et quod ſit ſpiritualis, videtur per Gloſſam ſuper illud; Si cujus opus arſerit. Exurit autem illius opus, qui hic temporalia dilexit: quoniam ſine dolore non pereunt, quæ hic cum amore poſſeſſa ſunt: & Auguſtinus exponens illud, dicit: Neceſſe eſt ut tantum urat dolor, quantum hæſerat amor: ſi ergo hoc totum eſt ſpirituaſe, non videtur quod ille ignis purgans ſit aliud, niſi ſpirituale quid. *Aug. de Civit. Dei l. 26 c. 19 in fin. to 5.*

A 2. Item quod purgatur, & a quo purgatur, & ipſa purgatio eſt quid ſpirituale: ergo videtur, quod illud ſimiliter per quod purgatur: hic autem eſt ignis purgatorius; ergo, &c.

3. Item nihil corporale extrinſecum facit aliquid ad animæ juſtificationem: ergo nec ad culpæ remiſſionem: ſed in purgatorio emundatur anima a culpa: ergo videtur quod non utatur flamma materiali.

4. Item ſi anima purgatur per pœnam corporalem, cum pœna mortis ſit ſuprema pœnarum: ergo videtur quod ibi deberet omnino purgari non igne materiali.

5. Item videtur quod nulla ad B hoc ſit neceſſitas, quia vehemens dolor, & fervens amor per ſe, ſine aliquo exteriori ſufficit delere pœnam, & culpam: ſed ſtatim ſeparata anima, cum liberum arbitrium conſonet gratiæ, fervet charitas, & anima deteſtatur quantum poteſt culpam prius commiſſam, & hoc generat fervorem, & dolorem: ergo ſtatim deletur omnis culpa.

Contra: Sicut dicitur in Gloſſa ſuper illud: Sic ſalvus erit, &c. & habetur in littera: Gravior eſt ille ignis, quam quidquid poteſt homo pati in hac vita: ergo animæ habebunt aliquid afflictivum extra: illud autem aut eſt corporale aut ſpirituale: C non ſpirituale, quia tunc vel eſſet angelus, vel eſſet anima, vel Deus, quorum nullum eſſe poteſt; ergo neceſſe eſt quod ſit corporale. *Fundam. 1 Cor. 3.*

Item nos videmus quod recta ordinatione fit, quod anima, quæ rebus corporalibus ſe ſubjecerat libidinoſe, utpote per converſionem ad bonum commutabile, juſtificatur per materialia, & corporalia ſacramenta: ergo pari ratione poſt hanc vitam purgari debet per afflictiva corporalia.

Item ſi anima poſt mortem purificatur: aut ergo dolore, qui veniat ex contritione, aut dolore, qui veniat ex rei amiſſione, aut dolore qui veniat ex exteriori afflictione. Non primo modo, quia non eſt amplius

plius locus meriti nec quantum ad contritionem, nec quantum ad alios actus virtutum. Non ſecundo modo, quia dolor de hujuſmodi amiſſione eſt potius ſapiens rationem culpæ, quam rationem purgationis, quia venit ex ordinato amore: ergo tertio modo purgatur dolore, qui venit ex afflictione exteriori: ergo, &c.

ITEM ſi ignis ille eſſet ſpiritualis, cum non ſit Deus, hoc conſtat, neceſſe eſt quod in diverſis diverſificetur, & plurificetur; ergo quot eſſent animæ, tot eſſent ignes purgatorii, & tot purgatoria: ſi ergo hoc eſt inconveniens, patet quod non eſt ſpiritualis.

CONCLUSIO.

Ignis purgatorii eſt materialis, & corporeus, quia purgat, & punit, ſic ordinante divina juſtitia.

Dubium Auguſtini. RESP. AD ARG. Dicendum quod Auguſtinus videtur dubitare, utrum ignis ille ſit materialis, an ſpiritualis, qui cruciabit, vel nunc cruciat animas; non ſolum de igne purgatorio, ſed etiam de igne infernali, in quo dives ille ardebat, non ſolum ſuper Geneſim ad litteram, verum etiam in libro de civitate Dei. (Aug. de Civit. Dei l. 21. cap. 26. tom. 5. 1 Cor. 3.) Unde & per modum dubitationis dicit in Gloſſa ſuper illud: Qui ædificat lignum, & fœnum, &c. ponens opinionem dicentium, igne materiali, & corporali animas poſt hanc vitam purgari, dicit: Non redarguo: quia forſitan verum eſt, & hoc ipſum ponitur in littera, & ſatis videtur rationabilis ſua dubitatio. Dives enim, qui erat in inferno, & cujus lingua urebatur, linguam corporalem non habebat. Et qui portat lignum, fœnum, ſtipulam, non portat ſecum hæc materialia, ſed ſpiritualia, quæ ſic nominantur per metaphoram, quare non ſimiliter de igne ſpirituali metaphorice competit intelligere? Sed quamvis egregius doctor Auguſtinus viſus fuerit hic dubitare: alii tamen doctores nobis auferent dubitationem. Quoniam hoc cognoverunt multiplici ratione, ut Gregorius, & Iſidorus de ordine creaturarum: & communiter tenent doctores temporis noſtri ignem purgatorium eſſe materialem, ſive corporalem. (Gregor. 4. Dial. c. 29.) Sed qualiter talis ignis agat in animas, eas affligendo, hoc magnam habet quæſtionem, & infra inquiretur de pœnis animarum. Qualiter autem agat purgando, diverſitas eſt inter doctores. (Opinio aliorum.) Quidam enim dicere voluerunt, quod præter vim punitivam data eſt igni vis ſpiritualis purgativa, ratione cujus purgat a veniali macula, vel etiam a peccati ſcoria, ſicut ſacramenta habent vim ſatisfaciendi ſibi datam. (Improb.) Sed illud non oportet ponere, ſcilicet quod ultra punitionem habeat vim novam, cum multas animas dicat Gregorius purgari per diverſa loca, & talis culpæ mundificatio proprie fit ab ipſa gratia. (Gregor. 4. dial. c. 40. & 55.) Et ideo eſt aliorum poſitio, ut videtur, magis recta, quod ille ignis per eamdem naturam, & punit, & purgat: (Opin. Doctoris) quoniam puniendo juvat gratiam, & gratia habens adjutorium pœnæ, & conſonantiam voluntatis noſtræ, quæ quamvis non ſit adjutrix, non enim impedit, eſt potens purgare culpam, & peccati ſcoriam, ita ut purgatio talis ſit a gratia liberi arbitrii conſonante, etiam exteriore pœna adjuvante ſecundum conformitatem ad remiſſionem venialium, quæ fit in hac vita. *Si tamen* quæras, quo modo pœna adjuvet gratiam ad delendum, ſive purgandam maculam, dicendum quod hoc facit divina juſtitia. Vel etiam per eum modum poteſt intelligi, per quem dicitur, quod infirmitas gravis ſobriam facit animam, id eſt virtus, hoc facit quodam modo adjuta per pœnam. Si autem quæras, utrum ſtatim cum gratia habeat illud adjutorium, culpam deleat, & purget ſcoriam. Dici poteſt quod utrumque eſt ſatis probabile, vel quod ſtatim vigoretur gratia, ut venialem culpam deleat, cum a pœna eſt adjuta, & deinceps ponitur pro obligatione.

Vel

Digitized by Google

Vel poteſt dici quod pœna magis, & magis diſponat; & poſtmodum ex quo diſpoſuit, ſufficienter gratia ipſa in inſtanti delet culpam, ſi qua eſt. Quodcumque horum dicatur, non videtur de facili improbari poſſe. Concedendum igitur ignem illum materialem eſſe, ſive corporalem.

1. Ad illud ergo quod obiicitur de Gloſſa, & de Auguſtino, dicendum quod Auguſtinus non negat, quin ille ignis materialis ſit, qui animas purgabit, ſed exponit hoc de ſpirituali poſſe intelligi; tamen ipſe Auguſtinus ſatis in ſermonibus ſuis de purgatorio loquens, innuit ignem materialem eſſe, ſicut eſt ignis inferni.

2. Ad illud quod obiicitur, quod ſpiritualis eſt purgatio, dicendum quod verum eſt: & ideo effective, ſive formaliter eſt per quid ſpirituale, ſcilicet per gratiam: ſed tamen quia anima peccavit cum carne, & peccando carnem ſibi præpoſuit, & ita corpus præpoſuit ſpiritui, divina juſtitia decrevit, etiam in purgatione rei corporali ipſam ſubiicere.

3. Ad illud quod obiicitur, quod non juſtificat corporale extrinſecum, dicendum quod verum eſt per ſe; tamen exterior punitio excitat, & adjuvat interiorem gratiam, ut poſſit perducere ad juſtificationem perfectam.

4. Ad illud quod obiicitur de pœna mortis, dicendum quod ipſa pœna mortis eſt debitum originalis peccati; nec eſt ordinata ad animæ purgationem, niſi voluntarie ſuſcipiatur, cum quis poteſt evadere, ut in martyribus; vel etiam ſuſtineatur voluntarie cum ab alio infligitur: ſed pœna purgatorii ad hoc eſt.

5. Ad illud quod obiicitur de dolore, & amore, dicendum quod illi ſunt motus voluntarii: & ideo non oportet, quod ſint in ſummo in anima jam exuta. Præterea, jam per ſe non ſufficiunt, cum non reſtet amplius merendi ſpatium: & ideo neceſſe eſt exterius adhiberi ignem purgatorium, ſicut parvulis, qui non poſſunt per ſe mereri, ſubvenit baptiſmatis ſacramentum.

ARTICULUS III.

Consequenter quantum ad tertium articulum quæritur de deliberatione a purgatorio. Et circa hoc quæruntur duo. Primo quæritur, utrum unus liberetur ante alium. Secundo, utrum aliquis evolet ante extremum judicium.

QUÆSTIO I.

B *An in purgatorio unus liberetur ante alium.*

Alex. Alenſ. 4. p q. 15. Membr. 4. art. 4. §. 3
Richardus 4. Sent. d. 21. q. 2.
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 21. q. 5.

Quod unus liberetur ante alium, oſtenditur. Primo per illud, quod dicit Apoſtolus: Qui ædificat lignum, fœnum, ſtipulam, &c. Sed facilius, & citius conſumitur ſtipula, quam lignum: ergo cum aliquis ferat ſtipulam, aliquis ferat lignum, videtur quod citius liberetur unus, quam alius. *Fundam. 1 Cor. 3*

Item in littera habetur, & eſt verbum Auguſtini: Poſt hanc vitam *Exch. c. 69 tom. 3*
C incredibile non eſt nonnullos fideles per ignem purgatorium, quanto magis, minuſque bona pereuntia dilexerunt, tanto citius, tardiuſque ſalvari.

Item in foro pœnitentiæ graviori culpæ reſpondet gravior pœna non ſolum quantum ad intenſionem, ſed etiam quantum ad durationem; ut patet inſpicienti canones, in quibus pœnitentiæ taxantur: ſi ergo judicium Eccleſiæ rectum, conforme eſt divino judicio, patet, &c.

Item per peccatum meruit anima non ſolum in igne cremari, ſed etiam a Dei viſione privari: ergo utroque modo debet temporaliter puniri: ergo qui gravius peccavit, non ſolum acerbius puniri, verum

Digitized by Google

etiam diutius debet a Dei viſione ſeparari: ergo tardius purgari.

Ad opp. 1. Contra.: Quantumcumque merita ſint æqualia, tam in cœlo, quam in inferno ſunt præmia, & ſupplicia æqualiter durantia: ergo pariter, ut videtur, debet eſſe in pęna purgatoria.

2. Item ſecundum quod intenſior eſt culpa, intenſior ei redditur pęna: ſed quantum poteſt minor pœna ſuper minorem culpam, tantum poteſt major ſuper majorem: ergo quam cito liberatur in purgatorio parvus peccator per parvam pęnam, tam cito liberatur magnus peccator per magnam pęnam.

Quæſtio Lateralis 3. Item ſi alius citius alio liberatur, aut ratione majoris charitatis, aut ratione minoris reatus. Ratione majoris charitatis videtur, quia charitas eſt tanto major, quanto anima eſt Deo ſimilior: & quanto Deo eſt ſimilior, tanto ſtatui gloriæ vicinior: ergo tanto citius curatur, & purgatur, & in cęlum fertur. Sed quod ratione minoris reatus, videtur: quia anima non eſt obligata niſi ad ſolvendum, quod traxit ex hac vita; ſed quanto debitum eſt minus, tanto citius ſolvitur: ergo videtur quod talis citius purgetur, & in cęlum feratur.

CONCLUSIO.

In purgatorio unus citius altero purgatur; & qui gravius peccavit, diutius ſuſtinet pœnam.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ſicut dicit Auguſtinus expreſſe in littera, in illo igne citius purgatur unus, quam alius. Qui enim diutius in peccato permanſit, dignum eſt ut diutius ſuſtineat pęnam. Rurſus: *Richar. art. 1 q. 2* Qui gravius offendit, dignum eſt ut puniatur pęna acerbiori, & dilatione patriæ longiori, divina hoc juſtitia faciente, quæ omnibus decentiſſime reddit ſtipendia meritorum.

1. Ad illud quod obicitur in A contrarium de æqualitate durationis in cœlo, dicendum quod non eſt ſimile; quia in inferno pęna æterna infligitur: & æterno non eſt majus, & minus ex parte poſt ſive ex parte ea, qua eſt æternum. Similiter in cęlo præmium æternum datur: in purgatorio vero ſola pęna temporalis infligitur: & in hac eſt diutius, & brevius.

2. Ad illud quod obiicitur, quod pęna gravis æquo cito delet gravem, &c. dicendum quod verum eſſet, ſi omnino pęna intenderetur, ſecundum quod intendit culpa: ſed divina diſpenſatio ſic ordinat, ut non omnino intendatur quantum B ad acerbitatem, propter magnam difficultatem, ſive etiam quia vult utroque modo punire; & ita ut major acerbitas, & diuturnitas recompenſent, ſi quid in altero deficiebat.

3. Ad illud quod quæritur, quis citius purgatur, dicendum, quod ille, qui minorem habet reatum: quoniam locus purgatorius non eſt debitus niſi ratione reatus, vel alicujus culpæ. Et ſi tu obiicias, quod charitas major debet facere citius evolare, dicendum quod charitas major auget gloriam intenſive: ſecundum autem durationem non. Unde ſi duo innocentes inæqualis charitatis ſimiliter morerentur, ſimiliter C evolarent: non tamen æqualiter beati eſſent. Quod ergo obiicitur, quod eſt ſimilior ſtatui gloriæ, dicendum quod verum eſt ratione ordinationis ad bonum, ſed non magis quantum ad liberationem a malo: & velocior purgatio reſpiſcit ereptionem a malo directe, non habilitationem ad bonum. Ad quæſ. later.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO II.

An aliquis Sanctorum evolet in cœlum ante judicium.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 15. Memb. 4. art. 4. §. 4. Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 21. q. 6.

Ad opp. Heb. 11 UTRUM aliquis Sanctorum evolet in cœlum ante judicium, & quod non videtur. Apoſtolus loquens de viris ſanctis, & fidelibus dicit: Hi omnes acceperunt repromiſſiones, Deo pro nobis aliquid melius providente, ne ſine nobis conſummarentur: ergo ſi ſancti priores non debuerunt conſummari ſine aliis ſanctis Apoſtolis, cum uſque ad diem judicii creſcat numerus ſanctorum, patet quod unus non evolet ante alium.

Mat. 25 2. ITEM ſtatuet agnos a dextris, hœdos autem a ſiniſtris; & dicet his qui erunt a dextris: Venite benedicti patris mei, percipite regnum: ergo videtur quod non ſint ante illud judicium gloriam percepturi. Si enim primo percepiſſent, non diceret Dominus: Percipite regnum.

3. ITEM nullius poſſeſſio, quæ habetur per ſententiam, obtinetur ante lationem ſententiæ: ſed vitæ æternæ poſſeſſio habetur per ſententiam: ergo cum ſententia detur in die judicii, videtur quod ante diem judicii non evolet aliqua anima in cœlum.

4. ITEM magnifici regis eo modo eſt ſtipendia elargiri, per quem modum ejus magnificentia magis declaratur: ſed hoc eſt præcipue dum fit curia una ex multitudine, & ex aggregatione multorum: ergo videtur, quod Dominus reſervet gloriam æternam, ut eam ſimul omnibus conferat.

5. ITEM anima peccavit in carne: ergo videtur quod in carne debeat puniri: ergo numquam perfecte purgatur, nec punitur quouſque reſumat corpus in quo purgetur, ſed ante perfectam purgationem non evolat Aanima in cœlum: ergo non ante diem judicii.

6. ITEM corpora non glorificabuntur ante diem judicii quantumcumque ſit ſanctus qui moritur: ergo pari ratione nec animæ.

CONTRA: Dixit Dominus latroni: Hodie mecum eris in paradiſo: ergo anima latronis fuit cum Chriſto. Sed conſtat quod Chriſtus poſtmodum non abſtulit, quod prius promiſit: ergo ſemper poſt fuit cum Chriſto: ſed Chriſtus aſcendit in cœlum: ergo anima latronis aſcendit: ergo pari ratione aliæ ſanctæ animæ. Funda m. Luc. 23

ITEM: Cupio diſſolvi, & eſſe cum Chriſto; ita dicebat Apoſtolus: ſed conſtat, quod deſiderium ſuum non erat caſſum: ergo ſtatim poſt diſſolutionem fuit cum Chriſto. Phil. 1

ITEM: Datæ ſunt illis ſingulis ſtolæ: ſed non eſt ſtola, niſi gloria animæ, & gloria corporis: ergo, &c. Apoc. 6

ITEM charitas eſt pondus ſufficienter inclinans, & ſurſum elevans: ergo ſi non ſit retardans, ſtatim per charitatem anima ſurſum evolat: ſed qui purgatur in purgatorio, poſt purgationem non habet aliquod retardans: ergo ſtatim evolat. Prov. 13

ITEM differre mercedem mercenarii facit præjudicium juſtitiæ: ſed Deus eſt ſumme juſtus: ergo ſtatim quando invenit hominem diſpoſitum, ſtatim retribuit.

ITEM: Spes, quæ differtur affligit animam: ſi ergo differtur præmium ſanctorum uſque ad judicium, videtur quod ſint in continua afflictione, & gemitu, & expectatione: ergo ſi Deus tantum differt, videtur quod ipſe ſit crudeliſſimus.

CONCLUSIO.

Erroneum eſt dicere aliquos ante diem judicii non aſcendere in cœlum, ſi ipſi ſine debito ſatisfactionis, & ſine culpa decedant.

RESP. AD ARG. Dicendum quod aliqui ſtulti circa hoc errant, dicentes animas non eſſe glorificandas ante Error aliquorum.

Improb. te diem judicii. Hos ſtultos dixi, quoniam talis error nec fulcimentum habet ab auctoritate, nec ab efficaci ratione, nec habuit iſta poſitio aliquem magnum auctorem, nec defenſorem, ſed imponitur quibuſdam Græcis. Videtur tamen pro iſto errore facere Gloſſa, quæ eſt ſuper Pſalmum: Noli æmulari, ſuper illo verſu ejuſdem Pſalmi: Et adhuc puſillum, &c. ubi dicit Auguſtinus; Poſt iſtam vitam nondum eris ubi erunt ſancti, quibus dicet, &c. Sed in illa requie poteris eſſe, ubi erat Lazarus cum Abraham: ubi expreſſe innuere videtur, quod juſti qui moriuntur, non ſtatim ſunt, ubi etiam erunt poſt judicium, ſed in illa requie ubi erat Lazarus cum Abraham. Sed ſicut patet in ipſa Gloſſa, ex conſequentibus, iſtud dictum eſt quantum ad ſtolam corporis, non quantum ad gloriam, vel locum. Certum enim eſt quod Chriſtus expoliavit principatus & poteſtates tenebrarum, ac per hoc conſtat ſanctos, qui in lymbo erant, ad cœlum cum Chriſto ſublimatos: ac per hoc & omnes juſtos, qui non habent reatum pœnæ.

In Pſal. 36. verſ. 10. concione 1 t. 8

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod non acceperunt repromiſſiones, dicendum quod Apoſtolus vocat conſummationem quantum ad ſupernæ illius civitatis impletionem, poſtquam nullus intrabit. Vel dicendum quod Apoſtolus intelligit quantum ad tempus gratiæ, quod conſervavit uſque ad nos: ut nos facti participes gratiæ in abundantia, participes etiam fieremus & gloriæ.

2. Ad illud quod obiicitur, quod ſtatuet agnos, &c. dicendum quod

A judicium iſtud erit quantum ad conſummatam glorificationem ſuſcipiendam in anima, & in carne, quam nondum habent mortui, quamvis animæ ſint beatæ in cœlo.

3. Ad illud quod obiicitur de ſententia, dicendum quod ſicut dupliciter contingit regnum obtinere, ſcilicet integre, & perfecte, ſive in toto: & alio modo ſecundum animam, ſive in parte: ſic dupliciter eſt judicium, ſive etiam dupliciter ſententia. Nam ſicut homo glorificatur ſecundum partem, ita particulariter judicatur, & de eo ſententia profertur, quando anima de corpore egreditur. Judicium autem univerſale, & ſen-

B tentia erit, quando homo erit glorificandus totaliter, & tunc conſummabitur curia cœleſtis: & ſic duplex judicium competit duplici modo poſſidendi gloriam. Et duplex modus competit duobus, ſcilicet divinæ magnificentiæ, & noſtræ indigentiæ. Propter noſtram indigentiam tollendam ſtatim quando anima eſt apta, ſublimatur ad gloriam, quia fruſtra expectaret, cum non poſſit amplius mereri. Propter divinam magnificentiam oſtendendam reſervatur generalis, & univerſalis reſurrectio corporum in fine ſæculorum: & ſic in nullo præjudicatur commodo noſtro, dum anima aſſumitur in gloriam in

C nullo divinæ gloriæ, dum in fine fiet in reaſſumptione corporum totum, quod fieret, ſi gloria differretur ab animabus.

4. 5. 6. Et per hoc patent illa tria, ſcilicet de poſſeſſione per ſententiam, de Dei magnificatione, & de corporum reſuſcitatione. De qua, quare differatur, ſuo loco habetur infra.

Digitized by Google

DISTINCTIO XXI. PARS II.

De Generali Confeſſione quid proſit.

POST hæc conſiderandum eſt quid proſit confeſſio illa, ubi ſingula peccata quæ quiſque fecit, non exprimuntur. Sane dici poteſt, quod omnia criminalia ſemel ſaltem oportet in confeſſione exprimi, niſi aliqua a mente exciderint. Sed quia nemo deliɛta intelligit omnia, generaliter ſaltem ea confiteri, quorum memoriam non habes: & ſic nihil celaſti de ſceleribus tuis. Venialia vero, ut ait Auguſtinus, quia innumerabilia ſunt, ſufficit generaliter confiteri, niſi aliqua ſint frequenter iterata: perfeɛtius eſt tamen etiam illa exprimere ſi vales. Ideoque quotidie generaliter fit confeſſio in Eccleſia pro venialibus ſcilicet peccatis, quæ quotidie admittimus, & pro illis mortiferis, quorum notitiam non habemus. Unde Auguſtinus: Veritatem dicit Deo pœnitens, quando nihil illi de commiſſis ſceleribus celat: non quod & ſi voluntatem celaverit, Deus ignoret, ſed veritatem ſibi dici vult ab eo, ut veniam conſequatur. Si vero mente aliqua exciderit, confitetur veritatem Deo, cum generaliter dixerit: Deus qui noſti occulta cordis, & opera mea, & deliɛta a te non ſunt abſcondita, quibus veniam largiaris precor: & hæc eſt veritas confitentis, quam diligit Deus. Unde Pſalmiſta: Ecce enim veritatem dilexiſti. Hic inſinuatur quod generalis confeſſio etiam mortalia delet, quorum intelligentia non habetur.

In quinta reſp. contra Pelag. id eſt lib. 5. hypog. in princ. Pſal. 68. Pſal. 50.

Nemo confiteatur peccata quæ non fecit.

Sicut autem pœnitens celare non debet peccatum ſuum, quia ſuperbia eſt: ita nec humilitatis cauſa fateri ſe reum illius, quod ſe non commiſiſſe noſcit: quia incauta eſt talis humilitas, & peccatorem conſtituit. Unde Auguſtinus: Cum humilitatis cauſa mentiris, ſi non eras peccator antequam mentireris, mentiendo efficeris quod vitaras, quia veritas in te non eſt, niſi ita te dixeris peccatorem, ut etiam eſſe cognoſcas. Veritas autem ipſa eſt, ut quod es, dicas. Nam quomodo eſt veritas, ubi regnat falſitas?

De verbis Apoſtol. ſer. 31. in med. tom. 10.

De pœnis ſacerdotis, qui peccatum publicat confitentis.

Caveat autem ſacerdos ne peccata confitentium aliis prodat, alioquin deponatur. Unde Gregorius: Sacerdos ante omnia caveat ne de his, quæ ei confitentur peccata, alicui recitet, non propinquis, non extraneis; nec, quod abſit, pro aliquo ſcandalo. Nam ſi hoc fecerit, deponatur, & omnibus diebus vitæ ſuæ ignominioſus peregrinando pergat. Quod vero diɛtum eſt, ut pœnitens eligat ſacerdotem ſcientem ligare & ſolvere, videtur contrarium ei quod in canonibus reperitur, ut nemo ſcilicet alterius parochianum judicare præſumat. Sed aliud eſt favore vel odio proprium ſacerdotem contemnere, quod canones prohibent, aliud cæcum vitare, quod Urbanus facere monet: ne ſi cæcus cæcum ducat, ambo in foveam cadant. Ait enim Urbanus ſecundus: Placuit ut nulli ſacerdotum deinceps liceat quemlibet commiſſum alteri ſacerdoti ad pœnitentiam ſuſcipere ſine ejus conſenſu, cui ſe prius commiſit, niſi pro ignorantia illius, cui prius confeſſus eſt. Qui vero contra hoc facere tentaverit, gradus ſui periculo ſubjacebit.

De pæn. d. 6. c. Sacerdos, & cap. Placuit. Matt. 15.

DIST. XXI. PARS II.

Juxta ordinem poſitum ſupra diſtinct. XVII. agit hic de confeſſione ſacramentali quantum ad utilitatem a parte finis, oſtendens, quæ confeſſio ſit utilis.

Poſt hæc conſiderandum eſt, quid proſit confeſſio, &c.

Expoſitio textus.

SUPRA egit Magiſter de confeſſionis neceſſitate a parte confitentis, & poſſibilitate a parte abſolventis, & opportunitate a parte temporis: hic agit de utilitate a parte finis: & habet hæc pars duas. In prima oſtendit, quæ confeſſio ſit utilis, ſcilicet confeſſio vera & humilis. In ſecunda oſtendit, quantum confeſſionis contemptus obſit, infra: *Cumque multis auctoritatibus ſupra ſit aſſertum.* Prima in duas dividitur. In prima determinat quæ ſint attendenda in confeſſione ex parte confitentis. In ſecunda quæ ex parte audientis, ibi: *Caveat autem ſacerdos, &c.* Prima pars duas continet. In prima oſtendit, quod confeſſio non debet eſſe diminuta. In ſecunda parte, quod non debet eſſe ſuperflua, ibi: *Sicut autem pœnitens celare non, &c.* Similiter ſecunda, in qua determinat ex parte ſacerdotis, quid obſervandum ſit, duo continet. Primum eſt ut confeſſa teneat ſecrete. Secundum vero, ut non abſolvat alterius parochianum: & hoc ibi tangitur: *Quod vero dictum eſt.* Et ita principaliter duo tanguntur, ſcilicet quod confeſſio integra debet eſſe, & ſecreta.

Diviſio.

Diſt. 22.

A *Quia omnia criminalia ſemel ſaltem oportet in confeſſione exprimi. Dub. I.*

Videtur hoc falſum, quia ad hoc quod contritio valeat, non oportet ſigillatim conteri de quolibet, immo juſtificatur in contritione de omnibus: ergo pari ratione videtur de confeſſione.

RESP. Dicendum quod non eſt ſimile, quia contritio eſt in conſpectu Dei, qui uno aſpectu videt omnia, ſed confeſſio eſt in conſpectu hominis, qui non poteſt plene noſcere morbum, niſi audiendo mortalia ſingula. Et iterum: Confeſſio fit ad erubeſcentiam, B contritio vero ad peccati deteſtationem per juſtitiam. Deteſtatio autem intenditur in collectione multorum malorum, ſed erubeſcentia in explicatione ſingulorum.

Venialia, &c. Sufficit generaliter confiteri, niſi aliqua ſint frequenter iterata. Dub. II.

Videtur non bene dicere, quia interatio non trahit in aliud genus; ergo quantumcumque iterentur, venialia ſunt: ergo ſufficit illa generaliter confiteri, ſicut & alia.

RESP. Dicendum quod conſuetudo C frequenter ducit in libidinem, & contemptum: ideo propter dubium, & vitandum periculum, quando timetur probabiliter aliquid horum eſſe veniale peccatum, confitendum eſt, & ſufficit ſtare in generalitate: nec oportet ad ſingula deſcendere: ſi tamen velit deſcendere, laudabile eſt valde, & utile, & perneceſſarium volenti aſcendere ad perfectionem.

Nec humilitatis cauſa fateri ſe reum. Dub. III.

Videtur contrarium dicere Auguſtinus in libro Confeſſionum, ubi dicit ſic: Si quæris a me, utrum juſtus ſim. Reſpondeo, quod non: ſed con-

conſtat quod Auguſtinus juſtus erat, & hoc ex humilitate dicebat, & bene, & meritorie.

Resp. Dicendum quod fateri ſe reum, vel injuſtum eſt dupliciter. Aut prout reatus eſt injuſtitia, ſic ſimpliciter privat juſtitiam: & hoc modo non debet ſe quis fateri reum, niſi habeat mortalis conſcientiam. Alio modo eſt fateri ſe reum, & injuſtum, prout privat juſtitiæ perfectionem: & ſecundum hoc omnis homo poteſt ſe injuſtum fateri, ſecundum illud; Ut pannus menſtruatæ univerſæ juſtitiæ veſtræ. Nec juſtificatur homo comparatus Deo ſecundum Job, & hoc modo Auguſtinus dicebat ſe non eſſe juſtum. Et nota quod confeſſio debito modo facta debet habere ſexdecim conditiones: unde verſus.

Iſaia 64. Job 9.

Conditiones Confeſſionis,

Sit ſimplex, humilis, confeſſio pura, fidelis,
Et frequens, nuda, diſcreta, libens, verecunda,
Integra, ſecreta, lacrymabilis, accelerata,
Fortis, & accuſans, & ſit parere parata.

Sufficientia autem, & numerus harum conditionum poteſt accipi ſic: Quædam enim ſunt conditiones quæ ſunt, & debent eſſe in confeſſione ſecundum ſui rectam quantitatem. Quædam ſecundum rectum ordinem, & ſocietatem. Quædam ſecundum rectam qualitatem. Si ſecundum rectam quantitatem, hoc tripliciter. Aut quantum ad integritatem, aut quantum ad numeroſitatem, aut quantum ad diuturnitatem: & ſic ſunt tres conditiones, ſcilicet quod ſit integra, frequens, & accelerata. Si quantum ad aſſociationem, ſic debet habere duarum ſocietatem partium, ſcilicet contritionis, & ſatisfactionis: quantum ad contritionem ſit lacrymabilis, quantum ad ſatisfactionem ſit parere parata. Vel quantum ad utrumque, & ſic fortis. Quantum ad qualitatem, aut ipſius confitentis, aut confeſſionis. Si confitentis, ſic ſunt quinque conditiones: ſecundum vim rationalem eſt ſimplex, ſecundum concupiſcibilem debet eſſe libens, ſecundum iraſcibilem humilis, in ſermone fidelis, & in ſigno verecunda: & ſic ſunt quinque. Si in ſe conſideretur, ſic debet eſſe pura, ut nihil intermiſceat, debet eſſe nuda, ut nihil celatum teneat: quantum ad circumſtantias debet eſſe diſcreta, ut nihil addat: debet eſſe ſecreta, ut aliis non noceat: debet eſſe accuſatoria, ut ſeipſum puniat. Et ſic ſunt tres ex parte quantitatis, tres ratione adjuncti, quinque ratione ſubjecti, & quinque ratione ſui: & ſic in univerſo ſunt ſexdecim.

B *Sed aliud eſt favore, vel odio proprium ſacerdotem contemnere, &c.*

Dub. IV.

Videtur hic male ſolvere, quia ex hac ſolutione quilibet, cui vult, poſſet confiteri, dummodo non contemnat proprium ſacerdotem. Sed contrarium habetur in decretali, ubi dicitur, quod ſi ex cauſa vult accedere ad alium, petat primo, & obtineat licentiam, quia aliter non poterit ſolvere, vel ligare.

Resp. Dicendum quod illud verbum Auguſtini intelligitur quantum ad electionem ſacerdotis, antequam ſubditus alicui ſe ſubiiciat, & curam animæ commitat ſed verbum Urbani C poſt commiſſionem: ex tunc enim tenetur ei confiteri, nec debet alii niſi petat licentiam. Tamen in quinque caſibus habetur licentia petita pro obtenta. Primus eſt, ſi ſit vagabundus. Secundus eſt, ſi mutavit domicilium. Tertius, ſi peccavit, vel offendit in aliena parochia. Quartus propter ſacerdotis ignorantiam, vel malitiam, quia eſt revelator confeſſionis, vel ſolicitator ad malum. Ultimus eſt in caſu neceſſitatis, ut ſi ſit in articulo mortis, vel debeat intrare juſtum bellum.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam hujus partis ſecundum duo, quæ tanguntur in

in littera, duo principaliter quærun- A tur. Primo quæritur de confeſſione quantum ad modum. Secundo vero quæritur de confeſſione quantum ad ſigillum. Circa primum quæruntur tria. Primo quæritur, utrum liceat aliquod peccatum in confeſſione omittere. Secundo, utrum liceat addere. Tertio, utrum liceat aliena peccata referre.

QUÆSTIO I.

An liceat in confeſſione omittere aliquod peccatum.

Alex. Aleſ. 4. p. q. 18. Memb. 4. art. 5. § 2. Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 21. q. 2. Petrus de Palud. 4. Sent. d. 21. q. 1.

Fundam. *De vera & falſa pœn. c. 15. t. 4.* QUOD non liceat de confitendis omittere oſtenditur. Primo auctoritate Auguſtini in libro de pœnitentia: caveat ne verecundia ductus dividat apud ſe confeſſionem, ut diverſa diverſis velit manifeſtare: quod eſt ſe laudare, & ad hypocriſim tendere, & ſemper venia carere, ad quam per fruſta ſperat pervenire.

ITEM ratione oſtenditur ſic. Confeſſio ordinatur ad peccati cognitionem: ſed numquam recognoſcit ægritudinem ſufficienter qui ſolum peccatum unum novit, cum homo multis ægrotet, ſicut patet in medicinis: ergo non ſufficienter peccatum detegit, qui non dicit uni ſacerdoti peccata omnia, quæ commiſit.

ITEM confeſſio eſt ad peccatoris accuſationem: ſed cum peccator ſe accuſat de tribus peccatis, & fecit decem, hoc ipſo prætendit ſacerdoti ſe non peccaſſe niſi ter: ſed hoc eſt falſitas, & hypocriſis manifeſta: ergo, &c.

ITEM confeſſio fit propter abſolutionem: abſolutio autem ſacerdotis ſignum eſt divinæ abſolutionis: ſed Deus numquam abſolvit ab una culpa, quin abſolvat ab omni culpa mortali: ergo abſolutio ſacerdotis aut nulla eſt, aut eſt ab omni culpa: ſed non meretur abſolvi a ſacerdote peccator, qui celat ei peccatum: ergo nulla eſt abſolutio, niſi confiteatur ſacerdoti uni omnia, a quibus indiget abſolvi.

Ad opp. 1. CONTRA: Omnes ſacerdotes tenent locum unius, ſcilicet Chriſti: ergo idem eſt confiteri diverſis, quod confiteri uni: ergo tantum valet ſi peccator diviſim diverſis confiteatur omnia, quantum ſi omnia confiteatur uni.

2. ITEM confeſſio eſt in remedium: ergo non debet fieri in ſcandalum: ſed poſſibile eſt quod pœnitens confiteatur proprio ſacerdoti aliquod peccatum quod ſcandalizabit eum, utpote ſi cognata ſacerdotis fuerit a- B dultera: ergo videtur quod poſſit peccatum hoc reſervare, & alia ſibi dicere, & ita confeſſionem dimidiare.

3. ITEM aliquis confeſſus eſt uni decem, & commiſit duodecim, & oblitus duorum poſt recordatur, non habens copiam ſacerdotis, iſte fuit legitime confeſſus de decem: ergo ſi non debet bis puniri pro eodem, ſufficit nunc confiteri duo: ergo videtur quod confeſſio poſſit dimidiari.

4. ITEM ſufficit ſi quis confitetur ſacerdoti proprio illud, a quo poteſt abſolvere: ſed poſſibile eſt quod aliquis habeat caſum, vel peccatum, a quo non poteſt abſolvere niſi ſu- C perior: ergo ſufficit quod minora confiteatur uni, & peccatum illud confiteatur majori: ergo videtur quod confeſſio poſſit dimidiari.

CONCLUSIO.

Venialia ſicut non eſt neceſſe confiteri, ſic non eſt neceſſe ſimul & omnia integre confiteri, ſecus eſt de mortalibus, quæ uni ſacerdoti omnia neceſſe eſt confiteri, quæ non eſt alias quis legitime confeſſus, quæ ſimul habet omnia in conſcientia.

RESP. AD ARG. Dicendum quod in venialibus non eſt vis: ſicut enim non eſt neceſſe ea confiteri, ſic non eſt neceſſe ea ſimul, & omnia integre

Digitized by Google

gre confiteri. Sed de mortalibus dicitur, quod neceſſe eſt omnia confiteri uni ſacerdoti, omnia inquam, quorum eſt memor, & de quibus non fuit alias legitime confeſſus. Et tunc voco legitime confeſſum, quando nihil intervenit quod abſolutionem ſacerdotis irritam faceret: quod eſt in quatuor caſibus, & duo ſunt a parte abſolventis. Unus ſi non ſciat, alter ſi non poſſit. Unus contra clavem ſcientiæ, alter contra clavem potentiæ. Duo a parte confitentis: Unus ſi ficte confiteatur. Alter ſi poſt confeſſionem ſatisfactionem contemnens ejus obliviſcatur. Si autem legitime confeſſus eſt, non oportet iterare niſi in univerſali: ſi vero non oportet, quod omnia dicat, pro eo quod ſacerdos abſolvit ab omni culpa, aut nulla eſt abſolutio. Nullus autem ſacerdos intendit abſolvere pœnitentem ab eo, quod ſibi celat. Ad hoc ergo quod confeſſio ſit integra, neceſſe eſt quod omnia quæ ſimul habet in conſcientia, de quibus tenetur confiteri, uni ſacerdoti dicat: alioquin, ſicut expreſſe dicit Auguſtinus, probatur confeſſio ficta.

De vera, & falſa pœnit. c. 15. t. 5.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod omnes ſacerdotes tenent locum unius, ſcilicet Chriſti, dicendum quod verum eſt: ſed ita tenent locum unius, quod non ſimul omnes, ſed quilibet per ſe: & ideo qui vult confiteri ſacerdoti tamquam Chriſto, ſi recte confitetur, neceſſe eſt quod omnia dicat uni; quod ſi aliquid celat uni, quamvis dicat alii, quantum eſt in ſe mediatori celavit, & ita Chriſto.

2. Ad illud quod obiicitur de ſcandalo ſacerdotis, dicendum quod ubi timetur ſcandalum, non eſt confeſſio dimidianda, ſed licentia petenda: Et ſi non datur, ſuperior eſt adeundus, vel alius qui habeat ejus auctoritatem. Nam in tali caſu licentiam petere eſt obtinere.

3. Ad illud quod obiicitur de eo, qui per oblivionem omiſit duo confiteri, dicendum quod ſanum conſilium eſſet, quod totum diceret, ſicut in præcedentibus tactum eſt: tamen non credo quod teneatur dicere niſi in generali, niſi forte aliquis prædictornm caſuum interveniſſet. Nam aliud dicere eſt, viam confeſſionis, & ſalutis multis auferre, cum multi confiteantur aliquando aliquod peccatum enorme, quod deinceps vix alii ſacerdoti dicerent. Nec auctoritates ſanctorum hoc compellunt dicere, quia hoc non eſt confeſſionem dividere. Prima enim fuit integra, & ſecunda ſimiliter: quia non oportet hunc de aliis habere remorſum novum, nec novam abſolutionem. Similiter judicandum eſt de recidivo.

4. Ad illud quod obiicitur de recurſu ad ſuperiorem, dicendum quod aut recurrit propter abſolutionem a culpa, aut a pœna propter excommunicationem, vel irregularitatem. Si propter abſolutionem a pęna vel pœnali vinculo, ſufficit quod confiteatur illud ſolum. Si propter abſolutionem a culpa, ſi ſuperior non remittit ad proprium confeſſorem, ſanum conſilium eſt, ſi non habet cauſam excuſantem, niſi ſolum erubeſcentiam vel opinionem falſam, quod omnia, de quibus habet remorſum, ipſi dicat, & pro omnibus illis generalem abſolutionem, & pœnitentiam ſuſcipiat. Si autem aliquam excuſationem habet probabilem, ratione cujus magis vult confiteri alteri, tenetur totum inferiori revelare, & peccatum illud quod ſuperiori eſt confeſſus, & cætera alia: & ſic non erit confeſſio diviſa, & ille ex tunc poterit ab omnibus abſolvere: quoniam ſi aliqua peccata abſolutioni ſuperiorum reſervantur, in quibus minores ſacerdotes cum eis non communicant, hoc magis factum eſt propter taxationem pœnæ, quam tali peccato ſuperior debet ſapienter infligere, ſive injungere pro culpa, quam pro alio, ſcilicet abſolutione a tali peccato, ſeu culpa: & ideo ſi talem culpam confeſſus eſt, & pœnam pro ea a ſuperiore ſuſcepit, poteſt illam cum aliis inferiori integre confiteri, & ille abſolvere eum ab omni culpa: ita dumtaxat

Poteſt tamen ſuperior abſolvere, quamvis audierit tantum reſervatum. Sup. d 18. q. 2. art. 5.

taxat

taxat ut ille faciat pœnitentiam a ſuperiore ſibi injunctam. Et ſi tu obiicias, quod iſte qui adit ſuperiorem, & unicum tantum, vel duo aliis tacitis confitetur, videtur eſſe hypocrita & ſe laudare, dicendum quod verum eſt ſi innueret ſe ſibi generaliter confiteri. Tunc enim videtur ipſum alia crimina non habere. Sed dum oſtendit ſe ſpecialiter pro illo unico advenisse, & alium confeſſorem pro minoribus habere, & hoc acceptat ſuperior, nulla eſt ibi deceptio, quamvis totum dicere ſit major perfectio.

QUÆSTIO II.

An liceat aliquid in confeſſione addere.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 18. Membr. 4. art. 5. § 5. Richardus 4. Sent. diſt. 21. art. 3. q. 4. Steph. Brulef. 4. Sent. d. 21. q. 8.

Fundam. UTRUM liceat aliquid in confeſſione addere. Et quod non, videtur: quia Auguſtinus dicit in libro de pœnitentia, & habetur in littera; Cum humilitatis cauſa mentireris, ſi non eras peccator antequam mentireris: mentiendo efficieris quod vitaras: ſi ergo aliquis cauſa humilitatis accuſat ſe amplius, quam meruit, videtur ex hoc culpam incurrere.

ITEM iniquus teſtis eſt qui accuſat alium in eo, in quo non eſt culpabilis, quantumcumque faciat bona intentione: ſed homo in confeſſione contra ſe teſtificatur: ergo ſi ſe accuſat in eo, in quo non peccavit, videtur quod inique agat.

ITEM nihil obiiciendum eſt in judicio manifeſto, quod non poſſit manifeſte probari: ergo pari ratione nihil imponendum eſt in judicio pœnitentiali, quod non poſſit per teſtem rectum probari: teſtis autem eſt conſcientia: ergo nihil dicendum eſt niſi de quo accuſat conſcientia: ergo, &c.

ITEM confeſſio eſt ad dirigendum medicum ſpiritualem, ſicut cognitio carnalis infirmitatis eſt ad dirigendum medicum carnalem, ſed ille facit errare medicum, qui dicit ſe habere A morbum, quem non habet: ſicut qui dicit ſe non habere, quem habet: ergo ſicut peccat ille qui dimittit, ita & ille qui addit.

CONTRA: Gregorius: Bonarum mentium eſt ibi culpam agnoſcere, ubi culpa non eſt: ergo ſi poteſt & debet ſe homo accuſare ſecundum quod agnoſcit ſe, & bona mens poteſt ſe magis culpabilem reputare, quam ſit ſecundum veritatem, videtur quod magis poſſit ſe accuſare, quam ſit in re. *Ad opp. Gregor. in reſp. ad interrogat. Aug. Cantuar. Epiſc.*

2. ITEM qui conteritur plus quam meruit, & ſatisfacit puniendo ſe ultra quam meruit, juſte & laudabiliter, & bene facit: ergo pari ratione B qui ſe accuſat ultra quam peccavit, bene facit.

3. ITEM confeſſio eſt ad humiliationem confitentis, & hoc per accuſationem: ſed nemo poteſt ſe nimis humiliare, etiamſi ſe ſubiiciat omnibus propter Deum: ergo pari ratione nemo poteſt ſe nimis accuſare.

4. ITEM ponatur quod aliquod peccatum commiſit quis, de quo dubitat utrum ſit mortale, vel veniale: quæro qualiter debeat illud confiteri: & videtur quod ſicut mortale, quia in dubiis ſecurior pars eſt eligenda: & alioquin ſi ſicut veniale confitetur, diſcrimini ſe committit: C ſed poſſibile eſt quod iſtud peccatum non ſit niſi veniale: ergo poteſt veniale confiteri ut mortale: ergo ad confeſſionem addere ad ſe accuſandum.

CONCLUSIO.

In confeſſione nihil licet addere, ultra teſtimonium conſcientiæ: poteſt tamen fieri additio quo ad rem: ut ſe quis plus accuſet quam peccavit, modo ita credat eſſe.

RESP. AD ARG. Ad prædictorum intelligentiam prænotandum eſt, quod differt mentiri, & falſum dicere. Mentiri enim eſt quando aliud exprimit vox, quam ſentiat mens, etiamſi

ſi per vocem verum dicatur in re. Falſum dicere eſt, quando vox diſcordat a re ſignificata. Mentiri quidem, quia ſemper importat abuſum ſigni, & obliquationem hominis quantum ad vim intellectivam, & exteriorem, inter quas eſt diſcordia, ſemper malum eſt: & ita ſecundum ſe malum, quod nulla poteſt bona circumſtantia veſtiri, ut bene fiat, ſicut dicit Auguſtinus in libro contra mendacium. Falſum vero dici poteſt frequenter meritorie, cum mens decipitur, & ita credit eſſe ut loquitur, ſicut dixit Apoſtolus ſe in Hiſpaniam profecturum: Si ergo tu quæras, utrum liceat addere ad confeſſionem, reſpondendum eſt, quod aut tu loqueris quantum ad teſtificationem conſcientiæ, aut quantum ad conformitatem veritatis in re. Si quantum ad conſcientiam, ut conſcientia minus accuſet, & vox amplius: ſic eſt peccatum, & mendacium, & perditur confeſſionis meritum, in qua debet eſſe verbum verax, ſecundum illud: Ante omnia verbum verax præcedat te. Verbum verax eſt, quando id exprimit lingua, quod ſentit conſcientia. Si autem intelligas de additione quantum ad rei veritatem, ita quod conſcientia non diſcordat a lingua, dicendum tunc quod talis additio poteſt eſſe meritoria. Qui enim in parvis ſe credit graviter offendiſſe, & ſic confitetur quaſi graviter offenderit, multum abſque dubio proficit. Rationes igitur ad primam partem procedentes, concludunt, quod non poteſt, nec debet addere ultra teſtimonium conſcientiæ.

Aug. ad Conſentium tom. 4. cap. 19. in ſenſu, contra mendacium, t. 4.

Rom. 15.

Eccl. 37.

1. 2. Rationes ad ſecundam partem procedunt ſecundum quod in additione lingua conſonat cum conſcientia: & ſic licet addere, quia nullum fit veritati præjudicium, dum ſimul jungitur veritas mentis, & oris præ humilitate cordis, & ſic intelligitur illud Gregorii, Bonarum mentium, &c. Similiter & ſequens de contritione, & punitione, & additione. Poſſet tamen dici, quod non eſt ſimile de contritione, & punitione, & de confeſſione; quo- A niam confeſſio eſt actus veritatis, & contra hunc non poteſt aliquis dicere aliquid, quod non ſit falſum, & in præjudicium veritatis: non ſic eſt de punitione, quia juſte poteſt aliquis ſuſtinere pœnam, quam non meruit, etiam propter gloriam Dei, vel propter ſalutem proximi, vel in ampliorem profectum ſui: & hoc eſt abundantis juſtitiæ. Veritas vero non debet nec deficere, nec ſuperabundare, quia eſt rectitudo intellectus: & hæc rectitudo eſt indiviſibilis: ſed rectitudo voluntatis habet latitudinem, ideo plus & minus factum eſt juſtum, ſed non plus & minus dictum eſt verum, niſi dicatur verius quod eſt durabilius, ut neceſſa- B rium, & perpetuum, quam contingens, & momentaneum.

3. Ad illud quod obiicitur, quod confeſſio eſt ad humiliationem, dicendum quod non omni modo eſt ad humiliationem, ſed propter accuſationem, quę veritatem debet habere principium, vel comitem ad hoc quod recta ſit. Et non ſequitur, quod ſi humilitas non habet exceſſum in reputatione, quod veritas non habeat exceſſum in locutione.

4. Ad illud quod quæritur de peccato dubio, dicendum quod ſicut dicit Auguſtinus in lib. 15. de Trinitate, non ſolum eſt mendacium dicere ſcienter falſum, ſed etiam aſſerere dubium, C quia lingua a corde diſcordat. Quando ergo dubitat, utrum ſit mortale, dicendum quod ſicut dubitat, ita dubitando debet confiteri, tamen debet confiteri, & pœnam ſuſtinere, ac ſi eſſet mortale; & tunc mens aſſecuratur, & in nullo veritati præjudicatur: & ſic patet reſponſio ad objecta.

Reſponſio ad ult. pro fundam.

Ad illud tamen quod ultimo obiicitur ad partem oppoſitam, quod facit medicum errare, dicendum quod falſum eſt: quia aggravatio pœnitentiæ non aggravat naturam, ſed alleviat: non ſic eſt in temporali, & in corporali medicina: nocet enim ſi non adſit morbi materia. Sed iſta eſt ratio, quia lingua diſcordat a conſcientia: & illud præcipue exigitur in confeſſione recta, & ordinate facta.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO III.

An in confeſſione liceat aliena peccata referre.

Alex. Alenſ. 4. *p.* *q.* 18. *Membr.* 4. *art.* 2. § 4. *Steph. Bruleſ.* 4. *Sent.* *d.* 21. *q.* 9.

Ad opp. *2. Neem. 9.* *Dan. 3. & 6.* UTRUM in confeſſione liceat aliena peccata referre. Et quod ſic, videtur: Ego & domus patris mei peccavimus, & ſimiliter in oratione Danielis: Ergo ſi recte confitebatur, videtur quod nos ſimiliter facere deberemus.

2. ITEM ex charitate poteſt, & debet quis proximi peccata deflere: & ex charitate non ſolum pro ſuis, verum etiam pro alienis peccatis poteſt ſatisfacere: ergo pari ratione poteſt aliena peccata confeſſori referre.

3. ITEM peccatum alienum frequenter aggravat ſuum, ſicut ſi pater cognoſcit filiam, vel ſi mulier cognita eſt a patre ſpirituali, quod abſit: vel a perſona excellentis religionis: ergo ſi debet peccatum ſuum plene explicare, videtur quod liceat aliena peccata referre.

4. ITEM confeſſio non ſolum eſt in remedium peccati præteriti, ſed etiam in conſilium vitandi futuri: ſed frequenter alienum peccatum præſtat homini ſcandalum, & ruinam, utpote cum luxurioſus aliquam infeſtat; ergo ſi debet pœnitens ſacerdoti exponere peccatorum occaſiones, ut ſecundum conſilium ejus, & adjutorium peccatum evitet, videtur quod poſſit, & debeat aliena peccata in confeſſione referre.

Fundam. *Pſal. 31.* CONTRA per Pſalmum: Dixi confitebor adverſum me injuſtitias meas Domino, Gloſſa: Peccata mea, non aliena; ergo aliena confitenda non ſunt.

Geneſ. 9. ITEM Cham fuit maledictus, quia non operuit verenda patris: ergo tenebatur illa operire: ergo pari ratione & proximus verenda proximi, licet non ita ſtricte: ergo qui revelat alienam culpam, peccat graviter.

A ITEM ſi licet peccata proximi referre uni ſacerdoti, cum liceat confiteri mille, ſicut ex præcedentibus habitum eſt: ergo liceret peccata proximi mille revelare, & ita proximum infamare.

ITEM aut fuit particeps illius peccati, aut non. Si non: ergo non tangit peccatum ſuum: ergo non debet illud confiteri. Si fuit particeps: ſed in nullo foro poteſt quis alium accuſare in crimine, in quo participat: ergo male facit, qui alium accuſat.

CONCLUSIO.

B *Aliena peccata in foro confeſſionis, ſecundum quod alium accuſant, non ſunt confitenda: in caſu tamen ad vulneris curationem, dici poſſunt.*

RESP. AD ARG. Dicendum quod aliena peccata aut ſunt impertinentia ad peccati noſtri accuſationem, ſed ex quadam aſſociatione refert ea, & ad quamdam excuſationem ille, qui confitetur, quia ſolatium eſt miſeris ſocios habere pœnarum; & ſic dicendum quod male facit, qui ſic confitetur, ſicut multi ſimplices aliquando accuſant omnes vicinos ſuos, ut ipſi minus confundantur, ut ſi dicant: Sumus latrones, uſurarii, perjuri, & conſimilia: & tales a C confeſſoribus corripiendi ſunt, quia rectam formam confeſſionis non ſervant. Aut peccata aliena ſunt noſtris conjuncta, & admixta, ita quod ſine illis non poteſt bene culpa propria explicari: & tunc licitum eſt confiteri eatenus, quatenus non poteſt ſine alieno peccato culpa propria explicari. Unde ſufficit aliquando in generali, ut ſi mulier cognita eſt ab Epiſcopo, (quod abſit) ſufficit dicere, quod aliquis magnus prælatus eam cognovit. Si a perſona religioſa, ſufficit quod in generalitate ſua ſtet, qui ſatis apparet genus culpæ. Si vero deſcendat ad perſonam ſingularem, increpanda eſt perſona confitens. Similiter nec debet confeſſor curioſe inquirere de perſona.

Digitized by Google

ſona. Sed ſi ſuſpicatur, quod ſit per ſona cui poſſit prodeſſe; & competens & utile ſit illum ſcire, poteſt extra forum confeſſionis illam inquirere. Nam talia frequenter ſunt occaſio frangendi ſigillum confeſſionis, ubi eſt maximum periculum, ſicut patebit inferius. Si vero peccatum non poteſt explicari ſine explicatione perſonæ determinatæ: utpote ſi mulier inordinate a viro cognita eſt, tunc ſi dicat de marito, non peccat, pro eo quod non poteſt aliter confiteri propriam culpam: & tunc non debet attendi accuſatio aliena, ſed accuſatio propria: Et ſic generaliter verum eſt, quod peccata aliena non ſunt dicenda in confeſſione, niſi eatenus, quatenus ſunt propria: nec confeſſores debent inquirere. Unde illi confeſſores qui ramuſculos in confeſſionibus inquirunt, & audiunt de aliis malum, & ſuſtinent, vix aut numquam a peccato detractionis excuſari poſſunt: & neſciunt mederi animabus, dum patiuntur eos qui veniunt ad medicinam, alios accuſando ſibi infligere vulnus grave. Concedendæ igitur ſunt rationes oſtendentes peccata aliorum, ſecundum quod alium accuſant, in foro confeſſionis paſſim non eſſe dicenda, nec audienda. Concedendum nihilominus, quod in caſu poſſunt dici propter curationem vulneris ſui.

1. Ad illud tamen quod obiicitur de Neemia, & Daniele, dicendum quod alius fuit modus confitendi, quia ille fiebat Deo ad ipſius juſtitiæ laudem, & ad impetrandam miſericordiam toti populo: hic autem fit, ut homo ſe accuſet coram ſacerdote, ut poſſit judicari, & abſolvi. Et quia ſacerdos eſt judex privatus, ideo tantum propria peccata dicere debet.

2. 3. Ad illud quod obiicitur de contritione, & ſatisfactione, dicendum quod ſi condoleo peccato proximi, & punio me pro illo, miſericordiam illi impetro, non injuriam facio: non ſic quando eum accuſo: & ideo non eſt ſimile.

4. Ad illud quod obiicitur, quod

A facit ad proprii peccati curam, & cautelam, dicendum quod in tali caſu licet: multum tamen eſt obſervandum, ne quis alium accuſet in illo actu: ſed ſi quis videret expedire ſcire peccatum alienum propter utilitatem ejus, vel commune bonum, tutius eſt extra forum confeſſionis perquirere, & audire.

ARTICULUS II.

Consequenter quantum ad ſecundum articulum quæritur de ſigillo confeſſionis. Et circa hoc tria quæruntur. Primo quæritur, utrum in aliquo caſu liceat confeſſionem revelare. Secundo, utrum confitens B poſſit ſacerdotem licentiare, ut revelet. Tertio utrum illud quod dupliciter novit ſacerdos, ſcilicet per confeſſionem, & per aliam viam, teneatur celare.

QUÆSTIO I.

An ſacerdos poſſit revelare confeſſionem.

Alex. Aleſ. 4. p. q 19. Memb. 2. art. 1.
S. Thomas in ſup. 3. p. q. 11. art. 1.
Et 4. ſent. diſt. 21. q 3. art. 2.
Scot. 4 Sent. diſt. 21 q. 2
Richardus 4. Sent. diſt. 21. art. 4. q. 2.
Franc. de Mayr. 4. Sent. d. 21. q. 3.
Thom. Arg 4. Sent. d. 21. q. 1. art. 1.
Steph. Bruleſ. 4. Sent diſt. 21. q. 10.
Gabr. Biel. 4. Sent. diſt. 21. q. 1. art. 3.

C

Quod ſacerdos non poſſit revelare confeſſionem, oſtenditur. Fundam. *Diſt. 6.*

Gregorius de pœnitentia: Sacerdos ante omnia caveat, ne de his, qui ei confitentur peccata, ſua alicui recitet.

Item decretalis edita in Concilio generali de pœnitentia & remiſſionibus: Caveat autem ſacerdos, ne verbo, vel ſigno, vel quovis alio modo prodat aliquatenus peccatorem.

Item hoc videtur ratione, quia peccata in confeſſione delentur: ſed pro peccato quod Deus remiſit, nemo eſt accuſandus: ergo ſi ſacerdos eſt miniſter remiſſionis, non poteſt accuſare, vel detegere peccatorem, quin faciat

Digitized by Google

ciat contra officium veri ſacerdotis: ergo omnis talis eſt deponendus.

Item peccator confitetur ſacerdoti, & ſacerdos accipit loco Dei: ſed Deus peccatum pœnitentis occultat, & non detegit: ergo & ſacerdos tenetur occultare.

Item ſacerdos qui audit peccatorem, neſcit utrum dicat ſibi verum: ergo neſcit utrum ille ſit culpabilis; ergo ſi nullius peccatum debemus accuſare niſi ejus, de quo nobis conſtat: ergo peccatum per confeſſionem cognitum nullatenus eſt prodendum.

Ad opp. 1. Contra: Ponatur quod aliquis juret dicere verum ſuper aliquo facto, & nullus poteſt, nec debet mentiri, nec falſum jurare, nec perjurare, ſive deierare propter aliquod ſcandalum evitandum: ergo magis debet manifeſtare, quam falſum reſpondere.

2. Item ponatur quod audiat hæreticum in confeſſione qui nolit pœnitere, ſed alios corrumpere, magis debet fidem Chriſto ſervare ſacerdos, quam ipſi hæretico: ergo magis debet confeſſionem illius detegere, quam permittat eum gregem Domini corrumpere.

3. Item ponatur quod ſacerdos ſciat per confeſſionem inter duos contractam eſſe affinitatem per coitum fornicarium, & poſt eos velle contrahere in facie Eccleſiæ, ſi ſacerdos jungit iſtos, cum iſti peccent mortaliter, conſentit peccato eorum: ergo mortaliter peccat: ergo ſi non debet ſceleris alieni fieri particeps, debet hoc manifeſtare. Similis caſus eſt in Decano, qui audivit confeſſionem habentium irregularitatem, an debeat eos præſentare ordinandos ab Epiſcopo, vel revelare confeſſionem.

4. Item ponatur quod aliquis Prior de ordine monachorum confiteatur abbati, & quamdiu eſt in prioratu habeat occaſionem trahentem ad peccatum, a quo non vult deſiſtere, ſi habet curam animæ ſuæ tenetur inde illum amovere: ſed amovendo innoteſcit ipſum peccaſſe: ergo videtur quod confeſſio poſſit aliquo modo revelari.

CONCLUSIO.

Pro nullo ſcandalo, vel cauſa confeſſio a ſacerdote eſt revelanda, quia aliena peccata debet noviſſe, quaſi non audierit.

Resp. ad Arg. Ad hoc voluerunt aliqui diſtinguere, quod dupliciter poteſt quis ſacerdoti confiteri. Aut tamquam pœnitens, & volens a peccato abſolvi: & tunc ſigillum confeſſionis claudit omne, quod dicit ſine apertione. Aut ita quod non vult a peccato deſiſtere, ut ſi revelat propoſitum perjurandi, vel occidendi hominem, vel aliquod tale: & tunc non tenetur ſub ſigillo confeſſionis claudere, ſed tunc poteſt dicere ei, qui poteſt prodeſſe, & non obeſſe. Sed quamvis iſtud videatur dici probabiliter, tamen cum mandatum, & inſtitutio de omni culpa dicat generaliter oppoſitum, & pœnitens peccatum ſuum non tamquam homini, ſed tamquam Deo revelet, & neſciat ſacerdos utrum ille verum dicat, an eum ſeducat, niſi manifeſtatum fuerit per aliam perſonam, nullatenus debet manifeſtare perſonam illam, propter hoc quod ſigillum confeſſionis diligentiſſime eſt cuſtodiendum, ſcilicet propter ſcandalum, ne pœnitens retrahatur a confeſſione. Propter quod etiam miraculum magnum in quadam navi contigit (ut narratur) de quodam, qui peccata ſua publice confeſſus eſt in mari, & poſtquam ventum eſt ad portum, nemo novit quid dixerit. Unde ſacerdos taliter debet noſcere quaſi non audierit, & quaſi non noverit: Et propter hoc dicendum, quod (ſicut dicit Gregorius, & habetur in littera) pro nullo ſcandalo eſt confeſſio revelanda. Opinio aliorum Improb.

1. Ad illud ergo quod obiicitur de juramento, dicendum quod ſecure poteſt dicere, neſcio: nec perjurat, quia juramentum non obligat illum ad

ad dicendum niſi illud, quod novit ut homo, non ut Deus, quia ſupra Deum nullus eſt. Unde pro nullo præcepto obedientiæ, pro nullo juramento, vel periculo debet illud dicere.

2. Ad illud quod obiicitur de hæretico, dicendum quod debet tacere, nec per illam cognitionem aliquid dicere ſpecialiter. Tamen ſine revelatione confeſſionis ſuperiori dicere poteſt: Vigila ſuper oves, quia lupus eſt in grege, ſi probabiliter videt illum, qui confeſſus eſt, verum dixiſſe, & periculum ovium imminere. Poteſt etiam & debet eſſe ſollicitus ſine revelatione confeſſionis quo modo ſciat, & gregi Dominico provideat: & tunc Domino ſuo, & etiam confitenti fidem, quam debet, ſervat.

3. Ad illud quod obiicitur de presbytero, dicendum quod presbyter debet diſſuadere ei, qui eſt confeſſus, & ſimiliter Decanus clerico: & ſi ille petat, debet differre: & niſi ille cogatur per ſuperiorem, vel per ſcandalum populi, non debet nec matrimonium tale benedicere, nec clericos præſentare. Ex tunc autem poteſt, quia non ipſe facit, ſed Eccleſia, & Eccleſia judicat ſecundum ea, quæ exterius ſunt. Conſilium tamen eſt, quod & ſacerdos, & Decanus faciant per vicarium, tum propter confuſionem illorum occultam, tum etiam propter criminis horrorem. Si tamen ipſe faciat, non credo quod peccet, dum non ultro ſe offerat, ſed coactus ſuſtineat.

4. Ad illud quod quæritur de ſubdito, qui non vult a culpa ceſſare, dicendum quod ſuperior debet ei perſuadere voluntariam ceſſionem, & quod ipſe petat abſolvi ab onere officii. Quod ſi non vult, non debet eum abſolvere, ſed debet eum ſuſtinere, niſi ſit talis religio, in qua ſubditi poſſint tranſmutari, vel transferri ſine diffamiæ nota.

V

QUÆSTIO II.

An confitens poſſit licentiare confeſſorem, ut ſua peccata dicat.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 19. Memb. 2. art. 1 § 1
S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 11. art. 4.
Steph. Brulef 4. Sent. diſt. 21. q. 11.
Gabr. Biel. 4. Sent. diſt. 21. q. 1. dub. 4

Utrum confitens poſſit ſacerdotem licentiare. Et quod non, videtur: quia ad celandam confeſſionem arctatur per mandatum ſuperioris, ſcilicet Papæ: ſed inferior a mandato ſuperioris non poteſt abſolvere: ergo nec ad contrarium mandato licentiare. Fundam.

B

Item ſigillum confeſſionis inſtitutum eſt non ſolum propter vitandum ſcandalum confitentis, ſed etiam Eccleſiæ totius unitatis: ergo quantumcumque confitens velit, ſi revelet, præjudicium toti Eccleſiæ facit: ergo non poteſt ab eo licentiari.

Item ſigillum iſtud inſtitutum eſt propter ſcandalum vitandum: ſed ſi quis revelat per licentiam, poteſt ſuſcitari idem ſcandalum quod ſine licentia, quia confitens pœnitere poſſet de licentia data, & imponere ſacerdoti confeſſionis revelationem: & cum habeat judicium pro ſeipſo, poſſet idem ſcandalum concitari, quod & ſine licentia.

C

Item ſi licentiari poſſunt: ergo cum mali & impii ſacerdotes poſſent prætendere licentiam ſibi datam, videretur tunc, quod ſub hoc pallio confeſſionem impune revelare poſſent: ſed hoc eſt inconveniens: ergo, &c.

Contra: Celatio confeſſionis eſt in favorem confitentis; ſed quilibet poteſt cedere juri ſuo; ergo poteſt confitens dare licentiam revelandi. Ad opp.

Item qui poteſt dicere peccatum per ſeipſum, poteſt per ſacerdotem alii ſacerdoti denudare: ergo & per ipſum alii revelare.

Item quod dicitur homini, ut homini in caſu utili, poteſt & debet ab

eo dici: ſed confitens qui dicit confeſſori ut Deo, poteſt dicere ut homini: ergo poteſt dare licentiam revelandi alii.

Item conſtat quod ſuperior poteſt mittere ad inferiorem, & auctoritatem abſolvendi ab aliquo peccato enormi ei præbere: ſed hoc non poſſet, niſi poſſet per voluntatem confitentis peccatum alii revelare: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Confitens poteſt licentiare confeſſorem, ut ſua peccata dicat, quando facit eum nuncium in caſu, in quo non timeatur ſcandalum: quia ſi ſcandali periculum adſit, non debet accuſare.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ſicut dictum eſt: ſacerdos non debet propter duo, ſcilicet quia novit ſolum ut Deus, & iterum ne populum ſcandalizet, vel etiam ipſum confitentem. Et quia confitens poteſt facere quod ipſe novit, ut homo, quando facit eum nuncium, poteſt eum licentiare in caſu, in quo non timetur periculum ſcandali, ſicut oſtendunt rationes ſecundo inductæ. Ubi autem periculum ſcandali formidatur, quantumcumque pœnitens licentiat ſacerdotem, non debet ſacerdos aſſumere. Tunc autem poteſt timeri periculum ſcandali, quando probabiliter poſſit coniici, quod ſacerdos confeſſionem ſuam revelavit. Unde ſi dicat quod alii referat peccatum, debet ipſe ſacerdos pœnitentem ſuum conſtituere, non ſe nuncium facere, & ſic vitatur ſcandalum, & non rumpitur ſigillum confeſſionis. Et intelligatur hoc cum illa generali ſuppoſitione, quod peccatum alicujus nulli eſt manifeſtandum, niſi ei qui poſſit prodeſſe, nec velit obeſſe. Intelligitur etiam hoc de peccatis propriis, non de alienis. Nam aliena peccata dicere non poteſt, neque debet pœnitens alicui committere, niſi forte in caſu, in quo ipſe deberet dicere: & melius per alium, quam per ſe poteſt bonum illius procurare, ſemper adhibita cautela, ut ex hoc non ſcandalizetur Eccleſia. Et ſic patent objecta.

Sacerdos poteſt confeſſionem revelare de licentia pœnitentis.

QUÆSTIO III.

An ſciens aliquid per confeſſionem, & per aliam viam, teneatur celare.

Alex. Alenſ. 4 p. q. 19 Membro 2 art. 1 § 2
S. Thom. in Suppl. 3. p. q. 11. art. 5.
Rich. 4. Sent. diſt. 21. art. 4. q. 3.
Thom Argent. 4 Sent. d. 21 q. 1 art. 1
Stephanus Bruleſ. 4 Sent. d. 21 q. 11
Gabr. Biel. 4. Sent. diſt. 21. q. 1. dub. 3

Ad opp.

Utrum ſciens aliquid per confeſſionem &, per aliam viam, teneatur celare. Et quod ſic, videtur. Primo per quamdam decretalem Innocentii de pœnitentiis, & remiſſionibus: Qui peccatum ſibi in pœnitentia detectum præſumpſerit revelare, non ſolum a ſacerdotali officio deponendum decernimus, verum etiam ad agendam pœnitentiam in arctum monaſterium detrudendum, ergo ſi aliquis novit aliquod peccatum per confeſſionem, qualitercumque illud noverit aliter, non videtur quod poſſit illud idem per confeſſionem detegere.

Item confeſſionis ſigillum, ut ſupra probatum eſt, nullo pacto eſt infringendum: ſed tunc infringitur, quando confeſſio revelatur: impoſſibile autem eſt revelari hoc peccatum auditum in confeſſione, quin reveletur confeſſio; ſed confeſſio nullo modo eſt revelanda: ergo nec illud peccatum: & poteſt fieri talis ſyllogiſmus. Nulla confeſſio eſt revelanda; hoc peccatum eſt confeſſio, vel pars confeſſionis, quod dupliciter novit: ergo, &c.

3. Item talis qui ſcit per confeſſionem, & per aliam viam, novit ut homo, & ut Deus. Sed inquantum novit ut Deus, tenetur tacere: inquantum ut homo, poteſt dicere ei, qui poteſt prodeſſe: ergo iſtæ duæ oppoſitas habent conditiones: quandocumque autem oppoſita ſunt

cir-

Digitized by Google

circa idem, neceſſe eſt quod alterum, vel utrumque cadat a ſui proprietate: ſi ergo majus dominatur ſupra minus, & dominando vincit, & cognitio, qua cognoſcit per modum Dei, ſimpliciter major eſt: ergo videtur quod illam tenetur ſequi, & ita celare.

4. Item ſigillum confeſſionis ita arcte inſtitutum eſt propter ſcandalum, & ne mali ſacerdotes malignari poſſint, & fideles per hoc a confeſſione retrahi: ſed ſi ita eſſet quod poſſet aliquis revelare quod per aliam viam novit, quilibet ſub hoc prætextu poſſet omnia, vel pro magna parte revelare, dicens ſe aliter noſſe, & ſic nullus malus poſſet convinci, nec in malitia deprehendi.

5. Item ſigillum confeſſionis ita annexum eſt confeſſioni, ut quicumque confeſſiones audit, hoc ipſo quod audit, ſe obligat ad ſecreti habitionem: ſed ſi tu ſcires aliquid, & poſtmodum promitteres referenti illud quod numquam illud diceres, tenereris omnino celare: tunc ergo videtur ſimiliter quod tenetur celare illud, quod aliter quam per confeſſionem noverat.

Fundam. Contra hoc arguitur ſic, & ſuppono hic quinque, quæ ſunt per ſe nota. Prima ſuppoſitio eſt, quod nihil ſtatuendum eſt neque ſervandum, in quo fiat præjudicium veritati. Secunda eſt, quod fraus & dolus nemini debet patrocinari. Tertia eſt hæc, quod nullus pro aliquo tenetur mentiri. Quarta eſt hæc, quod nullus ſcienter reddit ſe impotentem ad id, quod tenetur, ſine peccato mortali. Quinta eſt hæc, quod nihil debet ſtatui nec ſervari, unde innocens poſſit rationabiliter accuſari & condemnari, & alii de peccato ſcandalizari.

Ex prima arguo ſic: Nihil ſervandum eſt in quo fiat præjudicium veritati: ſed aliquis ſacerdos poteſt in cauſa teſtificari, utpote qui cum alio, vidit furem, vel aliquod ſimile, cujus teſtificatione ſubtracta latebit veritas, & regnabit falſitas: ſi ergo talis confeſſionem de culpa audiat, & hoc ipſo teſtificari non velit, fit præjudicium veritati: ergo ſi hoc non debet fieri, non obligatur ad tacendum.

A

Ex ſecunda ſic: Fraus & dolus nemini debet patrocinari; ſed aliquis peccator ſciens ſe eſſe reum & accuſatione dignum, hoc ſolo confitetur, ut os ſacerdotis claudat: ſi ergo claudit, ac per hoc remanet impunitus, fraus & dolus ſibi patrocinantur: ergo ſi hoc eſt inconveniens: patet, &c.

Ex tertia ſic: Nullus pro aliquo tenetur mentiri: ſed iſte qui novit aliter quam per confeſſionem, non poteſt dicere, neſcio, quin mentiatur, quia novit ut homo, & ut Deus, ſi ergo juravit veritatem dicere, tenetur quod novit ut homo revelare, cum ad hoc juramentum poſſet ipſum arctare.

B

Ex quarta ſic: Eſto quod aliquis teneatur accuſare proximum apud prælatum, tum ex mandato divino, tum ex mandato prælati ſui, iſte vidit eum peccantem, & audivit eum confitentem: ſi ergo tenebatur ex viſu dicere, & ex auditu confeſſionis reddit ſe impotentem: ergo quando audivit ejus confeſſionem peccavit mortaliter, quod nullo modo videtur probabile.

C

Ex quinta ſic: Nihil debet ſervari, unde innocens poſſit rationabiliter condemnari: ſed ita eſt in propoſito, tenetur celare quod alias novit: ergo, &c. Probatio: Ponatur caſus quod quatuor vadant per viam, unus peccat in conſpectu omnium, unde accuſandus eſt coram prælato & puniendus, confitetur uni de tribus: duo alii accuſant illum qui peccavit, & teſtificantur contra eum, & ad majus robur teſtimonii advocant tertium: tertio præcipitur, quod dicat, & illi eum accuſant, niſi dicat, tamquam fautor ſit in aliena culpa, & prælatus rationabiliter punit ipſum ad duorum teſtimonium de inobedientia: ſi ergo totum iniquum eſt, videtur quod non tenetur celare.

Digitized by Google

Si tu dicas mihi, quod ſacerdos debet confitenti proteſtari, quod non accipit ſub ſigillo confeſſionis. Contra: Quæro: quando, aut antequam confiteatur, aut poſtquam confeſſus eſt. Sed ante non tenetur, quia neſcit, quid ſibi velit dicere. Si poſtquam confeſſio audita eſt, hoc nihil eſt, quia ex quo confeſſio facta fuit, ſigillum habuit: ergo per ſuam proteſtationem non poteſt infringere. Et iterum: Quilibet ſacerdos poſſet dicere confitenti: Nolo illud ſub ſigillo accipere. Præterea: Eſto quod obliviſcatur illud dicere, & habeat in corde, quamvis non in ore, videtur quod idem debeat accidere.

CONCLUSIO.

Confeſſor, ſi aliquod peccatum alia via quam per confeſſionem ſcivit, & illud quoque in confeſſione audierit, ſine præjudicio confeſſionis poteſt illud dicere.

Resp. ad Arg. Dicendum quod triplex eſt hic modus dicendi. Primus eſt iſte: Dicunt enim quidam, Opinio 1 quod ex quo aliquis ſcit aliquid per confeſſionem, qualitercumque ſciat, & quandocumque ſciat, illud vere non poteſt revelari, quia non poteſt tale quid revelari, cum ſit pars confeſſionis, quin fiat ſigillo confeſſionis præjudicium: quod maxime, & præcipue ſervandum eſt integrum. Ad Quæſtio præced. objecta reſpondent, ſicut ſupra tactum eſt, quod ſi videatur generari præjudicium, vel ſequi malum, non debet recipere ſub ſigillo confeſſionis, ſed cum proteſtatione, quod nolit tenere ſecretum. Improb. Sed etſi iſta opinio pia videatur, pro eo quod multum tribuit ſigillo ſcilicet confeſſionis: tamen poſſet ducere in magnum periculum, ſcilicet quod fieret veritati, & innocentiæ, & obedientiæ præjudicium, & fraudi præſtaretur patrocinium, ſicut oſtenſum eſt. Et conſtat quod ſigillum confeſſionis inſtitutum eſt ad vitandum ſcandalum, veritas autem propter ſcandalum di-

A mittenda non eſt. Et iterum: Illa proteſtatio non facit ut poſſit revelare, quod alias tenetur celare. Et iterum: Si aliquis audivit confeſſionem alicujus, & ille de illo peccato fit infamis, numquid fractor ſigilli dicitur, ſi de hac materia cum aliquibus loquitur, hoc videtur nimis durum, & impium. Et ideo eſt ſecunda poſitio, Opinio 2. quæ videtur eſſe temperatior, quod confeſſio claudit os reſpectu cognitionis præcedentis, non reſpectu ſequentis. Et ratio hujus eſt, quia ille qui prius novit, & illud in confeſſione recipit, os ſibi clauditur, reſpectu præcedentis, ſed non reſpectu ſequentis. Sed hæc poſitio minus eſt Improb. B rationabilis, quam prima, quamvis videatur magis ſobria. Primum, quia ex hac poſitione ita generatur veritati præjudicium, ſicut ex prima. Ulterius dicit, quod ſigillum confeſſionis poteſt omnem cognitionem antecedentem claudere, & poſt cognitio ſuperveniens poteſt illud aperire. Si enim confeſſio ideo clauderet prius ſcitum: quia revelare ſcitum eſt frangere ſigillum: cum illud contineatur ſub ſigillo: quo modo cognitio ſequens dabit potentiam loquendi, vel manifeſtandi illud, quod ſub ſigillo erat clauſum? Aut ſi revelare quod poſt ſcitur, in quantum poſt ſcitur, non præjudicat confeſſionis ſigillo, C quare revelare prius ſcitum, cum unum, & idem poſſit ſciri per viſum, deinde per confeſſionem, didicit tertio per aliorum revelationem? Et ideo Opinio 3. eſt tertius modus dicendi magis conſonus veritati, & rationi, quod illud quod ſcitur duplici via, duplici cognitione ſcitur. Et ſicut duplici cognitione ſcitur, ita poteſt homo obliviſci unum modum ſciendi, & memorari alterum, ſicut patet: quia aliquando obliviſcitur homo ſe vidiſſe, & recordatur ſe audiviſſe, vel obliviſcitur ſe audiviſſe per relationem, & meminit ſe audiviſſe in confeſſione. Et ſicut duplex eſt ſcientia, ſive modus ſciendi, ſic duplex eſt modus revelandi, nec unus præjudicat alteri; ut ſi quis dicat; Ego vidi, vel dicat: Ego in confeſſio-

ſione didici: nec unus modus alteri præjudicat: & ſine ſigilli fractione, & præjudicio, & abſque præjudicio veritatis poteſt quod ſcitum eſt per confeſſionem, & per alium modum revelari: ita tamen quod modus ſciendi per confeſſionem ſemper maneat in occulto. Quia tamen poſſet ex hoc ſcandalum generari, maxime apud pœnitentem, & apud alios: credo quod de bono, & æquo magis debet celare, quam unus alius. Et ideo propter vitandum ſcandalum pœnitentis debet ei proteſtari in confeſſione, quod non debet illud celare, non quia illa proteſtatio acquirat jus revelandi, sed quia proximo aufert rationem ſcandali. Debet etiam permittere ſe cogi ad dicendum; Cogitur autem, ſive quia veritati generatur præjudicium, ſive per mandatum. Et ex tunc poteſt dicere abſque omni remorſu. Cum magna enim maturitate revelandum eſt alienum peccatum, etiam ubi non eſt annexum confeſſionis Sigillum. Et hæc poſitio rationabilior, & ſecurior videtur, & Juriſperiti in hanc magis conſentiunt.

Explicat.

1. Ad illud quod obiicitur de decretali, dicendum quod loquitur de revelatione peccati eatenus, quatenus per confeſſionem ſcitum eſt, unde gravem imponit pœnam, in qua pœna dicitur quod debet intrudi in monaſterium arctum, & hoc intelligitur, non quia cogat ad emittendum votum, ſed quia pro tanto crimine compellit ad perpetue puniendum.

2. Ad illud quod obiicitur, quod nullo modo confeſſio eſt revelanda, &c. dicendum quod ibi eſt ſophiſma ſecundum accidens, pro eo quod iſti peccato inquantum revelandum extranea eſt confeſſio; cum enim dupliciter ſciatur, ſecundum unum modum revelari poteſt, & debet: ſecundum alium vero minime: & ideo primum quod proponit eſt falſum, ſcilicet quod non poteſt hoc peccatum revelari, quin reveletur confeſſio.

3. Ad illud quod obiicitur, quod iſtæ cognitiones habent oppoſitionem, & gradum, dicendum quod verum eſt quod gradum habent, ſed tamen non habent oppoſitionem, pro eo quod ſecundum diverſas vias ſunt; unde idem poteſt eſſe ſcitum, & creditum, ſic in propoſito eſt intelligendum.

4. Ad illud quod obiicitur, quod malis auferenda eſt occaſio malignandi, dicendum quod numquam omnino poteſt malis claudi aditus maleſaciendi, nec adeo debet claudi, quod ex hoc claudatur bonis via recte agendi: nec debet claudi aditus uni malo, ut aperiatur alteri: & ideo ratio illa non concludit, quod illud quod dupliciter eſt cognitum, neceſſario oporteat celari.

5. Ad illud quod obiicitur, quod promittit habere ſecretum cum audit, verum eſt ipſam confeſſionem, & illud eatenus quatenus ſic ſcitur: aliter non promittit, & ſi etiam promitteret, ubi veritas, vel obedientia præciperet revelari, poteſt promiſſio, vel juramentum nullum eſſe. Unde ſi vidiſſem proximum peccantem tali peccato, quod teneor dicere ſuperiori, ſi jurem ſibi non dicere, non abſolvor, immo dicere oportet; & facienda eſt pœnitentia de perjurio, pro eo quod contra juſtitiam juravi: & ſic patet totum. Ex hoc autem quod dictum eſt, non debet ſacerdos ſumere audaciam revelandi, & loquendi de facili de eo quod per confeſſionem novit, pro eo quod confeſſionis ſigillum adeo eſt cuſtodiendum, ut non ſolum vitetur fractio: immo etiam dignum eſt, ut tollatur de hoc omnis ſuſpicio, ne in contemptu veniat ſacramentum confeſſionis.

Digitized by Google

DISTINCTIO XXII.

An peccata dimiſſa redeant.

CUMQUE multis auctoritatibus ſupra ſit aſſertum, in vera cordis contritione peccata dimitti ante oris confeſſionem, vel operis ſatisfactionem, ei etiam qui aliquando in crimen relapſurus eſt: quæritur ſi poſt cordis contritionem confiteri contempſerit, vel in peccatum idem, vel ſimile ceciderit, an peccata dimiſſa redeant. Cujus quæſtionis ſolutio obſcura eſt, & perplexa, aliis aſſerentibus, aliis contra negantibus peccata ſemel dimiſſa,
Aliquorum opinio. *ulterius replicari ad pœnam. Qui vero dicunt peccata dimiſſa redire, ſubditis ſe muniunt teſtimoniis. Ambroſius ait: Donate invicem, ſi alter in alterum peccat: alioquin Deus repetit dimiſſa. Si enim in his contemptus fuerit, ſine dubio revocabit ſententiam, per*
Matt. 18. *quam miſericordiam dederat; ſicut in Evangelio de ſervo nequam legitur, qui in*
De pœnit. *conſervum ſuum impius deprehenſus eſt. Item Rabanus: Nequam ſervum tradi-*
d. 4. in *dit Deus tortoribus, quoaduſque redderet univerſum debitum; quia non ſolum*
princ. & ſeq. *peccata, quæ poſt baptiſmum homo egit, reputabuntur ei ad pœnam, ſed etiam*
Lib 4, *originalia, quæ in baptiſmo ſunt ei dimiſſa. Item Gregorius: Ex dictis Evan-*
dial. c. 60 *gelicis conſtat, quia ſi ex toto corde non dimittimus quod in nos delinquitur, &*
Luc. 6. *hoc rurſum exigitur, quod jam nobis per pœnitentiam dimiſſum fuiſſe gaudebamus. Item Auguſtinus: Dicit Deus; Dimitte, & dimittetur tibi: ſi ego prius*
Habetur de pœn. *dimiſi, dimitte tu poſtea. Nam ſi non dimiſeris, revocabo te; & quidquid di-*
d. 4. *miſeram, replicabo tibi. Item qui divini beneficii oblitus, ſuas vult vindicare*
Dixit Dominus. *injurias, non ſolum de futuris peccatis veniam non merebitur, ſed etiam præterita, quæ jam ſibi dimiſſa credebat, ad vindictam ei replicabuntur. Item Beda:*
Super Luc. lib. *Revertar in domum meam, &c. Timendus eſt ille verſiculus, non exponendus:*
4. c. 47. *ne culpa, quam in nobis extinctam credebamus, per incuriam nos vacantes oppri-*
Ibidem. *mat. Item quemcumque enim poſt baptiſma ſive pravitas hæretica, ſeu cupiditas mundana arripuerit, mox omnium proſternet in ima vitiorum. Item Auguſti-*
Lib. de baptiſmo, *nus: Redire dimiſſa peccata, ubi fraterna charitas non eſt, apertiſſime Dominus*
de pœn. *in Evangelio docet in illo ſervo, a quo dimiſſum Dominus debitum petiit, eo*
d. 4. Matt. 18. *quod ille conſervo ſuo debitum nollet dimittere. His auctoritatibus innituntur,*
Oppoſit. *qui dicunt peccata dimiſſa, ſi replicantur, redire ſimpliciter. Quibus opponitur. Si quis pro peccato, de quo pœnituit, & indulgentiam accepit, iterum punitur, non videtur juſtum. Si punitur pro eo quod peccavit, & non emendavit, juſtitia eſt aperta. Si vero requiritur quod fuerat condonatum, vel injuſtitia eſt, vel*
Nah. 1. *juſtitia occulta. Videtur etiam Deus bis in idipſum judicare, & duplex tribulatio conſurgere; quod Scriptura negat. Sed ad hoc poteſt dici, quod neque duplex*
Solutio. *tribulatio conſurgit, neque judicat Deus bis in idipſum. Hoc enim fieret, ſi poſt condignam ſatisfactionem, & ſufficientem pœnam iterum puniret: ſed non ſatisfecit digne & ſufficienter, qui non perſeveravit. Debuit enim jugem peccati habere memoriam, non ad faciendum, ſed ad cavendum. Debuit non oblíviſci omnes retributiones Dei: quæ tot ſunt, quot ſunt peccatorum remiſſiones. Tot ergo de-*
2. Pet. 2. *buit cogitare dona Dei, quot mala ſua: ac pro illis uſque in finem gratias agere. Sed quia ingratus ad vomitum ſicut canis rediit, ante acta bona mortificavit, & peccatum dimiſſum revocavit: ut cui humiliato ante Deus peccatum dimiſerat, eidem poſtea elato & ingrato imputet.*

Digitized by Google

Aliorum ſententia.

Sed quia abſonum videtur, ut peccata dimiſſa iterum imputentur, placet quibuſdam neminem pro peccatis ſemel dimiſſis iterum a Deo puniri. Sed ideo dicuntur dimiſſa redire & imputari, quia propter ingratitudinem ita reus & peccator conſtituitur, ut ante fuerat. Sic enim quod dimiſſum fuerat, dicitur exigi, quia remiſſionis percepta ingratus ita reus fit ut ante fuerat. Utrique parti quaſtionis probati ſavent doctores. Ideoque alicui parti non præjudicans, ſtudioſi lectori judicium relinquo, addens mihi tutum fore, ac ſaluti propinquum ſub menſa dominorum micas edere.

Aliorum opinio. Utramque licet tenere ſecundum Magiſtrum. Mat. 15

Quid ſit hic Sacramentum, & Res.

Poſt prædicta reſtat inveſtigare, quid in actione pœnitentiæ ſit Sacramentum, & Res. Sacramentum enim ſignum eſt ſacræ rei. Quid ergo hic ſignum eſt? & quæ eſt res ſacra hujus ſigni? Quidam dicunt ſacramentum hic eſſe quod exterius tantum geritur, ſcilicet exterior pœnitentia, quæ eſt ſignum interioris pœnitentiæ, ſcilicet contritionis cordis, & humilitatis. Quod ſi eſt, non omne Sacramentum Evangelicum id efficit quod figurat. Exterior enim pœnitentia non efficit interiorem, potius interior cauſa eſt exterioris. Sed ad hoc, inquiunt illi, hoc eſſe intelligendum de illis Sacramentis, quæ in novo teſtamento inſtituta ſunt; ut eſt Sacramentum Baptiſmi, confirmationis, & corporis Chriſti. Sacramentum vero pœnitentiæ, ſicut & conjugii, ante tempus gratiæ, etiam a primordio humani generis fuit. Utrumque enim inſtitutum fuit in primis parentibus. Item: Si exterior pœnitentia Sacramentum eſt, & interior res Sacramenti, ſæpius præcedit res ſacramentum, quam ſacramentum rem. Sed nec hoc inconveniens eſt. Nam & in aliis Sacramentis, quæ efficiunt quod figurant, hoc ſæpe contingit. Quidam autem dicunt, exteriorem pœnitentiam & interiorem eſſe Sacramentum, nec duo Sacramenta, ſed unum, ut ſpecies panis, & vini non duo ſunt Sacramenta, ſed unum. Et ſicut in ſacramento corporis, ita etiam in hoc ſacramento dicunt aliud eſſe tantum ſacramentum, ſcilicet exteriorem pœnitentiam: aliud ſacramentum & rem, ſcilicet interiorem pœnitentiam: aliud rem & non Sacramentum, ſcilicet remiſſionem peccatorum. Interior enim pœnitentia, & res eſt ſacramenti, id eſt exterioris pœnitentiæ, & ſacramentum remiſſionis peccati, quam ſignat & facit. Exterior quoque pœnitentia & interioris ſignum eſt, & remiſſionis peccatorum.

Gandulphus. Aliquorum opinio. Oppoſitio prima. Solutio. Oppoſ. 2 Solutio. Opinio aliorum

DISTINCT. XXII.

Oſtendit quantum confeſſionis contemptus obſit.

Cumque multis auctoritatibus ſupra ſit aſſertum, &c.

Expoſitio textus.

IN particula præcedenti egit Magiſter de utilitate confeſſionis recte factæ. In hac parte agit de damno confeſſionis omiſſæ. Unde quærit, utrum propter omiſſionem confeſſionis redeant peccata dimiſſa. Et habet hæc pars quatuor particulas. In prima movet quæſtionem. In ſecunda ponit unam opinionem cum ſua confirmatione, ibi: *Qui vero dicunt peccata dimiſſa, &c.* In tertia ſolvit quæ videntur facere contra prædictam rationem, ibi: *His auctoritatibus innituntur.* In quarta ponit aliam opinionem, ibi: *Sed abſonum videtur, ut peccata, &c.* ubi ponit aliam opinionem minus temperatam. *Poſt prædicta reſtat inveſtigare.* Hæc eſt ultima pars hujus

Diviſio.

hujus partis, in qua agit de pœnitentia, ſecundum quod habet rationem ſigni, quæ fuit diviſa contra totam partem. Sunt autem in hac parte duæ particulæ ſecundum duplicem opinionem quam ponit, quid ſit in pœnitentia ſignum, & quid ſignatum. Primam ponit ibi: *Poſt prædicta conſiderandum, &c.* Secundam ibi: *Quidam autem dicunt exteriorem pœnitentiam.*

Non ſolum peccata quæ poſt baptiſmum, &c. Dub. I.

Innuit quod non ſolum peccata, quæ fecit homo poſt baptiſmum, ſed etiam originalia reputabuntur ei ad pœnam. Contra: Videtur falſum dicere, quia originale eſt a naturali origine: ſed aliquis non bis poteſt naſci carnaliter: ergo non poteſt originale iterari. Item originale non eſt ab uno niſi unum: ergo male dicit, quod redeunt originalia pluraliter. Item quæritur, utrum ſimiliter poſſit dici, quod redeunt venialia.

Resp. Dicendum quod in originali duo ſunt, ſcilicet carentia debitæ juſtitiæ, & ulterius pronitas: non fiat vis utrum iſta differant ſecundum rem. Ratione primi privat a viſione Dei, ſed ratione ſecundi frequenter in malum trahit. Ratione utriuſque dicitur quodam modo redire, quia pronitates intenduntur, & hujuſmodi indignus viſione Dei efficitur, & ita quodam modo redit in conſimili reatu. Quod ergo dicitur, quod non poteſt iterari, verum eſt in ſe. Quod obiicitur, quod dicitur pluraliter, dicendum quod hoc eſt ratione plurium pronitatum. Quod quæritur de veniali, dicendum quod poteſt aliquo modo dici, licet adhuc magis improprie, quam peccata alia. Eſt enim ibi quodam modo ingratitudo.

Tot ergo debuit cogitare dona. Dub. II.

Ex hoc videtur, quod ad tot gratiarum actiones teneatur quis, quot
A percepit beneficia: ſed quia quilibet noſtrum recipit quotidie innumerabilia beneficia: ergo ad innumerabiles tenemur gratiarum actiones. Item ſi ad tot tenemur gratiarum actiones, quot peccata ſunt dimiſſa: ergo videtur ſimiliter, quod ſi aliquis dedit alicui centum denarios, tenetur ſimiliter centies gratias agere.

Resp. Dicendum quod ſicut de peccatis ſufficit conteri in communi, quod omnia deteſtetur, ita tamen quod nullum placeat: ſic de omnibus ſufficit gratias agere in communi; ita tamen quod de nullo in ſpeciali ingratus exiſtat: & ſecundum quod plura ſunt beneficia, majores
B debet gratias agere: & per oppoſitum ſi non agit, magis ingratus judicatur eſſe: & pro tanto dicitur, quod debet pro omnibus gratias agere, non ita quod pro quolibet diviſim ſuam oportet gratiarum actionem exhibere: ſed quanto plura fuerint, magis accuſant ingratum de ingratitudine, & faciunt dignum increpatione.

Quia propter ingratitudinem ita reus, & peccator conſtituitur, ut ante fuerat. Dub. III.

Quæritur hic, utrum iſta ingratitudo dicatur genus peccati, vel cir-
C cumſtantia. Si genus, videtur tunc quod neceſſario quilibet peccet duplici genere peccati in quolibet peccato, quia quilibet immemor eſt beneficii accepti, cum Deum offendit. Si circumſtantia ſolum, non videtur ita aggravare peccatum. Item videtur quod non tantum ſit circumſtantia, quia gratiarum actio eſt actus virtutis, quæ eſt gratitudo: ergo ingratitudo eſt ſpeciale vitium.

Resp. Dicendum quod ad hoc quod aliquis ſit vere gratus, duo requiruntur, ſcilicet quod pro loco, & tempore ſit memor beneficiorum ad gratias agendum, & quod ſit promptus ad obſequendum, & reddendum bonum pro bono. Similiter ingratitudo dupliciter dicitur. Uno modo oblivio be-

Digitized by Google

beneficii cum contemptu, utputa quando eſt locus, & tempus agendi gratias, & recognoſcendi: & ſic eſt peccatum ſpeciale contentum ſub omiſſione. Alio modo dicitur ingratus, qui recipit bonum, & reddit malum; & hæc eſt circumſtantia peccati, & ſic eſt in omni peccato, & tanto magis aggravans, quanto homo plura bona percepit.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam præſentis diſtinctionis tria principaliter quæruntur. Primo quæritur quantum ad primam partem de reditu peccati. Secundo quæritur de pœnitentia in ratione ſacramenti: & hoc quantum ad ſecundam partem. Tertio ad intelligentiam totius partis præcedentis quæritur de pœnitentia in ratione fundamenti. Quantum ad primum quæruntur duo. Primo quæritur, utrum peccata redeant quantum ad maculam. Secundo, utrum redeant quantum ad reatum.

QUÆSTIO I.

An peccata dimiſſa redeant quantum ad maculam.

S. Thomas 3 p. q. 88 art. 1
Et 4. Sent. d. 22 q. 1. art. 1.
Scot. 4. Sent. diſt. 22. q. 1.
Richardus 4. Sent. diſt 22. q. 2.
Durand. 4. Sent d. 22. q 1.
Franc. de Marr 4 Sent. d. 22. q 1.
Thom. Arg. 4 Sent d 22. q. 1. art. 1.
Steph. Brulef. 4. Sent. diſt. 22. q. 1.
Petrus de Tarant. 4. Sent. diſt. 22. q. 1.
Gabriel Biel. 4. Sent. d. 22. q. 1.

Ad opp. 1 Pet. 4

QUOD peccata redeant quantum ad maculam, videtur: charitas operit multitudinem peccatorum; ſed remoto operimento, remanet & apparet illud quod operiebatur: ſi ergo peccatum ſequens removet charitatem, videtur quod peccata per ipſam dimiſſa facit in conſpectu Dei apparere, & eſſe.

2. ITEM ſicut ſe habet culpa ad mortificandum, ita ſe habet charitas ad vivificandum, & econverſo; ſed A charitas ſubſequens vivificat opera ſua prius mortificata: ergo pari ratione culpa ſequens facit redire mala prius deleta.

3. ITEM peccati deletio eſt effectus gratiæ immediatus: ſed remota cauſa proxima, & immediata, removetur effectus: ergo remota gratia privatur deletio culpæ: ſi ergo peccatum gratiam privat, per cujus actum eſt deletio peccati: ergo peccata priora remanent indeleta.

4. ITEM iſta duo ſunt, quæ culpam conſtituunt, ſcilicet deformitas, & pronitas: ſed poſſibile eſt peccata priora redire quantum ad deformitatem & pronitatem: ergo, &c. Probatio minoris. B Deformitas conſiſtit in deturpatione imaginis, & pronitas in inclinatione ad actum aliquem ſecundum exceſſum, ſed pronitas remanet poſt peccatum, & poteſt per culpam ſequentem intendi, & anima deformari: ergo, &c.

CONTRA: Nihil quod omnino cedit in non ens, iteratur omnino idem: ſed culpa cum deletur, omnino non eſt: ergo impoſſibile eſt per ſequentem actum eamdem culpam numero renovari. Fundam.

ITEM nihil reducit aliquid deletum ad eſſe, niſi quod poteſt facere eſſe: ſed unus actus non facit unam maculam, ſive culpam in anima: C ergo impoſſibile eſt plura genera peccatorum redire per unam culpam.

ITEM contrarium non reducit ad eſſe ſuum contrarium: ſed poſſibile eſt quod aliquis, qui primo peccavit per avaritiam, poſtmodum recidivet per prodigalitatem: ſi ergo prodigalitas non reducit avaritiam ad eſſe, patet, &c.

ITEM ſi peccata dimiſſa redeunt quantum ad culpam; aut ergo quia homo hoc facit, aut quia Deus. Homo non; quia non poteſt eodem peccato numero bis peccare. Deus non; quia neminem poteſt facere peccatorem: ergo nullo modo hoc eſt: ergo, &c.

Digitized by Google

CONCLUSIO.

Dimiſſa peccata per pœnitentiam, quoad culpam nullo modo redeunt.

Resp. ad Arg. Dicendum quod aliquorum opinio fuit, quod priora peccata redirent, & priora demerita, ſicut oſtenſum fuit ſupra, quod redeunt priora merita, & reviviſcant per gratiam ſubſequentem. Dicebant enim bona, & mala quantum ad mortificationem, & deletionem, & quantum ad reditum, & vivificationem pari paſſu ambulare, ſecundum illud quod Dominus dicit de viro juſto, qui ſe a juſtitia avertit, omnium juſtitiarum ejus non recordabor: & de peccatore reſurgente, quod non recordatur iniquitatum. Sed tamen illud non videtur intelligibile, quod eadem charitas amiſſa redeat, ſi eſt habitus creatus, nec quod eadem culpa ſimiliter: ſi enim omnino deletur, non redit eadem, quæ prius, ſed nova. Et ideo fuit ſecunda opinio magis aliquantulum temperata, quod peccata non redeant niſi per quatuor peccatorum genera, ſcilicet per odium fraternum, per apoſtaſiam, per contemptum confitendi, & per hoc quod dolet ſe pœnituiſſe. Unde fecerunt verſus.

Opinio 1 Diſt. 14. q. 3

Improb.

Opinio 2

Fratres odit, apoſtata fit, ſpernitque fateri:
Pœnituiſſe piget, priſtina culpa redit.

Ratio autem eorum præter auctoritates, quæ hoc dicere videntur, & tanguntur in littera, fuit quia Dominus remittit culpam ſub quadruplici conditione, ſcilicet ſi ipſe dimittat proximo, ſi perſeveret in fide, ſi confiteatur culpam, ſi perpetuo deteſtetur culpam commiſſam. Et quoniam pactio frangitur non exiſtente conditione, quando aliquis peccat aliquo genere peccatorum, dicunt culpam redire. Sed nec iſta poſitio debet teneri, licet fuerit magni clerici, ſcilicet Præpoſitivi, quoniam non rectum habet fundamentum. Conſtat

Improb.

A enim culpam non deleri niſi per gratiam. Conſtat etiam ad præſentiam gratiæ omnino deleri culpam. Si enim gratia præſens eſt, culpa omnino deleta eſt; quod ſi deleta eſt: & jam non eſt, nec eſt qui faciat eam eſſe in anima, ideo non videtur eſſe probabile quod propter aliquam conditionem deficientem, culpa dimiſſa iterum redeat. Et ideo eſt poſitio probabilis & recta, quam tenent moderni Doctores, quod peccata dimiſſa nullo modo redeant quoad culpam. Et concedendæ ſunt rationes quoad partem iſtam.

Opinio 3 S.Thomas 3 p. q. 8

1. Ad illud quod obiicitur primo de remotione operimenti, dicendum B quod aliud eſt operiri in conſpectu hominis, aliud in conſpectu Dei. In conſpectu hominis cooperiri poteſt aliquid, ita tamen quod propter hoc non deſinat, ſicut pictura operitur panno, non quia non ſit, ſed quia non apparet. In conſpectu autem Dei, quem nihil poteſt latere, operire eſt facere quod non ſit: & hoc modo charitas operit priora peccata delendo: & ideo cum jam non ſunt, remoto operimento non apparent.

2. Ad illud quod obiicitur, quod gratia vivificat opera mortificata, reſpondetur ad hoc, quod non eſt ſimile, tum ex parte gratiæ, tum ex parte bonorum, tum ex parte divi- C næ miſericordiæ. Ex parte gratiæ, quoniam ipſa potentior eſt ad bonum, quam culpa in malum. Ex parte bonorum, quia connexio eſt in bonis, & manent in unitate corporis myſtici, non ſic eſt in malis. Ex parte divinæ miſericordiæ, quæ pronior eſt ad miſerendum, quam ad condemnandum, & ideo non valet. Sed aliter poteſt dici, quod aliud eſt bona opera mortificari, aliud peccata deleri. Bona namque opera mortificantur, non quia eſſe deſinant, ſed quia reputantur indigna remuneratione æterna propter indignitatem ſolum peccantis. Sed peccata deleri, vere dicit peccati expulſionem, & remotionem talis vitii ab anima. Unde ſicut charitas, quæ eſt habitus animæ, num-

Sup. d.14

numquam eadem redit, ſi amittatur, ſic nec culpa eadem redire poteſt.

3. Ad illud quod obiicitur de effectu immediato, dicendum quod effectus habet comparari ad aliquam cauſam dupliciter; aut ſicut ad introducentem, & conſervantem, ut lumen ad ſolem, & ſic locum habet illa maxima: aut ſicut ad introducentem ſolum, & ſic non habet locum. Si enim cultellus infligit plagam, non oportet quod deſtructo cultello deſtruatur plaga. Sic in propoſito eſt intelligendum, quod gratia in ſuo primo adventu facit culpam, quam invenit in anima amplius non eſſe.

4. Ad illud quod obiicitur de deformitate, & pronitate, dicendum quod neutra redit omnino eadem numero. Sed quamvis de pronitate aliquo modo poſſit eſſe verum, non intenditur tamen deformitas, quæ eſt in privatione boni, & nota diſplicentiæ eadem eſſe non poteſt: & hæc eſt culpa proprie loquendo, ſicut planum eſt in ſecundo Libro.

QUÆSTIO II.

An peccata dimiſſa redeant quantum ad reatum.

S. Thomas 3. p. q. 88. art. 2.
Et 4. ſent diſt. 22. q. 1. art. 2.
Richardus 4. Sent. diſt. 22. q. 2.
Thom. Arg. 4. Sent. d. 22. q. 1. art. 2.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 22. q. 1.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 22. q. 1.

Ad opp. *Mat. 18* UTrum peccata dimiſſa redeant quantum ad reatum. Et quod ſic, videtur per textum: Serve nequam, omne debitum dimiſi tibi, &c. Et poſt: Tradidit eum tortoribus, quouſque redderet, &c. Et poſt: Sic pater veſter: ergo Dominus debitum quod dimiſerat iterum exigit: ergo, &c.

2. Item ponatur quod aliquis ante completam ſatisfactionem cadat in culpam, conſtat quod ſatisfacere non poteſt extra gratiam: ponatur ergo quod decedat, iſte reatum ſecum portat, qui non poteſt ſolvi per pœnam ſatisfactoriam: ergo punitur pœna æterna.

3. Item quot peccata ſunt iſti dimiſſa, tot tenetur gratias agere, tot etiam tenetur deteſtari continue peccata: ſed cum peccat uno peccato, omittit gratias agere, & peccata deteſtari: ergo tot pœnarum reus erit, quot prius erat.

4. Item in legibus humanis ſervus manumiſſus redigitur in ſervitutem, quando dominium ſuum attrectat manu cruenta, vel pro alia enormi offenſa; ergo ſi leges iſtæ a lege procedant æterna, videtur quod Deus ſimiliter faciat: ergo ita recidivantem (B) aſſidue reputat obligatum ad pœnam, ſicut prius reputabat.

Contra: Non judicat bis Deus in idipſum: Non ergo bis punit: ſi ergo aliquis pro peccato commiſſo pœnituit, & ſe punivit, videtur quod amplius pro illo non puniatur, quantumcumque peccet alias: ergo, &c. Fundam. *Nahum 1*

Item reatus pœnæ æternæ eſt inſeparabiliter annexus culpæ: ſed culpa non poteſt redire: ergo, &c.

Item ſi reatus peccatorum præcedentium redit: ergo nulla eſt in mundo utilitas, quod quis bene fecit, & pœnituit: ſed hoc videtur impium dicere: ergo, &c.

Item: Dona Dei ſunt ſine pœnitentia: ergo ſi Deus aliquid condonat, non pœnitet de condonatione: ergo non poteſt reatus redire, quem Deus dimiſit, vel a quo ſolvit. *Rom. 11* (C)

CONCLUSIO.

Peccata illa quæ prorſus dimiſſa ſunt, non redeunt per ſequentem culpam, niſi quo ad pœnam damni: quæ vero quo ad aliquam partem pœnæ, nec dum dimiſſa fuerunt, quo ad illam ſic redeunt, quod ratione annexi illa erit æterna.

Resp. ad Arg. Dicendum quod aliqui voluerunt dicere peccata præcedentia redire quo ad reatum, quia per

per culpam ſequentem tot reatibus obligatur ad pœnam, quot prius erat obligatus. Et ratio hujus tangitur in littera. Dicebant enim, quod quot peccata commiſerat, tot vinculis obligabatur, cum veniebat ad pœnitentiam, ut deteſtaretur præterita mala: & ideo cum peccat, omnia vincula rumpit: & ideo tot reatibus reus eſt, quot prius peccata commiſit.

Improb. Sed illud nihil eſt. Primum, quia ſufficit una deteſtatione deteſtari cetera: nec tenetur ſimul & ſemel diviſim deteſtari omnino: ergo in uno non peccat niſi omiſſione unica.

Opin. 2. Aliorum opinio fuit, quod peccata priora redeant per recidivum quantum ad æquivalentiam, pro eo quod ingratitudo, quæ eſt conditio peccati, adeo aggravat peccatum, ut ſit ita reus, ſicut per omnia peccata præcedentia reus fuerat.

Improb. Sed illud non videtur verum. Primo, quia ingratitudo penſatur ſecundum quantitatem beneficii: ſed majus beneficium præſtat Deus conſervando innocentiam, quam renovando ad pęnitentiam: ergo gravius peccavit cum primo innocentiam perdidit, quam quando recidivavit: ergo ingratitudo non facit, quod adeo ſit peccatum grave, ut præcedentia. Præterea: Ingratitudo iſta eſt peccati circumſtantia a parte peccantis: ſed magis aggravat peccatum libido, vel genus peccati, quam aggravet circumſtantia; ergo numquam propter ingratitudinem unum peccatum leve ſecundum genus æquipollebit peccatis præcedentibus gravibus, & enormibus.

Opinio 3. Et ideo aliter dicendum, quod reatus eſt obligatio ad pęnam; pęna autem peccati duplex eſt, ſcilicet pęna damni, & ſenſus. Poſſumus ergo loqui de reatu peccati dupliciter, aut quantum ad pęnam damni, aut quantum ad pœnam ſenſus. Si quantum ad pęnam damni, ſic quia qui peccat in uno factus eſt omnium reus,

Iac. 2. credendum eſt quod peccata dimiſſa redeunt. Si autem loquamur quantum ad pęnam ſenſus, ſic diſtinguendum eſt. Quia quædam peccata ſunt

A omnino dimiſſa quantum ad pęnam, & culpam, & talia nullo modo redeunt. Quædam autem dimiſſa ſunt in parte, & de talibus fienda eſt ſatisfactio. Et quoniam culpa ſequens tollit potentiam ſatisfaciendi quamdiu manet, per hoc ipſum iſte obligatur ad ſupplicium æternum, non ratione ſui principaliter, ſed ratione annexi; & ſic intelligendum eſt peccata redire. Verum eſt etiam quod aliquo modo aggravat culpam ſequentem præcedens remiſſio, quia eſt ibi contemptus præſtiti beneficii; non tamen ita, quod faciat æquivalentiam.

B 1. 2. Ad illud quod obiicitur de auctoritate Matthæi, dicendum quod ſecundum alterum horum modorum intelligendum eſt; & ſimiliter ſequens objectum patet, quia verum concludit.

3. Ad illud quod obiicitur de tentionibus, jam reſponſum eſt per interemptionem, quia non tot tentionibus tenetur, ſed ea ſola tentione, qua tenetur conteri.

4. Ad illud quod obiicitur de ſervo manumiſſo, dicendum quod in legibus humanis illud fit ad cautelam, & terrorem; & ideo non oportet ſic in lege divina reperiri. Rationes autem ad oppoſitum, quibus oſtenditur quod reatus non omnino redit, verum concludunt.

C

ARTICULUS II.

Consequenter quantum ad ſecundam partem diſtinctionis, quæritur de pęnitentia in ratione ſacramenti. Et cum ad rationem ſacramenti duo concurrant, ſcilicet inſtitutio, & ſignificatio, de quibus duobus in littera agitur; ideo circa hæc duo quæruntur. Primo, quæritur de pœnitentia quantum ad inſtitutionem. Secundum quantum ad ſignificationem.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO I.

An ſacramentum pœnitentiæ fuerit inſtitutum.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 14. Memb. 1. art. 3.
S. Thomas 3. p. q. 84. art. 7.
Et 4. Sent d. 22. q. 2. art. 3.
Richard. 4. Sent. diſt. 22. art. 2. q. 5.
Steph. Brulef. 4. Sent diſt. 22. q 3.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 23. q. 13.

Fundam. *Hug. lib. 1 p. 9 c. 2* UTRUM ſacramentum pœnitentiæ fuerit inſtitutum. Et quod ſic, videtur: ita diffinit Hugo ſacramentum; Sacramentum eſt ex ſimilitudine repræſentans, ex inſtitutione ſignificans, &c. ſi ergo pœnitentia eſt ſacramentum, patet, &c.

Mat. 3. Joan. 3. Luc. 13. ITEM ſicut Dominus præcepit baptizari, ita præcepit pœnitentiam agere, ſicut patet. Et ſicut dicitur: Niſi quis renatus fuerit, &c. ita dicitur: Si pœnitentiam non egeritis, omnes ſimul peribitis: ergo ſicut præcipiendo baptizari, inſtituit baptiſmatis ſacramentum, ita præcipiendo pœnitere, inſtituit ſacramentum pœnitentiæ.

ITEM modus agendi pœnitentiam in veteri lege fuit præfixus, ſicut patet: *Lev. 4 & 5 per totum.* ſimiliter in nova ſecundum ſacerdotis arbitrium: ſed talis modus non eſt ex naturæ dictamine: ergo eſt ex inſtitutione.

Ad opp. *Hug. lib. 1 p. 11 c. 3* 1. CONTRA: Hugo de ſancto Victore dicit, quod in lege naturæ nullum ſacramentum inſtitutum eſt ſub præcepto, ſed ſolum ſub conſilio: ſed pœnitentia in lege naturæ fuit ſub præcepto, quia nemo ſine ea unquam ſalvari potuit: ergo non fuit inſtituta.

2. ITEM nullum ſacramentum indiget inſtitutione, quod eſt ex naturali dictamine; ſed pęnitentia eſt ex naturali dictamine, quia naturaliter dictat ratio quod peccans, & offendens debet per pęnitentiæ humilitatem reconciliari: ergo, &c.

3. ITEM omne ſacramentum quod inſtitutum eſt, variatum eſt: ſed pęnitentia ſemper fuit ab initio uſque A nunc quantum ad contritionem, & ſatisfactionem ſaltem: ergo non videtur per legem inſtitutum.

4. ITEM ſi inſtitutum eſt ſacramentum, quæritur ubi, & a quo. Si ibi, ubi dicitur; Agite pęnitentiam; *Mat. 3* ſimiliter inſtitutum poteſt dici a Joanne, qui prædicavit: Pœnitentiam agite: Si ibi; Vade, & oſtende te ſacerdotibus; *Mat. 8* ſed conſtat quod intelligebatur de ſacerdotibus legalibus. Si ibi; Quorum remiſeritis *Joan. 20* peccata. Sed contra; Ibi eſt inſtitutum quod eſt ordinis ſacerdotalis.

CONCLUSIO.

B *Pœnitentiæ ſacramentum fuit inſtitutum a Domino: & per ipſum promulgatum quo ad formale, ſed quo ad materiale per Apoſtolos.*

RESP. AD ARG. Dicendum quod de pœnitentia eſt loqui dupliciter, aut prout eſt reconciliativa Deo, aut prout eſt non ſolum reconciliativa Deo, ſed etiam Eccleſiæ. Si loquamur de ipſa prout Deo reconciliat, ſic eſt de dictamine legis naturalis, quæ dictat conteri de peccato, & humiliari debere, tamen aliqua illuſtratione fidei: & ſic tale ſacramentale potius habuit inſinuationem, quam inſtitutionem. Eo enim Opinio 1 C quod natura dictabat, inſinuari ſufficiebat. *Geneſ. 2.* Improb. Et aliqui volunt dicere, quod inſinuatum fuit ante lapſum illo verbo Geneſis: In quamcumque die comederitis, &c. Sed illud verbum videtur potius minari ſupplicium, quam inſtituere remedium. Et iterum: Cum pœnitentia ſit in remedium de ſua inſtitutione primaria, non videtur competens ejus inſtitutio, niſi ex quo cœpit peccatum. Et ideo eſt alia poſitio, & melior, Opin. 2 quod Dominus tunc inſinuavit, & inſtituit, quando poſt peccatum Adam vocavit: ubi es? Ubi *Geneſ. 3* dicit Gloſſa, quod monebat eum re- *Iſa. 46.* dire ad cor, juxta illud propheticum: Redite prævaricatores ad cor, & multæ Gloſſæ, quæ ibi ponuntur, hoc innuunt. Et ſic patet quod pęniten-

Digitized by Google

tentia prout fuit ſacramentum reconcilians Deo, ibi fuit inſinuatum, quantum pro illo tempore ſufficiebat. Et illa inſinuatio cum naturali dictamine ſufficiebat loco inſtitutionis. Eſt & alio modo loqui de pœnitentia ſecundum quod eſt ſacramentum Eccleſiæ: & ſic habuit inſtitutionem in lege ſcripta, ſive Moſaica, ſive Evangelica. In lege Moſaica, quia nondum erat unitas perfecta, nec perfecta reconciliatio, inſtitutionem habuit ſecundum imperfectionem, ſcilicet quantum ad quamdam generalitatem in determinatione oblationum, quæ erant loco confeſſionis, & ſatisfactionis. In lege autem nova ubi unitas Eccleſiaſtica B eſt perfecta, & reconciliatio plena, inſtituta fuit ſecundum ſtatum perfectionis, & quantum ad formale, quod eſt abſolutio ſacerdotalis & ligatio, & quantum ad materiale, quod eſt quædam lucida, & aperta confeſſio non ſolum in generali, verum etiam in ſpeciali. Et primum Dominus inſtituit per ſe, & promulgavit, ſcilicet clavium poteſtatem poſt reſurrectionem. Secundum vero inſtitutum fuit per Apoſtolos, vel ut melius dicam, promulgatum, quia Dominus Apoſtolos docuit, & ipſi a Domino docti, & auctoritate ab ipſo accepta, immo ejus auctoritate promulgaverunt. Non enim nobis tra- C diderunt, niſi quod a Domino, vel a Domini ſpiritu acceperunt: & ſic patet quando, & quo modo, & ubi, & a quo inſtitutum eſt hoc ſacramentum. Concedendæ igitur ſunt rationes hoc probantes.

Joan. 20. Huc referas quod alibi dicit de inſtitutione ſacram. propter Eccleſiæ determinationem, & ejus explicatio habebitur tom. ult.

1. Ad illud quod obiicitur, quod non fuit inſtitutum in lege naturæ, dicendum quod proprie inſtitutum non fuit præcepto diſciplinæ, vel præcepto ſacramentali, ſed magis ex præcepto naturali, ad quod illuminabat excitatio, & viſitatio Dei, qua homines increpavit in ſigno audibili, & increpat ſpiritualiter per dolorem in lectulo & omnia oſſa hominis marceſcere facit.

2. Ad illud quod obiicitur, quod A ex naturali dictamine, dicendum quod verum concludit ſecundum illam acceptionem; attamen quia natura per ſe non ſufficit patet, &c.

3. 4. Ad illud quod obiicitur, quod non eſt variatum, dicendum quod inquantum eſt ſacramentum Eccleſiæ variatum eſt: & lex ſcripta aliquid addit ſupra illud, quod erat naturalis dictaminis: & lex Evangelica illud additum non evacuavit, immo magis implevit in addendo additione perfecta. Quod quæritur, ubi & a quo ſit inſtitutum, jam patet ex prædictis.

QUÆSTIO II.

An pœnitentia exterior ſignificet interiorem.

Alex. Alenſ 4. p q. 14. Membr. 2. art. 1. § 1.
Richardus 4. Sent. diſt. 22. art. 2. q. 1.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 22. q. 4.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 22. q. 9.

DE pœnitentia quantum ad ſignificationem. Et quæritur, quid ſit hic ſignum, & quid ſignatum. Et videtur, quod pœnitentia exterior ſignificet interiorem, ſic: Sacramentum illud ſignificat ex inſtitutione, quod repræſentat naturaliter: ſed pœnitentia exterior naturaliter repræſentat interiorem: ergo illud ſignificat ex inſtitutione. Fundam.

Item ſicut ſe habet baptiſmus corporalis ad ſpiritualem, ſic pœnitentia exterior ad interiorem: ſed baptiſmus fluminis ſignificat baptiſmum flaminis: & hoc ex inſtitutione: ergo & pœnitentia exterior interiorem.

Item pœnitentia ſacramentum liberat a naufragio: ſed impoſſibile eſt peccantem auctualiter a naufragio libarari niſi per pœnitentiam interiorem: ergo pœnitentia ſacramentum in ſe continet eam: ſed non in ratione ſigni: ergo in ratione ſignati.

Item pœnitentia perfecta ad baptiſmi puritatem conatur reducere: ſed peccator numquam reducitur ad puritatem illam niſi per pœnitudinem

nem cordis: ergo pœnitentia exterior interiorem ſignificat.

Ad opp. 1. Contra per Hugonem: Sacramentum eſt materiale elementum foris ſenſibiliter propoſitum, ex ſimilitudine repræſentans: ſed exterior pœnitentia non eſt talis, quia non eſt elementorum: ergo non eſt ſacramentum, nec ſignum.

2. Item interior pœnitentia eſt virtus, vel actus virtutis: ſed gratiæ virtutum, & ſacramentorum differentes ſunt: ergo interior pœnitentia non eſt res alicujus ſacramenti.

3. Item quandocumque recte ordinantur ſignum, & ſignatum in ſacramentum, ſignum cauſa eſt ſignati per diffinitionem ſacramenti ſuperius habitam: ſed pœnitentia exterior non eſt cauſa interioris, nec illa effectus, immo econverſo: ergo, &c.

4. Item cum in perfectione pœnitentiæ tria ſint, ſcilicet contritio, confeſſio, ſatisfactio, quæritur ratione cujus dicitur exterior, & ratione cujus dicitur interior. Si dicitur interior ratione contritionis, & exterior ratione confeſſionis, & ſatisfactionis. Contra: Iſta non ſignificant contritionem, ſed potius voluntatem confitendi, & ſatisfaciendi. Si dicitur exterior ratione trium: tunc ergo cum ſint tria diverſa, erunt tria ſacramenta. Si dicas quod uniuntur, quæro quo genere unitatis uniuntur.

CONCLUSIO.

Pœnitentiæ ſacramenti res eſt peccati remiſſio, ſignum vero eſt pœnitentis humiliatio exterior, & abſolutio, res vero, & ſignum eſt interior pœnitudo.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ſicut in judicando de inſtitutione oportet judicium variari de pœnitentia, ſecundum quod eſt ſacramentum reconcilians Deo, & ſecundum quod reconciliat non ſolum Deo, ſed etiam Eccleſiæ: ſic & in propoſito. Secundum namque quod eſt ſacramentum reconcilians Deo, pro re habet peccati remiſſionem, pro ſigno habet exteriorem humiliationem, ſive in habitu, ſive in verbo, pro re & ſigno interiorem pœnitudinem. Nec oportet quod primum ſit cauſa medii, ſed potius econverſo: & hoc quia eſt ex naturali dictamine: ideo procedit exterius ab interiori, non exterius facit id, quod interius eſt. Sed inquantum eſt ſacramentum Eccleſiæ inſtitutionem habens, ſic habet rationem cauſæ, & ſigni, ſicut alia ſacramenta. Et ratio cauſalitatis reſidet penes id quod formale eſt: ratio vero ſigni penes id, quod materiale eſt. Materiale autem in hoc ſacramento eſt humiliatio pœnitentis ſive quantum ad actum contritionis, ſive quantum ad verbum accuſationis, ſive quantum ad pœnam ſatisfactionis. Formale vero eſt abſolutio ſacerdotis. Hæc duo ſimul juncta ſignificant pœnitentiam interiorem, ſecundum quod per ipſam eſt remiſſio culpæ perfecta quantum ad culpam, & quantum ad pœnam: quantum ad remiſſionem peccati, quoad culpam, rationem habet ſigni exterius ſacramentum, quantum ad remiſſionem pœnæ habet quodam modo rationem cauſæ. Et ſic patet quid in hoc ſacramento ſit res, ſcilicet peccati remiſſio perfecta, & quid ſignum, ſcilicet exterior pœnitentia ſecundum Eccleſiaſticam formam, in qua eſt humiliatio, & abſolutio. Res & ſignum eſt interior pœnitudo: unde concedendæ ſunt rationes ad primam partem.

Explicat.

1. Ad illud quod obiicitur, quod non eſt elementum, dicendum quod Hugo valde large ſumit elementum ad omne illud, quod exterius apparet ſenſibus: vel ſi approprietur ad corporalia ſacramenta, tunc non intelligitur niſi de ſacramentis propriis novæ legis,

2. Ad illud quod obiicitur, quod gratiæ virtutum differunt a gratia ſacramentorum, dicendum quod verum eſt aliquo modo: ſed non oportet quantum ad eſſentiam, ſed ſufficit quan-

Digitized by Google

quantum ad effectum, ut ſupra determinatum eſt in principio; & ſic eſt in propoſito. Nam pœnitentia interior eſt res exterioris, ſecundum quod ultra rectitudinem virtutis addit ulteriorem effectum, ſcilicet remiſſionis perfectæ quantum ad culpam, & pœnam, quando exterior eſt perfecta, & eſt ſimile in baptiſmo, ut viſum eſt ſupra. *Diſt. 14. ſuper litteram dub. 2. Diſt. 14. art. 1.*

3. Ad illud quod obiicitur, quod interior eſt cauſa exterioris, dicendum quod quia hoc ſacramentum partim eſt naturalis dictaminis, partim inſtitutionis; ideo ſignum exterius quodam modo cauſatur, & quodam modo cauſat. Nam deteſtatio interior inquantum deteſtatio eſt, bene facit exterius hominem humiliari: ſed ſecundum quod abſolvit in integrum a culpa, & pœna, hoc habet ab exteriori abſolutione, & pœnitentia: & ſic patet quod convenientiſſime eſt ordinatio in ſignificando, & cauſando ſecundum quod ei competit.

4. Ad illud quod obiicitur, ratione cujus illorum trium eſt ſignum, dico quod ratione omnium. Sumitur enim contritio pro exteriori gemitu: nec tamen tria ſunt ſacramenta, ſed illa tria ut unum perfectum ſignum ſignificant pœnitentiam perfectam. Et hoc patet, quia ſi vere pœnitet corde, ergo dolet; & hoc ſignificatur per gemitum contritionis; ergo deteſtatur culpam, & ſe redarguit: & hoc ſignificatur per verbum confeſſionis: ergo habet voluntatem emendandi, & hæc ſignificatur per pœnam ſatisfactionis. Hæc tria continet pœnitentia interior, quæ eſt una, & vera virtus; & ideo omnia ſigna exteriora in unum perfectum ſignum concurrunt, & ſunt unum ſacramentum, & habent unitatem ſacramenti, & eſt modus ſpecialis unitatis, cum multi modi aſſignentur a diverſis. Et ſi tu obiicias, quod non ſunt ſimul, dicendum quod ſaltem quantum ad propoſitum, ſive voluntatis votum unum manet in alio, ut qui conteritur vere proponit confiteri, & ſatisfacere, aliter non eſt contritio vera; ſic intelligendum eſt de aliis.

ARTICULUS III.

Consequenter quantum ad intelligentiam omnium horum, quæ dicta ſunt in hoc tractatu de pœnitentia, quæritur de pœnitentia, ſecundum quod habet rationem fundamenti. Et circa hoc duo quæruntur. Primo de ratione fundamenti in ſe. Secundo vero in relatione ad rationem tabulæ.

QUÆSTIO I.

An pœnitentia teneat rationem fundamenti.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 14 Memb. 4. art. 1. Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 22. q. 5.

Quod pœnitentia teneat rationem fundamenti, oſtenditur: Non rurſus jacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis. *Fundam. Hebr. 6.*

Item Gloſſa; Quod prius dixit inchoationis ſermonem, nunc vocat fundamentum, ſed in ſermone quo eruditur veniens ad Chriſtum, pœnitentia eſt fundamentum, quod patet per illum excellentem doctorem Joannem, qui prædicavit: Agite pœnitentiam. *Matt. 3.* Patet etiam per doctorem doctorum, qui incœpit prædicationem ſuam ab hoc verbo: Agite pœnitentiam. Gloſſa; Pœnitentia eſt prima virtus, quia ibi dicitur: Prima virtus eſt per pœnitentiam perimere veterem hominem.

Item impoſſibile eſt domum Dei ædificare in corde, niſi deſtruatur ædificium ſatanæ, & ipſe expellatur: ſed hoc primo fit per introductionem pœnitentiæ: ergo videtur quod pœnitentia primo ſternatur: ergo ipſa eſt fundamentum.

1. Contra: Fundamentum aliud nemo ponere poteſt præter id, quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus: ergo ſi Chriſtus ſolus eſt fundamentum, *Ad opp.*

& pœ-

Digitized by Google

& pœnitentia non eſt Chriſtus, patet, &c. A

Hebr. 11. 2. ITEM; Fides eſt ſubſtantia ſperandum rerum, &c. Gloſſa: Eſt fundamentum omnium bonorum; ſed non ſunt duo fundamenta: ergo, &c.

3. ITEM pœnitentia, & impœnitentia ſunt oppoſita: ſed impœnitentia eſt conſummatio ædificii diabolici: ergo non fundamentum: ergo per oppoſitum videtur, quod pœnitentia ſit conſummatio ædificii Jeſu Chriſti, non fundamentum.

Quæſt. lateralis 1. 4. ITEM quæritur de numero & ordine eorum, quæ ponuntur in fundamento ab Apoſtolo. Ponit enim duas virtutes, cum dicit; Non rurſus jacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis, & fidei ad Deum. B Tangit etiam duo ſacramenta, cum dicit: Baptiſmum doctrinæ, impoſitionis quoque manuum. Duos articulos fidei cum dicit: Reſurrectionis mortuorum, & judicii æterni. Cum multo plures ſint virtutes, & multo plura ſint ſacramenta, & etiam articuli: quæritur quare hæc tantum enumerat.

Quæſt. lateralis 2. 2. Cor. 3. Epheſ 3. 5. ITEM quæritur juxta hoc, cum fundamentum dicatur Chriſtus: Fundamentum nemo aliud, &c. Dicatur etiam pœnitentia in auctoritate prædicta. Dicatur etiam fides in textu, & Gloſſa. Dicatur charitas: In charitate radicati, & fundati. Dicatur humilitas, ſecundum Gregorium, qui C dicit in Moralibus: Totum ruinæ creſcit quod ædificas, ſi ante molem fabricæ humilitatis fundamenta non proiicias. Dicatur patientia, ſecundum prudentem dicentem.

Nam minor eſt virtus, quam non patientia firmat.

Secundum quam communem naturam in his repertam dicitur potius fundamentum de his, quam de aliis.

CONCLUSIO.

Pœnitentia habet rationem fundamenti Chriſtiani ſecundum quod removet prohibens, id eſt, immunditiam, accedenti ad Chriſtum de regione diſſimilitudinis.

RESP. AD ARG. Ad ultimum jam quæſitum intelligendum, notandum quod fundamentum dicitur dupliciter. Ad quæſt. lat. 1. Uno modo locus, in quo ædificium ſtabilitur, & hoc modo dicitur Chriſtus fundamentum, & hoc bene notatur in Gloſſa, ubi dicitur, quod 1. Cor. 3. ſicut totum ædificium materiale tendit deorſum, quia locus fundans eſt deorſum: ſic ſpirituale ædificium tendit ſurſum, quia Chriſtus Dominus, qui fundamentum eſt ſpiritualis ædificii, eſt ſurſum. Alio modo dicitur fundamentum illud, ſecundum quod res locatur in ſuo ſuſtentaculo. Et hoc poteſt eſſe tripliciter. Aut illud per quod prohibens removetur, aut illud per quod ibi locatur, aut illud per quod confirmatur, & ſtabilitur Si eſt illud per quod removetur prohibens: ſic eſt pœnitentia quæ removet peccati immunditiam, ſuper quam erat conſtructa machina diabolica. Si autem ſit ut collocans; ſed duo ſunt in nobis, per quæ nati ſumus locari, & tendere ad locum noſtrum, ſcilicet intellectus, & affectus. Intellectus locatur in Chriſto per fidem, & affectus locatur, & conglutinatur per charitatem: & ideo non tantum dicit Apoſtolus: In charitate fundati, verum etiam, radicati. Si autem ſit ut defendens, & roborans, aut contra ventum proſperitatis, aut contra ventum adverſitatis. Si contra ventum proſperitatis, eſt humilitas. Si contra ventum adverſitatis, eſt patientia, ſive fortitudo. Et ſic per hoc fundatur ſupra firmam petram ipſa anima: Et ſic patet quod ratio fundamenti de omnibus dicitur ſecundum quamdam analogiam, quæ ortum, & radicem habet in Chriſto.

1. 2. AD illud ergo quod quæritur, utrum

Digitized by Google

utrum pœnitentia ſit fundamentum: dicendum quod ſic, accedenti ad Chriſtum de regione diſſimilitudinis; ſive peccati. Et patet reſponſio etiam ad illud, quod obiicitur de fide, & de Chriſto.

3. Ad illud ergo quod obiicitur de impœnitentia, dicendum, quod quia privative opponitur, & in privative oppoſitis tenet conſequentia e contrario, non in ipſo, ſicut patet in compoſitione rei, & reſolutione, quia quod eſt primum in componendo, ultimum eſt in reſolvendo: ideo hæc ratio potius facit ad oppoſitum, quam propoſitum.

Ad q. lat. Ad illud quod quæritur de numero & ordine eorum quæ ponuntur in fundamento, dicendum quod Apoſtolus, ſicut dicit Gloſſa, vocat fundamentum ſermonem inchoationis, id eſt, ſermonem, qui debet fieri his qui ad Chriſtum ſunt vocandi primo. In hoc autem ſermone tria comprehendit, quæ habet neceſſario cognoſcere, ſi quis vult ad legem Chriſtianorum introire, & per hanc ad vitam venire. Oportet enim volentem ad Deum pertingere, quod ſciat quo debet tendere, & adjutorium per quod poteſt pervenire, & viam per quam debet incedere. Terminus eſt præmium, adjutorium eſt ſacramentum, via eſt virtus, ſive virtutis opus, quod eſt præceptum, & hæc tria ſcire oportet volenti ad Deum pervenire, ſecundum illud Hugonis, quod tria ſunt maxime attendenda, præcepta, ſacramenta, promiſſa. Via igitur eſt in virtutibus: & quoniam ad hoc quod recta via procedat, neceſſe habet declinare a malo, & tendere in bonum: ideo duplicem ponit virtutem, unam per quam declinatur a malo, & hæc eſt pœnitentia; aliam per quam tenditur in bonum, & hæc eſt fides tendens in Deum per dilectionem, quæ ſequitur pœnitentiam quantum ad tenendentiam, licet antecedat quantum ad cognitionem. Adjutorium ſimiliter oportet duplex ſaltem eſſe. Unum quod liberat a malo: & hoc eſt ſacramentum baptiſmi, in quo delentur peccata. Alterum quod confirmat in bono, & hoc eſt confirmatio, ſive manuum impoſitio. Similiter retributionem duplicem oportet cognoſcere, ſcilicet bonorum, & malorum. Bonorum per reſurrectionem mortuorum remunerandorum per gloriam. Malorum per judicium æternum. Hæc oportuit primo prædicari, & inter prima hæc primo pœnitentiam: & ſic patet numerus, & ordo: & noſtra etiam eſt inſtructio, qualiter docere debemus eos, qui de novo veniunt ad legem Chriſti.

QUÆSTIO II.

B *An pœnitentia dicatur fundamentum, & tabula.*

Alex. Alenſ. 3 p. q. 14 Membro 4 art. 8
S. Thomas 3. p. q. 84. art. 6.
Et 4. Sent. d. 22 q. 1. art. 3.
Richardus 4. Sent. diſt. 14. in expoſit. litt.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 22 q. 6.

DE pœnitentia ſub ratione tabulæ. Et primo videtur quod iſta duo non compatiantur ſe circa pœnitentiam, ſcilicet tabula, & fundamentum, quoniam fundamenti eſt ſubſiſtere, & tabulæ eſt ſupereſſerri: ergo ſi pœnitentia recte dicitur fundamentum, improprie a Magiſtro tabula appellatur. Ad oppo.

2. Item Hieronymus ſuper illud: Peccatum ſuum ſicut Sodoma, &c. Secunda tabula poſt naufragium eſt peccati abſconſio: ſed pœnitentia conſiſtit in peccati detectione: ergo, &c. *Magiſter d. 14. c. 1. Hier. in c. 3. Iſa. tomo 5.*

C

3. Item fundamentum eſt primum: ergo ſi pœnitentia eſt fundamentum, & eſt tabula; ergo eſt prima tabula: ergo male dicit Hieronymus, quod ſit ſecunda tabula. Videntur enim iſta incompoſſibilia, quod ſit fundamentum, & quod ſit ſecundum. Si tu dicas quod eſt tabula ſecundum quod eſt ſacramentum, & fundamentum ſecundum quod eſt virtus. Contra: Si eſt tabula inquantum ſacramentum: ergo eſt ſecundum ſacramentum: ergo immediate de ipſa debet determinari poſt baptiſmum.

4. Item tabula dicitur, quia liberat a naufragio; ſed pœnitentia liberat

rat a naufragio ſecundum quod virtus; A ergo eſt tabula ſecundum quod virtus. Quæritur ergo ſecundum quem tropum dicatur tabula.

CONCLUSIO.

Pœnitentia ſecundum diverſas acceptiones dicitur fundamentum, & tabula: ut virtus eſt fundamentum, & ut ſacramentum tabula vocatur.

Resp. ad Arg. Dicendum quod pœnitentia ſive dicatur fundamentum ſive tabula, ſub tropo dictum eſt; tamen ſecundum aliam, & aliam acceptionem, ſecundum quod ſit duplex translatio. Pœnitentia enim eſt B virtus, & ſic competit ei ratio fundamenti. Pœnitenjia ſacramentum eſt, & ſic ſecundum hoc competit ei ratio tabulæ. Ratio autem hujus eſt, quia virtus, ut vult Auguſtinus de quantitate animæ, nihil aliud eſt quam æqualitas mentis undique rationi conſcientientis: unde eſt quædam quadratura, per quam anima in ſpirituali ædificio collocatur. Et quoniam in hac collocatione pœnitentiæ virtus primo occurrit in ædificationem, ideo competit ei ratio primæ partis ædificii; hoc autem eſt fundamentum, & ideo pœnitentiæ virtuti rectiſſime aptatur nomen, & proprietas fundamenti. Sed nomen & proprietas tabulæ competit pœnitentiæ C ſacramento. Ad quod intelligendum oportet noſſe: quid ſit mare, quid naufragium, quid navis, & quid tabula. Mare eſt præſens ſæculum, ſecundum illud Pſalmi: Hoc mare magnum. Navis quæ perducit ad portum ſalutis, eſt unitas Eccleſiaſtica, de qua dicitur: Tranſeuntes mare per ratem liberati ſunt. Et: Niſi in navi manſeritis, &c. Naufragium navi eſt per ſeparationem, & ſciſſionem membrorum, ſecundum illud Judæ. Hi qui ſegregant ſemetipſos, &c. Tabula eſt adjutorium aliquod collatum, per quod poſſet ille, qui eſt in periculo naufragii ſublevari a periculo peccati: & hoc eſt ſacramentum. Et cum duplex ſit peccati periculum, duplex eſt naufragium. Et duplex eſt ſacramentum liberans a duplici naufragio, ſcilicet a naufragio originalis; & hoc eſt baptiſmus. Et quia originale eſt primum, ideo baptiſmus eſt prima tabula. Et ſecundum naufragium eſt per actuale: & quia hoc curat pœnitentia, ideo dicitur ſecunda tabula. Et ſic patet quod recte dicitur fundamentum, & recte dicitur tabula ſecundum diverſas acceptiones. Et recte inquantum virtus dicitur fundamentum, recte inquantum ſacramentum liberans a naufragio dicitur ſecunda tabula: & ſic patet illud argumentum. Eſt ſecunda tabula: ergo eſt ſecundum ſacramentum. Patet etiam ſecundo objectum de compoſſibilitate horum duorum.

Explicatio. Pſal. 103. Sap. 14. Act. 27. Judæ 1.

2. Ad illud ergo quod obiicitur de abſconſione, dicendum quod eſt abſconſio per hypocriſim, & per pœnitentiam veram, quæ totum remittit. Et Hieronymus loquitur de abſconſione ſecunda, quæ ſit per revelationem, non de prima.

3. Ad illud quod obiicitur, quod pœnitentia liberat ſecundum quod virtus, dicendum quod ſicut fides ſupplet locum baptiſmi, ubi quis non poteſt baptizari; ſic pœnitentia virtus locum ſacramenti: attamen, quia hoc non habet niſi in articulo neceſſitatis, ut poſſit a naufragio liberare, ſacramentum autem habet de ſe: ideo ratio tabulæ debet ſacramento attribui, non virtuti. Præterea: Sacramentum reſpicit liberationem a malo, ſive a periculo, non ſic virtus. Et quia tabula ſonat in rationem refugii, & liberationis a malo naufragii, & periculo peccati: ideo magis competit ſacramento, quam virtuti; & ſic patet reſponſio ad objecta omnia circa partem oppoſitam. Solum hoc diligenter attendendum eſt, quod quamdiu ſumus in hoc mari, ſtringamus tabulam propter periculum evitandum a mari magno.

Digitized by Google

DISTINCTIO XXIII.

De Sacramenti Unctionis Extremæ inſtitutione, effectu, ſigno, & iterationc.

PRæter præmiſſa eſt etiam aliud Sacramentum, ſcilicet unctio infirmorum, quæ fit in extremis, oleo per Epiſcopum conſecrato. Et ſunt tria genera unctionis: Eſt enim unctio, quæ fit chriſmate, quæ dicitur principalis unctio, quia in ea principaliter Paraclitus datur. Unde & propter abundantiam gratiæ duos liquores mixtos habet, oleum ſcilicet & balſamum: oleum conſcientiæ, balſamum bonæ famæ. Chriſma vero Græce: unctio Latine dicitur. Nec tamen omne oleum ad unctionem ſanctificatum chriſma vocatur, ſed illud ſolum, quod miſcetur cum balſamo, quo capita regum, & pontificum unguntur, quo etiam baptizatos ſacerdos ungit in vertice, & pontifex per impoſitionem manus confirmandos ungit in fronte. Eſt & alia unctio, qua cathecumeni & neophyti unguntur in pectore & inter ſcapulas in perceptione baptiſmi. Tertia vero unctio eſt, quæ dicitur oleum infirmorum, & de qua nunc agitur.

A quibus inſtitutum ſit hoc Sacramentum.

Hoc Sacramentum unctionis infirmorum ab Apoſtolis inſtitutum legitur. Ait
Jac. ult. *enim Jacobus; Infirmatur quis in vobis, inducat præsbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & alleviabit eum Dominus: & ſi in peccatis fuerit, dimittentur ei. In quo oſtenditur duplici ex cauſa Sacramentum hoc inſtitutum, ſcilicet ad peccatorum remiſſionem, & ad corporalis infirmitatis alleviationem. Unde conſtat eum, qui hanc unctionem fideliter, devoteque percipit, & in corpore, & in anima alleviari; ſi tamen expedit, ut in utroque allevietur. Quod ſi forte corpus valetudinem illi habere non expedit, illam quæ eſt animæ ſanitatem in hoc Sacramento acquirit. Et ſicut in aliis Sacramentis, ita & in iſto aliud eſt Sacramentum, aliud res Sacramenti. Sacramentum eſt ipſa unctio exterior. Res Sacramenei unctio interior, quæ peccatorum remiſſione, & virtutum ampliatione perficitur: Et ſi ex contemptu vel negligentia Sacramentum hoc prætermittitur, periculoſum eſt & damnabile.*

De iteratione hujus Sacramenti.

Quærunt aliqui: Si hoc Sacramentum iterari poſſit, cum baptiſmus & alia quæ-
In lib. 2 contra Parmenianum c. 13 tom. 7. *dam Sacramenta ſemel ſuſcepta non iterentur. Auguſtinus dicit Sacramentum non iterandum, & Sacramento non faciendam eſſe injuriam: ſed hoc dicit, ubi agit de Sacramento baptiſmi & confirmationis, & ordinationis. Unde non videtur illud generaliter accipiendum, ſed de Sacramento baptiſmi, confirmationis, & ordinationis, quæ nullatenus ſunt repetenda; quia ſemel tantum, & non ſæpius datur baptiſmus, confirmatio, & ordinatio. Sacramentum vero altaris, & pœnitentiæ, & conjugii ſæpe iterari videtur: quia ſæpe Sacramentum corporis percipitur, frequenter pœnitentia agitur, conjugium ſæpe contrahitur. Quare ergo unctio ſimiliter non poteſt iterari? Si morbus non revertitur, medicina non iteretur. Si vero morbus non poteſt cohiberi, quare medicina debet prohiberi? Sicut oratio iterari poteſt, ita & unctio iterari poſſe videtur, utraque enim illic commemorat*

Jaco-

Digitized by Google

Jacobus, & utrumque alteri cooperatur ad conferendam alleviationem corporis & animæ. Cur ergo negatur, unctionem ſuper infirmum poſſe iterari ad impetrandam ſæpius ſanitatem mentis & corporis, cum propter infirmitatem eadem ſæpe iteranda ſit oratio? Quidam autem de omni ſacramento intelligi volunt, quod non ſit iterandum, ſcilicet ſecundum totum illud, quod pertinet ad Sacramentum, dicentes quædam ſacramenta ſæpius poſſe ſuſcipi, quædam vero non. Nec tamen quæ ſæpius ſumuntur, totaliter iterantur, ut ſacramentum altaris & unctionis: quæ licet ſumantur ſæpius, tamen quia non iterum benedicitur eadem hoſtia, vel idem oleum, non iteratur ſacramentum cum iniuria. Sed dicet quis, ſic & baptiſmus non iteratur, etſi aliquis frequenter baptizetur, dum eadem aqua non iterum benedicatur. Sed aliud eſt, inquiunt illi, de benedictione aquæ, qua fit baptiſmus, aliud de benedictione panis & olei. Poteſt etiam baptiſmus celebrari in aqua, etiam non benedicta, quia illa benedictio pro reverentia tantum fit & decore, non virtute ſacramenti. Sed corpus Chriſti non poteſt confici, niſi de pane conſecrato: nec unctio illa fieri poteſt, niſi de oleo ab epiſcopo conſecrato. Ideoque illa ſanctificatio ad virtutem ſacramenti pertinere videtur. In conjugio quoque ſemel tantum benedicitur quiſque, non ſæpius. Benedicitur enim, ut ait Ambroſius cum prima, & non ſecunda uxore. Si ergo cum dicitur ſacramentum non eſſe iterandum, nec iniuria ei eſſe facienda, rationem dicti reperas ad ſanctificationem rei, qua ſacramentum expletur, de omni ſacramento generaliter id verum eſt. Si vero ad ſuſceptionem ſacramenti, de quibuſdam verum eſt, quod non iterantur crebra ſuſceptione: de aliis vero quibuſdam non: quia frequenter ſumuntur, ut hoc unctionis ſacramentum, quod in omni pene Eccleſia ſæpe repetitur.

Opin. al.

In Gloſſ. ſuper illud 1. Cor. 7. Nubat tantum in Domino. In idem caput in fin. t 4.

DISTINCT. XXIII.

De unctionis extremæ ſacramento.

Præter præmiſſa eſt aliud ſacramentum, ſcilicet unctio infirmorum.

Expoſitio textus.

Supra determinatum eſt de quatuor ſacramentis. Hæc eſt quinta pars, in qua agitur de quinto, ſcilicet de unctione extrema. Dividitur autem hæc pars in duas. In prima agitur de ſacramenti inſtitutione. In ſecunda de inſtituti diſpenſatione. Et hoc, ibi: *Quærunt etiam aliqui ſi hoc ſacramentum.* Prima pars duas continet. In prima diſtinguit hanc unctionem ab aliis. In ſecunda determinat cauſas ſuæ inſtitutionis, ſcilicet a quo eſt inſtitutum, & propter quid, & in qua materia, hoc, ibi: *Hoc autem ſacramentum unctionis infirmorum*, &c. Similiter ſecunda pars principalis duas habet ſecundum duas opiniones, quas ponit circa frequentationem ſive iterationem Sacramenti. Et primum modum ponit, ibi: *Quærunt aliqui*, &c. Secundum, ibi: *Quidam autem de omni ſacramento.* In parte iſta ſunt dubitationes circa litteram.

Diviſio.

Præter præmiſſa eſt etiam, &c. Dub. I.

Et primo de ordine iſtius ſacramenti ad antecedentia, & ſequentia. Videtur enim male ordinare; cum enim inter omnia ſacramenta ultimo detur, propter quod & extrema unctio nuncupatur, videtur quod ultimo debeat ordinari.

Respon. Dicendum quod ſacrata quædam reſpiciunt perſonam, quædam communiter ipſam Eccleſiam: ut ſicut in naturis quædam ſunt vires ordinatæ ad conſervationem individui, quædam ad conſervationem ſpeciei; ſic in ſpiritualibus ſacramenta quinque ſunt ad conſervandam, & promovendam gratiam, vel conſummandam circa ipſam perſonam, ſed ordo, & conjugium ad conſummandam ipſam Eccleſiam; & ideo quia

quia multitudinem reſpiciunt, ſicut multitudo ſequitur unitatem, ſic duo ſacramenta prædicta conſequuntur alia quinque, inter quæ extrema unctio ultimum locum tenet. Alia ratio aſſignata eſt ſupra, circa principium hujus libri diſtinct. 2. ubi tangitur ordo ſacramentorum.

Unctio, quæ fit chriſmate, quæ dicitur principalis, &c. *Dub. II.*

Videtur male dicere, quia aut unctio principalis dicitur ab ordine, aut a dignitate. Si ab ordine, falſum dicit: quia prima unctio eſt in baptiſmo. Si a dignitate adhuc falſum dicit: quia in ſacramento ordinis eſt unctio majoris dignitatis.

Resp. Dicendum quod principalis unctio dicitur confirmatio ex quadruplici cauſa, ſcilicet a loco, quia in fronte, quæ eſt pars nobilior in corpore. A miniſtro, quia fit ab epiſcopo. Ab elemento, ſive materia, quia de oleo mixto cum balſamo. Poſtremo ab effectu propter abundantiam gratiæ. Unde ibi paraclitus in magna abundantia traditur: ſic etiam patuit in Apoſtolis, & hæc eſt unctio principalis. Et ſi obiiciatur de ordinis ſacramento, dicendum quod non datur amplius munus gratiæ gratum facientis, ſed amplius munus gratiæ gratis datæ, ſcilicet auctoritatis, & poteſtatis ſacerdotalis, vel pontificalis. Datur etiam ibi munus gratiæ gratum facientis indigne ſuſcipientibus, licet non tantum. Et nota quod de eadem materia fit triplex unctio. Una, qua baptizati inunguntur in vertice. Alia, qua confirmandi unguntur in fronte. Tertia, qua inunguntur Pontifices in capite. Et hoc vult dicere in littera regum, & pontificum, id eſt, regalium pontificum, quales ſunt pontifices novæ legis. Nam reges, ſecundum quod dicunt illi, qui noverunt, unguntur in ſcapulis.

Duplici ex cauſa ſacramentum hoc inſtitutum, &c. *Dub. III.*

Videtur male dicere, quia unius ſacramenti unicus eſt finis.

A Resp. Unus eſt finis principalis, & nihil impedit quando multiplex poteſt eſſe utilitas, dum tamen unus ſit finis principalis, alii vero per accidens: & ſic eſt in propoſito.

Et ſi ex contemptu, vel negligentia ſacramentum hoc, &c. *Dub. IV.*

Videtur male dicere, quia negligentia in his, quæ non ſunt de neceſſitate ſalutis, non generat periculum, nec facit hominem dignum damnatione.

Resp. Dicendum quod vel non tenetur diſiunctive, ſed magis intelligitur copulative. Unde non intelligitur hoc de qualibet negligentia,
B ſed ſolum de negligentia, quæ generat contemptum, ſive quæ habet contemptum annexum. Unde ita judicandum eſt de hoc ſacramento, ſicut judicatur de ſacramento altaris.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam præſentis diſtinctionis ſecundum duo, quæ Magiſter determinat de unctionis ſacramento, duo principaliter quæruntur. Primo quæritur de ipſo quantum ad ipſius inſtitutionem. Secundo quantum ad uſum, ſive diſpenſationem. Quantum ad primum quæruntur qua-
C tuor. Primo de cauſa ejus finali. Secundo de ejus efficiente. Tertio de materiali. Quarto de formali.

QUÆSTIO I.

An ſacramentum extremæ unctionis ſit principaliter contra peccatum veniale.

S. Thom in ſuppl. 3. p. q. 30. art. 1.
Et 4. Sent. diſt. 23. q. 1. art. 2.
Richardus 4. Sent. d. 23. q. 5.
Thom. Argent. 4. Sent. diſt. 23. q. 1. art. 3.
Stephanus Bruleſ. 4 Sent. d. 25. q. 1.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 23. q. 1.

QUANTUM ad cauſam finalem quæritur, utrum iſtud ſacramentum principaliter ſit ordinatum ad morbum corporalem, an ad

De roc ſacramento Concil. Tri. ſeſ. 14 Iac. 5. Marc. 6.

ad ſpiritualem. Et quod ad corporalem, videtur ex ejus inſtitutione: Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros, &c. & poſt dicit: Oratio fiedi ſalvabit infirmum.

2. ITEM: Ungebant oleo multos infirmos, & curabantur; ſi ergo utebantur hoc ſacramento ſecundum quod dicitur in Gloſſa, & hoc ad curationem infirmantium corporaliter; ergo principaliter videtur ad hoc ordinari.

3. ITEM Sacramentum ad illud finaliter ordinatur, propter quod principaliter diſpenſatur; ſed illud principaliter diſpenſatur propter infirmitatem corporalem, quia numquam datur niſi exiſtentibus in gravi infirmitate corporali: ergo videtur quod principaliter ſit ad hoc.

4. ITEM ſi eſt contra infirmitatem ſicut medicina, quæro contra quam, aut contra corporalem, aut contra ſpiritualem. Si contra ſpiritualem, cum non ſit contra actuale, nec originale, erit contra veniale. Sed veniale quolibet die iteratur: ergo & hoc ſacramentum: ſed hoc ſacramentum non datur frequenter, ſed rariſſime: ergo non eſt contra peccatum veniale; ergo eſt contra infirmitatem corporalem. Si tu dicas, quod eſt contra peccatorum ſequelas, quæro aut contra aliquas determinate, aut contra omnes. Si contra aliquas, quare non ſimiliter contra alias? Si contra omnes, cum ſint diverſæ ſecundum diverſitatem morborum, videtur quod debeant diverſa ad hoc eſſe ſacramenta.

1. CONTRA; Quod non ſit ad morbum corporalem curandum per ſe, videtur: quia ſacramenta novæ legis in digne ſuſcipientibus efficiunt quod ſignant: ſi ergo viri ſancti digne ſuſcipiunt ſacramenta; ergo haberet unctio ſemper in eis efficaciam ſanandi; ergo viri ſancti numquam morerentur.

2. ITEM multi ſunt viri perfecti, qui ſecundum Pauli exemplum deſiderant diſſolui & eſſe cum Chriſto. Si ergo ſacramentum unctionis ordinatur ad vitam corporis conſervandam: ergo a talibus nullo modo debet ſuſcipi.

3. ITEM Sacramentum eſt medicina ſpiritualis: ergo ſicut medicina corporalis ſanat ſolum morbum corporalem, & ad hoc eſt principaliter, & univerſaliter, ita videtur quod medicina ſpiritualis curet ſolum morbum ſpiritualem, ita quod ad hoc ſit univerſaliter, totaliter, & principaliter.

4. ITEM ſi unctio ſanat morbum corporalem, aut per virtutem naturalem, aut per virtutem ſupra naturam. Non per virtutem naturalem, hoc conſtat, quia operatio ſacramentorum non eſt ſecundum virtutes naturales elementorum exteriorum; ergo per virtutem ſupra naturam: ſed illa æque poteſt infirmitatem incurabilem, ut curabilem: ergo videtur, quod iſtud ſacramentum liberet a lepra, ſed hoc eſt falſum: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Extrema Unctio eſt contra peccatum veniale, & per accidens ad alleviationem corporalis infirmitatis, & facit ad vigorandam animam.

RESP. AD ARG. Dicendum quod aliquorum opinio fuit, quod ſacramentum iſtud principaliter eſt ordinatum contra ſequelas, vel reliquias peccati, quæ gravant, quæ relictæ ſunt, tam ex originali, quam ex actuali, quæ quidem reliquiæ ſunt pœnæ ſpirituales: habentes tamen frequenter pœnas corporales annexas, propter ſui expurgationem: & ideo principaliter hoc ſacramentum eſt contra pœnam ſpiritualem, ſed ex conſequenti eſt ad ſanandum morbum corporalem. Sed contra hoc eſt quod dicitur in inſtitutione iſtius Sacramenti: Si in peccatis fuerit, remittentur ei: ergo iſtud Sacramentum eſt ordinatum contra aliquem morbum peccati. Et hoc ipſum tangitur in Gloſſa. Et cum non ſit contra originale, nec contra mortale, relinquitur, quod

Oppinio aliorum

Improb. *Iac.* 5.

quod ſit contra peccatum veniale. Explicat. Et hoc communis opinio tenet. Sed notandum, quod de veniali peccato eſt loqui dupliciter, aut prout eſt quis in ſtatu viæ, aut prout eſt quis in egreſſu. Si prout eſt in ſtatu viæ, ſive in itinere: ſic morbus venialis eſt quaſi inſeparabilis, vel quadam neceſſitate iterabilis, ac per hoc quodammodo incurabilis: & ideo non debuit contra ipſum aliqua medicina ſpecialiter, & principaliter ordinari: immo quodammodo omnia ſacramenta valent ad ejus curationem ſecundum plus aut minus. Si autem loquamur, prout anima eſt in ſtatu egrediendi: ſic poſſunt curari ſine iteratione: & ſic cum anima poſſit trahere talia cremabilia, quæ retraherent a gloria, inſtituit divina miſericordia remedium quod anima curari poſſet quantum ad remiſſionem culpæ, & etiam partis pœnæ: & hoc eſt ſacramentum unctionis extremæ. Modus autem curandi veniale peccatum in hoc Sacramento correſpondet modo infirmitatis. Veniale autem peccatum gravat animam deprimendo deorſum, ut non ita intendat in Deum per devotionem, & amorem pro eo, quod eſt ibi converſio inordinata ad commutabile bonum, & pro eo, quod eſt minor amor Dei, ſicut tangit Auguſtinus in libro Confeſſion. Et ideo cum curatio directe ſit per contrarium, per illud curatur, quod animam aggravatam per devotionem ſurſum elevat. Et quoniam corpus, quod corrumpitur, aggravat animam: (Sap. 9.) cum illud ſacramentum ſit ad elevandam animam per devotionem, in qua anima recipit vigorem quemdam, in quo ſemper eſt deletio venialium, ſi ſunt in anima: & per conſequens repreſſio moleſtiarum corporalium, ſi expedit ipſi animæ: hinc eſt quod iſtud ſacramentum principaliter eſt ad curationem & alleviationem infirmitatis ſpiritualis, ſcilicet peccati venialis, & per accidens eſt ad curationem & alleviationem infirmitatis corporalis, quodammodo ad vigorandam animam, quæ regit corpus, & ſic patet, quid ſit in hoc Sacramento res tantum, quid ſignum, & quid res & ſignum. Signum tantum eſt unctio exterior; Res tantum eſt venialis curatio. Res, & ſignum, in ipſa anima devotionis excitatio, quæ non eſt aliud, quam quædam ſpiritualis unctio. Concedendæ igitur ſunt rationes probantes, illud ſacramentum valere ad infirmitates corporales curandas. Concedendæ etiam ſunt rationes probantes, quod non valet principaliter contra illas, quoniam ſolum per accidens, & ex conſequenti valet, ut prius oſtenſum eſt.

3. Ad illud ergo quod obiicitur, (Ad primas rationes.) B quod non datur, niſi in ſtatu infirmitatis, dicendum quod non eſt propter infirmitatem, ſed propter hoc, quod appropinquat egreſſui, in quo poſſunt venialia perfecte curari. Et quod illud ſit verum, patet, quia quantumcumque quis infirmetur, non datur ei hoc Sacramentum, niſi præſumatur, quod moriatur, vel quod ſit in articulo mortis. Et ſi conſtaret nobis de aliquo, quod liberaretur ab infirmitate, non deberet dari ei Sacramentum, ſicut patebit inferius.

4. Ad illud quod obiicitur de veniali, quod quotidie iteratur, patet jam reſponſio, quia non datur hoc C Sacramentum contra iſtud peccati genus, niſi in ſtatu, in quo præſumitur, quod liberetur & a culpa, & a peccandi neceſſitate.

5. Ad illud quod obiicitur, quod non valet principaliter, dicendum, (Ad rationes ſecundas.) quod verum eſt: & hoc innuit ipſa forma orationis, in qua non ſit mentio niſi de remiſſione peccatorum. Si obiicitur quod nullo modo debet valere a ſimili, quia corporalis medicina non ſanat ſpiritualem morbum, dicendum quod non eſt ſimile, quia ſpiritus continet corpus: unde paſſiones animæ ſpirituales, multum redundant in carnem. Unde Sapientia dicit; Spiritus triſtis exſiccat oſſa: (Pro. 17.) ideo non mirum, ſi tranquilletur anima, & vigoretur, & lætificetur, ſi etiam hoc

Digitized by Google

hoc redundat ad corpus: & ſic hoc Sacramentum reſpectum habet ad corpus relevandum propter alleviationem ſpiritus.

6. Ad illud quod quæritur, per quam naturam hoc facit, dicendum quod per virtutem ſupra naturam: ſed illa operatur ſecundum divinam inſtitutionem, quæ noluit per hoc Sacramentum prodere ſecretum fidei: & ita nec ſecundum legem communem ab infirmitatibus incurabilibus liberare. Et iterum in hoc Sacramento aliquid eſt naturale, aliquid ſupra naturam. Effectus namque qui eſt in ſpiritu, eſt ſupra naturam, ſed quod ille redundet in carnem, illud naturale eſt, ſecundum quod in Pſalmo dicit homo devotus: Sitivit in te anima mea, &c. Et iterum alibi: Refloruit caro mea, & cætera. *Pſal. 62. Pſal. 27*

QUÆSTIO II.

An Sacramentum extremæ unctionis fuerit inſtitutum a Chriſto.

S. Tœomas in ſuppl. 3. p. q. 29. art. 3.
Et 4. ſent. diſt. 23. q. 1. art. 4. q. 1. & 3
Guil. Altiſio. 4. Sent. tr. 7. cap. 1. q. 5.
Scot. 4 Sent. diſt. 23 q. 1
Richardus 4. Sent. diſt. 23. q. 2.
Thom. Arg 4. Sent. d. 23. q. 1. art. 2.
Franciſcus de May r. 4 Sent. d. 23 q. 1
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 23. q. 2.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 23. q. 4.

Ad opp. De cauſa efficiente, ſive inſtituere: & quæritur utrum hoc Sacramentum inſtituerit Chriſtus, vel aliquis ejus diſcipulus. Et quod Chriſtus, videtur, quia legiſlatoris eſt leges inſtituere: ſed ſacramenta omnia ſunt leges, & ſtatuta in lege Evangelica: ergo non ſolum hoc inſtituit Chriſtus, verum etiam omnia.

2. Item Deus per ſeipſum inſtituit omnia Sacramenta veteris legis, Moyſi loquendo, & præcipiendo. Unde in principio cujuslibet ſacramentalis præcepti dicitur in Levitico: Locutus eſt Dominus, &c. Si ergo Sacramenta Evangelica ſunt multo digniora, videtur, &c.

3. Item Sacramentum, ſicut habitum eſt ſupra diſt. 13. eſt, in quo divina virtus ſecretius operatur: ſi ergo virtus divina operatur in Sacramentis principaliter, cum inſtituere Sacramentum ſit majoris dignitatis, quam operari in Sacramento, & operatio eſt a divina virtute; ergo & inſtitutio.

A

4. Item dicitur, quod diſcipuli inungebant oleo multos infirmos, & curabantur, Sed conſtat quod Apoſtoli nondum erant tantæ auctoritatis, quod per ſe auderent aliquid inſtituere; ergo videtur, quod Dominus eis mandaverit: ergo videtur quod ipſe inſtituit.

B

Contra: Magiſter dicit in littera: Hoc Sacramentum legitur ab Apoſtolis inſtitutum. Fundam. *Jac. 5.*

Item alibi non habemus mandatum de hoc Sacramento niſi in Jacobo: ergo videtur ibi inſtitutum fuiſſe.

Item omne ſacramentum, quod Chriſtus inſtituit, ipſe per ſe exhibuit; ſed Chriſtus hoc Sacramentum non exhibuit, quia numquam infirmos oleo, ſed ſolo verbo ſanavit: ergo, &c.

Item omne Sacramentum, quod Chriſtus inſtituit, habuit figuram in veteri teſtamento: ſed hoc non habuit ibi figuram, quia numquam legimus infirmos propter curationem in veteri teſtamento inungi: ergo videtur quod inſtitutio hujus ſacramenti non pertinuit ad Chriſtum.

C

CONCLUSIO.

Extremam unctionem Spiritus ſanctus per Apoſtolos inſtituit, & ſanctus Jacobus promulgavit.

Resp. ad Arg. Ad horum intelligentiam notandum eſt, quod aliqui dicere voluerunt omnia ſacramenta inſtituta fuiſſe a Chriſto: quoniam ipſe fuit legiſlator. Unde quamvis non expreſſe legatur de confirmatione, & extrema unctione: tamen credendum eſt ipſum inſtituiſſe. Et hoc aliquo modo innuitur de confirmatione, Opinio aliorum. *Mat. 5*

ne, cum manus pueris impoſuerit: De extrema unctione cum diſcipulos ad prædicandum miſit, qui oleo ungebant infirmos, & curabantur, ſicut dicitur:

Marc. 6.

Nec dubium eſt, quin per mandatum ipſius hoc fecerint. Si autem Apoſtoli dicuntur aliqua inſtituiſſe, hoc eſt quia inſtitutionem promulgaverunt, ſicut beatus Jacobus confeſſionis, & unctionis.

Improb. *Vide ſup. diſt. 22.*

Sed tamen cum in Evangelio ſufficienter lex Evangelica exprimatur, & Evangelica lex contineat Chriſti ſtatuta, & facta, & magis ſtatuta, quam facta: quo modo probabile eſt, ut omnes Evangeliſtæ ſic ſub ſilentio tam nobilia ſacramenta pertranſiſſent, ſi Chriſtus inſtituiſſet, cum ex his noſtræ ſalutis adminiculum eliciatur?

Al. opin. cui adhæret auctor. *Diſt. 7.*

Et ideo probabilius alii dicunt, & Magiſter videtur hoc ſentire, immo aperte dicit, quod Spiritus ſanctus per Apoſtolos hoc ſacramentum inſtituit, ſicut ſupra dictum eſt de ſacramento confirmationis. Et quod hoc potuerit eſſe, manifeſtum eſt, cum ipſe ſit doctor præcipuus, ſicut & Chriſtus.

Huius dicti, ac doctrinæ declarationem in Breviloq. p. 6. c. 4. tom. 6. Edition. Romana videre eſt: clarius autem 3. ult. in Concord. ſive Conſil.

Et exemplo patet; quia Apoſtoli, ſpiritu ſcilicet dictante, formam baptiſmi a Chriſto inſtitutam, & confirmatam, ad tempus mutaverunt, quanto magis quod Chriſtus inſinuavit inſtituere potuerunt? Et quod ita fuerit congruum, manifeſtum eſt, ſi attendatur diverſitas ſacramentorum. Quædam enim ſunt ſacramenta communia legi veteri, & novæ, quædam propriiſſima legi novæ, quædam medio modo. Communia ſunt illa, quæ ſunt quodam modo ex dictamine naturæ, quod quia ſemper idem manet, illa ſacramenta ab initio cucurrerunt, ut matrimonium, & pœnitentia, ſecundum quod Deo reconciliat; & hæc quidem Dominus Jeſus conſummavit, & confirmavit in lege nova, non evacuavit. Quædam ſunt propriiſſima legi novæ, & hæc ſunt quæ ſignant gratiam in tali ſtatu, quæ proprie competit legi novæ: hæc autem duo ſunt confirmatio, & unctio, ubi ſignatur gratia Spiritus ſancti, ſecundum quam inungitur quis in pugilem, ut pro

A Chriſto audeat mori, & in regem, ut in regnum cælorum poſſit introite, tamquam in ſuum. Hoc eſt novæ legis proprium, ideo in veteri teſtamento non habuerunt certam figuram hæc duo ſacramenta, & quia ſignant Spiritus ſancti gratiam in aliqua abundantia: & Spiritus ſanctus abundanter non fuit datus, quouſque Jeſus non fuit glorificatus, ſicut dicitur: ideo hæc duo ſacramenta a Chriſto fuerunt inſinuata, ſed poſt a Spiritu ſancto fuerunt inſtituta. *Ioan. 7.* Quædam ſunt ſacramenta media, quæ in veteri lege non fuerunt in veritate; fuerunt tamen in figura, & ſignificatione, ſicut baptiſmus, Euchariſtia

B & ordo. Et quia Chriſtus legem implevit, & figuras evacuavit, hæc tria ſacramenta per ſeipſum inſtituit: ſic patet quo modo congruentiſſime ſtatuta, & inſtituta ſunt Eccleſiaſtica ſacramenta: ut nihil ſit geſtum per oblivionem, ſed ſecundum inenarrabilem Dei diſpenſationem. Concedendæ igitur ſunt rationes probantes Spiritum ſanctum per Apoſtolos hoc ſacramentum inſtituiſſe.

1. Ad illud quod obiicitur, quod hoc eſt legiſlatoris, dicendum quod Spiritus ſanctus ſupplevit hoc, quod ipſe Dominus dimiſerat in doctrina, ſicut dicitur; Multa habeo vobis dicere, quæ non poteſtis portare modo; *Ioan. 16.* & poſt: Cum venerit, &c. Unde ſi-

C cut ſupplevit quod deerat de doctrina ſecundum Dei ordinatam diſpenſationem, ita etiam de inſtitutione ex cauſa congrua quod dimiſſum erat. Nec ſunt duo legiſlatores Chriſtus, & ſpiritus ejus.

2. Ad illud quod obiicitur, quod per ſemetipſum, dicendum quod ipſe immediate loquebatur Moyſi, & poſt, Moyſes præcipiebat populo, ſicut nuncius Dei, & miniſter: ſic Spiritus ſanctus Apoſtolis, & ipſi ut miniſtri populis exponebant. Unde ſacramentorum inſtitutionem non attribuimus niſi Deo, vel per Filium, vel per Spiritum ſanctum: Nec credendum eſt quemquam Apoſtolorum hoc per ſe inſtituiſſe, ſed totum collegium:

ſed

Digitized by Google

Act. 15. ſed Jacobus promulgavit, ſicut ſen- A tentiam tulit de obſervantia legalium: Et per hoc patet ſequens, quia ſicut Deus operatur principaliter, & ſacerdos ut miniſter: ſic inſtitutio ſacramentorum reſpicit Deum, ut auctorem; & Apoſtolos reſpicit, ut miniſtros in promulgando.

3. Ad illud quod obiicitur, quod Apoſtoli ungebant oleo, dicendum quod ibi non fuit hoc ſacramentum inſtitutum, ſed inſinuatum: & hoc patet, quia unctio illa principaliter fiebat ad ſanitatem corporalem, non ad curationem ſpiritualem principaliter. Unde ſicut gratiam ſanitatum tuoc habebant Apoſtoli, & non potentiam ligandi, & abſolvendi: ſic oleum illud deſerviebat, ſive operabatur ad ſalutem corporis: nunc autem principaliter operatur ad ſalutem ſpiritus, ſicut in ipſa forma evidenter exprimitur.

QUÆSTIO III.

An extremæ unctionis materia ſit oleum conſecratum ab Epiſcopo.

S. *Thomas in ſuppl.* 3. *p. q.* 29. *art.* 4. & 5.
Richardus 4. *Sent. diſt.* 23. *q.* 3.
Steph. Bruleſ. 4. *Sent. d.* 23 *q.* 3.
Petrus de Tarant. 4 *Sent. d.* 23 *q.* 5

Ad opp. De hujus ſacramenti materia: & dicit Magiſter, quod materia C hujus ſacramenti eſt oleum ab Epiſcopo conſecratum. Sed primo videatur quod magis deberet adhiberi aliud elementum, quam oleum. Primo quia hoc ſacramentum eſt periclitantium, & morti appropinquantium; & hi maxime ſunt in articulo neceſſitatis: ergo talibus maxime de elemento communi provideri debet: ſi ergo aqua communior eſt, videtur, &c.

2. Item in confirmatione, in qua datur gratia abundans, non ſolum eſt elementum olei, ſed etiam balſami, quod eſt pretioſum: ergo cum hoc ſacramentum introducat hominem in regnum, quod eſt pretioſiſſimum præmium, videtur quod in eo deberet eſſe balſamum.

3. Item videtur quod non oporteat eſſe aonſecratum, quia Baptiſmus, & Euchariſtia, in quibus eſt magna gratia & efficacia, non indigent materia conſecrata alia ſanctificatione, quam quæ fit in ſacramenti forma: ergo pari ratione nec unctio extrema.

4. Item ad perfectum eſſe ſacramenti, iſta duo ſufficiunt, ſcilicet ſignificatio, & ſanctificatio. Significatio eſt per elementum, ſanctificatio eſt per verbum: ſed hæc duo ſunt, ſi quis inungatur de ſimplici oleo: ergo videtur quod ſit ibi ſacramentum perfectum.

5. Item ſi oportet ſacramentum B unctionis fieri de oleo conſecrato, quæro cui competit nomen vel ratio Sacramenti, an oleo, an unctioni.

Quod unctioni, videtur per ipſam denominationem Sacramenti. Sed quod oleo conſecrato, videtur, quia oleum eſt ſignum, & oleum conſecratum ſignum eſt ſacrum ſacræ rei quod non tantum habet ſignificationem, ſed etiam quoddam genus cauſalitatis per benedictionem: ergo videtur, quod habeat in ſe completam ſacramenti rationem. *Fundam.*

Item panis conſecratus eſt ſacramentum, non ipſa manducatio, immo potius eſt uſus: ergo videtur ſimiliter in propoſito, quod oleum conſecratum ſit ſacramentum, & unctio ſit uſus: ergo non convenienter nominatur. Quod ſi non eſt verum, non videtur hic exigi materia conſecrata.

Item videtur, quod nec oporteat eſſe conſecratam ab Epiſcopo, quia plus eſt conſecrare, ſive corpus Domini conficere, ubi eſt transſubſtantiatio, quam oleum, ubi manet eadem uſia; ſed ſimplex ſacerdos poteſt primum: ergo & ſecundum. Juxta hoc eſt quæſtio, quare debeat eſſe oleum, & quare ſimplex, non mixtum, & quare conſecratum ab Epiſcopo, & ſi illa conſecratio faciat oleum conſecratum eſſe ſacramentum. *Quæſtio later.*

CON.

CONCLUSIO.

Extremæ Unctionis materia eſt oleum conſecratum ab Epiſcopo.

Opinio aliorum.

Reſp. ad Arg. Ad prædictorum intelligentiam eſt notandum, quod aliqui dicere voluerunt, quod materia in hoc Sacramento eſt oleum, ſed conſecratio Epiſcopalis ſuperveniens facit eſſe Sacramentum, ſed inunctio conſequens eſt ſacramenti uſus, ſive diſpenſatio. Sed quoniam iſtud repugnat denominationi ſacramenti, & etiam communi opinioni: ideo melius dicitur, quod ſicut aqua in baptiſmo eſt elementum, ſic in confirmatione chriſma, & in unctione oleum conſecratum ab Epiſcopo. Ratio autem ſumi poteſt a parte inſtituentis, & etiam a parte finis. A parte inſtituentis; quoniam enim Chriſtus per ſemetipſum inſtituit, qui per ſemetipſum potuit ſanctificare baptiſmum, & Euchariſtiam: ideo non eſt alia conſecratio præparans neceſſaria, ſed ſolum ad ſolemnitatem facit. Sed hoc ſacramentum Spiritus ſanctus inſtituit per Apoſtolos, qui non poterant ſanctificare niſi per Deum: ideo materia eſt non ſimplex elementum, ſed oleum per verbum, & invocationem S. Spiritus conſecratum: & hoc per verbum Epiſcoporum qui ſunt ſucceſſores Apoſtolorum, ut ſicut Spiritus ſanctus inſtituit per Apoſtolos, ſic etiam nunc conſecrata per Epiſcopos. A parte finis ſumitur ratio, quoniam hic datur gratia ſanans languores ſpirituales, & datur gratia ordinans ad ſanitatem perfectam, quæ quidem eſt gloriæ, ideo debet ſignari per oleum, quod eſt curativum ratione curationis, & per oleum conſecratum ratione ordinationis ad ſupereminentem curationem, & per oleum ſimplex, non permixtum, quia ad ingreſſum in gloriam requiritur, & ſufficit bona conſcientia. His viſis facile eſt ſolvere ad objecta.

Improb.

Hujus dicti doctrinam videre eſt to. ulti. in Concil. ſive Concora.

A 1. Ad illud enim quod obiicitur de communitate medicinæ, dicendum quod, iſtud non eſt ſacramentum neceſſitatis, & propterea modicum de elemento, ſcilicet de oleo ſufficit: & hoc poteſt ubique locorum haberi, & ideo non eſt periculum aliquod. Præterea evitatio periculi non debet præjudicare dignitati, & congruitati ſacramenti.

2. Ad illud ergo quod obiicitur, quod deberet miſceri cum balſamo, ſicut in confirmatione, dicendum, quod non eſt ſimile, quia in confirtione datur gratia ad pugnandum in vita, per quam oportet ambulare non ſolum ſecundum placentiam ad Deum, verum etiam ad proximum. Sed in B unctione datur gratia ad reſiſtendum diabolo, ne poſſit detinere, & ad hoc non eſt neceſſaria fama, ſed bona conſcientia: & quia balſamum aromatizans ſignificat bonam famam, & oleum nitens bonam conſcientiam, ideo, &c.

3. Ad illud quod obiicitur, quod Euchariſtia non indiget alia conſecratione, dicendum quod non eſt ſimile, tum ex parte inſtituentis, tum ex parte finis, ut viſum eſt.

4. Ad illud quod obiicitur, quod in oleo non conſecrato, ſi fiat unctio, eſt ſignificatio, & ſanctificatio, dicendum, quod falſum eſt. Primo enim deficit ſignificatio, quæ non C tantum exigit repræſentationem, ſed etiam inſtitutionem: ſic autem inſtitutum eſt fieri. Secundo deficit ſanctificatio, quia non habet verbum efficaciam, niſi habeat competens elementum.

5. Ad illud quod obiicitur, quod oleum conſecratum eſt ſacramentum, dicendum quod proprie loquendo non eſt ſacramentum, ſed ad ſacramentum ordinatum. Et ratio hujus eſt, quia non habet nec perfectam ſignificationem, nec ſanctificationem, quouſque applicetur infirmo, & superveniat ſacerdotalis oratio: tunc enim ſignificatur gratia intus inungens, & tunc eſt primo ſacramentum, & non ante: & ideo non eſt ſimile de corpore

Do-

Digitized by Google

Domini, ubi in prima ſanctificatione fit converſio, & poſt non additur uberior interior ſanctificatio, quæ novam introducat virtutem.

Reſp. ad ult. pro Fund. Ad illud quod obiicitur quod ſicut ſacerdotes poſſunt corpus Domini conficere, ita & oleum conſecrare, dicendum quod non valet, quia tanta eſt poteſtas in miniſtris Eccleſiæ, quantam diſtribuit Dominus membris: nec oportuit poteſtatem conſecrandi oleum ita communicari ſacerdotibus, ſicut conficiendi corpus Chriſti: quia unus Epiſcopus faciliter toti provinciæ poteſt unctionis oleum conſecrare: ſed non poteſt quotidie in ſingulis parochiis Miſſam cantare, ſicut decet, cum ille ſit panis quotidianus, & communis omni- B bus: & ſic patet iſtud.

QUÆSTIO IV.

An forma verbi ſit de eſſentia Sacramenti.

S. Thom. in Suppl. 3. p. q. 29. art. 7.
Et 4. Sent. d. 23. q. 1. art. 4.
Richardus 4. Sent. d. 23. q. 4.
Steph. Brulef 4. Sent. diſt. 23 q. 4.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 23. q. 6.

Fundam. DE forma hujus Sacramenti. Et quæritur utrum forma verbi ſit de eſſentia hujus ſacramenti. Et quod ſic, videtur. Primo per ritum univerſalis Eccleſiæ, quæ ubique loco- C rum unctionem tribuit cum benedictione ſacerdotali.

Iſa. 5. Item probatur per illud Jacobi: Inducat presbyteros, & orent pro eo ungentes eum oleo: ergo præmittitur oratio ante unctionem. Et videtur, quod illa ſit de integritate, ut unctio: & hoc probatur per litteram Ibidem. ſequentem; Oratio fidei ſalvabit infirmum: ergo efficacia ſacramenti principaliter reſidet penes verbum orationis.

Item hoc ipſum videtur per ſimile in aliis ſacramentis, quia ſacramenta novæ legis ſanctificant per verbum, Hug. lib. 1 p. 9 c. 2 ut dicit Hugo: ergo pari ratione videtur quod iſtud ſacramentum.

Item ſicut in aliis neceſſaria eſt A intentio, & ideo eſt verbum etiam arctans intentionem: ita & in hoc neceſſaria eſt intentio: ergo pari ratione, & verbi exprimentis, ſive arctantis intentione prolatio.

1. Contra: Omnia ſacramenta ex fonte ſacræ Scripturæ ortum habent, quia nullum ſacramentum eſt in Eccleſia, quin deſcribatur in Scriptura: ſed hujus Sacramenti forma numquam deſcribitur, nec ab Evangeliſta, nec ab Apoſtolo: ergo, &c. Ad opp.

2. Item omnia ſacramenta, quæ habent formam, eamdem debent habere per totam Eccleſiam Catholicam, quia variatio formæ eſt variatio ſacramenti: & ſacramentum debet eſſe uniforme, ſicut fides, & Eccleſia: ſed hoc ſacramentum non habet eamdem formam: nam in Eccleſia Gregoriana eſt hæc forma: Per iſtam ſanctam unctionem, & ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid oculorum vitio deliquiſti. In Ambroſiana eſt hæc: Ungo te oleo ſanctificato in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, ut more militis uncti præparatus ad certamen, aereas poſſis ſuperare poteſtates, vel ſimilis huic: ergo non videtur quod aliqua forma ſit ſubſtantialis. Concil. Trid. Seſſ. 14

3. Item omnes ſacramentorum formæ traditæ ſunt per orationem deprecativam: ergo non videtur convenienter aſſignata; aut non eſt forma; quoniam ſacramenta novæ legis certitudinaliter ponunt ſuum effectum: ergo per orationem indicativam debent exprimi, non per deprecativam. Jac. 5

4. Item ſecundum beatum Jacobum, oratio fidei eſt illa, quæ eſt neceſſaria; ſi ergo oratio eſt ad Deum, & ad Deum oratur melius gemitu cordis, quam voce oris, videtur quod ad iſtius ſacramenti perfectionem non oporteat aliquid oretenus exprimi. Quæritur igitur, ſi formam habet, quæ ſit forma, & per quem modum.

CON-

CONCLUSIO.

Extremæ unctionis forma, eſt oratio deprecativa, & hoc ex principali inſtitutione, multiplici congruentia ordinata.

Opin. aliorum erronea contra concil. Trid. ſeſſ. 14. improb.

Resp. ad Arg. Dicendum quod aliqui voluerunt dicere, quod iſtud Sacramenntum non habebat formam verbi eſſentialem, ſed quæ ſolum erat de bene eſſe: & ideo non fuit expreſſa, nec in Eccleſia invenitur unica, ſed diverſa. Sed tamen iſtud non eſt ſecurum dicere, nec ſecundum textum Scripturæ, cum in iſtius ſacramenti inſtitutione maximam vim videatur Jacobus in oratione inſtituere, & ſibi totam efficaciam attribuere, cum dicit: Oratio fidei ſalvabit: Non dicit unctio. Oratio autem fidei dicitur non ipſius inungentis, ſed ipſius Eccleſiæ, in cujus fide adminiſtrantur ſacramenta: ſicut ergo in aliis ſacramentis non ſufficit corde credere, niſi fiat profeſſio in verbo exteriori, ſic intelligendum eſt hic, quod non ſufficit oratio mentalis ſine vocali. Et ideo forma verbi eſt de integritate ſacramenti, forma inquam verbi, ſecundum quod eſt expreſſiva orationis fidei. Et hoc propter talem inſtitutionem iſtius ſacramenti. Unde nota quod eſt forma verbi, quæ exprimit actum, & intentionem: & talis eſt per modum indicativum, & non eſt de ſacramenti neceſſitate, ſed congruitate: & hæc in aliquibus Eccleſis habetur, ſed non in Romana, quæ maxime vitat ea, quæ poſſunt eſſe occaſio deviandi. Et eſt forma, quæ exprimit orationem: & quoniam oratio eſt per modum deprecativum, talis forma eſt deprecativa; & hæc eſt de neceſſitate ſacramenti hujus, & habetur in omnibus eccleſiis, quoniam hæc tangitur in inſtitutione hujus ſacramenti. Et quoniam non exprimitur verbum determinatum, ſed ſolum oratio fidei: ideo non oportet quod ſit uniformitas in verbo orationis, ſed ſolum

A quod ſit in ſenſu. Si quæras, quare in iſto ſacramento potius eſt oratio de eſſentia, quam in alio, reſpondeo quod ratio principalis eſt inſtitutio. Si autem quæras rationem inſtitutionis, dici poteſt quod hæc habet rationem congruitatis multiplicem. Prima eſt ex parte ſuſcipientis, qui propter infirmitatem eſt deſtitutus: ideo oratione eſt relevandus. Secunda eſt ex parte modi curandi, qui eſt per devotionem, & elevationem animæ ad ſpiritualia: & quia quod ſuper omnia excitat animam, ad hoc eſt oratio; ideo, &c. Tertia ratio eſt ex parte morbi, quoniam hic fit remiſſio peccati interveniente miniſterio ſacerdo-B tis: & quoniam in remiſſione culpæ ſacerdos non ſe habet niſi per modum deprecantis, unde & in abſolutione ſua utitur oratione deprecativa, ut in præcedentibus habitum eſt: hinc eſt quod optime inſtitutum fuit unctionem non fieri ſine oratione, cujus expreſſio eſt forma ſacramenti, ut oſtendunt rationes. His viſis facile eſt reſpondere ad objecta.

1. Ad illud enim quod obiicitur, quod non habet ortum ex fonte ſacræ Scripturæ, dicendum quod falſum eſt, ut patet: immo ab illo verbo beati Jacobi: Oratio fidei ſalvabit infirmum. *Jac. 5.*

C 2. Ad illud quod obiicitur, quod non eſt eadem forma, dicendum quod ſecundum id quod eſt neceſſarium & eſſentiale ſacramento, eamdem oportet eſſe; ſed forma verbi non eſt neceſſaria ratione vocis exterioris, ſed prout eſt expreſſiva verbi interioris.

3. Ad illud quod obiicitur de oratione indicativa, dicendum quod non eſt ſimile de hoc ſacramento, & de aliis, pro eo quod iſtud habet aliquam ſpecialem rationem, quam non habent alia, ut viſum eſt.

4. Ad illud quod obiicitur, quod melius oratur gemitu cordis, dicendum quod in ſacramentis, quia ſunt ſigna exteriora, non tantum conſideratur quod eſt interius; ſed etiam ſignum

Digitized by Google

ſignum exterius, ratione cujus habet rationem ſacramenti; & ſic patet totum. Quamvis enim aliquis crederet Trinitatem, niſi exprimeretur in baptizando non daret Sacramentum: & ſic in propoſito eſt intelligendum.

ARTICULUS II.

CONSEQUENTER quantum ad ſecundum articulum quæſtionis quæritur de hujus ſacramenti diſpenſatione. Et circa hoc quæruntur quatuor. Primo quæritur, quis debeat adminiſtrare hoc ſacramentum. Secundo cui debeat diſpenſari. Tertio, in quo membro, ſive loco. Quarto & ultimo, quoties.

QUÆSTIO I.

An adminiſtratio hujus ſacramenti competat ſolum Epiſcopis.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 21. art. 3.
Richardus 4. Sent. diſt. 23. art. 2. q. 1.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 22. q. 5.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 23. q. 12.
Thom. Argent. 4. Sent. d. 23. q. 1. art. 4.

Ad opp.

CIRCA quam proceditur ſic. Videtur quod hujus ſacramenti adminiſtratio ſolis Epiſcopis competat. Primo per ſimile: Sacramentum confirmationis, quod habet materiam conſecratam, a ſolis epiſcopis traditur; ergo pari ratione & ſacramentum illud.

2. ITEM in artificialibus nobilioris artificis eſt uti inſtrumento facto, quam ipſum facere: unde nobilior eſt miles, qui utitur enſe, quam faber, qui facit: ergo ſi Epiſcopus ſolus oleum conſecrat, videtur quod ipſe ſolus hoc oleo inungere debeat.

3. ITEM in naturalibus videmus, quod eadem vis, quæ præparat materiam, inducit formam: & hoc ſpectat ad rectum ordinem operandi: ſi ergo gratia, & virtus conformis eſt naturæ, cum Epiſcopus materiam præparet, videtur quod ipſe ſolus

A ſacramentum conferat: & hoc eſt in ipſa unctione.

4. SED CONTRA: oſtenditur quod extendat ſe ad omnes, quia verbum, & elementum conſtituunt ſacramentum: ſed oleum conſecratum poteſt adminiſtrari per ſimplicem laicum, & etiam verbum dici: ergo & ſacramentum adminiſtrari.

5. ITEM quod ita debeat eſſe, videtur; quia illud eſt ſacramentum eorum, qui ſunt in extremo mortis articulo: ſed talibus frequenter non poteſt ſubveniri per ſacerdotem: ergo videtur quod ſaltem per laicum eis ſubveniri poſſit.

6. ITEM hoc oſtenditur exemplo, B quia legitur in legenda S. Genovefæ, quod ipſa inungebat oleo infirmos, & curabat eos: ergo videtur quod hoc ſaltem ſpectet ad viros ſanctos.

CONCLUSIO.

Extremæ unctionis miniſter eſt Sacerdos, tum ratione materiæ, quæ eſt oleum conſecratum, quod contingi non debet niſi manibus conſecratis: tum ratione formæ, quæ eſt per modum orandi, quod eſt munus ſacerdotum.

RESP. AD ARG. Dicendum quod hujus ſacramenti diſpenſatio ex officio ſpectat ad ſacerdotes, & illud C confirmat auctoritas, & ratio. Quia dicitur: Inducat presbyteros, &c. & orent ſuper eum. Ratio, quia cum hujus ſacramenti materia ſit oleum conſecratum, non debet adminiſtrari, nec contingi, niſi ab eo, qui habet manus conſecratas, & talis eſt ſacerdos: ideo non ſe extendit ad omnes. Nec ad ſolos Epiſcopos, quia cum hoc ſit ſacramentum periclitantium, qui non poſſunt adire Prælatos, ſed magis e converſo, oporteret multos perire: ſi a ſolis Epiſcopis dari deberet. Ideo diſpoſuit Spiritus ſanctus, quod unguentum non ſolum eſſet in capite, vel in barba Aaron, ſed etiam deſcenderet uſque in oram veſtimenti, ſcilicet uſque ad 1. Ratio.

Digitized by Google

ad inferiores ſacerdotes. Nec ſolum
2. Ratio. ſumitur ratio a parte unctionis, verum etiam a parte orationis. Quoniam enim officium mediationis ſacerdotibus competit, ſicut competit offerre dona & ſacrificia pro peccatis: nec ſolis Epiſcopis, nec etiam laicis. Sic etiam diſpenſatio hujus ſacramenti, cujus efficacia principaliter conſiſtit in oratione fidei, cujus eſt ſacerdos miniſter de ratione ſui officii.

1. Ad illud quod obiicitur de confirmatione, dicendum quod nullo modo eſt ſimile. Primum, quia confirmandi poſſunt adire Epiſcopum, non ſic inungendi. Præterea: Manuum impoſitio ſolis Apoſtolis competebat, ſed infirmorum curatio uſque ad alios diſcipulos deſcendebat: at ſacramentum confirmationis eſt ſacramentum impoſitionis manuum: ſacramentum unctionis eſt ad curationem ordinatum.

2. Ad illud quod obiicitur, quod in artificialibus nobilius eſt uti inſtrumento, &c. dicendum, quod illud veritatem habet ut plurimum in moralibus. Et ratio hujus eſt, quoniam gradus dignitatis eſt in eis, ſecundum ordinationem ad finem, & utenti inſtrumento immediatior eſt finis, quam fabricanti: ſed in his operibus Eccleſiæ eſt gradus ſecundum comparationem ad primum principium, ex quo fluit totum regimen, & operatio in corpore Eccleſiæ, & ideo virtus prior ſuperior eſt. Unde ſuperior eſt Epiſcopus, qui ordinat ſacerdotem ad celebrandum, quam ipſe ſacerdos, qui celebrat: ſic in propoſito eſt intelligendum. Præterea: non eſt tantæ ſervitutis oleum conſecrare, ſicut infirmos inungere. Primum enim ſufficienter potuit fieri ab uno: ſecundum vero minime: ideo voluit Spiritus ſanctus, ſecundum magis communicari, quam primum.

3. Ad illud quod obiicitur, quod ejuſdem eſt formam inducere, cujus eſt materiam præparare, dicendum quod verum eſt de forma, quæ perficit illam præparationem, ſicut faber fabricando ferrum inducit formam enſis: ſic Epiſcopus, quando benedicit inducit conſecrationem: ſed propter hoc non oportet quod illo oleo utatur, ſicut nec faber enſe.

4. Ad illud quod obiicitur, quod verbum, & elementum faciunt ſacramentum dicendum, quod verum eſt in aliquibus ſacramentis, quorum diſpenſatio omnibus eſt commiſſa: ſed non eſt verum in omnibus, ut in Euchariſtia: & ſic intelligendum de unctione extrema.

5. Ad illud, quod obiicitur de extremo mortis articulo; dicendum, quod devotio poteſt ſupplere abſentiam ſacerdotis: & ideo non eſt neceſſe omnibus committi, maxime cum ſacerdos ſatis de facili poſſit adeſſe, niſi abſit propter negligentiam infirmi.

6. Ad illud quod obiicitur de S. Genovefa, dicendum, quod ſicut ſupra habitum eſt, quod quidam abſolvunt merito, quidam ex officio. Sic intelligendum eſt in propoſito. Unde ſicut ad ſolos ſacerdotes pertinet abſolvere, tamen viri ſancti frequenter impetrant vitæ merito, quod alii faciunt ex officio: ſic & in unctione intelligendum eſt.

QUÆSTIO II.

An extrema unctio debeat dari ſolum infirmis.

S. Th. in Supp. 3 p. q. 32. art. 1.
Et 4. Sent d. 23. q. 2. art. 2. q. 1.
Rich. 4. Sent. diſt. 23. art. 2. q. 4.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 23. q. 6.
Petr. de Palud. 4. Sent. diſt. 23. q. 17.

Cui debeat ſacramentum iſtud dari. Et quod ſolis infirmis, videtur per illud, quod dicitur: Infirmatur quis in vobis, inducat preſbyteros: ergo illis indicitur, quod preſbyteros inducant: & hoc videtur maxime per litteram ſequentem: Oratio fidei ſalvabit infirmum. Fundam. *Jac. ult.*

Item quod ſolis ratione utentibus, oſten-

oſtenditur per textum, cum dicitur: Inducat præsbyteros. Eſt poſt; Si in peccatis fuerit. Si ergo præsbyteros petere, ſeu inducere, & in peccatis eſſe, eſt proprium adultorum, & ratione utentium, videtur, &c.

Item quod ſolis in periculo mortis exiſtentibus, videtur per ipſam denominationem, qua dicitur extrema unctio: ergo ſolum in extremis debet dari.

Contra: Quod non ſolis infirmis debeat dari, videtur per ipſam Gloſſam, quæ dicit: Infirmatur quis in vobis mente, & corpore ſcilicet, vel fide: ergo non ſolum infirmantibus corporaliter, ſed etiam infirmantibus ſpiritualiter debet dari.

Item unctio hæc debet dari appropinquantibus ad mortem, & exiſtentibus in periculo mortis: ſed qui ingreditur juſtum bellum, in periculo mortis eſt: ergo, &c.

Item quod non ſolis ratione utentibus, videtur: quia non ſoli tales infirmantur, ſed etiam alii, qui indigent alleviatione, ut parvuli, & ſtulti: ergo videtur, quod debeat eis hoc ſacramentum dari, quod eſt unctio infirmorum.

Jac. 5. Item; hoc probatur ex textu, in quo dicitur: Infirmatur quis in vobis? *Quis* tenetur infinite: ergo quicumque infirmatur, debet inungi.

CONCLUSIO.

Extrema unctio debet dari ſolis infirmis ratione utentibus, & in periculo mortis exiſtentibus.

Resp. ad Arg. Dicendum quod hoc ſacramentum eſt principaliter ad venialia delenda, ſecundum quod poſſunt convenientem recipere affectum: & per hoc eſt in alleviationem animæ aggravatæ a corpore corruptionem habente: & ideo iſtud ſacramentum debet dari ſolis infirmis, qui peccare potuerunt venialiter, & his prout ſunt in articulo mortis; ſic enim poſſunt a culpa veniali liberari convenienter, & ſufficienter; A & hoc invenitur in ipſo textu, ſtatus, inquam, infirmitatis. [Et] hoc eſt, quod dicitur, *Infirmatur*. Periculum, in hoc, quod dicitur, *Quis*, quaſi diſcretive, & notabiliter, & graviter: ita quod deficit virtus naturæ, & auxilium medicinæ. Diſcretio vero rationis in hoc, quod dicitur: *Inducat presbyteros*. Et iterum, in hoc, quod ſubinfert: *Si in peccatis fuerit, remittentur ei*. Concedendæ igitur ſunt rationes monſtrantes hoc ſacramentum dari debere ſolis infirmis, ratione utentibus, & in periculo mortis exiſtentibus.

Ad illud quod obiicitur de Gloſſa, dicendum, quod iſtud intelligitur B univerſaliter ſub diſiunctione: nec excluditur infirmitas corporalis, ſed præſupponitur.

Ad illud quod obiicitur de his, qui intrant juſtum bellum, dicendum, quod etſi tales ſint in periculo mortis ſecundum fortunam, non tamen ſecundum naturam. Sacramenta autem Eccleſiaſtica non fortunam ſequuntur, ſed naturam reſpiciunt. Si tu obiicias de illo qui damnatus eſt per ſententiam, dicendum quod talis infamis eſt in facie Eccleſiæ, etiam ſi ſecundum veritatem non habet culpam: & ſic patet ratio illa.

Ad illud quod obiicitur, quod alii indigent alleviatione, dicendum quod C ad hoc principaliter ſacramentum iſtud non ordinatur, ſicut patet in ipſa forma, ſed ad peccatorum remiſſionem, quæ per ſenſus exteriores perpetrata ſunt, & ideo non datur infantibus, nec naturaliter ſtultis.

Ad illud quod obiicitur de hoc nomine, quis, dicendum, quod magis diſcretive tenetur, quam infinite. Et ſi tu obiicias, quod talis modus non competit illi nomini, dicendum, quod falſum eſt, quia talis modus annexus eſt modo accipiendi interrogative.

Digitized by Google

QUÆSTIO III.

An in extrema unctione debeat inungi totum corpus.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 32. art. 3.
Et 4. ſent. diſt. 23. q. 2. art. 3. q. 1.
Richardus 4. Sent. diſt. 23. art. 2 q. 5.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 23. q. 6.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 23. q. 18.
Petr. de Palud. 4 Sent. d. 23 q. 3

Ad opp. IN quo loco debeat fieri unctio. Et quod totum corpus debeat inungi, videtur: quoniam talis unctio, aut eſt contra infirmitatem corporalem, aut contra infirmitatem ſpiritualem. Si contra corporalem, cum ergo mortalis infirmitas per totum corpus diffuſa ſit, totum debet inungi. Si contra ſpiritualem: ſed ſpiritualis infirmitas non concernit aliquam partem determinate: ergò, &c.

2. Item unctio ſacramentalis, ſignat unctionem gratuitam, & ſpiritualem, quæ eſt in anima: ſed anima eſt in qualibet parte corporis tota: ergo, &c.

3. Item unctio devotionis reſpicit animam ſecundum potentiam intellectivam: ſed illa nullius partis corporalis eſt actus: ergo nulla pars corporis determinate debet inungi: ergo totum corpus inungendum eſt.

4. Item cum quis purificatur ab originali, totus immergitur, ſi ſit aqua ſufficiens: ergo ſimiliter, ſi oleum eſt ſufficiens, totus videtur inungendus.

Fundam. *Matt. 15.* Sed Contra: De corde procedunt cogitationes malæ, furta, &c. ſecundum illud; Omnia peccata ex corde procedunt: ergo ad deletionem peccatorum ſignandam ſufficit locum cordis inungere.

2. Item unctio confirmationis in unica parte ſola ſit, ſcilicet in fronte; ergo pari ratione, & ibi unctio hujus Sacramenti.

3. Item ſi in pluribus partibus diſtincte; ergo plures ſunt unctiones; ergo plura ſunt Sacramenta. Pes e- A nim, & manus, ſpecie differunt ſecundum naturam organizationis.

4. Item ſi in diverſis partibus debet fieri inunctio, cum contingat frequenter multa membra corporis amittere ex ſola ægritudine, videtur, quod ægritudo perfectione Sacramenti faciat carere, quod non eſt conveniens. Quæritur ergo, quæ membra debeant inungi. Et utrum mutilata debeant inungi.

CONCLUSIO.

In extremæ unctionis ſacramento ſeptem partes inunguntur, non totum corpus: organa videlicet quinque ſenſibus deſervientia, B *& quæ generativæ, & progreſſivæ virtuti deſerviunt.*

Resp. ad Arg. Dicendum, quod in talibus, ut ſæpe dictum eſt, finis imponit neceſſitatem his, quæ ſunt ad finem. Quoniam ergo iſtud ſacramentum principaliter ordinatur ad venialium deletionem, ſecundum quod ex textu beati Jacobi innuitur, & venialia perpetrantur ab anima, ſecundum unionem ipſius ad carnem corruptam, & hoc eſt per potentias, per quas unitur corpori, ut organico; & ideo recte in deletione talium peccatorum debet medicamentum exterius adhiberi, ſecundum id, C quod habet ſenſibile circa organa ipſarum potentiarum. Eſt autem triplex potentia animæ, ſecundum quam regitur corpus, & eruditur, & nutritur, ſecundum quam ad exterius comparatur, ſcilicet ſenſitiva, generativa, & progreſſiva; & ideo organa iſtarum potentiarum debent inungi. Et quoniam quinque ſunt organa deſervientia quinque ſenſibus, ſcilicet os, oculi, nares, aures, & manus, & lumbi deſerviunt generativæ, pedes vero virtuti progreſſivę; ideo iſtæ ſeptem partes inunguntur; & ſic patet, quod nec totum corpus debet inungi, nec una pars determinata.

1. 2. 3. Ad illud ergo, quod obiicitur de infirmitate ſpirituali, quod non

non determinat partem, dicendum quod verum eſt, quod non determinat partem, in qua ſit, veruntamen determinat partem, per quam contrahitur. Et per hoc patent duo ſequentia de anima, quod eſt in qualibet parte corporis: & de potentia intellectiva: quoniam, etſi anima ſecundum eſſentiam ſit in qualibet parte corporis tota, & ſecundum potentiam intellectivam, partem determinatam corporis non corcernat: tamen ſecundum potentiam ſenſitivam, & operativam determinat ſibi aliquas partes corporis organizatas, in quibus delectatur, & ſecundum quarum delectationes diverſas incurrit peccata.

4. Ad illud quod obiicitur de baptiſmo, dicendum, quod non eſt ſimile, pro eo, quod in originali tota caro fœdatur, ſed in venialis peccati commiſſione aliquis actus ſpecialis potentiæ concernitur.

1. Ad illud quod obiicitur in oppoſitum de corde, dicendum, quod etſi de cordis affectu procedant omnia, tamen per diverſas potentias ſubminiſtrantes.

2. Ad illud quod obiicitur de unctione confirmationis, dicendum quod non eſt ſimile, pro eo, quod illa eſt contra puſillanimitatem, & verecundiam determinate: ſed hæc eſt contra venialia peccata, quæ reſpiciunt actus omnium potentiarum.

3. Ad illud quod obiicitur, quod ergo plura ſunt ſacramenta, dicendum, quod illæ partes non inunguntur, niſi prout concurrunt in unum, cui deſerviunt, & ſecundum cujus nutum moventur: & ideo, quia unctio eſt in his ſecundum unam naturam, & per comparationem ad unum; ideo unum eſt ſacramentum.

4. Ad illud quod obiicitur de illis, qui perdunt hæc membra, dicendum, quod quamvis ſint mutilati, tamen debent inungi. Et ſi tu obiicias, quod eſt implicatio falſi in forma, dicendum, quod falſum eſt, quia cæci libenter vellent videre, & ſurdi auditum deſiderant, quamvis non au-

A diant: ideo recte dicunt in talibus membris inungi, quia per talia membra, aut peccaverunt, aut peccare voluerunt, ſaltem veniali appetitu. Si tu quæras, cum per membra genitalia maxime culpa in hominibus contrahatur, ſive perpetretur venialis, & mortalis, ut quid non inunguntur? dicendum, quod hoc eſt propter fœditatem membri, propter quam natura rationalis erubeſcit non ſolum tangere, ſed videre: ſed quod plus eſt nominare, & amplius erubeſcit cogitare: & ideo abſit, quod oleum ſanctum debeat ibi apponi, ſed loco illorum membrorum inunguntur lumbi. Credo etiam quod

B compatitur verecundiæ infirmorum, quia nemo eſt ratione utens, qui non erubeſcat membra illa aliis demonſtrare, immo ipſemet erubeſcit videre.

QUÆSTIO IV.

An ſacramentum extremæ unctionis iterari poſſit.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 23. art. 1.
Et 4. Sent. d. 23 q. 1. art. 4.
Richard. 4. Sent. diſt. 23. art. 2. q. 6.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 23. q. 8.
Petr. de Tarant. 4. Sent. d. 23. q. 6.

Quoties debeat hoc ſacramentum dari. Et quæritur, utrum debeat iterari. Et quod non, videtur. Primo, quia nulli ſacramento facienda eſt injuria: ſed qui iterat ſacramentum, facit ei injuriam; ergo, &c. Ad opp.

C

2. Item per ſimile videtur, quia unctio Epiſcopalis, ſive confirmationis non iteratur; ergo nec unctio extrema iterari debet ratione conſimili.

3. Item hoc videtur per denominationem, quia dicitur unctio extrema: ſed unius hominis una eſt mors, & unum extremum: ergo tantum ſemel debet inungi.

Contra; Quoties iteratur morbus, & medicina: ſed tam morbus corporalis, quam ſpiritualis iteratur, Fundam.

 ſci-

Digitized by Google

ſcilicet veniale peccatum, & corporalis infirmitas: ergo, &c.

Item aliquis qui eſt in periculo, ſecundum humanum judicium, & opinionem medicorum, eſt inungendus, quia præſumitur, quod laboret in extremis: ſi ergo ille idem in extremis alias laborare poteſt, videtur, quod inungi debet.

Quæſtio lateralis 1. Juxta hoc quæritur, ſi aliquis ſacerdos incipit inungere, & in unctione deficit, utrum debeat a capite incipi, vel perfici.

Quæſtio lateralis 2. Et iterum, utrum aliquis in eadem infirmitate debeat bis inungi, utputa in infirmitate incurabili.

CONCLUSIO.

Cum in hoc Sacramento nec imprimatur character, nec detur effectus perpetuus, poſſibilis eſt reiteratio.

Resp. ad Arg. Dicendum quod iſtud ſacramentum, ſicut innuitur aperte in littera, & debet, & poteſt iterari. Si autem quæratur ratio hujus, dicendum eſt, quod generalis ratio, quare ſacramentum non debeat iterari eſt, quia effectus ejus eſt perpetuus, qui non iteratur: Unde characteris impreſſio non eſt generalis ratio, ſed potius effectus perpetuatio. Unde ex quo panis ſemel conſecratus eſt, non debet amplius conſecrari, quamvis non imprimatur ibi character: & ſimiliter oleum benedictum, non debet amplius benedici, ſive conſecratum, non debet amplius conſecrari. Quoniam igitur in unctione extrema non imprimitur charecter, nec datur effectus perpetuus, maxime ſi homo ab infirmitate reſurgat; ideo ſecunda operatio ſacramenti neceſſaria eſt; & ideo iterari poteſt, & debet medicina abſque aliqua contumelia ipſius ſacramenti.

1. Ad illud ergo, quod obicitur, quod ſibi fiat injuria in iteratione, dicendum, quod hoc verum eſt, quando iteratur ſacramentum, & nihil novum efficitur; hoc autem in propoſito non habet locum.

2. Ad illud quod obiicitur de unctione confirmationis, dicendum, quod non eſt ſimile, quia ibi eſt effectu characteris, qui eſt perpetuus, propter quem amplius ſacramentum iterari non debet.

3. Ad illud quod obiicitur de denominatione, dicendum, quod unctio extrema eſt dupliciter. Aut ſecundum veritatem, aut ſecundum noſtram opinionem. Primo modo iteratur, ſecundo modo ſic; ita frequenter accidit multos inungi pluries.

Ad illud quod quæritur, ſi ſacerdos deficit, utrum ſit initiandum, dicendum, quod potius eſt ſupplendum, quod inchoatum eſt, pro eo, quod quælibet unctio ſpecialem habet formam, ſicut patet aſpicienti ordinarium: attamen generaliter conveniunt in remiſſione peccati. Ad q. lateralis 1.

Ad illud quod quæritur de infirmitatibus prolixis, aliqui voluerunt dicere, quod poſt annum iterari poteſt, pro eo, quod completa eſt revolutio corporum ſuperiorum. Sed abſurdum valde videtur, ſacramenta regulari ſecundum motum ſolis, & aſtrorum. Et ideo poteſt aliter dici, quod nullus in aliqua infirmitate inungendus eſt, niſi cum præſumitur ad exitum appropinquare: & hoc eſt ex infirmitatis aggravatione, quem ſtatum natura diu ſuſtinere non poteſt, immo aut vincit, aut vincitur. Si ergo infirmus non moriatur, ſed diutius vivat, etſi non perfecte curetur, curatur tamen aliquo modo ab intenſione morbi, quia ideo venialia iterum redire poſſunt, & iterum infirmitas corporalis aggravatur, ideo poteſt, & debet ſacramentum unctionis iterari. Et ſic patet reſponſio ad objecta. Ad q. lateral. 2.

DI-

DISTINCTIO XXIV. PARS I.

De Sacramento Ordinis, quantum ad ea, quæ ad illud diſponunt.

NUNC ad Conſiderationem ſacræ ordinationis accedamus. Septem ſunt ſpiritualium officiorum gradus, ſive ordines, ſicut ex ſanctorum Patrum dictis aperte traditur, & capitis noſtri, ſcilicet Jeſu Chriſti, exemplo monſtratur: qui omnium officia in ſemetipſo exhibuit, & corpori ſuo, quod eſt Eccleſia, eoſdem ordines obſervandos reliquit. Septem autem ſunt propter ſeptiformem gratiam S. Spiritus, cujus qui non ſunt participes, ad gradus Eccleſiaſticos indigne accedunt. Illi vero, in quorum mentibus diffuſa eſt ſeptiformis gratia Spiritus ſancti, cum ad Eccleſiaſticos ordines accedunt, in ipſa ſpiritualis gradus promotione ampliorem gratiam percipere creduntur.

Hugo l. 2. p. 3. c. 4.

Quales aſſumendi ſint ad clerum.

Tales autem ad miniſterium ſpirituale eligendi ſunt clerici, qui digne poſſint Dominica ſacramenta tractare. Melius eſt enim Epiſcopo paucos habere miniſtros, qui poſſint digne opus Dei exercere, quam inutiles, qui ordinatori grave onus inducant. Tales enim decet eſſe miniſtros Chriſti, qui ſeptiformi gratiæ Spiritus ſancti ſint decori: ex quorum doctrina, & converſationis forma, eadem gratia in aliis transfundantur, ne cæleſtes margaritas ſpiritualium verborum, officiorumque divinorum, ſordidæ vitæ pedibus conculcent. In Sacramento ergo ſeptiformis Spiritus, ſeptem ſunt gradus Eccleſiaſtici, ſcilicet Oſtiarii, Lectores, Exorciſtæ, Acolyti, Subdiaconi, Diaconi, Sacerdotes: omnes tamen clerici vocantur, id eſt, ſortiti. Corona enim ſignaculum eſt, quo aſſignantur in partem ſortis miniſterii divini. Corona regale decus ſignificat: quia ſervire Deo regnare eſt. Unde miniſtri Eccleſiæ Reges eſſe debent, ut ſe, & alios regant, quibus Petrus ait: Vos eſtis genus electum, regale ſacerdotium, &c. Summitas capitis deſuper nudatur, ut eorum mens ad Dominum libera monſtretur, quæ revelata facie gloriam Dei contempletur. Summitas enim capitis eſt eminentia mentis. Denudatio capitis, eſt revelatio mentis. Clericus enim ſecretorum Dei non ignarus eſſe debet. Tondentur etiam capilli uſque ad revelationem ſenſuum; ſcilicet oculorum, & aurium: ut vitia in corde, & opere pullulantia doceantur præcidenda, ne ad audiendum, & intelligendum verbum Dei præpediatur mens, pro quo ſervato reddetur in excelſis corona. Tonſura autem Eccleſiaſticæ uſus a Nazaræis exortus videtur, qui prius crine ſervato, deinde ob vitæ continentiam caput radebant, & capillos in igne ſacrificii ponebant. Hinc uſus inolevit, ut qui divinis cultibus mancipantur, quaſi Nazaræi, id eſt, ſancti crine poſito inveniantur, ſicut ad Ezechielem dicitur. Fili hominis, ſume gladium acutum, & duc ſuper caput tuum, & barbam. In actibus etiam Apoſtolorum Priſcillam, & Aquilam hoc feciſſe legimus. Paulus quoque, & alii quidem diſcipuli Chriſti hoc fecerunt. Recte ergo in quibuslibet gradibus conſtituti, clerici vocantur: quorum nomina, & rationes nominum Iſidorus exponens, ait: Cleros, & clericos hinc appellatos eſſe credimus, quia Matthias electus eſt ſorte; quem primum per Apoſtolos legimus ordinatum. Clerus enim Grace, Latine ſors, vel hereditas dicitur. Ideo ergo dicti ſunt clerici, quia ſunt de ſorte Domini, vel quia Deum Patrem habent, generaliter vero clerici nuncupati ſunt omnes, qui in Eccleſia Dei ſerviunt: quorum gradus, & nomina ſunt hæc, Oſtiarius, Lector, &c.

Clemens Epiſt. 2. ad Iacob fratrem Domini, & habetur d. 23. c. Tales
Matt. 7.
De tonſura
1. Petr. 2.
Hug. l. 2. q. 1. c. 1.
2. Cor. 3.
Hugo ut ſupra q. 2.
Num. 6.
Ezech. 5.
Act. 18.
1. Cor. 11.
Iſid. in l. 7. Ety. c. 12. & alleg. d. 21. cap. cleros.

Digitized by Google

DIST. XXIV. PARS I.

De Sacramento ordinis, quantum ad ea, quæ ad illud diſponunt.

Nunc ad conſiderationem ſacræ ordinationis accedamus.

Expoſitio textus.

HÆc eſt ſexta pars, in qua de ſexto Sacramento agitur. Poſſet tamen dividi contra totam præcedentem. In præcedentibus enim egit de ſacramentis, quæ reſpiciunt determinatam perſonam. Hic agit de his, quæ reſpiciunt multitudinem Eccleſiaſticam. Et primo, de ordine. Secundo, de matrimonio. Qualitercumque dividatur, & ordinetur prædicta pars, iſta, in qua agit de ordinis ſacramento, duas habet. In prima enim determinat de ipſo ſacramento. In ſecunda, de diſpenſatione hujus ſacramenti, infra: *Solet etiam quæri, ſi hæretici ab Eccleſia præciſi, &c.* Prima pars duas habet. In prima parte determinat de his, quæ diſponunt ad ordinem, ſcilicet bona vita, & tonſura. In ſecunda de ipſis ordinibus, ibi: *Oſtiarii iidem, & ianitores ſunt, &c.* Prima pars dividitur in duas. In prima oſtendit, cum ſint ſeptem ordines propter ſignandam, ſcilicet, gratiam ſeptiformem, quod nemo digne accipit ordines, qui non eſt in gratia: & hæc eſt diſpoſitio interior. In ſecunda vero determinat de diſpoſitione exteriori, quæ quidem eſt tonſura, ibi: *In hoc igitur Sacramento ſeptiformis. &c.*

Diviſio. Diſt. 25.

Nunc ad conſiderationem. Dub. I.

In parte iſta ſunt dubitationes circa litteram. Et primo quæritur de ordine hujus Sacramenti ad alia præcedentia: videtur enim male ordinare, quia hoc ſacramentum eſt ordinatum ad diſpenſandum omnia alia A ſacramenta: ergo inter omnia alia videtur eſſe primum.

Resp. Dicendum quod dupliciter eſt loqui de ordine. Aut in comparatione ad alterum, reſpectu cujus eſt. Aut a parte ſubjecti, in quo eſt. Si in comparatione, ſic verum eſt quod ſacramentum ordinis in diſpenſante debet præcedere, & præcedit omnia ſacramenta, prout ſuſcipiuntur. Alio modo prout conſideratur reſpectu ſubjecti ſui; ſic, quia nemo ordinandus eſt, qui non ſit diſpoſitus per aliqua ſacramenta antea, maxime per baptiſmum, hoc modo ſequitur neceſſario: & ideo baptiſmus, quia primo recipitur inter ſacramenta, janua ſa- B cramentorum appellatur.

In hoc igitur Sacramento ſeptiformis gratiæ, &c. Dub. II.

Videtur male dicere, quia dona Spiritus ſancti ſunt connexa: & iſti gradus non ſunt connexi neceſſario, nec ſimul: ergo non videtur, quod iſtud ſacramentum ſit gratiæ ſeptiformis. Item nulla videtur eſſe connexio horum ordinum ad dona Spiritus ſancti, quia oſtium cuſtodire ad nullum donorum Spiritus ſancti videtur pertinere.

Resp. Dicendum, quod verbum Magiſtri per quamdam appropriatio- C nem intelligendum eſt, non per proprietatem, quod dona Spiritus ſancti diviſim dentur in ordinibus ſingulis, ſed uſus horum donorum his ſeptem gradibus aptari poſſunt, & hoc aſcendendo a minori uſque ad ſummum.

Corona regale decus, &c. Dub. III.

Videtur male dicere, quia dicitur Sacerdotibus, quod ſunt regnum ſacerdotale: ergo ſecundum hoc ſacerdotium adiacet regno, non e converſo: ergo magis deberet dicere regnum decorum. Exod. 19.

Resp. Dicendum, quod differentia eſt inter vetus & novum Teſtamentum, inter comparationem Sacerdotum, & regni. Quia enim vetus Teſta-

Digitized by Google

ſtamentum erat adhuc carnalium, & carnaliter viventium, ideo poteſtas ſæcularis erat principalior, & poteſtas ſacerdotalis erat minor. Et ideo ſignanter dicebatur in lege Regnum ſacerdotale, quia ſacerdotium pendedebat ex regno. Sed contra in nova dicitur: Regale ſacerdotium, quia principalius eſt nunc ſacerdotium, quam regnum, & poteſtas ſpiritualis, quam temporalis, ſive carnalis: ſic enim competebant ſtatui gratiæ. *1 Pet. 2*

Tonſuræ autem Eccleſiaſticæ uſus a Nazaræis, &c. Dub. IV.

Videtur male dicere, quia umbra evacuata eſt per veritatem: unde nullo modo debet legem Nazaræorum obſervare: ergo nec ritum, nec tonſuram.

Resp. Dicendum, quod ritus iſte, & uſus, non fuit inchoatus ſecundum veritatem, ſed ſecundum ſignationem: ſignabant enim, quod illi, qui erant Domino dedicandi, deberent ab aliis ſegregari: in nulla autem parte corporis ſic competit ſignari, ſicut in capite, &c.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam hujus partis quæritur de ordine in generali, de quo ſecundum duo, quæ in littera determinatur, duo principaliter quæruntur. Primo, quæritur de ordinis ſignaculo. Secundo quæritur de ordinis ſacramento. Et cum ordinis ſignaculum ſit tonſura cum corona, circa hoc quatuor quæruntur. Primo quæritur, utrum ordinandi debeant coronari, & tonſurari. Secundo, dato quod ſic, quæritur, utrum corona illa ſit Sacramentum. Tertio, utrum in ſuſceptione coronæ fiat abrenuntiatio temporalium. Quarto, utrum Eccleſia talibus teneatur ad temporale ſubſidium.

QUÆSTIO I.

An clerici debeant tonſurari.

Richard. 4. Sent. diſt. 24. art. 1. q. 1.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 24. q. 1.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 24. q. 1.

QUod non debeant clerici tonſuri oſtenditur, ubi comminatur Dominus dicens: his Diſpergam eos in omnem ventum, qui attonſi ſunt in comam: ſi ergo Dominus hoc deteſtatur, videtur, &c. *Ad opp. Ier. 49.*

2. Item: in Chriſto Jeſu nec circumciſio aliquid valet, neque præputium, ſed nova creatura: ergo nihil valet in nova lege capillos tondere. *Gal. ult.*

3. Item cæſaries a natura data eſt in decorem: ſed omnia gratuita ſalvant ea, quæ ſunt de decore naturæ: ergo in nullo ſacramento videtur deponenda cæſaries.

4. Item videtur quod non debeant coronari. Primum, quia veritas debet reſpondere figuræ, ſed ut Magiſter dicit, iſta capillorum amotio in voto Nazaræorum fuit præfigurata: ſed iſti non faciebant coronam; ſed totaliter radebant, ſicut dicitur; ergo, &c. *Num. 6.*

5. Item amotio capillorum ſignat amotionem ſuperfluorum: ſi ergo non pars ſuperfluitatis, ſed tota abiicienda eſt, videtur quod totum caput radendum ſit.

6. Item coronæ ſignaculo conſueverunt ſignari ſtulti, ſed clericos non decet niſi ſignum ſanctitatis, & honeſtatis: ergo videtur quod nullo modo debeant coronari. Quæritur igitur, quæ eſt ratio quare tonſurantur, & coronantur clerici, & quæ ſit differentia inter coronam, & tonſuram, & rurſus quare converſi religioſi tonſuram recipiunt, ſed non coronam. Quæritur etiam quare in hujus ſacramenti ſuſceptione potius conſignantur fideles, quam in ſuſceptione alterius ſacramenti. *Quæſt. lateralis.*

Digitized by Google

CONCLUSIO.

Clerici tonſurari debent, quia tonſura cum corona diſtinctionem oſtendit, & erudit.

Resp. ad Arg. Dicendum ſicut melius infra videbitur; quod in ſacramento ordinis datur poteſtas ad iſtud nobile officium exequendum. Et quoniam hæc omnibus non datur, nec omnibus dari debet. Ideo oportet perſonas hoc officium ſuſcipientes primo conſignari: & hoc ſignaculo quod oſtendat diſtinctionem, & quod etiam ſit in eruditionem. Nullum autem ita conveniens eſt, ut tonſura cum corona. Primo ratione ſitus, quia in ſuperexcellenti parte debet hoc ſignaculum poni, ut ſignificetur officium nobilitatis, ad quod parati ſunt. Secundo vero, quia tonſura inferior cum raſura ſuperiori circularem figuram faciunt in capillatura: & illa appellari poteſt corona, quæ ſignat eos parari ad regale ſacerdotium, ſecundum illud; Vos eſtis genus electum, regale ſacerdotium; ideo ſignaculum regale rectiſſime eis competit ad diſtinguendum. Competit nihilominus ad erudiendum, & hoc quia in talis ſignaculi collatione eſt ſuperfluitatis amotio, & ſummitatis capitis denudatio, & figuræ orbicularis impreſſio. In primo inſtruuntur clerici, quid ſit vitandum, quoniam ſuperfluitas terreneitatis, ſecundum illud Apoſtoli: Habentes alimenta, & quibus tegamur his contenti ſimus. Unde & in hoc ſignatur, quod debent eſſe ſuccincti lumbos mentis. In ſecundo inſtruuntur, quantum ad illud, quod eſt deſiderandum, & quod eſt tenendum: & hoc eſt bonum ſupernum, ſecundum illud Apoſtoli: Noſtra converſatio in cælis eſt: Mente enim debemus accedere Deo & ſobrii eſſe proximo. In tertio inſtruuntur qualiter ſit ad illud perveniendum. Figura enim orbicularis eſt ſimpliciſſima, capaciſſima, & pulcherrima. In quo ſignatur, quod

1. Petr. 2.
1. Tim. ult.
Phil. 3.
Sap. 1.

A ſimplices debent eſſe in mente: In ſimplicitate cordis quærite illum. Dilatati in affectione: Os noſtrum patet ad vos o Corinthii, cor noſtrum dilatatum eſt. Et pulchri in converſatione: Quia confeſſio, & pulchritudo in conſpectu ejus; & hoc eſt per munditiam, juxta illud Pſalmi: Ambulans in via immaculata hic mihi miniſtrabat; Et ſic patet, quare ſic debeant conſignari per tonſuram, & coronam. Nam tonſura dicitur amotio capillorum a parte inferiori: ſed corona amotio orbicularis a parte ſuperiori. Vel corona poſſet dici etiam ipſe circulus, & tunc corona utrumque comprehenderet.

2. Cor. 6.
Pſal. 95.
Pſal. 100.

B 1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod Dominus minabatur his, qui hujuſmodi tonſuras obſervabant, verum eſt his qui faciebant ad cultum dæmonum, ſed non his, qui faciebant ad cultum divinum.

2. Ad illud quod obiicitur, quod in Chriſto Jeſu non valet circumciſio, &c. Intelligendum eſt quod per ſe non valet ad juſtificationem capillorum amotio, verumtamen ad eruditionem valet, valet etiam ad diſtinctionem.

3. Ad illud quod obiicitur, quod cæſaries decorat naturam, dicendum quod decor naturæ duplex eſt. Quidam ſpiritualis, & quidam corporalis. C Spiritualis decor per gratiam non aufertur, ſed augetur: ſed corporalis inanis eſt, & vanus ſecundum illud: Vana eſt pulchritudo: & iſte non eſt ſervandus, immo contemnendus ab his qui interiorem volunt ſervare, ſecundum illud Apoſtoli: Sed licet is, qui de foris eſt homo noſter, corrumpatur, &c. & licet contemptibilis fiat extra, tamen decorus, & honorabilis ſit intra: & in hoc ſignificatur, quod hujuſmodi cultura exterior eſt a ſpiritualibus fugienda.

Prov. ult.
2. Cor. 4.

4. 5. Ad illud quod obiicitur de Nazaræis, quod totaliter redebantur, &c. dicendum quod non oportet veritatem per omnia aſſimilari umbræ, quo-

Digitized by Google

quoniam diverſa diverſis temporibus convenerunt: illi enim primo ſervabant capillaturam, & poſt radebant, in quo ſignificatur velamen legis Moſaicæ, & revelatio Evangelicæ. Sed hic partim raditur, partim reſervatur, ut ſignaculum regale maneat: plus enim fit corona ut ſit ſignaculum diſtinctivum, quam figurativum: econtrario erat in voto Nazaræorum: & per hoc patet ſequens, nam ſufficienter abdicatio terrenorum figuratur in tonſura: & ideo converſi laici tonſurantur, qui mundum relinquunt, & apertio mentis ſignatur per ſummitatis raſuram: & ideo non oportet totam amoveri capillaturam. Præterea: In ipſa ſignatione honeſtas debet attendi; & ideo non debent omnino capilli amoveri, pro eo quod indecens videretur habitus, & forma clericalis.

6. Ad illud quod obiicitur de ſtultis, dicendum quod non ſolum ſtulti coronantur; ſed etiam reges: & ideo non eſt principaliter ſtultitiæ ſignum, verumtamen & hoc non vacat a Miſterio. Qui enim volunt vere Deo ſervire, oportet quod ſtulti fiant huic mundo. Unde. Quoniam enim in
1 Cor. 1. Dei ſapientia non cognovit mundus per ſapientiam Deum, placuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſalvos facere credentes. Unde; Nos ſtulti propter Chriſtum, &c.

1 Cor. 4. Alia duo, quæ quæruntur, ex prædictis manifeſta ſunt, ſcilicet de tonſura converſorum, & de coronatione clericorum: illi enim tonduntur, quia temporalibus renunciant; hi ſignantur, quia ad Spirituale, & nobile officium aſſumuntur.

QUÆSTIO II.

An corona ſit Sacramentum.

Richardus 4. Sent. diſt. 24. art. 1 q. 2.
Steph. Brulef. 4. Sent. diſt. 24. q. 2.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 24. q. 2.

Ad opp. UTrum corona ſit ſacramentum. Et quod ſic, videtur: quia co- A rona eſt ſignaculum, ſicut dicitur in littera: & eſt ſignum rei ſacræ, ſcilicet elevationis mentis ad cœleſtia; ergo videtur, quod corona ſit Sacramentum.

2. Item in ſpiritualibus corporalia non fiunt propter corporalia: ſed propter ſpiritualia: ergo talis conſignatio in capilis fit propter ſpiritualem ſignationem; Sed ſignum exterius, cui reſpondet interius, eſt ſacramentum: ergo, &c.

3. Item corona non datur a quolibet, ſed ab Epiſcopo, vel perſonis quæ habent dignitatem ſpecialem: ergo importat aliquam excellentiam: ſed non quantum ad illud, quod eſt B exterius, quia barbarus poteſt ea facere: ergo quantum ad illud, quod eſt interius; ergo, &c.

4. Item ex corona efficitur aliquis, & dicitur Clericus: ſed Clericus, & Laicus diſtinguuntur: ſi ergo omnes fideles, aut habent ſacramentum ordinis. Aut Laici dicuntur, videtur, quod coronati recipiunt in ſuſceptione, vel coronatione ſacramentum ordinis.

Contra: Non diſtinguuntur niſi ſeptem gradus, ſicut aſſignantur in littera: ſed corona antecedit omnes illos gradus: ergo non ponitur in aliquo gradu ordinis: ergo non eſt ſacramentum ordinis, nec aliud: con- C ſtat ergo, &c. Fundam.

Item in omni ordine traditur aliqua poteſtas: ſed in corona nulla omnino traditur poteſtas: ergo corona non eſt ordo. Prima patet per diffinitionem ordinis, ſecunda manifeſtatur in collatione coronæ, ubi non fit mentio de aliqua poteſtate.

Item in ordinibus datur nobile ſacramentum, ac per hoc debent cum magna ſolemnitate dari: unde non dantur niſi in Miſſa, ſed corona datur extra Miſſam: ergo, &c.

CON-

Digitized by Google

CONCLUSIO.

Corona Clericorum non eſt Sacramentum, ſed diſpoſitio quædam: ut cathechizatio eſt diſpoſitio ad Baptiſmum.

Resp. ad Arg. Dicendum, quod ſicut in tranſeuntibus de uno ſtatu ad alium prætermittitur aliquod præparatorium, quod non ponit in ſtatum, ſed diſponit: ſic in propoſito intelligendum eſt. Nam ſuſcipientes ordinis ſacramentum in quodam ſpeciali ſtatu inter fideles collocantur. Unde quemadmodum inter ſtatum ſæcularem, & religioſum medius eſt novi- B tiatus, in quo nec ſæcularis, nec religioſus eſt proprie, cum non voverit ea, quæ ſunt religionis ſervare, & ſicut inter fideles, & infideles medii ſunt catechumeni, qui tamen non ſunt inter fideles computandi, immo hora communionis de Eccleſia conſueverunt emitti, ſicut novitii de capitulo: ſic Clerici medii ſunt, inquantum habent tonſuram, inter laicos, & ordinatos. Quia tamen ſignum iſtud omnibus eſt commune, ideo omnes clerici nuncupantur, & confunditur nomen. Sicut ergo novitiatus non eſt religio, ſed ad religionem diſponit: & catechuminatio, ſive catechizatio non eſt Baptiſmus, ſed C diſpoſitio, & præparatio: ſic commune ſignaculum non eſt ſacramentum, nec ordo, ſed tantum diſpoſitio.

1. Ad illud quod obiicitur, quod eſt ſacræ rei ſignum, dicendum quod iſta non eſt tota ratio ſacramenti, ſed amplius oportet addere. Non enim ſufficit figuratio, niſi etiam ibi aliquid conferatur, quod cum non fiat in corona, quia nulla traditur ſpiritualis poteſtas, patet quod non eſt ordo.

2. Ad illud quod obiicitur, quod non fit niſi propter ſpirituale, dicendum, quod verum eſt, quod corona fit propter ſpirituale: non tamen propter ſpirituale officium, quod ibi detur, ſed quod ibi figuretur: & ad hoc, quod homo configuretur, & præparetur: & ideo non fruſtra fit.

3. Ad illud quod obiicitur, quod datur a perſona excellenti, dicendum, quod ejuſdem eſt præparare materiam, & formam adducere: & quoniam præparat ad ordinis ſacramentum, qui ponit hominem in ſtatum excellentiæ, & qui etiam traditur a perſonis excellentibus: ideo & corona non ratione ſui, ſed ratione ejus ad quod diſponitur.

4. Ultimum quod obiicit, jam determinatum eſt, quia nec laicus eſt proprie, nec ordinatus. Sed tamen magis ſe tenet cum ordinato, ſicut novitius plus appropinquat ad ſtatum religionis: & ſicut dicitur religioſus, quamvis non profeſſus dicatur, ſi habens coronam dicitur Clericus, cum tamen non ſit ordinatus: & ſic patet totum.

QUÆSTIO III.

An in ſuſceptione coronæ fiat abrenuntiatio temporalium.

Richardus 4. Sent. diſt. 24. art. 1. q. 3.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 24. q. 3.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 24. q. 5.

Utrum in ſuſceptione coronæ fiat abrenuntiatio temporalium. *Ad opp.* Et quod ſic, videtur: Primo per iſtud, quod dicunt in ſuſceptione: Dominus pars hæreditatis meæ, & calicis mei: tu es, qui reſtitues hæreditatem meam mihi: ſed non reſtituitur, vel redditur, niſi quod datur, vel dimittitur: ſi ergo Clericus petat reſtitutionem hæreditatis, implicat ejus dimiſſionem. *Pſal. 15.*

2. Item ſuper hoc dicit Hieronymus: Dominus cum his partibus, ſcilicet, tranſitoriis, pars fieri dedignatur: reſtat ergo, quod Deum in partem ſuam non habeant, aut hæreditate alia careant.

3. Item Hugo de ſancto Victore, in libro de Sacramentis: Aliam terram non debet Clericus, habere, niſi Deum, & ea, quæ ad eum ſpectant, *Hugo l. 2. p. 2. c. 3.*

ctant, cui ſtatutum eſt de decimis, A & oblationibus, quæ Deo offeruntur, ſuſtentari.

Matth. 5. 4. Item ad majorem perfectionem tenentur Clerici novi, quam veteris Teſtamenti. Unde: Niſi abundaverit juſtitia veſtra, &c. Sed Sacerdotibus, & Levitis dicitur: Non habebunt ſacerdotes, & Levitæ, & omnes, qui de eadem ſtirpe ſunt, partem, & hæreditatem cum reliquo populo Iſrael: ergo ſi illi ad hoc tenebantur, multo fortius videtur de Clericis novi Teſtamenti. Deut. 18.

5. Item tonſura ſignat temporalium abdicationem, & corona elevationem ad cœleſtia, ſicut dicit Magiſter in littera: vel ergo eſt falſum ſignum, vel Clericus non debet habere patrimonium, ſive aliquam aliquam poſſeſſionem temporalium.

Fundam. Contra: Jeremias fuit de ordine ſacerdotali, ſicut patet in principio: Verba Jeremiæ, &c. & tamen dicitur, dixit Ananeel Jeremiæ: Poſſide agrum meum, qui eſt in Anatoth, quia tibi competit hæreditas: ergo competebat eis hæreditas; ſi ergo veritas reſpondet figuræ, videtur, &c. Ierem. 32.

Levit. 25. Item Ædes Levitarum, quæ in urbibus ſunt, ſemper poſſunt redimi: ſed non ſic erat de ædibus aliorum; ergo majori libertate poſſidebant Levitæ quod habebant, quam alii: ergo, &c.

Item Clerici poſſunt uxores ducere, filios procreare ante ſacros ordines; ſi ergo non tenentur ad caſtitatem: ergo nec ad paupertatem; ergo non tenentur patrimonio renunciare.

Item nullus tenetur ad opera ſupererogationis, niſi voluntarie ſe obliget: ſi ergo clericus in ſuſcipiendo tonſuram non intendit patrimonio renunciare, patet, &c.

CONCLUSIO.

In ſuſceptione coronæ clerici non abrenunciant bona temporalia quantum ad poſſeſſionem ex præcepto, ſed ſolum de bono, & æquo.

Resp. ad Arg. Dicendum quod renunciare temporalibus in eo, qui Eccleſiæ deſervit, ſive in eo qui clericus eſt, perfectionis, & non neceſſitatis eſt. Unde & hoc fuit in Eccleſia primitiva, quod nihil habebat aliquis proprium, nihil ſuum eſſe dicebat: & adhuc hodie per Dei gratiam invenitur in religionis perfe- B ctione. Ad hoc tamen non compellitur clericus nec jure divino, nec humano. Verumtamen de bono, & æquo minus debent inſudare ſollicitudini temporalium clerici quam laici, qui expectant ſucceſſionem in poſteris. Sed nunc illud verificatum eſt: Unus eſt, & ſecundum non habet, & tamen laborare non ceſſat. Unde una ratio eſt, quia non expectat poſteros. Alia ratio eſt, quia magis debent eſſe intenti ad ſpiritualia, & ſolicitudo temporalis excludit ſpiritualem: Ideo auctoritates loquuntur quaſi ipſi omnibus temporalibus debeant cedere, & omnia dimittere: Sed hoc non intelligitur quantum ad C poſſeſſionem, ſed potius quantum ad affectionem: nec ad hoc inducunt ſibi novam obligationem ſuper alios ex debito, ſed ſolum de bono, & æquo. Explicat. Eccl. 4.

1. 2. 3. Ad illud ergo quod obiicitur de reſtitutione hereditatis, dicendum quod hoc non dicit, quia dimittat jus, ſed quia congruit, ut dimittat affectum, ut circa divina ſit intentus: & ſic intelligitur illud quod dicit Hieronymus, & quod dicit Magiſter Hugo.

4. 5. Ad illud quod obiicitur de ſacerdotibus, & Levitis, quod non debeant hereditatem habere, dicendum quod illud intelligitur quantum ad terræ diviſionem, non quantum ad poſſeſſionem mobilium, ut pecudum

dum & domorum, & ſuburbanorum ad pecora alenda. Ratio autem quare temporalis hæreditas in poſſeſſione terræ non dabatur Levitis, erat duplex. Prima, quia ipſi ut cultores Dei per totum populum debebant diſpergi. Secunda ut circa divinum cultum magis eſſent intenti, quia habebant unde alias valerent ſuſtentari. Nunc autem clerici ſunt de omni gente per totum mundum diſperſi; & ideo iſtud præceptum non manſit. Et iterum ſacerdotii Chriſti non tam fuit figura ſacerdotium Aaron, quam etiam Melchiſedech, qui ſecundum quod dicitur, fuit rex, & ſacerdos, ſicut Chriſtus. Et quamvis Dominus honorem regalem recuſaverit propter exemplum humilitatis, & ipſe pauper, & mendicus fuerit: tamen propter ſuam dulciſſimam benignitatem ad hoc alios non arctavit. Sciebat enim quod melius eſt habere mercenarios, quam nullos, vel paucos filios: & ideo charitate refrigeſcente diſpoſuit Spiritus ſanctus, ut Eccleſia temporalibus abundaret, ne cultus Dei propter paupertatem, & inopiam deperiret. Et iſtud aperte videtur, quia Eccleſiæ pauperculæ quaſi nullum inveniunt rectorem, niſi ſit talis, quod pro ſui vilitate ab omnibus contemnatur. Unde nullatenus credendum eſt ſtatum univerſalis Eccleſiæ aliter regi, quam diſponit Spiritus ſanctus, quidquid ſit de perſonis ſpecialibus.

Hebr. 7.

QUÆSTIO IV.

An prælati Eccleſiæ teneantur clericis quantum ad temporale ſtipendium.

Steph. Brulef. 4. Sent. d. 24. q. 4.
Petrus de Tarant. 4. Sent. diſt. 24. q. 6.

Fundam. *1. Cor. 9.*

UTRUM prælati Eccleſiæ teneantur clericis quantum ad temporale ſtipendium. Et quod ſic, videtur; Neſcitis quoniam hi qui in ſacrario operantur, ea quæ de ſacrario ſunt, edunt? qui altari deſerviunt, cum altari participant: ſi ergo clerici jam altari deſerviunt: ergo, &c.

A ITEM Magiſter Hugo dicit in lib. de ſacramentis; Poſtquam clericus factus eſt: debet deinceps de ſtipendiis Eccleſiæ ſuſtentari. *Hugo l. 1. p. 2. c. 3.*

ITEM Decretalis lib. 3. de clericis ordinandis: Non liceat ulli epiſcopo ullos ordinare clericos, & nullas alimonias eis miniſtrare; ſed duorum unum eligat, vel non faciat clericos, vel ſi fecerit, det illis unde poſſint vivere.

ITEM alia decretalis Innocentii in eodem titulo; Tamdiu per ordinatores, vel per eorumdem ſucceſſores provideri volumus ordinatis, donec per eos Eccleſiaſtica beneficia conſequantur.

B CONTRA; Clerici non tenentur patrimonium dimittere: ergo nec Eccleſia tenetur eis in neceſſariis providere. Ad opp.

ITEM ſimplices clerici non tenentur Eccleſiæ deſervire: ergo nec prælati Eccleſiæ tenentur eis neceſſaria miniſtrare. Juxta hoc quæritur, utrum clerici qui de bonis Eccleſiæ ſuſtentantur, utpote qui habent beneficium præbendale, teneantur ad horas canonicas. Et quod ſic, videtur, quia cum vivant de altari, debent altari deſervire; ſed ſervitium Eccleſiæ a patribus ſtatutum eſt in horis canonicis dicendis: ergo, &c, Quæſtio lateralis

ITEM oppoſitum hujus eſt, quia C cum non ſint in ſacris ordinibus conſtituti, non videntur ad hoc teneri, cum ante poſſint omnia, quæ poſſe libertas dignoſcitur laicalis.

CONCLUSIO.

Clericis ordinatis non habentibus unde vivant, Epiſcopus qui eos ordinavit, tenetur providere in neceſſariis, ſecus non promotis ad ſacros, ordines, & non indigentibus.

RESP. AD ARG. Dicendum quod clericus ordinatus aut eſt ad ſacros ordines promotus, aut non. Si ſit ad ſacros ordines promotus, & non habeat unde vivat, cum ei teneatur Eccle-

Digitized by Google

Eccleſia tamquam miniſtro ad ſervitium Eccleſiæ deputato, & ipſe indigeat, dico quod Epiſcopus, qui eum promovit, ſibi in neceſſariis providere tenetur. Si autem eſt promotus ad ſacros ordines, vel ſi patrimonium habet, non tenetur ſibi vel Eccleſia, vel Epiſcopus providere. Primo, quia non eſt obligatus ad ſerviendum Eccleſiæ. Secundo vero, quia non indiget. Et quamvis nemo teneatur propriis ſtipendiis militare: quia tamen ipſe promoveri voluit, deſervire tenetur Eccleſiæ ratione ordinis: nec tenetur ſibi providere prælatus neceſſario, cum nec poſſit indigentiam allegare. Et totum hoc confirmatur per illud quod dicitur in illa decretali Alexandri libr. 3. de præbendis: Epiſcopus ſi aliquem ſine certo titulo, de quo neceſſaria vitæ percipiat, in diaconum, vel presbyterum ordinavit, tamdiu ei neceſſaria vitæ ſubminiſtret, donec ei in aliqua Eccleſia convenientia ſtipendia militiæ clericalis aſſignet: niſi talis ordinatus de ſua, vel paterna hæreditate ſubſidia vitæ poſſit habere. Et ſi quæratur ratio hujus, jus divinum reddit, quia cum talis obligetur ad ſerviendum Eccleſiæ, debet Eccleſia e contra obligari ad providendum ei in neceſſariis. Et ſic intelligendæ ſunt auctoritates, quæ de hac materia loquuntur: & patent rationes ad oppoſitum, quia procedunt de ſimplici clerico.

Confirm.

Ad q. lateralem.

Quod vero quæritur ultimo, utrum ad dicendum horas canonicas teneantur, per illud idem ſolvi poteſt. Quidam enim obligantur Eccleſiæ, quia Eccleſia eis obligatur, utpote qui beneficia recipiunt Eccleſiæ. In aliquibus eſt e converſo, quia Eccleſia eis obligatur, quia ipſi primo per ſacrorum ordinum ſuſceptionem obligantur Eccleſiæ. Unde apparet ſecundum jus commune, quod clerici in ſacris ordinibus conſtituti tenentur ad horas canonicas ex officio: infra vero ſacros ordines tenentur beneficiati ex beneficio; in ſacris ordinibus conſtituti, & beneficiati tenentur ex utroque; & hoc dictat jus canonicum, & concordat divinum, &c.

A B C

ARTICULUS II.

CONSEQUENTER quantum ad ſecundum articulum quæritur de ſacramento ordinis in generali, de quo quatuor quæruntur. Primo quæritur, utrum ſit in Eccleſia. Secundo, utrum ſit ſacramentum. Tertio, utrum ſit ſacramentum novæ legis proprium. Quarto, utrum ſit ſacramentum unum.

QUÆSTIO I.

An in Eccleſia ſit ordo.

S. Thom in ſuppl. 3. p. q. 24. art. 1.
Et 4. Sent. diſt. 24. q. 1. art. 1. q. 1.
Richardus 4. Sent. d. 24. art. 3. q. 1.
Thom Argent. 4. Sent. diſt. 24. q. 1. art. 1.
Stephanus Brulef. 4. Sent. d. 24. q. 5.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 24. q. 7.

Fundam. 1. Cor. 12

CIRCA quam ſic proceditur, & oſtenditur, quod in Eccleſia ſit ordo. Primo per illud quod dicitur, quod Eccleſia ſimilis eſt corpori organico: ſed corpus organicum ad ſui perfectionem neceſſario requirit ordinationem: ergo, &c.

ITEM hoc videtur: Vide omnia, & fac ſecundum exemplar, quod tibi in monte monſtratum eſt: ergo Eccleſia militans imitari debet triumphantem. Ut enim dicit Apoſtolus, omnia hæc exemplaria ſunt cæleſtium. Si ergo in Eccleſia triumphante ordo eſt ut in Angelis, patet, &c.

Exod. 25.

Hebr. 9.

ITEM Eccleſia conſtituitur ex duplici pariete, ſcilicet laicali & clericali; ſed in pariete laicali eſt ordo, utpote Imperator, Rex, Dux, Comes, Tribunus, centurio, & decurio: omnia hæc ordinem dicunt. Si ergo Eccleſia militat militia ſpirituali, videtur quod ipſa debeat eſſe ut caſtrorum acies ordinata.

ITEM ubicumque eſt multitudo, aut confuſa eſt, aut ad ordinem redacta

Digitized by Google

dacta eſt, & ad regimen: ergo ſi in Eccleſiaſtica multitudine confuſio neceſſaria evitatur, vel vituperatur, neceſſe eſt quod ibi ponatur ordo.

Ad opp. Gal. 3. 1. CONTRA; Ubicumque eſt ordo, ibi eſt diſtinctio; ſed ut dicitur: Omnes nos unum ſumus in Chriſto: Intelligendo de omnibus fidelibus: ergo ibi non videtur eſſe ordo.

Philip. 2. Luc. 22. ITEM ubicumque eſt ordo, ibi eſt determinata prælatio, & ſubjectio: ſed in Eccleſia quilibet debet ſe reputare infimum, ſicut dicitur: In humilitate ſuperiores ſibi invicem, &c. Quicumque voluerit inter vos major eſſe, fiat ſicut, &c.

3. ITEM ubi eſt ordo, ibi eſt prælatio & dominium; & ubi hoc eſt, ibi eſt aliqua ſubjectio, & ſervitus: ſed omnes fideles in libertatem vocati ſunt, ſicut dicitur: ergo inter fideles in Eccleſia nullus eſt ordo.

Galat. 5. 4. ITEM ſi eſt ordo, aut ergo ſecundum bona naturæ, aut ſecundum bona fortunæ, aut ſecundum dona gratiæ. Si ſecundum bona naturæ: ergo ille debet eſſe ſuperior, qui eſt fortior, & qui eſt induſtrior: & hoc eſt falſum. Si ſecundum bona fortunæ: ergo ille ſuperior qui eſt ditior, & potentior. Si ſecundum dona gratiæ: ſed nemo ſcit quis habeat de gratia plus vel minus: ergo nemo ſcit quis ſit ſubditus, aut quis ſit prælatus: ergo non videtur quod ſit aliquis ordo.

CONCLUSIO.

Sacramentum ordinis eſt neceſſarium in Eccleſia tum propter pulchritudinem, tum propter rectitudinem ſervandam.

RESP. AD ARG. Dicendum quod neceſſarius eſt ordo in Eccleſia duplici ratione, ſcilicet propter pulchritudinem, & propter rectitudinem. Cum enim ſit magna multitudo in Eccleſia, niſi eſſet ordo, manifeſta appareret confuſio: & hæc eſt multitudinis fœdatio. Unde omnis ſapiens, qui eo ipſo quod ſapiens

A eſt, pulchritudinis eſt amator, non producit multa ſine ordine: & inter hæc maxime apparet ſapientia Dei, quæ inter omnia opera ſua manifeſtatur in conſtitutione Eccleſiæ. Neceſſarius eſt etiam ordo propter rectitudinem. Nam multitudo, cum in ſtatu eſt in quo deviare poteſt, errat ſi non habet ducem, nec rectorem, ſicut dicitur: Vidi cunctum Iſrael diſperſum in montibus, ſicut oves non habentes paſtorem. 3. Reg. ult. Quoniam ergo multitudo Eccleſiæ eſt in ſtatu, in quo poteſt deviare, indiget capite, & regimine: & cum unus non poſſit omnibus ſufficere: nec ad omnia: ideo oportet ſecundum plus, & minus Eccleſiaſtica officia, & poteſtates diſtribuere, ut Eccleſia regatur, & dirigatur ſine errore; & concedendæ ſunt rationes ad hoc. B

1. 2. AD illud quod obicitur de unitate, dicendum quod ſicut in corpore noſtro eſt conſiderare naturam, per quam eſt unitas, & convenientia, & naturam ſecundum quam eſt diſtinctio ſive differentia: prima eſt complexio, ſecunda eſt organizatio: ſic in corpore quod eſt Eccleſia. 1. Cor. 12. Per naturam enim charitatis omnes unimur, ſed per dona alia gratiarum, quæ Apoſtolus enumerat, diſtinguimur, & ordinamur.

C 3. AD illud ergo quod obiicitur, quod unuſquiſque ſe debet reputare inferiorem, dicendum quod reputare ſe inferiorem eſt dupliciter. Vel quantum ad vitæ meritum, vel quantum ad officium. Quantum ad vitæ meritum, quia nemo ſcit quanti ſit meriti, ſic debet ſe reputare inferiorem. Sed quantum ad officium non oportet, & quantum ad hoc attenditur ordo.

4. AD illud quod obiicitur de libertate, dicendum quod libertas ibi non excludit ſubjectionem, cum ipſe Apoſtolus dicat: Obedite præpoſitis veſtris per omnia: Hebr. ult. ſed excludit ignominiam ſervitutis, in qua eſt ille, qui eſt ſervus peccati, & ita non excludit ordinem. Vel dicen-

Digitized by Google

cendum, quod alii ſubiici eſt dupliciter, ſcilicet timore & amore. Qui ſubiicitur cum amore, ambulat in libertate ſpiritus, ſicut filius. Qui ex timore, iſte eſt quodam modo ſervus: & in bonis, & in juſtis non eſt ſubjectio per timorem, ſed per amorem: & talis ſubjectio, & prælatio, & ordo in nullo præjudicat libertati.

5. Ad illud quod quæritur, ſecundum quæ dona attendatur ordo: dicendum quod ſecundum dona gratiæ gratis datæ, quæ quidem eſt poteſtas ad aliquod officium deputata: & de hac certi ſumus certitudine probabilitatis: & hæc ſtat, & non variatur etiam gratia gratum faciente abſcedente: ſi enim gratia gratum faciens reddat dignum, talis gratia gratis data, collocat in ordine, & gradu: & ſic patet totum.

QUÆSTIO II.

An ordo ſit Sacramentum.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 24. art. 3.
Et 4. Sent. d. 24 q. 1. art. 1.
Richardus 4. Sent. diſt. 24. art. 4. q. 2.
Thom. Argent. 4. Sent. d. 24. q. 1. art. 1.
Steph. Brulef. 4. Sent diſt. 24. q 6.
Petr. de Tarant. 4. Sent. diſt. 24. q. 9.

Fundam. UTrum ordo ſit ſacramentum. Et quod ſic, patet per diviſionem ſacramentorum, quæ ponuntur eſſe ſeptem, inter quæ & ordo connumeratur, quæ diviſio ſupra habita eſt.

Diſt. 2. Item in Eccleſia eſt ordinata poteſtas, quæ manifeſtatur per aliqua ſigna, & confirmatur per inſtitutionem divinam: & illa eſt res ſacra, hæc autem dicunt rationem ſacramenti perfectam: ergo, &c.

Item illud propriiſſime eſt ſacramentum, quod maxime Deo conſecrat in ſuiipſius ſuſceptione: ſed tale quid eſt ordo Eccleſiaſticus: unde & ſacerdotes vocantur, qui ad gradum ſupremum perveniunt: ergo ordo maxime eſt ſacramentum.

Item illud potiſſime eſt ſacramentum, per quod ſacramenta cetera conſervantur, & diſpenſantur: tale autem eſt ſacramentum ordinis: ergo inter cetera videtur eſſe ſacramentum præcipuum.

Ad opp. 1. Contra: Omne ſacramentum eſt elementum, ſive ſignum, quod offert ſe ſenſibus: ordo autem eſt quid relativum: ergo non eſt ſacramentum.

2. Item omne ſacramentum eſt in medicamentum ſecundum ſtatum naturæ lapſæ: ſed ordo eſt ad perficiendum alios: unde non ordinantur, niſi qui quodammodo volunt aggredi opera perfectionis: ergo ordo cadit a ratione ſacramenti.

3. Item in Angelis eſt ordo, & tamen non tenet rationem ſacramenti: ergo pari ratione nec in hierarchia inferiori. Si tu dicas, quod non eſt ſimile, quia ibi eſt totum ſpirituale. Obiicitur de laicis, qui ſunt de Eccleſia, & ſuſcipiunt ſacramenta, & habent ordinem, & poteſtatem, & ſigna poteſtatis, ut rex habet ſceptrum, & purpuram, & coronam; & tamen ordo talis non eſt ſacramentum.

4. Item ordo ita reſpicit quod eſt inferius, ſicut quod eſt ſuperius, quia utroque deſtructo deſtruitur ordo: ſed ordo quantum ad ſubjectos non eſt ſacramentum: ergo nec quantum ad alios. Minor patet, quia cum omnes ſint ſubditi, vel prælati, omnes habent ſacramentum ordinis, quod manifeſte eſt falſum.

5. Item in hierarchia cœleſti eſt ordo, ſcientia, & actio, ſicut vult beatus Dionyſius: ergo ſi ei debet Eccleſia reſpondere, ſimiliter videtur, quod ſit in humana; ſed ſcientia, & actio, non ponuntur inter ſacramenta: ergo nec ordo. *Dyony ſ. cap. 3. & deinceps.*

CONCLUSIO.

Ordo prout dicit ordinatam poteſtatem ad miniſterium, vel ad opus, vel ad alterum, eſt ſacramentum.

Resp. ad Arg. Ad prædictorum intelligentiam eſt notandum, quod ordo

Digitized by Google

ordo dupliciter dicitur. Uno modo dicitur ordo ipſa relatio ordinatorum, ut prælatio, & ſubjectio. Et hæc non dicitur, nec eſt ſacramentum. Alio modo dicitur ordo ordinata poteſtas, ſecundum quam ipſum ſubjectum potens habet ordinari dupliciter, ſcilicet ad opus, vel ad miniſterium: & habet etiam ordinari ad alterum. Hanc autem poteſtatem dicimus ordinis ſacramentum. Hanc autem neceſſe eſt poni in Eccleſia, propter regimen, & decorem, quæ attenduntur penes ordinem, ut prius viſum eſt, quare debet eſſe in Eccleſia ordo: ſed principalior ratio, quare hæc poteſtas debet conferri per modum ſacramenti, eſt propter ſacramentorum dignitatem, quæ in Eccleſia diſpenſantur, & in quibus Deus colitur, quæ ut non venirent in contemptum, non debuerunt omnibus committi diſpenſanda, ſed perſonis ſpiritualibus: & dum his committitur, quod aliis non, datur his poteſtas, per quam ſpeciali ordine ſituantur in Eccleſia Dei; & quoniam hi debebant ab aliis per ſigna aliqua ſecerni, & id ſignum eſt rei ſacræ; ideo poteſtas hæc debuit ordinari per modum ſacramenti: & iſtud convenientiſſimum eſt. Cum enim ſit ad ſacramentorum ordinatam diſpoſitionem, & diſtributionem, debuerunt miniſtri ad hoc ordinari per alicujus ſacramenti ſuſceptionem, in quo datur poteſtas, per quam miniſtri Dei ad miniſtrandum, & etiam inter ſe ordinantur: ideo recte ordo appellatur. His viſis, objecta in contrarium de facili terminantur.

1. Quod enim obiicitur, quod eſt elementum, dicendum quod in collocatione hujus poteſtatis, aliquod ſignum eſt extra, quod largo modo appellatur elementum, quoniam largo, & extenſo modo ſumitur in diffinitione ſacramenti.

2. Ad illud, quod obiicitur de medicamento, dicendum, quod ordo non eſt tantum medicamentum reſpectu ſuſcipientis, ſed etiam reſpectu aliorum: unde maxime tenet rationem A ſacramenti. Nec iſtud obviat, quod dicitur, quod debet dari perfectis, quoniam nemo reperitur ita perfectus, quin ulterius poſſit perfici. Unde quilibet hoc ſacramentum ſuſcipiens, aliquam gratiam in eo recipit, ſi digne recipiat, per quam excluditur difficultas miniſtrandi in his, quæ pertinent ad cultum Dei.

3. Ad illud quod obiicitur, quod ordo eſt in laicis, & in Angelis, dicendum, quod utrobique deficit ratio ſacramenti: quoniam duo ſunt, quæ integrant ſacramentum, ſcilicet ſenſibile ſignum, & ſpirituale, ſive ſacrum ſignatum. Ratione primi deficit in Angelis, qui ſunt omnino B ſpirituales. Ratione vero ſecundi deficit in laicis, in quibus ordo attenditur quantum ad poteſtatem terrenam, quæ reſpicit bona naturæ, vel fortunæ ſpecialis perſonæ, vel Reipublicæ: in Eccleſiaſtica vero hierarchia contingit utrumque.

4. Ad illud quod obiicitur, quod ordo reſpicit inferius, &c. dicendum, quod ipſe obiicit de ordine, prout dicit relationem, ſed hoc modo non eſt ſacramentum, ſed prout dicit poteſtatem, ſuper quam fundatur illa relatio: & hæc ponit aliquid in his, qui præferuntur per aliquid ſibi datum, nihil vero in his, qui ſubiiciuntur.

5. Ad illud quod obiicitur, quod ſcientia, & actio non dicunt ſacra- C mentum, dicendum, quod ſcientia, & actio, ſunt annexa, & ordo eſt principale: unde cum ponitur ordo eſſe ſacramentum, illa duo ſimul includuntur: & iſtud ſuperius tactum eſt, quando agebatur de poteſtate clavium.

QUÆSTIO III.

An ſacramentum ordinis ſit proprium novæ legis.

Franciſcus de Mayr. 4 Sent. d. 24 q. 1
Steph. Brulef. 4 Sent. d. 24 q. 7.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d 24. q. 10.

Utrum ſacramentum ordinis ſit novæ legis proprium. Et quod non, *Ad opp. Pſal. 109*

non, videtur: quia in Pſalmo dicitur: Tu es ſacerdos in æternum, ſecundum ordinem Melchiſedech. Hoc dictum eſt de Chriſti ſacerdotio, ſicut exponit Apoſtolus ad Hebræos: ergo ſacerdotium Chriſti prius in Melchiſedech præceſſit; ergo & ordo. Si tu dicas, quod præceſſit in figura. Reſpondeo: Ita præceſſit in figura in ſacerdotio Aaron: ergo debet dici ſecundum ordinem Aaron, quod tamen non decuit dici, ut Apoſtolus oſtendit. *Hebr. 7.*

2. Item: Omnes eamdem eſcam ſpiritualem manducaverunt: ergo idem vere fuit ſacrificium: ſed ordo eſt ſacrificium adminiſtrandum: ergo idem ordo, & idem ſacramentum. *1 Cor. 10*

3. Item: Eccleſia eſt una ab Abel uſque ad finem mundi, & in unica unitate unus debet eſſe ordo: ergo ſacramentnm ordinis eſt unum in novo, & veteri Teſtamento.

4. Item ſacramentum ordinis eſt de dictamine legis naturalis; & hoc patet, quia ab initio fuerunt ſacerdotes, ut patet exemplo Melchiſedech, & Hieronymus dicit. Et quod eſt de dictamine naturæ, ſemper idem perſeverat, & hoc manifeſtum eſt in matrimonio: ergo idem debet eſſe ordo in veteri, & novo Teſtamento: ergo ſacramentum hoc commune eſt, non proprium.

Fundam. Hebr. 7. Contra: Tranſlato ſacerdotio, neceſſe eſt, ut & legis tranſlatio fiat: ſi ergo Apoſtolus probat diverſitatem legis per diverſitatem ſacerdotii, cum alia; & alia ſit lex, videtur, quod alius, & alius ſit ordo.

Item ordo eſt ſpiriiuale ſignaculum, in quo ſpiritualis poteſtas traditur ordinato, utpote in ſupremo ordine traditur poteſtas conficiendi corpus Chriſti, ſed hoc eſt proprium ſolius novæ legis: ergo &c.

Item ſacramenta novæ legis alia ſunt, & nova: ergo ad diſpenſanda hæc cum ſint majora; & digniora, major, & dignior poteſtas requiritur: ſi ergo ſacramenta, quæ diſpenſantur, ſunt diverſa: ergo & ſacramentum, per quod diſpenſantur: ſed hoc eſt ordo: ergo, &c.

A Item idem ordo non eſt iterandus: ſed ordinatus in lege ſi veniat ad Evangelium, ibidem odinatur: ergo videtur, quod alius ſit ordo, & aliud ſacramentum.

CONCLUSIO.

Sacramentum ordinis, eſt ſacramentum proprium novæ legis, quemadmodum ſacramentum Euchariſtiæ eſt illi proprium.

Resp. ad Arg. Dicendum, quod ſicut ſignum ſortitur nomen ſignati, & e converſo: & tamen ſignum, & ſignatum ſunt diverſa: ſic figura nomen B veritatis ſortitur, & unum dicitur eſſe in alio, ſicut rota in rota; & tamen aliud eſt figura, aliud eſt veritas. Per hunc modum intelligendum, quod lex nova differt a veteri, & ſacrificium a ſacrificio, & ordo ab ordine. Unde ſicut ſacramentum Euchariſtiæ eſt novæ legis proprium, quamvis in veteri lege fuerit ſacrificium, quod erat hujus ſignum: ſic ſpiritualis poteſtas, ſecundum quam attenditur ordinis ſacramentum, novæ legis propria eſt, ſacerdotium ſimiliter: quamvis iſtius ordinis, & ſacerdotii præceſſerit ſignum figurativum: Unde ſicut multum differt inter agnum verum, & C typicum: ſic multum differt, licet non tantum, inter poteſtatem offerendi hunc agnum, & illum: & ideo concedendum, quod ſicut baptiſmus, & Euchariſtia ſunt ſacramenta novæ legis propria; licet in anterioribus fuerint præfigurata, ſic in ſacramento ordinis.

1. Ad illud quod obiicitur ſecundum ordinem Melchiſedech, dicendum, quod intelligitur ſecundum expreſſam præfigurationem, ſicut ibidem Apoſtolus oſtendit, quia præfiguravit Chriſtum, quantum ad originem, & quantum ad dignitatem, & quantum ad ritum. Quantum ad originem, quia ſine genealogia, ſcilicet expreſſa in Scriptura. Quantum ad dignitatem, quia fuit ſacerdos,

& res, & Abraham benedixit. Quantum ad ritum, quia obtulit panem, & vinum. Non ſic in ſacerdotio Aaron: & ideo peroptime appropiat in Pſalmo, & eleganter valde exponit Apoſtolus.

2. 3. Ad illud quod obiicitur, quod eamdem eſcam manducaverunt, dicendum, quod hoc inteligitur non de manducatione ſacramentali, ſed ſpirituali, quæ eſt per fidem, & charitatem: & quia idem quod nos crediderunt, & amaverunt, eamdem eſcam manducaverunt, & de eadem Eccleſia fuerunt: nec tamen eadem ſigna ſenſibilia habuerunt, nec eadem ſacramenta: & ratio hujus viſa eſt ſupra, cum agebatur de ſacramentorum differentia: & per hoc patet ratio de unitate Eccleſiaſtica, quia illa eſt ſecundum fidei convenientiam, non ſecundum ſacramentorum indifferentiam. *Diſt. 1. p. 1. art. 1. q. 5.*

4. Ad illud, quod obiicitur, quod eſt de dictamine naturæ, dicendum, quod verum eſt in univerſali, non in ſpeciali. Bene enim dictat ratio recta Deum eſſe colendum, & ad hoc ſpeciales miniſtros conſtituendos: ſed tali cultu colendum, & tale ſacrificium offerendum, & talem poteſtatem collatam eſſe hominibus: hoc non eſt naturæ, ſed gratiæ.

QUÆSTIO IV.

An ordo ſit unum Sacramentum.

S. Th. in Supp. 3 p. q. 35. art. 3.
Et 4. Sent d. 24. q. 1. art. 1. q. 5.
Ric h. 4. Sent. diſt. 24. art. 3. q. 2.
Steph. Brulef. 4. Sent. diſt. 24. q. 8.
Petr. de Tarant. 4. Sent. diſt. 24. q. 11.

Fundam. UTrum ſit ſacramentum unum, vel plura. Et quod ſit unum, videtur per diviſionem ſacramentorum, quæ dividuntur: ſi ergo alia non ſubdividuntur in ſeptem, videtur, quod ordo ſit unum ſacramentum,

Item ſacramentum unionis, ſive communionis eſt unum ſacramentum: ergo pari ratione & ſacramentum ordinis.

A Item ab eodem eſt unitas, a quo eſt perfectio, & complementum. Sed ſacramentum ordinis unum habet complementum, ſcilicet ſacerdotium, quod complet omnes ordines præcedentes: ergo unum eſt ſacramentum.

Item quanto aliqua virtus potentior, tanto magis unita: ergo quanto ſacramentum majus, & excellentius, tanto magis unum: ſed ſacramentum ordinis eſt excellens, & in ſtatu excellenti collocat ordinatum: ergo, &c.

1. Contra: Multiplicato inferiori multiplicatur ſuperius: ſed ſacramentum eſt ſuperius ad ordinem: ergo cum ſint plures ordines, ſunt ergo B plura ſacramenta. Ad opp.

2. Item cum ordinis ſacramentum dividatur, aut ergo in partes integrales, aut ſubjectivas. Non integrales, quia nulla pars integralis recipit prædicationem ſui totius: ſed quilibet gradus Eccleſiaſticus eſt ordo. Si in ſubjectivas, ergo redit idem quod prius, quod illud ſacramentum multiplicatur.

5. Item hoc ſacramentum eſt ordinatum ad diſpenſationem aliorum ſacramentorum: ſed alia ſacramenta differunt ſpecie: ergo potentiæ ordinatæ ad illa debent differre ſpecie: ergo videtur, quod iſtud ſacramentum per ſpecies diverſas plurificetur. C

4. Item ſacerdos cum ſacerdote habet convenientiam in ſacramento ordinis: ſed ſacerdos cum Diacono habet diſtinctionem, & differentiam: conſtat quod non ſolum materialem, ergo ſpecificam habet differentiam: ergo cum utrumque horum ſit ſacramentum, videtur, quod ordinis ſacramentum diverſas habeat ſpecies ſacramentorum.

CON-

Digitized by Google

CONCLUSIO.

Sacramentum ordinis eſt unum, licet habeat plures partes poteſtativas, quæ ordinantur ad unum.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ſacramentum ordinis unum eſt, multas tamen habet partes, quæ ſacramentum non plurificant, pro eo, quod non ſunt omnino partes ſubjectivæ; & tamen recipiunt prædicationem totius, quia naturam habent quodammodo partium ſubjectivarum: & tales ſunt partes poteſtativæ, quæ maxime competunt ordini, tum quia ordo dicitur ordinata poteſtas, quæ ex ordinatione multorum ad unum redditur perfecta, & quodlibet illorum participat rationem poteſtatis, licet non perfecte: tum etiam, quia ordo concernit diſtinctionem in partibus, ſicut & numerus. Unde quemadmodum partes numeri quodam modo habent naturam partium integrantium in hoc, quod ſimul convenientes per ordinem reddunt numerum perfectum, ut partes ſenarii conſtituunt ſenarium, & tamen quælibet pars numeri eſt numerus, ſic omnes gradus ordinem unum faciunt ſacramentum perfectum, & tamen quilibet gradus ordo dicitur; & concedendæ ſunt rationes oſtendentes hoc

Explicat.

A ſacramentum eſſe unum, quamvis aliquæ non ſint multum cogentes.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod multiplicato inferiori, dicendum quod illud verum eſt in eo, quod habet naturam ſpeciei, ſive partis ſubjectivæ ſolum, non ſic eſt in propoſito. Ex I fig Porphyr.

2. Ad illud quod quæritur, utrum dividatur in partes integrales, aut ſubjectivas, dicendum quod dividitur in partes poteſtativas, quæ utrarumque partium habent naturam: unde ſicut diviſio analogi tenet medium inter diviſionem æquivoci, & univoci, ſic talis diviſio medium tenet inter diviſionem totius univerſalis, & totius integralis.

B

3. Ad illud quod obiicitur, quod ad diſpenſationem aliorum ordinat, dicendum quod principaliter ordinat ad diſpenſationem ſacramenti altaris, quod unum eſt.

4. Ad illud quod obiicitur de differentia, dicendum quod quodam modo eſt ſpecifica, quodam modo non: una enim ſpecies non diſponit ad aliam, ſicut unus ordo ad alium diſponit, & ideo non eſt ibi ſpecifica diſtinctio, ſed tamen aliquo modo diſtinguuntur, quia tamen ad unum complementum ordinantur, ideo unum ſacramentum faciunt.

DISTINCTIO XXIV. PARS II.

De Oſtiariis.

OSTIARII iidem & Janitores ſunt, qui in veteri teſtamento electi ſunt ad cuſtodiam templi, ut non ingrederetur in illud immundus. Dicti ſunt autem Oſtiarii, eo quod præſint oſtiis templi. Ipſi enim tenentes clavem omnia intus & extra cuſtodiunt: atque inter bonos & malos habentes judicium, dignos recipiunt, indignos reſpuunt. Unde & eis cum ordinantur, claves Eccleſiæ dantur ab Epiſcopo, & dicitur eis: Sic agite, tanquam rationem Deo reddituri de rebus, quæ clavibus iſtis recluduntur. Hoc officium Dominus in ſua perſona ſuſcepit, quando flagello de funiculis facto vendentes & ementes eiecit de templo. Ipſe enim ſe Oſtiarium ſignificans, dicit: Ego

De oſtiariis. *Iſidor. l. 2. c. 1. de Eccleſiaſticis officiis, habetur d. 21. c. cleros. 1. Par. 9. Conc. Carth. 4. c. 9. habetur d. 23. c. Oſtiarius. Joan. 2. Joan. 10.*

ſum oſtium, per me ſi quis introierit, ſalvabitur, & ingredietur, & egredietur, & paſcua inveniet.

De Lectoribus.

De lectoribus. Iſid. lib. 2 Ety. c. 1 & habetur d. 21 c. cleros Iſid. Epiſt ad Ludifredum l. 4 habetur d. 25 c. perlectis. Con. Car. 3 c. 8 habet. d. 23 c. lector. Hugo l. 2 p. 3 c. 6 Luc. 4. Iſaia 61. Iſaia 58

Secundus eſt gradus Lectorum. Lectores a legendo, ſicut Pſalmiſtæ a Pſalmis canendis, vocati ſunt: Illi enim prædicant populis, quid ſequantur: iſti cantant, & excitant ad compunctionem audientium: licet quidam lectores ita miſerabiliter pronuncient, ut quoſdam ad luctum & lamentationem compellant. Iidem etiam pronunciatores vocantur, qui populo ante nunciant: quia tam erit clara eorum vox; ut etiam longe poſitorum aures adimpleat. Ad lectorem autem pertinet lectiones pronunciare, & ea quæ Prophetæ vaticinaverunt, populis prædicare: ut jam ex officio in Eccleſia legat prophetias & lectiones. Unde & ei vidente populo traditur ab Epiſcopo codex divinarum lectionum, & dicitur: Accipe, & eſto verbi Dei relator: habiturus, ſi fideliter impleveris officium, partem cum his, qui bene verbum Dei miniſtraverunt. Qui ad hunc gradum provehitur, litterarum ſcientia debet eſſe inſtructus, ut ſenſus verborum intelligat, vim accentuum ſciat, diſtincte legat; ne confuſione prolationis intellectum auditoribus auferat. Attendat quid indicative, quid interrogative ſit legendum, ubi ſit in oratione facienda diſtinctio. Hæc enim male ſervata intellectum turbant, & alios ad riſum provocant. Auribus & cordi conſulere debet vox lectoris. Hoc officium implevit Chriſtus, cum in medio ſeniorum librum Iſaiæ aperiens, diſtincte ad intelligendum legit: Spiritus Domini ſuper me, &c. Ex quo lectoribus datur intelligi, quia gratia ſpirituali clarere debent, qui aliis verbum Dei annunciant. Hic ordo formam, & initium a prophetis accepiſſe videtur, quibus dicitur: Clama ne ceſſet, quaſi tuba exalta vocem tuam.

De Exorciſtis.

De Exorciſtis. Iſid. lib. 7 Ety. c. 12. habetur d. 21. c. cleros. Luc. 4. Conc. 3. Carthag. c. 7. habetur d. 23. c. Exorciſta. Marc. 7. Matt. 8. Luc. 8. I. matth. 12 Mr. 11

Tertius eſt ordo Exorciſtarum. Exorciſtæ autem ex Græco in Latinum, adiurantes vel increpantes vocantur: invocant enim ſuper catechumenos, & ſuper eos, qui habent ſpiritum immundum, nomen Domini, adjurantes per eum, ut egrediatur ab eis. Ad Exorciſtam pertinet exorciſmos memoriter retinere, manuſque ſuper energumenos, & cathecumenos in exorcizando imponere. Debet autem habere ſpiritum mundum, qui ſpiritibus immundis imperat: & malignum expellere de corde ſuo, quem expellit de corpore alieno, ne medicina, quam alii facit, ſibi non proſit, & dicatur ei; Medice cura te ipſum. Hi cum ordinantur, accipiunt de manu Epiſcopi librum exorciſmorum, & dicitur eis: Accipite, & habetote poteſtatem imponendi manus ſuper energumenos & catechumenos. Hoc officio uſus eſt Dominus, quando ſaliva ſua tetigit aures, & linguam ſurdi, & muti, dicens; Ephpheta, quod eſt: Adaperire, per hoc docens nos ſpiritualiter debere & aperire aures præcordiorum hominum ad intelligendum, & ora ad confitendum; ut pulſo dæmone Spiritus ſanctus vas ſuum recipiat. Hoc etiam officio uſus eſt Chriſtus, cum dæmoniacos multos ſanavit. Hic ordo a Salomone videtur deſcendiſſe: qui quemadmodum exorcizandi invenit, quo dæmones adiurati ex obſeſſis corporibus pellebantur. Huic officio mancipati Exorciſtæ vocati ſunt. De quibus Chriſtus in Evangelio; Si ergo in Beelzebub eiicio dæmonia, filii veſtri, ſcilicet Exorciſtæ, in quo eiiciunt.

De Acolytis.

De Acolytis. Iſid. ibid.

Quarto loco ſuccedunt Acolyti. Acolyti vero Græce, Latine ceroferarii dicuntur a deportandis cereis, quando legendum eſt Evangelium, vel ſacrificium offerendum.

dum. Tunc enim accenduntur luminaria, & deportantur ab eis: non ad effugandas aeris tenebras, cum ſol eo tempore rutilet, ſed ad ſignum lætitiæ demonſtrandum: ut ſub typo luminis corporalis illa lux oſtendatur, de qua legitur; Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Ad Acolytum pertinet præparatio luminarium in ſacrario. Ipſe cereum portat, ipſe urceolum cum vino, & aqua ſubgeſta pro Euchariſtia ſubdiaconis præparat. Hi cum ordinantur, cum edocti fuerint ab Epiſcopo qualiter in officio ſuo agere debeant, ab archidiacono accipiunt candelabrum cum cereo, & urceolo vacuum. Hoc officium Dominus ſe habere teſtatur, dicens; Ego ſum lux mundi, qui ſequitur me, non ambulat in tenebris. Hujus officii formam illi gerebant in veteri teſtamento, qui lucernas candelabri componebant, & accendebant igne cæleſti, ad illuminandas tenebras Aquilonares.

Diſt. 21. c. Cleros. Joan. 1. Iſid. ad Ludifredum habetur d. 25. c. Perlectis. Conc. 4. Carth. c 6. habet. d. 23. c. Acolytus

De Subdiaconis.

Quintus eſt ordo Subdiaconorum. Græce Hypodiacones vocantur, quos nos Subdiaconos dicimus. Qui ideo ſic appellantur, quia ſubjacent præceptis & officiis Levitarum. Oblationes enim in templo a fidelibus ſuſcipiunt, & Levitis ſuperponendas altaribus deferunt. Hi apud Hebræos Nathinnæi vocabantur, id eſt, in humilitate Domino ſervientes. Ad Subdiaconum pertinet calicem & patenam ad altare Chriſti deferre, & Levitis tradere, eiſque miniſtrare. Urceolum quoque & aquam manilem & manutergium, Epiſcopo, & presbyteris, & Levitis pro lavandis ante altare manibus aquam præbere. His lex continentiæ imponitur, quia altari propinquantes, vaſa corporis, & ſanguinis Chriſti portant. Unde illud implere debent. Mundamini qui fertis vaſa Domini. Ad hos etiam pertinet tantum de oblationibus ponere in altari, quantum ſufficere poſſit populo, nec non corporalia, & pallas, & ſubſtratoria lavare. Hi cum ordinantur, accipiunt de manu Epiſcopi patenam & calicem vacuum: ab archidiacono vero urceolum cum aqua manili, & manutergium. Hoc officio uſus eſt Dominus, quando linteo ſe præcinxit, & mittens aquam in pelvim, pedes diſcipulorum lavit, & linteo terſit.

Joan. 8. Exod. 27. Levit. 6. De ſubd. Iſid. l 7. Etym. c. 12. habetur d. 12. c. Cleros Iſid. ad Ludifredum, & habetur d. 25. Perlectis. Hugo l. 2. p. 2. c. 9. Iſa. 52. Conc. 4. Carth c. 5 habetur. d 23. c. Subdiac. Joan. 13.

De Diaconis.

Diaconorum ordo ſextum tenet locum propter ſenarii perfectionem. Hic ordo in vetcri teſtamento a tribu Levi nomen accepit vel traxit. Dicuntur enim & Levitæ. Præcepit quippe Dominus Moyſi, ut poſt ordinationem Aaron & filiorum ejus, prorſus tribus Levi ad divini cultus miniſteria ordinaretur, & conſecraretur Domino; & ſervirent pro Iſrael coram Aaron & filiis ejus in tabernaculo; Ipſique geſtarent arcam, & tabernaculum, & omnia vaſa ejus: & in circuitu tabernaculi excubarent, & in traſportando tabernaculo ipſi deponerent, rurſumque componerent. A vigintiquinque annis & ſupra juſſi ſunt ſervire in tabernaculo; quam regulam in novo teſtamento ſancti patres conſtituerunt; quia hæc ætas ad ferenda onera eſt robuſta. Levitæ ergo ex nomine auctoris vocati ſunt. De Levi enim Levitæ exorti ſunt; a quibus in templo myſtici ſacramenti myſteria explebantur. Hi Græce Diacones, Latine miniſtri dicuntur; quia ſicut in ſacerdote conſecratio, ita & in Diacono myſterii diſpenſatio habetur. Ad Diaconum pertinet aſſiſtere ſacerdotibus, & miniſtrare in omnibus quæ aguntur in ſacramentis Chriſti, ſcilicet in baptiſmo, in chriſmate, in patena, & calice, oblationes quoque inferre, & diſponere in altari. Componere etiam menſam Domini & veſtire, crucem ferre, & prædicare Evangelium, & Epiſtolam ad populum. Nam ſicut lectoribus vetus teſtamentum, ita Diaconus novum prædicaee præceptum eſt. Ad ipſum etiam pertinet officium precum, recitatio catechumenorum nominum. Ipſe præmonet aures habere ad Dominum, ipſe donat pacem, & ipſe annunciat. Quod autem huic ordini a

De Diaconis. Ibid. c. 16. Num. 3. Num. 4. Ibi ſupra Num. 8. Diſt. 25. Perlectis.

Digitized by Google

ni a Moyſe ſtatutum eſt, hoc etiam in novo teſtamento repræſentatur, cum Diacono ſuper levum humerum ſtola ponitur, & caſula in diebus jejunii complicatur: quia
Act. 6. quidquid laboris & ſuſtinentiæ in hac vita toleratur, quaſi in leva portatur, donec in dextera, id eſt, in æternitate requies habeatur. Hic ordo ab Apoſtolis celebratus eſt, quando, ut legitur in actibus Apoſtolorum, ſeptem viros plenos Spiritu ſancto ad hoc officium elegerunt, & ratione præmiſſa manus eis impoſue-
De cond. 1. c. Epiſc. runt. Unde & conſuetudo inolevit, ut in omni matrice Eccleſiæ ſeptem Diacones circa Chriſti aram, quaſi ſeptem columnæ aſſiſtant. Hi ſunt ſeptem Angeli tuba
Apoc. 8. 1. Tim. 3. canentes in Apocalypſi, qui quales eſſe debeant, Apoſtolus docet, Timotheo ſcri-
Conc. Car. 4. c. 4. & habetur d. 23. Diaconus, bens. Hi cum ordinantur, ſolus Epiſcopus eis manum imponit: quia ad miniſterium applicantur. Ponit eis orarium, id eſt, ſtolam ſuper levum humerum, ut per hoc intelligant ſe accepiſſe jugum Domini ſuave: quo ad ſiniſtram pertinentia divino timori ſubiiciant. Accipiunt & textum Evangelii, ut intelligant ſe
Matt. 11. 1. Tim. 3. eſſe præcones Evangelii Chriſti. Hi autem antequam ordinentur, probentur ut do-
Matt. 26. cet Apoſtolus, & ſic miniſtrent nullum crimen habentes. Hoc officio uſus eſt Chri-
Luc. 22. ſtus, quando poſt cœnam ſacramentum carnis, & ſanguinis diſcipulis diſpenſavit: & quando Apoſtolos dormientes ad orationem excitavit, dicens: Vigilate, & orate ut non intretis in tentationem.

De Præsbyteris.

Iſid. 7. Etym. c. 12. d. 21. c. Cleros. Septimus eſt ordo presbyterorum. Presbyter Græce, ſenior interpretatur Latine. Non modo pro ætate vel decrepita ſenectute, ſed propter honorem & dignitatem quam acceperunt, presbyteri nominantur: qui morum prudentia & maturitate con-
Sap. 4. verſationis præcellere debent in populo. Unde ſcriptum eſt: Senectus venerabilis
Diſt. 21. c. Cleros. eſt, non diuturna, nec annorum numero computata. Cani enim ſunt ſenſus hominis, & ætas ſenectutis vita immaculata. Ideo autem etiam presbyteri ſacerdotes vocantur, quia ſacrum dant: qui licet ſint ſacerdotes, tamen pontificatus apicem non habent ſicut Epiſcopi: quia ipſi nec chriſmate frontem ſignant, nec paracli-
Act. 8. c. & 19. tum dant, quod ſolis deberi Epiſcopis lectio actuum Apoſtolorum demonſtrat. Unde & apud veteres iidem Epiſcopi & presbyteri fuerunt: quia illud eſt nomen
Diſt. 25. Perlectis. dignitatis, non ætatis. Sacerdos nomen habet compoſitum ex Græco & Latino, quod eſt ſacrum dans, ſive ſacer dux. Sicut enim rex a regendo, ita ſacerdos a ſacrando dictus eſt: conſecrat enim & ſanctificat. Antiſtes vero ſacerdos dictus eſt ab eo, quod ante ſtat: primus enim eſt in ordine Eccleſiæ. Ad presbyterum autem pertinet ſacramentum corporis & ſanguinis Domini in altari Dei conficere, orationes dicere, & dona Dei benedicere: qui cum ordinantur, inunguntur eis manus, ut intelligant ſe accepiſſe gratiam conſecrandi, & charitatis opera debe-
Diſt. 25. c. Presbyt. re extendere ad omnes. Accipiunt & ſtolam, quæ utrumque tenet latus: quia debent eſſe muniti armis juſtitiæ contra adverſa, & proſpera. Accipiunt etiam ca-
Exod. 29. Matt. 10. licem cum vino, & patenam cum hoſtiis: ut per hoc ſciant ſe accepiſſe poteſtatem placabiles Deo hoſtias offerendi. Hic ordo a filiis Aaron ſumpſit initium. Summos enim pontifices & minores ſacerdotes inſtituit Deus per Moyſen, qui ex præcepto Dei, Aaron in ſummum Pontificem, filios vero ejus unxit in minores ſacerdotes. Chriſtus quoque duodecim elegit diſcipulos prius, quos & Apoſtolos vocavit: quorum vicem gerunt in Eccleſia majores Pontifices. Deinde alios ſeptuaginta, & duos diſcipulos deſignavit: quorum vicem in Eccleſia tenent preſbyteri. Unus autem inter Apoſtolos princeps extitit Petrus, cujus vicarius, &
Luc. 10 Matt. 16. ſucceſſor eſt pontifex ſummus, unde dicitur Apoſtolicus, qui & Papa vocatur, ſcilicet Pater Patrum. Qualis autem eligi debeat presbyter, Apoſtolus ſcribens
1. Tim. 3. Timotheo oſtendit: ubi nomine Epiſcopi presbyterum ſignificat. Hoc autem officio
Hebr. 8. uſus eſt Chriſtus, cum ſeipſum in ara crucis obtulit, idem ſacerdos, & hoſtia: & quando poſt cœnam panem, & vinum in corpus ſuum, & ſanguinem commutavit.

Digitized by Google

tavit. Ecce de ſeptem Eccleſiæ gradibus breviter elocuti, quid ad quemquam pertineat, inſinuavimus. Cumque omnes ſpirituales ſint, & ſacri, excellenter tamen Canones duos tantum ſacros ordines appellari cenſent. Diaconatus ſcilicet, & Presbyteratus: quia hos ſolos primitiva Eccleſia legitur habuiſſe, & de his ſolis præceptum Apoſtoli habemus. Apoſtoli enim in ſingulis civitatibus Epiſcopos, & Presbyteros ordinaverunt. Levitas etiam ab Apoſtolis ordinatos legimus; quorum maximus fuit beatus Stephanus. Subdiaconos vero, & Acolytos, procedente tempore Eccleſia ſibi conſtituit. 1 Tim. 3. Act. 6.

Quid ſit quod hic dicitur Ordo.

Si autem quæritur; Quid ſit, quod hic vocatur ordo: ſane dici poteſt, ſignaculum eſſe, id eſt, ſacrum quoddam, quo ſpiritualis poteſtas traditur ordinato, & officium. Character ergo ſpiritualis, ubi fit promotio ſpiritualis, ordo, vel gradus vocatur. Et dicuntur hi ordines Sacramenta, quia in eorum perceptione res ſacra, id eſt, gratia confertur; quam figurant ea, quæ ibi geruntur. Ordinis diffinitio.

De nominibus digniiatum vel officii.

Sunt & alia quædam non ordinum, ſed dignitatum vel officiorum nomina. Dignitatis ſimul & officii nomen eſt Epiſcopus. Epiſcopatus autem vocabulum inde dictum eſt, quod ille, qui Epiſcopus efficitur, ſuperintendat, curam ſcilicet ſubditorum gerens: ſcopein enim Græce, Latine intendere dicitur. Epiſcopi autem Græce, Latine ſpeculatores interpretantur. Nam ſpeculator eſt præpoſitus in Eccleſia; dictus eo quod ſpeculetur, atque perſpiciat populorum infra ſe poſitorum mores, & vitam. Pontifex eſt princeps ſacerdotum, quaſi via ſequentium. Ipſe & ſummus ſacerdos nuncupatur. Ipſe enim Levitas & ſacerdotes efficit, ipſe omnes Eccleſiaſticos ordines diſponit. Diſt. 21. c. Cleros.

De quadripartito ordine Epiſcoporum.

Ordo autem Epiſcoporum quadripartitus eſt, ſcilicet in Patriarchis, Archiepiſcopis, Metropolitanis, & Epiſcopis. Patriarcha Græce ſummus pattum interpretatur; quia primum, id eſt, Apoſtolicum tenet locum; ut Romanus, Antiochenus, Alexandrinus; ſed omnium ſummus eſt Romanus. Archiepiſcopus princeps Epiſcoporum, archos enim Græce; Latine princeps dicitur. Metropolitæ autem a menſura civitatum dicuntur. Singulis enim provinciis, & civitatibus præeminet; quorum auctoritati, & doctrinæ cæteri ſacerdotes ſubjecti ſunt. Solicitudo enim totius provinciæ ipſis Epiſcopis commiſſa eſt. Omnes autem ſuperius deſignati ordines Epiſcopis nuncupatur. Nota, quod Archiepiſcoporum nomine primates ſuperius ſignificaſſe videtur, & Metropolitanorum, quos nunc Archiepiſcopos dicimus. Horum autem diſcretio a Gentilibus introducta videtur; qui ſuos flamines, alios ſimpliciter flamines, alios archiflamines, alios protoflamines appellabant. Sacerdotes enim gentilium flamines dicebantur, qui habebant in capite pileum, in quo erat brevis virga, de ſuper habens aliquid lanæ, quod cum per æſtum ferre non poſſent, filum tantum in capite ligare cœperunt. Nudis enim capitibus eis incedere nefas erat. Unde a filo, quo utebantur, flamines dicti ſunt, quaſi filamines. Sed feſtis diebus filo depoſito pileum imponebant pro ſacerdotii eminentia. Vates a vi mentis appellati ſunt, cujus ſignificatio multiplex eſt. Modo enim ſacerdotem, modo Prophetam, modo Poetam ſignificat. Cantor vero vocatur, qui De ordine Epiſcoporum. Iſid. Ibid. & hab. d. 21. c. Cleros. Ibid. d. 21 c. Cleros. Ibid.

Digitized by Google

vocem modulatur in cantu. Hujus ſunt duo genera; Præcentor, & Succentor; Præcentor, qui vocem præmittit in cantu. Succentor, qui ſubſequenter canendo reſpondet. Concertor autem dicitur, quia conſonat. Qui autem non conſonat, nec concinit, concertor non erit. His breviter tractatis admonendi ſunt Ghriſti miniſtri, quatenus, ſicut excellunt ordinis dignitate, ita præcellant vitæ ſanctitate; ut plebs eis commiſſa, eorumque diſciplinis edocta, gratanter eis obediat, & eorum imitatione de die in diem proficiat, a quibus divina ſacramenta percipiunt, & Miſſarum ſolemnia audiunt. Miſſa autem dicitur, vel quia Miſſa eſt hoſtia, cujus commemoratio fit in illo officio; unde dicitur; Ite, Miſſa eſt, id eſt, ſequimini hoſtiam, quæ miſſa eſt ad cœleſtia, tendentes poſt eam; vel, quia miſſus cœleſtis venit ad conſecrandum Dominicum corpus; per quem ad altare cœleſte defertur hoſtia. Unde & dicitur Miſſa eſt.

Hug. lib. 2 p. 1 c. 3

DIST. XXIV. PARS II.

Determinat de ipſis ordinibus.

Oſtiarii iidem, & janatores ſunt, qui in veteri Teſtamento electi ſunt, &c.

Expoſitio textus.

SUPRA egit Magiſter de diſponentibus ad ordinem. Hic agit de ordinibus. Et hæc pars habet duas. In prima agit de gradibus ordinum. In ſecunda de dignitate, ſive officiis ſuperadditis ordinibus, ibi: *Sunt & alia quædam non ordinum, &c.* Prima pars habet tres partes. In prima ponit gradus ordinum, quos in littera diſtinguit, & partes in locis manifeſtæ ſunt. In ſecunda vero aſſignat differentiam ordinum minorum ad majores, ibi: *Cumque omnes ſint ſpirituales.* In tertia vero determinat, in quo conveniunt, ibi: *Si autem quæritur, quid hoc ſit, quod hic vocatur ordo.* Prima harum in ſeptem partes dividitur ſecundum ſeptem ordines, quæ patent in littera, quælibet ſuo loco. Similiter ſecunda pars in qua agitur de dignitatibus ſuperadditis ordinibus, habet tres partes ſecundum ria, de quibus agit. Quædam enim tenent nomina officiorum præcipue magis, quam dignitatum, ut Cantor, & Subcantor. Quædam nomina dignitatum, ut Archiepiſcopus, Patriarcha. Quædam media, ut Epiſcopus, A quod eſt nomen dignitatis, ſimul & officii, ut dicitur in littera. Primo igitur agit de his, qui dicunt officium & dignitatem. Secundo de his qui dignitatem, ibi: *Ordo autem Epiſcoporum quadripartitus eſt, &c.* Tertio vero de his qui dicunt officium, ibi: *Cantor ſic vocatur, &c.*

Habiturus ſi fideliter impleveris, officium partem cum his, qui bene verbum Dei miniſtraverunt. Dub. I.

Videtur male dicere, quia cum tales habuerunt aureolam, videtur, quod omnes lectores habeant aureolam: & ita omnes ſacerdotes.

RESP. Ad hoc poteſt dici, quod B officium lectoris eſt non tantum prophetiam legere nudam, ſed etiam exponere, & tunc bene patet officium: quoniam non ſolum legit corticem litteræ, ſed etiam explicat arcanum prophetiæ: & tunc eſt prædicator, & Doctor, & meretur aureolam: quod ſi tantum officium accipiat, & non impleat, non habebit ex hoc aureolam, quia aureola non redditur voluntati, vel officio per ſe, ſed voluntati iunctæ cum actu prærogative alicujus. Poſſet tamen dici, quod id intelligitur quantum ad meritum ſubſtantiale.

Ab Archidiano accipiunt candelabrum, &c. Dub. II.

Videtur male dicere, quia Archidiaconus non poteſt ordinare: ergo nec

Digitized by Google

nec dare vaſa, in quibus ſignificatur poteſtas. Item quæritur quis ſit actus principalior acolytorum, an miniſtrare de cereo, an miniſtrare de urceolo. Et videtur quod de urceolo, quia ſecundum iſtum actum quodammodo jungitur cum officio Subdiaconi: ſed ad oppoſitum eſt, quia unuſquiſque ordo denominatur a digniori, & principaliori: ſed Acolyti dicuntur quaſi ceroferarii.

Resp. Dicendum, quod poteſtas traditur ab Epiſcopo: ſed Archidiaconus tradit vrceolum, & candelabrum, ut ſignificetur, quod talis miniſtrat Subdiacono: & primum incipit circa altare miniſtrare. Archidiaconus autem dicitur princeps miniſterii. Quod obiicitur, quis actus principalior ſit, dicendum, quod actus, a quo denominatur, eſt ferre cereos, quia hunc actum habent in quadam completione. Sed actum miniſtrandi habent in imperfectione quantum ad miniſtrationem aquæ. Subdiaconus autem completius hunc actum habet. Alia ratio, quia in ferendo creos ſignificatur poteſtas, quam habet in dando bonum exemplum: & quia hoc eſt cujuſdam ſuperpoſitionis, ſed in miniſtratione aquæ, ſubjectio: ideo, &c.

Levitæ ergo ex nomine auctoris vocati ſunt. Dub. III.

Videtur male dicere, quia ſacerdotium novæ legis evacuat ſacerdotium veteris: ergo pari ratione miniſterium evacuat miniſterium: ergo non debent amplius Levitæ dici. Item quæritur de hoc, quod dicit; Ad Diaconum pertinet aſſiſtere Sacerdotibus: quia cum unius ordinis unus ſit actus, & una poteſtas, videtur, quod male aſſignet Diacono novum actum, ſicut intelligitur ex littera: ergo aut Diaconus complectitur novum ordinem, & novum characterem, aut non bene, nec vere aſſignatur ei hujuſmodi actus.

Resp. Dicendum, quod Levitæ proprio nomine appellantur Diaconi, A in quo nomine clauditur proprius eorum actus, & principalis, ſcilicet miniſtrare Sacerdoti ſpecialiter, & immediate in Sacramentis. Ad Diaconos enim pertinet corpus Domini transferre, in primitiva Eccleſia etiam ſanguinem diſpenſare: unde immediate iſti ſacerdotibus aſſiſtunt, & miniſtrant, & quando datur eis poteſtas ad hunc actum, tunc eſt dicendum, characterem imprimi. Unde cum novum nihil circa illud in littera aſſignetur, intelligendum, quod alii ſunt annexi, hi principales. Et ſi tu quæras, quare dicuntur Levitæ, dicendum, quod non ideo dicuntur Levitæ, quia officium habeant Levitarum, B ſed quia conſimile illi, & per illud officium præfiguratum.

Ad presbyterum autem pertinet Sacramentum, &c. Dub. IV.

Videtur quod diviſio actuum ſacerdotalium, a Magiſtro poſita, qui ſunt corpus Domini conficere, orationes dicere, dona Dei benedicere, non ſit ſufficiens, quia cum actus ligandi, & ſolvendi ſit multo nobilior, videtur, quod Magiſter deberet aſſignare ipſi Sacerdoti.

Resp. Dicendum, quod iſti actus ſunt proprie ſacerdotum, & reſpiciunt ſacerdotem ſecundum ſe, ſed C actus ligandi, & ſolvendi reſpicit confeſſionem, ideo ſupra de hoc actu in Sacramento de pœnitentia determinatum eſt, ideo Magiſter non repetit.

Canones duos tantum ſacros ordines appellari, &c. Dub. V.

Videtur falſum eſſe, quia Subdiaconus tangit vaſa ſacra; ergo videtur, &c.

Resp. Dicendum, quod ordines ſacri dicuntur tribus modis. Primo large, quia ſacrum exigunt miniſtrum, ſecundum illud: Mundamini, qui fertis vaſa Domini. *Iſaia 52.* Unde, quia contingunt res ſacratas, ſacri debent eſſe, & ſecundum hoc omnes iſti tres di-

Digitized by Google

dicuntur ſacri. Secundo modo ſtricte dicitur ſacer ordo, quia ipſum ſacrum diſpenſat, & quodam modo tractat, deferendo, & aliis adminiſtrando, & ſic Diaconus, & Subdiaconus. Tertio modo ſacrum dicitur propriiſſime: quia ſacram rem conficit: & hoc competit ordini ſupremo: & ideo ſacerdos appellatur.

Si autem quæritur, &c. Dub. VI.

Innuit Magiſter, quod ordo eſt ſignaculum ſacrum. Contra: Videtur male dicere, quia ſacramentum eſt elementum: ſed ordo eſt ſacramentum: ergo ordo eſt elementum, non ergo ſpirituale ſignaculum. Item cum in aliis ſacramentis imprimatur character, propter quid ordo magis diffinitur per ſignaculum. Item quæritur, quid ſit res, & quid ſignum in ſacramento ordinis.

Resp. Dicendum, quod in collatione ordinis, eſt collatio poteſtatis, per quam homo ponitur in ſtatu diffinito, & gradu: & quoniam diverſitas eſt in poteſtatibus, diverſitas eſt in ſignaculis, & per conſequens diverſitas eſt, & debet eſſe in exterioribus ſignis, aliter tamen, & aliter, quia ſigna ſunt ſimpliciter diverſa: ſed poteſtates conveniunt in eadem anima in hoc, quod uniformis ratio diſtinguendi reperitur in omnibus characteribus, & ad unum ordinatis. Quoniam ergo ordo debet diffiniri per id, quod commune eſt, & communitas non eſt a parte elementi exterioris, ſed ſignaculi impreſſi: ideo magis diffinitur per id, quam per elementum exterius. Et iterum magis hoc ſacramentum, quam aliud: quoniam character plus habet hic rationem ſuam, id eſt, rationem diſtinguendi, quam in aliis ſacramentis, &c.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam hujus partis quæritur de ordinibus in ſpeciali, circa quos dupliciter dubitare contingit ad enodationem eorum, quæ Magiſter in littera tangit. Primo quantum ad characteris impreſſionem. Secundo, quantum ad numerum, & diſtinctionem. Quantum ad primum, quæruntur quatuor. Primo quæritur, utrum in omnibus ordinibus imprimatur character. Secundo, utrum unus vel plures. Tertio, utrum habeant ordinem ad invicem. Quarto quæritur, quantum ad ſignum exterius, quod ei reſpondet.

QUÆSTIO I.

An in omnibus ordinibus imprimatur character.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 35. art. 2.
Richardus 4. Sent. diſt. 24. art. 3 q. 2.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 24. q. 9.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d 24. q. 1.

CIRCA quam ſic proceditur, & oſtenditur, primo quod in omnibus imprimatur character per diffinitionem ordinis; Ordo eſt ſignaculum, in quo ſpiritualis poteſtas traditur ordinato: ſi ergo hæc eſt recta ratio, competit omnibus ratio ſignaculi; ſed non eſt ſignaculum materiale, ſed ſpirituale: hoc autem eſt character: ergo. &c. Fundam.

Item omne ſacramentum iterari poteſt, quod non imprimit characterem; ſed nullus ordo poteſt iterari, ſicut dicit Auguſtinus, & habetur in diſtinctione ſequenti: ergo in ſingulis imprimitur character.

Item character eſt ſignaculum impreſſum configurans nos Domino Jeſu Chriſto: ſed Dominus omnes ordines in ſemetipſo exhibuit, ſicut Magiſter inducendo probat in littera; ſi ergo in omnibus eidem configuramur, videtur quod in omnibus character imprimatur.

Item impreſſio characteris, ſive ſignaculi eſt ad diſtinctionem ſecundum aliquem ſtatum: ſed non in omni ordine ponitur quis in ſtatu miniſtrandi determinato: ergo in omni ordine imprimitur character.

1. Contra: Character eſt ſignaculum Ad opp.

culum ſpirituale: ergo in illis ſolis imprimitur, in quibus datur poteſtas nova, & ſpiritualis: ſed poteſtas omnium ordinum inferiorum eſt corporalis, ut aperire oſtium, ſive cuſtodire, prophetias dicere, candelabra deferre: ergo in his nullo modo imprimitur character.

2. Item character eſt ſignaculum quod reſpicit, ſive quod habet imprimi in imagine ad configurandam ipſam Deo: ſed actus quorumdam ordinum ſolum ſunt circa miniſteria inferiora: ergo ſi talia non ſpectant ad imaginem conſignandam Deo; patet, &c.

3. Item character eſt ſignum indelebile: ergo ſi collocat hominem in aliquo ſtatu, impoſſibile eſt ab illo ſtatu recedere, quin fiat contumelia ſacramento, ſed qui ſunt in minoribus ordinibus conſtituti, poſſunt licite redire ad laicum: ergo in eis character non imprimitur.

4. Item character eſt ſignaculum perpetuum, quod manet in anima ſeparata: ergo non debet imprimi niſi ad actum perpetuum, ſed actus miniſterialis iſtorum ordinum inferiorum non eſt perpetuus: ergo, &c.

CONCLUSIO.

In omnibus ordinibus character imprimitur, quod eſt ſignum perpetuum diſtinctivum.

Opinio 1. Resp. ad Arg. Dicendum quod aliqui voluerunt dicere, quod character in ſolo ordine ſacerdotali imprimatur, ſed in ordinibus inferioribus ſolum diſponitur quis ad talia characteris ſuſceptionem. Nam propter ſuam nobilitatem de congruo exigit ordines inferiores habere prævios. Sed cum ordines inferiores ſaltem ſacri ſint de perfectione ſacramenti, & in his fiat ſegregatio perpetua clericorum a laicis, non videtur in ſolo ſacerdotio character imprimi. Et ideo dixerunt alii, quod character imprimitur in omnibus ordinibus ſacris, ſed non in minoribus. Et hujus (Improb.) ſignum eſt, quia iſti non poſſunt laicis commiſceri, alii vero ſic. Sed cum nullus ordo iterari poſſit, & quilibet habeat aliquid de ratione ſacramenti, videtur quod in quolibet ſit aliquid, quod habeat rationem rei, & ſigni, & rationem ſignaculi perpetui; hoc autem characterem dicimus. Non igitur videtur quod in illis ſolis imprimatur character. Et ideo eſt opinio probabilior, quod in omnibus ordinibus character imprimatur, ſicut rationes expreſſe oſtendunt. Cum enim character ſit ſignaculum diſtinctivum, & perpetuum, & Chriſto configurativum, & hoc eſt in omnibus ordinibus reperire, non eſt dubitandum characterem in omnibus imprimi. Opinio 3.

1. Ad illud quod obiicitur, quod eſt ſignaculum ſpirituale, dicendum quod in omnibus ordinibus datur poteſtas, vel ſpiritualis de ſe, vel ad ſpiritualem ordinans. Unde poteſtas oſtiarii eſt ad admittendum homines ad divinum ſacrificium, poteſtas lectoris non ſolum ad excitandum auditum exteriorem, verum etiam interiorem: & ſic de aliis: ſicut melius patebit, quando agetur de diſtinctione ordinum.

2. Ad illud quod obiicitur de configuratione, dicendum quod character ordinis, ut eſt conſervantis animam, configurat Deo ſecundum imaginem, ut aſſimilatam Deo; & hoc ſit in ordine ſupremo. Vel dicendum, quod magis proprie configurat tale ſignaculum Chriſto: quia cum Chriſtus triplex habuerit officium, ſcilicet miniſtri in agendo, pugillis in patiendo, redemptoris in moriendo, ideo triplex fuit ſacramentum, ſecundum quod homo configuratur his tribus modis: unum tandem triplex eſt ſacramentum, in quo ſit characteris impreſſio: Nam baptiſmus configurat morienti, & redimenti; unde in ipſo conſepelitur homo in mortem. Confirmatio configurat patienti, & pugnanti: ideo ſignum crucis ſit in media fronte. Sed ordo configurat miniſtranti, & ope- Art. ſeq.

operanti ſicut recte in littera oſtenditur: & quia in omnibus configuratur quis Chriſto ſecundum plus, & & minus: ideo in omnibus character imprimitur.

3. 4. Ad illud quod obiicitur de indelebilitate, & perpetuitate: dicendum quod character omnium ordinum manet in anima, ſive revertentis ad laicatum, ſive morientis, ut ſignaculum diſtinctivum, & hoc vel ad gloriam ſi bene uſus eſt, vel ad ignominiam ſi male: nec oportet, quod maneat ſemper quantum ad uſum miniſterii, quia iſte uſus quodam modo convertitur in præmium, vel ſupplicium; & per hæc patet ultimum.

QUÆSTIO II.

An in ordinibus diverſi imprimantur characteres.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 35. art. 3.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 24. q. 10.
Petr. de Tarant. 4. Sent. diſt. 24. q. 19.

undam. Utrum in diverſis ordinibus diverſi characteres imprimantur. Et quod ſic, videtur; quia ordo ſecundum eſſe, eſſentialiter loquendo, eſt ſignaculum: ergo cum ſint plures ordines, ſunt ergo plura ſignacula ſpiritualia: ſed illa ſignacula ſpiritualia characteres appellantur: ergo, &c.

Item poteſtates ordinum ſunt ſimpliciter diverſæ, ſicut patet in oſtiario, & acolyto: claudere enim oſtium, & ferre cereum, ſive corporaliter, ſive ſpiritualiter intelligatur, eſt actus omnino diverſus. Si ergo poteſtates diſtinguuntur per actus, & ſignacula diſtinguentia, ſecundum diverſitates poteſtatum, diverſi ſunt characteres.

Item ſignum debet reſpondere ſignato, & ſignatum ſigno: ſi ergo ſeptiformis gratia datur, quæ eſt res ultima: & exteriora ſigna in diverſis ordinibus ſimpliciter ſunt diverſa, videtur ex hoc quod characteres non ſunt ſignata, & ſigna.

A Item in quolibet ordine imprimitur unus character: & cum in quolibet ordine imprimatur, ut ſupra probatum eſt, tunc idem character iteratur: ſed hoc eſt impoſſibile, & hoc dicere eſt contumeliam facere ſacramento: videtur ergo quod poſt primum ordinem, qui alium recipit, nihil recipiat, ſed ſacramento contumeliam faciat: ſed hoc eſt inconveniens; ergo, &c. Ad opp.

1. Contra: In ſacramento baptiſmi non imprimitur niſi unus character, & ſimiliter in ſacramento confirmationis: ergo pari ratione in ſacramento ordinis.

2. Item hoc ſacramentum ordinis B eſſentialius reſpicit characterem, quam aliquod aliud ſacramentum, in quo character imprimitur: ſi ergo ordo unum eſt ſacramentum, quantumcumque plurificetur, videtur quod unus character in eo imprimatur.

3. Item ſi plures, & diverſi characteres imprimuntur; aut ergo diverſitate ſpecifica, aut numerali. Non numerali, quia impoſſibile eſt plura accidentia ejuſdem ſpeciei eſſe in eodem ſubjecto. Si ſpecifica: ſed ex diverſis ſecundum formam, & ſpeciem manentibus diverſis non ſit unum, niſi unum materiale ſit reſpectu alterius: ſi ergo character reſpectu characteris non eſt materialis, C & ſpecie differt: ergo numquam faciunt unum ſacramentum, ſi diverſi ſunt.

4. Item natura inferior non facit per plura, quod poteſt facere per unum: ergo nec natura ſuperior. Si ergo ordinati per unum characterem poſſunt diſtingui ſicut & baptizati; videtur quod unus ſolus character in ordine imprimatur: quæritur ergo, quæ ſit neceſſitas, quare plures characteres imprimantur.

CON-

Digitized by Google

CONCLUSIO.

In diverſis ordinibus imprimuntur characteres ſecundum quod diverſæ ſunt poteſtates miniſtrandi.

Resp. ad Arg. Dicendum eſt, quod inter opinantes in omnibus ordinibus eſſe characterem, duplex opinio eſſe conſuevit. Quidam enim dicere voluerunt, quod omnes ordines in uno charactere uniuntur, differente tamen ſecundum majorem complexionem, & minorem, ſicut ſi ſigillum imprimatur in cera, tenuerit ideam fortius, & amplius paulative procedendo, ſecundum plus, & plus, quouſque veniatur ad ſtatum perfectum. Si autem quæras, quæ ſit ratio talis impreſſionis, reſpondet breviter, quod hoc eſt propter characteris imperfectionem. Sed ſi hoc eſſet, tunc impoſſibile eſſet promoveri ad ſequentem ordinem omiſſo priori, quod eſt contra jura. Si etiam hoc verum eſſet, non eſſet differentia inter ordines, niſi ſecundum magis, & minus quod eſt manifeſte falſum, cum poteſtates in diverſis ordinibus ſint ad diverſa ordinatæ. Poſtremo, ſi hoc eſſet verum, character reciperet magis. Sed quæritur, quare non reciperet minus: quod ſi hoc eſſet, tunc eſſet delebilis. Quare etiam characteres aliorum ſacramentorum magis, & minus non recipiunt, ut dicatur baptizatus, vel confirmatus magis, & minus. Quod cum non ſit conveniens dicere, non eſt conveniens hanc poſitionem ponere. Et ideo dicitur aliter, & probabilius, quod in diverſis ordinibus diverſi imprimuntur characteres. Ratio autem hujus eſt, quia non ſolum eo, quod ad Dei cultum aſſumuntur, diſtinguuntur ab aliis, immo etiam inter miniſtrantes ordo eſt, & diſtinctio, & ulterius gradus illi, & poteſtates miniſtrandi ſi ſemel dantur, numquam auferuntur, etiamſi ad altius miniſterium elevetur qui in minori miniſtraverat: & ideo in diverſis ordinibus, diverſa ſignacula debent imprimi, ſecundum quæ nobis diverſitas poteſtatum miniſtrandi, & perpetuitas innoteſcat, tale autem ſignaculum eſt character: & ideo in diverſis ordinibus, diverſi imprimuntur characteres: & concedendæ ſunt rationes hoc oſtendentes.

Opinio 1. | Improb. | Opinio 2.

1. Ad illud ergo quod obiicitur de ſacramento baptiſmi, & confirmationis, patet reſponſio, quod non eſt ſimile, pro eo, quod non ponunt ita diverſitatem, ſicut ponit ordinis ſacramentum, quod de ſui ratione implicat diverſitatem graduum.

2. Ad illud quod obiicitur, quod character eſſentialiter eſt ſacramentum, dicendum, quod verum eſt, ſed non niſi prout comparatur ad ulterius ſignatum. Sicut ergo una linea eſt ſcripta, & duæ, & tres, & quatuor: & tamen multarum linearum aggregatio ad unam ſententiam exprimendam non eſt niſi una ſcriptura: ſic in propoſito eſt intelligendum, quia omnis talis animæ configuratio ordinatur ad hoc, quod ei inſcribatur ſignaculum, ſecundum quod homo Dei miniſter perfectus eſſe judicatur, & cum ſacramentum dicat quid ad alterum, & characteres uniuntur ſecundum quod ad alterum; ideo plures characteres unum faciunt ſacramentum.

3. Ad illud quod quæritur, utrum differant ſpecie, vel numero, dicendum, quod dupliciter eſt loqui de characteribus, aut in ſe, aut prout uniuntur in unitate, & integritate ſacramenti. Si in ſe, ſic differunt, ſicut diverſæ ſpecies numeri, ſicut binarius, & quaternarius. Si prout uniuntur in unitate ſacramenti, ſic quemadmodum binarius, & quaternarius conſtituunt ſenarium: & habent rationem partis conſtitutivæ, & complementum ponunt in ſenario; ſic intelligendum eſt in propoſito, ſuo modo, licet non ſit ſimile omnino.

4. Ad illud quod obiicitur ultimo, jam patet reſponſio, quoniam iſtud verum eſt, & locum habet, quando per unum poteſt ita bene fieri, ut

per

per plura; in propoſito autem non A eſt ſic; pro eo, quod oportet ordinatos non ſolum ab aliis, ſed etiam inter ſe diſtingui.

QUÆSTIO III.

An characteres diverſorum ordinum ſint eſſentialiter ordinati.

S. Thom. in ſuppl. 3 p. q. 37 art. 1
Et 4. Sent. d. 24 q. 2 art. 1
Steph. Brulef. 4. Sent. diſt. 24. q. 11.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 24. q. 19.

Ad opp. UTRUM characteres diverſorum ordinum ſint eſſentialiter ad ſe invicem ordinati; & quod ſic, videtur; quia major eſt connexio ordinis ad ordinem, quam ordinis ad baptiſmum, & characteris unius ordinis ad characterem alterius, quam ad baptiſmalem; ſed eſſentialis eſt ordinatio characteris ordinis ad baptiſmalem, ſicut dicitur in decretali de presbytero non baptizato, libro tertio; Non baptizatus non poteſt ordinari. Unde ſi de facto ordinatus eſt debet baptizari, & poſt iterum ordinari; ergo character ordinis eſſentiali ordine præſupponit baptiſmalem; ergo, &c.

2. ITEM magis competit ordini, quam numero; ſed ſic eſt in numeris, quod numerus poſterior neceſſario præexigit priorem, & figura ſimiliter poſterior antecedentem: unde numquam eſt quaternarius ſine ternario, nec tetragonus ſine trigone; ergo numquam eſt gradus ſecundus ſine primo, nec tortius ſine ſecundo, & ſic de aliis.

3. ITEM ex diverſis formaliter non poteſt fieri unum niſi ad invicem ordinentur; ſed omnes ordines unum completum redunt miniſtrum; ergo neceſſe eſt, quod ad invicem ordinentur.

4. ITEM ſi quis ſcienter promoveretur ad ordinem poſteriorem priori omiſſo, hoc ipſo ſuſpenditur ab executione, ſicut dicitur in decretali; ſed hoc non eſſet, niſi oporteret ibi ſervari ordinem, ergo; &c.

5. ITEM ubicumque ſunt gradus, oportet ponere ordinem; ſed in ſacramento ordinis diverſi ordines ſunt gradus ſpiritualium officiorum, ſicut dicitur in littera; ſi ergo per characteres in illis gradibus ſituantur, videtur, quod ſit ibi eſſentialis ordo.

CONTRA: In his, in quibus eſt ordo eſſentialis, deſtructo priori, deſtruitur poſterius, ſed non habito priori ordine, nihilominus haberetur poſterior, ſicut patet in ordinatis per ſaltum, qui non ſunt reordinandi; ergo, & cætera. Major patet per ſe, minor probatur per illud, quod dicitur Diſtinctione quinquageſima ſecunda. Solicitudo, &c. & extra de B Clerico per ſaltum ordinato. Tuæ litteræ, &c. Fundam.

ITEM characteres comparationem habent ſicut poteſtates, & actus ordinum, ad quos ordines comparantur: ſed in illis poteſtatibus nullus omnino eſt ordo, ſicut in poteſtate expellendi dæmones, & ferendi ceteros: ergo nullus eſt ordo in talibus characteribus.

ITEM in his, quæ reſpiciunt corporale, & ſpirituale, prius eſt corporale, quam ſpirituale: ſed exercitatio dicit liberationem a vexatione ſpirituum: ſed Acolytatus reſpicit officium illuminandi, ergo prior eſt ordo Acolyti, quam ſit Exor- C ciſtæ; non ergo recte ordinantur, cum unus dicatur ordo tertius, alter quartus.

ITEM prius eſt, quod liberat a malo, quam quod habilitat ad bonum: ſed in ſecundo eſt habilitatio ad bonum, in tertio eſt liberatio a malo: ergo videtur, quod tertius ordo ſit prior, quam ſecundus: ſed ita viderur, quod nullus ſit ordo certus inter iſtos gradus.

CON-

CONCLUSIO.

Diviſi characteres ordinum non ſunt eſſentialiter ordinati, ſed bene habent congruitatem ordinis inter ſe, non neceſſitatem.

Resp. ad Arg. Dicendum, quod eſt ordo neceſſitatis, & eſt ordo congruitatis. Si ergo loquamur de ordine iſtorum graduum Eccleſiaſticorum dicendum quod non eſt ordinatio neceſſaria, nec eſſentialis, pro eo quod ordo poſterior haberi poteſt, & ſuſcipi ſine priori. Si autem loquamur quantum ad ordinationem congruitatis, ſic eſt ibi ordo, eo quod ad bene eſſe miniſterii ſequentis præexigatur ordo, ſive poteſtas miniſterii præcedentis. Quemadmodum igitur ſi quis velit ordinate procedere, prius debet exordium præmittere, poſt narrationem, & poſt ratiocinationem, & poſtremo concluſionem; tamen ſi vellet, incipere poſſet a poſteriori; licet non ita ordinate, ſic in ordinibus oportet intelligi. Cum enim ordines inferiores miniſtrent ſacris, & ſacri ordines miniſtrent ſacerdotio, & inferior gradus prior ſit in aſcendendo, & poteſtas miniſterialis ſit inferior, patet quod ibi eſt ordo, non tamen neceſſitatis; quoniam poteſtates diverſæ ſunt, & per ſeipſas obtineri, & haberi poſſunt, licet non ita perfecte ſine aliis. Explicat. Eſt igitur ordo in his gradibus ſecundum majorem acceſſum ad ultimum gradum, ſcilicet ſacerdotium. Unde primo homo introducitur in Eccleſiam per Oſtiarium. Secundo, manuducitur per Lectorem Prophetarum. Tertio adjuvatur per Exorciſtam, ut liberetur a malo. Quarto excitatur per Acolytum, ut proficiat in bono: deinde ſunt alii duo ordines, qui miniſtrant ſacerdoti in oblatione ſacrificii. Et ſic patet, quod eſt ibi ordo congruitatis, non neceſſitatis. Nec valent illæ rationes in contrarium de Exorciſta, & Acolyto, pro eo quod omnes ordines poteſtatem ſpiritualem dicunt, & pro eo quod eruditio præcedit liberationem a malo: & ideo concedendum eſt, quod ſit ibi ordo in characteribus, ſed non eſt ordo eſſentialis. Sicut in elementis ordo eſt, tamen ultimum elementum, ſive littera ante ſcribi poteſt, cum ſit prima littera, ultimo ordine retrogrado in ſcribendo: ſed tamen ordinate ſcribendo eſt primo ſcripta, ſic & ordines poſſunt ſuſcipi deſcendendo, ſive retrocedendo.

1. Ad illud ergo quod obiicitur de baptiſmo, dicendum, quod non eſt ſimile: quoniam, ſicut factum fuit ſupra in tractatu de Baptiſmate, & in Concilio, apud compendium, determinatum fuit, & decretalis Innocentii de presbytero non baptizato confirmat. Baptiſmus eſt fundamentum, & janua omnium ſacramentorum; & quoniam fundamento non exiſtente, nihil poteſt ſuperædificari: ideo character baptiſmi alios præcedit eſſentiali ordine, non ſic in aliis.

2. Ad illud quod obiicitur de numeris, dicendum quod non eſt ſimile, quoniam numerus ſequens habet præcedentem partem ſui. Sed non ſic gradus ſequens habet præcedentem partem ſui, ſed ut diſponentem de congruo.

3. Ad illud quod obiicitur, quod ex pluribus differentibus non fit unum, dicendum quod verum eſt, quod non fit unum per eſſentiam, fit tamen unum ſacramentum, quæ eſt unitas in comparatione ad unum ſignandum perfecte, & ſacramentum ordinis non habet omnimode unitatem abſolutam, ſed per comparationem; ad quam unitatem conſtituendam non requiritur eſſentialis dependentia in partibus.

4. 5. Ad illa quæ obiiciuntur ibi in ultimo de ſaltu, & de gradu, dicendum quod illæ duæ rationes non oſtendunt, quod non ſit ibi niſi ordo congruitatis quantum eſt de integritate ſacramenti; eſt tamen ibi ordo neceſſitatis, quantum eſt de obligatione præcepti, qua quis tenetur ordinate aſcendendo, non ſaltando ordinari.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO IV.

An character imprimatur in unctione, vel in benedictione.

S. Thom. in Suppl. 3. p. q. 37. art. 5.
Et 4. Sent. d. 24. q. 2. art. 3.
Richardus 4. Sent. diſt 24. art. 4 q. 3.
Steph. Brulef 4. Sent. diſt. 24 q. 12.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 24. q. 20.

Fundam. QUando imprimatur character in diverſis ordinibus. Et cum in ordinibus ſit iſta quinque reperiri, utpote in ordine ſacerdotali, ſcilicet benedictionem, inunctionem, manuum impoſitionem, & alicujus porrectionem, ut libri, vel vaſis, vel clavis, & verbi expreſſionem: quæritur in quo iſtorum fiat characteris impreſſio. Et primo videtur, quod non in benedictione, quoniam ſemper in ordinibus fuit characteris impreſſio; & illud eſt ordini eſſentiale, in quo imprimitur character: ſed benedictio non eſt de eſſentia ordinum, cum non legatur talis ſolemnitas fuiſſe in Eccleſia primitiva: ergo, &c.

ITEM illud in quo imprimitur character interior, debet habere aſſimilationem cum interiori charactere, ſed character ille reſpicit aliquam poteſtatem, benedictio autem fit ad ſanctitatem: ergo, &c.

ITEM quod non detur in unctione, videtur: quia ſi aliqua paſſio aliquibus ineſt, ineſt ſecundum aliquod commune: ſed caracteris impreſſio eſt in omnibus ordinibus: ſed inunctio eſt in uno ſolo, ſcilicet in ſacerdotio: ergo, &c.

ITEM ubi eſt talis cauſa, ibi talis effectus: ſed in Epiſcopatu eſt nova inunctio: ergo novi characteris impreſſio: hoc autem eſt falſum, quia ſi novus character imprimeretur, ſicut ſacerdos poſſet eſſe ſine diaconatu, ſic Epiſcopus ſine ſacerdotio, cujus contrarium determinatum eſt in decretali lib. 3.

Ad opp. 1. ITEM quod non detur in manuum impoſitione, videtur. Primo per conſimilem rationem, quia cum A non fiat impoſitio, niſi in ſolis duobus ordinibus, non imprimeretur character, niſi in his duobus ſolum, quod eſt manifeſte falſum, ſicut patet ex præcedentibus.

2. ITEM ordo traditur tantum ab Epiſcopo: ſed ordo traditur in impreſſione characteris: ergo ſi character imprimitur in impoſitione manuum, videtur quod ſolus Epiſcopus debeat manum imponere in ordinatione, quod eſt falſum, quia ut dicit Canon, diſtinctione xxiii. Presbyter cum ordinatur, &c. omnes ſacerdotes aſſiſtentes debent in ordinatione ſacerdotis manus imponere.

3. ITEM quod in libri. vel vaſis B traditione non imprimatur, videtur, quoniam eſto quod tales libri, vel vaſa deeſſent, ſicut forte deerant in Eccleſia primitiva, nihilominus tales ordines dari poſſunt: ergo, &c.

4. ITEM multa talia confert Archidiaconus, ut ampullam, & aquæ manilem ſubdiacono, ſicut in littera tangitur, & claves ipſi oſtiario: ſi ergo ſolius Epiſcopi eſt conferre ordines, videtur quod in tali traditione non imprimatur character.

5. ITEM quod in verbi expreſſione non imprimatur, videtur. Primo quia in verbis illis ſignatur recta poteſtatis executio, ut patet ſi quis inſpiciat: ergo cum illud ſequatur or- C dinis eſſentiam, & characterem: videtur, &c.

6. ITEM character non poteſt imprimi niſi a Deo: ſed verbi expreſſio eſt per verbum imperandi, cum dicitur; Accipe poteſtatem, &c. ergo in tali forma non eſt competens exprimi characterem. Eſt igitur quæſtio, quare hoc ſacramentum habet formam verbi per modum imperativum, cum alia habeant per indicativum, vel deprecativum. Eſt etiam quæſtio, unde ortum habuerunt hæc circa ordinem, ſcilicet manuum impoſitio, & benedictio, & unctio. Eſt & quæſtio quare impoſitio manuum eſt in duobus ordinibus; ſed unctio in uno ſolo ordine, ſcilicet ſacerdotio. Eſt quarta quæſtio, quare

Quæſtio lateralis 1.
Quæſtio lateralis 2.
Ad q. lateralis 3.
Ad q. lateral 4.

Quæſtio lat. 5. re Diacono ſolus Epiſcopus manus imponit, ſacerdotibus vero alii ſacerdotes. Eſt ultima quæſtio, in quo eſſentialiter conſiſtit ſacramentum illud exterius; & cum non habeat elementum, nec formam ſtatutam, videtur quod nihil eſſentiale habeat. Et quod non habeat formam determinatam, videtur, cum antiqua ordinaria alium modum habeant.

CONCLUSIO.

Character ordinis imprimitur, cum dantur inſtrumenta, quæ deſerviunt ſuo miniſterio, & officio, non in unctione, neque in benedictione.

Resp. ad Arg. Ad prædictorum intelligentiam habendam hæc ſunt præſupponenda, quod omne ſacramentum aliquod ſignum eſſentiale habeat exterius: nullo enim modo accidit ſacramento eſſe ſignum, ſed eſſentiale eſt ſimpliciter. Amplius ſupponendum eſt, quod in omni ſacra[mento] in quo imprimitur character, iſtud eſt eſſentiale ſacramento, in quo, ſive per quod character imprimitur. Amplius, cum ſignum debeat habere ſimilitudinem ad ſignatum, in eo imprimitur character, quod exterius magis eſt in ſacramento ſibi Regula. ſimile. Quoniam igitur in ordine imprimitur character, quod eſt ſignaculum ad aliquam poteſtatem ſpiritualem: hoc pro generali regula habendum eſt, quod in illo ſigno exteriori imprimitur character in quolibet ordine, in quo principalis poteſtas quam reſpicit ordo, ſignatur tradi ordinato. Ad hanc autem ſignandam duo concurrunt exterius, ſcilicet traditio alicujus inſtrumenti, & expreſſio verbi; ut ſic in ſigno viſibili ſimul, & Explicat. audibili ſignificetur dari. Nec ſufficit ſignum audibile ſine viſibili propter hoc quod aliud verbum, aliud debet reſpicere ſignum, ut patet in Ad quæſt. later. 5. aliis ſacramentis. Nec ſufficit ſignum ſine verbo, quia ad multa poteſt tale ſignum, ſcilicet liber, vel illud

A vas dari; & ideo oportet per verbum arctari. Et hæc duo ſunt eſſentialia, & intrinſeca ſacramento, & perficientia ſacramentum. Quoniam enim manus eſt organum organorum in operando, & lingua in experimendo, recte ſignificatur conferri poteſtas in officio utriuſque: & hæc in quolibet ordine reperiuntur, ſecundum quod reperitur & characteris impreſſio. Sed quoniam characteres ſunt diverſi habentes majorem dignitatem, & minorem, ſecundum gradus poteſtatum. Ideo tam per ſigna, quam verba diverſificantur, maxime in ordinibus ſacris, & in minoribus. In ordinibus enim ſacris, quoniam datur ibi no- B bilis poteſtas, & excellens, fit manus impoſitio, non tantum inſtrumenti traditio; quoniam manus eſt organum organorum, in quo ſcilicet principalius reſidet poteſtas operandi, unde ſic ordinabant in Eccleſia primitiva, ubi non niſi iſti duo ordines explicite erant. Sed in ordinibus minoribus fit traditio alicujus inſtrumenti, ut clavis, vel libri, vel exorciſmi, &c. Et ſi plura inſtrumenta tradantur uni, illud pro principali habendum eſt, quod Epiſcopus tradit cum prolatione verbi: Accipe poteſtatem. Unde in omiſſione principalis debet ordo iterari; quia præſumitur, quod characterem non recepit. Sed in aliis conſequentibus, C ſi fiat defectu, vel negligentia, debent ſuppleri. Concedendum eſt igitur, quod in unctione non imprimitur character, ſed tantum fit propter ſolemnitatem, & dignitatem corporis Dominici, quod non eſt contrectandum, niſi manibus conſecratis. Ad qu. later. 4. Pontifici autem fit unctio in capite, in quo ſignificatur abundantia gratiæ, quæ in prælatis debet in excellentia reperiri. Et hinc eſt quod manus ſacerdotis unguntur oleo ſancto; ſed caput pontificis chriſmate, ut ſignificetur, quod in eo debet eſſe excellentia vitæ in conſpectu Dei in ſcientia, & in conſpectu hominum quantum ad famam. Concedendum eſt etiam, quod non fit characteris impreſ-

Digitized by Google

impreſſio in ipſa benedictione, ſicut A oſtendunt illæ rationes, quia potius eſt inſtituta ad devotionem excitandam, & impetrandam gratiam, quam ſit de ſacramenti ſubſtantia.

1. Ad illud ergo quod obiicitur de manuum impoſitione, quod non reperitur in omnibus, ratio jam dicta eſt: reperitur tamen aliquid ſimile, quia collatio alicujus inſtrumenti, in quo eſt protenſio manus, & fit ſignatio collationis poteſtatis.

Ad qu. later. 4. 2. Ad illud quod obiicitur, quod ſacerdotes imponunt manus, dicendum quod illa manus impoſitio non eſt ad ordinis collationem, ſed ad ſignificationem. Significatur enim gratia communionis, quæ in ordine B ſacerdotali confertur, & per ſacerdotem debet adminiſtrari: ideo non imponunt manus ſacerdotes Diacono, ſed ſolus Epiſcopus, in cujus impoſitione manuum non tantum eſt figuratio, ſed etiam poteſtatis collatio. Præterea in hoc ſignificatur, quod ille qui ordinatur, in illo ordine conſecratur, cum ſacerdotes manus ſacratas imponunt. Et nota, quod etſi multi ſint aſſiſtentes, ſufficit tamen quod tres manus imponant, aliud eſt ex abundantia, nec tamen illud eſt ex neceſſitate ſacramenti.

3. Ad illud quod obiicitur de libri, vel vaſis traditione, dicendum quod ſicut omne inſtrumentum, ſive C armatura in virtute manus eſt; ſic etiam per impoſitionem manuum, ubi deeſſent talia, poſſunt ſignari: unde ſicut poſt videbitur, in impoſitione manuum in Eccleſia primitiva cæteri homines implicabantur, qui poſtmodum proceſſu temporis explicati ſunt, & quantum ad verbum & quantum ad ſignum & quantum ad perſonas.

4. Ad illud quod obiicitur, quod Archidiaconus confert multa talia, dicendum quod hoc eſt ad poteſtatis explicationem. Unde in tali traditione facta ab Archidiacono non traditur nova poteſtas, ſed tradita explicatur.

5. Ad illud quod obiicitur de verbi expreſſione, dicendum quod ſemper intelligendum eſt fuiſſe verbum aliquod, in quo exprimeretur poteſtas talis dari: ſed non fuerunt verba præfixa niſi in ſolis duobus ſacramentis, quibus Dominus verba ſpecialia ore proprio prædixit: & ideo in aliis etſi verba ſint neceſſaria, non tamen ſunt determinata vocabula, vel vocaliter: ſed verba quæcumque ſenſum exprimentia, quantum eſt de ratione ſacramenti ſufficiebant, ſi quis in hæreſim introducere non intendebat. Sed nunc neceſſarium eſt ſervare formam ab Eccleſia ſtatutam, & approbatam.

6. Ad illud quod obiicitur de modo imperativo, dicendum quod Pontifex ſummus gerit perſonam Chriſti, & perſonam ſuperioris, ſicut dicit Iſidorus in libro de officiis: & quoniam poteſtas ſuperioris plus & minus traditur, & deſcendit; & ſecundum illam qui conferunt, ſubſunt: ideo rectiſſime modo imperativo utitur, & ſic patet reſponſio ad primam quæſtionem. Omnes aliæ quæſtiones ex dictis patent, præter illam, quæ eſt de ortu iſtorum. Nam benedictio, & manus impoſitio a Patriarchis venit; ſed inunctio figuram habuit in lege, ubi dicitur, quod inunctus eſt ſummus ſacerdos. Ad qu later. 1. Gen. 22. Levit. 8.

ARTICULUS II.

Consequenter quantum ad ſecundum articulum quæritur de ordinibus quantum ad numerum, & diſtinctionem: & circa hoc quæruntur breviter quatuor. Primo quæritur de diviſione ordinum in ſacros, & non ſacros. Secundo utrum Pſalmiſtatus ſit inter ordines minores. Tertio quæritur, utrum Epiſcopatus ſit inter ordines majores. Quarto, utrum ſint ſeptem, vel plures, aut pauciores ordines.

QUÆ.

Digitized by Google

QUÆSTIO I.

An diviſio ordinum ſit bona.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 37. art. 2.
Et 4. Sent. d. 24 q. 2. art. 1.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 24. q. 13.
Petr. de Tarant. 4. Sent. d. 24. q. 9.

Ad opp. DE diviſione ordinum, & videtur quod iſta diviſio nulla ſit. Primo, quia omnis ordo eſſentialiter, & univerſaliter eſt ſacramentum: ſed omne ſacramentum dicit rem ſacram: ergo ordo univerſaliter eſt res ſacra: ergo videtur univerſaliter quod ſit res ſacra: ergo omnis ordo eſt ſacer.

2. ITEM in inferioribus ordinibus ſic datur poteſtas miniſtrandi circa altare, & ea quæ pertinent ad ſacramentum ſacramentorum, ſcilicet corpus dominicum, ſicut in diaconatu, & ſubdiaconatu, licet non ita de propinquo: ergo videtur quod ſicut illi ſunt ſacri, ſic & iſti.

3. ITEM in Eccleſia primitiva non fuerunt ordines niſi ſacri, ſcilicet presbyteratus, & diaconatus: ergo vel illa Eccleſia fuit diminuta, vel iſta ſuperfluit.

4. ITEM ea quæ ſpectant ad ſubſtantiam ſacramenti, ſempær eadem perſeverant; ſi ergo ordines minores vere ordines ſunt, aut tunc eſſe debuerunt, aut vere ordines non ſunt. Quod ſi tunc non fuerunt, ſicut patere poteſt, non videtur: &c.

Fundam. CONTRA: In veteri teſtamento erant diſtincta officia miniſtrantium, ita quod alii miniſtrabant circa altare, alii circa cuſtodiam templi: ſi ergo majoris ordinis & dignitatis eſt nunc ſacerdotium, & cultus divinus eſt ampliandus, & ampliatus; videtur quod aliii debent ad hæc, alii ad illa deputari: ergo videtur, quod cum ordines penes officia majora & minora diſtinguantur, quod ordines majores, & minores eſſe debent.

ITEM ſicut patebit cum de matrimonio agetur, & habetur in decretis, aliqui ſunt ordines impedientes matrimonium, & aliqui non. Si ergo in illo ordine, in quo corpus (*Infr. d. 37. Diſt. 32.*) A Domini conſecratur, actus libidinis per omnia removetur, videtur quo aliqui ſint ordines ſacri, & aliqui non.

ITEM quod debeat ita eſſe probatur. Primo quia ordo eſt ſacramentum perfectorum: ſed ad ſtatum perfectionis non ſtatim aſcenditur, ſed paulative pervenitur: ergo ſi ſacer ordo collocat aliquo modo in ſtatu perfectionis, videtur quod aliquos ordines inferiores habere debeat non ſacros.

ITEM videmus in curia regis terreni, quod ad hoc quod ſit ſufficienter ordinata, miniſtri ſuperiores indigent inferioribus, qui obediunt, & ſubſerviunt, & majores indigent mi- B noribus: ergo ſi domus Dei ordinata debet eſſe, videtur quod ibi debent eſſe miniſtri, & rurſus miniſtri miniſtrantium, & primi ſunt in ordine ſuperiori, ſecundi in minori: ergo minores, & majores.

CONCLUSIO.

Ordines quidam ſacri ſunt, quidam non ſacri, non ratione ſui, ſed ratione myſterii requirentis in miniſtris ſanctitatem.

RESP. AD ARG. Dicendum eſt, quod ſacramentum ordinis gradus habet plurimos; & prima quidem di- C ſtinctio eſt per gradus inferiores, & ſuperiores, ſive per gradus ſacros, & non ſacros. Ratio autem quare hoc ſacramentum gradus habeat, eſt quia ordinat ad diſpenſandum ſacramentum digniſſimum, & miniſtrandum in templo Dei. Ad miniſtrandum autem illud concurrunt quædam officia digniora, & quædam minus digna. Quæ etſi omnia requirant miniſtros ſanctos, illa tamen quæ attenduntur circa altare, & circa portationem vaſorum ſacrorum, & circa oblationem ſacrificii conſummandam, potiſſime requirunt miniſtros ſanctos, ſecundum illud; Mundamini qui fertis vaſa Domini. Sanctitas autem, vel ſanctificatio *Iſa. 52.* potiſſime conſiſtit in continentia;

Digitized by Google

ideo ſunt quidam ordines , qui requirunt continentiam in miniſtris , quidam vero minime. Ideo recte quidam ordines ſacri dicuntur, quidam non ſacri, non ratione ſui, ſed ratione myſterii, ad quod requiritur ſanctitas in miniſtro; & ſic patet ratio hujus diſtinctionis ordinum per ſacros, & non ſacros; & concedendæ ſunt tationes ad hod.

1. Ad illud ergo quod obiicitur , quod omnis ordo eſt ſacramentum , dicendum quod omnes ordines ſigna ſunt ſacra, & rei ſacræ. Sed ab hac ratione non dicuntur ordines ſacri , ſicut viſum eſt, ſed a conſecratione miniſtri: & quia ipſi ordines diſponunt ad contingendum & miniſtrandum vaſa conſecrata.

2. Ad illud quod obiicitur, quod in omnibus datur poteſtas ad miniſtrandum aliquid circa ſacramentum maximum , dicendum quod verum eſt: tamen ſecundum plus & minus, ſecundum propinquum & remotum: illis enim qui ſunt in inferioribus ordinibus conſtituti, non licet vaſa conſecrata portare ex officio, quamvis propter inopiam miniſtrorum frequenter talibus permittatur.

3. Ad illud quod obiicitur, quod in Eccleſia primitiva ſoli ordines ſacri fuerunt , dicendum quod falſum eſt, immo & alii fuerunt: ſed implicite dabantur in impoſitione manuum, quoniam manus eſt organum organorum. Ratio autem quare non diſtinguebantur , erat propter paucitatem miniſtrantium, & propter paucitatem fidelium: ideo oportebat quod omnia officia darentur uni; nunc autem multiplicatus eſt divinus cultut, ideo non eſt ſimile: & per hoc patet ultimum.

4. Quod enim dicit, quod ſubſtantia ſemper fuerunt eadem , dicendum quod verum eſt: & ſemper iſti ordines, & gradus in Eccleſia fuerunt, licet non eſſent explicati , & diſtincti, ut nunc, non ſolum enim nunc debent diſtingui propter miniſtrantium amplificationem, ſed etiam propter manuductionem, quia ab ipſis

A incunabulis ordinantur nunc, qui debent eſſe clerici. Ideo ſecundum profectum , vel provectum ætatis in ſuſceptione graduum debent, & poſſunt promoveri, nec ſtatim ad ſupremum gradum provehi.

QUÆSTIO II.

An pſalmiſtatus ſit ordo.

Steph. Brulef. 4. Sent. diſt. 24. q. 14.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 24. q. 4.

UTRUM pſalmitatus ſit ordo. Et quod ſit, videtur; Cleros, & clericos, & infra; Generaliter clerici dicti ſunt omnes, qui in Eccleſia B Chriſti deſerviunt, quorum gradus , & nomina ſunt hæc: Oſtiarius, Pſalmiſta, & Lector, &c. Et iterum; perfectis. Et infra ibi enumerat officium Pſalmiſtæ inter alios, & hoc expreſſe dicit Iſidorus lib. 6. Etymologiarum. *Ad opp.* *Diſt. 21* *Diſt. 25*

2. Item ratione videtur hoc ipſum probari , quia prophetia Pſalmorum non eſt minus nobilis, quam aliæ, quia ergo ſicut eſt ordo in Eccleſia deputatus ad recitandum alias prophetias, ſcilicet ordo lectoris , ita videtur, quod debet aliquis ordo ordinari ad recitandum Pſalmos: ſed iſte eſt pſalmiſta: ergo, &c.

C 5. Item nobilius, & dignius officium eſt Pſalmos in Eccleſia recitara, quam ſit oſtia cuſtodire: ergo ſi ordo deputatus eſt ad illud officium, multo fortius videtur, quod ad dicendum Pſalmos.

Contra: Illud nos. Et infra: Si quis Epiſcopus eſſe meretur, ſit primum oſtiarius, deinde lector , poſt exorciſta, deinde ſacretur Acolytus, deinde vero ſubdiaconus, deinde diaconus, poſtea presbyter: hic ſufficienter gradus & ordines diſtinguuntur, & non ponitur ordo pſalmiſtæ: ergo, &c. *Fundam.* *Diſt. 77*

Item omnes ordines, ſicut melius patebit, ab Epiſcopo dantur, non a ſimplici ſacerdote: ſed pſalmiſtatus datur a ſimplici ſacerdote. Unde pſal- *Diſt. 25. q. 1*

Digitized by Google

pſalmiſta poteſt abſque ſcientia Epiſcopi ſola juſſione presbyteri officium ſuſcipere cantandi.

Item ad illud, quod communiter ſpectat ad totum chorum, non debet aliquis ordinari ſpecialiter: ſed pſalmodia ſpectat ad omnes qui ſunt de choro, & cantus antiphonarum, & reſponſoriorum.

CONCLUSIO.

Pſalmiſtatus proprie ordo non eſt, ſed ordini annexus; ſuſius tamen ordo dici poteſt.

Resp. ad Arg. Dicendum, quod pſalmiſtatus proprie non eſt ordo, ſed officium ordini annexum. Et ratio hujus eſt, quia non dicit officium cui debeat ſpecialis gradus ordinis deputari. Sed ſolum eſt annexum ordini. Pſalmiſta enim, & cantor pro eodem reputantur, ſicut patet ex eis quæ dicuntur: Pſalmiſta, id eſt cantor, &c. Pſalmiſtæ enim eſt non ſolum pſalmos cantare, ſed etiam alios cantus harmonicos lectionibus interſerere: & hoc ut audientium corda excitentur ad Dei laudem, & ad eruditionem lectoris, ut non afficiantur tædio in auditu verbi divini. In hoc ergo quod eſt ad laudem Dei, cum illud ſit omnium fidelium communiter, & ſimul, non oportet ad hoc ordinem deputari. In hoc autem quod excitat corda ad eruditionem, & ad percipiendum ſenſum, quem prædicat lector, eſt officium annexum ordini lectoris; & ſic patet quod ſtricte accipiendo ordines & gradus, pſalmiſtatus non debet inter ordines computari.

Cap. Pſalmiſta, diſt. 23.

1. Sed ſi largius extendatur nomen ordinis ad officium etiam annexum ordini, quod tamen ſpecialiter, & principaliter non convenit ordinatis; ſic pſalmiſtatus poteſt inter ordines cumputari, & ita accipit Iſidorus: & per hoc patent auctoritates inductæ ad hoc, quod ſit ordo: loquuntur enim ſecundum hanc viam.

2. Ad illud vero quod obiicitur, quod prophetia Pſalmorum eſt dignior, vel æque digna, dicendum quod digna eſt quantum ad intellectum, & ſenſum, ita ſicut aliæ. Sed quia pſalmiſta non tantum erudit per ſenſum verborum, quantum etiam excitat mentes per cantum muſicorum, & per emiſſionem vocum reſonantium, & hoc competit multitudini, alias vero prophetias competit uni recitare, cui alii ſint intenti: ideo oportet illum qui legit, eſſe provectiorem, non ratione ejus, quod recitatur, ſed ratione modi recitandi: & ſic patet illud.

3. Ad illud quod obiicitur de cuſtodia oſtiorum, & pſalmodia, dicendum quod majoris auctoritatis, & dignitatis eſt excludere indignos, & admittere dignos ad divinum officium, quam intereſſe, & pſalmos cantare, pro eo quod primum dicit quamdam auctoritatem, & poteſtatem, nec competit alicui, niſi detur ab eo, qui habet auctoritatem eminentem, ſcilicet ab Epiſcopo. Sed pſalmodia reſpicit ſcientiam, & vocem: & qui habet hæc ſine donatione auctoritatis, poteſt hoc facere ſola juſſione ſacerdotis, ut prædictum eſt: quamvis ergo iſtud officium majus videatur, tamen ſi conſideretur auctoritas, utrobique illud eſt majus, quam hoc.

QUÆSTIO III.

An Epiſcopatus ſit ordo.

S. Thom. in Suppl. 3. p. q. 40. art. 5.
Et 4. Sent. d. 24. q. 2. art. 3.
Richardus 4. Sent. diſt 24. art. 5 q. 2.
Steph. Bruleſ 4. Sent. diſt. 24 q. 15.
Petrus de Palude 4. Sent. d. 24. q. 6.

Utrum Epiſcopatus ſit ordo: Et quod ſit, videtur. Gelaſius Papa diſtinguens gradus ordinum in fine dicit; Deinde ſubdiaconus, & poſtea presbyter, & exinde ſi meretur, Epiſcopus ordinetur. *Ad opp. Diſt. 77.*

2. Item Iſidorus in lib. 7. c. 12. Etymologiarum; Epiſcoporum quadipartitus

Cap. 12. titus eſt ordo : ergo Epiſcopatus eſt ordo.

3. ITEM ratione videtur, quia nullus recte dicitur ordinari niſi ab ordinis ſusceptione: ſed qui promovetur in Epiſcopum, recte dicitur in Epiſcopum ordinari, ſicut per omnes canones innuitur, qui de hac materia loquuntur; ergo, &c.

4. ITEM illa inter virtutes eſt virtus præcipua, quæ virtutes alias regit, & eis imperat; ergo pari ratione in ordine ille erit magis præcipuus, qui alios diſpenſat, & regit: & ille eſt ordo Epiſcopalis; ergo, &c.

5. ITEM hoc videtur per diffinitionem ordinis: Ordo enim eſt, ut dicit Magiſter, ſignaculum quo ſpiritualis poteſtas traditur ordinato: ſed hoc totum eſt in Epiſcopatu, patet: ergo, &c. Minor patet per ipſam ordinationem Epiſcopi, in qua traditur ſibi baculus, qui ſignificat poteſtatem ſpiritualem: unde dicitur ſibi cum traditur ei baculus: Accipe baculum paſtoralis officii, id eſt, poteſtatem ligandi, & ſolvendi; & ſis in corrigendis vitiis pie ſæviens, in fovendis virtutibus animos ſubditorum demulcens, in tranquillitate ſeveritatis cenſuram non deſerens.

Diſt. præſenti 2. p. cap. ſi autem quæritur.

6. ITEM ſolemnior inunctio, ſolemnior benedictio, & ſolemnior manuum impoſitio fit in conſecratione Epiſcopi quam ſacerdotis; ſed talis inunctio non poteſt eſſe vacua a ſignificatione, & efficacia, cum ſit novæ legis: ergo eſt amplioris efficaciæ: ſi ergo ſacerdotium eſt ordo, multo fortius videtur quod Epiſcopatus.

Fundam. *Hugo l. 2. p. 3. c. 6.* CONTRA: Magiſter Hugo de ſancto Victore diſtinguens gradus ordinum dicit ſic: Primus eſt oſtiariorum, ſecundus lectorum, tertius exorciſtarum, quartus acolytorum, quintus ſubdiaconorum, ſextus diaconorum, ſeptimus ſacerdotum. Hic gradus diſpares in eodem ordine habet dignitates, ſcilicet Epiſcopi, &c. ergo Epiſcopatus ſolum dicit dignitatem, non ordinem, &c.

ITEM diſtinctio graduum, & ordinum omnis eſt propter altaris miniA ſterium, ſcilicet propter ſacrificium, in quo eſt conſummatio omnis divini cultus: ergo cum perventum eſt ad illud, ibi debet eſſe ſtatus: ſed in presbyteratu pervenitur ad ſtatum: ergo, &c.

ITEM gradus Eccleſiaſtici talem habent ordinem, quod poſſibile eſt poſteriorem accipere omiſſo priori, quod patet per illud quod dicitur: Sollicitudo, &c. & extra de clerico per ſaltum ordinato; Tuæ litteræ, &c. Sed impoſſibile eſt aliquem promoveri in Epiſcopum ſacerdotio omiſſo, ſicut dicitur extra de exceſſibus prælatorum, ex litteris, & infra, ubi dicit Innocentius; Pontificale B officium ſine altaris miniſterio non valet adimpleri: ergo videtur quod Epiſcopatus non ſit ordo alius, quod ſacerdotium.

ITEM promotus in ſabbato ad ordinem ſacrum, non debet in die ſequenti alium ordinem ſacrum ſuſcipere: ſed promotus in ſacerdotem poteſt in die ſequenti, ſcilicet Dominico, in Epiſcopum promoveri: ergo videtur, quod Epiſcopatus non ſit ordo ſacer.

CONCLUSIO.

Epiſcopatus proprie non eſt ordo, ſed ordinis eminentia, vel dignitas: nec in eo novus character imprimitur.

C

RESP. AD ARG. Dicendum, quod ſicut tactum eſt, cum ordinis poteſtas principaliter ſit ordinata ad diſpenſationem ſacramentorum, & maxime illius ſacramenti nobiliſſimi, ſcilicet corporis Domini, ibi eſt ſtatus graduum, & ordinum aſcendentium: & ita ultra ſacerdotium non eſt gradus ordinis. Sed tamen intra hunc gradum, & ordinem contingit eſſe diſtinctionem dignitatum, & officiorum, quæ tamen novum gradum, vel ordinem non conſtituunt, ut Archipresbyter, Epiſcopus, Archiepiſcopus, Patriarcha, Pontifex ſummus, quæ ultra ſacerdotium non ad-

addunt ordinem, nec gradum no- A vum, ſed ſolum dignitatem, & officium. Et ita Epiſcopatus prout concernit ordinem ſacerdotii, bene poteſt dici ordo: ſed prout diſtinguitur contra ſacerdotium, dicit dignitatem quamdam, vel officium Epiſcopi annexum: & non eſt proprie nomen ordinis, nec novus character imprimitur, nec nova poteſtas datur, ſed poteſtas data ampliatur. Unde ſicut non recipit alias claves, ſic nec alium ordinem. Et hoc ſenſit Magiſter Hugo: hoc etiam ſenſit Magiſter ſententiarum, ſicut patet, per id, quod dicit in littera, quod non ſunt nomina ordinum, ſed dignitatum. Hoc etiam tenet communis o- B pinio, quod in Epiſcopatu character novus non imprimatur, ſed illi aliqua eminentia confertur, quæ ſemper manet cum ipſo charactere ordinis, ablata omni juriſdictione. Hanc ergo opinionem ſuſtinendo dicamus, quod Epiſcopatus præciſe loquendo, non eſt ordo, ſed ordinis eminentia, vel dignitas.

Hugo l. 2. p. 3.

1. 2. 3. Ad illud ergo, quod obiicitur de Iſidoro, & Gelaſio, dicendum, quod ad eorum auctoritates, & conſimiles unica reſponſione poteſt reſponderi, quod ipſi nomen ordinis ampliant ad officia, & dignitates: ſed Magiſtri noſtri ſtrictius accipiunt, ſcilicet pro gradu poteſtatis: & hoc pa- C tet per hoc, quod Iſidorus dicit, quod Epiſcoporum quadripartitus eſt ordo. Cum enim ordinatus in Epiſcopum ſi aſſumatur ad Archiepiſcopatum, non conſecretur de novo, ſed ſolum accipiat pallium, patet, quod non poteſt intelligi, quod novus ſit ibi ordo, ſed ſolum dignitas altior. Si ergo dicit ipſos eſſe diverſos ordines, manifeſtum eſt quod nomen ordinis: ad officia, & dignitates ſe extendit: & per hoc patet aliud ſequens. Sicut enim ampliatur vocabulum, & ſignificatio ordinis, ita & verbum, cum dicitur: Iſte ordinatur in Epiſcopum: unde non ita proprie dicitur aliquis ordinari cum promovetur in Epiſcopum, ſicut cum promovetur in ſacerdotem, ſed magis proprie dicitur conſecrari. Unde & Apoſtolus loquens proprie, dicit: Poſuit nos Spiritus ſanctus Epiſcopos, &c. Et, ſi qui Epiſcopum deſiderat, bonum opus deſiderat.

Act. 20. 1. Tim. 3.

4. Ad illud quod obiicitur, quod per Epiſcoporum ordines diſpenſantur, dicendum, quod numquam poſſunt per Epiſcopum diſpenſari, niſi ordines illi, quos diſpenſat, haberet, maxime niſi haberet ſacerdotium: & ideo concedo bene, quod Epiſcopatus includit neceſſario ordinem perfectiſſimum, ſcilicet ſacerdotium, & illi ſuperaddit aliquam eminentiam, quam & ipſum nomen inſinuat: dicitur enim Epiſcopus ab Epi, quod eſt ſupra.

Epiſcopus unde dicatur.

5. Ad illud, quod obiicitur, quod ordo eſt ſignaculum, in quo ſpiritualis poteſtas, &c. dicendum, quod Epiſcopatus deficit quantum ad utramque partem diffinitionis. Primo namque deficit a ratione ordinis, quantum ad hoc, quod dicitur ſignaculum, quia ſignaculum ibi accipitur pro charactere: & hic non imprimitur in Epiſcopatu, cujus ſignum eſt, quod non poteſt Epiſcopus conſecrari, niſi ſit ſacerdos: & ita per ſe characterem non imprimit. Amplius deficit, quia non datur ibi nova poteſtas, ſed ſolum poteſtas ligandi, & ſolvendi ampliatur: & ideo in hujus ſignum baculus paſtoralis porrigitur. Unde ſicut collatio pallii non dat novum ordinem Archiepiſcopo ultra Epiſcopum, ſic nec collatio baculi, aut annuli, aut mitræ, aut alicujus conſimilis ultra ſacerdotem: talia enim potius ſunt ſacramentalia, quam ſacramenta, non enim ſacramentalia tantum præcedunt ſacramentum, ſed etiam ſequi poſſunt.

6. Ad illud quod obiicitur, quod ſolemnior eſt inunctio, dicendum, quod verum eſt, pro eo, quod ad ſummum pontificatum aſſumitur, & datur ibi eminentia ſtatus, & dignitatis paſtoralis, in qua debet eſſe eminentia ſanctitatis. Unde illa ſanctitatis eminentia per ſuperabundantem

Digitized by Google

inunctionem debet ſignari, ſecundum quod dicitur de ſummo Pontefice Aaron, ſicut unguentum in capite ejus quod deſcendit in barbam, barbam Aaron. (*Pſal. 132*) Unde quia ad officium illud major requiritur ſanctitas, quam requiratur ad ordines, hinc eſt, quod major ſit inunctio. Reges enim, & Principes conſueverunt inungi in ſignum dignitatis, quibus non ordo confertur, ſed regalis dignitas: ſic & Epiſcopi, quibus confertur ordo ſacerdotalis, & propter hoc ratio illa non valet, quia inunctio non reſpicit ordinem, inquantum eſt ordo, ſed magis dignitatem. Unde & ſacerdos non inungitur ad ordinis neceſſitatem, ſed magis ad ſolemnitatem, ut digne poſſit corpus Chriſti ſacratiſſimum conſecrare.

QUÆSTIO IV.

An ordines ſint ſeptem, vel plures.

S. Th. in Supp. 3 p. q. 37. art. 2.
Scot. 4. Sent. diſt. 24. q. 1.
Richardus 4. Sent. d. 24. art. 3. q. 3.
Durand. 4. Sent. d. 24. q. 3.
Frant. de Mayr 4 Sent. d. 24. q. 2.
Stephanus Bruleſ. 4. Sent. d. 24. q. 16.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 24. q. 12.

(Fundam. *Hug. li. 2 par 3 c. 6 Mag. c. 1*) UTRUM ordines ſint ſeptem, an plures, vel pauciores: & quod tantum ſeptem ſint, hoc expreſſe Magiſter Hugo dicit: Magiſter etiam dicit in littera.

ITEM neceſſe videtur, quia ſignum debet reſpondere veritati: ſed in Sacramento iſto ſeptiformis gratia Spiritus ſancti datur: ergo videtur, quod ſi gradus in ordine aſſignantur, quod ſeptem debeant eſſe.

(Ad opp. *Dion. c. 5 de Eccl. hierar.*) Sed quod debeant eſſe tantum tres, videtur auctoritate Dionyſii de Eccleſiaſtica hierarchia: ubi non ponit niſi tres gradus, ſcilicet, miniſtros, ſacerdotes, & Epiſcopos.

2. ITEM hoc videtur ratione, quia diſtinctio graduum debet eſſe penes actus hierarchicos: iſti autem actus ſunt tres tantummodo, ſcilicet, purgare, illuminare, & perficere: ergo videtur, quod ſint tantum tres gradus, ſive ordines. Sed quod ſint plures, videtur: quoniam Eccleſia militans imitatur triumphantem, ſecundum quod dicitur: Inſpice, & fac ſecundum exemplar, quod tibi monſtratum eſt, &c. Sed in illa eſt diſtinctio, & gradus in angelis ſecundum numerum novenarium: ergo, &c.

3. ITEM quanto major eſt receſſus a principio, tanto magis tenditur in multitudinem: ſed hierarchia Eccleſiaſtica plus diſtat a principio omnium Deo ſummo, quam angelica: ergo pluribus gradibus, & ordinibus debet diſtingui, quam angelica: ergo plures deberent eſſe ordines, quam novem. Eſt igitur quæſtio, propter quid in hoc ſacramento magis eſt graduum diſtinctio, quam in aliis. Et propter quid in numero ſeptenario.

CONCLUSIO.

Ordines ſunt ſeptem, nec plures, nec pauciores; unus tamen eſt cui deſerviunt cæteri, videlicet ſacerdotium.

RESP. AD ARG. Dicendum, quod omnes in hoc concordant, ſcilicet, quod huic ſacramento competit graduum diſtinctio, ſive propter hoc, quod penes ipſum membra Eccleſiæ in corpore myſtico ordinantur, ſecundum diverſas operationes, & gratias, ſecundum quod dicit Apoſtolus (*1 Cor. 12*) Sive propter hoc, quod ſecundum illud ſacramentum configuratur, & conformatur pulchritudo Eccleſiæ militantis pulchritudini Eccleſiæ triumphantis: Sive propter hoc, quod illud ſacramentum in ſupremo ponit, & diſponit hominem ad gratiam perfectionis: & gratia perfecta in pluralitate donorum Spiritus ſancti conſiſtit. Sive propter hoc, quod iſtud ſacramentum ordinatur digniſſimum miniſterium, quod eſt conſecratio Dominici corporis, ad quam non ſtatim eſt convolandum, ſed per gradus paulative aſcendendum, cum id ſacramentum propter ſui nobilitatem, & re-

Digitized by Google

Sufficientia graduum Eccleſiaſticorum. & reverentiam multa debeat habere miniſteria inferiora. Omnibus his modis accipitur ratio pluralitatis in gradibus ordinum: & ſecundum aſpectum ad has rationes plurificandi ſumitur ſufficientia graduum Eccleſiaſticorum diverſimode a diverſis. Opinio 1. 1 Cor. 12 Quidam enim ſumunt penes diſtinctionem membrorum Eccleſiæ, quæ attenditur ſecundum dona gratiarum, quæ determinat Apoſtolus, dicens: Alii datur per ſpiritum ſermo ſapientiæ, &c. & iſti dicunt novem eſſe ordines ſecundum genera gratiarum, quæ ibi ponuntur, quæ ſunt novem, Unde adaptant ſic: Alii datur per ſpiritum ſermo ſapientiæ, ſcilicet Epiſcopo: Alii ſermo ſcientiæ, ſcilicet ſacerdoti, qui debet ſcire ligare, & ſolvere. Alii fides, ſcilicet Diacono, qui debet Evangelium nunciare, in quo fides noſtra continetur. Operatio virtutum Subdiacono, qui aggreditur opera perfectionis. Interpretatio ſermonum Acolyto, cujus eſt alios illuminare, & tenebras effugare. Gratia ſanitatum exorciſtæ. Genera linguarum pſalmiſtæ. Prophetia Lectori, & diſcretio ſpirituum Oſtiario, qui admittit bonos, & repellit malos. Improb. Sed iſte modus ſumendi non eſt omnino competens, quoniam iſta differentia gratiarum non eiſdem, ſed diverſis convenit membris; omnes autem ordines eiſdem dantur, licet ſucceſſive. Opinio 2. Secundi ſumunt aliquantulum aptius penes conformitatem exempli ad exemplatum: dicunt enim, quod ſicut in Angelica hierarchia eſt diſtinctio, ordinum penes purgare, illuminare & perficere, & ſic eſt in Eccleſiaſtica. Unde novem ſunt ordines ſecundum hoc tres actus triplicatos. 1 Actus. Primo enim actui purgationis reſpondent tres. Quoniam aut purgari habet exterius, aut interius, aut partim ſic, partim ſic: ſi exterius, per ſegregationem corporalem bonorum a malis, ſic eſt Oſtiarius, qui admittit bonos, & excludit malos. Si interius, ſic eſt poſtremus inter inferiores, ſcilicet Acolytatus, quia talis non purgat tene- A bras corporales, cum lumen ferat de die, ſed ſpirituales. Si partim ſic, partim ſic, & ſic eſt exorciſta, qui purgat a vexatione diabolica, quæ eſt quodammodo intra reſpectu corporis, quodammodo extra reſpectu animæ, quia non illabitur dæmon animæ, licet obſideat corpus. 2 Actus. Similiter quantum ad actum illuminationis tres ordines accipiuntur, ſecundum quod triplex eſt lumen, ſcilicet plenum, ſubſequens, & præcedens. Lumen plenum eſt in doctrina Evangelica, ſcilicet doctrina Chriſti, quæ ſpectat ad diaconos. Lumen ſubſequens in doctrina Apoſtolica, quæ ſpectat ad Subdiaconos. Lumen B præcedens in Prophetica, quæ ſpectat ad Lectores. 3 Actus. Similiter ſecundum opus perfectionis, ſive conſummationis triplex eſt ordo. Quia quædam eſt conſummatio prima, utpote per gratiam baptiſmi, & pœnitentiæ: hæc debetur ſacerdotibus. Quædam excellentior: & hæc Epiſcopis, quorum rum eſt ordinare, & conſecrare Abbates, & virgines. Quædam excellentiſſima, utpote conſecrare Epiſcopos, Archiepiſcopos: & hæc pertinet ad ſummum Ponteficem, quia eſt pater patrum, in quo eſt plenitudo auctoritatis, & ſic ſtatus iſtius ordinationis conſummatur in unitate, & deſcendit per gradus novem, & ſic conformatur Ieruſalem cæleſti, & C iſte novenarius reducitur ad ternarium actum, ut ſic aſcendat, & configuretur beatiſſimæ Trinitati. Nam purgatio pertinet, ſeu reducitur ad bonitatem, illuminatio vero ad ſapientiam, ſed conſummatio ad poteſtatem: & ſic regnum Eccleſiæ per Spiritum ſanctum, & Filium traditur Deo patri, dum ad ipſam ſupremam, & paternam unitatem reducitur, ultra quam non eſt cogitare aſcenſum. Et iſte modus eſt ſatis probabilis. Improb. Tamen adhuc aliquantulum a proprietate recedit, dum non accipitur ordinum diſtinctio, per id, quod eſt proprium ſibi, & intrinſecum. Opinio 3. Tertii adhuc ſumunt aliquantulum aptius penes gratiam, ad quam or-

ordinat ordo, quoniam tantum ordinat ad gratiam perfectam, quæ ſeptiformis eſt: ideo ordinum Eccleſiaſticorum ſeptem competit eſſe gradus ut ordo Oſtiarii reſpondeat dono timoris, per quod recedit homo a malo. Ordo ſacerdotii dono ſapientiæ, quia guſtat, & adminiſtrat ipſum lignum vitæ, ipſum panem cæleſtem, in quo eſt omnis ſapor. Ordines intermedii reſpondent intermediis donis. Et iſte modus jam dictus adhuc ſatis eſt probabilis, & magis attingit ad ſufficientiam ordinum vere aſſignandam, quam aliquis prædictorum Licet autem omnes hi modi ex dictis

Improb. Magiſtrorum tracti ſint: nam primus ex dictis Iſidori, ſecundus ex dictis B Dionyſii, tertius ex dictis Hugonis,

4 Opinio Doctoris. & Magiſtri: tamen adhuc aliquid videtur rationabilius poſſe dici, ſi quartum modum ſumendi attendamus, qui eſt penes id, ad quod ordo ordinatur; & hoc quidem eſt ad corpus Chriſti verum diſpenſandum ad utilitatem corporis Chriſti myſtici. Unde in ſacerdotio eſt ſtatus, in quo eſt conſummatio poteſtatis, & utraque poteſtas in ipſo concurrit, ſcilicet conficiendi corpus Chriſti verum, & abſolvendi myſticum. Hic autem ordo nobiliſſimus debet habere ordines ſibi ſubminiſtrantes ſecundum exigentiam hujus duplicis potentiæ. Unde quidam miniſtrant, quantum ad corpus C Chriſti verum: & hi ſunt ordines ipſi ſacerdotio propinquiores. Nam dupliciter eſt miniſtrare, aut accipiendo hoſtias a plebe, & hoc eſt Subdiaconi: aut offerendo ſacerdoti, & hoc eſt Diaconi, & illud eſt principale eorum officium, ſicut expreſſe innuit Iſidorus: & hoc eſt quod ſic denominantur, ſcilicet Diaconus, quaſi miniſter, aut ſubdiaconus, quaſi subminiſter, alii vero inferiores subminiſtrant, ſive ſubſerviunt præparando corpus Chriſti myſticum ad hoc, quod poſſit perduci ad verum digne percipiendum: & ad hoc ſunt quatuor ordines, ſecundum quod quadrupliciter poteſt ad hoc præparari. Primo modo admittendo ad locum ſacrum: & A hoc eſt oſtiariorum. Secundo, præbendo documentum: & hoc eſt Lectorum. Tertio, præſtando auxilium: & hoc eſt Exorciſtarum. Quarto, monſtrandum bonum exemplum: & hoc eſt Ceroferariorum, ſive Acolytorum, ad quos quos pertinet, ut luceat lux eorum coram hominibus, ut videant, &c. ſic patet, quod miro Mat 5 modo procedit ordo a multitudine in unitatem. Nam principalis gradus eſt unus, cui & ſubſervientes debent eſſe duo; quia enim a primo deficiunt, vadunt in dualitatem: & rurſus ſubſervientes duobus ſunt quatuor, quia deficiunt etiam ab illis, & ſic patet perfectio, & conſummatio ordinum: & diſtinctio in numero ſeptenario ſecundum gradus poteſtatum, quæ ſunt eſſentiales ordini: quarum numerus, & ſufficientia ſumitur penes id, ad quod directe ſunt. His viſis objecta de facili ſatis patent. Quod enim obiicitur, quod ſunt ſeptem, concedendum eſt.

1. Quod vero obiicitur, quod ſunt tres per Dionyſium, dicendum quod, Dionyſius ſub miniſtris comprehendit ſeptem gradus, qui omnes adminiſtrant ſacerdoti.

2. Ad illud quod obiicitur de illo triplici actu, dicendum quod diſtinctio ordinum non ſumitur penes illum triplicem actum, ſed potius ſecundum actum miniſtrandi, & ſi etiam ſumeretur, adhuc non valeret, quia illi pluriſicantur, ut patet in Angelis.

3. Ad illud quod obiicitur, quod imitatur ſupernam Jeruſalem, dicendum quod verum eſt ſecundum quod ſuo ſtatui competit. In illa autem ſuperna Jeruſalem ordines aſſignantur ſupremi, inferiores, & medii ſecundum aſpectus diverſos, ſicut patet in diſtinctione hierarchiarum angelicarum: ordines autem Eccleſiaſtici ſumuntur per comparationem ad unum principaliter, quia ad hoc ſunt: & hinc eſt quod nec illo modo pluriſicantur, nec in tot membra, in quot ordines angelici.

DI-

Digitized by Google

DISTINCTIO XXV.

De Ordinatis ab Hæreticis, & a Simoniacis: & de ætate ordinandorum.

SOLET *etiam quæri: Si hæretici ab Eccleſia præciſi & damnati poſſint tradere ſacros ordines: & ſi ab eis ordinati, redeuntes ad Eccleſiæ unitatem, debeant reordinari. Hanc quæſtionem perplexam, ac pene inſolubilem faciunt Doctorum verba, qui plurimum diſſentire videntur. Videntur enim quidam tradere, hæreticos ſacros ordines dare non poſſe, nec illos qui ab eis ordinati videntur, gratiam recipere. Dicit enim Innocentius, Arianorum clericos non videri ſuſcipiendos, cum ſacerdotii, vel miniſterii alicujus dignitate; quibus ſolum baptiſma ratum eſſe permittit, quod in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti percipitur. Dicit etiam eos non poſſe dare Spiritum Sanctum, quem amiſerunt, & ordinatos ab hæreticis caput habere vulneratum: & eum qui honorem amiſit, honorem dare non poſſe; nec illum aliquid accepiſſe, quoniam in dante nihil erat quod ille poſſet accipere. Tradit etiam, venientibus ab hæreticis per manus impoſitionem laicam tantum tribuendam communionem, nec ex his aliquem in clericatus honorem, vel exiguum ſubrogare. Gregorius etiam dicit ſacrilegam eſſe Arianorum conſecrationem, cum ex eorum manu communio percipitur. Cyprianus etiam dicit: Omnia quæcumque faciunt hæretici, carnalia & inania, & ſacrilega eſſe, & eorum altaria falſa & illicita, ſacerdotia & ſacrificia ſacrilega, qui more ſimiarum, quæ cum homines non ſint, formam imitantur humanam, vultum Eccleſiæ Catholicæ, & auctoritatem ſibi vendicant, cum ipſi in Eccleſia non ſint: & cum ſunt ſacrilegi, ſacerdotium adminiſtrant, & altare ponunt, cum nec ſacrificari oblatio illic poſſit ubi Spiritus ſanctus non ſit: nec cuiquam Dominus per ejus preces & orationes proſit, qui Dominum ipſum violavit. Hieronymus quoque aſſerit omnia quæ offeruntur ab hæreticis contaminata eſſe in conſpectu Domini: quia licet ſancta videantur ſpecie ſui, tamen quia contacta ſunt ab illo, qui pollutus eſt, polluuntur omnia. Idem: Odit Deus ſacrificia hæreticorum, & a ſe proiicit: & quoties in nomine ejus congregati fuerint, deteſtatur fœtorem eorum, & claudit nares ſuas. Idem: Illi offerunt panem ſacrilegum, &c. Leo etiam teſtatur extra Eccleſiam nec rata eſſe ſacerdotia, nec vera eſſe ſacrificia. Idem etiam dicit Per crudeliſſimam veſaniam in Alexandrina ſede omnium ſacramentorum lumen extinctum. Intercepta eſt ſacrificii oblatio, defecit chriſmatis ſanctificatio, & parricidalibus manibus impiorum omnia ſe ſubtraxere myſteria. His aliiſque teſtimoniis aſtrui videtur ſacramenta Eccleſiaſtica, præcipue corporis & ſanguinis, ordinationis, & confirmationis, pro hæreticos non poſſe miniſtrari.*

Aliquorum reſponſio.

Innoc. 1. in Epiſtol 18. cap. 3 9. 1 cap. Arrianos.

Greg. l. 3. Dial. c. 31. habetur 1. q. 1. c. ſi perveniente

Cyp. l. 1 Epiſt. 6. ad Magiſt. hierarc. 1. 1. c. ſi q. inquit

Hier. iſti 2. Agg. habetur 11. q. 1. populus

Idem in Amos 5. habetur 1 q. 1. odit

Idem in 8 Oſea. habetur 1. q. 1. Illi.

Leo 1. Epiſt. 98. ad Anatolium. Conſtant. Epiſcop. & habetur 1. q. 1. cap. in Eccleſia.

Idem Epi 73 Leoni.

Auctoritates ponit, quæ videntur præmiſſis obviare.

Contra autem alii ſentire videntur, quod ab hæreticis etiam præciſis, ſacri ordines, ſicut & baptiſmus tradi valeant: nec ab hæreticis redeuntes, qui illic ordinati ſunt & baptizati, iterum ordinandi ſunt, ſicut nec baptizandi. Unde Auguſtinus: De hæreticis etiam damnatis quod quidam dicunt: Baptiſma quod accepit non amittit: qui recedit ab Eccleſia, jus dandi quod accepit, amittit; multis modis apparet maniter dici. Primo, quia nulla oſtenditur cauſa, cur ille qui illud baptiſma amittere non poteſt, jus dandi poſſit amittere. utrumque enim ſacra-

Aug. habetur 1. q. 1. c. Manifeſtum. L. 2. cont. Ep. Parm.

c. 13. a pr. t. 7. ba-cetur 1. q. 1. c. Quod quidam.

cramentum eſt, & quadam conſecratione utrumque homini datur: illud cum baptizatur, & iſtud cum ordinatur. Ideo non licet in Catholica Eccleſia utrumque iterari. Nam ſi quando ex ipſa parte venientes etiam præpoſiti, pro bono pacis correcto ſchiſmatis errore ſuſcepti ſunt: & ſi viſum eſt opus eſſe ut eadem officia gererent quæ agebant, non ſunt rurſus ordinandi. Sed ſicut baptiſmus in eis, ita manſit ordinatio integra: quia in præciſione fuerat vitium, quod in unitate pacis eſt correctum, non in ſacramentis, quæ ubicumque ſunt, ipſa vera ſunt. Et cum ipſi expedire videtur Eccleſiæ, ut præpoſiti eorum venientes ad Catholicam ſocietatem, honores ſuos ibi non adminiſtrent, non eis tamen ipſa ordinationis ſacramenta detrahuntur, ſed ſuper eos manent. Ideoque non eis manus imponitur, ne non homini, ſed ipſi ſacramento fiat injuria. Sicut autem in baptiſmo eſt jus, quod per eos dari poſſit: ſic in ordinatione jus dandi eſt: utrumque quidem ad perniciem ſuam. Sed aliud eſt non habere, aliud pernicioſe habere, ſalubriter habere. Idem:

Ibid. inſr.

De his, qui ab Eccleſiæ unitate ſeparati ſunt, nulla jam quæſtio eſt, quin habeant & dare poſſint: ſed pernicioſe habent, pernicioſeque dant, qui extra vinculum pacis ſunt. Neutri ſacramento facienda eſt injuria. Sicut non recte habet qui ab unitate recedit, ſed tamen habet, & ideo redeunti non redditur: ſic etiam non recte dat, qui ab unitate recedit, & tamen dat: & ideo qui ab eo accipit, venienti ad unitatem non iteratur. Idem: Aliud eſt non habere aliquid, aliud eſt non jure habere, vel illicite uſurpare. Non ergo ideo non ſunt ſacramenta Chriſti, & Eccleſiæ, quia eis illicite utantur non modo hæretici, ſed etiam omnes impii; ſed illi corrigendi ſunt & puniendi, illa autem ſunt agnoſcenda & veneranda. Item Gregorius: Quod dicitis ut qui ordinatus eſt iterum ordinetur, valde ridiculoſum eſt. Ut enim baptizatus ſemel, iterum baptizari non debet: ita qui conſecratus eſt ſemel, in eodem ordine non valet iterum conſecrari. His aliiſque auctoritatibus videtur aſſeri, in omnibus impiis, etiam in hæreticis præciſis & damnatis, Chriſti ſacramenta permanere, cum jure dandi. Poſſunt enim dare, ſed pernicioſe, & quibus dederint, non ſunt iteram ordinandi: quæ præmiſſis ex oppoſito obviare videntur.

Aug. ibid. per totum in ſenſu.

Lib. 2 ep. 32. Jo Ravennati Epiſcopo, & diſp 68, Sicut unicuique.

Determinatio præmiſſæ contradictionis auctoritatum.

Hæc autem quidam ita determinant: Dicunt enim hæreticos accepta ſacerdotali, vel Epiſcopali unctione ab Eccleſia recedentes, baptiſmi quidem dandi jus retinere, ſed non habere facultatem tribuendi ſacros ordines, vel conſecrandi Dominicum corpus, poſtquam præciſi & damnati ſunt ab Eccleſia. Sicut degradatus Epiſcopus non habet poteſtatem largiendi ſacros ordines, facultatem tamen baptizandi non amiſit. Quod Auguſtinus ait; Intelligitur dictum de hæreticis, qui non ſententia Eccleſiæ, ſed pravitate ſenſus ſui a fidei veritate, ac doctrinæ unitate diviſi ſunt, qui licet tales ſint, jus tamen ordinandi & conſecrandi habent. Et qui ab eis ordinantur ante manifeſtam præciſionem, etiam ſi cum eis aperte exierint, & ſententia Eccleſiæ damnati fuerint, tamen ſi redierint, iterum ordinandi non ſunt. Et ubicumque legitur de ordinatis ab hæreticis, quod ſervatis ordinibus miniſtrare valeant, vel iterum ordinandi non ſint; de hujuſmodi accipiendum dicunt. Nam poſtquam præciſi fuerint, & damnati judicio Eccleſiæ, jus ordinandi & conſecrandi eis detractum aſſerunt, ut degradatis, vel excommunicatis. Alii vero dicunt, ſacramenta ab hæreticis & præciſis ſecundum formam Eccleſiæ celebrata vera eſſe & rata, quia recedentes ab Eccleſia jus dandi & conſecrandi non perdiderunt: & qui ſic ab hæreticis ordinantur, cum redeunt, iterum ordinandi non ſunt. Quæ vero ab hæreticis aliter quam in Eccleſia fiunt, falſa ſunt, & inania: & qui a talibus ordinari videntur, non munus, ſed vulnus accipiunt. Et ſecundum hanc differentiam varie de his loquuntur doctores. Quidam vero dicunt eadem ſacramenta ab hæreticis præciſis poſſe celebrari, quæ a catholicis, ſi ab illis forma Eccleſiæ ſervetur. Et ab eis celebrata vera eſſe & rata, quantum ad ſe: quatum

Cap. ſtat.

Digitized by Google

tum vero ad effectum, falſa eſſe & inania, & in his qui male tractant, & in his qui male ſuſcipiunt: & ideo irrita & falſa, quia quod promittunt, & conferre creduntur, non tribuunt. Damnanda etiam dicuntur: quia illicite dantibus vel accipientibus ſunt in judicium. Polluta etiam dicuntur, non quantum ad ſe, ſed propter indignam hæreticorum tractationem. Ideo Gregorius communionem Arii vocat execrationem: & Innocentius Bonoſii ordinationem, damnationem: non quod ita in ſe ſint, ſed quia male dantes vel accipientes tales facit. Sicut etiam Hieronymus ſacrificia eorum panem luctus vocat, non quantum ad ſe, ſed quantum ad effectum. Nonnuli vero tradunt illos hæreticos, qui in Eccleſia ordinati ſunt, jus ordinandi & conſecrandi, etiam cum ſeparati fuerint, habere: Qui vero in ſchiſmate vel hæreſi poſiti, ab eis ordinati & iuncti fuerint, illo jure carent. Ideoque cum ordinare volunt, vulnus potius infligunt: quam gratiam conferant.

De ſimonia unde dicatur, & quid ſit.

De ſimoniacis vero non eſt ambigendum quin ſint hæretici, qui tamen ante ſententiam degradationis, & ordinant & conſecrant. Et licet ſimoniaci proprie dicantur, qui inſtar Simonis magi impretiabilem gratiam pretio conducere volunt, & qui pro miniſterio ſacro pretium recipiunt in modum Giezi, Giezitæ vocandi ſunt: omnes tamen & danter & accipientes ſimoniaci dicuntur: & utrique eadem ſententia percelluntur. Act. 8. 4 Reg. 5.

De his, qui ſcienter a ſimoniacis ordinantur.

Differt tamen inter eos, qui ordinantur a ſimoniacis ſcienter, & eos qui ignoranter. Qui enim ſcienter a ſimoniacis ſe permiſerint conſecrari, immo execrari; eorum conſecratio omnino irrita eſt. Qui vero ordinantur a ſimoniacis, quos cum ordinantur, neſciunt eſſe ſimoniacos, qui & tunc pro catholicis habentur, eorum ordinatio miſericorditer ſuſtinetur. Urbanus Papa 1 q. 1c. ſi quis a ſimon.

De, his, qui dicunt ſe emere corporalia, non ſpiritualia.

Si vero aliqui objecerint, ſe non conſecrationes emere, ſed res ipſas, quæ ex conſecratione proveniunt, penitus deſipere probantur. Nam quiſquis horum alterum vendit, ſine quo alterum non habetur, neutrum vendere derelinquit.

Diſtinctio ſimoniacorum.

Simoniacæ autem hæreſis tripartita eſt diſtinctio. Alii enim ſimoniacæ a ſimoniacis ordinantur. Alii ſimoniacæ a non ſimoniacis. Alii non ſimoniace a ſimoniacis. Unde Nicolaus Papa: Statuimus decretum de ſimoniaca tripartita hæreſi, id eſt, de ſimoniacis ſimoniace ordinantibus, vel ordinatis, & de ſimoniacis ſimoniace a non ſimoniacis: & de ſimoniacis non ſimoniace a ſimoniacis: Simoniaci ſimoniace ordinati, vel ordinatores, ſecundum canones a proprio gradu decidant. Simoniaci etiam ſimoniace a non ſimoniacis ordinati, ſimiliter ab officio removeantur. Simoniacos vero non ſimoniace a ſimoniacis ordinatos miſericorditer per manus impoſitionem pro temporis neceſſitate in officio permittimus permanere. Quod intelligendum eſt de his, qui ordinantur a ſimoniacis, ignorantes eos eſſe ſimoniacos. Hos facit ſimoniacos, non reatus criminis, ſed ordinatio ſimoniaci. Nic. xxv. 19. 1c. ſtatuimus decretum. Hæc ſunt verba Gratiani ibid.

Ale-

Digitized by Google

Alexander Papa de his, qui violanter a ſimoniacis, vel ab hæreticis ordinantur.

Alex. ſecundus. 1. q. 1. c. ergo ſimoniacos. Innoc. 1. ep. 22. c. 5. habetur. 1. q. 1. Conſtat.

Similiter, cum decernit Alexander Papa ſimoniacos omnino damnandos ac deponendos, ſubintelligendum eſt, niſi violenter quis attractus fuerit. De his enim & a quibuslibet hæreticis violenter ordinatis, dicit Innocentius quod poſſunt habere aliquem colorem excuſationis, ſi ſtatim diſcendunt ab eis, & peſſimo eorum conciliabulo renunciant.

De ordinandorum ætate.

Hæc habetur d. 77. quaſi per totum. Diſt. 78. c. ſi quis: idem habetur ex concil. Neoceſarien. d. 7. 8. Luc. 3.

De ætate ordinandorum ita decrevit Nicolaus Papa: Sacri, inquit, canones ſanxerunt, ut Subdiaconus non ordinetur ante quatuordecim annos, nec Diaconus ante viginti quinque, nec presbyter ante triginta. Deinde ſi dignus fuerit, ad epiſcopatum eligi poteſt: quod nos etiam pari modo ſervare jubemus. Idem Fabianus: Si quis triginta ætatis non impleverit annos, nullo modo presbyter ordinetur, etſi valde ſit dignus: quia & ipſe Dominus triginta annorum baptizatus eſt, & ſic cœpit docere.

Concil. Trident. Seſſ. 23. cap. 12.

Nunc autem Concilium Tridentinum ita determinavit, ut nullus in poſterum ad ſubdiaconatus ordinem ante 22. ad Diaconatus ante 23. ad Presbyteratus ante 25. ætatis ſuæ annum promoveatur.

DISTINCTIO XXV.

De diſpenſatione ſacri ordinis.

Solet etiam quæri, &c.

Expoſitio textus.

SUPRA egit Magiſter de ordine. Hic agit de poteſtate conferendi ordines. Et quoniam poteſtas exigit debitam ordinationem, ideo primo agit Magiſter de poteſtate conferendi ordines. Secundo vero de vitio, quod incidit circa ordinis dationem, & ſuſceptionem, quod eſt ſimonia, ibi: *De ſimoniacis vero*. Tertio vero de idoneitate ordinandorum: maxime quantum ad ætatem, ibi: *Sacri, inquit, Canones*. Prima pars habet tres. In prima arguit ad partem falſam, oſtendens, quod hæretici non poſſunt ordines dare. In ſecunda ad partem veram, ibi: *Econtra autem alii ſentire videntur*. In tertia autem prædictas contrarietates ad concordantiam reducit, ibi: *Hæc autem quidam ita determinant*. Similiter ſecunda pars,

Diviſio.

A in qua agit de vitio, quod incidit circa ordinum dationem, quod eſt ſimonia, habet duas. In prima agit de culpa. In ſecunda vero de pœna, ibi: *Differt tamen inter eos, &c.* Tertia pars remanet indiviſa.

Nec ab his aliquem clericatus honorem, vel exiguum ſubrogare.
Dub. I.

Videtur male dicere, quia aut iſte habet ordinem, aut nihil habet. Si nihil habet: ergo poterit ab Epiſcopo Catholica promoveri cum diſpen-B ſatione, ſicut patet in hæreticis. Si habet ordines: ergo jam promotus eſt.

RESP. Quod hoc non dicit, quia non ſit ordinatus, ſed quia male ſit ordinatus. Male autem eſt ordinatus dupliciter, aut quia eſt ordinatus a quo non debet, aut quia ſicut non debet. Primo tripliciter. Aut quia ordinatus ab hæretico, vel ſimoniaco, ſicut hic in propoſito: tunc enim ſi ſcienter facit, & communicat hæreſi, vel ſimoniæ, non poteſt exequi, nec diſpenſatur de facili, & hoc

Digitized by Google

hoc vult dicere in littera. Aut ordinatur a Catholico ſine licentia Epiſcopi proprii & auctoritate, talis debet deponi, VII, Quæſt. I. Epiſcopus in diœceſibus. Diſpenſari tamen poteſt ſi talis ordinans ponit ſpem in ratihabitione Epiſcopi proprii. Aut ordinatur ab Epiſcopo, qui renuntiavit loco, & officio, quia talis non debet conferre ordines: ſi vero renuntiavit loco tantum, poteſt dare minores ordines, & de licentia Epiſcopi poteſt dare omnes: & qui ſine licentia Epiſcopi oroprii recipit ordines, poſſet deponi de rigore juris, poteſt tamen cum eo diſpenſari. Secundo modo dicitur male ordinatus, quia non recipit eo modo, quo debet: & tunc aut furtive, aut per ſaltum. Si furtive, hoc eſt dupliciter, aut quia duos recipit, & eodem die, ita quod alterum furatur, loquendo de ſacris: & pœna omnium taiium eſt depoſitio, ſicut dicitur Diſtinctione LXXVII. Subdiaconus, extra de eo qui furtive innotuit, &c. Si autem furtive recipit unum tantum, tunc aut fuit prohibitum ſub interminatione anathematis; & tunc ſolus Papa diſpenſat: extra de eo. Si autem non fuit prohibitum, tunc poteſt permitti in minoribus: & ſi intrat clauſtrum, Prælatus poteſt diſpenſare cum eo. Si vero eſt ordinatus per ſaltum, hoc eſt dupliciter. Aut ex malitia, aut ex negligentia Si ex malitia, licet characterem recipiat, tamen debet deponi. Si ignoranter, ſic pœna ſibi impoſita ab Epiſcopo poterit ad inferiorem ordinem promoveri ſuſpenſo eo interim ab executione ſuperioris. Diſtinctinne LII. extra de Clericis per ſaltum. Nota etiam hic, quod licet poſſit ſaltari ab uno ordine, omiſſo alio; prætermiſſo tamen ſacerdotio, non poteſt eſſe Epiſcopus, Extra. De exceſſibus Prælatorum. Ex litteris, in fine. Si vero omiſit Diaconatum, Epiſcopus eſt, ſed illum ordinem, quem omiſit, dare non poteſt. Prima quæſtione prima. Ita tamen non

A eſt in Baptiſmo, quia eſt ſacramentum primum.

Omnes tamen & dantes, & accipientes, ſimoniaci dicuntur.
Dub. II.

Videtur male dicere, quia Simon ſolum voluit emere, ergo ſoli emptores ſimoniaci debent dici, & venditores Giezitæ. Item plus fecit Giezi, quam Simon, quia Simon ſolum voluit emere, ſed Giezi vendidit: ergo magis ab ipſo debent denominari.

Resp. Dicendum, quod Simon ideo voluit emere, ut poſt venderet: B ideo utrumque malum, & peccatum ſibi imputatur: & ideo utrique ab ipſo denominantur. Quod obiicitur de voluntate; dicendum, quod quia iſte jam tempore gratiæ revelatæ, & majorem poteſtatem, & ſpiritualiorem voluit emere, & iterum pactum voluit facere: ideo gravius ſatis, & enormius peccavit, quam ille, qui petiit ex quadam liberalitate, & credebat ille, quod eſſet modicum, ſed pœna lepræ ſempiternæ oſtendit, quam magnum eſſet illud ſcelus.

Virique eadem ſententia percelluntur.
Dub. III.

C Videtur male dicere, quia gravius peccant vendentes, ut videtur, quia minus appretiant, quam ementes: ergo gravius debent puniri: Contrarium videtur, quia ementes præſtant illi occaſionem, accipiat ultra ſortem: ergo ſi gravius peccat uſuras accipiens, quam dans, patet, &c.

Resp. Dicendum, quod quantum ad genus peccati eſt uniformitas, quia uterque gratiæ Spiritus ſancti facit injuriam. Sed gravius penſatur peccatum ſecundum majorem appetitum, & intentionem libidinis, & ſecundum ſtatum perſonæ vendentis, & ementis: gravius enim peccat Epi-

Digitized by Google

piſcopus vendens, quam ſubditus emens: quia tamen genus peccati eſt idem, utique eadem ſententia percelluntur.

Qui vero ordinantur a Simoniacis, &c. Dub. IV.

Videtur male dicere; quia tales Simoniaci ordinantes ſunt irregulares, & non habent executionem, & nullus dat, quod non habet: ergo non dat executionem.

ITEM ponatur, quod aliquis ſimoniacus, qui eſt mihi notus, ſuſtineatur ab Eccleſia, & ipſe eſt Epiſcopus meus, & ego compellor ad ſacros ordines, & quæritur quid tunc facere debeam. Si enim ſcienter ordiner a ſimoniaco, ſum irregularis, & punior, tamquam ſimoniacus. Si non obedio, pecco mortaliter, & ſcandalizo: ergo videtur, quod in tali caſu ſit homo perplexus,

RESP. Dicendum, quod in primo caſu executionem habet a jure, quod propter ignorantiam talem reputat eum excuſatum, ordinem vero habet a ſimoniaco. In ſecundo debet quantum poteſt ſubterfugere: quod ſi non poteſt, magis patitur, quam agat, & habetur tunc pro excommunicato: unde vel debet ordines differre, vel ad alium Epiſcopum ire: ſed ſi non poterit ire ad alium, debet ſuſtinere, & cum Eccleſia ſuſtineat, debet & ipſe ſuſtinere, ſicut ille, qui ignorat.

Quiſquis horum alterum vendit, ſine quo, &c. Dub. V.

Videtur male dicere, quia jus patronatus annexum eſt fundo inſeparabiliter: ergo cum jus patronatus ſit ſpirituale; & non poſſit vendi ſine ſimonia, impoſſibile eſt quod talis fundus ſine ſimonia vendatur.

RESP. Dicendum, quod Magiſter non loquitur de temporalibus, quibus annexa ſunt ſpiritualia; ſed contra de ſpiritualibus, quibus annexa A ſunt temporalia, ſicut eſt præbenda; & in talibus habet locum verbum Magiſtri, non in primis. Fundus enim non eſt annexus juri patronatus, ſed magis econverſo. Vel dicendum, quod intelligit de eo, quod ita junctum eſt ſpirituali, quod tenet locum ſpiritualis. Sed fundus, ſive villa, cui jus patronatus annexum eſt, tenet vere rationem rei temporalis.

Simoniacæ autem hæreſis tripartita eſt diſtinctio. Dub. VI.

Quæritur quibus modis contrahatur ſimonia, & conſuevit dici, quod B quinque modis, qui his verſibus continentur.

Manus, lingua, timor, caro, cum fama populari
Non faciunt gratis ſpirituale dari.

Ergo ſecundum hoc videtur, quod Magiſter inſufficienter tres modos aſſignet. Juxta hoc quæritur de ſufficientia horum modorum: cum enim fama ſit bonus odor, ſicut bonum exemplum, non videtur, quod ſit quid temporale. ITEM in veteri lege habebatur ſacerdotium jure propinquitatis: ergo cum illud non eſſet peccatum, non videtur; &c.

RESP. dicendum; quod proprie C loquendo, ſimonia eſt in pretio, quod quidem intendit avaritiam, maxime cum intervenit pactio: & ita ſimonia denominatur hic a Magiſtro. Et poteſt fieri tripliciter, quia pretium poteſt dari ita, quod ſimoniacus non recipit, utpote quia datur collateralibus, vel poteſt dari a collateralibus ordinati; vel poteſt ipſe ordinatus dare ordinatori, & tunc eſt ſimonia in ordinis ſuſceptione, & proprie loquendo in his tribus modis. Vel aliter, quia aut ordinatus dat, & ille recipit: & tunc ſimoniace ordinatur a ſimoniaco, aut quia nec iſte dat, nec ille recipit, ſed ille alias fuit ſimoniacus, & tunc or-

Digitized by Google

A ordinatur non ſimoniace a ſimoniaco. Penes hoc ſumitur diſtinctio Magiſtri ſatis ſufficiens: ſed in communi diſtinctione modorum accipitur ſimonia generalius, a qua pauci ſunt hodie immunes in clero reſpectu multitudinis, utpote quando ille, qui ordines tribuit, vel alius ex cauſa inordinata acquirit ſive ordinem, ſive beneficium, & iſti ſunt quinque modi, quorum ſufficientia patet ſic: *Simoniæ ſufficientia.* Si aliquis inordinate movetur, aut ex timore male humiliante: & ſic eſt unus modus. Aut ex amore male inflammante, & tunc cum triplex ſit amor, ſcilicet ſuperbia vitæ quæ amat honores, & concupiſcentia carnis, & concupiſcentia oculorum. B Penes concupiſcentiam oculorum accipitur illa, quæ eſt in numero, quæ comprehendit omne terrenum, & obſequium vile. Penes amorem carnalem accipitur aliud membrum, ſcilicet caro, quod comprehendit inordinatum amorem, ſive reſpectu propinquorum, ſive reſpectu aliorum, ut ſi quis amore fornicariæ promoveret filium fornicariæ. Si autem quantum ad ſuperbiam, dupliciter. Aut prout appetit favorem, ut hypocrita, & ſic eſt favor, ſive fama popularis, aut prout appetit laudari, & ſic lingua, & ſic patet ſufficientia. Vel ut diſtinguatur munus a manu, a lingua, & corde, duplex motivum timor, & amor, & ſic erunt C quinque modi, & per hoc patet numerus, & ſufficientia. Ad illud quod obiicitur de fama, dicendum, quod fama magnum bonum eſt non appetenti, ſicut viro juſto, ſed appetenti, & laboranti, ad hoc non eſt magnum bonum, ſicut hypocritæ, unde; *Prov. 10.* Memoria juſti cum laudibus, & nomen impiorum putreſcit. Quod obiicitur de conſanguinitate non eſt ſimile, quia ſacerdotium veteris legis erat carnale, ſed illud novæ eſt ſpirituale, & ſic patent ea, quæ ſunt circa iſtam partem.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam præſentis diſtinctionis duo principaliter quæruntur. Primo quæritur de poteſtate ordinandi. Secundo, de poſſibilitate ordinandorum. Circa primum quæruntur quatuor. Primo, utrum ſolus Epiſcopus poſſit ordinare. Secundo, utrum Epiſcopus hæreticus poſſit ordines dare. Tertio, utrum ſimoniacus Epiſcopus aliquem valeat ordinem vendere. Quarto, utrum ordines dans ſimoniace, hoc ipſo fiat hæreticus.

QUÆSTIO I.

An ſolus Epiſcopus poſſit ordinare.

S. *Thomas in ſuppl. 3. p. q. 38. art. 1.*
Et 4. Sent. d. 25 q. 1. art. 1.
Richardus 4. Sent. diſt. 25. q. 1.
Thom. Arg. 4 Sent. d. 25. q. 1. art. 1.
Franciſcus de Mayr. 4 Sent. d. 25 q. 3
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 25. q. 1.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 25. q. 1.

QUOD ſolus Epiſcopus poſſit ordinare, oſtenditur; *Fundam. Heb. 7.* Sine ulla contradictione, quod minus eſt, a majore benedicitur: ſed ordinum collatio eſt per benedictionem; ergo neceſſe eſt, quod ille, qui ordines confert eminentiam habeat ultra omnes ordines; ſed talis non eſt niſi Epiſcopus: ergo, &c.

ITEM Iſidorus in libro VII. Etym. cap. XII. loquens de officio Epiſcopi, dicit; Ipſe eſt ſummus ſacerdos, ipſe & Pontifex Maximus nominatur, ipſe enim efficit ſacerdotes, atque Levitas: ipſe omnes Eccleſiaſticos ordines diſponit.

ITEM ratione videtur, quia ejus eſt in Eccleſia ordines conſtituere, cujus eſt Eccleſiam gubernare; ſed gubernatio Eccleſiarum ſpectat ad Epiſcopos, qui ſunt ſuperintendentes: ergo & diſpenſatio ordinum.

ITEM ejus eſt in Eccleſia ordines confere, ad quem ſpectat ex Eccleſia filios generare perfectos, pro eo, quod ordo collocat in ſtatu perfectionis,

Digitized by Google

nis, ſed hoc eſt illius ſolius, qui A eſt ſponſus, hic autem eſt Epiſcopus ergo, &c.

Item majoris dignitatis eſt ordines diſpenſare, quam ſit ſacramentum confirmationis dare: ſed primum eſt Epiſcoporum tantum; ergo & ſecundum.

Ad opp. 1 Tim. 4 1. Contra: Noli negligere gratiam, quæ in te eſt per impoſitionem manuum presbyteri: ergo in primitiva Eccleſia presbyterorum erat manus Epiſcopis imponere: ergo & ordinare: ergo, &c.

2. Item ordinatio ordinum principalium fit per manuum impoſitionem: ergo cui competit manuum impoſitio, competit & poteſtas ordinandi: ſed prima competit presbyteris; ergo, &c. Probatio mediæ Diſt. xxiii. Presbyter cum ordinatur, Epiſcopo eum benedicente, & manum ſuper caput ejus tenente, & omnes presbyteri, qui præſentes ſunt, manus ſuas juxta manus Epiſcopi teneant ſuper caput illius: ergo, &c.

3. Item quod perfectum eſt, poteſt in tale, quale ipſum eſt: ſed ordo ſacerdotalis eſt ordo perfectus: ergo poteſt in tale, quale ipſum eſt: ergo videtur, quod ſacerdos ſacerdotem poſſit facere.

4. Item plus eſt corpus Domini conficere, quam aliquem ordinare in aliquo gradu Eccleſiaſtico; ſed primum eſt non tantum Epiſcopi: ſed etiam ſacerdotis: ergo pari ratione videtur, quod ordinatio clericorum.

5. Item plus præeſt ſacerdos Diacono, quam præeſt Epiſcopus Epiſcopo: ſed Epiſcopus poteſt alium promovere, & conſecrare in Epiſcopum; ergo multo fortius ſacerdos poteſt facere Diaconum.

6. Item propter hoc eſt quæſtio, cum minus a majore benedicatur, quomodo Epiſcopus poteſt benedicere Epiſcopum, & quod amplius eſt, Archiepiſcopum, immo, quod adhuc majus eſt; Hoſtienſis benedicit Papam.

CONCLUSIO.

Soli Epiſcopi poſſunt ſacros ordines conferre, qui habent ordinem conferendi, & Epiſcopalem dignitatem.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ſicut ſacri Canones dicunt, ſecundum jus commune non poteſt aliquis ordines diſpenſare, præſertim ordines ſacros, niſi ſolus Epiſcopus. Hujus ſtatutum ortum habet ex ſacra ſcriptura, & Spiritus ſancti ordinatione. Ex ſacra Scriptura, quia cum Dominus duo genera diſcipulorum habuit, quoſdam in numero duodeno, B quoſdam in numero ſeptuageſimo: primos, Apoſtolos nominavit, ſuper quos etiam fundavit Eccleſiam, ipſos tamen primo fundando in ſe, alios ſimplices diſcipulos appellavit. Luc. 6. Et Apoſtolis primo fuit collata poteſtas imponendi manus, & conſecrandi, non autem ſimplicibus diſcipulis, ſicut patet ex textu, & ex Gloſſa. Et quoniam Apoſtolis ſucceſſerunt Epiſcopi, diſcipulis vero ſacerdotes ſimplices, ſicut habetur Diſtinct. 21. capit. In novo Teſtamento: & ita patet, quod auctoritas ordinandi, & manus imponendi; ſecundum formam Eccleſiæ primitivæ Act. 1. C Epiſcopis appropriatur. Unde & Apoſtolus ſcribens, dicit: Manus cito nemini impoſueris. Conſilium etiam Spiritus ſancti concordant, quo & 1 Tim. 5. ſcripturæ ſunt editæ, & Conſtitutiones Eccleſiaſticæ: quia enim ordo poteſtas eſt, ſive in ordine poteſtas traditur: ideo ab eo debet tradi qui poteſtatem habet, & in quantum habet poteſtatem. Poſſe autem gradus diſtribuere, & conferre non eſt cujuſlibet poteſtatis, ſed ejus qui in potentia ſupereminet: ſicut patet etiam in regimine curiæ ſæcularis. Ad hoc ergo, quod ordo recte tradatur, diſponit Spiritus ſanctus, quod tradatur ab eo, qui non ſolum habet ordines per quos eſt potens, ſicut & alii, ſed & eminentiam dignitatis, per

Digitized by Google

per quam poteſt ſuper alios. Hunc autem dicimus ordinem, qui dicit ordinem cum eminentia: ideo patet, quod duo requiruntur ad hoc, quod Epiſcopus poſſit ordinem conferre, ſcilicet quod ille habeat illum ordinem & quod habeat Epiſcopalem dignitatem. Alia ratio eſt, quia ſi paſſim omnibus eſſet conceſſum, tot admitterentur ad ordines, quod non ſervaretur ordo, immo potius generaretur confuſio: & ideo diſpoſitum eſt Dei conſilio, quod ſolis Epiſcopis ordinum diſpenſatio, & aliorum perfectorum, ut conſecratio Abbatum, Monialium, & Eccleſiarum, & conſimilium concedatur. Poſſet etiam alia ratio aſſignari, ſive ex hoc quod Epiſcopus ſponſus eſt, ſive ex hoc quod ſacramentum ordinis ſtatum perfectionis dicit: ideo his qui habent poteſtatis eminentiam, debuit reſervari, & Epiſcopus tamquam ſponſus filios, id eſt, perfectos; & filias, id eſt, imperfectos, debuit generare. Prima tamen ratio melius valet.

1. Ad illud quod obiicitur de impoſitione manuum presbyteri, dicendum, quod presbyter vocatur ibi ſenior, & Apoſtolus intelligebat ſeipſum per impoſitionem manus presbyteri. Gloſſa presbyterum vocat Epiſcopum, vel presbyteri, id eſt, presbyterorum: quia ſicut dicit jus, ſaltem tres ſacerdotes debent manus imponere: ſed tamen ipſi non imponunt ut dantes poteſtatem, vel ordinem, quia ab uno ſolo dari poteſt, & debet: unde ipſi non benedicunt, ſed ſolus Epiſcopus: ſed hoc eſt in ſignum conſecrationis ſuæ.

2. Et per hoc patet ſequens, quia manuum impoſitio non facit ordinem, niſi illa, quæ juncta eſt benedictioni,

3. Ad illud quod obiicitur de perfectione, dicendum, quod eſt perfectio ſufficientiæ, & redundantiæ. Ad hoc autem, quod aliquid faciat aliud ſibi ſimile, vel perfectum, non ſufficit quod ſit perfectum perfectione ſufficientiæ, ſed redundantiæ. Et quoniam in ſacerdote eſt perfectio A ſufficientiæ, in Epiſcopo ratione eminentiæ ſuperadditæ eſt perfectio redundantiæ: ideo hæc perfectio ſufficit ad generandum filios perfectos, non prima.

4. Ad illud quod obiicitur, quod plus eſt corpus Domini conſecrare, &c. dicendum quod illud argumentum peccat dupliciter. Primo, quia poteſtas ordinandi præſupponit ordinationem, & ſuperaddit, per quam non ſolum eſt ordinatus, ſed etiam ordinator, & ideo prima eſt falſa. Et iterum conſequentia non valet, quia non ſequitur, ſi aliquis poteſt in majus, quod poſſit in minus, niſi majus includat illud minus; ut ferre B duos modios, includit unum: non ſic eſt in propoſito.

5. Ad illud quod obiicitur, quod magis ſuperat ſacerdos Diaconum, &c. Dicendum, quod verum eſt, quod magis ſuperat, quam Epiſcopus ſuperet Epiſcopum, qui eſt jam, & ſuper illum non habet poſſe, ſed non magis quem ſuperat ille, qui eſt Epiſcopus in actu, illum, qui eſt Epiſcopus in potentia. Præterea, etſi magis ſuperet in ordine ſecundum quem accipitur ratio ordinati, non tamen in ordine ſecundum quem accipitur ratio ordinantis, qualis eſt in Epiſcopo, non in presbytero: & ideo non valet illud.

C 6. Ad illud quod ultimo quæritur, quod Epiſcopus benedicit Epiſcopum dicendum quod hoc nullum eſt inconveniens, quia non benedicitur niſi inquantum caret ordine, ſive dignitate Epiſcopali, & ſic major eſt. Sed tunc adhuc reſtat quæſtio, quomodo benedicit Archiepiſcopum, cum ille ſuperior ſit, & non poſſit dare, quod non habet. Si tu dicas, quod hoc facit auctoritate ſummi Pontificis, qui ſupereſt, tunc non minor reſtat quæſtio de ipſo, qualiter ſummus Pontifex benedicatur ab Epiſcopo Hoſtienſi. Si tu dicas, quod Chriſtus dedit ei hanc poteſtatem. Contra: Eſto quod ipſe non eſſet, nec eſſet commiſſa alteri; numquid non poſſet ſummus Pontifex conſecrari? & pro-

Digitized by Google

pter hoc dicendum, quod infallibiliter verum eſt, quod dicit Apoſtolus, quod minor a majore benedicitur pro ſtatu, in quo benedicitur: nam ſine cunctatione verum eſt, quod nullus dat alii majorem dignitatem, quam habeat: nec minimum ordinem dare poteſt, quem non habet: & ideo Epiſcopus conſecrans Archiepiſcopum, vel Papam, omnino non tribuit ei, niſi conſecrationem Epiſcopalem. Sed ille ampliorem habet auctoritatem, & juriſdictionem a ſubditorum electione ſuo conſenſu, & Domini inſtitutione, qui ordinavit Petrum, & ejus ſucceſſores ſuper totam Eccleſiam, volens ut omnes qui Canonice electi fuerint, eamdam quam & Petrus habeant poteſtatem.

QUÆSTIO II.

An Epiſcopus hæreticus poſſit dare ordines.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 38 art. 2.
Et 4. Sent. d. 25 q. 1. art. 2.
Richardus 4. Sent. diſt. 25. q. 2.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 25. q. 2.
Petr. de Tarant. 4. Sent. d. 25. q. 3.

Fundam. *Li. 2 contra Epiſt. Parmen. 13 to. 7*

UTRUM Epiſcopus hæreticus poſſit dare ordines. Et quod ſic, videtur, Auguſtinus contra Parmenianum dicit: Sicut dicimus in Baptiſmo, quod per eos dari poſſit, ita & in ordinatione. Et ad hoc ſunt plures auctoritates in littera.

ITEM ratione videtur, quia ſicut ſe habet ſacerdos ad poteſtatem conficiendi, ſic ſe habet Epiſcopus ad poteſtatem ordinandi: ſed ſacerdos, quantumcumque hæreticus, ſi habeat intentionem faciendi quod facit Eccleſia, vere conficit; ergo & hæreticus Epiſcopus vere ordinat, ſi formam Eccleſiaſticam ſervat.

ITEM ſi aliquis Catholicus intra Eccleſiam ordinetur, & poſt in hæreſim labatur, ſi iterum revertatur non reordinatur: ergo ordines, labendo in hæreſim, non amiſit: pari ratione nec Epiſcopus dignitatam, A ſive gradum Epiſcopalem; ergo Epiſcopus exiſtens hæreticus habet illam dignitatem, ſive excellentiam ordinis; ergo & operationem conſequentem ipſam de facto: ergo ſi ordinat ordinatum eſt.

ITEM character æque vere eſt in malis, ut in bonis: & æque vere imprimitur malis, ut bonis: ergo pari ratione æque bene datur a malis, ſive perverſis, ut a bonis: ergo cum eſſentia ordinis in charactere conſiſtat; patet, &c.

1. CONTRA: Innocentius dicit & habetur in littera: Conſtat eum, qui honorem amiſit, honorem dare non poſſe: ſed talis eſt hæreticus: B ergo, &c. Ad opp.

2. ITEM 1. quæſt. 1. Benedictio illi in maledictionem convertitur, qui ad hoc quod fiat hæreticus ordinatur: ergo ſi per maledictionem nullus promovetur ad ordinem: patet ergo, &c.

3. ITEM plus eſt aliquem ad ordinem promovere, quam abſolvere, vel ligare: ſed hæreticus præciſus nullum poteſt abſolvere, vel ligare: ergo nullum poteſt ad ſacros ordines promovere.

4. ITEM inferior poteſtas non poteſt agere niſi per continuationem cum ſuperiori, & propria poteſtate; ſed poteſtatis plenitudo eſt in ſum- C mo Pontifice, quo ſeparatus, & disjunctus eſt hæreticus præciſus: ergo uterque nihil omnino poteſt dare ex his, quæ ſpectant ad Eccleſiaticas poteſtates.

CONCLUSIO.

Epiſcopus hæreticus ſervans formam Eccleſiæ, & intentionem habens Eccleſiæ, vere ordinat, licet non ad utilitatem ordinet.

RESP. AD ARG. Dicendum, quod etſi iſta quæſtio aliquando fuerit dubia multum apud præclaros doctores de omnibus ſacramentis tam de bapti-

ptiſmo, quam de aliis, quod non eſſent apud hæreticos: tamen per illuſtriſſimum doctorem Auguſtinum, aperte eſt nobis hæc quæſtio patefacta, quod ſacramenta Eccleſiaſtica apud hæreticos, qui formam Eccleſiæ ſervant, & intentionem habent faciendi quod facit Eccleſia, ſunt quantum ad veritatem, quamvis non ſint quantum ad utilitatem: quia ſacramenta diſpenſant, ſed tamen fructum ſacramentorum non reportant pro eo quod Spiritus ſanctus non confert gratiam extra Catholicam Eccleſiam. Et ideo in omnibus ſacramentis, quæ habent veritatem differentem ab utilitate, generaliter verum eſt, quod apud hæreticos poſſunt eſſe. Omnia autem ſacramenta ſunt talia præter ſacramentum pœnitentiæ, cujus res eſt interior contritio, ſine qua nulla vera eſt abſolutio, & cum qua nulla abſolutio eſt vana, vel inutilis: ideo omnia poſſunt diſpenſare, & diſpenſant veraciter præter ſolam abſolutionem pœnitentiæ; & ideo nulla iterantur præter illa, niſi forte unctio extrema. Et ſic cum ordo habeat characterem, qui præter Spiritus Sancti gratiam, qua peccata delentur, exiſtit, dicendum quod per eos poteſt veraciter diſpenſari.

Lib. 2 contra epiſt. Parmenc. 13 c. 7.

Explicat.

1. 2. Ad illud ergo quod obiicitur de Innocentio, & Gregorio, ad illas duas auctoritates, dicendum quod ideo dicitur recipere maledictionem, quia gratiam non recipit: ideo dicitur non recipere honorem, quia non recipit executionem, qui ordinatur ab hæretico præciſo: qui ideo dicitur ordinem amiſiſſe, pro eo quod ordinis executionem amiſit, non quia amiſit characterem, qui deleri non poteſt.

3. Ad illud quod obiicitur de poteſtate abſolvendi, dicendum quod non eſt ſimile, quia abſolutio ſacerdotalis aut nulla eſt, aut ſine fictione eſt; nullus autem ſcienter ab hæretico abſolvitur, qui careat fictione. Aliter tamen poteſt dici, quod poteſtas quadruplex reperitur in miniſtris Eccleſiæ. Quædam namque eſt A fundata ſuper ordinem principaliter, ut poteſtas conficiendi. Quædam ſuper juriſdictionem canonicam principaliter, ut poteſtas excommunicandi. Quædam ſuper ordinem, & eminentiam, ut poteſtas ordinandi. Quædam ſuper ordinem & juriſdictionem, ut poteſtas abſolvendi, & ligandi in foro pœnitentiali. Et quoniam character auferri non poteſt: ideo poteſtas quæ conſequitur characterem, de facto auferri non poteſt. Sed quoniam juriſdictio deſcendit ordinate a ſuperiori ad inferius, ita quod plenitudo eſt in ſummo Pontifice: ideo poteſt auferre eam, & poteſtatem, quæ conſequitur ipſam. Unde poteſt B excommunicando auferre poteſtatem abſolvendi, & excommunicandi, ſed non ordinandi.

4. Et per hoc patet reſponſio ad multa, & ad ſequens etiam. Quod enim obiicitur, quod in ſummo Pontifice eſt plenitudo poteſtatis, verum eſt ſecundum quod poteſtas conſequitur jurisdictionem, quæ maxima, & in termino eſt in eo; ſed non inquantum ſequitur characterem, quia ille immediate a Deo imprimitur, & eſt in omnibus æqualis: tamen executio omnis poteſtatis debet fieri ſecundum ejus regimen: & ideo ſi ipſe prohibeat, non poteſt talis poteſtas licite exire in actum. Tamen quia ab ipſo non dependet ſecundum rem de C facto, facit ſicut & alius: & ſic patet totum.

QUÆSTIO III.

An Epiſcopus ſimoniacus poſſit ordines vendere.

Richardus 4. Sent. d. 25. art. 2. q. 1.
Stephanus Bruleſ. 4. Sent. d. 25. q. 3.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 25. q. 4.

Utrum ſimoniacus Epiſcopus aliquem valeat ordinem vendere. Et quod ſic, videtur: quoniam nihil prohibetur, niſi quod fieri eſt poſſibile, alioquin fruſtra prohibetur: ſed ſacri ordinis venditio prohibetur, 1. quæſt. 1. Calixtus Papa prohibet: San- Fundam.

Digitized by Google

Sanctorum inquit, patrum exempla ſequentes ordinari quemquam in Eccleſia Dei, vel promoveri per pecuniam auctoritate ſedis Apoſtolicæ modis omnibus prohibemus: ergo, &c.

Item quod poteſt furtive accipi, poteſt etiam pecunia emi, & vendi; ſed ordo ſacer poteſt furtive accipi, ſicut dicitur extra de eo, qui furtive ordinem ſuſcepit, ubi cum eo diſpenſatur, ſi ingrediatur religionem, quod poſſit in ſuſceptis ordinibus miniſtrare; ergo, &c.

Item quod eſt in humana diſpenſatione, poteſt emi, & vendi, ſicut & liberaliter miniſtrari: ſed ordinum collatio in humana diſpenſatione conſiſtit: ergo poteſt emi, & vendi: ergo ſimoniace dari.

Item character ordinis ſtat cum quantacumque culpa, & malitia: ergo & poteſtas ordinandi, & ordinem ſuſcipiendi; ergo quantacumque ſit in aliquo ſimoniaca pravitas, tamen non videtur dationem, vel ſuſceptionem ordinis impedire.

Ad opp. 1. Contra: Gregorius dicit, & habetur 1. quæſt. 1. Quicumque ſtudet pretii datione ſacrum ordinem accipere, non eſt ſacerdos: ſed inaniter: tantummodo dici concupiſcit: ergo per ſimoniam ordo non poteſt ſuſcipi; ergo nec ſimoniacus dare.

2. Item Leo Papa ſic arguit 1. qu. 1. Gratia ſi non gratis datur, vel accipitur, gratia non eſt: Simoniaci autem non gratis accipiunt: igitur gratiam, quæ maxime in Eccleſiaſticis ordinibus operatur, non accipiunt, ſi autem non accipiunt, non habent: ſi autem non habent, nec gratis, nec non gratis cuiquam dare poſſunt.

3. Item Dona Spiritus ſancti ſunt in poteſtate Dei, non hominis: ideo enim ſancti Spiritus dicuntur, & ſunt, quia ipſe ea donat: ergo nemo poteſt ea habere niſi a Spiritu ſancto: ſed Spiritus ſanctus cum ſit liberaliſſimus, nihil poteſt vendere, neque vendit: ergo ejus dona, nec pecunia poſſunt vendi, nec pretio

A comparari: ſi ergo ordo donum Spiritus ſancti eſt, impoſſibile eſt ipſum pretio vendi, vel emi: ergo nec ab aliquo ſimoniaco dari.

4. Item in ſacris ordinibus, ſcilicet diaconatu, & ſacerdotio; Spiritus ſanctus datur, quod patet per hoc quod dicitur ibi: Accipite Spiritum ſanctum: ſed Spiritus ſanctus non poteſt vendi: ergo nec ordines ſacri, qui etiam ejus datione conferuntur. Probatio minoris: Quod poteſt emi, & vendi, poteſt in ſervitutem redigi: ſed Spiritus ſanctus non poteſt redigi in ſervitutem: ergo, &c. Quæritur igitur, cum ſimonia ſit ſtudioſa voluntas emendi, B vel vendendi ſpirituale, quo modo poſſit incidere in ſacrorum ordinum collatione, vel aliorum ſpiritualium, cum illa, ut videtur, vendi non poſſint. Joan. 20

CONCLUSIO.

Epiſcopus ſimoniacus ſimoniace poteſt vere ordines dare.

Resp. ad Arg. Ad prædictorum intelligentiam eſt notandum, quod ſpirituale dicitur tripliciter. Uno modo quod eſt ſpirituale pure, ut gratia, & virtutes, & dona: & hæc nec de facto, nec de jure vendi poſſunt, C immo ſi quis habens vellet vendere, non ſolum non acquireret amplius, ſed etiam quod haberet, amitteret. Alio modo ſpirituale eſt quod adjungitur, ſcilicet rei corporali, quæ tamen ratione illius ſpiritualis conſecratur, & accipit rationem ſpiritualis, & hoc ſpirituale de jure non poteſt vendi, pro eo quod non poteſt poni ſub pretio: de facto tamen ratione rei corporalis vendi poteſt, & talia ſunt ſacramenta Eccleſiaſtica. Quodam eſt ſpirituale, quod adjungitur rei corporali, quæ tamen habet rationem rei temporalis, ut calix conſecratus, vel etiam jus patronatus, quia ibi conſecratio juncta eſt argento, & jus patronatus fundo: & illud dicitur ſpirituale, quia ſpirituali an-

annexum: & hoc de facto vendi poteſt, de jure non poteſt vendi; tamen poteſt cum eo, cui adjunctum eſt in venditione tranſire: calix enim conſecratus vendi poteſt, ita tamen quod conſecratio non vendatur, ſed argenti valor: & fundus vendi poteſt, cui annexum eſt jus patronatus: ſed non ipſum jus patronatus de jure, quin committatur ſimonia. His prænotatis ad ordines veniendum eſt, in quibus eſt aliquid de primo genere, ſcilicet gratia ſanctificans, aliquid de ſecundo, ſcilicet poteſtas miniſterialis per aliquod ſignum exterius diſpenſata, cui inſeparabiliter eſt adjuncta. Primam impoſſibile eſt pretio comparare, nec vendere: ſecundam vero poſſibile eſt pro pretio dari, quia inſeparabiliter eſt adjuncta exteriori ſacramento: & cum illud poſſit pro pecunia dari, poteſt & illa poteſtas vendi. Et ſic patet quod ſimoniacus ſimoniace ordines dare poteſt.

1. 2. Ad illud ergo quod obiicitur de Gregorio, & de Leone Papa, patet reſponſio quod loquuntur de gratia gratum faciente, quæ non poteſt niſi gratis dari: & hæc eſt quæ ſacrum facit non quantum ad poteſtatem, quæ juncta eſt rei exteriori poſitæ in hominis diſpenſatione,

3. Ad illud quod obiicitur de donis Spiritus ſancti, &c. Dicendum quod dupliciter eſt loqui de hujuſmodi donis gratis datis. Aut ratione ſui, aut ratione annexi: & ſecundum hoc duplicem habent diſpenſatorem. Quantum ad ſe habent diſpenſatorem Spiritum ſanctum, qui characterem imprimit, vel totam Trinitatem. Quantum vero ad annexum diſpenſatorem habent hominem purum: & primus numquam vendit, ſed ſecundus vendere poteſt annexum illi, quod eſt quodammodo ſpirituale, & propter illud emitur; & ideo ipſa dona dicitur vendere, & poteſt, cum in ejus poteſtate commiſſa ſint temporalia diſpenſanda.

4. Ad illud quod obiicitur ultimo, quod Spiritus ſanctus non poteſt re-

A adigi in ſervitutem, dicendum quod in ſeipſo vendi non poteſt: tamen ejus effectus vendi poſſunt, pro eo quod ejus effectus ſunt in humano dominio conſtituti: & ſic concedendum eſt veros ordines a ſimoniacis poſſe dari, quamvis non dentur, nec recipiantur ad utilitatem, ſed potius ad damnationem, & bonum convertatur eis in malum.

QUÆSTIO IV.

An dans ordines ſimoniace ex hoc ipſo fiat hæreticus.

Rich. 4. Sent. diſt. 25. art. 2. q. 2.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 25. q. 4.
B *Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 25. q. 6.*

Utrum dans ordines ſimoniace, ex hoc ipſo fiat hæreticus. Et quod ſic, videtur: Gregorius in regiſtro, & habetur 1. q. 1. Presbyter ſi per pecuniam, &c. Et infra: Quia decimas, & altare, & Spiritum ſanctum emere, vel vendere ſimoniacam hæreſim nullus fidelium ignorat. Fundam.

Item in eodem: Quiſquis per pecuniam ordinatur, ad hoc ut fiat hæreticus promovetur.

Item 1. quæſt. 1 Eos, qui per pecunias, & infra: Tolerabilius eſt enim Macedonii, & eorum qui circa ipſum ſunt Spiritus ſancti impugna-C torum impia hæreſis: illi enim creaturam, & ſervum Dei Patris, & Filii Spiritum ſanctum delirando fatentur: iſti vero eumdem Spiritum ſanctum efficiunt ſervum ſuum: ergo videtur quod ſit ibi impiiſſima hæreſis.

Item omnis qui æſtimat donum Dei pecunia poſſideri, errat, & hæreticus eſt judicandus: ſed omnis vendens, vel emens ordines, æſtimat donum Dei pecunia poſſideri: ergo, &c.

Item nullus eſt major error circa naturalia, quam uni contrario attribuere ſuum contrarium: ut ſi quis ponat album nigrum: & circa mores nullus major quam ponere bonum malum: ergo nec circa divina aliquis eſt major error, quam ponere

Digitized by Google

Dei gratiam non eſſe gratiam: hoc A autem ponit omnis qui eam emere, vel vendere contendit: ergo, &c.

Item ſicut filio attribuitur ſapientia, ita Spiritui ſancto largitas; ſed qui attribueret filio inſipientiam, laberetur in hæreſim: ergo qui attribuit Spiritui ſancto avaritiam, hæreticus eſt: ſed qui credit dona Spiritus ſancti per pecuniam vendi, vel emi, eſt hujuſmodi, quia ponit Spiritum ſanctum eſſe venalem: ergo, &c.

Ad opp. 1. Contra: Nulla hæreſis eſt in contractu, ſed in credulitate: ſed ſimonia eſt in contractu emptionis & venditionis: ergo non videtur, quod ſimoniacus fiat hæreticus.

2. Item hæreſis eſt peccatum in B filium, & contra veritatem: ſed ſimoniacus peccat contra Spiritus ſancti
1 Reg. 9 gratiam, & bonitatem: ergo non videtur eſſe hæreticus.

3. Item non videtur labi in aliquod peccatum vendendo Spiritus ſancti donum, quia dicitur de Saul, & de uxore Hieroboam, quod utrique ad
3 Reg. 14 ſanctos Prophetas pretium detulerunt pro Prophetia: & manifeſtum, & conſtans eſt Prophetiam donum Dei eſſe: ergo, &c.

4. Item per Apoſtolum: Si nos
1 Cor 9. vobis ſpiritualia ſeminamus, non eſt magnum ſi carnalia veſtra metamus: ergo licitum eſt pro ſpiritualibus carnalia accipi: non ergo videtur pec- C care.

5. Item non videtur peccare qui emit, quia regnum cœlorum, quod eſt ſupremum inter omnia, vendi poteſt & emi, ſicut dicit Gregorius: Regnum cœlorum tantum valet, quantum habes: ergo, &c.

6. Item qui emit, dat temporale pro ſpirituali: ergo carius habet ſpirituale, quam carnale: ergo non avertit ſe ab incommutabili bono, immo ſe potius convertit: ergo non peccat, quia peccatum eſt averſio ab incommutabili bono, & converſio ad commutabile.

CONCLUSIO.

Epiſcopus ordinans ſimoniace, niſi credat ordines ſacros pretio appretiari poſſe, non conſtituitur hæreticus, ſecus ſi illud credat.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ſacri ordines, nec aliquod ſacramentum per pecuniam dari poteſt ſine gravi, & enormi peccato: pro eo quod ſpirituale, quod ex ſola liberalitate pro ſui dignitate dandum eſt, mercatur, & facit vile. Rurſus: Quia illud quod erat impretiabile ſub pretio ponit, quod nullo modo poteſt fieri, quin fiat contumelia Spiritui ſancto: ideo illud non tantum eſt malum in ſe, immo etiam ſecundum ſe. Si autem quæras a me, utrum ſit peccatum in fide, vel in moribus, dicendum quod ille, qui emit, vel vendit ſpiritualia, aut credit ea pro pretio poſſe æſtimari, & valori rei terrenæ æquari, & pro pecunia poſſideri: & hæc eſt hæreſis manifeſta: & ſic æſtimavit Simon magus. Act. 8.
Talis enim errat in fide, quia credit gratiam non eſſe gratiam. At ille qui vendit, & emit, non credit quod gratia Dei per pecuniam comparetur, ſed tamen ardens avaritia nititur aliquid aſſequi, vel impetrare per pecuniam, quod ad humanam ſpectat diſpenſationem; & ſic non eſt peccatum fidei, ſed morum, quoniam, talis peroptime novit, & male facit ſicut & ille qui fornicatur ſciens fornicationem eſſe peccatum, non errat in fide, ſed in via morum; & ſic ſimoniacus eſt avarus, & in peſſima ſpecie avaritiæ: nec eſt hæreticus proprie, ſed tamen a ſanctis hæreticus vocatur, ſive quia ad modum hæretici operatur, ſive quia prout hæreticus proiicitur a Dei ſervitio, & cultu propter enorme ſcelus.

1. 2. Et ſic patet quo modo reſpondendum ſit ad illud quod obiiciebatur, quod ſimoniacus non ſit hæreticus. Patet etiam quod ad utramque partem obiicitur,

3. Ad

Digitized by Google

3. Ad illud vero quod obiicitur, A quod non ſit peccatum vendere exemplo prophetarum, dicendum quod nullus Propheta donum vendidit Prophetiæ, qui eſſet bonus & ſanctus, ſed ſolum mali, ſicut expreſſe reprehenduntur tales in Michæa, ubi dicitur: *Mich. 3.* Principes ejus in muneribus judicabant, & ſacerdotes ejus in mercede docebant, & Prophetæ ejus in pecunia divinabant. Et infra: Propter hoc cauſa veſtri Sion quaſi ager arabitur, &c. ad illud quod obiicitur de uxore Hieroboam, & Saul, dicendum quod numquam legitur, quod illi prophetæ aliquid recepiſſent, ſed ignoranter illi dabant, quia morem iſtum accipere conſueverunt quodam B modo a divinis ariolis, qui non erant Prophetæ veri.

4. Ad illud quod obiicitur, quod ſeminans ſpiritualia poteſt metere carnalia, dicendum quod ſi propter hoc ſeminat, ut illa metat finaliter, maxime ſi pactio interveniat, non eſt juſtitia, immo malitia, & avaritia: quod ſi hoc non intendat principaliter, immo carnalia metit, ut ſe ſuſtentet & ſpiritualia ſeminet, nulla eſt avaritia, nulla eſt mercatio, immo manifeſta juſtitia, ſicut multiplici exemplo Apoſtolus probat, quoniam talis debet ſuſtentari. *1. Cor. 9.* Unde ex hoc patet quod ſi doctor, & conſiliarius & medicus, & alii qui laborant, de conſilio, ſive de doctrina pretium recipiant propter laborem, & ſuam ſuſtentationem, nulla eſt culpa, nulla eſt ſimonia. Si tamen quis venderet donum ſibi divinitus datum, non laborem ſuum, judicaretur ſimoniacus. Similiter dicendum eſt de celebratione miſſarum, & conſimilium.

5. Ad illud quod obiicitur, quod regnum cœlorum emitur, dicendum quod emptio illa non eſt emptio, pro eo quod pretium ejus non eſt niſi bona voluntas, quæ mercedem non intuetur: unde quamvis ſine mercede non poſſit ſervire, tamen quia liberaliter deſervit, nulla omnino pactio intervenit: unde totum ſpirituale eſt.

6. Ad illud quod obiicitur, quod ſe convertit ad bonum ſpirituale, dicendum quod quamvis ſe convertat, tamen convertit ſe inordinate, & hoc eſt magis averti, quam converti. Exemplum hujus eſt in Luciſero, qui ad Deum ſe convertens volens æquari, magis cecidit, quam aſcendit: ſic qui convertitur ad emendum donum Spiritus ſancti, magis a Deo recedit, quam ad eum accedat, &c.

ARTICULUS II.

Consequenter quantum ad ſecundum articulum quæritur de poſſibilitate ſuſcipiendi ordines, de qua quatuor quæruntur. Primo quæritur, utrum ad hoc quod ab aliquo poſſit ordo recipi, requiratur ſexus virilis, an femina poſſit ſuſcipere. Secundo, utrum ad ordinis ſuſceptionem neceſſarius ſit uſus rationis. Tertio, utrum neceſſaria ſit indiviſio carnis. Quarto, utrum neceſſaria ſit conditio libertatis.

QUÆSTIO I.

An ad ſuſceptionem ordinis requiratur ſexus virilis.

S. Thom. in ſuppl. 3 p. q. 39 art. 1
Et 4. Sent. d. 25 q. 2 art. 1
C *Scot. 4. Sent. diſt. 25. q. 2.*
Richardus 4. Sent. diſt. 25. q. 1. art. 2.
Thom. Argent. 4. Sent. d. 25. q. 1. art. 2.
Frant. de Mayr 4 Sent. d. 25. q. 4.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 25. q. 5.
Petr. de Tarant. 4 Sent. d. 25 q. 7

Quod ſexus virilis requiratur, oſtenditur. Primo ſic: Nullus *Fundam.* ordo poteſt conferri niſi ei, qui habet naturalem poſſibilitatem, vel aptitudinem ad illum: nullus autem habet poſſibilitatem ad ordinem, qui non habet ad tonſuram, & coronam: & nullus ad hoc habet naturalem aptitudinem, quem decet ſemper habere velatum caput. Si ergo ſolum virum per naturam decet orare capite non velato, mulierem autem velato capite, ſicut di-

Digitized by Google

dicitur, quod & ipſa natura docet: A ergo, &c.

1 Cor. 11 ITEM nullus eſt poſſibilis ad ordines ſuſcipiendos, niſi qui Dei gerit imaginem, [quia in hoc ſacramento homo quodam modo fit Deus, ſive divinus, dum poteſtatis divinæ fit particeps: ſed vir ratione ſexus eſt imago Dei, ſicut dicitur: ergo nullo

1 Cor. 11 modo mulier poteſt ordinari.

ITEM in ordine ſpiritualis poteſtas datur ordinato: ſed talis poteſtatis non eſt mulier ſuſceptibilis, ſicut dicitur: Mulierem in Eccleſia docere

1 Tim. 2 non permitto, neque dominari in virum: ergo nec ordinis.

ITEM ordines alii præparant ad Epiſcopatum, ſi quis bene in illis B converſetur: ſed Epiſcopus ſponſus eſt Eccleſiæ: ergo cum mulier non poſſit ad Epiſcopatum provehi, ſed tantum vir, alioquin ſponſus Eccleſiæ non eſſet: ergo ad ordines antecedentes promoveri eſt tantum virorum.

Ad opp. 1. CONTRA: Legitur quod Delbora judicavit Iſrael, & ei præfuit: ergo videtur quod mulieri competat poteſtas judiciaria, maxime quando abundat in gratia: ergo & poteſtas ſacerdotalis.

Judic. 4. ITEM in novo teſtemento videmus abbatiſſas, quibus committuntur collegia regenda: ergo videtur quod eis committi debeat poteſtas abſolvendi, & ligandi: ergo pari ratione videtur quod conferri poſſit eis ordo ſacerdotalis.

3. ITEM ordo ſacerdotalis, & alii recipiunt tantum animam, & non carnem; ſed quantum ad animam non eſt diſtinctio ſexus, immo ita imago Dei eſt mulier, ut vir: ergo æque bene eſt ſuſceptibilis ordinis.

4. ITEM non eſt major perfectio quam ſit ſtatus religionis, nec major fortitudo, quam ſit in perpeſſione martyrii: ſed mulieres admittuntur tam ad religionem, quam ad martyrium: ergo debent, & poſſunt admitti ad ordinem ſacrum.

CONCLUSIO.

Mulieres non modo non debent, & non poſſunt de jure ordinari, ſed de facto non ordinant, quia ad ordines ſuſcipiendos requiritur ſexus maſculinus.

RESP. AD ARG. Dicendum quod communis hoc tenet opinio, quod mulieres ad ſacros ordines admitti non debent. Nam expreſſe dicitur diſt. 23. Sacratas Deo feminas, vel monachas ſacra vaſa, vel ſacratas pallas penes vos contingere, & incenſum circa altare deferre perlatum eſt ad Apoſtolicam ſedem, quæ omnia vituperatione, & reprehenſione plena eſſe nulli recte ſapienti eſt dubium. Quapropter hujus ſanctæ ſedis auctoritate; ne peſtis hæc latius divulgetur, per omnes provincias abſtergi citiſſime mandamus. Et ſic omnes conſentiunt, quod promoveri non debent, ſed utrum poſſit, dubium eſt. Sane quorumdam opinio fuit Opinio erronea. quod poſſunt, dicti ſunt Cataphrygæ, qui etiam non ſolum præmiſſis auctoritatibus innituntur, ſed auctoritatibus adhærent canonum & pro ſe adducunt, in quibus oſtenditur mulieres antiquitus ordines ſuſcepiſſe. Dicitur enim 27. quæſt. 1. diaconiſſam ante annos quadragiinta non debere ordinari, C ſtatuimus. Et in eadem quæſtione: Si quis rapuerit, vel ſollicitaverit diaconiſſam. Et ſimiliter diſt. 22. mentio fit de presbytera. Sed ſi attendatur quod dicitur diſt. 22. Presbyteram, &c. ibi oſtenditur quod presbyteræ vocantur viduæ, & ſeniores, & matronæ: & ex hoc colligitur quod diaconiſſæ dicebantur quæ communicabant cum diaconibus in legendo homiliam, quibus fiebat aliqua benedictio. Unde nullo modo credendum eſt, quod umquam ſecundum canones mulieres fuerint ad ſacros ordines promotæ. Et ſecundum ſaniorem opinionem, & prudentiorum doctorum, non ſolum non debent, vel non poſſunt

Improbatio. Presbyteræ, quænam ſint.

de

de jure, verum etiam non poſſunt de facto. Et ſi quæratur ratio hujus, dicendum quod hoc venit, tam ex inſtitutione Eccleſiæ, quam ex hoc quod eis non competit ordinis ſacramentum. In hoc enim ſacramento perſona, quæ ordinatur, ſignificat Chriſtum mediatorem, & quoniam mediator ſolum in virili ſexu fuit, & per virilem ſexum poteſt ſignificari: ideo poſſibilitas ſuſcipiendi ordines ſolum viris competit, qui ſoli poſſunt naturaliter repræſentare, & ſecundum characteris ſuſceptionem actu ſignum his conferre; & iſta poſitio probabilior eſt, & multis auctoritatibus ſanctorum poteſt probari.

1. Ad illud ergo quod obiicitur de Dealbora, dicendum quod illa fuit poteſtas temporalis, non ſpiritualis. Mulieribus autem bene licet temporaliter dominari, ſed non ſpirituali dominio. Cujus ratio eſt quod ille qui dominatur, gerit typum capitis Chriſti: quoniam ergo mulier non poteſt eſſe caput viri, ideo ordinari non poteſt.

2. Ad illud quod obiicitur de abbatiſſis, dicendum quod non habent locum prælationis ordinarie, ſed quaſi loco abbatis ſunt ſubſtitutæ, propter periculum cohabitandi cum viris: unde non poſſunt ordinarie abſolvere, nec ligare: officium autem ſacerdotale, vel etiam cujuslibet ordinis, cui datur ordinarie, eidem datur etiam poteſtas iſta: & ordo ſignificationem habet, qui non competit mulieri, quamvis regimen competat fœminis.

3. Ad illud quod obiicitur, quod ordo reſpicit animam, dicendum quod ordo non reſpicit animam tantum, ſed animam ut eſt carni conjuncta: & hoc ratione ſignificationis, quæ conſiſtit circa ſignum viſibile, ac per hoc etiam circa corpus: & executio, & uſus ordinis conjunctum reſpicit. Et ideo quoniam nec ordinis ſignificatio, nec etiam diſpenſatio ſic competit mulieri, ſicut ſuperius probatum eſt, ideo patet illud.

4. Ad illud quod obiicitur de per-A fectione religionis, & martyrii, dicendum quod eſt perfectio ſtatus qui reſpicit gratia gratum facientem: & hujus æque bene eſt ſuſceptibilis mulier, ut vir: & eſt perfectio ſtatus qui reſpicit aliquid gratis datum: & hæc poteſt competere uni ſexui, quamvis non competat alii: quia hæc non tantum reſpicit quod eſt interius, ſed etiam quod eſt exterius, talis eſt perfectio ordinis, in qua eſt collatio poteſtatis, quæ oſtendit multiplex ratio mulieribus minime convenire.

QUÆSTIO II.

B *An ad ſuſceptionem ordinis ſit neceſſarius uſus rationis.*

S. Thom. in Suppl. 3. p. q. 39. art. 2.
Et 4. Sent. d. 25. q. 2. art. 2.
Richardus 4. Sent. diſt 25. art. 4 q. 2.
Steph. Brulef 4. Sent. diſt. 25. q. 6.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 25. q. 8.

Utrum ad ſuſceptionem ordinis neceſſarius ſit uſus rationis. Et quod ſic, videtur: quia nobilius, & perfectius ſacramentum eſt ſacramentum ordinis, quam ſacramentum matrimonii, & in altiori ſtatu ponit: ſed ſacramentum matrimonii non poteſt a furioſis, & ratione carentibus contrahi, ſicut expreſſe habetur infra: ergo, &c. Ad opp. Diſt. 27.

C 2. Item hoc videtur per formam, quia nullus offert aliquid non intelligenti: ſed ordinato dicit ordinans ordinando: Accipe poteſtatem, &c. ergo præſupponit in eo diſcretionem: ſi ergo non habet diſcretionem, non videtur ordinem poſſe ſuſcipere.

3. Item uſus iſtius ſacramenti nulli poteſt competere niſi habenti rationis uſum: ergo ſi alii datur, fruſtra datur: ergo ſi Deus fruſtra nihil facit, videtur quod ei, qui non habet uſum rationis, numquam ſacramentum ordinis conferatur.

4. Item ſi quis offerret poteſtatem recuſanti, non eſſet ibi poteſtatis ſuſceptio: quoniam ſicut ſe habet collatio ad voluntatem dantis, ita ſuſceptio

Digitized by Google

ptio ad voluntatem ſuſcipientis: ergo ſi dans non dat niſi velit, & intendat, ſuſcipiens non ſuſcipit, niſi velit, & intendat.

D. ſt. 77. 5. ITEM tempus, & ætas determinantur in ſuſceptione ordinis: ſed hoc non eſt propter diſcretionem, & uſum rationis, qui non habetur in minoribus annis: ergo, &c.

6. ITEM ſacris ordinibus de neceſſitate eſt annexa continentia: ſed nullus obligatur ad continentiam, niſi uſum habeat rationis, & per conſenſum propriæ voluntatis: ergo ſaltem ad ſacros ordines nullus poteſt ante annos diſcretionis promoveri: ergo neceſſarius eſt uſus rationis.

Fundam. CONTRA: Alia ſacramenta, quæ B imprimunt characterem, ut baptiſmus, & confirmatio, ante uſum rationis dari poſſunt; ergo videtur pari ratione quod & iſtud ſacramentum.

ITEM hoc ipſum videtur, extra de clerico ordinato per ſaltum, ubi dicitur, quod infra annos diſcretionis ad minores ordines eſt promotus, & poſt ſine iteratione conceſſum eſt ei in hujuſmodi miniſtrare.

ITEM ſacerdoti quando ordinatur, dantur claves ligandi, & ſolvendi, etiam ſi ſacerdos ſcientia careat: ergo multo fortius puero dari poterit ordo, ſi careat uſu rationis.

ITEM ſi aliquis timore mortis compulſus ſe ordinari patiatur, & malit C ordinari, quam mori, eſt ordinatus, ſicut & in baptiſmo manifeſte patet: ergo ſufficit voluntas coacta: ergo non eſt neceſſarium, quod libere conſentiat: ergo non videtur neceſſaria ætas.

ITEM ſapientis eſt reſpicere non tantum præſens, ſed etiam quod futurum eſt: ergo ſi multi carent diſcretione, de quibus præſumetur, quod aliquando fiant diſcreti, videtur quod ſaltem ordo poſſit eis committi, & executio maneat in ſuſpenſo.

ITEM ſi aliquid ex parte ſuſcipientis eſſet neceſſarium in ipſa ordinatione, oporteret quod ſaltem conſenſum ſuum exprimeret, & quod ab eo requireretur, ſicut fit in matrimonio: ſed hoc modo non fit in ordine: ergo non A videtur quod ſit neceſſarius conſenſus: ergo nec uſus rationis.

CONCLUSIO.

Ad Sacramenti ſuſceptionem non eſt neceſſarius abſolute uſus rationis, ſed tantum quo ad bene eſſe, ſi de ordinibus proprie loquamur.

RESP. AD ARG. Ad hoc dicunt aliqui, quod ad ordinum omnium ſuſceptionem requiritur rationis conſenſus, pro eo quod in quolibet ordine officium committitur reſpectu actus eliciendi a ratione, & officium nulli committitur, niſi ei qui vult recipere: & ideo dicunt quod uſus rationis requiritur in ordinato, alioquin nihil omnino fit. Sed tamen illud videtur eſſe contrarium decretali de clerico per ſaltum ordinato, ubi tangitur quod ad minores ordines infra annos diſcretionis promotus eſt. Amplius: Tota die videmus parvulos ad ordines minores promoveri, qui nec ſciunt, quid ſit ordo, nec quid ibi detur: & iterum, uſus confirmationis non eſt ante adultam ætatem, & tamen ſacramentum dari poteſt. Et ideo eſt alia opinio Magiſtrorum, quod ad aliquem ordinem requiritur uſus rationis de neceſſitate ſacramenti, ad aliquem ordinem de neceſſitate præcepti, ad aliquos de honeſtate, & congruitate. Ad Epiſcopatum namque, quoniam ibi contrahitur matrimonium ſpirituale, neceſſario requiritur conſenſus, ſine quo non fit matrimonium nec ſpirituale, nec corporale, ut infra videbitur: ac per hoc neceſſario requiritur uſus rationis, & diſcretionis de neceſſitate ſacramenti, licet multa alia requirantur, de neceſſitate ſcil. præcepti. Ad ordines vero ſacros requiritur rationis uſus de neceſſitate præcepti, pro eo quod ad illos ordines non debent admitti, niſi qui poſſunt ad continentiam obligari & ideo qui ordinant ſcienter eos, qui non poſſunt obligari, quia ratione ca-

Opinio aliorum. Improb. Opinio vera Explicat.

carent, faciunt contra ſtatutum, & præceptum Eccleſiæ: & ideo ſi tales ordinantur exterius, characterem recipiunt de facto, quia non contradicunt, quamvis non conſentiant. Ad minores vero ordines requiritur de honeſtate rationis uſus, quia ibi committuntur officia, quæ ſpectant non ſolum ad habentes uſum rationis, immo etiam ad habentes ſcientiam litteraturæ. Sed tamen quia illi ordines ſunt ad quamdam aſſuefactionem, ubi ex aliqua utilitate, vel neceſſitate videtur expediens, poſſunt ad minores ordines promoveri, quam ante annos diſcretionis. Sed quod ita paſſim promoveantur, & beneficiis Eccleſiaſticis ditentur, vix poteſt eſſe ſine contemptu canonum, & ſcandalo hominum, & periculo animarum. Concedendæ ergo ſunt rationes oſtendentes, quod non eſt neceſſarius uſus rationis ad ſacramenti eſſe, vel ſuſcipere, ſed ſolum quantum ad bene eſſe, & digne ſuſcipere, loquendo de ordinibus proprie.

1. Ad illud quod obiicitur de matrimonio, dicendum quod non eſt ſimile, quia in matrimonio non requiritur uſus rationis propter dignitatem ſacramenti, ſed propter ſignificationem conjunctionis Dei, & animæ, quæ non eſt niſi mutuo conſenſu: præterea non concludit hoc generaliter de ſacramento ordinis, ſed ſolum de dignitate Epiſcopi.

2. Ad illud quod obiicitur, quod dicit: Accipe, dicendum quod illa oblatio ſignificat magis imperium, & poteſtatem dantis, quam executionem ſuſcipientis. Unde illius non tantum eſt offerre, ſed conferre: & niſi ſit obex contrariæ voluntatis, ita quod omnino ſit invitus, recipit ſacramentum, ſecundum quod judicatur de ſacramento confirmationis.

3. Ad illud quod obiicitur de uſu, dicendum quod etſi non habeat ſtatim uſum, quia tamen ſperatur aliquando habere, non fruſtra datur ſacramentum, ſicut etiam datur ſacerdotium ei, qui longe poſt differt celebrare.

4. Ad illud quod obiicitur de recuſante, dicendum quod hic eſt ſophiſma conſequentis, recuſans non recipit: ergo oportet quod recipiens conſentiat: quia medium eſt inter recuſantem omnino, & conſentientem.

5. Ad illud quod obiicitur de tempore, & ætate, dicendum quod determinatio iſta temporis non eſt quantum ad ſacramenti neceſſitatem, ſed potius quantum ad ſuſceptionis congruitatem, & ſolemnitatem, quam in majoribus ordinibus oportet ſervari, ſaltem quantum ad annos diſcretionis, propter votum continentiæ, & ordinum dignitatem: ulterior vero protelatio temporis quantum ad ſacerdotes quantum ad tempora moderna non exigitur, quia ſicut in multis malitia ſupplet ætatem, ita in multis bonitas, & ſanctitas ſupplet. Præterea, multi nunc ordinantur, qui non præficiuntur populo, ut religioſi: ideo non oportet in eis ita ſervare tempora, ut in aliis, maxime ſi ſit ſanctitas vitæ, & ſcientia, & maturitas morum.

6. Ad illud quod obiicitur de continentia, jam patet reſponſio; nam continentia in ſacris ordinibus non eſt de eſſe; ſed de bene eſſe.

QUÆSTIO III.

An ad ſuſceptionem ordinis ſit neceſſaria indiviſio carnis.

Steph. Brulef. 4. Sent. diſt. 25. q. 7.

Utrum ad ordinis ſuſceptionem neceſſaria ſit indiviſio carnis. Et quod ſic, videtur per Paulum ad Timotheum: Oportet Epiſcopum eſſe unius uxoris virum: & hoc ipſum dicitur de diacono. *Fundam. 1. Tim. 3.*

Item Ambroſius ad Vercellenſes, & habetur 33. diſt. Cognoſcimus non ſolum de Epiſcopo, & presbytero Apoſtolum ſtatuiſſe, ſed etiam patres in Concilii Niceni tractatu addidiſſe, clericum quempiam non debere

bere eſſe, qui ſecunda conjugia ſit ſortitus.

Item ille non poteſt promoveri, qui habet uxorem, cujus caro eſt diviſa: ergo multo minus poteſt ille, qui habuit plures uxores. Prima patet ex hoc quod dicit Innocentius diſt. 34. Si quis viduam, licet laicus duxerit uxorem, ſeu ante baptiſmum, ſeu poſt, non admittatur ad clerum.

Item ſacerdos, ſive Epiſcopus gerit figuram Chriſti: ſed Chriſtus non fuit diviſus, immo unitus unitate naturæ: ergo deficit in tali ſignificatio ordinis: ergo & ordo, quoniam ſignificatio eſt eſſentialis ſacramento.

Item Bigamia eſt proprietas, quæ B numquam relinquitur: nec poteſt ille, qui eſt bigamus, fieri non bigamus: ergo ſi impedit ſacramentum, videtur quod reddat ſe impoſſibilem ad ordinis ſuſceptionem.

Ad opp. 1. Contra: Carnis corruptio non impedit ſacramenti ſuſceptionem: ergo nec diviſio conſimili ratione.

2. Item ſi carnis diviſio impedit quæ eſt cum uxore, cum vituperabilior ſit illa, quæ eſt cum meretrice, multo fortius illam impediret: ſed illa non impedit: ergo nec iſta.

3. Item ſi carnis diviſio impedit, aut ratione alicujus, quod ſit in carne, aut ratione ejus quod ſit in anima. Ratione alicujus quod ſit in carne, non videtur quod relinquat aliam diſpoſitionem, quam in cognitione unius. Ratione alicujus quod ſit in anima non, quoniam mortua uxore nihil remanet de matrimonio.

4. Item quæro quare impedit. Si propter defectum ſacramenti, quæro cujus. Si matrimonii, contra: Plus deficit a ſacramento matrimonii qui numquam contraxit, quam qui bis contraxit: ergo non deficit a ſacramento matrimonii.

5. Item ſi a ſacramento Ordinis, Contra: Bigamia non attenditur ſecundum ſacramentum ordinis, ſed ſcundum matrimonium: ergo non deficit ordo. Eſt igitur quæſtio, quare diviſio impedit, & non corruptio. Et iterum, quare corruptio impedit in muliere ut non conſecretur, quare non ſimiliter & in Epiſcopo.

6. Et iterum: Quare fornicatio uxoris potius faciat virum irregularem, quam fornicatio viri, cum potius puniendus ſit propter diviſionem carnis ſuæ, quam alienæ.

CONCLUSIO.

Bigami inepti ſunt ad ordinis ſacri ſuſceptionem, licet recipiens characterem ſuſcipiat, ſi de facto fiat, non debet tamen diſpenſari: ſecus in ordinibus inferioribus.

Resp. ad Arg. Ad prædictorum intelligentiam eſt notandum, quod ſacramentum ordinis abundat ab aliis in ratione ſignandi, quoniam non ſolum illud, quod adhibetur exterius ſignat, immo ipſe ſuſcipiens ſignum eſt: & ſignat ipſe Epiſcopus conſecratus, vel presbyter ordinatus ipſum Chriſtum ſecundum quod ſuperius tactum eſt: & in hac proprietate differt ab aliis ſacramentis, præterquam a matrimonio, in quo ipſe vir qui eſt ſubjectum ipſius ſacramenti, ſignum eſt ipſius Chriſti, ſicut mulier ſignum eſt Eccleſiæ: & ita concurrunt ad idem ſignificandum. C Quoniam ergo de ſignificatione ordinis primaria eſt, quod ordinatus ſignificet Chriſtum, ut ſponſum Eccleſiæ: & hoc non poteſt ſignificare bigamus, qui habuit uxorem viduam, quoniam Eccleſia unicum habuit ſponſum, & Chriſtus unicam habet ſponſam: hinc eſt quod tales inepti ſunt ad ordines, maxime principales, & ſacros, in quibus homo jam incipit expreſſe figurare Chriſtum: unde bigamia reddit ineptum ad diaconatum, & ſubdiaconatum, & ſacerdotium, & potiſſime ad Epiſcopatum: & ideo in his ordinibus numquam legitur diſpenſatum, nec diſpenſari debet, non quia ſacramentum eſſentialiter deficiat, immo bigamus recipit characte- Quæſt. 1. & 2.

Digitized by Google

racterem: ſed quia perfectio ſacramenti in ipſo deficit, qui nulla ratione poteſt ſuppleri per hominem, nec repenſari: tamen in ordinibus inferioribus ex cauſa neceſſitatis diſpenſationem recipit, ſicut dicitur 34. diſt. cap. Subdiaconus §. Neceſſitate cogente. Et iterum lector, ſi viduam, &c. Ex his patet quod diviſio carnis impedit, & quare impedit, & quæ diviſio.

1. Ad illud quod obiicitur de corruptione, dicendum quod non eſt ſimile, quia non repugnat neceſſitati ſacramenti, nec ſignificationi, ut bigamia. Silimiliter diviſio per fornicationem non impedit, quia non eſt diviſio per ſignificationem: ſed hæc eſt diviſio ſignans.

2. Ad illud quod obiicitur, aut hoc eſt ex parte animæ, aut ex parte carnis, dicendum quod ratio ſumitur ex parte totius hominis, cujus eſt matrimonium contrahere, & quod eſt ſubjectum matrimonii, in quo quidem eſt impedimentum non ratione immunditiæ, vel qualitatis abſolutæ, quæ fit in carne, ſed propter ſignificationem deficientem. Quia enim contraxit cum una, ſignavit Chriſtum, quia vero ab una receſſit, & contraxit cum ſecunda, receſſit a ſignificatione: & ita eſt defectus ſacramenti, ſcilicet unitatis, quæ in ſacramento matrimonii, & ordinis debebat ſignificari.

3. Et per hoc patet ſequens quod obiicitur de defectu ſacramenti: dico enim quod in eo deficit ſacramentum unitatis, quod ſive deficiat ex parte ſua, ſive ex parte uxoris, reddit ipſum minus idoneum ad ordinis ſacramentum. Si ergo quæras quod ſacramentum deficit, utrum ordinis, vel matrimonii: dico quod ſacramentum ordinis deficit, quia non eſt perfectio, quæ poſſit ſignificare, quod exigit ordo. Præterea eſt defectus ſacramenti matrimonii, defectus inquam non ſimplicis negationis, ſicut eſt in eo qui numquam fuit uxoratus, ſed defectus privationis, ubi aliquid eſt de ſignificatione, aliquid de privatione, quæ generat quamdam enormitatem, ſive deformitatem, rationi cujus ad tam nobile ſacramentum non debet admitti. Ex his patent quæſtiones ſequentes, quare, ſcilicet impedit diviſio, non corruptio, quia non privatur ſacramentum aliquod, nec efficitur defectivum propter corruptionem, ſicut propter diviſionem.

4. Ad illud quod quæritur, quare non impedit corruptio conſecrationem viri, ſicut & mulieris: dicunt aliqui Juriſtæ, quod Epiſcopus ſignat Eccleſiam militantem, ſed virgo ſignat Chriſtum qui fuit virgo: ſed illud non capit ratio recta. Et ideo aliter dicendum quod Epiſcopus ſignat Chriſtum: ſed mulier ſignat Eccleſiam triumphantem, ſive ipſam Eccleſiam, quæ virgo eſt, & numquam fuit niſi uxor Chriſti: Chriſtus autem etſi virgo fuit, tamen ſynagogam habuit non ut uxorem, ſed ut concubinam.

5. Et per hoc patet ultimum, quare ille qui deſponſat corruptam ab alio, & cognoſcit, eſt ineptus, & bigamus judicatur: dicendum enim quod ratio eſt, quia non eſt unicus unicæ: iſta enim non eſt unica, & majorem oportet ſignificari unitatem ex parte uxoris, quam viri, quoniam Eccleſia non fuit copulata niſi Chriſto, nec matrimonialiter, nec alio modo. Chriſtus autem copulatus fuit ſynagogæ, quamvis non inſolubiliter, & ita non matrimonialiter: & ſic patet quod omnia talia ſtatuta ſunt valde rationabilia, quia in eorum conſtitutione non penſatur culpa, ſed potius ſignificatio congrua, &c.

QUÆSTIO IV.

An ad ſuſceptionem ordinis ſit neceſſaria conditio libertatis.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 39. art. 3.
Richard. 4. Sent. diſt. 25. art. 3. q. 2.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 25. q. 3.

Utrum ad ſuſceptionem ordinis ſit neceſſaria conditio libertatis. Et quod ſic, videtur diſt. 54. Fundam.

Nullus

Nullus Epiſcoporum ad clericatum ſervum alterius promovere præſumat.

Item in eodem decreto, capitulo ſequenti. Nulli de ſervili conditione ad ſacros ordines promoveantur, niſi a Dominis ſuis prius legitimam libertatem conſequantur.

Item ſi ſervus intret religionem, redditur Domino ſuo: & non poteſt ingredi, niſi efficiatur liber: ergo pari ratione niſi efficiatur liber, non poterit ad ſacros ordines promoveri.

Matth. 6. Item: Nemo poteſt duobus Dominis ſervire, ſicut ipſe Salvator teſtatus eſt: ergo cum officium clericale totum hominem ſibi requirat dedicari, nullus ad hoc poterit promoveri, qui ſit in alterius poteſtate.

Ad opp. Prov. 17. 1. Contra: Servus ſapiens dominabitur ſtultis filiis: ergo videtur quod ubi eſt ſapientia, & vitæ bonitas, quod nihil ex parte ſervitutis obſiſtat.

2. Item ordo dicit poteſtatem ſpiritualem, ſervitus dicit ſubjectionem corporalem: ſed ſubjectio corporalis non habet repugnantiam cum eo, quod ſpirituale eſt: ergo, &c.

3. Item Deus non eſt acceptor perſonæ: ergo tantum placet ei obſequium ſervi, ſicut obſequium Domini: ergo ſicut poſſunt ad divinum cultum, & clericatum aſſumi Domini, ita etiam poſſunt ſervi.

4. Item alia ſacramenta ita libere poſſunt accipere ſervi, ut Domini: & ad ea ita communiter admittuntur: ergo pari ratione videtur quod ad ordinem. Juxta hoc quæritur, ſi ſervus ſit ordinatus ignorante Domino, utrum ſit ei reſtituendus. (Quæſt. lat.)

5. Item ſi reſtituitur, quare non res aliæ conſecratæ; & iterum quanto tempore poſſit repetere.

CONCLUSIO.

Servus quo ad ſacramenti honeſtatem ordinari non debet, licet ſi ordinetur, ordinem recipiat.

Resp. ad Arg. ad prædictorum intelligentiam notandum eſt, quod ſacramentum ordinis non ſolum abundat ab aliis ſecundum rationem ſigni, propter hoc quod non tantum ſacramentum, ſed etiam ſuſcipiens ſacramentum tenet rationem ſigni, immo etiam abundat ſecundum rationem remedii, quia non ſolum ibi gratia ad curandum ſubjectum ordinatur, ſed etiam datur gratia, quæ ordinat ad curandum alios: unde collocat hominem non tantum in ſtatu ſanitatis, immo etiam in gradu honeſtatis, & dignitatis: & ideo ad hoc ſacramentum requiritur non perſona quælibet, ſed perſona honeſta, cui honor, & dignitas competat clericalis. Et quoniam honeſtas multum reſpicit exteriora: ideo non ſolum propter defectum vitæ efficitur quis inhabilis ad hoc ſacramentum ſuſcipiendum, ſed etiam propter defectum multorum aliorum. Ad hoc enim quod perſona ſit honeſta, oportet quod in ea concurrat honeſtas a parte originis, nominis, corporis, actionis, conditionis & converſationis. Propter defectum a parte originis ineptus eſt filius ſacerdotis ſpurius, & etiam quilibet illegitimus. A parte nominis ſive famæ inepti ſunt infames, & publice pœnitentes, diſt. 50. ex pœnitentibus. Propter defectum a parte corporis, corpore vitiati, & dæmoniaci, & epileptici, diſt. 33. Communiter diffinimus. Propter defectum a parte actionis, ut quando incidit in peccatum enorme, ſive factum, ut homicidium, diſt. 50. fere per totum: & hoc eſt propter magnum horrorem, qui eſt in ſanguinis effuſione, ſive juſte fiat, ſive injuſte: vel propter hoc quod dividit unitatem animæ, & corporis. Propter defectum conditionis, ut ſervus diſtinct. 54. Propter defectum converſationis, ut curiales, diſtin. 51. In omnibus autem tradunt diſtinctiones, ſive exceptiones: ſed illæ ſpectant ad ſcientiam inferiorem. Hæc tantum in generali dixiſſe ſufficiat, quod quia ſacramentum ordinis non tantum perſonæ meritum, ſed honeſtatem conſiderat, quia clericus eſt perſona communis, & ordo ponit in gradum dignitatis, debent excludi illi, in quibus ſacramentum, (Defectus honeſtatis.) (Deut. 23.)

& alia

Digitized by Google

& alia per conſequens poſſunt dehoneſtari. Et quoniam ſervus quamdiu in tali ſtatu eſt, eſt ignobilis, & ad ignobilia opera poteſt cogi, & ideo non poteſt ſe totum mancipare, cum alii ſit ſubjectus: ideo non poteſt ad ſacros ordines promoveri quantum eſt de ſacramenti honeſtate, recipit tamen ordinem.

1. 2. 3. 4. Ad illud ergo quod objicitur, quod ſervitus non impedit, & ad omnia ſequentia patet reſponſio per jam dicta.

Ad q. lat. Verumtamen quod quærit, ſi ſervus debet reddi Domino ſuo, reſpondetur quod aut eſt ordinatus Domino ſciente, & conſentiente, aut ignorante, & nolente. Si ſciente, & conſentiente, vel etiam non contradicente, generat ſibi præjudicium, ut amplius non poſſit repetere eum. Si ignorante Domino & nolente, aut ignorante præſentatore & Epiſcopo, aut altero, vel utroque ſciente. Si eis ignorantibus, tunc ſervus tenetur ſe redimere, ſi habet pecuniam: quod ſi non habet, nec Eccleſia vult eum redimere, Domino ſuo debet A reddi. Si autem ſciente ordinante, & præſentatore, tenentur Domino in pecunia, vel in alio ſervo, vel in duplum: quod ſi non habeat, Dominus poteſt ſibi reſumere ſervum. Aliqui tamen dicunt, quod non, ſi pervenit ad ſacerdotium, ſed omnibus videtur quod Dominus debeat ſervari indemnis: habet tamen jus petendi eum infra annum: & quidam dicunt quod poſt ordinationem, quidam dicunt quod poſt cognitionem. B Et hæc omnia probantur per illa jura, quæ dicuntur diſtinct. 54. Sunt & alia multa quæ determinantur in jure, quæ inquam competunt ordinandis, quæ ex diverſis locis Scripturæ ſunt tracta, & maxime ad Timot. & hæc omnia determinantur a diſt. 33. uſque in finem primæ partis: & quoniam hæc diſtinctio magis ſpectat ad ſcientiam inferiorem, ideo ad præſens iſta ſufficiant, ne extra metas noſtræ ſcientiæ exeamus. Et omnia ad ipſam ſicut ad originem poſſent reduci, ſi quis haberet peritiam juris canonici, & divini. 1 Tim. 4

DISTINCTIO XXVI.

De Sacramento Conjugii, cujus inſtitutio, & cauſa oſtenditur, itemque ſacra res, quam ſignat.

CUM alia Sacramenta poſt peccatum & propter peccatum exordium ſumpſerint, matrimonii ſacramentum etiam ante peccatum legitur inſtitutum a Domino: non tamen ad remedium, ſed ad officium. Refert enim Scriptura Geneſis in Adam miſſo ſopore, atque una de coſtis ejus ſumpta, & exinde muliere formata, virum in ſpiritu intelligentem, ad quem uſum mulier facta eſſet, poſt extaſim prophetice dixiſſe: Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea: propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ: & erunt duo in carne una. Gen. 2 Ibidem

De duplici inſtitutione conjugii.

Conjugii autem inſtitutio duplex eſt. Una ante peccatum ad officium facta eſt in paradiſo, ubi eſſet thorus immaculatus, & nuptiæ honorabiles: ex quibus ſine ardore conciperent, ſine dolore parerent. Altera poſt peccatum ad remedium facta extra paradiſum. Propter illicitum motum devitandum. Prima, ut natura multiplicaretur. Heb. 13

Digitized by Google

plicaretur. Secunda, ut natura exciperetur, & vitium cohiberetur: Nam & ante
Gen. 1 peccatum dixit Deus: Creſcite & multiplicamini: & poſt peccatum omnibus pene hominibus per diluvium conſumptis. Quod vero ante peccatum inſtitutum fuerit conjugium ad officium, poſt peccatum vero ad remedium conceſſum, Auguſtinus teſtatur dicens: Quod ſanis eſt ad officium, ægrotis eſt ad remedium. Infirmitatis enim incontinentiæ, quæ eſt in carne per peccatum mortua, ne cadat in ruinam flagitiorum, excipitur honeſtate nuptiarum. Si vero non peccaſſent primi homines, ſine carnis incentivo ac fervore libidinis ipſi ac ſucceſſores eorum convenirent. Et ſicut remunerabile eſt aliquod bonum opus, ſic coitus eorum bonus eſſet & remunerabilis. Quia vero propter peccatum lethali concupiſcentiæ lex membris noſtris adhæſit, ſine qua carnalis non fit commixtio, reprehenſibilis eſt & malus coitus, niſi excuſetur per bona conjugii.

Super Gen. l. 9 cap. 7 tom. 3

Rom. 6

Quando ſecundum præceptum, quando ſecundum indulgentiam contractu ſit conjugium.

Prima inſtitutio habuit præceptum, ſecunda indulgentiam. Didicimus enim ab Apoſtolo humano generi propter vitandam fornicationem indultum eſſe conjugium. Indulgentia vero quia meliora non eligit, remedium habet, non præmium, a qua ſi quis declinaverit, meretur exitiale judicium. Quod ſecundum indulgentiam conceditur, voluntarium eſt, non neceſſarium: alioquin tranſgreſſor eſſet, qui illud non faceret. Et poteſt ſane intelligi illud ſub præcepto dictum hominibus primis ante peccatum: Creſcite & multiplicamini. Quo etiam poſt peccatum tenebantur. uſquequo eſt facta multiplicatio, poſt quam ſecundum indulgentiam matrimonii contractus fuit. Ita etiam poſt diluvium, quo univerſum pene humanum genus deletum eſt, ſecundum præceptum dictum eſt filiis Noe; Creſcite, & multiplicamini. Multiplicato vero homine, ſecundum indulgentiam contractum eſt, non ſecundum imperium.

1 Cor. 7

Gen. 1

Gen. 9

Quibus modis accipiatur indulgentia.

Indulgentia autem diverſis modis accipitur, ſcilicet pro conceſſione, pro remiſſione, pro permiſſione. Et eſt permiſſio in novo Teſtamento, de minoribus bonis, & de minoribus malis. De minoribus bonis eſt conjugium, quod non meretur palmam, ſed eſt in remedium. De minoribus malis, id eſt, de venialibus, eſt coitus, qui fit cauſa incontinentiæ. Illud ſcilicet conjugium indulgetur, id eſt conceditur. Illud vero, id eſt, coitus talis permittitur, id eſt, toleratur, ita quod non prohibetur.

Quod nuptiæ ſint bonæ.

Fuerunt autem nonnulli hæretici nuptias deteſtantes, qui Tatiani appellati ſunt. Hi nuptias omnino damnant, ac pares fornicationibus, aliiſque corruptionibus faciunt; nec recipiunt in ſuorum numerum conjugio utentem marem vel fœminam; Quod autem res bona ſit conjugium, non modo ex eo probatur, quod Dominus legitur conjugium inſtituiſſe inter primos parentes, ſed etiam quod in Cana Galilææ nuptiis interfuit Chriſtus, eaſque miraculo commendavit, aqua in vinum converſa. Qui etiam poſtea virum dimittere uxorem prohibuit, niſi cauſa fornicationis. Apoſtolus etiam ait: Virgo non peccat, ſi nubat. Conſtat ergo rem bonam eſſe matrimonium, alioquin non eſſet ſacramentum. Sacramentum enim ſacrum ſignum eſt.

Aug. de hæreſibus c. 21 t. 6
Hug. 4 p. cap. 3
Gen. 2
Joan. 2
Mat. 19
1 Cor. 7
Mat. 5 & 19

Cujus

Cujus rei ſacramentum ſit conjugium.

Cum ergo conjugium ſacramentum ſit, & ſacrum ſignum eſt & ſacræ rei, ſcilicet conjunctionis Chriſti & Eccleſiæ, ſicut ait Apoſtolus: Scriptum eſt, inquit, [Ephes. 5. Gen. 2] *Relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ; & erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum eſt. Ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia. Ut enim inter conjuges conjunctio eſt ſecundum conſenſum animorum, & ſecundum permixtionem corporum, ſic Eccleſia Chriſto copulatur voluntate & natura, qua idem vult cum eo: & ipſe formam ſumſiſit de natura hominis. Copulata eſt ergo ſponſa ſponſo ſpiritualiter & corporaliter, id eſt, charitate ac conformitate naturæ. Hujus utriuſque copulæ figura eſt in conjugio. Conſenſus enim conjugum copulam ſpiritualem Chriſti & Eccleſiæ, quæ fit per charitatem, ſignificat. Commixtio vero ſexuum illam ſignificat, quæ fit per naturæ conformitatem.*

Qualiter intelligendum ſit illud: Mulier illa non pertinet ad matrimonium, cum qua non eſt commixtio ſexuum.

Inde eſt quod quidam doctorum dixerunt illam mulierem non pertinere ad matrimonium, quæ non experitur carnalem copulam. Ait enim Auguſtinus: [7. q. 2 Non eſt] *Non dubium eſt illam mulierem non pertinere ad matrimonium, cum qua docetur non* [Ibid. Leo 1 ep. 90 c. 4] *fuiſſe commixtio ſexus. Item Leo Papa: Cum ſocietas nuptiarum ita a principio ſit inſtituta, ut præter commixtionem ſexuum non habeat in ſe Chriſti & Eccleſiæ ſacramentum: non dubium eſt illam mulierem non pertinere ad matrimonium, in qua docetur non fuiſſe nuptiale myſterium. Item Auguſtinus;* [In ſoliloquiis] *Non eſt perfectum conjugium ſine commixtione ſexuum. Hoc ſi ſecundum ſuperficiem verborum quis acceperit, inducitur in errorem tantum, ut dicat ſine carnali copula non poſſe contrahi matrimonium: & inter Mariam & Joſeph non fuiſſe conjugium, vel non fuiſſe perfectum, quod nefas eſt ſentire. Tanto enim ſanctius fuit atque perfectius, quanto a carnali opere immunius. Sed ſuperius poſita ea ratione dicta intelligendum eſt, non quin pertineat mulier illa ad matrimonium, cum qua non eſt permixtio ſexuum: ſed non pertinet ad matrimonium, quod expreſſam & plenam tenet figuram conjunctionis Chriſti & Eccleſiæ. Figurat enim illam unionem* [Ephes. 5] *Chriſti & Eccleſiæ, quæ eſt in charitate, ſed non illam, quæ eſt in natura conformitate.* [in l. de bono conjugali c. 18 in tom. 6] *Eſt ergo & in illo matrimonio typus conjunctionis Chriſti & Eccleſiæ; ſed illius tantum, qua Eccleſia Chriſto charitate unitur; non illius, qua per ſuſceptionem carnis capiti membra uniuntur: nec ideo tamen minus ſanctum eſt conjugium; quia ut ait Auguſtinus, in nuptiis plus valet ſanctitas Sacramenti, quam fœcunditas ventris. Eſt etiam conjugium ſignum ſpiritualis conjunctionis & dilectionis animorum, qua inter ſe conjuges uniri debent. Unde Apoſtolus ait: Viri diligite uxores veſtras, ut corpora veſtra.*

Digitized by Google

DISTINCT. XXVI.

De matrimonio ſecundum cauſam formalem.

Cum alia ſacramenta poſt peccatum, & propter peccatum exordium ſumpſerint, matrimonii Sacramentum, &c.

Expoſitio textus.

HÆc eſt ultima pars totalis partis, in qua agit Magiſter de ſacramentis. In hac enim parte agitur ultimo de ſacramento matrimonii: & quoniam tunc unaquæque res perfecte cognoſcitur, quando cognoſcitur ſecundum quadruplex genus cauſæ: ideo pars iſta habet quatuor partes. Diviſio. In prima agit de matrimonio ſecundum cauſam formalem. In ſecunda ſecundum cauſam efficientem, infra: Diſt. 27. *Poſt hoc advertendum eſt, quid ſit conjugium*. Diſt. 31. In tertia ſecundum cauſam finalem, infra: *Poſt hæc de bonis conjugii*. In quarta ſecundum cauſam materialem, quæ eſt perſonarum legitimitas: hæc enim eſt diſpoſitio a parte ſuſcipientis, & per oppoſitum agit de illegitimitate, & hoc facit Diſt. 34. infra: *Nunc ſupereſt attendere, quæ perſonæ*, &c. Prima pars in qua determinat de matrimonio ſecundum cauſam formalem, habet duas: quia enim matrimonio formaliter convenit ſacramentum, & ſignum, & ſignum ſacramentale duo in ſe continet, ſecundum quod ſignum ſignat divinam inſtitutionem, & naturalem repræſentationem, ideo pars iſta habet duas. In prima agit de matrimonii inſtitutione. In ſecunda de repræſentatione, ſive aptatione ſigni ad ſignatum, & hoc, *Cumque conjugium Sacramentum ſit*. Prima pars habet tres partes. In prima determinat inſtitutionis tempus. In ſecunda modum, ibi: *Prima inſtitutio habuit præceptum*. In tertia removet quoddam dubium, quod habet ex prædictis ortum, ibi: *Fuerunt autem nonnulli hæretici*. Similiter A ſecunda pars, in qua poſt inſtitutionem agit de ſignificatione, habet tres particulas. In prima determinat, quid ſit in hoc ſacramento ſignum, & quid ſignatum: ex quibus intelligitur unicum fieri ſacramentum, ſive integrari. In ſecunda ex verbis ſuis introducit dubium, ibi: *Inde eſt quod quidam doctorum*. In tertia vero diſſolvit, ibi: *Hoc ſi ſecundum ſuperficiem*. Et ita in duobus eſt continentia hujus diſtinctionis, ſcilicet in hujus ſacramenti inſtitutione, & in ſacramenti conſtitutione, ſive integratione.

Cum alia ſacramenta poſt peccatum. Dub. I.

B In parte iſta ſunt dubitationes circa litteram: & primo quæritur de ſitu hujus partis. Videtur enim quod ſacramentum matrimonii deberet primo ſituari, ſive primo de eo tractari. Primum quidem quia prius eſt quod animale eſt, deinde quod ſpirituale: 1 Cor. 15. ſed matrimonium reſpicit ſtatum animalem, aliud ſpiritualem: ergo, &c. Item matrimonium eſt primum inter omnia inſtitutum: ergo primo debuit de eo tractari.

Resp. quod ſicut tactum eſt, Sacramenta non ordinantur ſecundum ſtatum perfectionis, vel imperfectionis, nec ſecundum tempus inſtitutionis: C ſed ordinantur ſecundum comparationem ad ſtatum hominis indigentis his Sacramentis: & quoniam quinque prima ſacramenta reſpiciunt indigentiam principaliter in ſe, ſed duo ultima ſunt ad alterum, ſcilicet ordo, & conjugium: inter cetera minus habent de proprietate ſacramentorum novæ legis, & minus de perfectione, cum nunc temporis ſit indulgentia, ideo recte poſt alia determinat de ipſo: & ſic patet reſponſio ad objecta.

Secundum præceptum dictum eſt filiis Noe: Creſcite, & multiplicamini, &c. Dub. II.

Cum illud idem dictum ſit beſtiis, quæ

quæ non ſunt rationis capaces, quo modo tale præceptum potuit dari. A

Resp. Dicendum quod homini fuit, & benedictio & præceptum, & morale, & ſacramentale. Benedictio ratione potentiæ in generando. Præceptum ratione capacitatis in ratiocinando. Præceptum ſacramentale ratione conjunctionis indiviſibilis in ſignificando. Ex hoc patet quod beſtiis ſolum fuit benedictio illud verbum, quia non ſunt rationis capaces: patet etiam quod non fuit ſacramentale niſi ratione inſtitutionis matrimonii in conjunctione Adam & Evæ, quæ poſtmodum eſt ſecuta.

De minoribus bonis eſt conjugium, quod non meretur palmam. Dub. III. B

Videtur hoc falſum, quia omne quod fit ex charitate, meretur palmam: ſed aliquis poteſt ex charitate contrahere, & uxorem cognoſcere: ergo, &c.

Resp. Dicendum quod illud verbum aut intelligitur, quando quis utitur conjugio ad vitandam fornicationem, aut intelligitur de palma ſecundum quod dicit quamdam ſuperexcellentiam ad meritum quantum ad aureolam, ſive quantum ad fructum ſexageſimum.

De minoribus malis, id eſt, de venialibus, eſt coitus, qui fit cauſa incontinentiæ. Dub. IV. C

Videtur male dicere, quia incontinentia eſt peccatum mortale: ergo & concubitus, qui fit propter continentiam, eſt mortale peccatum.

Resp. Dicendum quod concubitum fieri cauſa incontinentiæ dupliciter poteſt intelligi. Aut ut continentia intendatur ut aſpernanda, aut quod intendatur ut aſſequenda, ſive proſequenda: & primo modo intelligit Magiſter, ſecundo modo opponit. Utrum autem ſit peccatum in eo quod ſic coire intendit, infra melius patebit.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam præſentis diſtinctionis ſecundum duo, quæ determinat Magiſter de Sacramento matrimonii, duo principaliter quæruntur. primo quæritur de ejus inſtitutione. Secundo de ejus integritate. Circa primum tria quæruntur. Primo quæritur, quando fuerit inſtitutum. Secundo, a quo. Tertio quæritur, qualiter fuerit inſtitutum.

QUÆSTIO I.

An matrimonium fuerit inſtitutum ante lapſum.

Alex. Alenſ. 4. p. q. 10. Membr. 1. art. 1. § 1.
S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 42. art. 2.
Richardus 4. Sent. diſt. 26. q. 2.
Thom. Arg. 4 Sent. d. 26. q. 1. art. 2.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 26 q. 1.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 26. q. 2.

QUOD matrimonium fuerit inſtitutum ante lapſum, oſtenditur per illud quod dicitur: Non legiſtis quod ab initio, qui fecit homines, maſculum & fœminam fecit illos, & dixit propter hoc, &c. *Mat. 19*

Item Magiſter in littera: Cum alia Sacramenta poſt peccatum exordium ſumpſerunt, matrimonii ſacramentum etiam ante peccatum legitur inſtitutum.

Item ratione videtur, quia uſus conjugii eſt ad procreationem prolis: ſed prolis procreatio conveniebat ſtatui innocentiæ: ergo tunc debuit inſtitui.

Item matrimonium eſt apud omnes: ergo eſt de dictamine naturæ: ſed talia ab initio homini ſunt impreſſa: ergo, &c.

1. Contra: Hugo de ſancto Victore. Tempus inſtitutionis ſacramentorum ex tunc eſſe cœpit, quando homo a gaudiis paradiſi ejectus eſt: & ita videtur quod matrimonium poſt lapſum ſit inſtitutum. *Ad opp. Hug. li. 1 p. 8 ca. 12*

2. Item ratione videtur, quia ſacramentum eſt medicina contra morbum:

bum ſed tempore ſtatus innocentiæ nullus fuit morbus: ergo, &c. Si tu dicas, ſicut dicit Magiſter, quod inſtitutum eſt in officium, non in remedium, quæritur tunc, quare ſimiliter alia non ſunt inſtituta in officium, & poſt in remedium, ſicut matrimonium.

3. Item ſacramenta ſunt ſigna viſibilia rerum inviſibilium, per quæ homo manuducitur ad ſpiritualia cognoſcenda: ſed Adam non indigebat manuduci, quia ſpirituali mente erat præditus: ergo non fuit neceſſe inſtitui in ſtatu innocentiæ.

4. Item ante lapſum non erat major inordinatio, vel libido in actu generativæ, quam in actu nutritivæ; ſed licuit Adæ comedere de omni ligno: ergo ſimiliter videtur quod licuit ei coire cum omni muliere: aut ſi non, quæritur, quare magis eſt arctactus ad iſtum actum, quam ad alium.

5. Item cum poſt lapſum non habeat ſacramentum, quod reſpicit actum nutritivæ, & generativæ; & utrumque eſt in remedium: quare Adam ſimiliter non habuit in ſtatu innocentiæ ſacramentum, quantum ad utrumque actum in officium? & videtur quod magis debuit habere quantum ad nutritivam, quia nutritiva magis erat ibi in uſu, quam generativa.

CONCLUSIO.

Matrimonium fuit inſtitutum tempore ſtatus innocentiæ in officium, non in remedium, quod eſt peculiare huic ſacramento; poſt lapſum autem etiam in remedium.

Resp. ad Arg. Dicendum quod quia inſtitutio reſpicit uſum, uſus vero matrimonii eſt in remedium, & eſt in officium: uſus autem aliorum ſacramentorum eſt tantum in remedium; ideo matrimonii uſus non tantum convenit infirmis, ſed etiam ſanis. Et ideo duplex fuit ejus inſtitutio: una ante lapſum in officium; A alia poſt lapſum in remedium. Eſt autem uſus matrimonii in remedium contra ignorantiam, dum erudit inquantum ſignum: & in remedium contra concupiſcentiam, dum illam refrenat ut medicamentum. Sic & ejus officium fuit quantum ad duas operationes potentiarum, & quantum ad actum cognitivæ, ut homo videret exterius conjuctionem in creatura, quam intelligebat interius, non in quam ut erudiretur, ſed ut videndo materialiter, quod ſciebat, oblectaretur: ſimiliter quantum ad actum generativæ fuit in officium, ut quia per ſe homo non potuit ſpeciem conſervare, adjuncta ſocia, in actum il- B lum conſervationis prodire poſſit. Ex hoc patent tria objecta.

4. 5. Ad illud vero quod obiicitur de nutritiva, dicendum quod non eſt ſimile, quia ibi fit continua deperditio per calorem: ideo frequens debet fieri reſtauratio, & de multis, non de uno tantum. Aliter poteſt dici quod duplex eſt deperditio, ſcilicet quantum ad humidum nutrimentale, & radicale: ſimiliter duplex eſt reſtauratio, ſcilicet quantum ad humidum nutrimentale per lignum paradiſi, & ſimiliter quantum ad humidum radicale per lignum vitæ: hoc autem, ut dicit Auguſtinus, non ſolum fuit in uſum, ſed in ſacramentum etiam, ſignabat enim paſtum C ſapientiæ interiorem: & quia unica eſt ſapientia, unicus fuit ille cibus, licet alii eſſent plures. Similiter quia in actu conjugii intelligitur conjunctio Chriſti, & Eccleſiæ, & Chriſtus eſt ſponſus unicus, & Eccleſia unica; inde eſt quod divina inſtitutione eſt mulier viro in matrimonio conjuncta, ſicut & lignum vitæ proviſum in ſacramentum. Quia vero per peccatum eſt amiſſa conſervatio individui, ſalva nihilominus illa, quæ eſt ſpeciei: ideo remanſit matrimonium, ſed non remanſit illud lignum: habuerunt tamen aliquod ſignum quouſque Chriſtus naſceretur. Si tunc quæratur, quare magis quantum ad nutritivam, & generativam Adam habuit ſacramen-

menta, quam quantum ad alias potentias, ut viſum, &c. Dicendum quod iſta fuerunt in uſum, & in talem uſum, qui veniebat ex indigentia: nam Adam nec per ſe poterat conſervari, nec per ſe poterat generare: & ideo indiguit aliquibus, quibus uteretur: & quia uſus exterioris hominis, & indigentia importabant ſimilitudinem interioris, quia anima non per ſe poteſt vivere, niſi reficiatur a Chriſto: nec ſimiliter per ſe bona opera facere niſi fœcundetur ab ipſo: ideo patet ultimum, quod unicum fuit ſacramentum, nec penes alios ſenſus oportuit alia ſacramenta inſtitui.

QUÆSTIO III.

An Sacramentum matrimonii a Deo fuerit inſtitutum.

S. Thom. in ſuppl 3 p. q. 2 art. 2
Et 4. Sent. d. 26 q. 2 art. 2
Scot. 4. Sent. diſt. 26. q. 1.
Richardus 4. Sent. diſt. 26.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 26. q. 2.
Petr. de Tarant. 4 Sent. d. 26 q. 3

Fundam. A Quo fuerit Sacramentum matrimonii inſtitutum. Et quod a Deo videtur per illud: Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet: hoc dicitur de conjunctione, quæ eſt in matrimonio: ergo ſi iſta eſt a Deo: patet, &c. *Mat. 19*

Item hoc ipſum videtur, quia dixit Deus: Creſcite & multiplicamini: ſed illud crementum erat per uſum actus matrimonialis: ergo matrimonium fuit a Deo inſtitutum. *Gen. 1*

Item hoc ipſum oſtenditur per rationem, quia ſi ſacramenta ſunt a voluntate humana, & omne tale eſt variabile, & mutabile, & cum ſacramenta ſint immutabilia, videtur quod non ſolum hoc, ſed etiam omnia alia ſint a Deo inſtituta.

Item ſacramenta quanto majora ſunt, tanto a majori inſtituenda ſunt: ſed ſacramentum matrimonii eſt præcipue magnum, ſicut dicitur: Sacramentum hoc magnum eſt: ergo a maximo Deo, non ab homine inſtitutum fuit. *Epheſ. 5.*

1. Contra: Inſtitutio matrimonii fuit in illo verbo: Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea, &c. ſed iſtud verbum fuit Adæ, non Dei: ergo fuit inſtitutum ab homine, non a Deo. *Ad opp. Gen. 2.*

2. Item ſi Sacramentum matrimonii eſt inſtitutum a Deo, & in his quæ ſunt a Deo inſtituta, non poteſt Eccleſia aliquid mutare, nec diſponere: ergo nec circa matrimonium: ſed tota die diſpenſatur quantum ad hoc ſacramentum: ergo, &c.

3. Item non legitur: Deum eſſe locutum de matrimonio, niſi quando dixit: Creſcite, & multiplicamini, &c. & cum hoc etiam dictum ſit beſtiis, &c. videtur, quod etiam inter beſtias conſtituit: ſed hoc eſt inconveniens: ergo, &c. *Gen. 1.*

4. Item, matrimonium contrahitur per humanum conſenſum: ergo eſt contractus humanus: ſed contractus humani ſunt inſtituti ab hominibus: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Sacramentum Matrimonii fuit inſtitutum a Deo: licet ſit Sacramentum non modo fidei; ſed etiam dictaminis naturalis.

Resp. ad Arg. Dicendum quod inſtitutio matrimonii eſt a Deo. Sed nota quod quædam ſunt ſacramenta, quæ ſunt pure fidei, ſicut baptiſmus, & confirmatio, & conſimilia: quædam autem non tantum ſunt fidei: ſed etiam naturalis dictaminis: & talia ſunt pœnitentia, & matrimonium: ſed tamen non omnino ſunt de dictamine juris naturalis. Quæ primo modo ſunt, Deus inſtituit mandando: quæ ſecundo modo, inſtituit interius illuſtrando: & ſic inſtituit matrimonium. Unde ipſe non præcepit Adam, quod Evam duceret in uxorem, ſed illuſtravit eum interius, ut intelligeret eam ſibi dandam in uxorem, & omnibus poſteris per liberum conſenſum uxores illo modo conjungi.

1. Unde Adam ſic illuſtratus dixit: hoc nunc os, &c. Et ſicut dicit Magi- *Gen. 2.*

giſter in littera, prophetice eſt locutus: & ideo verbum illud non fuit
Matt. 19. a ſemetipſo, ſed a Deo. Et ideo inſtitutio hujus Sacramenti fuit a Deo. Et ſic patet primum.

2. Ad illud quod obiicitur, quod tunc Eccleſia nihil mutare poteſt, dicendum quod Dominus inſtituit ſacramentum, quo ad formam, & quo ad materiam, quantum illi tempori congruebat, excipiendo ſolum patrem & matrem, & quia aliæ perſonæ ſecundum diverſa tempora debebant congruere inſtitutioni, de legitimitate perſonarum reliquit Eccleſiæ diſpenſandum; & circa hanc diſpenſat Eccleſia.

3. Ad illud quod obiicitur, quod Dominus non eſt locutus de matri-
Gen. 1. monio, niſi ibi: Creſcite & multiplicamini, dicendum quod falſum eſt, immo locutus eſt per Adam, quando Adam Spiritu ſancto illuſtratus dixit illud verbum in perſona
Matt. 19. Dei; & hoc patet, quia Chriſtus repetit illud, ut verbum Dei.

4. Ad illud quod obiicitur, quod eſt contractus humanus, dicendum, quod non eſt pure humanus, & hoc patet ſic; In matrimonio namque duo ſunt, & mutua obligatio, & obligationis mutuæ indiſſolubilitas: & quamvis primum ſit hominis, ſecundum eſt tamen inſtituentis, & ratione illius indiſſolubilitatis præcipue matrimonium tenet rationem ſacramenti, & ſigni ſacri: & ideo non ab homine ortum habet, ſed a Deo: & hoc melius patebit infra, quando agetur de indiſſolubilitate matrimonii.

QUÆSTIO III.

An inſtitutio matrimonii fuerit ſub præcepto.

S. Thom. in Suppl. 3. p. q. 41. art. 2.
Et 4. Sent. d. 26. q. 1. art. 2.
Richardus 4. Sent. diſt 26. art. 3 q. 1.
Steph. Bruleſ 4. Sent. diſt. 26. q. 3.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 26. q. 4

Fundam. QUALITER fuerit inſtitutum matrimonium. Et eſt quæſtio, A utrum inſtitutio matrimonii fuerit ſub præcepto, & quod ſic, videtur per textum Geneſis, quia præceptum eſt eis, quod creſcerent, & multiplicarentur; ſed non poterat hoc fieri niſi Gen. 1. per conjunctionem maris cum femina; hæc autem conjunctio legitime facta eſt matrimonium: ergo matrimonium fuit inſtitutum ſub præcepto.

Item Magiſter in littera; Prima inſtitutio matrimonii habuit præceptum; ſed prima fuit in Paradiſo, & ibi data fuit ſub præcepto; ergo &c.

Item ratione videtur, quia matrimonium ordinatum erat ad conſervationem ſpeciei, quantum ad generativam: & eſus lignorum ordinatus B erat ad conſervationem individui, quantum ad nutritivam, quia etſi numquam moreretur, tamen determinato tempore in aliam vitam transferretur: ſed eſus cadebat ſub præcepto: ergo & coitus.

Item omnes qui poſſunt, tenentur pro loco & tempore multiplicare prolem ſpiritualem, revocando ſcilicet hominem a peccato: ergo cum ſecundum ſtatum primum multiplicatio corporalis eſſet conjuncta ſpirituali, videtur quod omnes tenebantur, & ſic videtur inſtitutum fuiſſe matrimonium ſub præcepto.

1. Contra: Si fuit inſtitutum ſub Ad opp. præcepto, aut ergo illud præceptum C fuit juris naturalis, aut poſitivi. Non poſitivi: quia unum ſolum fuit. Non juris naturalis, quia adhuc maneret; ergo nullo modo fuit inſtitutum ſub præcepto.

2. Item ſemper licitum fuit homini facere quod melius eſt: ſed melius eſt omnino continere, quam coire: quia caſtitas virginalis eſt dignior conjugali: ergo licuit non coire, nec nubere; ſed non licuiſſet, ſi fuiſſet, vel eſſet ſub præcepto: & ſic, &c.

3. Item ſi præceptum, fuit, cum Abel uxorem non habuerit, videtur quod peccaverit: ſed conſtat quod hoc eſt falſum, quia Abel eſt primus juſtorum, ſicut teſtatur Dominus: A Matt 23. ſanguine Abel juſti; ergo, &c.

4. Item

4. Item ad matrimonium maxime requiritur liber conſenſus: ergo nullo modo arctari debuit homo per præceptum.

CONCLUSIO.

Matrimonii præceptum fuit affirmativum, & de jure naturali ſecundum tempus; tempore autem legis gratiæ habuit indulgentiam, non præceptum.

Resp. ad Arg. Dicendum quod prima inſtitutio matrimonii præceptum habuit, ſicut dicit Magiſter: Et præceptum illud fuit affirmativum, & fuit juris naturalis. Sed attendendum quod jus naturale quædam dictat ſimpliciter, quædam ſecundum tempus. Simpliciter ut Deum amandum. Secundus tempus, ut omnia eſſe communia. Dico ergo, quod præceptum de uſu matrimonii fuit naturale ſecundo modo, quia quamdiu pauci erant, dictabat jus naturale, quod multiplicanda eſſet proles ad cultum Dei. Sed ceſſante iſto ſtatu, ceſſavit præceptum. Explicat.

1. Et ideo inſtitutio ſecunda tempore legis gratiæ habuit indulgentiam, non præceptum. Et ex hoc patet reſponſio ad primum objectum.

2. Ad ſecundum dicendum quod non tempore legis naturæ inſtitutæ, nec etiam corruptæ in ſtatu primo perfectius fuit continere, quam nubere. Primo quidem, quia non erat pruritus, nec turpitudo aliqua. Secundo vero, quia erat obedientiæ meritum. Unde cœlibatus Joannis non præfertur conjugio Abrahæ.

3. Ad illud quod obiicitur de Abel, dicendum quod illud erat præceptum affirmativum; & ideo non obligabat ad ſemper, ſed pro loco, & tempore: & ideo non peccavit, quia nondum ſenuerat.

4. Ad illud quod obiicitur de libertate conſenſus, dicendum quod ſicut præceptum non aufert motum charitatis, qui motus maxime gratuitus, & liberalis eſt: ſic non aufert libertatem conſenſus, nec dirimit: ideo quamvis Dominus præciperet contractionem matrimonii cum aliqua, tamen utrum cum hac quis contraheret, vel cum alia, reliquit in mera libertate contrahentis.

ARTICULUS II.

Consequenter quantum ad ſecundum articulum quæritur de matrimonii integritate, & circa hoc quæruntur tria. Primo quæritur de integritate quantum ad ſignificationem. Secundo quantum ad cauſalitatem. Tertio quantum ad utrumque.

B

QUÆSTIO I.

An in matrimonio nutus ſint ſignum, vel ſignatum.

Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 26. q. 4.

Quid ſit in Sacramento matrimonii ſignum, & quid ſignatum, & cum ſignum in ſacramentis ſit elementum, ſicut dicit Hugo; quia ſacramentum eſt elementum ex ſimilitudine repræſentans; & cum hic nullum ſit elementum, videtur quod hic nullum ſit Sacramentum: & ſi nullum ſacramentum, non videtur habere ſignificationem Sacramenti. Si tu dicas, quod vir, & mulier ſe habent in ratione elementi. Contra: Differt elementum ab eo, qui ſuſcipit ſacramentum: ergo ſi viri, & mulieris eſt ſacramentum illud ut ſuſceptivum, non ergo ut figurativum. Fundam. Hug. li. 1 p. 2 ca. 2

C

Item ſicut in nova lege appropinquavit veritas, ita novæ legis tempore, ſcilicet veritatis, debuerunt ſigna ſacramentorum evidentia eſſe: cum ergo vir, & mulier fuerint ſemper materia hujus Sacramenti, videtur quod in nova lege non ſunt materia, ſive elementum. Si dicas quod verbum, quo exprimitur conſenſus, eſt elementum. Contra hoc eſt, quod illud ſemper fuit opportunum.

Si

Digitized by Google

Si dicas, quod addita eſt benedictio annuli, & nuptiarum: hoc nihil eſt, quia hæc non ſunt de ſubſtantia ſacramenti.

Ad opp. 1. ITEM Quæro quid ſit ſignatum in hoc ſacramento: & videtur Apoſtolus dicere, conjunctio Chriſti, & Eccleſiæ, ubi ait: Hoc ſacramentum magnum eſt: ego autem dico in Chriſto & Eccleſia.

2. ITEM ſi homo non peccaſſet, Chriſtus incarnatus non eſſet ſecundum communiorem, & probabiliorem opinionem, & nihilominus magnum fuiſſet ſacramentum: ergo non tantum conjunctio Chriſti, & Eccleſiæ eſt ſignatum.

3. ITEM ſi ſignat conjunctionem fidelis animæ cum Deo: ſed hæc ſeparabilis, & ſolubilis eſt: ergo & matrimonium. Si utrumque, tunc ergo cum duplex ſit conjunctio, & una ſine alia: videtur ergo quod illud ſacramentum non ſit unum, ſed plura.

4. ITEM cum in aliis ſacramentis ſit aliquid, quod eſt res tantum, aliquid quod eſt ſignum tantum, aliquid quod res & ſignum, quæro, utrum illud ſit in hoc: & ſi eſt, quæro quid ſit illud. Si dicas, quod conſenſus exterior eſt ſignum tantum, interior res & ſignum, unio Chriſti, & Eccleſiæ res tantum. Obiicitur, quia ſicut ordinantur ſecundum cauſalitatem, ſic ordinantur ſecundum ſignificationem: ergo ſi primum non eſt cauſa ſecundi, ſed magis econverſo: patet, &c.

CONCLUSIO.

Matrimonii ſignum eſt verbum vel nutus explicans conſenſum: & cum ſit quodam modo ab inſtinctu naturæ, non habet hoc ſacramentum elementum extra ſenſibile.

RESP. AD ARG. Dicendum, quod ſicut in aliis ſacramentis aliquid eſt, quod eſt res tantum, aliquid quod eſt ſignum tantum, aliquid quod eſt res, & ſignum, ſic & in matrimonio: Et hoc in omnibus ſacramentis eſt

Explicat. generale. Differt tamen in modo comparandi: & hoc quia quædam ſa-

A cramenta ſunt totaliter ab inſtitutione, quædam ſunt partim a naturæ dictamine, partim ab inſtitutione. Illa ſunt totaliter ab inſtitutione, quorum uſus reſpicit ea quæ ſunt fidei puræ, ut Baptiſmus, & Euchariſtia: iſta habent ſigna ſignificantia ſecundum inſtitutionem exterius, & interius: & ideo talia habet convenientia inſtituta, & exterius adhibita: & in talibus verum eſt, quod ſigna iſta evidentiora ſunt ſecundum appropinquationem veritatis: & in talibus verum eſt, quod primum ſignum eſt cauſa ſecundi, & ſecundum quodam modo cauſa tertii, ut patet in baptiſmo. Sunt & alia, quæ quo-

B dam modo ab inſtinctu naturæ ſunt, ut matrimonium, in quo eſt maris, & feminæ conjunctio: & pœnitentia, in qua eſt offenſæ emendatio: partim etiam ſunt a fide, ſcilicet quod illa conjunctio ſignificet conjunctionem Dei, & animæ: & illa emendatio facit reconciliationem Dei cum anima: & talia ſuam primam inſtitutionem habuerunt in paradiſo, matrimonium autem magis aperte: & quia quodam modo ſunt a natura, & in ſtatu naturæ inſtitutæ, non debebat homo ſubdi elemento: ideo non fiunt in elemento extra ſenſibili. Habent tamen exterius ſignum, quod quidem ſignificat interiorem

C conjunctionem per naturam ſuæ ſignationis, ſicut verbum, vel nutus, & illud additur, quod ſignificat naturaliter conſenſum interiorem animorum, ſcilicet copula carnalis, ſecundum quod ſignificat conjunctionem Chriſti, & Eccleſiæ, vel Dei & animæ: & hoc eſt ſecundum fidem, & inſtitutionem. Eſt enim habile per naturam, & ſignificat per inſtitutionem, quia unus eſt mas, & ſignificat Chriſtum, alius autem femina, & ſignificat animam: & ex hoc patet reſponſio ad primum, quid ſit hic ſignum, quia primo & principaliter eſt verbum, vel nutus, in quo exprimitur conſenſus: ut vero annexum eſt diſtinctio ſexuum: patet etiam quare non habeat elementum,

Digitized by Google

tum, ſicut alia ſacramenta. Patet e- A tiam, quare ſignum non crevit in evidentia, quia non erat omnino ſecundum inſtitutionem: ideo immutabile eſt quantum ad ipſum ſignificans, augmentum tamen eſt in evidentia ſignificandi, quia certius nunc ſcitur, quid ſignificat matrimonium, quam ante ſciretur.

1. Ad illud quod obiicitur, quid ibi ſit ſignatum, dicendum quod unum eſt ſignatum principale, ſcilicet conjunctio Chriſti, & Eccleſiæ: & quia iſta conjunctio eſt dupliciter, ſcilicet per charitatem, & per naturæ conformitatem, dupliciter in hoc ſacramento ſignificatur. Prima eſt per conſenſum animorum, ſecunda per commixtionem ſexuum. B

2. Ad illud quod obiicitur, ſi homo non eſſet lapſus, &c. Dicendum quod adhuc ſignificaſſet unionem Chriſti, ſive Dei cum Eccleſia, licet non expreſſe conjunctionem cum fideli anima: ſed tamen Dominus ita præviderat futurum eſſe: & ideo ſic inſtituerat. Si tamen homo non peccaſſet, ſacramentum a ſignatione vacuum non eſſet.

3. Ad illud quod obiicitur, quod primum non eſt cauſa ſecundi, dicendum, quod ubi eſt ſignatio ſecundum inſtitutionem, primum poteſt eſſe cauſa ſecundi: ſed ubi per naturam, ſecundum quod eſt interius, eſt cauſa exterioris, quia effectus exterior ſignum eſt cauſæ interioris, ut verbum conſentiendi exterius, interioris conſenſus eſt ſignum, ſicut in pœnitentia viſum eſt. C

QUÆSTIO II.

An in ſacramento matrimonii conferatur gratia.

S. Thom. in ſuppl. 3. p. q. 42. art. 4.
Richardus 4. Sent. diſt. 26. art. 2. q. 3.
Steph. Brulef. 4. Sent. diſt. 26. q. 5.
Petr. de Tarant. 4. Sent. d. 26. q. 8.

Fundam. *de Gen. l. 9. c. 7. t. 3.* QUID ſit in ſacramento cauſans, & quid cauſatum: Et quod hoc ſacramentum aliquid efficiat, probatur: quia ut dicit Auguſtinus, & habetur in littera, quod ſanis erat ad officium, ægris eſt ad remedium: ſed quod nullam habet efficaciam, non præſtat remedium: ergo ſi matrimonium præſtat remedium, aliquid efficit.

Item ſi eſt ſacramentum novæ legis: ergo non tantum repræſentationem, ſed etiam inſtitutionem, & ſanctificationem continet: ſed ſacramentum ſanctificans donat gratiam: ergo, &c.

Item ſicut ſacramentum repræſentat eſt ſimilitudine, ita figurat ex inſtitutione, & ita ſanctificat ex benedictione; ſed in nova lege eſt benedictio nuptiarum: ergo videtur quod ſit ſanctificatio: ſic, &c.

1. Contra: Si ſacramentum aliquid efficit, efficit quod figurat; ſed iſtud ſignat conjunctionem Chriſti, & Eccleſiæ, & hanc non efficit; ergo nec aliquid aliud. *Ad opp.*

2. Item ſacramentum quod dat gratiam, & habet efficaciam, ab omnibus debet accipi, qui habent morbum: ſed omnes habent morbum concupiſcentiæ; ergo omnes debent nubere; ſed bonum eſt homini non nubere; ergo non dat gratiam.

3. Item ſi dat gratiam, quæro quam? Si conjungit animam Deo, & deſponſat, vel unit etiam membra ad invicem, cum animam fieri ſponſam Chriſti, & membra unire ſit effectus baptiſmi, & Euchariſtiæ, videtur hoc ſacramentum ſuperfluere.

4. Item ſacramentum quod dat gratiam; ſi vendatur, vel ſub pacto pecuniæ accipiatur, facit intervenire ſimoniam; ergo qui aliquam duceret uxorem cum pacto pecuniæ, eſſet ſimoniacus, quod falſum eſt.

CON-

Digitized by Google

CONCLUSIO.

Sacramentum matrimonii quantum eſt de ratione ſacramenti eſt in remedium: & confert gratiam.

Opinio 1. Resp. ad Arg. Ad hoc voluerunt aliqui dicere, quod illud ſacramentum nullam dat gratiam: Et quod dicitur, quod ſacramenta novæ legis dant gratiam, dicunt intelligi de his quæ in nova lege ſunt inſtituta. Nec eſt hoc ſacramentum remedium per efficaciam, ſed per indulgentiam. Et inde eſt quod concupiſcentiam non minuit ſecundum habitum, minuit tamen ſecundum indulgentiam, & ſecundum actum, ut non urat, ſecundum quod dicitur, quod melius eſt nubere quam uri. 1. Cor. 7. Opinio 2. Alii dicunt, quod in ſacramento matrimonii datur gratia digne, & devote ſuſcipientibus ratione benedictionis ſuperadditæ. Deus enim eis benedicit ad benedictionem ſacerdotis. Improb. Sed hæc poſitio non videtur valere, quia illa benedictio eſt ſacramentalis: & ſi ſacramentale efficit, quanto magis ſacramentum? 3. propria Et ideo tertio modo dicendum, quod ſuſcipientibus hoc ſacramentum datur remedium, quantum eſt de ratione ſacramenti, quod excuſat coitum: & facit illud eſſe veniale, ſive non eſſe peccatum, quod alias eſſet peccatum. Et hoc poteſt eſſe ſine dono gratiæ, & habuit hoc illud ſacramentum ſtatim poſt lapſum. Sed nunc tempore legis novæ non tantum præſtat illud remedium, ſed etiam aliquod gratiæ donum digne ſuſcipientibus, utpote his qui ex charitatis conſenſu uniuntur ad procreandum prolem ad divinum cultum. Ratio & explicatio. Ratione enim expreſſionis conſenſus in individuam conſuetudinem vitæ, & ratione benedictionis Eccleſiæ, cujus eſt ſacramenta Eccleſiæ debite tractare, ſublevatur anima a corruptione concupiſcentiæ inordinata: & datur gratia ad copulam ſingularem, & ad copulam utilem, & ad copulam inſeparabilem. Et ex hac

A gratia fit remedium contra triplicem inordinationem concupiſcentiæ, & naſcitur triplex bonum matrimonii. Gratia triplex quæ datur. Triplex bonum matrimonii. Concupiſcentia enim inclinat ad multas: quia luxurioſus non eſt una contentus: & in matrimonio datur gratia homini, ut ſoli uxori velit conjungi: & ita pronitas ad multas excluditur per copulam ſingularem. Concupiſcentia etiam inclinat ad delectationem, non ad utilitatem: quia luxurioſus non quærit niſi ſatisfactionem appetitivæ, ſeu appetitus ſenſitivi. Datur ergo gratia in matrimonio, ut non recognoſcat uxorem niſi propter prolem: & ita excluditur delectatio appetitivæ per copulam utilem. B Item: Concupiſcentia faſtidium generat poſt impletionem. Unde luxurioſus poſtquam cognovit unam, illam reſpuit, & vadit ad aliam. In matrimonio vero datur gratia, ut ſemper velit eſſe cum una: & ita excluditur variarum concupiſcentia per copulam inſeparabilem. Ex copula ſingulari oritur bonum fidei, ut ad aliam non accedat. Ex copula utili bonum prolis. Ex copula inſeparabili bonum ſacramenti.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quo modo efficit quod figurat, dicendum quod figurat primo conjunctionem animorum: & hanc efficit non primo uniendo, ſed magis augendo, C ſicut confeſſio contritionem: & hoc iterum quodammodo efficit conjunctionem cum Deo: quia ſi membrum membro magis unitur, per conſequens & magis unitur Chriſto: ſicut in Euchariſtia, dum membra magis uniuntur Chriſto, per conſequens magis uniuntur ad invicem, unde Chriſto incorporantur; & ſic patet differentia.

2. Ad illud quod obiicitur, quod tunc omnes deberent accipere uxores, dicendum quod in matrimonio datur gratia ad remedium, ſed in voto diſponitur anima per gratiam ad perfectius remedium. Unde quia perfectius minus perfecto eſt præponendum, ideo non omnes debent nubere: ſed melius faciunt, qui vovent continen-

tinentiam. Sed quia non omnes capiunt verbum, ideo utrumque eſt congruum, vel bonum, & remedium voti, & religionis, vel remedium matrimonialis conjunctionis.

3. Ad aliud patet reſponſio; quoniam in ſacramento non fit deſponſatio, ſed figuratur ipſa deſponſatio, quæ eſt Dei ad animam. Sed deſponſatio quæ fit & figuratur, eſt deſponſatio viri, & mulieris, ubi per conſequens datur gratia aliqua ad efficaciorem deſponſationem, & unionem ipſius animæ: hoc tamen eſt ex conſequenti.

4. Ad illud quod ultimo obiicitur de ſimonia, dicendum quod matrimonium accipit rationem ſpiritualitatis, & gratiæ, quando conſenſus jungitur benedictioni, ubi explicatur ſignificatio, & obtinetur per benedictionem ſanctificatio, & ideo in benedictione ſacerdotali conſiſtit ratio ſpiritualis præcipue: nam matrimonium habet aliquid de contractu voluntario, & annexum temporale, ut temporale: & ideo ſi aliquis venderet benedictionem, eſſet ſimoniacus: qui autem conſentit finaliter propter pecuniam, quamvis peccet, non tamen judicatur ſimoniacus, maxime quia ipſe non eſt ſacramenti diſpenſator. Et præterea, multa temporalia ſunt adjuncta, ut mutua educatio, & filiorum enutritio, & alia plura, & ideo licet dotes accipere: & ideo ſi quis cum pactione magnæ dotis conſentiat, ſimoniacus non eſt, quia id ſacramentum etſi aliquo modo cum aliis conveniat in præſtando remedium, habet tamen carnale officium conjunctum, ratione cujus in pactione non cadit etiam in vitium ſimoniacum etiam ſi aliquid detur, cadit tamen in peccatum, quia contra gratiam deſponſatur: hæc autem potuit eſſe ratio, quæ movit illos, qui dixerunt in hoc gratiam non dari. Sed qui recte vult reſpicere, & judicare, neceſſe habet pretioſum a vili ſeparare, ratione quorum diverſa habuit, ſacramento convenit attribuere, & ſacri canones hoc inuunt, in quibus ab antiquo ſtatutum fuit, ut vir cum uxore in primo die benedictionis carnaliter non coiret ob reverentiam illius benedictionis Eccleſiæ, quæ etſi videatur annexa ſacramento, utique tamen ſit inquantum ſignum: inquantum tamen habet efficaciam, & eſt eccleſiaſticum, ſpectat ad ejus eſſe complementum: & ſic patet totum.

QUÆSTIO III.

An carnalis commixtio ſit de integritate matrimonii.

S. Th. in Supp. 3 p. q 42. art. 4.
Richard. 4. Sent. diſt. 26. art. 4. q. 3.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 26. q. 6.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d 26. q. 9.

Utrum carnalis commixtio ſit de integritate matrimonii quantum ad ſignantiam, & efficaciam. Et quod ſic, videtur: quia in inſtitutione matrimonii dicitur: Erunt duo in carne una, & Dominus ipſe repetit: Sed hoc non eſt ante commixtionem; ergo commixtio eſt de integritate. *Ad opp.* *Matt. 19*

Item Auguſtinus dicit, & habetur in littera; Non dubium eſt illam mulierem ad conjugium non pertinere, cum qua docetur commixtio ſexuum non fuiſſe. *Eſt in can. cauſ. 7 q. 1. c. Non eſt.*

Item ratione videtur, quia conjugium eſt ſignum conjunctionis Chriſti, & Eccelſiæ in conformitate naturæ: ſed hæc ſolum eſt commixtio: ergo, &c.

Item matrimonium eſt inſtitutum in remedium contra concupiſcentiam: ſed hoc remedium habetur ab his ſolum, qui matrimonio ſunt conjuncti; ergo hoc remedium non eſt per continentiam, ſed per commixtionem quia aliter non eſſet magis remedium nubere, quam non nubere.

Contra: Quod non ſit de integritate quantum ad ſignantiam, videtur; quia perfectum matrimonium fuit inter Adam, & Evam ante cognitionem carnalem, & ante dixit: Hoc nunc os, &c. quam eam cognoſceret *Fundam.* *Gen. 2.*

ſceret; ergo commixtio non eſt de integritate.

Item perfectum matrimonium fuit inter Mariam, & Joſeph, quia fuit ibi bonum prolis, bonum fidei, & ſacramenti, & ſine commixtione: ergo, &c.

D. bono conjug. c. 3. tom. 6. Item quod non ſit de integritate in ratione remedii, videtur; quia Auguſtinus dicit, quod ſanctior eſt copula mentium, quam corporalis: ergo major datur ibi efficacia contra concupiſcentiam in unione mentali, quam carnali.

Item in actu illo efficitur homo totus caro: ergo per oppoſitum, cum gratia, quæ eſt remedium contra concupiſcentiam faciat ſpiritualem, numquam datur in illo actu.

Item in illo actu ſatisfit concupiſcentiæ: ſed dum ſatisfit ei, ipſa intenditur: ſed quod intendit concupiſcentiam, non eſt remedium, immo venenum: ergo carnalis commixtio non prodeſt, immo obeſt ad remedium matrimonii.

CONCLUSIO.

Copula carnalis non eſt de integritate ſacramenti matrimonii, quantum ad eſſe neceſſitatis, ſed ſolum quantum ad eſſe completionis.

Resp. ad Arg. Dicendum quod integritas rei dupliciter accipitur, videlicet, vel quantum ad eſſe neceſſitatis, vel quantum ad eſſe completionis, ſive plenitudinis. Si loquamur quantum ad eſſe neceſſitatis, verum eſt quod ſacramentum matrimonii eſſe habeat ſine commixtione carnis. Si autem quantum ad eſſe plenitudinis, ſic eſt de ejus integritate: & ſic procedunt rationes ad partes oppoſitas. Explicat. Et hoc patet ſic: In matrimonio enim conſiderantur hæc tria, ſcilicet ſignum, officium, remedium. Quantum ad ſignificationem, dicendum quod duplex eſt ejus ſignificatio: ſignificat enim conjunctionem Chriſti & Eccleſiæ per charitatem, & conjunctionem eorumdem per naturæ conformitatem. Similiter duplex eſt officium. Unum enim eſt mutuæ educationis, & fomenti: & aliud procreandæ prolis. Similiter duplex eſt remedium. Unum eſt quantum ad concupiſcentiæ defluxionem, ut ſcilicet non ad omnem mulierem intendat. Aliud quantum ad inordinationem, ut ſcilicet non libidine, ſed amore prolis, nec ſine matrimoniali affectu mulierem cognoſcat. Primum igitur ſignatum, & primum officium, & primum remedium ſunt in ſacramento matrimonii quantum ad conjunctionem animorum. Secundum eſt ſolum quantum ad conjunctionem corporum. Et primum eſt de ſubſtantia matrimonii quantum ad eſſe neceſſarium. Secundum quantum ad eſſe plenum. Et ſic patet reſponſio ad utramque partem, diſtinguendo perfectionem duplicem, ſive duplicem integritatẽ ſufficientiæ, & plenitudinis. Et ſecundum hoc diſtinguunt Juriſtæ matrimonium, ſcilicet matrimonium ratum, & matrimonium conſummatum.

Ad illud ergo quod obiicitur, quod gratia non datur in illo actu: ergo non eſt remedium contra peccatum, dicendum quod remedium aliquod contra peccatum eſt dupliciter, aut quia liberat a peccato commiſſo: & hoc eſt per gratiam, quæ in eo confertur: quoddam quod liberat a peccato, quod committeretur alias: & tale eſt matrimonium, quia multi infirmi urerentur concupiſcentia, niſi haberent uxorem, quam cognoſcendo carnis aduſtionem evadunt: & in tali quantum ad uſum non eſt neceſſe gratiam dari, quamvis in actu illo poſſit homo mereri, ſicut habebitur infra. Reſp. ad 4. pro fundam.

Ad illud vero quod ultimo obiicitur, quod non eſt in remedium, immo contra, quia intendit concupiſcentiam in ſatisfaciendo ei, dicendum quod qui cognoſcit uxorem, debitæ concupiſcentiæ non ſatisfacit, ſed potius obviat, ne uratur, & ideo non intenditur, ſed remittitur in eo fervor libidinis. Sed qui cognoſcit, ut delectetur, non cognoſcit matrimonialiter: & talis non habet remedium, immo præſtat concupiſcentiæ fomentum. Reſp. ad ulti ad oppoſitum.

DI-

Digitized by Google

DISTINCTIO XXVII.

Quid ſit Matrimonium, & quod illius cauſa efficiens eſt conſenſus.

POST hæc advertendum eſt quid ſit conjugium, & quæ ſit efficiens cauſa conjugii, & cauſa propter quam contrahi debeat, & quæ ſint bona conjugii, quo modo per ea excuſetur coitus carnalis, quæ ſint legitimæ perſonæ ad matrimonium. Sunt alia plura in matrimonio conſideranda, quæ ſub compendio perſtringemus.

Quid ſit conjugium.

Sunt ergo nuptiæ vel matrimonium, viri mulieriſque conjunctio materialis inter legitimas perſonas, individuam vitæ conſuetudinem retinens. Ad individuam conſuetudinem vitæ pertinet, quod abſque conſenſu alterius neuter continentiam profiteri poteſt, vel orationi vacare: & quod inter eos dum vivunt, vinculum conjugale permanet, & alii ſe copulare non liceat: & ut invicem alter alteri exhibeat, quod quiſque ſibi. Hac autem deſcriptione legitimorum & fidelium tantum matrimonium includitur. 27. q. 2. in princ.

De conſenſu qui efficit conjugium.

Efficiens autem cauſa matrimonii eſt conſenſus, non quilibet, ſed per verba expreſſus: nec de futuro, ſed de præſenti. Si enim conſentiunt in futurum, dicentes: Accipiam te in virum: & ego te in uxorem: non eſt iſte conſenſus efficax matrimonii. Item ſi conſentiant mente, & non exprimant verbis, vel aliis certis ſignis: nec talis conſenſus efficit matrimonium. Si autem verbis explicant quod tamen corde non volunt, ſi non ſit coactio ibi vel dolus, obligatio illa verborum, quibus conſentiunt, dicentes: Accipio te in virum: & ego te in uxorem, matrimonium facit.

Auctoritatibus probatur, quod ſolus conſenſus facit matrimonium.

Quod autem conſenſus matrimonium faciat, ſubditis probatur teſtimoniis. Ait enim Iſidorus: Conſenſus facit matrimonium. Item Nicolaus Papa: Sufficiat ſolus ſecundum leges eorum conſenſus, de quorum conjunctionibus agatur: qui ſolus ſi forte in nuptiis defuerit, cætera etiam cum ipſo coitu celebrata fruſtrantur. Joannes Chryſoſtomus: Matrimonium quidem non facit coitus, ſed voluntas: & ideo non ſolvit illud ſeparatio corporis. Item Ambroſius: Non defloratio virginitatis facit conjugium, ſed pactio conjugalis. Ex his apparet quod conſenſus, ideſt, pactio conjugalis, matrimonium faciat: Et ex tunc conjugium eſt, etiam ſi non præceſſit, vel ſecuta eſt copula carnalis.

Habentur hæc 27. q. 2. in pr. Hom. 32. in Matt. oper. imp. in medio. Ambr. de Virg. c. 5. & 6.

Quando incipiat eſſe conjugium.

Quod enim ab ipſa deſponſatione, in qua pactio conjugalis exprimitur, conjuges ſint, ſanctorum teſtimonia probant. Ait enim Ambroſius: Cum initiatur conjugium, conjugii nomen aſciſcitur, cum conjungitur viro, conjugium eſt, non cum viri admixtione cognoſcitur. Item Iſidorus: Conjuges verius appellantur a prima deſponſationis fide, quamvis adhuc inter eos ignoretur conjugalis concubitus. Item

Habentur hæc cauſa 27. in pr. lib. de virg. c. 5. & 6. etym. c. 7.

Augu-

nupt. & concup. c. 11. t. 7. Matth. 12 Luc. 2. — *Auguſtinus: Conjux vocatur ex prima deſponſationis fide, quam concubitu non cognoverat, nec fuerat agniturus. Nec pejerarat, nec mendax manſerat conjugii appellatio, ubi non fuerat, nec futura erat carnis ulla commixtio. Propter quod fidele conjugium ambo parentes Chriſti vocari meruerunt, non ſolum illa mater, ſed etiam ille pater ejus, ſicut conjux matris ejus; utrumque mente, non carne. Ex his evidenter inſinuatur, quod ex tempore quo intercedit conſenſus voluntarius ac maritalis (qui ſolus conjugium facit) veri conjuges ſunt ſponſus & ſponſa.*

Secundum quoſdam non eſt conjugium ante carnalem copulam, ſed ſponſi & ſponſæ ſunt.

Quidam tamen aſſerunt verum conjugium non contrahi ante traditionem & carnalem copulam: nec vere conjuges aliquos antequam intercedat commixtio ſexus: ſed a prima fide deſponſationis vir ſponſus, & mulier ſponſa eſt, non conjux. Sponſos autem & ſponſas conjuges frequenter appellari dicunt, non quia ſint, ſed quia futuri ſunt, cujus rei reſponſionem invicem fecerunt. Et ſecundum hoc verba præmiſſarum auctoritatum intelligenda fore tradunt.

Qua ratione nituntur.

Quod vero inter ſponſam & conjugem plurimum interſit, ex eo aſtruunt, quia licet ſponſæ ante carnalem copulam inconſulto vel nolente ſponſo monaſterium eligere: quo facto ſponſo etiam licet aliam ducere. Conjugatus vero vel conjugata nec continentiam (niſi ex communi conſenſu) ſervare valet, nec monaſterium petere, niſi uterque continentiam pariter profiteatur. Quod vero liceat ſponſæ mona-
27. qu. 2 — *ſterium eligere auctoritatibus ſanctorum probatur. Ait enim Euſebius Papa: Deſ-*
Deſponſ. Ibid. ſia- — *ponſatam puellam non licet parentibus alii viro tradere: tamen licet ſibi monaſte-*
tim, & eſt — *rium eligere. Item Gregorius: Decreta legalia deſponſatam (ſi converti voluerit)*
epiſtola 20 lib. 6. — *nullo penitus conſueverunt damno mulctare. Refert etiam Hieronymus, quod Ma-*
c. Decret. — *charius inter Chriſti eremitas præcipuos, celebrato nuptiali convivio, cum veſpere*
27. q. 2. 91 — *thalamum eſſet ingreſſurus, ex urbe egrediens tranſmarina petiit, & eremi ſolitudinem ſibi elegit. Beatus etiam Alexius ſimiliter ex nuptiis divina gratia vocatus, ſponſam deſeruit, & nudus Chriſto famulari cœpit. His auctoritatibus & exemplis liquet licere ſponſis ſine conſenſu ſuarum ſponſarum, & econverſo continentiam profiteri.*

Quod conjugatus, vel conjugata nequeant continentiam profiteri ſine alterius conſenſu.

Hoc autem conjugatis nullatenus licet. Non enim poteſt vir melioris vitæ pro-
27. q. 2. c. — *poſitum ſumere ſine uxoris conſenſu, & econverſo. Unde Gregorius ſcribens Theo-*
Sunt qui, — *tiſtæ patritiæ; Sunt qui dicunt religionis gratia conjugia debere ſolvi. Verum ſci-*
& eſt ep. — *endum eſt, quia etſi hoc lex humana conceſſit, tamen lex divina prohibuit. Si ve-*
39. lib. 9. 27. q. 2. — *ro utriſque conveniat continentem vitam ducere, hoc quis audeat accuſare? Sic enim*
cap. — *multos ſanctorum novimus cum ſuis conjugibus, & prius continentem vitam duxiſ-*
Matth. 5. & 19 — *ſe, & poſt ad ſanctæ Eccleſiæ regimina migraſſe. Si vero continentiam, quam vir appetit, mulier non ſequitur, aut quam uxor appetit, vir recuſat, conjugium di-*
1. Cor. 7. — *vidi non poteſt: quia ſcriptum eſt: Mulier poteſtatem ſuæ carnis non habet, ſed*
Ep. 44. l. 9 — *vir: ſimiliter, & vir poteſtatem ſuæ carnis non habet, ſed mulier. Idem. Aga-*
habet. 27 q. 2 c. Aga- — *thoſa latrix præſentium, queſta eſt virum ſuum contra voluntatem ſuam in mona-*
thoſa. — *ſterium eſſe converſum. Quapropter experientiæ tuæ præcipimus, ut diligenti inquiſitione diſcutias, ne forte ejus voluntate converſus ſit, vel ipſa mutare ſe promiſerit. Et ſi hoc repereris, & illum in monaſterio permanere provideas, & hanc*

ſicut

Digitized by Google

ſicut promiſit, mutare vitam compellas. Si vero nihil horum eſt, nec quoddam fornicationis crimen (propter quod licet uxorem dimittere) prædictam mulierem commiſiſſe cognoveris: nec illius converſio uxoris relictæ in ſæculo fieri poſſit perditionis occaſio, volumus ut maritum ſuum illi, etiam ſi jam tonſuratus eſt, reddere debeas, omni prorſus excuſatione ceſſante. Quia niſi fornicationis cauſa virum uxorem dimittere nulla ratio concedit. Poſtquam enim copulatione conjugii viri, & mulieris unum corpus efficitur, non poteſt ex parte converti, & ex parte remanere in ſæculo. Item ex octava Synodo: Si quis conjugatus converti ad monaſterium velit, non eſt recipiendus, niſi prius a conjuge caſtimoniam profitente fuerit abſolutus. Tales ergo conjuges tunc ſine culpa ſequuntur Chriſtum, relicto ſæculo, ſi habent ex pari voluntate caſtitatis conſenſum. Item: Si vir & uxor divertere pro ſola religioſa inter ſe conſenſerint vita, nullatenus ſine conſenſu Epiſcopi fiat: ut ab eo ſingulariter proviſo conſtituatur loco. Nam uxore nolente, vel altero illorum, etiam pro tali re matrimonium non ſolvitur. Item Auguſtinus: Si abſtines ſine uxoris voluntate, tribuis ei fornicandi licentiam: & peccatum illius tuæ imputabitur abſtinentiæ. Item Nicolaus Papa: Scripſit nobis Thaberga regina, regia ſe velle dignitate, vel maritali copula exui, & ſola vita privata eſſe contentam, deſiderare. Cui ſcripſimus, non hoc aliter fieri poſſe, niſi eamdem vitam vir ejus Lotharius elegerit. Ex his patet quod conjugati ſine communi conſenſu monaſterium eligere, continentiam profiteri, vel habitum religionis ſumere non valent: & ſi fecerint, revocari debent. Sponſi vero poſſunt ſine communi conſenſu monaſterium eligere. Unde videtur inter ſponſum, & ſponſam conjugium non eſſe. Ideoque aſſerunt a prima fide deſponſationis conjuges appellari, non re præſentium, ſed ſpe futurorum: quia ex fide, quam ex deſponſatione ſibi invicem debent, poſtea efficiuntur conjuges. Præmiſſas autem auctoritates, quibus aſſeritur quod conſenſus matrimonium facit, ita intelligi volunt, ut conſenſus, vel pactio conjugalis non ante coitum faciat matrimonium, ſed in coitu. Sicut enim defloratio virginitatis non facit matrimonium, niſi præcedat pactio conjugalis; ita nec pactio conjugalis, antequam adſit copula carnalis. Ex pactione ergo conjugali ſponſi & ſponſæ fiunt ante coitum, in coitu vero efficiuntur conjuges. Facit etiam pactio conjugalis, ut quæ prius erat ſponſa, in coitu fiat conjux.

Mat. 5. & 19.

27. q. 2. Si quis.

Ibid. ſtatim ex ſyn odo Elgenii.

Ibidem ſtatim. Augu. de adulteriis conjugiis.

Ibidem ſtatim.

Reſponſio ad prædicta, cum determinatione ſuperiorum.

His autem ita reſpondemus; Fit aliquando deſponſatio, ubi eſt compromiſſio viri, & mulieris de contrahendo matrimonio; non eſt autem ibi conſenſus de præſenti. Eſt & deſponſatio habens conſenſum de præſenti, id eſt pactionem conjugalem, quæ ſola facit conjugium. In illa ergo deſponſatione, ubi eſt pollicitatio contrahendi matrimonium, ſponſi tantum & ſponſæ fiunt, non conjuges; & talibus ſponſis licet ſine communi conſenſu continentiam profiteri, & monaſterium eligere. In ea vero deſponſatione ubi eſt conſenſus de præſenti, conjugium contrahitur; & ab illius deſponſationis prima fide veri conjuges appellantur. Secundum hanc diſtinctionem deſponſationis varie loquuntur doctores.

Quo modo accipiatur ſponſa in ſubditis capitulis.

Aliquando enim ſponſas vocant, quæ talem habuerunt deſponſationem, ubi fuit pactio conjugalis de præſenti; & illæ vere conjuges ſunt. Unde Gregorius; Si quis uxorem deſponſaverit vel ſubarrhaverit, quamquam poſtmodum præveniente die mortis ejus nequiverit eam ducere in uxorem, tamen nulli de conſanguinitate ejus licet accipere eam in conjugio; & ſi inventum fuerit actum, ſeparetur omnino. Item Julius Papa; Si quis deſponſaverit uxorem vel ſubarrhaverit, & vel præveniente die mortis, vel irruentibus quibuſdam cauſis eam non cognoverit,

27. q. 2. Si quis. Ibidem ſtatim. ante. Matt 1. Deut. 22.

Digitized by Google

nec frater ejus, nec ullus de conſanguinitate ejus eamdem ſibi tollat in uxorem ullo umquam tempore. Item Gregorius: Qui deſponſatam proximi ſui puellam ceperit in conjugium, anathema ſit ipſe, & omnes conſentientes ei: quia ſecundum legem Dei mori decernitur. Nam divinæ legis mos eſt, ſponſas appellare conjuges ut in Evangelio: Accipe Mariam conjugem tuam. Et in Deuteronomio: Si quis alterius ſponſam in agro, vel quolibet loco oppreſſerit, vel adduxerit in domum ſuam, moriatur, quia uxorem proximi ſui violavit: non quæ jam uxor erat, ſed quæ a parentibus uxor fieri debebat. Ex his colligitur quod ſponſæ quædam conjuges ſunt ante commixtionem ſexuum. Sed forte illud movet quod in fine capituli dicitur: Non quæ jam uxor erat, ſed quæ uxor fieri debebat. Quod non ita intelligi debet, quaſi uxor vere non fuerit, ex quo pactio conjugalis interceſſit: ſed quia nondum traducta fuerat, nec res uxoria interceſſerat, ſcilicet concubitus conjugalis.

Matth. 1. Deut. 22.

Quod aliter accipitur in his aliis capitulis ſponſa.

Ex conc. Tyburic. c. 42 & habet xr 27 q. 2 c. ſi quis ſponſ.

Hæc etiam ſponſa eſt, quæ ſic viro deſponſata eſt, ut non interceſſerit conſenſus de præſenti, ſed ſponſio futuri. Secundum quem modum illud decretum intelligitur: Si quis ſponſam filii oppreſſerit, & poſt filius ejus eam duxerit, pater poſtea non habeat uxorem, nec mulier virum: filius qui patris facinus ignoravit, aliam ducat. Si conjux illa fuiſſet (quod utique foret ſi quæ ſponſalibus pactio conjugalis interceſſiſſet) non permitteretur ſponſo aliam ducere. Mœchis autem pœna non nubendi ex rigore infligitur, ut alii terreantur. Idem ex eodem: Quidam deſponſavit uxorem & dotavit, & cum ea coire non potuit, quam clanculo frater ejus corrupit, & gravidam reddidit, decretum eſt, ut quamvis nupta non potuerit eſſe legitimo viro, deſponſatam tamen fratri frater habere non poſſit; ſed mœchus & mœcha fornicationis quidem vindictam ſuſtineant, licita vero eis conjugia non negentur. De illa deſponſatione hoc intelligi debet, ubi non fuit conſenſus conjugalis de præſenti; alioquin non liceret eis alia ſortiri conjugia. Secundum hoc etiam illud intelligi debet: Statutum eſt a ſacro Conventu, ut ſi quis ſponſam alterius rapuerit, publica pœnitentia mulctetur, & ſine ſpe conjugii maneat. Et ſi ipſe eidem crimini conſentiens non fuerit, licentia nubendi alteri non negetur. Apparet hanc fuiſſe deſponſatam ſine pactione conjugali de præſenti: & ideo non fuiſſe conjugem: cui vivente ſponſa alteri nubendi licentia non negatur. Sunt enim quædam nuptialia pacta de futuro, ex quibus ſponſi, & ſponſæ vocantur, nec exinde conjuges ſunt. Et eſt pactio quædam conjugalis de præſenti, quæ ſponſum & ſponſam etiam conjuges facit. Et utraque pactio, deſponſatio vel ſponſalia interdum dicuntur, proprie tamen ſponſalia dicuntur quædam ſolemnia pacta nuptialia.

Ibid.

Ex conc. Toletano. Ibid in ſ a ſtatum.

Quare non ſtatim tradantur ſponſæ.

Ibid. in ſtitutum.

De nuptialibus pactis, ubi eſt tantum ſponſio futuri, ait Auguſtinus: Inſtitutum eſt, ut jam pactæ ſponſæ non ſtatim tradantur, ne vilem habeat maritus datam, quam ſuſpiravit ſponſus dilatam.

Quæ ſponſa fit vidua mortuo ſponſo, & quæ non.

28 q. 2

Et eſt ſciendum quod illa ſponſa, quæ tantum in futuro eſt pacta, mortuo ſponſo non remanet vidua: quia non fuerat vir ejus. Unde ſi quis eam duxerit, ad ſacros ordines conſcendere non prohibetur: quia non duxit viduam. Viduæ enim maritus æque ſicut bigamus, ſacerdos fieri prohibetur. Ex tali autem copula nullus arcetur a ſacris ordinibus.

Qui

Digitized by Google

Qui alterius ſponſam eo mortuo ducit, ad ſacros ordines accedere poteſt.

Secundum hoc intelligendum eſt, quod ait Pelagius Papa de illo, qui mortuo ſponſo ejus ſponſam ducit in uxorem. Nihil eſt, inquit, quantum ad hunc articulum attinet, quod ei obviet de canonicis inſtitutis, quin ad ſacros ordines promoveri valeat. Si vero talis ſponſa fuiſſet, inter quam, & ſponſum ejus conſenſus de præſenti interceſſiſſet, eo mortuo vidua remanſiſſet: cui copulatus in conjugio, ulterius ad ſacros ordines non accederet, cum viduam duxerit. Non eſt ergo ambigendum, quin ſolus de præſenti conſenſus conjugium efficiat, & exinde veri conjuges appellentur. Ideo poſt talem conſenſum ſi quis alii ſe copulaverit, etiamſi carnis commixtio illic ſequatur, ad priorem copulam revocandus eſt. Diſt. 24. cap. ult.

DISTINCTIO XXVII.

De matrimonio ſecundum cauſam efficientem, determinans generaliter, quod conſenſus ſit matrimonii cauſa.

Poſt hæc advertendum eſt, quid ſit conjugium, & quæ ſit efficiens cauſa.

Expoſitio textus.

HÆc eſt ſecunda pars, in qua agitur de cauſa efficiente conjugii, quæ quidem eſt conſenſus: & quoniam non omnis conſenſus facit conjugium, ideo primo determinat Magiſter in generali, quod conſenſus ſit matrimonii cauſa. Secundo inquirit, qualis ſit ille conſenſus, infra: *Hic quæri debet utrum conſenſus de futuro*, &c. Prima pars habet duas. In prima determinat de ipſo conjugio quantum ad quidditatem. In ſecunda vero quantum ad cauſalitatem, ibi: *Efficiens autem cauſa matrimonii*, &c. In prima parte duo facit. In prima breviter præmittit, de quibus intendit agere. In ſecunda diffinit conjugium matrimoniale, & hoc ibi: *Sunt ergo nuptiæ vel matrimonium*, &c. & hæc ſunt quaſi duo præambula ad cognoſcendam matrimonii cauſalitatem, ſive originem efficientiæ. Similiter ſecunda pars hujus diſtinctionis, in qua agit de cauſa efficiente, dividitur in quatuor partes. In prima veritatem narrat. In ſecunda auctoritatibus confirmat, ibi: *Quod autem conſenſus matrimonium faciat*, &c. In tertia impugnat, ibi: *Quidam tamen aſſerunt*, &c. In quarta objectiones in contrarium determinat, ibi: *His ita reſpondemus*, & cetera. Subdiviſiones partium manifeſte apparent in littera, maxime in his duabus partibus ultimis, maxime utrum ex ſolo conſenſu contrahatur inſolubile vinculum: & ſic tria continentur in hac diſtinctione, ſcilicet, matrimonii quidditas, cauſalitas, & inſolubilitas.

Diviſio. Diſt. 28.

Matrimonii viri, & mulieriſque conjunctio, &c. *Dub.* I.

Videtur quod iſta diffinitio ſit falſa. Primum quia non eſt neceſſe conjuges ſemper ſimul cohabitare: ergo non eſt neceſſe ad hoc quod ſit matrimonium, quod ſit ibi individua vitæ conſuetudo. Item videtur eſſe ſuperflua, quia ſi eſt conjunctio maritalis, eſt indiviſibilis: ergo ſi hoc clauditur in primo membro, videtur quod ſuperfluat illud addere.

Resp. Dicendum quod hic diffinitur matrimonium ſecundum ſtatum perfectum, ſive conſummatum: iſta autem diffinitio: Matrimonium eſt maris, & feminæ conjunctio maritalis, ſufficiens eſt quantum ad eſſe diffiniti, & tangitur ibi genus & differentia. Sed quoniam maritalis conjunctio duo implicat in ſe, ſcilicet legitimitatem perſonarum, & indiviſionem perſonarum: ideo ad majo-

Digitized by Google

rem eruditionem ſuperadditur aliud, ſcilicet inter legitimas perſonas, &c. & non eſt de eſſe diffinitionis, ſed explicatio primi membri. Poſſet tamen dici, quod notatur ibi quadruplex genus cauſæ, ſcilicet formalis in hoc quod dicitur: Conjunctio maritalis. Efficiens, in hoc quod dicitur, Viri, & mulieris, quæ inquantum conſentiunt, ſe habent in ratione cauſæ efficientis: materialis, in hoc quod dicitur: Inter legitimas perſonas: finalis, in hoc quod dicitur: Individuam vitæ, &c. ubi tangitur bonum ſacramenti, quod eſt principale matrimonii: & per hoc patent objecta, quia non eſt ſuperfluitas, nec falſitas, quia non notatur indiviſio quantum ad conjunctum, ſed quantum ad ſacramentum.

Si autem verbis explicant, quod tamen corde non volunt, ſi non ſit coactio ibi, vel dolus, &c. *Dub. II.*

Videtur male dicere, quia cum impoſſibile ſit quod aliud exprimatur in corde, quam ſit in ore ſine dolo, videtur Magiſter implicare incompoſſibilia.

Resp. Dicendum quod dolus dupliciter poteſt eſſe, ſcilicet expreſſus exterius per ſermonem, vel ſolummodo in corde: ſicut intentio jocandi in dando baptiſmum poteſt eſſe dupliciter, aut ita quod tantum ſit in corde, aut ita quod aliquo modo exprimatur in ſigno exteriori: ſic dolus eſt in corde, quando exterius facit omnino, ſicut facit qui ſimpliciter conſentit: & de hoc dolo Magiſter non intelligit. Alius eſt quando per ſignum exprimitur, ſicut in decretali quadam de ſponſalibus ponitur caſus de quodam, qui cum vocaretur Joannes, nominabat ſe Petrum in conſentiendo, dicens: Ego Petrus, vel aliquod ſimile: & tunc manifeſte deprehenditur dolus exterius: & de tali loquitur Magiſter, non de dolo occulto. Iſtud autem verbum intelligendum eſt habere veritatem

A ſecundum judicium in facie Eccleſiæ, non ſecundum veritatem, ſive in foro conſcientiæ.

Refert etiam Hieronymus, &c. *Dub III.*

Dicit ibi Magiſter de Machario, quod eremi ſolitudinem elegit: quæritur ergo utrum ſponſa ejus fuerit ſoluta ab eo. Et videtur quod non, quia ivit in eremum: ergo cum non dederit poteſtatem ſuam alii, ſed fuerit liberæ voluntatis, potuit redire ad ſæculum: ergo videtur quod uxor ſoluta non erat. In contrarium eſt, quia ipſe non peccabat: ergo uxori B nihil ſubtrahebat: ergo illi licebat tranſire ad ſecunda vota.

Resp. Dicendum quod quamvis eremitæ obedientiam non promittant: tamen quia perſonæ ſunt religioſæ, votum continentiæ annexum habent: & ratione aſſumptionis habitus, & moræ intelligitur in ipſo ſolemnizari votum, maxime ſi eſt cum ſociis, qui voverunt caſtitatem, & ipſe in habitus talis ſuſceptione ad continentiam perpetuam ſe colligavit.

Volumus ut maritum ſuum illi, etiamſi jam tonſuratus eſt, reddere debeas. Dub. IV.

C Quæritur utrum tonſuratus debeat in ſæculo manere. Et quod ſic, videtur: quia non abſolvitur a voto, immo poſt mortem uxoris non licet contrahere, immo tenetur continere, & ideo compellendus eſt: ergo videtur quod non ſit abſolutus a voto ſolemni: ergo videtur quod tenetur ferre habitum. Contra hoc eſt, quia eſſet in contumeliam uxoris: ergo ſi ipſa non debet puniri, patet, &c.

Resp. Dicendum quod talis qui intravit religionem, aut intravit uxore nolente, & non conſentiente: tamen in ſæculo exiſtente, & contradicente; & talis non tenetur ad religionem, quia non potuit votum emit-

emittere: immo ſi repetat, ei reddendus eſt: tenetur tamen quantum in ſe eſt, continentiam ſervare: unde cum alio non poteſt contrahere, quia continentiam, quantum in ſe eſt, potuit ſervare, ſed non religionem intrare: quia potuit non exigere, ſed tenebatur reddere. Aut intrat religionem uxore volente, ſed tamen in ſæculo remanente: & talis ſolvitur a viro non ſimpliciter, ſed ad tempus, nec omnino, ſed ſolum inquantum votum erat in præjudicium mulieris. Et hoc habetur in quadam decretali de converſione conjugatorum ex parte, ubi ſcribitur, quod ſi aliquis vovit caſtitatem; & habitum religionis ſuſcepit uxore consentiente, ſed poſtmodum in ſæculo ipſa remanente, & ipſe remanſit: illa autem mortua, ille idem poſtmodum cum alia contraxit: & hoc quidem non debuit fieri: unde dicitur quod ſeparandus eſt ab illa; & compellendus eſt religionem intrare: & ratio redditur ibi, quia uxore ſua manente in ſæculo, religionem non potuit profiteri, ea tamen ſublata de medio ſine periculo ſalutis, votum quod fecit, non potuit vitiare, & ita patet quod non tenetur ferre habitum, quamdiu uxor vivit, tum propter ſcandalum, tum propter uxoris vituperium.

Ubi eſt pollicitatio contrahendi matrimonium, ſponſi tantum & ſponſæ fiunt.
Dub. V.

Videtur ſentire quod non licet ſponſo tranſire ad religionem ſponſa nolente, niſi ſit ſponſio de futuro; aliter diſtinctio ſua ad propoſitum nihil videtur valere: & hoc falſum videtur, ſicut habetur in libro 3. decret. de converſione conjugatorum, ubi dicitur in illa decretali: Nullum, &c. quod licet alteri intrare altero invito, & illi licet ad ſecunda vota tranſire. Et ratio ibi redditur, quia cum non fuiſſent ibi una caro ſimul effecti, ſatis poteſt A unus ad Deum tranſire, & alter in ſæculo remanere. Item quod diſtinctio iſta Magiſtri non ſolvat, videtur, quia Macharius, & Alexius uterque conſenſit de præſenti: aliter enim non feciſſet convivia: ergo licet poſt contractum matrimonium ſponſam dimittere. Et iterum, quod liceat nubere, habetur ex prædicta decretali. Si enim iſta mulier nondum eſt effecta una caro, & propter hoc poteſt vir tranſire: ergo ſi ipſa puniri non debet, aut vir ſuus eſt ſibi reſtituendus, aut illa poteſt cum alio contrahere.

Resp. Dicendum quod revera, ſicut expreſſe dicit decretalis illa, licet his, quæ conſenſerunt de præſenti ad B religionem convolare, & alteri licet nubere: nec eſt credendum quod Magiſter velit oppoſitum dicere. Aliter enim juri canonico, & rationi contrairet, nec in parte iſta ei conſentiendum eſſet. Unde diſtinguunt Juris periti matrimonium ſecundum triplicem differentiam. Quoddam enim initiatum, quoddam ratum, quoddam conſummatum eſt. Matrimonium initiatur in deſponſatione de futuro, ratificatur in conſenſu de præſenti, conſummatur in copula carnali: & ideo præmiſſæ auctoritates intelligi poſſunt non ſolum de ſponſa, verum etiam & de conjuge. Aliquando tamen auctoritates, quæ ſequuntur, intelliguntur de ea, C quæ pure eſt ſponſa: & propter hoc diſtinguit Magiſter duplicem modum deſponſandi. Sunt tamen & alii modi, qui infra patebunt.

Cui copulatus in conjugium ulterius ad ſacros ordines non accederet, cum viduam duxerit.
Dub. VI.

Videtur male dicere, quia talis non dividit carnem ſuam, nec uxor diviſit: ergo in nullo videtur præjudicare ſacramento. Item talis mulier ſi ingrediatur religionem, conſecratur ut virgo: ſi ergo mulieri nullum præjudicium generatur, videtur quod nec viro. Contrarium autem videtur dici in littera.

Digitized by Google

Resp. Dicendum quod illud quod dicit Magiſter, & Pelagius fuit de rigore juris, non propter obſtaculum quod fuit ex parte ſacramenti directe. Unde ſecundum nova jura hodie non tenetur, eo quod neuter carnem ſuam diviſit, & uxorem habuit virginem, quod attenditur in perfectione ſacramenti. Et ſi tu obiicias mihi de eo, qui contraxit cum aliqua virgine, & matrimonium conſummavit, & poſt contraxit cum alia, quam tamen non cognovit, quod bigamus judicatur, dicendum quod hoc non eſt propter defectum ſacramenti, ſed quia præſumitur contra ipſum de incontinentia: ſicut diaconus, qui contraxit cum ſecunda in diaconatu: & intellige, contraxit de facto, quia de jure non poteſt, ut habetur vigeſima octava diſtinctione, cum opere ſubſecuto puniatur tamquam bigamus; cum tamen ſecundum non fuerit matrimonium.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam præſentis diſtinctionis ſecundum tria, quæ determinat Magiſter, tria principaliter quæruntur. Primo quæritur de matrimonii quidditate. Secundo de cauſalitate. Tertio de inſolubilitate. Circa primum quæruntur duo. Primo quæritur quid ſit conjugium genere, ſive re. Secundo quid ſit nomine.

QUÆSTIO I.

An matrimonium ſit maris & fœminæ conjunctio.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 44. art. 3.
Et 4. Sent. diſt. 27. q. 1. art. 1.
Scot. 4 Sent. diſt. 27 q. 1
Richardus 4. Sent. d. 27. q. 1.
Thom. Argent. 4. Sent. diſt. 27. q. 1. art. 1.
Stephanus Brulef. 4. Sent. d. 27. q. 1.
Petr. de Tarant. 4. Sent. diſt. 27. q. 1.

Fundam. UTRUM matrimonium ſit maris, & feminæ conjunctio; & quod ſic, videtur per rationem, quam poſuit Magiſter in littera. Matrimonium, inquit, eſt maris, & feminæ conjunctio. Et quod ita ſit, oſtenditur ratione: ſolo viro exiſtente non eſt matrimonium, ſimiliter ſola muliere exiſtente non eſt matrimonium: ergo matrimonium eſt in ſimultate, & in conjunctione unius ad alterum.

Item nihil abſolutum eſt unum in duobus ſubjectis: ſed matrimonium unum eſt in viro, & in femina: ergo non dicit quid abſolutum, ſed relatum: ſed illud quodcunque ſit, cum non ſit diſparitas, ſed conformitas, non eſt diſjunctio, ſed conjunctio.

Item illud ad quod conſequuntur iſta tria bona, ſcilicet fides, proles, & ſacramentum, eſt recte matrimonium: hoc autem eſt conjunctio maris, & feminæ, ubi eſt fides in ſingularitate, proles in fœcunditate, & ſignantia in inſolubilitate: ergo, &c.

Ad opp. 1. Contra: Multiplicato ſuperiori eſſentiali multiplicatur inferius: ergo ſi matrimonium eſt conjunctio, quoties vir & uxor conjunguntur, toties matrimonium contrahitur: & ita inter eumdem virum, & eamdem mulierem erunt plura matrimonia, quod ſi falſum eſt: ergo, &c.

2. Item nullum ſacramentum iteratur ſuper eamdem materiam: ergo ſi matrimonium eſt conjunctio viri cum muliere, ex quo ſemel conjungitur, non debet amplius conjungi cum eadem: ſed hoc eſt falſum, & inconveniens: ergo, &c.

3. Item omne ſacramentum eſt ſignum ſenſibile: ſed nulla relatio eſt ſignum ſenſibile: conjunctio autem maris, & feminæ eſt relatio: ergo conjunctio talis non eſt ſignum: ergo nec ſacramentum: ergo a ſimplici converſione, nullum ſacramentum eſt conjunctio: ergo nec matrimonium.

4. Item ſi matrimonium eſt conjunctio, aut ergo corporum, aut animorum. Non animorum, quia tunc matrimonium eſſet in patria. Non corporum, quia tunc inter Mariam & Joſeph non fuiſſet conjugium.

5. Item ſive ſit conjunctio corporum ſecundum commixtionem, ſive ani-

animorum ſecundum conſenſum, contingit talem conjunctionem removeri per odium: ergo & matrimonium ſolvi, & deſtrui. Sed hoc falſum eſt, ut jam patebit: ergo matrimonium non eſt conjunctio.

CONCLUSIO.

Matrimonium eſſentialiter dicitur conjunctio maris, & fœminæ.

Resp. ad Arg. Dicendum quod matrimonium ſecundum genus remotum eſt ſignum: ſpecificatio autem, vel deſcenſus ad genus inferius accipitur ſecundum comparationem ad ſignificatum: unde cum ſignatum in hoc ſacramento ſit conjunctio Chriſti, & Eccleſiæ, & interior non poteſt melius ſignificari, quam per conjunctionem exteriorem, ſicut baptiſmi ablutio interior per ablutionem aquæ exteriorem: ideo ſicut baptiſmus dicitur abſolutio, ſic matrimonium dicitur eſſentialiter, & ſecundum genus ſuum, conjunctio. Et nota quod ſicut in ablutione baptiſmi eſt aliquid permanens, ſicut impreſſio characteris interior: & aliquid tranſiens, ut lotio exterior, & utrumque dicitur baptiſmus: ſic in matrimonio eſt aliquid permanens, & hoc eſt vinculum, per quod ligatur vir, & mulier, quantumcumque exterius ſeparentur: & aliquid tranſiens, ſicut conjunctio primo facta per verbum exterius, vel per exteriorem actum: & utraque dicitur matrimonium, & utraque eſt conjunctio. Et ideo recte matrimonium conjunctio dicitur, & eſt, ſicut rationes primæ oſtendunt.

1. Ad illud quod obiicitur, quod multoties conjunguntur, dicendum quod quædam conjunctio dicitur vinculi, quædam facit vinculum, quædam eſt uſus vinculi: dico ergo quod prima & ſecunda, quia reſpiciunt ſubſtantiam matrimonii, non iterantur, ſed ſolum tertia: & ad multiplicationem illius non ſequitur multiplicatio matrimonii, quoniam non eſt genus in eſſendo, ſed actus in utendo, ſive uſus in agendo.

2. Et ex hoc patet ſequens, quia non eſt iteratio ſacramenti: & ſicut frequenter manducare corpus Chriſti non dicit ſacramenti iterationem, ſed uſum: ſic in propoſito intelligendum eſt, licet non ſit ſimile omnino, quia quod ſemel manducatum eſt, iterum manducari non poteſt. Sed hæc mulier, quæ ſemel cognita eſt, iterum cognoſci poteſt.

3. Ad illud quod obiicitur, quod omne ſacramentum eſt ſignum ſenſibile, dicendum quod ſicut ſimilitudo corporalis ſenſu percipitur, non ratione ſui, ſed ratione qualitatum, in quibus eſt aſſimilatio, quæ ſenſu apprehenduntur: ſic intelligendum eſt in propoſito, quod quamvis conjunctio ſecundum ſe non ſit perceptibilis, ut relatio: eſt tamen ratione eorum quæ conjunguntur, ut viri & mulieris, & ratione ſigni, in quod, vel per quod conjunguntur.

4. 5. Ad illud quod quæritur, utrum ſit corporum, an animorum, dicendum quod eſt corporum & animorum, quia eſt conjunctio ratione utentium, & habentium ſexus diſtinctos: illa autem conjunctio quæ reſpicit totum conjunctum, & eſt matrimonium eſſentialiter, non eſt affectio animorum, vel approximatio corporum, ſed quoddam vinculum obligatorium, quod non perimitur ſive affectu, ſive corpore ſeparentur. Et per hoc patet reſponſio ad ultimum.

QUÆSTIO II.

An matrimonium habeat plura nomina.

S. Thom. in ſuppl. 3. p. q. 44. art. 2.
Richardus 4. Sent. diſt. 27. q. 1.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 27. q. 2.
Petr. de Tarant. 4. Sent. d. 27. q. 2.

Quid ſit matrimonium nomine: & quod matrimonium debeat hoc vinculum appellari, oſtenditur. Primo per jura canonica, & civilia, quæ ſic appellant, & Magiſter ſic in littera appellat, & multiplex Fundam.

tiplex ad hoc poteſt adduci auctoritas. Vnde Auguſtinus contra Fauſtum: Matrimonium ob hoc dictum eſt, quod non ob aliud debeat femina nubere, niſi ad hoc ut mater fiat.

Lib. 19. c. 26. to. 6.

Item ratione videtur, quia in aliis ſacramentis denominatio fit a materia vel materiali principio: ſicut patet, quod baptiſmus lavacrum dicitur ab aqua lavante, magis quam a verbo: ſed in conjunctione maris & feminæ, femina eſt per modum materiæ: ergo videtur quod per illam debeat denominatio fieri.

Item quando relatio vel comparatio eſt inter extrema aliqua, ſi recte denominatur, ab eo debet denominari, in quo major eſt dependentia: ſed mulier magis indiget viro conjungi, quam econverſo: ergo talis conjunctio potius debet denominari a muliere, quam a viro.

Item relatio æquiparantiæ potiſſime ei appropriatur, in quo eſt conſummatio illius: ſicut æqualitas, & ſimilitudo filio appropriatur, pro eo quod dat præintelligere principium a quo; patri autem unitas appropriatur: ergo ſi vir primo creatus eſt unicus, & poſt mulier facta, ut ei conjungeretur in adjutorium, & hoc per matrimonium: ergo hoc vinculum debet appellari matrimonium.

Ad opp.

1. Contra: In omnibus denominatio debet fieri a digniori: ſed in conjunctione carnali, ſive matrimoniali dignius extremum eſt vir quam mulier, quoniam caput mulieris eſt vir: ergo, &c.

2. Item quæro, ſecundum quod genus cauſæ ſit iſta denominatio. Si ſecundum genus cauſæ finalis: ſed mulier propter virum facta eſt, non vir propter mulierem: ergo potius debet denominari a patre. Si ſecundum genus cauſæ efficientis: ſed efficiens eſt activum principium, & principium activum in conjunctione maris, & feminæ eſt vir: ergo potius debet denominari a viro. Si ſecundum cauſam materialem: ſed non vir ex muliere, ſed mulier ex coſta viri. Si ſecundum cauſam formalem: cum magis teneat rationem formæ vir, ſicut dicit Philoſophus, quod materia appetit formam, ſicut femina virum, videtur quod a viro debeat denominari.

Ariſt. 5. contex. 81

3. Item conjunctio maris, & feminæ eſt relatio æquiparantiæ, ſed relatio talis reſpicit utrumque extremum æqualiter, & talis relatio non magis denominatur ab uno, quam altero: ergo non magis a matre, quam a patre.

4. Item denominatio rei debet fieri ab eo, quod accidit, & abeſſe poteſt: ſed vinculo tali, ſive ſacramento frequenter deeſt proles: ergo & maternitas: ergo cum falſo talis mulier dicatur mater, falſo tale vinculum dicitur matrimonium.

CONCLUSIO.

Matrimonium plures habet Etymologias, quarum potior eſt quod dicitur matris munium, cum maxime ei incumbat concipere, portare, parere, nutrire, & compati.

Resp. ad Arg. Dicendum quod aliqui voluerunt dicere quod illud vinculum, ſive conjunctio non denominatur a patre, nec a matre: ſed cum ſit vinculum unum denominatur ab utroque inquantum uniuntur: & quoniam pater & mater, ſive vir & mulier uniuntur, ut ſint una materia prolis, ideo hoc ſacramentum matrimonium appellatur, non a matre, ſed a materia, & a monos, quod eſt unum: inde matrimonium quaſi unius materia. Sed licet illud videatur probabiliter dici, tamen eſt contra Iſidorum in 9. libro etym. cap. ult. ubi dicit, quod matrimonium dicitur a matre: unde matrona dicitur, quæ jam nupſit, & eſt dicta matrona quaſi mater nati. Unde ſicut ibi colligitur, hoc ſacramentum appellatur conjugium, appellatur & nuptiæ, appellatur & matrimonium. Et hanc triplicem denominationem habet ſecundum triplicem comparationem, ſive con-

Opinio propria. Appellatio triplex.

Digitized by Google

conſiderationem. Poteſt enim conſiderari ſecundum illud quod eſt: & ſic dicitur conjugium, quaſi commune jugum, quia mutuum eſt vinculum, & mutua poteſtas: & hoc dicit Iſidorus 9. etym. Aut ſecundum ſignum in quo apparet: & ſic dicuntur nuptiæ, quaſi a nubibus, quia nubentes operiri ſolebant, & eorum capita velabantur, unde & nomen translatum eſt. Aut ſecundum fructum ad quem perducit: & quoniam perducit ad bonum prolis, ideo matrimonium appellatur. Magis autem bonum prolis per matris nomen datur intelligi, quia mulier propter procreationem liberorum facta eſt in adjutorium viri: & quia in procreatione prolis magis incumbit ſibi labor. Unde nota, quod matrimonium quatuor habet etymologias ſecundum nomen matris. Uno modo dicitur matrimonium, quia matris monos, id eſt lex: quia ut dicit Auguſtinus contra Fauſtum: Ad hoc debet femina nubere, &c. Secundo modo, quia matrem monet, ut ſervet fœdus contra luxuriam. Contra quod dicitur: Reliquit ducem pubertatis, & pacti Dei ſui, &c. Tertio modo, quia matrem in vita defendit, tum per virum, tum per prolem, quia mulier indiget defenſore: Defendite viduam. Quarto, matrimonium dicitur matris munium, id eſt matris officium, pro eo quod prolis enutritio, & acquiſitio maxime ſpectat ad mulierem in concipiendo, in portando, in pariendo, in nutriendo, & in compatiendo: unde ſicut poſſeſſio dicitur patrimonium, quia paterna ſolicitudine acquiritur: ſic prolis acquiſitio matrimonium eſt: hæc eſt potiſſima inter omnes etymologias.

**Matrimonii etymologia quadruplex. Lib. 16. c. 26. to. 4.*

Prov. 2.

Iſaia 1.

1. 2. Ad illud ergo quod obiicitur, quod a digniori debet fieri denominatio, dicendum quod denominatio eſt a fructu ventris: & ita a digniori. Unde non fit determinatio a muliere ſecundum quod mulier, ſed ſecundum quod mater: & per hoc patet ſequens, a quo genere cauſæ

A ſumitur, quia a cauſa finali, a qua maxime debent ſacramenta denominari.

3. Ad illud quod obiicitur de relatione æquiparantiæ, dicendum quod iſtud vinculum in ſe conſideratum æqualiter reſpicit utrumque extremum, ſed relatum ad effectum non: & hic fit denominatio per comparationem ad effectum.

4. Ad illud quod obiicitur, quod non ſemper habent prolem, dicendum quod non fit denominatio ab eventu, ſed ab intentione, propter quam principaliter inſtitutum fuit ſacramentum: ideo ibi non eſt falſitas, nec vanitas.

B

ARTICULUS II.

Conſequenter de ſecundo articulo, ſcilicet de cauſalitate matrimonii. Et circa hoc duo quæruntur. Primo quæritur, utrum conſenſus ſit cauſa matrimonii. Secundo quæritur, utrum ſolus conſenſus vocalis faciat matrimonium.

QUÆSTIO I.

An conſenſus ſit cauſa matrimonii.

S. Thom. in Suppl. 3. p. q. 45. art. 1.
Et 4. Sent. d. 27 q. 1 art. 2 q. 1.
Richardus 4. Sent. diſt. 27. q. 2.
C *Thom. Arg. 4. Sent. d. 27. q. 1. art. 2.*
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 27. q. 3.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 27. q. 3.

Quod conſenſus ſit cauſa matrimonii quantum ad primum genus cauſæ, oſtenditur per Chriſoſtomum qui dicit, quod matrimonium non facit coitus, ſed voluntas.

Fundam. *Hom. 32. in Mat. in medio to. 2. In Mat. expoſitione*

Item Ambroſius: Non defloratio virginitatis facit conjugium, ſed pactio conjugalis.

Item exemplo probatur, quia inter Mariam, & Joſeph fuit matrimonium, & tamen non intervenit niſi conſenſus.

Item ratione probatur, quia majoris libertatis eſt pactio conjugalis, quam ſervitutis: ſed ſolo conſenſu ali-

Digitized by Google

aliquis facit ſe ſervum; ergo ſolo conſenſu poteſt fieri alterius conjux.

Ad opp. Ex 2 de anima con. 47 & ex B. Aug. 1 de Trin. cap. 1

1. CONTRA: Nihil eſt cauſa efficiens ſui ipſius: ſed matrimonium non eſt aliud quam conſenſus, quia ille eſt ſignum conjunctionis Chriſti, & Eccleſiæ: ergo conſenſus non eſt cauſa efficiens matrimonii.

2. ITEM ſi propoſitum eſt cauſa propoſiti, & oppoſitum oppoſiti: ergo ſi conſenſus eſt cauſa matrimonium conſtituens, diſſenſus eſt deſtruens: ſed matrimonium non deſtruitur per diſſenſum hominum: ergo nec per conſenſum conſtituitur.

3. ITEM multiplicata cauſa multiplicatur effectus: ergo ſi conſenſus eſt cauſa, & duo ſunt conſenſus: ergo videtur quod duo ſunt matrimonia inter virum, & mulierem: ſed non ſunt duo matrimonia: ergo, &c.

4. ITEM ſi duo conſenſus faciunt matrimonium, neceſſe eſt uniri: ſed tunc uniuntur, quando ſunt in idem: ſed in matrimonio non uniuntur in unum, quia conſenſus viri eſt in mulierem, conſenſus mulieris in virum: ergo diverſi: non ergo, &c.

CONCLUSIO.

Cauſa efficiens matrimonii remota eſt divina inſtitutio, proxima vero eſt humana pactio & conſenſus duorum, videlicet maris & fœminæ.

RESP. AD ARG. Dicendum quod ſicut baptiſmus dupliciter dicitur. Uno modo prout comprehendit exteriorem ablutionem, & interiorem characteris impreſſionem, alio modo pro interiori charactere: ſic matrimonium uno modo comprehendit vinculum, & exterius ſignum, & ſic matrimonium eſt conſenſus expreſſus, non ejus effectus, alio modo prout ſtat pro vinculo interiori. Hujuſmodi autem vinculum habet cauſam primam, & habet cauſam proximam: prima eſt divina inſtitutio: proxima eſt humana pactio, quæ eſt convenientia conſenſuum duorum, ſcilicet maris, & feminæ.

Et ideo dico quod conſenſus eſt cauſa matrimonii, ſed non tota, immo cum inſtitutione divina conſenſus non alterius tantum, ſed utriuſque perſonæ. Et per hoc patet primum argumentum.

2. 3. AD illud quod obiicitur, quod oppoſitum eſt cauſa oppoſiti, &c. Dicendum quod eſt cauſa efficiens, & conſervans: & eſt cauſa efficiens ſolum, non conſervans: ſicut patet, quia ſol eſt cauſa luminis primo modo, cultellus cauſa vulneris ſecundo modo: ſic matrimonium habet cauſam efficientem conſenſum, ſed non conſervantem. Eſt ergo conſenſus cauſa ut matrimonium fiat, non ut permaneat. Similiter oppoſitum, diſſenſus non eſt cauſa diſſolvens factum, ſed impediens ne fiat.

B

4. AD illud quod obiicitur, quod non uniuntur, dicendum quod eſt uniri & in objecto & in ſubjecto, & eſt uniri in effectu. Dico ergo quod quamvis duo conſenſus non uniantur in ſubjecto, nec in objecto, uniuntur tamen in effectu, qui ſurgit ex illo mutuo conſenſu; dum enim hæc vult illum in virum, vult eſſe ejus uxor: & dum ille hanc in uxorem ducit, efficitur vir ejus. Et ſi tu obiicias, quod non uniuntur in effectu, niſi etiam uniantur in objecto; dico quod uniuntur in effectu ſecundario, & in objecto ſecundario.

C

QUÆSTIO II.

An ad contrahendum matrimonium ſufficiat conſenſum mentalis.

S. Thom. in ſuppl 3 p. q. 45 art. 5
Richardus 4. Sent. diſt. 27. q. 3.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 27. q. 4.
Petr. de Tarant. 4 Sent. d. 27 q. 4

Ad opp.

UTRUM ad contrahendum matrimonium ſufficiat conſenſus vocalis abſque mentali. Et quod ſic, videtur. Primo per illud quod in littera dicit Magiſter; Si verbis explicat quod tamen corde non volunt, ob-

obligatio illa verborum quibus conſentiunt, dicentes: Accipio te in virum, matrimonium facit.

2. ITEM hoc oſtenditur ratione in ſimili, ſcilicet in juramento, quia quacumque arte verborum quis juret, in ea ſignificatione Deus accipit, in qua ille accipit cui juratur, ſicut dicit Iſidorus: ergo in matrimonio ſimiliter videtur, quod Deus accipiat in illa intentione, in qua accipit conjux: ergo ſi conjux credit per verba illa ipſum vere conſentire, talis conſenſus facit matrimonium: & ſic, &c.

3. ITEM Eccleſia judicat matrimonium eſſe, quandocumque aliquis contrahit cum aliqua per verba de præſenti in publico: & ſi dicat ſe non intendiſſe, nihilominus ſentiant ipſum debere reddere, quod exigit jus matrimonii: ergo ſi Eccleſia recte judicat, & non credit illi, & credendum ſit homini ferenti teſtimonium contra ſe, ſine conſenſu cordis, ſolo conſenſu exteriori eſt matrimonium.

4. ITEM hoc pro regula in canone habetur xxx. q.i.c. Dictum eſt, quod fraus, & dolus nemini debent patrocinari. Si ergo iſte doloſe agit in conſentiendo ore, non corde, non debet ſibi dolus ejus ſuffragari, ergo ita obligat, ſicut ſi corde, & ore conſentiret.

5. ITEM hoc videtur ratione deducente ad inconveniens. Si enim requiritur interior conſenſus, cum nemo de illo ſit certus, neceſſe poſſit, nemo ſcit, utrum matrimonium contraxit: ergo quotieſcumque debitum petit, vel reddit, diſcrimini ſe committit.

6. ITEM eſto quod quis contrahat cum duabus per verba de præſenti, primo cum una, & poſtea cum alia, & neſcit quæ iſtarum interius conſenſerit: ergo neſcit quæ ſit uxor ejus vera: ſed tenetur uxori veræ debitum reddere: ergo videtur talis perplexus eſſe.

Fundam. CONTRA: Innocentius in quadam decretali de ſponſalibus lib. 3. reſpondens cuidam caſui in hac materia, ubi defuit interior conſenſus, & vir mutavit ſibi nomen, dicit quod non eſt matrimonium. Et ratio, quam aſſignat in fine, his verbis continetur: quia dolus affuit, & defuit omnino conſenſus, ſine quo nequeunt cetera fœdus perficere conjugale.

ITEM in alia decretali proxima ante illam dicit: Pueri ante annos legitimos per verba ſola non contrahunt, cum intelligantur minime conſentire.

ITEM hac ratione videtur, quia in aliis ſacramentis ſicut in baptiſmo, ad hoc quod ſit ſacramentum, neceſſario requiritur intentio diſpenſantis, ſicut ſupra oſtenſum eſt in baptiſmo de his, qui jculariter baptizant: ergo pari, immo multo fortiori ratione in matrimonio, cum ad hoc ſacramentum requiratur conſenſus maximæ libertatis.

ITEM quandocumque in ſacramento deficit illud, quod tenet rationem medii inter rem, & ſignum, nihil factum eſt: utputa, ſi in baptiſmo non imprimatur character, & in Euchariſtia non ſit verum corpus Chriſti: ſed in hoc ſacramento locum medii tenet conſenſus animorum: ergo quando ille deficit, irritum eſt matrimonium.

ITEM quantumcumque aliquid conſtat ex aliquo tamquam formali, & ex aliquo tamquam materiali: quodcumque deficiat, & ipſum deficit: ſed Sacramentum matrimonii eſt tale ergo cum ſolus conſenſus animorum ſit diſpoſitio, & forma verborum ſit complementum, quodcumque deficiat, non erit ſacramentum, ergo, &c.

CONCLUSIO.

Matrimonium verum non eſt in foro Dei, ubi eſt tantum exterior, & interior conſenſus, licet in foro Eccleſiæ eſſe aliquando poſſit.

RESP. AD ARG. Dicendum quod eſt loqui de matrimonio dupliciter. Aut in foro, ſeu facie Eccleſiæ, aut in

in foro conſcientiæ ſecundum duplex forum, ſcilicet judiciale, & pœnitentiale: & ſecundum hoc eſt dupliciter judicare: quia in foro judiciali judicatur ſecundum allegata, in foro pœnitentiali ſecundum veritatem, & conſcientiam. Si ergo in foro pœnitentiali loquamur, quia hoc eſt judicium ſecundum veritatem, & in conſpectu Dei, dicendum quod ſicut dicunt Doctores noſtri, nec eſt matrimonium, nec matrimonium judicandum. Et cum hujus ſit multiplex ratio, hæc tamen eſt præcipua: quia in omnibus ſacramentis requiritur intentio voluntaria faciendi, quod facit Eccleſia: quia ergo talis ſecundum veritatem non intendebat contrahere matrimonium, non fuit, nec eſt ſacramentum. Si autem loquamur in foro judiciali, ubi ſecundum allegata oportet judicari: ſi probari poteſt conſenſus per verba exteriora, in quibus non apparuit evidens dolus, matrimonium judicatur: ſed tamen Eccleſia decipitur. Sed non eſt deceptio contra juſtitiam, quia non eſt ibi ignorantia juris, ſed facti: ergo ſi ſit conſenſus exterior ſine interiori, non eſt matrimonium ſecundum veritatem, nec ſecundum divinum judicium, nec ſecundum conſcientiæ forum: quamvis eſſe videatur, & judicetur ſecundum judicium Eccleſiaſticum.

1. Ad illud quod obiicitur de Magiſtro, patet reſponſio, quoniam loquitur ſecundum forum Eccleſiaſticum.

2. Ad illud quod obiicitur de juramento, ſimiliter poteſt dici, quod ſecundum judicium Eccleſiaſticum vel humanum obligatur, ſi tamen dicatur obligari ſecundum Deum, hoc eſt propter hoc quod Deus talem reputat dignum pœna perjurii: ſicut & illum qui juramentum non implet, & hoc propter ſuam fraudem.

3. Ad illud quod obiicitur de judicio Eccleſiæ, dicendum quod Eccleſia fallitur: & quamvis contingat ipſum recedere a veritate rei, non
A tamen recedit a veritate juſtitiæ, quia debet judicare ſecundum allegata. Et ſi tu obiicias mihi, quod in foro judiciali contra ſeipſum allegat, & unicuique credendum eſt ferenti teſtimonium contra ſe; dicendum quod quia Eccleſia habet teſtimonium in contrarium, & quia etiam tale teſtimonium certitudinis eſt in præjudicium cauſæ matrimonialis, quæ maxime favorabilis eſt; ideo talis viri teſtimonium non auditur, tamen in foro pœnitentiæ, ſive conſcientiæ creditur homini confitenti ſuam turpitudinem, quia nihil ibi dicendum eſt, niſi turpitudo.

4. Ad illud quod obiicitur: quod
B fraus non debet alicui patrocinari, dicendum quod duo ſunt ibi, ſcilicet, verbi doloſitas ſive falſitas, & vera carentia conſenſus. Verbi doloſitas non patrocinatur, immo obeſt in omni foro, ſive judiciali, ſive pœnitentiali, quia utrobique vel punitur, vel pro obligatione reputatur. Sed vera carentia hæc eſt, quæ ſuffragatur in conſpectu Dei, ut verum matrimonium non ſit.

5. 6. Ad illud quod nemo ſcit utrum interius conſentiat, dicendum quod quia de quolibet præſumendum eſt bonum, niſi manifeſtus dolus appareat; ideo de quolibet præſumendum eſt, quod corde conſentiant ſi
C ore exprimat, nec eſt aliud credendum; etſi non ſit ita ignorantia facti in altera perſona, quæ ignorat, coitus excuſatur, ſicut Jacob excuſatur in hoc, quod cognovit Liam, quia credebat cognoſcere ſuam Rachelem. *Gen.* 29.
Nec committit ſe diſcrimini, nec perplexitati. Quia enim prima credi debet conſenſiſſe; ideo ei adhærendum eſt, & debitum reddendum: & ſic patet totum.

ARTICULUS III.

Consequenter quantum ad tertium articulum quæritur de inſolubilitate matrimonii: & de hoc duo quæruntur. Primo quæritur de inſolubilitate quantum ad matri-

Digitized by Google

trimonium conſummatum. Secundo quantum ad matrimonium ratum.

QUÆSTIO I.

An matrimonium conſummatum ſit inſolubile.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 46. art. 2.
Rich. 4. Sent. diſt. 27. art. 2. q. 1.
Franc. de Mayr 4 Sent. d. 27. q. 1.
Steph. Brulef. 4. Sent. diſt. 27. q. 5.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 27. q. 9.

Fundam. *Mat. 19.* QUOD tale matrimonium ſit inſolubile, oſtenditur per verbum Domini: Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet: ergo tales quia a Deo ſunt conjuncti, ſunt inſeparabiles: quia Deus nullos ſeparat.

Mat. 19 ITEM quæcumque ſunt ſeparabilia, plura ſunt: ſed Dominus dicit, quod vir & mulier non ſunt duo, ſed una caro: ergo non ſunt ſeparabiles.

ITEM hoc ipſum oſtenditur per diffinitionem matrimonii, quam ponit Magiſter in littera: Individuam vitæ conſuetudinem retinens.

ITEM hoc matrimonium eſt ſignum unionis Chriſti, & Eccleſiæ ſecundum conformitatem naturæ: ſed illa unio eſt inſeparabilis; ergo, &c.

Ad opp. 1. CONTRA: Omne vinculum iterabile eſt diſſolubile: ſed matrimonium eſt vinculum iterabile, quia poſſunt eſſe ſecundæ nuptiæ: ergo eſt diſſolubile.

2. ITEM omne ſacramentum perpetuum imprimit ſignaculum in ſubjecto perpetuo: ſed matrimonium nihil imprimit in anima, ergo, &c.

3. ITEM omnis effectus, cujus cauſa eſt diſſolubilis, ipſe eſt diſſolubilis, ſed cauſa matrimonii eſt mutuus conſenſus, & ille eſt diſſolubilis; ergo &c. Prima pars patet per illud Chryſoſtomi, quod eiſdem cauſis, quibus unumquodque conſtruitur, per eaſdem deſtruitur.

4. ITEM vir tenetur uxori ex vinculo matrimonii reddere debitum: ſed ex mutuo conſenſu poſſunt ſe perpetuo abſolvere: ergo ſimiliter ex mutuo conſenſu matrimonium dividere. Similiter ex lege matrimonii tenentur inſimul cohabitare, & poſſunt diverſas religiones ex communi conſenſu intrare: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Matrimonium eſt indiſſolubile extremis manentibus, quod provenit diſpoſitive a ſignificatione, effective autem ab inſtitutione divina.

RESP. AD ARG. Dicendum quod matrimonium eſt inſolubile extremis manentibus, ſed ipſis corruptis, vel eorum altero, ſolvitur, quia non manet ligatio, niſi etiam maneant quæ ligantur. Extrema autem ſunt deſtructibilia, quia ſunt extrema ratione ſexuum, non aliorum; & quia ſexus reſpicit diſpoſitionem a parte corporis, & ita vitam corporalem; dico quod recte matrimonium dicitur vinculum indiſſolubile, ſed non perpetuum.

1. 2. Et per hoc patet reſponſio ad duo prima; obiiciunt enim ac ſi vinculum eſſet perpetuum. Ratio autem hujus inſolubilitatis diſpoſitivæ venit ab ejus ſignificatione, quia ſignificat unionem indiſſolubilem, ſcilicet Chriſti, & Eccleſiæ, ſecundum conformitatem naturæ, ſed effective venit ab inſtitutione: quia ſic Deus inſtituit, ut amplius non ſolvantur dum vivunt.

3 Et per hoc patet reſponſio ad illud de conſenſu, quia non eſt tota cauſa matrimonii. Unde ſi eſſet tota cauſa, bene obiiceret: ſed ulterius eſt ibi divina inſtitutio. Verumtamen illud non bene ſolvit, pro eo quod ſi duæ cauſæ concurrunt ad eumdem effectum, altera deſtructa, non manet effectus: & ideo ſi ad matrimonium cum inſtitutione divina concurrit conſenſus, videtur, &c. dicendum ergo, quod eſt cauſa introducens tantum, & introducens & conſervans. Quando ergo dicitur, quod ſi de-

deſtruitur cauſa, & effectus, verum eſt de conſervante, non autem eſt verum de introducente tantum. Conſenſus vero vinculum illud introducit, non conſervat: & ideo ipſo deſinente non deſinit: & ideo patet illud.

4. Ad illud quod obiicitur de redditione debiti, & cohabitatione, dicendum quod illud eſt in poteſtate congregatorum, quia uterque habet poteſtatem ſuper corpus alterius: & quoniam uterque poteſt juri ſuo renuntiare, inde eſt, quod cohabitatio, & debiti ſolutio poteſt dividi: non ſic vinculum, quod Deus inſtituit, quod tenet rationem ſacramenti.

QUÆSTIO II.

An matrimonium animorum ſit inſolubile.

S. Th. in Supp. 3 p. q 45. art. 2.
Richard. 4. Sent. diſt. 27. art. 2. q. 2. & 3
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 28. q. 6.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d 27. q. 10.

Fundam. DE indiſſolubilitate illius matrimonii, quod ſolum eſt in conjunctione animorum. Et quod tale matrimonium ſit inſolubile, oſtenditur: quia determinatum eſt in jure, quod ſi quis per verba de præſenti conſentiat in aliquam, & poſt in aliam conſentit, & carnaliter cognoſcit, quod ad primam revocandus eſt: ergo primum vinculum fuit inſolubile, cum non ſolvatur per matrimonium conſummatum.

Item hoc ipſum oſtenditur per diffinitionem matrimonii prædictam. Si tamen dicas quod ei non convenit, obiicitur per Hugonem, quia ita diffinit matrimonium: Matrimonium eſt maris, & fœminæ legitimus conſenſus individuam vitæ conſuetudinem retinens.

Mat. 19 Item quod Dominus dixit: Quos Deus conjunxit, homo non ſeparet, aut intelligitur quo ad conjunctionem animorum, aut corporum. Quia animorum, videtur, quia illa copula eſt ſanctior: ergo ſi de illa intelligit, videtur quod quo ad illam ſit inſeparabile.

Item matrimonium ſignificat quantum ad conjunctionem animorum conjunctionem Dei, & Eccleſiæ: ſed Eccleſia ſemel Chriſto deſponſata numquam ſeparatur, nec ſeparabitur ergo nec illud matrimonium.

Item cum vir conſentit in mulierem, transfert poteſtatem ſui corporis in poteſtatem mulieris, quia tunc ei alligatur: ergo ſi non habet poteſtatem ſui corporis, nec intrare religionem, nec alii poteſt ſe copulare.

Ad opp. 1. Contra: Hieronymus dicit, quod Dominus Joannem vocavit de nuptiis: ergo ſolvit eum ab uxore: B ſed non ſolviſſet niſi fuiſſet ligatus vinculo indiſſolubili: ergo, &c.

2. Item ſacri canones ante commixtionem carnalem dant liberam poteſtatem alteri ingredi religionem & alteri nubendi poſt ejus ingreſſum, ſicut patet per multa quæ habentur in littera: ſed non poſſet nubere, niſi vinculum eſſet ſolutum: ergo &c.

3. Item anima numquam in hac vita ſic Deo conjungitur, quin poſſit ab eo ſeparari; ergo nec ſponſus conjungitur inſeparabiliter ſponſæ ante copulam carnalem.

4. Juxta hoc quæritur, ſi ſtatim poſt ingreſſum in religionem eſt ſolutum tale vinculum. Et quod ſic, C videtur, quia alioquin mulier damnum ſuſtineret: quia eſſet alligata, & vir non eſſet alligatus, quod non eſt conveniens, quia ad paria judicantur. Si autem ſtatim ſolvitur: ſed poſſibile eſt ipſum egredi religionem, ergo poteſt nubere, eſto quod uxor alteri nupſerit, quod eſt contra canones. Propter hoc quæritur quando ſolvitur, & quare ſolvitur per vinculum voti, non per vinculum matrimonii majoris.

CON-

Digitized by Google

CONCLUSIO.

Matrimonium, quod tantum eſt in conjunctione animorum, eſt inſolubile ſuo modo, cum non ab homine, ſed a Deo per ſolemne votum continentiæ ſeparetur.

Resp. ad Arg. Dicendum, quod inſolubilitas conſequitur matrimonium non tantum conſummatum, ſed etiam ratum: & propter hoc etiam ratum eſt, quia quamdam inſolubilitatem, licet minorem, quam matrimonium conſummatum habet; habet tamen ſibi competentem ſicut & illud. Sicut enim vinculum matrimonii conſummati eſt inſolubile, viventibus extremis vita corporali, nec ſolvitur niſi morte corporali: ſic nec matrimonium, in quo eſt conjunctio mentium, & animorum poteſt ſolvi, niſi homo moriatur ſpiritualiter huic mundo, ſive operi carnis: & hoc ſit intrando religionem, & emittendo votum caſtitatis ſolemne. Ex tunc enim ſolvitur tale matrimonium, ex quo ſpiritualiter moritur; & hoc probatur per illam decretalem Innocentii de converſione
A conjugatorum: Ex parte tua.

1. 2. Concedendum eſt igitur matrimonium illud eſſe inſolubile ſuo modo, cum ſit ſacramentum, nec ſeparatur ab homine, ſed a Deo, cui ſolemne votum continentiæ promittitur. Et ex hoc patent objecta præter ultima duo.

3. Ad illud quod obiicitur de translatione poteſtatis, dicendum quod poteſtas corporis non ſimpliciter transfertur in matrimonio rato, ſed ſub conditione utriuſque, ſcilicet ſtatu, & vita manente. Unde dico, quod ſi uxor peteret ſibi ſtatim debitum, non teneretur reddere, nec Eccleſia cogeret, quod ſtatim reddeB ret: ſed ſaltem dat inducias uſque ad duos menſes, ultra quod tempus tenetur aut mulieri debitum reddere, aut ad vitam aliam ſe transferre: tunc ergo eſt vinculum ſolutum, cum homo ad vitam aliam eſt ingreſſibiliter translatus: & ideo dicitur mortuus.

4. Et ex hoc patet illud, quod ultimo quæritur, quando ſcilicet ſolvitur vinculum, videlicet quando ligatur ut non poſſit redire ad ſæculum; & ſi uxor inſtet, neceſſe habet unum ſibi de duobus eligere infra duos menſes ſecundum canones: & per hoc patet totum.

DISTINCTIO XXVIII.

Conſenſus de futuro etiam cum juramento conjugium non facit, & in quamrem ſit ille conſenſus matrimonium efficiens.

HIC *quæri debet: Utrum conſenſus de futuro, addito etiam juramento, conjugium efficiat: ut ſi quis promittat, vel etiam juret alicui ſe uſque ad tempus placitum illam ducturum, & illa promittat vel juret ſe illi nupturam: numquid talis ſponſio eos conjuges facit? Si mutato propoſito alter vel uterque ad alienam copulam tranſit, numquid ob priorem ſponſionem juramento ſubnixam ſecundæ fœderationis pactum ſcindetur? Conſidera quia longe aliud eſt promittere, & aliud facere. Qui promittit, nondum facit. Qui ergo promiſit ſe in uxorem ducturum aliquam, nondum eam duxit in uxorem; & quæ ſpopondit ſe nupturam, nondum nupſit. Quo modo ergo appellari conjuges poſſunt, qui nondum contrahunt, ſed in futuro ſe contracturos jurando promittunt?*

Item

Item: Si ex vi juramenti ad futurum pertinentis mox efficiuntur conjuges: cur jurant in futuro ſe facturos quod in præſenti efficiunt: Item; Si ex quo jurant, mox efficiuntur conjuges, tunc rem hanc efficiunt, quando jurant ſe facturos. Ideo dico quod conjugium tunc non fuit, ſed futurum promittitur. Si vero ille poſt uxorem duxit, & illa marito nupſit, conjugium utrinque fuit, & non poteſt diſſolvi. Præcedens ergo mendacium vel perjurium pœnitentia eſt corrigendum, ſed conjugium ſequens non eſt diſſolvendum. Non autem ſic eſt, quando juramentum conjugii præſentis conſenſus atteſtatione firmatur: quia poſt talem conſenſum ſi quis alii ſe copulaverit, etiam ſi prolem procreaverit, & irritum debet fieri, & ipſe ad priorem copulam revocari.

Quæ videntur obviare præmiſſis.

In auctor. quibus mon. eff. leg. § pe. col. 6 & allegatur 30 q. 5 cap. 36 q. 5 cap. 1

Præmiſſæ autem ſententiæ videtur obviare illud quod leges tradunt. Si quis ſactis divinis ſcripturis juraverit mulieri ſe eam legitimam uxorem habiturum, vel etiam ſi in oratorio tale ſacramentum dederit, ſit illi legitima uxor, quamvis nulla dos, nulla alia ſcriptura interpoſita ſit. Sed hic oſtenditur quid fieri vel eſſe debeat, non quid tunc fiat. Non enim per illud juramentum tunc fit uxor, ſed fieri debet: quia juratum eſt. Poteſt & de illo juramento hoc dictum intelligi, ubi de præſenti conſentiunt, ac ſe invicem ſuſcipiunt. Illi etiam ſententiæ, qua dictum eſt ſolum conſenſum facere conjugium, videtur obviare quod Evariſtus Papa ait: Aliter legitimum non fit conjugium, niſi ab his, qui ſuper feminam dominationem habere videntur, & a quibus cuſtoditur, uxor petatur, & a parentibus ſponſetur, & legibus dotetur, & a ſacerdote, ut mos eſt, benedicetur, & a paranymphis cuſtodiatur, ac ſolemniter accipiatur. Item: Ita legitima ſcitote eſſe connubia, aliter vero præſumpta, non conjugia, ſed adulteria, vel fornicationes ſunt, niſi voluntas propria ſuffragata fuerit, & vota ſuccurrerint legitima. Hoc autem non ita intelligendum eſt, tamquam ſine enumeratis non poſſit eſſe legitimum conjugium; ſed quia ſine illis non habet decorem, & honeſtatem debitam. In hujus enim ſacramenti celebratione, ſicut in aliis, quædam ſunt pertinentia ad ſubſtantiam ſacramenti, ut conſenſus de præſenti, qui ſolus ſufficit ad contrahendum matrimonium: quædam vero pertinentia ad decorem & ſolemnitatem ſacramenti, ut parentum traditio, ſacerdotum benedictio, & hujuſmodi: ſine quibus legitime fit conjugium, quantum ad virtutem, non quantum ad honeſtatem ſacramenti. Sine his ergo non quaſi legitime conjuges, ſed quaſi adulteri vel fornicatores conveniunt, ut illi qui clanculo nubunt, & utique fornicatores eſſent, niſi eis ſuffragaretur voluntas verbis expreſſa de præſenti, quæ legitimum inter eos facit matrimonium. Nam & conſenſus occultus de præſenti per verba expreſſus, conjugium facit, licet non ſit ibi honeſtus contractus: ſed matrimonium non ſanxit conſenſus, qui in occulto fuit. Si enim alter alterum dimiſerit, non cogitur judicio Eccleſiæ redire, & commanere quaſi cum conjuge: quia non poteſt probari teſtibus contractus, qui in occulto eſt factus. Quod ſi ipſi qui in occulto ſibi conſenſerunt, eumdem conſenſum voluntarie in manifeſto profiteantur, tunc utrique propria voluntas ſuffragatur, & legitima vocata ſuccurrunt ad ſanciendum conjugium, quod prius occulte fuerat contractum. Voluntas ergo verbis expreſſa in occulto ad hoc ſuffragatur, ut fiat conjugium; manifeſte vero expreſſa ſuffragatur, ut ſanciat & roboret, ac liberum ſit Eccleſiæ de hoc judicare, ſi expedierit.

Ibidem.

Solutio.

De qua re ſit conſenſus ille, an de carnali copula, an de cohabitatione, an de alio.

Hæc omnia habentur 27 q. 2 §.

Hic quæritur; Cum conſenſus de præſenti matrimonium faciat, cujus rei conſenſus ſit ille: An carnalis copulæ, an cohabitationis, an utriuſque. Si cohabitationis

tationis conſenſus matrimonium facit, tunc frater cum ſorore, pater cum filia poteſt contrahere matrimonium. Si carnalis copulæ: tunc inter Mariam & Joſeph non fuit conjugium. Propoſuerat enim Maria in virginitate manere: niſi Deus aliter facere juberet, ſecundum quod videtur Angelo dixiſſe; Quomodo fiet iſtud quoniam virum non cognoſco? id eſt, me non cognituram propoſui. Neque enim quia virum tunc non cognoſcebat, neceſſe erat inquiri quo modo poſſet habere filium: ſed quia ſe numquam cognituram propoſuerat. Dicit enim Beda, quod in virginitate manere diſpoſuerat. Si ergo contra ſuum propoſitum poſt conſenſit in carnalem copulam, videtur facta voti rea mente, etſi non opere violata. Dicamus ergo quod conſenſus cohabitationis, vel carnalis copulæ non facit conjugium, ſed conſenſus conjugalis ſocietatis, verbis ſecundum præſens tempus expreſſis: ut cum vir dicit: Ego accipio te in meam, non dominam, non ancillam, ſed conjugem. Quia enim non ancilla, vel domina datur, ideo nec de ſummo, nec de imo a principio formata eſt, ſed de latere viri ob conjugalem ſocietatem. Si de ſummo fieret, ut capite, videretur ad dominationem creatam. Si vero de imo, ut de pedibus, videretur ad ſervitutem ſubiicienda. Sed quia nec in dominam, nec in ancillam aſſumitur, facta eſt de medio, id eſt, de latere, quia ad conjugalem ſocietatem aſſumitur. Cum ergo ſic conveniunt, ut dicat vir; Accipio te in meam conjugem: & dicat mulier: Accipio te in meum virum: his verbis, vel aliis idem ſignificantibus exprimitur conſenſus, non copulæ carnalis, vel cohabitationis corporalis, ſed conjugalis ſocietatis, ex qua oportet eos cohabitare, niſi forte cauſa religionis pari voto corporaliter ſeparentur, vel ad tempus, vel uſque in finem.

Luc. 1

Super luc. c. 3 adc. 1 luce

Gen. 2

DISTINCT. XXVIII.

Inquirit qualis ſit ille conſenſus, qui eſt efficiens matrimonii cauſa, oſtendens quod non debet eſſe defectivus ex aliquo exteriori.

Hic quæri debet, utrum conſenſus de futuro, &c.

Expoſitio textus.

SUPRA oſtendit Magiſter conſenſum eſſe cauſam matrimonii. Hic excludit differentias conſenſum non efficientium matrimonium: & talis eſt conſenſus defectivus. Quoniam autem conſenſus dupliciter poteſt deficere, ſcilicet ex aliquo exteriori, vel ex aliquo interiori, utputa per errorem, vel per coactionem, ideo hæc pars habet duas. In prima agit de conſenſu defectivo exterius. In ſecunda vero interius. Infra: *Oportet autem conſenſum conju-* A *galem liberum eſſe a coactione*. Prima pars ſecundum triplicem conſenſum ſive ſecundum quod conſenſus poteſt tripliciter conſiderari, ſcilicet quantum ad tempus, in quo, ſive pro quo fit, quantum ad alienum teſtimonium coram quo fit, & quantum ad terminum in quem dirigitur: ſecundum hoc hæc pars habet tres partes. In prima inquirit Magiſter de conſenſu de futuro juramento firmato, utrum faciat matrimonium. In ſecunda de conſenſu cum teſtimonio, ibi: B *Præmiſſæ autem ſententiæ videtur obviare, &c.* In tertia quærit in quam rem oportuit conſentire ad hoc quod contrahatur matrimonium, an in carnalem copulam, an non: & hoc ibi: *Hic quæritur, cum conſenſus de præſenti* Quælibet autem iſtarum partium duas habet. In prima opponit. In ſecunda ſolvit. Partes autem in littera manifeſtæ ſunt.

Diviſio. Diſt. 29.

Ut ſi quis promittat, vel etiam juret alicui, &c. Dub. I.

Quæritur, utrum juramentum addat ad promiſſionem. Si enim nihil ad-

addit: ergo fruſtra apponitur. Si addit: ergo firmior eſt promiſſio, & majus vinculum. Sed contra: Majus vinculum ſuperveniens ſolvit minus, ut votum privatum ſolvitur per matrimonium conſummatum: ergo ſi aliquis ſpondeat alicui cum ſimplici fide, & poſt alii cum juramento, videtur quod teneatur ad ſecundam.

Resp. Dicendum quod in his quæ ſunt ejuſdem fori, & generis, quamvis unum ſit majus alio, tamen non ſolvit. Unde matrimonium conſummatum non ſolvit ratum, eo quod utrumque eſt matrimonium, & ligat in facie Eccleſiæ: ſimiliter nec ſponſalia ſolvunt ſponſalia, ſed matrimonium ſponſalia ſolvit: & ideo ſtandum eſt primæ fidei, & obligationi. Nam ſecundum juramentum nullum eſt, eo quod contra illud eſt quod fideliter adimplere tenetur. Unde faciendum eſt ſecundum illud Iſidori, In malis promiſſis reſcinde fidem: ideo jurando peccavit, ſed non peccavit adhærendo primæ.

Non autem ſic eſt quando juramentum conjugii præſentis conſenſus atteſtatione firmatur. Dub. II

Videtur male dicere, quia matrimonium ante copulam ſolvitur per votum ſolemne: ergo cum matrimonium conſummatum tantæ ſit obligationis ut votum, videtur quod ſimiliter ſolvere debeat. C

Resp. Dicendum quod non eſt ſimile, quia hic ſunt obligationes ejuſdem generis. Præterea, uterque vivit mundo. Et iterum, in ſequenti matrimonio fides promittitur, & datur mulieri: in voto autem ſolemni eſt obligatio alterius generis. Præterea, moritur homo mundo, quod ſolvit tale vinculum. Et iterum, fides, & obſequium promittitur Deo, cui plus tenemur, quam aliis: & ideo non eſt ſimile, quia ſtatus perfectionis aſſumitur: & ideo tale votum licitum eſt, ac per hoc obligatorium. Secundum autem matrimonium non eſt licitum, & ideo nec robur habet, nec
A obligationem: & ſic patet quod non eſt ſimile.

Sacerdotum benedictio, &c. Dub. III.

Innuit Magiſter, quod ſine benedictione non ſit conjugium quantum ad honeſtatem ſacramenti. Videtur hoc falſum, quia in ſecundis nuptiis maxime eſt ſacramentum honeſtum, & tamen non eſt benedictio.

Resp. Dicendum quod in ſecundis nuptiis, maxime quando mulier eſt vidua, non fit benedictio propter defectum ſacramenti, ſicut infra patebit. Sic autem & celebratur Miſſa determinate propter triplex bonum
B matrimonii, quod tribus perſonis approdriatur, bonum prolis Patri, bonum fidei Filio, bonum ſacramenti, ſive vinculi indiviſibilis Spiritui ſancto appropriatur.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam præſentis diſtinctionis ſex quæruntur. Primo quæritur, utrum conſenſus de futuro faciat matrimonium. Secundo, utrum conſenſus ad tempus. Tertio utrum conſenſus conditionatus. Quarto, utrum conſenſus tacitus. Quinto, utrum conſenſus occultus. Sexto, utrum ſolus conſenſus in carnalem copulam.

QUÆSTIO I.

An conſenſus de futuro faciat matrimonium.

S. Th. in Supp. 3 p. q. 45. art. 2.
Richardus 4. Sent. diſt. 28. q. 1.
Franciſcus de Mayr. 4 Sent. d. 28 q. 1
Stephanus Brulef 4. Sent. diſt. 28 q. 1.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 28. q. 1.

QUod conſenſus de futuro faciat matrimonium oſtenditur hac ratione: Ad opp. Sicut ſe habet præſens ad præſens, ita futurum ad futurum: ſed conſenſus de præſenti facit matrimonium in præſenti: ergo conſenſus de futuro, facit matrimonium de futuro.

2. Item

Digitized by Google

2. Item per ſimile videtur: Sicut A qui promittit aliquid in præſenti: obligatur in præſenti: ſic qui promittit aliquid de futuro, obligatur pro illo tempore: ſed ſicut promiſſio eſt cauſa obligationis, ita conſenſus eſt cauſa matrimonii: ergo videtur quod conſenſus de futuro faciat matrimonium de futuro.

3. Item conſenſus de futuro facit matrimonium, ſi carnalis copula ſubſequatur: ſed carnalis copula non eſt cauſa matrimonii, ſed ipſum ſequitur: ergo prius fuit matrimonium, quam coirent: ergo, &c.

4. Item ſi conſentiat de futuro & ſequitur ſtuprum, ita ut non cognoſcat affectu maritali, ſed fornicario, facit matrimonium; ſed magis obligat juramentum, quam ſtuprum: ergo ſi conſentiat cum juramento, eſt ei uxor.

Fundam. Contra: Jura dicunt, quod ſi quis in aliquam conſentiat per verba de futuro, & in alteram per verba de præſenti, ſecunda eſt uxor: ſi ergo unius eſt una uxor, prima non fuit uxor.

Item ratione videtur, quia quod futurum eſt, non eſt: ergo cum conſentit de futuro, nondum conſentit: ergo modo non eſt matrimonium. Quod autem nec in illo futuro, patet, quia ponatur quod tunc non conſentiat, non eſt conſenſus tunc, nec C prius fuit: ergo non eſt matrimonium, nec fuit.

Item qui ſemel conſentit in aliquam, non debet iterum conſentire ad hoc quod fiat matrimonium: ſed conſenſus de futuro cum dicit: Accipiam te in meam, obligat iterum conſentire: ergo per verba de futuro non eſt conſenſus matrimonialis. Quod ſe obliget, patet, quia ſe obligat ad accipiendum in uxorem, & non aliter accipitur, quam per conſenſum.

CONCLUSIO.

Matrimonium contractum per verbum de futuro, non eſt tunc vere matrimonium, licet ſit ibi obligatio.

Resp. ad Arg. Dicendum quod conſenſus non facit matrimonium, niſi exprimatur per verba de præſenti. Si enim exprimatur per verba de futuro, in veritate non eſt conſenſus tunc, ſed promiſſio de conſentiendo. Unde ſi dicat quis, ego conſentiam in te: tunc quidem non conſentit, ſed ſe conſenſurum promittit: & quia non eſt ibi conſenſus, ideo non eſt B matrimonii contractio: quia vero eſt promiſſio, ideo eſt obligatio: propterea non matrimonium, ſed ſponſalia debent dici. Et hæc quidem firmata ſunt quando ſimplici promiſſioni additur juramentum. Secundum enim jura cogendus eſt vir, ut mulierem accipiat in uxorem, niſi aliquis caſus interveniat, qui ſolvat ſponſalia.

1. Ad illud quod obiicitur, quod ſicut præſens ſe habet ad præſens, &c. Dicendum quod verum eſt. Unde ſicut ſi conſentit hodie, fit hodie matrimonium: ſic ſi conſentit cras, fit cras. Sed cum nunc dicit de futuro, non conſentit, ſed conſentire promittit: & ideo non fit matrimonium, nec de præſenti, nec de futuro, ſed ſolum ſponſalia contrahunt.

2. 3. Ad illud quod obiicitur, quod qui de futuro promittit, obligatur ad futurum, dicendum quod verum eſt, quia promiſſio eſt præſens: unde cum dicit: Ego faciam hoc, actu promittit: & ideo obligatur. Similiter & iſte obligatur ſpondendo: ſed non propter hoc fit matrimonium: ſicut nec promiſſio eſt ſolutio.

4. Ad illud quod obiicitur de carnali copula, dicendum quod jura præſumunt, quod ipſe conſentit: & hoc per ſignum expreſſum exterius, quia tamquam uxorem cognoſcit,

ſcit, & præſumunt etiam, quod tamquam uxorem cognoſcat, ne reportet commodum de malitia. Unde in veritate ſi non conſentit, ſed ſolum tamquam meretricem cognoſcit, matrimonium ſecundum veritatem non eſt: quia tamen coitus ille cum præcedenti ſponſione ſignum eſt probabile conſenſus matrimonialis, ideo matrimonium eſt ſecundum judicium Eccleſiæ: & conſulendum eſt tali, quod conſentiat, ſi non conſenſit interius in animo.

QUÆSTIO II.

An conſenſus ad tempus faciat matrimonium.

S. Thom. in ſuppl. 3 p. q. 46 art. 1
Et 4. Sent. d. 28. q. 1. art. 2.
Richardus 4. Sent. diſt. 28. q. 2.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 28. q. 2.
Petr. de Tarant. 4 Sent. d. 28 q. 2

Ad opp. UTRUM conſenſus ad tempus faciat matrimonium, ut cum dicitur: Accipio te in meam uſque ad decem annos. Et quod ſic, videtur, quia hic eſt conſenſus viri in uxorem, & uxoris in virum facta expreſſione per verbum: ergo, &c.

2. ITEM hoc videtur ratione, quia ſicut ſe habet ſimpliciter ad ſimpliciter, ſic ſecundum tempus ad ſecundum tempus. Sed conſenſus ſimpliciter facit uxorem, & matrimonium ſimpliciter: ergo ſimiliter conſenſus ad tempus facit matrimonium ad tempus.

3. ITEM ſicut aliquis fit ſervus ſimpliciter ſe ſubdendo ita etiam fit ſervus ſimpliciter ſe ſubeundo ita etiam fit ſervus ad tempus ſe ſubdendo ad tempus: ergo ſimiliter videtur in conjugio: & ſic videtur quod ad certum tempus poſſit fieri matrimonium.

4. ITEM qui aliquid poteſt dare ſimpliciter, poteſt dare & ad tempus: ſed vir poteſt dare ſimpliciter poteſtatem ſui corporis: ergo & ad tempus: ſed non poteſt poteſtatem ſui corporis dare niſi uxori: ergo poteſt habere uxorem ad tempus. Si tu dicas, quod Dominus inſtituit ad ſemper. Contra: Nihil debet Dominus inſtituere, quod poſſit vergere in diminutionem ſui honoris, vel noſtræ perfectionis. Sed ſi matrimonium eſſet temporale, poſſet quis ſe totum ad Dei obſequium deputare, quando vellet: ergo, &c.

CONTRA: In quadam decretali Gregorii de conditionibus appoſitis in deſponſationibus dicitur capite ultimo. Si quis dicat: Contraham tecum, donec inveniam aliam honore, vel facultatibus digniorem: matrimonialis contractus quantumcumque ſit favorabilis, caret effectu. Fundam.

ITEM ad hoc eſt diffinitio Hugo-
B nis, qui dicit quod matrimonium eſt conſenſus individuam vitæ conſuetudinem tenens.

ITEM hoc videtur ratione, quia de eſſe matrimonii, ut ſupra oſtenſum eſt, eſt indiſſolubilitas; ergo qui conſentit in matrimonium, ad omne tempus ſe obligat: ergo ſi exprimit, quod non obligatur niſi ad tempus; nullo modo eſt matrimonium.

ITEM nulla anima unitur Deo per deſponſationem niſi ſimpliciter conſentiat, & proponat conjungi; ergo ſimiliter in ſigno, ſi hoc eſt conveniens ſignum, non fit matrimonium, niſi exprimatur ſimpliciter conſenſus; ſed matrimonium eſt conveniens ſi-
C gnum; ergo, &c.

CONCLUSIO.

Matrimonium non eſt ubi conſenſus eſt ad tempus, quia ibi implicatur aliquid contra naturam matrimonii.

RESP. AD ARG. Dicendum quod ad hoc quod fiat matrimonium, neceſſe eſt conſenſum eſſe, & exprimi ſimpliciter. Unde dici debet; Accipio te in meam; quod ſi alio modo conſentiat, non eſt conſenſus matrimonialis, ſive conjugalis, ſed adulterium. Unde deficit matrimonium verum, ſive deficiat in corde, ſive in ore conſenſus ſimpliciter: ſed quando

Digitized by Google

do in corde, tunc in conſpectu Dei A & ſecundum veritatem: quando in ore, tunc in facie Eccleſiæ. Ratio autem quare oportet ſimpliciter conſentire, & quod nihil valet conſenſus ad tempus, eſt quia conſenſus non facit matrimonium, niſi eatenus, quatenus præſupponit divinam inſtitutionem divina autem inſtitutio reſpicit congruam ſignationem. Si ergo eſt ſignatio rei indiviſibilis, ſive conjunctionis: ideo conſtituit Dominus conjunctionem talem ad perpetuitatem. Et huic etiam competit dictamen juris naturalis, quia vir poteſt uxori dare ſimpliciter poteſtatem ſui corporis; & ideo ſi conſenſus conſonat inſtitutioni, neceſſe eſt quod ſit ad omne tempus, alioquin cauſa particularis non concordat univerſali: & ideo nihil fit, nec conſentit in talem, ut in uxorem, ſed potius, ut in concubinam. Et concedendæ ſunt rationes ad hoc, quia in forma verborum implicatur aliquid, quod eſt contra matrimonii ſubſtantiam. B

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod ſicut ſe habet ſimpliciter: dicendum quod hoc verum eſt, ubi contingit reperire ſecundum quid in utroque extremorum. Sed matrimonium nullo modo eſt ſecundum tempus: & ideo non valet illud.

2. Ad illud quod obiicitur de ſervitute, dicendum quod non eſt ſimile, C quia ſervitus vinculum poteſt eſſe temporale, & perpetuum, ſed matrimonium eſt perpetuum.

3. Ad illud quod obiicitur, quod poteſtas corporis poteſt dari ad tempus, dicendum quod non poteſt dari ad tempus, niſi detur ſimpliciter: & eſt ſimile, quia Deus non acceptat bonam voluntatem, vel ſervitium alicujus, niſi velit, vel proponat ſemper ſibi ſervire.

4. Ad illud quod obiicitur, quod Dominus non debuit inſtituere, dicendum quod in hujus ſacramenti inſtitutione magis congruitas in ſignando, & neceſſitas, quam aliud conſideratur: & hæc exigunt ipſum eſſe perpetuum.

QUÆSTIO III.

An conſenſus conditionatus faciat matrimonium.

S. Thom. in Suppl. 3. p. q. 47. art. 5.
Richardus 4. Sent. diſt 28. q. 3.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 28. q. 3.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 28. q. 5.

Ad opp.

Utrum conſenſus conditionatus faciat matrimonium, ut, accipio te in meam, ſi dederis mihi centum libras. Et quod ſic, videtur per ſimile: quia votum conditionatum votum eſt: ergo ſimiliter videtur quod conſenſus conditionatus ſit conſenſus, & per conſequens matrimonium efficit.

2. Item aliquis conſentiens in aliquam ex ſpe pecuniæ habendæ, matrimonium contrahit: ergo ſi conſenſus talis competit matrimonio: ergo ipſius expreſſio non repugnat: ergo ſi dicat: Conſentio, ſi dederis: patet, &c.

3. Item quando aliquis promittit aliquid ſub conditione, ſi ſtet conditio, ſtat obligatio, & promiſſio: ſed poſſibile eſt ſtare conditionem: ergo & conſenſum, & obligationem, & matrimonium.

Contra: Plus ſe obligat qui ſimpliciter de futuro promittit, quam qui ſub conditione. Nam prima eſt obligatio ſimpliciter, ſecunda vero non: ſed conſenſus per verba de futuro expreſſus non facit matrimonium: ergo, &c. Fundam.

Item poſt conſenſum iſtum, aut eſt uxor, aut non. Si uxor: ſed poſſibile eſt conditionem non ſtare, & non conſenſerat ſimpliciter, ſed ſub conditione: ergo eſt uxor ſine conſenſu: ſed non eſt uxor: ergo talis conſenſus non efficit matrimonium.

Item matrimonium eſt vinculum nullo modo ſolubile: ſed omnis obligatio, vel pactio ſub conditione facta, eſt ſolubilis: ergo, &c.

Digitized by Google

CONCLUSIO.

Conſenſus de futuro ſub conditione per modum pœnæ, aut per modum contractus, ſed inhoneſta, & contra ſubjectum matrimonii, non facit ſponſalia: facit autem illa ſi conditio ſit honeſta, vel etiam inhoneſta, modo non contra ſubjectum matrimonii. Conſenſus de præſenti cum conditione præterita, aut præſenti facit matrimonium: non autem cum futura.

Resp. ad Arg. Dicendum eſt, quod conſenſus conditionatus ſi fiat per verba de futuro, judicari habet, ſicut & conſenſus de futuro. Unde ſicut conſenſus de futuro non facit matrimonium, ſed deſponſationem, ſive ſponſalia: ſic nec talis conſenſus ſub conditione. Attendendum tamen, quod conditio aut apponitur per modum pœnæ, aut ut determinatio contractus. Si per modum pœnæ, nullius eſt vigoris, pro eo quod matrimonia debent eſſe libera. Unde ſi quis proponat, promitto contrahere tecum ſub pœna centum marcarum, vel ſi non contraxero, dabo tibi centum, etiamſi non contrahat, non debet, nec tenetur ad illam pœnam. Si autem apponitur ut determinatio contractus ſive conſenſus, diſtinguendum eſt. Aut enim eſt conditio honeſta, aut inhoneſta. Si eſt honeſta, ſtante conditione ſtant ſponſalia, non ſtante non ſtant, ut ſi quis dicat: Contraham tecum ſi placuerit patri meo, vel ſi tu volueris converti ad fidem. Si autem eſt inhoneſta, duplex eſt. Aut eſt contra ſubſtantiam matrimonii, aut non. Si contra ſubſtantiam matrimonii, tunc nulla eſt obligatio, ut ſi dicat: Contraham tecum, ſi procuraveris venena ſterilitatis, vel aliquod hujuſmodi. Si autem eſt inhoneſta, & non contra ſubſtantiam matrimonii, ut ſi dicatur: Contraham tecum, ſi furatus fueris, vel ſi Deum offenderis, talis conditio pro non adjecta habenda eſt. Et hoc totum probatur per illa, A quæ dicuntur extra, in Quarto Lib. de conditionibus appoſitis in diſpenſatione. Si autem conſenſus fiat per verba de præſenti: aut conditio eſt præterita, aut præſens, aut futura. Si conditio eſt præterita, ut: Accipio te in meam, ſi mortuus eſt pater tuus. Vel de præſenti: ut: Accipio te in meam, ſi es virgo, ſtante conditione ſtat matrimonium. Si autem conditio eſt de futuro, aut futuri neceſſarii, aut futuri contingentis. Si futuri neceſſarii, ut: Accipio te in meam, ſi ſol orietur cras, tunc eſt matrimonium. Si autem conditio eſt contigens, dico quod non eſt matrimonium, eo quod conſenſus pendet B de futuro, ſicut & conditio: & ideo judicandum eſt tunc, ſicut de futuro: nec eſt matrimonium, niſi carnalis copula ſubſequatur, quia tunc intelligitur a conditione appoſita receſſiſſe.

Ad illud ergo quod obiicitur ad ſecundam partem, quod non ſtat matrimonium per conſenſum conditionatum, dicendum quod verum eſt ubi eſt conditio de futuro contingenti, quia tunc conſenſus pendet ex futuro. Reſp. ad 1 pro fund.

1. Ad illud vero quod obiicitur, quod ſimpliciter ſtat per ſimile in voto, dicendum quod non eſt ſimile, quia votum eſt pura obligatio: matrimonium autem eſt conjunctio, & non eſt conjunctio niſi per præſens, C ſed obligatio eſt bene per futurum.

2. Ad illud quod obiicitur, quod conſenſus ex ſpe pecuniæ facit matrimonium, verum eſt quando ſimplex eſt, & abſolutus. Sed cum exprimitur ſub conditione, non exprimitur ſimpliciter, nec ut abſolutus, nec ut præſens: & ideo non eſt ſimile.

3. Ad aliud dicendum, quod matrimonium plus dicit, quam obligationem. Unde dico, quod non ſequitur: Iſte eſt obligatus iſti mulieri, ut eam accipiat in uxorem; ergo eſt ejus vir: ſicut non ſequitur: Obligavit ſe ad perſolvendum: ergo ſolvit: unde matrimonium non tantum eſt obligatio: immo etiam ipſius vinculi indiviſibilis unio.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO IV.

An conſenſus tacitus faciat matrimonium.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 45. art. 5.
Et 4. Sent. d. 28 q. 1. art. 3.
Rich. 4. Sent. diſt. 28. art. 2. q. 1.
Steph. Brulef. 4. Sent. diſt: 28. q. 4.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 28. q. 6.

Ad opp.

UTRUM conſenſus tacitus faciat matrimonium. Et quod ſic, videtur per decretalem in lib. 4. de ſponſalibus: Tuæ fraternitati, &c. Matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri, & mulieris conſenſum: ſed neceſſaria ſunt verba quantum ad Eccleſiam ad conſenſum exprimendum de præſenti: ergo videtur quod quantum ad Deum matrimonium ſine verbo.

2. ITEM ratione alia videtur, quia peccatum adulterii, ſive fornicationis, ſolo interiori conſenſu judicatur conſummatum, etiam ſine ſigno exteriori: ergo ſi plus poteſt conſenſus caſtus, quam incaſtus: patet, &c.

3. ITEM conſenſus verborum exteriorum non unit niſi per conſenſum interiorem: ſed ubi unum propter alterum, utrobique tantum unum; ergo videtur quod ſi adſit unus conſenſus exterior, idem omnino faciet.

4. ITEM aliquæ duæ perſonæ conſentiunt æque intenſe, & plene ante expreſſionem, & poſt: ergo ſi poſt expreſſionem eſt matrimonium, & ante ſimiliter.

5. ITEM ſi aliquis voveat interius tantum, nihilominus vovet, & obligatur ad votum: ergo ſimiliter ſi conſentit interius tantum. Si tu dicas quod non eſt ſimile, quia votum fit Deo, qui videt corda; matrimonium vero reſpectu hominis qui corda neſcit; obiicitur tunc, quod ſaltem in conſpectu Dei debet eſſe matrimonium.

6. ITEM hoc oſtenditur per ſimile: quia qui vere contritus eſt interius, in conſpectu Dei vere pœnitens judicatur, etiamſi non adſit confeſſio oris: ergo ſimiliter in matrimonio.

A

CONTRA: Matrimonium eſt ſacramentum: ſed omne ſacramentum eſt ſignum, & ſignum eſt quod offert ſe ſenſui: ergo, &c. Fundam.

ITEM ſi conſenſus interius faceret matrimonium: ergo cum neſciat homo occulta alterius, neſciret utrum eſſet vir illius, an non: ergo ſi illi conjungeretur exterius, neſciret utrum eſſet matrimonium: & ita in periculo ſe poneret.

ITEM quantumcumque velim voluntate plena alteri aliquid dare, nullum jus acquiritur illi ex mea voluntate, ſi non promittam exterius per ſignum: ſed in matrimonio jus acquirunt conjuges inter ſe invicem: ergo, &c.

B

ITEM ratione videtur; quia quantumcumque credat aliquis, & niſi ſermonem exprimat; Ego te baptizo, non baptizat; ergo a ſimili videtur, quod non contrahat quantumcumque conſentiat, niſi ſermonem exprimat; & ex hoc videtur quod mutus non poſſit contrahere.

CONCLUSIO.

C

Matrimonium non contrahitur per conſenſum tacitum: quia exterius exprimi conſenſum, eſt neceſſarium.

RESP. AD ARG. Dicendum quod ad omnis ſacramenti eſſe neceſſarió requiritur ſignatio, ſive expreſſio. Omne enim ſacramentum ſignum eſt, & ut ſignum adminiſtratur, & ideo iſtud eſt neceſſarium; ſed in aliquibus eſt materia determinata, & forma verborum præſcripta, quæ vim habent ſibi ad hoc datam; & talia ſacramenta numquam fiunt, niſi illa verba pronuncientur. In aliquibus autem non venit vis a verbo exteriori, ſed ab intrinſeco, ut in pœnitentia quantum ad confeſſionem, & in matrimonio: & in talibus ſufficit

Digitized by Google

ficit qualiſcumque fiat expreſſio, ſive verbo, ſive ſcripto, ſive etiam quocumque nutu alio. Concedendum eſt igitur, quod matrimonium non contrahitur, niſi conſenſus exterius exprimatur, vel per verba convenientia, vel per nutus idem importantes.

1. Et per hoc patet primum ad primam partem, ſcilicet quod de decretali obiiciebatur. Patet etiam quod inter mutos poteſt contrahi matrimonium, non tamen ſine aliquo ſigno. Similiter patet ultimum ad oppoſitum, quod non eſt ſimile de baptiſmo.

2. Ad illud quod obiicitur de adulterio, vel peccato, dicendum quod B non eſt ſimile, quia peccatum eſt in interiori deordinatione, ſed ſacramentum conſiſtit in exteriori ſignatione.

3. 4. Ad illud quod obiicitur, quod eſt ibi unum propter alterum: ergo utrobique tantum unum, dicendum quod differt dicere unum propter alterum, & unum per alterum: quia ubi eſt dicere unum per alterum, eſt ponere duo, quorum alterum eſt ſicut efficiens, alterum ſicut inſtrumentum: & non eſt verum quod efficiens poſſit tantum per ſe, quantum poteſt cum inſtrumento. Quod autem dicitur, ubi unum propter alterum, verum eſt cum loquitur de C unitate objecti, ubi, *propter*, dicit cauſam formalem, ut, video colorem, quia lucidum, & amo vinum, quia dulce: & ſic in ſimilibus.

5. Ad illud quod obiicitur de voto, dicendum quod non eſt ſimile propter duas rationes. Una, quia votum non eſt ſacramentum per quod obligetur homo homini. Alia, quia obligat ſe homo Deo, ad quem cogitare eſt loqui: matrimonium autem eſt ſacramentum, per quod obligatur homo homini.

6. Ad illud quod obiicitur, quod vere contritus dicitur pœnitens, dicendum quod verum eſt de pœnitentia virtute, ſed non ſacramento: matrimonium autem eſt ſacramentum, non virtus: & præterea eſt ad alterum ſemper, non ad ſe, ſicut contritio: & ideo non eſt ſimile, ut patet.

QUÆSTIO V.

An conſenſus de præſenti expreſſus in occulto faciat matrimonium.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 45. art. 4.
Richard. 4. Sent. diſt. 28. art. 2. q. 3.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 28. q. 5.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 28. q. 6.

Utrum conſenſus de præſenti expreſſus in occulto, verum faciat matrimonium. Et quod non, videtur, quia Evariſtus Papa dicit, & habetur in littera, loquens de occultis, & clandeſtinis connubiis: Non conjugia, ſed adulteria, vel fornicationes ſunt. Fundam.

Item hoc ipſum videtur ratione, quia perſonæ quæ ſecundum inſtitutionem Eccleſiæ non ſunt legitimæ ad matrimonium contrahendum, ut frater & ſoror in ſecundo gradu, ſi de facto contrahunt, nihil faciunt, immo ſeparantur: cum ergo hujuſmodi clandeſtina conjugium ſint contra Eccleſiæ prohibitionem: ergo nihil fit in eis.

Item ſi aliquis contrahat cum aliqua in occulto, & cum alia in manifeſto, & veniatur ad judicium Eccleſiæ, Eccleſia dicit illam uxorem, quam accepit in manifeſto: ergo ſi recte judicat, illa eſt uxor: ergo alia non fuit uxor.

Item matrimonium eſt ſacramentum Eccleſiæ; ergo debet accipi in facie Eccleſiæ: ergo ſi accipitur in occulto, non eſt ſacramentum Eccleſiæ: ergo nec verum ſacramentum; ergo nec matrimonium.

1. Contra: Sacramentum matrimonii pro materia habet perſonas legitimas, & pro forma conſenſum: ſed hæc duo integre poſſunt eſſe in occulto; ergo, &c. Ad opp.

2. Item baptizatus eſt aliquis in occulto, ſicut in manifeſto: ergo ma-

Digitized by Google

matrimonium eſt ita in occulto, ſicut in manifeſto a ſimili.

3. Item contractus matrimonii eſt per verba maris, & fœminæ, aliis nihil agentibus, nec dicentibus; ergo ita eſt integrum, ſi fiat illis abſentibus, ſicut & præſentibus. Juxta hoc quæritur, quare Eccleſia prohibuit matrimonium contrahi in occulto, cum alias eſſet licitum, & non prohibuit aliquem baptizare in occulto, vel etiam conſecrare Euchariſtiam.

CONCLUSIO.

Matrimonia contracta in occulto, vere ſunt connubia, ſed prohibita, ideo cum peccato contracta.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ad eſſe matrimonii iſta duo ſufficiunt, ſcilicet legitimitas in perſonis, & unitas in conſenſu. Ad ſolemnitatem vero, & decorem, ſive honeſtatem requiritur & parentum traditio, & ſacerdotum benedictio; hæc autem ita ſunt ad decorem ſacramenti, ut tamen ſint de neceſſitate præcepti. Et ratio hujus eſt vitatio periculi, quia frequenter qui in occulto contrahunt, pœnitent, & cum aliis de facto contrahunt; & cum non poteſt primus contractus probari, neceſſe habet Eccleſia decipi, & contra veritatem dare ſententiam; C & ideo oportuit talia prohibere: hinc eſt quod ſi aliquis cum aliqua contrahit in occulto, quamvis ſit matrimonium, tamen conjunctio illa non eſt ſine peccato, ſicut nec conjunctio fornicarii, non tamen tantum; & inde eſt quod Evariſtus Papa dicit, quod non ſunt connubia, ſed adulteria, propter culpam.

1. Ad illud quod obiicitur, quod illud matrimonium, quod fit contra inſtitutionem Eccleſiæ, irritatur, dicendum quod quædam inſtituit Eccleſia circa hoc ſacramentum tamquam neceſſaria, utpote quod perſonæ ſint legitimæ. Quædam tamquam expedientia, utpote in aperto con- A trahere. Et ſic matrimonium quod primo modo fit contra inſtitutionem Eccleſiæ, irritat Eccleſia; quod ſecundo modo, minime.

2. Ad aliud reſpondendum, quod Eccleſia in caſu illo neceſſario decipitur; non tamen decipitur, ut non juſte judicet, quia juſte judicare eſt judicare ſecundum allegata; decipitur tamen ſecundum veritatem latentem.

3. Ad illud quod obiicitur, quod eſt ſacramentum Eccleſiæ, dicendum quod verum eſt: tamen accipitur etiam ab aliis qui ſunt extra Eccleſiam, ut baptiſmus; non tamen ad ſalutem, niſi ab his, qui ſunt in B ipſa Eccleſia; & baptiſmus accipitur in occulto, quia ſacramentum neceſſitatis; & non eſt ibi periculum, immo vitatur periculum; ſed illud in facie Eccleſiæ accipitur ſalubrius, in occulto vero accipitur vere, ſed non ſalubriter: quia contra Eccleſiaſticam ſanctionem.

QUÆSTIO VI.

An conſenſus debeat eſſe in carnalem copulam.

S. Thom. in ſuppl. 3. p. q. 48. art. 1.
Et 4. Sent. d. 28. q. 1. art. 4.
Guil. Altiſio. 4. Sent. tr. 9. cap. 2. q. 2.
Richardus 4. Sent. diſt. 28. art. 2. q. 4.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 28. q. 6
Petr. de Tarant. 4. Sent. d. 28. q. 7.

In quid debeat eſſe conſenſus, & quod in carnalem copulam, videtur; quia ita dicit Hieronymus, & habetur q. 17. c. 1. Sunt quidam; Quod voventibus virginitatem, non ſolum nubere, ſed etiam velle nubere damnabile eſt; ſed non eſſet damnabile niſi eſſet contra votum, & non eſſet contra votum niſi conſentirent in opus carnis; ergo neceſſe erat in illud conſentire. Ad opp.

2. Item in omnia quæ conſentit vir, & uxor, poſſunt conſentire frater, & ſoror licite, excepta copula carnali: ergo ſi inter fratrem, & ſororem non poteſt licite contrahi ma-

matrimonium, patet, &c. Si tu dicas mihi, quod oportet conſentire in copulam conjugalem, quæro quid vocetur copula conjugalis: & tandem oportet ad hoc devenire, quod ibi includatur copula carnalis.

Diſt. 30. Allegatur lib. de nupt. & concupiſ. ſed non invenitur. 3. ITEM Auguſtinus dicit, & habetur infra: & loquitur de puriſſima Virgine, quæ committens virginitatem ſuam divinæ diſpoſitioni, conſenſit in carnalem copulam: ſi ergo nullum matrimonium purius illo, nullum ſanctius, in omni oportet conſentire.

4. ITEM ſi qua mulier dicat: Conſentio in te, ut tamen non cognoſcas me, non eſt matrimonium: ergo ſi iſta conditio eſt contra ſubſtantiam matrimonii: ergo tenetur conſentire in carnalem copulam.

5. ITEM matrimonium ad hoc inſtitutum eſt, ut ſint duo in carne una; ergo neceſſe eſt ad hoc quod ſit matrimonium, quod carnaliter uniantur, vel in carne, vel in voluntate: ergo non eſt matrimonium ſine carnali copula.

Fundam. CONTRA: Magiſter dicit in littera, quod conſenſus cohabitationis, vel carnalis copulæ non facit conjugium.

Diſt. 30. ITEM dicitur: Conſenſit Maria in copulam matrimonialem: ſeu maritalem, ſed non in copulam carnalem.

ITEM hoc ipſum expreſſe dicit Hugo in libro de Virginitate Mariæ: & tamen ex conſenſu ſuo matrimonium contraxit: ergo non oportet in carnalem copulam conſentire.

ITEM ratione videtur: quia nullus conſentiens in actum carnis eſt virgo perfecte: beatus Joannes eſt virgo perfecte; ergo non conſenſit in actum carnis: & conſenſit in matrimonium, quia de nuptiis eſt a Domino vocatus: ergo, &c.

ITEM nullus conſentiens, & volens continentiam virginalem poteſt ſine peccato conſentire in actum carnis: beata Virgo vovit, ſicut dicit Auguſtinus, & ipſa innuit in reſponſione ſua, quam dixit: ergo peccavit ſi in actum, ſive carnalem copulam conſenſit: & conſtat quod ſine peccato nupſit: ergo, &c. *De Sancta Virginitate c.4.5.6.*

ITEM poſſibile eſt inter duos eſſe plenum matrimonium, & perfectum ſine commixtione carnali: ergo poſſibile eſt quod aliquis conſentiat in matrimonium non conſentiendo in commixtionem carnalem; ſi hoc poteſt eſſe in re, & effectu, poteſt eſſe in conſenſu, & cauſa.

CONCLUSIO.

B

Conſenſus, qui matrimonium facit, eſt conſenſus in mutuam ſuorum corporum poteſtatem: quæ tamen alia, & alia eſt in contractione, & in conſummatione.

RESP. AD ARG. Dicendum eſt, quod quorumdam opinio fuit, quod ad hoc, quod contrahatur matrimonium, neceſſe eſt abſolute conſentire in copulam carnalem. Et dicunt hi quod beata Virgo, & Joannes conſenſit, tamen ſine peccato: quia Joannes nec voverat, nec propoſuerat virginitatem ſervare: beata Virgo quia non voverat, ſed tantum propoſuerat. Sed hæc opinio injuriam facit Virgini glorioſæ: quia quamvis excuſet a culpa, minuit tamen virginitatis ejus gloriam: ut jam non debeat Virgo ſuper omnes virgines nuncupari, quod noſter refugit animus pariter, & auditus. Unde hæc opinio ſatis convenienter a Magiſtro Hugone reprobatur. Aliorum opinio fuit, & iſtius fuit Altiſiodorenſis, quod neceſſe eſt conſentire in copulam carnalem non in particulari, ſed in univerſali: non explicite, ſed implicite. Oportet enim conſentire in copulam conjugalem, quæ continet quatuor, ſcilicet cohabitationem, & mutuum obſequium, & mutuam corporum poteſtatem, & copulam carnalem. Sed illud non videtur ſufficiens, quia conſtat, quod beata Virgo bene ſciebat legem conjugii, & ſciebat explicite, & cogitabat *Opinio 1.* *Improb.* C *Opinio 2.* *Improb.*

tabat de actu conjugum: aut ergo conſentiebat, aut diſſentiebat. Si conſentiebat: redit primum inconveniens. Si diſſentiebat; ergo nec in generali, nec in ſpeciali conſentiebat. Tertia opinio eſt, quod oportet conſentire in carnalem copulam, vel abſolute, vel ſub conditione, videlicet niſi Deus aliter diſponat, vel ſi placuerit Deo, & tali modo conſenſit Virgo beata, ut videtur dicere beatus Auguſtinus, & hoc non repugnat virginitati. Sed certe omnis qui recte conſentit, taliter conſentit. Præterea; Non eſt conſenſus conditionatus, ſed abſolutus ille, qui matrimonium facit, & maxime cum non eſt conditio: Deus autem nolebat virginem carnaliter copulari viro. Et propterea dicendum, quod conſenſus, qui matrimonium facit, eſt conſenſus in mutuam ſuorum corporum poteſtatem. Et hoc ſonant verba cum dicunt; Accipio te in meam, vel in meum: & ſic conſenſit beata Virgo, & Joſeph. Sed notandum eſt, quod aliter datur poteſtas corporis in contractione matrimonii, aliter in conſummatione. In contractione ita datur uni, ut non poſſit illo vivente dari alii: ita etiam datur illi, ut jus habeat petendi, & neceſſe ſit reddere petenti, niſi moriatur mundo per votum caſtitatis ſolemne, & ingreſſum religionis. Quoniam igitur beata Virgo divina inſpiratione noverat, vel fortaſſis ipſius Joſeph relatione, quod numquam vellet uti ejus corporis poteſtate, ſed ejus cuſtodire virginitatem: ideo & debuit ei committi, ſive dari. Sciebat etiam quod ſi vellet exigere, quod poſſet, publicando votum contra ire: & ſic patet iſtud. Si ergo volumus iſtam mutuam corporum poteſtatem vocare copulam conjugalem, ſic beata Virgo conſenſit in copulam, ut omnes nubentes. In matrimonii autem conſummatione omnino transfertur poteſtas, ita quod nec voto privato, nec ſolemni poſſit petenti debitum adverſari,

Opinio 3.

Improb.

Opinio 4.

Explicat.

A Unde glorioſa Virgo matrimonium conſenſit contrahere: ſed certe fuit quod numquam matrimonium conſenſit contrahere; ſed certe fuit quod numquam matrimonium conſummaret, & hoc ſcivit Spiritus ſancti revelatione, vel Joſeph relatione, vel quia conſiderabat de voti publicatione, quia in lege præceptum erat ſervare; ſed nullus fuerat auſus hoc vovere: & hoc tangitur in libello illo, quem tranſtulit Hieronymus de nativitate Mariæ, qui quamvis ſit apocriphus, continet tamen multa veriſſima.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod velle nubere damnabile eſt, B dicendum quod Hieronymus loquitur de illis, qui volunt nubere ex carnis petulantia, & tales magis appetunt conjunctionem corporum, quam animorum.

2. Ad illud quod obiicitur, quod in omnia frater & ſoror, præterquam in copulam carnalem poſſunt conſentire, dicendum quod falſum eſt; non enim poſſunt ſibi ſuorum corporum dare mutuam poteſtatem. Unde alter poteſt alii nubere, altero contradicente.

3. Ad illud quod obiicitur, quod dicit Auguſtinus, quod conſenſit in copulam carnalem, dicendum quod illud intelligitur, quia conſenſit in C mutuam corporum poteſtatem, quæ ad carnalem copulam ordinatur, non tamen de neceſſitate; & beata Virgo in illam mutuam corporum poteſtatem abſolute conſenſit, reſiduum vero, ſcilicet, ordinationem in actum, divinæ diſpoſitioni commiſit, credens ſemper, immo & ſciens quod Dominus ipſam ſervaret ſine macula. Exemplum eſt de beata Cecilia.

4. Ad illud quod obiicitur, quod conditio illa impedit, dicendum quod verum eſt contra collationem mutuæ poteſtatis; in conſenſu enim in copulam conjugalem datur poteſtas petendi debitum, licet non teneatur ad ſtatim, ſi viam habet, per quam eva-

Digitized by Google

evadere poſſit: quæ etſi non erat no- A ta omnibus, erat tamen nota ſpiritualibus mentibus: ſicut certum eſt nobis de glorioſa Virgine, & probabilius præſumitur de Joſeph, quoniam hoc non eſt juris poſitivi, ſed magis eſt juris divini.

5. Ad illud quod obiicitur, quod eſt propter carnalem copulam, dicendum quod verum eſt, quod prima & principalis inſtitutio ad hoc fuit: & tamen hoc non eſt tota ratio ſive cauſa matrimonii, ſicut melius patebit infra, immo etiam fidei, & ſacramenti, & mutuæ educationis: & hoc ſupra determinatum eſt, ubi agitur, utrum carnalis copula ſit de integritate ſacramenti. Hæc autem ſine præjudicio dicta ſint, maxime propter reverentiam Virginis: non enim poſſumus negare, quin inter Mariam, & Joſeph fuerit conjugium, cum hoc dicat Scriptura Evangelica, & ſancti omnes in hoc conſentiant. Rurſus: Pietas fidei, & reverentia Virginis non patitur nos ſentire ipſius beatiſſimam, & puriſſimam, & integerrimam animam ad opus carnis fuiſſe aliquantulum inclinatam: nec credo ipſam in dubio ſe ſuper hoc poſuiſſe. Si quis tamen aliter dicat, dum tamen Virgini non faciat injuriam, non eſt magna vis facienda. Cavendum eſt enim diligenter, ut honor dominæ noſtræ in nullo ab aliquo minuatur, qui etiam in periculo capitis debeat integer cuſtodiri.

D I-

Digitized by Google

DISTINCTIO XXIX.

Coactio excludit conſenſum conjugalem.

OPORTET autem conſenſum conjugalem liberum eſſe
a coactione. Coactus enim conſenſus, qui nec conſenſus
appellari debet, conjugium non facit, ſicut teſtatur Ur-
banus Papa ſcribens Sanctio regi Arraganorum in hac
verba: De neptis tuæ conjugio, quam te cuidam mili- 32. q. 2. c.
ti daturum neceſſitatis inſtante articulo ſub fidei polli- de nupt.
citatione confirmaſti, hoc æquitate dictante decrevimus,
ut ſi illa virum illum omnino, ut dicitur, renuit & in
eadem voluntate perſiſtit, ut viro illi ſe prorſus dene-
get nupturam: nequaquam eam invitam, ac renitentem
ejuſdem viri cogas conjugio copulari. Idem: Si verum eſſe conſtiterit, quod no- Ibid. Si
bis legati Jordanis principis retulerunt, ſcilicet quod ipſe coactus & dolens fi- verum.
liam ſuam nolentem, flentem, & pro viribus renitentem, Rainaldo deſponſave-
rit: quoniam legum & canonum auctoritas talia ſponſalia non approbat, ne igno-
rantibus leges, & canones nimis durum videatur, ita ſententiam temperamus, ut
ſi princeps cum aſſenſu filiæ id, quod cœptum eſt, perficere voluerit, conceda-
mus. Sin autem legatus noſter utraſque partes audiat: & ſi nihil fuerit ex
parte Rainaldi quod amplius impediat, ab ipſo Jordane ſacramentum, quo con-
ſtent hæc, quæ dicta ſunt, accipiat. Et nos canonum & legum ſcita ſequentes,
deinceps non prohibemus, quin alii viro, ſi voluerit, prædicta ejus filia, tantum
in Domino nubat. Ex his apparet conjugium fieri inter conſentientes & ſpontan-
eos, non inter renitentes & invitos. Verumtamen qui inviti & coacte conjuncti
ſunt, ſi poſtea ab aliquo temporis ſpatio ſine contradictione & querimonia coha-
bitaverint, facultate diſcedendi, vel reclamandi habita, conſentire videntur: &
conſenſus ille conſequens ſupplet, quod præcedens coactio tulerat.

In libro Pandectarum.

Conſentire autem probatur, qui evidenter non contradicit, ſecundum illud: In In lib.
ſponſalibus eorum conſenſus exigendus eſt, quorum in nuptiis deſideratur. Intel- pandect.
ligitur tamen ſemper patri filia conſentire, niſi evidenter diſſentiat. Item: Spon-
ſalia, ſicut nuptiæ, conſenſu fiunt contrahentium. Et ideo ſicut in nuptiis, ita
& in ſponſalibus patris familias filiam conſentire oportet: quæ ſi patris voluntati
non repugnat, conſentire intelligitur.

Digitized by Google

DISTINCT. XXIX.

Conſenſus qui eſt efficiens matrimonii cauſa, non debet eſſe defectivus ex aliquo interiori, ſcilicet ex voluntate.

Oportet autem cenſenſum conjugalem liberum eſſe a coactione, &c.

Expoſitio textus.

SUPRA egit Magiſter de conſenſu, qui deficit a parte exteriori. Hic agit de conſenſu, qui deficit defectu interiori, ſcilicet a ratione voluntarii: tamen iſte, & præcedens, & interius, & exterius deficit. Sed hoc per arctationem dictum eſſe intelligen-
Diviſio. dum eſt. Conſenſus autem dupliciter deficit, aut a parte voluntatis per coactionem, aut a parte rationis per errorem. Ideo primo quæritur, utrum conſenſus coactus faciat matrimonium. Secundo, utrum erroneus, in-
Diſt. 30. fra: *Nec ſolum coactio impedit, vel excludit conſenſum, &c.* Prima pars habet tres partes. In prima veritatem determinat. In ſecunda explanat, ibi: *Ex his apparet conjugia fieri, &c.* In tertia vero illud quod determinat circa matrimonium, applicat ad ſponſalia, ibi: *Conſentire autem probat, qui evidenter non contradicit.*

Coactus enim conſenſus.
Dub. I.

Quæritur hic de ſitu hujus partis: videtur enim male hic ſituari, quia ſi coactio eſt impedimentum matrimonii: ergo in illo capitulo deberet determinari, ubi agitur de impedimentis matrimonii.

RESP. Dicendum quod quia Magiſter agit hic de matrimonio a parte cauſæ efficientis, & cauſa efficiens eſt conſenſus non quilibet, ſed plenus, & plenitudo conſenſus deficit ſecundum modos prædictos: ideo hic agit de coactione, & errore: infra vero agit de perſonarum legitimitate: & quia illa multis modis poteſt privari, & per conſequens matrimonium impediri: ideo inferius agit de multis impedimentis: & hæc eſt ratio, quare tractatus ille ab hoc ſeparatur, quia ratio impediendi venit ex alio genere cauſæ.

Nequaquam eam invitam, ac renitentem ejuſdem viri cogas conjugio copulari, &c. Dub. II.

B Ponatur quod aliqua conſentiat in aliquem per nuncium, & ante adventum nuncii pœniteat, & nolit conſentire, utrum ſit compellenda. Et quod ſic, videtur: quia ſi poteſtatem ſuam commiſit procuratori, tunc ita ratum eſt, quia procurator facit, ſicut ſi Papa faceret; ergo ſi procurator, & nuncius conſentiat, quantumcumque poſtmodum reclamet, videtur quod ſtet matrimonium. Sed contra: Ponatur quod ſtatim ex quo pœnitet antequam nuncius perveniat, cum alio contrahat, conſtat quod matrimonium eſt, cum adhuc alii non ſit alligatus: ergo aliud matrimonium non ſtat. Item non fit matrimonium niſi per mutuum con-
C ſenſum: conſenſus autem mutuus nullus eſt, niſi ſimul ſit actu, vel habitu; ergo ſi pœnitet antequam tunc conſentiat: patet, &c. Quæritur ergo utrum matrimonium poſſit contrahi inter abſentes.

RESP. Dicendum quod ſi aliquis conſentit in abſentem per procuratorem, poteſt fieri matrimonium, non ſolum ſponſalia contrahi: dum tamen conſtet utrumque conſentire, ſicut in præſentiarum poteſt unus alteri conſenſum exprimere per interpoſitam perſonam. Quod autem quæritur, utrum ipſa pœnitente matrimonium contrahatur, dicendum quod re vera ſi non ante pœniteat, quam ille conſentiat, res eſt ſalva. Et ſi pœnitet in corde, & reclamet in ſigno in

in conſpectu teſtium, per quos poſ- A
ſit probari, utpote negando, vel matrimonium cum alia contrahendo, re vera non eſt matrimonium nec in conſpectu Dei, nec in conſpectu Eccleſiæ, quia conſenſus non ſimul concurrunt, maxime ſi fecit quod in ſe fuit, ut revocatio voluntatis ejus ad nuncium perveniret: & hoc patet, quia ſi ſtatim ex quo pœnitet, cum alia contraheret, matrimonium eſſet. Quod obiicitur, quod dedit alteri ſuam poteſtatem, dicendum quod ſemper intelligitur poteſtatem ad hunc actum dare, conſenſu in ipſo remanente, qui eſt de eſſentia matrimonii interius in facie Dei, & exterius in facie Eccleſiæ. B

Verumtamen qui inviti, & coacti conjuncti ſunt, &c.
Dub. III.

Videtur dicere, quod ſi non reclamat, quod eſt matrimonium. Contra: Illud poteſt eſſe ex negligentia: ſed negligentia non ſupplet locum conſenſus: ergo non videtur quod ſit matrimonium.

Resp. Dicendum quod ſecundum faciem Eccleſiæ conſenſus præſumptus matrimonium facit, quando ſcilicet probabiliter præſumitur, quod conſenſus ille ſit maritalis. Hoc autem poteſt eſſe tripliciter: primo C
modo quando conſentit ore: ſecundo vero quando etſi non conſentit ore, tamen voluntarie conſentit in carnale opus, petendo, & reddendo quod exigitur: tertio modo quando reclamare poteſt, & habet locum, & tempus, & non reclamat, conſentire præſumitur: & ideo amplius non auditur. Immo in facie Eccleſiæ pro matrimonio habetur, non propter negligentiam, ſed propter conſenſum, qui creditur inclinatus, & voluntarius ſimpliciter, quamvis in principio fuerit coactus.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam præſentis diſtinctionis tria quæruntur. Primo quæritur, utrum conſenſus coactus faciat matrimonium. Secundo, utrum conſentiens in renitentem, generet ſibi præjudicium. Tertio, utrum aliquis poſſit compelli per præceptum patris ad matrimonium contrahendum.

QUÆSTIO I.

An conſenſus coactus faciat matrimonium.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 45. art. 4.
Scot. 4 Sent. diſt. 29 q. 1
Richardus 4. Sent. d. 29. q. 1.
Durand. 4. Sent. d. 29. q. 1.
Franc. de Mayr. 4. Sent d. 29. q. 1.
Thom Argent. 4. Sent. diſt. 29. q. 1. art. 1.
Stephanus Brulef. 4 Sent. d. 29. q. 1.
Petr. de Tarant. 4. Sent. diſt. 29. q. 1.

QUOD conſenſus coactus faciat matrimonium, videtur: quia Auguſtinus dicit, quod coacta voluntas, voluntas eſt: ergo a ſimili, conſenſus coactus, conſenſus eſt: ſed poſita cauſa ponitur effectus: ergo poſito tali conſenſu eſt matrimonium. Ad opp.

2. Item hoc videtur ratione per ſimile, quia qui baptizari conſentit timore mortis, baptizatus eſt, & pro baptizato habetur: ergo ſimiliter eſt in matrimonio.

3. Item hoc videtur per rationem, quia conſenſus non poteſt cogi, ſed tantum induci: ſed ſicut inducitur aliquis minis, ita inducitur blandiciis: ſed ſi aliquis inductus blandiciis conſentiat in matrimonium, matrimonium tenet: ergo ſimiliter ſi inducitur minis.

4. Item qui negat Chriſtum timore mortis, peccat: ſed nullus peccat niſi liber: ergo conſentiens in aliquid timore mortis, libere conſentit: ſed conſenſus liber facit matrimonium: ergo qui conſentit timore mortis, &c.

Contra: Decretalis de ſponſalibus, Fundam.

bus, & matrimonio: Cum locum non habeat conſenſus, ubi metus, vel coactio intercidit, neceſſe eſt ut ubi conſenſus communis requiritur, coactionis materia reppellatur: ergo, &c.

Item conſenſus matrimonialis ſignum eſt conjunctionis animæ, & Dei: ſed anima non conjungitur Deo conſenſu coacto; ergo ſi ſignum eſt congruum, matrimonium non contrahitur timore coacto.

Item numquam anima fit ſponſa Dei, niſi uniatur ei per amorem: ergo numquam fit ſponſa viri, niſi uniatur ei per amorem: ſed unio quæ eſt per conſenſum coactum, non fit per amorem: ergo, &c.

Item in conſenſu matrimonii acquiritur poteſtas in alterutrum: ergo neceſſe eſt quod in conſentiendo ſint æquales: ſed cum alter cogit alterum ad conſentiendum, non ſunt æquales: ergo tali conſenſu non contrahitur matrimonium.

CONCLUSIO.

Conſenſus coactus vi, vel metu juſto non facit matrimonium: ſed ſi poſt coactionem in carnalem copulam conſentit, eſt matrimonium: coactio autem ex metu levi non impedit matrimonium.

Resp. ad Arg. Dicendum quod conſenſus coactus poteſt eſſe dupliciter, ſcilicet vi, vel metu. Vis eſt majoris rei impetus, quæ repelli non poteſt. Metus eſt inſtantis, vel futuri periculi trepidatio. Tunc autem fit vis, quando capitur, ducitur, trahitur invitus vel ligatus ipſo reclamante, & renitente, & hæc eſt coactio, in qua non eſt conſenſus. Et in hac omnino non eſt matrimonium. Eſt & alia coactio per metum, ut cum aliquis minatur mortem, vel intentat, niſi conſentiat: & de hac coactione diſtinguunt aliqui, quod talis conſentiens, aut conſentit ore, ſed non corde: & tunc non eſt matrimonium aliquo modo. [Opinio 1.]

A Aut corde conſentit, quamvis coactus: & tunc matrimonium eſt in conſpectu Dei, quia voluntas coacta voluntas eſt: ſed non eſt in conſpectu Eccleſiæ, quæ præſumit quod talis non conſenſerit corde; & ideo judicat, & ſententiat ut uterque alteri in Domino nubat. Sed certe in iſtud non videtur conſentire decretalis prædicta, quæ dicit, quod conſenſus non habet locum ubi metus, vel coactio intercidit. Et ideo diſtinguitur aliter, quod metus duplex eſt, quidam levis, quidam juſtus. Juſtus, utpote qui in virum conſtantem cadere poteſt. Levis eſt cum quis parvum malum minatur, vel cum talis B minatur, de quo præſumitur quod implere non poſſit. Et talis metus non facit conſenſum adeo defectivum, quod impediat matrimonium contrahendum, vel dirimat jam contractum: ſed conſenſus cum tali metu facit matrimonium. Tunc autem eſt metus juſtus, quando aliquis comminatur damnum mortis, mutilationis, ſervitutis, & ſtupri. Tunc autem cadit in virum conſtantem, quando præſumitur probabiliter, quod ille qui minatur, poſſit minas implere, non tamen eſſet timendum ſi ſimplex ruſticus minaretur duci. In hoc metu dicunt jura conſenſum non facere matrimonium. Sed ratio hujus ſumitur a diverſis diverſimode. Qui- C dam enim dicunt, quod hoc eſt ex indulgentia juris. Jura enim indulgent, tales ſeparari. Vel quia præſumunt conſentiente ore non conſenſiſſe corde: & quia verbum ſolum dixit, ut pœnam redimeret. Vel etiam ratione finis, quia coacta matrimonia peſſimos exitus conſueverunt habere. Alii dicunt quod non ex juris indulgentia, ſed hoc facit defectus liberi, & perfecti conſenſus, qui debet eſſe in matrimonio: quia ſicut oſtenſum eſt, plenus debet ibi eſſe conſenſus: & hoc videtur probabilius. Si tamen poſt coactionem in carnalem copulam conſenſit, ex tunc incipit eſſe matrimonium.

[Improb.] [Opinio vera.] [Opinio circa rationem.] [Opinio 2.]

1. Ad

Digitized by Google

1. Ad illud ergo quod primo obiicitur, quod coacta voluntas, voluntas eſt, dicendum quod verum eſt, ſed numquam ſufficit talis voluntas ad faciendum bonum, nec etiam ad contrahendum matrimonium, pro eo quod Dominus voluit hoc ſacramentum contrahi per conſenſum liberum, non coactum.

2. Ad illud quod obiicitur, quod qui coactus conſenſit in baptiſmum, baptizatur, reſpondetur quod baptiſmus eſt opus Dei, non hominum, ſed matrimonium eſt ad conſenſum hominum. Aliter poteſt dici, quod non eſt ſimile, quia non tanta libertas ibi requiritur, quanta in matrimonio: totum enim eſſe matrimonii a conſenſu cauſatur.

3. Ad illud quod obiicitur, quod conſenſus inducitur per blandicias, dicendum quod blandiciæ non ita detrahunt de ratione conſenſus, ſicut minæ, quia blandiciæ ad amorem excitant, ſed minæ ad terrorem.

4. Ad illud quod obiicitur de eo, qui negat Chriſtum timore, dicendum quod facilius eſt peccare quam benefacere. Unde plura exiguntur ad conſtruendum bonum, quam ad faciendum malum. Præterea: Nullus timor reſpectu peccati perpetrandi poteſt, nec debet cadere rationabiliter in virum conſtantem. Nam talis timor eſt tantum reſpectu alicujus rei faciendæ, quæ non eſt noſtræ ſaluti contraria, ſicut vir conſtans rationabiliter prius deberet permittere ſe interfici, quam Deum negare. Sed non rationabiliter ageret, ſi dimitteret ſe interfici antequam in aliquid differens conſentiret. Matrimonium autem non eſt de his, quæ ſunt ſaluti contraria, vel contra ſalutem: & ſic patet quo modo intelligitur de metu, qui poteſt cadere in conſtantem virum.

QUÆSTIO II.

An conſentiens in renitentem generet ſibi præjudicium.

Richardus 4. Sent. d. 29. q. 3.
Stephanus Bruleſ. 4. Sent. d. 29. q. 2.
Petr. de Tarant. 4. Sent. diſt. 29. q. 5.

Utrum conſentiens in renitentem generet ſibi præjudicium, ut non poſſit cum alio contrahere matrimonium. Et quod ſic, videtur, quia unuſquiſque poteſt abrenunciare juri ſuo: ſed de jure uniuſcujuſque eſt quod poſſit in aliam perſonam matrimonialiter conſentire: huic autem juri homo renunciat, cum alii per conſenſum ſe obligat. Si ergo quis conſentit in invitum, ſuo juri renunciat: patet, &c. *Ad oppi*

2. Item poteſtas proprii corporis transfertur per conſenſum animi, qui præeſt ei: ſed unuſquiſque ſibi præeſt: ergo cum conſentit in aliquam, poteſtatem ſui corporis ei tribuit: ergo jam non poteſt dare eam alii.

3. Item iſte conſentit in invitam, & renitentem, & poſtmodum illa conſentit: conſtat quod cum illa conſentit, matrimonium ratum exiſtit: ergo ſi mulier virum ſibi obligat, non ex hoc quod ipſa conſentit, quia conſenſus unius perſonæ alteram non obligat: ergo hoc eſt propter priorem conſenſum, quem ille prius emiſerat: ergo prius obligatus erat.

4. Item efficacius, & intenſius conſenſit, qui non ſolum favet conſentienti: ſed etiam conſentit, & aliam perſonam ad conſentiendum compellit. ſed primus modus conſentiendi facit matrimonium, & obligationem inducit: ergo multo fortius ſecundus.

5. Item charitas eſt vinculum perfectionis, ſicut dicitur: *Coloſſ. 3* Hoc autem vinculum quamvis ſit perfectum, & ſpirituale: tamen poteſt eſſe unius ad alterum. Ita quod ſit mutuum: ita pari ratione & vinculum carnale: ergo & matrimonium: ergo videtur quod aliquis poſſit eſſe junctus matri-

monialiter alicui, ſi in aliquam conſentit, aut econverſo altera diſſentit.

Fundam. CONTRA: Matrimonium eſt maris & fœminæ conjunctio: omnis autem talis conjunctio eſt æquiparantiæ relatio: ſed omnis talis requirit convenientiam inter extrema, quia ad minus eſt inter duos. Unde ſi alter duorum deſinat eſſe ſimilis, non eſt ſimilitudo: ergo a ſimili in matrimonio, ſi alter diſſentiat, non eſt matrimonium, nec ſponſalia: conſtat ergo quod nulla eſt ibi obligatio, nec aliquod præjudicium.

ITEM ubi eſt matrimonialis obligatio, eſt vir & uxor: ſed uxor dicitur reſpectu viri, ſicut pater reſpectu filii: & econverſo: ergo ſicut ſequitur: Iſte non eſt filius hujus: ergo iſte non eſt pater hujus: ita bene ſequitur: Non eſt obligata iſti, ut uxor: ergo iſte non eſt obligatus iſti ut vir, nec alio modo: ergo, &c.

ITEM conſenſus qui transfert corporis poteſtatem in alteram, eſt conſenſus, qui dicit: Accipio te in meam: ſed nullus poteſt accipere aliquam in ſuam, niſi qui facit ſuam: ergo abſque conſenſu mulieris nullus eſt conſenſus viri.

ITEM quantumcumque vendam aliquid, non fit contractus, nec aſtrictio, niſi tu emas: ergo pari ratione numquam transfertur poteſtas viri in mulierem, niſi mulier conſentiat. Si ergo ipſa eſt coacta, videtur eſſe obligatio.

CONCLUSIO.

Conſentiens in renitentem, perſeverante renitentia corde, & ſigno, præjudicium non facit ſibi, ut non poſſit cum alia conſentire.

RESP. AD ARG. Dicendum quod quærere utrum conſentienti in renitentem fiat præjudicium, eſt quærere utrum matrimoniale vinculum claudicet, ut ex parte ſit ſolidum, & ex parte contritum: & hoc eſt quærere, utrum aliquis ſit vir, cujus non eſt A uxor: & aliqua ſit uxor, quæ non habet virum: & hæc in ſeipſa quæſtio ſolvitur, pro eo quod in ea oppoſita implicantur propter naturam matrimonialis vinculi, quod eſt relativum, & mutuum, quod ſignat ipſa comparatio, & relatio uxoris ad virum. Dico igitur quod matrimonium non poteſt eſſe claudum quantum ad vinculum, quia ſi mulier invita eſt, & in diſſenſu perſeverat tam ſigno, quam corde, nullum eſt matrimonium. Nec unus acquirit poteſtatem aliquam in alterum, pro eo quod in altero extremo defuit conſenſus. Unde primus non ſe habet per modum efficientis, ſed diſponentis: & ideo ſi B ſecundus adveniat, tunc perficit matrimonium, pro eo quod jam habet conſenſum mutuum, qui eſt ejus principium completum: & ex tunc vir obligatur, & ei præjudicium ad conſentiendum in perſonam aliam generatur.

1. AD illud ergo quod obiicitur, quod poteſt renunciare juri ſuo, dicendum quod huic juri non renunciatur niſi per votum, aut matrimonium; & quoniam in tali conſenſu non eſt votum, nec eſt matrimonium, & nemo eſt qui accipiat illud jus: ideo ille conſenſus nullum poteſt per ſe præjudicium generare.

2. AD illud quod obiicitur, quod C poteſtas transfertur per conſenſum animi, dicendum quod in translatione poteſtatis hujus duo ſunt, ſcilicet donatio, & acceptio. Quantum ad donationem attinet, hic eſt conſenſus proprii: quantum ad receptionem, hic eſt conſenſus alieni: & quia ille non eſt ibi, ideo non eſt translatio.

3. AD illud quod obicitur, ſi illa conſentiat, dicendum quod tunc incipit obligari, & non ratione conſenſus alieni tantum, ſed ratione ſui, qui præceſſerat in actu, & erat in habitu: qui etſi non obligaret, quia non erat qui acciperet, ideo alieno conſenſu adveniente ille conſenſus habet vim obligandi, quamvis prius non haberet. Poſſet tamen dici, quod

in

in tali caſu conſenſus viri renovari debet vel verbo, vel ſigno.

4. Ad illud quod obiicitur, quod efficacius conſentit, dicendum quod ſi iſte non obligetur, hoc non eſt propter defectum intentionis, quia non ſit ſufficienter intenſus, ſed quia non eſt mutuus.

5. Ad illud quod obiicitur de vinculo charitatis, dicendum quod charitas prout eſt vinculum, quod facit unum corpus ſpirituale, numquam eſt quin ſit in utroque extremorum, alioquin non facit unum. Et in matrimonio fiunt unum, ſponſus & ſponſa, & ſignatur conjunctio Dei, & animæ, quæ numquam claudicat: ideo nullus eſt conſenſus quantum ad vim ſacramenti, ſi libertatem habet in una perſona, & coactionem in alia.

QUÆSTIO III.

An aliquis poſſit ad matrimonium compelli per præceptum patris

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 47. art. 5.
Richardus 4. Sent. d. 29. q. 4
Thom. Arg 4. Sent. d. 29. q. 1. art. 2.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 29. q. 3.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 29. q. 7.

Ad opp. Utrum aliquis poſſit ad matrimonium compelli per præceptum patris. Et voco hic compulſionem, ut obedire teneatur. Et quod ſic, videtur: quia dicitur, quod Iſaac vocavit filium ſuum Jacob, præcepitque ei dicens: Non accipias uxorem, &c. conſtat quod Iſaac non præcepit niſi quod potuit, & debuit; ergo poteſt hoc pater filio præcipere. (Gen. 28.)

2. Item: Filii obedite parentibus veſtris per omnia: ergo in omnibus, quæ non ſunt contra ſalutem, tenetur patri filius obedire. Unde Gloſſa: Placet Deo ſi per omnia obeditis, ita tamen ſi Domino obeditis. Si ergo matrimonium non eſt contra ſalutem: pater, &c. (Col. 3.)

3. Item ſicut ſe habet pater ſpiritualis reſpectu matrimonii ſpiritualis, ita pater carnalis reſpectu carnalis. Sed Dominus Papa poteſt præcipere alicui ſub pœna excommunicationis, quod Epiſcopatum accipiat: ergo pater carnalis quod filius cum muliere, cum qua vult, contrahat.

4. Item ſtultus eſt qui jurat, & ſe obligat pro alio, qui non eſt ei obligatus, ut ſi jurarem pro extraneo, quod ipſe ad ſanctum Dionyſium iret: ſi ergo parentes jurant pro filiis: ergo videtur quod ſuis poſſunt præcipere, ut juramenta ſua debeant implere.

5. Item ſi aliquis contrahat ſponſalia cum aliqua, nondum eſt matrimonium contractum: & tamen per Eccleſiaſticum præceptum compellitur ad contrahendum. Si ergo poteſt compelli ab Epiſcopo, pari ratione videtur quod poſſit compelli a patre ſuo.

Contra: In eo in quo pares ſumus, unus non tenetur obedire mandato alterius: ſed quantum ad jus matrimonii omnes ſunt pares: ergo non videtur quod pater poſſit filio imperare. Fundam.

Item patre imperante matrimonium, filius ſine peccato poteſt caſtitatem vovere: ergo non tenetur patri obedire.

Item filius ſi vult religionem intrare, non tenetur patri determinanti, vel prohibenti ſibi religionem obedire, immo in quantumcumque poteſt ſine peccato intrare, quia tale votum eſt ſpontaneum: ſi ergo matrimonium debet eſſe liberum: pater, &c.

Item nemo poteſt me compellere ad perpetuam ſervitutem: ſed vir eo quod contrahit cum uxore, dat ei ſui corporis perpetuam poteſtatem: ergo non videtur quod in hoc teneatur quis alicui obedire.

Item ſi teneretur obedire, tunc ſponſalia per parentes contracta abſque conſenſu filiorum nubentium eſſent ſtabilia; ſed hoc eſt contra jura canonica, & civilia; ergo, &c.

Digitized by Google

CONCLUSIO.

Pater non poteſt cogere, nec præcipere filiis ut contrahant matrimonium, niſi charitas, aut rationabilis quædam cauſa eos liget.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ſicut oſtendunt rationes ultimæ, matrimonii contractus debet eſſe liber omnino, tum ratione ſignationis, tum etiam ratione talis & tantæ obligationis, quæ in illo contractu conſiſtit: & ideo non eſt præcipiendum a parentibus filio præcepto obligatorio, quod contrahat. Quia poteſt continere ſi vult, & iterum ſi vult contrahere. Et adhuc per præceptum non poteſt pater ad contrahendum cum hac, vel cum illa eum obligare, niſi charitas vel rationabilis cauſa eum liget, vel promiſſio ipſius voluntaria. Rationabilis autem cauſa ligat, quando pater habet inimicitias: & non poteſt evadere niſi filius cum conſanguinea inimici contrahat: ut charitas vero ligat, quando pater prohibet filio ne contrahat cum muliere mala, ob promiſſionem voluntariam ligatur; ut quando ipſemet ſe obligat contrahendo ſponſalia, præjudicium ſibi generat in hoc, quod inchoat matrimonium: unde tenetur ad conſummandum, & ad hoc compelli poteſt per mandatum Eccleſiaſticum.

1. Et per hoc patet reſponſio ad primum in contrarium, & ad ultimum. Nam Iſaac rationabiliter præcepit illud, quod Jacob alias tenebatur facere: tum propter malitiam mulierum, tum etiam quia ſemen Chanaam de terra illa erat diſperdendum, & illud clare inſinuatur in textu, & clarius in quodam libello, qui dicitur Teſtimonium patriarcharum,

2. Ad illud quod obiicitur de obedientia reſpectu patris, dicendum quod illa diſtributio intelligitur ſolum quantum ad ea, quæ ſunt de paterna honorificatione, & quantum ad ea quæ ſpectant ad regimen familiæ. A Si autem quantum ad alia intelligatur, conſilium eſt, non præceptum: & hoc innuit Gloſſa quæ dicit; Placet Deo, &c.

3. Ad illud quod obiicitur de matrimonio ſpirituali, reſpondent aliqui quod Papa non poteſt præcipere, quia conſenſus debet eſſe liber: ſed poſt ſuſceptionem poteſt præcipere adminiſtrationem: ſed tamen iſtud non videtur ſecurum dicere, cum tota die videamus fieri contrarium. Et ideo dicunt aliqui, quod ſimpliciter poteſt præcipere. Nec eſt ſimile de patre carnali, quia pater ſpiritualis poteſtatis plenitudinem ſuper filios ſuos habet amplius quam pater carnalis. B Et præterea non eſt tanta ſervitus, & tam indiviſibilis copula in matrimonio ſpirituali, ſicut in carnali: & hoc patet, quia Papa poteſt deponere, & abſolvere ab Epiſcopatu. Tertius modus dicendi eſt, quod ubi rationabilis cauſa eſt, ſcilicet neceſſitas, vel communis utilitas, poteſt præcipi: & tunc ille tenetur obedire; & quoniam ſemper præſumendum eſt, quod tantus pater ex cauſa rationabili moveatur, niſi expreſſe appareat contrarium, credendum eſt quod ſubditus obedire tenetur. Quod ſi ſciret ſe inſufficientem, & indignum, & videret ſibi imminere periculum animæ, credendum eſt quod C non teneretur obedire. Hæc enim obedientia modicum, aut nihil de ſuo debet habere, maxime temporibus modernis. Quidquid tamen ſit, non eſt ſimile de iſto matrimonio, & de illo, ratione jam viſa.

4. 5. Ad illud quod obiicitur de juramento pro altero, dicendum quod ſicut infra patebit, nullius eſt roboris, ſed cujuſdam ſolatii, & ſolemnitatis, quando parentes jurant pro parvulis: nec obligantur ad aliud, niſi quod bona fide ad hoc laborabunt, quod matrimonium compleatur. Ultimum patet, quia talis ſibi præjudicium generavit ex propria obligatione.

DI-

Digitized by Google

DISTINCTIO XXX.

De errore qui evacuat conſenſum: de conjugio Mariæ, & Joſeph, & de finali cauſa matrimonii, quæ eſt prolis procreatio.

NEC ſolum coactio impedit, vel excludit conſenſum, ſed etiam error. Non autem omnis error conſenſum impedit. Eſt enim error alius perſonæ, alius fortunæ, alius conditionis, alius qualitatis. Error perſonæ, quando hic putatur eſſe homo ille, & eſt alius. Error fortunæ, quando putatur eſſe dives qui pauper eſt, vel econverſo. Error conditionis, quando putatur eſſe liber, qui ſervus eſt. Error qualitatis, quando putatur eſſe bonus, qui malus eſt. Error fortunæ & qualitatis conjugii conſenſum non excludit. Error vero conditionis conjugalem conſenſum evacuat, de qua conditione poſtmodum tractabimus. Error quoque perſonæ conſenſum conjugalem non admittit: ut ſi quis feminam nobilem in conjugium petat, & pro ea alia ignobilis tradatur ei, non eſt inter eos conjugium; quia non conſenſit vir in iſtam, ſed in aliam. Ut ſi quis promitteret mihi ſe venditurum aurum, & pro auro offerret mihi aurichalcum, & ita me deciperet: numquid dicerer conſenſiſſe in aurichalcum? numquam volui emere aurichalcum: nec ergo in illud conſenſi: quia conſenſus non niſi voluntatis eſt. Sicut ergo error materiæ excludit conſenſum, ita & in conjugio error perſonæ. Sed obiicitur de Jacob, qui pro Rachel ſeptem annis ſervierat, & ſuppoſita eſt ei Lia: munquid error perſonæ excluſit conjugium, cum non in eam, ſed in Rachel conſenſerit? Sed quod ibi factum eſt, in myſterio geſtum non improbe traditur, ibi tamen etſi non præceſſit, ſecutus eſt conſenſus: nec ex illo concubitu, qui conſenſum præceſſit, fornicarii judicantur, cum ille maritali affectu eam cognoverit, & illa uxorio affectu debitum perſolverit: putans lege primogenitarum, & paternis imperiis ſe illi jure copulatam. Excuſatur etiam, quia Dei conſilio in myſterio ita actum eſt. Hodie etiam excuſaretur ille, cui inſcio uxoris ſoror lectulum ejus ingreſſa ſe ſubiiceret: quæ cum ſine ſpe conjugii perpetuo manere cenſeatur, ille tamen qui cognovit eam per ignorantiam excuſatur, quod per ſimile probatur: Si enim diabolus tranſfigurans ſe in angelum lucis credatur bonus, non eſt error periculoſus. Quod autem vir ille in illam mulierem non conſenſerit, ex ſimili oſtenditur. Si quis hæreticus nomine Auguſtini, vel Ambroſii, alicui Catholico ſe offerret, eumque ad ſuæ fidei imitationem vocaret: ſi ille aſſentiret, in cujus ſententiam fidei diceretur conſenſiſſe? Non in hæreticorum ſectam, ſed in integritatem fidei, quam ille hæreticus ſe mentiebatur habere. Error vero fortunæ conſenſum non excludit. Quæ enim nubit pauperi, putans illum eſſe divitem, non poteſt renunciare priori conditioni, quamvis erraverit. Nec error qualitatis; ut ſi quis ducat uxorem meretricem, vel corruptam, quam putat eſſe caſtam, vel virginem, non poteſt eam dimittere.

Totum hoc 1. c. habetur cauſa 29. q. 1. per totum.

Gen. 29.

2. Cor. 11

De conjugio Mariæ, & Joſeph.

Præmiſſis aliquid addendum eſt de modo illius conſenſus, qui inter Mariam, & Joſeph interceſſit. Sane credi poteſt, non ſolum Mariam, ſed etiam Joſeph apud ſe diſpoſuiſſe virginitatem ſervare velle, niſi Deus aliter juberet; eoſque ſic conſenſiſſe in conjugalem ſocietatem, ut uterque de altero revelante Spiritu ſancto, intelligeret quod virginitatem ſervare vellet, niſi Deus aliter inſpiraret; ſed illam voluntatem verbis non expreſſerant, poſtea vero expreſſerunt, & in virginitate per-

Digitized by Google

manſerunt. Conſenſit ergo Maria in maritalem ſocietatem, ſed non in carnalem copulam, niſi de eadem ſpecialiter Deus præciperet, cujus etiam conſilio in maritalem conſenſit copulam, quia virginitatem ſervare volebat: & ideo non aliter conſenſiſſet in conjugalem ſocietatem, niſi familiare Dei conſilium habuiſſet, de qua Auguſtinus ſic ait: Beata Maria propoſuit ſe ſervaturam votum virginitatis in corde, ſed ipſum votum non expreſſit in ore. Subiecit ſe divinæ diſpoſitioni, propoſuit ſe perſeveraturam virginem, niſi Deus aliter ei revelaret. Committens ergo virginitatem ſuam divinæ diſpoſitioni, conſenſit in carnalem copulam, non illam appetendo, ſed divinæ inſpirationi in utroque obediendo: poſtea vero ſimul cum viro labiis expreſſit, & uterque in virginitate permanſit.

Allegatur in li. de nuptiis et concup. ſed ibi non eſt habetur 29. q. 2. Sufficiat §. Cum ergo.

Quod perfectum inter eos fuit conjugium.

Inter quos, ut ait Auguſtinus, perfectum fuit conjugium: perfectum quidem non in ſignificatione, ſed in ſanctitate. Sanctiora ſunt enim conjugia pari voto continentium. Unde Auguſtinus: Quod Deo pari voto, & conſenſu voveratis, ambo perſeveranter reddere debuiſtis: quo propoſito ſi lapſus eſt ille, tu ſaltem perſevera. Non quia pariter temperabatis a commixtione carnali, ideo maritus tuus eſſe deſtiterat: immo vero tanto ſanctius conjuges manebatis, quanto ſanctiora concorditer placita ſervabatis. Perfectum ergo fuit Mariæ & Joſeph conjugium in ſanctitate. Perfectum etiam fuit ſecundum triplex bonum conjugii, fidem ſcilicet, prolem, & ſacramentum. Omne enim nuptiarum bonum, ut ait Auguſtinus, impletum eſt in illis parentibus Chriſti, fides, proles, ſacramentum. Prolem cognoſcimus ipſum Dominum: Fidem, quia nullum adulterium; Sacramentum, quia nullum divortium. Solus ibi nuptialis concubitus non fuit: quia in carne peccati fieri non poterat ſine pudenda concupiſcentia carnis, quæ accidit ex peccato: ſine qua concipi voluit, qui ſine peccato futurus erat. Et licet non intercesserit conjugalis concubitus, conjuges tamen vere fuerunt mente, non carne, ſicut & parentes: quamvis Ambroſius dicat perfectum fieri conjugium per carnalem copulam. In omni, inquit, matrimonio conjunctio intelligitur ſpiritualis, quam confirmat, & perficit conjunctorum commixtio corporalis. Sed intelligendum eſt conjugium perfici commixtione corporali, non quantum ad veritatem, vel ſanctitatem conjugii, ſed quantum ad ſignificationem; quia perfectius unionem Chriſti, & Eccleſiæ tunc figurat.

27. q. 2. §. inter quos Ad Ediciam. In l. 1. de nupt. et concup. c. 11. et 12. to. 7. et habetur 27. q. 2. c. Omne itaque. Lib. de Patriarchis. 11. et c. 12. to. 4. et habetur 27 q. 1 cap. Cum initiatur.

De cauſa finali conjugii.

Expoſito quæ ſit efficiens cauſa matrimonii, conſequens eſt oſtendere ob quam cauſam ſoleat, vel debeat contrahi matrimonium. Eſt igitur finalis cauſa matrimonii contrahendi principalis procreatio prolis: propter hoc enim inſtituit Deus conjugium inter primos parentes, quibus dixit; Creſcite & multiplicamini, &c. Secunda eſt poſt peccatum Adæ vitatio fornicationis. Unde Apoſtolus; Propter fornicationem unuſquiſque habeat uxorem ſuam, & unaquæque habeat virum ſuum. Sunt & aliæ cauſæ honeſtæ, ut inimicorum reconciliatio, & pacis redintegratio. Sunt etiam & aliæ cauſæ minus honeſtæ, propter quas aliquando contrahitur; ut viri mulieriſque pulchritudo, quæ animos amore inflammatos ſæpe impellit inire conjugium, ut valeant ſuum explere deſiderium. Quæſtus quoque & divitiarum poſſeſſio frequenter eſt conjugii cauſa, & alia multa, quæ cuique diligentiam adhibenti facile eſt diſcernere. Nec eſt aſſentiendum illis, qui dicunt non eſſe conjugium, quod propter has cauſas minus honeſtas contrahitur. Conſtat enim ex præmiſſis conjugium fieri ex communi conſenſu verbis de præſenti expreſſo, quamvis amor ad hoc attraxerit. Cujus rei documentum præſtat Jacob, qui Rachel decoram facie, & venuſto aſpectu amavit, eamque multum diligens, ait;

Geneſ. 1. 1 Cor. 7.

Ser-

Digitized by Google

Serviam tibi pro Rachel ſeptem annis. In Deuteronomio etiam legitur: *Si videris in medio captivorum mulierem pulchram, & adamaveris eam, volueriſque uxorem habere, introduces eam in domum tuam, &c.*

Quod malus finis non contaminat Sacramentum.

Et licet fine non bono contrahatur conjugium, quando ſpecies contrahentis movet animum, conjugium tamen bonum eſt, quia vita mala, vel intentio perverſa alicujus ſacramentum non contaminat. Habuit autem conjugium Mariæ & Joſeph alias cauſas ſpeciales, ſcilicet ut Virgo ſolatio viri ſuſtentaretur, & ut diabolo partus celaretur, ut Joſeph eſſet teſtis caſtitatis, defendens eam ab infamia ſuſpicionis, ne ut adultera damnaretur.

DISTINCTIO XXX.

Conſenſus, qui eſt efficiens cauſa matrimonii, non debet eſſe defectivus a parte rationis.

Nec ſolum coactio impedit, vel excludit conſenſum, ſed etiam error, non autem omnis error conſenſum impedit, &c.

Expoſitio textus.

SUPRA egit Magiſter de conſenſu, qui deficit a parte voluntatis. Hic ſecundo agit de conſenſu, qui deficit a parte rationis. Et quoniam ex hac parte poteſt dupliciter deficere. Diviſio. Aut propter errorem in ratione. Aut propter obliquitatem in intentione, quæ aliquid dicit rationis, aliquid dicit voluntatis: Ideo primo determinat de conſenſu, qui fit in errore. Secundo vero determinat de conſenſu, qui fit mala intentione, & per oppoſitum bona, ibi: *Expoſito quæ ſit cauſa efficiens matrimonii.* Prima pars habet duas. Primo enim determinat varios errores, qui incidunt circa conſenſum. Secundo determinat, qualiter conſenſus Mariæ, & Joſeph fuerit rectus, & ſanctus, ibi: *Præmiſſis aliquibus addendum eſt de modo illius conſenſus, &c.*

A *Si enim diabolus transfigurans ſe in angelum lucis credatur bonus, non eſt error periculoſus. Quod autem &c.* Dub. I.

Videtur falſum dicere, quia hic eſt error, qui ducit ad idololatriam, ut ſi oſtendat ſe eſſe Chriſtum, & credatur, & adoretur.

RESP. Dicendum quod Magiſter loquitur de errore illo, ita quod non procedatur ultra, quia iſte non eſt error juris, ſed facti. Vel ſi ultra procedat, intelligitur ita, quod non ſimpliciter, ſed ſub conditione, utpote ſi adoret eum, ſi eſt Chriſtus, tunc nulla eſt idololatria, nec deceptio periculoſa. Si autem ultra procedat, tunc incipit eſſe periculum.

B *Si quis hæreticus nomine Auguſtini, vel Ambroſii alicui Catholico ſe offerret, eumque ad ſuæ fidei imitationem vocaret, ſi ille aſſentiret, in cujus ſententiam, &c.* Dub. II.

Videtur quod talis error ſit periculoſiſſimus, quia ſi talem hæreticum nomine Auguſtini recipit, tunc credit omnia quæ ſibi dicit, & ita contra fidem, & efficeretur qui ſic credit, hæreticus, & nullus a tali errore excuſatur: ergo, &c.

RESP. Dicendum, quod ſi hæreticus ille, qui ſic ſe offerret ſub nomine Auguſtini, procederet in prædicando errorem, ſi ex tunc crederet, periculum eſſet, quia non tantum in per-

perſona eſſet error, verum etiam in fide. Nec excuſatur talis qui tali conſentit, quoniam habet conſiliarum interiorem, ad quem debet recurrere, & quem debet conſulere. Sed ſi ille non procedat ultra, ſed ſolum in generali dicat, quod ſequitur ſectam ſuam, tunc nullum eſt periculum: & ſi prædicat ei verum in perſona Auguſtini, poteſt ſibi eſſe meritum in aſſentiendo. Unde nota, quod in eadem veritate aſſentiens aliquis alicui ſecundum quod catholico doctori meretur, aſſentiens ut hæretico demeretur, aſſentiens ut philoſopho nec meretur, nec demeretur. Unde eſto quod ſicut Moyſes dixit: In principio creavit Deus cælum, & terram: ita etiam diceret Ariſtoteles, ita etiam Arius, qui crederet quod Moyſes dicit, mereretur, quia crederet quod Spiritus S. fuerit afflatus: & ita crederet primæ veritati. Qui crederet, quod Ariſtoteles dicit, nec mereretur, nec demereretur, quia adhæreret ſapientiæ mundanæ. Qui crederet quod Arius dicit putans Arium, qui fuit hæreticus, eſſe doctorem verum, demereretur, quia aſſenſus eſt fundatus ſuper hereſim

Gen. 1.

Error vero fortunæ conſenſum non excludit. Quæ enim nubit pauperi, putans illum eſſe divitem, non poteſt, &c. Dub. III.

Videtur male dicere, quia poſſibile eſt quod aliquis conſentiat in aliquam pro ſola pecunia; ratio conſentiendi fuit pecunia: ſed non exiſtente cauſa principali non exiſtit effectus: ergo ſi non eſt dives illa, in quam conſentitur propter divitias, non eſt conſenſus: ergo nec matrimonium. Item: Eſto quod conſenſus exprimeretur ſub conditione pecuniæ, deinde ſi non daretur, non eſſet matrimonium in conſpectu Eccleſiæ: ergo pari ratione ſi non eſt ita in corde, non eſt matrimonium in conſpectu Dei.

Resp. Dicendum quod error fortunæ non excludit conſenſum, immo

A conſenſum inducit. Inducitur autem conſenſus a falſa æſtimatione ad eliciendum conſenſum verum: & cum non ſit in aliam perſonam, quam in hanc, verus eſt conſenſus, & verum eſt matrimonium. Quod ergo obiicitur, quod pecunia eſt cauſa, dicendum quod falſum eſt, immo æſtimatio, vel ſpes habendæ pecuniæ. Ad illud ergo quod obiicitur, ſi conſentit ſpe pecuniæ, dicendum quod aliud eſt ſpe pecuniæ conſentire, aliud ſub conditione conſentire. Qui enim conſentit ſpe pecuniæ, ſupponit divitias in æſtimatione, & abſolute elicit conſenſum ex voluntate, & ideo matrimonium contrahit: ſed qui ſub conditione, reſervat ſibi adhuc conſenſum, & ideo non eſt matrimonium, nec eſt ſimilitudo inter hunc conſenſum, & illum.

B

Poſtea vero expreſſerunt, & in virginitate permanſerunt. Conſenſit ergo in Maria in maritalem ſocietatem, ſed non in carnalem copulam, &c. Dub. IV.

Contra: accepit Mariam conjugem ſuam, & non cognoſcebat eam, donec peperit filium ſuum primogenitum. Et hac littera dupliciter arguitur de ly *donec*: ergo poteſt cognovit. Similiter de ly *primogenitum*, quia primum dicitur reſpectu ſecundi. Item: Deſcendit Capharnaum ipſe, & mater ejus, & fratres ejus: ergo fratres habuit; & conſtat quod non de patre: ergo de matre. Mat. 1

C

Joan. 2

Resp. Dicendum quod ex duplici verbo prædicto ortum habuit viliſſima hæreſis Claudianorum, qui fatentur beatam Virginem poſt generationem Chriſti fuiſſe cognitam a Joſeph: ſed hæreſis iſta eſt omnino irrationabilis, quod beatiſſima mater Dei, ex quo fuit templum Dei, & Spiritus ſancti, operi carnis vacaret, & hoc non poteſt cadere niſi in animam impiam, & ſtultam, credere ſcilicet tantam in matre Dei indignitatem. Ideo erroneum eſt: & perniciosum: & Dominus in morte iſtum

er-

Digitized by Google

errorem evacuavit, quando eam beato Joanni recommendavit, & dedit eum ſibi in ſolatium loco filii: nec illum dediſſet, ſi filios habuiſſet. Quod ergo obiicitur de ly *donec*, dicendum quod dicit terminum incertum, ſicut ibi: Dixit Dominus Domino meo, ſede a dextris meis, donec ponam: onſtat quod poſt ſedebat a dextris. Similiter dico quod primogenitus privat ordinem ad anterius, non ponit ordinem ad poſterius: & ideo primogenitus appellatur, quia Dominus erat ſecundum legem offerendus. Et ſi tu obiicias quod habuit aliquos fratres, dicendum quod fratres vocantur ibi propinqui in ſecundo grado, vel in tertio.

Joan. 19.

Pſal. 109.

Commitens ergo virginitatem ſuam divinæ diſpoſitioni conſenſit in carnalem copulam, non illam appetendo, &c. Dub. V.

Ex hoc videtur quod ſaltem fuerit mente corrupta, quod dicere eſt blaſphemia. Item videtur ſibi contradicere, quia paulo ante dicit: Conſenſit Maria in maritalem ſocietatem, ſed non in carnalem copulam: ergo falſum dicit nunc.

Resp. Dicendum quod illud verbum Auguſtini intelligitur, non quia Virgo conſenſerit, ut ipſam cognoſceret, quia numquam credo hoc ipſam voluiſſe, nec Deum ſibi hoc inſpiraſſe: ſed conſenſit in conjugalem ſocietatem, ſive in mutuam corporum poteſtatem, quæ ordinata erat ad copulam carnalem, non tamen ordinatione neceſſaria.

Jacob qui Rachel decoram facie, & venuſto aſpectu amavit. Dub. VI.

Quæritur hic, utrum peccaverit. Et quod ſic, videtur: quia Magiſter dicit in littera, quod pulchritudo proculdubio eſt cauſa minus honeſta, propter quam contrahitur matrimonium. Item: Fallax gratia, & vana eſt pulchritudo, ſicut dicitur: ergo qui propter pulchritudinem contrahit ma-

Prov. 31

A trimonium, movetur ex vanitate: ſi ergo in ſacramentis divinis talis cauſa eſt reprehenſibilis: patet, &c.

Resp. Dicendum quod pulchritudo in muliere, vel in viro poteſt dupliciter movere ad matrimonium contrahendum. Aut ſicut cauſa principalis, aut ſicut cauſa inducens, & attrahens quodam modo. Si ſicut cauſa principalis, tunc eſt cauſa minus honeſta, quia non debet hoc intendi in matrimonio, ſed filiorum procreatio, vel aliquod ſimile: & hoc iterum ordinatum eſt ad divinum obſequium. Si autem ſicut inducens, poteſt eſſe ſine peccato ad minus gravi, pro eo quod pulchritudo naturaliter

B attrahit animam ad amorem: & ſi amor talis ſit complacentiæ non multum intenſus, non eſt culpabilis. Si quis autem dicat, quod Jacob ibi venialiter peccaverit, non eſt multum improbabile. Et nota quod multæ poſſunt eſſe cauſæ inducentes, quæ ſine peccato inducunt: dum tamen non ſiſtatur in eis, ſcilicet gratia, pulchritudo, divitiæ, merces, ſapientia, virtus & mores: ſed virtus, & mores ſuper omnia ſunt attendenda.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam præſentis diſtinctionis tria quæruntur. Primo quæritur de conſenſu illo, qui eſt

C cum errore. Secundo quæritur de conſenſu virginis Mariæ. Tertio de conſenſu illo, qui eſt ex libidine.

QUÆSTIO I.

An conſenſus erroneus faciat matrimonium.

S. Thom. in ſuppl. 3 p. q. 51 art. 1
Et 4. Sent. d. 30. q. 1. art. 1. & 2
Scot. 4. Sent. diſt. 30. q. 1.
Richardus 4. Sent. diſt. 30. q. 1.
Thom Argent. 4. Sent. d. 30. q. 1. art. 3.
Franc. de Mayr 4 Sent. d 30. q. 1.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 30. q. 1.
Petr. de Tarant. 4 Sent. d. 30 q. 1

UTrum conſenſus erroneus faciat matrimonium. Et quod non vi- *Fundam.*

videtur: quia conſenſus ſequitur cognitionem: igitur quæ conſentit, conſenſit in eum, de quo cogitat: ſed credens hunc eſſe alium, de illo cogitat: ergo conſentit in illum, & non in hunc: & ſic, &c. A

Item voluntarium eſt cujus principium eſt in ipſo cognoſcente ſingula: ergo involuntarium ubi non eſt cognitio: ſed ubi errat, non cognoſcit: & ſic non eſt ibi ratio voluntarii: ergo nec matrimonium.

Item plus habet de ratione involuntarii quod fit per ignorantiam, quam per violentiam: ſed illud impedit: ergo & iſtud.

Item ad hoc eſt auctoritas, quæ dicit hoc, ſicut habetur cauſa 29. q. B 1. per totum.

Ad opp. 1. Contra: Iſaac credit benedicere Eſau, & tamen benedicendo Jacob benedictus eſt: ergo a ſimili qui credidit ducere unam in uxorem, & ducit aliam, uxor ejus eſt.

2. Item Jacob credidit cognoſcere Rachelem, & cognovit Lyam, &
Gen. 29. tamen matrimonium fuit: ergo, &c.

3. Item hoc oſtenditur ratione, quia qui peccat per ignorantiam, nihilominus peccat, & non excuſatur: ergo nec matrimonium infringitur propter errorem.

4. Item obiicitur, quia ruſticus credens cuprum aurum, emit cuprum, non aurum: ergo ſimiliter videtur, C quod mulier credens Petrum eſſe Martinum, conſentit in Petrum.

5. Item ſi conſenſus erroneus impedit inquantum erroneus: ergo ubicumque eſt error, eſt impedimentum: ergo ſi credit contrahere cum divite, & contrahit cum paupere, videtur quod non fiat contractio matrimonii. Juxta hoc quæritur, quis error impediat, & utrum error nobilitatis impediat matrimonium: videtur enim quod non, cum ſit error qualitatis: oppoſitum autem dicit Magiſter in littera.

CONCLUSIO.

Matrimonium impedit error perſonæ, non autem ſemper error proprietatem perſonæ.

Resp. ad Arg. Dicendum quod error poteſt eſſe dupliciter in conſenſu. Aut error circa perſonam. Aut circa proprietates perſonæ. Si ſit error circa perſonam, talis conſenſum tollit, & matrimonium impedit. Quæ enim conſentit in aliquem, credens ipſum eſſe alium ſecundum veritatem, affectus ejus conjungitur ei, de quo credit, & in eum conſentit: & ideo non eſt ibi matrimonium, pro eo quod non eſt conſenſus mutuus. Ad hoc autem quod ſit Explicat. error perſonæ, neceſſe eſt quod duplex perſona occurrat. Una in aſpectu interiori, altera in aſpectu exteriori: & talis error facit conſenſum, & voluntatem diverti ab eo, qui exterius apparet, pro eo quod conſenſus omnis & voluntas aliquam conſequitur cognitionem. Inviſa e- Lib. 2. de nim, ut dicit Auguſtinus, diligere Trin. c. 1. & tract. poſſumus, incognita nequaquam. Si 96. in autem ſit error proprietatum perſo- Joan. c. 9 næ, talis error non omnino tollit Diſt. 36. conſenſum: & ideo non omnino im- ar. 1. q. 1. pedit matrimonium, niſi quando eſt error conditionis, ſive ſervitutis. Quare autem iſte error magis impediat, quam alius, infra dicetur.

1. Ad illud ergo quod obiicitur de benedictione Jacob, dicendum quod non eſt ſimile, quia benedictio eſt opus Dei; & ſecundum veritatem illi debebatur, quem ignorans benedicebat: & ideo Iſaac benedictionem poſtmodum confirmavit: ſed conſenſus eſt opus perſonæ quantum ad judicium potens errare, ideo non eſt ſimile.

2. Ad illud quod obiicitur quod Jacob cognoſcens Lyam, erravit, & tamen matrimonium fuit, dicendum quod non ex coitu fuit matrimonium: ſed poſtmodum Jacob conſenſit in illam, quam cognoverat: & rurſus ſervivit pro prima.

3. Ad

Digitized by Google

3. Ad illud quod obiicitur, quod A ignorantia non excuſat a culpa, dicendum quod ignorantia juris non excuſat, ſed tamen ignorantia perſonæ, & facti adhibita diligentia excuſat: ut ſi quis cognoſcat aliam, credens cognoſcere ſuam: ſic in propoſito.

4. Ad illud quod obiicitur, quod qui credit emere aurum, &c. dicendum quod non eſt ſimile duplici ex cauſa. Primum, quia ruſticus non cogitat de auro niſi in generali, ſed de cupro in ſpeciali. Sed mulier errans in Petro cogitat de Martino in ſpeciali. Præterea: Conſenſus qui eſt actus voluntatis interior, ſequitur æſtimationem, & credulitatem: ſed emptio eſt actus exterior, qui conſequitur contractum exteriorem, circa rem. Si tamen ruſticus mentionem faceret de auro, ita quod mentio de auro fieret in contractu, & ille venderet aurichalcum pro auro, tunc non teneret contractus, immo teneretur decipiens ad reſtitutionem, & quantum ad hoc eſt ſimile. Et hoc eſt quod Magiſter introducit illud pro ſimili in ipſa littera.

5. Ad illud quod obiicitur, quis error impediat, patet reſponſio ex prædictis. Quod vero quæritur de nobilitate, dicendum quod circa nobilitatem contingit errare dupliciter. Aut circa ſubjectum perſonæ. Aut circa proprietates perſonę, ut patet per exemplum. Mulier enim quæ credit hunc, quem videt, eſſe filium regis Angliæ, dupliciter poteſt errare. Aut enim cognoſcit perſonam filii regis Angliæ viſu, vel auditu: & tunc in veritate conſentit in illum, quia de illo cogitat: & tunc eſt error perſonæ, & non eſt matrimonium. Aut perſonam ejus non cognoſcit, ſed ſolum cogitat dignitatem, & credit hunc, quem videt, habere illam dignitatem, & nobilitatem: & tunc non conſentit niſi in hunc, & eſt error proprietatis, non ſubſtantiæ. Quod ergo obiicitur, credit hunc eſſe alium, falſum eſt, ſed alterum, quia nobilitas non eſt ſubſtantia, ſed accidens.

QUÆSTIO II.

An conſenſus matrimonialis beatæ Mariæ Deo fuerit placitus.

S. Thomas 4. Sent. d. 30. q. 1. art. 4.
Scot. 4 Sent. diſt. 30 q. 2
Rich. 4. Sent. diſt. 30. art. 2. q. 2.
Durand. 4. Sent. d. 30. q. 2.
Thom. Arg. 4 Sent. d. 30. q. 1. art. 4.
Franc. de Mayr. 4. Sent. d. 30. q. 2.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 30. q. 2.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 30. q. 5. 6. & 7.

Utrum conſenſus matrimonialis beatæ Mariæ Deo fuerit placitus, & in ſe honeſtus. Fuit enim hoc ordine. Primo virgo vovit. Secundo nupſit, & nupſit ipſi Joſeph: Primo videtur fuiſſe reprehenſibilis in hoc quod vovit, quia ſicut dicitur: Lex & Prophetæ uſque ad Joannem: ergo videtur quod beata Maria in principio erat ſub lege: ſed in lege ſterilis erat maledicta, ſicut innuitur: ergo dum vovit, videtur quod incurrerit maledictionem. *Ad opp.* *Matt. 11.* B *Deut. 7.*

2. Item votum caſtitatis eſt in conſilio: ſed conſilia primo a Chriſto ſunt promulgata, & in prædicatione Evangelica; ergo videtur quod ante Chriſti adventum virginitatem vovere ad virginem non pertinebat.

3. Item ulterius: Non videtur bene feciſſe quod nupſit alii, primum C propter periculum, quoniam mulier, quæ vult virginitatem ſervare, cum periculo poteſtatem ſui corporis viro tradit, & maxime contrahendo, vel cohabitando: ergo ſi beata Virgo voverat, periculo ſe committebat, quando cum viro contrahebat, vel cohabitabat.

4. Item perfectius eſt carere omni conſortio virili ſive quantum ad ſocietatem, ſive quantum ad copulam: quam aliquo modo viro adhærere, ergo ſi decebat matrem Domini eſſe perfectiſſimam, nullo modo decuit viro alicui eſſe nuptam.

5. Ulterius videtur quod tali viro non debuit nubere, quoniam virgo Maria erat cognata Heliſabeth, quæ erat uxor ſacerdotis Zachariæ, ſicut di- *Luc. 11.*

Num. ult. dicitur: ſed perſonæ, quæ erant de diverſis tribubus, non debebant ſimul contrahere, ſicut probatur per illud quod dicitur in Numeris. Cum ergo Joſeph eſſet de tribu Juda, ut patet in Matthæo: ergo videtur quod male fecit beata Virgo, quod illi nupſit.

Matt. 13. 6. ITEM Beata Maria erat ex ſtirpe regali, ex progenie David, ſicut cantat Eccleſia: Regali ex progenie Maria: ſed Joſeph fuit faber, ſicut dicitur: ergo ſi non decet virgines de regali ſtirpe fabris deſponſari, videtur, quod beata virgo Maria inconvenienter nupſit.

CONCLUSIO.

Matrimonialis conſenſus glorioſiſſimæ Virginis fuit Deo placitus, fuit enim conveniens, illam vovere, ac poſtea nubere, idque ipſi Joſeph.

RESP. AD ARG. Dicendum quod hoc totum quod in illo matrimonio geſtum eſt, familiari conſilio Spiritus S. eſt factum. Primo namque decuit virginem Deo viginitatem vovere triplici ratione. Prima eſt, ut ei eſſet decentiſſimum habitaculum. Quia enim ſapientia candor eſt lucis æternæ, & ſpeculum ſine macula, quod nihil inquinatum incurrit, decebat ut ex matre incorrupta & re, & voluntate firma conciperetur: perfecta autem corruptio voluntatis in voto conſiſtit virginitatis. Secunda ratio eſt, ut eſſet mulieribus totius virginatis exemplum, ſicut enim Deus pater Chriſtum viris præpoſuit in exemplum, ſic ejus matrem in exemplum præpoſuit mulieribus: & quoniam hoc eſt maxime imitandum, & laudandum, ſcilicet votum virginitatis, ideo in illa eſſe debuit. Tertia ratio eſt, quia debet in ea eſſe omnis nobilitatis, & ſanctitatis privilegium: abſit enim quod aliqua alia virgo beatam Mariam excellat: immo Altiſſimus, qui fundavit eam, omnis dignitatis privilegio ipſam adornavit: ut ſicut ipſe eam præ cæteris adamavit, ſic ipſa omnibus eſſet ſanctior, &

A amabilior eſſet univerſis. Unde circumſcripta maternitate Dei adhuc ipſa præ cæteris ſanctis debet amari, & laudari: & ideo Spiritus ſanctus, qui aliis inſpiravit virginitatis votum, ab ea non retinuit celatum. Non ſolum autem conveniens fuit ut voveret, ſed etiam ut nuberet ex triplici cauſa. Primo propter ſignationem. Secundo propter infamiæ vitationem. Tertio propter divini conſilii occultationem. Propter ſignationem, quia Eccleſia eſt ſpiritualis ſponſa, & virgo, & mater: & hoc ſignari debuit: & nulla alia ad hoc ſignandum idonea fuit, niſi hæc quæ ſimul fuit virgo, & mater: & ideo

B ut perfecte ſignaret, debuit etiam deſponſari. Secunda ratio eſt propter infamiæ vitationem: quia ut dicit Bernardus, omnes credidiſſent, quod eſſet fornicaria: & non decebat hoc credi de matre Dei, nec etiam de Chriſto, quod eſſet natus ex adulterio: tolerabilius autem fuit ad tempus credi quod eſſet natus ex conjugio. Si enim virgo fuiſſet infamata, & filius ejus, tunc color excuſationis Phariſæis eſſet relictus, & velamen ipſis mulieribus infamibus. Tertia ratio eſt propter conſilii divini occultationem, ne adverſario notum fieret conſilium Dei: Hoc autem occultatum fuit adverſario per *Bern. in medio homil. 2. ſup. Miſſus eſt, tom. 1.* *Ibidem.*

C hunc modum, quia ſicut Bernardus dicit, non poterat latere diabolum, quod ſcirent homines, unde per homines ſcire non potuit, nec per ſe, quia a virgine procul repellebatur. Decens etiam fuit ut tali homini nuberet triplici ex cauſa, ſcilicet ratione generis, & ratione fidelitatis, & ratione paupertatis. Ratione generis, quia erat de tribu Juda, & de ſemine David, & propinquus beatæ virginis: & per ipſum deſcripta eſt genealogia Chriſti, quæ non debet per feminas deſcribi, ſicut Hieronymus ſuper Matthæum dicit. Secunda ratio eſt, quia fuit vir caſtus, & juſtus, ſicut dicit Evangelium, & ut eſſet virgini in ſolatium, & in teſtimonium

cunti

Digitized by Google

eunti in Ægyptum, datus eſt ei a Deo in virum. Tertia ratio eſt propter paupertatem, quia Chriſtus ſuper omnia venit confundere ſuperbiam, non voluit vocari filius regis, ſed magis filius fabri. In quo oſtenditur Chriſti humilitas, & etiam ipſius virginis glorioſæ; & confuſa eſt mundanorum ſuperbia. Ex his patent objecta.

1. 2. Ad illud quod obiicitur primo, quod non debuit vovere, quia hoc ſpectat ad Evangelium, dicendum quod virgo ſanctiſſima non erat ſub lege: nam quo modo ſub lege erat, quæ legis auctorem genuit? Et rurſus, ſi illi qui ſpiritu Dei aguntur, non ſunt ſub lege, cum hæc eſſet plena Spiritu ſancto, non pertinebat ad legem, ſed ad Evangelium, quod ab ipſa infantia in corde ipſius ſcripſerat Dei digitus, ipſe ſcilicet Spiritus ſanctus.

3. 4. Ad illud quod obiicitur de periculo, & imperfectione. Dico quod virgo certificata fuit vel inſpiratione divina, vel revelatione angelica de ipſius ſancti Joſeph continentia: & ipſa de ſe certa erat, quia nullum omnino carnis ſtimulum ſentiebat: & ideo ſine omni imperfectione, & periculo nubere poterat, & debebat, quoniam Deus ſic inſpirabat.

5. 6. Ad illud quod obiicitur, quod fuit de genere ſacerdotali, dicendum quod verum eſt ex parte matris, ſed ex tribu David ex parte patris: & ideo illi nubere debuit, & potuit etiam ſecundum legem. Præterea: Puellæ de genere ſacerdotum ſub illa lege non arctabantur, nec etiam illæ; ad quas non ſpectabat hæreditas, propter hoc, quod lex illa inſtituta fuit de confunderentur hereditates. Ultimum patet.

A

QUÆSTIO III.

An conſenſus libidinoſus ſit cauſa matrimonii.

S. Th. in Supp. 3 p. q 48. art. 2.
Et 4. ſent. diſt. 30. q. 1. art. 3.
Richardus 4. Sent. diſt. 30. art. 3. q. 1.
Stephanus Brulef 4. Sent. diſt. 30. q. 3.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 30. q. 10.

Utrum conſenſus libidinoſus ſit cauſa matrimonii, utputa cum aliquis conſentit in aliquam propter divitias, vel propter pulchritudinem. Ad opp. Et quod non, videtur: quia conjunctio matrimonialis eſt a Deo, ut patet per illud quod dicitur: Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet: *Matt. 19* ſed conjunctio libidinis non eſt a Deo, hæc autem conjunctio, vel conſenſus venit ex libidine, quia eſt ex inordinato amore: ergo, &c.

B

2. Item cujus cauſa mala, ipſum quoque malum: unde ſi radix mala, & ramus operis malus: ſed conſenſus iſte eſt malus: ergo non efficit matrimonium niſi malum: ſed matrimonium non eſt malum, cum ſit ſacramentum: ergo, &c.

3. Item matrimonium ſpirituale contractum interveniente avaritia, & pecuniæ pactione omnino rumpitur, & non debet ſtare, ſicut patet in Epiſcopo ſimoniaco: ergo pari ratione matrimonium carnale, quod eſt ſignum illius.

C

4. Item matrimonium eſt ſignum conjunctionis Chriſti, & Eccleſiæ: ſed Eccleſia non conjungitur Chriſto, nec Chriſtus Eccleſiæ, niſi amore caſto: ergo, &c.

Contra hoc videtur ſacra Scriptura: quia dicitur expreſſe, quod Jacob propter pulchritudinem conſenſit in Rachelem. Similiter: Si videris mulierem pulchram. Fundam. *Gen. 29. Deut. 21.*

Item hoc oſtenditur duplici ſimili, quia qui baptizat alium intentione lucrandi, vere baptizat, & intentio eſt neceſſaria ad baptiſmum, ſicut conſenſus ad matrimonium: ergo, &c.

Item

Digitized by Google

Item mercenarius qui prædicat amore pecuniæ, prædicat, & profert Euangelium verum, & credendum eſt ei: ergo ſi amor libidinoſus non depravat Evangelium in prædicante, nec matrimonium in conſentiente.

Item ſi requiritur conſenſus caſtus ad matrimonium, pari ratione & charitas: ergo non petit hoc ſacramentum perfici niſi ab habentibus charitatem, quod non eſt in aliquo alio ſacramento.

CONCLUSIO.

Conſenſus libidinoſus habens libidinem pro fine & objecto, non facit matrimonium.

Resp. ad Arg. Dicendum quod conſenſus libidinoſus dicitur dupliciter. Aut quia intendit libidinem per modum finis, & objecti, videlicet quia talis conſenſus nihil quærit niſi corporalem copulam extorquere, & feminam, non uxorem ducere, & iſte privat intentionem contrahendi. Alio modo dicitur libidinoſus, quia etſi conſentiat in aliquam, ut ducat in uxorem, tamen hoc non facit propter ſervandam caſtitatem, ſed propter explendam cupiditatem, ſive voluptatem. Primus conſenſus eſt contra ſacramenti veritatem. Secundus eſt contra utilitatem; non contra veritatem. De conſenſu autem iſto eſt hic ſermo, non de eo qui caret intentione contrahendi, ſed de illo qui intendit contrahere intentione libidinis: iſte autem non aufert, quin ſit matrimonium. Unde concedendæ ſunt rationes hoc probantes.

1. Ad illud quod obiicitur, quod matrimonium eſt a Deo, & hoc a libidine, dicendum quod in conſenſu A duo ſunt, ſcilicet ſubſtantia conſenſus, & circumſtantia mala, quia propter pecuniam, vel luxuriam. Subſtantia actionis eſt bona, & eſt a Deo: & hæc eſt cauſa conſenſus. Circumſtantia vero nihil facit ad hoc: unde nec juvat, nec eſt cauſa, nec concauſa. Unde ex hoc patet ſequens, quia conſenſus non eſt cauſa matrimonii ſecundum id quod habet malitioſitatis, ſed ſecundum illud quod habet bonitatis.

2. Quod vero dicitur, quod opera exteriora recipiunt qualitatem ab interiori, verum eſt ſecundum quod B ſunt opera rationis, quæ ordinantur in finem, & procedunt ab ipſa voluntate in quantum bona per ordinationem in finem bonum, non inquantum mala.

3. Ad illud quod obiicitur de matrimonio ſpirituali, dicendum quod non eſt ſimile. Primum, quia ibi requiritur dignitas perſonæ, & honeſtas quæ debite tractare debeat ſacramenta. Secundum vero, quia illud ſacramentum eſt ſpirituale, & officium ad quod eligitur eſt ſpirituale, & ſponſa ſpiritualis, ideo quando introducitur per pecuniam, C omnino repellitur: non ſic eſt in matrimonio carnali, ad quod nec perſonæ dignitas, nec officium ſpirituale eſt. Et iterum: Non datur gratia per eum modum, per quem in aliis ſacramentis, ſed ſolum auxilium gratiæ, ſicut ſupra in principio viſum eſt, niſi forte ratione benedictionis adjunctæ, quæ vendentem faceret ſimoniacum.

4. Ad ultimum, reſpondendum quod non eſt ſignum ratione omnium conditionum, ſed ratione indiviſibilitatis: ideo non oportet quod ex caſtitate, vel ex charitate conveniant.

DI-

Digitized by Google

DISTINCTIO XXXI.

De tribns bonis conjugii: Quod illorum ſit prorſus neceſſarium, & quid in admixtione conjugum excuſet a culpa.

POST hæc de bonis conjugii quæ ſint, & qualiter coitum excuſent, dicendum eſt. Tria ſunt principaliter bona conjugii. Unde Auguſtinus: Nuptiale bonum tripartitum eſt, ſcilicet fides, proles, ſcramentum. In fide attenditur, ne poſt vinculum conjugale cum alio vel alia coeatur. In prole, ut amanter ſuſcipiatur, religioſe educetur. In Sacramento, ut conjugium non ſeparetur: & dimiſſus vel dimiſſa nec cauſa prolis alteri conjungatur.

Super Geneſ. lib. 9. c. 7. to. 3.

De duplici ſeparatione.

Separatio autem gemini eſt, corporalis ſcilicet, & ſacramentalis. Corporaliter poſſunt ſeparari cauſa fornicationis, vel ex communi conſenſu cauſa religionis, ſive ad tempus, ſive uſque in finem. Sacramentaliter vero ſeparari non poſſunt dum vivunt, ſi legitimæ perſonæ ſint. Manet enim vinculum conjugale inter eos, etiam ſi aliis a ſe diſcendentes adhæſerint. Unde Auguſtinus: Uſque adeo manent inter viventes ſemel inita jura nuptiarum, ut potius ſint inter ſe conjuges etiam ſeparati, quam cum aliis, quibus adhæſerunt. Item manet inter viventes quoddam conjugale vinculum, quod nec ſeparatio, nec cum altero copulatio poſſit auferre, ſicut apoſtata anima velut de conjugio Chriſti recedens, etiam fide perdita ſacramentum fidei non amittit, quod lavacro regenerationis accepit. Redderetur enim redeunti, ſi amiſiſſet abſcendens. Habet autem hoc qui receſſerit ad cumulum ſupplicii, non ad meritum præmii. Item: Quibus placuit ex conſenſu ab uſu carnalis concupiſcentiæ in perpetuum continere, abſit ut vinculum inter illos conjugale rumpatur, immo firmius hæret, quo magis ea pacta ſecum gerunt, quæ charius concordiuſque ſervanda ſunt, non voluptariis corporum nexibus, ſed voluntariis animorum affectibus. Et attende quod tertium bonum conjugii dicitur ſacramentum, non quod ipſum conjugium, ſed quia ejuſdem rei ſacræ ſignum eſt, id eſt, ſpiritualis & inſeparabilis conjunctionis Chriſti & Eccleſiæ.

Matt. 19.
In lib. 1. de nupt. & concu. c. 10. t. 7.
Ibidem infra.
Ibid. immediate in fine c. 11.
Hugo 4. ſent. 5.

Hæc tria non adſunt omni conjugio.

Et eſt ſciendum ab aliquibus contrahi conjugium, ubi hæc tria bona non comitantur. Deeſt enim fides, ubi vir cum alia, vel mulier cum alio coit. Hoc ergo bonum ita conjugio adhæret, ut ex eo, ſi adſit, amplius commendetur conjugium; ſi non adſit, non inde annihiletur. Quæ enim adultera eſt, non ideo conjux non eſt; immo ſi conjux non eſſet, adultera non foret; non enim eſt adulterium, niſi cum fides thori violatur legitimi. Quod cum fit, culpa committitur, ſacramentum vero non caſſatur. Bonum quoque prolis non omnibus adeſt conjugibus. Quidam enim pari voto continentiam ſervant. Alii pro ætatis defectu, vel alterius rei cauſa generare non valent. Nec omnes illi etiam qui prolem recipiunt, bonum prolis habent. Nam bonum prolis dicitur non ipſa proles, vel prolis ſpes, quæ ad religionem non refertur, immo ad hæreditariam ſucceſſionem: ut cum quis heredes terrenæ poſſeſſionis habere deſiderat; ſed ſpes ac deſiderium, quo proles ad hoc quæritur, ut religione informetur. Multi ergo prolem habent, qui tamen bono prolis carent: nec ideo tamen conjugium eſſe deſinit. Sacramentum vero

Hugo de ſacramentis p. 11 ca. 8.

ita

ita inſeparabiliter conjugio hæret legitimarum perſonarum, ut ſine illo conjugium non eſſe videatur, quia ſemper manet inter viventes vinculum conjugale, ut etiam interveniente divortio fornicationis cauſa, conjugalis vinculi firmitas non ſolvatur. Ubi vero non inter legitimas perſonas contrahitur conjugium, non adeſt illud bonum quod dicitur ſacramentum: quia poteſt ſolvi talium copula, de quibus poſt dicetur. Quod vero conjugium ſit inter eos, qui conjugali affectu, non tamen gratia prolis, ſed explendæ libidinis cauſa conveniunt: nec fornicarii, ſed conjuges appellentur, oſtendit Auguſtinus inquiens: Solet quæri, cum maſculus & femina nec ille maritus, nec illa uxor alterius, ſibimet non filiorum procreandorum, ſed pro incontinentia ſolius concubitus cauſa copulantur, ea fide media, ut nec illa cum altero, nec ille cum altera faciat id: utrum nuptiæ ſint vocandæ. Et poteſt fortaſſe non abſurde hoc appellari connubium, ſi uſque ad mortem alicujus eorum id inter eos placuerit; & prolis generationem, quamvis non cauſa conjuncti ſint: non tamen vitaverint, ut vel nolint ſibi naſci filios, vel etiam opere malo aliquo agant, ne naſcantur. Ceterum ſi vel utrumque, vel horum unum deſit, non invenio quomodo has nuptias appellare poſſimus. Etenim ſi aliquam ſibi ad tempus adhibuerit, donec aliquam dignam honoribus, aut ſuis facultatibus inveniat, quam in conjugio adducat, animo ipſe adulter eſt: nec cum illa, quam cupit invenire, ſed cum iſta, cum qua ſic eſt, ut cum ea non habeat maritale conſortium. Ecce conjuges dicuntur, qui ſolius concubitus cauſa conveniunt, ſi tamen prolis generationem aliquo malo dolo non vitent.

In li. de bono conjugali c. 5. to. 6.

De his qui procurant venena ſterilitatis.

De nupt. & concup. li. 1. c. 15. tom. 7. habetur 32. q. 2. ca. aliquando.

Qui vero venena ſterilitatis procurant, non conjuges, ſed fornicarii ſunt. Unde Auguſtinus: Aliquando couſque pervenit hæc libidinoſa crudelitas, vel libido crudelis, ut etiam venena ſterilitatis procuret, etſi nihil valuerint, conceptos fœtus intra viſcera aliquo modo extinguat vel fundat, volendo prolem ſuam prius interire, quam vivere: aut ſi in utero vivebat, occidi, antequam naſci. Prorſus ſi ambo tales ſint, conjuges non ſunt: & ſi ab initio tales fuerunt, non ſibi per concubitum; ſed per ſtuprum potius convenerunt. Si vero ambo tales non ſunt, audeo dicere, aut illa quodam modo eſt mariti meretrix, aut ille adulter uxoris.

Quando ſint homicidæ qui procurant abortum.

Aug. in lib. quæſt. no. & ve. te. ca. 21. Exod. q. 80. habetur 21. q. 2. Quod vero.

Hic quæri ſolet de his qui abortum procurant, quando judicentur homicidæ, vel non. Tunc puerperium ad homicidium pertinet, quando formatum eſt & animam habet, ut Auguſtinus ſuper Exodo aſſerit. Informe autem puerperium, ubi non eſt anima viva, lex ad homicidium pertinere noluit. Dicit etiam Auguſtinus quod informe puerperium non habet animam, ideoque mulctatur pecunia, non redditur anima pro anima. Sed jam formato corpori anima datur, non in conceptu corporis naſcitur cum ſemine derivata. Nam ſi cum ſemine & anima exiſtit de anima, tunc & multæ animæ quotidie pereunt, cum ſemen fluxu non proficit nativitati. Primum oportet domum compaginari, & ſic habitatorem induci. Cum ergo lineamenta compacta non fuerint, ubi erit anima? Item Hieronymus ad Algaſiam: Semina paulatim formantur in utero, & tamdiu non reputatur homicidium, donec elementa confecta ſuas imagines membraque ſuſcipiant. His apparet tunc eos homicidas eſſe, qui abortum procurant, cum formatum eſt & animatum puerperium.

In t. 3. Ep. in 97. q. 4.

De excuſatione coitus, quæ fit per hæc bona.

Tom. 10. de utilit. pœn. hom.

Cum ergo hæc tria bona in aliquo conjugio ſimul concurrunt, ad excuſationem

coitus

Digitized by Google

coitus carnalis valent. Quando enim ſervata fide tori cauſa prolis conjuges conveniunt, ſic excuſatur coitus, ut culpam non habeat. Quando vero deficiente bono prolis, fide tamen ſervata conveniunt cauſa incontinentiæ, non ſic excuſatur, ut non habeat culpam, ſed venialem. Unde Auguſtinus: Conjugalis concubitus generandi gratia non habet culpam: concupiſcentiæ vero ſatiandæ, ſed tamen cum conjuge propter tori fidem, venialem habet culpam. Item hoc quod conjugati victi concupiſcentia utuntur invicem, ultra neceſſitatem liberos procreandi, ponam in his pro quibus quotidie dicimus: Dimitte nobis debita noſtra, &c. Ubi autem hæc bona deſunt, fides, ſcilicet & proles, non videtur coitus defendi a crimine. Unde in ſententiolis Sexti Pythagorici legitur: Omnis ardentior amator propriæ uxoris adulter eſt. Item Hieronymus: Sapiens judicio amat conjugem, non affectu: non regnat in eo impetus voluptatis, nec præceps fertur ad coitum. Nihil eſt fœdius quam uxorem amare quaſi adulteram. Qui dicunt ſe cauſa humani generis uxoribus iungi, imitentur ſaltem pecudes: & poſtquam venter uxoris intumuerit, non perdant filios, nec amatores ſe uxoribus exhibeant, ſed maritos. Idem: in matrimonio opera liberorum conceſſa ſunt, voluptates autem, quæ de meretricum amplexibus capiuntur, in uxore ſunt damnatæ.

30. circa med. in ſenſu in l. de bon. conjug. c. 6 & 7. & 6 & de nuptiis & concup. c. 15. lib. 1 Hugo 4. ſent. c. 4. Matth 6. l b 1. contra Jov. & habet. 32. q. 4. c. orgo quidem, ibid. eſt ſent. Sexti. Ibid. c. liberorum.

De indulgentia Apoſtoli quo modo ſit accipienda.

Sed ſi concubitus qui fit cauſa prolis culpa caret, quid Apoſtolus ſecundum indulgentiam permittit? ita enim ait: Hoc autem dico ſecundum indulgentiam. Cui enim præſtatur venia, niſi culpæ? Per hoc etiam quidam probare volunt nuptias eſſe peccatum. Sed, ut prædictum eſt, indulgentia alia eſt conceſſionis, alia permiſſionis. Egerat Apoſtolus de nuptiis, & de carnali coitu, & ad utrumque retulit illud. Hoc autem dico ſecundum indulgentiam. Indulgentur enim nuptiæ ſecundum conceſſionem, & concubitus nuptialis, qui fit tantum cauſa prolis. Concubitus vero qui eſt præter neceſſitatem generandi ob incontinentiam, indulgetur ſecundum permiſſionem: quia ibi eſt aliqua culpa, ſed levis. Ideoque non jubetur, nec conceditur, ſed permittitur, quia non eſt laudabilis, ſed venialis. De hoc Auguſtinus, ſic ait; Forte aliquis dicet: Si veniam conceſſit Apoſtolus: ergo peccatum ſunt nuptiæ. Cui enim venia, niſi peccato conceditur? Plane quod infirmitati permiſit ſecundum veniam, audeo dicere peccatum eſſe: Veniam namque concedens Apoſtolus, concubitum attendit conjugatorum, ubi eſt incontinentiæ malum. Incontinentiæ malum eſt, quod vir cognoſcit uxorem etiam ultra neceſſitatem procreandi liberos, ſed & ibi eſt nuptiarum bonum. Non enim quia incontinentia malum eſt, ideo conjugium. Ubi eſt concubitus præter intentionem generationis, non eſt bonum: non propter illud malum culpabile eſt hoc bonum; ſed illud malum fit veniale propter bonum nuptiale: quod non reprehendit Apoſtolus, ſed malum incontinentiæ. Item concubitum, qui non fit cauſa prolis, nuptiæ non cogunt fieri, ſed impetrant ignoſci, ſi tamen non ita ſit nimius, ut impediat tempora, quæ orationi debentur, nec immutentur in eum uſum, qui eſt contra naturam. Concubitus enim neceſſarius cauſa generandi inculpabilis, & ſolus ille nuptialis eſt. Ille vero, qui ultra neceſſitatem progreditur, non rationi, ſed libidini obſequitur, & hunc non exigere, ſed reddere conjugi ne fornicetur, ad conjugem pertinet. Si vero ambo tali concupiſcentiæ ſubiguntur, rem faciunt quæ non eſt nuptiarum: cujus delicti non ſunt nuptiæ hortatrices, ſed deprecatrices. Decus quidem conjugale eſt caſtitas, procreandi & reddendi carnalis debiti fides, hoc eſt opus nuptiarum, quod ab omni peccato defendit Apoſtolus, dicens: Non peccat virgo ſi nupſerit. Cum ergo culpabilis non ſit generandi intentione concubitus, qui proprie nuptiis imputandus eſt, quid ſecundum veniam concedit Apoſtolus, niſi quod conjuges debitum carnis expoſcunt, non propagationis voluntate, ſed libidinis voluptate, quæ tamen voluptas non propter nuptias cadit in culpam, ſed propter nuptias accipit veniam? Immoderata ergo progreſſio

1. Cor. 7. — De verbis Apoſtoli. — Auguſt. in lib. de bo. conjug. c. 10. tom. 6. — Aug. l. 1. cap. 4. de nupt. & conc. c. 7.

Digitized by Google

Aug. contra Julianum Hær. lib. 3. c. 21. & 22. tom. 7. ſecundum veniam conceditur. Quocirca & hinc laudabiles ſunt nuptiæ, quia etiam illud quod non pertinet ad ſe, ignoſci faciunt propter ſe. Non enim iſte concubitus, quo ſervitur concupiſcentiæ, agitur, ut impleatur fœtus, quem poſtulant nuptiæ. Omnino ergo in genere ſuo nuptiæ bonæ ſunt; quia fidem tori ſervant, & prolis ſuſcipiendæ cauſa utrumque ſexum commiſcent, & impietatem ſeparationis horrent. Sanctitati etiam conjugii nec conjux infidelis obeſſe poteſt, ſed potius fidelis prodeſt infideli, ut Apoſtolus docet. Ex his oſtenditur, quod conjuges, qui cauſa prolis tantum conveniunt, vel qui exigentibus debitum reddunt, defendit a peccato ſanctitas conjugii, bonumque nuptiale. Si enim abſque peccato non poſſet fieri concubitus conjugalis, non præcepiſſet Dominus poſt diluvium eos copulari, dicens: Creſcite & multiplicamini; cum jam ſine carnali concupiſcentia non poſſint commiſceri.

1. Cor. 7. Hug. 4. ſent. c. 4. Gen. 9.

Quod non omnis delectatio carnis peccatum eſt.

Hug. 4. ſentent. cap. 4. Sed forte aliquis dicet, omnem carnis concupiſcentiam & delectationem, quæ eſt in coitu, malum eſſe & peccatum: quia ex peccato eſt & inordinata. Et nos dicimus illam concupiſcentiam ſemper malum eſſe, quia fœda eſt, & pœna peccati: ſed non ſemper peccatum eſt. Sæpe enim delectatur vir ſanctus ſecundum carnem in aliqua re, ut requieſcendo poſt laborem, edendo poſt eſuriem: nec tamen talis delectatio eſt peccatum, niſi ſit immoderata. Sic & delectatio quæ fit in coitu conjugali, cui adſunt illa tria bona, a peccato defenditur. Videtur tamen beatus Gregorius aliter ſentire, ſcilicet quod ſine peccato non poſſit fieri carnalis commixtio dicens: Vir cum propria conjuge dormiens, niſi lotus aqua Eccleſiam intrare non debet. Quamvis diverſæ hominum nationes de hac re diverſa ſentiant, & alia cuſtodire videantur. Romanorum tamen ſemper ab antiquioribus uſus fuit, poſt admixtionem propriæ conjugis, & lavacri purificationem quærere, & ab ingreſſu Eccleſiæ paululum temperare. Nec hoc dicentes culpam deputamus eſſe conjugium, ſed quia ipſa licita admixtio conjugis ſine voluptate carnis fieri non poteſt, a ſacri loci ingreſſu eſt abſtinendum: quia voluptas ipſa ſine culpa nullatenus eſſe poteſt.

Reſp. 10. ad Aug. c. 2. habetur 33. q. 4. c. vir cum propria.

Determinat auctoritatem.

Hoc autem, ne prædictis obviet, intelligendum eſt in illis, qui non gratia prolis conveniunt, quorum voluptas non eſt ſine peccato. Et vix aliqui reperiri poſſunt adhuc amplexus carnales experientes, qui non interdum conveniant præter intentionem procreandæ prolis. Hoc autem quoties fit, ab ingreſſu Eccleſiæ abſtinendum eſt. Et quod ita intelligendum ſit, Gregorius conſequenter oſtendit: Si quis vero ita ſua conjuge, non cupidine voluptatis raptus, ſed tantum creandorum liberorum gratia utitur, iſte profecto ſive de ingreſſu Eccleſiæ, ſive de ſumendo corporis Domini myſterio, ſuo eſt judicio relinquendus: quia prohiberi a nobis non debet accipere, qui in igne poſitus neſcit ardere. Cum vero non amor procreandæ ſobolis, ſed voluptas dominatur in opere commixtionis; habeant conjuges etiam de commixtione ſua, quod defleant. Tunc autem vir, qui poſt admixtionem conjugis lotus aqua fuerit, etiam ſacram communionem valeat accipere, cum ei ſecundum præfinitam ſententiam, Eccleſiam licuerit intrare.

Ibidem.

Digitized by Google

DISTINCT. XXXI.

De matrimonio ſecundum cauſam finalem quantum ad bona conjugii communiter.

Poſt hæc de bonis conjugii, quæ ſint, & qualiter coitum excuſent, &c.

Expoſitio textus.

SUPRA egit Magiſter de cauſa formali, & efficiente conjugii. Hic agit de cauſa finali propter quam; & hæc eſt triplex bonum. Dividitur autem hæc pars in duas. In prima agit de bonis conjugii communiter. In ſecunda de bonis fidei ſpecialiter, infra: *Sciendum eſt etiam quod cum in omnibus aliis, &c.* Prima pars habet duas. In prima determinat, quæ & quot ſint bona conjugii. In ſecunda vero determinat, qualiter per ea excuſatur coitus, ibi; *Cum igitur hæc tria bona in aliquo, &c.* Prima pars habet tres partes. In prima determinat, quæ, & quot ſint bona conjugii; In ſecunda qualiter ſe habeant ad matrimonium, utrum ſint ſeparabilia, an inſeparabilia, ibi; *Et eſt ſciendum ab aliquibus contrahi conjugium.* In tertia vero movet duo dubia incidentia, ibi: *Solet quæri, cum maſculus, & femina, &c.* Similiter ſecunda pars, in qua agitur, quo modo bona conjugii excuſant illum actum, habet tres particulas. In prima determinat, per quem modum excuſant. In ſecunda determinat quamdam auctoritatem Apoſtoli, quæ videtur eſſe contraria, ibi: *Sed ſi concubitus, qui fit cauſa prolis, &c.* In tertia determinat quamdam auctoritatem Gregorii, ibi; *Sed forte aliquis dicit, &c.* Et ſic duo principaliter determinat Magiſter in hac diſtinctione.

Diviſio. *Diſt. 32.*

A *Nam bonum prolis dicitur non ipſa proles, &c. Dub. I.*

Videtur male dicere, quia per matrimonium non generatur proles ſancta, ſed culpam habens: ergo ſi proles non eſt bonum ſacramenti inquantum proles, ſed inquantum ſancta, cum in principio ortus ſit non ſancta, non debet dici bonum, ſed malum. Item quid eſt quod dicit, quod bonum prolis dicitur ſpes, ac deſiderium, quo proles, ut religioſe informetur, &c. cum enim hoc habeant ſteriles, videtur, &c.

RESP. Dicendum quod proles poteſt quæri triplici intentione. Primo, B ut educetur ad cultum Dei. Secundo ut in hereditate ſuccedat. Tertio, ut quis in prolis multitudine, & pulchritudine glorioſus appareat. Primum eſt bonum ſub ratione boni. Secundum eſt ſub ratione indifferentis. Tertium eſt bonum deformatum, ſive ad malum tractum. Bonum igitur matrimonii, quod eſt bonum ſimpliciter, judicandum, eſt prolis cum tali intentione, & cum tali ordinatione. Si autem aliis duobus modis habeatur, habetur quidem aliquid bonum, ſed non ſicut inſtitutum eſt: & competit huic ſacramento, quod inſtitutum eſt ad procreandam prolem, C ad cultum divinum.

Ubi vero non inter legitimas perſonas contrahitur conjugium, poteſt ſolvi talium copula, &c. Dub. II.

Videtur male dicere, quia numquam fuit copula: ergo numquam ſolvitur, quia non ſolvuntur niſi copulati.

RESP. Dicendum quod aliqui copulantur ſecundum veritatem. Aliqui copulantur de facto, & ſecundum apparentiam. Si ſint matrimonialiter copulati, non ſolvuntur, quia vere fuit ibi copula, & vinculum. Si ſecundum apparentiam, ſolvuntur: ſed illud ſolvere nihil aliud eſt, quam oſtendere prius non fuiſſe.

Digitized by Google

Si vero ambo tales non ſunt, &c. aut illa meretrix eſt mariti, &c.
Dub. III.

Videtur male dicere, quia matrimonium eſt vinculum, quod importat relationem, ſicut ſimilitudo: ſed etiam in relativis neceſſaria eſt convertentia; ergo ſi iſta non eſt uxor, nec ille vir eſt; ergo ſi iſta eſt adultera, & ille ſimiliter.

Resp. Dicendum quod eſſe adulterum eſt duobus modis. Aut ratione actus, aut ratione intentionis. Si ratione actus: ſic dico quod ſi iſta eſt adultera, quod ille qui eam cognoſcit, eſt adulter. Si ratione intentionis, ſic dico quod una perſona intendit cognoſcere affectu maritali, & alia affectu libidinis: & ſic loquitur Auguſtinus in propoſito, quia ſi matrimonialiter conjuncti ſunt, ita quod talis pactio non intercedit, ſed poſtmodum in altero, vel in utroque fit intentio extra generandi prolem, eſt adulterium non ratione generis actus, ſed ratione intentionis, pro eo quod facit contra bonum prolis: & ita adverſatur matrimonio, non excuſatur. Quod ipſe obiicit, tenet de adulterio, quod eſt ratione generis actus.

Informe puerperium non habet animam, ideoque mulctatur pecunia
Dub. IV.

Quæritur hic, utrum talis peccet mortaliter: & utrum ſit irregularis. Et quod non, videtur: quia non punitur niſi ſolum pecunia, non pœna mortis: ergo videtur leve peccatum eſſe, quia mortalia peccata in lege puniebantur pœna mortis. Item ſi eſt peccatum mortale, quæro ſub quo genere: ſed non ſub genere homicidii: ergo ſi non eſt homicidium, de quo magis videtur, videtur quod non eſt mortale peccatum. Contra: Videtur quod gravius peccet quam ille, qui procurat abortum puerperio jam formato, quia plus nocet, quia majus bonum impedit: ſed majus bonum impedit qui impedit animæ procreationem, quam qui impedit corporis vegetatione: ergo magis peccat ille qui abortum procurat, quam ille qui animam a corpore ſeparat. Item ex hac ratione videtur, quod magis peccet qui interficit puerum non baptizatum, quam qui interficit puerum Chriſtianum, quia facit perire in anima, & corpore. Item peccatum procurantis abortum aut penſatur ſecundum quantitatem bonitatis rei, quæ eſt, vel quæ futura eſt. Si rei quæ eſt, tunc nullum videtur peccatum, quia non eſt niſi quædam ſuperfluitas in ventre. Si rei quæ futura eſt, ſed futurus eſt homo vivens; ergo talis judicandus eſt homicida.

Resp. Dicendum quod talis non eſt judicandus homicida quantum ad factum, quia non cæcidit, nec aliquis moritur ante puerperium formatum: tamen quantum ad voluntatem perverſam judicandus eſt homicida non ratione homicidii, ſed etiam maleficii: unde talis inter maleficos computatur, & tale crimen grave eſt. Quod ergo obiicitur, quod non ſit mortale, quia non punitur morte, ratio non valet, quia multa ſunt mortalia, quæ morte non plectebantur, tamen illud gravius ſcelus eſt, dum ex certa ſcientia operatur contra naturam: contra enim naturam beſtiarum eſt, quæ prolem expectant. Quod quæritur ſub quo genere peccati ſit, dicendum quod ſpectat ad maleficium. Quod obiicitur, quod plus nocet, dicendum quod non conſideratur quantitas nocumenti ſecundum id, quod poteſt eſſe, ſed ſecundum id quod eſt: quia ſecundum id quod poteſt eſſe, cum unus homo per ſucceſſionem poſſit eſſe origo mille, qui occideret unum, occideret mille, quod falſum eſt: & ideo quia nondum eſt anima, nedum eſt tantum bonum, quamvis eſſe poſſit: ideo non ſic graviter peccat: & ſic patent objecta.

Non propter illud malum culpabile eſt hoc bonum. Dub. V.

a Cor. 5 Videtur male dicere, quia dicitur, quod modicum fermentum totam maſſam corrumpit: ergo videtur quod modicum malum fœdat bonum potius quam econverſo.

Resp. Dicendum quod malum eſt corruptio boni, dico igitur quod malum dupliciter poteſt jungi bono, aut ut corruptibili, aut inquantum medicinali. Si inquantum corruptibili, ſic malum fœdat bonum. Si inquantum medicinali, ſic curatur, & expellitur. Et eſt exemplum, quia morbus junctus naturæ ſanæ, eam B vitiat, & infirmat; morbus vero junctus medicinæ non reddit medicinam morbidam, ſed potius curatur ab ipſa: & quoniam matrimonium eſt bonum medicinale, ideo non fœdatur a malo, ſed potius curat malum.

Admixtio conjugis ſine carnis voluptate fieri non poteſt. Dub. VI.

Et iterum dicit: Carnalis voluptas ſine culpa nullatenus eſſe poteſt. Hoc videtur falſum, quia tunc nullum coitum contingeret eſſe ſine peccato: & hoc eſt contra Gregorium, qui excepit eum, qui gratia prolis coit, ſive pro generanda prole: & tamen eſt C carnis commixtio.

Resp. Dicendum quod facienda eſt vis in verbo, quia non dicitur carnis commixtio quilibet actus conjugalis, ſed ille qui fit ad delectationem carnis, vel ad ejus exercitationem, in qua quidem ſemper eſt aliqua culpa.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam hujus diſtinctionis duo principaliter quæruntur. Primo quæritur de bonis matrimonii in ſe. Secundo, qualiter excuſant coitum. Circa primum tria quæruntur. Primo quæritur, utrum bona matrimonii ſint in genere conferen- A tis, ſive utilis, an honeſti, an delectabilis. Secundo quæritur de numero, & ſufficientia eorum. Tertio quæritur de neceſſitate horum bonorum.

QUÆSTIO I.

An matrimonium ſit in genere honeſti.

S. Thom. in ſuppl. 3. p q. 49. art. 1.
Bt 4. Sent. d. 31. q. 1. art. 1.
Richardus 4. Sent. diſt 31. q. 1.
Durandus 4 Sent. d. 31 q. 1
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 31. q. 1.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 31. q. 1.

QUod ſint in genere honeſti videtur, ſuper illud: Non ut laqueum, &c. Gloſſa; Non eſſe turpe demonſtravit, ſed quod honeſto honeſtius eſt generali nomine honeſti commendavit. Fundam. 1 Cor. 7

Item hoc videtur ratione, quia caſtitas cum ſit virtus, eſt in genere honeſti, ſed actus conjugalis, eſt actus caſtitatis, quoniam eſt caſtitas conjugalis, ſicut vidualis: ergo, &c.

Item actus qui alias eſſet fornicarius, fit non fornicarius per conjugium: ſed nihil tollit dehoneſtatem peccati, niſi honeſtum: ergo conjugium, &c.

Item ſervare fidem conjugii hoc eſt opus juſtitiæ de ſe: ſed talia cadunt in genere honeſti, & hoc eſt bonum matrimonii: ergo, &c.

1. Contra: Auguſtinus de bono conjugali; Quædam bona data ſunt a Deo, quæ propter ſe appetenda ſunt, ut ſapientia, ſalus, & amicitia. Quædam vero propter aliud neceſſaria, ut doctrina, cibus, & conjugium: ſed honeſtum eſt propter ſe appetendum: ergo, &c. Ad opp.

2. Item Hieronymus in libro de virginibus: Fornicationis periculo conceduntur nuptiæ, & excuſabile fit quod non propter ſe eſt appetendum, ſicut viduis ſolum fornicationis periculo conceduntur ſecunda connubia.

3. Item ratione videtur, quia honeſtum eſt quod ſua vi nos trahit; & dignitate ſua nos allicit: ſed omne

ne tale eſt ab omnibus appetendum, conjugium autem non eſt ab omnibus appetendum: ergo, &c.

4. Item omnis verecundia recta eſt de eo, quod habet aliquid inhoneſtatis, non de honeſto; ſed omnis homo ſanæ mentis actum conjugalem erubeſcit: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Matrimonium propter bonum fidei eſt in genere honeſti, propter vero prolem in genere conferentis, & propter ſacramentum in genere delectabilis.

Resp. ad Arg. Dicendum quod cum triplex bonum ſit in conjugio, ſcilicet fides, proles, ſacramentum: Fides eſt quod ſuam cognoſcat, & non aliam: hoc eſt bonum moris de ſe ordinatum, & cadit in genere honeſti. Prolis vero bonum cadit in genere conferentis: confert enim prolis multiplicatio ad ſpeciei conſervationem, & perfectionem numeri, ſicut cibus ad conſervationem individui. Bonum vero ſacramenti cadit in genere delectabilis, quia tanta eſt ibi unio, ut relinquat homo patrem, & matrem, & ſint duo in carne una: unde præcipitur viris, ut uxores diligant ſicut corpora ſua. Et ſic patet, (3 & 5 Eth. cap. 5) quod cum tria ſint in electione, ſicut vult Philoſophus, ſcilicet honeſtum, conferens, & delectabile, in triplici genere eſt bonum conjugii: & hæc tria bona pura eſſent in ſtatu puritatis, & innocentiæ, ſed per peccatum ſunt (Explicat.) ſuis contrariis admixta. Quoniam in actu illo eſt quædam inhoneſtas contracta ratione improbitatis libidinis, & pruritus: & ideo in bono honeſto, quædam permiſcetur inhoneſtas. Eſt etiam quoddam damnum, quia impeditur homo a rationis inſtantia, ſeu intentione: unde procreando prolem ad cultum Dei, impeditur ut tunc perfecte colere Deum non valeat. Sic igitur bono conferenti permiſcetur damnum, & etiam delectabili, ſcilicet ſacramenti indiviſioni quædam tribulatio, & anguſtia: quia qui cum uxore eſt, cogitat quæ ſunt mundi, quo modo placeat uxori, & diviſus eſt, &c. (1 Cor. 7.) & ita bonum delectabile permiſcetur triſtitiæ, & anguſtiæ. Quoniam ergo bonum eſt, tamen permixtum: ideo appeti poteſt, & etiam melius eſt non appeti. (1 Cor. 7) Unde qui jungit virginem, bene facit, & qui non jungit virginem, melius facit. Concedendæ ergo ſunt rationes oſtendentes matrimonium ſecundum aliquid ſui eſſe in genere honeſti.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod eſt propter aliud appetendum, dicendum quod loquitur ratione boni conferentis, quod ibi eſt.

2. 3. 4. Ad illud quod obiicitur de Hieronymo, & ad rationes ſequentes, ſolvendum eſt, quod non eſt pure bonum, ſed aliquid habens admixtum: & quia bonum iſtud eſt medicinale, ideo bonum non ſit malum propter malum quod ibi eſt, immo curat, & excuſat malum, non ut non ſit pœnale: & ideo eſt ibi verecundia, & tribulatio, ſed ſolum ut non ſit culpabile, ſicut patebit infra. (Ac ſeq.)

QUÆSTIO II.

An tria ſint matrimonii bona.

S. Th. in Supp. 3 p. q 49. art. 2.
Et 4. ſent. diſt. 31. q. 1. art. 2.
Guil. Altiſio. 4. Sent. tr. 9. cap. 4. q. 8.
Scot. 4 Sent. d. 31. q. 1.
Richardus 4. Sent. diſt. 31. q. 2.
Durandus 4. Sent. d. 31. q. 2.
Thom. Argent. 4. Sent. diſt. 31. q. 1. art. 1.
Stephanus Brulef 4. Sent. diſt. 31. q. 2.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 31. q. 2.

De numero, & ſufficientia bonorum matrimonii; & aſſignantur ab Auguſtino tria bona in libro de bono conjugali, ſcilicet fides, proles, & ſacramentum. (Fundam.) Primo videtur quod hic ſit defectus: nam præter hoc eſt in conjugio mutuum obſequium, & hoc quidem aliquod bonum eſt, ſicut dicitur: (Eccli. 4) Melius eſt duos eſſe quam unum: & non eſt aliquid iſtorum: ergo, &c.

Item iſta tria competunt matrimonio ſecundum quod eſt in officium: ſed matrimonium non ſolum eſt

eſt in officium, ſed etiam in remedium: ergo videtur plura eſſe. A

Item bonum pacis eſt aliquod bonum, immo maximum bonum, ut dicit Auguſtinus: ſed hoc eſt bonum quod frequenter facit conjugium; ergo inſufficienter enumerat. Si dicas quod enumerat ea, quæ ſunt bona matrimonii, non ut frequenter, ſed ut ſemper. Obiicitur, quia nec fides, nec proles ſemper eſt in matrimonio.

Sed Contra: Videtur quod ſuperfluat, quia unius rei unicus eſt finis: ergo ſi matrimonium ſacramentum eſt unum: ergo unum debet habere principalem finem: ergo unum eſt bonum ejus, quia bonum & finis idem. B

Item nihil dicitur eſſe bonum ſui ipſius: ſed matrimonium eſt ſacramentum: ergo ſacramentum non eſt bonum matrimonii.

Item nihil debet connumerari ſuis proprietatibus: ſed fides, & proles ſunt conditiones, & proprietates matrimonii: ergo ſacramenti: ergo non debent diſtingui, neque connumerari cum bono ſacramenti. Si dicas quod ſacramentum aliter accipitur, ſcilicet pro proprietate matrimonii, quæritur, quæ ſit illa proprietas, & quare magis ſibi appropriavit nomen ſacramenti.

CONCLUSIO.

Matrimonii bona ſunt tria, fides, proles, & ſacramentum: quorum ſufficientia triplici via declaratur, & ſignant triplicem proprietatem unionis Chriſti cum Eccleſia; quia unitur uni, generat filios, & numquam ſeparatur.

Matrimonii ſufficientia 1 Resp. ad Arg. Dicendum eſt, quod numerus, & ſufficientia bonorum matrimonii poteſt accipi a parte cauſæ inſtituentis, ſive efficientis: & ſic a triplici principio. A dictamine ſcilicet naturæ, ut vir cubet cum muliere ad conſervationem ipſius naturæ: & ſic eſt bonum prolis. A dictamine rationis rectæ, ut vir cum ſua, & non cum alia cubet muliere: & ſic eſt bonum fidei. A dictamine gratiæ, ut ſignificetur unio divinæ naturæ, & humanæ; & ſic eſt bonum ſacramenti. Poteſt etiam accipi a parte 2 Suffic. principali conſtituentis, & hoc tripliciter; quia ad hoc quod matrimonium habeat eſſe completum, tria ſunt neceſſaria, ſcilicet inſtitutio, uſus, & fructus. Ratione inſtitutionis eſt bonum ſacramenti; ratione debiti uſus, eſt bonum fidei; ratione fructus conferentis uſum, eſt bonum prolis; & ſic patet quod eſt triplex bonum. 3 Suffic. Poteſt denique accipi a parte finis moventis, ſive terminantis; & hoc vel quia ad bonum, vel quia contra malum. Quia ad bonum, cum triplex ſit eligendum bonum, ſcilicet honeſtum, conferens, & delectabile. Ratione boni honeſti eſt fides, ratione conferentis proles, ratione delectabilis eſt ſacramentum, ſecundum quod ſuperius eſt monſtratum. Vel aliter, quia contra malum concupiſcentiæ, quæ habet in ſe triplex malum, ſcilicet fluxum, inordinationem, & faſtidium. Contra fluxum eſt in matrimonio unio ſingularis, contra inordinationem unio utilis, contra faſtidium unio inſeparabilis. Ratione ſingularitatis in unione eſt fides, ratione utilitatis proles, ratione inſeparabilitatis ſacramentum. Et hæc C tria ſignant triplicem proprietatem unionis Chriſti cum Eccleſia, quia Explicat ſcilicet unitur uni, & quia ex ea filios generat, & quia numquam ſeparatur. Ex his patent objecta, quia connumerantur non quæcumque bona, ſed quæ communia ſunt ſtatui naturæ corruptæ; ideo nec pax, nec obſequium, nec bonum, quod accipitur inquantum eſt remedium, inter hæc bona connumerantur, ſed hæc tria bona ſolum.

Ad illud quod obiicitur, quod ſuperfluunt, quia unus finis, &c. dicendum quod unum eſt bonum principale, & inſeparabile, ſcilicet ſacramentale vinculum, & alia ſunt huic annexa, & nihil impedit quod aliquid habeat unum principalem finem, & plures uti- Resp. ad 4 argum. 2 *Phyſ. de cauſis.*

Digitized by Google

utilitates adjunctas. Patet etiam reſponſio ad illud, quod obiicitur de bono ſacramenti: nam ipſa unio dicitur ſacramentum matrimonii, ſed inſeparabilitas unionis dicitur bonum ſacramenti, ſive ſacramentum quod eſt bonum matrimonii. Ratio autem quare conditio inſeparabilitatis vendicat ſibi nomen iſtud, eſt, quia matrimonio eſt conſubſtantialis, & conſequens ipſum inſeparabiliter: non ſic aliæ conditiones: & ſic patent objecta.

QUÆSTIO III.

An tria ſint bona de neceſſitate matrimonii.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 49. art. 3.
Et 4. Sent. d 31 q. 1 art. 3
Richard. 4. Sent. diſt. 31 q. 3.
Stephanus Brulef. 4. Sent. d. 31. q. 3.
Petr. de Tarant. 4. Sent. diſt. 31. q. 3.
Petrus de Palud. 4. Sent. d 31. q. 1.

Fundam. *1 de nupt. & concup. c. 10 vel 11 tom. 7*

DE neceſſitate horum trium bonorum, utrum ſcilicet ſint de neceſſitate ſacramenti. Et quod bonum ſacramenti ſit de neceſſitate, dicit Auguſtinus, & habetur in littera; Sacramentum ita inſeparabiliter conjugio hæret, ut ſine illo eſſe non videatur.

ITEM ratione videtur. Bonum ſacramenti eſt ratio inſeparabilitatis: ſed inſeparabilitas, quæ rei ſemper ineſt, eſt neceſſitas: aut ergo bonum ſacramenti non eſt bonum, aut neceſſario ineſt.

Lib. 1 de nupt. & concup. c. 15 tom. 7

ITEM quod bonum prolis de neceſſitate conſequantur matrimonium, videtur: quia dicit Auguſtinus, & habetur in littera, quod qui venena ſterilitatis procuraverint, non ſunt conjuges.

ITEM ratione videtur, quia inſtitutum fuit matrimonium ad creſcendum, & multiplicandum, ergo fruſtra eſt ſi hoc fine careat; ſed non poteſt eſſe omnino fruſtra, cum ſit ſacramentum, ergo &c.

De bon. jugalis c. 5 tom. 6

ITEM quod bonum fidei ſit de neceſſitate ſacramenti, videtur, quia dicit Auguſtinus, quod ſi quis conſentiat in aliquam, ut poſtmodum aliam accipiat, non eſt ſacramentum: ſed hoc eſt propter defectum fidei; ergo, &c.

ITEM ratione videtur, quia licet ex cauſa fornicationis matrimonium dividere; ſed non liceret niſi fides eſſet de ſubſtantia; ergo, &c.

1. CONTRA; Quod ſacramentum non ſit de ſubſtantia matrimonii, videtur; quia ſi aliquis contrahat cum aliqua per verba de præſenti, eſt matrimonium contractum, & tamen illo tranſeunte ad religionem iſta poteſt nubere; ergo non erat ibi vinculum inſeparabile. *Ad opp.*

2. ITEM quod nec fides, videtur; quia matrimonium poteſt eſſe inter perpetuo continentes; & poteſt eſſe inter incontinentes, quia neuter cum alio, vel alia poteſt contrahere; ergo, &c.

3. ITEM quod proles non ſit de neceſſitate, videtur; quia matrimonium eſt inter ſteriles, ſicut patet; ſed hoc non eſt bonum prolis. Quæritur ergo, quid eſt quod dicit Auguſtinus, quod non ſunt conjuges; ſi enim prius conſenſerunt, fuit matrimonium ratum; ſi poſt coierunt fuit conſummatum; ſed hoc nullo caſu, nullo pacto rumpitur; ergo, &c.

CONCLUSIO.

Bona tria, fides, proles, & ſacramentum ſunt de neceſſitate matrimonii: licet duo, fides, & proles, quodam modo ſint ad eſſe, & quodam modo ad bene eſſe.

RESP. AD ARG. Sicut tangit Magiſter in littera, & accipit ab Auguſtino, cum ſint tria bona matrimonii, ſcilicet fides, proles, ſacramentum unum, ſcilicet ſacramentum eſt de neceſſitate matrimonii. Sacramentum enim venit ex mutua obligatione, & divina inſtitutione, & ſignatione illius unionis: & ideo quia iſta ſunt de neceſſitate matrimonii, per conſequens & ſacramentum; ſed alia

Digitized by Google

Explicat. lii duo bona quodam modo ſunt de eſſe, quodam modo de bene eſſe. Si enim loquamur quantum ad matrimonii uſum, ſic ſint de bene eſſe, quoniam uſus matrimonii abſque his eſſe poteſt, ſicut quotidie eſt: & non ſolum eſt abſque his, ſed etiam cum ſuis oppoſitis. Unde ſterilitatis, & abortus procuratio, & fidei fractio non diſſolvunt matrimoniale vinculum contractum. Si autem loquamur quantum ad matrimonii contractum, qui eſt per matrimonialem conſenſum, ſic poteſt eſſe contractus abſque his duobus bonis, utputa in ſterilibus, & in continentibus, ſi tamen non eſt contra hæc. Tunc autem eſt conſenſus contra hæc, quando ſub tali pacto conſentitur, ut prolis ſterilitas procuretur, vel uxor alii proſtituatur: tunc enim non eſt conſenſus, vel pactio matrimonii, ſed potius adulterii, cum directe repugnat inſtitutioni matrimonii. Sed carentia, ſive abſentia horum duorum non repugnat, quia fides venit ex recto matrimonii uſu: & quia poſſunt homines abuti ipſo, ideo poteſt deeſſe fides. Similiter proles venit ex fructu ventris: & quia ſteriles poſſunt eſſe vel natura, vel arte: ideo matrimonium hoc bono poteſt carere.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod ſacramenti bonum non eſt in matrimonio ante carnalem copulam, dicendum quod falſum eſt, quia eſt inter conjuges inſolubile vinculum, nec ſolvitur niſi per mortem ſpiritualem, vel civilem, ſicut poſt conſummatio per mortem corporalem: verum eſt tamen quod non eſt ibi ſacramentum ſecundum completam, & plenariam rationem.

2. Ad illud quod obiicitur, quod fides non ſit de neceſſitate, quia qui ſic conſenſit, ut aliam ducere poſſit poſt non contrahit, dicendum quod hoc non eſt tantum propter defectum fidei, ſed etiam propter defectum ſacramenti, quia non vult iſti conjungi perpetuo: & quia in pactiore introducitur conditio contraria bonæ fidei, nec propter infidelitatem ſolvitur matrimonii ſacramentum, ſed ſolvitur obligatio ad reddendum debitum.

3. Ad illud quod dicit Auguſtinus, quod qui venena procuraverant, &c. dicendum quod hoc non dicit, quia per hoc ſolvatur matrimonii vinculum, ſed quia ſacramenti amittatur meritum, & grave incurrant peccatum. Unde non ſunt conjuges, ſupple, veri, & fideles.

Ad illud quod obiicitur de bonis prolis, quod propter hoc inſtitutum eſt, dicendum quod non tantum propter hoc, ſed etiam in remedium, & in ſignum: & ideo quamvis non ſit ibi hoc bonum, poſſunt tamen eſſe alia bona: ſi autem homo ſtetiſſet, tunc ſemper fuiſſet hoc bonum, quia tantum fuiſſet in officium: & hoc bonum non deeſſet, quia nulla eſſet ſterilitatis pœna. Reſp. ad 3 pro fund.

ARTICULUS II.

Consequenter quantum ad ſecundum articulum quæritur de excuſatione actus conjugalis per bona matrimonii. Et cum contingat coire cum uxore cauſa concupiſcentiæ implendæ, cauſa fornicationis vitandæ, & cauſa prolis procreandæ: circa hoc ſecundum hæc tria, tria quæruntur. Primo quæritur, utrum coitus propter prolem poſſit eſſe ſine omni culpa. Secundo quæritur, utrum coitus propter fornicationem vitandam, poſſit eſſe ſine omni peccato veniali. Tertio, utrum coire cum uxore cauſa concupiſcentiæ ſatiandæ, ſit ſemper peccatum mortale.

QUÆSTIO I.

An coitus propter prolem poſſit eſſe ſine omni culpa.

S. *Thom. in ſuppl* 3 *p. q.* 49 *art.* 4
Guil. Altiſ. 4 *Sent. tract.* 9 *cap.* 4 *q.* 1
Richardus 4. *Sent. diſt.* 26. *art.* 2. *q.* 2.
Thom. Argent. 4. *Sent. d.* 31, *q.* 1. *art.* 2.
Steph. Bruleſ. 4. *Sent. d.* 31. *q.* 4.
Petr. de Tarant. 4 *Sent. d.* 31 *q.* 4

Quod

Digitized by Google

Fundam. De bono conjug. c. 6. & 7. & lib. 1. de nupt. & concup. c. 15. tom. 6. Joan. 2. Matt. 19.

QUOD coitus propter prolem poſſit eſſe ſine omni culpa. Et quod ſic, videtur: quia dicit Auguſtinus de bono conjugali, & habetur in littera: Conjugalis concubitus generandæ prolis gratia non habet culpam.

ITEM ratione videtur: Matrimonium eſt ſanctum, & bonum, quod patet: quia a Deo eſt inſtitutum, & confirmatum per præſentiam ſuam ad nuptias: & approbatur per reſponſionem ſuam: ſed re ſancta poteſt homo ſancte uti, & ſine peccato: ergo cum hoc ſit maxime cauſa prolis, patet, &c.

Geneſ. 8. ITEM omne quod Deus præcipit, poteſt fieri ſine peccato: ſed Deus præcipit prolem procreare poſt lapſum: ergo poſſibile eſt hoc facere ſine peccato.

ITEM nulla potentia eſt mala de ſe: ergo omni potentia bene poſſumus uti: ſed potentia generandi eſt potentia nobis data: ergo poſſumus ea bene uti: ſed bene uti, ſive melius, non eſt aliter, quam ad illud, ad quod eſt, & ſecundum quod ad illud eſt: hoc autem eſt cum cognoſcit uxorem propter prolem: ergo, &c.

Ad opp. 1. CONTRA: Omnis delectatio immoderata eſt peccatum, quia ubi eſt defectus modi, eſt malum culpæ; ſed in coitu eſt delectatio immoderata, etiam quando coit quis cauſa prolis procreandæ: ergo eſt ibi peccatum.

2. ITEM omnis delectatio, in qua pervertitur rectus ordo, eſt peccatum: ſed in coitu conjugali eſt delectatio, in qua anima abſorbetur a carne, etiam cum coit propter hoc: ergo, &c.

3. ITEM omnis actus, in quo rationabiliter homo erubeſcit, eſt peccatum, vel fœditatem habet, ut purgare ventrem: attamen non ita rationabiliter de hoc erubeſcit quis, quia non debet homo erubeſcere de pœna, ſed de culpa: ſed in coitu conjugali ratione, vel amore prolis erubeſcit, & nullo modo coram aliis faceret: ergo eſt peccatum.

4. ITEM omnis coitus in quo regnat libido, eſt peccatum: ſed in actu conjugali pro generanda prole regnat libido, quia dicit Auguſtinus, quod peccatum non tranſmittit ad poſteros propagatio, ſed libido, ergo, &c.

5. ITEM omnis actus, qui eſt neceſſario ordinatus ad culpam, eſt peccatum: ſed hic eſt in coitu ratione prolis, quia contrahit peccatum proles: ergo in actu conjugali ſemper eſt peccatum.

6. ITEM ubicumque eſt actus conjugalis, neceſſe eſt præcedere motus in carne; ſed primi motus ſunt peccata ſaltem venialia: ergo ſemper coitus propter prolem eſt peccatum veniale.

7. ITEM ſi matrimonium excuſat coitum propter prolis bonum; aut excuſat a peccato quod eſt, aut a peccato quod non eſt. Non a peccato quod non eſt, nec fuit. Si a peccato quod eſt: ergo aliquod eſt ibi peccatum. Juxta hoc quæritur, pro quanto dicatur matrimonium excuſare coitum, cum omnis ordinatio, quæ cum uxore habetur, poſſit etiam haberi cum alia muliere: & ita fit libido, & pruritus; & carnalis actus in cognoſcendo uxorem, ſicut etiam aliam mulierem, vel pene.

CONCLUSIO.

Actus conjugii excuſatur per ſacramentum tamquam morbus per remedium & poteſt excuſari tam quoad culpam mortalem, quam quoad venialem.

RESP. AD ARG. Dicendum quod circa hoc quidam erraverunt dicentes, quod in actu generativæ non eſt culpa niſi per exceſſum, ſicut in actu nutritivæ. *Error 1.* Alii erraverunt dicentes ſemper eſſe peccatum, & nullo modo excuſari; immo propter peccatum matrimonium vitiari, non vitium excuſari: malum enim junctum bono ipſum vitiat, non econverſo bonum malum excuſat. *Error 2.* Et primi quidem non intellexerunt morbum, quomodo ſcilicet infecta eſt vis genera- *Contra 1. Contra 2.*

generativa. Secundi vero non intellexerunt ſacramentum eſſe remedium, & medicamentum, quod non vitiatur a morbo, ſed econtra morbum ſedat. Et ideo qui recte credunt, videntes morbum, & remedium, dicunt actum conjugii per ſacramentum excuſari tamquam morbum per remedium. Si quis autem velit rationem morbi & remedii intueri, poteſt patere ſic: Primum quidem omnis actus in quo regnat pruritus libinis, adeo quod abſorbetur ratio, & homo efficitur totus caro, eſt actus deordinatus, & actus, in quo quantum eſt de ſe, pervertitur regnum animæ; & inordinatio quæ eſt in viribus animæ, ſecundum quam ordinationem attenditur juſtitia quædam, quæ non tantum eſt in ordinatione ad alterum, ſed in ordinatione virium anim ad ſe: ſed hoc eſt in actu cojugali, ſicut experimento patet, & ſancti dicunt, maxime Auguſtinus, & Origenes, & in Gloſſa tangitur: Qui fornicatur, in corpus ſuum peccat. Gloſſa: Hic proprie ſervit anima corpori in tantum, ut ipſo momento, & experimento hujus flagitii nihil cogitare homini liceat, aut intendere, quia mentem captivam ſubdit ipſa ſubmerſio & abſorbitio libidinis. In hujus autem deordinationis argumentum plurimum facit erubeſcentia naturæ, quæ mendax eſſe non poteſt. Erubeſcit autem motum illorum membrorum, & actum tanto plus, quanto eſt melius ordinata: & ſic patet, quod actus ille de ſe eſt morbidus, quia ſine tanta deordinatione exerceri non poteſt, ſicut in eadem Gloſſa tangitur poſt. Ecce igitur qualiter poſſumus videre morbum. Remedium autem intueri poſſumus ſic: Quidam enim eſt actus, qui dicit deordinationem mentis ad Deum, ut idolatrare, & perjurare: quidam eſt qui dicit deordinationem creaturæ ad creaturam, ſive unius ad alterum, ſive ejuſdem ad ſe. Primus eſt malus, & morbidus ſecundum ſe, & nullo modo poteſt fieri bene, nec divino mandato, nec aliter. Secun-

1. Cor. 6. *Explicat.*

A dus vero, quia non habet eſſentialem deordinationem, poteſt per divinum imperium ordinari: utpote cum Deus præcipit occidere hominem, cum etiam præcipit rem alienam accipere, cum etiam inſpirat ſeipſum occidere, ſicut Samſon, in quem irruit ſpiritus Domini: per hunc modum ordinavit coitum Oſeæ cum muliere, quæ non erat ſua uxor, per Dei mandatum. Sed quoniam actus iſte conjugalis non omnibus debeat præcipi, providit divina diſpoſitio illam deordinationem ordinare non per mandatum, ſed per aliquod ſtatutum, & per ſtatutum quod eſſet ſignum illius conjunctionis, quæ erat B ordinata ad concupiſcentiæ remedium, & ita per ſacramentum matrimonii, quod quia habet rationem medicinæ, potius excuſat, quam vitiet, ſicut cum Dominus præcepit Hebræis ut vaſa Ægyptiorum aſportarent; aſportatio non facit præceptum malum, ſed potius econtra præceptum quod eſt potentius, & ſuperius, fecit aſportationem bonam, & meritoriam, quæ alias eſſet culpabilis, & mala. Sancti igitur, & omnes Catholici dicunt coitum per ſacramentum matrimonii excuſari a culpa mortali, maxime quando gratia prolis fit: Sed de modo excuſandi eſt duplex opinio, quia quidam voluerunt dicere, quod excuſatur a culpa mortali, ſed non a C veniali, quia mortale fit ibi veniale. Alii dixerunt, & hoc videtur ſentire Auguſtinus, quod cum Deus perfectum det remedium contra morbum, quando gratia prolis coitur, poteſt eſſe ſine omni culpa: & hoc eſt magis conſonum rationi, & pietati fidei. Et concedendæ ſunt rationes ad hoc. Si tamen hæc intentio durer a principio uſque in finem, ut non deflectatur ad aliud mens, quod tamen eſt valde difficile.

Judic. 14 *Oſe 1.* *Exod. 3.* *Opinio aliorum.* *Opinio propria.* *Limitatio opinionis*

1. 2. 3. 4. Ad illud quod obiicitur, quod eſt ibi immoderatio, deordinatio, erubeſcentia, & libido, dicendum quod hæc quatuor poſſunt eſſe circa actum rationis, aut ſenſualitatis. Si circa actum rationis ſemper faciunt cul-

Digitized by Google

culpam, quia faciunt malum ſecundum ſe. Si autem ſunt circa actum ſenſualitatis exiſtente ordinatione circa actum rationis, tunc iſta excidunt in pœnam: & ſic eſt in propoſito. Nam per virtutem ſacramenti ratio ordinatur, ut moderate velit, & ordinate, & honeſte: nec de illo actu erubeſcit homo, quia vult filios procreare, nec improba voluntate appetit, ſed caſta. Sed niſi interveniret remedium matrimonii, tunc eſſet inordinatio non ſolum in ſenſualitate, ſed etiam ratione: & ſic ſemper eſſet peccatum. Unde iſtis quatuor mediis oſtendi poteſt, quod actus generativæ eſt peccatum, niſi excuſetur.

5. Ad illud quod obiicitur, quod eſt cauſa peccati, dicendum quod falſum eſt, quia actus ille ſecundum ſe non eſt cauſa niſi prolis, ſed ratione primæ tranſgreſſionis prolem generari non contingit ſine culpa ſua, non generantis, quia non propter culpam generantis, ſed propter culpam primi parentis naſcitur proles peccatrix.

6. Ad illud quod obiicitur de primis motibus, poteſt dici quod antecedunt actum conjugalem, nec ſemper ſunt peccata: utputa quando ſurgunt ex cogitatione ordinata, utpote ſi Abraham cogitaret cognoſcere uxorem ut acciperet prolem; & tunc ſi caro moveretur, non peccaret.

7. Ad illud quod ultimo quæritur, a quo peccato excuſat, dicendum quod a peccato, non quod eſt, ſed quod alias eſſet, niſi matrimonium interveniret. Unde differenti modo eſt remedium ſacramentum matrimonii, & alia ſacramenta. Hoc enim eſt in remedium, quia facit vitare peccatum, quod incurreretur: alia vero liberant a peccato, in quod jam quis eſt lapſus; pro tanto autem præſtat remedium, quia actus de ſe inordinatus ordinatur per divinum ſtatutum.

A

QUÆSTIO II.

An coitus conjugalis cauſa fornicationis vitandæ, poſſit eſſe ſine omni peccato veniali.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 49. art. 5.
Et 4. Sent. d. 31 q. 1. art. 5.
Guil. Altiſiod. 4 Sent. tract. 9. cap. 4. q. 2.
Rich. 4. Sent. diſt. 31. art. 3. q. 2.
Thom. Arg. 4 Sent. d. 31. q. 1, art. 3.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 31. q. 5.
Petr. de Tarant. 4. Sent. d. 31. q. 5.

Fundam.

Utrum coitus conjugalis cauſa fornicationis vitandæ poſſit eſſe ſine omni peccato veniali. Et quod non, videtur; quia dicit Auguſtinus, & habetur in littera: Hoc quod conjugati victi concupiſcentia utuntur invicem ultra neceſſitatem procreandi liberos, ponam in his, pro quibus quotidie dicimus: Dimitte nobis debita noſtra. *Mat. 6*

B

Item: Iterum revertimini in idipſum, ne tentet vos ſatanas propter incontinentiam: hoc autem dico ſecundum indulgentiam, non ſecundum imperium: ſed ſi meritorium eſſet ſine peccato ſic uxorem ſuam cognoſcere, poſſet non tantum indulgeri, verum etiam præcipi. *1 Cor. 7*

Item Gregorius dicit ſuper Oſee, quod vir qui cognovit uxorem, non debet Eccleſiam ingredi, niſi lavetur. Et poſt dicit hanc conſtitutionem non extendi ad eos, qui uxores ſolo amore prolis cognoſcunt: ergo alia culpa amplior eſt in his, qui cognoſcunt uxores ſuas cauſa fornicationis vitandæ: ſed non niſi venialis: ergo, &c. *Habetur in littera, reſp. 10. ad Auguſtin.*

C

Item qui cognoſcit ad vitandam fornicationem, aut impellitur a carne, aut non. Si non impellitur: ergo utitur remedio, cum non indigeat: ergo aliqua inordinatio eſt ibi: ergo veniale. Si impellitur: ſed impulſus talis non eſt ſine peccato: ergo, &c.

1. Contra: per Auguſtinum. Infirmitas carnis excipitur per bonum matrimonii, ne cadat in foveam peccati: ſed cum coit cauſa fornicationis vi- Ad opp.

vitandæ, infirmitas carnis movet: ergo, &c.

2. Item ratione videtur, quia qui utitur aliquo ad illud, ad quod eſt, poteſt hoc facere ſine peccato: ſed conjugium eſt propter fornicationem vitandam: ergo, &c.

3. Item majus bonum eſt continentia, quam proles: ergo magis licitum, & debitum eſt amare continentiam, quam prolem: ſed qui coit amore prolis procreandæ, poteſt ſine peccato: ergo qui amore continentiæ ſervandæ.

4. Item, qui coit amore continentiæ ſervandæ in altero, non peccat, ut cum reddit debitum uxori, ne in fornicationem labatur: ergo ſi non magis debet eſſe ſolicitus de aliena continentia, quam de ſua, patet, &c.

CONCLUSIO.

Conjugalis coitus ad vitandam fornicationem in ſe eſt peccatum veniale: in uxore autem vitanda nullius eſt criminis.

Resp. ad Arg. Dicendum quod qui coit cauſa fornicationis vitandæ, aut hoc eſt in ſe, aut in altero. Si in altero, ut reddat debitum, hoc eſt puræ juſtitiæ, hoc eſt fidei, & eſt de bonis matrimonii: recte ideo omnino a culpa excuſatur. Qui vero coit cauſa fornicationis vitandæ in ſe, in hoc ſemper peccat venialiter, quia aut pulſatur a carne, aut ſi non pulſatur, ex quo tamen non vult procreare prolem, nec compellitur debitum reddere, aliqua ſuperfluitas eſt ibi: & ideo peccat. Et ſi tu obiicias, quod licet homini bibere, ne ſitiat: ſic etiam ſine peccato coire, ne fornicari appetat; non eſt ſimile, quia hic eſt motus naturæ, in coitu non, nec etiam neceſſitatis: & hoc dicit Magiſter in ſequenti diſtinctione. Reddere debitum conjugale nullius eſt criminis, exigere autem ultra generandi neceſſitatem: culpæ eſt venialis.

A 1. Ad illud ergo quod obiicitur de Auguſtino, dicendum quod foveam peccati vocat peccatum mortale.

2. Ad illud quod obiicitur, quod ad hoc eſt, &c. Dico quod ad hoc eſt ſecundum indulgentiam, non ſecundum imperium: & ideo veniale peccatum, & in hoc ordinatur.

3. Ad illud quod obiicitur de continentia, quod majus bonum eſt, dico quod continentiam ſervare contingit ſine hoc, ſed non prolem procreare.

4. Ad illud quod obiicitur, quod continentia ſervanda eſt in altero ſine culpa, dico quod non eſt locus a minori, ſed a majori, quia ibi eſt actus juſtitiæ, ratione cujus tenetur, & excu- B ſatur, non ratione amoris continentiæ.

QUÆSTIO III.

An coire cum uxore ratione concupiſcentiæ ſatiandæ ſit ſemper peccatum mortale.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 49. art. 6.
Richardus 4. Sent. d. 31. art. 3. q. 3.
Thom. Arg 4. Sent. d. 31. q. 1. art. 4.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 31 q. 6.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 31. q. 6. & 7.

Utrum coire cum uxore ratione concupiſcentiæ ſatiandæ ſit ſemper mortale peccatum. Et quod non, C videtur: quia Auguſtinus dicit, & habetur in littera: Conjugalis concubitus gratia concupiſcentiæ ſatiandæ, ſed tamen cum conjuge propter tori fidem, venialem habet culpam. *Fundam. De bon. conjug. c. 6. & 7 & lib. 1. de nupt. & concupiſ. c. 15. & 6*

Item hoc ipſum videtur ratione, quia delectari in coitu conjugali ratione boni matrimonii peccatum non eſt: ergo nec velle delectari, quia ſi actus bonus, & voluntas actus bona: ergo videtur, &c.

Item qui delectatur in cibo non propter Deum, ſed propter ipſum cibum, quia boni ſaporis eſt, non peccat mortaliter: ergo pari ratione cum delectatio conjugalis non ſit mortalis, ſi vult delectari, non peccat mortaliter.

Contra: Dicit auctoritas, & habetur *Ad opp.*

Digitized by Google

Status Pythagoricus. betur in littera: Vehemens amator uxoris eſt adulter: ſed qui amat uxorem propter hoc ut delectetur in ipſa, eſt vehemens amator: ergo, &c.

Item Hieronymus: Voluptates, quæ de meretricum amplexibus capiuntur, in uxore damnandæ ſunt.

Item ratione videtur, quia velle coire, ſive appetere ſola delectatione, eſt peccatum, etiam ante conſenſum: ergo etiam cum progreditur in conſenſum, & actum, cum comedit vir, tunc cum comedere erit mortale.

Item qui cognoſcit propter hoc ut delectetur, fruitur creatura, quia ibi ponit finem ſuæ quietis: ſed ſumma perverſitas eſt frui utendis: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Conveniens cum uxore concupiſcentiæ ſatiandæ cauſa, ut ex impetu libidinis recognoſcat eam, non ut uxorem, mortaliter peccat: ſecus autem, tantum venialiter.

Opinio aliorum. Resp. ad Arg. Dicendum quod aliqui dicunt, quod qui finaliter cognoſcit uxorem, ut habeat illam miſeram delectationem, quæ dicitur eſſe in coitu, peccat ſemper mortaliter, quando illam ponit tamquam finem principalem, ſicut ſi aliquis propter vanam gloriam prædicaret: qui autem cognoſcit aliqua alia cauſa principali, ſed tamen quaſi a latere placet ei delectatio, quæ eſt ibi: ſicut de aliquo qui finaliter prædicat propter Deum, ſed tamen quaſi a latere placet ei delectatio laudis, dicunt quod peccat venialiter. Ad hoc enim quod conjugalis coitus ſit ſine omni peccato, neceſſe eſt quod illa delectatio non placeat, immo diſpliceat rationi. Tanta enim eſt ut auferat uſum rationis, & ſpiritum prophetiæ ſecundum illud tempus: & ideo non poteſt tunc referri in Deum: & ideo ea non poteſt quis bene uti volendo, ſed nolendo: non ſic eſt de aliis delectationibus, quarum ſenſus poſſunt a ratione actu referri in Deum. Unde ſecundum hos aliud eſt A delectationem quærere, aliud eſt oblatam acceptare, aliud eam tolerare, primum eſt peccati mortalis, ſecundum eſt venialis, tertium eſt perfectionis. Sed hæc poſitio licet probabilis videatur, tamen nimis dura eſt: *Improb.* licet enim viris cum uxoribus jocari, & etiam delectari, & veniale eſt: ita tamen quod faciant affectu maritali, nec oportet omnem delectationem referre in Deum, peccant tamen venialiter. Nec ſemper frui creatura eſt mortale, niſi ita ponat ibi finem, quod etiam faceret, ſi contra Deum eſſet: tunc enim ponit finem ultimum ibi. Unde non eſt ſimile de prædicatione, quæ eſt B opus privilegiatum. Et propter hoc *Opinio propria.* eſt alia opinio, quod qui cognoſcit uxorem propter delectationem finalem, aut movetur in delectationem tanto impetu, ut cognoſcat uxorem, ſicut meretricem: & hoc tunc eſt, quando eam cognoſceret, etiamſi non eſſet uxor, & tunc peccat mortaliter, quia tunc ponit ibi finem ultimum, & tunc vere, & proprie fruitur, & nimis vehementer amat. Si autem in ea vult delectari, quia uxor, & nullo modo eam cognoſceret, ſi uxor non eſſet, tunc non eſt omnimoda inordinatio: & tunc eſt peccatum veniale, & excuſatur per bonum matrimonii, ut non ſit mortale. C In hoc caſu dicunt locutum fuiſſe Auguſtinum. Tamen illa ratio non valet: *Reſpon. ad 2 pro Fundam.* delectari non eſt malum: ergo nec velle: quamvis enim laudari non ſit malum, tamen velle laudari malum eſt: & ſecundum has duas vias procedunt rationes ad partes oppoſitas. Illæ enim quæ probant quod ſit mortale libidinis ardore, & creaturæ fruitione, procedunt ſecundum quod coitus fit ſecundum impetum voluptatis. Rationes vero ad oppoſitum procedunt ſecundum quod habetur reſpectus ad matrimonii ſacramentum, quia cognoſcit eam, quia uxor: nec aliter delectaretur in ea, niſi eſſet matrimonialiter conjuncta.

DI.

Digitized by Google

DISTINCTIO XXXII.

De ſolutione carnalis debiti.

SCIENDUM *etiam eſt, quia cum in omnibus aliis vir præſit mulieri, ut caput corpori, eſt enim vir caput mulieris, in ſolvendo tamen carnis debito pares ſunt. Ideo Apoſtolus utrique pariter præcepit in hac cauſa ſibi invicem ſubiici, inquiens: Vir debitum reddat uxori, ſimiliter & uxor viro: quia mulier non habet poteſtatem ſui corporis, ſed vir: ſimiliter & vir non habet poteſtatem ſui corporis, ſed mulier: quia nec mulier ad alium virum, nec vir ad aliam mulierem poteſtatem ſui corporis habet; nec vir ad continendum, nec mulier poteſtatem habet ſine mutuo conſenſu; ſed alter alterius poteſtatem habet corporis, ut poſcenti alteri non liceat alteri negare debitum. In hoc enim pares ſunt, quia nec viro, nec mulieri corpus ſuum licet alii tradere; ſed ſibi invicem debitores ſunt in hac cauſa ne peccandi detur occaſio: Per quod non dominium tollitur viro, ſed vitium. Debent enim ſibi conjugati non ſolum ipſius ſexus ſui commiſcendi fidem liberorum procreandorum cauſa, quæ prima eſt in ipſa mortalitate ſocietas, verum etiam infirmitatis invicem excipiendæ ad illicitos concubitus devitandos, mutuam quodam modo ſervitutem: ut etſi alteri eorum continentia placeat, niſi ex alterius conſenſu non poſſit. Ad hoc enim neuter habet poteſtatem ſui corporis: quod adeo verum eſt, ut etiam quod non filiorum procreandorum, ſed infirmitatis & continentiæ cauſa expetit, vel ille de matrimonio, vel illa, non ſibi alterutrum negent, ne per hoc incidant in damnabiles corruptelas. Reddere enim debitum conjugale nullius eſt criminis: exigere autem ultra generandi neceſſitatem culpa eſt venialis. Fornicari vero vel mœchari puniendi eſt criminis.*

Aug cont. Fauſt. 22 tom. 6. in ſenſu c. 1.
1 Cor 11.
1. Cor. 7
Aug. de bono conjug. c. 6. tom. 6.
Ibid. c. 7.

Quod neuter continere valeat, niſi ex communi conſenſu.

Quod vero ſine conſenſu uxoris vir continere non valeat, ſubditis probatur teſtimoniis. Ait enim Auguſt. Si dicat vir: Continere jam volo. Nolo autem dicit uxor; non poteſt. Quod enim tu vis, illa non vult. Numquid per continentiam tuam illa debet fieri fornicaria? Si alii nupſerit te vivo, adultera erit. Non vult tali lucro Deus tale damnum compenſari. Redde debitum, & ſi non exigis, redde. Pro ſanctificatione perfecta Deus tibi computabit, ſi non quod tibi debetur exigis, ſed reddis quod debes uxori. Idem ſecundum verba Apoſtolica, etiamſi vir continere voluiſſet, & tu noluiſſes, debitum tibi reddere cogeretur, & illi Deus imputaret continentiam, ſi non ſuæ, ſed tuæ concederetur infirmitati, ne in adulterium caderes. Quiſquis ergo compatiens infirmitati uxoris reddit, non exigit debitum: aut ſi propter propriam infirmitatem duxit uxorem plangens potius, quia ſine uxore eſſe non potuit, quam gaudens quia duxit, ſecurus expectat diem noviſſimum. Idem una ſola cauſa eſſe poteſt, qua te ad id, quod noviſti non modo non hortaremur, ſed etiam prohiberemus implere; ſi forte tua conjux hoc tecum ſuſcipere animi vel carnis infirmitate recuſaret. Nam vovenda talia non ſunt a conjugatis niſi ex conſenſu & voluntate communi, & ſi præpropere factum fuerit, magis eſt corrigenda temeritas, quam perſolvenda promiſſio. Non enim Deus exigit, ſi quis ex alieno aliquid voverit, ſed potius uſurpare vetat alienum. Idem Apoſtolus nec ad tempus, ut vacent orationi, niſi ex conſenſu voluit conjuges carnali invicem fraudari debito. Idem manifeſtum eſt ita voluiſſe legem fœminam ſub

Super pſ. 149. in ſi. habetur 33. q. 5. c. Si dicat.
Idem ad Arment. epiſc. 45. tom. 2.
Aug. in l. de adult. conjug. l. 1 c. 2. & ſeq. tom. 6.
Idem in qq. Num. l. 4 c. 59. tom 4.

viro

Digitized by Google

viro eſſe, ut nulla ejus vota quæ abſtinentiæ cauſa voverit, reddantur ab ea, niſi auctor fuerit vir permittendo. Nam cum ad peccatum ejuſdem viri pertinere voluerit lex, ſi prius permiſerit, & poſtea prohibuerit: non tamen dixit ut faciat mulier quod voverat, quia permiſſa jam prius a viro fuerat. Viri dixit eſſe peccatum quia abnuit quod prius conceſſerat, non tamen mulieri ex hoc juſſum dedit, ut cum prius vir ei conceſſerit poſtea ſi prohibuerit, contemnatur. Ex his apparet, quod vir vel mulier continentiam Deo offerre non poteſt ſine communi conſenſu, nec alter alteri debitum negare debet. Si vero quilibet eorum alterum a ſuo jure abſolverit, ad præteritam ſervitutem numquid revocare poterit? Hoc enim videtur Auguſtinus ſupra voluiſſe. Quibuſdam videtur, quod mulier non diſcedens a domo viri, quæ viro permittente continentiam voverit, vel promiſerit, eodem prohibente ſolvere non valeat, & hoc propter dignitatem viri, qui eſt caput mulieris. Sed melius hoc intelligitur in tali caſu, ubi vir concedit mulieri vovere continentiam, & ante votum prohibet implere. Si vero habitum mutaverit, non poteſt revocari, ſecundum illud: Qui uxorem ſuam velare permiſerit, aliam non accipiat, ſed ſimiliter convertatur.

Ex Concil. Remen. 33. q. 5. cap. Qui uxorem.

Quibus temporibus ceſſandum ſit a coitu.

In l. de q. novi & veter. t 4. c 127. ad fin. habetur 33. q. 4. Chriſtiano. Ibid. cap. Quoties. Ibid. ſi cauſa, & eſt in epiſ. ad Conſent. c. 72.

Et licet debitum poſcenti ſemper ſit ſolvendum, non licet tamen qualibet die poſcere. Unde Auguſtinus. Chriſtiano cum uxore ſua aliquando licet convenire, aliquando non: propter proceſſionis enim dies & jejuniorum aliquando non licet convenire: quia etiam a licitis abſtinendum eſt, ut facilius impetrari poſſit quod poſtulatur. Idem quoties enim vel dies nativitatis, vel reliquæ feſtivitates advenerint, non ſolum a concubinarum conſortio, ſed etiam a propriis uxoribus abſtinete. Idem Ambroſius: Si cauſa procurandorum filiorum ducitur uxor, non multum tempus conceſſum videtur ad ipſum uſum; quia & dies feſti, & dies proceſſionis, & ipſa ratio conceptus, & partus juxta legem ceſſare uſum carnis bis debere temporibus demonſtrant.

Hieronymus videtur diſſentire a præmiſſis.

In quodam ſerm. 33. q. 4. Sciatis. Ibid. 1. Reg. 21. Joan. 6. Hieron. ſuper Matt. 33. q. 2.

Illi autem quod dictum eſt, reddere debitum non eſſe peccatum, videtur obviare quod ait Hieronymus; Quicumque uxori debitum reddit, vacare non poteſt orationi, nec carnes agni edere. Idem ſi panes propoſitionis ab his, qui uxores ſuas tetigerant, comedi non poterant, quanto magis panis qui de cœlo deſcendit, non poteſt ab his, qui conjugalibus paulo ante hæſere complexibus, violari atque contingi? Non quod nuptias condemnemus, ſed quod eo tempore quo carnes agni manducaturi ſumus, vacare a carnalibus operibus debeamus. Hoc capitulum maxime ad miniſtros Eccleſiæ pertinere videtur: quibus non licebat ſacra officia celebrare, atque myſteria tempore conjugalis amplexus, quo etiam præſentia Spiritus ſancti non datur. Unde idem ait: Connubia legitima carent quidem peccato, nec tamen tempore illo, quo conjugales actus geruntur, præſentia Spiritus ſancti dabitur, etiam ſi propheta eſſe videatur, quæ officio generationis obſequitur.

Quibus temporibus non ſint celebrandæ nuptiæ.

33. qu. 4. Non oportet ex concil. Ilerden. Nicolaus Papa ad conſ. Bulg. 33. qu. 4.

Non ſolum in opere carnali obſervanda ſunt tempora, ſed etiam in celebrandis nuptiis, ſecundum illud: Non oportet a Septuageſima uſque in octavam Paſchæ, & tribus hebdomadis ante feſtum ſancti Joannis, & ab Adventu Domini uſque poſt Epiphaniam celebrare nuptias. Quod ſi factum fuerit, ſeparentur. Item Nicolaus Papa: Nec uxorem ducere, nec conjugia facere quadrageſimali tempore convenire poſſe ullo modo arbitror.

DI-

DISTINCTIO XXXII.

De matrimonio ſecundum cauſam finalem quantum ad fidem tori.

Sciendum etiam eſt, &c.

Expoſitio textus.

SUPRA egit Magiſter de bonis matrimonii in communi. Hic ſpecialiter agit, quo modo vir obligatur uxori, & econverſo quantum ad ſolutionem debiti. Habet autem hæc pars duas. In Prima determinat quæ ſit obligatio inter uxorem, & virum quantum ad fidem tori. In ſecunda determinat, quo modo, & qualiter hæc fides fuerit in patribus antiquis, infra: *Quæritur hic de antiquis patribus, &c.* Prima pars habet duas partes. In prima determinat de modo obligationis. In ſecunda de tempore, in quo debet debitum peti, ibi: *Et licet debitum poſcenti ſit ſolvendum, &c.* Prima pars habet duas. In prima oſtendit quod vir, & uxor in hac lege, ſive fide judicantur ad paria: & quod unus ſine voluntate alterius continere non valeat. In ſecunda auctoritatibus confirmat, ibi: *Quod vero ſine conſenſu uxoris &c.* Similiter ſecunda pars, in qua determinat de tempore, in quo debitum debet peti, habet duas. In prima determinat, quod non ſemper eſt debitum petendum, quamvis ſemper ſit ſolvendum. In ſecunda incidenter determinat, quod non eſt ſemper nuptias celebrare opportunum, ibi: *Non ſolum in opere carnali, &c.*

Diviſio

Diſt. 33.

In hoc enim pares ſunt; quia nec viro, nec mulieri corpus ſuum licet alii tradere, ſed ſibi invicem debitores, &c. Dub. I.

Videtur hoc falſum, quia in hoc ſacramento ſignatur conjunctio Chriſti, & Eccleſiæ Dei, & animæ: inter quos nulla omnino eſt paritas: A ergo nec viri ad uxorem. Item Mulieres ſubjectæ ſint viris ſuis, & poſt dicit de viris, quod diligant eas ſicut corpora ſua; ergo cum corpus ſit pars inferior: patet, &c. Ephe. 5.

RESP. Dicendum quod in matrimonio eſt conſiderare ſexuum diſtinctionem, & conformem conjunctionem, & poſtremo mutuam obligationem. Ratione duorum primorum ſignat Deum, & Eccleſiam, quia ſicut mulier eget viro, ſic Eccleſia Chriſto. Ratione conjunctionis inſeparabilis, & conformitatis ſignat illam conjunctionem. Ratione obligationis non eſt ſignificatio, quia Deus omnino liber eſt, & nulli omnino obligatur: tamen debet eſſe inter B virum, & mulierem obligatio, quia aliter non interveniret inſeparabilis unio: quoniam conformis eſt unio, ideo conformis eſt obligatio: & ideo quantum ad hoc pares judicantur, quia conformiter ſibi invicem obligantur. AD illud, quod obiicitur, quod eſt vir ſuperior, dicendum quod illud intelligitur quantum ad illos actus qui reſpiciunt ſexum virilem ſpecialiter, ſcilicet quantum ad regimen domus, & conſimilium.

Nam vovenda talia non ſunt a conjugatis. Dub II.

C Quæritur, utrum peccet mortaliter, qui ſic vovet. Et quod ſic, videtur; quia qui ſcienter uſurpat alienum, peccat mortaliter, etiam ſi det in eleemoſynam: ergo cum talis vovens uſurpet alienum: patet, &c. Item qui vovet quod non licet, vel jurat, hoc ipſo perjurus eſt, quia temerarie jurat: ergo cum non liceat viro continere uxore invita, videtur quod ſi voveat, mortaliter peccet. Item ſi juraret quod numquam mulierem cognoſceret, peccaret mortaliter: ergo pari ratione ſi voveat.

RESP. Dicendum quod cum quis vovet continentiam, dupliciter poteſt vovere, aut intentione fraudandi uxorem, aut amore continentiæ. Si intentione fraudandi uxorem, ſic eſt ini-

iniquum, & prohibitum: & tale votum eſt illicitum. Si continentiæ amore ſine conſenſu conjugis, tale votum aliquid habet temeritatis, aliquid habet honeſtatis. Vir enim non habet ſui corporis poteſtatem quantum ad debitum ſolvendum, ſed ſui juris eſt quantum ad debitum petendum: & ideo primum non poteſt vovere, ſed ſecundum: & ideo niſi uxor conſentiat, votum eſt revocandum quantum eſt ad debiti redditionem: ſed ſtat quantum ad ſolutionem. Unde ſi quis deliberate vovit caſtitatem, tenetur quantum in ſe eſt continere, ut debitum non petat, ſi tamen uxor petat, ſolvere debet: & ſic nulli fit præjudicium, & non offertur Deo alienum, ſed proprium. Et ſic patet quod hoc non eſt omnino alienum, & patet reſponſio ad objecta. Tamen quod obiicit de juramento non eſt ſimile, quia juramentum temerarium eſt ſimpliciter, cum teneatur facere contrarium. Unde peccat ſtatim cum ſic juret, non ſic cum voveat.

Si vero quilibet eorum alterum a ſuo jure abſolverit, &c.

Dub. III.

Ponatur quod mulier de conſenſu viri emittat ſimplex votum, & poſtmodum vir pœniteat, utrum teneatur ei debitum reddere. Et videtur quod non, quia ſuo juri renunciavit, unde videtur quod non habeat ulterius poteſtatem petendi debitum. In oppoſitum autem videtur auctoritas

Num. 30. Auguſtini, ubi dicitur: Sin autem contradixerit, &c. ſuper illud dixit

Li. 4 c. 39 Auguſtinus, & habetur in littera, quod vir poteſt retractare votum uxoris, in quod conſenſerat: & præterea vir non eſt aſtrictus ſervare continentiam, quia uxore mortua poſſet ducere aliam: ergo videtur quod poſſit debitum reddere.

Resp. Dicendum quod ſi mulier vovet aſſenſu viri, aut hoc eſt aſſenſu privato, aut aſſenſu qui eſt in conſpectu Eccleſiæ, ſive prælati. Sic aſſenſu qui fit in conſpectu prælati, ſic ſecundum juris formam non poteſt debitum petere, quia renunciat ſuo juri. Si autem occulto conſentit, quia proponit continere, & intendit ſimpliciter juri ſuo renunciare, jam mulier in conſpectu Dei abſoluta eſt, nec tenetur debitum reddere, ſi hoc ex deliberatione vir conceſſerit. Sed quoniam hoc non conſtat Eccleſiæ, compellatur per excommunicationem ab Eccleſia viro debitum reddere. Si quæras, utrum debeat obedire, dicendum quod ſi votum non emiſit, poteſt ſine peccato debitum reddere, & tenetur ad mandatum Eccleſiæ. Si autem emiſit votum, credo quod vir eam revocare non poſſit, nec tenetur aſſentire ei. Nec eſt ſimile de voto abſtinentiæ, pro eo quod quantum ad omnia vir præeſt uxori, præter quam in lege tori. Verumtamen talem modum vovendi non approbat Eccleſia propter periculum quod imminet: unde non patitur quod unus voveat, & religionem ingrediatur, niſi alter ſimiliter voveat, & talis ſit perſona, de qua non poſſit ſuſpicio oriri. Si autem aliter fiat, coram Deo tenetur obſervare.

Et licet debitum poſcenti ſemper ſit perſolvendum, non licet tamen qualibet die poſcere, &c.

Dub. IV.

Videtur hoc falſum, quia ſi non licet petere: ergo illicite, & injuſte petit: ſed injuſte petenti rem non tenetur quis reddere, quia non eſt ei reddendum niſi jus ſuum; ergo ſi non poteſt ſemper juſte petere; non ergo ſemper tenetur debitum ſolvere.

Resp. Dicendum quod tunc non licet, quando privat juſtitiam, & æquitatem, condecentiam, & honeſtatem, ſicut patet per litteram ſequentem. Eſto tamen quod privet juſtitiam, adhuc non valet ratio illa, quia injuſte petere eſt dupliciter. Aut quia non habet jus in re petita, ſicut ille qui petit rem alienam: & tali non oportet reddere. Aliter eſt

pe-

petere injuſte, quia etſi habeat juſtitiam, tamen modum debitum in petendo non ſervat: vel poteſt eſſe quod non ſit prohibitum, ſed tamen ſit prohibitum aliquando petere. Verbi gratia: Prælatus ſuperior ſi injungat inferiori, ut nihil præcipiat ſubdito, tamen ſubdito non dicit quod illi non obediat, ſi prælatus inferior præcipit: ille tenetur obedire, quia non eſt exemptus: attamen ille peccat mortaliter. Sic in propoſito poteſt intelligi. Quidquid ſit de exemplo inducto, verum eſt quod etſi aliquis jus ſuum inordinate exigit, tamen ex hoc non dat poteſtatem alteri retinendi, quod debet reddere. Unde Dominus ſolum prohibuit accedere ad menſtruatam: & ideo iſta prohibitio non ſe extendit ad mulierem: & ideo tenetur reddere, ſed ille petendo peccat. Et ſic intelligendum eſt, quod Auguſtinus dicit ſuper Levitico, quod neceſſario utrique indicitur continentia, & uterque in Levitico præcipitur interfici: & uterque facit contra bonum prolis, ut Hieronym. dicit. Hoc enim intelligere eſt ratione perſonæ petentis, quæ recte dicitur accedere, & contra hoc facere, ut ex prædictis patet.

Levit. 20

Quicumque uxori debitum reddit, vacare non poteſt orationi.
Dub. V.

1 Tim. 5 Videtur male dicere, quia dicitur: Sine intermiſſione orate: hoc eſt præceptum: ergo ſi non poteſt orare qui reddit debitum: patet, &c. Item videtur illud ſimpliciter eſſe falſum, quia nihil impedit orationem ſicut peccatum: ſed veniale peccatum non impedit: ergo nec actus, in quo nulla eſt culpa. Item de David obiicitur, qui fuit devotiſſimus, & tamen habuit plures uxores, & liberos. Si tu dicas illud intelligi de eo tempore, in quo quis coit, ſimiliter poſſes dicere de tempore, in quo homo dormit.

Resp. Magiſter dicit hoc intelligendum eſſe de clericis; ſed tamen A iſtud non plene ſatisfacit objectionibus prædictis: & ideo dicitur, quod cum dicitur aliquis non poſſe, neceſſario dicitur potentiam negare ſimpliciter, vel facultatem: & iſte modus ſæpe eſt in Scriptura. Non vult ergo Hieronymus negare potentiam, ſed facultatem; unde non dicit, quod non poſſit orare: ſed dicit quod non poteſt orationi vacare, quia actus ille multum deiicit mentem ſpiritualem, ſicut dicit Auguſtinus, niſi ſit gratia excellens, & ſpecialis, ſicut fuit in David. Et ideo aliud eſt conſilium, ut cum quis vult ſe totum orationi dare, debet a tali actu abſtinere: & ſic patet quod non repugnat orationis præcepto; B tamen de illo quod dicit, quod orandum eſt ſine intermiſſione, intelligendum eſt quod nomine orationis omnis bonus actus intelligitur ſecundum Gloſſam. Unde dicitur ibi: Non ceſſat orare, qui non ceſſat bene facere. Quod obiicitur, quod peccatum magis gravat, dicendum quod falſum eſt de veniali peccato propter multam fœditatem animæ, quæ eſt in illo actu: & frequenter anima multum impeditur per aliquas fœditates, vel etiam infirmitates pœnales.

ARTICULUS I.

C AD intelligentiam hujus partis quæritur de obligatione conjugum quantum ad ſolutionem debiti. Circa quod quatuor breviter oportet quæri. Primo quæritur de obligatione per comparationem ad votum continentiæ. Secundo per comparationem ad accidens ſuperveniens. Tertio per comparationem ad tempus, in quo debitum debet peti, & ſolvi. Quarto de tempore in quo debent nuptiæ celebrari. Circa primum duo quæruntur. Primo, utrum per votum poſt carnalem copulam poſſit vir continere uxore nolente. Secundo, utrum poſſit continere uxore nolente ante carnalem commixtionem.

Digitized by Google

QUÆSTIO I.

An per votum poſt carnalem copulam poſſit vir continere, uxore nolente.

S. Th. in Supp. 3 p. q 53. art. 1.
Et 4. ſent. diſt. 32. q. 1. art. 1.
Scot. 4 Sent. d. 32. q. 1.
Richardus 4. Sent. diſt. 32. art. 2 q. 1.
Durand. 4. Sent. d. 32. q. 1.
Thom. Arg. 4 Sent. d. 32. q. 1. art. 2.
Franc. de Mayr 4 Sent. d. 32. q. 1.
Stephanus Bruleſ. 4. Sent. diſt. 32 q. 1.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 32. q. 3

Fundam.

UTRUM per votum poſt carnalem copulam poſſit vir continere uxore nolente. Et videtur quod non: quia poſt carnalem copulam vir non habet poteſtatem ſui corporis: ſi non habet: ergo non poteſt de ipſo facere ſacrificium continentiæ uxore nolente.

ITEM Auguſtinus dicit, & habetur in littera; Non modo non hortamur, ſed etiam quod voviſti prohibemus adimplere, ſi forte conjux tua hoc tecum ſuſcipere animi vel carnis infirmitate recuſat.

ITEM ratione videtur, quia mulier non tenetur continere, nec vir poteſt eam ad continentiam cogere: ſed cogit eam, ſi ipſa in vita vult continentiam ſervare: ergo cum non poſſit cogere, non poteſt continere.

C ITEM ſicut ſervus tenetur domino obſequi, ſic vir uxori debitum reddere, & fortius, quia eſt a Domino confirmatum: ſed ſervus prohibente domino non poteſt religionem intrare, vel a ſervitio ejus ſe auferre: ergo, &c.

Ad opp. 1. CONTRA: Licitum eſt viro uxore etiam prohibente accipere crucem in ſubſidium terræ ſanctæ: ſed votum continentiæ adhuc melius eſt: ergo, &c.

2. ITEM uxore prohibente poteſt quis corpus ſuum ad martyrium, & mortem exponere: & tunc conſtat quod ſe reddit impoſſibilem ad ſolvendum debitum: ergo, &c.

3. ITEM quantacumque quis juret, A vel voveat, vel ſe obliget ut non impleat conſilia, non tenet juramentum, nec votum: ergo nullus poteſt ſe obligare, quin ſemper faciat melius: ſed melius eſt continere; ſicut dicit Apoſtolus: ergo, &c. *1 Cor. 7*

4. ITEM qui impedit aliquem volentem aſcendere ad altiorem ſtatum, peccat graviter, quia Spiritui ſancto, obviat: ergo ſi vir vult continere, & religionem intrare, videtur quod uxor teneatur conſentire: ergo ſi non vult poteſt ad hoc compelli de jure: ergo, &c.

CONCLUSIO.

B *Poſt copulam carnalem emiſſo voto vir debet debitum reddere uxori petenti, ſed non poteſt petere.*

RESP. AD ARG. Dicendum quod continere eſt duobus modis: aut omnino, ita quod debitum nec petat, nec ſolvat: aut non omnino, ita quod debitum non petat, tamen petenti ſolvat. Primo modo non poteſt vir continere uxore invita, quia non poteſt ei auferre jus, quod habet in corpus viri. Secundo modo continere poteſt ipſa contradicente, & vovere poteſt: & ſi voveat, ſervare tenetur, videlicet ut numquam debitum petat. Concedendæ ſunt ergo rationes probantes, quod non omnino poteſt continere.

1. AD illud quod obiicitur, quod poteſt accipere crucem, dicendum quod hoc factum eſt in favorem, & neceſſitatem terræ ſanctæ: nec facta eſt omnino derogatio juri mulieris, quia debet mulier velle pro neceſſitate tanta continere ad tempus, quod ſi nolit, poteſt virum ſuum ſequi: ſed cum vovetur continentia, tunc omnino mulier jure ſuo privatur, etiam ſecundum tempus totius vitæ.

2. AD illud quod obiicitur de martyrio, dicendum quod mori poteſt pro Chriſto, ſi neceſſitas immineat, quia mulier tenetur hoc velle; & ſi vir

Digitized by Google

ſi vir voluntarie ſe offerat, mulier non poteſt negare, quia ipſo mortuo poterit cum altero contrahere, ſed non ſic eſt cum vovet uxore vivente.

3. Ad illud quod obiicitur, quod ſemper licet facere quod melius eſt, nec poteſt ſe homo obligare ad minus bonum, dicendum quod verum eſt de eo, qui habet ſui corporis poteſtatem. Vel dicendum quod ſi continet non petendo, ſed ſolum reddendo, non minus meretur, quam ſi omnino contineret. Unde Auguſtinus dicit, & habetur in littera: Pro ſanctificatione perfecta Deus tibi reputabit, ſi non quod tibi debetur exigis, ſed reddis quod debet uxori.

4. Ad illud quod obiicitur de eo, qui impedit aliquem, &c. dicendum quod peccat qui impedit aliquem ea ratione, quia in illo extinguit bonum propoſitum, & ſancti Spiritus donum: ſed mulier in hoc non poteſt conſentire, quin ſit ſibi præjudicium, quia ſi concedit viro quod voveat continentiam, tenetur & ipſa continere: quoniam igitur ipſa non poteſt cogi ad continentiam, quia hoc eſt conſilium: ideo dico quod ipſa non peccat: ſed ſi alia mulier impediret, tunc peccatum eſſet.

QUÆSTIO II.

An vir ante commixtionem carnalem poſſit continere, uxore nolente.

S. Thom. in ſuppl. 3. p. q. 63. art. 1.
Et 4. Sent. d. 32. q. 1. art. 1.
Richardus 4. Sent. diſt 32. q. 1. & 2.
Thom Argent. 4. Sent. d. 32. q. 1. art. 1.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 32. q. 2.
Petr. de Tarant. 4 Sent. d. 32 q. 1 & 2

Fundam. 1 *Cor. 7.* UTRUM vir ante carnalem copulæ commixtionem poſſit continere uxore nolente. Et quod non videtur: Uxori vir debitum reddat, ſimiliter & uxor viro, ſed ante commixtionem ſunt vir, & uxor: ergo ante commixtionem tenentur: ergo, &c.

ITEM uxor viro obligatur voluntarie, & per mutuum conſenſum: ſi ergo ante commixtionem eſt mutuus conſenſus: ergo & obligatio ad redditionem debiti.

ITEM mulier non tenetur continere, & non poteſt cum altero contrahere: ergo poteſt juſte debitum exigere: ſed juſte exigenti injuſtum eſt negare: ergo, &c.

ITEM eſto quod vir poſt conſenſum de præſenti violenter extorqueat copulam carnis, eſt matrimonium conſummatum: ergo tenetur ad ſolvendum debitum omnino ipſa uxor ei: ſed violentia non inducit novam obligationem: ergo prius obligabatur.

Ad opp. 1. CONTRA: Decretalis de converſione conjugatorum, cap. Præterea, concedit viro poteſtatem intrandi religionem uxore nolente: ſed plus eſt religionem intrare, quam continere; ergo concedit licentiam continendi.

2. ITEM per conſenſum contrahitur matrimonium: eſto quod non ſit in copulam carnalem, ut ſupra oſtenſum eſt: ergo ſi non obligatur niſi ad illud, in quod conſentit: patet, &c.

3. ITEM ſi omnis vir eſſet obligatus ad ſolvendum debitum ante carnalem copulam; ergo nihil adderet carnalis commixtio ad conſervationem matrimonii.

4. ITEM quæritur juxta hoc. Unde hoc eſt quod copula conjugalis violenter extorta matrimonium conſummat, & conſenſus coactus matrimonium non ratificat: & utrum huic liceat poſt copulam mulieris vovere continentiam. Et quod ſic, videtur: quia ſi prius licebat, & nullus poteſt ei jus ſuum violenter auferre: patet, &c.

Digitized by Google

CONCLUSIO.

Uxore petente ante carnalem copulam poteſt vir duos menſes continere, ſed poſt tenetur reddere debitum, vel manifeſtare ſe mortuum mundo per ſolemne votum.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ante conſummationem matrimonii utraque perſona nec omnino obligatur, nec omnino eſt libera. Non omnino obligatur, quia poteſt mori mundo, & ſic matrimonium ſolvitur ipſo vivente in carne: & tunc hoc facto, omnino eſt abſolutus. Nec omnino libera, quia ſi vult huic mundo vivere, neceſſe habet petenti debitum reddere: & quia in medio eſt inter vitam hujus ſæculi, & vitam religioſam, ſive ſpiritualem: ideo ſacri Canones terminum præfixerunt, ut poſſit deliberari, videlicet terminum duorum menſium, vel circa illud. Et ideo dicendum quod uxore petente poteſt continere per duos menſes, ſed poſt, vel tenetur reddere debitum, vel manifeſtare ſe mundo mortuum per ſolemne votum ad religionis ingreſſum, quod ſi non faciat, tenetur ad debitum ſolvendum, ſicut primæ rationes oſtendunt.

1. Ad illud quod obiicitur in contrarium, quod poteſt intrare religionem: ergo in ſæculo continere, dicendum quod non valet, quia introitus in religionem facit mori mundo, & ſolvi vinculum: unde in nullo fit ſponſæ præjudicium; non ſic eſt cum manet in ſæculo.

2. Ad illud quod obiicitur, quod non oportet conſentire in carnalem copulam, dicendum quod quamvis non oporteat in eam conſentire, oportet tamen conſentire in copulam conjugalem, quæ neceſſario ordinat ad illam, niſi interveniat mors ſpiritualis, vel civilis.

3. Ad illud quod obiicitur, quod nihil addit, dicendum quod falſum eſt, immo addit quantum ad ſigna A tionem, & quantum ad obligationem. Quia enim ſiunt unum corpus, & una caro: ideo non poteſt unus tranſire de hoc mundo, reliquo remanente: & ideo non poteſt vovere continentiam, niſi conjux pariter voveat. Præterea tenetur ad ſtatim reddendum poſt carnalem copulam: ſed ante datur ei ſpatium duorum menſium: & ideo addit.

4. Ad illud quod quæritur de ea, quæ corrupta eſt violenter a viro, dicendum quod quia matrimonium eſt conſummatum, non poteſt ſine aſſenſu viri religionem intrare, nec votum vovere.

Ad illud quod obiicitur, quod matrimonium debet eſſe liberum, di- Reſp. ad 1 pro fund. B cendum quod verum eſt quantum ad conſenſum, in quo eſt matrimonii fundamentum; iſta tamen copula quamvis ſit violenta, quia tamen maritalis eſt, & fundata ſuper conſenſum voluntarium, ideo voluntaria judicatur: & ideo matrimonium radicatum conſummat. Præterea conſenſus de ſui ratione importat libertatem, non ſic conjunctio corporalis.

ARTICULUS II.

Consequenter quantum ad ſecundum articulum quæritur de obligatione conjugum, quantum ad accidens ſuperveniens. Et circa hoc C duo queruntur. Primo quæritur, utrum oporteat debitum reddere, ſi alter fiat leproſus. Secundo, utrum quis teneatur debitum reddedere, ſi alter fiat fornicarius, vel econverſo.

QUÆSTIO I.

An oporteat conjugi leproſo debitum redderet.

Richardus 4. *Sent. diſt.* 32. *art.* 4. *q.* 2.
Steph. Bruleſ. 4. *Sent. d.* 32. *q.* 3.
Petrus de Tarant. 4. *Sent. d.* 32. *q.* 1.

Et quod leproſo conjugi oporteat debitum reddere, videtur; quia dicit decretalis de conjugio leproſorum: Fundam.

rum: Uxores viros, & viri uxores ſequantur, & ei conjugali affectione miniſtrent.

Item ratione videtur: quia matrimonium eſt vinculum inſolubile; ergo non ſolvitur per infirmitatem; ergo manet poteſtas petendi etiam ſuperveniente lepra; ergo ſi mulier non habet poteſtatem ſui corporis: & ſic, &c.

Item leproſi tentantur de fornicatione; ergo poſſunt, & debent habere remedium: ergo ſi iſte qui habet uxorem, remedium non poteſt habere niſi ipſa reddat debitum: videtur, &c.

Item leproſi eo ipſo quod leproſi, non tenentur ad continentiam, nec poſſunt cogi; ergo neceſſe eſt uxores eorum eis reddi.

Ad opp. Lev. 13. 1. Contra; Præcipitur ut leproſi extra communionem ſanorum eiiciantur: ergo cum uxor eſt ſana, debet per legem ſequeſtrari ab uxore.

2. Item lepra eſt morbus contagioſus; ergo morbus, quem licet homini fugere: ergo mulier cum viro leproſo non tenetur cohabitare: & ſi hoc: ergo nec debitum reddere.

3. Item lepra eſt morbus hereditarius: ergo tranſmittitur ad prolem; ergo cum coitus qui eſt cauſa deformitatis in prolem ſit contra bonum prolis, & talis ſit prohibitus, quia propter hoc non licet ad menſtruatam accedere, ut dicetur infra: ergo nullo modo licebit mulieri coire cum leproſo, aut econverſo.

4. Item ſicut lepra reddit inhabilem ad ordinis ſuſceptionem, ita reddit inhabilem ad ordinis ſuſcepti adminiſtrationem; ergo ſicut reddit inhabilem ad matrimonii contractionem poſt ſponſalia, quia ſolvit ſponſalia, ita videtur quod reddit inhabilem ad debiti ſolutionem.

CONCLUSIO.

Conjux leproſus habet jus petendi debitum, licet ut leproſus debeat extra habitare.

Resp. ad Arg. Dicendum quod quamvis lepra ſolvat ſponſalia, tamen non poteſt ſolvere matrimonium & ideo cum aliquis efficitur leproſus & conjux eſt, & leproſus; & quia conjux eſt, habet jus petendi debitum, & reddendi; quia vero leproſus, debet extra ſanos abire: ita dico quod mulieri petenti debitum poteſt ſolvere: ſed tamen non habet neceſſe cohabitare omnino. Unde quod dicitur, quod viri uxores ſequantur, & miniſtrent, dicitur per modum admonitionis, non præcepti; nec cogi poteſt ſanus ad aliud, quam ut reddat debitum infirmo; & hoc propter periculum fornicationis; & ſic concedendæ ſunt rationes probantes, quod debeat ſolvere debitum. De conjugio leproſorum.

1. 2. Ad rationes duas ad oppoſitum patet reſponſio, quia non ſequitur, ſi non tenetur cohabitare, quod nec debitum ſolvere.

3. Ad illud quod obiicitur de prole, dicendum quod ſecus eſt de menſtruatis, & leproſis; Nam menſtruatæ alio tempore poſſunt bonam prolem procreare, ſed leproſi non poſſunt, nec omnino faciunt contra bonum prolis, quia quantum in ſe eſt libenter generarent ſanum, attamen proli generatæ melius eſt ſic eſſe, quam omnino non eſſe.

4. Ad illud quod obiicitur de irregularitate, dicendum quod non eſt ſimile, quia utrumque eſt congruitatis, ſcilicet quod ordinem non ſuſcipiat, & quod in ordine ſuſcepto non miniſtret. Sed matrimonium contrahere hoc libertatis eſt, ſed jus reddere hoc neceſſitatis eſt, propter inſolubilitatem vinculi; & ſic patet illud quod obiicitur.

Digitized by Google

QUÆSTIO II.

An aliquis teneatur reddere debitum fornicantis.

S. *Thom. in ſuppl* 3 *p. q.* 61 *art.* 2
Steph. Bruleſ. 4 *Sent. d.* 32 *q.* 4.

Ad opp. UTRUM quis teneatur debitum reddere fornicanti: & quod ſic, videtur: quia ſi uterque fornicetur, alter alteri tenetur: ergo ſi majus malum non ſolvit mutuam tentionem: ergo nec quando tantum alter fornicatur.

2. ITEM vir ſemper tenetur ſervare fidem uxori etiam fornicanti, quia non licet viro fornicari, eſto quod uxor fornicetur: ſed ſervare fidem eſt debitum reddere: ergo, &c.

3. ITEM non fornicans poteſt petere: ergo fornicans tenetur reddere: ergo habet jus petendi; ſed vinculum conjugale eſt mutuum: ergo uterque habet jus petendi; ergo ſi fornicans habet jus petendi, juſtum eſt quod alter reddat; ergo tenetur reddere.

Fundam. CONTRA: Poteſt dimittere uxorem cauſa fornicationis: ergo non tenetur debitum ſolvere.

ITEM ſi mulier procuraret abortum vir non deberet, nec teneretur ei debitum reddere, quia agit contra bonum prolis: ſed fornicans agit contra bonum fidei: ergo non tenetur.

ITEM conjuges ad paria judicantur quantam ad torum: ergo quod non facit unus alteri, vel non vult facere, nec poteſt petere: ſed ſi mulier fidem non ſervat, ergo nec poteſt cogere virum, ut fidem ſervet: ergo nec ut debitum ſolvat.

CONCLUSIO.

Non tenetur aliquis fornicanti reddere debitum; ſed ſi alter ſit ejuſdem criminis, alter alteri non poteſt obiicere. Si tamen innocens petat, privat ſe libertate illa.

RESP. AD ARG. Dicendum quod A ſi alter fornicatur, & hoc poteſt alter ſcire per ſigna probabilia, & per conjecturas apertas, non tenetur ſolvere, nec ab Eccleſia eſt cogendus, ſi poteſt illud probare: ſi tamen ipſe, vel ipſa non ſit ejuſdem criminis, quia ſi ſunt in eodem crimine, non poteſt alter alteri obiicere, quod habet in ſe. Si tamen innocens petat debitum, privat ſe libertate, & ex hoc obligat ſe ad reddendum, quia dum vult debitum ſibi reddi a fornicante, & ipſe ſe eidem obligat. Concedendæ ſunt igitur rationes probantes, quod reddere debitum fornicanti non tenetur.

1. AD illud quod obiicitur, quod B teneantur ambo, ſi ambo peccent, dicendum quod verum eſt. Ratio hujus eſt, quia neuter eſt tunc ſuper alterum: ſed cum aliquis facit contra bonum matrimonii, alter, id eſt ille qui facit, meretur puniri, & alter meretur habere libertatem: nunc autem neuter eſt liber, quia uterque peccat, & ideo non eſt ſimile, quia quod non tenetur reddere, hoc non tantum erat pœna peccantis, ſed etiam libertas non peccantis.

2. AD illud quod obiicitur, quod tenetur ſervare fidem, dicendum quod fides attenditur quantum ad duo, primum ut non cognoſcat aliam, ſecundo ut cognoſcat ſuam. Quod non C cognoſcat aliam hoc debet eſſe tanquam naturale matrimonio: unde talis fides numquam poteſt ſolvi matrimonio durante. Si autem hæc non durat, cum alia conditio ſuper hac fundetur, non tenetur ſervare hanc, cui prima non ſervatur, nec jus habet petendi, qui prius infringit.

3. AD aliud patet reſponſio, quia non fornicans habet jus petendi, quia nihil contra fidem fecit, ſed alius fecit contra: ideo & in hoc factus eſt inferior, & minus jus habet quam alter.

ARTICULUS III.

CONSEQUENTER quantum ad tertium articulum quæritur de obli-

Digitized by Google

ligatione quantum ad tempus. Et A circa hoc duo quæruntur. Primo quæritur, utrum tempore menſtruorum obligetur mulier ad debitum reddendum, & utrum poſſit petere. Secundo, utrum tempore dierum ſolemnium debitum licite poſſit peti, & ſolvi.

QUÆSTIO I.

An tempore menſtruorum poſſit reddi, & peti debitum.

Richardus 4. Sent. diſt. 32. art. 4 q. 1.
Stephanus Bruleſ. 4. Sent. diſt. 32 q. 5.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 32. q. 7.

Fundam. *Levit.* 20 QUOD tempore menſtruorum non B poſſit peti debitum, oſtenditur: Vir: qui ad menſtruatam acceſſerit, immundus erit ſeptem diebus. Si tu dicas, quod ceremoniale eſt. Contra: Vir ſi juſtitiam fecerit, &c. Et poſt: Ad menſtruatam non acceſſerit; ubi inter mortalia computatur. Et Gloſſa ibidem præcipit, ut viri non ſolum in alienis, ſed etiam in propriis uxoribus modum, & tempora ſervent. *Ezec.* 18

ITEM quod non debeat reddere, videtur, quia non ſolum qui male agunt, peccant, ſed etiam qui conſentiunt: ergo peccat qui reddit, cum conſentiat.

ITEM non eſt reddendus gladius C furioſo, ut ſe interficiat: ſed petens debitum tempore menſtruorum, contra ſalutem ſuam petit: ergo non ei reddendum eſt.

Levit. 20 ITEM quod nec ſit reddendum, nec petendum, videtur, quia dicitur quod uterque interficiatur, ſcilicet vir, & mulier: ſed pœna mortis non niſi pro peccato mortali infligebatur: ergo uterque peccat mortaliter.

ITEM Hieronymus dicit, quod ex tali coitu naſcuntur pueri elephantici, & monſtruoſi: ergo uterque facit contra bonum prolis, & ſi hoc: ergo uterque mortaliter peccat.

Ad opp. 1. CONTRA: Major paſſio eſt paſſio lepræ, quam paſſio menſtrui: ergo ſi propter lepram non poteſt mulier debitum negare, igitur nec propter menſtruum.

2. ITEM: mulier non habet poteſtatem ſui corporis: ergo cum vir petit, ſuum petit: ergo ſi ſuum, & juſtum eſt unicuique reddere quod ſuum eſt: ergo juſte reddit mulier.

3. ITEM eſto quod vir neſciat, quod ſit tempus menſtruorum, & mulier timet de lapſu ejus, quæritur quid debet facere: & oſtenditur quod reddere, quia illius animam liberat a morte, & ab omni culpa.

4. ITEM ſicut fluxus ſanguinis reddit mulierem immundam, ita fluxus ſeminis reddit virum immundum: ſed non peccat mulier, quæ petit a viro feminifluo debitum, ergo, &c.

5. ITEM ſi aliquo modo repugnat matrimonio talis coitus, hoc non eſt niſi ratione prolis: ſed poſſibile eſt quod talis mulier ſit ſterilis, & tunc non timetur deformitatis prolis: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Menſtruorum tempore ſcienter petenti, non tenetur uxor reddere debitum: quod ſi reddat, peccat mortaliter.

RESP. AD ARG. Dicendum quod aliqui volunt dicere, quod omni tempore, ſive menſtruorum, ſive alio, debet debitum reddi, ſed non debet peti. Et dicunt quod ratio hujus eſt, quia petere eſt agere, ſed reddere quodam modo pati: & primum eſt libertatis, ſecundum vero neceſſitatis eſt. Unde & Dominus non præcepit mulieri non reddere, ſed homini non accedere: ac per hoc non exemit mulierem a tentione debitum reddendi, ſed vir obligatur, ut non poſſit petere ſine tranſgreſſione: & hoc videtur Magiſter dicere in littera, cum dicit: & licet omni tempore debitum ſit petenti ſolvendum; non tamen licet omni tempore petere. Sed illud non videtur conſonare nec rationi, nec auctoritati. Primum non auctoritati, quia eſt contra bonum prolis, ſicut dicit Hieronymy- Opin. 1 Improb.

Digitized by Google

Iſaia 64. nymus ſuper illud Iſaiæ: Omnes juſtitiæ noſtræ ſicut pannus menſtruatæ. Dicit enim: Tunc concipiuntur membris depravati, cæci, claudi, leproſi; ut quia parentes non erubuerunt in conclavi commiſceri, patenter eorum peccatum, & aperte redarguatur in parvulis. Item Auguſtinus ſuper Leviticum: Ad mulierem, &c. neceſſario interim utrique continentia indicitur. Et iterum: Cum ſufficienter prohibuiſſet, hoc etiam repetit, ne forte in ſuperioribus videretur figurative dictum. Et iterum: uterque præcipitur interfici, ſicut ibi patet: ergo uterque mortaliter peccat. Et iterum: Eſto quod mulier menſtruoſa tunc temporis debitum petat a viro, & hoc conſtet viro, durum videtur dicere, quod jus teneatur ſibi reddere in prolis præjudicium: ſi ergo ad paria judicantur, & dominium non habet alter in alterum contra divinum ſtatutum, non videtur quod reddere teneatur. Et ideo aliqui voluerunt dicere, quod non debet reddere, niſi præſumat de viro, quod incidat in fornicationem: quod ſi præſumit, debet occurrere majori periculo: nec reddit gladium ad interficiendum, ſed potius ad ſanandum. Sed nec iſtud ſufficit, quia aut mulier tenetur, aut non tenetur. Si tenetur: ergo abſque præſumptione periculi debet reddere. Si non tenetur ut tunc, hoc non eſt contra divinum mandatum: ergo quantumcumque timeat de culpa alterius, cum non ſit faciendum malum certum pro incerto evitando, non debet ſibi reddere debitum: non quia reddat gladium furioſo, quia iſta non eſt ratio: nam aliter ſeipſum interficit. Nec dat ei occaſionem periculi, niſi ipſa petat: non enim ideo eſt culpa, quia gladium furioſo reddit, ſed quia contra præceptum, ſive prohibitionem agendo ſe deordinat; & hoc non eſt propter tempus, ſed propter morbum, qui eſt contra prolis bonum. Unde ſimiliter eſſet de vicina partui, quia ex actu illo timetur parvulus opprimi, & occidi,

Levit. 18.

Levit. 20.

Opinio 2.

Improb.

A vel ſi ipſa laboraret ægritudine acuta, nullus pro illo tempore diceret eum teneri, non ratione temporis, ſed ratione morbi, vel periculi. Tertius modus dicendi eſt, qui videtur eſſe probabilior, quod tempus menſtruorum aut eſt ſecundum naturam, aut præter naturam. Si ſecundum naturam, ſemel in menſe, quia tunc poſſibile eſt filios generare, & per abundantiam, & per corruptionem humoris in peſſimo ſtatu: ideo morale eſt præceptum, ut illo tempore non cognoſcatur. Unde ſi ignoranter petit, vel violenter reddit, excuſatur. Si ſcienter, & libenter petit, & reddit, contra præceptum facit, B & mortaliter peccat: & vir ſecundum tempus illud non habet poteſtatem in corpus mulieris. Si autem ſit tempus contra naturam, & paſſio præter naturam, tunc dicitur quod filii non generantur vitioſi in natura: & tunc ſi diu duret, debitum poteſt peti, & reddi. Ex his patent objecta.

Opinio 3.

1. Quod enim obiicit de lepra, non eſt ſimile, quia ille morbus eſt continuus, iſte momentaneus.

2. AD illud quod obiicitur, quod non habet poteſtatem, dicendum quod tunc non habet alter poteſtatem in corpus alterius, vel etiam quod plus eſt obediendum Deo, quam homini, ſive mulieri.

C 3. AD illud quod quæritur, quando vir neſcit, dicendum quod ſi credit ipſum deſiſtere, debet ei infirmitatem dicere, vel ſaltem infirmitatem ſimulare: quia ſi nec tunc vult deſiſtere, debet quantum poteſt reſiſtere: quod ſi ille violenter extorquet, mulier eſt immunis a culpa: aliter enim propter vitandam culpam viri, non debet ipſa facere culpam.

4. AD illud quod obiicitur de immunditia, dicendum quod non eſt propter immunditiam, ſed quia talis eſt proli contraria.

5. AD illud quod obiicitur de ſterili, dicendum quod neſcitur quamdiu habet muliebria, utrum concipiat: & ideo obligatur divino mandato, ſicut

Digitized by Google

ſicut & aliæ, quæ conſueverunt concipere. Quamvis autem iſte modus ultimo dictus videatur eſſe probabilior, primus tamen modus dicendi eſt ſecurior, & ſanior, quoniam ſtandum eſt pro matrimonio: & valde durum videtur, quod mulier debitum non reddat viro inſtanter petenti, cum non apparet infirmitas gravis, & manifeſta. Si tu dicas, quod non debet ſine violentia, poteſt eſſe quod vir non poteſt ſibi violentiam facere, & ex hoc cadet in pejorem fornicationem: & ideo dicendum eſt ſecundum primum modum, quod ſecus eſt in petitione, & redditione, ſicut dicit Magiſter in littera, & primo notatum eſt. Unde prohibitio in fornicatione menſtruoſæ ſe extendit, ut non petant, ſed non ut reddant; & ideo non abſolvitur a tentione reddendi: & per hoc intelligendæ ſunt auctoritates de hoc loquentes. Debet tamen mulier aliquo modo ſe reddere difficilem, & cum dolore, & ægre debitum ſolvere, ne dum appetit a ſe peti, ipſa rea ſit, ac ſi peteret: unde reſiſtere poteſt, niſi credat ſcandalum præſtare marito. Ex hoc patet illud quod obiicitur de conſenſu. Dum enim neceſſitate compulſa fœmina reddit, non dicitur conſentire, nec furioſo gladium reddere, ſed ipſe agit, & hæc patitur. Præterea: Gladius furioſo eſt reddendus, ut evitetur majus periculum: ſic in propoſito, cum timetur periculum, & vir poteſt evadere periculum fornicationis, vel odii per redditionem, in quam incurreret per abnegationem. Ex his patent alia. Concedendum eſt enim, quod debitum non poteſt peti ſcienter, quia hoc eſt morale præceptum, quod debitum non petatur. Et non valet de lepra, nec de poteſtate corporis, quia uſus eſt ei arctatus per mandatum illud: & patent auctoritates inductæ in contrarium: omnes enim intelligendæ ſunt quantum ad ſcienter exigentes.

QUÆSTIO II.

An tempore dierum ſolemnium poſſit licite peti, & ſolvi debitum

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 64. art. 7.
Richard. 4. Sent. diſt. 32 art. 3. q. 1
Stephanus Bruleſ. 4 Sent. d. 32. q. 6.
Petr. de Tarant. 4. Sent. diſt. 32. q. 5.

UTRUM tempore dierum ſolemnium debitum poſſit peti licite, & ſolvi. Et quod ſic, videtur: Nolite fraudare invicem niſi ex conſenſu ad tempus, ut vacetis orationi: ergo non licet abſtinere etiam propter orationem niſi utroque conſentiente: ergo ſi non habet neceſſe conſentire, alter poteſt petere, & alter debet reddere. *Fundam. 1. Cor. 7.*

ITEM ratione videtur; quia concubitus conjugalis ratione debiti ſolvendi nullam habet de ſe culpam: ergo in die ſolemni reddere non eſt peccatum.

ITEM conjugium inſtitutum eſt in remedium concupiſcentiæ, ut fornicatio vitetur: ſed poſſibile eſt quod homo infirmus magis tentetur de opere carnis in die ſolemni: ergo tunc licet adhibere remedium.

ITEM ſi alter conjugum ex ſola libidine explenda peteret debitum, ille, a quo petitur, deberet ſolvere, quia reddit ei quod ſuum eſt: ergo videtur multo fortius, ſi tempore ſacro petat cauſa fornicationis vitandæ.

1. CONTRA: Quod tali tempore nec debeat peti, nec reddi, oſtenditur auctoritate Auguſtini, quæ habetur in littera: Chriſtiano cum uxore ſua non licet aliquando convenire propter dies proceſſionis, & jejuniorum, &c. *Ad opp. Quæſt. ex novo: & vet. Teſta. cap. 127. in fine.*

2. ITEM videtur exemplo Gregorii in libro 1. dialogorum, quod mulier, quæ nocte cognovit virum, cum in die veniret ad proceſſionem, a diabolo eſt accepta: ſed hoc non eſſet, niſi grave peccatum eſſet: ergo, &c.

3. ITEM hoc videtur ratione, ſcilicet

Digitized by Google

licet quod nec ſit petendum, nec reddendum, quia poteſt eſſe dies ſolemnis, ut Paſcha, vel Natalis, in quo uterque tenetur communicare: ſed conſtitutio Eccleſiæ eſt ut non accedat aliquis ad communionem, quando cognoſcit uxorem: ergo cum non poſſint ſimul ſtare, & tenetur ad faciendum unum: ergo non ad faciendum alterum.

4. Item hoc videtur per rationem virtutis, quæ conſiderat non ſolum actum, ſed etiam debitas circumſtantias: ſed debita circumſtantia eſt in diſcernendo diem ſacrum a non ſacro: ergo, &c.

5. Item hoc videtur per ſimile, quia non licet in omni loco nec petere, nec reddere debitum, utpote in Eccleſia: ergo ſimiliter videtur quod nec in omni tempore.

6. Item hoc videtur ratione, quia major eſt delectatio in coitu, quam in cibo: ergo ſi Eccleſiaſtica inſtitutio quantum ad abſtinentiam cibi eſt neceſſario obſervanda, multo fortius quantum ad coitum.

CONCLUSIO.

Diebus ſolemnibus petere debitum culpa eſt, non autem reddere

Resp. ad Arg. Dicendum quod ſicut dicit Magiſter, debitum ſemper eſt poſcenti ſolvendum, non tamen ſemper licet petere, cujus ratio eſt, quia reddere eſt neceſſitatis, ſed petere eſt voluntatis: & in ſacris diebus inordinatæ voluptatis eſt petere, quod patet ſic: Conjugium enim ratione ſui actus eſt remedium, ſed non omnino curans, ſed excuſans. Unde in actu conjugali eſt opus carnis, quod trahit animam deorſum, & ad terrena ſapiendum, & etiam ad delectationem ſentiendum. Quoniam igitur aliqui ſunt dies, in quibus debet anima ſanctificari, & aſſurgere ad divina, utpote ſolemnitates præclaræ, ſunt etiam aliqui dies, in quibus debet anima affligi, utpote jejuniorum, & proceſſionum: A ideo conveniens eſt in talibus temporibus ab illo actu ceſſare: & ideo ſancti patres inſtituerunt, non tamen inſtituerunt tamquam præceptum, propter carnis lubricum, quod in multis eſt magnum: & quia non tamquam præceptum inſtituerunt, nec jus petendi debitum abſtulerunt, ideo cum petitur, manet neceſſitas ad reddendum. Ideo dicendum quod reddi poteſt ſine omni culpa in illis diebus, dum tamen reddat cum diſplicentia, & dolore. Peti autem non poteſt ſine culpa, & ſi aſpectus ſit ad delectationem, gravis eſt culpa: ſi autem ad lubricum carnis, & ſuam infirmitatem, cujus eſt conſcius, vel B conſcientia vehementer timet, & propter hoc petit, veniale poteſt eſſe peccatum: attamen vix contingit, quod in præcipuis diebus non ſit grave peccatum. Concedendæ igitur ſunt rationes, quod debet reddi, quia non poſſunt ſe fraudare niſi ex conſenſu. Unde tempus orationum non ſufficit ad abſtinendum, niſi adſit etiam mutuus conſenſus, ſicut innuit Apoſtolus.

1. 2. Ad illud ergo quod obiicitur, quod chriſtiano non licet convenire, dicendum quod non dicit hoc propter hoc, quod illud ſit peccatum mortale, & ejus oppoſitum ſit in præcepto: ſed quia quamdam inho- C neſtatem habet, & hoc patet in eadem auctoritate, quia dicit, quod in talibus diebus debent a licitis temperare, & hoc dico niſi contemptus ſolemnitatis interveniat, ſicut fuit in illa muliere, de qua loquitur Gregorius, quæ ivit ad proceſſionem.

3. Ad illud vero quod obiicitur, quod non debet reddi propter communionem, dicendum quod cum reddens cum dolore, & invitus reddat, non arctatur, nec ab ingreſſu Eccleſiæ, nec a communione: tamen communio poſſet de conſenſu ſacerdotis differri.

4. Ad illud quod obiicitur, quod eſt ibi exceſſus, dicendum quod non eſt exceſſus ex parte reddentis, nec etiam ex parte petentis, cum exigit neceſ-

Digitized by Google

neceſſitas: ſi enim propter periculum faciat, non eſt exceſſus mortalis, ſed venialis.

A

5. Ad aliud dicendum quod non eſt ſimile de loco, quia in loco eſt conſecratio ſacramenti, & deputatio ad opera divina ſolum: ideo temeratur locus ſacer: eſt enim menſa propria, ſed tempus non ſic omnino deputatur.

6. Ad ultimum dicendum quod non eſt tantum periculum, nec lubricum in guſtu ſicut in tactu; & ideo inſtitutum eſt de jejunio ſub præcepto: ſed de ceſſatione ab amplexu eſt conſilium maxime conjugatis, qui invicem cohabitant. Hoc ſine præjudicio ſit dictum, pro eo quod ſancti videntur talem coitum aggravare, ſicut auctoritates Hieronymi in littera videntur ſentire. Sed intelligendum eſt, quod ſancti iſtud non prohibuerunt, maxime cum Apoſtolus dicat, quod propter orationem non debent invicem fraudare niſi ex conſenſu: & ideo concedendum eſt iſtud magis eſſe congruitatis, & honeſtatis, quam neceſſitatis, niſi conſcientia obliget, qua credat illud eſſe prohibitum, & mortale peccatum: vel niſi interveniat ſacræ diei contemptus, de quo valde poteſt timere, qui tunc debitum non erubeſcit petere.

ARTICULUS IV.

Consequenter quantum ad quartum articulum quæritur de tempore celebrandi nuptias. Et circa hoc duo quæruntur. Primo quæritur, utrum in celebrandis nuptiis debeat tempus obſervari. Secundo quæritur, utrum contractum matrimonium tempore indebito debeat ſeparari.

QUÆSTIO I.

An in celebrandis nuptiis debeat tempus obſervari.

Richardus 4. Sent. diſt. 32. art. 5. q. 1. Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 32. q. 7. Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 32. q. 9.

Quod tempus debeat obſervari in celebrandis nuptiis, oſtenditur. Primo per illud quod dicitur: Tempus amplexandi, & tempus longe fieri ab amplexibus: ergo videtur quod non omni tempore liceat nuptias celebrare. *Fundam. Eccli. 3.*

Item: Nec uxorem ducere, nec convivia facere in quadrageſimali tempore ullo modo convenire poſſe arbitror. *Quæſt. 33. cap. 4.*

B

Item ſecundum omnium mores tempus celebrationis nuptiarum eſt tempus ſolemnitatis, & gaudii carnalis, quia vehemens eſt amoris converſio ad hæc: ſed hæc non competit fieri in tempore deputato ad ſanctificationem ſpiritus: ergo, &c.

Item plus eſt nuptias celebrare, quam debitum ſolvere: ſed in actu carnali ad hoc quod fiat recte, & honeſte, ſervanda ſunt tempora: ergo multo fortius in contractione matrimonii, ſive nuptiarum celebratione prima.

C

1. Contra: Dies obſervatis, & menſes, & tempora, & annos. Et poſt: Timeo ne abſque cauſa laboraverim in vobis: ergo videtur quod ſit hæreticum tempora obſervare: ergo videtur quod quolibet tempore bonum ſit nuptias celebrare. *Ad opp. Galat. 4.*

2. Item in aliorum ſacramentorum perceptione non eſt determinatio temporum niſi ex ſola congruitate, nec ſervantur communiter temporum determinationes: ergo videtur ſimiliter quod nec in matrimonio, & ſponſæ traductione.

3. Item matrimonium eſt ſanctum, & bonum, cum ſit ſacramentum: ergo in diebus ſacris competens eſt ipſum celebrare.

4. Item

Digitized by Google

4. Item ſi matrimonium repugnat diebus pœnitentiæ, non eſt ſecundum rationem ſui, ſed potius ratione abuſus: ergo potius deberet in nuptiis prohiberi, & interdici abuſus, quam tempus. Eſt ergo quæſtio, propter quam cauſam iſta tria tempora interdicantur, quæ ponuntur in littera: & magis in hoc ſacramento, quam in alio.

CONCLUSIO.

Ratione duplici interdictum eſt celebrare nuptias aliquibus temporibus, non tamen per ſimplicem conſenſum contrahere, vel ſponſalia.

Resp. ad Arg. Dicendum quod duplex eſt ratio, quare in his tribus temporibus interdictum ſit nuptias celebrari. Una ſcilicet moralis, alia figuralis. Moralis quidem eſt de his tribus temporibus anni, propter præcipuarum ſolemnitatum expectationem, in quibus conſueverunt fideles communicare, ſcilicet Natalis Domini, Paſcha, & Pentecoſtes, quando debent ſe fideles præparare, ut Dominum ſuum poſſint digne, & reverenter accipere: & per hoc debent ſenſum a terrenis aliquatenus elevare: & quoniam in ſponſæ traductione, & nuptiarum celebratione propter novitatem vehementer animus convertitur ad illud, quod deorſum eſt, & ad gaudia vana: ideo iſta tria tempora ex rationabili cauſa ſunt interdicta, ſcilicet tempus adventus uſque ad octavas Epiphaniæ, tempus a Septuageſima uſque ad octavas Paſchæ, tempus a tertio die ante Aſcenſionem uſque ad octavas Pentecoſtes: & quia multæ abuſiones fiunt, quæ his temporibus non conveniunt. Alia eſt ratio figuralis, ſcilicet quia in his temporibus ſunt dies jejuniorum, & ſicut dicitur: Non debent filii ſponſi lugere, quamdiu cum illis eſt ſponſus: cum autem auferetur, &c. ideo quodam modo in (Mat. 9) A his diebus ſignatur abſentia ſponſi: & ideo in talibus diebus non debet fieri ſponſi, & ſponſæ conjunctio, nec nuptiarum celebratio. Unde non eſt interdictum contrahi ſponſalia, vel matrimonium in his diebus per ſimplicem conſenſum, ſed interdictum eſt nuptias celebrare, & ſponſam in domum viri adduci: & hoc totum congruitatis ratio exigit, pro eo quod eſt conſtitutio humana.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod non ſunt tempora obſervanda, dicendum quod tempora obſervari eſt tripliciter. Aut enim tempora obſervantur quantum ad naturam in his, quæ ſubſunt naturæ, ut quantum ad B actum ſeminandi, & navigandi. Aut tempora obſervantur in his, quæ ſunt ſupra naturam, ſicut ſunt ea quæ ſunt gratiæ, & liberi arbitrii. Aut tempora obſervantur ſecundum ſpiritualem inſtitutionem in executione ſpiritualium, ut dies inſtituta ad colendum Natale Domini obſervanda eſt, ut in ea amplius laudetur Deus. Primum quidem non eſt peccatum, nec tertium, ſed ſecundum: & hoc modo non fit obſervatio in matrimonio, quia non obſervatur lunatio, neque temporum variatio, niſi ſecundum quod ſtatutum eſt ad cultum Dei: unde non eſt obſervatio ratione temporis, ſed magis ratione cultus divini.

C 2. Ad illud quod obiicitur, quod in aliis ſacramentis non interdicitur tempus, patet reſponſio: quia hoc ſacramentum habet aliquid ſpirituale, & aliquid carnale: unde & hoc decet, tum ratione actus carnalis: tum etiam ratione ſignationis.

3. Ad illud quod obiicitur, quod eſt ſanctum, & bonum, dicendum quod verum eſt: attamen habet annexum aliquid, quod tempus orationis impedit: & ſi impedit poſt primam conjunctionem, quanto magis in prima, ubi eſt major ardor, & ardentior affectio.

4. Ad illud quod obiicitur, quod abuſus deberet interdici, dicendum quod

quod non ſolum ratione abuſus, ſed etiam ratione uſus habet aliquod præſtare impedimentum. Præterea, facilius eſt determinare tempus, & melius obſervatur, quam ſi moveretur gaudium ſuperfluum. Quod ultimo quæritur, jam determinatum eſt.

QUÆSTIO II.

An matrimonium contractum tempore indebito debeat ſeparari.

Rich. 4. Sent. diſt. 32. art. 5. q. 2.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 32. q. 8.
Petr. de Tarant. 4. Sent. d. 32. q. 10.

Ad opp. 33. q. 4. UTRUM matrimonium contractum in tempore indebito debeat ſeparari. Et videtur quod ſic: Non oportet a ſeptuageſima uſque ad octavam Paſchæ, & tribus hebdomadibus ante feſtum Joannis nuptias celebrare: quod ſi factum fuerit, ſeparentur.

2. ITEM hoc videtur ſecundum jus antiquum, quod ſic dicit: Copulationem quam contra Eccleſiaſticam regulam contingit eſſe contractam, matrimonium non eſſe cenſemus.

3. ITEM ratione videtur: quia in foro Eccleſiaſtico judicandum eſt ſecundum ſtatuta Eccleſiæ: ergo ſi Eccleſia ſtatuit nuptias talibus temporibus non fieri, debent tales, ſi fiunt, judicari pro non factis: ergo debent ſeparari.

4. ITEM aliquis primo contrahit cum aliqua in clanculo, & cum alia in manifeſto: licet ſit vir primæ ſecundum veritatem, tamen judicatur vir ſecundæ in foro Eccleſiæ quia cum prima non ſervavit formam Eccleſiæ, ſicut cum ſecunda: ergo ſi iſte qui celebrat nuptias, non ſervat Eccleſiaſticam formam, patet quod ſecundum judicium Eccleſiæ ſeparandus eſt.

Fundam. CONTRA: Nihil eſt propter quod debeat ſeparari matrimonium, niſi deſit aliquid, quod ſit de ejus ſubſtantia: ſed de ſubſtantia matrimonii nihil eſt niſi conſenſus, & perſona legitima: ſi ergo nihil horum deficit in propoſito: patet, &c.

ITEM matrimonium non debet ſeparari in pœnam, niſi ſit criminis enormitas, maxime contra aliquod matrimonii bonum: ſed hic nihil eſt tale: ergo, &c.

ITEM in quadam decretali de matrimonio contracto: Ex litteris, contra Eccleſiæ interdictum dicitur: Non eſt conveniens ut ob id ſolum ſacramentum conjugii diſſolvatur. Cap. ex litteris.

ITEM non prohibetur matrimonium contrahi, ſed nuptias celebrari: hoc autem accidit matrimonio: ergo nullo modo debent ſeparari propter hoc.

CONCLUSIO.

Matrimonia tempore indebito contracta non poſſunt ſimpliciter ſeparari, licet in pœnam ad tempus ſeparari poſſint.

RESP. AD ARG. Dicendum quod junctos matrimonialiter triplici modo ſeparat Eccleſia. Quoſdam ſimpliciter quantum ad vinculum, oſtendens inter eos non fuiſſe matrimonium: & hoc eſt propter hoc, quod intervenit aliquod impedimentum, quod eſt contra ſubſtantiam matrimonii, vel ex parte conſenſus, vel legitimitatis perſonarum: & illud dicitur impedire contrahendum, & dirimere jam contractum. Quoſdam ſeparat ſimpliciter quantum ad tempus ſolum in pœnam: & hoc eſt propter aliquod crimen, quod eſt contra matrimonii bonum. Quoſdam ſeparat ad tempus ſolum ad pœnitentiam agendum: & hoc quando intervenit aliquod impedimentum, quod non eſt contra matrimonium, nec quantum ad ſubſtantiam, nec quantum ad bonum, ſed inducit peccatum: & tale eſt Eccleſiaſticum interdictum: & de tali ſeparatione intelligitur auctoritas canonis, quam Magiſter adducit in littera. Et ſic dicendum quod tales non debent ſim- Reſp. ad 1.

ſimpliciter ſeparari, ſed ſolum ad tempus in pœnam peccati, quia contempſerunt mandatum Eccleſiæ: & hoc etiam fit ad aliorum terrorem.

2. Ad illud ergo quod obiicitur ſecundo de Eccleſiaſtica regula, dicendum quod Eccleſia dictat matrimonium debere contrahi ſic, & ſic: & in illa ſua inſtitutione quædam dictat ut neceſſaria, quædam ut ad ſolemnitatem facientia: & canon dicit de his quæ regula Eccleſiaſtica dictat huic ſacramento neceſſaria.

3. 4. Ad illud quod obiicitur de foro Eccleſiaſtico, dicendum quod in foro Eccleſiaſtico numquam judicatur matrimonium non eſſe, niſi quando in facie Eccleſiæ deeſt aliquid, quod eſt de ſubſtantia matrimonii, quod tamen non deeſt ſecundum veritatem, ſicut in matrimonio clandeſtino, ubi non poteſt probari conſenſus: non ſic eſt in propoſito: & ideo patet illud ultimum.

DISTINCTIO XXXIII.

De diverſis conjugii legibus.

32. q. 4. c. Recurrat nunc. Ubi his ita Gratianus hæc dicit.
Gen. 2.

QUÆRITUR hic de antiquis patribus, qui plures ſimul leguntur habuiſſe uxores vel concubinas, utrum peccaverint. Ad quod dicimus: Pro varietate temporum varia invenitur diſpenſatio conditoris. Ab exordio enim temporis inter duos tantum, Adam ſcilicet & Evam inchoatum eſt conjugium, Deo per os Adæ dicente: Homo adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una; & ſecundum inchoationis modum inter duos tantum per omnem ſucceſſionem temporum contraheretur conjugium, ſi primi homines in obedientia perſtitiſſent. Poſt eorum vero copulam filii & filiæ eorum matrimonio conjuncti ſunt, ſed unus uni tantum. Ideo autem fratres ſororibus tunc ſunt copulati, quia non erant aliæ mulieres vel viri, quibus Adæ filii vel filiæ jungerentur.

Gen. 4.

Primus omnium Lamech duas legitur ſimul habuiſſe uxores; & hoc in eo arguitur, quia pro expletione carnalis voluptatis id feciſſe perhibetur. Poſtea vero, cum jam pene omnes homines falſis diis ſervirent, paucis in cultu Dei permanentibus, conſultum eſt a Deo plures in matrimonio copulare ſibi, ne illis paucis deficientibus, cultus & notitia Dei deficeret. Unde Abraham vivente uxore ad ancillam intravit, & ex ea genuit. Jacob etiam liberis & ancillis ſe copulavit. Et filiæ Loth patre ebrio uſæ ſunt. Cum enim cæteris in idololatria relictis, Abraham & filios ejus in peculiarem populum ſibi Dominus elegiſſet, rite multarum fœcunditate mulierum populi Dei multiplicatio quærebatur; quia in ſucceſſione ſanguinis erat ſucceſſio religionis. Unde etiam in lege maledicta erat ſterilis, quæ non relinquebat ſemen ſuper terram. Hinc etiam ſacerdotibus conjugia decreta ſunt; quia in ſucceſſione familiæ ſucceſſio eſt officii. Non ergo Abraham vel Jacob deliquit, quia præter uxorem filios ex ancilla quæſivit; nec tamen illorum exemplo præter conjugale debitum, fœcunditatem in aliqua licet alicui quærere, cum illorum conjugia noſtrorum æquentur virginitati: immoderatus uſus conjugii noſtri temporis, turpitudinem fere imitetur fornicationis illius temporis.

Geneſ. 16. Geneſ. 26. & 30. Geneſ. 19. Deuter. 7. Gratian. ibidem.

L. 22. cont. Fauſt. c. 27. tom. 6. Lib. 22. cont. Fau. cap. 24. L. 33. q. 4. c. litteram, & habet. ubi ſup.

De hoc Auguſtinus ſic ait; Antiquis juſtis non fuit peccatum, quod pluribus fœminis utebantur; nec contra naturam hoc faciebant, cum non laſciviendi cauſa, ſed gignendi hoc facerent; nec contra morem, quia eo tempore fiebant, nec contra præceptum, quia nulla lege erat prohibitum. Idem; obiiciuntur Jacob quatuor uxores, quod, quando mos erat, crimen non erat. Sic patriarchæ conjugibus excipientibus ſemen ſuum miſce-

miſcebantur, non concupiſcentia perficiendæ voluptatis, ſed providentia propagandæ ſucceſſionis, ſicut Apoſtoli auditoribus ſuis admirantibus doctrinam ſuam condelectabantur, non aviditate conſequendæ laudis, ſed charitate ſeminandæ veritatis. Idem alibi: Antiquis temporibus cum adhuc ſalutis noſtræ myſterium velaretur, juſti officio propagandi nuptias contrahebant, non victi libidine, ſed ducti pietate qui multo facilius continere poſſent & vellent. Utebantur tamen conjugibus, & plures uni viro habere licebat: quas caſtius habebat, quam nunc unam quilibet iſtorum, in quibus videmus quod ſecundum veniam concedit Apoſtolus. Habebant enim eas in opere generandi, non in morbo deſiderii. Item Ambroſius: Dixit Sara ad Abraham: Ecce concluſit me Dominus, ut non pariam. Intra ergo ad ancillam meam, ut filium facias ex ea; & ita factum eſt. Conſidera primum quod Abraham ante legem Moyſis, & ante Evangelium fuit. Non ergo in legem commiſit Abraham, ſed legem prævenit. Nondum enim interdictum videbatur. Secundo conſidera, quod non ardore aliquo vagæ ſuccenſus libidinis, non petulantis formæ captus decore, ancillæ conturbernio conjugalem poſt habuit torum: ſed ſtudio quærendæ poſteritatis, & propagandæ ſobolis. Adhuc poſt diluvium raritas erat humani generis, erat etiam religionis. Denique & Loth ſancti filiæ hanc cauſam quærendæ poſteritatis habuerunt, ne genus deficeret humanum: & ideo publici muneris gratia privatam culpam prætexit. Item Auguſtinus: Juſtus quamvis cupiat diſſolvi, & eſſe cum Chriſto, tamen ſumit alimentum, non cupiditate vivendi, ſed officio conſulendi, ut maneat quod neceſſarium eſt propter alios. Sic miſceri feminis jure nuptiarum officioſum fuit ſanctis viris, non libidinoſum. Quod enim eſt cibus ad ſalutem hominis, hoc eſt concubitus ad ſalutem humani generis, & utrumque non eſt ſine delectatione carnali; quæ tamen modificata, & refrænante temperantia in uſum naturalem redacta, libido eſſe non poteſt. Quod autem in ſuſtentando vitam illicitus eſt cibus, hoc eſt in quærenda prole fornicarius vel illicitus concubitus; & quod eſt in cibo immoderatior appetitus, hoc eſt in conjugibus venialis ille concubitus.

[Margin: A Act. 20. — Idem de bono conjugali c. 13 tom. 6 — 1 Cor. 7. — Li. 1 c. 4 de Abraham. 32 q. 4 c. Dixit Sara. — Gen. 16 — Gen. 19 — Lib. de bono conjug. c. 15 tom. 6 — Ibid. c. 16]

Non præfertur virginitas Joannis caſtitati Abrahæ.

Quod vero caſtitas virginalis non præfertur in merito conjugali caſtitati Abrahæ. Auguſtinus oſtendit, inquiens; Sicut non eſt impar meritum patientiæ in Petro, qui paſſus eſt, & in Joanne, qui paſſus non eſt: ſic non eſt impar meritum continentiæ in Joanne qui nullas expertus eſt nuptias, & in Abraham qui filios genuit. Nam illius cælibatus, & iſtius connubium, pro temporum diſtributione Chriſto militaverunt: ſed continentiam Joannes in opere, Abraham in ſolo habebat habitu. Melior eſt autem caſtitas cælibum quam nuptiarum: quarum unam Abraham habebat in uſu, ambas in habitu; caſte enim & conjugaliter vixit. Eſſe autem caſtus ſine conjugio potuit, ſed tunc non oportuit. Item Hieronymus; Quis ignoret ſub alta diſpenſatione Dei omnes retro ſanctos ejuſdem fuiſſe meriti, cujus nunc Chriſtiani ſunt? Quo modo Abraham ante placuit in conjugio, ſic nunc virgines placent in caſtitate. Servivit ille legi & tempori ſuo; ſerviamus & nos legi & tempori noſtro, in quo fines ſæculorum devenerunt. Ex his apparet, quod ſancti patres ante legem ſine peccato plures habuerunt uxores vel concubinas. Eas nunc uxores appellat ſcriptura, nunc concubinas. Rachel tamen & Lia ambæ uxores fuerunt, non concubinæ.

[Margin: In lib. de bono conjug c. 21 tom. 6 — Ibid. Aug. cap. 22. — Li. 32 q. 4 c. Quis ignoret, etiam lib. 7 contra Jovinianum. — 1 Cor. 10 — Gen. 30]

Oppoſitio.

Si quis opponat, quod fidem tori non ſervabant illi patres. Dicimus in hoc ſervaſſe fidem tori, quia non aliis, ſed propriis uxoribus vel ancillis miſcebantur. Ecce quæ fuerit conſuetudo in hac ante Legem. Legis vero tempore interdixit Moyſes

[Margin: Levit. 18 Deut. 24.]

Mat. 19.

ſes carnalem copulam fieri cum matre, cum noverca, cum ſorore, cum nepte, cum amita, cum matertera, cum nuru, & aliis quibuſdam. Permiſit autem divortium fieri dato libello repudii, in quo vir ſcribebat cauſas, pro quibus uxorem repudiabat. Permiſit autem aliam ducere dato priori libello, quod propter duritiam cordis eorum permiſſum Chriſtus dicit, non ut concederetur diſſidium, ſed ut tolleretur homicidium. Permiſit fieri mala, ne fierent pejora; & hoc permittendo non Dei juſtitiam demonſtravit, ſed in peccatore minuit culpam.

Cui licebat plures habere, vel non.

Deut. 17 Li. 5 in c. 27 Deut. 2 Reg. 11. Gal. 4

Sed numquid ſub lege licebat habere plures uxores? Audi quod ſcriptum eſt in Deuteronomio; Non habebit rex uxores plurimas, quæ alliciant animam ejus. Super quem locum ait Auguſtinus; Manifeſtum eſt Salomonem hoc præceptum tranſiſſe; David autem plures habuit, nec præceptum præteriit. Permiſſum eſt enim regi plures habere, non plurimas, quæ alliciant animam, multiplicare. Cum tamen additur; ut non elevetur cor ejus, alienigenas prohibitum eſſe videtur. Verumtamen multiplicatio uxorum generaliter prohibita eſt. Permiſſum eſt autem regi plures habere, ſed non multiplicare. Veniente autem plenitudinis tempore, quo Chriſti gratia ubique eſt dilatata, reducta eſt lex nuptiarum ad priorem honeſtioremque inſtitutionem ut unus uni in figura Chriſti & Eccleſiæ conjugatur. Nec quæritur electio muneris in ſucceſſione generis, ſed in perfectione vitæ, & ſinceritate ſcientiæ; & virginitas fœcunditati præfertur, & ſacerdotibus continentia indicitur.

De virginitate mentis, & carnis.

In lib. 2 de virg. & habetur, 32 q. 5 c. Tolerabilius. Li. ad virginem lapſam c. 4 habetur 32 q. 5 Revera. Iſid. lib. 2 de ſynonim. habetur ibid. c. non poteſt.

Melior eſt autem virginitatis mentis quam carnis. Unde Ambroſius; Tolerabilius eſt mentem virginem, quam carnem habere; utrumque bonum eſt, ſi liceat; ſi non liceat, ſaltem non homini, ſed Deo caſti ſimus. Virgo proſtitui poteſt, adulterari non poteſt; nec lupanaria infamant caſtitatem, ſed caſtitas etiam loci abolet infamiam. Idem: Non poteſt caro corrumpi, niſi mens ante fuerit corrupta. Item Iſidorus: non poteſt corpus corrumpi, niſi prius animus corruptus fuerit. Munda enim a contagione anima, caro non peccat. In fine cujus capituli aperitur quo modo verum ſit, niſi anima prius fuerit corrupta, corpus non poſſe corrumpi, ſcilicet peccato. Illud etiam Auguſtini advertendum eſt; Sicut, inquit, ſanctius eſt mori fame, quam idolothytis veſci; ita ſanctius eſt defungi ſine liberis, quam ex illicita coitu ſtirpem quærere. Undecumque vero naſcantur homines, ſi parentum vitia non ſectentur, & Deum recte colant, honeſti & ſalvi erunt. Semen enim ex qualicumque homine, Dei creatura eſt; & eo male utenti male erit; non ipſum aliquando malum eſt.

DI-

Digitized by Google

DISTINCT. XXXIII.

Qualiter fides tori fuerit in patribus antiquis.

Quæritur hic de antiquis patribus, qui plures, &c.

Expoſitio textus.

Divisio

SUPRA oſtendit Magiſter quod vir tenetur uxori ſervare fidem tori, quam quando non ſervat, incidit in culpam. Hic intendit inquirere, utrum ſancti patres iſtam fidem ſervabant. Habet autem hæc pars duas partes. In prima ſanctos patres, qui ſimul habuerunt plures uxores, excuſat a culpa. In ſecunda diſſolvit quaſdam locutiones dubias, ibi: *Si quis opponat, quod fidem tori non ſervabant, &c.* Prima pars habet tres partes. In prima ſanctos patres a culpa excuſat. In ſecunda multiplici auctoritate confirmat, ibi: *De hoc Auguſtinus ſic ait, &c.* In tertia earum continentiam commendat, ibi: *Quod vero caſtitas virginalis, &c.* Ubi oſtendit quod paris meriti fuit in eis continentia conjugalis, cujus vel quanti eſt nobis continentia virginalis. Similiter ſecunda pars, in qua determinat dubia, tres habet partes ſecundum tria, quæ ibi facit. Primo enim opponit, & determinat utrum ſervaverint fidem tori. Secundo quærit, & determinat, utrum ſervaverint mandatum legis, ibi: *Sed numquid ſub lege licebat, &c.* Tertio determinat quæ virginitas, ſive incorruptio ſit melior, & ſanctior, an illa quæ eſt mentis, an illa quæ eſt carnis, ibi; *Melior eſt autem virginitas mentis, quam carnis, &c.* Et ſic duo breviter determinat in hac parte, ſcilicet de continentia conjugali in antiquis patribus, & de virginali in viris Evangelicis, & ſpiritualibus, ſive etiam mulieribus; & tertio breviter tractat de repudio.

A

Maledicta erat ſterilis, quæ non relinquebat, &c. Dub. I.

Quæritur hic, aut hoc intelligitur quantum ad maledictionem pœnæ, aut culpæ. Si quantum ad maledictionem pœnæ, adhuc verum eſt illud, quod ſterilitas non dicit naturam, ſed defectum, & malum: & non culpæ, ergo pœnæ. Si maledictionem culpæ: ergo eſſe ſterilem erat culpa, quod manifeſte falſum eſt.

RESP. Dicendum quod iſtud intelligitur de maledictione pœnæ, prout pœna non tantum dicit defectum naturæ, immo etiam amplius, B ſcilicet opprobrium infamiæ; tunc enim erat infamis, & vilis reputabatur, & ignominioſa, quaſi Dominus ejus vulvam concluſiſſet. Exemplum eſt de Anna in libris Regum. Unde ſteriles mulieres quando non fœcundabantur, reputabant ſibi eſſe ignominiam. Quia ergo tunc omnes viris copulabantur, & prolem quærebant; & ſi non habebant, ignominioſæ erat: ideo omnes ſteriles maledictæ erant, quia fructum ventris non habebant, quem illud tempus requirebat. Nunc autem quæritur fructus bonorum operum; ideo etſi mulier careat filiis per virginitatem, C ubi eſt ſterilitas voluntaria, non maledicitur, ſed laudatur. Si vero careat propter defectum naturalem, non maledicitur, ſed ſuſtinetur, maxime ſi non eſt in ea ſterilitas bonorum operum. 1. Reg. 1.

Publici muneris, &c. Dub. II.

Dicit hic Ambroſius de filiabus Loth, quod publici muneris gratia privatam culpam prætexit. Videtur falſum dicere, quia ſi quis furetur, ut det pauperibus, non excuſatur a peccato furti: ergo nec illæ ab inceſtu, cum a patre cognitæ fuerunt. Item videtur quod multipliciter peccaverunt. Primo, quia patrem ine-

Digitized by Google

briaverunt : ſecundo, quia ambæ cum eodem viro concubuerunt : tertio quia cum patre ſuo peccaverunt.

Resp. Dicendum quod quamvis filiæ Loth videantur ex pietate motæ fuiſſe, quia non propter delectationem carnis, ſed propter conſervationem humani generis artem illam cogitaverunt: tamen non excuſantur ab inceſtu, quia ſcienter contra primam inſtitutionem matrimonii, in qua excipiuntur pater, & mater, jacuerunt cum patre. Secundo vero quia ſuper falſam exiſtimationem voluntatem ſuam fundaverunt : & ideo ſi ignorantia, & naturalis pietas aliquo modo excuſet culpam, non tamen a toto, ſed a tanto, nec adeo excuſat, quin mortaliter peccaverint, licet de patre præſumi poſſit, quod non peccaverit mortaliter. Et hoc vult Ambroſius dicere, quod intentio illa; qua bonum commune, non voluptatem propriam intendebant, prætexit privatam culpam. Fuit enim culpa revera, ſed tamen quamdam excuſationis ſpeciem habuit ex illa intentione, quæ videbatur eſſe pia. Plus tamen habuit de ſtultitia, & de temeritate, quam de pietate. Primo quia patrem ſanctum debebant conſulere. Secundo vero, quia etſi verum eſſet quod totum genus humanum eſſet conſumptum, non tamen debuiſſent attentare tam horribile factum, niſi interveniret divinum mandatum. Sed in hoc manifeſtatum eſt, quod in nulla muliere confidendum eſt, quia deceperunt eum, cujus caſtitas glorioſa prædicatur, dum inter tam impios tam ſancte & laudabiliter vixit.

Continentiam Joannes in opere, Abraham in ſolo habebat habitu.
Dub. III.

Videtur male dicere, quia aut loquitur de continentia virginali, aut ſimpliciter. Si de continentia ſimpliciter, tunc falſum dicit, quia Abraham veram continentiam habebat in uſu. Si de virginali, cum illa ſit A incorruptionis perpetua meditatio, illam non habebat nec habitu, nec actu. Et iterum: Si plura bona paucioribus meliora ſunt, videtur quod perfectiori modo fuerit continens.

Resp. Dicendum quod continentia uno modo dicit privationem univerſalem illius actus : & ſic vocat Auguſtinus caſtitatem cælibum. Alio modo dicit privationem immoderantiæ vel temperantiæ reſpectu illius actus : hoc modo ponit actum cum modeſtia : & hanc vocat caſtitatem nuptiarum. Per primam vult homo nullo modo coire, per ſecundam vero vult quando, & quo modo, & cum qua debet coire. Prima eſt nobilior, B quam ſecunda. Utramque harum ſimul habere in uſu eſt impoſſibile ſed alteram habere in uſu, alteram in habitu nullum eſt inconveniens : & ſic fuit in Abraham, quia continentia nuptiarum habuit in uſu, ſed alteram in habitu, quia facillimum fuiſſet ei tamquam viro temperantiſſimo univerſaliter a muliere abſtinere : & hanc voluntatem habebat quantum erat in ſe: & ſic patet quo modo habuit utramque. Patet etiam quo modo continentiam habuit in habitu, non in opere quantum ad omnimodam abſtinentiam. Patet etiam, quod non eſt melius habere ambas, quam alteram, quia caſtitas cælibatus continet in ſe quidquid perfectionis C habet altera.

Omnis retro ſanctos ejuſdem fuiſſe meriti, cujus nunc Chriſtiani ſunt.
Dub. IV.

Videtur male dicere : quia ſi ejuſdem meriti fuerunt : ergo ſtatus legis æquiparatur ſtatui Evangelii : quo modo igitur verum eſt, quod poſt adventum Salvatoris effuſa ſit plene gratia Spiritus ſancti?

Resp. Dicendum quod relativum identitatis, & adverbium ſimilitudinis in præſenti auctoritate non dicunt æqualitatem, ſed magis proportionem, ut ita intelligatur : quia ſicut competit legi Euangelicæ continere, ita

ita nubere tunc: tamen hoc excedit illud abſolute, & tempus excedit tempus, & ſtatus ſtatum: ſicut ſi fiat comparatio pueri ad puerum, & viri ad virum, ſive ad ſtatum viri ſic in propoſito intelligendum. Unde ſancti non intendunt aſtruere æqualitatem, ſed oſtendere ſtatum illum eſſe bonum, quamvis nobis non competat imitari.

Eas enim nunc uxores appellat ſcriptura, nunc concubinas. **Dub. V.**

Quæritur, quid ſecundum veritatem fuerunt: cum enim non poſſint ſimul eſſe uxores & concubinæ, videtur ſcriptura falſum dicere.

Resp. Dicendum quod revera concubinæ fuerunt, ſicut innuit textus Geneſis de Agar, de qua primo dicitur, quod Sara dedit eam viro ſuo in uxorem: & poſt dicitur: Eiice ancillam, & filium ejus. Et Auguſtinus expreſſe dicit de civitate Dei, ubi dicit, quod obedivit uxori, reddendo ei debitum. Similiter intelligitur de illis duabus ancillis uxorum Jacob, quarum quælibet data fuit a domina viro, & vir in eis reddebat uxoribus: quoniam ergo in matrimonium non erant conjunctæ, ideo ſecundum veritatem non erant uxores, ſed concubinæ. Sed quoniam uxorio affectu cognoſcebat, & ſemen computabatur uxoribus, & ita legitimum: hinc eſt quod uxores dicuntur. Aliqui inde volunt dicere, quod vere uxores fuerunt, tamen dicuntur concubinæ propter hoc, quod erant ancillæ uxorum, & non naſcebatur eis ſemen, ſed liberis. Sed ſi attendatur figura, quæ ibi importabatur, quam notat Auguſtinus in libro de baptiſmo, & verba ejus de civitate Dei, prima poſitio eſt verior. Si vero quæratur, quæ fuerit uxor verior inter Rachelem, & Liam, dicendum quod utraque fuit, quia ſervivit in uxorem: & in uxorem ſervivit, ſicut dicitur in Oſee. Sed tamen ſecundum affectum Jacob, Rachel verior, & majus habebat dominium, A ſive poſſe ad Jacob: ſed ſecundum divinam diſpoſitionem Lia: de cujus ſemine ortus eſt Chriſtus Dominus, propter quem tota generatio Jacob, immo omnis generatio benedicta eſt.

Aug. l. 16. de civit. c. 25. tom. 5.

Cap. 16.

Nec quæritur electio muneris in ſucceſſione generis. **Dub. VI.**

Videtur hoc eſſe falſum: cum enim multi matrimonialiter copulentur, & non ob aliud quam propter prolem principaliter: ergo videtur quod hoc quæratur. Item: Nonne conjuges prolem deſiderant, & a Deo quærunt? conſtat quod immo. Item: Quis modus eſt iſte loquendi: Non B quæritur electio muneris: quod eſt illud munus?

Resp. Dicendum quod omnia bona quæcumque habemus, dona Dei ſunt, & munera Dei; intelligendum eſt igitur quod hujuſmodi dona, & munera quærunt homines, cum ea deſiderant, & cum orant Deum pro eis acquirendis, & laborant ut ea habeant. Poſſunt igitur hæc munera dupliciter inquiri. Vel ſecundum affectum humanum; & ſic adhuc quæritur, deſideratur, & eligitur munus ſucceſſionis, & prolis. Vel ſecundum promiſſum Evangelicum: & quoniam lex Evangelica promittit perfectionem in præſenti, & gloriam in futuro, C & dona ſpiritualia, non carnalia: hinc eſt quod benedicitur: Non quæritur electio muneris, &c. ſecundum intentionem Evangelii.

Non poteſt corpus corrumpi, &c. **Dub. VII.**

Videtur illud verbum Iſidori manifeſte falſum, quia multis virginibus a viris peſſimis facta eſt injuria, & corruptæ ſunt violenter. Si tu intelligis de corruptione peccati, ſicut dicit Magiſter. Contra: Omne peccatum eſt in libero arbitrio: ergo non eſt in carne, vel in corpore.

Resp. Dicendum quod iſtud intelligitur de corruptione, quæ redundat

Digitized by Google

in amiſſionem decoris virginitatis, A cum enim ſit de magis bonis nullo modo poteſt perimi, vel auferri omnino nolenti. Sed ipſe opponit de qualibet corruptione.

Sanctius eſt mori fame, quam idolothytis veſci.
Dub. VIII.

Videtur male dicere, quia idolum nihil eſt in mundo. Et iterum: Nihil eſt reiiciendum; ſicut dicitur. Et ſimiliter dicitur quod de omnibus licet veſci.

1. Cor. 8. 1. Tim. 4. 1. Cor. 10

Resp. Dicendum quod illud intelligendum eſt de illo qui veſcitur idolothytis in reverentiam idoli, vel quan- B do ſcit alios propter ignorantiam ſcandalizari: verumtamen propter ſcandalum in articulo neceſſitatis non eſt idolothytum dimittendum, ſed cum proteſtatione, quod non facit in reverentiam idoli, & eſt ſumendum: & tunc non ſcandalizat.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam præſentis diſtinctionis ſecundum tria, quæ determinat Magiſter, tria principaliter quæruntur. Primo quæritur de continentia conjugali in antiquis. Secundo vero quæritur de virginali. Tertio de re- C pudio. Circa primum quæruntur tria. Primo quæritur, utrum contra legem naturæ ſit habere concubinam. Secundo utrum contra legem naturæ ſit quod unus homo habeat plures uxores. Tertio quæritur, utrum Deus debuerit in hoc diſpenſare, quod licitum eſſet homini habere, concubinas.

QUÆSTIO I.

An ſit contra legem naturæ habere concubinam.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 65. art. 3.
Richard. 4. Sent. diſt. 33 art. 2. q. 1
Stephanus Brulef. 4. Sent. d. 33. q. 1.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 33. q. 3.

QUod non ſit contra legem naturæ habere concubinam, oſtenditur ſic: quia non eſt contra legem naturæ habere ancillam, & ſervum: ſed ancilla poteſt homo uti ut libet: ergo non eſt contra legem naturæ carnaliter eam cognoſcere: ſic, &c. Ad opp.

Item mulier non conjugata, & libera habet poteſtatem ſui corporis: ſed qui habet rem aliquam, poteſt illam dare cui vult: ergo & ille qui acquirit licite, licite accipit, quia nulli fit injuria: ergo quando de voluntate mulieris procedit, ut cognoſcat eam ſine pactione conjugali, cum non ſit alterius, nec alicui fiat injuria: videtur, &c.

Item Iſidorus in libro 5. Etym. Jus naturale eſt commune omnium nationum: ſed habere concubinam non eſt contra hujuſmodi: ergo, &c.

Item quod poſſit de jure naturæ habere eam cum uxore, videtur: quia vir non habet ſui corporis poteſtatem, ſed mulier: ergo uxore volente ſuſcipere ſemen de ancilla ſua, tenetur vir ancillam cognoſcere.

Item ad hoc ipſum facit exemplum de Abraham, qui ad petitionem Saræ cognovit Agar; ubi etiam dicit Auguſtinus, quod hoc fecit Sara eo jure, quo non habet vir ſui corporis poteſtatem: ſed hoc eſt ſecundum jus naturæ; ergo, &c. Lib. 15 de civit. Dei, c. 3. t. 5.

Contra: Secundum omnes leges, filii qui de concubinis ſunt, vituperabiles ſunt, & contumelia eſt eis ſic naſci: ſed non eſt vituperium niſi præcedat inordinatio: ergo ſi ſecundum dictamen naturæ eſt contumelia in filiis, qui ſic naſcuntur, videtur quod Fundam.

Digitized by Google

quod in tali actu ſit deordinatio: & A ſic patet, &c.

Item recta ratio dictat, quod filius debet ſuccedere patri: ergo pœna eſt filio, quando non habet hereditatem paternam: ſed ſecundum omnium mores eſt, quod nati de concubinis non ſuccedunt in hæreditate paterna: ergo cum ſimiliter recta ratio dictet, quod non eſt pœna juſta, niſi propter deordinationem culpæ, cum non fuerit in eo culpa poſt generationem, fuit culpa in generando.

Item recta ratio dictat, quod vir & mulier in actu illo uniuntur, & fiunt una caro: & quod actus ille eſt æqualitatis, quoniam ſimilis in ſpecie, & natura: ſed unio ad æqualitatem non eſt niſi uxoris, & viri; aliter non ſunt æquales: ergo recta ratio, ſive dictamen naturale refugit coitum cum concubina.

Item recta ratio dictat, quod parentes ambo debent filium educare, & quod plus eſt, poſtmodum in ſenectute filius debet educare parentes, & æqualiter eos educare tenetur, & ſemper; ergo cum judicet virum, & mulierem debere conjungi propter prolis generationem, quia ad hoc data eſt vis generativa, judicatur eos ex hoc ſimul convenire ad prolis educationem: & rurſus ad prolis recipiendum obſequium, & honorem uſque in finem: ergo judicat quod non recte conveniunt, niſi æqualiter, & inſeparabiliter conveniant in actu illo: ſed ſi ſic, tunc vir, & uxor ſolum debent convenire, ergo, &c.

Item quod non debeat habere concubinam cum uxore, videtur: quia uxor non poteſt convenire cum alii viro, quin committat adulterium, quod eſt contra jus naturale; ergo nec vir cum aliqua alia muliere, quam cum uxore.

Item jus naturale dictat, quod homo quod ſibi vult fieri, faciat alii: & non faciat alii quod ſibi non vult fieri: ſed maritus ſecundum rectam rationem abominatur, & odit quod alius ſuam cognoſcat uxorem: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Habere concubinam licet non ſit contra jus naturæ propriiſſime ſumptum, ſi tamen communiter, aut proprie ſumatur, contra illud eſt: & ideo non ſolum eſt malum, quia prohibitum; ſed prohibitum, quia malum.

Resp. ad Arg. Dicendum quod jus naturale tripliciter dicitur, ſcilicet communiter, proprie, & magis proprie: & ſecundum hoc tripliciter diffinitur ab Iſidoro. Uno modo ſic: Jus naturale eſt quod in lege, & Evangelio continetur. Sic diffinitur in B principio decreti. Si ſic accipitur jus naturale, ſic habere concubinam eſt contra jus naturale, quia eſt contra legem, & Euangelium. Sed contra legem Moyſi implicite, quia non præcipit expreſſe fornicatorem interfici niſi in caſu, ſicut patet; tamen implicite clauditur ibi; Non mœchaberis; ubi prohibetur omnis coitus, niſi matrimonialis. Contra legem Evangelicam eſt expreſſe, nam dicit fornicarios non habere partem in regno Dei, & dicit quod habeat unuſquiſque ſuam propter fornicationem vitandam. Ratio autem præceptionis eſt ſacramentum matrimonii, quod eſt inſtitutum a Deo in ſigna- C tionem, & in curationem. In ſignationem ante lapſum, ſed in curationem poſt lapſum. Quia enim corrupta eſt illa vis, & deordinata, ut dictum eſt ſupra, adeo quod non exit in actum, quin regnum animæ pervertatur, non poteſt fieri poſt lapſum ſine peccato, niſi excuſetur per matrimonium; ideo taliter cognoſcere concubinam, eſt peccatum, quantum eſt de ſe, & contra legem, & Euangelium: & ita contra jus naturale communiter dictum. Secundo modo dicitur proprie: & ſic diffinitur in principio decretorum: Jus naturale eſt quod eſt commune omnium nationum: & hoc jus eſt, quod dictat ratio recta. Contra illud adhuc eſt cognoſcere ſive habere concubinam;

Explicat. *Deut. 22.* *1. Cor. 5. & 7.* *Diſt. 31. art. 2.*

& hoc patet, quia jus naturale dictat; quod conveniant vir & mulier in tali actu ad generationem prolis, quæ utrique ſuccedat, & cui communiter præſint, & illa utrique æqualiter ſubſit: & quoniam actus ille eſt conſimilis in ſpecie, & ad generandum conſimilem in ſpecie, dictat natura ut conveniant in quadam æqualitate: ſed hoc eſt cum pater conjungitur illi, ut ſit uxor, & materfamilias: & ideo recta ratio dictat quod non conveniant, ſive conjungantur illi ut concubinæ. Sed iſta in multis eſt obfuſcata per libidinem: ſed tamen ſalva manet in his, qui non depravant judicium per mala opera. Tertio modo dicitur jus naturale propriiſſime, quod natura docuit omnia animalia: & hoc modo non eſt contra naturam, nec tamen omnino ſecundum naturam; & hoc quia quædam animalia bruta ſunt, licet non omnia, quæ conjunguntur per individuam copulam, ut ſunt turtures: & quoniam ſicut vult Philoſophus, omnes virtutes, quæ ſunt in animalibus diſperſæ, in homine colliguntur, ſicut arma omnium animalium in manu hominis: quamvis non omnia alia animalia habeant inſtinctum, tamen natura hominis habeat: unde ad hoc inclinatur recta natura hominis, ut ſi adhæret mulieri, ſic adhæreat, ut pro ipſa patrem, & matrem deſerat, & ſic accipiat in copulam individuam. Secundum hæc igitur patet, quod fornicari, ſeu habere fornicariam, vel concubinam non ſolum eſt malum, quia prohibitum, ſed prohibitum quia malum. Unde concedendæ ſunt rationes ad hoc.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod poteſt uti re ſua, &c. Dicendum quod quæ ad talem uſum accipitur, ad æqualitatem accipitur: & ſi ordinate accipitur, oportet quod æqualis fiat: & ideo numquam recte utitur nec ancilla, nec libera, niſi cum ea tamquam cum uxore contrahat.

2. Ad illud quod obiicitur, quod nulli facit injuriam, quia illa voluit, dicendum quod facit injuriam Deo, quia contra jus ſtatutum facit: facit etiam injuriam ſibi, pro eo quod ſe deordinando in corpus ſuum peccat: nam vir facit ſibi injuriam, quamvis ipſa velit, quia ut frenetica vult malum ſuum, ut ſi aliqua vellet ut ſe occideret, vel ea abuteretur contra naturam, quis auderet dicere hoc non eſſe malum?

3. Ad illud quod obiicitur, quod jus naturale eſt commune, dicendum quod quoddam magis eſt apertum, quoddam magis occultum; & ſecundum quod plus apertum, eſt communius: ſecundum quod minus, eſt minus commune: & quoniam iſtud magis eſt occultum, ideo minus commune: tamen lex matrimonii apud omnes reperitur.

4. Ad illud quod obiicitur, quod mulier habet poteſtatem corporis viri, dicendum eſt quod etſi cetera bona ſint communia, hoc tamen bonum debet eſſe privatum. Unde nulli alii poteſt uxorem ſuam communicare, nec poteſtatem exigere in alio, ſed ſolum in corpore ſuo: ſic nec mulier de viro.

5. Ad illud quod obiicitur de Sara, dicendum quod Abraham numquam obtemperaſſet nec obtemperare debuiſſet, niſi divina diſpenſatio interveniſſet. Unde illud quod dicit Auguſtinus, non fuit tota cauſa excuſans, ſed ſignum fuit.

QUÆSTIO II.

An habere plures uxores ſit contra legem naturæ.

S. Thom. in Suppl. 3. p. q. 65. art. 4.
Et 4. Sent d. 33. q. 1. art. 1.
Scot. 4 Sent. d. 33. q. 1.
Rich. 4. Sent. diſt. 33. art. 1. q. 1. & 2.
Durandus 4 Sent. d. 33 q. 1
Thom Argent. 4. Sent. diſt. 33. q. 1. art. 3.
Stephanus Brulef. 4. Sent. diſt. 33 q. 2.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 33. q. 2.

Utrum contra legem naturæ ſit, quod unus habeat plures uxores. Et quod ſic, oſtenditur auctoritate, quia dicit Gloſſa de Lamech, *Fundam. Gen. 4.* Lamech primus bigamus.

qui

qui habuit duas uxores: Primus contra morem, & naturam adulterium commiſit: ergo, &c.

ITEM ratione videtur, quia ſecundum dictamen naturæ eſt, quod vir & mulier quantum ad actum illum pares ſint: ſed uxor una non poteſt eſſe plurium virorum: ergo nec econverſo.

ITEM ſecundum rectam rationem vir tenetur uxori debitum reddere: ergo cum impoſſibile ſit ſimul pluribus reddere, non poteſt ſe ſimul pluribus obligare: ſed ſi plures poſſet ſimul habere, ſimul ſe pluribus obligaret: ergo; &c.

ITEM quod indictum eſt homini a conſtitutione, ſpectat ad jus naturale: ſed a ſua conſtitutione dictum eſt: Relinquet homo patrem, & matrem, & erunt duo in carne una: ergo ſecundum dictamen naturæ eſt, quod tantum ſint duo: ergo una unius, & non plures.

Gen. 2.

Ad opp.

Lib. 22. cont. Fau. c 48 to. 6. Lib. 15. de Civ. Dei c. 16. lib. 11. c 16. l. 16. c. 38. to. 5. Fauſt. l. 22 c. 47. to. 6.

1. CONTRA: Auguſtinus dicit, & habetur in littera: Quando erat mos habere plures uxores, peccatum non erat: ſed mos, vel conſuetudo contra naturam non eſt approbanda, nec excuſat a culpa: ergo habere plures uxores non eſt contra naturam.

2. ITEM Auguſtinus dicit, quod contra præceptum non erat, quia nulla hoc lege prohibitum erat: ſed quod eſt contra jus naturæ, eſt prohibitum in lege naturæ; ergo, &c.

3. ITEM ratione videtur, quia quod eſt cibus ad ſalutem individui, hoc eſt conjugium ad conſervationem ſpeciei: ſed licitum eſt pluribus cibis uti ad conſervationem individui; ergo & plures uxores habere ad conſervationem ſpeciei.

4. ITEM conjunctio maris, & feminæ eſt propter prolis multiplicationem: & hæc eſt ſecundum dictamen naturæ: ergo ſi mulier ſterilis ex natura dictat quod poſſit ex alio generare, cum unuſquiſque quantum eſt de natura appetat ſemen, & prolem relinquere ſuper terram: ergo non eſt contra, ſed ſecundum naturam.

CONCLUSIO.

Pluribus uti uxoribus eſt contra jus naturæ, accipiendo jus naturæ duobus modis, videlicet quod in lege & Evangelio ſcribitur, & quod ratio recta dictat.

RESP. AD ARG. Dicendum quod ſicut dictum eſt ſupra in illa diſtinctione præſuppoſita, ſi jus naturale dicatur quod in lege, & Evangelio ſcribitur; ſic jus naturale eſt, quod ſit una unius: Erunt, inquit, duo in carne una tam in veteri, quam in novo. Si autem jus naturale dicatur, quod ratio recta dictat, adhuc verum eſt, quia adhuc dictat natura ſecundum quod rationis rectæ eſt, quod non faciat alii, quod ſibi non vult fieri. Sed vir non vult quod uxor habeat alium virum; igitur nec ipſe debet velle habere aliam uxorem, cum in tali actu, ut ſupra viſum eſt, ad paria judicentur, & tamquam pares conveniant. Si dicatur jus naturale, quod natura impreſſit animalibus, dicendum quod non omnibus, ſed aliquibus animalibus brutis impreſſit. Sed tamen in natura eſt aliquorum animalium irrationalium, & in noſtra natura plantavit: hoc patet experimento, eo quod in matrimonio eſt quidam amor ſingularis, in quo non communicat alienus; unde naturaliter omnis vir zelat uxorem quantum ad hoc, ut nullum diligat præter ipſum in actu illo: & omnis uxor ſimiliter zelat virum quantum ad hoc; unde ſtante natura numquam fuiſſet ibi communitas, etiam ſi cetera fuiſſent communia. Similiter charitate adveniente, quæ facit omnia eſſe communia, numquam facit uxorem communem, propter privatum amorem, qui debet eſſe, qui etiam eſt ſacramentum illius amoris, quo Deus zelat animam, ut nolit eam aliquem alium tantum diligere: ſic & anima a Deo nullo modo vult propter aliam deſeri: & in hoc patet ſapientia Dei,

Gen. 2. Matth. 9.

quæ

Digitized by Google

quæ ſe nobis in nobis oſtendit, & A nobiſipſis oſtendit, quid agere debeamus in creaturis ſubditis, ſecundum illud Job: interroga jumenta, & docebunt te: ſed mens hominum obfuſcata hoc non attendit. Concedendum igitur quod uti pluribus uxoribus eſt contra jus naturæ. *Job. 12*

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod quando mos erat, peccatum non erat, dicendum quod mos ille erat approbatus non ab hominibus tantum, ſed a Deo, ut poſt patebit: & ideo peccatum non erat.

2. Ad illud quod obiicitur, quod non erat contra præceptum, dicendum quod vocat præceptum expreſſum exterius per vocem vel ſcripturam, ſicut legem Moſaicam. B

3. Ad illud quod obiicitur de cibo, dicendum quod non eſt ſimile, quia ibi eſt uſus rei inferioris, hic eſt uſus paris: & ideo unius, alioquin ſuperior ſit. Præterea, ibi eſt mutuus amor, & ideo mutuus zelus: & ideo ſingularitas.

4. Ad illud quod obiicitur, quod eſt ad multiplicationem talis actus, &c. dicendum quod etſi natura dictet prolem eſſe multiplicandam, tamen dictat debite, & ordinate, & ita quod nulli fiat injuria: & ideo magis ceſſandum eſt a generatione prolis, quam injuriam inferre alicui: & ideo nec uxorem aliam duci. C Item: Etſi natura dictet quærendo bonum commodi, non tamen in præjudicium boni honeſti, & honeſtas conſiſtit in rectitudine juſtitiæ, & obſervatione fidei, ſed bonum commodi eſt in fœcunditate prolis: hinc eſt quod ad prolem generandam non debet alia uxor adiici, niſi Deus diſpenſet.

QUÆSTIO III.

An Deus debuerit diſpenſare de concubina habenda.

S. Thom. in ſuppl 3 p. q. 65 art. 3
Richardus 4. Sent. diſt. 33. art. 2 q. 1.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 33. q. 3.
Petr. de Tarant. 4. Sent. d. 33. q. 4.

Utrum Deus debuerit diſpenſare, quod licitum eſſet habere concubinas, & quod liceret habere plures uxores. Et quod non debuerit diſpenſare, videtur: quia conditor naturæ non facit contra naturam, nec contra jus naturæ: ſed habere plures uxores, & plures concubinas eſt contra jus naturæ: ergo, &c. *Ad opp.*

2. Item numquam Deus diſpenſavit, quod una eſſet plurium virorum: ergo cum magis ſufficiat una mulier pluribus viris, quam econverſo, non debuit diſpenſare, quod unus vir eſſet plurium.

3. Item in inſtitutione matrimonii: & ejus confirmatione dicitur, quod erunt duo in carne una: & ſuper illud; Adhærebit uxori, Gloſſa: Non uxoribus: ergo ſi Deus contra ſuam inſtitutionem non debuit facere, videtur, &c. *Mat. 19 Gen. 2.*

4. Item diſpenſatio recta debet eſſe propter majus bonum: ſed cum unus habet duas, hic non ſolvitur bonum fidei: quia cognoſcit vir aliam uxorem, cum tamen mulier non cognoſcat alium virum. Nec etiam bonum ſacramenti, quia Chriſtus unicam habet Eccleſiam ſponſam, non plures: ergo videtur quod male ſit diſpenſatum.

5. Item ſi omnis diſpenſatio debet eſſe propter aliquam cauſam, quæro quæ ſit illa. Si multiplicatio prolis ad cultum Dei, cum iſta cauſa omni tempore ſtet, quia cultus Dei eſt multiplicandus: ergo in omni tempore debet iſta diſpenſatio ſtare.

6. Item videtur quod iſta diſpenſatio ſe extenderit ad ſolos patres, quia dicitur: Non habebit uxores plu-

plurimas, quæ alliciant animum ejus; hoc dicitur de Rege: ergo multo fortius aliis eſt iſtud prohibitum.

Deut. 17.

Fundam. Gen. 16. CONTRA: Quod diſpenſatum fuerit, videtur: quia Abraham ſimul cum uxore habuit concubinam: & tamen non reprehenditur, immo Dominus approbavit, cum dixit de Iſmaele, quod ipſum faceret creſcere: ergo cum hoc non liceret per naturam, diſpenſatum eſt cum eo.

ITEM Jacob habuit duas uxores, & duas concubinas, & conſtat quod hoc placuit Deo, quia ſemen, quod ex omnibus accepit, eſt approbatum: ergo cum eo fuit diſpenſatum.

2 Reg. 20. ITEM David habuit plures uxores, & concubinas, ſicut dicitur, & tamen non reprehenditur: ergo diſpenſatum eſt cum regibus.

ITEM Helchana habuit plures uxores: & tamen non reprehenditur: ergo videtur quod cum omnibus ſit diſpenſatum.

Deut. 21 ITEM lex ſupponit tamquam licitum: Si habuerit homo duas uxores, unam dilectam, & alteram odioſam; nec hoc redarguit: ergo omnibus erat licitum: ergo cum omnibus diſpenſatum. Quæritur igitur, quo modo & quando ſit diſpenſatum: & ubi expreſſum, & quare tunc, & non modo & quantum ſe extendat.

CONCLUSIO.

Sine neceſſitate, congruitate, utilitate, & honeſtate numquam diſpenſavit Deus tenere concubinas, quia illæ ſunt cauſæ, quæ ad talem diſpenſationem concurrunt.

RESP. AD ARG. Dicendum quod ad diſpenſationem ad hoc quod debite fiat, & convenienter homo ea utatur, iſta quatuor ſunt concurrentia, ſcilicet neceſſitas, congruitas, utilitas, & honeſtas: & iſta quatuor ſunt hic. Primum quidem congruum fuit illud tempus diſpenſationi, quoniam tempus fuit figuræ: & quoniam Chriſtus generare debebat liberos,

1 Ratio.

A & filios per baptiſmum, & in Eccleſia catholica, & in hæreticis diverticulis: ideo in figura debuit præcedere matrimonium, ſive generatio ex libera & ancilla. Et rurſus: Quoniam inter illos, qui ab hæreticis baptizantur, quidam hæreſim ſequuntur, quidam ad Eccleſiam revertuntur; ideo utriuſque figura præceſſit. Primi in Iſmaele, de quo dictum eſt: Eiice ancillam, & filium ejus. Secundi in ancillis Jacob: quarum filii ſunt inter liberos computati. Hoc habetur ab Auguſtino in libro de baptiſmo. Fuit ergo temporis congruitas. Fuit etiam neceſſitas, quia pauci erant Deum colentes: & ut cultus divinus non B periret, neceſſe fuit, ut filios multiplicarent: & contingit quod uxores ſteriles haberent, ideo neceſſitatem habuerunt tunc plures habere. Fuit etiam utilitas, quia filii erudiebantur a parentibus, & mores patrum ſervabant, & ideo quanto plures, tanto cultus Dei erat celebrior: & ideo erat tunc utile multos procreare. Fuit etiam honeſtas, quia non affectu libidinoſo, ſed caſto: non affectu adulterii, ſed mariti etiam concubinas cognoſcebant. In cujus rei teſtimonium de Abraham dicitur, quod non ipſe accepit ancillam, ſed uxori obedivit: & ei in ea debitum reddidit, & affectu viri cognovit: & ideo dici- C tur, quod Sara dedit Agar in uxorem Abraham, non quia fuerit uxor, quia poſtmodum fuit ejecta, ſed ut ſignificetur, quod eo affectu eam cognovit quo & uxorem. Unde Auguſtinus vocat ipſum virum feminis viriliter utentem, uxore temperanter, ancilla obtemperanter, nulla intemperanter. Ex hoc patet quod hæc diſpenſatio non ſe extendit ad tempus naturæ inſtitutæ, nec gratiæ, quia in natura inſtituta non erat tempus figuræ, nec neceſſitas ſterilitatis. Similiter in tempore gratiæ ceſſaverunt figuræ, & omnes vocantur ad Chriſti culturam, & multiplicatum eſt genus humanum valde. Ratione utilitatis ſe extendit ante tempus Abrahæ, quia ante non multiplicabantur ad cultum Dei,

Gen. 21. Gen. 35 Lib. 2 de bap. cont. Donatiſt. cap. 10 in fin. t. 7 2 Ratio. 3 Ratio. 4 Ratio. Gen. 16.

Dei, ſed ad malum: quia imitatores erant paternorum ſcelerum: & ideo deleti ſunt cum terra. Ratione vero honeſtatis ad illos ſolos ſe extendit, qui uxoribus, & concubinis temperanter, & ad cultum Dei multiplicandum ſciebant, & volebant uti, aliter eis diſpenſatio non valebat. Iſta autem diſpenſatio facta eſt divina inſpiratione in patriarchis, & rege David, quoniam utriſque de ſemine facta eſt repromiſſio: & quia iſti erant capita, & imitandi erant tamquam ſancti, & intellexerunt recte diſpenſationem hanc ad omnes extendi, qui erant imitatores eorum in caſtitate: & mos fuit ex hoc introductus, durans uſque ad Chriſti adventum. Sed tunc ceſſavit, quia ceſſavit congruitas, & neceſſitas, ut viſum eſt. Unde omnibus, quibus licuit, licuit ſolum ex diſpenſatione, quæ fuit per inſpirationem: & hoc dicitur extra de divortio, in quadam decretali Innocentii: ubi dicitur quod numquam licuit alicui niſi divina inſpiratione.

1. Ad illud quod obiicitur, quod Deus non facit contra jus naturæ, dicendum quod verum eſt contra jus naturæ, quod ordinat in ipſum: ſed contra jus naturæ, quod ordinat ad proximum, poteſt; non tamen facit contra, ſed ſupra; quia ratio recta ſic dictat hoc non eſſe faciendum, ut tamen dicat in ejus oppoſito, Deo eſſe obediendum.

2. Ad illud quod obiicitur, quod una ſit plurium, dicendum quod ſi una eſſet plurium, nulla eſſet utilitas, quia unus poteſt fœcundare plures, ſed non una a pluribus. Eſſet etiam damnum, quia defectus tranquilitatis: non enim poteſt cum pace unus duobus dominis ſervire, ſicut unus dominus duobus ſervis imperare, & vir caput eſt, & dominatur mulieri. Deeſſet etiam bonum ſacramenti, quia una anima non duobus viris, ſed Chriſtus multis copulatur animabus. Et amplius eſſet incertitudo prolis, & confuſio hereditatis.

3. Ad illud quod obiicitur, quod Deus inſtituit, quod duo, &c. dicendum quod verum eſt tempore legis naturæ, & tempore gratiæ. Sed ex cauſa tempore legis debuit diſpenſare, nec facit contra ſuam inſtitutionem ipſe, qui rem inſtituit, cum pro loco, & tempore diſpenſat.

4. Ad illud quod obiicitur, quod diſpenſatio debet eſſe propter majus bonum, dicendum quod bonum prolis adeo neceſſarium eſt, ut propter ipſum vellet Deus in aliquo detrahi bono fidei, & ſacramenti, non tamen omnino, quia tunc aliqui fidem ſervabant, & ratio ſignationis ibi manebat.

5. Ad illud quod obiicitur, quod multiplicatio prolis non eſt cauſa, dicendum quod immo, quia cultus Dei creſcebat tunc non per vocationem, ſed per ſucceſſionem, quia illis tantum fuit lex tradita: & ideo tunc erat opportunum.

6. Ad illud quod quæritur, ad quos ſe extendebat, dicendum quod ratione inſpirationis tantum ad patres, ſed ratione honeſtæ imitationis, & moris derivatum eſt ad poſteros, qui uxoribus utiliter uti ſciebant. quod ergo obiicitur, quod regibus non erat prohibitum, ne haberent plures, ſed ut non haberent plurimas; non dicitur etiam illud ſimpliciter, ſed cum determinatione, quæ alliciant animum ejus, & tales erant alienigenæ.

ARTICULUS II.

Consequenter quantum ad ſecundum articulum quæritur de continentia virginali, & circa hoc tria quæruntur. Primo quæritur de ipſa virginitate quantum ad genus ſuum. Secundo de comparatione continentiæ virginalis ad matrimonium, ſive conjugium. Tertio de virginitate per comparationem ad præmium.

QUÆ-

QUÆSTIO I.

An virginitas ſit virtus.

S. Th. 2. 2. q. 152. art. 3.
Et 4. ſent. diſt. 33. q 3. art. 2.
Richardus 4. Sent. diſt. 33. art. 4. q. 1.
Thom. Arg. 4 Sent. d. 33. q. 1. art. 4.
Steph. Brulef. 4. Sent. diſt. 33. q. 4
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 33 q. 7.

Fundam. UTRUM virginitas ſit virtus. Et quod ſic, videtur per diffinitionem virtutis: quia virtus eſt bona qualitas mentis, &c. Et per diffinitionem Philoſophi illud idem.

Li. de Virg. c. 13 tom. 6. ITEM hoc oſtenditur per diffinitionem virginitatis, quam ponit Auguſtinus, dicens: Virginitas in carne corruptibili incorruptionis perpetuæ eſt meditatio: ſed meditari incorruptionem perpetuam hoc eſt maxime arduum, & difficile, & tale eſt virtutis objectum.

ITEM hoc ipſum videtur ratione, quia abſtinere a coitu illicito eſt virtutis: ſed difficilius eſt ab omni coitu abſtinere quam ab illicito: ergo ſi illud eſt virtutis, multo fortius iſtud.

ITEM in virginitate meremur non tantum auream, ſed etiam aureolam: ſed omne meritum conſiſtit mediante virtute, vel dono, vel beatitudine: ergo, &c.

Ad opp. CONTRA: Omnis virtus, quæ non eſt in finem, in medio conſiſtit: ſed virginitas conſiſtit in extremo, quia omnino abſtinet: ergo, &c.

ITEM actus omnis virtutis eſt in præcepto, quia eſt neceſſarius ad ſalutem: ſed actus virginitatis non eſt in præcepto: ergo virginitas eſt virtus.

Mat. 25. ITEM nulla virtute quis male utitur, ut patet: ſed virginitate contingit male uti, ut patet de fatuis virginibus.

ITEM omnes virtutes ſunt connexæ: unde qui habet unam, habet omnes, ſed hoc non eſt de virginitate: ergo, &c.

ITEM nulla virtus expellitur, vel amittitur niſi per vitium, & peccatum: A ſed virginitas perditur ſine peccato in his, quæ violenter corrumpuntur: ergo, &c. Si tu dicas de his, quod non amittunt: obiicitur de his, quæ tranſeunt de continentia virginali ad conjugalem, quæ virginitatem perdunt ſine culpa.

ITEM omnis virtus perdita recuperatur per pœnitentiam, quia ex gratia, in qua eſt omnis virtus: ſed virginitas perdita numquam recuperatur; ergo, &c.

CONCLUSIO.

Virginitas ſecundum illud, quod nominat habitum, eſt virtus, & conſiſtit in medio. B

RESP. AD ARG. Dicendum quod continentia virginalis, ſive virginitas, tria dicit. Primum eſt abſtinentia ab omni coitu illicito. Secundum eſt continentia ab omni coitu licito. Tertium eſt integritas mentis, & carnis. Quantum ad primum dicit habitum, quantum ad ſecundum dicit virtutis ſtatum, quantum ad tertium dicit decorem: unde virginitas eſt habitus continentiæ perfectus, & decorus. Concedendæ igitur ſunt rationes probantes virginitatem virtutem eſſe ſecundum illud, quod nominat habitum. Quæ vero obiiciuntur in contrarium, C omnia procedunt ratione ſtatus, vel decoris: & quantum ad hunc ſtatum ad extremum tendit. Ratione etiam ſtatus non eſt in præcepto, ratione cujus ſtatus poteſt perdi per deſcenſum ad inferiorem ſtatum, ratione cujus ſtatus non eſt aliis connexa. Ratione vero decoris contingit, quod perdatur homine invito. Contingit etiam ſuperbe, & male uti. Contingit etiam ut amiſſa non poſſit recuperari. Quantum vero ad illud, quod eſt ibi habitus ſubſtrati, omnes conditiones virtutum in ea reperiuntur: & ſic patent omnia propter primum, quod obiicit de medietate, quia ita ſimiliter poſſet opponi de continentia viduali. Reſp. ad r. ad oppoſi 3 Eph. c. 6

Et propterea dicendum, quod quando

do dicitur quod virtus conſiſtit in medio, hoc non eſt intelligendum reſpectu objecti, quia ſic nullus eſſet caſtus, niſi cognoſceret medietatem omnium mulierum de mundo, quia illud eſt medium inter aliquam, & nullam. Sed iſtud intelligitur, ut ſic medium teneatur, & virtus ſit medium circa delectationes, & triſtitias: nam qui omnino nihil ſentit de paſſionibus carnis, hic inſenſibilis judicatur, & hoc habet per naturam; qui vero omnino eis conſentit, hic luxurioſus eſt; qui vero excitatur, ſed tamen non conſentit, talis virtuoſus eſt: ſed hoc omnino bene eſt in virginibus, quia aliquo modo caro excitat, quamvis non ita ſicut in corruptis. Hoc autem intelligitur loquendo ſecundum virtutes politicas, & naturam lapſam: nam per ſuperabundantem gratiam poteſt eſſe, quod non ſentiat, & tamen virtutem habeat: ut patet in Chriſto, & ejus Matre dulciſſima.

QUÆSTIO II.

An virginitas præferatur continentiæ conjugali.

S. Thomas 2. 2. q. 152. art. 4.
Et 4 Sent. d 33 q. 3 art. 3
Et 3 cont. Gent. cap. 137
Richardus 4. Sent. d. 33. art. 4. q. 2.
Thom. Arg 4. Sent. d. 33. q. 1. art. 4.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 33. q. 5.
Petr. de Tarant. 4. Sent. diſt. 33. q. 8.

Fundam. DE comparatione continentiæ virginalis ad matrimonium, ſive conjugium; & quod virginitas ſit melior, & perfectior, videtur, quia virtus conſiſtit circa difficile, & arduum: ergo circa majus arduum major virtus: ſed magis arduum eſt omnino abſtinere a coitu, quam aliquando tantum; ergo maioris virtutis.

ITEM opera perfectionis ſunt in conſilio, imperfectionis vero in indulgentia; ſed virginitas eſt in conſilio, matrimonium in indulgentia; ergo, &c.

ITEM cui debetur fructus maior, illud eſt maioris virtutis; ſed continentiæ A virginali debetur fructus centeſimus, ſicut dicitur in Gloſſa, coniugali vero trigeſimus; ergo, &c. Mat. 13

ITEM quod ſimilius eſt ſtatui gloriæ, eſt perfectius; ſed continentia virginalis eſt ſimilior ſtatui gloriæ, quia ibi eſt incorruptio, ubi non nubunt. Unde Hieron. dicit, quod angelis eſt cognata virginitas: ergo, &c.

1. CONTRA: Auguſtinus de bono coniugali: Non eſt impar meritum continentiæ in Joanne, qui nullas expertus eſt nuptias, & in Abraham qui filios generavit. Ad orp. Cap. 21 tom. 6

2. ITEM Auguſtinus de bono viduali: In continentia coniugali bene utitur homo malo, qui concupiſcentiam B reſtringit in connubio: ſed laborioſus eſt bene uti malo, quam bene uti bono: ergo, &c.

3. ITEM ratione videtur: Si optimum in aliquo genere melius eſt optimo alterius generis, ipſum ſimpliciter eſt melius altero: ſed optima fœcunditas melior eſt omni integritate; unde melius eſt in beata Virgine, quod eſt mater, quam quod virgo: ergo ſimiliter fœcunditas melior virginitate: ſed fœcunditas eſt in coniugio: ergo, &c.

4. ITEM quod ad plura valet; & magis facit ad perfectionem gloriæ, illud eſt melius; ſed continentia conjugalis non tantum prodeſt continentibus, ſed etiam filiis generatis; C facit etiam ad perfectionem numeri electorum; ſed virginalis ſibi ſoli prodeſt, & perfectionem electorum non accelerat: ergo, &c.

5. ITEM terra ſterilis eſt iuſte maledicenda: ſed virginitas facit ventrem ſterilem; ergo merito eſt maledicenda: non ergo melior.

6. ITEM ſi homo ſtetiſſet, non minus perfectas habuiſſet virtutes: ſed tunc non eſſet virginitas, ſed tantum continentia coniugalis: ergo continentia coniugalis eſt continentia perfectiſſima: ergo virginitas non ſuperexcellit, immo exceditur.

CON-

Digitized by Google

CONCLUSIO.

Virginitas præfertur continentiæ conjugali, quia hic eſt corruptio fœda, ibi autem incorruptio ſancta.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ſicut tactum eſt, in virginitate eſt tria conſiderare, ſcilicet habitum, ſtatum & decorem integritatis. Si loquamur quantum ad habitum, ſic ſe habent ut excedentia, & exceſſa, quia ex majori virtute poteſt continere iam conjugata, quam virgo, & econverſo. Si autem loquamur quantum ad decorem, ſic ſemper virginitas B præfertur continentiæ conjugali, quia ibi eſt corruptio fœda, hic autem eſt incorruptio ſancta. Si autem quantum ad ſtatum, tunc eſt loqui dupliciter, aut ſecundum idem tempus, aut ſecundum diverſa. Si ſecundum idem, dupliciter. Aut ſecundum tempus legis, aut ſecundum tempus gratiæ. Si ſecundum tempus legis, ſtatus continentiæ conjugalis omnino præfertur, & ſtatus virginitatis prohibetur: & ſterilis maledicitur, & in contumelia habetur. Si ſecundum ſtatum gratiæ, ubi non requiritur fœcunditas ventris, ſed ſanctitas, & incorruptio, & puritas mentis, virginitas præfertur continentiæ conjugali. Si C autem ſecundum diverſa tempora loquimur, utpote ſi continentiæ ſtatum conſideremus in tempore legis, & virginitatis in tempore gratiæ, ſicut unuſquiſque in ſuo optimo; ſic ſtatus ſtatui non præfertur, nec meritum merito: dum tamen ſit charitas æqualis. Et hoc eſt quod dicit Auguſtinus, quod cælibatus Joannis non præfertur conjugio Abrahæ. Rationes igitur probantes, quod continentia virginalis eſt dignior, procedunt ratione ſtatuum relatorum ad tempus gratiæ, vel ratione decoris virginitatis.

1. Ad illud quod obiicitur in contrarium de auctoritate Auguſtini, dicendum quod loquitur ſecundum ſtatus adiverſorum, ſcilicet legis, & gratiæ.

2. Ad illud quod obiicitur, quod laborioſius eſt, &c. dicendum quod verum eſt ceteris paribus: ſed licet activa ſit laborioſior, non tamen melior, quia alia purior.

3. Ad illud quod obiicitur, quod optima fœcunditas eſt melior, &c. dicendum quod hoc verum eſſet, ſi fœcunditas illa eſſet per actum conjugalem, ſed non fuit: ideo nihil ad conjugium ex hoc, immo magis ad commendationem virginitatis.

4. Ad illud quod obiicitur, quod valet ad plura, eſt melius, dicendum quod hoc eſt verum, ſi æque intenſe valeat. Sed aliquid intenſe valet ad unum, quod prævalet remiſſe valenti ad plura.

5. Ad illud quod obiicitur, quod terra ſterilis maledicenda, dicendum quod verum eſt, ſi ſterilis eſt fructu, quem tempore ſuo debet producere. Sed tempore gratiæ non quæritur fructus ventris, ſed mentis: non corporalis, ſed ſpiritualis.

6. Quod ultimo obiicitur, loquitur de habitu; & hoc verum eſt: de ſtatu autem non eſt verum: aliquem enim ſtatum patientiæ, & temperantiæ contingit habere nobiliorem, & fortiorem poſt lapſum.

QUÆSTIO III.

An virginitatis præmium ſit aureola.

S. Thomas 2. 2. q. 152. art. 5.
Et 4. Sent. d. 33 q. 3. art. 3.
Et 3. contra Gent. cap. 134.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 33. q. 6.

De virginitate per comparationem ad præmium. Et dicitur communiter quod præmium virginitatis eſt aureola; & hoc probatur per figuram, ubi præceptum eſt fieri ſupra magnam coronam, aliam parvam coronulam: & ſecundum hanc figuram duplex eſt præmium, ut dicunt Magiſtri. Subſtantiale: & hoc dicitur aurea, ad ſimilitudinem magnæ coronæ. Et accidentale; & hoc dicitur aureola, ad ſimilitudinem parvæ. Si

Fundam. Exod. 25

er,

ergo coronari debet illa corona anima decora, & maxime Chriſti ſponſa, & talis eſt virgo: ergo, &c.

Apoc. 12 Item hoc oſtenditur per ſcripturam: Mulier amicta ſole: & in capite ejus corona duodecim ſtellarum: ſi hoc de beata Virgine recte exponitur, ſicut Chriſtus vincentibus communicat thronum, ſic beata virgo perfecte continentibus coronam: ſic, &c.

Item corona debetur certanti, ſed maxima pugna eſt in carne: ergo qui ipſam perfecte vincit & notabiliter, debet notabiliter coronari: ſed perfecte vincunt virgines: ergo ſunt notabiliter coronandæ: ergo aliquam coronam habebunt, quam non habebunt conjugati.

Ad opp. 1. Sed Contra: Omne meritum charitatis eſt, ergo & præmium: ergo ſi charitas omnes virtutes movet, & omnibus communicat meritum: ergo & præmium: ergo nullum præmium reddendum eſt virginitati, magis quam alii virtuti. Si dicas, quod verum eſt de præmio ſubſtantiali. Contra: nullum præmium debetur ei, qui caret charitate, nec ſubſtantiale, nec accidentale: ergo omne præmium debetur charitati.

2. Item ſi virginitati debetur aliquod præmium ſuperadditum: aut hoc eſt ratione difficultatis, aut ratione perfectionis. Si difficultatis: ſed difficilius eſt ſuam voluntatem omnino abnegare, & pro Chriſto mendicare, quam continentiam ſervare: ergo multo fortius tali actui debetur aureola. Si ratione perfectionis: ſed multo perfectius eſt diligere inimicos: ergo, &c.

3. Item ſi virginitati debetur præmium ſpeciale: aut ergo ratione incorruptionis carnis, aut mentis. Si carnis: ergo violenter corrupta non haberet aureolam, cujus contrarium habetur per verbum Luciæ: Si invitam me violaveris, caſtitas mihi duplicabitur ad coronam. Si ſecundum incorruptionem mentis: aut quia numquam corrupta, aut quia reparata. Si quia numquam corrupta: tunc ergo pauciſſimis debetur aureola, & etiam non beato Joanni, quia voluit nubere, ſicut dicitur: & tamen ejus virginitas multum commendatur. Si quia reparata: ergo quantumcumque fuit luxuriatus, dummodo perfecte pœniteat, habebit aureolam. Si ſecundum utrumque: redit adhuc majus inconveniens, quia nullis, aut paucis aureola debetur.

4. Item cum virginitati debeatur fructus centeſimus, & conſtat quod hoc non eſt præmium ſubſtantiale, ſed accidentale: videtur ergo quod idem ſit aureola, quod fructus: ſed cum fructus conveniat ſtatui virginali, quare non aureola: quæritur ergo differentia. *Quæſtio lateralis*

CONCLUSIO.

Virginitatis præmium non modo eſt gaudium eſſentiale omnibus bonis commune, ſed aureola addens gaudium quoddam accidentale.

Resp. ad Arg. Dicendum quod triplex præmium legimus in ſcriptura, ſcilicet præmium aureæ, præmium quod eſt fructus, & præmium aureolæ: diſtinguitur autem a diverſis hoc diverſimode. Dicunt enim quidam, quod præmium aureæ debetur radici charitatis: præmium fructus debetur ratione refrenationis pronitatis, ſed præmium aureolæ ratione incorruptionis. Quia enim charitas influit in omnes virtutes, ideo aurea omni virtuti, & actui debetur. Et quoniam vis concupiſcibilis quantum ad generationem eſt corrupta, & infecta: ideo in ipſa viget pronitas: ideo ſoli continentiæ, quæ illam refrenat, præmium fructus debetur. Quia vero incorruptio attenditur quantum ad fidem contra voluptatem, & quantum ad conſtantiam uſque ad mortem, ideo tribus actibus debetur aureola: ſcilicet prædicationi, continentiæ virginali, & ipſi martyrio. Unde ſecundum hos aurea eſt *Opinio 1 Aurea. Fructus Aureola.*

gau-

Digitized by Google

gaudium de Deo fructus de pronitatis reſtrictione, ſed aureola gaudium de incorruptione. Sed hæc poſitio non videtur conveniens, quoniam incorruptio non tantum eſt in his, quibus debetur aureola, ſed etiam in juſtitia, quæ eſt perpetua, & immortalis, & in charitate quæ numquam excidit: & ideo modus iſte ſumendi non videtur conveniens. Aliter dicunt alii, quod præmium aureæ debetur ipſi radici charitatis, ſed fructus ratione difficultatis, & aureola ratione perfectionis: unde quia difficultas maxima eſt in continendo omnino, immo quoddam martyrium, & in ſuſtinendo terribilia, quæ mortem inducunt: ideo fructus debetur martyribus, & continentibus: perfectio vero maxima eſt in actibus tribus ipſius animæ, ſcilicet rationalis, concupiſcibilis, & iraſcibilis. Et hoc dupliciter. Et per converſionem ad Deum: & ita debetur ejus perfectio aureæ. Et per comparationem ad bonum inferius, & ita debetur aureola, quæ eſt diminutivum, quia eſt remuneratio in bono creato: & ſecundum actum perfectum triplicis potentiæ aſſignatur, vel redditur aureola. Nam perfectiſſimus actus rationalis per comparationem ad inferius eſt veritatem fidei prædicare, concupiſcibilis carnem omnino a' coitu refrenare, iraſcibilis mortem ſuſtinere, & ideo tribus debetur aureola triplex. Sed adhuc poſitio iſta non videtur omnino conveniens, quia tantæ eſt perfectionis omnia relinquere, & ſeipſum abnegare, ſicut prædicare, & omnino continere: ideo non videtur quod ſecundum perfectionem, vel ratione perfectionis virginitati debeatur aureola. Aliter igitur dicendum, quod ſicut dictum eſt ſupra, quod in virginitate tria conſiderantur, ſcilicet habitus, ſtatus, & decor: habitui reſpondet aurea, ſtatui fructus, ſed decori integritatis aureola. Et quod habitui aurea, hoc non eſt dubium. Quod vero ſtatui fructus, hoc patet ſic: quia ſicut fructus major, & minor, quem ponit

Improb.

Opinio 2. Fructus.

Aurea. Aureola.

Improb.

Opinio Doctoris.

Aurea. Fructus.

A Dominus in Evangelio, attenditur ſecundum nobilitatem terræ, ſic fructus major, & minor ſecundum ſtatum. Eſto enim quod tres in tribus ſtatibus contineant, ſecundum quod melius poſſunt, adhuc excedit continentia vidualis conjugalem, & virginalis vidualem. Unde quia in continentia maxime ſtatus diverſi conſiderantur, & ſecundum illam diſtinguuntur: ideo ſoli continentiæ præmium fructus aptatur, non quin & aliis poſſit aptari, ſi eſt diverſos ſtatus aſſignare. Quod autem aureola reſpondeat alicui decori exteriori, patet: quia aureolæ aſſignantur his actibus, qui conſiderant aliquid

Aureola

B extrinſecum, utpura quod eſt infra, ut corpus: vel quod eſt juxta, ut proximus, quem convertit, & ad patriam per bonam doctrinam ducit. Unde decor quidam erit doctoribus de converſis per ipſos, & quidam etiam decor, & gaudium erit martyribus in corpore, qui ſe pro Chriſto paſſionibus expoſuerunt: quidam decor virginibus in corpore, quod pro Chriſto incorruptum ſervaverunt, & ille decor, vel gaudium de illo decore, aureola recte dicitur. Credo tamen melius, quod ille decor aureola dicatur, quam gaudium, quia omnes gaudebunt de decore, non tamen omnes habebunt aureolam. Sed

C ut totum unum dicant, melius eſt dicere, quod utrumque, ſcilicet decor cum gaudio, & gaudium cum decore. His viſis patent objecta.

1. 2. 3. Quod enim obiicitur, quod debetur radici charitatis omne meritum, dicendum quod verum eſt de præmio ſubſtantiali: ſed de accidentali non eſt verum primo & per ſe, ſed non ſine illo. Unde eſt cauſa ſine qua non. Similiter patet, quare virginitati debeatur aureola, non ratione perfectionis, ſed ratione decoris. Ratione perfectionis ſtatus debetur fructus centeſimus, ſed ratione decoris aureola.

4. Ad illud quod quæritur, ratione cujus incorruptionis debeatur aureola, triplex eſt ad hoc opinio. Qui- Adq. lateralem Opinio 1.

Eee dam

dam enim dicunt, quod cum meritum conſiſtat in anima, quod incorruptioni mentis debeatur aureola: Similiter perfectæ voluntati ſuſtinendi mortem pro Chriſto: & hoc confirmant per illud, quod dicitur de beato Martino: O beata anima, quam etſi gladius perſecutoris non abſtulit, palmam tamen martyrii non amiſit. Sed iſta poſitio non videtur conveniens, quia quantumcumque velit aliquis prædicare, niſi exeat in opus, non credo quod habeat aureolam. Unde illud Beati Martini de præmio eſſentiali intelligendum eſt, quia æqualis fuit martyribus propter magnitudinem charitatis. Alia opinio eſt quod debetur actui exteriori. Unde ſi aliquis non martyrizetur actu, non habebit aureolam. Similiter ſi auferatur virginitas violenter, perditur aureola. Unde Leo Papa dicit, quod corruptæ per violentiam, ſe non audent ſacris virginibus comparare, nec etiam annulo deſponſentur: & ſecundum hos quantumcumque homo prædicet, reportat præmium, ſed non aureolam, niſi aliquem convertat. Sed durum eſt dicere, quod ſi violetur omnino per violentiam, quod aliquid ibi perdat, dum nullus conſenſus interveniat, nulla culpa. Et ideo tertio modo dicendum, quod aureola debetur actui interiori per comparationem ad decorem exteriorem, & exteriori relato ad interius. Unde ſi virgo velit corrumpi, & non corrumpatur, & poſt pœniteat, quia ſalvata eſt incorruptio in carne: ideo aureolam habebit. Item ſi nolit corrumpi, & corrumpatur, corruptio illa non eſt judicanda corruptio decoris virtutis: & ideo manet decor integer, quia decoratio virtutis ab interiori procedit: & hoc eſt quod dicitur in littera: Non poteſt corrumpi caro, niſi prius mens corrumpatur, ſcilicet corruptione, quæ obviet virginitati. Unde quod dicitur, ſe non audeant ſacris virginibus comparare, hoc eſt propter periculum, quia fortaſſis in actu illo conſenſerunt, unde ſemper

Improb.

Opinio 2

Improb.

Opinio 3.

Leo Papa.

A eſt eis timendum. Ex his poteſt patere, quando virginitas amittatur. Cum enim ad perfectam virginitatem duo concurrant, ſcilicet, incorruptio mentis, & incorruptio carnis: incorruptio mentis eſt ſicut formale, & complementum: incorruptio carnis eſt ſicut materiale. Si ergo utrumque pereat, totum perditum eſt, & numquam recuperari poteſt. Si autem amittatur incorruptio carnis, ſalva incorruptione mentis, manet quod formale, & completivum eſt virginitatis: ideo meritum & præmium, quamvis etiam illud quod materiale erat, ſit perditum: unde perdita eſt ſecundum quid, tamen manet ſimpliciter: perdita eſt in conſpectu hominum, non tamen in conſpectu Dei, & hoc eſt quod dicit Ambroſius, & habetur in littera. Si autem perdatur incorruptio mentis ſalva incorruptione carnis, tunc perditur quod formale eſt, & manet quod eſt materiale: & quia illa redit ad ſuum propoſitum, & habet materiale ſubſtratum, redeunte virginitate virgo judicanda eſt, licet non in tanta gloria, in quanta eſſet ſi numquam conſenſiſſet: & hoc ſentire videtur eſſe magis pium.

B

ARTICULUS III.

C

CONSEQUENTER quantum ad tertium articulum quæritur de repudio: & circa hoc tria quæruntur. Primo quæritur, utrum licitum fuerit uxorem repudiare. Secundo, utrum debuerit permitti. Tertio quæritur de ipſius repudiatæ reconciliatione.

QUÆSTIO I.

An fuerit licitum uxorem repudiare.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 67. art. 2.
Et 4. Sent. d. 33 q. 2. art. 1.
Scot. 4 Sent. diſt. 33 q. 3
Richard. 4. Sent. diſt. 33 art. 3. q. 1
Durand. 4. Sent. d. 33. q. 3.
Thom. Arg 4. Sent. d. 33. q. 1. art. 3.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 33. q. 9.
Petr. de Tarant. 4. Sent. diſt. 33. q. 3.

QUOD

Ad opp. QUod fuerit licitum uxorem repudiare, oſtenditur ſic: Lex Moyſi illicita puniebat: quod ergo non puniebatur in lege, tempore legis erat licitum: ſed repudiatio non puniebatur: ergo, &c.

2. ITEM licitum eſt quod nulla lege prohibetur: ſed Judæi non erant aſtricti alii legi, quam ſibi a Deo datæ: ergo licitum erat omne, quod in lege illa non prohibebatur: ſed repudium non prohibebatur in illa: ergo, &c.

3. ITEM licitum eſt omne quod divina inſpiratione mandatur: ſed Moyſes divina inſpiratione afflatus dedit legem in Deuteronomio, in quo xxiiij. capite præcipit libellum repudii dari: ergo videtur quod ſit licitum.

4. ITEM licitum eſt quod fit rationabili cauſa: ſed rationabilis cauſa eſt ut odioſa ſocietas ſeparetur, maxime quando ſurgit ex cauſa exterius movente: ergo ſi vir propter deformitatem habebat uxorem exoſam, videtur, &c.

5. ITEM lex matrimonii perfectior eſt in nova, quam in veteri: ſed in nova licitum eſt ab uxore ſeparari aliqua de cauſa, utpute cauſa fornicationis: ergo videtur quod in lege veteri licuit aliqua de cauſa fieri repudium.

CONTRA: Nihil eſt licitum, quod eſt contra divinam inſtitutionem: ſed divortium eſt contra divinam inſtitutionem: quia Deus conjunxit maſculum, & fœminam: ſed quos Deus conjunxit, homo ſeparare non debet: ergo, &c.

ITEM nihil eſt licitum, quod eſt contra jus naturæ: ſed naturæ jus dictat, ut non faciat quis alii, quod ſibi non vult fieri: ergo cum vir nollet repudiari ab uxore, non debet repudiare eam.

ITEM nihil licet, in quo eſt peccatum: ſed in divortio eſt peccatum, quia dicit Chryſoſtomus, quod qui ſecundum legem dimittit, quatuor committit iniquitates, quia apud Deum eſt homicida, &c.

ITEM major eſt unio viri, & uxoris, quam patris & filii, quia dicitur: Relinquet homo patrem & matrem, &c. Sed nulli licet repudiare: ergo, &c. Gen. 2.

ITEM auctoritate Domini: Non licet uxorem dimittere, excepta cauſa fornicationis; ſed propter illam non erat divortium, immo mulier lapidabatur: nec alia cauſa: ergo numquam fuit licitum. Matt. 5

CONCLUSIO.

Repudium uxoris numquam fuit licitum, ut ſine culpa fieret, ſed bene ut ſine pœna; quia quandoque jus non puniebat.

RESP. AD ARG. Dicendum quod ſecundum quod dicit Dominus, repudium uxoris numquam licitum fuit, ut ſine culpa fieret: fuit tamen licitum ut fieret ſine pœna. Unde aliquid licere alicui, hoc eſt duplici de cauſa. Aut quia non obviat juris rectitudo: & ſic non fuit repudium licitum. Aut quia non obviat juris punitio: & hoc modo licuit uxorem repudiare, quia tunc non obviavit juris punitio. Explicat.

1. 2. Ex hoc igitur patet, quod obiicit, quod non puniebat lex Moyſi, nec prohibebat: quamvis enim lex Moyſi non prohiberet, quia non decreverat punire; tamen nihilominus lex naturæ, dictamen rationis contrarium dicebat.

3. AD illud quod obiicitur, quod Moyſes mandat, dicendum quod Moyſes aliquid prohibuit in repudio, aliquid mandavit, aliquid permiſit. Prohibuit uxorem dimittere ſine cauſa. Permiſit uxorem dimittere ex cauſa fæditatis, & præcepit libellum dari: & in datione libelli non erat peccatum, ſed in dimiſſione.

4. AD illud quod obiicitur de cauſa rationabili, dicendum quod vir & uxor individualiter conjunguntur a Deo: ideo nulla poteſt eſſe cauſa ſeparationis, quo ad vinculum, ſed quo ad debitum poteſt eſſe cauſa de-

Digitized by Google

fectus fidei, quia unus non ſervat alteri fidem: & quia iſta tunc non fuit cauſa, ideo nulla fuit rationabilis cauſa.

5. Ultimum vero patet, ut patebit infra, quia fornicatio poteſt eſſe ratio, quare uxor non poſſit viro debitum reddere, ut in quo peccat quis, in hoc & torqueatur: & illa ratio tunc fuit, nec alia poteſt eſſe: & ideo, &c.

QUÆSTIO II.

An repudiare uxorem debuerit permitti.

S. Thomas in Suppl. 3. p. q. 67. art. 3. Stephanus Bruleſ. 4. Sent. d. 33. q. 8. Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 33. q. 5.

Ad opp. Utrum repudiare uxorem debuerit permitti. Et quod non videtur: quia qui non prohibet malum cum poſſit, habetur pro conſentiente: ſed legislator potuit prohibere, & non prohibuit repudium: ergo conſentit: ſed conſentiens malo, peccat: ergo, &c.

Rom. 3. 2. Item; Non ſunt facienda mala, ut veniant bona: ergo nec permittenda mala, ne veniant majora mala: ergo nec debuit repudium permittere propter vitandum homicidium.

3. Item vir & uxor pares ſunt quantum ad legem tori: ſed ſicut vir poteſt occidere uxorem, ita uxor odiens virum poteſt machinare in mortem ejus: ergo idem periculum, & idem jus eſt ex utraque parte: ſed non permittebatur in lege, ut uxor repudiaret virum: ergo, &c.

4. Item tempore legis naturæ non legimus fuiſſe permiſſum repudium: tempore gratiæ ſimiliter legimus fuiſſe prohibitum: quare ergo tempore legis ſcriptæ fuit permiſſum? Si dicas, ſicut Dominus dicit: Ad duritiam cordis eorum.

5. Item; Quia duri erant, ideo ad eorum duritiam confringendam impoſuit legislator onera gravia: ergo ſi grave eſt habitare cum uxore exoſa, congruebat ergo non permitti repudium.

A Contra: In lege non debuit prohiberi aliquid quod non debuit puniri, nec puniri debuit niſi ex quo deberent effici meliores, ſaltem in opere, quamvis non charitate: ſed ſi repudium non permitteretur, homines illi, qui proni erant ad homicidium, laberentur in pejus: ergo, &c.

Item nulla ſacramenta ita perfecte fuerunt in veteri teſtamento, ſicut in novo: ergo nec ſacramentum conjugii: ergo ſi perfectio in ſacramento conjugii conſiſtit in indiviſibilitate: non ergo debuit perfecte in lege veteri indiviſibilitas imperari.

Item ſi tanta eſſet arctitudo inter B virum & uxorem, quod nullo modo ſeparari poſſent, cum fornicatio tunc non puniretur, omnes efficerentur fornicarii, & pauci aut nulli ducerent uxorem: ergo ſi præceptum fuit tunc ſemen legitimum multiplicari, repudium non debuit prohiberi.

CONCLUSIO.

Repudiare uxorem Moyſes ad multa mala evitanda, & coacte propter majus malum evitandum juſte permiſit.

Resp. ad Arg. Dicendum quod permiſſio eſt quadruplex. Uno modo Permiſſio quadrupl. C per privationem perceptionis; & ſic Apoſtolus permittit minus bonum, quia non præcepit majus bonum, ſicut virginibus nubere permittit. Secundo modo per privationem prohibitionis; & ſic venialia dicuntur permiſſa, quia non ſunt prohibita. Tertio modo per privationem punitionis; & ſic repudiatio uxoris eſt permiſſa, quia non punitur in lege. Quarto modo per privationem prohibitionis; & ſic omnia mala dicuntur a Deo permiſſa, quia non prohibet. Prima permiſſio eſt propter boni qualitatem. Secunda propter noſtram infirmitatem. Tertia propter vitanda majora mala. Quarta propter elicienda majora bona. Permiſit ergo Moyſes, quia non poterat prohibe-

Digitized by Google

hibere hoc malum, quin triplex malum inde ſequeretur. Primum quidem defectus ſacramenti, quia non vellent uxorem ducere. Secundo, multiplicatio fornicationis. Tertio homicidium.

1. 2. Ex hoc patent duo prima, quia Moyſes non permiſit niſi coactus, propter ſcilicet majus malum vitandum: unde fuit ibi potius pati, quam agere: ſed qui facit malum, ut veniat bonum, peccat faciendo; ideo non eſt ſimile quod ſecundo obiiciebatur.

3. Ad illud quod obiicitur, quare non permittitur mulieri, dicendum quod tempore legis non judicabantur ad paria vir cum muliere, tum ratione conditionis, quia vir principium eſt mulieris, tum ratione prævaricationis, quia mulier eſt initium peccati; ideo dictum eſt ei; Sub viri poteſtate eris. Geneſ. 3.

4. Ad illud quod quæritur, quare potius tempore illius legis fuit permiſſum, dicendum quod ad hoc triplex fuit ratio. Una, quia non fuit eis omnino revelandum matrimonii myſterium, quia erat tempus umbræ. Secunda, quia ipſi erant imperfecti, unde tantum onus noluerunt recipere. Tertia, quia duri, & hoc onus noluerunt portare, & occulte poſſent abiicere; & ideo non fuit imponendum.

5. Ad illud quod obiicitur de conſtrictione duritiæ, dicendum quod frangenda erat per pœnam, quæ non eſſet occaſio majoris mali, qualis fuiſſet obligatio ad talem inſeparabilitatem: & ideo ſic debuit frangi, vel conſtringi.

QUÆSTIO III.

An uxor poſt repudium debeat viro reconciliari.

S. Thom. in Suppl. 3. p. q. 67. art. 5.
Richardus 4. Sent. diſt. 33. art. 3 q. 2.
Stephanus Bruleſ. 4. Sent. diſt. 33 q. 9.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 33. q. 6.

Fundam. DE reconciliatione, & quæritur, utrum uxor poſt repudium debeat viro reconciliari. Et quod ſic, videtur: quia peccatum fuit uxorem dimittere, ut ſupra oſtenſum eſt; ergo juſtum eſt ipſam reſumere.

Item mulier repudiata ſi contrahit cum alio, aut peccat, aut non. Si non peccat: ergo cum propter nullum peccatum ejus fuerit repudiata, & non debeat infligi pœna niſi propter culpam, manifeſtum eſt, &c. Si peccat, ergo manet vinculum cum priori: ergo adhuc eſt uxor ejus: ſed Dominus vult, quod uxor ſit cum viro: ergo, &c.

Item de omni malo licitum eſt pœnitere: ſed pœnitentia retractat malum factum: ergo cum repudiare uxorem ſit malum: ergo licitum eſt pœnitere: ergo & retractare; ergo & uxorem ſibi reconciliare.

Item dimiſſa per divortium poteſt reconciliari: ergo & per repudium.

1. Contra: Dicitur, quod non eſt recipienda poſt repudium, ne peccare facias terram: ergo qui recipit, facit peccare terram: ergo, &c. Ad opp. Deut. 24 Jer. 3.

2. Item vulgo dicitur: Si dimiſerit vir uxorem, & illa recedens duxerit virum alterum, numquid revertetur ad eum? quaſi dicat non: ergo, &c.

3. Item iſte repudiando uxorem, quantum in ſe eſt, amiſit jus in eam tamquam in uxorem: ergo ſi recipit, accipit quod non eſt ſuum.

4. Item ſententia judicis ſecundum legem debet irretractabiliter obſervari. Juſta enim ſententia non eſt retractanda: ſed cum uxor dimittebatur dato libello repudii, in conſpectu Eccleſiæ fiebat per ſententiam legis repudium: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Uxor licite poteſt poſt repudium viro reconciliari, niſi culpa adulterii interveniat.

Resp. ad Arg. Dicendum quod poſt repudium aliquid fuit licitum, & conceſſum, ut ambos, ſcilicet virum, & mulierem, manere innuptos, vel etiam ante nuptias alias invicem reconciliari. Aliquid fuit licitum,

citum, & permiſſum, ut ſcilicet vir uxore repudiata aliam duceret uxorem: non enim fuit prohibitum habere plures uxores. Aliquid fuit illicitum, & prohibitum, ut videlicet uxor repudiata, viro vivente duceret alium. Quia enim numquam licuit uni uxori plures habere viros, cum primus vir repudiatæ vivat, non licet ei habere ſecundum. Hoc tamen non fuit prohibitum directe, ſed oblique in pœnam ejus impoſitum, ut numquam poſſit redire ad virum priorem, quia voluntarie ſe polluit cum ſecundo: & ideo dicitur, quod polluta, & contaminata eſt mulier illa propter adulterium, ſcilicet quod commiſit cum ſecundo. Concedendum eſt igitur, quod licitum eſt poſt repudium uxorem viro reconciliari, niſi culpa adulterii interveniat, propter quam puniendam prohibetur, ne ad virum redeat, quia tunc licite fiebat divortium: unde miro modo, licet occulto, tamen vere ipſa lex judicabat inſeparabile eſſe conjugii ſacramentum: & hoc magis expreſſe tangit Jeremias.

Deut. 24. Jer. 3.

A 1. 2. Quod ergo dicit lex, quod non eſt recipienda, intelligitur propter adulterium commiſſum, non quia non ſit uxor, ſed quia contra matrimonium fecit. Magis autem punitur mulier, quam vir rationibus prædictis, ſcilicet in ſolutione tertii argumenti præcedentis quæſtionis, quia in lege inferior erat.

3. Ad illud quod obiicitur, quod nullo modo licet, cum perdiderit jus, dicendum quod non habet jus repetendi, poſtquam repudiaverit. Si B tamen uxor velit, de ejus voluntate, & conſenſu poteſt iterum licite fieri.

4. Ad illud quod obiicitur, quod ſententia lata ſecundum legem non eſt retractanda; dicendum quod lex quædam præcipit, quædam permittit. Sententia lata ſecundum legem præcipientem omnino juſta eſt, & retractanda non eſt: ſed ſecundum legem permittentem, cum ibi ſit aliquid juſtitiæ, ſine omni peccato reconciliari poteſt, immo meritorie, & licite.

DISTINCTIO XXXIV.

De perſonis legitimis, & illegitimis ad contrahendum matrimonium, præſertim vero de frigidis, maleficiatis, furioſis, & inceſtuoſis.

NUNC ſupereſt attendere quæ perſonæ ſint legitimæ ad contrahendum matrimonium. Legitimæ judicantur perſonæ ſecundum ſtatuta patrum, quæ diverſa ſunt. Aliæ namque fuerunt legitimæ ante Legem, aliæ ſub Lege, aliæ in tempore gratiæ. Item in primitiva Eccleſia quædam erant legitimæ, quæ modo non ſunt. Earum vero, quæ modo legitimæ ſunt, vel illegitimæ, quædam ſunt plene legitimæ; quædam omnino illegitimæ, quædam mediæ. Plene legitimæ ſunt, quibus non obviat votum continentiæ vel ordo ſacer, vel cognatio, vel diſpar cultus, vel conditio, vel naturæ frigiditas, & ſi quid eſt aliud. Penitus vero illegitimæ ſunt per votum, per ordinem, per cognitionem, per diſparem cultum. Mediæ vero ſunt; nec plene legitimæ, nec omnino illegitimæ, per frigiditatem, per conditionem. Si enim tales junguntur ignoranter, commanere poſſunt quibuſdam accedentibus cauſis & eiſdem deficientibus dividi.

De

De frigidis ſeparandis.

De his enim qui cauſa frigiditatis debitum reddere non poſſunt, conſulit Gregorius, ut permaneant. Sed ſi mulier cauſatur dicens: Volo eſſe mater, & filios procreare: decrevit, ut uterque eorum ſeptima manu propinquorum juret, quod nunquam carnaliter convenerint: & tunc mulier ſecundas nuptias contrahat. Vir autem qui frigidæ naturæ eſt, abſque ſpe conjugii permaneat. Ait enim ſic: Interrogaſti de his, qui matrimonio juncti ſunt, & nubere non poſſunt, ſi ille aliam, vel illa alium ducere poſſit, de quibus ſcriptum eſt: Vir & mulier ſi ſe conjunxerint, & poſt dixerit mulier de viro quod coire non poſſit cum ea, ſi poteſt probari quod dicit per juſtum judicium, alium accipiat: ſi vero ille acceperit aliam, ſeparentur. Item: Requiſiſti de his qui ob cauſam frigidæ naturæ dicunt ſe non poſſe invicem operam carni dantes, commiſceri. Iſte vero, ſi non poteſt ea uti pro uxore, habeat eam quaſi ſororem. Quod ſi retinaculum conjugale voluerit reſcindere, maneant utrique innupti: nam ſi huic non potuit naturaliter concordare, quo modo alteri conveniet? Si igitur vir aliam uxorem vult accipere, manifeſte patet ratio, quod ſuggerente diabolo odii fomitem, exoſam eam habuerit: & ideo eam dimittere mendacii falſitate molitur. Quod ſi mulier cauſatur, & dicit: Volo eſſe mater, & filios procreare: uterque eorum ſeptima manu propinquorum tactis ſacroſanctis reliquiis jurejurando dicat, ut nunquam per commixtionem carnis conjuncti una caro effecti fuiſſent. Tunc videtur mulier ſecundas poſſe contrahere nuptias: humanum dico propter infirmitatem carnis eorum. Vir autem qui frigidæ naturæ eſt, maneat ſine conjuge. Quod ſi & ille aliam conjugem acceperit, tunc hi qui juraverant, perjurii crimine rei teneantur: & pœnitentia peracta priora cogantur recipere connubia. Hoc ſervandum eſt, cum uterque idem fatetur. Sed ſi vir aſſerit ſe debitum reddidiſſe uxori, & illa diffitetur, cui potius fides habenda ſit, merito quæritur. De hoc ita ſtatutum eſt: Si quis ita acceperit uxorem, & habuerit eam aliquo tempore, & ipſa fœmina dicit quod numquam coiſſet cum eo, & ille vir dicit quod ſic fecit: in veritate viri conſiſtat, quia vir eſt caput mulieris. Hoc de naturali impoſſibilitate ſtatutum eſt.

Sententia hujus ca. ſumminatim continetur extra de frigidis & maleficiatis. Greg. 33. q. 1. cap. Quod autem interrog. Ibid. cap. Requiſiſti 33. q. 1. c. Requiſiſti. Rom. 6. Gratianus ib. ſi quis ex Conc. Compend. Epheſ. 5. Gratian. ibid.

De his, qui maleficiis impediti coire non poſſunt.

De maleficii autem impedimento hoc tenendum decernitur: Quod ſi per ſortiarias & maleficas concubitus non ſequitur, hortandi ſunt quibus illa eveniunt, ut ſpiritu contrito, & humiliato, Deo & ſacerdoti de omnibus peccatis confeſſionem faciant, & lacrymis, eleemoſynis, orationibus, & jejuniis Domino ſatisfaciant: & per exorciſmos ac cætera Eccleſiaſticæ diſciplinæ munimina miniſtri Eccleſiæ tales ſanare procurent. Quod ſi non potuerint, ſeparari valebunt. Sed poſtquam alias nuptias expetierint, illis viventibus, quibus poſt junctæ fuerint, prioribus, quos reliquerant, etiam ſi poſſibilitas concubendi eis reddita fuerit, reconciliari nequibunt. Quod in fine hujus capituli continetur, ex rigore magis dictum intelligendum eſt, quam ex canonica æquitate. Vel intelligendum eſt non poſſe reconciliari prioribus, niſi judicio Eccleſiæ, quo diviſio facta fuerat.

Igmarus Rem. ep. habet. 33. q. 1. c. ſi per ſortiarias.

De furioſis.

Furioſi quoque dum in amentia ſunt, matrimonium contrahere non valent. Unde Fabianus: Neque furioſus neque furioſa matrimonium contrahere poſſunt; ſed ſi contractum fuerit, non ſeparentur. Item Nicolaus Papa: his qui matrimonium ſani contraxerunt, & uni ex duobus, vel ambobus amentia, vel furor, vel aliqua infirmitas acceſſerit, ob hanc infirmitatem talium conjugia ſolvi non poſſunt. Similiter

Fabianus 32. q. 7. c. Neque furioſus. Ibid. cap. Hi qui matrimonium.

Digitized by Google

liter eſt etiam ſciendum de his, qui ab adverſariis excæcantur, vel membris truncantur, vel a barbaris execti fuerint.

De his qui cum duabus ſororibus dormiunt.

Ex Aurel. conc. ubi ſup. c. Qui dormierit. Zach. Papa ib. c. Con ubui-ſti. Greg. ibi c. Hi verbi qui huc fac. c. Si quis viduam, & ſi quis duin noveris. Ib.

De his etiam, qui cum duabus ſororibus, vel quæ cum duobus fratribus dormiunt, videndum eſt quid cenſeant canones. Qui dormierit cum duabus ſororibus, & una ex illis ante fuerit uxor, neutram ex ipſis habeat: nec ipſi adulteri unquam in conjugio copulentur. Item nec proprie uxori licet ſibi reddere debitum, quam ſibi reddidit illicitam, ſororem ejus cognoſcendo. Nec poſt mortem uxoris licet ei adulteræ vel adulteri copulari in conjugium. Item Zacharias Papa: Concubuiſti cum ſorore uxoris tuæ, ſi feciſti, neutram habeas; & uxor tua ſi non fuerit conſcia ſceleris, & continere non vult, nubat in Domino, cui vult. Tu vero & adultera ſine ſpe conjugii maneatis: & dum vivitis, pœnitentiam agite. Quod ait, cui vult nubat, intelligendum eſt poſt mortem viri. Unde Gregorius; Qui uxores ſuas in adulterio deprehendunt, nec ille, nec illa aliam uxorem accipiat, vel alium virum, quamdiu ambo vivunt. Si vero adultera mortua fuerit, vir ejus, ſi vult, nubat: adultera vero numquam, etſi mortuus fuerit vir ejus; ſed omnibus diebus pœnitentiæ lamenta perſolvat. Hic de illo adulterio agitur, quod cum cognato viri, vel cognata uxoris committitur.

Non eſt dimittenda uxor pro aliqua macula, ſeu deformitate corporis.

Aug. de ſermone Do. in c. 4.

Illud etiam ſciendum eſt, quod pro aliqua infirmitate, vel macula corporali non licet viro uxorem dimittere, & e converſo; ſed debet alter alteri ſubſidia providere. Unde Auguſtinus; Si uxorem quis habeat ſterilem, ſive deformem corpore, vel debilem membris, vel cæcam, vel claudam, vel ſurdam, vel ſi aliquid aliud, ſive morbis vel laboribus, doloribuſque confectam, & quidquid, excepta fornicatione, excogitari poteſt vehementer horribile, pro ſocietate, fideque ſuſtineat.

DISTINCT. XXXIV.

De matrimonio ſecundum cauſam materialem, quæ eſt perſonarum legitimitas, vel illegitimitas.

Nunc ſupereſt attendere, quæ perſonæ ſint legitimæ ad contrahendum matrimonium, &c.

Expoſitio textus.

SUPRA egit Magiſter de matrimonio, quantum ad genera cauſarum. Hic agit quantum ad quartum genus cauſæ, ſcilicet quantum ad cauſam materialem, quæ quidem eſt perſonarum legitimitas, vel illegitimitas. Et dividitur hæc pars in duas,

Diviſio.

A quia quædam perſonæ ſunt ſimpliciter illegitimæ reſpectu matrimonii. Quædam reſpectu matrimonii perfecti, utpote illæ quæ alias nupſerunt, & jam mortuus eſt vir, vel defuncta uxor. Ideo Magiſter primo agit de impedimentis. Secundo circa finem iſtius tractatus agit de ſecundis nuptiis, ibi: *Sciendum eſt, quod non ſolum primæ, vel ſecundæ nuptiæ, &c.* Prima pars habet duas. In prima agit de impedimentis, quæ non omnino auferunt illegitimitatem. In ſecunda vero de his, quæ omnino faciunt illegitimitates, infra: *Sunt ergo quidam ordines.* Prima pars habet duas ſecundum duo impedimenta, de quibus principaliter agit. Primo enim agit de impotentia coeundi, quæ reſpicit defectum viri. Secundo vero de conditione, quæ reſpicit ſtatum

Diſt. 37.

Digitized by Google

tum legis humanæ, infra: *Nunc de conditione viduemus*. Prima pars habet duas, quia ad impedimentum ſequitur divortium. Ideo primo agit de matrimonii impedimento, licet ſemiplene. Secundo vero de divortio, infra: *Hoc etiam notandum eſt, quod cum Dominus*, &c. Prima pars habet duas partes. In prima determinat hujuſmodi impedimenta in generali. In ſecunda in ſpeciali, ibi: *De his enim, qui cauſa frigiditatis*, &c. Et illa ſecunda pars ſubdividitur in duas, quia impedimentum poteſt venire vel ex parte vis imperatæ, ſcilicet generativæ, vel imperantis, ut liberi arbitrii. Ideo primo ponit impedimenta reſpicientia primam vim. Secundo vero ſecundam, ibi: *Furioſi quoque dum in amentia ſunt*, &c. Et quælibet harum habet duas ſecundum ſubdiviſionem impedimenti. Impedimentum in vi generativa eſt impotentia coeundi: & hæc eſt duplex, naturalis ſcilicet, & accidentalis. Similiter impedimentum ex libero arbitrio eſt aut propter defectum cogitationis in crimine, aut honeſtatis in voluntate; & ſic ſunt duo, ſcilicet criminis enormitas, vel inceſtus, & corporis deformitas, & horror.

Diſt. 36. *Diſt. 35.*

Plene legitimæ ſunt, quibus non obviat votum continentiæ, vel ordo ſacer, vel conditio, vel diſpar cultus vel cognatio, &c. Dub. I.

Videtur male dicere, quia legitimitas eſt habitus, illegitimitas eſt privatio; ſed per habitus cognoſcuntur privationes, non per privationes habitus: ergo male diffinitur legitimitas per privationem illegitimam.

Resp. Dicendum quod ſicut ſolutio uno modo dicit habitum reſpectu ligationis, alio modo privationem: ſic in propoſito. Si enim comparentur ſolutum, & ligatum reſpectu actus quantum ad quem eſt expeditio, ſolutio dicit habitum. Si vero comparentur reſpectu vinculi: ſolutio dicit privationem vinculi: & ſic dupliciter poteſt diffiniri, per hunc

A modum de legitimitate oportet intelligi.

Volo eſſe mater & filios procreare, decrevit, ut uterque eorum cum ſeptima manu propinquorum juret quod numquam carnaliter convenerunt. Dub. II.

Videtur male dicere, quia propter ſterilitatem uxoris non poteſt vir allegare contra uxorem, quod velit eſſe pater; ergo nec propter frigiditatem viri mulier, quod velit eſſe mater. Item Matrimonium ſtat ſine bono prolis; ergo propter hoc quod velit eſſe mater, non debet dividi.

B Resp. Dicendum quod ſancti curialiter loquuntur, ſecundum quod ipſæ mulieres ſunt verecundæ, mulier enim non poteſt ſeparari a viro propter defectum potentiæ generandi, ſed potentiæ coeundi; & in illa circumlocutione intelligitur, quod carnaliter vult cognoſci a viro; & ita patet quod non eſt ſimile de cauſalitate, ſed bene eſſe ſimile de arctitudine. Si enim adeo arcta eſt, quod cognoſci non poteſt, vir poteſt allegare, & dicere, quod velit eſſe pater, id eſt, nolit continere, ſi poteſt coire: & ſic patet illud.

C *Retinaculum conjugale voluerint reſcindere, maneant utrique innupti. Dub. III.*

Videtur utrumque eſſe falſum, primum ſcilicet de retinaculo conjugali, quia ſi eſt ibi retinaculum, cum ſit vinculum inſolubile, ſolvi non poteſt Si vero non, quo modo reſcinditur? Rurſus; Videtur falſum dicere, & male præcipere, quia cum alter eorum non habeat impedimentum aliquod, poſſet licite cum altero contrahere. Juxta hoc quæritur, utrum ſi ille qui eſt frigidus, vere divortium petat, utrum audiendus ſit. Et quod non, videtur: quia fornicans non poteſt petere divortium, quia ſit ob culpam ſuam; ergo nec talis frigidus, cum ipſe ſit in cauſa.

Sed

Sed contra hoc eſt, quia cum non ſit ibi matrimonium, videtur quod neuter teneatur.

Resp. Dicendum quod divortium propter impotentiam coeundi aliquando fit propter hoc, quod impotentia eſt in altero. Aliquando propter hoc quod impotentia eſt in utroque, uterque debet ſine ſpe conjugii remanere. Si propter hoc quod ſit in altero, ſive in viro, ſive in muliere poſt divortium, ille, in quo eſt cauſa, debet remanere ſine ſpe conjugii tamquam perſona illegitima: quod ſi contrahat, & poſſit, tunc debet redire ad priora vota. Quod ergo dicit, quod remaneant innupti, refertur ad eum, in quo reperitur cauſa illegitimitatis, ſive in viro, ſive in muliere. Quod obiicitur de retinaculo, dicendum quod etſi ſecundum veritatem non ſit ibi retinaculum conjugale, tamen ſecundum apparentiam, vel æſtimationem ibi eſt. Vel etiam quædam ſponſio, & obligatio, quia affectu maritali invicem cohabitare poſſunt: unde valde laudandi ſunt, eo quod inſimul permaneant, niſi velint tranſire ad arctiorem vitam. Quod quæritur, ſi viro petente debeat fieri, dicendum quod ſic, ſi probari poſſit; attamen quia contra ſe, & contra matrimonium vadit, ſuſpicio mala de viro colligitur. Et ideo abundans probatio tali viro indicitur, maxime ſi mulier dicat ſe cognitam eſſe ab ipſo. Quod ſi mulier confiteatur, aut oportet evidenter probare, aut debent ambo innupti remanere: vel etiam numquam ſeparari: pro quo Eccleſia debet diligentiam, quam poteſt, adhibere.

Septima manu propinquorum tactis ſacroſanctis, &c.
Dub. IV.

Videtur male dicere, quia nullus debet jurare, niſi de eo, de quo certus eſt: ſed nullus propinquorum certus eſt, pro eo quod actus ille latebras requirit: ergo videtur quod nullus poſſit jurare.

Item eſto quod nullus ſit propin- A quus, vel pauci, numquid poterunt ſeparari? Item: Quare magis hoc debet fieri manu propinquorum, quam aliorum.

Resp. Dicendum quod quamvis de actu illo vix aut numquam habeatur certitudo per facti evidentiam; habetur tamen utplurimum per ſigna probabilia, & per conjecturas, quæ quamvis non ſufficiant ad generandam ſcientiam, ſufficiunt tamen ad generandam fidem, ſive credulitatem, quæ aliquod robur præſtat. Dico igitur, quod ad hoc quod divortium fiat, uterque debet jurare, quod numquam carnaliter convenerint, nec convenire potuerint, & quod operam dederint, & unuſquiſque, quod per B ſe non ſteterit, & propinqui debent jurare quod ita credunt: & tunc ex quo ſimul cohabitaverunt per tempus ſufficiens, dividi poſſunt. Si autem alter eorum, utpote mulier, dicat, quod non ſit cognita: & vir dicat quod ſic, ſtandum eſt viro, quia vir eſt caput mulieris, quia etiam loquitur pro cauſa matrimoniali, quæ eſt maxime favorabilis. Si autem mulier velit offerre, & replicare ipſum eſſe mentitum, per oſtenſionem clauſtrorum, ſtandum eſt probationi mulieris. Si vero vir petat diviſionem, & dicat ſe non cognoviſſe, & mulier dicat ſe fuiſſe cognitam, quamvis vir ſit caput mulieris, tamen non eſt C ſtandum juramento viri, pro eo quod ipſe contra matrimonium agit, & multi relinquunt uxores ſuas. Unde ſi aliæ probationes non ſunt, non eſt ſtandum pro eo, ſed pro matrimonio. Quod quæritur, quare manu propinquorum, dicendum quod hoc eſt ex duplici ratione. Tum quia eis magis conſtat. Tum etiam, quia probabile eſt quod magis pro matrimonio ſtent.

Tunc hi, qui juraverant; perjurii crimine rei teneantur.
Dub. V.

Videtur male dicere, quia juraverunt ſe ita credere: ſed quamvis non ita

ita ſit, non propter hoc juraverant falſum, nec contra mentem: ergo non ſunt perjurii.

Resp. Dicendum quod facienda eſt vis in verbo. Non enim dicit quod ſint perjuri, ſed quod rei teneantur, quia ita retractanda eſt ſententia divortii lata per illa juramenta, ſicut ſi lata eſſet per juramenta falſa; pro eo quod facti evidentia oſtendit illa juramenta fuiſſe nulla quantum ad illam ſententiam fortificandam: nec præbuerunt fortificationem, ſed potius errandi occaſionem.

Prioribus quos reliquerant, etiamſi poſſibilitas concubendi eis reddita fuerit, reconciliari, &c.
Dub. VI.

Videtur male dicere, quia ſi copulentur aliis, & coeunt invicem, tunc apertum eſt quod ſolutum eſt maleficium: ergo videtur quod non fuerit perpetuum: ergo, &c.

Resp. Dicendum quod cum dicitur quod non poſſunt reconciliari, hoc intelligitur, quando præſumitur maleficium illud fuiſſe perſonale: & tunc valet uterque conjungi alii, quia non habet illegitimitatem niſi reſpectu hujus: & ideo cum alii conjungatur vere conjungitur: & ideo non poteſt redire ad primam. Si autem maleficium illud fuiſſet ita univerſaliter, ut nullam poſſet cognoſcere mulierem, tunc ſi rediret potentia cognoſcendi, & vellent redire, poſſent, & deberent ſe invicem reconciliare. Sed quis poteſt hoc experiri, vel dare licentiam probandi, cum hæc, & multa majora quotidie eveniant, & contingant?

Neque furioſus, neque furioſa matrimonium contrahere poſſunt; ſed ſi contractum fuerit, non ſeparentur.
Dub. VII.

Videtur Fabianus hic male dicere, quia ſi non ſeparantur, contrahunt: & ſi contrahunt, poſſunt contrahere.

Resp. Dicendum quod furioſus in A actu non poteſt contrahere nec de jure, nec de facto. Furioſus vero in habitu non poteſt de iure contrahere, quia prolem neſcit educare. Sed tamen ſi ſit ſanæ mentis in actu, poteſt de facto contrahere: & ſi contrahat, contractum eſt. Unde negatio prima non privat potentiam ſimpliciter, ſed ſolum de jure: vel ſi privat potentiam ſimpliciter, tunc intelligitur de furia in actu: & ſic intelligitur verbum Magiſtri, & verbum ſequens adverſative intelligitur de furioſis in habitu ſanæ mentis in actu, qui poſſunt contrahere ſaltem de facto.

B *Nec propriæ uxori licet ſibi reddere debitum, quam ſibi reddidit illicitam ſororem ejus cognoſcendo.*
Dub. VIII.

Videtur male dicere, quia non poteſt eam jure ſuo privare.

Resp. Iſtud non tenet nunc; ſed debet intelligi illud, quia non licet ei petere, nec reddere etiam ut ſatisfaciat ſuæ concupiſcentiæ. Sed tamen tenetur debitum reddere uxori, ex quo peccatum ſupervenit poſt matrimonium legitime contractum: unde quamvis matrimonium non claudicet quantum ad vinculum, tamen quantum ad debitum reddendum claudicare poteſt, ſicut patet de eo, qui C intrat religionem ſine licentia uxoris, & emittit votum ſolemne: ſic in propoſito intellige. Unde iſta decreta, quæ hic allegantur, abrogata ſunt.

Quod pro aliqua infirmitate, macula corporali, &c. Dub. IX.

Videtur male dicere, quia magis poteſt ſuſtineri, utplurimum fornicationis culpa, in qua poteſt eſſe uſus conjugii, quam illa infirmitas, in qua non poteſt eſſe uſus conjugii: ergo ſi per fornicationem dimittitur, videtur quod & propter talem infirmitatem poſſit dimitti.

Resp. Dicendum quod non ſit ſepa-

paratio poſt conjugii conſummationem, niſi fiat in pœnam alterius: & quoniam nemo punitur niſi pro culpa, & afflictio addenda non eſt, hinc eſt quod pro qualicumque pœna, vel infirmitate non eſt uxor reiicienda.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam eorum, quæ in præſenti diſtinctione determinantur, ſecundum tria, quæ in ea tanguntur, tria principaliter quæruntur. Primo quæritur de impedimentis matrimonii in generali. Secundo in ſpeciali de impotentia coeundi. Tertio de defectu, qui venit ex parte liberi arbitrii. Circa primum quæruntur duo. Primo quæritur, utrum matrimonium habeat impedimentum. Secundo, dato quod habeat plura, quæritur de numero, & ſufficientia impedimentorum.

QUÆSTIO I.

An matrimonium habeat impedimentum.

S. *Thomas in ſuppl. 3. p. q. 50. art. 1.*
Et 4. Sent d. 34. q. 1. art. 1.
Guil. Altiſ. 4 Sent. tract. 9 cap. 7 q. 1
Rich. 4. Sent. diſt. 34. q. 1.
Durandus 4 Sent. d. 34 q. 1
Thom. Argent. 4. Sent. diſt. 34. q. 1. art. 1.
Franc. de Mayr 4 Sent. d. 34. q. 1.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 34 q. 1.
Petr. de Tarant. 4. Sent. d. 34. q. 1.

Ad opp.

QUOD matrimonium non habeat impedimentum, oſtenditur: quia matrimonium eſt remedium contra morbum concupiſcentiæ: ergo ſi ille morbus ad omnes ſe extendit nullo impediente, videtur ſimiliter matrimonium, cum medicina debeat ex oppoſito reſpondere morbo: ergo videtur quod matrimonium in omnibus eſſe poſſit nullo impediente.

2. ITEM nullum aliud ſacramentum habet impedimentum, quin ſi aliquis ſuſcipiat de facto, ſuſceptum ſit: ergo ſimiliter videtur in matrimonio, quod qualiſcumque ſit aliquis, tamen ſi de facto contrahit, A ſuſcipit matrimonii ſacramentum.

3. ITEM matrimonium eſt inſolubile vinculum, ut eſt ſupra probatum: ergo ſi contrahatur, numquam dirimitur: ergo nullum eſt impedimentum: quod dirimat jam contractum.

4. ITEM matrimonium, cum ſit ſacramentum, operatur Deus, unde conjuncti matrimonialiter, dicuntur conjuncti a Deo: ſed divina operatio non habet impedimentum, cum Deus ſit agens nobiliſſimum: ergo matrimonium nullum habet impedimentum. *Mat. 19.*

CONTRA: matrimonium inſtitutum eſt in officium: ſed multi ſunt inepti ad officium, utputa ad generandum B per coitum: ergo multi ſunt non idonei ad matrimonium: ergo, &c. *Fundam.*

ITEM Matrimonium inſtitutum eſt in remedium: ſed multi ſunt, quibus non poteſt eſſe in remedium, quia non poſſunt convenire: ergo, &c.

ITEM multi ſunt qui non poſſunt umquam ſine peccato actum illum exercere, utputa qui voverunt continentiam, vel quibus eſt prohibitum conjungi ab eo qui poteſt: ſed omne ſacramentum poteſt venire in uſum ſine peccato, cum ordinet ad ſalutem; ergo aliqui ſunt inepti ad matrimonium.

ITEM nihil eſt ſacrum quod ſit C contra divinum mandatum: ſed ſacramentum eſt ſacrum ſignum: ergo nihil eſt ſacramentum quod ſit contra divinam præceptionem: ſed divinum præceptum prohibet matrimonium fieri inter multa genera perſonarum: ergo ſi contrahant de facto, non eſt ſacramentum, ergo habet impedimenta. *Levit. 18*

CONCLUSIO.

Matrimonii ſacramentum multa habet impedimenta, cum maxime conſiſtat in humana diſpenſatione, & non modo ſit datum in remedium, verum etiam in officium.

Matrimonii impedimenta multiplex.

RESP. AD ARG. Dicendum quod ſa-

Digitized by Google

ſacramentum matrimonii habet impedimentum multiplex, ſicut oſtendunt rationes ad hoc adductæ. Ratio autem quare hoc ſacramentum magis habeat impedimenta, quam alia, eſt duplex. Una eſt ratione
1 Ratio. cauſæ efficientis, quia quamvis omnia ſacramenta ſint a divina inſtitutione, & humana diſpenſatione, tamen hoc ſacramentum maxime conſiſtit in humana diſpenſatione, quia per conſenſum contrahentium oritur, nec habet diſpenſatorem determina-
2 Ratio. tum. Alia ratio eſt ratione finis, quia cum omnia ſacramenta ſint in remedium, iſtud non tantum eſt in remedium, ſed etiam in officium; & cum alia ſint ſpiritualia, huic conjuncta eſt actio carnalis, ſcilicet conjunctio, quæ eſt per coitum: & ideo facilius recipit impedimenta. Ex his patent objecta.

1. Quod obiicitur, quod nullus excluditur a morbo concupiſcentiæ, dicendum quod morbus ille aliter remediabilis eſt, quam per matrimonium, utputa per continentiam.

2. Ad illud quod obiicitur, quod alia ſacramenta ſe extendunt ad omnes, patet reſponſio, quia non eſt ſimile de hoc, & de aliis, ut viſum eſt.

3. Ad illud quod obiicitur, quod eſt vinculum inſolubile, dicendum quod verum eſt ex quo ligat, ſed poſſibile eſt aliquos ineptos eſſe, ita ut hoc vinculo non vinciantur.

4. Ad illud quod obiicitur, quod divina operatio non poteſt impediri, dicendum quod eſt ubi Deus operatur, ut tota cauſa, ſed non eſt ſic in matrimonio, immo neceſſe eſt intervenire conſenſum legitimum. Præterea, operatio iſta præſupponit materiam in qua.

QUÆSTIO II.

An matrimonii impedimenta ſint plura.

S. Thom in ſuppl, 3. p. q. 50. art. 1.
Et 4. Sent. d. 34. q. 1. art. 1.
Richardus 4. Sent. diſt 34. q. 1.
Durand. 4. Sent. d. 34. q. 1.
Thom Argent. 4. Sent. d. 34. q. 1. art. 1.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 34. q. 2.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 34. q. 2

De numero, & ſufficientia impedimentorum matrimonii. Et quod ſint multa, videtur: quia impedimenta ſunt propter privationem, vel defectum boni matrimonii: ſed defectus boni malum eſt, ut dicit Dionyſius, malum eſt infinitis modis quamvis bonum ſit uno modo: ergo infinitis modis videtur quod poſſit impediri. Ad opp. *Dion. de divinis nominibus c. 7 circa finem. Colligitur ex 11 Met. c. 9 & 12 Met. tex. 3*

2. Item impedimenta matrimonii accipiuntur ſecundum accidentia perſonarum: ſed ut vult Philoſophus, accidentia ſunt infinita; ergo & impedimenta. Major patet diſcurrendo in ſingulis: minor patet per Philoſophum.

3. Item impedimenta matrimonii reſpiciunt matrimonii conditionem, & illud reſpicit perſonas ſingulares; ſed ſingularia ſunt infinita, & indeterminata: ergo & matrimonii impedimenta.

Fundam. Contra: Nihil impedit matrimonium niſi ſecundum inſtitutionem Dei, vel Eccleſiæ; ſed inſtitutio Dei, vel Eccleſiæ quantum ad matrimonium eſt in determinatis conditionibus, ergo, &c.

Item impoſſibile eſt ſcire legem matrimonii, & vinculum, niſi ſciantur illa, quæ iſtud vinculum ſolvunt: ſed lex matrimonii eſt nobis determinata: ergo & impedimenta; ergo ſunt in numero diffinito.

Item hoc ipſum probatur per hoc quod Magiſter de hujuſmodi determinat, & doctrina dat; ſed ſi non eſſent in numero determinato, non daret; ergo, &c.

CON-

CONCLUSIO.

Matrimonii impedimenta ad numerum duodenarium deducuntur, quæ ſumuntur a multis, quæ in ſacramento reperiuntur.

Resp. ad Arg. Dicendum quod hoc ſacramentum habet impedimenta plura: ſed quædam impediunt ex congruitate, & iſta dicuntur impedire contrahendum, ſed non dirimere jam contractum, ut eſt Eccleſiæ interdictum, ſi fiat clanculo, & tempore feriato, quia talia reſpiciunt ſolemnitatem matrimonii. Quædam impediunt de neceſſitate, quia non ſtat cum eis ſacramentum: unde dicuntur impedire contrahendum, & dirimere contractum: quia quamvis eſſet contractum de facto, tamen in veritate non fuit ſacramentum, nec matrimonium verum. Impedimenta autem illa his verſibus continentur, de quibus infra habebitur ſigillatim. — *Explicat.*

Error, conditio, votum, cognatio, crimen.
Cultus diſparitas, vis, ordo, ligamen, honeſtas.
Si ſis affinis, ſi forte coire nequibis.
Hæc ſocienda vetant connubia, juncta retractant.

De ſufficientia ergo impedimentorum, dicendum quod impedimentum fit, ſive poteſt fieri ex quadruplici cauſa. Nam ex efficiente cauſa provenire poſſunt tria. Efficiens cauſa eſt conſenſus: ad conſenſum autem concurrit ratio, & voluntas. Contra rationis actum eſt error: contra actum voluntatis, vis vel violentia; contra actum utriuſque conditio ſervitutis, quæ impedit partim propter defectum libertatis, partim propter errorem. Ex parte cauſæ materialis tria, quia matrimonium eſt conjunctio voluntarie introducta: ergo eſt perſonarum naturaliter diſparatarum. Conjuncti ergo proximitate ſunt inepti ad matrimonium. Sed conjuncti poſſunt eſſe tripliciter, conſanguinitate, affinitate, juſtitia publicæ honeſtatis, quæ contrahitur ex ſponſalibus per verba de præſenti: & ſic ſunt tria impedimenta. Ex parte cauſæ formalis tria, quia matrimonium eſt vinculum, in quo eſt mutua poteſtas viri, & uxoris: impedimentum autem contra hoc eſt, quando non poteſt dare ſui corporis poteſtatem. Et hoc poteſt eſſe tripliciter. Aut quia tradidit alteri qui adhuc vivit, & ſic eſt ligatio. Aut quia ſe dedicavit Deo; & ſic eſt ſacer ordo. Aut quia Deo, & prælato: & ſic eſt votum, quando quis vovet ingredi religionem vel continentiam ſolemnem. Ex parte finis ſimiliter tria, quia matrimonium eſt ad procreandam prolem ad cultum Dei, vel ſaltem in remedium honeſtatis. Contra rationem procreandi, vel remedii eſt impotentia coeundi. Contra cultum Dei qui eſt in fide, eſt diſparitas cultus, qui eſt in moribus, & criminis enormitas: ita ſunt duodecim impedimenta. Similiter aliquam recipiunt diviſionem, ut impotentia coeundi, & crimen; ſicut melius patebit infra. Poſſet tamen aliter horum impedimentorum ſummi ſufficientia. In matrimonio enim conſiderantur perſonæ, quæ junguntur, & ipſum vinculum, & illud per quod vinciuntur, & illud ad quod vinciuntur. Quod vincitur, & vinculum per quod & ad quod perſonæ, quæ vinciuntur, debent aliquo modo convenire in cultu Dei, & fide: ſed diſtare vinculo naturali, & conſimili, propter hoc quod natura abhorret perſonas multum conſimiles in actu illo ſociari. Multum igitur diſtant, quando ſunt diſpares in cultu: multum appropinquant quando ſunt juncti cognatione, vel affinitate, vel publicæ honeſtatis juſtitia. Propinquitas conſanguinitatis eſt ex fructu matrimonii, ſed affinitatis ex actu, juſtitia publicæ honeſtatis tenet medium inter utrumque: & ſic ſunt quatuor impedimenta, ſcilicet cultus diſparitas, cognatio, affinitas, & publicæ honeſtatis juſtitia. Conſideratur iterum ipſum

Margin notes: Sufficientia impedimentorum. — 1 Cauſa. — 2 Cauſa. — 3 Cauſa. — 4 Cauſa. — 2 Suffic. — B — C

Digitized by Google

ſum vinculum, quo vinciuntur individualiter: & ob hoc non poſſunt conjungi, vel vinciri, qui ſunt aliis obligati. Obligari autem alii eſt dupliciter, aut Deo, aut homini. Et homini dupliciter, aut per matrimonium, & ſic eſt ligamen: aut per ſervitutem, & ſic conditio. Obligari ſimiliter Deo eſt dupliciter. Aut per votum, aut per id, quod habet annexum votum, ut ſacer ordo: & ſic ſunt alia quatuor, ligamen, conditio, votum, & ordo. Tertio circa matrimonium conſideratur illud, per quod contrahitur: & ſic eſt conſenſus: & hic reſpicit actum rationis, & contra hunc eſt error: & actum voluntatis, & contra hunc eſt violentia: & ſic ſunt duo. Quarto conſideratur uſus matrimonii: & hic dupliciter impeditur. Aut per impoſſibilitatem utendi: & ſic eſt impotentia coeundi. Aut per abuſum. Et ſic eſt enormitas criminis: & ſic patet numerus, & ſufficientia horum impedimentorum, & quod ſunt in numero determinato, ſcilicet duodecim.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod malum eſt modis infinitis, dicendum quod Dionyſius loquitur de malo quantum eſt de ſe: quia privatio, & non ens eſt, & caret fine, & determinatione. Si autem loquamur de malo prout ei ſubſternitur actus, vel per comparationem ad bonum, quod privatur, ſic ponit in genere per reductionem: & ſpecies determinatas habet, ſicut patet in vitiis: Verumtamen iſtud non valet ad propoſitum, quia impedimenta matrimonii non ſunt defectus vel mala, ſed & aliqua bona habet incompoſſibilia,

2. Ad illud quod obiicitur ſecundo penes accidentia, dicendum quod non penes quæcumque accidentia, utpote, quod ſit albus, vel niger: ſed penes accidentia, quæ directe reſpiciunt matrimonium quantum ad aliquod bonum: & ita ſunt in numero determinato.

3. Ad illud, quod ſunt circa ſingularia, dicendum quod ſicut operationes virtutum ſunt circa ſingularia: tamen ſermo, & cognitio eſt de eis prout reducuntur ad aliquod univerſale: primo modo non habet certitudinem, ſecundo modo habet, ſic in propoſito caſus emergentes ſunt multi, & innumerabiles cirrca ſpeciales perſonas; tamen omnes ſub hac generalitate impedimentorum comprehenduntur: & ſic patet totum.

ARTICULUS II.

B

Consequenter quantum ad ſecundum articulum quæritur de impotentia coeundi: & circa hoc duo quæruntur. Primo quæritur, utrum impotentia naturalis coeundi ſit impedimentum matrimonii. Secundo quæritur de impotentia coeundi accidentali, quæ eſt per maleficium.

QUÆSTIO I.

An naturalis impotentia coeundi impediat matrimonium.

S. Thom. in ſuppl 3 p. q. 58 art. 1
Et 4. ſent. diſt. 34. q. 1. art. 2.
Guil. Altiſiod. 4 Sent. tract. 9. cap. 3. q. 3.
Scot. 4. Sent. diſt. 34. q. 1.
Richardus 4. Sent. diſt. 34. art. 2. q. 1.
Durandus 4. Sent. d. 34. q. 2.
Thom. Arg. 4 Sent. d. 34. q. 1. art. 2.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 34. q. 3.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 34 q. 3.

C

Quod naturalis impotentia coeundi non impediat matrimonium oſtenditur: quia verum matrimonium eſt matrimonium ſine carnali coitu: ſed quandocumque aliquis habet perfectum eſſe ſine aliquo, non impeditur per defectum illius: ergo, &c. Ad opp.

2. Item voluntas continendi in utroque conjugum non ſolvit matrimonium: ergo nec neceſſitas continendi pari ratione: ſed ubi eſt impotentia, &c.

3. Item matrimonium eſt vinculum inſolubile: ſed poſſibile eſt impotentiam coeundi accidentalem contrahi: ergo ſi perpetuum non impedi-

ditur accidentali, nec matrimonium impeditur impotentia coeundi.

4. Item naturalis impotentia venit ex frigiditate in viro, ſed frigiditas eſt accidens: ergo poteſt expelli per caliditatem: ergo & talis impotentia; ſed accidens cito tranſiens non ſolvit vinculum perpetuum: ergo, &c. Similiter obiicitur de arctatione ex parte mulieris.

Fundam. Contra; Extra. lib. 4. de Frigidis, & maleficiatis: Sicut puer qui non poteſt reddere debitum, non eſt aptus conjugio, ſic qui impotentes ſunt, minime apti ad contrahendum matrimonia reputantur.

Item in matrimonio obligatur homo ad reddendum debitum; ſed nullus poteſt ſe obligare ad impoſſibile: ſed impotens coire, non poteſt debitum reddere: ergo non poteſt matrimonium contrahere.

Item in matrimonio tranſit poteſtas corporis viri in mulierem, & e converſo: ſed quando alter eſt impotens, non tranſit poteſtas, quia nemo dat quod non habet: ergo, &c.

Item ſi matrimonium eſt in remedium: ergo inter perſonas, inter quas nec officium, nec remedium poteſt eſſe, non poteſt eſſe matrimonium: ſed hoc eſt per impotentiam; ergo, &c.

Item ad hoc eſt auctoritas juris 32. q. 1. quæ dat licentiam contrahendi alteri perſonarum in caſu iſto: ergo non eſt matrimonium.

CONCLUSIO.

Impotentia coeundi ex naturali frigiditate proveniens, matrimonium impedit.

Resp. ad Arg. Dicendum quod impotentia coeundi naturalis aut eſt temporalis, aut perpetua. Si temporalis, non impedit. Si perpetua, tunc impedit contrahendum, & dirimit contractum, & ſi alter conjugum petat ſeparationem, ſeparandi ſunt, ſi autem velint mutuo cohabitare, poſſunt, ut qui non poteſt mulierem habere ut uxorem, habeat ut ſororem. Sed quia dubium eſt utrum impotentia talis ſit perpetua: ideo Eccleſia utrique adhibet debitam diligentiam ad ſciendam perpetuitatem, & indicit cohabitare per tres annos, & experiri actum illum, & remedia, ſi qua poſſunt eſſe contra talem impotentiam. Ad ſciendum autem quod præceſſerit, creditur juramento ſeptem teſtium, vel etiam inſpectioni clauſtrorum, alioquin ſtatur verbo viri. Decipitur tamen Eccleſia aliquando, & cum conſtet de deceptione, jubet eos, quos ſeparaverat, ad priora jura redire. Concedendum eſt igitur, quod impotentia coeundi, quæ venit ex naturali frigiditate, matrimonium impedit, ſi ſit perpetua ſecundum veritatem. Qualiter autem cognoſcatur ejus perpetuitas, & quæ ſit diligentia adhibenda, hoc eſt inferioris ſcientiæ determinare, ut Juriſtarum, aut Medicorum.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod verum matrimonium eſt ſine carnali copula, dicendum quod verum eſt, ſed non eſt ſine ordinabilitate ad carnalem copulam: quia ſicut dictum fuit, neceſſe eſt conſentire in mutuam corporum poteſtatem: hic autem conſenſus nullus eſt, nec talis obligatio in eo, qui non habet poſſe exercendi actum illum: & ideo argumentum non valet, quia potentia coeundi quantum ad legitimitatem perſonæ contrahentis eſt de eſſentia: non ſic actus.

2. Per hoc patet reſponſio ad ſequens, quod voluntas continendi non impedit matrimonium, quoniam adhuc manet ordinabilitas ad actum cum voluntate, quia non neceſſe eſt eſſe perpetuam, pro eo quod voluntas poteſt verti: & ideo non eſt ſimile de impotentia & voluntate.

3. Ad illud quod obiicitur, quod eſt vinculum inſolubile, dicendum quod iſtud verum eſt; poſtquam contractum eſt legitime: & ex tunc. ſi ſuperveniat illegitimitas, hæc non ſolvit matrimonium: ſed ſi provenit, impedit contractionem: & adeo impe-

Digitized by Google

pedit, quod etſi videatur matrimonium contrahi ſecundum faciem hominum, tamen ſecundum veritatem non contrahitur: & ideo dicitur dirimere jam contractum, non quia illud vinculum infringat: ſed tantum eſt impedimentum, quod etſi de facto conſummetur in facie hominum, nullam tamen ſoliditatem habeat.

4. Ad illud quod obiicitur, quod frigiditas eſt accidens, &c. dicendum quod frigiditas duplex eſt. Quædam accidentaliter, quædam complexionaliter, & per naturam. Illa quæ eſt in homine accidentaliter, poteſt ut plurimum expelli, pro eo quod non eſt a prima complexione. Sed frigiditas, quæ eſt complexione, & naturaliter ineſt, ſicut in his, qui ſunt inſenſibiles per naturam, vel per malam diſpoſitionem membri alicujus ad hoc ordinati, ut arctitudo in muliere: ſi tanta eſt quod nullum remedium adhiberi poſſit ſecundum judicium bonarum matronarum, hæc eſt quæ impedit, & hæc eſt inſeparabilis, & perpetua: & de hac non valet ratio. Quod enim dicitur contrarium expelli per contrarium, verum eſt, ut dicit Philoſophus, niſi alterum inſit per naturam.

QUÆSTIO II.

An impotentia coeundi per maleficium impediat matrimonium.

S. Thom. in ſuppl 3 *p. q.* 58 *art.* 2
Guil. Altiſiod. 4 *Sent. tract.* 9. *cap.* 7. *q.* 3.
Scot. 4. *Sent. diſt.* 34. *q.* 1.
Richardus 4. *Sent. diſt.* 34. *art.* 3 *q.* 1.
Durandus 4. *Sent. d.* 34. *q.* 2.
Thom. Arg. 4 *Sent. d.* 34. *q.* 1. *art.* 2.
Steph. Brulef. 4. *Sent. diſt.* 34. *q.* 4.
Petrus de Tarant. 4. *Sent. d.* 34. *q.* 5.

Fundam. De impotentia coeundi accidentali, quæ eſt per maleficium, utrum impediat matrimonium. Et quod ſic probatur 33. q. 1. per ſortarias, vel maleficas oculto: ſed numquam niſi juſto Dei judicio permittente, & diabolo præparante, concubitus non ſequitur, hortandi ſunt, A &c. Et poſt: ſi ſanari non poterunt, ſeparari valebunt.

Item extra libro 4. de frigidis, & maleficiatis in decretali Honorii; *Litteræ veſtræ*, ubi eſt quæſtio de eo, qui alias mulieres poterat cognoſcere, ſed non propriam uxorem: in fine decretalis infertur: Ipſis cum ſeptima manu propinquorum juramento firmantibus ſe commiſceri carnaliter nequiviſſe, proferatis ſententiam divortii inter eos. *Decretal. lib. 4. tit. 15. cap. 7.*

Item ubicumque talis cauſa, ibi talis effectus; ſed frigiditas, vel arctitudo impediebat, & dirimebat propter impotentiam reddendi debitum: ergo cum talis cauſa ſit in maleficiatis: videtur, &c. B

Item maius periculum eſt in his, qui poſſunt conjungi aliis, & non ſibi, quam in his, qui nullis poſſunt conjungi, quia poteſt eſſe multis occaſio adulterii, & homicidii, &c. Si ergo ſeparantur propter impotentiam coeundi cum qualibet propter naturalem defectum, pari ratione propter impotentiam coeundi cum una propter maleficium.

Item maleficia fiunt arte, & poteſtate dæmonum, ſicut dicitur in auctoritate canonis prius poſita: ſed diabolus eſt potentior, & verſutior, quam homo. Si ergo homo poteſt alterum omnino reddere inhabilem ad C actum matrimonii, vel caſtrando, vel ſecando per violentiam, vel dando medicinam, vel per virtutem lapidis aliquam occultam, ſicut aliqui medici narrant, videtur quod multo fortius hoc diabolus poſſit: ergo per maleficium poterit præſtari efficax impedimentum.

1. Contra: Hujuſmodi ſortilegium eſt diabolicum maleficium: ſed matrimonium eſt remedium, & divinum beneficium: ſed potentius eſt divinum beneficium, quam diabolicum maleficium: ergo potius matrimonium ſolvit maleficium, quam maleficium excludat matrimonium. Ad opp.

2. Item nihil impedit matrimonium quod eſt temporaneum: ſed maleficium omne eſt diſſolubile: ergo

per maleficium non impeditur matrimonium. A

3. Item quod ſit diſſolubile, probatur ex parte ejus cui fit, & modi faciendi, & per quem. Ex parte ejus cui fit, quia talia maleficia fiunt per diabolica commercia, quæ non habent poſſe ſuper viros ſanctos, quia ipſi ſunt triumphatores diaboli: ergo ſolum ſuper peccatores: ſed iſte poteſt deſinere eſſe peccator: ergo, &c. Ex parte modi, quo fit, quia omnis res, ut dicit Chryſoſtomus, per eaſdem res deſtruitur per quas componitur; ergo ſi hoc factum eſt per maleficium, vel maleficia: ergo per illud, vel illa poteſt deſtrui. Ex parte ejus, per quem fit, quia per B diabolum: ſed virtus diaboli expellitur ab homine per exorciſmos, etiam quando obſidet corpora: ergo videtur quod ſimiliter quantum ad effectum maleficii.

4. Item videtur quod iſta maleficia nullius vigoris ſint, quia qua ratione habent effectum in actum illum, eadem ratione in actum omnem: ergo ſi per maleficia poſſent impedire coitum, ita poſſent commixtionem, & greſſum: & ſic perimere totum mundum per ſuum ſortilegium, quod credere eſt ſacrilegium.

5. Item ſi maleficium impedit, aut debilitando vim generativam, C aut auferendo facultatem exeundi in actum. Si primo modo: ergo cum illa vis æqualiter ſe habeat ad omnes, ſi impedit coitum quantum ad unam, impedit quantum ad omnes: ſi ergo non impedit quantum ad omnes: ergo videtur quod quantum ad nullam: & ita nihil videtur dicere, quod poſſit cognoſcere alias mulieres, & non ſuam. Similiter argue de ſecundo modo, ſcilicet auferendo facultatem exeundi in actum.

CONCLUSIO.

Impotentia coeundi per maleficium, matrimonium impedit, ſi præcedat contactum, ſecus ſi ſequatur.

Opinio 1

Resp. ad Arg. Dicendum quod aliqui dixerunt, quod maleficium nihil erat in mundo, nec alicujus vis, niſi in ſola æſtimatione hominum, qui multos naturales defectus attribuunt maleficiis dæmonum propter defectum fidei. Sed iſta poſitio derogat juri, (Improb.) & derogat opinioni vulgi, & quod majus eſt, experimento: & ideo non habet ſtabilitatem. (Opinio 2) Fuerunt & alii qui dixerunt, quod maleficium impedit coitum ad tempus, ſed tamen nullum eſt perpetuum, quia quodlibet diſſolvi poteſt vel per diabolum, vel per maleficium, vel per divinum auxilium: & dixerunt illud capitulum primo propoſitum abrogatum. (Improb.) Sed certe adhuc iſtud eſt contra experimentum, & contra jus novum, quia decretalis Honorii præcipit in talibus fieri divortium, cum experimento probatum ſit multos habitaſſe ſimul per longum tempus, & adhibuiſſe operam magnam, & quæſiſſe multa remedia, & nihil omnino valuiſſe: & ideo per experientiam coniicit Eccleſia tale maleficium aliquando eſſe perpetuum. Rurſus, quia multi ſunt qui remedium invenerunt coniicit non ſemper eſſe perpetuum: & ideo hoc maleficium aliquando impedit, aliquando non. Et ideo ſecundum communem doctorum opinionem diſtinguendum eſt, quod impotentia coeundi accidentalis, quæ venit per maleficium, aut eſt temporalis, aut perpetua. Si temporalis, non impedit; tunc autem præſumitur eſſe temporalis, quando infra ſpatium trium annorum cohabitantes, & quam poſſunt operam dantes, ſive per Eccleſiaſtica ſacramenta, ſive per alia remedia ſanari poſſunt. Si autem non ſanantur aliquo remedio, ex tunc præſumitur eſſe perpetua. Hæc autem impotentia perpetua aut præcedit legi-

gitimam contractionem matrimonii, aut ſequitur. Si præcedit, facit perſonam illegitimam, ita quod impedit contrahendum, & dirimit jam contractum. Si ſequitur, non impedit, ſicut etiam de ſectis dicitur cauſa 32. q. 7. ubi tale capitulum inſcribitur, & in littera ponitur. Illi qui matrimonium ſani contraxerunt, & uni ex duobus aut amentia, aut furor, aut aliqua infirmitas accedit, ob hanc cauſam conjugia talium ſolvi non poſſunt. Similiter intelligendum de his qui ab adverſariis excæcantur, aut membris truncantur, aut a barbaris ſecti ſunt. Et ſic concedendum, quod ſicut ſectio quæ reddit impotentem ad coitum, facit perſonam illegitimam, ſi præcedat contractionem, non facit ſi ſequatur; quia matrimonium non poteſt ſolvi niſi per mortem vel ſpiritualem, vel carnalem. Unde extra. de conver. conjugatorum, ex parte tua, ubi dicitur: Ex quo matrimonium inter legitimas perſonas per verba de præſenti contrahitur, in nullo poteſt caſu diſſolvi, ut vivente reliquo alter poſſit ad ſecunda vota tranſire. Si igitur ſequatur contractionem, non impedit, ſi vero præcedit, impedit, ſi ſit perpetuum. Dupliciter autem fit maleficium perpetuum. Aut reſpectu omnis mulieris: & ſic reddit inhabilem ad omnem. Aut reſpectu uxoris: & ſic reddit inhabilem ad illam, ſed non ad omnes: & tunc tales ſeparari ſecunda jura poſſunt, & aliis copulari: non ſic eſt de frigidis, quia ſi copulantur alii, ſcit Eccleſia ſe eſſe deceptam: & ideo retractat divortii ſententiam. Concedendæ ſunt igitur rationes oſtendentes, quod maleficium præſtat impedimentum matrimonio.

1. Ad illud ergo, quod obiicitur, quod potentius eſt Dei Beneficium, dicendum quod verum eſt quoad id contra quod ordinatur, ut matrimonium, quam morbus concupiſcentiæ: quia morbus non vitiat matrimonium ſed matrimonium excuſat vitium. ſed matrimonium non eſt ordinatum ad reſtituendam potentiam coeundi;

A & ideo maleficium non vincit, nec expellit: nec ex hoc ſequitur, quod maleficium ſit potentius.

2. Ad illud quod obiicitur, quod diſſolvi poteſt per cauſam, &c. dicendum quod omne tale maleficium diſſolvi poteſt per Deum, diſſolvi etiam poteſt per diabolum: ſed non omne diſſolvi poteſt per maleficium, vel humanum conſilium: quia malefici, ſicut per confeſſionem eorum ſcitur, aliqua maleficia ſciunt facere, quæ ipſi ad pœnitentiam converſi non poſſunt deſtruere, nec homines ſciunt conſilium adhibere, propter hoc quod induſtria diabolica ſuperexcellit humanam. Et quoniam humanum con-

B ſilium deficit, & Deus propter meritum peccati præteriti frequenter non exaudit, & diabolus ad hoc non debet invocari, nec ejus patrocinium implorari, hinc eſt quod tale maleficium dicitur eſſe perpetuum.

3. Ad illud ergo quod obiicitur de culpa, dicendum quod non ſemper remotio pœnæ ſequitur remotionem culpæ. Et ſimiliter ex parte facientis multa poſſunt deſtrui, quæ non poſſunt conſtrui. Et ſimiliter ex parte exorciſmi: non enim ſemper habet efficaciam in expulſionem diaboli, permittente juſto judicio Dei.

4. Ad illud quod obiicitur, quod nullum maleficium aufert potentiam

C comedendi, dicendum quod ſicut diabolo permiſſa eſt a Deo poteſtas ſuper ſerpentes magis, quam ſuper alia animalia in prioris facti memoriam, unde plus per incantationes ſerpentes, quam aves capiuntur: ſic quia actus ille vitioſus eſt, & quodam modo fœtens, & utplurimum conjunguntur homines ad illum actum libidinoſe: ideo diabolus plus habet ibi poſſe, & plus ei permittitur: & hoc probatur exemplo ſcripturæ, & auctoritate, quoniam dicitur quod dæmonium nomine Aſmodæus, ſeptem viros in lecto interfecit, non in convivio. *Tob. 3.*

5. Ad illud quod ultimo obiicitur, quod æqualiter ſe habet vis illa ad omnes, dicendum breviter, quod ve-

Digitized by Google

rum eſt: & ſi impediretur naturali impedimento, æqualiter impediretur quantum ad omnes: ſed quia dæmoniaco miniſterio impeditur qui aſſiſtit, & ſe obiicit ſecundum petitionem ſortilegæ mulieris, impetrante hoc merito infidelitatis, ſicut fides impetrat, ut Deus aſſiſtat ad facienda miracula: ſic cum ſortiaria reſpectu perſonæ determinatæ facit ſortilegium, quia diabolus in actu illo præſto eſt, & non in aliis: & tunc vel propria virtute, vel per herbam, vel lapidem, vel naturam occultam, vim impedit, ne in actum exeat, non reſpectu alterius mulieris, quia ad hoc invitatus non fuit; aut quia Dominus non permittit, occultum enim Dei judicium hic latet, ſicut patet in uxore Tobiæ.

ARTICULUS III.

Consequenter quantum ad tertium articulum quæritur de defectu, ſive impedimento, qui venit ex parte liberi arbitrii. Et circa hoc duo quæruntur. Primo quæritur de perverſitate rationis, quæ eſt in furioſis. Secundo de ſubverſione voluntatis in inceſtuoſis.

QUÆSTIO I.

An ſuria impediat matrimonium.

S. Thom. in ſuppl. 3. p. q. 68. art. 3.
Richardus 4. Sent. diſt 34. art. 4 q. 1.
Thom. Argent. 4. Sent. d. 34. q. 1. art. 3.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 34. q. 5.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 34. q. 6

Fundam. Utrum furia impediat matrimonium. Et videtur quod ſic, quia matrimonium eſt tantum conſentientium, & conſenſus eſt ratione utentium: ſed furioſi non utuntur ratione: ergo, &c.

Item plus tollit conſenſum ſtultitia, quam error: ſed error impedit matrimonium: ergo multo magis furia.

Item furioſus non poteſt ſtare in judicio, nec teſtificari: ergo nec contractum facere: ſed plus eſt contractum facere ratione ſui corporis, quam rerum: ergo ſi matrimonium eſt contractus reſpectu proprii corporis: patet, &c.

Item furioſus non meretur, nec demeretur: ſed omnis qui ſuſcipit ſacramentum, ſuſcipit ad meritum, vel demeritum, vel digne, vel indigne: ergo furioſus non poteſt ſuſcipere ſacramentum, & ſic nec matrimonium.

Ad opp. 1. Contra: Matrimonium eſt ad procreandam prolem ad cultum Dei: ergo qui poteſt hoc facere, poteſt matrimonium contrahere: ſed furioſus poteſt generare: ergo poteſt matrimonium contrahere.

2. Item furia provenit accidentaliter: ſed matrimonium eſt vinculum inſolubile; ergo furia non impedit matrimonium.

3. Item ſi a furia poteſt quis liberari, & nemo poteſt ſcire, utrum ſit perpetua: ſed impotentia coeundi non impedit niſi ſit perpetua ſecundum veritatem, vel probabiliter conjicitur: ergo, &c.

4. Item furioſus poteſt baptizari, & recipit ſacramentum baptiſmi; ergo conſimili ratione poteſt matrimonium contrahere.

CONCLUSIO.

Furia concomitans, & removens poteſtatem conſentiendi, impedit matrimonium.

Resp. ad Arg. Dicendum quod circa hoc diſtinguendum eſt, quia furia aut concomitatur, aut præcedit, aut ſequitur. Si concomitatur, tunc quia furioſus non habet poteſtatem conſentiendi, impedit matrimonium, & nullum eſt. Si autem præcedit, & ille habet lucida intervalla, vel ſequitur, matrimonium non impedit. Rationes ergo probantes, quod impedit, procedunt ea via, qua furia eſt tempore conſenſus, & ſecundum actum. Si vero non eſſet actu furioſus, ſed habitu, etiamſi haberet lucidum intervallum, non deberet contrahere propter periculum, quia talis prolem neſcit educare, nec cum uxo-

xore debite cohabitare: tamen ſi contraheret, contractum eſſet.

1. Ad illud vero quod obiicitur in contrarium, quod poteſt procreare prolem, dicendum quod ſecundum ſtatum furiæ non poteſt, quia neſcit quis ſit Dei cultus: & quia neſcit etiam filios educare. Præterea ſi hoc poſſet, non ſequeretur, quia hoc non dicit totum eſſe matrimonii.

2. Ad illud quod obiicitur, quod accidentaliter venit, & recedit, dicendum, quod ſi matrimonium ſit contractum per furiam, non tamen ſolvitur, ſed impediri poteſt ut non contrahatur: & ſi etiam contrahatur, nihil fit niſi poſtmodum conſentiat cum habuit intervalla lucida.

3. Ad illud quod obiicitur, quod poteſt liberari a furia, dicendum quod non eſt ſimile de furia, & de impotentia coeundi, quia furia impedit ratione conſenſus; & conſenſus eſt in uno actu, & in modico tempore; & ideo ſi tunc ſit furia, cum tollat conſenſum, impedit matrimonium. Sed impotentia coeundi eſt contra matrimonii uſum, non contra conſenſum: & quia uſus totum tempus vitæ concernit, ideo non eſt impedimentum, niſi protendatur per totam vitam.

4. Ad illud quod obiicitur de baptiſmo, dicendum quod non eſt ſimile, quia baptiſmus eſt ſacramentum contra originale: quod quia per alium contractum eſt, ſufficit alienus conſenſus, nec oportet intervenire proprium: non ſic in propoſito, immo oportet quod contrahens conſentiat.

QUÆSTIO II.

An cognoſcens ſororem uxoris poſſit contrahere matrimonium.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 68. art. 4.
Richardus 4. Sent. diſt. 34. art. 3. q. 2.
Guil. Altiſio. 4. Sent. tr. 9. cap. 7. q. 10.
Tom. Argent. 4. Sent. d. 34. q. 1. art. 4.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 34. q. 6.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 34. q. 7.

Ad opp.

De perverſione voluntatis in inceſtuoſis, ut puta cum quis jacet cum uxoris ſorore. Quæritur ergo utrum tale crimen impediat matrimonium, & faciat perſonam illegitimam. Et quod ſic, videtur per auctoritates, quas adducit Magiſter in littera.

2. Item hoc ipſum probatur ratione, quia in quo quis peccat, in hoc torquendus eſt: ſed inceſtus iſte fuit contra bonum matrimonii: ergo in eo debet puniri.

3. Item affinitas contrahitur in copula carnali: ſed affinitas impedit matrimonium contrahendum, & dirimit jam contractum, ſicut & conſanguinitas, vel cognatio: ergo ſi factus eſt affinis uxori, non jam manet matrimonium.

4. Item quod ſaltem non debeat reddere debitum, videtur: quia quicumque coit cum conſanguinea, vel affine, peccat mortaliter: ſed nullus tenetur peccare mortaliter: ergo non tenetur reddere debitum.

Contra: Uxor non debet puniri in peccato viri: ergo non privatur viro: & ſi hoc: ergo iſte eſt vir: & poteſt ab eo petere debitum: ergo ſi manet vinculum relationis in utroque extremo: ergo iſta eſt uxor, & ille vir. Fundam.

Item quod mortua uxore poſſit contrahere cum alia, videtur: quia omne crimen poteſt deleri per pœnitentiam: ergo ſi omnino deleto crimine, non debet durare pœna, videtur quod talis poſſit contrahere.

Item eſto quod contrahat, numquid Eccleſia ſeparabit? conſtat quod non: ergo inceſtus non impedit matrimonium.

CONCLUSIO.

Inceſtuoſus cognoſcens ſororem uxoris etiam per ſponſalia de futuro, non poteſt contrahere matrimonium; quia contracta affinitas per cognitionem ſororis impedit matrimonium; mulier tamen nubere poteſt, niſi fuerit conſcia ſceleris.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ali-

aliquis poteſt committere inceſtum cognoſcendo ſororem uxoris ſuæ dupliciter. Aut antequam contrahat matrimonium cum ſorore, aut poſt contractionem. Si poſt contractionem matrimonii, matrimonium illud non ſolvitur: amittit tamen jus petendi debitum, non tamen reddendi, quia non potuit peccatum ejus præjudicare uxori, niſi fuerit conſcia ſceleris. Interdicitur etiam tali ab Eccleſia, ut non contrahat cum alia, etiam priori mortua; diſpenſatur tamen cum eo maxime, ſi timetur de fornicatione, quia eſt juvenis. Si vero contrahat ſine diſpenſatione, non debet ſeparari omnino, ſed ad tempus ad pœnitentiam faciendam; peccat tamen contrahendo ſine Eccleſiæ licentia. Si autem cognovit ſororem ante matrimonii contractionem, etiam poſt ſponſalia de futuro, nullum eſt matrimonium contractum ratione affinitatis: unde ſeparandi ſunt judicio Eccleſiæ: & mulier A poteſt nubere, vir autem quantum eſt de rigore juris, nubere non poteſt: & in hoc caſu intelliguntur auctoritates a Magiſtro inductæ.

2. Ad illud quod obiicitur de crimine, dicendum quod quamvis ſit homo puniendus pro crimine quantum eſt de rigore, diſpenſatur tamen ubi timetur periculum, & detrahitur ſeveritati.

3. Ad illud quod obiicitur de affinitate, dicendum, quod affinitas ſuperveniens non diſſolvit matrimonium B jam contractum: quia quod firmum eſt, non poteſt infirmari aliquo caſuali, vel accidentali ſuperveniente.

4. Ad illud quod obiicitur de debito, dicendum quod ipſe in petendo cognoſcit affinem, ſed in reddendo cognoſcit uxorem, quia illa petit affectu uxorio, & petit jus quod habet in eo; & ideo tenetur illi reddere.

DISTINCTIO XXXV.

Quam poteſtatem habeat alter ad alterum cum adulterantur, vel cum ante matrimonium ſe polluerunt adulterio.

Matt. 19 H.eron. de morte Fabiolæ: & habetur 32 q. 5. c. Præcepit Ib. Innoc. 2. ep. 232. q. 5. c. Chr.

HOC etiam notandum eſt, quod Dominus cum concedat uxorem dimitti cauſa fornicationis viro, eadem licentia non tollitur feminis. Unde Hieronymus: Præcepit Dominus uxorem non dimitti, excepta cauſa fornicationis: & ſi dimiſſa fuerit, manere innuptam. Quidquid viris præcipitur, hoc conſequenter redundat ad feminas. Non enim adultera uxor dimittenda eſt, & vir mœchus tenendus. Item: Apud nos, quod non licet feminis, æque non licet viris; & eadem ſervitus pari conditione cenſetur. Ex his oſtenditur, quod mulier poteſt ſuper fornicatione virum convenire, ut vir mulierem. Unde Innocentius Papa: Chriſtiana religio adulterum in utroque ſexu pari ratione condemnat: ſed viros ſuos mulieres non facile de adulterio accuſant, viri autem liberius uxores ſuas adulteras apud ſacerdotes deferre conſueverunt. Et ideo mulieribus, prodito earum crimine, negatur communio: virorum autem latente commiſſo, non facile quiſquam ex ſuſpicionibus arcetur, qui tamen ſubmovebitur, ſi ejus flagitium detegatur.

Quod fornicariam nequit dimittere vir, niſi ipſe expers, fuerit, & econverſo.

Lib. 1. de ſer. Dom. *Si vero quæritur. An adulter adulteram poſſit dimittere cauſa fornicationis: Di-*

Digitized by Google

Dicimus quia nequit adultera uxor dimitti a viro, niſi ipſe expers fornicationis exiſtat, & econverſo. Unde Auguſtinus; Nihil iniquius eſt, quam cauſa fornicationis dimittere uxorem, etſi ipſe convincitur fornicari. Occurrit enim illud: In quo alterum judicas, teipſum condemnas. Quapropter quiſquis fornicationis cauſa vult abiicere uxorem, prior debet eſſe fornicatione purgatus: quod ſimiliter, & de femina dixerim. Idem: Indignantur mariti, ſi audiant adulteros viros pendere ſimiles adulteris feminis pœnas: cum tanto gravius eos puniri oportuerit, quanto magis ad eos pertinet & virtute vincere, & exemplo regere feminas. Ex his apparet, quod adulter adulteram dimittere non valet, & econverſo.

in monte habetur 32 q.5. Nihil iniquius. In lib. 2. de adulterinis conjugiis.

Quod poſſunt reconciliari, qui ſeparantur cauſa fornicationis.

Si quis autem fornicationis expers fornicariam dimiſerit, alii copulari non poteſt, ſed continere oportet, vel ad dimiſſam redire, ſic & de femina. Unde & Apoſtolus; His, qui matrimonio juncti ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus, uxorem a viro non diſcedere, quod ſi diſceſſerit, maneat innupta, aut viro ſuo reconcilietur. Et de viro addit; Et vir uxorem non dimittat. Sed Ambroſius ait. Ideo non ſubdit de viro ſicut de muliere; quia licet viro aliam ducere. Sed hoc a falſariis in Ambroſii libro poſitum creditur; ſupplendum enim eſſe in viro quod de uxore præmiſit, aperte dicit Auguſtinus ſic; Quare non addit de muliere, quod præmiſit de viro, niſi quod ſimilem formam vult intelligi? ut ſi dimiſerit, quod cauſa fornicationis permittitur, maneat ſine uxore, aut reconcilietur uxori? Idem: Si nec nubere illi conceditur vivo viro a quo receſſit, ne huic alteram ducere viva uxore, quam dimiſit, multo minus fas eſt illicita cum quibuslibet ſtupra committere. Idem; Ut non facile dimittatur uxor, Dominus ſolam fornicationis cauſam excepit; ceteras vero univerſas moleſtias, ſi quæ extiterint, jubet pro fide conjugali, & pro caſtitate fortiter ſuſtineri, & mœchum dixit, qui a viro ſolutam duxit. Ex his oſtenditur quod ſi cauſa fornicationis ſit ſeparatio, non poteſt vir vel mulier in aliam tranſire copulam. Poſſunt autem reconciliari & cohabitare ſicut prius, ſi dimiſſum alter revocare voluerit.

1. Cor. 7. Matt. 19. In 7. c. 1. Cor. Lib. 1. de ſerm. Do. in monte habetur 32. q. 7. c. Apoſtol. dicit. Ib. c. Fieri poteſt.

Quæ prædictis videntur obviare.

Dicit tamen Joannes Chryſoſtomus: Sicut crudelis & iniquus eſt, qui caſtam dimittit: ſic fatuus eſt & iniquus, qui retinet meretricem. Patronus enim turpitudinis eſt, qui celat crimen uxoris. Item Hieronymus: Cum mulier unam carnem in aliam diviſerit, & ſe fornicatione a marito ſeparaverit, non debet teneri: ne virum quoque ſub maledicto faciat, dicente Scriptura: Qui tenet adulteram, ſtultus eſt & inſipiens. Idem ad Amandum presbyterum ſcribens de quadam, quæ viro ſuo vivente, alii nupſerat, ſic ait: Rem novam loquor: immo non novam, ſed veterem, quæ veteris teſtamenti auctoritate confirmatur: Si reliquerit ſecundum virum mulier, & reconciliari voluerit priori, non poteſt.

Ibid. c. Dominus ad illud Matt. 19. In Matt. hom. 26 & habet. 32 c. ſicut crudelis. in c. 19. Matth & hab. ibid. c. Dixit Dominus Prov. 18. Deut. 24.

Determinatio.

Sed hæc omnia intelligenda ſunt de illa, quæ ab adulterio recedere noluit, nec per pœnitentiam peccatum delere. Quod ſi vir ſcienter patitur, conſentire videtur. Si enim in adulterio perſeverare elegit, patronus turpitudinis & lenocinii reus maritus habebitur, niſi eam adulterii ream facere voluerit. Si autem a peccato receſſerit, & per pœnitentiam illud purgaverit, poterit viro reconciliari. Unde Auguſtinus: Quod tibi durum videtur, ut poſt adulterium reconcilietur conjux: ſi fides adſit, non erit durum. Cur enim adhuc deputamus adulteros, quos credimus pœnitentia eſſe ſanatos? Idem: Non erit turpis nec difficilis, etiam poſt patrata & tur-

Grat. 32. q. 1 cap. 1. Lib. 2. de adulter. conjug. c. 6. habet. ib. Quod autem, ib. c. 9 & habetur ibi. ſtatim poſt

Digitized by Google

& purgata adulteria reconciliatio conjugii, ubi per claves regni cęlorum non dubitatur fieri remiſſio peccatorum: non ut poſt viri divortium adultera revocetur, ſed ut poſt Chriſti conſortium adultera non vocetur. Item Gregorius: Debet recipere peccatricem, quæ pęnitentiam egit, ſed non ſæpe. Item Hermes: Si vir ſcierit uxorem ſuam deliquiſſe, & non egerit pęnitentiam mulier, ſed permanet in fornicatione ſua, & vivit cum illa vir, reus erit & particeps peccati ejus. Quod ſi mulier dimiſſa egerit pęnitentiam & voluerit ad virum reverti, debet recipere peccatricem, quæ pęnitentiam egit, ſed non ſæpe.

Herm. lib. qui dicit. paſtor. In l. de adulteriis conjugiis.

De illis, qui ſe ante polluerunt per adulterium.

Solet etiam quæri, an valeat duci in conjugium quæ prius eſt polluta per adulterium. De hoc Leo Papa ait: Nullus ducat in matrimonium, quam prius polluit adulterio. Item: Relatum eſt auribus ſanctorum ſacerdotum, quemdam alterius uxorem ſtupro violaſſe: & inſuper mechæ juramentum dediſſe, quod poſt legitimi mariti mortem, ſi ſuperviveret, duceret eam in uxorem: quod & factum eſt. Tale ergo connubium prohibemus & anathematizamus. His aliiſque auctoritatibus vetantur in conjugium copulari, qui ſe prius adulterio maculaverunt. Sed contra Auguſtinus oſtendit dicens: Denique mortuo eo, cum quo fuit verum conjugium, fieri poteſt conjugium cum qua præceſſit adulterium. Idem: Poſſe fieri ſane licitas nuptias ex perſonis illicite conjunctis honeſto placito ſubſequente, maniſeſtum eſt.

31. q. 1. Nullus. Ex concil. Tiburien. Ibid. c. Relatum. In l. 1. c. 10. de nuptiis & Concil. Aurel. Ibid. c. Denique, & c. ſeq.

Determinatio.

Sed hæc ultima auctoritas de concubinis loquitur, non prohibens concubinas poſſe tranſire ad honeſtum placitum nuptiarum, ſi caſtitatem & fidem ſervare velint. Prima vero auctoritas Auguſtini de illis agit, qui de peccato pęnituerunt, & nihil in mortem viri machinatæ ſunt, nec vivente viro fidem adulteræ dedit mechus, quod eam in conjugio duceret ſi ſuperviveret. Qui vero hæc faciunt, aliis præmiſſis auctoritatibus prohibentur copulari.

Ibidem.

DISTINCT. XXXV.

De divortio, quod fit propter adulterium.

Hoc etiam notandum eſt, quod cum Dominus concedat, &c.

Expoſitio textus.

SUPRA egit Magiſter de triplic impedimento matrimonii. Hic agit de divortio quod ortum habet ex culpa, & peccato. Et quoniam adulterium poteſt præcedere matrimonium, vel ſequi: & ſecundum quod præcedit, cauſat divortium, & ſecundum quod ſequitur ſimiliter: ideo hæc pars habet duas. In prima agit de divortio, quod fit propter adulterium, quod ſequitur matrimonium. In ſecunda agit de adulterio, quod antecedit matrimonium, ibi: *Solet* A *etiam quæri an valeat duci, &c.* Prima pars habet quatuor particulas. In prima oſtendit Magiſter, quod vir innocens poteſt fornicariam dimittere, & e converſo. In ſecunda oſtendit, quod ſi ambo fornicantur, unus non poteſt alterum invitum dimittere, ibi; *Si vero quæritur an adulter adulteram.* In tertia oſtendit, quod poſt divortium conjuge vivente neuter poteſt nubere, ibi: *Si quis autem fornicationis expers, &c.* In quarta quod poſſunt invicem reconciliari, B ibi: *Poſſunt autem reconciliari, &c.* In ſecunda vero parte principali primo opponit, deinde ſolvit.

Diviſio.

Nequit adultera uxor dimitti a viro, niſi ipſe, &c. Dub. I.

Quæritur, utrum vir, qui fornicatur in occulto, poſſit dimittere uxorem, quæ fornicatur in aperto. Et quod ſic, videtur: quoniam vir poteſt agere con-

Digitized by Google

contra uxorem, & illa non poteſt excipere contra virum, & ſi excipit, nihil valet, cum non poſſit probare. Juxta hoc quæritur, in quibus caſibus competat uxori excipere contra virum petentem divortium.

Resp. Dicendum quod talis fornicans non debet eam dimittere, nec poteſt ſine peccato in conſpectu Dei, licet poſſit in conſpectu Eccleſiæ, pro eo quod uxori non defuit jus excipiendi, quamvis deſit probatio. Argumentum eſt 32. q. 6. per totum. Si tamen vir egiſſet pœnitentiam, & illa accuſata nollet agere pœnitentiam, ſi perſeveraret in adulterio, creditur tunc, quod vir poſſit eam accuſare, & dimittere per ſententiam. Si vero vir eſſet in crimine notorio ſicut uxor, non poſſet. Unde ſeptem ſunt caſus, in quibus ſecundum jura adultera poteſt excipere contra virum. Primus eſt, ſi fornicaria convincitur. 22. q. 7. per totum, & extra. de divortiis. Secundus, ſi quis proſtituit eam, extra, de eo, qui cognovit conſanguineam uxoris ſuæ, diſcretionis, &c. Tertius, cum credebat maritum in bello defunctum, & nupſit alii. 34. q. 1. cum per bellicas. Quartus, ſi cognita fuit latenter ab aliquo, quem credebat eſſe virum ſuum. Argumentum, 34. qu. 1. Quintus, ſi fuerit vi oppreſſa, 32. q, 5. propoſito, &c. hoc autem intelligendum eſt de vi abſoluta, non de metu. Sextus, quando, reconciliavit eam ſibi poſt adulterium & petiit debitum, 32. q. 1. Septimus eſt rarus, ſi infidelis repudiat uxorem, & illa ducit virum alterum, ſi veniat ad fidem debet eam recipere, non obſtante, quod fuerit fornicata: extra. de divortio. Gaudemus.

Cum tanto gravius eos puniri oportuerit, &c. Dub. II.

Quæritur quis gravius peccat, utrum mulier, quæ adulteratur, quam vir, vel e converſo. Et quod magis vir, videtur littera dicere. Item: Sexus muliebris eſt infirmior, & ad lapſum pronior per naturam: ergo

A magis excuſatur a culpa. Sed contra hoc eſt, quod ſexus muliebris naturaliter eſt verecundior, & viro debet eſſe ſubjectior: ergo videtur quod gravius peccat, ſi adulteretur.

Resp. Dicendum quod iſta duo crimina ſe habent ſicut excedentia & exceſſa. In hoc enim quod ſexus virilis habilior per naturam eſt, debet regere feminam, & gravius peccat adulterando: ſed quia vir majorem habet impulſionem ad luxuriam propter fortitudinem caloris, & quia majorem habet copiam, nec eſt ſexus verecundus per naturam; hinc eſt quod mulier gravius peccat, ideo major ex peccato mulieris oritur infamia tam

B viro, quam mulieri. Unde aliquo modo verum eſt hoc, quod dicit Gregorius de carnalibus vitiis, quod ſint minoris culpæ, ſed majoris infamiæ. Fere enim in omnibus iſtud reperitur, quod ad invicem comparata ſe habent ut excedentia, & exceſſa. Verumtamen quod magis excedat fornicatio mulieris, videtur, quia magis lædit virum, & minus habet impulſivum: licet ſit minus fortius ad reſiſtendum: illud enim recompenſatur per humanam verecundiam, quæ debet eam retrahere multum.

Peccata carnalia ſunt minoris culpæ, ſed majoris infamiæ

Patronus enim eſt turpitudinis, qui celat crimen uxoris. Dub. III.

C Videtur male dicere Chryſoſtomus, quia: Fidelis eſt qui celat crimen amici: ergo bonum eſt crimen celare. Item qui ſcienter infamat alterum, aufert ei maximum bonum: ergo graviter peccat. *Prov. 11.*

Resp. Dicendum quod celare eſt dupliciter. Aut cum ſcit, ſed tamen eſt occultum aliis, & non detegit. Aut cum ſcit apertum, & notum, & diſſimulando cooperit. Primum eſt fidelitatis. Secundum vero eſt præbere patrocinium ſceleri. Vel aliter; Celare hoc eſt dupliciter. Aut in præjudicium correptionis: aut in ſupportationem peccatoris, & infirmi: & primum eſt malum, ſecundum vero eſt bonum. Vel aliter. Celare crimen

hoc

Digitized by Google

hoc eſt dupliciter. Aut perſonæ quæ poteſt prodeſſe: aut perſonæ quæ poteſt obeſſe. Primum eſt malum, ſecundum eſt licitum. Et ſic patet illud.

Quod tibi durum videtur, ut poſt adulterium tibi reconcilietur conjux. Dub. IV.

Quæritur, ſi ſententia divortii lata eſt per errorem, & poſt vir promotus eſt ad ſacerdotium, ſi error Eccleſiæ, & deceptio pateat, utrum reddendus ſit uxori, ſi ipſa non vult continere. Et quod ſic, videtur, quia mulier habebat jus ſuum, & ſalvo jure mulieris non poterat continentiam vovere contra voluntatem uxoris. B

Resp. Dicendum quod inducenda eſt ad continentiam, quod ſi manifeſta deceptio in latione prioris ſententiæ apparet, & ipſa non vult continere, debet vir ſuus ei reddi. Veruntamen ille non poterit petere debitum, quoniam quantum in ſe fuit, continentiam vovit. Et hoc dico, niſi mulier fuerit fornicata.

Et inſuper mœcha juramentum dediſſe, quod poſt legitimi, &c. Dub. V.

Videtur hic velle, quod fides ſuperaddita impediat juramentum. Sed videtur quod non, quia licitum eſt hanc ducere uxorem poſt mortem viri: ergo licitum eſt promittere: ergo propter illam promiſſionem non debet impediri ſequens matrimonium, ſed confirmari: ergo ſi ſimplex adulterium non impedit, videtur quod nec impediat cum fidei datione.

Resp. Dicendum quod talis fides non eſt fides, ſed potius infidelitas, pro eo quod eſt contra bonum fidei, quo uxor tenetur alligata viro: & ideo cum in fidei datione matrimonia inchoentur, & talis fides matrimonio repugnet, non initiat, immo ſimpliciter inhabiles reddit, quia nec initiari amplius, inter tales perſonas poteſt, nec conſummari ſimiliter. Si autem alter in mortem viri machinetur propter contrahendum matrimonium, potius ſe facit inhabilem, quam ſe reddat habilem. Quod ergo obiicitur quod eſt licitum, dicendum quod non eſt: tum quia fit ex mala cauſa: tum quia eſt occaſio multorum malorum: & ideo ſi jurat, non obligatur ad juramentum ſervandum, ſed potius ad pœnitentiam faciendam pro juramento male & inordinate emiſſo, & ſic patet illud.

ARTICULUS I.

Ad intelligentiam præſentis diſtinctionis quæritur de divortio. Et circa hoc ſex quæruntur. Primo quæritur, utrum liceat uxorem dimittere ex cauſa fornicationis. Secundo, utrum dimittere uxorem fornicariam ſit in præcepto. Tertio, utrum poſſit quis fornicantem dimittere propria auctoritate. Quarto, utrum divortio celebrato, poſſit aliam uxorem ducere. Quinto, utrum poſt divortium poſſint invicem reconciliari. Sexto, utrum divortium nullo peccato præcedente poſſit ſine culpa fieri.

QUÆSTIO I.

An cauſa fornicationis poſſit fieri divortium.

S. Th. in Suppl. 3. p. q. 62. art. 1.
Et 4. Sent. d. 35. q. 1. art. 1.
C *Richard. 4. Sent. diſt. 35. art. 3. q. 1.*
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 35. q. 1.
Petr. de Tarant. 4. Sent. d. 35. q. 1.

Quod poſſit fieri divortium ex cauſa fornicationis, oſtenditur: Si quis uxorem dimiſerit, excepta cauſa fornicationis: ergo ſi hanc cauſam excipit, & vera eſt exceptio Domini, videtur quod ex hoc licet dimittere. Fundam. Mat. 19.

Item ratione videtur: quia alter conjugum non habet poteſtatem in corpore alterius, niſi quia dat ei ſui corporis poteſtatem; ſi, quantum eſt in ſe, ſubtrahit poteſtatem ſui corporis, amittit poteſtatem in corpore conjugis; ſed hoc facit per fornicationem: ergo, &c.

Item

Digitized by Google

ITEM vir non tenetur eſſe cum uxore, nec reddere ei debitum, niſi ratione bonæ fidei, nec econverſo; ergo ſi fornicans frangit bonum fidei, non tenetur debitum reddere, nec cohabitare; ergo poteſt eam dimittere.

ITEM alter conjugum fornicando ſcandalizat alterum, quia eſt factum minus rectum, præbens occaſionem ruinæ; ergo ſi omne quod ſcandalizat, poteſt homo a ſe ſequeſtrare, ut patet: Si oculus tuus ſcandalizat: ergo, &c. *Mat. 6.*

Ad opp. Mat. 19 1. CONTRA; Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet: ſed conjuges ſunt divinitus conjuncti: ergo non debent humano judicio ſeparari: ergo nec divortium fieri ex aliqua cauſa.

2. ITEM non eſt reddendum malum pro malo: ergo quamvis uxor fornicando injurietur viro, vir non debet ei reddere malum: ergo non debet eam abiicere.

3. ITEM ſicut dicunt Canones, utroque fornicante non poteſt alter ab altero ſeparari: ſed major culpa eſt cum uterque fornicatur, quam alter: ergo ſi non poteſt fieri divortium ex majori culpa, nec ex minori.

4. ITEM propter defectum boni prolis, utputa ſi alter ſit ſterilis, non poteſt conjux dimitti: ergo ſi hoc non minus ſit bonum prolis, quam bonum fidei, videtur quod propter defectum fidei matrimonium non ſolvatur.

5. ITEM quæro, qua de cauſa poſſit divortium fieri magis ex fornicatione, quam ex alio peccato. Si quia peccat in conjugem, ſimiliter peccare poteſt detrahendo, odiendo, &c. Si vero quia dividit carnem; ergo cum in peccato ſodomitico non dividitur caro, videtur quod ex illo non poſſit dimitti uxor, quod nefarium videtur, cum illud ſit magis contra matrimonium.

6. ITEM quæro, cum in repudio vir, & uxor non judicentur ad paria, quia uxor non repudiat virum; unde eſt hoc, quod in divortio ad paria judicantur ſecundum jura. Præterea, quæ eſt differentia inter divortium, & repudium.

A

CONCLUSIO.

Ex fornicationis cauſa divortium fieri poteſt, ſi culpabilis fuerit fornicatio, & ſingularis, ita videlicet quod alter non ſit particeps.

RESP. AD ARG. Dicendum quod propter fornicationem licitum eſt fieri divortium inter conjuges, altero poſtulante. Et ratio hujus eſt, quia Dominus conceſſit. Ratio autem quare conceſſit, hæc eſt, quia non ſervanti fidem, immo frangenti, non tenetur vir fidem ſervare; & quia directe peccavit contra actum matrimonialem, in eodem puniri debet. B Conceſſit igitur Dominus divortium fieri hoc exigente æquitate juris matrimonialis, quæ ſurgit ex hoc quod alter injuriatur alteri culpabiliter ſubtrahendo jus, quod habebat in corpore ſine injuria alterius. Unde non ex quacumque fornicatione fit divortium, ſed ex ea, quæ eſt culpabilis, & ſingularis in altera perſonarum. Si ergo fornicetur ſine culpa, utputa per violentiam, vel per ignorantiam, cum credit alium, cum quo coit, eſſe virum ſuum, aut credit virum mortuum, & contrahit cum alio, ex tali non fit divortium. Si vero fornicatio non eſt ſingularis, vel quia C alter ſimiliter fornicatur, & non poteſt de hoc alterum increpare, vel etiam quia alter fornicatur altero conſentiente, & proſtituente; & tunc eſt particeps criminis, vel etiam altero occaſionem præbente, utputa cum repudiavit eam, & illa contraxit cum alio; ſi ambo veniant ad fidem, ſeu lucem, tenetur ipſam recipere: vel etiam altero tolerante, & diſſimulante, utputa cum cognoſcit eam voluntarie, poſtquam ſcit conjugem fornicari. Omnibus his modis fit quaſi criminis particeps; & ideo non fit ei injuria, & ideo ex cauſa tali non debet fieri divortium; quod ſi fiat ex tali cauſa propter defectum probationis, peccat ille qui procurat divortium, quia injuſte ſubtrahit jus conjugi.

1. AD

Digitized by Google

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod fit ab homine divortium, dicendum quod falſum eſt, immo a Deo fit ex cauſa juſta. Non enim homo ſeparat, ſed Deus, quos pœna damnat, quos reatus accuſat, quos maleficium coarctat.

2. Ad illud quod obiicitur, quod non eſt reddendum malum pro malo, dicendum quod ſi quis uxorem dimittat in ultionem injuriæ, utique peccat, ſed dimitti debet propter ſcandalum proprium evitandum, & propter uxoris vitium corrigendum.

3. Ad illud quod obiicitur, quod non debet propter peccatum utriuſque, dicendum quod divortium non fit niſi altero petente, & altero conjugum alterum repellente, quia quando uterque reus eſt, non habet actionem in alterum: quia in quo judicat alterum: ſeipſum condemnat. Cum autem alter eſt innocens, poteſt agere: ideo non eſt ſimile. *Rom. 2.*

4. Ad illud quod obiicitur, quod non fit propter defectum prolis divortium, dicendum quod non eſt ſimile, quia fornicator peccat in corpus comparis: ſed ſi defectus eſt prolis, poteſt eſſe ſine peccato, vel ſaltem ſine peccato in corpus viri.

5. Ad illud quod quæritur, quare fornicatio ſeparet, dicendum quod eſt culpa non tantum contra Deum, & contra corpus ſuum, ſed contra matrimonii bonum, & contra conjugii actum, & contra corpus conjugis. Eſt enim contra fidem, & contra actum matrimoniale. Abutitur etiam corpore, quod non eſt ſuum, ſed alterius: & ideo talis amittit jus petendi debitum, & quia hoc totum eſt in peccato contra naturam, ideo ſub fornicatione comprehenditur.

6. Ad illud quod quæritur de repudio, dicendum quod differt repudium, & divortium, quia repudium fiebat ex indebita cauſa, ſed divortium ex debita, & illud eſt permiſſum, hoc conceſſum. Differunt etiam quia poſt repudium non prohibebantur nubere, poſt divortium autem prohibentur. Differunt etiam quia vir repudiabat uxorem, non econverſo: unde non judicabantur ad paria, in divortio judicantur ad paria. Et hujus ratio eſt, quia mulier merito primi peccati eſt ſubjecta viro: ſed poſt reconciliationem Chriſti, in quo non eſt ſervus, & liber, maſculus, & femina: omnino quantum ad legem tori ad paria judicantur.

QUÆSTIO II.

An dimittere uxorem fornicariam ſit in præcepto.

S. Thomas in Suppl. 3. p. q. 62. art. 4.
Et 4. ſent. diſt. 35. q. 1. art. 2.
Rich. 4. Sent. diſt. 35. q. 1.
B *Stephanus Brulef. 4. Sent. d. 35. q. 2.*
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 35. q. 2.

Utrum dimittere uxorem fornicariam ſit in præcepto. Et quod non videtur: quia dicit Gloſſa: Dominus permiſit cauſa fornicationis dimittere uxorem: ſed permiſſio non eſt præceptum: ergo, &c. *Fundam. 1. Cor. 7*

Item eſto quod vir non peccavit, tunc ergo ius habet, & actionem in petendo debitum ab uxore, quantumcumque uxor peccet: ergo qualitercumque peccat, non tenetur eam dimittere.

Item ipſe vir non tenetur continere, niſi velit: ergo cum dimiſſa C uxore teneatur continere, non tenetur uxorem dimittere.

Item unuſquiſque poteſt iniuriam ſibi illatam dimittere, & peccanti parcere, nec tenentur a peccante pœnam exigere: ergo quotieſcumque mulier peccaverit in virum adulterando, vir poteſt remittere; ergo non tenetur eam dimittere.

Contra: per Chryſoſtomum: Sicut crudelis, & iniquus eſt qui caſtam dimittit, ſic ſtultus, & iniuſtus eſt qui retinet meretricem: ergo, &c. *Ad opp. In Matt. Hom. 26 in cap 9. Matth.*

Item Hieronymus; Cum mulier ſe fornicatione a viro ſeparaverit, non debet teneri, ne virum quoque ſub maledicto faciat, dicente Scriptura. Qui tenet adulteram, ſtultus, & impius eſt. *Prov. 18*

Item

Item viri eſt cohibere, & corrigere uxorem: ergo ſi cohabitat cum muliere adultera affectu maritali, conſentit ſceleri: ergo ſi tenetur non conſentire, patet, &c:

1. Cor. 6. Item mulier fornicans meretricatur: ſed qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur: ergo cum membra Chriſti non debeant fieri membra meretricis, tenetur ab ea ſeparari.

CONCLUSIO.

Fornicariam uxorem publice, & perſeveranter peccantem tenetur vir dimittere ex præcepto: ſecus ſi occulte, & pœniteat.

Resp. ad Arg. Dicendum quod fornicans conjux, aut fornicatur in occulto, aut in manifeſto. Si in occulto, ſic non poteſt dimittere eam, quia non poteſt probare, & non eſt noſtrum de occultis judicare. Si in manifeſto, aut perſeverat in malitia: aut convertitur ad pœnitentiam. Si perſeverat in malitia, ſic quia ſcandalizat, & quia vir tenetur uxorem corrigere juxta mandatum Evangelicum, tenetur eam dimittere. Si autem pœnitet, & ſe corrigit, non tenetur; & in primo caſu loquuntur auctoritates ſanctorum, & canonum: unde Hieronymus: Si vir ſcit uxorem deliquiſſe, & mulier permanſerit in fornicatione, & vivit cum ea vir, particeps eſt peccati ejus; tenetur ergo vir uxorem corrigere, ideo & fornicantem dimittere, & ratione hujus ad tempus continere: nec amittit jus in uxorem, ut infra patebit: & quamvis debeat dimittere injuriam, debet tamen corrigere culpam. Et ſic concedendæ ſunt rationes, quod non tenetur ſimpliciter dimittere, ſed in caſu: nec tunc ad omne tempus, ſed aliquod, pro eo quod non tenetur perpetualiter continere; ſed quemadmodum uxore infirmante corporaliter tenetur continere ad tempus, ita uxore infirmante ſpiritualiter ad ejus correptionem tenetur ad tempus eam repellere; quoniam quamvis poſſit culpam indulgere, debet tamen corrigere. Hæc enim ſimul a Domino præcepta ſunt cuilibet, ſcilicet ut proximo ſuo unuſquiſque parcat: iterum, quod parcendo corripiat. Et hæc duo ſimul tanguntur in Matthæo. Similiter rationes ad oppoſitum concedendæ ſunt in eo caſu, in quo mulier indiget aliqua manifeſta correctione propter criminis infamiam, & evidentiam. Matt. 18.

Tamen quod obiicit, quod eſt meretrix, dicendum quod meretrix dupliciter poteſt cognoſci. Aut ſecundum quod meretrix, & ſic cognoſcitur a non ſuo: & hoc modo Apoſtolus iſtud vituperat, quia eſt in contumeliam Chriſti. Poteſt iterum cognoſci, ut uxor: & ſic in nullius eſt contumeliam, immo cognoſcitur ordinate. Item: Cum dicitur, quod cognoſcere meretricem eſt malum, intelligenda eſt propoſitio cum reduplicatione inquantum eſt meretrix, ſive affectu meretricio: & ſic patet totum.

QUÆSTIO III.

An aliquis propria auctoritate poſſit dimittere uxorem fornicantem.

S. *Thomas in ſuppl.* 3. *p.* q. 62. *art.* 5.
Et 4. *Sent. d.* 35 q. 1. *art.* 3.
Richardus 4. *Sent. d.* 35. q. 3.
Steph. Brulef. 4. *Sent. d.* 35. q. 3.
Petr. de Tarant. 4. *Sent. diſt.* 35. q. 3.

Utrum poſſit quis uxorem fornicantem dimittere propria auctoritate ſine judicio Eccleſiæ. Et quod ſic, videtur: quia Dominus dat juſtam ſententiam, cum jubet dimitti ex cauſa fornicationis: ergo ſi hoc eſt de juſtitia, & quod a Deo judicatum eſt, non indiget ampliori judicio: ergo ſine omni alio judicio poteſt eam dimittere. Ad opp. Matt. 19.

2. Item: Joſeph cum eſſet vir juſtus, cogitavit occulte dimittere Mariam: Gloſſa dicit quod fuit juſtus, & pius. Juſtus, quia voluit dimittere, pius quia noluit propalare Matt.

lare: ergo cum Joſeph laudetur, quia voluit occulte dimittere: licet ergo ſine judicio Eccleſiæ dimittere.

3. Item poſſibile eſt quod fornicatio nota ſit ſoli viro, ſed nihilominus tenetur vir uxorem corripere: ſed divortium erat ad correctionem fornicariæ: ergo cum hoc non poſſit probare in facie Eccleſiæ, ſaltem tenetur, ſi non poteſt eam dimittere in publico, dimittere in occulto.

4. Item ſi vir poſt cognitam fornicationem voluntarie uxorem cognoſcit, contrahit irregularitatem, & etjam amittit actionem contra fornicariam: ergo ſi ad hoc non tenetur, poteſt uxori debitum denegare; & ita poteſt eam dimittere.

Fundam. Rom. 12. Contra: Nullus ſeipſum debet vindicare, quia mihi vindictam, dicit Dominus: Ergo ſi mulier peccavit in virum, vir non poteſt eam propria auctoritate dimittere.

Item nullus in eadem cauſa poteſt eſſe actor, & judex: ſed vir eſt actor: ergo non debet eſſe judex.

Item repudium in legem non licebat fieri niſi auctoritate judicum civitatis cum datione libelli: ergo multo fortius nec in nova lege.

Item ſi vir propria auctoritate dimittat uxorem reclamantem, compellitur eam recipere, quia præter ordinem juris eam dimiſit: ergo non videtur, &c.

Item matrimonium non poteſt contrahi in occulto ſine peccato: ſed facilius eſt ipſum contrahere, quam dividere: ergo in occulto ſine peccato non poteſt dividi.

CONCLUSIO.

Fornicariam uxorem quo ad torum poteſt vir propria auctoritate dimittere, ſed quo ad cohabitationem, non poteſt ſine judicio Eccleſiæ.

Resp. ad Arg. Dicendum quod contingit uxorem dimitti a viro du- A pliciter. Vel quantum ad torum, ut non commiſceantur carnaliter: vel quantum ad torum, & mutuam cohabitationem. Si primo modo, ſic dico quod vir comperto, & cognito certitudinaliter quod uxor fornicetur, vel e converſo, poteſt debitum denegare, nec ad hoc tenetur, niſi per cenſuram Eccleſiaſticam compellatur, & tunc ſi compulſus debitum reddidit, nullum ei præjudicium generatur. Ratio hujus eſt, quia tenetur: & debet corrigere ſuum comparem, vel conjugem in occulto. Si autem loquamur de ſeparatione ſecundo modo, ſic dicitur divortium: & hoc quia eſt in manifeſto, non debet fieri in B occulto, ſed in facie Eccleſiæ; & quia matrimonium eſt magnum ſacramentum, non ſub quocumque judice, ſed coram Epiſcopo: & hoc eſt quod dicitur, ſæculares, &c. Quod fuit editum in Concilio Carthaginenſi, cui interfuit Auguſtinus, ubi dicitur: Si antequam ad Epiſcopos comprovinciales diſſidii cauſas dixerint, & priuſquam in judicio damnentur, uxores ſuas abjecerint, a communione Eccleſiæ, & ſancto populi cœtu, & pro eo quod conjugia maculant, ſeparentur. Et iterum in eadem quæſtione Nicolaus Papa; Non licet alicui ſua auctoritate uxorem ſuam dimittere. Unde ſecundum jus com- C mune tenetur iterum eam reſumere, quia injuſte expoliati reſtitui debent ante litis conteſtationem: & hoc dico, niſi obiiciat ei fornicationem, quam velit incontinenti probare, vel aliquod conſimile. 33. q. 2.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod Dominus ſententiam tulit, dicendum quod falſum eſt, quia non tulit ſententiam, ſed expreſſit: & ſecundum illud jus Epiſcopis poteſtatem ſententiadi dimiſit.

2. Ad illud quod obiicitur de Joſeph, dicendum quod non eſt ſimile, quia tunc propter fornicationem non fiebat divortium, ſed homicidium: & Joſeph tamquam pius, timebat mortem Mariæ.

3. Ad illud quod obiicitur quod ſi for-

Digitized by Google

ſi fornicatio ſoli viro nota eſt, dicendum quod tunc debet uxorem corripere in occulto, non per divortium.

4. Ad illud quod obiicitur, quod trahit irregularitatem, & amittit actionem, ſi cognoſcit voluntarie, dicendum quod non tenetur eam cognoſcere, nec tamen ex hoc debet eam propria auctoritate dimittere. Rationes ad oppoſitum probant, quod divortium non poteſt fieri niſi in facie Eccleſiæ, cum ſit publicum, & hoc eſt verum.

QUÆSTIO IV.

An divortio celebrato poſſit vir aliam uxorem ducere.

S. Thomas in Suppl. 3. p. q. 65. art. 4.
Et 4. ſent. diſt. 35. q. 1. art. 4.
Richard. 4. Sent. diſt 35 art. 3. q. 1
Thom. Arg 4. Sent. d. 35. q. 1. art. 1.
Stephanus Bruleſ. 4. Sent. d. 35. q. 4.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 35. q. 4.

Fundam. 1. Cor. 7. Utrum divortio celebrato vir poſſit aliam uxorem ducere, vel uxor alium virum. Et quod non, videtur: Præcipio non ego, ſed Dominus uxorem a viro non diſcedere, quod ſi diſceſſerit, manere innuptam.

Item Auguſtinus de bono conjugali: Manet inter viventes conjugale vinculum, quod nec ſeparatio, nec cum alio conjunctio poteſt auferre.

Item ratione videtur: quia ſi alter poſſit nubere, cum matrimonium non claudicet, poſſet uterque nubere: ergo quotieſcumque aliqua vellet habere alium virum, poſſet habere fornicando, quod ſtultum eſt dicere.

Item ſi propter fornicationem ſolveretur omnino matrimonium: ergo ſi aliquis cognoſceret uxorem, ex quo fornicata eſt, cum jam non ſit inter eos matrimonium, peccaret mortaliter, quod eſt inconveniens dicere.

Ad opp. Oſee 2. 1. Contra: Non uxor mea, &

A ego, non vir ejus. Gloſſa: Quia priſtinos errores non reliquit: ergo anima, quæ non relinquit errores, non eſt uxor Dei: ergo a ſimili ſi ita eſt in ſignato, & in ſigno, mulier quæ fornicationes non reliquit, non eſt uxor viri, & ſi hoc: ergo vir poteſt cum alia nubere.

2. Item: Qui dimiſerit uxorem, *Matt. 19.* & aliam duxerit, excepta cauſa fornicationis, mœchatur: ergo ſi recta eſt exceptio, licet ex cauſa fornicationis uxorem dimittere, & aliam ducere.

3. Item ratione, videtur: quia adulterando diviſit carnem ſuam: ſed ſacramentum matrimonii eſt quod
B ſint duo in carne una: ergo ſacramentum per fornicationem ſolvitur: ergo non eſt ibi amplius matrimonium.

4. Item poſt divortium vir in nullo tenetur uxori, nec in quantum ad debitum ſolvendum; nec quo ad cohabitationem: ergo ſi aliquis eſt a lege uxoris ſolutus, poteſt contrahere: & ſic hoc, cum vir ſolutus a lege uxoris poſſit contrahere: videtur, &c.

CONCLUSIO.

C *Divortio celebrato inter perſonas legitime conjunctas, non poſſunt ſeparati alteri nubere.*

Resp. ad Arg. Dicendum quod divortium poteſt fieri dupliciter. Aut quia perſonæ erant illegitimæ ad contrahendum ad invicem ſimpliciter: & tunc uterque poteſt alteri nubere, ſicut ſupra dictum eſt. Poteſt etiam fieri propter crimen fornicationis: & tunc non poteſt contrahere nec vir, nec mulier: quia cum eſſent perſonæ legitimæ, fuit inter eas ſacramentum, quod eſt vinculum inſolubile. Unde divortium non eſt ſeparatio quantum ad vinculum ſacramentale, ſed quantum ad debitum, & cohabitationem.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod anima fornicatoris non eſt uxor Dei,

Digitized by Google

converſione conjugatorum: Vir & mulier poſſunt, ſi volunt, ex conſenſu mutuo religiones intrare diverſas; etiamſi non præcedat culpa ſed hoc non fit ſine divortio: ergo, &c.

ITEM unuſquiſque poteſt licite renunciare juri ſuo: ergo & quoad cohabitationem, & quoad debitum ſolvendum poteſt abſolvere: ergo, &c.

ITEM uxore volente intrare monaſterium, vir poteſt promoveri ad ſacros ordines, & ad Epiſcopatum: & hoc totum ſine culpa, ſicut dicitur de converſione conjugatorum: Sane ſi coniugati, &c.

JUXTA hoc quæritur, utrum neceſſe ſit utrumque votum ſolemne emittere ad hoc, quod divortium poſſit fieri, & quare.

CONCLUSIO.

Divortium non poteſt fieri ſine culpa præcedente inter conjugatos, ſi velint in eodem ſtatu perſiſtere; de conſenſu tamen utriuſque partis volentium vovere religionem & caſtitatem, poteſt.

RESP. AD ARG. Dicendum quod divortium inter legitimas perſonas conjuges poteſt fieri dupliciter. Aut ut in eodem ſtatu perſiſtant, aut ut ad frugem melioris vitæ tranſeant: A Si ut in eodem ſtatu perſiſtant, tunc non debet fieri, niſi manifeſta culpa præcedat: tum propter periculum, tum propter ſcandalum. Si autem ut ad frugem melioris vitæ tranſeant, tunc aut uterque eſt voluntarius, aut alter invitus. Si uterque eſt voluntarius, tunc poteſt fieri ſine culpa: ita tamen quod uterque votum ſolemne emittat, & uterque habitum religionis aſſumat, niſi ſit talis perſona, de qua nulla poſſit oriri ſuſpicio, quæ voto ſolemni emiſſo poterit remanere in domo. Si autem oportet utrumque converti, ſicut expreſſe in pluribus decretalibus tangitur de converſione coniugatorum; & B rurſus divortium fieri debet per perſonam publicam, maxime per Epiſcopum. Si autem alter vult cohabitare, nullo modo fieri poteſt niſi per culpam præcedentem: & ſecundum hanc diſtinctionem reſpondetur argumentis factis ad utramque partem, ſicut patet aſpicienti. Verumtamen quod ultimo dicit Apoſtolus, quod alligatus non quærat ſolutionem, hoc non dicit ut dehortetur ſtatum altiorem, ſed ut a corde removeat inſtabilitatem, & ut oſtendat in quolibet ſtatu hominem poſſe ſalvari: unde illud intelligitur, quod non quærat ſolutionem, ſcilicet in præiudicium uxoris, ſicut nec ſervus libertatem in præiudicium domini.

DI-

Digitized by Google

DISTINCTIO XXXVI.

An pro Conditione ſervitutis valeat uxor ſeparari a viro, & econverſo: & de ætate contrahentium.

NUNC de conditione videamus, an valeat conjugium dividere. Ad quod dicimus, quia non negatur ingenua poſſe nubere ſervo: ſed ſi neſcitur eſſe ſervilis conditionis, libere poteſt dimitti, cum ſervitus ejus fuerit deprehenſa, ſecundum illud; Si quis ingenuus homo ancillam alterius uxorem acceperit, & æſtimat quod ingenua ſit, ſi ipſa fœmina fuerit poſtea in ſervitutem dejecta ſi eam a ſervitute redimere poteſt, faciat; ſi non poteſt, ſi voluerit, aliam accipiat. Si vero ancillam eam ſcierat & collaudaverat, poſt eam ut legitimam habeat. Item ex eodem; Si fœmina ingenua acceperit ſervum, ſciens quod ſervus eſſet, habeat eum; quia omnes unum patrem habemus in cœlis, una lex erit viro & fœminæ. Cum dicitur, ſciens illum ſervum, datur intelligi, quod ſi neſcierit illum ſervum eſſe, non cogitur manere cum ipſo. Si enim conditionis dolum patitur, non cogitur adhærere ei, cujus fraude decepta eſt. Si autem ſcierit vir conditionem mulieris, vel econverſo, non valet eam dimittere. Unde Zacharias Papa; Si quis liber ancillam in matrimonio acceperit, non habet licentiam dimittendi eam, ſi conſenſu amborum conjuncti ſunt, niſi ob fornicationem. De illis agit, quibus alterutrius conditio nota eſt, quando conjunguntur.

In concilio apud vermeriam & habetur c. 6 29 q. 2. ſi quis ingenuus Ibid. c. 8 habetur Ibid. c. Si fœmina ingenua.

Ibid. c. Si quis liber.

De copula ſervi, & ancillæ diverſorum dominorum.

Quæritur etiam ſi ſervus unius ancillam alterius acceperit, an ſit inter eos conjugium. De hoc etiam ita ſtatutum eſt. Dictum eſt nobis quod quidam legitima ſervorum matrimonia poteſtativa quadam præſumptione dirimant, non attendentes illud: Quos Deus conjunxit, homo non ſeparet. Unde nobis viſum eſt ut conjugia ſervorum non dirimantur, etiam ſi diverſos dominos habeant; ſed in uno conjugio permanentes dominis ſerviant ſuis. Et hoc in illis obſervandum eſt, ubi legalis conjunctio fuit, & per voluntatem dominorum. Attende finem hujus capituli, ubi videtur innui præter voluntatem dominorum inter ſervum & ancilllam non poſſe contrahi conjugium, vel ſi contrahitur, non eſſe ratum. Quibuſdam tamen videtur inter eos poſſe fieri conjugium dominis ignorantibus.

In concil. Cap. l. Ibid. c. Dictum eſt.

Mat. 19.

De viro, qui ſe facit ſervum, ut dimittatur ab uxore.

Illud etiam notandum, quod ſi mulier virum liberum acceperit, & ille ut cauſam præſtet diſſidii, ſe alicujus ſervum fecerit, nec ille uxorem dimittere, nec illa ob vinculum conjugii in ſervitutem redigi poterit. Unde illud; Perlatum eſt ad ſanctam Synodum, quod quidam ingenuus ingenuam acceperit uxorem, & poſt filiorum procreationem occaſione divortii cujuſdam ſervum ſe fecerit. Utrum & mulierem neceſſario tenere debeat; & ſi tenuerit, an illa etiam ſervituti ſubiici debeat, quæſitum eſt. Judicatum eſt, uxorem minime debere dimitti; non tamen ob Chriſti legem mulierem in ſervitutem redigi, dum ille non ex conſenſu conjugis ſe ſervum fecerit, quem liberum ipſa maritum acceperat.

Ex conc. Tribur. ibid. c. Perlatum.

Digitized by Google

De ætate contrahentium.

Hoc etiam ſciendum eſt, quod pueri ante quatuordecim annos, & puellæ ante duodecim annos, ſecundum legem matrimonium inire nequeunt. Quod ſi ante prædicta tempora copulam inierint, ſeparari poſſunt, quamvis voluntate, & aſſenſu parentum juncti fuerint. Qui vero in pueritia copulati poſt annos pubertatis nolunt ſe relinquere, ſed in conjunctione permanere; jam ex hoc efficiuntur conjuges, & deinceps nequeunt, ſeparari. Item; Sponſalia ante ſeptennium contrahi non poſſunt; ſolo enim conſenſu contrahuntur, qui intervenire non poteſt, niſi ab alterutra parte intelligatur, quod inter eos agit ur. Duo illa executi ſumus cum aliorum quorumdam adjectione, quibus conjugium ſolvi poteſt, nec tamen ſolvi ſemper neceſſe eſt. Nunc de illis, quæ perſonas illegitimas penitus faciunt, addendum eſt, & primum de ordine.

Gratianus 30 q. 2 c. 1

DISTINCT. XXXVI.

De impedimento conditionis, quod reſpicit ſtatum legis humanæ.

Nunc de conditione videamus, an valeat conjugium, &c.

Expoſitio textus.

SUPRA egit Magiſter de impedimentis, in quibus impeditur matrimonium, quia ille, qui contrahit non poteſt ſe ligare propter defectum virtutis. Hic agit de illo impedimento quod impedit, quia ille qui contrahit, non poteſt ligare propter conditionem ſervitutis. Et dividitur hæc pars in duas. In prima determinat de conditione, quia eſt defectus libertatis. In ſecunda vero, quia quanto tempore hæres parvulus eſt, nihil differt a ſervo, cum ſit dominus omnium, agit de puerili ætate, ibi: *Hoc etiam ſciendum eſt, quod pueri ante annos* 14. ubi determinat, quod pueri non poſſunt contrahere matrimonium ante annum 14. Prima pars habet tres. In prima quærit Magiſter, utrum error conditionis impediat matrimonium, ubi eſt error, & diſſimilitudo. Secundo vero, ubi eſt error, & tamen ſimilitudo. Tertio vero, utrum viro facto ſervo fiat ſerva & ipſa uxor. Primum facit hic: *Nunc de conditione, &c.* Secundum facit, ibi; A *Quæritur etiam ſi ſervus unius ancillam alterius, &c.* Tertium, ibi: *Illud etiam notandum eſt, quod ſi.* Et ita in hac diſtinctione breviter duo determinat. Primo de errore conditionis. Secundo vero de defectu ætatis.

Diviſio. Gal. 4

Si ipſa fœmina fuerit poſtea in ſervitutem dejecta, &c. Dub. I.

Quæritur ſi antequam plene detegatur, ſi ſunt in cauſa & lite, utrum debeat ſibi reddere debitum. Et quod non, videtur: quia aut cognoſcit eam affectu maritali, aut non. Si ſic, generat ſibi præjudicium, & conſentiens reputatur. Si non cognoſcit affectu maritali, peccat mortaliter. Sed contra hoc eſt, quia nullus debet ſpoliari jure ſuo ante cauſæ cognitionem. B

RESP. Dicendum quod talis poteſt dupliciter noſcere, quod illa ſit ancilla, quam liberam credidit, aut levi ſuſpicione, aut probabili, vel vehementi præſumptione, ſive certa cognitione. Primo non debet petere quouſque inquirat: ſed tamen ſi Eccleſia compellat, debet reddere, quia ignorantia eum excuſat: neſcit enim utrum ſit uxor. Secundo modo ſive Eccleſia compellat, ſive non, debet, quia aut tunc ſibi præjudicat neceſſario, aut fornicatur; & propter mandatum Eccleſiæ non eſt fornicandum. Aliter judicandum eſt de uxore fornicaria, quæ vero uxor eſt, cui cum ex mandato Eccleſiæ redditur debitum, non ge-

generatur præjudicium, nec incurritur aliquod peccatum.

Sed in uno conjugio permanentes Dominis ſuis, &c. Dub. II.

Videtur male dicere, quia ponatur quod unus dominorum vendat ſervum ad remotas terras, ſi ancilla ſequitur virum, privatur jure ſuo dominus ejus: ſi non, tenetur ſequi, tunc ergo non fuit verum conjugium. Item ponatur, quod uxor ſit libera, & ſervus venundetur Gentilibus, quæritur, utrum debeat ſequi eum. Et quod ſic, videtur per legem matrimonii.

A

Resp. Dicendum quod ſi ſervus, & ancilla contraxerunt dominis contradicentibus, ipſi ſibi præjudicant, non dominis ſuis: & ideo ſi dominus indiget, poteſt ancillam vendere, & ſi non poteſt vendere in terra ſua, poteſt vendere in aliena. Si tamen in terra ſua poſſit vendere, tenetur, alioquin manifeſte injuriatur viro, & abutitur re ſua in præjudicium alienum. Si vero dominis conſentientibus, tunc ſimpliciter dicendum quod non poteſt aliquis eorum vendi a domino in præjudicium conjugis: & ſi alter vendatur, debet alter compelli, vel quod redimat, vel debet eum emere, vel ancillæ licentiam dare, quod virum ſequatur. Ad illud quod quæritur, utrum debeat ſequi virum, ſi venundetur hominibus Gentilibus, dicendum quod Dominus ſuus non debet eum vendere gentilibus, pro eo quod eſt ibi periculum fidei. Si tamen vendit de facto, ſi uxor non timet periculum peccati, quod ſit in contumeliam Dei, vel alicujus fornicationis alterius, poteſt & debet virum ſequi: ſed vix video, quo modo poſſit eum ſequi ſine periculo fidei, aut aliquo alio peccato moris.

B

Si mulier virum liberum acceperit, &c. Dub. III.

Quæritur, utrum aliquis poſſit ſeipſum vendere. Et quod non, videtur: Non eſtis veſtri: empti enim eſtis pretio magno: ergo, &c. 1 Cor. 6

Resp. Dicendum quod eſt emptio, vel venditio ad obſequium humanum, & ad ſervitium divinum. Divino autem ſervitio non repugnat obſequium hominis, ſive ſervitus corporalis: ſed ſervitus ſpiritualis, quæ eſt ſervitus peccati: dicendum ergo quod quia fideles redempti ſunt, & Dei templa facti, non poſſunt ſe vendere, ut faciant mala, poſſunt tamen ſe vendere ad obſequia. Item juxta hoc quæritur, utrum pater poſſit vendere prolem ſuam uxore invita. Et quod ſic, videtur, quia ad ipſum ſpectat regimen domus. Ad oppoſitum autem eſt, quia partus plus ſequitur matrem. Reſpondeo dicendum quod filii non debent vendi, nec poſſunt vendi ſine culpa; niſi ſit paupertatis, & famis neceſſitas, in quo caſu debet uxor viro conſentire. Quod ſi in alio caſu velit, non poteſt, cum uxor diſſentit, ſicut vir non poteſt vendere, nec alienare dotem uxoris, quamvis ſit dominus domus: ſic in propoſito. Et quod in tempore neceſſitatis, & famis vendi poſſint, probatur per id quod ſcribitur in Nehemia. 2 Eſd. 5.

Judicatum eſt uxorem minime debere dimitti. Dub. IV.

C

Quæritur utrum vir poſſit ſe vendere, uxore invita. Et quod non, videtur: quia vir non habet poteſtatem ſui corporis, ſed mulier: ergo, &c. item mulier non poteſt ſe vendere viro invito: ergo cum ad paria judicentur, videtur, &c. Item quæritur, utrum ſi uxor conſentiat, quod per hoc efficiatur ſerva.

Resp. Dicendum quod ſi uxor contraxit cum libero, ita quod uterque eſt liber, uxore diſſentiente non debet vir, nec poteſt ſe facere ſervum, eatenus, ut præjudicium aliquod generetur mulieri, quin reddat ſibi debitum, cum petit: unde ſicut ſervus contrahens contra voluntatem domini non poteſt facere contractum matrimonii in præjudicium domini: ſic nec

Digitized by Google

nec vir in præjudicium uxoris: tamen quia caput eſt mulieris quantum ad alia, excepto debito, poteſt ſervum ſe facere, quamvis uxor non poſſit, cum ſit ſub poteſtate viri. Si vero uxor conſentiat in venditionem viri, tunc vir poteſt ſe vendere in omne obſequium domini, & mulier præjudicat ſibi, tamen nec mulier, nec proles vendi poteſt a viro, niſi ipſa conſentiat, niſi forte in articulo neceſſitatis: hoc dico de prole, ut prædictum eſt: & ſic patet quo modo littera illa intelligatur.

Hoc etiam ſciendum, &c. Dub. V.

Quæritur hic ſi ante 14. annos puer contraheret per verba de præſenti, & de facto corrumpat ſponſam, utrum ſeparari queat. Et quod non, videtur: quia eſt matrimonium ratum, & conſummatum. Contrarium videtur per illud quod dicitur in littera: Si ante prædicta tempora, &c.

Resp. Dicendum quod in hoc differunt conſtitutiones juris, & demonſtrationes diſciplinarum: quia demonſtrationes fiunt de his, quæ fiunt ſemper: & ſi fiant de his, quæ frequenter, non tamen ut frequenter, ſed ut ſemper: exemplum eſt de eclypſi: ſed conſtitutiones juris de his, quæ ſunt ſæpe. Si ergo aliquis ſit exceptus ab hac generalitate hominum, pro eo quod malitia ſupplet ætatem, judicandum eſt ſicut ſi haberet ætatem: & ſic eſt in caſu propoſito intelligendum, & in aliis conſimilibus.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam præſentis diſtinctionis ſecundum duo, quæ determinat Magiſter, duo principaliter quæruntur. Primo quantum ad primam partem diſtinctionis quæritur de conditione ſervitutis. Secundo quantum ad ſecundam quæritur de defectu ætatis. Circa primum quæruntur tria. Primo quæritur utrum ſervitus cum contradictione domini impediat matrimonium. Secundo, A utrum cum errore contrahentis. Tertio quæritur de fructu ventris, cujus conditionem debeat ſequi, ſcilicet patris, vel matris.

QUÆSTIO I.

An conditio ſervitutis impediat matrimonium.

S. Thom. in ſuppl. 3 p. q. 52. art. 1.
Et 4. Sent. d. 36 q. 1 art. 1
Scot. 4 Sent. diſt. 36 q. 1
Rich. 4. Sent. diſt. 36. q. 1.
Durandus 4. Sent. d. 36. q. 2.
Thom. Arg. 4 Sent. d. 36. q. 1. art. 3.
Franc. de Mayr 4 Sent. d. 36. q. 1.
Steph. Brulef. 4. Sent. diſt. 36. q. 1.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 36. q. 1

B QUOD conditio ſervitutis cum contradictione domini impediat matrimonium, ſic oſtenditur: quia ſervus non poteſt intrare religionem domino ſuo contradicente, ſicut dicunt iura: & ſi intrat, compellitur exire, & pro nullo habetur votum: ſi ergo non poteſt ſe obligare Deo per votum, multo minus nec mulieri per matrimonium. Ad opp.

2. Item ſervus contradicente domino non poteſt ad ſacros ordines promoveri: ergo videtur quod nec matrimonium contrahere pari ratione.

3. Item in matrimonio transfertur poteſtas corporis viri in uxorem, & econtra: ſed ſervus non habet C poteſtatem ſui corporis, ſed eius dominus: ergo non poteſt contra voluntatem domini contrahere.

4. Item ſervus tenetur domino ſuo obedire, cum præcipit ſibi aliquid.

5. Item tenetur uxori debitum reddere, cum petit: ſed poteſt eſſe quod Dominus petat ſervitium, & uxor tunc petat debitum: ſed utrumque reddere eſt impoſſibile: ergo ſi nullus poteſt ſe obligare ad incompoſſibilia: ergo ſervus non poteſt contrahere.

6. Item conditio enumeratur inter impedimenta matrimonii: ſed hæc eſt ſervitus: ergo, &c.

Contra; In Chriſto Jeſu non eſt ſer- Fundam. Gal. 3

Digitized by Google

ſervus, neque liber: ergo nec quantum ad ſacramenta Chriſti, & Eccleſiæ eſt diſtinctio ſervi, & liberi: ergo nec in matrimonio.

Item ſervus & dominus ſunt pares in concupiſcentiæ morbo: ergo & in remedio: ſed remedium concupiſcentiæ carnalis eſt matrimonium: ergo in hoc ſunt pares: ergo unus non poteſt alterum impedire.

Item ſervitus eſt de jure poſitivo, ſed matrimonium eſt de jure naturali: ergo ſi jus poſitivum non præjudicat, nec impedit jus naturale, nec ſervitus matrimonium.

Item ſicut ſervus tenetur obedire domino, ita, & filius patri: ſed in hoc filius non tenetur obedire patri, ut habitum eſt ſupra, & oſtenſum quantum ad matrimonium contrahendum: ergo nec ſervus domino.

CONCLUSIO.

Servitutis conditio ſecundum jus novum, etiam domino contradicente non impedit matrimonium.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ſecundum jus novum conditio ſervitutis non impedit matrimonium etiam domino contradicente, vel dominis, quia ſacramenta Eccleſiaſtica omnibus ſunt communia, & ſervus etiam conjugatus poteſt etiam ſuo domino debita ſervitia exhibere: unde per matrimonium non ſubtrahitur a domini poteſtate.

1. 2. Ad illud ergo quod obiicitur de religione, dicendum quod in religione religioſus omnino ſubeſt præcepto religionis quantum ad omne tempus: & ideo abſolvitur ab omni alia poteſtate: & quia non poteſt, nec debet auferri jus domini, quod habet in ſervum ipſo invito: ideo patet, & cætera; non ſic in matrimonio, quia adhuc ſervus eſt; & per hoc patet illud de ordine, quia promotus ad ordines ſacros hoc ipſo efficitur liber.

3. 4. Ad illud quod obiicitur, quod transfertur in mulierem poteſtas viri, A dicendum quod non ſimpliciter transfertur, quia uxor non dicitur domina viri, ſed quo ad actum conjugalem, quantum ad quem nullam habebat poteſtatem dominus ſuper ſervum: & ideo quantum ad illum actum transferre poteſt, licet non ita libere, ſicut unus alius, ut videbitur.

5. 6. Ad illud quod obiicitur de redditione ſervitii, dicendum quod ſervus aut contrahit domino conſentiente, aut contradicente. Si conſentiente, cum concedens aliquid concedat etiam illa, quæ ad illius jus pertinent, & ad matrimonium pertinet redditio debiti, cum uxor petat, uxori petenti debitum, & domino B aliud imperante, tenetur, & debet non obedire domino, ſed uxori. Si autem domino contradicente contractum eſt, cum dominus ſuo iure privari non debeat ex utraque parte pari imminente periculo debet domino obedire: quod ſi maius periculum ſit ex parte uxoris, quia timet lapſuram in fornicationem, & non timet graviter dominum offendere, debet ſecundum legem charitatis divinæ debitum prius uxori reddere, quam exequi imperium domini ſui. Regulariter tamen tenendum eſt, quod cum contrahit cum ſervo ſcienter domino contradicente, vel econverſo, ſibi præiudicat, ut ius petendi non habeat C quando obſequium poſtulabit; & ideo ſervus non obligatur hac repugnantia, quia tenetur debitum ſolvere, etiam cum nullum præiudicium domino generatur.

QUÆSTIO II.

An conditio ſervitutis cum errore impediat matrimonium.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 52. art. 1.
Et 4. Sent. d. 36. q. 1. art. 2.
Richardus 4. Sent. diſt. 36. art. 2. q. 1.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 36. q. 2.
Petr. de Tarant. 4. Sent. diſt. 36. q. 2.

Utrum conditio ſervitutis cum errore impediat matrimonium. Ad opp. Et quod non, videtur: quia magis

Digitized by Google

eſt tolerabilis in coniuge ſervitutis conditio, quam æqualitas lepræ: ergo ſi error qualitatis talis non impedit, multo minus nec error conditionis.

2. Item error fortunæ, ſicut jura dicunt, non impedit matrimonium: ſed poſſibile eſt quod ſervitus ſit a fortuna, ſicut ſi aliquis capitur a caſu in bello, & efficitur ſervus: vel propter paupertatem, quæ eſt a fortuna ſecundum uſum loquendi, ſe vendit in ſervum: ergo, &c.

3. Item ſervus quantum eſt de ſe, perſona eſt legitima ad contrahendum: ſed conditio ſervitutis non tollit plenum conſenſum, quia ſi cognoſcit ſubſtantiam ejus, & qualitates, & accidentia, talis cognitio ſufficit ad hoc, quod conſentiat: ergo non eſt ibi illegitimitas perſonæ, nec defectus conſenſus: ergo eſt matrimonium plenum.

4. Item pejor eſt conditio ſervitutis ſpiritualis, quam corporalis: ſed error conditionis ſpiritualis non impedit matrimonium: ergo, &c.

Fundam. Contra: Jura dicunt 29. q. 2. & Decretalis de conjugio ſervorum, quod error conditionis impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum.

Item ratione videtur, quia illud eſt impedimentum, matrimonii, quod eſt contra bonum matrimonii: ſed ſervitus eſt contra bonum prolis, quia ſi liber cum ancilla contrahat, filii non ſunt liberi, ſed ſervi, quia ſicut dicunt jura, partus ſequitur ventrem.

Item eſt contra bonum fidei, quia dominus poteſt vendere uxorem alienigenis ipſo viro nolente, maxime infidelibus: & vir ſi ſequitur eam, imminet ei periculum fidei: ſi vero non ſequitur, non poteſt petere debitum, nec habere.

Item nullus puniri debet ſine culpa ipſo nolente, & ignorante: ſed opprobrium, & infamia eſt alicui, quod ſit ſervus, vel etiam ſervili perſonæ ſubjectus: ergo ubi intervenit error conditionis, non eſt matrimonium. Quæritur ergo quare, & quando error conditionis impediat matrimonium.

CONCLUSIO.

Conditio ſervitutis cum errore matrimonium impedit, ſi liber cum ancilla contrahat; ſi vero inter pares ſit, vel ſervus cum libera, non impedit.

Resp. ad Arg. Dicendum quod error conditionis poteſt eſſe triplex. Error conditionis triplex. Aut paris, ut cum ſervus contrahit cum ancilla. Aut melioris, ut cum ſervus cum libera. Aut deterioris, ut cum liber cum ancilla. In primis duobus caſibus error non impedit matrimonium, in tertio vero impedit matrimonium, & dirimit jam contractum, niſi poſt cognitionem conditionis conſenſerit verbo, vel facto. Ratio autem hujus eſt propter duo, ſcilicet propter favorem libertatis, & cauſæ matrimonialis, quæ maxime favorabilis eſt. Unde quia qui contrahit cum ancilla, quodam modo perdit libertatem, quæ eſt, ſicut dicitur in jure civili, bonum inæſtimabile, & quam nullus perdit niſi volens, quia perditam recuperare non poteſt etiam volens: ideo in favorem libertatis jus ſervatur erranti, ut ſi velit, poſſit ancillam deſerere. Et præterea: Servitus eſt contra bonum prolis, & fidei: & quia jura favent matrimonio, ideo præſumunt errantem in conditionem non conſentire, ideo nec matrimonium eſſe: & ideo quod impediat, hoc facit conſtitutio Eccleſiæ, ex prædicta veniens ratione.

1. Ad illud quod obiicitur de qualitate, dicendum quod non eſt ſimile, quia nulla qualitas eſt ita contra bonum matrimonii ut ſervitus; nulla etiam ita obviat bonis matrimonii, ut ſervitus de his, quæ impediunt.

2. Ad illud dicendum quod libertas non computatur inter bona fortunæ, immo omnibus aliis præponderat.

3. Ad illud quod obiicitur, quod nec

Digitized by Google

nec error, nec ſervitus impedit, dicendum quod ſervitus per ſe non impedit cum eſt ſcita, quia quilibet cum vult, poteſt effici ſervus: ſed ignorantia impedit, quia non debet puniri nolens.

4. Ad illud quod ultimo obiicitur de ſervitute ſpirituali, dicendum quod etſi ſit pejor ipſi ſervo, non tamen adeo redundat in alium, utpote in prolem vel etiam in uxorem: & præterea facilius poteſt expelli.

QUÆSTIO III.

An conditio prolis ſequatur patrem, vel matrem.

S. Th. in Suppl. 3. p. q. 53. art. 4.
Richard. 4. Sent. diſt. 36 art. 5. q. 2
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 36. q. 3.
Petr. de Tarant. 4 Sent. d. 36 q. 4

Ad opp. Cujus conditionem ſequatur proles, utrum patris, an matris. Et quod patris, videtur: quoniam denominatio fieri debet a principaliori, & digniori: ſed pater eſt nobilius & dignius principium, quam mater, & principalius: ergo ſi magis debet principatum regulari ſecundum regulas dignioris principii, videtur quod partus debeat ſequi patrem.

2. Item in ſacra Scriptura numquam ponitur genealogia mulierum, ſed potius virorum: ergo generatio principaliter ſpectat ad viros: ergo & germen generationis.

3. Item repromiſſio de ſemine benedicto, ſcilicet Chriſto, facta eſt viris principaliter, quamvis naſci deberet de muliere: non enim facta eſt repromiſſio Saræ, vel Berſabeæ, ſed Abraam & David: ergo videtur quod proles magis ſit ipſius viri, quam mulieris: ergo, &c.

4. Item unumquodque principiatum, quod producitur ſecundum imitationem, plus ſequitur illud, cui plus aſſimilatur: ſed filii plus aſſimilantur patri: ergo magis debent ſequi patres.

Fundam. Contra: De natis ex libero ventre cap. unico, dicit Decretalis: Indecens videtur ut geniti ex libera filii ad ſerviendum retrahantur: ergo qui naſcuntur ex matre libera, ſunt liberi; ergo ſequuntur matrem.

Item ſi quis ſeminat in terram alienam, fructus eſt domini terræ, non ſeminantis: ſed venter mulieris reſpectu ſeminis viri eſt ſicut terra reſpectu ſementis: ergo videtur quod ſicut fructus ſequitur terram, ita partus ſequitur ventrem.

Item hoc videtur in animalibus, quoniam ſi animal maſculini ſexus impregnat animal fœminini ſexus, ut equus equam, pullus ſequitur equam, non equum; ergo pari ratione videtur in propoſito.

Item hoc videtur per ſimile in artificialibus, quia ſi quis ædificat in terra aliena, ædificium cedit ſolo, non ſolum ædificio: ergo ſi quis generat in alieno ventre, proles ſequitur ventrem.

CONCLUSIO.

Conditio prolis ſequitur matrem ſecundum plures leges, licet ſecundum aliquas nationes ſequatur deteriorem partem.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ſecundum leges civiles, ſive jus imperiale, partus ſequitur ventrem. Et ratio hujus eſt valde conveniens, quoniam prolis duplex eſt principium, pater ſcilicet & mater. Pater eſt principium honorabilius, ſed mater eſt principium ſubſtantialius, & ideo in honoribus & municipiis filius ſequitur patrem, quoniam illa acquiruntur paterna ſollicitudine, & in hæreditate patrimoniali; ſed quoniam mater eſt principium ſubſtantialius quantum ad id, quod eſt, ſequitur matrem: & quoniam libertas, & ſervitus reſpiciunt hominem, ſecundum id quod eſt, non ſecundum id quod habet, hinc eſt, quod ſecundum leges civiles rationabiliter valde inſtitutum eſt, ut partus ſequatur ventrem: & hinc eſt quod conjunctio ad prolem generandam matrimonium appel-

Digitized by Google

pellatur. Et hu ic concordat jus canonicum, ſicut patet in Decretali prius poſita. Concordat etiam jus divinum ſcriptum in lege Moſaica, ubi dicitur, quod ſi dederit uxorem alicui, quem emerit, & ille poſtmodum egredietur liber, filii debent remanere domino, qui dedit ei uxorem, licet ipſe egrediatur liber. Concordat denique multiplex ratio, & ſimilitudo naturalis: & ideo quia hoc dictat jus civile, & jus canonicum approbat, & divinum confirmat, & naturale commendat: ideo recte dicendum eſt, quod partus debet ſequi ventrem. Veruntamen aliquæ partes, quæ non ſunt hujuſmodi legibus ſubjectæ; non ſervant hanc conſuetudinem, ... mmo partus ſequitur conditionem deterioris: unde ſi alter eſt ſervus, filii ſunt ſervi, & ſimiliter ſi mater ancilla: & ſi ambo ſint diverſorum dominorum, filii dividuntur: hunc modum ſervat Francia in aliquibus partibus, licet non ubique: ſed tamen conſtitutio legalis multo nobilior eſt, & rationabilior, quam hæc conſuetudo.

Exod. 21.

1 Metaph. textu 10.

1. Ad illud quod primo obiicitur. quod pater eſt dignius principium, dicendum quod verum eſt, non tamen ſubſtantialius: & ideo in dignitatibus patrem debet ſequi, in ſubſtantia ſive in libertate corporis ſui, matrem. Et eſt exemplum, quia nobilius principium fructuum agriculturæ eſt cultor, quam ager: fructus tamen eſt agri, ſive domini agri.

2. 3. Ad illud quod obiicitur, quod ſacra ſcriptura genealogias attribuit viris: dicendum quod verum eſt, & conveniens: nam & hunc modum habemus, quod filium denominamus a patre: unde dicitur Petrus Martini, non Bertæ; ut in pluribus. Similiter repromiſſio fit viris: tamen ex hoc non ſequitur, quod proles debeat ſequi virum ſecundum conditionem libertatis, vel ſervitutis, ſed ſecundum conditionem dignitatis, & honoris, quæ non ſubſtantiam reſpicit, ſed potius qualitatem.

4. De gen. anim. c. 3.

4. Ad illud quod obiicitur, quod filius aſſimilatur patri, dicendum quod aſſimilatio non venit a ſubſtantia, ſed a formativa virtute, quæ principaliter viget in ſemine viri: quando maſculus generatur: & ideo frequentius filii aſſimilantur patribus: attamen quantumcumque ſit patri ſimilior in figura, & proprietatibus, plus tamen traxit a matre de ſubſtantia: & ideo ex hoc non ſequitur, quod in libertate patrem ſequatur.

ARTICULUS II.

Consequenter quantum ad ſecundum articulum quæritur de impedimento, quod venit ex defectu ætatis. Et circa hoc tria quæruntur. Primo quæritur, utrum ſtatus ætatis impediat matrimonium. Secundo, utrum defectus ætatis impediat contractionem ſponſalium. Tertio, utrum ſponſalia contracta poſt ſeptennium poſſint diſſolvi per mutuum conſenſum.

QUÆSTIO I.

An ſtatus ætatis impediat matrimonium.

S. Thom. in ſuppl. 3. p. q. 58. art. 5.
Et 4. Sent. d. 36 q. 1. art. 5.
Richardus 4. Sent. diſt 36. art. 6 q. 1.
Thom. Argent. 4. Sent. d. 36. q. 1. art. 4.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 36. q. 4.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 36. q. 5.

Quod ſtatus ætatis impediat matrimonium, oſtenditur ſic: quia ſtatum ætatis ſequitur impotentia coeundi: ſed impotentia coeundi impedit matrimonium: ergo & ſtatus ætatis. Fundam.

Item ſtatum ætatis conſequitur indiſcretio: ſed diſcretio requiritur ad conſenſum legitimum, & conſenſus ad matrimonium: ergo talis poteſt eſſe ſtatus ætatis, quod impediat matrimonum.

Item jura canonica, & civilia dicunt quod impuberes non poſſunt contrahere matrimonium: ſed impuberes judicantur ratione ætatis, ut maſculus ante 14. annum, & fœmina ante 12. &c.

1. Contra:

Digitized by Google

Ad opp. 1. CONTRA: Status pubertatis non impedit ſuſceptionem alicujus alterius ſacramenti, quæ etiam majoris perfectionis ſunt: ergo nec matrimonium.

2. ITEM quare non poſſunt contrahere ante tempus pubertatis: aut propter impotentiam coeundi, aut propter defectum diſcretionis. Si propter impotentiam: ſed multi infirmi ſunt impotentes reddere debitum, & tamen poſſunt contrahere. Præterea: Multi ſeniores confecti ſunt impotentes, & tamen poſſunt contrahere. Præterea multi etiam ante annum 14. coeunt. Si propter defectum diſcretionis: contra hoc eſt, quod multi ſunt diſcretiores in decennio, quam alii in 20. anno, qui poſſunt contrahere: ergo, &c.

3. ITEM quæritur quare tempus pubertatis citius completur in muliere, quam in viro: & videtur quod non deberet, quia quantum ad ſponſalia contrahenda ad par tempus, & æquale maſculus & fœmina judicantur, utpura ad ſeptennium: ergo pari ratione ad matrimonium contrahendum.

CONCLUSIO.

Status ætatis impedit matrimonium, quoniam puberes qui non ſunt apti ad prolem generandam, non contrahunt.

RESP. AD ARG. Ad prædictorum intelligentiam eſt notandum, quod matrimonium eſt in officium, & in remedium, & in ſacramentum, vel ſignum. In officium, inquam procreandi prolem. In remedium contra impulſum libidinis: & in ſacramentum inſolubilis conjunctionis naturarum Chriſti. Quoniam igitur ante tempus pubertatis non poſſunt maſculus, & femina generare: nec fervore libidinis excitantur tamquam impotentes ad hunc actum, quia etiam ante tempus illud ſunt variabiles, & matrimonium eſt immutabile: decreverunt jura tales perſonas non eſſe legitimas antequam ad tempus veniant pubertatis.

1. AD illud ergo quod obiicitur de ſacramentis aliis, dicendum quod non eſt ſimile, quia utilia, & neceſſaria ſunt ante tempus pubertatis.

2. AD illud autem quod quæritur, quid impediat, dicendum quod defectus ætatis ratione inſtabilitatis puerilis, & impotentia coeundi naturalis. Quod obiicit de ſene, & infirmo, non eſt ſimile, quia ſtabiles ſunt in ſenſu, & in affectu. Sed quod dicit, quod non poſſunt, dicendum quod jura judicant, & inſtituunt non ſecundum ea, quæ ſemper, ſed ſecundum ea, quæ fiunt frequenter: & quia licet ante tempus indictum aliqui poſſint coire propter accelerationem naturæ: tamen ut frequenter ante illud tempus non poſſunt: quia tamen jura viderunt quod aliqui poſſent, ideo non tantum arctaverunt, quin etiam proximi pubertati circa medium annum poſſint contrahere.

3. AD illud quod quæritur, quare citius completur tempus pubertatis in muliere, dicendum quod tempus ſponſalium determinatur quantum ad diſcretionem, ſed tempus pubertatis, quantum ad potentiam coeundi: & quia citius poteſt coire femina, quam maſculus: ideo, &c. Si tu quæras, quare mulier citius poteſt, quam maſculus, reſponderi poteſt quod hoc fit multis rationibus. Primo, quia prius fit ſolutio virtuoſitatis propter meatus largiores. Secundo, quia difficilius eſt agere, quam pati. Tertio quia natura imperfecta in muliere appetit virum, ſicut materia formam: unde propter majorem appetitum naturæ major fit acceleratio. Ariſt. 1. phy. c. ult. 81.

QUÆSTIO II.

An defectus ætntis impediat contractionem ſponſalium.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 58. art. 5.
Et 4. Sent. diſt. 36. q. 1. art. 5.
Scot. 4 Sent. d. 36. q. 2.
Richardus 4. Sent. d. 36. art. 6. q. 1.
Thom. Arg. 4. Sent. d. 36. q. 1. art. 4.
Stephanus Brulef 4. Sent. diſt 36 q. 5.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 36. q. 5.

UTRUM defectus ætatis impediat contractionem ſponſalium. Et Fundam.

quod

Digitized by Google

quod ſic, videtur: quia ſponſalia de neceſſitate obligant ad matrimonium: ſed matrimonium non contrahitur niſi propria voluntate: ergo ſponſalia non contrahuntur niſi placeant ſponſo, & ſponſæ: ſed non habet uſum rationis niſi in determinata ætate; ergo, &c.

ITEM jura canonica dicunt, ſicut patet extrav. de deſponſatione impuberum, per totum, quod qui contrahunt ſponſalia ante ſeptennium, nihil faciunt: ergo, &c.

Ad opp. 1. CONTRA: In ſacramento baptiſmi obligatur parvulus per alium ad renunciandum ſæculo, & ad contrahendum matrimonium cum Deo: ergo pari ratione poſſunt parvuli per alios ad matrimonium obligari.

ITEM ubi deficit fides propria, ſuccurrit fides parentum: ergo pari ratione ubi deficit diſcretio parvulorum, ſupplet diſcretio parentum: & ſic, &c.

ITEM quæro, quare tempus ſeptennii eſt determinatum ad ſponſalia contrahenda: & videtur quod non ſit conveniens. Quia quod ante non poſſint contrahi, aut hoc eſt propter defectum diſcretionis, aut locutionis. Si diſcretionis: ſed etiam tunc diſcretio deficit. Si locutionis: ſed ante ſciunt parvuli loqui: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Sponſalia non poſſunt contrahi ante ſeptennium, quia ante tale tempus non modo conſentire, ſed neque complacentiam poſſunt habere pueri, quam exprimant ſigno, vel verbo.

RESP. AD ARG. Dicendum quod ſponſalia de jure non poſſunt contrahi ante ſeptennium: & ſi contrahantur de facto, nihil fit: permittitur tamen ipſum nihil in re, quod eſt aliquid in ſpe propter bonum pacis. Ratio temporis hæc eſt, quia ſicut non poſſunt aliqui matrimonium contrahere niſi proprio conſenſu, & proprio ſigno exprimente conſenſum: ſic non poſſunt ad matrimonium obligari niſi placeat, & complacentiam A verbo vel ſigno exprimant, quia ut frequenter ab illo tempore incipiunt intelligere, quæ dicunt, & loqui ſecundum proprium affectum: ideo ex tunc incipiunt valere. Ex his patent objecta, quia non eſt ſimile de obligatione matrimonii, & ſacramento baptiſmi, quia illa eſt neceſſaria ad ſalutem; ideo merito per alium ſubvenitur ægroto. Patet etiam ratio temporis, quia quamvis non ſit plena diſcretio ad diſcernendum bonum a malo in eis: tamen eſt diſcretio ad intelligendum quod dicitur, & reſpondendum quod libeat. Expoſitio rationum.

1. AD illud ergo quod obiicitur de ſacramento baptiſmi, patet reſponſio, quod non eſt ſimile: B ſicut ſæpe dictum eſt, propter hoc quod eſt contra originale, quod non eſt per voluntatem perpetratum: & ulterius in baptiſmo non obligatur parvulus niſi ad ea, ad quæ tenetur de jure naturali: unde non eſt ibi votum niſi valde large. Et ſi tu obiicias, quod parvulus poteſt obligari ubi eſt bonum ſuum, dicendum quod verum eſt in poſſeſſionibus: ſed in matrimonio ubi eſt ſervitus corporis, & debet eſſe mutuus amor, decrevit Deus, ut nullus poſſit, nec debeat niſi propria voluntate obligari. Eſt enim ibi quoddam mirabile, quia homo invenit in muliere aliquam complacentiam, quam C numquam poſſet in alia invenire, ut dicunt aliqui experti.

QUÆSTIO III.

An ſponſalia contracta poſt ſeptennium poſſint diſſolvi per mutuum conſenſum.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 43. art. 2.
Richard. 4. Sent. d. 36. art. 6. q. 2.
Stephanus Bruleſ. 4. Sent. d. 36. q. 6.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 36. q. 6.

UTRUM ſponſalia contracta poſt ſeptennium poſſint diſſolvi per mutuum conſenſum. Et quod non, videtur: quia ſicut ſe habet ætas puberum ad contrahendum matrimonium, ita ætas impuberum ad contra- Ad opp.

adcontrahenda ſponſalia : ſed quia puberes contrahentes matrimonium non poſſunt ſolvere: ergo, &c.

Item ſicut Dominus inſtituit matrimonium non ſolvi , ita præcipit non perjurare, & fide non mentiri: ergo ſi contracta ſunt ſponſalia per juramentum interpoſitum, videtur quod neceſſario teneantur conſummare.

Item de ſponſalibus, & matrimoniis dicitur in Decretali ſecunda , quod hoc poteſt tolerari: ſi ergo permiſſio non eſt boni, ſed mali, videtur quod ſit malum.

Item in eod. tit. Decret. commiſſum. Quia juravit aliquam ducere in uxorem, propter juramentum ſi vult intrare religionem , prius deberet contrahere: ſed ſi liceret alicui pertranſire, liceret maxime tali: ergo ſi huic non licet, multo minus nec alicui.

Fundam. Contra ; Si promitto tibi dare centum, ſi abſolvas me , ſum abſolutus: nec perjuro ſi non do ; ergo pari ratione in propoſito.

Item ſi duo jurent ſimul ire Romam, & poſt pœniteant , & mutuo ſe abſolvant , abſoluti ſunt: ergo , &c. Quæritur igitur qualiter ſponſalia contrahantur , & quibus modis ſolvantur , & tertio quis ſit effectus ſponſalium. Qu. later. 1. 2. 3.

CONCLUSIO.

Sponſalia poſt ſeptennium contracta multis modis ſolvi poſſunt ex cauſa rationabili, & hoc mutuo ſe abſolvendo.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ſponſalia multis modis ſolvi poſſunt, ſicut jam patebit : & unus inter illos modos eſt, quando mutuo ſe abſolvunt. De iſto autem modo dicunt aliqui, ut Hugutio, quod modus iſte non eſt licitus, quia non fit ſine peccato, propter fidem juramenti: ſed ſolum eſt permiſſus, quia coacta conjugia malos habent exitus: & hoc dicit propter illud, quod dicit Decretalis, quod poteſt in patientia tolerari. Alii dicunt, quod cum juramentum obligatorium numquam obliget niſi ad voluntatem ejus, A cui fit, videtur quod inſtar illorum, qui jurant ſimul ire ad aliquem locum, ſicut ipſa Decretalis dicit, quod mutuo ſe poſſunt abſolvere: & ſi veniat ex cauſa aliquo modo rationabili , dicunt eſſe licitum, licet ſit minoris perfectionis, ſicut ſonat Decretalis : & hæc poſitio videtur magis probabilis, quidquid dicat apparatus. (Opin. al. / Opin. probabilis.)

1. Ad illud quod obiicitur de matrimonio, dicendum quod non eſt ſimile per ſignificationem.

2. Ad illud quod obiicitur de juramento, dicendum quod non obligat niſi ſub conditione.

3. Ad illud quod quæritur , quo modo contrahatur , dicendum quod B quatuor modis. Simplici promiſſione, fidei datione, ſive juramenti interpoſitione, datis arrhis ſponſalitiis, annuli ſubarrhatione. Ad q. lat. 1.

Ad illud quod quæritur , quibus modis ſolvantur, dicendum quod in octo caſibus. Primus eſt, voto ſolemni ſuperveniente, puta ſi alter ſponſorum intravit religionem . Secundus, ſuperveniente matrimonio, puta ſi contrahat cum alia per verba de præſenti poſt ſponſalia. Tertius, ſuperveniente affinitate, puta ſi cognovit conſanguineam ſponſæ: & hoc facto vel fama probari poteſt. Quartus, ſuperveniente incurabili infirmitate, puta lepra, vel mutilatione membri alicujus . C Quintus, altero ſe abſentate, puta cum vadit in regionem longinquam ſine licentia. Sextus, altero fornicante , puta cum alter cognoſcit alteram, quam ſponſam ſuam. Septimus, utroque volente, puta cum ambo conſentiunt. Octavus eſt, minore petente, puta ſi contracta ſunt ſponſalia inter aliquos duos , quorum alter eſt in ætate debita, alter eſt minor. Primis duobus modis ſolvuntur ſponſalia ipſo facto , aliis per judicium Eccleſiæ. Ad q. lat. 2.

Ad illud quod quæritur , quis ſit ſponſalium effectus , dicendum quod duplex. Unus obligationis ad matrimonium ad quod aſtringuntur per promiſſionem, quæ eſt in ſponſalibus. Unde dicuntur a ſpondeo, ſpondes: unde compellendi ſunt ad matrimonium Ad q. lat. 3.

Digitized by Google

nium contrahendum, niſi timeatur de uxoricidio, vel aliquis dictorum caſuum interveniat. Alius effectus eſt publicæ honeſtatis juſtitia, quæ

A eſt quod nullus conſanguineorum propinquorum ſponſi poteſt contrahere cum ſponſa, nec econverſo.

DISTINCTIO XXXVII.

In quo ordine nequeat fieri conjugium, & de interfectoribus ſuarum conjugum.

SUNT igitur quidam ordines, in quibus nullatenus poteſt contrahi conjugium; & ſi interceſſerit copula, fit divortium: ut ſacerdotium, diaconatus, & ſubdiaconatus. In aliis vero permittitur ſortiri conjugium, niſi religionis habitum ſumpſerint, vel continentiæ votum fecerint. Unde Leo Papa: Clericos, lectores, oſtiarios, exorciſtas, acolytos, ſi extra votum & habitum inveniuntur, & continentiam profiteri nolunt, uxorem ducere virginem Eccleſia Romana permittit, non viduam vel repudiatam: quia deinceps nec ad ſubdiaconatum provehi poterunt, nec laicus uxorem ſortitus, niſi virginem, vel bigamus ad clericatum. Item ex Carthaginenſi concilio: Placuit epiſcopos, presbyteros, diaconos, ſubdiaconos etiam ab uxoribus abſtinere; quod ſi non fecerint, etiam ab Eccleſiaſtico removeantur officio; Cæteros vero clericos ad hoc non cogi. Item Leo Papa; Lex continentiæ eadem eſt miniſtris altaris, quæ epiſcopis, & presbyteris; qui cum eſſent laici, vel lectores, licite uxores ducere potuerunt; ſed cum ad prædictos pervenerunt gradus, cœpit eis non licere quod prius licuit. Item in ſexta Synodo; Si quis eorum qui ad clericatum accedunt, voluerit nuptiali lege mulieri copulari, hoc ante ordinem ſubdiaconatus faciat. Item Calixtus Papa; Presbyteris, diaconibus, ſubdiaconibus, monachis, concubinas habere, ſeu matrimonium contrahere penitus interdicimus, contracta quoque matrimonia ab hujuſmodi perſonis diſiungi, & perſonas ad pœnitentiam debere redigi, juxta ſanctorum canonum definitionem judicamus. Item Gregorius; Nullum facere ſubdiaconum epiſcopi præſumant, niſi qui ſe caſte victurum promiſerit; quia nullus debet ad miniſterium altaris accedere, niſi cujus caſtitas ante ſuſceptum miniſterium fuerit approbata.

[Margin: *Leo contra ep. Nicetæ Abbatis, & habetur d. 32. c. ſeriat.* — *Ibid. placuit.* — *Leo ep. 90. c. 3. & hab. d. 31. c. lex continenti.* — *d. 32. c. ſi quis eorum* — *Diſt. 27. presbyt.* — *Diſt. 28. Nullum*]

De interfectoribus ſuarum conjugum.

His adiiciendum eſt de occiſoribus ſuarum conjugum; de quibus Nicolaus Papa ſcribit Radulpho Bituricenſi Archiepiſcopo; Interfectores ſuarum conjugum ſine judicio, cum non addis adulterarum, vel aliquid hujuſmodi, quid aliud habendi ſunt, quam homicidæ? ac per hoc ad pœnitentiam redigendi, quibus penitus denegatur conjugium. Hic videtur Nicolaus permittere maritis, pro adulterio aut alio hujuſmodi uxores ſuas interficere; ſed Eccleſiaſtica diſciplina ſpirituali gladio, non materiali criminoſos ferire jubet. Unde idem Nicolaus; Inter hæc veſtra ſanctitas addere ſtuduit, ſi cujus uxor adulterium perpetraverit, utrum marito ejus ſecundum mundanam legem interficere liceat? Sed ſancta Dei Eccleſia nunquam mundanis conſtringitur legibus, gladium non habet niſi ſpiritualem. Item Pius Papa: Quicumque propriam uxorem abſque lege, & ſine cauſa interfecerit, aliamque duxerit, armis depoſitis publicam agat pœnitentiam, & ſi contumax extiterit, anathematizetur uſquequo conſentiat.

[Margin: *Totum hoc c. habetur 33. qu. 2.* — *Ib. interf.* — *Ibid. mox infra.* — *Ibidem.*]

DI-

Digitized by Google

DIST. XXXVII.

De impedimentis, quæ omnino faciunt illegitimum matrimonium contrahendum cum omni propter Eccleſiaſticam inſtitutionem.

Sunt igitur quidam ordines in quibus nullatenus, &c.

Expoſitio textus.

HÆc eſt pars, in qua Magiſter principaliter determinat de his, quæ matrimonium impediunt ſimpliciter. Et habet hæc pars duas, quia tale impedimentum duplex eſt. Quoddam quod ſimpliciter impedit cum omni, quoddam cum quodam ſic, cum quodam non; ideo ſecundum hoc hæc pars habet duas. In prima parte determinat de his, quæ ſimpliciter impediunt, & cum omni. In ſecunda de his, quæ cum aliquibus ſic, cum aliquibus non, infra: *Poſt hæc de diſpari cultu, &c.* Prima pars habet duas. In prima parte agit de impedimento quod impedit propter Eccleſiaſticam inſtitutionem. In ſecunda de eo quod impedit propter propriam obligationem, infra: *Nunc de voto inſpiciamus, &c.* Et quoniam Eccleſiaſtica inſtitutio quoſdam excludit a matrimonio propter excellentiam vitæ, ut clericos: quoſdam propter enormitatem culpæ, ut uxoricidas: ideo hæc pars habet duas particulas. In prima determinat de impedimento ordinis. In ſecunda de impedimento criminis, ibi: *His adiiciendum eſt de occiſoribus ſuarum conjugum, &c.* Utraque pars remanet indiviſa propter brevitatem.

Diviſio. Diſt. 39. Diſt. 38.

Uxorem ducere virginem Eccleſia Romana permittit. Dub. I.

Quæritur, quare ponit quod permittit ducere virginem: cum enim A nullo voto ſint aſtricti, ita potuerunt ducere viduam ſicut virginem.

Resp. Dicendum quod clerici ducentes uxores infra minores ordines, poſſunt uxores dupliciter ducere. Aut cum ſpe redeundi ad miniſterium & officium clericatus, aut ſine ſpe. Si cum ſpe, tunc permittitur quod ducant virgines: & ſic loquitur Leo Papa. Si ſine ſpe, tunc poſſunt quam volunt ducere: ſed ſi ducant viduam, amplius non poſſunt ad officium quod dimiſerant, redire: vel ſi permittatur reditus ad ordines minores, inhibetur, promotio ad majores: & ideo dicit: Permittantur ſi volunt ad clericatum aliquo tempore redire ſine B impedimento.

Placuit Epiſcopos, presbyteros, &c. ab uxoribus abſtinere. Dub. II.

Videtur mala eſſe hæc conſtitutio: quia nemo poteſt uxorem privare jure ſuo: ergo videtur quod ſi habent uxores, quod non poſſunt abſtinere ab eis, etiamſi velint. Item ponatur quod aliquis in inferioribus ordinibus uxore tacente, & ſciente promoveatur, utrum debeat cum reclamaverit, debitum ſibi reddi. Et quod ſic, videtur: quia votum continentiæ non vovit. Et iterum: Si vir ingrediatur C religionem, & ipſa taceat, ſi reclamet poſt apud Epiſcopum, redire compellitur: ergo, &c. Item quæritur, utrum mortuo viro teneatur ad continentiam perpetuam talis mulier, an poſſit contrahere.

Resp. Dicendum quod hoc intelligitur, quod ſi non habent uxores, numquam debent contrahere, ex quo ad ſacros ordines ſunt promoti: ſi autem habent, non poſſunt promoveri ſine aſſenſu uxorum, ſecundum conſuetudinem Romanæ Eccleſiæ, & verum eſt, quod requirendus eſt earum conſenſus. Quia ſi uxor taceat viro ſuſcipiente ordinem, & locum, & tempus habet reclamandi, præſumitur conſenſiſſe, & amplius reclamare non poteſt: & ex tali conſenſu

ſuo

Digitized by Google

ſuo continentia ſibi indicitur, nec A poteſt requirere virum. Utrum autem poſſit contrahere, dicendum quod ſicut dicitur 32. diſt. c. ſeriatim, &c. non poteſt etiam poſt mortem viri, immo tenetur ad continentiam perpetuam. Sed qualiter hoc ſit intelligendum, inter Juriſperitos eſt controverſia. Aliqui enim dicunt quod mulier conſentiens viro, vovere intelligitur: ſed votum iſtud, quia non eſt ſolemnizatum, impedit matrimonium contrahendum, ſed non dirimit jam contractum. Alii dicunt quod ſolemnizatur in voto viri. Tertii dicunt quod ſecus eſt in uxore ingreſſi religionem, & clerici: quia uxor clerici tenetur: ſed non uxor B ingreſſi, quia dignior eſt clericatus, quam religio, cum bigamus poſſit eſſe religioſus, non autem clericus. Alii, & hoc videtur probabilius, quod uxor aut ignorat jus illud, quia nec ſcit, nec ſibi dicitur, aut novit. Primo modo non obligatur. Secundo modo ſi novit, quia ſibi dicitur, & conſentit, obligatur. Sed quid in tanta diverſitate tenendum eſt, ſane dici poteſt, quod ſi uxor conſentiat viro quod ordinem ſanctum ſuſcipiat, vel quod religionem ingrediatur in conſpectu perſonæ, per quam ſecundum formam Eccleſiæ poſſit fieri divortium, quod ipſa obligatur ad continentiam per- C petuam cum viro, qui eſt eadem caro cum ipſa, nec excuſatur per juris ignorantiam: nec eſt diverſimode judicandum in clericis, & religioſis quantum ad hoc, cum utrobique corpus viri perpetuo Domino dedicetur. Et hoc expreſſe dicitur diſt. 32. c. ſeriatim, &c. Neque permittitur uxor jungi eidem marito ſuo carnaliter, nec umquam nubere, aut in ejus vita alium ducere poſt mortem: & ideo ſatis probabiliter dictum eſt, quod viro vovente, & ſolemnizante, ipſa voviſſe intelligitur: & hoc totum probatur per multa jura, quæ dicuntur lib. 3. de converſione conjugatorum.

Quibus penitus denegatur conjugium.
Dub. III.

Ex hoc videtur, quod cum talibus diſpenſari non poſſit. Quæritur ergo pro quibus peccatis conjugium denegetur, & in quibus diſpenſetur.

Resp. Notandum quod in ſeptem generibus. Primum eſt adulterium cum occiſione, vel fidei datione. 31. q. 1. Secundum eſt inceſtus 32. q. 7. Concubuiſti. Tertium eſt raptus ſponſæ alterius. 27. q. 2. Statutum. Quartum eſt de eo, qui inſidians matrimonio filium de ſacro fonte levavit, & de hoc habetur 30. q. 1. de eo autem. Quintum eſt de eo, qui occidit presbyterum, extra de pœn. & remiſſ. Qui presbyterum. Sexto de eo, qui occidit propriam uxorem. 33. q. 1. Septimum ſolemniter pœnitentes. 33. q. 2. De his antiqui. In omnibus diſpenſatur præterquam in primo, propter hoc, quod reſpicit perſonam determinatam.

Sed ſancta Dei Eccleſia numquam mundanis conſtringitur, &c.
Dub. IV.

Videtur falſum dicere: quia Bernardus dicit ad Eugenium, quod habet utrumque gladium; & uterque gladius tam ſpiritualis, quam materialis eſt Eccleſiæ: & hoc probat per illud: Sunt gladii duo. Et Dominus: Satis eſt. *Luc. 22.*

Resp. Dicendum quod uterque, ut dicit Bernardus, eſt Eccleſiæ, ſed differenter, quia ſpiritualis extrahendus eſt manu Eccleſiæ, ſed materialis non manu, ſed tantum nutu: & per hoc ſolvitur illud.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam hujus brevis diſtinctionis ſecundum duo, quæ breviter in ea tanguntur, duo hic principaliter quæruntur. Primo quæritur de ordinis impedimento. Secundo de

do de uxoricidio. Circa primum quæruntur tria. Primum eſt, utrum ordines minores impediant matrimonium. Secundum autem, utrum ordines ſacri. Tertio quæritur quantum ad eccleſiaſticum ſtatutum, per quod ſacri ordines impediunt matrimonium.

QUÆSTIO I.

An majores ordines impediant matrimonium.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 53. art. 3.
Et 4. Sent. d. 37. q. 1. art. 1.
Rich. 4. Sent. diſt. 37. q. 1.
Thom. Argent. 4. Sent. d. 37. q. 1. art. 1.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 37. q. 1.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 37. q. 1.

Fundam. QUOD minores ordines non impediant matrimonium, videtur per multas auctoritates, quas adducit Magiſter in littera: maxime de illa Leonis Papæ, quæ ſumpta eſt de diſt. 32.

ITEM in extravag. de clericis conjug. dicit Alexander III. Si quis clericorum infra ſubdiaconatum acceperint uxores, ipſos ad retinendas uxores diſtrictione eccleſiaſtica compellatis.

ITEM ratione videtur, quia ad minores ordines ut plurimum parvuli promoventur: ſed tales non ſunt cogendi ad continentiam: ergo, &c.

ITEM in ingreſſu religionis eſt ſtatus, in quo quis probat, & probatur antequam ad votum continentiæ obligetur: ergo pari ratione, immo multo fortiori, cum difficilius ſit in ſæculo continere, ſtatus debet determinari, in quo clerici poſſint probare, & probari utrum velint vivere caſti, & in illo non debent ad caſtitatem obligari: ſed iſte eſt ordinum inferiorum: ergo, &c.

Ad opp. Diſt. 32. 1. CONTRA: Lectores cum ad annos pubertatis venerint, cogantur aut uxorem ducere, aut continentiam profiteri: ergo ſi lectores ſunt in ſtatu inferiorum ordinum, videtur quod compellantur ad continentiam: ergo, &c.

2. ITEM minores clerici ſtatim ut A ſunt clerici, in ſortem Dei ſunt vocati: & ideo dicti ſunt clerici, quia in ſortem Dei ſunt ſegregati: ſed qui habet uxorem eſt diviſus, ſicut dicit Apoſtolus: ergo nullus clericus poteſt, nec debet habere uxorem: ergo, &c. 1. Cor. 7.

3. ITEM omnis clericus in minori officio, ſive ordine conſtitutus poteſt habere beneficium eccleſiaſticum, maxime ſi intendat ulterius promoveri, ſaltem beneficium ſine cura: ſed nullus conjugatus poteſt, nec debet habere beneficium præbendale, ſicut dicitur extravag. de clericis conjugatis diverſis fallaciis, &c. ergo nullus clericus poteſt eſſe conjugatus.

B 4. ITEM omnis clericus in minori officio conſtitutus poteſt gaudere privilegio clericali: ſed nullus uxoratus poteſt gaudere privilegio clericali: ergo nullus clericus poteſt eſſe uxoratus. Major manifeſta eſt, minor patet per decretalem de clericis conjugatis; Joannes: & infra, ubi dicitur, quod uxoratus etiam tonſuratus non poteſt privilegio clericali gaudere. Si tu dicas, quod iſtæ rationes non valent, quia qui eſt clericus, poteſt non eſſe clericus, & ita poteſt eſſe uxoratus. Contra: Ordinis ſacramentum eſt per impreſſionem characteris: ergo ſicut baptizatus non poteſt eſſe non baptizatus, C ita videtur quod clericus non poſſit fieri non clericus, ſive non ordinatus.

CONCLUSIO.

Ordines minores ad contrahendum matrimonium non præſtant impedimentum: licet miniſterium, & beneficium in Eccleſia occidentali oppoſitionem habeant ad matrimonium.

RESP. AD ARG. Dicendum quod in ordinibus minoribus eſt conſiderare ordinem & officium, ſive miniſterium, & beneficium; & ſimul hæc tria poſſunt comparari ad matrimonium, & ordo minor nullam habet oppoſitionem ad matrimonium ratione ſui, ſive characteris, nec quan-

tum ad contractum matrimonii, nec quantum ad uſum. Sed miniſterium, & beneficium ſecundum Eccleſiam occidentalem oppoſitionem habent ad matrimonium quantum ad uſum propter honeſtatem: & quoniam clericus in minoribus ordinibus non tenetur, nec eſt obligatus ad officium, nec ad miniſterium, ideo poteſt contrahere ſine aliquo impedimento: & ita concedendum eſt, quod minores ordines matrimonio non præſtant impedimentum.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod Lectores debent continentiam promittere, dicendum quod illud capitulum debet intelligi, quando promoventur ad ſubdiaconatum, alioquin ſolum eſt conſilium.

2. 3. 4. Ad illa vero quæ obiiciuntur poſt, jam patet reſponſio. Obiicitur enim de clerico quantum ad miniſterium, & quantum ad beneficium, & privilegium, quæ non ſunt neceſſario annexa minoribus ordinibus: ideo nec matrimonium repugnat, ita quod non poſſit transferri de uno ſtatu ad alium: impeditur tamen ut non poſſit, nec debeat ſimul in utroque ſtatu militare, quia nemo militans Deo debet ſe ſæcularibus negotiis implicare.

QUÆSTIO II.

An ſacer ordo matrimonium impediat.

S. Thom. in ſuppl. 3 p. q. 53. art. 4.
Et 4. Sent. d. 37 q. 1. art. 2.
Scot. 4 Sent. d. 37. q. 1.
Richardus 4. Sent. diſt. 37. q. 2.
Durandus 4. Sent. d. 37. q. 2.
Thom. Arg. 4. Sent. d. 37. q. 1. art. 1.
Franc. de Mayr 4 Sent. d. 37. q. 1.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 37. q. 2.
Petr. de Tarant. 4. Sent. diſt. 37. q. 2.

Fundam. Utrum ſacer ordo matrimonium impediat. Et quod ſic, videtur per auctoritates multas, quas adducit Magiſter in littera: & ſumuntur plures de diſt. 32.

Item in extr. de cler. conjug. Alex. III. Si in ſubdiaconatu, & aliis ſuperioribus ordinibus uxores accepiſſe A noſcuntur, eos uxores dimittere compellere procuretis.

Item omnis qui non vovet continentiam, eſt ineptus ad ſacros ordines: ſed qui habent uxores, ſunt hujuſmodi: ergo, &c. Probatio majoris. Gregorius dicit, & habetur in littera: nullum ſubdiaconum facere præſumant Epiſcopi, niſi qui promiſit ſe caſte victurum: ergo qui ſe promittit in manu Epiſcopi, continentiam vovet, & tenetur: patet, &c.

Item in ſacris ordinibus miniſtrant circa altare: ſed ſanctius eſt altare novæ legis, & ſacrificium, quam legis figuræ: ſed ſacerdos cum ingrediebatur ſancta ſanctorum, tenebatur B a conjuge abſtinere, ſicut dicitur in Exodo: ergo multo fortius miniſtri altaris: nunc ergo qui jugiter miniſtrant, numquam debent mulieribus adhærere.

1. Contra: Virtus nullam habet oppoſitionem cum virtute; ergo nec ſacramentum cum ſacramento; ſed quod non habet oppoſitionem cum alio, non præſtat ei impedimentum: ergo ordinis ſacramentum nullo modo impedit matrimonium. Ad opp.

2. Item oppoſitio eſt relatio æquiparantiæ: ergo ſi unum ſacramentum repugnat, & impedit ſuſceptionem alterius, pari ratione & econverſo: ſed matrimonium non impedit ſuſce- C ptionem ordinis, quia multi conjugati promoti ſunt in Epiſcopos; ergo nec ordo ſacer impedit matrimonium.

Item idem eſt ordo apud nos, & apud Eccleſiam orientalem: ſed apud illos ordo non impedit matrimonium, nec econverſo; ergo nec apud nos. Si tu dicas, quod apud nos eſt ſuperadiectum votum, ratione cujus impedit, tunc videtur quod impedimentum ordinis non differat ab impedimento voti.

CON-

Digitized by Google

CONCLUSIO.

Sacer ordo impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum, ratione ſtatuti Eccleſiaſtici, & voti.

Resp. ad Arg. Dicendum quod abſque dubio, ſicut ſacri canones dicunt, ſacer ordo impedit matrimonium contrahendum, & dirimit jam contractum. Verumtamen quantum ad modum dicendi, ſive intelligendi inter doctores diverſos diverſitas opi- Opinio 1. nionum reſultat. Quidam enim dicunt, quod ordo ſacer impedit matrimonium, propter votum annexum, ad quod obligatur qui ſuſcipit ordi- Improb. nem ſacrum. Sed quoniam in ſuſceptione ordinis non videtur voti emiſſio, aut ſi eſt emiſſio hæc eſt quantum ad factum, quamvis non ſit quantum ad verbum: ſed non videtur tunc differre ab impedimento voti, quod falſum eſt, quia apud Græcos non eſt votum continentiæ, quia illi ſacerdotes licite utuntur uxoribus; & tamen nullus potuit, nec poteſt in ſacris ordinibus conſtitutus contrahere, ſicut ex ſynodo ſeptima habetur, quæ celebrata fuit apud eos, in quo ſe huic ſtatuto ſubjecerunt præter votum con- Opinio 2. tinentiæ. Ideo aliorum eſt opinio quod ordo præſtat impedimentum ratione ſtatuti Eccleſiaſtici, quod ligat clericos ſuſcipientes ordines ad num- Improb. quam contrahendum. Sed quoniam auctoritates canonum inveniuntur, quæ utrumque ſonare videntur, ut quod in ſuſceptione ordinis eſt ſolle- Opinio 3. Doctoris. mnizatio voti. Ideo dicendum eſt melius, quod etſi apud Græcos non impediat, hoc eſt ratione ſtatuti; & ſic non impedivit, ut dicunt quidam, a tempore Apoſtolorum: tamen apud Latinos impedivit, & ratione ſtatuti, & ratione voti. Sicut enim ordo monachorum, & habitus continentiam habet annexam per illum, qui habitum inſtituit, & regulam edidit monachalem: ideo qui profitetur, & ſuſcipit habitum, dicitur emittere vo- A tum conſequenter: ſic ordo apud Latinos ex Eccleſiaſtica conſtitutione habet inſeparabiliter continentiam annexam: & ideo qui illum ſuſcipit, ſpontanee ſe obligat; ita quod illa obligatio procedit ex ſtatuto pariter, & ex voto: & ſic patet quod impedit, & qualiter impedit.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod virtus cum virtute non habet oppoſitionem, dicendum quod verum eſt quantum ad habitum: ſed tamen ſtatus aliquando ſunt incompoſſibiles, ut conjugalis, & virginalis: & quoniam ſacramenta diverſa ſtatus diverſos reſpiciunt, ut ordo ſtatum continentiæ virginalis, vel vidualis; matrimonium ſtatum continentiæ virgi- B nalis, vel vidualis; matrimonium ſtatum continentiæ conjugalis: hinc eſt, quod impedit, ſicut ſtatus ſæcularis, & religioſus ſuo modo opponuntur.

2. Ad illud quod obiicitur, quod matrimonium non impedit ordinem, dicendum quod verum eſt, ſi uxor fuit virgo, & vult continere; ſed tamen non eſt ſimile, quia proceſſus in virtutibus eſt a ſtatu imperfectiori ad perfectiorem, ſed non debet eſſe reditus: & quoniam matrimonium collocat in ſtatu imperfectionis, ordo vero in ſtatu perfectionis: ideo, &c. ſicut de ſæculo ad religionem licet aſcendere, non deſcendere.

3. Ad illud ergo quod obiicitur C ultimo, jam patet reſponſio, quia ſtatutum Eccleſiæ abundantius arctat Latinos, quam Græcos, licet illos aliquo modo arctet: & hoc quia Latini voluerunt ſe ſubiicere & plicare, Græci vero in ſua ruditate remanere; & ideo uſque hodie in ſuis fæcibus remanſerunt. Patet etiam quod non ſolum ratione voti impedit, ſed etiam ratione ſtatuti Eccleſiaſtici.

Digitized by Google

QUÆSTIO III.

An Eccleſia debuerit inſtituere, ut ſacer ordo impediret matrimonium.

S. Th. in Suppl. 3. p. q 53. art. 4.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 37. q. 2.
Petr. de Tarant. 4 Sent. d. 37 q. 3

Ad opp.

UTrum Eccleſia debuerit hoc inſtituere, & per tale ſtatutum clericos ad continentiam obligare. Et quod non, videtur. Primo, quia matrimonium eſt in remedium concupiſcentiæ: ſed hic morbus maxime viget in clericis, ut patet: ergo non debuit denegari remedium.

2. Item difficillimum eſt invenibus abſtinere a mulieribus: & ideo continentia in eis pro martyrio computatur a Hieronymo: ſed lex nova debet eſſe lex levitatis, & ſuavitatis: ergo, &c.

3. Item ad ea, quæ perfectionis ſunt, debemus per conſilium induci, non mandato obligari: ſi ergo abſtinere ab omni muliere, perfectionis eſt, non videtur quod ad hoc debuerint clerici per præceptum obligari.

4. Item non eſt majoris perfectionis moderna Eccleſia, quam primitiva: ſed tunc non fuit indicta clericis continentia: ergo nec modo debuit indici.

5. Item cultus Dei ampliandus eſt: ſed a nullis competentius ampliatur, quam ab ipſis clericis cultoribus Dei: ſi ergo clerici in ſacris ordinibus conſtituti ſunt cultores Dei, cum ampliatio cultus divini non tantum ſit per generationem prolis ſpiritualis, ſed etiam carnalis, quia nati de Chriſtianis Chriſtiani ſunt: ergo videtur quod eis competat filios generare: ergo non debent arctari ad continentiam.

6. Item prælatorum ſtatus dicitur eſſe perfectiſſimus, quia ſimul juncta eſt contemplatio cum actione: ergo cum ſtatus clericorum debeat eſſe perfectus, videtur quod ſtatui eorum conveniat non tantum generatio prolis ſpiritualis per verbum, & exemplum, propter ſtatum contemplationis, ſed etiam generatio prolis carnalis, quantum ad ſtatum actionis: ergo videtur quod eis non debuerit matrimonium interdici. Quæritur ergo quæ fuerit ratio hujus ſtatuti. Et ad oppoſitum poſſent adduci rationes, ſed illas claudendum eſt in reſponſione.

CONCLUSIO.

Eccleſia potuit, & ei licuit: quia & decens erat, & expedire videbatur, ſtatuere ut ſacer ordo impediret matrimonium contrahendum, & dirimeret contractum.

B

Resp. ad Arg. Dicendum quod iſtud ſtatutum de clericorum continentia fecit Eccleſia, quia potuit, ſive licuit, quia decuit, quia expediens fuit. *1. Ratio.* Potuit autem Eccleſia dupliciter, tum propter auctoritatem Prælatorum, & maxime Pontificis Summi, tum propter conſenſum ſubditorum. Propter auctoritatem namque potuit, quoniam etſi omnia ſacramenta auctoritatem reſpiciant in diſpenſante aliquo modo, tamen illud ſacramentum præcipue inter alia. In cujus ſignum in ordinis datione loquitur poteſtatem habens ille, qui ordines confert: unde & dicit: C Accipe poteſtatem, &c. & ideo iſtud onus, quod voluit Summus Pontifex huic ordini, ſive ſacramento alligare, potuit & ſibi licitum fuit. Sed huic auctoritati, & poteſtati ſucceſſit in Latinis voluntas obtemperandi, quia tale ſtatutum ſuper ſe libenter receperunt; & hæc duo fecerunt ſtatutum firmum. Sed Græci dederunt tergum, & quia non conſenſerunt in nobile ſtatutum; ut vaſa ſua ſervarent munda, ablatum eſt regnum, & intelligentia ſcripturarum, & datum eſt genti facienti fructum ejus. Sic igitur patet quod potuit. *2. Ratio.* Nec ſolum licuit, immo etiam decuit: & hoc propter duo, quoniam in actu carnali, qui eſt uſus matrimonii, ut plurimum eſt libido: & in coha-

cohabitatione, utplurimum eſt ſolicitudo. Et libido, ſive carnalis delectatio reddit fœtidum, & immundum; & ſolicitudo reddit diviſum. Et quoniam clericum in ſacris ordinibus conſtitutum decet eſſe mundum, cum ferat vaſa Domini, decet nihilominus eſſe ſolicitum, & attentum, ut ſolicite, & diligenter ſerviat Domino, & ſtudeat quomodo placeat Chriſto; ideo decens fuit eos ab uxoribus ſeparari, ut per omnia fierent idonei cultores miniſtri altaris. Si enim illi, qui comedebant panes propoſitionis, vaſa ſancta habere debebant, quanto magis iſti qui agno immaculato aſſiſtunt, & diſpenſant, & ſumunt, omni puritate, & ſanctitate debent fulgere, & vaſa ſua cuſtodire in ſanctificatione, & honore, non in deſiderii poteſtate? Certe hoc non tantum decens, ſed & etiam decentiſſimum judicabit omnis anima, quæ eſt templum Spiritus ſancti. Et non tantum decuit, immo etiam expediens fuit. Primo propter vitandum irregularitatis periculum. Secundo propter vitandum latrocinium. Propter vitandum periculum, quia ſi mulier, quæ eſt uxor alicujus, cognoſcat alium virum, & ille vir poſt cognoſcat eam, jam irregularis eſt; & ideo ſi uxor ſacerdotis Græci fornicatur, jam amplius nec cum ipſa, nec cum alia poteſt rem habere: & quia difficile eſt talibus abſtinere, frequenter in irregularitatem inciderent, & cum periculo miniſtrarent, ſi uxores haberent. Secundo vero propter vitandum latrocinium. Si enim Epiſcopi, & Archiepiſcopi nunc filios haberent, omnia bona Eccleſiaſtica furarentur, & diriperent, ita quod pauperibus pauca, vel nulla remanerent: cum enim modo congregent, & ditent nepotes, quaſi gradibus incomputabilibus ab eis elongatos, quid facerent ſi haberent filios legitimos? Unuſquiſque attendat quantum eſſet periculum: ideo providit Spiritus ſanctus hoc offendiculum auferre, & Dei conſilio hoc ſtatutum fuit in Eccleſia ſancta Dei, ut clerici ad ſacros

3 Ratio.

A ordines venientes, nullo modo matrimonio poſſint uti.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod clerici indigent remedio, dicendum quod verum eſt; ſed tamen non ſolum eſt remedium matrimonii ad vitandam fornicationem; ſed multo nobilius eſt remedium macerare carnem: unde quando otium eſt, & nulla eſt carnis maceratio; ſed nutritur, & impinguatur venter, tunc præſtatur fomentum igni luxuriæ, & ideo aliquibus videtur difficile continere: ſed ſi occuparent ſe bono exercitio, & carnem macerarent, alio remedio non indigerent: & iſtud remedium eſt eis conceſſum, quia convenit eorum ſtatui. Aliud vero eſt remedium, quod non competit eorum cœlibatui.

B

2. Ad illud quod obiicitur, quod difficillimum eſt abſtinere juvenibus ab actu carnis, dicendum quod revera hoc difficillimum eſt, quia qui ignem abſcondit in ſinu, quomodo poteſt eum ferre, ut ejus plantæ non ardeant? difficile autem eſt extinguere ignem immittendo ligna, ſed facillimum eſt ſuper infundendo aquam. Si enim vis continere, neceſſe habes mulieres effugere, & carnem macerare, maxime ſi iuvenis es: quod ſi hoc feceris, & continentiam amare cœperis, fiet tibi non ſolum non difficile, immo per omnia facile. Cum enim dicitur quod lex nova eſt onus leve, hoc dicitur ratione charitatis, quæ cætera mandata facit facilia, qua qui caret, valde difficulter poteſt onus portare.

C

3. Ad illud quod obiicitur de perfectione, dicendum quod Eccleſia nullum compellit abſoluta impulſione, ſed ſub conditione, quæ eſt in voluntate hominis, ſcilicet ſi velit ordinem ſuſcipere: & hoc non eſt compellere ſimpliciter; ſed homo tunc ſe obligat, quando voluntarie ſumit ordinem: oportet enim quod accipiat ipſum cum ſuo onere.

4. Ad illud quod obiicitur, quod non majoris perfectionis eſt moderna Eccleſia, quam erat Eccleſia primitiva,

Digitized by Google

tiva, dicendum quod illi non competebat, tum propter perſonarum paucitatem, tum etiam propter paupertatem, tum etiam propter modeſtiam, & honeſtatem. Propter paucitatem, quia oportebat clericos fieri de novo converſos, qui utplurimum uxores habebant: nunc autem a cunabulis inſtruuntur. Propter paupertatem, quia non tantum abundabant tunc, quantum nunc: ideo non tantum timendum de furto erat, ſed poſt Dei diſpenſationem Eccleſia temporalia habens, ne charitate refrigeſcente tam in clericis, quam in laicis cultus Dei periret, qui dilatari deberet: ideo tunc oportuit continentiam indicere, propter modeſtiam, quæ erat in illis. Sciebant enim uxoribus melius, & temperantius uti: & ſic patet illud.

5. Ad illud quod obiicitur de ampliatione cultus divini, dicendum quod cum tot ſint de laicis, qui vacent illi multiplicationi carnali, & tam pauci qui ſciant, poſſint, & velint vacare ſpirituali: ideo oportuit hæc duo officia dividi: & cum diviſa ſint, adhuc carnalis generatio multos habet miniſtros, & ſpiritualis paucos. Non enim timendum eſt, quod deficiat cultus Dei propter defectum generationis carnalis, ſed multum timendum eſt, ne tepeſcat propter defectum ſpiritualis.

6. Ad illud quod obiicitur de actione, & contemplatione, dicendum quod quædam eſt actio, quæ juncta contemplationi non eam impedit, ſed facit, ut ſunt opera miſericordiæ, & pietatis. Quædam eſt quæ mentem deiicit de arce, & talis eſt actio conjugalis, quia ſicut dicit Auguſtinus: Nihil mentem virilem adeo de arce deiicit, ut contactus membrorum femineorum: & hoc ſupra tactum fuit, & ideo dico quod clericis talis actio non competit, ſed actio quantum ad opera miſericordiæ. Unde eis commiſſa ſunt bona pauperum diſpenſanda, ut operibus pietatis intendant, non ut curam carnis in deſideriis faciant.

Artic. præced. q. 2.

ARTICULUS II.

Consequenter quantum ad ſecundum articulum quæritur de uxoricidio: & circa hoc tria quæruntur. Primo quæritur, utrum uxorem adulteram occidere ſit licitum. Secundo, quod ſit gravius peccatum, utrum occidere uxorem, an matrem. Tertio, utrum hoc peccatum ſimpliciter impediat matrimonium.

QUÆSTIO I.

An ſit licitum uxorem adulteram interficere.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 60. art. 1.
Et 4. Sent. d. 37. q. 2. art. 5.
Richard. 4. Sent. diſt. 37 q. 2 art. 2.
Thom. Argent. 4. Sent. d. 37. q. 1. art. 2.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 37. q. 4.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 37. q. 5.

Quod licitum ſit uxorem adulteram interficere, oſtenditur. Primo per textum ſacræ Scripturæ: Maleficos non patieris vivere, iſtud eſt morale: ergo adhuc manet. Si tu dicas iſtud fuiſſe judiciale, & talia evacuata ſunt. *Ad opp. Exod. 22.*

2. Contra: iſtud eſt in lege humana, quod adultera eſt interficienda, & adulter: ſed tales leges approbat & ſuſtinet Eccleſia: ſi ergo Eccleſia non debet approbare, niſi licitum, videtur quod viro uxorem adulterantem interficere ſit licitum.

3. Item hoc probatur per canonem 33. quæſtione 2. Interfectores ſuarum conjugum ſine judicio, cum non addis adulterarum, vel aliquid hujuſmodi, quid aliud habendi ſunt, quam homicidæ? ergo ſi additur, adulterarum, non videtur quod ſint homicidæ.

4. Item viri eſt uxorem ſuam corrigere, & ſecundum quod gravius peccat, gravius debet eam punire: ſi ergo mulier quæ adulteratur, digna eſt morte, ſi vir eam occidat, non videtur quod incurat aliquam offenſam.

Contra: Qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in eam lapidem mit- *Fundam. Joan. 8.*

Digitized by Google

mittat: noluit ergo Dominus quod aliquis occideret mulierem in adulterio deprehenſam, niſi haberet conſcientiam mundam a culpa: ergo non videtur quod hoc alicui liceat.

Item: Canon dicit 33. q. 2. inter hæc ſanctitas veſtra, & infra: Sancta Dei Eccleſia mundanis numquam conſtringitur legibus, gladium non habet niſi ſpiritualem: ergo, &c.

Item ratione videtur: quia quantum ad culpam fornicationis judicantur pares: ſed nulli mulieri licet occidere virum adulterum: ergo nec alicui vi adulteram mulierem.

CONCLUSIO.

Uxorem adulteram occidere non eſt licitum, neque apud legem Evangelicam, neque apud jus civile.

Resp. ad Arg. Dicendum quod interfector propriæ conjugis ſi ex certa ſcientia facit, peccat quantumcumque illa ſit adultera: peccat autem non tantum contra canones, ſed etiam contra jus civile. Contra jus civile, quia eam interfecit prætermiſſo juris ordine, niſi forte in actu malo eam inveniat, in quo caſu leges humanæ concedunt. Sed contra jus divinum, & canonicum peccat in ipſo facto, quoniam non debet ipſam adulteram interficere, ſed corrigere, cum Deus peccatum paratus ſit parcere in lege gratiæ, ſicut patet in exemplo mulieris adulteræ. Et quoniam matrimonia, & cauſæ matrimoniales tractari debent lege poli, & non lege fori: ideo non licet hoc facere, quod jus civile dictat, quamvis Eccleſia ſuſtineat ad terrorem malorum, ſed quod judicat ſancta Eccleſia, uxorem ſcilicet adulteram non eſſe occidendam, ſed potius dimittendam.

1. Ad illud quod obiicitur de lege, dicendum quod illud erat iudiciale, & iudicialia non manent, quia illa fuit lex rigoris; hæc autem eſt manſuetudinis.

2. Ad illud quod obiicitur de lege A civili, dicendum quod quædam ſunt ibi, quæ Eccleſia approbat, quædam quæ ſuſtinet, & quædam quæ revocat. Et hoc judicium de occiſione fornicariæ, ſive adulteræ, aut ſuſtinet ad aliorum terrorem, aut etiam retractat, cum prohibet, ut in ſupradicto canone, qui dicit nullo modo interficiendam eſſe uxorem quantumcumque in crimine deprehenſam.

3. Ad illud quod obiicitur de illo canone, interfectores ſuarum, &c. dicendum quod iſtud dictum eſt ſecundum leges humanas: talis enim ex quo ſine cauſa, & præter iudicium occidit, ſecundum leges civiles punitur ut homicida: ſed ſi per iudicium, & cauſam faciat, non iudicatur B homicida ſecundum leges humanas. Sed ſecundum ius canonicum, etiam ſecundum quod debent regi matrimonia lege matrimonii, & ſecundum mandatum Eccleſiæ, non principum, non licet occidere, immo homicida judicatur, ſicut expreſſe teſtatur capitulum ſequens de Nicolao, &c.

4. Ad illud quod obiicitur, quod poteſt corrigere, dicendum quod verum eſt; ſed correctio tanta, & talis debet eſſe, ut non auferat locum pœnitentiæ: & ideo quando excedit limites ut occidat, iam non eſt zelus correctionis, ſed furor occiſionis.

C

QUÆSTIO II.

An ſit gravius peccatum uxorem occidere, quam matrem.

Steph. Brulef. 4. Sent. d. 37. q. 5.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 37. q. 7

Utrum gravius peccatum ſit occidere uxorem, quam matrem. Et quod ſic, videtur: quia quod gravius punitur, gravius eſt in offenſa: ſed peccatum interfectionis uxoris gravius punitur, quam peccatum interfectionis matris, ſicut patet 33. q. 2. Admonere, &c. Ad opp.

2. Item quod eſt magis contra naturam, illud eſt maius peccatum: ſed magis contra naturam eſt odire,

occidere carnem ſuam, quam alienam, quia: Nemo unquam carnem ſuam odio habuit: & uxor eſt caro viri, ſicut ibidem dicitur; quia facti ſunt una caro: ergo gravius videtur peccatum.

Gen. 2 3. Item amor uxoris, ſicut patet ex textu, ſuperexcedit amorem patris, & matris, etiam amor caſtus: & hoc etiam videtur innui ex textu: Gen. 24 Iſaac qui tantum dilexit Rebeccam, quod dolorem, qui de matre acciderat, temperaret. Sed quanto magis aliquis inclinatur ad amorem, tanto minus ad læſionem: ergo videtur quod ſi occidat uxorem gravius peccet.

4. Item qui occidit uxorem, facit contra bonum naturæ, & ſacramenti, cum ſint coniuncti ad individuam vitæ conſuetudinem: qui autem occidit matrem, facit contra alterum tantum: ergo, &c.

Fundam. Contra: Licitum eſt percutere, & verberare uxorem in caſu, ſed numquam licitum eſt verberare matrem: ergo gravior eſt offenſa illata matri, quam uxori: ergo, &c.

Item tanto gravior eſt offenſa, quanto perſonæ, in quam eſt, debetur maior reverentia: ſed multo maior reverentia debetur matri, quam uxori: ergo maior eſt offenſa, quæ eſt in matrem: & ſic, &c.

Item facilius frangitur amor ſocialis, quam naturalis, pro eo quod naturalia magis adhærent: ſed amor matris eſt naturalis, amor uxoris ſocialis: ergo maioris perverſitatis & crudelitatis eſt occidere matrem.

Item gravius eſt eum offendere, a quo plura beneficia ſunt percepta ſed plura beneficia percipiuntur a matre, quam ab uxore: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Gravius peccatum eſt matrem, quam uxorem occidere, licet gravius puniatur uxoricidium, propter maiorem pronitatem.

Resp. ad Arg. Dicendum quod A abſque dubio gravius peccatum eſt, in genere loquendo, occidere matrem, quam occidere uxorem, tum ratione perſonæ exterioris, cui debetur maior reverentia: tum ratione minoris proprietatis; pronior enim eſt homo iracundus ad verberandam uxorem, quam matrem: maxime quando propter aliquam cauſam diſplicet, mirabile odium, & tædium generatur: & ideo pronior eſt ad occidendam uxorem, quam matrem. Ad occidendam autem matrem nullius natura inclinatur, niſi ſit per iniquitatem converſa in crudelitatem ſuper beſtias. Et quoniam homo pronior eſt ad uxoricidium, hinc eſt B quod quamvis minus ſit peccatum, tamen maior pœna imponitur, ut per incuſſionem timoris pronitas reſtringatur: & per hoc patet primum obiectum.

1. 2. Ad illud quod obiicitur, quod magis eſt contra naturam, quia una caro, dicendum quod maior eſt unio inter filium, & matrem, quam inter virum & uxorem ſecundum rem, quamvis in matrimonio ſit maior ſecundum ſignificationem, pro eo quod caro matris, & filii habent convenientiam in ſubſtantia & natura: ſed caro maſculi & fœminæ ſecundum actum commixtionis, & unionis: & ideo ad tempus plus trahitur homo ad C uxorem, ſed ſimpliciter plus trahitur ad matrem.

3. Ad illud quod obiicitur, quod plus excedit amorem matris, dicendum quod verum eſt intenſive: tamen quantum ad radicationem, facilius eſt, quod vir convertatur in odium uxoris, & econverſo per unam fornicationem, quam mater in odium filii, vel econverſo. Et hoc, quod dicitur, quod relinquat matrem, non dicitur quantum ad effectum, ſed quantum ad coniunctionem ſexuum.

4. Ad illud quod obiicitur, quod facit contra bonum naturæ, & ſacramenti, dicendum quod verum eſt, ſed illud præponderat, ſcilicet matricidium; quod adeo eſt contra naturam, ut numquam natura abhorreat

reat

Digitized by Google

reat ita occiſionem alicuius, cui commiſcetur, ſicut ejus, in cujus utero fuit totus. Unde quamvis canon dicat 33. q. 2. quod occidens uxorem eſt crudelior omni beſtia, quia partem ſui corporis occidit, intelligendum eſt hoc dictum eſſe per emphaticum modum loquendi, ſecundum quem modum poſſet dici, quod mater eſt totum corpus filii, cum totum ex matre traxerit: & iſta eſt veritas, licet Hugo ſuper decreto ſenſerit contrarium: non enim in hoc approbatur ejus ſententia a modernis doctoribus.

QUÆSTIO III.

An uxoricidium impediat matrimonium.

S. Thom. in ſuppl. 3. p q. 66. art. 2.
Richardus 4. Sent. d. 37. art. 2. q. 2.
Stephanus Brulef 4. Sent. diſt. 37. q. 2.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 37. q. 6.

Fundam. UTRUM uxoricidium impediat matrimonium. Et quod ſic, videtur 33. q. 2. Interfectores ſuarum coniugum ad pœnitentiam redigendi ſunt, quibus penitus denegatur coniugium.

ITEM eodem titulo, in pœnitentia Arnulfi, qui occidit uxorem, dicitur: Uxorem numquam ducere, concubinam numquam habere, nec adulterium committere audeas.

ITEM in eo, in quo quis peccat, in eo torquendus eſt: ſed iſte peccat contra matrimonium, occidendo uxorem: ergo, &c.

ITEM ſupra diſt. 35. dicit Magiſter, retractatum eſt de canone expreſſe extra. de eo, qui duxit in coniugium eam, quam polluit per adulterium, ubi dicitur, quod matrimonium nullum eſt, & dirimendum eſt: ergo quod impediat, hoc eſt propter homicidium mariti, quod perpetravit: ergo ſi vir occidit uxorem: patet, &c.

Ad opp. 1. CONTRA: Si quis occideret uxorem alienam propter homicidium, non efficitur inhabilis ad matrimonium: ergo ſi plus poteſt in uxorem A propriam, videtur quod propter ejus occiſionem a matrimonio non debeat prohiberi.

2. ITEM poſſibile eſt quod vir occidat uxorem zelo quem habet in deteſtationem adulterii: ergo videtur quod ſtet pro matrimonio: ergo non debet puniri privatione matrimonii.

3. ITEM omne peccatum poteſt deleri per pœnitentiam: ergo pœna iſta eſt ratione peccati, & hæc pœna poteſt eſſe occaſio peccati, maxime iuveni, qui habet incentivum libidinis: ergo videtur quod non poſſit impediri ſaltem pœnitentia facta.

4. ITEM magis repugnat bono matrimonii adulterium, quam homici- B dium: ſed adulterium ſimpliciter non impedit: ergo nec uxoricidium.

CONCLUSIO.

Uxoricidium impedit matrimonium, ſive ſit factum perſequendo culpam, ſive defectum, ſive matrimonium.

RESP. AD ARG. Dicendum quod occidere uxorem poteſt quis tripliciter. Aut perſequendo culpam, aut perſequendo naturam, aut perſequendo matrimonium. Perſequendo culpam, aut cum in fornicationis crimine deprehendit, & adeo deteſtatur quod in ultionem criminis mortem C infligit. Perſequendo naturam, ut ſi mulier propter defectum aliquem, quem habet in ſe, non habet gratiam viri: unde vir eam exoſam habens, & gravem, propter iſtam deteſtationem, & odii intenſionem furore accenſo ipſam perimit. Perſequendo matrimonium, ut quando mœchatur cum aliqua, quam vult ducere in uxorem, & non poteſt niſi uxore mortua; & ideo ipſam interficit. Primum eſt grave peccatum propter exceſſum. Secundum eſt gravius. Tertium eſt graviſſimum. In quolibet horum prohibetur a matrimonio contrahendo, ſed magis in ſecundo, & maxime in tertio: & in quolibet horum caſuum diſpenſatur ab Eccleſia, & maxime in iuvenibus: ſed in pri-

Digitized by Google

primo de facili, in ſecundo difficilius, A in tertio quodam modo ſic, & quædam modo non. Reſpectu ergo illius perſonę cum qua mœchabatur, & propter quam habendam in matrimonio occidit conjugem, numquam cum eo diſpenſabitur: immo ſi junctus fuerit, ſimpliciter ſeparatur: ſed reſpectu aliarum propter periculum diſpenſatur. Unde quamvis crimen non faciat omnino illegitimum reſpectu omnium propter periculum fornicationis, facit tamen ſimpliciter illegitimum reſpectu alicujus perſonæ determinatæ, ſcilicet homicidium junctum cum adulterio, vel adulterium cum fidei datione, vel datio fidei cum uxoricidio: & ſic concedendum eſt, quod tale crimen impedit matrimonium aliquo modo taliter, quia impedit ſed non dirimit. Alio modo quod etiam dirimit, ſicut tactum eſt.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod qui occidit uxorem alienam, &c. dicendum quod non eſt ſimile: quia enim offendit matrimonium in ſe cum uxorem propriam interficit, ideo in ſe debet puniri: non ſic cum interficit alienam.

2. Ad illud quod obiicitur de zelo, dicendum quod zelus non excuſat a toto, ſed a tanto: unde facilius cum eo diſpenſatur.

3. Ad illud quod obiicitur, quod poteſt per pœnitentiam deleri, dicendum quod enormitas non ita cito B deletur, immo in pœnam manet diutius, ſicut patet in irregularitate.

4. Ad illud quod obiicitur, quod adulterium magis repugnat, dicendum quod falſum eſt, quia uxoricidium eſt contra ſubſtantiam matrimonii, quia perimit ſubjectum: ſed adulterium eſt contra bonum fidei, ſine quo matrimonium eſſe poteſt; & ideo non eſt ſimile hinc & inde.

DISTINCTIO XXXVIII.

De voto, quale impedimentum præbeat matrimonio, & de iis, quæ putantes maritos mortuos, aliis nubunt.

N*UNC de voto inſpiciamus. Votum eſt teſtificatio quædam promiſſionis ſpontaneæ, quæ Deo, & de his, quæ Dei ſunt, proprie fieri debet. Sunt tamen & vota ſtultorum, quæ frangenda ſunt.*

De votorum differentiis.

Sciendum vero quod votorum aliud eſt commune, aliud ſingulare. Commune, ut illud quod in baptiſmo omnes faciunt, cum ſpondent renunciare diabolo, & pompis ejus: Singulare, ut cum aliquis ſponte promittit ſervare virginitatem, & continentiam, vel aliquid hujuſmodi. Item ſingulare votum aliud eſt privatum, aliud ſolemne. Privatum eſt in abſcondito factum: Solemne vero in conſpectu Eccleſiæ factum. Item privatum votum ſi violetur, peccatum eſt mortale. Solemne vero violare, peccatum & ſcandalum eſt. Qui privatum faciunt votum continentiæ, matrimonium contrahere non debent: quia contrahendo, mortaliter peccant. Si tamen contraxerint, non ſeparentur: quia probari non poteſt quod occulte factum eſt. Qui vero ſolemniter vovent, nullatenus conjugium inire queunt, quibus non ſolum nubere, ſed & velle damnabile eſt. Unde Auguſtinus: In conjugali vinculo ſi pudicitia ſervatur, damnatio non timetur; ſed in viduali continentia, & virginali excellentia virtus muneris amplioris expetitur: quæ expetita, & electa, & voto oblata, jam non ſolum capeſſere nuptias, ſed etiam ſi non nubatur, nubere velle damnabile eſt. Auguſtinus: Vo-

De bono vidiut. c. 8 hab. 27 q. 1 c. nuptiar. bonum August. de bono vid. hab. d. 27. c. vovent.

Digitized by Google

Voventibus enim virginitatem, vel viduitatem, non ſolum nubere, ſed etiam velle damnabile eſt. Quod Apoſtolus oſtendit Timotheo ſcribens: Adoleſcentiores viduas devita: cum enim luxuriatæ fuerint, in Chriſto nubere volunt, id eſt, cum poſt votum continentiæ in deliciis egerint vitam, non dico nubunt, ſed nubere volunt in Chriſto, quaſi tunc non ſit peccatum; ſed quod ſit, oſtendit, ſubdens: Habentes damnationem: & quare, ſubdit: quia primam fidem irritam fecerunt, etſi non nubendo, tamen volendo: ut voluntatem, quæ a propoſito cecidit, appareat eſſe damnandam, ſive ſequantur nuptiæ, ſive non. Damnatur enim propoſiti fraus: damnantur tales, quia continentiæ fidem primam irritam fecerunt, id eſt, votum, vel in voto violato fidem, quam in baptiſmo profeſſæ ſunt. Si autem pro voluntate nubendi damnantur, conſtat ſi eam effectui mancipaverint, revocandum id eſſe in irritum, eaſque arcendas redire ad propoſitum. Unde Gregorius: Viduas a propoſito recedentes viduitatis, ſuper quibus nos conſuluiſti, credo te noſſe a ſancto Paulo, niſi convertantur, olim eſſe damnatas: quas & nos Apoſtolica auctoritate damnandas, & a communione fidelium, atque a limitibus Eccleſiæ arcendas fore cenſemus, uſque quo obediant Epiſcopis ſuis, & ad bonum, quod cœperunt, invite aut voluntarie revertantur.

1. Tim.

Ad Boniſ. & habet. 27 q. 1. viduas a propoſito.

De virginibus non velatis.

De virginibus autem non velatis, ſi deviaverint, a prædeceſſore noſtro Innocentio Papa tale decretum habemus: Hæ, quæ nec dum ſacro velamine tectæ, tamen in propoſito virginali ſemper ſe ſimulaverunt permanere, licet velatæ non fuerint, tamen ſi nupſerint aliquo tempore, his agenda pœnitentia eſt: quia ſponſio earum a Domino tenebatur. Si enim inter homines ſolet bonæ fidei contractus nulla ratione diſſolvi: quanto magis iſta pollicitatio, quam cum Deo pepigerunt, ſolvi ſine vindicta non poterit? Item: Si virgines nondum velatæ taliter publica pœnitentia puniuntur, & a cętu fidelium uſque ad ſatisfactionem excluduntur: quanto magis viduæ, quæ perfectioris ætatis, & maturioris conſilii exiſtunt, & habitum religionis aſſumpſerunt, & deinde apoſtataverunt, atque ad priorem vomitum ſunt reverſæ, a nobis & ab omnibus fidelibus, a limitibus Eccleſiæ, & a cętu fidelium uſque ad ſatisfactionem ſunt eliminandæ, & carceribus tradendæ? Ex his apparet, virgines, vel viduas voto continentiæ aſtrictas, ſive fuerint velatæ, ſive non, nullatenus conjugium ſortiri poſſe. Quod itidem de omnibus intelligendum eſt, qui continentiam voverunt. Quod enim ante erat licitum, poſt votum fit illicitum. Non eſt igitur prætermittendum, quod Innocentius Papa de viduis & puellis decrevit, quæ Chriſto ſpiritualiter nubunt, ſi poſtea publice nupſerint, non eas admittendas eſſe ad pęnitentiam, niſi hi, quibus ſe junxerant, de mundo receſſerint. Si enim de omnibus hæc ratio cuſtoditur, ut quæcunque vivente viro alteri nupſerit, adultera habetur, nec ei agendæ pęnitentiæ licentia conceditur, niſi unus de illis fuerit defunctus, quanto magis de illa tenenda eſt, quæ ante ſe immortali ſponſo conjunxerat, & poſt hoc ad humanas nuptias tranſmigravit? Attendite quod non ſolum conjugium talibus negare videtur, ſed etiam locum pęnitentiæ. Sed non ita intelligendum eſt, ut aliquando excludantur a pęnitentia, quæ digne pęnitentiam agere volunt; ſed illæ non ſunt admittendæ ad pęnitentiam, quæ ab inceſtus copula diſcedere noluerint: quia poſt religionis propoſitum non poteſt Deo reconciliari per pęnitentiam, quæ ad habitum ſuæ profeſſionis redire neglexerint. Tunc enim ille, cui ſe conjunxerat, ei defunctus erit, cum ab ejus illicitis amplexibus hæc penitus receſſerit. Cum ergo dicitur, eas non eſſe admittendas ad pęnitentiam, niſi hi, quibus ſe junxerant, de mundo receſſerint, ſubaudiendum eſt, eis. Tunc enim eis viri de mundo recedunt & defunguntur, cum ab eorum concupiſcentia iſtæ ſe alienant, quem ſenſum ſimilitudo ſubdita declarat, & confirmat.

Innoc. 1. Ep. 3. hab. 27. q. 1. c. Hæ vero.

Ibid. c. Quæ Chriſto.

Quod

Digitized by Google

Quod grande malum ſit adulterium.

33. qu. 6. Quid ineſt. epiſt. 1. ad Jacobum. — *De adult. conjugiis, & habetur 33. q. 7. c. adulterii malum.*

Cum vir & mulier legitime conjuncti ſunt, conſtat alterum altero vivente ad aliam non poſſe tranſire copulam, alioquin adulterium committitur, de quo Clemens Papa ait: Quid in omnibus peccatis adulterio eſt gravius? Secundum namque in pœnis tenet locum, quem primum illi habent qui aberrant a Deo. Graviſſime ergo peccant adulteri, graviter fornicarii, ſed cunctis his gravius inceſtuoſi, quos omnes tranſcendunt contra naturam delinquentes. Unde Auguſtinus: Adulterii malum vincit fornicationem, vincitur ab inceſtu. Pejus enim eſt cum matre, quam cum aliena uxore dormire; ſed horum omnium peſſimum eſt quod contra naturam fit: ut ſi vir membro mulieris non ad hoc conceſſo utatur, hoc execrabiliter fit in meretrice, ſed execrabilius fit in uxore.

De illis, qui poſt longam captivitatem redeunt.

34. q. 1. & 2. Cum per bellicam, & eſt ep. 77. Leonis primi. — *Hugo 4. ſent. c. 4.* — Hoc hodie non tenetur, Immo non debet Eccleſiæ obedire.

Hic quæritur de illis feminis, quæ putantes viros ſuos interemptos, vel in captivitate, vel ab iniqua dominatione nunquam liberandos, in aliorum conjugia tranſierunt: ſi illi, qui putabantur periiſſe remeaverint, utrum eis reddi debeant: & an ſecundi fornicati ſint, & ipſæ reæ adulterii? De hoc Leo Papa ſic ait: Neceſſe eſt ut legitimarum fœdera nuptiarum reintegranda credamus: & remotis his, quæ hoſtilitas intulit, cuique id legitime reformetur quod intulit; procurandumque eſt, ut recipiat quiſque quod proprium eſt. Nec tamen culpabilis judicetur, & quaſi alieni juris perſuaſor habeatur, qui perſonam ejus mariti, qui jam non eſſe exiſtimabatur, aſſumpſit. Sic enim multa, quæ ad eos, qui in captivitatem ducti ſunt, pertinebant, in jus alienum tranſire potuerunt; & tamen plenæ juſtitiæ eſt, ut eiſdem reverſis reformentur. Ideoque ſi viri poſt longam captivitatem reverſi, ita in dilectione ſuarum conjugum perſeverant, ut eas cupiant in ſuum redire conſortium, dimittendum eſt, nec culpabile judicandum, quod neceſſitas intulit, & reſtituendum, quod fides poſcit. Sin autem aliquæ mulieres ita virorum poſteriorum amore ſunt captæ, ut malint his cohærere, quam ad legitimum tranſire conſortium, merito ſunt notandæ, ita ut Eccleſiaſtica communione priventur, quæ de re excuſabili contaminationem criminis elegerunt. Redeant ergo in ſuum conjugia ſtatum; quia ſicut mulieres, quæ ad viros ſuos reverti noluerint, impiæ ſunt habendæ, ita illæ, quæ redeunt, merito ſunt laudandæ. Ex his oſtenditur illos, qui taliter junguntur, ut credant virum interemptum per ignorantiam, aliquam excuſationem habere de peccato, & tantum primam copulam eſſe legitimam, non ſecundam; veniam tamen habere, ſi careat opprobrio malæ voluntatis. Sed ſi quis relicta in patria ſua uxore, in longinquam abiens regionem, aliam ducat uxorem, deinde pœnitentia ductus eam dimittere velit, aſſerens ſe aliam habuiſſe, quæ vivit; nec Eccleſia permittat, quæ, quod ille aſſerit, ignorat; quæritur an in hac ſecunda copula ſit conjugium. Sane dici poteſt non eſſe conjugium, & mulierem de crimine excuſari per ignorantiam, virum autem adulterium admiſiſſe. Sed ex quo ad primam redire volens nec valens, cogitur Eccleſiæ diſciplina hanc tenere, incipit per obedientiam & timorem de hoc, quod poſcenti mulieri debitum reddit, a qua ipſe nunquam poſcere debet; & ſic de aliis hujuſmodi ſentiendum eſt.

DI-

DIST. XXXVIII.

De impedimentis, quæ omnino faciunt illegitimum ad matrimonium contrahendum cum omni, propter propriam obligationem.

Nunc de voto inſpiciamus. Votum eſt teſtificatio quædam, &c.

Expoſitio textus.

SUPRA egit Magiſter de impedimento, quod venit ex Eccleſiaſtica inſtitutione. Divisio. Hic agit de impedimento, quod venit ex noſtra obligatione. Et quoniam dupliciter poteſt aliquis obligari alicui, ſcilicet voto, & matrimonio: ideo primo agit de impedimento, quod venit ex obligatione voti. Secundo vero de illo, quod provenit ex obligatione matrimonii: & incipit illa ſecunda pars, ibi: *Cum vir, & mulier legitime conjuncti ſunt, &c.* Prima pars habet duas. In prima determinat, quid ſit votum, breviter innuens quid ſit, & de quo, & quorum. In ſecunda determinat de obligatione in comparatione ad matrimonium, oſtendens quod quoddam impedit, ſed non dirimit, ut votum ſimplex: quoddam & impedit, & dirimit, ut ſolemne. Et incipit illa ſecunda pars, ibi: *Sciendum vero quod votorum aliud eſt commune, &c.* Similiter ſecunda pars, in qua determinat Magiſter de impedimento ligaminis, habet duas. n prima oſtendit, quod legitime copulatus uni, non poteſt illa vivente alii copulari, nec econverſo: & ſi copuletur de facto, non eſt matrimonium. In ſecunda quæritur, utrum copulati de facto, poſſint per ignorantiam ab adulterio excuſari, ibi: *Hic quæritur de illis feminis, quæ putantes, &c.* Ubi determinat quod excuſantur.

A *Privatum votum ſi violetur, peccatum eſt mortale. Dub. I.*

Videtur falſum dicere, quia poſſibile eſt quod contrahant: ita tamen quod nullo modo carnaliter conveniant, ſicut Joſeph, & Maria, & Tiburtius, & Cæcilia: ergo non videtur ibi eſſe culpa. Item ſi eſt ibi mortale peccatum: ergo nullus debet de hoc licentiari: ſed mulier, quæ vovit voto privato, licentiatur de matrimonio contrahendo, Titulo de eo quod voventes non poſſunt, &c. in decretali: Veniens, &c. ibi dicitur, de voto violato congruam ſatisfactionem indicans, & ei, cui vult, B in Domino nubendi licentiam non poſtponas.

RESP. Dicendum quod contrahens matrimonium aut intendit contrahere ſolum intendendo, & conſentiendo in conjugalem ſocietatem, aut in copulam carnalem, ſive propter libidinem, ſive propter generationem: primum eſt licitum, ſecundum eſt mortale peccatum. De primo non loquitur Magiſter, ſed de ſecundo, quia omnes contrahentes fere ſic contrahere conſueverunt. Quod quæritur de illa, quæ vovit voto ſimplici, dicendum quod Eccleſia non dat ibi licentiam ſimpliciter, ſed ſicut patet C ex littera antecedenti, apparatus dicit, ibi eſt comparativa permiſſio, quia permittitur malum fieri, ne veniat pejus, ſicut patet ex eo quod dicitur, 32. q. 1. &c. Conſidera quod Salvator, &c. Unde illud factum nullo modo trahendum eſt ad conſequentiam, quia ſicut habetur in aliis decretalibus ejuſdem tituli, votum ſimpliciter impedit. Et nota quod prædicta mulier ſimplici voto vovit: quia etſi in manibus eremitæ voverit, tamen quia non ſe obligat ad religionem ſpecialem, ſed communiter ad continentiam, & ille eremita non erat perſona publica, nec ipſa veſtem mutavit, non fuit votum ſolemne.

Se-

Digitized by Google

Solemne vero violare, peccatum & ſcandalum eſt. Dub. II.

Videtur hæc duo male diſtinguere, quia ipſum ſcandalum peccatum eſt. Item quæritur, utrum ſint ibi duo peccata. Et quod ſic, videtur: quia frangendo votum, peccat in Deum, ſed ſcandalizando in proximum.

Resp. Dicendum quod ſcandalum unitum peccato non facit novum peccatum quantum ad tranſgreſſionem, nec quantum ad pœnitentiam ſed novam addit circumſtantiam aggravantem, ut fornicatio publica ultra privatam: duplex tamen eſſe poſſet quantum ad accuſationem. Quod obiicitur, quod unum copulatur alteri, dicendum quod hoc non eſt propter diverſitatem peccati, ſed circumſtantiæ adjectæ. Quod obiicitur, quod in Deum, &c. dicendum quod idem peccatum, & in Deum, & in proximum poteſt eſſe: ſed in Deum principaliter, in proximum ratione circumſtantiæ adjunctæ: ideo hoc non facit diverſa peccata, quia peccatum numeratur ratione actus, circa quem eſt, non ratione ejus, in quem eſt. Si quis enim una actione offenderet plures homines, uno peccato peccaret.

Probari non poteſt, &c. Dub. III

Videtur mala eſſe ratio, quia defectus probationis non aufert matrimonium, nec facit.

Resp. Aliquorum opinio fuit, ut Hugutionis, quod votum ſimplex ita impedit apud Deum, ut ſolemne: unde illud non eſt matrimonium in conſpectu Dei, ſed ſolum in facie Eccleſiæ, quia non ſunt teſtes, per quos poſſit dirimi, & ſemper alter conjugum fornicatur, alter vero per ignorantiam excuſatur. Sed nunc per jura nova ſatis determinatum eſt, quod vinculum voti ſimplicis non aufert obligationem matrimonii, tum quia minus eſt, tum quia poteſtas corporis non transfertur, tum etiam quia in matrimonio ſi non petatur debitum, ſed reddatur ſolum, ſicut debet facere qui vovit, pro ſanctificatione perfecta reputatur: unde defectus probationis non eſt ratio ſufficiens, ſed quædam congruentia adjuncta.

Viduas a propoſito recedentes, &c. Dub. IV.

Videtur male dicere, quia propoſitum non obligat aliquem: ergo videtur quod non ſint hujuſmodi propter hoc obligatæ: ergo poſſunt retrocedere.

Resp. Dicendum quod Gregorius intelligit non de propoſito ſimplici, vel qualicumque, ſed de propoſito, quod eſt firmatum publica teſtificatione, in qua eſt votum ſolemne: & iſtæ ſunt quæ primam fidem irritam faciunt, ac per hoc damnationem habere noſcuntur.

In propoſito virginali ſemper ſe ſimulaverunt permanere. Dub. V.

Videtur falſum dicere, quia ubi eſt ſimulatio, non eſt votum verum: ergo nec Domino obligatur, qui ſe ſimulavit obligari.

Resp. Dicendum quod promiſſio ſimulata dupliciter poteſt eſſe, aut quia non habet ſtabilitatem, aut quia non habet interiorem aſſenſum correſpondentem. Et hoc dupliciter eſt, quia quædam fit timore, vel metu, qui poteſt cadere in conſtantem virum, ſicut David ſe ſimulavit ſtultum coram Achis. Quædam intentione decipiendi alios. Prima ſimulatio ſimpliciter obligat, quia neceſſe 1 Reg. 21
eſt ex quo ſe ſemel obligavit voluntarie, & ore ſpopondit, quod permaneat in ſua pollicitatione. Si vero ſpopondit ſigno, non corde, tenetur apud forum judiciale, & coram Eccleſia, ſi non affuit timor: apud Deum vero tenetur facere pœnitentiam de duplicitate, & mendacio. Si vero tertio modo fuit ſimulatio, tunc nec apud Deum, nec apud Eccleſiam obligatur: hic autem fit ſermo de ſponſione ſimulata primo modo

Digitized by Google

27 q. 1 do, ſicut patet. Poſſet etiam fieri ſecundo modo, ſcilicet quando non habet intentionem: tunc enim compellitur ab Eccleſia, ſicut dicitur extra. de regularibus, & tranſeuntibus ad religionem. Vidua ſi ſponte velum.

Virgines, vel viduas voto continentiæ aſtrictas, ſive, &c. Dub. VI.

Videtur male dicere, quia velum eſt in ſignum profeſſionis, ſicut habitus eſt religioſis viris: ſed ante habitus ſuſceptionem non videtur ſolemnizari votum: ergo non videtur omnino impedire conjugium.

Resp. Dicendum quod contingit votum ſolemnizari tribus modis, ſcilicet ordinis ſuſceptione, habitus aſſumptione, ubi eſt diſtinctio profeſſorum a non profeſſis, & propria teſtificatione, dum tamen fiat in manu publicæ perſonæ: quamvis ergo tales non ſuſceperint velum, ſi tamen ſe aſtrinxerunt in manu publicæ perſonæ ad continentiam, nullo modo poſſunt contrahere nec de jure, nec de facto. Si autem ſe voto ſimplici aſtrinxerunt, non poſſunt, ſcilicet ſine peccato: poſſunt tamen de facto.

Quid in omnibus peccatis adulterio gravius, &c. Dub. VII.

Videtur male dicere, quia gravius eſt peccatum in Spiritum ſanctum, quod non remittitur in hoc ſæculo, neque in futuro. Item gravius eſt peccatum inceſtus, ſicut in littera ſequenti habetur. Item adhuc gravius eſt peccatum contra naturam. Item gravius eſt homicidium, & uxoricidium de quo ſolemnis pœnitentia imponitur, 33. q. 2. Admonere, &c.

Resp. Dicendum quod peccatum dicitur eſſe gravius multis modis. Aut ratione contemptus: & ſic peccatum in Spiritum ſanctum. Aut ratione libidinis, ut peccata contrà naturam, in quibus libido totum abſorbet naturale judicatorium. Aut ratione ingratitudinis, & ſic pecca-

A tum Adæ in paradiſo. Aut ratione Deut. 22
punitionis, & ſic peccatum adulterii, in quo præcipiebatur mœchus, & mœcha lapidibus obrui, ſicut dicitur Et ſic accipitur in propoſito, cum dicitur, quod eſt gravius, &c.

Secundum namque in pœnis tenet locum quem primum, &c. Dub. VII.

Videtur male dicere, quia ordo tranſgreſſionum, & punitionum eſt ſecundum ordinem præceptorum: ſed illud, ſcilicet non mœchari, non eſt ſecundum mandatum, ſed eſt in ſecunda tabula. Si dicas quod ſecun- Lev. 24.
dum locum tenet ratione pœnæ la- Deut. 19
B pidationis, quæ debetur blaſphemo, & adultero: obiicitur tunc, quia eadem pœna infligitur filio contumaci, & protervo.

Resp. Dicendum quod aliqui dicunt hoc eſſe intelligendum ſic, quod ſecundum locum tenet, quia peccatum blaſphemiæ eſt a parte animæ, ſed peccatum adulterii eſt a parte corporis, & peccatum homicidii eſt a parte conjuncti. Sed illud non videtur poſſe ſtare, quoniam eadem pœna pro iſtis omnibus eſt inflicta, omnes enim capite plectebantur: & ideo melius eſt dicere, quod hoc intelligitur ratione pœnæ lapidationis: homicidium vero puniebatur ſe-
C cundum legem talionis. Quod vero obiiciebatur de filio inobedientiæ, dicendum quod non ratione inobedientiæ ſolum, ſed etiam ratione aliorum peccatorum, quæ erant in diſſipationem reipublicæ, quia luxurioſus, & conſimilia. Si quæratur, quare adulterium ita graviter puniebatur, dicendum quod propter duo, ſcilicet quia erat in deſtructionem concordiæ, ac per hoc reipublicæ: quia erat generativum magnæ infamiæ, poſtremo ratione pronitatis magnæ. Et hæc etiam eſt cauſa, quare tam gravis pœnitentia pro uxoricidio imponitur, ut pronitas refrenetur.

Hoc

Digitized by Google

Hoc execrabiliter ſit in meretrice: ſed execrabilius ſit, &c. Dub. IX.

Videtur falſum dicere, quia magis peccat qui abutitur re non conceſſa, quam qui re conceſſa: quia ille dupliciter, iſte uno modo: ergo gravius ille. Item Auguſtinus de bono conjugali ante illud verbum, in originali, dicit: In rebus ad utendum conceſſis longe fit rationabilius, quam in eis, quæ non ſunt conceſſæ, vel minor, vel ratus exceſſus: ergo cum uxor ſit ad utendum conceſſa: patet, &c.

Resp. Dicendum quod exceſſus in uſu uxoris poteſt eſſe dupliciter, aut ſecundum naturam, aut contra naturam. Si ſecundum naturam, tolerabilior eſt in uxore propter hoc quod habet excuſationem aliquam. Si contra naturam, econtra eſt, quoniam in matrimonio ſunt quærenda bona matrimonii: & honeſtius tractanda eſt conjux, quam meretrix: ideo cum peccatum contra naturam ſit contra bona matrimonii: & ſit in contumeliam uxoris, cui eſt quædam honeſtas major in tractando eam exhibenda, hinc eſt quod gravius peccat qui facit in uxore: & ideo etiam dicitur, quod propter illud peccatum, ſcilicet contra naturam, mulier poteſt dimittere, & fugere virum. Et ſic patet quod quamvis pluribus modis peccet qui peccat cum meretrice, quam qui peccat cum uxore: tamen hic intenſius peccat propter majorem contemptum.

Neceſſe eſt ut legitimarum, &c. Dub. X.

Quæritur hic ſi aliquis moriatur, & reſuſcitetur, utrum uxor ſua ſibi reddenda ſit. Et quod ſic, videtur per litteram iſtam, quia primæ nuptiæ fuerunt legitimæ. Item apparet per Heb. 11. illud quod dicitur. Acceperunt mulieres de reſurrectione mortuos ſuos. Item ratione videtur: quia illi qui reſuſcitantur, non privantur hæreditate paterna: ergo nec jure uxoris: Item: Qui reſuſcitantur, divino judicio, ut dormientes ſunt: ſed matrimonia ſunt regenda jure poli: ergo ſi quantum ad Deum hic dormiens judicatur, & ſicut ſomnus non ſolvit matrimonium, ita nec talis mortuus; ut videtur. Item: Si ſolvitur: ergo ſi reſurgat, oportet contrahi cum eadem: ergo bigamus judicatur: ergo ſi non oportet quod contrahat, videtur quod primum vinculum adhuc maneat. Rom. 7.

Contra: Mortuo viro ſoluta eſt mulier a lege viri: ergo videtur quod matrimonium ſit ſolutum. Item ponatur quod mulier viro ſuo mortuo B ſtatim contrahat, conſtans eſt, cum non ſit alligata, quia non eſt cui legetur, quod matrimonium eſt verum: ergo ſi primus reſurgat, propter hoc non ſolvetur. Item ita vere mortuus eſt iſte, ſicut ille qui incineratur, ſed tali quando reſurget non reddetur uxor, ſicut Dominus determinat. Mat. 22 Ergo pari ratione videtur in propoſito.

Resp. Dicendum quod ſicut ſuperius dictum eſt, vinculum matrimoniale non fundatur in anima, ſed in conjuncto: unde cum aliquis moritur, ſtatim perit altera pars relationis, & ideo vinculum ſtatim ſolvitur: & ſi mulier alii eſſet matrimonialiter iun- C cta, non eſſet ſeparanda. Si tamen alii non eſſet juncta, & ſi ipſe vult eam, ex quadam honeſtate eſt ei reddenda. Quod ergo obiicitur, quod ſunt reintegranda, verum eſt, quando ſolum de facto ſunt ſoluta. Quod obiicitur de auctoritate ad Hebræos, dicendum quod mulieres acceperunt mortuos filios, non maritos. Quod obiicitur de hereditate, dici poteſt, quod illud eſt etiam gratia, & honeſtas quod ei reddatur: attamen non eſt ſimile, quia de uxore nihil poteſt vir poſt mortem diſponere. Præterea, aliud eſt de rebus: poteſt enim teſtari de rebus, ſed non poteſt uxorem relinquere alii. Quod obiicitur quod ſunt dormientes, dicendum quod verum eſt reſpectu potentiæ: ſed

ſed reſpectu veritatis in judicando Deus judicat talem vere mortuum. AD illud quod quæritur, utrum ſit bigamus, dici poteſt quod non, ſi illa non cognovit virum alterum, eo quod non dividit carnem, nec illa diviſit.

Ideaque ſi viri poſt longam, &c. Dub. XI.

Videtur male dicere, quia ex hoc videtur, quod non debet redintegrari, niſi velit vir. Contra: Eſto quod mulier petat, cum excuſetur a fornicatione, videtur quod vir non poſſit eam repellere: ergo ſive diligat, ſive non, debet eum reſumere. Item quæritur, utrum talis putatio excuſet, & quod non, videtur: quia nullus debet committere ſe diſcrimini: ergo quantumcumque vir mulieris ſe abſentet, niſi ſit certa, peccat ſi contrahit cum alio; quæritur ergo pro quanta certitudine excuſetur. Quæritur etiam, ſi dubitat virum ſuum vivere, utrum debeat debitum reddere, videtur enim quod non, quia nullus dubitans utrum aliquid ſit peccatum mortale, debet illud facere: ergo, &c.

RESP. Dicendum quod mulier quæ putat virum ſuum interemptum, & contrahit, aut credit hoc præſumptione tenui, quæ magis debet generare dubitationem quam fidem, aut credit præſumptione probabili. Primo modo non excuſatur, ſi contrahat, ſicut dicitur extrav. de ſponſalibus, & matrimoniis, quod quantumcumque vir moretur in bello, & uxor ſit juvencula, tamen non debet contrahere, donec de viro mortuo aliquam habeat certitudinem: qua habita tunc ſine peccato poteſt contrahere: utpote ſi juramentum habeat ducis exercitus, vel ſociorum ejus, qui mortem noverunt, & tunc excuſatur. Quod ſi mulier incipiat poſt contractum matrimonium dubitare de morte viri, aut eſt dubitatio levis; & hoc ſecundum conſilium prælati poterit a corde removeri, & poterit

A debitum exigere, & petere. Si vero probabiliter dubitat, debitum debet reddere, ſed non exigere. Si vero certificatur de vita primi viri, nec petere debet, nec reddere, ſed ſtatim ſecundum virum deſerere. Et hoc probatur per illud quod extra dicitur de ſecundis nuptiis: Dominus ac Redemptor, & 34. q. 2. cum per bellicam. Si vero non ſtatim revertitur, tunc imputatur ei crimen adulterii, nec poteſt ad priorem virum redire, niſi ipſe velit. In hoc caſu loquitur Leo Papa. Ex his patent omnia objecta: non enim debet contrahere niſi certitudinem habeat de morte, nec debet petere debitum, B quando probabiliter dubitat, nec debet reddere quando eſt certa de vita: quod ſi aliter faciat, judicatur fornicationis rea.

Sed ſi quis relicta, &c. Dub. XII.

Quæritur hic de eo, qui reliquit uxorem ſuam abiens in regionem longinquam, & contrahit cum alia, utrum in hac ſecunda copula ſit conjugium: & quod non, videtur: quia pollutio per adulterium cum fide data impedit matrimonium, ſicut ſupra oſtenſum eſt: ſed hoc eſt hic: ergo, &c. Item quæritur utrum talis vivente uxore legitima debeat reddere debitum, ſi compellat ipſum Eccle- C ſia; & videtur quod non, quia ipſe fornicatur: ſed magis debet quis permittere ſe excommunicari, quam fornicari.

RESP. Dicendum ad primum eſt, quod ſi altero ignorante contractum eſt, eſt matrimonium in favorem illius qui ignoravit. Si autem ille qui ignoravit certificatur, non debet talis, nec poteſt ſibi copulari veritate certificata. Sed primus non debet puniri, qui ignoravit, quia non peccavit: & ideo ſi ligamen primum ſolvatur, poterit ſecundum matrimonium ſtare. Quod quæritur, utrum vivente prima poſſit ſecundam ſine peccato cognoſcere, dicit Magiſter quod ſic, ſi reddat debitum compulſus ab Ec-

cleſia. Sed illud hodie non tenetur, quia Eccleſiaſtica excommunicatio non obligat ad faciendam fornicationem, nec excuſatur: & ideo talis non debet Eccleſiæ obedire: & hoc habetur extra de ſententia excommunicationis: Inquiſitione.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam præſentis diſtinctionis quæritur de voto: & de hoc duo principaliter quæruntur. Primo quæritur de voto in ſe. Secundo quæritur de voto in comparatione ad obligationem. Circa primum quæruntur tria. Primo quæritur de voto, quid ſit ſecundum eſſentiam. Secundo quæritur, de quo ſit. Tertio, in quo ſit.

QUÆSTIO I.

An diffinitio voti ſit bona.

S. Thomas 2. 2. q. 88 art. 1.
Et 4. Sent. d. 38. q. 1. art. 1.
Richardus 4. Sent. diſt. 38. q. 1. & 2
Franciſcus de Mayr. 4 Sent. d. 38 q. 1 art. 1
Steph. Brulef. 4. Sent. diſt. 38. q. 1.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d 38. q. 1.

Fundam. CIRCA quam ſic proceditur, & oſtenditur, quod votum ſecundum ſubſtantiam ſit promiſſio per diffinitionem Hugonis: votum eſt teſtificatio quædam promiſſionis ſpontaneæ, quæ Deo, & de his, quæ Deo pertinent, proprie fieri debet.

ITEM voto ſe obligat homo ad id, ad quod prius non obligabatur: ſed homo ad novum ſe non obligat niſi propter beneficium, vel propter peccatum, vel propter promiſſum: ſed in voto non obligatur homo beneficio, vel peccato: ergo obligatur promiſſione: ergo promiſſio eſt de ſubſtantia voti.

ITEM quod ſit obligandi intentio, videtur: quia ſicut matrimonium eſt ab opere noſtro, ſic & votum: ſed nullus contrahit matrimonium quantumcumque promittat exterius, niſi A intendat ſe obligare, ſive conſentiat interius: ergo, &c.

ITEM votum eſt obligatio ſpontanea, ſive voluntaria: ſed nullus obligatione voluntaria obligatur, niſi velit obligari: & nullus vult obligari verbo, niſi qui intendit ſe obligare: ergo, &c.

CONTRA: Oſtenditur quod promiſſio non ſit de genere voti per aliam diffinitionem voti: Votum eſt melioris boni conceptio animi deliberatione firmata. Hæc eſt diffinitio dicens voti ſubſtantiam: ſed hoc totum poteſt eſſe ſine promiſſione: ergo, &c. Ad opp

2. ITEM Gregorius ſuper Ezechie- B lem: qui meliora agere deliberant, & deliberata non faciunt, dum ſe elevant, cadunt: ergo deliberatio melioris obligat ad faciendum, alioquin non eſſet caſus: ſed non eſt ibi alia obligatio, quam voti: ergo ſola deliberatio ſine promiſſione eſt votum: non ergo promiſſio eſt de eſſentia voti.

3. ITEM quod nec ſit obligandi intentio, videtur: quia aliquis promotus ad ſacros ordines, intendens ordines ſuſcipere, & nullo modo obligari ad caſtitatem, nihilominus obligatur, ac ſi intenderet: ergo videtur quod de obligatione voti non ſit obligandi intentio.

C 4. ITEM ſi aliquis jurat alicui, non intendens ſe obligare ad illud quod verba ſignant, judicatur nihilominus ita obligatus, ac ſi intenderet: ergo pari ratione videtur in voto, quod fit ſine intentione.

5. ITEM cum iſta duo ſimiliter faciant ad eſſe juramenti, ſcilicet promiſſio, & obligandi intentio, quæritur quæ ſit differentia.

CONCLUSIO.

Votum ſecundum ſubſtantiam eſt promiſſio, ſive ſit ſimplex, ſive ſit ſolemne, quia ibi interius, hic exterius ſit promiſſio.

RESP. AD ARG. Dicendum quod iſta

Digitized by Google

iſta duo ſunt de eſſentia voti, ſcilicet promiſſio, & obligandi intentio, cum votum ſit obligatio nova, & voluntaria, quia de novo eſt ſuperaddita, promiſſio eſt neceſſaria: quia vero voluntaria, oportet quod velit obligari, & quod ſe obligare intendat. Sed contingit promittere duplici verbo, ſcilicet interiori, & exteriori. Promiſſio quantum ad verbum interius cogitationis, & deliberationis eſt de neceſſitate voti ſimplicis, quod obligat quantum ad Deum, qui intuetur cor. Sed promiſſio quantum ad verbum, vel ſignum exterius eſt de neceſſitate voti ſolemnis, quod obligat quantum ad faciem Eccleſiæ, quæ judicat ſecundum ea quæ patent. Et ſecundum hoc duplex datur diffinitio de voto: illa magiſtralis, & communis eſt de voto ſimplici: Conceptio melioris propoſiti, &c.

1. Ad illud quod obiicitur per diffinitionem voti, & auctoritatem Gregorii, in ſola deliberatione votum conſiſtere, dicendum quod non intelligunt de qualibet deliberatione, ſed de illa, quæ firmat propoſitum, & hæc eſt quæ conſenſui addit promiſſionem, alter non firmat: unde licitum eſt diſſentire.

2. Ad illud quod obiicitur, quod obligandi intentio non eſt neceſſaria, ſicut patet in ordine, dicendum quod intentio reſpectu alicujus poteſt eſſe dupliciter. Aut principaliter, quia de illo cogitat, & illud placet. Aut quia intendit aliud conſequens ad illud, vel ſimpliciter illi annexum: ſicut ſi aliquis intendit vovere regulam monachorum, per conſequens & ad continentiam obligari intendit, & ad obedientiam: alioquin ſtulte appetit, & vult. Similiter quia ordini ſacro annexum eſt votum, ſi intendit ordinem ſacrum ſuſcipere, & ad continentiam obligari per conſequens principaliter, vel ex conſequenti: quod ſi nullo modo intendat, non eſt votum: ſic nec matrmonium.

3. Ad illud quod obiicitur, quod qui jurat in dolo, tenetur, dicendum quod duplex eſt forum, ſcilicet judiciale, & pœnitentiale. In foro judiciali judicatur ſecundum exteriora. In foro pœnitentiali ſecundum conſcientiam. In foro judiciali, quia fraus nulli debet patrocinari, accipiuntur verba ſecundum intellectum communem, & ſanum, quia fraus non debet ei patrocinari; ideo judicatur teneri, ſicut ſi ſecundum intentionem rectam verba dixiſſet. In foro pœnitentiali, ubi eſt judicium ſecundum veritatem, judicatur iſtum peccaſſe in dolo, ſed nequaquam ex illa promiſſione eſſe obligatum: unde ſicut matrimonium contractum per verba exteriora ſine conſenſu omni, eſt matrimonium ſolum ſecundum interpretationem fori judicialis, non ſecundum veritatem: ſic de voto dicendum.

4. Ad illud quod ultimo quæritur de differentia voti ad juramentum obligatorum, dicendum quod triplex eſt differentia, ſcilicet in objecto, medio, & fine. In objecto, quia votum fit Deo, ſed juramentum homini. In medio, quia juratur per Deum, ſed vovetur per promiſſionem. In fine, quia juramentum eſt ad aſtruendam veritatem: votum autem ad augendam honeſtatem, & bonitatem. Voti & juramenti triplex differentia.

QUÆSTIO II.

An voti materia ſit indifferens.

S. Thomas 2. 2. q. 88. art. 2.
Richardus 4. Sent. diſt. 38. q. 3.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 38. q. 2.
Petr. de Tarant. 4 Sent. d. 38 q. 2
Franc. de Mayr. 4. Sent. d. 38. q. 1.

DE quo ſit votum, ſive de materia, circa quam eſt votum, & videtur quod ſit circa omnia. Et primo videtur quod de omni bono: quia omne bonum poteſt homo promittere, & ſpondere Deo, & in tali ſponſione obligatur: ſed non eſt alia quam votum: ergo, &c. Unde & in baptiſmo promittit, quod eſt neceſſitatis, ſcilicet abrenunciare ſatanæ. Ad opp.

2. Item quod ſit de minori bono,

Digitized by Google

videtur: quia licitum eſt illud velle: ergo licite poteſt ſe homo ad illud obligare: ergo licite vovere: & iſtud videtur per ſimile in matrimonio, in quo quis obligat ſe ad ſtatum imperfectionis.

3. ITEM quod poteſt de indifferenti, videtur: quia cibus, & potus, quantum eſt de ſe, dicunt actus indifferentes, quia naturales ſunt, ſed circa cibum, & potum contingit eſſe votum, utpote votum abſtinentiæ: ergo & circa indifferentia.

4. ITEM videtur quod de malis poſſit eſſe votum, quia occidere innocentem eſt malum: ſed Jepte propter votum occidit filiam ſuam virginem, & laudatur de voto. Unde Hieronymus dicit, quod ideo ponitur in catalogo ſanctorum, quia Deo placuit animus voventis: ergo, &c.

5. ITEM conſcientia non magis obligat, quam votum: ſed conſcientia erronea ligat, quia quod non eſt ex fide, eſt peccatum, id eſt, contra conſcientiam: ergo & votum erroneum: ſed tunc errat homo in voto, quando vovet malum pro bono: ergo, &c.

Fundam. *Pſal. 75.* CONTRA: Quod non ſit de bono præcepti, videtur: quia ſuper illud: Vovete, & reddite, Gloſſa: Vovere eſt voluntatis, ſed reddere neceſſitatis: ergo eſt de his ſolum ad quæ homo non aliunde, ſed voluntarie obligatur: ſed talia ſunt ſupererogationis; ergo, &c.

ITEM quod non ſit de minori bono, videtur per diffinitionem voti: Votum eſt conceptio melioris propoſiti, animi deliberatione firmata: ergo non videtur quod ſit de ſtatu imperfectionis, & minori bono. Et ideo videtur quod votum debet eſſe ad promotionem ſalutis noſtræ, non in diſpendium: ſed obligare ad ſtatum minus bonum eſt in diſpendium ſalutis, quia ſecundum Bernardum: Nemo bonus, qui non vult eſſe melior: ergo, &c. *Bernardus cap. 3 de Amore Dei.*

ITEM quod non ſit de indifferenti, oſtenditur per diffinitionem: dicitur enim quod votum de his, quæ ad Deum pertinent, fieri debet: ſed talia non ſunt indifferentia: ergo, &c.

ITEM quod non de malis, videtur: quia dicit Iſidorus: In malis promiſſis reſcinde fidem, in turpi voto muta decretum: ſed votum verum eſt immutabile voventi, vel ergo votum turpe, vel de turpi non eſt votum verum.

ITEM votum verum obligat ad id, de quo eſt: ſed nullus obligari poteſt ad malum: ergo, &c. Probatio minoris: Nullus faciens id, ad quod tenetur, facit malum: ſed ſi homo obligatur ad malum, & facit malum, facit id ad quod tenetur: ergo faciens malum, non facit malum.

CONCLUSIO.

Votum eſt de iis, quæ ad ſalutem promovent, ultra ſtatum communem, & de meliori bono: de iis vero quæ illis ſunt oppoſita, & quæ in diſpendium ſalutis vergunt, nequaquam.

RESP. AD ARG. Dicendum quod votum generaliter loquendo eſt de his, quæ ad Deum pertinent, & faciunt ad ſalutem: ſimpliciter vero, & proprie eſt de his, quæ promovent ad ſalutem ultra ſtatum communem. Unde quæcumque ſunt talia, cadunt ſub voto: quæ autem his oppoſita ſunt, ut quæ ad diſpendium ſalutis vergunt, ſub voto cadere non poſſunt, quoniam votum debet habere comites, quos habet juramentum, ſcilicet veritatem, judicium, & juſtitiam. Primo namque neceſſe eſt ut in eo ſit juſtitia, ſcilicet ut illud quod vovetur, ſpectet ad ſalutem: & ſic bonum eſt, & honeſtum. Secundo neceſſe eſt in eo eſſe judicium, ut vovens deliberate voveat, non præcipitanter. Tertio quod ſit in eo veritas, & quod diſcrete, & juſte voveat & hoc perſolvat. Si ergo id vovetur, quod ad detrimentum juſtitiæ facit, non eſt ibi lex voti, nec obligatio, ſed ipſi voto ſit injuria, nec eſt obligatio ad ſervandum, ſed potius ad pœ- Explicat.

pœnitendum, ſicut de conſcientia erronea judicatur. Secundum hanc regulam communem judicandum eſt de his, quæ quæruntur in ſpeciali. A

1. Quod enim quæritur, utrum votum ſit de omni bono, ſcilicet præcepti, & conſilii, dicendum quod votum proprie accipiendo, eſt de bono ſupererogationis; large tamen ſi dicatur quæcumque teſtificatio, poteſt eſſe de bono præcepti: & per hoc patent objecta ad utramque partem. Illud enim votum quamvis non ſit obligatio de novo: eſt tamen teſtificatio obligationis, qua homo non ſolum fatetur ſe obligatum, ſed etiam complacet ſibi in illa obligatione, & obligatio voluntaria ſit neceſſaria: & B ſic multi faciunt de neceſſitate virtutem.

2. Ad illud vero quod quæritur, utrum ſit de minori bono, dicendum quod minus bonum eſt dupliciter conſiderare. Uno modo prout dicit ſtatum quemdam licitum. Alio modo prout dicit privationem majoris boni. Primo modo licitum eſt vovere illud reſpectu mali, quia reſpectu illius eſt quodam modo majus bonum. Secundo modo prout eſt privatorium majoris boni: & ſic licitum non eſt, nec obligatur quis ad ſervandum, ſed ad pœnitendum: ut ſi quis voveat, quod Deo ſerviet caſte in ſtatu ſæculari, & numquam ingredietur religionem: C primum bonum eſt licitum, ſed inquantum privat ſtatum altiorem, illicitum eſt, quia gratiam Dei duro corde repellit; & hoc eſt in præjudicium ſalutis, & in derogationem abundantis juſtitiæ. Et ſi tu obiicias: Licitum eſt ſic eſſe: ergo & vovere, dicendum quod ſicut laudari non eſt malum, tamen appetere laudem, eſt malum: ſic in tali ſtatu eſſe non eſt malum: ſed obligare ut non poſſit ad melius pervenire per obligationem, quæ fiat Deo, Deo injuriam facit. Nec eſt ſimile de matrimonio, quia eſt obligatio facta alii perſonæ, quæ contenta eſt de illa, & non quærit perfectionem: Deus autem vult ſemper quod melius eſt.

3. Ad illud quod quæritur de indifferenti, dicendum quod indifferens eſt dupliciter, unum quod informabile eſt motu, & circumſtantia virtutis, ſicut comedere, & abſtinere, & hoc poteſt voveri. Aliud quod nihil facit quantum eſt de ſe, ut levare feſtucam, vel ire ad prata, & de tali proprie non eſt votum, & ſi quis tale quid voveat, judicio caret, quia nihil vovendum eſt, niſi quod credit rationabiliter eſſe acceptum Deo: unde ſi tale votum voveat quis, non eſt tenendum, ſed commutandum: & per hoc patet utrumque objectum.

4. Ad illud autem quod obiicitur de malo, dicendum quod aliquid ſimpliciter eſt malum; & hoc nullo modo poteſt quis vovere: & ſi vovet, peccat, ſed non obligatur. Aliud eſt, quod uno caſu contingente poteſt eſſe bonum, alio caſu contingente poteſt eſſe malum, & hoc poteſt quis vovere ſub conditione eventus boni, quod ſi vovetur in omnem eventum ſine conditione, indiſcretum eſt votum, & non tenetur ad illud. Quod autem obiicitur de voto Jeptæ, dicendum, quod quia vovit ſecundum omnem eventum, votum fuit indiſcretum: ſed tamen quia devotio, & fides movit, ſed indiſcrete emiſit, unde duo fuerunt in voti emiſſione, unum laudabile, alterum vituperabile. Similiter in voti impletione duo fuerunt, ſcilicet figura, & factum: factum fuit odibile, ſed figura laudabilis. Quantum ergo ad diverſa in voto Jeptæ, dicendum quod laudatur ab Apoſtolo, & Hieronymo, ſcilicet quantum ad fidem, & devotionem: ſed quantum ad indiſcretionem, & credulitatem vituperatur ab Auguſtino, dicit enim quod fuit in vovendo ſtultus, & in reddendo fuit impius.

Vere in ſenſu ſuper Jud. c. 49. t. 4. & q. vet. teſt. c. 43.

5. Ad illud quod obiicitur de erronea conſcientia, dicendum quod erronea conſcientia dicitur dupliciter. Aut quia credit ſe teneri ad id, ad quod non tenetur, tamen non tenetur ad ejus oppoſitum; & talis error non eſt periculoſus, & talis ligat. Eſt & alia erronea, quæ credit bonum

num, quod non eſt bonum, immo malum; & talis ligat non ad peccatum, nec ad factum, ſed ad deponendum, ſic votum erroneum, quod vergit in malum, eſt dimittendum, quia non obligat ad faciendum.

QUÆSTIO III.

An omnis habens uſum rationis, poſſit emittere votum.

S. Thom. 2. 2. q. 88. art. 9.
Et 4. Sent. diſt. 38. q. 1. art. 1.
Et Opuſc. 17. cap. 2.
Rich. 4. Sent. diſt. 38. art. 4. q. 2.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 38. q. 3.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 18. q. 3.

Ad opp.

DE materia in qua, ſive de ſubjecto, in quo eſt votum. Et videtur, quod ſit in omni habente uſum rationis, quia omnis talis habet uſum liberi arbitrii: ſed votum eſt a libertate liberi arbitrii; ergo, &c.

2. ITEM omnis diſcretionem habens rationis, poteſt ſe voluntarie obligare diabolo per peccatum nullo impediente: ergo multo fortius poteſt ſe obligare Deo per votum.

3. ITEM omnibus patet via ſalutis, & æqualis eſt conditio omnium, quantum ad hoc: ſed votum eſt de his, quæ promovent ad ſalutem: ergo omnes ſunt æquales in vovendo.

4. ITEM hoc oſtenditur per diffinitionem voti; quia eſt conceptio boni animi deliberatione firmata, ſed omnes ratione utentes poſſunt bonum concipere: ergo, &c.

Fundam. Num. 3.

CONTRA Dicitur, quod ſi fuerit mulier in domo viri, & voverit aliquid, & vir ſtatim, ut audivit, contradixit, non erit promiſſionis rea: ergo mulier conjugata non poteſt auctoritate ſua vovere: ſimiliter videtur de viro, quia non habet ſui corporis poteſtatem.

ITEM puer, & puella, quamdiu ſunt impuberes, ſunt omnino ſub diſpoſitione parentum, & tutorum, ſicut ſervus ſub diſpoſitione Domini: ergo ſi omnino ſubſunt, nihil per ſe vovere poſſunt.

ITEM religioſus abrenuntiavit propriæ voluntati: ſed votum eſt obligatio procedens ex propria voluntate; ergo non poteſt vovere.

ITEM ſervus ſubeſt imperio domini ſui, unde ſi intret religionem, poteſt ipſum extrahere; ergo non eſt ſuus: ſed votum eſt a libertate; ergo, &c.

CONCLUSIO.

Quicumque liber eſt, poteſt vovere, ideo religioſi ſine Prælati licentia non poſſunt vovere, neque ſervi de iis, quæ ad corporale ſervitium attinent, ſine domino.

RESP. AD ARG. Dicendum quod votum procedit a libera voluntate; omnis ergo, qui libere poteſt facere, quod vult, nullo impedimento in ſe exiſtente, nullo homine de facto præpediente, nullo jure prohibente, poteſt ſimpliciter vovere. Qui autem in omnibus ſubeſt, nihil poteſt per ſe vovere. Qui autem in aliquibus ſubeſt, ſecundum id, in quo ſubeſt, non poteſt vovere. Quoniam ergo uxor ſubeſt viro, & puer patri in regimine vitæ, nihil poſſunt circa hoc vovere, quod ſit ſtabile, ſine eorum auctoritate: vir autem ſubeſt uxori in debito carnis, ideo contra illud non poteſt vovere: Religioſus ſubeſt in omnibus, quæ ſunt infra religionem, & ideo nihil poteſt vovere ſine ſui prælati voluntate. Sed ſervus ſubeſt quantum ad ſervitium corporale: ideo, quod contra hoc fit, vovere non poteſt, niſi Domini auctoritate: ſi quid autem eſt, quod libere poſſit facere, illud poteſt vovere.

1. AD illud quod obiicitur, quod omnes ſunt liberæ voluntatis, dicendum, quod verum eſt ad vovendum, ſed non omnes ſunt liberæ voluntatis ad faciendum omne, quod volunt, & hæc voluntas requiritur in voto.

2. AD illud quod obiicitur de obligatione diaboli, dicendum, quod illa fit ſola voluntatis libertate: ſed non ſic eſt de obligatione ad Deum quan-

Digitized by Google

quantum ad votum, quoniam reſpicit aliquod opus, reſpectu cujus frequenter liberum arbitrium non habet poſſe vel de facto, vel etiam de jure.

3. Ad illud quod obiicitur, quod omnibus patet via ſalutis, dicendum, quod verum eſt, quantum ad ea, quæ ſunt præcepti, non quantum ad ea, quæ ſunt ſupererogationis, quæ reſpiciunt ſtatus diverſos, quibus aliqui ſunt apti, aliqui vero minime.

4. Ad illud quod obiicitur, quod omnes poſſunt concipere, & animi deliberatione firmare, dicendum quod ſicut ſuperius dictum eſt, firmatio illa eſt per promiſſionem: non autem omnis promiſſio firmat, niſi promiſſio obligatoria; nulla autem promiſſio eſt obligatoria, niſi quæ fit ab eo qui poteſt ſe obligare: & talis eſt proprii juris reſpectu illius, quod vovere debet, & quia non omnes ſunt tales, ideo non omnium eſt vovere, ſed illorum tantum modo, qui hoc habent.

ARTICULUS II.

Consequenter quantum ad ſecundum articulum, quæritur de voti obligatione. Et circa hoc tria quæruntur. Primo quæritur de obligatione voti per comparationem ad matrimonii contractionem. Secundo per comparationem ad commutationem. Tertio, per comparationem ad diſpenſationem.

QUÆSTIO I.

An votum ſimplex ſit impedimentum reſcindens, vel impediens matrimonium.

S. Thom. in ſuppl. 3 p. q. 53. art. 1.
Et 4. Sent. d. 38. q. 1. art. 3.
Scot. 4 Sent. d. 38. q. 1.
Richard. 4. Sent. diſt. 38 q. 1 art. 5.
Durandus 4. Sent. d. 38. q. 1.
Thom. Arg. 4. Sent. d. 38. q. 1. art. 3.
Franciſcus de M.y. 4 Sent. d. 38 q. 1 art. 4
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 38. q. 4.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 38. q. 5.

Fundam. Circa quam ſic proceditur: & ſuppoſito, quod votum continentiæ A univerſaliter impediat matrimonium, & quod votum ſolemne impediat contrahendum, & dirimat jam contractum, quæritur de voto ſimplici, utrum ſit impedimentum reſcindens, ſive impediens matrimonium. Et quod non dirimat, dicit Cæleſtinus Papa extra. de voventibus, & ordinatis, quod non poſſunt contrahere matrimonium. Qui clerici vel voventes matrimonium contrahere poſſunt, cap. Rurſus quidam, &c. quod votum ſimplex impedit contrahendum, ſed non dirimit iam contractum.

Item non magis obligat votum ſimplex, quam iuramentum; ſed iuramentum non impedit B matrimonium, ita ut dirimat iam contractum; ergo, &c.

Item ſi votum ſimplex matrimonium dirimeret, cum votum illud ſit occultum, & quilibet poſſet ſimulare ſe voviſſe, quandocumque malitioſe alter conjugum vellet, poſſet matrimonium ſeparari, etiam legitimum.

Item videtur, quod nullo modo impediat matrimonium: quia ſicut ſe habet matrimonium conſummatum ad votum ſolemnizatum, ita matrimonium non conſummatum, ad votum non ſolemnizatum: ſed matrimonium non conſummatum non C impedit votum: ergo nec dirimit; ergo votum non ſolemnizatum, non impedit, nec dirimit matrimonium.

Ad opp. 1. Sed contra; Ratio, quare votum reſcindit, & dirimit matrimonium, ut dicit Magiſter in littera, eſt, & habetur XXVII. diſt. c. voventibus, quia voventibus non ſolum nubere, ſed etiam velle nubere eſt damnabile: & quia nuptiæ ſunt eis damnabiles: ideo irritatur matrimonium: & hoc non ſolum in voto ſolemni eſt, ſed etiam in ſimplici: ergo, &c.

2. Item Cæleſtinus Papa dicit, & auctoritas in decretali præmiſſa, quod apud Deum non minus obligat votum ſimplex, quam votum ſolemne:

ne: ſi ergo non minus obligat votum ſimplex, quam votum ſolemne: ſi ergo non minus obligat cum obligatio voti ſolemnis irritet matrimonium, videtur quod & obligatio voti ſimplicis.

3. Item qui voto ſimplici vovet continentiam, tenetur numquam coire: ergo quotieſcumque coit, peccat mortaliter: ſed nullus poteſt obligari ad mortale peccatum: ergo cum matrimonium obliget ad coitum, iſte non poteſt obligari matrimonio.

4. Item quæro quare magis votum ſolemne matrimonium dirimat, quam ſimplex. Si tu dicas, quia privatum, & ideo non ſcandalizat, nec poteſt probari: Contra: Quia matrimonium contractum in clanculo ſic irritat matrimonium ſequens de facto, ſicut contractum in manifeſto: & præterea votum emiſſum in publico coram omnibus etiam in foro judicatur ſimplex, nec dirimit matrimonium jam contractum.

CONCLUSIO.

Votum ſimplex continentiæ non dirimit matrimonium jam contractum, licet generaliter impediat contrahendum.

Resp. ad Arg. Dicendum quod votum continentiæ eſt tale votum, quod generaliter impedit matrimonium contrahendum, ſed non generaliter dirimit jam contractum, niſi ſolemnizatum, & rationem hujus aſſignant aliqui Eccleſiæ inſtitutionem. (Opinio aliorum.) Quod enim vovens ſit perſona illegitima, hoc non eſt ex voto, quia in ipſo matrimonio perfecto continentia ſervari poteſt ab eo, qui debitum non exigit, ſed ſolvit. Unde Auguſtinus dicit, quod computatur pro ſanctificatione perfecta, ſi non exigis, ſed reddis quod debes. (*In Pſ. 140 in tom. 8*) Sed quod impediat, hoc eſt ex conſtitutione Eccleſiæ, cujus eſt perſonas legitimas, vel illegitimas matrimonio determinare. Ratio autem quare Ec- A cleſia de voto ſolemni inſtituit, ut dicunt, eſt quod in voto ſolemni non poteſt decipi: & poteſt in fractione ejus ſcandalizari, quia publicum eſt; ſed in voto ſimplici neutrum habet locum, quia privatum eſt. Sed hæc (Improb.) ſolutio videtur ſupponere duplex falſum. Unum quod ſit ab inſtitutione Eccleſiæ talis illegitimitas, quia Eccleſia, ut communiter dicitur, non poteſt ibi diſpenſare: poteſt autem diſpenſare generaliter in ſuis conſtitutionibus. Aliud falſum eſt; quia votum ſolemne non dicitur, quia notorium, vel publicum, quia votum quantumcumque publicetur, niſi aliud adſit, ſimplex judicatur, nec impedit B matrimonium jam contractum. Unde aliud eſt votum publicum, aliud (Opin. propria.) ſolemne. Ideo alia ratio aſſignatur, & accipitur a voti ſolemnizatione. Votum enim tripliciter ſolemnizatur, ſcilicet ordinis ſuſceptione, profeſſionis emiſſione, & habitus profeſſorum aſſumptione, cum aliis, quæ hominem profeſſum oſtendunt. Et hoc eſt commune in voti ſolemnizatione, quod fiat coram perſona, quæ locum Dei tenet, & quæ votum poteſt approbare, quia in recipiente votum continentiæ transfertur poteſtas corporis voventis in alium: quia alius adeſt, qui recipit: ſed in voto ſimplici, ubi homo mera ſe obligat vo- C luntate, & in nullius manibus hoc facit, obligatur quidem, ſed tamen dominium ſui corporis in alterum non transfertur: & quia quod translatum eſt in poteſtatem unius, non poteſt transferri in poteſtatem alterius, ideo emiſſo voto ſolemni non poteſt matrimonium contrahi, in quo eſt translatio dominii proprii corporis. Sed quod translatum non eſt, adhuc transferri poteſt: ideo voto ſimplici emiſſo poteſt vir poteſtatem ſui corporis in matrimonio dare: ideo ſi contrahat, contractum eſt. Amplius: In voto ſolemni Deo, & homini obligatur: ſic & in matrimonio: & quoniam utrobique eſt par obligatio, & par obligatio non ſolvit vinculum paris obligationis, ſed bene præpotens.

Digitized by Google

tens ſuper vinculum minoris obligationis: ideo obligatio voti ſolemnis non poteſt infringi per ſuperveniens vinculum matrimonii. Hoc autem non ideo dico, quod faciat ſcandalum, quia & illud poteſt eſſe in voto ſimplici, ſed hoc facit obligatio duplex, cum translatione poteſtatis in alterum. Eſt igitur hæc ſumma rationis, quia votum ſolemne obligat æqualiter diſtricte ex oppoſito, non ſimplex; ideo impedit.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod ratio irritationis matrimonii eſt, quia poſt votum damnabile eſt nubere, dicendum quod hoc non eſt ratio tota, ſed concauſa.

2. Ad illud quod obiicitur, quod non minus obligat, &c. dicendum quod verum eſt quantum ad culpam, ſive tranſgreſſionem; tamen minus obligat quantum ad alterius vinculi ſolutionem, ut fiat vis in hoc, quod dicit, *quantum ad Deum*: quia dupliciter dicitur. Vel quantum ad Deum, ut objectum, quia votum aſtringit conſtrictione neceſſitatis. Vel quantum ad Deum, id eſt, quantum ad divinum judicium. Deus autem hunc, qui obligatus eſt voto ſolemni, reputat magis obligatum, pro eo quod non ſolum reputat eum ligatum ſibi, ſed etiam homini; non ſolum reputat promiſſionem factam acceptam, immo per miniſtrum poteſtatem corporis eſſe tranſlatam: & ideo Deus judicat, quod votum ſolemne impediat, non ſimplex; & hoc non tantum eſt manifeſtum in foro Eccleſiæ, ſed etiam in foro conſcientiæ.

3. Ad illud quod obiicitur, quod tenetur numquam coire, dicendum quod verum eſt, niſi fortiori vinculo ſolvatur; & quia matrimonium fortius eſt, & ideo dicunt, quod cum conſummatur matrimonium, tunc omnino abſolvitur a voto: ſed debet de eo pœnitentiam agere, quia votum violavit: unde dicunt quod poteſt debitum petere, & ſolvere. Sed hoc non credo, ſcilicet quod abſolvatur a voto quantum ad matri-

A monium, niſi in quantum jus matrimonii compellit eum agere contra votum; ſed non compellit jus matrimonii debitum petere, quia hoc eſt libertatis, ſed ſolum ſolvere: ideo dico quod poteſt ſine peccato ſolvere, quia facit id ad quod tenetur: numquam tamen poteſt ſine peccato petere: & ſi uxor moriatur, tenetur omnino continere.

4. Quod tamen obiicitur, quod matrimonium non conſummatum non impedit votum. Ratio hujus eſt: quia nullum fit ei præiudicium: poteſt enim uxor, ſive ſponſa alteri nubere: ſed per matrimonium conſummatum omni voto præjudicium

B generatur.

QUÆSTIO II.

An votum poſſit permutari.

S. Thom. 2. 2. q. 88. art. 12.
Et 4. Sent. d. 38 q. 1 art. 1 q. 1 & art. 4 q. 1
Richardus 4. Sent. d. 38. art. 8. q. 1. & 2
Franciſcus de Mayr. 4 Sent. d. 38 q. 1 art 5
Stephanus Brulef 4. Sent. diſt. 38 q. 5.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 38. q. 6.

De obligatione voti in comparatione ad commutationem, utrum poſſit commutari. Et quod non videtur; Animal, quod immolari debet Domino, mutari non poteſt nec in peius, nec in melius: ergo, &c. *Ad opp. Lev. ult*

C

2. Item; Quodcumque voveris; redde; ergo ad illud quod vovet homo, tenetur; ergo non poteſt commutari. *Eccl. 5*

3. Item ſicut veritas locutionis conſiſtit in concordia voluntatis, & intellectus; ſic veritas voti in concordia promiſſionis, & ſolutionis: ſed quandocumque vox diſcordat ab intellectu; eſt ibi falſitas; ergo & in voto quando promiſſio diſcordat a ſolutione; ſed unuſquiſque tenetur eſſe verax in promiſſione; ergo, &c.

4. Item quod non poſſit ſine auctoritate ſuperioris, videtur. Bernardus de diſpenſatione, &c. Bene ordinatis mo-

Digitized by Google

Bern de diſpenſ. poſt medium.

monaſteriis nullus meo conſilio egredietur deſiderio arctioris vitæ ſine licentia ſuperioris: ſi ergo de hoc magis tenetur, patet,

5. ITEM quod ſuperior non poſſit mutare; videtur, quia æque obligat votum ſolemne, ut matrimonium, ſed matrimonium nullius auctoritate ſuperioris poteſt mutari: ergo nec votum.

Fundam. Bernard. de diſpenſ. poſt initium.

CONTRA: Votum inſtitutum eſt ad charitatem fovendam: ſed dicit Bernardus quod illud quod ex charitate inſtitutum eſt, contra charitatem ſuſtineri non debet: ergo ubi eſt neceſſitas, vel utilitas, cum charitas exigat, poteſt cummutari: ſed hoc eſt per votum: ergo, &c.

ITEM ſemper licet proficere ſecundum ſtatum: ergo & votum de bono in melius commutare: ergo, &c.

ITEM ſi quis emittit duo vota incompoſſibilia, quorum alterum eſt perfectius, impleto perfectiori abſoſolvitur ab alio, quod prius vovit: ergo, &c.

ITEM ſicut teſtamentum eſt propriæ voluntatis, ita & votum; ſed quamdiu homo vivit, poteſt mutare teſtamentum: ergo & votum ſine omni licentia.

CONCLUSIO.

Votum poteſt mutari, & propter neceſſitatem ſupervenientem, & propter periculum imminens ex obſervatione.

RESP. AD ARG. Dicendum quod licet votum mutare ex cauſa, illud ſcilicet quod recipit recompenſationem; ſed non ex levitate, nec ex propria voluntate, quam obligavit, ſed ex neceſſitate, ſive utilitate, cum prælati auctoritate, excepto voto religionis, vel etiam ſtatus perfectioris, in quod poteſt aliud votum commutari ſine prælati licentia, quia propter ſui dignitatem licentia dant jura. Sanum eſt tamen conſilium, quod fiat ſuperioris auctoritate, ubi non creditur, quod contradicat: ne videatur ex levitate procedere, & auctoritatem ſuperioris contemnere.

Ratio autem quare licet votum mutare, & commutare, eſt propter neceſſitatem ſupervenientem, vel propter periculum, quod imminet frequenter in obſervatione, vel propter majorem utilitatem & voventis & aliorum. In his enim ratio recta, & divina illuſtratio manifeſte clamat, quod per mediatorem & procuratorem debeat, & poſſit provideri, ut Deus non damnificetur, nec iſte periclitetur, in quo & iſte debuit ſalvari, & Deus honorari, & propter quod votum ordinatum eſt fieri; & ideo ex hoc poteſt commutari. *Ratio commutationis.*

Quod tamen obiicit de teſtamento, non eſt ſimile, quia teſtamentum non obligat, ut votum. *Reſp. ad ult. pro fundam.*

1. AD illud quod obiicitur de Levitico ſecundum Gloſſam, ſolvendum eſt quod non poteſt propria auctoritate.

2. 3. 4. AD illud quod obiicitur de Eccleſiaſte, dicendum quod illud intelligitur in ſe, vel in æquivalenti. Et per hoc patet de veritate, quia concordat impletio promiſſioni, dum datur æquivalens illi. Quod vero dicit Bernardus de aſcendentibus ad altiorem ſtatum, credo quod dicitur conſulendo.

5. AD illud quod obiicitur ultimo de matrimonio, dicendum quod non eſt ſimile; quia vinculum matrimonii ligat non tantum ratione promiſſionis, ſed etiam ſignationis rei inſolubilis, in quam nulla poteſt auctoritas. Præterea non eſt unum matrimonium melius alio, ſicut votum: & ideo non competit matrimonium permutari, nec commutari, ſicut competit de voto.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO III.

An ſummus Pontifex poſſit diſpenſare in voto.

S. Thomas 2 2 q. 88 art. 10.
Et 4. Sent. d. 38. q. 1. art. 4.
Richardus 4. Sent. diſt. 38. art. 9. q. 2.
Franc. de Mayr 4 Sent. d. 38. q. 1. art. 7.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 38. q. 6.
Petr. de Tarant. 4. Sent. diſt. 38. q. 9. & 10.

Ad opp. DE obligatione voti in comparatione ad diſpenſationem: & quæritur, utrum ſummus Pontifex poſſit diſpenſare in voto, & quod non, videtur; quia Gloſſa ſuper illud Pſalmi; Vovete, & reddite, &c. dicit: Reddere eſt neceſſitatis: ſed circa ea, quæ ſunt de neceſſitate ſalutis, non poteſt diſpenſari; ergo, &c. *Pſal. 75.*

2. ITEM obligatio voti eſt ſecundum jus naturale, quod patet, quia omni tempore cucurrit: ſed pontifex non poteſt in ea quæ ſunt juris naturalis: ergo: &c.

3. ITEM Bernardus dicit; Quædam ſunt præcepta moralia primæ tabulæ ordinantia ad Deum: quædam ſecundæ ordinantia ad proximum: quædam ſuperaddita, ut canonicæ ſanctiones, & patrum inſtituta. In primis non poteſt diſpenſare, nec homo, nec Deus. In ſecundis non homo, ſed Deus. In tertiis & homo, & Deus. Ratio hujus eſt, quia præcepta primæ tabulæ immediate ordinant ad Deum: ſi ergo votum immediate ordinat ad Deum: videtur, &c.

4. ITEM qui non facit quod promittit, mentitur: ſed Papa non poteſt diſpenſare in mendacio; ergo nec in voto.

5. ITEM quod non in voto continentiæ ſpecialiter videtur: Non eſt digna ponderatio continentis animæ: ſi ergo continentia nullo modo poteſt recompenſari, patet, &c. *Eccli. 6.*

6. ITEM quod nec in voto paupertatis, videtur, quia perfectius eſt pro Deo mendicare, quam continere: ergo perfectius eſt votum paupertatis: ergo ſi diſpenſare non poteſt in voto continentiæ, nec paupertatis.

7. ITEM quod nec in voto obedientiæ: videtur, quia hoc eſt perfectiſſimum, quia in caſtitate vincit homo corpus ſuum, in paupertate mundum, in obedientia mactat homo ſeipſum: ergo; &c.

1. SED CONTRA: Quod poſſit in omni diſpenſare, videtur: quia votum unum non minus obligat, quam aliud: ſed poteſt diſpenſare in aliquo, utpote in voto peregrinationis, & abſtinentiæ: ergo & in omni. Fundam.

2. ITEM quod ſpecialiter in voto continentiæ, videtur; quia diſpenſatio locum habet, ut dicit Bernardus, *Bernard. de diſpen. poſt initium.*
B ubi cadit neceſſitas, vel communis utilitas: ſed poſſibile eſt quod aliquis ex defectu mulieris incurrat periculum mortis, ſicut dicitur de rege Ludovico. Sed poſſibile eſt quod omnes moriantur, qui poſſunt generare, ſolo eo remanente, qui vovit, & remanente Papa, & muliere; ergo ſi neceſſitas eſt conſervationis ſpeciei, in caſu iſto poſſet contrahere.

3. ITEM poſſibile eſt ex matrimonio pacem Eccleſiæ dari, quæ eſt communis utilitas; & communis utilitas præferenda eſt bono privato; ergo, &c.

4. ITEM quod in voto paupertatis, videtur: quia diſpenſare poteſt in vo-
C cto abſtinentiæ: ſed majus eſt carnem ſuam macerare, quam divitias dimittere: ergo, &c.

5. ITEM quod in voto obedientiæ, videtur, quia ſummus Pontifex aſſumit de religionibus ad dignitates, & prælationes; ſed ſic aſſumpti non tenentur obedire prælatis ſui ordinis, quibus voverunt obedientiam; ergo, &c.

CON-

Digitized by Google

CONCLUSIO.

Votum poteſt diſpenſari a ſummo Pontifice, prout diſpenſatio dicit juris declarationem, non autem ut dicit juris relaxationem.

Opinio aliorum. Resp. ad Arg. Dicendum quod diſpenſatio dicitur dupliciter. Uno modo juris relaxatio. Alio modo juris declaratio. Dicunt ergo aliqui, quod Papa poteſt in voto diſpenſare, ſecundum quod diſpenſatio eſt juris relaxatio, eo quod ejus auctoritas eſt ſupra obligationem voti. Et rationem hujus aſſignant, quia Papa eſt immediatus omnium Prælatus: & ad ipſum ſpectat omnium ordinatio, maxime quantum ad ea, quæ ſunt ſupererogationis. Et quia omnium voluntates ejus ſubſunt autoritati, & diſpoſitioni: ideo nullum votum aliter debet emitti, niſi cum hac conditione, niſi dominus Papa de vovente aliter duxerit diſponendum: & ideo nullus obligatur ad votum faciendum, cum Papa aliter diſponit. Quod ſi illam conditionem non apponat, tamen non poteſt eam excludere, & ideo dicunt, quod in omni voto poteſt diſpenſare, & ab omni tali obligatione abſolvere. Et ad omnes rationes reſpondent, quod non eſt ibi obligatio abſoluta, ſed conditionata: & ideo diſpenſare poteſt, cum poſſit illam conditionem infringere, ſi ſibi aliud de vovente placeat diſponere. Improb. Sed cum illa, quæ Deus conſulit facienda, abſque dubio bona ſint, ſine hæſitatione totis viſceribus implenda ſunt. Videtur etiam cum Deus voluerit unumquemque liberum eſſe, quod unuſquiſque ſine conditione aliqua talia poſſit, & debeat vovere. Et ideo alii dicunt, Opin. probabilis. quod Papa in nullo voto poteſt diſpenſare, ſecundum quod diſpenſare eſt juris relaxatio, quia obligatio voti pendet ex jure divino, non humano: ex jure naturali, non ex conſtitutione Patrum. Propterea Papa non habet poſſe, nec auctoritatem in votum relaxando jus, quia illud non eſt ei ſubjectum: habet A tamen poteſtatem, quantum jus ſibi dat: & ideo diſpenſare poteſt, ſecundum quod diſpenſatio eſt juris declaratio: & hæc poſitio eſt rationabilior, & ſecurior: quia magis per ipſam ſatisfit conſcientiæ.

Explicat. Ad intelligentiam ejus eſt notandum, quod jus obligationis voti conſtituitur ex duplici jure naturali, ex hoc videlicet quod homo debet eſſe verax in promiſſo: & ex alio, quod nihil debet homo promittere niſi ſalva ſua ſalute, & divinæ majeſtatis honore: ergo ex jure naturali eſt, quod quis per votum non impediri debet, quin facere poſſit ſibi utilius, & ideo acceptabilius: & ideo in o- B mni voto, quod recipit recompenſationem melioris boni, ſive ſimpliciter, ſive pro loco, & tempore Dominus Papa, cujus eſt jus dilucidare, poteſt diſpenſare. Et in hoc communiter omnes conveniunt, ſed diverſificantur penes modum diſpenſandi. Opinio 1. Aliqui enim dicunt, quod non eſt aliquod votum, quod pro loco, & tempore non recipiat recompenſationem, ideo nullum eſt, in quo non poſſit diſpenſare: unde dicunt, quod bono continentiæ præfertur bonum univerſalis Eccleſiæ, ut pax: & ideo in voto continentiæ, de quo minus videtur, poteſt fieri diſpenſatio, vel ſimplici- C ter, vel ad tempus, ſicut etiam aliquando factum eſt. Opinio 2. Eccli. 26. Alii vero dicunt, quod votum continentiæ non recipit recompenſationem, quia non eſt digna ponderatio animæ continentis quando obtinetur victoria de domeſtico inimico, in omnibus aliis eſt recompenſatio, ideo poteſt diſpenſari in omnibus, præterquam in hoc. Opinio 3. Tertii dicunt, quod perfectioni religionis, quæ eſt in imitatione Chriſti, nihil poteſt æquari, nec pro illa recompenſari. Et quia illa ſubſtantialiter conſiſtit in triplici voto, ſcilicet, continentiæ, paupertatis, & obedientiæ, quod in his tribus non poteſt diſpenſari: perfectio enim conſiſtit in aſſimilatione ad Chriſtum maxime, ſicut dicit Auguſtinus in Cap. 26. tom 4. libro

libro de vera religione: & quia in nullo tantum aſſimilatur homo Chriſto, ſicut in his, nihil poteſt hæc tria homini recompenſare, quoniam recompenſatio non tantum aliorum reſpicit bonum, verum etiam voventis, quoniam Deus vult, quod magis ſit unuſquiſque ſolicitus de ſua ſalute, quam aliorum. Quæ iſtarum trium opinionum ſit verior, fateor me neſcire, & ſatis poteſt quælibet ſuſtineri, ideo nullam aſſero. Si quis tamen velit hanc ultimam acceptare, non occurrit ei inconveniens manifeſtum, ut dicatur, quia nec in omni, nec in nullo, ſed in quodam ſic, & in quodam non.

A

Ad illud ergo quod obiicitur, quod in nullo poteſt diſpenſare, dicendum, quod illa argumenta currunt, ſecundum quod diſpenſatio eſt juris relaxatio, & ſic non poteſt: poteſt tamen ſecundum quod diſpenſatio eſt juris declaratio, quia jus concedit votum non teneri, cum poteſt recompenſari, & univerſaliter Domini Papæ eſt hoc jus interpretari: & ideo in omnibus aliis ab his tribus poteſt diſpenſare.

B

1. Ad illud quod obiicitur, ſi poteſt in uno, & in omnibus, dicendum, quod non eſt ſimile, quia conditio recompenſationis melioris non ſtat uniformiter in omnibus.

2. 3. Ad illud quod obiicitur, quod in voto continentiæ poteſt cadere neceſſitas, & utilitas, dicendum, quod non cadit: & præterea, cum certitudo non cadit, non cadit neceſſitas, quia numquam eſt infirmitas, a qua non poſſit quis niſi per coitum liberari. Non cadit neceſſitas reſpectu ſpeciei, quia numquam erit aliquis ſolus. Non cadit ibi major utilitas facientis: & ibi non eſt, quia commutat meritum centeſimi fructus in meritum trigeſimi. Præterea: ſi totum hic eſſet incertum, eſſet, quia

C

neſcitur, utrum infirmus per coitum ſanaretur: neſcitur, utrum ex coitu aliquis generaretur: neſcitur etiam, utrum ex matrimonio pax reformaretur: & non eſt dimittendum certum pro incerto: ideo non valet.

4. Ad illud quod obiicitur, quod votum abſtinentiæ voto paupertatis eſt majus, dicendum, quod falſum eſt, quia exercitatio corporalis eſt ad modicum utilis: pietas autem valet ad omnia, ut dicit Apoſtolus: & ſumma pietas eſt, quod omnia vendantur, & dentur pauperibus. Præterea difficilius eſt: plures enim inveniuntur, qui volunt jejunare, quam qui volunt mendicare. Præterea: Ibi non tantum eſt abdicatio rei terrenæ, ſed etiam voluntatis habendi: unde pauperculus veniens ad religionem, dimittit totum mundum ratione voluntatis habendi. 1. Tim. 4.

5. Ad illud quod obiicitur de voto obedientiæ, quod ſit diſpenſatio in religioſis, qui promoventur, dicendum, quod licet in prælationibus non teneantur obedire, & multa habeant, quæ non licerent eis, ſi eſſent ſubditi: tamen in neutro voto eſt diſpenſatum. Nam in voto paupertatis non diſpenſatur, quia non licet tali religioſo habere proprium, etiam ſi Papa diſpenſet: ſed tamen poteſt bona Eccleſiæ diſpenſare, ſicut Abbas bona monaſterii: nec amittit meritum paupertatis, ſed eſt divitiarum non dominus, ſed diſpenſator: non amator, ſed contemptor: non conſervator, ſed diſperſor in pauperes. Similiter in voto obedientiæ non eſt diſpenſatum, quia omnem obedientiam, quam debebat prius ſuo ſuperiori, debet Papæ; & Papa a ſua obedientia non poteſt eum abſolvere: & in talibus meritum obedientiæ commutatur in meritum paſtoralis curæ, nec eſt diſpenſatio, ſed exemptio proprius debet dici.

DI-

DISTINCTIO XXXIX.

De diſpari cultu, & aliis vitiis quando impediant conjugium. Et quod inter infideles verum eſt conjugium, ſed non ratum.

Exod. 34. Deut. 7.

POST hæc de diſpari cultu videndum eſt; hæc eſt enim una de cauſis, quibus perſonæ illegitimæ fiunt ad contrahendum matrimonium. Non enim licet Chriſtiano cum Gentili, vel Judæa inire conjugium, quia etiam in veteri teſtamento prohibitum eſt, fideles viros infideles ducere uxores, Domino dicente: Non accipias uxores de filiabus alienigenarum filiis tuis, ne traducant eos poſt Deos ſuos. Juxta hoc Domini præceptum Judæorum conjugia cum alienigenis inita Eſdras ſeparavit. Hoc idem etiam in novo teſtamento ſervatur. Unde Auguſtinus; Ne nubat femina, niſi ſuæ religionis viro, vel ne vir talem ducat uxorem. Id enim, ut dicis, jubet Dominus, docet Apoſtolus, utrumque præcipit teſtamentum. Item Ambroſius: Cave Chriſtiane Gentili vel Judæo filiam tuam tradere; cave ne Gentilem vel Judæam vel alienigenam, id eſt, hæreticam, & omnem alienam a fide tua, uxorem accerſas tibi. Item ſi quis Judæa, ſive Chriſtiana Judæo, ſive Judæa Chriſtiano carnali conſortio miſceatur, quicumque tantum nefas admiſerit, a Chriſtiano cœtu protinus ſegregetur. Ex his, aliiſque pluribus teſtimoniis apparet non poſſe contrahi conjugium ab his, qui ſunt diverſæ religionis, & fidei.

Lib. 1. de adul. conj. c. 21. hab. d. 28. q. 1. c. ſic enim, ad finem. l. 1. de Abraham 9. habetur. Ibid. cave. ex Concil. Urbanenſ. Ibid. ſi quis Jud.

De coniugio fidelis, & infidelis, & duorum infidelium.

1. Cor. 7

Hic autem videtur obviare quod Apoſtolus ait de imparibus conjugiis. Ego dico, non Dominus; Si quis frater habet uxorem infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, non dimittat illam: & ſi qua mulier, &c. Sed aliud hoc eſſe, aliud illud, evidenter oſtendit Auguſtinus: ibi enim agitur de illis conjugiis fidelium, & infidelium, quæ contrahuntur ab eis in diſpari religione, & fide manentibus. Apoſtolus vero agit de illis, qui unius ejuſdemque infidelitatis fuerunt, quando conjuncti ſunt. Sed cum veniſſet Evangelium, alter ſine altera credidit. Intelligis ne quid dicam? Attende ut rem ipſam diligentius explanem. Ecce conjuges duo unius infidelitatis fuerunt quando conjuncti ſunt, nulla de his quæſtio eſt, quæ pertineat ad illud præceptum veteris & novi teſtamenti, quo prohibetur fidelis cum infideli copulare conjugium. Jam ſunt conjuges, & ambo adhuc ſunt infideles. Tales ſunt adhuc, quales conjuncti ſunt. Venitque Evangelii prædicator credidit eorum unus vel una, ſed ita ut infidelis cum fideli habitare conſentiat; non jubet Dominus ut fidelis infidelem dimittat taliter conjunctum. Nec Apoſtolus jubet ut non dimittat, ſed conſulit ut ſi quis aliter agat, non ſit tranſgreſſor, ſicut & de virginibus conſulit. Monet autem quod eſt lucrandi occaſio, cum poſſit licite relinquere; ſed non expedit. Tunc enim non expedit id quod licitum eſt, quando permittitur quidem, ſed ipſius uſus aliis affert impedimentum ſalutis: ſicut diſceſſio fidelis, ab infideli, quam non prohibet Dominus, quia coram illo non eſt injuſta: ſed Apoſtolus ne fiat, conſilio charitatis ſuadet, ut nemo in ea juſſionis neceſſitate teneatur; ſed conſilii voluntate libere faciat. Ex his monſtratur inter fideles conjugium eſſe; & conſilium Apoſtoli non obviare præcepto Domini,

1. Cor. 7 1. Eſdr. 10

quo

quo jubet fidelem non jungi infideli, & ſi conjuncti fuerint, ſeparari. Legitur enim quod Eſdras Propheta, immo Dominus per eum juſſit Iſraelitis uxores dimittere alienigenas, per quas ibant ad Deos alienos, non illæ per maritos acquirebantur Deo. Recte hoc præcepit; quia per Moyſen juſſerat Dominus, ne quis uxorem alienigenam duceret. Merito ergo quas duxerant, Domino prohibente, Domino jubente dimiſerunt: quia ut ait Ambroſius; Non eſt putandum matrimonium, quod extra decretum Dei factum eſt; ſed cum cognoſcitur, emendandum, ut quando fidelis infideli copulatur. Sed ut ait Auguſtinus: Cum cœpiſſet gentibus Evangelium prædicari, jam conjunctos gentiles gentilibus comperit conjugibus; ex quibus ſi non ambo crederent, ſed unus vel una, & infidelis cum fideli conſentiret habitare, nec prohiberi a Domino debuit fidelis infidelem dimittere, nec juberi. Ideo non prohiberi, quia juſtitia permittit a fornicante diſcedere. Et infidelis hominis fornicatio eſt major in corde; nec vera ejus pudicitia cum conjuge dici poteſt; quia omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt, quamvis veram fidelis habeat pudicitiam, etiam cum infideli conjuge, quæ non habet veram. Ideo autem nec juberi, quia nec contra juſſionem Domini gentiles fuerunt ambo conjuncti. Licitum ergo erat per juſtitiam fidelis infidelem dimittere; ſed licitum non erat faciendum propter liberam benevolentiam. Evidenter apparet, & inter infideles conjugium eſſe, & Apoſtolum de illis agere, qui in infidelitate conjuncti fuerunt, & poſt alter ad fidem converſus eſt, cum quo etiam infidelis habitare conſenſit, & hunc non dimittere fideli conſulit Apoſtolus; quia forte per fidelem ſalvabitur infidelis.

In cap. 7. 1. Cor. hab. 28. q. 1. c. 1. l. 1. de adult. conjug. c. 28. hab. ubi ſup. Matt. 19. Non eſt vera pud. fidelis cum inf. & hab. 28. q. 1. in princ. Rom. 14. 1. Cor. 7.

De fornicatione ſpirituali, ob quam poteſt dimitti conjux.

Poteſt nihilominus licite dimittere; quia in infideli eſt fornicatio, ſi non corporis, tamen mentis. Cauſam enim fornicationis Dominus excepit. Fornicationem vero generalem, & univerſalem intelligere cogimur, non modo ſcilicet corporalem, ſed ſpiritualem; de qua Auguſtinus ait; Idololatria, & quælibet noxia ſuperſtitio fornicatio eſt. Dominus autem permiſit ex cauſa fornicationis uxorem dimitti, ſed non juſſit; & ſic dedit Apoſtolo locum monendi, ut qui voluerit, non dimittat; poteſt tamen licite dimittere. Si enim fornicatio carnis deteſtanda eſt in conjuge, quanto magis fornicatio mentis, id eſt, infidelitas.

In Gloſſa 1. Cor. 7. c. Si quis Matt. 19. In ſerm. Domini in monte lib. 1. & hab. 28. q. 1. Idolol.

Pro quibus vitiis poſſit dimitti.

Si autem quæris; An propter aliud vitium niſi propter infidelitatem, vel idololatriam poſſit dimitti; attende quid Auguſtinus ait; Si infidelitas fornicatio eſt, & idololatria infidelitas, & avaritia idololatria; non eſt dubitandum & avaritiam fornicationem eſſe. Quis ergo quamlibet illicitam concupiſcentiam poteſt a fornicationis genere ſeparare, ſi avaritia fornicatio eſt? Ex quo intelligitur, quod propter illicitas concupiſcentias non tantum quæ in ſtupris cum alienis viris vel feminis committuntur, ſed ob quaslibet quæ animam a lege Dei aberrare faciunt, & pernicioſe corrumpi; poſſit ſine crimine & vir uxorem ſuam dimittere, & uxor virum. Item rectiſſime dimittitur, ſi viro ſuo dicat; Non ero uxor tua, niſi mihi de latrocinio divitias congreges; vel niſi ſolita lenocinia exerceas, aut ſi quid aliud facinoroſum a viro ſuo expetat. Tunc ille ſi veraciter pœnitens eſt, habetque fidem per dilectionem operantem, membrum, quod eum ſcandalizat, amputabit. Ex his apparet quod non ſolum infidelitas, ſed etiam quælibet concupiſcentia, quæ pernicioſe turpiterque corrumpit, fornicatio ſpiritualis eſt; per quam vir uxorem, vel uxor virum dimittere poteſt. Conſulit tamen Apoſtolus, ne fidelis dimittat infidelem volentem cohabitare, nec a Deo revocare.

Ibid. Aug. de fide & ope c. 16. & hab. 28. qu. 1. uxor leg. 1. Cor. 7.

An

Digitized by Google

An fideli liceat aliam ducere, infideli diſcedente vel dimiſſa.

In con. circa cap. 7 1. Cor. hab. 28. q. 2. c. 1 & quaſi per totum Ib. ſtatim Ad Hilar. In Gloſſa 1. Cor. 7. Non eſt enim. Aliquid ſimile hab. 28. q. 1. & 2

Hic quæritur, ſi fidelis dimittat infidelem, vel infidelis a fideli diſcedat, an liceat fideli aliam ducere. Videtur auctoritas teſtari, quod illa vivente alteram ducere non valeat. Ambroſius enim verba Apoſtoli exponens ait: Alioquin ſi diſceditis ab invicem, & volentes cohabitare dimittitis, & aliis vos copulatis, adulteri eſtis: & filii veſtri, qui de hac copula naſcuntur, immundi, id eſt, ſpurii ſunt. Item: Si quis habuerit uxorem virginem ante baptiſmum, vivente illa, poſt baptiſmum alteram habere non poteſt. Crimina enim in baptiſmo ſolvuntur, non conjugia.

Quæ præmiſſis contraria videantur.

Sed contra. Ambroſius teſtatur: Si infidelis, dicit Apoſtolus, diſcedit, diſcedat. Non enim eſt ſervituti ſubiectus frater, aut ſoror in hujuſmodi: quia non debetur reverentia conjugii ei qui horret auctorem conjugii. Non eſt enim ratum matrimonium, quod ſine devotione Dei eſt: & ideo non eſt peccatum ei, qui dimittitur propter Deum, ſi alii ſe copulaverit. Contumelia enim Creatoris ſolvit jus matrimonii circa eum, qui relinquitur, ne accuſetur alii copulatus. Infidelis autem diſcedens, & in Deum peccat, & in matrimonium, nec eſt ſervanda ei fides conjugii, qui ideo receſſit, ne audiret Chriſtum eſſe Deum Chriſtianorum conjugiorum. Si vero ambo crediderint, per cognitionem Dei confirmatur conjugium.

Determinatio.

Totum hoc caput habet Gr. 28 q. 2. in fin.

Attende hæc prædictis contraria poſſe videri, ita ut ſibi Ambroſius contradicere videatur. Sed diſtinguendum eſt hic, aliud eſſe dimittere volentem cohabitare, aliud dimitti propter Deum ab illo, qui horret nomen Chriſti. Ibi lex benevolentiæ non ſervatur, hic veritas cuſtoditur. Et ideo cum liceat dimittere volentem cohabitare, non tamen ea vivente aliam ducere licet. Diſcedentem vero ſequi non oportet, & ea vivente aliam ducere licet. Sed hoc non eſt intelligendum, niſi de his, qui in infidelitate ſibi copulati ſunt. Sed ſi ad fidem uterque converſus eſt, vel ſi uterque fidelis matrimonio conjunctus eſt, & poſt alter eorum a fide diſceſſerit, & odio fidei conjugem reliquerit, dimiſſus diſcedentem non comitabitur: nec tamen, illa vivente alteram ducere poterit: quia inter eos fuerat ratum conjugium, quod non poteſt diſſolvi.

Quidam dicunt conjugium non eſſe inter infideles, & quare.

Gratianus 28. q. 1. c. 1 Rom. 14. Lib. 1. de adult. conju. c. 18

Sunt tamen nonnulli, qui inter infideles aſſerunt non eſſe conjugium: quia nec rata, nec legitima eſt eorum copula. Rata non eſt, quia ſolvi poteſt: nec legitima, quia Apoſtolus ait: Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt. Eorum autem conjunctio non eſt ex fide, & ideo peccatum eſt. Non eſt ergo conjugium: quia nullum conjugium peccatum eſt. Auguſt. etiam dicit, quia non eſt vera pudicitia infidelis cum fideli. Sed vera negatur eſſe pudicitia, non quod infidelium conjugium non ſit verum, ſed quia non habet illud triplex bonum, quod excuſat coitum, & meretur præmium. Item illud Apoſtoli: Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt, non ita intelligendum eſt, ut quidquid fit ab infidelibus, peccatum ſit; ſed omne quod fit contra fidem, id eſt, conſcientiam, male fit: & ad gehennam ædificat. Vel in omni eo, quod infidelis facit, peccat: non quia illud facit, ſed quia non eo modo illud facit, quo debet, non referens ad debitum finem.

Quod

Digitized by Google

Quod legitimum ſit conjugium infidelium, ſed non ratum, & quare.

Copula ergo maritalis, quæ eſt inter infideles, conjugium eſt legitimum, ſed non ratum. Legitimum, quia eſt inter legitimas perſonas; ſed non ratum, quia ſine fide. Conjugium vero fidelium eſt legitimum, & ratum, ſi tamen legitimæ ſunt perſonæ. Quod autem legitima ſit infidelium conjunctio, Auguſtinus teſtatur dicens; Uxor legitima ſocietate conjuncta ſine ulla culpa relinquitur, ſi cum viro Chriſtiano permanere noluerit. Ex hoc etiam probatur, quod infideli ad fidem converſo Apoſtolus conſulit infidelem non dimittere; quod non faceret, ſi non eſſet inter eos legitimum conjugium. Legitimum eſt quod legali inſtitutione, vel provinciæ moribus, non contra juſſionem Domini contrahitur.

In l. de fide & operibus c. 16 & habetur 28. q. 1 Uxor legitima. Hug 4 Sent. c. 9 Cor

DISTINCT. XXXIX.

De impedimentis, quæ faciunt omnino illegitimum ad contrahendum matrimonium cum quodam, & cum quodam non: quod venit ex cultus diſparitate.

Poſt hæc de diſpari cultu videndum eſt.

Expoſitio textus.

Supra determinata ſunt impedimenta, quæ matrimonium impediunt reſpectu omnis perſonæ. Hic determinatur impedimenta, quæ reſpiciunt perſonas determinatas. Et dividitur hæc pars in duas, quoniam aliquæ perſonæ non ſunt legitimæ propter nimiam diſtantiam, ut illæ, in quibus eſt cultus diſparitas. Quædam propter nimiam convenientiam, ut illæ, in quibus eſt ſpiritualis, vel carnalis proximitas. Ideo hæc pars habet duas. In prima agit de impedimento, quod venit ex cultus diſparitate. In ſecunda de impedimento, quod venit ex proximitate, infra: *Nunc ſupereſt de cognitione, &c.* Prima pars habet duas. In prima agit de cultus diſparitate per comparationem ad matrimonii contractionem, In ſecunda per comparationem ad diſſolutionem, ibi: *Poteſt tamen licite dimittere, &c.* Prima pars habet duas. In prima determinat veritatem. In ſecunda diſſolvit dubitationem, ibi; *Huic autem videtur obviare, &c.* Ubi oſtendit quod quamvis matrimonium non poſſit contrahi inter fidelem & infidelem, poteſt tamen eſſe, ſi prius contractum eſt. Similiter ſecunda pars, in qua agitur de matrimonii diſſolutione, duas habet. In prima determinat veritatem. In ſecunda manifeſtat mentientes, ibi; *Sunt tamen nonnulli, qui inter infideles, &c.* Ubi reprehendit eos, qui dicebant inter infideles non eſſe conjugium. Prima pars habet duas. In prima parte agit de diſſolutione matrimonii, quo ad cohabitationem inter eos, qui ſunt diſparis cultus. In ſecunda, de diſſolutione matrimonii, quo ad vinculi fractionem, ſive omnimodam ſeparationem, oſtendens, quod ſi infidelis non vult cohabitare, fidelis poteſt contrahere, ibi: *Hic quæritur, ſi fidelis dimittat infidelem, &c.*

Diviſio.

Diſt. 40.

Evidenter apparet non poſſe contrahi conjugium ab his, qui ſunt diverſæ religionis, & fidei, &c.

Dub. I.

Videtur ex hoc, quod ſi aliquis vult baptizari, & eſt fidelis, quod etiam ante Baptiſmum contrahi poſſit cum alio.

Resp. Dicendum quod fides non tantum accipitur pro habitu credendi, quantum accipitur pro ſacramento fidei, & hoc probatur per illud, quod dicitur xxviii. quæſt. 1. Cave Chriſtiane: & infra: Si Chriſtiana ſit, non eſt ſatis, niſi ambo initiati ſint Sacramento Baptiſmi. Unde Hugo fuit iſtius opinionis, quod hoc intelligitur,

Digitized by Google

tur, quantum ad Sacramentum Baptiſmi, ſcilicet diſparitas, cultus, quamvis ergo talis fidem habeat, tamen non habet fidei ſacramentum; ideo non eſt perſona ad contrahendum legitima.

Apoſtolus ne fiat, conſilio charitatis ſuadet. Dub. II.

Videtur male dicere, quia ex hoc videtur: quod fidelis licite poſſit cum infideli cohabitare: ſed contra XXVIII. quæſt. I. Judæi, &c. Non poteſt infidelis in ejus permanere conjunctione, quæ jam in Chriſtianam tranſlata eſt fidem, & in duobus capitulis ſubſequentibus idem dicitur.

RESP. Dicendum quod hoc aliqui voluerunt diſtinguere, quod illud Apoſtoli intelligitur de paganis, qui ad fidem facilius convertuntur: ſed ille Canon intelligitur de Judæis, qui obſtinati ſunt adeo, quod potius converterent converſos, quam per ipſos proficerent: ſed cum omnes ſint in malitia nunc obſtinati, iſta diſtinctio non habet locum: ſed in primitiva Eccleſia cum tam Judæi, quam gentiles paſſim converterentur ad fidem, & cum modico adjutorio, propter ſalutem coniugum conceſſit, & conſuluit Apoſtolus tunc cohabitare; ſed poſtmodum Judæi adeo ſunt obſtinati in malitia, quod potius volebant pervertere, quam converti, adhuc gentilibus ad fidem intrantibus, & tunc concedebatur cohabitare gentilibus, non Judæis: nunc autem, quia utrique ſunt in malitia obſtinati, propter periculum corruptionis vitandum neutris conceditur cohabitare ſine contumelia Creatoris; quia ſemper præſumitur, niſi velint converti quod velint cohabitare in contumeliam Creatoris.

Ex quo intelligitur, quod propter illicitas concupiſcentias, &c. Dub. III.

Innuit, quod propter quaslibet illicitas contumelias poteſt vir dimittere uxorem: & hoc idem ſupra probavit. Sed in contrarium obiicitur. Hieronymus: Si uxor peccat in animam ſuam, non eſt polluta viro ſuo: ergo vir non poteſt eam dimittere. Et hoc eſſe videtur ratione, quia vir non habet poteſtatem animæ uxoris, ſed tantum corporis. Sed omne peccatum, quodcumque fecerit homo, excepta fornicatione, eſt extra corpus: alia enim peccata animam offendunt: ergo, &c. Item per deductionem ad inconveniens improbatur hoc ipſum, quia cum vix reperiantur de ſæcularibus perſonis aliquæ, quæ non peccent aliquando, tunc fere omnia matrimonia poſſunt licite ſeparari.

RESP. Dicendum, quod non eſt conceſſum propter fornicationem fieri matrimonii diviſionem, niſi eatenus, quatenus per illam fornicationem alter læditur, vel offenditur, qui eſt matrimonio aliter copulatus. Secundum hoc nota, quod fornicatio tripliciter dicitur, proprie, communiter, communiſſime. Proprie dicitur fornicatio eſſe peccatum circa actum carnis, utputa quia coit cum non ſua, vel non ſuo. Communiter dicitur fornicatio in Scriptura idololatria, per quem modum Prophetæ ipſos idololatras meretricibus fornicariis frequenter comparant, ſicut patet. Communiſſime dicitur fornicatio, omnis concupiſcentia inordinata, qua offenditur Deus, & relinquitur. Prima fornicatio non poteſt fieri ab uxore ſcienter, quin fiat injuria viro: & ideo per illam poteſt fieri divortium etiam pro unico ſolo actu, ſi poſſit probari, etiam quantum fornicans pœniteat. Secunda vero tunc eſt in iniuriam coniugis, quando conjux in illa perſeverat, quia tunc eſt via ducendi ad corruptionem, & ideo per illam poteſt fieri ſeparatio ſi conjux nolit pœnitere. Si autem vult pœnitere, & redire, non poteſt repudiare eam. Fornicatio tunc eſt in damnum conjugis, quando dat ei occaſionem ſcandali: ut quando non vult cum eo quiete vivere, niſi conſen-

ſentiat male facere: & tunc eam poteſt dimittere vel quantum ad torum, vel quantum ad cohabitationem, non ſimpliciter, ſi ambo ſunt fideles. Et per iſtum modum ſunt intelligendæ auctoritates ad hoc inductæ, nam propter alia genera peccatorum non poteſt dimittere, nec quantum ad torum, nec quantum ad cohabitationem niſi præſtent magnam occaſionem ruinæ, & vehementer timeatur de lapſu; tunc enim licet dimittere, ſicut dicitur hic, & dicitur XXV. q. I. Si oculus tuus ſcandalizat te. Gloſſa: In manu, & in oculo dextro poſſunt accipi frater, uxor, & propinquus, qui alias non debet dimitti, ſed debet corrigi: ut Extra. De divortiis: Quæſivit, & infra; Mulier pro furto, vel alio crimine viri ſui niſi religionem ſuæ fidei corrumpere velit, ab eo ſeparari non debet, & ſic patent objecta.

Mat. 5.

Filii veſtri, qui de hac copula naſcuntur, immundi, id eſt, ſpurii ſunt.
Dub. IV.

ITEM eſt hic quæſtio: utrum natus ex parte fideli, & matre infideli debeat ſequi patrem, aut matrem. Et quod matrem, videtur: quia ſicut in præcedentibus habitum eſt, partus ſequitur ventrem. Item proles in principio magis indiget materno ſolatio, quam paterno: ergo magis debet relinqui matri: ſed mater eſt Judæa, vel infidelis. Sed contra XXVIII. q. I. Judæi, & infra: Illi qui procreati ſunt de infidelibus mulieribus, & fidelibus viris, Chriſtianam ſequentur religionem, non Judaicam ſuperſtitionem.

RESP. Dicendum quod proles aut pervenit ad adultam ætatem, aut non. Si pervenit, cum ſalus ſua pendeat ex libera ejus voluntate, ejus eſt requirendus conſenſus, & ſi non vult conſentire, cum juſtitiam Deus nulli invito tribuat, poteſt cum infideli matre, vel patre remanere. Si autem minor eſt, cum ſalus ſua ſit a parentibus procuranda, qui etiam ad cultum Dei debuerunt procreare, & A genuerunt filium iræ: recte ſecundum jus vetus, & etiam novum, ſicut patet de converſione infidelium: Ex litteris, debet ſequi fidelem in favorem fidei, & ſalutis, & parvuli, & boni matrimonii: nec poteſt mater præcipere propter parvitatem, in qua indigeat ejus ſolatio: nec allegare laborem propter periculum damnationis, quod imminet ſi ipſum detineat in infidelitatis errore; & hoc totum probatur per illud, quod habetur in prædicta decretali de converſione infidelium; Ex litteris.

Si vero ambo crediderint, per cognitionem Dei confirmatur conjugium.
B *Dub. V.*

Ponatur, quod primo credit unus, & alter diſcedat, & nolit cohabitare, vel fornicetur, & poſtea convertatur, utrum reddendus ſit ei vir ſuus, an ille poſſit excipere de injuria dimiſſionis, vel fornicationis. Et quod habeat reddi, videtur per litteram iſtam. Item quod non poſſit excipere, videtur; quia in Baptiſmo omnia ſunt dimiſſa quo ad culpam, & pœnam. Sed in contrarium videtur littera præcedens, quia contumelia Creatoris ſolvit; ergo ſi ſolutum eſt, videtur, quod altero nolente ſit reintegrandum. Item iſte fidelis ſtatim ut C dimiſſus fuit, potuit contrahere: ergo ſtatim fuit abſolutus a ligamine: ergo non videtur, quod uxor poſſit eum repetere.

RESP. Dicendum quod ſi conjuges ſucceſſive ad fidem veniant, ſi neuter alterum dimiſit, nec fornicationem commiſit, compellendi ſunt inſimul cohabitare, & affectione maritali ſe invicem tractare, ſi autem alter ab altero diſceſſerit, refert quis utrum fidelis ab infideli, an econverſo. Si fidelis ab infideli, hoc libere potuit, & ſine culpa: unde illud in nullo ſibi præjudicat. Si infidelis a fideli, poteſt fidelis etiam poſtquam venit ad fidem, excipere: & ſi vult, poteſt eam recipere; tamen compelli non debet, quia ſtatim ab

ab eo eſt abſolutus. Sed de fornicatione diſtinguendum, quia primo converſus aut dedit occaſionem fornicandi, utpote quia repudiavit: aut non. Si dedit, non poteſt propter fornicationem excipere. Si vero non dedit tunc poteſt excipere. Ad illud quod obiicitur, quod omnia dimittuntur in Baptiſmo, dicendum, quod verum eſt quantum ad Deum: ſed non oportet quod dimittantur, ita quod libertati proximi injurietur: & ſic patet illud, ſicut ſupra dictum eſt de pœnitentia.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam præſentis diſtinctionis, quæritur de impedimento, quod habet eſſe in matrimonio ex cultus diſparitate. Et de hoc duo quæruntur principaliter. Primo quæritur de diſparitate cultus per comparationem ad matrimonii contractionem. Secundo, per comparationem ad diſſolutionem. Circa primum quæruntur quatuor. Primo quæritur, utrum matrimonium poſſit contrahi inter fidelem, & infidelem. Secundo quæritur, utrum ſacramentum matrimonii poſſit contrahi inter fidelem, & infidelem. Tertio, utrum matrimonium contractum inter infideles excuſet a peccato. Quarto, utrum matrimonium contractum in infidelitate ponat in numerum cum matrimonio fidelium.

QUÆSTIO I.

An matrimonium poſſit contrahi inter fidelem & infidelem.

S. Thom. in ſuppl. 3. p. q. 59. art. 1.
Et 4. Sent. d. 39. q. 1. art. 1.
Scot. 4. Sent. diſt. 39. q. 1.
Rich. 4. Sent. diſt. 39. q. 1.
Thom. Argent. 4. Sent. d. 39. q. 1. art. 2.
Franciſcus de Mayr. 4. Sent. d. 39. q. 1.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 39. q. 3.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 39. q. 1.

Ad opp. Gen. 41. CIrca quam ſic proceditur, & oſtenditur, quod matrimonium poſſit contrahi inter fidelem, & infidelem. Et primo exemplo: quoniam Joſeph contraxit cum muliere Ægyptiaca, nec reprehenditur, ſicut dicitur. Similiter Moyſes cum Æthiopiſſa, *Num. 12* ſicut innuitur, nec ipſum reprehenditur.

2. Item hoc videtur auctoritate: *Deut. 21* Si egreſſus ad pugnam, videris mulierem pulchram in medio caſtrorum captivorum, & adamaveris eam, intrabis ad eam, dormieſque cum ea, & erit uxor tua: conſtat quod de infidelibus loquitur.

3. Item: Sanctificatur mulier infidelis per virum fidelem, & econverſo: ergo inter fideles & infideles; eſt conjugium ſanctum: ergo & licitum. *1. Cor. 7*

4. Item ratione videtur: quia diverſitas, ſive diſparitas morum non impedit matrimonium contrahendum; ergo pari ratione nec diverſitas fidei, ſive cultus divini matrimonium impedit.

5. Item matrimonium eſt ſacramentum commune fidelibus, & infidelibus: ergo ſi ad omnes ſe extendit diſparitas, ſive talis repugnantia, ipſum non tollit.

6. Item omne impedimentum matrimonii impedit pro eo, quod obſiſtit alicui bono matrimonii: ſed cultus diſparitas nec nocet bono prolis, quia poteſt educari ad cultum Dei, nec fidei, nec ſacramenti: ergo nullo modo impedit.

Fundam. 1 Eſ. ult. Deut. 7. Ambroſius de Abrah. patriar. l. 1 c. 9

Contra: Probatur exemplo: dicitur, quod Eſdras ſeparavit viros ab uxoribus alienigenis: ergo non erat inter eos matrimonium.

Item auctoritate legis; Non ſociabis cum eis conjugia: loquitur de infidelibus, & alienigenis.

Item Ambroſius in lib. de Patriarchis: Cave Chriſtiane, Gentili, vel Judæo filiam tuam dare.

Item potiſſima diſtantia eſt inter fideles, & infideles: ſicut Chriſti ad Belial, & lucis, ad tenebras: ſi ergo in matrimonio magna eſt unio, nullum poteſt eſſe inter eos matrimonium.

CON-

Digitized by Google

CONCLUSIO.

Cultus diſparitas, & alterius partis infidelitas, impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum.

Resp. ad Arg. Dicendum quod in veteri lege diſtinguendum erat inter infideles, quia quædam mulieres erant infideles, & erant de terra Chanaam, quam Dominus promiſerat filiis Iſrael propter illius gentis obſtinationem in infidelitate, mandaveratque eas occidendas: & de talibus prohibitum erat. Unde ſi quis de populo Iſrael cum illis contraheret: cum eſſet contra Domini præceptum, non erat matrimonium. Quædam erant infideles de aliis nationibus, & de talibus non erat prohibitum, ſed permiſſum, & conceſſum, ubi non timebatur lapſus in idololatriam, ſicut in Joſeph, & Moyſe. Ratio autem quare prohibuit gentes illas, & non alias, fuit duplex. Una, quia judicaverat omnes reos mortis. Alia, qui obſtinatæ erant in malo. In novo Teſtamento alio modo eſt, quia infidelis eſt dupliciter. Aut quia caret fide, aut quia fidei ſacramento. Si quia fide tantum, ſic talis diſparitas, ubi nota eſt impedit matrimonium, ſed non dirimit jam contractum: ut ſi Catholicus contrahat cum hæretica baptizata. Si autem ſit infidelis, quia caret fidei ſacramento, utpute Baptiſmo; quis ſacramentorum Eccleſiaſticorum, & fidelium janua, & fundamentum eſt Baptiſmus, fidelis, qui contrahere habet ſecundum ſacramenta Eccleſiæ, ſi cum tali contrahat, nihil facit, etiam ſi ſit fidelis, dum tamen non habet Baptiſmum: Unde dirimit jam contractum.

1. 2. Cultus vero diſparitas præſtabat impedimentum in lege veteri non ſimpliciter, ſed ubi metuebatur periculum, & divinum aderat judicium, & ſuper hoc additum erat mandatum, ſic & in nova impedit non ſimpliciA ter, ſive de ſe, ſed ob viſitationem periculi, & diverſitatem ſacramenti Baptiſmi, & inhibitionem Eccleſiaſtici ſtatuti, quæ ortum habent a duobus prædictis, & ſic patent duo prima objecta.

3. Ad illud autem, quod obiicitur, quod ſanctificatur mulier, dicendum quod loquitur Apoſtolus de matrimonio contracto ante cultus diſparitatem, quod dicit manere, quia fideles viri plerumque ſalvant occaſionaliter, ſive ſanctificant mulierem, ſicut fides parturit filios.

4. Ad illud quod obiicitur de diſparitate morum, & cætera: dicendum, quod non eſt ſimile, quia diB ſparitas fidei facit diſparitatem ſacramentorum, non ſic diſparitas morum quia boni, & mali conveniunt in ſacramentis. Non tamen diſparitas fidei ſemper facit diſparitatem in ſacramentis, ſed eatenus, quatenus facit, periculoſior eſt.

5. Ad illud quod obiicitur, quod eſt ratione utriuſque, dicendum quod eatenus eſt commune, quatenus eſt legis naturæ, ſed non in quantum Eccleſiæ: & ſi fidelis contrahit, ſacramentum ejus jam eſt Eccleſiæ: ideo in hoc non communicat cum infideli, immo multum diſtat.

6. Ad illud quod obiicitur, quod non eſt contra aliquod bonum maC trimonii, dicendum quod falſum eſt, immo contra bonum prolis, quia alter conjugum de facili poteſt impedire, ne proles Domino dedicetur. Eſt etiam contra bonum fidei propter periculum fidei. Eſt etiam contra bonum ſacramenti; quia ex parte fidelis matrimonium natum eſt eſſe ratum, & inſolubile, cum ſit fundatum ſuper ſacramentum fidei: ex alia parte eſt contritum, quia non habet fundamentum: & ſic patet.

Digitized by Google

QUÆSTIO II.

An ſacramentum matrimonii ſit inter infidelem, & infidelem.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 59. art. 2.
Et 4. Sent. d. 39. q. 1. art. 2.
Richardus 4. Sent. diſt. 39. q. 2.
Thom. Arg. 4 Sent. d. 39. q. 1. art. 1.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 39. q. 2.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d 39. q. 2.

Ad opp. 1 Cor. 7. UTRUM ſacramentum matrimonii ſit inter infidelem, & infidelem. Et quod ſit innuit Apoſtolus: Si quis frater habet uxorem infidelem, &c. vocat uxorem cui cohabitandum: ſed non fuit uxor propter contractionem, quæ fuit poſt fidem, ſed ante: ergo, &c.

ITEM ratione videtur quod matrimonium eſt de dictamine legis naturæ: ſed lex naturæ communis eſt apud omnes; ergo, &c.

ITEM matrimonium diffinitur ſic: Matrimonium eſt maris & feminæ conjunctio individuam vitæ conſuetudinem retinens: ſed hoc eſt inter infideles: ergo, &c.

ITEM infideles, & hæretici habent vera ſacramenta Eccleſiæ, quamvis non habeant fidem, tamen habent verborum formam; ergo ſi matrimonium apud fideles contrahitur per verba experimentia conſenſum, & talis forma eſt apud infideles; ergo & matrimonii ſacramentum.

Fundam. 1. CONTRA 28. q. 1. Non eſt ratum conjugium, quod ſine Deo eſt: ſed tale eſt conjugium infidelium: ergo non eſt ratum; ergo non eſt matrimonium.

2. ITEM Ambroſius ibidem: Non eſt putandum conjugium, quod extra Dei decretum eſt factum: ſed tale eſt coniugium, infidelium: ergo, &c.

3. ITEM matrimonium eſt ſacramentum Eccleſiæ: ſed baptiſmus eſt fundamentum ſacramentorum Eccleſiæ: ergo non habentes baptiſmum non habent matrimonium.

4. ITEM matrimonium eſt ſacra- A mentum, & ſignum unionis Dei, & animæ, ſive divinæ naturæ, & humanæ; ſed hanc non percipiunt infideles, nec credunt; ergo non eſt eorum ſacramentum.

CONCLUSIO.

Matrimonium apud infideles eſt in officium, & excuſat a culpa, ſed non eſt ratum, neque in remedium, cum non ſit ſacramentum ob defectum fidei

RESP. AD ARG. Dicendum quod matrimonium eſt inſtitutum in officium, & in remedium, & in ſacra- B mentum; & iſta tria complete habet ſecundum quod eſt apud fideles. A- Explicat. pud fideles vero habet iſta ſecundum rationem ſemiplenam: nam eſt in officium, quia eſt procreatio prolis legitimæ, ſed non ad cultum Dei: apud fideles autem ad cultum Dei. Eſt in remedium, quia excuſat coitum a culpa mortali. Et rurſus, datur ibi gratia remittens concupiſcentiam, ratione benedictionis adjunctæ. Apud infideles vero maritali affectu uxores cognoſcentes eſt excuſatio a culpa, ſed non datur gratia: apud fideles, utrumque eſt. Item: Eſt etiam in ſacramentum apud fideles, quia ſignat unionem Dei, & animæ, C ſive unionem divinæ naturæ, non tantum aptitudine, ſed actu. Apud infideles vero aptitudine tantum: & præterea ratio ſacramenti maxime conſiſtit in ratificatione vinculi: apud infideles autem vinculum non habet ratificationem perfectam. Unde diſt. 28. q. 1. Si quis Judaice. §. Item id. Quoddam matrimonium ratum, & legitimum, ut fidelium. Quoddam legitimum, ſed non ratum, ut infidelium. Quoddam ratum, ſed non legitimum, ut matrimonium contractum a fidelibus in occulto. Si autem quæratur, quare matrimonium infidelium non eſt ratum, dicendum quod hoc eſt propter defectum ſacramenti fidei, & propter ſtatum, quia in tali iunctus eſt uxori,

in

Digitized by Google

in quo poteſt vinciri vinculo fortiori, ſcilicet ſuſcipiendo ſacramentum baptiſmi, & Chriſto alligari, a quo ſtatu nemo poteſt prohibere: & ideo poteſt in caſu iſtud vinculum infirmari. Habet enim ratitudinem, ut illo ſtatu in utroque manente non poſſit ſolvi.

1. Et per hoc patet reſponſio ad illud Auguſtini: Non eſt ratum: &c.

2. Ad illud quod obiicitur de Ambroſio, dicendum quod illud intelligendum eſt ſic: Extra decretum, id eſt, contra mandatum divinum.

3. Ad illud quod obiicitur, quod eſt ſacramentum Eccleſiæ, dicendum quod verum eſt, ſed non tantum Eccleſiæ, ſed etiam legis naturæ.

4. Ad illud quod obiicitur de ſignatione, dicendum quod etſi non actu repræſentet, tamen habitu: & hoc ſufficit ad hoc quod ſit ſacramentum. Vel dic, quod actu repræſentat, licet nemo præcipiat.

QUÆSTIO III.

An matrimonium infidelium excuſet coitum, ut ibi non ſit peccatum.

Richardus 4. Sent. diſt. 39. q. 3.
Steph. Brulef. 4 Sent. d. 39 q. 3
Petr. de Tarant. 4. Sent. d. 39. q. 3.

Ad opp. Rom. 14

Utrum matrimonium infidelium excuſet coitum, ſive conjugalem actum, ut non ſit ibi peccatum. Et quod non, videtur. Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt: ſed actus conjugalis apud infideles non eſt ex fide: ergo eſt peccatum. Si tu dicas, quod ibi appellatur fides conſcientia, & illud non dicitur eſſe ex fide, quia eſt extra conſcientiam, ſicut exponit Magiſter in littera. Obiicitur tunc de Gloſſa, quæ exponit, quod omnis vita infidelium eſt peccatum: ergo & vita matrimonialis peccatum eſt: ergo matrimonium non excuſat a peccato.

2. Item 28. q. 1. c. 1. non eſt vera pudicitia infidelis cum conjuge ſua: & eſt verbum Auguſtini: ergo infidelis non cognoſcit conjugem ſuam pudice, & cognoſcit pudice, vel impudice: ergo impudice: ergo coitus ejus non eſt ſine peccato.

3. Item ſacramenta Eccleſiæ apud hæreticos, quamvis ſint veracia, non tamen ſunt utilia: quoniam etſi habeant formam, tamen propter infidelitatem nullam habent efficaciam; ergo pari ratione apud infideles.

4. Item hæreticus baptizando peccat mortaliter, quia non baptizat, ut ad cultum Dei perducat, ſed ut ad errorem trahat: ſed infideles non procreant prolem ad cultum Dei: ſed potius ad permanendum in ſuis tenebris, & erroribus: ergo peccant coeundo propter prolem: ſed nullus coitus eſt iſto honeſtior, qui ſit propter prolem habendam: ergo nullus coitus in infidelibus ſit ſine peccato.

Fundam.

Contra: Triplex eſt pars continentiæ, ſcilicet virginalis, vidualis, & conjugalis: ſed infideles continentia virginali continendo non peccant: Similiter continentia viduali: ergo pari ratione nec continentia conjugali: ſed iſta eſt in reddendo, & petendo debitum uxori: ergo, &c.

Item infidelis qui habet uxorem, & cognoſcit eam affectu maritali, cognoſcit ſuam ordinato affectu; ſed actus tranſiens ſuper debitam materiam cum ordinatione affectus eſt abſque peccato: ergo actus conjugalis in infidelibus eſt abſque peccato.

Item matrimonium excuſat a peccato, aut ergo in quantum ſacramentum legis naturæ, aut inquantum ſacramentum Eccleſiæ. Si inquantum ſacramentum legis naturæ: ergo cum hoc modo ſit apud infideles: ergo excuſat eorum coitum. Si inquantum ſacramentum Eccleſiæ ſolum: ergo non excuſavit ante adventum Chriſti: ergo quotquot ante adventum Chriſti uxores cognoverunt, fornicatores fuerunt: ergo

Digitized by Google

cum hoc ſit nefas dicere, redit primum.

Item ubi eſt matrimonium, ibi eſt mutua obligatio: ergo cum apud infideles ſit matrimonium: ergo eſt ibi mutua obligatio: ergo alter alteri tenetur debitum reddere: ſed nullus peccat faciendo id, ad quod tenetur, niſi per malam voluntatem illud depravet: ergo ille, qui reddit debitum uxori ſuæ non peccat.

CONCLUSIO.

Matrimonium infidelium excuſat aliquo modo a culpa, quia eſt in remedium ſemiplenum, cum imperfecta ſint ibi bona matrimonii.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ſicut tactum eſt in præcedenti problemate, matrimonium infidelium eſt remedium ſemiplenum: & ratio hujus eſt, quia bona matrimonii imperfecta ſunt ibi, tum quia in eis deficit fides, tum quia deficit in eis ſacramentum fidei. Quia deficit fidei ſacramentum, ideo non eſt perfectum ſacramentum, ſive vinculum, cum poſſit fortiori vinculo ligari. Quia deficit fides, ideo non eſt perfectum remedium in eis: quia ſine fide impoſſibile eſt Deo placere: (Hebr. 11) & quamvis ſine fide poſſit quis in aliquo actu vitare peccatum, quia non agit malum, tamen impoſſibile eſt mereri præmium. Unde ſicut aliter eſt apud infideles continentia, & aliter apud fideles, quia fideles per pudicitiam evitant pœnam, & acquirunt palmam: illi vero, etſi vitent pœnam, cum a malo ceſſant, non tamen acquirunt palmam, ſic in matrimonio intelligendum, quia apud fideles tum propter meritum fidei, tum propter benedictionem Eccleſiæ non ſolum datur remedium, quod præſervat a culpa, ſed etiam datur gratia, quæ remittit concupiſcentiam: apud infideles vero nulla omnino datur gratia, tamen quia conjunguntur ſecundum divinum ſtatutum, vitant culpam, niſi affectio libidinoſa interveniat, quæ etiam apud Chriſtianos actum conjugalem fœdat, & ſic concedendæ ſunt rationes oſtendentes, quod matrimonium apud infideles aliquo modo coitum excuſat.

1. Ad illud ergo, quod obiicitur, quod non eſt ex fide: ergo eſt peccatum, dicendum quod illud intelligitur, ſicut prædictum eſt, & patet ex Gloſſa, quod non eſt ex fide, id eſt, contra conſcientiam, quia qui facit contra conſcientiam, ædificat ad gehennam. Sed quod ſubiungit, quod omnis vita infidelium eſt peccatum, hoc dictum eſt per concomitantiam, quia numquam eſt ſine peccato, pro eo, quod ſola fide purificentur peccata: & ideo, quidquid faciant, quamdiu ſine fide ſunt abſque peccato eſſe non poſſunt.

2. Ad illud quod obiicitur, quod vera pudicitia non eſt infidelis, &c. dicendum, quod vera tantum valet, quantum perfecta: unde dicitur non eſſe vera, quia non eſt perfecta. Sed iſta expoſitio aliquantulum eſt extranea: & ideo dicendum eſt, quod non eſt vera pudicitia, quia non habet verum, & proprium effectum virtutis, ſicut non eſt verum vinum, quod non habet operationem vini. Operatio autem, ſive effectus virtutis eſt, quia facit declinare a malo: & per hoc vitat pœnam: facit etiam quod bonum eſt, & per hoc acquirit gloriam: & quamvis apud infideles poſſit reperiri primum, non tamen ſecundum, ideo pudicitia non eſt vera virtus apud eos, & hoc eſt, quod dicit Auguſtinus: ubi deeſt cognitio æternæ, & incommutabilis veritatis, falſa eſt virtus etiam in optimis moribus. (Lib. Sent. Prosp. c. 106 t. 2)

3. Ad illud quod obiicitur, quod ſacramenta Eccleſiæ non habent efficaciam apud hæreticos, dicendum, quod non eſt ſimile de matrimonio, & aliis ſacramentis: nam in aliis præſtatur remedium contra morbum, qui jam ineſt. Unde in aliis datur gratia, vel effectus gratiæ, quo mediante curatur anima a morbi corruptela. In matrimonio autem, inquan-

quan-

Digitized by Google

quantum ſacramentum legis naturæ, A datur remedium præſervativum a culpa, ne quis in cognoſcendo mulierem peccet, licet inquantum eſt ſacramentum Eccleſiæ ratione benedictionis annexæ det etiam gratiam digne accedentibus; quoniam ergo infideles non ſuſcipiunt gratiam gratum facientem, nec ejus effectum, quamdiu ſunt in infidelitate, ideo alia ſacramenta non præſtant eis remedium, hoc vero ſolum poteſt eis præſtare, licet non perfectum, ſed ſolum ad cavendum malum.

4. Ad illud quod obiicitur, quod hæreticus baptizando peccat mortaliter, dicendum quod peccat, quia uſurpat, quod ſuum non eſt: & quia ſi actualiter intendat errorem inducere, tunc gravius peccat; ſed ſicut poteſt eſſe, quod aliquis hæreticus baptizet non intendens hominem perducere ad errorem: ſic poteſt eſſe quod aliquis generet prolem non intendens ad cultum idolorum pertrahere, ſed ſolum intendens poſteritatem habere. Et hoc quidem, quia caret intentione formata, non habet perfecte bonum prolis, nec meritum, quia tamen non habet intentionem deformatam, ideo non habet demeritum, & ideo tales filii judicari poſſunt legitimi quod eſt ſignum, quia matrimonialiter ſunt generati: aliter enim judicarentur illegitimi. Eſt e- C nim quadruplex differentia filiorum, ita apud infideles, ſicut apud fideles. Quidam enim ſunt naturales, & legitimi, ut qui de legitimis uxoribus generantur, & iſti debent, & poſſunt ſuccedere in bonis. Quidam legitimi, ſed non naturales, ut filii adoptivi: & iſti ſimiliter poſſunt ſuccedere. Quidam naturales, ſed non legitimi, ut illi qui nati ſunt de concubinis. Quidam ſunt nec legitimi, nec naturales, ut ſunt illi, qui de adulterio ſunt nati, vel etiam de inceſtu.

QUÆSTIO IV.

An bigamus ſit, qui ante & poſt Baptiſmum contrahit matrimonium.

Steph. Brulef. 4. Sent. d. 39. q. 4.

Utrum matrimonium ante Baptiſmum contractum ponat in numerum cum matrimonio contracto poſt Baptiſmum, ita quod talis judicetur bigamus. Et quod non, videtur. Hieronymus ſuper Epiſtolam ad Timotheum ſuper hoc: Oportet Epiſcopum eſſe unius uxoris, &c. Si unam habuit ante Baptiſmum, alteram poſt Baptiſmum, non eſt putan- B dus bigamus. *Ad opp.* *1 Tim. 3*

2. Item hoc ipſum oſtenditur ratione Hieronymi; Prorſus innovato per Baptiſmum, omnia vetera ſunt dimiſſa; ergo cum tale conjugium, & talis actus conjugalis ad ſtatum vetuſtatis pertineat: ergo habetur tamquam ſi non fuerit: ergo nec computatur cum matrimonio ſubſequenti.

3. Item ordinatus ante Baptiſmum, & ordinatus poſt Baptiſmum non eſt bis ordinatus, etiamſi ordinetur ab alio, & alio: ergo pari ratione conjugatus ante, & conjugatus poſt non eſt bis conjugatus, etiamſi contrahat cum alia, & alia.

4. Item ſecundum quid non connumeratur ei, quod eſt ſimpliciter; ſed vinculum matrimoniale eſt vinculum ante Baptiſmum imperfectum, & ſecundum quid, poſt vero eſt perfectum: ergo non debet unum alteri connumerari: ergo, &c.

Contra: Auguſtinus ſuper Epiſtolam ad Titum: Qui ante Baptiſmum habuit unam, & poſt Baptiſmum aliam, non eſt reputandus niſi bigamus. *Fundam.*

Item hoc videtur ratione ſua: In Baptiſmate crimina abolentur, non quod honeſtum eſt, utpote fœderatio conjugalis: ergo ſi non aboletur, adhuc manet, & judicatur iſte fuiſſe conjugatus: ergo ſi iterum contrahat, eſt judicandus bigamus.

Item

Item virgo, quæ corrupta fuit carne ante Baptiſmum, ſemper poſt judicatur corrupta, & numquam poterit inter virgines conſecrari: & hoc, quia amiſſio virginitatis reſpicit aliquid ex parte carnis: quod numquam poteſt recuperari: ergo cum bigamia reſpiciat diviſionem carnis: patet, &c.

Item ſi baptizatus apud hæreticos iterum baptizetur, quantum eſt in ſe iterat Baptiſmum, & puniendus eſt pœna rebaptizati: ergo cum conjugium ſit verum apud infideles, qui iterum contrahit, iterat matrimonium: ergo non poteſt eſſe niſi bigamus.

CONCLUSIO.

Matrimonium contractum ante Baptiſmum cum una, & poſt cum alia, facit bigamum.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ſicut expreſſe apparet, Hieronymus, & Auguſtinus hic fuerunt contraria opinati: & niſi quis velit diſtorquere verba, non video quomodo poſſint Opinio 1. reduci ad concordiam. Ideo enim in hoc habuerunt opiniones contrarias, quia fundati ſunt ſuper diverſa. Hieronymus enim voluit, quod omnis vita infidelium eſſet culpa; & quod matrimonium infidelium ad veterem hominem pertineret: & quia in Baptiſmo expoliatur vetus homo cum actibus ſuis, & induitur novus: hinc eſt, quod dixit, quod ſicut peccata præterita iſti non imputantur, nec computantur: ſic etiam nec conju- Opinio 2. gia. Auguſtinus vero poſuit, quod conjugia infidelium, etſi non eſſent meritoria, non tamen erant culpabilia, immo erant licita, & bona, & hoc patet, quia Dominus inſtituit, & jus natu- Approbatio opin. 2. rale dictat: & ulterius Apoſtolus confirmat, qui dicit uxorem infidelem non eſſe dimittendam; & quia licita ſunt, hinc eſt, quod per baptiſmum non delentur. Et quoniam Auguſtinus melius habuit fundamentum, & verius: hinc eſt, quod verius, & ſanius dixit: & ideo Canones poſitioni A Auguſtini concordant, & illud nunc tenet Eccleſia, quod matrimonium ante Baptiſmum contractum cum una, & poſt Baptiſmum cum alia, facit bigamum, ſicut expreſſe dicitur: Si Diſt. 34. quis viduam, licet laicus, duxerit in uxorem, ſeu ante Baptiſmum, ſeu poſt Baptiſmum, non admittatur ad clericatum. In baptiſmate enim crimina dimittuntur, non acceptæ uxoris conſortium relaxatur.

1. 2. Ad illud ergo quod primo obiicitur & ſecundo, dicendum quod illud jam ſolutum eſt, quia nec auctoritas Hieronymi hic habet robur, nec ratio ſua. Unde opinando dixit, non aſſerendo.

B 3. Ad illud quod obiicitur de ordinato ante Baptiſmum, & poſt, dicendum, quod non eſt ſimile, quia in ordine imprimitur character, qui non poteſt alicui dari niſi habeat characterem Baptiſmalem, ſicut in præcedentibus probatum eſt, & oſtenſum. Unde qui ordinatur ante Baptiſmum, non eſt ordinatus: ideo cum ordinatur poſt Baptiſmum, ſemel tantum eſt ordinatus: non ſic eſt de matrimonio, quia enim ibi non imprimitur character: ideo poteſt contrahi ante Baptiſmum, & ante conjugatus eſt, quam baptizatus.

4. Ad illud quod obiicitur, quod eſt ſecundum quid, dicendum, quod C dupliciter eſt ſecundum quid. Unum, quod diminuit ab eſſe, aliud, quod diminuit ab eſſe perfecto. Primum, quod diminuit ab eſſe, non ponit in numerum, cum enim non participet eſſe, non poteſt connumerari alii in illo eſſe. Aliud vero poteſt, & tale eſt matrimonium infidelium, quod quidem habet rationem conjugii, & diffinitionem, licet non habeat in tanta perfectione, quanta habet eſſe matrimonium fidelium.

ARTICULUS II.

Consequenter quantum ad ſecundum articulum, quæritur de diſparitate cultus per comparationem ad matrimonii ſolutionem: & circa hoc

Digitized by Google

hoc quæruntur quatuor. Primo quæritur, utrum altero veniente ad fidem, altero remanente in infidelitate, ſolvatur matrimonium quantum ad fidelem. Secundo, utrum ſolvatur quantum ad infidelem. Tertio, utrum ſolvatur cum alter conjugum fit infidelis. Quarto, utrum utroque veniente ad fidem ſolvatur matrimonium propter perſonarum illegitimitatem.

QUÆSTIO I.

An altero infidelium veniente ad fidem ſolvatur matrimonium quoad fidelem.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 59. art. 3.
Richardus 4. Sent. diſt. 39. art. 2. q. 1.
Tom. Argent. 4. Sent. d. 39. q. 1. art. 2.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 39. q. 5.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 39. q. 3.

Fundam. 1. Cor. 7. CIRCA quam ſic proceditur, & oſtenditur, quod matrimonium ſolvatur, quantum ad permanentem in fide: Quod ſi infidelis diſcedit, &c. non enim eſt ſervituri ſubjectus frater, & ſoror in hujuſmodi. Super quem locum dicit Ambroſius: Contumelia Creatoris ſolvit matrimonium in eo, qui relinquitur, ne accuſetur alii copulatus. (Ambr. ſup.)

ITEM matrimonium non eſt ratum ſine ſacramento Baptiſmi, ſed quod non eſt ratum ſolvitur per fornicationem corporalem: ergo & per fornicationem ſpiritualem. Quod autem ratum ſit per Baptiſmum, patet per Innocentium extra. de divortiis: Quanto te novimus. Sacramentum, inquit, Baptiſmi, quod ſemel eſt admiſſum, ratum efficit conjugii ſacramentum.

ITEM mulier non poteſt prohibere virum, ut non convertatur ad fidem: ergo ſi non vult ſequi, vel cohabitare, non poteſt prohiberi, ut non contrahat, cum vir ad continentiam non teneatur.

ITEM fortius vinculum ſolvit minus, ubi minus repugnat: ſed fortiori vinculo tenetur baptizatus Deo, quam uxo-

A ri infideli: ergo ubi mulier non concordat ei, ſolvitur vinculum ab ipſa.

CONTRA: Si quis habet infidelem uxorem, non dimittat eam, ſi conſentit cohabitare: ergo matrimonium eſt adhuc inter eos: ergo nec vinculum ſolvitur, nec cohabitatio dividitur altero converſo. Ad opp. 1. Cor. 7.

ITEM, matrimonium conſummatum per carnis commixtionem, ſignat unionem naturarum in Chriſto: ſed illa eſt omnino inſolubilis: ergo & tale matrimonium: ergo ſi carnaliter ſunt commixti, tale vinculum non poteſt ſolvi.

ITEM quod rectum eſt, per fidei

B ſacramentum non infirmatur; ſed inter duos infideles recte contractum eſt matrimonium: ergo numquam infirmatur, ſi perſiſtant in infidelitate: ergo nec ſi alter veniat ad fidem.

ITEM ſi alter conjugum tranſeat ad frugem melioris vitæ: utpote ad religionem, non ſolvitur matrimonium conſummatum: ergo nec ſi tranſit ad fidem.

CONCLUSIO.

Matrimonium infidelium altero veniente ad fidem, & infideli nolente cohabitare ſine contumelia nominis Chriſti, vel impulſu ad infidelitatem, poteſt frangi quoad vinculum apud

C *infidelem.*

RESP. AD ARG. Dicendum quod loquendo de ſolutione, quantum ad cohabitationem, & mutuam ſervitutem, hoc eſt in poteſtate fidelis, ſed loquendo de ſolutione, quantum ad ruptionem vinculi, diſtinguendum eſt: quoniam infidelis aut vult cohabitare, aut non. Si vult cohabitare, aut cum blaſphemia nominis Chriſti, aut ſine. Si ſine aut ut pertrahat ad infidelitatem, aut non. Si vult cohabitare ſine blaſphemia nominis Chriſti, & ita quod non pertrahat ad peccatum, non ſolvitur matrimonium, quia nec injuriatur, nec facit contumeliam Deo, nec matri-

Digitized by Google

trimonio, nec marito. Si autem diſcedit, vel non vult cohabitare ſine contumelia Creatoris, vel ſine impulſione ad infidelitatem, in his tribus caſibus poteſt a fideli dimitti, & per contumeliam factam matrimonio, & Creatori vinculum poteſt frangi, & poteſt cum alia contrahere, ut dicit Ambroſius, & Innocentius extra. de divortiis. Quanto te novi. Et; Gaudemus. Concedo igitur quod ſolutionem matrimonii contracti in infidelitate tria faciunt. Primum eſt ipſius imbecillitas. Secundum eſt cultus diſparitas. Tertium Creatoris, vel matrimonii injuria. Primum reddit poſſibile ad ſolutionem, ſecundum diſponit, & tertium diſſolvit. Matrimonii imbecillitas eſt ratione ſignationis imperfectæ, quam habet apud infideles, & ratione defectus baptiſmi. Unde dicitur quod illud matrimonium eſt legitimum, ſed non ratum, quia ut dicit Innocentius, Sacramentum fidei, id eſt baptiſmi, quod ſemel admiſſum eſt, ratum efficit ſacramentum conjugii, ex parte ſcilicet ſuſcipientis eſt intelligendum: & hoc eſt quia infideles poſſunt ita ligari in individuam vitæ conſuetudinem, quin alter poſſit tranſire ad fidem: & ſi non vult commutari, poteſt ſimpliciter ſeparari, cum perfecta fides adveniat ſuſcipiendo ſacramentum fidei. Cultus diſparitas eſt ſecunda ratio, quia tunc advenit alteri perſonæ fortius vinculum. Injuria matrimonii, ſive Dei eſt, cum non vult cohabitare, aut non ſine contumelia Creatoris: & tunc vinculum illud ſolvitur, quia repugnat vinculo, quo fidelis alligatur Deo. Concedendæ ſunt ergo rationes probantes, quod ſolvitur matrimonium his concurrentibus. Et patent rationes ad oppoſitum. Quod enim dicit Apoſtolus, hoc verum eſt quando mulier vult habitare in pace ſine contumelia Dei. Aliud patet, quia etſi ſit conſummatum, non tamen eſt ratum, nec habet apud infideles plenam ſignationem, nec ſtabile fundamentum.

Explicat.

A Ad illud quod obiicitur, quod non infirmat rectum, dicendum, quod verum eſt eatenus, quatenus rectum eſt; ſed eatenus quatenus eſt via ad obliquitatem, ut ſi mulier nolit cohabitare, niſi vir protrahatur ad malum, tunc ſolvit. Ultimum patet, quia illæ tres cauſæ non concurrunt, cum aliquis tranſit ad frugem melioris vitæ. *Reſp ad 1 ad opp.*

QUÆSTIO II.

An altero infidelium veniente ad fidem, matrimonium ſolvatur quo ad infidelem.

B *S. Th. in Suppl. 3. p. q 59. art. 4.*
Richardus 4. Sent. d. 39. art. 8. q. 2. art. 1
Thomas Arg. 4. Sent d. 39. q. 1. art. 2.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 39. q. 6.
Petr. de Tarant. 4. Sent. diſt. 39. q. 6.

Utrum ſolvatur matrimonium quo ad infidelem. Et quod ſic, videtur: quia matrimonium eſt vinculum duorum, & ſe habet ut relatio: ſed destructa ligatione reſpectu unius extremi, deſtruitur reſpectu alterius: ergo, &c. *Fundam.*

Item mulier iſta poſtquam diſceſſit, aut eſt uxor, aut non. Si ſic: ergo vir non poteſt contrahere. Si non: ergo ipſa poteſt, cum non ſit uxor.

C Item eſto quod fidelis contrahat poſt diſceſſum, & illa poſtmodum convertatur ad fidem, conſtat quod non redditur ei vir: ergo ſi non tenetur continere, poteſt nubere: ergo ſi non eſt ei jus acquiſitum: adhuç poterat & prius.

Contra: Ambroſius dicit quod infidelis diſcedens peccat in Deum, & in matrimonium; ergo ſi in bono matrimonii eſt punienda, non poteſt nubere. *Ad opp. Super 1. Cor. 7. ſup. il'ad Si quis frater.*

Item nullus poteſt reportare commodum de malitia ſua: ſed reportaret ſi deſerendo virum fidelem poſſet nubere: ergo, &c.

Item ſi mulier, quæ erat prius alligat viro; abſolvitur, quæro a quo. Non ab Eccleſia: quia non intro mit-

mittit ſe. Non a Deo : quia contra Deum facit. Non a viro, quia ipſum invitum deſerit. Nec a ſe poteſt: ergo vinculum manet: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Matrimonium ſolvitur ſecundum veritatem, ſi vir fuerit relictus a muliere remanente in infidelitate: ipſa tamen eſt alligata in pœnam peccati, quod ſi reverſa abſolvatur, marito alteri uxori alligato poteſt alteri nubere.

Opin. al. 1. Cor. 5. Improb. 1. Cor. 2. Op. Doct. Explicat. RESP. AD ARG. Dicendum quod quidam dicunt, quod hanc quæſtionem non eſt noſtrum determinare, quia nec ſpectat, ad nos de his, qui foris ſunt judicare. Sed verum eſt, quod non ſpectat ad nos judicare puniendos ſpiritualiter: tamen ſpectat ad nos, cum ſpiritualis homo omnia judicet, diſcernendo quis recte, quis non recte vivat. Et ideo dicendum quod ſtatim poſt diſceſſum ſolvitur vinculum a parte viri, quia poteſt alteri conjungi ſtatim: non ſic a parte mulieris. Unde notandum quod vinculum manet dupliciter, aut ſecundum veritatem ſacramenti, aut in pœnam peccati. Quamdiu vir fidelis relictus manet in ſtatu, in quo poteſt mulier infidelis redire ad eum, mulier eſt alligata quantum ad veritatem ſacramenti. Sed quando vir eſt in ſtatu, in quo non poteſt ei conjungi, ut ſi alteram ducat, vel intret religionem, vel accipiat ſacrum ordinem, mulier ſoluta eſt ſecundum veritatem ſacramenti, quia amplius non eſt uxor: ſed tamen alligata eſt in pœnam peccati, unde non licet ei nubere, quouſque ſolvatur a culpa; & hoc non eſt quamdiu eſt infidelis. Si autem convertatur, & baptizetur, cum tunc ſolvatur ab omni culpa, & pœna peccati, ex tunc licite poterit nubere, niſi aliud obſiſtat, & ſic patent objecta utraque. Prima enim probant quod ſolvitur ſecundum veritatem. Secunda, quod manet in pœnam peccati.

Reſp. ad 1 ad opp. AD illud quod quæritur, a quo ſolvitur, dico quod a Deo, & ab Eccleſia, ſed per accidens: quia ex quo ille definit eſſe vir, per conſequens iſta definit eſſe uxor. Et ſi tu obiicias, quod commodum reportat de malitia, dicendum quod falſum eſt, quia quamdiu manet culpa, divino judicio eſt alligata. Et amplius, ſi ad fidem veniat, & vir eam repetat, ſi non contraxit cum alia, eſt ei reddenda. Unde ſatis rationabiliter poteſt dici, quod vinculum illud non omnino ſolvitur ſtatim cum mulier diſcedit, ſed cum vir alligatur alii fideli vinculo inſeparabiliter: tunc enim fortius vinculum ſolvit minus; & ſi prius aliquo modo eſſet ſolutum: ex tunc perfecte ſolutum eſt illo ultimo perſiſtente.

QUÆSTIO III.

An matrimonium ſolvatur ſi alter conjugum fiat infidelis.

S. Thom. in ſuppl. 3 p q. 59. art. 5.
Richard. 4. Sent. diſt. 39 q. 3 art. 2.
Thom. Arg. 4. Sent. d. 39. q. 1. art. 2.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 39. q. 7.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 39. q. 7.

UTRUM matrimonium ſolvatur, ſi alter conjugum fiat infidelis, ſpecialiter quoad fidelem. Et quod non ſolvatur, videtur: quia per fornicationem corporalem non fit ſolutio, maxime quo ad ſubſtantiam matrimonii: ut ſupra viſum eſt, & tamen illa plus obviat bono matrimonii: ergo nec per fornicationem ſpiritualem. Fundam.

ITEM matrimonium eſt vinculum inſolubile: ſed contingens eſt aliquem labi in infidelitatem: ſed inſolubile non dirimitur aliquo caſu accidentali: ergo, &c.

ITEM ſi ſolveretur per lapſum in hæreſim, poſſet quilibet volens uxorem dimittere, hæreſim ſimulare; & ita ſemper præjudicaretur matrimonio.

1. CONTRA: Ambroſius dicit: & habetur in Gloſſa ad Corinthios: Ad opp.

Con-

Contumelia Creatoris ſolvit jus matrimonii in eo, qui relinquitur, ut non accuſetur alteri copulatus: ergo ſi lapſus in hæreſim non vult cohabitare ſine contumelia Creatoris, licet alteri copulari.

2. Item fides eſt fundamentum totius ſpiritualis ædificii: ſed ſublato fundamento, deſtruitur quidquid ſuperædificatum eſt: ergo ſublata fide pereunt omnia ſacramenta: ergo & matrimonium.

Item ſi alter veniat ad fidem, ſolvitur matrimonium, ſi alter remanet in infidelitate; ſed pejor eſt conditio labentis, quam remanentis, & magis elongatur a fide: multo fortius ergo ſolvit matrimonium.

CONCLUSIO.

Matrimonium non ſolvitur altero conjugum labente in infidelitatem, quia fundatum eſt ſacramentum matrimonii ſuper characterem baptiſmalem.

Resp. ad Arg. Dicendum quod altero conjugum labente in infidelitatem non ſolvitur matrimonii ſacramentum. Et ratio hujus triplex eſt. Una ut præcludatur malis via ſimulationis, & deceptionis. Alia eſt ſecundum veritatem, quia ſacramentum conjugii in fidelibus, propter hoc quod perfectam habet ſignationem, & ſignificat unionem inſolubilem, ipſum eſt inſolubile. Rurſus, quia fundatum ſuper ſacramentum baptiſmi, quod imprimit characterem indelebilem, ipſum eſt inſolubile. Unde Innocentius dicit in decretali: Quanto te novimus, quod ſacramentum fidei quod ſemel admiſſum eſt, ratum efficit conjugii ſacramentum, ut dictum eſt prius.

1. Ad illud ergo quod obiicitur in contrarium, quod contumelia Creatoris ſolvit, dicendum quod auctoritas Ambroſii intelligitur de matrimonio contracto in infidelitate, quod non eſt ratum, quia non eſt fundatum ſuper fidei ſacramentum: & ideo non eſt ſimile de converſione, & lapſu.

2. Ad illud quod obiicitur de fundamento, dicendum quod fides eſt fundamentum virtutum, non ſacramentorum; ſed ſacramentum fidei eſt fundamentum ſacramentorum, & hoc eſt ſacramentum ſtabile, quod manet ſemper.

3. Ad illud quod obiicitur, quod pejor eſt conditio labentis, dicendum quod ſolutionem matrimonii non tam facit contumelia Creatoris, & diſparitas cultus, quam etiam facit imbecillitas ipſius matrimonii contracti in infidelitate, & diſparitas cultus non ſolum quo ad fidem, ſed

B etiam quoad ſacramentum fidei, in quo cultu quo ad ſacramentum, qui baptizati ſunt, diſpares eſſe non poſſunt.

QUÆSTIO IV.

An in infidelibus venientibus ad fidem ſolvatur matrimonium.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 59. art. 6.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 39. q. 8.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 39. q. 3.

Utrum in infidelibus venientibus ad fidem ſolvatur matrimonium propter perſonarum illegitimitatem, ut ſi habet ſororem in uxo- Fundam.

C rem. Et quod non, videtur per illam decretalem Innocentii. Gaudemus, in qua dicit non eſſe ſeparandos.

Item ratione videtur; Per ſacramentum baptiſmi conjugia non ſolvuntur, ſed crimina tolluntur: ergo cum illud fuerit conjugium apud paganos, non ſolvitur cum baptizatur.

Item pagani canonicis conſtitutionibus non arctantur: ſed tunc ſolum incipiunt arctari, quando ad fidem veniunt; ſed jura, & conſtitutiones formam futuris imponunt negotiis, non ad præterita negotia revocantur: ſi ergo ante contraxit, quam arctetur, conſtitutio tale matrimonium non ſolvit.

1. Con-

Digitized by Google

Ad opp. 1. Contra: Si quis infidelis contraxit cum duabus, ad fidem veniens compellitur alteram relinquere, quia hoc eſt contra conſtitutiones Canonicas, ſicut probatur per decretalem de divortiis: Gaudemus, &c. ergo a ſimili in propoſito.

2. Item ſi aliquis infidelis repudiavit uxorem, quod quidem licitum eſt apud eos, ambobus venientibus ad fidem compellitur recipere eam, quia hoc apud fideles non licet: ergo a ſimili in contrario tenetur talem uxorem dimittere.

3. Item apud fideles profanum eſt uxorem fratris accipere in uxorem; ſed noviter converſus debet ſe fidelibus conformare: ergo debet hujuſmodi conjugium reputare profanum; ergo non debet amplius ſtare.

CONCLUSIO.

Matrimonium propter illegitimitatem naturæ, & gradus a lege veteri prohibitos, cum conjuncti veniunt ad fidem, diſſolvitur, non autem ob illegitimitatem, & gradus ab Eccleſia prohibitos.

Resp. ad Arg. Dicendum quod illegitimitas perſonarum ad matrimonium eſt duplex. Una eſt ſecundum naturam, & inſtitutionem divinam, utputa quod filius non contrahat cum matre, neque pater cum filia. Item quod alligatus uxori non ducat aliam; vel etiam in gradibus divina lege prohibitis: ut dicunt Juriſperiti, ubi prohibetur ſecundus gradus; & hæc illegitimitas aſtringit fideles, & infideles. Et ſi in tali illegitimitate contrahitur matrimonium apud infideles, ſolvitur cum veniunt ad fidem: quia ut dicit Ambroſius: Quod extra Dei decretum factum eſt, non eſt putandum matrimonium; ſed cum cognoſcitur, emendandum. Unde ſi Judæus contrahat cum ſorore in ſecundo gradu, ad fidem veniens ab ea ſeparatur. Si autem contraxit cum uxore fratris, quia hoc eſt in lege conceſſum, minime ſeparatur. Alia eſt illegitimitas ex conſtitutione Eccleſiæ, ut ſunt perſonæ infra quartum gradum, & hæc non arctat infideles, nec impedit matrimonium, quin contrahatur; & quia non ad præterita revocantur, non ſolvunt legitime jam contractum.

Ambr. in 1. Cor. 7. ſup. illud: Si quis frater.

1. 2. Ad illud ergo quod objicitur de bigamia, & repudio, dicendum quod utrumque eſt contra jus naturæ, & contra jus divinum: ideo non eſt ſimile.

3. Ad illud quod objicitur, quod profanum eſt uxorem fratris ducere in uxorem, vel etiam habere, dicendum quod hoc verum eſt propter Eccleſiæ mandatum: quo quia iſte non conſtringitur, non debet illud conjugium reputare profanum: unde iſte ex quo venit ad fidem, alligatur ut amplius non contrahat contra Eccleſiæ ſtatutum: ſi tamen contraxit, non debet ſolvi, nec tenetur dimittere, quia ad ipſum non ſe extendit conſtitutio Eccleſiæ.

Digitized by Google

DISTINCTIO XL.

De cognatione carnali & ſpirituali, & prius de carnali.

Li.12.Ep.31.hab.35.q.1.& 2.

NUNC ſupereſt de cognatione aliquid dicere. Eſt autem cognatio alia carnalis, & alia ſpiritualis. Primum de carnali cognatione, & affinitate inſpiciamus. Cognati ergo, vel affines in ſeptimo gradu, & infra copulari non debent. Unde Gregorius: Progeniem ſuam unumquemque uſque ad ſeptimam obſervare decernimus generationem: & quamdiu ſe agnoſcunt affinitate propinquos, vel cognatos, ad conjugalem copulam accedere denegamus: quod ſi fecerint, ſeparentur. Item Nicolaus Papa; De conſanguinitate ſua nullus uxorem ducat, uſque poſt generationem ſeptimam, vel quouſque parentela cognoſci poteſt. Item: Nulli ex propinquitate ſui ſanguinis uſque ad ſeptimum gradum uxores ducant. His auctoritatibus aliiſque pluribus conſanguineorum conjunctiones prohibentur uſque ad ſeptimum gradum.

Ib.de conſ. Ib ex conc. Lugdun. Nulli

De computatione graduum conſanguinitatis.

Li.9.Ety.c.5.hab.35.q.5.Series.

Quomodo autem gradus conſanguinitatis computandi ſint, Iſidorus oſtendit ſic: Series conſanguinitatis ſex gradibus dirimitur, hoc modo: Filius & filia, quod eſt frater & ſoror, ſit ipſe truncus. Illis ſeorſum ſejunctis, ex radice illius trunci egrediuntur iſti ramuſculi: Nepos & neptis, primus. Pronepos & proneptis, ſecundus. Abnepos & abneptis, tertius. Adnepos & adneptis, quartus. Trinepos & trineptis, quintus. Trinepotis nepos, & trineptis neptis, ſextus. Attende quod ſex gradus tantum ponit Iſidorus, quia truncum inter gradus non computat. Alii vero qui ſeptem gradus ponunt, truncum inter gradus computant. Varie namque computantur gradus conſanguinitatis. Alii enim patrem in primo gradu, filios in ſecundo ponunt. Alii primum gradum filios appellant, negantes gradum cognationis inter patrem & filium eſſe, cum una caro ſint pater & filius. Auctoritates ergo quæ conſanguinitatis cautelam uſque in ſeptimum gradum prohibent, patrem ponunt in primo gradu. Illi vero qui uſque ad ſextum gradum prohibent, primum gradum filios appellant. Atque ita fit, ut eædem perſonæ ſecundum hanc diverſitatem inveniantur in ſexto, & ſeptimo gradu. Patrem vero in primo gradu ponit, qui fratres dicit eſſe ſecundum gradum. Hoc modo computat Zacharias Papa,

Ib. parentela.

inquiens: Parentelæ gradus taliter computamus: Ego & frater meus una generatio ſumus, primumque gradum efficimus. Rurſus, filius meus, & fratris mei filius ſecunda generatio ſunt, & ſecundum gradum faciunt: atque ad hunc modum ceteræ ſucceſſiones. Inter illos vero qui ſex computant gradus, & illos, qui ſeptem computant gradus, nulla in ſenſu exiſtit diverſitas, quamvis in numero graduum varietas videatur. Ultima enim generatio, ſi a fratribus ſumat initium numerandi, ſeptima invenitur.

Quare ſex gradus computentur.

Ibid.lib.9.Etym.c.4.hab.35.q.4.c.Conſang.

Quare vero ſex computet Iſidorus, ipſe aperit dicens: Conſanguinitas dum ſe paulatim propaginum ordinibus dirimens uſque ad ultimum gradum protraxerit, & propinquitas eſſe deſierit, tunc primum lex in matrimonii vinculum eam recipiet, & quodam modo incipiet revocare fugientem. Ideo autem uſque ad ſextum

gene-

Digitized by Google

generis gradum conſanguinitas conſtituta eſt, ut ſicut ſex ætatibus mundi generatio & hominis ſtatus finitur; ita propinquitas generis tot gradibus terminetur. In his ſex gradibus omnia propinquitatum nomina continentur; ultra quos nec affinitas inveniri, nec ſucceſſio poteſt amplius propagari. Secundum alios ſeptem gradus Ratio cur *ideo computantur itaut poſt ſeptem gradus ſponſus ſponſæ jungatur; ſicut poſt hanc vitam,* ſeptem. *quæ ſeptem diebus agitur Eccleſia Chriſto jungetur. His autem occurrit illud, quod Greg.* C a.6 hab. 35. q. 3. *Aug. Anglorum Epiſcopo, a quo requiſitus fuerat quota generatione debeant copulari,* quædam *reſcribit ſic; Quædam lex Romana permittit, ut ſive fratris, vel ſororis, ſeu* lex Rom. *duorum fratrum germanorum, ſeu duarum ſororum filius & filia miſceantur. Sed experimento didicimus ex tali conjugio ſobolem non poſſe ſuccreſcere. Unde neceſſe eſt, ut quarta, vel quinta generatio fidelium licenter ſibi conjungantur. Sed poſt multum temporis idem Gregorius a Felice Meſſinæ Siciliæ præſide requiſitus, utrum Auguſtino ſcripſerit; ut Anglorum quarta generatione contracta matrimonia non ſolverentur, inter cetera talem reddidit rationem. Quod ſcripſi Auguſtino Anglorum Epiſcopo, ipſi etiam Anglorum genti, quæ nuper ad fidem venerat, ne a bono quod cœperat metuendo auſteriora recederet, ſpecialiter & non generaliter me agnoſcas ſcripſiſſe. Nec ideo hæc eis ſcripſi, ut poſtquam in fide fuerint ſolidati, ſi infra propriam conſanguinitatem inventi fuerint, non ſeparentur; aut infra affinitatis lineam, id eſt, uſque ad ſeptimam generationem jungantur.*

DISINCTIO XL.

De impedimentis, quæ faciunt omnino illegitimum ad contrahendum matrimonium cum quodam, & cum quodam non, quod venit ex propinquitate carnali, quæ eſt conſanguinitas.

Nunc ſupereſt de cognatione aliquid dicere, &c.

Expoſitio textus.

SUPRA egit Magiſter de impedimento, quod venit ex diſparitate. In hac parte agit de impedimento, quod venit ex proximitate. Et quoniam proximitas eſt duplex, ſcilicet carnalis, & ſpiritualis: ideo primo agit de proximitate ſive cognatione carnali. Secundo vero de Diviſio. ſpirituali, infra: *De parentalium graduum*, &c. Prima pars habet duas. In prima agit de conſanguinitate. Diſt. 42. In ſecunda de affinitate, infra: *Nunc de affinitate videndum eſt*. Prima habet tres. In prima determinat veri- Diſt. 41. tatem, oſtendens quod conſanguinitas eſt obſervanda uſque ad ſeptimum gradum. In ſecunda determinat quo A modo conſanguinitatis gradus ſint computandi, ibi: *Quo modo autem gradus conſanguinitatis*. In tertia removet dubitationem, ibi: *His autem occurrit illud*, &c.

Progeniem ſuam unumquemque uſque ad ſeptimum, &c. *Dub. I.*

Quæritur, quare in hoc gradu, ſive uſque ad hunc gradum Gregorius potius prohibuit, & ultra non proceſſit, nec ſtetit citra.

RESP. Dicendum quod hoc habet rationem litteralem, moralem, allegoricam & anagogicam. Litteralem, quia uſque ad tempus illud in B antiquis temporibus ſatis bene conſanguinitates poterant computari, & homines ſe conſanguineos reputabant. Moralem, quia in ſeptennario univerſitas totius vitæ concluditur, & ſeparantur a conſanguineis ſuis homines uſque ad ſeptem gradus, ut ſignificetur, quod omni tempore vitandus eſt amplexus illicitus: & ſic habenda eſt uxor, ut ſemper contineatur, ut omnes ſint habentes uxores, tamquam qui non habent; & ſint conjuncti, ut etiam ſint nihilominus ſeparati. Allegoricam, quoniam enim corpus conſtat ex quatuor humoribus, & anima ex tribus viri-

Digitized by Google

viribus poteſtative, ut ſic ſignificetur A quod vir debet eſſe uxoris, & uxor tota viri, hinc eſt quod proles ab eis procedentes ad hoc quod bene poſſint copulari, debent per gradus ſeptem elongari. Anagogica, ut quia Chriſtus animabus beatis perfecta conjunctione, & confirmata non conjungitur ante octavum reſurrectionis: ſic ſponſus, & ſponſa ante octavum gradum conjungi non debent: & ſic patet quod ſeptimus gradus non erat prohibitus; & quare prohibitio ſe extendit uſque ad gradum ſeptimum incluſive. Et quamvis hæc conſtitutio multum eſſet congrua, tamen caſſari debuit ex cauſa neceſſaria, utili, & congrua.

Negantes gradum cognationis inter patrem, & filium, &c.
Dub. II.

Videtur male dicere, quia ſi vir, & uxor ſunt una caro, qui eſt propinquus uxori in aliquo gradu, in eodem eſt affinis viro: ergo in quoto gradu eſt quis propinquus patri, & filio, & e converſo: ſi ergo pater non poteſt contrahere cum aliquo, qui ſibi attineat in quarta linea aſcendente, vel tranſverſali: ergo nec filius e converſo, quod eſt manifeſte falſum. Item ſi ſunt una caro, & quæcumque uni, & eidem ſunt eadem, inter ſe ſunt eadem: ergo ſi ſunt una caro pater, & filius, & filius ſuus, tunc iſti tres ſunt una caro, & ſic deinceps procedendo: ergo nullus eſſet gradus in conſanguinitate.

C

Resp. Dicendum, quod abſque dubio pater, & filius faciunt gradum, quia ſicut oſtenſum eſt, nullus eſſet alius gradus in conſanguinitate. Sed quod illi dixerunt, quod ſint una caro, dixerunt propter quemdam modum magis expreſſivum, quia unus immediate trahit carnem ab altero, cum quo debet habere, & habet multam conformitatem, ratione etiam cujus dicitur una caro, & ſic patet illud:

Sex ætatibus mundi generatio, & hominis ſtatus finitur, &c.
Dub. III.

Quæritur, quæ ſint illæ ſex ætates: cum mundus ſit perpetuus, non videtur habere ætates ad modum hominis.

Resp. Dicendum, quod mundus habet ætates ſecundum ſtatum præſentem: quoniam enim ſeneſcit mundus: oportet etiam, quod fuerit juvenis: ſi ergo habuit ſenium, & juventutem, ac per hoc intermedias ætates. Iſtæ autem ætates aſſignantur in ſtatu illo ſecundum profectum ad B gloriam: unde cum mundus paulative profecerit in cognitione, ſicut in uno homine aſſignantur ætates diverſæ, ita & in mundo. In homine autem ſex aſſignantur ætates. Prima, infantia uſque ad ſeptimum annum. Secunda, pueritia, uſque ad XIV. Tertia, adoleſcentia, uſque ad XXV. ſecundum alios, uſque ad XXVIII. Quarta, juventus, uſque ad L. Quinta, gravitas, ſive ſenectus, uſque ad LXX. Sexta, ſenium, ſive ætas decrepita, uſque ad finem. Similiter in mundo prima ætas ab Adam uſque ad Noe. Secunda a Noe uſque ab Abraham. Tertia ab Abraham uſque ad David. Quarta, a David uſque ad tranſmigrationem Babylonis. Quinta a tranſmigratione uſque ad Chriſtum. Sexta a Chriſto, uſque ad finem. Et dicuntur ætates, non quia fuerint æqualis ſpatii, ſed quia in qualibet aliquid novum, & aliqua renovatio facta eſt. In prima fuit creatio Adæ, & lapſus ejus. In ſecunda fuit diluvium. In tertia, circumciſio, & lex. In quarta, Regum unctio. In quinta, populi captivatio, & liberatio. In ſexta noſtra Redemptio: & ſic patet illud.

Ipſi etiam Anglorum genti, quæ nuper ad fidem venerat, &c.
Dub. IV.

Dicit, ſe de novo diſpenſaſſe, quia

Digitized by Google

quia de novo fuerant ad fidem converſi: ſed non videtur iſta ratio conveniens, quia Eccleſia primitiva, in qua fuit initium noſtræ converſionis, fuit perfectiſſima, quia de novo venientibus datur gratia Spiritus ſancti in abundantia: ergo magis ſunt idonei ad ferendum pondus Eccleſiaſtici ſtatuti.

Resp. Dicendum, quod ſecus eſt de his, qui primo converſi ſunt, & de his, qui convertuntur. Sicut enim Deus in legiſlatione multitudinem fecit miraculorum; qualem tempore legis non fecit poſtea, ſic in nova dedit Spiritum ſanctum in majori affluentiæ plenitudine: & ideo non eſt ſimile. Et ratio hujus eſt ſatis competens, quia illi, qui tunc erant, majori egebant robore, nunc autem non eſt ſic, immo ſunt teneri, quamvis ſint aliquantulum ferventes: & ideo oportet multa in talibus tolerare.

Nec ideo hæc eis ſcripſi, &c. Dub. V.

Quæritur, quare ſic ponatur, quia ſtante prohibitione de ſeptem gradibus, utrum aliqui contrahentes infra gradus illos poſſint ſimul ſtare superveniente revocatione mandati. Et quod ſic, videtur: quia nulla lege prohibentur. Ad oppoſitum autem eſt, quod illegitime conjuncti ſunt, & matrimonium contraxerunt, & conjunctiones: & jura non revocantur ad præterita: ergo non videtur, quod ſimul ſtare poſſint.

Resp. Dicendum, quod quia ſemper pro matrimonio ſtandum eſt: ſecundum quod poſſibile eſt, & licitum, ſi tales perſonæ ſupervenien te novo ſtatuto velint inſimul ſtare, & conſentire, & cohabitare poſſunt; quia non prohibentur, & ex tunc incœpit eſſe matrimonium: & iſta conſtitutio non revocatur ad præteritum, quia non confirmat primum contractum, ſed poteſtatem tribuit contrahendi de novo: & ſic patet illud.

A *ARTICULUS I.*

AD intelligentiam præſentis partis, procedendum eſt primo ſecundum viam narationis. Secundo vero, ſecundum viam inquiſitionis. Quantum ad primum, ut intelligibilia fiant, quæ dicuntur in parte iſta, præponenda eſt triplex diffinitio, triplex notula, ſive reſponſio. Primo ergo videndum eſt, quid ſit conſanguinitas. Conſanguinitas autem diffinitur ſic: Conſanguinitas eſt vinculum perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium, carnali propagatione contractum. Stipes autem vocatur perſona, a qua aliqui duxerunt ori-B ginem, a qua deſcendentes ſunt conſanguinei ad invicem, & illi etiam, a quo ſunt. Secundo videndum eſt, quid ſit linea conſanguinitatis, quæ diffinitur ſic: Linea eſt ordinata collectio perſonarum conſanguinitate conjunctarum, ab eodem ſtipite deſcendentium diverſos gradus continens. Unde dicitur ordinata collectio, quoniam ſicut ordo eſt in linea prædicamentali, ſecundum ſuperius, & inferius: ordo vero tripliciter poteſt accidi, vel ad illud, quod ſupra, vel ad illud, quod infra vel ad illud, quod juxta: ideo tres lineæ conſueverunt aſſignari. Quædam enim eſt aſcendentium, quædam deſcendentium, C quædam tranſverſalium. Secundum lineam aſcendentem computantur gradus, ita ſcilicet, pater, & mater, avus, & avia, proavus, & proavia, atavus, & atavia. Secundum lineam deſcendentem, filius & filia, nepos & neptis, pronepos, & proneptis, abnepos, & abneptis. Secundum lineam tranſverſalem duo fratres, & filii duorum fratrum, nepotes duorum fratrum, pronepotes duorum fratrum, & ibi eſt ſtatus. Tertio videndum eſt, quid ſit gradus, qui ſic diffinitur: Gradus eſt habitudo diſtantium perſonarum, qua cognoſcitur quota generationis diſtantia duæ perſonæ differunt inter ſe. Et nota, quod iſta diffinitio eſt ſecundum jura Canonica, non ſecundum jura civilia.

Diffinitio prima. 2. Diffin. 3. Diffin.

vilia. Gradus accipiuntur ſecundum numerum perſonarum collectarum in linea. Unde dicunt Legiſtæ, quod frater, & ſoror duos gradus faciunt: ſed Decretiſtæ dicunt, quod unum, & primum gradum. Nec eſt contradictio, quia unius habitudinis duo ſunt extrema: & quia ſecundum jura Canonica gradus eſt habitudo, cum duplicis extremi una ſit habitudo, ponitur unus gradus, ſed quia duæ ſunt perſonæ, & quælibet ſuum reſpectum habet ad principium: ideo computantur ſecundum leges duo gradus.

1. Reg. His viſis notandæ ſunt hæ tres notulæ. Prima eſt, quod nulli licet contrahere cum aliqua uſque ad quartum gradum incluſive: & talis eſt hujuſmodi prohibitio: quod ſi quis contra eam præſumpſerit copulari, nulla longinquitate defendatur annorum, cum diuturnitas temporum non minuat peccatum, ſed augeat, & tanto graviora ſunt crimina, quanto diutius infelicem animam detinent aſſignatam: & hoc probatur extrav. de conſanguinitate. Non oportet, &c.

2. Reg. Secunda notula eſt, quod toto gradu perſonæ deſcendentes a ſtipite diſtant a ſe invicem, quoto diſtant a ſtipite: & ideo, ſi aliquis vult ſcire quoto gradu aliqui ſibi attineant, cum talis attinentia originem ducat a ſtipite, oportet, quod ad illam perſonam recurrat, cui immediatius conjungitur. Exempla manifeſta ſunt, ut ſi ab a. procedant b. & g. & b. generet c. d. & d. e. & f. Similiter g. generet h. & h. generet i. & i. generet k. & k. l. Si vis ſcire quoto gradu diſtant f. & l. oportet utriuſque generationem reducere ad a, quia toto gradu differunt ab invicem, quoto a ſtipite. 3. Reg. Tertia regula eſt, quod quando perſonæ inæqualiter diſtant a ſtipite, ut puta quando una in ſecundo gradu, & altera in quinto, quod linea conſanguinitatis, & gradus debet computari ſecundum diſtantiam magis remoti, & iſta regula confirmatur per illud, quod dicitur extra. de conſanguinitate, in ultima decretali, quæ eſt Gregoriana. Ratio autem hujus eſt, quod tota ratio proximitatis ortum habet a ſtipite: ergo nullus proximior eſt alicui collaterali quam ſtipiti. Si ergo diſtat a ſtipite per quinque gradus, pari ratione diſtat a collaterali, ſive diſtet per unum gradum, ſive per duos diſtet gradus in quinque. Quod ſi amplius diſtet, ſecundum magis diſtantem oportet computari; & ideo ille, qui diſtat in quinto gradu, poteſt contrahere cum illo, qui diſtat in ſecundo, His autem præſuppoſitis per modum narrationis, & per modum inquiſitionis, circa tria poteſt hic eſſe dubitatio. Primum eſt utrum conſanguinitas ſit aliquod vinculum. Secundo, dato quod ſit, quæritur utrum matrimonio præſtet impedimentum. Tertio dato quod præſtet, quæritur uſque ad quem gradum.

QUÆSTIO I.

An conſanguinitas ſit aliquod vinculum.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 54. art. 2.
Et 4. Sent. d. 40. q. 1. art. 1.
Richardus 4. Sent. diſt. 40. q. 2.
Thom. Arg. 4 Sent. d. 40. q. 1. art. 3.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 40. q. 1.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 39. q. 2.

CIRCA primum ſic proceditur, & oſtenditur quod conſanguinitas non ſit aliquod vinculum: quoniam ſi conſanguinitas eſt vinculum, hoc non eſt ob aliud, niſi propter propagationem multorum ab uno; ſed ſicut multi homines ab uno homine, ita multa animalia bruta propagantur ex uno; ſi ergo ubi talis cauſa, & talis effectus, ſi conſanguinitas propter propagationem ex uno ponitur in hominibus, eadem ratione in brutis animalibus: ſed non ponitur in animalibus brutis: ergo, &c. Ad opp.

2. Item conſanguinitas eſt vinculum ratione alicujus majoris convenientiæ, aut ergo ſubſtantialis, aut accidentalis. Si ſubſtantialis, aut ſecundum formam ſpecificam, aut numera-

meralem. Si ſecundum formam ſpecificam; tunc ergo omnes homines ſunt conſanguinei. Si ſecundum formam naturalem, tunc nullus eſt conſanguineus alterius, cum diſtinguantur ſecundum numerum. Si vero dicit convenientiam in accidente, cum nati de diverſis generibus, utplurimum plus conveniant, quam nati de eadem parentela, tunc magis erunt conſanguinei.

3. Item generatio eſt de ſuperfluo nutrimenti; ſed ſuperfluitas nullam colligentiam, nec vinculum habet cum eo, cujus eſt ſuperfluitas; ergo nec generatus de illa ſuperfluitate aliquod vinculum habet cum eo a quo generatur: ergo ſi illa eſt fons totius vinculi conſanguinitatis, videtur quod illud vinculum nullum ſit.

4. Item ſi conſanguinitas contrahitur propter carnis propagationem, quantum ſe extendit propagatio, tantum ſe extendit & vinculum: ſed propagatio ſe extendit uſque ad infinitas generationes, nec habet terminum per naturam: ergo nec vinculum conſanguinitatis.

Fundam. Contra: Oſtenditur per jura nova, & antiqua, quæ conſanguinitatem aſſignant, & gradus diſtinguunt, ſicut patet extra. de conſanguinitate xxxv. quæſt. v. Series conguinitatis.

Item hoc probatur per rationem: Confeſſio naturæ mendax eſſe non poteſt; ſed per naturam homines magis alligantur propinquis quam extraneis, quod patet, quia magis diligunt eos; & hoc commune eſt apud omnes; ergo aliquod vinculum eſt inter ipſos, quod non eſt inter alios.

Item generatio eſt de ſubſtantia generantis, ut vult Dam. ergo cum productio humani generis ſit per generationem, videtur quod filii ſint de ſubſtantia, & de ſanguine patris, & matris: ſed omnes qui ſunt de eodem ſanguine, ſunt conſanguinei; ergo, &c.

Item Deus vindicat peccata patrum in filios uſque in tertiam, & quartam generationem, ſicut frequenter dicitur in lege, & habetur in Exodo: Exod 20. Ego ſum Deus zelotes, &c. ergo ſi non vindicat in aliis, ſed in iſtis, aliquo vinculo junguntur iſti adinvicem, quo non junguntur alii: hoc autem conſanguinitatem appellamus: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Vinculum conſanguinitatis eſt, & fundatur in relatione ad eamdem originem, & in affectione naturali, quæ extenuatur ſecundum quod protenditur propagatio.

Resp. ad Arg. Dicendum quod vinculum conſanguinitatis eſt, quia hoc ipſa natura teſtatur; & de hoc nemo dubitat, niſi qui caret ſenſu: ſed unde veniat iſtud, dubitationem, & controverſiam etiam habet. Aliqui enim dixerunt vinculum conſanguinitatis ſpecialiter eſſe in genere hominis, non in genere beſtiarum, propter veritatem humanæ naturæ, quæ tota fuit in uno, propter quam & originale peccatum in omnes proceſſit uno peccato. Propter hoc etiam, quia ſubſtantiam totam trahit filius a patre, & a matre: hinc eſt quod quodam ſpeciali vinculo vinciuntur. Sed ſi ita eſſet, quod tota ſubſtantia mea, & tua in eodem homine ſecundum veritatem fuiſſet, quare ego & alius, qui non convenimus niſi in Adam, non eſſemus fratres propinqui, & in primo gradu? Et iterum, quia fundamentum iſtius propoſitionis non eſt ſtabile, ſicut alibi melius patet; hinc eſt quod alium modum dicendi oportet invenire, quod conſanguinitas eſt ex propagatione carnali proveniens in hominibus; & hoc vinculum duo faciunt, ſcilicet relatio ad eamdem originem, & naturalis affectio. Relatio ad eamdem originem; tum ſicut ad idem principium materiale, quia de ſanguine ejuſdem hominis generantur: cum ſicut ad idem principium effectivum, quia cum illo ſemine deciduntur ſpiritus & etiam virtus,

Opinio 1. Improb. Opinio 2, & vera.

virtus, quæ format, & aſſimilat materiam. Unde utplurimum filii aſſimilantur parentibus, ſecundum quod illa virtus delata potentior eſt in operando. Et quia natura in hominibus potens eſt cognoſcere ſuam originem in forma alterius, & ulterius perſpicax eſt, ut non ſolum aſſimilationem in forma propria, ſed etiam in alia cognoſcat, cum affectio naturalis nata ſit adhærere tali, hinc eſt quod eſt ibi vinculum conſanguinitatis. Et quoniam virtus aſſimilativa deficit per ſucceſſionem, & cognitio etiam propinquitatis deficit, & affectio naturalis deficit: hinc eſt quod vinculum conſanguinitatis non tantum protenditur quantum propagatio, & per hoc patet reſponſio ad objectum ultimum. Rurſus: Quia in brutis animalibus non eſt talis cognitio, nec alligatio, niſi ſolum quantum ad matrem, & fœtum, ſive prolem, hinc eſt quod non eſt in eis tale vinculum: & ſic patet primo objectum, quia non eſt ſimilis cauſa, ideo nec ſimilis effectus. Nec loquimur hic de affectione ſecundum actum, ſed ſecundum naturale inclinativum, quia naturaliter ineſt, etſi non inſit in actu, vel non exeat in actum; & hoc patet, quia aliquis credens fratrem ſuum eſſe extraneum, non magis afficitur circa illum: quam circa alium, ſed ſtatim comperto, quod ſit frater, afficitur, & affectione trahitur, & eidem quodam ſpeciali vinculo alligatur, cum tamen prius eſſet alligatus.

2. Ad illud ergo quod obiicitur, quod non eſt vinculum propter convenientiam in accidente, dicendum quod conſanguinitas non dicit vinculum ſecundum proprietatem abſolutam, ſed ſecundum proprietatem relatam, utpote ſecundum proceſſum ab eadem radice, & origine, ut patet de duobus fratribus. Unde ſicut rami ab eadem radice procedentes faciunt unam arborem non ſolum propter aſſimilationem, ſed propter comparationem ad idem principium: ſic intelligendum quod plures perſonæ ab eodem deſcendentes faciunt unam li-A neam conſanguinitatis, quæ eſt ſe habens ad modum arboris.

3. Ad illud quod obiicitur de ſuperfluo, dicendum, quod duplex eſt ſuperfluitas. Quædam impuritatis: & hæc potius habet repugnantiam, quam colligantiam. Quædam reſiduitatis: & hæc habet convenientiam: nec eſt ſimpliciter ſuperfluitas, quia quamvis non ſit uni virtuti ſuperflua, utpote nutritivæ: tamen alii eſt neceſſaria, utpote generativæ, & quamvis ſuperfluat ad conſervationem individui, eſt tamen neceſſaria ad conſervationem ſpeciei. Et præterea probabile eſt, quod cum iſta humiditate nutrimentali aliquid fuit de humiditate ra-B dicali, & ſpiritu, ratione cujus filius intimius attinet patri.

QUÆSTIO II.

An conſanguinitas matrimonio præſtet impedimentum.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 54. art. 3.
Et 4. Sent. d. 40 q. 1 art. 2
Scot. 4. Sent. diſt. 40. q. 1.
Durand. 4. Sent. d. 40. q. 1.
Franc. de Mays 4 Sent. d. 40. q. 1.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 40. q. 3.
Richardus 4. Sent. diſt. 40. q. 2.
Tom. Argent. 4. Sent. d. 40. q. 1. art. 3.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 40. q. 2.

Utrum conſanguinitas matrimonio præſtet impedimentum. Et *Ad opp. Gen. 2.*
C quod non, videtur: Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea: ſed nulla perſona poteſt alteri magis alligari, quam ut ſit de carne, & oſſibus: ergo ſi propter hoc non eſt matrimonium Adæ impeditum, immo propter hoc eſt mulier de latere ſumpta, videtur, quod conſanguinitas non impediat, ſed expediat.

2. Item: Omne animal diligit ſimile ſibi, & volatilia ſibi ſimilia conveniunt: ergo quanto aliquæ perſonæ magis ſimiles ſunt, & conjunctæ, tanto magis natæ ſunt invicem convenire, & copulari: ſed ad matrimonium eſt copula, & conjunctio: ergo conſanguinitas magis expedit, quam impediat. *Eccli. 13*

3. Item

3. Item firmiori vinculo junguntur qui natura & voluntate alligantur, quam qui voluntate tantum, & melius invicem cohabitant, & converſantur: ſed ſic eſt cum aliqui junguntur vinculo carnali, & fœdere matrimoniali: ergo magis deberent homines conjungi propinquis, quam extraneis, cum voluntas habeat naturam ſibi conformem, & natura voluntatem adjuvet: ergo magis præſtat conſanguinitas matrimonio ſolatium, & fulcimentum, quam impedimentum.

4. Item ſi aliquid repugnat matrimonio, & impedit, hoc non facit, niſi quia alicui bono matrimonii repugnat, & aliquid adimit: ſed ſi conſanguinei jungantur, ſalvantur ibi tria bona matrimonii, fides, proles, & ſacramentum; ergo conſanguinitas, (ut videtur) nullum præſtat impedimentum matrimonio.

Fundam. Gen. 2 Contra; Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, &c. conſtat, quod iſtud non intelligitur de derelictione quantum ad cohabitationem: ergo intelligitur de derelictione, quantum ad matrimonii contractionem; ergo pater, & mater non ſunt legitimæ perſonæ ad contrahendum reſpectu filiæ, & filii: hoc autem non eſt ob aliud niſi ob vinculum conſanguinitatis: ergo, &c. Lev. 18.

Item: Ego Dominus Deus veſter, omnis homo ad proximam ſanguinis ſui non accedat, ut revelet turpitudinem ejus: ergo ſi contra Domini præceptum eſt proximam ſanguinis ſui cognoſcere, cum matrimonium ſit ordinatum ad actum illum, nullus cum proxima ſua poteſt contrahere matrimonium: ergo proximitas ſanguinis præſtat matrimonio impedimentum.

Item quod eſt contra bonum prolis impedit matrimonium: ſed contrahere cum conſanguinea eſt contra bonum prolis: ergo, &c. Probatio minoris. Greg. dicit, & habetur in littera: Quædam lex Romana permittit, ut duorum fratrum, aut duarum ſororum filius, & filia ſibi matrimonialiter copulentur: ſed ex perimento didicimus ex tali copula ſobolem non poſſe ſuccedere.

A

Item matrimonium eſt vinculum honeſtatis, ſicut ſupra oſtenſum eſt; ſed naturalis honeſtas refugit revelare ignominiam, & turpitudinem propinqui: ſi ergo hæc turpitudo revelatur in coitu, quicumque cognoſcit propinquam, facit contra honeſtatem naturalem. Si ergo matrimonium honeſtum eſt, cum conſanguinitas ſit contra honeſtatem matrimonii: ergo conſanguinitas impedit matrimonium.

CONCLUSIO.

B

Conſanguinitas impedit matrimonium in aliquo ſui gradu propter dictamen legis naturæ, in aliquo vero dictamine legis divinæ, & in aliquo præcepto Eccleſiaſtico.

Resp. ad Arg. Dicendum quod vinculum conſanguinitatis impedit matrimonium in aliquo ſui gradu, propter dictamen legis naturæ, in aliquo vero propter prohibitionem legis divinæ, in aliquo propter ſtatutum Eccleſiæ. Vinculum conſanguinitatis, quod eſt ſtipitis ad prolem, impedit propter dictamen naturæ. Explicat. 1 partis. Unde naturale eſt apud omnes quod C filius non conjugantur matri, & quod filia non conjungatur patri. Et ſi quæratur ratio, quare hoc eſt, dicendum, quod hoc eſt propter reverentiam, & honorem, qui debet exhiberi patri, & matri, & ideo non debent commiſceri. Vel propter generationis ſucceſſionem, quæ debet procedere, non retrocedere. Unde non debet proles genita coniungi ſuo principio, ut gignat. Et hinc eſt, quod natura dictat, quod alio affectu tractandi ſunt parentes, alio affectu tractari debent conjuges. Ideo propter dictamen naturæ impeditur matrimonium per conſanguinitatis primum vinculum, quæ eſt prolis genitæ ad ſuum principium. Propter prohibitionem legis divinæ impeditur ma- Explicat. 2 partis

Digitized by Google

matrimonium per conſanguinitatem uſque ad ſecundum gradum, ſicut patet per Levit. ubi fit prohibitio uſque ad ſecundum gradum. Et ſi quæratur ratio hujus, dicendum, quod hoc eſt propter honeſtatem: qui enim mulierem cognoſcit, revelat ejus turpitudinem, & diſcooperit ignominiam: & hoc inhoneſtum eſt facere propinquæ, maxime cum honeſtas dictet, quod ſoror non eſt tractanda ut uxor: & hinc eſt, quod in præcepto ſuo Dominus dicit: Non diſcooperies turpitudinem ejus. Ulterius: propter ſtatutum Eccleſiæ impeditur matrimonium a ſecundo gradu, & deinceps. Et ſi quæratur ratio hujus, dicendum, quod hoc ſtatutum fuit propter dilectionem dilatandam: quia enim homo pronus eſt ad diligendum ſibi propinquum, & matrimonium aggeneret propinquitatem, & dilectionis mutuæ præſtat fomentum: hinc eſt, quod Eccleſia ſtatuit, ut amor ad extraneos extenderetur, quod matrimonia extra propriam parentelam contraherentur: & ita non ſolum in ſecundo, ſed etiam deinceps propter dilatandam charitatem, & propter ampliandam honeſtatem: & ita patet, quod conſanguinitatis vinculum ob diverſas cauſas habet impedire matrimonium; & hoc concedendum eſt.

Explicat. 3 partis.

2. Ad illud quod obiicitur de Eva, & Adam, quod fuerint os, & caro, dicendum, quod quamvis Eva, & Adam fuerint os, & caro, non tamen ſic fuit tunc, quemadmodum nunc eſt, quoniam nunc eadem eſt via propagationis, & commixtionis: ſed Eva non exiit ab Adam per viam generationis, ſed per modum ſupernaturalem: non per coitum, immo de latere: qui modus perducendi peroptime competebat conjugio, tum propter figuram, tum etiam, ut ſignaretur vinculi matrimonialis æqualitas, quia de latere, & adhærentia: unde quia non ſimili modo alii ſibi attinent, ideo modus ille ad conſequentiam trahi non poteſt, nec debet.

2. Ad illud quod obiicitur, omne animal diligit ſibi ſimile, dicendum, quod illud intelligitur de ſimilitudine ſecundum ſpeciem; vel ſi intelligatur de ſimilitudine ſecundum carnis proximitatem, adhuc habet veritatem, quod diligit. Sed alius eſt modus affectionis, quo diligenda eſt uxor: alius, quo diligenda eſt ſoror: & ideo conjunctio affectionis naturalis repugnat copulæ matrimoniali: ergo ſi copuletur per affectionis vinculum, non ſequitur, quod debeat copulari per matrimonium.

3. Ad illud quod obiicitur, quod natura firmitatem præſtat vinculo voluntatis, dicendum, quod verum eſt, ubi affectio voluntaria ad id dirigitur, ad quod inclinat natura, & quoniam natura bene ordinata non inclinat ad coeundum cum ſorore, & affectio matrimonialis inclinat ad cognoſcendam uxorem: hinc eſt, quod naturalis affectio non præſtat voluntati fulcimentum, ſed potius impedimentum.

4. Ad illud quod obiicitur, quod non repugnat alicui bono matrimonii, dicendum, quod hoc ſolvi poteſt per interemptionem: quoniam Greg. dicit quod experimento didicit ex tali copula non poſſe ſobolem ſuccedere. Videtur tamen & aliter dici poſſe, quod impedit majus bonum, quod eſt vinculum affinitatis, quia exinde contracta eſt occaſio mutuæ dilectionis: quod patet, ſi aliquis accipiat filiam patris ſui, & exinde generet prolem, idem eſt, ſocer, & pater, & eadem mulier, eſt ſocrus & mater, & idem, filius, & gener, eadem nurus, & filia, & idem vir, & frater, & eadem uxor, & ſoror; ita reſpectu affinitatis, quæ poterat eſſe in VIII. ſicut in IV. ſimiliter reſpectu prolis. Et ideo ut iſtæ alligationes diffunderentur, & charitas mediante vinculo matrimonii mutuo conſervaretur, ſtatuit Eccleſia matrimonium ad remotas perſonas protendi, non quia in proximis impediretur matrimonium, ſed quia perderetur majus bonum: & ſic patet totum.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO III.

An conſanguinitas impediat uſque ad ſeptimum gradum.

S. Thom. in ſuppl. 3 p q. 54. art. 4.
Et 4. Sent. diſt. 40 q. 1. art. 3.
Richard. 4. Sent. diſt. 40 q. 3
Thom. Arg. 4. Sent. d. 40. q. 1. art. 4.
Steph. Brulef. 4. Sent. diſt. 40. q. 3.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 40. q. 4.

Ad opp. USque ad quem gradum conſanguinitas impediat matrimonium: & quod uſque ad ſeptimum gradum, videtur. Greg. dicit, & habetur in littera: Progeniem ſuam uſque ad primam generationem unumquemque obſervare decrevimus. Si tu obiicias, quod illud eſt retractatum in Concilio generali, Extra. de conſanguinitate: Non debet, &c. oſtenditur, quod illud non debet eſſe retractatum, quoniam aut hoc eſt bene ſtatutum, aut non. Si non: ergo male ſtatuit ſanctus Gregorius, & alii Sancti. Si ſic: ſed quod bene ſtatutum eſt, non indiget retractatione, ſed obſervatione: ergo, &c.

2 ITEM ſecundum rectum ordinem non eſt retrocedendum, ſed ultra progrediendum: ergo ſi ſancti Patres conſanguinitatem uſque ad gradum ſeptimum perduxerunt: ergo, qui reducit ipſam ad quartum, retrocedit; ſed qui aſpicit retro, non eſt aptus regno Dei: ergo male fecerunt, qui retractaverunt. *Luc. 9*

3. ITEM in proximis gradibus non permittitur contrahere propter dilatationem charitatis: ſed quanto charitas eſt frigidior, tanto magis indiget dilatari: cum ergo in fine charitas refrigeſcet, & hoc jam evenit, videtur ergo, quod nunc magis competat gradus conſanguinitatis protendere, quam reſtringere.

4. ITEM quanto magis fideles ſunt multiplicati, tanto magis habent copiam de his, cum quibus licite poſſunt contrahere: ergo major opportunitas erat in præcedentibus temporibus cum propinquis, quam nunc; A ergo illa opportunitas non excludebat conſtitutionem de ſeptenario gradu conſanguinitatis obſervando: ergo nec nunc.

1. CONTRA: Quod non debeat impedire ultra ſecundum, videtur; quia in lege non prohibetur, niſi uſque ad ſecundum gradum, ſicut patet. Ergo ſi omnes poſſunt matrimonialiter per Deum conjungi, qui a Deo non prohibentur: ergo omnes quotquot infra illum gradum conjunguntur: ergo per hominem ſeparari non poſſunt: ergo non poteſt matrimonium alicui prohiberi infra illum gradum. *Fundam. Lev. 18*

2. ITEM Eccleſia non poteſt facere, quod baptizatus careat baptiſmate, etiam quantumcumque ſtatuat, ſi baptizatur quis de facto, baptizatus eſt; ergo quantumcumque prohibeat, & ſtatuat ut aliqui invicem non contrahant, tamen ſi de facto contrahant, contractum eſt; ergo videtur, quod gradus prohibiti ab Eccleſia matrimonium non impediant; ſed iſti omnes ſunt ultra ſecundum, ergo, &c.

5. ITEM matrimonium contractum contra Eccleſiæ interdictum, verum eſt matrimonium; ergo cum gradus conſanguinitatis non habeat virtutem impediendi, niſi propter Eccleſiæ ſtatutum, videtur, quod ſecundum veritatem non impediunt.

4 ITEM Hieronym. dicit, quod nihil ſibi credatur, niſi probet per vetus, vel per novum Teſtamentum: ergo cum non poſſit probari per novum, nec per vetus, quod non poſſit contrahi in gradibus ultra ſecundum, videtur, quod nulli credendum eſt, ſi dicat contrarium; ergo tenendum eſt, quod poteſt contrahi.

CON-

CONCLUSIO.

Conſanguinitas ſecundum legem naturalem impedit in primo gradu: ſecundum legem veterem, uſque ad ſecundum: ſecundum vero legem Evangelicam uſque ad quartum.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ſecundum tempora noſtra matrimonium impeditur a gradibus conſanguinitatis uſque ad quartum incluſive, ſicut patet Extr. de conſanguinit. non debet, in decretali edita in Concilio generali. Si autem quæratur ratio hujus, dicendum, quod hujus ratio eſt ſtatutum Eccleſiæ. Si quæratur ultra quare Eccleſia ſtatuerit, dicendum quod quia potuit, & congruum fuit, & quia erat utile, & quia erat neceſſe. Primum quidem potuit, & quod potuit, probatur per Scripturam, quia in principio in conſtitutione matrimonii in lege naturæ duæ excipiebantur perſonæ, ſcilicet pater, & mater: Relinquet homo patrem, & matrem, &c. (Gen. 2. Lev. 18.) poſt, proceſſu temporis in lege fuerunt proles exceptæ, ſicut patet. Si ergo lex Evangelica abundare debet a Moſaica: ergo in lege Evangelica proles debuerunt excipi. Sed Chriſtus in propria perſona non excepit: ergo ſi nihil diminutum debet eſſe in Eccleſia: ergo poſſe determinandi Eccleſiæ reliquit, maxime Petro, & ejus ſucceſſori: quod attendentes Sancti Patres, exceperunt multos gradus conſanguinitatis, ex quo apparet, quod ipſi poſſe habuerunt. (Quæſt. incidens.) Si autem tu quæras a me, quare hujuſmodi poſſe Eccleſiæ dereliquit, dicendum, quod ratio hujus eſt, quia illud Sacramentum in contractu conſiſtit, qui eſt perſonæ ad perſonam: Et quoniam Dominus plenam juriſdictionem dedit Petro ſuper ſpiritualia, & ampliorem, quam Reges terræ, & Imperator habeant ſuper temporalia: ſi ergo Regis, & Principis potentia poteſt contractus limitare, ut malæ fidei poſſeſſor judicetur, qui contra A eorum interdicta veniat, quid mirum ſi dederit Eccleſiæ poſſe? immo debuit dare, ut poſſet perſonarum legitimitatem, & idoneitatem ad contrahendum determinare. (Alia q. incidens.) Si tu quæras, quare ipſe per ſe non determinavit? Dici poteſt, quod ſecundum diverſa tempora oportebat diverſas perſonas, & diverſos gradus excipi: quia ergo ſtatuta divina non decet ſic mutare, ſicut humana; Hinc eſt, quod non ipſe Chriſtus debuit limitare, ſed limitandos Petro, & ejus ſucceſſoribus committere: & ſic patet quod potuit. Secundo vero congruum fuit, quod uſque ad talem gradum conſanguinitas protenderetur. B Quoniam conſanguinitas ortum habet ex propagatione, propagatio autem eſt ex ſemine, ſemen autem in ſe habet naturam iiii. humorum, & iiii. elementorum, hinc eſt quod conſanguinitas tantum ad quartam generationem debuit terminari: & iterum infra illum gradum non debuit commiſceri, nec matrimonium copulari, nec poteſtas corporis aliis dari. Sicut ergo corpus quatuor conſtat elementis, ita oportet quatuor gradibus diſtare, qui debent carnaliter commiſceri. Et iterum lex nova ſuper legem Moſaicam plus debet addere perfectionis, quam lex Moſaica ſuper legem naturæ. Si ergo lex C Moſaica unum addidit gradum ſuper legem naturæ; nunc ergo lex evangelica ſaltem duos debet addere, ut juſtitia Evangelii non tantum ſuperet juſtitiam legis, ſed etiam ſuperabundet. Congruum ergo fuit, & propter legem matrimonii, & propter legem Evangelii matrimonium a conſanguinitatis quarto gradu impediri, nec ultra addi, nec minui; & ſic patet, quomodo fuit congruum. Fuit etiam utile, quia vinculum matrimonii ratione affinitatis, quod ibi contrahitur, fovet charitatem, & fœderat inimicos: & quoniam charitas noſtris temporibus refriguit, ideo citius nunc rumpitur vinculum amoris, quam in Eccleſia primitiva: & alliga-

Digitized by Google

gatus vinculo citius fugit, & qui fuerat proximus frequentiſſime fit inimicus. Ut ergo fugiens poſſit revocari, cum a quarto gradu, & deinceps jam de affectione amoris frigeſcat, utile fuit conſtituere, ut poſt quartum gradum poſſet fugiens revocari ad vinculum: poſſet etiam confœderari inimicus: propter quam utilitatem dicebat, Pontificem ſummum, manente priori prohibitione, diſpenſare: & cum iſta utilitas ſit frequentiſſima, utile fuit ut fieret jus commune. Quarto vero fuit neceſſe propter periculum, quoniam propter multitudinem conſanguineorum, & brevitatem dierum vix poteſt aliquis computare conſanguineos uſque ad ſeptimum gradum, & ita ibi maximum periculum: & frequentiſſime contingebat homines jungi infra gradus prohibitos, immo vix poterat aliquis evadere: & ideo oportuit prius ſtatutum retractare. Tale periculum, vel talis neceſſitas non fuit tempore Eccleſiæ primitivæ, tum quia homines erant longioris vitæ, tum quia minoris generationis, nunc autem crevit in hominibus potentia virtutis nutritivæ, & augmentata eſt potentia virtutis generativæ propter fervorem libidinis, qui viget nunc in hominibus, adeo quod ſecundum communem curſum poſſent homines ita multiplicari, quod uſque ad quartum gradum, nedum uſque ad octavum vix inveniret aliquis cum qua contraheret. Et illud patet ad oculum: poſſibile enim eſt, quod aliquis generet xx. & iterum quod aliquis generet tres, nunc ponamus ſecundum communem curſum, quod generet x. & illi x. alios x. in ſecundo gradu erunt. C. in tertio. M. in quarto. X. millia: & ita infra quatuor gradus haberet aliquis conſanguineos in una linea xi. millia centum, & xi. totidem in linea aſcendente, & totidem in tranſverſali: ergo ſecundum naturam haberet xxxiii. m. & trecentos xxxiii. conſanguineos. Et ſic in una patria magna vix inveniret cum qua contraheret uſque ad quartum gradum, quanto magis uſque ad octavum. Et ita propter periculum oportuit revocari illud ſtatutum, & hoc ſcilicet uſque ad quartum gradum ſtatuere: & iſta fuit potiſſima ratio, quare mutatum eſt, ſicut expreſſe dicitur in decretali edita in Concilio generali, ubi dicitur non reprehenſibile judicari, ſi ſecundum varietatem temporum ſtatuta quoque varientur humana, præſertim cum urgens neceſſitas, vel evidens utilitas hoc expoſcit: hoc autem non ſolum neceſſitas expoſcebat, ſed & utilitas requirebat, & aderat congruitas, & poteſtas: ideo juſte uſque ad quartum gradum impediri matrimonium rectiſſime, & irreprehenſibiliter ſtatuit, & ordinavit Eccleſia. *Hæc quarta potiſſima eſt.*

B

1. Ad illud quod obiicitur de Gregorio, dicendum quod rationabiliter illud ſtatutum fuit tempore ſuo, & non minus rationabiliter revocatum tempore moderno: nec fuit revocatum, quia eſſet male ſtatutum, ſed quia quod congruebat tempore primitivo, non congruebat ſtatui noſtro propter majorem imperfectionem, quæ eſt in nobis: & propter majora pericula.

2. Ad illud quod obiicitur, quod non eſt retrocedendum: dicendum quod verum eſt in his quæ ſunt perfectionis, ſed ea quæ ſunt rigoris, temperari poſſunt, & debent. Vel dicendum & melius, quod condeſcendere oportet infirmitati, & ubi non poſſumus nos erigere, neceſſario oportet nos humiliare & inclinare; & ideo propter imperfectionem hominum ſtatutum illud oportuit temperare: unde verum eſt, quod non eſt retrocedendum, ſed tamen imperfectionem hominum tolerare opportunum.

C

3. Ad illud quod obiiicitur de dilatione charitatis, dicendum quod illa ratio potius eſt ad oppoſitum, quam ad propoſitum; quia enim charitas minus ſe extendit, ideo citius oportuit ei ſuccurri & adjuvari, & proximus ab amore citius fugit, & ideo citius eſt revocandus.

4. Ad

4. Ad illud quod obiicitur, quod majorem habent fideles copiam, dicendum quod verum eſt, ſi multiplicarentur perſonæ, ita quod non multiplicarentur conſanguinei, hoc autem non eſt verum: & ideo ſicut creſcit ex una parte aptitudo, ita ex alia creſcit ineptitudo.

Reſp. ad arg. pro fundam.

1. Ad illud quod obiicitur, quod Deus non prohibet ultra ſecundum, dicendum quod verum eſt per ſe: tamen prohibet per Eccleſiam, quia Eccleſia prohibet auctoritate ſibi divinitus data. Ratio autem quare Deus dedit Eccleſiæ auctoritatem ſuper hoc, jam viſa eſt.

2. Ad illud quod obiicitur, quod non poteſt facere, quod careat baptiſmate, dicendum, quod non eſt ſimile, quia baptiſmi inſtitutionem Deus per ſe ordinavit, & confirmavit: ſed perſonarum legitimitatem commiſit Eccleſiæ, quia matrimonium contrahitur inter virum, & mulierem, & Eccleſia habet plenitudinem juriſdictionis ſuper utrumque.

3. Ad illud quod obiicitur de Eccleſiæ interdicto, dicendum quod non eſt ſimile, quia illud interdictum eſt ad tempus, non ſimpliciter, nec facit perſonas illegitimas ſimpliciter, ſed ligat, ut ſine peccato non poſſint: & ideo pœna talibus debet imponi.

4. Ad illud quod obiicitur de Hieron. dicendum quod ſecus eſt in dictis Eccleſiæ & Hieronymi: quia Hieronymus non poterat per ſcripturam probare eſſe ſe teſtem veritatis: ideo ad hoc quod crederetur ſibi, oportebat quod per ſcripturam probaret eſſe verum quod teſtificabatur, & dicebat. Sed Eccleſia per ſcripturam potuit probare auctoritatem ſuam, qua probata oportet obedire, non aliud teſtimonium quærere: & ſic totum patet.

DISTINCTIO XLI.

De gradibus affinitatis, qui videlicet impediant Matrimonium: & diffinitiones peccatorum carnalium.

35. quæ. 5. Porro de affinitate.

Nunc de affinitate videndum eſt, de qua Gregorius ait: Porro de affinitate, quam dicitis parentelam eſſe, quæ ad virum ex parte uxoris, ſeu quæ ex parte viri ad uxorem pertinet, manifeſta ratio eſt; quia ſi ſecundum divinam ſententiam ego & uxor mea ſumus una caro, profecto mihi & illi meæ ſuaque parentela propinquitas una efficitur. Quocirca ego & ſoror uxoris meæ in uno & primo gradu erimus; filius vero ejus in ſecundo gradu erit a me; neptis vero in tertio. Idque utrinque in cæteris agendum eſt ſucceſſionibus. Uxorem vero propinqui cujuſcumque gradus ſit, ita me oporteat attendere, quemadmodum ipſius quoque gradus aliqua femina proprie propinquitas ſit. Quod nimirum uxori meæ de propinquitate viri ſui in cunctis cognationis gradibus convenit obſervare. Qui vero aliorſum ſentiunt, Antichriſti ſunt. Item Julius Papa Æqualiter vir conjungatur conſanguineis propriis, & conſanguineis uxoris. Item Iſidorus; Sane conſanguinitas; quæ in proprio viro conſervanda eſt, etiam in uxoris parentela de lege nuptiarum cuſtodienda eſt; quia conſtat eos duos fuiſſe in carne una. Ideoque communis eſt illis utraque parentela. Item Julius Papa; Nullum in utroque ſexu permittimus ex propinquitate ſui ſanguinis, vel uxoris, uſque in ſeptimum generationis gradum uxorem ducere, vel inceſti macula copulari; quia ſicut non licet cuiquam Chriſtiano de ſua conſanguinitate, ſic nec de conſanguinitate uxoris conjugem ducere propter carnis unitatem. Item Gregorius; De affini-

35 q. 3. c. æqualiter.

Sane conſanguin.

Ibi c. null.

In Concil. Melden. lib. 4. de affin.

affinitate conſanguinitatis per gradus cognationis placuit uſque ad ſeptimam generationem obſervare. Nam & hereditas rerum per legales inſtrumentorum diffinitiones ſancita, uſque ad ſeptimum gradum hæredum protendit ſucceſſionem. Non enim et ſuccederent, niſi de propagine cognationis deberetur. His auctoritatibus inſinuatur & quæ ſit affinitas, & uſque ad quem gradum ſit obſervanda, ſcilicet uſque ad ſeptimum.

Variæ traditiones de affinitate.

Sed alii videntur concedere in quinta generatione inter affines contrahi conjugium, & in quarta etiam ſi contractum fuerit, non ſeparari. Ait enim Fabianus Papa; De propinquis, qui ad affinitatem per virum & uxorem veniunt, defuncta uxore vel viro in quinta generatione jungantur; in quarta ſi inventi fuerint, non ſeparentur. In tertia vero propinquitate non licet uxorem alterius accipere poſt obitum ejus. Æqualiter vir jungatur in matrimonio eis, quæ ſibi conſanguineæ ſunt, & uxori ſuæ conſanguineis, poſt mortem uxoris. Ecce hic conceditur in quinta vel quarta propinquitate affinium fieri conjugium. Julius etiam Papa ait; Statutum eſt ut relictam patris uxoris ſuæ, relictam fratris uxoris ſuæ, & relictam filii uxoris ſuæ, nemo ſibi in matrimonium ſumat; relictam uxorem conſanguineorum uxoris ſuæ uſque in tertiam progeniem nemo in uxorem ſumat. In quarta vero & quinta ſi inventi fuerint, non ſeparentur. Ecce quam varie de affinitatis obſervatione loquuntur auctores. Alii enim uſque ad ſeptimum gradum eam obſervari ſanciunt. Alii vero in quinto vel quarto matrimonia contracta non dividunt. Sed illi veritatis rigorem, iſti miſericordiæ diſpenſationem videntur proponere. Poteſt enim Eccleſia diſpenſare in copula affinium uſque ad tertium gradum, ſicut Gregorius diſpenſavit in quarto gradu conſanguinitatis. Illud autem non eſt prætereundum, quod Gregorius Venerio Epiſcopo ſcripſit; Sedem Apoſtolicam conſulere decreviſti, ſi mulier copula nuptiali extranco viro conjuncta, cognationi ejus pertineat, ſi eo defuncto cognatio maneat, vel ſi ſub alio viro cognationis vocabula diſſolvantur, vel ſi ſuſceptæ ſoboles poſſint legitime ad prioris viri cognationis tranſire copulam. Si una caro fiunt; quomodo aliquis eorum poteſt propinquus uni pertinere, niſi pertineat alteri? Hoc minime poſſe fieri credendum eſt. Porro uno defuncto in ſuperſtite affinitas non deletur; nec alia copula conjugalis affinitatem copulæ prioris ſolvere valet; ſed nec alterius conjunctionis ſoboles placet ad affinitatis prioris viri conſortium tranſire. Si quis ergo ſacrilege & temerario auſu in defuncto quærit propinquitatem extinguere, vel ſub altero affinitatis vocabula diſſipare, vel ſi ſuſceptas ſoboles alterius copulæ propinquiori prioris credit legitime ſociari, hic negat Dei verbum validum eſſe, quod dixit; Erunt duo in carne una. Ecce hic prohibet, ſi mortuo primo viro uxor ejus alii nupſerit, filios de ſecundo viro genitos ducere uxores de cognatione prioris viri; quia filii mediante matre, ad cognationem prioris viri pertinent, cum quo mater eorum una caro extiterat. Hoc idem etiam Innocentius Papa ait; Si qua mulier ad ſecundas nuptias tranſierit, & ex eis ſobolem genuerit, nullatenus poteſt ad conſortium cognationis prioris viri pertingere, hoc autem obſervandum eſt uſque ad ſeptimum generis gradum; ſed maxime uſque ad tertium & quartum, ſicut ſupra poſitum eſt.

Ibid. c. de propinq.

Ibid. c. & hoc quoq.

35. qu. 10. Fratern.

Gen. 2. Matth. 19

Ibid. ſi qua mulier 1. & 2.

An conjugium ſit inter eos, qui nota conſanguinitate dividuntur.

Et eſt ſciendum, quod Eccleſia infra prædictos gradus conſanguinitatis conjunctos ſeparat. Si autem ignoranter conjuncti fuerint in conſpectu Eccleſiæ, & poſtmodum probata conſanguinitate ejuſdem judicio ſeparati, quæritur utrum copula illa conjugium fuerit. Quibuſdam videtur non fuiſſe conjugium, quia non erant legitimæ perſonæ; ſed tamen de crimine excuſantur per ignorantiam, & quaſi con-

Op. alior.

Digitized by Google

conjugium reputatur, quia bona fide, & per manum Eccleſiæ convenerunt; unde & filii eorum legitimi habentur. Alii vero dicunt fuiſſe conjugium, licet non eſſent legitimæ perſonæ; quia talium conjunctiones vocant canones conjugia, ubi de perſonis agitur, quarum teſtimonio conſanguineorum ſit dirimenda conjunctio. Unde Urbanus Papa: Si duo viri vel tres conſanguinitatem jurejurando firmaverint, vel ipſi ſorte confeſſi fuerint, conjugia diſſolvantur. Si vero neutrum contigerit, epiſcopi eos per fidem Chriſti obteſtentur, quatenus palam fateantur, ſi ſe recognoſcunt conſanguineos. Si ſe judicio Epiſcoporum ſegregaverint, alia matrimonia non prohibeantur contrahere. Idem: Notificamus ibi, ut cum tres vel duo ex propinquioribus ejus, qui accuſatur, hanc propinquitatem juramento firmaverint: vel ſi duo vel tres ex antiquioribus Januenſibus, quibus hæc propinquitas eſt nota, qui bonæ famæ & veracis teſtimonii ſint, remoto amore, timore, pretio, & omni malo ſtudio, prædicta firmaverint, ſine mora conjugia diſſolvantur. Conſanguineos vero extraneorum nullus accuſet. vel conſanguinitatem in ſynodo computet; ſed propinqui, ad quorum notitiam pertinet. Si autem progenies tota defecerit ab antiquioribus & veracioribus, quibus propinquitas tota nota ſit, Epiſcopus canonice perquirat, & ſi inventa fuerit, ſeparentur. Ecce quibus accuſantibus, vel teſtificantibus dirimenda ſit conſanguineorum conjunctio, quæ conjugium vocatur.

Opin. 2 — 35 q. 6 Si duo viri — Ibid Notificamus. — Fabianus Papa ibi c. Conſanguineos.

Diſtinctio utilis, quid ſit fornicatio.

Diſt. incidens cum diffinitionibus. Gelaſius Papa: habetur 36 q. 1 lex illa prætereuntium.

Hic dicendum eſt, quod aliud eſt fornicatio, aliud ſtuprum, aliud adulterium, aliud inceſtus, aliud raptus. Fornicatio, licet ſit genus omnis illiciti coitus, qui fit extra uxorem, tamen ſpecialiter intelligitur in uſu viduarum, vel meretricum, vel concubinarum. Stuprum proprie eſt virginum illicita defloratio. Adulterium eſt alieni tori violatio. Unde adulterium dicitur, quaſi alterius tori acceſſio. Inceſtus eſt conſanguineorum vel affinium abuſus. Unde inceſtuoſi dicuntur, qui conſanguineis vel affinibus ſuis abutuntur. Raptus admittitur, cum puella violenter a domo patris educitur, ut corrupta in uxorem habeatur. Sive puellæ, ſive parentibus vis illata conſtiterit, hic morte mulctatur. Sed ſi ad Eccleſiam cum rapta confugerit, privilegio Eccleſiæ mortis impunitatem meretur. Addendum eſt etiam illud Alexandri; qui ait: Quod frater ſororve uxoris tuæ cognati dicuntur, æquivocationis jure fit, & neceſſitate vulgaris appellationis potius, quam ulla cognationis cauſa. Uxor enim fratris, fratriſſa potius, quam cognata vocatur. Mariti frater levir dicitur. Duorum fratrum uxores janitrices vocantur, quaſi eamdem januam intrantes. Viri ſoror glos appellatur. Sororis autem vir non habet ſpeciale nomen, nec uxoris frater.

DISTINCTIO XLI.

De impedimento matrimonii, quod venit ex propinquitate carnali, quæ eſt affinitas.

Nunc de affinitate videndum eſt.

Expoſitio textus.

Diviſio.

SUPRA egit Magiſter de conſanguinitate. Hic agit de affinitate: & dividitur hæc pars in duas. In prima determinat gradus affinitatis. In ſecunda agit de ſeparatione conjunctorum infra prædictos gradus, ibi: *Et eſt ſciendum quod Eccleſia inter prædictos gradus, &c.* Prima pars habet tres partes. In prima determinat gradus affinitatis, ſecundum jus commune. In ſecunda determinat ſecundum diſpenſationem ſpecialem, ibi: *Sed alii videntur concedere, &c.* In tertia vero de ſecundo genere affinitatis, oſtendens quod ſecundum genus affinitatis impedit matrimonium. *Illud etiam non eſt prætermittendum.* Similiter ſecunda pars habet tres. In prima oſtendit, qui debeant ſeparari. In

In ſecunda vero, qui non debeant ſeparari ſine teſtimonio, per quod prohibetur proximitas, & determinat, qui poſſunt hic teſtificari, ibi: *Si duo viri, vel tres conſanguinitatem, &c.* In tertia, quia conjuncti infra gradus prohibitos committunt inceſtum, diſtinguit ibi genera peccatorum circa actum carnis, ibi: *Hic dicendum, quod aliud ſit fornicatio, aliud, &c.*

Eccleſia infra prædictos, &c.
Dub. I.

Ponatur, quod Eccleſia decepta aliquos ſeparet, & poſtmodum manifeſtetur deceptio, quæritur, utrum tales ſint rejungendi: & quod ſic, videtur; quia ſeparatio per juſtitiam facta eſt: ergo videtur, quod nullo modo poſſit ſtare, cum manifeſtetur præcedens judicium fuiſſe injuſtum. Contra hoc eſt, quia poſſibile eſt, quod aliquis poſt ſeparationem in facie Eccleſiæ fiat ſacerdos, vel religioſus: ſed talis non poteſt habere uſum matrimonii, ergo non debet ei reſtitui. Juxta hoc quæritur, quando, & qualiter ſit reſtitutio viri facienda uxori, vel econverſo.

Resp. Dicendum quod in tali caſu facienda eſt reſtitutio, quoniam Eccleſia decepta fuit, & altera perſonarum injuſte expoliata: & quoniam Eccleſia poteſt & debet errorem corrigere, & non debet aliquam perſonam jure ſuo privare: ideo deceptione cognita, & ſi alter, qui injuſte expoliatus eſt, petat, debet reſtituere: & ſi intravit religionem, & votum emiſit, poteſt debitum reddere, ſed non debet, nec poteſt exigere, quoniam obligavit ſe ad continentiam, quantum eſt in ſe. Quod quæritur, quando, aut quomodo debeat uxor reſtitui viro, aut econverſo, dicendum quod uxor aut agit jure petitorio, aut poſſeſſorio. Tunc agit petitorio, quando dicit aliquem ſibi adjudicari in maritum, quoniam cum ea contraxit. Tunc agit poſſeſſorio judicio, quando petit aliquem ſibi reſtitui pro eo, qui a vir ejus fuit, & cum ea cohabitabit. Si agi petitorio, & vir excipiat, primo tractabitur exceptio mariti, antequam fiat reſtitutio, ſive quam ſatisfial petitioni, pro eo quod probata exceptione mariti, ſi recta eſt principalis quæſtio, perimitur. Si vero agit de poſſeſſorio, reſtituendus eſt mulieri, etiam antequam probetur exceptio, extra. de reſtitutione ſpoliator. Literas: & extravag. de divortiis, porro exceptis quinque caſibus. Primus eſt, ſi obiiciatur mulieri publica fornicatio: & hæc fuerit probata, niſi ipſa excipiat in contrarium contra virum de fornicatione. extravag. de divortiis, Significaſti. Secundus caſus eſt ſi obiiciatur conſanguinitas divina lege prohibita in continenti probanda, differenda eſt reſtitutio, nec debet compelli per ſententiam, ne forte ſuperinducatur perplexitas. Si vero differatur, oportet fieri reſtitutionem per ſententiam: ſed tamen non oportet debitum reddere, & habet de conſanguinitate conſcientiam. Extravag. de reſtitutione ſpoliatorum, Literas. Tertius caſus eſt, ſi excipiatur rei judicatæ, a qua non eſt appellatum argumentum, de officio deleg. cauſam matrimonii. Quartus eſt, quando tanta eſt ſævitia viri, quod non poteſt ſufficiens cautio adhiberi, utpote quia perſequitur uxorem odio capitali. Extravag. de reſtitutione ſpoliatorum, Literas, in fine. Quintus caſus eſt, quando ille, qui agit, alterum ſpoliavit ſine cauſa, dicitur quod non debet reſtitui, xx. quæſt. 1. De benedicto a caſu. Illud non eſt uſquequaque verum: ſed nunc quando vult redire, & alter non vult, ſi non habet quod obiiciat manifeſte, ex tunc incipit ſpoliare.

Cum duo, vel tres, ex propinquioribus ejus, qui accuſant hanc propinquitatem, juramento firmaverint.
Dub. II.

Videtur male dicere, quia perſonæ propinquæ ſunt ſuſpectæ: ergo non debent recipi ad teſtificandum. Jux-

Digitized by Google

Juxta hoc quæritur, qui poſſunt matrimonium accuſare.

Resp. Dicendum quod accuſatio propter quam debet fieri divortium, aut eſt de peccato, aut de conſanguinitatis vinculo. Si de peccato fornicationis, tunc ſoli coniuges poſſunt ſe mutuo accuſare. Alii vero non admittuntur, quia tunc ſit injuria viro, & poſſunt ſimul ſtare ſine peccato. Si autem ſit accuſatio de conſanguinitatis vinculo, tunc primo admitti debent conſanguinei, ſicut ſuperſtites, maxime cum eſt accuſatio de matrimonio diſſolvendo, quia non præſumitur, quod ipſi velint. Et præterea melius ſciunt genealogiam, quam alii: & ideo ſpecialiter in hac cauſa admittentur conſanguinei. Tamen ſi ſit quæſtio de matrimonio contrahendo, ſive contracto, ut ſuſpecti repellendi ſunt, ubi ille, cujus filius, vel filia conjuncta dicitur, ſuperior eſt divitiis, potentia, & honore. Quod ſi conſanguinei non adſint, qui teſtificentur, tunc poſſunt admitti extranei antiqui, & maturi. Quod ſi hi velint teſtificari, tunc omnes extranei poſſunt accuſare, niſi aliud obſiſtat, utputa ſi facta fuerit denunciatio, quod matrimonium accuſet, qui novit, ſi ille præſens aderat, & tacet, ex tunc accuſare non poteſt. Si vero fuit abſens, vel poſtmodum dicit matrimonii impedimentum, ſi hoc jurejurando firmaverit, eſt admittendus. Extravag. de his, qui matrimonium accuſare poſſunt, cum in tua, & infra. Aliquis tamen ſine differentia omni, qui vult accuſare, admittitur: quia hoc honeſtatis eſt, ſcilicet ſervare ordinem prius dictum.

Hic dicendum eſt, quod aliud eſt fornicatio, aliud ſtuprum, aliud adulterium, aliud inceſtus, aliud raptus. Dub. III.

Quæritur, utrum iſta ſint diverſa peccata ſecundum ſpeciem, & quantum ad genus peccati. Et quod non, videtur, quia ſunt contra idem præceptum, ſcilicet. Non mœchaberis: & circa actum unius virtutis ſola circumſtantia differente, in qua non eſt, niſi accidentalis differentia. In oppoſitum eſt, primum peccatum habet rationem ſuam a defectu circumſtantiæ, ſed adulterium dicitur, quia aliquis cognoſcit conjugatum: ſed fornicatio, quia ſolutam; ergo ſunt diverſa peccatorum genera.

Resp. Dicendum quod iſta non tantum differunt accidente, immo ſunt diverſa genera peccatorum: & talia oportet confiteri, quoniam etſi videantur ſolum differre circumſtantia, quæ judicatur eſſe accidentalis proprietas, tamen ipſa circumſtantia comparata ad peccatum eſt eſſentialis, quamvis comparata ad actum ſit accidentalis: & ideo non variat genus actus, ſed peccatum. Quod ergo obiicitur, quod non eſt contra idem præceptum, & circa eumdem actum, dicendum eſt quod hoc non impedit, quin poſſint eſſe diverſa peccata, pro eo quod circa eumdem actum, & contra idem bonum contingit multipliciter obligari.

Stuprum proprie eſt virginum illicita defloratio. Dub. IV.

Quæritur quod ſit maius peccatum utrum ſtuprum, aut adulterium, & quod maius ſit adulterium, patet ex ordine Magiſtri, quia præmittit maiora, & gradatim deſcendit. Amplius: Per adulterium iniuriatur quis viro, per ſtuprum non. Unde virgo quæ non eſt alteri alligata, non peccat niſi in Deum: ſed adultera in Deum, & in proximum: ergo, &c.

Contra: Nobilior eſt caſtitas virginalis, quam coniugalis: ergo gravius eſt peccatum quod eſt contra virginalem, quam contra coniugalem decorem; ſed ſtuprum eſt contra virginalem; ergo, &c. Item, qui corrumpit virginem aliquam, aufert ei bonum irrecuperabile, ſed non qui adulteratur, ergo, &c.

Resp. Dicendum quod pro maiori parte peccata ad invicem comparata

ſe

ſe habent ſicut excedentia & exceſſa. Unde ſi comparemus coitum cum conjugata ad coitum cum virgine ſoluta, deformius eſt virginem deflorare, quam defloratam cognoſcere: attamen gravius peccat qui adulteratur, quia magis lædit rempublicam & magis offendit virum, & magis generat infamiam. Objecta autem procedunt per diverſas vias.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam præſentis diſtinctionis, in qua agitur de affinitate, primo procedendum eſt per modum narrationis, ſecundo per modum inquiſitionis. Quantum ergo ad primum, primo annotanda eſt triplex differentia, ſecundo vero annotanda eſt triplex notula. Primo enim attendendum eſt, quod differt eſſe affinem, & eſſe conſanguinum. Nam conſanguinitas venit ex carnis propagine, ſed affinitas ex carnali commixtione, præſuppoſita tamen conſanguinitate. Unde affinitas diffinitur ſic: Affinitas eſt proximitas perſonarum ex carnali copula proveniens omni carens parentela: intellige quantum eſt de ſe: tamen præſupponit conſanguinitatem; unde ſi quis cognoſcit mulierem, efficitur affinis omnibus conſanguineis mulieris per illam commixtionem, & econverſo in muliere. Secundo intelligendum eſt, quod in affinitate differt genus, & gradus: nam genus attenditur parte commixtionis, ſed gradus a parte ſanguinis & propagationis propter quod dicitur verſus.

Mutat aupta genus, ſed generata gradum.

Unde antiquitus tria genera affinitatis eſſe conſueverunt. Primum ſurgit ex conſanguinitate, & prima carnis commixtione. Secundum ſurgit ex conſanguinitate, & ſecunda carnis commixtione. Tertium ſurgit ex ſecunda affinitate, & tertia carnis commixtione. Exemplum eſt: Si frater tuus contrahat cum Maria, ipſa eſt affinis tibi in primo genere. Si con- A trahat mortuo fratre tuo cum alio, ipſe erit affinis tibi in ſecundo genere. Si ipſa mortua, ipſe vir contrahat cum alia, illa mulier eſſet tibi affinis in tertio genere. Sed generatio, ſive propagatio, gradum mutat affinitatis ſicut conſanguinitatis. Sed iſta tria genera conſueverunt eſſe antiquitus, nunc autem, ſicut patebit poſt, non ſtat niſi primum genus affinitatis, aliis ceſſantibus. Tertio intelligendum eſt, quod differt utrum mulier affinis generet prolem de conſanguineo meo, an de extraneo. Si de conſanguineo, proles generata non eſt mihi alligata vinculo affinitatis, ſed conſanguinitatis. Si vero de alio, B ſecundum iura moderna nihil omnino reputatur mihi attinere. Antiquitus tamen, ſicut patet ex decreto Gregorii, & habetur in littera, judicabatur affinis non primo genere, ſed ſecundo, ſicut expreſſe tangitur in littera: & pro illo tempore maxime intelligitur iſte verſus.

Mutat nupta genus, ſed generata gradum.

Quia mulier affinis mihi, quia fuit uxor fratris mei, ſi nubat alii, generat mihi affinem in alio genere affinitatis. Si vero generaret prolem, tunc generaret mihi affinem, non in alio genere, ſed gradu: hoc tamen eſt retractatum quantum ad u- C utrumque per jus novum, extra. de conſanguinitate, & affinitate. Non debet, & in decretali edita in Concilio generali, ubi expreſſe retractatur utrumque. 1 Regula. His viſis, quædam regulæ ſunt notandæ. Prima eſt, quod in primo genere affinitatis non licet contrahere uſque ad quartum gradum incluſive, ſicut & de conſanguinitate. Quod ſi quartum gradum velis cognoſcere, recurre ad perſonam, mediante qua contracta eſt affinitas, & quoto gradu diſtas ab illa, toto gradu diſtas a perſona, cui es affinis: ut ſi contraxiſti cum muliere, factus es affinis conſanguineis ejus, & quoto gradu aliquis eſt conſanguineus uxoris tuæ, toto gradu eſt tibi affinis, & ſi attinet ei in quar-

Digitized by Google

quarto gradu, attinet & tibi: & ſicut non liceret uxori contrahere in
2 Regula. tali gradu, ita nec tibi. Secunda notula eſt, quod ex quo contracta eſt affinitas, mortua perſona, mediante qua contracta eſt, nihilominus manet affinitas, pro eo quod eſt vinculum perpetuum, ſicut & conſanguinitas; ideo minime poteſt contrahi cum perſona affini, per Diſtinctionem 34.
3 Regula. Fraternitatis. Tertia notula eſt, quod affinitas contrahitur non ſolum per matrimonium, ſed etiam per coitum fornicarium, ſicut dicitur extra. de conſanguinitate: Fraternitatis tuæ, &c. Sed quia hoc dubium eſt, ideo ratio hujus inquiſitioni relinquatur. His autem prælibatis, ut modo inquiſitorio procedamus, poſſunt hæc tria quæri. Primo quæritur, utrum per omnem coitum contrahatur affinitas. Secundo, utrum affinitas tranſeat ab uno in alterum. Tertio, utrum affinitas impediat matrimonium.

QUÆSTIO I.

An per omnem coitum poſſit contrahi affinitas.

S. Thom. in ſuppl. 3 p. q. 55. art. 3.
Et 4. Sent. diſt. 41. q. 1. art. 4.
Richard. 4. Sent. diſt. 41. q. 1.
Thom. Arg. 4. Sent. d. 41. q. 1. art. 1.
Steph. Brulef. 4. Sent. diſt. 41. q. 1.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 41. q. 1.

Fundam. Cap. 6. CIRCA quam ſic proceditur, & oſtenditur quod per omnem coitum, ſive legitimum, ſive fornicarium contrahi poſſit affinitas 35. q. 3. Si homo fornicatus fuerit cum muliere, & frater ejus neſciens eandem uxorem duxerit, eo quod frater ejus crimen fratri celaverit, pœniteat ſeptem annis: ſed hoc non eſt ob aliud; niſi quia illa facta eſt affinis fratri: ergo, &c.

ITEM extra. de eo qui cognovit conſanguineam uxoris ſuæ, expreſſe dicitur, quod non licet petere debitum, in decretali illa: Tranſmiſſæ
Decretal. Tit. 13 c. 4 nobis litteræ, &c. Sed hoc non eſt niſi propter affinitatem: ergo per
A coitum fornicarium contrahitur affinitas.

ITEM ratione videtur: quia non eſt ob aliud, quod contrahitur affinitas per coitum, niſi quia eſt carnis commixtio, per quam vir, & mulier fuerunt una caro: ſed hoc non tantum eſt actu legitimo, verum etiam fornicario, ſecundum quod dicitur: Qui adhæret meretrici, unum corpus cum ea efficitur. 1 Cor. 6.

ITEM filius fratris tui natus de fornicatione ita eſt tibi conſanguineus, ſicut ſi eſſet de legitimo matrimonio natus: ſi ergo per actum fornicarium contrahitur conſanguinitas, pari ratione affinitas. Ad opp.

B 1. CONTRA: 35. q. 3. Extraordinaria pollutio circa maritalem affectum, ſi ita eſſe conſtiterit, non videtur matrimonium impedire: ſed fornicarius actus eſt extra rectum ordinem: ergo non impedit matrimonium: ſed affinitas impedit; ergo ibi non contrahitur affinitas.

2 ITEM affinitas eſt vinculum legitimum, quod eſt inſtitutum a Deo, & ab Eccleſia: ergo cum fornicatio ſit actio contra legitimitatem, & contra divinum ſtatutum: per fornicationem numquam contrahitur tale vinculum.

3. ITEM affinitas eſt vinculum inſolubile: ſed conjunctio per coitum
C fornicarium non jungit inſolubiliter, immo ſolubiliter: ergo numquam per illum coitum contrahitur affinitatis vinculum.

4. ITEM per coitum extra matrimonium non contrahitur irregularitas ad ordinem ſuſcipiendum; ergo pari ratione nec illegitimitas ad matrimonium contrahendum. Si ergo affinitas facit illegitimitatem, videtur, quod per talem coitum affinitas nec debet, nec poteſt contrahi.

CON-

Digitized by Google

CONCLUSIO.

Ex quocumque naturali coitu contrahitur affinitas, quia affinitas fundatur in unione, quæ reſultat ex commixtione ſeminis, & tali uſu.

Resp. ad Arg. Dicendum quod affinitas generaliter contrahitur per omnem coitum, in quo eſt commixtio ſeminum. Et ratio hujus eſt, quia affinitas non contrahitur niſi ratione unionis; tunc autem dicuntur una caro fieri, quando per commixtionem ſeminum fit conſummatio illius operis. Si ergo aliter conveniant, ſive contra naturam polluendo extra vas illi uſui deputatum, ſive invadendo clauſtra, ita quod opus nefarium non conſummetur, affinitas contrahi non judicatur, ſecundum quod dicitur xxxv. q. III. Etraordinaria. Quod ſi videatur dici contrarium. Extravag. de eo, qui cognovit conſanguineam: Fraternitatis, &c. dicendum, quod illa ſeparatio non fuit propter affinitatem, ſed propter publicæ honeſtatis juſtitiam, quæ contrahitur ex puris ſponſalibus.

1. Ad illud ergo quod obiicitur in contrarium de extraordinaria pollutione, jam patet reſponſio, quia ibi non fuit ſeminum commixtio aliqua, ideo non dicuntur vir, & mulier una caro effecti.

2. Ad illud quod obiicitur, quod vinculum legitimum eſt a Deo inſtitutum, dicendum, quod in fornicatione duo ſunt, ſcilicet actio ſubſtrata, quæ eſt naturalis, & deformitas voluntatis, qua aliquis vult cognoſcere non ſuam, ſive circa ipſum actum defectus circumſtantiæ. Quantum ad primum eſt actio naturalis bona, & a Deo: quantum ad ſecundum dicit defectum, & deformitatem, & ſortitur nomen vitii: vinculum ergo affinitatis contrahitur ratione primi; non ratione ſecundi.

3. Ad illud quod obiicitur, quod eſt vinculum inſolubile, dicendum quod actio tranſiens ut plurimum re-[A]linquit effectum perpetuum, ſive ut melius dicam, diuturnum, ut patet, quia ſicut fornicatio inducit carnis corruptionem, ſic uxoris cognitio efficit corporis unionem: & quoniam ex quo cognovit, neceſſe eſt cognoviſſe, ideo ex hac conjunctione reſultat vinculum inſolubile. Et eſt exemplum, quia ſicut ex uno actu tali poteſt proles generari, quæ vinculo perpetuo alligatur patri, & matri: ſic poteſt affinitas generari, quando talis conjunctio eſt introducens affinitatem, non conſervans: ideo ipſa exiſtente tranſitoria, poteſt eſſe affinitas diuturna.

4. Ad illud quod obiicitur de irregularitate ad ordines, [B] dicendum, quod cognitio mulieris non generat irregularitatem, niſi prout inducit defectum ſacramenti; & quoniam defectus ſacramenti præſupponit aliquid eſſe ſacramenti, & poſt, privationem perfectionis; hinc eſt, quod irregularitas non contrahitur per coitum extra matrimonium, ſed affinitas reſpicit unitatem carnis, & corporis: & hæc eſt communis, tam actui fornicario, quam legitimo: ideo poteſt cauſare affinitatem, non irregularitatem.

QUÆSTIO II.

[C] *An affinitas tranſeat in alterum.*

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 55. art. 6.
Et 4 Sent. d. 41 q. 1 art. 5.
Richardus 4. Sent. d. 41. q. 1. art. 4.
Tom. Argent. 4. Sent. d. 41. q. 1. art. 2.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 41. q. 6.
Petr. de Tarant. 4. Sent. diſt. 41. q. 2.

Fundam.

Utrum affinitas tranſeat in alterum: & quod ſic, videtur xxxv. q. III. Contradicimus, & infra: Julius Papa: Relictam conſanguineorum uxoris ſuæ nullus ducat uxorem, ſed conſanguinei uxoris ſuæ affines; ergo uxor affinis efficitur illegitima ad contrahendum, non propter aliud, niſi propter affinitatem: ergo, &c.

Item in ſequenti capitulo: Porro

Digitized by Google

ro duorum conſanguineorum uxores uni viro alteram poſt alteram nubere publicæ honeſtatis juſtitia contradicit.

Item carnalis commixtio adeo jungit ut propagatio, quod patet: quia tantum ſe extendit, & per tot gradus, & ad tales deſcendit affinitas, ad quos gradus protenditur conſanguinitas, ſcilicet uſque ad quartum gradum. Cum ergo conſanguinitas tranſeat in alterum: ergo & affinitas. Minor patet, quia ſi aliquis mihi eſt conſanguineus in primo gradu, generat mihi conſanguineum in ſecundo; ergo, &c.

Item omne ſimile generat ſibi ſimile, & quæcumque uni, & eidem B ſunt eadem, inter ſe ſunt eadem: ergo, ſi aliqua uxor habeat duos viros, & aliqui viri alias duas uxores, cum iſti duo viri conjuncti fuerunt eidem mulieri, ut patet conſideranti, etiam iſtæ duæ mulieres eidem viro: ergo omnes ſibi attinent: ergo &c.

Ad opp. Contra; Ubi eſt vera affinitas, adeo ligat ut conſanguinitas: ſed numquam cum filia fratris ſui poteſt quis contrahere: ergo nec cum filia uxoris fratris, quæ eſt affinis fratre mortuo, cujus contrarium habetur, extra. de conſanguinitate: non debet reprehenſibile iudicari, ubi dicitur, quod poteſt coniungi talis tali.

C Item ſi affinitas ſurgit ex affinitate, ergo cum aliquis vir cognoſcit decem mulieres, ergo illæ omnes ſunt affines: ergo contrahens cum una, non poteſt contrahere cum alia: quod eſt manifeſte falſum, quia tunc homo cum nulla poſſet contrahere.

Item eſto, quod aliquis contrahat cum uxore alicujus ipſo mortuo, quæritur, utrum efficiatur affinis conſanguineis viri: quod ſi non, tunc affinitas non generat affinitatem. Si vero efficitur affinis conſanguineis; ergo multo magis ipſi viro: ergo non poteſt cognoſcere cognitas ab alio viro, quod eſt manifeſte inconveniens.

A Item ſi affinitas generat affinitatem, cum carnis commixtio faciat unitatem, & gradum attinentiæ ſecundum primum gradum, tunc ſemper manebit affinitas propter commixtionem, & ſic erit proceſſus in infinitum in affinitate, quod eſt manifeſte falſum; ergo & primum, ſcilicet, quod affinitas per commixtionem carnis generet, ſive faciat affinitatem.

CONCLUSIO.

Affinitas non generat affinitatem ſecundum veritatem, ſed ipſa protenditur ſecundum protenſionem conſanguinitatis, ſecus de conſanguinitate dicendum.

Resp. ad Arg. Dicendum quod differt vinculum affinitatis, & conſanguinitatis, quoniam vinculum affinitatis, eſt vinculum per accidens. Vinculum conſanguinitatis eſt vinculum per ſe: & quoniam omne per accidens neceſſario habet reduci ad per ſe: hinc eſt, quod affinitas neceſſario præſupponit conſanguinitatem, & ſuperaddit commixtionem, & ex his duobus ſurgit: quia ergo illud, quod eſt per accidens, non habet virtutem multiplicandi, & diffundendi ſe, niſi per illud, quod eſt ens per ſe: hinc eſt, quod diffuſio, & deſcenſus affinitatis ſecundum veritatem attenditur a parte conſanguinitatis ſolum: non a parte commixtionis, quantum eſt de natura vinculi. Unde conſanguinei uxoris Petri ita ſunt affines ei uſque ad quartum gradum, ſicut per conſanguinitatem alligantur uxori: ſed uxor Petri, ex hoc, quod nubit alii, cum per accidens juncta ſit conſanguineis Petri, non propter hoc generat vinculum attinentiæ ſecundum veritatem, ſed ſi generat, hoc eſt ſolum ſecundum publicæ juſtitiam honeſtatis, per quem modum contrahitur in ſponſalibus: & ſecundum hunc modum fuerunt antiquitus ſecundum genus affinitatis, & tertium, quæ magis pertinebant

Digitized by Google

bant ad publicæ juſtitiam honeſtatis, quam ad affinitatem; ſicut Canon ſecundo præpoſitus expreſſe dicit, ſi quis attendat: & quia periculoſum erat ad iſta teneri, ideo totum oportuit revocari, excepto primo genere affinitatis. Et ita dicendum, quod ſecundum veritatem, & ſecundum tempus præſens affinitas non generet affinitatem, ut qui eſt affinis alicui, efficiatur affinis affini: vel qui eſt junctus carnaliter cum aliqua, per hoc efficiatur affinis affinibus ſuis, immo ſolum conſanguineis: nec ſurgit affinitas ex conſanguinitate, & affinitate, ſed ſolum ex conſanguinitate, & carnis commixtione: & rationes ad hoc inductæ ſunt concedendæ.

1. 2. Ad illud ergo, quod obiicitur de illis duabus auctoritatibus, dicendum, quod retractatæ ſunt, nec illæ prohibent conjunctionem talem propter vinculum affinitatis, ſed propter juſtitiam publicæ honeſtatis.

3. Ad illud quod obiicitur, quod carnis commixtio adeo jungit ut propagatio, dicendum, quod ſi loqueris in ſe, & per ſe, falſum eſt, nam pater non poteſt contrahere cum filia, quam cognovit: ſed vir poteſt contrahere cum muliere, quam cognovit. Habet tamen hoc veritatem per accidens præſuppoſita conſanguinitate, quod patet: quia uxor viri ita propinqua efficitur conſanguineis viri, ſicut & ipſe, quia eſt vinculum per accidens, ideo non protenditur niſi ſecundum protenſionem conſanguinitatis: & ideo non ſequitur, quod affinitas generet affinitatem, ſicut conſanguinitas, conſanguinitatem.

4. Ad illud quod obiicitur, quod ſimile generat ſimile, dicendum, quod verum eſt per ſe loquendo, ſi illud, quo aſſimilatur, ineſt ei, ſecundum quod generat: unde leproſus generat leproſum, & calculoſus, calculoſum, quia ibi eſt corruptio vis generativæ: ſed tamen mancus non neceſſario generat mancum, quia de-

A Afectus ille non reſpicit generantem, ſecundum quod eſt generans. Et quia affinitas per accidens reſpicit aliquem, ideo non diffundit eam ſi in alterum, nec in eum, qui propagatur, nec in eum, qui carnaliter commiſcetur: unde non eſt modo verus ille verſus.

Mutat nupta genus, ſed generata gradum.

ſcilicet affinitatis, niſi quis velit ipſum diſtrahere, & exponere ſecundum quod competit proximitati modernæ, ut per rationem matrimonii contrahatur genus affinitatis, & per generationem genus affinita-
B tis. Primus tamen intellectus eſt verior.

QUÆSTIO III.

An affinitas præſtet matrimonio impedimentum.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 55. art. 6.
Et 4 Sent. d. 41 q. 1 art. 6
Scot. 4. Sent. diſt. 41. q. 1.
Richardus 4 Sent. d. 41 art. 2 q. 1
Durandus 4 Sent. d. 41 q. 1
Thom. Argent. 4 Sent. d. 41 q. 1 art. 2
Franciſcus de Mayr. 4 Sent. d. 41 q. 4
Joan. Bacch. 4. Sent. d. 41 q. 1
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 41. q. 3.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 41. q. 3

C Utrum affinitas præſtet matrimonio impedimentum. Et quod ſic videtur xxxv. q. 3. Æqualiter conjungatur quis propinquis ſuis, & uxoris ſuæ conſanguineis. Fundam.

Item; Turpitudinem uxoris patris tui non revelabis: ergo nullus poteſt contrahere cum uxore patris: ſed hoc non eſt ob aliud, niſi ob vinculum affinitatis: ergo, &c. Levit. 18

Item hoc ipſum arguit per rationem, quia turpitudo uxoris eſt turpitudo viri: ſed turpitudo conſanguineæ non eſt aliquatenus per actum conjugalem revelanda: ergo nec uxor viri in conjugium aſſumenda.

Item proximitatis vinculum tam in conſanguinitate, quam in affinitate eſt ex ſanguinis unitate: ergo ſi con-

Digitized by Google

conſanguinitas propter unitatem ſanguinis impedit: pari ratione & affinitas, cum vir & mulier fiant una caro ratione commixtionis ſeminum.

Ad opp. 1. Contra: In lege erat prohibitum ducere ſororem; ſed præceptum erat ducere uxorem fratris, & illa eſt affinis: ergo affinitas matrimonium non impedit.

2. Item magis jungitur aliquis alicui, qui jungitur per ſe, & immediate, quam qui mediate: ſed vir, qui cognoſcit mulierem, poteſt ei jungi matrimonialiter: ergo multo magis conſanguinei ipſius viri.

3. Item ſecundum jura conſanguinei ſuccedunt defuncto in rebus ſuis, in quibus habuit dominium, & poſſeſſionem: ſed vir habuit dominium in mulierem per matrimonium: ergo ſecundum jura conſanguinei debent, & poſſunt habere dominium in corpus conjugis per matrimonium: ergo, &c.

4. Item commixtio carnalis eſt ad tempus, & ad matrimonium eſt vinculum inſolubile: ſi ergo majus vinculum ſolvit minus, cum commixtio carnalis matrimonium non poſſit impedire: ergo nec affinitas inde contracta.

CONCLUSIO.

Affinitas, quæ præcedit matrimonium, impedit contrahendum, & dirimit contractum, non autem ſuperveniens.

Resp. ad Arg. Dicendum quod affinitas impedit matrimonium, ſicut habetur extr. de conſanguinitate, & affinitate, & hoc intelligendum eſt de affinitate, quæ præcedit matrimonii contractionem, non de ea, quæ Explicat. ſupervenit. Si enim præcedat, impedit contrahendum, & dirimit jam contractum, quia facit perſonam illegitimam ſecundum eumdem modum, & per eaſdem rationes, per quem modum, & per quas rationes facit conſanguinitas. Si autem ſequa- A tur matrimonium, non poteſt ipſum diſſolvere, cum ſit vinculum inſolubile. Si autem contractum eſt, & cunſummatum, ambo ſunt ad continentiam monendi. Si vero contractum eſt, & ratificatum per verba de præſenti, cum ſolvi non poſſit, niſi ingrediatur alter conjugum religionem, ſicut habetur Extr. de converſione conjugatorum, neceſſario oportet quod ille qui malitioſe cognoſcit conſanguineam aliquam, reddat debitum, ſi illa non vult continere, aut in religionem ingrediatur extra. de eo qui cognovit conſanguineam uxoris ſuæ: Diſcretionem, & infra, ubi dicitur, quod tenetur reddere de- B bitum, cum non debeat conjux ſine culpa jure ſuo privari: ipſe autem non debet exigere: quia reddidit ſe inhabilem, ſicut dicitur in eodem titulo: Tranſmiſſæ nobis, &c. Ubi dicitur quod reſtiturus non ſine gravi cordis dolore accedat; ſic ergo concedendum, quod affinitas præcedens matrimonium, quantum ad primum genus, ita impedit matrimonium, ut conſanguinitas.

1. Ad illud quod obiicitur, quod præceptum erat ducere uxorem fratris, dicendum quod hoc verum erat in caſu, ſcilicet cum frater mortuus erat ſine ſemine: quia enim promiſſa erat eis perfecta benedictio in ſemine, ideo C non debebat pati lex, quod aliquis eſſet qui videretur ſine ſemine, ſi haberet propinquum, qui ſuſcitaret: nunc autem quia hoc ſublatum eſt, ſic impedit omnino, ſicut conſanguinitas.

2. Ad illud quod obiicitur, quod vir magis jungitur mulieri, dicendum quod verum eſt: ſed quoniam ille actus conſonat, & conſequitur matrimonium: hinc eſt quod vinculum nullum ibi concurrit inter virum, & mulierem, quod matrimonio præſtet impedimentum. Amplius, ſicut prædictum eſt, cum affinitas ſit vinculum per accidens, præſupponit vinculum per ſe, ſcilicet conſanguinitatem; & quia nemo ſibiipſi eſt conſanguineus hinc eſt quod mulier non efficitur affinis viro, ſed ejus conſanguineis.

3. Ad

Digitized by Google

3. Ad illud quod obiicitur, quod ſecundum jura conſanguinei debent ſuccedere, dicendum quod verum eſt in illa hæreditate, quam poteſt quis alii communicare, & dare. Sed uxor eſt adeo bonum proprium, quod nec charitas communicat, quæ facit omnia communia; & ideo illud jus numquam ſe extendit ad uxorem.

4. Ad illud quod obiicitur ultimo, quod Carnalis commixtio eſt ad tempus, dicendum quod quamvis ſit ad tempus, tamen habet effectum perpetuum, ſcilicet affinitatem, ut prius viſum eſt, & per illam impedit; & ſic patet totum.

DISTINCTIO XLII.

De ſpirituali cognatione qualiter impediat: Et quod poſt primas nuptias, aliæ etiam ſequentes non damnantur.

De parentalium graduum famoſa quæſtione aliquid, licet minus ſufficienter, diximus. Jam de ſpirituali cognitione addamus, quæ etiam perſonas impedit ut non ſint legitimæ ad incundas nuptias. Tria quidem ſunt, conſanguinitas, affinitas, ſpiritualis germanitas. Conſanguinitas eſt inter eos, qui junguntur ſecundum lineam generis. Affinitas inter eos, qui genere quidem non ſunt conjuncti, ſed mediante genere ſunt ſociati, verbi gratia: Uxor fratris mei qui non eſt de genere meo, per ipſum qui eſt de genere meo, mihi affinis facta eſt, & ego illi. Spiritualis proximitas eſt inter compatrem & commatrem, & inter eos, quorum unus alterum de ſacro ſonte levavit, vel in catechizatione, aut confirmatione tenuit. Eſt etiam inter filios ejuſdem hominis carnales, & ſpirituales. Hug. in ſent. c. 13.

Qui ſint filii ſpirituales.

Spirituales filii ſunt, quos de ſacro ſonte levamus, vel in catechizatione, ſeu confirmatione tenemus. Filii etiam & filiæ ſpirituales eorum ſunt, qui trinæ merſionis vocabulo eos ſacro baptiſmate tingunt. Dicitur etiam ſpiritualis filia ſacerdotis, quæ ei peccata ſua confitetur. Unde Symmachus Papa: Omnes quos in pœnitentia ſuſcipimus, ita noſtri ſpirituales ſunt filii, ut ipſi quos vel nobis ſuſcipientibus, vel ſub trinæ merſionis vocabulo mergentibus, unda baptiſmi regeneravit. Silveſter etiam admonet, ut ad ſuam filiam pœnitentialem nullus ſacerdos accedat, quia ſcriptum eſt: Omnes quos in pœnitentia accipimus ita noſtri filii ſunt, ut in baptiſmo ſuſcepti: quorum omnium flagitioſa eſt commixtio. Quod autem compater, & commater ſibi jungi nequeant, nec pater ſpiritualis nec mater, filiæ vel filio ſpirituali, ex concilio Maguntinenſi: De eo, quod interrogaſti, ſi aliquis filiolam ſuam duxerit in uxorem, & de eo qui concubuit cum matre ſpirituali, & de eo qui filium ſuum baptizavit, & uxor ejus cum de fonte ſuſcepit, hac cauſa ut diſſidium fieret conjugii, ſi poſt in tali copula poſſunt permanere; ſic reſpondendum eſt, ſi filiolam aut commatrem ſuam aliquis in conjugium duxerit, ſeparandos eſſe judicamus, & gravi pœnitentia plectendos. Si vero conjuges legitimi, vel unus, vel ambo ex induſtria hoc fecerint, ut filium ſuum de fonte ſuſciperent: innupti manere voluerint, bonum eſt: ſin autem, gravis pœnitentia inſidiatori injungatur, & ſimul maneant: & ſi prævaricator conjugii ſupervixerit, acerrima pœnitentia mulctetur, & ſine ſpe conjugii maneat. Ex his apparet, quod aliquis filiolam ſuam vel commatrem non poteſt ſibi copulare nuptialiter: & ſi præ-

Gratian. 30. q. 1. c. ad limina in fine. 30. q. 1. Omnes quos.

In Concil. Magunt. in fin 30. q 1. c. de eo

præſumptum fuerit, ſeparandi ſunt. Qui autem legitime conjuncti ſunt, non ideo
Ibid. cap. noſſe. *ſeparandi ſunt, quia alter eorum inſidioſe filium de fonte levavit. Quod etiam Nicolaus confirmat, dicens: Noſſe deſideras, utrum mulier, quæ viri filium ex alia femina genitum de ſacro fonte levaverit, poſtmodum poſſit cum eodem viro copulari. Quos ideo conjungi poſſe decrevimus, quia ſecundum canones ſacros, niſi amborum conſenſu nullius religionis obtentu debet conjux dimittere conjugem, cum*
1. Cor. 7. Ex Conc. Cabilon. *Apoſtolus præcipiat: Nolite fraudare invicem, niſi forte ex conſenſu ad tempus, &c. Item: Dictum eſt nobis quaſdam feminas deſidioſe, quaſdam vero fraudu-*
Ibidem c. dictum eſt. *lenter ut a viris ſuis ſeparentur proprios filios coram Epiſcopis ad confirmandum tenuiſſe. Unde nos dignum duximus, ut ſi quæ mulier filium ſuum deſidia, aut aliqua fraude coram Epiſcopo tenuerit ad confirmandum, propter fallaciam, vel fraudem, quamdiu vivit pœnitentiam agat: tamen a viro ſuo non ſeparetur. Item*
Ibidem c. ad limina. *Joannes Papa: Ad limina S. Petri homo nomine Stephanus veniens, noſtro præſulatui innotuit, quod filium ſuum in extremo vitæ poſitum, necdum baptiſmi unda lotum, abſentia ſacerdotum cogente baptizavit, eumque propriis manibus ſuſcepit. Atque pro hujuſmodi negotio reverentia tua præfatum hominem a ſua conjuge judicavit eſſe ſeparandum. Quod fieri nullatenus debet, dicente ſcriptura: Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet. Et Dominus non dimittere uxorem, niſi*
Matth. 5. & 19. Act. 19. *cauſa fornicationis jubet. Et nos tanta auctoritate freti dicimus non dimittendam eſſe, & inculpabile judicandum, quod neceſſitas intulit. Nam baptizandi opus laicis fidelibus, ſi tamen neceſſe fuerit, libere conceditur. Unde ſi ſupradictus homo filium morientem aſpiciens, ne animam perpetuo perire dimitteret, unda baptiſmi lavit, ut eum de poteſtate mortis eriperet, bene feciſſe laudatur. Ideo ſuæ uxori ſibi jam olim legitime ſociatæ, impune dum vixerit judicamus manere conjunctum: nec ob hoc ſeparari debere. His aliiſque pluribus auctoritatibus edocetur conjuges non eſſe ſeparandos, ſi poſt legitimam copulam alter alterius filium de fonte levaverit, vel in confirmatione tenuerit.*

Quid præmiſſis obviet.

Objectio. Ibidem c. Pervenit. *His autem obviare videtur, quod Deuſdedit Papa, ait: Pervenit ad nos Diaconus ſanctitatis veſtræ Epiſtolam deferens, quod quidam viri & mulieres præterito ſabbato paſchali, pro magno populi incurſu neſcientes filios ſuos ſuſcepiſſent de lavacro. Cupis ergo ſcire, an propter hoc debeant viri ac mulieres ad proprium uſum tori redire, vel non. Nos vero hac re mœſti, priorum inquiſivimus dicta: & invenimus in archivis, id eſt, in armariis Apoſtolicæ ſedis jam talia contigiſſe in pluribus Eccleſiis, quarum Epiſcopis ab hac Apoſtolica ſede volentibus ſcire, utrum viri ac mulieres redirent ad proprium torum, beatæ memoriæ S. Patres Julius Papa, Innocentius, & Cæleſtinus cum Epiſcoporum plurimorum conſenſu in Apoſtolorum principis Eccleſia præſidentes, talia reſcripſerunt, & confirmaverunt; ut nullo modo ſe in conjugio reciperent viri ac mulieres, quicumque hac ratione ſu-*
Ibidem Si quis filiaſtrum. *ſceperint natos; ſed ſepararent ſe, ne ſuadente diabolo tale vitium inoleſcat. Item: Si quis filiaſtrum, vel filiaſtram ſuam ante Epiſcopum tenuerit ad confirmationem, ſeparetur ab uxore ſua, & aliam numquam accipiat.*
Solutio. *Hæc autem vel ad terrorem dicta ſunt, non quod ita eſſet faciendum, ſed ne illud fieret, ſummopere cavendum; vel de illis eſt intelligendum, qui prius filios ſuos viciſſim de fonte ſuſceperunt, quam fierent conjuges. Præmiſſis autem auctoritatibus omnino conſentiendum eſt; ut ſive proprium, ſive tantum viri filium mulier de fonte ſuſceperit, non ideo a viro ſeparetur; quod & de viro ſimiliter oportet intelligi.*

Digitized by Google

De copula ſpiritualium, vel adoptivorum, vel naturalium filiorum.

Quod autem ſpirituales vel adoptivi filii naturalibus copulari nequeant, Nicolaus Papa teſtatur ita inquiens: Ita diligere debet homo eum qui ſe ſuſceperit de ſacro fonte, ſicut patrem. Inter fratres & filios ſpirituales gratuita & ſancta communio eſt, quæ dicenda non eſt conſanguinitas, ſed habenda ſpiritualis proximitas. Unde inter eos arbitror non poſſe fieri legale conjugium, quia nec inter eos qui natura, & eos qui adoptione filii ſunt, veneranda leges matrimonia contrahi permittunt. Item ſi inter eos non contrahitur matrimonium, quos adoptio jungit, quanto potius a carnali inter ſe contubernio ceſſare oportet, quos per cœleſte ſacramentum regeneratio ſancti Spiritus jungit?

Ad conſulta Bulgarorum 30 q. 3. c. Ita diligere.

An filii ante compaternitatem vel poſt nati, valeant conjungi.

Hoc autem quidam volunt intelligere tantum de illis filiis, quibus compatres facti ſunt. De aliis vero qui ante compaternitatem vel poſt geniti ſunt, concedunt quod legitime & licite conjungi poſſunt. Quibus videtur conſentire Urbanus ſecundus, dicens: Super quibus conſuluit nos tua dilectio, hic videtur reſpondendum: ut & baptiſmus ſit, ſi inſtante neceſſitate femina puerum in nomine Trinitatis baptizaverit, & quod ſpiritualium parentum filii & filiæ ante vel poſt compaternitatem genitæ, poſſint legitime conjungi, præter illam perſonam, qua compatres effecti ſunt.

Opin. aliquorum.

Vitalis preſbyter Brixienſis. Ibidem.

Paſchalis Papa.

Paſchalis vero ſecundus, poſt compaternitatem genitos copulari prohibet, ſcribens Egino Epiſcopo; Poſt ſuſceptum filium de fonte vel filiam ſpiritualem, qui ex compatre vel ex commatre fuerint nati, matrimonio jungi non poſſunt. Illud etiam notandum eſt, quod in Tiburienſi Concilio legitur; Si quis ſuæ ſpiritualis commatris filiam fornicato, & ita contingente rerum caſu in conjugium duxerit, maturiori ſervato conſilio habeat, atque legitimo connubio honeſte operam det.

Opinio oppoſita.

Ibidem c. Poſt ſuſceptum. Ex Tiburi. Concil. Ibidem c. Illud etiam.

An quis ducere poſſit duas commatres, unam poſt alteram.

Solet etiam quæri; An commatrem uxoris poſt ejus obitum quis ducere valeat. De hoc Nicolaus Papa ſic ſcribit; Sciſcitatur a nobis ſanctitas veſtra, ſi quis duas commatres habere valeat unam poſt alteram. In quo meminiſſe debes ſcriptum eſſe; Erunt duo in carne una. Cum ergo conſtet quod vir & mulier una caro efficiuntur, reſtat virum compatrem conſtitui mulieris, cujus aſſumpta uxor commater erat, & ideo virum illi fœminæ non poſſe conjungi, quæ commater ejus erat, cum qua idem fuerat una caro effectus. Huic autem illud contrarium videtur; Qui ſpiritualem habet compatrem, cujus filium de lavacro ſuſceperit, & uxor ejus commater non eſt, licet ei defuncto compatre ſuo, ejus viduam ducere in uxorem; quos nulla generatio ſpiritualis ſecernit. Item ex Epiſtola Paſchalis Papæ; Poſt uxoris obitum, cum commatre uxoris conjugio copulari nulla ratio, vel auctoritas videtur prohibere. Non enim per carnis unionem ad unionem ſpiritus tranſitur. Sed ſciendum quod Auctoritas Nicolai de illo agit, qui uxori ſuæ debitum reddit, poſtquam commater illius extitit. Aliæ vero auctoritates de illo agunt, cujus uxor poſtquam a viro ſuo derelinquitur, illius commater efficitur, nec poſt compaternitatem a viro ſuo cognoſcitur: vel de illo potius agunt, cujus uxor ante defungitur, quam ab eo cognoſcatur.

Conſtan. Epiſcopo 30. q. 4. c. Sciſcitatur. Ex Tiburt. Concil. Ibidem c. Qui ſpiritualem. Ibidem. Poſt uxoris. Determinatio ibidem. Ex Gratiano.

An

An vir & uxor poſſint ſimul tenere puerum.

Ibidem Urbanus, Vitali preſbytero Brixiem. c. quod autem uxor.

Solet etiam quæri: An uxor cum viro ſimul debeat in baptiſmo ſuſcipere puerum. De hoc Urbanus ait: Quod uxor cum marito in baptiſmo ſimul non debeat ſuſcipere puerum, nulla auctoritate, videtur vel reperitur prohibitum; ſed ut ipſa puritas ſpiritualis paternitatis ab omni labe & infamia conſervetur immunis, decrevimus, ut utrique ſimul ad hoc aſpirare non præſumant. Quia vero piaculare flagitium commiſit, qui duabus commatribus velut ſororibus nupſit, magna penitentia debet ei iniungi.

De ſecundis, & tertiis nuptiis, & deinceps.

Contra adverſ. legis & prophetarum cap. 11 habetur 31. q. 1. c. Deus maſculum, &c. ſeq. & eſt de bon. viduitatis. 1. Cor. 7. Ibid. c. Aperiant quaſo, ad fin. 1. Tim. 3. Ibid. c. de his qui. Super Epiſ. ad Corint.

Sciendum eſt etiam, quod non ſolum primæ vel ſecundæ nuptiæ ſunt licitæ, ſed etiam tertiæ, & quartæ non ſunt damnandæ. Unde Auguſtinus: Secundas nuptias omnino licitas Apoſtolus concedit. De tertiis autem & quartis, & de ultra pluribus nuptiis ſolent homines movere quæſtionem. Sed quis audeat diffinire, quod nec Apoſtolum video diffiniſſe? Ait enim. Si dormierit vir ejus, cui vult nubat. Non dicit, primus, vel ſecundus, vel tertius, vel quotuslibet; nec a nobis diffiniendum eſt, quod non diffinit Apoſtolus. Unde ut breviter reſpondeam, nec illas nuptias debeo damnare, nec eis verecundiam numeroſitatis inferre, nec contra humanæ verecundiæ ſenſum audeo dicere, ut quoties voluerint nubant, nec ex meo corde præter Scripturæ auctoritatem, quotaslibet nuptias damnare. Item teſtatur Hieronymus: Ego nunc libera voce exclamo, nec damnari in Eccleſia bigamam, immo nec trigamam; & ita licere quinto & ſexto, quemadmodum ſecundo marito nubere. Apoſtolus tamen bigamos a ſacerdotali honore excludit. Sed hoc non facit pro vitio bigamiæ, immo pro ſacramenti virtute, ut ſit una unius, ſicut unica unici. Illud tamen Cæſarienſis concilii videtur innuere bigamiam eſſe peccatum. Presbyterum, inquit, in nuptiis bigami prandere non convenit; quia cum pœnitentia bigamus indigeat, quis erit presbyter qui talibus nuptiis poſſit præbere conſenſum? Sed hoc de illo intelligi poteſt, qui primæ uxori inſidiatus putatur deſiderio ſecundæ; vel pro ſignıculo ſacramenti illud dicitur, quod in bigamo non ſervatur. Ambroſius etiam dicit, quod primæ nuptiæ tantum a Domino ſunt inſtitutæ; ſecundæ vero ſunt permiſſæ. Et primæ nuptiæ ſub benedictione Dei celebrantur ſublimiter; ſecundæ vero etiam in præſenti carent gloria.

DISTINCTIO XLII.

De impedimento matrimonii, quod venit ex propinquitate ſpirituali.

De parentalium graduum famoſa quæſtione.

Expoſitio textus.

Diviſio.

SUPRA egit Magiſter de cognatione carnali. In hac parte agit de ſpirituali: & continet hæc pars præſentem diſtinctionem, quæ poteſt dividi in duas partes. In prima agit de cognatione ſpirituali. In ſecunda vero agit de ſecundis nuptiis, oſtendens illas eſſe licitas: quæ pars ſupra diviſa fuit contra totam præcedentem: & hoc facit ibi: *Sciendum eſt etiam quod non ſolum primæ, vel ſecundæ nuptiæ, &c.* Prima pars habet duas. In prima oſtendit qualiter ſpiritualis cognatio contrahatur. In ſecunda qualiter impedit matrimonium, ibi: *Quod autem compater, & commater, &c.* Et illa dividitur in duas. In prima agit de cognatione directa. In ſecunda vero de indirecta, ibi: *Solet etiam quæri, ſi commatrem, &c.* Prima pars iterum dividitur in duas. In prima agit quo modo cognatio ſpi-

ſpiritualis impedit in ſe. In ſecunda vero in comparatione ad cognationem legalem : ibi : *Quod autem ſpirituales , vel adoptivi filii*. Et ita tria determinat in hac diſtinctione. Primum eſt de cognatione ſpirituali, ſecundum eſt de legali , & tertium eſt de nuptiis.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam hujus partis circa tria incidit hic principaliter quæſtio, ſicut tria ſunt quæ Magiſter determinat. Primo quæritur de cognatione ſpirituali. Secundo de cognatione legali. Tertio de ſecundo fœdere nuptiali. Quantum ad primum primo procedamus per modum narrationis. Secundo vero per modum inquiſitionis. Circa primum tria ſunt notanda. Primo quid ſit. Secundo, quot ejus ſpecies. Tertio, quot modis contrahatur.

Diffinitio cognationis. De primo ſciendum, quod cognatio ſpiritualis ita diffinitur : Cognatio ſpiritualis eſt propinquitas, aut proximitas proveniens ex ſacramenti donatione, vel ad illud tentione. Unde tam ille qui baptizat, quam ille qui tenet, proximus, & cognatus ſpiritualiter judicatur 30. quæſt. 1. Omnes, quos in pœnitentia : & extra. de cognatione ſpirituali, cap. ultimo.

De ſecundo notandum, quod conſanguinitatis ſpiritualis tres ſunt ſpecies. Una dicitur compaternitas, quæ attenditur inter patrem ſpiritualem, & carnalem patrem. Alia dicitur paternitas: & hæc attenditur inter eum, qui ſuſcipitur, & eum, qui ſuſcipit, ſive ſit maſculus, ſive femina. Tertia dicitur fraternitas: hæc attenditur inter filium ſpiritualem, & filium carnalem præciſe & univerſaliter; nam non ſe extendit niſi ad illum, qui ſuſcipitur, 30. quæſt. 3. Super his, quibus, & extra. de cognatione ſpirituali, cap. Tua nos : & omnes ſpecies impediunt matrimonium.

De tertio ſciendum, quod ſpiritualis cognatio dupliciter contrahitur, ſcilicet directe, & indirecte. Indirecte, ut quando uxor efficitur commater alicujus per actum viri, vel e contra vir efficitur compater per actum uxoris. Directe vero contrahitur per actum proprium, ut cum tenet aliquem, vel aliquam ad ſacramenti ſuſceptionem. Sed circa hoc fuerunt tres opiniones. *Opinio 1.* Prima dicit, quod ſicut ſeptem ſunt dona Spiritus ſancti, ita ſeptem ſunt dona baptiſmi, ſcilicet a primo pabulo ſalis uſque ad confirmationem, quæ fit per Epiſcopum : & in quolibet horum contrahitur compaternitas, ita quod non poteſt eſſe matrimonium inter tales, 30. q. 1. Pervenit, in fine. *Opinio 2.* Secunda dicit, quod per tria tantum ſacramenta contrahitur, ſcilicet per Catechiſmum, baptiſmum, & confirmationem Epiſcopi. De conſecrat. d. 4. in Catechiſmo. *Opinio 3.* Tertia opinio, quæ parum differt a ſecunda, dicit enim quod in his tribus contrahitur cognatio ſpiritualis, ſed in baptiſmo, & confirmatione adeo fortis eſt, quod impedit contrahendum, & dirimit jam contractum 30. q. 1. Si quis filiaſtrum. In catechiſmo autem contrahitur adeo exilis, quod vix impedit contrahendum, & non dirimit jam contractum : extra. de cognatione ſpirituali contracto : ſed quæ iſtarum opinionum ſit verior, dubitationem habet.

Propterea circa hoc quæruntur tria. Primo quæritur, utrum cognatio ſpiritualis contrahatur per aliquod ſacramentum. Secundo quæritur, utrum impediat matrimonium. Tertio quæritur, utrum tranſeat ab uno in alterum.

QUÆSTIO I.

An cognatio ſpiritualis contrahatur per ſacramenta.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 56. art. 3.
Et 4. Sent. d. 42. q. 1. art. 3.
Richardus 4. Sent. diſt. 42. q. 2.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 42. q. 1.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d 42. q. 2.

Fundam. CIRCA quam ſic proceditur. Et quod cognatio ſpiritualis contrahatur

Digitized by Google

hatur per ſacramenta: videtur per illud quod dicitur 30. q. 1. Omnes quos ſuſcepimus ita filii noſtri ſunt, ut illi, quos nobis ſuſcipientibus unda ſacri baptiſmatis regeneravit: ergo, &c. A

Item hoc oſtenditur ratione: quia cognatio attenditur penes generationem: ſed ſicut eſt carnalis generatio in filiis, ita eſt & ſpiritualis in ſacramentis: cum ergo ſit vera regeneratio, videtur quod ibi ſit vera cognatio.

Item qui ſuſcipit aliquem de baptiſmo, tenetur eum fovere, & erudire in ſpiritualibus: ergo obligatur ad talem actum ſpiritualem patrinus ſpiritualis: ergo per aliquod vinculum ſpirituale: hoc autem appellamus B cognationem: ergo, &c.

Item reverentiam, & honorem tenetur aliquis ei facere, qui ſe regeneravit, majorem quam aliis: hoc autem non eſt propter aliud niſi propter illud mandatum quo pater eſt honorandus ſpecialiter præ aliis hominibus: ergo iſte aliquo modo eſt pater: ſed non carnalis: ergo ſpiritualis: ſed carnalis paternitas facit cognationem carnalem: ergo ſpiritualis ſpiritualem.

Ad opp. 1. Contra: Majus eſt vinculum charitatis, quam alicujus ſacramenti: ſed vinculum charitatis non afficit aliquam cognationem, nec carnalem, nec ſpiritualem; ergo nec per C aliquod ſacramentum cognatio contrahitur.

2. Item inter omnia ſacramenta ſacramentum Euchariſtiæ eſt majoris unionis, pro eo quod unit in uno corpore: ſed per ſacramenti Euchariſtiæ ſuſceptionem nulla efficitur ſpiritualis cognatio: ergo nec per alia.

3. Item plus aſſimilantur, & conveniunt participantes unum ſacramentum, quam dans, & ſuſcipiens, inquantum hujuſmodi: ſed qui participant idem ſacramentum, propter hoc non dicuntur habere cognationem, nec ſpiritualem, nec carnalem: ergo, &c.

4. Item quia pater & filius ſunt proximi, neceſſe eſt quod alii ab eodem patre procedentes ſint proximi, & cognati in cognatione carnali: ergo pari ratione ſi eſt cognatio inter patrem ſpiritualem, & filium, erit cognatio inter filios ſpirituales ejuſdem patris: ergo omnes qui baptizarentur ab uno, eſſent cognati ſpiritualiter: ergo cum hoc non ſit verum, nec illud eſt verum, quod cognatio ſpiritualis ſit inter dantem ſacramentum, & ſuſcipientem.

CONCLUSIO.

Cognatio ſpiritualis & eſt, & eſſe debet propter conformitatem ſpiritualium ad carnalia.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ſpiritualis cognatio eſt, & eſſe debet: & hoc propter conformitatem ſpiritualium ad carnalia. Sicut enim eſt carnalis generatio, in qua eſt vinculum, & quidam amor naturalis: ſic & ſpiritualis regeneratio per ſacramenta aliqua: & per illam ſimiliter aliquod vinculum acquiritur, & amor ſpiritualis: & ideo in illis ſacramentis præcipue contrahitur, in quibus eſt regeneratio: quoniam igitur diſpoſitio ad regenerationem eſt in Catechiſmo, regeneratio in baptiſmo; regenerationis conſummatio in confirmatione: hinc eſt quod in his tribus ſecundum communem opinionem contrahitur cognatio: ſed tamen quia in Catechiſmo non eſt vera regeneratio, ideo non contrahitur ibi vera cognatio, nec alligatio fortis, ſed adeo exilis, ut ſicut dictum eſt, non dirimat matrimonium jam contractum, & vix impediat contrahendum. Et ſic concedendæ ſunt rationes ad hoc.

1. 2. Ad illud quod obiicitur in contrarium de vinculo charitatis, & ſacramento altaris, dicendum quod in neu-

Digitized by Google

neutro attenditur regeneratio, ſed in A aqua, & Spiritu ſancto, quorum unum eſt in ſacramento baptiſmi, reliquum in ſacramento confirmationis: & ſi aliqua regeneratio ſpiritualis attendatur penes virtutes, hoc facit cognationem ad Deum, & Filium Dei, non filium, vel cognatum hominis, pro eo quod virtutem operatur Deus in nobis ſine nobis, ſacramentum autem diſpenſatur per hominem.

3. Ad illud quod obiicitur de participatione, dicendum quod comparticipatio ſacramenti eſt vinculum commune, ſive ab eodem, ſive a diverſis ſit, quia unus Deus, una fides, unum baptiſma. Sed cognatio eſt vinculum ſpeciale: & ideo ſacramenti B comparticipatio nec eſt cognatio, nec facit cognationem: non ſic datio, nec ſuſceptio ſacramenti, immo dicit ordinem ad aliquam perſonam ſpecialem, & quoddam vinculum ſuperaddit, & quamdam ſpecialem tentionem, & hanc rectiſſime poſſumus appellare cognationem: & ſic patet illud.

4. Ad illud quod obiicitur ultimo de fraternitate carnali, dicendum quod non eſt ſimile, quia utrumque eſt vinculum ſpirituale, & aliquo modo magis conveniunt qui generantur ab eodem, ſicut ſupra monſtratum fuit. Qui autem baptizantur ab eodem, non magis conveniunt, quam C qui baptizantur a diverſis. Amplius, ſicut ex affinitate, & affinitate non ſurgit tertia affinitas, niſi interveniat conſanguinitas, quæ eſt vinculum per ſe: ſic ex cognatione ſpirituali ex utraque parte non ſurgit cognatio ſpiritualis, niſi ex altera parte ſit conſanguinitas: unde cognatio ponitur inter filium ſpiritualem, & filium carnalem, non inter ſpiritualem, & ſpiritualem: & ſic patet illud.

QUÆSTIO II.

An ſpiritualis cognatio impediat matrimonium,

S. Th. in Suppl. 3. p. q. 56. art. 1.
Et 4. ſent. diſt. 42. q. 1. art. 1.
Guil. Altiſ. 4 Sent. tract. 9 cap. 7 q. 7
Scot. 4. Sent. diſt. 42. q. 1.
Richardus 4. Sent. diſt. 42. q. 1.
Durand. 4. Sent. d. 42. q. 1.
Thomas Arg. 4. Sent. d. 42. q. 1. art. 3.
Franciſcus de Mayr. 4 Sent. d. 42 q. 1
Joan. Bacch. 4 Sent. d. 40 q. 1
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 42 q. 2
Petr. de Tarant. 4. Sent. d. 42. q. 1.

Utrum cognatio ſpiritualis impediat matrimonium. Et quod Fundam. ſic, videtur 30. q. 1. De eo quod interrogaſti, &c. Et infra: Si filiolam aut commatrem ſuam aliquis in matrimonium duxerit, ſeparandos eſſe judicamus, & gravi pœnitentia plectendos.

Item ratione videtur hoc ipſum: Tanto honeſtius & purius cuſtodiendum eſt vinculum, quanto eſt ſanctius, & ſpiritualius: ſi ergo propter honeſtatem non poteſt contrahi matrimonium, ubi intervenit vinculum carnale, & cognatio carnalis, multo fortius ubi intervenit cognatio ſpiritualis.

Item qui eſt proximus cognatione carnali, tractandus eſt affectu conſanguinitatis: ſi ergo ille affectus non admittit copulam carnis, immo naturaliter refugit: ergo & cognatio ſpiritualis, ut videtur.

1. Contra: Cognatio ſpiritualis Ad opp. manet ſimul cum matrimonio: ergo non impedit. Probatio 30. q. 1. De eo quod interrogaſti: Si conjuges legitimi filium ſuum de fonte ſuſceperint, ſi volunt, ſimul maneant: ergo non compelluntur ſeparari: ergo ſpiritualis cognatio non impedit.

2. Item cognatio carnalis diſponit ad ſpiritualem: ergo non habent oppoſitionem ad invicem: ergo una non præſtat alteri impedimentum: ergo nec commixtio carnis ſuſceptioni ſacramenti: ergo nec econverſo.

3. Item plus facit qui aliquem de errore

Digitized by Google

errore trahit ad fidem, quam qui baptizatum levat de fonte. Sed ſi quis convertat aliquam ad fidem, non impeditur cum ea contrahere, immo poteſt ſponſalia contrahere ſub hac conditione, ſi velit ad fidem venire: ergo nec impeditur, ſi levat de fonte, quin etiam poſſit contrahere.

4. ITEM diverſitas in participatione ſacramenti impedit matrimonium, ut puta cultus diſparitas: ſed oppoſita habent oppoſitos effectus: ergo quod facit conformitatem in cultu, & ſacramento, diſponit ad ſacramentum: hoc autem facit diſpenſatio, & collatio baptiſmi: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Cognatio ſpiritualis præcedens matrimonium impedit contrahendum, & dirimit contractum, ſi baptiſmo, & confirmatione ſit cauſata: ſequens autem etſi non ſolvit, in aliquibus tamen caſibus tollit jus petendi debitum.

RESP. AD ARG. Dicendum quod cognatio ſpiritualis poteſt ſequi, aut præcedere matrimonium. Si ſequatur, generaliter verum eſt, quod non Explicat. poteſt infringere matrimonii vinculum. Sed tamen quantum ad jus ſolvendi debitum, diſtinguendum, quia hoc aut factum eſt neceſſitate, ut puta quando parvulus eſt in periculo mortis, & non eſt qui baptizat eum, aut ex ignorantia, aut ex induſtria. In primo caſu, ſimpliciter non amittit jus petendi, nec ſolvendi. In ſecundo caſu, ſimiliter ſi fuit diligentia, non amittit. In tertio caſu, amittit jus petendi, qui hoc facit: tamen quia non debet peccatum ſuum alteri imputari, tenetur reddere: & hoc totum confirmatur per auctoritates, quæ ſunt in littera, quarum quaſdam oportet reducere ad concordiam per prædictam diſtinctionem. Si autem cognatio ſpiritualis præcedat matrimonium, illa, inquam, quæ contrahitur per baptiſmum, & confirmationem, ſicut impedit contrahendum, ita & dirimit contractum, pro eo quod facit ſimpliciter illegitimas: & ideo ſi videatur vinculum contrahi, non tamen contrahitur. Impedit autem cognatio matrimonium ſecundum tres differentias, ſcilicet paternitatis, compaternitatis, & fraternitatis, ſicut probatur 30. q. 1. De eo quod interrogaſti, & in aliis ſequentibus capitulis, & 30. q. 3. per totum.

1. Per hanc diſtinctionem patet reſponſio ad primum objectum: quia illa auctoritas intelligitur de cognatione, quæ conſequitur matrimonium, quæ non potuit ſolvere prius vinculum, quod inter perſonas legitimas erat contractum.

2. AD illud quod obiicitur, quod una cognatio eſt ordinata ad alteram, dicendum quod verum eſt, non tamen in eodem, ſed in diverſis. Sicut enim carnis commixtio ordinatur ad generationem, non tamen generans debet cum filia carnaliter commiſceri propter novitatem vinculi: ſic intelligendum, quod non debet baptizans cum baptizato carnaliter commiſceri, nec per matrimonium copulari. Amplius: Quamvis unum horum vinculorum ſit ordinatum ad alterum, non tamen ſpirituale ad carnalem, ſed econverſo: & ideo poſtquam intervenit cognatio ſpiritualis, numquam debet intervenire commixtio carnalis.

3. AD illud quod obiicitur de illo, qui revocat ab errore, dicendum quod illud vinculum non ſolum facit impenſio beneficii, ſed etiam ſtatutum Eccleſiæ Chriſti. Si autem quæras, quare magis inſtituit Eccleſia, dicendum quod per nullam inſtitutionem dicitur homo generari, ſed ſolum eſt generationem diſponi. In baptiſmo autem eſt vera cognatio: & ideo non ſic contrahitur vinculum, quod præſtet matrimonio impedimentum per documentum fidei, ſicut per ſacramentum baptiſmi.

4. AD illud quod obiicitur de diverſitate cultus, quod impedit, dicendum quod circa actum virtutis con-

contingit virtutem corrumpi ab extremis, quoniam virtus deſiderat medium: ſic aliquo modo poteſt evenire in ſacramentis, maxime circa matrimonium. Unde ſicut impeditur nimia diſparitate, ita etiam impeditur nimia proximitate.

QUÆSTIO III.

An ſpiritualis cognatio tranſeat ab uno in alterum.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 56. art. 4.
Et 4. Sent. d. 42 q. 1 art. 4
Richardus 4. Sent. diſt. 42. q. 3.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 42. q. 3.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 42. q. 3.

Ad oppo. UTRUM ſpiritualis cognatio tranſeat ab uno in alterum, utpote ab uxore in virum. Et quod ſic, videtur 30. q. 4. c. 1. Sciſcitatur. Reſtat virum compatrem conſtitui illi mulieri, cujus matrimonio aſſumpta uxor commater eſſe videbatur.

2. ITEM ibidem ex Concilio Calcedonenſi: Si quis cum duabus ſororibus, aut cum duabus commatribus dormierit, ſecundum antiquam conſuetudinem octo annis pœniteat: ergo peccatum eſt contrahere cum duabus commatribus, ſicut cum duabus ſororibus.

3. ITEM ratione videtur: quia vir qui cognoſcit mulierem, neceſſario efficitur affinis omni conſanguineo mulieris, qui eſt cognatus carnaliter; & hoc propter hoc quod efficiuntur unum corpus: ergo pari ratione ſi mulier eſt alicui cognata ſpiritualiter, ſi jungatur alicui, neceſſe eſt quod ille efficiatur affinis eidem.

4. ITEM magis uniuntur vir, & uxor unitate carnis, quam mater, & filius: ſed qui efficitur pater ſpiritualis alicujus, neceſſario efficitur compater matris: ergo multo fortius qui efficitur compater viri, efficitur compater uxoris.

Fundam. CONTRA: 30. q. 4. Qui ſpiritualem habet commatrem, cui filium de lavacro fontis accepit, & ejus uxor commater non eſt, licet eidem, compatre ſuo defuncto, ejus viduam ducere in uxorem.

ITEM in ſequenti capitulo: poſt obitum uxoris ſuæ cum commatre uxoris conjugia copulari nulla videtur ratio vel auctoritas prohibere.

ITEM ratione videtur: quia unio carnis, & ſpiritus ſimpliciter ſunt diſparatæ: ergo per unam ad aliam non tranſitur: ergo non videtur quod ab uno ad alterum tranſeat cognatio ſpiritualis.

ITEM quantumcumque vir fuerit amicus, ſive filius Dei, per hoc uxor non conjungitur Deo novo vinculo, nec econverſo: ergo pari ratione quando unus conjugum ſpiritualiter alligatur alicui, non propter hoc alligatur, & alter,

CONCLUSIO.

Conſanguinitas ſpiritualis per alterius actum non tranſit in alterum, per actum etiam proprium ante carnalem copulam non tranſit, ſed poſt carnalem copulam tranſit.

RESP. AD ARG. Dicendum quod cum auctoritates ſint ad utramque partem, cognatio ſpiritualis aliquo modo tranſit a muliere in virum, aliquo modo non. Sed tamen notandum, quod Magiſter, & etiam Gratianus diſtinguit ſic: quod poſtquam alter conjugum contrahit cognationem cum aliquo, aut mutuo ſe cognoſcunt, aut non. Si ſic, tunc tranſit cognatio ſpiritualis ab uno in alterum. Si non, tunc non tranſit. Sed iſta reſponſio a Juriſperitis non approbatur, nec ipſum capitulum concordat 30. quæſt. 3. poſt uxoris obitum, ubi dicitur quod per unionem carnis non tranſitur ad unitatem ſpiritus. Si ergo aliquis, vel aliqua habet cognationem ſpiritualem, per ſequentem copulam talis cognatio in alterum non pertranſit. Et ideo aliter diſtinguendum eſt, quod aliqua mulier, vel aliquis vir poteſt contrahere cognationem ſpiritualem, aut per actum ſuum, aut per actum alterius,

Opinio 1. Improb. Opinio 2.

terius, aut quia levat alterius filium, aut quia levatur ejus filius. Si per actum alterius, ſic nullo modo tranſit, nec communicatur. Si per actum proprium, aut ante carnalem copulam, aut poſt. Si ante, tunc non tranſit, nec communicatur, quia per unionem carnis ſequentem non tranſitur ad unionem ſpiritus præcedentem. Et in his duobus caſibus licet habere duas commatres. Si vero per actum proprium contrahit poſt carnalem copulam, cum vir & mulier ſint una caro, & unum principium, operatio, ſive actio unius alteri attribuitur, & in hoc caſu non licet habere duas commatres, extra de cognatione ſpirituali: Martinus Bertam. Et ratio hujus aſſignatur unitas principii: & ſic ſolvuntur contrarietates. Et hæc continentur in his verſibus:

Quæ mihi, vel cujus mea natum fonte levavit,
Hæc mea commater, mea fieri non valet uxor.
Si qua mea natum non ex me fonte levavit,
Hanc poſt fata mea non inde vetabor habere.

Concedendum ergo quod aliquo modo tranſit ab uxore in virum, licet aliquæ rationes ad hoc inductæ ſint ſophiſticæ.

1. 2. Ad illud quod obiicitur in contrarium, jam patet reſponſio, quod auctoritates currunt ſecundum illas duas vias priores.

Reſp. ad 3. pro Fundam. Ad illud quod obiicitur, quod conjunctiones ſunt omnino diſparatæ, dicendum quod non eſt verum, quoniam cognatio ſpiritualis fit per actum corporalem: & quia unum corpus ſunt, ita quod unitas præcedit actum, ideo quod fit ab uno, reputatur ab alio. Sed cum unitas ſequitur, poteſt venire ad unitatem principii actus ſacramentalis.

Reſp. ad 4. pro Fundam. Ad illud quod ultimo obiicitur, dicendum quod non eſt ſimile, propter hoc quod hoc fit per gratiam mentalem, hoc autem per corporalem: & ſic patet illud.

ARTICULUS II.

Consequenter quantum ad ſecundum articulum quæritur de cognatione legali. Circa quam primo procedendum eſt per modum narrationis. Secundo per modum inquiſitionis. Circa primum tria ſunt prænotanda. Primo quid ſit, & quæ ejus ſpecies. Secundo, qualiter contrahatur. Tertio, quo modo impeditur matrimonium. Primo ergo ſciendum, quod cognatio legalis ita deſcribitur: Cognatio legalis eſt proximitas proveniens ex adoptione. Oritur autem quaſi triplex proximitas ex adoptione. Una eſt quaſi deſcendentium, quæ attenditur inter adoptantem, & filiam, vel neptem adoptatam. Alia eſt quaſi a latere, ſcilicet illa, quæ eſt inter filium naturalem, & filiam adoptivam. Tertia vero eſt quaſi quædam affinitas inter adoptatum, & uxorem adoptantis, vel adoptantem, & uxorem adoptati. Hæ ſunt ſpecies, de quibus parum dicitur in jure canonum. Cognationis legalis diffinitio.

Secundo intelligendum eſt, quod iſta cognatio, ſicut patet per rationem ſuam, contrahitur per actum adoptandi. Adoptare autem eſt extraneam perſonam in filium, vel filiam, vel nepotem, vel deinceps legitime aſſumere. Legitima autem aſſumptio dicitur, quia non omnis perſona poteſt omnem adoptare. Nam adoptare non poteſt mulier, niſi ex reſcripto principis ſibi concedatur in ſolatium filiorum. Iſte enim actus eſt proprie virorum. Item non omnium, quia adoptare non poteſt minor viginti annis, niſi forte juſta cauſa interveniat; ille vero poteſt adoptare, qui paterfamilias eſt & ſui juris, & poteſt generare: nam ſpado, vel frigidus non poteſt adoptare. Quilibet autem poteſt adoptari ſive maſculus ſit ſive femina, dummodo ſit minoris ætatis patre adoptivo, vel adoptante. Unde ſive ſit minor, ſive ſit major, ſive habeat patrem, ſive non, adoptari poteſt, differenter tamen.

Qui

Digitized by Google

Qui enim ſui juris eſt, dicitur arrogatus, & tranſit in poteſtatem arrogantis: qui autem eſt in poteſtate patris, non tranſit in poteſtatem adoptantis, & dicitur ſimpliciter adoptari. Primum debet fieri auctoritate principis: ſecundum imperio magiſtratus. Alia etiam differentia eſt, quia adoptans filio arrogato tenetur relinquere quartam partem bonorum, filio adoptivo nihil, ſi non vult.

Impedimentum. Tertio intelligendum eſt, quod cognatio legalis per modum deſcendentium, & per modum affinitatis ſemper impedit matrimonium. Unde numquam adoptans poteſt contrahere cum filia adoptiva, nec cum uxore filii adoptivi, & ſic de aliis; ſed in ſecunda ſpecie non manet impedimentum niſi ad tempus, ſcilicet quamdiu eſt, & durat adoptio; ſed ea ſoluta emancipatione filii adoptivi, vel naturalis, poſtea non impedit. Extra. de cognatione legali, & 30. q. 3. Ita diligere, &c. Et iterum, per adoptionem, &c.

Ad intelligentiam autem horum tria breviter quæruntur. Primo quæritur, utrum cognatio legalis ſit aliquod vinculum. Secundo quæritur, utrum impediat matrimonium. Tertio, utrum tranſeat ab uno in alterum.

QUÆSTIO I.

An cognatio legalis ſit aliquod vinculum.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 57. art. 1.
Et 4 Sent. d 42 q. 2 art. 1
Richardus 4. Sent. d. 42. q. 1. art. 2.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 42. q. 4.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 42. q. 8.

Fundam. Circa primum proceditur ſic, & oſtenditur, quod cognatio legalis dicat aliquod vinculum ſecundum veritatem. Nicolaus Papa dicit, & habetur in littera: Inter eos non contrahitur conjugium, quos adoptio jungit: ergo aliqua junctura, & vinculum eſt ibi.

Item cognatio primo eſt per legem naturalem: ſi ergo lex divina ultra naturalem addit ſpiritualem, pari ratione lex humana ultra naturalem addere potuit, & debuit legalem.

Item ſicut patris eſt generare filium, ita & fovere, & hæreditatem relinquere: ergo cum aliquis aſſumit ſibi aliquem ad hos actus, recte dici poteſt pater, & ille filius; ſed iſtæ duæ ſunt relationes proximitatis: ergo, &c.

Ad opp. 1. Contra: Nullus poteſt ſibi aliquem adoptare in patrem, ita quod ſit ibi vinculum: ergo pari ratione nullus, ut videtur, poteſt ſibi aliquem adoptare in filium; ergo nullum eſt adoptionis vinculum.

2. Item omnes juſti ſunt filii Dei adoptivi, ergo adoptio eſt vinculum generale; ſed non attenditur ibi cognatio, vel adoptio penes vinculum generale: ergo, &c.

3. Item in nobis non ſunt niſi duo, ſcilicet anima, & corpus: ſed ex parte animæ cognatio ſpiritualis, ex parte vero corporis cognatio carnalis contrahitur,

4. Item cognatio eſt vinculum perpetuum, ſi eſt vera cognatio; ſed adoptio non eſt perpetuum vinculum, quia adoptivus non poteſt emancipari; ergo videtur quod nulla ſit talis cognatio.

CONCLUSIO.

Cognatio legalis, quæ contrahitur per adoptionem filiorum, eſt vinculum.

Resp. ad Arg. Dicendum quod eſt ponere vinculum cognationis legalis: hoc autem vinculum tranſumptum eſt, & habet originem a conjugatione carnali, ſicut & cognatio ſpiritualis: patris enim carnalis eſt filium generare, & filium educare. Quoniam igitur per ſacramentum regenerationis eſt ſpiritualis generatio, hinc eſt quod contrahitur ſpiritualis cognatio. Rurſus, quoniam in adoptione fit aſſumptio alicujus ad actum pa-

paternum, qui eſt fovere, educare, A poſſeſſionem dimittere: hinc eſt quod ibi eſt effectus paternus, & officium, ac per hoc aliquod vinculum: hoc autem a legibus ſtatutum eſt in ſolatium filiorum, quod eſt maximum inter cætera ipſis conjugatis. Et ſic patet, quo modo cognatio legalis ſit vinculum.

Si autem quæratur ſufficientia harum trium cognationum, ſcilicet carnalis, ſpiritualis, & legalis, dicendum quod tripliciter poteſt ſumi. Uno modo penes triplicem legem, a qua eſt, ſcilicet ſecundum naturalem, divinam, & poſitivam legem. Quantum ad primum eſt cognatio carnalis, quantum ad ſecundum ſpiritualis, B quantum ad tertium legalis. Secundo modo poteſt ſumi penes illud quod reſpiciunt. Tria enim ſunt in nobis bona, bonum naturæ, bonum gratiæ, & bonum fortunæ. Bonum naturæ reſpicit cognatio carnalis, bonum gratiæ cognatio ſpiritualis, bonum vero fortunæ cognatio legalis. Tertio modo ſic, ut cognatio carnalis reſpiciat carnem, ſpiritualis animam, legalis vero totum hominem. His viſis facile eſt objectis reſpondere.

1. Ad illud quod obiicitur, quod filius non poteſt adoptare patrem, dicendum quod ſicut in naturalibus pater generat filium, non econverſo, C ita & in legalibus Patris eſt adoptare filium, non econverſo. Nam adoptio eſt quædam generatio.

2. Ad illuc quod obiicitur, quod omnes juſti ſunt filii adoptivi Dei, dicendum quod ſicut omnes ſumus a Deo, tamen non ſumus omnes conſanguinei, quamvis habeamus unum patrem, pro eo quod ipſe eſt principium commune: ſed quando eodem patre carnali generamur, habemus aliquod vinculum ſpeciale, ſic in propoſito oportet intelligere.

3. Ad illud quod obiicitur, quod in nobis non eſt niſi anima, & corpus, dicendum quod non tantum in hominibus iſta attenduntur, ſed etiam conjunctum: ſed quædam reſpiciunt animam magis, quædam magis corpus, quædam magis conjunctum, ut patet cum dicitur: Homo intelligens, albus, & riſibilis. Primum eſt ratione animæ. Secundum ratione corporis. Tertium ratione conjuncti: ſic in propoſito poteſt intelligi.

4. Ad illud quod obiicitur, quod non eſt vinculum perpetuum, dicendum quod duo ſunt in adoptione, ſcilicet dominium & ſubjectio: & hæc poſſunt amoveri per emancipationem, & eſt quædam honeſtatis alligatio, quæ non relinquit, ex quo ſemel alicui ineſt.

QUÆSTIO II.

An cognatio legalis impediat matrimonium.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 57. art. 3.
Et 4 Sent. d. 42 q. 2 art. 2.
Guil. Altiſio. 4. Sent. tr. 9. cap. 7. q. 8.
Richardus 4. Sent. diſt. 42. art. 2 q. 2.
Tom. Argent. 4. Sent. d. 42. q. 1. art. 4.
Joan. Bach. 4 Sent d. 42 q. 1
Steph. Brukeſ. 4. Sent. d. 42. q. 5.
Petr. de Tarant. 4. Sent. diſt. 42. q. 9.

Fundam.

Utrum cognatio legalis debeat impedire matrimonium. Et quod ſic, videtur 30. q. 3. Ita diligere. Nicolaus Papa dicit: & habetur in littera: Inter eos non contrahitur matrimonium, quos adoptio jungit.

Item ratione videtur: quia alius eſt, & debet eſſe affectus paternus, & maritalis: ſi ergo adoptat aliquam, tenetur eam tractare affectione paterna: ergo nullatenus poteſt, nec debet affectione mariti, vel maritali.

Item cognationis vinculum impedit propter proximitatem; ſed in cognatione legali fit proximitas; ergo fit matrimonio impedimentum.

1. Contra: Cognatio eſt de jure poſitivo, ſed matrimonium eſt de jure naturæ; ſed ea, quæ ſunt juris poſitivi, non poſſunt ſuper ea, quæ ſunt naturalis alligationis: ergo nec ta- **Ad opp.**

talis adoptio poteſt impedire matrimonium.

2. Item matrimonia reguntur jure poli, non jure fori; ſed tales adoptiones ſunt de iure fori: ergo per tales adoptiones non habet matrimonium impediri.

3. Item talis cognatio legalis nullo bono matrimonii, repugnat: ſed omne quod præſtat impedimentum matrimonio, ratione alicujus boni impedimentum præſtat: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Conſanguinitas legalis impedit matrimonium ex ſtatuto Eccleſiæ, quæ legem confirmat.

Resp. ad Arg. Dicendum quod cognatio legalis impedit matrimonium: & ratio hujus eſt ſtatutum Eccleſiæ, quæ legem confirmat, & approbat. Si autem quæritur, quare Eccleſiæ ſtatuit: dici poteſt, quod ratione honeſtatis, quoniam iſti affectus, ſcilicet paternus, & maritalis circa eamdem perſonam ſunt incompoſſibiles, ſalva honeſtate, & quoniam talis cognatio ad affectum conſanguinitatis perducit, ſi quis contraheret, jam in hoc honeſtati derogaret: & qui aſſueſceret contrahere cum filia adoptiva, aut parum, aut nihil cum naturali timeret contrahere, cum illam aſſumpſerit ad pertractandum, ut filiam naturalem; & ſic patet quare debeat impedire. Quomodo autem impediat ſecundum tres differentias, ita quod ſecundum alteram ad tempus tantum, ſupra dictum eſt. Ratio autem hujus eſt, quia illa adoptio tenet ratione eius, quod ſub eadem poteſtate ſunt filia naturalis, & filius adoptivus: nec ſe habent ut fratres, niſi quamdiu ſic ſunt: & ideo hoc ceſſante poteſt ſe habere ſecundum affectionem coniugalem. His viſis ſatis patent obiecta.

1. Quod enim obiicitur, quod jus poſitivum non repugnat juri naturali, dicendum quod matrimonium non

A tantum eſt de jure naturali, ſecundum quod nunc currit Eccleſia, ſed etiam regi oportet ſecundum Eccleſiaſtica ſtatuta.

2. Ad illud quod obiicitur, quod regitur iure poli, iam patet reſponſio, quia Eccleſia tale impedimentum ſua conſtitutione, & approbatione fecit eſſe validum, alioquin non poſſet impedire.

3. Ad illud quod obiicitur, quod non impedit aliquod bonum matrimonii, dicendum quod ſicut ſupra dictum fuit de cognatione carnali, quod impedit bonum naturalis honeſtatis, propter quod conſervandum principaliter eſt inſtitutum matrimo-

B nium.

QUÆSTIO III.

An cognatio legalis tranſeat ab uno in alterum.

S. Thom. in ſuppl. 3 p q. 57. art. 3.
Et 4. Sent. diſt. 42 q. 2. art. 3.
Richard. 4. Sent. diſt. 42 art. 2 q. 3
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 42. q. 6.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 42. q. 10.

Utrum cognatio legalis tranſeat in alterum. Et quod ſic, videtur 30. quæſt. 3. & habetur in litera: Inter eos, qui natura, & eos, qui adoptione ſunt filii, venerandæ leges matrimonia contrahi non per- Fundam.

C mittunt; hoc autem non eſſet niſi cognatio tranſiret a patre in filium: ergo, &c.

Item plus concordat unio carnis cum cognatione legali, quam ſpirituali: ſed unio carnis facit cognationem ſpiritualem eſſe communem: ergo multo fortius cognationem legalem.

Item cognatio carnalis, & ſpiritualis tranſit; ergo pari ratione cognatio legalis. Aut ſi non, quæro quare non, quod ſi non tranſiret, hoc non eſſet, niſi quod unica eſſet ſpecies: nunc autem tres aſſignantur.

Contra: quia cognatio ſpiritualis eſt communicabilis, ideo neceſſe Ad opp.

Digitized by Google

eſt quod ſi aliquis efficitur ſpiritualis pater alicujus, quod efficiatur compater patris ejuſdem: ergo pari ratione in adoptione; quod tamen non conceditur; ergo non eſt cognationis legalis tranſitus.

ITEM quia in cognatione ſpirituali tranſitus eſt a patre in filiam naturalem, ideo impoſſibile eſt, quod unquam contrahat filius ſpiritualis cum filia naturali; ergo pari ratione numquam poſſet filius adoptivus contrahere cum filia naturali: cujus contrarium dicitur 30. quæſtione tertia: Per adoptionem quæſita, fraternitas,

Juxta hoc quæritur, cum vinculum cognationis legalis tranſeat in filios, & nepotes, & in uxores, quare non tranſit in parentes, cum ſe habeant in eadem proximitate.

CONCLUSIO.

Cognatio legalis tranſit in alterum per carnis commixtionem ad ſemper, ſed per generationem tantum ad tempus.

RESP. AD ARG. Dicendum quod vinculum adoptionis tranſit in alteram perſonam dupliciter, ſcilicet per carnis commixtionem, & per generationem: ſed per carnis commixtionem tranſit ad ſemper, per generationem vero ad tempus. Et ratio hujus eſt, quia talis adoptio reſpicit bona temporalia, & educationem paternam: & quoniam vir, & uxor conjunguntur ad ſemper, & omnia quæ habent, pro indiviſo habent, ideo contrahitur vinculum ſempiternum ad uxorem. Sed filii naturales nec ſemper cohabitant, nec ſemper a parentibus habent bona indiviſa, immo cum emancipantur, patrem, & matrem relinquunt: & hinc eſt quod non manet vinculum: & ſic patet quomodo tranſit illud vinculum, & quando ſimpliciter, & quando ad tempus.

Reſp. ad ultimum ad oppoſ. AD illud vero quod quæritur, quare cognatio legalis non tranſit in patrem, dicendum quod cognatio ſpiritualis tranſit in patrem, quoniam eumdem regenerat, quem pater generavit, ita quod cognatio ſpiritualis reſpicit bonum interius: & ideo communicatur in uno; & ideo contrahitur cognatio compaternitatis: ſed adoptans adoptatum aſſumit ad aliquid extra: ideo non ſic communicatur. Quod obiicitur ſecundo, jam patet.

AD illud quod quæritur, quare non tranſit in aſcendendo, dicendum quod humor venit a radice ad ramos, non econverſo; & quoniam filii rami ſunt patris, ideo cognatio legalis a patre communicatur filiis, non ſic oportet, nec debent communicare parentibus; & ſic patet totum. Reſp. ad ultimum pro fund.

B

ARTICULUS III.

CONSEQUENTER quantum ad tertium articulum quæritur de ſecundo fœdere nuptiali. Et circa hoc quæruntur tria. Primo quæritur, utrum ſecundæ nuptiæ ſint licitæ. Secundo, utrum ſint ſacramentales. Tertio, utrum ſint honorabiles.

QUÆSTIO I.

An ſecundæ nuptiæ ſint licitæ.

C

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 63. art. 1.
Et 4 Sent d 42 q. 3 art. 1
Richardus 4. ſent. d. 42. art. 3 q. 1.
Stephanus Bruleſ 4. Sent. diſt. 42. q. 7.
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 42 q. 11

CIRCA primum oſtenditur quod ſecundæ nuptiæ non ſunt licitæ. Chryſoſtomus: Secundum virum accipere ſecundum præceptum Apoſtoli, licitum, ſecundum veritatem fornicatio eſt: ſed de unoquoque judicandum eſt ſecundum veritatem; ergo ſecundæ nuptiæ non ſunt licitæ, cum nec fornicatio. Ad opp.

2. ITEM Ambroſius: A ſecundo die ſubtraxit Deus benedictionem, nobis intelligentiam derelinquens, non bonum eſſe matrimonium duplex, quia

Digitized by Google

quia ab unitate dividit: ſed ibi præfigurantur ſecundarum fœdera nuptiarum: ergo, &c.

3. Item ratione videtur: quia bigamus non poteſt promoveri ad ſacros ordines: ſed pęna non infligitur niſi pro culpa: ergo in bigamia eſt culpa.

4. Item peccatum eſt habere plures uxores ſimul, niſi diſpenſetur a Deo: ergo pari ratione videtur eſſe peccatum plures habere ſucceſſive. Si dicas, quod non eſt ſimile, quia cum ſint ſimul, fit injuria primæ uxori, non tamen ſucceſſive. Contra: eſto quod prima uxor velit, nihilominus eſt peccatum: ergo, &c.

Fundam. Gen. 25. Contra: Abraham ſecundas nuptias contraxit cum Cethura, & in hoc reprehenditur: ergo licitum fuit ei, & ſic, &c.

1. Tim. 5. Item: Volo juniores nubere filios, procreare, matres familias eſſe: loquitur de viduis.

Item ratione videtur: quia nuptiæ ſunt in remedium: ſed cum mulier moritur viro vivente, vel econverſo, manet morbus, & non adeſt remedium: ergo licitum eſt remedium adhibere: ergo & matrimonium ſecundo contrahere.

Item nuptiæ ſunt in officium, hoc eſt in procreationem filiorum ad cultum Dei; ſed multi poſt obitum uxorum ſunt idonei filios procreare, ſimiliter multæ mulieres poſt obitum virorum: ergo licet eis ſecundo contrahere.

CONCLUSIO.

Non ſolum ſecundæ nuptiæ ſunt licitæ, ſed etiam tertiæ, quartæ, & quintæ, dummodo ſint bono fine factæ.

Resp. ad Arg. Dicendum quod non tantum ſecundæ nuptiæ, ſed etiam tertiæ, & quartæ, & ampliores ſunt licitæ, dum tamen fiant bono fine, ſcilicet propter prolem generandam, vel propter fornicationem vitandam, vel propter neceſſitatem

A ſuam ſuſtinendam, ut cum contrahit vir cum muliere, ut ipſum foveat, & econverſo. Unde Auguſtinus dicit: non contemnimus quotaslibet nuptias. Et Hieronymus: etiam quod Dominus non damnavit mulierem ſeptemviram, id eſt quæ habuit ſeptem viros. *Li. 1 contra adv. leg & prophet. c. 11 tom. 6*

1. Ad illud ergo quod dicit Chryſoſtomus, quod ſecundum veritatem eſt fornicatio, dicendum quod ipſe vocat veritatem conjecturam rationis, quæ tamen ſæpe fallitur, licet probabiliter judicet. Vel dicendum quod fornicatio dicitur quædam immerſio libidinis, quia illud maxime conſuevit movere ad ſecundas nuptias contrahendas.

B

2. Ad illud quod dicit Ambroſius, quod duplex matrimonium non eſt bonum, dicendum quod illud intelligendum eſt ſic, id eſt, non eſt honorabile.

3. Ad illud quod obiicitur, quod punitur pœna irregularitatis, dicendum quod non poſſe aſcendere ad ſacros ordines non eſt pœna, quia etiam nec mutus, vel mutilatus naturaliter poteſt aſcendere; nec tamen hoc eſt ei in pœnam, ſed quia non eſt idoneus.

4. Ad illud quod obiicitur, quod non licet plures habere ſimul, dicendum quod non eſt ſimile, quia

C

viro vivente mulier non habet poteſtatem ſui corporis, nec econverſo vir vivente muliere, & ideo non poteſt alteri dare, & ſi dat, contra jus facit; ſed mortua uxore ſolutus eſt vir, & ideo licet, & non peccat.

QUÆSTIO II.

An ſecundæ nuptiæ ſint ſacramentales.

S. Thom. in ſuppl. 3 p. q. 63 art. 2
Et 4 Sent. d. 42 q. 3 art 2.
Richardus 4 Sent d. 42 art. 3 q. 3
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 42 q. 8

Utrum ſecundæ nuptiæ ſint ſacramentales, ſive habeant rationem ſacramenti. Et quod ſic, videtur, quia ſacramentum matrimonii *Fundam*

Digitized by Google

efficit conſenſus animorum expreſſus A per verba exteriora inter legitimas perſonas; ſed talis eſt in ſecundis nuptiis: ergo, &c.: Quod iſtæ perſonæ ſint legitimæ, probatur: quia nullo jure a matrimonio prohibentur.

Item coitus excuſatur in ſecundis nuptiis, alioquin non concederet eas Apoſtolus: ſed coitus in matrimonio excuſatur ratione medicinæ ſacramentalis; ergo, &c.

Item ſecundæ nuptiæ ſunt inſeparabiles, ſicut & primæ: ſed inſeparabilitas in matrimonio non venit ex parte bonæ fidei, nec prolis: ergo ex parte boni, quod eſt ſacramentum.

Item qui cognoſcit ſecundam coitu fornicario, non efficitur irregularis: qui autem ſecundam cognoſcit, cum qua contraxit, efficitur irregularis: ergo amplior eſt hic unio, quam ibi: ſed non niſi ſacramentalis: ergo, &c.

Ad opp. 1. Contra: Qui iterat ſacramentum, facit eis contumeliam; & ideo nihil facit iterando: ſed in ſecundis nuptiis iteratur matrimonii ſacramentum; ergo non eſt ibi ſacramenti ſuſceptio, ſed contumelia.

2. Item vinculum matrimonii contrahitur ex mutuo conſenſu; ſed conſenſus eſt vinculum animorum, & matrimonium eſt vinculum, quod non ſolvitur manentibus extremis; ergo cum animæ ſint incorruptibiles, ſemper manet vinculum primi matrimonii; ſed alligatus uni ſacramentaliter, non poteſt alteri ſacramentaliter obligari; ergo, &c.

3. Item in ſecundis nuptiis eſt carnis diviſio ex parte viri, vel mulieris; ſed Chriſtus eſt indiviſus, & Eccleſia ſimiliter indiviſa, & unius ſolius ſponſa, & humana natura a divina eſt indiviſa; ergo non manet ſignificatio; ergo, &c.

4. Item Sacramentum eſt dignum benedictione, quia ſacrum eſt & ſanctificans; ſed ſecundæ nuptiæ non benedicuntur: ergo non videtur ibi eſſe ſacramentum.

CONCLUSIO.

Secundæ nuptiæ in ſe ſunt ſacramentum in comparatione vero ad primas habent ſemiplenam rationem ſacramenti.

Resp. ad Arg. Dicendum quod dupliciter eſt loqui de ſecundis nuptiis, aut in ſe, aut in relatione ad primas. Si in ſe, cum ſit ibi conſenſus expreſſus inter legitimas perſonas, eſt utique ibi ſacramentum, nec eſt ibi carnis diviſio, ſed unio carnis viri, & mulieris. Si autem loquamur in comparatione ad præcedentes, B ſic manet in eis ſacramenti ratio incompleta propter carnis diviſionem, quia in primis carnem ſuam univit cum uno, in ſecundis cum alio: & talis diviſio tollit de plenitudine ſignationis.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod ſacramentum iteratur, dicendum quod ſacramentum iterari non dicitur niſi primo manente, ſed primum eſt ſolutum uxore mortua.

2. Ad illud quod obiicitur, quod eſt vinculum animarum, quæ ſunt perpetuæ, dicendum quod anima & eſt anima, & eſt ſpiritus; & non eſt vinculum animarum niſi inquantum conjunctæ corporibus: ordinatur enim C hoc vinculum ad carnis commixtionem; ideo ſolvitur, cum anima ſeparatur, & deſinit animare.

3. 4. Ad illud quod obiicitur, quod ſecundæ nuptiæ carnem dividunt, dicendum quod hoc eſt per accidens, quia primo uniunt, & per conſequens dividunt: & ſic ſunt ſacramentum ratione unionis, non ratione diviſionis; tamen quia diviſio concomitatur unionem, non eſt de perfectione ſacramenti, ideo non debetur ei tanta ſolemnitas; & quia benedictio eſt ad ſolemnitatem, ideo tales nuptiæ non benedicuntur, & ſic patet ſequens. Sed attendendum quod nuptiæ poſſunt eſſe ſecundæ ex parte viri, & primæ ex parte mulieris, vel econverſo, vel ex parte utriuſque.

Digitized by Google

que. In primo caſu ſalvatur ratio ſacramenti: Chriſtus enim unitur pluribus animabus, & ſibi eas deſponſat. In ſecundo caſu minus. In tertio minime: & ideo in primo caſu cum mulier eſt virgo, quamvis vir ſit bigamus, nuptiæ benedicuntur.

QUÆSTIO III.

An ſecundæ nuptiæ ſint honorabiles.

Richardus 4. Sent. diſt. 42. q. 2.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 42. q. 9.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 42. q. 10.

Ad opp. UTRUM ſecundæ nuptiæ ſint honorabiles. Et quod, ſic, videtur: quia omne illud, in quo ſalvatur ratio honeſti, ſalvatur ratio honorabilis: ſed in ſecundis nuptiis ſalvatur ratio honeſti, quia vitatur inhoneſtas fornicationis: ergo, &c.

2. ITEM gloria eſt patris filios ſucceſſores in bonis relinquere, & maxime bonos. Sed frequenter in primis nuptiis non acquiruntur filii, ſed in ſecundis: ergo videtur quod non habenti prolem honorabile ſit ſecundo nubere.

3. ITEM omnia ſacramenta divina ſunt honoranda: ergo omne, quod tenet in ſe rationem ſacramenti, tenet rationem honorabilis: ſed ſecundæ nuptiæ ſunt hujuſmodi, ut prius probatum eſt: ergo ſecundæ nuptiæ ſunt honorabiles.

Deut. 25. 4. ITEM in lege qui nolebat ſuſcitare ſemen fratris, extrahebat mulier calceamentum de pede, & expuebat in faciem ejus in ſignum opprobrii ſempiterni; ergo ſi multo magis debet quis ſolicitus eſſe de prole ſua, quam de aliena, videtur quod ſi aliquis non habens filios de prima uxore, ipſa mortua nolit contrahere cum alia, quod ſit ſibi opprobrium: ergo ab oppoſitis contrahere cum ſecunda eſt honorificum. Si tu dicas, quod ſecus eſt nunc in lege nova, in qua quæritur fœcunditas mentis magis quam ventris. Obiicitur in contrarium, quod illud non ſolvit, quia ſi aliquid eſt bonum, ſua iteratione non A ſit malum, ſed melius: quia duplex bonum melius eſt quam ſimplex: ergo ſi aliquid eſt honorabile, ſua iteratione non ſit vituperabile: ſed primæ nuptiæ ſunt honorabiles: ergo, &c.

Fundam. CONTRA: Omne illud eſt indecens, a quo arcentur honeſtæ perſonæ, ne interſint: ſed ſecundæ nuptiæ ſunt hujuſmodi: ergo, &c. Major manifeſta eſt. Minor probatur per illud Cæſarienſis concilii, quod ponitur in littera: Præsbyterum, inquam, prandere in nuptiis bigami non convenit, cum pœnitentia bigamus indigeat: ergo, &c.

ITEM omne illud eſt indecens per quod efficitur quis ineptus ad gradum B dignitatis, ad quem prius erat idoneus: ſed per ſecundas nuptias efficitur quis ineptus ad gradum ſacerdotii, ad quem erat prius aptus: ergo ſecundas nuptias contrahere eſt vituperabile & indecorum.

ITEM omne illud eſt in opprobrium, quod reddit hominem notabilem de aliquo vitio: ſed ſecundæ nuptiæ ſunt hujuſmodi: ergo, &c. Et hoc confirmatur per illud Ambroſii, quod habetur in littera, quod etiam in præſenti carent gloria.

ITEM omne illud eſt in opprobrium, quod reddit indignum Eccleſiaſtica benedictione: ſed ſecundæ nuptiæ, quamvis ſint licitæ, privatæ C ſunt benedictione, quæ debetur illi ſacramento: ergo ſunt opprobrioſæ.

CONCLUSIO.

Secundæ nuptiæ, proprie loquendo, non ſunt honorabiles, quia carent gloria: ſunt tamen tolerabiles, quia carent culpa.

RESP. AD ARG. Dicendum quod matrimonii ſacramentum eſt utile & honorabile. Et quamvis utile, & honorabile ſit ratione triplicis boni, fidei, prolis, & ſacramenti: tamen ut apppropriate loquamur, ſecundæ nuptiæ ſunt honorabiles, quia torus eſt immaculatus: & hoc eſt per bonum fidei. Utiles vero ſunt, quia ven-

Digitized by Google

venter eſt fœcundus; & hoc eſt per bonum prolis. Bonum vero ſacramenti ad utrumque refertur, ad honorabilitatem inquantum ſignat: ſic enim ſacramentum hoc magnum eſt, & honorabile, ſcilicet ratione ſignati in Chriſto, & Eccleſia: ad utilitatem vero inquantum remedium præſtat. Si ergo loquamur de ſecundis nuptiis ratione utilitatis, ſic ſalvatur ratio utilitatis. Utiles enim erant, quia erant in officium, & in remedium; & utrumque horum ut plurimum in ſecundis nuptiis reperitur. Si ratione honorabilitatis, dicendum quod honorabiles erant ratione continentiæ conjugalis, & ſignationis ſacramentalis: & utrumque horum ibi eſt imperfecte, & defective. Nam ſignatio ſacramentalis defectiva eſt ſecundum veritatem, continentia conjugalis ſecundum probabilitatem: ideo dico quod carent gloria, & ideo non ſunt honorabiles: tamen quia carent culpa, non ſunt vituperabiles, ſed ſunt tolerabiles; unde nec Dominus, nec ſancti eas prohibent tamquam malas, ſed tamen eas non perſuadent quaſi defectivas. Concedendum igitur, quod, proprie loquendo, ſecundæ nuptiæ non ſunt honorabiles, ſicut oſtendunt rationes: & hoc eſt quod dicit Ambroſius, & habetur in littera, quod etiam in præſenti carent gloria.

1. Ad illud quod obiicitur, quod vitatur fornicatio, dicendum quod vitatur ſecundum ſtatum imperfectionis: ideo potius hoc ad utilitatem, A quam ad laudem, vel honorem dignoſcitur pertinere.

2. Ad illud quod obiicitur de cognatione, dicendum quod hoc non dicit ſecundum tempus legis ſcriptæ. Vel ſi nunc dicat honorem, hoc eſt quantum ad hominem, non quantum ad Deum, quia quæritur modo ſucceſſio relationis, non ſanguinis; ideo utilitati potius quam honori hoc attribuendum eſt.

3. Ad illud quod obiicitur de ſacramento, dicendum quod verum eſt, quod eſt ſacramentum, eſt tamen cum defectu, ratione cujus habet quamdam ignobilitatem: ac per hoc potius minuitur gloria, quam amplificetur in talis ſacramenti contractione.

4. Ad illud quod obiicitur de ſuſcitatione ſeminis, dicendum quod B illud fuit proprium legis veteris propter hoc quod ibi erat benedictio in prole carnali, & promiſſio temporalis; ſed nunc illa lex non habet locum. Et ſi tu obiicias, quod idem bonum iteratum eſt melius; ergo honorabilius, dicendum quod verum eſt ſi iteratio competat ſuæ naturæ, ſicut in his, quæ acquiruntur per aſſuefactionem: hoc tamen non habet ubique locum, quia baptiſmus iteratus non eſt melior quam ſimplex, quia non competit ei iteratio; ſic iteratio matrimonii non competit ſignificationi, nec competit uſui honeſtatis, ſive caſtitatis, niſi ſit propter infirmitatem carnis, quæ magis facit excuſabilitatem, quam honorem. His viſis ſatis patent quæ ſunt circa litteram.

Dr-

Digitized by Google

DISTINCTIO XLIII.

De reſurrectione, & judicii conditione.

POSTREMO de conditione reſurrectionis, & modo reſurgentium, nec non & de die judicii, & miſericordiæ qualitate breviter differendum eſt. Omnibus quæſtionibus quæ de hac re moveri ſolent, ſatisfacere non valeo; reſurrecturam tamen carnem omnium quicumque nati ſunt, atque naſcentur, & mortui ſunt & morientur, nullatenus ambigere debet Chriſtianus. Ait enim Iſaias. Reſurgent mortui, & reſurgent qui erunt in ſepulchris. Et Apoſtolus; Nolumus autem vos ignorare fratres de dormientibus, ut non contriſtemini, ſicut & ceteri qui ſpem non habent, ſcilicet reſurrectionis. Si enim credimus quod Jeſus mortuus eſt, & reſurrexit; ita & Deus eos, qui dormierunt per Jeſum, adducet cum eo. Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini, quia nos qui vivimus, qui reſidui ſumus, non præveniemus eos, qui dormierunt. Quoniam ipſe Dominus in juſſu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei deſcendet de cęlo, & mortui, qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi. Deinde nos, qui vivimus, qui relinquimur, ſimul rapiemur cum illis in nubibus obviam Chriſto in aera; & ſic ſemper cum Domino erimus. His verbis & veritas reſurrectionis, & cauſa atque ordo reſurgentium præclariſſime inſinuatur.

Auguſt. in Ench. Iſa. 26. 1.Theſ.4.

De voce tubæ.

Cauſa enim reſurrectionis mortuorum erit vox tubæ, quæ in adventu judicis ab omnibus audietur; & cujus virtute excitabuntur mortui, & de monumentis reſurgent. Unde Propheta; Dabit voci ſuæ vocem virtutis, id eſt, effectum reſuſcitandi mortuos. Et Joannes Evangeliſta ait; Venit hora, in qua omnes, qui in monumentis ſunt, audient vocem filii Dei, & procedent qui bona fecerunt in reſurrectionem vitæ; qui vero, &c. Si vero quæritur, cujus vel qualis erit vox illa, Apoſtolus dicit, quod erit Archangeli, id eſt, ipſius Chriſti, qui eſt princeps Archangelorum. Vel vox erit alicujus, vel plurium Angelorum. Eademque dicitur tuba, quia erit manifeſta & notiſſima, quia poſt eam non erit alia. Hæc tuba, ut ait Auguſtinus, eſt clamor, de quo dicitur in Evangelio; Media nocte clamor factus eſt; Ecce ſponſus venit; exite obviam ei. Tubæ nomine aliquod evidens & præclarum ſignum intelligitur, quod vox Archangeli, & tuba Dei ab Apoſtolo dicitur; in Evangelio vox filii Dei, & clamor appellatur; quod ſignum mortui audient, & reſurgent.

Pſ. 67. Ioan. 5. 1.Theſſ. 4 Aug. t. 10 de verb. circa med. 1.Cor.15. De grat. novi & vet. teſt. Matt. 25 1.Theſ. 4.

De media nocte.

Media autem nocte dicitur venturus, ut Auguſtinus ait, non pro hora temporis, ſed quia tunc veniet, cum non ſperatur. Media ergo nocte, ſcilicet cum valde obſcurum erit, id eſt, occultum, veniet. Dies enim Domini, ſicut fur in nocte, ita veniet. Poteſt tamen non incongrue intelligi mediæ noctis tempore venturus; quia ut ait Caſſiodorus; Hoc tempore primogenita Ægypti percuſſa ſunt, quando etiam ſponſus venturus eſt. Pluribus etiam locis conteſtantur auctores, quod adventus Chriſti dies dicitur Domini, non pro qualitate temporis, ſed re-

Matt. 25. Ubi ſup. de gratia novi teſt. 1.Theſ. 5. Super octonar. Exod. 12.

rum;

Digitized by Google

Dan. 7. De libris qui tunc aperti erunt. Matth. 10. 1. Cor. 4. Auguſt. de Civ. Dei l. 20. c. 15.

rum; quia tunc cogitationes & conſilia ſingulorum patebunt. Unde in Daniele: Vetuſtus dierum ſedit, & libri aperti ſunt coram eo. Libri ſunt conſcientiæ ſingulorum quæ tunc aperientur aliis. Et tunc implebitur; Nihil occultum quod non reveletur. Adveniente autem ſummo judice, non ſolum aeris tenebræ illuminabuntur, ſed abſcondita cordium manifeſtabuntur. Virtute ergo divina fiet, ut cuiqui opera ſua bona vel mala cuncta in memoriam revocentur; & mentis intuitu mira celeritate cernantur; ut accuſet, vel excuſet hominem conſcientia, eaque teſte damnetur, vel ſalvetur.

De memoria electorum, ſi tunc præcedentia mala teneat.

Iſa. 65. It idem in Gloſſa ſuper illum loc. Iſaiæ.

Hic quæritur, utrum electis tunc adſit memoria præcedentium malorum, ſicut bonorum. Quædam auctoritates videntur tradere bonos non habituros tunc memoriam præcedentium malorum, id eſt, peccatorum, vel tormentorum. Ait enim Iſaias; Ego creo cœlos novos, & terram novam, & non erunt in memoria priora, & non aſcendent ſuper cor, ſed gaudebitis in æternum. Item; Oblivioni traditæ ſunt anguſtiæ priores, & abſconditæ ab oculis noſtris. Quæ de futuro exponens Hieronymus, ait: Oblivioni tradentur priora mala; quia forſitan in futuro priſtinæ converſationis memoria omnino delebitur, ſuccedentibus bonis æternis; ne ſit pars malorum prioris anguſtiæ memorari. Sed hæc & his ſimilia poſſunt accipi ſic, ut non excludant memoriam præcedentium malorum, ſed ex ea moleſtiam & læſionem amoveant. Non enim eorum memoria ſanctos contriſtabit, vel eorum beatitudinem obſuſcabit, ſed gratiores Deo reddet. Unde ſuper pſalmum 88. ait Gregorius; Quo modo in æternum miſericordias Domini canit, qui miſeriæ non meminit? Quo modo autem plena beatitudo, ſi memoria reatus mentem tangit? Sed ſæpe læti triſtium meminimus, & ſani dolorum meminimus ſine dolore; & inde amplius læti & grati ſumus. Ex his apparet, quod ſi priorum malorum memoriam ſancti habebunt in futuro, non eis tamen erit ad pœnam, vel gloriæ derogationem, ſed ad gratiarum actionem. Si vero quæritur, utrum peccata, quæ fecerunt electi, prodeant tunc in notitiam omnium, ſicut mala damnandorum omnibus erunt nota; non legi hoc expreſſum in Scriptura. Unde non irrationabiliter putari poteſt, peccata hic per pœnitentiam tecta & deleta, illic etiam tegi aliis; alia vero cunctis propalari.

Lib. 4. Moral. c. ult. circa med. tom. 2.

De his, qui vivi reperientur.

Auguſt. de Civ. Dei l. 20 c. 20.

Quæri ſolet: Utrum illi, quos vivos inveniet Chriſtus, ſi nunquam omnino morituri ſint, an ipſo temporis puncto, quo rapientur obviam Chriſto, ad immortalitatem mira celeritate ſint tranſituri. Non enim dicendum eſt, fieri non poſſe, ut dum per aera in ſublime portentur, in illo ſpatio & moriantur, & reviviſcant. Ad hunc autem ſenſum, quo exiſtimemus illos in parvo ſpatio & paſſuros mortem, & accepturos immortalitatem, Apoſtolus nos urgere videtur, ubi dicit: Omnes in Chriſto vivificabimur. Et alibi: Quod ſeminas non vivificatur, niſi prius moriatur. Cur autem nobis incredibile videatur, illam multitudinem corporum in aere quodam modo ſeminari, atque ibi protinus immortaliter & incorruptibiliter reviviſcere, cum credamus in ictu oculi futuram reſurrectionem, & in membra ſine fine victura, tanta velocitate redituram antiquiſſimorum cadaverum pulverem? Sed velient de his potius audire doctiores. Si ergo ſanctos, qui reperientur Chriſto veniente viventes, eique obviam rapientur, crediderimus in eodem raptu de mortalibus corporibus exituros, & ad eadem mox immortalia redituros, nullas in verbis Apoſtoli patiemur anguſtias, generaliter accipientes illud, quod dictum eſt: Omnes quidem reſurgemus, ſcilicet tam boni quam mali; ſed non omnes immutabimur, ſcilicet

1. Cor. 15. Ibid. Aug.

1. Cor. 15. 1. Theſ. 4. In fine ep. cap. 4.

Digitized by Google

ſcilicet in ſolemnitatem reſurrectionis. De hoc etiam Ambroſius ait: In ipſo raptu eorum, qui vivi reperientur, mors erit & reſurrectio: ubi anima quaſi per ſoporem egreſſa de corpore, eidem in momento reddatur. Contra vero ſcribens ad Marcellam Hieronymus teſtari videtur, dicens quoſdam in fine ſæculi adveniente Chriſto non eſſe morituros, ſed vivos repertos in immortalitatem repente mutandos. Horum autem quid verius ſit, non eſt humani judicii diffinire.

Quo modo intelligatur Chriſtus judex vivorum & mortuorum.

Auguſt. in Ench. cap. 55. in ſenſu. *His autem adiiciendum eſt, dupliciter intelligi, quod dicitur Chriſtus judicaturus vivos & mortuos. Aut enim vivi accipiuntur, qui in adventu ejus vivi reperientur, licet in raptu moriantur, & mortui, qui ante deceſſerant; vel vivi vel mortui accipiuntur juſti & injuſti.*

Quo modo omnes incorrupti reſurgent.

Cumque ex prædictis ſane credi valeat omnes reſurrecturos, credendum eſt etiam quod omnes reſurgent incorrupti: non utique impaſſibiles, quia reprobi mortem patientur æternam; ſed ſine diminutione membrorum omnia humani corporis habituri membra, nec tamen gloria ac ſpe impaſſibilitatis induentur.

DISTINCTIO XLIII.

De reſurrectione ſecundum id quod eſt.

Poſtremo de conditione reſurrectionis, & modo reſurgentium. &c.

Expoſitio textus.

TERMINATA parte principali hujus libri, in qua Magiſter determinavit de ſanitate, quam ſacramentorum medicamenta conferunt: ſequitur pars, in qua agit de ſanitate, ad quam ſacramenta diſponunt. Prima eſt ſanitas gratuita, ſecunda eſt glorioſa. Prima eſt viæ, ſecunda patriæ. Prima eſt liberatio a culpa, ſecunda a miſeria. Et quoniam ad hanc gloriam habendam concurrit reſurrectio, & concurrit judicium: ideo primo determinat de reſurrectione, ſecundo vero de judicio, infra: *Solet etiam quæri, qualiter dabitur judicii ſententia.* Prima pars habet duas; quoniam enim in reſurrectione anima ſeparata rejungitur corpori, ideo primo agit de reſurrectione, ſecundo vero de ſtatu animæ ſeparatæ, infra: *Præterea ſciendum eſt, quod omnes animæ, &c.* Prima pars habet duas. In prima determinat de reſurrectione, ſecundum id quod eſt. In ſecunda quantum ad modum, ſive quantum ad qualitatem, & quidditatem reſurgentium, infra; *Solet autem nonnulli percontari*, & cetera. Prima pars habet duas. In prima procedit per modum narrationis. In ſecunda per modum inquiſitionis, ibi: *Hic quæritur utrum electis tunc adſit, &c.* Prima pars habet tres. In prima parte oſtendit reſurrectionem eſſe futuram. In ſecunda vero determinat reſurrectionis cauſam, ibi: *Cauſa enim reſurrectionis mortuorum, &c.* In tertia determinat reſurrectionis horam, ibi: *Media autem nocte dicitur venturus.* Ubi dicitur quod dicit reſurrectionem futuram media nocte, non propter temporis qualitatem, ſed potius propter horæ incertitudinem. Similiter ſecunda pars, in qua procedit Magiſter per modum inquiſitionis, determinans quatuor dubitabilia, quæ habent ortum ex verbis Apoſtoli, quæ prius tacta ſunt, quatuor habet particulas, in quibus illa dubia determinat. In prima quærit de memoria electorum, an tunc præcedentia mala teneat. In ſecunda quærit de vivorum inventione, ibi: *Quæri etiam ſolet utrum illi, quos vivos, &c.*

Diviſio. Diſt. 47. Diſt. 45. Diſt. 44. A B

In

In tertia vero determinat, quo modo intelligitur quod judicabit vivos, & mortuos, ibi; *His autem adiiciendum eſt.* In quarta, quo modo intelligitur illud, quod mortui reſurgent incorrupti, ibi; *Cumque ex prædictis ſane credi valeat*, &c.

Vox tubæ, quæ in adventu judicis ab hominibus audietur.
Dub. I.

Videtur male dicere, quia delectatio vocis per medium eſt in tempore. Iterum: Vox prius pervenit ad loca propinqua: ergo prius reſurgent homines in una parte mundi, quam in alia.

B

RESP. Dicendum quod illud poteſt dupliciter intelligi. Vel quia vox illa faciente virtute divina ſubito deferatur, ſecundum quod vox illa procedit. Præterea: Subito fiet reſurrectio, ut ſit quaſi quædam præparatio. Et ſi tu quæras, quæ neceſſitas eſt præparationis, cum divina virtus poſſit ſubito operari, & abſque ulla præparatione, dicendum quod hoc eſt potius propter congruentiam, quam propter indigentiam. Congruentia autem hæc eſt: quia ſicut per Verbum carnem factum ſit judicium ad adorandam humanitatem Chriſti, in qua fuit judicatus, ita ad vocem ipſius ſit reſurrectio ad honorem illius humanitatis, in qua fuit mortuus. C Et ideo dicit Auguſtinus, (*In Joan. tract. 23 tom. 9*) quod per Verbum ſit ſuſcitatio animarum, per Verbum carnem factum ſit ſuſcitatio corporum. Vel propter congruentiam a parte noſtra, ut ſicut ex duplici conſtamus principio, & ſicut duplicem habemus cognitivam: ita a miſeria modo excitemur, & ad judicium vocemur, & virtute divina, & ſpirituali, & voce Angeli.

Vox Archangeli, & tuba Dei, &c.
Dub. II.

Quæritur hic de hac diverſitate iſtorum vocabulorum, quia nunc juſſus, nunc vox Archangeli, nunc turba vocatur illud, per quod fit reſurrectio, in quibus contrarietas, & diverſitas videtur includi.

RESP. Dicendum quod vox Chriſti ſecundum diverſas proprietates iſta tria ſortitur nomina. Vox enim Chriſti erit virtuoſa: & ideo dicitur juſſus, quia præceptum: dicet enim, & fiet. Erit authentica: & ideo dicitur vox Archangeli, id eſt principis. Et erit nihilominus ſevera: & ideo vox tubæ dicitur: & ſic idem multiplici vocabulo exprimitur ad inſinuandam illius vocis proprietatem multiplicem, & dignitatem.

Non enim eorum memoria, &c.
Dub. III.

Innuit quod malorum memoria non contriſtabitur. Quæritur ergo quo modo illud poſſit intelligi: aut enim mala placebunt, aut diſplicebunt, Si placebunt erimus injuſti. Si diſplicebunt, erimus triſtati. Item quo modo poteſt illud intelligi, cum talis cognitio inferat triſtitiam, & ſublato conſequenti auferatur antecedens: quia poſito antecedente, ponitur & conſequens.

RESP. Dicendum quod ibi erit memoria malorum ſine triſtitia: qualiter autem hoc poſſit eſſe, dicunt aliqui, quod divina virtute, quæ ſicut potens eſt in igne ſeparare lucem a caliditate, ſicut dicit Baſilius ſuper illud Pſalmi: (*Pſal. 28*) Vox Domini intercidentis flammam ignis, &c. ſic ſeparabit a mali cognitione, & recordatione mœſtitia. Aliter dicunt alii, quod hoc eſt propter dignitatem ſtatus: ſicut enim Angeli glorioſi, etſi nos ament, tamen propter mala noſtra non triſtantur, pro eo quod ſunt abſorpti a gloria; ſic in propoſito eſt intelligendum. Melius tamen eſt dicere, quod hoc ſit propter modum conſiderandi, quia numquam recogitabunt mala abſolute, ſed ſemper in conſideratione ad Deum liberantem: quoniam cogitare de malo præterito ſub intentione liberationis in præſenti non generat in nobis affectionem mœſtitiæ, ſed gaudii.

Ideo

Digitized by Google

Ideo bene dicit quod erit ibi malorum memoria, ſed non triſtitia. Ad illud quod obiicitur de diſciplina, dicendum quod non veniunt in memoriam mala præterita ſub ratione abſoluta: quia cum ſimus tunc omnino divini, omnia referemus ad Deum aliquo modo, ut ibi laudetur, & honorificetur Deus, & ſic patet illud.

Peccata hic per pœnitentiam tecta, & deleta, illic etiam tegi aliis. Dub. IV.

Quæritur, quia cum peccatum Petri, & Magdalenæ omnibus ſit notum ad laudem, quare ergo poſt diem judicii erit occultum: & ſi peccatum Petri non tegatur, quare peccatum Ruperti? Si vero peccata credamus detegenda, quis non incipiat erubeſcere, ſi facta ſua in conſpectu totius mundi ſunt propalanda?

Resp. Dicendum quod quamvis fas ſit, utramque partem opinari, rationabilius tamen eſt quod omnium electorum peccata omnibus juſtis tunc patebunt: & hoc propterea, quia magna erit Dei gloria dum manifeſtabitur ejus ad filios miſericordia, & dum oſtendetur ejus miſericordia, nulla erit erubeſcentia. Et ſi tu quæras, quo modo hoc poſſit eſſe, dicendum quod ratio eſt a parte ejus, cujus peccata manifeſtantur, quia erubeſcentia eſt timor in expectatione convicii. Unde cum in beatis non cadat timor, non erit erubeſcentia. *1 Joan. 4* Quod non cadat timor, patet: quia perfecta charitas foras mittit timorem. Ratio autem eſt ex parte videntium, quia nullus ibi vituperat, nullus ibi aſpernatur, ſed potius Deum collaudat, dum attendit virtutem Dei in ipſo. Et eſt exemplum in Magdalena, cujus peccata publicè recitamus, nec tamen facimus ei contumeliam, quia non recitamus ad ejus ignominiam, ſed ad laudem divinam, & ſuam: unde nec ipſa de hoc habet erubeſcentiam, nec cogitamus de ipſa tamquam de meretrice, ſed tamquam de nobiliſſima domina, quæ de multis malis eſt erepta. Exemplum eſt de bono confeſſore, & pœnitente: bonus enim confeſſor ferventius pœnitentem diligit, quia verius, & clarius, & fidelius ſuas ignominias, & peccata aperit, maxime dum attendit ipſum conteri, & vincula ejus reſolvi per virtutem, & miſericordiam Dei: & hoc ibi multo magis erit, ubi omnes cogitationes erunt ordinatiſſimæ. Amplius, cum homo omnia ſecreta ſine verecundia communicet amico, & ubi omnes erimus amiciſſimi, ubi unus diliget alium ſicut ſe, quo modo erubeſcet unus de alio aliter, quam de ſe? nullo modo videtur.

Quoſdam in fine ſæculi adveniente Chriſto, &c. Dub. V.

Videtur male dicere, quia Chriſtus non fuit immunis a morte, & tamen non fuit ſubjectus peccato: ergo nec aliquis alius. Item gratiam, quam non fecit matri, ſcilicet de immunitate mortis, quo modo eſt credendum quod alii faciat?

Resp. Dicendum quod credendum eſt, ſicut dicit Ambroſius, quod omnes moriantur, ſed qualiter, illud habet dubitationem, experientia tunc magis docebit. Quod ergo obiicitur de Hieronymo, dicendum quod Hieronymus hoc non dicit aſſerendo, ſed nec recitando opinionem ſuam, ſed opinionem cujuſdam Græci.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam eorum, quæ hic determinat Magiſter, duo principaliter quæruntur circa præſentem diſtinctionem. Primo quæritur de reſurrectione. Secundo de librorum apertione. Quantum ad primum quæruntur ſex. Primo autem quæritur, an reſurrectio ſit futura. Secundo dato

quod

quod ſit, quæritur, utrum reſurrectio ſit omnium. Tertio dato, quod ſit omnium, ſi quæritur, utrum ſit omnium ſimul, an ſucceſſive. Quarto quæritur, utrum reſurrectio ſit eorumdem ſecundum numerum. Quinto, utrum reſurrectio ſit naturalis, vel miraculoſa. Sexto quæritur de cauſa noſtræ reſurrectionis.

QUÆSTIO I.

An reſurrectio ſit futura.

S. Th. in Suppl. 3. p. q. 69. art. 1.
Et 4. ſent. diſt. 43. q. 1. art. 1.
Guil. Altiſ. 4 Sent. tract. 10 cap. 1 q. 1
Scot. 4. Sent. diſt. 43. q. 1.
Richardus 4. Sent. diſt. 43. q. 1.
Thomas Arg. 4. Sent d. 43. q. 1. art. 1.
Franciſcus de Mayr. 4 Sent. d. 43 q. 1
Marſilius Inguen. 4. Sent. q. 1. art. 1.
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 43 q. 1
Petr. de Tarant. 4. Sent. d. 43. q. 1.

Fundam. CIRCA quam ſic proceditur, & oſtenditur quod reſurrectio ſit futura. Primo auctoritate; In noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum. *Job 19. Joan. 11.*

ITEM Martha fidelis dixit: Scio quod reſurget in reſurrectione in noviſſimo die.

ITEM ratione videtur: quia præmium reſpondet merito: ergo ſi anima meretur in corpore, debet etiam remunerari in ipſo corpore: ſed Deus eſt juſtus remunerator: ergo oportet quod anima reſumat corpus: & ſic, &c.

ITEM anima habet naturalem appetitum ad corpus: quod patet, quia non vult ſeparari a corpore etiam exiſtente miſero: ſed beatitudo eſt quies omnium deſideriorum: ergo ad hoc quod perfecte beatificetur anima, neceſſe eſt ſibi corpus reddi: & ſi hoc: patet, &c.

ITEM perfectior eſt forma compoſiti, quam aliqua pars, quia partes ordinantur ad formam compoſiti: ergo completior, & perfectior eſt forma humanitatis, quam ipſa forma, quæ eſt anima: ergo cum perfectio gratiæ, & gloriæ præſupponat perfectionem naturæ, neceſſe eſt totum A hominem, non tantum animam, glorificari.

ITEM ad perfectionem univerſi requiritur ſubſtantia ſpiritualis, & corporalis, & compoſita ex utraque: ergo cum univerſum ſit incorruptibile, & aliquando non ſtet generatio, ut infra videbitur, neceſſe eſt compoſitum aliquod ex anima, & corpore remanere: hoc autem non eſt niſi homo: ergo poſt conſumptionem iſtius diſcretionis, vel ſegregationis neceſſe eſt hominem reſurgere. *Diſt. 48. art. 2.*

1. CONTRA: Homo cum dormierit, non reſurget, donec atteratur cœlum; ſed cœlum numquam B atteretur, cum ſit incorruptibile: ergo homo non reſurget. *Ad opp. Job 14.*

2. ITEM; Caro, & ſanguis regnum Dei non poſſidebunt. *1. Cor. 15.*

3. ITEM ratione videtur, quia nullum inſtrumentum remuneratur propter actionem factam per ipſum: ſed corpus ſe habet ad animam ut inſtrumentum: ergo, &c. Si dicas quod in inſtrumento conjuncto non eſt verum. Contra: Angelus aſſumit ſibi corpus, per quod miniſtrat, & tamen illud non reſurget; ergo, &c.

4. ITEM nihil quod impedit viam perveniendi ad beatitudinem, debet reſumi cum perventum fuerit ad beatitudinem: ſed corpus impedit, quia C concupiſcit adverſus ſpiritum: ergo ab ipſo non debet reſumi.

5. ITEM anima vivit Deo ſicut corpus animæ: ſed merito peccati contingit per divinam ſententiam animam ſeparari a corpore in morte naturæ, & animam a Deo in morte damnationis futuræ: ſed anima damnata per ſententiam numquam vivificatur: ergo nec corpus mortuum per divinam ſententiam debet reſumere vitam.

6. ITEM facilius conjunguntur quæ ſeparantur voluntate, quam quæ neceſſitate: ſed ſpiritus malus ſeparatur a Deo per voluntatem, & non poteſt ei uniri: ergo anima non poteſt uniri corpori, qui ſeparatur ab eo neceſſitate.

CON-

Digitized by Google

CONCLUSIO.

Reſurrectio corporum erit omnium: quod fide reſurrectionis Chriſti aliiſque rationibus perſuadetur.

Aug. in Ench. c. 84. RESP. AD ARG. Dicendum quod recta fides dicit reſurrectionem corporum noſtrorum eſſe futuram. Et ad hoc credendum adjuvatur per fidem ſurrectionis Chriſti jam factæ. Si ergo Chriſtus eſt caput, & membra debent conformari capiti: cum Chriſtus reſurrexit, conſequens eſt, ut & nos reſurgamus. Ut autem credat fidelis reſurrectionem Chriſti, perſuaſum eſt ſibi per multa teſtimonia Apoſtolorum, qui etiam per multa ſunt argumenta certificati. Perſuadet etiam ipſa pietas fidei, quæ nullo modo corpus Chriſti incineratum poteſt excogitare. Super hoc fidei fundamentum ſuperædificatur perſuaſio rationis, quia quod reſurrectio ſit futura, exigit remuneratio divinæ juſtitiæ, quæ homini retribuit, ſicut & meruit. Secundo confirmatio gloriæ, quæ omnem animæ appetitum complebit, vel quietabit. Tertio perfectio naturæ, quæ conſiſtit in toto compoſito; non in altera ejus parte: & hæ ſunt rationes ſupra fidem fundatæ.

1. AD illud ergo quod primo obiicitur in contrarium, dicendum quod illa attritio intelligitur quantum ad figuram, non quantum ad ſubſtantiam: figuram autem accipit, ſecundum quod accipit Apoſtolus pro exteriori rei facie.

2. AD illud quod obiicitur, quod caro & ſanguis, &c. dicendum quod illud non intelligitur de carne quantum ad ſubſtantiam, ſed quantum ad corruptionem, & malitiam, ſicut accipitur ad Galatas.

3. AD illud quod obiicitur, quod inſtrumentum non debet remunerari, dicendum quod eſt inſtrumentum quod eſt ſeparatum, & eſt inſtrumentum, ſive organum unitum non tantum ad aliquam operationem faciendam, ſed A ad unam formam conſtituendam: & hoc perficitur, & convenit cum motore in unitate formæ totius, & operationis per conſequens: & ſine tali numquam habet motor perfecte compleri propter colligantiam ad illud: ideo non eſt ſimile de inſtrumento ſeparato, vel de corpore ab angelo aſſumpto.

4. AD illud quod obiicitur, quod impedit, dicendum quod non impedit ſecundum ſubſtantiam, quia natum eſt obedire, ſed ratione corruptionis: & illa non reſumetur, ſed corpus incorruptum.

5. AD illud quod obiicitur, quod anima vivit Deo, ſicut corpus animæ, &c. dicendum quod non eſt ſimile, quia ſententia damnationis eſt B ſententia æterna: ſed ſententia mortis non eſt æterna. Ratio autem hujus eſt meritum, quia culpa Adæ deleta eſt morte Chriſti, ſed culpa animæ poſt mortem eſt indelebilis, pro eo quod in culpa illa perpetuo vixit. Amplius: Sententia mortis lata contra hominem non fuit ſententia diffinitiva; ſed potius propter inobedientiam fuit ſententia interlocutoria: ſed ultima ſententia eſt diffinitiva ſententia, a qua non poteſt appellari, nec poteſt retractari.

6. AD illud quod obiicitur, quod facilius conjunguntur quæ ſeparantur C voluntate, quam illa quæ neceſſitate, &c. dicendum quod quædam ſeparantur, ita quod poſt ſeparationem unum non habet inclinationem ad alterum, & alia non ſunt apta ad rejungendum: & quia ſic eſt angelicus ſpiritus a Deo ſeparatus, ut ipſum odiat, non inclinatione appetat, ideo non poteſt, nec debet ei conjungi. Quædam ſeparantur, ita tamen quod unum habet appetitum & inclinationem ad alterum; & talia ſunt ad iteratam conjunctionem habilia: talia autem ſunt anima, & corpus, Quod ergo obiicitur de voluntate, & neceſſitate, dicendum quod hoc nihil facit ad rejunctionem, ſcilicet modus ſeparandi, ſed qualitas ſeparatorum, vel potius divinum judicium.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO II.

An reſurrrectio erit univerſalis.

S. Thomas 4. Sent. d. 43 q. 1 art. 2.
Scotus 4 Sent. d. 43 q. 1
Franc. de Mayr 4 Sent. d. 43. q. 1.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 43. q. 2.
Petrus de Tarant. 4. Sent. diſt. 43. q. 2.

Fundam. *Joan. 5.* UTRUM reſurrectio ſit omnium, & quod ſic, videtur: Veniet hora, in qua omnes qui in monumentis ſunt, audient vocem filii Dei: ſed non poſſunt omnes audire niſi omnes reſurgant: ergo, &c. *1. Cor. 15.*

ITEM: Omnes quidem reſurgemus, ſed non omnes immutabitur.

ITEM ratione videtur: quia ſententia mortis data eſt propter culpam originalem: ſed omnes habent culpam hanc: ergo omnes, &c. ſed reſurrectio iſta, ut probatum eſt prius, debet eſſe ut anima corpori jungatur: ergo omnes debent reſurgere.

ITEM omnes homines ſunt mortales, ſed mortale, & corruptibile de neceſſitate corrumpitur: ergo neceſſe eſt omnes homines corrumpi. Rurſus: Pœna, & præmium ſunt æterna, & hæc debentur homini: ergo neceſſe eſt hominem privari hac vita, & iterum dari ſibi aliam vitam: ergo reſurgere.

ITEM hoc ipſum oſtenditur per hypotheſim, quia bene ſequitur, quod ſi anima Socratis eſt immortalis, quod omnis anima: ergo pari ratione ſequitur, ſi unum corpus reſurget, & omne: ſed unum corpus reſurrexit, ſcilicet Chriſti: ergo & omne reſurget.

Ad opp. *Dan. 12.* 1. CONTRA: Multi de his, qui dormiunt in pulvere terræ, evigilabunt; ergo cum hoc nomen, *multi*, ſit partitivum, ſi multi evigilant, non ergo omnium eſt reſurrectio.

Joan. 6. 2 ITEM: Nemo venit ad me niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum; & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die; cum ergo hoc promittat ad ſe A venientibus, ſcilicet reſurrectionem, & non omnes veniant, non ergo omnes reſurgent.

3. ITEM idem videtur ratione, quia pro peccato quod operata eſt anima in corpore ſufficienter punitur in purgatorio ſine corpore: ergo & in inferno ſufficienter punitur pro utroque pari ratione, ſic, &c.

4. ITEM Chriſti reſurrectio eſt cauſa noſtræ reſurrectionis in anima, & in corpore: ſed non omnes reſurgent in anima: ergo nec omnes reſurgent in corpore.

5. ITEM reſurrectio ad hoc eſt ut anima remuneretur in corpore, ſicut in illo meruit: ſed anima parvuli nihil eſt in corpore operata: ergo ad B remunerationem ejus non oportet corpus reſurgere.

CONCLUSIO.

Reſurrectio erit omnium, cum uniuſcujuſque anima ſit immortalis, & apta ad vivificandum corpus perpetuo.

RESP. AD ARG. Dicendum quod omnium eſt mors, & omnium erit reſurrectio. Corpus enim unitur animæ immortali per naturam, & mortuæ per culpam in ipſa unione: & ideo neceſſitatem contrahit ad mo- C riendum, & poſſibilitatem ad ſemper vivendum, quæ ſecundum ordinem divinæ providentiæ ad actum ſemper debet prodire, exigente hoc nihilominus merito, vel demerito, & etiam divino judicio.

1. AD illud quod obiicitur, quod multi evigilabunt, reſpondet Auguſtinus, quod multi, id eſt omnes. Et talis modus loquendi frequenter invenitur in Scriptura. Vel facienda eſt vis in verbo; quia Evigilare plus dicit, quam reſurgere, quia vigilia eſt uſus ſenſuum, & dicit diſcretionem, quæ non vigebit in parvulis damnatis, quia non erit in eis triſtitia. *Aug. 20. de civ. Dei c. 6. & 23. c. 5*

2. AD illud quod obicitur, quod nemo venit, &c. dicendum quod vita accipitur dupliciter, ſcilicet large & pro-

& proprie. Large vivificatio corporis. Proprie vivificatio corporis cum ſalute. Sic & reſurrectio: & ſecundo modo promittit Deus reſurrectionem bonis ad ſe venientibus: ſed quantum ad primum modum omnibus prædicit.

3. Ad illud quod obiicitur de pœna purgatorii, dicendum quod non eſt ſimile, quia purgatorium dicit tranſitum, non terminum, nec dicit ſtatum, ſed ſtatus ſupplementum: ut quia præcluſa eſt homini per mortem via merendi, & peccatum inultum tranſire nec poterat nec debebat, conſtituit Dominus locum pœnæ, per quem anima tranſiret ad patriam, ut anima ſolvat ſeparata, B quod tamen fecit conjuncta: & quia hoc magis dicit ſupplementum, quam terminum, ideo oportet reſumi corpus: ſic patet illud.

4. Ad illud quod obiicitur, quod reſurrectio Chriſti eſt cauſa noſtræ reſurrectionis in anima, &c. dicendum quod non eſt ſimile, quia reſurrectio animæ eſt tantum ad bonum; ſed reſurrectio corporis eſt ad bonum, & ad malum, & reſurrectio animæ fit noſtra voluntate, ſed corporis exigente divinæ juſtitiæ æquitate, ideo iſta eſt omnium, licet non illa.

5. Ad illud quod obiicitur de parvulis, dicendum quod etſi anima non exierit in actum, tamen originale C traxit in corpore & per corpus: & ideo illi uniri debet, ut ſicut ex conjunctione ad corpus peccavit, ita ſimul cum illo mulctetur pœna damni. Amplius: Remuneratio non eſt tota ratio, quare fiat reſurrectio: ſed divinæ ordinationis decretum, quæ conjungendo animam immortalem corpori, per hoc decrevit illud corpus perpetuo vivificari. Si ergo divinum decretum non poteſt infringi, neceſſe eſt illud corpus animæ rejungi. Ut ſicut corpus ſeparatum eſt ab anima propter divinam ſententiam, quæ reſpiciebat culpam, ita rejungatur animæ propter divinam diſpoſitionem, quæ ſic decreverat conſtituere humanam ſubſtantiam. Ratione cujus decreti corpus humanum dicitur ordinari, & poſſibilitatem habere ad incorruptionem, quamvis in ſui natura nihil habeat plus de incorruptibilitate, quam alia corpora mixta, ut patebit. Secundum ſtatum præſentem loquor.

QUÆSTIO III.

An reſurrectio omnium erit ſimul, vel ſucceſſive.

S. Th. 4. Sent. d. 43. q. 2. art. 3.
Scot. 4. Sent. diſt. 43. q. 5.
Richardus 4. Sent. diſt. 43. art. 5. q. 2.
Thomas Arg. 4. Sent. d. 43. q. 1. art. 4.
Durand. 4. Sent. d. 43. q. 3.
Steph. Brulef. 4 Sent. d. 43 q. 3
Petr. de Tarant. 4. Sent. d. 43. q. 3.

Utrum reſurrectio ſit omnium ſimul, an ſucceſſive. Et quod ſimul, videtur: In momento, in ictu oculi, &c. *Fundam. 1. Cor. 15.*

Item ratione videtur, quia mors, & incineratio debentur merito primi peccati, quo peccavimus in Adam: & omnes ſimul peccavimus, quia ſimul fuimus in Adam: ergo & in Chriſto debemus ſimul reſurgere.

Item decens eſt ut habitatio congruat habitatori: ergo ſicut mundus pejoratus eſt homine facto mortali, ita debet meliorari homine facto immortali: ſed non debet meliorari, quamdiu homo eſt mortalis: ergo quamdiu homines vivunt, non debet eſſe reſurrectio: ergo erit omnium ſimul.

Item poſt reſurrectionem conſummatur gloria: ſed angeli non habent omnino gloriam confirmatam, vel conſummatam ante noſtram glorificationem, nec ſimiliter dæmones pœnam: ergo ſi major eſt colligatio hominum adinvicem, quam ad angelos, non debet unus ſine altero reſurgegere: & ſic, &c.

Ad opp. 1. Contra: Reſurrectio corporum ſequitur reſurrectionem animarum: ſed reſurrectio animarum eſt ſucceſſiva, & non ſimul: ergo & reſurrectio corporum.

2. Item Chriſtus non expectavit noſtram

noſtram reſurrectionem, qui eſt caput noſtrum, & qui magis fovet ſingula membra : ergo nec membrum expectat reſurrectionem membri : & ſic, &c.

3. ITEM præmium reſpondet merito : ergo qui citius meruerunt, citius debent remunerari : ergo meliores citius debent reſurgere.

4. ITEM major eſt conformitas ex parte animarum, quam corporum propter vinculum charitatis : ſed glorificatio unius animæ non expectat glorificationem alterius : ergo, &c.

CONCLUSIO.

Reſurrectio corporum erit ſimul, non ſucceſſiva, quod pluribus rationibus poteſt confirmari.

Prima ratio. RESP. AD ARG. Dicendum quod reſurrectio corporum non erit ſucceſſiva, ſed ſimul : & hujus poſſunt eſſe rationes congruentes ſex. Prima eſt ſeveritas divini judicii, quod inflixit pœnam incinerationis corpori uſque ad adventum ſecundum filii Dei, ſicut pœnam carentiæ viſionis uſque ad adventum primum. Et ratio hujus eſt, quia omnes ſimul fuimus in uno principio peccante. Secunda ratio 2. Ratio. eſt meritum fidei, quæ multum meretur in credendo nos remunerari, qui videmur ſimiles beſtiis in moriendo, quod ſi illud per experimentum homo videret, non haberet meritum, quia humana ratio ſibi præ- 3. Ratio. beret experimentum. Tertia ratio eſt unitas corporis myſtici, quia enim omnes unum corpus ſumus in Chriſto, ideo neceſſe eſt quod quantum ad aliquam gloriam reſurgamus ſimul, ſed non quantum ad gloriam animæ, quia ibi eſſet maximum damnum, & quaſi improportionabile : ergo quantum ad gloriam corporis. 4 Ratio. Quarta ratio eſt ſubſidium infirmitatis noſtræ, quia ſancti dum ſua deſiderant corpora, vehementius etiam deſiderant ſalutem noſtram : unde A- Heb. 11. poſtolus dicit ; Deo pro nobis aliquid melius providente, ne ſine nobis conſummarentur. Quinta ratio eſt ma- 5. Ratio. niſeſtatio divinæ juſtitiæ, quia enim omnibus debet eſſe notum quanta juſtitia damnet malos, & ſalvet bonos, ideo ultimam diſtributionem, vel retributionem diſtulit uſque ad noviſſimum, ut omnes comparerent. Sex- 6. Ratio. ta, & ultima ratio eſt conſummatio gloriæ, quia enim angeli adhuc ſunt viatores quantum ad adminiſtrationem quamdiu homines vivunt, & gaudium ſemper creſcit ſecundum multitudinem electorum, non debuit perfecte gloria conſummari in aliquo ſingulariter, donec conſummaretur in omnibus ſimul.

1. Ex his patent objecta. Nam reſurrectio corporum non attenditur ſecundum reſurrectionem animæ. Animæ enim reſurrectio prima reſpicit reſurrectionem per gratiam : & hæc eſt in via, & ideo ſucceſſive. Item ; Animæ glorificatio ſubſtantiam importat præmii, quæ ſi differretur, magnum damnum eſſet expectanti : non ſic de corpore : quia non multum gravat expectare corpus, dum animæ timent Deum.

2. AD illud quod obiicitur de reſurrectione Chriſti, patet reſponſio, quia nec concurrit ibi ſeveritas judicii, cum non eſſet ſuper eum inducta maleficio, nec faceret ad meritum fidei, immo econtrario eſt in fidei adjutorium.

3. AD illud quod obiicitur, quod præmium reſpondet merito, dicendum quod verum eſt pro loco, & tempore. Et præmium eſſentiale competit ut ſtatim reddatur : ſed ſtola ſecunda debet expectari quouſque cum ſolemnitate, & magnificentia, & gloria damtis conferatur.

4. AD illud quod obiicitur, quod eſt major unio, & convenientia animarum : dicendum quod falſum eſt, immo minor, pro eo quod omnia corpora in uno corpore fuerunt, ſed non omnes animæ in una anima.

QUÆ-

QUÆSTIO IV.

An corpora omnium reſurgent eadem ſecundum numerum.

S. Thomas 4. Sent. d. 43 q. 1 art. 4.
Guil. Altiſ. 4 Sent. tract. 10 cap. 1 q. 3
Richardus 4. Sent. d. 43. q. 3. art. 5.
Thom. Arg. 4. Sent. d. 43. q. 1. art. 3.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 43. q. 4.
Petrus de Tarant. 4. Sent. diſt. 43. q. 11.

Fundam. Job 19. UTRUM reſurrectio ſit eorumdem ſecundum numerum. Et quod ſic, videtur: In carne mea videbo Deum Salvatorem meum, quem viſurus ſum ego ipſe, & non alius: conſtat, quod non dicit alius ſecundum ſpeciem, ſed ſecundum numerum: ergo, &c.

Ariſt. 6. Topic. ITEM Philoſophus: Si ex mortali fiat immortale, non dicimus eum aliam vitam, nec aliud vivens; ergo idem: ergo, &c.

ITEM ratione videtur: quia identitas rei venit ab identitate principiorum ſubſtantialium: ſed idem eſt principium materiale, & idem formale: ergo idem habet quod prius.

ITEM propria forma non eſt nata fieri, niſi in propria materia: ergo cum anima ſit propria forma corporis quod perficit, non eſt nata uniri niſi illi: ergo ſi unitur in reſurrectione, unitur eidem: & ſi hoc, cum ipſa ſit eadem, totum erit idem.

Ad opp. 2. de gene. cont. tex. 5. & 5. Phyſ. cont. tex. 56. CONTRA: Omnis forma corrupta, & iterum generata non eſt eadem numero, ſed ſpecie, ſicut dicit Philoſophus in ſecundo de generatione: cum ergo humanitas corrumpatur in iſto in morte, & iterum generetur in reſurrectione: ergo alia numero. Si tu dicas quod iſtud tenet in corruptione, quæ eſt in contrarium, non in morte. Contra: Major eſt corruptio in privationem quam in contrarium, quia ad hoc quod fiat reparatio, neceſſe eſt fieri reſolutionem uſque ad ultima, & omnia rurſus de novo generari: ergo, &c.

ITEM quamvis artifex de eadem materia iterum faciat ſtatuam, tamen
A alia eſt ſtatua poſt, quam ante: ergo pari ratione videtur, quod quamvis homo fiat ex eiſdem pulveribus, tamen eſt alius. Si dicas quod Deus poteſt facere plus, quam natura, vel artifex, verum eſt quod plus poteſt, tamen non facit niſi quod congruit, & congruum eſt: nec eſt intelligibile, quo modo aliquid corrumpatur, & cedat in non ens, & iterum fiat, quod ſit idem: aut ſi eſt congruum, quare non dat iſtam potentiam naturæ?

ITEM differentiæ eſſentiales rem diverſificant non tantum numero, ſed etiam eſſentia: ſed mortale, & immortale ſunt eſſentiales differen-
B tiæ: ergo cum reſurgens ſit immortalis, & ante mortalis: patet, &c.

ITEM prima generatio, & reformatio ſunt operationes diverſæ; ergo ſi diverſarum operationum diverſi ſunt termini ſecundum ſubſtantiam, aliud eſt corpus quod primo generatur, aliud corpus quod poſtmodum reformatur.

CONCLUSIO.

Reſurgent omnia corpora eadem ſecundum numerum: alioquin non eſſet reſurrectio.

RESP. AD ARG. Ad prædictorum intelligentiam eſt notandum, quod
C circa hoc diverſi diverſa ſentiunt. Quidam enim dixerunt, quod triplex eſt diverſitas ſecundum numerum. Opinio 1. Una quæ venit ex diverſitate partis & materiæ, & formæ ſpecificæ, ſicut differt in numero hæc aqua; & hic ignis. Quædam quæ venit ex diverſitate partis materiæ, ſicut iſte ignis ab illo differt. Tertia quæ venit ex diſcontinuatione in partium duratione, & hæc diverſitas ſecundum numerum ortum habet, ut dicunt, ex tempore. Tempus enim durationem, ſicut & actionem habet. Prima diverſitas ſecundum numerum eſt magna, ſecunda minor, tertia minima. Applicat. Prima & ſecunda diverſitate carebit corpus reſurgens, ſed ter-

Digitized by Google

tia non carebit, nec poteſt carere, quia propoſitio de præterito non poteſt non eſſe vera. Unde ſicut virgo corrupta non poteſt fieri virgo, quia non poteſt non fuiſſe corrupta, nec a Deo, nec a natura, nec hoc eſt intelligibile, ſic corpus corruptum non poteſt omnimoda identitate reparari idem, quia non poteſt non fuiſſe incorruptum: tamen hic eſt ita modica diverſitas, ut non mereatur aliquid propter hoc dici diverſum: quoniam idem eſt ſecundum alium duplicem modum identitatis, ſcilicet propter identitatem materiæ, & formæ, quia identitas materiæ, & principalis formæ erit in ſurgentibus. Hinc eſt quod reſurrectio eſt in eiſdem. Quod ergo dicit Philoſophus, quod forma corrupta, & iterum generata, eſt alia numero, intelligit de iſta diverſitate. Sed iſtud non videtur multum rationabile. Primum quidem, quia ſtultum videtur dicere, quod Deus non poſſit omnino idem corpus reformare identitate ſecundum numerum. Amplius: Identitas ſecundum numerum in ſubſtantia non venit ex accidentibus, licet per illam innoteſcat, nec etiam diverſitas. Et iterum, quod diſcontinuatio in eſſe non inducat diverſitatem in numero videtur expreſſe in artificiatis, ut ſi arca diſſolvatur, & iterum ex eiſdem tabulis, & ſecundum eumdem ordinem reparetur, non dicitur alia arca numero, ſed eadem: & tamen deſiit eſſe arca. Et propter hoc dicunt alii aliter, quod duplex eſt corruptio. Quædam per diſſolutionem, ſive ſeparationem principiorum componentium, ſive partium, quædam per corruptionem formæ. In prima poſſibile eſt idem numero reparari ei, qui ſcit ad eumdem modum, & ad eadem loca reducere. In ſecunda, quia quod corruptum eſt non poteſt eſſe idem, quoniam nova eſt eſſentia formæ, ſic de novo generatur, dicunt quod neceſſario oportet eſſe aliud: & de hac intelligit Philoſophus. Reparatio, & diſſolutio corporis humani eſt quantum ad primum modum: ideo reparatur

Opinio 2a

A idem ſicut artificiatum, quia ſalva anima & corpore fit ſeparatio unius ab alio: & poſt ſalvis partibus materiæ fit incineratio: & Deus ſicut bonus artifex cineres colligit, & unit, & reformat idem corpus, & quoniam illud corpus habet eamdem perfectionem, ideo totum conſummatum eſt idem. Sed iſtud non ſolvit ſufficienter. Certum eſt enim quod forma carnis humanæ corrumpitur, dum generatur inde vermis, & ſerpens: & ſicut poteſt corrumpi in carnem ſerpentis, vel alterius animalis: ſic reſolvi poteſt ſicut & illud animal in quatuor elementa, & unumquodque elementorum corrumpi in aliud, &

B ita corrumpuntur formæ mixti, & elementi: ergo neceſſe eſt alia elementa eſſe numero, & aliam carnem: & ita non poteſt ſtare iſta reſponſio. Et propterea notandum, quod eſt reſurrectio ejuſdem numero, quia aliter non eſſet reſurrectio. Si quæras a me, quo modo hoc eſſe poſſit, dico quod hoc poteſt eſſe per virtutem divinam, quamvis non poſſit eſſe per naturam: & iſtud intelligere poſſumus ſic: Supponamus nunc, quod natura aliquid agat, & illud non agit ex nihilo; & cum agat in materiam, oportet quod producat formam, & cum materia non ſit pars formæ, nec forma fiat pars mate-

Opin. 3. quæ eſt Doctor. Explic.

C riæ, neceſſe eſt aliquo modo formas naturales eſſe in materia, antequam producantur: & ſubſtantia materiæ prægnans eſt omnibus: ergo rationes ſeminales omnium formarum ſunt in ipſa. Sed ad illud ſtat reſolutio, a quo incipit generatio: ergo nulla forma omnino corrumpitur, ſed manet in materia poſt corruptionem; ſicut manebat antequam produceretur, & ſic dicit Auguſtinus. Unde formas in materia ante productionem dicit eſſe quantum ad rationes ſeminales. Dicit etiam reſolvi ad materiam, ſicut ad occultiſſimos ſinus naturæ, idem utroque nomine ſecundum alteram, & alteram rationem intelligi volens. Quid autem hæc ſint, alibi melius patet, ſcilicet in ſecun-

Aliquid tale lib. 3. de Trin. c. 8. tom. 3.

Digitized by Google

urdo. Nunc autem hæc dixiſſe ſufficiat, quod omnes formæ cum corrumpuntur, non omnino corrumpuntur, ſed manent aliquo modo: & huic concordat ratio, & auctoritas Philoſophi, & auctoritas Beati Auguſtini, & quod majus eſt, auctoritas ſacræ Scripturæ, quæ eſt auctoritas Spiritus ſancti. Hoc præſuppoſito dicendum, quod quamvis forma ſit ibi aliquo modo poſt corruptionem, tamen natura non poteſt producere ad idem eſſe, quod habuit prius. Et ratio hujus eſt, quia agens naturale influendo agit, & impertiendo aliquid ſui, quo mediante perficit illud, quod erat in materia: & illud quod influitur a parte agentis, fit aliquid de completo eſſe ipſius producti: & ideo neceſſe eſt, quod natura det aliquid novi quantum ad modum eſſendi ſubſtantialem, qui eſt eſſe in actu. Quamvis enim natura non det novam eſſentiam, dat tamen novum modum eſſendi, non tantum accidentalem, immo etiam ſubſtantialem, ſicut eſſe in actu, ſecundum quem poteſt res ſubſtantialiter numerari, & diverſificari: & propterea natura cum reparat, non idem, ſed novum producit: ſed Deus qui poteſt ipſas rationes ſeminales ſine emiſſione alicujus novi ad perfectum eſſe deducere, poteſt facere quod ſit idem: & ſic facit in propoſito, quia ex illis ſolis, & per eumdem ordinem in reformatione rem conſtituit ex quibus erat ante. Unde ſi omnia elementa convertantur in ignem, Deus ex illo igne reformat eadem elementa, quæ ibi erant in rationibus ſeminalibus, & ex illis formam carnis per eumdem ordinem: & ſic patet, quod Deus poteſt reformare idem corpus ſecundum numerum: & ſic poteſt dici ad præſens.

Applicat.

1.2. Ad illud quod obiicitur primo, & ſecundo, jam patet reſponſio, quia quamvis iſtud ſit impoſſibile agenti inferiori, eſt tamen poſſibile agenti ſuperiori, ſcilicet ipſi Deo: & quare iſtam potentiam non communicat Deus creaturæ, patet: quia nulla creatura agit ex ſeipſa,

A ſed per aliquid ſui immittendo virtutem, ſicut & color ad hoc quod immutet viſum, facit ſpeciem ſui in medio: unde agit per aliquid extrinſecum in extrinſeco: non ſic Deus. Hoc autem dico de operatione naturali.

3. Ad illud quod obiicitur de mortali, & immortali, dicendum quod quidquid ſit de mortali, utrum ſit differentia, aut non, quia non eſt præſentis conſiderationis, cum rationes ad utramque partem ſint, quia videtur dicere defectum, & imperfectionem, & non habet differentiam in eodem genere condividentem, & alia plura: tamen hoc abſque calumnia verum eſt, quod mortale tripliciter ac-

B cipitur. Uno modo dicit naturalem aptitudinem ad moriendum. Alio modo poſſibilitatem ad moriendum. Tertio modo neceſſitatem. Et primo quidem modo mortale ineſt homini ea ratione, qua eſt aliquid compoſitum ex partibus heterogeneis. Unde Hilarius: Non ex compoſitis eſt Deus, quia vita eſt: ſi ergo homo eſt ex compoſitis & heterogeneis, & diverſis naturis, & diſpoſitionibus, impoſſibile eſt quod vitam habeat niſi cum aptitudine ad moriendum, & ſicut talis compoſitio eſt homini naturalis, ita & mortale: & hoc modo accipiendo mortale contra immortale, nunquam concurrunt in idem, ſic

C nec ſpirituale aut ſimplex, & compoſitum: & ſi aliquo modo eſt differentia, iſto modo eſt non dividens animal, ſed ſubſtantiam viventem, cujus una differentia eſt immortale, & per oppoſitum mortale. Secundo modo mortale ineſt homini eo modo, quo eſt quid compoſitum ex partibus heterogeneis habentibus defectibilitatem: ſicut in primo homine qui habebat ſtatum animalem, & hoc modo dicit ſtatum medium inter miſeriam, & gloriam. Tertio modo mortale ineſt alicui viventi ea ratione, qua vivens eſt compoſitum ex contrariis habentibus defectibilitatem, & pugnam ad invicem, & ſic ineſt homini lapſo: & hoc modo dicit ſtatum miſeriæ, & immortale his oppoſitum

Digitized by Google

dicit alium ſtatum: & quoniam ſtatus mutari poteſt, unitate ſecundum numerum remanente, hinc eſt quod ex mortali ſecundum hunc duplicem modum fit immortale ſine diverſitate ſubſtantiæ: & hoc modo fit in homine glorificato, qui eſt mortalis primo modo, ſcilicet ſecundum naturalem aptitudinem: ſed immortalis prout dicit privationem potentiæ, & neceſſitatis.

4. & 5. Phy. com. tex. 18. & 48.

4. Ad illud quod ultimo obiicitur, quod diverſæ ſunt operationes, dicendum quod diverſæ operationes diverſos effectus inducunt, quando dividunt ex æquo: ſed quando ſic eſt, quod una ad alteram ordinatur, & eſt reparativa effectus alterius: ſi ſecunda egrediatur ab agente omnino potente, poteſt omnino, idem reparari: & ſic eſt in propoſito. Sed obiicitur, quomodo poteſt hoc intelligi, cum iſtæ operationes ſint diſcontinuæ, & eſſe rei ſit continuum, & unius continui duo ſint ultima tantum: ſi ergo eſſe diſcontinuatur: ergo eſt aliud, & aliud. Cum ergo unum numero conſequatur eſſe actuale, neceſſario videtur ſequi quod ſit aliud, & aliud. Et iterum quomodo poteſt bis incipere aliquid, & eſſe idem: impoſſibile enim eſt eſſe, & intelligere, quod aliquis currat bis eodem curſu. Et poteſt ad hoc reſponderi, quod de eſſe rei eſt loqui dupliciter. Aut quantum ad defluxum, & durationem, aut ſecundum ſe. Si quantum ad durationem, & defluxum, ſic neceſſario oportet, quod duratio ſit alia & alia, ſicut menſura durationis. Si quantum ad ipſum eſſe ſecundum ſe, ſic numeratur, & pluriſicatur a principiis permanentibus. Et quoniam principia permanentia ſunt eadem, quamvis defluxus durationis, & inceptio ſit alia, & alia, hinc eſt quod res ſit una, & eſſe rei eſt unum. Nec eſt ſimile de actionibus ſucceſſivis, quia illæ neceſſario numerantur; & præteritum, & futurum reſpiciunt partes diverſas actionis, ſive mutationis, ſive durationis ſucceſſivæ: non ſic oportet judicare A de forma abſoluta, quæ corrupta poteſt a Deo iterrari eadem, quia aliquo modo manet in ratione ſeminali.

QUÆSTIO V.

An reſurrectio erit naturalis, vel miraculoſa.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 75. art. 3.
Et 4. ſent. diſt. 43. q. 1. art. 2.
Guil. Altiſio. 4. Sent. tr. 10. cap. 1. q. 4.
Scotus 4 Sent. d. 43 q. 4
Thom. A gent. 4. Sent. d. 43. q. 1. art. 2.
Stephanus Bruleſ 4. Sent. diſt. 43. q. 5.
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 43 q. 4

Fundam.

QUINTO quæritur, utrum reſurrectio ſit naturalis, an miraculoſa. Et quod non ſit naturalis, B oſtenditur a parte initii, quia a privatione in habitum per naturam non fit regreſſus; ſed in morte eſt ſumma privatio; ergo reſurrectio cum ſit a morte, non eſt per naturam.

Item hoc ipſum oſtenditur a parte termini, quia omne quod natura producit, eſt corruptibile & mortale; ſed corpus glorificatum eſt immortale, & incorruptibile: ergo, &c.

Item tertio oſtenditur a parte modi operandi, quia natura operatur ſucceſſive, non ſubito; ſed reſurrectio erit ſubito in ictu oculi; ergo non eſt a natura.

Item oſtenditur etiam a parte principii C effectivi, quia natura eſt vis inſita rebus ex ſimilibus ſimilia procreans; ſed in reſurrectione non fit ſimile ex ſimili; ergo, &c. Ultimo oſtenditur a parte omnium bonorum, quia eſt articulus fidei, quæ non eſt de his quæ fiunt per naturam, ſed ſupra naturam; ergo, &c.

Ad opp. Job 14. 1. Cor. 15

1. Contra: Job comparat reſurrectionem hominis germinationi ligni præciſi, & Apoſtolus vivificationi grani mortui. Gregorius in homilia Paſchæ generationi circulari corporis arboris ex parvo ſemine. Et in his oſtendere volunt, & probare reſurrectionem: ergo ſi ratio & ſimilitudo bona eſt, quam ponunt, cum omnia hæc ſint a natura, reſurrectio eſt naturalis.

2. Item

Digitized by Google

August. de quant. ani. c. 33. circa fin. tom. 1.

2. ITEM hoc ipſum oſtenditur, quia dicit Auguſtinus in libro de quantitate animæ: Si curſum naturalium rerum attendamus, certius erit nobis reſurrectionem eſſe futuram, quam ſolem oriri cras.

1. Cor. 15.

3. ITEM Apoſtolus dicit: Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem; ſed quod eſt ſupra naturam non oportet evenire: ergo reſurrectio eſt in potentia naturæ.

4. ITEM ratione probatur hoc ipſum, quia maior eſt aptitudo pulveris hominis ad generationem hominis, quam alterius animalis: ſed natura per putrefactionem poteſt tali pulvere aliud animal generare: ergo corpus hominis reparare.

5. ITEM major eſt aptitudo naturæ corporis hominis ad ipſum, quam virgarum ad ſerpentes; ſed productio ſerpentum ex virgis magorum, quamvis miniſterio fieret diabolico, tamen erat naturalis: ergo, &c.

Aug. super Gen. ad lit. lib. 12. c. 35. tom. 3.

6 ITEM quod eſt in appetitu naturæ, eſt naturale, quia natura non fundavit appetitum fruſtra: ſed anima naturaliter appetit reuniri corpori: hoc conſtat per Auguſtinum ſuper Geneſim ad litteram, ubi dicit; quod anima propter appetitum ad corpus retardatur, ne tota intentione feratur in ſummum cœlum; ergo, &c. Si tu dicas, quod appetitus eſt tantum ex parte animæ, oſtenditur etiam quod ex parte pulverum; quia corpus humanum ex conjunctione ſui cum anima habet ordinari ad immortalitatem: ſed conjunctio talis cum anima eſt naturalis: ergo & illa ordinatio: ſed illud, ad quod res naturaliter ordinatur, habet naturalem appetitum, ut ignis ad ſurſum; ergo, &c. Præterea, pulveres illi aut reſolvuntur in elementa prima, aut non. Si ſic, cum elementa ſint homogenea, non magis habent ordinationem ad corpus humanum, quam alia pars elementi, quæ numquam fuit corpus; ergo non eſt major ratio, quare de eo iterum fiet corpus humanum, quam de alio, quod falſum eſt. Si non reſolvuntur in elementa prima, aliqua A vis tenet, quæ eſt in ipſis pulveribus, & per ipſam ordinantur ad ulteriorem formam: ergo naturalem: ergo ex parte corporis, & animæ eſt reſurrectio naturalis.

CONCLUSIO.

Reſurrectio ex parte reformationis corporis eſt contra naturam, ex parte unionis animæ ad corpus naturalis, & quoad inſeparabilem colligantiam utriuſque eſt ſupra naturam.

RESP. AD ARG. Dicendum quod in reſurrectione tria ſunt. Primum eſt corporis ex pulveribus reformatio. B Secundum ipſi corpori reformato animæ unio. Tertium unitorum inſeparabilis colligatio. Primum eſt contra naturam, id eſt contra ſolitum curſum naturæ, quæ poteſt perfecta deſtruere, non deſtructa reparare. Secundum eſt ſecundum naturam, quod anima optime corpori ſibi organizato, cui deſiderabat uniri, uniatur. Tertium eſt ſupra naturam: ſcilicet quod ex corruptibili fiat incorruptibile, non ſeparabile. Quoniam igitur primum, & ultimum eſt non a natura, ſed ſupra, vel contra: ideo non eſt dicendum reſurrectionem naturalem eſſe, ſed ſupra naturam.

1. 2. AD illud ergo quod obiicitur, C quod probatur, & comparatur operationibus naturæ, dicendum quod probatio eſt bona, & per locum a minori. Si enim natura creata poteſt facere vivum de mortuo, de ſemine parvo facere magnum corpus; quæ eſt potentiæ finitæ; multo magis Deus poteſt per ſe facere de homine: & ad hoc tendunt illæ rationes, & comparationes. Et propter hoc dicit Auguſtinus; Certiſſima erit nobis reſurrectio, ſi curſum naturalem attendamus; non quia ipſa ſit natura, ſed quia ab eo hæc melius poteſt fieri, quam a natura poſſit fieri, ſcilicet Deo, opera ſua.

3. AD illud quod obiicitur de opportunitate, dicendum quod eſt opportunitas materiæ, & efficientis, ſicut & neceſſitas, & opportunitas a par-

Digitized by Google

te efficientis eſt ratione immutabilitatis, non coactionis. Et ideo opportunum, quia Deus decrevit, & diſpoſuit, non quia compellatur, velut materia neceſſario ex parte naturæ præparetur: & ideo talis opportunitas non infert hujuſmodi reſurrectionem eſſe a cauſa naturali, cum ſtet cum cauſa divina ſupernaturaliter operante.

4. 5. AD illud quod obiicitur, quod natura poteſt dici de his, quæ generata ſunt per putrefactionem, & de ſerpentibus, dicendum quod quædam a natura modicam organizationem habent, utpote vermes, & animalia corporis anuloſi: & talium eſt natura productiva per putrefactionem. Quædam completam, ut animalia ſenſibilia perfecta, & gradientia, ut equus; & talia non poteſt producere niſi per vim formativam influxam cum deciſione ſeminis; & tale eſt corpus humanum, quod non poteſt naturaliter organizari, niſi adſit ſemen, & debitum vas ſuſcipiens, ſcilicet matrix; & ideo non eſt ſimile de ſerpentibus.

6. AD illud quod obiicitur de appetitu naturæ, dupliciter poteſt reſponderi. Uno modo quod propoſitio illa falſa eſt. Quædam enim ſunt in naturæ appetitu, quæ tamen non ſunt in ejus poteſtate, & talia non ſunt naturalia, ut patet de beatitudine. Quædam autem ſunt in ejus appetitu, & poteſtate, & talia ſunt naturalia; tale autem non eſt reſurrectio. Aliter ſolvi poteſt, quod ex parte animæ eſt appetitus, ex parte pulverum non eſt appetitus, nec ex illa parte eſt naturalis, ſed contra naturam. Unde nota de pulveribus tres opiniones. *Opinio 1.* Quidam enim dicunt, quod habent appetitum, & naturalem ordinationem ad incorruptionem propter animam: & ratione illius habent, quod non poſſunt reſolvi uſque ad elementa; tamen poſſunt eſſe materia quorumlibet corporum aliorum. *Improb.* *Pſal. 78.* Sed iſtud non capio, quod in corpus vermis poſſit reverti homo, vel in corpus lupi, & non reſolvi in elementa: & immo gloſſa ſuper illud Pſalmi. Poſuerunt morticinia, videtur dicere quod reſurrectio eſt ex occultiſſimis A naturæ finibus. Verbum etiam Auguſtini in Enchir. repugnat, quod innuit, quod in ipſa etiam elementa poſſunt reſolvi. *Cap. 88. tom. 3. Opinio 2.* Alia opinio eſt, quod reſolvuntur in elementa, & tamen manet appetitus, propter hoc quod elementa illa ut fuerunt corporis humani materia, habuerunt multum de natura lucis, quæ ſtat cum omnibus elementis; & ratione illius naturæ habent appetitum, & ordinationem. *Improb.* Sed nec hoc intelligo, quomodo lux maneat ſimul cum terra: & quod terra, quæ eſt materia corporis humani, magis ſit lucida; & quod vermis, qui generatur de humano corpore, plus habeat de natura lucis, quam B alius vermis. *Opinio 3.* Tertia opinio eſt, quod pulveres reſolvuntur, vel reſolvi poſſunt in elementa; nec elementa illa habent aliquem appetitum, nec ordinationem ad corpus ſecundum naturam, ſed ſolum ſecundum divinam providentiam, quæ diſponit illud idem corpus reformare, vel reunire animæ; ut in eo remuneretur: nec eſt diſtincta illa pars ab aliis partibus elementi in ſe, ſed in comparatione ad divinam ſapientiam, quam nihil latet, nihil ſubterfugit. Et hæc opinio probabilior eſt, ut credo. *Approbatio.* Et tunc patet reſponſio ad illud, quod nunquam corpus ex unione ad animam aliquam recipit qualitatem creatam, C vel diſpoſitionem incorruptibilitatis ſecundum ſtatum præſentem; niſi forte dicas meritum, vel demeritum, ſed illud manet in anima, non in corpore: aut ſi quam aliam des diſpoſitionem, aut poſt corruptionem, & reſolutionem non manet, aut in potentia valde remota manet. Hoc tamen ſine calumnia verum eſt, quod corpus ex quo unitur animæ rationali, ordinationem ſtatim habet ad immortalitatem ſecundum divinam providentiam. Et ſi tu quæras, quomodo anima habet appetitum ad hanc partem elementi, cum ſit omnino homogeneum, & unius naturæ cum aliis partibus elementi, nec etiam diſtinctionem habeat (quia poteſt omnino aliis commiſceri) & iterum

terum æque bene poſſit ei corpus ex alia parte elementi reparari, & ejuſdem complexionis, & habitudinis, & complementi, dicendum quod quantumcumque fiat ſimile, & commiſceatur aliis elementis, ſive uni, ſive pluribus, ſemper tamen manet ſubſtantia materiæ cum ratione ſeminali, & pars ſubſtantiæ illius materiæ: & ſi non ſit actu ſeparata ab aliis partibus, quibus eſt commixta, eſt tamen ſeparabilis; & quamvis non ſit ſeparabilis, nec diſtinguibilis ſecundum humanam potentiam, eſt tamen ſeparabilis, & diſtinguibilis ſecundum potentiam, & ſapientiam divinam, quæ novit in quid redierit corpus humanum, quocumque, & quibuſcumque mutationibus, & converſionibus ſit mutatum: & ſic per illius ſapientiæ diſcretionem, & potentiæ operationem, illud per eaſdem formas, per quas diſponebatur, ad formam animæ poſtmodum diſponitur. Et ſi tu quæras, quare anima appetat magis illud, quam aliud, cum nulla ſit prælectio propter uniformitatem, dicendum quod magis appetit propter colligantiam, & conjunctionem, quam habuit ad illud: & hoc patet ſic. Anima enim rationalis, quia eſt anima, differt ab angelo, & convenit cum aliis animabus: & per hoc habet inclinationem ad corpus; quia rationalis, ad corpus humanum; quia nobilis ad nobilius organizatum: ſed ad hoc magis quam ad aliud, propter conjunctionem quam habuit ad illud. Exemplum eſt, ſi quis velit contrahere cum duabus virginibus exiſtentibus æque pulchris, & bonis, paribus conditionibus cæteris; hic erit indifferens reſpectu utriuſque. Sed eſto quod conjungatur alteri, ipſa conjunctio eum jam alligavit adeo iſti, ſi fuit ex amore, ut jam non conſoletur habere aliam; nec daret hanc pro alia pulchriori, & meliori: ſic anima tanto affectu unitur ſubſtantiæ carnis, quam prius vivificabat, quod non complete ei ſatisfit, niſi illa eidem ubicumque lateat, unitur; &

A ſic patet, quod anima habet ordinationem, & appetitum, per quem ordinatur ad illud corpus, quantumcumque aliis conformetur. Sed corpus habet ordinationem ratione divinæ providentiæ. Quod autem habeat per aliud, quod ſit in ſe, ex quo plene reſolutum eſt, non audeo aſſerere propter hoc: quia nec ratio, nec auctoritas, nec fides compellit; attamen quia poteſt eſſe quod Deus dedit, non audeo pertinaciter negare; ideo certum tenentes, incertum profundioribus relinquamus. Nam eſto quod non ſit in pulveribus appetitus, & quod fiat reſolutio uſque ad ultima, non perit tamen aliquid, quod ad

B reſurrectionem ſpectet, propter hoc, quia ſicut dicit Auguſtinus: Non perit Deo terrena materies, de qua mortalium creatur caro. Sed in quemcumque pulverem, cineremve vertatur, in quoslibet alitus, auraſve diffugiat, in quamcumque aliorum corporum ſubſtantiam, vel in ipſa elementa vertatur, in quemcumque cibum, &c. illi animæ etiam in puncto temporis redditur, quod ipſa primitus animavit. *Enchir. cap. 88. tom. 3.*

QUÆSTIO VI.

An reſurrectio Chriſti ſit cauſa noſtræ reſurrectionis.

C *S. Thomas 4. Sent. d. 43 q. 2 art. 1.*
Guil. Altiſ. 4 Sent. tract. 11 cap. 1 q. 1
Franc. de Mayr 4 Sent. d. 43. q. 1.
Stephanus Brulef. 4. Sent. diſt. 43. q. 6.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 43. q. 5.

QUÆ ſit cauſa noſtræ reſurrectionis: & quod reſurrectio Chriſti, dicit Gloſſa, ſuper illud ad Romanos: Ex reſurrectione mortuorum Jeſu Chriſti: Chriſti reſurrectio noſtram efficit generalem reſurrectionem. Idem ipſum dicit Gloſſa ſuper illud Pſalmi: Ad veſperum demorabitur fletus. *Fundam. Rom. 1.* *Pſal. 29.*

ITEM ratione videtur, quia Apoſtolus ſic arguit: Si Chriſtus reſurrexit, & nos reſurgemus: ſed talis argumentatio non valeret, niſi aliqua habi-

habitudo cauſalitatis eſſet reſurrectio- A
nis Chriſti ad reſurrectionem noſtram:
ergo, &c.

Item videtur, quod vox Chriſti ſit cauſa, quia ſuper illud Pſalmi: dabit voci ſuæ vocem virtutis, dicit Gloſſa, ſuſcitandi mortuos. *Pſal. 67.*

Item hoc ipſum videtur per rationem, quia illud eſt cauſa excitationis in dormiente, quo audito excitatur, ſcilicet vox vocantis: ſed mortui in monumentis excitabuntur auditu vocis filii Dei: ergo, &c. Minor patet per Joannem: Omnes qui in monumentis ſunt, audient vocem filii Dei. *Joan. 5.*

Ad opp. 1. Sed Contra: Quod reſurrectio Chriſti non ſit cauſa aliquo modo, videtur: quia illud, ſine quo res eſſet, B non eſt cauſa ejus: ſed ſi Chriſtus etiam non reſurrexiſſet, mortui tamen reſurgerent, quia neceſſe erat bonos remunerari in anima, & corpore, ſicut meruerunt: & malos puniri, ſicut ipſi demeruerunt.

2. Item ſi eſt cauſa, quæro in quo genere. Non efficiens, conſtat, quia Chriſti reſurrectio eſt præterita: ſed quod præteritum eſt, non efficit id quod futurum eſt. Non finalis, nec materialis, conſtat; ergo eſt exemplaris. Contra: Cauſa exemplaris non infert ſuum effectum: ſed reſurrectio Chriſti infert noſtram: ergo, &c.

3. Item malorum reſurrectio non aſſimilatur reſurrectioni Chriſti: er- C go non eſt exemplar reſurrectionis malorum; ergo nec generalis reſurrectionis.

4. Item quod vox Chriſti non ſit cauſa, videtur: quia reſurrectio ſit ſubito, & æqualis virtutis eſt corpus reformare ſicut animam: ſed hoc eſt potentiæ infinitæ, & illa eſt ſolius Dei: ergo, &c.

5. Item ſi mortui audiunt vocem, aut antequam reſurgant, aut poſt. Si ante: ergo ante audiunt, quam vivant. Si poſt: ergo vox non erit cauſa reſurrectionis.

Pſal. 67. 6. Item ſuper illud Pſal.: Dabit voci ſuæ vocem virtutis, dicit Gloſſa: Efficaciam reſuſcitandi corpora; ſed quando aliqua potentia datur alicui, quamvis miraculoſe detur, operatio tamen egrediens ab illa eſt naturalis, ſicut patet in cæco illuminato: ergo ſi eſt per potentiam datam voci, reſurrectio eſt naturalis, cujus contrarium oſtenſum eſt ſupra.

CONCLUSIO.

Reſurrectio fiet principaliter a ſanctiſſima Trinitate, & inſtrumentaliter a voce Chriſti, & exemplariter a reſurrectione ejus.

Resp. ad Arg. Dicendum quod in Chriſto eſt aſſignare noſtræ reſurrectionis duplicem cauſam, ſcilicet efficientem, & exemplarem. Efficientem autem dupliciter eſt aſſignare, *Explicat.* aut ſicut primum principium, aut ſicut inſtrumentum. Efficiens ſicut primum principium eſt Chriſtus ſecundum divinitatem, & tota Trinitas. Efficiens ſicut inſtrumentum, eſt vox Chriſti, ad cujus prolationem, & vocationem mortui reſurgent. Similiter cauſa exemplaris duplex eſt, una in qua res cognoſcitur, & diſponitur: & ſic eſt Dei filius ſecundum divinam naturam, & tota Trinitas. Alio modo, in quo res inchoatur, & exemplificatur: & ſic eſt reſurrectio Chriſti, quia ut dicit Auguſtinus de Civitate Dei: Talia erunt corpora *Aug. de Civ. Dei l. 10. c. 19 tom 5.* noſtra, quale Chriſtus ſua reſurrectione modo ſtravit. Unde eſt quaſi exemplum, in quo noſtra reſurrectio *Epheſ. 2.* eſt inchoata, tamquam membrorum in capite, ſicut dicitur. Convivificavit nos Chriſto, & reſuſcitavit, &c. Patet igitur, quomodo Chriſti reſurrectio, & vox ejus eſt cauſa noſtræ reſurrectionis. Et quia reſurrectio, & vox eſt Filii Dei in carne, ideo dicit Auguſtinus ſuper Joannem quod per *Tract. 23 in. Joan. tom. 9.* verbum carnem factum ſit reſurrectio corporum.

1. Ad illud quod obiicitur, quod reſurrectio Chriſti non eſt cauſa, quia alias eſſet reſurrectio, &c. Dicendum quod tunc Deus aliter faceret: ſed cum decrevit ſic facere ideo hæc eſt cauſa.

2. Ad

Digitized by Google

2. Ad illud quod obiicitur, quod exemplar non infert, dicendum quod verum eſt de exemplari, in quo res cognoſcitur: ſed tamen exemplar, in quo res inchoatur, ubi nihil poteſt relinqui imperfectum, de neceſſitate infert; unde ſicut caput non poteſt eſſe ſine membris, ſic nec reſurrectio capitis, quin conſequatur reſurrectio membrorum.

3. Ad illud quod obiicitur, quod non aſſimilatur, dicendum quod non perfecte aſſimilatur reſurrectioni malorum: & ideo non ſunt perfecte exemplata, aſſimilatur tamen in corporis iterata vivificatione, & indiſſolubili unione: & ideo eſt generalis reſurrectionis exemplar.

4. Ad illud quod obiicitur de voce Chriſti, quod non ſit cauſa, quia reſurrectio eſt opus virtutis infinitæ, dici poteſt ſicut prædictum eſt ſupra de ſacramentis, quod Deus virtute infinita faciat, licet ad prolationem vocis: unde non eſt in propriæ cauſalitas.

5. Ad illud quod obiicitur, quod aut ante audiunt, &c. dicendum quod ſimul tempore: tamen prius natura reſurgunt, quam audiunt: unde vocis auditus non reſuſcitat, ſed virtus vocem concomitans. In evigilatione autem corporali, dicendum quod auditus vocis excitat: ſed in auditu ſunt duo, ſcilicet receptio ſpeciei, & organi, & judicium de re recepta: quantum ad receptionem auditus vocis præcedit excitationem: ſed quantum ad judicium ſequitur.

6. Ad illud quod ultimo obiicitur de operatione illius vocis, quæ eſt naturalis, dicendum quod ſicut ſanctis viris datur gratia miraculorum, & virtus ſuſcitandi mortuos, non quia ipſi ſuſcitent per aliquid, quod ſit in ſe, ſed quia Deus facit ad petitionem ipſorum: ſic in propoſito eſt intelligendum quod Deus facit: & ita miraculum eſt, ſi ſuſcitantur ad vocem illam, ſicut ſi ad preces Pauli. Præterea; eſto quod data ſit virtus, quia eſt ad actum ſupra naturam, & modum operandi ſupra naturam, A hinc eſt quod miraculoſe exit in ſuam operationem, ſicut exemplo patet de potentia pariendi, quæ dicitur data B. Virgini. Sic igitur, patet, quod reſurectio Chriſti eſt cauſa, & vox aliquo modo; tamen principalis cauſa eſt Dei virtus, & Dei ſapientia, & reſurrectio Chriſti noſtram infert reſurrectionem ſive per hypotheſim; ut ſi una anima eſt immortalis, & omnes ſimiliter: ſi unus reſurrexit: & omnes. Sive per locum a majori, quia anima Chriſti beata minus egebat corpore, quam aliæ. Sive per locum a cauſa exemplari relata ad efficientem, ſcilicet quia ibi eſt reſurrectio noſtra inchoata: & B propter nos Chriſtus eſt incarnatus, paſſus, & mortuus, & reſurrexit: & noſtra reſurectio ideo eſt inchoata, in eo tamquam in quodam exemplo: ergo ſi Dei perfecta ſunt opera, oportet corruptibile hoc induere incorruptionem, & ſic patet illud.

ARTICULUS II.

Conſequenter quantum ad ſecundam partem diſtinctionis quæritur de apertione librorum. Et duo de hoc principaliter quæruntur. Primo quæritur de libro vitæ. Secundo de libris conſcientiæ. Circa primum quæruntur tria. Primo quæritur de ejus quidditate. Secundo de C ſcriptura ipſius. Tertio de apertione.

QUÆSTIO I.

An liber vitæ ſit Dei notitia.

Alex. Alenſ. 1 p. q. 33 Membr. 1 art. 1.
S. Thomas 1p. q. 24 art. 1.
Et de Verit. q. 7. art. 4.
Et 4 Sent. d. 40 q. 1 art. 2.
Et d. 43. q. 2. art. 2.
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 43 q. 7
Petrus de Tarant. 4 Sent d. 43 q. 12

Circa quam ſic proceditur, & oſtenditur quod liber ille ſit ipſe Dei Filius. Super illud Pſalmi: Deleantur de libro, Gloſſa; id eſt, Dei notitia, quæ prædeſtinavit, & præſcivit conformes fieri imaginis filii ſui. *Fundam. Pſal 68 Gloſſa or. & ſum. ex Caſiod. Apoc. 20.*

Item

ITEM: Alius liber apertus eſt, Gloſſa: Liber iſte eſt prædeſtinatio, in qua omnes ſalvandi ſcripti ſunt. Quod autem liber vitæ ſit Chriſtus ſecundum humanitatem, videtur, quia Gregorius in moralibus dicit: Liber vitæ eſt viſio judicis advenientis, quia quiſquis eum videt, mox teſte conſcientia, quidquid boni, vel mali fecerit, intelligit: ſed Chriſtus judicaturus eſt in forma ſervi, &c.

ITEM Gloſſa ibidem dicit, quod liber vitæ eſt Chriſtus, qui tunc potens omnibus apparebit: ſed non apparebit omnibus niſi ſecundum humanitatem: ergo, &c. Sed quod ſit vis quædam, nec divinitas, nec humanitas, videtur dicere Auguſtinus: Vis quædam divina nomine libri intelligenda, qua fiet ut cuicumque bona, & mala ad memoriam revocentur, quæ libri nomen accipit.

Aug. 20 de Civ. Dei c. 14 t. 5

ITEM libri intentio ad legendum eſt: ergo proprie dicitur liber, id per quod recolit homo & bona, & mala: hoc autem eſt virtus: ergo, &c.

Ad opp.

1. SED CONTRA: Quod non ſit Dei notitia, videtur, quia in libro ſcripturæ eſt impreſſio, in Deo autem nulla eſt impreſſio: ergo ſi translatio debet eſſe ſecundum ſimilitudinem, non videtur talis translatio recta.

2. ITEM quod non humanitas videtur: quia in libro eſt legere: ſed in Chriſto homine nec bona, nec mala eſt legere: ergo, &c.

3. ITEM quod non ſit virtus, videtur: quia illa virtus ita mala reducet ad memoriam, ut bona, ſecundum quod dicit Auguſtinus; ſed mala ſunt ratio mortis: ergo eſſet tunc dicendum liber mortis, non vitæ.

CONCLUSIO.

Liber vitæ dicitur Dei notitia, & virtus divina, qua in nobis eſt noſtrorum oblitorum recordatio.

RESP. AD ARG. Dicendum quod libri duplex eſt proprietas. Una in ſe, ſcilicet ſcientiæ retentio in ſimultate, & uniformitate: & ratione hu- A jus proprietatis nomen libri transfertur ad Dei notitiam. Alia proprietas eſt ad nos, quia per librum eſt in nobis oblitorum recordatio: & ratione hujus transfertur ad vim illam, qua fit recordatio præteritorum: humanitas autem, ſive viſio ejus non dicitur liber: & quod dicit Gregorius, & Gloſſa, intelligitur per quamdam concomitantiam. Concedendum igitur quod liber dicitur Dei notitia, & quod dicitur illa virtus divina ſecundum duplicem proprietatem, ſicut oſtendunt rationes ad hoc inductæ.

1. 2. AD illud quod obiicitur, quod in libro illo non eſt ſcripturæ impreſſio, dicendum quod quantum ad hanc B proprietatem non transfertur, immo in hac differunt, quia liber ille repræſentat quod in eo fit: ſed liber iſte repræſentat quod facit.

3. AD illud quod obiicitur, quod virtus illa reducit mala ad memoriam, quæ ſunt cauſa mortis, dicendum quod liber, & vis Dei cauſa vitæ in ſe eſt; & quod mortis ſit, hoc eſt ſolum per occaſionem, & ratione aliorum librorum, ſcilicet conſcientiarum: & ideo ab eo denominatur ad quod principaliter eſt. Vel dicendum, quod non dicitur liber vitæ, quia dat vitam: ſed notitia Dei dicitur liber vitæ, quia omnia ſibi ſunt vita. Similiter: Vis illa liber dicitur, quia recolit, C ſed vitæ dicitur, quia hoc non facit per creaturæ defectibilitatem, & fallibilitatem, ſed ſecundum divinæ notitiæ vivam veritatem.

QUÆSTIO II.

An in libro vitæ omnia ſcribantur.

Alex. Alenſ. 1 p. q. 33 Memb. 3 a. 2. 3. & 4
S. Thom. 1 p. q. 24 art. 2
Et de Verit. q. 7 art. 5
Steph. Brulef. 4. Sent. diſt. 43. q. 8.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 43. q. 13.

QUÆ ſit hujus libri ſcriptura. Et quod omnia ibi ſcribantur, videtur: quia ipſe Dei filius eſt omnium exemplar, & omnia cognoſcit, qui dicitur liber vitæ. *Ad opp.*

2. ITEM videtur, quod etiam mali ſcri- *Pſal. 68.*

Digitized by Google

ſcribantur in eo, quia dicitur in Pſ. Deleantur de libro viventium: ſed nihil deletur de aliquo, niſi quod eſt ſcriptum in eo: ergo, &c.

3. ITEM liber iſte eſt immutabilis: ergo ſi mali ſemel ſcripti ſunt, ſemper ſcripti ſunt: non ergo delentur.

Fundam. CONTRA: Quod non omnia ibi ſcribantur, videtur: quia tunc ſecundum hoc videtur, quod lapis eſſet ſcriptus in libro vitæ, quod eſt falſum, quia hoc non dicitur niſi de electis.

ITEM quod mali non ſint in eo ſcripti, videtur, quia malum non habet exemplar in Deo, ergo ſi liber ille eſt exemplar: patet, &c.

Lucæ 10. ITEM dixit Dominus diſcipulis: Gaudete, quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis: ſed ſi hic liber eſſet omnium, tunc omnibus eſſet gaudendum, quod cum non ſit, patet: &c. Juxta hoc quæritur, quo modo poteſt in illo libro tranſumi deletio, cum dicat variationem, & privationem, & corruptionem, quæ nullo modo ſunt in Deo.

CONCLUSIO.

Libri vitæ ſcriptura dicitur prædeſtinatio ſalvandorum, quantum ad ipſos, & gratiam, & gloriam quam habituri ſunt.

RESP. AD ARG. Dicendum quod ſicut ars, & exemplar eſt totius Trinitatis, tamen appropriatur filio, ſic liber vitæ. Sed notandum, quod creaturarum ad Deum eſt duplex comparatio. Una in exeundo: & hæc eſt omnium creaturarum, quia omnes a Deo exierunt. Alia eſt in redeundo: & hæc eſt creaturarum ad beatitudinem ordinatarum, quia egreſſus eſt per virtutem, & quies per beatitudinem. Quantum ergo ad primam comparationem dicitur filius ars plena omnium rationum viventium: & ſcriptura iſtius libri eſt æterna diſpoſitio omnium producendorum quantum ad ſuas rationes, & ideas. Quantum ad ſecundam comparationem dicitur filius liber vitæ:

Aug. 6 de Trin. c. 10 tom 3

A & ſcriptura iſtius libri eſt prædeſtinatio omnium ſalvandorum quantum ad ipſos, & gratiam, & gloriam quam habituri ſunt. Sed attendendum quod gratiam, per quam eſt regredi ad Deum, quidam habent temporaliter, quidam vero finaliter. Qui habent finaliter, ipſi ſcribuntur, & eorum gratia, quoniam ipſi redeunt per gratiam. Qui autem temporaliter, ipſi quidem in prædeſtinatione ſcripti non ſunt, quia non ſunt prædeſtinati. Sed eorum gratia ſcripta eſt ſecundum veritatem, & merita quæ numquam remunerabuntur, & ratione illius ſcribi dicuntur, non ſimpliciter, ſed ſolum ſecundum reputationem; quia juſtitia divina ad tempus judicat eos gloria dignos, & cum cadunt, judicat indignos: ideo dicuntur deleri, non quia prius ſint ſcripti, & poſtmodum deleti, ſed quia prius ſecundum merita ſcripta judicantur digni, deinde indigni. Ex his patent quæſita. Explicat.

B

1. Primum patet, quia liber vitæ non continet rationem exemplaris totam, ſed tantum prædeſtinationis.

2. Secundum patet, quia mali qui habent præſentem juſtitiam, ſecundum reputationem ſcripti ſunt, & poſt non reputantur: ideo deleri dicuntur.

C

3. Ex his patet ultimum, quia quod Deus judicat aliquem prius dignum, & poſt indignum, ſolum dicitur propter mutationem in homine, non in Deo: & ideo deletio illa non dicit permutationem in ſcriptura, ſed in his quæ per illam ſcripturam repræſentantur.

QUÆSTIO III.

An liber vitæ neceſſario aperietur.

Alex. Alenſ. 1. p. q. 33. Membr. 4. art. 1.
S. Thom. 1. p. q. 24. art. 3.
Et 4 Sent. d 40 q. 3 art. 2
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 43. q. 9.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 43. q. 14.

DE apertione iſtius libri. Et videtur, quod nulla ſit neceſſitas hunc

Ad opp.

Digitized by Google

hunc librum aperire, quia ſufficienter videbuntur merita in conſcientiis omnium: ergo ſi ſuperfluum eſt facere per plura, quod poteſt fieri per pauciora: patet, &c.

Item e diverſo oſtenditur, quia ſi liber ille ſufficienter repræſentat, videtur quod ſuperfluat alios libros aperire.

Item quæritur quorum oculis aperietur. Et videtur, quod omnium: quia omnes judicabuntur ſecundum ea, quæ ſcripta ſunt ibi: ergo ſi omnibus debet manifeſtari ſententia, & ratio ſententiæ: patet, &c.

Apoc. 20. Item Gloſſa: Alius liber apertus eſt, dicit quod aperte ſcient mali tunc ſe non eſſe prædeſtinatos: & hoc eſt in apertione libri: ergo, &c.

Fundam. Sed contra: Liber iſte non eſt aliud quam Dei natura: ergo cum Dei ſubſtantia ſolum a bonis videnda ſit in judicio, patet quod non omnes videbunt in iſtius libri apertione.

Item in libro vitæ non ſunt ſcripta niſi bona: ergo ſi mali non debent videre niſi mala, per quæ condemnentur, non videbunt in iſtius libri apertione: & ſic, &c.

CONCLUSIO.

Liber vitæ in reſurrectione aperietur, quia judicium erit ſecundum merita, & demerita noſtra.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ſicut dictum eſt, liber vitæ eſt liber redeuntium, ars eſt exeuntium. Differunt autem exitus, & regreſſus, quia exitus tantum a Deo dependet, ſed regreſſus a Dei gratia, & voluntate noſtra, quia regreſſus eſt per merita bona, quæ ſunt a Dei gratia, & voluntate noſtra. Quoniam igitur judicium erit ſecundum merita noſtra, & demerita, & merita ſunt a nobis, & a Deo: ideo ad diſpenſandum quantitatem, & dignitatem meritorum, neceſſe eſt aperire libros conſcientiarum, & librum vitæ, in quo apparet quantitas gratiæ ſecundum menſuram liberalitatis divinæ, ſecundum cujus menſuram eſt etiam gloria: & ex hoc patet primo quæſitum.

Ad illud quod quæritur, quibus aperitur, dicendum quod dupliciter eſt loqui de apertione: aut quantum ad ipſius libri intuitionem, aut quantum ad ſubſequentem cognitionem. Quantum ad intuitionem aperitur tantum propter bonos, quia ipſi ſoli videbunt. Quantum ad ſubſequentem cognitionem omnibus: quia boni ſe ibi legentes, cognoſcent ſe prædeſtinatos eſſe; mali vero ex hoc ipſo quod in libro aperte legere non poterunt, ſcient ſe non eſſe prædeſtinatos: & ſic patet reſponſio ad objecta. Et eſt exemplum: Sicut ſi pauper non habens merellum regis, id eſt, ſignaculum quod pauperes portant ad Eleemoſynam percipiendam, ſcit bene quod recedit vacuus non per poſitionem, ſed per privationem cognoſcens. Sic damnati cum non legent ibi nomina ſua, ſcient ſe non eſſe ſcriptos ad gloriam, ac per hoc ſcient ex parte Dei, quod Deus ipſos damnabit: & ex parte ſuæ conſcientiæ ſcient, quod ſunt digni pœna: & ita ex comparatione utriuſque libri hoc ſcient, non tamen ſic legendo, ſicut legunt boni in libro vitæ. Reſp. ad oppoſ.

ARTICULUS III.

Consequenter quantum ad tertium articulum, circa hunc quæritur de libris conſcientiarum. Et de hoc tria quæruntur. Primo quæritur, utrum omnia merita legantur in conſcientia, vel quædam. Secundo, utrum quilibet legat omnia in conſcientia alterius. Tertio, utrum ſimul omnia videantur ab omnibus.

QUÆSTIO I.

An in conſcientia legantur omnia merita.

S. Thom. in ſuppl. 3 p. q. 87. art. 3.
Et 4. Sent. diſt. 43. q. 3. art. 1.
Richard. 4. Sent. diſt. 43 art. 7 q. 1
Steph. Brulef. 4. Sent. diſt. 43. q. 20.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 43. q. 12.

Circa

Fundam. Aug. 20 de Civ. Dei c. 14 & 3. CIRCA quam ſic proceditur; & A oſtenditur quod omnia legentur in libris conſcientiæ. Auguſtinus dicit, quod vis divina aderit, quia fiet ut omnia ad memoriam revocentur.

ITEM hoc ipſum videtur ratione: quia lectio eſt ibi, ut ſciatur quantitas meritorum: ſed meritum hominis ſic legitur, ut ſciatur quot & quanta bona, & quot mala, & quanta fecerit: ergo ſi ibi plene oſtenditur juſtitia, patet quod omnia ibi debent legi.

ITEM De juſtitia declarabitur ibi ſumme, & quantum ad retributionem gloriæ, & pœnæ: ergo merita debent ſumme declarari: ſed non poſſunt, niſi omnia bona, & mala ad memoriam revocentur: ergo, &c.

Ad opp. 1. CONTRA: Quod non omnia, videtur; quia ibi erit tantum memoria eorum, de quibus erit retributio: ſed pro malis de quibus fuit pœnitentia, non retribuetur; pro bonis etiam in quibus non perſeveraverunt mali, non retribuetur: ergo talia non legentur.

2. ITEM memoria præteritorum bonorum generat oblectationem, malorum horrorem: ergo ſi in malis non erit delectatio, non debent recordari bonorum factorum: & ſi in bonis nullus horror, non debent recordari malorum.

3. ITEM illa ſola legentur in libris, quæ ſunt ſcripta: ſed mala bonorum deleta ſunt de eorum anima per gratiam: bona malorum deleta ſunt de eorum anima per culpam: ergo non legentur in libris nec hæc, nec illa.

CONCLUSIO.

Meritorum omnium erit lectio, atque memoria in conſcientia noſtra in die reſurrectionis noſtræ.

Rom. 2. RESP. AD ARG. Dicendum quod omnium meritorum erit ibi lectio, & memoria: quia ſicut dicit Apoſtolus, erunt cogitationes accuſantes, & defendentes, & ita bona, & mala ibi patebunt, & per conſequens affectiones, & operationes. Omnia autem reducentur ad memoriam, quia revocatio actuum, & cogitationum præcedentium ad memoriam erit ad oſtenſionem juſtitiæ divinæ ſecundum ſtatum illum, & miſericordiæ ſecundum ſtatum præteritum, ſive tranſactum. Propter oſtenſionem juſtitiæ divinæ in retribuendo rememorabuntur bona, & mala in quibus permanſerunt finaliter. Hæc enim ſola digna ſunt retributione. Propter oſtenſionem miſericordiæ de præterito rememorabantur mala bonorum, a quibus ſunt miſericorditer liberati, & bona malorum quæ in eis miſericorditer operatus eſt Deus, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos: ideo bona & mala ſua omnino erunt ſibi in memoria. Mat. 5. B

1. AD illud quod obiicitur primo, quod illa lectio, & memoratio eſt ad oſtenſionem juſtitiæ, dicendum quod verum eſt, ſed non tantum ad hoc, ſed etiam ad declarationem miſericordiæ.

2. AD illud quod obiicitur, quod memoria malorum facit triſtitiam, & bonorum lætitiam, dicendum quod hoc verum eſt in his, qui poſſunt triſtari, & lætari. Sed mali non poſſunt lætari, boni vero non poſſunt triſtari. Sed iſtud non ſufficit, quia non poſſunt triſtari; ergo nec cognoſcere unde debent triſtari: ideo dicendum quod memoria malorum dupliciter poteſt eſſe; aut conſiderando malum eventum; & ſic generat triſtitiam, ut patet in eo, qui conteritur. Vel conſiderando bonum eventum, ſcilicet quod de tantis malis miſericorditer eſt ereptus; & hæc generat lætitiam, & hæc erit in bonis. Similiter de memoria bonorum diſtinguitur. C

3. AD illud quod obiicitur, quod in malis bona ſunt deleta, dicendum quod deleta ſunt quantum ad veritatem eſſentiæ, manent tamen quantum ad notam & ſimilitudinem, ſicut patet in eo, qui amiſit charitatem, & recordatur ſe habuiſſe. Unde

Digitized by Google

de ſuper illud: Cogitationum accuſantium, dicit Gloſſa: Sciendum eſt, quod in illa cogitationes accuſabunt animam, vel defendent, non illæ quæ tunc erunt, ſed iſtæ, quæ modo ſunt in nobis, quarum notæ, & ſignacula relinquuntur in corde noſtro velut viſcera, quæ in occulto nunc ſunt oppoſita, in illo die revelari dicuntur, & ita ſecundum ſimilitudinem remanent. Vel eſto quod ſimilitudo penitus deleatur, quod vix eſt poſſibile, divina virtute tunc reparatur ad Dei gloriam, & vindicationem malorum, laudem vero bonorum.

QUÆSTIO II.

An quilibet legat omnia in conſcientia alterius.

S. Thom. 4 Sent. d. 43 q. 3 art. 2
Richardus 4. Sent. diſt. 43. art. 7 q. 2.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 43. q. 11.
Petr. de Tarant. 4. Sent. diſt. 43. q. 12.

Fundam. 1 Cor. 4. UTRUM quilibet legat omnia in conſcientia alterius. Et quod ſic, videtur: quia Bernardus tractans illud: Illuminabuntur abſcondita tenebrarum, dicit; Cuncta arcana cunctorum cunctis ibi patebunt.

ITEM Gloſſa Geſta, & cogitata bona, & mala ex tunc aperta, & nota erunt omnibus.

ITEM ratione videtur: quia aut ſunt bona, aut mala. Si bona, laudatur ibi Dei largitas ab omnibus. Si mala laudatur ibi Dei juſtitia puniens, vel miſericordia liberans: ergo ſi ex omnibus elicere debet Deus gloriam ſuam manifeſtandam in futuro; ergo omnibus oſtendet.

Greg. l. 28 Mor. c. 27 Aug. 20 de Civ. Dei c. 14 & l. 22. c. 5 t. 5 ITEM quod mala bonorum pateant bonis, & malis certum eſt: quod iterum bona eorum pateant bonis: certum eſt, quia de illis gaudebunt.

ITEM quod bonorum bona pateant malis, certum eſt: quia eorum comparatione judicabuntur.

ITEM quod mala bonorum pateant bonis certum eſt, quia unius mentem ab alterius oculis corpulentia non abſcondet, ut dicit Gregorius. Et iterum Auguſtinus: In futuro uno aſpectu videbimus omnium cogitationes.

1. SED CONTRA: Quod mali non videant mala malorum, videtur quia ſolatium, & excuſatio eſt alicui, dum videtur multos habere ſocios in ſcelere: ergo ſibi ſoli debent eſſe nota mala. Ad opp.

2. ITEM quod mala bonorum non manifeſtentur exterius, videtur: quia Dominus comminatur in pœnam manifeſtare verenda: ſed a bonis aberit omnis pœna: ergo non manifeſtabuntur eorum mala, nec omnes legent.

3. ITEM charitas operit multitudinem peccatorum; hoc non eſt dictum in conſpectu hominum, quia operata ſunt ſine charitate: ergo in conſpectu Dei: ergo multo magis in conſpectu hominum.

4. ITEM ſi reprehenſibile eſt in homine denudare amici commiſſum, cum Deus ſit fidelior amicus, quam aliquis homo: ergo non denudat peccata amicorum.

CONCLUSIO.

Omnia omnibus erunt nota, tam bona, quam mala in judicii die, ad manifeſtationem miſericordiæ & juſtitiæ Dei.

RESP. AD ARG. Dicendum quod omnia nota erunt omnia tam bona, quam mala in ipſo judicio, ſecundum quod vult Anſelmus, & Bernardus, & textus, & Gloſſa conſonant: & hoc ad certam notitiam, vel liberationem meritorum, quæ ſcitur in omnium actum bonorum, & malorum recognitione: quia oſtenſio malorum in bonis eſt ad manifeſtationem miſericordiæ prius factæ, bonorum in eis ad oſtenſionem juſtitiæ. Econtra malorum in malis ad oſtenſionem juſtitiæ, bonorum in eiſdem ad oſtenſionem miſericordiæ.

1. AD illud quod obiicitur, quod ſolatium eſt videre aliena peccata, dicendum quod immo erit magna con-

Digitized by Google

confuſio, dum attendit illius vituperium; & ex vituperio cognoſcet & ſuum. Unus enim alterius peccatum non approbabit: immo vilipendet.

2. 3. Ad illud quod obiicitur, quod manifeſtatio malorum eſt in pœnam, dicendum quod verum eſt in malis: ſed in eis, qui egerunt pœnitentiam, eſt in gloriam. Unde dicunt aliqui, quod ſicut cicatrices corporales in martyribus remanent ad gloriam, ſic cicatrices ſpirituales in pœnitentibus, quia vicerunt culpam, ſicut illi pœnam. Sed tamen quidquid ſit de hoc, non remanent in ejus contumeliam, ſed in Dei Gloriam, qui liberavit de tanta miſeria. Unde bene concedendum eſt, quod videbuntur peccata juſtorum, ut de ipſorum ſanatione gratiæ agantur Deo. Et hoc dicit Anſelmus: Unde ſicut homo agit gratias Deo per ſe, quia liberatus eſt a malis, ita ſocius ejus.

Anſ. de ſimil. c. 60

B

4. Ad illud quod obiicitur, quod infidelitas eſt denudare amici commiſſum, verum eſt in præſenti, ubi credit ad infamiam: ſed quia in futuro eſt ad Dei gloriam ſine aliqua infamia, ideo non habet ibi hoc locum.

QUÆSTIO III.

An omnia ab omnibus videantur ſimul.

S. Thom. 4 Sent. d. 43 q. 3 art. 3.
Richard. 4. Sent. diſt. 43 a. t. 7 q. 3
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 43. q. 12.
Petrus de Tarant. 4. Sent. diſt. 43. q. 13.

undam. ab 8

UTrum omnia videantur ſimul ab omnibus. Et quod ſic, videtur; quia ſuper illud, Induentur confuſione, Gloſſa: Viſo judice mala omnia ante oculos mentis verſabuntur.

Item ratione videtur, quia ſimul infligetur tota pœna: ergo ſimul ſcietur, & ponderabitur culpa: ergo ſi magnitudo culpæ pendet ab actibus, & circumſtantiis, & earum iteratione, omnia hæc manifeſtari debent ſimul.

Item major confuſio eſt, & dolor in medio duorum, quam unius: & omnium, quam aliquorum malorum; econtra de bonis majus eſt gaudium: ergo ſi boni habebunt perfectum gaudium, mali perfectam confuſionem, patet quod omnibus ſimul patebunt.

1. Contra: Unum ſolum intelligimus, ſicut dicit Philoſophus; ergo non plura ſimul: non ergo omnia poterunt videri ſimul. Ad opp.

2. Item in damnatis non erit eorum natura melior, quam nunc eſt: ergo ſi eorum intellectus nunc non poteſt plura intelligere ſimul, nec tunc poterit, quod ſi tunc poterit: ergo ſublimatus erit.

3. Item in judicio erit diſcuſſio, quæ eſt prius de uno, quam de alio: ergo prius erit unius recordatio quam alterius.

CONCLUSIO.

Omnes repente, & ſimul omnia peccata videbunt operante divina virtute.

Resp. ad Arg. Dicendum quod omnes repente, vel ſimul omnia peccata videbunt, & credendum eſt magis quod ſimul. Ad quod intelligendum, notandum eſt, quod ſimul videre multa, ut multa, hoc poteſt eſſe tripliciter. Aut ratione ejus, in quo videt, quia videt multa uno, & ſic in ſpeculo æterno eſt videre multa, quia per idem ibi homo videt diverſa. Aut ratione ſublimitatis intellectus, qui efficitur deiformis per gloriam. Unde videt plura ſicut Deus, licet non omnimode: ſicut Angelus beatus ſimul cognoſcit Deum in ſe, & creaturam in Deo, & in proprio genere. Aut ratione divinæ virtutis hoc facientis, quæ tamen non efficit gloriam, ut oſtendat ei exemplar æternum, ſed levat intellectum, ut poſſit aliquid ſupra ſe, vel ad gloriam, vel ad pœnam. His tribus modis videbunt ſimul animæ bonæ in judicio. Primis duobus modis in patria, ſed tertio tantummodo animæ malæ in judicio. Utrum autem

Explicat.

C

Digitized by Google

poſt ſic videant in inferno, hoc non determino, quamvis non improbabiliter dici poſſit, ut pœna vermis ſit conſummata, & uniformis.

1. Ad illud quod obiicitur, quod integramus unum ſolum, dicendum quod illud verum eſt per naturam: ſed iſte modus intelligendi erit per virtutem divinam.

2. Ad illud quod obiicitur, quod cognitiva in damnatis non debet ſublimari, dicendum quod illa ſublimatio potius eſt depreſſio, ſcilicet in oſtenſione omnium turpitudinum. Sicut enim recogitatio multorum bonorum amplificat lætitiam, ita recogitatio multorum malorum amplificat triſtitiam.

3. Ad illud quod obiicitur, quod erit diſcuſſio, dicendum quod etſi ſigillatim fiat diſcuſſio de ſingulis quia non poſſunt omnia ſimul dici: tamen ad confuſionem erit ſimul memoria de multis. Nec mirum, quia potentior eſt virtus cognitiva, quam expreſſiva, ſive interpretativa: intelligimus enim ſtatim, quod non poſſumus exprimere tempore diuturno.

DISTINCTIO XLIV. PARS I.

De ætate & ſtatura reſurgentium, ac de reproborum igne.

Ephes. 4.

Haym in Gloſ. ſuper illud Eph. 4 Donec omnes occur. de Civit. l. 22 c. 15 in ſenſu c. 3 Ibid. in ſenſu. Luc. 21

SOLENT autem nonnulli percontari & quærere, an in eadem ætate & ſtatura corporis omnes reſurrecturi ſint. Quidam putaverunt omnes reſurrecturos ſecundum menſuram ætatis & ſtaturæ Chriſti: ideo quia Apoſtolus ait: Donec occurramus omnes in virum perfectum, in menſuram ætatis & plenitudinis Chriſti. Sed his verbis non eadem reſurgentibus aſſignatur ſtatura, ſed ætas. Omnes enim in eadem ætate reſurgent, in qua Chriſtus mortuus eſt & reſurrexit, cujuſcumque ætatis mortui fuerint. Virum autem poſuit, non ut diſtingueret ſexum, ſed ut ſignificaret perfectionem virium, quam tunc habebunt; ſed non omnes eamdem ſtaturam corporis obtinebunt. Unde Auguſtinus: Non, ait, in menſuram corporis vel ſtaturæ, ſed ætatis, quia unuſquiſque ſuam recipiet menſuram corporis, quam vel habuit in juventute, etiam ſi ſenex obiit: vel fuerat habiturus ſi ante eſt defunctus. Ætas vero erit illa, ad quam pervenit Chriſtus, ſcilicet juvenilis, ut circa triginta annos. Triginta enim duorum annorum, & trium menſium erat ætas Chriſti, in qua mortuus eſt & reſurrexit. Non eſt autem fas dicere, quod in reſurrectione accedat corporis magnitudo, quam nec habuit hic, nec erat habiturum diu vivendo: nec majora corpora redigenda ſunt ad modum Dominici corporis. Periret enim multum de illis corporibus, cum nec periturus ſit capillus, ut ait Dominus: Capillus de capite veſtro non peribit.

Quod reſurget quidquid fuit de ſubſtantia & natura corporis, & in eadem parte corporis.

Aug. in Enc. c. 88 Ibid. Aug. Hug. li. 2 de ſacramentis p. 16. 19

Non enim perit Deo terrena materies, de qua mortalium creatur caro; ſed in quemlibet pulverem cineremve ſolvatur, in quoslibet halitus auraſque diffugiat, & in quamcumque aliorum corporum ſubſtantiam, vel in ipſa elementa vertatur, in quorumcumque etiam animalium vel hominum cibum carnemque mutetur, illi animæ in puncto temporis redibit, quæ illam carnem primitus ut homo fieret, creſceret, viveret, animavit. Ipſa ergo terrena materies quæ diſcedente anima fit cadaver, non ita in reſurrectione reparabitur, ut ea quæ dilabuntur, & in alias atque alias rerum ſpecies vertuntur, quamvis ad corpus redeant, unde dilapſa ſunt,

Digitized by Google

ſunt, ad eaſdem quoque corporis partes ubi fuerunt, redire neceſſe ſit. Alioquin ſi capillus redit, quem tam crebra tonſura detraxit: ſi unguibus, quos toties depreſſit exſectio, immoderata & indecens, cogitantibus reſurrectionem carnis, & ideo non credentibus, occurrit informitas. Sed quemadmodum ſi ſtatua cujuslibet ſolubilis metalli igne liqueſceret, vel contereretur in pulverem, vel confunderetur in maſſam; & eam vellet artifex rurſum ex illius materia & quantitate reparare, nihil intereſſet ad ejus integritatem, quæ particula materiæ, cui membro ſtatuæ redderetur, dum tamen totum ex quo conſtituta fuerat, reſtituta reſumeret. Ita Deus mirabiliter atque ineffabiliter artifex de toto quo caro noſtra extiterat, eam mirabili celeritate reſtituet: nec aliquid attinebit ad ejus reintegrationem, utrum capilli ad capillos redeant, & ungues ad ungues; an quidquid eorum perierat, mutetur in carnem, & in partes alias corporis revocetur: curante artificis providentia, ne quid indecens fiat. Indecorum quippe aliquid ibi non erit; ſed quidquid ibi futurum eſt, hoc decebit: quia nec futurum eſt, ſi non decebit.

Aug. habet ſimil. hanc in 22 de Civ. Dei c. 18 tom. 5

Idem. Aug. c. 90

Quod ſancti ſine omni deformitate reſurgent.

Hoc autem in corporibus ſanctorum intelligendum eſt, de quibus conſequenter adjungit: Reſurgent ergo ſanctorum corpora ſine ullo vitio, ſine ulla deformitate, ſicut ſine ulla corruptione, onere, difficultate: in quibus tanta facilitas, quanta felicitas erit: propter quod & ſpiritualia dicta ſunt, cum procul dubio corpora ſint futura, non ſpiritus. Ex his apparet quod una erit ætas omnium reſurgentium, ſcilicet juvenilis: ſtatura vero diverſa, ſcilicet quam quiſque habuerat in juvenili ætate, vel erat habiturus, ſi ante eſt defunctus. Nec de ſubſtantia, de qua hominis caro creatur, aliquid peribit; ſed omnium particularum ante diſperſaram collectione, reintegrabitur naturalis ſubſtantia corporis. Sanctorum quoque corpora ſine omni vitio fulgida ſicut ſol reſurgent, præciſis cunctis deformitatibus, quas hic habuerunt.

Aug. in eodem c. 91.

Mat. 13

An mali tunc habeant, quas hic habuerunt, deformitates.

De reprobis autem quæri ſolet, an cum deformitatibus hic habitis reſurgant. Hoc autem Auguſtinus non aſſerit, ſed dubium relinquit, ita inquiens: Quicumque ab illa perditionis maſſa, quæ per Adam facta eſt, non liberantur per Chriſtum, reſurgent quidem etiam ipſi unuſquiſque cum ſua carne; ſed ut cum Diabolo ejuſque Angelis puniantur. Utrum vero ipſi cum vitiis & deformitatibus ſuorum corporum reſurgant, quæcumque in eis geſtarunt, inquirendo laborare quid opus eſt? Non enim fatigare nos debet incerta eorum habitudo vel pulchritudo, quorum erit certa & ſempiterna damnatio. Ecce non definit, an tunc habeant deformitates, quas hic habuerunt reproborum corpora.

In Ench. cap. 90

Mat. 25.

Digitized by Google

DIST. XLIV. Pars I.

De reſurrectione quantum ad modum, ſive quantum ad qualitatem, & quidditatem reſurgentium.

Solent autem nonnulli percontari, & quærere, &c.

Expoſitio textus.

SUPRA egit Magiſter de reſurrectione, an ſit. Hic determinat quo modo ſit, oſtendendo quid, quo modo & quale reſurgat: & habet hæc pars duas. In prima oſtendit qualia, & quanta corpora reſurgant. In ſecunda determinat de abortivis fœtibus, oſtendens quod in nulla quantitate reſurgent, quia non vixerunt, ibi: *Illud etiam inveſtigari oportet, &c.* Prima pars habet duas. In prima parte determinat quanta, & qualia erunt reſurgentium corpora. In ſecunda determinat, quo modo damnatorum corpora erunt paſſibilia, ibi: *Si vero quæritur de corporibus malorum quo modo.* Prima pars habet duas. In prima determinat, in quanta ſtatura reſurgant. In ſecunda determinat, qualia reſurgant, ibi: *Hoc autem in corporibus ſanctorum.* Prima pars duas habet. In prima determinat, in qua ætate, & ſtatura reſurgent. In ſecunda determinat, qualiter ſtatura corporis debeat reparari, & per quid, ubi determinat quid in quo reſurget, ibi: *Non enim perit Deo terrena materies, &c.* Similiter ſecunda pars in qua agit de qualitate corporum, duas habet. In prima oſtendit quod corpora electorum carebunt omni deformitate. In ſecunda vero de corporibus reproborum relinquit ſub dubio: innuit tamen quod deformitatibus non carebunt, ibi: *De reprobis autem quæri ſolet, &c.* Et ſic tria determinat. Primo quid reſurget ad ſtaturam hominis complendam: ſecundo quid in qua parte reſurgat: & tertio quale, utrum cum deformitatibus, an ſine.

Diviſio.

Non eadem reſurgentibus, &c. Dub. I.

Videtur male dicere, quia duplex eſt quantitas, ſcilicet temporis, & extenſionis. Sed qui habuerunt diverſam quantitatem molis, in diverſa reſurgent: ergo qui diverſam habuerunt ætatem, in diverſa reſurgent. Item impoſſibile eſt quod eſt præteritum non eſſe præteritum: ergo impoſſibile eſt quod aliquis qui habuit annos centum non habuerit centum: ergo impoſſibile eſt quod habeat ſolum tri- B ginta duos annos: ſed in hac ætate reſurrexit Chriſtus: ergo impoſſibile eſt ſenibus in hac ætate reſurgere. Item ſi reſurgentibus computatur ætas, aut ergo ab inſtanti nativitatis, aut reſurrectionis. Si ab inſtanti nativitatis, tunc erunt plus quam centum anni, immo quam mille in aliquibus. Si ab inſtanti reſurrectionis, tunc non habebit unam horam, qui ante habuit triginta annos. Item Dominus nulli detrahet de quantitate molis, ſed addet his qui minus habent; ergo pari ratione de ætate, cum ſenectus ſit venerabilis.

Ad hæc omnia reſpondeo, quod ætas reſurgentium dupliciter poteſt intelligi, aut per comparationem ad prin- C cipium durationis: ſic aſſignatur nobis nunc ſecundum comparationem ab initio noſtri eſſe: & ſic non computatur ætas in reſurgentibu, quia tranſierunt omnem ætatem, & extra ſtatum talem ſunt. Alio modo ætas attenditur ſecundum diſpoſitionem, & valetudinem corporis: & ſic accipitur ætas juvenilis: omnes enim tales, & tanti reſurgent in corpore, quales fuiſſent in ætate juvenili: & ita ætas non nominat durationem, ſed corporis diſpoſitionem: ſic enim Deus tunc creat hominem in eo habitu, & ſtatu in ætate virili, non ratione computationis temporis, ſed habitudinis corporis: & per hæc patent objecta.

Ut

Ut ſignificaret perfectionem virium.
Dub. II.

Videtur male dicere, quoniam ſi femina non eſt vir, nec quantum ad ſexum, nec quantum ad virium perfectionem, quia ſexus femineus atteſtatur infirmitati: ergo videtur quod mulier non reſurgat iſto modo. Item ſicut dicit Philoſophus, femina eſt vir occaſionatus: ergo ſi occaſiones non reſurgunt in natura quantum ad electos nec femina reſurget. Item: In reſurrectione erunt ſicut Angeli Dei, & hoc erit quia corpus conformabitur animæ: ſed in Angelis non eſt diſtinctio ſexus, nec in animabus, ergo, &c. Item ſexus diſtinctio eſt propter generationem: ſed ibi non erit generatio: ergo, &c.

2 de gen. ani. c. 4 & 1 Phyſ. cont. 18

Luc. 20

Resp. Dicendum quod ſicut dicit Auguſtinus de Civitate Dei, aliqui voluerunt dicere, quod ſexus femineus non reſurget propter prædictam auctoritatem Apoſtoli, donec occurramus omnes in virum perfectum, ſed ſicut ipſe dicit, ibi dicitur vir non a ſexu, ſed a virtute, non corporis, ſed mentis, per quem modum mulier facta vir eſt, ſecundum quem modum dicitur in Pſalmo; Beatus vir qui non abiit in conſilio, &c. Quod intelligi etiam poteſt de muliere: & ideo auctoritas iſta non negat reſurrectionem mulierum, ſicut manifeſta ratio confirmat. Quoniam enim ſexus femineus eſt a Deo formatus, qui formavit virilem, quod patet, quia ſine ipſo non eſſet perfectio ſpeciei, & in corporibus noſtris natura ſervabitur, & vitia detrahentur, ſicut viri reſurgent cum ſexu virili non propter generationem, ſed propter perfectionem, & decorem quantum ad electos, ſic feminæ in ſexu femineo: quia tunc a membris illis dedecus, & inhoneſtas per omnia auferetur: & quod excitabat ad libidinem, excitabit ad Dei laudem. Quod ergo primo obiicitur, quod dicit defectum virium, dicendum quod hoc eſt ſolum ſecundum ſtatum præſen-

Aug. de Civit. Dei l. 22 c. 17 tom. 5

Pſal. 1

A tem: ibi autem relinquetur ſexus, & tolletur infirmitas. Quod obiicitur, quod femina eſt vir occaſionatus, dicendum quod eſt loqui de naturæ intentione univerſali, & ſic femina eſt de intentione naturæ, quæ intendit ſalvare ſpeciem. Et eſt loqui de intentione naturæ ſingularis, quæ deſiderat rem facere quanto meliorem, & perfectiorem poteſt; & quod non faciat, hoc eſt præter intentionem propter aliquam occaſionem incidentem, & hoc modo natura de femina faceret virum, ſi poſſet. Sed quia vel eſt defectus in virtute & caliditate vel etiam eſt debilis coagulatio in ſemine, vel non directe recipitur in B matrice; hinc eſt quod mulier generatur, & dicitur vir occaſionatus: tamen quia iſtam occaſionem neceſſe eſt evenire, nec ſine ea poteſt natura ſalvari in eſſe: ideo natura, quæ intendit ſalvare utrumque ſexum, intendit etiam productionem mulieris: & ſic patet illud. Ad illud quod obiicitur, quod erunt ſicut Angeli, dicendum quod non eſt omnimoda ſimilitudo, ſed quantum ad hoc quod erunt immunes ab operibus carnis. Ad illud quod obiicitur, quod non erit generatio, dicendum quod ſicut non erit vis generativa ad uſum generandi, ſed ad perfectionem nominis; ſic etiam erunt membra genitalia ad C perfectionem corporis.

Non eſt autem fas dicere, &c.
Dub. III.

Videtur hoc falſum, quia nanus non habuit, nec habiturus fuit ſufficientem magnitudinem in hac vita; ergo varii boni, quorum corpora ſunt deformia ſic erunt in cœleſti patria. Item: Qui caret manibus, numquam erat habiturus manus; ergo reſurget ſine manibus; ergo poteſt fieri additio membrorum officialium, quia non reſurget ſine manibus. Et ſi hoc multo fortius videtur a parte membrorum conſimilium, ſicut majoris ſtaturæ.

Resp. Dicendum quod ſtatim ex quo

Digitized by Google

quo corpus humanum generatum eſt, ſtatutum eſt, quantum debet eſſe mole, licet nos non percipiamus, quia jam eſt ibi totum eſſe: & hoc eſt eſſe in quantitate virtutis, quæ diſtinguitur contra quantitatem molis, & hoc eſt eſſe ſecundum potentiam virtutis augmentativæ: quantum ergo natura poteſt iſtum augmentare quia nunc parvulus eſt, tantus debet eſſe ratione: & tantus erit mole, niſi impediatur per occaſionem. Secundum hoc intelligendum, quod quantitas rationis in aliquo poteſt deficere a ſtatu competenti ſpeciei, vel ſuperabundare, vel ſufficere. Quod ſufficiat, hoc eſt de integritate naturæ: tunc autem dicitur ſufficere, quando poteſt tantum corpus producere, quantum competit humanæ naturæ, quæ determinatos habet terminos, ſive in parvitate, ſive in magnitudine, inter quos ſtatura Chriſti tenere medium creditur tamquam perfectiſſima; & quamdiu ab illa ſtatura non receditur, ita quod deformitas generetur, dicitur virtus augmentativa, ſive quantitas rationis ſufficiens: & reſurget unuſquiſque ſecundum ſtatum illi quantitati competentem. Si vero receditur ab ea, ita quod deformitas generetur ſive in ſuperfluo, ſive in diminuto, dicendum quod tunc quantitas rationis non fuit perfecta, ſed vitiata: & ideo oportet tunc detrahi, vel addi, non ad naturæ mutationem, ſed potius ad vitioſitatis ablationem: & ſic totum patet, quia Auguſtinus loquitur ſalva integritate, & perfectione naturæ. Unde generaliter intelligere dat, quod quantum ad quantitatem rationis nec fiet additio, nec ſubtractio, niſi fuerit vitii deformatio. Quantum ad quantitatem molis fiet additio in his, in quibus non fuit perducta ad quantitatem rationis, nec oportet quod Dominus adducat materiam aliunde ad perficiendum, ſed poſſibile eſt quod de illo uno totum extrahat: ſicut creditur, quod quinque panes ſine appoſitione in quinque millia hominum multiplicavit per virtutem infinitam. Poteſt tamen eſſe A quod aliunde addat, ut fortaſſe in illis panibus fecit, & utrumque miraculum fuit. Alius tamen modus probabilior videtur.

Sed quemadmodum ſi ſtatua, &c.
Dub. IV.

Videtur iſtud exemplum Auguſtini non valere, quia aliud eſt artificiatum, & aliud ſtatua illa, quæ primo fuit fuſa, & illa quæ poſt fuſa fuit: ergo videtur quod Deus ſic reparat, quod alius fuit homo poſt, quam ante. Ad hoc volunt aliqui dicere, quod B exemplum Auguſtini perfecte conforme eſt quantum ad modum, & identitatem reparationis, & reparati. Quantum ad modum: quia non oportet ſingula ad ſua loca redire. Quantum ad identitatem: quoniam ſicut in ſtatua materia ſubjecta eſt eadem ſemel, & iterum fuſa, ſed forma artificis eſt alia: ſic in corpore reſurrectionis eadem eſt materia, ſed forma carnis, & accidentia generata ſunt alia, ſed tamen homo non eſt alius, quia forma ultimo completiva, & primaria materia ſecundum ſubſtantiam eſt una, & eadem. Unde ſi ſtatua haberet animam, ipſa diceret: Ego ſum revocata, quia haberet eamdem, materiam, & eamdem formam ultimam, C quamvis non haberet intermedias: ſic & in propoſito dicunt ſe habere: quod formæ intermediæ iteratæ, ſunt aliæ: attamen homo idem eſt, maxime ratione formæ, quia tota ratio perſonalitatis venit ex parte animæ. Sed tamen iſtud non ſufficit, pro eo quod reſurrectio dicitur eſſe corporum humanorum magis proprie quam conjunctorum. Si ergo reſurrectio debet eſſe ejuſdem, neceſſe eſt quod corpus humanum ſit idem: ſed numquam eſt idem corpus, niſi ſit eadem caro, ergo oportet quod caro, quæ eſt forma intermedia, ſit eadem: pari ratione & de aliis formis intermediis; & ſi oportet quod caro ſit eadem, oportet quod partes officiales, ut manus,

22 de Civ. Dei c. 19. t. 5 Ench. c. 88 t. 3.

nus, & pes, ſint eadem. Amplius, Job 19. in Job expreſſe dicitur: in carne mea videbo Deum Salvatorem meum: ergo eadem erit caro. Non ergo rectum videbitur exemplum Auguſtini: Et ideo dicendum ad hoc, quod opera Dei non inveniunt perfectam ſimilitudinem in operibus noſtris maxime iſtud: cum ſit ſupra naturam iterare eamdem formam numero: ideo non eſt intelligendum iſtud exemplum adduci niſi ad hoc ſolum, quod ſicut artifex creatus reparat de materia ejuſdem ſtatuæ ſtatuam conſimilem, ita quod non oportet partes ad eadem loca redire: ſic Deus reparat de materia corporis tui corpus, quod non tantum ſimile, ſed idem eſt in ſubſtantia: nec oportet ſingula ad ſingula membra redire, ubi eſt creſcentia, quæ generaret indecentiam, quia quantum ad hoc loquitur Auguſtinus, ut patet in littera.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam hujus partis tria principaliter quæruntur. Primo quæritur, quid reſurgat in corpore humano. Secundo quid in quo membro. Tertio quæritur, qualia reſurgent corpora. Circa primum quæruntur duo. Primo quæritur, quid reſurgat quantum ad indigentiam. Secundo quid reſurgat quantum ad ſuperfluitatem.

QUÆSTIO I.

An humores reſurgent in judicio.

S. Thom. in ſuppl. 3 p. q. 80. art. 3.
Richardus 4. Sent. d. 44. q. 2.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 44. q. 1.
Petr. de Tarant. 4. Sent. diſt. 44. q. 2.

Ad opp. UTRUM humores reſurgent. Et quod non, videtur: quia nihil reſurget, niſi quod eſt de veritate humanæ naturæ: ſed humores non ſunt de veritate humanæ naturæ, quia quotidie mutantur, & reſtaurantur, & deperduntur: ergo, &c.

2. ITEM ſi humor reſurget, & eſt, A de veritate naturæ humanæ: ergo totaliter oportet reſurgere: ergo totus ſanguis, qui exit de homine per phlebotomiam, vel alio modo, reſurget: ſed hoc generaret indecentiam: ergo, &c.

3. ITEM quod non vivit, non debet reſurgere, quia reſurrectio eſt ad vitam: ſed humores non vivunt: ergo & cetera.

4. ITEM nihil debet reſurgere in corpore, quod non habeat aliquem uſum: ſed humores ſunt ad reſtaurationem deperditi, quod non eſt in corpore reſurgente: ergo, &c.

5. ITEM nihil reſurget, niſi quod conſonat qualitati, & naturæ, corpo- B ris reſurgentis: ſed corpus reſurgens erit luminoſum, & impaſſibile: humores autem ſunt fluxibiles, & variabiles: ergo, &c.

CONTRA; Quod eſt de conſtitutione corporis reſurget in illo: ſed humores ſunt hujuſmodi: ergo, &c. Unde Auguſtinus; Corpus conſtat ex membris officialibus, officialia ex ſimilibus, ſimilia ex humoribus, humores ex cibis, cibi ex elementis: ergo immediatius ſe habent humores ad corpus, quam elementa; ſi ergo illa reſurgent, & hi ſimiliter. Fundam. *Aug. de ſpiritu & anima c. 15 t. 3.*

ITEM quod eſt de perfectione corporis, reſurget in illo; ſed humores ſunt hujuſmodi: quia penes hu- C mores diſtinguuntur complexiones; ergo, &c.

ITEM hoc videtur: quia medium, & diſpoſitio uniendi animam corpori reſurget in illo: ſed ſanguis eſt hujuſmodi, & hoc patet auctoritate: Sanguis eorum eſt pro anima. Gloſſa: Aliquid vitale eſt in ſanguine, Deut. 12 & per ipſum maxime anima carni unitur.

ITEM ſi hoc ipſum videtur ratione, quia ſpiritus eſt medium uniendi animam corpori: ſed ſpiritus, ſicut dicunt Philoſophi, ex humoribus generantur. Hoc ipſum patet exemplo: quia nulla læſione facta in corpore, ſi totus ſanguis exiret, ſtatim anima recederet. Si ergo humores ſunt medium, & ratio uni-

Digitized by Google

endi: ergo neceſſe eſt quod reſurgant.

Item ſi non reſurgant, cum hujuſmodi humores impleant corpus, reſurget corpus vacuum, & imperfectum, ac per hoc deforme: ſed hoc eſt indecens in beatis: ergo, &c.

Item in ſacramento altaris convertitur vinum in verum ſanguinem; ſed hoc eſſet impoſſibile, niſi ſanguis reſurrexiſſet in Chriſto: ſed ſi in Chriſto reſurrexit, & in quolibet alio reſurget, ergo, &c.

CONCLUSIO.

Humiditas complexionalis, & humores in judicio reſurgent, quia verus ſanguis reſurrexit in Chriſto in ejus reſurrectione.

Resp. ad Arg. Dicendum quod differunt, ſicut dicunt Philoſophi, humor, & humiditas. Nam humor dicitur prout eſt in venis: humiditas autem prout extra venas dirigitur; & extra venas eſt, & prout ab eis derivatur ad membra. Diſtinguit enim Avicenna inter humorem, & humiditatem; & dicit quod humor dicitur prout eſt in venis; humiditas autem prout a venis derivatur ad membra. Et hoc in triplici ſtatu. Aut in primo egreſſu a venis, & ſic vocatur ros humiditas, ſcilicet, quæ eſt in foraminibus parvarum venarum. Aut prout incipit ultra progredi, & dealbari, & ſic vocatur cambium. Aut prout eſt jam dealbata, & cibans in actu, & ſic vocatur gluten. Hæc autem diſtinctio humiditatis ad duo membra reducitur, ſcilicet ad humiditatem nutrimentalem: & hoc complectitur rorem, & cambium: & complexionalem, & hæc eſt gluten, quæ eſt de complexione membri conſimilis, in quo eſt tertia ſpecies hecticæ, & nutrimentalis, & quia reſpicit ſtatum, & indigentiam, non reſurget, ſed humiditas complexionalis abſque dubio reſurget. Sed quid de humoribus dicemus, cum ſint currentes, & non ſint de ſubſtantia membri, nec de complexione radicali: dicendum quod abſque dubio reſurgent, cum vinum convertatur in ſacramento altaris in ſanguinem, qui effuſus eſt in remiſſionem peccatorum: & iſte eſt ſanguis habens ſpeciem ſanguinis. Unde non video, quo modo verus ſanguis non reſurrexit in Chriſto: & ſi hoc, pari ratione & in quolibet alio; Et præterea numquid venæ remanebunt vacuæ? Et quod hoc ſit verum, quod ſanguis reſurgat, habetur in ſermone S. Ambroſii de martyribus: Dignum, & congruum: & ideo dicendum quod humores reſurgent, & concedendæ ſunt rationes ad hoc. *Ser. 21 de com. Mart. tom. 5.*

1. 2. Ad illud quod obiicitur, quod non ſunt de veritate humanæ naturæ dicendum quod aliquid eſt de veritate naturæ humanæ tripliciter. Aut quantum ad eſſe neceſſarium, ſicut membra principalia. Aut quo ad eſſe integrum, & completum, ut illa quæ faciunt ad corporis perfectionem. Aut quo ad eſſe decorum. Prima neceſſarium eſt reſurgere ſecundum totalitatem. Sed quæ ſecundo, & tertio, congruum eſt reſurgere ſecundum illud ſecundum quod faciunt ad complementum, & decorem: & quia humores ad plenitudinem, & integritatem faciunt, reſurgent in tanta quantitate, quanta corpori competit. Et per hoc patet ſecundum: quia non oportet quod totus ſanguis, quem emittimus per minutionem, reſurgat, ſed quantum congruit. Similiter de carne, quæ fluit, & refluit, judicandum eſt.

3. Ad illud quod obiicitur, quod non vivunt, dicendum quod tripliciter eſt aliquid vivere, aut quia recipit influentiam vitæ, aut quia diſponit ad vitam, aut quia ortum, & conſervationem habet ex actu vitæ. Primo modo vivificatur ſubſtantia corporalis, & caro: ſecundo modo vivit ſpiritus, & humor: & tertio modo capilli, & etiam ungues: & quia omnia iſta connexionem habent cum vita, omnia reſurgent.

4. Ad illud quod obiicitur, quod non habent uſum, dicendum quod fal-

Digitized by Google

falſum eſt, immo habent uſum, ſcilicet ipſum corpus diſponere ad vitam; ſed non habent ulteriorem uſum, ſcilicet reſtaurare; & habent hunc, quia de novo generatur, & hunc ibi non habebunt.

5. Ad illud quod obiicitur, quod congruunt corpori luminoſo & impaſſibili, dicendum quod ſicut caro & os ſecundum ſtatum præſentem non congruunt ſtatui beatitudinis, ſed ſublimabuntur, & ſubtiliabuntur, ſic eſt intelligendum de humoribus, & membris omnibus interioribus.

QUÆSTIO II.

An Capilli & cetera inteſtina reſurgent in judicio.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 80. art. 2
Et 4 Sent. d 44 q. 1 art. 2
Scotus 4 Sent. d. 44 q. 1
Richardus 4. Sent. diſt. 44. q. 1.
Thom. Argent. 4. Sent. d. 44. q. 1. art. 1.
Durand. 4. Sent. d. 44. q. 3.
Franciſcus de Mayr. 4 Sent. d. 44 q. 2
Stephanus Brulef 4. Sent. diſt. 43 q. 3.
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 44 q. 3

Fundam. 2 *Mar.* 14 DE his, quæ ſpectant ad ſuperfluitatem, ut ſunt inteſtina, capilli, & ungues, utrum reſurgant. Et quod inteſtina reſurgant, probatur: quia dicitur quod Razias proiecit illa, deprecans omnipotentem, ut rederet ei.

Item ſi homo ſtetiſſet, ſine alicujus corruptione translatus fuiſſet in immortalitatem: ſed homo conditus fuit cum inteſtinis: ergo illa habuiſſet in gloria; ſed modo illa habebit, quæ habuiſſet; ergo, &c.

Item alia ratio eſt ad hoc, quia ſi non reſurgerent, venter vacuus remaneret: & ſi hoc, imperfectus: ſed ibi nulla eſt imperfectio: ergo, &c.

Luca 21 *Mat.* 10 Item de capillis: Capillus de capite veſtro non peribit. Et iterum: Omnes numerati ſunt.

Item ratione videtur: quia privatio capillorum, & unguium eſt de imperfectione naturæ: ergo habitus eſt de perfectione: ſed omne quod eſt de perfectione naturæ, debet reſurgere: ergo, &c.

A Item capilli ſunt in ornamentum a natura collati: ſed corpora electorum debent reſurgere cum omni ornatu: ergo, &c.

1. Sed Contra: Quod inteſtina non reſurgant, hoc videtur: quia ſunt ad ſuperfluitatis imbutæ receptionem: ſed ibi non erit talis ſuperfluitas: ergo, &c. Ad opp.

2. Item inteſtina aut erunt vacua, aut plena. Si vacua: ergo imperfecta; ſi plena, ergo immunda: cum ergo nullum horum ſtatui gloriæ competat: patet, &c.

3. Item quod nec capilli reſurgant, videtur: quoniam ſunt ex fumoſa ſuperfluitate; ſed ibi non erit ſuperfluitas fumorum: ergo, &c. B

4. Item ratione videtur; quia ſicut folia ſunt in arbore, ſic capilli in capite; ſed fructu ad maturitatem ducto ceſſant folia; ergo & capilli cum jam homo pervenit ad fructum gloriæ.

5. Item hoc poteſt probari, quia non ſunt de veritate naturæ.

6. Item quia deforme eſſet corpus ſi omnes capilli reſurgerent, extenderetur enim nimis longitudo capillorum; & hujus ſignum eſt, quod ſine dolore abſcinduntur; ſed quod non vivit non debet reſurgere, quia reſurrectio eſt ad vitam: ergo, &c.

C

CONCLUSIO.

Ea etiam, quæ de ſuperfluitate ſunt corporis reſurgent, ut capillli & cetera: quia ſunt ad decentiam & ornamentum corporis.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ſicut dictum eſt, reſurget in corpore non tantum quod eſt de ejus neceſſitate, ſed etiam quod eſt de integritate, & de decentia, & pulchritudine quoniam igitur capilli ſunt de decentia, & ungues, hoc patet, quia calvitium eſt imperfectio naturæ, & ideo dico quod reſurgent. Similiter & inteſtina ſunt de naturæ pulchritudine. Unde Auguſtinus: In interioribus *Aug. de Civ. Dei lib. 22 c. 24 t. 5.*

Digitized by Google

bus viſceribus, quæ nullum decus modo videntur habere, ita pulchritudo rationem delectabit, ut omni formæ apparenti, quæ oculis placet, ſecundum mentis judicium præferatur.

1. Ad illud quod obiicitur, quod non habebunt uſum, dicendum quod verum eſt de uſu imperfecto, quem modo habent: ſed perfectum habebunt, qui eſt viſum intelligentiæ objectare in tam pulchra harmonia, in qua laudabit anima ſapientiam conditoris.

2. Ad illud quod obiicitur, aut erunt vacua, aut plena, dicendum quod erunt plena, ſed non ſuperfluitate, ſed nobilibus ſpiritibus, & ſubtilibus, quæ totum corpus reddent agilius.

3. Ad illud quod obiicitur, quod capilli ſunt ex ſuperfluitate, dicendum quod ſuperfluitas eſt triplex. Una reſpectu totius corporis, & ſpeciei, ut eſt ſuperfluitas impuritatis: & hæc non erit ibi. Alia eſt ſuperfluitas reſpectu totius corporis, in quo eſt, ſed non reſpectu alterius propagandi utpote ſemen: & hæc ſimiliter ibi non erit; & hæc eſt ſuperfluitas reſiduitatis. Quædam eſt ſuperfluitas reſpectu unius partis, tamen in altera non eſt ſuperflua, ſed decens, & optime collocata: & talis eſt ſuperfluitas, ex qua ſunt capilli, quia illa materia non eſt neceſſaria ſtomacho: eſt tamen bene collocata in capite, & barba.

4. 5. 6. Ad illud quod obiicitur, quod arbores amittunt folia, dicendum quod ſi arbores deberent ſemper ſuum ſervare decorem ſicut reſurgentes, numquam folia amitterent: ſed non debent eum ſervare ſicut reſurgentes, ideo non eſt ſimile. Ad alia tria ſolvendum, diſtinguo triplicem veritatem naturæ, & vivere ſecundum triplicem differentiam, ut in præcedenti problemate dictum eſt.

ARTICULUS II.

Consequenter quantum ad ſecundum articulum quæritur ſecundo quid in quo reſurgat: & de hoc duo quæruntur. Primo quæritur, quid in quo reſurgat quantum ad totum corpus. Secundo quid in quo quantum ad quodlibet membrum.

A

QUÆSTIO I.

An caro quæ eſt in duobus hominibus, reſurgat in uno ſicut in alio.

S. Thomas in ſuppl. 3 p. q. 80. art. 4.
Richardus 4. Sent. d. 44. q. 4.
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 44 q. 3
Petrus de Tarant. 4 Sent d. 44 q. 4.

Cum caro eſt in duobus hominibus caro, utrum reſurgat caro in primo, vel ſecundo. Et quod in primo, videtur per Auguſtinum, & habetur in littera; Illi animæ in puncto temporis redditur, quæ eam primitus ut ex ea homo fieret, viveret creſceret, animavit.

Fundam. 22 de Civ. Dei c. 20. Et in Enchir. c. 88 tom. 3

B

Item ratione videtur; quia propria forma in propria materia nata eſt fieri; ergo ſi hæc caro eſt propria materia hujus animæ, cui primo eſt unita: ergo ſemper anima appetit ei uniri: ergo ſi non poteſt, fruſtratur ejus appetitus: hoc autem eſt inconveniens: ergo, &c.

Item caro ex unione cum anima diſpoſitionem trahit, ſive ordinationem ad immortalitatem: ergo ſi hæc caro unita eſt cum hac anima, neceſſitatem habet iterum ad unionem cum ipſa: & ſi hoc, cum hoc neceſſitas non patiatur, ut hæc caro ordinetur ad animam aliam, patet, &c.

C

Item ſi non eſt neceſſe reſurgere cum prima: ergo ſi tota caro hominis manducetur, privabitur omnino anima ſuo corpore: & ita dabitur ei aliud corpus: non ergo erit reſurrectio, quia reſurrectio eſt ejuſdem numero.

1. Sed Contra: Coſta fuit in Adam, & Eva: quæro igitur in quo reſurget. Si in Adam: ergo cum tota Eva ſit inde facta, nihil reſurget in Eva. Si non in Adam; ſed in Adam primo fuit coſta; non ergo reſurget in quo primo fuit. *Ad opp.*

2. Item

2. Item homo eſt de ſemine patris, & Chriſtus ex puriſſimis ſanguinibus Virginis: ergo ſi ſemen debet reſurgere in patre, & ſanguis in Virgine, tunc nullus homo generatus reſurget, nec etiam Chriſtus, quod ſi hoc non eſt verum: ergo caro reſurget in eo, in quo ſecundo eſt caro.

2 de Civ. Dei c. 20. Ench. 88. tom. 3

3. Item eſto quod aliquis nutriatur ex carne humana, dicit Auguſtinus quod redit ad primum: eſto quod de illa generet, conſtat quod ſi tunc redit ad primum, nihil remanebit generato, & hoc eſt inconveniens. Quod ſi non redit: ergo non eſt neceſſe quod reſurgat in primo, ſed in ſecundo poteſt.

4. Item quod debeat reſurgere in ſecundo, videtur; quia ab ultimo res denominatur, & a fine. Unde ſtatur in ultimo teſtamento, quod eſt in morte teſtatoris; ergo ſi caro iſta fuit illius hominis finaliter, & poſterius: ergo ad ipſum magis ſpectat: ergo ad ſecundum & poſtremum debet redire, non ad primum.

CONCLUSIO.

Caro, quæ eſt in duobus, in uno ſicut in principio, in alio ſicut in individuo & in toto, reſurget in iſto, non in illo: & ſi in ambobus, ſecundum materiam reſurget in primo: ſi in hoc ſecundum materiam, in alio ſecundum ſpeciem reſurget. Impoſſibile eſt autem quod in pluribus ſit ſecundum ſpeciem.

Resp. ad Arg. Dicendum quod caro quæ eſt in duobus, poteſt eſſe dupliciter, aut ita quod ſit in uno ſicut in principio, in altero ſicut in individuo & toto ſuo, aut in utroque ſicut in individuo. Si ſit in uno ſicut in principio, in alio ſicut in individuo & toto, reſurget in ſecundo, quia non erat in primo ad ipſum, ſed ad alterum ordinata, ſicut fuit coſta in Adam, quia ordinata ad propagationem Evæ, ſic ſemen in patre, quia ordinatum eſt ad propagationem filii; ſic illi ſanguines in B. Virgine, quia ordinati erant ad conceptionem Chriſti. Si autem in utroque ſit ſicut in toto abſoluto, hoc tripliciter poteſt intelligi, aut ita quod ſit in utroque caro ſecundum ſpeciem, aut in utroque ſecundum materiam, aut in uno ſecundum ſpeciem, in altero ſecundum materiam. De primo eſt controverſia. Nam aliqui dicunt, quod caro unius ſecundum ſpeciem, poteſt fieri caro alterius ſecundum ſpeciem, utpote ſi homo de illa nutriatur, & generet: & hoc dicunt, quia omnino eſt tranſmutabilis caro ut alia, ſicut experimento patet. Et ſi quæras in quo reſurget, dicunt quod in illo, in quo majorem, & eſſentialiorem habet ordinationem: & Dominus ſupplet alteri illud, ut verbi gratia; Si de modica parte corporis unius quantum ad carnem ſecundum ſpeciem ſit aliquis generatus, illa reſurget in generato, & Dominus poſt ſupplebit in me quod amiſſum eſt, ſicut in Adam replevit carnem pro coſta. Alia poſitio eſt, quod de carne ſecundum ſpeciem illius homo non poteſt nutriri; nec generari, ſed ſolum de carne ſecundum materiam; & rationem hujus reddunt ex parte actualitatis ipſius, quia tranſubſtantiatio hic converſio eſt: & converſio, & tranſmutatio, ſive tranſubſtantiatio, ſive tranſverſio eſt ex ente in potentia: & quia eſt caro ſecundum ſpeciem, ideo non eſt poſſibilis converti in carnem ſecundum ſpeciem. Sed quoniam hoc non habet ſtabile fundamentum, quia lupus nutritur de carnibus lupi, & aliis animalibus ejuſdem ſpeciei, ut videmus; & iterum, caro ſecundum ſpeciem poteſt fieri non caro, & tunc erit in potentia: ideo rationem fundant ſuper pulverum appetitum, qui plantatus eſt ad illam formam determinate, & ſempiternaliter, qui non patitur ipſam carnem vivificari ab alia anima immortali: & ideo reſpondent, quod illud eſt impoſſibile, quod in primo ſit caro ſecundum ſpeciem unius, & poſtmodum fiat alterius. Sed prima poſitio repugnare videtur reſurrectioni ejuſdem corporis: quia ſi de

Opin. 1.

Opin. 2.

Improb. opinionis

de una parte carnis meæ ſecundum ſpeciem poſſet fieri caro alterius ſecundum ſpeciem: pari ratione & de alia, & ſic de qualibet, & ſic anima perderet ſuam carnem totam; quo modo igitur verum eſt quod dicit Job: In carne mea videbo Deum Salvatorem meum; ſecunda poſitio non habet multum roboris, tum quia videtur inconveniens dicere, quod homo non poſſit nutriri de carne ſecundum ſpeciem, cum ſit apta ad nutriendum, & bene poſſit inde nutriri. Amplius: Nec iſtud eſt multum ſtabile, quod in corpore humano ſit aliquid actu corruptibile, & tamen ſit reſolubile uſque ad elementa, & quod ibi ſit appetitus impediens tranſmutationem. Unde ſanius dici poteſt, quod ſicut reſurrectio eſt per divinam virtutem: ſic ordinatio carnis ad illam animam eſt ſecundum divini decreti diſpoſitionem; quæ quoniam eſt immortalis, facit quod caro ſecundum ſpeciem unius ad carnem ſecundum ſpeciem alterius hominis ſit impoſſibilis. Dicamus ergo quod in utroque ſecundum ſpeciem eſſe omnino eſt impoſſibile, quia tunc eſſet de neceſſaria conſtitutione utriuſque, & neceſſario reſurgeret in utroque; & hoc eſt impoſſibile. Iſtam impoſſibilitatem non dico venire de virtute carnis ſecundum ſpeciem ipſius hominis, quia ſic neceſſario eſt ordinata ad incorruptionem propter appetitum ad animam primam; & ideo non poteſt eſſe corporis alterius animæ principalis materia, quia ſive ſit ibi iſte appetitus, ſive non, ſine calumnia poteſt dici quod hoc venit ex ordinatione divina, quæ carnem hominis ſicut non dimittit perire, ſic nec ejus ſubſtantiam confundi, nec permiſceri. Unde ſicut divina providentia faciebat Adam ab exteriori impaſſibilem: ſic etiam facit carnem ſecundum ſpeciem unius in carnem ſecundum ſpeciem alterius inconvertibilem. Si autem caro ſit in utroque ſecundum materiam, ut quando homo nutritur de carne alterius, dico quod redit ad primum, quia ad utrumque ordinata eſt de congruo: & ſequens ordinatio cum non ſit fortior, non ſolvit præcedentem. Si autem in uno ſit ſecundum ſpeciem, in altero ſecundum materiam, reſurgit in eo, in quo fuit ſecundum ſpeciem, quia ad illum eſſentialiorem ordinationem habet, ſive ſit primus, ſive ſecundus. Unde ſi aliquis nutritur de carnibus alterius ſecundum ſpeciem, talis caro redit ad primum. Si autem generatur de carnibus ſecundum materiam, quia de his quæ ſecundum ſpeciem non poteſt generari, dico quod caro ſtat in ſecundo, & Deus recompenſat primo. Et ratio hujus eſt, quia caro majorem & eſſentialiorem habet ordinationem ad animam in ſecundo. Ex his patent objecta; quia Auguſtinus loquitur in duobus caſibus, ſcilicet quando in primo fuit caro ſecundum ſpeciem: & hoc patet ex verbo ſuo; Ut ex ea homo fieret, &c. Vel etiam quando in duobus eſt ſecundum materiam.

Job 19. Improb. 2 — Determ. Doctr.

3. AD illud ergo quod obiicitur, quod debet denominari ab ultimo, dicendum quod ſequens ordinatio non ſolvit priorem, niſi ſit fortior & quia non eſt fortior, prior manet, maxime quando in primo fuit caro ſecundum ſpeciem, habuit eſſentialiorem ordinationem ad animam, quia caro ſecundum ſpeciem vivificata ab hac anima habuit neceſſariam, & indiſſolubilem ordinationem ad illam animam: & ideo ſicut matrimonium legitime contractum cum aliqua non poteſt ſolvi, ſi illa contrahit de facto cum aliquo; ſic nec caro poteſt ordinationem ad primam carnem perdere. Quid autem ſit caro ſecundum ſpeciem, hoc habet locum in lib. 2. ubi agitur, utrum aliquid tranſeat in veritatem humanæ naturæ, & quæritur Diſt. 30. Reſp. ad ult. ad oppoſit.

QUÆ.

QUÆSTIO II.

An unumquodque membrum reformabitur ex ſua propria materia.

S. *Thom. in ſuppl.* 3 *p. q.* 80 *art.* 5
Richardus 4 *Sent d.* 44 *q.* 5
Steph. Bruleſ. 4. *Sent. d.* 44. *q.* 4.
Petrus de Tarant. 4. *Sent. d.* 44. *q.* 5.

Ad opp. *Enchir.* 88 *tom.* 3. & 22. *de Civit. Dei c.* 19. *tom.* 5.

QUID in quo reſurgat quantum ad membra, utrum ſcilicet materia uniuſcujuslibet membri in ſuo, an differenter in quolibet reſurgat. Et quod non in ſuo, videtur Auguſtinus dicere, & habetur in littera, quod non refert, utrum pars materiæ redeat in ſuum locum, ſicut eſt in fuſione ſtatuæ.

2. ITEM ad hoc eſt ratio oſtenſiva, quia materia illa eſt perfecta obedientia reſpectu Creatoris: ergo ſi ipſa nihil operatur, & creaturæ non facit vim, niſi quod totum reparetur, & debite, ſicut bonus artifex: ergo videtur quod ſine differentia materia unius membri in alio poſſit reſurgere.

3. ITEM alia ratio ad hoc eſt, quia diſpoſitio contrahitur in corpore ad reſurgendum ex unione ad animam: ergo cum quælibet pars toti animæ uniatur quia anima tota eſt in qualibet parte quælibet pars habet indifferentiam ad totum.

4. ITEM ſi neceſſe eſt quod in eodem: ſed eſto quod aliquis habeat nimis magnum caput, tunc neceſſe erit reſurgere in eadem deformitate, quod eſt inconveniens.

Fundam. *Ezec.* 37.

SED CONTRA: Acceſſerunt oſſa ad oſſa, unumquodque ad juncturam ſuam: ergo ſi eſt convenienter ibi ſignata forma reſurrectionis futuræ: patet, &c.

ITEM ratione videtur, quia reſurrectio eſt ejuſdem, ſed ſi manus fieret ex materia pedis, non eſſet ejuſdem: ſic nec alia aliqua pars ſi fieret de alia: & ſic nec totum idem: ergo cum hoc ſit inconveniens: patet, &c.

ITEM reſurrectio eſt ad remunerationem: ſed contingit unum membrum nobilius eſſe altero, & ulterius magis mereri uno, quam altero: ergo ſi debet alicui præjudicari, illa pars materiæ in membro debet reſurgere, quæ prius ibi fuit.

ITEM ſicut ſe habet totum corpus ad animam, ſic oculus ad potentiam viſivam, ut dicit Philoſophus: ſed neceſſe eſt materiam totius corporis aptari huic animæ, ita quod non alii: ergo & materiam potentiæ viſivæ huic, & non alteri: & ſic materia unius membri in hoc membro determinate reſurget.

CONCLUSIO.

B *Membrum unumquodque reformabitur ex ſua propria materia pertinente ad ejus ſubſtantiam: quæ vero eſt de ſuperfluitate, per totum corpus diffundetur.*

RESP. AD ARG. Dicendum quod in hoc membro, ſive in ejus materia eſt aliquid conſiderare, quod eſt de ſubſtantia, & perfectione, aliquid quod eſt de ſuperfluitate, ſicut aliqua membra plus habent de materia, quam conveniens ſit formæ membri. Si primo modo, ſic dico quod unumquodque membrum ex ſua propria materia reformabitur; reformatio enim reſpondet formationi. Unde eadem C & de eodem eſt reformatio ejus, de quo fuit formatio. Si autem quantum ad ſuperfluitatem, dicendum tunc, quod illud materiæ quod modo eſt ſuperfluum in una parte, per totum corpus diſpergetur, ut ſic non abundet unum membrum ab altero, niſi quantum debet.

1. Et ſic loquitur Auguſtinus, quod patet: loquitur enim de ſuper excreſcentia eorum, quæ debent reſurgere.

2. AD illud quod obiicitur, quod materia illa eſt in perfecta obedientia, dicendum quod verum eſt, tamen Creator non vult facere, niſi quod congruit ipſum facere, & congruit, quod unumquodque membrorum fiat de ſua materia. Et quidam red-

Digitized by Google

reddunt de hoc rationem ex parte diverſorum appetituum, qui ſunt in pulvere. Quidquid tamen ſit de hoc, tamen hoc venit ab ordinatione perfecti artificis, ut apparet de eadem materia, & eodem ordine.

3. Ad illud quod obiicitur, quod quælibet pars unitur toti animæ, dicendum quod anima eſt perfectio quantum ad ſubſtantiam, & motor quantum ad potentias: etſi anima non ſit compoſita, immo ſimplex quantum ad ſubſtantiam, habet tamen multitudinem potentiarum, ratione quarum ad diverſa organa comparatur. Quoniam igitur corpus eſt ordinatum ad reſurrectionem in utroque, & in quantum reſpicit animam ut perfectionem, & ut motorem, & quantum ad rationem motoris eſt diſtinctio: ideo diſtincte reſurget materia membrorum in ſuis locis.

4. Ad illud quod ultimo obiicitur, jam patet reſponſio, dico enim quod illud per totum diſpergetur, quod in aliqua parte eſt ſuperfluum: nec illud faciet diverſitatem in corpore, ſed removebit deformitatem: & hoc inlligendum eſt quantum ad corpora electorum. Sic igitur patet, quid in quo reſurgat ſecundum verba B. Auguſtini, quibus magis eſt innitendum, maxime in hac materia, quam etiam rationi. Attamen tam ad primum problema: quam ad ultimum poſſet de facili reſponderi, ſi quis velit ſeminales rationes intueri, in quas ſit reſolutio, quæ in una parte ſalvabuntur reſpectu totius, ſi ſit artifex, qui poſſit educere: & ideo cum Deus hoc operetur, & ſupra naturam quid mirum eſt ſi quantumcumque parum de carne remaneat, totum reficiat? nec umquam poterat a Deo dividi, quin modicum ſufficiat cuilibet: hoc dico ſacundum operationem Dei, non ſecundum operationem naturæ, ſicut alibi melius patet, ſcilicet in ſecundo Libro.

A

ARTICULUS III.

Conſequenter quantum ad tertium articulum, quæritur qualia erunt corpora reſurgentium: & de hoc duo quæruntur. Primo quæritur de qualitate quantum ad electos. Secundo vero quantum ad reprobos.

QUÆSTIO I.

An corpora electorum reſurgent cum deformitatibus.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 81. per tot.
Richardus 4. Sent. diſt. 44. q. 6.
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 44 q. 5
B *Petr. de Tarant. 4. Sent. d. 44. q. 7.*

Utrum corpora electorum reſurgant cum deformitatibus. Et quod non, videtur. Auguſtinus de Civitate Dei 22. Aberit a corporibus electorum omnis deformitas, omnis infirmitas, omniſque tarditas: ergo ſi hæc pertinent ad deformitates, & carebunt his: patet. *Fundam. C. 20. t. 5*

Item nihil reſurget in electis, quod non ſit de decore naturæ, quia ut dicit Auguſtinus, a corporibus electorum vitia detrahentur, & natura ſervabitur: ſed deformitates non ſunt de natura: ergo, &c. Probatio minoris. Super illud: Eramus natura C filii iræ, Gloſſa: Natura vere ac proprie dicitur qualis ſine vitio fuit in primis parentibus: ergo cum deformitates in ea non fuerint: patet, &c. *22 de Civ. Dei c. 17. t. 5. Ench. c. 91. t. 3. Epheſ. 2.*

Item generans tranſmittit in prolem omne illud, quod eſt de veritate naturæ ſuæ, quando generat ſine errore, pro eo quod per naturam generans generat ſibi ſimile: ſed generans habens deformitatem ſine errore naturæ, generat non habentem deformitatem: ergo deformitas non eſt in eo de veritate ſuæ naturæ: ergo ſi hoc ſolum reſurget in electis quod eſt veritate naturæ, deformitates non reſurgent in eis.

Item Anſelmus in libro de veritate dicit, quod veritas eſt rectitudo ſola *Anſ. l. de Verit. c. 12*

Digitized by Google

ſola mente perceptibilis: ergo quod non eſt de rectitudine naturæ, non eſt de veritate naturæ, ſed deformitas non eſt de naturæ rectitudine: ergo non eſt de veritate naturæ: ergo non reſurget in electis.

Ad opp. 1. Contra: Caro contracta a generantibus eſt de veritate humanæ naturæ: ſed gibboſitas, & aliæ multæ deformitates poſſunt a generantibus contrahi: ergo ſunt de veritate humanæ naturæ: ſed omne tale reſurget in electis: ergo, &c.

2. Item de veritate humanæ naturæ ſunt membra non tantum officialia, verum etiam conſimilia: ſed in hujuſmodi deformitatibus eſt aliquid de ſubſtantia membri conſimilis, ſicut patet in gibbo, & eſt aliquid de carnis ſubſtantia: ergo eſt aliquid de veritate humanæ naturæ: ergo, &c.

3. Item quia anima meruit in corpore, debet remunerari in corpore, & in membris, & hoc quia corpus eſt ſibi conjunctum: ſi ergo anima viri juſti meruit in deformationibus, & per deformitates, quas humiliter toleravit: ergo debet in eis remunerari.

4. Item cicatrices, quæ ſunt inductæ in martyribus a violentia, manent in gloria in ſignum meriti & triumphi: ergo pari ratione deformitates, quæ ſunt a natura, in quibus meruit anima noſtra.

CONCLUSIO.

Corpora electorum habentia deformitatem reſurgent cum deformitatibus ſuis quo ad ſubſtantiam, ſed cum pulchritudine.

Resp. ad Arg. Dicendum quod deformitates quædam ſunt qualitativæ, ſicut illæ quæ veniunt ex malo, & inordinato ſitu membrorum. Quædam ſunt quantitivæ, ſicut quando quis habet nimis magnum caput, vel nimis magna membra, ita quod aliis ſunt improportionalia, vel habet gibboſitates, vel talia, in quibus eſt A aliquid de carnis ſubſtantia. Si de primis loquamur, quia non ſunt de veritate humanæ naturæ, immo per errorem omnino contingunt, dicendum quod in electis nullo modo reſurgent. Si de ſecundis loquamur, quia aliquid eſt ibi ſubſtantiæ aliquid vitioſitatis, quod eſt ſubſtantiæ reſurget, quod eſt vitioſitatis auferetur: hoc eſt dicere, quod illius membri materia per alia membra diffundetur quantum ad ſuperfluitatem, ita quod non aliquid peribit, & tamen totum per omnia reducetur ad proportionem. Et ſic patet quod in electis nulla reſurget deformitas: reſurget tamen alicujus deformitatis materia. Et ſic concedendæ ſunt rationes oſtendentes, quod B non reſurgent.

1. 2. Concedendæ nihilominus ſunt duæ ad oppoſitum inductæ, quod illud, quod eſt de ſubſtantia deformitatis reſurget, tamen ſub ratione pulchritudinis.

3. Ad illud quod obiicitur, quod per deformitates meretur anima viri juſti, dicendum quod aliquid mereri eſt dupliciter. Aut quod habet imperfectionem ſecundum ſtatum meriti, non tamen ſecundum ſuam formam, & naturam: aut quod habet imperfectionem ſecundum ſuam naturam, ſicut patet quod meremur per charitatem, cui ineſt imperfectio ſolum C ratione ſtatus: & meremur per fidem, cui ineſt imperfectio ratione formæ. In primo remuneramur per ejus perfectionem. In ſecundo remuneramur per ejus evacuationem, quia non eſt nata fides ſtare cum perfectione completa: per hunc modum in corporalibus oportet intelligi. Unde cum corpus humanum ſtatui perfectionis non repugnet quantum ad naturam, ſed quantum ad ſtatum; deformitas vero quantum ad propriam ſuam rationem repugnat perfectioni: hinc eſt quod corpus debet reſurgere, & reſumi, deformitas vero minime.

4. Ad illud quod obiicitur de cicatricibus, dicendum quod aut cicatrices non reſurgunt, aut ſi reſurgunt, ita facient ad decorem, & gloriam

Digitized by Google

riam animæ quod non minuent pulchritudinem corporis, quia frequenter talia ſigna reddunt corpus magis decorum: quoniam igitur cicatrix poteſt carere turpitudine, ſed deformitas ſemper deformat: ideo non ſic competit deformitas corporibus electorum, ut cicatrix.

QUÆSTIO II.

An damnati reſurgent cum deformitatibus.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 86. art. 1.
Richardus 4 Sent. d 44. q. 6
Thomas Arg. 4. Sent d. 44. q. 1. art. 2.
Steph. Brulef. 4. Sent. diſt. 44. q. 6.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 44. q. 8.

Fundam. *Ench c. 92 tom. 3.*

UTRUM deformitates reſurgent in corporibus damnatorum. Et quod ſic, videtur per Auguſtinum in Enchiridion: Nulla debet eſſe quæſtio de pulchritudine, ubi eſt certitudo de damnatione: ſi ergo certi ſumus, quod reprobi damnabuntur, certi ſumus etiam quod pulchritudine non decorabuntur.

ITEM a corporibus damnatorum non tolletur tarditas, nec paſſibilitas: ergo nec deformitas conſimili ratione. Prima patet, quod paſſibilia erunt damnatorum corpora & gravia: ergo, &c.

ITEM quod deformitates tollentur ab electis, hoc gratiæ eſt: ſed nulla gratia debet fieri damnatis: ergo ab eis deformitates non debent auferri.

ITEM deformitates animarum ab animabus non tolluntur: ergo nec a corporibus ratione conſimili, immo a cauſa, quia deformitas culpæ eſt cauſa deformitatis pœnæ.

ITEM corpus damnatis animabus redditur non propter perfectionem, ſed propter majorem punitionem: ſed deformitas corporis redundat in pœnam animæ: cum ergo non debeat in eis pœna minui, ſed augeri, non debet corpus eorum deformitatibus exui, ſed reindui.

Ad opp. 1. CONTRA: Deformitates in effectu veniunt ex errore virtutis producentis: ſed corpora reſurgentium ſola virtus divina reficiet; ergo ſi illa non poteſt errare, impoſſibile eſt quod habeant deformitatem.

2. ITEM artifex qui effectum cum deformitatibus producit, non dicitur reformator, ſed deformator: ergo ſi Deus corpora damnatorum cum deformitatibus facit reſurgere, non debet dici reformator, ſed deformator: ſed hoc eſt facere ipſi artifici contumeliam, quæ longe debet a Deo relegari: ergo nullo modo cum deformitatibus producit.

3. ITEM optimi eſt optima producere: ſi ergo optimus eſt artifex: ergo optima artificiata producit; ſed ipſe eſt artifex in reſurrectione, & B corpora deformia non ſunt bene facta, nec ordinata; ergo, &c.

4. ITEM eſt ordo partium in toto, & ordo rei ad finem, & primus reſpicit ſapientiam, ſecundus reſpicit bonitatem: ſed Deus cum ſit bonus non poteſt facere rem fine carentem, ſive a fine deordinantem; ergo cum ſit ſumme ſapiens non poteſt rem producere deordinatam quantum ad ordinem, qui eſt partium in toto; ergo nec deformitates.

5. ITEM a damnatis auferetur deformitas, quæ eſt per diminutionem: unde ſi modo caret manu, tunc non carebit manu: ergo pari ratione & C deformitas, quæ eſt ex ſuperfluitate: & ita, ut videtur, omnis deformitas.

CONCLUSIO.

Corpora reproborum reſurgent cum ſua deformitate, ſi jam fuerunt deformia, atque ita confirmabuntur.

RESP. AD ARG. Dicendum quod Auguſtinus in Enchiridion iſtam quæſtionem dimittit inſolutam, quaſi non ſit magnæ utilitatis: attamen cum aſſignat rationem, quare circa hoc non debeat laborari, determinationem quæſtionis nobis innuit. Dum enim dicit, quod non debet nos mole-

leſtare inquiſitio circa pulchritudinem, ubi eſt certitudo circa damnationem: ſi enim ad hoc reſurgant ut damnentur, non ut melioris, ſed pejoris ſint conditionis: manifeſte apparet quod non dabitur eis pulchritudo, quam non habuerunt, nec auferetur deformitas, quam habuerunt. Unde Deus quantum ad eos eſt purus reformator: quia ſecundum eamdem formam reformat, quam eis natura dedit in generatione primaria. In qua reformatione apparet Dei ſapientia, & juſtitia. Sapientia; quia ſcit omnino eodem modo reparare, ſicut ante fecit. Juſtitia, ut ſicut qui meruit in corpore pulchro, remuneretur in ejus pulchritudine; ſic qui in turpi peccavit, in ejus turpitudine cruciari debet, nec debet auferri, ſed potius firmari. Et rationes hoc oſtendentes concedendæ ſunt.

1. Ad illud quod obiicitur primo, quod venit ex errore virtutis, dicendum quod hoc verum eſt in operatione naturæ, quæ producit effectum quanto melius poteſt: ſed non ſic in operatione Dei, qui non reparat ſecundum quod melius poteſt, ſed ſecundum quod meritis ejus melius congruit.

2. Ad illud quod producens effectum deformem eſt deformator, dicendum quod effectus deformiter productus poteſt dupliciter conſiderari, aut abſolute, aut in comparatione. Si abſolute, verum eſt. Si autem in comparatione ad meritum, aut ad præcedentem ſtatum, non eſt verum: & quoniam effectus competit meritis damnatorum, competit nihilominus ſtatui præterito: ideo talis reparatio non eſt deformatio, ſed reformatio, & confirmatio debet dici: & eſt exemplum in artifice; qui picturam Diaboli facit turpem: ipſe enim non dicitur deformator, ſed conformator, quia conformem ſtatui Diabolico picturam facit, quamvis in ſe pictura ſit deformis: ſic etiam in propoſito intelligendum.

3. Ad illud quod obiicitur, quod optimi eſt optima producere, dicendum quod verum eſt in ordine, & corpus deforme optime ordinatur in inferno, ſicut pulchrum in cœlo:

4. Ad illud quod obiicitur de ordine duplici, dicendum quod ordo creaturæ quantum ad finem eſt dupliciter, vel quantum ad finem creatum, vel quantum ad finem ultimum, qui Deus eſt, qui eſt finis univerſalis. Similiter ordo partium eſt dupliciter, ſcilicet partium in toto, & rerum in univerſo: & ſicut creatura non poteſt produci a Deo deordinata a fine ultimo, ita quod illam deordinationem habeat a Deo, ſic nec ab ordinatione, quæ eſt in univerſo: & quamvis deforme corpus ſit deordinatum in ſe, eſt tamen ordinatum in mundo,

5. Ad illud quod obiicitur, quod auferetur deformitas per diminutionem; ergo, &c. Dicendum quod hoc eſt propter perfectam punitionem voluntatis; quæ quoniam omnium membrorum fuit rectrix, & omnia habere voluit, licet non habuerit; ideo in omnibus puniri debet, & torqueri.

Digitized by Google

DISTINCTIO XLIV. PARS II.

Quod non conſumentur corpora quæ tunc ardebunt.

Lib. 22. c. 12 & 24. de Civ. Dei tom. 5.

SI *vero quæritur de corporibus malorum, quo modo in igne ardeant & non conſumantur: Auguſtinus variis exemplis aſtruit, & ſempiternis ignibus ea ardere, & non conſumi illa combuſtione: ſicut animus cujus præſentia corpus vivit, & dolorem pati poteſt, mori autem non poteſt? Hoc enim erit tunc in corporibus damnatorum, quod nunc eſſe ſcimus in animis omnium.*

An dæmones corporali igne crementur.

21 de Civ. Dei c. 10. tom. 5. Apoc. 19.

Quæri etiam ſolet; An dæmones corporali igne ardeant. Ad quod Auguſtinus reſpondens ait; Cur non dicamus quamvis miris, veris tamen modis etiam ſpiritus incorporeos poſſe pœna corporalis ignis affligi, ſi ſpiritus hominum etiam ipſi incorporei, & nunc potuerunt includi corporalibus membris, & tunc poterunt corporum ſuorum vinculis inſolubiliter alligari? Gehenna illa, quæ ſtagnum ignis & ſulphuris dicta eſt, corporeus ignis erit; & cruciabit damnatorum corpora, vel hominum, vel dæmonum, ſed ſolida hominum, aerea dæmonum. Unus enim utriuſque ignis erit, ut veritas ait. De quo igne ſi quæritur qualis, vel ubi ſit, Auguſtinus, ſic reſpondet; Ignis æternus cujuſmodi ſit, & in qua mundi, vel rerum parte futurus ſit, hominem ſcire arbitror neminem, niſi forte cui ſpiritus divinus oſtendit.

Matt. 25. L. 20. c. 16. de Civ. Dei tom. 5.

An animæ ſine corporibus ſentiant ignem corporalem.

Dial. 4. cap. 29. Ibid. paulo poſt. Luc. 16.

Cum autem conſtet animas igne materiali in corporibus cruciandas, quæri ſolet, an interim ante reſurrectionem corporum animæ defunctorum reproborum materiali igne crementur. De hoc Julianus Toletanæ Eccleſiæ Epiſcopus, Gregorii dicta ſecutus, ita ſcripſit; Si viventis hominis incorporeus ſpiritus tenetur in corpore, cur non poſt mortem etiam corporeo igne teneatur? Teneri autem per ignem ſpiritum dicimus, ut in tormento ignis videndo atque ſentiendo puniatur. Quod autem non ſolum videndo, ſed etiam experiendo anima ignis tormentum patiatur, ex Evangelio colligitur, ubi veritatis voce dives mortuus dicitur in inferno ſepultus; cujus anima, quod in igne teneatur, inſinuat, cum Abraham deprecatur, dicens; Mitte Lazarum, ut intingat digitum ſuum in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Dum ergo peccatorem divitem damnatum in ignibus veritas perhibet, quis ſapiens reproborum animas teneri ignibus neget? Præcipue cum humanam animam corporis ſimilitudinem habere doceat Auguſtinus, ita inquiens; Profiteri animam habere poſſe ſimilitudinem corporis & corporalium omnino membrorum quiſquis renuit, poteſt negare animam eſſe, quæ in ſomnis videt, vel ambulare ſe, vel ſedere, vel huc atque illuc greſſu, vel etiam volatu ferri; hoc ſine quadam ſimilitudine corporis non fit, proinde ſi hanc ſimilitudinem etiam apud inferos gerit non corporalem, ſed corpori ſimilem; ita etiam in locis videtur eſſe non corporalibus, ſed corporalium ſimilibus ſive in requie, ſive in doloribus. In Caſſiani etiam voluminibus legitur, quod non ſint otioſæ, neque nihil ſentiant, cum dives ille in inferno ſe flamma cruciari clamet. Unde probatur, animas defunctorum non ſolum ſuis ſenſibus non privari, ſed nec iſtis affectibus, ſcilicet ſpe, triſtitia, gaudio, ac metu carere;

Super Gen. lib. 12. c. 33.

&

Digitized by Google

& ex his, quæ ſibi in illo generali examine reſervantur, aut quædam jam incipere prægustare.

De abortivis fœtibus & monſtris.

Illud etiam inveſtigari oportet, ſi abortivi fœtus, & monſtra reſurgent, & qualia. De quo Auguſtinus ita ait; Occurrit de abortivis fœtibus quæſtio, qui jam nati ſunt in uteris matrum, ſed non ita ut jam poſſint renaſci. Si enim reſurrecturos eos dixerimus, de his, qui jam formati ſunt, tolerari poteſt utcumque quod dicitur. Informes vero quis non proclivius perire arbitratur, ſicut ſemina quæ concepta non fuerunt? Scrupuloſe quidem inter Doctores quæri, ac diſputari poteſt, quando incipit homo in utero vivere, an ſit quædam vita occulta, quæ nondum motibus viventis appareat. Negari enim vixiſſe puerperia, quæ ideo membratim exſecantur, ut eiiciantur ex uteris prægnantium, ne matres etiam, ſi mortua ibi relinquantur, occidant, impudentia nimia videtur. Ex quo autem incipit homo vivere, ex illo utique jam mori poteſt; mortuus vero ubicumque illi potuit mors evenire, quo modo ad reſurrectionem non pertineat, reperire nequeo. Neque enim & monſtra quæ naſcuntur, & vivunt, quantumlibet cito moriantur, aut reſurrectura negabuntur, aut ita reſurrectura credenda ſunt; ſed potius correcta eorum emendataque natura. Abſit enim ut illum bimembrem, quem nuper natum in oriente fratres fideliſſimi, qui eum viderunt, retulerunt, & ſanctus Hieronymus ſcriptum reliquit, ut unum hominem duplicem, ac non potius duos, & quod futurum erat, ſi gemini naſcerentur, reſurrecturos exiſtimemus. Ita & cætera, quæ nimia deformitate monſtra dicuntur, ad humanæ naturæ figuram in reſurrectione revocabuntur.

In Ench. 85. aiten-de. Ibid. c. 87.

De monſtris, ibid. c. 87. De bimembr.

DIST. XLIV. Pars II. A

Determinat quo modo damnatorum corpora erunt paſſibilia.

Si vero quæritur de corporibus malorum, quo modo in igne ardeant, &c.

Expoſitio textus.

Supra determinavit Magiſter, quanta & qualia ſunt reſurgentium corpora. In hac parte determinat quo modo damnatorum corpora ab igne ſunt cremabilia, & tamen ſunt immortalia. Et quoniam ille ignis cremat corpora, cremat dæmones, cremat etiam animas ſeparatas, ideo pars iſta habet tres. In prima determinat, qualiter cruciat corpora. Diviſio. In ſecunda qualiter cruciet dæmones, ibi: *Quæri etiam ſolet an dæmones*. In tertia vero, qualiter cruciet animas, ibi: *Cum autem conſtet, animas*. In ultimo vero capitulo determinat, utrum reſurgant monſtra, ibi: *Neque enim & monſtra*.

Illud etiam inveſtigari oportet ſi abortivi fœtus, & monſtra reſurgent, &c.
Dub. I.

Quæritur hoc de monſtris, & gigantibus, utrum reſurgant. Et quod ſic, videtur: quia nihil debet deperire humanæ naturæ. Item quo modo potuerunt convenire hujuſmodi moles tam magnæ de corporibus hominum, cum nati fuerint ex Adam?

B Resp. Dicendum quod monſtra non reſurgent, pro eo quod non eſt ibi naturæ veritas, ſed potius error: unde ſi ſunt magnitudine gigantes in via, in patria non erunt. Si vero quæras unde habuerint ortum, dicendum quod ſicut narrat Joſephus, dæmones incubi aſſumptis corporibus generant, & dæmon oſtendit mulieri cum qua concubuit, figuram talem hominis maximi: & ideo tum propter ſeminis multiplicationem, tum propter virtutem animalem generatus fuit homo miræ magnitudinis, &

Digitized by Google

& ille poſtmodum alios generavit. A Si quæras, quo modo dæmon generare poteſt, cum ſolus homo generet hominem: ad hoc reſponderi poteſt, quod dæmon prius aſſumpta effigie mulieris ſeipſum ſubiicit viro, & ipſum ſemen ſuſceptum transfundit, & conſervat ſicut novit per aliqua remedia, ne calor, & ſpiritus evaneſcat; ſed hoc totum magis eſt conjecturæ, quam rationis rectæ.

Abſit enim ut illum bimembrem, qui nuper, &c. Dub. II.

Quæritur, quando aliquis eſt in parte bimembris, in parte habet membra diviſa, utrum debeat reſurgere B unus, vel duo, quia qua ratione debet reſurgere unicus, videtur quod duo, & econverſo. Item ſimilis caſus eſt quando eſt hermaphroditus, & natus in utroque ſexu, quæritur in quo debeat reſurgere, quia qua ratione reſurget in uno, & in altero: ergo vel reſurget in neutro, vel in utroque.

Resp. Dicendum quod in monſtro, quod in parte habet duo membra, in parte unum, in parte diſtincta: in parte unita, diſtinguendum eſt, quia aut habet diſtinctionem in membris principalibus, & unionem in non principalibus, & econverſo. Si habet diſtinctionem in membris principali- C bus, ſunt ibi duæ animæ, & tunc reſurgunt duo corpora. Si autem habet unitatem in illis, diſtinctionem in aliis, reſurget unum corpus. Ad illud quod quæritur de hermaphrodito, dicendum quod ſecundum naturam impoſſibile eſt, quod ſit omnino indifferens, ſicut dicunt medici, quamvis diſcerni non poſſit: & ideo debet reſurgere in eo ſexu, qui dominatur per naturam. Si vero quæratur de monſtro, quod partim eſt homo, partim eſt beſtia, dicendum quod ſi partes principales ſunt hominis, ſi vixit, habuit animam humanam, & ideo ordinatum eſt ad reſurrectionem, & reſurget homo ſecundum totum.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam hujus partis quæritur de paſſibilitate damnatorum. Quæritur igitur qualiter patiantur. Et circa hoc tria quæruntur. Primo quæritur de punitione, ſi eſt. Secundo quæritur, quid eſt. Tertio qualiter agit. Circa primum quæruntur duo. Primo quæritur, utrum infernus ſit. Secundo ubi ſit.

QUÆSTIO I.

An infernus ſit ponendus.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 97. art. 1.
Richardus 4. Sent. diſt. 44. art. 2.
Steph. Brulef. 4 Sent. d. 44 q. 7
Petr. de Tarant. 4. Sent. d. 44. q. 12.

UTRUM ſit ponere cruciatum æternum, quem vocamus infernum. Et quod non, videtur: Juxta menſuram peccati erit & plagarum modus: ſed nullus peccat æternaliter: ergo nullus cruciatur æternaliter. *Ad opp. Deut. 25.*

2. Item: Congregabuntur congregatione unius faſcis, & poſt multos dies viſitabuntur: ſed congregatio malorum eſt in die judicii, ſecundum quod dicitur: ergo viſitatio erit poſt judicium: ſed non erit ad intenſionem ſupplicii: ergo erit ad liberationem: ergo non cruciabuntur æternaliter. *Iſai. 24.* *Mat. 25.*

3. Item hoc ipſum videtur per novum Teſtamentum: Qua menſura menſi fueritis, eadem remetietur vobis: conſtat illud eſſe dictum quantum ad peccati punitionem: ſed omnis peccati menſura finita eſt, cum ſit a virtute finita; ergo punitio peccati finita eſt: ergo nullus cruciatus eſt æternus. *Mat. 7*

4. Item: Miſericordia ſuperexaltat judicium: ergo magis miſericors eſt Deus quam juſtus in effectu: ergo ſi æternaliter punire hoc eſt ſummæ ſeveritatis, impoſſibile eſt quod Deus æternaliter puniat. *Jacob. 2.*

5. Item hoc ipſum videtur ratione:

rie: quia ad hoc quod judicium ſit juſtum, requiritur juſtus ordo, juſta cauſa, & juſtus animus. Juſtus autem animus dicitur, qui punit non libidine vindictæ, ſed propter aliquod bonum: ergo Deus non intendit vindictam, ſed potius correctionem. Si ergo intentio divina non fruſtratur, homo aliquando corrigitur dum a Deo punitur; ſed cum correctus eſt, non indiget amplius puniri: ergo neceſſe eſt ipſam pœnam terminari.

6. Item ſummæ miſericordiæ eſt a ſumma miſeria liberare: ſed ſumma miſeriarum eſt pœna debita damnatis: ergo Deus ab illa liberat; ergo nullum æternaliter cruciat: ergo non eſt ponere cruciatum æternum, ac per hoc nec infernum.

Fundam. Iſa. ult. Contra: Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur: ergo æternaliter cruciabuntur in infinitum: ergo eſt ponere infernum cruciatum æternum.

Item: Ite maledicti in ignem æternum: ignem autem æternum vocamus æternum ſupplicium: ergo, &c.

Mat. 25 Item ratione videtur: quia ſi de duobus contrariis eſt reperire alterum extremorum, & medium, neceſſe eſt ponere alterum extremum. Hoc enim eſt radix, & via ſtabiliendi contraria apud Philoſophos: ſed eſt ponere perfectam, & æternam beatitudinem in patria; & medium ſtatum in via inter beatitudinem, & perfectam & æternam miſeriam: ergo eſt ponere perfectam miſeriam, & æternam poſt hanc vitam: hanc autem dicimus infernum: ergo, &c.

Item peccatum opponitur merito juſtitiæ: ſed merito debetur gloria æterna, ſecundum quod dicitur; Ergo & peccato pœna æterna per locum a commutata proportione, ſive per conſequentiam in ipſo. Quia ſicut ſe habet meritum ad præmium, ita demeritum ad ſupplicium. Et iterum: Si oppoſitum in oppoſito, & propoſitum in propoſito.

Item qui peccat mortaliter, præponit bonum commutabile bono æterno & infinito, ergo contemnit, A & offendit bonum infinitum; ſed tanta eſt offenſa, quantum eſt eis qui offenditur: ergo cum ipſe ſit infinitus, offenſa debet judicari infinita. Cum igitur pœna debeat proportionari offenſæ, neceſſe eſt quod peccato mortali reddatur pœna infinita: ſed non poteſt reddi infinita intenſione, ſed ſolum duratione: ergo, &c.

Item ſicut Deus eſt ſumme miſericors, ita eſt ſumme juſtus: ſicut ergo ſumme miſericordis eſt ſumme miſereri, & miſericordiam ſuam ſumme manifeſtare per effectum: ſic & ſumme juſti eſt ſumme punire, & ſuam juſtitiam manifeſtare per effectum. Si ergo infinita juſtitia non poteſt manifeſtari B niſi per effectum infinitum, videtur quod aliquibus peccatoribus reddi debeat cruciatus infinitus: ſed non poteſt eſſe cruciatus immenſus: ergo neceſſe eſt eſſe cruciatum æternum; hanc autem dicimus infernum; ergo, &c.

CONCLUSIO.

Infernum ponere, & cruciatum æternum pertinet ad complementum univerſi, & ad juſtum judicium divinum.

Resp. ad Arg. Ad prædictorum intelligentiam eſt notandum, quod C aliqui negaverunt infernum eſſe, pro eo quod dixerunt nullum cruciatum eſſe poſt hanc vitam. Et iſtorum errorem convincit ratio recta, quæ dictat, quod malum non debet remanere impunitum. Si ergo multi peccant in hac vita, qui in hac vita non cruciantur, immo gaudent, & lætantur; ergo neceſſe eſt eos poſt hanc vitam cruciari, aut deſtruere ordinem univerſi, aut divinam juſtitiam negligentem, & remiſſam eſſe circa punitionem peccati. Alii vero negaverunt infernum eſſe, pro eo quod negaverunt impios æternaliter cruciari, quamvis eis poſt hanc vitam aliquis maneat cruciatus. Dixerunt enim quod divina miſericordia hoc non poteſt ſuſtinere, quod crea- Opinio 1 Improb. Opinio 2

tura ſua, quam non odit, ſed diligit, æternaliter ſit in pœnis; cum ipſe non delectetur in punitione noſtra, nec ſatietur cruciatibus noſtris; nec aliquid obſiſtat, quin bene poſſit eos, qui puniuntur, ſine aliquo præjudicio liberare a pœnis. Et ſi aliquando Scriptura comminatur peccatoribus pœnam æternam, hoc dicunt non eſſe dictum ſecundum veritatem impletionis, vel promiſſionis, ſed ſecundum terrorem comminationis, quia intendit Deus malos liberare a peccatis. Iſte autem error Origenis fuit, & ſuorum ſequacium, qui tanto eſt immanior, quanto videtur eſſe mitior, & miſericordior, pro eo quod divinam juſtitiam blaſphemat, dum eam diminuit, dum tantum dat miſericordiæ, quod non relinquit locum juſtitiæ. Secundo vero, quia ſpem noſtram evacuat. Si enim Scriptura ſupplicium peccatoribus comminatur non ſecundum veritatem, ſed ut deterreat, quid cauſæ eſt, cur etiam non intelligamus præmia promittere non ſecundum veritatem, ſed ut ad opus juſtitiæ alliciat? ac per hoc Scriptura tota, & fides noſtra vana, & vacua, & frivola poterit judicari. Et ideo eſt tertia poſitio rationabilis, & fidelis, quod ſit ponere cruciatum æternum; & hoc manifeſte dicit divina Scriptura, confirmat fides, & concordat ratio recta; & quod Scriptura dicat, & quod fides conſentiat, hoc planum eſt ex objectis. Quod etiam ratio concordat, hoc patet, quia hoc dictat per modum congruitatis, & per modum neceſſitatis. Cruciatum enim æternum ponere facit ad complementum univerſi, & juſtum judicium Dei. Prima eſt ratio congruitatis, ſecunda neceſſitatis. Congruum enim eſt, ut pulchritudo univerſi decoretur quibuſdam antithetis; ut ſicut bonis redduntur bona æterna, ita & malis æterna ſupplicia. Neceſſarium eſt etiam ad ſervandum ordinem juſtitiæ, ut unicuique reddatur ſecundum merita ſua, cum ventum fuerit ad judicium. Peccator autem cum peccat,

Improb.

Veritas fidei.

A peccat contra bonum æternum, & infinitum; & ex hoc dignus eſt cruciatu æterno. Dum in peccato perſeverat, peccat in ſuo æterno, id eſt peccandi propoſito eterno. Et dum deceſſerit, non eſt amplius locus meriti, ac per hoc non remiſſionis peccati, ideo ſemper eſt culpa; & quia culpa ordinatur ad pœnam, ſemper debet eſſe in pœna. Quia igitur peccat in bonum æternum, ideo cruciatu æterno eſt dignus; ſed quia in ſuo æterno, ideo cruciatum æternum aſſequitur. Et iſta eſt una ratio completa, quæ colligitur ex Gregorio, & Auguſtino. Gregorius enim dicit, quod ideo peccator æternaliter cruciandus B eſt, quia peccat in ſuo æterno. Auguſtinus vero dicit, quod ideo æternaliter punitur, quia peccavit contra bonum æternum. Et quod iſtud ſit juſtum, oſtendit per hoc exemplum; In humanis judiciis, & legibus, ubi dicitur quod peccans contra rempublicam aliquo grandi crimine morte moritur, non quia mortem, vel horam, qua occiditur, ejus ſupplicium leges eſſe æſtiment, cum ſit hora perbrevis, ſed quia eum in ſempiternum auferunt a ſocietate viventium. Sic igitur concedendæ ſunt rationes oſtendentes infernum eſſe.

4 Dial. cap. 44

1. Ad illud quod obiicitur, de commenſuratione pœnæ, & culpæ, C dicendum quod in pœna duo ſunt, ſcilicet duratio, & intenſio: & intenſio reſpondet intenſioni libidinis; duratio vero durationi peccati. Et quia peccatum quamvis ſit finitum, tamen durat in infinitum, ideo punitur pœna finita, accerbitate, ſed tamen infinita duratione.

2. Ad illud quod obiicitur, de viſitatione & congregatione, dicendum quod eſt loqui de congregatione dupliciter, aut de congregatione in fieri, aut in facto eſſe. Si in fieri, ſic quotidie congregantur quantum ad animas. Si in facto eſſe, ſic congregabuntur in judicio quantum ad animas, & corpora: & de prima congregatione loquitur ad Iſajas; Poſt quam eſt viſitatio in judicio ad incre-

Iſa. 24

Digitized by Google

crementum pęnæ; de ſecunda vero A eſt ſermo in Matthæo: Poſt quam non eſt viſitatio, ſed æterna damnatio.

3. Ad illud quod obiicitur de menſura retributionis, dicendum quod ſecundum quod dicit Auguſtinus, iſtud intelligitur non quantum ad commenſurationem in quantitate, ſed quantum ad ſimilitudinem in qualitate, ut qui male fecerunt, male recipiant. Vel poteſt dici, quod hoc intelligitur quantum ad comparationem proportionalitatis, non quantum ad æqualitatem proportionis, ut magnæ pœna reſpondeat magnæ culpæ, non quod præciſe ſit tanta pœna, quanta culpa. Vel dicendum, ſicut prius dictum eſt, quod hoc intelligitur quan- B tum ad acerbitatem.

4. Ad illud quod obiicitur, quod miſericordia ſuperexaltat judicium, *Iac. 2.* dicendum quod illud eſt verum, quando eſt tempus miſericordiæ, utputa in præſenti, in futuro autem erit tempus juſtitiæ, juxta illud: Cum accepero tempus: ego juſtitias judicabo. *Pſ. 74.* Aliter poteſt dici, quod intelligitur de miſericordiæ merito, per quam quis meretur evadere ſeveritatem divinæ juſtitiæ.

5. Ad illud quod obiicitur, quod juſtus animus non punit amore vindictæ, dicendum quod Deus punit amore juſtitiæ, non vindictæ: & quamvis non puniat ad correctionem, punit tamen ad juſtitiæ manifeſtationem C Aliter enim ſunt puniendi corrigibiles, aliter incorrigibiles. Si quando tamen legatur, quod Deus ulciſcitur ſe de ſuis inimicis, & vindicat ſe de eis, hoc non eſt in præjudicium juſtitiæ; quia cum ipſe ſit juſtitia, vendicare ſe non eſt aliud, quam ſervare juſtitiam: hoc autem in homine contingit, qui non eſt juſtus: ideo non debet appetere vindicare ſe.

6. Ad illud quod obiicitur, ultimo, quod ſumme miſericordis eſt ſumme miſereri, dicendum quod ſicut Deus eſt ſumme miſericors, ita etiam decet ut ſit ſumme juſtus: & ideo effectus ſummæ miſericordiæ non excludit effectum juſtitiæ: & propter hoc Deus duo tempora ſibi diſtinxit, vel conſtituit. Unum in quo oſtenderet miſericordiæ ſuæ infinitatem, tradendo unigenitum filium ſuum pro omnibus inimicis ſuis, & parcendo omnibus ad ſe redire volentibus. Aliud in quo oſtenderet juſtitiæ ſuæ immenſitatem; & hoc eſt tempus, quod deputatum eſt æternis cruciatibus.

QUÆSTIO II.

An infernus ſit ſub terra.

S. Thomas in ſuppl. 3 p. q. 97. art. 7.
Richardus 4. Sent. d. 44. art. 2. q. 2.
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 44 q. 8
Petrus de Tarant. 4 Sent d. 44 q. 12.

Ubi ſit infernus. Et quod ſit ſub terra, videtur: Primo per ſymbolum, ubi dicitur: *Deſcendit ad inferos*, &c. Cum enim deſcendere dicat motum ad illud, quod deorſum eſt, & ipſe erat in terra; ergo infernus eſt ſub terra. *Fundam.*

Item hoc oſtenditur per Scripturam: *Iſa. 14.* Infernus ſubtus conturbatus eſt.

Item hoc oſtenditur per denominationem, quia ut dicit Gregorius: *Li. 4 dial c. 42.* Infernus dicitur, quia infra jacet, quod enim eſt terra ad cœlum, hoc eſt infernus ad terram.

Item hoc videtur per rationem: quia quanto corpus eſt nobilis, tanto locus debetur ei nobilior: ſi ergo nobiliſſimis corporibus, utpote glorioſis, debetur locus ſupremus, ſcilicet empyreum; ergo reſtat ut corporibus ignobilibus, utpote corporibus damnatorum, debeatur locus infimus: hic autem eſt ſub terra: ergo, &c.

Item locus debet per concordantiam reſpondere ſtatui: ſed ſtatus viæ eſt medius inter pęnam, & gloriam: ergo & locus debet eſſe medius: ergo cum ſit inferior loco beatorum, debet eſſe ſuperior loco damnatorum.

1. Conrta: Auguſtinus ſuper Geneſim ad litteram lib. 22. Sub terris dicuntur eſſę inferi, vel creduntur, quia congruenter in ſpiritu per illas corporalium rerum ſimilitudines ſic demonſtratur: ergo videtur ſecundum *Ad opp. Ca. 33 l. 3*

 hoc,

hoc quod infernus non ſit ſub terra A ſed quod apparet eſſe ſub terra.

2. Item idem volens rationem nominis aſſignare dicit: Inferi eo quod infra ſunt, appellantur Latine. Sicut autem ſecundum corpus, ſi ponderis ſui ordinem teneat, inferiora ſunt omnia graviora, ita ſecundum ſpiritum inferiora ſunt omnia triſtiora: ergo ſi triſtari non dicit inferioritatem ſecundum ſitum, ſed potius ſecundum ſpiritum, videtur quod infernus non ſit inferius ſecundum ſitum, ſed ſecundum effectum. *Ibid. c. 34*

3. Item locus debet proportionari ponderi trahenti ad locum, alioquin pondus numquam traheret, niſi haberet cum loco ſimilitudinem, ſed pondus trahens ad infernum eſt peccatum, & hoc eſt quid ſpirituale, non corporale: ergo & locus debet habere ſitum ſpiritualem, non corporalem: ergo non eſt ſub terra.

4. Item multo plures ſunt damnati, quam electi, ſed cœlum erit plenum electis, ſecundum quod dicitur: Ut impleatur domus diſcumbentibus: ergo neceſſe eſt quod damnati habeant majorem locum, quam ſit locus cœli, cum ſint multo plures: ergo cum infernus complectatur omnes damnatos, neceſſe eſt quod ſit tantæ amplitudinis, ut cælum: ergo impoſſibile eſt quod ſit ſub terra. *Marc. 12*

5. Item ordo partium in majori mundo debet reſpondere ordini partium in minori mundo: ſed nobiliſſima pars hominis eſt in medio, utpoteſt cor: ergo ſi medium terræ eſt medium mundi, ille locus erit nobiliſſimus; ergo in illo loco debet ſituari nobiliſſima pars mundi: non ergo peccatores; ergo ſi ſunt in inferno, infernus non eſt ſub terra, vel in medio terræ.

CONCLUSIO.

Poſſumus ponere infernum locum ſubtus terram habentem ſitum, ut ſonare videtur dicere Scriptura.

Resp. ad Arg. Dicendum quod quamvis temerarium videatur iſtam quæſtione determinare, pro eo quod Auguſtino arbitratus eſt eam neminem ſcire, ſecundum quod dicitur in littera; ſed opinatus eſt infernum non eſſe locum corporalem, ſed ſpiritualem, ſecundum quod dicitur in libro 12. ſuper Geneſim ad litteram; attamen non eſt præſumptuoſum modernis aliquid ſuper hoc dicere, cum Gregorius expreſſe dicat in lib. 4. Dialogorum, infernum eſſe locum corporalem ſe non ambigere: & aſtruit etiam per auctoritatem Scripturæ infernum ſub terra eſſe, tum ex illo quod dicitur in Pſalmis. Eruiſti animam meam ex inferno inferiori: tum B ex illo, quod dicitur in Apocalypſi: Non eſt aliquis inventus in cœlo, nec in terra, nec ſubtus terram, &c. & ideo ipſius auctoritati innitendo, dicere poſſumus infernum locum eſſe corporeum ſub terra habentem ſitum. Et huic concordat Scriptura, concordat denominatio, concordat & ratio. Sicut enim ſtatus damnatorum perfecta diſtantia diſtat a ſtatu beatorum, ita & locus a loco. Et ſicut ſtatui beatitudinis debetur locus ſupremus, ita & ſtatui miſeriæ locus infimus, etiam ſecundum corpus. *Li. 20. c. 15 de Civ. Dei c. 5.* *Cap 33. tom. 3* *Pſ. 85.* *Apoc. 5*

1. 2. Ad illud quod obiicitur id contrarium, dicendum quod Auguſtinus non dixit hoc aſſerendo, ſed ratiocinando, & conjecturando: unde C & illud retractavit in libro Retractationem ſecundo, dicens: Magis mihi videtur dicere debuiſſe de inferis quod ſub terra ſint, quam rationem reddidiſſe, cur ſub terris eſſe creduntur, quaſi non ita ſit. *2 Retract. c. 24 t. 1.*

3. Ad illud quod obiicitur ſecundo de pondere peccati, dicendum quod eſt ordo juſtitiæ, & ordo naturæ. Peccatum autem trahit deorſum non ſecundum ordinem naturæ, cum non habeat conformitatem ad illum, ſed ſecundum ordinem juſtitiæ: quia peccatum cum ſit viliſſimum, diſponit hominem ad locum viliſſimum, & infimum.

4. Ad illud quod obiicitur, quod cœlum plenum eſt electis, dicendum quod

quod hoc non intelligitur de plenitudine coanguſtationis, ſed plenitudine pulchritudinis, quia dicimus cœlum plenum ſtellis, & mare piſcibus, & mundum hominibus. Si autem quæras imaginationem qualiter capiatur iſtud, quod tanta hominum multitudo ſub terra ſit, dici poteſt, quod omnes homines, qui nunc ſunt, vix caperent milleſimam partem terræ, ſi ſimul eſſent. Si ergo omnes homines, qui fuerunt ab initio uſque in finem, vix excedunt homines qui nunc ſunt in milleſima proportione, omnes homines vix occuparent ſuperficiem terræ. Si ergo concavitas majoris eſt capacitatis, quam ſit ſuperficies, multo magis poterunt capi in concavitatibus terræ: quæ quamvis nobis non appareant, tamen multæ ſunt, ſicut oſtendunt decurſus aquarum de montibus, & concuſſiones terræ motuum: & infernus creditur eſſe maximæ concavitatis: ac per hoc & magnæ capacitatis.

5. Ad illud quod ultimo obiicitur de ordine, vel de ſitu in partibus hominis, voluerunt aliqui dicere, quod illud quod eſt cor in corpore hominis, hoc eſt corpus ſolis in medio mundi: & ſecundum iſtam viam terra non judicatur media eſſe, ſed magis extremum, & extremum infimum. Aliter poteſt dici, quod non eſt ſimile, quod cum univerſum ſit orbiculare, & circumferentia ſit ejuſdem naturæ, pro eo quod extremum tenet rationem inferioris, ideo medium tenet rationem infimi. In homine autem non ſic, quia una extremitas, ut caput, dicitur eſſe ſuperius: alia, ut pedes, dicitur eſſe inferius: & ideo mediocritas nec inferius, nec ſuperius eſt; ſed habet influentiam ad utrumque: ideo nobilis pars debet ſituari in homine in medio: non ſic in univerſo, ſed potius in extremo.

ARTICULUS II.

Conſequenter quantum ad ſecundum articulum quæritur de quidditate pœnæ infernalis. Et circa hoc duo quæruntur. Primo quæritur, utrum affligens in illa pęna ſit ignis verus. Secundo, utrum ſit ignis ſolus.

QUÆSTIO I.

An ignis inferni ſit verus ignis.

S. Thom. in ſuppl. 3 p. q. 97 art. 5
Richardus 4 Sent d. 44 art. 2 q. 3
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 44. q. 9.
Petr. de Tarant. 4. Sent. diſt. 44. q. 13.

Utrum affligens in inferno ſit ignis verus habens formam, & naturam, & ſpeciem ignis. Et quod non, videtur: Damaſcenus in fine libri ſui. Tradentur diabolus, & impii in ignem æternum non materialem, qualis apud nos eſt, ſed qualem Deus novit: ergo videtur, quod non habeat naturam ignis noſtri. *Ad opp.*

2. Item ratione videtur: quia extinguibile, & extinguibile differunt ſicut corruptibile, & incorruptibile, ſed corruptibile, & incorruptibile variant rem per eſſentiam, cum materialiter, vel naturaliter ibi ſit, non per gratiam, ſi ergo ignis infernalis eſt inextinguibilis, apud nos eſt extinguibilis: ergo non ſunt ejuſdem naturæ, & ſpeciei. *10 Met. cont. 26*

3. Item lux non accidit igni, imo eſt de ignis ſubſtantia, & conſequitur ignem in omni materia, in qua ſalvatur ſpecies ignis: ſed ignis infernalis caret luce, ſecundum quod dicitur; Nonne lux impii extinguetur; & ſicut melius patebit infra, cum dicuntur impii proiici in tenebras exteriores. *Job. 18* *Diſt. ult. art. 1 q. 8*

4. Item operatio conſequitur formam & ſpeciem: ergo quæ habent diverſam operationem, ſunt diverſa ſecundum formam; ſed ignis iſte, & infernalis diverſam habent operationem, quia iſte conſumit agendo; & in

Digitized by Google

& in ſuam naturam convertit, ille vero minime: ergo, &c.

5. Item ſpirituale, & corporale differunt non tantum ſecundum ſpeciem, verum etiam ſecundum genus: ſed ignis iſte corporalis eſt, ignis vero infernalis ſpiritualis, ut dicit Auguſt. ſuper Geneſim ad litteram: Eſt prorſus inferior ſubſtantia: ſed eam ſpiritualem, non corporalem arbitror: ergo videtur quod non tantum ſpecie, verum etiam genere ab iſto igne differat.

Aug. 12 ſuper Gen. c. 33 tom. 3

Contra: per Gregorium: Ignem infernalem corporalem eſſe non ambigo, cum dicatur: Ite maledicti in ignem æternum. Sed omnis aqua materialis, ſeu naturalis omni aquæ corporali eſt eadem ſpecie: & natura: ergo omnis ignis ſimiliter omni igni.

Fundam. 4 Dial. c. 29

Item ſimiliter Baſilius dicit in Hexameron exponens illud Pſalmi: Vox Domini intercidentis flammam ignis: quod ignis materialis cedet ad punitionem damnatorum, quantum ad id quod habet ardoris. Si ergo ignis ſpecies eſt, eatenus non mutabitur: ergo iſte ignis aptus eſt ad puniendum reprobos: ergo videtur quod iſte, & ille ſint ejuſdem naturæ, & ſpeciei.

Pſ. 28

Item omne corpus aut eſt mixtum, aut ſimplex: ſed ſi ignis infernalis eſt corpus mixtum: ergo non eſt tantæ caliditatis, ac per hoc nec tantæ actionis. Si ſimplex: ſed omne corpus ſimplex, aut eſt unum de quatuor elementis, aut eſt quinta eſſentia: ergo cum ille ignis non ſit quinta eſſentia, cum ſit infra terram, & ſi maxime repugnans bonæ diſpoſitioni: ergo eſt aliquid elementorum quatuor: ſed non terra, nec aqua, nec aer: ergo eſt ignis.

Item iſte ignis eſt calidiſſimum corpus, ſicut dicitur, & verum eſt: ergo cum infernalis ignis ſit calidiſſimus, & quod per ſuperabundantiam dicitur, convenit uni ſoli ſpeciei vel individuo; ergo ignis ille eſt ejuſdem ſpeciei cum iſto.

Item: Per quæ peccat quis, per

A

hæc & torquetur. Si ergo per corpus, & per ea quæ ſunt de compoſitione noſtri corporis peccamus: ergo per eadem in ſpecie, & natura debemus puniri: ergo videtur quod ignis qui eſt de compoſitione corporum, & qui eſt afflictivus in inferno, ſit idem ſecundum ſpeciem.

CONCLUSIO.

Ignis inferni eſt corporeus, & forte ejuſdem naturæ ſubſtantialis cum igne elementari, licet diverſæ ſit proprietatis.

Resp. ad Arg. Dicendum quod

B

quamvis ad hanc quæſtionem videatur temerarium reſpondere, quia Scriptura eam non determinat: nec Doctor præcipuus Auguſtinus eam explicat, ſed magis relinquat inſolutam, dicens quod nulli manifeſtum eſt cujuſmodi ſit ille ignis, niſi ei, cui divinus Spiritus oſtendit: & amplius opinari videtur quod ille ignis ſit ſpiritualis, non corporalis: tamen ſatis poſſumus pro certo habere per DD. poſteriores, utpote per beatum Gregorium, cui multa divinus Spiritus revelavit, quod ignis infernalis ſit corporalis. Sed utrum ille ignis ſit elementaris, ſive ejuſdem ſpeciei cum igne, qui apud nos eſt, hoc non

12 de Gen. c. 33 & 34 tom. 3

4 Dialog. c. 29.

C

ita poteſt pro conſtanti a quocumque determinari. Attamen ſi quis non adducat fortiores rationes, quam quæ adductæ ſunt, non compellimur ponere ignem infernalem eſſe diverſæ naturæ, & ſpeciei ab igne, qui apud nos eſt, ſi proprie velimus ſpeciem appellare formam ſubſtantialem, & ſpecificativam, ſecundum quod dicitur, quod omnis aqua ſimilis eſt omni aquæ in ſpecie. Et huic opinioni ſatis videtur conſonare Aug. de Civ. Dei, ubi inquit: Quo modo iſte ignis vere habeat naturam ignis: & tamen non conſumat corpus, in quo agit, &c. Si tamen loquamur de proprietatibus accidentalibus, quæ non variant ſpeciem, ſed operationem: ille ignis habet diverſas proprietates ab iſto:

Li. 21. c. 11 de Civ. Dei tom. 5

Digitized by Google

Li. 21 c. 9 de civ. Dei. Iſid. l. 13 c. 13 Etymolog.

iſto: Nec mirum, cum iſtud appareat in aliis creaturis, ſicut exemplificat Auguſtinus, & Iſidorus in naturis fontium, & aquarum. Dicit enim quod Garamantes eſt fons, in quo faces accenſæ extinguuntur, & extinctæ accenduntur; ſicut & alii fontes diverſarum proprietatum, colorum, & operationum: attamen in ſpecifica natura aliis aquis aſſimilantur: ſic etiam intelligere poſſumus in propoſito.

1. Ad illud quod obiicitur de Damaſceno, dicendum quod non negat Damaſcenus ſimilitudinem in forma ſpecifica, ſed potius in proprietatibus, & operationibus conſequentibus.

2. Ad illud quod obiicitur de proprietate extinguibilitatis, poteſt reſponderi dupliciter. Primo quod ſicut corpora damnatorum eadem ſunt cum noſtris ſecundum ſpeciem, & tamen ſunt immortalia, ita ignis crucians corpora illa idem eſt cum igne noſtro: quamvis non deficiat, quia hoc non habet per naturam, ſed per vim ſuperadditam. Aliter poteſt dici, quod non variat ſpeciem: quia per operationem artis fieri poteſt, quod ignis non extinguatur: ſicut dicunt aliqui qui experti ſunt, quod ſi ignis cum ſulphure includatur in vaſe, ex quo nulla evaporatio poſſit fieri, in æternum duraret ſine nutrimenti appoſitione, ſi locus in æternum permaneret: hoc autem nihil prohibet in igne infernali intelligere, cum ſub terra conſtet incluſum eſſe.

Ignis quo modo perpetuo durare poſſit.

3. Ad illud quod obiicitur de luciditate, dicendum quod ignis tres ſunt ſpecies materiales, ſcilicet lux, flamma, & carbo: iſtæ ſunt ſpecies materiales: & quamvis in omnibus his ſalvetur natura lucis, tamen minime eſt in materia terreſtri, & maxime terreſtris parum habet de luce, & multum reſolubilis eſt in fumoſitatem, & in tali materia, utpote in ſulphure, & pice ignis potius eſt tenebroſus, quam lucidus, quia magis viſum impedit, quam adjuvet: & per hunc modum imaginari poſſumus ignem infernalem, & ad hoc adjuvari auctoritate Scripturæ, dicitur enim: Cruciabuntur igne & ſulphure. Item: Dies ultionis Domini, & cæt. & poſt: Convertentur torrentes ejus in picem, & humus ejus in ſulphur.

Apoc. 14. Iſa. 34.

4. Ad illud quod obiicitur de operatione, dicendum quod illud non ſequitur, quia eadem ſecundum ſpeciem diverſas habent operationes. Nec iſtud verbum veritatem habet niſi intelligatur de operatione conſequente totam ſpeciem.

5. Ad illud quod obiicitur de verbis Auguſtini, dicendum eſt illud eſſe retractatum, ſicut & de loco infernali, ubi dicitur quod eſt locus ſpiritualis, non corporalis: ſic in propoſito intelligendum eſt, quod infernalis ignis corporalis eſt, & ſub terra eſt.

QUÆSTIO II.

An puniens in inferno ſit ſolus ignis.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 97. art. 1.
Richard. 4. Sent. diſt. 44 art. 2 q. 8
Steph. Brul. f. 4. Sent. d. 44. q. 10.
Petrus de Tarant. 4. Sent. diſt. 44. q. 14.

Ad opp. Mat. 25

Utrum puniens in inferno ſit ignis ſolus. Et quod ſic, videtur: Ite maledicti in ignem æternum. Ubi Dominus per ſententiam infert æternale ſupplicium: ergo videtur quod in igne puro conſiſtat.

2. Item calefacto in igne aqua frigida non eſt pœnalis, ſed delectabilis: nec auget ſupplicium, ſed refrigerium; ergo ſi nulla eſt eis conſolatio, nullum refrigerium; ergo eſt calor ignis ſine frigore aquæ.

3. Item ſi ſunt ibi elementa, aut ſunt activa, aut non. Si ſic; ergo cum unum contrarium agens in aliud ejus actionem debilitet, & infringat, tunc videtur quod actio ignis ſit ibi remiſſa, quod non videtur conveniens, cum illa pœna ſit acerbiſſima. Si vero non ſunt activa; ergo nihil faciunt ad pœnam; ergo ſi in inferno non debent eſſe corpora, quæ ad pœnam non faciunt: patet, &c.

4. Item ſi ibi ſunt alia elementa: aut ſunt diſtincta, aut mixta. Si mixta: ergo eorum actio eſt contracta, &

& contemperata. Si vero ſunt diſtinƈta: ergo & pari ratione ordinata: ergo ſunt quatuor elementa diſtincta, & ordinata: ergo videtur quod ibi ſit unus mundus, & eſſet illud iterum falſum, quod dicitur: Terra miſeriæ, & tenebrarum, ubi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat: ergo ſi nec diſtincta, nec confuſa ſunt, tunc nullo modo ſunt. A

Iob 10.

Contra: Quod ſit ibi ignis, patet, ubi dicitur. Ite maledicti in ignem æternum: hoc etiam habetur ex multis aliis locis.

Fundam. Mat. 25 Pſ. 10

Item quod ſit ibi aer, videtur per illud Pſalmi: Ignis, ſulphur, & ſpiritus procellarum, &c. Si ergo ſpiritus procellarum vere habet naturam aeris, ſicut ibi vere eſt ignis, ita & aer. B

Item quod ſit ibi aqua, videtur. tranſibunt ab aquis nivium ad calorem nimium: ergo ſi vere erunt in calore ignis, non ſecundum tropum, vere erunt in frigore aquarum.

Iob 24.

Item quod terra ſit ibi, videtur per illud, quod dicitur: Terra miſeriæ, & tenebrarum: & hoc patet, quia ut probatum eſt, locus ille eſt ſub terra.

Iob 10.

Item hoc videtur de omnibus ſimul: quia enim mali per corpus peccaverunt, ideo per totum corpus puniuntur: ergo pari ratione ſecundum omnes partes, & qualitates corporis: ergo videtur quod ſecundum quatuor elementa, & eorum quatuor qualitates. C

CONCLUSIO.

Non modo ignis crucians eſt in inferno, ſed omnia elementa, quæ ſunt ibi confuſa, vindicantia Creatorem.

Resp. ad Arg. Dicendum quod in inferno, ſicut ex Scriptura colligitur, quatuor elementa eſſe creduntur ad perfectam damnatorum punitionem, ut omnis creatura exardeſcat in tormentum contra injuſtos, & armetur in ultionem Creatoris, & per ea puniantur, ex quibus conſtituuntur. Quia vero ſunt ibi ad pœnam, ideo illa ibi eſſe dicuntur, quæ vigent in qualitatibus activis, ut ignis, & aqua. Et rurſus: quia ignis maxime activus eſt ille, qui maxime ibi viget. Unde etiam per ignem in Scriptura omne acerbe puniens ſignari ſolet. Unde cum Dominus ignem infernalem comminatur, aut comminatur tamquam præcipuum tormentum, aut ſub nomine ignis intelligit omne aliud afflictivum. Si autem quæratur, per quem modum ibi elementa eſſe intelligantur, dicendum quod elementa ibi ſunt confuſa, non diſtincta, non ordinata. Nec tamen illa confuſio pœnam minuit, ſed auget: pro eo quod actio elementorum mutua poſt reſurrectionem ceſſabit, cum ceſſet generatio, & corruptio: ſed tamen manebit actio eorum in corpus damnandorum: quia ad hoc omnis eorum virtus dirigetur, non tamquam intendentium multiplicare ſpeciem, ſed ſecundum imperium Creatoris intendunt vindicare divinam injuriam, quod quidem fit affligendo humanam naturam. His viſis patent omnia objecta.

1. 2. 3. Primum enim patet de Domini comminatione, quia ſub igne alia affligentia continentur, vel a majori fit denominatio. Secundum ſimiliter patet, quia ſimul utrumque affliget ſecundum diverſas partes, aut ſi ſucceſſive ſecundum eaſdem, tanta erit intenſio ex parte utriuſque, quod potius ſentietur major acerbitas, quam contemperetur. Et ſi obiiciatur de divite, qui guttam aquæ petiit, dici poteſt quod forte in alia parte ſentiebat frigus, aut diverſi diverſis ſuppliciis crucientur ſecundum quod diverſis vitiis ſunt infecti. Unde ſicut prima mundi purgatio fuit per aquam, ſecunda per ignem: ſic in propoſito intelligendum.

4. Ad illud quod obiicitur de actione, & mixtione, patet reſponſio, quia ibi eſt actio non in alterum, ſed miſerum corpus damnatum: & non eſt commixtio, ſed potius quædam confuſio, ſicut dicitur quod ignis, & grando mixta pariter ferebantur.

Un-

Digitized by Google

Unde ibi erit ignis ardens, & aqua congelans, & aeris inquietudo, & perturbatio, & terræ fœtor. Unde Gregorius: In inferno erit frigus importabile, ignis inextinguibilis, fœtor intolerabilis.

ARTICULUS III.

Ad opp.

CONSEQUENTER quantum ad tertium articulum quæritur de actione ignis, de qua duo quæruntur. Primo quæritur, utrum ille ſit conſumptivus corporum. Secundo, utrum ſit afflictivus animarum.

QUÆSTIO I.

An ignis inferni conſumet corpora damnatorum.

S. Thom. in ſuppl. 3 p q. 97. art. 2.
Richardus 4. Sent. d. 44. q. 7.
Thom. Arg. 4 Sent d. 44. q. 1. art. 3.
Stephanus Brulef. 4. Sent. diſt. 44. q. 12.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 44. q. 15.

CIRCA quam proceditur ſic, & oſtenditur quod ille ignis conſumat corpora damnatorum. Auguſtinus de natura boni: Quoniam volentes corrumpuntur in peccatis, nolentes corrumpentur in pœnis: ergo ſi non corrumpuntur niſi ab affligente, & ignis non corrumpitur niſi conſumendo, videtur quod ignis ille conſumat corpora.

2. ITEM ille ignis agit in corpora: ergo corpora patiuntur: ſed omnis paſſio magis facta abiicit a ſubſtantia: ergo ſi abjectio facta ſubſtantia eſt per calorem, non eſt aliud quam conſumptio: ergo ille ignis conſumit corpora.

3. ITEM aduſtionem neceſſario ſequitur inflammatio, & ad inflammationem conſumptio: ergo ſi ignis ille corpora adurit, ergo conſumit. Si tu dicas quod non ſequitur: quia Salamandra calefit ab igne, & tamen non conſumitur ab igne, ſed renovatur. CONTRA: Hoc non ſolvit, quia Salamandra ab igne non læditur, ſed corpora damnatorum ab igne læ- A duntur, & in igne cruciantur. Si ergo ignis quod lædit, conſumit: patet, &c.

4. ITEM dolor intenſus eſt via ad mortem, ſicut patet: ergo magis intenſus magis diſponit: ſi ergo ille ignis eſt cauſa intenſi doloris, contingit hominem per illum diſponi ad mortem ultima diſpoſitione: ergo neceſſe eſt quod damnatos perimat: ergo pari ratione quod corpora conſumat.

CONTRA: Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur. Tantum ergo durabit ignis agens, quantum homo patiens: ſed ignis ille numquam extinguetur, B nec minuetur: ergo nec corpus conſumetur. Funda Iſa. ult.

ITEM Magiſter in littera. Auguſtinus: Variis exemplis aſtruit ea ardere, & non conſumi ulla conſumptione: ergo, &c. Lib. 21. Civit. Dei c. 2. 3. 4

ITEM ratione videtur, quia omne quod conſumitur, perdit aliquam partem ſui: ergo ſi corpora damnatorum conſumuntur, ſunt in continua deperditione; ſed conſtat quod non reſtaurantur, cum omni refectione careant. Quod autem patitur deperditionem, & non habet reſtaurationem neceſſario, aliquando eſt totaliter conſumptum: ergo, &c.

ITEM omne quod conſumitur, ne- C ceſſario efficitur minus potens: ergo & magis paſſibile: ergo ſi continue conſumuntur, continue illorum pœna intenditur: & ſi hoc, cum duret in infinitum, creſcet in infinitum: quod omnino eſt inconveniens, quod creſcat pœna, & non creſcat culpa.

CONCLUSIO.

Corpora damnatorum ab igne non conſumentur, ſed corrumpentur quo ad optimam diſpoſitionem qua privabuntur.

RESP. AD ARG. Dicendum quod ſi de corporibus damnatorum quæratur, utrum ab igne affligantur, ſimpli-

Digitized by Google

pliciter eſt concedendum. Si autem quæratur, utrum conſumantur, ſimpliciter eſt negandum. Sed ſi quæratur, utrum corrumpantur, hoc eſt diſtinguendum. Nam corruptio uno modo dicit defectionem, ſeu deciſionem rei quantum ad eſſe ſubſtantiale, & hoc modo idem quod conſumptio: & tali modo non corrumpuntur, cum non moriantur. Alio modo corruptio eſt idem quod privatio bonæ diſpoſitionis: & hoc modo quoniam a corporibus damnatorum auferetur quies; & bona diſpoſitio, quæ generat in anima voluptatem: hinc eſt quod continue corrumpitur. Eſt ergo corruptio afflictionis, non interemptionis, ſive conſumptionis, & hæc fit per aduſtionem ignis. Si autem quæratur, quo modo iſtud poſſit capi, & intelligi, poſſumus ad hoc manuduci & exemplo, & ratione. Videmus quædam in igne vivere, & non deficere, ſicut ponit Auguſtinus exemplum de Salamandra, de Civitate Dei. Si ergo mirabilius eſt aliquod animal in igne conſervari ſine afflictione, quam affligi ſine conſumptione, & iſtud eſt ſecundum naturam poſſibile: ergo nec iſtud debet judicari impoſſibile. Quod ſi dicas, hoc non eſſe ſimile, quia natura illius animalis conformis eſt igni, natura vero humani corporis omnino difformis: reſponderi poteſt dupliciter. Uno modo quod quamvis natura humani corporis ſecundum ſtatum præſentem ſit ab igne conſumptibilis: nihil tamen prohibet quin Creator, qui naturam, quam voluit, omnibus, & ſingulis dedit, talem naturam homini dare poſſit. Nec mirum, cum homo ante lapſum alterius diſpoſitionis, & naturæ corpus habuerit, quam poſt lapſum: quia prius poſſibile ad immortalitatem, modo neceſſarium ad mortem. Hoc ipſum perſuaderi poteſt exemplis ſumptis a parte ignis: ideo enim ille ignis urit, & non conſumit, quia pabulum non requirit. Et eſt exemplum manifeſtum in inflammatione auri ab igne: quod quidem

Exempl. lib. 21 de Civ. Dei c. 2 & c. 4 tom. 5.

A inflammatur, ſed non conſumitur: quia igni non præbet pabulum: ſic nec humanum corpus igni infernali. Evidentiſſimum autem exemplum ponit Aug. de igne, qui eſt in partibus Siciliæ, ſicut patet aſpicientibus, quod ille ignis montes illos ab antiquiſſimis temporibus æſtuare facit, & tamen adhuc integri perſeverant: & iſti ſunt ſatis idonei teſtes, quod non omne quod uritur, conſumitur. In legenda etiam beati Nicolai ſcribitur, quod in partibus orientalibus quidam ignis invenitur, qui oppoſitam ſibi manum vehementer affligit, & tamen de manu nihil conſumit. Sic ergo his exemplis colligitur poſſibile, & aliquid in igne ardere, & tamen non deficere.

Ibid. c. 2. tom. 5.

B Ex his etiam poſſumus colligere rationem hujuſmodi, quoniam hoc venit ex parte agentis, & ex parte patientis. Iſti enim igni data eſt virtus ad inflammandum, non ad conſumendum: & corpori data eſt natura paſſibilis ad patiendum, non ad deficiendum. Si autem quæratur ratio hujus, dicendum quod eſt a parte naturæ paſſibilitas ad ſuſcipiendum, ex parte Dei eſt poteſtas ad dandum, ex parte finis eſt congruitas ad ſic faciendum, quia in infinitum debet homo in corpore cruciari, ut manifeſtetur Dei juſtitia infinita.

C Nec ſunt iſta duo incompoſſibilia, quod aliquod corpus tangatur a calido, & non conſumatur, cum videamus naturaliter aliquod corpus tangi a frigido, quod potius calefacit, quam infrigidet, ſicut exemplum manifeſtum eſt in aqua, & calce. Et ſicut illa corpora uruntur, & non conſumuntur: ita etiam compoſitum ex anima, & corpore affligitur, & non moritur. Et tamen ad hoc ſimiliter poſſumus manuduci exemplo, & ratione. Exemplo: quia anima immortalis in corpore affligitur, quia dolor eſt animæ: proprie tamen non occiditur. Quid ergo prohibet ſimiliter intelligi in ipſis damnatis? Quod ſi dicas hoc non eſſe ſimile: quia anima non ſic compoſita eſt ex contrariis, ſe-

Auguſt. de Civ Dei l. 21. c. 4. tom 5.

Exempl.

cun-

Digitized by Google

cundum quod eſt natura humani corporis, reſpondere poſſumus, quod iſtud non obſiſtit, cum aliqua corruptibilia, utpote vermes in aquis calidiſſimis reperiri queant, quarum fervorem nemo impune pertractat, *Lib. 21. de civit. Dei, c. 2. & 5.* ſicut dicit Auguſtinus. Si igitur quæ mortalia ſunt, & defectibilia poſſunt in his calidiſſimis vivere ſine afflictione, pari ratione immortalia, & paſſibilia corpora affligi poſſunt ſine interemptione. Si autem quæratur ratio hujus, dici poteſt quod hoc eſt propter conjunctionem animæ ad carnem indiſſolubilem. Quod enim homo moriatur dolore: hoc non eſt, quia dolor ſit contrarius vitæ, cum dolor non ſit niſi in ſubſtantia vivente, unde ſequitur: Hic ſi dolet, ſentit: & ſi ſentit, vivit: ſed quia anima non eſt indiſſolubili vinculo corpori alligata: ideo intenſus dolor eam expellit de præſenti habitaculo. Nunc enim eſt carcer temporalis: ſed tunc erit perpetuus. His viſis ſatis facile eſt ad objecta reſpondere. Concedo enim rationes probantes, quod ignis non eſt conſumptivus corporum.

1. Ad illud quod primo obiicitur de corruptione, jam patet reſponſio: loquitur enim de corruptione afflictionis, non defitionis. Prima non ponit conſumptionem ſicut ſecunda.

1. De Gen. contex. 50. & 6. Top. cap. 2. 3

2. Ad illud quod obiicitur, quod paſſio magis facta abiicit a ſubſtantia, dicendum quod ſubſtantia patiens in duplici differentia eſt. Aut quia poteſt ſuſcipere formam contrariam ſuæ perfectioni quantum ad eſſe. Aut quia poteſt ſuſcipere contrariam diſpoſitionem quantum ad bene eſſe. Primo modo paſſio intenſa corrumpit, ſimpliciter auferendo eſſe. Secundo modo aufert bene eſſe. Unde damnati ſemper ſunt, & ſemper mali ſunt: ideo ſemper vivunt, & ſemper moriuntur. Si autem obiicias mihi, quod quidquid ſit illud quod obiicitur, cum non ſit infinitum, videtur totum abiici aliquando, ac per hoc locum actioni, & paſſioni non relinqui, reſponderi po-

A teſt, quod ſemper eſt abjectio, & corruptio: non quia novum aliquid ſemper adimatur, ſed quia per continuam actionem ejuſdem rei adeptio continuatur. Exemplum hujus manifeſtum eſt in ſuo ſuppoſito. Sicut enim beati continue reficiuntur, non quia ſemper novum aliquid recipiant, ſed quia in ſuo præmio conſervantur, & continuantur: ſic damnati continue affliguntur, & tamen non corrumpuntur, quia ſalutis, & quietis eis privatio per continuam actionem ignis continuatur. Et hujus exemplum clarum eſt in generatione radii, qui dicitur ſemper oriri, & ſemper a ſole egredi, non quia ſol ſem-

B per aliquid novum emittat, ſed quia primum lumen mixtum continuat. Sic ignis dicitur ſemper damnatos affligere, non quia novam diſpoſitionem de novo afferat, ſed quia continue agendo a priori afflictione non ceſſat.

3. 4. Ad duo ſequentia jam patet reſponſio, quia nec inflammatio conſumptionem, nec dolor neceſſario infert mortem, ſed ſolum ſecundum ſtatum præſentem: ideo variato ſtatu neceſſaria conſequentia non eſt inter iſta;

QUÆSTIO II.

C

An ignis inferni ſit afflictivus ſpirituum.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 97. art. 1
Et 4. Sent. d 50 q. 2 art. 3
Scotus 4 Sent. d. 44 q. 2
Richardus 4. Sent. diſt. 44. art. 2. q. 6. & 10
Durand. 4. Sent. d. 44. q. 10.
Franciſcus de Mayr. 4 Sent. d. 44 q. 2
Stephanus Brulef 4. Sent. diſt. 44 q. 12.
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 44 q. 16

Utrum ille ignis ſit afflictivus ſpirituum. Et quod ſic, videtur: Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis ejus: ſed dæmones, vel angeli ſunt ſubſtantiæ incorporales, & ille ignis non eſt eis paratus niſi ad pœnam, & afflictionem: ergo, &c. *Fundam.* *Matt. 25.*

Item Gregorius in lib. 4. dialog. *Cap. 29.*

Si

Si diabolus ejuſque angeli cum ſint incorporei, corporeo igne ſunt cruciandi, quid mirum eſt, ſi & animæ antequam recipiant corpora, poſſint igne corporeo cruciari? quaſi dicat, non eſt mirum.

Item hoc videtur ratione ſumpta a cauſis ſuperioribus, quia divina juſtitia rectiſſime ordinat omnia in pœna, ſecundum quod ſapientia ordinat in natura. Si ergo peccatum eſt diſpoſitio viliſſima: ergo ſpiritus infectus peccato, ad hoc quod debite ordinetur, debet ordinari ſub infima creatura. Si ergo infima creatura eſt ſubſtantia corporalis, ordinatio vero peccantium eſt in pœnis: ergo debet ſubſtantia ſpiritualis a corpore puniri, vel affligi. Si ergo omne quod congruum eſt, poſſibile eſt: & quod eſt poſſibile, & congruum, ponendum eſt circa opus divinum: ergo ponendum eſt ſpiritum affligi per ignem corporeum.

Item hoc oſtenditur per cauſas inferiores. Anima exiſtens in corpore patitur, corpore non patiente: ergo eſt paſſibilis de ſua natura: ſed eadem eſt natura animæ in corpore, & extra corpus: ergo anima extra corpus eſt paſſibilis. Probatio majoris manifeſta eſt in dormientibus, qui in ſomnis graviſſime patiuntur, corporibus nihil patientibus. Ex hoc igitur arguo ulterius ſic: Anima extra corpus eſt paſſibilis: ſed omne quod patitur, patitur ab aliquo quod habet repugnantiam per qualitatem activam, & repugnantem: ſpiritualia autem non ſunt hujuſmodi, ſed corporalia: ergo ſi patitur, patitur a corpore. Quod autem ſpiritualia non habeant contrarietatem agentem, & patientem, expreſſe apparet per exemplum, quia albedo, & nigredo in anima non contrariantur. Apparet etiam per rationem, quia quæ abſtrahuntur ab eſſe materiali, abſtrahuntur per conſequens a contrarietate, & mutua actione, & paſſione.

Ad opp. 1. Ad oppoſitum arguitur primo a parte agentis, ſecundo a parte patientis. A A parte agentis ſic: Omne agens quod agit in aliquid, agit per contrarietatem, & contactum: ſed ignis ad animam, nec contactus poteſt eſſe, nec eſt contrarietas aliqua: ergo nec poteſt eſſe actio aliqua. Primum manifeſtum eſt per Philoſophum, ſecundum in ſe manifeſtum eſt.

Item omne agens quod agit in aliquid, generat ſimilitudinem ſuam in paſſo: unde calidum non agit in aliquid, niſi illud calefaciat: ſed impoſſibile eſt animam eſſe calidam: ergo impoſſibile eſt quod ignis agat virtutem in animam. Si tu dicas ad hoc, quod talis actio non eſt per naturam, B ſed ſupra naturam & ignis non agit per innatam, ſed per virtutem deſuper ſibi datam; obiicitur contra hoc de illa virtute. Quia illa virtus aut eſt corporalis, aut ſpiritualis. Si corporalis, adhuc eſt inferior anima: ergo non agit in ipſam. Si ſpiritualis: ſed omnis virtus ſpiritualis debet fundari in ſubſtantia ſpirituali: ergo non debet talis virtus eſſe in igne, nec debet dari igni. *7. Phyſ. cont. 8. & 1. de Gen. contex. 43. & 9. Meth. contex. 10*

3. Item illa virtus aut eſt igne nobilior, aut inferior. Si igne inferior: ergo non agit in animam, ſicut nec ignis agebat. Si ſuperior: ergo cum virtus non debeat eſſe nobilior ſubſtantia, videtur quod igni non debeat dari. Quod ſi tu dicas, C quod hoc verum eſt per naturam, quæritur tunc, ut quid hæc virtus magis datur ſubſtantiæ ignis, quam alicui aliæ, cum æque bene poſſit dari lapidi, ſicut igni?

4. Item hoc ipſum oſtenditur a parte patientis, ſicut oſtendit Auguſtinus in Muſica: Impoſſibile eſt magis nobile pati a minus nobili, quia omne agens præſtantius eſt paſſo: ſed ſubſtantia ſpiritualis nobilior eſt corporali: ergo ab ipſa non patitur. Si tu dicas mihi, quod per peccatum facta eſt inferior. Contra hoc eſt, quod dicit Auguſtinus de libero arbitrio, quod ſubſtantia ſpiritualis quantumcumque peccet, nobilior eſt nobiliſſimo corpore. *Aug. 6. Muſicæ, c. 5. & 6.* *Aug. de lib. arbitr. lib. 3. cap. 20. tom. 1.*

5. Item

5. ITEM æque magna diſtantia eſt A peccati ad ignem, ſicut animæ ad ignem: & ita ſpirituale eſt peccatum, ſicut & anima: ergo ſi æqualiter diſtant, numquam per peccatum anima fit actioni proximior, vel habilior: ergo ſi ab igne non patitur per naturam, nec etiam per culpam.

6. ITEM hoc ipſum oſtenditur a parte paſſionis: Nihil affligitur proprie, niſi in ipſum cadat dolor: ſed in ſpiritum ſeparatum non cadit dolor: ergo non poteſt affligi: ergo ab igne non patitur. Probatio majoris. Dolor, ſicut dicit Philoſophus, eſt ſenſus diviſionis partium cum vi: ſed ſpiritus ſeparatus caret partibus, caret diviſione, caret ſenſu: ergo caret dolore.

7. ITEM hoc oſtenditur a parte actionis: Omne puniens lædit: omne quod lædit, adimit: ſed a ſpiritu incorporali nihil poteſt adimi per corpus: ergo non poteſt lædi: ergo nec affligi: ergo ab igne non patitur.

CONCLUSIO.

Ignis inferni non modo corpora, ſed ſpiritus etiam poteſt affligere, nec immutando illud paſſione animali.

RESP. AD ARG. Ad prædictorum intelligentiam eſt notandum, quod Opinio 1. circa prædictam quæſtionem triplex eſt via. Aliqui enim Philoſophorum negaverunt ſimpliciter ſpiritum incorporeum poſſe cruciari, attendentes ad ejus incorruptibilitatem, pro Improbat. eo quod ſenſerunt omne incorruptibile, vel incorporale eſſe impaſſibile: ſed iſte eſt error manifeſtus. Si enim dolor neceſſario generatur ex amore cum privatione amati, ſicut aliquis dolet de morte patris: & ex odio cum præſentia rei diſplicentis, ſicut aliquis dolet de exaltatione inimici: cum nihil prohibeat in ſenſum ſpiritualem cadere amorem, & alias duas conditiones, nihil prohibet cadere dolorem. Amplius: Si contraria nata ſunt fieri circa idem, & ſpiritus corporeus poteſt gaudere: quare etiam & non dolere; cum naturaliter in mente ejus poſſint affe- Opinio 2. ctiones quatuor alternari? Et ideo aliorum Philoſophorum modernorum poſitio fuit, quod ſubſtantia ſpiritualis dolere poteſt, & pati, non per actionem alicujus, ſed potius per privationem. Poſuerunt enim, & intellexerunt, quod anima deſiderat ſummum bonum, quo poteſt privari propter mala merita in hac vita: & ideo ex ejus carentia generatur in ea maxima triſtitia: & hanc pœnam dixerunt eſſe poſt hanc vitam, & non aliam, ſicut non eſt aliud gau- B dium ſpiritibus niſi in contemplatio- Improb. ne ſummi boni. Et iſta poſitio fuit Algazelis, quæ licet veritati magis appropinquaverit, quam prædicta, nihilominus tamen deficit. Si enim originali peccato, ubi eſt pura privatio juſtitiæ, debetur pœna damni, & carentia beatitudinis æternæ: actuali peccato, quod quidem non tantum conſiſtit in privatione, immo etiam in deordinata delectatione, non tantum debetur æternæ beatitudinis carentia, immo etiam pœna a- Verita fidei. liqua afflictiva. Et ideo dictat fides Chriſtiana, quod ſpiritus ſeparati cruciantur, non tantum per ſummi boni abſentiam, ſed per afflictivi præ- C ſentiam. Ad quod credendum ſufficit Matt. 25. auctoritas veritatis Matthæi: Ite maledicti in ignem æternum, &c. Sed in- Opinio 3. telligentiam magis requirit, quo modo iſtud poſſit ratione perſuaderi. Et ideo hujus rei intelligentiam quidam conati ſunt dare aſpiciendo ad ordinem divinæ juſtitiæ: ſicut in opponendo tactum eſt. Cum enim duplex ſit ordo, ſcilicet naturæ, & divinæ juſtitiæ, primus conditionis, ſecundus retributionis, & anima ſecundum naturam ſit ſuperior igne, merito cauſæ peccati efficitur inferior corpore: ideo divina juſtitia & animam ſubiicit igni merito peccati, & ignem ſuperponit animæ, faciendo ipſum inſtrumentum divinæ juſtitiæ. Et per hoc volunt omnia objecta ſolvere,

Digitized by Google

quia omnia ſumuntur ſecundum ordinem naturæ, aſpiciendo ad animæ dignitatem, & ignis naturalem virtutem: hæc autem actio competit *Improb.* igni per virtutem ſibi datam, per quam eſt divinæ juſtitiæ inſtrumentum, & paſſio competit animæ propter peccati demeritum. Sed iſta poſitio adhuc non ſatisfacit intellectui. Non enim quærimus hic quid divina juſtitia poſſit, ſed qualiter hoc quod facit, naturæ conſonum ſit. Amplius: Si ignis agit per virtutem ſibi datam, quare magis deputatur huic actioni, quam terræ: & videtur quod terræ magis debeat deputari talis actio: quia peccator cum ſit infimus, debet ſubiici creaturæ infimæ: terra autem eſt infimum omnium elementorum, & fæx: ergo ſi qualitas ignis naturalis nihil facit ad agendum in animam, ſed ſolum videtur ſuperad- *Opinio 2.* dita, ſi terræ daretur, æque bene ageret, & ordo divinæ juſtitiæ ibi clarius appareret. Et ideo alii ſumere *Aug. 12. in Gen. ad lit. cap. 32 in fine tom. 3.* volunt rationem ex parte naturæ ipſius animæ, quem modo ſumere poſſumus ab Auguſtino ſuper Geneſim: ubi oſtendit, quod anima pati poteſt corpore non patiente, etiam acerbiſſimas paſſiones, ſicut & ibi probat per exempla in ſomnis, & in quadam ægritudine, & in vexationibus. Si ergo anima ſecum trahit affectiones, & imagines corporales, per illa & in illis pati poterat in corpore C præter corpus, etiam ad ignis abſentiam: multo magis cum ſeparata erit, pati poterit in illis, & per illas præſente igne infernali, quia quamvis ibi non ſit paſſio corporalis, eſt *Improbat.* tamen ibi paſſio animalis, ſive ſpiritualis, quæ vera paſſio eſt, & vera afflictio, ac per hoc vera punitio. Sed nec iſtud fidei animæ ſufficit, pro eo quod credimus ſpiritus Angelicos, qui carent imaginibus, & affectionibus ex corpore tractis, igne corporeo cruciari. Credimus etiam quod pœna illa infernalis ſit per veram ignis actionem, non per phantaſticam imaginationem. Amplius: Si ſubſtantia ſpiritualis certa

A eſt, quod ab igne lædi non poteſt: ergo imaginatio ignis non generat in ea terrorem, nec paſſionem, niſi aliud occurrat, quam ipſius animæ natura, vel diſpoſitio ex corpore contracta. Et ideo cum non poſſit ſumi ex parte divinæ juſtitiæ, quæ rationem noſtram quietet: nec ex parte ſolius animæ, quæ fidei concor- *Opinio 3. Cap. 5. & 17. t. 5.* dei concordet. Ideo ſumi poteſt ratio aſpiciendo ad utrumque per hunc modum. Dolor enim, ſicut patet per Auguſtinum de civitate Dei, eſt diſſenſus ab his rebus, quæ nobis volentibus accidunt.

Ad hoc ergo quod dolor generetur in anima ab aliquo, duo concurrunt ex parte animæ, ſcilicet perceptio ex parte cognitionis, & deteſta- B tio ex parte affectionis. Similiter duo requiruntur ex parte agentis. Unum eſt quod immutet animæ perceptionem. Aliud eſt quod violenter, & inſeparabiliter adhæreat contra repugnantiam voluntatis. Ex his quatuor duo ſunt ſecundum ordinem naturæ, & alia duo ſecundum ordinem divinæ juſtitiæ. Quod enim ignis immutet cognitionem animæ, & anima percipiat actionem, & calorem ignis, hoc eſt de potentia naturali utriuſque, & hoc patet ſic. Cum enim ignis agit in compoſitum ex anima, & corpore, ibi duplex eſt paſſio. Una eſt naturalis: & hæc eſt calefactio corporis. Alia animalis: & hæc eſt immutatio ſenſus. Prima paſſio eſt a *Aug. l. 6. Muſicæ.* natura: quia eſt paſſio vera ab igne ut vere agente. Secunda paſſio eſt ab anima ſeipſam movente, & ab igne occaſionem præbente, ſecundum quod dicit Auguſtinus in Muſica. Sicut *C. 5. to. 1.* ergo poſtquam ſeparatur anima, corpus poteſt pati ab igne paſſione naturali, quia poteſt calefieri, & inflammari, & hoc per naturalem potentiam utriuſque: ſic ſpiritus pati poteſt paſſione animali, & ab igne præſenti immutari naturali potentia ignis, & animæ. Duo ſunt igitur *Explicat.* ibi per ordinem naturæ, alia duo per ordinem divinæ juſtitiæ. Quod enim ignis animæ indiſſolubiliter alligelige-

Digitized by Google

ligetur, & anima in eo recludatur ut in carcere, divinæ juſtitiæ eſt, ad quam ſpectat malefactorem in carcere recludere. Quod iterum anima refugiat ignis calorem, qui per naturam nocere non poteſt, & trepidat timore, ubi timor non eſt, hoc divinæ juſtitiæ eſt, quæ facit trepidare peccatores immittendo terrorem, & horrorem ejus rei, qua per naturam ſunt ſuperiores. Et quamvis ſit illud divinæ juſtitiæ, hoc tamen non eſt contra ordinem nuturæ, ſive ſpiritu, trepidare, ubi trepidandum non eſt, ſive ſpiritum alligari corpori. Et hoc eſt quod innuit Auguſtinus de civitate Dei, quod ſicut anima in hominis conditione jungitur corpori, ut dans ei vitam, quamvis illud ſit ſpirituale, & hoc corporale, & ex illa conjunctione vehementer concipit ad corpus amorem: ſic ſpiritus ligatus igni ut accipiens ab eo pœnam, & ex illa conjunctione vehementem concipit horrorem, ac per hoc dolorem, qui verus eſt, & ex vero igne corporali, & ex vera applicatione corporalis ignis ad ſpiritum cauſatur ſecundum quatuor præhabitas conditiones. His viſis ſatis facile eſt ad objecta reſpondere.

Aug. 11. de Civ. Dei c. 10. t. 5.

1. 2. 3. Quod enim obiicitur de actione, quod eſt per contrarietatem, & contactum, iſtud intelligitur de actione naturali, cui reſpondet paſſio naturalis: & hoc eſt ad generandam ſpeciem conſimilem in paſſo ſecundum naturam: hic autem eſt paſſio animalis, qua quidem generatur ſimilitudo ſpiritualis in paſſo. Unde Gregorius in Dialogis dicit, quod animæ in eo ardent, eo quod ardorum vident: non tamen intendit dicere quod viſio ſit tota cauſa ardoris, ſed perceptio ignis præſentis cum horrore generat dolorem, quia non eſt cognitio ſpeculationis tantum, ſed potius experientiæ. Et per hoc patet reſponſio ad ſequens, & etiam ad alias rationes, quia non oportet ibi poni virtutem creatam dari igni, per quam agat in animam.

7. Phy. c. 8. & 1. de Gen. cont. 43. & 9. Metaph. cont. 10. 4. cap. 28.

4. 5. Ad illud quod obiicitur ex A parte patientis, quod anima nobilior eſt corpore, dicendum quod ſicut dicitur agere in animam conjunctam carni, & ibi generare dolorem, non non quia ignis omnino ſit faciens, ſed quia per approximationem, vel cauſationem ignis anima habet neceſſariam occaſionem agendi in ſe, & patiendi a ſe, cum ipſa ſit ſeipſam movens, ſicut dicit Auguſtinus in Muſica: ſic intelligendum eſt in anima ſeparata: ſed quod ſit hic mediante corpore, ibi ſit immediate. Unde nec in conjuncta, nec ſeparata agit vere efficiendo, ſed occaſionem præbendo: & tamen vere dicitur affligere; & punire: ſicut vere B dicitur immutare, quamvis anima ſpeciem potius in ſe faciat, quam in corpore aliquo fiat in ea. Nec obſtat iſtud quod obiicitur de peccato, quia peccatum non ſic diſponit ſpiritum ad paſſionem, ut faciat ipſum vare materialem reſpectu ignis, cum ſit ſuperior per naturam, ſed meretur apud divinam juſtitiam, ut ſalva natura animæ, Deus ipſam igni alliget, & alligando incarceretur. incarcerando horrorem ſui carceris immittat: ac per hoc ipſa anima ad præſentiam carceris vero dolore, & mœſtitia ſe affligat.

Auguſt. 6. Muſica, c 5. tom. 1.

6. Ad illud quod obiicitur de dolore, quod eſt diviſio partium, di-C cendum quod illa non eſt diffinitio generalis, ſed ſolum modo doloris, qui eſt animæ ex carne: ſed illa, quam aſſignat Auguſtinus, dolor eſt diſſenſus ab his rebus, &c. ut enim oſtendit Auguſtinus de civitate Dei, dolor potius venit ex impedimento operationis animæ: quam ex corporis ſectione, ſicut patet in paraliticis, in quibus eſt partium ſectio ſine afflictione, quia anima in illis non habet operationem, quæ ibi impediatur: & quoniam potentiæ animæ, quæ ſunt ejus partes quodam modo poſſunt in ſuis operationibus inquietari, & impediri occaſione accepta: hinc eſt quod ſpiritus dolere poteſt, & affligi.

7. Eth. & de anima.

21. de Civ. Dei, c 15. t. 5. Ibid. ſed ad lit. in 6. Muſicæ, c. 5. tom. 1.

7. Ad illud quod ultimo obiicitur,

quod punieus adimit, dicendum quod ſicut in ademptione peccati non adimitur aliquid de ſubſtantia, vel potentia animæ, ſed ſolum de habilitate ad gratiam, & juſtitiam; ſic per ignem punitivum adimitur illa habilitas, ſecundum quam anima eſt habilis ad gloriæ, & beatitudinis lætitiam; nec ſemper nova adimitur, ſed ejus ademptio eſt afflictionis continuatio, ſicut ſupra dictum eſt de ademptione, quæ fit in corpore; & hæc dicta ſufficiant.

DISTINCTIO XLV.

De diverſis animarum receptaculis: & de ſuffragiis defunctorum.

Super Io. tra. 49 & in Gl. 1 Theſſ. 4 Deinde nos. Ench. 109 hab. tur 12 q. 2 c. tempus.

P*RÆTEREA ſciendum eſt quod omnes animæ, ut ait Auguſtinus, cum de hoc ſaeculo exierint, diverſas habent receptiones: bonæ habent gaudium, malæ vero tormenta. Sed cum facta fuerit reſurrectio, & bonorum gaudium amplius erit, & malorum tormenta graviora, quando cum corpore torquebuntur. Ex his oſtenditur quod majus erit gaudium ſanctorum in reſurrectione & poſt, quam fuerit ante: & quod diverſa receptacula habebunt animæ ſanctorum. De quibus idem Auguſtinus ait: Tempus, quod inter hominis mortem, & ultimam reſurrectionem interpoſitum eſt, animas abditis receptaculis continet, ſicut unaquæque digna eſt vel requie, vel ærumna, pro eo quod ſortita eſt in carne dum viveret.*

De ſuffragiis defunctorum.

Ench. 110. *Neque negandum eſt, ut ait Auguſtinus, defunctorum animas pietate ſuorum viventium relevari, cum pro illis ſacrificium mediatori offertur, vel eleemoſynæ fiunt in Eccleſia. Sed hæc eis tantum proſunt, qui cum viverent hæc ſibi ut poſtea poſſent prodeſſe, meruerunt. Eſt enim quidam vivendi modus, nec tam bonus, ut non requirat iſta poſt mortem; nec tam malus, ut ei non proſint iſta quidquam. Eſt vero talis in bono, ut iſta non requirat: & eſt rurſus talis in malo, ut nec his valeat, cum hæc vita tranſierit, adjuvari. Quocirca hic omne meritum comparatur, quo poſſit poſt hanc vitam quiſpiam gravari vel relevari. Nemo autem ſperet quod hic neglexit, cum obierit, apud Deum promereri. Non ergo iſta, quæ pro defunctis commendandis frequentat Eccleſia, illi Apoſtolicæ ſunt adverſa* *Rom. 14* *ſententiæ, qua dictum eſt: Omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſque ſecundum ea, quæ per corpus geſſit, ſcilicet bona vel mala; quia etiam hoc meritum ſibi quiſque cum in corpore viveret, comparavit, ut poſſint ei iſta prodeſſe, non enim omnibus proſunt. Et quare? Non niſi propter differentiam vitæ, quam quiſque geſſit in corpore. Cum ergo ſacrificia ſive altaris, ſive quarumcumque aliarum eleemoſynarum pro baptizatis omnibus offeruntur, pro valde bonis gratiarum actiones ſunt, pro non valde malis, ſunt propitiationes. Sed pro valde malis, etſi nulla ſunt adiumenta mortuorum, tamen qualeſcumque vivorum conſolationes ſunt. Quibus vero proſunt, vel ad hoc proſunt, ut ſit plena remiſſio, vel certe ut tolerabilior ſit ipſa damnatio. Orationibus ergo ſanctæ Eccleſiæ, & ſacrificio ſalutari, & eleemoſynis, quæ pro eorum ſpiritibus offeruntur, non eſt dubium mortuos adjuvari, ut cum eis miſericordius agatur a Domino, quam eorum peccata meruerunt. Hoc enim a patribus traditum tota obſervat Eccleſia, ut pro eis, qui in communione corporis & ſanguinis Domini defuncti ſunt, cum*

Aug. in ſer. de verbis Apoſt. & in Gloſ. ſuper illud 1 Theſ. 4 c. Nolumus vos Galat. 1

ad

ad ipſum ſacrificium loco ſuo commemorentur, oretur, ac pro illis quoque id offerri commemoretur. Non eſt ergo ambigendum iſta prodeſſe defunctis; ſed talibus, qui ita vixerunt ante mortem, ut poſſint eis hæc utilia eſſe poſt mortem. Nam qui ſine fide operante per dilectionem, ejuſque ſacramentis, de corpore exierunt, fruſtra illis a ſuis hujuſmodi pietatis officia impenduntur; cujus dum hic eſſent pignore caruerunt, non miſericordiam ſibi theſaurizantes, ſed iram. Rom. 2 *Non ergo mortuis nova merita comparantur, cum pro eis aliquid boni operantur ſui; ſed eorum meritis præcedentibus conſequentia iſta redduntur. Nam iſtam quiſque finiens vitam, niſi quod in ea meruerit, non poterit habere poſt eam. Ecce quibus & qualiter proſunt illa, quæ pro defunctis frequentat Eccleſia. Mediocriter malis ſuffragantur ad pœnæ mitigationem; mediocriter bonis ad plenam abſolutionem, qui non habent tantæ perfectionis merita, ut non indigeant juvari per pauperes, quorum eſt regnum cœlorum, quos ſibi fecerunt amicos de mammona iniquitatis. Quorum tanta eſt perfectio, ut his adiutoriis non indigeant; quales ſunt Apoſtoli & Martyres. Ut enim ait Auguſtinus, injuria eſt pro Martyre orare in Eccleſia, cujus nos debemus orationibus commendari; pro aliis autem defunctis oratur.*

Mat. 5. Luc. 6. de verbis Apoſtoli ſerm. 17 tom. 10 ad litter. par. poſt prin.

De Officiis ſepulturæ.

De pompis vero exequiarum idem Auguſtinus ita dicit; Pompa funeris, agmina exequiarum, ſumptuoſa diligentia ſepulturæ, vivorum ſunt qualiacumque ſolatia, non adjutoria mortuorum. Quia ſi aliquid prodeſt impio ſepultura pretioſa, oberit pio vilis, vel nulla. Præclaras exequias in conſpectu hominum purpurato illi diviti exhibuit turba famulorum, ſed multo clariores in conſpectu Domini ulceroſo illi pauperi miniſterium exhibuit Angelorum, qui eum extulerunt non in marmoreum tumulum, ſed in Abrahæ gremium. Sit tamen cura mortuos ſepeliendi, & ſepulcra conſtruendi; quia hæc in ſcripturis ſanctis inter bona opera deputata ſunt; nec ſolum in corporibus patriarcharum, aliorumque ſanctorum, ſed etiam in ipſius Domini corpore, qui iſta fecerunt, laudati ſunt. Impleant igitur homines erga ſuos officia poſtremi muneris, & ſui humani lenimenta mœroris. Verum illa quæ adjuvant ſpiritus defunctorum, ſcilicet oblationes, orationes, multo obſervantius procurent.

De cura pro mort. agend. c. Aug. in ſe r de verbis Apoſt. & de civ. Dei l. 1 c. 12 Luc. 16. Aug. in ſerm. de verb. Ap. & l. 1. de Tr. c. 13. Gen 23. & 25. & 35. & 50.

De duobus æque bonis, quorum alter plura poſt mortem habet auxilia.

Solet moveri quæſtio de duobus, uno divite, altero paupere pariter, ſed mediocriter bonis, qui prædictis ſuffragiis indigent, & meruerunt pariter poſt mortem juvari; pro altero vero, ideſt, pro divite ſpeciales & communes fiunt orationes, multæque eleemoſynarum largitiones; pro paupere vero non fiunt niſi communes largitiones, & orationes. Quæritur ergo an tantum juvetur pauper paucioribus ſubſidiis, quantum dives amplioribus. Si non pariter juvatur, non ei redditur ſecundum merita; meruit enim pariter juvari; quia pariter boni extiterunt. Si vero tantum ſuffragii conſequitur pauper, quantum dives; quid contulerunt diviti illa ſpecialiter pro eo facta? Sane dici poteſt non ei magis valuiſſe generalia, & ſpecialia, quam pauperi ſola generalia ſuffragia. Et tamen profuerunt diviti ſpecialia, non quidem ad aliud vel majus aliquid, ſed ad idem ad quod generalia, ut ex pluribus, & diverſis cauſis unum perciperetur emolumentum. Poteſt tamen dici aliter, illa plura ſubſidia contuliſſe diviti celeriorem abſolutionem, non pleniorem.

Digitized by Google

Quibus ſuffragiis juvabuntur mediocriter boni, qui in fine invenientur.

*Sed iterum quæritur de aliquo mediocriter bono, qui talibus indigens ſuffragiis
in ipſo conſummationis ſæculi articulo cum reliquis migrabitur, ſi ſalvus fuerit:
pro eo non offertur ulterius ſacrificium, vel oratio, vel eleemoſyna: nec habebat
tantæ perfectionis merita, quæ his ſuffragiis non egerent. Numquid ergo ſalvabi-*
1.Cor. 13. *tur? Exiſtimo eum quaſi per ignem tranſeuntem, ſalvari meritis & interceſſioni-
bus cæleſtis Eccleſiæ: quæ pro fidelibus ſemper intercedit voto & merito, donec
impleatur Chriſtus.*

Quo modo ſancti glorificati audiant preces ſupplicantium: & quo modo intercedant pro nobis ad Dominum.

Hug. de ſacramentis l. 2 parte 16 c. ult.
*Sed forte quæris: Nunquid preces ſupplicantium ſancti audiunt, & vota poſtu-
lantium in eorum notitiam perveniunt? Non eſt incredibile animas ſanctorum, quæ
in abſcondito faciei Dei veri luminis illuſtratione lætantur, in ipſius contempla-
tione ea quæ foris aguntur, intelligere, quantum vel illis ad gaudium, vel nobis
ad auxilium pertinet. Sicut enim Angelis, ita & ſanctis, qui Deo aſſiſtunt, pe-*
Tob. 3 *titiones noſtræ innoteſcunt in verbo Dei, quod contemplantur. Unde & dicuntur
Angeli orationes & vota noſtra offerre Deo, non quia eum doceant, ſed quia ejus
voluntatem ſuper eis conſulunt. Unde Auguſtinus: Angelis, qui ſunt apud Deum,*
In lib. de orando ad Deum. *innoteſcunt petitiones noſtræ, ut quodam modo eas offerant Deo, & de his conſu-
lant, & quod Deo jubente implendum eſſe cognoverint, hoc nobis evidenter vel*
Tob. 12 *latenter reportent. Unde & Angelus hominibus ait: Cum oraretis, orationem ve-*
Aug. in l. 15 de Trin. cap. 13 *ſtram obtuli Deo. Ad omnia quidem ſcienda ſufficit Deo ſua perfectio, habet ta-
men nuncios, id eſt Angelos, non qui ei quæ neſcit, annuncient. Non enim ſunt
ulla quæ neſciat, ſed bonum eorum eſt de operibus ſuis ejus conſulere veritatem,
& hoc eſt quod ei dicuntur nonnulla nunciare, non ut ipſe ab eis diſcat, ſed ut
ab eo ipſi per verbum ejus ſine corporali ſono, nuncient etiam, quod voluerit, ab
eo miſſi, ad quos voluerit, totum ab illo per illud verbum ejus audientes, ideſt,
in ejus veritate invenientes quid ſibi faciendum, quid, quibus, & quando nun-
ciandum ſit. Nam & nos orantes eum, non eum docemus, quia novit, ut ait
verbum ejus, pater veſter quid vobis neceſſarium ſit, priuſquam petatis ab eo.*
Mat. 6 *Nec iſta ex parte cognovit, ſed futura omnia temporalia, atque in eis etiam quid*
Aug. in l. de gratia novi & veteris teſt. in ep. 115 c. 29 tom. 2 & ſuper illud Phil 4 c. Gaudet. *& quando ab illo petituri fueramus, & quos, & de quibus rebus vel exauditu-
rus, vel non exauditurus eſſet, ſine initio ante præſcivit. Non ergo dicitur An-
gelus orationes noſtras offerre Deo, quaſi Deus tunc noverit quid velimus, & quo
indigeamus, quæ omnia antequam fiant, ſicut & poſtquam facta ſunt, novit, ſed
quia neceſſe habet rationalis creatura temporales cauſas ad æternam veritatem re-
ferre, ſive petendo quid erga ſe fiat, ſive conſulendo quid faciat.*

Quod dictum eſt de Angelis attribuit ſanctis animabus.

*An autem Angeli a Deo per verbum ejus diſcunt petitiones noſtras, & quid
de his implendum ſit, & quid non, cur non credamus, & animas ſanctorum
Dei faciem contemplantium, in ejus veritate intelligere preces hominum, & quæ
implendæ ſint vel non? Inde eſt quod Deus dicitur exaudire preces quorumdam,
non ſolum quando effectui mancipat, ſed etiam quando innoteſcit curiæ Angelorum
& ſanctarum animarum, quid inde futurum ſit vel non, & quod cognoſcunt in
Dei voluntate eſſe, volunt & ipſi. Adeo enim ſupernæ voluntati addicti ſunt, ut
nihil præter ejus voluntatem queant velle. Intercedunt ergo ad Deum pro nobis
ſancti, & merito, dum illorum merita ſuffragantur nobis & affectu, dum vota*

noſtra

Digitized by Google

noſtra cupiunt impleri, quod tamen non faciunt, niſi voluntate Dei implenda didicerint. Oramus ergo ut intercedant pro nobis, id eſt, ut merita eorum nobis ſuffragentur, & ut ipſi velint bonum noſtrum, quia eis volentibus Deus vult, & ita fiet. Ex præmiſſis conſtat, quod cum quibuſdam miſericordius agit Deus, quam eorum peccata meruerint, ſcilicet cum mediocriter malis, qui ſuffragiis Eccleſiæ juvantur.

DISTINCTIO XLV.

De ſtatu, & conditione bonarum animarum poſt mortem.

Præterea ſciendum eſt, quod omnes animæ, ut ait Auguſtinus, &c.

Expoſitio textus.

SUPRA egit Magiſter de reparatione corporum. Hic agit de ſtatu animarum poſt mortem: & dividitur hæc pars in duas. In prima parte determinat de ſtatu, & conditione bonarum animarum. In ſecunda de conditione & ſtatu malorum, ibi; *Sed quæritur hic valde de malis, &c.* Prima pars habet duas. In prima determinat de diverſis animarum receptaculis. In ſecunda parte de ſuffragiis, quæ animabus poſſunt fieri, ibi: *Neque negandum eſt, ut ait Auguſtinus defunctorum animas, &c.* Et illa ſecunda pars habet duas. In prima determinat de ſuffragiis, quæ viventes impartiuntur mortuis. In ſecunda determinat de ſuffragiis, ſive adjutoriis, quæ mortui impartiuntur vivis, ibi: *Sed forte quæres, numquid preces ſupplicantium, &c.* Prima pars habet duas. In prima determinat veritatem. In ſecunda movet dubitationes, ibi: *Solet moveri quæſtio de duobus: uno divite, &c.* Et prima pars habet duas. In prima determinat quæ ſunt illa quæ proſunt defunctis. In ſecunda quæ ſunt illa, quæ non proſunt, ibi: *De pompis vero exequiarum idem Auguſtinus, &c.* Similiter ſecunda pars, in qua movet quæſtiones, duas habet. In prima parte determinat hanc quæſtionem, utrum ſuffragia proſint omnibus æqualiter. In ſecunda vero inquirit de infirmo mediocriter

Diviſio.

Diſt. 46.

A bono, cui decedenti in fine mundi non poſſunt ſubvenire ſuffragia Eccleſiæ, qualiter habeat liberari, ibi: *Sed iterum quæritur de aliquo mediocriter calido, &c.* Summa igitur iſtius diſtinctionis in tribus conſiſtit. Primo in animarum receptaculis. Secundo in ſuffragiis, quæ vivi impartiuntur mortuis. Tertio in ſuffragiis, quæ mortui impartiuntur vivis. Et in his totum clauditur.

Majus erit gaudium ſanctorum in reſurrectione, & poſt, quam fuerit ante Dub. I.

B

Videtur male dicere, quia gaudium beatorum totum conſiſtit in viſione Dei: ſed viſio Dei tota eſt animæ, non corporum: ergo ſi animæ ſunt in ſtatu comprehenſionis, & completæ viſionis: ergo ipſarum gaudium numquam augebitur.

RESP. Dicendum quod gaudium augeri eſt dupliciter vel numeroſitate, vel intenſione, ſive qualitative. Augmentum gaudii, quantum ad numeroſitatem, non ponit augmentum in præmio eſſentiali, quia illud eſt in uno ſolo, ſed in præmio acciden-C tali, quod conſiſtit in gaudio de bono creato, & illud poteſt augeri, maxime quantum ad objectum, ut de pluribus gaudeat tunc, quam prius. Si loquamur intenſive, ſic non augetur niſi per accidens, quia inclinatio animæ ad corpus, quæ ipſam retardat, ne intenſius feratur in ſummum cœlum, quam in illam, auferitur: & ſic patet quomodo iſtud poteſt intelligi dupliciter. Aliqui tamen non habent pro inconvenienti, quod ſimpliciter tunc augeatur & gaudium, quia magis aperietur Dei verbum ad illuminandum, & per conſequens ad delectandum.

Digitized by Google

Animas abditis receptaculis continet, ſicut unaquæque, &c. Dub. II.

Quæritur pro quanto dicantur abdita receptacula; & dicendum quod receptacula illa dicuntur abdita receptacula, non quod ſint alia receptacula animarum nunc, & poſt judicium, ſed quia eadem nunc ſunt nobis incognita, ſed poſt judicium, & reſurrectionem erunt nobis nota. Si autem quæratur ratio.

Resp. Dicendum quod ratio hujus eſt, ut fides habeat locum, quæ eſt de non viſis: unde meremur, & in credendo paradiſum, & credendo infernum, cum jam non videamus. Beati enim qui non viderunt, & crediderunt. Non tantum eſt autem ad fidei meritum, ſed etiam ad probandum humanum affectum: unde noluit Dominus quod mors noſtra ſimilis eſſet morti beſtiarum, ut probaret corda filiorum hominum.

Joan. 20.

Orationibus ergo ſanctæ Eccleſiæ, & ſacrificio ſalutari, &c. Dub. III.

Innuit Magiſter, quod ſacrificio ſalutari non eſt dubium mortuos adjuvari. Videtur falſum dicere, quia ſacrificium altaris eſt ſacramentum Eccleſiæ: ſed ſacramenta Eccleſiæ non proſunt niſi in ſtatu viatoris: ergo, &c. Item quæritur juxta hoc, cum alia ſacramenta non proſint poſt mortem, unde eſt quod hoc ſacramentum altaris prodeſt.

Resp. Dicendum, quod aliter prodeſt ſacramentum altaris vivis, aliter mortuis. Vivis enim prodeſt ſub ratione ſacramenti & cibi, mortuis autem prodeſt ſub ratione ſacrificii. In quantum enim ſacramentum eſt, cibat, & dat gratiam & perfectionem manducanti. In quantum autem ſacrificium, Deum placat, hoſtiæ enim placant: & quoniam Deus iratus eſt non affectione inflictionis, ideo Deum placando non ſedat ipſius affectionem, ſed remitti facit pœnæ acerbitatem. Quod quæritur, quare alia ſacramenta non proſint, dicendum quod aliorum ſacramentorum diſpenſatio reſpicit actum in perſona, vel circa perſonam, ſicut patet in baptiſmo: & ideo non poteſt baptizari, niſi qui præſto eſt in aquam mergi: ſed ſacrificium eſt actus pro perſona: & quoniam actus in perſonam requirit perſonam actu exiſtentem, ſed pro perſona non, ſicut Chriſtus obtulit ſe Patri pro illis, qui fuerunt, & qui futuri ſunt, ſic ſacrificium prodeſt his, qui finierunt vitam.

Per pauperes, quorum eſt regnum cœlorum, &c. Dub. IV.

Conrta hoc obiicitur: quia qui diligit alium, & orat pro pecunia, dat ſpirituale pro temporali: & omnis talis eſt ſimoniacus: ergo, &c.

Resp. Dicendum, quod mammona hic appellatur poſſeſſio terrena: & de hac facit homo ſibi pauperes amicos, dum eorum ſubvenit neceſſitatibus: pauperes autem Chriſti orant, ut grati ſuis beneficiis: & ita patet quod beneficium temporale non eſt ſicut finis motivus, ſed ſicut aliquid inducens: & quoniam non principaliter intendunt, ideo propter hoc non orant finaliter: & oratio non venditur, ſed impetratur per accidens, ſcilicet per acquiſitionem amoris.

Injuria eſt pro martyre orare in Eccleſia. Dub. V.

Videtur male dicere, quia orationes pro valde bonis ſunt gratiarum actiones: ſed qui agit gratiam pro ſanctis, non facit eis injuriam; ergo, &c. Item quod licet nobis deſiderare, licet & petere: ſed deſiderare poſſumus honorem ſanctorum: ergo orare debemus pro ipſorum honore.

Resp. Dicendum quod Auguſtinus hic orare pro aliquo, dicit orare pro alicujus ſalute, quam jam habet: ſi ergo conſtare debet nobis, quod martyres ſtatim beatificentur, ſicut nullus

De verb. Apoſt. ſer. 17. a princ. tom. 10.

lus

lus debet de eorum gloria dubitare; ita nullus debet pro eis orare. Si enim orat, videtur præſumere, quod non ſint in gloria, & ita quod non ſint martyres vere; & non tantum præſumere, ſed etiam exterius innuere, ac per hoc injuriam martyri facere. Quod ergo obiicitur, quod ſunt gratiarum actiones, dicendum quod illud eſt verum, quando Eccleſia de ſalute alicujus poteſt probabiliter dubitare. Quod obiicitur, quod deſiderandus eſt honor ſanctorum, dicendum quod verum eſt; ſed cum hoc petimus, non ipſis ſanctis petimus, ſed petimus nobis, ut nobis innoteſcat eorum virtus perfecta, & detur affectio bona ad laudem divinam, ſive ipſorum. Si quis tamen contendat hoc eſſe orare pro martyre, dicendum quod iſto modo non intelligit Auguſtin. ſed eo, quod orare pro aliquo, eſt petere ſalutem ejus, vel accelerationem ſalutis.

Nec habebat tantæ perfectionis merita, quæ his ſuffragiis non egent.
Dub. VI.

Videtur quod omnes ſint tales, quia ſuper illud: Ut illorum abundantia, 1. Cor. 8. Gloſſa: Qui vivunt in hoc ſæculo, non habent merita ad vitam ſufficientiæ, niſi juventur merito Chriſti, & Angelorum. Sed contrarium videtur, quia aut habet veram charitatem, aut non. Si non: ergo nullum habet meritum. Si habet: ergo cum habeat Spiritum ſanctum, & ita pignus hæreditatis æternæ, habet ſufficientiam.

Resp. Dicendum quod tria ſunt genera hominum habentium charitatem perfectam, & abſolutionem ab omni culpa, & pœna, & tales ſibi ſufficiunt: ſed hi potius ſunt in cœlis, quam in terris, talium enim converſatio in cœlis eſt. Quidam habent perfectum amorem, tamen propter mala opera præcedentia ſunt obligati ad pœnam; & tales indigent ſuffragiis, non ad ſalutis obtentionem, ſed ad accelerationem. Quidam habent charitatem imperfectam, ita quod proni ſunt ad caſum, & obligati ſunt multis reatibus peccatorum; & tales vivunt in hoc ſæculo, licet non omnino ſe conforment ſæculo, & indigent ſuffragiis, ut in charitate permaneant, & ut exeuntes de terra, tormenta non eos detineant.

Ut quodam modo eas offerant Deo, &c.
Dub. VII.

Quæritur per quem modum Angeli offerunt Deo petitiones noſtras, utrum ſcilicet propter ſe, an propter nos.

Resp. Dicendum quod ſicut videmus in cauſis terrenis, quod qui neſcit loqui coram prætore, conducit advocatum, ut loquatur & alleget pro ipſo: ſic in ſpiritualibus intelligendum eſt, quod cum nos perorare, immo balbutire ſciamus coram Deo, quod Angelus tamquam advocatus, & allegator magnus in illa ſuperna curia aſſumat verbum ut orationem noſtram proponat. Si autem quæritur, per quem modum habeat eſſe, dico quod loqui noſtrum, & oratio noſtra eſt deſiderium alicujus rei, vel petitio formata ſecundum deſiderium: & quando deſiderium noſtrum ex mera, & vera, & ardenti dilectione eſt, tunc fortiter clamamus in auribus Dei, & tunc optime peroramus; & quoniam affectiones noſtræ ſunt tepidæ, & affectiones Angelorum ferventiſſimæ, & magis elevatæ ad ipſum, deſiderando pro nobis, quod nos deſideramus, cum accedant ad Deum familiarius, & proximius, dicuntur ſibi offerre: & quod Deus vidit nos primo petere, & approbare per os noſtrum, ſecundo magis approbat per os, & deſiderium Angelorum. Et quoniam iſtud dicitur noceere, quod approbat, hinc eſt quod petitiones noſtræ dicuntur apud Deum innoteſcere non ſolum per nos, verum etiam per Angelos. Angeli enim dicuntur loqui per affectiones voluntatis, & per adminiculum rationis, ſicut exponit Gregorius ſuper principium Job.

Digitized by Google

Sed bonum eorum eſt de operibus ſuis eos conſulere veritatem, &c.
Dub. VIII.

Videtur male dicere, quia iſtud conſilium dicit inquiſitionem, & ita ratiocinationem: ſed Angeli, ſicut dicit Dionyſius, habent intellectum deiformem: ergo in eis non cadit conſilium.

Resp. Dicendum quod conſulere aliquem, hoc eſt dupliciter. Aut ut per indagationem, & inquiſitionis diſcuſſionem perveniat ad cognitionem rei dubiæ. Aut ut per illuſtrationem ejus ſubito cognoſcat, quo modo debeat facere. Primum eſt humanum. B Secundum vero non ſolum humanum, ſed etiam angelicum eſſe perhibetur.

Si autem Angeli a Deo per verbum ejus diſcunt petitiones noſtras.
Dub. IX.

Greg. l. 2. Moral. c. 2. Videtur male dicere, quia B. Gregorius dicit: Quid eſt quod non vident, qui videntem omnia vident?

Resp. Dicendum quod multa addiſcunt Angeli ſive per ipſum verbum, & per alios Angelos, ſive per experientiam. Quod autem dicit Gregorius, non intelligitur, quia omnia videant, ſed quia vident iſtud unum, C quod eſt melius videre, quam omnia. Unde ſicut ille, qui habet Deum, dicitur omnia habere, non quia omnium ſit poſſeſſor, ſed quia habet illud unum, cui non poſſunt æquiparari omnia: ideo per æquipollentiam, vel ſupervalentiam dicitur habere omnia, ſic qui novit Deum dicitur omnia noſſe.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam hujus partis ſecundum tria, quæ determinat Magiſter in littera, tria principaliter quæruntur. Primo quæritur de receptaculis animarum exutarum. Secundo de ſuffragiis, quæ recipiunt a A vivis. Tertio de ſuffragiis], quæ impendunt vivis. Circa primum quæruntur tria. Primo quæritur de receptaculis animarum ante adventum Chriſti. Secundo quæritur, utrum poſt adventum Chriſti habuerint loca determinata. Tertio, utrum egrediantur ad exteriora.

QUÆSTIO I.

An animæ patrum ante adventum Chriſti deſcenderint ad lymbum.

S. Thom. in ſuppl. 3 p. q. 69 art. 2
Et 4. Sent. diſt. 45 q. 1. art. 2.
Richardus 4 Sent d. 45 q. 2
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 45. q. 1.
Petr. de Tarant. 4. Sent. diſt. 45. q. 5.

CIrca quam proceditur ſic: & quod ante Chriſti adventum deſcenderint ad infernum, oſtenditur. Primo per vetus teſtamentum. Ita dixit Patriarcha Jacob: Deducetis canos meos cum dolore ad inferos: Deſcendam ad filium meum lugens in infernum: ergo, &c. Fundam. Gen. 42. Gen. 34.

Item: In tenebris ſtravi lectulum meum, infernus domus mea eſt. Et conſtat quod juſtus erat: ergo, &c. Job 17.

Item hoc ipſum oſtenditur etiam per novum teſtamentum, quia dicitur in ſymbolo. Deſcendit ad inferna: conſtat quod non niſi ad ereptionem juſtorum: juſti ergo deſcendebant.

Item: Quem Deus ſuſcitavit ſolutis doloribus inferni: ergo omnes alii detinebantur in inferno. Actor. 2.

Item debitum originalis peccati nondum erat ſolutum: ergo nec homo de poteſtate diaboli ereptus: ergo quantumcumque eſſet juſtus, poterat ipſum diabolus trahere deorſum.

Contra: Infernus eſt locus debitus malis, & injuſtis: ſed ante adventum Chriſti multi mortui ſunt boni, & juſti: ergo illi non deſcendebant in infernum. Ad opp.

Item unaquæque anima habet locari ſecundum exigentiam meritorum, ergo

Digitized by Google

ergo cum viri ſancti ante adventum Chriſti multum diſtarent ab impiis quantum ad meritum; ergo etiam quantum ad locum.

ITEM in inferno nulla eſt redemptio: ergo ſi juſti deſcenderunt ad infernum, videtur quod numquam fuerunt inde liberati, quod manifeſte falſum eſt.

Luc. 16 ITEM ſicut patet: Chaos magnum firmatum erat inter Lazarum, & divitem, ut non poſſent mutuo ad ſe tranſire: ergo videtur quod in locis diſtantibus erant.

Cap. 33 tom. 3 ITEM per Auguſtinum ſuper Geneſim ad litteram: Videmus inferorum mentionem non eſſe factam in requie pauperis, ſed in ſupplicio divitis. Et iterum idem: Nondum inveni, adhuc requiro, nec mihi occurrit, inferos alicubi in bono poſuiſſe ſcripturam. Non autem niſi in bono accipiendum ſinum Abrahæ; ergo ſi ſancti patres in ſinu Abrahæ portantur, ſicut Dominus ipſe de Lazaro teſtatur, patet, &c. Ibidem.

CONCLUSIO.

Animæ mortuorum patrum ante adventum Chriſti deſcendebant in lymbum, qui dicebatur ſinus Abrahæ propter requiem; in quo cum eſſet pœna damni, poterat dici infernus.

RESP. AD ARG. Dicendum quod infernus dicitur locus pœnarum, & locus qui eſt inferior tum ratione ſtatus, qui vilis eſt, tum ratione ſitus. Poteſt ergo infernus denominari a ſuo ſummo: & tunc dicitur infernus locus, in quo eſt maxima pœna, & locus infimus: & iſte non competit niſi damnatis, qui puniuntur pœna ſenſus, & ſine ſpe inferius proiiciuntur. Poteſt iterum appellari locus inferior, in quo quis punitur pœna damni, & iſte dicitur lymbus. Et in hunc deſcendebant ante Chriſti adventum ſancti patres, & deſcendunt nunc parvuli non baptipzati. Sed attendendum, quod patres fuerunt in parte ſuperiori, & parvuli in parte inferiori. Et ratio hujus eſt, quia iſti habent carentiam viſionis ſine expectatione, illi habebant cum expectatione: & ideo quia in parte ſuperiori erant, & viſionem Dei expectabant, non tantum in lymbo, ſed in ſinu Abrahæ dicebantur eſſe. Ille ergo locus dicebatur infernus, & quia inferior, & quia aliquo modo locus erat miſeriæ. Lymbus, quia erat pœna carentiæ. Sed ſinus Abrahæ, quia erat expectatio gloriæ. Et ita infernus non ſonat niſi in malum, qualitercumque accipiatur: ſinus autem Abrahæ in bonum, quia eſt ibi requies, aut per privationem mali, aut per collationem omnis boni: & ſic eſt locus gloriæ. Et per hanc diſtinctionem patet reſponſio ad utramque partem. Rationes enim ad primam partem, procedunt de inferno large dicto, & ſecundum ſitum. Rationes vero ad oppoſitum de inferno dicto proprie, & ſecundum pœnam, ſicut patet diſcurrenti per ſingulas. Explicat. Expoſitio rationum.

QUÆSTIO II.

An animæ poſt adventum Chriſti habeant receptacula.

S. Thom. in ſupp. 3 p. q. 69 art. 1
Et 4. ſent. diſt. 45. q. 1. art. 1.
Richard. 4. Sent. diſt. 45 q. 1
Thom. Arg. 4. Sent. d. 45. q. 1. art. 1.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 45. q. 2.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 45. q. 1.

DE receptaculis animarum poſt adventum Chriſti; & quæritur utrum habeant receptacula, vel loca determinata. Et quod non, videtur de bonis. Gloſſa ſuper illud; Adhuc puſillum, & non eſt, &c. Adhuc puſillum eſt uſque ad finem vitæ cujuſque, quando liberabuntur ſancti. Poſt hanc tamen vitam non ita erit, ubi erunt ſancti, quibus dicetur: Venite benedicti. Ad opp. Pſal. 36. Mat. 25.

ITEM quod mali non habeant receptacula, videtur. Auguſtinus de ſpiritu & anima; Quædam animæ puniuntur in loco ubi deliquerunt, quædam in abditis receptaculis. Cap. 30 tom. 3

ITEM quod neutri, videtur. Auguſti- Cap. 109 tom. 3

ſtinus in Enchiridion; Tempus quod inter hominis mortem, & ultimam reſurrectionem interpoſitum eſt, animas abditis receptaculis continet, ſicut unaquæque digna eſt requie, vel ærumna.

Item ratione videtur, quia animæ a corporibus exutæ ſunt ſpirituales, & omnino a corpore non dependent; ergo & locus remunerationis earum.

Fundam. Lucæ 16. Contra; Quod mali habeant, videtur; quia dixit Dominus; Mortuus eſt dives, & ſepultus eſt in inferno. Et poſt ſubditur; Ne veniant in locum hunc tormentorum; ergo, &c.

2 Cor. 5. Li. 4 dia. cap. 25. Item quod boni, videtur: Si terrena noſtra habitatio diſſolvatur, domum habemus in cœlis. Et Gregorius; Qui Chriſtum in cœlo eſſe non dubitat in corpore, nec Pauli animam eſſe negat.

Item ratione videtur, quia loci congruitas confert ad operationem; ergo cum animæ beatæ ſint excellentiſſimæ virtutis contemplando Deum, & omnino immutabiles; ergo locus ſupremus eis debetur; ergo ab oppoſitis, damnatis infimus.

Item excellentia retributionis conſiſtit in ſocietate multa, quia nullius ſine ſocio jucunda eſt poſſeſſio; ergo animæ poſt hanc vitam ſunt ſimul.

CONCLUSIO.

Animarum mortuorum receptacula poſt adventum Chriſti ſunt paradiſus, infernus, lymbus, & purgatorium.

Resp. ad Arg. Dicendum quod triplicem ſtatum contingit intelligere, ſcilicet remunerationis, quietis & expectationis, & purgationis. Et ratio hujus eſt, quia anima exuta duplici cauſa poteſt impediri a remuneratione beata. Aut propter hoc quod janua eſt clauſa, aut propter hoc quod ipſa non eſt plene purgata. Status triplex. Statui retributionis reſpondet locus proprius, & receptaculum determinatum in ſe, & quo ad nos, ſcilicet cœlum empyreum quo ad bonos, & quo ad malos locus infimus, Statui quietis, & expectationis reſpondet locus determinatus in ſe, ſed non quo ad nos, quia neſcitur per ſcripturas ubi ſit lymbus. Statui vero purgationis reſpondet locus indeterminatus, & quo ad nos, & quo ad ſe, quia non omnes in eodem loco purgantur, licet forte in aliquo multi ſint. Et quantum ad hunc locum loquitur Auguſtinus. Expoſitio rationum. Quod vero obiicitur de Gloſſa, dicendum quod non loquitur de loco, ſed de ſtatu quantum ad ſecundam ſtolam. Poteſt tamen aliter dici, & melius, quod animæ receptacula aut ſunt ſecundum merita bona: & ſic eſt paridiſus, & locus cœleſtis: aut propter peccata; & ſic diſtinguitur triplex locus ſecundum triplex peccati genus, ſcilicet purgatorius, & hic debetur veniali. Lymbus, & hic originali. Et infernus, & hic mortali. Et bene poteſt eſſe, & ſatis probabile eſt, quod gradatim ſe habeant iſta tria loca: ſed tamen circa eamdem partem ſunt, ſicut colligi poteſt ex ſanctorum dictis, & ex his, quæ in præcedentibus dicta ſunt. Explicat. Unde poſſunt loca animarum diſtingui ſic, ut reducantur ad bimembrem diviſionem. Locus retributionis, aut eſt gloriæ, aut pœnæ. Si gloriæ, ſic cœlum. Si pœnæ, ſic infernus. Gloria non diſtinguitur, quia charitas, quæ unius ſpeciei eſt, meretur gloriam. Sed pœnalis locus eſt duplex, aut ſecundum pœnam damni: & ſic lymbus: aut ſecundum pœnam ſenſus: & ſic infernus. Et ſic utrumque membrum dividitur: quia qui pœna damni puniuntur, aut ſimpliciter, & æternaliter: & hi in inferiori parte illius partis, quæ dicitur lymbus. Aut ad tempus: & hi in ſuperiori, quæ dicitur ſinus Abrahæ. Similiter illi qui puniuntur pœna ſenſus, aut ſimpliciter: & ſic infernus proprie dictus: aut ad tempus: & ſic locus purgatorius: & ſic patet quod animæ habent receptacula, & quæ. Et

ſi ali-

ſi aliquæ auctoritates, contrariæ videantur, intelligendæ ſunt vel quantum ad ſtatum, vel quantum ad aliquas animas, quæ purgantur, de quibus ſupra dictum eſt, quod diſpenſativæ in diverſis locis animæ purgantur, licet ſecundum legem communem ſit aliquis locus commùnis.

QUÆSTIO III.

An animæ aliquando exeant a ſuis receptaculis.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 69 art. 3
Et 4. Sent. d 45 q. 1 art. 3
Richardus 4 Sent. d. 45. q. 3
Thomas Arg. 4. Sent d. 45. q. 1. art. 2.
Steph. Brulef. 4 Sent. d. 45 q. 3
Petr. de Tarant. 4. Sent. d. 45. q. 3.

Ad opp. *Pſal. 26* *Iob. 7* UTRUM animæ a ſuis receptaculis aliquando exeant. Quod non, videtur. Pſalmus: Ut inhabitem in domo Domini.

2. ITEM de malis ſpecialiter: Qui deſcendit ad inferos, non aſcendet.

3. ITEM aut locus aliquid facit, aut nihil. Si nihil: ergo non videtur ratio, quare magis ſint in loco determinato. Si aliquid: ergo ſi bonorum gloria non debet minui, nec malorum pœna: ergo numquam poſſunt, nec debent egredi.

4. ITEM nos non poſſumus locum noſtrum mutare, quin mutemus & ſtatum. Unde quando meremur, non ſumus in ſtatu merendi: ergo nec ille; ſed earum ſtatus eſt immutabilis: ergo & locus.

Fundam. CONTRA: Sancti multos viſitant, & multis apparent, ſicut patet in vitis ſanctorum: ergo ſi vera eſt apparitio, videtur quod ſint ubi apparent: ſed non ſunt ſimul in cœlo, & in terra: ergo recedunt a ſuis habitaculis.

ITEM dæmones ſunt circa nos, & nos excercent, qui tamen ſunt digni majori pœna quam animæ: ergo ſi illi, multo fortius & animæ poſſunt circa nos eſſe.

ITEM conſtat quod reſurrectio erit, & judicium omnium ſimul: ergo ne-
A ceſſe eſt quod tam beatæ quam damnatæ veniant ad corpora: & ad locum communem.

ITEM Deus ubique eſt æqualiter: ergo anima ubique poteſt æqualiter frui Deo: ergo ſi beatitudo eſt fruitio, poteſt beata anima ire quo vult: ergo pari ratione & damnata.

ITEM Gregorius in dialogo narrat de ſuſcitatione aliquorum, quorum animæ erant in paradiſo, & in inferno: ergo, &c. *Greg. l. 4 Dial. c. 36*

CONCLUSIO.

B *Bonorum animæ aliquando ad tempus exeunt de ſuis receptaculis, licet damnati ligati ſint ad omne tempus; in die tamen judici omnes exibunt.*

RESP. AD ARG. Dicendum quod hujuſmodi receptacula aliquibus dantur ſecundum Dei conſilium, & cauſas ſuperiores, aliquibus ſecundum ſententiam, & cauſas inferiores. Hi ſecundi poſſunt mutationem divinæ ſententiæ ad preces ſanctorum de hujuſmodi locis revocari: & ſicut mutant ſtatum, ita & locum. Primi vero, qui ſecundum cauſas immutabiles hujuſmodi locis deputati ſunt, non exibunt finaliter. Poſſibile eſt tamen eos exire ad tempus. Sed exitus *Explicat.* ad tempus aut eſt ad recipiendam C completam remunerationem: & ſic boni, & mali exibunt in die judicii: aut ad perficiendam aliquam operationem: & ſic exeunt beati, numquam tamen damnati. Et ratio hujus eſt, quia beati poſſunt juvare nos revocando, docendo, confortando, liberando: ſed damnati ſunt ligati ad omne opus. Ruſus pœna dependet a loco, & gloria, non quia eſt a Deo, qui ubique eſt. Concedendæ ergo ſunt rationes probantes, quod boni aliquando loca receptionis ſuæ mutant.

1. AD illud quod obiicitur de malis per ſimile de dæmonibus, dicendum quod non eſt ſimile, quia iſti habent operationem aliquam ad nos exercendos: & ideo non ſunt ligati,

nec

nec penitus damnati: quia adhuc ſunt in ſtatu demerendi quantum ad vim adminiſtraiivam.

2. Ad illud quod obiicitur, quod non exeunt, verum eſt finaliter de illis, qui per ſententiam diffinitivam ſunt damnati.

3. Ad illud quod obiicitur, quod facit, dico quod in bonis tantum ad congruentiam, in malis amplius quia auget pœnam: ideo iſti non exeunt ut illi.

4. Ad illud patet reſponſio, quia non eſt nobis poſſibile in cęlum ire: ſed in cœlo exiſtentibus poſſibile eſt ad terram venire, quia anima liberior, quia exuta: & potentior, quia beata: mali vero non poſſunt, quia non ſinuntur.

ARTICULUS II.

Consequenter quantum ad ſecundum articulum quæritur de ſuffragiis, quæ recipiunt animæ defunctorum a vivis. Et circa hoc quærnntur tria. Primo quæritur, utrum ſuffragia proſint defunctis, qui ſunt mediocriter boni. Secundo, utrum defunctis proſint ſuffragia facta per malos. Tertio quantum proſint ſuffrapia: & cum non æqualiter omnibus, quæritur cui magis: aut ei qui magis meruit, aut ei pro quo ſpecialiter fiunt.

QUÆSTIO I.

An ſuffragia proſint defunctis mediocriter bonis.

S. Thomas in ſuppl. 3 p. q. 71 art. 10.
Richardus 4. Sent. diſt. 45. art. 2.
Thom. Argent. 4. Sent. d. 45. q. 1. art. 3.
Stephanus Brulef 4. Sent. diſt. 45. q. 4.
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 45 q. 7

Ad opp. Circa quam ſic proceditur, & oſtenditur, quod non proſint mediocriter bonis: quia magnis dignis debent Eccleſiæ ſuffragia proficere: ſed non proſunt bonis, qui ſunt in paradiſo: ergo, &c. Si tu dicas quod non indigent: ideo non eſt ſimile.

A Contra: In vita iſta peccatores indigent; & tamen neceſſe eſt quod ipſi faciant pœnitentiam, non alii pro ipſis.

2. Item ille qui non eſt in ſtatu merendi, nec eſſe poteſt, nihil prodeſt alienum ſuffragium, ſicut patet ſi aliquis ſit ſtultus irrevocabiliter; ſed tales ſunt mortui; ergo, &c. Si tu dicas quod prius meruerunt, ut eis prodeſſent in ſtatu illo; Contra; Quodcumque meruerunt neceſſe eſt eos meruiſſe, & quod neceſſe eſt eos meruiſſe, neceſſe eſt remunerari; ergo ſi numquam fiant ſuffragia, non remunerabuntur; ergo nihil eis proſunt.

B 3. Item pœna purgatoria menſuratur ſecundum quantitatem cremabilis; ergo cum ſuffragia non minuant de culpa; ergo nec de pœna, Quod non minuant de culpa; patet; quia ſolus Deus habet effectum in animam. Si tu dicas quod habent effectum in animam per modum meriti, & Deus merita ſuffragiorum minuit. Contra; etſi Deus deleat culpæ maculam per ſe, tamen reatum delet per pœnam; ſed conſtat quod in eis quantum ad reatum oportet deleri culpam; ergo per pœnam purgatoriam; ſed hoc nihilominus faceret ſine ſuffragiis; ergo, &c.

4. Item hoc oſtenditur per deductionem ad impoſſibile, quoniam ſi C delet partem; ergo poſſibile eſt quod totum; & ita ille remanebit impunitus.

Sed Contra; per Auctoritatem ſacræ Scripturæ; Sancta & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis impunitus. *Fundam. 2 Mac. 12*

Item per Auguſtinum de cura pro mortuis agenda; Beneficia, & ſacrificia quæ offeruntur pro non valde malis, ſunt propitiationes; ergo, &c. *Ench. c. 10 tom. 3*

Item hoc oſtenditur auctoritate Eccleſiæ, & uſu, quæ orat pro defunctis; ſi ergo Eccleſia non decipitur, patet quod ſuffragia valent.

Item ratione videtur, quia pęna purgatoria eſt terminabilis; ergo & di-

diminuibilis; ſed ſi pro eo qui po- A teſt creſcere in gratia fiat oratio, valet ad gratiam augmentandam: ergo pari ratione ſi fiat pro eo, cujus pœna poteſt diminui, valet ad pœnam diminuendam.

Item ſicut ſe habent orationes ſanctorum mortuorum ad vivos, ſic vivorum ad mortuos: ſed ſancti mortui impetrant nobis bona, & nos adr juvant: ergo & vivi mortuos.

CONCLUSIO.

Suffragia defunctis mediocriter bonis proſunt, ad eorum dignitatem & neceſſitatem.

Resp. ad Arg. Dicendum quod quia in omni opere Domini eſt miſericordia, & veritas, duo ſunt quæ faciunt ſuffragia Eccleſiæ valere, ſcilicet dignitas, & neceſſitas. Juſtitia enim conſiderat dignitatem, & digni ſunt qui in charitate deceſſerunt, & ab aliis membris Eccleſiæ adjuvari meruerunt, maxime ſi ipſis alios adjuvarunt. Miſericordia vero conſiderat neceſſitatem: & hæc quidem magna eſt in his, qui ſunt in purgatorio, quia graviter puniuntur, & ſe juvare non poſſunt. Ex hoc patet reſponſio ad primum, quia ſuffragia non ita valent comprehenſoribus, ſcilicet quia non indigent, & non ita viatoribus, quia adhuc poſſunt ſe juvare.

Ad illud quod obiicitur quod non ſant in ſtatu merendi, dicendum quod quamvis non ſint in ſtatu merendi, ſunt tamen in ſtatu ſolvendi: ſolvunt enim quæ debent: & ideo etſi non adjuvari in merito poſſunt, tamen adjuvari in ſolutione poſſunt: ſtatus autem ſolvendi non eſt ſem. per cum ſtatu meriti, ſed illum præſupponit, ſcilicet qui prius meruit, quod in tali ſtatu poſſet ſolvere, & juvari.

Quod obiicitur, quod ſi meruit, neceſſe eſt meruiſſe, dicendum qqod verum eſt de merito abſoluto, ſed illud fuit meritum conditionale.

Ad illud quod obiicitur ſecundum quantitatem cremabllis, &c. dicendum quod quantitas pœnæ non reſpicit maculam, ſed reatum, & obligatio ad pœnam minuitur ſolutione pœnæ facta ab ipſo, vel ab alio.

Ad illud quod ſolveretur tota, &c. dicendum quod verum eſt, ſi tot eſſent ſuffragia: ſed ſuffragia non auferunt a pœna, nec liberant, niſi dum fiunt, & in illo tempore homo punitur, & alii pro ipſo: ideo non remanet impunitus; verumtamen ſi ſuperabundarent, tunc poſſibile eſſet totum remitti: nec tamen peccatum remanet impunitum, quia quamvis B non puniatur in ſe, punitus tamen in alio, vel in aliis: ſicut ſupra dictum fuit de Baptiſmo: hoc tamen vix, aut numquam fit. *Diſt. 4*

QUÆSTIO II.

An defunctis proſint ſuffragia facta per malos.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 71. art. 3.
Richardus 4. Sent. diſt. 45. art 2. q. 3. & 4
Steph. Brul ſ. 4. Sent. d. 47. q. 10.
Petrus de Tarant. 4. Sent. diſt. 45 q. 8 9

Utrum proſint ſuffragia facta per malos. Et quod non, videtur: Scimus quia peccatores Deus C non exaudit: ergo ſi non prodeſt oratio, quam Deus non exaudit, patet, &c. Quod ſi dicas, quod verbum illud non eſt verum, quia a cæco, non ab Evangeliſta dictum eſt. Contra: Hoc non ſolvit, quia: Cum multiplicaveritis orationes veſtras, non exaudiam. Manus enim veſtræ plenæ ſunt ſanguine, Gloſſa: Sanguine, id eſt peccato: ergo ſi omnis peccator, & malus eſt talis, videtur quod ſuffragia facta per malos non proſint. *Ad opp. Ioan. 9* *Iſa. 1.*

Item Gregorius: Cum is qui diplicet ad intercedendum mititur, irati animus ad deteriora provocatur: ergo potius obſunt, quam proſint.

Item ratione videtur, quia nullum opus eſt ſatisfactorium, niſi quod fit

Digitized by Google

fit ex radice charitatis: ſed iſtud non fit ſic, quod fit a malo: ergo non ſatisfacit.

Item iſte peccator non eſt membrum Eccleſiæ: ergo nullam habet connexionem cum illo, qui mortuus eſt: ergo opus ejus omnino eſt alienum ab ipſo defuncto: ergo nihil ei facit.

Item ſi malus faceret pro ſe, nihil prodeſſet: ergo pari ratione non prodeſt alii, ſi faceret pro illo, quia unuſquiſque efficacius meretur ſibi, quam alii.

Fundam.

Contra: Sacramenta Eccleſiæ æquæ bona ſunt cum diſpenſantur per bonos, & malos: ergo Miſſa mali ſacerdotis ita prodeſt ut boni.

Item quando ſervus exiſtens extra charitatem dat eleemoſynam ad imperium domini, meretur dominus ac ſi ſervus bene daret: ergo ſimiliter in propoſito, cum ille, pro quo fit, ſit in charitate, valet ei.

Item ratione videtur, quia Dominus ſua largitate reputat opus factum ab alio, ac ſi fiat ab eo, pro quo fit: ſed ille eſt in charitate: ergo, &c.

Item quando aliquis facit alicui eleemoſynam, etſi dans ſit extra charitatem, tamen recipiens poteſt mereri in recipiendo, ſi recipit ex charitate: ſed iſte mortuus ſuffragia vivorum recipit ex charitate: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Suffragia pro mortuis ſi fiant a malis tantum non proſunt, ſed ſi concomitetur charitas viri juſti, proſunt: quod ſi fuerint opera ſacramentalia, proſunt, etiam ſi a malis fiant.

Opinio aliorum

Resp. ad Arg. Dicendum quod quidam dicunt generaliter, quod ſuffragia Eccleſiæ proſunt, ſive a bonis fiant, ſive a malis. Et ratio hujus eſt, quia tam boni, quam mali faciunt ſecundum doctrinam Eccleſiæ: & faciunt pro eo, qui eſt in charitate: & ubi deficit charitas facientis, ſupplet charitas Eccleſiæ dictantis, & mortui ſuſcipientis. Sed non credo breviter, quod oratio peccatoris aliquid mereatur apud Deum niſi ſolum diſpoſitive, quia diſponit ad meritum. Opus enim formam recipit a proximo agente, ſicut aqua formam a vaſe continente, non a fonte. Similiter corona valorem & pulchritudinem habet a gemmis, & ab auro, & non a quatuor elementis.

Improb.

Determinatio.

Et ideo diſtinguendum, quod ſuffragia aut ſunt opera ſacramentalia, ut celebratio Miſſæ: & tunc quia opera Dei ſunt, ratione contenti proſunt, ſive fiant a bonis, ſive a malis. Aut ſunt alia opera, & hoc dupliciter. Aut enim fiunt pure a malis ſicut ſi aliquis malus orat, & ſe affligit pro aliquo: & tunc non credo, quod valeant defunctis. Aut fiunt a malis ad imperium alicujus boni, ut ipſius defuncti, vel amici ejus, de re, quæ illius eſt in eleemoſyna, vel ad conſortium alterius, vel quando duo legunt Pſalterium, unus exiſtens in charitate, alter non: & in aliis operibus, ut quando datur eleemoſyna juſto, ut oret pro mortuo: & tunc valent ratione doni charitatis homini conjunctæ. Et ſic ſolvuntur rationes ad utramque partem. Concedendum enim quod non proſunt ſecundum quod fiunt a malis tantum. Concedendum nihilominus quod proſunt, ſi concomitatur charitas viri juſti. Sed tamen ultima ratio non valet, quia defunctorum eſt ſuffragia recipere, ſed Dei acceptare, & ex hoc eis parcere: ſed non acceptat niſi preces bonorum: & ſic manifeſta ſunt objecta ad utramque partem.

Expoſitio rationum.

QUÆSTIO III.

An ſuffragia magis proſint pro quibus fiunt, vel aliis.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 71. art. 2.
Et 4 Sent. d. 45 q. 2 art 1.
Richardus 4. Sent. d. 45. art. 2. q. 2.
Steph. Brulef. 4 Sent. d. 45 q 6
Petrus de Tarant. 4 Sent d. 45 q. 11.

Quantum proſint ſuffragia: & cum non proſint æqualiter omni-

nibus quæritur, cui magis proſint, A an ei qui magis meruit, an ei pro quo ſpecialiter fiunt. Et quod ei qui magis meruit, videtur, quia Auguſtinus ait: Ideo proſunt, quia meruit, ut prodeſſent: ergo ſi magis meruit, magis proſunt, quia in per ſe prædicatis talis conſequentia tenet.

Ench. ca. 110 t. 3.

2. ITEM profectus ſuffragiorum eſt ſecundum Dei diſtributionem: ergo ſi ipſe non eſt acceptor perſonarum, videtur quod magis debet diſtribuere ei, qui magis eſt dignus.

3. ITEM hoc oſtenditur per impoſſibile, quia qui meruit ut prodeſſent, citius meruit liberari: ſed ſi non magis proſunt ei, non citius liberatur: ergo qui meruit citius liberari, tardius liberatur, ſed hoc eſt contra Dei juſtitiam: ergo, &c. B

4. ITEM oblatio pretii in cruce æqualiter profuit, ac ſi eſſet oblata pro quolibet per ſe: & tantum prodeſt cuilibet, quantum meruit: ergo oblatio ſacrificii in altari pari ratione, cum ſit illius oblationis memoriale: ergo magis ei qui magis meruit.

Fundam. Ioſue 10 CONTRA: Cum Deus exaudit nos, quodam modo conformat voluntatem ſuam nobis, quia obedit Deus voci hominis: ergo ſi aliquis habens charitatem oret ſpecialiter pro aliquo, videtur quod Deus ſpecialiter accipit pro illo: ergo videtur quod magis proſint illis, pro quibus ſpecialius, & crebrius fiunt. C

ITEM ſi in vita iſta aliquis dives daret eleemoſynam, magis ſibi prodeſſet, quam alii: ergo ſi ad ejus imperium detur poſt mortem, cum pro tali habeat Deus, ac ſi impenderet: magis ergo prodeſt ſibi, quam alii.

ITEM Deus acceptat opus ſecundum intentionem: ſed intentio facientis eſt quod ſpecialius, & magis proſit illi, pro quo facit: ergo, &c.

ITEM per impoſſibile oſtenditur, quia ſi non prodeſt magis: ergo non oportet ſpecialiter rogare pro aliquo: ergo movetur ſtulte tota Eccleſia, quæ ſpecialiter orat.

CONCLUSIO.

Suffragia mortuorum ſi fiant in communi, proſunt magis ei, qui magis meruit: quod ſi in ſpeciali, magis proſunt ei pro quo fiunt.

RESP. AD ARG. Dicendum quod aliquorum opinio fuit, ut Præpoſitivi, quod ſuffragia Eccleſiæ, ſive ſpecialiter, ſive generaliter facta magis proſint ei, qui magis meruit. Et ponunt exemplum: Sicut ſi candela accenditur coram divite, non tantum præbet ſibi lumen, ſed etiam aliis: & eis qui melius vident, majus lumen præbet. Exemplum etiam patet in lectione, quæ tantum valet, ſi legatur omnibus in communi, quantum ſi cuilibet alii ſpeciali: & plus valet aſſiſtenti, qui melius intelligit, etiam ſi pro alio legatur, qui minus intelligit, etſi pro ipſo legatur ſpecialiter. Si ergo ita eſt in lumine creato, magis in ſacramento. Si ita eſt in lectione, quo modo non in oratione? abſque dubio ita videtur. Et ſi obiiciatur communis mos Eccleſiæ. Reſpondent quod hoc quod ſpecialiter Eccleſia magis facit pro aliquo, non facit propter hoc quod magis illi proſint, ſed quia libentius facit homo, pro eo quem diligit ſpecialius, & magis animatur ad faciendum. Unde ſi iſtud eſſet notum ſimplicibus, non ita libenter facerent ſuffragia. Sed iſtud non credo, quia (ſicut dicit Auguſtinus de cura pro mortuis agenda) ſepultura valet in loco ſancto propter orationes Sanctorum, qui orant pro eo, ad cujus tumulum memorantur. Amplius ſuffragia ſunt ad ſolvendam pœnam, ſive reatum, ſed plus eſt ſatisfacere pro debito multorum quam unius, & facilius ſatisfit pro debito unius, quam plurium: ergo pluribus indigent ſuffragiis duo, quam unus ſolus; ergo ſi dividuntur inter eos, uterque habet minus: ergo non videtur quod æqualiter ſe extendat ad omnes,

Opinio aliorum.

Exempl.

Digitized by Google

Determinatio propria.

nes. Et ideo dicendum quod illud A non eſt ſimile, quia illuminatio totam ſpeciem rei viſæ defert ad oculum, & ſimiliter lectio totam ſimilitudinem vocis, ſed non ſic eſt in ſolutione ſicut eſt in aſpectu, & conſideratione. Quamvis enim duo creditores æqualiter poſſint, & ſimul videre unum aureum, non tamen poteſt æqualiter ſolvi duobus. Sic intelligendum eſt in propoſito, quod per ſuffragia fiat. Unde non refert, utrum fiant pro pluribus, an pro uno. Et ideo diſtinguendum eſt hic, quia ſuffragia Eccleſiæ, aut fiunt in communi, aut in ſpeciali. Si in communi, proſunt ei magis, qui magis meruit, ut ſibi prodeſſent, aliis conditionibus paribus: quia non tantum dignitas, ſed etiam neceſſitas conſideratur: & ſic probant primæ rationes. Si autem fiant in ſpeciali, ei magis proſunt pro quo fiunt: & ſic probant rationes ſequentes.

1. 2. Ad illud tamen, quod primo obiicitur, quod magis proſunt ei, qui magis meruit, dicendum quod verum eſt quantum eſt de ſe, niſi aliud reformet pactum, & hæc eſt intentio facientis. Et ſimiliter adſequens reſpondendum, quod Deus diſtribuit ſecundum intentionem illius, qui offert ſuffragium.

3. Ad illud quod obiicitur, quod citius meruit liberari, dicendum quod C verum eſt cæteris paribus: & quia ille minus meruit, majores & plures habuit adjutores: hinc eſt quod citius liberatur ratione auxilii alieni. Et iterum; Iſte meruit citius liberari, non quantum ad ea, quæ ſunt propria, ſed ad ea: quæ ſunt communia, de quibus magis percipit, cæteris paribus.

4. Ad illud quod obiicitur de ſacrificio crucis, & altaris, dicendum quod quamvis idem ſit, non tamen utrobique uniformiter cooperatur: nam in cruce effuſum eſt pretium in omnimoda plenitudine, ſed in altari habet effectum determinatum, cum quotidie aſſumatur. Et propter hoc prima oblatio non iteratur, ſed ſecunda iteratur; & ideo non valet illa ratio, quia procedit ac ſi eſſet æqualis effectus. Et iterum; illa pro omnibus eſt oblata, hæc autem ſpecialiter poteſt fieri. Nec obſtat illud Hieronymi de conſecr. diſt. V. Non mediocriter. Cum pro centum defunctorum animabus Pſalmus vel Miſſa dicitur, nihil minus, quam ſi pro uno quolibet diceretur, accipitur: dicendum enim, quod Hieronymus, ſicut patet ex adjunctis, loquitur quantum ad meritum facientis, non quantum ad utilitatem ejus pro quo fit.

ARTICULUS III.

B Consequenter quantum ad tertium articulum quæritur de ſuffragiis, quæ impenduntur vivis a ſanctis, ſive defunctis. Et circa hoc quæruntur tria. Primo quæritur, utrum ſancti orent pro nobis. Secundo, utrum ſancti impetrent nobis aliquid ſuis orationibus. Tertio, utrum ſit nobis utile rogare Sanctos.

QUÆSTIO I.

An ſancti orent pro nobis.

S. Thomas in ſuppl. 3 p. q. 72 art. 1.
Et 4 Sent. d. 45 q. 3 art. 1
Richardus 4. Sent. diſt. 45. art. 7. q. 2.
C Thom. Argent. 4. Sent. d. 45. q. 1. art. 4.
Stephanus Brulef 4. Sent. diſt. 45. q. 7.
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 45 q. 13

Circa quam oſtenditur, quod Sancti orent pro nobis, quia dicitur de Chriſto, qui eſt ſanctus ſanctorum; Semper vivens ad interpellandum pro nobis: ſed ſancti ſunt ejus imitatores; ergo ſicut Chriſtus orat, & ſancti orant. *Fundam. Heb. 7.*

Item hoc ipſum probatur per illud quod dicit Joannes: Ego rogabo patrem, & alium paraclitum dabit vobis; ergo ſimiliter ſancti orant. *Jo. an. 16*

Item Eccleſia communiter orat: Sancta Maria ora pro nobis; ergo, &c. Ergo ſi non ſtulte petit: patet, &c.

Item

Item ratione videtur, quia ſancti diligunt nos ex charitate; ergo optant, & deſiderant ſalutem noſtram; ſed conſtat quod ſciunt illam non poſſe eſſe niſi a Deo: ergo optant illam per Deum; ergo cum deſiderium alicujus rei a Deo ſit oratio; patet, &c.

Ad opp. Anſel. in proſo. c. 25

1. Contra: Sancti aut volunt nobis ſalutem, vel aliud bonum, aut non volunt. Si non volunt: ergo non orant. Si volunt; ſed ſicut dicit Anſelmus in proſolog. Beati erunt omnipotentes ſuæ voluntatis, ſicut & Deus ſuæ: ergo cum nullus oret quod poteſt per ſe, ſicut dicit Auguſtinus de correctione, & gratia, ſi Sancti poſſunt ſalutem noſtram, non orant, vel ſi non poſſunt, omnipotentes non ſunt.

2. Item ut dicit Damaſcenus; Oratio eſt aſcenſus intellectus in Deum: ſed Beati ſunt in termino ſuæ contemplationis: ergo eorum intellectus in Deum non aſcendit; ergo non orant.

Li. 13 c. 5 6 7 8 c. 3

3. Item beatus eſt, cui ad votum cuncta ſuccedunt; unde Auguſtinus xiii. de Trin. dicit quod beatus habet quidquid vult: ergo nullus habens quidquid vult, aliquid orat, vel petit: ergo Sancti in patria non orant pro nobis.

4. Item ſi Chriſtus orat pro nobis, quæritur quare non dicitur in Litania; Chriſte ora pro nobis: ergo ſi non dicitur, videtur quod non oret pro nobis, ac per hoc nec ſancti.

5. Item quæritur, quare non dirigitur ad Spiritum ſanctum oratio, ſicut ad Patrem.

CONCLUSIO.

Sancti in cœlo orant pro nobis, tum quia vident noſtram neceſſitatem, tum quia membra relevari vult Deus.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ſicut dicit Magiſter in littera, Sancti pro nobis orant. Et hujus ratio eſt duplex. Una eſt, quia vident noſtram neceſſitatem, quia nos indigemus ab illis relevari. Alia propter Dei voluntatem, quia vult, ut unum membrum aliud relevet, & quod pro invicem ſolicita ſint membra: unde cum ipſi ſint liberati, debent alios adjuvare.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod poſſunt quidquid volunt, dicendum quod voluntas dupliciter comparatur ad actum; aut ad actum proprium, ut volo hoc facere; aut ad actum alienum, ut volo ut alius faciat hoc, ſcilicet Deus, vel homo. Unde dico quod auctoritas Anſelmi eſt reſpectu actus proprii; ſed oratio, vel petitio ſalutis reſpectu actus divini, ut ſcilicet Deus ſalvet.

2. Ad illud quod obiicitur, quod non aſcendit intellectus in Deum, dicendum quod intellectus dicitur in Deum aſcendere tripliciter. Aut per novum aſpectum in Deum, ſcilicet quando homo revocat cogitationem ab aliis, & convertit in Deum; & ſic eſt tantum in viatoribus. Alio modo per aſpectum alterius inferioris rei, ut cum quis cogitat humanam miſeriam, & implorat miſericordiam, ut relevet miſeriam, ibi dicitur aſpectus, non quia de novo aſpiciat, ſed quia aliud inferius ad illud reſpiciat; & ſic eſt in beatis, quando pro nobis orant, & rogant, quia tunc noſtram indigentiam conſiderant. Tertio modo propter continuantionem intuitus primi. Unde cum quis conſiderat Deum, qui eſt ſuper ſe, & continue conſiderat, continue aſcendit, non quia ad aliud & ad aliud, ſed quia ſupra ſe fertur; & hoc modo continue eſt in beatis: & ſic patet iſtud, quia ſi primo modo dicatur oratio, aſcenſus eſt tantum viæ, ſecundo modo eſt viæ, & patriæ, tertio modo tantum patriæ.

3. Ad illud quod obiicitur, quod beatus habet quidquid vult, dicendum quod beatus aliqua vult ſibi, aliqua vult aliis. Dico ergo, quod ad ſubſtantiam beatitudinis eſt, ut habeat omne quod vult ſibi; ſed ut habeat omne quod vult aliis, non eſt

Digitized by Google

eſt de ſubſtantia beatitudinis, ſed de conſummatione, & bene eſſe: & hoc non erit quouſque omnes electi ſint glorificati: tunc enim quilibet habebit quod vult ſibi, & quod vult cuilibet alii: & tunc plena eſt beatitudo. Item beati tantum orant pro aliis: miſeri pro ſe, & pro aliis: ſed conſummato numero electorum, non rogabunt pro ſe, nec pro aliis.

4. Ad illud quod ultimo quæritur de Chriſto, dicendum, quod propter errorem Arrii vitandum dictum eſt, ne videamur Chriſtum credere creaturam, & ne videamur ejus poteſtatem minuere, qua poteſt omnia, ejus petimus miſerationem, non orationem.

5. Quod vero quæritur de Spiritu ſancto, dicendum quod quia eſt donum, in quo omnia dona donantur, ideo petendus eſt ipſe, non porrigenda eſt ei petitio.

QUÆSTIO II.

An ſancti impetrent nobis aliqua ſuis orationibus.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 72. art. 3
Et 4. Sent. d 45 q. 3 art. 3
Richardus 4 Sent. d. 45. q. 3 art. 7
Thomas Arg. 4. Sent d. 45. q. 1. art. 4.
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 45 q. 8
Petr. de Tarant. 4. Sent. d. 45. q. 14.

Ad opp. Utrum Sancti impetrent nobis aliqua ſuis orationibus. Et quod non, videtur: quia nullus impetrat aliquid apud Deum, niſi qui eſt in ſtatu merendi: ſed ſancti non ſunt in ſtatu merendi: ergo, &c. Sed ſi dicas quod non merito, quod tunc fit, ſed quod præceſſit. Contra: Hoc non ſolvit, quia ſecundum hoc etiam ſi non rogent, nihilominus obtinebimus: ergo nihil nobis facit oratio eorum. Præterea, ipſi ſufficienter remunerati ſunt de toto eo, quod meruerunt: ergo non meruerunt aliquid aliud; ergo ratione meriti præcedentis non impetrant.

2. Item Sancti per omnia conformant voluntatem ſuam voluntati di-
A vinæ: ergo non orant, nec petunt, niſi quod Deus vult dare: ſed quod Deus vult dare, dabit etiam ſi Sancti non petant: ergo, &c.

3. Item Sancti vident utrum orationes noſtræ ſint exaudiendæ, aut non exaudiendæ. Si ſunt exaudiendæ, petunt. Si non, non petunt: ſed ſi non peterent, nihilominus petitiones exaudiendæ exaudirentur; ergo eorum oratio nihil facit.

Contra; Sancti in via impetrant aliis gratiam, & multa bona; ſed plus poſſunt apud Deum in patria, quam in via; ergo magis impetrant. Fundam.

Item Sancti impetrant pro vivis, quia ſunt amici Dei: ſed magis ſunt
B amici Dei in patria, quam in via, ergo efficacius impetrant.

Item oſtenditur per impoſſibile, quia ſi non impetrant, & orant, ſicut ſupra monſtratum eſt; ergo fruſtra orant, & ſunt miſeri, quia non impletur eorum voluntas.

Item Sancti ita faciunt miracula poſt mortem, ut ante; ergo ita impetrant poſt mortem, ut ante.

CONCLUSIO.

Sancti ſuis orationibus multa bona nobis impetrant merito & affectu, & glorioſa Virgo multos peccatores Deo reconciliat.

C Resp. ad Arg. Dicendum quod Sanctorum orationes multa nobis bona impetrant (ſicut dicit Magiſter) merito, & affectu. Merito quidem præcedenti, quo Deo faciliime ſervierunt; & tantum locum ſuis meritis ſunt adepti, ut non ſolum ſibi beatitudinem, & gloriam meruerint ſed etiam aliis ſuffragari. Multa etiam ſupererogaverunt affectu, quia amici Dei ſunt facti, & amicitiæ eſt idem velle, & nolle; & cum aliquem ament Sancti, compellunt (ut ſic dicam) Deum diligere. Unde beata Virgo multos peccatores Deo reconciliare dicitur.

Ad illud ergo quod obiicitur, quod non ſunt in ſtatu merendi dicendum

dum quod verum eſt ibi. Et præte- A rea non redditur exauditio merito, quod tunc fit, ſed merito quod præceſſit.

2. Quod obiicitur, quod tunc ſine oratione fieret, dicendum quod meruerunt non ſimpliciter, quod iſta obtinerent, ſub conditione, videlicet ſi ipſi intercederent, vel alii eorum ſubſidia impetrarent. Sicut aliqui Sancti in morte petierunt, quod Dominus exaudiret invocantes eorum patrocinium. Et quod dicit, quod meritum eorum eſt plene remuneratum, verum eſt de merito abſoluto, ſed de merito conditionato adhuc ſtat conditio, & merendi ratio.

3. Ad illud quod obiicitur, quod conformant voluntatem ſuam divinæ per omnia, dicendum quod ſicut dicit Aug. de prædeſtinatione Sanctorum, quod orare debemus pro prædeſtinatis, quia fortaſſe prædeſtinati ſunt, ut noſtris orationibus confirmentur: & ſi conſtaret nobis hoc totum, quod eſſent prævisi ſalvari ad noſtras preces, deberemus utique pro eis rogare, ut fructuoſe rogaremus, quia ad preces noſtras ſalvarentur. Sic intelligendum eſt in ſanctis, qui vident quod Deus decrevit nos ſalvare ad eorum præces; ideo inſtantiſſime rogant & impetrant.

QUÆSTIO III.

An utile ſit nobis rogare Sanctos.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 72. art. 2.
Et 4 Sent. d. 45 q. 3 art 2.
Scotus 4 Sent. d. 45 q. 4
Richardus 4. Sent. d. 45. art. 7. q. 3.
Thom. Argent. 4 Sent. d. 45 q. 1 art. 4
Steph. Brulef. 4 Sent. d. 45 q. 9
Petrus de Tarant. 4 Sent d. 45 q. 15.

Ad opp. Utrum utile ſit nobis rogare ſanctos. Et quod non, videtur: quia iſte, qui convertitur ad rogandum ſanctos, aut eſt dignus exaudiri, aut non. Si eſt dignus etiam ſine ſanctis exaudietur. Si non eſt dignus, etiam cum ſanctis non exaudietur, nec ſancti rogabunt pro ipſo: ergo, &c.

2. Item oratio eſt ſpecies latriæ; ſed latria eſt cultus ſoli Deo debitus; ergo oratio debet fieri ſoli Deo. Si dicas quod eſt ſpecies non tantum latriæ, ſed etiam duliæ: ergo ſi magis eſt, vel debemus honorare majores, videtur quod male facit qui inſtantius rogat minores: & hoc videtur ſtultitia, quia majores ſancti, ut beata Virgo, potentiores ſunt in conſpectu Dei.

3. Item Deus eſt nobis miſericordior, & præſentior quam aliquis ſanctus: ſed ſtultus eſſet qui poſſet adire Regem, & invenire benigniorem quam Principem, qui relicto Rege adiret Principem: ergo, &c.

B 4. Item Sancti ſunt nobis abſentes: ſed ſtultus eſt qui abſenti loquitur: ergo ſtultus eſt qui a ſanctis aliquid petit. Forte dices, quod ipſi vident in Deo. Contra: Angeli portant petitiones: ſed ſi relucerent in verbo, fruſtra portarent: ergo, &c.

Contra: Nos debemus ſanctos Dei honorare: ſed qui orat aliquem, ipſum honorat: ergo, &c. Fundam.

Item plus poſſunt ſancti in curia Dei, quam aliqui principes in curia regis, ſed ſapientis eſt volentem impetrare in curia regis, deprecari principes: ergo, &c.

Item hoc facit communiter Eccleſia, & conſtat quod non errat: er- C go, &c.

CONCLUSIO.

Sanctos rogare nos vult Deus propter inopiam noſtram in merendo, in contemplando, & in amando, propter Sanctorum gloriam, atque Dei reverentiam.

Resp. ad Arg. Dicendum quod Deus decrevit, & voluit quod ſanctos rogaremus triplici ex cauſa, ſcilicet propter noſtram inopiam, ſanctorum gloriam, & Dei reverentiam. Propter inopiam in merendo, ut ubi noſtra non ſuppetunt merita patrocinentur aliena. Propter inopiam in contemplando, ut qui non poſſumus ſum-

ſummam lucem aſpicere in ſe, eam ſaltem intueamur in ſanctis.

1. Propter inopiam in amando, quia miſer homo ſe magis ſentit affici circa unum ſanctum, quam etiam circa Deum: ideo compaſſus noſtræ inopiæ voluit nos rogare ſanctos: ac per hoc patet primum, quia ille qui ante erat indignus de ſe, rogando ſanctos, eorum patrocinio efficitur dignus.

2. Secunda cauſa eſt ſanctorum gloria, quia Deus vult ſanctos ſuos glorificare, vult per eos miracula facere in corporibus, & ſalutem in animabus, ut ipſos laudemus: & hoc non tantum per ſupremos ſanctos, ſed etiam infimos: unde ſicut aliquis ſanatur corporaliter invocando Linum, & non invocando Petrum, alius econverſo: ſic & ſpiritualiter, & ſic patet ſecundum, quia Deus vult honorem duliæ omnibus ſanctis dari.

3. Tertia cauſa eſt Dei reverentia, ut peccator qui Deum offendit, quaſi non audeat Deum in propria perſona adire: ſed amicorum patrocinium implorare: & ſic patet tertium objectum, quia bonum eſt aliquando a Deo reſilire propter reverentiam.

4. Ad illud autem quod obiicitur, quod ſunt abſentes, dicendum ſecundum Magiſtrum, quod revelantur a verbo eatenus, quatenus expedit ſaluti noſtræ. Et quod dicitur de Angelis, quod offerunt Deo petitiones noſtras, hoc dicitur, quia ipſum conſulunt ſuper petitionibus noſtris, ut ſciant qualiter erga nos debeant miniſtrare. Si autem quæratur, qualiter quis invocet beatum Petrum, cum ſit mortuus, dicendum quod invocatur ſpiritus Petri: & quoniam ſpiritus habet eſſe glorioſum & perfectum: ideo ne videamur ejus gloriam diminuere, ſynecdochica locutione, quod eſt totius attribuimus parti: vel locutionem, quam dirigimus ad animam, potius attribuimus toti: & ſic patet totum illud.

DISTINCTIO XLVI.

An valde malis detur mitigatio pœnæ. Quid per miſericordiam & juſtitiam intelligatur: & quomodo in omni opere Dei inveniantur.

De ſtatu & conditione malorum poſt mortem. Jacob. 2. In Pſ. 32 conc. 1. t. 8

SED quæritur hic de valde malis, utrum & ipſi in aliqua pœnarum mitigatione Dei miſericordiam ſentiant, ut minus quam meruerint, puniantur. Quidam autumant eos nullam relevationem pœnæ habituros, quod confirmant Jacobi auctoritate dicentis: Judicium ſine miſericordia fiet illi, qui non fecit miſericordiam. Auguſt. etiam ait: Miſericordia hic, judicium in futuro. Idem diſtinguens quo modo omnes viæ Domini ſint miſericordia, & veritas, ait: Erga ſanctos omnes viæ Dei miſericordia: erga iniquos omnes veritas; quia & in judicando ſubvenit, & ita non deeſt miſericordia: & in miſerendo id exhibet quod promiſit, ne deſit veritas. Erga omnes autem quos liberat, & condemnat, omnes viæ ſunt miſericordia & veritas; quia ubi non miſeretur, vindictæ veritas datur. Dicens, ubi non miſeretur, dat intelligi aliquid a Deo fieri, ubi ipſe non miſeretur. Sed his occurrit quod ait Caſſiodorus in Pſalmum 50 loquens de miſericordia & pietate Dei. Hæ duæ, inquit, res judicio Dei ſemper adjunctæ ſunt. Ergo & in punitione malorum non eſt juſtitia ſine miſericordia. Idem de judicio & miſericordia ait: Hæc duo mutua ſocietate ſibi junguntur. In his breviter omnia opera Dei includit. Auguſtinus quoque reſpondens

In Pſ. 118 Conc. 29 Aug. non habet illud: Erga iniquos. Item Caſſ. ſuper Pſ. 112. Enchi. 112. t. 3.

dens illis, qui reproborum ſupplicia finem habitura contendunt, ita illorum repellit opinionem, aſſerens reprobos perpetuo puniendos, ut eorum ſupplicia mitigari aliquatenus non neget. Fruſtra, inquit, nonnulli æternam damnandorum pœnam & cruciatus ſine intermiſſione perpetuos humano miſerantur affectu, atque ita futurum eſſe non credunt: non quidem ſcripturis adverſando divinis, ſed pro ſuo motu dura quæque molliendo, & leviorem flectendo ſententiam: quæ putant in eis terribilius eſſe dicta quam verius. Non enim (inquiunt) obliviſcetur miſereri Deus, aut continebit in ira ſua miſericordias ſuas. Hæc quidem in Pſalmo legitur; ſed de his intelligitur, qui ſunt vaſa miſericordiæ: quæ & ipſi non pro meritis ſuis, ſed Deo miſerante de miſeria liberantur. Aut ſi hoc ad omnes exiſtimant pertinere, non ideo neceſſe eſt ut damnationem opinentur finiri poſſe eorum, de quibus dictum eſt; Ibunt hi in ſupplicium æternum. Ne hoc modo putetur habitura finem felicitas eorum, de quibus e contrario dictum eſt; Juſti autem in vitam æternam. Sed pœnas damnatorum certis temporibus exiſtiment (ſi hoc his placet) aliquatenus mitigari. Et ſi quippe intelligi poteſt manere ira Dei in illis, id eſt, ipſa damnatio. Hæc enim vocatur ira Dei, non divini animi perturbatio, ut in ira ſua, id eſt, manente ira ſua, non contineat miſerationes ſuas, non æterno ſupplicio finem dando, ſed levamen adhibendo vel interponendo cruciatibus; quia nec Pſalmus ait ad finiendum iram ſuam, vel poſt iram ſuam, ſed in ira ſua. Quæ ſi ſola eſſet alienari a regno Dei, & carere magna multitudine dulcedinis Dei; tam grandis tamen eſt pœna, ut ei poſſint nulla tormenta quæ novimus, comparari; ſi illa ſit æterna, iſta autem ſit quamlibet multis ſæculis longa. Manebit ergo ſine fine mors perpetua damnatorum; & ipſa omnibus erit communis, ſicut manebit communiter omnium vita æterna ſanctorum. Ecce ita aſſerit hic pœnas reproborum non eſſe finiendas, quod non improbat, ſi dicatur eorum ſupplicio aliquod levamen adhiberi. Unde non incongrue dici poteſt, Deum etſi juſte id poſſit, non omnino tantum punire malos in futuro quantum meruerunt; ſed eis aliquid quantumcunque mali ſint, de pœna relaxare.

Pſal. 76 · Rom. 9 · Matt. 25 · To. 8. ſup. Pſ. 2. & 6 in ſent.

Determinat præmiſſas auctoritates.

Quod ergo dictum eſt, judicium ſine miſericordia fieri illi, qui non fecit miſericordiam; ita intelligi poteſt, quod judicium damnationis fiet illi qui non fecit miſericordiam, pro eo quod ſunt ſine miſericordia. Vel fiet judicium ei ſine miſericordia liberante, & ſalvante; qui tamen aliqua pœnæ allevatione miſericordiam Dei ſentiet. Ita cum dicitur miſericordia hic, judicium in futuro; non negatur quoniam in futuro ſit miſericordiæ effectus, & in electis qui per miſericordiam ab omni miſeria liberabuntur, & in reprobos qui minus quam meruerint, cruciabuntur. Sed hic non ſine cauſa dicitur fieri Dei miſericordia, & judicium in futuro; quia & hic multis modis miſeretur Deus, quibus non miſerebitur tunc; vocat enim Deus nunc peccatores & juſtificat, quod tunc non faciet; & tunc reddens ſingulis ſecundum merita ſua, manifeſte indicabit, qui nunc occulte judicat. Cujus occultum judicium (ut ait Auguſtinus) intelligitur pena, qua quiſque vel exercetur ad purgationem, vel admonetur ad converſionem, vel ſi contemnit, excæcatur ad damnationem. Occultum ergo judicium Dei pena dicitur, quia judicat purgando, convertendo, vel excæcando. Judicia quoque interdum appellantur diſpenſationes ejus de omnibus rebus. Unde; Quam incomprehenſibilia ſunt judicia ejus, & judicia ejus abyſſus multa. Judicium autem quo in futuro judicabit, intelligitur ſententia judicis; quia ventilabitur area, id eſt, dividentur localiter boni a malis miniſterio Angelorum; & iſti in vitam ducentur, illi in ſupplicium mittentur, qui nunc ſimul mixti ſunt.

Luc. 5 · Rom. 11 · Pſ. 35 · Matth. 3

Digitized by Google

De juſtitia & miſericordia Dei.

Sed quod modo juſtitiam Dei & pietatem, id eſt, miſericordiam, ſupra Caſſiodorus duas eſſe res dixit, quæ ſemper adjuncta ſunt judicio Dei. Juſtitia enim Dei, & miſericordia non duæ res ſunt, ſed una res, id eſt, una divina eſſentia eſt, ſicut ſupra pluribus auctoritatibus oſtenſum eſt. Quia non eſt Deo aliud eſſe miſericordem, quam miſericordiam, nec juſtum, quam juſtitiam, ſed idem prorſus. Nec aliud eſt ei eſſe miſericordem, quam juſtum: vel miſericordiam, quam juſtitiam, ſed omnino idem: quia non denominative, ſed eſſentialiter hæc de Deo dicuntur. Cur ergo dicit ſcriptura de operibus Dei, quædam eſſe miſericordiæ, quædam juſtitiæ? Si enim juſtitia Dei miſericordia eſt: quæcumque ſunt opera miſericordiæ, eſſe videntur juſtitiæ, & econverſo. His reſponderi poteſt ſic, illis locutionibus quibus hujuſmodi operum fiunt diſtinctiones, ut alia miſericordiæ, alia juſtitiæ, alia bonitati attribuantur: non diverſitas ſubjacentis, id eſt, rei his vocabulis ſignificatæ exprimitur, ſed varietas ſenſuum, & effectuum in creaturis monſtratur. Cum enim dicitur Deus juſtus vel juſtitia, eſſentia divina prædicatur, & etiam quod ipſe ſit diſtributor, & judex meritorum intelligi datur. Ita & cum dicitur miſericors, eſſentia divina prædicatur: & inſuper quod ſit miſerorum liberator intelligi datur. Similiter cum dicitur bonus, eſſentia prædicatur; & inſuper auctor omnium bonorum oſtenditur. Ita cum dicitur Deus, eſſentia divina prædicatur, & ipſe timendus oſtenditur. Inde ergo quædam opera miſericordiæ, quædam juſtitiæ dicuntur; non quin divina eſſentia hæc & illa operetur, & quin hæc & illa ſint opera divinæ eſſentiæ, quæ dicitur miſericordia & juſtitia; ſed quia quædam ſunt quibus oſtenditur judex, & æquus diſtributor, quædam quibus oſtenditur miſerator. Miſericors enim dicitur in natura, miſerator in exhibitione. Et in quibuſdam operibus dicitur effectus eſſe miſericordiæ, in quibuſdam effectus juſtitiæ; non quod aliud efficiat juſtitia, aliud miſericordia Dei, ſi ad eſſentiam referas, ſed quia ex quibuſdam effectibus intelligitur judex, ex quibuſdam miſerator, vel (ut quibuſdam placet) juſtus & miſericors. Sed ſecundum hoc occurrit quæſtio, quo modo ex aliis oſtendatur juſtus, & aliis miſericors, cum ſit idem ei eſſe juſtum & eſſe miſericordem. Si enim ſecundum eamdem rationem dicitur juſtus, & miſericors, ex eo
Reſponſio opere, quo intelligitur juſtus, intelligitur miſericors, & e converſo. Sed dixi ſupra, quia cum dicitur Deus juſtus & miſericors, ita eadem divina eſſentia ſignificatur, & ſecundum eam idem prædicatur, ut etiam quædam diverſa intelligantur. Intelligimus enim per hoc eum eſſe miſeratorem & juſtum judicem. Quod
In Jerem. 10 ſuper illud. Qui fecit terram in ſor. evidenter Origenes oſtendit dicens; Omnia quæ Dei ſunt, Chriſtus eſt; ipſe ſapientia ejus, ipſe fortitudo, juſtitia, ſanctitas, ipſe prudentia, ipſe veritas. Sed cum unum ſit in ſubiacenti, pro varietate ſenſuum diverſis nuncupatur vocabulis. Aliud enim ſignificat ſapientia, aliud juſtitia. Quando enim ſapientia dicitur, diſciplinis te divinarum humanarumque rerum inſtruere intelligitur. Quando juſtitia, diſtributor vel judex meritorum inſinuatur. Ita & prudentia cum dicitur, doctor, & demonſtrator bonarum vel malarum rerum, vel neutrarum intelligitur.

Auctoritatibus probat quædam juſtitiæ, alia miſericordiæ, alia bonitati attribui.

Super Pſ. 132. Quod autem quædam opera miſericordiæ, quædam juſtitiæ, quædam bonitati attribuantur, in ſcripturis facile eſt reperire. Et de miſericordia quidem, & juſtitia manifeſtum eſt, de bonitate vero, & miſericordia amplius latet. Sed Auguſtinus docet illa opera proprie ad miſericordiam pertinere quibus aliqui a miſeria liberantur. Ad bonitatem vero non ſolum illa, ſed facturam & gubernationem naturalium, ita dicens. Ad miſericordiam pertinet, quod a peccatis mundat &

de

de miſeria liberat; Ad bonitatem vero, quod cœlum & terram & omnia valde bona creavit ut eſſent. Idem; Cœli non indigent miſericordia, ubi nulla eſt miſeria; & in terra hominis abundat miſeria, & ſuperabundat Dei miſericordia. Miſeria ergo hominis & miſericordia Dei plena eſt terra, non cœli, qui non indigent miſericordia, indigent tamen regente Domino. Omnia enim indigent Domino, & miſera & felicia, quia ſine illo miſer non ſublevatur, felix non regitur. Item alibi; Miſericordia eſt erga miſeros, bonitas erga quoslibet; interdum tamen miſericordia large accipitur, ut bonitas. Idem ſup. Pſalm. 32

Quo modo univerſæ viæ Domini dicantur miſericordia, & veritas.

Poſt hæc conſiderari oportet ex quo ſenſu univerſæ viæ Domini dicantur miſericordia & veritas. Hoc multiplicem recipit expoſitionem. Univerſæ enim viæ Domini miſericordia & veritas, quibus ad nos venit, ut ait Auguſtinus ſuper Pſalmos, intelliguntur duo adventus. Primus, in quo manifeſtam & multiplicem miſericordiam nobis exhibuit; & ſecundus, in quo requirendo merita juſtitiam exhibebit. Univerſæ etiam viæ Domini, id eſt, quibus ad Dominum aſcendimus, ſunt juſtitia, qua a malo declinamus, & miſericordia, qua bonum facimus. In his enim duobus omne bonum meritum includitur. Sed cum ſuperius Caſſiodorus dixerit in his duobus omnia opera Dei includi, merito quæri poteſt, an in omni opere Domini hæc duo mutuo ſibi jungantur. Quibuſdam placuit non in omni opere Domini hæc duo concurrere, ſecundum effectum dico; nam ſecundum eſſentiam non dividitur miſericordia a juſtitia, ſed unum eſt. Verum ſecundum effectum non in omni opere Domini dicunt eſſe miſericordiam & juſtitiam; ſed in quibuſdam fatentur tantum miſericordiam, in aliis juſtitiam, atque in aliis miſericordiam, & juſtitiam. Fatentur tamen Dominum omnia, quæ fecit, miſericorditer agere & juſte, referentes rationem dicti ad Dei voluntatem, quæ juſtitia eſt, & miſericordia; non ad effectus miſericordiæ & juſtitiæ, qui ſunt in rebus. Aliis autem videtur, quod ſicut dicitur Deus omnia opera ſua juſte facere & miſericorditer; ita concedendum ſit in omni opere Dei juſtitiam eſſe & miſericordiam, id eſt, clementiam; ſecundum effectum vel ſignum, quia nullum opus Dei eſt, in quo non ſit effectus vel ſignum æquitatis, & clementiæ, ſive occulte, ſive aperte. Aliquando enim manifeſta eſt clementia ſive benignitas, & occulta æquitas, aliquando e converſo. Idem ſup. illud in Secund. miſeric. tuam memento mei. Pſal. 24. in Pſ. 100

DISTINCTIO XLVI.

De ſtatu, & conditione malarum animarum poſt mortem.

Sed quæritur hic de valde malis, &c.

Expoſitio textus.

SUPRA egit Magiſter de ſtatu, & conditione animarum bonarum. In hac parte agit de ſtatu, & conditione animarum damnatarum. Unde in hac parte Magiſter quærit, utrum animæ damnatæ recipiant unquam mitigationem in pœna per benignitatem miſericordiæ; an ſolummodo puniantur per ſeveritatem iuſtitiæ. Et hæc pars dividitur in duas. In prima quærit, & determinat. In ſecunda oſtendit qualiter miſericordia Dei in opere currit cum juſtitia Dei, ibi: *Sed quo modo juſtitiam Dei, & pietatem, &c.* Prima pars habet duas. In prima inveſtigat, & opponit. In ſecunda determinat, & ſolvit, ibi: *Unde non incongrue dici poteſt, &c.* Similiter ſecunda pars habet duas. In prima comparat miſericordiam, & iuſtitiam ad invicem. In ſecunda vero comparat ad operationem, ibi; *Quia autem quædam opera, &c.* Et illa ſecunda pars habet duas. In prima oſtendit. Diviſio.

dit, quod quædam opera adaptantur A miſericordiæ, quædam juſtitiæ, quædam pietati. In ſecunda vero determinat, quo modo illud intelligitur: Univerſæ viæ Domini miſericordia, & veritas, ibi: *Poſt hæc conſiderare oportet*. Et ſic duo determinat hic principaliter, ſcilicet, utrum pœnæ malorum recipiant mitigationem. Secundo quomodo miſericordia, & veritas eamdem reſpiciant operationem.

Sine intermiſſione perpetuo, &c. Dub. I.

Job. 24. Videtur male dicere, quia Job dicit: Tranſierunt ab aquis nivium ad calorem nimium: ergo ſaltem fit intermiſſio. Item ſuper illud Iſaiæ: B Tu, qui projectus es, Gloſſa: Etſi Iſa. 14. omnes animæ aliquando habebunt requiem, tu numquam: & ita videtur, quod animæ aliquando ibi requieſcant.

Resp. Dicendum quod punitio gehennalis erit ſine omni intermiſſione: & hoc patet per illud, quod dicitur in Apoc. Aſcendet fumus tormentorum in ſæcula ſæculorum, & non Apoc. 14. habebunt requiem die, ac nocte. Cum enim non ſit interpellatio in culpa, debet eſſe continuatio in pœna. Quod obiicitur de tranſitu, dicendum, quod loquitur non ſimpliciter, ſed ſub conditione, ad exaggerandam magnitudinem peccati illius.

Quæ ſi ſola eſſet, alienari a regno Dei, & carere magna multitudine, &c. Dub. II.

Videtur male dicere, quia, ut dicit Auguſtinus: Hæc eſt mitiſſima pœnarum omnium: ergo contradicit ſibi nunc.

Resp. Dicendum, quod Auguſtinus loquitur de illis, qui damnum habent, & non animadvertunt: vel animadvertunt, non tamen habent conſcientiæ remorſum. Vel dicendum, quod quia hic comparat carentiam viſionis Dei æternam ad pœnam temporalem: ideo dicit, quod illa excedit omnem temporalem, quia ibi eſt privatio boni æterni, ſed hic temporalis. Cum autem dicit ipſam eſſe mitiſſimam, loquitur de pœnis æternis.

Eis aliquid, quantumcumque mali ſint, de pœna relaxare. Dub. III.

Videtur male dicere, quia Eccleſiaſticus ait: A præſidente, &c. Gloſſa; In inferno nulla erit mitigatio. Eccl. 40.

Resp. Dicendum, quod hic loquitur de relaxatione, ſed ibi de mitigatione poſt pœnam taxatam. Aliqui tamen exponunt, quod erit mitigatio ad liberationem, ſicut exponit Magiſter quaſdam alias auctoritates in littera: ſed iſta expoſitio extorta eſſe videtur. Aliud enim eſt peccatum mitigari, aliud a pœna omnino liberari.

Quam incomprehenſibilia ſunt judicia ejus. Dub. IV.

Contra; Videtur dicere contra illud, quod dicitur in Pſalmo; In Pſal. 118. labiis meis pronunciavi omnia judicia oris tui. Si enim potuit pronunciare; ergo, & comprehendere.

Resp. Dicendum, quod judicia Dei dicuntur dupliciter. Uno modo judicativa præcepta, quæ erant in lege, quæ frequenter in Pſalmo vocantur judicia. Alio modo dicuntur C divina diſpoſitio, & divini conſilii diffinitio, & iſta ſunt incomprehenſibilia, quantum ad cognitionem, quia ante fiunt, quam ad noſtram cognitionem deducantur. Vel ſi ad noſtram cognitionem deducantur, non tamen cognoſcimus, quare facta ſunt, niſi Spiritus Dei revelet, qui ſcrutatur profunda Dei: & ſic patet, quod 1 Cor. 2. alio modo accipitur hic, & ibi judicium.

Quædam ſunt, quibus judex, &c. Dub. V.

Videtur male dicere, quia opera Dei

Digitized by Google

Dei non oſtendunt miſericordiam, A & juſtitiam, niſi ſicut effectus cauſam. Si ergo miſericordia, & juſtitia eſt eadem cauſa omnino, ut dicitur in littera, ergo eiſdem effectibus, quibus oſtenditur juſtus, oſtenditur, & miſericors.

Resp. Dicendum, quod cauſa in Deo, quamvis non dicat veram habitudinem, & dependentiam ex parte Dei, dicit tamen habitudinem ex parte creaturæ, & ſicut ex parte creaturæ eſt habitudinis ſeveritas, ita & multiplicitas: & ſecundum aliorum habituum multiplicationem eſt divinam eſſentiam multipliciter intelligere, & aſſignare. Quoniam igitur alium modum habet effectus B qui reſpicit meritum, alium, qui reſpicit miſericordiæ defectum, & juſtitia, & miſericordia iſtas habitudines, connotat quamvis principale ſignificent: inde eſt, quod ille effectus, qui attribuitur juſtitiæ, non poteſt attribui miſericordiæ.

Aliud enim ſignificat ſapientia, &c. Dub. VI.

Contra: Quia ſupra dictum eſt, quod non dicitur diverſitas ſignati, videtur, quod contra ſe dicat.

Resp. Dicendum, quod illud intelligitur ratione connotati: ſed illud, quod ſuperius dictum eſt, intelligitur ratione principalis ſignati. Vel dicendum quod alietas non vocatur in re ſignata abſolute, ſed ſub ratione intelligendi, quæ eſt alia, & alia, quia voces ſunt ſigna intelligentium: & ſic patet illud.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam præſentis diſtinctionis, ſecundum duo, quæ determinat Magiſter in littera, duo principaliter quæruntur. Primo quæritur, utrum pœna malorum recipiat mitigationem. Secundo quæritur, quomodo miſericordia, & veritas, eamdem reſpiciant operationem. Circa primum quæruntur quatuor. Primo quæritur, utrum aliqua mitigatio pœnæ fiat damnatis propter ſuffragia Eccleſiæ. Secundo, utrum fiat mitigatio propter pietatem miſericordiæ. Tertio, utrum Deus agat miſericordius cum uno, quam cum altero. Quarto, utrum agat juſtius cum uno, quam cum altero.

QUÆSTIO I.

An per ſuffragia Eccleſiæ aliqua mitigatio fiat damnatis.

S. Thom. in ſuppl. 3. p. q. 71 art. 5.
Et 4 Sent. d. 45 q. 2 art. 1
Guil. Altiſ. 4 Sent. tract. 114 cap. 1
Richardus 4. Sent. d. 45 q. 1 art. 2
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 46 q. 1
Petrus de Tar. 4 Sent. d. 46. q. 9.

QUod per ſuffragia Eccleſiæ aliqua mitigatio fiat damnatis, oſtenditur. Primo, per Auguſtinum in Enchirid. qui dicit, quod quibus proſunt, vel ad hoc proſunt, ut plena fiat remiſſio, vel ut tolerabilior ſit eis damnatio: ergo ſi punitio eſt in damnatis, videtur, quod illa poſſit mitigari. *Ad opp. Ench. 112 tom. 3*

2. Item Auguſtinus dicit, quod pœna Arii non eſt determinata, ſed augetur, ſecundum quod peccantes ſuo errore multiplicantur: ſed Deus pronior eſt ad miſerendum, quam ad condemnandum; ergo ſi in ſtatu, in C quo ſunt, poteſt eorum pœna augeri, poteſt & minui.

3. Item impoſſibile eſt multorum preces non exaudiri; ſed Eccleſia orat pro omnibus damnatis, & fidelibus, qui moriuntur, de quibus non conſtat, quod vadant in infernum, ſed multi talium damnantur: ergo ſi Eccleſia non fruſtra orat: patet, &c.

4. Item ratione videtur, quia plus placet Deo improportionabiliter pęna, quam quis ſuſtinet voluntarius, quam illa, quam quis ſuſtinet invitus: ſed damnatus ſuſtinet invitus, aliquis vir juſtus, qui ei ſuffragatur, pro eo ſuſtinet voluntarius: ergo iſte plus ſolvit Deo pro illo patiendo, quam ille pro ſe: ergo ſi Dominus dimittit quod minus placet, pro eo, quod magis: patet, &c.

5. Item

Digitized by Google

5. Item iſte punit ſe ex charitate, A & pro eo, qui eſt in inferno: ergo Deus acceptat hanc pœnam pro illo: ſed non punit bis in idipſum, ergo, &c.

Fundam. Euch 110 tom. 3 Contra: Auguſtinus de cura pro mortuis agenda dicit, quod Eccleſiæ ſuffragia pro valde bonis ſunt gratiarum actiones, pro valde malis ſunt qualeſcumque vivorum conſolationes: ergo non proſunt valde malis: ſed valde mali ſunt qui ſunt in inferno: ergo, &c.

Item auctoritas dicit, quod in inferno nulla eſt redemptio, & Eccleſia iſtud cantat: ergo ſi nulla redemptio eſt ibi, videtur quod & nulla ſit mitigatio.

Item Eccleſia non facit ſuffragia pro damnatis. Quod patet, quia in corpore Chriſti in quo eſt ſpecialiter ſuffragium defunctorum, ut dicit Magiſter ſupra diſt. xii. non fit memoria niſi pro vivis, & illis qui ſunt in purgatorio, & qui ſunt in Paradiſo: ſed faceret, ſi damnatis prodeſſet: ergo, &c.

Item ratione videtur, quia damnati non ſunt ex charitate diligendi. Quod patet, quia non ſunt ordinati ad vitam: ergo cum charitas faciat ſuffragium acceptabile, nullum ſuffragium pro eis factum, Deo eſt acceptum: ergo nec debet pro eis fieri.

Item ſuffragia facta pro beatis, C quia ſunt in termino non augent gloriam; ergo cum damnati ſimiliter ſint in termino, non minuunt eis pœnam.

Item quod non minuit de culpa, nec de pœna, quia tantæ culpæ debetur tanta pœna; ſed damnatorum culpa non poteſt minui: ergo, &c.

Item ſi minuit, aut extenſive, aut intenſive. Si intenſive: ergo cum non ſit intenſive infinita, poterint auferri per ſuffragia. Si ergo extenſive: ſed infinita eſt extenſione, & ab infinito nihil adimitur. Si dicas quod eſt infinita ex parte ante, & ex illa eſt diminutio, quia illa eſt pœnæ dilatio: ergo tunc dedecus peccati eſt ſine decore juſtitiæ.

CONCLUSIO.

Eccleſiæ ſuffragia damnatis non proſunt, nec Eccleſia pro eis rogare intendit.

Resp. ad Arg. Dicendum quod aliquorum fuit poſitio, ut Magiſtri Præpoſitivi; quod ſuffragia damnatis proſunt: non tamen omnibus, quia non valde malis, ſed mediocriter, utputa illis qui habuerunt opera bona, per quæ merentur ab aliis adjuvari. Sed in modo poſitionis diverſificati ſunt. Nam quidam dicunt, B quod proſunt ad dimiſſionem pœnæ quantum ad interpellationem: & ideo non totaliter aufertur, ſed ſolum ad modicum temporis. Sed iſta poſitio non videtur conveniens. Cum enim deordinatio culpæ non recipiat intermiſſionem, quo modo reordinatio pœnæ recipiet? Ideo dicunt alii, quod ſit remiſſio ſimpliciter, non ad tempus; ſed tamen numquam tota pœna aufertur, quia fit ablatio non ſecundum proportionem arithmeticam, ſed ſecundum proportionem geometricam, id eſt quando ſic fit, quod hic remittitur primo aliquota pars pœnæ, in ſecunda vice adimitur tantum non ſecundum quantitatem, ſed ſecundum proportionem: ut ſi primo auferatur centeſima pars, ſimiliter & ſecundo, & tertio centeſima pars ejuſdem partis remanet: & ideo ſemper remanet. Sed certe iſtud non ſolvit: quia ſuffragia ſequentia non minus valent, quam præcedentia: ergo tantumdem de pœna faciunt remitti ſecundum quantitatem pœnæ remiſſæ. Ideo dicunt tertii quod proſunt non in ablationem totalis pœnæ, nec ad ablationem de parte pœnæ diminuendo puniens, ſed forticando ſubjectum, ut melius, & tolerabilius portet. Sed iſta opinio non videtur poſſe ſtare, quia ſi fortificatur, aut fortitudine gratiæ, aut naturæ. Non gratiæ, hoc conſtat. Non naturæ, quia hæc fortitudo non

Opinio aliorum. Primus modus Improb. Secundus modus. Improb. Tertius modus. Improb.

Opinio communis. non eſt a natura: ergo nullo modo. Ideo eſt communior opinio, & verior quod ſuffragia damnatis non proſunt, nec Eccleſia intendit orare pro eis.

1. Ad illud ergo quod primo obiicitur in contrarium quod proſunt ad tolerabiliorem damnationem, dicendum quod non intelligit de damnatione facta in inferno, ubi nulla eſt redemptio, ſed in purgatorio. Et vult dicere, quod illis dupliciter proſunt. Vel liberando, ut illos, qui parum habent de cremabili. Vel mitigando quantum ad illos, qui multum.

2. Ad aliud dicendum, quod non non eſt ſimile, quia remiſſio debet fundari ſuper fundamentum charitatis: & quoniam Arius habet malam voluntatem, ideo poteſt augeri pœna ejus, & non remitti.

3. Ad illud quod obiicitur, quod multorum preces exadiuntur, dicendum quod ubi conſtaret Eccleſiæ, quod eſſet damnatus, non oraret, ſed non conſtat: ergo orat, quia valet ſi non eſt damnatus: aut ſi eſt damnatus, revertitur in ſinum ſuum.

4. 5. Ad illud quod obiicitur, quod plus placet Deo pœna voluntaria, quam involuntaria, dicendum quod verum eſt: unde Deus remunerat virum juſtum pro illa pœna: ſed iſta pœna voluntaria non poteſt aſſumi, nec acceptari pro eo, qui non habet charitatem: & ideo patet ſequens.

QUÆSTIO II.

An damnatorum pœna mitigetur poſt taxationem.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 71. art. 16.
Richardus 4. Sent. diſt. 46. art 2. q. 4.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 46. q. 2.
Petrus de Tarant. 4. Sent. diſt. 46. q. 8.

Fundam. *Apoc. 18.* UTRUM fiat mitigatio propter miſericordiæ pietatem de pœnis damnatorum. Et quod non, videtur: quia dicitur in Apocalypſi: A Quantum ſe glorificavit, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum.

Item; Suſcepit de manu Domini duplicia: dicitur de anima peccatrice. *Iſaia. 40*

Item ſuper illud Pſalmi: Ex uſuris, & iniquitate, Gloſſa: Uſuræ dicuntur peccata, quia plus mali invenitur in ſuppliciis, quam commiſſum eſt in culpis: igitur ibi non eſt aliqua mitigatio. *Pſal. 71.*

Item ratione videtur, quia delectatio eſt momentanea, & modica: ſed punitur pœna æterna, & acerbiſſima: ſed hoc in infinitum excedit iſtud: ergo punitur ſupra condignum: ergo non eſt ibi mitigatio.

B 1. Contra: in Pſalmo: Numquid obliviſcetur miſereri Deus, aut continebit in ira ſua miſericordias ſuas? quaſi diceret, non: ergo tunc aliquid relaxat. Ad opp. *Pſal. 76.*

2. Item peccator cum peccat mortaliter, offendit Deum, a quo eſt omne bonum: ergo meretur amittere omne bonum: ergo & eſſe: ergo cum Deus neminem reducat ad non eſſe, omnes punit citra condignum.

3. Item peccator offendit Deum, a quo eſt omnis ordo; ergo ſe deordinat: ergo ſi peccantes merentur in ſuppliciis ordinari, ſtatim ergo merentur puniri: ergo cum non puniantur ſtatim, patet quod citra condignum.

C 4. Item peccator offendit Deum, qui eſt bonum infinitum omni infinitate; ergo infinita pœnæ acerbitate debet puniri: ſed non punitur: ergo citra condignum punitur.

CONCLUSIO.

Damnatorum pœna poſt taxationem nullam habet mitigationem, ante vero utique mitigationem recipit.

Resp. ad Arg. Dicendum quod mitigatio pœnæ damnatorum dupliciter poteſt intelligi. Aut quantum ad taxationem, & inflictionem pœnæ: & ſic abſque dubio eſt ibi mitiga-

Digitized by Google

tigatio, quia divina juſtitia non tantum vel totum exigit, pro eo quod ejus pietate interveniente aliquam partem pœnæ infligendo remittat. Alio modo poteſt intelligi mitigatio poſt pœnæ taxationem, & inflictionem, & hoc modo nulla cadit mitigatio a divina miſericordia, quia ex tunc claudit eis Dominus viſcera pietatis. Rationes igitur oſtendentes, quod eſt ibi mitigatio, omnes procedunt ſecundum iſtam viam, ſcilicet quantum ad inflictionem. Unde oſtendunt ibi mitigationem quantum ad ea, in quibus homo punitur quantum ad tempus, & quantum ad menſuram, quia non tantum infert Deus, quantum homo meruit. Miſericordiæ Domini eſt, quod non ſumus conſumpti: & iterum pœnam differt: & poſtremo acerbitatem minuit: & ideo illæ rationes concedendæ ſunt. Ad oppoſitum reſponderi poteſt per unicam diſtinctionem.

Expoſitio rationum.

Thren. 3.

1. 2. 3. 4. Ad illud ergo quod obiicitur de ſcriptura quæ dicit, quod tantum, & quod duplum, & quod amplius; ad illa omnia reſpondendum, quod eſt comparare delectationem ad pœnam ſecundum duplicem comparationem. Aut ſecundum intenſionem hujus in genere pœnæ, & illius in genere delectationis, & ſic multo major eſt pœna, quam delectatio; nec eſt ibi proportio, ſed exceſſus. Eſt iterum comparare hoc ad illud ſecundum rationem meriti, vel demeriti; & ſic dico, quod meritum delectationis inordinatæ excedit pœnam, quia dignus eſſet amplius puniri. Servatur igitur in punitione proportionalitas, quia magnæ culpæ magna infligitur pœna, ſed non proportio: quia quantum ad intenſionem, & durationem pœna excedit culpam, ſed quantum ad meritum culpa pœnam: & per hoc patet prima ratio: quia etſi delectatio ſit momomentanea, tamen quia cum ea offenditur bonum infinitum, meretur pœnam æternam.

QUÆSTIO III.

An Deus miſericordius agat cum uno quam cum alio.

Alex. Alenſ. 1 p. q. 39 Membr. 3 art. 5.
Richardus 4. Sent. d. 46. q. 4.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 46. q. 3.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 46. q. 2.

Utrum Deus miſericordius agat cum uno, quam cum altero. Et quod ſic, videtur ad Romanos: Cui vult miſeretur, & quem vult indurat; ſi ergo miſericordius agit cum uno, quem revocat, quam cum eo, quem indurat: patet, &c.

Fundam. Rom. 9.

Item ordo, & gradus eſt in effectibus divinis propter ſapientiam, cujus eſt ordinare: ſed divina miſericordia non miſeretur niſi ſapienter, & ordinate: ergo magis uni, quam alii.

Item miſericordia intuetur miſeriam: ſed unus magis eſt miſer, quam alter; ergo Deus debet magis miſereri unius, quam alterius.

Item magis miſeretur qui miſeriam totam aufert, quam qui miſeriam mitigat: ſed Deus ab aliquibus aufert totam miſeriam, aliquibus mitigat: ergo, &c.

1. Contra, Actus, & effectus reſpondent habitui ſive origini in quolibet; ſed divina miſericordia eſt ſumma: ergo cujuſcumque miſeretur, miſeretur in ſummo.

Ad opp.

2. Item miſericordia intuetur miſeriam; ergo ſi magis miſeretur alicui, ergo magis miſero; ſed in futuro magis miſer eſt, qui magis peccavit: ergo magis miſeretur ejus, qui magis peccavit; ſed hoc eſt inconveniens: ergo, &c.

Item quia Deus eſt ſapientiſſimus, ideo facit ſapientiſſime quidquid facit: ergo cum ſit miſericordiſſimus, miſericordiſſime ſe habet ad quemlibet: ergo, &c.

CON-

Digitized by Google

A

CONCLUSIO.

Deus miſericordius agit hic cum uno quam cum alio, quo ad effectum relevando a miſeria, licet diverſo modo ſit poſt hanc vitam.

Resp. ad Arg. Dicendum quod magis miſereri hic poteſt intelligi tripliciter. Aut majori habitu, aut actu, aut effectu. Primo modo & ſecundo impoſſibile eſt; ſed tertio modo, ſcilicet quantum ad effectum, qui eſt relevatio a miſeria, verum eſt tam in præſenti, quam in futuro: ſed aliter nunc, aliter tunc. Explicat. Quia nunc miſericordiæ effectus ſunt principales, & effectus juſtitiæ ſunt annexi; tunc autem effectus juſtitiæ erunt principales, & miſericordiæ erunt annexi. Tunc enim reddet Deus ſecundum opera ſua unicuique, tunc autem ſecundum benignitatem ſuam: Et ideo ſimpliciter magis miſeretur in præſenti ejus, cui magis vult, in futuro magis ejus, qui magis indiget. Unde magis miſero plus condonabit ſecundum quantitatem abſolutam, non tamen ſecundum quantitatem relatam, ut patebit poſtea.

1. Ad illud quod obiicitur, quod effectus reſpondet habitui, dicendum quod verum eſt in agente inferiori, qui facit omne quod poteſt, non ſic eſt in Deo.

2. Ad illud quod obiicitur, quod peccator reportat commodum, dicendum quod falſum eſt; quia ſemper ſibi remanet pœna major.

3. Ad illud quod obiicitur de ſapientia, dicendum quod non eſt ſimile, quia ſapientia connotat ordinem, non effectum abſolutum, ut miſericordia

QUÆSTIO IV.

An Deus juſtius agat cum uno, quam cum alio.

Alex. Alenſ. 1. p. q. 39. Membr. 3. art. 5.
Scot. 4. Sent. diſt. 46. q. 1.
Thomas. Ag. 4. Sent. diſt. 46. q. 1. art. 1.
Stephanus Bruleſ. 4. Sent. diſt. 46. q. 4.
Petrus de Tarant. 4. Sent. diſt. 46. q. 2.

Ad opp. Utrum Deus agat juſtius cum uno, quam cum altero. Et quod ſic, videtur: quia ſicut juſtitiæ eſt punire, ſic miſericordiæ eſt parcere; ergo cum magis puniat unum, quam alterum: ergo juſtius agit cum uno, quam cum altero.

B

2. Item quantum intenditur miſericordia, tantum minuitur rigor juſtitiæ, & e converſo; ergo cum agat miſericordius cum uno, quam cum altero; ergo & juſtius.

3. Item quantum iſte meruit præmiari, tantum juſtum eſt iſtum præmiari: ſed unus magis meruit, quam alter, ergo juſtius eſt unum præmiari quam alterum: ſed Deus præmiat ſecundum quod meruit: ergo juſtius præmiat unum quam alterum.

4. Item demonſtratis duobus, quorum unus peccat duplo magis quam alter, qui minus peccavit, meruit ſex: qui magis, meruit xii. tunc e-

C

ſto quod Dominus remittat duo illi, qui minus peccavit, quæro quantum illi remittit, qui magis peccavit. Si amplius quam duo: ergo miſericordius agit cum eo qui magis peccavit, & ita reportat commodum de malitia, quod eſt inconveniens. Si autem remittit duo, arguitur ſic. Ille punitur plus duplo, & non meruit niſi duplo; ergo eſt magis dignus quatuor, quam ille ſit dignus decem, quia ita iſte dignus eſt ſex, ſicut ille xii. ergo ita quatuor, ſicut ille octo; ergo ſi Deus iſti infligit quatuor, illi x. juſtius agit cum illo, qui recipit x.

Fundam. Contra: Quod non juſtius, videtur: quia ſicut Deus eſt optimus, ita & juſtiſſimus: ſed quia optimus eſt,

Digitized by Google

eſt, optime agit: ergo quia juſtiſſimus, juſtiſſime agit.

Item quanto aliquis eſt juſtior, tanto magis accedit ad medium in judicando: ergo ſi juſtiſſimus ſumme accedit ad medium: cum ergo ſumme, non eſt ibi magis, & minus.

Item ſicut Petrus eſt dignus gloria ſua, ita & Clemens ſua: ergo ſimiliter ex parte pœnarum: ſi ergo conſiderat dignitatem meritorum: ergo non magis juſte agit cum uno, quam cum alio.

CONCLUSIO.

Deus juſtius agit quandoque cum uno, quam cum alio, quia ſeverius, licet æquiſſime ordinet præmia, & pœnas.

Resp. ad Arg. Dicendum quod juſtitia in opere uno modo dicit ſeveritatem, alio modo ordinem; ſicut & benefacere uno modo qualitatem abſolutam, alio modo ordinem. Si juſtitia in opere dicat ſeveritatem, ſive qualitatem abſolutam, dico, quod ſic juſtius agit cum uno, quam cum alio, quia ſeverius, & ſic melius facit unum, quam aliud. Alio modo juſtitia dicit ordinem præmii ad meritum: & ſic dico, quod juſtiſſime retribuit. Sicut enim quæ producit, optime ordinat: ſic in remunerando optime, & æquiſſime ordinat præmia ad merita. Concedendæ igitur ſunt duæ primæ rationes oſtendentes, quod juſtius agit; quia ſeverius.

3. Quod vero obiicitur, quanto quis meruit, tantum juſtum eſt præmiari, dicendum, quod concedendum eſt ſimiliter & hoc. Juſtius eſt unum præmiari, quam alterum, comparando ad idem præmium. Unde ſi Deus tantum præmium daret Petro, quantum Lino, dico, quod juſtius agit cum Petro, ſed majus præmium datur Petro, & minus Lino ita quod Petrus non eſt magis dignus ſuo præmio, quam Linus ſuo: quoniam ergo juſtitia dicit ordinationem ſecundum diverſitatem præmiorum correſ-

A pondentem diverſitati meritorum, ideo non juſtius agit cum uno, quam cum altero.

4. Ad illud quod obiicitur de remiſſione, dico quod remittit duo ei, qui meruit ſex; remittit quatuor ei, qui meruit xii. nec magis remittit comparando ad meritum, ſive ad quantitates diverſas, licet abſolute magis. Quod ergo dicit, quod reportat commodum, dicendum, quod falſum eſt, quia ſemper duplo punitur. Miſericordia enim quando currit cum juſtitia, magis remittit quantitate abſoluta, ubi eſt major miſeria: ſed tamen æqualiter loquendo proportionaliter, quia ſicut uni, ita & alteri.

B Rationes vero ad partem oppoſitam procedunt de juſtitia, ſecundum quod dicit ordinem: & ſic quemadmodum ſapientia optime producit ſecundum ordinem conditionum, ita juſtitia juſtiſſime remunerat ſecundum ordinem retributionum.

ARTICULUS II.

Consequenter quantum ad ſecundum articulum, quæritur quomodo miſericordia, & veritas eamdem reſpiciant operationem, & circa hoc quæruntur quatuor. Primo quæritur, utrum in aliquo opere Domini ſit miſericordia, & veritas. Se-

C cundo, utrum in eodem opere Domini ſit miſericordia, & veritas. Et dato, quod in eodem, ſecundum quod miſericordia, & veritas dicuntur largiſſime. Tertio quæritur, utrum ſecundum quod proprie accipiuntur: concurrant in eodem. Quarto, utrum miſericordia, & veritas poſſint ab invicem in aliquo opere, ſeparari.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO I.

An in aliquo opere Domini ſit miſericordia, & veritas.

Alex. Alenſ. 1. p. q. 39. Membr. 1.
Scot. 4. Sent. diſt. 46. q. 2.
Richardus 4. Sent. diſt. 46. art. 2. q. 1.
Thom. Argent. 4. Sent. d. 46. q. 1. art. 4.
Stephanus Bruleſ 4. Sent. diſt. 46. q. 5.
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 46 q. 1

Fundam. Lu. 6. QUOD in aliquo opere Domini ſit miſericordia, & veritas, oſtenditur. Eſtote miſericordes, ſicut & pater veſter miſericors eſt: ergo, &c.

ITEM quod in omni opere Domini ſit juſtitia, ſeu veritas, videtur per illud Pſalmi: Reddes unicuique juxta opera ſua; ſed hoc eſt juſtitiæ: ergo; &c.

ITEM iſta duo decorant Rectorem: *Pſal. 61.* unde in Proverbiis: Miſericordia, & *Prov. 20.* veritas cuſtodiunt Regem, & clementia, &c. ſed Deus eſt Rector omnium rerum, ergo, &c.

ITEM ratione videtur, quia iſtæ ſunt duæ virtutes in nobis: ergo ſunt exemplaria in Deo: & ſi hoc, ergo cum nos operemur juſte, & miſericorditer: ergo & Deus ſimiliter.

Ad opp. Lib. 2. c. 14 de Orthod. fide. 1. CONTRA: per Damaſcenum: Miſericordia eſt compaſſio de alienis malis: ſed Deus nihil operatur ex compaſſione, quia non compatitur: ergo in nullo opere ejus concurrit miſericordia.

2. ITEM juſtitia eſt cum fit, quod debet fieri: ſed Deus nihil operatur ex debito, quia nulli eſt obnoxius: ergo nihil juſte, ſic, &c.

3. ITEM ſi miſericordia, & veritas, eſt conditio Dei operantis: cum ergo conditio Dei operantis reluceat in opere, ut patet; quia enim bonus eſt, ideo bona ſunt facta: ergo pari ratione, quia juſtus eſt, omnia facta ſunt juſta: & lapis eſt juſtus, lapis eſt miſericors. Quod ſi non conceditur; ergo nec Deus operatur ſecundum miſericordiam ſuam, aut veritatem.

4. ITEM nihil ponendum eſt in A Deo, quod non debeat poni in ſummo: ſed juſtitia non debet poni in aliquo in ſummo: unde Eccleſiaſticus dicit; Noli eſſe multum juſtus. *Eccl. 7.*

CONCLUSIO.

In aliquo opere Domini eſt miſericordia, & veritas, quemadmodum in opere rationalis creaturæ.

RESP. AD ARG. Dicendum quod miſericordia, & veritas eſt in opere creaturæ rationalis; & hoc quidem nobilitatis eſt; ergo multo fortius, & nobilius in operibus Dei.

1. AD illud ergo, quod primo o- B biicitur, quod in Deo non cadit compaſſio, nec debitum, dicendum, quod miſericordia, & veritas, ſive juſtitia, quia veritas, ſive juſtitia, quia veritas pro juſtitia accipitur, duo dicunt in creatura, ſcilicet effluxum bonitatis in alterum ſecundum merita, vel ſupra, & in eo, qui effluit, compaſſionem, vel debitum. Et primum quidem nobilitatis eſt, alterum vero imperfectionis eſt; & quia omne, quod nobilitatis eſt, Deo attribuendum eſt; quod vero imperfectionis eſt, non eſt ei attribuendum; ideo in eo eſt miſericordia, & juſtitia, quantum ad primum, ſicut probant rationes primæ, non quantum ad ſe- C cundum, ſicut probant duæ rationes ſequentes.

2. AD illud quod obiicitur, quod tunc omnia opera Dei deberent dici juſta, dicendum, quod eſt conditio operantis, quæ reſpicit ipſum ſecundum naturam, & eſt conditio operantis, quæ reſpicit ipſum ſecundum actum: bonum enim reſpicit naturam, ut dicit Boetius in libro de hebdomadibus; ſed juſtum dicit actum. Conditio ergo illa, quæ reſpicit naturam operantis, communicatur rei productæ, ut Dei natura bona, & natura operati bona. Sed conditio, quæ reſpicit actum, communicatur non in natura rei productæ, ſed ipſi productioni; unde cum Deus ſit juſtus, non oportet quod omnis

Digitized by Google

creatura, vel factum ſit juſtum, ſed quod ipſa facta ſint juſta, & ſic patet illud.

3. Et ex hoc patet quod conſuevit quæri, quare miſericordia, vel veritas magis dicatur conditio operis divini, quam bonitas, & potentia. Dico enim quod illa reſpiciunt naturam, ſed illa reſpiciunt actum, & ideo non tantum conditiones operis, ſed etiam viæ Domini appellantur in Pſalmo: Univerſæ, &c. Pſal. 24.

4. Ad illud quod obiicitur ultimo de termino, dicendum quod terminus in ſummitate alicujus poteſt attendi propter exceſſum, vel propter acceſſum ad medium. Et primum in juſtitia reprehenditur. Secundum commendatur; & ratione hujus dicitur juſtiſſimus, non ratione primi.

QUÆSTIO II.

An in eodem opere Domini ſit miſericordia & veritas.

Alex. Alenſ. 1 p. q. 39 Membr. 2.
S. Thom. 4 Sent. d. 46 q. 2 art. 4.
Scotus 4. Sent. diſt. 46. q. 3.
Richardus 4. Sent. d. 46. q. 2 art. 2.
Thom. Ag. 4. Sent. diſt. 46. q. 1. art 3.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 46. q. 6.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 46. q. 4.

Ad opp. Utrum in eodem opere Domini ſit miſericordia, & veritas. Et quod non ſit, videtur; quia in nobis eſt alius effectus miſericordiæ, ut parcere: alius effectus juſtitiæ, ut punire; ergo ſi a nobis transfertur ad Deum, videtur quod ſimiliter ſit in Deo, cum hoc non repugnet divinæ ſimplicitati.

Item etſi miſericordia, & juſtitia in Deo ſecundum principale ſignatum ſint idem, tamen ratio dicendi eſt altera & altera; hoc ergo erit a parte connotati, ergo alium effectum connotat miſericordia, quam juſtitia; Quod ſi eumdem, tunc nec eſt differentia a parte notati, nec in ſe.

Item ratione videtur, quia miſericordia facit contra merita, ut bonum ei qui male meruit, ſed juſtitia ſecundum merita; ſed idem opus non poteſt fieri contra merita, & ſecundum merita: ergo, &c.

Contra: Super illud Pſalmi; Univerſæ viæ Domini miſericordia, & veritas, dicit Caſſiodorus. Hæc duo in omni opere Domini ſimiliter ſunt, etſi non nobis ſimiliter appareant. Fundam I Pſal. 24.

Item Auguſtinus de concordia Evangeliſtarum: Deus qui res humanas curat juſte, & miſericorditer curat, ut nec excludat miſericordia juſtitiam, nec juſtitia miſericordiam excludat.

Item ratione videtur, quia Deus remunerat aliquem ſupra condignum, conſtat quod iſtud unum eſt opus, nec eſt miſericordiæ tantum, quia meruit præmiari, nec juſtitiæ tantum, quia non tantum meruit præmiari: ergo ſimiliter miſericordiæ, & juſtitiæ.

CONCLUSIO.

In omni opere Dei ſimul eſt miſericordia, & veritas tam in opere retributionis pœnarum, quam præmiorum.

Resp. ad Arg. Dicendum quod miſericordia dicitur tripliciter, ſimiliter, & juſtitia. Uno modo miſericordia largiſſime dicitur divinæ bonitatis affluentia. Communiter vero dicitur benignitas in ſupererogatione bonorum. Stricte vero dicitur pietas in ſublevatione malorum. Similiter & juſtitia dicitur communiſſime divinæ bonitatis condecentia. Communiter vero dicitur liberalitas in retributione præmiorum. Stricte ſeveritas in punitione malorum. Secundum igitur hos tres modos concurrunt in eodem opere. Nam primo modo miſericordia divinæ bonitatis affluentia, & juſtitia divinæ bonitatis condecentia ſunt in eodem opere: ita quod in omni opere: quia omnia facit ex affluenti bonitate, & nihil facit ex affluenti bonitate, niſi quod decet bonitatem ſuam. Similiter ſecundo modo miſericordia, quæ eſt benignitas in ſupererogatione bonorum, & juſtitia,

Digitized by Google

ſtitia, quæ eſt liberalitas in retributione præmiorum ſimul concurrunt, quia cum retribuit bona, non retribuit niſi merenti, & ſupra illud quod meruit. Similiter tertio modo miſecordia, quæ eſt pietas in ſublevatione malorum, & juſtitia, quæ eſt ſeveritas in retributione malorum, ſimul currunt; quia numquam ita ſevere punit, quin aliquod debitum de pœna dimittat. Sic igitur patet, quo modo miſericordia, & veritas communiſſime ſint in eodem opere, quia in omni opere: ſed communiter ſunt in omni opere retributionis bonorum, proprie ſunt in retributione pœnarum, & ſuppliciorum: ſunt tamen in eodem opere ſecundum aliam, & aliam conditionem. In quantum enim retribuit quod meruit, eſt juſtitia: inquantum infra, vel ſupra, eſt miſericordia. Ex his patent omnia objecta, quia cum in eodem opere concurrant neceſſario miſericordia, & juſtitia, differunt tamen in connotatis: ideo non in ratione diverſorum operum, ſed ratione diverſarum conditionum in eodem opere.

Expoſitio rationum.

Ad illud quod obiicitur, quod miſericordia facit contra merita, dicendum quod non dicitur eo ipſo miſericordia, quia facit contra merita; ſed quia facit ſupra: & hoc ſimul cum juſtitia ſtat.

Reſp. ad ult. ad op.

QUÆSTIO II.

An proprie in omni opere Domini ſit miſericordia & veritas.

Alex. Alenſ. 1 p. q. 37 Memb. 3
Richardus 4. Sent. d. 46. q. 2 art. 2
Thomas Aq. 4. Sent. d. 46. q. 1. art. 2.
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 46 q. 8
Petr. de Tarant. 4. Sent. d. 46. q. 5.

Ad opp.

Dato quod in omni opere Domini ſit miſericordia & juſtitia, & veritas ſecundum quod dicuntur largiſſime, quæritur utrum ſecundum quod proprie accipiuntur, an aliquando ſeparentur. Et quod non, videtur: Quia ſuper illud Pſalmi; A Miſericordiam, & judicium, dicit gloſſa: In primo adventu miſericordia, in ſecundo juſtitia: ſed primus adventus eſt ad juſtificandum: ergo non concurrit ibi miſericordia.

Pſal. 110.

2. Item nos petimus, quod Deus non retribuat nobis peccatoribus ſecundum merita, ita orat Eccleſia: ſed iuſtitia retribuit ſecundum merita; ergo in iuſtificatione impii non eſt iuſtitia, alioquin ſi ibi eſt iuſtitia, petimus ergo non iuſtificari.

3. Item cum iuſtificatio viri peccatoris fiat, qui non eſt dignus pane: ergo ſi nihil apud Deum meruit, & iuſtitia, de qua loquimur, merita reſpicit; ergo non eſt ibi iu- B ſtitia.

4. Item iuſtificatio per gratiam fit: ſed ſi gratia eſt ex meritis, iam non eſt gratia: ergo aut non eſt ibi iuſtitia, aut non eſt ibi gratia; ſed eſt gratia, non ergo iuſtitia.

Contra: Univerſæ viæ Domini miſericordia & veritas: ergo ſi iuſtificatio eſt via Domini: ergo eſt ibi miſericordia, & iuſtitia.

Fundam. Pſalm. 24 144. Ibid.

Item in Pſalmo: Juſtus Dominus in omnibus viis ſuis, & ſanctus. Et alibi: Miſerationes eius ſuper omnia opera eius: ergo in omni opere concurrunt miſericordia, & iuſtitia.

Item Auguſtinus: Qui creavit te ſine te, non iuſtificabit te ſine te, C ergo non omnino eſt iuſtificatio a Deo, ſi aliquid concernit a parte noſtra: ſed miſericordia non concernit niſi miſeriam; ergo quod amplius ibi concernit, hoc eſt iuſtitiæ.

Auguſt. de Ver. Ap. ſerm. 15 tom. 10

Item ratione videtur, quia miſericordia conſiſtit in remiſſione culpæ, & pœnæ: ſed nulli omnino remittit culpam, & pœnam, quod patet, quia ſine pœnalitatibus non poſſumus vivere: ergo, &c.

Digitized by Google

CONCLUSIO.

In opere juſtificationis eſt miſericordia, & juſtitia, & licet baptiſmus liberet a culpa, & pœna æterna, atque a pœna, & ſatisfactione; remanent tamen pœnalitates.

Resp. ad Arg. Dicendum quod in opere juſtificationis eſt miſericordia, & veritas; non tamen ſecundum idem. Et hoc patet ſic, quia Explicat. impius ex peccato offendit Deum, & dignus eſt pœna æterna: & ita ibi eſt offenſa, & reatus ad pœnam. Et miſericordia eſt in remittendo offenſam, & reatum ad pœnam æternam: ſed juſtitia eſt in obligando ad temporalem pœnam tantum; etſi baptiſmus liberet a pœna æterna, & ſatisfactoria: non tamen ab omni pœna, immo pœnalitates remanent in corpore, & anima.

1. Ad illud quod obiicitur, quod in primo adventu eſt miſericordia, dicendum, quod hoc non eſt dictum præciſe, & appropriate: quia etſi utrobique ſit miſericordia, & juſtitia, hic tamen magis relucet miſericordia, ibi magis iuſtitia.

2. Ad illud quod obiicitur, quod petimus, quod non retribuat ſecundum merita: dicendum, quod hoc intelligitur ſecundum juſtitiæ rigorem. Vel dicendum, quod non petimus; quod nullo modo ſecundum merita retribuat, quia debemus velle puniri.

3. Ad illud quod obiicitur, quod Deus gratis iuſtificat, dicendum, quod quantum ad gratiæ collationem eſt tantum miſericordia, non iuſtitia, niſi dicatur iuſtitia condecentia bonitatis: quantum vero ad pœnæ exactionem, dico, quod eſt proprie iuſtitia.

4. Ad illud, quod obiicitur ad oppoſitum, dicendum, quod aut intelligitur de iuſtitia, ut eſt condecentia bonitatis, aut ſi proprie intelligitur de iuſtitia, ratione punitionis coniunctæ iuſtificationi.

QUÆSTIO IV.

An Deus poſſit aliquem punire pure ex juſtitia vel pure remunerare ex miſericordia.

Alex Alenſ. 1. p. q. 39. Membr. 3. art. 4 q. §. 1. Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 46 q. 9 Petrus de Tar. 4 Sent. d. 46. q. 6.

Utrum poſſit Deus aliquem punire, pure ex iuſtitia, vel pure remunerare ex miſericordia, ita quod iſta duo ſeparentur. Et quod ſic, videtur: quia Hugo de ſancto Victore dicit: Quod ſi Deus totam pœnam relaxaret, non propter hoc eſſet iniuſtus: ergo ſi miſericordia velit relaxare pœnam, & iuſtitia non repugnat: patet, &c. Ad opp. Hug. lib. 2. p. 14.

Item ratione videtur, quia Deus eſt ſumme iuſtus, & ſumme miſericors, ſed albius eſt, quod eſt nigro impermixtius: ergo cum miſericordia temperet iuſtitiam, & iuſtitia miſericordiam, id eſt ſummæ miſericordiæ, quod nihil habet de iuſtitia, & e converſo; ergo ſi Deus ſummus eſt in utroque, poteſt facere opus de iuſtitia, in quo non ſit miſericordia. Ariſt. 3. Topic. c. 4. loc. 19.

Item tantæ culpæ debetur tanta pœna: quæritur ergo, utrum Deus poſſit tantam infligere. Si non: ergo, non eſt omnipotens. Si poteſt, & hoc erit puræ iuſtitiæ; ergo poteſt facere opus puræ iuſtitiæ, ſimiliter concluditur, quod opus puræ miſericordiæ.

Item homo poteſt hominem punire tantum; quantum meruit, poteſt etiam totum remittere: ergo ſi Deus eſt iuſtior, & miſericordior homine, multo fortius Deus poteſt hoc facere.

1. Contra: Juſtus eſt, & negare ſeipſum non poteſt: ſi ergo non poteſt facere contra ſe, nec ſe negare, non poteſt facere, quin puniat: & ſic, &c. Fundam. 2. Tim. 2.

2. Item proprium eſt Dei miſereri: ſed proprium non poteſt relinquere il-

re illud cuius eſt proprium: ergo impoſſibile eſt, quod aliquem remuneret, quin miſericorditer faciat.

3. Item culpa eſt, totam culpam proſequi, & culpa eſt, malum relinquere impunitum: ergo ſicut Deus non poteſt mentiri, quia malum eſt ſine culpa: ſic nec omnino iuſte punire; ſic nec omnino miſericorditer parcere.

4. Item ſicut Deus creat inquantum unus, verus, & bonus: ita regit, & remunerat inquantum miſericors, & verus: ſed impoſſibile eſt Deum facere effectum, qui non habeat modum, ſpeciem, & ordinem, quæ reſpondent bonitati, & unitati: ergo impoſſibile eſt, quod retribuat, quin in effectu illo aliquid retribuat iuſtitiæ, aliquid miſericordiæ.

CONCLUSIO.

In omni opere retributionis ſunt miſericordia, & juſtitia ita conjunctim, quod impoſſibile ſit ab invicem eas ſeparari.

Resp. ad Arg. Dicendum quod in omni retributione Domini ſic ſunt coniuncta miſericordia, & iuſtitia, quod impoſſibile eſt ſeparari eas ab invicem. Et ratio hujus eſt, quia ſicut in nobis quædam ſunt virtutes, quarum perfectio attenditur per acceſſum ad extremum, utputa charitas; quædam per acceſſum ad medium, ut juſtitia, & miſericordia: unde non dicitur ſumme juſtus per exceſſum ſeveritatis, nec ſumme miſericors per omnimodam remiſſionem culpæ: ſed quia miſeretur tantum quantum eſt conveniens, & ſimiliter tantum punit. Et hujus ratio hæc eſt, quia juſtitia; & miſericordia, dicuntur maxime reſpectu actuum,

A & meritorum noſtrorum.

1. Ad illud quod dicit Hugo, quod poteſt totam culpam remittere, dicendum, quod verum eſt de potentia ſimpliciter: ſed non eſt verum de potentia ordinata ad merita. Vel intelligitur de pœna ſubſequente, non de pœna concomitante culpam: quia, ut dicitur in libro Confeſſionum: Impoſſibile eſt dedecus peccati eſſe ſine decore juſtitiæ.

2. Ad illud quod obiicitur, quod eſt ſumme juſtus, dicendum eſt, quod non dicitur ſumme juſtus per receſſum a miſericordia ad ſeveritatem, B ſed dicitur ſumme juſtus per receſſum ab injuſtitia.

3. Ad illud quod quæritur, utrum poſſit iſti tantam pœnam infligere: dico quod non poteſt: & hoc quia miſericordia repugnat, & non poteſt ſuam miſericordiam negare; hoc enim non poſſe eſt: unde ſicut non poſſe eſſe injuſtum non ſonat in defectum, ſed in nobilitatem: ſic in propoſito intelligendum. Poſſet etiam dici, quod ratione offenſæ, quæ eſt in Deum infinitum, pœna non poſſit ſufficiens taxari, nec peccator eſſet capax: unde defectus eſt ex parte C naturæ ſuſcipientis, non naturæ infligentis.

4. Ad illud quod obiicitur, quod homo poteſt parcere totum, dicendum, quod eſt homo, ad quem ſpectat miſereri, ut eſt ille, qui recepit injuriam: & iſte non poteſt omnino punire, quin excedat. Et eſt homo ad quem ſpectat punire, ut eſt judex: & iſte non poteſt omnino dimittere, quin excedat; & quoniam Deus gerit iſtam duplicem perſonam, ſcilicet ejus, qui offenditur, & ejus, qui judicat: ideo cum non poſſit excedere, facit utrumque.

Digitized by Google

DISTINCTIO XLVII.

De ſententia judicii, & a quibus, & in quos feretur. De ordine judicii, & pœna damnatorum poſt judicium.

De judicio extremo quantum ad modum ſecundum quem dabitur. Mat. 25 Ibid. 1 Cor. 15.

SOLET etiam quæri, qualiter dabitur judicii ſententia. Sed non eſt perſpicuum id explicare. Non enim Scriptura aperte diffinit an voce illa proferantur: Venite benedicti. Et: Ite maledicti: an virtute judicis ita fiet, conſcientiis ſingulorum atteſtantibus, ut modo dicitur futurum: ut judicis potentiæ effectus ipſius dictione ſignificetur. Illa etiam: Eſurivi, & non dediſtis mihi manducare, & hujuſmodi, magis conſcientiis exprimenda plurimi putant quam verbis, quia Apoſtolus in momento & in ictu oculi myſterium conſummandum tradit. Sed illud ad reſurrectionis ſtatum tantum referunt, non ad judicium: quia aliis judicii ſententiam, & malorum increpationes, & bonorum præmia verbis exprimenda aſſerunt.]

Quod judicabunt ſancti, & quo modo.

Aug. ſuper Pſ. 86 & Pſal. 90. Sap. 3 Mat. 19 1 Cor. 15. Marc. 10. Pſal. 149

Non autem ſolus Chriſtus judicabit, ſed & ſancti cum eo judicabunt nationes. Ipſe enim Apoſtolus ait. Sedebitis & vos ſuper duodecim ſedes, judicantes duodecim tribus Iſrael. Nec eſt putandum quod duodecim Apoſtolis tantum hoc promiſerit Chriſtus. Ubi enim ſedebit Paulus, qui plus omnibus laboravit, ſi non ibi ſedebunt niſi duodecim? Per duodecim ergo ſedes perfectio tribunalis, id eſt, univerſitas judicantium intelligitur, ſcilicet omnes perfecti, qui relictis omnibus ſecuti ſunt Chriſtum. Per duodecim tribus univerſitas judicandorum; judicabunt vero eos ſancti, non modo cooperatione, ſed etiam auctoritate & poteſtate. Unde; Gladii ancipites in manibus eorum, id eſt, ſententia de bonis & malis in poteſtate eorum. Si vero quæritur, quæ erit eorum poteſtas, vel auctoritas in iudicando. Puto non ante poſſe ſciri, quam videantur, niſi divina revelatione quis didicerit.

De ordinibus eorum, qui judicandi erunt.

Super Job Lib. 26. c. 24 Mat. 25 Joan. 3 Lib. 26. Mor. c. 25

Erunt autem quatuor ordines in judicio. Duæ quippe ſunt partes, electorum ſcilicet, & reproborum, ut Gregorius in Moralibus ait; Sed bini ordines ejuſdem ſingulis partibus continentur. Alii enim judicantur, & pereunt; alii non judicantur, & pereunt; alii judicantur, & regnant; alii non judicantur, & regnant. Judicantur & pereunt, quibus Dominica inclamatione dicitur; Eſurivi, & non dediſtis mihi manducare, &c. Non judicantur, & pereunt, quibus Dominus ait; Qui non credit, jam judicatus eſt. Eorum enim damnatio toti Eccleſiæ nota eſt & certa. & ideo dicuntur tunc non judicari, quia ad conſpectum diſtricti judicis cum aperta damnatione ſuæ infidelitatis accedent. Qui vero profeſſionem fidei ſine operibus habent, judicabuntur, & peribunt, id eſt, redarguentur ut pereant. Qui vero nec fidei ſacramenta tenuerunt, increpationem judicis in ſe fieri non audient, quia infidelitatis ſuæ tenebris præjudicati, ejus quem deſpexerant invectione redargui non merentur. Illi autem ſaltem verba judicis audient, qui ejus fidem ſaltem verbo tenuerunt. Illi autem in damnatione ſua æterni iudicis nec verba percipient, qui eius reverentiam nec verbo tenus ſervare voluerunt; & ideo illi iudicandi, ſed iſti non iudicandi dicuntur. Ex electorum vero parte alii iudicantur,

Digitized by Google

dicantur, & regnant, ſcilicet qui vitæ maculas lachrymis tergunt, & eleemoſynarum ſuperinductione operiunt: quibus judex veniens in dextera conſiſtentibus dicet, Eſurivi, & dediſtis mihi manducare. Alii autem non judicantur, & re- Mat. 25
gnant, qui etiam præcepta legis perfectione virtutum tranſcendunt; quia hoc non ſolum quod lex præcipit, implere contenti ſunt, ſed & quod ad perfectionem conſulitur, implere ſtudent. De quibus Propheta ait; Dominus ad judicium veniet Iſai. 3.
cum Senatoribus populi ſui. Et ſalomon de Eccleſiæ ſponſo loquens ait: Nobilis Prov. 31
in portis, vir ejus, quando ſederit cum Senatoribus terræ. Et Job ait: Non ſal- Iob. 36.
vat impios, & pauperibus judicium tribuit. Hi ergo recte ſub generalis judicio non tenentur, ſed judices veniunt: quia & præcepta generalia vivendo vicerunt, & omnibus relictis Chriſtum ſecuti ſunt. Recte pauperibus judicium tribuit, qui quando huic mundo magna humilitate deſpecti ſunt, tanto tunc majori culmine poteſtatis excreſcent. De talibus dicitur: Qui vicerit, dabo ei ſedere mecum in thro- Apoc. 3
no meo: ſicut & ego vici, & ſedi cum Patre meo in throno ejus. Vincens Do- Li. 26.
minus cum Patre, in throno ſedit: quia poſt paſſionis certamen & reſurrectionis Mor. c. 26
palmam, quod patri eſſet æqualis omnibus claruit. Nobis vero in throno filii ſedere, eſt ex ejuſdem filii poteſtate judicare. Quia enim judicandi principatum ex Ibid. c. 27
ejus virtute percipimus, quaſi in throno ejus reſidemus. Ex his apparet quod etiam perfectiores ſancti cum Chriſto judicabunt poteſtate: & quare quidam dicantur judicandi, alii non judicandi.

De ordine judicii, & miniſterio Angelorum.

Cum autem in Evangelio legatur, quod Dominus mittet Angelos ſuos, qui col- Mat. 13
ligent de regno ejus omnia ſcandala, & mittent iniquos in caminum ignis. Et item: Exibunt Angeli, & ſeparabunt malos de medio juſtorum, & mittent eos in caminum ignis. Et iterum; Mittet Angelos ſuos cum tuba, & congregabunt Mat. 24.
electos a quatuor ventis. Et Propheta dicit; Congregate illi ſanctos ejus; Mini- Pſal. 49.
ſterio Angelorum illa impleri dubitandum non eſt. Domino enim veniente ad ju- Lib. 20. c.
dicium; præcedet ante eum ignis, quo comburetur facies mundi hujus; & peri- 18 de Civ
bit cælum & terra, non ſecundum ſubſtantiam, ſed ſecundum ſpeciem, quæ im- Dei c. 3
mutabitur; cælum quidem aerum, non æthereum. Tantum enim aſcendet ignis in Mat. 3
judicio, quantum aſcenderunt aquæ in diluvio. Ille autem ignis malis, qui reper- Luc. 3. 1 Theſ. 4
ti fuerint vivi, erit conſumptio; bonis vero non, ut ait Auguſtinus. Hoc erit Mat. 25
incendium mundi ſanctis, quod fuit caminus tribus pueris; In quibus ſi aliquid purgandum fuerit, per illum ignem purgabitur. Aliis vero nullam ingeret moleſtiam. Purgato vero per ignem mundo, & ad iudicium veniente Domino, emittetur vox illa magna, qua reſurgent omnes mortui; & tunc miniſterio Angelorum ventilabitur area, quia boni congregabuntur ibi de quatuor partibus mundi angelico miniſterio, quo & rapientur obviam Chriſto in aera; reprobis in terra, quam dilexerunt, remanentibus. Et tunc præconia illa bonorum; Eſurivi, & dediſtis mihi manducare; & increpationes illæ malorum; Eſurivi & non dediſtis mihi manducare, &c. proferentur vel ſono vocali, vel alio modo. Denique profertur ſententia ſuper utroſque; Venite benedicti. Et; Ite maledicti, &c. Et miniſterio An- Mat. 13
gelorum virtute Dei cooperante mittentur in caminum ignis; hoc eſt in infernum.

An poſt judicium dæmones præerunt hominibus ad puniendum.

Et ſolet quæri; Utrum in inferno malis ad puniendum præſint dæmones poſt 1 Cor. 15
iudicium, quos carnifices, tortoreſque animarum Scriptura appellat. Apoſtolus dicit, quod Chriſtus tunc evacuabit omnem principatum, & poteſtatem, & virtutem. Dum enim durat mundus, Angelis Angeli, dæmones dæmonibus, homines

 homi-

hominibus præſunt. Sed omnibus collectis, iam omnis prælatio ceſſabit. Hinc quidam putant poſt iudicium dæmones non habere poteſtatem cruciandi homines, ſicut modo. Sed ut dæmones virtute Dei cruciari ſine creaturæ miniſterio aſſerunt, ſic reprobos homines ibi non per operationem dæmonum, ſed virtute divina tantum æternis ſubiici cruciatibus. Præmiſſa tamen auctoritas non id cogit ſentire; quæ etſi aſſerat tunc nec dæmones dæmonibus, nec homines hominibus præeſſe, non definit tamen an dæmones præſint hominibus ad torquendum. Unde quibuſdam videtur eos ſic extare hominibus tortores in pœna, ſicut extiterunt incentores in culpa.

DISTINCT. XLVII.

De judicio extremo quantum ad modum, ſecundum quem dabitur.

Solet etiam quæri, qualiter dabitur judicii ſententia.

Expoſitio textus.

SUPRA egit Magiſter de reſurrectione. In hac parte agit de diffini-
Diviſio. tione Dei. Dividitur autem hæc pars in duas. In prima namque agitur de judicio. In ſecunda de ſtatibus con-
D.ſ. 44. ſequentibus ad judicium, infra: *Poſt reſurrectionem facto univerſo, &c.* Prima pars habet duas. In prima agit de modo, ſecundum quem judicium
D.ſ. 48. illud dabitur. In ſecunda vero determinat de poteſtate, & forma ipſius judicis, infra: *Solet etiam quæri, in qua forma judicabit Chriſtus.* Prima pars habet duas. In prima parte determinat modum judicii quantum ad ea, quæ ſunt de ipſo iudicio. In ſecunda vero ordinem quantum ad annexa: ibi: *Cum autem in Evangelio legatur.* Prima pars habet duas. In prima determinat modum publicationis. In ſecunda modum dignitatis: ibi *Non autem ſolus Chriſtus iudicabit.* Ubi etiam eſt ordo eorum qui iudicabuntur, erunt enim in iudicandis ordines. Similiter ſecunda pars, in qua determinat ordinem quantum ad annexa, habet duas partes: & quia antecedunt quædam, ut præmiſſio Angelorum, & ignis: & quædam ſequuntur, ut cruciatio damnatorum: ideo primo determinat quæ erunt illa, quæ præcedent iudicium, & quis erit ordo. Ubi oſtendit, quod adventum Chriſti præibunt Angeli, præibit nihilominus ignis conflagratorius. Secundo, utrum miniſterium dæmonum in torquendo ſit futurum poſt iudicium, ibi: *Et ſolet quæri, utrum in inferno, &c.* Et ſic hic duo tanguntur. Primum eſt de ordine iudicii. Secundum vero eſt de his, quæ annexa ſunt, & maxime de illo igne, qui præcedit faciem iudicis.

B *Illi autem verba iudicis audient, qui eius fidem verbo ſaltem tenuere, &c.*

Dub. I.

Videtur hoc falſum, quia qui fidem habuit, & non fecit quod fides dictavit, gravius peccavit, ſicut dici-
tur. Similiter Lucas; Facta ſunt no- 1 Per. 2. Luc. 11.
viſſima illius hominis peiora prioribus: ergo ipſi ſunt minus digni: ergo nec verba iudicis debent audire, ſicut nec infideles.

C RESP. Dicendum, quod ſicut Eccleſia iudicat illos, quos aliquando regeneravit undâ baptiſmatis, alios vero minime propter hoc quod aliquo modo non ſunt facti de Eccleſia: ita ſponſus Eccleſiæ filios, ut oſtendat eos falſo geſtaſſe characterem. Unde quia de aliis ſatis apparet, quod a Dei regno ſunt excludendi propter defectum ſignaculi Chriſti, hos neceſſe non eſt argui, ut pateat eos falſo ſignaculum Chriſti geſtaſſe. Quod obiicitur, quod minus merentur, dicendum quod credentibus prodeſt ex parte crediſſe pro tempore, quo fuerunt in fide: pro alio autem tempore nocet, & pro primo tempore, quia habuerunt aſſenſum, & crediderunt verbo Dei

Digitized by Google

Dei, merentur audire verbum Dei: A ſed quoniam in bono cœpto non permanſerunt: ideo verbum eruditionis convertitur eis in verbum redargutionis.

Miniſterio Angelorum illa impleri dubitandum non eſt. Dub. II.

Videtur male dicere, quia Angeli ſunt nobiles miniſtri, & quaſi filii in curia Dei; ſed non decet tortorum officium committi filio, ſive filiis, aut nobiliſſimis principibus: ergo videtur quod nec miniſterium mittendi malos in ignem.

Resp. Dicendum quod aliud eſt deducere ad tormenta, aliud eſt impios B tormentis cruciare. Primum non eſt tortorum, ſed nobilium miniſtrorum, qui aſſiſtunt regi ad ejus juſſa complenda; unde non dicitur quod Angeli ſancti torqueant in igne, ſed deducent, & mittent in caminum; & ſic patet illud.

Ad judicium veniente Domino emittetur illa vox, &c. Dub. III.

Quæritur de illa voce, quare Dominus iſtorum trium miniſterium præmittit, ſcilicet ignis, Angeli, & vocis, cum totum ſolo nutu poſſit facere.

Resp. Dicendum quod Deus in prima conditione condidit ſubſtantiam C ſpiritualem, corporalem: & mediam; & omnibus communicavit, & dedit potentiam; ut ergo ordo ſervetur in rebus, & oſtendatur virtus creaturæ collata, & amplius virtus illa oſtendatur a Deo, voluit Dominus miniſterium creaturarum ſibi deſervire; & iterum creaturam Angelicam, corporalem, & mediam; unde fiet ad miniſterium Angeli, ad actionem ignis, poſtremo ad nutum, & vocem Chriſti hominis: & vox aliquid corporale habet, nihilominus etiam aliquid ſpirituale.

Quibuſdam videtur, &c. Dub. IV.

Videtur male dicere, quia boni Angeli ſuggeſſerunt & conſulverunt bona & tamen non præerunt in præmio: ergo nec ſimiliter mali in contrarium. Item illi, qui magis peccaverunt, debent magis puniri: ergo dæmones debent fieri hominibus inferiores propter majoritatem ſupplicii. Item ad confuſionem dæmonum convertitur multitudo damnatorum quantum ad culpam, & pœnam: ergo non videtur quod in pœnis eorum tunc delectentur: ergo non torquebuntur.

Resp. Dicendum quod probabilior eſt illa opinio, quod dæmones non erunt tortores in pœna poſt judicium, quoniam ipſi erunt totaliter abſorpti pœna; & illud quod dicitur, quod erunt tortores, ſolum ſecundum ſtatum ante judicium intelligitur eſſe verum.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam præſentis diſtinctionis ſecundum duo, quæ determinat Magiſter in ea, duo principaliter quæruntur. Primo quæritur de judicantibus, & judicandis. Secundo de igne qui præcedet faciem judicis. Circa primum quæruntur quatuor. Primo quantum pertinet ad judicantes, quæruntur duo. Primo quæritur, utrum Apoſtoli iudicabunt. Secundo, utrum iudicabunt angeli. Similiter ſecundo quantum ad iudicandos duo quæruntur. Ubi tertio quæritur, utrum omnes iudicabuntur tam boni, quam mali. Quarto, utrum angeli iudicabuntur.

QUÆ-

QUÆSTIO I.

An Apoſtoli in die judicii judicabunt.

S. Thomas in ſuppl. 3 p. q. 89 art. 1.
Et 4 Sent d. 47 q. 1 art. 1
Richardus 4. Sent. d. 47 q. 7 art. 1
Thom: Argent. 4. Sent. d. 47 q. 1 art. 1
Stephanus Bruleſ. 4. Sent. diſt. 47. q. 1.
Petrus de Tarant. 4. Sent. diſt. 47. q. 3.

Fundam. *Mat. 19* UTRUM Apoſtoli judicabunt. Circa quam ſic proceditur, & oſtenditur quod Apoſtoli judicabunt. Sedebitis ſuper ſedes duodecim, judicantes duodecim, &c. Si dicis, quod ſolum aſſiſtent judici, & non judicabunt. Contra: Dominus loquens de Apoſtolis Judæis dicit: Ipſi judices veſtri erunt: Gloſſa dicit, quod habebunt auctoritatem judicandi. *Mat. 12*

ITEM hoc oſtenditur ratione, quia ſi ſolum judicabunt comparatione: hoc non eſſet comparativa prærogativa: mali enim judicabunt comparatione, ſecundum quod dicitur: Viri Ninivitæ, & regna Auſtri ſurgent in judicio contra generationem hanc. *Mat. 12*

ITEM hoc videtur ratione, quia Dominus ideo dedit judicium filio, quia ipſe cum eſſet juſtus, judicatus eſt tamquam impius: Cauſa illius quaſi impii judicata eſt, judicium, cauſamque recipiens: ſed Apoſtoli cum eſſent juſti, judicati ſunt quaſi impii: ergo pari ratione modo judicaturi ſunt. *Job 36*

ITEM quamvis Chriſtus eſſet Redemptor, ac Salvator noſter, ipſe tamen ſalutem animarum nobis per prædicationem Apoſtolorum diſpenſavit: ergo ſi gloria debet gratiæ reſpondere, videtur ſimiliter quod per Apoſtolos proferat ſententiam retributionis.

Ad opp. *A Ber. 10* CONTRA: Ipſe eſt qui conſtitutus eſt a Deo judex vivorum, & mortuorum: ergo ipſi ſoli Chriſto debetur judicium: non ergo Apoſtolis.

ITEM judex debet eſſe immunis a peccato, ita quod ipſe non committat quod in altero damnat; ſed ſolus A Chriſtus fuit abſque omni contagione peccati: ergo ipſius ſolius eſt judicare.

ITEM quæritur, quare Apoſtolis magis attribuitur poteſtas judiciaria, quam aliis ſanctis, cum dicatur: Judicabunt ſancti nationes, & dominabuntur populis. Qu. lat: *Sap. 3*

ITEM ſi omnes Apoſtoli habebunt poteſtatem judiciariam, quare dicat: ſuper ſedes duodecim? quia ſecundum hoc cum Paulus non fuerit de duodecim, videtur quod ad ipſum non pertineat judicare.

ITEM cum non habeant poteſtatem ſuper alias tribus, quam ſuper tribus Iſrael, quo modo dicit, B judicantes duodecim tribus Iſrael.

CONCLUSIO.

Apoſtoli in die judicii quadam dignitate judicabunt, non tamen eo modo, quo Chriſtus.

RESP. AD ARG. Dicendum quod judex in aliquo dicitur duplici ratione. Aut quia ipſius eſt ferre ſententiam, aut quia aſſiſtit ferenti, ſecundum quod aliqui judices aſſiſtunt, & quodam modo conſulunt judici principali. Qui ergo fert ſententiam, ille eſt judex principalis; & talis eſt C ſolus Chriſtus, ſicut patet in Matthæo: ubi exprimitur, quo modo feret ſententiam. Qui autem aſſiſtunt judici, etiam nomen, & dignitatem judicantis ſortiuntur: & tales ſunt viri perfecti, qui ultra opera neceſſitatis præceptorum ſupererogaverunt perfectionem conſiliorum: tales autem ſunt Apoſtoli principaliter tamquam capita, & eorum perfecti imitatores. Aſſiſtentia autem illa non erit ad conſulendum, quia Dominus conſilio non indiget: ſed erit tam quam ad quemdam honorem, & appropinquationem ad judicem, quam poſſumus appellare juxta verbum Domini honorabilem confeſſionem. Ratio autem huius honorabilis confeſſionis meritoria, eſt perfectio ſupere- *Mat. 25*

ro-

rogationis. Ratio autem finalis eſt ad condemnationem malorum ex vitæ ſuæ comparatione: & ad gloriam Chriſti per ſententiæ eius iudicis approbationem. Sententiam enim Domini ut iuſtam approbabunt, & malorum vitam ſua comparatione condemnabunt. Et ex his patent rationes ad primam partem. Concedo enim quod quidam dignitate iudicabunt, non tamen ut Chriſtus. Rationes ad oppoſitum ſimiliter patent: concludunt enim, quod ipſorum non ſit ferre ſententiam.

Ad q. lat. Ad illud vero quod quæritur, quare magis Apoſtoli, & in duodecimo numero, patet reſponſio ex dictis: per Apoſtolos enim duodecim, omnes viri perfecti intelliguntur, & per tribus duodecim, univerſitas iudicandorum. Sed cum *ſeptem numero* univerſitas deſignetur, quare non dixit *in ſeptem numero*? Reſpondeo dicendum ad hoc, quod in *ſeptem*, notatur univerſitas, quæ componitur ex tribus, & quatuor. Iſta in ſe ducta faciunt duodecimum numerum. Ratio autem quare magis duodecim quam ſeptem, duplex eſt. Litteralis, quia ad Apoſtolos loquebatur, qui erant duodecim; Myſtica quia duodecim eſt numerus abundans: partes enim eius ſuperexcreſcunt: & rurſus dividitur in duos ſenarios, in quo ſignificatur perfectio in duplici vita, ſcilicet in activa, & contemplativa cum ſupererogatione conſiliorum: & iſta eſt quæ vendicat ſibi iudiciariam poteſtatem, vel dignitatem: ergo, &c.

QUÆSTIO II.

An Angeli in die judicii judicabunt.

S. *Thomas in ſuppl. 3. p. q. 89 art. 3*
Et 4. Sent. d. 47 q. 1 art. 4
Thom. argent. 4 Sent. d. 47 q. 1 art. 3
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 47 q. 2
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 47 q. 3

Ad opp. *Mat. 25* *1 Tim. 6* Utrum Angeli iudicabunt. Et quod ſic, videtur. Cum venerit filius hominis, &c. ibi ſubiungitur de Angelis.

A 2. Item: In adventu Domini noſtri Jeſu Chriſti, Gloſſa, Venientis cum angelis. Idem habetur in pluribus locis, & in textu, & in Gloſſa.

3. Item ratione videtur, quia angeli numquam peccant: ergo magis ſunt idonei iudicare, quam Apoſtoli: ergo ſi Apoſtoli iudicabunt, & angeli: immo multo fortius.

4. Item ſicut ſe habent boni homines ad malos, ita boni angeli ad malos: ſi ergo boni homines iudicabunt malos, & boni angeli debent iudicare malos.

Contra; Poteſtatem dedit eis iudicium facere, quia filius hominis eſt: ſed angeli non communicant in humana natura: ergo nec in iudiciaria poteſtate. Fundam. *Ioan. 5* *Mat. 13*

B Item executor ſententiæ non dicitur eſſe iudex, ſed miniſter: ſed angeli ſententiam exequentur, cui mittent in caminum ignis: ergo, &c.

Item poteſtas iudiciaria data eſt Apoſtolis, quia iudicati ſunt a Domino: & quia vita eorum comparata malis ipſos oſtendet reprobos; ſed neutrum eſt in angelis; ergo, &c.

CONCLUSIO.

Angeli in die judicii non judicabunt niſi approbando.

C Resp. ad Arg. Dicendum quod ſicut dictum eſt, iudiciaria poteſtas triplici ex cauſa dicitur eſſe communicata Apoſtolis, ſcilicet ratione comparationis, approbationis ſententiæ, & honorabilis confeſſionis. Ratione comparationis iudicium erit hominum malorum, & bonorum tantum. Ratione approbationis erit bonorum hominum, & angelorum tantum. Ratione confeſſionis honorabilis perfectorum tantum. Unde dicendum quod proprie loquendo iudiciaria poteſtas non erit in angelis. Si autem dicatur in eis eſſe, intelligendum eſt ratione approbationis.

1. 2. Auctoritates autem illæ quæ dicunt, quod Dominus veniet cum an-

angelis, non ſunt intelligendæ, quia veniet cum angelis iudicantibus, ſed miniſtrantibus.

3. Ad illud quod obiicitur, quod magis debetur angelis, quia ſunt ſine peccato, dicendum quod hæc non eſt ratio operandi iudiciariam poteſtatem, ſed magis iſta eſt ratio, ſcilicet ſervare ipſa conſilia: & quia perfecerunt conſilia, & fuerunt conformes Chriſto in vera perfectione.

4. Ad illud quod obiicitur ultimo, dicendum quod poteſt, concedi, quod angeli mali iudicentur comparatione bonorum, ſed non poteſt concedi quod homines: vel dicendum quod illam comparationem faciet ſupererogatio: & iterum comparatio habet fieri in his, qui poſſent ſibi videri boni eſſe, quod non eſt in angelis malis.

QUÆSTIO III.

An omnes judicabuntur tam boni, quam mali.

S. Thom. in ſupp. 3 p. q. 89 art. 6 7
Richard. 4. Sent. diſt. 47 art. 1. q. 6
Thom. Arg. 4. Sent. d. 47. q. 1. art. 2.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 47. q. 3.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 47. q. 4.

Ad opp. 2. Cor. 5. QUANTUM ad iudicandos quæritur, utrum omnes iudicabuntur tam boni, quam mali. Et quod omnes homines, videtur: Omnes aſtabimus ante tribunal Chriſti, ut recipiat unuſquiſque, &c.

Iſaia 45. ITEM: Egredietur de ore meo iuſtitiæ verbum: & mihi curvabitur omne genu: ergo ſi hoc eſt in iudicio: patet, &c.

ITEM ſancti, qui modo ſunt in beatitudine, in die iudicii iudicabuntur, & mali qui ſunt in inferno: ergo & omnes. Alia ratione videtur, quia iudicium fiet ad manifeſtationem divinæ iuſtitiæ: ergo ſi iuſtitia Dei ibi potiſſime manifeſtatur; ergo quantum ad omnia merita & omnes merentes: ſed non eſt creatura rationalis, quæ non ſit digna bono, vel malo: ergo omnes debent iudicari.

Fundam. Joan 3. Joan. 5. CONTRA: Videtur quod nullus bonus debeat iudicari, quia dicitur; Qui credit in eum, non iudicatur. Et rurſus: In iudicium non veniet: ergo, &c.

ITEM ſaltem videtur quod non iudicabuntur boni perfecti, quia iudicantis non eſt iudicari, ſed iudicare. Et viri perfecti in die iudicii erunt iudices: ergo, &c.

Joan. 3. ITEM quod nullus infidelis, videtur: Quia qui non credit, iam iudicatus eſt; ſed qui iudicatus eſt, iterum non debet iudicari: ergo, &c.

ITEM videtur quod nullus parvulus: quia parvuli nihil boni, nec mali operati ſunt, nec meruerunt, nec in igne cremabuntur; ſi ergo iudicium eſt ſecundum merita, & ad pœnam ignis, vel gloriam: patet, &c.

CONCLUSIO.

Judicio condemnationis tantum mali iudicabuntur. Judicio autem manifeſtationis meritorum ad præmia omnes judicabuntur.

RESP. AD ARG. Dicendum quod iudicium dicitur tripliciter, ſcilicet communiter, proprie, & appropriate. Judicium communiter dicitur collatio manifeſta meriti ad præmium. Judicium proprie dicitur diſcuſſio meritorum, & prolatio cum quadam diſcuſſione, & ſententiæ diffinitione. Judicium appropriate dicitur ipſa condemnatio: unde iudicatus dicitur condemnatus. Primo igitur modo omnes iudicabuntur, quia omnes convenient: & patebit quo modo de omnibus retribuet ſecundum merita. Et hoc eſt quod dicit Apoſtolus; 2. Cor. 3. Omnes manifeſtari oportet. Secundo modo prout dicitur iudicium diſcuſſionis, non omnes iudicabuntur, ſed erunt quatuor ordines, ſicut diſtinguit beatus Gregorius, & Magiſter ponit in littera. Tertio modo ſecundum quod dicitur iudicium condemnationis, iudicabuntur mali ſolum: & iſtud iudicium incipit in præſenti per executionem in in-

in infidelibus, & per expoliationem in dæmonibus, & conſummabitur in futuro. Unde judicium non iterabitur, ſed conſummabitur; & ſic patent omnia.

QUÆSTIO IV.

An Angeli judicabuntur.

S. Thom. in ſuppl. 3 p. q. 89 art. 8
Et 4. Sent. diſt. 47. q. 3. art. 3.
Richardus 4 Sent d. 47 q. 7
Thomas Argent, 4 Sent. diſt 47 q. art: 3
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 47. q. 4.
Petr. de Tarant. 4. Sent. diſt. 47. q. 6.

Fundam. Job 40. UTRUM Angeli judicabuntur; Et quod ſic, videtur. Job loquitur de Behemoth. Spes ejus fruſtrabitur eum, & cunctis videntibus præcipitabitur: ergo in conſpectu omnium judicabitur: ergo & alii dæmones pari ratione.

1 Cor. 6 ITEM Neſcitis, quoniam Angelos judicabimus? ſi ergo angeli judicabuntur a ſervis Chriſti, multo magis ab ipſo Chriſto.

ITEM dæmones plus habent de ſtatu viatoris, quam habeant homines damnati, quia poſſunt demereri, & peccare: ergo magis indigent judicari, quam homines.

ITEM dæmones ſunt nobis participes in culpa: ergo & in pœna, & in ignominia: & hæc erit potiſſime in judicio: ergo ſicut erunt in eodem ſupplicio, ita debent judicari in eodem judicio.

Ad opp. Ioan. 16 1. CONTRA: Princeps hujus mundi jam judicatus eſt: ſed Deus non judicabit bis in idipſum: ergo, &c.

2. ITEM illi ſoli judicabuntur, contra quos fertur ſententia: ſed ſententia ſolum dabitur contra homines, non contra dæmones, ſicut patet: Ite maledicti, &c.

Mat. 25 3. ITEM quod eſt certum, non eſt vertendum in dubium: ſed certum eſt dæmones eſſe damnatos, cum de cælis projecti ſint: ergo non debent amplius judicari.

4. ITEM ſicut mali homines expectant judicium, ita & boni: ergo ſi A dæmones expectant judicium, pari ratione & angeli ſancti: ſed angeli ſancti habent totam gloriam ſuam: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Dæmones judicabuntur judicio condemnationis, non autem diſcuſſionis.

RESP. AD ARG. Priori diſtinctione ſuppoſita, quod dæmones judicabuntur judicio condemnationis, ſed non diſcuſſionis. Ratio autem condemnationis venit tum ex parte juſtitiæ Dei, tum ex parte gloriæ Chriſti, tum ex parte meriti, tum ex parte B confirmationis ſupplicii. Ex parte juſtitiæ Dei, quia ſicut judicium hominum univerſale fiet, ut juſtitia Dei hominibus innoteſcat, & appareat, ſic etiam judicium angelorum, & condemnatio fieri debet. Ex parte Gloriæ Chriſti, quia Chriſtus triumphavit de diabolo, & judicatus fuit a membro diaboli ad ſuggeſtionem ejus: ideo debet auctoritatem judiciariam ſuper ipſum accipere. Ex parte meriti, quia enim participes fuerunt culpæ humanæ, debent & participes eſſe contumeliæ, & pœnæ. Ex parte ſupplicii conſummandi: ſicut enim omnes homines expectant judicium, vel ad conſummationem C gloriæ, vel pœnæ: ita ut dæmones judicium non debent evadere, ut ſi quid pœnarum eis deeſt, ſuppleatur plene: unde ſimul involventur cum aliis damnatis, & ſimul incarcerabuntur, ac per hoc ad judicium deducentur, & judicabuntur, ſicut rationes oſtendunt.

1. 2. AD illud quod obiicitur, quod jam judicatus eſt, dicendum quod judicatus dicitur, quia poteſtas eſt ei aliquo modo ſubtracta quantum ad bonos, ſed non omnino. Ideo oportet tunc ejus judicium conſummari: ſicut prius de infidelibus tactum eſt.

3. AD illud quod obiicitur, quod non eſt afferendum in dubium, quod eſt certum, dicendum quod non adducetur in dubium, ſed quod certum eſt,

Digitized by Google

eſt, certius faciet eſſe Deus, & confirmabit: nec eſt tantum ad certificandum de culpa, ſed etiam ad conſummandam pœnam.

4. Ad illud quod obiicitur de angelis bonis, dicendum quod angeli boni judicabuntur judicio retributionis: conſummabitur enim gloria in ipſis ſaltem quantum ad accidentale præmium: & ſic ceſſabit miniſterium: & ſic patet totum.

ARTICULUS II.

Consequenter quantum ad ſecundam partem diſtinctionis quæritur de igne, qui præcedet faciem judicis, per quem fiet conflagratio. Et circa hoc quæruntur quatuor. Primo quæritur de ejus quidditate. Secundo de virtute. Tertio de extenſione. Quarto de ordine ignis illius ad ea, quæ fient in judicio.

QUÆSTIO I.

An ignis inferni ſit elementaris.

S. Thom. in ſupp. 3 p. q. 97 art. 5
Et 4. ſent. diſt. 44. q. 3. art. 2.
Richard. 4. Sent. diſt. 44 art. 2. q. 3 4
Thom. Arg. 4. Sent. d. 44. q. 1. art. 7.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 45. q. 7.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 47. q. 7.

Fundam. Gen. 2. Circa quam ſic proceditur; & oſtenditur, quod ille ignis ſit elementum, quia dicitur: Requievit Deus die ſeptimo ab omni opere, quod patrarat; ubi Gloſſa, & ſancti, dicunt, quod hoc intelligitur quantum ad productionem novarum creaturarum: ergo videtur quod tunc non producet ignem novum.

L.20.c.16 tom. 5. Item ratione videtur, quia natura non facit per plura, quod poteſt facere per pauciora: ergo multo fortius nec Deus: ſed totum poteſt fieri per iſtum: ergo, &c.

Item ratione oſtenditur per ſimile, quia facta eſt purgatio mundi per aquam, & illa aqua non fuit de novo creata, nec alterius naturæ, quam aqua, quæ dicitur elementum: ergo, &c.

A Item Auguſtinus de Civitate Dei dixit: Figura hujus mundi mundanorum ignium conflagratione peribit, ſicut factum eſt aquarum inundatione diluvium: ergo ſi ignis mundanus eſt ignis, qui eſt de mundi conſtitutione: & hic eſt ignis elementum; patet, &c.

1. Contra: Nihil ſeipſum purgat: ſed ignis elementum purgabitur illo igne, & conſumetur, ſicut dicit Gloſſa, quod maximus ille ignis quatuor elementa conſumet: ergo, &c. Ad opp.

2. Item ille ignis totum elementorum ambitum circuibit: ſed ille ignis elementum habet particularem ſitum: non erit ergo ignis elementum.

B 3. Item illius ignis erit aſcendere, ſicut dicit Gloſſa Bedæ, quia tantum aſcendet quantum aquæ diluvii; ſed ſi eſſet ignis elementum, cum ſit ſua ſphæra ſurſum, ejus eſſet deſcendere: ergo, &c.

4. Præterea; Eſto quod deſcendat, aut aliquid ſubintrabit locum ejus, aut nihil. Si aliquid, quæro quid; & non eſt dare. Si nihil; ergo vacuum erit; ergo, &c.

5. Item cum finalis purgatio ſit perfecta, videtur quod non tantum debeat fieri per elementum unum, ſed per omnia quæ habent naturam purgandi: ergo ſi aqua habet purgandi C naturam, videtur, &c. Juxta hoc quæritur, quare prima purgatio fuit per aquam, & ſecunda erit per ignem.

CONCLUSIO.

Conflagratio ante diem judicii fiet ab igne elementari non de novo creato, ſed multiplicato virtute Dei, & congregato quocumque igne mundi.

Resp. ad Arg. Dicendum quod aliqui voluerunt dicere, quod ille ignis erit ignis elementum; nec mirum. Ignis enim modicus appoſito combuſtibili augetur in infinitum ſe multiplicando; ergo etiam taliter faceret ignis ille, niſi impediretur. Sed

Digitized by Google

Opinio. aliorum. Sed ſi vigoraretur eius vis, ſicut fiet in iudicio, totum poterit conſumere, & purgare: nec oportet novum ignem creare. Sed quia videntur ſancti dicere, quod ignis ille non tantum aſcendet, ſed magis deſcendet, ſicut pluit Dominus ſuper Sodomam. Id- Improb. Opinio 2 eo dicunt alii, quod erit alius ignis non creatus, ſed virtute corporum ſupercæleſtium in inferioribus generatus: ſicut ex confractione, & multiplicatione radiorum ad ſpeculum concavum generatur ignis propter ſubtiliationem aeris circumſtantis; ſimiliter ad urinale plenum aqua. Et quamvis oporteat ad hoc quod ignis per hunc modum generetur, fieri aggregationem radiorum, non tamen oportet ſpeluncis concavis mundum impleri, ſed alio modo nubes concavas, ſicut ſcit diſponere divina providentia, poterit ignis in omnibus his inferioribus generari. Quod hoc non ſit poſſibile, vel etiam primum, non dico: ſed ſtultum eſt hic aliquid fingere. Sed Sanctorum auctoritatibus inniti oportet, quia etſi ipſi hoc non aperte determinent, quid ſit ille ignis, tamen excellens doctor Auguſtinus dicit, quod fiet mundanorum ignium conflagratione, ſicut factum eſt aquarum inundatione diluvium: ideo huic auctoritati innitendo dico, quod ſicut in diluvio non fuerunt novæ aquæ creatæ, ſed eædem illæ multiplicatæ ſunt: & hoc operante adjutorio ſuperiorum corporum, per quæ facta eſt elevatio vaporum; ſic etiam credo quod non ſolum ignis, qui eſt in ſphæra ſua, ſed omnes ignes, & qui in terra, & qui ſuper terram, & ſub terra ſunt, concurrent ad illam conflagrationem, ſicut videtur velle Auguſtinus. Et bene concedo, quod virtus ſuperiorum corporum concurret ad ignis multiplicationem, & actionem. Concedendæ ſunt igitur rationes probantes, quod non creabitur novus ignis, ſed ex eis non habetur quod ſolum per ignem, qui eſt in ſphæra ſua, fiet.

Improb. L. 1. 20c. 16. tom. 5

1. Ad illud quod obiicitur in contrarium, quod nihil purgat ſeipſum dicendum quod habet inſtantiam in igne. Et hoc etiam habent inſtantiam in duobus corporibus, quorum ultimum per conflagrationem purgabitur.

2. Ad illud quod obiicitur, quod totum ambitum circuibit, dicendum quod tunc ignis diffundetur & multiplicabitur, & a ſurſum, & deorſum.

3. Ad illud quod obiicitur, quod deſcendet tunc, dicendum quod aſcendet reſpectu ignis, qui eſt in terra; & deſcendet reſpectu ignis, qui eſt ſuper terram.

4. Ad illud quod obiicitur, quod vacuum erit, dicendum quod non deſcendet mutando locum, ſed augendo, & immutando ſecundum virtutem.

5. Ad illud quod quæritur, quare fiet purgatio per ignem tantum, dicendum quod ratio eſt ex parte purgationis hominum a peccato, & a parte purgationis mundi. A parte purgationis hominum, quia ſicut in principio ardor regnavit concupiſcentiæ, ſic in ſenectute mundi frigus avaritiæ, refrigeſcet enim charitas multorum; Mat. 24 & ideo quia purgatio fieri debet per contrarium, ſicut purgatio ardoris concupiſcentiæ facta eſt per aquam, ſic purgatio frigoris malitiæ, & avaritiæ fiet per ignem. Alia ratio eſt ex parte purgationis mundi, quia illa eſt ad delendum hominem vetuſtum, & novos homines procreandos; hæc autem erit ad totum meliorandum, & in meliorem faciem commutandum; & quia ignis urit, & ſubtiliat, aqua non: ideo hæc in igne erit; diluvium vero non in igne fuit, ſed in aqua.

QUÆ-

Digitized by Google

A

QUÆSTIO II.

An virtus ignis infernalis ſit naturalis.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 97. art. 6.
Richardus 4. Sent. diſt. 47. art. 2. q. 2.
Thom. Argent. 4 Sent. d. 47 q. 1 art. 4
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 47. q. 6.
Petrus de Tarant. 4. Sent. diſt. 47. q. 8.

Fundam. UTRUM virtus illius ignis ſit naturalis, vel ſupra naturam. Et quod ſit naturalis, videtur: quia ſicut aqua inundans delevit omnia, ſic ignis conſumet omnia; ſed virtus illius aquæ fuit naturalis, ergo ſimiliter & hujuſmodi ignis.

ITEM ignis per naturam natus eſt multiplicare, & purgare, & ſubtiliare, ut patet: ergo ſi talis erit virtus illius ignis; patet, &c.

ITEM ſi detur ei virtus ſupra naturam, aut eſt ſpiritualis, aut corporalis. Non ſpiritualis, ut videtur: quia virtus ſpiritualis non debet eſſe in corporali ſubjecto, & Deus nihil facit per miraculum, quod non ſit congruum. Si corporalis, quæritur quare illam modo non habet.

Ad opp. 1. CONTRA: Effectus iſte, qui dicitur mundi conflagratio, & terminatio, eſt ſuper naturam: ergo virtus a qua eſt, eſt ſuper naturam.

2. ITEM ſi fiat per ignem, qui eſt naturale elementum, neceſſe eſt illum deſcendere: ſed ignis naturaliter aſcendit: ergo quod deſcendat, eſt per virtutem ſupra naturam.

3. ITEM ignis ille habebit virtutem meliorandi corpora mundi: ſed hoc non poteſt naturalis ignis iſte: ergo &c. Si dicas immo, quod poteſt ſubtiliando; Contra; Ubi eſt ſubtiliatio, & rarefactio, de neceſſitate eſt ibi majoris loci occupatio; ergo ſi ignis ille cetera elementa rarefaciet neceſſario oportebit majorem locum occupari; ergo oportebit firmamentum cadere, vel frangi.

CONCLUSIO.

Ignis conflagrationis quoad initium aget in virtute ſupernaturali, quo vero ad progreſſum, virtute naturali, quo vero ad conſummationem, aget ſupra naturam.

RESP. AD ARG. Dicendum quod aliqui fuerunt; qui dixerunt quod ignis conflagrationis aget virtute naturali; & quod aquarum inundatio fuit virtute naturali; potuerunt enim corpora habentia ſemper humidum effectum concurrere ſic in unum ſignum, ut tanta fieret vaporum elevatio, & multiplicatio humorum. Sic dicunt quod ſidera habentia virtutem inflammandi, & corpora recipientia impreſſionem, curſu naturali concurrere poterunt, ut tantus ignis aggregetur, qui totum conſumat, totum purget, & ſubtiliet, & in meliorem faciem reſtituat. Sed hæc poſitio eſt temeritatis: quia omnia quæ a divina providentia fiunt, & in ſola Dei voluntate conſiſtunt, quæ reſpicit numerum electorum, & merita perſonarum, ponit, & determinat conſiſtere in curſibus ſiderum. Ideo eſt ſecunda poſitio, quod eſt omnino a virtute ſupra naturam, & in Dei miraculis non eſt quærenda ratio naturalis; & hæc poſitio ſtolida eſt. Quare enim magis fiat per ignem, quam per aliud corpus, niſi ſit virtus in igne, quæ magis illi congruebat operationi; Et ideo via media eſt eligenda; & ponendum eſt quod eſt loqui de ignum conflagratione quantum ad inchoationem, progreſſum, & conſummationem. Quantum ad inchoationem, dicendum quod a virtute ſupra naturam eſt. Quod enim ignis ſic agat novo, & inſolito modo cetera conſumendo, & ſic ſe multiplicando, hoc non eſſet, niſi aliqua virtus nova aſſiſteret; quæ autem ſit illa, Dominus novit. Quantum autem ad progreſſum, qui eſt purgare, urere, ſubtiliare, dicendum quod eſt

Opinio aliorum. B Improb. Opinio 2. C Determ. Doctoris.

eſt a virtute naturali. Quantum autem ad conſummationem, ut purgata ſint incorruptibilia, ſed ipſorum qualitates mutare, hoc eſt ſupra naturam. Rationes igitur probantes quod ſit ſecundum naturam, procedunt via media, ſicut patet quantum ad actum combuſtionis, purgationis, & ſubtiliationis. A

1. 2. Ad illud quod obiicitur in contrarium, quod ſit ſupra naturam, verum eſt quantum ad inchoationem, ut probat prima ratio: & quantum ad conſummationem, ut ſequens: intelligendum tamen propter ſecundam rationem, quod in agendo & multiplicando naturaliter ignis deſcendit, ubi habet materiam præparatam: exemplum patet, ſi candela extincta ſupponatur accenſæ. B

3. Ad illud, quod obiicitur, quod non eſt ſubtiliatio, dicendum quod ſubtiliatio dicitur dupliciter, aut per dilatationem & rarefactionem: & tunc corpus ſubtiliatum occupat locum majorem: aut per deputationem, quæ fit per ſeparationem puri ab impuro: & hanc ſubtiliationem facit ignis quando res purganda includitur in vaſe forti: quemadmodum faciunt opifices alchimiæ qui dicunt, quod totum poteſt ibi ſubtiliari, & depurari, ut veniat ad naturam quinti corporis: & tunc fæx tendit ad fundum, & ſubtile ſupernatat, & per hunc modum in promptu erit, quia cælum erit vas contentivum elementorum: & ideo depurabuntur, & fæx elementorum ibit in infernum. C

QUÆSTIO III.

An ignis conflagrationis aſcendet uſque ad ſidera.

Richardus 4 *Sent d.* 47 *art.* 2. *q.* 3
Steph. Bruleſ. 4 *Sent. d.* 47 *q.* 7
Petrus de Tar. 4 *Sent. d.* 47. *q.* 9.

Fundam. 2. *Theſ.* 1. 1. *Pet.* 3.

DE illius ignis extenſione, de qua ſuper illud. In flamma ignis dantis vindictam, &c. dicit Gloſſa: Præcedet ignis in mundo, qui tantum aſcendet, quantum aqua in diluvio.

Item Beda ſuper illud: unus dies, &c. Gloſſa: Tantum aſcendet ille ignis, quantum aqua altior ſuper omnes montes.

Item ratione videtur, quia purgatio illa eſt propter peccatum: ergo debet ſe ſolum extendere ad habitationem peccantium: ſed hoc eſt in aere caliginoſo, de quo conſtat quod non eſt ſuper omnes montes pluſquam quindecim cubitis: ergo, &c.

Item ille ignis non extendet ſe ſecundum totam virtutem, ſed ſecundum divinum imperium, ſicut aqua diluvii: ſed divinum imperium noluit quod aquæ ultra procederent quam quindecim cubitis ſuper montes; ergo ſimiliter videtur de igne. Aut ſi non, quæritur quare non.

1. Contra: Videtur quod ultra uſque ad cælos, quia dicitur: Cæli ardentes ſolventur: ergo ſi ſolventur illo igne, videtur quod aſcendet uſque ad cælum. Ad opp. 1 *Pet. ult.*

2. Item videtur quod ſaltem uſque ad ſphæram elementorum ultimam, quia dicit ibi Gloſſa, quod quatuor elementa ille maximus ignis abſumet.

3. Item ratione videtur, quia ille ignis habet virtutem innovandi: ergo ſi omnia corpora innovabuntur, ſcilicet cæleſtia, & elementaria, patet, &c.

CONCLUSIO.

Ignis conflagrationis, ut probabile eſt, aſcendet uſque ad ſidera, pluſquam aqua diluvii aſcenderint.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ille ignis aſcendet tantum, quantum durant corpora conſumptibilia, & paſſibilia: & quia corpora cæleſtia non ſunt receptibilia alienæ impreſſionis, dico quod quantum durat ſpatium continens elementa, aſcendet flamma, & ulterius non procedet. Unde dico quod non aſcendet uſque ad ſidera, plus tamen aſcendet quam aqua diluvii.

Ad objecta vero dicendum, quod du-

Digitized by Google

duplex eſt purgatio. Una quæ fit a A fœditate peccati, alia vero a vetuſtate corruptionis. Dico ergo quod fœditas culpæ ſe extendit per aerem caliginoſum, quia in ipſo aere fit peccatum: & quædam fœditas contrahitur in loco ex peccato, & etiam fumo ſacrificiorum idolorum quodam modo eſt aer infectus: & quantum ad iſtam purgationem tantum aſcendet, quantum aqua diluvii. Alia purgatio eſt a vetuſtate corruptionis, ſive naturæ corruptæ: & hæc eſt in ceteris elementis, quæ debent eſſe incorruptibilia poſt reſurrectionem. Et quantum ad hanc aſcendet uſque ad ultimum ſphæræ ignis: & ſecundum has duas purgationes ſolvuntur B objectiones factæ de purgatione.

Ad 3. pro fundam.

Ad illud quod obiicitur de innovatione, dicendum quod duplex eſt innovatio. Uno modo per abjectionem, alio modo per additionem, & meliorationem. Primo modo eſt in corporibus elementaribus, in quibus purgabuntur qualitates corporales. Secundo modo in corporibus cæleſtibus, quibus augebitur lumen. Prima innovatio eſt per operationem ignis, qui abiicit, & purgat; ſecunda ſine, & ſic patet illud.

Ad 3. ad oppoſitum.

Ad illud quod dicit beatus Petrus, quod cæli ardentes ſolventur, dicendum quod hoc non eſt intelligendum de illis, qui ſunt incorruptibiles, & C non corrumpentur: ſed intelligendum eſt de cælo aereo, & igneo, quos vocat ſcriptura cælos, ſecundum illud: Volucres cæli comederunt illud. Si vero inveniatur, quod ſtellæ cadent de cælo, intelligitur de cælo aereo: & ſtellæ vocantur ibi a ſimili, quia habent ſimilitudinem ſtellarum, & ſecundum vulgarem opinionem dicuntur ſtellæ cadere, quoniam a ſuperius deſcendunt; & ſcriptura conformat ſe modo communi loquendi, tunc autem maxime fiet talis impreſſio, quia ignea qualitas abundabit: & hoc faciet Dominus ad terrorem peccatorum.

Ad 1. ad oppoſitum.

Matt. 13.

QUÆSTIO IV.

An ignis ille præcedat, vel ſequatur judicium.

Richardus 4. Sent. diſt. 47. art. 2. q. 4.
Thom. Argent. 4. Sent. d. 47. q. 1. art. 4.
Stephanus Bruleſ. 4. Sent. diſt. 47. q. 8.
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 47 q 11

De ordine iſtius ignis ad ea quæ fient in judicio. Et quæritur, utrum ille ignis præcedat judicium, aut ſequatur. Et quod præcedat, videtur per auctoritatem Pſalmi; Ignis ante ipſum præcedet, &c.

Fundam. Iſaia 66. Pſal. 96.

Item: Dominus in igne veniet: ſed adventus eſt ante judicium: ergo & ignis ante judicium præcedet.

Item ratione videtur, quia ille ignis purgabit electos, ſicut dicitur: Ipſe ſedebit conflans, & emundans argentum. Sed in judicio neceſſe eſt quod omnes electi præſententur judici purgati, & emundati; ergo, &c.

Malac. 3.

Contra: Auguſtinus de Civitate Dei in fine ponit ordinem illorum quæ erunt in judicio: & dicit quod conflagratio erit poſt judicium.

Ad opp. 20 de Civ. Dei c. 16. tom. 5.

Item Auguſtinus dicit; Judicatis impiis, & in æternum ignem miſſis, figura hujus mundi mundanorum ignium conflagratione peribit.

Ibidem.

Item conſtat, ſecundum quod dicitur: Dominus inveniet multos vivos, deinde nos qui vivimus, &c.

1 Theſ. 4

Item conſtat quod ignis conflagrationis, cum totum conſumat, non peribit.

Item ignis conflagrationis eſt ordinatus ad innovationem, ita quod purgando innovat, ſed innovatio ſequitur judicium, ut patet: ergo, &c.

Apoc. 21.

CONCLUSIO.

Ignis aliquis præcedet iudicium ad purgandos electos, alius ſequetur ad innovationem mundi, qui tandem cruciabit damnatos.

Resp. ad Arg. Ad hoc voluerunt quidam reſpondere diſtinguendo judi-

Digitized by Google

Opin. al. judicium, dicentes quod eſt judicium diffinitionis, & illud præcedet ignem, quia ante dabitur ſententia contra malos, quam veniat ignis. Et eſt judicium executionis, & illud ſequetur ignem, quia reprobi illo igne involventur, & ad infernum deducentur. Improb. 20. de Civ. *Dei* c. 16. Sed hæc reſponſio non poteſt ſtare: quia Auguſtinus dicit, quod judicatis impiis, & in æternum ignem miſſis, figura hujus mundi mundanorum ignium conflagratione peribit. Opinio 2. Alii reſpondent diſtinguendo duplicem effectum ignis hujus, ſcilicet purgare, & innovare. Ratione purgationis præcedet, ratione innovationis ſequetur: & ſecundum hoc ſolvunt rationes ad partes oppoſitas. Improb. Sed nec illud videtur poſſe ſtare, quia ignis purgando innovat: unde iſti effectus conjuncti ſunt, non diviſi: & ideo ſi natura ſe habent ſecundum ordinem, tamen tempore ſunt ſimul. Et ideo poteſt dici ſicut ſuper illud Malachiæ: Purgavit filios Levi, dicit Gloſſa: Determ. Doctoris. Duos ignes legimus futuros. Unum qui purgabit electos, & præcedet judicium, alterum qui reprobos cruciabit. Secundum hanc Gloſſam, dicendum quod ſive dicantur duo ignes quantum ad ſubſtantiam, ſive duo ratione duorum effectuum, dicendus eſt futurus ignis in judicio ad electorum purgationem, quia debet uniuſcujuſque opus probari, & purgari in igne, ut totaliter ſiſtantur mundati in conſpectu Dei: & hic præcedet faciem judicis; & purgando amicos, inflammabit in circuitu inimicos ejus. *Pſalm.* 96 Eſt etiam ignis futurus ad purgationem mundi, & ejus innovationem: & iſte ut dicit, ſequetur judicium, & exuret faciem mundi, & purgabit, & deinde reprobos cruciabit. Concedendæ igitur ſunt rationes probantes, quod aliquis ignis præcedet judicium.

Quod vero obiicitur, quod nullus præcedat, quia Dominus inveniet multos vivos, dicendum quod ille ignis erit ad purgationem electorum, non ad conſumptionem; & ideo ſicut tres pueri in camino ignis ardentis divina ſunt virtute conſervati illæſi: ſic fiet in illo igne, qui electos purgabit. Reſp. ad 3. ad opp.

DISTINCTIO XLVIII.

De forma Judicis, loco Judicii, & qualitate luminarium.

SOLET *etiam quæri in qua forma Chriſtus judicabit. In forma utique ſervi judicabit, quæ omnibus in judicio apparebit, ut videant mali in quem pupugerunt. Divinitatem vero ejus mali non videbunt. Unde Iſaias: Tollatur impius, ne videat gloriam Dei. Humanitatem videbunt, ut timeant, divinitatem vero non, ne gaudeant. Divinitas enim ſine gaudio videri non poteſt.* Iſ. 26. ſecundum 70.

Qualis apparebit tunc in forma ſervi.

Sed cum in forma humana conſtet eum appariturum, quæritur an in forma illa glorioſa appareat, ſicut vere eſt, an in forma qualis in paſſione extitit. Quidam putant a malis talem videri, qualem crucifixerunt, ideſt, infirmum, quia dicit ſcriptura, ut videant in quem pupugerunt. Sed aperte Aug. dicit formam ſervi glorificatam a bonis & a malis tunc videri ſic: Cum in forma ſervi glorificata judicantem viderint boni & mali, tolletur impius ut non videat charitatem Dei, de qua Deus eſt, quam ſoli mundo corde videbunt, quod erit eis vita æterna. Forma ergo humana in Chriſto glorificata videbitur a cunctis: unde & Chriſtus dicitur judicaturus, quia filius hominis eſt. Ita enim legitur in Evang. In Pſ. 48 in ſenſu. Pſ. 85. in ſentent. Apoc. 1 Super Io. tr. de Tr. l. 1. cap. 3. 16. & 17

Digitized by Google

Joannis: Et poteſtatem dedit ei judicium facere e quia filius hominis eſt. Non quod ipſe ex virtute hominis ſit judicaturus, vel quod ipſe ſolus ſine Patre, & Spiritu ſancto ſit judicium facturus, ſed quia ipſe ſolus in forma ſervi judicans bonis & malis videbitur. Cum ergo pater non judicat quemquam, ſed omne judicium dedit filio: non ita eſt intelligendum quaſi filius ſolus judicet, & non pater, ſed quia forma filii humana cunctis in judicio apparebit, non in forma infirma, ſed glorioſa. Judicabit autem ex virtute divinitatis, non ſine Patre, & Spiritu ſancto, & apparebit terribilis impiis, & mitis juſtis. Erit enim terror malis, & lumen juſtis.

Quare ſecundum formam ſervi dicatur Chriſtus ſuſcitaturus corpora.

De verb. Domini Io. 10 ſer. 54. inter med. & fin. in ſententia & ſuper Io. tract. 23 Ibid. omnia in ſenſu.

Et ſic dicitur Chriſtus ſecundum formam ſervi judicaturus, propter cauſam præmiſſam, ita etiam dicitur ſuſcitaturus corpora mortuorum ſecundum humanitatem, cum tamen virtute divinitatis ſit ſuſcitaturus, non humanitatis. Sed hac ratione illud dicitur, quia in humanitate ſuſcepit quod eſt cauſa noſtræ reſurrectionis, id eſt, paſſionem & reſurrectionem. Ideo ei aſcribitur ſecundum hominem ſuſcitatio mortuorum. Unde Aug. Per verbum filium Dei fit animarum reſurrectio; per verbum factum in carne filium hominis, fit corporum reſurrectio. Item; Judicat & ſuſcitat corpora non pater, ſed filius ſecundum diſpenſationem humanitatis, in qua minor patre eſt Chriſtus. In eo quod eſt filius Dei eſt vita, quæ vivificat animas; in eo quod eſt filius hominis, judex. Ecce ſecundum formam humanitatis dicitur ſuſcitaturus corpora, & judicaturus. Judicaturus autem, quia illa forma cunctis in judicio apparebit; & ſuſcitaturus, quia in eadem forma meritum, & cauſam reſurrectionis noſtræ ſuſcepit; & quia ſecundum eamdem formam vocem dabit, qua mortui de monumentis reſurgent & procedent. Secundum quod Deus eſt, vivificat animas, non pater tantum; quia non tantum pater vita eſt, ſed & filius cum eo, & Spiritus ſanctus eadem vita eſt, quæ pertinent ad animam, non ad corpus. Corpus enim non ſentit vitam ſapientiæ, ſed anima quæ illuminatur a lumine æterno. Licet ergo Chriſtus potentia divinitatis vivificet animas, & ſuſcitet corpora, & judicet; non otioſe tamen & præter rationem ei ſecundum formam Dei tribuitur vivificatio animarum, & ſecundum formam ſervi judicium, & reſuſcitatio corporum.

De loco judicii.

Iohel. 3

Putant quidam Dominum deſcenſurum in vallem Joſaphat in judicio, eo quod ipſe per Johelem prophetam ſic loquitur; Congregabo omnes gentes, & deducam eas in vallem Joſaphat, & diſceptabo ibi cum eis. In cujus capituli expoſitione ita reperi; Hoc quidam pueriliter intelligunt, quod in valle, quæ eſt in latere montis Oliveti, deſcenſurus ſit Dominus ad judicium, quod frivolum eſt. Quia non in terra, ſed in ſpatio hujus aeris ſedebit contra locum montis Oliveti, ex quo aſcendit. Et ſicut Joannes Chryſoſtomus dicit; Angeli deferent ante eum ſignum crucis; unde in Evangelio veritas dicit; Et tunc apparebit ſignum filii hominis, &c. Joſaphat autem interpretatur judicium Domini. In vallem ergo Joſaphat, id eſt, judicii Domini congregabuntur omnes impii. Juſti vero non deſcendent in vallem judicii, id eſt, damnationem; ſed in nubibus elevabuntur obviam Chriſto.

In Gloſſa circa prin. illius capitis. — Mat. 24. Homil. de cruce & latrone t. 5 — 1 Theſ. 4

De qualitate luminarium, & temporis poſt judicium.

Luce 21 Mat. 24

Veniente autem ad judicium Domino in fortitudine & poteſtate magna, ſol & luna dicuntur obſcurari, non ſui luminis privatione, ſed ſuperveniente majoris luminis claritate. Virtutes quoque cælorum, id eſt, Angeli dicuntur moveri, non metu damnationis, vel aliqua perturbatione pavoris, ſed quadam adimiratione eorum, quæ viderint. Unde Job; Columnæ cæli pavent adventum ejus. Ante diem vero judicii ſol & luna eclipſim patientur, ſicut Johel teſtatur, dicens. Sol convertetur in tenebras, & luna in ſanguinem, antequam veniat dies Domini magnus & horribilis. Magnus vero dicitur propter magna quæ ibi fient. Cum autem factum fuerit cælum novum & terra nova, tunc erit lux lunæ ſicut lux ſolis, teſtante Iſaia; Et erit lux ſolis ſeptempliciter, id eſt ſicut lux ſeptem dierum, quia quantum luxit ſol in prima conditione ſeptem dierum

Job. 26. Johel. 2 — Iſaia 30.

ante

Digitized by Google

ante peccatum primi hominis, tantum lucebit poſt judicium. Minorata enim fuit lux ſolis & lunæ aliorumque ſiderum per peccatum primi hominis, ſed tunc recipiet ſol mercedem ſui laboris. Quia ſeptempliciter lucebit, & tunc non erit viciſſitudo diei & noctis, ſed tantum dies. Unde Zacharias; Et erit dies una, quæ nota eſt Domino non dies neque nox, & in tempore veſperæ erit lux. Quia tunc non erit varietas diei & noctis quæ modo eſt, ſed continua dies & lux. Iſajas tamen videtur dicere, quod tunc non luceat ſol vel luna, loquens congregationi ſanctorum; Non erit ibi, inquit, amplius ſol ad lucendum per diem, nec ſplendor lunæ illuminabit te; ſed erit tibi Dominus in lucem ſempiternam. Sed his verbis non negat ſolem & lunam tunc lucere, ſed ſignificat his, qui tunc erunt in æterna beatitudine, nullum lucis uſum præſtare. Quia ut ait Hieronymus ſuper eumdem locum; Cœli & terræ, ſolis atque lunæ nobis ceſſabit officium, & erit ipſe Dominus lumen ſuis in perpetuum. Poteſt etiam intelligi illud Iſaiæ ea ratione dictum, quia ſol & luna tunc non habebunt ortum & occaſum ſicut nunc. Unde Iſidorus illud Iſaiæ quaſi exponens, ait; Poſt judicium ſol laboris ſui mercedem ſuſcipiet. Unde Propheta; Lucebit ſeptempliciter, & non veniet ad occaſum nec ſol, nec luna; ſed in ordine, quo creati ſunt, ſtabunt, ne impii in tormentis ſub terra poſiti, fruantur luce eorum. Unde Abacuc; Sol & luna ſteterunt in ordine ſuo. Ecce aperte dicit ſolem & lunam tunc lucere, ſed ſtabiliter permanere; ubi etiam ſignificat infernum eſſe ſub terra. Si vero quæritur, quis ſit uſus lucis ſolis & lunæ, tunc fateor me ignorare, quia in ſcripturis non memini me legiſſe.

Zach. 14. Iſaiæ 60. De ordine creatur. cap. 5. Iſaiæ 30. Abac. 3.

DISTINCT. XLVIII.

De forma, & poteſtate judicis.

Solet etiam quæri, in qua forma Chriſtus judicabit, &c.

Expoſitio textus.

SUPRA determinavit Magiſter de ordine judicii. In hac parte determinat de forma, & poteſtate judicantis. Et dividitur hæc pars in duas. In prima determinat de forma judicantis in ſe. In ſecunda de effectibus, in quibus oſtenditur magnitudo poteſtatis ſuæ ſcilicet luminarium obſcuratio, & poſtmodum melioratio, ibi: *Veniente autem ad judicium Domino, &c.* Prima pars habet duas. In prima determinat de forma, in qua ſe oſtendet. In ſecunda determinat de loco, ibi; *Putant quidam Dominum, &c.* Et ita tanguntur hic in univerſo duo. Primum eſt de forma, in qua judex adveniet. Secundum vero de innovatione, & perfectione corporum mundi.

Non in terra, ſed in ſpatio hujus aeris ſedebit, &c. Dub. I.

Obiicitur contra hoc de judicandis, quia tota terra promiſſionis non poſſet capere omnes homines, qui iudicandi ſunt. Si dicas, quod erunt in aere. Contra: Corpora damnatorum erunt ponderoſa: ergo non erunt in aere. Si dicas, quod erunt in aere electorum corpora, cum damnatorum ſunt innumerabiliter plura, quo modo poterunt eſſe in terra.

B

RESP. Dicendum quod credendum eſt in iudicio Dominum deſcenſurum in eum locum, unde aſcendit, ſicut colligitur ex textu. Quod quæritur, utrum deſcendat ad terram, credendum eſt ipſum in loco eminentiori eſſe futurum, unde cæteri poterunt videre ipſum. Si quæras de multitudine, dici poteſt quod multi erunt in terra, & in parva terra innumerabilia millia hominum eſſe poterũt, quoniam conſtringentur: nec intelligendum eſt, quod ipſi omnes inter illam valliculam includantur, quia hoc eſt puerile, ut dicit Hieronymus, ſed quod erunt ibi in locis circumiacentibus: & ſi neceſſe fuerit, electi erunt in aere præ corporum agilitate, & damnati etiam eſſe poterunt divina ſuſpendente virtute.

Act. 1

Sol, & luna dicuntur obſcurari non ſui luminis privatione. Dub. II.

Videtur male dicere, quia Rabanus ſuper Matthæum dicit: Nihil prohibet, inquit, intelligere veraciter ſolem, & lunam cum ſideribus cæteris ſuo lumine privari, quo modo factum de ſole conſtat tempore Dominicæ paſſionis. Item ratione videtur, quia tur-

turbulentia eſt in mundo propter peccatum hominis, & corpora omnia debent oſtendere ſe ad honorem divinum, & nihil innovatur niſi aliquo modo veteraſcet: unde homo non glorificatur, niſi reſurgat: ſi ergo in fine peccatum hominis excreſceret, & ſuperbia Antichriſti ſuper cœlos aſcenderet in vituperium Dei, quamvis non poſſet vituperari, & illa corpora debent renovari: ergo totus mundus debet obſcurari tum propter peccatum hominis, tum propter contumeliam Dei, tum propter renovationem mundi: ergo male dicit in littera, &c.

Resp. Dicendum quod hic non eſt contrarietas: poteſt enim eſſe quod aliqua obſcuritas in ſtellis accidet primo. Sed poſt renovationem ex præſentia corporis Chriſti, & aliorum corporum erit obſcuratio ſolum in apparentia, vel etiam in comparatione; & ita utrumque poteſt eſſe verum ſecundum diverſa tempora, & utrumque ſatis probabile.

Magnus vero dicitur propter magna, quæ ibi fient Dub. III.

Quæritur quæ ſint illa magna, quæ fient tunc, & ſigna quæ præcedent.

Resp. Dicendum quod ita conſuevit referri, quod prima die maria omnia exaltabuntur quindecim cubitis ſuper excelſos montes orbis terræ, & ſupereſluentia, ſicut nunc æquora faciunt. Secundo omnia æquora proſternentur in imum profundi, ita quod vix queant humanis obtutibus aſpici. Tertio omnia maria redigentur in antiquum ſtatum, qualia ab exordio creata fuerunt. Quarto belluæ omnes, & omnia quæ moventur in aquis, congregabuntur, & levabuntur ſuper pelagus more contentionis invicem mugientes, neſcientque homines quid cogitent, ſed tantum Deus. Quinto omnia volatilia cœli congregabuntur in campis, unumquodque genus in ordine ſuo; eodem modo volucres invicem plorantes erunt, non guſtantes, neque bibentes, ſed adventum judicis timentes. Sexto fulmina ignea ſurgent ab occaſu ſolis contra faciem firmamenti uſque ad ortum tendentia. Septimo errantia ſidera, & ſtationaria omnia ſpargent ex ſe igneas comas, ut in cometis apparet ſignum orbis cum habitatoribus ſuis. Octavo terræ motus erit magnus, ut nullus homo poſſit ſtare, & nullum animal, ſed ſolo proſternentur omnia. Nono omnes lapides tam parvi, quam magni ſcindentur in quatuor partes, & unaquæque pars collidet alteram partem, neſcietque homo ſonum illius, niſi ſolus Deus. Decima die omnia ligna ſilvarum, & olera herbarum ſanguineum fluent rorem. Undecimo omnes montes, & colles, & omnia ædificia humana arte conſtructa in pulverem redigentur. Duodec. omnia animalia terræ venient ad campos de ſilvis, & montibus rugientia, & mugientia, non guſtantia, neque bibentia. Tertiodecimo die omnia ſepulchra ab ortu ſolis uſque ad occaſum patebunt cadaveribus reſurgentibus uſque ad horam ſepulchri finalis, id eſt, diem judicii. Quarto decimo de die omne humanum genus quod inventum fuerit, de habitaculis deſcendet velociter, non intelligentes, neque loquentes, ſed diſcurrentes. Quintodecimo die homines morientur, ut reſurgant cum mortuis longe ante defunctis. Hæc utrum ita ſe habeant Deus novit.

Et lux ſolis erit ſeptempliciter, &c. Dub. IV.

Videtur male dicere, quia lux ſolis tunc non excedebat lucem, quam modo habet, tantum quantum ſol excedit lunam, quia ſi luna luxiſſet, ſicut nunc ſol, certe non fuiſſet nox: ergo ſi debet ſemper proportio ſervari in corporibus mundi: ergo male exponit cum dicit: *Erit ſicut fuit in prima conditione.*

Resp. Dicendum, quod ſicut non dicit ſimilitudinem, ſed qualitatem, pro eo quod amplior lucis qualitas erit poſt, quam ante, quia omnia debent meliorari homine meliorato.

Etiam

Digitized by Google

Etiam homo erit melior in cęlo poſt-reſurrectionem, quam erat in Paradiſo ante peccatum: unde per illud quod dicit, *ſeptempliciter*, intelligitur quod augmentabitur uſque ad perfectam additionem.

Non erit viciſſitudo diei, &c.
Dub. V.

Gen. 1. Videtur male dicere, quia ſi hæc luminaria facta ſunt propter diem, & noctem, ſicut dicitur: ergo ceſſante nocte debet ceſſare luminare quod factum eſt ut præeſſet nocti.

Resp. Dicendum quod cum dicitur quod luna facta eſt, ut præeſſet nocti, non aſſignatur ratio productionis ſubſtantiæ, ſed paucitatis luminis, ut eſſet tantum quod compateretur noctem. Secundum ſubſtantiam vero factum propter perfectionem univerſi: & quoniam non erit tunc nox, ſed dies perfecta, dabitur lunæ luminoſitas competens diei, qualis eſt luminoſitas ſolis: & ſolis luminoſitas creſcet uſque ad perfectum diem.

Significat hic, qui tunt erunt: &c.
Dub. VI.

Videtur male dicere, quia omnia facta ſunt propter hominem: ergo ſi nullam facient homini utilitatem, fruſtra erunt: ergo ſi nihil eſt tunc fruſtra, non debent remanere.

Resp. Dicendum quod hoc erit ad gloriam electorum. Sicut enim gloria eſt regis habere plurimas cameras in palatio, & pulchram coquinam, quamvis non ingrediatur: ſic electis erit gloria, & honor quod non ſolum aula Paradiſi, & cœlum empyreum ſit pulchrum, ſed etiam quod cœlum ſidereum, & antiquum habitaculum.

Non veniet ad occaſum nec ſol, nec luna.
Dub. VII.

Videtur male dicere, quia impii ſunt in medio terræ, vel circa medium: ergo non ſunt in imo, quia ſu-A perficies terræ eſt ſuperior reſpectu medii: ergo ſicut non vident ſolem cum eſt in noſtro hemiſphærio, ita non vident cum recedit ad aliud.

Resp. Dicendum quod non eſt intelligendum, quod infernus ſit ſub terra, & in alia ſuperficie terræ nobis oppoſita, cui nos ſumus inferiores, ſicut & ipſa nobis: verumtamen poſſibile eſt, quod infernus habeat aliquod amplum os, & ſi ſol revolveret, poſſibile eſſet, quod aliquando eis beneficium lucis præberet, & pro tanto loquitur Iſidorus.

ARTICULUS I.

B AD intelligentiam præſentis diſtinctionis ſecundum duo, quæ determinat Magiſter, duo principaliter quæruntur. Primo quæritur de judicis apparitione. Secundo de corporum ſuperiorum innovatione. Circa primum quæruntur quatuor. Primo quæritur de judiciaria poteſtate. Secundo de forma in qua apparebit. Tertio de qualitate formæ. Quarto quæritur de horma judicii.

QUÆSTIO I.

An poteſtas iudiciaria ſit Chriſti ſecundum divinitatem.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 90. art. 1.
C *Et 4 Sent. d. 48 q. 1 art. 1.*
Scotus 4 Sent. d. 48 q. 7
Richardus 4. Sent. d. 48. q. 1.
Durandus 4 Sent. d 48 q. 1
Thom. Argent. 4 Sent. d. 48 q. 1 art. 1
Steph. Brulef. 4 Sent. d. 48 q. 1
Petrus de Tarant. 4 Sent d. 48 q. 1.

UTrum poteſtas judiciaria ſit Chriſti ſecundum humanitatem an ſecundum divinitatem. Et quod ſecundum divinitatem, videtur: quia ubi agitur de judicio, dicitur quod throni poſiti ſunt, & antiquus dierum ſedit, & Gloſſa exponit de Patre: ſed quod convenit Chriſto cum Patre, convenit ratione divinitatis; ſed iudicare eſt hujuſmodi, ut probatum eſt: ergo, &c. Fundam. Dan. 7

Item; Pater omne judicium dedit Filio Ioan. 5

Digitized by Google

Filio, ut omnes honorificent Filium, A ſicut omnes honorificant Patrem: ſed Filius non eſt honorandus, ut Pater, niſi ſolum ſecundum divinitatem: ergo cum judicium ſit ad hoc datum; ergo ſecundum divinitatem.

Heb. 11. ITEM ejus eſt judicare, cujus eſt retribuere: ſed retribuere eſt ſecundum divinitatem, quia de Deo oportet credere quoniam eſt, & remunerator eſt: ergo & judiciaria poteſtas ineſt ei ratione divinitatis.

ITEM a ſententia Chriſti nullus poterit appellare: ergo ſecundum illam potentiam judicabit, ſecundum quam non habet ſuperiorem: ſed hæc eſt divinitatis: ergo, &c.

Ad opp. Ioan. 5. CONTRA: Pater non judicat quemquam, B ſed omne judicium dedit Filio; ſed omnis actus, qui convenit Filio ſecundum divinitatem, convenit Patri: ſed judicare non; ergo, &c.

Iob 36. ITEM; Cauſa tua quaſi impii. Gloſſa; Judicata eſt a Pilato; ideo judicium, cauſamque recipies, ut juſte judices: ergo ſi judicatus eſt ſecundum humanitatem, poteſtatem judicandi habebit ſecundum humanitatem.

Ioan. 5. ITEM expreſſe dicitur; Poteſtatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis eſt.

ITEM ratione conſtat, quod ipſe ſecundum humanitatem promulgavit ſententiam, & ſecundum illam naturam promulgabit, C ſecundum quam habet auctoritatem, & poteſtatem ad hoc faciendum, alioquin eſſet judicium uſurpatum; ergo ſecundum humanitatem habebit auctoritatem, & poteſtatem.

ITEM ipſe Chriſtus erit iudex ſecundum humanitatem, aut principalis, aut delegatus. Si delegatus; ergo ab eius ſententia poterit appellari, quod nefarium eſt dicere; erit ergo iudex principalis: ſed iudex principalis in judicando habet auctoritatem principalem; ergo ſecundum humanitatem habet præcipuam auctoritatem.

CONCLUSIO.

Poteſtas judiciaria eſt Chriſti ſecundum divinitatem per naturam, ſecundum humanitatem collata per gratiam. Unde quo ad lationem ſententiæ pertinet ad humanitatem; eius tamen non eſt tamquam iudicis delegati, ſed tamquam principalis.

RESP. AD ARG. Dicendum quod ad hoc, quod judicium ſit firmum, concurrit auctoritas, & poteſtas. Auctoritas in ſententiando, & poteſtas in retribuendo præmium ſecundum meritum. Si alterum horum deficiat, non eſt judicium. Hæc duo principaliter ſunt in Deo. Nam in ipſo eſt auctoritas ad ſententiandum, quia Dominus omnium eſt, & nos omnes ſervi eius. Eſt etiam poteſtas ad retribuendum, quia potentiſſimus, & non eſt qui contra eum ſe valeat erigere, vel eius ſententiam irritare. Hæc duo communicavit Deus Trinitas homini Chriſto, auctoritatem dando, & dominium, ſicut dicitur; Dominum fecit Deus hunc Jeſum. Poteſtatem etiam dedit ſibi cetera ſubiiciendo; Data eſt mihi omnis poteſtas. Et ideo ipſe eſt, qui conſtitutus eſt a Deo iudex vivorum, & mortuorum, ſicut dicitur. Quoniam ergo poteſtas judiciaria reſpicit illa duo iam dicta, & illa ſunt in Deo per naturam, & in Chriſto homine per gratiam; ideo iudiciaria poteſtas eſt Chriſti ſecundum divinitatem per naturam, ſecundum humanitatem collata per gratiam. Unde ſecundum utramque naturam habet auctoritatem, ſed ſecundum divinitatem, principalem, & naturalem, ſecundum humanitatem, commiſſam, unde conſtitutus eſt. Cum igitur ſit poteſtas primaria in Deo, ſed commiſſa in homine Chriſto, latio ſententiæ debet fieri a Chriſto homine ſecundum humanitatem, quia ſi fiet ſecundum poteſtatem primariam, cum ſecundam nihil det primæ, non eſſet vere iudex ſecundum humanitatem; ſed

Act. 2. Mat. ult. Act. 10. Explicat.

quando

quando ſecunda operatur, cum recipiat a prima, ratio judicandi reſidet penes utramque; ſecunda enim recipiet a prima. Ideo latio ſententiæ fiet a Chriſto ſecundum humanitatem. Sed quia Chriſtus eſt Deus, & homo, ſententia ejus non erit tanquam judicis delegati, ſed tamquam principalis. Et ideo ab eo propter utramque poteſtatem nullus poterit appellare. Concedendæ ſunt igitur rationes ad utramque partem. Primæ quia verum concludunt, quod judiciaria poteſtas ſit Chriſti ſecundum divinitatem. Similiter ad oppoſitum, quia verum concludunt, quod ſit Chriſti ſecundum humanitatem, maxime quantum ad ſententiæ lationem. Robur tamen ſententiæ, ut dictum eſt, non principaliter eſt ex humanitate Chriſti, ſed potius ex ejus divinitate.

QUÆSTIO II.

An Chriſtus apparebit malis in forma divinitatis.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 90 art. 2
Et 4. Sent. d 48 q. 1 art. 2
Thom. argent. 4 Sent. d. 48 q. 1 art. 1
Richard. 4. Sent. diſt. 48 q. 2
Franciſcus de May. 4 Sent. d. 48 q. 1 art. 5
Steph. Brulef. 4 Sent. d. 48 q. 2
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 48 q. 2

Fundam. *Sunt verba Magiſtri cap. 1.*

DE forma, in qua Chriſtus apparebit, & quæritur, utrum in forma divinitatis appareat malis. Et quod non. Iſidorus dicit, & habetur ab Auguſtino, & ponitur in littera: In forma, in qua judicatus eſt, videbunt eum, ut doleant, in forma divinitatis non videbunt, ne gaudeant.

ITEM ratione videtur, quia lux illa eſt inacceſſibilis oculis intellectus noſtri ſecundum ſtatum infirmitatis: ergo ſi damnati ſurgent cum infirmitatibus, & imperfectionibus: ergo inacceſſibilis erit ipſis.

Joan. 17 ITEM: Hæc eſt vita æterna ut cognoſcat te verum Deum: ergo cum videre Deum ſit vita æterna, & mali non ſint habituri vitam æternam: ergo non videbunt eum in forma divinitatis.

ITEM reprobi debent puniri & quantum ad rationem, & quantum ad voluntatem: ſed quantum ad voluntatem Deum non poterant amare: ergo nec quantum ad rationem videre.

Ad opp. 1. CONTRA: Reprobi qui noluerunt Chriſtum credere eſſe Deum, tunc non dubitabunt ipſum eſſe Deum: ergo Chriſti divinitas erit eis manifeſta cognitione certiſſima: ergo ipſam videbunt non ſolum per ſpeculum, ſed per ſe ipſam.

2. ITEM videtur quod debeant videre, quia reprobi debent terreri ad aſpectum Chriſti: ſed quod ſumme terret eſt poteſtas divinitatis, & majeſtatis: & quod ita ſit dicitur: Veniet filius hominis cum poteſtate magna, & majeſtate: ergo, &c. *Mat. 24*

3. ITEM nemo punitur perfecte ex amiſſione alicujus boni, niſi illud cognoſcat: ergo ſi reprobi debent puniri carentia viſionis Dei, debet eis oſtendi quantum bonum ſit viſio Dei: ſed hoc non poteſt ſciri, niſi videatur: ergo ſaltem in judicio debent videre.

4. ITEM quæro rationem, quare non debeant videre. Si dicas, ne gaudeant, ſicut dicit Iſidorus, & Auguſtinus. Contra: Omne quod recipitur in aliquo, eſt ibi per modum recipientis: ergo ſi habent oculos infirmos, lux vera potius contriſtabit, quam delectet, ſicut patet etiam in luce corporali.

5. ITEM poſſibile eſt Deo ſeparare in reprobis cognitionem a delectatione, ſicut in judicio ignis lucem a calore: & ſi hoc, tunc videtur quod propter iſtam rationem non debeat dimittere.

6. ITEM ſecundum humanitatem apparebit blandus juſtis, & terribilis malis, quare non poteſt ſimiliter facere ſecundum deitatem?

CON-

Digitized by Google

CONCLUSIO.

Reproborum nullus Deum in judicio videbit, ſed tantum filium, qui illis non apparebit in forma Dei.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ſicut dicit Auguſtinus, & Iſidorus, & Magiſter in littera, & etiam Hugo de ſacramentis: Patrem nullus de reprobis videbit in judicio, ſed omnes filium, quia filius hominis eſt, ut ab hominibus poſſit videri. Unde non apparebit malis in forma Dei. Propter quod nota, quod duplex eſt cognitio divinitatis. Una per ſigna, & effectus, alia in ſua forma, & eſſentia. Dico ergo quod reprobi bene habebunt cognitionem de Chriſti divinitate per ſigna certiſſima, & per effectus manifeſtos cognoſcent, quia ipſe eſt Deus omnipotens. Cognitionem autem, quæ eſt in propria forma, quæ eſt per viſionem apertam, hanc quidem non habebunt. Et prima ratio hujus eſt, quia talis forma omnino eſt improportionabilis oculis peccatoris, & improportionabilis oculis omnibus, qui non ſunt ſublimati per gloriam, vel per ſuperabundantiam gratiæ; & quia reprobis non dabitur gratia nec ſimpliciter, nec ad tempus: ideo non videbunt. Ratio autem quare non dabitur eis virtus, quæ faciat eorum aſpectum habilem ad videndam illam lucem, eſt illa quam tangit Iſidorus, & Auguſtinus, quia ſi haberent oculum aptum, haberent ſummam delectationem, quam impoſſibile eſt eſſe, & indecens in peccatoribus.

Aug. 1 de Trin. c. 13 tom. 9

Explicat.

Eſt Magiſtri non Aug: in littera c. 1

1. 2. 3. Ex his patent objecta. Prima enim tria oſtendunt, quod habebunt cognitionem de Deo quantum ad majeſtatem, & bonitatem: ſed non oſtendunt quod per ſpeciem, ſed ſufficit quod per ſigna certa.

4. 5. 6. Ad aliud jam patet reſponſio, quæ ſit ratio, quia ſcilicet improportionabiles: & impoſſibile eſt

A intelligere quod fiant proportionabiles, & non gaudeant: non ſic eſt in luce creata, quia oculus eſt proportionabilis per naturam, & per infirmitatem non omnino efficitur improportionabilis, ſed tamen minuitur proportio: & ideo videt cum triſtitia: illa autem lux cum triſtitia videri non poteſt.

QUÆSTIO III.

An Chriſtus apparebit reprobis in forma glorioſa.

S. Thom. in ſupp. 3 p. q. 90 art. 3
Et 4. ſent. diſt. 48. q. 1. art. 3.
Richardus 4 Sent. d. 48. q. 2
B *Thom. Arg. 4. Sent. d. 48. q. 1. art. 2.*
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 48. q. 3.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 48. q. 3.

De qualitate formæ, in qua apparebit Chriſtus, utrum ſcilicet in forma glorioſa apparebit reprobis. Et quod ſic, videtur: quia in primo adventu apparuit paſſibilis, quia adventus ille fuit in infirmitate; ergo cum ſecundus adventus ſit in virtute; ergo apparebit glorioſus.

Fundam.

Item in judicio apparebit talis, qualem decet apparere ad confuſionem inimicorum, & lætitiam amicorum: ſed inimici maxime confunduntur in gloria, & in exaltatione C illius, quem deſpexerunt: & econverſo, amici lætantur: ergo apparebit in gloria.

Item nulla erit in eo fictio; ergo talem oſtendet formam, qualem habebit: ſed habebit glorioſam: ergo oſtendet reprobis glorioſam formam.

1. Contra: Apparebit ſignum filii hominis in cœlo, & hoc erit ſignum crucis; ergo cum crux ſit ſignum infirmitatis, videtur quod appareat in infirmitate, non in gloria.

Ad opp. Mat. 24.

2. Item Chryſoſtomus; Veniet in judicio Chriſtus, non ſolum vulnerum cicatrices, ſed etiam ipſam mortem exprobratiſſimam oſtendens.

3. Item ratione videtur, quia ſicut oculus ſpiritualis ſe habet ad lucem ſpiritualem, ita corporalis ad cor-

Digitized by Google

corporalem: ſed ſic eſt, quod oculus ſpiritualis malorum non videt lucem ſpiritualem, quia eſt improportionabilis: ergo ſimiliter cum oculus glorificatus ſit improportionabilis, non videbit claritatem corporis glorificati.

4. Item ſi videbit, cum ſenſus exterior paſcatur in contemplatione humanitatis, ſicut interior in contemplatione divinitatis, videtur quod habeant delectationem, ſed non videbunt divinitatem, ne delectentur: ergo nec humanitatem.

5. Item quamvis Chriſtus ſit benignus ſecundum veritatem, tamen apparebit terribilis reprobis, ſicut dicit Iſidorus: ergo pari ratione quamvis ſit glorioſus, tamen debet reprobis apparere inglorioſus. *Iſdor. de ſummo bono c. 30ſ. 9*

CONCLUSIO.

Chriſtus tam bonis quam malis apparebit in forma glorioſa, licet boni cum gaudio, & mali cum confuſione ipſum videbunt.

Resp. ad Arg. Dicendum quod Chriſtus apparebit in forma glorioſa, ut eſt oſtenſum, non tantum bonis, ſed etiam reprobis. Et non erit differentia ex parte apparentis, ſed ex parte reſpicientium. Boni enim reſpicient glorioſam formam cum gaudio, & gloria: ſed mali cum confuſione, & pœna. Confundentur enim in aſpectu ejus, & non poterunt ejus ſuſtinere intuitum propter conſcientiæ remorſum, & propter expectationem ferendæ ſententiæ contra eos: econtra boni delectabuntur.

1. 2 Ad illud quod obiicitur, quod apparebit cum cruce, & cicatricibus, dicendum quod ſicut cicatrices in martyribus non ſunt ſignum infirmitatis præſentis, ſed infirmitatis præteritæ, immo quantum ad gloriam, & decentiam, & pulchritudinem ſunt ſigna victoriæ, & gloriæ: ſic in Chriſto intelligendum, quod illæ cicatrices, & crux ſigna erunt mortis viliſſimæ, quam ſuſtinuit: ſed tamen

A quia apparebunt in excellentia gloriæ, ſignum erunt gloriæ tunc præſentis. Unde Chryſoſtomus dicit ſuper Matthæum, quod crux radiis ſolis erit lucentior, ſimiliter & cicatrices.

3. 4. Ad illud quod obiicitur, quod oculi eorum ſunt improportionabiles, dicendum quod improportionabiles erunt per privationem ſufficientis proportionis, ideo retundentur viſus, & confundentur: ſed tamen non erunt omnino improportionabiles per defectum omnis proportionis. Nec eſt ſimile de luce ſpirituali, quia illa excedit multo plus oculum peccatoris, quam lux corporis

B glorioſi oculum corporis paſſibilis.

5. Ad illud quod obiicitur, quod videbitur terribilis, & blandus: ergo ſimiliter glorioſus, & inglorioſus, dicendum quod non eſt ſimile, quia terribilis, & blandus dicitur ad alterum; unde benignum hominem poteſt homo aſpicere ut terribilem, quia eum timet: ſed glorioſum, & non glorioſum dicunt diſpoſitionem a parte viſibilis: unde niſi fiat per deceptionem, vel per miraculum, & divinam virtutem, quæ teneat oculos, ſicut dicitur; Oculi eorum tenebantur: res talis videtur qualis eſt ſecundum veritatem. *Luc. 24.*

C

QUÆSTIO IV.

An hora judicii ſit nota alicui creaturæ.

S. Thom. in ſuppl. 3 p. q. 88 art. 3
Thomas Argent, 4 Sent diſt 48 q. 1 art. 3
Franciſcus de Mayr. 4 Sent d. 48 q. 2
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 48. q. 4.

De hora judicii. Et quæritur, utrum alicui creaturæ ſit nota. Et quod non, videtur: De illo autem die, & hora nemo novit: neque angeli, qui ſunt in cælo, neque filius ergo videtur quod Chriſtus non noverit: ergo multo minus noſcunt alii. *Ad opp. Mat. 24*

2. Item: Omnia quæcumque audivi a Patre meo, nota feci vobis; ſed iſtud non notificavit Apoſtolis: ergo *Ioan. 15.*

ergo iſtud non novit etiam ipſe Chriſtus.

Joan. 16 3. Item: cum venerit Spiritus ſanctus, ille docebit vos omnem veritatem; ſed ſpiritus eveniens illud non docuit Apoſtolos; ergo iſtud non eſt ſcibile ab aliqua creatura: quia ſi eſſet ſcibile, Spiritus ſanctus docuiſſet.

4. Item Deus revelavit prophetis multa futura: diem autem, & horam judicii non expreſſit per aliquam prophetiam, niſi ſolum per ſigna quædam præambula: ergo cum Dominus illud non revelaverit prophetis, videtur quod ſibi ſoli reſervaverit.

Fund.m. Contra; Chriſtus non profecit, nec poteſt proficere in ſcientia, ſicut ſupra dicitur lib. 3. Diſt. 13. ergo ſi unquam ſciturus eſt, modo ſcit.

Greg. l. 2 Dialog c. 2. Item de angelis videtur. Gregorius: Quid eſt quod non vident, quia videntem omnia vident? ergo videtur quod illud videant.

Item videtur quod omnibus debeat revelari, quia magis timendum eſt judicium ſpeciale cujuslibet, quam generale: quia qui hoc evadit, evadit & illud: ſed dies mortis pluribus revelatus eſt, ſicut dicitur de beato Martino, & beato Benedicto; ergo, &c.

Item locus, & tempus ſunt circumſtantiæ negotii: ſed Dominus revelavit nobis judicii locum; ergo pari ratione videtur quod & tempus, aut ſi non, quæro quare non.

CONCLUSIO.

Judicii hora eſt nota toti Trinitati, & homini aſſumpto, ſed quibuslibet viatoribus eſt ignota; an autem beatis & angelis innoteſcat, nihil certi habetur.

Resp. ad Arg. Dicendum quod abſque dubio hora diei judicii eſt nota toti Trinitati, & homini aſſumpto: ſed ignota eſt omnibus in ſtatu viatorum exiſtentibus. Sed de hoc eſt contentio inter doctores, utrum nota ſit angelis, & animabus beatis. Quidam dicunt quod ſic, quidam quod non. Sed certe quid ſit ſuper hoc tenendum, magis docebit experientia pro loco, & tempore, quam nunc doceat ſcientia. Utrumque enim eſt poſſibile. Cum enim Chriſto ſoli communicata ſit omnis ſcientia, non video quare angeli illud ignorare non poſſint, cum iſtud non ſit de ſubſtantia gloriæ ipſorum. Rurſus: Cum Deo ſint familiares, & nihil in hujus rei ſcientia perdere poſſint, non video quare iſtud non congruat revelari. Non tamen eſt facile hoc diffinire. Unde quia aliquæ auctoritates ſanctorum videntur ſonare, quod angeli hoc norunt: aliquæ quod ignorent, B ſane dici poteſt quod iſtud notum ſit aliquibus angelis, & beatis, aliquibus ignotum: Et ſicut dicitur circa incarnationis myſterium, ſic & in illa parte ſtandum eſt, quod alicui creaturæ hora judicii nota ſit.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod nemo novit, dicendum quod in illa auctoritate, ſicut patet ex Gloſſa, non excluditur filius naturalis, ſed adoptivus: nec excluduntur omnes angeli, ſed illi qui ſunt inferioris ordinis; nec excluduntur omnes homines, ſed ſolum puri homines, & viatores. Vel dicendum quod non noverunt, quia aliis non notificant, id eſt non oſtendunt ſe ſcire, ſicut fovea dicitur cæca, C non quia non videat, ſed quia quod habet in ſe: aliis non oſtendat.

2. Ad illud quod obiicitur, quod nota fecit omnia Apoſtolis Chriſtus, & Spiritus ſanctus, dicendum quod iſtud intelligitur de neceſſariis ad ſalutem.

3. Ad illud quod obiicitur de prophetis, dicendum quod Deus non revelavit illud prophetis, quia non erat nobis utile noſſe, ſed perutile erat ignorare tum propter noſtram utilitatem, tum etiam propter iſtud, quod dicitur: Sic loquimini, & ſic facite, Jacob 2. quaſi per legem libertatis incipientes judicari: & ita patet, quare Dominus manifeſtavit nobis judicii locum, ſed non tempus, quod ultimo quærebatur quantum ad primam partem.

4. Ad

Digitized by Google

4. Ad illud quod obiicitur de angelis, quod omnia vident, dicendum quod illud oportet intelligi de his, quæ ſunt de integritate beatitudinis vel ſui miniſterii.

ARTICULUS II.

Consequenter quantum ad ſecundum articulum quæritur de renovatione corporum ſuperiorum. Et circa hoc quæruntur quatuor. Primo quæritur, utrum corpora ſupercæleſtia remunerabuntur. Secundo utrum quietabuntur. Tertio utrum innovabuntur elementa. Quarto utrum innovabuntur plantæ, & animalia bruta.

QUÆSTIO I.

An corpora cæleſtia poſt judicium remunerabuntur.

S. Thom. in ſuppl. 3. p. q. 91 art. 1.
Et 4. Sent. d. 48 q. 2 art. 1
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 48. q. 5.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 48 q. 5.

Fundam. *Iſaiæ 30* Utrum corpora ſupercæleſtia remunerabuntur. Circa quam proceditur ſic, & oſtenditur quod corpora ſupercæleſtia remunerabuntur. Habetur ex textu, & Gloſſa; Erit lux lunæ ſicut lux ſolis: & lux ſolis lucebit ſeptempliciter, & Gloſſa ibi dicit, ideſt ſol, & luna præmium ſui laboris percipient.

Item hoc videtur ratione, quia pronior eſt Deus ad præmiandum, quam ad puniendum: ſed corporum ſupercæleſtium homine peccante lux eſt diminuta, ſicut dicit ibi Gloſſa: ergo homine glorificato debet augeri.

Item ordo eſt in univerſo convenientiſſimus; ergo uno meliorato, quod eſt de perfectione univerſi, neceſſe eſt omnia meliorari, quæ ſunt de ejus conſtitutione: ſed corpora ſupercæleſtia ſunt de conſtitutione univerſi: ergo aut ordo corrumpitur, aut ſi homo nobilitatur, neceſſe eſt illa magis nobilitari.

Item habitatio debet congruere habitatori: ergo ſi homo, propter quem factus eſt mundus, eſt nobilior factus; ergo & totus mundus: ergo & corpora mundi nobiliſſima.

1. Contra: Nihil quod perit, remunerabitur: ſed cæli peribunt; ergo corpora ſupercæleſtia non remunerabuntur. Minor patet ex Pſalmo: Et tu in principio, &c. Et poſt: Ipſi peribunt. Ad opp. *Pſ. 101 Heb. 1.*

2. Item ratione videtur, quia nihil præmiatur, niſi quod voluntarie ſervit; & nihil voluntarie ſervit, niſi quod habet liberum arbitrium, & talia non ſunt corpora ſupercæleſtia: ergo, &c.

3. Item dupliciter contingit mereri ex opere, aut quia factum ex charitate, aut quia laborioſum: per opus enim laborioſum meretur quis de congruo, ſed corpora ſupercæleſtia non faciunt quidquam ex charitate, nec moventur cum labore: quia dicit Philoſophus, quod moventur ſine labore, & pœna: ergo, &c. *Ar. 2 Cæli cont. 7*

4. Item cum duplex ſit corporum ſuperiorum proprietas, ſcilicet calor, & lux, & ſerviant nobis quantum ad utramque: ergo remunerari debent, quantum ad utramque: ergo cum non remuneretur ſol in calore, nec luna in frigiditate, ergo nec debent remunerari in majori lumine.

CONCLUSIO.

Corpora cæleſtia aliquo modo præmiabuntur, quia pulchriorem accipient diſpoſitionem ad præmiandos bonos.

Resp. ad Arg. Dicendum quod tripliciter eſt aliquid remunerabile. Primo modo quod eſt aptum natum mereri; & hoc eſt liberum arbitrium. Alio modo quod eſt ipſi merenti conjunctum, ut corpus humanum. Tertio modo quod eſt ad ipſum ordinatum ſicut ad obſequium. Secundum hoc præmiatur homo aliquando in ſeipſo, aliquando in corpore, aliquando in eis quæ ſunt ſibi utilia. Sic etiam præmiatur in ſeipſo in corpo-

Digitized by Google

pore ſuo, & etiam in ipſo mundo, A qui ejus eſt habitaculum. Unde dico quod corpora ſupercæleſtia præmiari non eſt aliud, quam hominem præmiari in illis, quia Dominus totum mundum hominis amore faciet pulchriorem. Et ideo quia propter hominem præmiantur corpora ſupercæleſtia, ſecundum eam proprietatem præmiantur, ſecundum quam ſunt conſona corporibus glorioſis. Hæc autem eſt lux; & ideo in luce, & ſplendore augebuntur, & creſcent, ut probant primæ rationes. *Explicat.*

1. Ad illud quod obiicitur, quod peribunt, dicendum quod iſte textus conſequenter exponitur per illud: Et ſicut amictum mutabis eos, & mutabuntur; ideo non dicuntur perire, quia deſinant, ſed quia pulchriora efficiuntur, & innovabuntur. *Pſ. 101.*

2. Ad illud quod obiicitur, quod non habent voluntatem, dicendum quod ipſa non merentur proprie; ſed homo meretur, & in eis remuneratur.

3. Ad illud quod obiicitur, quod non laborant, dicendum quod labor dicitur dupliciter. Uno modo proprie: & ſic dicitur opus pœnale; & hoc modo nec corpora ſupercæleſtia, nec angeli boni laborant. Alio modo communiter, & ſic dicitur labor, quodcumque obſequium præſtitum hominibus: ſecundum quem modum angeli dicuntur laborare in vinea Domini, & circa nos, quia nobis obſequuntur; & ſic corpora cæleſtia.

4. Ad ultimum quare non remunerantur in calore, patet reſponſio; quia in his proprietatibus debent remunerari, quæ conveniunt corporibus noſtris, & faciunt ad gloriam noſtram.

QUÆSTIO II.

An corpora cæleſtia poſt judicium quietabuntur.

S. Thom. in ſuppl. 3 p. q. 91 art. 2
Et 4. Sent. diſt. 48 q. 2. art. 2.
Scotus 4. Sent. diſt. 48. q. 2.
Richardus 4. Sent. d. 48. q. 2. art. 2.
Durandus 4 Sent. d. 48 q. 3
Thomas Argent, 4 Sent. diſt 48 q. 1 art: 4
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 48. q. 6.
Petr. de Tarant. 4. Sent. diſt. 48. q. 6.

Utrum corpora ſupercæleſtia quietabuntur. Et quod ſic, videtur: quia motus corporum ſupercæleſtium eſt propter continuam generationem: ſed omnis generatio eſt ordinata ad multiplicationem hominum, & multiplicatio hominum ad perfectionem civitatis ſupernæ: ſi ergo neceſſe eſt illam civitatem perfici, neceſſe eſt omnem generationem ceſſare: ergo & motum corporum ſupercæleſtium: & ſic, &c. *Fundam.*

Item omnis motus eſt propter aliquem finem: ſed omnis motus or- B dinatus niſi fruſtra ſit, aliquando conſequitur finem: ſed quod movetur propter aliquid, aſſecuto eo, quieſcit; ergo cum corporum ſupercæleſtium motus ſit hujuſmodi; patet, &c.

Item nobilior diſpoſitio eſt quies, quam motus; quod patet in Deo: ergo ſi mundus poſt reſurrectionem erit in optima diſpoſitione, omnia corpora in eo quieſcent.

Item hoc dicit ratio, non tantum fides, quod omnia propter hominem, & ad ejus obſequium ſunt creata; ergo omnia debent habere uſum, & actum convenientem humano obſequio: ſed homo incorruptibilis poſt reſurrectionem non indiget obſequio C variabili: ergo, &c.

1. Contra: Corpora ſupercæleſtia ſerviunt homini luce, & motu: ſed quia luce ſerviunt, majori luce remunerantur; ergo cum ſerviunt in motu, debent velociori motu remunerari. *Ad opp.*

2. Item corpus orbiculare naturaliter eſt aptum ad motum; ſed per gratiam aptitudo naturaliter perficitur, & non efficitur imperfecta: ſed unumquodque perfectius eſt, quando eſt conjunctum ſuo actui: ergo corpora orbicularia actualiter movebuntur, & continue.

3. Item nihil quod ineſt alicui ſecundum aſſimilationem ad Deum ſemper debet per remunerationem præmiari; ſed corpora ſupercæleſtia, ut dicit

2 Cœli 17 & 11 & 12 Met. 36 dicit Commentator, moventur ut aſſimilentur Deo, & in ipſo motu aſſimilantur: ergo, &c.

4. Item motus orbicularis per naturam eſt interminabilis: ſed Deus per gloriam non deſtruet naturam; ergo motum corporum ſupercæleſtium non terminabit; & ſi hoc; ergo ſemper movebuntur.

CONCLUSIO.

Corpora cæleſtia poſt judicium quieſcent, & in eo ordine in quo creata ſunt, ſtabunt.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ſicut dicit Iſidorus, & habetur in littera, ſol, & luna poſt judicium non tendet ad occaſum, ſed ſtabunt in ordine ſuo, in quo creati ſunt. Ad intelligentiam autem objectorum, notandum quod in motu eſt duplicem finem conſiderare, ſcilicet finem intra, & iſte dicitur terminus, ſive conſummatio; & finem extra, & iſte eſt terminus intentionis, ut verbi gratia, cum lapis deſurſum ad terram deſcendit, locus terræ eſt finis, qui eſt terminus intentionis. Dico ergo quod quidam motus ſunt, qui naturaliter habent utrumque finem, ut ſunt motus recti; quidam vero motus ſunt qui habent alterum per naturam, ut puta finem intentionis; alterum vero habent ſolum ratione ipſius principii moventis, ut eſt motus circularis ipſius rotæ, quæ volvitur ad acuendum cultellum. Quod enim rota quieſcat modo vel poſt, non eſt determinatum, quia ſemper poſſet moveri, ſi eſſet qui poſſet, & vellet movere: ſed quando cultellus factus eſt acutus, cum motus ille ordinaretur ad hoc, neceſſe fuit quietari, vel fruſtra fieri. Quoniam igitur motus corporum ſupercæleſtium ordinatur ad complendum numerum electorum, & illum neceſſe eſt compleri: ideo & motum terminari, quamvis per naturam non habeat terminum intra ſe.

1. Ad illud quod obiicitur, quod A remunerantur in luce, ergo debent remunerari in motu, dicendum quod non eſt ſimile, quia obſequium motus non ita competit corporibus beatorum, ſicut obſequium luminis.

2. Ad illud quod obiicitur, quod aptitudo naturalis eſt perficienda, dicendum quod verum eſt de aptitudine naturali, quæ eſt ad actum perfectionis: ſed quæ eſt ad actum imperfectionis, non.

3. Ad illud quod obiicitur de aſſimilatione, dicendum quod non aſſimilatur ſimpliciter, ſed in cauſando; & ideo ad tempus aſſimilatur in hoc.

4. Ad illud quod ultimo obiicitur, B quod eſt naturaliter interminabilis, dicendum quod hoc eſt falſum, quia ſecundum intentionem naturæ, quæ eſt regulata ſecundum inſtitutionem divinam, terminabilis eſt, licet non ſit terminabilis ratione termini, qui reſpicit conditiones mobilis, & ſpatii.

QUÆSTIO III.

An elementa poſt iudicium innovabuntur.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 91. art. 4.
Et 4. ſent. diſt. 48. q. 2. art. 4.
Richardus 4. Sent. diſt. 48. art. 2. q. 1.
Franciſcus de Mayr. 4 Sent d. 48 q. 1
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 48. q. 7.
C *Petrus de Tarant. 4. Sent. diſt. 48. q. 7.*

Utrum innovabuntur elementa. Et quod ſic, videtur; Præterit figura hujus mundi, aut igitur in nihil, aut in melius, aut in pejus. In nihil non, quia Deus nihil permittit omnino perire. Non in pejus, quia ſi homo melioratur, & mundus; ergo in melius. Sed quod ſeneſcit, & in melius mutatur, innovatur: ergo mundus iſte; ſed elementa ſunt partes mundi; ergo, &c. Fundam. 1 Cor. 7.

Item Auguſtinus de Eccleſiaſticis dogmatibus: Elementa non dicimus abolenda, ſed in melius commutanda. Aug. de Ec. Dog. cap 70 tom. 3.

Item ratione videtur, quia aut in-

innovabuntur omnia, aut nulla, aut quædam. Si omnia, habeo propoſitum. Si nulla: ergo conſiſtent in continua tranſmutatione, & impuritate, quam contraxerunt; ſed hoc eſt inconveniens cum ſint propter hominem incorruptibilem, & omnino mundum. Si quædam ſic, & quædam non: ergo ſolvitur harmonia elementorum, ergo & pulchritudo, & decor univerſi.

Item ignis eſt completiſſimum elementorum, unde & ſpecies elementorum dicitur. Quæro igitur, aut ignis innovabitur, aut non. Si non innovatur, ſed conſumitur: ergo perit nobilitas, & decor elementorum. Si innovatur: ergo cum alia elementa magis ſint accidentia ad vetuſtatem, videtur quod omnia debeant innovari.

Ad opp. *Mat.* 24 Sed Contra: Cælum, & terra tranſibunt: ſi ergo terra eſt ſtabiliſſimum inter omnia elementa, & ipſa non innovatur, ſed tranſit, nec alia innovabuntur. Si dicas quod non tranſit quantum ad ſubſtantiam, ſed quantum ad figuram, ſicut dicitur: 1 *Cor.* 7 Præterit figura hujus mundi, tunc ergo cum figura reſpiciat quantitatem & diſpoſitionem partium, non qualitatem: videtur ergo quod alterius figuræ erit univerſum: cum ergo modo ſit circulare, tunc erit non circulare, ſed fiet triangulare, vel quadrangulare, &c. ſed hoc eſt inconveniens: ergo, &c.

2*Pet. ult.* Item Gloſſa: Elementa quatuor quibus mundus conſiſtit, ille maximus ignis abſumet, nec cuncta intantum conſumet ut non ſint, ſed duo ex toto conſumet, duo vero in meliorem reſtituet faciem.

Item ratione videtur, quia ſi elementa innovabuntur, aut ergo quantum ad ſubſtantiam, aut quantum ad qualitatem. Non quantum ad ſubſtantiam, quia ſubſtantia erit eadem, non recipiens magis, & minus. Non quantum ad qualitatem, quia accidentia ſunt inalterabilia: ergo nullo modo. Si dicas quod quantum ad qualitates erit innovatio, quia qualitates iſtæ tranſibunt. Contra: Forma ſubſtantialis in materia eſt cauſa immediata ipſarum qualitatum elementarium: ergo ſi poſita cauſa immediata neceſſario ponitur effectus, ſi remanebit forma ſubſtantialis in materia, & qualitates.

Item calidum in ſummo eſt diſpoſitio ad formam ignis: ſed remota diſpoſitione, & privata, per conſequens privatur forma; ergo, &c.

CONCLUSIO.

Elementorum qualitates & ſubſtantiales formæ poſt judicium remanebunt quoad ſubſtantiam, innovabuntur tamen, quo ad rationem corruptionis.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ubi eſt innovatio, ſubſtantia remanet eadem, ſed ſub aliis proprietatibus: ideo dicendum quod omnia elementa ſecundum ſubſtantiam remanebunt, ſed quantum ad qualitates innovabuntur. Sed circa ipſas qualitates duplex eſt opinio. Opinio 1. Quidam enim dicunt, quod tria ſunt genera qualitatum in elementis. Quædam, ſecundum quas ordinantur in mundo, ut gravitas, & levitas, & iſtæ remanebunt: quia remanebunt in mundo ordo, & ſitus elementorum. Quædam ſunt qualitates ſecundum quas eſt receptio influentiæ luminis ſine omni corruptione, ut perſpicuitas & tranſparentia; & iſtæ ſimiliter remanebunt, ſicut influentia luminis. Quædam autem ſunt, ſecundum quas ordinantur ad agendum, & patiendum, & ita per conſequens ad tranſmutationem, & corruptionem; & ſecundum has non remanebunt. Sed inter has quædam ſunt activæ, ut caliditas, & frigiditas: quædam paſſivæ, ut humiditas, & ſiccitas. Et quæ ſunt activæ, ſunt illæ quæ excitant, & faciunt tranſmutationem, & iſtæ tollentur ab elementis, & non redibunt in nihil, ſed cadent in regionem damnatorum, ſicut vult Baſilius ſuper illud: Vox Domini inter- *Pſal.* 28.

Pſal. 18. tercidentis flammam ignis. Dicit enim quod calor cedet in partem damnatorum, ſed lux in regionem ſalvandorum, ſimiliter & in aqua frigiditas erit ad affligendum: ſiccum vero, & humidum non tollentur, ſed terminabuntur, & ideo dicunt quod Beda dicit, quod duo totaliter abſumentur propter conjunctionem, quæ erat ex duplici qualitate non quantum ad integritatem ſubſtantiæ, ſed quantum ad totalitatem duplicis

Improb. qualitatis ratione activitatis. Sed quia Auguſtinus dicit 20. de Civitate Dei, quod omnium elementorum qualitates ardendo penitus interibunt, & ſiccitas & humiditas ſunt qualitates corruptibiles, non videtur major ratio de caliditate, & frigiditate, quam de his duabus. Ideo dicunt alii ali-

Opinio 2. ter, quod omnes res, quantum eſt de ſe, appetunt eſſe perpetuum, & divinum, ſed quædam formæ ſunt quæ appetunt continuare eſſe per multiplicationem ſui in altero, utputa ſunt formæ accidentales, & ſubſtantiales activæ. Quædam autem appetunt continuare eſſe ſuum per continuam adhærentiam cum materia, ut ſunt formæ, & qualitates paſſivæ. Quia igitur poſt judicium auferetur ab elementis omnis ratio multiplicandi ſe, & dabitur virtus continuandi ſe in ſe, quia erunt incorruptibilia: hinc eſt quod elementa quæ habent qualitates activas, dicuntur totaliter abſumi, quia omnino auferetur ab eis ratio agendi, & ſe multiplicandi. Alia vero duo dicuntur in meliorem faciem reſtitui, quia appetitus continuandi in ſe eſſe, qui modo eſt in eis ſecundum eſſe imperfectum, complebitur, & perficietur. Manebunt ergo qualitates omnium elementorum quantum ad ſubſtantiam: ſed quantum ad rationem corruptionis innovabuntur: ſimiliter & formæ ſubſtantiales. Et hæc opinio eſt probabilior. Et patent objecta præter primum, quod dicit, quod figura hujus mundi tranſibit. Dico enim quod figura dicitur tripliciter. Uno modo diſpoſitio ex clauſione li-

A nearum, & hæc præterit quantum ad terram, quia non omnino eſt orbicularis. Secundo modo dicitur figura exterior rei facies, ſive pulchritudo; & hæc tranſibit, ſicut dicitur in Gloſſa, non ſubſtantia, ſed pulchritudo. Tertio modo figura dicitur fictio vel fragilitas a fingo, fingis, ut vaſa figuli: & ſic etiam pertranſibit non ſubſtantia, ſed diſpoſitio partium, quo ad terram, & pulchritudo, & fragilitas.

QUÆSTIO IV.

An poſt judicium plantæ, & bruta innovabuntur.

B *S. Thomas in ſuppl. 3 p. q. 91 art. 5.*
Et 4 Sent. d. 48 q. 2 art. 5
Richardus 4. Sent. d. 48 q. 6 art. 2
Stephanus Brulef. 4. Sent. diſt. 48. q. 8.
Petrus de Tarant. 4. Sent. diſt. 48. q. 9.

UTRUM innovabuntur plantæ, & animalia bruta. Et quod non videtur. Quia quæ ſunt propter hominis neceſſitatem, homine de neceſſitate tranſeunte debent & ipſa tranſire: ſed plantæ, & animalia ſunt hujuſmodi, quia propter hominis cibum: ergo, &c. Fundam.

ITEM omnia quæ innovabuntur, habent formam perfectam ordinatam ad incorruptionem: ſed plantæ, & C animalia non habent animas incorruptibiles; ergo, &c.

ITEM ſi innovabuntur: aut ergo omnia, aut quædam. Si omnia; tunc omnes plantæ; quæ fuerunt ab initio, & omnia animalia eſſent, & occuparent centum tales mundos; ergo oporteret mundum dilatari. Si quædam innovabuntur, quædam non, quæro quæ ſunt illa, quæ innovabuntur: & non videtur eſſe major ratio de uno, quam de alio: ergo nulla.

ITEM innovatio eſt ejuſdem ſecundum ſubſtantiam; ſed forma ſubſtantialis bruti corrumpitur; ergo ſi iterum generetur, erit novæ rei formatio, non innovatio.

1. CONTRA: Cæli ornatus innovabi- Ad opp.

Digitized by Google

vabitur, ut patet in corporibus ſupercæleſtibus: ergo pari ratione ornatus terræ; ſed ornatus terræ ſunt plantæ, & animalia: ergo &c. alioquin ſi non innovabuntur: ergo remunerabitur terra ſine ornatu, & ita imperfecte; ergo, &c.

2. ITEM ſicut corpora ſupercæleſtia, & elementa ſerviunt homini, & ideo remunerantur: ſic plantæ, & animalia ſerviunt, & magis ſerviunt, quia præſtant cibum; & magis laborant in ſerviendo, quia dant ſuam ſubſtantiam, & moriuntur; ergo magis ſunt renovanda.

Pſal. 148. 3. ITEM plantæ, & animalia ſunt ad laudem Dei, ut patet in Pſalmo, invitantur enim ibi ad laudandum Deum: ergo ſi laus Dei poſt judicium non debet minui, nec decreſcere, ſed augeri: ergo non debent ceſſare plantæ, & animalia.

4. ITEM quæ ſunt de perfectione univerſi, non debent ceſſare; ſed plantæ & animalia ſunt hujuſmodi: ergo, &c. prima patet, quia tunc univerſum erit perfectius. Secunda patet, quia tunc ſuperfluerent, ſi non eſſent de perfectione: & præterea ſunt creata inter opera ſex dierum, in quibus mundus eſt conſtitutus ante hominis lapſum.

5. ITEM quæ ſunt nobiliora, magis ſunt de perfectione; ſed vegetabilia, & alia nobiliora ſunt corporibus elementaribus, quia habent vitam: ergo, &c.

6. ITEM differentiæ dividentes genus ſunt de perfectione univerſi: ſed differentiæ accipiuntur penes hæc duo: ergo hæc ad univerſi perfectionem debent innovari.

CONCLUSIO.

Plantæ & animalia bruta non innovabuntur poſt judicium, cum tantum ſint ad obſequium mortalis hominis & terræ ornamentum pro eo tempore.

RESP. AD ARG. Dicendum quod plantæ, & animalia non innovabuntur, A propterea quia ultima eorum perfectio eſt corruptibilis per naturam, & ortum & radicem habet a materia: unde non ſunt idonea ad vivendum, ſive durandum æternaliter: formæ autem corporum ſupercæleſtium ſunt incorruptibiles omnino. Similiter formæ elementorum incorruptibiles ſunt ſecundum totum, & ſecundum partem quantum eſt in ſe, quia ſunt corpora ſimplicia; unde quod corrumpantur, hoc eſt per actionem venientem ab extrinſeco; & ideo remota illa actione remanent incorruptibiles. Ex hoc patet quod plantæ, & animalia ſunt ad ornatum terræ, ſed ad hominis obſequium, B nec ad Dei laudem, nec ad univerſi perfectionem, niſi ſecundum ſtatum eum, qui eſt corruptibilis, & variabilis; & ideo non oportet innovari, unde terra non habebit illum ornatum; nec oportet quod multiformis ſit, immo ipſa uniformitas erit ei in ornatum.

1. 2. 3. 4. Et ex hoc patet primum; quia cæli ornatus naturaliter eſt diſpoſitus ad incorruptionem. Similiter homini non convenit eorum obſequium poſt reſurrectionem, ſicut obſequium ſolis, & lunæ: ideo non remunerantur. Similiter ſunt ad laudandum Deum ſecundum ſtatum infirmitatis, quando ipſe in ſe non eſt C eis manifeſtus, ſed cum in ſe cognoſcetur, ſufficienter in ſe laudabitur, nec oportet ad hoc eſſe multitudinem creaturarum. Similiter ſunt de perfectione univerſi ea parte, qua eſt habitaculum hominis viventis animaliter; ſed poſt ſpiritualis effecti non; & ideo concreata ſunt homini, quia homo alimoniis indigebat. Et præterea Deus eum peccaturum eſſe præſciebat.

5. AD illud vero quod obiicitur, quod nobilius eſt, magis eſt de perfectione univerſi, dicendum quod habere eſſe nobilius hic eſt dupliciter. Vel quia permanentius; & quod ſic eſt, magis eſt de integritate univerſi. Vel nobilius, quia completius: & hoc non magis eſt de integritate, niſi

niſi cum perfectione completionis habeat incorruptionem durationis: hoc enim eo ipſo quod eſt corruptibile, non eſt de perfectione.

6. Ad illud quod obiicitur ultimo de differentiis, dicendum quod illud non oportet, eo quod diviſio generis in differentias has ſit ſecundum ſtatum; poteſt nihilominus dici quod homine innovato omnes differentiæ, quæ ſpectant ad completionem ejus, ſalvantur: ut corporeum, animatum, ſenſibile, rationabile. Aliæ differentiæ, ut inanimatum, inſenſibile, irrationale, dicunt perfectionem conjunctam imperfectioni. Diſtinguendum eſt igitur, quod differentiæ quædam ſunt perfectivæ ſimpliciter, quædam perfectivæ cum diminutione; & ſic ſolvendum eſt illud, quia primæ ſunt de perfectione univerſi ſimpliciter, ſecundæ vero ſolum ſecundum hunc ſtatum.

DISTINCTIO XLIX. PARS I.

De differentia manſionum in Cœlo, & in Inferno: de appetitu beatitudinis in via, & de cognitione glorioſa & gaudio.

POST reſurrectionem vero facto univerſo, impletoque judicio, ſuos fines habebunt civitates duæ: una Chriſti, alia diaboli, una bonorum, altera malorum: utramque tamen Angelorum & hominum. Iſtis voluntas, illis facultas non poterit eſſe peccandi, vel ulla conditio moriendi. Iſtis in æterna vita feliciter viventibus, illis infeliciter in æterna morte ſine moriendi poteſtate durantibus, quoniam utrique ſine fine. Sed in beatitudine iſti, alius alio præſtabilius: in miſeria vero illi, alius alio tolerabilius permanebunt. Ex his apparet, quod ſicut boni differenter glorificabuntur, alii magis, alii minus: ita & mali differenter in inferno punientur. Sicut enim in domo Patris, id eſt, in regno cœlorum manſiones multæ ſunt, ideſt, præmiorum differentiæ: ita & in gehenna diverſæ ſunt manſiones, id eſt, ſuppliciorum differentiæ. Omnes tamen æternam pœnam patientur, ſicut omnes electi eumdem habebunt denarium, quem paterfamilias dedit omnibus qui operati ſunt in vinea. Nomine denarii aliquid omnibus electis commune intelligitur, ſcilicet vita æterna, Deus ipſe, quo omnes fruentur, ſed impariter. Nam ſicut erit differens glorificatio corporum, ita differens gloria erit animarum. Stella enim a ſtella, id eſt, electus ab electo differt in claritate mentis & corporis. Alii enim aliis vicinius clariuſque Dei ſpeciem contemplabuntur, & ipſa contemplandi differentia diverſitas manſionum vocatur. Domus ergo eſt una, id eſt, denarius eſt unus; ſed diverſitas eſt ibi manſionum, id eſt differentia claritatis: quia unum eſt ſummum bonum beatitudo & vita omnium, id eſt, Deus ipſe. Hoc bono omnes electi perfruentur, ſed alii aliis plenius. Perfruentur autem videndo per ſpeciem non per ſpeculum in ænigmate. Habere ergo vitam, eſt videre vitam, ideſt, cognoſcere Deum in ſpecie. Unde veritas ait in Evangelio; Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te verum Deum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum eſſe unum & ſolum verum Deum; hoc eſt habere vitam, id eſt, cognoſcere te: non eſt ipſa cognitio, qua tu es, ſed per cognitionem habere bonum, quod tu es, id eſt, vita.

[Auguſt. in Enchir. c. 111. — Joan. 14. Jo. Chry. Matt. 20 — 1. Cor. 15. — Matt. 20 — 1. Cor. 14.]

An omnes homines velint eſſe beati.

Solet etiam quæri de beatitudine, utrum eam omnes velint, & ſciant quæ ſit vera beatitudo. De hoc Auguſtinus in libro de Trinitate ita diſſerit; Mirum eſt [Lib. 13. c. 4]

cum capeſſendæ, retinendæque beatitudinis voluntas una ſit omnium, unde tanta exiſtat de ipſa beatitudine rurſus diverſitas voluntatum: non quod eam aliquis nolit, ſed quod non omnes eam norint. Si enim eam omnes noſcerent, non ab aliis putaretur eſſe in virtute animi, ab aliis in voluptate corporis, ab aliis atque aliis alibi, atque alibi. Quo modo ergo omnes amant quod non omnes ſciunt? Quis poteſt amare quod neſcit, ſicut ſupra diſputavi? Cur ergo beatitudo amatur ab omnibus, nec tamen ſcitur ab omnibus? An forte ſciunt omnes quæ ipſa ſit, ſed non omnes ſciunt ubi ſit, & inde contentio eſt? An forte falſum eſt quod pro vero præſumimus, beate vivere omnes homines velle? Si enim beate vivere eſt, verbi gratia; ſecundum animi virtutem vivere: quo modo beate vivere vult, qui hoc non vult? Nonne verius dixerimus: Homo ille non vult beate vivere, quia non vult ſecundum virtutem vivere, quod ſolum eſt beate vivere? Non ergo omnes beate vivere volunt, immo pauci hoc volunt: ſi non eſt beate vivere, niſi ſecundum virtutem animi vivere, quod multi nolunt. Ita nec falſum erit, unde nec ipſe Cicero dubitavit. Ait enim: Beati certe omnes eſſe volumus, Abſit ut hoc falſum eſſe dicamus. Quid ergo? An dicendum eſt, etiam ſi nihil aliud ſit beate vivere, quam ſecundum virtutem animi vivere: tamen & qui hoc non vult, beate vivere vult? Nimis quidem hoc videtur abſurdum. Tale enim eſt; ac ſi dicamus: qui non vult beate vivere; vult beate vivere. Iſtam repugnantiam quis audiat? quis ferat? & tamen ad hanc contrudit neceſſitas; ſi omnes beate vivere velle verum eſt, & non omnes volunt ſic vivere, quo modo ſolum vivitur beate. An illud ab his anguſtiis poterit nos eruere, ſi dicamus nihil eſſe beate vivere, niſi vivere ſecundum delectationem ſuam, & ideo falſum non eſſe quod omnes beate vivere velint, quia omnes ita volunt ut quemque delectat? Sed id quidem falſum eſt. Velle enim quod non deceat, eſt eſſe miſerrimum. Nec tamen miſerius, eſt non adipiſci quod velis, quam adipiſci velle quod non oporteat. Quis ita cæcus ſit, ut dicat aliquem ideo beatum, quia vivit, ut vult, cum profecto etſi miſer eſſet, minus tamen eſſet, ſi nihil eorum, quæ perperam voluiſſet, habere potuiſſet. Mala enim voluntate vel ſola miſer quiſque efficitur: ſed miſerior, cum deſiderium malæ voluntatis impletur. Quapropter quoniam verum eſt quod omnes homines eſſe beati velint, idque ardentiſſimo amore appetant, & propter hoc cetera quæcunque appetant: nec quiſquam poteſt amare, quod omnino quid vel quale ſit neſcit, nec poteſt neſcire, quid ſit, quod ſe velle ſcit; ſequitur ut omnes beatam vitam ſciant. Omnes autem beati habent quod volunt, quamvis non omnes qui habent quod volunt, continuo ſint beati. Continuo autem miſeri ſunt, qui vel non habent quod volunt, vel id habent quod non recte volunt. Beatus ergo non eſt, niſi qui & habet omnia quæ vult, & nihil vult male. Ille quippe beate vivit, qui vivit ut vult, nec male aliquid vult. Cum ergo ex his duobus conſtet beata vita, licet in malis ſit aliquis bonus, non tamen niſi finitis omnibus malis eſt beatus. Cum ergo ex hac vita, qui in his miſeriis fidelis & bonus eſt, venerit ad beatam vitam, tunc erit vere, quod nunc nullo modo eſſe poteſt, ut ſic homo vivat quo modo vult. Non enim ibi volet male vivere, aut volet aliquid quod deerit: aut deerit aliquid quod voluerit. Quidquid amabitur, aderit; nec deſiderabitur quod non aderit. Et omne quod ibi, erit, bonum erit, & ſummus Deus ſummum bonum erit: & quod eſt omnino beatiſſimum, ita ſemper fore certum erit. Beatos autem eſſe ſe velle omnium hominum eſt. Beatos ſe eſſe velle omnes in corde ſuo vident, nec tamen omnium eſt fides, qua ad beatitudinem pervenitur.

Ibid. paulo poſt. — *Cic. in Hortenſio.* — *Ibid. c. 5. in princ. cap.* — *In eo c.*

An quid de Deo cognoſcit aliquis, quod ibi non intelligant omnes.

Solet etiam quæri: Utrum aliquid de Deo cognoſcat aliquis magis meritus, ut Petrus, quod non cognoſcat aliquis minus meritus, ut Linus. Pluribus videtur quod

Digitized by Google

quod omnia de Deo ad beatitudinem ſpectantia omnes communiter electi cognoſcant, ſed differenter. Nihil enim in Deo noſcibile majus digniúſque videtur, quam eum intelligere trinum & unum. Hoc autem omnes tunc per ſpeciem cognoſcent. Unde ſequitur, ut non ſit aliquid beatitudinis pertinens incognitum alicui beatorum. Omnes ergo cuncta illa videbunt, quorum cognitio ſervit beatitudini; ſed in modo videndi different. Alius enim alio magis, alius alio minus fulgebit. 1. Cor. 15

De paritate gaudii.

Solet etiam quæri: An in gaudio diſpares ſint, ſicut in claritate cognitionis differunt. De hoc Auguſtinus ait: Multæ manſiones in una domo erunt, ſcilicet variæ præmiorum dignitates; ſed ubi Deus erit omnia in omnibus, erit etiam in diſpari claritate per gaudium, ut quod habebunt ſinguli, commune ſit omnibus: quia etiam gloria capitis omnium erit per vinculum charitatis. Ex his datur intelligi, quod par gaudium omnes habebunt, etſi diſparem cognitionis claritatem: quia per charitatem quæ in ſingulis erit perfecta, tantum quiſque gaudebit de bono alterius, quantum gaudebit ſi in ſeipſo haberet. Sed ſi par erit cunctorum gaudium, videtur quod par ſit omnium beatitudo: quod conſtat omnino non eſſe. Ad quod dici poteſt, quod beatitudo par eſſet, ſi ita eſſet par gaudium, ut etiam par eſſet cognitio; ſed quia hoc non erit, non faciet paritas gaudii paritatem beatitudinis. Poteſt etiam accipi par gaudium, ut non referatur paritas ad intenſionem affectionis gaudentium, ſed ad univerſitatem rerum de quibus lætabitur; quia de omni re, unde gaudebit unus, gaudebunt omnes. In lib. de Civ Dei, in lib. de ver. c. 26.

DIST. XLIX. PARS I.

De ſtatu & conditione bonorum poſt judicium.

Poſt reſurrectionem vero facto univerſo impletoque judicio, &c.

Expoſitio textus.

Diviſio. SUPRA egit Magiſter de judicio. In hac parte agit de ſtatu poſt judicium. Et quoniam duplex, eſt ſtatus ſecundum duplicem civitatem, unam ſcilicet Jeruſalem, & alteram Babylonis: ideo pars iſta duas habet. In prima determinat ſtatum, & conditionem bonorum. In ſecunda ſtatum, & conditionem damnatorum, infra; *Hic oritur quæſtio ex præmiſſis, &c.* Prima pars habet duas. In prima parte determinat beatitudinem, & gloriam a parte ſpiritus. In ſecunda vero ex parte corporis, ibi: *Poſt hæc quæri ſolet, ſi beatitudo, &c.* Prima pars habet tres partes. In prima determinat quid ſit beatitudo, & quid ſit eſſe beatum. In ſecunda vero determinat de beatitudinis appetitu, ibi: *Solet etiam quæri de beatitudine.* In tertia vero determinat modum participandi, utrum æqualiter participetur a diverſis, ibi; *Solet etiam quæri, utrum aliquid de Deo cognoſcat.* Diſt. 50.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam hujus partis quæritur de beatitudine; & de hoc ſex quæruntur. Primo quæritur, quid ſit beatitudo. Secundo, qualiter ſit appetibilis. Tertio, in quo ſit. Quarto, ſecundum quid inſit. Quinto de ejus actu ſive operatione. Sexto de B differenti participatione.

QUÆSTIO I.

An diffinitio beatitudinis ſit bona.

S. Thom. 1. 2. q. 3. art. 1.
Et in ſuppl. 3. p. q. 93. art. 1.
Et 4 Sent. d. 49 q. 1 art. 2.
Richardus 4. Sent. d 49 q. 3
Thomas Argent, 4 Sent. diſt 49 q. 3 art. 1
Stephanus Bruleſ. 4. Sent. diſt. 49. q. 1.
Petrus de Tarant. 4. Sent. diſt. 49. q. 1.

CIRCA quam ſic proceditur; & oſtenditur quod beatitudo ſit Fundam.

 bonum

bonum creatum: quia beatitudo eſt A perfectio beati; ſed omnis perfectio creaturæ eſt creata, quia Deus nullius eſt forma perfectiva: ergo beatitudo eſt bonum creatum:

Item omne creatum quod non eſt tranſcendens, ut ens, & unum, eſt alicujus generis determinati: ſed beatitudo eſt bonum creatum, ut probatum eſt, & non eſt tranſcendens, eo quod in pauciſſimis reperitur, ergo, &c.

Item quod eſt generis determinati, & eſt in aliquo, ita quod ſine eo res poteſt eſſe, eſt in genere accidentis: ſed beatitudo eſt hujuſmodi: ergo eſt in genere accidentis.

Item omne bonum generis deter- B minati ſecundum quod homo denominatur qualis, & quod eſt perfectio ipſius animæ, eſt in prima ſpecie qualitatis, quæ eſt habitus, & diſpoſitio; ſed beatitudo eſt bonum creatum, & generis determinati, ut probatum eſt, & perficit animam, hoc conſtat: ergo, &c.

Ad opp. 1. Contra; Quod non ſit bonum creatum, videtur: quia beatitudo ſatiat noſtrum appetitum, ſed nihil ſatiat animæ humanæ appetitum niſi ſola Trinitas, quia cum ſit nata capere Deum: nihil minus Deo ipſam implet: ergo, &c.

2. Item beatitudo eſt finis ultimus, ultra quem non eſt finis alius: C ſed finis univerſalis eſt ſolum bonum increatum, ſicut principium primum; ergo, &c.

3. Item quod non ſit generis determinati, videtur: quia ut dicit Boetius: Beatitudo eſt ſtatus omnium bonorum aggregatione perfectus; ergo complectitur omne bonum: ſed omne bonum in pluribus generibus determinatur, non in uno: ergo, &c. *Boetius l. 3 proſ. 2 de conſol.*

4. Item quod non ſit in genere accidentis, videtur; quia beatitudo eſt nobiliſſima omnium perfectionum, ſed accidentalis forma minus habet de nobilitate, quam ſubſtantialis; ergo impoſſibile eſt quod beatitudo ſit in genere accidentis.

5. Item quod non ſit in qualitate, videtur: quia Philoſophus diffinit felicitatem dicens, quod eſt actus ſecundum virtutem perfectus; & quod ita ſit, patet, quia habitus perficitur per actum; ſi ergo beatitudo eſt ultima perfectio, eſt actus; ſed actus eſt in genere actionis; ergo, &c.

CONCLUSIO.

Beatitudo pro objecto ſumpta eſt bonum increatum, qui eſt ipſe Deus; pro forma vero influente ſumpta, eſt bonum creatum.

Resp. ad Arg. Dicendum quod beatitudo eſt finis ſatians noſtrum appetitum. Satians autem noſtrum appetitum eſt dupliciter. Vel ſicut objectum, vel ſicut informans. Satians noſtrum appetitum ſicut objectum, ſolus Deus eſt, ad quem capiendum humana anima ordinatur. Satians autem ſicut informans, eſt ipſa influentia Dei in animam, quæ eſt ipſa Deiformitas, & ſatietas. Et ſecundum hoc, nomen beatitudinis commune eſt ſecundum prius, & poſterius ad beatitudinem increatam, quæ eſt finis ſatians ut objectum: & ad creatam, quæ eſt ſatians ut informans; & per prius dicitur de beatitudine increata, per poſterius de creata, quia non ſatiat influentia objecti niſi propter objectum.

1. 2. Et ex hoc patet primum, quia Boetius, & Auguſtinus loquuntur de objecto ſatiante, ſimiliter de fine, qui terminat intentionem, & de fine, qui informat. *Sententia Aug. cui Ethic. reſp. eſt in prin. q. 3 infra.*

5. Ad illud quod obiicitur, quod non eſt generis determinati, dico quod immo. Quod obiicitur, quod eſt ſtatus continens omnia bona, dico quod complecti omnia bona hoc poteſt eſſe dupliciter, vel ſecundum veritatem, vel ſecundum æquivalentiam. Secundum veritatem non oportet, quod omnis generis bonum contineat: continet tamen ſecundum æquivalentiam, quia continet tantum bonum quod ſufficit, & æquivalet, immo præponderat omni bono, & tale

tale bene poteſt eſſe generis determinati.

7. Phyſ. contex. 13.

4. Ad illud quod obiicitur, quod nobilior eſt perfectio ſubſtantialis, dicendum quod iſtud eſt verum quantum ad primum eſſe, non tamen quantum ad eſſe ſecundum, ſive bene eſſe immo accidentalis forma eſt perfectio ipſius compoſiti quantum ad bene eſſe, ſicut patet de colore, & odore in roſa. Aliter poteſt dici, quod accidens eſt duplex. Quoddam namque eſt quod cauſatur ex principiis ſubjecti; & tale ignobilius eſt ſubſtantiali forma, pro eo quod ab ipſa habet originem. Quoddam quod cauſatur a ſuperiori, & tale poteſt eſſe nobilius, pro eo quod dirigit ad eum, cui jungit. B Et quia beatitudo jungit animam ſummo Deo, ubi eſt terminatio omnis appetitus, & ortum habet a Deo, non ab anima: ideo patet illud.

5. Ad illud quod quæritur, cujus generis ſit, dicendum quod beatitudo creata non dicit actum pure, quia conſtat quod actus glorioſus ab aliquo actu procedit. Nec dicit habitum pure, quia dicit perfectionem ſummam, quæ eſt in actu continuo: ideo neceſſe eſt ut dicat habitum ut actum, ſive in actu, ſicut ſi diceret ſcientiam, quæ ſemper eſt in conſiderando: quia vero principalius dicit habitum & deiformitatem, ideo etſi dicat rem duplicis generis, tamen principalius genus qualitatis. Et eſt exemplum, C quia figura dicit diſpoſitionem qualitatis in quantitate, principalius tamen diſpoſitionem: unde dicit qualitatem in quantitate, & eſt in genere qualitatis. Similiter intelligendum eſt in propoſito.

QUÆSTIO II.

An omnes appetant beatitudinem veram.

S. Thom. 1. 2. q. 5. art. 8.
Et de Verit. q. 22. art. 5. & 6
Et de Malo q. 6. art. 1.
Et 1. contra Gent. cap. 88.
Richardus 4. Sent. diſt. 49. art. 2. q. 1.
Thom. Argent. 4. Sent. d. 49. q. 3. art. 2.
Stephanus Brulef 4. Sent. diſt. 49. q. 2.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 49 q. 4

A Qualiter beatitudo ſit appetibilis. Et quæritur, utrum omnes appetant beatitudinem veram. Et quod ſic, videtur; quia dicit Boetius, quod inſerta eſt mentibus hominum veri boni cupiditas; ſed verum bonum eſt quod nos beatos vere efficit; ergo omnes appetunt beatitudinem veram.

Fundam. Boet. lib. 3 de conſolat. proſ. 2.

Item Philoſophus dicit, quod omnia bonum exoptant: aut ergo exoptant bonum quodcumque, aut bonum quod ſufficit. Non quodcumque, quia ſi quodcumque, tunc proceſſus eſt in infinitum. Conſtat ergo quod bonum quod ſufficit: ſed nullum bonum eſt ſufficiens implere animam humanam niſi a beatitudo vera: ergo omnes homines appetunt beatitudinem veram.

Ethi. 1. cap. 1.

Item quod homo appetat beatitudinem, aut hoc eſt naturale, aut deliberationis. Si deliberationis: ergo poteſt appetere contrarium, ſcilicet miſeriam, cujus contrarium dicit Auguſtinus in libro de libero arbitrio: ergo appetit appetitu naturali: ſed naturalis appetitus eſt communis omnibus, & perpetuus: ergo ſi talis eſt appetitus beatitudinis: patet, &c.

Lib. 3. cap 7. & 8. tom. 1.

Item unumquodque perfectibile naturaliter appetit ſuam perfectionem: ſed anima humana nata eſt perfici beatitudine vera; ergo omnis anima appetit beatitudinem veram.

1. Contra: Inviſa poſſumus diligere, incognita nequaquam, ut dicit Auguſtinus; ſed multi ſunt qui ignorant quid ſit, & ubi ſit beatitudo vera, quod patet; quia ponunt beatitudinem in divitiis & honoribus: ergo & beatitudinem veram non appetunt.

Ad opp. Aug. lib. 10 de Trin. c. 1. & 2. tom. 3.

2. Item peccatum eſt ſpreto bono incommutabili rebus commutabilibus adhærere, ſed beatitudo eſt bonum incommutabile: ergo omnis peccator beatitudinem veram ſpernit: ergo nullus appetit. Si dicas quod non ſpernit appetitu deliberativo, ſed appetitu naturali; hoc nihil eſt, quia quod naturale eſt non aſſueſcit in contrarium: ergo numquam per aſſuefactionem ſpernere poterit.

 3. Item

3. Item beatitudo aut appetitur propter ſe, aut propter aliud: Si propter aliud: ergo non appetitur ut beatitudo, quia illud facit beatum in quo finis conſtituitur: appetitur ergo ab omni, a quo appetitur propter ſe: ſed multi ſunt qui fruuntur utendis, & utuntur fruendis: ergo multi ſunt qui veram beatitudinem non appetunt propter ſe: ergo nec appetunt.

4. Item ſi appetitur, aut in ratione commodi, aut in ratione honeſti. Si in ratione commodi, cum appetitus commodi ſit in animalibus brutis: ergo & beatitudinis. Si in ratione honeſti, cum amor honeſti non ſit in malis: ergo non appetitur ab ipſis malis.

CONCLUSIO.

Omnes homines appetunt naturaliter beatitudinem veram, qui ſunt capaces boni ſufficientiſſimi.

Resp. ad Arg. Dicendum quod duo ſunt quæ faciunt appetitum, ſcilicet continentia, & indigentia: quoniam igitur anima rationalis creata eſt ad Dei imaginem, & ſimilitudinem, & facta eſt capax boni ſufficientiſſimi, & ipſa ſibi non ſufficit, cum ſit vana; & deficiens; ideo dico quod veram beatitudinem appetit naturaliter.

1. 2. 3. Ad illud ergo quod objicitur in contrarium, quod multi ignorant veram beatitudinem, reſpondent aliqui, quod ante appetitum deliberativum oportet cognitionem præcedere: ſed non appetitum naturalem. Sed hoc nihil eſt, quia ſicut in nobis eſt duplex amor, naturalis, & deliberativus, ſic ſimiliter & duplex cognitio; ergo ſicut deliberativa cognitio deliberativum amorem præcedit, ſic naturalis naturalem. Et propterea dicendum quod ſicut duplex eſt inſtinctus ad bonum, ſcilicet in generali & in ſpeciali; ſic & duplex appetitus. Et dictamen boni in generali venit a cognitione naturali; & quantum ad hoc non eſt error; A ſed dictamen in ſpeciali illius vel illius non eſt omnino ab habitu naturali, ſed per aſſumptionem factam a ratione deliberante; & circa hoc eſt error. Similiter & de appetitu intelligendum. Omnes ergo habent appetitum beatitudinis veræ in generali, & habent cognitionem in generali. Omnes enim credunt quod beatitudo ſit bonum quod ſufficit, & omnes iſtud appetunt. In ſpeciali vero quando aſſumit, hoc ſufficit, ſcilicet honor, vel pecunia: errat cognitio, & declinat affectio. Et eſt ſimile de eo, qui vult emere aurum, & credit hoc fruſtum orichalchi eſſe aurum, & fruſtum auri credit eſſe B orichalchum. Si quæras ab eo in generali, quid velit emere, reſpondet; aurum. Si quæras quod fruſtum vult emere: reſpondebit, quod hoc: demonſtrato orichalcho. Similiter ſi ab avaro quæras, utrum appetat beatitudinem veram, & velit habere, reſpondebit quod ſic. Si quæras quid velit, utrum paradiſum, vel denarium, reſpondebit denarium. Et hujus ratio eſt, quia hic credit ſufficientiam, ibi non. Si quæras quo modo cognovit in generali, dico quod innata eſt illa cognitio. Si quæras per quid; dico quod ſufficientiam cognoſcit per indigentiam. Si opponas quod privatio non eſt via cognoſcendi habitum, dicendum quod eſt quæ- C dam indigentia omnino privans, quædam diſponens, & inclinans: & hæc eſt ratio cognoſcendi. Unde ſi materia neceſſario haberet potentiam cognoſcendi, cognoſceret utique formam, ad quam inclinatur, & diſponitur: ſic anima ſufficientiam per ſuam indigentiam. Poſſet tamen dici quod cognitio beatitudinis, & multarum rerum naturalium, ut puta numeri naturalis, nobis innata eſt: Et ſi anima creata dicatur eſſe ut tabula raſa, hoc intelligitur ſolum quantum ad ſpecies, & ſimilitudines, quas acquirit per ſenſus. Vel dicatur tertio modo ſicut in primo Libro dictum eſt de charitate, quo modo cognoverit eam, qui non habet: & tamen ſine receptio-

Digitized by Google

ceptione ſpeciei a ſenſibus. Quilibet iſtorum modorum multum eſt probabilis. Alia duo patent.

4. Ad ultimum, dicendum quod beatitudo appetitur ſub ratione commodi, ſed illud commodum, eſt proprium naturæ rationalis, quia hæc ſola eſt capax Dei per cognitionem, & amorem. Unde etſi animalia appetant commodum, illud appetunt ad quod ſunt.

QUÆSTIO III.

An homo ſit beatitudinis ſubjectum.

Richardus 4. Sent. d. 49. q. 7 & 8
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 49. q. 3.
Petrus de Tar. 4 Sent. d. 49. q. 2

Ad opp. DE beatitudinis ſubiecto. Et quæritur, utrum homo ſit ſubiectum beatitudinis ſecundum animam, an totum coniunctum. Et quod totum coniunctum, videtur. Auguſtinus in libro de civitate Dei; Summum bonum, a quo homo beatus efficitur ex utriuſque rei bonis conſtat, animæ, ſcilicet, & corporis. *Li. 19 c. 3*

Cap. 9 in me. t. 3 Et 20 de Civ. Dei c. 25 tom 5 Anſel. l. 2 cur Deus homo c. 24

2. Item Aug. de ſpiritu, & anima dicit, quod Deus factus eſt homo, ut totum hominem beatificaret, exterius per humanitatem, interius per divinitatem.

3. Item Anſelmus diffiniens beatitudinem dicit, quod eſt ſufficientia omnium bonorum, & bona illa dividit in bona animæ, & corporis.

4. Item ratione videtur: quia præmium reſpondet merito: ſed meritum eſt totius coniuncti, quia anima exuta non meretur: ergo non beatitudinem ſive præmium.

5. Item beatitudo opponitur miſeriæ; ſed miſeria eſt non tantum animæ, ſed etiam eſt totius coniuncti, maxime ratione corporis: ergo, &c.

6. Item ſi beatitudo omnino reſpiceret animam, ut ſubiectum; ergo non neceſſe eſſet corpus reſurgere; ſed neceſſe eſt corpus reſurgere: ergo; &c.

Fundam. Pſal. 32. Contra: Super illud Pſalmi, Beata gens, cuius Dominus Deus, &c. Gloſſa: Beatitudo hominis tantum in anima eſt, quia anima hominis tantum capax eſt, valens frui illa.

Item ratione videtur; quia beatitudo conſiſtit in Deo, quia ipſe eſt finis ultimus, in quo ſtandum eſt: ſed ſolus ſpiritus ad Deum videndum, & amandum convertitur: ergo beatitudo eſt in ſolo ſpiritu.

Item beatitudo gloriæ reſpondet gratiæ: ſed gratia cum ſit qualitas ſpiritualis, eſt in homine ratione ſolius animæ: ergo & beatitudo: quia quantum ſe extendit diſpoſitio ad formam, tantum ſe extendit forma.

Item ſi aliqua paſſio ineſt aliquibus ſubiectis, ineſt ſecundum aliquid commune: ſed beatitudo ineſt Angelo, & homini: ergo ineſt ſecundum aliquid commune Angelo & homini; ſed non eſt aliquod commune Angelo, & homini, niſi ſpiritus, & potentiæ ſpirituales: ergo beatitudo eſt tantum in potentia ſpirituali.

Item ſi aliqua duo communicant in aliqua natura, & non poſſunt convenire in eo quod ſuperadditum eſt naturæ, illud ſuperadditum non ineſt ſecundum naturam, in quam communicant; ſed homo communicat cum brutis in corpore, & in potentiis ſentiendi, & non poteſt communicare in beatitudine, ergo beatitudo non ineſt ſecundum corpus.

CONCLUSIO.

Beatitudo eſt in ſola anima ut in ſubjecto per inherentiam, in corpore vero pro redundantiam.

Resp. ad Arg. Ad hoc dixerunt aliqui, quod beatitudo dicitur dupliciter, proprie, & communiter. Proprie eſt gaudium de participatione Dei perfecta per cognitionem, & amorem. *Opinio 1a.* Communiter vero dicitur omnis remuneratio excludens omnem miſeriam. Primo modo comprehendit præmium ſubſtantiale tantum, ſecundo modo accidentale. Primo modo eſt tantum in anima, ſecundo

Digitized by Google

do modo eſt in anima, & corpore, & toto conjunćto. Et per hoc ſolvuntur rationes ad partes oppoſitas. Sed iſta ſolutio non videtur conveniens, quoniam ſicut dicit Auguſtinus: Beate vivere eſt bonis veris, certiſque congaudere: ſed & dolor, ſicut dicit, eſt ipſius animæ: ergo & gaudium beatitudinis eſt in anima ſicut in ſubjecto, ſive ſit de bono increato, quod eſt Deus, ſive de bonis corporis. Ideo dicunt alii aliter, quod gaudium etiam accidentale, & beatitudo accidentalis eſt in anima ſicut in ſubjećto. Sed hujus gaudii materia eſt in corpora: quia gaudet anima de bonis corporis; & ideo beatitudo non eſt in corpore ſicut in ſubjećto, ſed ſicut in materia, & objećto, non principali tamen. Sed iſtud non ſufficit dicere, quia ſimiliter materia gaudii eſt in omnibus creaturis remanentibus poſt judicium; ergo non magis diceretur ſecundum hoc corpus noſtrum beatificari, quam aliæ creaturæ; quod non eſt conveniens dicere. Si tu dicas quod magis propter hoc quod habet conditiones nobiliores: hoc non valet, quia ſimiliter corpus ſolis eaſdem conditiones, quas corpus noſtrum habebit. Et ideo dicendum aliter, quod beatitudo cum ſit gaudium de bonis, eſt in aliquo ſicut in ſubjećto primo per inhærentiam; & ſic dico quod eſt in ſola anima. Et eſt in aliquo ſicut in conjunćto per quamdam redundantiam; & ſic, quia corpus eſt conjunćtum animæ, gaudium redundat in corpus. Concedendæ igitur ſunt rationes probantes, quod beatitudo non ſit in corpore tamquam in ſubjećto primo: ſed tamen eſt ibi propter conjunćtionem per quamdam redundantiam, & comparticipationem.

Improb
Lib. 13. de Tr. c. 5. & 3. Lib. 14. de Civ. Dei, c. 6. & 15 & 5. & l. 2. c. 3. & de Gen. l. 12. cap. 24.
Opinio 2
Improb.
Opinio 3. quæ eſt Doct.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod ex utriuſque bonis conſtat beatitudo, dicendum quod Auguſtinus dicit illud ſecundum opinionem Tulii.

2. Ad illud quod obiicitur de Deo, qui factus eſt homo, ut totum hominem beatificaret, dicendum quod ibi eſt quædam congruentia, quia etiam etſi non eſſet incarnatus, homo eſſet beatus, dum eſſet redemptus ad viſionem Dei perfećte.

3. Ad illud quod dicit Anſelmus, dicendum quod beatitudo continet bona corporis; ſed beatitudo non dicit eſſe illa bona, ſed gaudium de illis bonis.

4. Ad illud quod obiicitur de merito, dicendum quod anima non poteſt mereri extra corpus, non propter defećtum virtutis, ſed propter defećtum ſtatus, & tempus merendi.

5. Ad illud quod obiicitur, quod miſeria eſt ex parte corporis, dicendum quod miſeria ſubjećtive, & proprie eſt in natura rationali: ſed materialiter poteſt eſſe ratione corporis ſicut dicit Auguſtinus in libro de Civitate Dei. *Aug. l. 1.*

6. Ad aliud patet reſponſio, quod corpus neceſſe eſt reſurgere, ut fiat beatum per quamdam comparticipationem, & redundantiam. Et eſt ſimile in gratia, quia ſi gratia exiſtens in anima ſecundum potentiam rationalem redundat in ſenſibilem, & quando abundans eſt & ipſam tranquillat, & quando delećtatio magna eſt ſimiliter, ſicut dicitur in Pſalmo: Sitivit in te anima mea: cum in gloria ſit perfećta abundantia & delećtatio, non eſt mirum ſi redundat in corpus: & de hoc nemo dubitat, niſi inexpertus. *Pſal. 14.*

QUÆSTIO IV.

An beatitudo ſit in anima ſecundum ſubſtantiam, vel ſecundum potentiam.

Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 49. q. 4.
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 49. q. 3.

Secundum quid inſit beatitudo. Utrum ſit in anima primo ſecundum ſubſtantiam, an ſecundum potentiam. Et quod ſecundum ſubſtantiam, videtur quia beatitudo eſt vita; unde Auguſtinus vult quod eſſe beatum eſt vivere in Deo, & Deo, ſed prius naturaliter vivit anima, quam po- *Ad opp.*

potentiæ; ergo prius vivificatur a Deo.

2. Item beatitudo in anima eſt una: ſed potentiæ ſunt plures: ſed multiplicato ſubjecto primo neceſſe eſt multiplicari perfectionem: ergo, &c.

3. Item Deus eſt intimus ipſi animæ: ergo cum beatitudo ſit in anima per influentiam a Deo, illa influentia procedit ab intimo: ſed ſubſtantia rei creatæ interior eſt prior, quam potentia: ergo beatitudo prius influit in ſubſtantiam.

Fundam. Contra: Beatitudo ineſt animæ ſecundum quod capax eſt Dei, & particeps eſſe poteſt: ſed capax eſt ſecundum imaginem, & imago ſecundum mentem, & mens eſt oculus, & potentia animæ: ergo beatitudo ineſt primo animæ ſecundum potentiam.

Item beatitudo ineſt animæ ſecundum modum ſpecialem unionis Dei, & animæ; ſed modus ſpecialis non eſt niſi per cognitionem perfectam, & amorem: & hæc eſt per potentias: ergo, &c.

Item beatitudo eſt habitus ſecundus, & perfectio ſecunda, ſed omnis ſecundus habitus, & perfectio ſecunda ineſt ſecundum aliam potentiam recipiendi, quæ differt a ſubſtantia; ergo beatitudo non ineſt animæ per ſubſtantiam immediate.

Item ſi immediate & primo per ſubſtantiam; ergo abſtractis potentiis poterit intelligi anima glorioſa: ergo abſtracto, vel eſto quod Deum non videat, nec amet, erit glorioſæ: quod ſtultum eſt dicere contra Sanctos.

CONCLUSIO.

Beatitudo eſt in anima primo ſecundum potentiam in quantum ipſa tenet rationem ſubſtantiæ, veluti etiam gratia.

Opinio aliorum. Resp. ad Arg. Dicendum quod opinio quorumdam eſt ſicut de gratia, ita de gloria, quod ſicut differt gratia & virtus, ita beatitudo, & A dos. Et ſicut gratia reſpicit animæ ſubſtantiam, & ideo eſt una; virtus vero potentiam, & ideo plures: ſic & gloria quæ animæ ſubſtantiam reſpicit: ideo eſt una, ſed dotes potentias: ideo plures. Et exemplum naturale eſt in anima humana perficiente corpus, quæ inquantum vivificans reſpicit complexionem, quæ eſt una in toto corpore, inquantum motor reſpicit organa diverſa. Sed credo hoc eſſe magis per appropriationem, quam proprietatem, & veritatem. Corpus enim numquam diſpoſitum eſt ad vitam, qualemcumque habeat complexionem: niſi etiam habeat organizationem: unde nec influentia vitæ, B nec motus eſt ab anima in corpus, niſi naturaliter præexiſtat diſpoſitio organizationis. Similiter credo in gratia, & gloria, quod anima non eſt capax gratiæ nec gloriæ, niſi per mentem. Unde credo quod tam gratia, quam gloria primo eſt in potentia. Sed eſſe aliquid in potentia hoc eſt dupliciter. Aut ſecundum diſpoſitionem, & habilitationem ejus ad actum proprium, quia ſic potentiæ diſtinguuntur; & quod ſic eſt in potentia multiplicatur, & eſt in potentia ſecundum rationem potentiæ. Aliquid vero eſt in potentia ſecundum conformationem ipſius ad aliquod unum, & unionem ad illud; & quod ſic eſt in C potentia non multiplicatur in potentiis: immo eſſe in potentia dicitur ſecundum quod habet rationem ſubſtantiæ: & ſic gratia, & gloria, quarum unaquæque eſt deiformitas, & conformitas ad Deum. Et quia uni, & eidem conformatur, & reformatur ipſa anima: ideo una eſt gratia, & gloria in pluribus potentiis, ſicut una anima in pluribus organis, & una ſanitas in pluribus membris: & hoc clarius in Secundo diſputatum eſt in diſt. 26. de gratia. Improb. Explicat.

1. Ad illud quod obiicitur, quod prius eſt vivificari animam quam potentias, dicendum quod verum eſt de vita, quæ eſt actus primus, ſed non de vita, quæ eſt actus ſecundus.

2. Ad aliud jam patet reſponſio, quia

Digitized by Google

quia non eſt gloria in potentiis ſecundum quod diſtinguuntur, ſed ſecundum quod uniuntur in ratione unius imaginis, per quam capacitatem ſunt unius deiformitatis.

3. Ad illud quod obiicitur, quod Deus eſt intimus animæ: ergo procedit ab intimo, dicendum quod influentia iſta ab intimo procedit; ſed non procedit ſecundum quod intimum conſervans in eſſe naturæ, ſed ſecundum quod objectum conſummans in eſſe gloriæ: & ideo ſecundum hanc viam magis eſt intimus, & immediatus potentiæ quam eſſentiæ: unde non ſequitur, quod ſi divina eſſentia eſt intima, quod quælibet ejus influentia ſic ſit intima.

QUÆSTIO V.

An actus beatificus inſit homini ſecundum omnes potentias.

Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 49 q. 5
Petrus de Tarant. 4 Sent d. 49 q. 5.

Fundam. DE actu gloriæ ſive operatione, cui inſit: & oſtenditur quod actus ejus ſit omnium potentiarum, quia gloria eſt perfectio plena, & ultima. Quoniam plena, ideo perficit totam animam: ergo omnem ejus ſpiritualem potentiam. Quia ultima, ultra quam non eſt alia, cum ultimata perfectio ſit conjuncta actui, quia actus perficit habitum: ergo omnes potentiæ ponuntur in actu.

Item gloria totum perficit quod gratia diſponebat; ſed gratia diſponit, & perficit actus animæ, non tantum qui ſunt in Deum, ſed etiam qui ſunt in bonum creatum per virtutes Cardinales: ergo glorioſi actus non tantum erunt in Deum, ſed etiam in creaturam.

Item hoc oſtenditur, quia virtutes Cardinales manebunt in patria in ſtatu perfecto: ergo in actu; ſed actus eorum eſt in his quæ ſunt ad finem, & penes eas conſiſtit actus gloriæ: quia ſicut earum actus nunc ſunt gratuiti, ita tunc erunt glorioſi, ergo, &c.

A Item quæritur, utrum ſit ibi actus perficiens memoriam. Et quod ſic, videtur per rationem: quia ſi gloria reformat imaginem, & imago attenditur quantum ad memoriam, & intelligentiam, & voluntatem: ergo oportet quod memoria ſit in actu.

Item hoc ipſum dicit Bernardus: Deus futurus eſt intellectui plenitudo lucis: voluntati multitudo pacis, memoriæ continuatio æternitatis.

Item oſtenditur quod ſit ibi actus iraſcibilis, quia quod eſt perfectibile virtute, eſt perfectibile gloria: ſed iraſcibilis perficitur ſpe: ergo &c.

B Item ſuper illud: Nunc autem manent, &c. Ambroſius dicit, quod ſpei ſuccedat beatitudo, & Auguſtinus ſimiliter hoc dicit de doctrina Chriſtiana: ergo, &c. *1 Cor. 13. 1 de doct. Chr. c. 38 tom. 3*

Sed Contra; Quod non ſit actus gloriæ ſecundum omnes potentias, videtur. Super illud Pſalmi; Oſtendam illi ſalutare meum, Gloſſa dicit, quod viſio eſt tota merces: ergo tota ratio beatitudinis conſiſtit in actu intelligentiæ. Si dicas, quod hoc dictum eſt per quamdam concomitatiam, eadem ratione debet dici quod fides eſt totum meritum. Ad opp.

2. Item quæritur, quare magis dicit de unione, quam de dilectione. *Lib. 1 c. 3 tom. 1*

C 3. Item Auguſtinus de moribus Eccleſiæ: Beatus eſt qui amat optimum: & cum amat optimum quod amat: ergo videtur quod tantum ſit in actu motivæ.

4. Item Auguſtinus de Civitate Dei: Videbimus, amabimus, laudabimus, iſti ſunt actus gloriæ: quod ſi ſufficienter eos numerat Auguſtinus, & hic eſt nullus actus memoriæ, nec potentiæ iraſcibilis: patet, &c. *Lib. ult. c. ult. ad fin.*

5. Item dotes diſtinguuntur penes actus gloriæ; ſed duæ aſſignantur penes actum rationalis, & concupiſcibilis, ſcilicet viſio, & dilectio; ergo ſi diſtinguuntur aliquæ penes actus memoriæ, & iraſcibilis; tunc erunt quatuor dotes, quod eſt contra om-

Digitized by Google

omnium opinionem; non enim ponuntur niſi tres.

6. Similiter opponitur, quod ſi ponantur actus gloriæ ſecundum omnes virtutes, quod tunc erunt ſeptem: quæritur ergo quare actus glorioſi appellantur dotes, & quare tantum tres ſint, & penes quid accipiantur, & diſtinguantur; & cum laus ſit actus maxime glorioſus, ſecundum quod dicitur ſuper illud Pſalmi; Laudate Dominum quoniam bonus eſt Pſalmus; propter quid non eſt dos. *Pſal. 146.*

CONCLUSIO.

Actus beatificus ineſt homini ſecundum tres potentias, videlicet rationalem, concupiſcibilem, & iraſcibilem, evacuatis imperfectis.

Resp. ad Arg. Ad intelligentiam objectorum notandum, quod actus glorioſi non tantum ſunt in Deum, ut in objectum; ſed etiam in bona creata: gaudebit enim homo, & diliget proximum. Sed quia ſubſtantiale præmium beatitudinis in Deo conſiſtit: ideo actus gloriæ principales ſunt, ſecundum quos anima convertitur in Deum. Et ſecundum hos actus dotes aſſignantur, quia ſecundum hos anima unitur Deo tamquam ſponſa ſponſo: & in his ditatur, & repletur, non ſolum vigoratur. Et ideo dicuntur dotes quaſi divitiæ animæ deſponſatæ. Hos autem actus quidam dicunt eſſe tres, quia tria requiruntur ad hoc quod anima perfecte gaudeat de Deo, ſcilicet perfecta viſio, perfecta dilectio, & perfecta ipſius fruitio. Et fruitionem non dicunt in eſſe ſecundum aliam potentiam, quam rationalem, & concupiſcibilem. Nam iraſcibilis non habet ibi actum in Deum; habet tamen aliquem actum, ſcilicet gloriari per virtutes, quæ manent in ipſa: manet enim amor, & fortitudo. Sed iſta poſitio dupliciter videtur incompetens. Primo modo quidem, quia tunc tertia dos non differt a prima, & ſecunda, niſi ſecundum rationem: & hoc ſtultum eſt A dicere. Alia via videtur inconveniens, ſcilicet quod iraſcibilis non habeat in gloria actum tendentem in Deum, cum in via habeat ſpem, per cujus actum tendit in Deum. Et ideo aliter dicendum quod omnes vires, quæ habent per gratiam actum in Deum, habebunt per gloriam actus perfectos evacuatis imperfectis. Unde rationalis, cujus eſt modo credere per fidem, tunc videbit aperte. Concupiſcibilis, cujus eſt amare, diligit tunc perfecte. Iraſcibilis cujus eſt erigi, & inniti per ſpem, tunc tenebit continue & certe. Unde ſecundum hos tres actus diſtinguuntur tres dotes, ſcilicet viſio, dilectio, B comprehenſio, ſive tenſio, ſive fruitio per appropriationem. Nam fruitio iſta tria complectitur.

Opinio aliorum. *Improb.* *Determ. Doct.*

Ad illud quod obiicitur, quod actus gloriæ ſunt plures, quia ſecundum omnes virtutes, patet reſponſio, quia etſi ſecundum omnes virtutes ſint, non tamen ſecundum omnes actus dotes accipiuntur, ſed ſecundum eos, qui tendunt immediate in Deum. *Reſp. ad 1. pro fundam.*

1. 2. 3. Ad illud quod obiicitur, quod viſio eſt tota merces, & hujuſmodi, dicendum quod iſti tres actus ſunt omnino conjuncti, & connexi: unde qui perfecte videt, perfecte amat, & habet, & ideo in C Sanctorum verbis per connexionem, quod eſt omnium, attribuitur uni: magis autem viſioni attribuitur propter hoc quod in viſione diſtinguitur ſtatus patriæ a ſtatu viæ; non ſic in dilectione, quia utrobique eſt dilectio: ſed in patria eſt viſio, non in via, ſed credulitas de non viſo.

5. Ad illud quod obiicitur, quare non unus actus penes memoriam, dicendum quod memoria non reformatur primo, ſed ex conſequenti per reformationem iraſcibilis: ipſe enim minime ſubjacet libero arbitrio; & ideo actus ejus reformatur per reformationem iraſcibilis in reformatione gratiæ; ſic & in perfectione gloriæ. Et ratio hujus eſt, quia quodam modo conveniunt in actu. Utriuſque enim eſt continue tenere.

6. Ad

Digitized by Google

6. Ad illud quod ultimo obiic. de laude, dicendum quod aut intelligitur de laude vocali: & ſic non eſt actus principalis, nec debet eſſe dos. Aut de laude mentali: & ita comprehendit actus trium potentiarum interiorum: ideo non eſt diſtinguenda ab aliis, immo dicitur tota merces.

QUÆSTIO VI.

An omnes habeant æqualem beatitudinem.

Richardus 4. Sent. d. 49. q. 3 art. 2.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 49 q. 6.
Petr. de Tarant. 4. Sent. diſt. 49. q. 6.

Ad opp. Matt. 20. DE differenti participatione beatitudinis. Et quæritur, utrum omnes habeant æqualem beatitudinem: & quod ſic, videtur ex textu, ubi dicitur quod omnes acceperunt ſingulos denarios, & quod Dominus tantum dedit noviſſimo quantum primo. 1. Cor. 15. Et Gloſſa dicit ſuper illud; Stella differt a ſtella. Eumdem denarium paterfamilias dedit omnibus, qui operati ſunt in vinea, quo utique non aliud ſignificatur; quam id quod omnes communiter habebunt, ſed illud non eſt niſi beatitudo; ergo, &c.

2. Item ratione videtur, quia beatitudo conſiſtit in Deo, qui eſt bonum ſummum infinitum, & omnino invariabile, non recipiens magis, & minus: ergo nec beatitudo recipit magis, & minus. Si dicas quod conſiſtit in Dei participatione, quæ magis, & minus recipit.

3. Contra: Unuſquiſque tantum participabit Deum in gloria, quod non volet, nec poterit plus participare; ergo unuſquiſque in ſummo; ſed quod ſummum eſt, eſt in termino; & quod eſt in termino, non recipit magis, & minus: ergo, &c.

4. Item tantum diliget unuſquiſque homo proximum ſicut ſeipſum; ergo tantum gaudebit Linus de gloria Petri, & tantum volet eam Petro quantum ſibi: & ſi hoc, tantum gaudebit de gloria Petri, quantum ſi eam haberet; ſed ſi haberet, tantum gauderet, quantum Petrus gauderet: ergo, &c.

Contra: In domo patris mei manſiones multæ ſunt. Auguſtinus; Multæ manſiones in una vita erunt, quia variæ præmiorum dignitates. Fundam. Joan. 14. in Jo. tr. 67. t. 9. 1. Cor. 15.

Item Apoſtolus: Stella differt a ſtella in claritate. Si ergo claritas cognitionis generat gaudium, & delectationem, & differens eſt: ergo differens erit gaudium.

Item ratione videtur, quia præmium reſpondet merito; ſed conſtat aliquos eſſe majoris meriti: ergo & præmii.

Item per Auguſtinum: Si omnia B eſſent æqualia, omnia non eſſent omnia: ergo ordo facit ad perfectionem; ſed ſuperna civitas eſt perfectiſſima: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Beatitudo objectiva una erit omnium, formalis vero una unitate conformitatis, & connexionis, differens vero in quantitate gaudii.

Resp. ad Arg. Dicendum quod diverſitas, & diſtinctio eſt in præmiis ſecundum majus & minus, ſicut fuit in meritis. Ad intelligentiam autem objectorum notandum, Explicat. C quod ſicut beatitudo, ut dictum eſt ſupra, dicitur dupliciter, vel ſatians effective, ſicut objectum; vel ſatians informative, ſicut perfectio: ſic & præmium, ſive donum. Nam ſi dicatur ſicut objectum, omnino una eſt merces, unus Deus, una beatitudo, unum præmium. Si autem formaliter, ſic dicitur beatitudo una unitate conformitatis, una unitate connexionis: ſed tamen differens eſt quantitate gaudii, & remunerationis. Unus enim alio clarius videt Deum, & magis de illo gaudet, & ſtrictius tenet.

1. 2. Et ſic patet primum de denario. Patet etiam ſecundum quo modo gaudium par dicitur, non inquam intenſive, ſed extenſive, quia de

de eiſdem, & tot gaudet unus, de quibus, & quot gaudet alter.

3. Ad illud quod obiicitur, quod quilibet participat Deum in ſummo, dicendum quod eſt ſummum ſimpliciter, & ſummum huic. Nullus participat Deum in ſummo ſimpliciter, ſed in ſummo ſibi: quilibet enim tantum participat, non quin poſſit participari plus, ſed non plus ab ipſo, quia non poteſt ultra proficere, & contentus eſt omnino eo ſtatu, quem habet.

A 4. Ad illud quod obiicitur, quod tantum gaudet de bono proximi, quantum de ſuo, dicendum quod verum eſt: unde Prrrus plus gaudet de bono Lini, quam ipſe Linus: ſed ex hoc non ſequitur quod tantum gaudeat, quantum ſi haberet illud, quia ſi haberet illud donum, haberet majorem charitatem, & poteſtatem intenſius gaudendi. Hinc ſatis patent ea, quæ poſſent dici circa litteram.

DISTINCTIO XLIX. Pars II.

An major ſit beatitudo Sanctorum poſt judicium.

HIS viſis quæri ſolet: An beatitudo ſanctorum major ſit futura poſt judicium quam interim. Sine omni ſcrupulo credendum eſt eos habituros majorem gloriam poſt judicium, quam ante: quia & majus erit gaudium eorum, ut ſupra teſtatus eſt Auguſtinus, & amplior erit eorum cognitio. Unde Hieronymus: Peracto judicio ampliorem gloriam ſuæ charitatis Deus demonſtrabit electis. [Super Oſea 6 ſuper illud Vivif. nos poſt tres dies, ſuper Gen. l. 21 c. 35] *Si quem movet quid opus ſit ſpiritibus defunctorum corpora ſua in reſurrectione recipere, ſi eis poteſt ſine corporibus ſumma beatitudo præberi: difficilis quæſtio eſt, nec poteſt a nobis perfecte diffiniri. Sed tamen dubium non eſt, & raptam a carnis ſenſibus hominis mentem, & poſt mortem ipſa carne depoſita non ſic videre poſſe incommutabilem ſubſtantiam, id eſt, Deum, ſicut ſancti Angeli vident, ſive alia latentiori cauſa, ſive ideo quia ineſt ei naturalis quidam appetitus corpus adminiſtrandi, quo retardatur quodam modo, ne tota intentione pergat in illud ſummum cælum, donec ille appetitus conquieſcat. Porro ſi tale ſit corpus, cujus ſit difficilis & gravis adminiſtratio, ſicut hæc caro, quæ corrumpitur: multo magis avertitur mens ab illa viſione ſummi cæli:* [1 Cor. 15] *Proinde cum hoc corpus jam non animale, ſed ſpirituale receperit, æquata Angelis habebit perfectum naturæ ſuæ modum, obediens & imperans, vivificata, & vivificans, tam ineffabili facilitate, ut ſit ei gloriæ, quod fuit ſarcinæ.*

DIST. XLIX. Pars II.

Determinat beatitudinem, & gloriam ex parte corporis.

Poſt hæc quæri ſolet, ſi beatitudo Sanctorum, &c.

Expoſitio textus.

Supra egit Magiſter de gloria ſpiritus, in qua conſiſtit prima ſtola. Hic agit de gloria corporis, in qua conſiſtit ſtola ſecunda. Dividitur [Diviſio] autem hæc pars in tres partes, ſecundum tria, quæ determinat. Primo enim determinat, quod in reſumptione corporum erit gloriæ augmentum. Secundo vero determinat modum, per quem gloria ſpiritus augebitur, ibi: *Si quem movet quid opus ſit.* Tertio determinat, quale corpus reddetur animæ beatæ, ſcilicet ſpirituale, non animale: & hoc facit ibi: *Proinde quod hoc corpus jam non animale.*

AR-

Digitized by Google

ARTICULUS I.

AD intelligentiam hujus partis quæritur de gloria corporis. Et circa hoc duo principaliter quæruntur. Primo quæritur de gloria corporis in generali. Secundo in ſpeciali. Circa primum quæruntur principaliter tria. Primo quæritur de corporis glorificatione. Secundo de dotium diſtinctione. Tertio de ſenſuum remuneratione. Circa primum quæruntur duo. Primo quæritur, utrum gloria corporis ſit de ſubſtantia beatitudinis. Secundo quæritur de origine beatitudinis corporis, ſive gloriæ.

QUÆSTIO I.

An gloria corporis ſit de beatitudinis ſubſtantia.

Richardus 4 Sent d. 49 art. 3. q. 6 Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 49 q. 8.

Fundam. CIRCA quam proceditur ſic, & oſtenditur quod gloria corporis ſit de beatitudinis ſubſtantia, ſive augmentet gloriam animæ. Primo per auctoritatem Magiſtri in littera: Sine ſcrupulo, inquit, credendum eſt eos habituros majorem gloriam poſt judicium, quam ante, quia majus erit gaudium, & amplior cognitio: ſed C iſta reſpicit eſſentiam beatitudinis: ergo, &c.

Bern. de dilig. Deo c 8. in init. ITEM Bernardus de diligendo Deo; Anima exuta, tamen corpori eſt conjuncta; & ſi non vita, vel ſenſu, tamen affectu, ut ſine eo nec poſſit, nec valeat conſummari.

D: Gen. ad lit. lib. 12. c. 35. tom. 3 ITEM per Auguſtinum ſuper Geneſim, de anima exuta dicentem; Ineſt ei quidam naturalis appetitus adminiſtrandi corpus, a quo retardatur, ne tota intentione feratur in illud ſummum cælum: ergo ſi quantitas præmii ſubſtantialis conſiſtit in adhærentia, & fruitione illius ſummi cæli: patet, &c.

ITEM perfecta beatitudo eſt quies omnium deſideriorum: ſi ergo anima appetit naturaliter corpore uniri, & iſte appetitus cum ſit naturalis, non poſſit terminari niſi per unionem, impoſſibile eſt animam perfecte beatificari quouſque reſumat corpus

A

1. CONTRA: Anima gaudet nunc de Deo, poſt judicium vero non tantum gaudebit de Deo, ſed etiam de bonis corporis; ſed Deus eſt bonum infinitum, bonum corporis eſt bonum finitum; ſed finitum additum ſuper infinitum, nihil auget; ergo bonum corporis non auget præmium: ergo, &c. *Ad opp.*

2. ITEM tanta gratia eſt in anima exuta, quantæ gratiæ capax eſt corpori conjuncta, ergo ſimiliter videtur de gloria.

B

3. ITEM cum Deus ſe offerat modo animæ in aperta viſione ſicut poſt judicium, quare non eſt ita modo perfecta gloria, ſicut poſt judicium. Si tu dicas quod propter appetitum adminiſtrandi, vel regendi corpus. Contra Bernardus de diligendo Deo de beatis animabus dicit, quod ita inebriantur Deo, ut obliviſcantur ſui; ergo ſi ſui obliviſcuntur, multo magis corporis.

4. ITEM majores motus abſorbent minores: ergo cum motus amoris in Deum improportionabiliter ſit major quam in corpus: ergo totaliter abſorbet illum. *Bern. de dil Deo cap. 7. in initio.*

5. ITEM appetitus adminiſtrandi corpus impedit: ergo multo fortius adminiſtratio: ſi enim amor alicujus poteſt retrahere a Deo cum eſt abſens, multo fortius cum eſt præſens.

6. ITEM corpus numquam fiet ſpiritus, quamvis fiat ſpirituale: ergo liberior eſt ſpiritus a corpore abſolutus, quam alligatus: ergo melius diſpoſitus ad ſuſcipiendam beatitudinem perfectam.

CONCLUSIO.

Glorificatio corporis non facit ad beatitudinis ſubſtantiam, ſed facit ad augmentum gaudii extenſive, & etiam intenſive removendo impedimentum.

RESP. AD ARG. Dicendum quod bea-

beatitudo dicitur gaudium per eſſentiam: gaudium autem poteſt dici majus quadrupliciter: Aut quia de majori objecto, aut quia ex majori habitu, aut quia de pluribus, aut quia ex eodem habitu intenſius. Primo modo majus gaudium, quia de majori, non reperitur nec reſpectu ejuſdem, nec reſpectu diverſorum, quia quilibet gaudet de bono infinito. Secundo modo majus invenitur reſpectu diverſorum, quia majori habitu gaudet Petrus, quam Linus; ſed non reperitur reſpectu ejuſdem quantum ad diverſa tempora, quia non habebit majorem habitum Petrus poſt judicium, quam habet nunc. Tertio modo majus, quia latius, & de pluribus reperitur in eodem ſecundum diverſa tempora, quia Petrus de pluribus gaudebit poſt judicium, quam nunc: quia de gloria animæ, & corporis, & de gloria omnium ſalvatorum. Sed non eſt majus hoc modo reſpectu diverſorum, quia de tot, & eiſdem gaudebit unus ſanctus parvus, ſicut & maximus ſanctus. Quarto modo majus, quia intenſius reperitur: & reſpectu ejuſdem, & reſpectu diverſorum: reſpectu diverſorum, quia unus intenſius movetur, quam alter: reſpectu ejuſdem, quia ex eodem habitu intenſius movebitur anima reſumpto corpore, quia nullum habebit retardans. Concedendum eſt igitur, quod glorificatio corporis facit ad majus gaudium quantum ad extenſionem. Facit etiam quantum ad intentionem non augendo habitum, ſed removendo impedimentum. Unde non facit ad augmentum præmii eſſentialis principaliter, ſed ex conſequenti; & concedendæ ſunt rationes ad hoc.

1. 2. Ad illud quod obiicitur in contrarium, quod non gaudet de majori, dicendum quod ratio tenet bene: ſed quantum ad hoc non dicitur major, ſed de eodem intenſius. Similiter quod ſecundo obiicit de gratia, patet, quoniam ipſa gratia dicit habitum, & idem etiam habitus gloriæ eſt in anima exuta, & poſtquam eſt unita: ſed per illum non ita intenſe movetur, & hoc retardante appetitu.

3. Ad illud quod obiicitur, quod obliviſcitur ſui, dicendum quod hoc non intelligitur, quin amet ſe, quod omnis amor privatus, qui non refertur in Deum, ab anima auferetur: & certe anima non appetit corpora amore privato, ſed ad gloriam Dei. Vel dicendum quod Bernardus loquitur de beatis poſt reſumptionem ſecundæ ſtolæ.

3. Ad illud quod obiicitur, quod majores motus abſorbent minores, dicendum, quod verum eſt quod abſorbent, ſed non ita ut non ſint; ſed ut non ita intenſe appareant: ſunt tamen, & apparent aliquo modo: & ideo quamvis parum, tamen aliquo modo minuunt motus minores ipſos majores, licet vincantur.

4. Ad illud quod obiicitur, quod ſi appetitus impedit, magis præſentia, dicendum quod appetitus duo dicit, ſcilicet amorem alicujus rei, & carentiam illius. Quando igitur impedit, aut ratione amoris, aut carentiæ. Si ratione amoris, tunc magis impedit res præſens. Si ratione carentiæ, tunc non impedit, cum carentia per præſentiam removetur.

5. Ad illud quod obiicitur, quod ſpiritus abſolutus eſt liberior, dicendum quod eſt ſpiritus a corpore abſolutus ſubſtantia, & affectu, & iſte eſt liberrimus. Et eſt ſpiritus alligatus affectus, & ſolutus ſubſtantia: & iſte non eſt liber, quia aliquid vult quod non habet. Et eſt ſpiritus alligatus ſubſtantia, & affectu, & tunc aut corpus eſt inobediens, & talis non eſt liber, quia non poteſt habere quod vult: aut per omnia obediens, & talis eſt liber libertate ſibi conveniente, quia nihil vult habere, niſi quod poteſt: & ideo habet omne quod vult.

QUÆSTIO II.

An gloria corporis ſit a gloria animæ.

Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 49. q. 9.
Petr. de Tarant. 4. Sent. diſt. 49. q. 10.

Ad opp. DE origine beatitudinis, ſive gloriæ corporis, utrum ſit a gloria animæ originaliter. Et quod ſic, videtur. Dionyſius ad Dioſcorum: Beatitudo non eſt corporum, ſed ab animabus redundat in corpora.

ITEM gloria ineſt corpori per reſurrectionem, & reſurrectio per unionem animæ: ergo ab anima ineſt corpori gloria.

1. de anima context. 90. ITEM ſpecialius videtur quo ad impaſſibilitatem, quia ut dicit Philoſophus, egrediente anima expirat, & marceſcit corpus; ergo quod fit incorruptibile, hoc non habet ab anima. Si dicas quod loquitur ſecundum ſtatum iſtum, hoc non ſolvit: quia ſicut anima nunc continet corpus, ita & tunc. Unde Auguſtinus de vera Religione: Corpus non habebit ſtabilitatem niſi per animam, & hæc per Deum.

ITEM de ſpiritualitate videtur: quia ſuper illud: Noviſſimus Adam in ſpiritum vivificantem, dicit Gloſſa: quia ſicut ſpiritus perfecte adhæret Deo, ſic vivificat, ut corpus ſpirituale efficiat: ergo manifeſtum, &c.

Eundam. CONTRA: Quandocumque aliquid eſt alicujus origo per redundantiam, ſimilitudo eſt utrobique, & univocatio: ſed claritas corporis, & ſpiritus ſunt claritates æquivocæ: ergo hæc non redundat in illam.

ITEM omne quod eſt ab alio per redundantiam, illo ſeparato jam non ineſt: ergo ſi anima ſepararetur a corpore, corpus fieret obſcurum, quod videtur inconveniens dicere.

ITEM quod habet totaliter eſſe per redundantiam ab aliquo, illi conjunctum participat proprietates illas ſine aliqua immutatione ex parte ſui: ergo ſi anima glorioſa uniretur modo corpori paſſibili, ipſum faceret impaſſibile:

A ſed hoc non poteſt ſtare: quia quod de paſſibili per naturam fiat impaſſibile, eſt a virtute infinita: ergo non ab anima.

ITEM anima Chriſti ſumme erat glorioſa, & corpus ſumme paſſibile: ergo & habens alios defectus: ergo & hujuſmodi defectus non privatur per gloriam animæ, ſed per qualitatem abſolutam corporis: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Corporis gloria ſi originaliter conſideretur, eſt a Deo dante dotes, quæ ſunt qualitates diſpoſitivæ; conſummative autem eſt ab anima, cui eſt conjunctum.

B

RESP. AD ARG. Dicendum quod eſt loqui de dotibus corporis, in quibus ejus glorificatio conſiſtit, vel quantum ad diſpoſitionem, vel quantum ad conſummationem. Si quantum ad diſpoſitionem, ſic dico quod dicunt diſpoſitiones, quæ ſunt qualitates abſolutæ ipſius corporis, quæ dantur ſibi a Deo in ejus reformatione. Si quantum ad conſummationem, ſic dico quod ſunt a gloria animæ, ſive ab anima glorioſa. Unde ſicut in præſenti anima in corpus influit, & per illam influentiam corpus eſt coloratius, corpus eſt durabilius corpus eſt virtuoſius, & agilius, quam cum

C anima ſeparatur: ſic ſimiliter dico in propoſito ſuo modo, quod anima glorioſa influens in corpus omnes dotes iſtas, ad quas diſpoſitiones habebat, per ſui reformationem perficit, & conſummat. Unde credo quod ſi corpus ſeparetur, quod etſi eſſet clarum, ſubtile, agile, & impaſſibile, non tamen ita aut tunc quando anima beata erit ſibi conjuncta. Et per hoc patent objecta ad utramque partem. Nam primæ rationes oſtendunt, quod ſunt in corpore per influentiam, quod quidem verum eſt quantum ad conſummationem, Secundæ rationes oſtendunt, quod non ſunt totaliter in corpore per redundantiam a gloria animæ: & hoc quidem ve-

rum

rum eſt ; præexigitur enim quod a Deo reformetur habile, & per influentiam animæ illa habilitas conſummetur.

Reſp. ad ult. ad oppoſitum

AD illud quod obiicitur de ſpiritualitate, dicendum quod verum eſt, ubi agens, & patiens communicant in materia; ſed non eſt ita in anima, & in corpore: unde anima immobilis exiſtens per influentiam cauſat motum in corpore: ſic & in aliis proprietatibus; ſic dicitur calor animalis eſſe, vel exire ab anima.

ARTICULUS II.

CONSEQUENTER quantum ad ſecundum articulum quæritur de dotium diſtinctione. Et circa hoc duo quæruntur. Primo quæritur de numero, & ſufficientia dotium. Secundo quæritur de qualitate ipſarum.

QUÆSTIO I.

An dotes corporis glorioſi erunt quatuor.

S. Thom. in ſuppl. 3 p. q. 95 art. 1
Et 4. Sent. d. 49 q. 4 art. 1
Richardus 4. Sent. d. 49. art. 3. q. 8
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 49. q. 11
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 49. q. 8.

Ad opp.

CIRCA quam notandum, quod dotes corporis conſueverunt quatuor aſſignari, ſcilicet claritas, impaſſibilitas, ſubtilitas, & agilitas. Sed quod debeant eſſe pauciores, videtur: quia dotes ſunt in corpore ſecundum quod comparatur ad animam: ſed anima tantum dupliciter comparatur, ſcilicet ut motor, & ut perfectio: ergo videtur, quod tantum ſint duæ dotes.

2. ITEM tantum tres dicuntur eſſe vires, ſecundum quas anima regit corpus & perficiendo, & movendo, ſcilicet naturalis, vitalis, & animalis; & ſecundum hoc dicuntur tres ſpiritus in corpore; ergo videtur quod ſint tantum tres dotes.

3. ITEM dotes animæ ſunt tres: ergo ſi anima pluribus dotibus dotanda eſt quam corpus, ſi anima non habet niſi tres, nec corpus.

CONTRA: Quod ſint plures, videtur: quoniam ſicut claritas facit ad pulchritudinem, ita & partium congruentia. Unde Auguſtinus de Civitate Dei; Pulchritudo eſt quædam partium congruentia cum quadam coloris ſuavitate: ergo ſicut claritas eſt dos corporis, ſic & congruentia; & ſic, &c. — *Fundam. Lib. 22. de Civit. Dei, cap. 19 tomo 5*

ITEM ſicut corpus ad hoc quod ſit animæ congruum organum, requirit debitam qualitatem, ita etiam debitam quantitatem: ergo ſicut aſſignantur dotes a parte qualitatis: ita etiam a parte quantitatis: ergo plures ſunt, quam quatuor dictæ.

ITEM Anſelmus in libro de ſimilitudinibus ponit ſeptem eſſe conditiones, quibus anima glorificatur in corpore, agilitatem, fortitudinem, libertatem, ſalutem, voluptatem, longævitatem, pulchritudinem: ergo videtur quod ſint multo plures, quam prædictæ quatuor. — *Anſelm. lib. de ſimilitudinibus, cap. 48*

CONCLUSIO.

Corporis dotes erunt quatuor, claritas, impaſſibilitas, ſubtilitas, & agilitas, quarum ſufficientia variis a diverſis aſſignatur.

RESP. AD ARG. Dicendum quod numerus iſtarum dotium, ſive qualitatum perficientium corpus accipitur ex Sapientia: Fulgebunt juſti, & tanquam ſcintillæ in arundineto diſcurrent. In fulgore claritas. In juſtitia impaſſibilitas, quia juſtitia eſt perpetua, & immortalis. In ſcintillæ nomine ſubtilitas. In diſcurſu agilitas. Ratio autem iſtius numeri accipitur multipliciter a diverſis. Et primo modo ſecundum cauſam finalem hoc modo. Dicunt enim quia corpus reſurgit, diſponitur, & dotatur, propter gloriam animæ, quæ conſiſtit in perfecta cognitione cognitivæ, & unione affectivæ. Ad cognitionem autem duo requiruntur, ſcilicet ſpiritualitas, & luminoſitas, quia cognoſcens debet eſſe — *Sap. 3* — *1 Ratio.*

eſſe ſpirituale, & debet habere lumen: & ideo propter cognitionem animæ eſt in corpore ſubtilitas, & claritas. Cant. 8 Unio autem amoris eſt liberalis, & fortis: Fortis enim eſt ut mors dilectio. Propter libertatem debet eſſe corpus agile, propter fortitudinem, & indiſſolubilitatem debet corpus eſſe impaſſibile: & ſic patet quod quatuor ſunt dotes. 2 Ratio. Secundo modo accipitur ſecundum cauſam efficientem. Dotes enim hujuſmodi in corpore, ut ſupra oſtenſum eſt, conſummatum, & perfectum habent eſſe ab influentia animæ in corpus. Anima autem in corpus influit dupliciter, ſcilicet ut perfectio, & ut motor. Ut perfectio anima glorioſa influit vivificando vita immortali, ut motor movendo motu infatigabili: alioquin non eſſet glorioſa, niſi excluderet mortem, & pœnam. Quia ergo vivificat vita, ideo neceſſe eſt in corpore eſſe diſpoſitionem ad vitam: & hæc eſt lucis abundantia, & claritas. Quia vero vita immortali, neceſſe eſt corpus habere diſpoſitionem ad immortalitatem; & ita eſt impaſſibilitas. Quia vero motu infatigabili movet, ideo oportet quod nihil reſiſtat; & ideo ſubtilitas eſt in corpore. Oportet etiam quod nihil retardet, & ſic agilitas: & ſic patet ſimiliter quod quatuor ſunt. 3 Ratio. Tertio modo accipitur ſecundum cauſam formalem. Dicunt enim aliqui, quod in corpore noſtro cum ſit natura cœleſtis concilians, & elementaris, modo dominatur elementaris: poſt dominabitur natura cœleſtis, quæ eſt natura lucis: hæc erit ſicut formalis, & completiva corporis. Et quia lux habet quatuor iſtas proprietates, ſicut patet in radio, ſcilicet claritatem, quia illuminat: impaſſibilitatem, quia nihil ipſum corrumpit: agilitatem, quia ſubito vadit: penetrabilitatem, quia corpora diaphana ſine eorum corrumptione pertranſit: ſic etiam corpus glorioſum, 4 Ratio. in quo dominatur natura lucis, quatuor habet dotes. Quarto modo accipitur ſecundum cauſam materialem ſic: Corpus noſtrum eſt compoſitum ex quatuor elementis. Et quia elementa ſunt imperfecta: quadruplicem habet ab eis defectibilitatem. Ab aqua quæ eſt elementum humidum, & paſſibile, habet paſſibilitatem, & corruptionem: unde humidum, & aqueum corpus corrumpitur. A terra vero habet obſcuritatem, quia eſt elementum opacum: Ab igne animalitatem: quia calor conſumit continue: ideo continua indiget alimonia ciborum. Ab aere vero habet infirmitatem: aer enim facillime immutatur, & cedit cuilibet impellenti. Quoniam igitur quatuor iſti defectus dicunt per bona oppoſita B removeri, ad hoc quod corpus ſit perfectum perfectione completa, ideo quatuor ſunt dotes. Contra corruptionem impaſſibilitas; contra obſcuritatem claritas, contra animalitatem ſpiritualitas, id eſt, agilitas, contra infirmitatem virtus, ſive penetrabilitas, id eſt, ſubtilitas. Et hæc ultima ſumptio convenientior eſt inter omnes, quoniam correſpondet auctoritati, & rationi. Auctoritati Apoſtoli: 1 Cor. 15 Ita enim ſumit Apoſtolus: Seminatur in corruptione, reſurget in incorruptione: ecce impaſſibilitas. Seminatur in ignobilitate, ſurget in gloria; ecce claritas. Seminatur in infirmitate, ſurget in virtute, ecce C penetrabilitas, id eſt, ſubtilitas. Seminatur animale, ſurget ſpirituale; ecce agilitas. Unde Apoſtolus ſumit dotes per comparationem ad illos quatuor defectus, quos removent. Aug. l. 22 de Civ. Dei c. 19. & 5. Similiter Auguſtinus de Civitate Dei; Aberit a corporibus noſtris omnis deformitas, omnis tarditas, omnis infirmitas, omnis corruptio. Omnis deformitas per claritatem, omnis tarditas per agilitatem; omnis infirmitas per ſubtilitatem, vel penetrabilitatem, omnis corruptio per impaſſibilitatem. Concordat etiam hæc poſitio rationi. Dotes enim corporis dicuntur non omnes qualitates, ſed qualitates nobiles, & principales de novo ſuperadditæ naturæ. Et quia de novo additæ naturæ, dicuntur accipi

cipi

Digitized by Google

cipi ſecundum naturales defectus, & hi ſecundum cauſas principales, quæ ſunt quatuor elementa. Patet quod iſta via inter omnes eſt magis congrua. Ex his patent objecta.

1. Quod enim obiicit, quod anima comparatur dupliciter tantum, dicendum quod anima ſecundum illas duas comparationes ad corpus, ut motor, & perfectio requirit in corpore quatuor diſpoſitiones, ut oſtenſum eſt prius.

2. Ad illud quod obiicitur, quod plures debent eſſe dotes animæ quam corporis, dicendum quod dotes animæ attenduntur ſecundum potentias, ſed dotes corporis ſecundum qualitates reſpicientes elementa: & ideo patet, quare illæ tres, & iſtæ plures.

3. Ad illud quod obiicitur de congruentia partium, & quantitate, dicendum quod illa erit quæ nunc eſt, in quibus convenienter eſt: ideo non eſt aliqua de novo dos penes ipſam.

QUÆSTIO II.

An dotes corporis æqualiter ſint in omnibus.

S. Thomas in ſuppl. 3 p. q. 95 art. 3.
Et 4. ſent. diſt. 49. q. 4. art. 1. q. 1.
Richardus 4. Sent. diſt. 49. art 4. q. 1.
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 49 q. 12
Petrus de Tarant. 4 Sent d. 49 q. 10.

Ad opp. UTRUM dotes corporis æqualiter ſint in omnibus, vel ſecundum magis, & minus. Et quod æqualiter, videtur: quia magis, & minus dicitur per admixtionem contrarii minorem, & majorem. Quoniam ibi tantum ſummum eſt, ubi nihil admixtum eſt de contrario; ſed omnes dotes in omnibus beatis nihil habent admixtum de contrario: ergo in omnibus ſunt æqualiter.

1 Cor. 15 Item de impaſſibilitate videtur, quia ſuper illud. Alia claritas, &c. Dicit Gloſſa; In differenti gloria reſurgent: ſed hoc communiter habebunt quod incorrupti erunt: hoc ergo commune, aut dicitur commune ſecundum æqualitatem, aut ſecundum magis, & minus. Si ſecundum magis, & minus, ſimiliter & gloria, ſed non dicitur gloria ſecundum magis, & minus: ergo ſecundum æqualitatem.

Item unum corpus non dicitur altero ſubtilius, niſi quia aliquid poteſt penetrare, quod non alterum; ſed quodlibet corpus glorificatum poterit omne corpus penetrare: ergo &c.

Item agilius dicitur quod poteſt citius moveri: ſed quam cito volet ſpiritus, ibi protinus erit & corpus, ut dicit Auguſtinus de Civitate Dei: *Aug. l. 22 c. 30 de Civ. Dei, tom. 5* ergo quodlibet erit agile in ſummo: a ſimili ergo arguatur de claritate: & aliis.

Contra: Alia claritas ſolis, &c. *Fundam. 1 Cor. 15.* Si ergo differens eſt claritas, pari ratione & aliæ dotes.

Item dotes animæ ſunt ſecundum plus, & minus, ut ſupra oſtenſum eſt; quia liberius videt unus, quam alter: ergo & dotes corporis.

Item anima, quæ plus ſervivit Deo, & meruit, excellentiores habet dotes; ergo & corpus, per quod anima plus ſervivit Deo, & meruit, debet ſimiliter.

CONCLUSIO.

Corporis dotes erunt ſecundum plus & minus in diverſis, & hoc erit per acceſſum ad terminum.

Resp. ad Arg. Dicendum quod dotes in corporibus beatorum ſunt ſecundum plus & minus, & perfectius, & minus perfectum in diverſis. Ad cujus intelligentiam notandum, quod quædam recipiunt magis, & minus per contrarii permixtionem, ut puta quando eorum utrumque contrariorum eſt aliqua natura, ut album, & nigrum. *Explicat.* Quædam recipiunt magis, & minus per acceſſum ad complementum, ut ſunt illa, quorum oppoſita ſunt privationes, ut bonum, & lucidum. Dico ergo quod dotes corporis recipiunt magis, & minus per acceſſum ad termi-

minum, non per immixtionem contrarii. Et per hoc patet ſolutio ad primum: Rurſus notandum eſt, quod in recipientibus magis, & minus, quædam ſunt quæ dicunt privationem ſimul & poſitionem, ſicut impaſſibile quod dicit virtutem ad non patiendum, & dicit privationem paſſionis, ſimiliter ſubtile, & agile. Et dico quod quantum ad privationem, quia totum & univerſaliter privat, non recipit magis, & minus. Sed quantum ad poſitionem, quæ non eſt in ſummo, recipit magis, & minus: & per hoc patent argumenta ſequentia.

Reſp. ad ultimum ad opp. Quod vero obiicitur; Agilius dicitur, &c. intelligendum eſt ſine retardatione, non quia ſubito, ſed quia repente.

ARTICULUS III.

CONSEQUENTER quantum ad tertium articulum, circa hoc quæritur de ſenſuum remuneratione. Et ſuppoſito quod erunt in patria, quia erit anima habens omnes ſuas potentias, cum nullam amittat, erit etiam corpus habens organa omnia: circa hoc duo quæruntur. Primo quæritur, utrum in patria omnes ſenſus habeant ſuos actus. Secundo, utrum ſenſus illi, qui ſunt in ſuo actu, cognoſcant per receptionem ſpeciei.

QUÆSTIO I.

An in patria omnes ſenſus habeant ſuos actus.

Richardus 4. Sent. d. 49. art. 4. q. 3. Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 49. q. 23.

Fundam. QUod omnes ſenſus erunt in ſuo actu, oſtenditur; quia nobilior eſt potentia conjuncta ſuo actui, quam non conjuncta: ſed omnes potentiæ erunt ibi in ſtatu nobiliſſimo; ergo omnes erunt conjunctæ actui; ergo, &c.

ITEM ſicut anima appetit uniri corpori, ita ſenſus objecto; ſed ad hoc quod anima perfecte glorificetur, ne-

A ceſſe eſt uniri corpori, ut ille appetitus quietetur: ergo ſimiliter neceſſe eſt ſenſum omnem uniri objecto; ſed unio ſenſus ad objectum eſt mediante actu; ergo, &c.

ITEM conſtat quod corpus remuneratur, quia ſervivit animæ; ergo & ſenſus debet remunerari: ſed omnis potentia nata delectari, ſi perfecte remuneratur, etiam in perfecta delectatione conſtituitur; quieſcit enim in illo objecto, & hæc quies eſt delectatio. Et hoc poteſt probari per ſimile in damnatis, quia ibi erit continuus dolor in ſenſu: ergo in beatis continua delectatio. Ex hoc ſic arguo; Nulla potentia delectatur, niſi

B in eo quod cognoſcit; ſed ſenſus non cognoſcit ſe, nec organum, nec quod ſupra ſe eſt; ergo cum nullum ſolum ſuum objectum cognoſcat, delectatur ſolum in objecto ſuo; ſed in illo non delectatur niſi mediante actu.

ITEM ſumma delectatio potentiæ eſt in ſuo actu: ergo ſi ſenſus ibi delectatur, in ſuis actibus delectatur. Præterea bene ſequitur: ſi delectatur, ſentit: ſicut ſequitur, ſi dolet, quod ſentiat: ergo cum probatum ſit delectationem eſſe in omnibus ſenſibus, oportet quod omnes ſentiant.

ITEM viſus eſt in ſuo actu, qui eſt ſpiritualiſſimus. Unde; In carne Iob. 19.

C mea videbo Deum. Et; Videbit eum Apoc. 1. de Spiritu & anima c. 65. omnis oculus. Et Auguſtinus dicit quod viſus reficietur in contemplatione humanitatis. Et in libro de Spiritu & anima; Eſt etiam ibi ſenſus tactus, quod patet; quia unum corpus glorificatum poterit aliud amplexari; & iſte eſt maxime materialis: quare cum ſit ibi actus ſenſus ſpiritualis, & materialis: ergo & omnium ſenſuum.

1. CONTRA: Quod nullus ſenſus Ad opp. ſit ibi in actu, videtur: quia omnis virtus finita plus poteſt in unum, quam quando diſpergitur ad multa; ſed anima habet virtutem finitam; ergo & intenſius moveretur, ſi in ſolum Deum moveretur cognitione & delectatione: ergo cognitio, & delecta-

Digitized by Google

ſtatio ſenſuum minuunt motum in Deum: ergo & gloriam: ſed nihil debet ibi eſſe tale: ergo videtur quod nullus ſenſus ſit ibi actu, &c.

2. Item ſi eſt ſenſus in actu, aut ille eſt cum delectatione, aut ſine. Si non eſt cum delectatione: ergo non eſt in actu perfecto. Si vero eſt cum delectatione: ſed quando aliquid delectatur in uno oppoſitorum, triſtatur in reliquo: quando delectatur in medio, triſtatur in extremo: ergo ſi delectatur in percipiendo, poſſibile eſt triſtari in non percipiendo. Si dicas quod nihil ſibi repugnat, nec corrumpit propter incorruptionem, ſaltem carentia rei inducit triſtitiam, cujus præſentia afferebat delectationem; ergo, &c.

3. Item quidam ſenſus ſunt propter indigentiam, ut patet de guſtu ad reſtaurationem deperditi: ſed tunc tolletur omnis indigentia: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Senſus viſus & tactus in corporibus glorificatis erunt in ſuo actu, alii vero minime, licet ſit dubium de auditu.

Resp. ad Arg. Dicendum quod poſſe ſentire eſt ex conjunctione potentiæ cum organo bene diſpoſito, ſentire vero eſt ex conjunctione ipſius cum objecto. Quoniam igitur ibi erunt potentiæ conjunctæ organis bene diſpoſitis, ibi erunt omnes potentiæ ſentiendi. Quoniam vero objecta omnium ſenſuum non erunt in gloria, ſed quorumdam: ideo quidam erunt in actu ſuo, quidam vero non. Objecta enim quorumdam ſenſuum ſunt proprietates abſolutæ, quæ reperientur in corpore glorificando, utpote color, viſus, & levitas ipſius tactus, & quia corpus glorioſum reſurget cum luminoſitate, & levitate: 1 Ratio explicativa. erunt ibi objecta duorum ſenſuum: ideo iſti ſenſus erunt in ſuis actibus. Objecta vero aliorum ſenſuum non ſunt proprietates corporis glorificandi, nec proprietates abſolutæ, ſed emanationes a corporibus, ut dolor, & ſonus, & ſapor: & quia non erunt in patria, ideo, &c. Alia etiam ratio ſumitur ex parte medii, quia 2 Ratio. medii, quia medium in uſu poteſt eſſe omne, quod habet rationem pervii; medium in tactu eſt caro ſibi conjuncta. Et ideo quia iſta duo media erunt in patria, & iſti duo ſenſus in ſuis actibus erunt; alii vero minime deficientibus ſibi mediis, niſi forte quis inſtet in auditu, de quo relinquitur in dubio, ſicut de laude vocali in patria, quam ibi ponere nec videtur neceſſarium, nec aperte falſum: & ideo hic opinari eſt licitum.

B

Resp. ad 1 pro fundam. Ad illud ergo quod obiicitur, quod omnes erunt in actibus propter nobilitatem potentiarum majorem, dicendum quod eſt actus perfectionis, & actus qui habet imperfectionem conjunctam: & quoniam actus guſtandi habet imperfectionem conjunctam ratione ſtatus, & ſimiliter olfactus ratione objecti quod non glorificatur, & habet fieri per medium receptivum peregrinæ impreſſionis: ergo; &c.

Resp. ad 2 pro fund. Ad illud quod obiicitur, quod appetit ſenſus uniri objecto, dicendum quod alius eſt modus appetendi; ille enim animæ appetitus eſt ratione perfectionis eſſe naturalis: ſed iſte ſolum

C

eſt quantum ad bene eſſe; & ideo ille non poteſt terminari niſi corpus uniatur: iſte poteſt, ſi in tali ſtatu ponatur, quod illo objecto non egeat.

1. Ad illud quod obiicitur de delectatione, dicendum quod delectatio eſt in ſenſu dupliciter. Una per redundantiam, alia per objecti præſentiam: per redundantiam: ſicut quando anima eſt interius plena delectatione, ita inebriantur potentiæ ſentiendi, quod nullo modo quærunt, nec egent exterius delectari: & hæc delectatio erit præmium omnium ſenſuum, & omnibus. Hanc autem delectationem non habent a ſe, nec ab actu ſuo, ſed ab actu animæ, & ideo non oportet quod propter iſtam ſint

ſenſus in ſuo actu. Alia eſt delectatio per objecti convenientis præſentiam. Et quia ſolum duo ſunt ſenſus qui habent objecta glorioſa, ideo ſolum in duobus eſt: & hoc non eſt præmium, niſi valde accidentale, quia non magis eſt glorioſus ſenſus in illius præſentia, quam abſentia. Aliud patet.

2. Ad illud vero quod obiicitur, quod nullus ſit ſenſus, quia unus actus impedit alium, dicendum quod verum eſt, quando unus non ordinatur ad alium; non ſic in propoſito: ſed actus rationis redundat in ſenſum, & actus ſenſus ordinatur & ſubſervit actui rationis: & ideo unus vigoratur ex alio.

3. Ad illud quod obiicitur, quod ubi delectatio, ibi triſtitia dicendum quod quidam ſenſus delectatur in objecto, quia eſt conveniens, perficiens & conſervans; utpote eſt objectum reſpectu ſenſus corporis. Quidam quia eſt conveniens, & perficiens, ut intellectus in intelligibili veritate. Quidam quia tantum eſt conveniens, ut ſenſus glorioſus non perficiens, quia interius perficitur: non conſervans, quia incorruptibilis eſt: & talis non triſtatur in contrario, quia non læditur in abſentia, quia non efficitur imperfectus. Quod primo modo delectatur, triſtatur dupliciter. Quod ſecundo, uno modo. Ultima ratio concedenda eſt, quod illi ſenſus, qui ſunt per indigentiam non manebunt in ſuis actibus: & ſic patet totum.

QUÆSTIO II.

An ſenſus glorificati in ſuo actu cognoſcant per receptionem ſpeciei.

Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 49. q. 13.

Fundam. UTrum illi ſenſus, qui ſunt in ſuo actu, cognoſcant per receptionem ſpeciei. Et quod ſic, videtur: quia omnis cognitio eſt motus ad animam: ſed omnis motus ad animam eſt in aliquid recipiendo; ergo, &c.

Item omnis cognitio eſt per unionem cognoſcibilis cum cognoſcente: A ſed ſenſus glorioſus aliquid cognoſcit, cui non unitur ſecundum veritatem & cujus non habet per naturam ſpeciem: ergo habet uniri mediante ſpecie recepta.

Item quanto ſpeculum eſt clarius, & purius, tanto eſt ad recipiendum magis idoneum: ſed ſenſuum glorioſorum organa ſunt puriſſima, & denudata a formis objectorum: ergo, &c.

Item ordo naturalis eſt ut objectum influat in organum; ſed natura non tolletur per gloriam: ergo organum recipiet.

1. Contra per Auguſtinum in Muſica, & eſt propoſitio per ſe nota; B Minus nobile non agit in magis nobile: ſed quod recipit ab alio, patitur ab illo; ergo viſus non poterit recipere a corporibus inferioribus, cum organum ejus ſit nobiliſſimum. *Ad opp. 6 l. Muſicæ c. 5 t. 1*

2. Item orbis primus non recipit peregrinam impreſſionem propter ſui nobilitatem, & incorruptionem: ergo ſi oculus eſt nobilior: patet, &c.

3. Item; ſi eſt ibi receptio de novo, cum ſit receptio faciens eſſe ſenſum in actu niſi adſit judicium, ergo eſt ibi judicium: ergo cogitatio animæ: ergo nova cogitatio animæ, & ita volubiles cogitationes; quod eſt contra Auguſtinum. *Lib. 15 de Trin. c. 16 tom. 3*

C 4. Item immutationem, & receptionem animalem antecedit immutatio naturalis, ſed corpus glorificatum, & ejus organum cum ſit incorruptibile, non recipiet naturalem immutationem; ergo, &c.

CONCLUSIO.

Senſus glorificati excercentes ſuos actus cognoſcent per receptionem ſpeciei ſenſibilis.

Resp. ad Arg. Ad hoc dixerunt aliqui, quod non eſt receptio ab extrinſeco; ſed anima omnium quæ vult videre, ſpecies facit in oculo, & videt, quia tunc ordo erit commutatus, quia non erit receptio veniens *Opinio 1.*

niens ab inferiori, ſed a ſuperiori. A Sed hæc ſolutio non poteſt ſtare. Improb. Primum quidem, quia perverteretur ordo, cum ſpecies ſpiritualis fieret corporalis, perfectum fieret imperfectum. Secundo, quia ita videret abſentia ut præſentia, ita oculis clauſis ſicut apertis. Opinio 2. Secunda poſitio eſt, quod eſt ſenſus, ſed non eſt intus ſuſcipiendo, ſed extra mittendo virtutem, quia non recipiet, ſed influet. Improb. Sed iſta poſitio adhuc non poteſt ſtare, tum cum cognitio ſit in unione, tum cum organa ſint maxime habilia ad recipiendum. Opinio 3. Tertia poſitio eſt, quod ſenſus glorificati cognoſcunt recipiendo ſpeciem ab ipſo ſenſibili: & concedendæ ſunt rationes ad hoc.

1 Cæli con. 66 & de Gener. 1. Ad illud quod obiicitur, quod minus nobile, &c. dici poteſt quod non oportet quod objectum ſit nobilius organo, in quod agit ſimpliciter, ſed ſecundum quid, in hoc ſcilicet quod habet ſpeciem, & illud eſt in videndo, & hoc ſufficiet ad agendum. Vel aliter dicendum quod minus nobile non agit virtute propria, ſed aliena: & in ſenſu glorificato eſt natura duplex in oculo, perſpicui, & luminis; quando igitur videt corpus ſe luminoſius, illud corpus ſua virtute propria in ſe facit ſpeciem in oculo; quando vero minus luminoſum, tunc virtute propria in ſe facit: & ſic patet illud.

2 Cæli con. 140 & 2 Cæli con. 1 2. Ad illud quod obiicitur de aliena impreſſione, quod non eſt in orbe, dicendum quod ibi vocatur aliena impreſſio, quæ eſt via ad corruptionem: ſed de hac non intelligitur hic.

3. Ad illud quod obiicitur, quod cogitationes volvuntur, dicendum quod cogitationes volvi eſt dupliciter. Uno modo quia intellectus aut habet defixum affectum in uno, & hoc modo eſt in via, & non erit in patria. Alio modo eſt quod principaliter & continue unum, & alia multa propter illud, & inter illa multa, modo unum, modo aliud, & hoc bene erit in patria: talis eſt in propoſito.

4. Ad illud quod obiicitur, quod immutatio naturalis præcedit, dicendum quod immutatio naturalis eſt duplex, quædam eſt per receptionem & abjectionem, ut calidi a frigido; 2d. Gener. animalc. 4 & hæc non erit. Quædam per receptionem tantum, ut perſpicui a luminoſo, & hæc erit.

ARTICULUS SECUNDUS principalis.

Consequenter quæritur de ſecundo articulo principali, ſcilicet de gloria corporis in ſpeciali, quæ conſiſtit in quatuor dotibus, & circa hoc ſecundum quod quatuor ſunt dotes, B quatuor principaliter quæruntur. Primo quæritur de dote impaſſibilitatis. Secundo de dote claritatis. Tertio de dote ſubtilitatis. Quarto de dote agilitatis. Circa primum quæruntur duo.

ARTICULUS I.

Primo quæritur utrum corpus ſit impaſſibile ab intrinſeco. Secundo quæritur utrum ſit paſſibile paſſione veniente ab extrinſeco.

QUÆSTIO I.

An corpus ſit paſſibile ab intrinſeco.

C S. *Thom. in ſuppl.* 3 *p. q.* 82 *art.* 1
Et 4. *Sent. d.* 44 *q.* 2 *art.* 1
Scotus 4 *Sent. d.* 49 *q.* 12
Richard. 4. *Sent. diſt.* 49 *art* 4. *q.* 2
Thom. Argent. 4 *Sent. d.* 49 *q.* 1 *art.* 2
Steph. Bruleſ. 4. *Sent. d.* 49 *q.* 15.
Petr. de Tarant. 4. *Sent. d.* 49. *q.* 17.

Circa quam ſic proceditur, & oſtenditur, quod corpus non ſit paſſibile ab intriſeco. Fundam. Lib. 22 de civ. Dei c. 19 & ſeq. tom. 5. Auguſtinus de Civitate Dei: Aberit a corporibus noſtris omnis deformitas, omnis infirmitas, omnis corruptio.

Item ratione videtur, quia paſſio corporis contriſtat animam: Sap. 9. Corpus enim quod corrumpitur aggravat animam; ſed gaudium beatitudinis eſt impermixtum triſtitiæ: ergo, &c.

Item

Item ſi interius pateretur: ergo aliquando corrumperetur; ſed anima gaudet de unione ſui ad corpus, & gaudium beatitudinis eſt perpetuum, & ſecurum: hoc autem non eſſet ſi eſſet diſſolubile: ergo, &c,

Item anima glorioſa eſt perfectiſſima omnium formarum: ſed ſic eſt quod aliqua forma eſt ita nobilis, quod omnino terminat appetitum ſuæ materiæ, ut forma corporis empyrei: ergo multo fortius anima glorioſa appetitum ſui corporis: ſed forma terminans appetitum materiæ facit ipſam incorruptibilem: ergo, &c.

Ad opp. 1. Contra: Omne compoſitum ex contrariis eſt corruptibile, & paſſibile: ſed corpus glorioſum eſt hujuſmodi: ergo, &c. Si dicas quod non manent contraria, quia contraria non ſunt ſecundum ſubſtantiam, ſed ſecundum qualitatem, & manent ſecundum ſubſtantiam, non ſecundum qualitates. Contra: A corporibus glorioſis, ut dicit Aug. vitia detrahuntur, & natura ſervabitur: ſed qualitates elementares ſunt eis naturales: ergo manebunt. Si dicas quod manent ſecundum eſſentias, non ſecundum actum. Contra: Unumquodque nobilius eſt, quando eſt conjunctum actui, quam quando non: ergo, &c. Si dicas quod actus ille eſt imperfectionis: Contra: Elementa plura impoſſibile eſt venire ad conſtitutionem corporis unius niſi per mixtionem: ergo neceſſe eſt elementa miſceri. Sed ubi eſt mixtio, neceſſario eſt mutua actio, & paſſio, & qualitatum confractio; & ubi hæc ſunt elementa ſunt in ſuis actibus; ergo, &c.

2. Item corpus glorioſum erit nobilioris complexionis, quam nunc: ſed quanto aliquod corpus elementatum & animatum nobilioris eſt complexionis, tanto paſſibilius eſt; quod patet, quia paſſibilius eſt corpus animalis, quam plantæ: & hominis, quam bruti animalis: ergo corpus glorificatum magis quam nunc erit paſſibile.

3. Item elementa miſcentur in corpore illo: aut ergo æqualiter, aut inæqualiter. Si inæqualiter: ſed inæqualis commixtio via eſt ad diſſolutionem: ergo illud corpus erit diſſolubile, & paſſibile. Si æqualiter; aut æquatione punctali, aut non punctali. Si adæquatione punctali: ergo omnia corpora eſſent ejuſdem complexionis, & nobilitatis; quod non eſt verum. Si non punctali; ergo unum aliquo modo excedit reliquum in virtute; ſed exceſſus generat aliquo modo pugnam, & litem: & hæc diſſolutionem: ergo, &c.

4. Item aut erit in corpore calor, aut non. Si non, nec operatio animæ, cum operatio motus, & ſenſus, & vitæ ſit mediante calore. Quod ſi eſt ibi calor: ſed calor indiget pabulo, quia ejus eſt conſumere: ſed omne quod indiget pabulo, eſt corruptibile, & paſſibile: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Corpora glorificata erunt indiſſolubilia ab intrinſeco, quia qualitates elementares ceſſabunt ab appetitu, & non pugnabunt ad invicem.

Resp. ad Arg. Dicendum quod omnes concordant in hoc, quod corpora illa ſunt incorruptibilia, & indefectibilia: ſed rationem ſumunt ex diverſis cauſis. Quidam enim dicunt quod elementa ſunt in corpore glorioſo ſecundum ſubſtantiam, non ſecundum qualitates; & ideo quia ſubſtantiæ nihil eſt contrarium; & ubi nulla contrarietas, non eſt pugna, nec diſſolutio; ideo, &c. Sed hoc improbatum eſt, quia natura debet remanere. Alii dicunt quod ſunt ibi ſecundum qualitates: ſed qualitates non agunt, nec patiuntur: & hoc divina virtute mirabiliter faciente. Et hoc eſt iterum improbatum: quia ſi miſcentur, conſtat quod franguntur, & mutuo agunt, & patiuntur. Tertii dicunt quod ſunt ſecundum ſubſtantiam, & qualitates, & actus. Sed tamen actus nunc ſunt in ipſa mixtione; ſed poſt judicium non, quia

Opinio 1. Improb. Opinio 2. Improb. Opinio 3.

quia in eis dominatur natura cæleſtis, quæ omnino reconciliat elementa, & quaſi naturam elementarem abſorbet, & transfertur totum corpus in naturam cæleſtem, unde debetur ei locus cæleſtis, & incorruptibilitas.

Improb. Sed illud eſt dubium, quo modo natura cæleſtis ſit de compoſitione corporis noſtri, quia ſic non tantum videtur componi niſi ex quatuor elementis.

Opinio 4. Et ideo aliter dicendum, quod elementa manent in corpore illo ſecundum ſubſtantiam, & qualitates, & operationes. Sed attendendum, quod quadruplex eſt operatio elementorum. Una quantum ad conſtitutionem: & hæc eſt mixtionis. Alia quantum ad conſervationem: & hæc eſt miniſterialis delatio caloris vitalis per corpus. Tertia eſt pugnæ ordinans ad diſſolutionem. Quarta exterioris impreſſionis, per quam alicujus elementi operatio intenditur, & pugna oritur. Primæ duæ operationes manebunt: ſecundæ duæ non manebunt, quæ ordinant ad diſſolutionem; & ideo corpus erit indiſſolubile. Ratio autem quare non manent, eſt triplex. Prima eſt temperata mixtio confringens contrarietatem. Secunda eſt elementarium appetituum quietatio. Tertia eſt animæ influentis conſervatio. Et ratione primi non pugnant, ratione ſecundi non poſſunt repugnare, ratione tertii neceſſe habent quieſcere.

1. Ad illud ergo quod obiicit. quod compoſitum ex contrariis eſt diſſolubile, dicendum, quod illud debet intelligi, quando contraria habent contrarios appetitus, & interminatos.

2. Ad illud quod obiicitur, quod corpus nobilioris complexionis facilius patitur, dicendum quod hoc non eſt verum, ſimpliciter loquendo, immo contrarium, quia eſt fortioris virtutis: nec habet locum in homine niſi ratione pœnalitatum inflictarum.

3. Ad illud quod obiicitur, utrum in puncto, dicendum quod non oportet; nec tamen mutuo pugnant, quia neutrum prævalet, licet aliquo modo excedat. Præterea: Non appetit ſe A multiplicare, nec ab illo dividi: & ideo etiamſi excedat, non corrumpit aliud.

4. Ad illud quod obiicitur de calore dicendum quod ex complexione inæquali naſcitur calor elementaris conſumens, ex complexione vero æquali calor cæleſtis conſervans: & ideo quia tunc elementa erunt perfecta, & contemperata, calor vitalis erit aſſimilatus naturæ cæleſti: & ideo non conſumet, nec indigebit pabulo.

QUÆSTIO II.

An corpus glorioſum ſit paſſibile paſſione extrinſeca.

B

S. Thom. in ſuppl. 3. p. q. 82 art. 3.
Scotus 4. Sent. diſt. 39. q. 12.
Richardus 4. Sent. diſt. 49. q. 3.
Thom. Argent. 4. Sent. d. 49. q. 1. art. 4.
Stephanus Bruleſ 4. Sent. diſt. 49. q. 16.
Petrus de Tarant. 4 Sent. d. 49 q. 17

Utrum corpus glorioſum ſit paſſibile paſſione veniente ab extrinſeco, ſicut igne, vel cultello. Et quod non, videtur: quia dicit Anſelmus; quod erunt omnipotentes ſuæ voluntatis, ſicut Deus ſuæ: ergo ſi voluntas animarum eſt in conſervatione corporis: ergo nihil poterit corpus animæ lædere. Fundam. Anſel. in Proſolog. cap. 25.

C Item omnis paſſio magis facta abiicit a ſubſtantia: ergo ſi eſt paſſibile ab exteriori, ergo poteſt eſſe abjectio a ſubſtantia: ergo & corruptio: ſed ſupra probatum eſt quod eſt incorruptibile, & immortale; ergo, &c.

Item nihil compoſitum poteſt pati exterius, quod non poſſit pati interius: ſed corpus glorioſum non poteſt pati interius: ergo, &c.

1. Contra; corpus glorioſum conſtat materialiter ex terra: ſed terra non poteſt manente, forma, quam habet tantum ſublimari, quod ſit igne ſuperior; ergo manet infra ignem; ergo ſi inferius patitur a ſuperiori, & tale corpus eſt inferius igne, videtur, &c. Ad opp.

2. Item corpus nobiliſſimum eſt infe-

inferius infimo ſpiritu, quantumcumque peccatore; ſed ſpiritus peccator poſitus in igne patitur; ergo corpus humanum quantumcumque nobilitatum poteſt ab igne pati.

3. Phyſ. cont. 31 & 69. & 6. Phyſ. 3. Item omne continuum eſt diviſibile, omne diviſibile eſt partibile: & omne partibile eſt paſſibile ab exteriori; ergo, &c.

4. Item quandocumque corpus durum obviat molli, neceſſe eſt illud dividere, ſi ſit impellentia vehemens; eſto ergo quod cultellus obviet glorioſo, aut ergo eſt durius cultello, aut cultellus penetrat; ſed non eſt durius, cum ſit carneum; ergo, &c.

CONCLUSIO.

Corpus glorioſum eſt impaſſibile ab extrinſeco omni genere actionis corrumpentis.

Resp. ad Arg. Dicendum quod corpus glorioſum eſt impaſſibile ab extrinſeco omni genere actionis corrumpentis. Hæc autem eſt duplex, ſcilicet per influentiam, ſicut ignis comburit corpus; & per violentiam, ſicut cultellus dividit. Prima non eſt in corpore glorioſo, quia talis influentia, aut eſt ſecundum ordinem juſtitiæ; & hæc eſt in dæmonibus & peccatricibus animabus ſecundum ordinem iuſtitiæ; ſed in corpore glorioſo non eſt talis paſſio, quia non meruit puniri, aut eſt ſecundum ordinem naturæ; & iſta eſt ſolum, quando patiens eſt talis naturæ, quod materia illa appetit eſſe ſub alio actu: privatio enim eſt principium patiendi. Quoniam autem in corpore glorificato jam terminati ſunt appetitus, ideo ſi glorioſum corpus poneretur in igne inferni, non læderetur.

1. 2 3. Et per hoc patet ſolutio ad duo prima, quia dæmon patitur ſecundum ordinem juſtitiæ; licet ſit ſuperior per naturam. Patet etiam illud, ſcilicet ſecundum quod obiicitur de terra, quia terra patitur; quia materia eſt rationem habens privationis.

Opin. al. Alia eſt actio per violentiam, & de hac dicunt aliqui, quod non patitur, quia nemo eſt qui inferat: & ſi eſſet aliquis qui vellet inferre, corpus poſſet actionem illam declinare. Sed tunc ſecundum iſtam viam corpus Adam ante lapſum habuiſſet dotem impaſſibilitatis. Improb. Ponatur etiam per impoſſibile, quod cultellus applicetur ventri, aut venter reſiſtit, aut non. Si non; ergo patitur, & cultellus ſubintrat; & ita eſt paſſibile. Si reſiſtit, quæro per quam naturam. Et dicunt aliqui quod habet naturam quintæ eſſentiæ, quæ non eſt ſecabilis, nec diviſibilis. Unde ſi juxta ſolem eſſet, & impingeret cultellum; non pertranſiret, & non reſiſteret per naturam duri, & mollis; ſed quia caret duritia, & mollitie, & paſſibilitate. Sed quia hoc difficile eſt intelligere, ideo dicendum quod corpus glorioſum non poteſt pati per violentiam corporis obviantis, quia omne corpus eſt pervium ei, & illud pertranſit, ſicut videbitur. Unde ſicut ſi aliquis haberet cultellum cryſtallinum non expelleret radium per ejus ictum, immo radius penetraret, unde pateretur ab ipſo; ſic in propoſito intelligendum corpus glorioſum penetrare cultellum.

4. Quod ergo dicitur omne continuum diviſibile, intelligendum eſt de diviſione mathematica, non de diviſione naturali, de qua hic opponitur. Sic enim exponit Anſelmus, quod iſtud intelligitur ſecundum intellectum, non ſecundum habitum. 3. Phiſ. cont. 31 & 6 Phyſ.

ARTICULUS II.

Consequenter quæritur de dote claritatis, de qua duo quæruntur. Primo quæritur de ipſa in ſe. Secundo in comparatione.

QUÆ-

QUÆSTIO I.

An corpora glorioſa ſint luminoſa.

S. Thomas in ſuppl. 3, p. q. 85. art. 2.
Et 4 Sent. d. 44 q. 2 art. 4.
Scotus 4 Sent. d. 49 q. 15
Richardus 4. Sent. d. 49. art. 4. q. 6.
Thom. Argent. 4 Sent. d. 49 q. 1 art. 2
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 49 q. 17
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 49 q. 19

Ad opp. UTRUM corpora illa ſint pervia, an colorata, an luminoſa. Quod autem ſint pervia, videtur: Gregorius (Greg. l. 28 mor. c. 27) ſuper illud: Non adæquabitur, vel comparabitur ei aurum, &c. Uniuſcujuſque mentem ab alterius oculis membrorum corpulentia non abſcondet; ergo membrorum corpulentia viſui non obſiſtet; ſed hoc non eſſet, niſi eſſent pervia, ergo, &c.

2. ITEM ratione videtur, quia plus ſubtiliatur corpus per gloriam, quam poſſit per naturam, aut artem; ſed natura, & ars de obſcuro facit pervium ſubtiliando, utpote de cinere vitrum: ergo multo fortius illa.

3. ITEM in viſceribus corporis glorioſi eſt pulcherrima harmonia; ſed hæc nata eſt delectare viſum; ergo ſi corpora reſurgent in eadem diſpoſitione, in qua poſſunt perfecte delectare, & hoc intus & extra; & hoc non poſſunt niſi ſint pervia; ergo, &c.

Fundam. Sed quod ſint colorata, videtur; quia dicit Auguſtinus de Civitate Dei cap. 19. Omnis pulchritudo eſt partium convenientia cum quadam coloris ſuavitate; ſed corpora glorioſa erunt pulcherrima: ergo habebunt ſuavitatem coloris.

ITEM Philoſophus dicit, (De ſenſu & ſenſato cap. 3.) quod color eſt extremitas perſpicui in corpore terminato; ſed corpora glorioſa ſunt corpora terminata, cum ſint eadem quæ nunc, & habent naturam perſpicui; ergo, &c.

ITEM ad hoc eſt ratio, quia ad colorem duo concurrunt, ſcilicet lux, & quatuor qualitates, ſed iſta ſunt in corpore glorioſo; ergo, &c.

ITEM ratione videtur, quia corpora glorioſa erunt objecta viſus, non media videndi, ergo non erunt tranſparentia. Sed quod ſint penitus luminoſa, videtur; Fulgebunt ſicut ſol in regno, &c. (Mat. c. 13) Si ergo ſol nec pervius eſt, nec coloratus; ergo, &c.

ITEM ſeipſis videbuntur; ergo erunt luminoſa, non colorata.

ITEM nobilior qualitas eſt pervietas quam color, & lux quam pervietas; ſed corpora illa erunt perfectiſſima inter corpora; ergo erunt potius luminoſa.

CONCLUSIO.

B *Corpora glorioſa ſunt colorata & luminoſa, eo modo quo carbo ignitus eſt coloratus.*

RESP. AD ARG. Oportet omnes concedere quod corpora illa ſint luminoſa; ſed volunt aliqui quod ſimul ſint luminoſa, & pervia ſecundum aliam, & aliam rationem. (Opinio 1.) Pervia propter ſubtilitatem; luminoſa vero ratione claritatis, & fulgoris ſuperadditi. Sed iſta poſitio non eſt conveniens, (Improb.) quia ſi pervia eſſent, non terminarent viſum, nec haberent diſtinctionem in partibus, & ita oculi non poſſent diſcerni a naſo. Et iterum; Magnitudo luminis non patitur corpus eſſe tranſparens, ut patet C in ſole, in quo eſt luminis aggregatio, & in candela. Alii voluerunt dicere, (Opinio 2.) quod erunt ſimul luminoſa, & colorata. Colorata per naturam quatuor elementorum, & eorum qualitatem, ex quibus conſtat corpus humanum. Sed luminoſa ratione luminis ſuperadditi. Nec hoc eſt inconveniens, ut dicunt, ſicut patet in noctiluca, quæ eſt corpus coloratum ut patet in die; ſed lucens, ut patet in nocte. Et hæc poſitio eſt convenientior, (Approb.) quia conſtat quod homines recognoſcentur in patria; unde habebunt effigies, quas habuerunt, & aſpectus oculorum glorioſorum pervenient uſque ad ſuperficiem corporis illius ſplendentis, ſicut enſis per multam tenſionem non amittit colorem, ſed

ſed ejus colori additur ſplendor: ſic in propoſito. Sicut etiam carbo per ſui naturam alicujus coloris eſt, adveniente autem igne efficitur luminoſus, & tamen eſt coloratus, quia eſt ibi lux materiæ terreſtri incorporata. Sic in propoſito intelligendum, quod corpus reſurgens per naturam ſuam habebit colorem, & claritas luminis ſuperinduet ipſum ſicut ignis carbonem. Concedendæ igitur ſunt rationes, quod corpora glorioſa ſunt colorata, & luminoſa ſecundum duplicem naturam, ut viſum eſt.

1. Ad illud quod obiicitur, quod corpulentia non obſiſtat menti, dicendum quod ex hoc non ſequitur, quod ſunt pervia, quia non magis videtur mens per corpus pervium, quam per ſolidum; ſed hoc vult dicere, quod ita cogitationes, & affectiones habebunt in ſuo corpore, ut ſint patentes.

2. Ad illud quod obiicitur, quod magis ſubtiliatur per gloriam, quam per naturam, vel artem, dicendum quod non quælibet ſubtiliatio facit pervietatem. Nam ubi eſt ſubtiliatio cum aggregatione luminis, non manet pervietas, ut patet in candela, ſive in flamma; & quia ſic eſt in propoſito, ideo, &c.

3. Ad illud quod obiicitur, quod harmonia viſum debet delectare, dicendum quod harmonia illa nata eſt delectare viſum non corporalem, ſed ſpiritualem: & hunc delectat, & delectare poteſt, etiam ſi corpus non ſit pervium; ideo patet quod illud non valet.

QUÆSTIO II.

An corpora glorioſa poſſint claritatem ſuam oculis noſtris occultare.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 85. art. 3.
Scotus 4. Sent. diſt. 49. q. 14.
Richardus 4 Sent. d. 49 art. 4. q. 6
Thom. Arg. 4. Sent. d. 49. q. 1. art. 1.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 49. q. 18
Petrus de Tarant. 4. Sent. diſt. 49. q. 20.

Fundam. DE claritate in comparatione. Et quæritur, utrum corpora glorioſa poſſint claritatem ſuam ſecundum imperium animæ oculis noſtris occultare. Et quod ſic, videtur, quia Chriſtus poſt reſurrectionem apparuit diſcipulis in eadem effigie, & colore, in quo prius: ſed ſicut dicit Auguſtinus de Civitate Dei: Chriſtus ſua reſurrectione oſtendit quale ſit futurum corpus noſtrum: ergo alia corpora ſimiliter poterunt. Li. 22 de Civ. Dei. 15 & 16 tom. 5

A

Item corpus illud eſt in perfecta obedientia reſpectu animæ: ergo apparet, & reſplendet ſecundum plus & minus, ut animæ placet.

Item claritas illa oculis non glorificatis eſt improportionabilis: ergo quod ab eis videatur eſt condeſcenſionis: ergo occultatio ipſius a noſtris oculis eſt de natura ipſius glorioſæ lucis.

B

Contra: Quanto aliquid luminoſius eſt, tanto minus poteſt viſum latere: ſed corpus glorioſum eſt magis luminoſum, quam non glorioſum, ſed hoc non poteſt latere; ergo nec illud. Ad opp.

2. Item lux ſe manifeſtat illuminando: ſed illuminare eſt actus lucis naturalis, & eſſentialis; ergo cum nihil poſſit privari actu eſſentiali ipſo ſalvato in eſſe, impoſſibile eſt quin corpus glorioſum irradiet: ergo impoſſibile eſt quin illuminet, & ſe viſui manifeſtet.

C

3. Item ſicut ſe habet pati ad impaſſibile, ita occultari ad lucem; ſed corpus glorioſum non poteſt pati, quia eſt impaſſibile; ergo nec occultari, cum ſit luminoſum.

CONCLUSIO.

Corpora glorioſa poſſunt claritatem ſuam ſecundum imperium animæ oculis noſtris occultare, & etiam oſtendere.

Resp. ad Arg. Ad hoc dicunt aliqui, quod claritas corporis glorioſi viſui glorioſo eſt manifeſta, & ei occultari non poteſt: oculo non glorificato eſt occulta, & ei non poteſt manifeſtari, quia eſt ei improportiona- Opinio aliorum.

mabilis. Unde quia occultare eſt de A manifeſto occultum facere: ideo dicunt ſimpliciter, quod non poteſt. Nec eſt trahendum ad conſequentiam de Chriſto, quia Deus erat. Sed illud eſt mirum dicere, quod claritas corporalis omnino ſit improportionabilis, & occulta: & quia ſi non in ſe, ſaltem poſſit videri in irradiatione. Et præterea videtur Chriſtus non miracula feciſſe, ſed argumenta reſurrectionis oſtendiſſe. Et ideo aliter dicendum, quod corporis qualitas ſecundum exigentiam ejus, in quo eſt, agit. Corpus autem glorioſum eſt ſubtilitatem quam poteſt omne non glorioſum penetrare, ut infra patebit. Poteſt etiam reſiſtere. Et ideo dico B quod quia corpus glorioſum per effectum ſpiritualis potentiæ poteſt omne corpus penetrare, poteſt & penetrare oculum; & tunc non erit objectum ejus; & ideo poteſt latere. Rurſus: Quia poteſt corpori ſe obiicere, poteſt & claritatem ſuam omnino oſtendere, licet oculus obtundatur, & non comprehendat. Et quia poteſt omnino latere penetrando ſubtiliter, & omnino patere ſe obiciendo viſibiliter, poteſt & medio modo plus, & minus ſe oſtendere. Unde ſi hic eſſet anima glorioſa cum corpore glorificato, plus & minus poſſet de ſui corporis claritate oculis noſtris claudere, & oſtendere: & hoc per naturam illam: quia non tantum clarum C eſt, ſed penetrativum, & ſpirituale, id eſt agile. Et concedendæ ſunt rationes ad hanc partem.

Improb.

Opin. Doct.

Art. ſeq.

1 Ad illud quod obiicitur, quod quanto luminoſius, tanto minus poteſt viſum latere, dicendum quod verum eſt per naturam luminis, poteſt tamen per naturam ſpiritualitatis, & ſubtilitatis.

2. Ad illud quod obiicitur, quod lux ſe manifeſtat illuminando, dico quod non tantum illuminando, ſed etiam oculis intuentium ſe obiciendo: & quia poteſt eſſe quod corpora glorioſa radios penetrent viſibiles corporis non glorioſi, ideo, &c.

3. Ad aliud dicendum, quod occultari eſt dupliciter. Una propter obſcuritatem a parte objecti: & de hac verum eſt quod lux non poteſt occultari. Alia eſt per impotentiam a parte oculi, quia non poteſt ibi figi propter excellentem ſubtilitatem: & hæc luci non repugnat, ſicut paſſibilitas impaſſibilitati; & primo modo impoſſibile eſt lucem occultari: ſecundo modo eſt verum, & poſſibile.

ARTICULUS III.

Conſequenter quæritur de dote ſubtilitatis, de qua duo quæruntur. Primo quæritur de ipſa per comparationem ad tactum noſtrum.

QUÆSTIO I.

An corpus glorioſum poſſit penetrare omne aliud corpus.

S. Thom. in ſupp. 3 p. q. 83 art. 1
Et 4. Sent. d. 44 q. 2 art. 2
Richard. 4. Sent. diſt. 49 art. 4. q. 5
Thom. Argent. 4 Sent. d. 49 q. 1 art. 4
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 49 q. 19.
Petr. de Tarant. 4. Sent. d. 49. q. 21.

Utrum corpus glorioſum poſſit penetrare omne aliud corpus non glorioſum in ſuo motu. Et quod ſic, videtur: quia dicitur: Cum fores eſſent clauſæ, quod Jeſu ſtetit in medio; Et Gregorius dicit, quod propter ſubtilitatem oſtia clauſa non obſtiterunt: ergo, &c.

Fundam. *Joan. 20*

Item ratione videtur: quia corpus glorioſum in ſuo motu non poteſt retardari: ergo nec impediri; & ſi non poteſt impediri: ergo nihil poteſt ei reſiſtere: ergo in ſuo motu poteſt omne corpus penetrare.

Item ſi non poteſt penetrare omne corpus, cum poſſibile ſit illud includi, poſſibile eſſet illud incarcerari: ſed eſſe in carcere eſt miſeriæ; ergo poſſibile eſt beatum fieri miſerum.

Item Damaſcenus ait, quod de Chriſto Domino poſt reſurrectionem quædam dicuntur ſecundum diſpenſationem, ut cicatrices, cibatio, pota-

Digitized by Google

ratio. Quædam ſecundum naturam, ut tranſire de loco ad locum infatigabiliter, & clauſis ianuis intrare: ergo ſi hoc eſt de natura corporis glorioſi; patet, &c.

Ad opp. 1. Contra: Cum ſubtile, & rarum obviet duro, non penetrat, ſed penetratur, ut patet, quia lapis dividit aerem, & tranſit per ipſum: ſi ergo corpus glorioſum eſt ſubtile; ergo per illam dotem non convenit ſibi penetrare, ſed potius penetrari.

2. Item corpus glorioſum non eſt majoris ſubtilitatis, quam radius, vel aer; ſed radius ſua ſubtilitate non penetrat corpora opaca, & aer non penetrat niſi poroſa; ergo corpus glorioſum non poteſt omnia penetrare. B

3. Item ſi penetrat, aut hoc eſt dividendo, aut ſubintrando per poros, aut ſimul coexiſtendo. Si dividendo, ſed quædam ſunt corpora indiviſibilia, & inſecabilia.

4. Item ſunt alia, quæ cum dividantur, numquam rejungentur: Sunt & alia, quæ ſi dividantur corrumpuntur: ergo cum corpus glorioſum nihil deſtruet; quod non poſſit deſtrui: ſed etiam quod poſſit, non omnino poterit penetrare ſaltem empyreum. Si ſubintrando per poros; ſed pori ſunt diſcontinui: ergo neceſſe eſſet corpus glorioſum diſcontinuari. Si ſimul coexiſtendo: ſed impoſſibile eſt per naturam duo corpora eſſe ſimul: ſed gloria non aufert naturam ergo, &c. Quod autem duo corpora eſſe ſimul in Philoſophia ſit impoſſibile, dicit ratio oſtenſiva, quia corpori debetur locus ut propia menſura proprio menſurato; ſed multiplicato menſurato neceſſe eſt multiplicari menſuram propriam; ergo, &c.

5. Item ſicut ſe habet unum locatum ad plura loca, ita plura loca ad unum locatum: ſed unum locatum impoſſibile eſt eſſe in pluribus locis ſimul; ergo nec plura locata poſſunt eſſe in eodem loco ſimul.

6. Item hoc videtur per impoſſibile, quia tunc accipiatur corpus æqualis magnitudinis, ut corpus glorioſum; tunc illa duo omnino exterminantur: ergo ſoliditas in ſoliditate, & ſuperficies in ſuperficie, & linea in linea, & punctus in puncto; ſed duo indiviſibilia ſunt ſimul, unum: ergo, &c.

Item trahatur linea a centro illius diſtantiæ ad punctum circumferentiæ per medium corpus glorificatum, & rurſus alia ab eodem puncto ad idem per corpus non glorificatum, aut eſt una linea, aut duæ. Si una: ergo corpus glorioſum, & non glorioſum ſunt unum. Si duæ lineæ, tunc videntur inconvenientia tria. Primum quod ab eodem puncto ad idem punctum poſſunt eſſe duæ lineæ rectæ: & ita duæ lineæ rectæ, inter quas non cadit ſuperficies media. Et rurſus duæ lineæ rectæ habentes eoſdem terminos, cum lineæ multiplicentur per terminos.

8. Item duæ lineæ rectæ faciunt figuram, quæ ſunt tria maxima inconvenientia ſecundum Philoſophum.

9. Item ſi corpus glorioſum poteſt propter ſui ſubtilitatem coexiſtere, & penetrare corpus groſſum, multo fortius aliud ſubtile; ergo duo corpora glorioſa poſſunt eſſe ſimul; & ſi duo, pari ratione tria; & ſi hoc, tunc omnia.

CONCLUSIO.

C *Corpora glorioſa penetrare poſſunt corpus non glorioſum, cum habeat dotem ſubtilitatis.*

Resp. ad Arg. Omnes concedunt, quod corpora glorioſa habent dotem penetrabilitatis, id eſt, ſubtilitatis. Sed quidam dicunt quod hanc habent; quoniam omnia corpora eis ſubjacent, & obediunt, & ipſa virtutem habent ſuper omnia. Unde dicunt, quod ſicut aer cedit ſagittæ, ſic omne corpus cedit corpori glorioſo. Sed illud improbatum eſt, quia qua virtute rejungeretur lapis, ſi per ipſum tranſiret, & cælum ſimiliter, & corpus hominis non glorioſi. Alii dicunt quod non cedit, ſed quia omnia corpora quodam modo ſunt poroſa:

Opinio 1 Improb.

Opinio 2.

roſa; & corpus glorificatum habent rationem, & naturam lucis, quæ tota per eſſentiam ſalvatur in puncto, & dilabitur, quando non habet reſiſtentiam: volunt quod corpus glorioſum pertranſeat, & non per poros multos, ſed poteſt per unum. Sed illud adhuc videtur inconveniens. Ponamus enim corpus aliquod non eſſe poroſum, tunc per illud non poſſet tranſire. Item quo modo eſt intelligendum, quod glorioſum efficiatur ita modicum, ſicut porus, quin deperdatur ejus figura, ejus quantitas, & menſura; ideo non eſt conveniens hæc poſitio. Alii ponunt quod quia corpus eſt in perfecta obedientia reſpectu intellectus, & intellectus poteſt abſtrahere a quantitate naturam ſecundum intelligentiam, etiam abſtrahere poterit ſecundum veritatem: & tunc corpus abſtracta quantitate habet corporis ſubſtantiam, & ſpiritualitatem. Unde ſicut ſpiritus eſt ſimul cum corpore, & a corpore non impeditur: ſic glorificatum corpus cum non glorificato. Sed hoc eſt impoſſibile, & non intelligibile, quod ſit corpus vivens, & organicum, & non ſit corpus quantum: ideo hoc non eſt ponendum. Qualiter enim ſalvetur organizatio, & membrorum diſtinctio in corpore a quantitate abſtracto: hoc non video. Alii vero dicunt quod corpus glorioſum poteſt eſſe in eodem loco cum non glorioſo; unde penetrat ſubintrando per totum, non per poros: & hoc poteſt ſic intelligi; Quod enim duo corpora naturalia non poſſit eſſe ſimul in eodem loco, non eſt eo quod ſint duo, ante enim per naturam ſunt duo, quam ſint in uno loco vel duobus, quia per ſuas formas. Et hoc patet, quia duo puncta, & duæ lineæ, & duæ ſuperficies ſimul ſunt in contactu Phyſico: quia contingua ſunt quorum termini ſimul ſunt, quandocumque in eodem loco primo ſunt. Quod ergo non ſunt ſimul, hoc eſt propter corpulentiam ipſorum, quia unum non eſt alteri pervium. Si ergo ita ſit quod alterum habeat ſubtilem corporeitatem, & penetrativam virtutem reſpectu alterius, tunc quidem poterunt eſſe ſimul. Et quoniam in dote penetrabilitatis, ideſt ſubtilitatis datur corpori ſubtilitas, & virtus activa ad penetrandum non glorificatum, ideo penetrat, illo non cedente. Corpora vero mathematica, & lineæ, & puncta ideo plura ſunt, quia diſtantia; & ideo impoſſibile eſt duo corpora mathematica, vel duas lineas, vel puncta eſſe ſimul, vel etiam mathematicum cum naturali, ſicut vult philoſophus.

Improb. · Opinio 3 · Improb. · Opinio 4. quam approbat Doct. Explicat.

1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod ſubtile diſpoſitum eſt penetrari, non penetrare, dicendum quod hoc eſt verum, ubi eſt ſubtilitas raritatis ad patiendum: ſed hic eſt ſubtilitas juncta virtuti agenti, ſicut patet in igne, & radio.

2. 3. Ad illud quod obiicitur, quod æqualis ſubtilitatis eſt radius, dicendum quod ſi ſit æqualis ſubtilitatis, non tamen eſt tantæ virtutis in penetrando, & utrumque requiritur, ut viſum eſt.

4. Ad illud quod obiicitur, quod duo corpora non poſſunt eſſe ſimul, jam patet reſponſio, quia ſi intelligatur de corpore ſecundum eſſe naturale, non tenet hoc quia corpus, ſed quia habet corpulentiam. Quod ergo obiicitur de menſura, dicendum quod duplex eſt menſura, ſcilicet intra, & extra. Menſura intra eſt propria, & multiplicatur ſecundum multiplicationem menſurati, quia eſt unigenea menſurato: menſura extra non oportet quod multiplicetur inquantum menſura, ſed ſi multiplicatur, hoc eſt propter indigentiam vel compaſſibilitatem menſuratorum. 4 Phyſ. cont. 4

5. 6. Ad illud quod obiicitur, quod unum corpus non poteſt eſſe in pluribus; ergo nec unus locus continet duo corpora, dicendum quod non eſt ſimile, quia primum facit finitas, qua creatura non privatur per gloriam: ſecundum facit corpulentia, & groſſities, quæ auferetur per gloriam.

7. 8. Ad illud quod obiicitur de pun-

Digitized by Google

punctis, & lineis, dicendum quod non habent diſtinctionem manifeſtam, quæ eſt ſecundum diſtantiam, ſed diſtinctionem naturalem, quæ eſt ſecundum diverſam ſubſtantiam, & ſimul in ſuis naturis coexiſtunt; ipſe vero opponit, ac ſi eſſet diſtinctio ſecundum eſſe metaphyſicum.

9. Ad illud quod obiicitur de corpore glorificato, utrum poſſit eſſe ſimul cum alio: aliqui dixerunt quod ſic, ſicut duo radii, & lumina ſimul ſunt, ſecundum Dionyſium, ſed tamen hoc non credo, quia unum non eſt materiale reſpectu alterius, nec pertranſibile alio: & ideo quamvis ſit ibi ſubtilitas, deficit tamen penetrabilitas. Nec eſt ſimile de luminibus, quia formæ ſunt habentes multiplicationem non a ſubjecto in quo ſunt, ſed a principio effectivo, ſicut dicit Dionyſius, & ideo plura corpora glorioſa non poſſunt eſſe ſimul ſicut glorioſum cum non glorioſo, &c.

QUÆSTIO II.

An corpus glorioſum ſit palpabile.

S. Thom. in ſupp. 3 p. q. 83 art. 6
Richardus 4. Sent. d. 49. art. 4. q. 4
Thom. A-gent. 4. Sent. d. 49. q. 1. art. 4.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 49. q. 21.

Fundam. *Luc. ult.*

DE ſubtilitate per comparationem ad tactum noſtrum, & quæritur, utrum corpus glorificatum ſit palpabile a tactu non glorificato. Et quod ſic, videtur: palpate, & videte, quia ſpiritus oſſa, & carnem non habet.

Item Gregorius in Homilia; Palpabile fuit per veritatem naturæ: & ſubtile per effectum ſpiritualis potentiæ.

Item ratione videtur: quia in corpore glorioſo erit veritas carnis, & oſſis; ſed caro eſt mollis, & os durum; ſed durum, & molle ſunt objecta tactus: ergo, &c.

Item corpus glorioſum poteſt immutare viſum: ergo eadem ratione poteſt immutare tactum.

Ad opp. *Greg. hom. 26 in Evang. t. 3*

1. Contra: per Gregorium: Corrumpi neceſſe eſt quod palpatur; ſed

A glorioſum corpus eſt incorruptibile: ergo & impalpabile.

2. Item Joannes Chryſoſtomus in quadam Homilia: Dignum eſt quærere, qualiter corpus incorruptibile tangibile fuit mortali manu: ſed ne tumultueris; condeſcenſionis enim fuit.

3. Item ratione videtur: quia omne quod ſentitur tactu, ſentitur aut per reſiſtentiam, aut qualitatem activam, ſicut ſentitur aer frigidus: ſed corpus glorioſum non poteſt ſentiri per reſiſtentiam, quia nihil ei reſiſtit; non per qualitatem activam, quia nulla talis immutatio ibi remanet; ergo nullo modo.

B 4. Item tactus maxime eſt materialis, corpus autem illud ſpirituale: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Corpus glorioſum poteſt ſe præbere tangibile, & ſe occultare, quia poteſt penetrare organum tactus.

Resp. ad Arg. Dicendum quod cum dico tangibile, duo dico, ſcilicet quod poteſt immutare ſenſum, & hoc eſt perfectionis; & quod non poteſt latere tactum noſtrum, & hoc eſt imperfectionis. Et quia remanebit quod eſt perfectionis, & tolletur quod C eſt imperfectionis: ideo dico quod corpus glorioſum poteſt ſe præbere tangibile, & poteſt ſe non præbere, ſive latere; & hoc habet ſecundum diverſas conditiones. Nam tangi poteſt, quia poteſt impellenti reſiſtere, cum ſit corpus verum, non vanum, vel phantaſticum. Latere poteſt, quia poteſt penetrare organum tactus. Primum habet per virtutem naturæ, ſecundum per effectum ſpiritualis potentiæ. Et hæc duo contraria ſunt in nobis, ſed non in illo corpore. Concedendæ ergo ſunt rationes, quod tangi poteſt. Explicat

1. 2. Ad illud quod obiicitur, quod palpatur eſt corruptibile, dicendum quod hoc verum eſt de eo quod eſt tactui ſubjectum; ſed iſtud non

Digitized by Google

non erat: & ideo condeſcenſionis erat.

3. Ad illud quod obiicitur de reſiſtentia, dico quod corpus tangens non reſiſtit tangendo, ſed magis e-converſo: & licet nihil poſſit corpori glorioſo reſiſtere, ipſum tamen poteſt aliis, ſicut patet: quia conſtat quod poteſt ſuſtullere lapidem in manu.

4. Ad ultimum vero patet reſponſio, quia corpus non efficitur ita ſpirituale, quin ſalvetur in eo veritas carnis, & oſſis.

ARTICULUS IV.

Consequenter quæritur de dote agilitatis, de qua duo quæruntur. Primo quæritur, utrum ſit in omnibus corporibus glorioſis. Secundo quæritur de inclinatione corporis glorioſi per agilitatem.

QUÆSTIO I.

An agilitas ſit in corporibus glorioſis.

S. Thom. in ſuppl. 3 p. q. 84 art. 1
Et 4 Sent. d. 44 q. 2 art. 3
Scotus 4 Sent. d. 49 q. 13
Richardus 4 Sent. d. 49 art. 4 q. 7
Thom. Argent. 4 Sent. d. 49 q. 1 art. 3
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 49 q. 22.
Petr. de Tarant. 4. Sent. d. 49. q. 22.

Fundam. *Sap. 3* Circa quam ſic proceditur, & oſtenditur quod agilitas ſit in corporibus glorioſis. Tamquam ſcintillæ in arundineto diſcurrent: dicitur de beatis.

Item ratione videtur, quia anima ſenſitiva habet vim motivam, & ſenſitivam: & ita reſurgent organa virtutis motivæ, ſicut & ſenſitiva: ſed organa ſenſitivæ erunt habilia ſenſui: ergo organa motivæ motui.

Item corpus propter ſui tarditatem animæ repugnat; ſed tunc nulla erit repugnantia: ergo nulla tarditas: & ſic, &c.

Item non ſtatim ut reſurgent, erunt in empyreo: & ille eſt locus debitus, & unumquodque corpus habet habilitatem tendendi ad locum ſuum: ergo cum habeat habilitatem A tendendi, & hanc non habeat niſi per agilitatem: patet, &c.

1. Contra; Fruſtra eſt agilitas ad motum ſi non decet eſſe motum: ſed in corporibus illis impoſſibile eſt eſſe motum, prout dicitur: Juravit, quod non erit ultra tempus: ſed omnis motus localis eſt in tempore: ergo ſi non erit tempus: ergo nec motus. Ad opp. *Apoc. 10*

2. Item per Auguſtinum de Trinitate. In habentibus mutationem nonnulla mors eſt ipſa mutatio. Et ratio hujus eſt, quia in omni motu aliquid deperditur, & illud mori non incongrue, dicitur, ſed corpus illud erit ab omni morte alienum: ergo, &c. *Li. 1. c. 1 in ſerſu t. 3 & lib. 3 contra Maxim. c. 12 t. 6. 3 Phyſic. contex. 3.*

B 3. Item Philoſophus dicit, quod motus eſt endelichia, id eſt, entis in potentia: unde omnis motus imperfectioni atteſtatur, quia propter habendum aliquid non habitum: ſed omnis imperfectio abeſt a corporibus glorioſis: ergo & omnis motus.

4. Item hoc oſtenditur per ſimile in ſuperiori, & inferiori, quia anima remuneratur per affectionem, & cogitationum quietationem: corpora etiam ſupercæleſtia, quæ ſunt maxime habilia ad motum, per quietem remunerantur: ergo ſimiliter corpora glorioſa.

CONCLUSIO.

C *Corpora glorioſa habent agilitatem facientem ad expeditionem animæ in corpus.*

Resp. ad Arg. Dicendum quod aliquid ſit de motu, tamen de agilitate certum eſt, quod iſta proprietas eſt de perfectione & nobilitate corporis, & faciens ad expeditionem animæ in corpore: & ideo dico quod erit ibi ſicut probant rationes.

Quod vero obiicitur de motu, dicendum quod motus omnis eſt propter carentiam alicujus rei. Carentia autem poteſt eſſe aut rei, quæ inhæret, aut rei quæ aſſiſtit. Si rei quæ inhæret, ut proprietas abſoluta: hæc qui-

quidem imperfectionem facit in mobili, & ſimiliter motus. Alia eſt carentia rei quæ aſſiſtit, & tunc aut illa eſt nata aſſiſtere per naturam, & tunc illa indiget: & talis motus etſi ſit rei perfectæ, atteſtatur tamen alicui imperfectioni, ut cum lapis movetur ad locum deorſum; aut locus ille non eſt natus aſſiſtere per naturam magis, quam alius, quia illo non indiget, ſed per voluntatem, quia aliquid vult circa illum locum operari: & talis motus non ponit imperfectionem, ſed libertatem, & talis eſſe poterit in corpore glorioſo.

1 Ad illud ergo quod obiicitur, quod non erit tempus, dicendum quod verum eſt, prout eſt menſura motus primi mobilis.

2. Ad illud quod obiicitur de mutatione, quod eſt mors, dicendum quod illud non intelligitur de qualibet mutatione, ſed de mutatione ad formam.

3 Ad illud quod obiicitur, quod motus atteſtatur imperfectioni, dicendum quod verum eſt de motu ad formam, vel ad ſitum propter indigentiam: hic autem motus eſt propter libertatem.

3 Phyſ. contex. 6. 4 Ad illud quod obiicitur, quod anima non mutat affectiones, dicendum quod mutatio veniebat ex ejus inſtabilitate, ſeu neceſſitate; mutatio enim corporum ſuperiorum eſt propter inferiorum neceſſitatem, mutatio autem corporis ab anima ex libertate, ideo non eſt ſimile.

QUÆSTIO II.

An agilitas inclinet corpus glorioſum ad omnem differentiam poſitionis.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 84. art. 2 & 3.
Richardus 4 Sent d. 49 q. 7 art. 4.
Thom. Argent. 4 Sent. d. 49 q. 1 art. 3.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 49. q. 23

Ad opp. DE inclinatione corporis glorioſi quæ eſt per agilitatem. Et quæritur utrum agilitas inclinet corpus A glorioſum ad omnem differentiam poſitionis, an ad aliquem locum determinatum. Et quod non ad omnem differentiam, videtur: quia inclinatio mobilis ſequitur naturam prædominantis ſecundum quantitatem; ſed prædominans ſecundum quantitatem in corporibus illis eſt terra, & aqua: ergo, &c. Si dicas quod auferetur gravitas.

2. Contra: Hæc eſt de natura terræ; ſed Auguſtinus dicit, quod natura ſervabitur; ergo, &c.

3. Item unumquodque appetit quod eſt magis ſibi conveniens; ſed locus cœli empyrei eſt magis ſibi conveniens; ergo appetit eſſe ibi; ſed in- B clinatio eſt appetitus naturalis: ergo, &c.

4. Item omne quod quieſcit alicubi, habet vim ipſum ibi ſtabilientem: ſed corpus glorioſum quieſcit in cœlo: ergo ibi ſtabilitur per aliquam virtutem: ſed virtus ſtabiliens in loco inclinat ad locum determinatum: ergo, &c. Fundam.

Contra. Corpus illud eſt per omnia obediens animæ: ergo ſi voluntas illa poteſt movere ad omnem differentiam poſitionis, & æque ad unam ſicut ad aliam: ergo corpus glorioſum non magis inclinatur ad unam, quam ad aliam.

Item quod habet inclinationem C ad unam partem, ſi movetur ad oppoſitam, movetur cum fatigatione, & pœna: ergo ſi illud inclinaretur ſurſum, & moveretur deorſum, eſſet ibi labor, & pœna.

Item quod appetit unum locum, ſi extra illum ponatur, efficitur indigens, & imperfectum: ergo ſi corpus glorioſum inclinaretur ad aliquem locum ſecundum appetitum, aut impoſſibile eſſet quod inde moveretur: aut ſi inde moveretur, eſſet imperfectum.

CON-

Digitized by Google

CONCLUSIO.

Corporis glorioſi agilitas non inclinat ad aliquem locum determinatum, quia ſequitur inclinationem animæ.

Resp. ad Arg. Dicendum quod habilitas ad motum ſequitur inclinationem, & inclinatio appetitus eſt reſpectu perfectionis, quia propter illam eſt. Quoniam igitur corpus glorioſum totam ſuæ exiſtentiæ, & nobilitatis, & ſtabilitatis rationem trahit ab anima, ideo inclinatio ejus eſt ad animam, non ad aliquid extra. Et quoniam agilitas ſequitur inclinationem, & anima poteſt movere in omnem differentiam poſitionis, ideo & corpus habile ad omnem ſitum. Unde agilitas non inclinat ad aliquem locum determinatum, ut probatum eſt; ſed eſt promptitudo, ut corpus moveatur in omnem locum ad quem vult movere anima; & concedendæ ſunt rationes ad hoc.

1. Ad illud quod obiicitur, quod terra prædominatur, dicendum quod quia appetitus elementorum totaliter quietatur in illo corpore, ita quod nullum elementum in eo appetit ſuam ſphæram; & ideo ablatus eſt terræ appetitus ille, & gravitas.

2. Quod obiicitur, quod natura ſervatur, & vitium detrahitur, dicendum quod vitium dicitur omne quod importat imperfectionem.

3. Ad illud quod obiicitur, quod appetit magis conveniens, dicendum quod hoc verum eſt, ſi illo indiget: ſed corpus glorioſum nullo indiget loco.

4. Ad ultimum dicendum quod corpus ſtabilitur in omni loco per animam, & anima per Deum, & ſic non indiget alia inclinatione.

DISTINCTIO L. PARS I.

An mali in inferno peccabunt. De cognitione tum illorum, tum etiam beatorum.

HIC oritur quæſtio ex præmiſſis ducens originem. Supra enim Auguſtinus loquens de malis in inferno damnatis, & bonis in cælo glorificatis, dixit quod nec bonis voluntas, nec malis facultas eſſe peccandi poterit.

Ench. c. 3. tom. 3.

Et de bonis quidem conſtat, ſed de malis, a quibus voluntatem malam non removet, quæritur quo modo ſit verum eos non poſſe peccare, immo quo modo verum ſit eos non peccare, cum malam habeant voluntatem. Quidam autumant illam voluntatem non eſſe peccatum, ſed ſupplicium tantum. Alii vero peccatum eſſe fatentur, ſed per illud eos non mereri aliquam pœnam: quia non eſt ibi locus merendi. Illud ergo peccatum dicunt non eſſe meritum ſupplicii, ſed ſupplicium mali meriti, quod in hac vita præceſſit. De hoc autem Auguſtinus ita dicit: Tempus acquirendi vitam æternam in hac tantum vita Deus hominibus dedit, ubi voluit etiam pœnitentiam eſſe fructuoſam.

Ib. in l. de fide ad Petrum c. 3. a medio tom. 3.

Ideo hic pœnitentia fructuoſa eſt, quia poteſt hic modo depoſita nequitia bene vivere, & mutata voluntate merita, ſimulque opera mutare, & ea gerere quæ Deo placeant. Quod qui in hac vita non fecerit, habebit quidem pœnitentiam in futuro ſæculo de malis ſuis, ſed indulgentiam in conſpectu Domini non inveniet: quia etſi erit ſtimulus pœnitudinis, tamen nulla erit tibi correctio voluntatis.

In Ench. cap. 3.

A talibus enim ita culpabitur iniquitas ſua, ut nullatenus ab eis poſſit vel diligi, vel deſiderari juſtitia. Voluntas enim eorum talis erit ut habeat ſemper in ſe malignitatis

ris ſuæ ſupplicium, nunquam tamen recipere poſſit bonitatis effectum. Quia ſicut illi qui cum Chriſto regnabunt nullas in ſe malæ voluntatis reliquias habebunt, ita illi qui erunt in ſupplicio æterni ignis cum diabolo & Angelis ejus deputati, ſicut nullam habebunt ulterius requiem, ſic bonam nullatenus poterunt habere voluntatem. Et ſicut cohæredibus Chriſti dabitur perfectio gratiæ ad æternam gloriam: ita conſortibus diaboli cumulabit ipſa malignitas pœnam, quando exterioribus deputati tenebris, nullo illuſtrabuntur interiori lumine veritatis. Ex his apparet reprobos in inferno pœnitentiam ſic geſturos, ut per eam pravam voluntatem non deſerant: & illa maligna voluntas erit eis ad cumulum pœnæ, per quam tamen non merebuntur: quia nullus meretur, niſi in hac vita.

Matth. 5.

Quare dicantur tenebræ exteriores.

Hic quæri poteſt quare illæ tenebræ, quibus involventur mali in gehenna, dicuntur tenebræ exteriores. Quia tunc mali penitus extra lucem corporalem & ſpiritualem, ſcilicet Deum, erunt. Nunc enim etſi patiantur tenebras in cæcitate mentis, non tamen penitus extra lucem Dei ſunt, nec corporali luce privantur. De hoc Auguſtinus ſic ait: Ira Dei & in judicio erit, & hic eſt in cæcitate mentis, cum dantur mali in reprobam ſenſum. Ibi exteriores tenebræ erunt, quia tunc peccatores penitus erunt extra Deum. Quid eſt enim penitus eſſe extra Deum, niſi eſſe in ſumma cæcitate? Siquidem habitat Deus lucem inacceſſibilem. Hæ autem tenebræ hic jam incipiunt in peccante, cum ab interiori Dei luce ſecluditur, ſed non penitus dum in hac vita eſt. Ecce quare ibi peccator dicitur pati exteriores tenebras, & non hic: quia ibi ſecludetur penitus a luce Dei, quod non hic. Sed quo modo intelligenda eſt illa ſecluſio? An quia non videbunt Deum per ſpeciem? ſed nec aliquis videt hic Deum per ſpeciem. An per diſſimilitudinem, quam facit peccatum inter Deum & hominem? ſed & hic multi per gravia peccata elongantur a Deo. An quia Deum odiunt, ita ut velint Deum non eſſe? ſed & hic multi Deum oderunt: de quibus ſcriptum eſt: Superbia eorum, qui te oderunt, aſcendit ſemper. Quæ eſt ergo illa elongatio? Sane exteriores tenebræ intelligi poſſunt, quædam malignitas odii & voluntatis, quæ tunc excreſcet in mentibus reproborum, & quædam oblivio Dei, quia tormentorum interiorum & exteriorum doloribus adeo afficientur & turbabuntur, ut ab illis ad cogitandum aliquid de Deo vix, vel raro, vel nunquam mentem revocent. Ut qui nimio premuntur pondere, adeo ſtupeſcunt & turbantur, ut interim in aliam cogitationem non ſe extendant; ſed illuc tendit impetus cogitationis, ubi ſentitur vis doloris. Sed in hac vita nullus adeo malus eſt, ut penitus ſecludatur a cogitatione Dei: quia nec perdit appetitum beatitudinis, & quemdam boni amorem, quem naturaliter habet rationalis creatura. Illas autem exteriores & profundiſſimas tenebras reprobos perpeſſuros poſt judicium dicit Auguſtinus, opponens de illo divite, qui in inferno poſitus, elevans oculos vidit Abraham, & in ſinu ejus Lazarum, cujus comparatione coactus eſt confiteri mala ſua, uſque adeo, ut fratres roget ab his præmoneri, quod ante judicium factum legitur. Sed poſt judicium in profundioribus tenebris erunt impii, ubi nullam Dei lucem videbunt cui confiteantur.

Aug. c.8. ſup. Pſ.6. ſuper illa ver. Turbatus eſt a furore ocul. meus.

1. Tim. 6.

Pſalm.93.

Aug. in Pſ.108 ibi Diſpereat de terra memoria eorum.c.8

DISTIN. L. PARS I.

De ſtatu, & conditione damnatorum, & malorum poſt judicium, quantum ad rationem, & voluntatem.

Hic oritur quæſtio ex præmiſſis ducens originem, &c.

Expoſitio textus.

SUPRA egit Magiſter de ſtatu beatorum. In hac parte agit de ſtatu damnatorum. Primo poſt judicium. Diuiſio. Secundo ante judicium, ibi : *Præterea quæri ſolet, ſi reproborum animæ, &c.* Prima pars habet duas. In prima determinat ſubverſionem voluntatis. In ſecunda excæcationem rationis, ibi ; *Hic quæri poteſt quare illæ tenebræ, &c.* & utraque pars duas habet. In prima opponit. In ſecunda vero diſſolvit.

ARTICULUS I.

AD intelligentiam hujus partis ſecundum duo quæ tangit Magiſter, duo principaliter quæruntur. Primo quæritur de ſubverſione voluntatis damnatorum. Secundo de excæcatione rationis. Circa primum quæruntur tria. Primo quæritur utrum damnati velint ſe peccaſſe. Secundo utrum voluntate deliberativa damnati malint non eſſe, quam eſſe. Tertio utrum damnati mallent omnes eſſe damnatos, quam quoſdam damnatos, & quoſdam beatos.

QUÆSTIO I.

An damnati velint ſe peccaſſe.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 98. art. 2
Scotus 4 Sent. d. 50 q. 1
Richardus 4 Sent d. 50 q. 3 art. 4.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 50. q. 1
Petr. de Tarant. 4. Sent. diſt. 50. q. 18.

Fundam. Aug. cap. 3. medio tom. 3. CIRCA quam ſic proceditur, & oſtenditur, quod damnati vellent
A ſe peccaſſe: quia Auguſtinus de fide ad Petrum dicit, quod bonam habere nullatenus poterunt voluntatem : ſed nolle ſe peccaſſe eſt voluntatis bonæ : ergo non poterunt hanc habere : ergo ſi conſiderabunt peccatum ſuum, cum non poſſint nolle, neceſſe habent velle.

ITEM voluntas hominis poſt mortem eſt invertibilis, ſicut voluntas Angeli mali : ſed Angelus malus vult ſe peccaſſe: ergo, &c.

ITEM ſicut malitia inclinat voluntatem ad malum, ſic gratia ad bonum ; ſed malitia remanebit in damnatis, ſicut & gratia in beatis : ergo ſicut beati bona, quæ ſemel
B voluerunt, ſemper volunt: ita damnati ſemper volunt mala.

ITEM quod quis dimittat actum peccandi in præſenti, non poteſt eſſe ſine gratia gratis data, multo fortius de peccandi voluntate : ergo ſi nulla gratia datur ipſis reprobis, nec natura melioratur: ergo peccandi voluntatem numquam amittunt. Lucæ 16.

CONTRA. Dicent intra ſe pœnitentiam agentes, &c. conſtat quod illa eſt conſideratio, ſeu voluntas rationis deliberantis : ergo videtur quod velint ſe non peccaſſe. Ad opp. Sap. 5.

2. ITEM Auguſtinus in libro 83. quæſtionum dicit ; Videmus feriſſimas beſtias dolore pœnarum a maximis
C voluptatibus abſtinere : ſed damnati non ardentius appetunt, quam beſtiæ atroces, & maxime cruciantur : ergo eorum appetitus trahitur: & ſic, &c.

3. ITEM peccatum non placebat, quia peccatum, ſed propter libidinoſam delectationem ; ſed in damnatis excluſa eſt omnis libidinoſa delectatio ; ergo nullum peccatum eis placet.

4. ITEM mala voluntas eo ipſo quod mala eſt, eſt contra Deum, & eo ipſo quod eſt contra Deum, eſt meritoria pœnæ: ergo ſemper merentur pœnam ; & ita debet ſemper eis pœna augeri, & ſic in infinitum : ſed ſic non videtur: ergo, &c.

5. ITEM voluntas mala eo ipſo quod

Digitized by Google

mala, eſt inordinata: ergo quando exit in actum novum, de novo inordinatur: ſed nihil poteſt Deus relinquere inordinatum; ergo ſi peccatum non ordinatur niſi in pœna, & eſt nova inordinatio: ergo nova pœna, & ita ſemper creſceret.

6. Item eſto quod damnatis daretur libertas peccandi, numquam fornicarentur ſi redirent ad corpora, & locum haberent; conſtat quod nolint peccare, cum magis horreant tantam pœnam, quam delectationem peccati; ergo, &c.

CONCLUSIO.

Damnati nollent ſe peccaſſe, non cum diſplicentia peccati, ſed cum diſplicentia pœnæ, vivente adhuc in eis peccandi voluntate.

Diſtinct. Resp. ad Arg. Dicendum quod mala voluntas dicitur dupliciter, ſcilicet uno modo actu, alio modo habitu. Dico ergo quod timor ſervilis in viatoribus non aufert habitum malæ voluntatis, ſed aufert actum; iſte enim non vult luxuriari, quia timet puniri, & de ipſa voluntate tamen habitum non aufert; quod patet, quia ſi ſperaretur impunitas, vellet utique luxuriari. Sic intelligendum eſt in damnatis, quod dolor pœnalis aufert ab ipſorum voluntate actum volendi peccare: quia revera damnati non appetunt luxuriari, nec dominari propter pœnas, quas ex illis actibus ſentiunt ſe incurriſſe: habent tamen habitum voluntatis malæ, per quam appeterent peccare, ſi non crederent ſe ex hoc puniri. Si ergo quæras utrum damnati nolint peccaſſe, dico quod nolunt, non propter hoc quod peccatum eis diſpliceat, quia injuſtum ſed quia eis diſplicet pœna juſta.

1. Et ideo malam habent voluntatem hoc volendo: & ideo adhuc vivit in eis voluntas peccandi, licet dolore pœnarum impediatur, ne exeat in actum ſuum. Et ſic patet reſponſio ad primum.

2. Ad illud quod obiicitur, quod voluntas eſt invertibilis, dicendum quod verum eſt de vertibilitate quantum ad habitum, in qua ſit plena verſio; ſed non eſt verum de vertibilitate quantum ad actum.

3. Ad illud quod obiicitur, quod malitia inclinat, ſicut gratia, dicendum quod non eſt ſimile, quia motus gratiæ præmiatur in ſimili, & convenienti; ſed motus libidinis in diſſimili, ut in dolore: & ideo impeditur, ſed motus gratiæ conſummatur.

4. Ad illud quod obiicitur, quod abſtinere a voluntate peccandi non eſt ſine gratia, dicendum quod loquendo de voluntate habitu, non eſt ſine gratia; ſed de voluntate actu diſtinguendum eſt, quia aut abſtinet ab actu malo, quia contra Deum, & quia iniquum, & hoc non eſt ſine gratia gratis data: hæc enim præparat ad ulteriorem gratiam. Aut quia hoc eſt læſivum, ſicut ſi aliquis dimittit fornicari, vel inebriari, quia amittit viſum; & talis eſt per naturam punitam. Similiter dico quod damnati refugiunt propter timorem pœnæ.

5. Ad illud quod obiicitur in contrarium, quod habent pœnitentiam, dicendum quod verum eſt; ſed illa pœnitentia eſt ſtimulus pœnitudinis, non correptio voluntatis; unde ſi daretur libertas peccandi, & ſperaretur omnino impunitas, dico quod peccarent: ſed ſi deberent ita puniri pro aliis quæ facerent, ſicut pro his quæ fecerunt, numquam vellent peccare.

6. Ad illud quod obiicitur, utrum habeant aliquam inordinationem actualem voluntatis, poteſt dici quod ſic: ſed illa inordinatio eſt eis vera in pœnam, ſicut beatis bona voluntas in gloriam: unde ſicut iſti non merentur amplius bona voluntate, ita nec illi demerentur mala: & hoc dicit Auguſtinus & habetur in littera.

Digitized by Google

QUÆSTIO II.

An damnati malint non eſſe quam ſic eſſe.

S. Thom. in ſuppl 3. p. q. 99. art. 3.
Scotus 4. Sent. diſt. 50. q. 2.
Richardus 4. Sent. d. 50. art. 4. q. 2
Franciſcus de Mayr. 4 Sent. d. 50 q. 1
Stephanus Brulef. 4. Sent. diſt. 50. q. 2.
Petrus de Tarant. 4. Sent. diſt. 50. q. 19.

Fundam. UTRUM voluntate deliberativa damnati malint non eſſe, quam ſic eſſe. Et quod ſic, videtur; quia dicitur in Apocalypſi: In diebus illis deſiderabunt homines mori, & fugiet mors ab eis. *Apoc. 9.*

ITEM Auguſtinus in libro de miſeria hujus mundi loquens de damnatis; dicit: O mors, quam dulcis eſſes, quibus tam amara fuiſti: te ſolam deſiderant, qui te vehementer oderunt.

ITEM ratione videtur, quia major eſt triſtitia ex pœna, quam delectatio ex culpa, quia modicum habent gaudium, & magnam triſtitiam: ergo ſi electio tortionis præelegit fugam magis nocivi deſiderio minus delectabilis, ut patet de illo, qui vult lucrari argentum, & fugit mortem, videtur quod damnati malint omnino non eſſe, quam ſic puniri.

ITEM ſi cederent in non eſſe, pœna eſſet momentanea: ſed pœna cruciatus eorum eſt æterna: ergo ſi pœna; momentanea præferenda eſt æternæ, ſicut malum finitum infinito, videtur, &c.

Ad opp. 3. de lib. arbitrio, c. 7. t. 1. 1. CONTRA: Auguſtinus in libro, de libero arbitrio: Conſidera quam bonum eſt eſſe, quod & beati, & miſeri volunt, magis tamen eſt eſſe & miſerum, quam omnino non eſſe: cum tamen miſer eſſe nolis.

2. ITEM ratione arguitur: Præelectio ſupponit electionem: ſed non eſſe eſt eligibile; non quia omne eligibile habet apparentiam boni, ſed ipſum non eſſe non habet boni apparentiam, quia quod apparet bonum, apparet eſſe: ergo.

3. ITEM omnis appetitus ordinatus eſt conformis naturæ, quia natura A ſemper appetit quod melius eſt; ſed natura ſemper appetit eſſe, ut ipſe Philoſophus dicit, & nullo modo non eſſe; ergo, &c.

4. ITEM majus malum magis eſt fugiendum; ſed majus malum eſt quod magis adimit: ſed corruptio in non eſſe adimit totum bonum: pœna vero non totum, immo multum relinquit: ergo magis fugiendum eſt non eſſe, quam puniri.

CONCLUSIO.

Damnati mallent non eſſe, quam eſſe damnati voluntate deliberativa, & omnis homo debet illud appetere appetitu refugiente incommodum, opportunum tamen eſt ſecundum appetitum honeſti. B

RESP. AD ARG. Ad hoc dicunt aliqui, quod damnati mallent non eſſe, quam ſic eſſe: ſed appetitus eorum eſt inordinatus, & indiſcretus, & phantaſticus, quia ſibi nocivum appetit, ſicut & appetitus febricitantis, qui non venit ex natura, ſed ex phantaſtica imaginatione, quia exiſtimat ſibi prodeſſe, quod nocet ſibi. Sic damnati, quia exiſtimant ſe habere requiem, ſi omnino non eſſent, appetunt magis non eſſe, quam eſſe in pœnis: & hoc videtur dicere Auguſtinus. Sed tamen Sapiens dicit in Eccleſiaſt. Feliciorem utroque judicavi, &c. Et ipſa Sapientia: Melius erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille. Et Hieronymus dicit: Quod melius eſt non vivere, quam male vivere. Ideo dicendum aliter, quod non eſſe nullo modo eſt appetendum appetitu ordinato, & recto; ſimiliter nec eſſe damnatum, vel eſſe infelicem. Et ſi horum aliquid appetatur, phantaſticus eſt appetitus, non ordinatio naturæ. Sed utrumque horum fugiendum. Et cum ſe habeant ſicut excedentia, & exceſſa: utrumque altero magis eſt fugiendum diverſis conſiderationibus. Quia enim non eſſe adimit totum bonum, pœna partem: ideo hoc

Opinio aliorum. Improb. Eccleſ. 4. Mat. 26. C Determinatio propria:

hoc magis eſt fugiendum. Simplici- A ter tamen loquendo, quia corruptio in non eſſe in infinitum excedit pœnam intenſive, in infinitum inquam ſecundum proportionem, pœna vero extenſive in infinitum ſecundum veritatem: ideo credo quod magis appetendum eſſet, ſi poneretur in optione, omnino non eſſe, quam æternaliter torqueri: loquor de appetitu, qui refugit incommodum: hoc enim judicat mens mea magis portabile, ſicut decollationem magis, quam diuturnam ignis aduſtionem. Veruntamen ſecundum appetitum honeſti, quia cruciatus iniqui ſpiritus eſt ad gloriam Dei, utique magis deberet ignibus ſubjacere ad continuam B Dei laudem, quam per omnimodam corruptionem manum Dei effugere. Concedo ergo quod damnati mallent non eſſe: & omnis homo recte debet illud appetere conſiderata gravitate utriuſque pœnæ: non tamen dico quod ſit magis appetendum ſimpliciter: tamen ipſi ſimpliciter magis appetunt: & concedendæ ſunt rationes ad hoc.

1. Ad rationes autem ad oppoſitum ſolvendas, dicendum quod Auguſtinus procedit ea via, qua corruptio in non eſſe excedit, ſcilicet intenſive.

2. Ad illud quod obiicitur, quod prælectio ſupponit electionem, dicendum quod verum eſt de illa, quæ eſt per modum deſiderii, non de ea, quæ eſt per modum fugæ. *2 de Gen. cont. 159.*

3. Ad illud quod obiicitur, quod natura determinat ſemper eſſe, dicendum quod verum eſt, & etiam ratio recta: tamen vera natura magis refugit pœnam æternam, quam momentaneam.

4. Ad illud quod obiicitur, quod majus malum eſt, quod magis adimit, dicendum quod majus malum dupliciter eſt, ſcilicet extenſive, & intenſive, & ſimiliter magis adimere; & natura magis refugit ſemper eſſe in omnimoda miſeria, quam omni bono privari: ſicut frequenter de re, quam multum amamus, maluimus illam non habere, quam propter illam induere conditionem ſervilem.

QUÆSTIO III.

An damnati velint omnes eſſe miſeros.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 98. art. 4.
Richardus 4. Sent. d. 50. art. 4 q. 3.
Steph. Bruleſ. 4. Sent. diſt. 50. q. 3.

UTRUM damnati mallent omnes damnatos eſſe, quam quoſdam damnatos, quoſdam beatos. Et quod mallent omnes eſſe damnatos, oſtenditur. Primo per illud quod communiter conſuevit dici: *Solatium eſt miſeris ſocios habere pœnarum.* *Fundam.*

Item hoc oſtenditur per illud quod dicitur in Iſaia: Surrexerunt de ſoliis, *Iſa. 14.* Gloſſa: Solatium eſt malorum multos ſocios habere pœnarum.

Item Auguſtinus de catechizandis rudibus: Cautus eſto, ne tibi aliunde hoſtis ſubrepat, quia ſolatium mali valentiſſimum ſuæ voluntatis, cum quibus damnetur, inquirit: ergo illud eſt ſolatium malorum; ſi ergo ipſi fuerunt, & deſiderant quod eſt ad ſolatium: patet, &c.

Item ratione videtur, quia invidia ſurgit ex defectu charitatis, & amore proprii boni: ſed utrumque in damnatis eſt: ergo eſt in eis maxima invidia: ergo ſi invidus nullum vellet C videre bonum, nec beatum: ergo damnati vellent quod omnes una cum eis eſſent damnati magis quam quod quidam eſſent damnati, quidam beati.

Item ſancti & damnati adinvicem inimici ſunt propter hoc, quod damnati ſunt inimici Dei: ergo, cum damnati non diligant inimicos, ſed potius odiant; & qui odit alium mallet ipſum videre miſerum, quam beatum: ergo, &c.

1. Contra; In Luca dicitur de divite, quod rogabat pro fratribus ne *Ad opp. Luca 16* venirent in locum tormentorum: ergo cum damnati habeant multos conſanguineos in cælo; ergo mallent eos eſſe in cœlo, quam in inferno.

2. Item damnati etſi habeant malam voluntatem, non tamen perdi-

de-

Digitized by Google

derunt affectionem naturalem, quod patet; quia impiiſſimi homines diligunt ſibi proximos; ſed in præſenti ſi pater miſer habet filium miſerum non læditur, ſed magis triſtatur de tali ſocietate: ergo ſimiliter in inferno.

3. Item ſi damnati deſiderarent aliorum damnationem: ergo ſicut creſceret aliorum damnatio, ita & conſolatio eorum, quia deſiderium ſi compleatur, delectat animam: ergo poſt omnium damnationem erunt in majori conſolatione, quod eſt manifeſte falſum: immo creſceret deſolatio, ſicut dicitur ſuper illud Pſalmi; *Pſ. 111.* Deſiderium peccatorum peribit, Gloſſa: Nullo ſuccedente ſolatio.

4. Item beatus adjectus multitudini electorum multiplicat gaudium; ergo ab oppoſitis damnatus amplificat mœrorem: ſed ſicut beatus deſiderat amplificationem ſui gaudii, ita damnatus diminutionem ſui mœroris: ergo cum beati ſemper velint miſeros pervenire ad gloriam, damnati refugiunt, ut aliqui deſcendant ad eorum miſeriam: ergo nollent beatos eſſe damnatos.

CONCLUSIO.

Damnati potius vellent eſſe omnes miſeros, quam ipſis exiſtentibus miſeris, aliquos eſſe beatos.

Resp. ad Arg. Dicendum quod etſi in damnatis aliquo modo remittantur affectiones libidinoſæ propter pœnarum magnitudinem, illæ inquam affectiones, quæ habent annexam delectationem, aliæ tamen affectiones, in quibus eſt pœnalitas, vigorantur; unde etſi ceſſat actualiter affectus luxuriandi, & dominandi; tamen intenditur affectus, ſive furor impatientiæ, & livor invidiæ: unde tunc dentibus ſuis frement, & tabeſcent; & quoniam vigebit in eis odium, & invidia; ideo vehementer triſtabuntur, & tabeſcent in gloria electorum Dei; ideo ad ſatiandum ſuam impiiſſimam æmulationem, & odium vel- A lent nullos eſſe beatos, immo omnes eſſe miſeros, Et quia nec ipſi ad beatitudinem poſſunt pertingere, nec alios poſſunt a ſtatu beatitudinis amovere: ideo in ſemetipſis vehementer tabeſcunt, & confunduntur. Concedendum eſt ergo quod generaliter loquendo, mallent omnes eſſe miſeros, quam ipſis exiſtentibus miſeris, aliquos eſſe beatos; & concedendæ ſunt rationes ad hoc.

1. Ad illud quod obiicitur de illo divite qui nolebat fratres damnari, dicendum quod quamvis in generali damnati nolint videre beatos aliquos, ſed omnes miſeros: tamen quia ſpecialius habent aliquorum amorem naturalem & privatum, B nollent ipſos damnari aliis exiſtentibus in ſtatu gloriæ; quia etſi illi damnentur, tamen adhuc manet æmulatio, & occaſio tabeſcendi; non ſic eſſet de omnibus.

2. Et per hoc patet ſequens de affectione naturali; tamen nullos ita diligunt naturaliter, quin vellent eos eſſe damnatos, hoc pacto quod nulli eſſent beati. Exemplum patet in illis, qui habent odium capitale, qui deſiderant vitam conſanguineorum; attamen vellent quod multi ex conſanguineis eſſent mortui, ut poſſent effectum vindictæ de inimicis ſuis implere.

C 3. Ad illud quod obiicitur, quod ſi deſiderant damnationem, &c. dicendum quod non deſiderant damnationem quorumcumque, ſed eorum quibus invident: propterea quia vident eos elevatos, ex quorum comparatione confunduntur, & iſti ſunt beati; & quia hoc obtinere non poſſunt, ideo non conſequentur inde ſolatium, ſed magnum ſupplicium.

4. Ad illud quod refugiunt deſolationem, dicendum quod ſicut homo ſanus, in quo eſt natura bene diſpoſita appetit cibaria ſibi competentia homo vero infirmus appetit ea, quæ nocent, quia exiſtimat ea prodeſſe: ſic beati tamquam mente ſani appetunt aliorum glorificationem, quæ vere eſt eis proficua, damnati vero bea-

Digitized by Google

beatorum damnationem, quam exiſtimant ſibi utilem, & delectabilem, ſicut invidus alterius ſubverſionem. Attamen ſi eveniret, non propter hoc miſeria eorum decreſceret, immo ſuccreſceret. Multa enim volunt impii, & peccatores, quæ ſi obtinerent, eſſent miſeriores. Ad hæc confirmanda multum facit auctoritas Auguſtini in ii. cap. ubi dicit, quod ira, odium, & cæcitas in damnatis excreſcent.

A

ARTICULUS II.

CONSEQUENTER quantum ad ſecundum articulum quæritur de excæcatione, ſive tenebroſitate damnatorum. De qua tria quæruntur. Primo quæritur, utrum ſint ibi tenebræ corporales. Secundo, utrum ſint in eis tenebræ ſpirituales quantum ad actum cognoſcendi. Tertio quantum ad actum memorandi.

QUÆSTIO I.

An in inferno erunt tenebræ corporales.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 97. art. 4.
Ritchardus 4. Sent. diſt. 50. art 5. q. 1.
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 50 q. 4
Petrus de Tarant. 4. Sent. d. 50 q. 21

Ad opp. QUantum ergo ad primum ſic proceditur, & oſtenditur, quod non erunt ibi tenebræ corporales, quia conſtat quod reprobi habent potentiam videndi, vel etiam habituri ſunt poſt judicium: ergo cum viſus natus ſit exire in actum, videtur quod videre debeant: ſed non eſt videre ſine luce; ergo, &c.

ITEM boni videbunt alios Sanctos ad ſuam gloriam, maxime illos, quos converterunt; ergo ſimiliter ſi mali debent invicem confundi, maxime qui aliis malum exemplum dederunt, ſicut Arrius; ergo ſimiliter debent eos videre.

ITEM lux naturaliter ſequitur ignem; ergo ubi eſt aggregatio ignis, ibi & luminis; ſed hæc eſt in inferno; ergo, &c.

CONTRA: Ligatis pedibus, & manibus proiicite eum in tenebras exteriores. Super quo Gregorius: Si ille ignis lucem haberet, qui repelluntur, in tenebras exteriores mitti nequaquam dicerentur. Fundam. Mat. 22 Greg. l. 9 Moral. c. 38

ITEM ratione videtur, quia ſicut boni præmiantur per viſum, ita mali ſimiliter debent puniri: ſed tenebræ plus gravant homines habentes oculos ad videndum; ergo, &c.

ITEM dulce eſt lumen, & delectabile; ergo ſi damnatis eſt omnis delectatio auferenda: ergo & omnis delectatio corporalis.

CONCLUSIO.

B

In inferno ſunt tenebræ corporales luce permixta non ad illuminationem & conſolationem, ſed ad deſolationem, & horrorem.

RESP. AD ARG. Ad hoc reſpondet Iſidorus inquiens, ignem gehennæ habere lucem ad aliquid, ad aliquid non habere. Et hoc quidem verum eſt. Lucebit, inquit, ad deſolationem, ut habeant unde doleant: ſed non ad conſolationem, ne habeant unde gaudeant. Ad quod intelligendum, notandum quod ignis eſt in triplici differentia. Eſt enim ignis purus, ut eſt in propria materia; & eſt ignis incorporatus, ut eſt in materia aliena, ut in terra, vel aere: & eſt ignis non tantum incorporatus, ſed etiam permixtus, ut ignis ſulphureus, & fumoſus. Primus eſt lux, & pure lucet, & abundanter. Secundus eſt ignis, carbo, & flamma: hic autem lucet, & tenebram expellit. Tertius eſt ignis fumoſus, & talis eſt tenebroſus, & iſte erit in inferno. Rurſus notandum, quod lux illuminat oculum ad videndum: poteſt ergo illuminare ad videndum delectabilia, vel ad videndum indifferentia, vel ad videndum triſtia, & horribilia. Primo, & ſecundo modo non erit illuminatio, ſed tertio modo tantum. Secundum hoc igitur patent objecta: Nam rationes probantes, quod non ſit

C

ſit ibi ignis lucens, procedunt ſecundum lucis puritatem illuminantem ad delectandum. Rationes vero probantes, quod ſit ibi ignis, lucens procedunt de luce communiter ſecundum quod tenebris fumoſitas eſt admixta, & illuminat ad deſolationem, & horrorem.

QUÆSTIO II.

An in damnatis erunt tenebræ ſpirituales quantum ad actum cognoſcendi.

S. Thom. in ſuppl. 3. p. q. 79 art. 2. Richardus 4. Sent. diſt. 50. art. 5. q. 1. Stephanus Bruleſ 4. Sent. diſt. 50 q. 5.

Fundam. UTRUM erunt ibi tenebræ ſpirituales quantum ad actum cognoſcendi. Et quod ſic, videtur: quia cæco ubicumque eſt, eſt tenebra: ſed mali, & damnati ſunt excæcati per malitiam. Excæcavit eos malitia eorum: ergo ſi ibi creſcit malitia; ergo & cæcitas. *Sap. 2.*

2. ITEM Auguſtinus dicit ſuper Pſalmum ibi; Tenebræ exteriores erunt, quia penitus extra Deum erunt. Quid enim eſt extra Deum eſſe; niſi in ſumma cæcitate eſſe? Ergo erunt in ſumma cæcitate: & ſi hoc, nulla ergo erit ibi illuminatio ſpiritualis. *in Pſal. 6. ibi: Turbatus eſt a furore oculus meus v. 8.*

3. ITEM ſicut intellectiva nata eſt illuminari ad verum, ita affectiva inflammari ad bonum: ſed affectiva omnino privatur calore, ſive amore boni: ergo cognitiva lumine veri.

4. ITEM ſicut affectiva delectatur in bonitate, ſic cognitiva in veritate: ſed a reprobis aufertur omnis delectatio: ergo & omnis illuminatio, & cognitio veritatis pari ratione.

Ad opp. 1. CONTRA: Reprobi habent multorum cognitionem naturalem; ſed nec pœna, nec culpa debet bona naturæ deſtruere omnino, ergo aliqua in eis cognitio remanebit.

2. ITEM damnati habent remorſum conſcientiæ, & vermem, ſed conſcientia non remordet niſi de peccatis, quæ cognovit: ergo, &c.

3. ITEM videtur, quod amplius ſit in damnatis de luce, quam in viatoribus, etiam ſeipſis; quod patet, quia multi interficiunt martyres arbitrantes ſe bene facere, multi credunt impune peccare: ſed tunc certi erunt ſe fuiſſe deceptos: ergo lumen cognitionis eſt accreſcet: & ſi hoc, videtur quod Deus det novas illuminationes damnatis.

4. ITEM videtur quod ſaltem a parte ſpeculationis tantum lumen ſit in eis, quantum nunc: quia ſi privatio luminis eſt per meritum peccati, & meritum, & demeritum eſt in potentia practica, vel motiva, non in potentia ſpeculativa: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Damnati ad cumulum pœnarum adeo excæcati erunt tenebris ſpiritualibus, ut nil penitus cognoſcant, quod poſſit eos, tum dirigere, tum delectare, ſed id tantum quod eos poſſit cruciare.

RESP. AD ARG. Dicendum quod ſicut eſt triplex actus lucis corporalis, ſcilicet manifeſtare, dirigere, & delectari; ſic & in luce ſpirituali. Si loquamur quantum ad primum actum, ſic dico quod non omnino extra lucem erunt, quia aliqua erunt eis manifeſta: ſed illa ſolum quæ faciunt ad cumulum pœnæ, alia non: & ideo iſta lux eſt ad manifeſtandum tenebras, & ducens in tenebroſitatem: ideo non conſiſtent in lumine. Si loquamur quantum ad ſecundum actum, qui eſt dirigere: ſic dico quod omnino erunt extra lucem, quia non poterunt dirigi: erunt enim extra omnem viam, & tempus, & locum bene agendi, ſicut dicitur in Eccleſiaſt. Quia nec opus, nec ratio, nec ſcientia eſt apud inferos. Si quantum ad tertium, qui eſt delectari; ſic dico ſimiliter, quod erunt extra lucem omnino, quia nihil cognoſcent actu, in quo delectentur. Erunt enim omnino abſorpti a magnitudine pœnarum, ita ut non liceat *Eccl. 9.*

Digitized by Google

liceat eis cogitare alia delectabilia.

Reſp. ad ſarg. pro ãud. 1. 2. Quod ergo dicitur omnino excæcari, & extra Deum eſſe, hoc intelligitur quantum ad directionem, & delectationem,

3. 4. Ad illud, quod obiicitur, quod nullam habent cognitionem, quia nec affectus eorum habet boni amorem, dicendum quod ſicut non habebunt amorem boni honeſti, ſed commodi: ſic nec cogitabunt de bono honeſto, ſed tantum commodo. Vel dicendum quod non eſt ſimile, quia plus corrumpitur per peccatum affectus, quam intellectus.

Reſp ad oppoſit. 1. 2. Ad illud quod obiicitur in contrarium, quod habent cognitionem naturalem, & cognitionem peccatorum, dicendum quod cognitio peccatorum non abolebitur: ſed tamen nulla in eis cognitio exibit in actum, quæ ad ipſorum non faciat cruciatum, vel per ſe, vel per accidens.

3. Ad illud quod obiicitur, quod ampliorem habebunt illuminationem, dicendum quod aliqua peccata cognoſcent, quæ modo non cognoſcunt, non per novi luminis donationem, ſed per pœnæ afflictionem: quia ut dicit Gregorius; Pœna aperit oculos quos culpa claudit. Greg. l. 15. Moral. c. 7 tom. 2.

4. Ad illud quod oblicitur, quod ſecundum intellectum ſpeculativum non eſt demeritum, dicendum quod voluntas demeretur ſibi, & omnibus potentiis animæ, & membris corporis: ideo non tantum punietur in ſeipſa, ſed etiam in omnibus potentiis, & membris, licet ipſa puniatur principalius; & ſic patet illud.

QUÆSTIO III.

An in damnatis ſint tenebræ ſpirituales quantum ad actum memorandi.

S. Thomas in ſuppl. 3 p. q. 98 art. 7.
Et 4 Sent. d. 50 q. 2 art. 2 q. 1.
Richard. 4. Sent. diſt. 50 art 5. q. 1
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 50. q. 6.

Ad opp. Eccli. 11. Utrum in damnatis ſint tenebræ ſpirituales quantum ad actum memorandi. Et quod ſic, videtur per illud Eccleſiaſtici: Malitia unius horæ oblivionem facit luxuriæ maximæ: ergo majorem oblivionem facit æterna pœna: & ſic patet, &c.

Item hoc videtur per illud, quod dicitur in litera: Exteriores tenebræ intelligi poſſunt, quædam malignitas odii, quædam oblivio Dei, quæ tunc excreſcent.

Item hoc videtur ratione; quia recte oblitus eſt qui non habet copiam memorandi; ſed damnati non habent copiam memorandi: unde dicit Auguſtinus in littera, quod quia nimio dolore premuntur, adeo ſtupeſcunt & terrentur, ut interim mentem in aliam cogitationem non ferant: ergo, &c. Verba ſunt Magiſtri.

Item damnati erunt ſubjecti tempori, ſecundum illud Pſalmi: Erit tempus eorum in ſæcula; & etiam aliis infirmitatibus: ergo videtur quod ex longitudine temporis poſſint omnium oblviſci, ſicut nunc videmus in nobis. Pſal. 80

Contra: Imago non tolletur a damnatis; ſed imago conſiſtit in memoria intellectiva, & voluntate reſpectu Dei; ergo ſaltem Dei habebunt memoriam.

Item conſtat quod non habent remorſum niſi de peccatis præteritis; ſed de nullo habent remorſum niſi de quo cogitant; ergo cogitant de peccato præteritis; ergo & eorum rememorantur.

Item hoc videtur per illud quod damnati dicent per Sapien. Dicent intra ſe pœnitentiam agentes; hi ſunt quos aliquando habuimus in deriſum: ergo rememorabuntur præteritorum. Sap. 5

Item Abraham dixit diviti; Recordare quoniam recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala; ſed hoc non dixiſſet, ſi non potuiſſet recordari; ergo, &c. Lucæ 16

CON-

Digitized by Google

CONCLUSIO.

Sunt in damnatis tenebræ ſpirituales ne recordentur Dei, ut in ipſo poſſint conſolari; erit tamen Dei memoria eis ad dolorem & deſolationem.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ad hoc facile eſt reſpondere, ſi revocatur ad mentem diſtinctio præcedens, quoniam eſt recordatio aliquorum ad mœſtitiam, & dolorem, & confuſionem; aliquorum ad itineris dilectionem, aliquorum ad conſolationem. Secundam, & tertiam non habebunt damnati nec reſpectu Dei, nec reſpectu aliorum, quia non erit eis memoria Dei, vel ut convertantur ſive revertatur ad ipſum, ita ut delectentur in ipſo. Vigebat tamen in eis actus memoriæ quantum ad primam, ſcilicet deſolationem: quia ſemper habebunt memoriam peccatorum, quæ commiſcerunt, & Dei quem offenderunt ad ſuam confuſionem. Nec hoc repugnabit pœnis; quia pœnæ exteriores ducent ad cogitandum interius ſuum demeritum; & ita recordatio illa non eſt eis via lucis, ſed tenebrarum: nec ponet hominem in ſtatu bono coram Deo, ſed potius elongabit a Deo, & a vero lumine: & ſic patent rationes ad utramque partem. Verumtamen illud argumentum quod facit de tempore, & paſſibilitate damnatorum, non valet, quia ſicut corpora paſſibilia erunt immortalia; ita etſi anima ſubjecta variationi paſſionum ſit, adeo tamen erit actus memorandi converſus ad ea, quæ ſpectant ad pœnam, & adeo ſine intermiſſione, quod non poterit anima oblivíſci: & illud magis patebit ultimo, cum agetur de verme. Hæc autem ſufficiant ad præſens, quibus intellectis ſatis patet littera. *Expoſitio rationum.*

DISTINCTIO L. PARS II.

De animabus Damnatorum, an aliquam habeant notitiam eorum, quæ hic fiunt.

PRÆTEREA *quæri ſolet, an reproborum animæ, quæ nunc in inferno cruciantur, notitiam habeant eorum, quæ circa ſuos in hac vita geruntur, & ſi aliquo modo doleant per infortuniis ſuorum charorum. Hanc quæſtionem Auguſtinus commemorat, ex parte eam explicans, ex parte vero inſolutam relinquens: ait enim: Quæret aliquis an ullus dolor tangat mortuos de his, quæ in ſuis poſt mortem contingunt, vel quo modo ea quæ circa nos aguntur, noverint ſpiritus defunctorum. Cui reſpondeo magnam eſſe quæſtionem, nec in præſenti diſſerendam. Veruntamen breviter dici poteſt, quod eſt cura mortuis de ſuis charis, ut de divite legitur: qui cum tormenta apud inferos pateretur, levavit oculos ad Abraham, & inter alia dixit: Habeo enim quinque fratres, mitte aliquem ex mortuis, ut teſtetur illis, ne & ipſi veniant in hunc locum tormentorum. Habent enim mortui curam de vivis, quos ſciunt vivere, quia nec in locis pœnarum vident eos, ubi dives ſine fratribus erat: nec in requie beatorum, ubi Lazarum & Abraham, quamvis longe, agnoſcebat. Non tamen ideo conſequens eſt, eos ſcire quæ circa charos ſuos aguntur hic, vel læta, vel triſtia.*

Aug. ſuper Pſ. 108. ibi diſpereat de terra memoria ejus v. 8

Luc. 16

Quo modo accipienda ſint quæ de Lazaro, & divite leguntur.

Si quis autem quærat quo modo intelligatur, quod de Lazaro & divite legitur: Audiat Auguſtini reſponſum dicentis: Si quis putat animas corpore exutas locis corpo-

Aug. ſuper Gen. ad lit. l. 8 c. 5 tom. 3

Digitized by Google

corporalibus contineri, cum ſint ſine corpore, non deerunt qui faveant, & divitem ſitientem in loco corporali fuiſſe contendant, ipſamque animam corpoream præparaſſe linguam, & ſtillam de Lazari digito cupiiſſe. Sed melius eſt dubitare de occultis, quam litigare de incertis. Divitem in ſupplicio, pauperem in refrigerio eſſe, non dubito. Sed quo modo intelligatur divitis lingua, digitus Lazari, flamma inferni, ſinus Abrahæ, & ejuſmodi, vix a manſuetis, a contentioſis autem nunquam invenitur.

An ſe videant boni, & mali.

Greg. hom. 40 a prin. ſuper Lucam 16; & in gloſ. ſuper illud Factum eſt autem.

Solet etiam quæri: Utrum viciſſim ſe videant illi qui ſunt in inferno, & illi qui ſunt in gloria. Sicut ſancti tradunt, & boni malos, & mali bonos vident uſque ad judicium. Poſt judicium vero boni videbunt malos, ſed non mali bonos. Unde Gregorius: Infideles in imo poſiti, ante diem judicii fideles ſuper ſe in requie attendunt, quorum gaudia poſt contemplari non poſſunt.

De chaos inter bonos, & malos.

Sed cum ſancti malos in tormentis videant, nonne aliqua compaſſione erga eos moventur? nonne eos de tormentis liberari cupiunt? Recole illud Evangelicum, quod Abraham diviti reſpondit: Inter vos & nos chaos magnum formatum eſt, ut hi qui volunt hinc tranſire ad vos, non poſſint, neque inde huc tranſmeare. Quid eſt illud chaos inter bonos & malos, niſi hinc juſtitia, inde iniquitas, quæ nullatenus ſociari valent? Adeo enim ſancti Dei juſtitiæ addicti ſunt, ut nulla compaſſione ad reprobos tranſire valeant, nulla pro eis inter ſanctos fiat interceſſio. Quo modo ergo inde volunt aliqui tranſire ad illos, ſed non poſſunt? Quia ſi Dei juſtitia admitteret, non fieret eis moleſta liberatio eorum. Vel ita dicuntur velle non poſſe, non quia velint, & non poſſint, ſed quia etſi vellent, non poſſent eos juvare. De hoc ita Gregorius ait; Sicut reprobi a pœnis ad gloriam ſanctorum tranſire volunt, & non poſſunt: ita juſti per miſericordiam mente ire volunt ad poſitos in tormentis, ut eos liberent, ſed non poſſunt, quia juſtorum animæ etſi in natura ſuæ bonitate miſericordiam habent, jam tunc auctoris ſui juſtitiæ conjunctæ tanta rectitudine conſtringuntur, ut nulla ad reprobos compaſſione moveantur.

Lucæ 16

In Evang. hom. 40 a medio t. 2

Quo modo viſa impiorum pœna non minuit beatorum gloriam.

Greg. ſuper Lucæ 16 Fili recordare hom. 40 poſt medium.

Hier. l. 8 c. 66 ſuper Iſaiæ in fine, ſuper illud Egredientur & videbunt. 1. a ult.

Ibidem.

Pſal. 57

Poſtremo quæritur: An pœna reproborum viſa decoloret gloriam beatorum: an eorum beatitudini proficiat. De hoc ita Gregorius ait: Apud animum juſtorum non obfuſcat beatitudinem aſpecta pœna reproborum: quia ubi jam compaſſione miſeriæ non erit, minuere beatorum lætitiam non valebit. Et licet juſtis ſua gaudia ſufficiant, ad majorem tamen gloriam vident pœnas malorum quas per gratiam evaſerunt: quia qui Dei claritatem vident, nil in creatura agitur quod videre non poſſint. Non eſt autem mirandum, ſi ſancti jam immortales, reprobos videant mentis intelligentia, cum prophetæ mortales adhuc videre hæc omnia meruerunt. Egredientur ergo electi, non loco, ſed intelligentia, vel viſione manifeſta, ad videndum impiorum cruciatus: quos videntes non dolore afficientur, ſed lætitia ſatiabuntur, agentes gratias de ſua liberatione, viſa impiorum ineffabili calamitate. Unde Iſaias impiorum tormenta deſcribens, & ex eorum viſione lætitiam bonorum exprimens, ait: Egredientur, electi ſcilicet, & videbunt cadavera virorum, qui prævaricati ſunt in me. Vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur, & erunt uſque ad ſatietatem viſionis omni carni, id eſt, electis. Lætabitur enim juſtus, cum viderit vindictam.

Digitized by Google

DIST. L. PARS II.

De ſtatu, & conditione damnatorum, vel malorum ante judicium quantum ad cognitionem.

Præterea quæri ſolet ſi de reprobcrum, &c.

Expoſitio textus.

SUPRA determinavit Magiſter ſtatum damnatorum poſt judicium quantum ad rationem, & voluntatem. Hic incidenter determinat ſtatum ante judicium, maxime quantum ad cognitionem. Et dividitur hæc pars in tres. In prima determinat qualiter cognitio reprobarum animarum ſe habeat ad nos. In ſecunda vero qualiter ſe habeat ad beatos, ibi: *Quæri etiam ſolet, utrum viciſſim.* In tertia qualiter ſe habeant beati ad reprobos, ibi: *Poſtremo quæritur, an viſa pœna reproborum, &c.* Ultima pars habet duas partes. In prima oſtendit, quod non minuetur gloria bonorum ex aſpectu pœnarum. In ſecunda exprimit pœnas, quas videbunt, ſcilicet vermen, & ignem, ibi: *Non eſt autem mirandum, ſi ſancti, &c.* *Diviſio.*

ARTICULUS I.

AD intelligentiam hujus partis duo quæruntur principaliter. Primo quæritur de cognitione animæ ſeparatæ. Secundo de verme. Circa primum quæruntur tria. Primo quæritur de cognitione ejus per comparationem ad virtutem cognoſcentem. Secundo per comparationem ad ſtatum viatorum. Tertio per comparationem ad ſtatum beatorum.

A

QUÆSTIO I.

An anima ſeparata habeat uſum potentiæ ſenſitivæ.

S. Thom. 4 Sent. d. 50 q. 1 art. 1.
Richard. 4. Sent. diſt. 50 q. 1
Thom. Argent. 4. Sent. d. 50. q. 1. art. 1.
Steph. Brulef. 4. Sent. d. 50 q. 7.
Petrus de Tarent. 4. Sent. d. 50 q. 1

UTRUM anima ſeparata habeat uſum potentiæ ſenſitivæ. Et quod ſic, videtur. Primo auctoritate Evangeli; elevans oculos vidit Lazarum &c. omnia illa quæ ibi tanguntur, dicunt cognitionem ſenſitivam, & per modum ſenſus; ergo, &c. *Ad opp. Lucæ 16*

2. ITEM Caſſiodorus in libro ſuo de anima, loquens de anima ſeparata, dicit: Vidit, audit, tangit, ac reliquis ſenſibus efficacius utitur, vel viget.

3. ITEM ratione videtur, quia tanto ſubſtantia per potentiam melius, & facilius operatur, quanto eſt liberior & ab errore immunior: ſed ſubſtantia animæ rationalis ſeparata habet potentiam cognitivam, quia impoſſibile eſt deſtrui potentiam, quæ fundatur in ſubſtantia perpetua. Et iterum: Subſtantia liberior, quod & ſpiritualior: ergo ad actum cognitionis liberior: ergo melius poteſt ea uti tam in interiori, quam exteriori, quam nunc.

4. ITEM conſtat, quod anima ſeparata cognoſcit res abſtractas a conditionibus materialibus; cognoſcit res ſub conditionibus materialibus abſente materia; & iterum cognoſcit ſub conditionibus individualibus præſente materia, vel objecto; hoc conſtat: ergo intelligit, & imaginatur, & ſentit, ergo habet uſum omnis potentiæ. Si tu dicas, quod hoc facit per unam, & eamdem vim.

CONTRA: Iſti actus ſunt majoris abſtractionis, & minoris. Si ergo abſtractio major fit ſecundum gradus ſpiritualitatis potentiarum, & una potentia non habet gradus ſpiritualitatis majoris, & minoris; ergo ne- *Fundam.*

eſſe eſt quod hoc faciat per tres potentias.

Item ſi intellectus animæ ſeparatæ poteſt hæc omnia, tunc videtur quod cum fruſtra fiat per plura, quod poteſt fieri per pauciora, quod fruſtra dedit Deus tres potentias animæ.

Item ſi poteſt totum intelligere quantum ad iſta tria: ergo deficientibus in nobis ſenſibus, nihilominus poterit cognoſcere ſenſibilia, quod eſt manifeſte falſum, & contra experientiam, & contra philoſophum, qui dicit, quod deficiente ſenſu neceſſe eſt ſcientiam deficere, quæ eſt ſecundum illum ſenſum. Si tu dicas quod hoc habet anima ſeparata: ergo; Quæro quare anima ſeparata poteſt totum per intellectum, non autem conjuncta. Si tu dicas, quod hoc eſt propter molem carnis, obiicitur de ſtatu Adæ, ubi anima non habebat carnem opprimentem: nec tamen hoc poterat ſuo intellectu, quia fruſtra haberet ſenſus. Contra: Sentire, ut vult Philoſophus, eſt operatio conjuncti: ergo cum facta ſeparatione jam non ſit animal, jam non erit operatio ſenſus.

Ariſto. 1. cap. 1. de ſomno.

Item ſenſus ſive interior, ſive exterior eſt potentia egens organo determinato: ergo eſt potentia alligata organo: ergo ceſſante organo non habet operationem.

Item hoc videtur experimento, quia cæcus habet potentiam videndi, & amiſſo oculo non poteſt videre: nec phreneticus recordari: ergo ſi perdit organum potentia ſenſitiva, quando omnino ſeparatur magis perdit operationem, quam quando organum ſolum læditur: ergo ceſſat omnis ejus operatio.

Item in omni potentia cognitiva neceſſe eſt reperire agentem, & paſſibilem, & hoc per differentiam. Si enim differunt in intellectu, qui eſt potentia ſimplicior, & ſpiritualior, multo magis in potentia ſenſitiva: ſed potentia ſenſitiva non dividitur in agentem, & paſſibilem, in ſe; ergo neceſſe eſt quod præter ſe habeat paſſibilem: ſed hoc non eſt niſi organum corporale; quod recidit ad hoc quod homo cognoſcat: ergo cum poſt ſeparationem ſit activa ſine paſſiva, & ſine his duabus impoſſibile eſt potentiam cognitivam fieri in actu: ergo, &c.

CONCLUSIO.

Anima ſeparata licet ſenſu interiori, & exteriori non utatur, tamen per unam intellectivam potentiam, quæ aliis nobilior eſt & potentior, habet uſus omnes, quos hic per alias potentias exercebat.

Resp. ad Arg. Dicendum quod circa hanc quæſtionem triplex fuit Doctorum opinio. Quidam namque dixerunt, quod anima ſeparata, cum trahat ſecum omnes potentias, omnibus utitur tamquam ſubſtantia liberior; & dicunt non eſſe credendum Philoſophis in hac parte: quia nec recte intellexerunt cognitionem poſt ſeparationem animæ, nec ulterius unitatem, propter quam in una anima ſunt tres potentiæ. Item rationalis, ſenſibilis, & vegetabilis in eadem ſubſtantia perpetuo radicantur, cum qua neceſſario ſeparantur, quod Philoſophi non cognoverunt, ſed Sancti. Et quoniam fides noſtra dicit animas cruciari ignibus; & Caſſiodorus dicit quod aliis ſenſibus efficacius valent; ideo poſuerunt animam uſum omnium potentiarum habere. Secunda poſitio eſt quod anima habeat potentias ſenſitivas, illa, inquam, quæ rationalis eſt. Sed quoniam omnes ſenſitivæ exteriores uniuntur in origine, & in ſenſu communi, & diſtinguuntur in organis; ideo neceſſario cum anima ſeparatur a corpore, recurrunt omnes potentiæ ad unam originem, ſcilicet ad ſenſum communem, & per illum ſenſum poteſt anima libera, quod poterat per omnes alios exteriores ratione alligationis cum corpore, & illo utitur ad actus omnium ſenſuum; & ita utitur ſenſu interiori non ſolum intellectu; & iſte ſenſus eſt qui trahit ſecum phantaſma, & ipſam

Opinio 1

Opinio 2

ſam potentiam. Et hanc poſitionem confirmant per Auguſtinum, qui dicit de ſpiritu, & anima, & 12. ſuper Geneſim ad litteram, quod anima trahit ſecum imagines rerum corporalium; & ideo per illas imaginatur, & cognoſcit; ergo utitur potentia ſenſitiva interiori. Tertia poſitio eſt, quod anima rationalis ſeparata nihil cognoſcit niſi mediante potentia intellectiva. Per illam autem poteſt cognoſcere non ſolum intelligibilia, vel ea, quorum habet ſpecies, ſed etiam omne illud, quod cognoſcebant aliæ potentiæ propter ſui libertatem, ſicut unus Angelus. Per potentias autem ſenſitivas nihil poteſt operari, ſicut nec per vegetativas; quoniam dependent ab organo corporali; ſicut manifeſtum eſt intuenti. Ergo ſicut corpore corrupto nihil operatur per potentias, quæ reſpiciunt vegetabilem: ita nihil operatur per potentias, quæ reſpiciunt ſenſibilem. Per intellectum autem cognoſcit res ſub conditionibus materialibus præſente materia, & hoc eſt ſenſus exterioris, & res ſub conditionibus materialibus abſente materia, & hoc eſt imaginationis; & illas etiam res cognoſcit abſtractis omnibus materialibus, & hæc omnia vere facit. Et ideo recte dicitur anima ſeparata ſentire, imaginari, & intelligere non per diverſas potentias, ſed per unam, quæ potens eſt omnibus his modis cognoſcere, ſicut ponere eſt in Angelo, ut patet ex Secundo libro. Ad majorem autem intelligentiam eſt notandum, quod ſicut in omni potentia, vel natura eſt aliquid quo eſt fieri, & aliquid quo eſt facere: ſic & in omni cognitione: & cum hæc ſit prima diviſio potentiæ per activum, & paſſivum, neceſſe eſt iſta differre. Verumtamen ſecundum gradus minoris, & majoris ſimplicitatis ſpiritualitatis habent majorem & minorem differentiam. Intellectiva namque pro eo quod eſt ſpiritualior, & abſtractior, habet utramque potentiam, quæ reſpicit ſubſtantiam ſpiritualem; ita quod activa eſt ratione ipſius, quo eſt: & paſſiva ratione ipſius, quod eſt, ſcilicet materiæ, & formæ. In potentia autem ſenſitiva, quæ eſt minus ſpiritualis, activa potentia eſt ex parte animæ, & paſſiva ex organo: & ideo quia ſenſus non eſt ſine actione, & paſſione: ideo ſentire dicitur eſſe operatio conjuncti. Et iterum: Cum activa nihil agat ſine paſſiva: & quando anima amittit corpus, amittit paſſivam reſpectu actus ſentiendi: ideo impoſſibile eſt quod aliquo ſenſu utatur ſive interiori, ſive exteriori, quamdiu eſt ſeparata. Hæc autem opinio magis eſt rationi conſona, nec repugnat fidei, nec Sanctorum auctoritati. Ponit enim quod anima per potentiam intellectivam intelligat, & cognoſcat his tribus modis, quibus nunc & Angelus ſimiliter, his inquam tribus modis a parte rei cognitæ; & illud dicitur intelligere, & imaginari, & ſentire ſecundum quod Sancti dicunt: & ita intelligendæ ſunt auctoritates Sanctorum.

Opinio 3

Explicat.

B

1. Ad illud ergo quod primo obiicitur de illo divite, dicendum quod lingua illa non erat niſi lingua imaginativa. Anima enim defert imagines non tantum in potentia inferiori, ſed etiam cum ſeparatur, habet in memoria intelligibili, quæ non eget organo corporali.

C

2. Ad illud quod obiicitur de Caſſiodoro, dicendum, quod non loquitur de ſenſibus exterioribus, ſed de interioribus, qui nihil aliud ſunt, quam ipſe intellectus prout habet modum apprehendendi ipſorum ſenſuum.

3. Ad illud quod obiicitur, quod anima ſeparata eſt liberior, dicendum quod verum eſt quantum ad potentiam activam: ſed quando caret paſſiva, non poteſt operari, ſicut nec ignis ſine combuſtibili, non propter imperfectionem ſui in ſe: ſed propter hoc quod neceſſario exigit ad exeundum in opus.

4. Ad illud quod obiicitur, quod cognoſcit tripliciter, dicendum quod hoc facit ſeparata per unam, & eam-

Digitized by Google

dem potentiam, ſcilicet intellectivam. Quod obiicitur de abſtractione, dicendum quod hoc non facit diverſitatem, quoniam una potentia eſt, ſecundum quam anima ordinat totam lineam prædicamentalem, & aſcendit abſtrahendo, ſive reſolvendo ab infimo uſque ad ſupremum, & deſcendit componendo, ſeu comparando a generaliſſimo uſque ad individuum: ſolius enim potentiæ rationalis eſt comparare individuum ad ſpeciem, & ejuſdem conſiderare genus generaliſſimum; & ideo abſtractio in his tribus actibus non eſt ſufficiens ratio ad diverſificandum potentias, ſed magis conjunctio peroptima, & decentiſſima, ſecundum quam factum eſt ut anima quamdiu eſt in carne, habeat potentias ſecundum quas alligetur, & communicet corpori operationem ſuam, & in regendo, ſive vivificando, & in cognoſcendo, & ſic patet quare intellectus non habeat hoc poſſe, quamdiu eſt conjunctus, propter alligationem, & ordinem, & connexionem potentiarum animæ ad ſe, & ad corpus: non ſic autem cum eſt ſeparatus: & ſic patet totum.

QUÆSTIO II.

An anima ſeparata cognoſcat ea, quæ circa nos geruntur.

S. Thom. 4 Sent. d. 50 q. 1 art. 2
Richardus 4. Sent. d. 50. art. 3 q. 2
Thomas Argent, 4 Sent. diſt 50 q. 1 art. 3
Steph. Bruleſ. 4. Sent. d. 50. q. 8.
Petr. de Tarant. 4. Sent. diſt. 50. q. 2.

Fundam. DE cognitione animæ ſeparatæ per comparationem ad ſtatum viatorum. Et quæritur, utrum anima ſeparata cognoſcat ea, quæ circa nos geruntur. Et quod ſic, videtur ſaltem de bonis. Gregorius: Quid eſt quod non videant, qui videntem omnia vident? ſed tales ſunt animæ beatæ: ergo, &c. *Greg. l. 2 Moral. c. 2*

2. ITEM hoc etiam videtur de reprobis, quia Gregorius narrat in dialogo, quod quidam malus homo prædixit locum ſuæ ſepulturæ: & ſolvit, quod hoc fuit virtute animæ, quæ jam abſtrahebatur a corpore: ſi ergo plus eſt cognoſcere futura, quam præſentia: & tanto magis cognoſcit, quanto magis eſt abſtracta; patet, &c. *4 dialogorum 26.*

3. ITEM communiter de utraque videtur, quia utraque habet potentiam intelligendi, quæ non indiget adminiculo exterioris luminis, nec eſt arctata ad aliquid: ergo poteſt per iſtam cognoſcere, quæ circa nos geruntur.

4. ITEM quanto ſubſtantia liberior, tanto facilius, & certius exit in actum ſuum: ergo cum anima ſeparata a corpore ſit multo liberior quam B ei conjuncta: ſi poterat conjuncta cognoſcere, quæ ſunt circa nos, poterit & ſeparata.

1. CONTRA: Quod beatæ animæ non cognoſcant, videtur: quia beatæ animæ magis adherent Deo quam aliqui viatores: ſed aliqui viatores ita adhærent Deo, quod parum vel nihil ſciunt de his, quæ hic geruntur: ergo, &c. Ad opp.

2. ITEM de damnatis videtur, quia lumen cognitionis non accreſcit in damnatis, immo potius obſcuratur: ſed cum damnati erant hic, non poterant cognoſcere ea quæ fiunt apud inferos; ergo nec modo poterunt cognoſcere ea, quæ fiunt apud nos.

C 3. ITEM quod nec iſti, nec illi, videtur: quia tam iſti, quam illi habent potentiam cognoſcendi finitam, ſed ad hoc quod aliquid cognoſcatur de novo, neceſſe eſt præſentari ipſi virtuti cognoſcenti: ergo ſi a nobis multum diſtant, & abſentes ſunt, patet, &c.

4. ITEM tam iſti, quam illi diligunt nos: ſed qui diligit alterum, congaudet in bonis, & contriſtatur in malis: ergo ſi mali non debent cognoſcere unde gaudeant, nec boni unde doleant, videtur quod nec iſti nec illi nos cognoſcant. Et hoc confirmatum eſt per illud, quod dictum eſt Joſiæ: Dixit enim Dominus quod auferret eum, ne videret mala gentis ſuæ. *4 Reg. 22*

CON-

Digitized by Google

CONCLUSIO.

Animæ ſeparatæ cognoſcunt noſtra per conjecturam propria conſideratione, & per inſtructionem alterius.

Resp. ad Arg. Dicendum quod eſt aliquid cognoſcere dupliciter ſcilicet propria conſideratione, & alterius inſtructione. Cognitio per propriam conſiderationem eſt duplex. Aut enim eſt rei ut præſentis, & per certitudinem. Aut eſt rei ut abſentis, & per quamdam conjecturationem. Similiter inſtructionis cognitio eſt duplex. Aut enim eſt per revelationem alterius, aut per revelationem Dei. Cum igitur ſit quadruplex modus cognoſcendi; primus non eſt in animabus ſeparatis quantum ad actus noſtros, quamdiu ſunt in locis ſibi deputatis. Diſtant enim a nobis niſi fortaſſis divina permiſſione veniant ad nos. Secundus vero qui eſt per quamdam conjecturationem (ſicut nos facimus de illis, quos novimus, cum ſint nobis abſentes) in damnatis eſſe poteſt, non in bonis, quia huic admixtus eſt error, & dubietas. Tertius per revelationem poteſt eſſe in bonis, quibus referunt Angeli bonis, & in malis quibus referunt dæmones, vel ipſi damnati. Quartus vero per illuſtrationem, & revelationem tantum in bonis. Unde Auguſtinus (c. 15 t. 4.) in libro de cura pro mortuis agenda: Poſſunt (inquit) ſpiritus mortuorum aliqua quæ hic aguntur, quæ neceſſarium eſt eos noſſe, non ſolum præſentia, ſed etiam præterita, & futura ſpiritu Dei revelante cognoſcere. Et (Greg. l. 4. Dial. c. 33) Gregorius; Fit in electis quoddam mirabile, ut etiam illos, quos hic numquam viderunt, vel noverunt, bonos cognoſcant: non tamen omnia cognoſcunt, ſed quædam per revelationem.

(Reſp. ad arg. pro Fund.) 1. Ad illud ergo quod obiicitur, quod omnia vident boni, quia vident videntem omnia, dicendum quod Gregorius intelligit de his, quæ ſunt eorum ſaluti neceſſaria.

A 2. Ad illud quod obiicitur de illo, qui prævidit locum, dicendum quod hoc potuit eſſe ex multa ſolicitudine, & animæ abſtractione, vel etiam aliqua facta interius revelatione.

3. 4. Ad illud quod obiicitur, quod non indigent organo, & ſunt liberrimæ, dicendum quod quamvis non indigeant organo ad cognoſcendum ea, quorum habent ſpecies, indigent tamen ad accipiendum de novo, & cognoſcendum maxime ſingularia.

(Reſp. ad oppoſit.) 1. Ad illud quod obiicitur in contrarium, quod Sancti ſunt ab his abſtracti, dicendum quod non eſt ſimile, quia quamdiu ſunt in carne, im- B pediuntur a contemplatione Dei ex conſideratione multa noſtrorum actuum, ſed jam beati non impediuntur.

2. 3. Ad illud quod obiicitur, quod non habet majus lumen cognitionis, dicendum quod ſicut modo cognoſcimus revelatione, ita & ipſi, & conſideratione ſimiliter: ſed certius conſiderant nos, quam nos ipſos, quia nos hactenus cognoverunt, ſed non nos ipſos

4. Ad illud quod obiicitur, quod dolerent boni, dicendum (ſicut jam patebit) quod nec bonis triſtitia; nec malis gaudium aliquod ex hoc eſſet.

C

QUÆSTIO II.

An beati & damnati mutuo ſe cognoſcant.

S. Thom. 4 Sent. d. 50 q. 1 art. 5
Scotus 4 Sent. d. 50 q. 3
Richardus 4 Sent d. 50 art. 3 q. 3.
Durandus 4 Sent. d. 50 q. 3
Thom. Arg. 4. Sent. d. 50. q. 1. art. 4.
Marſilius Inguen. 4. Sent. q. 14. art. 1.
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 50 q. 9
Petrus de Tarant. 4 Sent d. 50 q. 6.

(Eundem) De cognitione animæ ſeparatæ per comparationem ad ſtatum beatorum. Et quæritur, utrum mutuo ſe cognoſcant, ſcilicet damnati beatos, & econverſo. Et quod ſic, videtur, per illud Lucæ, quod dives poſitus (Luca 16) in

Digitized by Google

in tormentis vidit Abraham, & Abraham econverſo vidit ipſum.

Greg. l. 9 moral c. 39 in ſententia: ITEM Gregorius: Infideles in imo poſiti, fideles ſuper ſe in requie attendunt.

In locis Top. 40 a princ. ITEM ratione videtur: quia oppoſita ſibi invicem comparata, & ſimul viſa, magis eluceſcunt, & etiam decorant univerſum; ergo ſi mali habebunt pœnam eatenus intenſam, quatenus poteſt cogitari, & ſimiliter boni gloriam: & utraque intenditur reſpectu alterius; ergo utrique debent ſe mutuo videre.

ITEM conſtat quod boni gaudebunt, & laudabunt Dei juſtitiam; mali ſimiliter dolebunt de gloria amiſſa: ergo ſi non contingit gaudere, & dolere niſi de cognito, utrique cognoſcent, ſcilicet boni ſeveritatem juſtitiæ, & mali dignitatem gloriæ: ſed boni hoc non vident in ſe, nec mali in ſe: ergo conſtat quod vident invicem.

1. CONTRA; Inter eos eſt improportionabilis diſtantia: ergo ſi ad viſionem requiritur præſentia, videtur quod non poſſint mutuo ſe videre.

2. ITEM gloria eſt qualitas ſpiritualis, ſicut gratia: ſed qualitas gratiæ non videtur exterius a non habente: ergo nec gloriæ.

3. ITEM conſideratio pœnæ incutit terrorem, & conſideratio gloriæ generat gaudium: ſed in malis nullum erit gaudium, in bonis nullus terror: ergo, &c.

4. Si dicas quod recipitur ſecundum modum recipientis, non recepti: & ideo in malis generat confuſionem, & in bonis gaudium: ergo ſi hæc duo debent eſſe poſt judicium, poſt judicium ſe cognoſcent; quod eſt contra Gregorium, ut habetur in littera.

Greg. in Evang. hom. 40 a princ. t. 3 5. ITEM in bonis eſt compaſſio de bonitate naturæ; ergo ſi non tollitur bonitas naturæ, ergo maxime vigebit in eis compaſſio: ergo videtur quod ſi videant tormenta malorum, quod maxime doleant. Et hoc videtur Gregorius dicere, & habetur in littera, quod volunt tranſire per affectum miſericordiæ.

CONCLUSIO.

Electi damnatorum pœnas & nunc, & poſt judicium conſiderant; Damnati vero nunc tantum electorum gloriam, nam poſt judicium a pœnis abſorbebuntur.

RESP. AD ARG. Dicendum quod conſideratio, ſive cognitio gloriæ beatorum, eſt miſeris, & reprobis pœna: & conſideratio, ſive cognitio pœnæ reproborum, eſt electis gaudium: quia illi conſiderant gloriam ſub ratione amiſſionis, iſti pœnam ſub ratione divinæ ultionis. Unde, Lætabitur juſtus cum viderit vindictam. Pſal. 57 Quoniam igitur gloria electorum ſemper manet, & poſt judicium erit copioſior: ideo electi & nunc, & tunc vident pœnam damnatorum, ſecundum quod dicitur in Iſaia. Vident inquam in Deo, ſicut in ſpeculo æterno, cum faciat ad eorum gloriam cumulandam. Reproborum pœna ſimiliter poſt judicium intendetur, & adeo intendetur, ut beatorum gloriam non liceat eis conſiderare, nec ab eis auxilium petere, ut dives petiit, quia tormentorum ſuorum magnitudinem non poterunt ſuſtinere, ita quod liceat aliis vacare, immo abſorbebuntur totaliter a pœnis. Concedendæ ergo ſunt rationes, quod mutuo cognoſcant.

1. AD illud quod obiicitur in contrarium, quod eſt inter eos improportionabilis diſtantia, dicendum quod non agnoſcunt mali bonos per intuitum præſentiæ, ſed per conſiderationem intelligentiæ; boni vero malos in ſpeculo, & in Deo.

2. AD illud quod obiicitur de gloria, dicendum quod non vident ipſam gloriæ eſſentiam, ſed conſiderant requiem: quia illi quieſcunt, & gaudent ſed ipſi laborant, & dolent: & cognoſcunt ſicut infirmus cognoſcit ſanitatem alterius: quam non habet.

3. AD

Digitized by Google

3. Ad illud quod obiicitur, quod generant dolorem, &c. patet reſponſio, quia conſideratio bonorum non eſt in pœna, quia afflictiva: ſeu fertur ulterius, quia juſta & optime, & digne inflicta: & talis conſideratio amanti generat gaudium. Similiter nec conſideratio malorum ſiſtit, id eſt, permanet in bono gloriæ, quia bonum, ſed quia perditum: & hæc conſideratio generat dolorem.

4. Ad illud quod obiicitur, quod poſt judicium videre debent, &c. dicendum quod tunc majori pœna erunt abſorpti, ut jam non liceat eis cogitare gloriæ dignitatem: ſemper tamen in mente habebunt ejus amiſſionem, & carentiam, ut triſtentur.

5. Ad illud quod obiicitur, quod compati eſt de bonitate naturæ, dicendum quod hoc non eſt verum generaliter, niſi intelligatur de natura paſſibili.

ARTICULUS II.

Consequenter quantum ad ſecundum articulum quæritur de verme, qui erit in damnatis: & circa hoc tria quæruntur. Primo quæritur, utrum damnati habeant vermem materialem, ſive corporalem. Secundo, utrum ſit in eis vermis ſpiritualis. Tertio quæritur, utrum vermis ille ſit invariabilis.

QUÆSTIO I.

An vermis damnatorum ſit materialis.

S. Thom. in ſuppl 3. p. q. 97. art. 2.
Richardus 4. Sent. d 50. art. 5. q. 2
Stephanus Brulef. 4. Sent. diſt. 50. q. 10.

Ad opp. *Eccli. 7* Circa quam ſic proceditur, & oſtenditur quod vermis ille ſit materialis: Vindicta carnis impii ignis, *Judit. 16* & vermis. Et Judith dicit: Dabit ignem, & vermes in carnes eorum: ergo ſi in carne non eſt niſi vermis materialis: patet, &c.

2. Item damnati reſurgent cum pœnalitatibus, & deformitatibus: ergo habebunt corpora putrefactibilia A ſicut nunc habent; ſed ex corpore putrefactibili generantur vermes: ergo, &c.

3. Item pœna vermis ſemper annectitur pœnæ ignis, velut in pluribus locis ſcripturæ patet; ſed ignis non tantum eſt ſpiritualis, ſed etiam materialis: ergo videtur ſimiliter quod vermis; igne enim punitur corpus, & anima: ergo ſimiliter & verme: ergo videtur quod ſit materialis.

Contra: Iſaias dicit de diabolo: Operimentum tuum erunt vermes: ſed conſtat quod diabolus non habet vermem materialem: ergo, &c. Fundam. *Iſa. 14.*

Item nullus vermis materialis eſt immortalis, cum habeat formam corruptibilem; ſed vermis ille non moritur, ſicut dicit Iſaias: ergo, &c. *Iſa. ult.* B

Item vermis materialis eſt in ſua remorſione, & in ſua origine aliquid minuit de ſubſtantia corporis: ergo ſi corpus illud non eſt imminuibile, non eſt circa illud talis vermis.

Item ibi erit multo intenſior ignis, quam ſit hic: ſed vermes in iſto igne non poſſunt vivere; ergo nec in illo poterunt. Si tu dicas, quod hoc eſt per miraculum: ergo tunc cum non patiantur ab igne, videntur habere corpora glorioſa, & incorruptibilia. Si dicas quod renaſcuntur; quæro quo modo, cum non ſit ibi ſolis latio, & maxime cum putrefactibilia per virtutem ſupercæleſtem C habeant generari.

CONCLUSIO.

Licet pœnis corporalibus crucientur damnati, vermis tamen eorum non eſt materialis, ſed ſpiritualis.

Resp. ad Arg. Dicendum quod Auguſtinus de civitate Dei ponit circa hoc duas opiniones. Quidam enim voluerunt intelligere vermem illum eſſe materialem propter verbum ſcripturæ. Alii vero rationem ſequentes voluerunt dicere, quod vermis ille ſit ſpiritualis. Et horum opinionem dicit ſibi magis placere. Et ex quo ſibi magis placet, & nobis ſimiliter de- *Aug. l. 20 de civ. Dei c. 22 in fine tom. 5* Opinio duplex.

Digitized by Google

bet placere. Unde concedendæ ſunt rationes quod vermis ille non ſit materialis.

1. Ad illud quod obiicitur in contrarium per ſimilitudinem ignis, dicendum quod ſicut ignis materialis affligendo corpus affligit & punit animam ei unitam: ſic vehemens dolor, & remorſus ſive triſtitia animæ redundat in corpus, quia in Proverbiis dicitur; Spiritus triſtis exſiccat oſſa. Quoniam igitur erit in damnatis magnus conſcientiæ remorſus, & dolor: ita etiam ut redundet hæc mœſtitia in carnem, ideo vere dixit ſcriptura quod daret Deus vermem in carnem eorum, & expreſſit multum ad terrorem carnalium, qui magis horrent pœnam carnis, quam animæ. Vel poſſet dici; quod caro ibi dicitur opus carnale; & hoc eſt opus peccati, ex quo generatur vermis ſpiritualis.

Prov. 17

2. Ad illud quod obiicitur, quod habebunt deformitatem, dicendum quod verum eſt, ſed non putrefactionem.

3. Ultimum ſolutum eſt de igne: quia ignis ab exteriori procedit ad intima, vermis ab intimis ad exteriora: & ideo ignis eſt materialis, ſed vermis ſpiritualis.

QUÆSTIO II.

An in damnatis ſit vermis ſpiritualis.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 97. art. 2.
Richardus 4. Sent. diſt. 50. art 5. q. 1.
Steph. Bruleſ. 4 Sent. d. 50 q. 11

Fundam.

Utrum in damnatis ſit vermis ſpiritualis, & quæritur pro quanto dicitur in eis eſſe vermis. Si quia eſt in eis dolor mordens: ſed in pœnitentialibus eſt maximus dolor de peccatis: ergo & maximus vermis.

Item aliqui ita ſunt perverſi, quod lætantur cum male fecerint, & exultant adeo ut nullum remorſum, aut dolorem ſentiant; ergo ſi damnati ſunt magis perverſi, quam viatores, videtur quod nullum omnino habeant remorſum.

A Item aliqui ſunt ita excæcati, & obſtinati in malo, quod nullum omnino ſentiunt remorſum, ſicut hæretici, qui moriuntur pro hæreſi ſua tuenda; ſed damnati ſunt magis obſtinati, & excæcati: ergo, &c.

Item ſi habent dolorem, aut de pœna, aut de culpa. Si de pœna tunc, ergo non differt vermis a pœna ignis, quia ignis non punit, niſi quia dolent. Si de culpa, aut voluntate deliberativa, aut naturali, ſive ſynderesi. Sed non deliberativa, quia ſecundum illam non pœnitent, immo perſeverat in eis peccandi voluntas. Non ſecundum ſynderesim, quia ſynderesis in aliquibus viatoribus eſt præcipitata; ergo videtur in eis penitus

B extincta. Et hoc videtur per rationem, quia ſicut fomes ſe habet ad malum, ſic ſynderesis ad bonum; ſed omnis fomes omnino extinctus eſt in beatis: ergo ſynderesis in damnatis.

Item quæro cum vermis naſcatur ex putrefactione, & rodat, qua metaphora dicitur vermis conſcientiæ, cum illa non putreſcat.

Sed contra: Quod in damnatis ſit vermis ſpiritualis, ſive dolor videtur; quia ſuper Eccleſiaſtes: Vindicta carnis impii, &c. Gloſſa: vermis eſt ſera ſcelerum pœnitentia. Et Auguſtinus de fide ad Petrum dicit; quod habebunt hoc ſupplicium.

Ad opp.

Cap. 3. med. t. 3.

C Item ratione videtur, quia ſynderesis naturaliter remurmurat contra malum: ſed vitium non demit extrema naturæ veſtigia: ergo, &c.

Item quæcumque faciunt ad pœnam damnatorum, debent eſſe in eis; ſed hæc remurmuratio ſynderesis auget eorum pœnam: ergo ſaltem actus ille non debet tolli.

Item omnis creatura ſecundum quod natura deſervit Creatori: ergo ſi voluntas rationalis ſecundum quod natura eſt recta: ergo ei deſervit: ſed creatura Creatori deſerviens armatur in tormentum contra injuſtos: ergo, &c.

CON-

CONCLUSIO.

In damnatis viget vermis ſpiritualis, qui eſt remorſus conſcientiæ propter peccatum, quod finaliter remanſit in anima eorum.

Resp. ad Arg. Dicendum quod ipſa translatio vermis ad dolorem ſpiritualem manifeſtat in quibus & quo modo ſit vermis, ſi attendatur ratio transferendi. In verme enim materiali conſideratur origo, & morſio. Oritur inquam ex putrefactione, & mordet illud, in quo oritur. Sic in ſpirituali dolore non quilibet dolor eſt vermis, ſed qui naſcitur ex putrefactione peccati, & tunc peccatum dicitur putrefactivum, quando anima in eo requieſcit finaliter. Rurſus: Oportet quod ſit in dolore morſio: Hæc autem eſt ex concurſu duorum moventium ſibi invicem obviantium, & reſiſtentium. Iſta duo moventia ſunt in homine voluntas naturalis, & deliberativa, quarum utraque movet. Iſta concurrunt per conſcientiam dictantem aliquid factum eſſe indebitum: & tunc obviant, quando naturalis deteſtatur indebitum, & deliberative placet: tunc autem reſiſtunt, quando utraque in ſuo actu viget: & quod illa efficaciter deteſtatur, altera ei immutabiliter adhæret. Secundum hoc ergo patet in quibus eſt vermis, & quando. Nam deficiente concurſu, qui eſt per peccati conſcientiam, non eſt vermis, ſicut in hæreticis, & in his qui credunt peccando bene feciſſe. Deficiente obviatione non eſt vermis, utputa in his, qui dolent de culpa ſecundum voluntatem non tantum naturalem, ſed etiam deliberativam, ut ſunt pœnitentes. Deficiente reſiſtentia non eſt vermis, utputa quando voluntas tanta delectatione fertur in peccatum, quod abſorbet motum voluntatis naturalis, ut non ſentiat. Et ſic patet, quare vermis deficiat aut propter defectum putrefactionis in juſtis, aut concurſus in cæcis, aut obviationis

Applicat.

A in pœnitentibus vere, aut reſiſtentiæ, ut in his, qui peccant ex magna libidine. Et ex his patet quod in damnatis vigebit vermis, quia ibi erit peccati putrefactio ex hoc quod peccatum finaliter remanſit in anima eorum. Ibi erit etiam concurſus propter peccatorum apertiſſimam viſionem. Ibi erit etiam obviatio propter voluntatis deliberativæ obſtinationem, & ſynderesis remurmurationem. Ibi erit etiam reſiſtentia, quia delectatio peccati erit ablata per pœnæ acerbitatem: & ex hoc ipſius ſynderesis actio fortificata, & ex hoc vermis mirabiliter rodens, & puniens.

Reſp. ad 4. arg. pro Fundam.

Ad illud vero quod obiicitur, B quod ſynderesis eſt extincta in damnatis, dicendum quod ſynderesis triplex eſt actus. Primus quidem eſt inſtigare ad bonum: & iſte quidem ablatus eſt a damnatis, quia non eſt amplius locus bene faciendi. Secundus qui eſt retrahere a malo faciendo: & iſte extinctus eſt in dæmonibus propter improbam malitiam voluntatis eorum. Tertius qui eſt remurmuratio contra malum factum, & iſte manet in eis juſto Dei judicio, tamen ſecundum iſtum actum in damnatis non remurmurat malo, quia culpa, vel quia inhoneſtum, ſed quia ex hoc punitur. Unde iſte aliquo modo eſt extinctus, & quia dæmones non- C dum ſentiunt acerbitatem pœnarum intenſe, ut damnati, ideo non habent ita remorſum. Sane tamen poſſet dici quod ſynderesis remurmurat malo facto, quia indebitum, ipſa enim non confert culpam ad pœnam, & præterea reſpicit honeſtum, non commodum, & iterum ipſa voluntas deliberativa deteſtatur malum culpæ propter pœnam, nollet enim impius peccaſſe, vel feciſſe, unde tot mala habet neceſſe pati; vel ſaltem mallet numquam habuiſſe delectationem, quam eſſe in tanta miſeria, & dolore. Unde ſolvendum eſt, quod quantum ad iſtum actum, quia pœnalis ſynderesis eſt & Dei inſtrumentum ad flagellandum iniquos, & non extinguetur: & quod remorſus modo non

ſic in

ſic in dæmonibus intenſus eſt propter defectum reſiſtentiæ, quoniam modo delectantur in culpis.

QUÆSTIO IV.

An vermis damnatorum ſit invariabilis.

S. Thomas in ſuppl. 3. p. q. 97. art. 2.
Richardus 4. Sent. d. 50. art. 5 q. 2.
Steph. Brulef. 4. Sent. diſt. 50. q. 12.

Fundam. UTRUM vermis ille ſit invariabilis. Et quod ſic, videtur, quia culpa eſt invariabilis, & pœna reſpicit culpam: ergo cum hic vermis ſit pœna: patet, &c.

ITEM ignis continue affligit; & æqualiter: ergo ſimiliter videtur quod & vermis.

ITEM omne variabile terminabile eſt, ſed vermis ille eſt interminabilis: ergo, &c.

Ad opp. CONTRA: Vermis eſt ex recordatione peccati, ſed non ſimul peccata recolent, cum non ſint deiformes: ergo ſucceſſive; ſed majori pœnæ major debetur remorſus, & ubi hoc, ibi variabilitas; ergo, &c.

ITEM ſi vermis eum corrodit; ſed quanto aliquid diutius roditur, magis debilitatur, & magis gravatur: ergo pœna malorum ſemper creſcit.

ITEM ſi ſemper rodit, cum non ſit infinitum bonum quod adimit: ergo aliquando adimeret totum; ſed hoc eſt impoſſibile; ergo, &c.

CONCLUSIO.

Cum peccatorum omnium ſimul & ſemper recordentur damnati, vermis ille non variatur, ut modo creſcat, & modo minuatur in eis.

RESP. AD ARG. Dicendum quod juſto Dei judicio, ſicut dictum eſt ſupra, fiet ut mali ſimul omnia peccata memorentur, ut de omnibus continue torqueantur; & ideo vermis eſt pro omnibus, & non intenſior nunc, quam ante.

AD illud quod obiicitur de ademptione, dicendum quod ſicut egreſſus continuus alicujus ab aliquo eſt duplex, vel per innovationem ſecundum partem & partem, ut rivus a fonte, & motus a motore: aut ejuſdem continuatione, ut ramus a radice, & radius a ſole: ſic ademptio continua eſt, vel per novi ablationem, ſicut ignis conſumit & comburit ligna: vel per ejus continuationem, ſicut ignis infernalis corpus, & dolor animum: & ſic vermis continue rodit, & illud melius ſupra patet de pœna ignis, & per hunc modum intelligendum eſt de pœna vermis. Reſp. ad ſecundum ad opp.

CON-

CONCLUSIO, ET EPILOGUS Magiſtri Sententiarum.

Hæc de pedibus ſedentis ſuper ſolium excelſum, quos Seraphim duabus alis velabant ſcriptori, etſi non auditori, commemoraſſe ſufficiat: qui a facie exorſus ſedentis, per media ad pedes uſque, via duce pervenit.

IN iſta parte circa litteram quæritur qualiter intelligitur illud verbum ultimum, *pedibus ſedentis*: & primo quæritur, quis ſit ſedens, & quid ſolium, & quæ via.

Resp. Dicendum quod ſedes iſta Deus eſt, ſive Chriſtus, qui requieſcit in ſumma pace, quæ exuperat omnem ſenſum. Solium autem poteſt dici ſancta Scriptura propter ſui eminentiam; etiam anima ſancta, quæ dicitur ſedes ſapientiæ: aut certe glorioſiſſima virgo Maria, in quam deſcendit ad habitandum Dominus, vel etiam natura aſſumpta, in qua poſuit tabernaculum ſuum. Facies autem hujus eſt majeſtas divinitatis, quam videbimus, cum erimus glorioſi. Pedes vero, ſive via ſunt opera finalia, quæ ſunt velata, ſicut illa quæ pertinent ad finem mundi. Media vero inter Dei magnitudinem æternam, & noſtram magnificationem futuram ſunt opus creationis, & redemptionis. Incipit igitur Magiſter a facie majeſtatis in Primo, & decurrit per media in Secundo, & Tertio, & terminavit in pedibus, ſive in imis in Quarto. Iſti autem pedes nunc ſunt velati, ſed tunc diſcooperientur, quando facies manifeſtabitur: hoc autem erit, quando Deus ita erit conſpicuus, ut videatur a ſingulis nobis in ſingulis nobis; videatur ab altero in altero; videatur in ſemetipſo; videatur in creaturis omnibus; videatur etiam per corpora in omni corpore, quocumque fuerint ſpiritualis corporis oculi, acie perveniente directi. Tunc videbimus, amabimus, laudabimus: tunc apparebit Chriſtus vita noſtra, & nos apparebimus cum ipſo in gloria: ad quam nos perducat pontifex, & præcurſor noſter Jeſus Chriſtus Filius Dei, & beatæ Mariæ dominæ, & adjutricis noſtræ, ſua pia miſericordia, cui eſt benedictio, & claritas, & ſapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo per infinita ſæcula ſæculorum. Amen.

Finis quarti Libri Sententiarum Sancti Bonaventuræ.

INDEX QUÆSTIONUM S. BONAVENTURÆ,

IN QUARTUM LIBRUM SENTENTIARUM

DISTINCT. I. PARS I.

Artic. I.

UTRUM ſacramenta debuerint inſtitui? q. 1. pag. 8. 9

Utrum ſignificatio ſit de eſſentia, ſive de integritate ſacramenti? q. 2. 11

Utrum ſacramenta ſint gratiæ contentiva? q. 3. 13

Utrum ſacramenta ſint gratiæ effectiva? q. 4. 15

Utrum differentia ſacramentorum veteris, & novi teſtamenti, quam ponit Magiſter, quod ſcilicet ſacramenta novæ legis efficiunt, quod figurant: veteris non, ſit bene aſſignata? q. 5. 22

Utrum gratia ſacramentalis ſit eadem cum gratia virtutum per eſſentiam? q. 6. 24

DISTINCT. I. PARS II.

Artic. I.

Utrum ad remedium originalis ſufficerit fides informis? q. 1. 29

Utrum ad remiſſionem originalis ſufficerit ſola fides? q. 2. 30

Utrum requiratur virtus ſacrificii in remedium originalis in adultis? q. 3. 32

Artic. II.

Utrum remedium circumciſionis congrue ſit inſtitutum? q. 1. 34

Utrum ſexus maſculinus, membrum præputii & dies octavus, ſint de integritate circumciſionis? q. 2. 36

Utrum ſacramentum circumciſionis ſit gratiæ collativum? q. 3. 39

DISTINCT. II.

Artic. I.

Utrum omne tempus fuerit idoneum ad inſtitutionem ſacramentorum? q. 1. 45

Utrum in diverſis temporibus debuerint alia, & alia ſacramenta inſtitui vel ſemper eadem? q. 2. 47

De numero ſacramentorum temporis Evangelii? q. 3. 49

Artic. II.

Utrum Deus fuerit inſtitutor baptiſmi Joannis? q. 1. 51

Utrum baptiſmus Joannis fuerit inſtitutus ad ſignandum, vel ad efficiendum? q. 2. 52

Utrum baptiſmus Joannis cum impoſitione manuum æquipollens eſſet baptiſmo Chriſti? q. 3. 54

DISTINCT. III. PARS I.

Artic. I.

Utrum baptiſmus ſecundum ſuam eſſentiam ſit aqua, vel intinctio in aqua? q. 1. 60

Utrum expreſſio verbi vocalis ſit de integritate baptiſmi? q. 2. 62

Utrum ad completum, & integrum eſſe baptiſmi ſit neceſſaria fides alicujus articuli? q. 3. 64

Artic. II.

Utrum verbum exprimens actum baptizandi ſit de neceſſitate formæ baptizandi? q. 1. 66

Utrum expreſſio totius Trinitatis ſit de neceſſitate baptiſmi.? q. 2. 67

Utrum variatio formæ verborum in nominando totam Trinitatem impediat integritatem baptiſmi? q. 3. 69

DISTINCT. III. PARS II.

Artic. I.

Utrum ſacramentum baptiſmi debuerit inſtitui in aqua? q. 1. 74

Utrum ex inſtitutione baptiſmi in aqua collata ſit aliqua vis aquis? q. 2. 76

Artic. II.

Utrum unitas, vel pluralitas immerſionum

num ſit de neceſſitate baptiſmi? q. 1. 78

Utrum totum corpus, vel pars debeat immergi, ad hoc quod parvulus ſit baptizatus? q. 2. 79

Artic. III.

Utrum circumciſio debuerit ceſſare baptiſmo inſtituto? q. 1. 80

Utrum circumciſio ceſſaverit ante promulgationem Evangelii? q. 2. 83

DISTINCT. IV. PARS I.

Artic. I.

Utrum baptiſmus indigne ſuſcipientibus deleat omnem culpam? q. 1. 90

Utrum ſacramentum baptiſmi deleat pœnam? q. 2. 92

Utrum digne recipientes ſacramentum baptiſmi, omnes & æqualiter recipiant ejus efficaciam? q. 3. 95

Artic. II.

Utrum aliquis invitus, ſive coactus recipiat ſacramentum baptiſmi? q. 1. 96

Utrum fictus recipiat ſacramentum, & non rem? q. 2. 98

Utrum fictus recipiat rem poſt ſacramentum recedente fictione? q. 3. 99

DISTINCT. IV. PARS II.

Artic. I.

Utrum baptiſmus flaminis ſine baptiſmo fluminis ſufficiat ad ſalutem? q. 1. 106

Utrum baptiſmus aquæ ſit dignior, quam ſanguinis, vel econtra? q. 2. 108

Cum baptiſmus aquæ ſit baptiſmus, & ſacramentum, quæritur, utrum baptiſmus ſanguinis ſaltem ſit ſacramentum? q. 3. 110

Artic. II.

Utrum parvuli in baptiſmo recipiant ſanctificationem? q. 1. 112

Utrum parvuli recipiant plene rem, hoc eſt gratiam cum habitibus virtutum? q. 2. 114

Utrum æqualis gratia detur omnibus parvulis in ſacramento? q. 3. 115

DISTINCT. V. Artic. I.

Utrum ſoli ſacerdotes, ſive clerici habeant poteſtatem baptizandi, an etiam laici? q. 1. 121

Utrum baptizare poſſint hæretici? q. 2. 124

Artic. II.

Utrum mali miniſtri, licet catholici dent ſacramentum, & rem? q. 1. 125

Utrum hæretici dent rem ſacramenti? q. 2. 126

Artic. III.

Utrum Chriſtus aliquam poteſtatem non dederit miniſtris, quam dare potuerit, & quæ ſit illa poteſtas? q. 1. 128

Utrum Chriſto data ſit poteſtas dimittendi peccata? q. 2. 130

DISTINCT. VI. PARS I.

Artic. I.

Utrum character ſit habitus ſecundum eſſentiam? q. 1. 135

Utrum character utilis ſit ad ſignandum, vel ad diſponendum? q. 2. 137

In quo ſit character ſicut in ſubjecto? q. 3. 139

Utrum character imprimatur per virtutes ſicut per ſacramenta? q. 4. 140

Utrum character imprimatur delebiliter, vel indelebiliter? q. 5. 143

Utrum baptiſmus debeat iterari? q. 6. 144

DISTINCT. VI. PARS II.

Artic. I.

Utrum aliquis poſſit in utero baptizari ſicut & ſanctificari? q. 1. 152

Utrum ſanctificatus in utero debeat baptizari, cum natus eſt? q. 2. 154

Artic. II.

Utrum intentio ſit de neceſſitate baptiſmi? q. 1. 155

Utrum recta intentio ſit neceſſaria ad baptiſmum? q. 2. 157

Artic. III.

Utrum parvuli debeant catechizari? q. 1. 158

Utrum exorciſmus habeat aliquam efficaciam in parvulo, vel in adulto? q. 2. 160

DISTINCT. VII. Art. I.

Utrum in ſacramento confirmationis neceſſarium ſit habere formam verborum? q. 1. 166

Utrum ad ſacramentum confirmationis neceſſario requiratur materia? q. 2. 167

Utrum ſacramentum confirmationis poſſit quilibet in neceſſitate diſpenſare? q. 3. 168

Artic. II.

Utrum ſacramentum confirmationis conferat gratiam gratum facientem? q. 1. 170

Utrum eadem gratia conferatur in baptiſmo, & confirmatione? q. 2. 171

Utrum copioſius munus gratiæ conferatur in confirmatione, quam in baptiſmo?

Digitized by Google

mo? q. 3. 173

Artic. III.

Utrum uſus confirmationis ſit generalis ad omnia hominum genera? q. 1 174

Utrum gratia confirmationis ſit de neceſſitate ſalutis? q. 2. 176

De modo ſumendi illud ſacramentum, & de ordine? q. 3. 177

DISTINCT. VIII. PARS I.

Artic. I.

Utrum ſacramentum Euchariſtiæ debuerit præfigurari? q. 1. 181

Utrum Euchariſtiæ ſacramentum ſufficienter figuretur per agnum paſchalem, manna, ſacrificium Melchiſedech, & ſanguinem, qui profluxit de latere Chriſti? q. 2. 182

Utrum ſacramentum Euchariſtiæ expreſſius præfiguretur per figuram legis naturæ, an per figuram legis Moſaicæ, an per figuram legis gratiæ? q. 3. 184

Artic. II.

Utrum ſacramentum Euchariſtiæ a principio debuerit inſtitui? q. 1. 185

Utrum ſacramentum Euchariſtiæ ante paſſionem, vel poſt debuerit inſtitui? q. 2. 186

Utrum ſacramentum Euchariſtiæ Chriſtus prius confecerit, quam verbum protulerit? q. 3. 187

DISTINCT. VIII. PARS II.

Artic. I.

Utrum in ſacramento Euchariſtiæ forma verbi ſuper panem ſit bene aſſignata? q. 1. 191

Utrum in ſacramento Euchariſtiæ forma verbi ſuper vinum ſit bene aſſignata? q. 2. 194

Artic. II.

Quid in ſacramento Euchariſtiæ ſacramentum tantum, quid res tantum, & quid res, & ſacramentum q. 1. 196

Utrum ſacramentum Euchariſtiæ ſit unum, vel plura? q. 2. 198

DISTINCT. IX. Artic. I.

Utrum duo ſint modi manducandi Euchariſtiam, ſacramentalis ſcilicet, & ſpiritualis? q. 1. 203

Utrum credere ſit ſpiritualiter manducare? q. 2. 204

An ſola actio corporalis ſufficiat ad manducationem ſacramentalem? q. 3. 206

Utrum Chriſtus manducaverit quolibet ſupradictorum modorum? q. 4. 207

Artic. II.

Utrum mali ſumant corpus Chriſti veraciter? q. 1. 209

Utrum peccator, & qui eſt in peccato ex certa ſcientia, manducet corpus Chriſti damnabiliter? q. 2. 210

Utrum peccator ſumendo corpus Chriſti ſemper mortaliter peccet? q. 3. 212

Utrum peccet damnabiliter ille, qui corpus Domini dat ei, quem ſcit eſſe peccatorem? q. 4. 214

DISTINCT. X. PARS I.

Artic. I.

An corpus Chriſti ſit in altari ſecundum veritatem? q. 1. 219

An corpus Chriſti ſit in altari ſecundum ſuam naturalem quantitatem, an ſit ibi a quantitate abſtractum? q. 2. 222

An corpus Chriſti ſit ſub illis ſpeciebus diffinitive? q. 3. 223

An corpus Chriſti ſit dimenſive ſub ſpeciebus, ſive circumſcriptive? q. 4 225

An corpus Chriſti ſit in qualibet parte hoſtiæ? q. 5. 227

DISTINCT. X. PARS II.

Artic. I.

An æqualis virtutis, vel majoris ſit panem in corpus Chriſti convertere, quanta eſt aliquid de novo creare? q. 1. 231

An virtus tranſubſtantiandi ſit nobilior, quam virtus concipiendi? q. 2. 233

An virtus tranſubſtantiandi ſit data verbo prolato, an ſolum ſit virtus Verbi increati? q. 3. 234

An virtus verborum poſſit convertere quantamcumque materiam? q. 4. 236

Artic. II.

An exiſtentia corporis Chriſti in ſacramento altaris ſit ſupra intellectum viatoris? q. 1. 238

An exiſtentia corporis Chriſti in ſacramento altaris ſit ſupra ſenſum comprehenſoris? q. 2. 240

DISTINCT. XI. PARS I.

Artic. I.

An in ſacramento altaris ſit vera converſio panis in corpus Chriſti? q. 1. 245

An totus panis convertatur in corpus Chri-

Chriſti, an aliquid remaneat præter accidentia? q. 2. 247
An iſta converſio ſit annihilatio? q. 3 248
An panis convertatur in totum Chriſtum? q. 4. 250
An hæc converſio ſit ſubita an ſucceſſiva? q. 5 251
Quibus verbis debeat exprimi iſta converſio? q. 6 254

DIST. XI. PARS II.

Art. I.

An ſacramentum Euchariſtiæ debeat confici in ſpecie panis, & vini. q. 1 260
An utraque harum ſpecierum ſit de integritate ſacramenti. q. 2 261
An aqua ſit de integritate ſacramenti Euchariſtiæ. q. 3 263
An hoc ſacramentum poſſit confici in omni pane, & vino. q. 4 265

Art. II.

Utrum Chriſtus confecerit in azimo, an in fermentato? q. 1 267
Utrum Chriſtus in cœna dederit diſcipulis corpus impaſſibile, & immortale? q. 2. 269

DIST. XII. PARS I.

Artic. I.

An poſſibile ſit accidens eſſe ſine ſubjecto etiam per miraculum? q. 1. 276
An congruat, quod in hoc ſacramento ſint ſpecies ſine ſubjecto? q. 2. 278
An ſit verum, accidentia eſſe ſine ſubjecto? q. 3. 279

Artic. II.

An ſpecies illæ, ſive accidentia poſſint converti in alimentum? q. 1. 280.
An accidentia habeant vim convertendi alia in ſacramentum, utpote dum vino conſecrato apponitur aqua? q. 2. 283
An accidentia operationes aliquas habeant per naturam, an per miraculum? q. 3. 286

Artic. III.

An vera fractio fiat in corpore Chriſti. q. 1. 289
An in ſpeciebus ſit vera fractio. q. 2. 290
An partes ſacramenti Euchariſtiæ, dum frangitur in altari aliquid ſignificent, & quid. q. 3 291

DIST. XII. PARS II.

Artic. I.

An ſacramentum Euchariſtiæ habeat efficaciam in quolibet viro juſto. q. 1 296
An habeat efficaciam in aliquo peccatore, videlicet qui eſt in peccato mortali. q. 2 298
An ſacramenti Euchariſtiæ efficacia ſit remiſſio venialium, & augmentatio virtutum. q. 3 299

Artic. II.

An neceſſe ſit ad hoc ſacramentum accedere. q. 1 301
An habenti libertatem accedendi ad Euchariſtiæ ſacramentum ſit melius frequentare, an tarde accedere. q. 2. 302
An homo debeat ſe retrahere ab hoc ſacramento propter immunditiam corporalem. q. 3 304

DISTINCT. XIII.

Artic. I.

An Euchariſtiæ ſacramentum poſſit omnis ſacerdos conficere. q. 1 311
An ſoli ſacerdotes poſſint conficere. q. 1 313
An poteſtas conſecrandi Euchariſtiæ ſacramentum ſit major in ſacerdote, quam in verbo. q. 3 314
An melior ſit miſſa boni ſacerdotis, quam mali. q. 4 316

Artic. II.

An corpus Chriſti traiiciatur in ventrem muris. q. 1 317
An corpus Chriſti deſcendat in ventrem hominis. q. 2. 319

DIST. XIV. PARS I.

Artic. I.

An pœnitentia ſit virtus. q. 1 324
An pœnitentia ſit virtus generalis, an ſpecialis. q. 2 326
An pœnitentia ſit virtus Theologica, vel Cardinalis. q. 3 327

Artic. II.

An pœnitentia ſit in iraſcibili an in rationali, an in concupiſcibili, an in ſynderesi. q. 1. 329
An pœnitentia virtus criatur ex timore. q. 2. 333
An pœnitentia ſit prima virtus. q. 3 334

DIST. IV. PARS II.

Artic. I.

An contingat a vera pœnitentia cadere. q. 1 344

An

Digitized by Google

An contingat per penitentiam reſurgere, hoc eſt penitentiam iterari. q. 2 346
An omnis agens penitentiam ſuper culpam inveniat veniam, quantumcumque peccaverit. q. 3 347

Artic. II.

An neceſſe ſit reſurgere in æquali charitate, vel etiam in majori. q. 1 349
An penitentia reſtituat in priſtinum gradum. q. 2 351
An penitentia reſtituat homini opera bona prius mortificata per culpam. q. 3. 352

DIST. XV. PARS I. Artic. I.

An poſſibile ſit Deo reconciliari per ſatisfactionem. q. 1. 358
An poſſibile ſit Deo ſatisfacere de uno peccato ſine alio. q. 2 360
An extra charitatem, abſtinentem a peccatis, poſſibile ſit ſatisfacere, q. 3 361
n opera ſatisfactiora extra charitatem adveniente charitate reviviſcant, ſive vivificentur, & an debeant computari in ſortem. q. 4 363
An homo per opera facta extra charitatem aliquid mereatur. q. 5 365
An bona opera extra charitatem facta valeant ad tolerabiliorem penam. q. 6 366

DIST. XV. PARS II. Artic. I.

An diffinitio ſatisfactionis, quam Magiſter ponit in littera, & ſumpſit ab Auguſtino, ſit ſufficienter aſſignata. q. 1. 376
An ſatisfactio ſit Deo facienda, an alii. q. 2 377
An ſatisfactio debeat fieri tantum per opera penalia. q. 3 379
An contingat ſatisfacere per ieiunium, orationem, & eleemoſynam. q. 4 380

Artic. II.

An elemoſyna debeat fieri de rebus propriis juſte acquiſitis & neceſſariis. q. 1. 382
An ieiunio contingat ſatisfacere. q. 2 384
An contingat ſatisfacere oratione. q. 3 386
An reſtitutio ſit pars ſatisfactionis. q. 4. 387

DIST. XVI. Pars I. Artic. I.

An contritio quantum ad quidditatem ſit dolor, voluntarie pro peccatis aſſumptus. q. 1 397
An contritio in genere moris ſit actus virtutis. q. 2 400

Artic. II.

An neceſſe ſit dolorem contritionis eſſe maximum. q. 2 401
An poſſibile ſit in dolore contritionis cadere exceſſum. q. 2 404

Artic. III.

An contritio ſit motus inſtantaneus, an ſucceſſivus. q. 1 405
An debeat homo ſemper conteri. q. 2 407

Artic. IV.

An contritio poſſit intendi. q. 1 408
An per contritionem plus, vel intenſius oporteat conteri de uno peccato, quam de alio. q. 2. 410

DIST. XVI. PARS II. Artic. I.

An oporteat penitere, & dolere pro originali peccato. q. 1. 415
An adultum accedentem ad baptiſmum cum actuali, neceſſe ſit ante ſacramentum penitentiæ accipere, quam baptiſmum. q. 2 416

Artic. II.

An neceſſe ſit penitere de mortalibus per ignorantiam commiſſis. q. 1 417
An de peccatis ſcienter commiſſis, poſtmodum oblitis teneatur homo conteri, an poſſit de talibus ſine penitentia ſalvari. q. 2 419

Artic. III.

An veniale peccatum poſſit fieri mortale. q. 1 420
An quis teneatur penitere de veniali peccato. q. 2 421

DIST. XVII. PARS I. Artic. I.

An ad juſtificationem impii neceſſaria ſit gratiæ infuſio. q. 1 428
An ad juſtificationem ſit neceſſarius motus liberi arbitrii. q. 2 429
An ad juſtificationem neceſſaria ſit contritio. q. 3 431
An ad juſtificationem neceſſaria ſit confeſſio. q. 4 432

Artic. II.

An gratiæ infuſio neceſſario præcedat culpæ expulſionem. q. 1 434
An expulſio culpæ neceſſario præcedat contritionem. q. 2 437
An neceſſe ſit quod attritio precedat impii juſtificationem, ſive contritionem. q. 3 438
An confeſſio neceſſario ſequatur juſtificationem. q. 4 440

DI-

Digitized by Google

DIST. XVII. PARS II. Artic. I.
An mandatum de confeſſione pertineat ad legem naturæ. q. 1 446
An confeſſio fuerit inſtituta in lege ſcripta. q. 2 449
An confeſſio fuerit inſtituta a Chriſto, an ab aliquo alio. q. 3 451
Artic. II.
An omnes adulti boni, & mali ad confeſſionem teneantur. q. 1 453
An peccator ſtatim cum poſſit teneatur confiteri. q. 2 456
An obligetur ex charitate ad confeſſionem. q. 3 458
DIST. XVII. PARS III. Artic. I.
An ſufficiat confiteri laico. q. 1 465
An contra voluntatem proprii ſacerdotis liceat confiteri alii diſcretiori, an teneatur confiteri proprio ſacerdoti. q. 2 466
An neceſſe ſit confiteri proprio ſacerdoti coram populo, an ſufficiat confiteri in occulto. q. 3 Artic. II. 470
An oporteat confiteri omnem culpam venialem. q. 1 472
An ſit confitenda omnis peccati mortalis differentia, peccatum cordis, & oris & operis: peccatum etiam latens, vel manifeſtum. q. 2 474
An teneamur confiteri omnem peccati circumſtantiam. q. 3 477
DIST. XVIII. PARS I. Artic. I.
An claves ligandi, & ſolvendi datæ ſint Eccleſiæ. q. 1 484
An claves iſtæ ſint ad claudendum. q. 2 Artic. II. 486
An poteſtas ligandi, & ſolvendi in foro pœnitentiali habeat poſſe in culpam. q. 1 488
An ſacerdos poſſit aliquid in pœnam, q. 2 Artic. III. 490
An ſcientia ſit clavis. q. 1 493
An ſcientia ſit alia clavis, quam potentia ſolvendi. q. 2 494
DIST. XVIII. PARS II. Artic. I.
An aliquis poſſit, vel debeat excommunicari. q. 1 501
An aliquis debeat excommunicari pro damno, vel pro injuria illata Eccleſiæ. q. 2 503
An excommunicatio poſsit ſolum fieri ab habente clavem, an etiam a non habentibus. q. 3 505
An aliquis poſſit pluries excommunicari. q. 4 507
An communicans cum excommunicato ſit excommunicatus. q. 5 508
An aliquis poſſit abſolvi invitus. q. 6 510
DIST. XIX. Artic. I.
An claves datæ ſint ſoli ſacerdoti legali an ſoli ſacerdoti Evangelico. q. 1 519
An malus ſacerdos communicet cum bono in poteſtate clavis, an ſit in ſolo bono. q. 2 520
Artic. II.
An claves dentur in ordine, ſcilicet ſacerdotali. q. 1 523
An hæc poteſtas commitetur inſeparabiliter ordinem ſacerdotalem. q. 2 524
Artic. III.
An ſacerdos, qui poteſt abſolvere ſubditum unum, poſſit & quemlibet alium. q. 1 527
An inferior poſſit abſolvere ſuperiorem ipſo volente. q. 2 530
DIST. XX. PARS I. Artic. I.
An pœna purgatoria ſit, q. 1 536
An pœna purgatoria ſit maxima pœnarum temporalium. q. 2 538
An pœna illa ſit voluntaria. q. 3 540
An in illa pœna ſit minor certitudo de gloria, quam in via. q. 4 542
An pœna purgatoria infligatur miniſterio dæmonum. q. 5 544
An locus purgatorii ſit ſuperius, an inferius, an in medio. q. 6. 546
DIST. XX. PARS II. Artic. I.
An unus pro alio poſſit ſatisfacere. q. 1 553
An poſſit fieri ſatisfact. relax. q. 2 555
An relaxatio ſatisfactionis poſſit fieri a quolibet ſacerdote. q. 3 557
Utrum ſatisfactionis relaxatio debeat fieri pro ſpirituali, an pro corporali beneficio? q. 4 560
Utrum relaxatio ſatisfactionis poſſit fieri exiſtenti in purgatorio, an ſolum venienti in hoc ſæculo? q. 5. 562
Utrum relaxationes ſatisfactionis, ſive indulgentiæ tantum valeant, quantum prædicantur valere? q. 6. 564
DIST. XXI. PARS I. Artic. I.
An venialia poſſint deleri ſine gratia? q. 1. 569
An venialia poſſint deleri a gratia ſine contritione ſine interiori pœna? q. 2. 572
Artic. II.
An in purgatorio poſt hanc vitam fiat ali-

aliqua purgatio ab aliqua culpa, non ſolum a pœna? q. 1. 574
An purgatio illa fiat per ignem materialem, aut per ſpiritualem? q. 2. 577

Artic. III.

An unus liberetur ex purgatorio ante alium? q. 1. 579
An aliquis ſanctorum evolet in cœlum ante judicium? q. 2. 581

DIST. XXI. PARS II. Artic. I.

An liceat aliquod peccatum in confeſſione omittere? q. 1. 586
An liceat aliquid in confeſſione addere? q. 2. 588
An in confeſſione liceat aliena peccata referre? q. 3. 590

Artic. II.

An in aliquo caſu liceat confeſſionem revelare? q. 1. 591
An confitens poſſit ſacerdotem licentiare? q. 2. 593
An ſciens aliquid per confeſſionem, & per aliam viam teneatur celare? q. 3. 594

DIST. XXII. Art. I.

An peccata redeant quantum ad maculam? q. 1. 601
An peccata dimiſſa redeant quantum ad reatum? q. 2. 603

Artic. II.

An ſacramentum pœnitentiæ fuerit inſtitutum? q. 1. 605
An pœnitentia exterior ſignificet interiorem? q. 2. 606

Artic. III.

An pœnitentia teneat rationem fundamenti in ſe? q. 1. 608
An tabula, & fundamentum compatiantur ſe circa pœnitentiam? q. 2. 610

DIST. XXIII. Artic. I.

An ſacramentum unctionis extremæ principaliter ſit ordinatum ad morbum corporalem, an ſpiritualem? q. 1. 614
An hoc ſacramentum inſtituerit Chriſtus, vel aliquis ejus diſcipulus? q. 2. 617
An hujus ſacramenti materia ſit oleum ab Epiſcopo conſecratum? q. 3. 619
An forma verbi ſit de eſſentia hujus ſacramenti? q. 4. 621

Artic. II.

An hoc ſacramentum debeat ſolus Epiſcopus adminiſtrare? q. 1. 623
Utrum hoc ſacramentum debeat dari ſolis infirmis, an ratione utentibus, an in periculo mortis exiſtentibus? q. 2. 624
An totum corpus debeat inungi, an aliquæ partes? q. 3. 626
An hoc ſacramentum debeat iterari? q. 4. 627

DIST. XXIV. PARS I. Artic. I.

An ordinandi debeant coronari, vel tonſurari? q. 1. 631
An corona ſit ſacramentum? q. 2. 633
An in ſuſceptione coronæ fiat abrenunciatio temporalium? q. 3. 634
An prælati Eccleſiæ teneantur clericis quantum ad temporale ſtipendium? q. 4. 636

Artic. II.

An ordo ſit in Eccleſia? q. 1. 637
An ordo ſit ſacramentum? q. 2. 639
An ſacramentum ordinis ſit novæ legis proprium? q. 3. 640
An ordo ſit ſacramentum unum vel plura? q. 4. 642

DST. XXIV. PARS II. Artic. I.

An in omnibus ordinibus imprimatur character? q. 1. 650
An in diverſis ordinibus diverſi characteres imprimantur? q. 2. 652
An characteres diverſorum ordinum ſint eſſentialiter ad ſe invicem ordinati? q. 3. 654
An character in diverſis ordinibus per diverſa ſigna exteriora imprimat. q. 4. 656

Artic. II.

An diviſio ordinum in ſacros, & non ſacros ſit bene aſſignata? q. 1. 659
An pſalmiſtatus ſit ordo? q. 2. 660
An Epiſcopatus ſit ordo? q. 3. 661
An ordines ſint ſeptem, an plures, vel pauciores? q. 4. 664

DIST. XXV. Artic. I.

An ſolus Epiſcopus poſſit ordinare? q. 1. 673
An Epiſcopus hæreticus poſſit dare ordines? q. 2. 676
An ſimoniacus Epiſcopus aliquem valeat ordinem vendere. q. 3 677
An dans ordines ſimoniace ex hoc ipſo fiat hæreticus? q. 4 679

Art. II.

Utrum ad hoc, quod ab aliquo poſſit ordo recipi, requiratur ſexus virilis, an femina poſſit ſuſcipere? q. 1 681
Utrum ad ſuſceptionem ordinis neceſſarius ſit uſus rationis? q. 2 683
Utrum ad ordinis ſuſceptionem neceſſaria ſit indiviſio carnis? q. 3 685

Utrum

Digitized by Google

Utrum ad ſuſceptionem ordinis ſit neceſſaria conditio libertatis? q. 4 687

DIST. XXVI. Art. I.

Utrum matrimonium fuerit inſtitutum ante lapſum, vel poſt? q. 1 693

Utrum matrimonium fuerit a Deo inſtitutum, an ab homine? q. 2 695

Utrum inſtitutio matrimonii fuerit ſub præcepto? q. 3 696

Art. II.

Utrum in ſacramento matrimonii ſit aliquid ſignum, & aliquid ſignatum? quæſt. 1 697

Utrum matrimonii ſacramentum ſit aliquid efficax, vel quid ſit in hoc ſacramento cauſans, & quid cauſatum? quæſt. 2 699

Utrum carnalis commixtio ſit de integritate matrimonii? q. 3 701

DIST. XXVII. Art.I.

An matrimonium ſit maris, & feminæ conjunctio? q. 1 719

Utrum matrimonium debeat hoc vinculum appellari, vel quid ſit matrimonium. q. 2 711

Artic. II.

Utrum conſenſus ſit cauſa matrimonii? quæſt. 1 713

Utrum ad contrahendum matrimonium ſufficiat conſenſus vocalis abſque mentali? q. 2 714

Artic. III.

Utrum matrimonium conſummatum ſit inſolubile? q. 1 717

Utrum matrimonium ratum ſit inſolubile? q. 2 718

DIST. XXVIII. Art. I.

Utrum conſenſus de futuro faciat matrimonium? q. 1 722

Utrum conſenſus ad tempus faciat matrimonium? q. 2 724

Utrum conſenſus conditionatus faciat matrimonium? q. 3 725

An conſenſus tacitus faciat matrim. q. 4 727

Utrum conſenſus de præſenti expreſſus in occulto verum faciat matrimonium? quæſt. 5 728

Utrum conſenſus matrimonialis debeat eſſe in carnalem copulam, an in aliquid aliud? q. 6 729

DIST. XXIX. Art. I.

Utrum conſenſus coactus faciat matrimonium? q. 1 735

Utrum conſentiens in renitentem generet ſibi præjudicium, ut non poſſit cum alio contrahere matrimonium? q. 2 737

Utrum aliquis poſſit ad matrimonium compelli per præceptum patris? q. 3 739

DIST. XXX. Artic. I.

Utrum conſenſus erroneus faciat matrimonium? q. 1 745

An conſenſus matrimonialis beatæ Mariæ Deo fuerit placidus, & inhoneſtus. quæſt. 2 747

An conſenſus libidinoſus ſit cauſa matrimonii, utputa cum aliquis conſentit in aliquam propter divitias, vel pulchritudinem. q. 3 749

DIST. XXXI. Artic. I.

An bona matrimonii ſint in genere conferentis ſive utilis an honeſti. q. 1. 757

An matrimonii bona, ſcilicet fides, proles, & ſacramentum ſufficienter ſint aſſignata. q. 2 758

An iſta tria bona ſint de neceſſitate. quæſt. 3 760

Artic. II.

An coitus propter prolem poſſit eſſe ſine omni culpa. q. 1 761

Utrum coitus conjugalis cauſa fornicationis vitandæ poſſit eſſe ſine omni peccato veniali? q. 2. 764

An coire cum uxore ratione concupiſcentiæ ſatiandæ ſit ſemper mortale peccatum? q. 3. 765

DIST. XXXII. Artic. I.

Utrum per votum poſt carnalem copulam poſſit vir continere, uxore nolente? q. 1. 772

An vir ante carnalem commixtionem poſſit continere uxore nolente? q. 2. 773

Artic. II.

An leproſo conjugi oporteat debitum reddere? q. 1. 774

An quis teneatur debitum reddere fornicanti? q. 2. 776

Artic. III.

An tempore menſtruorum obligetur mulier ad debitum reddendum, & utrum poſſit petere? q. 1 777

An tempore dierum ſollemnium debitum poſſit peti licite, & ſolvi? q. 2. 779

Artic. IV.

An in celebrandis nuptiis debeat tempus obſervari? q. 1 781

An matrimonium contractum tempore in-

Digitized by Google

debito debeat ſeparari? q. 2. 783

DIST. XXXIII. Art. I.

An ſit contra legem naturæ concubinam habere? q. 1. 790

An contra legem naturæ, ſit quod unus habeat plures uxores? q. 2. 792

An Deus debuerit diſpenſare, quod licitum eſſet habere concubinas? q. 3. 794

Artic. II.

An virginitas ſit virtus? q. 1. 797

An virginitas ſit melior, & perfectior, quam conjugium, an econtra? q. 2. 798

An præmium virginitatis ſit aureola? q. 3. 799

Artic. III.

An licitum fuerit uxorem repudiare? q. 1. 802

An repudiare uxorem debuerit permitti? q. 2. 804

An uxor poſt repudium debeat viro reconciliari q. 3. 805

DIST. XXXIV. Artic. I.

An matrimonium habeat impedimentum? q. 1. 812

An impedimenta matrimonii ſint ſufficienter per Magiſtrum aſſignata? q. 2. 413

Artic. II.

An naturalis impotentia coeundi ſit impedimentum matrimonii? q. 1. 815

An impotentia coeundi, quæ eſt per maleficium, impediat matrimonium? q. 2 817

Artic. III.

An furia impediat matrimonium. q. 1 820

An crimen inceſtus impediat matrimonium. q. 2 821

DIST. XXXV. Art. I.

An divortium poſſit fieri ex cauſa fornicationis? q. 1 826

An dimittere uxorem fornicariam ſit in præcepto? q. 2 828

An poſſit quis uxorem fornicariam dimittere propria auctoritate ſine judicio Eccleſiæ. q. 3 829

An divortio celebrato vir poſſit aliam uxorem ducere, vel uxor alium virum. q. 4 831

An poſt divortium poſſint vir, & uxor invicem reconciliari. q. 5 832

An poſſit fieri divortium ſi non præcedat aliqua culpa. q. 6 833

DIST. XXXVI. Art. I.

An conditio ſervitutis cum contradictione domini impediat matrimonium. q. 1 838

An conditio ſervitutis cum errore impediat matrimonium. q. 2 839

An proles ſequatur conditionem patris, an matris. q. 3 840

Artic. II.

An ſtatus ætatis impediat matrimonium. q. 1 842

An defectus ætatis impediat contractionem ſponſalium. q. 2 843

An ſponſalia contracta poſt ſeptenn. poſſit diſſolvi per mutuum conſenſum. q. 3 844

DIST. XXXVII. Art. I.

An ordines minores impediat matrimonium? q. 1. 849

Utrum ſacer ordo impediat matrimonium? q. 2 850

Utrum Eccleſia debuerit hoc inſtituere, & per tale ſtatutum clericos ad continentiam obligare? q. 3 852

Artic. II.

Utrum uxorem adulteram occidere ſit licitum? q. 1 854

Utrum gravius peccatum ſit occidere uxorem, quam matrem? q. 2 885

Utrum uxoricidium impediat matrimonium? q. 3 857

DIST. XXXVIII. Artic. I.

Utrum votum ſecundum ſubſtantiam ſit promiſſio per diffinitionem Hugonis; Votum eſt teſtificatio quædam promiſſionis ſpontaneæ, quæ Deo, & de his quæ Deo pertinent, fieri debeat? q. 1 866

Utrum votum ſit circa omnia, vel de omnibus? q. 2 867

Utrum ſit in omni habente uſum rationis, &c. q. 3 870

Artic. II.

Utrum votum ſimplex ſit impedimentum reſcindens matrimonium. q. 1 871

Utrum votum poſſit commutari. q. 2 873

An ſummus pontifex poſſit diſpenſare in voto. q. 3 875

DIST. XXXIX. Art. I.

Utrum matrimonium poſſit contrahi inter fidelem, & infidelem? q. 2 884

Utrum ſacramentum matrimonii ſit inter fidelem, & infidelem? q. 2 886

Utrum matrimonium in infidelium excuſet coitum, ſive conjugalem actum, ut non ſit ibi peccatum? q. 3 887

Utrum

Utrum matrimonium ante baptiſmum ponat in numerum cum matrimonio contracto poſt baptiſmum, ita quod talis judicetur bigamus. q. 4 889

Art. II.

Utrum altero conjugum veniente ad fidem, altero remanente in infidelitate ſolvatur matrimonium quantum ad fidelem. q. 1 891
Utrum matrimonium ſolvatur quoad infidelem? q. 2 892
Utrum matrimonium ſolvatur, ſi alter conjugum ſit infidelis ſpecialiter quoad fidelem. q. 3 893
Utrum in infidelibus venientibus ad fidem ſolvatur matrimonium propter perſonarum illegitimitatem, ſi habeat ſororem in uxorem? q. 4 494

DIST. XL. Artic. I.

Utrum conſanguinitas ſit aliquod vinculum? q. 1 900
An conſanguinitas matrimonio præſtet impedimentum? q. 2 902
An conſanguinitas impediat matrimonium uſque ad ſeptimum gradum? q. 3 905

DISTINCT. XLI. Artic. I.

An per omnem coitum contrahatur affinitas? q. 1 914
An affinitas tranſeat in alterum? q. 2 915
An affinitas præſtet matrimonio impedimentum. q. 3 917

DISTINCT. XLII. Artic. I.

An cognatio ſpiritualis contrahatur per aliquod ſacramentum? q. 1 923
An cognatio ſpiritualis impediat matrimonium? q. 2 925
An ſpiritualis cognatio tranſeat ab uno in alterum, utpote ab uxore in virum. q. 3 927

Artic. II.

An cognatio legalis ſit aliquod vinculum. q. 1 929
An cognatio legalis debeat impedire matrimonium? q. 2 930
An cognatio legalis tranſeat in alterum? q. 3 931

Artic. III.

An ſecundæ nuptiæ ſint licitæ? 932
An ſecundæ nuptiæ ſint ſacramentales, ſive habeant rationem ſacramenti. q. 2. 933
An ſecundæ nuptiæ ſint honorabiles. q. 3 935

DISTINCT. XLIII. Artic. I.

An reſurrectio mortuorum ſit futura? q. 1 942
An reſurrectio ſit omnium? q. 2 944
An reſurrectio ſit omnium ſimul an ſucceſſive? q. 3 945
An reſurrectio ſit eorumdem ſecundum numerum? q. 4 947
An reſurrectio ſit naturalis, an miraculoſa? q. 5 950
An reſurrectio Chriſti, vel vox Chriſti, ſit cauſa reſurrectionis noſtræ. q. 6 953

Artic. II.

Liber vitæ quid ſit? q. 1 955
An in hoc libro omnia ſcribantur, vel quæ ſit hujus libri ſcriptura? q. 2 956
An neceſſarium ſit hunc librum aperire? q. 3 957
An omnia merita legantur in libris conſcientiæ, vel quædam? q. 1 950
An quilibet legat omnia in conſcientia alterius? q. 2 960
An omnia videantur ſimul ab omnibus? q. 3 961

DIST. XLIV. PARS I. Artic. I.

An humores reſurgant? q. 1 967
An inteſtina, capilli, & ungues reſurgant? q. 2 969

Artic. II.

An cum caro eſt in duobus hominibus, an reſurgat in primo an in ſecundo? q. 1 970
An materia uniuſcujuſlibet membri in ſuo an indifferenter in quolibet reſurgat? q. 2 973

Artic. III.

An corpora electorum reſurgant cum deformitatibus? q. 1 974
An deformitates reſurgant in corpore damnatorum? q. 2 976

DISTINCT. XLIV. PARS II.

Artic. I.

An ſit ponere cruciatum æternum, quem vocamus infernum? q. 1 980
Ubi ſit infernus? q. 2 983

Artic. II.

An affligens in inferno ſit ignis verus habens formam, & naturam, & ſpeciem ignis? q. 1 985
An puniens in inferno ſit ignis ſolus. quæſt. 2 987

S. Bon. Tom. IV.

Artic. III.
An ignis infernalis conſumat corpora damnatorum. q. 1 989
An ille ignis ſit afflictivus ſpirituum. q. 2 991

DIST. XLV. Artic. I.
An ante Chriſti adventum fuerit deſcenſus ad infernum. q. 1 1002
Utrum poſt Chriſti adventum animæ habeant receptacula vel loca determinata? q. 2. 1003
Utrum animæ a ſuis receptaculis aliquando exeant? q. 3 1005

Artic. II.
Utrum ſuffragia proſint defunctis, qui ſunt mediocriter boni? q. 1 1006
Utrum proſint ſuffragia facta per malos. q. 2 1007
Utrum ſuffragia magis proſint ei, qui magis meruit, an ei pro quo ſpecialiter fiunt. q. 3 1008

Artic. III.
An ſancti orent pro nobis? q. 1 1010
Utrum ſancti impetrent nobis aliqua ſuis orationibus. q. 2 1012
Utrum utile ſit nobis rogare ſanctos. quæſt. 3 1013

DIST. XLVI. Artic. I.
Utrum aliqua mitigatio pœnæ fiat damnatis propter ſuffragia Eccleſiæ? q. 1. 1019
Utrum fiat mitigatio propter miſericordiæ pietatem de pœnis damnatorum? q. 2. 1021
Utrum Deus miſericordius agat cum uno, quam cum altero? q. 3 1022
Utrum Deus agat juſtius cum uno, quam cum altero? q. 4 1023

Artic. II.
Utrum in aliquo opere Domini ſit miſericordia? q. 1. 1025
Utrum in eodem opere Domini ſit miſericordia, & veritas? q. 2. 1026
Dato, quod in omni opere Domini ſit miſericordia, & juſtitia, & veritas ſecundum quod dicitur largiſſime, utrum ſecundum quod proprie accipiuntur, aliquando ſeparentur? qu. 3. 1027
Utrum poſſit Deus aliquid pure remittere ex juſtitia, vel pure ex miſericordia, ita quod iſta duo ſeparentur? q. 4 1028

DISTINCT. XLVII. Art. I.
Utrum apoſtoli judicabunt? q. 1. 1034
Utrum Angeli judicabunt? q. 2 1035
Utrum omnes judicabuntur tam boni, quam mali? q. 3. 1036
Utrum Angeli judicabuntur? q. 4 1037

Artic. II.
Utrum ignis conflagrationis, qui præcedet faciem judicis, ſit elementum? q. 1. 1038
Utrum virtus illius ignis ſit naturalis, vel ſupra naturam? q. 2. 1040
Utrum ignis conflagrationis tantum aſcendet, quantum aquæ diluvii, vel de illius ignis extenſione? q. 3 1041
Utrum ille ignis præcedat judicium, an ſequatur? q. 4 1042

DIST. XLVIII. Artic. I.
Utrum poteſtas judiciaria ſit Chriſti ſecundum humanitatem, an ſecundum divinitatem? q. 1. 1047
Utrum Chriſtus in forma divinitatis apparebit malis? q. 2. 1049
Utrum Chriſtus in forma glorioſa apparebit reprobis? q. 3. 1050
Utrum hora judicii ſit nota alicui creaturæ? q. 4 1051

Artic. II.
Utrum corpora ſupercæleſtia remunerabuntur? q. 1. 1053
Utrum corpora ſupercæleſtia quietabuntur? q. 2. 1054
Utrum innovabuntur elementa? q. 3 1055
Utrum innovabuntur plantæ, & animalia bruta? q. 4 1057

DIST. XLIX. PARS I. Artic. I.
Utrum beatitudo ſit bonum creatum, vel increatum? q. 1 1061
Utrum omnis homo appetat beatitudinem veram? q. 2. 1063
Utrum homo ſit ſubjectum beatitudinis ſecundum animam, an totum conjunctum? q. 3 1065
Utrum beatitudo ſit in anima ſecundum ſubſtantiam, an ſecundum potentiam? quæſt. 4 1066
Utrum beatitudinis actus ſit omnium potentiarum? q 5 1068
Utrum omnes habeant æqualem beatitudinem? q. 6 1070

DIST. XLIX. PARS II. Artic. I.
An gloria corporis ſit de ſubſtantia beatitudinis. q. 1 1072

An

An beatitudo ſit a gloria animæ originaliter? q. 2. 1074

Artic. II.

An dotes corporis glorificati ſint præciſe quatuor? q. 1 1075

An dotes corporis æqualiter ſint in omnibus, vel ſecundum magis, & minus? q. 2. 1077

Artic. III.

An in patria omnes ſenſus erunt in ſuo actu? q. 1 1078

An illi ſenſus, qui in ſuo actu, cognoſcant per receptionem ſpeciei? q. 2 1080

Artic. IV.

An corpus glorioſum ſit paſſibile ab intrinſeco? q. 1 1081

An corpus glorificatum ſit paſſibile paſſione veniente ab extrinſeco, ſicut igne vel cultello. q. 2 1083

Artic. V.

An corpora glorioſa ſint pervia, an colorata, an luminoſa. q. 1 1085

An corpora glorioſa poſſint claritatem ſuam ſecundum imperium animæ oculis noſtris occultare. q. 2 1086

Artic. VI.

An corpus glorioſum poſſit penetrare omne aliud corpus non glorioſum in ſuo motu. q. 1 1087

An corpus glorificatum ſit culpabile tactu a non glorificato. q. 2 1090

Artic. VII.

An corpora glorioſa ſint agilia. q. 1 1091

An agilitas inclinet corpus glorioſum ad omnem differentiam poſitionis, an ad aliquem locum determinatum. q. 1 1092

DIST. L. PARS I. Artic. I.

An damnati velint ſe peccaſſe. quæſt. 1 1095

An voluntate deliberativa damnati malint non eſſe, quam ſic eſſe. q. 1 1097

An damnati mallent omnes eſſe damnatos, quam quoſdam damnatos, quoſdam beatos. q. 3 1098

Artic. II.

An in inferno, vel loco damnatorum ſint tenebræ corporale. q. 1 1100

An in damnatis erunt tenebræ ſpirituales, quantum ad actum cognoſcendi? quæſt. 2 1101

An in damnatis ſint tenebræ ſpirituales quantum ad actum memorandi? q. 3 1102

DIST. L. PARS II. Artic. I.

An anima ſeparata habeat uſum potentiæ ſenſitivæ? q. 1 1105

An anima ſeparata cognoſcat ea, quæ circa nos geruntur? q. 2. 1108

An mutuo ſe cognoſcat, ſcilicet damnati beatos, & econverſo? q. 3. 1109

Artic. II.

An damnati habeant vermem materialem, ſive corporalem? q. 1. 1111

An in damnatis ſit vermis ſpiritualis? q. 2. 1112

An vermis ille ſit invariabilis? q. 3. 1114

Digitized by Google

INDEX
IN EXPOSITIONEM
S. BONAVENTURÆ
Super Sententiarum libros,

Quinque ſyntagmatibus diſtinctus, undique integritatem, & eruditionem apprime redolens.

AUCTORE R. P. M. JOANNE BALAINIO
Andrio Franciſcano Conventuali.

Indices quinque in Expoſitionem Sancti Bonaventuræ ſuper quatuor Libros Sententiarum Petri Lombardi a R. P. M. Joanne Balainio Andrio Franciſcano ſumma diligentia ad communem uſum, & utilitatem olim conſcriptos, & SIXTO V. Pont. Max. eo tempore S. R. E. Cardinali Montalto dicatos, ut in Epiſtola ſequenti videre eſt; ejuſdem Sancti Doctoris Expoſitioni adjungere libuit, ne honeſtum ac pium deſiderium Auctoris, qui publicæ conſuluit commoditati & utilitati aliqua ex parte defraudaretur.

INDEX

Digitized by Google

INDEX PRIMUS

Eorum nomina complectens, quorum teſtimonia paſſim ab Auctore citantur.

ALcuinus
Alexander Papa
Algazel
Ambroſius
Anacletus Papa
Anſelmus
Ariſtoteles
Athanaſius
Averroës
Auguſtinus
Avicenna
Baſilius
B. Benedictus Abbas
Beda
Bernardus
Boëtius
Calliſtus Papa
Canones ſacri
Caſſianus
Caſſiodorus
Cæleſtinus Papa
Chryſoſtomus
Cicero
Clemens Papa
Concilium Carthaginenſe
Concilium Chalcedonenſe
Concilium Cæſarienſe
Concilium Lateranenſe
Concilium Eliberitanum
Concilium Rhemenſe
Concilium Laodicenſe
Concilium Toletanum
Cyprianus
Damaſcenus
Decreta
Didymus
Dionyſius
Eccleſia
Evariſtus Papa
Euclides
Euſebius
Fulgentius
Fabianus Papa
Gelaſius Papa
Gennadius Auctor lib. de Eccleſiaſtic. Dogmatibus
Gilbert. Porretanus
Gloſſa ordinaria
Gloſſa interlinearis
Gratianus
Gregorius Papa
Gregorius Nazianzenus
Guillelmus Epiſcopus Pariſienſis
Haymo
Heſychius
Hieronymus
Hilarius
Horatius poeta
Hugo de S. Victore
Innocentius Papa
Ioſephus
Iſidorus
Julius Papa
Legenda paſſionis B. Laurentii
Legenda B. Martini
Legenda S. Genovefæ

Legen-

Digitized by Google

Legenda S. Nicolai
Leo Papa
Liber de Regul. fidei
Liber inſtitutionum
Liber de Cauſis
Magiſter Sententiarum
Macrobius
Melchiades Papa
Mercurius Trimegiſtus
Nicolaus Papa
Origenes
Ovidius poeta
Pelagius Papa
Petrus Archiepiſcopus Ravennas
Philippus Cancellarius
Pius Papa
Plato
Porphyrius
Priſcianus
Ptolemaus
Rabanus
Remigius
Richardus de S. Victore
Seneca
Sotherus Papa
Strabo
Symbolum Apoſtol.
Theodorus Papa
Victorinus
Urbanus II.
Zacharias Papa.

INDEX

Digitized by Google

INDEX II.

Verbi Dei præconibus quid ſingulis Dominicis, & Feſtis aliquot, ac Ferialibus diebus ex hiſce in Sententiarum Libros expoſitionibus, populo fideli audiendum proponere queant, accurate oſtendens.

DOMINICA PRIMA ADVENTUS.

ERUNT *ſigna in ſole, & Luna*, &c. Luc. 21. De ſignis judicii in 4. diſt. 48 in dubiis literalibus. Vel *virtutes cælorum movebuntur*, &c. De numeratione corporum cæleſtium. in 4. diſt. 48. art. 2.

DOM. II. ADVENTUS.

Cum audiſſet Joannes in vinculis, &c. Matth. 11. Quæ & qualis fuerit iſthæc Joannis dubitatio de Chriſto venturo, in 3. diſt. 25. dub. 3. literali

DOM. III. ADVENTUS.

Miſerunt Judæis ab Jeroſolymis &c. Et confeſſus eſt, & non negavit, &c. Joan. 1. De Mendacio. in 3 diſt. 38 per totum.

DOM. IV. ADVENTUS.

Anno quintodecimo imperii Tyberii Cæſaris, &c. *Prædicans baptiſmum pœnitentiæ*, &c. Luc. 3 de baptiſmo Joannis. in 4. diſt. 2. art. 2. per totum.

IN DIE NAT. DOMINI.

Exiit edictum a Cæſare Auguſto, &c. *Et peperit filium ſuum primogenitum*, &c. Luc. 2 de temporali Chriſti nativitate. in 3. d. 8. per totum. Item: *Et verbum caro factum eſt*. Joan. 1. An Deus, ſine divina natura vere caro, vel homo factus eſt, in 3. d. 5 art. 1 q. ult. & d. 7 art. 1 per tot:

IN DIE S. STEPHANI.

Ecce ego mitto ad vos prophetas, &c. *Quotiens volui congregare filios tuos*, &c. Matth. 23 De peccato in Spiritum ſanctum in 2 diſt. 43 per tot.

IN DIE S. JOAN. EVANG.

Dixit Jeſus Petro: Sequere me, &c. *Converſus Petrus vidit illum diſcipulum, quem diligebat Jeſus*, &c. Joan. 21 Num Chriſtus Joannem magis, quam Petrum dilexerit in 3. d. 32. quæſt. ult.

DOM. INF. OCT. NAT.

Erant Joſeph & Maria Mater Jeſu mirantes, &c. *Puer autem creſcebat, & confortabatur, plenus ſapientia: & gratia Dei erat in illo*. Luc. 2. De gratia, & ſcientia, vel ſapientia Chriſti in 3 diſt. 13 & 14 per totum.

IN DIE CIRCUMC. DOM.

Poſtquam conſummati ſunt dies octo, ut circumcideret puer, &c. Luc. 2. De Circumciſione in 4. diſt. 1 par. 1 art. 2 & diſt. 3 part. 2 art. 2

IN FESTO EPIPHANIÆ.

Cum natus eſſet Jeſus &c. Et procidentes, adoraverunt eum, Matt. 2 Num Chriſti humanitas, vel caro adoratione latriæ adoranda ſit, quæ item virtus latria ſit, & quibus præſtanda in 3 diſt. 9 per totum.

DOM. INFRA OCT. EPIPH.

Cum factus eſſet Jeſus annorum duodecim &c. Secundum conſuetudinem diei feſti, &c. Luc. 2 de cultu feſtorum. in 3 d. 37 dub. 3 literali, & plura excerpe ex ſequentibus quæſt. ejuſdem diſt. ad idem.

DOM. II. POST EPIPH.

Nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ, &c. Joan. 2 de Matrimonio in 4 diſt. 26. uſque ad 36 incluſive.

DOM. III. POST EPIPH.

Cum deſcendiſſet Jeſu de monte, &c.

Vade

Digitized by Google

Vade & oſtende te ſacerdoti, &c. Matth. 8. An in lege, & ex lege veteri inſtituta ſit confeſſio, & a quo inſtituta ſit in 4 diſt. 17, part. 2 art. 1 q. 2 & 3

DOM. IV. POST EPIPH.

Aſcendente Jeſu in naviculam, ſecuti ſunt eum diſcipuli ejus, &c. Tunc ſurgens imperavit ventis, & mari, &c. Matt. 8 An animæ Chriſti communicata ſit omnipotentia a Deo in 3 diſt. 14 art. 3 q. ult.

DOM. V. POST EPIPH.

Simile factum eſt regnum cælorum homini, qui ſeminavit bonum ſemen in agro ſuo, &c. Domine, nonne bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo: unde ergo habet Zizania? &c. Matth. 13 quod homo ſponte, & proprio demerito in tot calamitates, tum corporales, tum ſpirituales inciderit, in 2 diſt. 30 art. 1 per totum. Collige nonnulla ad hæc ex prologo ejuſdem libri.

DOM. VI. POST EPIPH.

Simile eſt regnum cælorum grano Sinapis, &c. Matth. 13 juxta B. Hierony. ſententiam in Homil. de præſtantia legis Evangelicæ reſpectu veteris lib. 3. diſt. ult. per totum; & in 2 diſt. ult. art. 2 q. 1, in reſpon. ad argum. & in 4 diſt. 2 art. 1 q. 1 in reſpon. ad ult.

DOM. SEPTUAGESIMÆ.

Simile eſt regnum cœlorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane, &c. Voca operarios, & redde illis mercedem. Matt. 20 de gloria paradiſi, quæ merces eſt omnibus promiſſa, & repoſita. in 4 diſt. 49 per totum Vel de operibus meritoriis, quibus eadem gloria paratur in 2 diſt. 27 art. 2 q. 3 & diſt. 40 per totum.

DOM. SEXAGESIMÆ.

Cum turba plurima conveniret ad Jeſum, & de civitatibus properarent ad eum, &c. Luc. 8 juxta expoſitionem B. Greg. in Hom. de tentatione, vel infeſtatione carnis, & diaboli. in 2 diſt. 21 art. per totum.

DOM. QUINQUAGESIMÆ.

Aſſumpſit Jeſus duodecim diſcipulos ſuos ſecreto, &c. Luc. 18 An Chriſtus ſponte; vel invite paſſus ſit. in 3 diſt. 17 art. 2 q. 3

Feria 4 In cineribus.

Cum jejunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes, &c. Matth. 6 De jejunio, an ſit opus ſatisfactorium. in 4 diſt. 15 part. 2 art. 1 q. 3 & art. 2 q. 2

Feria 5.

Cum introiſſet Jeſus Capharnaum, &c. Non inveni tantam fidem in Iſrael. Matth. 8 de fide in 3. diſt. 23 & 24 per totum.

Feria 6

Audiſtis, quia dictum eſt: Diliges proximum tuum ſicut te ipſum: & odio habebis inimicum tuum, &c. Matth. 6 De dilectione inimicorum in 3 diſt. 30 q. 4 5 & 6 per totum.

Sabbato 1

Erat navis in medio maris, &c. Confidite, ego ſum, nolite timere. Marc. 6 de ſpe in 3 diſt. 26 per totum, & diſt. 31 art. 2 q. 2

DOM. I. QUADRAGESIMÆ.

Ductus eſt Jeſus in deſertum a ſpiritu, ut tentaretur, &c. Matt. 4 de ordine, & progreſſu tentationis primorum parentum. in 2 diſt. 21 art. 1 per totum.

Feria 2

Cum venerit filius hominis in majeſtate ſua, &c. Matth. 25 de judicio extremo in 4 diſt. 46 & 47 fere per totum.

Feria 3

Cum introiſſet Jeſus Jeroſolymam, commota eſt univerſa civitas &c. & ejecit vendentes, & ementes de templo, &c. Matth. 21 de ſimonia lib. 4 diſt. 21 fere per totum.

Feria 4

Acceſſerunt ad Jeſum Scribæ, & Phariſæi, dicentes Magiſter volumus a te ſignum videre, &c. Matth. 12 de miraculis, & mirabilibus in 2 diſt. 7 part. 2 art. 2 q. 2 in reſpon. ad arg. & diſt. 17 art. 1 q. 2 & in 3 diſt. 30 art. 1 q. 4 in reſpond. ad penultimum arg.

Feria 5

Egreſſus Jeſus, ſucceſſit in partes Tyri & Sidonis, &c. Domine, filia mea a de-

a dæmonio vexatur, & male torquetur, &c. Matth. 15 An dæmones in corporibus humanis habitare poſſint: & aliæ circa hoc conſiderationes. in 2 diſt. 8 part. 2 per tot.

Feria 6

Erat dies feſtus Judæorum, & aſcendit Jeſus Jeroſolymam, &c. Et qui prior deſcendit in piſcinam, ſanus fiebat, &c. Joan. 5 de ſacramentis veteris, & novæ legis, an contineant, efficiantve gratiam. in 4 diſt. 1 part. 1 per totum, & diſt. 2 art. 1 per tot.

Sabbato 2

Aſſumpſit Jeſus Petrum, & Jacobum, & Joannem &c. Hic eſt filius meus dilectus, &c. Matth. 17 An Chriſtus dici poſſit filius Spiritus ſancti, vel Trinitatis. in 3 diſt. 4 art. 1

DOMINICA II.

Aſſumpſit Jeſu Petrum, & Jacobum, & Joannem, &c. Domine, bonum eſt nos hic eſſe, &c. Matth. 17 De frui, & uti, quo modo ſcilicet rebus humanis utendum ſit tantum: & in divinis ſtatuenda ſit ſpes noſtra ſuprema. Lib. 1 diſt. 1 per totum.

Feria 2.

Ego vado, & quæretis me: & in peccato veſtro moriemini, &c. Joan. 8 de obduratione. in 1 diſt. 40 art. 4 per totum.

Feria 3.

Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ, & Phariſæi: quæcumque dixerint vobis, ſervate, & facite, &c. De auctoritate Eccleſiæ. in 4 d. 18 par. 1. art. 2 per totum.

Feria 4.

Aſcendens Jeſus Jeroſolymam, aſſumpſit duodecim diſcipulos ſuos ſecreto, &c. Dic ut ſedeant, &c. Matth. 20 An beati in cœlo æque omnes beati ſint, in 4 diſt. 49 part. 1 art. unico q. ult. & an in beatis ſit prælatio. in 2 diſt. 9 art. unico q. ult.

Feria 5

Homo quidam erat dives: & induebatur purpura, &c. Luc. 16 de inferno, & ejus pœnis. in 4 diſt. 43 part. 2 per totum, & d. 46 art. 1 per totum, & d. 50 & ult. per tot.

Feria 6.

Homo erat paterfamilias, qui plantavit vineam & ſæpe circumdedit eam, &c. Matth. 21 De cuſtodia angelorum. in 2 diſt. 11 per totum.

Sabbato 3

Homo quidam habuit duos filios, &c. Cito proferte ſtolam primam, &c. Luc. 15 An reſurgenti per pœnitentiam opera bona, quæ per culpam ſupervenientem mortificata fuerunt, denuo redeant: & aliæ plures circa hoc conſiderationes in 4 diſt. 14 part. 2 art. 2 per totum.

DOMINICA III.

Erat Jeſus eiiciens dæmonium, & illud erat mutum, &c. Luc. 11 An per Chriſti mortem a diaboli poteſtate liberati ſimus, & alia ad hoc plura. in 3 diſt. 19 art. 1 per totum.

Feria 2.

Dixerunt Phariſæi ad Jeſum: Quanta audivimus facta in Capharnaum, &c. Nemo propheta acceptus eſt, &c. Luc. 4 De prophetia in 1 diſt. 2 dub. 6 litterali, & in 3 d. 24 art. 1 q. 2 in reſpon. ad ultimum arg. & diſt. 25 art. 2 q. 2 ad penul. & q. 3 in opponendo, & in 4 diſt. 18 part. 2 dub. 3 litterali, & diſt. 19 dub. 1. litterali.

Feria 3.

Reſpiciens Jeſus in diſcipulos ſuos, dixit Simoni Petro: Si peccaverit in te frater tuus, &c. Sit tibi ſicut ethnicus, & publicanus. Matth. 18 de Excommunicatione. in 4 diſt. 18 par. 2 per totum.

Feria 4.

Acceſſerunt ad Jeſum ab Jeroſolymis Scribæ, & Phariſæi, dicentes: Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur, &c. Matth. 15 De præceptis decalogi in communi in 3 diſt. 37 per totum.

Feria 5

Surgens Jeſus de Synagoga, intravit in domum Simonis, &c. Et rogaverunt illum pro ea, &c. Luc. 4 An ſancti quidquam nobis precibus ſuis impetrare poſſint. in 4 diſt. 54 art. 3 per totum.

Feria 6

Venit Jeſus in civitatem Samariæ, &c.

Fiet

Fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Joan. 4 de Gratia. in 2 diſt. 26 & 27 per totum.

Sabbato 4

Perrexit Jeſus in montem Oliveti, &c. Adducunt ei mulierem deprehenſam in adulterio, &c. Joan. 8 De repudio uxoris. in 4 diſt. 33 art. 3 & diſt. 35 per totum. Item de uxoricidio lib. eodem, diſt. 37 art. 2

DOMINICA IV.

Abiit Jeſus trans mare Galilææ, quod eſt Tyberiadis &c. Accepit ergo Jeſus panes: & cum gratias egiſſet, diſtribuit diſcumbentibus, &c. Joan. 6 De converſione, & tranſubſtantiatione panis, & vini in corpus ſanguinemque Chriſti, in 4 diſt. 10 part. 2 art. 1 per totum, & diſt. 11 part. 1 art. unico, per totum.

Feria 2

Prope erat Paſcha Judæorum, &c. Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Joan. 2 An Chriſti corpus triduo in ſepulchro jacuerit. in 3 diſt. 22 art. unico. q. 3 Item an ſubito, vel ſucceſſive formatum & organizatum ſit, & ad debitam quantitatis molem perductum, in 3 diſt. 3 part. 2 art. 3 per totum.

Feria 3

Jam die feſto mediante, aſcendit Jeſus in templum, &c. Si quis voluerit voluntatem ejus facere, &c. Joan.7 An in Deo ponere ſit voluntatem: & plures ad hoc conſiderationes in 1 diſt. 15 per totum.

Feria 4

Præteriens Jeſus, vidit hominem cæcum a nativitate, &c. Sed ut manifeſtentur opera Dei in illo. Joan. 9 An Deus velit mala fieri, &c. in 3 d. 46 art. unico q. 2 & deinceps uſque ad finem. Item, an peccata actualia parentum imputentur filiis in 2 diſt. 33 art. 1 q. 1 Item an ſit dare pœnam ſine culpa præcedente. in 2 diſt. 36 art. 2 & 3 per totum.

Feria 5

Ibat Jeſus in civitatem, quæ vocatur Naim, &c. Et turba civitatis multa cum illa. Luc. 7 De indulgentiis, an ſcilicet defunctis etiam proſint, & reliquæ hujuſmodi earum conſiderationes, in 4 diſt. 20 part. 2 art. 1 per totum, & d. 45 in dub. literalibus, & art. 2 per totum.

Feria 6

Erat quidam languens Lazarus a Bethania, &c. Joan. 11 De generali reſurrectione mortuorum. in 4 diſt. 43 art. 1 per totum, diſt.44 part. 1 per totum.

Sabbato 5

Dicebat Jeſus turbis Judæorum: Ego ſum lux mundi, &c. Joan. 8 De cognitione animæ Chriſti in 3 d. 14 fere per totum.

DOM. IN PASSIONE

Dicebat Jeſus turbis Judæorum, & Principibus ſacerdotum, &c. Quis ex vobis arguet me de peccato? &c. Joan. 8 An Chriſtus peccare potuerit in 3 diſt. 12 art. 2 per totum.

Feria 2

Miſerunt Principes, & Phariſæi miniſtros, ut apprehenderent Jeſum, &c. Qui credit in me, ſicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Joan. 7 De gratia capitis in Chriſto, in 3. diſt. 13 art. 2 per totum.

Feria 3

Ambulabat Jeſus in Galilæam non enim volebat, &c. Tempus meum nondum advenit, &c. Joan. 7 De Prædeſtinatione Chriſti. in 2 diſt. 11 art. 1 per totum.

Feria 4

Facta ſunt Encenia in Jeroſolymis, &c. Sed vos non creditis, quia non eſtis ex ovibus meis. Joan. 10 De Prædeſtinatione noſtra in 1 diſt. 40 art. 1 & 2 per totum, & diſt. 41 art. 1 per totum.

Feria 5

Rogabat Jeſum quidam Phariſæus, ut manducaret cum illo, &c. Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix, &c. Luc. 7 De pœnitentia. in 4 diſt. 14 fere per totum.

Feria 6

Collegerunt Pontifices, & Phariſæi conſilium, &c. Expedit ut unus homo, &c. Joan. 11 An congruum fuerit naturam humanam reparari a Deo, & per ſatisfactionem magis, quam per aliam viam, & cæteræ hujuſ-

modi

Digitized by Google

modi conſiderationes. in 3 diſt. 20 per totum.

Sabbato Palmarum.

Cogitaverunt Principes ſacerdotum, ut & Lazarum interficerent, &c. Et clarificavi, & iterum clarificabo. An Chriſtus per paſſionem quidquam meruerit, & alia plura de merito Chriſti. in 3 d. 18 per totum.

DOM. IN PALMIS.

Cum appropinquaſſet Jeſus Jeroſolymis, & veniſſet Betphage, &c. Solvite, & adducite mihi, &c. Matt. 21 An liberum arbitrium a culpa reſurgere poſſit abſque gratia gratum faciente, & plura hujuſmodi. in 2 d. 28 per totum.

Feria 2.

Ante ſex dies Paſchæ venit Jeſus Bethaniam, &c. Sed quia fur erat & loculos habens, &c. Joan. 12 De ſatisfactione, & reſtitutione. in 4 d. 15 part. 2 per totum.

Feria 3.

De figuris ſacramenti Euchariſtiæ: & num inſtante paſſionis tempore inſtitui debuit: tum an Chriſtus illud inſtituendo, prius confecerit, quam verbum protulerit. in 4 d. 8 per tot.

Feria 4.

De miniſtris hujuſce ſacramenti Euchariſtiæ: an ſcilicet ſolus ſacerdos, & quivis ſacerdos iſtius miniſter ſit. in 4 d. 13 art. 1 per totum.

Feria 5.

Ante diem feſtum Paſchæ, ſciens Jeſus &c. Et cœna facta, &c. Joan. 13. De modis ſumendi, vel manducandi Chriſtum in Sacramento altaris. in 4 d. 9 art. 1 per totum.

Feria 6.

Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem, &c. Matth. 26 Marc. 14 De Chriſti morte, & paſſione: an ſcilicet vera, & acerbiſſima omnium fuerit, & aliæ hujuſmodi conſiderationes in 3 d. 16 per totum, & in 1 diſt. ult. dub. 3 4 & 5.

Sabbato ſancto.

Veſpere autem ſabbati, quæ luceſcit in prima ſabbati, &c. videte ſepulchrum. Matth. ult. An in Chriſti morte anima a deitate ſeparata ſit, & hujuſmodi nonnulla. in 3 d. 20 per totum.

IN DIE PASCHÆ Reſurrectionis.

Maria Magdalene, & Maria Jacobi & Salome emerunt aromata, &c. Marc. ult. An anima Chriſti ad inferos deſcenderit, indeque animas omnes liberarit, & ad cælos illico transduxerit. in 3 d. 2 art. unico q. 4 5 & 6.

Feria 2.

Duo ex diſcipulis Jeſu ibant ipſa die in Caſtellum, &c. Nos autem ſperabamus, quod ipſe eſſet redempturus Iſrael Luc. 24 An ſolus filius redemptor fuerit generis humani, vel etiam Pater & Spiritus ſanctus: & unus ſecundum humanam, vel ſecundum divinam naturam Chriſtus mediator ſit. in 3 diſt. 19 art. 2

Feria 3.

Stetit Jeſus in medio diſcipulorum ſuorum, &c. Tunc aperuit illis ſenſum, ut intelligerent ſcripturas, &c. Luc. 24. Quid contineatur in ſacris Bibliis, & quam plura hujuſmodi elice ex Prologo primi Lib. quod incipit: Profunda fluviorum ſcrutatus eſt, &c. uſque ad primam diſtinct. per totum.

DOMINICA IN ALBIS. quæ Apoſtolorum dicitur.

Cum eſſet ſero die illo una ſabbatorum, & fores eſſent clauſæ, &c. Joan. 20 De ſymbolo fidei, quod Apoſtoli per orbem prædicaturi, ediderunt: quo modo ſcilicet id illi confecerunt, an in eo univerſa credita neceſſaria contineantur, &c. in 3 d. 25 per totum.

DOM. II. POST PASCHA.

Ego ſum paſtor bonus, &c. Joan. 10 De prælatis elice ex 1 diſtinct. 40 art. ult. in reſpon. ad argum. & ex 2 diſt. 23 artic. 1 quæſt. 2 in reſpon. ad 2 & ex 4 diſt. 7 art. 1 quæſt. 3 in reſol. quæſtionis, & diſt. 19 art. 3 quæſt. 2 per totum, & diſt. 24 part. art. 1 q. 4. Item de Epiſcopatu. in 4 diſt. 24 p. 2. art. 2 q. 3.

DOM.

Digitized by Google

DOM. III. POST PASCHA.

Modicum & non videbitis me, &c. Vos autem contriſtabimini: ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium. Joan. 6 An vir juſtus tentari optare debeat. in 2 diſt. 23 art. 1 q. 3 & an quis in quantulacumque charitate conſtitutus, mortem pro Chriſto ſubire teneatur in 3 diſt. 30 art. unico. q. 2

DOM. IV. POST PASCHA.

Vado ad eum qui miſit me: & nemo ex vobis, &c. Joan. 16 An in divinis ſit miſſio viſibilis, tum cujus eſt mittere, cujuſve mitti, & aliæ plures hujuſmodi conſiderationes. in 1 diſt. 15 & 16 per totum.

DOM. V. POST PASCHA.

Amen, Amen dico vobis: ſi quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis, &c. Joan. 16 De oratione, quo modo ſcilicet fieri debeat, cui dirigi, &c. in 3 diſt. 17 dub. 4 litterali. & art. 2 q. 1 in reſpon. ad arg. & diſt. 30 dub. 3 litterali. Item in 4 d. 15 part. 2 art. 2 q. 3 & diſt. 16 part. 2 dub. 3 4 & 5 litteralibus, & diſt. 45 dub. 3 4 5 6 7 8 & 9 litteralibus, & art. 2 q. 2 in reſol. quæſtionis.

IN DIE ASCENSIONIS Domini.

Recumbentibus undecim diſcipulis, apparuit illis Jeſus, & Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſalvus erit, &c. Marc. 16 An tempore legis naturæ ſuffecerit parvulis in remedium peccati originalis fides informis parentum, & aliæ hujuſmodi contemplationes in 4 diſt. 1 part. 2 art. 1 Item de Baptiſmo in eodem. 4 diſt. 3 4 & 5 fere per tot.

DOM. INFRA OCTAVAM. Aſcenſionis.

Cum venerit paraclitus, quem ego mittam vobis, &c. Qui a patre procedit, &c. Joan. 15 An Spiritus ſanctus a Patre Filioque procedat, & alia hujuſmodi in 1 diſt. 10 & 11 fere per totum.

IN FESTO PENTECOST.

Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit &c. Paraclitus autem Spiritus ſanctus quem mittet Pater in nomine meo, &c. De Spiritu ſancto. An ſcilicet in divinis ponere ſit perſonam per modum liberalitatis procedentem, & hujuſmodi nonnullæ conſiderationes. in 1 diſt. 10 & 14 per totum.

Feria 2 Pentecoſtes.

Sic Deus dilexit mundum, ut filium ſuum unigenitum daret, &c. Joan. 3 An Deus ab æterno creaturas dilexerit, & hujuſmodi complura in 3 diſt. 32 fere per totum.

Feria 3. Pentecoſtes.

Amen, Amen dico vobis: qui non intrat per oſtium in ovile ovium: &c. Ego veni, ut vitam habeant, & abundantius habeant. Joan. 10 An cauſa veniendi in mundum filio Dei fuerit humani generis reparatio. in 3 diſt. 1 art. 2 q. 2

IN FESTO SANCTISS. TRIN.

De ſanctiſſima Trinitate: elice complura ex 1 Lib. diſt. 24 5 6 7 9 10 11 12 19 &c.

IN FESTO CORP. CHRISTI.

De ſacratiſſimo Euchariſtiæ ſacramento: elice complura ex 4 diſt. 10. par. 1 per totum, & part. 2 art. 2 & ex diſt. 11 part. 2 per totum & ex diſt. 12 &c.

DOM. INFRA OCT. CORPORIS Chriſti quæ eſt 2 poſt Pent.

Homo quidam fecit cœnam magnam: & vocavit multos, &c. Exi in vias, & ſepes, & compelle intrare. Luc. 14 An liberum arbitrium a quodam cogi poſſit, &c. hujuſmodi. in 2 diſt. 25 per totum.

DOM. III. POST PENT.

Erant appropinquantes ad Jeſum publicani & peccatores, ut audirent illum, &c. Et cum invenerit eam, imponit in humeros ſuos gaudens, &c. Luc. 15 An Deus velit omnes homines ſalvos fieri. in 1 diſt. 46 art. unico quæſt. 1

DOM. IV. POST PENT.

Cum turbæ irruerent in Jeſum, ut audirent verbum Dei, &c. Præceptor per totam noctem laborantes nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete, &c. Luc. 5 An Deus poſſit, quæ agenti increato impoſſibilia ſunt:

Digitized by Google

& alia hujuſmodi multa de potentia Dei. in 1 diſt. 42 & 43 per totum.

DOM. V. POST PENT.

Niſi abundaverit juſtitia veſtra pluſquam Scribarum, & Phariſæorum, &c. Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, &c. Matth. 5 An peccator ſemper peccet in ſumendo corpus Chriſti in peccato mortali, & plura hujuſmodi. in 4 diſt. 9 art. 2 per totum.

DOM. VI. POST PENT.

Cum turba multa eſſet cum Jeſu, nec haberent quod manducarent, &c. Miſereor ſuper turbam: quia ecce jam triduo ſuſtinent me. Marc. 8 De peccato primorum parentum quo modo remiſſibile, & remediabile fuerit, dignumque miſericordia ac venia: idque poſt triduum, id eſt tres ætates, vel ſtatus mundi. in 2 diſt. 21 art. 3 diſt. 22 per totum: & in 3 diſt. 1 q. ult.

DOM. VII. POST PENT.

Attendite a falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium, &c. Non omnis, qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum: ſed qui facit voluntatem patris mei, &c. Matth. 7 An ſola bona intentio abſque executione operum ad vitam æternam ſufficiat, & plura hujuſmodi. in 2 diſt. 40 per totum.

DOM. VIII. POST PENT.

Homo quidam erat dives, qui habebat villicum, &c. Redde rationem villicationis tuæ. Luc. 16 De Libro vitæ, & conſcientiæ in die judicii aperiendo. in 4 diſt. 43 art. 2 & 3 per totum.

DOM. IX. POST PENT.

Cum appropinquaret Jeſus Jeruſalem, videns civitatem, flevit ſuper illam, &c. Quia ſi cognoviſſes & tu, &c. Luc. 19 De præſcientia Dei, num ſcilicet rerum cauſa ſit, neceſſitatemque rebus imponat in 1 diſt. 38. per totum.

DOM. X. POST PENT.

Dixit Jeſus ad quoſdam, qui in ſe confidebant tamquam juſti, & aſpernabantur cæteros parabolam iſtam: Duo homines aſcenderunt in templum, ut orarent, &c. Luc. 18 An quis certitudinaliter ſcire poſſit, quod in charitate ſit in 1 diſt. 17 part. 1 art. unico. q. 3 Vel ſuper illud: *Quia omnis, qui ſe exaltat, humiliabitur, &c.* de peccato Luciferi, quod quidem ſuperbia fuit; omnia ad propoſitum redigendo, & applicando, in 2 diſt. 5 per totum.

DOM. XI. POST PENT.

Exiens Jeſus a finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilææ inter medios fines Decapoleos. Et adducunt ei ſurdum & mutum, &c. Et præcepit eis, ne cui dicerent: quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant. Marc. 7 An quis voluntati Dei contraire poſſit in 1 d. 47 art. unico. q. 1 & 2

DOM. XII. POST PENT.

Beati oculi, qui vident quæ vos videtis, &c. Homo quidam deſcendebat ab Jeruſalem in Jericho, &c. Luc. 10 Elice plura ad hoc ex Prologo 4 Item an decuit filium Dei incarnari pro ſalute hominum in 3 diſt. 1 art. 2 q. 1

DOM. XIII. POST PENT.

Cum iret Jeſus in Jeruſalem, tranſibat per mediam Samariam & Galilæam, &c. Ite, oſtendite vos ſacerdotibus, &c. Luc. 17 An ſacerdotibus veteris legis datæ ſint Claves: & plura hujuſmodi. in 4 diſt. 19 art. 1 & 2

DOM. XIV. POST PENT.

Nemo poteſt duobus dominis ſervire, &c. Matth. 6 A quo ſit poteſtas dominandi, a Deo, an ab inſtitutione naturæ, vel ſecundum punitionem culpæ: tum an Chriſtiani ſæcularibus tyrannis ſeſe ſubiicere teneantur: omnia eleganter ad propoſitum redigendo. in 2 diſt. ult. art. 2 & 3 per totum.

DOM. XV. POST PENT.

Ibat Jeſus in civitatem, quæ vocatur Naim, &c. Luc. 7 De purgatorio, & ejus pœnis in 4 diſt. 20 part. 1 per totum, & diſt. 21 part. 1 art. 2 per totum, & art. 3 q. 1

DOM. XVI. POST PENT.

Cum intraſſet Jeſus in domum cujuſdam principis Phariſæorum ſabbato manducare panem, &c. Ipſe vero apprehenſum ſanavit eum, ac dimiſit. Luc. 14 An Deus quempiam pure ex miſericordia remunerare poſſit abſque juſtitie: & an in omni opere Domini ſit miſericordia, & veritas, in 4 diſt. 46 art. 2 per totum. Ad hæc an peccata venialia deleri poſſint a gratia abſque contritione, & pœna interiori, in eodem 4 diſt. 21 part. 1 art. 1

DOM. XVII. POST PENT.

Acceſſerunt ad Jeſum phariſæi, & interrogabat eum unus ex eis legis doctor, &c. Matth. 22 De charitate. in 3 diſt. 27 28 & 29 per totum. & diſt. 36 q. ult.

DOM. XVIII. POST PENT.

Aſcendens Jeſus in naviculam, transfretavit, & venit in civitatem ſuam, &c. Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Matth. 9 De Contritione. in 4 diſt. 16 per totum.

DOM. XIX. POST PENT.

Simile factum eſt regnum cælorum homini Regi, qui fecit nuptias filio ſuo, &c. Multi enim ſunt vocati, pauci vero electi. Matth 22 De Electione in 1 diſt. 40 art. 3 per totum.

DOM. XX. POST PENT.

Erat quidam Regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum, &c. Domine deſcende, priuſquam moriatur filius meus. An Chriſtus ſecundum quod homo ubique fuerit. in 3 diſt. 22 art. 1 q. 2 plura interſerendo de exiſtentia Dei in rebus, & de ejuſdem localitate. in 1 d. 36 fere per totum; applicando, num Chriſto opus fuerit deſcendere, ut puerum hunc incolumem patri redderet.

DOM. XXI. POST PENT.

Simile eſt regnum cælorum homini Regi, qui voluit rationem ponere cum ſervis ſuis, &c. Et iratus Dominus ejus tradidit eum tortoribus, quoadusque ei redderet univerſum debitum. Matth. 18 An recidivanti redeant peccata quantum ad maculam, & reatum. Lib. 4 diſt. 22 art. 1 per totum.

DOM. XXII. POST PENT.

Abeuntes Phariſæi concilium inierunt, ut caperent Jeſum in ſermone, &c. Cujus eſt imago hæc, & ſuperſcriptio? &c. Matth. 22 juxta eumdem S. Bon. in Prologo ſapientiæ concionari poteris, de Imagine Sanctiſſimæ Trinitatis, qua homo primum inſignitus eſt: & quo modo miſerrime inobedientiæ peccato eam deturpavit in 1 diſt. 3 part. 2 per totum, & diſt. 31 part. 2 art. 1 per totum, & in 2 d. 16 per totum.

DOM. XXIII. POST PENT.

Loquente Jeſu ad turbas, ecce princeps unus acceſſit, &c. Puella ſurge, &c. Matth. 9 Quo tendebant animæ priſcorum patrum, &c. applicando, ex quo loco, anima hujuſce puellæ iterum in corpus proprium advenire potuerit. in 4 diſt. 45 art. 1 per totum.

DOM. XXIV. ET ULTIMA
poſt Pentecoſten.

Cum videritis abominationem deſolationis, &c. Matth. 24 De Antichriſto: elice ex 2 diſt. 7 part. 2 art. 2 & ex diſt. 11 art. 2 Vel juxta illa verba; *Statim autem poſt tribulationem dierum illorum ſol obſcurabitur &c.* De igne conflagrationis in 4 d. 47 art. 2 per totum.

IN FESTIVITATIBUS ALIQUIBUS.

ET PRIMO IN IMMACULATA Conceptione B. Virginis.

Liber generationis Jeſu Chriſti, Filii David, filii Abraham, &c. De qua natus eſt Jeſus, &c. Matt. 1 De ſanctificatione B. Virginis in utero: partem magis piam ſemper amplificando. in 3 d. 3 par. 1 per totum.

IN

IN CONVERS. B. PAULI APOST.
Saulus adhuc ſpirans minarum, & cædis in diſcipulos Domini, &c. Actuum 9 De Juſtificatione impii. in 4 diſt. 17 per totum.
IN ANNUNCIATIONE B. VIRG.
Miſſus eſt Angelus Gabriel a Deo, &c. Luc. 1 De Incarnatione Chriſti: elice complura ex lib. 3 ad 1 uſque ad 12 fere totum.
IN NAT. S. JOAN. BAPTISTÆ.
Eliſabet impletum eſt tempus pariendi, &c. Quis putas puer iſte erit? Luc. 1 De originali peccato: & quo modo ab eo ſanctificatus fuerit B. Joan. in 2 diſt. 30 art. 2 diſt. 31 art. 2 per totum & 32 & 33 per totum.
IN FEST. SS. PETRI, ET PAULI
Venit Jeſus in partes Ceſareæ Philippi, & interrogabat diſcipulos ſuos, dicens, &c. Et tibi dabo claves regni cælorum. Matt. 16 De clavibus Eccleſiæ traditis. in 4. diſt. 18 art. 1 & 3 & diſt. 19 art. 1 & 2 per totum, & in 4 diſt. 16 part. 2 art. 1 per totum.
IN FEST. VISITAT. B. VIRG.
Exurgens Maria, abiit in montana cum feſtinatione in civitatem Juda, &c. Et benedictus fructus ventris tui. Luc. 1 An conſenſus matrimonialis B. Virginis, & Deo placitus, & in ſe honeſtus fuerit. in 3 diſt. 3 art. unico. q. 2 Tum an votum virginitatis, quod voverat, matrimonium hoc impedire potuerit. in eodem 3 diſt. 38 per totum.
IN ASSUMPT. EJUSDEM B. VIRG.
Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum, &c. Prov. 8 De Ideis: circa amplificationem ideæ B. Virginis inſiſtendo. in 1 diſt. 35 per totum. Tum de cultu, merito, maternitate, & virginitate ejuſdem. in 3 diſt. 9 art. unico. q. 3 & diſt. 4 art. 2 q. 2 & ar. 4 per tot. & diſt. 8 per per totum, & diſt. 12 art. 3 per totum, & in 4 diſt. 33 art. 2 per totum.

INDEX TERTIUS

Loca omnia ex Sacris Bibliis deſumpta, A S. Bonaventura interpretata ob oculos ponens.

AUCTORITATES VETERIS TESTAMENTI.

EX LIBRO GENESIS.

CAP. I.

IN principio creavit Deus cælum, & terram. lib. 1 d. 2 dub. 8 & & lib. 2 d. 1 par. 1 dub. 2 & d. 12 dub. 1 & artic. 1 q. 3 ad arg. & lib. 3 d. 25 art. 2 q. 2 ad arg.

Terra autem erat inanis, & vacua, &c. lib. 2 d. 12 art. 2 q. 3 ad arg.

Spiritus domini ferebatur ſuper aquas. lib. 2 d. 14 par. 1 art. 1 q. 1 in fine reſol.

Dixit Deus: Fiat lux. lib. 2 d. 13 dub. 3

Fiat firmamentum in medio aquarum. lib. 2 d. 14 art. 1 q. 1 in fine reſol.

Congregentur aquæ, quæ ſub cælo ſunt in locum unum. Ibidem, & part. 2 dub. 1

Et protulit terra herbam virentem. par. eadem dub. 2

Fiant luminaria in firmamento cæli. par. eadem dub. 3

Et ſint in ſigna, & tempora, & dies, & annos. par. eadem dub. 4 & art. 2 q. 2 ad arg.

Luminare minus, ut præeſſet nocti. lib. 4 d. 48 dub. 5

Producant aquæ reptile animæ viventis. lib. 2 d. 15 dub. 1 & art. 1. q. 2 ad arg.

Producat terra animam viventem. lib. & d. ejuſdem dub. 2

Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram. lib. 1 d. 2 dub. 5 & lib. 2 d. 16 dub. 1 & 3 & d. 29 art. 2 q. 2

Et præſit piſcibus maris. lib. 2 d. 44 & ultima. art. 2 q. 2 ad arg.

Et creavit Deus hominem ad imaginem ſuam: ad imaginem Dei creavit illum maſculum & feminam fecit eos. lib. 2 d. 18 art. 1 q. 1 ad arg.

Viditque Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona. lib. 2 d. 19 art. 1 q. 1 ad arg. & lib. 4 d. 1 dub. 2

CAP. II.

Complevitque Deus die ſeptimo opus ſuum. lib. 2 d. 18 art. 1 q. 2 ad arg. & lib. 3 d. 1 dub. 1

Iſtæ ſunt generationes cæli, & terræ, quando creata ſunt in die quo fecit Dominus Deus cælum, & terram, &c. lib. 2 d. 12 art. 1 q. 2 ad arg. & art. 2 q. 2 ad arg.

Formavit igitur dominus Deus hominem de limo terræ. lib. 2 d. 17 art. 1 q. 3 ad arg.

Et inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ, Ibidem q. 1 ad arg.

Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea. lib. 4 d. 26 art. 1 q. 2 & d. 40 art. unico q. 2 ad arg.

Quamobrem relinquet homo patrem ſuum & matrem, & adhærebit uxori ſuæ. lib. eodem d. 37 art. 2 quæſt. 2 in opponendo & ad arg. & d. 40 art. unico q. 3 in reſol.

CAP. III.

Ne forte moriamur. lib. 2 d. 22 art. 1 q. 1 ad arg.

Vidit igitur mulier, quod bonum eſſet lignum ad veſcendum &c. lib. 4 d. 1 par. 1 dub. 2

Serpens decepit me. lib. 2 d. 23 art. 2 q. 2 ad arg.

Nunc ergo, ne forte mittat manum ſuam, & ſumat etiam de ligno vitæ, &c. lib. 2 d. 19 art. 2 q. 2 ad arg. & d. 29 dub. 2

Et emiſit eum dominus Deus de paradiſo voluptatis. l. 2 d. 29 dub. 2

CAP. IV.

Et reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus. lib. 2 d. 29 art. 1 q. 2 in reſol.

Major eſt iniquitas mea, quam ut veniam merear. l. 2 d. 43 dub. 3 & a. 3 q. 2 ad arg.

Sub-

Subter te erit appetitus tuus: & tu dominaberis illius. l. 2 d. 28 art. 1 q. 2 ad arg.

C A P. VI.

Noe vir juſtus atque perfectus fuit in generationibus ſuis. lib. 3 d. 30 art. 1 q. 3 in reſol.

C A P. XV.

Noli timere Abraham: ego protector tuus ſum; & merces tua magna nimis. lib 3 d. 26 art. 2 q. 4 in fine reſol. & d. 27 art. 2 q. 2 in reſol.

C A P. XVIII.

Et conſtituam pactum meum illi in fœdus ſempiternum. lib. 4 d. 3 par. 2 art. 3 q. 1 ad arg.

C A P. XVII.

Tres vidit, & unum adoravit. lib. 3 d. 9 art. 1 q. 5

Cumque comediſſent, dixerunt ad eum, &c. lib. 2 d. 8 par. 1 art. 3 q. 1 in opponendo, & ad arg.

Num celare potero Abraham, quæ geſturus ſum. lib. 2 d. 11 art. 2 q. 1 in fine.

C A P. XXVIII.

Non accipies uxorem de filiabus Chanaam. lib. 4 d. 29 art. unico, q. 3 ad arg.

CAP. XXXII.

Et benedixit ei in eodem loco. lib. 2 d. 11 art. 2 q. 1 in fine.

C A P. XXXVII.

Deſcendam ad filium meum lugens in infernum. lib. 4 d. 45 art. 1 q. 1 in opponendo, & ad arg.

C A P. XLII.

Deducetis canos meos cum dolore ad inferos. lib. 4 d. 45 art. 1 q. 1 in opponendo, & ad arg.

C A P. XLVI.

Omnes animæ, quæ egreſſæ ſunt de femore Jacob. &c. lib. 2 d. 18 art. 2 q. 3

EX LIBRO EXODI.

C A P. III.

Cernens autem Dominus, quod pergeret ad videndum: vocavit eum de medio rubi. lib. 2 d. 10 art. 3 q. 2 in reſol.

Ego ſum qui ſum. Qui eſt miſit me ad vos. lib. 1 d. 2 dub. 4

C A P. XII.

Percuſſit Dominus omne primogenitum in terræ Ægypti. li. 2 d. 11 art. 2 q. 1 in fine.

Et petierunt ab Ægyptis vaſa argentea, & aurea, &c. lib. 2 d. 40 dub. 2

C A P. XVI.

Et ſcatere cæpit vermibus, atque computruit. lib 4 d. 9 art. 2 q. 1 ad arg.

C A P. XVII.

Manus autem Moyſis graves erant. lib. 3 d. 40 & ult. art. unico. q. ult. in reſol.

C A P. XX.

Non facies tibi ſculptile, neque omnem ſimilitudinem, &c. lib. 3 d. 9 art. 1 q. 2 ad arg.

Non concupiſces &c. lib. 2 d. 42 art. 2 q. 1 ad arg.

Cunctus autem populus videbat voces, & lampades, &c. lib. 4 d. 1 part. 1 d. 2

C A P. XXII.

Maleficos non patieris vivere. lib. 3 d. 37 dub. 5 & lib. 4 d. 37 art. 2 q. 1

C A P. XXIII.

Si videris aſinum odientis te jacere ſub onere, non pertranſibis: ſed levabis cum eo. lib. 3 d. 30 art. unico q. 5

Non inibis cum eis fœdus, nec cum diis eorum. lib. 3 d. 30 art. unico q. 5

C A P. XXV.

Inſpice, & fac ſecundum exemplar, quod tibi in monte monſtratum eſt. lib. 3 d. 11 art. 1 q. 2 in reſol. & lib. 4 d. 24 part. 2 art. 2 q. 4 in oppon. ad arg.

C A P. XXX.

Facieſque thymiama, compoſitum opere unguentarii. lib. 4 in prologo.

C A P. XXXII

Aut dimitte eis hanc noxam: aut ſi non facis, dele me de libro tuo, quem ſcripſiſti. lib. 3 d. 31 dub. 2

C A P. XXXIII.

Loquebatur Dominus Moyſi facie ad faciem. lib. 2 d. 8 part. 1 dub. 2 d. 23 art. 2 q. 3 ad arg.

Oſtendam omne bonum tibi. lib. 3 d. 26 art. 1 q. 2 ad arg.

Non enim videbit me homo, & vivet. lib. 2 d. 8 part. 1 dub. 2 & d. 25 part. 2 art. unico. q. 6 ad arg. & lib. 3 d. 14 art. 1 q. 3 ad arg.

EX LIBRO LEVITICI.

C A P. XVI.

Confiteatur omnes iniquitates filiorum Iſrael. lib. 4 d. 17 par. 2 art. 1 q. 2 ad arg.

Digitized by Google

Cap. XIX.

Non quæras ultionem, ne memor eris injuriæ civium tuorum. lib. 3 d. 30 art. unico. q. 5

Cap. XXVI.

Non facietis vobis idolum, & ſculptile. lib. 3 d. 9 art. 1 q. 2 ad arg.

Cap. Ult.

Animal autem, quod immolari poteſt Domino: ſi quis voverit Domino, ſanctum erit: & mutari non poterit: id eſt nec melius malo, nec pejus bono. lib. 4 d. 38 art. 2 q. 2 ad arg.

EX LIBRO NUMER.

Cap. XI.

Et auferam de ſpiritu tuo, tradamque eis, &c. lib. 1 d. 17 part. 2 dub. 4 & d. 18 dub. 6

Cap. XII.

Palam, & non per ænigmata & figuras Dominum videt. lib. 2 d. 8 part. 1 dub. 2 & d. 23 art. 2 q. 3 ad arg.

EX LIBRO DEUTERON.

Cap. V.

Non concupiſces. lib. 2 d. 44 art. 2 q. 1 ad arg.

Non facies tibi ſculptile, nec ſimilitudinem omnium, quæ in cælo, &c. lib. 3 d. 9 art. 1 q. 2 ad arg.

Cap. VI.

Diliges Dominum Deum tum ex toto corde tuo, ex tota anima &c. lib. 1 d.17 part.2. art. unico. q. 4 in reſol. & lib. 3 d. 27 dub 3

Cap. XVII.

Non habebit uxores plurimas, quæ alliciant animum ejus lib. 4 d. 33 art. 1 q. 3 ad arg. in fine.

Cap. XVIII.

Non habebunt ſacerdotes, & levitæ, & omnes, qui de eadem Tribus ſunt, partem, & hæreditatem cum Iſrael. lib. 4 d. 24 part. 1 q. 3 ad arg.

Cap. XXI.

Si egreſſus fueris ad pugnam contra inimicos tuos, &c. & videris in numero captivorum mulierem pulchram, & adamaveris eam, volueriſque habere uxorem, &c. lib. 4 d. 39 art. 1 q. 1 in opponendo.

Cap. XXIII.

Non offeres mercedem proſtibuli. lib. 4 d. 15 par. 2 art. 2 q. 1 ad arg.

Cap. XXIV.

Non poterit prior maritus recipere eam in uxorem: quia polluta eſt, & abominabilis facta eſt coram Domino. lib. 4 d. 33 art. 3 q. 3 ad arg.

Cap. XXV.

Per menſuram peccati erit & plagarum modus. lib. 4 d. 20 par. 2 art. unico. q. 1 ad arg.

Accedet ad eum mulier coram ſenioribus, & tollet calceamentum de pede ejus, expuetque in faciem illius, &c. lib. 4 d. 42 art. 3 q. 3 ad arg. in fine.

Cap. XXVII.

Et ſcribes ſuper lapides omnia verba legis hujus plane, & lucide. lib. 3 d. 25 art. 1. q. 3 ad arg.

Cap. XXVIII.

Filios generabis, & filias, & non frueris eis. lib. 1 d. 1 dub. 9

Cap. XXX.

Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodie, non ſupra te eſt, neque procul poſitum. lib. 2 d. 28 art. 1 q. 3 ad arg.

Cap. XXXII

Numquid non ipſe eſt pater tuus, qui poſſedit te, & fecit, & creavit te, lib. 3 d. 4 art. 1 q. 3 ad arg.

Cap. XXXIII.

Erit apud rectiſſimum Rex, congregatis principibus populi cum tribubus Iſrael. lib. 2 in prol. circa medium.

EX LIBRO JOSUE.

Cap. VII.

Confitere peccatum, & da gloriam Deo. lib. 4 d. 17 par. 2 artic. 1 q. 1 in opponendo.

EX LIBERO JUDICUM.

Cap. II

Aſcenditque Angelus Domini de Galgalis ad locum flentium. lib. 2 d. 11 artic. 2 q. 1 poſt reſpon. ad arg.

EX LIBRIS REGUM.

Lib. I. Cap. VI.

Percuſſit autem Dominus de viris Bethſamitibus, eo quod vidiſſent arcam Domini, &c. lib. 4 d. 9 art. 2 q. 2. ad arg.

Lib. II. Cap. VI

Iratus quæ eſt indignatione Dominus contra Ozam: & percuſſit eum ſuper temeritate. Lib. 4 d. 9 art. 2 q. 2 ad arg.

CAP. ULT.

Sed melius eſt ut incidam in manus Domini: quam in manus hominis. lib. 4 d. 20 par. 1 dub. 5

LIB. III. CAP. III.

Apparuit autem Dominus Salomoni per ſomnium nocte, dicens, Poſtula quod vis, ut dem tibi, &c. lib. 2 d. 25 part. 2 art. unico q. 6 ad arg.

CAP. XIX.

Surge, comede: grandis enim tibi reſtat via. lib. 2 d. 11 art. 2 q. 1 in fine.

CAP. XX.

Cuſtodi virum iſtum, qui ſi lapſus fuerit, erit anima tua pro anima illius. lib. 2 d. 1 art. 2 q. 3 ad arg.

CAP. XXI.

Nonne vidiſti Achab coram me humiliatum? quia igitur humiliatus eſt mei cauſa, non inducam malum, &c. lib. 4 d. 15 par. 1 art. unico q. 6 in reſol.

CAP. ULT.

Decipies, & prævalebis: egredere, & fac ita. lib. 2 d. 10 dub. 1 & d. 37 art. 2 q. 1 ad arg.

LIB. IV. CAP. XX.

Facile eſt umbram creſcere decem lineis: nec hoc volo, ut fiat ſed ut revertatur retrorſum decem gradibus. lib. 2 d. 9 art. unico. q. 7 in reſol.

EX LIBRIS ESDRÆ.

LIB. III. CAP. IV.

Et magna eſt veritas, & fortior præ omnibus. lib. 1 in expoſitione Prologi Magiſtri. dub. 7

EX LIBRO TOBIÆ.

CAP. V.

Et dicit ei Angelus: Ego ducam, & reducam eum tibi. lib. 2 d. 11 art 2 q. 1 in fine.

CAP. V.

Forti animo eſto, in proximo eſt, ut a Deo cureris. lib. 2 d. 11 art. 2 q. 1 in fine.

CAP. XII.

Et dæmonium ab ea ipſe compeſcuit. lib. 2 d. 11 art. 2 q. 2 in fine.

Videbar quidem vobiſcum manducare, & bibere; ſed ego cibo, & potu qui ab hominibus videri non poteſt, utor. lib. 2 d. 8 par. 1 art. 3 q. 1

Quando orabas cum lacrymis, &c. ego obtuli orationem tuam Domino. lib. 2 d. 11 art. 2 q. 1 in fine.

EX LIBRO JUDITH.

CAP. VIII.

Vos autem nolo ut ſcrutemini actum meum. lib. 4 d. 19 dub. 5

Et exibat noctibus in valem Bethuliæ, & Baptizabat ſe in fonte aquæ. lib. 4 d. 3 part. 1 art. 1 q. 1 in reſol.

EX LIBRO ESTHER.

CAP. VII.

Parvus fons crevit in fluvium maximum, & in aquas plurimas redundavit. lib. 1 in prologo.

EX LIBRO JOB.

CAP. VII.

Sic qui deſcenderit ad inferos, non aſcendet. lib. 4 d. 45 art. 1 q. 2 in opponendo, & ad arg.

CAP. XIV.

Sic homo, cum dormierit, non reſurget: donec atteratur cælum, non evigilavit, &c. lib. 4 d. 43 art. 1 q. 1 ad arg.

CAP. XVII.

Infernus domus mea eſt. lib. 4 d. 45 art. 1 q. 1

In tenebris ſtravi lectulum meum. lib. 4 d. 45 art. 1 q. 1 in opponendo, & ad arg.

In profundiſſimum infernum deſcendent omnia mea, &c. lib. 3 d. 22 art. unico. q. 5 ad arg.

CAP. XXIV.

Ad nimium calorem tranſeat ab aquis nivium. lib. 4 d. 46 dub. 1

CAP. XXVI.

Et prudentia ejus percuſſit ſuperbum. lib. 3 d. 20 art. 1 q. 5 in reſol.

Et obſtetricante manu ejus, eductus eſt coluber tortuoſus. lib. 4 d. 19 dub. 5

CAP. XXVIII.

Profunda quoque fluviorum ſcrutatus eſt: & abſcondita in lucem produxit. lib. 1 in Prologo, in primis verbis.

CAP. XXIX.

Et cauſam, quam neſciebam, diligentiſſime inveſtigabam. lib. 4 d. 19 dub. 5

CAP. XXXI.

Si erubui in conſpectu populi confiteri peccata mea. lib. 4 d. 17 par. 1 dub. 1 & part. 3 art. 1 q. 3 ad arg. Ita enim

Digitized by Google

enim legit. B.Aug. in lib. Homil Homilia 49 Tomo 10 operum ſuorum; & Magiſter Sentent. recitat loco praelegato, ſcilicet in 4 d. 17 Verum in translatione, qua ex Eccleſiæ auctoritate communiter utimur, ita legitur: Si abſcondi quaſi homo peccatum meum, & celavi in ſinu meo iniquitatem meam.

CAP. XXXVI.

Cauſa tua quaſi impii judicata eſt: cauſam judiciumque recipies. lib. 4 d. 47 art. 1 q. 1 in opponendo, & d. 48 art. 1 q. 1 in opponendo.

CAP. XXXVIII.

Ubi eras cum me laudarent ſimul aſtra matutina, & jubilarent omnes filii Dei. lib. 2 d. 2 par. 2 dub. 1 & art. 1 q. 1 ad arg.

CAP. XL.

Ecce Behemot, quem feci tecum. lib. 2 d. 12 art. 1 q. 2 ad arg. & d. 18 art. 2 q. 2 ad arg.

Hoc eſt initium figmenti Dei, quod fecit Deus, ut illudatur ei ab angelis ejus. lib. 2 d. 3 par. 2 dub. 1 Ita enim legit Aug. lib. 11 ſuper Geneſ. ad litteram. c. 2 Tom. 3 & lib. 11 de Civitate Dei. c. 15 & 17 Tomo 5 At noſtra translatio, quam nunc temporis præ manibus habemus legit, ipſe eſt principium viarum Dei, qui fecit illum.

An extrahere poteris Leviatham hamo, & fune ligabis linguam ejus. lib. 3 d. 20 art. 1 q. 5

Ecce ſpes ejus ſcilicet Behemot fruſtrabitur eum, & videntibus cunctis præcipitabitur. lib. 3 d. 26 dub. 6

CAP. XLI.

Non eſt poteſtas ſuper terram, quæ comparetur ei: qui factus eſt, ut nullum timeret. lib. 3 d. 6 dub. 3

EX LIBRO PSALMORUM.

PSAL. I.

Beatus vir, qui non abiit in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ non ſedit. lib. 4 d. 44 par. 1 dub. 2

PSAL. II.

Dominus dixit ad me Filius meus es tu; ego odie genui te. lib. 1 d. 9 dub. 9

PSAL. IV.

Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine. lib. 2 d. 24 par. 1 art. 2 q. 3 in reſol. & lib. 4 d. 6 part. 1 art. unico, q. 1 ad arg.

PSAL. V.

Perdes omnes, qui loquuntur mendacium. lib. 3 d. 38 art. 1 q. 3 ad arg.

PSAL. VIII.

Minuiſti eum paulo minus ab Angelis, &c. lib. 3 d. 28 dub. 4.

PSAL. XIV.

Ad nihilum deductus eſt in conſpectu ejus malignus. lib. 4 d. 15 par. 1 art. unico, q. 5 ad arg.

PSAL. XV.

Notas mihi feciſti vias vitæ. Lib. 3 in Prologo.

PSAL. XVIII.

Timor Domini ſanctus permanens in ſæculum ſæculi. lib. 3 d. 15 dub. 3

PSAL. XXI.

Deus meus clamabo per diem, & non exaudies. lib. 3 d. 17 art. 2 q. 2 ad arg.

PSAL. XX.

Et calix meus inebrians, quam præclarus eſt. lib. 4 d. 8 par. 1 art. 1 q. 2 ad arg.

PSAL. XXIII.

Domini eſt terra, & plenitudo ejus. lib. 3 d. 1 dub. 1

PSAL. XXIV.

De neceſſitatibus meis erue me. lib. 1 d. 6 art. 1 q. 1 in reſol,

PSAL. XXX.

In te Domine ſperavi, non confundar, &c. lib. 3 d. 26 dub. 5 & d. 31 art. 2 q. 2 ad arg.

PSAL. XXXIII.

Immittit angelus Domini in circuitu timentium eum. lib. 2 d. 8 par. 2 art. unico q. 4 in opponendo.

PSAL. XXXIX.

Hoſtiam & oblationem noluiſti: corpus autem aptaſti mihi lib. 4 in Prologo, circa medium. Ita enim legit Apoſtolus ad Hebræos c. 10 Vulgata autem lectio habet. Sacrificium, & oblationem noluiſti: aures autem perfeciſti mihi.

PSAL. XLVIII.

Homo, cum in honore eſſet, non in tel-

tellexit: comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. lib. 3 d. 24 dub. 1

PSAL. L.

Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum. &c. lib. 2 d. 33 art. 2 q. 2 ad arg.

PSAL. LIII.

Deus in nomine tuo ſalvum me fac. lib. 4 d. 3 part. 1 art. 1 q. 2 ad arg.

PSAL. LIX.

Commoviſti terram, & conturbaſti eam: ſana contritiones ejus, quia commota eſt. lib. 4 d. 19 part. 1 art. 4 q. 3 in reſol.

PSAL. LXI.

Quia tu reddes unicuique iuxta opera ſua. lib. 4 d. 20 par. 2 art. unico q. 1 ad arg.

PSAL. LXVIII.

Deleantur de libro viventium, &c. lib. 3 d. 31 dub. 2 & lib. 4 d. 43 art. 2 q. 2 in reſol.

PSAL. LXIX.

Deus in adiutorium meum intende. lib. 2 d. 38 art. 2 q. 2 ad arg. in fine.

PSAL. LXXIV.

Cum accepero tempus: ego juſtitias judicabo. lib. 4 d. 18 par. 1 dub. 2

PSAL. LXXV.

Notus in Judæa Deus; in Iſrael magnum nomen ejus. lib. 1 d. 22 art. 1 q. 2 in reſol. & lib. 4 d. 3 par. 1 art. 1 q. 2 ad arg.

PSAL. LXXVII.

Immiſſiones per angelos malos. lib. 2 d. 10 dub. 2

PSAL. LXXXV.

Et eruiſti animam meam ex inferno inferiori. lib. 3 d. 22 art. unico. q. 5 ad arg.

PSAL. XC.

Angelis ſuis Deus mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis. lib. 2 d. 11 art. 1 q. 3 ad arg.

PSAL. CI.

In generatione, & generationem anni tui. lib. 1 d. 19 part. 1 dub. 4 & 5

Innitio tu Domine terram fundaſti, &c. lib. 2 d. 2 part. 1 dub. 1

Ipſi peribunt, tu autem permanes, &c. lib. 4 d. 48 art. 2 q. 1 ad arg.

PSAL. CII.

Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui ſanat omnes infirmitates tuas. lib. 4 in Prologo juxta finem.

PSAL. CIII.

Extendens cælum ſicut pellem. lib. 2 d. 14 par. 1 art. 2 q. 1 ad arg.

PSAL. CVII.

In Idumæam extendam calceamentum meum. lib. 3 d. 22 dub. 5

PSAL. CIX.

Donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum. lib. 4 d. 30 dub. 4

Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech lib. 3 d. 22 art. unico q. 1 ad arg. & lib. 4 d. 24 par. 1 art. 2 q. 3 ad arg.

PSAL. CXVIII.

In æternum Domine permanet verbum tuum, &c. initio cognovi de teſtimoniis tuis &c. lib. 1 in Prologo dub. 2

PSAL. CXXXVIII.

Nonne qui oderunt te Domine, oderam: & ſuper inimicos tuos tabeſcebam. lib. 3 d. 28 art. 1 q. 3 ad arg.

PSAL. CXLIV.

Prope eſt Dominus omnibus invocantibus eum in veritate l. 4 d. 20 p. 1 dub. 2

PSAL. CXLVI.

Qui ſanat contritos corde, & alligat contritiones eorum. lib. 4 in Prologo in fine.

PSAL. CXLVIII.

Statuit ea in æternum lib. 4 d. 3 par. 2 art. 3 q. 1 ad arg.

Ignis, grando, nix, glacies, ſpiritu procellarum, &c. lib. 1 d. 10 art. 2 q. 3 in reſol.

EX LIBRO PROVERBIORUM.

CAP. I.

Audiens ſapiens ſapientior erit lib. 3 d. 35 art. 4 q. 1 ad arg.

CAP. VIII.

Ego diligentes me diligo lib. 2 d. 29 art. 1 q. 1 ad arg.

Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum lib. 1 d. 2 dub. 10

Et deliciæ meæ eſſe cum filiis hominum lib. 1 d. 21. dub. 2

CAP. XI.

Qui autem fidelis eſt cælat amici commiſſum lib. 4 d. 35 dub. 3

Qui autem inveſtigator malorum eſt, oppri-

primetur ab eis lib. 4 d. 19 dub. 5

C A P. XII.

Non contriſtabit juſtum, quidquid acciderit ei lib. 3 d. 15 art. 2 q. 2 ad arg.

C A P. XVI.

Et in timore Domini declinatur amodo lib. 2 d. 28 art. 2 q. 1 in opponendo.

C A P. XVII.

Servus ſapiens dominabitur filiis ſtultis lib. 4 d. 25 art. 2 q. 4 in opponendo, & in reſol.

C A P. XVIII.

Juſtus prior eſt accuſator ſui venit amicus ejus, & inveſtigavit eum lib. 4 d. 19 dub. 5

Vir amicabilis ad ſocietatem magis amicus erit quam frater lib. 3 d. 29 art. 1 q. 6 ad arg.

C A P. XXI.

Sicut diviſiones aquarum: ita cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit, inclinabit illud lib. 2 d. 25 p. 2 art. unico q. 5 ad arg.

C A P. XXV.

Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitierit, da ei aquam bibere lib. 3 d. 30 art. unico q. 5

Sic qui ſcrutator eſt majeſtatis, opprimetur a gloria lib. 1 in Prologo Magiſtri q. 2 ad arg.

C A P. XXVII.

Diligenter agnoſce vultum pecoris tui lib. 4 d. 7 par. 3 art. 1 q. 2 ad arg.

C A P. XXVIII.

Sapiens ſibi videtur vir dives; pauper autem prudens ſcrutabitur eum lib. 4 d. 19 dub. 5

Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur lib. 4 d. 17 par. 1 art. 1 q. 4 ad arg. & par. 2 art. 1 q. 2 ad arg.

EX LIBRO ECCLESIASTES.

C A P. I.

Nihil ſub ſole novum lib. 2 d. 15 dub. 4

C A P. III.

Idcirco unus interitus eſt hominis & jumentorum lib. 2 d. 19 art. 1 q. 2 ad arg.

C A P. IV.

Quis novit ſi ſpiritus filiorum Adam aſcendat ſurſum lib. 2 d. 10 art. 2 q. 3 in reſol.

C A P. V.

Sed quodcumque voveris, redde lib. 4 d. 38 art. 2 q. 2 ad arg.

C A P. VII.

Solummodo hoc inveni, quod fecerit Deus hominem rectum: & ipſe ſe infinitis miſcuerit quæſtionibus lib. 2 in prologo, in primis verbis.

C A P. IX.

Et tamen neſcit homo, utrum amore, an odio dignus ſit lib. 1 in prolog. Mag. dub. 4

Et qui in uno peccaverit, multa bona perdet lib. 3 d. 36 art. unico, q. 4 ad arg.

C A P. X

Eſt malum quod vidi ſub ſole, quaſi per errorem, egrediens a facie Principis, &c. lib. 2 d. 44 & ult. art. 2 q. 1 ad arg.

C A P. U L T.

Et ſpiritus redeat ad Deum, qui dedit illum lib. 2 d. 17 art. 1 q. 1 ad arg.

EX CANTICO CANTICORUM.

C A P. I.

Recti diligunt te lib. 2 in prologo, circa medium.

EX LIBRO SAPIENTIÆ.

C A P. I.

Quoniam in malevolam animam non introibit ſapientia, &c. Spiritus enim ſanctus diſciplinæ effugiet fictum lib. 4 d. 9 art, 2 q. 2 ad arg.

Os autem, quod mentitur, occidit animam lib. 3 d. 38 art. 1 q. 3 ad arg.

Quoniam Deus mortem non fecit, &c. lib. 2 d. 19 art. 1 q. 2 ad arg. & d. 36 art. 3 q. 1 ad arg. & lib. 3 d. 15 art. 1 q. 3 ad arg.

C A P. III.

Spes illorum immortalitate plena eſt lib. 3 d. 31 art. 2 q. 2 ad arg.

Quoniam Deus tentavit eos, & invenit illos dignos ſe lib. 2 d. 21 art. 2 q. 1 in reſol.

Fulgebunt juſti, & tamquam ſcintillæ in arundineto diſcurrent, &c. lib. 4 d. 49 par. 2 art. 2 q. 1 in reſol.

C A P. V.

Dicentes intra ſe, pœnitentiam agentes, &c. lib. 4 d. 50 part. 1 art. 1 q. 1 ad arg.

CAP.

Digitized by Google

CAP. VI.
Puſillum, & magnum ipſe fecit, & æqualiter eſt illi cura de omnibus lib. 1 d. 39 dub. 6 & lib. 3 d. 32 art. unico q. 3 ad arg.
CAP. VII.
Ipſe enim dedit mihi horum, quæ ſunt, ſcientiam veram, &c. lib. 2 in Prologo, circa medium.
Omnibus mobilibus mobilior eſt ſapientia lib. 1 d. 8 part. 1 art. 2 q. 1 ad arg.
Et ideo nihil inquinatum in eam incurrit lib. 3 d. 3 part. 2 art. 2 q. 1 ad arg.
CAP. VIII.
Et ut ſcivi, quoniam aliter non poſſem eſſe continens, niſi Deus det lib. 3 d. 33 art. unico q. 5 ad arg.
CAP. IX.
Corpus quod corrumpitur, aggravat animam lib. 1 d. 37 par. 1 dub. 5
CAP. XI.
Quia per quæ peccat quis, per hæc & torquetur lib. 4 d. 17 p. 3 art. 2 q. 2 ad arg.
Sed omnia in menſura, & numero, & pondere diſpoſuiſti lib. 1 d. 3 par. 1 dub. 3
Diligis enim omnia quæ ſunt, & nihil odiſti eorum, quæ feciſti lib. 2 d. 29 art. 1 q. 1 ad arg.
CAP. XIV.
Similiter autem odio ſunt Deo impius, & impietas ejus lib. 3 d. 28 art. 1 q. 3 ad arg. & lib. 4 d. 15 par. 1 art. unico q. 5 ad arg.
Quoniam creaturæ Dei in odium factæ ſunt, & in tentationem animæ hominum, & in muſcipulam pedibus inſipientium lib. 1 d. 3 part. 1 art. 1 q. 2 ad arg.
EX LIBRO ECCLESIASTICI.
CAP. I.
Prior omnium creata eſt ſapientia lib. 2 d. 2 par. 1 art. 2 q. 3 ad arg.
Initium ſapientiæ timor Domini lib. 3 d. 34 par. 2 dub. 4
Timor Domini expellit peccatum lib. 4 d. 17 par. 1 art. 1 q. 3 ad arg.
CAP. III.
Et dedecus filii pater ſine honore lib. 3 d. 12 art. 1 q. 1 ad arg.
Altiora te ne quæſieris lib. 1 in Prologo q. 2 ad arg.
Ignem ardentem extinguit aqua: & eleemoſyna reſiſtit peccatis lib. 4 d. 15 par. 1 art. unico q. 6 in reſol.
CAP. V.
Altiſſimus enim eſt patiens redditor lib. 2 d. 36 art. 2 q. 1 ad arg.
CAP. VI.
Sapientia enim doctrinæ ſecundum nomen eſt ejus lib. 1 in Prologo. q. 3 in reſol.
CAP. VIII.
Fruere magnatis lib. 1 d. 1 dub. 9 Verum ſcias auctoritatem hanc in ſacris Bibliis vulgatæ editionis ita legi: Et ſervire magnatis ſine querela.
CAP. X.
Quoniam initium omnis peccati ſuperbia lib. 2 d. 21 art. 2 q. 2 ad arg. & d. 42 dub. 4
CAP. XII.
Et altiſſimus odio habet peccatores li. 3 d. 28 art. 1 q. 3 ad arg.
Da bono, & non receperis peccatorem lib. 4 d. 15 part. 2 dub. 7
CAP. XIII.
Ex multa enim loquela tentabit te lib. 2 d. 21 art. 2 q. 1 in reſol.
Omne animal diligit ſibi ſimile lib. 4 d. 40 art. unico q. 1 ad arg.
CAP. XV.
Non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris li. 4 d. 17 part. 2 art. 2 q. 3 ad arg.
CAP. XVII.
Deus creavit de terra hominem: & ſecundum imaginem ſuam fecit illum lib. 2 in Prologo, paulo poſt initium. & d. 29 art. 2 q. 2 ad arg.
Et ſenſu implevit cor illorum lib. 3 d. 37 art. 1 q. 3 in reſol.
In unamquamque gentem præpoſuit rectores lib. 2 d. 6 art. 2 q. 1 in reſol.
CAP. XVIII.
Qui Vivit in æternum, creavit omnia ſimul lib. 1 d. 42 dub. 2 & lib. 2 d. 12 art. 1 q. 2 ad arg. & lib. 4 d. 8 part. 2 art. 3 q. 1 ad arg.
Fili poſt concupiſcentias tuas non eas li. 3 d. 40 & ult. dub. 1
CAP. X.
Potior fur, quam aſſiduitas viri mendacis, li. 3 d. 38 art. 1 q. 4 ad arg.

Digitized by Google

Cap. XXIV.

Et in plenitudine ſanctorum detentio mea lib. 3 d. 1 dub. 1

Ego quaſi fluvius Dorix li. 1 in prologo. paulo poſt initium.

Cap. XXXI.

Qui potuit tranſgredi, & non eſt tranſgreſſus: facere mala, & non fecit li. 2 d. 23 dub. 2 lib. 3 d. 12 art. 2 q. 1 ad arg.

Cap. XXXIII.

Contra malum bonum eſt, & contra vitam mors: ſic & contra virum juſtum peccator lib. 2 d. 3 part. 2 art. 1 q. 1 ad arg.

Cap. XXXVIII.

Unguentarius faciet pigmenta ſuavitatis. &c. lib. 4 in prologo in primis verbis.

Cap. XLIII.

Vas admirabile, opus excelſi lib. 2 d. 14 part. 2 dub. 3

A luna ſigna diei feciſti lib. 2 d. 14 part. 2 dub. 4

Cap. XLIX.

Memoria Joſiæ in compoſitione odoris lib. 4 in prologo.

EX ISAIA PROPHETA.

Cap. I.

Vulnus & plaga tumens non eſt circumligata, &c. lib. 4 in prologo circa medium.

Et cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam: manus veſtræ ſanguine plenæ ſunt lib. 4 d. 45 art. 2 q. 2 in opponendo, & ad arg.

Lavamini mundi eſtote, &c. lib. 4 d. 14 part. 2 dub. 1

Si volueritis, & audieritis, bona terræ comedetis lib. 4 d. 15 part. 1 art. unico q. 6 in reſol.

Cap. VI.

Et volavit ad me unus de Seraphim lib. 2 d. 10 art. 1 q. 1 ad arg. & art. 1 q. 1 in fine reſol.

Ecce ego, mitte me lib. 2 d. 10 art. 1 q. 1 in reſol.

Cap. XI.

Et requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini: ſpiritus ſapientiæ, &c. lib. 1 d. 34 dub. 2 & lib. 3 d. 34 part. 1 art. 2 q. 2.

Et replebit ſpiritus timoris Domini lib. 3 d. 15 dub. 3 & d. 34 dub. 1

Cap. XIV.

In cælum aſcendam; ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum, &c. lib. 2 d. 2 part. 2 dub. 2

Cap. XVI.

Super hoc venter meus ad Moab quaſi cithara ſonabit lib. 4 d. 14 part. 1 art. 1 q. 2 in reſol.

Cap. XIX.

Dominus miſcuit in medio ejus ſpiritum vertiginis lib. 2 in Prologo in fine.

Cap. XXII.

dabo clavem domus David ſuper humerum ejus, &c. lib. 4 d. 18 part. 1 art. 1 q. 1 ad arg.

Cap. XXIV.

Et congregabuntur in congregatione unius faſcis in lacum: & claudentur ibi in carcere; & poſt multos dies viſitabuntur lib. 4 d. 44 part. 2 art. 1 q. 1 ad arg.

Cap. XXVI.

Omnia enim opera noſtra operatus es nobis lib. 2 d. 28 art. 2 q. 3 in reſol.

Cap. XXVIII.

Coanguſtatum eſt enim ſtratum: ita ut alter decidat lib. 2 d. 38 art. 1 q. 3 in reſol.

Cap. XXXI.

Sic proteget Dominus exercituum Jeruſalem protegens, & liberans, tranſiens, & ſalvans lib. 2 d. 27 dub. 1

Cujus ignis eſt in Sion, & caminus ejus in Jeruſalem lib. 3 d. 31 art. 3 q. 1 in opponendo.

Cap. XXXIII.

Angeli pacis amare flebunt lib. 2 d. 11 art. 2 q. 3 ad arg.

Cap. XXXVII.

Egreſſus eſt autem angelus Domini, & percuſſit in caſtris Aſſyriorum, &c. lib. 2 d. 11 art. 2 q. 1 in fine.

Cap. XL.

Dimiſſa eſt iniquitas illius: ſuſcepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis ſuis lib. 4 d. 20 part. 2 art. unico q. 2 ad arg. & d. 46 art. 1 q. 2 in opponendo, & ad arg.

Qui dat ſecretorum ſcrutatores, quaſi non ſint lib. 1 in Prologo. q. 2 ad arg.

Cap.

Digitized by Google

CAP. XLII.

Non erit triſtis, neque turbulentus. l. 3 d. 15 art. 2 q. 2 ad arg.

CAP. XLIII.

Ego ſum, ego ſum ipſe, qui deleo iniquitates tuas propter me. lib. 3 d. 19 art. 1 q. 1 ad arg. & lib. 4 d. 17 par. 1 art. 1 q. 1 ad arg.

Narra ſi quid habes, ut juſtificeris. l. 4 d. 17 part. 1 art. 1 q. 4 ad arg. & p. 2. art. 1 q. 2 ad arg.

CAP. XLV.

Egredietur de ore meo juſtitiæ verbum, & non revertetur: quia mihi curvabitur omne genu. lib. 4 d. 47 art. 1 q. 3 in opponendo.

CAP. LI.

Conſurge, conſurge: induere fortitudinem brachium Domini. lib. 3 diſt. 15 art. 1 q. 1 ad arg. in fine.

CAP. LVII.

Quia ſpiritus a facie mea egredietur, & flatus ego faciam. lib. 2 d. 18 art. 2 q. 3 in opponendo.

CAP. LXI.

Spiritus Domini ſuper me, eo quod unxerit Dominus me. lib. 1 d. 34 dub. 2

EX HIEREMIA PROPHETA.

CAP. I.

Priuſquam te formarem in utero, novi te, &c. lib. 3 p. 1 art. 1 q. 1 ad arg.

CAP. II.

Duo enim mala fecit populus meus, &c. lib. 2 d. 42 art. 3 q. 2 ad arg.

CAP. VII.

Periit fides, & ablata eſt de ore eorum. lib. 3 d. 23 dub. 2

CAP. X.

Magnus es tu, & magnum nomen tuum in fortitudine lib. 1 d. 22 art. 1 qu. 2 in reſol.

CAP. XXIII.

Numquid non cœlum, & terram ego impleo? lib. 1 d. 37 p. 1 art. 1 q. 2

CAP. XXXI.

Quia novum creavit Dominus ſuper terram, &c. lib. 2 d. 15 dub. 4 & lib. 3 d. 1 art. 2 q. 2 ad arg. in fine & d. 3 part. 1 art. 1 q. 3 in reſol. & p. 2 art. 3 q. 1 ad arg.

CAP. XLIX.

Et diſpergam eos in omnem ventum, qui attonſi ſunt in comam lib. 4 d. 24 p. 1 art. 1 q. 1 ad arg.

EX THRENIS HIEREMIÆ.

CAP. III.

Bonum eſt viro cum portaverit jugum ab adoleſcentia ſua lib. 4 d. 15 par. 1 art. unico q. 6 in reſol.

EX EZECHIELE PROPHETA.

CAP. I.

Quaſi rota in medio rotæ. lib. 3 d. 25 art. 2 q. 1 ad arg.

CAP. IV.

Diem pro anno; diem (inquam) pro anno dedi tibi. l. 4 d. 20 p. 2 dub. 3

CAP. XVI.

Pater tuus Amorrhæus, & mater tua Cethæa. lib. 2 diſt. 21 art. 2 q. 2 in opponendo, & lib. 3 d. 3 p. 2 dub. 3

CAP. XVIII.

Filius non portabit iniquitatem patris: & pater non portabit iniquitatem filii. lib. 2 d. 30 art. 1 q. 2 ad arg.

Si autem impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt, &c. lib. 3 d. 31 art. 1 q. 3 ad arg.

CAP. XXVIII.

Du plenus ſapientia, & perfectus decore. In deliciis paradiſi Dei fuiſti. l. 2 d. 4 art. 1 q. 1 ad arg.

Tu cherub extenſus, & protegens. lib. 2 d. 6 art. 1 q. 1 ad arg.

CAP. XXIX.

Ecce ego ad te Pharao, Rex Ægypti, draco magne, &c. lib. 1 in Prologo paulo poſt initium.

CAP. XLIV.

Sufficiant vobis omnia ſcelera veſtra domus Iſrael, eo quod inducitis filios alienos incircumciſos corde, & incircumciſos carne, &c. lib. 3 diſt. 29 art. unico, q. 6 in fine.

Sed & levitæ, qui longe receſſerunt a te in errore filiorum Iſrael, &c. Et non appropinquabunt ad me, ut ſacerdotio fugantur mihi. lib. 3 d. 31 art. 1 q. 2 ad arg.

EX DANIELE PROPHETA.

CAP. I.

Dedit autem Deus Danieli gratiam & miſericordiam in conſpectu principis eunuchorum. lib. 2 d. 26 art. unico q. 2 ad arg.

CAP. IV.

Et peccata tua eleemoſynis redime. l. 4 d. 15

Digitized by Google

d. 15 p. 1 art. unico q. 3 in reſol.
CAP. VII.
Aſpiciebam, donec throni poſiti ſunt, & antiquus dierum ſedit, &c. lib. 1 in prologo circa initium, & l. 4 d. 48 art. 1 q. 1 in opponendo.
CAP. IX.
Nunc egreſſus ſum, ut docerem te, & intelligeres. lib. 2 d. 11 art. 2 q. 1 in fine.
CAP. XII.
Et multi de his, qui dormiunt in pulvere terræ, evigilabunt. lib. 4 diſt. 43 art. 1 q. 2 ad arg.
EX OSEA PROPHETA.
CAP. I.
Vade, ſume tibi uxorem fornicationum. lib. 1 d. 47 art. unico q. 4 ad arg.
CAP. VIII.
Ipſi regnaverunt, & non ex me: principes extiterunt, & non cognovi. l. 2 d. 44 art. 2 q. 1 in reſol. & ad arg.
CAP. XIII.
Ero mors tua, o mors: morſus tuus ero inferne. lib. 3 d. 22 art. unico q. 5 in reſ.
EX JOELE PROPHETA.
CAP. II.
Et ſcindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra. lib. 4 d. 15 p. 2 art. 1 q. 2 in reſol.
EX AMOS PROPHETA
CAP. I.
Super tribus ſceleribus Tyri, & ſuper quatuor non convertam eum. diſt. 14 p. 2 dub. 10.
CAP. V.
Cecidit, & non adiiciet, ut reſurgat virgo Iſrael. lib. 3 d. 31 art. 1 q. 2 ad arg.
EX NAHUM PROPHETA.
CAP. I.
Non conſurget duplex tribulatio. lib. 4 d. 15 part. 1 dub. 1
EX HABACUC PROPHETA.
CAP. II.
Væ, qui ædificat civitatem in ſanguinibus. lib. 3 d. 29 art. unico q. 6 ad arg. in fine.
CAP. III.
Cornua in manibus ejus: ibi abſcondita eſt fortitudo ejus. lib. 1 in prologo circa finem.
EX ZACHARIA PROPHETA.
CAP. I.
Convertimini ad me, & convertar ad vos. lib. 2 d. 28 art. 2 q. 1 ad arg. & lib. 4 d. 17 p. 1 art. 2 q. 3 in reſol.
CAP. II.
Curre, loquere ad puerum iſtum. lib. 2 d. 10 dub. 2
EX LIBRO MACHABÆORUM.
LIB. II. CAP. IX.
Orabat autem hic ſceleſtus Dominum, a quo non eſſet miſericordiam conſecuturus. lib. 4 d. 14 part. 2 art. 1 q. 3 ad arg.

AUCTORITATES NOUI TESTAMENTI.

EX EVANGELIO S. MATTHÆI.

CAP. I.
Joſeph autem vir ejus, cum eſſet juſtus, &c. lib. 4 d. 35 art. unico q. 3 ad arg.
Et accepit conjugem ſuam, & non cognoſcebat eam, donec peperit filium ſuum primogenitum lib. 4 d. 30 dub. 4
CAP. II.
Vidimus ſtellam ejus in oriente, &c. lib. 2 d. 14 part. 2 art. 2 q. 3 ad arg.
CAP. III.
Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ lib. 4 diſt. 16 part. 1 dub. 6
Quoniam potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ lib. 1 d. 9 dub. 9
CAP. V.
Non enim veni ſolvere legem ſed adimplere lib. 3 d. 1 dub. 1
Ego autem dico vobis; quia omnis, qui iraſcitur fratri ſuo, &c. lib. 3 d. 37 dub. 5
Ego autem dico vobis, quia omnis qui dimiſerit uxorem, excepta fornicationis cauſa, &c. lib. 4 d. 35 art. unico q. 3 ad arg. & 4 ad arg.
Ego autem dico vobis Non jurare omnino lib. 3 d. 39 art. 2 q. 1 ad arg. per totum, & q. 2 ad arg.
Audiſtis, quia dictum eſt: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum lib. 3 d. 30 art. 1 q. 4 ad arg.

Eſtote

Eſtote perfecti, ſicut & pater veſter cæleſtis perfectus eſt. lib. 3 d. 30 art. 1 q. 3 in reſol.

CAP. VI.

Et ne nos inducas in tentationem. lib. 2 d. 28 art. 2 q. 2 ad arg.

Nemo poteſt duobus dominis ſervire. lib. 2 d. 44 & ult. art. 3 q. 1 in fine.

CAP. VII.

Et in qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis. li. 4 d. 44 part. 2 art. 1 q. 1 ad arg.

Nolite dare ſanctum canibus. lib. 4 d. 9 art. 2 q. 4 ad arg.

Non poteſt arbor bona malos fructus facere. lib. 2 d. 34 art. 1 q. 1 ad arg.

CAP. VIII.

Si eiicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. lib. 2 d. 10 dub. 1

CAP. IX.

Ut autem ſciatis: quia filius hominis habet poteſtatem dimittendi peccata. lib. 4 diſt. 5 art. 3 q. 2 ad arg.

CAP. X.

Et nolite timere eos, qui occidunt corpus. lib. 3 d. 39 art. 2 q. 2 ad arg.

CAP. XI.

Tu es, qui venturus es, an alium expectamus? li. 3 d. 25 dub. 3

Qui autem minor eſt in regno cælorum, major eſt illo. lib. 2 d. 29 art. 3 q. 2

Omnes enim Prophetæ & lex uſque ad Joannem prophetaverunt. lib. 4 d. 3 part. 2 art. 3 q. 2 ad arg.

Neque patrem quis novit niſi filius, & cui voluerit filius revelare. lib. 1 d. 21 art. 2 q. 2 ad arg.

Jugum enim meum ſuave eſt, &c. lib. 2 d. 28 art. 1 q. 3

CAP. XII.

Qui non eſt mecum, contra me eſt. lib. 1 d. 47 dub. 2

Spiritus autem blaſphemiæ non remittetur. lib. 2 d. 43 art. 2 q. 2 ad arg.

Dico autem vobis, quoniam omne verbum otioſum, quod locuti fuerint homines, reddet rationem de eo in die judicii. lib. 2 d. 41 art. 1 q. 3 ad arg. & li. 4 d. 17 part. 3 art. 2 q. 1 ad arg.

Sicut enim fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, &c. lib. 3 d. 22 art. unico q. 3 in reſol.

Viri Ninivitæ, &c. Regina Auſtri &c. ideo ipſi judices veſtri erunt. lib. 4 d. 47 art. 1 q. 1 in opponendo. & in reſ.

CAP. XV.

Omne, quod in os intrat, in ventrem vadit; & in ſeceſſum emittitur lib. 2 d. 30 art. 3 q. 1 ad arg.

Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & dare canibus. lib. 4 d. 9 art. 2 q. 4 ad arg.

CAP. XVI.

Quia caro & ſanguis non revelavit tibi. lib. 3 d. 24 art. 2 q. 1 in reſol.

Et quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis. lib. 4 d. 26 part. 2 art. unico q. 5 ad arg.

Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. lib. 3 d. 35 art. unico q. 5 in reſol.

CAP. XVII.

Quid tibi videtur Simon? Reges terræ a quibus accipiunt tributum vel cenſum, a filiis ſuis, an ab alienis? lib. 2 diſt. 44 & ult. art. 3 q. 1 ad arg.

CAP. XVIII.

Et Dominus ejus tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet ei univerſum debitum. li. 4 d. 22 art. 1 q. 2 ad arg.

CAP. XIX.

Itaque jam non duo ſunt, ſed una caro. li. 1 d. 31 par. 2 art. 2 q. 2 in reſol. & ad arg.

Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet. li. 4 d. 35 art. unico q. 1 ad arg.

Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata. l. 5 d. 37 art. 1 q. 2 ad arg.

Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus. li. 3 d. 30 art. 1 q. 3 in reſol

Sedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, judicantes duodecim tribus Iſrael li. 4 d. 47 art. 1 q. 1 in opponendo, & ad arg.

CAP. XX.

Acceperunt autem & ipſi ſingulos denarios. li. 4 d. 49 art. unico q. 6 ad arg.

Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum? li. 4 d. 8 part. 2 art. 1 q. 2 ad arg.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XXII.

Multi enim ſunt vocati: pauci vero electi. li. 1 d. 40 art. 3 q. 2 ad arg.

Sed ſunt ſicuti angeli Dei in cælo. li. 4 d. 44 par. 1 dub. 2

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua. li. 1 d. 17 part. 2 art. unico q. 4 in reſol. & li. 3 d. 27 dub. 3

CAP. XXIII.

Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, ſervate, & facite. li. 2 d. 44 & ult. art. 3 q. 2 ad arg.

CAP. XXIV.

Et tunc parebit ſignum filii hominis in cælo. li. 4 d. 48 art. 1 q. 4 ad arg.

Cœlum, & terra tranſibunt, verba autem mea lib. 4 d. 48 art. 2 q. 3 in reſ.

De die autem illa, & hora nemo ſcit, neque angeli cœlorum, niſi ſolus Pater. lib. 3 d. 14 art. 1 q. 3 ad arg. & lib. 4 d. 48 art. 1 q. 4 ad arg.

CAP. XXV.

Unicuique ſecundum propriam virtutem. lib. 2 d. 9 art. unico q. 3 ad arg.

Et ſtatuet oves quidem a dextris ſuis, hœdos autem a ſiniſtris. lib. 4 d. 21 part. 1 art. 3 q. 2 ad arg.

Eſurivi, & non dediſtis mihi manducare, &c. lib. 4 d. 15 part. 2 dub. 3

Ite maledicti in ignem æternum. lib. 4 d. 44 part. 2 art. 2 q. 2 ad arg.

CAP. XXVI.

Cœnantibus autem eis, accepit Jeſus panem, & benedixit, ac fregit, &c. l. 4 d. 8 part. 1 art. 2 q. 3 ad arg. circa fin.

Amen dico tibi, quia in hac nocte, antequam gallus cantet, ter me negabis. lib. 2 d. 4 art. 2 q. 2 ad arg.

Verumtamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu. lib. 3 d. 17 art. 1 q. 3 ad arg.

CAP. XXVIII. & ULT.

Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra. lib. 3 d. 14 dub. 4

Et ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque conſummationem ſæculi. l. 4 d. 4 part. 1 dub. 2

EX EVANGELIO S. MARCI.

CAP. I.

Et prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum. lib. 4 d. 2 art. 2 q. 2 ad arg.

Et exclamavit, dicens: Quid nobis, & tibi Jeſu Nazarene? lib. 3 d. 23 art. 2 q. 3 ad arg.

CAP. VII.

Tenentes traditiones ſeniorum, &c. baptiſmata calicum, & urceorum, & æramentorum, & lectorum. lib. 4 d. 3 par. 1 art. 1 q. 1 in reſol.

Non intelligitis, quia omne extrinſecus introiens in hominem, non poteſt eum coinquinare, &c. lib. 2 d. 30 art. 3 q. 1 ad arg.

CAP. VIII.

Video homines velut arbores ambulantes. lib. 4 d. 15 part. 2 dub. 9

CAP. IX.

Si potes credere, omnia poſſibilia ſunt credenti. lib. 3 d. 14 dub. 4

CAP. XII.

Amen dico vobis, quoniam vidua hæc paupercula plus omnibus miſit, qui miſerunt in gazophylacium. lib. 2 d. 40 art. 2 q. 2 ad arg. & lib. 4. d. 15 p. 2 dub. 6

CAP. XIV.

Non in die feſto, ne forte tumultus fieret in populo. lib. 4 d. 11 part. 2 art. 2. q. 1 ad arg.

EX EVANGELIO S. LUCÆ.

CAP. I.

Ave gratia plena. lib. 3 d. 13 art. 1 q. 3 in reſol.

Et virtus Altiſſimi obumbrabit tibi. l. 3 d. 3 part. 1 dub. 2

Quia non erit impoſſibile apud Deum omne verbum. lib. 1 d. 42 art. 1 q. 3 ad argum.

Et beata quæ credidiſti: quoniam perficientur ea, quæ dicta ſunt tibi a Domino. lib. 3 d. 25 art. 2 q. 1 ad arg.

CAP. III.

Tu es filius meus dilectus, in te complacui mihi. lib. 2 d. 10 art. 3 q. 2 in reſol.

CAP. VI.

Perfectus autem omnis erit, ſi ſit ſicut magiſter ejus. l. 3 d. 30 a. 1 q. 3 in reſol.

CAP. VII

Æſtimo, quia is, cui plus donavit. l. 4 d. 4 part. 1 art. 1 q. 3 ad arg. in fine.

CAP. X.

Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, ſpernit eum qui me miſit. lib. 2 d. 44

Digitized by Google

d. 44 & ult. art. 3 q. 2 ad arg.

CAP. XI.

Porro ſi in digito Dei ejicio dæmonia, &c. lib. 1 d. 34 dub. 2

Verumtamen quod ſupereſt, date eleemoſinam: & ecce omnia munda ſunt vobis. lib. 4 d. 15 art. unico q. 3 in reſ. & part. 2 art. 1 q. 4 ad arg.

CAP. XIV.

Exi in vias, & ſepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea. lib. 2 d. 25 part. 2 art. unico q. 5 ad arg. & lib. 4 d. 44 part. 2 art. 1 q. 2 in opponendo, & ad arg.

Aut quæ mulier habens drachmas decem, &c. lib. 2 d. 9 art. unico q. 7 in opponendo.

Ita dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente. lib. 2 d. 11 art. 2 q. 2 in reſol.

CAP. XVI.

Et ego vobis dico: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. lib. 4 d. 15. part. 2 dub. 6

Ut refrigeret linguam meam: quia crucior in hac flamma. lib. 4 d. 50 p. 2 art. 1 q. 1 ad arg.

Fili recordare, quia recepiſti bona in vita tua. lib. 3 d. 10 dub. 4

Et in his omnibus inter nos & vos chaos magnum firmatum eſt. lib. 4 diſt. 45 art. 1 q. 1 in opponendo & ad arg.

Habeo enim quinque fratres, &c. ne & ipſi veniant in hunc locum tormentorum. lib. 4 d. 50 part. 2 art. 1 q. 3 ad argum.

CAP. XIX.

Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur, & abundabit. lib. 2 d. 32 art. 3 q. 1 ad arg.

Et ut appropinquavit, videns civitatem, flevit ſuper illam, &c. lib. 3 d. 17 a. 1 q. 3 ad arg.

CAP. XXII.

Venit autem dies Azimorum: in qua neceſſe erat occidi Paſcha. lib. 4 d. 11 part. 2 art. 2 q. 1

Vos autem non ſic; ſed qui major eſt in vobis, &c. lib. 4 d. 24 part. 1 art. 1 q. 1 ad arg.

Nam quis major eſt, qui recumbit, an qui miniſtrat? lib. 2 d. 1 part. 2 art. 2 q. 2 ad arg. in fine & d. 11 art. 1 q. 1 ad arg.

Apparuit autem illi angelus de cœlo, confortans eum lib. 2 d. 11 art. 1 q. 3 ad argum.

CAP. XXIII.

Hodie mecum eris in Paradiſo. lib. 3 d. 22 art. unico q. 6 ad arg.

CAP. XXIV. & ULT.

Nos autem ſperabamus, quod ipſe eſſet redempturus Iſrael. l. 3 d. 26 dub. 4

EX EVANGELIO S. JOANNIS.

CAP. I.

Et verbum caro factum eſt. lib. 3 d. 2 art. 2 q. 2 ad arg. & d. 9 art. 1 qu. 1 in reſol.

Et vidimus gloriam ejus, gloriam quaſi, &c. lib. 3 d. 13 art. 1 q. 3 in reſol.

Plenum gratiæ, & veritatis. lib. 3 d. 1 dub. 2

CAP. II.

Quid mihi & tibi eſt mulier? Nondum venit hora mea. lib. 2 diſt. 14 part. 2 art. 2 q. 3 ad arg.

Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. lib. 3 d. 22 art. unico q. 3 in reſol.

CAP. III.

Amen, amen dico tibi: Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei. lib. 3 d. 10 art. 2 q. 2 ad arg. & lib. 4 d. 4 part. 2 art. 1 q. 1 ad arg.

Et nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo, filius hominis, qui eſt in cœlo. lib. 3 d. 22 dub. 4

Sic enim Deus dilexit mundum, ut filium ſuum unigenitum daret. lib. 3 d. 32 art. unico q. 5 ad arg.

Qui credit in eum, non judicatur. lib. 4 d. 47 art. 1 q. 3 in opponendo, & in reſol.

Omnis enim, qui male agit, odit lucem. lib. 1 in prologo Magiſtri dub. 6

Qui eſt de terra, de terra loquitur: qui de cœlo venit, ſuper omnes eſt. l. 3 d. 2 art. 2 q. 1 ad arg.

Non enim ad menſuram dat Deus ſpiritum. lib. 1 d. 44 dub. 3 & l. 3 d. 13 art. 1 q. 2 ad arg.

CAP. IV.

Spiritus eſt Deus, & eos, qui adorant eum, &c. lib. 1 d. 10 art. 2 q. 3 in reſ.

Quia jam non propter loquelam tuam credimus, &c. lib. 3 d. 24 art. 2 q. 3 ad arg.

CAP. V.

Pater meus uſque modo operatur, & ego operor. lib. 2 diſt. 7 par. 2 art. 2 q. 1 ad arg. & diſt. 15 art. 2 quæſt. 3 ad argum.

Neque enim Pater judicat quemquam; ſed omne judicium dedit Filio. lib. 4 d. 48 art. 1 q. 1

Et in judicium non venit, ſed tranſit a morte in vitam. lib. 4 d. 47 art. 1 q. 3 in opponendo, & in reſol.

Sicut enim Pater habet vitam in ſemetipſo, &c. lib. 1 d. 20 art. 1 quæ. 2 ad arg. & lib. 3 in prologo.

CAP. VI.

Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum. lib. 2 d. 25 part. 2 art. unico, q. 5 ad arg. & l. 4 d. 17 part. 1 art. 1 q. 2 ad arg. & d. 43 art. 1 q. 2 ad arg.

Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, &c. lib. 4 d. 12 part. 2 art. 2 q. 1 ad arg.

Caro non prodeſt quidquam. l. 4 d. 12 part. 1 art. 1 q. 1 ad arg.

Nonne ego vos duodecim elegi, & ex vobis unus diabolus eſt? l. 1 d. 40 art. 3 q. 5 ad arg.

CAP. VII.

Nondum enim ſpiritus erat datus: quia Jeſus nondum erat glorificatus. lib. 2 d. 29 art. 3 q. 2 in reſol. & lib. 4 d. 7 art. 1 q. 1 ad arg.

CAP. VIII.

Et nemo apprehendit eum, quia necdum venerat hora ejus. lib. 2 d. 14 part. 2 art. 2 q. 3 ad arg.

Principium qui & loquor vobis. lib. 1 d. 29 dub. 5

Et qui miſit me, mecum eſt: & non reliquit me ſolum, &c. lib. 1 diſt. 32 dub. 5

Quia omnis, qui facit peccatum, ſervus eſt peccati. lib. 2 d. 44 & ult. art. 3 q. 1 in reſol.

Abraham pater veſter exultavit, ut videret diem meum, vidit, & gaviſus eſt. lib. 3 d. 11 art. 1 q. 2 ad arg. in fine.

CAP. IX.

Scimus autem, quia Deus peccatores non audit. lib. 4 d. 45 art. 2 q. 2 in opponendo, & ad arg.

CAP. X.

Mercenarius autem & qui non eſt paſtor &c. videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit. lib. 3 d. 27 art. 2 q. 2 in reſol.

Quia ego pono animam meam, ut iterum ſumam eam. lib. 3 d. 21 dub. 1 & art. 1 q. 1 ad arg.

Poteſtatem habeo ponendi eam, & poteſtatem habeo iterum ſumendi eam. l. 3 d. 16 art. 1 q. 3 ad arg.

CAP. XI.

Lazarus amicus noſter dormit, & vado ut a ſomno excitem eum. lib. 4 d. 38 dub. 10

Jeſus autem infremuit ſpiritu, & turbavit ſemetipſum. lib. 3 d. 15 art. 2 q. 2 & in reſ.

Sed cum eſſet pontifex anni illius prophetavit. l. 4 d. 19 dub. 1

CAP. XII.

Qui amat animam ſuam, perdet eam. l. 2 d. 19 dub. 1 & lib. 3 d. 28 art. 1 q. 4 ad arg.

Et ego ſi exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipſum. lib. 3 d. 20 ar. 1 quæſt. 5 in reſol. & diſt. 22 art. 1 q. 5 in reſol.

CAP. XIII.

Ante diem feſtum paſchæ, ſciens Jeſus, &c. lib. 4 diſtinct. 11 part. 2 artic. 2 quæſt. 1

Et cœna facta, cum diabolus jam miſiſſet in cor, &c. lib. 1 diſt. 8 part. 2 art. unico q. 4

Qui lotus eſt, non indiget niſi ut pedes lavet. lib. 4 diſt. 3 par. 1 art. 1 q. 1 in reſol.

CAP. XIV.

Non credis, quia ego in Patre, & Pater in me eſt? lib. 1 diſtinct. 19 part. 1 dub. 6

Verba quæ ego loquor vobis, a me ipſo non loquor: Pater autem in me manens ipſe facit opera. lib. 1 diſt. 32 dub. 5

Venit enim princeps mundi hujus, & in me non habet quid quam. lib. 2 d. 1 part. 1 art. 2 q. 1 ad arg.

CAP. XV.
Quia ſine me nihil poteſtis facere. l. 2 d. 28 art. 2 q. 3 in reſol.
Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam ſuam pona &c. lib. 1 d. 17 part. 1 dub. 7
Vos autem dixi amicos, quia omnia, quæcumque audivi a Patre meo, nota feci vobis. lib. 2 diſt. 29 art. 2 q. 1 ad argum. in fine, & lib. 4 diſt. 48 art. 1 q. 4 ad arg.
CAP. XVI.
Quia princeps hujus mundi jam judicatus eſt. lib. 4 diſt. 47 art. 1 quæſt. 4 ad arg.
CAP. XVIII.
Et ipſi non introierunt in prætorium, ut non contaminarentur. l. 4 d. 11 p. 2 dub. 3
Regnum meum non eſt de hoc mundo. lib. 2 diſt. 1 part. 1 art. 2 quæſt. 1 ad arg.
CAP. XX.
Hæc cum dixiſſet, inſufflavit, & dixit eis: Accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata, &c. lib. 2 diſt. 17 art. 1 quæſt. 1 ad argum. & lib. 4 diſt. 18 par. 1 art. 2 quæſt. 1 ad argum. & diſt. 19 art. 3 quæſt. 1 ad arg.
Quia vidiſti me Thoma, credidiſti, &c. lib. 3 diſt. 23 dub. 1 in fine, & d. 24 art. 2 q. 1 in reſol.
EX ACTIS APOSTOLORUM.
CAP. II.
Et repleti ſunt omnes Spiritu ſancto, &c. lib. 3 d. 1 dub. 1
Quem Deus ſuſcitavit, ſolutis doloribus inferni: juxta quod impoſſibile erat teneri illum ab eo. lib. 3 d. 22 art. unico q. 3 ad arg. & lib. 4 diſt. 45 art. 1 quæſt. 1 in opponendo, & ad argum.
CAP. III.
At ille intendebat in eos, ſperans ſe aliquid accepturum ab eis. lib. 2 d. 38 art. 2 q. 2 in fine.
CAP. V.
Anania? cur tentavit ſatanas cor tuum, mentiri te Spiritui ſancto? &c. lib. 2 d. 21 art. 2 q. 1 in reſol.
CAP. VI.
Stephanus autem plenus gratia & fortitudine. lib. 3 diſt. 13 art. 1 quæſt. 3 in reſol.
CAP. X.
Quia ipſe eſt, qui conſtitutus eſt a Deo judex vivorum, & mortuorum. lib. 4 diſt. 47 art. 1 q. 1 in opponendo, & in reſol.
CAP. XII.
Et ceciderunt catenæ de manibus eius: lib. 2 diſtinct. 11 art. 2 quæſt. 1 poſt argum.
CAP. XV.
Fide purificans corda eorum. lib. 4 d. 17 part. 1 art. 1 q. 2 in reſol.
CAP. XVII.
In ipſo enim vivimus, movemur, & ſumus. lib. 1 diſt. 36 art. 2 quæſt. 1 ad arg.
Ipſius enim & genus ſumus. lib. 2 d. 17 art. 1 q. 1 ad arg.
EX EPISTOLA B. PAULI.
ad Romanos.
CAP. I.
Qui factus eſt ei ex ſemine David ſecundum carnem. lib. 3 d. 11 art. 2 q. 1 ad arg.
Juſtitia enim Dei in eo revelatur ex fide in fidem: ſicut ſcriptum eſt: Juſtus autem ex fide vivit. lib. 3 diſt. 23 dub. 2 & diſt. 27 art. 1 quæſt. 3 ad argum.
CAP. II.
Circumciſio quidem prodeſt, ſi legem obſerves. lib. 4 diſt. 3 part. 2 artic. 3 quæſt. 1
CAP. III.
Ei autem, qui operatur, merces non imputatur ſecundum gratiam, ſed ſecundum debitum. lib. 2 diſt. 40 artic. 2 quæſt. 3 ad arg.
Qui traditus eſt propter delicta noſtra, & reſurrexit propter juſtificationem noſtram. lib. 3 diſt. 19 art. 1 qu. 1 ad arg. & lib. 4 d. 2 dub. 2
CAP. V.
Scientes quoniam tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem probatio vero ſpem, &c. lib. 3 d. 26 ar. 2 q. 2 in reſol.
Quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris. lib. 1 d. 14 dub. 6
Commendat autem charitatem ſuam Deus in nobis: quoniam cum adhuc pecca-

Digitized by Google

tores eſſemus, ſecundum tempus Chriſtus pro nobis mortuus eſt. lib. 3. in prologo & diſt. 22 art. unico q. 5 ad arg. in fine.
Propterea ſicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, &c. lib. 3 in prologo.
Sed non ſicut delictum, ita & donum. lib. 4 diſt. 4 part. 1 art. 1 quæſt. 1 in reſol.
Ubi autem abundavit delictum, ſuperabundavit & gratia. lib. 4 d. 14 p. 2 art. 2 q. 1 ad arg.

C A P. VI.

Si enim complantati facti ſumus ſimilitudini mortis ejus, &c. lib. 3 diſt. 19 art. 1 q. 1 in reſol.
Non ergo regnet peccatum in veſtro mortali corpore. lib. 2 d. 28 art. 2 q. 2 ad arg. & diſt. 44 & ult. art. 3 quæſt. 1 in reſol.
Gratia autem Dei vita æterna. l. 3 d. 37 art. 1 quæſt. 1 ad arg. in fine.

C A P. VII.

Nam concupiſcentiam neſciebam, niſi lex diceret: Non concupiſces. lib. 3 d. 37 art. 1 q. 3 ad arg.
Occaſione autem accepta peccatum per mandatum operatum eſt in me omnem concupiſcentiam, &c. lib. 2 d. 30 art 1 q. 1 ad arg. & l. 3 d. 37 art. 1 quæſt. 1 ad arg.
Itaque lex quidem ſancta, & mandatum ſanctum, & juſtum, & bonum. lib. 3 diſt. 40 & ult. art. unico quæſt. 2 ad argum.
Non enim quod volo bonum, hoc ago: ſed quod odi malum, hoc facio, &c. lib. 2 d. 41 art. 2 q. 1 ad arg. & l. 3 d 3 part. 1 art. 2 q. 1 ad arg.
Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, &c. lib. 2 d. 32 art. 2 qu. 1 ad arg. & lib. 3 d. 28 art. 1 q. 4 ad arg.

C A P. VIII.

Et de peccato damnavit peccatum in carne. lib. 3 diſt. 3 part. 1 art. 2 q. 1 ad argum.
Corpus quidem mortuum eſt propter peccatum. lib. 2 diſt. 19 dub. 3
Non enim accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timore, &c. lib. 2 d. 44 & ult. art. 3 q. 1 ad arg. & lib. 3 d. 10 art. 2 q. 2 ad arg.
Exiſtimo enim quod non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, &c. lib. 2 diſt. 27 art. 2 q. 3 ad arg.
Scimus autem, quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. lib. 3 d. 31 art. 1 q. 3 ad arg.
Nam quos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imaginis filii ſui. l. 3 d. 10 art. 2 q. 2 ad arg. & d. 11 art. 1 q. 1 in opponendo.

C A P. IX.

Optabam enim ego ipſe anathema eſſe a Chriſto pro fratribus meis, qui ſunt, &c. lib. 3 d. 29 art. 1 q. 3 ad argum. in fine.
Si fuerit numerus filiorum Iſrael, &c. reliquiæ ſalvæ fient. lib. 1. diſt. 41 dub. 2

C A P. X.

Finis enim legis Chriſtus. lib. 2 diſt. 38 art. 1 q. 2 ad arg.
Ergo fides ex auditu. lib. 3 d. 23 art. 2 qu. 2 ad arg.

C A P. XI.

O altitudo divitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, &c. lib. 4 d. 46 dub. 4
Quoniam ex ipſo per ipſum, & in ipſo ſunt omnia. l. 1 d. 36 in dubiis litteralibus per totum.

C A P. XII.

Non voſmetipſos defendentes: ſed date locum iræ. lib. 2 diſt. 30 artic. unico q. 5

C A P. XIII.

Qui enim diligit proximum legem implevit. lib. 3 d. 27 dub. 2 & diſt. 37 art. unico q. 1 ad arg. & d. 37 art. 2 q. 1 ad arg. & d. 40 & ult. art. unico q. ult. ad arg.

C A P. XIV.

Omne autem, quod non eſt ex fide, peccatum eſt. lib. 3 d. 23 dub. 2 & lib. 4 d. 39 art. 1 q. 3 ad arg.

C A P. XV.

Cum in Hiſpaniam proficiſci cœpero. lib. 3 diſt. 24 art. 1 q. 1 ad arg. circa finem.

EX I. EPISTOLA AD CORINTHIOS.

C A P. I.

Ipſis autem vocatis Judæis atque Græcis, Chri-

Digitized by Google

Chriſtum Dei virtutem, & Dei ſapientiam. lib. 1. diſt. 32 art. 2 q. 2 in fine, & d. 34 dub. 7

C A P. II.

Ita & quæ Dei ſunt, nemo novit niſi ſpiritus Dei. lib. 3 d. 14 dub. 2

C A P. III.

Qui autem plantat, & qui rigat, unum ſunt. l. 1 d. 31 p. 2 art. 2 q. 2 in reſ. & ad arg.

Si quis autem ſuperædificat ſuper fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretioſos, &c. lib. 4 d. 21 part. 1 dub. 1 2 & 3

C A P. V.

Cum virtute Domini noſtri Jeſu Chriſti tradere hujuſmodi hominem ſatanæ in interitum carnis. lib. 2 d. 7 par. 2 ar. 2 q. 3 ad arg.

Expurgate vetus fermentum, ut ſitis, &c. lib. 3 d. 3 p. 1 dub. 4

Etenim Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. lib. 4 d. 11 part. 2 art. 2 q. 1 ad arg.

C A P. VI.

Neſcitis, quoniam angelos judicabimus? lib. 4 d. 47 art. 1 q. 4 ad arg.

An neſcitis, quoniam qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur? lib. 1 diſt. 31 par. 2 art. 2 q. 2 ad argum. & lib. 2 d. 39 dub. 1 & l. 4 d. 35 ar. un. q. 2 ad arg. in fine.

Qui autem adhæret Domino, unus ſpiritus eſt. lib. 3 d. 24 dub. 4 & d. 27 art. 1 q. 2 in fine.

Et non eſtis veſtri: empti enim eſtis pretio magno. l. 4 d. 36 dub. 3

C A P. VII.

Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, &c. lib. 4 d. 39 dub. 2 & art. 2 q. 1 ad argum.

Et ſanctificata eſt mulier infidelis per virum fidelem. lib. 4 d. 39 art. 1 qu. 1 ad arg.

Servus vocatus es, non ſit tibi curæ, &c. lib. 2 diſt. 44 & ult. art. 3 quæſt. 1 in reſol.

Alligatus es uxori, noli quærere ſolutionem. lib. 4 diſt. 35 art. unico qu. 6 ad arg.

Præterit enim figura hujus mundi. lib. 4 d. 48 art. 2 q. 3 ad arg. in fine.

C A P. VIII.

Scimus quia nihil eſt idolum in mundo. lib. 3 d. 39 art. 2 q. 3 ad arg. in fine.

C A P. IX.

Si nos vobis ſpiritualia ſeminavimus, magnum eſt, ſi nos carnalia veſtra metamus? lib. 4 diſt. 25 art. 1 quæſt. 4 ad arg.

C A P. X.

Et omnes eandem eſcam ſpiritualem manducaverunt, omnes eundem potum ſpiritualem biberunt. lib. 1 d. 14 dub. 5 & lib. 4 d. 24 part. 1 art. 2 quæſt. 3 ad argum.

Nemo, quod ſuum eſt, quærat, ſed quod alterius. lib. 3 d. 29 art. 1 q. 3 ad arg.

Sive ergo manducatis, ſive bibitis, vel aliud facitis: omnia in gloriam Dei facite. lib. 2 diſt. 41 art. 1 quæſt. 3 ad arg.

C A P. XI.

Vir quidem non debet velare caput ſuum quoniam imago, & gloria Dei eſt. l. 2 d. 16 art. 2 q. 2 ad arg. in fine.

Ideo inter vos multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi. lib. 4 d. 11 part. 2 dub. 3

Qui enim manducat, & bibite indigne &c. lib. 4 d. 9 dub. 5

C A P. XII.

Et nemo poteſt dicere Dominus Jeſus, niſi in Spiritu ſancto. lib. 1 diſt. 46 dub. 8

Diviſiones vero gratiarum ſunt, idem autem ſpiritus. lib. 2 diſt. 27 art. 1 q. 1 ad arg.

Alii quidem per ſpiritum datur ſermo ſapientiæ, &c. lib. 3 d. 30 art. 1 qu. 4 ad arg. & diſt. 35 art. 1 quæſt. 1 in reſol.

Et omnes in uno ſpiritu potati ſumus. lib. 1 d. 14 dub. 5

Et adhuc excellentiorem viam vobis demonſtro. lib. 3 d. 33 part. 1 art. 1 q. 3 ad arg.

C A P. XIII.

Et ſi habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, &c. lib. 3 d. 25 dub. 4

Et ſi tradidero corpus meum, ita ut ardeam, &c. lib. 1 d. 17 part. 1 dub. 7

Charitas patiens eſt, benigna eſt, &c. l. 3 d. 27 art. 1 q. 1 ad arg.

Non quærit quæ ſua ſunt. lib. 1 d. 1 p. 2

Digitized by Google

art. 2 q. 1 ad arg. & d. 17 art. 2 q. 2 ad argum. & diſt. 29 art. 1 quæſt. 3 ad arg.
Sive prophetiæ evacuabuntur, ſive linguæ ceſſabunt, ſive ſcientia deſtruetur. lib. 3 d. 31 art. 2 qu. 3 ad arg. & 33 art. unico q. 6 ad arg. in fine.
Cum autem venerit quod perfectum eſt, evacuabitur, quod ex parte eſt. lib. 2 d 4 art. 3 q. 2 ad arg. & lib. 3 diſt. 6 dub. 4 & diſt. 31 art. 3 q. 1 ad arg.
Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate. lib. 1 diſt. 3 part. 1 art. 1 q. 3 in reſpond. ad arg.
Major autem horum eſt charitas. lib. 3 d. 36 art. unico q. 5 ad arg.

C A P. XIV.

Si quis autem ignorat, ignorabitur. l. 2 d. 32 art. 3 q. 1 ad arg. & d. 39 art. unico. q. 3 ad arg. in fine.

C A P. XV.

Sed abundantius illis omnibus laboravi: non ego autem, ſed gratia Dei mecum. lib 3 d. 26 art. 2 q. 2 in fine.
Cum evacuaverit omnem principatum, & poteſtatem, & virtutem. l. 2 d. 9 ar. unico q. 6 in reſol.
Seminatur in corruptione, ſurget in incorruptione, &c. lib. 4 d. 49 part. 2 art. 2 q. 1 in reſol.
Quia caro & ſanguis regnum Dei poſſidere non poſſunt. lib. 4 d. 43 art. 1 q. ad arg.
Virtus vero peccati lex. lib. 3 d. 40 ar. unico q. 2 in opponendo.

EX II. EPISTOLA AD CORINTHIOS.

C A P. I.

Nam gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ. lib. 2 d. 39 art. 1 q. 1 ad arg. in fine.

C A P. III.

Littera enim occidit, ſpiritus autem vivificat. lib. 3 d. 40 art. unico. q. 2 in opponendo, & ad arg. in fine.

C A P. IV.

In quibus Deus hujus ſæculi excæcavit mentes infidelium. lib. 3 d. 19 art. 1 q. 3 ad arg.
Sed licet is, qui foris eſt, noſter homo corrumpatur, interior tamen, &c. l. 2 d. 24 p. 2 dub. 3

C A P. V.

Eo quod nolumus expoliari, ſed ſupervestiri. lib. 2 diſt. 18 art. 2 qu. 2 in reſol. & lib. 3 d. 17 dub. 1
Omnes enim nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, &c. lib. 4 d. 47 art. 1 q. 3 in reſol.
Quoniam quidem Deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi. lib. 3 d. 19 art. 2 q. 2 ad arg.

C A P. XII.

Nec enim debent filii parentibus theſaurizare, ſed parentes filiis. lib. 3 d. 29 art. 1 q. 4 ad arg.

EX EPISTOLA AD GALATAS.

C A P. III.

Omnes enim vos unum eſtis in Chriſto Jeſu. lib. 4 d. 24 part. 1 art. 2 qu. 1 ad argum.

C A P. IV.

At ubi venit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum factum ex muliere, &c. lib. 3 d. 1 dub. 1 & 3 & d. eadem art. 2 q. 3 ad arg. in fine & diſt. 11 art. 2 q. 1 ad arg.
Dies obſervatis, & menſes, & tempora, & annos. lib. 4 d. 32 art. 4 quæſt. 1 ad arg.

C A P. V.

Teſtificor autem rurſus omni homini circumcidenti ſe, &c. lib. 4 d. 3 part. 2 art. 3 q. 1
Caro concupiſcit adverſus ſpiritum, &c. lib. 2 d. 1 art. 2 q. 1 ad arg. & d. 20 art. unico q. 1 ad arg. in fine & d. 32 art. 2 q. 1 ad arg. & lib. 3 d. 28 ar. 1 quæſt. 4 ad arg. & lib. 4 d. 43 art. 1 q. 1 ad arg.
Manifeſta autem ſunt opera carnis, quæ ſunt fornicatio, &c. lib. 2 d. 21 art. 2 q. 2 ad arg.

C A P. VI & U L T.

Per quem mihi mundus crucifixus eſt, &c. lib. 3 diſt. 25 art. unico quæſt. 5 in reſol.

EX EPISTOLA AD EPHESIOS.

C A P. I.

Quod propoſuit in eo in diſpenſatione plenitudinis temporum inſtaurare omnia in Chriſto, &c. lib. 3 d. 1 dub. 1

C A P. II.

Et eramus natura filii iræ. lib. 2 diſt. 18 art. 2 q. 3 ad arg.
Deus autem, qui dives eſt in miſericordia, propter nimiam charitatem ſuam, &c.

&c. lib. 3 in Prologo, in primis verbis.

CAP. III.

Ut poſſitis comprehendere cum omnibus ſanctis, quæ ſit latitudo, &c. lib. 1 d. 37 part. 1 art. 3 q. 2 in reſol.

Ei autem, qui potens eſt, omnia facere ſuperabundanter, quam petimus, aut intelligimus, &c. lib. 1 diſt. 42 art. 1 quæſt. 3

CAP. IV.

Ipſe eſt, & qui aſcendit ſupra omnes cœlos, ut impleret omnia. lib. 3 diſt. 13 art. 1 q. 3 in reſol.

Donec occurramus omnes in unitatem fidei, &c. in virum perfectum. lib. 4 d. 44 part. 1 dub. 2

Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem, &c. lib. 3 d. 39 art. 1 q. 2 ad arg.

CAP. V.

Redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt. lib. 2 d 15 dub. 5

Mulieres viris ſuis ſubjectæ ſint. lib. 4 d. 32 dub. 1

Quoniam vir caput eſt mulieris. lib. 2 d. 44 & ult. art. 2 q. 2 ad arg.

Nemo enim unquam carnem ſuam odio habuit. lib. 2 d. 1 part. 1 art. 2 qu. 1 ad arg. & d. 20 art. unico q. 1 ad arg. in fine.

Sacramentum hoc magnum eſt, &c. l. 4 d. 26 art. 2 q. 1 ad arg.

CAP. VI.

Quoniam non eſt nobis colluctatio adverſus carnem & ſanguinem, &c. l. 3 d. 19 art. 1 q. 3 ad arg.

EX EPISTOLA AD PHILIPPENSES.

CAP. I.

Deſiderium habens diſſolvi, & eſſe cum Chriſto. lib. 3 d. 17 dub. 2 & diſt. 27 art. 2 in reſol.

CAP. II.

Sed in humilitate, ſuperiores ſibi invicem arbitrantes. lib. 4 diſt. 24 part. 1 art. 2 q. 1 ad arg.

Sed ſemetipſum exinanivit formam ſervi accipiens. lib. 3 diſt. 1 art. 2 quæſt. 1 ad arg.

Et habitu inventus ut homo. lib. 3 d. 6 art. 1 q. 3 ad arg

Humiliavit ſemetipſum factus obediens, &c. lib. 3 d. 20 art. 1 q. 5 in reſol.

Et donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen. lib. 1 diſt. 44 dub. 3 & lib. 3 d. 14 art. 3 q. 3 ad arg.

Deus eſt enim, qui operatur in vobis, & velle, & perficere pro bona voluntate. lib. 2 diſt. 28 art. 1 q. 1 ad arg.

CAP. III.

Sequor autem, ſi quo modo comprehendam, in quo & comprehenſus ſum. lib. 3 diſt. 14 art. 1 q. 2 ad ult.

EX EPIST. AD COLOSSENSES.

CAP. I.

Qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum filii dilectionis ſuæ. lib. 1 d. 5 dub. 8

Quia in ipſo complacuit omnem plenitudinem inhabitare. lib. 3 in Prologo.

CAP. II.

Quia in ipſo inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter. lib. 1 diſt. 37 part. 1 art. 3 q. 2 in reſol. & l. 3 d. 1 dub. 1 & d. 14 art. 1. q. 2 ad arg.

Donans vobis omnia delicta, delens quod adverſum vos erat, chirographum decreti. lib. 3 d. 19 art. 1 q. 2 in reſol. & ad arg.

CAP. III.

Et induentes novum, eum, qui renovatur in agnitionem, &c. lib. 3 diſt. 29 art. 1 q. 5 ad arg.

Omne, quodcumque facitis in verbo, aut in opere, &c. lib. 2 d. 41 art. 1 qu. 3 ad arg.

Filii obedite parentibus per omnia. l. 2 d. 44 & ult. art. 3 q. 2 ad arg. & l. 4 d. 29 art. unico q. 3 ad arg.

EX EPIST. THESSAL.

CAP. IV.

Hæc eſt enim voluntas Dei ſanctificatio veſtra. lib. 1 diſt. 45 art. 3 quæſt. 1 in reſol.

Nolumus vos ignorare de dormientibus, &c. lib. 4 d. 38 dub. 10

CAP. V. & ULT.

Sine intermiſſione orate. lib. 4 diſt. 32 dub. 5

Ut integer ſpiritus veſter, & anima, & corpus ſine querela, &c. lib 1 d. 10 art. 2 q. 2 in reſol.

EX II. EPISTOLA.

CAP. II.

Cujus eſt adventus ſecundum operationem ſatanæ in omni virtute, & ſigni, & prodig.

mendacibus. lib. 2 d. 7 p. 2 art. 2 ad arg.

EX I. EPIST, AD TIMOTHEUM.

CAP. I.

Finis autem præcepti eſt charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta. lib. 2 d. 38 dub. 2 & lib. 3 d. 27 dub. 1 & 3 in fine.

Sciens hoc, quia lex juſto non eſt poſita. lib. 3 d. 1 dub. 3

Soli Deo honor & gloria, &c. lib. 1 d. 21 dub. 1

CAP. II.

Qui omnes homines vult ſalvos fieri. lib. 1 d. 46 art. 1 q. 1 & lib. 3 d. 31 dub. 3

Et Adam non eſt ſeductus, mulier autem ſeducta in prævaricatione fuit. lib. 2 d. 22 art. 2 q. 1 ad arg.

CAP. IV.

Noli negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per prophetiam cum impoſitione manuum præsbyterii. lib. 4 d. 25 art. 1 q. 1 ad arg.

CAP. V.

Quia primam fidem irritam fecerunt. lib. 3 d. 23 dub. 2

CAP. VI.

Qui ſolus habet immortalitatem, & lucem habitat inacceſſibilem. lib. 1 d. 8 part. 1 dub. 8 & lib. 2 d. 19 art. 1 q. 1 ad arg. & lib. 3 d. 14 art. 1 q. 3 ad arg.

Devitans prophanas vocum novitates, &c. lib. 1 d. 26 dub. 1

EX II. EPISTOLA.

CAP. II.

Nam & qui certat in agone, non coronabitur, niſi legitime certaverit. lib. 2 d. 23 dub. 1

Laborantem agricolam oportet primum de fructibus accipere. lib. 2 d. 36 art. 2 q. 1 ad arg.

Ad nihil enim utile eſt, niſi ad ſubverſionem audientium. lib. 1 d. 21 dub. 3

CAP. III.

Hoc autem ſcito, quia in noviſſimis diebus inſtabunt tempora periculoſa, &c. lib. 3 d. 19 art. 1 q 3 ad arg.

EX EPISTOLA AD TITUM.

CAP. II.

Exſpectantes beatam ſpem, & adventum, &c. lib. 3 d. 26 art. 1 q. 1 in reſol.

CAP. III.

Sed ſecundum ſuam miſericordiam ſalvos nos fecit. lib. 3 in Prologo.

Per lavacrum regenerationis, & renovationis Spiritus ſancti, &c. lib. 4 d. 4 part. 1 art. 1 q. 1 in reſol.

EX EPIST. AD PHILEMONEM.

CAP. I.

Ita frater, ego te fruar in Domino. lib. 1 d. 1 dub. 9

EX EPIST. AD HEBRÆOS.

CAP. I.

Ipſi peribunt, tu autem permanes. lib. 4 d. 48 art. 2 q. 1 ad arg.

Nonne omnes ſunt adminiſtratorii ſpiritus, miſſi propter eos, &c. lib. 2 d. 10 art. 1 q. 2 ad arg.

CAP. II.

Unde debuit per omnia fratribus aſſimilari. lib. 3 d. 3 part. 2 art. 3 q. 2 ad arg. & d. 12 art. 3 q. 2 ad arg.

CAP. IV.

Vivus eſt enim ſermo Dei & efficax. lib. 2 d. 8 part. 2 art. unico q. 2 ad arg.

CAP. V.

Didicit ex iis, quæ paſſus eſt obedientiam. lib. 3 d. 4 art. 3 q. 2 ad arg.

CAP. VI.

Non rurſum jacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortis, &c. lib. 4 d. 22 art. 3 q. 1 ad arg.

Impoſſibile enim eſt eos, qui ſemel ſunt illuminati, &c. rurſus renovari ad pœnitentiam. lib. 4 d. 14 part. 2 art. 1 q. 2 ad arg.

CAP. VII.

Chriſtus autem, eo quod maneat in æternum: ſempiternum habet ſacerdotium lib. 3 d. 22 art. unico q. 1 ad arg.

CAP. X.

Horrendum eſt incidere in manus Dei viventis. lib. 4 d. 20 part. 1 dub. 5

CAP. XI.

Eſt autem fides ſperandarum ſubſtantia rerum, argumentum non apparentium. li. 3 d. 23 art. 1 q. 5 & d. 31 art. 2 q. 1 ad arg.

Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit: lib. 3 d. 25 art. 1 q. 2 ad arg.

Sancti per fidem vicerunt regna, operati ſunt juſtitiam, &c. lib. 3 d. 26 art.

Digitized by Google

art. 1 q. 3 ad arg. in fine.
Acceperunt mulieres de reſurrectione mortuos ſuos. lib. 4 d. 38 dub. 10
Et hi omnes teſtimonio fidei probati non acceperunt repromiſſionem, &c. lib. 4 d. 21 p. 1 art. 3 q. 2 ad arg.

C A P. XII.

Aſpiciens in auctorem fidei, & conſummatorem Jeſum. lib. 3 d. 11 art. 1 q. 2 in reſol.
Non enim invenit pœnitentiæ locum, quamquam cum lacrymis inquiſiſſet eam. lib. 4 d. 14 part. 2 art. 1 q. 3 ad arg.

EX EPIST. B. JACOBI.

C A P. I.

Unuſquiſque vero tentatur a concupiſcentia ſua abſtractus, & illectus. lib. 2 d. 21 art. 2 q. 1 in reſol.
Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt. lib. 3 d. 33 art. unico q. 5 ad arg.
Apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio. lib. 1 d. 8 part. 1 dub. 9

C A P. II.

Quicumque autem totam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus. lib. 3 d. 36 art. unico q. 4 ad arg.
Sic loquimini, & ſic facite, ſicut per legem libertatis incipientes judicari. lib. 4 d. 48 art. 1 q. 4 ad arg.
Superexaltat autem miſericordia judicium lib. 4 d. 44 part. 2 art. 1 q. 1 ad arg.
Sic & fides ſi non habeat opera, mortua eſt in ſemetipſa lib. 3 d. 23 dub. 2 & art. 2 q. 1 ad arg. & d. 24 art. 2 q. 2 ad arg.
Bene facis: etiam dæmones credunt, & contremiſcunt lib. 2 d. 7 part. 1 art. 1 q. 2 ad arg. & lib. 3 d. 23 art. 2 q. 3 ad arg.

C A P. V.

Ante omnia autem fratres mei nolite jurare. lib. 3 d. 39 art. 2 q. 1 ad arg. per totum.
Confitemini ergo alterutrum peccata veſtra. lib. 4 d. 17 part. 3 art. 1 q. 1 ad arg.

EX I. EPIST. B. PETRI.

C A P. I.

In quem deſiderant angeli proſpicere lib. 3 d. 26 dub. 5

C A P. II.

Vos autem genus electum, regale ſacerdotium, &c. lib. 4 d. 24 part. 1 dub. 3
Quia & Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum &c. lib. 3 d. 11 art. 1 q. 2 in reſol. & d. 19 art. 1 q. 1 in reſol.

C A P. III.

Quia & Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt. lib. 3 in Prologo.

C A P. IV.

Unuſquiſque ſicut accepit gratiam in alterutrum illam adminiſtrantes. lib. 2 d. 32 dub. 6 in fine.

EX EPISTOLA II.

C A P. II.

Si enim Deus Angelis peccantibus non pepercit, &c. lib. 2 d. 6 art. 1 q. 2 ad arg.

EX I. EPIST. B. JOANNIS.

C A P. I.

Quod fuit ab initio, quod audivimus, &c. lib. 3 in Prologo.
Si dixerimus, quia peccatum non habemus, &c. lib. 3 d. 3 part. 1 dub. 5

C A P. II.

Qui diligit fratrem ſuum; in lumine manet. lib. 1 d 17 part. 1 dub. 3

C A P. III.

Quoniam ab initio diabolus peccat. li. 2 d. 3 part. 1 q. 2 ad arg. In hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam ille animam ſuam pro nobis poſuit, & nos debemus, &c. lib. 3 d. 30 art. 1 q. 2 ad arg.
Qui habuerit ſubſtantiam hujus mundi, & viderit fratrem ſuum neceſſitatem habere, &c. lib. 1 d. 6 art. 1 q. 1 in reſol.

C A P. IV.

In hoc apparuit perfecta charitas Dei in nobis: quoniam filium ſuum unigenitum miſit Deus in mundum. lib. 3 in prologo.
Deum nemo vidit unquam. lib. 3 d. 14 art. 1 q. 3 ad arg.
Quoniam de ſpiritu ſuo dedit nobis lib. 1 d. 17 part. 2 dub. 4
Perfecta charitas foras mittit timorem: quoniam timor pœnam habet. lib. 3 d. 15 dub. 3 & d. 30 art. 1 q. 3 in reſol. & d. 34 part. 1 dub. 3 & part. 2 art.

Digitized by Google

art. 2 q. 2 in reſol.

C A P. V.

Quoniam ſunt tres qui teſtimonium dant in cælo, &c. ſpiritus, aqua, & ſanguis. lib. 3 d. 40 & ult. dub. 3 poſt med.

Et mandata ejus gravia non ſunt lib. 3 d. 40 & ult. art. unico q. 3 ad arg.

Eſt peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut roget quis. lib. 2 d. 43 dub. 1

EX EPIST. JUDÆ APOST.

C A P. I.

Cum Michael archangelus, &c. non eſt auſus judicium inferre blaſphemiæ lib. 4 d. 18 par. 2 art. unico. q. 2 ad arg. in fine.

EX APOCALYPSI B. JOANNIS.

C A P. I.

Loquens per angelum ſuum ſervo ſuo Joanni. lib. 2 d. 10 art. 3 q. 2 in reſol.

Ego ſum alpha, & omega lib. 1 d. 29 art. 1 q. 1 in fine.

C A P. III.

Tene quod habes ut nemo accipiat coronam tuam lib. 1 d. 40 art. 2 q. 2 ad arg.

C A P. VI.

Et dictum eſt illis, ut requieſcerent adhuc modicum tempus, donec compleantur conſervi, &c. lib. 3 d. 1 dub. 1 & d. 26 dub. 5

C A P. XII.

Mulier amicta ſole, & luna ſub pedibus ejus. lib. 2 d. 14 part. 2 dub. 4

Quia projectus eſt accuſator fratrum veſtrorum. lib. 2 d. 8 part. 2 art. unico q. 6 ad arg.

C A P. XIII.

Et faciet omnes puſillos, & magnos, & divites, &c. habere characterem in dextera manu. lib. 2 d. 8 part. 2 art. unico q. 6 ad arg. & lib. 4 d. 6 part. 1 art. unico q. 5 ad arg.

C A P. XIV.

Amodo jam dicit ſpiritus, ut requieſcant a laboribus ſuis. lib. 4 diſt. 20 part. 1 art. unico q. 1 ad arg.

C A P. XVIII.

Quantum glorificavit ſe, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum. lib. 4 d. 46 art. 1 q. 2 in opponendo, & ad arg.

C A P. XIX.

Et cecidi ante pedes, ut adorarem eum. lib. 3 d. 9 art. 1 q. 5

C A P. XXII. & U L T.

Et oſtendit mihi fluvium aquæ vivæ, ſplendidum tanquam cryſtallum. lib. 1 in Prologo.

Si quis appoſuerit ad hæc, apponet Deus ſuper illum plagas. lib. 1 ſuper Prologum Magiſtri dub. 2

Digitized by Google

INDEX QUARTUS

Famoſiorum Ariſtotelis Propoſitionum limitationes, deciſioneſve continens.

EX RATIONALI FACULTATE.

Ex Iſagogis Porphyrii.

ACcidens eſt, quod adeſt, & abeſt præter ſubjecti corruptionem. Vide lib. 1 d. 30 art. 1 q. 2 ad arg. & d. 33 art. 1 q. 1 ad arg.

Accidentia circa ſubjectum transmutabilia ſunt. Ex eodem Porphyrio, loco allegato. Vide l.2 d.41 art.1 q.2 ad arg.

Univerſalius quo aliquid eſt, eo ſimplicius eſt. Ex Porphy. cap. de ſpecie. ibi: Participatione enim ſpeciei plures homines ſunt unus homo: & ex 1 phyſ. 3 & 4 Vide li. 2 d. 18 art. 1 q. 3 ad arg.

Sortes ſenex differt a ſeipſo puero. Ex prædicabilibus Porphyrii. cap. de Differentia Lib. 1 d. 31 part. 1 dub. 2

De quocumque prædicatur ſubjectum, & propria paſſio prædicatur. Ex Porphyrii Iſagogis cap. de Proprio. & ex 1 Poſter. Vide lib. 1 d. 5 art. 1 q. 1 ad arg.

Facere commune eſſe in hoc non eſt ratio communicandi, ſed appropriandi, & individuandi, lib 1 d.5 art.2 q.2 ad ar. Elice ex Iſagogis Porphy. cap.de Differ.

EX LIB. PRÆDICAMENTORUM.

Quod denominative prædicatur, per modum accidentis prædicatur. Ex antepradicamentis c. de Denominativis. Vide lib. 3 d. 6 art. 1 q. 3 ad arg.

De quocumque prædicatur inferius, de eodem prædicatur & ſuperius. lib. 3 d. 11 art. 2 q. 1 ad arg.

Quando alterum de altero prædicatur, quidquid prædicatur de prædicato &c. & ex Porphy. cap. de Specie paulo ante finem. Vide lib. 2 d. 34 art. 1 q. 1 ad arg.

Subſtantia non ſuſcipit magis, & minus. Ex Prædicamentis, cap. de ſubſtantia. lib. 2 d. 3 part. 1 dub. 2

Deſtructo priori, deſtruitur & poſterius. Ex prædicamentis c. de Subſtantia, juxta illud: Deſtructis primis ſubſtantiis, impoſſibile eſt aliquid aliorum remanere, lib. 3 d. 2 art. 1 q. 2 ad arg.

Ab eo quod res eſt, vel non eſt, oratio dicitur vera, vel falſa. Ex Prædicamentis, cap. de Subſtantia, in fine, & ex Poſtprædicam. cap. de Priori, in fine. Vide lib. 1 d. 46 art. unico q. 4 ad arg. & lib. 2 d. 37 art. 2 q. 3 in reſol.

Multiplicato inferiori, multiplicatur & ſuperius. Lib. 2 d. 42 a. 1 q. 1 ad arg.

Multiplicato uno correlativorum, multiplicatur & reliquum. Vide Lib. 1 d.35. art. un. q.4 in fine. l.3 d.8 art.2 q.2 ad arg.

Multiplicato uno oppoſitorum, multiplicatur & reliquum. Vel quot modis dicitur unum oppoſitorum, tot & reliquum dicitur. Ex Poſtprædic. cap. de Oppoſitis, ſed clarius ex 3 Metaphyſ. 4 contrariorum eadem eſt diſciplina. Vide lib.2 d. 27 art. 1 q. 1 ad arg.

Relativa ad convertentiam dicuntur. Ex Prædic. cap. de Relativis. lib.1 d.26 du.6

Relative oppoſita non poſſunt eſſe circa idem. Ex Poſtprædicam. c. de Oppoſitis. Vide l. 2 d. 24 p. 1 art. 2 q. 2 ad arg.

Potiſſima oppoſitionum eſt oppoſitio contradictoria, ſive quæ inter affirmationem, & negationem eſt. Ex Poſtprædicamen. cap. de Oppoſitis. Vide lib. 1 d. 5 art. 1 q. 1 ad arg.

Cujus eſt diſpoſitio, ejus eſt habitus, vel Habitus & diſpoſitio in eadem potentia fieri habent, & lib. 4 d. 6 part. 1 art. un. q. 3 Vide lib. 2 d. 24 part. 2 art. 2 q. 2 ad arg.

Virtus & vitium ſunt contraria. lib. 2 d. 34 art. 2 q. 3 ad arg.

Oppoſita non ſe compatiuntur in eodem. Vide lib. 2 d. 3 p. 1 art. 1 q. 3 ad arg.

Oppoſita nata ſunt fieri circa idem. Ex Poſtprædicamen. cap. de Oppoſitis. Vide lib. 2 d. 7 p. 1 art. 1 q. 3 ad arg.

Bonum & malum non ſunt in genere, ſed ipſa ſunt gen. l. 2 d. 41 a. 1 q. 1 in op.

Prius eſt, a quo non convertitur ſubſiſtendi conſequentia. Vel: Prius poteſt eſſe ſine poſteriori. Vel: Quo communius aliquid eſt, eo prius eſt. Ex Poſt-

Poſtpræd. c. de priori. Vide lib. 1 d. 19 art. 1 q. 1 ad arg.

EX LIB. SEX PRINCIPIORUM.
Gilberti Porretani

Forma eſt compoſitioni contingens, in ſimplici, ac invariabili eſſentia conſiſtens. Tract. 1 cap. 1 in primis verbis. Vide lib. 2 d. 17 art. 1 q. 2 ad arg.

Paſſio eſt effectus, illatioque actionis, &c. Ex eodem lib. allegat. Tract. 2 cap. 2 juxta ſectionem antiquam in primis verbis. Vide l. 3 d. 18 a. 1 q. 3 ad ar.

Magis, & minus non diverſificant ſpeciem. Ex eodem Gilberto ubi ſupra Tract. 3 & ex 2 de Gener. 37 Vide li. 2 d. 9 art. unico, q. 1 ad arg.

EX LIB. PERIHERMENIAS.

Omne quod eſt, dum eſt, neceſſe eſt eſſe. Ex 1 Perihermen. cap. ult. Vide lib. 1 d. 38 art. 2 q. 1 ad arg.

Verum ſupponit congruum. Ex eodem. 1 lib. Perher. cap. 1 2 & 3 Vide lib. 1 d. 4 art. 1 q. 3 ad arg.

Eſſe ordinatum præſupponit eſſe. Ex 2 Perihermen. in princ. Eſt, tertium adjacens præſupponit, eſt, ſecundum adjacens. Vide lib. 2 d. 34 art. 2 q. 3 ad arg.

Negatio cum conſtantia ſubjecti æquipollet termino privativo. Ex eodem 2 periher. Vide l. 1 d. 13 art. unico q. 4 ad ar.

EX LIBRO PRIORUM.

Ex majori de neceſſario, & minori de ineſſe, ſequitur concluſio de neceſſario. Ex 1 Priorum. 15 juxta ſectionem Aver. & Tract. 3 cap. 2 juxta ſectionem antiquam latinorum. Vide lib. 1 d. 38 art. 2 q. 1 ad arg.

Contingens non eſt cauſa neceſſarii. Elice ex eodem loco. 1 Priorum. Vide li. 3 d. 11 art. 1 qu. 3 ad arg.

Ducere ſive multiplicare inconveniens, non eſt ſolvere. Vide lib. 1 d. 6 dub. 3

EX LIBRO POSTERIORUM.

Omnis ſcientia eſt vel per inventionem vel per acquiſitionem Elicitur ex 1 Poſter. 1 Vide lib. 2 d. 7 part. 2 dub. 1

Quidquid ſcitur, eſt verum. Ex 1 Poſter. 10 Vera quidem igitur &c. Vide lib. 1 d. 39 art. 2 q. 2 ad arg.

Idem dico primum, & principium. Ex 1 Poſter. 13 Vide lib. 1 d. 28 art. 1 q. 2 ad arg. & d. 29 art. 1 q. 1 ad arg. Idem intellige de principio, & initio.

Propter quod unumquodque, & illud magis. Ex 1 Poſter. 15 Vide lib. 1 d. 12 art. 1 q. 2 ad arg. & lib. 3 d. 32 art. unico q. 5 ad arg.

Quod prædicatur per ſe de aliquo, ſemper ineſt illi. Ex 1 Poſter. cap. de per ſe. Vide l. 1 d. 30 a. 1 q. 2 ad arg. in fine.

Scientia eſt neceſſariorum, & immutabilium. Ex 1 Poſter. & 6 Metaph. Vide lib. 1 d. 39 art. 1 q. 2 ad arg.

Deficiente ſenſu, deficit ſcientia illius ſenſus. Ex 1 Poſter. cap. de ignorantia puræ negationis, in primis verbis. Vide lib. 2 d. 39 a. 1 v. 2 in reſ.

EX LIBRO TOPICORUM.

Motis nobis, moventur ea, quæ ſunt in nobis. Item, corruptis nobis corrumpuntur ea, quæ ſunt in nobis. Ex 2 Topic. c. 3 Vide lib. 1 d. 5 art. 2 q. 1 in opponendo. & d. 36 part. 2 a. 1 q. 2 ad ar.

Plura ſcire contingit, intelligere autem unum ſolum. Ex 2 Topic. cap. 4 in declaratione loci 33 Vide lib. 3 d. 14 art. 2 q 2 in reſ. & l. 4 d. 43 a. 3 q. 3 ad ar.

Nihil eſt in genere, quod non ſit in aliqua ejus ſpecie. Ex 2 Topic. Vide lib. 2 d. 12 art. 1 q. 3 ad arg.

Cujus finis bonus eſt, ipſum quoque bonum eſt. lib. 1 diſt. 1 art. 1 q. 3 ad arg.

Contraria contrariis curantur, lib. 3 d. 15 art. 1 q. 1 ad arg.

Contrariorum contrariæ ſunt cauſæ. lib. 2 diſt. 1 part. 1 art. 2 q. 1 ad arg. & diſt. 34 art. 1 q. 1 ad arg.

Cujus uſus bonus eſt ipſum quoque bonum eſt. lib. 1 diſt. 1 art. 1 q. 1 in reſol. & q. 2 in fine reſol. & diſt. 46 art. 1 q. 3 ad arg. Et vice verſa cujus uſus malus eſt, ipſum quoque malum. l. 2 d. 44 & ult. art. 1 q. 2 ad arg.

Cujus cauſa bona eſt, ipſum quoque bonum. l. 2 d. 34 art. 1 q. 1 ad arg. Item, ſi cauſa mala, & effectus malus lib. 1 diſt. 48 dub. 3

Formæ intenduntur per acceſſum ad terminum, & per impermixtionem cum contrario. Ex 3 Top. c. 4 juxta illud Albius eſt, quod eſt nigro impermixtius. Vide lib. 1 d. 17 p. 2 art. 1 q. 2 in reſol.

Magis & minus dicuntur per majorem, & minorem mixtionem cum ſuo contrario, ſive acceſſum ad term. Ex 2 Top. l. pr. all. Vid. l. 2 d. 3 p. 1 d. 2 & d. 34 ar. 2 q. 1 ad ar.

Ubi unum propter alterum, utrobiq; unum. lib. 2 diſt. 40 art. 2 quæſt. 1 ad arg. &

lib. 3

Digitized by Google

lib. 3 d. 27 art. 2 q. 3 ad arg. & lib. 4 d. 9 art. 1 q. 1 ad arg.
Si aliquid in una ſui acceptione habet unum oppoſitum, & in alia aliud, dicitur multipliciter. lib. 1 d. 29 art. 1 q. 2 in reſol.
Non habet locum diſtinctio, ubi non eſt ex diverſis cauſis unio. Et econverſo: Non habet locum omnimoda unio, ubi eſt ſimul cum unione diſtinctio. lib. 1 d. 4 art. 1 q. 2 in reſol.

EX LIB. ELENCHORUM.

Solus, idem eſt, quod non cum alio. Ex 2 Elencho. cap. 3 Vide lib. 1 d. 21 art. 2 q. 1 ad arg.

EX NATURALI FACULTATE.

EX LIB. PHYSICORUM.

Finitum, & infinitum ſunt paſſiones quantitatis. Ex 1 Phyſ. 15 lib. 1 d. 43 art. 1 q. 2 ad arg.
Quæcumque uni & idem ſunt eadem, & inter ſe ſunt eadem. Ex 1 Phyſ. 17 lib. 1 d. 33 art. 1 q. 3 ad arg. & d. 34 art. 1 q. 1 ad arg. & lib. 2 d. 3 part. 1 art. 1 q. 2 ad arg.
Qui unum dicit quodam modo multa dicit. Ex 1 Phyſ. 21 lib. 1 d. 28 dub. 1
Senſus eſt ſingularium, intellectus univerſalium. Ex 1 Phyſ. 49 lib. 1 d. 39 art. 1 q. 2 ad arg. & lib. 2 d. 8 part. 1 art. 3 q. 2 ad arg.
Fruſtra fit per plura, quod poteſt fieri per pauciora. Ex 1 Phyſ. 50 lib. 3 d. 14 art. 3 q. 1 ad arg. & lib. 4 d. 1 part. 1 art. 1 q. 1 ad arg. & d. 24 part. 2 art. 1 q. 1 ad arg.
Principia rerum ſunt incorruptibilia. Ex 1 Phyſ. 50 ibi, principia oportet ſemper manere. lib. 2 d. 7 part. 2 art. 2 q. 1
Potentia materiæ primæ idem eſt cum ipſa materia. Ex Aver. 1 Phyſ. & in libello de ſubſtantia orbis, cap. 1 Materia ſubſtantiatur, vel ſubſtentatur per poſſe. lib. 1 d. 3 part. 2 art. 1 q. 3 ad arg.
Materia hoc ipſum quod eſt, ad alterum eſt. Elicitur ex 1 Phyſ. 69 lib. 1 d. 26 art. 1 q. 1 ad arg. in fine, & d. 30 art. 1 q. 3. in reſol.
Omne quod movetur propter indigentiam movetur. Ex 1 Phyſ. 81 lib. 1 d. 37 part. 2 art. 2 q. 1 ad arg.
Forma ſubſtantialis nobilior eſt accidentali. Ex 2 Phyſ. 12 & 13 lib. 4 d. 49 part. 1 art. unico q. 1 ad arg.
Finis, & propter quid, idem ſunt. Ex 2 Phyſ. 23 lib. 1 d. 1 dub. 13
Sumus enim quodam modo finis omnium eorum, quæ ſunt. Ex 2 Phyſ. 24 lib. 2 d. 1 part. 2 art. 2 q. 2 ad arg.
Unius rei unicus finis. Ex 2 Phyſ. lib. 4 d. 31 art. 1 q. 2 ad arg.
Si aliquid per ſui præſentiam cauſa eſt alicujus: per ſui abſentiam cauſa eſt oppoſiti. Ex 2 phyſ. 30 li. 1 d. 40 art. 4 q. 2 ad arg. & lib. 2 d. 37 art. 2 q. 1 ad arg.
Poſita cauſa, ponitur effectus: & remota cauſa, removetur & effectus. Ex 2 phyſ. 37 lib. 4 d. 4 part. 1 art. 1 q. 2 ad arg. & art. 2 q. 2 in opponendo, & in reſol.
In cauſis eſt ſtatus. Ex 2 Phyſ. 50 lib. 1 d. 3 part. 1 dub. 1
Omne per accidens reducitur ad per ſe. Ex 2 phyſ. 66 lib. 2 d. 34 art. 2 q. 1 ad arg.
Reſpectivum reducitur ad abſolutum. li. 1 d. 26 ar. unic. q. 3 ad arg.
Quidquid eſt cauſa cauſæ, eſt etiam cauſa cauſati. Ex 2 phyſ. & ex Anteprædicamentis, li. 2 d. 34 art. 1 q. 1 ad arg.
Efficiens forma & finis coincidunt. Ex 2 phyſ. 70 lib. 1 d. 19 part. 2 art. unico q. 3 ad arg.
Materia non coincidit cum fine. Eliciunt ex 2 phyſ. 70 li. 1 in Prol. q. 1 ad arg.
Continuum eſt diviſibile in infinitum. Ex 3 phyſ. 1 31 & 69 & 1 cæli 2 li. 1 d. 43 art. 1 q. 3 ad arg. & lib. 4 d. 49 part. 2 art. 4 q. 2 ad arg. in fine.
Motus eſt actus entis in potentia in quantum in potentia. Ex 3 phyſ. 6 lib. 2 d. 1 part. 1 art. 3 q. 1 ad arg. & li. 4 d. 49 par. 2 art. 6 q. 1 ad arg.
Motus ſpecies ſex ſunt. Ex 3 phyſ. 6 & ex Poſtprædicamen. c. de Motu. lib. 1 d. 37 part. 2 dub. 2
In æternis non differt eſſe a poſſe. Ex 3 phyſ. 32 li. 2 d. 1 art. 1 q. 3 ad arg. & d. 24 part. 1 art. 2 q. 4 ad arg.
Infinitas eſt a materia, finitas a forma. Ex Av. 3 phyſ. com. 59 60 65 & ex

4 phyſ.

Digitized by Google

4 phyſ. com. 38 & 49 & ex 1 cæli com. 61 & ex 3 cæli. com. 6 & 71 Vide li. 1 d. 43 art. 1 q. 1 ad arg.
Locus ad locatum magis comparatur in ratione formæ, quam alterius generis cauſæ. Ex 4 phyſ. 14 & 4 cæli 35 li. 1 d. 37 par. 1 art. 1 q. 1
Duo corpora in eodem loco ſimul eſſe non poſſunt. Ex 4 phyſ. 47 lib. 4 d. 49 part. 2 art. 5 q. 1 in opponendo, & ad arg.
Omne, quod ſucceſſive movetur, partim eſt in termino a quo, & partim in termino ad quem. lib. 1 d. 37 part. 2 art. 2 q. 3 ad arg.
Motus non eſt motus nec relationis relatio, nec mutationis mutatio. lib. 1 d. 18 art. 1 q. 1 in fine, & lib. 4 d. 19 art. 3 q. 2 ad arg.
Accidens cum ſubſtantia majorem locum non occupat. Ex 4 phyſ. com. 45 lib. 4 d. 12 part. 1 art. 2 q. 2 ad arg.
Accidens numeratur ad numerationem ſubjecti: ſive multiplicato ſubjecto, multiplicatur accidens. Ex 4 phyſ. com. 132 li. 2 d. 26 art. unico q. 5 ad arg. & d. 42 art. 1 q. 1 ad arg.
Vacuum ſi eſſet non eſſet motus. Ex 4 phyſ 66 l. 1 d. 36 par. 2 art. 2 q. 3 ad arg.
Tempus eſt menſura motus primi mobilis ſecundum prius, ut poſterius. Ex 4 phyſ. 100 & li. 1 d. 37 part. 2 dub. 3 & li. 2 d. 2 part. 1 art. 2 q. 1 in reſol.
Diverſarum operationum, vel productionum diverſi ſunt termini. Ex illo conſimili. 5 phyſ. 4 18 & 48 motus ſpecificatur a termino ad quem. li. 3 d. 8 art. 2 q. 2 ad arg. & lib. 4 d. 43 art. 1 q. 4 ad arg. in fine.
Generatio eſt motus ad ſubſtantiam. Ex 5 phyſ. 7 li. 1 d. 5 art. 2 q. 1 in opponendo.
Ab unitate, vel pluralitate ſubjecti eſt unitas, vel pluralitas actus. Ex 5 phyſ. 38 lib. 1 d. 11 art. 1 q. 2 circa finem.
In omni ſpecie mutationis aliquid remanet: & id, quod mutatur, alio modo ſe habet, quam prius. Ex 6 phyſ. li. 2 d. 1 par. 1 art. 3 q. 1 ad arg. & lib. 4 d. 11 part. 1 art. 1 q. 2 ad arg.
Mutatum eſſe eſt ſuperius ad factum eſſe. lib. 3 d. 7 art. 1 q. 2 ad arg.
Impartibile impoſſibile eſt moveri ſuper magnitudinem. Ex 6 phyſ. 88 lib. 2 d. 37 part. 2 art. 2 q. 2 ad arg.
Motus orbicularis inter omnes motus interminabilis eſt. Ex 6 phyſ. 91 94 & 8 phyſ. 61 li. 4 d. 48 art. 2 q. 2 ad arg.
Poſſibili poſito in eſſe, nullum ſequitur impoſſibile. Ex 7 phyſ. 9 lib. 1 d. 43 art. 1 q. 3 ad arg.
Motor differt a mobili. Ex 8 phyſ. 30 lib. 1 d. 37 part. 2 art. 2 q. 1 ad arg.
Motus cæli naturalis eſt. Ex 8 phyſ. com. 27 li. 2 d. 14 part. 1 art. 3 q. 2 ad arg.
Mutatio omnis, ſive motus omnis ſuper aliquod mobile fundatur. Ex 8 phyſ. 4 li. 2 d. 1 part. 1 art. 3 q. 1 ad arg.
Virtus eſt diſpoſitio perfecti ad optimum. Ex 7 phyſ. 18 lib. 2 d. 27 dub. 3 & lib. 3 d. 34 part. 1 art. 1 q. 3 ad arg.
Virtus infinita operatur in inſtanti. Ex 8 phyſ. & 12 Metaph. lib. 3 d. 3 part. 2 art. 3 q. 1 ad arg. in fine.
Generans eſt prius genito. Ex 8 phyſ. & 7 Metaph. li. 3 d. 34 art. 1 q. 2 ad arg.

EX LIB. DE CÆLO ET MUNDO.

Omne, & perfectum in tribus dicimus. Ex 1 cæl. 3 lib. 1 d. 2 art. 1 q. 4 in reſol.
Perfectum eſt, cui non poteſt fieri additio. Ex 1 cæli 4 12 & ex 2 cæli. 23 lib. 3 d. 34 part. 1 art. 1 q. 3 ad arg.
Unum uni opponitur. Ex 1 cæli. 10 & 5 phyſ. 14 & 10 Metaph. 17 lib. 2 d. 34 art. 2 q. 2 ad arg.
Finiti ad infinitum non eſt conformitas, ſive proportio. Ex 1 cæli. 52 lib. 1 d. 48 & ult. art. 1 q. 1 ad arg.
Cum dico cælum, dico formam: cum dico hoc cælum, dico materiam. Ex 1 cæli. 95 lib. 2 d. 3 part. 1 art. 2 q. 3 in opponendo & ad arg.
Soluto medio, ſolvuntur & extrema. Ex 1 cæli. com. lib. 3 d. 21 art. 1 q. 2 ad arg.
Virtus eſt ultimum de potentia. Ex 1 cæli. 116 li. 2 d. 27 dub. 3 & lib. 3 d. 34 part. 1 q. 3 ad arg.
Fruſtra eſt illa potentia, quæ non reducitur ad actum. Ex 1 cæli. 137 & 138 li. 1 d. 43 art. 1 q. 3 ad arg. & lib. 3 d. 1 art. 2 q. 2 ad arg. & lib. 4 d. 19 art. 2 q. 2 ad arg.
Temporale non poteſt fieri æternum. Elicitur ex 1 cæli. 140 adverſus Platonem. lib. 3 d. 5 q. 2 ad arg.

Omne

Index IV.

Omne compoſitum ex contrariis, eſt corruptibile. Ex 1 cæli. 140 & ex 2 cœli. com. 1 li. 4 d. 49 part. 2 art. 4 q. 1 ad arg.

Cælum primum non recipit peregrinas impreſſiones. lib. 4 d. 49 part. 2 art. 3 q. 2 ad arg.

Cælum eſt corpus ſimplex. Ex paraphraſi. 1 de cælo. li. 2 d. 14 par. 2 art. 2 q. 1 ad arg.

Plantis neque dextrum, neque ſiniſtrum ineſt. Ex 2 cœli 12 &c. lib. 2 d. 14 part. 1 art. 2 q. 2 ad arg.

Dextrum, & ſiniſtrum cauſantur in nobis a qualitatibus actiuis, & paſſiuis. lib. 2 d. 14 art. 2 q. 2 ad arg.

Luminaria ſunt ex aggregatione lucis ſui orbis. Ex 2 cœl. 41 &c. lib. 2 d. 14 part. 2 art. 2 q. 1

Corpora cæleſtia mouentur, ut aſſimilentur Deo. Ex 2 cœl. com. 17 & 21 l. 4 d. 48 art. 2 q. 2 ad arg.

Cauſa prima mouet cauſatum primum. lib. 2 diſt. 14 part. 1 art. 3 quæſt. 1 ad arg.

Nobiliori formæ nobilior materia aptanda eſt. lib. 3 diſt. 12 art. 1 quæſt. 1 ad arg.

Magis, & minus non variant ſpeciem. Vel perfectum & imperfectum non variant rei eſſentiam. Ex 3 cæl. com. 72 lib. 2 diſt. 9 art. unico q. 1 ad arg. & d. 27 art. 1 q. 3 ad arg. & lib. 3 diſt. 9 art. 2 quæſt. 4 ad arg. in fin.

Porro Deus, quia optimus eſt, & ab optimo omnis invidia relegata eſt: ideo dedit unicuique creaturæ tantum de bonitate, quantum capere potuit. Ex Platone in Timæo: non diſſonum ab eo Philoſophi, id eſt primo cæli 100 A primo ente communicatum eſt eſſe omnibus, his quidem clarius, his vero ſubobſcurius. lib 1 d. 44 art. 1 q. 2 ad arg.

EX LIB. DE GENERATIONE, & corruptione.

Paſſio magis facta abiicit a ſubſtantia, vel a contrario. Ex 1 de Gener. & corrupt. 50 & ex 6 Topic. c. 2 loco 43 lib. 4 diſt. 44 part. 2 art. 3 quæſt. 1 ad arg.

Agens & patiens debent in materia communicare. Ex 1 de Gener. & corrupt. 53 l. 2 d. 31 art. 2 q. 1

Mixtio eſt miſcibilium, alteratorumque unio. Ex 1 de Gener. & corrupt. ult. lib. 4 diſt. 11. part. 2 art. 1 quæſt. 4 ad arg.

In habentibus ſymbolum facilior eſt tranſitus. Ex 2 de Generat. & corrupt. 25 lib. 2 d. 33 art. 1 q. 1 ad arg.

Ex eiſdem nutrimur, ex quibus ſumus. Ex 2 de Gener. & corrupt. 50 lib. 4 d. 12 part. 1 art. 2 q. 1

Natura appetit eſſe. Item. Natura ſemper deſiderat, quod melius eſt. Item, melius eſt eſſe quam non eſſe. Ex 2 de Gener. & corrupt. 59 lib. 2 d. 20 art. unico q. 6 ad arg. & lib. 4 d. 50 part. 1 art. 1 q. 2 ad arg.

Forma corrupta, & iterum generata non eſt eadem numero, ſed ſpecie. Ex 2 de Gener. & corrup. 36 lib. 4 d. 43 art. 1 q. 4 ad arg.

Idem ſimiliter ſe habens, ſemper natum eſt facere idem. Ex 2 de Gener. & corrup. 56 lib. 2 d. 1 part. 1 art. 2 q. 1 ad arg. & part. 2 art. 1 q. 1 ad arg. & d. 26 art. unico q. 6 ad arg. in fine.

EX LIBRO DE ANIMA.

Ira eſt accenſio ſanguinis circa cor. Ex 1 de Animal. 16 lib. 3 d. 15 art. 2 q. 3 ad arg.

Anima ſenſibilis non ſeneſcit. Ex 1 de Animal. 65 lib. 2 d. 19 art. 1 q. 2 ad arg.

Intellectus corrumpitur, quodam interius corrupto. Ex 1 de Anima. 66 lib. 3 d. 19 art. 2 q. 1 ad arg.

Idem eſt principium motus & ſenſus. Ex 2 de Anima. 24 lib. 2 d. 8 part. 1 art. 3 q. 2 ad arg.

Ab eodem eſt eſſe, & conſervatio eſſe. Vel; Idem eſt principium eſſendi, operandi, & conſervandi. Ex 2 de Anima. 42 lib. 1 d. 3 part. 2 art. 1 q. 3 ad arg. & lib. 2 d. 19 art. 3 q. 1 ad arg. in fine. & d. 37 art. 1 q. 1 ad arg.

Omne, quod eſt in anima vel potentia, vel paſſio, vel habitus eſt. lib. 2 d. 38 ar. 2 q. 2 ad argum. & lib. 4 d. & part. 1 art. unico q. 1

Potentiæ diſtinguuntur, vel plurificantur per actus, & actus per obiecta. Ex 2 de Anima. 33 lib. 1 d. 7 art. unico q. 1 ad arg. in fine. & q. 3 ad arg. & lib.

Digitized by Google

& lib. 2 d. 7 part. 1 art. 2 q. 1 ad arg. & d. 24 part. 1 art. 2 q. 1 ad arg.
Omne ſimile generat ſibi ſimile. Ex 2 de Anima. 34 & 12 Metaph. 24 lib. 4 d 41 art. unico q. 2 ad arg.
Nihil tranſit in carnem ſecundum ſpeciem mediante opere nutritivæ. lib. 2 d. 30 art. 3 q. 2 in opponendo, & ad arg.
Senſitivi prima mutatio eſt a generante. Ex 2 de Anima. 59 lib. 2 d. 31 art. 1 q. 1 ad arg.
Senſus eſt ſuſceptivus ſpecierum in materia præter materiam. Ex 2 de Anima. 62 lib. 2 d. 8 part. 1 art. 3 q. 2 ad arg.
Senſus non decipitur circa proprium objectum. Ex 2 de Anima. 63 lib. 2 d. 8 part. 2 art. unico q. 3 ad arg.
Lux eſt actus diaphani. Ex 2 de Anima. 69 lib. 2 d. 13 art. 3 q. 2 in fine. reſol.
Anima neque corpus eſt, neque forma in corpore. Ex 3 de Anima 4 & inde. lib. 2 d. 3 part. 1 art. 1 q. 1 ad arg.
Anima ſive intellectus nullius partis corporis eſt actus. Ex 3 de Anima. 6 lib. 1 d. 8 part. 2 art. 1 q. 3 ad arg. & lib. 2 d. 25 part. 2 art. unico q. 6 ad arg. & lib. 3 d. 16 art. 2 q. 1 ad arg
Excellens ſenſibile corrumpit ſenſum. Ex 3 de Anima. 7 lib. 1 d. 1 art. 3 q. 1 ad arg.
Anima eſt ſicut tabula raſa, in qua nihil eſt depictum. Ex 3 de Anima. 14 lib. 2 d. 39 art. 1 q. 2 ad arg. in fine.
Intellectus, quo eſt omnia facere, eſt ſicut habitus quidam, & lumen. Ex 3 de Anima. 18 lib. 2 d. 24 part. 1 art. 2 q. 4 in reſol.
Intellectus eſt impaſſibilis, & impermixtus. Ex 3 de Anima. 19 lib. 2 d. 17 art. 1 q. 2 ad arg.
Agens nobilius eſt patiente, & principium effectu. Ex 3 de Anima. 19 & 2 phy. 4 & 12 Metaph. 40 lib. 3 d. 33 art. unico q. 5 ad arg.
Omne, quod recipitur in aliquo, eſt ibi per modum recipientis, non recepti. Ex 3 de Anima. & ſimile habes ex Boetio. 5 de conſol. proſa 4 in medio. Omne, quod cognoſcitur, non ſecundum ſui vim; ſed ſecundum cognoſcentium potius comprehenditur facultatem. lib. 1 d. 37 part. 1 art. 5 q. 1 ad arg. in fine, & lib. 2 d. 2 part. 2 art. 2 q. 3 ad arg,
Anima eſt quodam modo omnia. Ex 3 de Anima. 37 lib. 2 d. 7 part. 2 art. 1 q. 3 ad arg. in fine.
Scientiæ ſecantur, quemadmodum & res. Ex 3 de Anima. 38 lib. 1 in prologo. q. 1 in opponendo, & lib. 3 d. 35 dub. 1
Voluntas eſt in ſola rationali. Ex 3 de Anima 42 lib. 3 d. 17 art. 1 q. 2 ad arg.
Natura nihil facit fruſtra, nec deficit in neceſſariis. Ex 3 de Anima. 45 lib. 2 d. 29 art. 1 q. 2 ad arg.
Intellectus ſpeculativus extenſione fit practicus. Ex 3 de Anima 49 lib. 2 d. 24 part. 1 art. 2 q. 1 ad arg.
Intellectus ſemper eſt rectus: phantaſia autem recta, & non recta. Ex 3 de Anima. 51 lib. 2 d. 5 art. 3 q. 1 ad arg. & lib. 2 d. 24 part. 2 art. 1 q. 1 ad arg. & lib. 3 d. 33 art. unico q. 3 in fine.
Nihil ſecundum idem agit, & patitur. Ex Aver. 3 de Anima lib. 2 d. 24 part. 1 art. 2 q. 2 ad arg.
Intellectus præcedit affectum. lib. 3 d. 34 art. 1 q. 2 ad arg.

EX LIB. PARVORUM NATURAL.

Nihil eſt in intellectu, quin prius fuerit in ſenſu. Vel, omnis noſtra cognitio ortum habet a ſenſu. Ex libello de ſenſu, & ſenſ. lib. 2 d. 24 part. 2 art. 2 q. 2 ad arg. & d. 39 art. 1 q. 2 ad arg.
Memoria eſt ſenſibilium, & intelligibilium. Ex libello de memoria & reminiſcentia. lib. 1 d. 3 part. 2 art. 1 q. 1 ad arg.
Anima eſt ſubſtantia incorporea, intellectualis, earum illuminationum, quæ ſunt a primo, ultima revelatione perceptiva. Ex lib. de Motu cordis lib. 2 d. 10 art. 2 q. 2 ad arg. Regna vacua facta ſunt, & civitates depopulatæ ad conjunctionem magnarum ſtellarum Jovis, & Saturni. Ex lib. de proprietatibus elementorum lib. 2 d. 14 part. 2 art. 2 q. 3 ad arg.

EX LIB. DE ANIMALIBUS.

Omne, quod generatur, ab alio generatur.

Digitized by Google

tur. Ex primo de Generat. Animalium cap. 1 lib. 1 d. 5 art. 2 qu. 1 in opponendo.

Mater in generatione prolis ſe habet ſicut principium materiale. Ex 1 de Generatione Animalium cap. 19 lib. 3 d. 4 art. 3 q. 1 in reſol.

Generatio eſt principium diſtinguendi. lib. 1 d. 5 art. 2 q. 2 ad arg.

Solus intellectus intrat ab extrinſeco. Ex 2 de Generatione Animalium c. 3 lib. 2 diſt. 31 art. 1 q. 1 ad arg.

Femina eſt mas occaſionatus. Ex 2 de Generatione Animalium cap. 4 lib. 2 diſt. 20 art. unico q. 6 ad arg. & l. 4 d. 44 part. 1 dub. 2

Immutatio naturalis præcedit immutationem, & receptionem animalem lib. 4 d. 49 part. 2 art. 3 q. 2 ad arg.

Serra eſt dentata, quia eſt ad ſecandum. Ex 1 de Partibus Animal. c. 5 lib. 1 in Prologo q. 2 in reſol.

Filii plus aſſimilantur patri quam matri. Ex 4 de Gen. anim. c. 3 lib. 4 d. 36 art. 1 q. 3 ad arg.

Prius eſt animal quam homo. Ex 16 de Animalibus lib. 2 diſt. 18 art. 1 qu. 3 ad arg.

In nobis eſt calor igneus, & animalis, & celeſtis. Ex 16 de Animalibus l. 2 d. 17 art. 2 q. 2 ad arg.

EX LIBRO DE CAUSIS.

Cauſa prima ſuperior eſt omni narratione. Ex lib. de Cauſis propoſitione. 6 lib. 1 diſt. 22 art. 1 quæſt. 1 in reſ. & ad arg.

Omnes virtutes infinitæ pendentes ſunt per unum infinitum primum, quod eſt virtus virtutum. Propoſitione 16 lib. 1 d. 43 art. 1 q. 1 in reſol. & lib. 2 d. 37 art. 1 q. 2 in reſol.

Prima cauſa, ſive primum ens uno modo ſe habet ad omnia. Propoſitione 24 lib. 1 diſt. 37 art. 3 quæſt. 1 ad arg. & d. 46 art. 2 q. 1 ad arg. in fine, & lib. 3 d. 32 art. unico q. 3 ad arg.

EX LIB. METAPHYSICÆ.

Omnes homines natura ſcire deſiderant. Ex procœmio Metaph. in primis verbis. lib. 2 d. 22 dub. 3

Sapientia eſt cognitio cauſarum altiſſimarum. Item, ſapiens eſt, qui omnia novit, ſecundum quod contingit. Item ſapiens de qualibet re, ſicuti eſt, inquirit. Ex eodem procœmio Metaph. lib. 3 diſt. 35 dub. 1 & art. 1 quæſt. 1 in reſol.

Finis ſpeculativæ ſcientiæ eſt veritas. Ex 2 Metaph. 3 lib. 1 diſt. 3 part. 1 dub. 4

Unumquodque ſicut ſe habet ad eſſe, ita & ad cognoſci. Ex 2 Metaph. 4 lib. 1 diſt. 36 art. 2 quæſt. 2 ad argum. in fine.

Numerus eſt multitudo menſurata per unum. Ex lib. 3 Metaph. 16 lib. 1 d. 24 art. 2 q. 1 in opponendo, & ad arg.

Unum eſt principium multitudinis. Ex 3 Metaph. 16 lib. 1 d. 24 art. 1 qu. 1 ad arg. in fine.

Similitudo eſt rerum differentium eadem qualitas. Ex 5 Metaph. 20 lib. 1 d. 2 dub. 6

Pater eſt nobilius, & dignius principium quam mater. Ex 5 Metaph. 10 lib. 4 d. 36 art. 1 q. 3 ad arg.

Corruptibile de neceſſitate corrumpetur. Ex 6 Metaph. 7 lib. 2 d. 19 art. 2 q. 1 ad arg.

Virtus eſt circa bonum, ſcientia circa verum. Ex 6 Metaph. 8 Bonum, & malum ſunt in rebus: verum & falſum in intellectu lib. 3 d. 23 art. 1 q. 1 ad arg.

Forma a particularis dicit ens in actu completo. Ex 7 Metaph. 7 lib. 2 d. 18 art. 1 q. 3 ad arg.

Cauſa eſt, ad cujus eſſe ſequitur aliud. Ex 7 Metaph. com. 7 lib. 1 d. 20 a. 2 q. 2 ad arg.

Genus eſt forma. Ex 7 Metaph. 17 l. 2 d. 36 dub. 5 in fine.

Forma proprie non generatur ſed compoſitum. Vel Actio & generatio terminantur ad hoc aliquid. Ex 7 Metaph. 32 lib. 2 d. 7 part. 2 art. 2 q. 1 ad arg. & lib. 3 d. 8 art. 1 q. 2 ad arg. & lib. 4 diſt. 12 part. 1 art. 3 q. 2 ad arg.

Impoſſibile eſt genera diverſa de eodem ſubſtantialiter prædicari. Ex 7 Metaph. & ex illa regula anteprædicament. Diverſorum generum, & non ſubalternatim poſitorum, &c. lib. 3 d. 6 art. 1 q. 3 ad arg.

Ex diverſis formaliter non fit unum, niſi ad invicem ordinentur. Ex 7 Metaph. lib. 4

lib. 4 diſtinct. 24 part. 2 art. 1 qu. 3
Acetum nec eſt vinum, nec poteſt eſſe Ex 8 Metaph. 14 lib. 4 diſt. 11 part. 2 art. 1 q. 4 ad arg.
Omne agens in aliquid, agit per contrarietatem, & contactum. Ex 9 Metaph. 10 & ex 7 phyſ. 8 & ex 1 de Generat. & corrupt. 43 l. 4 d. 44 part. 2 ar. 3 q. 2 ad arg.
Potentia rationalis eſt ad oppoſita. Ex 9 Metaph. 3 lib. 2 diſt. 7 part. 1 art. 2 q. 1 ad arg. & d. 24 p. 1 a. 2 q. 3 ad arg. quæſt. 3 ad arg. & diſt. 25 part. 2 art. unico q. 2 ad argum. & q. 3 ad arg.
In omni genere eſt unum primum, quod eſt metrum, & menſura omnium. Ex 10 Metaph. 2 lib. 2 diſt. 34 art. 2 q. 1 ad arg.
Idem, & diverſum ſufficienter dividunt ens. Ex 10 Metaph. 9 lib. 1 d. 4 dub. 2 & diſt. 19 par. 2 art. unico quæſt. ult. in fine.
Unum eſt quod non dividitur. Ex 10 Metaph. 9 lib. 1 diſt. 24 art. 1 qu. 1 ad arg.
Unum & multa privative opponuntur, & dividunt ens. Ex 10 Metaph. 9 l. 1 d. 24 art. 1 q. 1 ad arg. & lib. 2 d. 3 part. 1 art. 1 q. 3 ad arg.
Omnino materia numerabiliter ſe habet lib. 2 diſt. 3 part. 1 art. 1 q. 3 in opponendo, & ad arg.
Deus non habet ordinem, nec habitudinem aliquam. Ex 12 Metaph. 36 & inde lib. 1 diſt. 30 art. unico quæſt. 3 ad arg.
Intellectus angeli eſt deiformis lib. 1 d. 37 part. 2 dub. 3
Compoſitum, & accidens, ſive accidens compoſitum non poteſt eſſe in re ſimplici lib 1 d. 37 par. 2 art. 2 quæſt. 3 in fine.
Deus ſi intelligeret alia a ſe, aliunde perficeretur. Ex 12 Metaph. 51 lib. 1 d. 39 art. 1 q. 1 ad arg.
Minus nobile non agit in magis nobile lib. 4 diſt. 49 part. 2 art. 3 qu. 2 ad arg.
Deus ſupra omnem univerſi ordinem ponendus eſt. Ex 12 Metaph. in fine l. 3 d. 1 art. 2 q. 2 in reſol. in fine.

EX MORALI FACULTATE.

EX LIBRIS ETHICORUM.

Sermones inquirendi ſunt ſecundum materiam. Ex 1 Ethicorum. cap. 3 l. 1 in prologo quæſt. 2 in opponendo, & ad arg.
Verum & bonum, ſive bonum, & ens convertuntur. Ex 1 Ethic. cap. 5 & 7 lib. 1 d. 46 art. unico q. 4 ad argum. & lib. 3. d. 32 art. 1 q. 1 ad arg.
Quales ſunt actus, tales ſunt habitus. Ex 2 Ethic. cap. 1 lib. 2 d. 32 art. 1 quæſt. 1 ad arg. & diſt. 34 art. 1 q. 2 in reſol.
Ars, & virtus eſt circa difficile, vel virtus eſt difficillimorum operativa. Ex 2 Ethic. cap. 3 lib. 2 diſt. 30 art. 1 q. 1 ad arg. & lib. 3 d. 40 & ult. art. un. q. ult. ad arg.
Virtus eſt certior omni arte. Ex 2 Ethi. cap. 5 lib. 3 diſt. 23 art. 1 quæſt. 4 ad arg.
Paſſionibus nec laudamur, nec vituperamur. Ex 2 Ethic. cap. 5 non procul a fine lib. 2 d. 36 art. 1 q. 2 ad arg. & lib. 3 diſt. 18 art. 1 q. 3 ad arg.
Naturalibus, & iis, quæ neceſſario agimus, nec laudamur, nec vituperamur Ex 3 Ethic. cap. 5 lib. 2 d. 32 art. 3 q. 1 ad arg. & lib. 2. diſt. 12 art. 2 q. 1 in fine.
Virtus eſt habitus perfectus, habentem perficiens, & opus ejus bonum reddens. Ex 2 Ethic. cap. 6 circa initium lib. 2 d. 27 dub. 3 & lib. 4 d. 4 par. 2 art. 2 q. 2 ad arg.
Virtus eſt inſpectrix medii. Ex 3 Ethic. lib. 2 diſt. 24 part. 1 artic. 2 quæſt. 1 ad arg.
Virtutum actus maxime in medio conſiſtit. lib. 3 diſt 34 part. 1 art. 1 q. 3 ad arg. & lib. 4 diſt. 33 art. 2 quæſt. 1 ad arg.
Virtus eſt habitus voluntarius, in medio conſiſtens, recta ratione determinatus, prout ſapiens determinabit. l. 2 d. 27 dub. 3
Electio eſt præoptatio Ex 3 Ethic. c. 2 lib. 1 diſtinct. 4 artic. 3 quæſt. 1 ad argum.
Omne agens voluntarie eſt agens præcon-

concipiendo. Ex 3 Ethic. c. 4 l. 1 d. 45 art. 2 q. 1 ad arg.

Ratio nata eſt regere iraſcibilem, & concupiſcibilem, lib. 2 diſt. 25 part. 1 art. unico q. 6 ad arg. in fine.

Actionum voluntatis quædam ſunt partim voluntariæ, partimque involuntariæ, mixtæ ex voluntario, & involuntario, l. 2 d. 25 p. 2 a. un. q. 4 ad arg.

Delectatio ex conjunctione convenientis cum convenienti, & ſenſu ejuſdem. Ex 7 Ethic. & 1 Rethor. lib. 2 d. 20 art. unico quæſt. 3 ad arg. & diſt. 24 part. 1 art. 2 q. 1 ad arg. & lib. 3. d. 35 art. 1 q. 1 in reſol.

Dolor eſt ſenſus diviſionis partium cum vi. lib. 4 diſt. 44 part. 2 art. 3 q. 2 ad arg.

Spes eſt ſuſpicio futuri boni. lib. 3 d. 26 dub. 2

Caſtus is vere eſt, cui illius virtutis actus, & uſus complacet. lib. 3 diſt. 26 art. 1 q. 2 ad arg. in fine.

Plura bona meliora ſunt paucioribus bonis. lib. 1 diſt. 2 artic. 1 quæſt. 1 ad argum.

Donum eſt ratio irredibilis. lib. 3 d. 34 art. 1 q. 1 ad arg.

Nihil dat, quod non habet. lib. 2 d. 14 part. 1 art. 1 q. 1 ad arg.

Digitized by Google

INDEX QUINTUS.

Inſigniores omnes tum dictiones, tum animi conceptiones Alphabetica ſerie deſcribens.

A

AVel Ab, quæ præpoſitiones. l. 1 d. 5 art. 1 q. 2 in opponendo, & in reſpondendo in fine.

Aaronis, & Melchiſedech ſacerdotium ſacerdotii Chriſti figura, & qua ratione. lib. 4 d. 24 part. 1 art. 1 q. 3 ad arg. & art. 2 q. 3. ad arg.

Abbas Joachim adverſus Magiſtrum Sententiarum, num eſſentia divina generet. lib. 1 d. 5 dub. 3

Abbas ſi non annuat, non poteſt Monachus Monaſterii bona adminiſtrans, eleemoſynas facere. lib. 4 d. 15 par. 2 art. 2 q. 1 ad arg.

Abbates conſecrare, cujus munus eſt, l. 3 d. 7 art. 1 q. 3 in reſol.

Abbates an indulgentias concedere poſſint. lib. 4 diſt. 29 part. 2 art. unico q. 3 ad arg.

Ablativus quam conſtructionem, ut in pluribus ſortiatur. lib. 1 d. 32 dub. 3

Ablutio quod ſacramentum ſit, & quotuplex ea ſit in baptiſmo. lib. 4 d. 2 art. 2 q. 3 ad arg. & d. 3 p. 1 dub. 1 & 2

Abraham quo modo præceperit Deus, ut ſibi filium unigenitum Iſaac immolaret, & poſtea noluerit, tum quomodo is paraverit ſe ad obediendum, vere autem leproſus ille evangelicus a Chriſto curatus, de quo legitur Marc. cap. 1 l. 1 d. 45 dub. 11 & d. 47 dub. 5 & art. unico q. 4 ad arg.

Abraham iiſdem dicens ad ſervos ſe iturum cum filio ad ſacrificandum in ſupercilio montis, dein cum filio ad eos reverſurum, nunquid mentitus ſit lib. 3 diſtinct. 38 art. unico, quæſt. 2 ad argum.

Abrahæ ſinus quid dicatur, lib. 4 d. 1 part. 2 dub. 3

Abrahæ cur data eſt circumciſio, nec alteri ex patribus, lib. & diſt. eiſdem art. 2 q. 1 ad arg.

Abſcondita Dei, quæ dicantur, & quot lib. 2 in prologo poſt medium.

Abſolvendi, ligandive poteſtas nunquid auferri poſſit ab eam habente. lib. 4 d. 19 art. 2 q. 2

Abſolvere quempiam a peccato mortali, quid ſit, tum ſi oporteat, ut ſacerdos in gratia ſit, ut ejus abſolutio valeret, & efficax eſſe queat, l. 4 d. 19 dub. 2

Abſolvere quemlibet quivis ſacerdos indifferenter an poſſit: vel determinatus pœnitens, a determinatu ſacerdote: tum ſi inferiorem ſuperiorem abſolvere deceat, & liceat, lib. & d. eiſdem art. 3 per totum.

Abſolvere quempiam invite, an liceat, lib. eod. d. 18. part 2 art. unico q. ult.

Abſolutio formalis, an materialis locum in confeſſione teneat: & quare per duplicem modum fiat, ſcil. deprecativum, & indicativum, lib. 4 d. 17 p. 2 dub. 5 & art. 1 q. 3 in reſ. & ad arg.

Abſolutio ſacerdotalis a pœna an a culpa abſolvat, vel ab utraque, lib. 4 d. 18 part. 1 dub. 4 & art. 2 per totum.

Abſolutum an dicatur de reſpectivo l. 1 d. 33 art. unico q. 1 ad arg.

Abbatiſſarum regimem atque auctoritas: & quo modo collegiis, monaſteriiſque præſideant. lib. 4 d. 25 art. 2 q. 1 ad arg.

Abel primus juſtorum dicitur: & nunquid peccaverit, quod uxorem in ſtatu illo legis naturæ non duxerit. l. 4 d. 26 art. 1 q. 2 ad arg.

Abortum qui procurant, quam graviter peccent: tum maxime ſi homicidæ dicendi ſint. lib. 4 d. 31 dub. 4

Abrahæ conjugio, ſive conjugali caſtitati, & continentiæ, an Joann. Evang. cœlibatus, ſive virginalis caſtitas, vel continentia præferenda ſit. l. 4 d. 26 ar. 1 q. 2 ad arg. & d. 33 dub. 3 & ar. 1 q. 1 ad arg. in fine & q. 3 in reſ. & art. 2 q. 2 in fine reſol.

Abrahæ ſinus quid dicatur. lib. 4 d. 45 art. 1 & 2 q. 1 in reſ.

Suo quodque loco adaptatur.

Abſtractio alicujus ab aliquo duplex: tum formæ

Digitized by Google

formæ abſtractio a quo ſit, a ſubjecto an a termino, lib. 1 d. 27 p. 1 art. un. q. 3 in reſ. & ad arg.
Abſtractio an locum habeat in divinis. l. 1 d. 33 art. unico q. 1 ad arg.
Abſtracta a ſuis adjectivis, & conditionibus eſſentialibus denominari poſſunt. l. & d. eiſdem q. 4 in opp. & in reſp.
Abſtracti & concreti num eadem ſit ſignificatio. l. 1 d 31 part. 1 art. unico q. 2 in reſol.
Abſtractius quo aliquid eſt, eo ſimplicius eſt, quoniam verificetur. l. 1 diſt. 34 art. unico, q. 1 ad arg.
Abſtractis a materia quo modo idem poſſe, quod eſſe. l. 2 d. 24 p. 1 ar. 2 q. 4 ad ar.
Acceptat non prius Deus munera, quam perſonam. l. 2 d. 29 art. 1 q. 2 in reſ. Tum plura de iſthac divina acceptatione elice ex l. 2 d. 26 art. un. ſparſim, cum maxime ex q. 1 & ex d. 29 art. 1 q. 1 in reſol.
Accidentis natura. l. 1 d. 8 p. 1 dub. 7 ſed plura elice ex lib. 2 d. 13 art. 2 q. 2
Accidens quotuplex. l. 2 d. 26 art. unico q. 3 in reſ. & l. 4 d. 49 part. 1 art. un. q. 1 ad arg.
Accidens in Deo, ſive in divinis an ſit. l. 1 d. 4 dub. 9 & d. 26 dub. 5
Accidentium compoſitio ad ſubjectum, compoſitionem aliam præſupponit. l. 1 d. 8 p. 2 dub. 2
Accidentia an alterentur. l. 1 d. 26 dub. 5
Accidentaliter, ſive ſecundum accidens dici tripliciter. l. 1 d. 30 ar. un. q. 2 in reſ.
Accidentis fallacia circa quid attendatur. l. 1 d. 33 art. unico q. 3 ad arg.
Accidens compoſitum rei ſimplici minime ineſſe poteſt. l. 1 d. 37 p. 2 art. 2 q. 3 ad arg. in fine.
Accidens, ſive forma accidentalis nunquid ſine ſubjecta materia eſſe poſſit, etiam per divinam potentiam, vel miraculum. l. 2 d. 3 p. 1 art. 1 q. 1 ad arg. & l. 4 d. 12 p. 1 art. 1 per totum. Adhæc ſi accidentia, quæ in Sacramento altaris hoc modo eſſe arbitramur, alant, nutriantve: ita ut in alimentum, vel alitum convertantur: ſi etiam vim habeant convertendi alias naturas in ſacramentum. Denique ſi operationes, quas inibi habent, natura, vel miraculoſe habeant. ibid. ſcilicet in 4 d. 12 part. 1 art. 2 ſparſim.
Accidens an dicat nobilitatem. l. 2 d. 26 art. unico q. 3 ad arg.
Accidens nullum ſubſtantia nobilius eſt quo modo verificetur. ibid.
Accidens an numeretur, multipliceturque ad numerationem, & multiplicationem ſubjecti. ibid. q. 5 ad arg. & d. 42 art. 1 q. 1 ad arg.
Accidens ut eſt differentia, & ut eſt differentia cauſæ, aliter, & aliter lib. 2 d. 37 art. 2 q. 2 ad arg.
Accidentia circa ſubjectum transmutari poſſunt: quo modo intelligatur. lib. 4 d. 41 art. 1 q. 2 ad arg.
Accidens unum quo modo in pluribus ſubjectis, vel potentiis eſſe poſſit. l. 4 diſt. 6 part. 1 artic. unico q. 2 ad arg.
Accidentia duo ejuſdem ſpeciei in eodem ſubjecto eſſe non poſſunt. lib. eodem d. 7 art. 2 q. 2 in opp.
Accidens in ſubſtantia majorem locum non occupat, nec in numerum ponit: tum quotupliciter ad operationem, & ad ſubjectum comparetur. ibid. d. 12 part. 1 art. 1 quæſt. 1 in reſol. & art. 2 quæſt. 2 ad arg.
Accipere, duo dicit. l. 1 d. 5 dub. 4
Acolythorum munus. lib. 4 d. 24 p. 2 dub. 2
Actio multiplex, & quo modo valeat illud. Omni actioni reſpondet paſſio: item quænam actio ſit quæ contemplationem impediat. lib. 1 d. 15 part. 1 art. unico q. 2 ad arg. & d. 40 art. 1 q. 1 ad arg. & lib. 4 d. 37 art. 1 q. 3 ad arg.
Actionis diviſio in bonam & malam, num per differentias oppoſitas, eſſentiales, & immediatas ſit: ita ut minime dare ſit actio indifferens, quæ ſcilicet neque bona ſit, neque mala, ſed media. lib. 2 diſt. 41 art. 1 per tot.
Actio bona quid, quotuplex ejus bonitas: & quo modo una, & eadem actio a duplici intendente, & dupla intentione eſſe poſſit. ib. q. 1 & d. 37 ar. 2 q. 3 ad arg.
Actio omnis an bona ſit, quæ a bona voluntate eſt. l. 2 d. 37 a. 1 q. 1 ad arg.
Actio omnis in quantum hujuſmodi nunquid a Deo ſit, etiam ſi injuſta fuerit. ib. & art. 2 q. 1

Digitized by Google

Index V.

Actio ut meritoria ſit, quid exigitur. lib. 2 d. 41 art. 1 q. 3 ad arg.

Actio, & paſſio unde numerationem recipiunt. l. 3 d. 8 art. 2 q. 2 ad arg.

Actio ad quid terminetur. lib. 4 diſt. 12 part. 1 art. 3 q. 2 ad arg.

Actiones diverſæ diverſos effectus inducunt, quo modo intelligatur. l. 4 d. 43 art. 1 q. 4 ad arg.

Actio quo modo ſit per contrarietatem, & contactum: & quo modo dicatur: Agens generat ſimilitudinem ſuam in paſſo. lib. eodem diſt. 44 part. 2 art. 3 q. 2 ad arg

Actus multiplex. lib. 3 diſt. 39 art. 2 q. 1 in reſ.

Actus dupliciter a gratia informabilis. l. 1 d. 17 part. 1 art. 2 q. 2 ad arg.

Actu manente, & culpa manet, quo modo intelligatur; ubi explicatum habes quo modo intelligatur id: Quales ſunt actus, tales ſunt habitus. lib. 2 d. 32 a. 1 q. 1 ad arg.

Actualia peccata unde multiplicia: tum ſi omnia voluntaria ſint, in voluntateque ſubjectentur. lib. 2 d. 33 art. 2 q. 2 ad arg. & d. 41 art. 2 per totum.

Actus quptupliciter numerari habeat. l. 2 d. 41 q. 2 ad arg. & lib. 3 d. 8 art. 2 q. 1 in reſol.

Actus, & potentia in quo differant: & quotuplex ſit potentiæ actus. lib. 1 d. 43 art. unico q. 4 in reſol. & lib. 2 d. 37 part. 2 art. 2 q. 1 in reſ.

Actus quando potentiam perficit: ejuſque perfectio eſt. lib. 1 d. 18 art. 1 q. 3 ad arg.

Actus qui, & incipere, & deſinere pariter circa Deum poſſunt. l. 1 d. 41 dub. 3 in fine.

Actus, habituſque quo modo tunc perfecti ſunt, cum agens ſupra ſeipſum reflectitur. l. 2 d. 27 art. 2 q. 1 ad arg, in fine.

Actus principalis ex parte cujus ſumitur. l. 3 d. 35 art. un. q. 2 in reſ. in fine.

Actus deordinati multiplices: & qui per divinum mandatum ordinari, rectificarique poſſint. lib. 4 d. 31 art. 2 q. 1 in reſ.

Ad aliquid dici, dupliciter. l. 1 d. 3 p. 2 dub. 3

Adæ corpus num de natura cæleſti produci debuerit, item ſi ex ſola elementari natura, vel etiam ex cæleſti compactum ſit, ſi pariter ex elementis in æquali complexione, & compoſitione. Anima vero ejuſdem num de Dei ſubſtantia producta ſit, aut de materia ſi etiam ante, vel poſt corpus. l. 2 d. 17 art. 1 & 2 per totum.

Adam nunquid vere dormierit in paradiſo, cum inibi ſoporatus eſt. lib. 2 d. 18 art. 1 q. 1 in opponendo, & in reſpondendo.

Adam quo modo animale corpus habuiſſe dicatur: & quid ſi non peccaſſet: num tale ejus corpus diſſolutum eſſet: aut ſi adhuc ipſo peccante, per eſum ligni vitæ perpetuatum eſſet. l. 2 d. 19 dub. 1 & art. 2 per totum.

Adam natura, vel gratia immortalis erat: & ſi immortalitas illius ſtatus, ipſo non peccante, eadem per eſſentiam fuiſſet cum immortalitate gloriæ lib. 2 d. 19 art. 3 per totum.

Adam quæ, & quot præcepta in ſtatu primo a Deo habuerit. l. 2 d. 20 dub. 7

Adam quo peccati genere peccavit, veniali an mortali: ſi etiam peccatum ejus graviſſimum peccatorum fuerit, aut venia dignum: adhæc ſi ex ignorantia fuerit. l. 2 d. 21 a. 3 per totum & d. 22 art. 2 q. 1

Adam ſi ſtetiſſet, num per temporum intervalla in cognitione profeciſſet: ſi decipi potuiſſet: ſi etiam Deum agnoverit æque clare ac beati in patria: denique ſi futura, tum maxime ſuum lapſum, & reparationem præviderit. l. 2 d. 23 dub. 4 & art. 2 per totum.

Adam ſi tentationi reſtitiſſet, num meruiſſet. l. 2 d. 24 p. 1 dub. 1

Adam utrum adiutorium habuerit, per quod abſque omni gratia, & proficere, & tentationi reſiſtere poſſet: aut ſi eidem dari potuerit lib. arb. per naturam inflexibile. l. 2 d. 24 p. 2 a. 1 q. 2 in fine, & art. 1 per totum.

Adam in ſtatu innocentiæ an abſque dono gratiæ Deo acceptus fuiſſet, vel in opus meritorium exiſſet: ſi ante caſum gratiam habuerit, & ſimul tempore, & in naturalibus, & in gratuitis conditus fuerit; ſi tot virtutes habuerit,

vel

Digitized by Google

vel æque ei efficacia fuerint dona gratuita ad merendum ante lapſum, ſicut poſt lapſum; adhæc ſi quando peccavit, virtutes habuit. l. 2 diſt. 29 per totum.
Adam num jure de paradiſo terreſtri ejectus ſit, & in hunc miſerrimum mundum detruſus. lib. 2 d. 29 dub. 3
Adam an Lucifer majori ingratitudine peccaverit. l. 2 d. 29 art. 2 q. 1 ad arg.
Adam cum Deus præſciret caſurum & hæc corpora corrupturum, quare alterum propagandi modum non adinvenerit, ne poſteri ejus tantum malum incurrerent, tum quo modo animabus horum potuerit ille demereri. l. 2 d. 32 art. 3 q. 2 ad arg.
Adam ſicut tota poſteritas infici potuit, num æque, & in eo ſatis facere potuerit. l. 2 d. 33 art. 1 q. 2
Adam an decuit a filio Dei aſſumi. l. 3 d. 12 art. 1 q. 2
Adam, & Evæ ante carnalem cognitionem num verum matrimonium infuerit. l. 4 d. 26 art 2 q. 3 in oppon.
Adam ſi alio peccati genere peccaſſet, num originale ad nos transfudiſſet, adhæc quo modo ejus peccatum ad poſteros tranſeat, ſimplex ſcilicet, an multiplex. l. 2 d. 33 dub. 1 & 3
Additio quotuplex: ſive aliquid alicui addi quotupliciter contingat. lib. 1 in Prologo dub. 2
Adjectiva, quænam in divinis proprietatibus dicantur. lib. 1 d. 33 art. unico q. 2 ad arg. in fine & q. 4 in opponendo, & in reſp.
Adnihilatio, vel adnihilare quid. lib. 4 d. 11 part. 1 art. un. q. 3 ſparſim.
Adoptare quid, & cujus eſt, tam active, quam paſſive, & quotuplex ex adoptione affinitas oriatur. l. 4 diſt. 42 art. 2 q. 1 in reſol. & d. 13 art. 1 q. 1 ad arg.
Adoptivi Dei filii per quod donum gratiæ efficiamur, ſi per Chriſtum tales reddamur, aut ipſius filii hujuſmodi dicamur, vel ſi ipſemet adoptivus Dei filius nominetur. l. 3 d. 10 ar. 2 per totum ſparſim.
Adorare Deum quo modo debeamus. l. 3 d. 9 dub. 1 & deinceps per totam diſt. ſparſim.
Adveniens alicui, & ab eo, ſive ab ejus mutatione recedens, ei aſſiſtens tantum eſt; quo modo intelligatur. l. 1 d. 33 art. unico q. 1 ad arg.
Adverbium quid lib. 1 d. 22 art. unico q. 1 ad arg.
Adverſa quare interdum Deus immittat. l. 4 d. 4 par. 1 art. 1 q. 2 in reſ. & d. 15 par. 1 dub. 2 3 & 4
Adulterum eſſe, dupliciter: quo modo is adulter dicatur, qui cum uxore venena ſterilitatis procurat. l. 4 d. 31 dub. 3
Adulter vir, an adultera uxor gravius peccet. l. 4 d. 35 dub. 2
Adulteram uxorem occidere nunquid liceat; ſit majus peccatum ſit, quam matricidium, vel matrimonium impedire valeat. lib. 4 diſt. 37 art. 2 per totum.
Adulterium quam grave ſcelus, & ejus pœna in veteri lege. l. 4 d. 38 d. 7 & 8
Adulterium, an ſtuprum majus peccatum. lib. 4 d. 41 dub. 4
Adulterii culpa an in prolem transfundatur, & cur magis, quam actuale aliud parentum peccatum proli imputetur, adhæc ſi jure Deus genito per adulterium animam infundat in conceptione. l. 2 d. 18 art. 2 q. 3 ad arg. & d. 33 art. 1 q. 1 ad arg. in fine.
Ægyptiaca vaſa quo modo filiis Iſrael aſportanda juſſerit Deus, num ſcilicet ibi culpa aliqua infuerit. l. 1 d. 47 art. unico q. 4 ad arg. & l. 4 d. 15 part. 2 art. 2 q. 1 in reſ. & d. 31 a. 2 q. 1 in reſ.
Ægyptiæ obſtetrices mentiendo nunquid mortaliter peccaverint. l. 3 d. 38 dub. 1
Ægypto quo modo facta ſint tenebræ ad extenſionem manus Moyſis, ſole curſum ſuum adhuc perficiente. l. 2 d. 13 art. 1 q. 2 in reſ.
Æquale quid l. 1 d. 31 p. 1 a. un. q. 1 ad ar.
Æqualis, & ſimilis, æqualitas & ſimilitudo, dupliciter. l. 1 d. 31 par. 1 dub. 1 & art. unico q. 3 in reſ.
Æqualis & ſimilis quæ relativa ib. q. 2 ad arg.
Æqualitas, & ſimilitudo quid importent, quo modo de Deo dicantur, poſitive an privative, ſecundum ſubſtantiam, vel ſecundum relationem, & an

Digitized by Google

& an mutuam relationem in Patre & Filio dicant, l. 1 d. 31 part. 1 per totum.

Æqualitas an ponenda in divinis, & plures hujuſmodi de ea conſiderationes. l. 1 d. 19 p. 1 art. unico q. 1 & deinceps.

Æqualitas in quibus proprietatibus conſiſtat in divinis, in eſſentialibus, an in perſonalibus. l. 1 d. 30 part. 1 dub. 3

Æqualitas Patri, unitas Filio, concordia Spiritui ſancto an rite appropriata ſint. lib. & de eiſdem part. 2 art. 2 q. 3

Æqualitas ubi eſt, an ibidem, & diverſitas ſit. l. 1 d. 19 par. 1 art. unic. q. 1 ad arg.

Æqualitas miſcibilium duplex, & quæ in corpore Adæ fuerit. l. 2 d. 17 art. 2 q. 3 in reſol.

Æquivocationis natura atque conditio, & quo modo in numerum ponat. l. 1 d. 14 art. 1 q. 2 in reſol. & d. 29 art. 1 q. 2 in reſol.

Aeris, igniſque productionem, & diſtinctionem quare Scriptura non commemoret, ſicut terræ, aquæve productionem, & diſtinctionem manifeſtat. l. 2 d. 14 par. 2 dub. 1

Ætates mundi, & hominis quæ, & quot. l. 3 d. 1 dub. 1 & l. 4 d. 40 dub. 3

Ætatis defectus num matrimonium ſponſaliaque impediat. l. 4 d. 36 art. 2 per totum.

Æterne rerum conditor, &c. quæ locutio. l. 1 d. 29 dub. 3

Æternitas ſive æternum quale nomen, & quid. l. 1 d. 9 dub. 2 & d. 31 part. 2 art. 1 q. 3 in reſol.

Æternitas, ſive æternum multipliciter. l. 4 d. 3 part. 2 art. 3 q. 1 ad arg.

Æternitas, vel æternum an temporale connotet. l. 1 d. 27 par. 2 art. unico q. 2 ad arg.

Æternitas quantitas non eſt. l. 1 d. 24 art. 2 q. 1 ad arg.

Æternitas de æternitate quare non dicatur. l. 1 d. 32 dub. 1

Æternitas, & omnipotentia Dei an ex creaturis probari poſſint. l. 1 d. 3 part. 1 dub. 2

Æternitas patri ſpecies imagini, & uſus muneri, an recte appropriata ſint. l. eodem, d. 31 part. 2 art. 1 q. 3

Æternum eſſentialiter tantum in divinis dicitur. lib. 1 d. 24 art. 1 q. 2 ad arg.

Æternum nullum contingens eſt, quo modo intelligatur. l. 1 d. 38 art. 2 q. 2 ad arg. in fine.

Ævum, vel æviternitas quid, & cujus menſura ſit, & an æviternorum omnium unum ævum ſit, an etiam tempus præcedat: aut ſi inter ipſum, & tempus media menſura cadat. l. 1 d. 37 part. 2 dub. 3 & l. 2 d. 2 part. 1 art. 1 per totum ſparſim.

Affectio multipliciter. l. 1 d. 17 part. 2 dub. 2

Affectiones animi quæ, & quot. l. 3 d. 40 & ult. art. unico, q. 1 in opponendo, & ad arg.

Affectus multiplex, & quo eorum mortem appetere contingat. l. 3 d. 17 dub. 1 & 2 & d. 29 art. unico q. 6 ad arg. & d. 30 art. unico quæſt 4 in reſol.

Affectus certitudo quotuplex l. 3 d. 26 art. 1 q. 5 in reſol.

Affectus purgationes quæ. lib. 1 d. 2 dub. 1

Affectum noſtrum ab aliquo inflammari, dupliciter. l. 2 d. 10 art. 2 q. 1 in reſol.

Affectus, & intellectus, ſive dicas ratio, & voluntas an eſſentialiter differant. l. 2 d. 24 part. 1 art. 2 q. 1

Affectus operi nomen imponit, quo modo intelligatur. l. 2 d. 40 dub. 1

Affectivus habitus quare non eſt oppoſitorum, ſicut & cognitivus. l. 3 d. 26 art. 2 q. 1 ad arg.

Affirmationes in Deo quo modo incompactæ ſint. l. 1 d. 34 art. unico q. 2 ad arg.

Affinitas in quo a conſanguinitate differat, num per omnem coitum contrahatur, ſi tranſeat in alterum matrimoniumve impediat, vel dirimat. l. 4 d. 34 art. 3 q. 2 ad arg. & d. 41 per totum.

Agar quid vere Abrahæ fuerit ancilla, uxor, an concubina. l. 4 d. 33 dub. 5 & art. 1 q. 3 in reſol.

Agens multiplex. li. 1 diſt. 8 p. 1 ar. 2 q 1 ad arg. & l. 2 d. 1 a. 1 q. 1 & 2 ad arg. & a. 2 q. 1 ad arg. d. 7 p. 2 a. 2 q. 2 ad arg.

Agens

Digitized by Google

Agens agere ubi non eſt, producereque effectum per ſe ſtantem, an nobilitatis ſit. l. d. 37 part. 1 art. 1 q. 1 ad arg.
Agens creatum regulæ dirigenti continuatum, an erret. l. 2 d. 37 art. 1 q. 2 ad arg.
Agens ex tota potentia duplex. l. 1 d. 43 art. unico q. 3 ad arg. & d. 44 art. 1 q. 2 ad arg.
Agens a propoſito quare non ſemper ſecundum prædeſtinationem, ſive electionem agere dicatur. l. 1 d. 40 art. 3 q. 2 ad arg. in fine.
Agens per naturam, ſive modus agendi per naturam, nobilior eſt agente, vel modo agendi per voluntatem, quo modo verificetur. l. 1 d. 45 art. 2 q. 1 ad arg.
Agens creatum quo modo ſeſe habeat in rerum productione. l. 2 d. 7 part. 2 art. 2 q. 1 ad arg. in fine.
Agens nullum præter primum eſt ſua actio. l. 2 d. 8 p. 1 dub. 3
Agens, & patiens in materia communicare debent, quo modo intelligatur: ubi etiam habes, quo modo agens præſtantius ſit patiente. l. 2 d. 31 a. 2 q. 1 ad arg.
Agere, & facere in quo diſtent. lib. 2 d. 1 p. 1 art. 1 q. 1 ad arg.
Agere in aliquid, tripliciter. l. 2 d. 31 art. 2 q. 1 ad arg.
Agere, patique nihil idem poteſt, quo modo verificetur. lib. 2 d. 24 p. 1. a. 2 q. 2 ad arg.
Aggregatio in divinis non eſt. l. 1 d. 2 dub. 7 & d. 24 art. 2 q. 1 in reſ.
Agilitas corporis glorioſi numquid ad omnem poſitionis differentiam illud inclinabit. l. 4 diſt. 49 part. 2 art. 7 per totum.
Albedo unde imponatur. l. 1 d. 9 d. 1
Albedo eſt alba, falſa propoſitio. lib. 1 d. 33 art. unico q. 4 ad arg. in fine.
Albedo an ſit lux incorporata. l. 4 d. 12 p. 1 art. 1 q. 3 ad arg.
Albius eſt, quod eſt nigro impermixtius, quo modo intelligatur. lib. 1 diſt. 17 p. 2 art. 1 q. 2 iu reſol. & lib. 2 d. 27 art. 2 q. 2 in reſ.
Album poſſibile eſt eſſe nigrum, quæ propoſitio. lib. 1 diſt. 40 art. 2 q. 1 ad arg.
Albus, alba, album, an tria nomina ſint. l. 1 d. 41 art. 2 q. 2 in reſ.
Aleator nunquid ad reſtitutionem teneatur, aut ſi forte de eo quod lucratus eſt, eleemoſynam fecerit, num valida ea fuerit, l. 4 d. 15 p. 2 art. 2 q. 1
Alietatem, pluralitatem, diſcretionem atque diſtinctionem cur dicamus in divinis: minime vero diverſitatem, multiplicitatem, diviſionem, & ſeparationem. lib. 1 d. 24 dub. 1
Alimenti quidquam an opere generativæ, nutritivæque vis in veritatem humanæ naturæ tranſeat: ad hæc ſi ſubſtantia, vel accidens ſit. l. 2 diſt. 30 art. 3 per totum, & lib. 4 d. 12 p. 1 art. 2 q. 1 in opponendo.
Aliquid eſſe, & nihil eſſe an medium admittant. lib 1 d. 7 dub. 3
Aliquid eſt nunc immortale, quæ propoſitio. l. 2 d. 19 art. 2 q. 1 in reſ.
Alius, alia, aliud, quam diſtinctionem importat: in quo differat ab Alter, altera, alterum, & an locum habeat in divinis. l. 1 d. 4 dub. 1 & 9 & art. 1 q. 1 per totum, & d. 5 dub. 3 art. 2 q. 1 in opponendo & d. 9 dub. 1
Alius & alius an plus importet, quam major, & minor. l. 1 d. 16 dub. 2
Amicitia quid. l. 1 d. 18 & ult. art. 2 q. 2 in opponendo.
Amittere, verbum, in his, quæ ſubito amittuntur, quid ponat. l. 2 d. 29 dub. 1
Amor multiplex. l. 1 d. 2 art. 2 q. 4 in reſ. d. 17 p. 1 dub. 1 & art. 1 q. 2 in reſ. & l. 3 d. 29 dub. 4 & d. 30 art. unico q. 4 in reſ.
Amor in Deum duplex. l. 3 d. 40 & ult. art. unico q. 1 ad arg.
Amor dupliciter, & an cum notitia, & mente ordinem, æqualitatem, & conſubſtantialitatem habeat, ducatque in cognitionem Trinitatis perſonarum in divinis. lib. 1 d. 3 part. 2 art. 2 q. 2 & 3 per totum.
Amor omnis vis unitiva, & nexus quidam eſt. lib. 1 d. 10 dub. 4 art. 2 q. 2 in reſol.
Amor, dilectio, & charitas, an differant. lib. & d. eiſdem dub. 1
Amor, pondus, & ordo eſt. lib. 1 d. 3 p. 2 ar. 1 q. 3 in reſ.
Amor reſpectum dicit. l. 1 d. 10 a. 2 q. 1 ad ar.
Amor an Spiritus ſancti proprium ſit. ibid.

Amor

Amor Dei ad creaturas, & an eiſdem ille fruatur l. 1 d. 1 art. 3 q. 2 ad arg.
Amor mutuus an purus, & gratuitus. l. 1 d. 10 art. 1 q. 3 ad arg.
Amori gratuito duo inſunt. l. 1 d. 6 art. 1 q. 1 in fine.
Amor donum, & Spiritus ſanctus quo modo eamdem notionem, & emanationem dicant. l. 1 d. 18 art. 1 q. 5 ad arg.
Amor omnis creaturæ, aut per modum fruitionis, aut per modum uſus eſt, quo modo verificetur. l. 2 d. 42 art. 2 q. 1 ad arg.
Amor quo principium eſt omnium affectionum. l. 3 d. 26 art. 2 q. 3 ad arg.
Amor eſt copula amantis cum amato, quo modo intelligendum. l. 3 d. 32 art. 1 q. 1 ad arg.
Analogia duplex. l. 1 d. 7 art. unico q. 4 in fine.
Analogatio quo modo ponat in numerum. lib. 1 d. 14 art. 1 q. 2 in reſol.
Analogum quid. l. 1 d. 29 art. 1 q. 2 ad arg.
Angelus quid, quidve ordo angelicus, & ejus diviſiones, nomina, ac munera. l. 2 d. 9 in prænotandis, & art. unico, q. 4 ad arg.
Angelus quo modo loqui dicatur, ſive quo modo locutio ei approprietur. l. 1 d. 9 dub. 7
Angelus num localiter ſine corpore moveri poſſit: ſi dum movetur, per medium moveatur; aut ſi dum medium pertranſit, motu ſubito, vel ſucceſſivo pertranſeat. l. 1 d. 37 part. 2 art. 2 per totum.
Angelus an propriam menſuram habeat, diverſam a tempore. l. 2 d. 2 part. 1 art. 1 q. 1
Angelus an præſtantior homine ſit: an etiam ſpecie ab anima differat. l. 2 d. 1 part. 2 art. 2 q. 2 & art. 3 per totum.
Angelus an cælum exeat. lib. 2 d. 3 part. 2 q. 1 ad arg. in fine.
Angelus an in loco corporali ſit, an ſimul, & ſemel in pluribus locis eſſe poſſit: an in loco punctuali, vel partibili: an plures in eodem loco eſſe poſſint. ibid.
Angelus quo modo ſimplex dicatur, & num alter altero ſimplicior ſit, tum quæ & quot ejus attributa. l. 2 d. 3 part. 1 dub. 1 & 2
Angelus num ex materia, & forma creatus ſit: & an ex materia numquid eadem cum materia corporalium. lib. d. & part. allegatis, art. 1 q. 1 & deinceps hujuſmodi plura.
Angeli hominiſque multiplicatio ad quid, ſive quæ ejus ratio finalis, adhæc ſi mera perſonalis diſcretio inter Angelos ſit, & qualis ea ſit: accidentalis, ſcilicet vel ſubſtantialis. & num a parte principii formalis, aut materialis. l. 2 d. 3 part. 1 art. 2 per totum ſparſim.
Angelus triplicem naturalem cognitionem habuit. l. & d. allegatis part. 2 d. 3
Angelus numquid malus a Deo creatus ſit: & an ſtatim creatus ilico peccaverit. li. 2 d. 3 part. 2 art. 1 per totum.
Angelus an per ſpecies innatas, vel acquiſitas Deum cognoſcat: an etiam Deum in ſe abſque adminiculo, vel medio videat. l. d. & part. eiſdem, art. 2 per totum.
Angelus numquid Deum propter ſe, & ſuper omnia naturali dilectione diligat: ad hæc ſuperior Angelus quem magis diligat inferiorem angelum, vel parem. l. d. & part. allegatis. art. 3 per totum.
Angeli qui ceciderunt, an umquam beati fuerint, quod eſt, an in gloria, gratia, & beatitudine creati fuerint. lib. 2 d. 4 dub. 1 & art. 1 per totum.
Angelorum matutina, veſpertinaque cognitio quid: an in primordio ſuæ creationis matutinam cognitionem habuerint: aut veſpertinam nunc habeant: an boni futuram glorificationem, & mali dejectionem, caſumve præſciverint. l. 2 d. 4 art. 1 & 3 per totum.
Angelorum malorum minorum peccatum quale, num ſcil. peccato ſuperbiæ, & ipſi cum Lucifero peccaverint: ſi qua eorum peccatum ad illius peccatum ordinem habeat. Adhæc bonorum angelorum ad Deum converſio virtute naturæ, an auxilio gratiæ fuerit: an etiam in hujuſmodi converſione meritum præmium præceſſerit l. 2 d. 5 art. 2 & 3 per totum.
Angelorum qui ceciderunt, num in infernum ſimul omnes ceciderint. l. 2 d. 6 art. 2 q. 1
Angeli tum boni, tum mali an creatores dici

Digitized by Google

dici poſſint : an etiam formam naturalem in eſſe educere queant. l. 2 d. 7 part. 2 dub. 3 & d. 8 part. 1 art. 2 q. 1 in reſol.

Angeli an habeant corpora ſibi unita, vel aliunde illa ſibi aſſumant, & ſecundum quam vim, aut de qua natura, cæleſti, ſc. vel elementari : adhæc ſi veram humanorum corporum formam habeant, an etiam in illis una cum dæmonibus operationes vegetativæ ſenſivæque exerceant, puta comedere, vel generare. l. 2 d. 8 part. 1 per totum ſparſim.

Angeli an juxta majorem naturalium capacitatem majora a Deo gratuita recipiant : num omnes ejuſdem ſpeciei ſint: an natura aut gratia in ordines diſtincti ſint, quot hujuſmodi ordines numerentur, & a quo quiſque denominetur : tum ſi ii, qui ejuſdem ordinis ſunt, æquales omnes ſint : demum ſi iſthæc eorum prælatio poſt univerſale judicium perſeverabit. l. 2 d. 9 fere per totum.

Angeli angelos an mittant; tum ſi ſolum ipſi, vel etiam dæmones ad nos a Deo mittantur ; & an ab eo officio denominentur, ad quod mittuntur. Item an omnes mittantur; ad quid mittantur, num ad accendendum affectum, & ad illuminandum intellectum. l. 2 d. 10 dub. 1. 2 & 3 & art. 1 & 2

Angelis quo modo debeatur locus. l. & d. allegatis. art. 1 q. 1 ad arg. in fine.

Angelorum actus, qui, quot, & penes quid accipiantur; tum maxime, quare lumina dicantur. l. 2 d. 10 art. 2 q. 2 ad arg.

Angelorum locutio an idem ſit quod eorum cognitio; an eadem locutio, & ab eis & a Deo eſſe poſſit; adhæc ſi ſicut ipſis ex parte Dei loqui competat, ita etiam & in perſona Dei adorari conveniat. l. 2 d. 10 art. 3 per totum.

Angeli cur ad hominum cuſtodiam deputati ſint, & quid ſi homo ſtetiſſet, num ſcilicet iſthæc eorum cuſtodia opus foret, ſi Chriſtum cuſtodierint; ſi quos abſtinatos eſſe animadverterint, cuſtodire deſinant : ſi quidquam aut emolumenti aut detrimenti eis adveniat vel ex ſalute, vel ex damnatione eorum quos cuſtodiendos ſuſcepere; quinimmo ubi præſcitos quoſdam agnoverint, numquid illos ſalvari velint; demum quando cuſtodire incipiant : & qui effectus hujuſce eorum cuſtodia. l. 2 d. 11 per totum ſparſim.

Angelorum duplex cognitio; & an in aliqua earum proficiant. lib. 2 d. 11 dub. 2

Angelorum duplex accidentale præmium. l. 2 d. 11 art. 2 q. 3 ad arg. in fine.

Angelorum creatio numquid exprimatur in ſcripturis. l. 2 d. 13 art. 1 q. 1 ad arg.

Angelorum voluntas numquid vertibilis. l. 2 d. 14 part. 2 art. 3 q. 2 ad arg.

Angeli quo modo neſcire dicantur, qua ratione proprietates in divinis hypoſtaſim determinent, & non eſſentiam. l. 2 d. 33 dub. 3

Angeli an cognoverint myſterium incarnationis; & dum decuit eoſdem illud annunciaſſe: quodque illud idem annunciavit, de quorum ordine fuerit. l. 3 d. 2 dub. 4

Angeli, ſive angelica natura an aſſumi debuerit a verbo potius quam humana. l. 3 d. 2 art. 1 q. 2 per totum.

Angeli tripliciter res primitus cognovere. l. 3 d. 14 art. 3 q. 1 in opponendo.

Angeli an proximus noſter cenſendi ſint. l. 3 d. 28 dub. 4

Angeli ſuperioris ordinis quo modo inferioris purgare dicantur. l. 4 d. 5 art. 3 q. 1 ad arg.

Angeli an omnia norunt, vel interdum quidquam addiſcant; & quo modo petitiones noſtras Deo afferre dicantur. l. 4 d. 45 dub. 7 & 9

Angeli numquid judicabunt, vel judicabuntur; & num poſt latam ſententiam in judicio univerſali damnatos ipſi ad tormenta deducent. l. 4 diſt. 47 dub. 2 & art. 1 quæſt. 2 & 4

Anima, eſſentia, mens, & vita in homine idem ſunt l. 1 d. 3 part. 2 dub. 2

Anima quo modo ſimillima Deo ſit, ibid. dub. 4 & l. 2 d. 26 art. unico q. 3 ad arg.

Anima an idem in eſſentia ſit quod ſuæ potentiæ, tum ſi jure plures potentiæ ejus ſint ſ aut ſi una tantum eſſet, num potentior illa foret. l. 1 d. 3 part. 2 art. 1 q. 3 per totum; & l. 2 d. 24 part. 1 art. 1 q. 2

Anima

Digitized by Google

Index V.

Anima quotupliciter cognoſcatur; adhæc ſi ſeipſam ipſa cognoſcat, diligat, memineatque lib. 1 d. 3 part 1 art. 1 q. 4 ad arg. & lib. 3 d. 14 art. 1 q. 1 ad arg. & d. 28 dub. 2

Animæ quæcumque eſſentialiter inſunt, num certitudinaliter cognoſcantur. l. 3 d. 23 dub. 4

Animæ ſolus Deus illabitur. l. 1 d. 1 art. 3 q. 2 in reſol.

Animæ appetitus quotuplex. ibid. ad arg. & l. 2 d. 31 art. 2 q. 2 in reſol.

Anima ſimplex, an compoſita ſit. l. 1 d. 8 par. 2 dub. 2 & l. 2 d. 17 a. 1 q. 2

Anima an ſit tota in toto corpore, & tota in qualibet illius parte. lib. 1 d. 8 art. 1 q. 3 & d. 37 part. 1 art. 2 q. 1 in reſol.

Anima intellectiva num omnia intelligat, etiam ſeparata; & an ut talis perſona dici poſſit. lib. 1 d. 19 part. 1 dub. 8 & l. 3 d. 5 art. 2 q. 3 & l. 4 d. 50 part. 2 art. 1 q. 1 & 2

Anima quare & quo modo corpori uniatur, in eoque operationes ſuas exerceat, quo modo pariter ad illius unionem inclinetur; adhæc ſi hujuſmodi unibilitas, ſive aptitudo ad uniendum accidentalis vel ſubſtantialis ſit. l. 2 d. 1 part. 2 dub. 3 & art. 1 q. 2 ad arg. & d. 8 par. 1 art. 3 q. 2 in reſol. & part. 2 art. unico q. 1 & l. 3 d. 5 art. 2 q. 3 in reſol. & l. 4 d. 43 art. 1 per totum, tum maxime. q. 5

Anima in quo ab angelo differat quoad eſſe in loco. l. 2 d. 2 part. 2 art. 2 q. 3 ad arg.

Anima & dæmon quomodo in eodem corpore inhabitare poſſint. ibid. q. 4 ad arg. in fine.

Anima quo modo omnia eſt. l. 2 d. 7 part. 2 art. 1 quæſt. 3 ad arg.

Animam cujus eſt illuminare. l. 2 d. 10 art. 2 q. 2

Animæ brutorum ex nihilo, vel ex aliquo productæ ſunt. l. 2 d. 15 art. 1 q. 1

Anima primi hominis num de Dei ſubſtantia producta ſit, num de materia, vel ſi ante, aut poſt corpus. l. 2 diſt. 17 art. 1 per totum.

Anima numquid una in omnibus hominibus ſit, vel ſingulæ ſingulis hominibus; ſi autem plures, num una, vel diverſæ ſubſtantiæ ſint; ſi ſimul omnes productæ ſint, aut ſi ex traduce. l. 2 d. 18 art. 2 per totum & l. 2 d. 31 art. 1 q. 1

Anima quo modo compatiatur, condoleatque corpori; & an immortalis ſit. l. 2 d. 19 art. 1 per totum.

Anima an a tempore alterationem patiatur. l. 2 diſt. 20 dub. 6

Animæ potentiæ quotuplices, & quotupliciter. l. 2 d. 24 part. 1 art. 2 q. 3 in reſol.

Anima quo modo nullius partis corporis actus dicatur. l. 2 d. 25 part. 2 art. unico q. 6 ad arg.

Anima quo modo Dei imago ſit. l. 2 d. 26 art. unico q. 4 ad arg.

Anima ſenſibilis quo modo ſit in potentia materiæ: num in hominibus a generante ſit: aut ſi cum anima rationali ejuſdem ſubſtantiæ ſit. l. 2 d. 31 art. 1 q. 1

Anima numquid a carne infici poſſit. l. 2 d. 31 art. 2 q. 1

Anima quoad bonitatem & malitiam qualis a Deo facta ſit. l. 2 d. 32 dub. 5

Animæ pares an impares nobilitate & præſtantia ſint a creatione. l. 2 d. 31 dub. 6

Anima animæ an demereatur: tum ſi jure Deus corporibus fœde ab Adam propagatis animas infundat. lib. 2 d. 32 art. 3 q. 2

Animæ paſſiones multiplices: adhæc ſi pœna tantum, vel pœna & culpa ſimul l. 2 d. 36 art. 1 q. 2

Animæ quidquid ineſt, vel eſt potentia, vel paſſio, vel habitus. Item, anima eſt ſicut tabula &c. quid eſt dictu. l. 2 d. 38 art. 2 q. 2 ad arg. & d. 39 art. 1 q. 2 in fine.

Anima media eſt inter Deum & creaturam. l. 2 d. 42 art. 2 q. 1 in reſol.

Anima quo modo ex unione ad carnem inficiatur. l. 3 d. 2 dub. 2

Animæ duplex paſſibilitas, impaſſibilitaſque an etiam a rebus corporeis pati poſſit. l. 3 d. 18 dub. 1 & l. 4 d. 44 part. 2 art. 3 q. 2 per totum.

Anima quo modo dicatur vivificari, ſanari, & renovari, & quo modo ejuſdem Deus vita ſit. l. 4 d. 17 part. 1 dub. 3 & 4

Anima

Digitized by Google

Index V.

Anima diverſis motibus ſimul non movetur, quo modo intelligatur. li. 4 d. 17 part. 1 art. 2 q. 2 ad arg.
Animæ, prout ad exterius comparatur, triplex potentia. l. 4 d. 23 a. 2 q. 3 in reſ.
Anima quo modo & perfectio, & motor ſit lib. 4 d. 44 p. 1 a. 1 q. 2 ad arg.
Animabus beatis quo modo ex reſumptione corporis gaudium augeatur. li. 4 d. 45 dub. 1
Animæ priſcorum Patrum quo ante Chriſti adventum tendebant cum e corporibus ſolvebantur: quo nunc poſt ejuſdem adventum; ſi interdum ab iis receptaculis exeant. l. 4 d. 45 a. 1 per tot.
Animæ quare corporibus exutæ, mereri nequeant. li. 4 d. 49 par. 1 art. unico q. 3 ad arg.
Anima prius vivit, quam ſuæ potentiæ, quo modo verificetur, tum quo modo a Philoſopho dicatur eſſe ſicut tabula raſa in qua nihil eſt depictum. l. 2 d. 39 art. 1 q. 2 ad arg. in fine. & l. 4 d. 49 part. 1 art. unico q. 23 & 4 ad arg.
Anima quotupliciter in corpus influat. l. 4 d. 49 part. 2 art. 2 q. 1 in reſol.
Animale unde derivetur. l. 2 d. 19 dub. 1
Animal quidquam eſſe, dupliciter. li. 2 d. 8 part. 1 art. 1 q. 1 ad arg.
Animalium corpora multiplicia. li. 1 d. & part. eiſdem art. 2 q. 1 in reſol.
Animalium eorumdem corpora num ex omnibus elementis compacta ſint; an etiam ex activis elementis magis, quam ex paſſivis. lib. 2 d. 15 art. 1 q. 2 & 3
Animalia aliter in ſtatu innocentiæ, aliter in ſtatu naturæ lapſæ ad hominem ordinata ſunt. li. 2 art. 2 q. 1 in reſ.
Animalia & plantæ ad quid producta, num ſcilicet ad ornatum univerſi, & ad Dei laudem; & quotuplex eorum motus. li. 2 d. 15 dub. 1 & 2 & li. 4 d. 48 art. 2 q. 4
Animalia poſtquam Deus produxit, an ab omni opere quieverit. li. 2 d. 15 art. 2 q. 3
Animal prius generatur quam homo, ex ſententia Phyloſophi. 2 de Gener. Animalium cap. 3 quo modo intelligatur. li. 2 d. 31 art. 1 q. 1 ad arg.
Animal omne ſibi ſimile diligit, quo modo verificetur. li. 4 d. 40 art. 3 q. 2 ad arg.
Annihilare creaturam quid poſſit li. 2 d. 37 art. 1 q. 2 ad arg.
Annus numquid recte ad divina transferatur. lib. 1 d. 19 part. 1 dub. 4
Antichriſtum mendacia ſigna operaturum, quo modo dicat Apoſtolus. li. 2 d. 7 part. 2 art. 2 ad arg. an & ipſe Angelum cuſtodem habiturus ſit. li. eodem. d. 11 art. 2 q. 1 in reſol.
Annulum virginibus velandis imponere, ad quem pertineat. l. 4 d. 20 p. 2 dub. 6
Apoſtolis quare magis quam Sanctis aliis tribuat Euangelium judiciariam poteſtatem mundi, & quid dictum eſt, judicantes duodecim tribus Iſrael. li. 4 d. 47 art. 1 q. 1
Apparere, dupliciter. li. 1 d. 16 art. unico, q. 1 ad arg.
Apparitiones, locutioneſque ſenſibiles Dei an ſemper per Angelum medium fiant li. 2 d. 10 art. 3 q. 2 ad arg. in fine.
Appetere, & appetenda, quotuplicia, & quotupliciter. lib. 2 d. 22 dub. 3 & 4 d. 35 art. 2 q. 1 in reſol.
Appetere unumquodque quod ſibi magis conveniens eſt, quo modo intelligatur. li. 4 d. 49 part. 2 art. 7 q. 2 ad arg
Appetitus multiplex. li. 2 d. 31 art. 2 q. 2 in reſol. & d. 38 art. 2 q. 1 in reſ.
Appetitus ex quot, & quibus integretur; tum quotuplex bonum iis ſit. lib. 4 d. 49 part. 1 art. unico q. 2 ad arg. & part. 2 art. 1 q. 1 ad arg.
Appetitus, & dilectio in quo diſtent. li. 2 d. 7 part. 1 art. 1 q. 2 ad arg. in fine.
Appetitus primorum parentum, Adæ ſcilicet, & Hevæ an in idem concurrerint, ita ut ambo idem appetiiſſe dici poſſint. li. 2 d. 22 art. 1 q. 2
Appetitus naturalis, & appetitus deliberativus una & eadem potentia vel plures, & diverſæ ſint. li. 2 d. 24 part. 1 art. 2 q. 3 in reſol.
Approbatio Dei, an quidquam ultra ejus cognitionem dicat. lib. 1 d. 36 dub. 3
Appropriatio an locum habeat in divinis, & num appropriatum prius proprio ſit. li. 1 d. 34 art. unico. q. 3 ad arg.
Appropriationes quo modo interdum in ſcripturis ſacris fiant. li. 3 d. 4 art. 1 q. 1 in reſol. in fine.
Aptitudo naturalis an perficiatur per gratiam.

Digitized by Google

tiam. lib. 4 d. 48 art. 2 q. 2 ad arg.
Apud, præpoſitio quid notet. li. 1 d. 37 part. 1 dub. 2
Aquæ proprietates complures, an ſupra firmamentum aquæ ſint, & cujus naturæ atque conditionis: unde etiam cælum aqueum dicatur; an ſit iſthoc cælum, & cujus conditionis. Ex li. 2 d. 14 ſparſim tum maxime ex part. 1 dub. 1 & 2 & art. 1 q. 1 & ex part. 2 art. 1 q. 3
Aqua omnis num baptiſmi ſacramento apta ſit: aut ſi ex baptiſmi inſtitutione aliqua vis ei collata ſit: tum a quo baptiſmalis hujuſce aquæ ſanctificatio ſit. li. 4 d. 3 part. 2 dub. 2 & art. 1 q. 2 & d. 6 part. 1 dub. 3
Aqua non benedicta aquæ benedictæ appoſita an illius benedictionem ſolvat, ita de aqua in calice, & vino non conſecrato; tum qualis & quanta aqua calici admiſcenda, quando, & ad quid; & an idem efficeretur, ſi in dolio admiſceretur; aut quid ſi oblivione, vel ex induſtria non opponeretur. Ad hæc ſi in conſecratione in vinum convertatur, vel ſemper rationem aquæ teneat. Quid item ſignificavit illa, quæ de Chriſti latere effluxit, & hujuſmodi quam plures de ea conſiderationes, puta ſi gutta aquæ amphoræ vini admiſceatur, mixtio dici poſſit, &c. ex l. 4 d. 11 ſparſim, tum maxime in dubiis litteralibus & diſt. 12 part. 1 art. 2 q. 2 ad arg.
Aqua, ſive per aquam cur facta eſt prima mundi purgatio, cur item ſecunda per ignem facienda. li. 4 d. 47 art. 2 q. 1 ad arg.
Arbiter quis dicatur. li. 2 d. 25 part. 1 dub. 3
Arbitrii libertas quotupliciter dicatur ſi etiam univoce, vel æquivoce dicatur de libertate a culpa, a miſeria & coactione. li. 2 d. 3 part. 1 dub. 3 & d. 25 part. 2 in dubiis litteralibus.
Arbor mala quo modo bonos fructus facere non poteſt. lib. 2 d. 41 dub. 2
Archangeli vox in judicio univerſali quid. li. 4 d. 43 dub. 2
Archidiaconus quare dicatur princeps miniſterii, & quare Subdiacono ampullam aquæ manile, &c. tradat in ejus ordinatione. li. 4 d. 44 part. 2 dub. 2 & art. 1 q. 4 ad arg.
Archiepiſcopus quo modo ab Epiſcopo benedici poſſit. lib. 4 d. 25 art. 1 q. 1 ad arg.
Arduum dupliciter, & circa quid conſiſtat. li. 3 d. 35 art. unico q. 5 in reſol.
Ariſtotelis inſufficientia circa continuam & ſucceſſivam rerum generationem: ſuorumque ſectatorum fallax ſententia de principiis & æternitate mundi. li. 2 d. 1 dub. 2 & 2 & d. 20 art. unico q. 1 ad arg.
Arii perfidioſa hæreſis. lib. 1 d. 9 dub. 3 & deinceps. & d. 13 dub. 6
Ars duplex, & an quod creatur ab arte ſit. lib. 2 d 16 dub. 4
Ars Patris quomodo Verbum divinum dicatur. Adhæc quo modo verbum in divinis proprium dicatur, ars vero appropriatum. lib. 1 d. 31 part. 2 dub. 5
Articulus fidei quid, quotuplex, quotupliciter, unde dicatur, an in eis ſufficienter fides exprimatur, an etiam omnes nunc explicite credere teneamur, &c. lib. 3 d. 24 art. 3 per totum, & d. 25 art. 1 q. 1 & 3 & d. 37 art. 1 q. 3 in reſol. & lib. 4 d. 16 p. 2 dub. 2
Articuli Pariſiis condemnati tempore Guillielmi Epiſcopi Pariſienſis, Odonis Cancellarii, & Alexandri de Ales. lib. 2 d. 23 art. 2 q. 3 in fine.
Artificis cujuſq; duplex finis. li. 2 d. 11 art. 2 q. 3 ad arg. in fine.
Aſcendere, & præcipue ad Deum, dupliciter. lib. 1 d. 3 part. 1 art. 1 q. 2 ad arg. & lib. 3 d. 22 dub. 4
Aſſimilari, aſſimilatio que multiplex, & multipliciter. lib. 3 d. 2 art. 1 q. 1 ad arg. & lib. 4 d. 6 part. 1 art. unic. q. 2 ad arg.
Aſſumere quid, & an ſit actus conveniens naturæ divinæ, & perſonæ: an perſonæ conveniat ratione naturæ, aut ſi convenire poſſit naturæ ab omni perſona abſtractæ lib. 3 d. 1 art. 1 q. 3 in reſol. & d. 5 art. 1 fere per totum.
Aſſumere in quo ab unire differat. lib. d. & art. eiſdem. q. 1 in reſol.
Aſſumptio quid dicat, & an valeat:

Aſſum-

Digitized by Google

Aſſumptio ubi eſt, ibi & unio eſt. li. 2 d. 8 part. 1 art. 1 q. 1 ad arg. & lib. 3 d. 5 art. 1 per totum.
Aſtra, cæliquе num animata ſint. lib. 2 d. 14 part. 2 dub. 3
Aſtronomi quo modo futura prædicant. lib. 2 d. 7 part. 2 art. 1 q. 3 ad arg. & d. 14 part. 2 art. 2 q. 3 in opponendo, & reſpondendo.
Athanaſii pueri ludicre baptizantis cenſura. lib. 4 d. 6 part. 2 dub. 4
Attritio quid, an contritio fiat, vel juſtificationem impii præcedat. lib. 4 d. 17 part. 1 art. 2 q. 3 & part. 2 art. 2 q. 4 in reſol.
Avaritia quid, & quale peccatum, ſpirituale ſcilicet, an carnale, vel medium inter utrumque lib. 2 d. 5 art. 1 q. 1 in opponendo, & d. 22 art. 1 q. 1 in reſol.
Audire, videreque Deum tripliciter poſſumus. lib. 2 d. 10 art. 3 q. 2 in reſol.
Averſio, avertique tum maxime a Deo, quid. lib. 2 d. 5 dub. 1 & d. 42 art. 2 q. 1 in reſol.
Averſio, & converſio numquid oppoſitæ peccatorum differentiæ ſint, & quid, & quotupliciter. lib. 2 d. 42 art. 3 q. 2 & an unus atque idem motus. lib. 3 d. 26 art. 2 q. 1 ad arg. in fine.
Augendi plures modi, & quo eorum gratia augeri mereatur lib. 2 d. 27 art. 2 q. 2 in reſol.
Augmentum quotupliciter fieri contingat, & a quibus terminum, ſtatumve habeat. lib. 1 d. 17 part. 2 art. 1 q. 1 & 2 in fine. & q. 4 in reſol.
Aurea & aureola quid, & quibus debeantur. lib. 2 d. 40 art. 2 q. 1 & 3 ad arg. & lib. 4 d. 24 part. 2 dub. 1 & d. 33 art. 2 q. 3 in reſol.
Auctor proprie qui dicatur. lib. 1 in Prologo. q. 4 in reſol.
Auctor, & innaſcibilis, ſive auctoritas, & innaſcibilitas an eamdem notionem dicant. lib. 1 d. 13 dub. 3
Auctor quare in divinis Pater dicatur. lib. 1 d. 27 part. 1 art. unico q. 2 in reſol.
Auctoritas, & ſubauctoritas in divinis quid, & quo modo inibi ponantur. lib 1 d. 9 dub. 4 & d. 29 art. 1 q. 2 in fi.ne, & d. 25 dub. 3
Auctoritas Eccleſiæ numquid in pœnam atque culpam ſe extendat lib. 4 d. 18 part. 1 art. 2 per totum.
Azimo vel in fermentato Chriſtus confecerit li. 4 d. 11 part. 2 art. 2 q. 1

B

Balaam aliter aliter David propheriam habuere. lib. 4 d. 18 part. 2 dub. 3
Balneum quid. lib. 4 d. 3 part. 1 art. 1 q. 1 in reſol.
Baptizo quale verbum, & numquid ſit de neceſſitate formæ baptiſmi. lib. 4 d. 2 part. 1 art. 4 q. 1 in reſol. & art. 2 q. 1
Baptiſmus quotuplex, & quotupliciter. lib. 4 d. 4 part. 2 art. 1 q. 3 ad arg. & d. 27 art. 2 q. 1 in reſol.
Baptiſmus quid & quibus integretur. lib. 4 d. 3 part. 1 dub. 1. 2 & 3 & art. 1 q. 1 & d. 5 art. 1 q. 2 in reſol.
Baptiſmus aquæ, an intinctio in aqua ſit, numquid ut integer ſit, requiratur fides ſive profeſſio alicujus peculiaris articuli fidei. lib. 4 d. 3 part. 1 art. 1 q. 1 & 3
Baptiſmus an merito in aqua inſtitutus ſit, & an ex ejus inſtitutione aliqua vis illi collata ſit lib. 4 d. 3 part. 2 art. 1 q. 1 & 2
Baptiſmi aquæ ſanctificatio a quo ſit: an etiam baptizandus immergi, vel tantum aſpergi debeat, & quotiens, & quid hujuſmodi immerſiones ſignificent. lib. 4 d. 1 part. 2 art. 2 q. 2 ad arg. & d. 3 part. 1 dub. 2 & part. 2 art. 2 per totum, & d. 6 part. 1 dub. 3 & d. 9 art. 1 q. 3 ad arg.
Baptiſmus cujus fidem exigit, tum maxime in parvulis. lib. 4 d. 4 part. 1 dub. 2 & d. 5 art. 1 q. 2 ad arg. an etiam infidelitate aliqua auferatur. lib. eod. d. 6 part. 2 dub. 2
Baptiſmus ſacramentum, quare a Magiſtro ſacramenta pluraliter dicatur. lib. 4 d. 4 part. 2 dub. 3
Baptiſmi ſacramentum quando inſtitutum. lib. 4 d. 3 part 2 art. 1 q. 1 ad arg.
Baptiſmi, Euchariſtiæque ſacramentum, cur magis quam alia ſacramenta per ſe,

Digitized by Google

ſe, & ex ſe Chriſtus inſtituerit. lib. 4 d. 8 part. 1 dub. 4

Baptiſmus quare a miniſtro non denominetur, ut dicatur baptiſmus Matthæi, vel Marci ſicut Evangelium: ſed tantum Chriſti baptiſmus dicitur. lib. 4 d. 2 art. 2 q. 1 ad arg.

Baptiſmalis poteſtas, quam Chriſtus miniſtris dare potuit, nec dedit, quæ fuerit: tum quotuplex ſit hujuſmodi poteſtas. l. 4 d. 5 art. 3 q. 1

Baptiſmi conferendi tempus a primitiva Eccleſia obſervatum. l. 4 d. 4 part. 2 dub. 2

Baptiſmi forma ſi varietur, an baptiſmi collatio impediatur. Ad hæc ſi ſufficiat unam tantum divinarum perſonarum exprimi. l. 4 diſt. 3 part. 1 dub. 6 art. 2 quæſt. 2

Baptiſmum ſi quis in nomine Chriſti ſuſceperit, an baptizatus vere ſit. l. 1 d. 3 part. 1 dub. 4 & l. 4 d. 3 part. 1 art. 2 q. 2 ad arg. An item in nomine genitoris. l. 1 d. 27 part. 1 art. unico q. 1 ad arg.

Baptiſmo an baptizandi intentio neceſſario exigatur; intentio (inquam) recta, & quid ſi baptizandus baptizari intendat; baptizans vero nequaquam baptizare intelligat. l. 4 d 6 par. 2 art 2 q. 1 & deinceps per totum.

Baptiſmi ſollemnitatem quæ concernant. l. 4 d. 6 part. 2 art. 3 q. 2 ad arg.

Baptiſmi ſacramenti res quæ, & quot. l. 4 d. 4 part. 1 art. 1 q. 3 in reſol.

Baptiſmi ſacramentum cur inter omnia ſacramenta præambulum habuerit, ſcilicet baptiſmum Joannis; lib. 4 diſt. 2 dub. 3

Baptiſmus cur actus figuralis eſſe non poſſit, ſicut & decimatio. l. 3 d. 3 part. 1 q. 1 ad arg.

Baptiſmus quare figuram ſanctificantem in veteri lege habuerit l. 4 d. 8 part. 1 art. 1 q. 1 ad arg.

Baptiſmus cujus legis ſacramentum ſit. l. 4 d. 24 part. 1 art. 2 q. 3, in reſol.

Baptiſmus quid ſignet. l. 4 d. 11 part. 2 art. 1 q. 2 ad arg.

Baptiſmus an quidquam parvulo ſignet. l. 4 d. 1 part. 1 art. unico q. 2 ad arg. Tum ſi in eo æque parvulis omnibus gratia conferatur: aut etiam præter gratiam, & virtutum habitus inibi illis infundantur. l. eod. d. 4 part. 2 art. 2 per totum

Ad hæc ſi in uteris matrum baptizari poſſint: pariter qui in illis ſanctificati ſunt, baptizari indigeant. l. eod. d. 6 part. 2 art. 1 per totum.

Baptiſmus ad quæ obligat parvulum, & quare per alium: tum ſi illa obligatio valida dicatur. l. 4 d. 36 art. 2 q. 2 ad arg.

Baptiſmus ſacramentum inter omnia ſacramenta, quam maxime efficax atque neceſſarium l. 4 d. 3 part. 2 art. 1 q. 1 in reſol. & d. 4 part. 1 art. 1 q. 1 & part. 2 art. 1 q. 1 ad arg. in fine. & d. 5 art. 1 q. 1 in reſol. Item, quo modo in eo magis quam in pœnitentiæ ſacramento influat Chriſti paſſio. lib. 3 d. 20 art. unico q. 4 ad arg.

Baptiſmus in quo majorem efficaciam habeat, in eo qui plus peccavit an in eo qui minus l. 4 d. 4 part. 1 art. 1 q. 1 & 3 ad arg.

Baptiſmus quale remedium, quam pœnam remittat, & contra quid proprie ſit. l. 4 d. 2 art. 1 q. 3 ad arg. & d. 4 part. 1 art. 1 q. 1 in reſol. & ad arg. & part. 2 dub. 7 & art. 3 q. 1 ad arg. in fine.

Baptiſmus an deleat originale, & quoad culpam, & quoad cauſam l. 2 d. 32 art. 1 per totum.

Baptiſmus quare omnino fomitem non auferat, nec ab omni defectu liberet per originale peccatum contractum. l. 4 d. 4 p. 1 art. 2 q. 2 ad arg. & d. 1 part. 2 art. 2 q. 2 ad arg.

Baptiſmus quo modo univerſa delere dicatur. l. 4 d. 39 dub. 5 in fine.

Baptiſmi & confirmationis gratia in quo diſtent. l. 4 d. 7 art. 2 q. 1 2 & 3 ſparſim.

Baptiſmum ſuſcipientium multiplex differentia. l. 4 d. 9 art. 1 q. 1 ad arg.

Baptiſmum qui ſuſcipere teneantur. l. 4 d. 3 part. 2 art. 3 q. 1 ad arg. in fine.

Baptiſmum ſuſcepturus an prius pœnitentiæ ſacramentum ſuſcipere teneatur, l. 4 d. 16 part. 2 art. 1 q. 2

Baptiſmum qui digne ſuſcipiunt, an æque omnes ejus efficaciam participent, & quæ ſit iſthæc ejus efficacia. l. 4 d. 4 part. 1 per totum.

Baptiſmum quæ fictio impediat l. 4 d. 4 part. 1 art. 2 q. 1 & d. 6 p. 2 art. 2 q. 1 ad arg. Tum ſi pro baptizato habendus ſit, qui timore mortis baptizari conſenſerit. l. 4 d. 23 art. unico q. 1 ad arg.

Digitized by Google

ad arg. Ad hæc in quo major requiratur aſſenſus in baptiſmo, an in matrimonio l. 4 d. 4 par. 1 art. 2 q. 1 ad arg.
Beati numquid aliquando cœlum, vel Paradiſum egrediantur. l. 4 d. 41 art. 1 q. 3
Bene eſſe melius eſt, quam eſſe l. 3 d. 34 part. 1 art. 1 q. 3 in reſ.
Beſtiæ unde dictæ. l. 2 d. 15 dub. 2 Si etiam punitionis, remunerationiſque capaces ſint l. 2 d. 19 art. 1 q. 2 ad arg.
Bethſamitæ cur percuſſi. l. 4 d. 9 art. 2 q. 2 ad arg.
Bigamia naturali, divinoque juri contraria eſt. l. 4 d. 39 art. 2 q. 4 ad arg.
Bigamus quis dicatur. l. 4 d. 27 dub. 6 & d. 39 art. 1 q. ult.
Bigamus an ad ſacros ordines ſuſcipiendos admittatur. l. 4 d. 25 art. 2 q. 3 & d. 42 art. 3 q. 1 ad arg.
Binario numero quare magis quam alio numero diviſio ſignificetur l. 2 d. 14 part. 1 dub. 3
Bis, adverbium quid notet. l. 3 d. 8 art. 2 q. 1
Blaſphemia, ſpirituſque blaſphemiæ in quo diſtent, & quæ blaſphemia peccatum in Spiritum ſanctum dicatur. l. 2 d. 43 dub. 2 & l. 4 d. 15 part. 1 dub. 6
Bona non quia facimus, boni ſumus: ſed quia boni ſumus, bona facimus: ſecus autem de malis eſt. l. 2 d. 4 art. 2 q. 3 ad arg.
Bona qui plura fecerit, num majorem gloriam habebit. ibid.
Bona matrimonii quæ, & quot: tum quo modo divinis perſonis approprientur l. 4 d. 28 dub. 3
Bona malaque quo modo in judicio patebunt. l. 4 d. 43 art. 3 ſparſim.
Bonitas divina cur acclametur cauſa, & eſſe, & bene eſſe noſtri, non autem potentia, vel ſapientia. l. 1 d. 1 dub. 12 ſed clarius in l. 2 d. 1 part. 2 dub. 1
Bonitas duplex in creatura. l. 2 d. 1 part. 2 dub. 2
Bonitas naturæ quo modo ad gratiam diſponat. l. 4 d. 4 part. 2 art. 2 q. 3 ad arg.
Bonitas, & potentia quare non dicuntur conditiones operis divini, ſicut miſericordia, & veritas. l. 4 d. 46 art. 2 q. 1 ad arg.
Bonitas & malitia ſive bonum, & malum an eſſentiales differentiæ ſint, ex æquo, & immediate dividentes actionem deliberativam, ita ut dare non ſit actionem mediam, quæ ſcilicet neque bona, neque mala ſit, ſed media. l. 2 d. 41 art. 1 per totum, tum maxime. q. 1
Bonitas, & malitia, quam vim ſive potentiam reſpiciant. l. 2 d. 39 art. 1 q. 1 ad arg.
Bonorum plura genera, & quæ ſit ratio nominis cujuſq; l. 1 d. 18 art 1 q. 1 in reſol. & ad arg. & l. 2 d. 26 art. unico q. 3 ad arg. & d. 27 dub. 2 & d. 36 dub. 5 & d. 41 art. 1 q. 1 in reſ.
Bonum triplex in creaturis. l. 2 d. 37 art. 2 q. 2 in reſol.
Bonum multipliciter, & numquid ſummum bonum in tribus illis, potentia ſcilicet, ſapientia, & bonitate conſiſtat. l. 1 d. 34 dub. 6 & l. 4 d. 18 part. 2 dub. 4
Bonum honeſtum, dupliciter. l. 1 d. 1 art. 3 q. 2 ad arg.
Bonum participative, dupliciter. l. 1 d. 17 par. 1 art. 1 q. 1 ad arg.
Bonum integrum multipliciter, & an idem ſit bonum integrum, quod bonum ſummum: aut ſi creatum quidpiam bonum integrum dici poſſit: tum in quo utrumque reperiri habeat. lib. 2 d. 34 dub. 3
Bonum majus, dupliciter dicitur. lib. 2 d. 40 art. 2 q. 1 in reſ.
Bonum additum bono majus bonum facit, quo modo intelligatur. l. 2 d. 38 art. 1 q. 3 ad arg. Idem de bono iterato. lib. 4 diſt. 42 art. 3 quæſt. 3 ad argum.
Bonum quo modo eſt ſui ipſius diffuſivum. lib. 2 d. 10 art. 2 q. 1 ad arg. & l. 3 d. 2 art. 1 q. 3 ad arg. Ad hæc quo modo intelligendum ſit illud: Bonum ſummum ſumme ſe diffundit. lib. 1 d. 44 art. 1 q. 2 ad arg.
Bonum omnino, impermixtum malo datur, ſed minime datur malum, quod omnino bono impermixtum ſit. l. 3 d. 22 dub. 1

Digitized by Google

Bonum & malum quo modo opponantur. lib. 2 d. 41 ar. 1 q. 1 in reſol. & d. 42 art. 3 q. 1 in opponendo, & nunquid majori bono majus malum opponatur. l. 3 d. 36 ar. unico q. 5 ad arg.
Bonum potentius eſt malo, quo modo intelligatur. lib. 2 d. 28 art. 2 quæſt. 2 ad arg.
Bonum, & malum circa actiones quid dicant. l. 2 d. 41 art. 1 q. 1 ad arg.
Bonum utrum malum inſequatur lib. 2 d. 30 art. 1 q. 2 ad arg.
Bonum malum dicentes, & malum bonum, quam graviter peccent. lib. 2 d. 34 dub. 4
Bonum & malum in genere unde ſic dicantur: & quo modo intelligatur id: Bonum & malum non ſunt in genere; ſed ipſa ſunt genera. lib. 2 d. 41 art. 1 q. 1 in opponendo, & q. 2 ad arg. in fine.
Bonum quo modo uno modo eſt, malum vero multifariam. l. 2 d. 38 ar. 1 q. 3 ad arg.
Bonum de quolibet malo quo modo Deus eliciat. l. 4 d. 14 p 2 a. 2 q. 1 ad arg. in fin.
Bonum ad quam cauſam comparationem dicat. lib. 1 d. 8 p. 1 art. 1 q. 1 ad arg.
Bonum quo modo lux, & pulchritudo animæ dicatur. l. 4 d. 18 p. 2 dub. 4
Bonum primum an dare ſit. l. 2 d. 34 art. 1 q. 1 ad arg. & quo modo bono ſummo uniamur. lib. 1 d. 1 dub. 4
Bonum, & verum convertuntur, quo modo intelligatur. l. 1 d. 46 art. unico q. 1 ad arg. An eſſentialiter differant. l. 2. d. 24 part. 1 art. 2 q. 1 ad arg. ſparſim. Et quo modo ſui diffuſiva ſint. l. eod. d. 7 p. 2 art. 1 q. 1 ad arg.
Bonum, verumque natura hominibus appetibilia. lib. 2 d. 38 art. 2 q. 1 ad arg. & d. 39 dub. 3
Bonum, & pulchrum quo modo idem. lib. 1 d. 31 par. 2 art. 1 q. 3 ad arg.
Bonum quo modo de voluntate, & quo modo de actione dicatur. l. 2 d. 41 art. 1 q. 1 ad arg.
Bonum proprium bono proximi nunquid ex charitatis lege præponendum. l. 3 d. 29 art. unico q. 3
Bonum natura, juſtum actum reſpicit. lib. 4 d. 46 art. 2 q. 1 ad arg.
Bonum ſupererogationis, & malum, & non malum pro oppoſito habere poteſt. lib. 1 d. 45 ar. 3 q. 2 ad arg. Ad hæc, ſi mediocribus, vel maximis bonis contingat male uti. l. 2 d. 39 art. 2 q. 3 ad arg. in fine. lib. 4 d. 9 art. 2 q. 2 ad arg.
Brutorum animalium animæ ex nihilo, vel ex aliquo productæ ſint. lib. 2 d. 15 art. 1 q. 1

C

CAlix multipliciter ſumitur in Scripturis ſacris, & quo modo ſumatur in forma conſecrationis vini in Sacramento altaris. l. 4 d. 8 part. 2 ar. 1 q. 2 ad arg.
Calor, humorque dupliciter. l. 2 d. 13 art. 2 q. 1 in reſol.
Calor quotupliciter augeri poſſit. lib. 2 d. 17 part. 2 art. unico q. 4 in fine.
Calor utrum corporibus inſit. l. 2 d. 17 art. 2 q. 2 ad arg.
Caloris quæ ſit ſufficiens cauſa: & cur non omnes planetæ calefaciant. l. 2 d. 14 part. 2 art. 2 q. 2 ad arg.
Calor vitalis cur in corporibus glorificatis nec conſumat, nec pabulo indigeat. l. 4 d. 49 p. 2 a. 4 q. 1 ad arg. in fin.
Cambium quid. l. 4 d. 44 p. 1 a. 1 q. 1 in reſ.
Canonum pœnitentiæ pro peccatis. l. 4 d. 20 part. 2 dub. 3
Cantor, & Pſalmiſta idem. l. 4 d. 24 p. 2 q. 2 in reſ.
Capilli, ungues, & hujuſmodi nunquid cum corporibus reſurgent. l. 4 d. 44 part. 1 art. 1 per totum.
Capitis proprietates, & quare, aut quo modo Chriſtus caput Eccleſiæ dicatur. l. 1 d. 31 part. 2 dub. 9 l. 3 d. 1 art. 2 q. 2 ad arg. & d. 13 art. 2 q. 2 in reſ.
Caput, vel cor generalius influit. lib. 3 d. 13 art. 2 q. 3 ad arg.
Cardinales virtutes unde ſic dictæ, & an alia nomina habeant. l. 3 d. 33 d. 5 an ponendæ ſint, & quæ & quot: tum unde ſint, ex dono Dei, vel ab aſſuetudine? an item in patria evacuabuntur. Ibid. Demum in quo a Theologicis virtutibus differant. l. 3 diſt. 9 art. 2 q. 3 ſparſim.
Carnalia vitia minoris culpæ, ſed majoris infamiæ. l. 4 d. 35 dub. 2
Carnalis commixtio an de integritate ma-

Digitized by Google

matrimonii ſit. lib. 4 diſt. 26 art. 2 quæſt. 3
Caro, carnaleque multipliciter. lib. 2 d. 1 part. 1 art. 2 q. 1 ad arg. & d. 20 art. unico q. 1 ad arg. & d. 32 art. 2 q. 1 in reſ.
Caro duplex in homine. l. 2 d. 30 a. 3 q. 2 in reſ.
Caro an tentet: ſi eadem ſit ejus tentatio cum tentatione diaboli, & quæ harum tentationum immanior. lib. 2 d. 21 art. 2 per totum.
Caro nunquid animam inficere poſſit. l. 2 d. 31 art. 2 q. 1 Et unde ipſamet inficiatur ex propagatione tantum, vel ex propagatione, & libidine ſimul. l. 1 art. 2 & d. eiſdem q. 3
Caro corrupta, ſive carnis corruptio, quæ peccati originalis cauſa eſt, pœna an culpa ſit. ibidem dub. 1 quare ſacrorum ordinum ſuſceptionem impediat in viro, & in muliere conſecrationem. lib. 4 d. 25 art. 2 quæſt. 2 ad arg.
Caro eſt carni propinquior, quomodo intelligendum. lib. 3 d. 3 p. 1 dub. 3
Caro eſt anima, caro eſt animata: prima falſa, ſecunda vera propoſitio eſt. lib. 3 d. 7 art. 1 q. 1 ad arg.
Caro ſecundum ſpeciem quid: tum cum in duobus hominibus caro fuerit, cum quo reſurget, cum primo, vel cum ſecundo. lib. 4 d. 44 part. 1 a. 2 q. 1
Caſtitas duplex, virginalis ſcilicet, & conjugalis, & an altera alteri præferatur, lib. 4 d. 26 art. 1 q. 2 in opponendo, & in reſpondendo, & d. 33 dub. 3
Caſtitas quanta in religionum votis voveatur. l. 2 d. ult. art. ult. q. ult. in fine.
Caſtus quis vere dicatur. l. 3 d. 26 ar. 1 q. 2 ad arg.
Caſu, vel fortuna num quidquam in univerſo fiat. lib. 1 d. 45 dub. 4
Caſualia inquantum caſualia an Deo ſint. l. 2 d. 37 art. 2 q. 2
Caſus prædicitur, ſed non revelatur. l. 1 d. 38 dub. 4
Catechiſmus exorciſmum, vel exorciſmus catechiſmum præcedat, & ad quid uterque ſit. l. 4 d. 6 p. 2 dub. 7 & a. 3 per totum.
Cataphrigæ, hæretici. l. 4 d. 25 a. 2 q. 1 in reſ.
Cati oculus qua diſpoſitione diſpoſitus. l. 2 d. 24 p. 1 art. 2 q. 4 ad arg.
Cauſa multiplex. l. 3 d. 1 dub. 11 & quo modo valeat id: Remota cauſa, removetur & effectus. l. 2 d. 32 art. 1 q. 2 ad arg. & l. 4 d. 4 p. 1 art. 1 q. 2 ad arg. & d. 22 art. 1 q. 1 ad arg. Et quo modo valeat econtra. Poſita cauſa, ponitur effectus. l. 4 d. 4 part. 1 art. 2 q. 2 in opponendo.
Cauſa efficiens duplex. lib. 1 d. 40 ar. 1 q. 1 ad arg. & l. 2 d. 34 dub. 1 & l. 4 diſt. 27 art. 2 q. 1 ad arg.
Cauſa multipliciter, cauſa (inquam) ſufficiens ad aliquid, cauſa proxima & immediata, & cauſa in actu. l. 1 d. 8 part. 1 art. 2 q. 1 ad arg. & diſt. 38 art. 1 q. 2 in reſ. & l. 2 d. 1 p. 1 a. 1 q. 2 ad arg. & l. 4 d. 15 part. 1 dub. 3 Et unde cauſa in actu eſt. l. 2 diſt. 1 part. 2 dub. 1
Cauſa quid, quidve importet. l. 1 d. 5 dub 3 & d. 38 art. 1 q. 2 in reſ.
Cauſa & effectus, eorumque habitudines, reſpectus, & rationes an cadant in divinis. lib. 1 d. 5 dub. 3 & d. 19 p. 2 art. unico q. 3 ad arg. & d. 20 art. 2 q. 2 ad arg. & d. 29 art. 1 q. 1 in reſ. & d. 30 art. unico q. 3 in fine. & d. 33 dub. 4 & l. 4 d. 46 dub. 5
Cauſa omnis, cujus effectus contingens eſt, poteſt impediri, an verum. l. 1 diſt. 47 art. unico q. 1 ad arg.
Cauſa non eſt ſignum effectus, quo modo intelligatur. lib. 4 d. 1 p. 1 ar. un. q. 2 ad arg.
Cauſa per accidens quo modo adjuvari indigeat, a cauſa per ſe. l. 2 d. 37 a. 2 q. 2 ad arg.
Cauſale principium an res habeant. l. 2 d. 1 part. 1 art. 1 q. 1
Cauſales ſeminaleſque rationes a B. Auguſtino poſitæ, quid. lib. 2 d. 18 art. 1 q. 2 & 3
Cauſa bona, effectus bonus, quo modo teneat, & per oppoſitum, ſcilicet, ſi mala, & effectus malus. lib. 1 d. 48 & ult. dub. 3 & lib. 2 d. 34 art. 1 q. 1 ad arg.
Cauſa univerſalis magis influit in effectum, quam cauſa particularis. lib. 1 d. 45 art. 2 q. 2 in reſol.
Cæciliæ Virginis, & martyris circa matri-

Digitized by Google

trimonialem copulam exemplum. l. 4 d. 28 art. unico q. 6 ad arg.

Celare crimen alterius, dupliciter, & quando peccatum eſt. l. 4 d. 35 dub. 3

Cæleſtia corpora num calida ſint, & unde calefaciunt, igneınque gignunt, vel ſicut ignem gignunt, quare non ita, & aquam, vel aerem, cum ad utraque indifferentia ſint. l. 2 d. 14 p. 1 a. 1 q. 2 ad arg. & d. 17 art. 2 q. 2 ad arg.

Cæleſtium, terreſtriumque an eadem ſit materia ſecundum eſſe. l. 2 d. 12 a. 2 q. 1

Cæleſtis natura an ad conſtitutionem corporis humani veniat, ſicut & natura elementaris. l. 2 d. 17 art. 2 q. 2

Cælum an prorſus immutabile ſit. lib. 2 d. 8 part. 1 dub. 3

Cælum an ſit animatum. l. 2 d. 14 p. 1 art. 3 q. 2 in reſ. & p. 2 dub. 3

Cælum an ſit orbicularis figuræ: an dextrum ſiniſtrumve habeat: an a Deo immediate moveatur: aut ſi mediate, a quo ejus motus ſit a propria forma, an ab intelligentia. lib. 2 d. 14 p. 1 a. 2 & 3 per totum, & quis hujuſce motus finis ſit. l. 4 d. 48 art. 2 q. 2 ad arg. Adhæc quo modo cæleſtia corpora moveri dicantur, ut Deo aſſimilentur. ibid.

Cælum mobile abſque ſtellis, & luminaribus an detur; an iſthæc luminaria in eodem continuo, vel in diverſis ſint, an propriis motibus in orbibus ſuis moveantur, an diverſa in perfectione ſint, diverſaſque in corporibus inferioribus impreſſiones, aut in hominibus mores efficiant. l. 2 d. 14 p. 1 per totum.

Cælum quo modo agat, influatque in hæc inferiora, & diverſas impreſſiones imprimat; & quot numero cæli ſint. l. 2 d. 2 p. 2 dub. 2 & art. 1 q. 3 in reſ.

Cælum aqueum cur ita dictum. l. 2 d. 14 p. 1 art. 1 q. 1

Cælum empyreum an ſit, num variabile ſit, an in hæc inferiora influat; aut cælum aliud eminentius eo detur. l. 1 d. 8 p. 1 a. 2 q. 2 ad arg. & lib. 2 d. 2 part. 2 dub. 2 & art. 1 per totum.

Cælum (vel mavis dicas) cæli utrum poſt judicium remunerabuntur, a motuque quieſcent. l. 4 d. 48 a. 2 q. 1 & 2

Cælum, vel cæli quo modo aperiri dicantur, cum ſacerdos in altari confecturus eſt. l. 4 d. 11 p. 1 dub. 3

Cælum ingrediendi duplex porta. lib. 3 d. 33 dub. 5

Certitudo multiplex, & quo modo quis certus eſſe poſſit, an in gratia ſit. l. 2 d. 4 art. 2 q. 1 ad arg. & l. 3 d. 26 a. 1 q. 5 in reſ. & l. 4 d. 20 p. 1 dub. 1 Et quo modo intelligatur id, certitudine augmentata, augetur & conſolatio. l. 4 d. 20 p. 1 art. unico q. 4 ad arg.

Chananæas mulieres cur vetuit Dominus filiis Iſrael in uxores accipiendas. l. 4 d. 39 art. 1 q. 1 in reſ.

Character quid, ad quid utilis, in quo ut in ſubjecto ſit; in quibus, & quot ſacramentis imprimatur. lib. 4 diſt. 3 part. 1 dub. 5 & d. 6 p. 1 art. unico fere per totum, & d. 7 art. 2 q. 1 ad arg. in fine, & d. 24 p. 2 dub. 6 & art. 1 q. 1 ad arg. & an ſacramentum ſit. lib. 4 d. 1 p. 1 dub. 2

Character in ſacramento ordinis quando imprimatur, an in diverſis ordinibus diverſi imprimantur; invicemque ordinem habeant. lib. 4 d. 24 p. 2 ar. 1 per totum.

Charitas quod nomen, unde dicatur, & cui ex divinis perſonis approprietur. lib. 1 ſuper Prologum Magiſtri. dub. 4 & d. 10 dub. 2 & art. 2 q. 1

Charitas quid, & quot ejus mandata. lib. 3 d. 27 dub. 1 & 2

Charitas, amor, & dilectio, an idem: tum quem amorem dicat. l. 1 d. 10 dub. 1 & 4 & an affectio ſit. l. eod. d. 17 p. 2 dub. 2

Charitas humori comparabilis. lib. 1 d. 14 dub. 6

Charitas quo modo ſola diſtinguat inter filios regni, & perditionis. l. 1 d. 17 p. 1 dub. 6

Charitas utrum ſecundum ſubſtantiam augeatur, diminuaturve, an in augmento terminum habeat. lib. 1 d. 17 p. 2 art. 1 q. 1 & deinceps.

Charitatem habere an ſit in poteſtate noſtra. lib. 1 d. ult. art. 2 q. 1 ad arg.

Charitas quo modo origo, radix, forma, & mater virtutum omnium dicatur, & bonæ voluntatis finis. lib. 2 diſt. 38 art. 1 q. 3 ad arg. & l. 3 diſt. 23 dub. 6 & d. 36 dub. 3 & art. unico q. 6

Charitas quo modo univerſæ legis perfectio

fectio ſit. l. 3 d. 36 dub. 5
Charitas quo modo Chriſtiani ædificii fundamentum dicatur. lib. 4 d. 22 a. 3 q. 1 in reſ.
Charitas an virtutes, & dona omnia excedat præſtantia, atque bonitate. l. 1 d. 17 part. 1 dub. 4 & lib. 3 d. 34 p. 1 art. 1 q. 3 ad arg. & d. 36 art. unico q. 5 ad arg. An ex charitate amabilis ſit; aut ſi quis ſe eam habere ſcire poſſit, &c. lib. 1 d. 17 p. 1 art. 1 q. 2 & 4 idem elice ex Prologo 1 dub. 4 & lib. 2 d. 38 dub. 1
Charitas creata an detur. lib. 1 diſt. 17 p. 1 art. 1 q. 1
Charitas reſpectu boni operis quomodo, & finis, & efficientis rationem habeat, & quare ei tribuatur voluntatis bonitas omnis. lib. 2 d. 38 art. 1 q. 1 & 2 ad arg.
Charitas quo modo omnia uniat, & communia faciat. lib. 2 d. ult. art. 3 q. 1 ad arg.
Charitas quo modo præmium non intueatur. lib. 3 d. 26 art. 1 q. 1 ad arg.
Charitas an ſpem præcedat, & quo modo ejus duplex ſit motus. lib. & d. eiſdem art. 2 q. 3 ad arg.
Charitas an ſit habitus a reliquis habitibus diſtinctus, ſimplex an multiplex, vel mere gratuitus: tum ſi informis eſſe poſſit. Ad hæc an motus ejus per prius meritorius ſit quam actus cujuſcumque alterius virtutis: num etiam mercenarius eſſe poſſit: aut ſi iiſdem & in Deum, & in proximum eſſe queat: vel per prius in Deum, quam in proximum feratur: denique qualis, & quantus is charitatis motus in Deum eſſe debeat. lib. 3 diſt. 27 art. 1 & 2 per totum.
Charitatem ſine gratia omnino eſſe an intelligi poſſit: lib. & diſt. allegatis. art. 1 q. 2 ad arg.
Charitas in quæ, & quot diligibilia feratur. lib. 3 d. 28 art. unico quæ. ult. quin immo per totum.
Charitatis perfectæ ſignum. lib. 3 d. 29 dub. 5 & num ejus ordo penes affectum tantum, vel etiam affectum attendatur. ib. art. unico quæſt. ult. Et quis iſte ejus ordo ſit, ibid. per totum.
Charitate quantulacumque quis informatus num quantæcunque tentationi reſiſtere poſſit, aut ſi mortem pro Chriſto ſubire teneatur. lib. 3 diſt. 30 ar. unico quæſt. 2 an pariter charitatem perfectam habentes, quæ perfectionis ſunt, habere teneantur. idib. quæſt. 3.
Charitas ſemel habita an amitti poſſit: an etiam cadens ab ea in æquali, vel in minori reſurgere poſſit. lib. 3 d. 31 art. 1 per totum.
Charitatis habitus numquid in patria evacuabitur, vel magis dilatabitur; tum an iſdem erit charitatis ordo in patria, qui & nunc in via. ibi. art. 3 per totum.
Charitate creſcente, num timor gratuitus decreſcat: aut an in patria remanebit. lib. 3 d. 34 part. 2 art. 2 qu. 2 & 3
Charitas ubi eſt, ibi nihil deeſt, quo modo intelligatur. lib. 3 diſtinct. 36 dub. 1
Charitas Eccleſiæ quo modo peccata dimittere dicatur. lib. 4 diſt. 18 part. 1 dub. 3
Charitatis radici quo modo meritum omne debeatur. lib. 4 d. 33 art. 2 qu. 3 ad arg.
Cherub, quo modo interpretetur, & quo modo de hujuſmodi ordine Lucifer fuiſſe dicatur. lib. 2 diſt. 6 art. 1 quæſt. 1 ad arg.
Chimæra eſt ingenita, quæ locutio. lib. 1 diſt. 28 artic. unico quæſt. 1 ad argum.
Chirographum quid, quotuplex, & unde dictum. lib. 3 d. 19 art. 1 quæſt. 2 Grece Χειρογραφὶ, ἀπὸ τοῦ, χεὶρ, & γράφω
Chorearum ludus an prohibitus, lib. 4 d. 16 part. 1 dub. 13
Chriſtiani an ſæcularibus tyrannis ſubiici teneantur. lib. 2 d. 44 & d. ult. art. 3 q. 1
Chriſtus an veram carnem aſſumpſerit. lib. 3 d. 2 art. 2 q. 1 an in Abraham, & reliquis parentibus qualitate diſtincta fuerit a carne cæterorum filiorum: aut an ſecundum legem propagationis aliter fuerit in parentibus, quam caro aliorum hominum. lib. eodem d. 3 art. 2

Digitized by Google

art. 2 per totum. Numquid de viro, & muliere ſimul aſſumi debuerit. l. allegato d. 12 art. 3 q. 2 Item an ex ſeparatione in morte vere mortua remanſerit. l. 3 d. 21 a. 2 q. 2 An latria adoratione adoranda. l. 3 d. 9 a. 1 q. 1 Item cur hujuſmodi propoſitiones impropriæ, habeantur; Caro Chriſti fuit peccato obnoxia; Caro Chriſti fuit ex parentibus ſeminaliter traducta; Caro Chriſti in parentibus fuit decimata. l. 3 d. 3 p. 2 art. 2 q. 2 in reſ. Demum a quo, & ex quo formatum ſit Chriſti corpus, utrum ſcilicet ex puriſſimis ſanguinibus B. Virginis. lib. 3 d. 3 p. 1 diſt. 3 & diſt. 15 art. 1 quæ. 3 in reſol. & ad arg.

Chriſtus utrum animam rationalem aſſumpſerit. l. 3 d. 2 a. 2 q. 2 Quo modo verbum, & quæ in verbo ſunt, illa cognoſcat, an omnipotentia a Deo eidem communicata ſit; tum an Chriſtus aliam cognitionem rerum habuerit ultra cognitionem in verbo, ſc. in proprio genere, an etiam in ea profecerit. lib. 3 diſt. 14 per totum. Item, an iſthæc anima paſſa ſit ſecundum ſuperiorem rationis portionem. lib. eodem d. 16 art. 2 q. 2 An etiam poſt inſtans ſeparationis illico impaſſibilis effecta ſit; an tunc a deitate ipſa ſejuncta ſit, & deitas a carne. l. 3 d. 21 a. 1 q. 1 & 2 & art. 2 q. 1 Poſtremo ſi ad inferna deſcenderit, animas omnes inde liberarit, & protinus ad Paradiſum introduxerit. l. eod. diſt. 22 art. unico quæſt. 4 5 & 6

Chriſtus an ejuſdem ſpeciei fuerit cum reliquis hominibus. l. 3 d 2 ar. 2 qu. 3 an corpus ejus unitum fuerit Verbo mediante ſpiritu humano, vel anima; aut an anima a Verbo aſſumpta, mediante aliquo habitu gratuito aſſumpta ſit. lib. & diſt. eiſ. art. 3 quæſt. 1 & 2

Chriſti corpus numquid in inſtanti formatum, & organizatum fuerit, tum an ſubito, vel ſucceſſive ad perfectam quantitatis molem perductum ſit. l. 3 d. 3 p. 2 art. 3 per totum. Tum quanta Chriſti ſtatura fuerit. l. 4 diſt. 44 part. 1 dub. 3

Chriſtus an ex mera gratia incarnatus ſit, vel ejus incarnationem merita aliqua patrum præceſſerint. lib. 3 diſt. 4 art. 2 quæſt. 1

Chriſtus an unus, vel duo dicendus ſit, an ejus perſona ſimplex: vel compoſita fuerit; an etiam ſecundum quod homo ſubſtantia ſit. l. 3 d. 6 a. 1 per totum, & d. 22 dub. 2

Chriſtus an bis natus affirmandus ſit, ita ut duæ filiationes admitti poſſint in eo; An etiam ratione utriuſque nativitatis, humanæ ſcilicet, & divinæ naturalis filius acclamandus ſit. lib. 3 d. 8 art 2 per totum.

Chriſtus an dici poſſit Filius Spiritus ſancti, vel Trinitatis. lib. 3 diſt. 4 art. 1 q. 2 & 3

Chriſtus quare dicatur conceptus de Spiritu ſancto, non autem factus, & cur ejus conceptio Spiritui ſancto tribuatur. lib. 3 diſtinct. 4 dub. 6 & artic. 1 quæſt. 1

Chriſtus eſt Filius Dei ſecundum quod homo, an vera propoſitio. l. 3 d. 10 art. 2 q. 1 ad arg. Tum quo modo æterna ejus generatio ſive nativitas ſupra cauſam, rationem, tempus, & naturam fuiſſe dicatur. lib. 3 diſtinct. 8 dub. 2

Chriſti naturarum unio num ad perſonam terminata ſit; an iſthæc unio unica, ſingularis, & ſuprema unitatum omnium fuerit. lib. 3 diſt. 6 art. 2 per totum.

Chriſti corpus a quo & ex quo formatum, num ſcil. ex puriſſimis ſanguinibus B. Virginis. l. 3 d. 3 p. 1 dub. 3 & d. 15 art. 1 q. 3 in reſ. an etiam in inſtanti, & formatum, & organizatum fuerit; aut an ſubito, vel ſucceſſive ad perfectam quantitatis molem perductum ſit. lib. 3 d. 3 part. 2 art. 3 per totum.

Chriſto quænam ſecundum humanam naturam conveniunt, an & ſecundum divinam conveniant. lib. 3 diſtinct. 21 dub. 3

Chriſto triplex ſubſtantia. l. 3 d. 4 ar. 1 q. 3 in opp. & ad arg.

Chriſtus, an decuerit, ut de maſſa perditionis Adæ naturam humanam aſſumeret: An debuerit ipſum Adam aſſumi, ſi muliebrem ſexum, aut ſi

de

Digitized by Google

de viro ſimul, & muliere carnem aſſumi, decens fuit. lib. 3 d. 12 art. 1 & 3 per totum.

Chriſtus de omni ſtatu quidquam ſumpſit, tum maxime cognitionem. l. 3 d. 14 art. 3 q. 1 ſparſim, & d. 16 dub. 4

Chriſtus num dici poſſit homo dominicus. lib. 3 d. 7 dub. 3

Chriſtus eſt homo divinus. Vel, Chriſtus eſt aliquid divinum, an admittendæ propoſitiones. lib. 3 diſtinct. 11 dub. 3

Chriſtus an decimatus fuerit in Abraham lib. 3 d. 3 p. 2 art. 1 q. 2

Chriſto an datus ſit ſpiritus ad menſuram. l. 1 d. 17 p. 2 dub. 1 quantam gloriam habuerit. ib. art un. q. 4 in reſ. & an minoratus ſit ab angelis. li. eod. d. 16 d. 3 & l. 2 d. 1 p. 2 a. 2 quæſt. 2 ad arg. in fine.

Chriſtus cur Dei virtus dicatur. l. 1 d. 34 dub. 7

Chriſtus an potuerit melior fieri. l. 1 d. 34 dub. 3

Chriſtus an angelum cuſtodem habuerit. lib. 2 d. 11 art. 1 q. 3

Chriſtus quo modo finis legis ac præcepti dicatur. l. 2 d. 38 art. 1 q. 2 ad arg. aut quo modo fundamentum dicatur. lib. 4 d. 22 a. 3 q. 1 in reſ. quo modo item caput Eccleſiæ prædicetur. l. 3 d. 1 a. 2 q. 2 ad arg. diſt. 13 art. 2 quæſt. 1 in reſ. & numquid ejus membra unum eſſe dici poſſiſint. lib. 1 diſtinct. 21 part. 2 art. 2 q. 1

Chriſtus quo modo recreator dicatur. l. 1 d. 3 p. 1 a. 2 q. 2 ad arg.

Chriſtus quo modo dicatur corporaliter gratia repletus. l. 3 d. 4 dub. 4 num ab inſtanti ſuæ conceptionis ita repletus fuerit, & quo modo de ejus plenitudine accepimus omnes: ſi finita, vel infinita iſthæc ejus gratia fuerit: & redundans ad nos. Denique quid in eo dicatur gratia capitis, & gratia unionis, & ſingularis perſonæ. lib. 3 d. 13 per totum.

Chriſtus quod ſemel aſſumpſit, nunquam dimiſit, quo modo intelligatur. l. 3 d. 5 art. 2 q. 2 ad arg.

Chriſtus quo modo dicatur primogenitus, & qui interdum in Evang. dicantur ejus fratres. l. 4 d. 30 dub. 4

Chriſtus an ſit filius Dei adoptivus, an & nos per ipſum in filios Dei adoptemur, vel ſi ipſiuſmet filii adoptivi dici poſſimus. lib. 3 diſt. 10 artic. 2 per totum.

Chriſtus ſecundum quod homo eſt Deus, Chriſtus ſecundum quod homo eſt perſona, Chriſtus ſecundum quod homo eſt individuum, an admittendæ propoſitiones ſint. l. & d. eiſ. art. 1 per totum.

Chriſtus ſecundum quod homo, an ſecundum quod Deus peccata dimittebat. l. 3 d. 10 a. 1 q. 1 ad arg.

Chriſtus quo modo fuerit prædeſtinatus: an ejus prædeſtinatio exemplar, & cauſa fuerit noſtræ prædeſtinationis. l. 3 d. 11 a. 1 per totum. Ad hæc quare hujuſmodi propoſitiones admittantur: Chriſtus eſt prædeſtinatus, Chriſtus eſt prædeſtinatus inquantum homo, non autem hæc: Filius Dei eſt prædeſtinatus. l. 3 d. 7 a. 3 q. 1 in reſ.

Chriſtus eſt creatura ſecundum hominem quæ locutio. l. 3 d. 11 d. 4 Item, Chriſtus eſt creatura, iſte homo incœpit eſſe: Homo incœpit eſſe Deus, an veræ propoſitiones. ibi. a. 2 per tot. Rurſus: Chriſtus eſt mortalis, & immortalis, quare ſimul ſtant: non autem, Chriſtus eſt mortalis, & Chriſtus non eſt mortalis. ib. a. 2 q. 2 ad arg.

Chriſtus exemplar vitæ, & converſationis omnibus. l. 3 d. 11 a. 1 q. 2 ſparſim, & quid ſit ipſum induere, eique conformari, l. 4 d. 4 p. 1 dub. 4

Chriſtus ſecundum humanam naturam an ſit cauſa gratiæ, & gloriæ. ib. q. 3 ad arg.

Chriſtus non peccare potuerit. l. 3 d. 12 art. 2 per totum.

Chriſtus an dubitare potuerit. l. 3 d. 17 du. 3

Chriſtus an poteſtatem habuerit dimittendi peccata: tum quæ fuerit illa poteſtas, quam miniſtris Eccleſiæ dare potuerit, nec dederit. lib. 4 d. 5 ar. 3 per totum.

Chriſtus quare ſine oris confeſſione peccantes abſolvebat. l. 4 d. 17 p. 2 a. 1 q. 3 ad arg.

Chriſtus quo modo viator ſimul, & comprehenſor fuerit. l. 3 d. 18 a. 2 q. 2 in reſol.

Digitized by Google

Chriſtus an ab inſtanti ſuæ conceptionis meruerit: an poſt conceptionem, tum maxime in morte aliquid meruerit, puta Dei fruitionem, corporis glorificationem, & regni cæleſtis nobis apertionem. l. 3 d. 18 per totum. Item in quo hujuſmodi meritum conſiſtat. l. 1 in Prologo circa medium: & in quibus efficaciter ordinetur. l. 4 d. 4 p. 1 art. 1 quæſt. 2 ad argum. Demum quo modo infinitum fuerit. lib. 3 diſt. 13 art. 1 quæſt. 2 ad arg.

Chriſtus quare circumcidi voluerit. l. 4 d. 3 part. 2 art. 3 q. 1 ad arg. & d. 8 part. 2 dub. 2

Chriſtus num congrue defectus paſſioneſque noſtras aſſumpſerit: an univerſas eas præter peccatum aſſumpſerit: an ignorantiam, an iram, an triſtitiam, &c. denique ſi natura, vel ſponte cuncta hæc perpeſſus ſit. lib. 3 diſt. 15 per totum.

Chriſtus an fidem ſpem, & hujus generis virtutes alias habuerit. l. 3 d. 36 art. 1 q. 1 ad arg.

Chriſtus quo modo dicatur prædicationem ſuam a pœnitentia cœpiſſe lib. 4 diſt. 16 part. 2 artic. 1 quæſt. 2 ad argument.

Chriſtus quo modo pluſquam nos a nobis ſit diligendus. l. 3 d. 28 dub. 5 Quo modo nos ipſe dilexerit. l. eodem d. 31 dub. 3 Tum quem magis Joannem, an Petrum dilexerit. l. allegato. d. 32 art. unico, q. ult.

Chriſtus cur magis dicatur ſacerdos ſecundum ordinem Melchiſedech, quam Aaron. l. 4 d. 8 part. 1 art. 1 q. 3 ad arg. in fine. Quo modo ejus ſacerdotium in illorum ſacerdotio figuratum ſit. l. eodem diſtinct. 24 part. 1 art. 1 quæſt. 3 ad argum. Demum quo modo æternum dicatur. lib. 3 d. 22 art. unico qu. 1

Chriſtus quale corpus in ultima cœna Apoſtolis manducandum porrexerit, paſſibile ſcilicet, an impaſſibile. l. 4 d. 11 part. 2 art. 2 q. 2 Tum ſi quis in triduo conſecraſſet, quo modo inibi fuiſſet, vivum an mortuum: perfectum ne, vel imperfectum ſacramentum eſſet? Adhæc an Chriſtus facere potuiſſet, ut anima e corpore in cruce pendente egreſſa, ſacramentum intraret, & ita mortuum, & vivum pariter eſſet. ibid. ad arg. in fine.

Chriſti corporis triplex exiſtentia. l. 4 d. 10 p. 1 art. unico, q. 3 in reſol. Ubi etiam habes, quo modo in pluribus locis ſimul eſſe poſſit, non tamen ubique, & quo modo ad motum hoſtiæ moveatur: quodque iſthæc illius exiſtentia humani intellectus capacitatem excedat. ibid. part. 2 art. 2 per totum, & d. 12 p. 1 dub. 4 Elice item nonnulla ex l. 1 d. 37 part. 1 art. 2 quæſt. 1 ad arg. & ex lib. 2 diſt. 2 part. 2 art. 2 quæſt. 2 ad argum. in fine.

Chriſti corporis proprietates, & a quibus in altari abſtrahatur. lib. 4 diſt. 10 part. 1 art. unico, quæſt. 4 ad argum.

Chriſti corpus ubi ad ſacerdotis manus deſcenderit quo modo in cælum denuo rapi dicatur per manus ſancti Angeli in ſublime altare. l. 4 d. 11 p. 1 dub. 4

Chriſti corpus ſub ſacramento quo modo contineatur, manducetur, maſticeturve. l. 4 d. 9 per totum. & d. 10 p. 1 per totum, & d. 12 part. 1 art. 3 q. 1 ad arg. & an traiiciatur in ventrem muris, vel hominis l. eod. d. 13 art. 2 per totum.

Chriſti fides numquam deficiens. l. 4 d. 4 part. 1 dub. 2

Chriſtus triplex officium geſſit in terris. lib. 4 diſt. 24 part. 2 art. 1 quæſt. 1 ad arg.

Chriſtus an ſolus noſtri redemptor dicendus ſit, vel etiam Pater atque Spiritus ſanctus: tum ſecundum quam naturarum mediator, ſit ſecundum ſcilicet, divinam, vel humanam. l. 3 d. 19 art. 2 per totum. & l. 4 d. 5 art. 3 q. 2 ad arg.

Chriſti quadruplex voluntas, & an ad invicem diſcordes fuerint. l. 1 d. 48 & ult. art. 2 q. 3 in reſol. & lib. 3 d. 17 art. 1 per totum.

Chriſtus in oratione in horto numquid pro ſe oraverit, & a quo iſthæc ejus oratio proceſſerit, a ſenſualitate, vel a ratione: an decuerit ipſum orare, aut ſi in omnibus orationibus ſuis exauditus

Digitized by Google

ditus fuerit. l. 2 d. 17 dub. 4 & l. 3 d. 17 art. 2 per totum.
Chriſtus quo modo ſimplam vetuſtatem habuit; an etiam expavit ac timuit. l. 3 d. 15 dub. 1 & 3
Chriſtus quo modo ſuper Jeruſalem fleverit. lib. 1 d. 48 & ult. art. 2 q. 2 ad arg.
Chriſtus an vere doluerit, paſſuſque ſit, & ſumme omnium; cum ſi neceſſario; an & ſecundum rationem & ſecundum ſenſualitatem, & in qua intenſius; poſtremo an ejus anima ſecundum utramque portionem paſſa ſit. l. 3 d. 16 per totum; ad hæc ſi propaſſio Chriſto infuerit. l. eod. d. 15 dub. 4
Chriſti paſſio quo modo flumini, & mari comparata. lib. 1 in Prologo, circa medium. Num bona, vel mala ſimpliciter dicenda ſit. lib. 3 diſt. 20 dub. 4 Quomodo noſtræ juſtificationis cauſa dicatur. lib. 3 d. 19 dub. 1 & 2 & deinceps ſparſim per totum. 1 art. Adhæc quo modo per ea peccatorum remiſſio fiat, chirohrapha deleta ſint, & a diaboli poteſtate erepti ſimus, & a peccati pœna abſolvamur. Ibid. Quo modo inſuper ſacramentis, & cui ex eis magis influat. lib. 3 d. 20 art. unico q. 4 ad arg. Et quare non æque omnibus efficax ſit. l. 4 d. 4 part. 1 art. 1 q. 3 ad arg.
Chriſtus quo modo morti a Patre traditus dicatur. l. 3 d. 20 dub. 2 An debitor mortis fuerit, aut quo modo pro mortis debitoribus mortuus prædicatur. lib. eodem. diſt. 18 dub. 4 & 5 Adhæc ſi ipſum pati occidiye a Judæis bonum fuerit; quinimmo an id Deus Pater permittere debuerit. l. 1 diſt. 48 & ult. dub. 2 Tum ſi ejus paſſioni, mortique & condolere, & contriſtari liceat. Ibid. dub. 4 Denique ſi Judæi ipſum occidentes gravius peccaverint quam Adam, vel ſi pro hujuſmodi illorum peccato denuo ipſe Chriſtus mori debuerit. lib. 3 diſt. 20 art. unico q. 5 ad arg. in fine.
Chriſto moriente, num anima a deitate, vel deitas a carne ſejuncta ſit. lib. 3 diſtinct. 21 artic. 1 quæſt. 1 & 2 Si illico poſt inſtans ſeparationis impaſſibilis anima illa effecta ſit: aut ſi caro ejus tunc vere mortua remanſerit. lib. & diſt. eiſdem. artic. 2 quæſt. 1 & 2
Chriſtus in triduo mortis an homo fuerit: an ſecundum quod homo ubique ſit: an vere triduo corpus ejus in ſepulchro jacuerit: an pariter ad inferos ejuſdem anima deſcenderit, & illinc animas omnes liberarit, ſtatimque Paradiſum cæleſtem introduxerit. lib. 3 diſt. 22 per totum.
Chriſtus aliter ante paſſionem, aliter poſt, diſcipulis ſeſe exhibuit. lib. 4 diſtinct. 8 part. 1 artic. 2 quæſt. 2 ad arg. in fine.
Chriſtus quo modo per paſſionem exaltatus fuerit, merueritque ſibi nomen ſuper omne nomen. lib. 3 diſtinct. 18 dub. 2 & 3
Chriſtus quo modo in cælis a dextris Dei ſedere dicatur. lib. 2 diſtinct. 2 part. 2 dub. 2 Iterum, quo modo totus in cælo eſſe dicatur, ſi jam fama eſt, præputium, nonnihilque de ejus ſanguine in terris remanſiſſe, tum quid cum ipſo reſurrexit. Item, quo modo totus eſt & integer in cordibus noſtris habitare acclametur. lib. 4 d. 12 part. 2 dub. 2 & 3
Chriſti humanitas, caro, imago, crux, & umbra an latriæ cultu colenda ſint. lib. 3 diſtinct. 9 artic. 1 fere per totum. Item quod nobilius ex ejus corporibus, myſticum an verum. ibid. q. 4 ad arg.
Chriſte ora pro nobis, quare in Litanliis non dicimus, ſi illum pro nobis apud Patrem intercedere credimus. l. 4 d. 45 art. 3 q. 1 ad arg.
Chriſtum timore mortis negare, an ſit peccatum. l. 4 d. 29 art. unico q. 1 ad arg.
Chriſtus quo modo reſurrectionis noſtræ cauſa dicatur. lib. 4 diſt. 43 artic. 1 qoæſt. 6
Chriſtus ſecundum divinitatem, an ſecundum humanitatem judicabit, & in qua forma reprobis apparebit. l. 4 d. 48 art. 1 per totum.
Cyprianus quia baptizatos ab hæreticis rebaptizandos cenſuit num hæreticus,

aut

Digitized by Google

aut mortaliter peccaſſe judicandus ſit. l. 4 d. 6 part. 1 dub. 4

Circumciſio cujus legis ſacramentum ſit, cui primum data, a quibus, quando, & quo modo ſuſcipiebatur conferebaturque & cujus efficaciæ. lib. 4 d. 1 part. 2 a dubiis litteralibus, per totum, art. 2

Circumciſio cur actus figuralis eſſe nequeat, ſicut & decimatio. lib. 3 d. 3 part. 2 art. 1 q. 1 ad arg.

Circumciſio quale remedium, quod ejus ſignificatum, & an ceſſare aut quando ceſſare debuerit. l. 4 d. 3 part. 2 art. 3 per totum, & d. 10 part. 2 art. 1 q. ad arg. in fine.

Circuminceſſio quid. l. 1 d. 19 part. 1 art. unico q. 4 in reſol.

Circumſtantias peccati an teneamur confiteri lib. 4 diſtin. 17 part. 2 artic. 2 quæſt. 3

Clandeſtina matrimonia an teneant. l. 4 d. 28 art. unico, q. 5

Claudianorum hæreſis. lib. 4 diſtin. 39 dub. 4

Claves ſpirituales unde dictæ, quæ & quotuplices, num Eccleſiæ traditæ ſint, & ad quid ſc. ad aperiendum tantum, vel etiam ad claudendum: tum in quibus vim habeant, & in quibus non. l. 4 diſt. 17 part. 1 dub. 4 & art. 2 per totum.

Claves item hæ ſpirituales an in ſacerdotio, & cum ſacerdotio conferantur, ipſumque inſeparabiliter comitentur: an eas veteris legis ſacerdotes habuerint, aut ſi ita penes malos ſacerdotes reſideant, lib. 4 diſt. 19 art. 1 & 2 per totum.

Clericalis corona an ſacramentum ſit: aut ſi in ejus receptione temporalium bonorum abrenunciatio fiat. l. 4 d. 24 art. 1 q. 2 & 3

Clerici præbendis perfruentes an teneantur ad horas canonicas: aut ſi eis Eccleſiæ prælati ad temporale ſtipendium teneantur. l. d. & art. eiſdem. q. 3 ad arg. & q. 4 Denique ſi ab Eccleſia ad continentiam obligari debuerint. l. 4 d. 37 art. 1 q. 3

Coactio duplex: & quæ earum quandoque impediat, ut baptiſmi ſacramentum non ſuſcipiatur. lib. 4 diſt. 4 part. 1 art. 2 quæſt. 1

Coacte quod ſit, num omnino involuntarium ſit. l. 2 diſt 41 dub. 3

Coæterni, quod nomen. lib. 1 d. 9 dub. 2

Coeundi impotentia an matrimonium impediat. lib. 4 diſtinct. 34 artic. 2 per totum.

Cogitari quidquam non eſſe, dupliciter. lib. 1 diſt. 8 part. 1 art. 1 qu. 2 in reſol.

Cogitationes noſtræ quo modo in patria volubiles non erunt. lib. 3 diſt. 14 art. 2 q. 2 ad arg. & l. 4 d. 46 part. 2 art. 3 q. 2 ad arg.

Cognatio quotuplex, numquid vinculum ſit, quo modo contrahatur: an matrimonium impediat, aut ad alterum tranſeat. lib. 4 diſt. 42 art. 1 & 2 per totum.

Cognitio multiplex. l. 1 d. 3 part. 1 art. 1 q. 1 in reſponſio. ad arg. & l. 3 d. 14 art. 2 q. 3 in fine reſol. & ad arg. & d. 35 art. unico, q. 3 ad arg. Tum quot, & quæ in cognitione ſupponenda. l. 1 diſt. 3 part. 1 art. 1 quæſt. 1 in opponendo.

Cognitio omnis aſſimilationem quando exigat. l. 1 d. 35 art. 1 q. 1 ad arg. & d. 8 art. 1 q 1 ad arg. & lib. 3 diſt. 14 art. 1 quæſt. 3 ad arg. & art. 2 qu. 1 ad arg.

Cognitio rei per eſſentiam nobilior eſt cognitione per ſimilitudinem, quo modo intelligatur l. 1 d. 35 art. unico, q. 1 ad arg.

Cognitio per accidens alicujus, ſive per accidens quidquam cognoſcere dupliciter. lib. 1 diſt. 36 art. 3 quæſt. 1 ad argum.

Cognitio Dei qualis ac quanta. l. 1 d. 39 per totum, & d. 41 art. 2 per totum. Tum an idem ſit cognoſcere Deum per creaturas, & in creaturis. l. 1 d. 3 part. 1 art. 2 q. 2 in reſpon. ad arg.

Cognitio ſenſitiva quando perfecta eſt. l. 3 d. 17 art. 1 q. 1 ad arg.

Cognitivi habitus penes quid numerari habeant. l. 3 d. 14 art. 2 q. 1 in reſol. & an innati, vel acquiſiti in nobis ſint. l. 2 d. 39 art. 1 q. 2 in reſol.

Digitized by Google

Cognoſcere, dupliciter tum maxime rem in proprio genere. l. 1 d. 37 part. 1 dub. 3 & d. 38 dub. 1
Cognoſcibilia duplicia. l. 2 d. 39 art. 2 q. 1 in reſol.
Cohibitio quare non ponatur unum e ſignis divinæ voluntatis. l. 1 d. 45 art. 3 q. 2 ad arg. in fine. Tum quid dicatur cohibitum. l. 2 d. 42 art. 2 q. 1 ad arg.
Coitus in continentia quo modo dicatur eſſe de minoribus malis: & quotupliciter is eſſe poſſit. l. 4 d. 26 dub. 4
Coitus prolis, vitandæque fornicationis gratia an ſemper a culpa immunis ſit: vel ſi ſemper peccet, qui explendæ concupiſcentiæ cauſa cum uxore coit. l. 4 d. 31 art. 2 per totum.
Coitu matrimoniali an quandoque abſtinendum: tum maxime tempore menſtrui l. 4 diſt. 32 dub. 4 & 5 & art. 3 per totum.
Collatio dupliciter, & utrum inſtantanea, vel ſucceſſiva ſit. l. 4 d. 19 part. 1 art. 3 q. 1 ad arg.
Color quid & quotupliciter l. 2 d. 3 part. 2 dub. 4
Columbæ ſub ſpecie quare Spiritus ſanctus ſuper Chriſtum deſcenderit: an in ea erat etiam Pater, & Filius. l. 3 diſt. 1 dub. 4
Comeſtioni, cibationive quæ concurrant: tum ſi angelis, vel dæmonibus in corporibus aſſumptis conveniant. l. 2 d. 8 part. 2 art. 3 q. 1 ſparſim. l. 4 d. 12 part. 1 art. 3 q. 3 ad arg.
Cometa quo modo producatur, quidve ſignificet. l. 2 d. 14 p. 2 art. 2 q. 3 in opponendo, & in reſpondendo.
Commatres plures an liceat habere. l. 4 diſt. 42 art. 1 q. 3 in reſol.
Commenſuratio an locum habeat in divinis. l. 1 d. 32 part. 1 art. unico, q. 1 ad arg.
Commentator quis proprie dicatur. l. 1 in Prologo. q. 4 in reſol.
Commune quid, quotupliciter, & unde dicatur. l. 1 d. 5 dub. 2 & art. 2 q. 2 in reſol. & d. 10 dub. 6
Communicandi ratio unde proveniat. l. 1 diſt. 2 art. 3 q. 2 ad arg.
Communicabilitas, & incommunicabilitas an ſint proprietates oppoſitæ. l. 1 d. 34 art. unico q. 2 ad arg. in fine.
Communicantibus in aliquo, id in quo communicant, in tota tranſmutatione manet. l. 4 d. 11 par. 1 art. unic. q. 2 ad arg,
Communicatio idiomatum in abſtractione, an in concretione ſit, & ubi ſit. l. 1 d. 33 art. unico q. 3 ad arg. in fine. & l. 3 d. 7 art. 2 q. 1 ad arg.
Communio, ſive communicatio quotuplex. l. 4 d. 18 part. 2 art. unico, q. 1 in reſol. Item & communitas. l. 1 d 25 art. 2 q. 1 & 2 in reſol. & ad arg.
Communius quo aliquid eſt, eo prius eſt, quo modo. l. 1 d. 12 art. unico, q. 4 ad arg.
Comparari aliquid alicui, dupliciter. l. 1 d. 25 dub. 2
Compati alicui, an bonitati naturæ atteſtetur. l. 4 d. 50 part. 2 art. 1 q. 3 ad arg. in fine.
Compilator quis proprie dicatur. l. 1 in Prologo q. 4 in reſol.
Complexio dupliciter ad intellectum comparari poteſt. l. 1 d. 41 art. 2 q. 1 ad arg.
Compoſitio multiplex. l. 1 d. 8 part. 2 dub. 5 & art. 1 q. 2 in reſol. & l. 2 d. 7 art. 1 q. 2 ad arg.
Compoſitio multipliciter. l. 2 d. 37 art. 1 q. 3 in reſol. & l. 3 d. 6 art. 1 q. 6 in reſol.
Compoſitio in quo ab unione differat. l. 1 d. 1 art. 1 q. 1 ad arg. quo modo prius ſit quam mutatio l. eodem. d. 8 part. 2 dub. 1 & 5 & art. 1 q. 1 in reſol. An cadat in Deo, vel ab eo ſit. l. allegato. d. 34 ſparſim. & l. 2 d. 37 art. 1 q 3
Compoſitius quo aliquid eſt, eo imperfectius, & impotentius eſt, an valeat. l. 1 d. 17 part. 2 art. 1 q. 2 ad arg. & l. 2 d. 15 art. 1 q. 2 ad arg.
Compoſitum omne reſolubile eſt ſecundum rem, an verum. l. 2 d. 8 part. 1 art. 2 q. 2 ad arg.
Compoſitum ex materia, & forma numquid ad conſtitutionem alicujus alterius tertii veniat. l. 2 d. 17 art. 1 q. 2 ad arg.
Compoſitum ex contrariis corruptibile eſt, quo modo verificetur. l. 4 d. 49 part. 2 art. 4 q. 1 ad arg.
Comprehendere tripliciter & quo modo Chriſtus in via & beati in patria comprehen-

Digitized by Google

prehenſiores dicantur. l. 3 d. 14 art. 1 q. 2 ad arg. in fine.
Compunctio quid, & utrum a contritione differat. l. 4 d. 16 part. 1 dub. 3
Conceptio dupliciter. l. 3 d. 2 dub. 3 & d. 8 dub. 3 l. 3 d. 3 q. 1 art. 1 Tum ſi virtus concipiendi Chriſtum B. Virgini tradita, major fuerit virtute tradita ſacerdoti eumdem in altari tranſubſtantiandi. l. 4 d. 10 part. 2 art. 1 q. 2 Ad hæc in quo generare, & concipere differant. l. 4 d. 14 p. 1 art. 2 q. 2 in reſol.
Concilia principalia, & in primitiva, & in poſtera Eccleſia quæ, & quot. l. 1 d. 11 dub 1
Concordia Spiritui ſancto, æqualitas Filio, & unitas Patri an recte approprientur. l. 1 d. 41 part. 2 art. 2 q. 3
Concretio differenter importatur. l. 1 d. 27 p. 1 dub. 3 Tum an concreti, & abſtracti idem ſignificatum ſit. l. eodem d. 31 p. 1 art. unico, q. 2 in reſol. & l. 1 d. 19 art. 3 q. 2 in reſol.
Concubinas habere an liceat, vel licuerit umquam. l. 4 diſt. 33 art. 1 q. 1
Concupiſcentia, vel concupiſcere quotupliciter, & quotuplex, & quæ in Decalogo prohibeatur. l. 2 d. 42 art. 2 q. 1 in reſol. & ad arg. & l. 3 d. 40 & ult. dub. 1
Concupiſcentia in anima an in carne ut in ſubjecto ſit, & numquid a Deo ſit. l. 2 d. 32 art 2 per totum, & quid exigatur ad hoc ut in aliquo ſit l. & d. eiſdem. art. 1 q. 1 in reſol.
Concupiſcentia poſt baptiſmum remanens cujuſmodi ſit. Ibid. in dubiis litteralibus.
Concupiſcentia numquid intendi remittive poſſit l. 2 d. 33 art. 2 q. 1 in reſol. Et quare ex uſu charitatis ſemper minuatur, nec umquam conſummetur. l. 2 d. 35 art. 2 q. 3 in reſol.
Concupiſcibilis, & iraſcibilis quam potentiam dicant. l. 2 d. 25 part. 1 art. unico, q. 6 ad arg.
Continui in diviſione an ſit ſtatus. l. 4 d. 10 part. 1 art. unico, q. 5 ad arg.
Conditionis error quotuplex, & quinam matrimonium impediat. l. 4 d. 36 art. 1 q. 2 in reſol.
Conditor æternus quo modo dicatur Spiritus ſanctus. l. 1 d. 29 dub. 3
Confeſſio multiplex l. 4 d. 17 p. 2 art. 1 q. 1 ſparſim, & part. 3 art. 1 q. 1 ad arg.
Confeſſioni quid formale, quidve materiale. l. 4 d. 17 part. 2 art. 1 q. 3 in reſol.
Confeſſio ad quid ſit, ſive ad quid inſtituta. l. 4 d. 15 part. 2 art. 1 q. 3 ad arg. & d. 17 part. 2 art. 1 q. 2 in reſol.
Confeſſio a quo inſtituta ſit, & quando, & an in lege, & ex lege naturæ, vel ſcripta. l. 4 d. 17 p. 2 a. 1 per totum.
Confeſſio an neceſſaria. l. & d. eiſdem. part. 1 art. 2 q. 4 Quæ & quot ejus conditiones. l. alleg. d. 21 part. 2 in dubiis litteralibus ſparſim. & art. 1 per totum. Quæ item ejus utilitates. l. 4 d. 17 p. 2 art. 1 q. 1 ad arg. in fine.
Confeſſio publice, an ſecreto facienda. l. 4 d. 17 part. 1 dub. 6 numquid reiteranda. l. & d. allegatis. part. 2 dub. 8 & part. 3 dub. 4
Confeſſio quo modo fictionem expellat. l. 4 d. 4 part. 1 dub. 3 & an neceſſario ſequi habeat impii juſtificationem. lib. eodem. d. 17 part. 1 art. 2 q. 4
Confeſſiones audire quibus ſacerdotibus incumbat. l. 4 d. 17 part. 3 q. 2 & an confeſſio in neceſſitatis articulo laico facta, ſacramentalis ſit. Ibid. dub. 1
Confeſſor cautus ſit in interrogando, & rimando peccata confitentis. l. 4 d. 19 dub. 5 & ad quale ſigillum teneatur. l. 4 d. 17 part. 2 dub. 3 & d. 21 part. 2 art. 2 per totum.
Confiteri quando teneamur, & quoties. l. 4 d. 17 part. 2 art. 2 q. in reſol. An actus virtutis ſit, & cujus. Ibid. art. 1 q. 1 in reſol. & ad arg. Et quo modo confiteri renuendi peccata omnia redire dicantur. l. eod. d. 22 dub. 1
Confiteri venialia an oporteat, pariter, & omnes peccati mortalis circumſtantias, differentiaſve. l. 4 d. 17 p. 3 ar. 2 per tot.
Confiteri an teneretur, qui omnino juſtus probaretur. l. 4 d. 17 part. 2 art. 2 q. 1 ad arg. tum quo modo pœnitens, vel confitens ſe ipſum accuſet. l. eod. d. 16 part. 1 dub. 4
Confiteri per interpretem numquid liceat: adhæc ſi interpres ad ſigillum teneatur. l. 4 d. 17 part. 2 dub. 6
Confiteri an omnes adulti teneantur; idque ſtatim occaſione oblata, & an ex charitate. Ibid. art. 2 per totum.
Confiteri alii quam proprio ſacerdoti an liceat:

Digitized by Google

liceat: & qualis ſacerdos is ad audiendas confeſſiones aſſumptus eſſe debeat. l. 4 d. 17 part. 3 dub. 2 & 3 & art. 1 per totum. & d. 21 part. 2 dub. 7
Confirmatio in bono, obſtinatio in malo an augeant, minuantve libertatis dominium. l. 2 d. 7 part. 1 art. 2 q. 1 & 2
Confirmationis ſacramentum qui conferre habeat. l. 4 d. 7 dub. 1 & An cum Euchariſtiæ ſacramento ad eamdem corroborationem ſit, ibid. dub. 2 An majorem gratiam præſtet, quam baptiſmus. ibid. dub. 3 Quare fiat in fronte. ibid. dub. 4 Quæ item ei concurrant, aut unde irreiterabilis ſit ibid. dub. 5 & 6 Adhæc quæ ejus forma quæve materia. ibi. art. 2 per totum. Numquid item gratiam gratis datam præſtet: tum an eamdem gratiam afferat, & copioſius cum ſacramento baptiſmi. ibid. art. 2 per totum. Denique an ſacramentum ſit omnino ad ſalutem neceſſarium, baptiſmumque inſequatur. ibid. art. 3 per totum: & quare principalis unctio appelletur. lib. eod. d. 23 dub. 2
Conformari quidpiam alicui, multipliciter. l. 1 d. 48 & ult. q. 1 in reſol.
Conjuges in quo pares ſint. l. 4 d. 32 dub. 1
Conjugium quo modo dicatur eſſe de minoribus bonis nec mereatur palmam. l. 4 d. 26 dub. 3 & unde dicatur. lib. eodem d. 27 art. 1 q. 2 in reſol.
Conjugium in quibus caſibus denegandum, & in quibus diſpenſandum. l. allegat. d. 37 dub. 3 & d. 40 dub. 1
Conjugum alter, altero inſcio, vel renitente, vel etiam annuente numquid continentiam vovere poſſit. l. 4 d. 32 dub. 2 & 3 An ſemper debitum reddere teneantur. ibid. dub. 4 & quid ſi alter aut fornicatus fuerit, aut leproſus evaſerit. ibid. art. 2 per totum.
Conjugum ſucceſſive ad fidem venientium: quid ſi alter alterum, aut dimiſerit, aut non dimiſerit, aut dimiſerit, aut fornicatus fuerit? compellendi ne ſunt ad cohabitationem, & mutuam cognitionem. l. 4 d. 39 dub. 5
Conjunctionis, ſive conjungendi quatuor modi. l. 3 diſt. 29 dub. 2
Conſanguinitas, conſanguinitatiſque linea quid: an vinculum ſit matrimoniumque impediat, &c. l. 4 d. 41 per totum. Tum in quo ab affinitate diſtet. ibid. in prolegomenis.
Conſcientia tripliciter. l. 2 d. 39 art. 1 q. 1 in reſol.
Conſcientia ad quam vim pertineat: an innatus, aut acquiſitus habitus ſit: an denique ad omne id teneamur, quod ipſa ad ſalutem neceſſarium eſſe dictet. lib. & diſtinct. eiſdem, per totum.
Conſcientia quo modo remordere dicatur, quando ligat, quid etiam ſit contra conſcientiam, & ſecundum conſcientiam facere: demum cui magis ſtandum, conſcientiæ, an prælati præcepto. l. & d allegatis. art. 1 q. 1 & 3
Conſcientia bona, prius confortari, dein ad Euchariſtiam accedere quid. l. 4 d. 16 part. 1 dub. 12
Conſcientia erronea duplex. l. 4 d. 38 art. 1 q. 2 ad arg. in fine.
Conſecrare Abbates & Eccleſias quare Epiſcoporum munus ſit. lib. 4 d. 7 art. 1 q. 3 in reſol.
Conſecrationis verba cur benedictionis verba dicantur. lib. eod. d. 10 part. 2 dub. 3
Conſecrationis poteſtas non dignitatem, ſed auctoritatem attendit. ibid. d. 13 art. 1 q. 2 ad arg.
Conſenſus quid, quodve verbum ſit, conſentire. l. 2 d. 38 art. 2 q. 1 in reſol.
Conſenſus in peccatum quo modo attendatur, & cui attribuatur. l. 2 d. 24 part. 2 art. 2 q. 2 ſparſim.
Conſenſus quis matrimonium efficiat, & ad quid is ſit: Tum ſi conſenſus matrimonialis B. Virginis honeſtus gratuſque Deo fuerit, & plures hujuſmodi de eo conſiderationes. l. 4 d. 27 art. 2 per totum. & d. 28 29 & 30 ſparſim per totum.
Conſentiens in abſentem per procuratorem, vel nuncium, eſto quod ante adventum nuncii pœniteat, numquid ad contrahendum compelli poſſit. l. 4 d. 29. dub. 2
Conſequentia ſeſe invicem, aut ambo cauſantur a tertio, aut alterum eſt cauſa alterius quo modo teneat. l. 1 d. 38

Digitized by Google

d. 38 art. 1 q. 2 ad arg. in fine.
Conſequens ſi contingens eſt, impoſſibile eſt antecedens eſſe neceſſarium. l. 1 d. 40 art. 2 q. 1 ad arg.
Conſervare quis actus in Deo ſit. l. 1 d. 41 dub. 3
Conſervandi, & eſſendi principium idem, & num rerum omnium conſervatio a Deo ſit. l. 2 d. 37 art. 1 q. 2 ad arg.
Conſilium quid, quotupliciter, & utrum in Deo ſit. l. 1 diſt. 6 dub. 5 & l. 3 d. 35 art. unico q. 4 ubi etiam habes quis ſit actus doni conſilii.
Conſonantia quo modo Spiritui ſancto approprietur. l. 1 d. 31 part. 2 dub. 10 & 11
Conſulere quempiam, dupliciter: tum in quibus caſibus Epiſcopos conſulere oporteat. l. 4 d. 2 part. 2 dub. 5 & d. 45 dub. 8
Contentio quid l. 1 in Prologo, dub. 7
Conterminative alicubi eſſe, dupliciter. l. 4 d. 10 par. 1 art. unico q. 4 ad arg.
Continentia multiplex. l. 4 d. 33 dub. 3 & d. 39 art. 1 q. 3 in opponendo. An continere perfectius ſit quam nubere. l. eod. d. 26 art. 1 q. 2 ad arg. aut ſi clerici ab Eccleſia ad continentiam obligari debuerint. Ibid. d. 37 art. 1 q. 3
Contingens multiplex, tum an neceſſarii cauſa eſſe poſſit. l. 3 d. 11 art. 1 q. 3 ad arg. & unde eſt quod ſi quidpiam contingens, & neceſſarium implicet, totum contingens denominatur. l. 1 d. 30 art. unico q. 1 in reſol.
Continui potentia, qua ſcilicet in infinitum diviſibile eſt, numquid per divinam potentiam reduci poſſit ad actum. l. 1 d. 43 art. unico q. 2 ad arg. & l. 2 d. 35 art. 2 q. 3 in reſol. & l. 4 d. 49 part. 2 art. 4 q. 2 ad arg. in fine.
Contraria numquid ſimul eſſe poſſint, aut alterum in altero conſiſtere. l. 2 d. 34 art. 2 q. 2 in reſol. Tum quo modo compoſitum omne ex contrariis diſſolubile ſit. l. 4 d. 49 part. 2 art. 4 q. 1 ad arg. Aut quo modo contrariorum contrariæ cauſæ ſint. l. 2 d. 34 art. 1 q. 1 ad arg.
Contrarietas prima in moribus quæ. l. 2 d. 41 art. 1 q. 1 in opponendo.
Contraria opinari, ubi, & quando liceat. l. 1 d. 27 part. 1 art. unico q. 4 in reſol.
Contritio quid, quanta, & quamdiu, unde dicta, qualis motus, ſucceſſivus ſcilicet an inſtantaneus, & num major de uno peccato, quam de alio eſſe debeat. l. 4 diſt. 16 part. 1 per totum.
Contritio in genere moris quid ſit, actus ſcilicet, vel motus virtutis. ibid. art. 1 q. 2
Contritioni duo inſunt. l. 1 d. 17 part. 2 ar. 2 quæ. 4 ad arg. Quid ea deflere debeamus. l. 4 d. 16 part. 1 dub. 9 Tum quo modo de peccatis conteri oporteat, de ſingulis ſigillatim, vel de omnibus ſimul. l. 4 d. 22 dub. 2 Si etiam de peccatis ignoranter commiſſis, vel etiam ſcienter, ſi inde oblitis. l. 4 d. 16 parr. 2 art. 2 per totum.
Contritionem an neceſſario culpæ expulſio præcedat. l. 4 d. 17 par. 1 art. 2 q. 2
Contritio ſi tanta fuerit, ut totum remittatur, num adhuc ſatisfactio a ſacerdote imponenda ſit. l. 4 diſt. 15 part. 2 art. 1 q. 1 ad arg.
Contumelia Creatoris matrimonium ſolvit, quo modo intelligatur. l. 4 d. 39 art. 2 q. 3 ad arg.
Convenientia multiplex. l. 1 d. 1 art. 3 q. 1 ad arg. & d. 10 art. 2 q. 2 ad arg. & l. 3 d. 14 ar. 1 q. 3 ad arg. Tum quæ relatio ſit. l. 1 d. 19 part. 1 art. unico q. 4 in fine. Adhæc quo modo intelligatur, unumquodque, quod ſibi magis conveniens eſt, appetit. l. 4 d. 49 part. 2 art. 7 q. 2 ad arg.
Convenire uni ſoli, tripliciter. l. 1 d. 4 art. 1 q. 3 ad arg.
Converſio duplex, tum quid in converſione ad Deum attendatur. l. 2 d. 5 art. 3 q. 1 in reſol.
Converſio, & averſio peccati quid, quotupliciter ſit, & num ſint differentiæ peccati oppoſitæ. l. 2 d. 42 part. 3 q 2
Converſio, qua panis in altari in Chriſti corpus convertitur, & vinum in ſanguinem, quæ, & qualis. l. 4 d. 11 part. 1 per totum.
Cooperari alii, dupliciter. l. 4 d. 5 art. 3 q. 1 in reſol.
Cor, vel caput generalius influit. l. 3

diſt. 13

Digitized by Google

diſt. 13 art. 2 q. 3 ad arg.
Cornelii, & ſociorum fides qualis. l. 3 d. 24 art. 1 q. 3 in fine, & quo modo baptizati ſunt. l. 4 d. 1 part. 2 art. 1 q. 1 ad arg.
Corona clericalis an ſacramentum ſit, aut ſi ejus ſuſceptione temporalium abrenunciatio fiat. lib. 4 d. 24 part. 1 art. 1 q. 2 & 3
Corpora in aſcendendo ſtatum habent, in deſcendendo minime. l. 2 d. 2 part. 2 art. 2 q. 3 ad arg.
Corpora cæleſtia, terreſtriaque num ſint ex eadem materia ſecundum eſſe. l. 2 d. 12 art. 2 q. 1 ad arg.
Corpora cæleſtia quo modo agant, influantve in hæc inferiora, & varias impreſſiones cauſent: quo modo ignem producant, magis quam aquam, vel aerem. l. 2 d. 14 part. 1 art. 1 q. 2 ad arg. & part. 2 art. 2 q. 2
Corpora animalium an ex omnibus elementis congeſta ſint, aut ſi ex activis magis, quam ex paſſivis. l. 2 d. 15 art. 1 q. 2 & 3
Corpora noſtra numquid ex charitate diligenda. l. 3 d. 28 art. unico q. 4
Corpora tum damnatorum, tum electorum utrum cum deformitatibus reſurgent. l. 4 d. 44 part. 1 art. 3 per totum.
Corpora duo num ſimul eſſe poſſint, & an corpora glorioſa ſe invicem penetrare poterunt. l. 4 d. 49 part. 2 art. 2 q. 1
Corpora glorioſa an palpari poterunt a non glorificato: an pervia an colorata, vel luminoſa erunt, & ad nutum animæ ſeſe occultare poterunt: a quo item eorum glorificatio erit, & an de eſſentia beatitudinis; quæ denique & quot eorum dotes, quales, & an omnibus æque. l. 4 d. 49 part. 2 per totum.
Corpora nobilioris complexionis facilius patiuntur, quo modo intelligatur. l. 4 d. 49 art. 4 q. 1 ad arg.
Corporales, & ſpirituales ſubſtantiæ numquid ſimul creatæ ſint. l. 2 d. 2 part. 1 art. 2 q 3
Corporalia quo modo ſpiritualibus conferant. l. 4 d. 21 p. 1 art. 2 q. 2 ad arg.
Corporalis immunditia multiplex, & numquid ſumptionem Euchariſtiæ impediat. l. 4 d. 12 part. 2 art. 2 q. 3
Corporalium rerum quo modo plus ſint duæ, quam una. l. 1 d. 19 part. 2 dub. 4
Corpore indigere, dupliciter. lib. 2 d. 8 part. 1 art. 1 q. 1 ad arg.
Corpus corpore an repelli poſſit. lib. 2 d. 13 art. 3 q. 1 ad arg.
Correctio duplex, & quo modo, aut quando facienda ſit correctio fraterna. l. 4 d. 19 dub. 4
Corrector liber quis dicatur l. 1 in Prologo dub. 9
Corruptio quid, & unde, tum maxime naturalis l. 1 d. 8 par. 1 art. 2 q. 2 in opponendo, & in reſol. Quæ conſecrandi poteſtatem impediat. l. 4 d. 11 part. 2 art. 1 q. 4 ad arg. Quid item corrumpere importet l. 2 d. 35 art. 1 q. 1 ad arg.
Corruptio non major eſt in effectu, quam in cauſa. l. 2 d. 31 art. 2 q. 1 ad arg. Quo modo etiam verificetur id: Corruptio tanto pejor, quanto natura melior. l. eod. d. 33 art. 2 q. 1 ad arg. Tum an corruptio, quæ illico commiſſo peccato exurgit a Deo ſit. lib. eod. d. 36 dub. 2
Corruptibile, & incorruptibile variant eſſentiam, quo modo intelligatur. l. 2 d. 27 art. 1 q. 3 ad arg.
Corrupto minus nobili, & tranſmutabili, non corrumpitur magis nobile, & neceſſarium. l. 2 d. 30 art. 1 q. 2 ad arg.
Corruptum nullum omnino in non ens cedit, quo modo intelligendum. l. 2 d. 26 art. unico q. 4 ad arg.
Creare quid, agere, an facere. l. 2 d. 1 part. 2 ar. 1 q. 1 ad arg.
Creare cujus ſit, & numquid ab æterno quippiam creari potuerit. l. 1 d. 9 dub. 15
Creare poſſe, & generare poſſe, vel creari poſſe, & generari poſſe an unum, & idem poſſe ſit: aut ſi non unum: & idem poſſe ſit, quod eorum prius. l. 1 d. 7 art. unico q. 3 & 4
Creare, & tranſubſtantiare, quod majus, l. 4 d. 10 part. 2 art. 1 q. 1
Creatio quid, & an ad divina transferri poſſit. l. 1 d. 13 art. un. q. 1 ad arg. Quotuplex. lib. 2 d. 1 part. 1 art. 3 q. 2 in reſol. Quam relationem dicit. Ibidem. Numquid mutationem, vel medium inter Creatorem, & creaturam dicat. Ibid. per totum. art. Demum quid ſit, & in quo ſit creatio

tio paſſio. lib. diſt. & par. eiſdem. art. 1 q. 2 ad arg.
Creatione, & generatione aliquid produci non tollit univocationem. lib. 2 d. 31 art. 1 q. 1 ad arg.
Creata primo quæ, & quot. lib. 2 d. 2 part. 1 art. 1 q. 1 in opponendo, & ar. 2 q. 3 in reſ.
Creati ad increatum infinita eſt diſtantia. lib. 3 d. 14 art. 1 q. 3 ad arg.
Creator, creatio, dominus, &c. quæ nomina. l. 1 d. 29 art. 2 q. 2 in reſ. & ad arg. & d. 30 ſparſim per totum, & d. 35 dub. 4 Tum an Chriſto nomen hoc (*Creator*) tribuatur. lib. 3 diſt. 11 art. 2 q. 3 ad arg. ſparſim.
Creatori, & creaturæ an ſit quidpiam commune univocum. lib. 1 d. 7 art. unico q. 4 in reſol. & d. 39 art. 2 q. 1 ad arg.
Creatoris contumelia quo modo matrimonium ſolvat. lib. 4 d. 39 art. 2 q. 3 ad arg.
Creaturæ an ducant in cognitionem Dei. lib. 1 d. 3 par. 1 art. 1 q. 2 & 3 ad arg. ubi etiam habes quotupliciter eas cognoſcere contingat.
Creaturæ unde mutabiles & vertibiles fiut. lib. 1 d. 8 par. 1 art. 2 quæſt. 2 ad arg. & quo modo a Deo prodiere. lib. eodem d. 10 art. 1 q. 1 in oppon.
Creaturæ ad Creatorem, ſive Deum quare referantur, non autem econverſo, Creator ad creaturas. lib. 1 d. 30 art. unico q. 3 in reſ.
Creaturæ an dici poſſint unum eſſe cum Deo, & Deus cum eis. lib. 1 d. 31 part. 2 art. 2 q. 1 & 2
Creaturæ ſunt in Dei eſſentia, an admittenda propoſitio. l. 1 d. 36 dub. 1
Creaturæ ſpirituales unde ſic dictæ. lib. eod. d. 37 p. 1 art. 2 q. 1 ad arg.
Creaturæ an potuerint fieri meliores. lib. 1 d. 44 art. 1 q. 2 Tum quo modo bonæ dicantur, & quotuplex eorum bonitas. lib. 2 diſt. 1 p. 2 dub. 2 eod. 34 dub. 3 Ad hæc in quotuplici differentia ſint, & quare in triplici. l. 2 d. 1 p. 2 art. 1 q. 2 Quo modo earum annihilatio ſoli Deo poſſibilis ſit. l. 2 d. 37 art. 1 q. 2 ad arg. Demum quo modo agant. lib. 4 d. 43 art. 1 qu. 2 in reſ. & ad arg.
Creaturæ ad Creatorem an ſit aliqua comparatio, ſimilitudo, & convenientia. lib. 1 d. 8 p. 1 dub. 5 & diſt. 34 art. unico q. 4 ad arg. & d. 35 ar. un. q. 1 ad arg. & lib. 2 diſt. 16 art. 1 q. 1 ad arg. in fine, & lib. 3 d. 1 ar. 1 q. 2 in reſ. & d. 2 art. 1 q. 1 ad arg. & d. 14 dub. 1 l. 4 d. 6 p. 1 art. un. q. 2 ad arg. & d. 43 art. 2 q. 2 in reſ.
Crede, & manducaſti, quid eſt dictu. lib. 4 d. 9 dub. 1
Credentium duo genera. l. 1 d. 16 ar. un. q. 2 in reſ.
Credere Deo Deum, & in Deum, quo modo differant. lib. 3 d. 23 dub. 3
Credere auctoritati debemus. Ibid. ar. 2 q. 2 ad arg.
Credibile dupliciter, & quo modo veritatis, & ſcientiæ & objectum eſſe poſſit. lib. 1 in Prologo q. 1 ad arg.
Credibilium plura genera. l. 3 d. 24 du. 3
Creſcendi, multiplicandique præceptum, quale. lib. 4 d. 26 dub. 2
Crocodyllus quale animal. lib. 2 d. 15 dub. 1
Crux Chriſti qua adoratione adoranda. lib. 3 d. 9 art. 1 q. 4
Crucem accipere in ſubſidium Terræ ſanctæ licet viro, uxore renitente. l. 4 d. 32 art. 1 q. 1 ad arg.
Crux in judicio generali ſplendidiſſima apparebit. l. 4 d. 48 art. 1 q. 3 ad arg.
Cryſtalinum cœlum an ſit, cujus naturæ ſit. l. 2 diſt. 14 p. 1 art. 1 q. 1 & part. 2 art. 1 q. 3
Culpam expellere, dupliciter. lib. 1 d. 14 art. 2 q. 2 ad arg. a quo hujuſmodi expulſio, ſive deletio ſit. lib. 4 d. 17 p. 1 art. 1 q. 1 ad arg. & quando. ib. art. 2 q. 1 ad arg.
Culpæ deletio, ſive expulſio, quare juſtificatio dicatur. lib. 4 d. 17 part. 1 dub. 4 An eam gratiæ infuſio præcedat, aut ipſa contritionem neceſſario præeat. ibid. art. 2 q. 1 & 2
Culpam an totaliter gratia tollat. lib. 2 d. 35 a. 2 q. 3 ad arg. & quo modo ad invicem opponantur. lib. 4 d. 4 p. 1 art. 2 q. 2 ad arg.
Culpa non ponit hominem extra ſtatum viæ. lib. 2 diſt. 35 art. 2 q. 3 ad arg. in fine.
Culpa præcedens quo modo meritum eſt

se-

ſequentis. lib. eod. diſt. 36 art. 2 q. 1 ad arg.
Culpa, & pœna in quo differant. lib. 1 d. 40 art. 4 q. 1 in oppon.
Culpa remota, removeri debet & pœna, quo modo intelligatur, lib. 2 diſt. 32 art. 1 q. 1 ad arg. Si dare ſit culpam præcedentem abſque pœna ſubſequente. l. eod. d. 36 art. 2 q. 1 Si circa idem fieri habeant. l. 2 d. 39 a. 2 q. 3 ad arg. Et quo modo unius qualitas, & quantitas juxta alterius qualitatem, & quantitatem attendatur. l. 4 diſt. 16 par. 1 dub. 7
Culpa in inſtanti curatur pœna nequaquam. l. 4 d. 15 p. 2 dub. 9
Cultus Dei, multipliciter. lib. 3 diſt. 9 art. 2 q. 2 in reſol.
Cum præpoſitio quid importet. l. 1 d. 37 p. 1 dub. 1
Cupiditas quo modo dicatur radix omnis peccati. l. 2 d. 42 dub. 4
Curioſitas quid. l. 2 d. 5 a. 1 q. 1 ad arg.
Cuſtodiæ angelicæ effectus. lib. 2 d. 11 art. 2 q. 1 & 3 in fine.

D

Dæmon quid. l. 2 d. 8 p. 1 art. 1 q. 1 in opp. & in reſp.
Dæmones cur in aere habitent, & in quo ejus interſtitio. l. 2 diſt. 6 dub. 1 & 2 art. 2 q. 1
Dæmones numquid in ordines diſtincti ſint, ita ut inter eos prælatio aliqua ſit: an etiam ubicumque ſunt, infernali cruciatu crucientur. l. & d. allegatis. a. 2 q. 2 & art. 3 per totum.
Dæmones quo modo naturalia integra habeant. ib. art. 2 quæſt. 1 ad arg. in fine. & diſt. 7 part. 1 art. 2 qu. 3 ad arg. in fine.
Dæmonum voluntas, affectuſve an rectificari poſſit, continuari, & intendi. l. 2 d. 7 p. 1 per totum. Si enim eorum obſtinatio liberi arbitrii uſum eiſdem tollat. ib. art. 2 q. 2
Dæmones qui in tentationibus victi remanent, num alios rurſus tentare audeant. lib. 2 diſt. 6 dub 4 & artic. 2 quæſt. 1 Si homini vim inferre poſſint. lib. eod. diſtinct. 11 artic. 1 quæſt. 1 ad arg.
Dæmonum potentiam quare, & quo modo cohibeat Deus. l. 2 diſt. 7 p. 2 dub. 5 & art. 2 q. 2 ad arg. in fine.
Dæmones an veras rebus formas inducere poſſint. Ibid.
Dæmonum ſcientia, cognitiove qualis, & quanta: an circa præſentia oberrare poſſint, ſi præterita obliviſci; aut futura prævidere queant. l. 2 d. 7 p. 2 dub. 1 & art. 1 per totum.
Dæmones numquid in corporibus humanis habitare poſſint: an item animabus illabi poſſint: an pariter ſenſus illudere, an cogitationes immittere, malas affectiones incendere, conſcientiæque ſecreta rimari valeant. l. 2 d. 8 p. 2 per totum.
Dæmones utrum generare poſſint. lib. 2 d. 8 p. 1 a. 3 q. 1 ſparſim, & l. 4 d. 44 p. 2 dub. 1
Dæmones an æque ac angeli ad nos a Deo mittantur. l. 2 d. 10 dub. 1
Dæmones an ex charitate diligendi ſint. l. 3 d. 28 art. un. q. 2
Dæmones num in judicio extremo judicabuntur. l. 4 d. 47 a. 1 q. 4 ubi etiam habes ſi damnatorum tortores erunt.
Damaſcenus circa proceſſionem Spiritus ſancti non tenendus. l. 1 d. 11 art. 1 q. 1 circa finem: tum cujus rationis. l. eod. d. 31 p. 2 a. 1 q. 2 ad arg.
Damnationem ſui alicui revelari, an ſit poſſibile: tum ſi quis illam velle poſſit, aut debeat. lib. 1 diſt. 48 & ult. dub. 1
Damnatio quo modo impotentem reddit damnatum ad bonum. Ad hæc ſi damnatus ad mundum revocaretur, numquid gratiam ſuſcipere poſſit. lib. 2 diſt. 35 art. 2 quæſt. 3 ad argum. in fine.
Damnati ſi potentiam merendi habent, quare non merentur. l. 3 d. 12 a. 2 q. 2 ad arg. Tum quo modo pœniteat eos ſcelerum jam commiſſorum, ſive qualis ſit iſthæc eorum pœnitentia. l. eod. d. 14 p. 2 a. 1 q. 3 ad arg. in fine, & d. 50 p. 1 a. 1 q. 1 ad arg.
Damnati, beative numquid cum deformitatibus in corporibus reſurgent. l. 4 d. 34 p. 1 art. 3 per totum.
Damnati quare perpetuo cruciandi, ſive cur perpetua, & ſemper durans ſit eo- rum

Digitized by Google

ram pœna. l. 4 d. 30 part. 1 dub. 7 An quandoque infernum exeant. Ib. d. 45 a. 1 q. 3 Si voluntatem invertibilem habeant, aut aliquam actualem ejuſdem inordinationem. Ib. d. 50 p. 1 a. 1 q. 1 ad arg.

Damnati numquid velint ſe peccaſſe: item ſi mallent non eſſe quam damnatos eſſe: aut ſi mallent omnes damnari, vel quoſdam damnari, quoſdam vero beari. l. 4 d. 50 p. 1 ar. 1 per totum. Si etiam aliquo modo mitigetur eis pœna, ſc. vel per ſuffragia Eccleſiæ, vel per miſericordiæ pietatem. Demum ſi mitius, iſtiuſve cum uno, quam cum altero eorum agatur. l. eod. d. 46 art. 1 per totum.

Damnati numquid cognoſcent, recordabunturve. l. 4 d. 50 p. 1 a. 2 q. 2 & 3 Quo modo ſimul an ſucceſſive præteritorum recordabuntur. Ib. q. ult. in reſ. Et an mutuo cum beatis ſe ſe agnoſcent. Ib. p. 2 a. 1 q. 3

Dari quidquam alicui, multipliciter. l. 1 d. 14 a. 2 q. 1 ad arg. Tum (*dare*) verbum quid importet. l. 1 d. 15 part. 1 art. unico q. 4 ad arg.

Datum, quo modo de Spiritu ſancto dicatur. l. 1 d. 13 dub. 2 Tum in quo diſtent Datum, & Donum: aut quod eorum de Spiritu ſancto convenientius dicatur. l. eod. d. 18 a. 1 q. 3 & 4

David an major Propheta, quam Elias. l. 2 d. 2 dub. 9 Quo modo in numerando populo peccaverit, populuſque pro ejus peccato punitus ſit. l. 4 d. 14 p. 2 dub. 13 Et quo modo in orando excellens gratia ei præſtita ſit. l. 4 d. 32 dub. 5

De, propoſitio quotupliciter, & qualis. l. 1 d. 5 art. 1 q. 2 ſparſim. Tum cum dicimus, aliquid accipere de aliquo quid ibi importet. l. 3 d. 13 dub. 3

Debet, verbum, vel (*debitum*) nomen, an locum in Deo habeant, ita ut alicui ille debere ſive debitor eſſe dici poſſit. l. 1 d. 43 dub. 3

Debitum duplex, & quod e medio debitum tollat. l. 3 d. 18 dub. 4

Debitum an ſemper poſcenti reddendum l. 4 d. 32 dub. 4

Decalogi quæ præcepta Deus diſpenſare poteſt. l. 1 d. 47 art. unico q. 4 in reſ. Num decem tantum ea ſint: an ordinate & ſcripta, & præcepta ſint: an ad opera formata obligent, & ſecundum quod jus eorum obligatio attendatur. lib. 3 d. 37 per totum.

Decalogus numquid ſufficienter tum obſervanda, tum vitanda contineat. l. 4 d. 16 p. 2 dub. 2 Ad hæc brevis ejuſdem expoſitio. l. 3 d. 37 & 40 in dub. litteral.

Deceptio, & error unde proveniant. l. 2 d. 7 p. 2 a. 1 q. 1 in reſ.

Deceptio circa ſenſibilia quid, & quotuplex: tum ſi qua in primis parentibus in ſtatu innocentiæ cadere potuerit. lib. 2 d. 23 art. 2 q. 2

Decimatio quid, & qualis actus, & an quis decimari habeat in parentibus. l. 3 d. 3 p. 2 a. 1 q. 1 Tum ad quid profuerit veteris legis decimatio. l. 4. d. 1 p. 2 art. 1 q. 3 aut quare per circumciſionem non oblata ſit. l. eod. d. 3 p. 2 a. 3 q. 1 ad arg.

Deciſio quo modo via ad corruptionem ſit. l. 2 d. 20 art. unico q. 4 ad arg.

Declinare a malo ſive non velle malum, dupliciter, & quando meritorium ſit. lib. 2 d. 24 p. 1 dub. 2 & d. 24 art. 3 q. 2 ad arg.

Decreta de matrimonio abrogata. lib. 4 d. 38 dub. 8

Defectio, protenſio, & derivatio, quo modo differant. l. 1 d. 18 dub. 4

Defectus multiplices, & numquid a Deo eſſe poſſint. l. 2 d. 37 a. 2 q. 3 in reſ. Tum quos ex illis Chriſtus aſſumpſerit. lib. 3 diſt. 15 art. 1 quæſt. 2 in reſol.

Defendere idem interdum, quod excuſare, & defenſio idem quod excuſatio. l. 4 d. 17 p. 2 dub. 2

Deformitas duplex. l. 2 diſt. 5 art. 2 q. 2 ad arg.

De generare unde, & quotupliciter dicatur. l. 1 d. 19 p. 1 dub. 11

Delbora quo modo Iſrael judicaſſe, eique præfuiſſe legatur. l. 4 d. 23 art. 2 q. 1 ad arg.

Delectatio quid, quæve ei requirantur. l. 1 d. 1 art. 3 q. 1 & 2 in reſ. & ad arg. Unde proveniat. l. 2 d. 20 ar. un. q. 3 ad argum. Quando a ſenſualitate in rationem tranſit, aut quo modo ad

Digitized by Google

eam ſenſus concurrat. l. 2 d. 24 p. 2 a. 2 q. 1 in opponendo, & in reſpon. Demum qualis ejus, ac tentationis progreſſus ſit. Ibi. q. 2 in reſ.

Denarius numerus perfectiſſimus. l. 4 d. 1 p. 2 a. 1 q. 3 in reſ.

De nihilo eſſe, multipliciter. l. 1 d. 4 dub. 10

Demonſtrationes ſcientiarum in quo a Juris conſtitutionibus differant. lib. 4 d. 36 dub. 5

Denominatio quotuplex, & a quo ſumi debeat. l. 1 d. 14 a. 1 q. 1 in fine, & l. 2 d. 9 art. unico q. 4 ſparſim; & d. 27 a. 1 q. 2 ad arg. & l. 3 d. 2 art. 2 q. 2 ad arg. & d. 38 art. unico q. 5 ad arg. & l. 4 d. 27 art. 1 q. 2 ſparſim.

Denominativa prædicatio quotupliciter fiat. l. 3 d. 6 art. 2 q. 3 ad arg.

Derivatio, defectio, & protentio, in quo diſtent. l. 1 d. 18 dub. 4

Deſperatio quid, & unde proveniat. l. 2 d. 43 dub. 3 & l. 3 d. 26 art. 2 quæſt. 2 ad arg.

Determinatio quæ ſubalternationem faciat. l. 1 in prologo q. 2 ad arg.

Deitas, vel eſſentia, quæ nomina. l. 1 d. 4 art. 2 ad arg.

Deitas, an divinitas melius formam Dei importet. l. 1 d. 15 p. 2 dub. 2

Deitas eſt trina, quare non dicimus. l. 1 d. 24 a. 3 q. 2 in fine.

Deitas eſt humanitas, quare propoſitio falſa ſit. l. 3 d. 7 a. 1 q. 1 ad arg.

Deitas creata, an admitti debeat. lib. 1 d. 33 art. unico q. 4 in reſol. in fine.

Deitatem habens, ſive habens deitatem dupliciter. l. 1 d. 23 art. 2 q. 3

Deificatum quid importet, tum ſi in Chriſto hominem deificatum dicere poſſumus l. 3 d. 7 dub 2

Dei genitrix an Virgo Maria appellanda ſit. l. 3 d. 4 a. 3 q. 3

Deus, unde dicatur. Græce, θεὸς ἀπὸ τοῦ θέειν, ideſt currere, & diſponere univerſa. Vel ab αἴθειν ideſt urere: Vel a θεᾶσθαι ideſt intuendo omnia. l. 1 d. 2 dub. 3 & d. 18 art. un. q. 6 in fine, & d. 23 art. 2 q. 3 in opp.

Deus quale nomen. l. 1 d. 2 dub. 3 & d. 5 dub. 2 & 3 & art. 1 qu. 1 ad arg. in fine, & d. 9 dub. 2 & d. 36 dub. 1 & d. 41 dub. 3 & lib. 3 d. 7 art. 1 quæ. 1 ad arg. Quid item ſignificet. lib. 1 d. 2 a. 1 q. 1 in reſol. & d. 5 art. 2 qu. 1 ad arg. & d. 23 art. 2 q. 3 ad arg. Quo modo etiam ſupponat. l. 1 d. 4 dub. 4 & art. 1 q. 1 ad arg. & q. 4 per totum An pluraliter inflecti congrue poſſit, ita ut plures Deos catholice dicere poſſimus. l. 1 d. 4 a. 1 q. 3 & d. 23 ar. 2 q. 3 Demum quotupliciter dicatur. Ib. & d. 29 a. 1 q. 2 in reſ.

Deus numquid cognoſcibilis ſit, & quotupliciter, & a quo ſumme. l. 1 d. 8 p. 1 a. 1 q. 2 in reſol. & d. 16 art. un. q. 2 ad arg. & d. 22 ar. unico q. 1 & 2 in reſ. & l. 3 d. 24 dub. 4 & art. 2 in reſ. & d. 35 art. unico q. 3 in reſol. & lib. 4 diſtinct. 48 artic. 1 quæſt. 2 in reſol.

Deus an in creaturis, & per creaturas in quolibet ſtatu cognoſcibilis ſit, & an idem ſit, Deum in creaturis, & per creaturas cognoſci. l. 1 d. 3 part. 1 a. 1 per totum.

Deus quo modo apprehendi ſed non comprehendi dicatur. l. 3 d. 14 a. 1 q. 2 in reſ. Aut quo modo parvulis cognoſcibilis. l. 1 d. 37 p. 1 dub. 3

Deus an nominabilis ſit, vel quo modo exprimi debeat. Tum quare verius ſit, quam cogitetur, & verius cogitetur, quam exprimatur: quæ item qualia & quot ejus nomina l. 1 d. 22 a. un. q. 1 & deinceps, & d. 23 dub. 2 & d. 34 art. un. q. 2 in reſ.

Deus an diffinibilis ſit. l. 1 d. 25 art. 1 q. 2 ad arg

Deus videri audirive, quotupliciter poſſit a nobis. l. 2 d. 10 a. 3 q. 2 in reſ. Tum quo modo intelligatur, quod in propria ſubſtantia videri non poſſit. l. 3 d. 14 a. 1 q. 3 in reſol. Aut ſi in patria comprehendatur a beatis. l. 1 d. 43 a. unico q. 2 ad arg.

Dei cognitio, ſcientia, vel ſapientia multiplex, multaque ſortiens nomina. l. 1 d. 35 dub. 1 & d. 39 a. 1 q. 2 & 3 in reſol. Tum ſi univerſalis, vel particularis dicenda ſit. l. 1 d. 35 art. un. q. 2 ad arg. Et quid ſit ipſum quidquam ſcire. l. 3 d. 24 dub. 4

Dei ſcientia de quibus ſit: an quidquam ille ſcire incipiat, aut præſcire deſinat. l. 1 d. 39 dub. 3 4 & 5 An omnia alia a

Digitized by Google

ſe cognoſcat : an plura ſcire & præſcire poſſit, quam ſciat, & præſciat, & quo modo. Ibid. per totum.
Dei ſcientia, & præſcientia an rerum cauſa ſit. l. 1 d. 38 dub. 3 Quo modo non aliter ille creata, quam creanda ſciviſſe dicatur. Ib. dub. 1 Et qualiter univerſa eidem præſentia eſſe, perhibeatur. l. eod. d. 35 dub. 6 & d. 41 a. 2 per totum plura.
Dei ad creaturas amor, vel dilectio an fruitio ſit. l. 1 d. 1 art. 3 q. 2 ad arg. Quotuplex ſit. l. 1 d. 40 art. 3 quæſt. 1 ad arg. Si ſuamet ἰσία id eſt eſſentia ſit: temporalis, vel æterna: ſi generaliter cunctos diligat, aut magis hominem, quam angelum dilexerit, genus humanum, quam Chriſtum, juſtum præſcitum, vel peccatorem prædeſtinatum, &c. l. 3. d. 32 ſparſim per totum. Demum quo modo ille charitas, & patientia noſtra dicatur. l. 1 d. 17 p. 1 dub. 5
Dei ad creaturam an aliqua comparatio, convenientia, vel ſimilitudo ſit. l. 1 d. 3 art. unico q. 2 in reſol. in fine, & d. 35 art. unico q. 1 ad arg. & quotupliciter lib. 3. d. 1 a. 1 q. 2 in reſ.
Dei voluntas quæ, qualis, quotuplex, & quanta. l. 1 d. 45 per totum, & li. 2 d. 35 a. 1 q. 3 ad arg. & li. 3. diſt. 31 dub. 3 Ad hæc quare non dicatur: Deus vult omnia: ſicut dicitur: Deus ſcit omnia: aut cur non ita dicamus: Deus volendo ſe, vult alia: ſicut dicimus. Deus ſciendo ſe, ſcit alia. l. 1 d. 45 dub. 2 aut ſi poteſt velle, quod nunquam voluit, nec tamen ex tempore. l. eod. d. 39 dub. 3 4 & 5 Inſuper ſi voluntas beneplaciti impediri poſſit, aut voluntati ſigni contrairi. l. 1 d. 47 art. unico q. 1 & 2 Denique quo modo intelligatur id: Deo quod voluntarium eſt, nobis naturale eſt. l. 4 d. 1 p. 1 art. unico q. 2 ad arg.
Dei potentia ad quæ non ſe extendat, & quo modo ſola ea naturalis dicatur, cæterorum vero gratuita. l. 1 diſt. 42 dub. 3 & 5
Dei ſimilitudo quotuplex, & quam appetere liceat. lib. 2 d. 5 art. 1 q. 2 in reſ.
Dei ſenſibiles apparitiones, ac locutiones an ſemper angelorum miniſterio fiant. l. 2 d. 10 a. 3 q. 2 ad arg. in fine.
Dei perfecta ſunt opera, quo modo intelligatur. l. eod. d. 25 a. 1 q. 2 ad arg.
Dei filii quo modo Chriſtus ac nos dicamur. l. 3 d. 10 dub. 5
Dei filium an decuit aſſumere naturam humanam de maſſa perditionis Adæ. l. eod. d. 12 art. 1 q. 1
Dei filius ſecundum divinitatem triplicem habet eſſendi modum. l. 4 d. 10 p. 1 a. unico q. 3 in reſ.
Deo ſervire mercedis gratia, quo modo liceat. l. 1 d. 1 art. 1 q. 3 ad arg.
Deo patri ſit gloria, ejuſque ſoli Filio, &c. l. 1 d. 21 art. 2 q. 2 in opp.
Dei an inſit, aut ineſſe poſſit accidens. l. 1 d. 26 dub. 5
Deo quæ inſunt, ex Deo & per Deum ſunt, quo modo intelligendum: tum quare res non dicantur æternaliter eſſe in Deo. l. 1 d. 36 dub. 2 Adhæc quæ proprie a Deo eſſe dicenda ſint. l. 1 d. 37 dub. 5 ubi etiam habes quo modo idem ſit, Deo auctore, & Deo volente fieri.
Deo an inſit reſpectus cauſæ, & effectus, & quid in illo ſint. l. 1 d. 30 art. un. q. 3 in fine.
Deo quo modo quis inimicus dicatur: & an malum Dei in ſuo effectu contrarium eſſe poſſit. l. 2 d. 35 ar. 1 q. 3
Deus quo modo unus tantum ſit in eſſentia, in perſonis autem multiplex. l. 1 d. 2 art. 1 q. 1 & 2
Deus eſt alius a Deo, Deus diſtinguitur a Deo, Deus de Deo, Deus non de Deo, quæ locutiones. l. 1 d. 4 dub. 1 & d. 5 du. 2 Tum ſi ſolus filius in divinis dicatur Deus de Deo. l. eo. d. 17 p. 2 du. 3
Deus genuit Deum, Deus genuit alium Deum, quæ propoſitiones. li. 1 d. 4 art. 1 q. 1 & 2
Deus an immutabilis ſit. l. 1 d. 8 p. 1 art. 1 q. 3
Deus an ſit compoſitus, vel ſumme ſimplex. Ib. p. 2 dub. 1 & art. 1 q. 1 & 2 & d. 34 ſparſim. Tum quo modo de eo enunciare contingat. l. 3 d. 24 a. 1 q. 3 ad arg.
Deus an dici poſſit, ſemper fuit, ſemper eſt, & ſemper erit. l. 1 d. 8 p. 1 dub. 6 Tum numquid ſit ante omne tempus. l. 1 d. 31 p. 2 ar. 1 q. 3 in reſ.

Digitized by Google

Deus quo modo a B. Auguſt. dicatur ſine qualitate bonus, ſine quantitate magnus, &c. l. 1 d. 8 p. 2 dub. 3

Deus utrum ſubſtantia dici poſſit. Ibid. dub. 4 & an ſit in aliquo determinato genere, vel prædicamento. Ib. a. 1 quæſt. 4

Deus quo modo ex toto corde, anima, & virtute, & ſuper omnia diligendus ſit. l. 1 d. 17 p. 2 art. unico qu. 4 in reſ. & l. 3 d. 27 dub. 3 & a. 2 q. ult. & d. 29 art. unico q. 2

Deus an habeat formam. l. 1 d. 22 art. unico q. 1 ad arg. & l. 3 d. 5 dub. 2 Tum quo modo dicatur pura forma, l. 2 d. 12 a. 1 q. 1 ad arg.

Deus unde dicatur finis creaturæ. lib. 1 d. 29 a. 1 q. 1 ad arg. in fine. Et an ſit finitus ſibi. lib. eod. d. 43 art. un. q. 2 ad arg.

Deus quo modo cum ſanctis præcipue eſſe in eiſque habitare, & ambulare dicatur. l. 1 d. 21 dub. 2 & d. 37 part. 2 a. 1 q. 2 ad arg. Quinimmo generalius quid ſit, ipſum in ſe, & apud ſe, & in aliis extra ſe habitare, aut haberi a nobis. Si in omnibus rebus, & ubique ſit, ac uniformiter, & æqualiter. l. eod. d. 37 p. 1 per totum ſparſim, & l. 2 d. 27 ar. 1 q. 3 in reſ.

Deus eſt in rebus, quænam eſt ſua converſa. lib. 1 diſt. 37 part. 1 art. 2 q. 2 ad arg.

Deum ubique eſſe, quo modo inter cætera quæ de Deo cogitamus incomprehenſibile intellectui noſtro dicatur. l. 1 d. 37 p. 1 dub. 4

Deus eſt cum malis: Mali ſunt cum Deo, quæ harum propoſitionum magis impropria. l. 1 d. 37 p. 1 dub. 1

Deus eſt in loco, Deus eſt locatus, Deus eſt localis, quæ propoſitiones. lib. 1 d. 37 p. 2 art. 1 q. 1 ad arg.

Deus an locabilis ſit, mutabiliſque ſecundum locum, aut ſi extra omnem locum, ſive ab omni loco ſeparabilis ſit. l. 1 d. 37 p. 2 a. 1 per totum.

Deus non unum cum creatura eſſe dici poſſit. lib. 1 d. 31 p. 2 art. 2 quæſt. 1 & 2

Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Jacob quare dicatur. lib. 1 d. 34 art. unico q. 2 ad arg.

Deus quo modo cauſa univerſalis, vel particularis dicatur. l. 1 d. 35 a. unico q. 2 ad arg.

Deus an poſſit in omne aliud a ſe, an ejus potentia infinita ſit, ita ut in effectum actu infinitum poſſit: an ad infinita ſe extendat an potuerit meliorem facere mundum an pariter antiquiorem illum producere potuerit: an tandem quod ſemel poteſt ſemper poſſit. l. 1 d. 42 43 & 44 per totum.

Deus an quidquam faciat, vel non faciat, quod non præſciat, tum ſi neceſſarium ſit Deum præſcire, quod præſcit. l. 1 d. 43 dub. 5

Deus an ſit infinitus in eſſendo. lib. 1 d. 43 art. unico q. 2 Tum quo modo ſolus ſit infinitus in actu. ib. q. 3 ad arg. in fine. Et quo modo intelligatur id. Deus infinita facere poteſt. ibid.

Deus an agat, opereturve ex tota ſua potentia. l. 1 d. 43 ar. un. q. 3 ad arg.

Deus an faciat contra naturam. l. 2 d. 36 art. 3 q. 1 ad argum.

Deus quale agens. l. 2 d. 1 p. 1 a. 2 q. 2 ad arg. quo modo eſt agens non præconcipiens. lib. 1 d. 45 a. 2 q. 1 ad arg. in fine.

Deus quo modo ſeipſo agat, nec tamen agere incipiat. l. 2 d. 1 p. 1 a. 1 q. 2 ad arg. circa finem. An ſeipſo, vel alio intermedio produxerit res in eſſe l. d. & p. eiſ. a. 2 q. 2 Aut ſi ſimul, vel ſucceſſive cuncta produxerit in eſſe. l. 2 d. 12 a. 1 q. 2 Elice etiam nonnulla ex l. 1 d. 42 dub. 2

Deus pater creat per filium, quo modo intelligatur. l. 2 d. 13 dub. 4

Deus quo modo creaturis ſingulis operetur. l. 2 d. 14 p. 1 art. 3 q. 2 in reſ.

Deus quare non ſe habeat reſpectu creaturarum in ratione materialis. lib. 2 d. 17 art. 1 q. 1 in reſ.

Deus quod facit, eſt valde bonum, quo modo intelligatur. l. 2 d. 41 art. 1 q. 1 ad arg.

Deus quo modo interdum occidere dicatur in ſcripturis. l. 1 d. 46 dub. 6

Deus an incœperit eſſe Dominus. lib. 2 d. 2 p. 1 dub. 2

Deus ſolus mente humana major, quo modo. l. 2 d. 7 p. 2 a. 1 q. 2 ad arg.

Digitized by Google

Deus an immediate moveat cœlum. l.2 d.14 p.1 art.3 q.1

Deus quo modo quandoque tentet. lib.2 d.21 a.2 q.1 in reſ.

Deum an decuerit facere hominem inexpugnabilem, vel tentari permittere. l.2 d.23 art.1 q.1 & 2

Deus an poſſet facere naturam, vel creaturam aliquam, quæ ei accepta eſſet abſque munere gratiæ. l.2 d.29 ar.1 q.1 ad arg.

Deus quo modo non punit ſupra condignum. l.2 d.36 art.1 q.1 ad arg.

Deos an ſemper ob vindictam puniat, ſive pœnas infligat, l.2 diſt.33 art.3 q.1 ad arg. & d.36 a.2 q.2 ad arg.

Deus quo modo pronior dicatur ad miſerendum, quam ad condemnandum. l.2 d.33 a.1 q.2 ad arg. & l.4 d.4 p.1 a.1 q.2 ad arg. & d.6 p.2 a.1 q.1 ad arg.

Deus an punire quempiam pure ex juſtitia, vel pure ex miſericordia remunerare poſſit. l.4 d.46 a.2 q. ult.

Deus an ideo culpandus ſit, quia illum, quem mala facturum præcognoſcit, ſuſtinet, atque conſervat. lib.2 d.37 a.2 q.1 ad arg.

Deus facit aliquid, quo facto, aliqua propoſitio eſt falſa: Deus facit aliquam propoſitionem falſam. Deus facit falſitatem in propoſitione, quo modo inter ſe differant propoſitiones hæ. l.2 d.37 a.2 q.3 ad arg.

Deum humiliari, dupliciter. l.3 diſt.1 a.2 q.1 ad arg.

Deum incarnari, an decens fuerit: an etiam cauſa incarnationis ejus fuerit humani generis reparatio, an etiam filium tantum incarnari conveniens fuerit, aut congruo tempore incarnatus ſit. l.3 d.1 art.2 per totum.

Deus, an verum ſit, quod humanam naturam aſſumpſerit, aut etiam ſi humanam perſonam, vel hominem dicendus ſit aſſumpſiſſe. l.3 d.5 art.2 q.1 2 & 4

Deus eſt homo: Deus factus eſt homo: Homo factus eſt Deus, an admittendæ ſint hujuſmodi propoſitiones. l.3 d.7 art.1 per totum.

Deus quo modo incarnatus ſit, ut totum hominem beatificaret, juxta ſententiam B. Auguſt. l.4 d.49 p.1 a.unico q.3 ad arg.

Deus quo modo colendus. l.3 d.9 d.1 deinceps per totam diſt. ſparſim.

Deum eſſe dupliciter de aliquo dici poteſt. l.3 d.13 art.1 q.2 ad arg.

Deus pater quo modo dicatur tradidiſſe Chriſtum in mortem. lib.3 diſt.20 dub.3

Deus quo modo de omni malo bonum eliciat. l.4 d.14 p.2 a.2 q.1 ad arg. in fine.

Deus quo modo dicatur animæ vita. l.4 d.17 p.1 dub.3

Deus quo modo operetur in ſacramentis: an illis potentiam ſuam alligaverit. l.4 d.4 p.2 art.2 q.3 in reſolutione, & ad arg.

Dextrum, & ſiniſtrum, ſurſum, & deorſum, ante, & retro, quos terminos dicant, penes quid ſumantur, quo modo partium diſtinctionem faciant, num cœlo inſint, & cæteræ eorum hujuſmodi conſiderationes. l.2 d.14 p.1 a.2 q.2

Diabolus quo modo dicatur malorum pater. l.1 d.26 dub.6

Diabolus numquid pœnitere poſſit, bonuſque fieri. l.2 d.7 p.1 a.1 q.1

Diaboli mentem quæ vitia ſummopere detineant. l.2 d.21 art.1 q.1 in reſ.

Diabolus unde primum hominem tentare motus ſit, cur in ſerpentis forma, & qui ordo progreſſuſque tentationis hujus. l.2 d.21 a.1 per totum.

Diabolus quando vere in tentationibus vincatur. lib.2 d.24 p.1 a.1 q.2 ad arg. circa finem.

Diabolum qui adoraret, putans illum Chriſtum, an peccaret. l.3 d.9 ar.1 quæſt.6

Diabolus num jure captivum tenebat hominem. l.3 d.19 dub.3

Diaboli verſutia, & immanitas in nos, Chriſtique prædium nobis adverſus illum. l.3 d.16 a.1 q.3

Diabolus cur potius non traditus ſit in manus Adæ, ſicut Adam in manus diaboli, ſi ambo peccarunt, hic ſcilicet ſeducendo, ille conſent. l.3 d.20 dub.1

Diabolus quare pro ſuo peccato ſatisfacere non poſſit. l.4 d.15 p.1 a.unico q.1 ad arg.

Digitized by Google

Diabolum qui adoraret, putans illum Chriſtum, an idololatriam committeret. l. 4 d. 30 dub. 1
Diabolus unde majorem poteſtatem ſuper ſerpentes habeat, quam ſuper reliqua animantium genera: & in coitu magis quam in quovis alio actu. l. 4 d. 34 a. 2 q. 2 ad arg.
Diaconorum officium, & quare levitæ dicantur. l. 4 d. 24 p. 2 dub. 3 Et quæ apud ſacros canones.
Diaconiſſa quæ dicatur. l. eod. d. 25 a. 2 q. 1 in reſ.
Dialecticorum regula de oppoſitis fallax, quo modo. l. 2 d. 34 a. 2 q. 2 in reſ. & q. 3 ad arg.
Dicere quid, quotuplex, & quotupliciter l. 1 d. 27 p. 2 ar. unico q. 1 in reſ. & ad arg. & d. 32 art. 1 q. 1 ad arg. & & artic. 2 quæſt. 1 ad argum. & lib. 2 diſt. 13 dub. 3 & diſt. 37 ar. 1 quæſt. 2 ad arg. & lib. 3 diſt. 12 art. 2 quæſt. 5 ad arg.
Dicendi modus triplex. l. 1 d. 14 art. 1 q. 2 in reſ.
Dici diverſimode tripliciter, lib. 1 d. 22 a. unico q. 4 in reſ.
Dici ſecundum ſubſtantiam, dupliciter. l. 1 d. 25 a. 1 q. 1 in reſ.
Dici ex tempore dupliciter. l. 1 diſt. 30 a. un. q. 1 in reſ.
Dies illi a Moyſe deſcripti in principio Geneſeos quo modo intelligendi ſint, materialiter, an ſpiritualiter. l. 2 d. 12 art. 1 q. 2
Dies, & nox an immediate dividant tempus. l 2 d. 12. a. 2 q. 2 ad arg.
Dies computandi incipiendique varius modus. l. 2 d. 13 dub. 1
Dies aliter Gentiles aliter Eccleſia denominat. l. 2 d. 15 dub. 6
Diebus ſollemnibus num coire debeant conjuges. l. 4 d 32 a. 3 q. 2
Differentia multiplex in creaturis. l. 1 d. 8 p. 2 a. 1 q. 2 in reſ.
Differentia relativa ſive relationum in divinis nec ſubſtantialis, nec accidentalis, ſed originalis. l. 1 d. 13 ar. un. q. 3 ad arg.
Differentiæ duæ quo modo differant, earumque differentia nobis innoteſcat. l. 1 d. 13 a. un. q. 3 in ref. & in reſp. ad quartum.
Differentiæ primæ, & ſummæ Dei, & materiæ quæ. lib. 1 d. 19 p. 2 ar. un. q. 3 in fine.
Differentia quotuplicem alietatem dicat. l. 1 d. 31 p. 1 dub. 2
Differentiæ aptitudinem dicere debent. l. 4 d. 12 p. 1 a. 1 q. 1 ad arg.
Differentiæ generum multiplices, & quæ de univerſi perfectione ſint. l. 4 d. 48 art. 2 q. 4
Differre ratione tripliciter. l. 1 diſt. 26 art. unico q. 1 ad arg.
Difficultas duplex, & quo modo virtus eſt difficillimorum operativa. l. 2 d. 30 a. 1 q. 1 ad arg.
Diffinitum a diffinitione numquid ſeparari poſſit. l. 4 d. 12
Diffuſio duplex. l. 1 d. 19 p. 1 a. un. q. 2 ad ar.
Dignitatis, honoriſque alieni concupiſcentia per quod præceptum decalogi prohibeantur. l. 3 d. 40 & ult. dub. 2
Dignum, & indignum non habent medium: ſed bene digne, & indigne. l. 4 d. 9 a. 2 q. 3 ad arg.
Dilectio Dei ad creaturas qualis, quotuplex, & an eiſdem ipſe perfruatur. l. 1 d. 1 art. 3 q. 2 in reſp. ad arg. & d. 40 a. 3 q. 1 ad arg. & l. 3 d 32 per totum tum maxime. a. 1 q. 1 in reſ.
Dilectionis Dei num ſint plures gradus. l. 3 d. 29 dub. 3
Dilectio Dei (active intelligendo) an ſit ſua *ὕλη* id eſt eſſentia, æterna vel temporalis, & quem ipſe diligat magis, peccatorem prædeſtinatum, an juſtum præſcitum. l. 3 d. 32 in dub. litt.
Dilectio in divinis eſſentialiter, notionaliter, & perſonaliter ſumitur. l. 1 d. 10 art. 2 q. 1 in reſ. & quid inibi importet. l. eod. d. 32 art. 1 q. 1 ad arg.
Dilectio, amor, & charitas an differant l. 1 d. 10 dub. 1 Tum in quo ab appetitu dilectio diſtet. l. 2 d. 7 part. 1 a. 1 q. 2 ad arg.
Dilectionis motus unus & idem, num & in Deum & in proximum eſſe poſſit: an etiam prius in Deum quam in proximum feratur, item ſi actus dilectionis hujuſmodi in Deum modum habeat, & num ex toto corde, ex tota anima, & ex omni mente Deum diligere teneamur. l. 3 d. 27 art. 2 q. 3 4 5 & 6

Digitized by Google

Dilectionem ſui, ſuique corporis quare ſpecialiter Deus non præceperit. l. 3 d. 28 dub. 1
Diligere, diligi, vel dilectio multipliciter. l. 1 d. 10 dub. 3 & l. 2 d. 3 p. 2 art. 3 q. 1 in reſol. & lib. 3 diſt. 28 dub. 2
Diligere quidquam ex charitate quid. l. 1 d. 1 a. 1 q. 2 in reſp. ad arg.
Diligens proximum an neceſſe ſit & dilectionem ipſam diligere: & dilectionem ipſam diligens, an neceſſario & Deum diligere habeat. l. 1 d. 17 p. 1 dub. 1
Diligere Deum ex toto corde, ex tota anima, & ex tota virtute quid. lib. 1 d. 17 p. 2 a. un. q. 4 in reſ.
Diligere quemquam magis tripliciter. l. 2 d. 3 p. 2 a. 3 q. 2 in reſ.
Dimenſionem quippiam habere dupliciter eſſe poteſt. lib. 2 d. 13 art. 3 q. 1 ad arg.
Dimenſive alicubi eſſe quid, li. 4 d. 10 p. 1 q. 4 in reſ.
Dimitte nobis debita noſtra, &c. num B. Virgo orando vere dicere potuerit. l. 3 d. 3 p. 1 a. 2 q. 1
Diſcretio, & diſtinctio recipiuntur in divinis, minime autem diverſitas, vel diviſio. l. 1 d. 24 dub. 1
Diſpenſare unde dicatur, tum in quibus fieri poſſit diſpenſatio. l. 4 d. 19 dub. 6
Diſpenſare quare poſſit Deus in præceptis ſecundæ tabulæ, non autem primæ. l. 1 d. 47 a. un. q 4 in reſ.
Diſpenſationi, ut recta ſit, recteque uti valeamus, quæ concurrant. l. 4 d. 33 a. 1 q. 3 in reſ.
Diſpoſitio, & habitus in eadem potentia fieri habent, quo modo intelligatur. l. 2 d. 24 p. 2 a. ult. q. ult. ad arg.
Diſpoſitio per frequentem ſui iterationem neceſſitas fieri poteſt, quo modo verificetur. l. 2 d. 25 p. 2 a. unico q. 4 ad arg. in fine.
Diſpoſitioni hominis, hoc eſt, ut homo ſe diſponat, quæ & quot concurrant. l. 3 d. 31 a. 1 q. 2 ad arg.
Diſſuaſio quodammodo conſilium eſt, & qui diſſuadet quodammodo conſulit. l. 1 d. 45 a. 3 q. 2 ad arg. in fine.
Diſtantia duplex. l. 3 d. 2 a. 1 qu. 1 ad arg. & d. 14 a. 1 q. 3 ad arg.
Diſtinctio multiplex. lib. 1 d. 34 ar. un. q. 1 in reſ. & l. 3 d. 5 a. 2 q. 2 ad arg.
Diſtinctio quæ in divinis recipiatur. l. 1 d. 2 dub. 7 & d. 25 a. 2 qu. 1 ad arg. Tum quare diſtinctio, & diſcretio in divinis recipiantur, nequaquam autem diverſitas, & diviſio. l. 1 d. 8 part. 2 a. 1 q. 1 ad arg. & d. 24 dub. 1 & d. 29 a. 2 q. 1 ad arg.
Diſtinctio tam in creaturis, quam in divinis unde. l. 1 d. 19 p. 2 art. unico q. 3 ad arg. & d. 24 a. 2 qu. 1 in reſ. & ad arg.
Diſtinctionem, vel diverſitatem importare dupliciter. l. 1 d. 4 dub. 1
Diſtinctus, relatus, & hujuſmodi, quæ nomina ſint. l. 1 d. 24 a. 2 q. 2 ad ar. & d. 31 p. 1 art. unico q. 2 in oppon. & ad arg.
Diſtinguendi, & innoteſcendi ratio eadem. l. 1 d. 26 a. un. q. 4 in reſ.
Diverſimode dici tripliciter. lib. 1 d. 22 a. unico q. 4 in reſ.
Diverſitas quotuplex, & an ſit in divinis una, & extraneitas. l. 1 d. 4 du. 9 & d. 5 a. 1 q. 1 ad arg. & d. 8 part. 2 a. 1 q. 1 ad arg. & d. 29 a. 1 q. 2 ad arg. in fine. Item, & penes quid attendatur. l. 1 d. 23 dub. 4
Diverſorum ſpecie an diverſæ ſint perfectiones. l. 3 d. 36 art. unico q. 6 ad ar.
Dives Epulo evangelicus quo modo gutta aquæ refrigerari a Lazaro ab Abraham petiit: & quid iſthæc lingua eſſet, aut quo modo fratribus timebat, ne & ipſi in locum illum tormentorum deſcenderent. l. 4 d. 44 p. 2 ar. 2 q. 2 ad arg. & d. 50 p. 1 art. 1 qu. 3 ad arg. & p. 2 a. 1 q. 1 ad arg.
Divinam naturam humanæ naturæ uniri, an poſſibile fuerit. li. 3 diſt. 1 a. 1 quæſt. 1
Divina natura eſt homo, quæ propoſitio. l. 3 d. 5 dub. 4
Divina natura eſt incarnata, cur admittatur iſthæc propoſitio: illa vero nequaquam: Divina natura caro facta eſt. l. 3 d. 5 a. 1 q. 5 per totum, tum maxime in reſ.
Divina eſſentia facta eſt homo, an vera propoſitio. lib. 3 diſt. 5 art. 1 q. 5 ad arg. in fine.
Divina natura nata eſt de virgine, an

vera

Digitized by Google

vera propoſitio. lib. 3 diſt. 8 artic. 1 quæſt. 1
Divinatio quid. l. 2 d. 7 p. 2 art. 1 q. 3 in reſ.
Divinitas, an deitas melius formam Dei importet. l. 1 d. 15 p. 2 dub. 6
Divinitas cur cœlum dicatur. l. 2 d. 2 p. 2 dub. 2
Divinitas eſt generatio, quæ propoſitio. l. 3 d. 5 dub. 4
Divinitas in Chriſti morte num a carne ſeparata ſit. l. 3 d. 21 a. 1 q. 2
Divinus, a, um, quale nomen. l. 3 d. 11 dub. 3 & d. 23 a. 2 q. 3 ad arg.
Diviſio multiplex. l. 1 d. 1 dub. 5
Diviſio, diverſitas, multiplicitas, & ſeparatio quare non admittantur in divinis. l. 1 d. 24 dub. 1
Diviſio, ſive ſegregatio, vel ſeparatio quare binario magis quam numero alio importetur. l. 2 d. 14 p. 1 dub. 3
Divitiarum, pulchritudiniſque gratia qui contrahit, an vere contrahat. l. 4 d. 30 art. unico q. 3
Divortium in quo differat a repudio, & quare magis ex fornicatione, quam ex peccato alio fieri habeat, tum quare in divortio vir, & uxor ad paria judicantur, non autem in repudio: ſi quidem viro uxorem, non autem uxori virum repudiari licebat. l. 4 d. 35 a. unico q. 1
Divortium ſi petat frigidus, an audiendus ſit: tum quo modo, & quando divortium faciendum ſit. l. eod. d. 34 in dubiis litteralibus, fere per totum.
Divortium viro petente, in quibus caſibus uxor contra eum excipere poteſt. l. eod. d. 35 dub. 1
Divortii ſententia ſit convincatur erronee lata eſſe, an vir uxori reddendus ſit, ſi illa inſtet, etiam ſi is ad ſacerdotium promotus ſit. Ibi. dub. 4
Divortium numquid ſine culpa præcedente fieri habeat, & ſi facto divortio, novas nuptias contrahere poſſint, vel invicem reconciliari. ibid. a. un. q. 4 5 & 6
Divortium nulla interveniente culpa, ut fiat, num opus ſit, ut uterque ſcilicet vir & uxor, votum ſollemne emittant. lib. 4 diſtinct. 35 artic. unico quæſt. 6
Divortium ad quorum relationem, vel teſtificationem fieri debeat. l. 4 d. 41 du. 2
Doctoribus quod præmium debeatur, ſitque repoſitum in cœlis, l. 4 d. 24 p. 2 dub. 1
Dolere de aliquo dupliciter. l. 1. d. 48 & ult. dub. 4
Dolor dupliciter. l. 4 d. 16 art. 1 qu. 2 ad arg.
Dolor duplex, & quo modo ex præſentia diſconvenientis ſit. l. 4 d. 16 ar. 3 q. 2 ad arg.
Dolor quid, & quo modo in anima aggenerari poſſit. l. 4 d. 44 p. 2 art. 3, ſparſim.
Dolor in anima duplex, tum ſi Chriſti anima doluit. l. 3 d. 16 art. 2 q. 1 & 2 in reſol.
Dolor quo modo ſit de præſenti. lib. 4 d. 16 p. 1 art. 1 q. 1 ad arg.
Dolus quotupliciter eſſe poſſit, cum maxime in matrimonio. lib. 2 diſt. 27 dub. 2
Domeſticus an præponendus ſit extraneo in dilectione. l. 3 diſt. 29 art. unico. quæſt. 5
Dominandi poteſtas an a Deo ſit, & ſi ex inſtitutione naturæ, vel ſecundum punitionem culpæ. lib. 2 d. 44 & ult. art. 2 per totum.
Dominium quid. l. 1 d. 30 a. unico q. 1 in reſol.
Dominium quotuplex. l. 2 d. 7 p. 1 a. 1 q. 3 in reſol. & l. 3 d. 5 art. 1 qu. 3 ad arg. 4
Dominus, Deus, Creator, & hujuſmodi quæ nomina. l. 1 d. 2 dub. 3 & d. 30 dub. 1 & deinceps. Tum quid nomen hoc, *Dominus*, importet. l. 1 d. 30 ar. unico q. 1 in reſ. & l. 2 d. 2 p. 1 dub. 2. Item, quod nomen ſit.
Dominicus, ca, cum, quod nomen. l. 3 d. 11 dub. 3 & quotupliciter lib. eod. d. 7 dub. 3
Dominus, & ſervus in creaturis quæ relativa. l. 1 d. 30 a. unico q. 3 ad arg.
Dominis ſæcularibus an ſubiici teneantur Chriſtiani. l. 2 d. 44 art. 3 q. 1
Dominus vobiſcum, quibus dicatur. l. 1 d. 21 dub. 2
Donari eſt Spiritus ſancti, & generari filii non eſt par ratio. lib. 1 diſt. 18 art. 1 q. 2 in fine.

Donum dupliciter, & quo modo Deus malis, boniſque dari dicatur. l. 2 d. 7 part. 2 art. 1 q. 1 ad arg.
Donum multiplex, & quod eſt id, quod virtutes antecedit. l. 4 d. 14 part. 1 art. 2 q. 2 ad arg.
Donum quotupliciter relationem, & diſtinctionem importet. l. 1 d. 15 part. 1 dub. 2 & d. 18 dub. 1
Donum, amor, & Spiritus ſanctus eamdem rationem & relationem dicunt, ſed aliter & aliter. l. 1 d. 18 art. unico q. 5 ad arg.
Donum & datum quo modo differant, an doni ſit donum, quid in divinis dicat, & quod convenientius de Spiritu ſancto dicatur, donum, an datum. l. 1 d. 18 art. 1 ſparſim.
Donum, vel donabilitas an ſit proprietas diſtinctiva perſonæ Spiritus ſancti. l. 1 d. 18 art. unico q. 5
Donum creaturæ an dicatur Spiritus ſanctus. l. 1 d. 27 part. 2 art. unico q. 2 ad arg.
Donorum multiplex ratio. lib. 1 d. 17 part. 1 dub. 4
Dona virtutum omnium præterquam charitatis informia eſſe poſſunt. l. 1 d. 17 part. 1 dub. 6
Dona quo modo æqualia ſint. lib. 2 d. 9 art. unico q. 4 ad arg.
Dona gratuita an æque efficacia fuerint primo homini ad merendum ante lapſum, ſicut poſt lapſum. l. 2 d. 29 a. 3 q. 2
Dona gratuita an ex charitate diligenda. lib. 3 d. 28 art. unico q. 5
Dona & virtutes num ad invicem differant, præcedant, & præferantur. l. 3 d. 34 part. 1 art. 1 per totum.
Dona an ſint ad invicem connexa. l. 3 d. 36 art. unico q. 2
Dona ac virtutes, & beatitudines ad quid ordinent. l. 4 d. 1 part. 1 art. unico q. 6 in fine.
Dona Spiritus ſancti num ſeptem tantum numero ſint, num ordinata, combinataque aut ſi in patria evacuabuntur. l. 3 d. 34 part. 1 art. 2 per totum.
Doni ſapientiæ, ſcientiæ, intellectus, conſilii, fortitudinis, & pietatis actus penes quid conſiſtant. lib. 3 diſt. 35 per totum.
Dona ſpiritus ſancti, & quæcumque ſpiritualia, aut vendens, aut emens, quam graviter peccet. l. 4 d. 25 art. 1 q. 4
Dotes corporis glorioſi quæ, quot, quales, & numquid æque omnibus inerunt. l. 4 diſt. 49 part. 2 per totum. Et an æqualis perfectionis in patria erunt. l. 3 d. 26 art. 2 q. 3 ad arg. in fine.
Dubitatio quid, & num in Chriſto fuerit. lib. 3 d. 17 dub. 3
Dulia in quo differat a latria. lib. 3 d. 9 art. 2 q. 4 quinimo plura ejus elice ex tota illa diſt.
Donec, adverbium terminum incertum quandoque dicit. lib. 4 d. 30 dub. 4
Duodenarius numerus, eſt numerus abundans. l. 4 d. 47 art. 1 q. 1 ad arg.
Durandi ineſſe naturalis quibuſque inclinatio ineſt, quo modo verificetur. l. 2 d. 37 art. 1 q. 2 ad arg.
Duratio interminabilis manifeſtat potentiam infinitam. l. 1 d. 43 art. unico q. 3 ad arg.
Durum, ſive durities in ſpiritualibus, & naturalibus quid, & unde dicatur. l. 1 d. 40 art. 4 q. 1 in reſol.
Durus culpabiliter quo modo judicetur, qui interno peccati dolori lacrymas non addit. l. 4 d. 15 part. 1 dub. 1

E

EBrius, & ebrioſus in quod differant. lib. 3 d. 5 dub. 2
Eccleſias conſecrare cujus ſit. lib. 4 d. 7 art. 1 q. 3 in reſol.
Eccleſia quo modo abſolvat a majori parte pœnæ ſatisfactoriæ. lib. 4 d. 15 part. 2 art. 1 q. 2 ad arg.
Eccleſiæ charitas quo modo peccata dimittere dicatur. lib. 4 d. 18 part. 1 dub. 3
Eccleſiæ auctoritas num in pœnam culpamve poſſit. l. 4 d. 18 part. 1 art. 2 per totum.
Eccleſia duplici pariete conſtituta. l. 4 d. 24 part. 1 art. 2 q. 1 in reſpondendo.
Eccleſia num utrumque gladium habeat, ſpiritualem ſcilicet, & materialem, ſi etiam æque utrumque evaginare poſſit, & debeat. lib. 4 d. 37 dub. 4
Eccleſia numquid obligare debuerit clericos ad continentiam. l. 4 d. 37 art. 1 q. 3

Effa-

Effabile dupliciter. lib. 1 d. 22 art. unico q. 1 in reſol.
Effectus multiplex. l. 3 d. 29 art. unico q. 6 ad arg.
Effectus ad cauſam relatio qualis. l. 1 d. 30 art. unico q. 3 in reſol.
Effectus & cauſæ reſpectus in Deo an ſint, & quid ſint. lib. 1 d. 20 art. 2 q. 2 ad arg. & d. 30 art. unico q. 3 in fine.
Efficiens cauſa duplex. l 1 d. 40 art. 1 q. 1 ad arg. & l. 2 d. 34 dub. 1 & lib. 4 d. 27 art. 2 q. 1 ad arg.
Ego ſum, qui ſum, quod nomen. lib. 1 d. 2 dub. 4 litterali.
Electio, & eligere quid. l. 1 d. 4 art. 3 q. 1 ſparſim. Quotuplex. ibid. q. 1 in reſol. Quotupliciter, & an in Deo ſit, vel ſi homo non peccaſſet, num ipſa foret. ibid. q. 5 in reſol. & ad arg.
Quæ & quot ad eam & ad prædeſtinationem concurrant. l. eodem. diſt. 46 art. 1 q. 1 ad arg. & l. 4 d. 31 art. 1 q. 1 in reſol.
Electio propoſitum, & prædeſtinatio, num idem in Deo ſint, tum quare electio, & æterna, & temporalis dici poſſit. l. 1 d. 40 art. 3 ſparſim per totum. Tum quotuplicia ſint eligibilia. l. 3 d. 35 art. unico q. 4 in reſol.
Electorum numerum cur ſucceſſive diſpoſuerit Deus. l. 2 d. 20 art. un. q. 1 ad arg.
Electorum, damnatorumve corpora numquid cum deformitatibus reſurgent. l. 4 d. 44 part. 1 art. 3 per totum.
Eleemoſyna tripliciter. lib. 4 d. 15 part. 2 art. 1 q. 4 in reſol.
Eleemoſynarum plura genera, & quod genus efficacius, quo modo opus pietatis dicatur, quæ utilior, larga, an parca, a quo incipere debeat, de quibus, quibus, a quibus, & quo modo facienda, &c. lib. 4 d. 15 part. 2 a dub. 1 uſque ad 8 & art. 2 q. 1
Eleemoſynæ majori num major gloria debeatur. l. 2 d. 40 art. 2 q. 2
Elementa quæ animalium corporibus prædominentur, activa, an paſſiva magis. l. 2 d. 15 art. 1 q. 3
Elementa poſt judicium numquid innovabuntur. l. 4 d. 48 art. 2 q. 3
Elementorum quadruplex operatio. lib. 4 d. 49 part. 2 art. 4 q. 1 in reſol.
Elementares formæ ſunt, quæ materiæ primo inſunt, quo modo intelligatur. lib. 2 d. 12 art. 1 q. 2 ad arg.
Elias numquid peccaverit ignem de cælo impetrando, &c. l. 4 d. 10 p. 2 dub. 2
Emanatio omnis, vel eſt generatio, vel ad generationem conſequitur. lib. 3 d. 28 art. unico q. 4 in reſol.
Emanatio per modum liberalitatis dupliciter. l. 1 d. 10 art. 1 q. 1 ad arg.
Emanatio per modum iraſcibilis, aut per modum alicujus alterius affectionis animæ, cur non ponitur in divinis. l. 1 d. 10 art. 1 q. 2 ad arg. Tum quæ emanatio inibi admittatur. l. eod. d. 20 art. 2 q. 3 ad arg.
Emanatio perſonarum in divinis penes quid attendatur. l. 1 d. 19 part. 1 art. unico q. 2 ad arg.
Embrionis ad materiam primam comparatio l. 2 d. 12 art. 1 q. 2 in reſol. in fine. Tum quo modo in loco ſit. ibid. art. 2 q. 3 ad arg.
Empyreum cælum an ſit, tum ſi in hæc inferiora influat. l. 2 d. 2 p. 2 art. 1 per totum.
Energia quid, & unde dicatur, ἀπὸ τοῦ ἐν idest *in* καὶ ἔργον *opus*: unde & Energumeni. l. 2 d. 8 part. 2 art. un. q. *6* in fine.
Ens multiplex. l. 1 d. 6 art. 1 q. 4 in reſ. Item, & multipliciter. l. eod. d. 23 art. 2 q. 2 ad arg.
Ens unum tantum ab æterno fuit, quo modo intelligatur. lib. 1 d. 31 art. 1 q. 1 ad arg.
Ens, & non ens, quare dicantur ſumme diſtantia. l 1 d. 43 art. unico q. 1 ad arg.
Ens nullum eſt ſuum eſſe præter primum. l. 2 d. 8 part. 1 dub. 3
Ens, in potentia medium eſt inter ens, & non ens omnino. l. 2 d. 12 art. 1 q. 1 in opponendo, & ad arg.
Enunciabilia, quæ ſemel Deus cognoſcit, num ſemper cognoſcat l. 1 d. 41 art. 2 per totum.
Enunciabilium veritas in præſenti, præterito, & futuro, an una vel plures veritates ſint. lib. 1 diſt. 41 art. 2 q. 2 ad arg. in fine.
Enunciatio quando vera, quandoque falſa: an enunciatio falſa in quantum hujuſmodi a Deo, ſit. Tum quotuplex in qualibet enunciatione veritas ſit.
l. 2

l. 2 d. 37 art. 2 q. 3.
Epiphaniæ Domini feſtum cur non ita ſollemniter in Eccleſia Dei obſervetur, tum maxime ad baptiſmum conferendum. l. 4 d. 6 part. 2 dub. 5
Epiſcopus unde dicatur Græce ἐπίσκοπος, ſpeculator ἀπὸ τοῦ ἐπισκοποῦμαι, ſpeculor. l. 4 d. 24 part. 2 art. 2 q. 3
Epiſcopatus an dicat novum ordinem, ſi in eo detur nomine clavis, & quare epiſcopo tradatur baculus paſtoralis. l. 4 d. 19 art. 2 q. 1 in reſol. & d. 24 part. 2 art. 2 q. 3
Epiſcopatus a ſacerdotio eſſe non poteſt, & immediate poſt alios ordines ſuſcipi poteſt. l. 4 d. 24 part. 2 art. 2 q. 3 in opponendo.
Epiſcopatum ut quis accipiat, num Papa cogere poſſit. lib. 4 d. 29 art. unico q. 3 ad arg.
Epiſcopi unde auctoritatem habeant confirmationis ſacramentum conferendi. l. 4 d. 7 art. 1 q. 3
Epiſcopi ſoli virginibus velum, & annulum imponere habent. l. 4 diſt. 20 part. 2 dub. 6
Epiſcopi ſoli, tum in primis Romanus Pontifex, qui Epiſcopus Epiſcoporum dicitur, quare indulgentias concedere habeant. l. 4 diſt. 20 part. 2 art. unico q. 3. ubi etiam habes, ſi Epiſcopus in aliena diœceſi indulgentias concedere poſſit.
Epiſcopi ſoli num ordines ſacros conferre habeant, tum maxime hæretici, vel ſimoniaci. l. 4 d. 25 art. 1 per totum.
Epiſcopus quo modo Epiſcopum Archiepiſcopum, quinimmo, & Papam, ſicut Hoſtienſis Epiſcopus, benedicere poſſit. l. 4 d. 25 art. 1 q. 1 ad arg.
Epulo ille dives apud Lucam, quo modo linguam aquæ guttula refrigerari petiit. lib. 4 d. 44 part. 2 art. 1 q. 2 ad arg. & d. 50 part. 2 art. 1 q. 2 ad arg. Item, ne & quinque fratres ad ſe deſcenderent. lib. & d. eil. p. 1 art. 1 q. 3 ad arg.
Erronea conſcientia dupliciter. l. 4 d. 39 art. 1 q. 2 ad arg. in fine.
Error quis matrimonium impediat, an fortunæ, & conditionis. lib. 4 d. 30 dub. 3 & art. un. q. 1 & d. 36 art. 1 q. 2 in reſol.
Erubeſcentia in quibus actibus rationabiliter inſit: ſive mavis dicamus, in omni actu, in quo rationabiliter erubeſcimus, num peccatum ſemper inſit. l. 4 d. 31 art. 2 q. 1 in opponendo, & ad arg.
Eſſe, quo modo non ſit accidens Deo. l. 1 diſt. 8 part. 1 dub. 7
Eſſe, quo modo creaturis omnibus accidat. lib. 2 diſt. 8 part. 2 dub. 3
Eſſe, vel ens, an ſuſcipiat magis & minus. l. 1 d. 8 part. 1 dub. 3 litterali.
Eſſe noſtrum eſſe divino comparatum, an quidquam ſit. lib. 1 d. 8 part. 1 dub. 5 litterali.
Eſſe divinum an ita verum ſit, ut non poſſit cogitari non eſſe. lib. 1 diſt. 8 part. 1 art. 1 q. 2
Eſſe in, multipliciter, lib. 1 diſt. 19 part. 1 art. unico q. 4 in opponendo, & in reſpondendo ad ultimum. d. 26 art. 1 q. 1 in reſol.
Eſſe in patre, quid. ibid. ad arg.
Eſſe oriri, & ad alterum ſe habere, idem in divinis perſonis. lib. 1 quæſt. 26 art. unico q. 3 in reſol.
Eſſe rei duplex. lib. 1 d. 39 art. 1 q. 1 ad arg.
Eſſe ordinatum præſupponit eſſe, an valeat. l. 1 d. 46 art. unico q. 3 ad arg. & l. 2 d. 34 art. 2 q. 3 ad arg.
Eſſe, & conſervatio, ſive perpetuatio eſſe, an ab eodem ſint, quod eſt dictu, dans eſſe, an det, & conſervationem, perpetuationemque eſſe. lib. 2 diſt. 19 art. 3 q. 1 ad arg. Item quo modo eſſendi, & conſervandi idem principium ſit. lib. eod. diſt. 37 art. 1 q. 2 ad arg.
Eſſe durationis naturalis omnibus inclinatio ineſt, quo modo verificetur. l. 2 d. 37 art. 1 q. 2 ad arg.
Eſſe præcedit agere, quo modo. lib. 3 diſt. 28 art. 1 q. 1 ad arg.
Eſſe ſemper in tormentis, & penitus non eſſe, quod magis eligendum. l. 4 d. 50 part. 1 art. 1 q. 2 ad arg.
Eſſentia, vel deitas, quæ nomina. l. 1 d. 4 art. 1 q. 1 in reſpon. ad arg. & d. 5 dub. 2 & art. 2 q. 1 ad arg. in fine.
Eſſentiæ nomine an uti debeamus in divinis: tum in quo differat a ſubſiſtentia, ſubſtantia, & perſona. l. 1 d. 23 art. 1

Digitized by Google

art. 1 q. 3 in reſol. Item, an inibi numeretur. ibid. art. 2 q. 2 per totum.
Eſſentia quo modo prædicetur in divinis. l. 1 d. 26 art. unico q. 4 in fine.
Eſſentia in divinis trium generum nominibus exprimitur. lib. 1 d. 5 art. 1 q. 1 in reſol. quo modo.
Eſſentia divina generat, an dici poſſit. l. 1 d. 5 art. 1 q. 1 per totum. & d. 25 art. 1 q. 2 ad arg. Item, ſi ſit recte dictum: Eſſentia generat eſſentiam lib. eodem. diſt. 4 art. 1 q. 1 ad arg. Rurſus quare ſicut conceditur: Eſſentia eſt pater, non ſic concedatur, eſſentia generat l. eod. diſt. 27 part. 1 art. unico q. 1 ad arg. Demum ſi admittendum ſit: Divina eſſentia generatur. l. allegato. diſt. 5 art. 2 q. 1 per totum.
Eſſentia an pro relativo poni poſſit. l. 1 d. 5 dub. 1 & 3 & an referatur. lib. eodem. d. 26 art. unico q. 1 ad arg.
Eſſentia divina eſt filii pater, an vera. l. 1 diſt. 5 art. 1 q. 1 in fine.
Eſſentia divina an per generationem communicetur. l. 1 d. 5 art. 2 q. 2 per totum.
Eſſentia divina an habeat proprietates, quæ illæ ſint, & quo modo diſtinguibilis ipſa ſit. l. 1 d. 8 part. 1 d. 1 litt.
Eſſentia quare non ſit proprietas veritatis. l. 1 d. 8 part. 1 art. 1 q. 1 ad arg.
Eſſentia, & perſona an idem. l. 1 d. 7 art. unico q. 3 in reſol. & d. 29 art. 1 q. 2 ad arg. in fine. Et quare eſſentia pro perſona ſupponere nequeat. lib eodem. d. 28 dub. 4
Eſſentia, ſpecies & natura quo modo differant. l. 1 d. 31 part. 2 dub. 4 Item an idem ſignificent in divinis eſſentia, & natura. l. eodem. d. 20 art. 2 q. 2 ad arg.
Eſſentia divina an infinita ſit. l. 1 d. 43 art. unico q. 2
Eſſentiale, quadrupliciter. l. 1 d. 3 part. 2 art. 1 q. 3 in reſpon. ad arg.
Eſt, vel fuit, quo modo ſignificet. l. 1 diſt. 9 dub. 8
Eſt, verbum in forma conſecrationis panis in altari, quo modo ſe ſe teneat. l. 4 diſt. 8 part. 2 art. 1 q. 1 ſparſim
Evæ corpus ex Adæ coſta formatum numquid miraculoſe productum aſſerere poſſumus; tum ſi Deus ſe toto, an miniſtrante angelica virtute illud ita produxerit, & quare. l. 2 diſt. 18 dub. 1 & art. 1 q. 1 & 2
Eva quo peccati genere peccaverit, num gravius quam Adam, & ſi quod ipſa, appetivit, & ille appetiverit. l. 2 d. 22 art. 1 per totum.
Eva quo modo Adæ conjuncta in matrimonium, cum fuerit ejus conſanguinea, quinimmo, os, ſanguis, & caro ejus. l. 4 d. 40 art. unico q. 2 ad arg.
Evangelium quare dicatur lex libertatis. l. 4 diſt. 2 art. 1 q. 1 ad arg. in fine.
Euchariſtia quod ſonet: tum quare inter omnia ſacramenta iſthoc ſacramentum nomenclaturam hanc ſortitum ſit. l. 3 d. 8 part. 1 dub. 2
Euchariſtiæ ſacramentum numquid jure ſubſequatur, poſteriuſque ſit baptiſmi, & confirmationis ſacramento. l. 4 d. 8 part. 1 dub. 1
Euchariſtia, & cofirmatio aliter, & aliter corroborant. l. 4 d. 7 dub. 2
Euchariſtia cujus legis ſacramentum ſit l. 4 d. 24 part. 1 art. 2 q. 3 in reſol.
Euchariſtia cur viaticum dicatur. lib. 4 diſt. 8 part. 1 dub. 3
Euchariſtiæ ſacramentum in quo reliqua ſacramenta excedat. lib. 4 d. 11 part. 1 art. unico q. 1 in reſol.
Euchariſtiæ ſacramento quare non exprimitur actus conficiendi ſicut in baptiſmo. l 4 d. 3 part. 1 art. 2 q. 1 ad arg.
Euchariſtiæ ſacramentum an decuit apud veteres patres præfigurari: an ſufficienter præfiguratum ſit, & qua figura expreſſius præfiguratum ſit lib. 4 d. 8 part. 1 art. 1 per totum. & art. 2 q. 1
Euchariſtiam an jure in ſtatu gratiæ tantum inſtitui conveniens fuerit. l. 4 d. 8 part. 1 art. 2 q. 1
Euchariſtiæ ſacramentum ad quid principaliter inſtitutum ſit. l. 4 d. 8 part. 1 art. 2 q. 1 ad arg. in fine.
Euchariſtiæ una, & baptiſmi ſacramentum cur Chriſtus per ſe inſtituere voluerit, magis quam quodvis ex reliquis. l. 4 d. 8 part. 1 dub. 4
Euchariſtiæ ſacramentum an inſtante paſſionis tempore inſtitui debuerit: tum ſi Chriſtus illud inſtituendo, prius confecerit quam verbum protulerit. l. & diſt. eiſdem art. 2 q. 2 & 3
Euchariſtiæ ſacramenti quo modo (*nos*) dicamur res. l. 4 d. 9 dub. 4

Eucha-

Euchariſtiæ ſacramenti quod ſignum, quodve ſignatum, ex quibus conſtet, & quo modo unum ſit. l. 4 d. 10 part. 1 in dubiis litteralibus per totum. & d. 11 part. 2 art. 1 q. 2 ad arg.

Euchariſtiæ ſacramenti forma, materiave quæ. Tum ſi unum ſacramentum, vel plura ſit. l. 4 d. 8 part. 2 per totum.

Euchariſtiæ ſacramento quo modo contineatur Chriſtus num realiter ſecundum ſuam naturalem quantitatem, diffinitive, dimenſive, & totus ſub qualibet hoſtiæ particula. lib. 4 diſt. 10 part. 1 per totum. & part. 2 art. 2 per totum.

Euchariſtiæ in ſacramento an concedenda ſit iſthæc propoſitio: Quod erat panis, vel vinum, poſt conſecrationem eſt corpus, & ſanguis Chriſti. lib. 4 d. 11 part. 1 dub. 2

Euchariſtiæ in ſacramento circa converſionem panis in corpus Chriſti, quæ locutiones admittendæ. l. 4 d. 11 p. 1 art. unico q. 6 in reſol.

Euchariſtiæ ſacramento cur tot ad ſollemnitatem ſpectantia addiderit Eccleſia. l. 4 d. 12 part. 1 dub. 5

Euchariſtiæ ſacramentum cur reiterabile ſit. lib. 4 d. 12 part. 2 dub. 1

Euchariſtiam conficere an ſoli ſacerdotes, & quivis ſacerdotes poſſint; & penes quem magis reſideat vis conficiendi, circa miniſtrum, vel circa verbum. l. 4 d. 13 art. 1 q. 1. 2 & 3

Euchariſtiam peccator videndo, tangendoque an peccet. lib. 4 d. 9 art. 2 q. 2 ad arg.

Euchariſtiæ ſacramentum quotupliciter manducare contingat: Tum quo modo Chriſtus ſe ſe in ultima cœna manducaverit. Si mali, ſive peccatores veraciter illud ſumant, aut peccent, ne dum ipſi ſumendo, verum etiam, & ſacerdotes præſtando. l. 4 d. 9 per totum.

Euchariſtiam indigne recipiens, recedente indignitate, num aliquid in eo efficiatur. l. 4 d. 4 part. 1 art. 2 q. 3 ad arg.

Euchariſtiam an neceſſario ſumere teneamur, & quando, quotiens, & quo modo. l. 4 d. 12 part. 2 dub. 3 & 4 & art. 1 q. 1 & art. 2 q. 1 & 2

Euchariſtiæ ſumptio an jejunium ſolvat. l. 4 d. 12 part. 1 art. 2 q. 1 ad arg.

Euchariſtiam cum charitate adire, an teneamur. l. 4 d. 17 p. 2 art. 2 q. 4 ad arg.

Euchariſtia an deneganda ei, qui nocte cum uxore coierit. l. 4 d. 12 part. 2 art. 2 q. 2 ad arg.

Euchariſtia an ante baptiſmi ſacramentum ſumi poſſit. l. 4 d. 7 art. 2 q. 3 in opponendo, & in reſpondendo.

Euchariſtiam propter gulam evomenti quam pœnitentiam ſtatuant ſacri Canones. l. 4 d. 20 part. 2 dub. 3

Euchariſtiæ ſacramenti vis efficacia, atque operatio. l. 4 d. 12 part. 2 art. 1 per totum. Et an tantum ſpiritualem, vel etiam corporalem ſanitatem afferat. l. eod. d. 11 part. 2 dub. 3

Euchariſtiam ſi mus manducaverit, num in ventrem traiiciat: aut ſi non, quid de eo fiat: idem judicium ſit de homine ſumente: tum qui eandem Euchariſtiam vomit, quid vomat, quæ vomentis pœna; denique qui corpus Chriſti ſub ſpeciebus panis, & vini eſſe incipiat. lib. 4 d 13 art. 2 per totum.

Euchariſtiæ ſacramentum an in diſceptationem ponendum ſit, tum quare peculariter magis dicatur excedere capacitatem noſtram, quam cuivis ex articulis fidei. l. 4 d. 10 part. 2 art. 2 q. 1 ad arg. & d. 11 part. 1 dub. 1

Ex, præpoſitio multiplicem habitudinem dicere poteſt. l. 1 d. 25 dub. 2 & l. 2 d. 7 part. 2 art. 2 q. 1 ad arg.

Ex ipſo, per ipſum, & in ipſo ſunt omnia, an idem ſint dictu. lib. 1 d. 26 dub. 4

Ex nihilo aliquid fit, tripliciter exponi poteſt. lib. 1 d. 5 dub. 10 & l. 2 diſt. 1 part. 1 art. 1 q. 1 ad arg.

Exaltatus quo modo fuerit Chriſtus. l. 3 d. 18 dub. 3

Exceſſus duplex. lib. 1 diſt. 3 part. 2 dub. 4 litterali.

Excellentia duplex. lib. 3 d. 14 art. 1 q. 3 ad arg.

Excluſiva dictio quo modo faciat excluſionem. l. 1 d. 21 art. 1 q. 1 ad arg. & art. 2 q. 2 ad arg.

Excommunicatio quid, quotuplex, a quo, cui quando, & pro quo inferenda, quis ejus effectus, quæ ab ea abſolutio, &c. lib. 4 diſt. 18 part. 2 per totum.

Digitized by Google

Euchariſtiæ ſacramenti quod ſignum, quodve ſignatum, ex quibus conſtet, & quo modo unum ſit. l. 4 d. 10 part. 1 in dubiis litteralibus per totum. & d. 11 part. 2 art. 1 q. 2 ad arg.

Euchariſtiæ ſacramenti forma, materiave quæ. Tum ſi unum ſacramentum, vel plura ſit. l. 4 d. 8 part. 2 per totum.

Euchariſtiæ ſacramento quo modo contineatur Chriſtus num realiter ſecundum ſuam naturalem quantitatem, diſſinitive, dimenſive, & totus ſub qualibet hoſtiæ particula. lib. 4 diſt. 10 part. 1 per totum. & part. 2 art. 2 per totum.

Euchariſtiæ in ſacramento an concedenda ſit iſthæc propoſitio: Quod erat panis, vel vinum, poſt conſecrationem eſt corpus, & ſanguis Chriſti. lib. 4 d. 11 part. 1 dub. 2

Euchariſtiæ in ſacramento circa converſionem panis in corpus Chriſti, quæ locutiones admittendæ. l. 4 d. 11 p. 1 art. unico q. 6 in reſol.

Euchariſtiæ ſacramento cur tot ad ſollemnitatem ſpectantia addiderit Eccleſia. l. 4 d. 12 part. 1 dub. 5

Euchariſtiæ ſacramentum cur reiterabile ſit. lib. 4 d. 12 part. 2 dub. 1

Euchariſtiam conficere an ſoli ſacerdotes, & quivis ſacerdotes poſſint; & penes quem magis reſideat vis conficiendi, circa miniſtrum, vel circa verbum. l. 4 d. 13 art. 1 q. 1. 2 & 3

Euchariſtiam peccator videndo, tangendoque an peccet. lib. 4 d. 9 art. 2 q. 2 ad arg.

Euchariſtiæ ſacramentum quotupliciter manducare contingat: Tum quo modo Chriſtus ſe ſe in ultima cœna manducaverit. Si mali, ſive peccatores veraciter illud ſumant, aut peccent, ne dum ipſi ſumendo, verum etiam, & ſacerdotes præſtando. l. 4 d. 9 per totum.

Euchariſtiam indigne recipiens, recedente indignitate, num aliquid in eo efficiatur. l. 4 d. 4 part. 1 art. 2 q. 3 ad arg.

Euchariſtiam an neceſſario ſumere teneamur, & quando, quotiens, & quo modo. l. 4 d. 12 part. 2 dub. 3 & 4 & art. 1 q. 1 & art. 2 q. 1 & 2

Euchariſtiæ ſumptio an jejunium ſolvat. l. 4 d. 12 part. 1 art. 2 q. 1 ad arg.

Euchariſtiam cum charitate adire, an teneamur. l. 4 d. 17 p. 2 art. 2 q. 4 ad arg.

Euchariſtia an deneganda ei, qui nocte cum uxore coierit. l. 4 d. 12 part. 2 art. 2 q. 2 ad arg.

Euchariſtia an ante baptiſmi ſacramentum ſumi poſſit. l. 4 d. 7 art. 2 q. 3 in opponendo, & in reſpondendo.

Euchariſtiam propter gulam evomenti quam pœnitentiam ſtatuant ſacri Canones. l. 4 d. 20 part. 2 dub. 3

Euchariſtiæ ſacramenti vis efficacia, atque operatio. l. 4 d. 12 part. 2 art. 1 per totum. Et an tantum ſpiritualem, vel etiam corporalem ſanitatem afferat. l. eod. d. 11 part. 2 dub. 3

Euchariſtiam ſi mus manducaverit, num in ventrem traiiciat: aut ſi non, quid de eo fiat: idem judicium ſit de homine ſumente: tum qui eamdem Euchariſtiam vomit, quid vomat, quæ vomentis pœna; denique qui corpus Chriſti ſub ſpeciebus panis, & vini eſſe incipiat. lib. 4 d 13 art. 2 per totum.

Euchariſtiæ ſacramentum an in diſceptationem ponendum ſit, tum quare peculariter magis dicatur excedere capacitatem noſtram, quam cuivis ex articulis fidei. l. 4 d. 10 part. 2 art. 2 q. 1 ad arg. & d. 11 part. 1 dub. 1

Ex, præpoſitio multiplicem habitudinem dicere poteſt. l. 1 d. 25 dub. 2 & l. 2 d. 7 part. 2 art. 2 q. 1 ad arg.

Ex ipſo, per ipſum, & in ipſo ſunt omnia, an idem ſint dictu. lib. 1 d. 26 dub. 4

Ex nihilo aliquid fit, tripliciter exponi poteſt. lib. 1 d. 5 dub. 10 & l. 2 diſt. 1 part. 1 art. 1 q. 1 ad arg.

Exaltatus quo modo fuerit Chriſtus. l. 3 d. 18 dub. 3

Exceſſus duplex. lib. 1 diſt. 3 part. 2 dub. 4 litterali.

Excellentia duplex. lib. 3 d. 14 art. 1 q. 3 ad arg.

Excluſiva dictio quo modo faciat excluſionem. l. 1 d. 21 art. 1 q. 1 ad arg. & art. 2 q. 2 ad arg.

Excommunicatio quid, quotuplex, a quo, cui quando, & pro quo inferenda, quis ejus effectus, quæ ab ea abſolutio, &c. lib. 4 diſt. 18 part. 2 per totum.

Excom-

Digitized by Google

Excommunicatis num Eccleſia ſubtrahat orationis beneficium. l. 2 d. 11 art. 2 q. 1 ad arg.
Excommunicationis ſententiam ſibimet inferre quid. lib. 4 d. 17 part. 2 dub. 4
Exemplar quid dicatur. l. 1 d. 32 part. 2 art. 1 q. 1 in reſol.
Exemplar multiplex. lib. 3 d. 11 art. 1 q. 2 in reſol.
Exemplar in divinis cujus proprium. l. 1 d. 6 art. 1 q. 3 in reſpon. ad arg. ubi etiam habes in quo ab imagine diſtet.
Excellens intelligibile an corrumpat intellectum, ſicut excellens ſenſibile corrumpit ſenſum. lib. 1 d. 1 art. 3 q. 1 in reſpon. ad arg.
Exemplar ut quidpiam in Deo habeat, quid requiratur. lib. 2 d. 37 dub. 5
Exemplum duplex. l. 2 d 19 part. 1 dub. 7
Exemplum bonum, vel malum quare clavis non dicitur. lib. 4 d. 18 part. 1 art. 1 q. 2 ad arg.
Exiſtentia, qua Chriſti corpus in ſacramento altaris exiſtit, num capacitatem cujuſcumque humani intellectus excedat. l. 4 d. 10 part. 2 art. 2 per totum.
Exorciſmus, & catechiſmus ad quid. l. 4 d. 6 part. 2 art. 3 per totum.
Exorciſmus an catechiſmum præcedat, vel magis econverſo. l. 4 d. 6 part. 2 dub. 7
Exorciſmus an ſemper vim habeat expellendi dæmones. l. 4 d. 34 art. 2 q. 2 ad arg.
Extenſionis majoris eſſe, dupliciter. l. 3 d. 14 art. 3 q. 3 ad arg.
Extinguibile & inextinguibile an varient ſpeciem ignis. lib. 4 d. 44 part. 2 q. 1 ad arg.
Extra tranſire dupliciter. l. 1 d. 40 art. 1 q. 1 ad arg.
Extraneitas, vel diverſitas an ſit in divinis. lib. 1 d. 5 art. 1 q. 1 ad arg.
Extrema, & medium an in eodem genere eſſe debeant. l. 3 d. 23 art. 1 q. 1 ad arg.
Extremitatum duarum an una ſit medietas. l. 3 d. 26 art. 2 q. 1 ad arg.
Extremis in aliquo communicantibus, id in quo communicant manet in tota tranſmutatione, quo modo verificetur. lib. 4 diſt. 11 part. 1 art. unico q. 2 ad arg.
Extremæ unctionis ſacramentum a quo, & ad quid inſtitutum, quæ item ejus materia ac forma, quibus, a quibus, & quo modo miniſtrandum: an etiam iterari poſſit. lib. 4 d. 23 per totum.

F

Facere, quis actus ſit. l. 1 d. 39 art. 1 q. 1 ad arg.
Facere eſſe in hoc dupliciter. lib. 1 d. 5 art. 2 q. 2 ad arg.
Facere in quo diſtet ab agere. lib. 2 d. 1 part. 1 art. 1 q. 1 ad arg. idem & a generare. l. 3 d. 4 dub. 6
Facere quod in ſe eſt dupliciter. l. 2 d. 28 art. 2 q. 1 ad arg.
Faciens quidquam, quo facto neceſſe eſt ad alterum fieri, dicitur illud facere, quomodo valeat. lib. 2 d. 32 art. 3 q. 2 ad arg.
Fatum quid ſit, & an ſit. l. 2 d. 14 p. 2 a. 2 q. 3 in opp. & ad arg.
Feminam cur de latere viri formaverit Deus: tum ſi homini ſubjecta ſit l. 2 d. 44 & ult. art. 2 q. 2 ad arg.
Feminæ mariſque generationis cauſa. l. 2 d. 20 art. unico q. 6 ad arg.
Femina an ſit de intentione naturæ, l. 2 d. 2 art. unico q. 6 ad arg.
Femineus ſexus an reſurget. lib. 4 d. 44 part. 2 dub. 2
Falſitas quid. lib. 2 diſt. 37 art. 2 q. 3 in reſol.
Falſitas, & veritas unde. lib. 1 d. 38 art. 2 q. 1 ad arg.
Falſa, ac mala non efficientem, ſed deficientem cauſam habent. l. 2 d. 1 part. 2 art. 1 q 1 ad arg.
Falſum eſſe, an eſſentiale ſit mendacio. l. 3 d. 38 art. 1 q. 1
Falſificare quidpiam an dignum, quam verificare. l. 2 d. 37 art. 2 q. 3 ad arg.
Feſtos dies cur magis Eccleſia ſecundum Solis curſum obſervet quam ſecundum Lunæ curſum, ſicut Synagoga, exceptis Paſcha, & per conſequens Pentecoſte. l. 2 d. 14 part. 2 dub. 4
Fermentato, in azimo confecerit Chriſtus. l. 4 d. 11 part. 2 art 2 q. 1
Fiat, fecit, factum eſt, quare diverſimode pronunciata reperiantur in Geneſi circa productionem rerum. l. 2 d. 13 art. 1 q. 1 in reſol.

pecca-

Digitized by Google

Fictio duplex, & quæ earum veniale peccatum faciat. l. 4 d. 4 part. 1 art. 1 q. 2 ad arg.
Fictio magis gratiæ repugnat, quam culpæ. l. 4 d. 4 part. 1 art. 2 q. 2 ad arg.
Fictio an impediat ſuſceptionem baptiſmi. l. 4 d. 6 part. 2 art. 2 q. 1 ad arg.
Fictus quis dicatur, & num recipiat ſacramentum, remque ſacramenti. l. 4 d. 4 part. 1 art. 2 q. 2 & 3
Fidelis an cum infideli contrahere poſſit. l. 4 d. 39 art. 1 q. 1
Fides quid circa quid, quotuplex, quotupliciter, &c. lib. 3 d. 23 dub. 1 & 2 & deinceps, & lib. 4 d. 39 dub. 1
Fidei tria ſunt, & per quid tollantur. lib. 2 d. 43 dub. 3
Fidem corrumpere poteſt quis dupliciter. l. 1 in Prologo. dub. 3 litterali.
Fidei meritum quando humanæ rationes evacuant. l. 2 in Prologo. q. 2 ad arg.
Fides quem habitum dicat. l. 1 d. 17 part. 1 art. 1 q. 3 in fine:
Fides num ſacramentis omnibus neceſſario requiratur, & cui potiſſimum. l. 1 d. 3 part. 1 art. 1 q. 3 in reſol.
Fides an dirigere habeat intentionem. l. 2 d. 41 dub. 2
Fides an virtus ſit, & virtus una: in parte effectiva, vel cognitiva ſit: an certior quam ſcientia; an recte eam definiverit Apoſtolus. l. 3 d. 23 art. 1 per totum.
Fides quo modo ſit prima virtutum. l. 4 d. 14 part. 1 art. 2 q. 3 in reſol.
Fides quo modo dicatur fundamentum. l. 4 d. 22 art. 3 q. 1 in reſol.
Fides an præcedat charitatem. l. 3 d. 23 dub. 6
Fides, & ſpes quo modo differant. l. 2 d. 43 dub. 3
Fidei, & ſpei actus imperfectionem dicunt. l. 1 d. 17 part. 1 art. 1 q. 2 ad arg.
Fides, ſpes, charitas, & operatio quo modo æquales ſint. lib. 3 d. 25 dub. 4
Fides & ſpes & hujuſmodi reliqua virtus an in Chriſto, & beatis ſint. lib. 3 d. 36 art. 1 q. 1 ad arg.
Fides quo modo teneat medium inter ſcientiam, & oppoſitionem. l. 3 d. 23 art. 1 q. 1 ad arg.
Fides an generetur ex ſcientia, & qui ſint ſcientiæ actus. l. 3 d. 35 dub. 2
Fides quo modo ex auditu. l. 3 d. 24 dub. 1
Fidei laus in quo conſiſtat. l. 3 d. 24 dub. 1 Item quæ, & quanta ejus magnitudo. l. eod. d. 25 dub. 1
Fidei an poſſit ſubeſſe falſum: an ſit circa verum creatum, an increatum tamquam circa proprium objectum: an pariter circa verum complexum, vel incomplexum. Item ſi ſit de his, de quibus habetur viſio ſenſibilis, vel oppoſitio probabilis, vel ſcientia. l. 3 d. 24 art. 1 & 2 per totum.
Fides informis an virtus ſit, an infundatur, vel acquiratur; an in dæmonibus reperiatur: aut per adventum gratiæ omnino expellatur, aut formata fiat. l. 3 d. 23 art. 2 per totum.
Fides informis parentum, vel virtus ſolius fidei an ſuffecerit parvulis in remedium & deletionem peccati originalis tempore legis naturæ. lib. 4 d. 1 par. 2 art. 1 q. 1 & 2 & d. 4 part. 1 dub 1
Fides an creverit quoad multiplicitatem credendorum, vel quoad plenitudinem aſſenſus, ac luminis. l. 3 d. 25 art. 2 per totum.
Fidei articulus quid, & quotuplex, & ſi omnes nunc teneamur explicite credere omnes illos. l. 2 d. 24 art. 2 per totum. & d. 25 art. 1 q. 3
Fidei articulos quotupliciter credere contingat. l. 3 d. 37 art. 1 q. 3 in reſol.
Fides num in patria evacuabitur. lib. 3 d. 31 art. 2 q. 1
Fides Chriſti nec defuit, nec deficiet umquam. l. 4 d. 4 part. 1 dub. 2
Fidei triplex ſtatus. l. 4 d. 6 part. 1 art. unico q. 3 in reſol.
Fidei myſteria num in diſputationem adducere liceat. lib. 4 diſtinct. 11 part. 1 dub. 1
Fides ab aliquo mæchæ præſtita, quod poſt legitimi viri mortem cauſa in uxorem duceret, an confirmationis vim habeat. l. 4 d. 35 dub. 5
Figura tripliciter, & quo modo figura mundi hujus præteribit. l. 4 d. 28 art. 2 q. 3 ad arg.
Figura quid dicat, & in quo prædicamento ſit. l. 4 d. 45 part. 1 art. unico q. 1 ad arg. in fine
Filiatio in divinis quadruplex. lib. 3 d. 10

Digitized by Google

d. 10 dub. 4
Filiatio reſpicit perſonam. lib. 3 d. 10 art. 2 q. 1 in reſol. & d. 13 art. 1 q. 1 ad arg.
Filiationis plena, & completa ratio ante Chriſti adventum non fuit. l. 3 d. 10 art. 2 q. 2 ad arg.
Filiatio, & paternitas quo modo opponuntur. l. 1 d. 28 art. unico q. 2 ad arg.
Filium eſſe & naſci, ſive filiatio, & d. 4 nativitas non idem ſunt. lib. 3 du. 2
Filii ad patrem relatio, qualis. l. 1 d. 30 art. unico q. 3 in reſol. & lib. 3 d. 4 dub. 3
Filius, imago, & verbum, an idem, l. 1 d. 18 art. unico q. 5 & diſt. 27 part. 2 dub. 2 & art. unico q. 3 in reſ. & d. 31 part. 2 art. 1 q. 2 in reſol. in fine.
Filius in divinis quo modo dicatur. l. 1 d. 26 dub. 6 & 7
Filium generari de ſubſtantia patris an concedendum. lib. 1 d. 5 art. 1 q. 2 per totum, & d. 19 part. 2 art. unico quæſt. 3 ad arg.
Filii pater, & hujuſmodi locutiones relativorum, quales. l. 1 d. 24 art. 3 q. 1 ad arg. in fine.
Filius in divinis neceſſario, an contingenter generetur. l. 1 d. 6 art. 1 q. 1 & 2 per totum.
Filius naſcendo eſt divina ſubſtantia, vel Deus, & Filius nativitate eſt divina eſſentia, an valeant. l. 1 d. 18 du. 2 & 3
Filii generatio in divinis an contineatur ſub omnipotentia. l. 1 d. 7 dub. 2 litterali.
Filius in divinis an habeat principium. l. 1 d. 29 dub. 6
Filius in humanis unde alium filium producere poſſit, & debeat l. 1 d. 7 art. 1 q. 2 in reſol. quæſtionis, & ad arg.
Filius in divinis an generare poſſit. l. 1 d. 7 art. 1 q. 2
Filius Dei generat quæ propoſitio. l. 3 d. 5 dub. 4
Filius an dici poſſit minor patre, lib. 1 d. 16 dub. 5
Filius an ficut major, & minor dicitur, ita alius, & alius dici poſſit. lib. 1 d. 16 dub. 2
Filius, ſicut æqualis dicitur patri, non pariter pater filio æqualis dici poſſit. l. 1 d. 31 part. 1 art. unico q. 3
Filius in divinis, quo modo dicatur caput omnium. l. 1 d. 31 part. 2 dub. 9
Filius in divinis unde dicatur ars plena omnium rationum viventium, mundus archetypus, & filius. lib. 1 d. 27 part. 2 art. unico q. 4 in reſol. Item, & liber vitæ. lib. 4 d. 43 art. 2 q. 2 in reſol.
Filius in divinis, quo modo per ſe, & non a ſe agere dicatur. lib. 1 d. 32 dub. 5
Filii generatio Spiritus ſancti productionem præcedit. lib. 1 diſt. 2 art. 1 q. 4 in reſpon. ad arg.
Filius an dici poſſit auctor ſpirationis cum ſpiret. l. 1 d. 13 dub. 3
Filius & Spiritus ſanctus cur magis nominentur nominibus dicentibus reſpectum ad creaturas, quam pater: & cur magis proprie nobis dari dicatur, quam pater. l. 1 d. 27 part. 2 art. unico q. 2 ad arg. in fine.
Filii in divinis miſſio duplex, & quibus locis de eis tractandum. lib. 1 d. 15 part. 2 dub. 1
Filius divinus an quia miſſus in carnem, minor patre factus ſit. lib. 1 diſt. 16 dub. 1
Filii, & Spiritus ſancti miſſio ſecundum cujus gratiæ dona ſit, gratis datæ, an gratum facientis, & an uterque ſecundum eadem dona gratiæ dentur. lib. 1 d. 15 part. 2 art. 1 q. 1 & 2
Filius & Spiritus ſanctus an plenius poſt incarnationem dati ſint. lib. 1 d. 15 part. 2 dub. 3
Filius Dei eſt prædeſtinatus. Filius Dei prædeſtinatus eſt eſſe homo. Homo prædeſtinatus eſt eſſe Filius Dei, an admittendæ ſint hujus generis propoſitiones. lib. 2 diſt. 7 art. 2 per totum.
Filius ſolus ex divinis perſonis num vere incarnatus ſit. l. 3 d. 1 art. 2 q. 3
Filius Dei eſt homo, quæ propoſitio. l. 3 d. 5 dub. 4
Filius Dei aſſumpſit humanitatem, an concedenda ſit iſthæc propoſitio lib. 3 d. 5 art. 2 q. 5
Filius Dei aſſumpſit hominem, an vera propoſitio. l. 3 d. 5 art. 2 q. 4 in reſol.
Filius noſter, Spiritus ſanctus noſter, quare non dicatur. lib. 3 d. 10 art. 2 q. 3 in fine.

Digitized by Google

Filii Dei tum Chriſtus tum nos, quo modo dicamur. lib. 3 d. 10 dub. 5 elice etiam ex lib. 1 d. 26 dub. 6
Filius Dei pro nobis mortuus eſt, an recte dictum ſit. lib. 3 d. 21 art. 2 q. 1
Filius Dei ſecundum divinitatem triplicem modum habet eſſendi. l. 4 d. 10 part. 1 art. unico q. 3 in reſol.
Filius nuncupatione quis, & qualiter dictur. lib. 3 diſt. 10 dub. 4
Filiis num etiam peccata actualia parentum proximorum ultra originale imputentur. lib. 2 d. 33 art. 1 q. 1
Filii quo modo parentibus obedire per omnia teneantur. l. 4 d. 29 art. unico q. 3 ad arg.
Filios, aut filias quotupliciter operari contingat, & quando licite, juſteve. l. 4 d. 31 dub. 1
Filius ex patre fideli & matre infideli, an patrem, vel matrem inſequi debeat. l. 4 d. 35 dub. 4
Filii quare patribus magis, quam matribus aſſimilentur. l. 4 d. 36 art. 1 q. 3 ad arg. in fine.
Filii matris, an patris conditionem inſequantur. ibid.
Filii contumacis, protervi, & inobedientis pœnæ in veteri lege. lib. 4 d. 38 dub. 8
Filii familias an vovere poſſint. lib. 4 diſt. 38 art. 1 q. 3 in reſol.
Fingere nomina ubi liceat. lib. 1 d. 26 dub. 8
Finis multipliciter. l. 1 d. 1 dub. 13 & d. 43 art. unico q. 2 ad arg. & l. 2 d. 38 art. 1 q. 2 in reſol. & ad arg.
Finis, ſive propter quid, duplex. lib. 2 diſt. 1 part. 2 art. 2 q. 2 ad arg.
Finis, & ejus quod eſt ad finem, & hujuſmodi nomina an recipiantur in divinis. l. 1 d. 29 art. 1 q. 1 in reſol.
Finis, propter quem res conditæ ſunt, quis. lib. 2 d. 1 part. 1 art. 2 q. 1
Finis, ad quem res ordinantur, duplex, l. 2 d. 15 art. 2 q. 1 in reſol.
Finis creaturæ unde dicatur Deus. l. 1 d. 29 art. 1 q 1 ad arg. in fine.
Finem habere quidquam, nec tamen principium, impoſſibile eſt. l. 1 d. 41 dub. 3
Finis unus unius rei eſſe debet, quo modo intelligendum. lib. 4 d. 1 part. 1 dub. 7 & d. 23 dub. 3
Fines plures ſtatuere, tripliciter eſſe poteſt. lib. 2 d. 38 art. 1 q. 3 in reſol.
Fines plures quare non dicamus, ſicut plures articulos dicimus. ibid. dub. 3
Finis & ejus quod eſt ad finem, voluntas, num una, vel plures voluntates ſint. ibid. dub. 4
Fines ad oppoſitos nihil idem eſt. l. 4 diſt. 18 part. 1 art. 1 q. 2 ad arg.
Finem eſſe, dignitati maxime atteſtatur, quo modo intelligendum. lib. 2 d. 15 art. 2 q. 1 ad arg.
Finito omni poteſt aliquid majus appeti, quo modo intelligatur lib. 3 d. 13 art. 1 q. 2 ad arg.
Finitum finite finitum excedit, quo modo intelligendum. lib. 3 d. 13 art. 1 q. 2 ad arg.
Firmamentum multipliciter in ſcripturis accipitur. l. 2 d. 14 part. 2 dub. 3
Firmamentum an ejuſdem naturæ ſit cum igne elemento. lib. eod. part. 1 art. 1 q. 2
Flagella propter quid, & quibus de cauſis immittat Deus. lib. 4 d. 15 part. 1 dub. 2. 3 & 4
Fluvius unde dicatur, & quæ ejus conditiones, in Prologo. 1 paulo poſt initium.
Fluviorum paradiſi numerus, nomina, interpretatio, & allegoria, in prologo. 1
Fomes an alicui totaliter fuerit, aut poſſit eſſe extinctus. lib. 2 d. 32 dub. 2 & d. 39 art. 2 q. 2 ad arg. in fine. & lib. 3 diſt. 3 part. 1 dub. 1 & l. 4 d. 4 part. 1 art. 1 q. 2 ad arg.
Forma multiplex. l. 1 d 8 part. 2 art. 1 q. 3 ad arg. & d. 19 part. 2 art. unico q. 3 ad arg. Ubi etiam habes, quo modo forma ad materiam dicatur: & d. 35 art. unico q. 2 ad arg. & l. 4 d. 16 part. 1 art. 3 q. 1 ad arg. Quo loco etiam declaratum habes quo modo forma in eſſe educatur, ſucceſſive, vel in inſtanti.
Forma multipliciter, & quo modo cadat in divinis: ſive quo modo Deus ab Apoſtolo dicatur, Philippen. 2 habere formam. lib. 1 d. 34 art. unico q. 2 ad arg. & lib. 3 d. 5 dub. 2 & lib. 4 d. 1 part. 1 dub. 2

Digitized by Google

Forma univerſalis quo modo communicatur. l. 1 d. 5 art. 2 q. 2 in reſol. q.
Formæ univerſales an totum dicant, & qua modo inde particularizentur. l. 2 d. 18 art. 1 q. 3 in reſol.
Forma communis in creaturis quo modo, & quare generatur. l. 1 d. 5 art. 2 q. 1 in reſol. q.
Formæ eſſentia quo modo invariabilis. l. 1 d. 17 part. 2 art. 1 q. 1 ad arg.
Formam an Deus habeat. lib. 1 diſt. 22 art. unico q. 1 ad arg.
Forma quomodo referatur ad materiam, & materia ad formam. l. 1 d. 26 art. unico q. 1 ad arg.
Forma ſubſtantialis & completiva, quo modo dicatur ſpecies, natura, & eſſentia. lib. 1 d. 31 part. 2 dub. 4
Formarum latitationem juxta Anaxagoræ ſententiam, quo modo intelligere debeamus. lib. 2 d. 7 part. 2 art. 1 q. 2 in reſol.
Formæ omnes an a Creatore inducantur, vel aliquæ etiam ab agente creato induci poſſint. lib. 2 d. 7 part. 2 art. 2 q. 1
Formæ primo materiæ inexiſtentes, quæ. lib. 2 d. 12 art. 1 q. 2 ad arg.
Forma ſubſtantialis in creaturis, quomodo agat. l. 2 d. 13 art. 2 q. 2 in opponendo.
Forma ultimo completiva nobilior forma communi, quo modo verificetur. ibid. ad arg.
Forma ultima eſt completiſſima, quo modo intelligendum. lib. 2 d. 14 part. 2 art. 2 q. 1 ad arg.
Forma debet proportionari materiæ, quo modo intelligendum. l. 2 d. 15 art. 1 q. 2 ad arg. Tum quo modo nobiliori formæ nobilior materiæ adaptanda. l. 3 d. 12 art. 1 q. 1 ad arg.
Forma quanto nobilior, tanto ſimplicior, quo modo verificetur. lib. 2 diſt. 17 art. 1 q. 2 ad arg.
Forma quælibet ſimplex eſt, quomodo verificetur, l. 2 d. 17 art. 1 q. 2 ad arg.
Forma omnis, quæ principium vitæ eſt, in genere ſubſtantiæ eſt, quo modo limitanda. lib. 2 d. 26 art. unico q. 3 ad arg.
Forma ſpecifica communis dupliciter. l. 3 d. 2 art. 2 q. 3 in reſol.
Forma non eſt forma, quo modo intelligatur. lib. 3 d. 26 art. unico q. 6 ad arg.
Formam inducere, & materiam præparere ejuſdem eſt, quo modo verificetur. lib. 4 d. 23 art. 2 q. 1 ad arg.
Forma primo generata, inde corrupta, & iterum regenerata an eodem numero ſit. l. 4 d. 43 art. 1 q. 4 ad arg.
Forma cum corrumpitur, in nihilum prorſus non deducitur. ibi. in reſol. paulo ante finem.
Fornicatio tripliciter, & quando divortium inducat. lib. 4 d. 39 dub. 3
Fornicator & meretrix quo modo dicantur unum corpus. lib. 1 d. 31 part. 2 art. 2 q. 2 ad arg.
Fornicarii notorii qui dicantur. lib. 4 d. 13 art. 1 q. 4 ad arg.
Fornicator quo modo, & quando fornicationis ſuas rememorari debeat, ut eas defiliat. l. 4 d. 16 part. 1 dub. 8
Fornicantibus quam pœnam ſtatuant ſacri Canones. l. 4 d. 20 part. 2 dub. 3
Fornicatio uxoris quo modo virum irregularem reddat, non autem viri fornicatio. l. 4 d. 25 art. 2 q. 2 ad arg.
Fornicanti alteri conjugum an alter debitum reddere teneatur. lib. 4 d. 32 art. 2 q. 2
Fornicans vir in occulto an dimittere poſſit uxorem in aperto fornicantem. lib. 4 d. 35 dub. 1
Fornicantem uxorem numquid liceat dimittere etiam abſque judicio Eccleſiæ, lib. 4 d 35 art. unico q. 1. 2 & 3
Fornicariæ cum ex mandato Eccleſiæ debitum redditur num alteri præjudicetur, aut peccatum aliquod incurratur. lib. 4 d. 36 dub. 1
Forte, adverbium cujus notæ vim habeat, tum maxime in illis Geneſeos verbis: *Ne forte moriatur*. l. 2 d. 22 art. 1 q. 1 ad arg.
Fortitudo quid. lib. 3 d. 33 dub. 3
Fortitudo Dei in Chriſti paſſione maxime oſtenſa, in Prologo. 1 verſus finem.
Fortitudo eſt infirmata, quo modo de Chriſto dicamus. lib. 3 d. 8 art. 1 q. 1 in fine.
Fortitudinis doni actus quis. l. 3 d. 35 art. unico q. 5
Fortuitum ut fortuitum num a Deo ſit. lib. 2 d. 37 art. 2 q. 2

Fortuna, vel caſu an quidquam in orbe fiat. lib. 1 d. 45 dub. 4
Fortuna & error num conſenſum, ſive matrimonium impediat. l. 4 d. 30 dub. 3
Forum duplex. lib. 4 d. 15 part. 1 art. unico q. 3 ad arg. & d. 17 part. 1 art. 2 q. 4 ad arg. part. 3 art. 2 q. 2 ad arg. & d. 27 art. 2 q. 2 in reſol.
Fratris ſemen, qui non ſuſcitabat, quare in veteri lege in opprobrium reſultabit. lib. 4 d. 42 art. 3 q. 3 ad arg.
Frigiditas duplex. lib. 4 diſt. 34 art. 2 q. 1 ad arg.
Frigidus ſi divortium petat, num audiendus ſit. ibid. dub. 3
Frui, & uti quid, quam libertatem importent, cujus potentiæ actus ſint, quibus conveniant, & aliæ plures hujuſmodi conſiderationes. lib. 1 diſt. 1 dub. 7 litteral. & deinceps per totam d.
Frui aliquo dupliciter. l. 2 d. 38 art. 1 q. 2 ad arg.
Fruitio duplex l. 4 d. 20 part. 2 dub. 2
Frui ſe ipſo, an contingat. l. 1 d. 1 dub. 10
Fruitur ne Deus homine, & creaturis. l. 1 d. 1 art. 3 q. 2 in reſpon. ad arg.
Fui creatura an ſemper mortale peccatum ſit. lib. 4 d. 31 art. 2 q. 3 ad arg.
Fructus unde dicatur, & quid interſit inter bonum fructum, & dignum fructum. lib. 4 d. 16 part. 1 dub. 14
Fructus præmium quid, & quibus debeatur. lib. 4 d. 33 art. 2 q. 3 in reſol.
Fundamentum dupliciter. lib. 4 d. 22 art. 3 q. 1 in reſol.
Fundus juripatronatus, an juſpatronatus fundo annexum ſit. l. 4 d. 25 dub. 5
Furtum quare malum, & an ſemper malum. lib. 3 d. 39 art. 1 q. 2 ad arg. in fine.
Furans, ut det pauperi an peccet. lib 2 d. 40 dub. 2
Fures an furata in eleemoſynam, aut in oblationem præbere poſſint. lib. 4 d. 15 part. 2 art. 2 q. 1 ad arg.
Furia an matrimonium impediat. lib. 4 d. 34 dub. 7 & art. 3 q. 1
Furioſo an reddere teneamur gladium, ut ſe interficiat. l. 4 d. 9 art. 2 q. 4 ad arg. & d. 32 art. 3 q. 1 ad arg. in fine.
Furioſis quo modo baptiſmi ſacramentum conferendum ſit. l. 4 d. 4 part. 1 art. 2 q. 1 ad arg. & d. 34 art. 3 q. 1 ad arg.
Futurum, ſive futuritio quid importet. lib. 1 d. 38 dub. 2
Futurum dupliciter. l. 3 d. 26 du. 4 in fine.
Futurum triplex. l. 1 d. 38 art. 1 q. 1 in reſol. & quorum futurorum ſcientia, ſive præſcientia Dei cauſa ſit. & l. 2 d. 7 art. 1 q. 3 in reſol.
Futurum ut præteritum noviſſe, an ſolius Dei proprium ſit. l. 1 d. 8 part. 1 dub. 4 litterali.
Futura quare magis in ſomnis quam in vigilia Deus revelet. l. 2 d. 25 part. 2 art. unico q. 6 ad arg.

G

Gabaonitæ cur ſervati ſint, nec interfecti a Joſue. l. 3 d. 39 art. 3 q. 3
Gaudere, triſtarive de aliquo ejuſdem virtutis eſt, quo modo verificetur. l. 4 d. 45 part. 1 art. 1 q. 2 ad arg.
Gaudium duplex in patria l. 2 d. 11 art. 2 q. 2 in reſol.
Gaudium virtutum omnium conſervativum. l. 4 d. 16 part. 1 dub. 10
Gaudium minui, vel augeri quotupliciter dicatur. l. 4 d. 45 du. 1 & d. 49 part. 2 art. 1 q. 1 in reſol.
Geminari quidquam dupliciter. l. 1 d. 14 art. 1 q. 2 in reſol.
Generare quid. l. 1 d. 9 art. 1 q. 1 in reſol. In quo differat a facere. l. 3 d. 4 dub. 6 Item & a quo concipere. l. 4 d. 14 part. 1 art. 2 q. 2 in reſol.
Generare, & creare poſſe, generari, & creari poſſe an univocum, ſive unicum poſſe ſit. l. 1 d. 7 art. unico q. 3 & 4 an item generare poſſe in divinis dicat quid vel aliquid. ibid. q. 1 Quare iſtius modi verbum in divinis recipiatur. lib. eod. d. 4 art. 1 q. 2 in reſol. Et quid inibi importet ibid. d. 23 art. 2 q. 3 ad arg. Si demum generandi potentia in divinis in filio ſit. lib. 1 d. 7 art. 1 q. 2
Generare perfectiſſimæ potentiæ actus eſt, & entis completi. l. 1 d. 32 art. 2 q. 1 ad arg. & lib. 2 diſt. 18 art. 2 q. 3 ad arg.
Generare, & patrem eſſe an eadem notio ſit. l. 1 d. 17 part. 1 art. unico q. 1
Generari, quo modo ſignificat. lib. 1 d. 9 dub. 9

Digitized by Google

Generari, filii, & donari Spiritus ſancti haud æqua ratio. l. 1 d. 18 art. 1 q. 2 in fine.
Generatio, generationiſque modus multiplex, & ad quem reducatur generatio filii in divinis. l. 1 d. 9 art. 1 q. 4 ad arg. & d. 13 dub. 6 & d. 37 par. 1 dub. 5 & l. 3 d. 1 dub. 1
Generatio cujus ſit. l. 1 d. 4 a. 1 qu. 1 ad arg. Ad quid terminetur. lib. eod. d. 5 a. 2 q. 2 in reſ. & l. 3 d. 8 art. 1 q. 2 ad arg. quæ ejus actui concurrant: anque Angeli, vel dæmones generare poſſint. l. 2 d. 8 p. 1 a. 3 q. 1 ſparſim. Aut ſi ejuſdem, vel nutritivæ potentiæ opere in veritatem humanæ naturæ quidquam tranſeat. l. 2 d. 30 a. 3 per totum.
Generatio eſt de ſuperfluo nutrimenti, quo modo intelligendum. l. 4 diſt. 4 art. unico q. 1 ad arg.
Generatio primam emanationem dicit. l. 1 d. 28 art. unico q. 4 in reſ.
Generatio numquid in divinis ponenda ſit. l. 1 d. 9 a. 1 q. 1 Quid inibi, atque in humanis dicat. ib. q. 3 ad arg. & d. 26 art. unico q. 3 in reſ. & d. 27 p. 1 art. unico qu. 2 in reſol. An etiam illic æterna ſit. l. 1 d. 9 a. 1 q. 3 An terminata. ib. q. 4 Et quotupliciter ſignific. l. eod. d. 32 a. 1 q. 1 ad arg.
Generatione, aut creatione produci aliquid, non tollit univocationem. l. 2 d. 31 a. 1 q. 1 ad arg.
Generatio filii quo modo præcedat Spiritus ſancti proceſſionem. l. 1 d. 2 a. 1 q. 4 ad arg. & d. 12 art. unico qu. 4 per totum, & d. 28 a. un. q. 1 in reſ.
Generatio filii in divinis neceſſitate, voluntate, an exemplaritate ſit. l. 1 d. 6 art. 1 per totum.
Generatio æterna temporaliſque filii cur a Magiſtro in diſtinctis libris tractetur: l. 1 d. 14 dub. 1
Generatio in divinis omnino perfectionis eſt, in humanis vero etiam imperfectionis. l. 1 d. 9 a. 1 q. in reſol. Et quare ei de generatio non contingat. l. 1 d. 19 p. 1 dub. 11
Generatio in divinis an diſtinguat inter gignentem, & genitum. l. 1 d. 9 a. un. quæſt. 2
Generans eſt ſpirans: ergo genitus eſt ſpiratus, an valeat. l. 1 d. 13 art. un. q. 2 in fine.
Generans eſt paternitas, vel generatio, cur valeat: minime autem generatio eſt generans. l. 1 d. 33 a. unico qu. 3 ad arg.
Generata perſona, generatur ſubſtantia, an valeat. l. 1 d. 5 art. 2 q. 1 ad arg. in fine.
Generativa vis cur data rebus. l. 2 d. 20 art. unico q. 1 ad arg. Tum quid principalius iſthæc vis reſpiciat, animam an corpus. lib. 2 d. 18 art. 2 quæſt. 3 ad arg.
Genitivus a qua habitudine denominetur, aut quam habitudinem importet, & quo modo conſtruatur. lib. 1 d. 3 p. 2 dub. 3 & d. 32 a. 2 q. 1 ad arg. & d. 34 dub. 5
Genitum non factum, conſubſtantialem Patri, &c. quo modo intelligatur. lib. 1 d. 1 dub. 2
Genitoris in nomine ſi quis baptizatus fuerit, an pro baptizato habendus ſit. lib. 1 d. 27 part. 2 art. unico quæſt. 1 ad arg.
Genuit puerpera Regem, &c. quo modo intelligendum. l. 3 d. 4 art. 3 q. 1 in oppon.
Genus dupliciter. l. 2 d. 17 a. 1 q. 2 ad arg. Tum ſi hujuſmodi genera, vel etiam ſpeciei in divinis locum habeant. l. 1 d. 8 p. 2 dub. 3 & d. 23 a. 1 qu. 1 ad arg.
Genus, forma, an materia ſit. l. 2 d. 36 dub. 5 Ad hæc quotupliciter quidquam in genere eſſe poſſit. l. 2 d. 24 par. 1 a. 2 q. 1 ad arg.
Genus priuſquam ſpecies ſit, eſſe poteſt: at non ſpecies priuſquam individuum. l. 2 d. 18 a. 1 q. 3 ad arg.
Gerundia quo modo exponenda. lib. 1 d. 39 dub. 1
Gigantes, monſtraque an reſurgent, & unde iſthæc originem duxere. l. 4 d. 44 part. 2 dub. 1
Gignendi potentia in filio paſſive quid. l. 1 d. 7 dub. 7 Tum quo modo gignere, & gigni relationes tantum importent. l. eod. d. 27 dub. 3
Gladius an reddendus ſit furioſo. lib. 4 d. 32 a. 3 q. 1 in fine.
Gladium ſpiritualem, & materialem an

Eccleſia habeat: an etiam utrumque evaginare poſſit. l. 4 d. 37 dub. 4

Gloria duplex. l. 3 d. 31 art. 1 quæſt. 2 ad arg.

Gloria æterna virtute meritorum, an mera gratia patretur. lib. 2 diſt. 27 art. 2 q. 3

Gloria quomodo beatum impoſſibilem ad malum reddat. l. eod. d. 35 a. 2 qu. 3 ad arg. in fine.

Gloria actus, ſive actus glorioſi quomodo homini inſint, numquid omnium potentiarum animæ ſint: qui, & quot ſint, & quare dotes dicantur. l. 4 d. 49 p. 1 a. unico q. 4 & 5

Glorificatio utrum major quam incarnatio. l. 3 d. 4 a. 2 q. 1 ad arg.

Glorificatio corporum in patria a quo erit, an etiam de eſſentia beatitudinis ſit. l. 4 d. 49 p. 2 a. 1 per totum.

Gluten quid. lib. 4 d. 44 part. 1 artic. 1 q. 1 in reſol.

Gradus nequaquam ponitur in Trinitate, ſed bene ordo. l. 1 d. 25 dub. 4

Gradus prohibiti ad matrimonium contrahendum quot. l. 4 d. 40 dub. 1

Græcorum error circa proceſſionem Spiritus ſancti. l. 1 d. 11 dub. 2 & art. 1 q. 1 & d. 13 ar. unico q. 1 ad arg. & d. 14 a. 1 q. 1 in reſ. Eorumdem improprietas de nomine, *Cauſa*, in divinis. l. 1 d. 20 a. 2 q. 2 ad arg. Item & de nomine, *Imago*. lib. 1 d. 31 p. 2 a. 1 q. 2 ad arg. Ad hæc cum Latinis diſſidium de fermentato, & azimo l. 4 d. 11 p. 2 art. 2 q. 1

Gratia quid. l. 1 d. 8 p. 1 a. 2 ad arg. & lib 2 d. 26 dub. 2

Gratia multiplex, & multipliciter: tum quo modo gratia gratum faciens uniat. lib. 2 d. 9 art. unico q. 2 ad arg. & d. 27 dub. 1

Gratia eſt fides cum dilectione, quo modo intelligendum. l. 2 d. 27 art. 1 q. 2 ad arg.

Gratia & fides, quo modo ſimul ſtent. l. 2 d. 27 a. 1 q. 3 ad arg.

Gratia eſt divinæ miſericordiæ donum, &c. an ſit recta diffinitio. l. 2 d. 27 a. 1 q. 2 ad arg

Gratiam dari a quopiam multipliciter, & quomodo illa temporale eſſe habeat l. 1 d. 14 a. 1 q. 1 ad arg. & a. 2 q. 1 in reſ.

Gratiam dari ſecundum majorem naturalium capacitatem tripliciter. l. 2 d. 9 a. unico q. 3 in reſ. Tum quo modo infundatur. l. 3 d. 2 dub. 4

Gratiam augeri quid, quotupliciter, & unde. l. 1 d. 15 p. 2 a. unico qu. 3 in reſol. & ad arg. & lib. 4 d. 4 part. 1 a. 1 q. 3 in reſ.

Gratiam ſibi ſubtrahi an velle debeat, qui peccat. l. 1 d. 48 & ult. dub. 1

Gratia an perficiat naturalem aptitudinem. l. 4 d. 48 a. 2 q. 2 ad arg.

Gratia quo modo reſpiciat ſubſtantiam, potentiaſque hominis. l. 2 d. 1 art. 1 q. 2 in reſ.

Gratia operans, & cooperans una & eadem an ſit, & cujus propria ſit. l. 2 d. 4 dub. 2

Gratia & culpa a quo, & quomodo ſint. l. 2 d. 8 p. 2 a. unico q. 2 ad arg.

Gratia & culpa quo modo opponantur. l. 4 d. 4 p. 1 a. 2 q. 2 ad arg.

Gratiæ infuſio an neceſſario culpa expulſionem præcedat. l. 4 d. 17 p. 1 a. 2 q. 1

Gratia an potentior ſit quam culpa. l. 2 d. 33 a. 1 q. 2 ad arg. aut ſi eam totaliter e medio tollat. l. eod. diſt. 35 ar. 2 q. 3 ad arg.

Gratia, quo modo ſit perfectio naturæ, & an ſi aliquid conveniat alicui per gratiam & per naturam, eidem conveniat. l. 2 d. 34 p. 1 art. 1 q 1 ad arg. Tum ſi gratia utraque de eadem re dici poſſit. l. 3 d. 10 dub. 3 Ad hæc ſi ſubjectum ortum habeat: aut quando illud perficiat, & culpam expellat. l. 4 d. 17 p. 1 a. 1 q. 1 ad arg.

Gratia quidquam circa acceptum vel acceptantem ponat, quod creatum vel increatum ſit: num in genere ſubſtantiæ vel accidentis reponatur, & ſi in genere accidentis, numquid corruptibilis aut incorruptibilis: cui prima inſit, animæ ipſi, vel ejus potentiis, au ad animam in genere motoris comparetur. l. 2 d. 26 per totum.

Gratiæ divinæ ad influentiam luminis comparatio. l. 2 d. 26 a. unico quæ. 2 in reſ. & lib. 4 d. 18 p. 2 dub. 3 Quo modo Deo aſſimiletur, ejuſque imago dicatur. ib. q. 3 & 4 ad arg. Quo modo item animæ inſit, per ſe ſcilicet an per accidens, aut quo modo ejus

Digitized by Google

nobilitas ac perfectio dicatur. ib. q. 3 in reſ. & ad arg. Ad hæc cur eam Deus corrumpi ſinat: tum qualiter corrumpatur vel deſtruatur. ib. q. 4 ad arg. & d. 36 a. 3 q. 2 ad arg. Demum quomodo animam ſeu liberum arbitrium movere habeat. l. 2 d. 26 ar. un. q. 6.

Gratia gratum faciens num per differentias eſſentialiter diverſas dividatur: an eſſentialiter, & a virtute gratuita, & a gloria differat. l. 2 d. 27 art. 1 per totum. Item unica eſt uni animæ. ib. q. 1 in reſ & l. 4 d. 1 p. 1 art. unico q. 6 in reſ. Numquid a charitate omnino circumſcribi poſſit. ib. quæſt. 2 ad arg. Ad hæc ſi aliud ſit a virtute & potentiarum rectificatione. ib. q. 2 ad arg. in fine.

Gratia an mereri contingat, & merito condigni donum gratiæ jam habitum, vel augmentum atque complementum lib. & d. eiſ. art. 2 per totum. Rurſus quo modo primam gratiam alter alteri mereri valeat. ib. q. 1 ad arg. & d. 28 dub. 2 & lib. 3 d. 4 a. 2 q. 2 in reſol. Item ſi gratia ſimplex ſit. ib. q. 2 ad arg. Poſtremo ſi ejus vi vel meritorum vita æterna paretur. ibid. quæſt. q. 3

Gratiæ qualis habitus. l. 2 d. 28 dub. 1

Gratiæ & liberi arbitrii ad ſalutem ordo quis. ib. a. 2 q. 1 ad arg.

Gratiæ munere non aſſiſtente, num in ſtatu primo primus homo Deo gratus fuiſſet, in opuſque meritorium exiſſet. l. 2 d. 29 a. 1 per totum.

Gratiæ ſubtractio an ſit a Deo. lib. 2 d. 36 a. 3 q. 3 ad arg.

Gratiam nos habere an cognoſcamus. l. 2 d. 38 dub. 1

Gratia quæ excellentior, unionis an fruitionis. l. 3 d. 2 art. 2 q. 1 ad arg. & quotupliciter gratia unionis dicatur. ib. a. 3 q. 2 ad arg. Item & gratia capitis. l. eod. d. 13 a. 2 q. 2 in reſ.

Gratia unionis in Chriſto naturalis, an gratuita fuerit. l. 3 d. 4 a. 2 q. 3 & d. 10 a. 1 q. 1 ad arg.

Gratia ſingularis perſonæ in Chriſto num creata vel increata fuerit, & alia a gratia capitis, & a gratia unionis: ſi ejuſdem Chriſti gratia finita vel infinita fuerit, ſi completa & perfecta: an demum per ipſius gratiam redundet in creaturas alias omnes gratia. l. 3 d. 13 per totum.

Gratia an detur repugnantibus, cordeque duplicibus. l. 4 d. 4 p. 1 a. 2 q. 1 ad ar.

Gratiæ tempus quodnam dicatur. lib. 3 d. 13 a. 2 q. 3 ad arg. in fine.

Gratia gratum faciens dupliciter, tum gratia baptiſmalis, & confirmationis ad quid ſint. l. 4 d. 7 a. 2 q. 1 in reſ. & ad arg. & q. 2 & 3 immediate ſeq.

Gratia quo modo menſuretur. lib. 4 d. 4 p. 2 a. 2 q. 3 in reſ.

Gratiarum actio quid reſpiciat: & quo modo ab adoratione diſtet. lib. 3 d. 9 dub. 3

Gratias pro peccatis dimiſſis, quo modo Deo agere debeamus. l. 4 d. 22 dub. 2

Gratitudini, & ut quis beneficii accepti gratus dicatur, quæ requirantur. l. 4 d. 22 dub. 3

Gratuitum, cujus proprietatem dicat. l. 1 d. 10 dub. 2

Gratuita dona num æque efficacia fuerint primo homini ad merendum ante lapſum, ſicut poſt lapſum. l. 2 d. 29 a. 3 q. 2

Gravis, & levis motui quæ concurrant. l. 2 d. 14 p. 1 a. 3 q. 2 ad arg.

Gula quid. l. 2 d. 22 a. 1 q. 1 in reſ.

H

HAbere quidquam multipliciter. l. 1 d. 8 p. 1 a. 2 q. 1 ad arg. & lib. 2 d. 24 p. 2 a. 2 q. 2 ad arg. Tum quotupliciter habere Deum contingat. l. 2 d. 27 a. 1 q. 3 in reſol.

Habitus multiplex. l. 1 d. 3 p. 2 a. 2 q. 1 ad arg. & d. 15 p. 2 a. unico q. 2 in reſ. & d. 17 p. 1 dub. 5 & l. 2 d. 28 dub. 1 Ubi etiam habes, quis habitus potentiam nobilitet, & l. 3 d. 6 dub. 3

Habitus dupliciter, & quo modo verificetur id: Tria ſunt in anima, potentiæ, paſſiones, & habitus. lib. 4 d. 6 p. 1 a. unico q. 1 ſparſim.

Habitus ſecundum rationem prius eſt quam actus in his quæ per actus acquiruntur, quo modo intelligendum. l. 2 d. 27 p. 1 a. unico q. 2 ad arg.

Habitus & diſpoſitio in eadem potentia fieri habent, quo modo verificetur. l. 2 d. 24 p. 2 art. ult. q. ult. ad arg.

nobilitas ac perfectio dicatur. ib. q. 3 in reſ. & ad arg. Ad hæc cur eam Deus corrumpi ſinat: tum qualiter corrumpatur vel deſtruatur. ib. q. 4 ad arg. & d. 36 a. 3 q. 2 ad arg. Demum quo modo animam ſeu liberum arbitrium movere habeat. l. 2 d. 26 ar. un. q. 6.

Gratia gratum faciens num per differentias eſſentialiter diverſas dividatur: an eſſentialiter, & a virtute gratuita, & a gloria differat. l. 2 d. 27 art. 1 per totum. Item unica eſt uni animæ. ib. q. 1 in reſ & l. 4 d. 1 p. 1 art. unico q. 6 in reſ. Numquid a charitate omnino circumſcribi poſſit. ib. quæſt. 2 ad arg. Ad hæc ſi aliud ſit a virtute & potentiarum rectificatione. ib. q. 2 ad arg. in fine.

Gratia an mereri contingat, & merito condigni donum gratiæ jam habitum, vel augmentum atque complementum lib. & d. eiſ. art. 2 per totum. Rurſus quo modo primam gratiam alter alteri mereri valeat. ib. q. 1 ad arg. & d. 28 dub. 2 & lib. 3 d. 4 a. 2 q. 2 in reſol. Item ſi gratia ſimplex ſit. ib. q. 2 ad arg. Poſtremo ſi ejus vi vel meritorum vita æterna paretur. ibid. quæſt. q. 3

Gratiæ qualis habitus. l. 2 d. 28 dub. 1

Gratiæ & liberi arbitrii ad ſalutem ordo quis. ib. a. 2 q. 1 ad arg.

Gratiæ munere non aſſiſtente, num in ſtatu primo primus homo Deo gratus fuiſſet, in opuſque meritorium exiſſet. l. 2 d. 29 a. 1 per totum.

Gratiæ ſubtractio an ſit a Deo. lib. 2 d. 36 a. 3 q. 3 ad arg.

Gratiam nos habere an cognoſcamus. l. 2 d. 38 dub. 1

Gratia quæ excellentior, unionis an fruitionis. l. 3 d. 2 art. 2 q. 1 ad arg. & quotupliciter gratia unionis dicatur. ib. a. 3 q. 2 ad arg. Item & gratia capitis. l. eod. d. 13 a. 2 q. 2 in reſ.

Gratia unionis in Chriſto naturalis, an gratuita fuerit. l. 3 d. 4 a. 2 q. 3 & d. 10 a. 1 q. 1 ad arg.

Gratia ſingularis perſonæ in Chriſto num creata vel increata fuerit, & alia a gratia capitis, & a gratia unionis: ſi ejuſdem Chriſti gratia finita vel infinita fuerit, ſi completa & perfecta: an demum per ipſius gratiam redundet in creaturas alias omnes gratia. l. 3 d. 13 per totum.

Gratia an detur repugnantibus, cordeque duplicibus. l. 4 d. 4 p. 1 a. 2 q. 1 ad ar.

Gratiæ tempus quodnam dicatur. lib. 3 d. 13 a. 2 q. 3 ad arg. in fine.

Gratia gratum faciens dupliciter, tum gratia baptiſmalis, & confirmationis ad quid ſint. l. 4 d. 7 a. 2 q. 1 in reſ. & ad arg. & q. 2 & 3 immediate ſeq.

Gratia quo modo menſuretur. lib. 4 d. 4 p. 2 a. 2 q. 3 in reſ.

Gratiarum actio quid reſpiciat: & quo modo ab adoratione diſtet. lib. 3 d. 9 dub. 3

Gratias pro peccatis dimiſſis, quo modo Deo agere debeamus. l. 4 d. 22 dub. 2

Gratitudini, & ut quis beneficii accepti gratus dicatur, quæ requirantur. l. 4 d. 22 dub. 3

Gratuitum, cujus proprietatem dicat. l. 1 d. 10 dub. 2

Gratuita dona num æque efficacia fuerint primo homini ad merendum ante lapſum, ſicut poſt lapſum. l. 2 d. 29 a. 3 q. 2

Gravis, & levis motui quæ concurrant. l. 2 d. 14 p. 1 a. 3 q. 2 ad arg.

Gula quid. l. 2 d. 22 a. 1 q. 1 in reſ.

H

HAbere quidquam multipliciter. l. 1 d. 8 p. 1 a. 2 q. 1 ad arg. & lib. 2 d. 24 p. 2 a. 2 q. 2 ad arg. Tum quotupliciter habere Deum contingat. l. 2 d. 27 a. 1 q. 3 in reſol.

Habitus multiplex. l. 1 d. 3 p. 2 a. 2 q. 1 ad arg. & d. 15 p. 2 a. unico q. 2 in reſ. & d. 17 p. 1 dub. 5 & l. 2 d. 28 dub. 1 Ubi etiam habes, quis habitus potentiam nobilitet, & l. 3 d. 6 dub. 3

Habitus dupliciter, & quo modo verificetur id: Tria ſunt in anima, potentiæ, paſſiones, & habitus. lib. 4 d. 6 p. 1 a. unico q. 1 ſparſim.

Habitus ſecundum rationem prius eſt quam actus in his quæ per actus acquiruntur, quo modo intelligendum. l. 2 d. 27 p. 1 a. unico q. 2 ad arg.

Habitus & diſpoſitio in eadem potentia fieri habent, quo modo verificetur. l. 2 d. 24 p. 2 art. ult. q. ult. ad arg.

Digitized by Google

Habitus num ſupra potentiam quidquam addat. l. 2 d. 25 p. 1 art. un. q. 5 ad arg.
Habitus & actus tunc perfecti ſunt, cum agens ſuper ipſum reflectitur. Item, habitus diverſificantur per actus & effectus, quo modo intelligatur. lib. 2 d. 27 art. 1 quæſt. 1 ad arg. & art. 2 q. 1 ad arg. in fine.
Habitum malum malus actus præcedit. l. 2 d. 30 a. 1 q. 2 ad arg. Tum ſi dare ſit habitum eſſentialiter malum. lib. eod. d. 41 art. 1 q. 2 ad arg.
Habitus cognitivi, innati an acquiſiti in nobis ſint. l. 2 d. 39 a. 1 q. 2 in reſ. & numquid motivos & gratuitos præcedant. l. 4 d. 4 p. 2 a. 2 q. 2 ad arg.
Habituum expeditivorum tria genera. l. 4 d. 4 p. 2 a. 2 q. 2 in reſol.
Habitus eſt per quem aliquis aliquid agit, & in anima per modum perfectionis agit, quo modo intelligendum. l. 4 d. 6 p. 1 a. unico q. 1 ad arg. in fine.
Habitus iſdem numero an reparari poſſit. l. 4 d. 14 p. 2 a. 2 q. 3 ad arg.
Hæreticus quis dicatur, & unde ſic dicatur, ἀπὸ τῆς αἱρέσεως, id eſt, electio: tum in quo diſtet hæreſis a ſchiſmate. l. 4 d. 13 dub. 4
Hæreticus an baptizare poſſit: adhæc ſi ſacramenta conferendo, ſacramentum, & rem, ſacramenti præſtet. l. 4 d. 5 art. 1 q. 2 & a. 2 q. 2
Hæreticum rebaptizare, & catholicum rebaptizare quod gravius peccatum. l. 4 d. 6 p. 1 dub. 2
Hæretico B. Aug. ſe fingenti, qui crederet, numquid peccaret. l. 4 d. 30 du. 2
Helias an major propheta quam David. l. 1 d. 2 dub. 9
Hermaphroditi, & qui membris duplices ſunt, quo modo reſurgent. lib. 4 d. 44 p. 2 dub. 2
Hierarchia quid, & unde dicatur, ἀπὸ τὸ ἱερὸν ſacer & ἀρχή, principatus, &c. lib. 2 d. 9 in prolegomenis.
Hieroboam uxor quomodo prophetiam amiſiſſe legatur. l. 4 d. 25 a. 1 q. 4 ad arg.
Hieruſalem deſtructionem quomodo fleverit Chriſtus. l. 3 d. 17 a. 1 q. 3 ad arg.
Hilarii cauſa locutio, quo modo pater filio major dici poſſit, filius autem non minor patre. l. 1 d. 16 dub. 5 Item retractatio de dolore Chriſti. lib. 3 d. 16 art. 1 q. 1 ad arg.
Hiſtriones an licite lucra ſua retinere poſſint, eaque in eleemoſynam aut oblationem præbere. lib. 4 d. 15 part. 2 art. 2 q. 1 ad arg.
Hoc aliquid quidquid eſt, utrum ens completum ſit. l. 2 d. 12 art. 2 q. 3 ad arg.
Homicidium prohibere potens, nec prohibens, an particeps homicidii dicendus. l. 3 d. 20 dub. 3
Homo, quis terminus, & quotupliciter dicatur. l. 1 d. 3 part. 1 art. 1 q. 3 ad arg. & d. 4 dub. 5
Homo quomodo de Deo vel de natura divina dicatur. l. 1 d. 22 dub. 3 & l. 3 d. 8 q. 3 Quod item de Chriſto. l. 3 d. 6 a. 1 q. 3 d. 11 art. 2 q. 2 & 3 ſparſim.
Homo quadrupliciter educibilis in eſſe. l. 2 d. 18 a. 1 q. 1 ad arg. & l. 3 d. 1 a. 2 q. 2 in opponendo, & ad arg. & d. 12 art. 2 q. 2 in reſol.
Homo quomodo de limo terræ formatus dicatur. l. 2 d. 17 a. 2 quæſt. 1 in reſol. in fine. Et cur poſtremo omnium productus ſit. lib. eod. d. 15 a. 2 q. 2 in reſ. Et cur pariter ex uno homine homines omnes producere voluerit, & non magis ex duplici ſexu, ſicut reliqua animantium genera. l. 2 d. 18 dub. 1
Homo hominem quare vere & ſolus generet. l. 2 d. 8 p. 1 a. 2 q. 1 in reſ.
Homo quomodo ad imaginem & ſimilitudinem Dei factus dicatur. l. 2 d. 16 art. 1 per totum & d. 29 a. 2 q. 2 ad argum.
Homo in primo ſtatu an abſque dono gratiæ Deo acceptus fuiſſet, & in opus meritorium exire potuiſſet, an ante caſum gratiam habuerit, an ſimul tempore, & in naturalibus, & in gratuitis conditus fuerit, an tot virtutes poſt lapſum habuerit, quot ante lapſum habuit: an dona gratuita æque eidem efficacia fuerint ad merendum ante lapſum, ſicut poſt. l. 2 d. 29 per tot.
Homo an debuerit inexpugnabilis fieri: ſive quid glorioſius ei fuerit, labilem Iam illabilem creari in gratia confirmatum, vel in libertate peccandi, an tunc primo futura præcognoverit, & maxime ſui caſum & reparationem: denique circa quæ ſcibilia magis per peccatum obcæ-

obcæcatus fuerit. l. 1 d. 43 dub. 1 & l. 2 d. 23 in dub. litt. & art. 1 q. 1 & 2
Homo an melior a Deo fieri potuerit. l. 1 d. 44 dub. 3 Tum quo modo rectus a Deo creatus propria ſponte obliquus evaſerit. l. 2 in Prologo, per totum.
Homo an a dæmone violentari poſſit, & an ſi ſtetiſſet, angelica cuſtodia indiguiſſet. l. 2 d. 11 art. 1 q. 1 & 2
Hominis gratia quomodo omnia ſenſibilia producta ſint, & congruo ordine. lib. 2 d. 15 art. 2 q. 1 & 2
Homo quare omnis creatura dicatur. l. 2 d. 16 art. 1 q. 3 ad arg. cur etiam minor mundus. l. 3 d. 2 art. 1 q. 2 in reſ.
Homo pictus, & homo verus quare æquivocentur. lib. 2 diſt. 16 dub. 4
Homo, & non homo quomodo opponantur. l. 3 d. 22 art. unico q. 2 ad arg.
Homo interior & exterior quid. lib. 2 d. 24 part. 2 dub. 3
Homo in generatione quomodo prius ſit animal quam homo. l. 2 d. 31 art. 1 q. 1 ad arg.
Homo quomodo nullo auctore ſit deterior. l. 2 d. 34 dub. 1
Homo an a Deo aſſumptus dicendus. l. 3 d. 5 art. 2 q. 4
Homo factus eſt Deus, an ſit propoſitio admittenda. l. 3 d. 8 art. 1 q. 3
Homo prædeſtinatus eſt eſſe filius Dei, an vera propoſitio. Ibid. art. 2 q. 3
Homo incepit eſſe Deus: Iſte homo incepit eſſe Chriſtus, & creatura, an vere de Chriſto enuncietur. l. eod. d. 11 art. 2 per totum.
Homo numquid ſe ſervum diaboli facere potuerit. lib. 3 d. 19 dub. 3
Homo ante peccatum quomodo ſine medio Deum videbat. l. 4 d. 1 p. 1 du. 9
Hominis triplex ſtatus. l. eod. d. 6 p. 2 art. 1 q. 1 in reſol.
Honeſta perſona ut quis dicatur, quid exigitur. l. 4 d. 25 art. 2 q. 3 in reſol.
Honeſtum bonum dupliciter. l. 1 d. 1 art. 3 q. 2 ad arg.
Honor quotupliciter alicui exhibeatur. lib. 3 diſt. 9 art. 1 q. 4 in reſol.
Honoris magiſtratus alienæque dignitatis concupiſcentia, quo præcepto prohibeantur. lib. 3 d. 40 & ult. dub. 2
Hoſtiam frangendo, utrum & Chriſti corpus frangatur, & quid hujuſmodi fractio denotet. lib. 4 diſt. 12 part. 1 art. 3 per totum.
Hugonis de S. Victore lapſus. l. 3 d. 22 art. unico q. 1 in reſol.
Humana natura dupliciter. lib. 3 d. 8 art. 1 q. 2 in reſol.
Humana natura num ita corrupta inſtituta ſit, vel ex aliquo demerito iſthæc corruptio ei acceſſerit. lib. 2 diſt. 30 art. 1 per totum.
Humana natura an debuerit a Deo reparari, & per ſatisfactionem magis quam per aliam viam: an etiam per aliquam puram creaturam potuerit id effici. l. 3 d. 20 per totum.
Humanam naturam an verum ſit, quod Deus aſſumpſerit: adhæc ſi hominem vel perſonam humanam dicendus eſt aſſumpſiſſe. l. 3 diſt. 5 art. 2 q. 1. 2 & 4
Humanam naturam de maſſa perditionis Adæ an decuerit filium Dei aſſumere. l. eod. d. 12 art. 1 q. 1
Humana natura numquid pars Chriſti dicenda ſit. l. 3 d. 7 dub. 1 Aut ubique eſſe conveniat. l. 1 diſt. 37 part. 1 art. 2 q. 1 ad arg. in fine.
Humanatum quid importet. l. 3 d. 7 dub. 2
Humanitas tripliciter. lib. 3 d. 5 art. 2 q. 5 in reſol.
Humanitas eſt humanitas, humanitas eſt animalitas, &c. quæ prædicationes. lib. 1 diſt. 5 art. 1 q. 1 ad arg.
Humanitas in Chriſto an latriæ cultu colenda. l. 3 d. 9 art. 1 q. 1

I

JAcob ſimulans aſſerenſque ſe Eſau patri, num a mendacio excuſetur. l. 3 d. 38 dub. 4
Jacob excuſabilis fuit in hoc quod Liam cognovit. lib. 4 d. 27 art. 2 q. 2 ad arg. in fine.
Jacob numquid peccaverit, ſerviens pro Rachele tamdiu, ut eam in uxorem habere mereretur. l. 4 d. 30 dub. 6
Jacob credens cognoſcere Rachelem, & cognoſcens Liam, quomodo matrimonium illud tenuerit. l. 4 d. 30 art. un. q. 1 ad arg.
Jacob quæ verior uxor, Rachel an Lia. l. 4 d. 33 dub. 5
Jacob uxorum, quas Scriptura ancillas

Digitized by Google

vocat, ancillæ ne, an uxores, an concubinæ ejus fuerint. lib. 4 d. 33 du. 5
Janua per baptiſmum aperta, quæ & quando. lib. 4 diſt. 3 part. 2 dub. 4
Idæa quid. l. 1 d. 35 ſparſim per totum, & plura elice ex d. 36 ſequenti.
Idæas eſſe, qui negat, filium Dei eſſe negat. l. 1 d. 6 art. 1 q. 3 in reſol. q.
Idæas an ponere ſit in Deo: an unam vel plures: item ſi finitas vel infinitas: an tandem ordinatas. lib. 1 d. 35 per totum, & d. 45 dub. 8
Idæam in Deo numquid imperfecta malave habeant. lib. 1 diſt. 36 art. 3 q. 1 & 2
Idææ omnium unum ſunt in eſſentia divina. lib. 3 d. 5 art. 1 q. 1 ad arg.
Idæarum platonicarum cenſura. lib. 2 d. 1 part. 1 art. 1 q. 1 ad arg.
Identitas quid. lib. 2 d. 29 art. 2 q. 2 ad arg. in fine.
Identica prædicatio tripliciter. lib. 1 d. 33 art. unico q. 3 ad arg.
Idiomatum communicatio in abſtractione, an in concretione ſit. l. 1 d. 33 art. unico q. 3 ad arg. in fine.
Idiomatum communicatio ubi. l. 3 d. 7 art. 2 q. 1 ad arg.
Idiomata cui communicentur. lib. 3 d. 2 art. 2 q. 1 ad arg. in fine.
Idolum quid nominet, & an compoſitum ſit, &c. lib. 2 d. 37 art. 1 q. 3 ad arg.
Idolum quomodo nihil ſit. lib. 3 d. 37 dub. 1 & d. 39 art. 3 q. 3 ad arg.
Idolothytis magis quam veſci prius fame moriendum, quomodo intelligatur. l. 4 d. 33 dub. 8
Jejunium tripliciter, & quodo dicatur pars ſatisfactionis. lib. 4 d. 15 part. 2 art. 1 q. 4 in reſ. & part. 2 art. 2 q. 2
Jejunium an ſumptione Euchariſtiæ ſolvatur. lib. 4 d. 12 part. 1 art. 2 q. 1 ad arg.
Jephte votum num laudabile. l. 4 d. 38 art. 1 q. 2 ad arg.
Jeremias quomodo doluerit ſuper Jeruſalem deſtructione. lib. 1 d. 48 & ult. art. 2 q. 2 in opponendo & in reſpondendo.
Jeremias, Joaneſque Baptiſta cur tantum in ſcripturis ſanctificati in uteris matrum legantur. l. 3 d. 3 part. 1 art. 1 q. 3 in reſol.
Ignis triplex. lib. 4 d. 50 part. 1 art. 2 q. 3 in reſol.
Ignis ſpecies quæ & quot. lib. 2 d. 13 art. 2 q. 1 in reſol. & lib. 4 diſt. 44 part. 2 art. 2 q. 1 ad arg.
Ignis proprietas: tum quare Scriptura neque de ejus, nec aeris productione mentionem faciat. lib. 2 d. 4 part. 1 art. 1 q. 2 ad arg. & part. 2 dub. 1
Ignis quomodo aere ſimplicior dicatur. lib. 3 d. 3 part. 1 dub. 2
Igne cur fiet ſecunda mundi purgatio, cur item aqua purgatio prima facta fuerit. lib. 4 d. 46 art. 2 q. 1 ad arg.
Ignis qui faciem judicis præcedet, mundumque conflagrabit quis, qualiſve, naturalis ſcil. an ſupernaturalis, quouſque aſcendet, an etiam judicium ſequetur. Ibid. per totum.
Ignis inferni an ejuſdem ſpeciei & naturæ ſit cum igne hoc viſibili. lib. 4 d. 44 part. 2 art. 2 q. 1
Ignis infernalis quomodo in æternum durabilis, & quam mirabilia circumferantur de ignibus in diverſis mundi partibus exiſtentibus. l. 4 d. 44 p. 2 art. 3 q. 1 in reſ.
Ignorantia quotuplex. lib. 2 diſt. 22 art. 2 q. 3 ad arg.
Ignorantia an appeti poſſit. l. 2 d. 22 dub. 3 & 4
Ignorantia an culpa eſſe poſſit, vel a culpa excuſet. l. 2 d. 22 art. 2 q. 2 & 3 & d. 30 a. 2 q. 2 in reſ. & l. 4 d. 30 a. un. q. 1 ad arg.
Ignorantia, an infirmitas ſive impotentia magis excuſet. in reſol. ibid. q. 3
Ignoranter quod fit, num omnino involuntarie fiat. lib. 2 diſt. 41 dub. 3
Ignorantia infirmitateque peccare quid. lib. 2 d. 43 dub. 4
Ignorantia an fuerit in Chriſti rationali vi. l. 3 d. 15 art. 2 q. 1 inhabitatio duplex. l. 1 d. 16 art. unico q. 2 in reſol.
Illabi alicui quid: tum cujus ſit animabus humanis illabi. lib. 1 d. 1 art. 3 q. 2 in reſol. & l. 2 d. 8 part. 2 art. unico q. 2
Illegitimitas perſonarum ad contrahendum matrimonium duplex. l. 4 d. 39 art. 2 q. 4 in reſol.
Illuminatio quid ſignificet. lib. 2 d. 14 art. 1 q. 2 in fine.
Illuminare, purgare & perficere angelorum actus penes quid accipiantur. l. 2 d. 10

Digitized by Google

d. 10 art. 2 q. 2 ad arg. in fine.
Imago quid, quotuplex, & quotupliciter, &c. l. 1 diſt. 3 part. 2 dub. 4 & art. 1 q. 1 ad arg. & d. 31 part. 2 du. 2 & 3 & art. 1 q. 1 in reſol. & l. 2 d. 16 per totum. & l. 3 d. 1 art. 1 q. 3 ad arg.
Imago ſemper reſpectum dicit. l. 1 d. 28 dub. 5
Imago quare magis per ſpeciem quam per quodvis aliud diffiniatur. lib. 1 d. 31 part. 2 art. 1 q. 3 in reſol.
Imago & ſimilitudo cui potentiæ animæ approprientur. l. 4 d. 6 part. 1 art. unico q. 2 in fine reſol.
Imago, ſimilitudo, verbum, filius, & veſtigium in quo differant. l. 1 d. 3 part. 1 art. 1 q. 2 ad arg. & part. 2 art. 1 q. 1 ad arg. & d. 18 art. unico q. 5 ad arg. in fine. & d. 27 part. 2 du. 2 & art. unico q. 3 in reſ. & d. 30 part. 2 art. 1 q. 2 in reſol. in fine. & lib. 2 diſt. 24 part. 1 art. 2 q. 1 ad arg.
Imaginis ratio an conſiſtat in memoria, intelligentia & voluntate. l. 1 d. 3 part. 2 art. 1 q. 1 & 2 per totum. Item an in memoria, notitia & voluntate. ibid. art. 2 q. 1 per totum.
Imago una exiſtens, quomodo in tribus potentiis ſit. l. 4 d. 6 part. 1 art. unico q. 2 ad arg.
Imago creata a Trinitate increata in quo differat. lib. 1 d. 6 part. 1 art. unico q. 2 ad arg. & quo modo ab exemplari diſcrepet. ibid. q. 3 in opponendo.
Imago in divinis quomodo dicatur ſecundum ſubſtantiam, an ſecundum relationem: an item proprie de filio dicatur. lib. 1 d. 31 part. 2 art. 1 q. 1 & 2
Imago quomodo dicatur de filio Dei, & homine, æquivoce, an univoce. l. 2 d. 16 dub. 4
Imago Dei in quo principalius reperiatur, in angelo, an in homine: in mare, vel in femina, in affectiva, vel in motiva potentia. l. 2 d. 16 art. 2 per totum.
Imaginum uſus cur in Eccleſia Dei introductus, & quo modo colendæ ſint. l. 3 d. 9 art. 1 q. 2
Imago Chriſti an latria adoranda ſit. ibid.
Imitatio multiplex. l. 1 d. 26 dub. 6
Immiſſio, vel immittere quid. l. 2 d. 8 part. 2 art. unico q. 4 ſparſim.
Immortalitas dupliciter. l. 1 d. 8 part. 1 dub. 8 litterali.
Immortale tripliciter, quomodo homini inſit, aut cum immortali e regione genus dividat. lib. 2 d. 9 dub. 2 & l. 4 d. 43 art. 1 q. 4 ad arg
Immortale, & immortalitas quid lib. 2 d. 19 art. 3 q. 2 in reſol.
Immortalitatem ſolus Deus habet, quo modo intelligatur. l. 1 d. 8 p. 1 du. 8 litterali.
Immenſum dupliciter. lib. 3 d. 13 art. 1 q. 2 in reſol.
Immunditia corporalis quadruplex: tum quæ ab Euchariſtiæ ſumptione impediat. lib. 4 d. 12 part. 2 art. 2 q. 3
Immutabilitas unde dicatur. lib. 1 d. 8 part. 1 art. 2 q. 2 in reſol.
Immutabilitas an prior ſimplicitate. l. 1 d. 8 part. 2 dub. 1
Immutabilis an ſit Deus. l. 1 d. 8 part. 1 art. 1 q. 3 & art. 2 q. 2
Immutabile per naturam quod. lib. 1 d. 26 dub. 5
Immutabile eſt neceſſarium, quo modo verificetur. l. 1 d. 38 art. 2 q. 2 ad arg.
Immutatio naturalis duplex, & an in ſenſibus glorificatis immutatio erit. l. 4 d. 49 part. 2 art. 3 q. 2 ad arg. in fine.
Impœnitentia dupliciter. l. 2 d. 43 art. 2 q. 2 ad arg. in fine.
Impartibile non movetur ſupra magnitudinem. lib. 1 d. 37 part. 2 art. 2 q. 2 ad arg.
Impartibile impartibili ſecundum totum applicatur, quomodo intelligatur. l. 2 d. 8 part. 2 art. unico q. 2 ad arg.
Impaſſibilitas corporum glorioſorum numquid ab intrinſeco, & ab extrinſeco. erit. l. 4 d. 49 part. 2 art. 4 per totum.
Imperativi modi verba multipliciter in ſcriptura accipiuntur. l. 2 d. 37 art. 1 q. 3 ad arg.
Imperfecta numquid in Deo ſint. lib. 1 d. 36 art. 3 q. 2
Impii juſtificatio quale & quantum opus. lib. 4 d. 10 part. 2 art. 1 q. 1 in opponendo & in reſolvendo.
Impii juſtificationem an attritio præcedat. lib. 4 d. 17 part. 1 art. 2 q. 3
Impotentia num magis excuſet quam ignorantia. l. 2 d. 22 art. 2 q. 3 in reſol.
Impoſſibile multiplex. lib. 1 d. 42 art. unico q. 3 ſparſim.

Impro-

Digitized by Google

Improceſſibilis, ingenitus & incarnatus, quæ nomina. l. 1 d. 22 art. unico q. 4 ad arg.
Improceſſibilis ſive inſpirabilis quis dicatur. l. 1 d. 28 art. unico q. 4 in reſ.
Improceſſibilitas an notio patris ſit, ſicut innaſcibilitas. ibid.
Impropriæ locutiones non trahantur ad conſequentiam, ſed exponantur. lib. 3 d. 11 dub. 4 in fine.
In, quæ præpoſitio, & cujus naturæ. l. 1 d. 33 dub. 2 & d. 36 dub. 1 & 2 & l. 2 d. 13 du. 4 & d. 38 ar. 1 q. 3 ad arg.
Inadæquatio an a Deo ſit. lib. 2 d. 37 art. 2 q. 3 ad arg.
Inæqualitas in rebus utrum a Deo ſit. l. 2 d. 37 art. 2 q. 2 ad arg.
Incarnari quid. lib. 3 d. 1 art. 1 q. 2 in fine. & q. 4 in opponendo, & ad arg.
Incarnatio relationem dicit. l. 3 d. 1 du. 4
Incarnationis tempus cur plenitudinis tempus dicatur. lib. 3 d. 1 dub. 1
Incarnationis opus ſummum Dei potentiæ ſapientiæque argumentum. l. 3 d. 1 art. 2 q. 1 ad arg.
Incarnationis myſterium an ſciverint Angeli. lib. 3 d. 2 dub. 4
Incarnationem an jure angelus nunciare debuerit. lib. 3 diſt. 2 dub. 4
Incarnatio Chriſti an ex mera gratia fuerit, vel eam præceſſere aliqua merita patrum. l. 3 d. 4 art. 2 q. 1
Incarnari Deum an decens fuerit, tum maxime filium tantum: an incarnationis ejus cauſa fuerit humani generis reparatio, & an congruo tempore incarnatus ſit. l. 3 d. 1 art. 4 per totum.
Incarnatum eſſe quale prædicatum, abſolutum, an relatum. l. 3 d. 1 art. 1 q. 2 ad arg. in fine.
Incarnatus, ingenitus, & improceſſibilis, quæ nomina. l. 1 d. 22 art. un. q. 4 ad arg.
Incendere quid. l. 2 d. 8 part. 2 art. unico q. 5 ſparſim.
Inceſtus cum ſorore. ſcil. uxoris, num matrimonium impediat. l. 4 d. 34 art. 3 q. 2
Incipit, quale verbum. l. 3 d. 11 art. 2 q. 2 ſparſim.
Incongruitas duplex. l. 1 d. 4 art 1 q. 3 in reſpon. ad arg.
Incommunicabilitas non eſt pura privatio. l. 1 d. 25 art. 2 q. 2 ad arg. in fine.
Inconveniens quodlibet quomodo impoſſibile apud Deum. l. 3 d. 1 ar. 1 q. 4 ad arg.
Incorporeum quomodo dicatur in loco non eſſe. l. 2 d. 2 part. 2 art. 2 q. 1 ad arg.
Indefinita propoſitio affirmativa æquipollet particulari. lib. 1 d. 33 art. unico q. 4 in opponendo.
Indigentia duplex. l. 4 d. 49 ar. un. q. 2 ad arg.
Indigne manducare quid. l. 4 d. 8 p. 2 du. 5
Indifferens dupliciter. l. 4 d. 38 art. 1 q. 2 ad arg.
Individuum quid, & unde individuatio oriatur. l. 2 d. 3 part. 1 art. 2 q. 2 & 3 in in reſol. & d. 5 art. 2 q. 2 ad arg. & lib. 3 d. 10 art. 1 q. 3 ſparſim.
Individuum, formaque individualis quale eſſe habeant. l. 2 d. 12 art. 2 q. 3 ad arg.
Individualis multiplicatio quare, num tantum ex miſeratione naturæ, ut per ſucceſſionem corruptibilia perpetuarentur. l. 2 d. 18 art. 2 q. 1 ad arg. & d. 20 art. unico q. 1 ad arg.
Indulgentiæ an ſint, quantum valeant, quibus proſint, & a quibus concedi habeant. l. 4 d. 20 part. 2 per totum.
Induratio quid, & unde in ſpiritualibus dicatur. l. 1 d. 40 art. 4 ſparſim.
Induratio an pœna vel culpa ſit, & num a Deo ſit, aut ſi non a Deo, a quo. ibid.
Induratio poſitionem an privationem dicat. ibid. q. 2 ad arg.
Ineſſe alicui quidquam naturaliter, veriori modo ineſſe dicimus, quam quod accidentaliter ineſt. l. 2 d. 39 dub. 3
Infantibus num jure Deus originale peccatum imputet in demeritum, & pœnæ reatum, aut ſi animas corporibus fœde ab Adam propagatis jure infundat. l. 2 d. 32 art. 3 per totum articulum.
Infectio duplex. l. 1 d. 37 part. 1 dub. 5
Infernus multipliciter. l. 3 d. 22 art. unico q. 4 in reſol. & d. 45 art. 1 q. 1 ſparſim: tum maxime in reſol.
Infernus unde dictus. l. 4 d. 44 part. 2 art. 1 q. 1 in opponendo.
Infernus an ſit, ubi ſit, an ejus ignis, verus ignis ſit, ſi corpora conſumet, an animas affligat: an tandem alia pœna in eo ſit ultra pœnam ignis. lib. 4 diſt. 44 part. 2 per totum. & d. 48 dub. 7
Inferno an ſint tenebræ corporales. l. 4 d. 50 part. 1 art. 2 q. 2

Infer-

Digitized by Google

Infernales pœnæ numquid aut interpollationem, aut mitigationem aliquando admittant. l. 4 d. 46 dub. 1 & 2
Inferior & ſuperior rationis portio in anima num diverſæ potentiæ ſint. l. 2 d. 24 p. 1 art. 2 q. 2
Inferiori, ſuperiorique parti rationis num ſecundum ſe peccatum ineſſe habeat: ſi in inferiori peccatum fieri habeat, nullatenus ſenſualitate ſuggerente: vel ſi hæc abſque ſuperiori mortaliter peccare poſſit. l. 2 d. 24 p. 2 art. 1 & 2 per totum.
Inferiori multiplicato, an & ſuperius multiplicetur. l. 2 d. 42 art. 1 quæſt. 1 ad arg. & l. 4 d. 24 p. 1 art. 2 quæſt. 4 ad arg.
Inferius de quocumque prædicetur, an & ſuperius prædicari debeat. l. 3 d. 11 art. 2 q. 1 ad arg
Inferior ſuperiorem an abſolvere poſſit. l. 4 d. 19 art. 3 q. 2
Inferiorem ſe reputare dupliciter. lib. 4 d. 24 p. 1 a. 2 q. 1 ad arg.
Infidelitatis peccato quæ concurrant. l. 2 d. 5 art. 1 q. 1 ad arg.
Infidelium vita omnis, quo modo peccatum ſit. l. 1 d. 41 dub. 2
Infidelium matrimonium numquid ſacramentum ſit, & plura deinceps perpulchra de horum matrimonio habes. l. 4 d. 39 fere per totum.
Infinitas multiplex. l. 1 d. 2 art. 1 qu. 3 & quæ in Deo ſit, & d. 19 p. 2 art. unico q. 3 ad arg. & d. 35 art. unico q. 5 ad arg.
Infinitas durationis, & infinitas immenſitatis quid, & quæ earum creaturæ conveniat. l. 1 d. 37 p. 1 art. 2 qu. 1 ad arg.
Infinitas durationis quare in creatura non ponat actualem aliquam infinitatem. l. 2 d. 37 a. 1 q. 2 in reſ.
Infinitas divinæ potentiæ in quo manifeſtetur. l. 1 d. 43 a. unico q. 3 ad arg.
Infinitas an repugnet ſimplicitati. lib. 3 d. 14 a. 1 q. 2 in reſ. in fine.
Infinitum multiplex, & quomodo a finito capi poſſit. l. 1 d. 3 p. 1 a. 1 q. 1 in reſp. ad arg. & d. 43 a. unico q. 3 in reſ.
Infinitum dupliciter. l. 1 d. 1 a. 3 qu. 1 ad arg. & d. 43 art. unico q. 2 ad arg. ubi etiam habes, quomodo in Deo ponatur.
Infinitum eſt paſſio rei materialis, quomodo intelligendum. l. 1 d. 43 ar. un. q. 1 ad arg.
Infinitum non finit, quomodo intelligendum. l. 1 d. 43 art. unico quæſt. 2 ad arg.
Infinitum in actu ſolus Deus eſt. lib. 1 d. 43 a. unico q. 3 ad arg. in fine.
Infinitum quod nobilius finito. l. 1 d. 43 a. un. q. 2 ad arg. in fine.
Infinitum a parte ante eſt æternum, quomodo verificetur. l. 1 d. 44 art. 1 q. 4 ad arg.
Infinitum quod in rebus creatis reperitur. l. 2 d. 34 a. 2 q. 1 ad arg.
Infirmitate, ignorantiaque peccare, quid. l. 2 d. 43 dub. 4
Infirmitas, ſive impotentia an magis excuſet quam ignorantia. l. 2 d. 22 a. 2 q. 3 ad arg.
Inflammatum junctum inflammato inflammat. l. 2 d. 10 ar. 2 q. 1 ad arg.
Influentia duplex. l. 1 d. 2 p. 2 a. 1 q. 2 ad arg. & quid ſit influere motum & ſenſum. l. 3 d. 13 a. 2 q. 3 in reſ.
Informantis & principiantis ratio quomodo recipiatur in divinis. l. 1 d. 5 du. 3 litterali.
Ingenitus, improceſſibilis, & incarnatus quæ nomina. Et cui ex divinis perſonis ingenitus nomen conveniat. l. 1 d. 13 dub. 4 & 5 a. 1 q. 4 in reſol. & d. 22 art. unico q. 4 ad arg. & d. 26 dub. 4
Ingenitus & ingennitus, ſive rectius Græce γενιτὸς, & γεννητὸς, quomodo differant. l. 1 d. 13 art. unico q. 4 in reſ.
Ingenitus & pater quomodo alterum abſque altero intelligi poſſit. l. 1 d. 28 dub. 1
Ingenitus ſive innaſcibilis quomodo dicatur in divinis, ſecundum relationem an ſecundum ſubſtantiam. l. 1 d. 28 art. unico q. 1
Ingratitudo dupliciter. l. 2 d. 5 a. 1 q. 1 ad arg.
Ingratitudinis, & ut quis beneficii accepti ingratus dicatur, quæ requirantur. lib. 4 d. 22 dub. 3
Ingratitudine majori quis peccaverit, Adam, an Lucifer. l. 2 d. 29 a. 2 q. 1 ad ar.

Digitized by Google

Inimicus Dei quomodo quis dici poſſit. l.2 d.35 a.1 q.3 ad arg.
Inimicus juſtitiæ quomodo quis dicatur. l.3 d.36 dub.4
Inimici & amici an iſdem amoris motus eſſe poſſit, tum quomodo cum inimicis agendum circa remiſſionem. l.3 d.30 in dubiis litt.
Inimicos an quantum ad affectum & effectum ſimul omnes diligere teneamur: tum ſi majoris perfectionis eſt inimicum diligere, quam amicum. l.3 d.30 ar. unico q.4 5 & 6
Iniquitas quomodo nihil ſit. l.2 d.37 dub.4
Initium & principium in quo differant. l.1 d.9 a.1 q.3 ad arg. in fine.
Initium & initiatum an recipiantur in divinis. l.1 d.29 art.1 q.1 in reſ.
Initium & radix quomodo differant. l.2 d.42 dub.4
Innaſcibilis quale nomen, cujus proprietas, ſubſtantiæ, an perſonæ, & num ſequetur: Sunt duo innaſcibiles: ergo duo dii. l.1 d.31 p.2 dub.7
Innaſcibilis quis dicatur. l.1 d.28 art. unico b.4 in reſ.
Innaſcibilis, & auctor, ſive innaſcibilitas, & auctoritas, an dicant eandem notionem. l.1 d.13 dub.3
Innaſcibilitas, quæ proprietas. lib.1 d.26 art. unico q.4 in reſ. & d.27
Innaſcibilitas quomodo dicat privationem l.1 d.27 p.1 art. unico q.2 ad arg.
Innaſcibilitas & paternitas an eandem relationem importent. l.1 d.28 art. unico q.2
Innaſcibilitas, an paternitas ſit proprietas ſive relatio patris in divinis. l.1 d.28 art. unico q.3
Innaſcibilitas & naſcibilitas quo modo opponantur. l.1 d.28 art. unico q.2 ad arg.
Innaſcibilitas quo modo ad hypoſtaſim patris & filii reducatur. l.1 d.26 art. unico q.5
Innaſcibilitatem cur non æque alicui pater communicat, ſicut improceſſibilitatem, ſive inſpirabilitatem. l.1 d.28 art unico q.4 ad arg.
Innocentia non eſt cauſa meritoria immortalitatis, ſicut culpa mortalitatis. l.4 d.4 p.1 a.1 q.2 ad arg.
Innocentiæ in ſtatu an fuiſſet ſexuum commixtio, cum feminis quidem voluptuoſa deciſione, abſque integritatis corruptione: & num femellæ pares numero cum maribus fuiſſent. l.2 d.20 per totum.
Innocentis non ſolum eſt non inferre alteri malum, ſed etiam a malo prohibere, quo modo intelligatur. l.1 d.47 art. unico q.3 ad arg.
Innocens verus non eſt is, qui alium a culpa relevare poteſt, nec relevat, quomodo intelligatur. l.2 d.32 ar.3 q.2 ad arg.
Innocentes num vere martyres fuerint. l.4 d.4 p.2 dub.1
Innoteſcendi & diſtinguendi ratio eadem. l.1 d.26 art. unico q.4 in reſ.
Innovatio duplex. l.4 d.47 art.2 q.3 ad arg.
Innovabunturne cœli, elementa, plantæ, & animantia bruta poſt judicium. l.4 d.48 a.2 per totum.
Inſanabilitas unde proveniat, & quis cæteris inſanabilior dicatur. l.2 diſt.43 a.2 q.1 ad arg.
Inſpirabilitas an æque ſicut innaſcibilitas patris notio ſit. l.1 d.28 a.un. q.4
Inſpirare dupliciter. l.1 d.10 art.2 q.3 in fine.
Inſpirare & mittere, quem actum notent. l.1 d.10 dub.3
Inſtantaneæ mutationi ſimul eſt fieri & factum eſſe, deſinere & deſiiſſe. lib.4 d.11 p.1 art. unico q.5 ad arg.
Inſtrumentum, ſive organum duplex. l.4 d.43 a.1 q.1 ad argum.
Inſtrumentum debet aſſimilari motori, quomodo intelligendum. l.2 d.8 p.1 a.2 q.2 ad arg.
Intelligendi ratio unde proveniat. lib.1 d.1 art.3 q.2 in reſp. ad arg.
Intelligens, & intellectum an ſint relativa. l.1 d.9 a.1 q.2 ad arg.
Intelligibile excellens an corrumpat intellectum. l.1 d.1 a.3 in reſpon. ad arg. ſicut ſenſibile excellens corrumpit ſenſum.
Intelligere dupliciter, & quomodo præcedat, ſequaturve fidem. l.1 diſt.22 art. unico q.1 in reſ. & lib.3 diſt.24 dub.3
Intelligere qualis actus, ſimplex ſcilicet

an

Digitized by Google

an compoſitus. l. 2 d. 24 art. 3 qu. 4 ad arg.
Intelligere alterum præter alterum, quotupliciter contingat. l. 1 d. 28 d. 1
Intelligere in divinis quid importet. l. 1 d. 32 a. 2 q. 1 ad arg.
Intellectus quid, & quando aliquid intelligat. l. 1 d. 3 p. 1 art. 1 quæſt. 1 in opp.
Intellectus multiplex. l. 1 d. 28 dub. 1
Intellectus multipliciter. l. 1 in prolog. q. 3 in reſ. & l. 2 d. 39 art. 1 q. 1 in reſ. & l. 3 d. 9 a. 2 q. 1 ad arg.
Intellectus varie a Philoſopho nominatur. l. 2 d. 25 p. 1 art. unico qu. 4 in reſol.
Intellectus noſter an omnia intelligere poſſit. l. 1 d. 19 p. 1 dub. 8
Intellectus ut aliqua, & aliquando non intelligat, quæ cauſa. l. 1 in Prologo dub. 5
Intellectio ut ſequatur neceſſe eſt, ut ex intelligente & intellecto unum fiat unum, quo modo verificetur. l. 2 d. 18 a. 2 q. 1 ad arg.
Intellectus purgationes & depurationes quæ. l. 1 d. 2 dub. 1 litterali.
Intellectus quo modo ſingularia cognoſcat. l. 1 d. 39 a. 1 q. 2 ad arg.
Intellectus certitudo duplex. l. 3 d. 26 a. 1 q. 5 in reſ.
Intellectus agens num ſit in actu omnia, reſpectu quorum intellectus poſſibilis eſt in potentia. l. 2 d. 7 p. 2 a. 1 q. 3 ad arg. in fine.
Intellectus agens, poſſibiliſque non eadem, vel diverſæ potentiæ ſint. lib. 2 d. 24 p. 1 a. 2 q. ult.
Intellectus practicus circa quid conſiſtat. l. 2 d. 39 a. 1 q. 1 ad arg.
Intellectus doni actus quis. l. 3 diſt. 35 art. unico q. 3
Intellectus & voluntas num una, & eadem potentia, vel diverſa ſint. lib. 2 d 24 p. 1 a. 2 q. 1
Intellectus & voluntas quare potentiæ ſint ſupra ſe reflexivæ. l. 1 d. 17 p. 1 a. 1 q. 2 ad arg. in fine.
Intendere quid, & quodnam diſcrimen ſit inter hæc dictata, intendo hoc, & intendo in hoc. l. 2 d. 38 art. 2 qu. 2 in reſol.
Intenſio & remiſſio an varient ſpeciem. l. 2 d. 9 art. unico q. 1 ad arg.
Intentio quotupliciter, & num in affectiva vel in cognitiva potentia principalius reſideat. l. 2 d. 38 a. 2 q. 2 ad arg. in fine, & diſt. 40 art. 1 quæſt. 1 in reſol.
Intentio quomodo præexigatur ad cognitionem. l. 1 d. 12 art. unico quæſt. 4 ad arg.
Intentiones ſive ſimilitudines in anima unde unitatem, & unde pluralitatem habeant. l. 1 d. 37 p. 2 dub. 4
Intentio an in ſolis rationabilibus ſit, & an ſe teneat ex parte effectus, vel ex parte intellectus. l. 2 diſt. 38 a. 2 per totum.
Intentione bona opus omne quod fit, num bonum ſit: an juxta ejus quantitatem, vel malitiæ, vel bonitatis ſit, & quantitas bonitatis, malitia ve operis, aut an ſola ipſa abſque operum excuſatione ad vitæ æternæ adeptionem ſufficiat. l. 2 d. 40 art. 1 per tot.
Intentatio a quibus dirigi habeat. lib. 2 d. 41 dub. 1
Inteſtina an reſurgant. l. 4 d. 44 par. 1 art. 1 q. 2
Intrinſecus eſſe alicui, dupliciter. lib. 2 d. 8 p. 2 art. unico q. 1 ad arg.
Invariabilitas tripliciter. l. 1 d. 8 par. 1 a. 2 q. 2 in opp.
Invidentia fraternæ charitatis quomodo ponitur una ex ſpeciebus peccati in ſpiritum ſanctum. l. 2 d. 43 a. 3 q. 2 ad arg.
Invidiæ quæ concurrant. l. 1 d. 44 dub. 1
Invidia reſpectu cujus ſit. l. 2 d. 21 a. 1 q. 1 ad arg.
Invocare Deum dupliciter poſſumus, tum quando Deus exaudit. l. 4 d. 20 p. 1 dub. 2
Involuntarium dupliciter. l. 2 d. 39 a. 1 q. 2 ad arg.
Inunctio ad quid in ſacramento ordinis fiat. l. 4 d. 24 p. 2 a. 2 quæſt. 1 ad arg. in fine.
Joachimi Abbatis error. l. 1 d. 5 dub. 3 litterali.
Joannem Baptiſtam, Jeremiamque prophetam tantum cur in uteris matrum ſanctificatos ſcriptura ſacra commemoret. l. 3 d. 3 p. 1 a. 1 q. 3 in reſ.
Joannes Baptiſta an in utero matris uſum

liberi

liberi arbitrii habuerit. l. 4 d. 6 p. 2 dub. 1
Joannes Baptiſta a qua pœnitentia prædicationem ſuam cœperit. l. 4 d. 14 part. 1 dub. 3 & diſt. 16 part. 2 art. 1 q. 2 ad arg.
Joannis Baptiſta baptiſmus a quo & ad quid iſtitutus fuerit: tum ſi eo baptizati, Chriſti baptiſmo rebaptizandi, erant l. 4 d. 2 art. 2 per totum.
Joannes cur in nomine venturi, non autem in nomine Chriſti, aut Trinitatis baptizaverit. ibid. dub. 5
Joannis Baptiſtæ de morte & deſcenſu Chriſti ad inferos dubitatio. l. 3 d. 25 dub. 3 & l. 4 d. 5 dub. 3
Joannem an Petrum magis Chriſtus dilexerit. l. 3 d. 32 art. unico q. ult.
Joannis cælibatus Abrahæ conjugio non præferendus. l. 4 d. 26 art. 1 q. 2 ad arg. & d. 33 dub. 3 & art. 2 q. 2 in reſol.
Job de qua ſtirpe fuerit. lib. 4 diſt. 1 part. 2 dub. 4
Joſeph numquid mentitus ſit, peccaveritque fratres ſuos exploratores appellans. lib. 3 d. 38 art. unico q. 2 ad arg.
Ira quid includat, tum ſi in Chriſto fuerit. l. 3 d. 15 art. 2 q. 3
Ira, iraſcibiliſque vis num in Deo ponendæ ſint. lib. 1 d. 45 dub. 10
Iraſcibilis & concupiſcibilis quam potentiam nominent. lib. 2 d. 25 part. 1 art. unico q. 5 ad arg.
Iraſcibilis actus quis. lib. 3 d. 26 art. 2 q. 5 in reſol.
Irrationales creaturæ num ex charitate diligendæ ſint. l. 3 d. 28 art. unico q. 1
Irregularis quare vir reddatur ex uxoris fornicatione, non autem ex propria. l. 4 d. 25 art. 2 q. 2 ad arg.
Iſaac num mentitus ſit, affirmans Rebeccam ſuam ſororem eſſe, cum ejus uxor eſſet. l. 3 d. 38 a. un q. 2 ad arg.
Iſaac quare præcepit Jacob filio ſuo, ne uxorem acciperet de ſemine Chanaam. lib. 4 d. 29 art. unico q. 3 in reſol.
Iſaac credens benedicere Eſau, & benedicens Jacob, quomodo benedictus ille remanſerit. l. 4 d. 30 art. un. q. 1 ad arg.
Iſte homo incœpit eſſe. Homo incœpit eſſe Deus. Chriſtus eſt creatura: num admittendæ ſint hujuſmodi propoſitiones. lib. 3 d. 11 art. 2 per totum.
Iſte eſt albus ſecundum pedem: ergo eſt coloratus pede, an valeat. l. 3 d. 21 dub. 4 in fine.
Jube hæc perferri per manus ſancti Angeli tui in ſublime altare tuum, &c. quid eſt dictu. lib. 4 d. 11 part. 1 dub. 4
Judam ſalvare, & Petrum damnare, an poſſit Deus. l. 1 diſt. 43 dub. 7
Judæ an jure corpus ſuum Chriſtus manducandum dederit. l. 4 d. 11 part. 2 du. 8
Judæi an bene egerint Chriſtum occidendo. lib. 1 d. 48 & ult. dub. 3
Judæi occidendo Chriſtum, numquid ſimpliciter bene fecerunt. lib. 3 d. 20 dub. 4
Judæi Chriſtum occidentes, quomodo arbitrati ſunt obſequium ſe præſtare Deo. lib. 2 d. 40 dub. 3
Judex quis dicatur. l. 2 d. 25 part. 1 dub. 1
Judicare de aliquo dupliciter. lib. 1 d. 3 part. 1 art. 1 q. 1 in reſponſ. ad arg.
Judicatorium naturale quid dicatur. l. 2 d. 39 art. 1 q. 2 in reſol.
Judicia Dei dupliciter dicuntur in ſcripturis, & quæ incomprehenſibilia judicentur. lib. 4 d. 46 dub. 4
Judiciaria Chriſti poteſtas ſecundum humanitatem, an ſecundum divinitatem erit: tum ſi in forma divinitatis vel gloriæ apparebit Chriſtus judex malis. l. 4 d. 48 art. 1 per totum fere.
Judicium duplex. l. 2 d. 23 art. 2 q. 2 ad arg.
Judicium in ratiocinante duplex. lib. 2 d. 7 part. 2 art. 1 q. 1 in reſol.
Judicium peccantium duplex. l. 4 d. 18 part. 1 dub. 2
Judicium tripliciter. lib. 4 d. 47 art. 1 q. 3 in reſol.
Judicii univerſalis ſigna. l. 4 d. 48 du. 2
Judicii hora an alicui creaturæ nota ſit. l. 4 d. 48 art. 1 q. ult.
Judicium univerſale quare voluit Dominus trium illorum miniſterium præire, ſcilicet ignis, angeli, & vocis. lib. 4 diſt. 47 dub. 3
Judicium generale quo in loco fiet. l. 4 d. 48 dub. 1
Judicabunt, judicabunturque in judicio extremo qui. lib. 4 d. 47 art. 1 per totum.
Jumenta unde dicta. lib. 2 d. 15 dub. 2
Juramentum quid ſit, per quid, propter quid,

quid, & quomodo fiendum: quomodo in veteri Teſtamento jurabant, quomodo in Novo: quod item magis obligat, quando, id eſt, quare jejuno ſtomacho jurandum, & cæteræ hujuſmodi de eo conſiderationes. l. 3 d. 39 per totum, & maxime in dubiis litteralibus.

Juramentum ab idololatris recipere an liceat: tum ſi juramentum doloſum, vel coactum, vel incautum obligant. per totum, tum maxime art. 3 ibid.

Juramentum an quidquam addat ad promiſſionem in matrimonio. l. 4 d. 28 dub. 1 & 2

Jurans prælationem ſe numquam recepturum, an ad juramenti obſervationem teneatur. lib. 3 diſt. 39 art. 3 q. 3 ad arg. in fine.

Jurans pro alio, qui ſibi nullo pacto obligatus eſt, an juramentum illud obliget. l. 4 d. 29 art. unico q. 3 ad arg.

Jurare per Deum, & per creaturas, an liceat. lib. 3 diſt. 39 art. 2 q. 1 & 2

Juratio triplex. lib. 3 d. 39 art. 1 p. 3 in reſol.

Jus naturale tripliciter. lib. 4 diſt. 33 art. 1 q. 1 in reſol.

Jus naturale eſt idem apud omnes, quomodo intelligatur, & quotupliciter dicatur quidpiam eſſe de jure naturæ. l. 4 d. 17 part. 2 art. 1 q. 1 ſparſim.

Jus naturale quæ dictat, diverſimode dictat. l. 4 d. 26 art. 1 q. 2 in reſol.

Juri naturæ an Deus contraeat. lib. 4 d. 33 art. 1 q. 3 ad arg.

Juris conſtitutiones a ſcientiarum demonſtrationibus in quo differant. lib. 4 d. 36 dub. 5

Juſpatronatus fundo, an fundus juripatronatus annexus ſit. l. 4 d. 25 du. 5

Juſti omnes quo modo dicantur unum. l. 1 d. 31 part. 2 art. 2 q. 2 ad arg.

Juſti quo modo etiam ſit a malo cohibere. l. 1 d. 47 art. unico q. 3 ad arg.

Juſtificans multipliciter. lib. 3 d. 40 & ult. q. 2 in reſol.

Juſtificatio quid, unde dicatur, & an cadat ſub merito. lib. 4 d. 17 part. 1 dub. 4

Juſtificatio an fiat mediante fide lib. 2 d. 26 dub. 3

Juſtificatio quare magis actus, vel ſtatus gratiæ dicatur, quam habitus, lib. 4 d. 17 part. 1 art. 1 q. 1 ad arg. in fine.

Juſtificationem an peccatum latens impedire poſſit. l. 4 d. 17 part. 2 art. 2 q. 2 ad arg.

Juſtificationis in opere numquid ſit miſericordia, & veritas, ſicut in omni alio opere Domini. l. 4 d. 46 art. 2 q. 3

Juſtificari quo modo dicamur per Chriſti paſſionem. l. 3 d. 18 in dubiis litteralibus, & per totum. art. 1 ſparſim.

Juſtificationi impii an neceſſario requiratur gratiæ infuſio, liberi arbitrii motus, contritio, vocaliſque confeſſio. l. 4 d. 17 part. 1 art. 1 per totum.

Juſtificationem impii an neceſſario attritio præcedat, confeſſioque ſequi habeat. ibid. art. 2 q. 3 & 4

Juſtitia quid, quotuplex, & quotupliciter. l. 1 d. 42 dub. 1 ubi etiam habes, quo modo a veritate, & a miſericordia differat, & l. 2 d. 32 art. 3 q. 2 in reſol. & l. 3 d. 33 dub. 1 & lib. 4 d. 46 art. 2 q. 2 in reſol.

Juſtitia, miſericordiaque divina, ſi peccatum non fuiſſet, an manifeſtatæ eſſent orbi l. 1 d. 46 a. un. q. 6 ad arg.

Juſtitia quo modo ſemper miſericordiæ conjuncta ſit. l. 2 d. 32 art. 3 q. 2 ad arg.

Juſtitia originalis in qua potentia habeat eſſe, & per quod auferatur. l. 2 d. 24 part. 2 art. ult. q. ult. ad arg.

Juſtitiæ inimicus quo modo quis dicatur. lib. 3 diſt. 36 dub. 4

Juſtitia virtus in qua vi ſit. l. 4 d. 14 part. 1 art. 2 q. 1 in fine reſol.

Juſtitiæ, & miſericordiæ divinæ effectus unde alii, & alii. lib. 4 d. 46 dub. 6

Juſtiſſimus in ſummo quo modo dicatur Deus. lib. 4 d. 46 art. 2 q. 1 ad arg. in fine, & q. 4 ad arg.

Juſtum dupliciter. lib. 1 d. 46 art. unico q. 2 & 3 ad arg.

Juſtum eſt, ut qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc: an verum ſit dictum, l. 1 d. 46 art. unico q. 3 ad arg. in fine.

Juſtus an tentari optare debeat. lib. 2 d. 23 art. 1 q. 3

Juſtus num gratiam peccatori mereri poſſit. l. 3 d. 4 art. 2 q. 2 in reſol.

Juſtum dicit actum, bonum reſpicit naturam. l. 4 d. 46 art. 2 q. 1 ad arg.

L.

L Abor dupliciter. lib. 4 d. 48 art. 2 q. 1 ad arg.
Laicus quare baptizare poſſit, conficere vero minime. l. 4 d. 13 art. 1 q. 2 ad arg.
Lapis an poſſit eſſe extra cælum lib. 2 d. 2 part. 2 art. 2 q. 1 ad arg.
Lapſus in mortale peccatum quo modo cooperetur in bonum. lib. 4 diſt. 14 part. 2 art. 2 q. 1 ad arg.
Latini rectius ſentiunt quam Græci de luce primo facta: quo modo ſcilicet diem noctemque illa fecerit. l. 2 d. 13 art. 1 q. 2 Item de azimo & fermentato. l. 4 d. 11 part. 2 art. 2 q. 1
Latria an ſit virtus, qualis virtus, & quibus debeatur. l. 3 d. 9 per totum.
Latro dexter an martyr dicendus ſit. l. 4 d. 4 part. 2 dub. 1 & an ſtatim poſt mortem ad cœlum evolaverit. l. eod. d. 20 part. 2 dub. 2
Lavacrum quid, & unde dictum. lib. 2 d. 3 part. 1 art. 1 q. 1 in reſol.
Laus multiplex. lib. 2 d. 23 dub. 1
Laus ſpecioſa dupliciter. lib. 4 diſt. 17 part. 2 art. 2 q. 4
Laus & vituperium quibus operibus, vel actibus debeantur. l. 2 d. 25 part. 2 art. unico q. 3
Laus quæ in patria erit, mentalis, vel vocalis, vel utraque. l. 2 d. 2 part. 2 dub. 1
Laus cum ſit actus maxime glorioſus, cur non dicitur dos. lib. 4 d. 49 art. unico q. 5 ad arg. in fine.
Lazaro num injuſtitia facta ſit, ut bis moreretur. lib. 2 d. 33 dub. 4
Lectoris officium quod, & quod præmium ex hoc ei repoſitum. l. 4 d. 24 part. 2 dub. 1
Legalia quando ceſſaverunt, an videlicet Evangelii promulgationem, vel poſt. lib. 4 d. 3 part. 2 art. 3 q. 2
Legio quot contineat. l. 2 d. 8 part. 1 art. 1 q. 1 in reſol.
Legitimitas quid. lib. 4 d. 34 dub. 1
Lepra qualis morbus, num ſponſalia & matrimonium reſolvat, & quare leproſi a conſortio ſanorum ſegregentur, inhabileſque reddantur, aut ad ſacrorum ordinum ſuſceptionem, aut ad ſuſceptorum adminiſtrationem. l. 4 d. 32 art. 2 q. 1 & art. 3 q. 1 ad arg.
Leproſus cum alter conjugum evaſerit, num debitum reddi oporteat. ibid. q. 2
Leproſi qui antiquitus curabantur. lib. 4 d. 1 part. 1 dub. 6
Levis, & gravis motui quæ concurrant. l. 2 d. 14 part. 1 art. 3 q. 2 ad arg.
Levitis quare in Veteri Teſtamento non dabatur hæreditas temporalis in poſſeſſione terræ. l. 3 d. 24 part. 1 art. 1 q. 1 ad arg. Et qui nunc apud nos Levitæ dicantur. ibid. part. 2 dub. 3
Lex dupliciter. lib. 2 d. 35 dub. 4
Lex naturalis quid, & quotupliciter. l. 2 d. 39 art. 2 q. 1 ad arg.
Lege in quacumque an Deus diſpenſare poſſit. l. 1 d. 47 art. unico q. 4 ad arg.
Lex carnis num in concupiſcentia tantum conſiſtat. l. 2 d. 39 art. 1 q. 1 ad arg.
Legi ſubeſſe tripliciter; tum quo modo Chriſtus ſub lege fuerit. l. 3 d. 1 du. 3
Legis plenitudo quo modo ex charitate pendeat. l. 3 d. 36 dub. 5
Lex cui dicatur gravis, homini virtuoſo, an homini non virtuoſo. l. 3 d. 40 & ult. art. unico q. 3 ad arg.
Lex nova in quo a veteri, & quantum ad radicem, & quantum ad effectus differt, tum quæ earum gravior. lib. 3 d. 40 per totum, & l. 4 part. 2 art. 1 q. 1 ad arg. & art. 3 q. 1 in reſol.
Lia, an Rachel verior uxor Jacob. l. 4 d. 35 dub. 5
Liber vitæ quid, quæ ejus ſcriptura atque uſus: qui adhuc in eo ſcribantur; an iterum qui alias in eo ſcripti fuere, deleri inde poſſint, & cur in die judicii aperiendus. In libro etiam conſcientiæ an omnia legentur, aut ſi quivis in cujuſvis conſcientia leget. l. 3 d. 31 dub. 2 & l. 4 d. 43 art. 2 & 3 per totum.
Liberalitas quotupliciter ponatur eſſe principium, & quid ſit per modum liberalitatis emanare l. 1 d. 10 art. 1 q. 1 ad arg.
Libertas triplex. l. 2 d. ult. art. 3 q. 1 in reſol.
Libertas arbitrii quotuplex, quotupliciter: an etiam æquivoce, vel univoce dicatur de libertatibus cæteris. l. 4 d. 25 part. 2 in dubiis litteralibus, & l. 2 d. 3 part. 1 dub. 3

Digitized by Google

Liberum arbitrium quid ſit, in quibus ſit: an rationem voluntatemque in ſe complectatur, & quo modo: an ſupra illa aliquid addat, an pariter penes rationem magis quam penes voluntatem in nobis reſideat: ſi adhuc æque, vel tum magis, & minus inſit iis, quibus ineſt: an utrorumque actuum, contingentium ſcilicet & neceſſariorum ſit: an in malum poſſit: an pariter a quoquam, tum maxime a Deo cogatur, ex ineptitudineque corporis ligari impedirive dicatur. lib. 2 d. 24 part. 1 dub. 3 & 23 per totum.

Liberum arbitrium quo modo ſit poteſtas ſervandi rectitudinem propter ſe. l. 2 d. 7 part. 1 art. 2 q. 2 ad arg.

Liberum arbitrium an a culpa abſque gratia reſurgere poſſit, vel in adverſarium prævalere, aut mandata omnia adimplere. Item ſi gratia gratis data deſtitutus ſufficienter ad gratiam gratum facientem diſponere ſe poſſit, vel tentationibus reſiſtere, vel in aliquod bonum opus ex genere exire. lib. 2 d. 28 per totum.

Liberi arbitrii, & gratiæ ad ſalutem ordo quis. ibid. art. 2 q. 1 ad arg.

Liberum arbitrium an per confirmationem, obſtinationemve mutetur. lib. 2 d. 7 part. 1 art. 2 q. 1

Liberum arbitrium per naturam inflexibile num dari potuerit homini. lib. 2 d. 24 part. 1 art. 1 q. 1

Liberum arbitrium quo modo potentiſſimum ſub Deo dicatur. lib. 2 d. 28 art. 1 q. 2 ad arg.

Liberi arbitrii motus, quo ad juſtificationem ſui impius concurrit, quis ſit. l. 4 d. 17 part. 1 art. 1 q. 2 ad arg.

Liberum arbitrium an ſuſcipiat magis & minus. lib. 4 diſt. 18 part. 2 dub. 1

Libido tripliciter. lib. 2 diſt. 31 art. 2 q. 3 in reſol.

Libido quo modo in omni peccato reperiatur. l. 2 d. 36 art. 1 q. 2 ad arg.

Libri Sententiarum diviſio, materia, finis, auctor, & aliæ plures conſiderationes. in Prologo. 2 & deinceps.

Lignum vitæ quo modo primis parentibus perfectam immortalitatem præſtare potuiſſe dicatur. lib. 2 d. 19 du. 4 & d. 29 dub. 4

Limbus patrum & limbus puerorum qui ſint, & ubi ſint. lib. 4 diſt. 45 art. 1 q. 1 & 2 ſparſim.

Lingua divitis Epulonis qualis. l. 4 d. 50 part. 2 art. 1 q. 1 ad arg.

Litaniis, ſive in Litaniis quare non dicimus: *Chriſte ora pro nobis*. ſi ad patrem pro nobis ipſum intercedere credimus. l. 4 d. 45 art. 3 q. 1 ad arg.

Locale quid dicatur, & quotupliciter, & an idem ſit locatum eſſe, quod in loco eſſe: tum quæ loci, locative conditiones ac leges. l. 1 d. 37 part. 2 art. 1 q. 1 in reſol. & ad arg. & art. 2 q. 1 in reſol. Ubi etiam habes, an Deus locabilis ſit.

Loco ſive per locum moveri tripliciter. l. 1 d. 37 part. 2 art. 2 q. 1 in reſol.

Loci ad locatum, & locati ad locum comparationes, & conditiones. lib. 1 d. 37 part. 1 art. 1 q. 2 & lib. 2 d. 2 part. 2 art. 2 q. 1 in reſol. & ad arg.

Loci, materiæque vacuitas qualis. l. 2 d. 12 art. 2 q. 3 ad arg.

Loco quod ineſt, an ſit ens completum. l. 2 d. 12 art. 2 q. 3 ad arg.

Locus cujuſque rei quo modo dicatur immobilis. lib. 2 d. 14 part. 1 art. 2 q. 2 in fine reſol.

Locutio, ſive loqui, quid, quotupliciter, quæ ei concurrant, & quo modo nobis, Deo atque angelis loqui competat. An angeli locutio eadem ſit, quod ejus cognitio: an eadem locutio & ab angelo & a Deo eſſe poſſit. l. 1 d. 9 dub. 7 & lib. 2 d. 10 art. 3 per totum & d. 21 dub. 1

Locutiones impropriæ non ſunt ad conſequentiam trahendæ, ſed magis exponendæ. lib. 3 d. 11 dub. 4 in fine.

Longanimitas in quo a ſpe differat. l. 3 d. 26 art. 1 q. 3 ad arg.

Lot numquid potuerit Deus cum Gomorrhæis ſubvertere: & ſi ſubvertiſſet, numquid æquum fuiſſet. l. 1 d. 43 du. 2

Loth an omnino excuſari poſſit a culpa inceſtus. lib. 2 d. 22 art. 2 q. 3 ad arg. in fine. & lib. 4 d. 33 dub. 2

Lotio quid, & unde dicatur lib. 1 d. 3 part. 1 art. 1 q. 1 in reſol.

Lucifer, atque ſequaces de quorum ordine fuere, quo peccato peccavere, & quid appetiere. l. 2 d. 2 part. 2 du. 2

Digitized by Google

& d. 3 art. 1 per totum: & d. 6 art. 1 per totum. & l. 4 d. 25 art. 1 q. 4 ad arg. in fine.
Ludus chorearum quis dicatur, & an Chriſtiano viro prohibitus. l. 4 d. 16 dub. 13
Lumbricus, quare non dicitur filius hominis, cum ex eo naſcatur. l. 3 d. 4 dub. 2
Lumen, radius, & ſplendor, quo modo differant. lib. 1 diſt. 9 dub. 10
Lumen in aere augeri dupliciter. lib. 1 diſt. 17 part. 2 art. unico q. 4 ad arg.
Luminis influentia duplex. l. 2 part. 2 art. 1 q. 2 ad arg
Luminis influentiæ ad gratiam divinam comparatio. l. 2 d. 26 art unico q. 2 in reſol.
Luminis ſpiritualis & corporalis diſcrimen. lib. 2 d. 10 art. 2 q. 2 ad arg.
Lumen corporale quo modo diffundatur & generetur. lib. 2 d. 14 art. 2 q. 2 ad arg.
Lumen a corpore luminoſo egrediens quid, corpus, vel qualitas, & ſi qualitas, forma accidentalis, vel ſubſtantialis. lib. 2 d. 13 art. 3 per totum.
Lumen quo modo agat, virtute propria ſcilicet, an aliena. l. 2 d. 13 art. 3 q. 1 ad arg.
Lumen, & diaphanum quo modo concurrant in abſtractionem caloris. l. 2 d. 24 part. 1 art. 2 q. 4 ad arg.
Lumen majus abſorbet minus, an verum. l. 3 d. 23 art. 2 q. 5 ad arg.
Luminaria quæ ſint, & quid ſint: quo modo ex aggregatione hujus ſui orbis ſint, an in eodem continuo, vel in diverſis ſita ſint, qualiter moveantur, an diverſa ſint in perfectione: an varias in corporibus inferioribus impreſſiones efficiant, moreſque difformes in hominibus cauſent. l. 2 d. 14 part. 2 per totum.
Luna quare dicatur luminare magnum, cur de nocte magis quam de die illuceat, & quare plus ſpendeat, cum a Sole elongatur magis. lib. 2 diſt. 14 part. 2 dub. 3 Quare a Sole lumen, non autem calorem recipiat. ibid. q. 2 ad arg. Unde humidis prædominetur. ibid. in reſol. in fine. Et cur per lumen ſuum non calefaciat, ſicut humectat, & infrigidat. ibid. ad arg. & part. 1 art. 1 q. 2 ad arg. in fine.
Luna, ſol, & ſtellæ quo modo Chriſto ad judicandum veniente obſcurabuntur, quo modo lunæ lux erit ſicut lux Solis, & Solis lux ſeptempliciter, an etiam poſt judicium erit nox, cui Lunæ præſit. lib. 4 d. 48 dub. 2. 4 & 5
Lux multipliciter. lib. 1 diſt. 17 part. 1 art. 1 q. 1 in reſol. & lib. 2 diſt. 13 art. 2 q. 1 in reſol.
Lux multiplex, quæ earum faciat corpus eſſe ſuſceptibile vitæ, & in quo differat lux ſpiritualis a corporali. l. 2 d. 17 art. 1 q. 1 ad arg. & art. 2 q. 2 ad arg.
Lux ſpiritualis analogice & creatori, & creaturæ communis eſt. lib. 2 d. 13 art. 2 q. 1 ad arg.
Lux corpus, vel forma corporis eſt. Aut ſi forma eſt ſubſtantialis, an accidentalis forma ſit. l. 2 d. 13 art 2 per totum. Elice etiam ex d. 14 part. 2 art. 2
Lux an ſit ſpecies ignis, vel de ejus ſubſtantia. l. 2 d. 13 part. 1 art. 1 q. 1 ad arg. & l. 4 d. 44 p. 2 art. 2 q. 1 ad arg.
Lux cui naturæ principalius conveniat, & ad quid ſit lux corporalis. l. 2 d. 13 art. 1 q. 1 ad arg.
Lux quo modo ſit de compoſitione coloris. l. 2 d. 13 art. 2 q. 2 ad arg.
Lux quo modo in aere ſit, ibique multiplicetur, & irradiet. l. 1 d. 7 art. 1 q. 2 ad arg. & diſt. 37 part. 1 art. 2 q. 1 ad arg. & part. 2 art. 2 q. 3 ad arg. & lib. 3 d. 22 dub. 1
Lux primo die creata, quæ lux intelligenda ſit, corporalis an ſpiritualis, quo modo pariter noctem, diemve faciebat. l. 2 d. 13 art. 1 per totum, & quid factum ſit de ea poſtquam luminaria facta ſunt. ibid. dub. 2
Lux quo modo cadat ſub ſenſu viſus, quomodoque augeatur, diminuaturve, ſive intendatur, vel remittatur. lib. 2 d. 13 art. 2 q. 2 ad arg.
Lux quo modo manifeſtetur, & num occultari poſſit. l. 4 d. 49 part. 2 art. 5 q. 2 ad arg.
Lucis corporalis tres actus. lib. 4 d. 50 part. 1 art. 2 q. 2 in reſol.
Luxuriæ ſpiritus num per continentiam abſque gratia, vinci poſſit. l. 2 d. 28 art. 1 q. 2 ad arg.

Ma-

Digitized by Google

M

MAchario eremum petente, an ejus uxor ab eo ſoluta fuerit. l. 4 d. 27 dub. 2
Magia an uti liceat abſque peccato. l. 3 d. 7 part. 2 art. 2 q. 3
Magis & minus, dupliciter. lib. 1 d. 8 part. 1 dub. 3 litterali.
Magis, & minus recipere dupliciter. l. 4 d. 49 part. 2 art. 1 q. 2 in reſol.
Magis, & minus num rebus tribuantur per permixtionem cum ſuo contrario. l. 2 d. 3 part. 1 dub. 2
Magis, & minus accipiuntur ſecundum majorem, & minorem acceſſum ad terminum, quo modo intelligatur. l. 2 d. 34 art. 2 q. 1 ad arg.
Magiſtri Sententiarum lapſus. l. 1 d. 14 art. 1 q. 2 in fine, & d. 17 part. 1 art. 1 q. 1 in reſol. & ad arg. & p. 2 dub. 3 & d. 31 p. 1 art. unico q. 1 in reſol. & l. 2 d. 44 & ult. dub. 3 & l. 3 d. 26 art. 2 q. 3 ad arg.
Magnus, vel major quale nomen. l. 1 d. 16 dub. 4 & 5
Major dicitur in divinis, at non minor. l. 1 d. 19 art. 1 q. 2 ad arg.
Majus duplex, vel dupliciter. l. 1 d. 22 dub. 5
Majus, & minus eſt per impermixtionem contrarii. l. 3 d. 14 dub. 3 in fine.
Majus qui poteſt, an & minus poſſit. l. 4 d. 6 p. 1 art. unico q. 4 ad arg.
Male acquiſita quæ dicantur, & numquid de eis eleemoſyna fieri poſſit. l. 4 d. 15 part. 2 art. 2 q. 1
Malefaciendi voluntas plus ponit, quam malefaciendi potentia. l. 2 d. 44 & ult. art. 1 q. 2 ad arg.
Malæ fidei poſſeſſor quis dicatur. l. 4 d. 15 part. 2 art. 2 q. 1 ad arg.
Mali homines quo modo dicantur unum. l. 1 d. 31 part. 2 q. 2 ad arg.
Mali ſacerdotes ſacramenta miniſtrare audentes, an æque ſacramentum ac rem ſacramenti dent. l. 4 d. 5 art. 2 q. 1
Malitia quid importet. l. 2 d. 37 art. 2 q. 3 in reſol.
Malitia ſi non eſſet, nec virtus eſſet. l. 2 d. 35 dub. 5
Malitia eſt, an ſit admittenda propoſitio. l. 2 d. 34 art. 2 q. 3 ad arg.
Malitia, & bonitas ad quam vim attineant, l. 2 d. 39 art. 1 q. 1 ad arg.
Malitia quævis an faciat peccatum in Spiritum ſanctum. l. 2 d. 43 art. 1 q. 1 ad arg. & art. 3 q. 2 in reſol.
Malum duplex. l. 2 d. 1 part. 1 dub. 5
Malum eſt privatio ordinis, an verum ſit. l. 1 d. 46 art. unico q. 5 ad arg.
Malum quodlibet num ſimul, inſeparabiliter, æque, & totaliter modum ſpeciem, & ordinem corrumpat. l. 2 diſt. 35 art. 2 per totum.
Malum quo modo ordinabile ſit. lib. 1 d. 35 art. 2 q. 2 ad arg.
Malum quo modo ad non eſſe tendere faciat. l. 1 d. 46 dub. 7
Malum quo modo infinitis modis ſit, & quo modo in genere reponatur. l. 4 d. 34 art. 1 q. 2 ad arg.
Malum, & bonum in genere, unde ſic dicantur. lib. 2 d. 41 art. 1 q. 2 ad arg. in fine.
Malum quo modo infinitum appellet B. Dionyſius. l. 2 d. 34 art. 2 q. 1 ad arg. & d. 35 art. 2 q. 3 ad arg.
Malum quo modo fœdet bonum, ab eoque curetur. l. 4 d. 31 dub. 5
Mala, & falſa non habent cauſam efficientem, ſed deficientem. l. 2 d. 1 part. 2 art. 1 q. 1 ad arg.
Malum an ſit liberi arbitrii objectum. l. 2 d. 7 part. 1 art. 2 q. 1 ad arg. in fine.
Malum non velle ſive declinare, dupliciter, & quando meritorium, quando autem non. l. 2 d. 24 part. 1 dub. 2 & d. 42 art. 3 q. 2 ad arg.
Malum quia facimus, mali ſumus: non ſic vero de bono. lib. 2 d. 40 art. 2 q. 3 ad arg.
Malum an a bono ſit uti ab origine, præter intentionem, vel ſecundum intentionem: ſi a voluntate uti ab efficiente, vel deficiente. Item ſi detur malum in ſummo: an ſit in bono ſibi oppoſito, aut ſi ut habitus & potentia aliqua, vel ut pura privatio. l. 2 d. 34 per totum.
Malum bonum, & bonum malum dicentes, quo modo peccent. l. 2 d. 34 dub. 4
Malum, & bonum, ſive malitia, & bonitas

Digitized by Google

nitas quo modo repugnent ; & num ex æquo actionem deliberativam dividant. l. 2 d. 41 art. 1 q. 1
Malum culpæ cui bono per ſe opponatur. l. 2 d. 34 art. 2 q. 2 in reſol.
Malum & pœna in quo diſtent. lib. 2 d. 36 art. 3 q. 1 in reſol.
Malum quo modo multifariam eſt, bonum vero uno modo. l. 2 d. 38 art. 1 q. 3 ad arg.
Malum habitum malus actus præcedit, quo modo intelligatur. lib. 2 diſt. 30 art. 1 q. 2 ad arg.
Malum opus exterius numquid quidquam ad voluntatis malitiam addat. lib. 2 d. 42 art. 1 q. 2
Malum, peccatumve ſi non eſſent, num mundus pulchrior eſſet. lib. 1 d. 46 art. unico q. 5 in reſol.
Malum majus dupliciter. l. 4 d. 50 p. 1 art. 1 q. 2 ad arg. in fine. Item, ſi malum malo additum majus malum faciat. l. 2 d. 22 art. 2 q. 3 ad arg. Aut ſi malum primum, & in ſummo dare ſit. lib. 2 diſt. 33 art. 2 q. 1 ad arg. & d. 34 art. 1 q. 1 ad arg. in fine. & l. 3 d. 22 dub. 1 & lib. 4 d. 14 part. 2 dub. 2
Malum an Deus cognoſcat, aut in eo ſit. l. 1 d. 6 dub. 4 & d. 36 dub. 3 & art. 3 q. 1 & d. 38 art. 1 q. 1 ad arg. An item mali in Deo ſint: & quæ harum propoſitionum magis impropria videatur: Deus eſt cum malis, vel mali ſunt cum Deo. lib. eod. d. 37 part. 1 dub. 1
Malum numquid divinæ potentiæ ſubſit. l. 1 d. 46 art. unico q. 5 ad arg. Tum quare malum velle aut ſcire, velle, & ſcire ſit; malum autem poſſe, malum non ſit. l. 1 d. 39 art. 1 q. 2 ad arg. & d. 45 art. 1 q. 2 in fine reſol. Ita pariter quare malum velle, malum ſit, malum vero intelligere, malum non ſit. l. 2 d. 39 du. 1
Malum quare Deus permittat, num locum illud habeat: aut ſi cooperetur, & proficiat in bonum. An a Dei voluntate ordinabile ſit. Poſtremo ſi ad univerſi complementum faciat, &c. l. 1 d. 46 fere per totum, & d. 47 art. unico q. 3 & 4
Mala quo modo fiant præter Dei voluntatem, non autem præter ejus permiſſionem. Et quid ſit, fieri præter Dei voluntatem, & contra Dei voluntatem. lib. 1 d. 47 dub. 2
Malorum præteritorum, puta peccatorum, & tormentorum numquid in judicio recordabuntur electi. l. 4 d. 43 du. 3 & art. 3 q. 2 ſparſim.
Mammona quo modo amicos facere contingat. l. 4 d. 45 dub. 4
Mandata Dei implere dupliciter contingit. l. 2 d. 28 art. 1 q. 3 in reſol.
Mandata Dei quo modo levia, & ſuavia. l. 2 d. 28 art. 1 q. 3 ad arg. & l. 4 d. 1 p. 1 art. un. q. 1 ad arg. in fine.
Mandato cujus poteſtatis ſtandum ſit, ſuperioris, an inferioris, ſi altera alteri obviat, l. 2 d. 44 & ult. dub. 2
Mandata obligatoria num jure homini Deus impoſuerit. l. 3 d. 37 art. 1 q. 1
Mandatorum legis ſive Decalogi brevis, & erudita expoſitio. l. 3 d. 37 in dubiis litteralibus, & diſt. 40 & ult. in dubiis pariter litteralibus.
Manducationis duplex actus præcipuus ac principalis. lib. 4 d. 9 art. 1 q. 2 in reſol.
Manducatio ſuperioris portionis rationis in quibus mortale peccatum facit. l. 3 d. 38 art. unico q. 3 ad arg.
Manducationi tria inſunt: tum ſi Chriſti corpus in ſacramento manducetur. lib. 4 d. 12 part. 1 art. 3 q. 1 ad arg.
Manducandi Chriſtum in ſacramento altaris modi quot. l. 4 d. 9 art. 1 q. 1. 2 & 3
Manducatio duo dicit. l. 4 d. 12 part. 1 art. 3 q. 3 ad arg.
Manducare indigne quid. l. 4 d. 8 part. 2 dub. 5
Manichæorum error peſſimus de mundi principio. l. 2 d. 1 part. 1 dub. 2 & art. 2 q. 1 & d. 34 art. 1 q. 1 in reſ.
Manifeſtare aliquid alicui dupliciter. l. 1 d. 17 part. 1 dub. 3
Manna quomodo dicatur habuiſſe omnem ſaporem. l. 4 d. 8 part. 1 art. 1 q. 2 ad arg.
Maria Virgo an potuerit melior fieri. lib. 1 d. 44 dub. 3
Maria num ſanctificata fuerit in carne ante animationem, in anima ante peccati originalis contractionem, & tota

ante

ante nativitatem. l. 3 d. 3 p. 1 art. 1 per totum.
Maria ex eo quod ſanctificata eſt, an immunis extiterit ab omni peccato actuali, an in prima ſanctificatione totaliter fomes fuerit ei extinctus: & ſi poſt Chriſti conceptionem peccare potuerit. l. 3 d. 3 part. 1 art. 2 per totum.
Maria Virgo an fomitem habuerit. l. 3 d. 3 part. 1 dub. 1
Maria Virgo an contraxerit peccatum originale. l. 3 d. 3 part. 1 art. 1 q. 2
Mariæ Virginis conceptio num celebranda. l. 3 d. 3 part. 1 art. 1 q. 1 ad arg.
Mariæ anima an ſanctificata fuerit ante peccati originalis contractionem. l. 3 d. 3 part. 1 art. 1 q. 2
Mariæ caro an ante animationem ſanctificata fuerit: item & ejuſdem anima ante originalis peccati contractionem, aut ſi tota ante nativitatem ſanctificata ſit. l. 3 d. 3 part. 1 art. 1 per totum.
Maria Virgo num excellentior angelis. l. 2 d. 1 part. 2 art. 2 q. 2 ad arg. in fine.
Maria, an propinquior Deo, quam angelus. lib. 3 d. 2 dub. 4
Maria Virgo an ſub lege fuerit, & de cujus genere. l. 4 d. 30 art. unico q. 2 in opponendo, & in reſpond.
Maria Virgo an dicere potuerit illud Dominicæ orationis: *Et dimitte nobis debita noſtra, &c.* lib. 3 d. 3 part. 1 art. 2 q. 1 ad arg.
Maria Virgo quomodo virginitatem voverit, & in maritalem copulam conſenſerit. l. 4 d. 28 art. un. q. 5 ſparſim, & d. 30 dub. 5 & art. unico q. 2
Mariæ ac Joſeph matrimonium num verum matrimonium fuerit. l. 4 d. 26 art. 2 q. 3 in opponendo, & d. 27 art. 2 q. 1
Maria virgo, unde tantum Deo placuerit, ut in ea incarnari dignaretur. lib. 2 d. 22 art. 1 q. 1 ad arg. & l. 3 d. 4 art. 1 q. 2
Maria an quidquam ſit Spiritui ſancto cooperata in conceptione filii Dei, & iſthæc ejus cooperatio naturalis, vel miraculoſa fuerit, unde merito denominari poſſit θεοτόκος ἢ χριστοτόκος, Dei genitrix, vel Chriſti genitrix. lib. 3 d. 4 art. 3 ſparſim.
Maria Virgo quo modo ſola dicatur de Spiritu ſancto concepiſſe. lib. 3 d. 3 part. 1 art. 1 q. 1 ad arg. & diſt. 4 art. 1 q. 1 in reſol.
Maria Virgo, cum eſſet pulcherrima, a nullo concupita eſt. l. 3 d. 3 part. 1 art. 2 q. 2 in reſol.
Maria quo modo doluerit pertranſiveritque ejus animam doloris gladius in morte Chriſti filii. lib. 1 d. 48 art. 2 q. 2 ad arg.
Maria quantum gloriæ habeat. l. 1 d. 17 part. 2 art. unico q. 4 in reſol.
Maria virgo quo modo colenda, amandaque: tum ſi proximi nomine cenſenda ſit. l. 3 d. 9 art. 1 q. 3 & d. 28 dub. 3
Martyrio quæ concurrant, & an innocentes, latroque bonus vere martyres dicendi ſint. l. 4 d. 4 part. 2 dub. 1
Martyrii palma quid dicatur. l. 2 d. 40 art. 2 q. 1 ad arg.
Martyrium quare dicatur baptiſmus ſanguinis, & quare martyres interdum legantur ab omni alio pœnarum genere liberati præterquam a pœna gladii. l. 4 d. 4 part. 2 art. 1 q. 3 ad arg.
Martyrium pro Chriſto ut vir ſumat, num uxor impedire poſſit. l. 4 d. 32 art. 1 q. 1 ad arg.
Mas cur modo quidem producatur, modo vero fœmina. lib. 2 d. 20 art. unico q. 6 in reſol.
Maſculinum, & neutrum genus, quid in divinis importent. l. 1 d. 9 dub. 1
Mater quam potentiam habet in generatione. l. 3 d. 4 art. 3 q. 1 in reſ.
Materia tripliciter. q. 1 prologi in reſponſione ad arg.
Materia propter quid facta, & an Deo aſſimilabilis ſit, &c. l. 2 d. 1 p. 1 a. 1 q. 1 ad arg.
Materia quo modo dicatur infinita. l. 1 d. 1 art. 3 q. 1 in reſpon. ad arg. & l. 2 d. 3 part. 1 art. 1 q. 3 ad arg.
Materiæ ratio an cadat in Deo. lib. 1 d. 18 part. 2 art. unico q. 3 & d. 34 art. unico q. 2 ad arg.
Materia quo modo a Deo & a forma differat. l. 1 d. 19 part. 2 art. 1 q. 3 in fine.
Materia quo modo ad formam referatur, & forma ad materiam. l. 1 d. 26 art. un. q. 1 ad arg & d. 30 art. unico q. 3 in reſol.
Materiæ appetitus qualis. l. 1 d. 1 art. 3 q. 2 in reſp. ad arg.

Digitized by Google

Materiæ primæ capacitatem an compleat Deus. l. 1 d. 44 art. 1 q. 1 ad arg.

Materia an habeat unitatem, veritatem, & bonitatem. l. 2 d. 3 p. 1 a. 1 qu. 3 in reſ. & ad arg. Quo modo item una ſit. l. eod. d. 2 p. 1 a. 1 q. 2 in reſ.

Materia, & unitas ejus quadruplex, vel quadrupliciter. l. 2 d. 12 a. 2 quæſt. 1 ad arg.

Materia quotupliciter ſcibilis ſit. l. 2 d. 3 p. 1 a. 1 q. 2 in reſ.

Materiæ potentia quotupliciter ad formam comparetur. l. 2 d. 3 p. 1 art. 1 q. 2 in reſ.

Materia informis cur nomine terræ, abyſſi, & aquæ in ſcripturis ſacris notetur. l. 2 d. 12 dub. 1

Materia corporalium num in omnimoda poſſibilitate, vel in perfecta actualitate producta ſit, an etiam ſuperiorum, & inferiorum una ſit materia: tum ſi materia prima ſub aliqua diverſitate formarum creata ſit, & quando, in die ſcilicet, an ante omnem diem, an etiam locum repleverit, occupaveritque. lib. 2 d. 12 per totum.

Materia corporalium incorporaliumque an eadem numero ſit. lib. 2 d. 3 p. 1 a. 1 q. 3

Materia qua diſpoſitione diſponitur ad ſuſceptionem formæ. l. 2 d. 9 a. unico q. 3 ad arg. & d. 14 p. 2 art. 2 q. 1 in reſol.

Materiæ quæ formæ primo inſint. lib. 2 d. 12 a. 1 q. 2 ad arg.

Materia quo prioritatis genere forma prior ſit. l. 2 d. 12 a. 1 q. 1 ad arg.

Materiæ, locique vacuitas, qualis. l. 2 d. 12 a. 2 q. 3 ad arg.

Materia propria numquid in proprio membro reſurget, vel indifferenter in quolibet. l. 4 d. 44 p. 2 a. 2 q. 2

Matris nomen an transferatur ad divina, & quale principium mater dicatur. l. 1 d. 5 dub. 9 & l. 4 d. 36 art. 1 quæſt. 3 ad arg.

Matrimonium unde dicatur. lib. 4 d. 27 a. 1 q. 2 νόμος, lex, & d. 36 a. 2 q. 3 in reſol.

Matrimonium multiplex, multiplex ejus officium, atque remedium. l. 4 d. 26 art. 2 quæſt. 3 in reſol. & diſtinct. 27 dub. 5

Matrimonium quid, & num conſenſus ejus cauſa: tum ſi conſenſus exterior abſque interiori ſufficiat ad ejus contractionem. l. 4 d. 27 dub. 1 & ar. 1 & 2 per totum.

Matrimonium quando, & a quo inſtitutum: an ejus inſtitutio ſub præcepto fuerit: quid in eo ſignum, quidve ſignatum, quid cauſans, quidque cauſatum, & an commixtio carnalis de ejus integritate ſit. l. 4 d. 26 per tot.

Matrimonium quo modo omni ſtatui ab initio conveniens fuerit inſtitui. lib. 4 d. 8 p. 1 a. 2 q. 2 ad arg.

Matrimonium ad quid primo inſtitutum. l. 4 d. 2 a. 1 q. 1 in reſol.

Matrimonium in officium, in remedium, & in ſacramentum eſt. l. 4 d. 36 a. 2 q. 1 in reſ.

Matrimonium quo modo conjunctionem Chriſti & Eccleſiæ, Dei & animæ figuret. l. 4 d. 32 dub. 1

Matrimonium ſacramentum tantum eſt, non virtus. l. 4 d. 28 a. unico quæ. 4 ad arg. in fine.

Matrimonium quare inter ſacramenta ultimum obtineat locum. l. 4 d. 26 dub. 1

Matrimonium inter infideles numquid ſacramentum ſit, & alia plura circa hujuſmodi matrimonium habes. lib. 4 d. 39 fere per totum.

Matrimonium quo modo fuerit in ſtatu primo, & quo modo in præſenti. l. 2 d. 20 a. unico q. 5 ad arg.

Matrimonium quid principaliter ſignet. l. 4 d. 35 a. unico q. 1 ad arg.

Matrimonii duplex ſignificatio. l. 3 d. 1 a. 2 q. 2 ad arg.

Matrimonium an omnis conſenſus efficiat, puta conſenſus in futuro, ad tempus, conditionatus, tacitus, coactus, erroneus, & libidinoſus: item ad quid conſenſus iſte matrimonialis eſſe debeat, an etiam conſentiens in renitentem præjudicet ſibi, ut cum altero contrahere nequeat; demum ſi B. Virginis conſenſus, & honeſtus, & Deo gratus fuerit. l. 4 d. 28 29 & eo fere per totum.

Matrimonio, an baptiſmo major voluntas requiratur. l. 4 d. 5 p. 1 a. 2 q. 2 ad arg.

Matrimonio num neceſſario requiratur car-

Digitized by Google

carnalis commixtio. lib. 4 d. 26 art. 2 q. 3 & d. 34 art. 2 q. 1 ad arg.
Matrimonialis concubitus an a ſumptione Euchariſtiæ retardet. l. 4 d. 32 part. 2 art. 2 q. 3 ad arg.
Matrimonialis actus an fieri poſſit abſque omni culpa. l. 2 d. 31 dub. 4
Matrimoniali a coitu quibus diebus abſtinendum. l. 4 d. 32 dub. 4 & 5
Matrimonium pro quanto coitum excuſare dicatur. l. 4 d. 31 art. 2 q. 1
Matrimonii ſacramentum quid præſtet, numquid gratiam. l. 4 d. 26 art. 2 q. 2
Matrimonii bona quæ, & quot, quo boni genere bona ſint, an etiam de neceſſitate matrimonii ipſa ſint. l. 4 d. 28 dub. 3 & d. 31 dub. 5 & art 1 per totum.
Matrimonium quo modo non fœdatur a malo, quinimmo illud curat. lib. 4 d. 31 dub. 5
Matrimonium quo modo inſolubile vinculum dicatur. l. 4 d. 34 art. 2 ad arg.
Matrimonium vel conſummatum, vel ratum an diſſolubile ſit. lib. 4 d. 27 art. 3 per totum.
Matrimonium multipliciter ſeparabile. l. 4 d. 32 art. 4 q. 2 in reſolut.
Matrimonium tempore indebito contractum, an teneat. ibid.
Matrimonium in infidelitate contractum, quæ diſſolubile reddant. lib. 4 d. 35 art. 2 q. 1 in reſol.
Matrimonium Creatoris contumelia ſolvitur, quo modo intelligatur. ibid. q. 3 ad arg.
Matrimonium coactum, quare non teneat. l. 3 d. 39 art. 3 q. 2 ad arg.
Matrimonium clandeſtinum an teneat. l. 4 d. 28 art. unico q. 5
Matrimonium ſi contrahat puer ante quatuordecim annos, & re uxorem corrumpat, num ſeparari queat. lib. 4 d. 36 dub. 5
Matrimonii impedimenta. lib. 4 d. 34 & inde.
Matrimonium quo modo errore perſonæ impediatur. l. 3 d. 9 art. 1 q. 6 ad arg.
Matrimonium numquid errore fortunæ impediatur. l. 4 diſt. 30 dub. 3
Matrimonium quis error impediat: tum maxime ſi error nobilitatis. l. 4 d. 30 art. unico q. 1
Matrimonio quo modo dolus accidere poſſit. l. 4 d. 27 dub. 2
Matrimonio conjunctos ſi quis Eccleſia decepta ſeparaverit, quid ſi deceptio poſt apparuerit. lib. 4 d. 41 dub. 1
Matrimonii promiſſioni numquid juramentum quidquam addat, tum ſi matrimonium ſolvat. l. 4 d. 28 du. 1 & 2
Matrimonium ad contrahendum quare non per alium, ſed propria tantum ſponte obligamur. l. 4 d. 36 art. 2 q. 2 ad arg.
Matrimonium qui contrahit præ mulieris pulchritudine, num peccet. lib. 4 d. 30 dub. 6 & art. unico q. 3
Matrimonium ut filius contrahat, num pater cogere poſſit. lib. 4 d. 29 art. unico q. 3
Matrimonium quo modo virum ac fœminam ſive conjuges pares faciat. l. 4 d. 32 dub. 1
Matrimonium ad contrahendum quotuplex illegitimitas lib. 4 d. 39 art. 2 q. 4 in reſol.
Matrimonium uſque ad quotum conſanguinitatis gradum contrahi prohibitum. lib. 4 d. 40 dub. 1
Matrimonium qui accuſare debeant. l. 4 d. 41 dub. 2
Matrimonii decreta nonnulla abrogata. l. 4 d. 34 dub. 8
Matrimonium, vel circa matrimonium numquid diſpenſare poſſit Eccleſia. l. 4 d. 26 art. 1 q. 2 ad arg.
Matrimoniorum contractui numquid ſacerdotalis benedictio neceſſario requiratur. l. 4 d. 28 dub. 3
Matutina, veſpertinaque Angelorum cognitio quid. l. 2 d. 4 art. 3 per totum.
Mœchæ præſtita fides quod poſt legitimi viri mortem in uxorem duceretur, an confirmandi robur habeat. l. 4 d. 35 du. 5
Mediator triplex l. 1 d. 12 art. 1 q. 3 ad arg.
Mediator ſecundum quam naturam Chriſtus dicatur, ſecundum divinam, an ſecundum humanam. l. 3 d. 19 art. 2 q. 2
Mediatum, & immediatum an ſint oppoſita. l. 1 d. 12 art. 1 q. 3 ad arg.
Medicina, & morbus alterius, & alterius naturæ eſſe debent, quo modo verificetur. l. 3 d. 12 art. 1 q. 1 ad arg.

Medi-

Digitized by Google

Medicina ſacramentalis multiplex. lib.4 d. 2 dub. 1
Medicinæ diverſæ diverſorum morborum ſunt, quo modo intelligendum. lib.4 d.4 p. 1 a.1 q. 1 ad arg.
Medium duplex. l. 1 d.3 p. 1 a. 1 q. 3 in reſp. ad arg. & d.27 p.2 art. unico q. 1 ad arg. in fine, & lib. 2 d. 1 p. 2 a. 2 q. 2 ad arg. & lib. 3 d. 2 a. 3 q. 1 in reſol.
Medio ſoluto, ſolvuntur, & extrema an verum. l. 3 d. 2 a. 3 q. 1 ad arg.
Medium eſſe, & mediatorem eſſe, non idem. l. 3 d. 19 art. 2 q. 2 in reſ.
Medium an in eodem genere ſit, in quo & extrema. l. 3 d. 23 a. 1 q. 1 ad arg.
Melchiſedech ſacerdotium quomodo majùs ſacerdotio Levi. l. 3 d. 3 p. 2 a. 1 q. 2 ad arg.
Melchiſedech de ordine cur Chriſtus ſe ſacerdotem appellet, magis, quam Aaron. l.4 d.8 p.1 a. 1 q.3 ad arg. in fine.
Melchiſedech, & Aaron ſacerdotium ſacerdotii Chriſti figura. l.4 d. 24 p. 1 a. 1 q. 3 ad arg.
Melius, & nobilius dupliciter, & quo modo omne melius, & nobilius Deo tribuendum ſit. l. 1 d.39 a. 1 q. 2 ad arg. & d.44 dub. 2
Melius eſt, quod ad plura valet, quo modo intelligatur. l.4 d.33 a.2 q.2 ad ar.
Membris Chriſti an latriæ honor debeatur. l. 3 d. 9 a. 1 q. 5
Memoria tripliciter l. 1 d. 3 p. 2 a. 1 q. 1 in reſp. ad arg. & an reformetur.
Memoria, intellectus, & voluntas potentiæ animæ an idem ſint cum anima. l. 1 d. 3 p. 2 a. 1 q. 3 per totum.
Memoriæ actus duplex. l. 2 d. 7 p.2 a.1 q. 2 in reſ.
Memoriæ cur non aſſignetur actus glorioſus in patria. l. 4 d.49 p. 1 a. un. q. 5 ad arg.
Mendacium quid, quotuplex, quotupliciter, quæ ad ipſum explendum concurrant, & plures hujuſmodi de eo conſiderationes. l. 3 d. 38 per totum.
Mentiri unde dicatur. l. 3 d. 38 a. unico q. 1 in reſ.
Mens unde dicatur. l. 1 d. 3 p. 2 art. 2 q. 1 in reſ. Ubi pro captu intentionis auctoris, adverte quod mentem, quidam a metior, deducunt, quaſi res dierum numero menſa, ex illo fortaſſe Ciceronis de Natura Deorum: Qui quia menſa ſpatia conficiunt. At vero Macrob l. 1 Saturnal. a μήν, id eſt, Luna deducit: quippe quod Lunæ curriculo menſis conficiatur, & quia mens veluti Luna defectum patitur, propterea auctor a mene, Græce μήν, & a metiendo deducit.
Mens, ut Deo frui valeat, quo modo purganda. l. 1 d. 2 dub. 1 litterali.
Mens quare potius ad ſe dicatur, quam memoria, & intelligentia, & quid mens dicatur. l.1 d.3 p. 2 dub.2 litter.
Mens, notitia, & amor, tria hæc an ordinem, æqualitatem, & conſubſtantialitatem inter ſe habeant. l. 1 d. 3 p. 2 art. 2 q. 2 per totum, aut an neceſſario ducant in cognitionem Trinitatis perſonarum in divinis. ib. qu. 3 per totum.
Menſtruatam quo modo non cognoſcendam præceperit Dominus, tum ſi illa requiſita fuerit, annuere an debuerit. l. 4 d. 32 dub. 4
Menſura duplex, & quæ ad locatorum multiplicationem multiplicetur. lib.4 d.45 p. 2 a. 6 q. 1 ad arg.
Menſura carere quidquam dupliciter. l.3 d. 13 a. 1 q. 2 in reſ.
Menſuratum, & menſura, quæ relativa. l. 1 d.30 art unico q. 3 ad arg.
Mercenarius bonus in quo diſtet a malo. l. 2 d. 38 a. 1 q. 3 ad arg.
Merces quid, & quotuplex: idem de mercenario. l. 3 d.27 a. 2 q. 2 in reſ.
Mercedis intuitu an liceat Deo ſervire. l. 1 d. 1 a. 1 q. 3 in reſ.
Merens principale ſive majus, an & acceſſorium, ſive minus mereatur. l. 3 d. 4 a. 2 q. 1 ad arg.
Meriti perfectioni quæ concurrant. l. 3 d. 18 a. 1 q. 1 in reſ.
Mereri, meritumque quid, quotupliciter, &c. tum quid, & quo modo Chriſtus meruerit. l. 3 d. 18 per totum ſparſim.
Mereri primam gratiam alteri quo modo poſſimus. l. 2 d.27 a. 2 q. 1 ad arg.
Mereri, & demereri circa actiones quid dicant. l. 2 d.41 a. 1 q. 1 ad arg.
Mereri quidquam homo an poſſit per opera extra charitatem facta. l.4 d.15 p. 1 a.u q. 5

Me-

Digitized by Google

Meretrix, & fornicator quo modo dicantur eſſe unum. lib. 1 d. 31 p. 2 ar. 2 q. 2 ad arg.
Meretrix jurans pro eo fidem ſe ei ſervaturam, an teneatur ad juramenti obſervationem. l. 3 d. 39 a. 3 q. 3 ad arg.
Meretrix an ſua lucra retinere poſſit, ac de eis vel eleemoſynam, vel oblationem facere. l. 4 d. 15 p. 2 art. 2 q. 1 ad arg.
Meritum triplex. l. 1 d. 41 ar. 1 qu. 1 in reſ. & l. 2 d. 24 p. 1 dub. 1 & d. 36 a. 1 q. 1 ad arg. & l. 3 d. 4 art. 2 q. 2 in reſ.
Meritum omne quo modo charitatis radici debeatur. l. 4 d. 33 a. 2 q. 3 ad ar.
Meritum Chriſti in quibus conſiſtat in Prologo 1 circa med.
Meritum Chriſti unde infinitum fuerit. l. 3 d. 13 a. 1 q. 2 ad arg.
Meritum Chriſti quando cœperit, quale, & quantum fuerit. l. 3 d. 18 per tot.
Meritum Chriſti in quibus efficaciter ordinatur. l. 4 d. 4 p. 1 a. 1 q. 2 ad arg.
Meriti efficacia unde proveniat. l. 2 d. 29 a. 3 q. 2 in reſol.
Meritis, an gratia in paradiſum introducamur. l. 2 d. 27 a. 2 q. 3
Merito, vel ad meritum proficere multipliciter. l. 1 d. 40 a. 2 q. 3 in reſ.
Meritis paria quo modo petimus, ut non retribuat nobis Dominus. l. 4 d. 46 a. 2 q. 3 ad arg.
Meretur quis ſibi magis quam alteri, quo modo intelligendum. l. 4 d. 1 p. 2 a. 1 q. 1 ad arg.
Meum, & noſtrum de quibus dicantur. l. 1 d. 18 a. unico q. 6 in reſ. & ad arg.
Militia an licita Chriſtianis. l. 4 di. 16 p. 1 dub. 15
Minerialia quare Scriptura non commemores producta eſſe ex terra, ficut herbam virentem illam produxiſſe commemorat. l. 2 d. 14 p. 2 dub 2
Miniſtri, ſive Provinciales an Indulgentias ſuis ſubditis concedere poſſint. l. 4 d. 20 p. 2 a. unico q. 3
Minor non dicitur in divinis, tametſi major dicatur. l. 2 diſt. 29 art. 1 q. 1 ad arg
Mirabilia quæ dicantur. l. 2 d. 14 p. 1 a. 3 q. 2 in reſ.
Miracula quo modo fiant, & quo modo vera miracula a falſis miraculis diſtinguantur. l. 2 diſt. 7 par. 2 ar. 2 quæſt. 2 ad arg.
Miracula quo modo præter curſum naturæ fieri dicantur. l. 2 d. 37 a. 2 q. 2 ad arg.
Miracula an præjudicium faciant, ſive præjudicent naturæ. l. 4 d. 12 p. 1 a. 1 q. 2 ad arg.
Miſcibilium duplex æqualitas, & quæ in corpore Adæ fuerit. l. 2 d. 17 a. 2 q. 3 in reſ.
Miſer quis proprie ſit. l. 2 d. 19 art. 1 q. 2 ad arg. & d. 41 a. 2 q. 3 in reſ.
Miſeria ubi ſit, num in corpore. lib. 4 d. 49 a. unico q. 3 ad arg.
Miſereri, & parcere quare dicatur proprium Dei, magis quam punire, vel condemnare. l. 1 d. 47 dub. 1
Miſericordia tripliciter. l. 4 d. 46 art. 2 q. 2 in reſ.
Miſericordia divina atque juſtitia, ſi peccatum non fuiſſet, num manifeſtatæ eſſent in mundo. l. 1 d. 46 art. unico q. 6 ad arg.
Miſericordiæ, & juſtitiæ Dei effectus unde alii, & alii. l. 4 d. 46 dub. 6
Miſericordia, & veritas quare conditio operis divini dicantur, non autem bonitas, & potentia. l. 4 d. 46 a. 2 q 1 ad arg.
Miſericordiam, & veritatem, an reperire ſit in omni opere Domini. ibid. fere per totum.
Miſſa unde ſic dicta, & quare in omni Miſſa non dicatur: *Ite miſſa eſt*. Sed vel: *Benedicamus Domino*, vel *Requieſcant in pace*. l. 4 d. 13 dub. 3
Miſſas plures celebraturus ſacerdos purificationem non ſumat. l. 1 d. 12 a. 2. q. 1 in opp.
Miſſa boni ſacerdotis an melior, quam Miſſa mali, & iniqui. l. 4 d. 13 a. 1 p. 4
Miſſæ quorumdam ſacerdotum quare interdum prohibeantur, & qui ſint in ſacerdotes. Ibid.
Miſſarum pro celebratione an aliquid recipere liceat. l. 4 d. 25 a. 2 q. 4 ad arg.
Miſſa cur celebretur in matrimoniorum contractibus. l. 4 d. 28 dub. 3
Miſſio duplex. l. 2 d. 10 a. 1 q. 2 in reſ.
Miſſio duo importat. l. 1 d. 15 p. 1 a. un q. 3 in reſ. & q. 4 in medio reſ.

Digitized by Google

Miſſio an detur in divinis. lib. 1 d. 15 p. 3 a. unico q. 1 & an ab æterno, vel ex tempore inibi ſit. ib. qu. 2 Tum quo modo in divinis (Miſſus) dicatur. l. 1 d. 22 dub. 3

Miſſio paſſive in divinis cujus ſit. lib. 1 d. 15 p. 1 a. unico q. 3 Item & miſſio active dicta. ib. q. 4

Miſſio filii divini quotuplex, & quis locus proprius de eis tractandi. ib. p. 2 dub. 1

Miſſio viſibilis quid ſit, an ſcilicet ſit idem quod apparitio. l. 1 d. 26 a. unico quæſt. 1

Miſſiones viſibiles Filii, & Spiritus ſancti an recte fuerint, puta in homine aſſumpto, igne, columba, &c. ib. q. 3

Miſſio Filii & Spiritus ſancti ſecundum quæ dona gratiæ eſt, gratis datæ an gratum facientis, & an uterque ſecundum eadem dona gratiæ mitti dicantur l. 1 d. 15 p. 2 a. 1 q. 1 & 2

Miſſio Filii, & miſſio Spiritus ſancti ad quæ ſint. ib. d. 4

Miſſio viſibilis Spiritus ſancti ad quid profit. l. 1 d. 16 art. unico q. 2

Mittere, & inſpirare, quem actum notent. l. 1 d. 10 dub. 2 & 3 & cujus ſint & quotupliciter dicatur mitti.

Mitti de quo proprius dicatur in divinis de Filio, an de Spiritu ſancto. lib. 1 d. 15 p. 1 dub. 5

Mixtio dupliciter, & de qua earum verificetur illud: mixtio eſt miſcibilium alteratorum. l. 4 d. 11 p. 2 a. 1 qu. 4 ad arg.

Modus procedendi in lib. Sentent. vel in Theologia quis, in Prolog. q. per tot.

Modus dicendis triplex. l. 1 d. 14 art. 1 q. 2 in reſ. tum maxime in divinis. l. eod. d. 26 a. unico q. 1 in reſ.

Modus dicendi ſecundum ſubſtantiam circa terminum negatum, ſive infinitum dupliciter. l. 1 d. 28 dub. 2

Modus ſignificandi quid requirat. lib. 1 d. 4 a. 1 q. 3 in reſp. ad arg. & d. 27 p. 1 art. unico q. 3 in reſ.

Modus, ſpecies, & ordo quo modo in rebus creatis reperiantur. l. 1 d. 3 p. 1 dub. 3 An ſimul, inſeparabiliter, æque ac totaliter per peccatum tollantur, quo modo differant, & in quibus conſiſtant. l. 2 d. 35 a. 2 per totum. Elice etiam aliqua ad idem ex l. 1 d. 38 a. 1 q. 2 ad arg.

Moyſi effectus Spiritus ſancti abundantius, quam aliis. l. 1 d. 18 dub. 6

Moyſes in jejunio in monte num quidquam paſſionis ſenſerit. l. 3 d. 16 a. 1 q. 1 ad arg.

Monachus monaſterii bona adminiſtrans, non poteſt invito Abbate eleemoſynam facere. l. 4 d. 15 p. 2 a. 2 qu. 1 ad arg.

Monachi numquid recte faciant, temporalibus abrenunciantes. ib.

Monachi an ſacramentaliter quempiam abſolvere poſſint. l. 4 d. 19 a. 2 q. 2 ad arg.

Monſtra an dicant deordinationem aliquam in natura. l. 1 d. 45 dub. 6

Monſtra, giganteſque an reſurgent, & unde originem iſta duxere. l. 4 d. 44 p. 2 dub. 1 & 2

Mora temporis an de peccato veniali mortale faciat, & quanta: tum dubitanti mortaliter ne, vel venialiter peccaverit, quo modo conſulendum ſit. l. 2 d. 24 p. 2 dub. 1

Moralium prima contrarietas, quæ. l. 2 d. 41 a. 1 q. 1 in oppon.

Morborum diverſorum diverſæ ſunt medicinæ. l. 4 d. 4 p. 1 a. 1 q. 1 ad arg.

Moribus, ſive circa mores quis major error. l. 4 d. 25 a. 1 q. 4 in opp.

Moris perfectio an naturæ perfectionem præſupponat. l. 4 d. 4 p. 2 a. 2 q. 2 ad ar.

Mors multipliciter. l. 1 d. 8 p. 1 dub. 8 & l. 3 d. 18

Mors num dicat defectum tantum. l. 2 d. 36 a. 3 q. 2 ad arg.

Morti corporali tria concurrunt. lib. 2 d. 43 a. 1 q. 1 ad arg.

Mors corporalis quo modo ad animæ purgationem, vel juſtificationem conferre poſſit. l. 4 d. 21 p. 1 a. 2 q. 2 ad arg.

Mortem vitamque num ſimul quis appetere poſſit. l. 3 d. 17 dub. 2 & d. 29 dub. 6

Mors, & vita in quo genere opponantur. l. 3 d. 20 dub. 4

Mors quotupliciter homini accidere poſſit. l. 2 d. 19 art. 3 q. 1 in reſ.

Mors eſt a Deo vindicante, quo modo intelligatur. lib. 2 d. 36 a. 2 q. 2 ad ar.

Mors quomodo martyribus fuerit in meritum. l. 2 d. 33 dub. 4

Digitized by Google

Mortis debitor numquid Chriſtus fuerit. l. 3 d. 18 dub. 4 tum quo modo pro debitoribus mortis mortuus ſit. ib. du. 5

Mortuum dupliciter, quo modo mortuum & vivum opponantur: an ſimul eidem ineſſe poſſint, quid item mors dicat, & quare participium verbi (Morior) anomalum eſſe dicatur. l. 2 d. 19 d. 3

Mortuum ſive mortificatum, & vivum in operibus, & in hominibus ſpiritualiter quid dicantur. l. 4 d. 14 p. 2 art. 2 q. 3 ad arg.

Mortuis quo modo ſacrificio altaris potiſſime ſubveniatur. l. 4 d. 45 dub. 4

Mortale, & immortale ad ſubſtantiam viventem dupliciter comparari poſſunt. l. 2 d. 7 p. 1 a. 2 q. 1 ad arg.

Mortale, venialeque peccatum numquid in averſione, pœnæque reatu conveniant l. 2 d. 42 a. 2 per totum.

Mortale peccatum quo modo in confeſſione veniale fiat. l. 4 d. 17 p. 1 dub. 7 & d. 20 p. 1 dub. 6

Mortali peccato quare debeatur pœna æterna, & numquid eadem veniali etiam peccato debeatur. l. 2 d. 42 a. 2 quæſt. 2

Mortali peccato quare ſeptennem pœnitentiam injungant ſacri Canones. l. 4 d. 20 p. 2 dub. 3

Mortaliter ne, an venialiter ſe peccaſſe ſi quis dubitaverit, quo modo ei conſulendum ſit. l. 2 d. 24 p. 2 dub. 1

Moveri per locum dupliciter. lib. 1 d. 37 p. 2 a. 2 q. 1 in reſol.

Motus ſucceſſivi ſucceſſio unde. l. 1 d. 37 p. 2 a. 2 q. 3 in reſ.

Motus quo modo exeat in eſſe. l. 2 d. 1 p. 1 art. 1 q. 2 ad arg.

Motus rependi, & gradiendi an differant. l. 2 d. 15 dub. 1

Motus ſequitur naturam prædominantis, quo modo intelligatur. l. 2 d. 15 ar. 1 q. 3 ad arg.

Motus in id, quod ſecundum naturam, facilior eſt, quam qui eſt in id, quod præter naturam exiſtit. l. 2 d. 28 a. 1 q. 1 ad arg.

Motus quo modo naturalem inclinationem inſequatur. lib. 2 diſt. 37 art. 1 q. 2 ad arg.

Motus ſeparat a termino a quo. lib. 2 d. 42 a. 2 q. 1 ad arg.

Motum & ſenſum influere quid. lib. 3 d. 13 a. 2 q. 3 in reſ.

Motus duplex finis. l. 4 d. 48 art. 2 q. 2 ad arg.

Motus numquid imperfectioni atteſtetur. l. 4 d. 49 p. 2 a. 7 q. 1 ad arg.

Motus primi, ſive primi motus, quo modo non ſint in poteſtate noſtra, aut præcaveri non poſſint. lib. 2 diſt. 41 a. 2 q. 1 ad arg.

Motus primi an ſint peccata. l. 4 d. 31 a. 2 q. 1 ad arg.

Mulier quare de viro facta ſit, & non magis vir de muliere, cur de ejus coſta, vel oſſe, cur pariter de dormiente. lib. 2. d. 18 a. 1 q. 1 & d. ult. ar. 2 q. 2 ad arg.

Mulier quod appetiit, num & vir appetiverit, quo peccavit, & an gravius, quam ille. lib. 2 diſt. 22 a. 1 per tot.

Muliebrem ſexum an debuerit Chriſtus aſſumere. l. 3 d. 12 a. 3 q. 1

Multiplex nomen an recipiatur in divinis. l. 1 d. 19 p. 2 dub. 3

Multiplicitas, diverſitas, diviſio, & ſeparatio quare non recipiantur in divinis. l. 1 d. 24 dub. 1

Multiplicatio ſuppoſitorum in humanis unde. l. 1 d. 7 a. 1, q. 2 in reſol. quæſtionis, & ad arg.

Multiplicandi, creſcendique præceptum, quo modo homini præceptum eſſe potuerit, & quale. l. 4 d. 26 dub. 2

Multiplicationis ſecundum numerum finalis ratio quæ. l. 2 d. 3 p. 1 art. 2 q. 1 ad arg.

Multitudo rerum an eſſe vel debuerit vel potuerit a primo efficiente: tum an iſthæc multitudo creatura mere ſpirituali, mere corporali, & ex utraque media expleatur. l. 2 d. 1 par. 2 art. 1 per totum.

Mundus dupliciter in ſcripturis ſumitur. lib. 2 d. 1 p. 1 a. 2 q. 1 ad arg.

Mundus an ſit productus in eſſe. lib. 2 d. 1 p. 1 a. 1 q. 1 per totum: tum an ab æterno, vel ex tempore. ib. q. 2

Mundum an meliorem Deus facere potuerit, aut quo ad ſubſtantias partium integrantium, ſive proprietatis, vel ordinem illarum, an pariter antiquiorem illum producere potuerit. lib. 1 d. 44 fere per totum.

Mun-

Digitized by Google

Mundus num pulchrior eſſet ſine malis, vel peccatis, quam cum eiſdem. l. 1 d. 46 a. unico q. 6 in reſ.
Mundus major, minorque Græce μικρο-κόσμος καὶ μεγακόσμος, qui. l. 2 d. 14 p. 1 art. 1 q. 1 in opp.
Mundus an ſit animatus, ſive animal. l. 2 d. 14 p. 2 dub. 3
Mundi, & hominis ætates quæ, & quot l. 4 d. 40 dub. 3
Mus ſi Chriſti corpus in Sacramento comederit, numquid in ventrem traiiciat, & ſi non, quid de eo fiat, & an idem judicium ſit de homine ſumente. Denique quo modo hoc idem corpus ſub ſpecie panis, & vini eſſe incipiat. l. 4 d. 13 a. 2 per totum.
Mutabile duo concernit. l. 1 d. 38 a. 2 q. 2 ad arg.
Mutabile, & immutabile quotupliciter ad libertatem comparentur. l. 2 d. 7 p. 1 art. 2 q. 1 ad arg.
Mutabilia an immutabiliter Deus cognoſcat. lib. 1 d. 39 a. 2 q. 2
Mutabilia omnia ſunt præter Deum. l. 2 d. 8 p. 1 dub. 3
Mutatio tripliciter. l. 1 d. 8 p. 1 art. 2 q. 2 in reſ.
Mutatio multiplex. l. 2 d. 1 p. 1 a. 3 q. 2 in reſ. & ad arg. & d. 7 p. 1 art. 2 q. 1 in reſ.
Mutari ſecundum ſubſtantiam dupliciter l. 1 d. 17 a. 1 q. 1 in fine.
Mutatio ſi qua videatur in Deo, non in ipſo eſt, ſed ex parte creaturæ. lib. 1 d. 30 a. unico q. 1 in fine, & d. 37 p. 2 art. 1 q. 2 in reſ. & alibi ſæpe.
Mutationi inſtantaneæ ſimul eſt fieri, & factum eſſe, deſinere, & deſiiſſe. l. 4 d. 11 p. 1 a. unico q. 5 ad arg. & d. 17 p. 1 a. 2 q. 1 ad arg.
Mutatio in mutabilibus quo modo nonnulla mors ſit. l. 4 d. 49 p. 2 a. 7 q. 1 ad arg.
Mutuus amor an purus, & gratuitus. l. 1 d. 10 a. 1 q. 3 ad arg.
Myſterium quid. l. 4 d. 11 p. 1 dub. 1
Myſtici corporis unio unde. l. 4 q. 8 p. 2 art. 2 q. 1 ad arg. in fine.

N

NAſci, & filium eſſe, ſive nativitas & filiatio non idem ſunt. l. 3 d. 4 dub. 2
Naſci de Virgine, an dicatur de natura humana. l. 3 d. 8 a. 1 q. 2
Naſcibilitas, & innaſcibilitas, quo modo opponantur. lib. 1 d. 28 ar. unico q. 2 ad arg.
Nativitas duplex. l. 3 d. 3 p. 1 a. 1 q. 3 ad arg.
Natura tripliciter, & quo modo quod natura non eſt, Deus non fecerit. l. 2 d. 33 art. 2 q. 1 ad arg. & d. 37 dub. 2
Natura multiplex. l. 1 d. 5 a. 2 quæſt. 2 ad arg.
Natura quid, & quid dicat. l. 1 d. 20 a. 2 q. 2 in reſ. & lib. 3 d. 5 a. 2 q. 1 in opponendo.
Naturatum dupliciter. l. 3 d. 8 art. 1 q. 2 in reſ.
Naturæ unitas cum pluralitate perſonarum, cur magis in divinis, quam naturarum pluralitas cum unitate perſonæ. l. 1 d. 9 a. 1 q. 2 in fine.
Natura, & eſſentia in divinis an idem ſignificent. lib. 1 diſt. 20 art. 2 qu. 2 ad arg.
Natura, tempus, & eſſentia quo modo differant. l. 1 d. 31 p. 2 d. 4
Natura in divinis an dicatur de perſonis. l. 1 d. 34 dub. 1 & a. 1 q. 2
Natura, & res naturæ, an aliud, & aliud. ib. dub. 4 & a. unico q. 1
Natura in divinis quo modo reſpectum dicat ad perſonam. ib. q. 2 ad arg.
Natura, quæ poteſt peccare, melior quam quæ peccare non poteſt, quo modo intelligendum. l. 1 d. 44 dub. 2
Naturæ ordo an ſit in divinis. l. 1 d. 20 a. 2 q. 2 quotupliciter. l. eod. d. 27 p. 1 dub. 5 & quotuplex. ibi. d. 42 ar. un. q. 3 ad arg.
Naturam divinam humanæ naturæ uniri, an poſſibile fuerit. l. 3 d. 1 art. 1 quæſt 1
Naturam humanam in ſpecie atoma verbum aſſumere magis, quam naturam totius univerſi, vel in individuo, aut angelicam, num congruum fuerit. l. 3 d. 2 a. 1 per totum.
Naturam humanam an verum ſit, quod Deus aſſumpſerit, an etiam humanam perſonam, vel hominem aſſumpſiſſe dicendus ſit. lib. 3 diſt. 5 art. 2 q. 1 2 & 4
Naturarum unio in Chriſto an ſuprema unio-

unionum, ſive unitatum fuerit, an etiam ad perſonam terminata ſit. lib. 3 d. 6 a. 2 per totum.
Natura humana an fuerit pars Chriſti. lib. 3 d. 7 dub. 1
Naturam humanam de maſſa perditionis Adæ, an decuerit filium Dei aſſumere. l. 3 d. 12 a. 1 q. 1
Natura humana num a Deo reparari debuerit, & per ſatisfactionem magis, quam per aliam viam, tum an pura creatura aliqua id efficere potuerit. lib. 3 d. 20 per totum.
Natura humana an ita corrupta inſtituta ſit, vel ex demerito aliquo iſthæc corruptio ei advenerit, nedum pœnaliter, ſed & culpabiliter. l. 2 d. 30 a. 1 per totum.
Naturæ humanæ in Christo quo modo conveniat ubique eſſe. l. 1 d. 37 p. 1 art. 2 q. 1 ad arg. in fine.
Natura quo modo quod melius eſt, deſideret. l. 2 d. 20 art. unico. quæſt. 6 ad arg.
Natura perfectionem ſuam appetit, quo modo intelligatur. l. 2 d. 28 a. 2 q. 1 ad arg.
Natura agens an præſtantior patiente. lib. 3 d. 16 a. 1 q. 1 ad arg.
Naturam contra, ſive contra naturam eſſe quidquam, dupliciter. l. 3 d. 18 art. 1 q. 3 ad arg.
Naturale dupliciter. l. 1 d. 42 dub. 5 & lib. 2 d. 7 p. 1 a. 1 q. 1 ad arg. & d. 30 art. 1 q. 2 ad arg.
Naturale id dicitur, quod nobis innaſcitur, an verum. l. 2 d. 19 a. 3 q. 1 ad arg.
Naturale non aſſueſcit in contrarium. lib. 2 d. 39 dub. 3 in fine.
Naturaliter quod ineſt alicui, veriori modo ineſt, quam quod accidentaliter ineſt. l. 2 d. 39 dub. 3
Naturale judicatorium, quid dicatur. l. 2 d. 39 a. 1 q. 2 in reſ.
Naturalis, terminus ſcilicet, *hic*, quam habitudinem dicat. lib. 3 d. 8 a. 2 q. 3 in reſol.
Naturalibus, ſive circa naturalia quis major error. l. 4 d. 25 art. 1 q. 4 in opponendo.
Naturalis potentia tripliciter. l. 1 d. 3 p. 2 a. 1 q. 3 in reſol.
Naturaliter, dictio hæc quandoque ambiguam reddit locutionem. l. 2 d. 16 ar. 1 q. 2 ad arg. in fine.
Natus ex patre fideli, & matre infideli, patrem, an matrem ſequi debeat. l. 4 d. 39 dub. 4
Nazaræorum votum. l. 4 d. 24 par. 1 art. 1 ſparſim.
Neceſſarium dupliciter: tum an a contingenti cauſari poſſit. lib. 3 d. 11 art. 1 q. 3 ad arg. & lib. 4 d. 7 art. 2 qu. 2 in reſol. & diſt. 15 part. 2 a. 2 qu. 1 ad arg.
Neceſſarium nullum a voluntario pendet, quo modo verificetur. lib. 2 d. 14 p. 1 art. 3 q. 2 ad arg. & d. 30 a. 1 q. 2 ad arg.
Neceſſarium, & voluntarium an ex oppoſito dividantur. l. 2 d. 25 p. 2 art. unico q. 2 ad arg.
Neceſſitas multiplex. lib. 1 d. 6 a. 1 q. 1 in reſol. & d. 30 a. 2 q. 1 ad arg. & d. 47 a. unico q. 1 in reſ. & l. 2 d. 7 p. 1 a. 2 q. 2 ad arg. & d. 15 p. 2 a. un. q. 2 in reſ. & l. 3 d. 12 art. 2 quæſt. 1 ad arg.
Nectere, quale verbum. l. 1 d. 10 ar. 2 q. 2 in fine.
Negatio poſtpoſita relativo, relativum non confundit. l. 1 d. 4 dub. 3 litt.
Negatio cum conſtantia ſubjecti æquipollet termino privativo. lib. 1 d. 13 art. unico q. 4 ad arg.
Negationes contrario modo ſe habent affirmationibus, an ſemper verum. l. 1 d. 28 a. unico q. 1 ad arg.
Negationes an licitæ Chriſtianis. lib. 4 d. 16 p. 1 dub. 15
Nemo pro quo diſtribuat. l. 1 d. 21 a. 2 q. 2 ad arg
Nemo dat quod non habet, quo modo intelligendum. lib. 2 d. 14 p. 2 art. 2 q. 2 ad arg, & lib. 4 d. 12 p. 1 art. 2 q. 2 ad arg.
Neutrum genus, & maſculinum genus quid importent in divinis. lib. 1 d. 9 dub. 1
Nexus duplex. lib. 1 d. 11 art. 1 quæſt. 1 in reſ.
Nexus quam rationem habeat. l. 1 d. 11 a. 1 q. 1 ad arg. & q. 2 ad arg.
Nihil eſſe, & aliquid eſſe an patiantur medium. l. 1 d. 7 dub. 3 litterali.

Digitized by Google

Nihil dat, quod non habet, quo modo verificetur. lib. 2 d. 14 p. 2 art. 2 q. 2 ad arg. & l. 4 d. 12 p. 1 art. 2 qu. 2 ad arg.
Nihil eſt in intellectu, quin prius fuerit in ſenſu. l. 3 d. 37 dub. 1
Nobili minus, & tranſmutabili corrupto, non ſequitur ut & magis nobile vel perpetuum corrumpatur. l. 2 d. 30 a. 1 q. 2 ad arg.
Nobile, minus in nobile magis non agit. lib. 4 diſt. 44 p. 2 art. 3 quæſt. 2 ad arg.
Nocumentum duplex, tum an Deus nocere poſſit. l. 2 d. 1 p. 1 dub. 5
Nolle, & velle quo modo opponantur. l. 1 d. 6 dub. 3 litterali.
Non velle, dupliciter. l. 1 d. 46 a. unico q. 2 ad arg.
Nomen quotupliciter ſumatur, & quæ ei inſint. l. 1 d. 22 ar. unico qu. 2 in reſol. & l. 4 d. 3 p. 1 q. 2 ad arg.
Nomen quo modo ſignificet, quare ſubſtantivetur, & unde numeretur. ibid. dub. 4
Nomen, quo modo ſignificet ſubſtantiam, vel qualitatem. ib. art. unico quæ. 1 ad arg.
Nomen omne an oporteat quod ſenſibilem ſignificationem habeat. l. 1 d. 22 art. unico ad ult.
Nomen ad aliud dici, dupliciter, & quod nomen vere ſubſtantialiter dicatur. l. 1 d. 24 a. 2 q. 2 ad arg.
Nomen abſtractum, & nomen concretum a quibus, & quibus imponantur. l. 1 d. 4 art. 1 q. 1 in reſol.
Nomen eſſentiam ſignificans triplex. l. 1 d. 5 a. 1 q. 1 in reſ.
Nomen quadruplex in divinis. l. 1 d. 7 art. 1 q. 1 ad arg. circa finem, & generaliter quæ nomina illuc transferantur. l. eod. d. 34 a. unico q. 4 in reſ.
Nomen ſignificans ſubſtantiam triplex in divinis. l. 1 d. 9 dub. 2 & quæ eorum plurificari, vel pluraliter declinari poſſint.
Nomen omne dicens reſpectum, vel effectum ad creaturas, eſt commune omnibus tribus perſonis divinis, an vera ſit iſthæc regula. lib. 1 d. 18 a. unico q. 4 in fine.
Nomen dicens reſpectum ad creaturas, an notionale ſit. l. 1 d. 27 p. 2 a. un. q. 2 ad arg.
Nomina dicentia effectum in creaturas dupliciter illum an dicere poſſint. l. 1 d. 29 dub. 3
Nominari, cognoſcive an poſſit Deus a nobis. l. 1 d. 22 art. unico q. 1 Quæ, & quot iſthæc ejus nomina. ibi. per totum. Tum nominum horum generales aliquot regulæ. ib. dub. 3
Nomen æternum an temporale connotare poſſit. l. 1 d. 27 p. 2 art. unico q. 2 ad arg.
Nomen aliquod an ex tempore de Deo dicatur. l. 1 d. 30 a. unico q. 1
Nomen, quod ex tempore de Deo dicitur, num per ſe, vel per accidens de illo dicatur. l. 1 d. 30 a. unico q. 2 Item an realem relationem dicat. Ib. quæſt. 2
Nomen aliquod indifferenter accipi in divinis, tripliciter. lib. 1 d. 29 art. 1 q. 2 in reſol.
Nomen totalitatem apportans dupliciter circa Deum apponi poteſt. l. 1 d. 37 p. 2 a. 2 ad arg.
Nomina quæ in divinis plurificari poſſint, quæve non. l. 2 d. 38 dub. 3
Nomina appropriata in divinis an eſſentiæ, vel naturæ attribui poſſint. l. 3 d. 8 a. 1 q. 1 in fine.
Nomina deſinentia in (oſum) quam vim habeant. lib. 3 diſt. 36 art. unico q. 3 ad arg.
Nomina fingere ubi liceat. lib. 1 d. 26 dub. 8
Nomina angelorum unde deſumpta. l. 2 d. 9 a. unico q. 4 ad arg.
Nomen ſuper omne nomen quo modo per paſſionem meruerit Chriſtus. l. 3 d. 18 dub. 2
Nominabile dupliciter. lib. 1 d. 22 a. un. q. 1 in reſ.
Nominales, qui dicantur, & cur ita appellati. l. 1 d. 41 a. 2 q. 2 in reſ.
Non album tripliciter. l. 1 d. 28 a. un. q. 1 in reſol.
Non filius dupliciter. l. 3 d. 10 a. 2 q. 1 in reſ.
Non genitus quo modo ad non genitorem referatur. l. 1 d. 28 dub. 3
Non genitus quomodo idem quod ingenitus, & quotupliciter. ib. a. un. q. 1 in reſ.

Non

Non homo, quid dicat. lib. 1 diſt. 28 dub. 2 & 3
Non eſt inventus ſimilis illi, &c. Quomodo Eccleſia de Confeſſoribus cantat. l. 3 d. 36 art. unico q. 5 ad arg.
Non poteſt Deus, niſi quod juſtum eſt, quæ propoſitio. l. 1 d. 43 dub. 1
Non producere quare non eſt notio, ſicut non procedere. l. 1 d. 28 art. un. q. 4 ad arg.
Mon vivum, dupliciter, & quo modo peccator organum non vivum Dei dicatur. l. 4 d. 15 part. 1 art. unico q. 5 ad arg.
Noſtrum, & meum, de quibus dicantur. l. 1 d. 18 art. unico q. 6 in reſ. & ad arg.
Notio, unitas, relatio, & proprietas in quo differant. l. 1 d. 24 art. 1 q. 2 in fine. & d. 26 art. un. q. 4 in reſ.
Notio quotupliciter ſignificari contingat. lib. 1 d. 24 art. 1 q. 2 ad arg. Tum maxime in divinis. l. eod. d. 29 art. 2 q. 2 in reſol.
Notio ut quidquam ſit in divinis, quid requiratur. l. 1 d. 28 art. unico q. 4 in reſol.
Notio quo modo prædicetur in divinis. l. 2 d. 26 a. unico q. 4 ad arg. in fine.
Notiones divinas contrarie opinari, an ſit peccatum. l. 1 d. 27 part. 1 art. unico q. 4
Notio an de notione prædicetur, ſeipſamque denominet. lib. 1 d. 33 art. unico q. 3 & 4
Notitia multiplex. l. 3 d. 18 dub. 2
Notitia, mens, & amor, tria hæc an ordinem, æqualitatem, & conſubſtantialitatem adinvicem habeant, & an neceſſario ducant in cognitionem Trinitatis perſonarum in divinis. l. 1 d. 3 part. 2 art. 2 q. 2 & 3 per totum.
Novum dupliciter, & quo modo die ſexto novam creaturam facere ceſſaverit Deus. l. 2 d. 15 dub. 4
Novitates quæ fugiendæ. l. 1 d. 26 du. 1
Nox, & dies an immediate dividant tempus. l. 2 d. 12 art. 2 q. 2 ad arg.
Nubere, an continere perfectius. lib. 4 d. 26 art. 1 q. 2 ad arg.
Numeralem differentiam an ponere ſit in divinis. l. 1 d. 19 part. 2 dub. 2 & art. unico q. 4
Numeralis diverſitas, ſive diſtinctio unde proveniat. l. 2 d. 3 part. 1 art. 2 q. 1 ad arg. & d. 14 part. 2 art. 2 q. 1 in reſol.
Numerus quid l. 1 d. 2 dub. 7 Unde dicatur. l. eod. d. 23 art. 2 q. 1 An in divinis admittatur, & quo modo ibi dicatur l. eod. d. 24 a. 2 per totum.
Numerus, pondus, & menſura, an, & quo modo reperiantur in rebus creatis. l. 1 d. 3 part. 1 dub. 3 litterali.
Numeri ternarii perfectio. l. 1 d. 2 art. 1 q. 4 in reſol.
Numerus pluralis an plurificet formam. l. 1 d. 9 dub. 2
Numerus quo modo ubique ſit. l. 1 d. 37 part. 1 art. 2 q. 1 in reſol.
Numerus eſt ex diviſione continui, quo modo intelligendum. l. 2 d. 14 p. 2 art. 1 q. 1 ad arg.
Numerus ſeptenarius, & duodenarius quales. l. 4 d. 47 art. 1 q. 1 ad arg.
Nummus an mutatus ſit cum cœpit eſſe pretium. l. 1 d. 30 dub. 3
Nunc temporis, & nunc æternitatis, an ponant in numeum. l. 3 d. 8 art. 2 q. 1 ad arg. in fine.
Nuptiæ unde dicantur. l. 4 d. 26 art. 1 q. 2 in reſol.
Nuptiæ in paradiſo terreſtri quo modo honorabiles fuiſſe dicantur. l. 2 d. 20 dub. 2
Nuptiæ an omni tempore celebrari poſſint. l. 4 d. 32 a. 4 q. 1
Nuptiæ ſecundæ an licitæ, ſacramentales, & honorabile ſint. l. 4 d. 42 a. 3 per totum.
Nutritivæ, generativæque opere mediante num aliquid de alimento in veritatem humanæ naturæ tranſeat. lib. 2 d. 30 a. 3 per totum.

O

Obduratio quid, & unde in ſpiritualibus dicatur. l. 1 d. 40 a. 4 ſparſim
Obduratio poſitionem an privationem dicat. l. 1 d. 40 a. 4 q. 2 ad arg.
Obduratio pœna, an culpa ſit, an a Deo ſit, aut ſi non a Deo, a quo. l. 1 d. 40 a. 4 per totum.
Obedientia dupliciter. l. 2 d. 35 dub. 4
Obedientia quæ, & quanta in Religionibus voveatur. l. 2 d. 44 & ult. art. ultimo q. ult. in fine.

Digitized by Google

Objectum ſcientiæ duplex lib. 3 d. 24 art. 1 q. 2 in reſol.
Objectum, & finis ſcientiæ an poſſint eſſe idem. l. 1 in Prologo. q. 1 ad arg.
Objecta ſenſuum in quo prædicamento ſint. l. 2 d. 13 art. 2 q. 2 in opponendo.
Objectum exterius an in animam agat. l. 2 d. 23 art. 2 q. 1 ad arg.
Objectum an neceſſario magis nobile eſſe debeat organo, in quod agit. lib. 4 d. 49 part. 2 art. 3 q. 2 ad arg.
Oblatio an fieri poſſit de mercede proſtibuli. l. 4 d. 15 part. 2 art. 2 q. 1 ad arg.
Obligatio duplex. l. 1 d 37 art. 1 q. 2 in reſol. & l. 3 d. 30 art. unico q. 3 ad arg.
Oblivio dupliciter. lib. 2 diſt. 7 part. 2 art. 1 q. 2 in reſol.
Obſtetricum Ægyptiarum mendacium numquid mortale peccatum fuerit. l. 3 d. 38 dub. 1
Obſtinatio an tollat dæmonibus uſum liberi arbitrii. l. 2 d. 7 p. 1 art. 2 q. 1
Obumbratio, & viciſſitudo in quo differant. l. 1 d. 8 part. 1 dub. 9
Occidentium Chriſtum peccatum an gravius peccato Adæ: tum an denuo Chriſtus pro peccato hoc mori debuerit. l. 3 d. 20 art. un. q. 5 ad arg. in fine.
Occidere ſemet unde quis poſſit, cum naturaliter nullus ſe ipſum odire poſſit. l. 3 d. 28 dub. 2
Occidere ſeipſum, vel alterum, num ſit actus Dei mandato ordinabilis. l. 4 d. 31 art. 2 q. 1 in reſol.
Oculus bene diſpoſitus, & oculus lippus. l. 1 d. 3 part. 1 art. 1 q. 2 in reſpon. ad arg.
Odium dupliciter, & in qua potentia ſit. l. 4 d. 14 part. 1 art. 2 q. 1 ad arg.
Odium duplex. l. 3 d. 30 art. un. q. 4 ad arg.
Odium æternum numquid ſub merito cadat, & quid odium hujuſmodi ſit. l. 1 d 41 art. 1 q. 1 ad arg.
Offerenti plus pro amore Dei an major gloria debeatur. l. 2 d. 40 art. 2 q. 2
Olympicum cælum quare ſic dictum. l. 2 d. 14 part. 2 art. 1 q. 3 in reſol.
Omiſſionis peccatum quid. lib. 2 diſt. 5 art. 1 q. 1 ad arg.
Omnipotens quid, nomen, an verbum, & quare non dicimus in divinis tres omnipotentes, ſicut dicimus tres potentes. l. 1 d. 22 dub. 4
Omnipotens, quo modo diſtribuat. l. 1 d. 7 art. unico q. 4 in fine.
Omnipotentia quo modo ſolius Dei ſit, vel alicujus alterius. l. 1 d. 42 du. 4 & 6
Omnipotentia & æternitas Dei an per creaturas probari poſſint. lib. 1 d. 3 part. 1 dub. 2 litterali.
Omnipotentia an communicata ſit animæ Chriſti a Deo. l. 3 d. 14 art. 3 q. ult.
Omnis, pro quibus diſtribuat. l. 1 d. 21 art. 1 q. 2 ad arg.
Onus duplex. l. 4 d. 1 part. 1 art. unico q. 1 ad arg.
Opera multiplicia. l. 4 d. 5 art. 2 q. 2 in reſol.
Opera formata dupliciter. l. 3. d. 37 ar. 1 q. 2 in reſol.
Opera denominantur ab intentione, quo modo verificetur. lib. 4 d. 6 part. 2 art. 2 q. 2 ad arg.
Opera exteriora quo modo ab interiori qualitatem recipiant. l. 4 d. 30 art. unico q. 3 ad arg.
Opera mortua numquam vivificantur. quo modo intelligendum. l. 4 diſt. 4 part. 1 art. 2 q. 3 ad arg.
Opera vivificari, quid. l. 4 d. 14 part. 2 art. 2 q. 1 ad arg.
Opera per culpam præcedentem jam mortificata, num per pœnitentiam reviviſcant. lib. 4 d. 14 part. 2 art. 2 q. 3 & ad quid proſint. l. eod. d. 15 part. 2 dub. 8
Opera bona, tum maxime privilegiata num quidquam ad bonum intentionem addant, etiam quantum ad quantitatem dari, & an ad eorum multiplicationem multiplicetur & præmii merces. l. 2 d. 40 art. 2 per totum.
Opera bona ſatisfactoria extra charitatem facta, an adveniente illa reviviſcant, computenturque in ſortem, vel quidquam mereantur. lib. 4 d. 15 part. 1 art. unico q. 4. 5 & 6 Item & ad quid valeant. ibid. q. 6 in reſol.
Opera ſex dierum quotuplicia. l. 2 d. 30 art. 3 q. 1 in reſol.

Ope-

Digitized by Google

Operatio dupliciter. l. 2 d. 37 art. 1 q. 1 ad arg.

Operatio, & potentia in Deo an differant. l. 1 d. 32 art. 2 q. 2 ad arg.

Operatio, fides, ſpes, charitas quo modo æquales eſſe debeant. l. 3 d. 25 du. 4

Operatio notior eſt ſubſtantia, quo modo verificetur. l. 2 d. 8 part. 2 art. un. q. 6 ad arg. Tum quo modo intelligendum ſit, quod operatio formam conſequatur. l. 4 d. 44 part. 2 art. 2 q. 1 ad arg.

Opinari contrarium, ubi, & quando liceat. l. 1 d. 27 part. 1 art. un. q. 4 in reſol. Tum quotupliciter opinio dicatur. l. 3 d. 24 art. 2 q. 2 in reſol.

Opus duplex, & quo modo intelligendum ſit illud; Opus proportionatur potentiæ. l. 1 d. 43 art. unico q. 3 ad arg. & l. 3 d. 20 dub. 4

Opus aliquod bonum eſſe tripliciter. l. 2 d. 28 art. 2 q. 3 in reſol.

Opus omne, quod bona intentione fit, num bonum ſit l. 2 d. 40 art. 1 q. 1

Opus an ſequatur credulitatem, & intentionem. l. 3 d. 9 art. 1 q. 6 ad arg. in fine.

Opus bonum cum bona voluntate in ratione meriti num ponat in numerum l. 2 d. 42 art. 1 q. 1 in opponendo.

Opus bonum bono operi additum num operantem majori gloria dignum reddat. l. 2 d. 40 art. 2 q. 3

Opus, ut laudabile ſit, quid requiratur. l. 3 d. 38 art. unico q. 2 ad arg.

Opus malum exterius num quidquam ad voluntatis malitiam addat. lib. 2 d. 42 art. 1 q. 2

Opus idem numero an recuperari poſſit. l. 4 d. 14 p. 2 art. 2 q. 4 ad arg.

Operis, & voluntatis peccatum unum, an duo peccata ſint. l. 2 d. 42 ar. 1 q. 1

Oppoſita numquid in eodem ſe compati poſſint. l. 2 d. 3 part. 1 art. 1 q. 3 ad arg. Aut alterum in altero conſiſtat. l. eod. d. 34 art. 2 q. 2 in reſol.

Oppoſita nata ſunt fieri circa idem. l. 1 d. 17 part. 2 art. unic. q. 3 in fine.

Oppoſita quo modo ſcire poſſit Deus ſine innovatione, & mutabilitate ſuæ ſcientiæ. l. 1 d. 39 art. 2 q. 3 ad arg. & d. 43 dub. 4

Oppoſitorum quare eadem eſt ſcientia, ſive habitus cognitivus, minime, vero affectivus. l. 3 d. 26 art. 2 q. 1 ad arg.

Oppoſitio directa quæ. l. 1 d. 4 dub. 7 litterali.

Optimi eſt optima producere, quo modo intelligendum. l. 1 d. 44 art. 2 q. 2 ad arg. & lib. 4 d. 44 part. 1 art. 3 q. 1 ad arg. Elice etiam ex l. 2 d. 23 art. 1 q. 1 ad arg.

Oratio quid l. 3 d. 17 art. 2 per totum ſparſim. Quotuplex, quotupliciter, & an pars ſatisfactionis ſit. lib. 4 d. 15 part. 2 art. 1 q. 4 in reſol. & art. 2 q. 2 & 3

Orationis nomine omnis bonus actus interdum accipitur. l. 4 d. 32 dub. 5

Oratio quo modo eſt aſcenſus mentis in Deum: tum quare ad Spiritum ſanctum orationes non dirigamus, ſicut ad Patrem dirigimus. l. 4 d. 46 art. 3 q. 1 ad arg.

Oratio Dominicalis ad quid proſit, tum ſi quiſque quantumvis juſtus verba illa dicere debeat: *Et dimitte nobis debita noſtra, &c.* l. 4 d. 16 part. 2 du. 3. 4 & 5

Orationi quo modo vacare non poſſit, qui coit. l. 4 d. 32 dub. 5

Orationes fundere pro ſanctis a Deum, an liceat. l. 4 d. 45 dub. 5

Orare pro quopiam, dupliciter. lib. 3 d. 17 dub. 4 & num Chriſtus pro ſe ipſo in horto oraverit.

Orare num decuerit Chriſtum, an ſemper in ſuis orationibus exauditus ſit, tum an oratio ejus in horto a ratione, vel a ſenſualitate proceſſerit l. 3 d. 17 art. 2 per totum.

Orbis primus non recipit peregrinas impreſſiones, quo modo intelligatur. l. 4 d. 49 part. 2 art. 3 q. 2 ad arg.

Ordinare quidquam ad ſummum bonum dupliciter. l. 1 d. 1 part. 1 art. 1 q. 2 ad arg.

Ordo quid reſpiciat. lib. 1 d. 3 Quotuplex ſit. l. 1 d. 3 part. 1 dub. 4 Ubi etiam habes, qui ordo ſapientiæ, vel bonitati tribuatur. & d. 20 art. 2 q. 1 in reſol. & d. 40 a. 1 q. 1 & 2 ad arg. ubi etiam habetur, quo modo quiſque ordo extrema ponat, & d. 46 art. un. q. 5 in reſol. & l. 2 d. 35 art. 2 q. 2 ad arg.

Digitized by Google

ad arg. ubi etiam videre eſt, quo ordine malum ordinabile ſit, & l. 4 d. 24 p. 2 art. 1 q. 3 in reſol. & d. 44 p. 1 art. 3 q. 2 in opponendo, & ad arg.
Ordo in quo differat a gradu. l. 1 d. 25 dub. 4
Ordo dupliciter. l. 4 d. 24 p. 1 art. 2 q. 2 in reſol.
Ordo tripliciter, ſive a t ibus deſumi poteſt. l. 4 d. 40 ar. un. in Prolegomenis.
Ordo dupliciter alicujus eſſe dicitur. l. 1 d. 20 art. 2 q. 2 in reſol.
Ordo naturæ duplex. l. 1 d. 42 art. un. q. 3 ad arg. in fine, & dupliciter. l. 1 d. 27 part. 1 dub. 5
Ordo rerum duplex, & cui eorum miracula (an fas ſit ita dicere) præjudicent. l. 4 d. 12 p. 1 art. 1 q. 2 ad arg.
Ordo an detur in divinis, & an detur, cui approprietur, & quo modo origo magis quam ordo inibi cadat. l. 1 d. 9 dub. 5 & d. 20 art. 2 q. 1 & d. 27 p. 1 dub. 2 & d. 28 art. unico q. 1 in reſol. & d. 29 art. 1 q. 1 ad arg.
Ordo naturalis originis quid importet in his inferioribus. l. 1 d. 20 ar. 2 q. 2 ad arg.
Ordo, ſpecies, & modus, quo modo differant, in quibus conſiſtant, &c. l. 2 d. 35 ar. 2 per totum, tum maxime q. 1
Ordo ut completus, & perfectus ſit, quæ concurrant. l. 2 d. 9 art. unico q. 5 in reſol. q. 9 in reſol.
Ordo præpoſterus tripliciter. l. 3 d. 29 du. 1
Ordinabilia multiplicia. l. 1 d. 30 dub. 3 & multipliciter. l. eod. d. 46 art. unico q. 5 in reſol.
Ordines angelorum quot, & qui: an natura, vel gratia ita diſtincti ſint: a quo quiſque ordo denominationem ſumpſit, & an etiam aliis creaturis rationalibus conveniat diſtingui per ordines: tum an adhuc poſt judicium eorum hi ordines, & prælationes perſeverabunt. l. 2 d. 9 fere per totum.
Ordo ſacramentum num jure inter ſacramenta ſextum obtineat locum. l. 4 d. 24 part. 1 dub. 1
Ordo ſacramentum an ſit in Eccleſia Dei: & num novæ legis proprie ſacramentum ſit: tum ſi unum, vel plura. l. 4 d. 24 part. 1 art. 2 per totum.
Ordo ſacramentum quid, & quid res, quidve ſignum in eo. l. 4 d. 24 p. 2 dub. 6
Ordinis ſacramentum quare formam verbi habeat per modum imperativum, & unde in eo ortum habuere manuum impoſitio, benedictio, & unctio: tum quare Diacono ſolus Epiſcopus manus imponat, ſacerdotibus vero etiam alii ſacerdotes. l. 4 d. 24 part. 2 art. 1 q. 4
Ordo, ſacramentum ad quid principalius ordinet. l. 4 d. 24 part. 1 art. 2 q. 4 ad arg.
Ordinis ſacramenti perfectio quæ. lib. 4 d. 25 art. 2 q. 1 ad arg. in fine.
Ordo ſacramentum ſecundum quæ dona, vel bona attendatur. l. 4 d. 24 p. 1 art. 2 q. 1 ad arg. in fine.
Ordinis in ſacramento an detur majus munus gratiæ quam in ſacramento confirmationis. l. 4 d. 23 dub. 2
Ordo ſacramentum quare inter omnia ſacramenta per gradus diſtinguatur, & eorum numerus, & ordinatio. l. 4 d. 24 part. 2 art. 2 q. 4
Ordo ſacramentum in quas partes dividatur, in integrales, an ſpecificas. l. 4 d. 24 p. 1 art. 2 q. 4 ad arg. in fine.
Ordo ſacramentum an in ſacros, & non ſacros recte dividatur, ſeptemque numero ſint. l. 4 d. 24 p. 2 art. 2 q. 1 & 4
Ordo ſacer tripliciter dicitur, & quis ordinum propriiſſime ſacer dicatur. l. 4 d. 24 part. 2 dub. 5
Ordinis ſacramento an character imprimatur, & quando: an item in diverſis ordinibus diverſi, & ordinate imprimantur. l. 4 d. 24 part. 2 art. 1 per totum.
Ordines ſacroſanctos an ſoli Epiſcopi conferre debeant, tum præcipue hæretici, vel ſimoniaci l. 4 d. 25 ar. 1 per totum.
Ordines ſacros ſimoniace dans, num ex hoc ipſo hæreticus fiat. l. 4 d. 25 art. 1 q. 4 Tum an a ſimoniacis ordinati ſuſtinendi ſint. ibid. dub. 4
Ordines ſacros ementes, an vendentes gravius peccent. l. 4 d. 25 dub. 3
Ordines ſacros num ſoli viri, vel etiam mulieres ſuſcipere habiles ſint: an requiratur uſus, & aſſenſus rationis, pariter, & libertas. l. 4 d. 25 art. 2 fere per totum. Elice etiam ex art. 1 q. 3 in reſol.

Digitized by Google

Ordines ad ſacros an promoveri poſſit, qui ſponſam mortui ſponſi duxerit, judicanduſque bigamus. l. 4 d. 27 du. 6
Ordines ſacri tum minores, tum majores an matrimonium impediant l. 4 d. 37 art. 1 q. 1 & 2
Ordinati in minoribus ordinibus, nec continentiam profiteri volentes, qualem uxorem ducere debeant, ſcilicet virginem, an viduam. Item, ſi ſciente & tacente uxore, ad hos ordines quiſquam promoveatur, num ſi inde reclamaverit, debitum ſibi reddi oporteat: aut an ille religionem intraverit, num redire compellendus ſit. Item an mortuo tali viro, teneatur talis uxor ad perpetuam continentiam, vel iterum contrahere poſſit, &c. lib. 4 d. 37 dub. 2
Ordinandi in ſacros ordines an tonſurari debeant in modum coronæ, & quare in hujus ſacramenti potiuſquam in cujuſvis alterius ſuſceptione fideles conſignentur. l. 4 d. 24 part. 1 du. 4 & art. 1 q. 1
Ordinati per ſaltum, hoc ipſo ab executione ſuſpenduntur. l. 4 d. 24 p. 2 art. 1 q. 3 in opponendo.
Ordinatus in ordinibus ſuperioribus abſque inferioribus, an reordinandus ſit. l. 4 d. 7 art. 2 q. 3 in opponendo, & in reſpondendo.
Ordinem poſteriorem poſſibile eſt accipere, omiſſio priori, præter Epiſcopatum. Item promotus in ſabbato ad aliquem ordinem non poteſt in Dominica immediate ſequenti ad alium promoveri, ſed bene ad Epiſcopatum. l. 4 d. 24 p. 2 art. 2 q. 3 in opponen.
Ordinatus, & non baptizatus, baptizari debet, & poſt denuo ordinari, & quare. l. 4 d. 24 part. 2 art. 1 q. 3 in opponendo, & in reſpondendo, & d. 39 art. 1 q. 4 ad arg.
Ordinatus male, ſive male ordinatus quotupliciter quis dicatur, & quomodo cum hujuſmodi agendum. l. 4 d. 25 dub. 1
Originale peccatum dupliciter. l. 2 d. 33 art. 2 q. 2 in reſol. ubi intelligentiam habes illius dicti communis, ſcilicet originale ineſt animæ ſecundum ſuam eſſentiam. ad arg. Et an concupiſcentia, vel ignorantia ſit. l. eod. d. 30 art. 2 per totum.
Originale peccatum num contrahatur ex carne in anima per aliquem hujus ad illam appetitum. l. 2 d. 31 art. 2 q. 2
Originale peccatum octupliciter nominabile. l. 2 d. 30 dub. unico.
Originale peccatum, quæ conſtituant, an reiteretur, & quo modo pluraliter interdum dicatur. l. 2 d. 33 art. 2 q. 1 in reſol. & l. 4 d. 22 dub. 1
Originale peccatum cui proprie, & per ſe opponatur. l. 2 d. 33 art. 2 q. 2 ad arg.
Originale peccatum ex qua parte primo animæ inſit, & num magis generativam vim, quam aliam quampiam primo inficiat. l. 2 d. 31 art. 1 q. 2 & 3
Originale peccatum num æque in omnibus, & unum tantum ſit: tum an parvuli in peccato decedentes pœna ignis materialis puniantur, vel dolore aliquo interno premantur, l. 2 d. 33 ar. 2 & 3 per totum.
Originale peccatum an jure infantibus Deus imputet in demeritum, & pœnæ reatum; an etiam eumdem deceat, corporibus fœde ab Adam propagatis animas infundere. lib. 2 d. 32 art. 3 per totum.
Originale peccatum num tantum filiis imputetur, vel etiam actualia. lib. 2 d. 33 art. 1 q. 1
Originale peccatum an contraheret quis de corrupta carne Adæ factus, abſque tamen lege propagationis. l. 2 d. 31 dub. 3
Originale peccatum num contraxerit B. Virgo. l. 3 d. 3 part. 1 art. 1 q. 2
Originalis peccati an pœnitere oporteat. l. 4 d. 16 part. 2 art. 1 q. 1
Originalis juſtitia in qua potentiarum ſit, & per quid auferatur. l. 2 d. 24 part. 2 art. ult. q. ult ad arg.
Oriri, eſſe, & ad alterum ſe habere, idem in divinis perſonis. lib. 1 d. 26 art. unico q. 3 in reſol.
Oſee quo modo præceperit Deus, ut uxorem fornicariam duceret. l. 1 d. 47 art. unico, q. 4 ad arg. & l. 4 d. 31 art. 2 q. 1 in reſol.
Oza cur percuſſus. l. 4 d. 9 art. 2 q. 2 ad arg.

Digitized by Google

P

POEna quotuplex. l. 1 d. 40 ar. 4 q. 1 ad arg. ubi etiam habes, quo modo in paſſionem ſonet, & an gratiæ repugnet, & l. 2 d. 35 ar. 1 q. 2 ad arg. ubi etiam explicatur, quæ pœna laudabilis ſit, & l. 4 d. 1 p. 2 ar. 2 q. 1 ad arg. Ubi adhuc videre eſt, ad quot pœna comparari poſſit, & l. eod. d. 4 p. 1 ar. 1 q. 2 ubi pariter declaratur, a quibus pœnis baptiſmi ſacramentum liberet, & ibid. d. 20 p. 1 art. unico q. 2 in reſol.

Pœna ſub ratione pœnæ, quæ, & quot nominat. l. 2 d. 41 art. 2 q 3 in reſ.

Pœna, & culpa in quo differant. lib. 1 d. 40 ar. 4 q. 1 in opponendo, & l. 2 d. 31 art. 2 q. 1 ad arg. An pœna a culpa cauſetur, & an dare ſit pœnam ſine culpæ præceſſione. l. 2 d. 36 ar. 2 q. 2 Aut an pœnæ remotio culpæ remotionem ſemper ſequatur. l. 4 d. 34 art. 2 q. 2 ad arg.

Pœna, & malum quo modo differant. l. 2 d. 36 art. 3 q. 1 in reſol.

Pœna omnis juſta, & laudabilis eſt, quo modo verificetur. l. 2 d. 32 ar. 2 q. 2 ad arg. & d. 36 art. 1 q. 1 ad arg.

Pœnæ temporales non tam punitivæ, quam promotivæ ſint. l. 2 d. 33 ar. 3 q. 1 ad arg.

Pœna omnis num a Deo ſit, ab ejuſque vindicta, ſive juſtitia. l. 2 d. 36 ar. 2 q. 2 ad arg. & ar. 3 per totum. & d. 37 dub. 5

Pœnis noſtris non delectatur Deus, quo modo intelligendum. l. 4 d. 15 p. 2 art. 1 q 3 ad arg.

Pœnæ relaxatio an detur, & a quo fieri habeat, & pro quo. l. 4 d. 20 p. 2 art. unico q. 3 & 4 Tum quotupliciter pœna involuntaria dicatur. ibid. q. 3 in reſol.

Pœnæ infernales numquid aut interpollationem, aut mitigationem aliquando admittant. l. 4 d. 46 dub. 6

Pœnitentia ſacramentum an baptiſmi ſacramentum præcedere debeat. l. 4 d. 4 p. 1 dub. 1

Pœnitentia, ſacramentum an ſit de jure naturæ, vel poſitivo. Tum quid ſignum, quidve ſignatum in eo. An Chriſtiani ædificii fundamentum ſit, aut quo tropo ſecunda poſt naufragium tabula dicatur. l. 4 d. 14 p. 1 du. 1 & d. 22 art. 2 per totum.

Pœnitentia quid, & quotuplex. l. 4 d. 14 part. 1 dub. 2 & 4 & part. 2 dub. 6 & 8 & d. 16 p. 1 du. 1 & p. 2 du. 1

Pœnitentiæ actus qui, & quotuplex. l. & d. eiſdem p. 1 art. 1 q. 1 ad arg. & q. 3 in reſ. & p. 2 du. 4. 6 & 8 Quæ item, & quot ejus partes. l. eo. d. 16 p. 1 du. 1 & d. 17 p. 2 art. 1 q. 1 in opponendo.

Pœnitentia quare magis quam aliud, ſacramentorum virtus dicatur. l. 4 d. 14 p. 1 art. 1 q. 2 ad arg. Tum qualis virtus ſit. ibid. per totum.

Pœnitentia, virtus unde originem ducat. l. 4 d. 14 part. 1 art. 2 q. 2

Pœnitentia an dona præcedat. ibid.

Pœnitentia in quo ut in ſubjecto ſit, an a timore initium ſumat, & an prima virtutum ſit. l. 4 d. 14 p. 1 ar. 2 per tot.

Pœnitentia an faciat pro quacumque culpa, etiam graviſſima reperire gratiam apud Deum, an reſtituat in priſtinum gradum, bonaque opera per culpam præcedentem jam mortificata, reviviſcere faciat. ibid. p. 2 art. 2 per totum.

Pœnitentia vera dupliciter. ibid. p. 2 art. 1 q. 1 in reſol.

Pœnitentia vera quo modo ad priorem, ſcilicet baptiſmalem puritatem reducat, non autem ad priorem dignitatem reſtituat. l. 4 d. 15 p. 2 dub. 10

Pœnitentia a vera an cadere contingat, adeo ut reiterabilis ſit. l. 4 d. 14 p. 2 art. 1 q. 1 & 2

Pœnitentiæ opera cur fructus dicantur. l. 4 d. 16 dub. 14

Pœnitentia, & impœnitentia quo modo opponantur. l. 4 d. 22 ar. 3 q. 1 ad arg.

Pœnitentia ſolemnis quæ dicatur, a quo & propter quid infligatur: quo modo, & quando per eam pœnitens reconcilietur, an iterabilis ſit. l. 4 d. 14 p. 2 dub. 9 & 10

Pœnitentia damnatorum qualis. l. 4 d. 50 p. 1 art. 1 q. 1 ad arg.

Pœnitens an in æquali, vel in majori charitate reſurgere debeat. l. 4 d. 14 p. 2 art. 2 q. 1

Pœnitens quo modo cum gaudio pœnitentiam percurrere debeat, & quare. l. 4 d. 16 part. 1 du. 10

Pœnitere, ſive de culpa commiſſa dolere,

re,

Digitized by Google

re, dupliciter. l. 4 d. 14 p. 2 art. 1 q. 3 in reſol.
Pœnitens quo modo ſemper dolere debeat. ibid. dub. 7 & art. 1 q. 1 ad arg in fine.
Pœnitentiæ quo modo injungendæ a ſacerdote, & quibus. l. 4 d. 20 part. 2 dub. 3 & 4
Pœnitere, & dolere an oporteat de peccato originali. Item de peccatis ignoranter, vel etiam ſcienter commiſſis, & poſtmodum oblitis. l. 4 d. 16 p. 2 art. 1 q. 1 & art. 2 q. 2
Palma martyrii quid dicatur. l. 2 d. 40 art. 2 q. 1 ad arg.
Palpabile omne corruptibile eſt, quo modo verificetur. l. 4 d. 10 p. 1 dub. 5 & d. 49 p. 2 art. 6 q. 2 ad arg.
Palpari numquid poterunt glorioſa corpora a non glorioſo tactu. l. 4 d. 49 p. 2 art. 6 q. 2
Panis, vinumque num materia ſacramenti altaris ſit: tum quis panis, quodve vinum, & an aquę de ejuſdem ſacramenti integritate ſit. l. 4 d. 11 p. 2 art. 1 per totum.
Panis, & vini converſio in corpus, & ſanguinem Chriſti in ſacramento altaris, quæ, qualiſve, quomodove fiat, & qualiter nuncupanda. lib. 4 d. 11 part. 1 per totum.
Panis & corpus Chriſti in conſecratione an quid commune habeant. l. 4 d. 11 p. 1 art. unico q. 2 ad arg.
Papa an confiteri teneatur, abſolvique indigeat, & a quo; & quo modo. l. 4 d. 19 art. 3 q. 2 per totum, tum maxime in reſol.
Papa, qui Epiſcopus epiſcoporum dicitur, & inferiores Epiſcopi tantum indulgentias concedere habent. l. 4 d. 20 part. 2 art. unico q. 3
Papa quo modo ab Epiſcopo, ſcilicet Hoſtienſi, qui eſt ejus inferior, benedici poſſit. l. 4 d. 25 art. 1 q. 1 ad arg.
Papa numquid ſub pœna excommunicationis præcipere poſſit alicui, ut Epiſcopatum accipiat. l. 4 d. 29 ar. un. q. 3 ad arg.
Papa an in decretis, & conſtitutionibus Patrum, & in præceptis Decalogi diſpenſare poſſit. l. 4 d. 19 dub. 6 An & in votis. l. 4 d. 38 ar. 2 q. ult.
Paradiſus duplex, & cujus apertionem meruerit nobis Chriſtus. l. 3 d. 18 art. 2 q. 3 in reſol.
Paradiſus, in quo primus homo collocatus eſt, quid, ubi, quare extra eum homo factus ſit, & illuc inde tranſvectus, quot genera arborum in eo fuerint, & quare de duobus tantum mentio fiat in ſcripturis, ſcilicet de ligno ſcientiæ boni, & mali, & de ligno vitæ, & num decens fuerit dari mandatum inibi, & cur mandatum diſciplinæ dictum eſt illud. l. 2 d. 16 in dubiis litteralibus.
Parentum peccata actualia num etiam ultra originale filiis imputentur. l. 2 d. 33 art. 1 q. 1
Parentum improperium an redundet in prolem: pariter ſi illorum debitum eidem imputetur. lib. 3 d. 12 art. 1 q. 1 ad arg.
Parentes num magis diligendi ſint, quam filii. l. 3 d. 29 art. unico q. 4
Parentum juramentum pro filiis circa matrimoniorum contractionem ad quid obliget. lib. 4 d. 29 art. un. quæſt. 3 ad arg.
Pars multiplex. l. 2 d. 17 art. 1 q. 2 ad arg. Tum ſi natura humana fuerit pars Chriſti. l. 3 d. 7 dub. 1
Patris proprietas an denominent totum. l. 3 d. 5 art. 2 q. 4 ad arg.
Participare quid. lib. 1 d. 22 dub. 5
Participatione dictum, ad dictum per eſſentiam reducitur. l. 2 d. 34 art. 2 q. 1 ad arg.
Participium quo modo tranſeat in nomen, & quo modo ſignificet. l. 1 d. 22 du. 4
Particularis nomine an utamur in divinis l. 1 d. 23 art. 1 q. 1 ad arg.
Partus ſequitur ventrem. l. 4 d. 36 ar. 1 q. 3 in reſol.
Parvuli quo modo Deum cognoſcant l. 1 d. 37 p. 1 dub. 3
Parvuli in ſtatu innocentiæ num in ſenſu, & cognitione profeciſſent. l. 2 d. 20 du. 6
Parvulis baptizatis quo modo inſit gratia. l. 2 d. 26 art. unico q. 5 ad arg.
Parvulis an æque omnibus in baptiſmo gratia conferatur, tum an præter ſanctificationem, ſive gratiam etiam virtutum habitus infundantur. l. 4 d. 4 p. 2 art. 2 per totum.

Digitized by Google

Parvuli, an in uteris matrum baptizari poſſint, etiam hi, qui inibi ſanctificati ſunt. l. 4 d. 6 p. 2 art. 1 per tot.
Parvulus morte præventus, nec baptizatus, an in fide parentum ſalvetur. l. 4 d. 1 p. 2 art. 2 q. 2 ad arg. in fine.
Parvulis tempore legis naturæ an ſuffecerit fides informis parentum, vel virtus ſacrificii in remedium peccati originalis: item & nunc fides Eccleſiæ. Ad hæc ſi quis eorum, dum ad baptiſmum defertur, occideretur, quid juris. l. 4 d. 1 p. 2 ar. 1 q. 1 & 2 & d. 4 p. 1 du. 2 & p. 2 dub. 4
Parvuli an per patrinos obligari poſſint. l. 4 d. 6 p. 2 art. 3 q. 1
Parvulorum pœnæ an rationem ultionis teneant. l. 2 d. 41 art. 2 q. 3 in fine.
Parvuli in ſolo originali decedentes an pœna ignis materialis puniantur, vel dolore aliquo interno premantur. l. 2 d. 33 art. 3 per to. & l. 4 d. 4 p. 2 dub. 5
Parvulis cum baptiſmo decedentibus quo modo Eccleſiæ orationes impartiantur. l. 4 d. 4 p. 2 dub. 6
Parvuli in perfecta quantitate ſuſcitabuntur. l. 2 d. 30 art. 3 q. 2 ad arg. in fine.
Paſcham, & Pentecoſtem cur celebrat Eccleſia Chriſtiana, etiam ſecundum Lunæ curſum, & non magis ſecundum Solis progreſſum, ſicut & cæteras feſtivitates ſuas. l. 2 d. 14 p. 2 dub. 4
Paſcha tripliciter in ſacris dicitur tum quando Dominus Paſcham celebraverit. l. 4 d. 11 p. 2 art. 2 q. 1 ad arg.
Paſſibilitas, impaſſibilitaſque duplex, & cui primo inſint. l. 3 d. 18 dub. 1
Paſſibilius quo aliquid eſt, eo gravius patitur, ſi punienti adjungatur, quo modo verificetur. l. 4 d. 20 p. 1 ar. un. q. 2 ad arg.
Paſſio quid, an contra naturam ſit, & quo modo meritoria, vel demeritoria eſſe poſſit. l. 3 d. 18 ar. 1 q. 3 ſparſim.
Paſſio an virtus ſit. l. 2 d. 36 ar. 1 q. 2 ad arg.
Paſſiones animæ multiplices, tum ſi pœna tantum ſint, vel pœna & peccata ſimul. l. 2 d. 36 art. 1 q. 2
Paſſio, in qua agens eſt tranſmutans, & abiiciens, ut major ea, in qua agens tranſmutans tantum eſt. lib. 4 d. 20 p. 1 art. unico q. 2 ad arg.
Paſſio Chriſti quo modo mari, & flumini comparetur l. 1 in Prologo, circa medium. Item qualis, & quanta fuerit. l. 3 d. 16 art. 2 q. 2 Quo modo nos juſtificare dicatur, quo modo chyrographa deleverit, a diaboli poteſtate liberarit, peccata remittat, ab eorumque pœna abſolvat. l. 3 d. 19 in dubiis litteralibus, & art. 1 per totum.
Pater, quo modo æquivoce quandoque dicatur. l. 1 d. 29 art. 1 q. 2 in reſol.
Pater dupliciter nominari poteſt. lib. 3 d. 4 dub. 1
Pater, & Filius, quæ relativa. l. 1 d. 31 p. 1 art. unico q. 2 ad arg.
Pater in divinis quo modo referatur ad filium. l. 1 d. 26 ar. un. q. 1 ad arg.
Pater eſt ſolus Deus, an vera propoſitio. l. 1 d. 21 dub. 1
Pater quo modo dicatur principium, & auctor totius divinitatis. lib. 1 d. 15 part. 2 dub. 6 & d. 27 part. 1 ar. un. q. 2 in reſol. & ad arg. & d. 29 du. 1 Tum quæ locutio ſit; Pater eſt principium ſine principio. l. eod. d. 29 du. 2
Pater & filius an poſſint dici eſſe unum principium Spiritus ſancti. l. 1 d. 29 art. 2 q. 1
Pater an dici poſſit auctor generationis. l. 1 d. 13 dub. 3 litterali.
Pater generat, vel mittit alterum ſe, an vera propoſitio. lib. 1 d. 4 art. 1 q. 2 in reſol.
Pater an ideo generet, quia Pater, vel ideo Pater ſit, quia generat. l. 1 d. 27 p. 1 art. unico q. 2
Pater non eſt eo ſubſtantia, quo eſt Pater. l. 1 d. 33 dub. 4
Pater ut aliquis dicatur alicujus, quid requiratur. l. 3 d. 4 art. 1 q. 2 ad arg.
Patrem eſſe, quo modo ſit proprium patris. l. 1 d. 27 p. 1 dub. 1
Patrem eſſe, & generare, an eadem notio ſit. lib. 1 d. 27 p. 1 art. un. q. 1
Patrem eſſe, & Deum eſſe, aliud, & aliud, quo modo intelligendum. l. 1 d. 34 dub. 4
Patris in divinis quæ proprietas, vel relatio, paternitas, an innaſcibilitas. l. 1 d. 28 art. unico q. 3
Pater, & ingenitus, quo modo alterum præter alterum intelligi poſſit. lib. 1 d. 28 dub. 1
Pater eſt ſapiens ſapientia genita, an admittatur. l. 1 d. 10 a. 1 q. 1 ad arg.

Pater quo modo ſpiret, in quantum unus, vel plures, ſimiliter Pater, & Filius. l. 1 diſt. 13 art. unico quæſt. 3 arg.
Pater, & Filius ſunt unus ſpirator, vel Pater, & Filius ſunt idem principium Spiritus ſancti, an veræ ſint hujuſmodi propoſitiones. l. 1 d. 29 ar. 2 q. 2
Pater ſicut improceſſibilitatem, ſive inſpirabilitatem alicui communicat, cur non æque & innaſcibilitatem. lib. 1 d. 28 art. unico q. 4 ad arg.
Pater, & Filius diligunt nos Spiritu ſancto, an ſit recte dictum. lib. 1 d. 10 dub. 3 & art. 2 q. 1 ad arg.
Pater, & Filius diligunt ſe Spiritu ſancto. Pater eſt ſapiens ſapientia genita: Pater eſt potens potentia, vel virtute, quam genuit, an ſint vere dicta. l. 1 d. 32 per totum.
Pater quo modo operetur per Verbum. l. 1 d. 27 part. 2 art. unico q. 2 in reſol. & ad arg.
Pater eſt in Filio, Pater creavit in Filio, Pater operatur per Filium, quare recipiantur: iſthæc autem non recipiatur: Pater eſt per Filium. l. 2 d. 13 du. 4
Pater an dicatur major Filio, & Spiritu ſancto. l. 1 d. 16 dub. 4
Pater an dici poſſit æqualis Filio, ſicut Filius æqualis dicitur Patri, l. 1 d. 31 part. 1 art. unico q. 3
Pater in divinis quando ſub nomine Spiritus in ſcripturis innuitur. l. 1 d. 34 dub. 2
Patris potentia in divinis æquali, & inferiori tantum comparatur. l. 1 d. 7 dub. 1 litterali.
Patris in divinis an ſit mitti. l. 1 d. 15 part. 1 art. unico q. 3
Pater noſter ut dicatur quis, quid requiratur. l. 3 d. 10 art. 2 q. 3 ad arg.
Pater num ita filium parvulum ad matrimonium obligare poſſit, ut omninò intelligatur ille obligatus, abſque hoc quod conſentiat. lib. 4 diſt. 4 p. 1 ar. 2 q. 1 ad arg. & d. 29 art. unico q. 3
Pater numquid filium invita uxore vendere poſſit. l. 4 d. 36 dub. 3
Patribus antiquis, num ad ſalutem ſufficerit articulos tantum ad divinitatem ſpectantes credere. l. 3 d. 25 art. 1 q. 2
Patres antiqui, quas ultra uxores peculiares cognoſcebant, uxores, an concubinæ eorum erant. l. 4 d. 33 du. 5
Pater nobilius principium eſt filii, mater ſubſtantialius. lib. 4 d. 36 art. 1 q. 3 ad arg.
Paternitatis ratio ubi prius. lib. 1 d. 27 p. 2 art. unico q. 4 in reſol.
Paternitas in divinis quid dicatur. l. 1 d. 26 art. unico q. 3 in reſol. & d. 27 p. 1 art. unico q. 2 in reſol.
Paternitas eſt generatio, quæ prædicatio. l. 1 d. 27 part. 1 art. unico q. 1 ad arg. in fine.
Paternitas, & filiatio, gignere, & gigni, quo modo relationes tantum importent. ibidem, p. 1 dub. 3
Paternitas, & filiatio quo modo opponantur. lib. 1 d. 28 art. unico q. 2 ad arg.
Paternitas generat, quare non admittatur l. 1 d. 33 art. unico q. 4 in fine reſol.
Paternitas, an innaſcibilitas, Patris proprietas, ſive relatio ſit. lib. 1 d. 28 art. unico q. 3
Paternitas, & innaſcibilitas an eamdem relationem dicant, ibid. q. 2
Pati quemquam, dupliciter contingit. l. 2 diſt. 23 art. 2 q. 2 ad arg.
Patientia quid dicat, & an in Deo ſit. l. 1 d. 7 p. 1 dub. 5
Patientia quo modo dicatur interdum fundamentum Chriſtiani ædificii. l. 4 d. 22 art. 3 q. 1 in reſol.
Patrini qui dicantur, & quot eſſe debeant pro ſingulo quoque parvulo. l. 4 d. 6 p. 2 dub. 6
Patrini an poſſint obligare parvulos, tum an obligatio hæc votum ſit, tum an illos inſtruere teneantur. ar. 3 q. 1
Paucioribus operari nobilitatis eſt, quomodo intelligendum. l. 4 d. 1 p. 1 art. unico q. 1 ad arg.
Paupertas quanta in religionibus vovea. tur. l. 2 d. ult. art. ult. q. ult. in fine.
Peccatum quid. l. 1 d. 40 art. 4 q. 1 in opponendo. & l. 2 d. 35 in dubiis litteralibus, & deinceps; & diſt. 41 art. 2 q. 2 in reſol.
Peccati formale, materialeque, quid. l. 2 d. 42 art. 1 q. 1 in opponendo, & art. 3 q. 1 ad arg.

Pec-

Peccatum quæ, & quomodo conſtituant. l. 2 d. 41 a. 2 q. 2 in reſ, & d. 42 du. 1 Ubi etiam habes an peccatum maneat reatu, & ſuper quid reatus ille fundetur. Item l. 3 d. 36 a. un. q. 4 in reſ. & l. 4 d. 17 p. 1 a. 1 q. 3 ad arg.

Peccatum multiplex. l. 2 d. 24 p. 2 a. 1 q. 1 in reſ. & d. 33 ar. 2 q. 2 ad arg. Item multipliciter, tum maxime veniale. l. 3 d. 3 p. 1 a. 2 q. 1 ad arg. & p. 2 dub. 1 & l. 4 d. 16 p. 2 a. 3 q. 1 & 2 in reſ. & d. 17 dub. 7 Tum quotupliciter committatur. l. 2 d. 22. dub. 1 & d. 43 dub. 4

Peccatum an dividi habeat per differentias materiales tantum, vel etiam per formales & ſpecificas, tum an cum cum per averſionem & converſionem dividitur, per oppoſitas peccatorum differentias dividatur. l. 2 d 42 art. 3 per totum.

Peccatum quo modo nihil, & res dicatur. l. 2 d. 30 a. 2 q. 1 in reſ. & d. 34 a. 2 q. 3 ad arg. in fine, & d. 37 du. 1 & 3 & d. 42 a. 3 q. 1 ad arg. Adhæc quotuplicia interdum ſortitur nomina, ſcilicet character diaboli. l. 2 d. 8 p. 2 a. unico q. 6 ad arg. Item, injuſtitia, mors, vetuſtas, infirmitas, tenebræ, deformitas, macula, fœtor, vinculum, ſive obligatio, vel debitum æternæ mortis, & demum ſequela peccati. lib. 4 d. 17 p. 1 dub. 4 & d. 18 p. 1 dub. 1 & p. 2 dub. 3 & 4

Peccatum mortale, & peccatum veniale num in averſione pœnæve reatu conveniant. l. 2 d. 42 a. 2 per totum.

Peccatum eſt per converſionem ad bonum commutabile, quomodo intelligatur. l. 2 d. 24 p. 2 ar. 1 q. 1 ad arg.

Peccatis & vitiis an contingat uti. l. 1 d. 1 a. 1 q. 2 in reſp. ad arg.

Peccatum & vitium in quo differant. l. 3 d. 3 p. 1 a. 2 q. 1 ad arg.

Peccatum non cauſas habet, ſed occaſiones, & quæ illæ ſint. l. 4 d. 15 p. 2 a. 1 q. 1 ad arg.

Peccatum quomodo eſt cauſa peccati. l. 2 d. 36 dub. 1

Peccata num connexa ſint. l. 3 diſt. 36 art. unico q. 4

Peccatum peccati pœnæ an ſit. l. 1 d. 36 art. 1 q. 1

Peccatum ratione cujus numeretur. l. 4 d. 38 dub. 2

Peccatum operis, & peccatum voluntatis numquid unum vel duo peccata ſint. l. 2 d. 42 a. 1 q. 1

Peccata capitalia an ſeptem tantum numero ſint. l. 2 d. 42 dub. 3

Peccatorum differentiæ, circumſtantiæ, & modi multiplices. l. 2 d. 42 dub. 2 & l. 4 d. 17 p. 1 dub. 9 Tum an eas confiteri oporteat. l. 4 d. 16 p. 1 du. 9 Tum an eas confiteri oporteat. lib. 4 d. 17 p. 3 a. 2 q. 3

Peccatum peccato gravius multipliciter. l. 2 d. 21 a. 3 q. 3 in reſ. & d. 22 a. 1 q. 3 in reſ. & d. 33 dub. 2 & l. 4 d 38 dub. 7

Peccat quis gravius, qui vult, & non poteſt: vel qui vult, & poteſt, ſive facit: eſto quod uterque æquali amore moveatur. l. 2 d. 42 a. 1 q. 2

Peccatum additum peccato quare majus ſupplicium congreget peccati. l. 2 d. 40 a. 2 q. 3 ad arg.

Peccatum an corrumpat bonum: tum maxime modum, ſpeciem, & ordinem an eſſentialiter corruptio paſſio ſit, & ſi ex eo, quod bonum corrumpit, bono increato contrarium ſit. l. 2 d. 35 a. 1 & 2 per totum.

Peccatum quid animæ adimat. l. 4 d. 44 p. 2 a. 3 q. 2 ad arg. in fine.

Peccatum actuale omne an voluntarium ſit, in voluntateque ſubjectetur: ita ut voluntatis proprie peccare ſit, item & puniri. l. 2 d. 41 a. 2 per totum.

Peccatum aliquod ex ignorantia eſſe, dupliciter intelligi poteſt. l. 2 d. 22 a. 2 q. 1 in reſ.

Peccatorum ignoranter, quinimo & ſcienter commiſſorum ac deinde oblitorum an pœnitere & conteri oporteat. l. 4 d. 16 p. 2 a. 2 per tot.

Peccatum mortale quomodo per confeſſionem veniale fiat. l. 4 d. 17 p. 1 du. 7 & d. 20 p. 1 dub. 6

Peccatum quot modis dimittatur. lib. 4 d. 18 p. 1 dub. 2 & 3

Peccata dimittendi poteſtatem quomodo Chriſtus habuerit, ſecundum quod homo, an ſecundum quod Deus. l. 3 d. 10 a. 1 q. 1 ad arg. Tum quæ fuerit illa poteſtas, quam miniſtris Eccleſiæ dare po-

poterit, & non dederit. l.4 d.5 a.3 per totum.
Peccato cuilibet mortali quam pœnitentiam præfigant ſacri canones. l.4 d.20 p.2 dub.3
Peccato mortali quare pœna æterna debeatur, & an veniali etiam debeatur. l.2 d.42 a.2 q.2
Peccata omnia quomodo redire dicantur peccatori ad vomitum redeunti, ſive confiteri ſpernenti. l.4 d.22 dub.1
Peccata hic electis dimiſſa, quomodo in judicio univerſali omnibus tecta erunt l.4 d.43 dub.4
Peccata & merita quomodo in judicio patebunt. l.4 d.43 a.3 ſparſim.
Peccatum quartum, cujus nec pœnitentia, nec venia promittitur, quod. l.4 d.14 p.2 dub.11
Peccato, ſive propter peccatum contra naturam uxor virum dimittere, & fugere an poſſit. l.4 d.38 dub.9
Peccatum in Spiritum ſanctum quare ſic dicatur. l.2 d.43 a.1 q.1 ad arg.
Peccatum in Spiritum ſanctum quod. l.3 d.38 a. unico q.3 ad arg.
Peccatum in Spiritum ſanctum quid, quæ, & quot ejus ſpecies, ac gravitas, & plures hujuſmodi de eo conſiderationes. l.2 d.43 per totum.
Peccatum ſi non fuiſſet, quomodo divina miſericordia, aut juſtitia manifeſtata fuiſſet. l.2 d.46 a. unico q.6 ad arg.
Peccatum primorum parentum quale, num ſcilicet veniale, remiſſibile, aut graviſſimum omnium, vel ex ignorantia fuerit. l.2 d.21 a.3 per totum & d.22 a.2 q.1
Peccata actualia parentum proximorum num etiam filiis imputentur, ultra originale parentum primorum. l.2 d.33 a.1 q.1
Peccandi potentia dupliciter. l.3 d.12 a.2 q.2 in reſ.
Peccandi poteſtas quomodo nec libertas, nec pars libertatis. l.2 d.7 p.1 ar.2 q.2 ad arg. & l.4 d.18 p.2 dub.1
Peccandi vis, ſive poteſtas num a Deo in nobis ſit, an in quantum hujuſmodi mala ſit. l.2 d.44 & ult. a.1 per tot.
Peccat nullus in eo, quod vel facere, vel vitare non poteſt, quomodo intelligatur. l.2 d.28 dub.3
Peccare quo modo dicatur Deus permittere. l.1 d.47 a. unico q.2 ad arg.
Peccare non potuit Chriſtus, & unde. l.3 d.12 a.2 per totum.
Peccans an velle debeat gratiam ſibi ſubtrahi. l.1 d.48 & ult. dub.1
Peccatores quo modo habeant patrem diabolum. l.1 d.26 dub.6
Peccatores & iniqui homines an ex charitate diligendi ſint. lib.3 d.28 art. unico q.3
Peccatrices tantum cur in genealogiæ Chriſti ſerie ſecundum B. Hieronym. enumerentur. l.3 d.3 p.1 a.2 qu.3 ad arg.
Pelagii lapſus. l.2 d.28 in dubiis litteralibus, & a.1 q.3 in reſ. & ad arg. in fine, & a.2 q.1 in fine, & deinceps ſparſim.
Penetrare an ſe poterunt corpora glorioſa. l.4 d.49 p.2 a.6 q.1
Per, præpoſitio quando auctoritatem, & quando ſubauctoritatem dicat. lib.1 d.10 dub.3
Per, præpoſitio quomodo cum verbis abſolutis, & quomodo cum verbis tranſitivis ſeſe habeat. l.1 d.32 art.2 q.2 in reſ.
Per, præpoſitio quomodo accipiatur in hujuſmodi propoſitione Deus pater creat per filium. l.2 d.13 dub.4
Per, duplicem cauſam importare poteſt. l.3 d.10 a.2 q.2 in reſ.
Peregrinum quomodo & quare ſeſe exhibuerit Chriſtus duobus diſcipulis Emaus adeuntibus. l.4 d.12 p.2 dub.1
Perfectio & perfectum multiplex. lib.1 d.19 p.1 dub.9 & lib.2 d.1 p.2 a.3 q.1 ad arg. ubi etiam habes, an quorum perfectio ultima, & completa eadem eſt, & eadem pariter ad invicem ſint, & lib. eodem d.4 dub.3 & d.27 a.2 q.2 ad arg. ubi item habes, qui perfectus in poteſtate gratiæ ſit, & d.29 a.1 q.2 ad arg. & lib.3 d.29 dub.5 & diſt.30 art. unico q.3 in reſol. & d.36 art. unico q.6 ad arg. & lib.4 d.25 a.1 q.1 ad arg. ubi explicatum habes, quomodo perfectum id dicatur, quod ſibi ſimile producere poteſt, & ibid. art.2 quæſt.1 ad arg. in fine. Item perfectum multipliciter. l.2 d.34 dub.3

Digitized by Google

Perfectio ſubſtantialis nobilior accidentali, an verum. l. 4 d. 49 p. 1 a. uni. q. 1 ad arg.
Perfectio moris an præſupponat perfectionem naturæ. l. 4 d. 4 p. 2 a. 2 q. 2 ad arg.
Perfectionis & bonitatis quidquid eſt, Deo tribuendum eſt, quomodo intelligatur. l. 1 d. 8 p. 2 a. unico q. 4 ad arg.
Perfectionis non eſt perfectio, quomodo intelligendum. l. 3 d. 36 a. unico q. 6 ad arg.
Perfecti viri in multiplici genere ſunt. l. 3 d. 38 a. unico q. 4 in reſ. Ubi adhuc habes an ſemper eis mendacium in mortale peccatum imputetur.
Perfectus magis minuſque an diverſam ſpeciem conſtituant. l. 3 d. 34 part. 2 a. 2 q. 1 ad arg.
Perjurium omne an mendacium includat, an omne tale peccatum ſit, & peccatum (inquam) mortale. l. 3 d. 39 a. 1 per totum.
Permiſſio in ſcripturis multipliciter dicitur. l. 1 d. 47 a. unico q. 2 ad arg. in fine.
Permiſſio quo modo ſit unum ex ſignis voluntatis beneplaciti Dei. l. 1 d. 47 dub. 2 & an ſit idem quod Deus. ib. dub. 3
Permittens ſubditum perire, cum ſuffragari poſſit, an illius interitus cauſa, & auctor dici debeat. lib. 1 d. 40 a. 4 q. 2 ad arg.
Permittere malum dupliciter, & quando permittens malum, conſentire dicatur. l. 1 d. 47 a. unico q. 3 ad arg.
Per ſe, & per accidens non ponunt in numerum. l. 2 d. 42 a. 1 q. 1 in opp. Tum quomodo omne per accidens reducatur ad per ſe. l. 2 d. 34 a. 2 q. 1 ad arg.
Per ſe, quod de aliquo prædicatur, quomodo illi ſemper inſit. l. 1 d. 30 art. unico q. 2 ad arg.
Per ſe in genere quæ ſunt. l. 2 diſt. 24 p. 1 a. 2 q. 1 ad arg.
Perſeverantia dupliciter. lib. 2 d. 29 a. 3 q. 1 ad arg.
Perſona unde dicatur. l. 3 d. 10 a. 1 q. 2 in opp. Et quid ſit. lib. 1 diſt. 25 a. 1 quæſt. 2 & lib. 3 diſt. 5 q. 2 ad arg. & a. 2 q. 2 ad arg. & q. 3 per totum.
Perſonæ nomine quomodo utamur in divinis. l. 1 d. 23 a. 1 q. 1 & deinceps plura. Item, quo modo inibi dicatur. lib. eod. d. 25 art. 1 quæſt. 1 & d. 26 art. unico q. 4 in fine. Tum quomodo prædicetur de creatis increatiſque perſonis, æquivoce ſcilicet, an univoce. lib. eod. diſt. 25 art. 2 per tot.
Perſonarum divinarum pluralitas multipliciter in ſcripturis innuitur. lib. 1 diſt. 2 dub. 8 An ſtet cum unitate eſſentiæ. ib. art. 1 quæſt. 2 Et quare ſicut inibi confitemur pluralitatem perſonarum cum unitate eſſentiæ, non magis confiteamur pluralitatem eſſentiarum cum unitate perſonarum. lib. eod. d. 9 a. 1 q. 2 in fine.
Perſonarum divinarum emanatio penes quid attendatur. l. 1 diſt. 19 p. 1 art. unico q. 2 ad arg.
Perſona per modum liberalitatis, vel charitatis, & amoris procedens an ſtatuenda ſit in divinis. lib. 1 d. 10 a. 1 q. 1 2 & 3
Perſonæ divinæ an ſint infinitæ numero l. 1 d. 2 art. 1 q. 3 & an tres tantum numero ſint. ib. q. 4 Item & an ordinatæ ſint. lib. eod. diſt. 20 artic. 2 quæſt. 1
Perſonarum pluralitas in divinis medium tenet inter idem numero, & diverſum l. 1 d. 19 p. 2 a. unico q. 4 ad arg.
Perſona & eſſentia idem re, ratione vero differentes. l. 1 d. 7 art. unico q. 3 in reſ. Ubi habes etiam in fine quæſtio, quomodo perſonam impoſſibile eſt intelligi ſine eſſentia.
Perſona in divinis an de natura prædicetur. lib. 1 diſtinct. 34 artic. unico quæſt. 2
Perſona eſt de ſubſtantia, an recipiatur. l. 1 d. 19 p. 2 art. unico q. 3 ad arg.
Perſonæ ſunt ex eadem eſſentia, quare non dicimus, ſicut dicimus: Perſonæ ſunt ejuſdem eſſentiæ. lib. 1 diſt. 25 dub. 2
Perſonæ in divinis utrum quidquam addat ſupra naturam, ſive eſſentiam. l. 1 d. 34 a. unico q. 1 ubi etiam habes, quid hujuſmodi nomine importetur, an etiam compoſitionem includat.
Perſona dupliciter ſpecificari poteſt. l. 1 d. 23 a. 2 q. 3 ad arg.
Perſona una nominata, an nominetur & alte-

altera. l. 3 d. 4 dub. 1
Perſonæ ad perſonam reſpectus in divinis non dicitur ſecundum ſubſtantiam. l. 1 d. 31 p. 1 a. unico q. 2 in reſ.
Perſonales proprietates in divinis quæ, quot, & quale earum munus, &c. l. 1 d. 26 a. unico per totum, ubi plura habes de proprietatibus eſſentialibus.
Perſonalis proprietas quomodo totum eſſe perſonæ dicat. l. 1 d. 28 art. unico q. 3 ad arg.
Perſonalis diſcretio & diſtinctio unde. l. 2 d. 3 p. 1 a. 2 q. 1 ad arg. & q. 2 in reſ.
Perſona una divina an abſque altera uniri potuerit humanæ naturæ: vel una cum altera uniri poſſit, & eandem numero naturam aſſumere, an quælibet earum trium indifferenter incarnari potuerit. l. 3 d. 1 art. 1 fere per tot.
Perſona an aſſumpſerit perſonam, ſive, an Deus perſonam humanam aſſumpſerit. l. 3 d. 5 a. 2 q. 2
Perſona Chriſti num ſimplex vel compoſita fuerit. l. 3 d. 6 a. 1 q. 2
Pervietatem quæ ſubtiliatio faciat. lib. 4 d. 49 p. 2 art. 5 q. 1 ad arg.
Petens perſeveranter, pie, & ad ſalutem, an mereatur. l. 3 d. 4 a. 2 q. 1 ad arg. in fine.
Petrus Apoſtolus num jure redarguendus fuerit, quod Chriſti paſſionem & mortem noluerit. lib. 1 diſt. 48 & ultim. dub. 4
Petro caſum ſive negationem peccatum quomodo prædixerit Chriſtus. l. 2 d. 4 art. 2 q. 2 ad arg.
Petrum an Joannem magis dilexerit Chriſtus. l. 3 d. 32 a. unico q. ult.
Petri & Pauli diſcrepantia circa legalium obſervationem. lib. 4 d. 3 p. 2 art. 3 quæſt. 2
Phœnix nomen quomodo uni ſoli conveniat. l. 1 d. 4 a. 1 q. 3 in fine.
Phantaſia dupliciter, & quo modo in dæmonibus dicatur eſſe proterva. lib. 2 d. 7 p. 1 a. 1 q. 1 ad arg.
Philoſophorum vanitas. l. 1, d. 45 dub. 7
Philoſophi valde decepti circa influentiam intelligentiæ ſuper animam. l. 2 d. 24 p. 1 art. 2 q. 4 ad arg. in fine.
Pictura dupliciter cognoſcitur. l. 1 d. 3 p. 1 art. 1 q. 2 in reſ.
Pietas quid, quotupliciter, & circa quid ejus actus conſiſtat. l. 3 d. 9 art. 2 q. 1 ad arg. & d. 35 ar. unico q. 6 ad arg.
Planetas cur pauciores produxerit Deus in primaria rerum conditione, ſtellas vero multo plures. l. 2 d. 14 p. 2 a. 1 q. 1 ad arg. in fine. Ubi etiam habes an in eodem continuo locentur, an in propriis orbibus, propriis motibus moveantur.
Plantæ, & animantia bruta ad quid facta ſint, & numquid innovabuntur poſt judicium. l. 4 d. 48 a. 2 q. 4
Platonici tria arbitrati ſunt mundi principia. l. 1 d. 1 p. 1 dub. 2
Platonicarum idearum cenſura. l. 2 d. 1 p. 1 a. 1 q. 1 ad arg.
Plenitudo multiplex. l. 3 d. 1 dub. 1 & a. 1 q. 3 in reſ.
Plenitudinis tempus cur incarnationis tempus dicatur. l. 3 d. 1 dub. 1
Plenius, quid ponat. l. 1 d. 12 a. 1 q. 2 in reſol.
Plenius dari dupliciter. lib. 1 d. 15 p. 2 dub. 3
Pluralitas multiplex. l. 1 d. 2 ar. 1 q. 2 in reſp. ad arg. & d. 8 p. 2 a. 1 q. 1 ad arg.
Pluralitas recipitur in divinis, alietas, diſcretio, atque diſtinctio: at minime diviſio, diverſitas, multiplicitas, vel ſeparatio. l. 1 d. 19 p. 2 art. 1 q. 1 & 4 & d. 24 dub. 1
Pluralitas perſonarum an ſtet in divinis cum unitate eſſentiæ. l. 1 d. 2 dub. 8 & a. 1 q. 2 & d. 19 p. 2 art. 1 quæſt. 4 ad arg.
Pluralis numerus an plurificet formam. l. 1 d. 9 dub. 2
Pluralitas ſine ordine an inferat confuſionem & inordinationem. l. 1 d. 35 art. unico q. ult. in fine.
Plures Deos, an Catholice dicere poſſimus. l. 1 d. 23 a. 2 q. 3
Pollutio nocturna an Euchariſtiæ ſumptionem prohibeat. l. 4 d. 12 par. 2 a. 2 q. 3 ad arg.
Pontifici ſummo, ſive Papæ quare unctio fiat in capite Chriſmate: ſacerdotibus vero in manibus oleo ſancto. l. 4 d. 24 p. 2 a. 1 q. 4 in reſ. & d. 23 dub. 2 & d. 24 p. 2 a. 1 q. 4 in reſ.
Porta cœlum ingrediendi duplex. lib. 3 d. 33 dub. 5

Digitized by Google

Portio ſuperior inferiorque rationis, quid, quomodo altera vir, altera mulier dicatur, & non diverſæ potentiæ ſint in anima, &c. l. 2 d. 24 p. 1 a. 2 quæſt. 2 Tum quando portionis ſuperioris manducatio mortale peccatum ſit. l. 3 d. 38 art. unico q. 3 ad arg.

Poſitio quid. l. 4 d. 10 p. 1 a. unico q. 4 ad arg.

Poſſe generari, & poſſe creari, an univocum poſſe ſit. l. 1 d. 7 a. unico q. 3 & 4 Tum quid dicat in divinis poſſe generare, quid velle aliquid. ib. q. 1

Poſſibile multiplex, & quomodo intelligatur id poſſibile, omne poſſibile eſt. l. 1 d. 42 a. unico q. 4 in reſ. & d. 43 a. un. q. 3 ad arg.

Poſſibile ſimpliciter num dicatur aliquid ſecundum cauſas ſuperiores & inferiores, quod eſt, ſecundum potentiam divinam, vel creatam. l. 1 d. 42 a. un. quæſt. 4

Poſterius indiget priori, quo modo verificetur. l. 2 d. 15 art. 2 q. 2 ad arg. in fine.

Potare quem proprie dicimur Filium, an Spiritum ſanctum. l. 1 d. 14 dub. 5

Potentia, actuſque ejus multiplex, & ad quæ Dei potentia minime ſe extendat l. 1 d. 42 dub. 3 & d. 43 art. unico q. 4 in reſ. Tum multa poſſe, quando poſſe eſt. ib. art. unico q. 2 & 4 in reſ. & ad arg. & l. 3 d. 14 dub. 4 Ubi etiam habes, quæ potentia Chriſto data ſit.

Potentia an ſufficienter dividatur, cum in activam & paſſivam dividitur. l. 1 d. 7 dub. 6 litterali.

Potentia ſive in potentia aliquid eſſe ad actum, dupliciter. l. 1 d. 18 a. 1 q. 3 ad arg. & lib. 4 d. 49 p. 1 a. unico q. 4 in reſol.

Potentia naturalis tripliciter. l. 1 d. 3 p. 2 a. 1 q. 3 in reſ.

Potentia quando dicatur fruſtra. l. 3 d. 1 a. 2 q. 2 ad arg.

Potentia quæ eſt in aliud, egreditur ab agente in paſſum. Item potentia, quæ eſt in aliud, pendet ex illo. Item potentia, quæ eſt in aliud, habet indigentiam perfectionis, quomodo veritatem ſapiant iſthæc dicta, tum quotuplex dicatur hujuſmodi potentia in aliud. l. 1 d. 42 art. unico quæſt. 1 ad arg.

Potentiæ diſtinguuntur per actus, quomodo intelligatur. l. 2 d. 19 dub. 2 & alibi. Vide in Indice quarto.

Potentiæ animæ an idem ſint cum ipſa anima. l. 1 d. 3 part. 2 art. 1 q. 3 per totum.

Potentiarum animæ diviſiones, quot modis fiant. l. 2 d. 24 p. 1 a. 2 q. 3

Potentiæ animaſticæ unde impediantur, ne debite in actus ſuos exeant, tum contra quomodo expediantur ad operandum. l. 4 d. 4 p. 2 art. 2 quæſt. 2 in reſol.

Potentia cui in divinis tribuatur. lib. 1 d. 34 dub. 7

Potentia patris in divinis comparatur ad inferius, & æquale. l. 1 d. 7 dub. 1 litterali.

Potentia generandi an ſit in filio in divinis. l. 1 d. 7 a. 1 q. 2 Tum quid in illo ſit potentia gignendi paſſive. ib. dub 7

Potentia & eſſentia divina quomodo differant. l. 1 d. 7 dub. 5 litterali.

Potentia quare non eiiciatur de potentia, ſicut ſapientia de ſapientia. l. 1 d. 32 dub. 1

Potentia & operatio in Deo non differunt, quomodo verificetur. ib. a. 2 q. 2 ad arg.

Potentia, ſapientia, & voluntas in Deo an æquales ſint. l. 1 d. 45 ar. 1 qu. 2 ad arg. in fine.

Potentia Dei, quæ, qualis, ac quanta l. 1 d. 42 43 & 44 per totum.

Potentiæ divinæ infinitas in quo manifeſtetur. l. 1 d. 43 art. un. quæſt. 3 ad arg.

Potentia Dei in Chriſti paſſione ſummopere elucet, in Prologo 1 verſus finem.

Potentia Dei an infinita ſit, & quo ad eſſe, & quo ad poſſe. l. 1 d. 43 a. un. q. 1 & 2

Potentiæ divinæ operandi ratio an in infinitum, ſive ad infinita ſe extendat. Ib. q. 4

Potentia Dei quomodo ſola naturalis dicatur, ceterorum vero gratuita. lib. 1 d. 42 dub. 5

Potentia & ſcientia in divinis non eo-

dem

Digitized by Google

dem modo ſeſe habent. l. 1 d. 7 ar. 1 q. 1 ad arg. & an illa ab iſta exceda-tur. l. eod. diſt. 43 art. unico quæſt. 1 ad arg.
Potentes an æque ſint & extenſive, & intenſive omnes tres divinæ perſonæ. l. 1 d. 20 a. 1 per totum.
Potens in majus, poteſt & in minus, quomodo intelligatur. l. 1 d. 41 art. 1 qu. 1 ad arg. & alibi. Vide Indicem quartum.
Potens in magis nobile, poteſt & in minus: an verum. l. 2 d. 8 p. 1 a. 2 q. 1 ad arg.
Potentius eſt id, cui omnia poſſibilia ſunt, quomodo verificetur. l. 1 d. 42 art. unico q. 3 ad arg.
Poteſtati quomodo non reſiſtendum di-cat Apoſtolus. l. 2 d. 44 & ult. dub. 1
Poteſtas an poteſtati obviet, puta pauperior inferiori, cui magis ſtandum ſit, ib. dub. 2
Poteſtas, quam Chriſtus ſuis dare potuit & non dedit, quæ fuerit. l. 4 diſt. 5 a. 3 quæſt. 2
Practica ſcientia dupliciter. l. 3 diſt. 14 a. 3 q. 3 ad arg.
Pravus ad meliores exercitationes dedu-ctus, aut multum proficiet, aut per-fecte in contrarium habitum reſtitue-tur. l. 2 d. 28 a. 1 q. 1 in reſ.
Præbenda cujuſmodi ſit. l. 4 d. 25 dub. 5.
Præcedere, & ſequi, prius, & poſterius non admittitur in divinis. l. 1 diſt. 5 dub. 6 litterali. Item nec præceſſio. l. eod. d. 13 art. unico qu. 1 in opp. & d. 28 a. unico q. 1 in reſ.
Præcepta quot, & quæ dederit Deus pa-rentibus in primo ſtatu. lib. 2 d. 20 dub. 5
Præceptum creſcendi & multiplicandi a-nimantibus brutis datum, quomodo et-iam homini præceptum eſſe potuerit, & quale. l. 4 d. 26 dub. 2
Præcepta Dei, ſive quæ Deus præcipit, diverſo fine præcipit. l. 1 d. 47 dub. 5
Præcepta decalogi num decem numero ſint, an ordinatè præcepta ſint, & quo pariter ordine in tabulis lapideis ſcri-pta ſint. l. 3 d. 37 a. 2 per tot. Item an ad opera formata obligent, & num ſecundum legem naturalem, vel ſcri-ptam eorum obligatio attendatur. ib. artic. 1 per totum.
Præceptorum Decalogi brevis expoſitio. l. 3 d. 37 in dubiis litteralibus, & de-inceps plura, & diſt. 40 in dubiis lit-teralibus.
Præcepta affirmativa & negativa aliter, & aliter obligant. lib. 1 d. 48 & ult. art. 2 q. 1 in reſ. & l. 3 d. 37 art. 1 q. 2 in reſ.
Præceptum Decalogi, quæ Deus diſpen-ſare poſſit, quæve non poſſit. l. 1 d. 47 art. unico q. 4 in reſ.
Præcepti primi & ſecundi legis impletio ad quam virtutem ſpectet. lib. 3 d. 9 a. 2 q. 3 ad arg.
Prædeſtinatio quid, & quorum eſt. l. 1 d. 40 dub. 1 2 & 3 & deinceps, ſpar-ſim per totam diſt. & d. 47 dub. 1 Quid item prædeſtinare ſit. ibi, ſcilicet d. 40 art. 1 q. 2 in opp.
Prædeſtinatio & electio quæ includant. l. 1 d. 46 art. unico q. 1 ad arg. & ar. 3 q. 2 ad arg. in fine.
Prædeſtinatio an æternum quid, vel tem-porale ſit, ſcientiam vel voluntatem Dei principalius, & completius impor-tans, an inferat liberi arbitrii ſalutis neceſſitatem, & an certitudinem in eventu ponat, ita ut aliter evenire non poſſit, quam Deus prædefinivit. lib. 1 d. 40 a. 1 & 2 per totum. Tum qua-re prædiſtinatio æterna tantum ſit. ib. a. 3 q. 1 ad arg.
Prædeſtinatio quo cauſarum genere gra-tiæ cauſa ſit, an ejus effectus ſit gra-tiæ appoſitio, tum an quidpiam in præ-deſtinato ponat. l. 1 d. 40 dub. 7 & 8
Prædeſtinatio, propoſitum & electio idem ſunt in Deo. ib. a. 3 q. 2 ad arg.
Prædeſtinationis & reprobationis cauſam, tum in Deo, tum in nobis an dare ſit. l. 1 d. 41 a. 1 per totum. Adhæc quomodo prædeſtinatio ſanctorum ora-tionibus adjuvari dicatur. ib. quæſt. 1 ad arg.
Prædeſtinatus & præſcitus quæ vocabula & num idem ſint. l. 1 d. 40 a. 2 q. 1 ad arg. non multo ante finem, & l. 3 d. 7 a. 2 per totum.
Prædeſtinatum an poſſibile ſit damnari: tum an prædeſtinatorum numerum au-geri contingat. l. 1 d. 40 dub. 4 5 & 6 & a. 2 q. 1 ad arg.

Digitized by Google

Prædeſtinatum eſſe, & in gratia finaliter perſeverare, an idem ſint. l. 1 d. 4 art. 1 q. 1 ad arg.
Prædeſtinatus quomodo fuerit Chriſtus, an ejus prædeſtinatio exemplar & cauſa fuerit noſtræ prædeſtinationis. l. 3 d. 11 a. 1 per totum.
Prædicamenta an maneant in Deo. l. 1 d. 26 art. un. q. 2 in reſ.
Prædicari, vel prædicatio, vel prædicatum tripliciter. l. 3 diſt. 22 a. un. q. 1 in reſ.
Prædicandi modus quotuplex. lib. 3 d. 7 art. 1 q. 1 in opp.
Prædicatio multiplex, & quæ in humanis, quæve in divinis propria. l. 1 d. 5 a. 1 q. 1 ad arg. & d. 26 a. unico q. 1 in reſ. & d 27 p. 1 art. unico q. 1 ad arg. in fine & d. 34 ar. unico q. 2 in reſ. & l. 3 d. 5 dub. 4 & d. 8 a. 1 q. 3 in reſ.
Prædicatio per identitatem tripliciter. l. 1 d. 33 a. unico q. 3 ad arg.
Prædicatio eſt opus privilegiatum. lib. 4 d. 31 art. 2 q. 3 ad arg.
Prædicatoribus quod præmium debeatur in cœlis. l. 4 d. 24 p. 2 dub. 1
Præælectio electionem ſupponit, quomodo intelligatur. l. 4 d. 50 p. 1 a. 1 q. 2 ad arg.
Præferri aliquid alicui tripliciter. lib. 2 d. 9 a. unico q. 6 ad arg.
Prælati præcepto plus ſtandum eſt, quam conſcientiæ. l. 2 d. 39 a. 1 q. 3 ad arg. in fine.
Prælatus ſuperior ſi inferiori prelato injungat, ut ſubdito quidquam non præcipiat, ſi preceperit, num ſubditus obedire teneatur. l. 4 d. 32 dub. 4
Prælati nequitia quam ſubditis obſit, & econtra, quam eiſdem illius bonitas proſit. l. 4 d. 14 p. 2 dub. 13 in fine.
Prælatorum duplex officium. l. 4 diſt. 7 1 a. 1 q. 3 in reſ.
Prælatus an a ſubdito abſolvi poſſit. l. 4 d. 19 art. 3 q. 2
Prælati Eccleſiæ an teneantur clericis ad temporale ſtipendium. l. 4 d. 34 p. 1 a. 1 q. 4
Prælaturam ſi quis juraverit ſe nunquam recepturum, an ad juramenti obſervationem obligetur. l. 3 d. 39 art. 3 q. 3 ad arg. in fine.
Præmium dupliciter. l. 4 d. 49 a. unico q. 6 ad arg.
Præmium duplex. l. 2 d. 5 art. 3 qu. 1 ad arg. in fine, & d. 40 ar. 2 q. 3 in reſ. & l. 4 d. 33 a. 2 q. 3 in reſ.
Præmium accidentale, & aureola, quomodo differant. l. 2 d. 40 art. 2 qu. 3 ad arg.
Præmium an multiplicetur ad multiplicationem bonorum operum. ib. q. ult.
Præmium reſpondet merito, quomodo intelligendum. lib. 4 diſt. 43 ad arg. in fine.
Præordinationi quæ concurrant. l. 1 d. 40 dub. 1
Præparatio dupliciter, & quorum ſit, bonorum ſcilicet, an malorum. lib. 1 d. 47 dub. 1
Præpoſitiones quam diſtinctionem vel tranſitionem importent. l. 1 d. 4 dub. 1 & d. 37 p. 1 dub. 2
Præpoſitiones quæ recipiuntur in divinis, & quam habitudinem importent. l. 1 d. 19 p. 1 art. unico q. 4 in fine.
Præpoſitiones cum ſuo cauſali, tripliciter accipiuntur. l. 2 d. 1 p. 1 dub. 2
Præputium Chriſti numquid verum ſit, quod in terris remanſerit: tum an præputiati cum præputio reſurgent. l. 4 d. 12 p. 1 dub. 2
Præſcientia Dei quale nomen. l. 1 d. 35 dub. 4 in fine.
Præſcientia unde dicatur. l. 1 d. 38 a. 1 q. 2 ad arg.
Præſcientia an dicat quid æternum. l. 1 d. 38 dub. 2
Præſcientia Dei an ſit cauſa rerum, vel magis a rebus cauſetur, an rebus neceſſitatem imponat, tum an Deus quæ præſcit, neceſſario præſciat. l. 1 d. 38 per totum.
Præſcientiæ, ſive in præſcientia Dei ut aliquid ſit, quid exigitur. lib. 1 d. 46 a. unico q. 4 ad arg. in fine.
Præſcientia, & præſcire Dei an poſſit eſſe plurium quam ſit. l. 1 d. 39 a. 1 q. 3 ad arg. & plures hujuſmodi de iis conſiderationes elice ex tota illa diſt.
Præſcire, quale vocabulum, tum an Deus præſcire futura deſinat, cum futura eſſe deſinant. l. 1 d. 41 dub. 3
Præſcire Deum, quod præſcit, an neceſſarium ſit: tum an quidquam faciat,

Digitized by Google

aut non faciat, quod non præſciat. l. 4 d. 43 dub. 5
Præſentia ſive præſens eſſe, ad duo habitudinem importat. l. 1 d. 37 par. 1 art. 2 q. 2 ad arg.
Præſentia quomodo dicantur eſſe univerſa Deo. l. 1 d. 35 dub. 6 & d. 41 a. 2 q. 1 ad arg.
Præſentius aliquid eſſe alicui in ratione cognoſcibilis dupliciter. l. 1 d. 17 p. 1 dub. 2
Præſidere quid, & a quo. lib. 2 d. 44 & ult. art. 2 q. 1 in reſ.
Præſumptio duplex, & quæ deteſtabilis. l. 1 in Prologo dub. 1
Præteritum & futurum non noviſſe, an ſolius Dei proprium ſit. l. 1 d. 8 p. 1 dub. 4 litterali.
Præteritum non fuiſſe præteritum, quare Deus facere non poſſit. l. 1 d. 42 a. unico q. 3
Presbytera quæ dicatur in ſacris canonibus: πρεσβύτερ Græce, ſenex Latine transfertur. l. 4 d. 25 a. 2 q. 1 in reſ.
Præsbyterorum officium. l. 4 d. 24 p. 2 dub. 4
Prima ſeipſis denominantur. l. 1 d. 33. a. unico q. 4 in opponendo, & in reſp.
Primi motus an ſint peccata. l. 4 d. 31 art. 2 q. 1 ad arg.
Primitivum unde dicatur, & quomodo Chriſtus primitiva noſtræ maſſe aſſumpſiſſe dicatur. l. 3 d. 3 p. 2 dub. 2
Primitivi & derivativi idem ſignificatum. l. 2 d. 19 a. 3 q. 2 in reſ.
Primogenitus quomodo dicatur Chriſtus, & qui interdum ejus fratres dicantur in ſcripturis. l. 4 d. 30 dub. 4
Primum dupliciter, & quo modo importetur per hoc nomen innaſcibile. l. 1 d. 28 a. unico q. 2 ad arg. in fine.
Primum eſſe, nobilitatem dicit. lib. 1 d. 27 p. 1 a. unico q. 2 ad arg.
Principaliter, & principalitas dupliciter l. 1 d. 11 art. 1 q. 2 ad arg. Tum quid dicatur principalitas in divinis. lib. eod. d. 12 a. 2 q. 2 in fine.
Principium multiplex, & multipliciter. l. 1 d. 9 a. 1 q. 3 ad arg. Tum quo modo cum principiato poſſit ſe compati in eodem, aut magis, vel æque nobile ſit ac illud, lib. 3 diſt. 34 part. 1 dub. 2
Principium habere dupliciter. l. 1 d. 29 dub. 6
Principium & initium in quo differant. lib. 1 diſt. 9 art. 1 quæſt. 3 ad argum. in fine.
Principium pluribus modis producere, non inconvenit: ſed bene principiatum pluribus modis produci. l. 1 d. 7 dub. 4
Principium nobilius eſt principiato, ſive effectu, quomodo intelligendum. l. 3 d. 33 a. unico q. 5 ad arg.
Principii nomine an utendum in divinis. l. 2 d. 20 a. 2 q. 2 ad arg. & diſt. 29 a. 1 q. 1 Tum quotupliciter inibi dicatur, & quomodo, notionaliter, univoce, anæquivoce. l. 2 d. 29 dub. 3 4 & 5 & a. 1 q. 2 Ad hæc quid ſit dictum, principium ſine principio, principium de principio. lib. & d. eiſdem dub. 9 Demum quo modo principiantis & informantis ratio in divinis recipiatur. l. 1 d. 5 dub. 3 Aut an ibidem principium materiale ponere ſit. l. 1 d. 19 p. 2 art. unico q. 3
Principium unum Spiritus ſancti an dici poſſint Pater & Filius. l. 1 d. 29 a. 2 quæſt. 1
Principium primum rerum productivum numquid ſeipſo, vel alterius medio res ipſas produxerit. lib. 2 d. 1 p. 1 art. 2 quæſt. 2
Principium cauſale numquid res habeant l. 2 d. 4 p. 1 a. 1 q. 1
Principia, ut aliquid conſtituant, quibus conditionibus determinentur. l. 1 d. 8 p. 2 dub. 5 An plura ponenda ſint rerum principia. l. 2 d. 1 p. 1 a. 2 q. 1 Et numquid invariabilia. l. 1 d. 8 p. 1 a. 2 q. 2 ad arg.
Priores, ſive Guardiani an concedere poſſint ſubditis ſuis indulgentias. l. 4 d. 20 par. 2 art. unico q. 3
Privatio an ſit ens, & in quo genere ſit. lib. 2 d. 24 p. 1 ar. 2 q. 1 ad arg. in fine, & diſt. 34 art. 2 q. 3 ad arg.
Privatio pura dupliciter, & an intendi remittive poſſit, ſive magis & minus ſuſcipere. l. 2 d. 34 a. 2 q. 3 ad arg.
Privatio magis & minus non ſuſcipit, quomodo intelligendum. lib. 4 d. 18 part. 2 art. unico quæſt. 4 ad argum. in fine.

Privationem removere, & habitum dare, idem eſt, quo modo verificetur. l. 4 d. 17 p. 1 a. 2 q. 1 ad arg.
Privative oppoſitis quomodo tenet conſequentia. l. 4 d. 22 a. 3 q. 1 ad arg.
Prius multipliciter. l. 1 d. 8 p. 1 dub. 4 & d. 12 a. 1 q. 1 in reſ. & lib. 2 d. 2 p. 1 a. 2 q. 3 ad arg. & lib. 3 diſt. 27 a. 2 q. 1 in reſ. & lib. 4 d. 14 p. 1 a. 2 q. 3 ad arg. Tum an prius & poſterius præcedere & ſequi in divinis dentur. l. 1 d. 5 dub. 6 & d. 20 a. 2 quæſt. 2 ad arg. & d. 28 art. unico q. 1 in reſ. & d. 29 a. 1 q. 1 in reſ.
Prius ubi eſt, an & ibi ſit expectatio poſterioris. l. 2 d. 2 p. 1 a. 1 quæſt. 3 ad arg. in fine.
Prius an poſſit eſſe ſine poſteriori. lib. 2 d. 12 a. 1 q. 1 ad arg.
Procedere quale verbum. lib. 1 diſt. 12 dub. 4 litterali.
Procedere in alium dupliciter. l. 1 d. 10 a. 1 q. 2 ad arg.
Procedere per modum voluntatis & exemplaritatis dupliciter. l. 1 d. 6 a. 1 q. 3 in reſ.
Proceſſio duplex. l. 1 d. 11 a. 1 q. 1 ad arg. & an detur in divinis. lib. eod. d. 13 a. unico q. 1
Proceſſio analogice prædicatur de proceſſione æterna, & temporali. l. 2 d. 14 a. 1 q. 2 in reſ.
Proceſſio an idem ſit quod generatio. l. 1 d. 13 a. unico q. 2 & 3
Proceſſio in creaturis quid dicat. lib. 1 d. 11 a. 1 q. 1 in reſ.
Proceſſio cur ſpiritui ſancto proprie tribuatur, non autem Filio. lib. 1 d. 13 a. unico q. 2 ad arg.
Proceſſio Spiritus ſancti quomodo. lib. 1 d. 6 a. 1 q. 2 in reſ. qu.
Proceſſio Spiritus ſancti quomodo generationem Filii præſupponat. l. 1 d. 28 a. unico q. 1 in reſ.
Proceſſio temporalis, & æterna Spiritus ſancti cur in eodem libro tractentur a Magiſtro, & non in diverſis, ſicut facit de generatione æterna, & temporali Filii. lib. 1 d. 14 dub. 1 Tum an detur proceſſio iſta temporalis, Spiritus ſancti, quid item ſit, & quare ita dicta. Vel ſi duæ an una proceſſio ſint. lib. & d. eiſdem, dub. 2 & a. 1 quæſt. 1 & 2 & diſtinct. 15 part. 1 dub. 4
Producere quidquam tum in humanis, tum in divinis multipliciter, l. 1 d. 2 a. 1 q. 1 ad arg. & diſt. 9 art. 1 q. 1 in reſol. & diſt. 10 art. 1 q. 1 in opponendo, & in reſp. & d. 13 a. unico q. 2 ad arg.
Producens & productum, nomina hæc quare recipiantur in divinis. l. 1 d. 29 a. 1 q. 1 in reſ.
Productio quid dicat. l. 1 d. 15 p. 1 dub. 4 & quotuplex ſit. l. 2 d. 1 p. 1 a. 3 q. 2 in reſol.
Productio per artem, & productio per naturam, in quo conveniant, & in quo differant. l. 1 d 2 a. 1 q. 4 in reſp. ad arg.
Productio per modum iraſcibilis, aut per modum alicujus alterius affectionis animæ, quare non ſtatuitur in divinis. l. 1 d. 10 a. 1 q. 2 ad arg.
Productionum diverſarum diverſi ſunt termini, an verum. l. 3 d. 8 a. 2 q. 2 ad arg.
Proles debet aſſimilari ſuo principio, quomodo verificetur. l. 3 d. 12 art. 3 q. 1 ad arg.
Prolem quotupliciter optare contingat, tum quando licite, & juſte. l. 4 d. 31 dub. 1
Proles cujus conditionem inſequatur, patris an matris. l. 4 d. 36 a. 1 q. 3
Promiſſio ſimulata multipliciter. lib. 4 d. 38 dub. 5
Promotivum ad bonum, & ad ſanitatem dupliciter aliquid eſſe dicitur. l. 3 d. 3 p. 1 dub. 1
Pronominis quomodo proprium eſt pro proprio nomine poni, & certam deſignare perſonam. lib. 3 d. 11 a. 2 q. 2 ad arg. ſparſim.
Propheta major David, an Elias. l. 1 d. 2 dub. 9 litterali.
Prophetia dupliciter, & an in ea detur Spiritus ſanctus. l. 1 d. 15 p. 2 art. 1 q. 1 ad arg.
Prophetia numquid in veteri lege vendebatur. l. 4 d. 25 a. 1 q. 4 ad arg.
Propaſſio an in Chriſto fuerit. l. 3 d. 15 dub. 4
Proportio duplex, lib. 3 diſt. 1 a. 1 q. 1 ad arg.

Pro-

Digitized by Google

Propoſitio contradictoria quo modo accipiatur. l. 1 d. 12 dub. 1 litterali.
Propoſitionis veritas ſupra quid fundetur. lib. 1 d. 46 a. unico q. 4 ad arg. Tum quando vera, & quando falſa dicenda ſit propoſitio. l. 2 d. 37 a. 1 q. 3 in reſ.
Propoſitum, prædeſtinatio, & electio, an idem in Deo ſint. l. 1 d. 40 ar. 3 q. 2 ad arg.
Proprietas duo importat. l. 1 d. 27 p. 1 art. unico q. 1 in reſ.
Proprietas, unitas, notio, & relatio quo modo diſtinguantur. lib. 1 d. 24 art. 1 q. 2 in fine, & d. 26 art. unico qu. 4 in reſol.
Proprietas intenſior eſt, cum ſuæ origini appropinquat, quomodo verificetur. l. 2 d. 33 a. 2 q. 1 ad arg.
Proprietatem differre a proprietate tripliciter. lib. 1 d. 8 p. 2 art. 1 q. 1 ad arg. & quomodo ſcilicet in divinis proprietas a proprietate differat.
Proprietas, perſona, an eſſentia ſit. l. 1 d. 33 a. unico q. 1 & 2
Proprietates an ſeipſas denominent. ib. quæſt. 4
Proprietates perſonales in divinis quæ, quot, quale earum munus, &c. lib. 1 d. 26 a. unico per totum, ubi plura habes de proprietatibus eſſentialibus.
Proprietas perſonalis quomodo dicat totum eſſe perſonæ. l. 1 d. 28 ar. unico q. 3 ad arg.
Proprietates in divinis quorum adjectivorum prædicationem ſuſcipiunt. lib. 2 d. 33 art. unico q. 2 ad arg. in fine.
Proprietates divinas an contingat abſtrahi. l. 1 d. 27 p. 1 art. unico q. 3
Proprietatis nomen aliis perſonis communicatum, num confuſionem inducat. l 3 d. 10 a. 2 q. 3 ad arg.
Proprietas relativa neceſſario differt ab eo, cujus eſt proprietas. l. 1 diſt. 26 art. unico q. 1 ad arg. in fine, & plura hujuſmodi q. 2 in reſ.
Proprietatibus de divinis contrarie opinari, an ſit peccatum. l. 1 d. 27 p. 2 art. unico q. 4
Proprietatum in creaturis tres conditiones. l. 1 d. 8 p. 1 a. 1 q. 1 ad arg.
Proprium quotupliciter. l. 1 d. 12 dub. 5 & lib. 2 d. 16 a. 1 q. 3 in reſ.
Proprium num prius appropriato, vel econverſo. l. 1 d. 34 art. unico qu. 5 ad arg. in fine.
Proprium, ſive propria paſſio quomodo maneat de genere accidentium. lib. 2 d. 3 p. 1 a. 2 q. 2 ad arg.
Proſopon, Græce πρόσωπον quid. l. 1 d. 23 artic. 1 quæſt. 1 in reſol. & quare non utantur eo Græci in divinis, ſicut utuntur Latini nomine perſonæ. ib. ad arg.
Propter, præpoſitio, quid dicat. lib. 2 art. 1 q. 3 ad arg. & quotupliciter. l. 3 d. 24 a. 2 q. ult. in reſ.
Propter quod, & propter ſe dupliciter. l. 1 d. 1 dub. 13
Proſtibuli merces an pro oblatione altaris recipi poſſit. l. 4 d. 15 p. 2 art. 2 q. 1 ad arg.
Protenſio, defectio & derivatio in quo differant. l. 1 d. 18 dub. 4
Providentia duplex, & quænam in brutis ſit. l. 2 d. 25 p. 2 art. 1 quæſt. 1 ad arg.
Proximi nomine quis cenſendus eſt, tum maxime an B. Virgo ſub illo comprehendatur. l. 3 d. 28 dub. 3
Providentia quid. l. 3 d. 33 dub. 2
Pſalmiſtatus an ordo ſit. l. 4 d. 24 p. 2 art. 2 q. 2
Pubertatis tempus quare citius in muliere, quam in viro compleatur. l. 4 d. 36 a. 2 q. 1 ad arg.
Puer ſi ante quatuordecim annos per verba de præſenti contrahat, & de facto corrumpat uxorem, utrum ſeparari queat. l. 4 d. 36 dub. 5
Pulchritudo quid, & in quo ſumma reperiatur. lib. 1 d. 31 p. 2 art. 1 qu. 3 in reſ.
Pulchritudo in quo conſiſtat. l. 2 diſt. 3 in Prolegomenis, circa initium.
Pulchritudinis aut divitiarum gratia qui contrahit, an vere contrahat. l. 4 d. 30 dub. 6 & a. unico q. 3
Pulchrum & bonum an idem. lib. 1 d. 31 p. 2 art. 1 quæſt. 3 ad arg.
Pulverum, ex quibus reſurrectio corporum fiet, variæ ſententiæ. l. 4 d. 43 a. 1 q. 5 ad arg.
Punctum an augeri poſſit. l. 1 d. 17 p. 2 a. 1 q. 2 ad arg. & in quo ab unitate differat. l 1 d. 25 dub. 4
Punire quempiam ex pura juſtitia, vel

Digitized by Google

ex pura miſericordia remunerare Deus an poſſit. l. 4 d. 46 a. 2 q. ult. & an voluntatis ſit puniri, ſicut & ejuſdem peccare eſt. lib. 2 diſtinct. 41 art. 2 quæſt. 3
Purgare ſeipſum an quidquam poſſit. l. 4 d. 47 a. 2 q. 1 ad arg.
Purgatio duplex. l. 4 d. 47 art. 2 qu. 3 ad arg.
Purgatorium num ſit, qualis ejus pœna ac quanta, & a quibus miniſterialiter infligetur: tum an qui inibi detinentur, certiores ſint per gloriam, quam qui degunt hic in terris. l. 4 diſt. 20 p. 1 per totum.
Purgatorio num pœna & culpa purgentur, vel altera tantum; an ignis ille materialis ſit, & alter altero ab eo citius liberetur. l. 4 d. 21 p. 1 a. 2 & 3 fere per totum.
Purgatorium ſancti Patritii fabuloſum, & unde fabula ortum habuerit. lib. 4 d. 20 p 1 a. unico q. 6 in reſ.
Purgatorio exiſtentibus num indulgentiæ proſint. l. 4 d. 20 p. 2 a. unico q. 5
Purgatorio exiſtentibus an ſuffragia per vivos, tametſi iniquos, proſint: quantum, & quibus magis proſint. lib. 4 d. 45 a. 2 per totum.
Purificationem ſacerdos non ſumat, cum plures Miſſas celebraturus eſt. l. 4 d. 12 p. 1 a. 2 q. 1 in opponendo.
Purificent nos (quæſumus Domine) ſacramenta, quæ ſumpſimus, &c. lib. 4 d. 8 p. 2 a. 2 q. 2 ad arg.

Q

QUæ ſe invicem conſequuntur, aut ambo cauſantur a tertio, aut alterum eſt cauſa alterius, quomodo valeat. l. 1 d. 38 a. 1 q. 2 ad arg.
Qualitas duplex. l. 2 d. 3 p. 1 a. 2 q. 2 ad arg.
Qualitas quomodo in divinis ad quantitatem ſpectet. l. 1 d. 20 dub. 5
Qualitas an ſit immediatum principium actionis in creaturis. l. 2 d. 13 art. 2 q. 2 in opp. & ad arg.
Qualitates primas quatuor tantum eſſe, quomodo intelligatur. l. 2 d. 14 p. 1 a. 1 q. 2 ad arg.
Quantitas duplex, & quæ ſimplicitati non repugnet. l. 1 diſt. 17 p. 2 art. 1 quæſt. 1 in reſ. & diſt. 19 p. 1 art. un. q. 1 in reſ. & p. 2 art. 1 q. 1 ad arg. & lib. 2 d. 15 a. 1 q. 3 in reſ. & l. 3 d. 14 a. 1 q. 2 in reſ.
Quantitas virtutis dupliciter perfecta dicitur. l. 1 d. 17 p. 2 art. 1 quæſt. 4 in reſol.
Quantitatis nomen an ad divina transferatur. lib. 1 d. 19 p. 1 art. unico q. 1 ad arg.
Quantum intendis, tantum facis, quomodo diſtinguatur propoſitio hæc. l. 2 d. 40 a. 1 q. 2 in reſ.
Qui eſt, quale nomen. lib. 1 diſtinct. 2 dub. 4
Quid, non ſemper ſubſtantiam quærit. l. 1 d. 25 a. 1 q. 1 ad arg.
Qui ſupra cœli reſidens cacumen, totius mundi, &c. l. 1 d. 24 a. 3 q. 1
Qui conceptus eſt de Spiritu ſancto, natus, &c. quo modo intelligatur, lib. 3 d. 1 dub. 5
Quo eſt, & quod eſt, an dicant perfectionem. l. 1 d. 19 p. 2 ar. unico q. 3 & 4 in reſ. & quomodo differant. l. 2 d. 1 p. 1 a. 3 q. 2 ad arg.
Quod conſtat, quod congruit, & quod diſcernitur, an & quomodo in creaturis reperiantur. l. 1 d. 3 p. 1 dub. 3
Quod temporaliter procedit, incipit eſſe, an valeat. l. 1 d. 14 a. 1 q. 1 ad arg.

R

RAchel, an Lia verior Jacob uxor. l. 4 d. 33
Radius, lumen, & ſplendor quomodo differant. l. 1 d. 9 dub. 10
Radii productio a ſole, qualis. l. 1 d. 9 a. 1 q. 4 in fine.
Radius quomodo moveatur. lib. 1 d. 37 p. 2 a. 2 q. 3 ad arg.
Radius, quod a corpore radianti egreditur, corpus, an qualitas ſit. lib. 2 d. 13 a. 3 q. 1
Radius ſolaris quare ex rebus fœdis non inficiatur. l. 3 d. 2 dub. 2
Radix & initium quomodo differant. l. 2 d. 42 dub. 4
Rapina quid. l. 3 d. 37 dub. 7
Raptores an rapta in eleemoſynam vel oblationem præbere poſſint. lib. 4 d. 15

Digitized by Google

d. 15 p. 2 art. 2 q. 1 ad arg.
Rarum & denſum quomodo in natura cœleſti, & quomodo in elementari reperiantur. l. 2 diſt. 14 p. 2 art. 1 & 2 q. 1 in reſ.
Ratio, rationale, vel rationabile dupliciter. l. 1 diſt. 25 a. 1 q. 2 ad arg. & lib. 2 diſt. 39 art. 2 q. 1 ad arg. & l. 3 d. 16 art. 2 q. 1 in reſ. & diſt. 23 a. 1 q. 1 ad arg. & lib. 4 d. 14 p. 1 a. 2 q. 1 ad arg.
Ratio & voluntas, ſive mavis, affectus, & intellectus, num eſſentialiter differant. l. 2 d. 24 p. 1 a. 2 q. 1
Ratio quando evacuet fidei meritum. l. 1 in Prologo q. 2 ad arg.
Ratio in divinis de eſſentia prædicatur. l. 1 d. 5 a. 1 q. 1 ad arg.
Rationis diverſitas in divinis dupliciter. l. 1 d. 5 a. 1 q. 1 in reſp. ad arg.
Ratione differre tripliciter. l. 1 d. 26 ar. unico q. 1 ad arg.
Rationis indicium duplex. l. 2 d. 25 p. 1 a. unico q. 6 ad arg.
Ratio quomodo iraſcibilem & concupiſcibilem regat. l. 2 d. 25 p. 1 a. unico q. 6 ad arg.
Rationis ſuperior inferiorque portio in anima quid, quare altera vir, altera mulier dicatur, & an diverſæ potentiæ ſint, lib. 2 diſtinct. 24 p. 1 art. 3 quæſt. 2
Rationis ſuperiori, inferiorique parti num habeat ineſſe peccatum ſecundum ſe etiam veniale, & an altera ſine altera, puta inferior, ſine ſuperiori mortaliter peccare poſſit, etiam nullatenus ſenſualitate ſuggerente. ibid. p. 2 a. 1 & 2 per tot.
Rationes cauſales & ſeminales a Beato Auguſtino poſitæ, quid. l. 2 d. 18 a. 1 q. 2 & 3 Vide plura. l. 4 d. 43 art. 1 q. 4 in reſ.
Rationale multipliciter. lib. 3 d. 33 art. unico q. 3 ſparſim.
Rationale vel intellectuale quomodo hominis proprium dicatur. l. 2 d. 16 a. 1 q. 3 in reſ.
Rationale animæ, & rationale angeli an idem. l. 2 diſt. 1 p. 2 art. 3 quæſt. 1 ad arg.
Reatus peccati ſuper quid fundetur. l. 2 d. 42 dub. 1
Rebaptizare hæreticum, rebaptizare catholicum quod gravius peccatum. l. 4 d. 6 p. 1 dub. 2.
Recidivanti num redeant peccata quo ad maculam vel reatum. lib. 4 d. 22 a. 1 per totum.
Reciprocatio in cauſis, & cauſatis quomodo non recipiatur. l. 1 d. 31 p. 1 a. unico q. 3 ad arg.
Reconciliari Deo per ſatisfactionem, an poſſimus. li. 4 diſt. 15 p. 1 art. unico quæſt. 1
Recreator dupliciter, & quomodo Chriſtus recreator dicatur. lib. 4 d. 3 p. 1 a. 2 q. 2 ad arg.
Rectitudo duplex. lib. 2 diſt. 5 a. 3 q. 1 in reſol.
Recumbens quo modo major ſit, quam miniſtrans. l. 2 d. 11 a. 1 q. 1 ad arg.
Recuperare, & vivificari non idem ſunt. l. 4 d. 14 p. 2 a. 2 q 3 ad arg.
Redemiſſe hominem quare & quo modo dicatur Deus. l. 3 d. 19 dub. 4 5 & 6 Tum an ſolus Filius, vel etiam Pater atque Spiritus ſanctus illius redemptor dicatur. ib. art. 2 q. 1 & lib. 4 d. 5 a. 3 q. 2 ad arg.
Reduci ad aliquid dupliciter. l. 1 d. 26 a. unico q. 3 ad arg.
Reductio in divinis filio appropriatur. l. 1 d. 31 p. 2 dub. 9
Reductive in genere quæ ſunt. l. 2 d. 24 p. 1 a. 2 q. 1 ad arg.
Redundantia triplex. l. 1 d. 16 a. unico q. 3 ad arg.
Referre dupliciter. l. 1 d. 1 a. 1 quæſt. 1 ad arg. Item & referri. l. eod. d. 26 a. unico q. 1 ad arg. & d. 28 dub. 3
Reflexio in forma unde. l. 1 d. 17 p. 1 a. 1 q. 2 ad arg.
Refrenatio, vel refrenare an rationis ſit. l. 2 d. 25 p. 1 art. unico q. 6 ad arg.
Reges, in qua parte ungantur Criſmatis oleo. l. 4 d. 23 dub. 2 & diſt. 24 p. 3 a. 2 q. 3 ad arg.
Reges, quomodo prohibuerit Dominus, ne plurimas uxores haberent in veteri lege. lib. 4 diſtinct. 33 art. 1 q. 3 ad arg.
Regnum ſacerdotale, cur dicebatur in veteri Teſtamento: in novo autem dicatur Regale ſacerdotium, quod eſt dictu, num ſpiritualis poteſtas præfe-

ratur temporali. lib. 4 diſt. 24 part. 3 dub. 3
Regulari dupliciter. l. 1 d. 35 art. unico q. 1 ad arg.
Regulæ aliquot circa converſionem panis in corpus Chriſti in altari. l. 4 p. 11 d. 1 a. unico q. 6 in reſ.
Relatio multiplex. l. 1 d. 30 a. un. q. 3 in reſ. & l. 2 d. 1 p. 1 art. 3 quæſt. 2 in reſ.
Relatio omnis ſuper aliquod abſolutum fundatur, quomodo intelligendum. l. 4 d. 3 p. 2 art. 1 q. 2 ad arg.
Relatio non prædicat abſolutum, ſed reſpectivum. l. 1 d. 30 dub. 3
Relatio quo modo in eſſe introducatur. l. 3 d. 1 art. 1 q. 1 ad arg. & d. 2 a. 3 q. 2 ad arg.
Relatio ut diſtinguat, quid exiſtit. l. 1 d. 9 a. 1 q. 2 ad arg.
Relatio an ſemper inducat mutationem in utroque extremorum. lib. 1 diſt 30 dub. 3
Relatio, an relatione alia referatur. l. 1 d. 30 dub. 4
Relatio numquid in comparatione tantum eſſe habeat, aſſiſtentiſque ſolum ſit. l. 1 d. 33 a. unico q. 1 ad arg.
Relatio unde multiplicetur ſive plurificetur. l. 3 d. 8 art. 2 q. 2 in reſol. & ad arg.
Relatio qua creatura ad creatorem refertur, an ſit accidens. l. 1 d. 30 dub. 4
Relatio quæ & quomodo in Deo ſit. l. 1 d. 30 a. unico q. 3 in reſ.
Relatio an dupliciter in Deo ſignificari poſſit. lib. 1 diſtinct. 40 artic. 1 q. 1 ad arg.
Relatio, notio, unitas, & proprietas idem diverſis rationibus dicuntur. l. 1 d. 24 a. 1 q. 2 in fine, & d. 26 a. un. q. 4 in reſ.
Relatio in creaturis, & relatio in divinis in quo diſtent. lib. 1 d. 7 dub. 4 litterali.
Relatio omnis reſpectum ad perſonam an dicat. lib. 1 d. 28 art. unico q. 2 ad arg.
Relatio in divinis quare magis diſtinctionem perſonæ, quam eſſentiæ faciat. lib. 1 diſtinct. 9 artic. 1 quæſt. 2 ad arg.
Relatio quæ dat perſonæ exiſtere. lib. 1 d. 28 art. unico quæſt. 2 ad arg. & q. 3 ad arg.
Relatio in divinis quando mutationem ponat. lib. 1 diſt. 8 part. 1 art. 2 q. 1 ad arg.
Relatio quo modo maneat, tranſeat ve in divinis. lib. 1 diſt. 2 part. 1 art. unico quæſt. 3 ad argum. & diſt. 26 a. unico quæſt. 2 in reſol. & diſt. 27 part. 1 art. unico quæſt. 3 ad argum. & diſt. 33 art. unico quæſt. 1 in reſ. Sed plura elice ex diſtinct. 28 artic. unico quæſt. 2
Relativa proprietas neceſſario ab eo, cujus eſt proprietas, differt. lib. 1 diſt. 26 art. unico qu. 1 ad arg. in fine in plura hujuſmodi. q. 2 in reſ.
Relativa, ſive relationum differentiam in divinis qualis, & quo modo dicendæ. lib. 1 diſtinct. 13 art. unico q. 3 ad arg.
Relativa ſecundum eſſe duplicia. lib. 1 d. 30 a. unico q. 3 ad arg.
Relativa an importent diſtinctionem. l. 1 diſtinct. 31 part. 1 art. unico q. 2 ad arg.
Relativum quomodo referat antecedens. l. 1 d. 4 art. 1 q. 1 in reſol. q. & in reſp. ad arg.
Relativum omne eſt aliquid excepto eo, quod relative dicitur. l. 1 diſt. 26 art. unico q. 3 ad arg. in fine.
Relativum relativo additum, vel copulatum, quæ locutiones. l. 1 d. 24 a. 3 q. 1 in fine.
Relatus, diſtinctus, & hujuſmodi, quæ nomina ſint. l. 1 d. 24 a. 2 q. 2 ad arg. in fine, & d. 31 p. 1 art. unico q. 2 in opp. & in reſp.
Relative dici in divinis, multipliciter. l. 1 d. 22 art. unico q. 4 ad arg. & d. 30 a. unico q. 3 in reſ. & d. 34 a. unico q. 2 ad arg. & d. 35 dub. 4
Relative oppoſita circa idem eſſe non poſſunt, quo modo intelligatur. lib. 2 d. 24 p. 1 a. 2 q. 2 ad arg.
Religio quid. lib. 3 diſt. 9 ar. 2 quæſt. 3 ſparſim.
Religionem intrare, valde tutum & utile. lib. 2 d. 41 a. 1 q. 3 ad arg.
Religionem intrare an poſſit ſponſus, ſponſa invita. l. 4 d. 27 dub. 27
Religionem ubi ſponſus ingreſſus eſt,

num

num ſtatim ſolutum intelligatur matrimonii vinculum. Ibi. art. 3 q. 2 in opp. & in reſp.
Religioſi an in omnibus, quæ contra Deum non ſunt Prælatis ſuis obedire teneantur. l. 2 d. 44 & ult. a. 3 q. 2
Religioſi an vovere poſſint. l. 4 d. 38 a. 1 q. 3 in reſ.
Remunerabile tripliciter. l. 4 d. 38 ar. 2 q. 3 in reſ.
Remuneratio attenditur ſecundum quantitatem radicis, quo modo verificetur. l. 2 d. 27 ar. 2 q. 2 ad arg. in fine.
Reparatio humani generis num a Deo fieri debuerit, & per ſatisfactionem magis quam per aliam viam: tum ſi pura creatura id efficere potuerit. l. 3 d. 20 per totum.
Repercuſſio duplex, tum quo modo radii repercutiantur. l. 2 d. 13 a. 3 q. 1 ad arg.
Reprobatio, & prædeſtinatio ſive (mavis dicas) electio, vel æternum Dei propoſitum quid importent: tum ſi earum omnium aſſignare ſit cauſam meritoriam ex parte noſtri, vel rationem motivam ex parte Dei. l. 1 d. 41 a. 1 per totum.
Reptile quadrupliciter, quæ animantium reptilia dicantur, an ad aquæ, an ad terræ ornatum ſpectent, & quis motus rependi. l. 2 d. 15 dub. 1
Repudiare uxorem an liceat, & an poſt repudium reconciliari queat. l. 4 d. 33 a. 3 per totum.
Repudium in quo a divortio differat: tum quare viro uxorem, non autem uxori virum repudiare licuerit. lib. 4 d. 35 a. unico q. 1
Repudium eſt contra jus naturæ, & divinum. l. 4 d. 1 a. 2 q. 4 ad arg.
Repugnare dupliciter. l. 4 d. 4 p. 1 ar. 2 q. 2 ad arg.
Res, quale nomen, unde dicatur, & quotupliciter nominari poſſit. l. 1 d. 25 dub. 3 & d. 35 a. unico q. 3 ad arg. & l. 2 d. 37 dub. 1
Res naturæ in divinis an ſupra naturam addat. l. 1 d. 34 a. unico q. 1
Res ad quid produxerit Deus. lib. 2 d. 1 p. 2 a. 2 q. 1
Res quare non dicantur æternaliter eſſe ex Deo. l. 1 d. 35 dub. 2
Res an ab æterno in Deo fuerint, tum an ratione eſſentiæ vel perſonæ in eo ſint. l. 1 d. 36 a. 1 per totum.
Res ſunt in Deo, quæ ejus converſa ſit. l. 1 d. 37 p. 1 a. 2 q. 2 ad arg.
Res an verius in Deo ſint, quam in proprio genere. l. 1 d. 36 a. 2 q. 2.
Res multipliciter exiſtere habent, tum quo modo in Deo ſint, & an valeat iſthoc Theorema: Res ibi verius eſt, ubi verius cognoſcitur. l. 2 diſt. 3 per totum ſparſim, tum maxime a. 2 q. 2
Res an productæ ſint in eſſe a pluribus principiis, & ſi ab uno, numquid ſeipſo, vel alterius medio. l. 2 d. 1 p. 1 art. 2 q. 1
Res an habeant principium cauſale. l. 2 d. 1 p. 1 a. 1 q. 1
Rerum multitudo an a primo efficiente debuerit, vel potuerit eſſe: tum ſi hac triplici diviſione expleatur, ſcilicet creatura ſpirituali, corporali, & ex utraque permixta. l. 2 d. 1 p. 2 a. 1 per tot.
Res corporeæ quomodo plus ſint duæ, quam una. l. 1 d. 10 p. 2 dub. 4
Res quotupliciter ſint, atque cognoſcantur. l. 3 d. 14 a. 3 q. 1 in reſ.
Reſiſtere an difficilius quam reſurgere. l. 4 d. 14 p. 2 a. 2 q. 1 ad arg.
Reſpectivum omne ſuper abſolutum fundatur. l. 1 d. 26 a. unico q. 1 ad arg. in fine. Ad ipſum reducitur, & an tantum reſpectivum eſſe debeat. ibid. q. 3 ad arg.
Reſpectus quis in divinis reperiatur. l. 1 d. 31 p. 1 art. unico q. 2 in reſ. Tum maxime an reſpectus cauſæ & effectus. l. eod. d. 30 a. unico q. 3 in fine.
Reſpectus in creaturis cur non prædicetur, in divinis autem quidem. lib. 1 d. 33 art. unico q. 1 ad arg.
Reſtitutio an ſit pars ſatisfactionis. lib. 4 d. 15 p. 2 a. 2 q 4
Reſurgere & reſiſtere quod difficilius. l. 4 d. 14 p. 2 a. 2 q. 1 ad arg.
Reſurrectio dupliciter. l. 4 d. 43 a. 1 q. 2 ad ar.
Reſurrectioni Chriſti quomodo noſtri juſtificatio attribuatur. l. 3 d. 19 a. 1 q. 2 ſparſim, & q. 4 ad arg.
Reſurrectio generalis numquid futura ſit, an omnium generaliter erit ſimul, aut ſucceſſive, an eorumdem numero, naturaliter, vel miraculoſe, & quæ tan-

Digitized by Google

dem ejus cauſa. lib. 4 diſt. 43 artic. 1 per totum.
Reſurrectio mortuorum per quid fiat, & quid eſt dictu, juſſus, vox Archangeli, vel tuba. ibi dub. 1 & 2
Reſurrectio mortuorum quibus perficiatur. l. 4 d. 43 a. 1 q. 5 in reſ.
Reſurgentium ætas, ſtatura, & integritas. lib. 4 diſt. 44 p. 1 in dubiis litteralibus.
Reſurrectioni aliquid ordinari, dupliciter. l. 2 d. 30 a. 3 q. 2 in reſ.
Revelatio quibus modis fiat. l. 2 diſt. 7 p. 2 dub. 2
Rhetoris duplex finis. l. 2 diſt. 11 art. 2 q. 3 ad arg. in fine.
Ridere qualis actus, & num Angelis competat in corporibus aſſumptis. l. 2 d. 8 p. 1 a. 3 q. 2 ad arg.
Rubini lapides quo modo probentur. l. 2 d. 14 p. 1 a. 1 q. 1 ad arg.

S.

SAbbatum quare in Dominicam diem mutatum eſt ab Eccleſia. l. 3 d. 37 dub. 3 poſt med.
Sacerdos quare inungatur, & in qua parte, & quod ejus munus. l. 4 d. 24 p. 2 dub. 4 & a. 1 q. 4 in reſ. & art. 2 q. 3 ad arg. Tum an ſacerdotalis dignitas regali dignitati præferatur. lib. & d. eiſdem. p. 1 dub. 3
Sacerdos veteris Teſtamenti unde immundus erat, purificabaturque. lib. 4 d. 1 p. 1 dub. 5
Sacerdos ſolus num baptizare habeat, ita ut non alius quivis. l. 4 d. 5 ar. 1 q. 1 & num malus ſacerdos ſacramenta miniſtrans, ſacramentum, & rem ſacramenti det. ibid. a. 2 q. 1
Sacerdotem malum aut ſimoniacum adiens quis, ut baptizetur, non peccet. l. 4 d. 5 a. 2 q. 1 ad arg.
Sacerdos num quantamcumque, vel quantulamcumque materiam conficere poſſit. l. 4 d. 10 p. 2 art. 1 q. 4
Sacerdos omnino ſe reum alicujus criminis ſciens, ſed ob Parochiam, cui debet, non potens non conficere: Sacerdos item nulli parochia obligatus, ſed ad altare perductus, ſi mortalis alicujus recordatus fuerit, tum maxime de irregularitate remorſum ſenſerit, quid juris in his. l. 4 d. 13 dub. 1
Sacerdos quis gravius peccet, conficiens & non ſumens, vel conficiens & ſumens ſimul. Tum qui reverentia & timore ductus nihil facere audet, vel qui abſolute conficit. ib. dub. 2 Vide etiam. l. 3 d. 9 a. 1 q. 6 in oppon.
Sacerdos, cujus miſſas interdum prohibemur audire, quis. lib. 4 d. 13 art. 1 quæſt. 4
Sacerdos quis eligendus pro confeſſione delictorum, & an ſimplex ſacerdos peccet in audiendo confeſſiones. l. 4 d. 17 p. 3 dub. 2 & 3
Sacerdos proprius, ſive proprius ſacerdos quis dicatur. lib. 4 d. 17 p. 3 a. 1 q. 2 in reſ. An alii quam ei confiteri liceat abſque ſcilicet ejus licentia. lib. eod. d. 21 p. 2 dub. 7
Sacerdos quo modo peccata dimittere dicatur. l. 4 d. 18 p. 1 dub. 2 A quo abſolvat, a culpa, an a pœna, vel ab utroque. ib. dub. 4 & a. 2 per totum. Tum an totam pœnam relaxet, vel partem, & quomodo ſe ſe habere debeat in pœnis injungendis. l. eod. d. 20 p. 2 dub. 1 & 3
Sacerdos numquid in gratia eſſe debeat, ut quempiam abſolvere poſſit. l. 4 d. 19 dub. 2 Tum an complices ſuos in aliquo delicto abſolvere poſſit. ibid. dub. 4
Sacerdos. in quibus caſibus ſuperiorem conſulere teneatur. lib. 4 d. 20 part. 2 dub. 5
Sacerdotalis benedictio numquid neceſſario requiratur in conjugio. l. 4 d. 28 dub. 3
Sacerdotium Chriſti quo modo dicatur æternum. l. 3 d. 22 art. unico quæ. 1 ad arg.
Sacerdotium quare jure propinquitatis in veteri lege habebatur, non autem in nova habeatur. l. 4 d. 25 dub. 6
Sacramentum quid, quotuplex, & quotupliciter. l. 4 d. 8 p. 1 dub 1 2 3 & d. 4 p. 2 a. 1 qu. 3 ad arg. & diſt. 26 a. 1 q. 2 in reſ. & art. 2 q. 1 in reſol. Tum ſi reſpectivum vel abſolutum quid dicat. lib. eod. diſt. 10 p. 1 du. 1 Numquid inſtitui debuere ſacramenta. l. 4 diſt. 3 par. 1 dub. 7 8 & 10 & art.

Digitized by Google

& art. unico q. 1 & d. 2 a. 1 q. 1 & 2 in reſ. Aut ſi omne tempus illorum inſtitutioni idoneum fuerit: ſi diverſis temporibus alia, & alia eſſe debuere, & num novæ legis ſacramenta ſeptem tantum numero ſtatui debeant, & quis eorum ordo. lib. allegato d. 2 dub. 1 & art. 1 per tot.

Sacramentorum integritas in quibus, & quot conſiſtat. l. 4 d. 1 p. 1 dub. 11 & d. 9 art. 1 q. 3 in opponendo, & d. 24 p. 1 a. 2 q. 2 ad arg.

Sacramenta novæ Legis in quo diſtent a Sacramentis veteris Legis, & utrorumque vis, numerus atque inſtitutio. l. 1 d. 1 dub. 1 Sed clarius. lib. 3 diſt. 40 & ult. dub. 3 clariſſime autem. lib. 4 d. 1 p. 1 dub. 6 & art. unico quæſt. 3 4 & 5 & par. 2 artic. 1 quæſt. 3 in reſol. & diſt. 2 artic. 1 quæſt. 3 ad arg. & diſt. 10 part. 2 art. 1 quæſt. 3 ad arg. in fine.

Sacramenta quo modo de Chriſti latere effluxiſſe dicantur, & quæ eorum vis atque efficacia. lib. 1 in Prologo ante medium, & l. 4 in Prologo, circa finem, & d. 4 p. 2 art. 1 q. 3 ad arg. & d. 18 p. 1 dub. 4

Sacramenta quæ, & quot characterem imprimant, & quare. l. 4 d. 6 p. 1 a. unico q. 4 in reſ.

Sacramentæ novæ legis numquid omnia in veteri Lege præfigurata ſint. lib. 4 d. 8 art. 1 q. 1 ad arg.

Sacramentis quo modo Deus operetur. lib. 4 diſt. 4 part. 2 art. 2 q. 3 ad arg. Et numquid illis potentiam ſuam alligaverit. lib. eod. diſt. 4 par. 2 art. 2 q. 3 in reſ. Ad hæc quo modo Chriſti paſſio eiſdem influat. lib. 3 d. 20 art. unico q. 4 ad arg.

Sacramenti virtus non futuram, ſed præſentem diſpoſitionem reſpicit. l. 4 d. 4 p. 2 a. 2 q. 3 ad arg. in fine.

Sacramentum ſacramento majus quintupliciter. l. 4 d. 7 dub. 3

Sacramentum quo modo malum fieri dicatur. l. 4 d. 9 dub. 6

Sacramenta aut vendere, aut emere, quale & quantum peccatum. l. 4 d. 25 a. 1 q. 4 in reſ.

Sacramentorum & virtutum diſcrimen. l. 4 d. 17 p. 1 dub. 4 in fine.

Sacramenta ſuſcipiendi ſi deſit facultas, ſufficit interdum firmum propoſitum, vel votum. l. 4 diſt. 17 p. 1 dub. 1 & art. 1 q. 4 ad arg. circa finem.

Sacramenta Eccleſiæ quomodo venteremur. lib. 3 d. 9 a. 1 q. 4 in reſol.

Sacrificium multipliciter. l. 3 d. 9 art. 2 q. 2 ad arg.

Sacrificiorum veterum vis. l. 1 d. 1 p. 2 art. 1 q. 3

Sacrificii virtus an neceſſaria foret adultis in remedium peccati originalis. l. 4 d. 1 p. 2 a. 1 q. 3

Sacrificium Eccleſiæ ex quibus, & quot conficiatur: tum quod ſignum, quodve ſignatum in eo, & quo modo item unum ſit. l. 1 d. 10 p. 1 in dubiis litteralibus, fere per totum.

Sacrificium altaris quo modo inter omnia ſacramenta mortuis ſuffragetur. l. 4 d. 45 dub. 3

Sacrilegium quid. l. 3 d. 37 dub. 7

Sacrum tripliciter. l. 4 d. 24 p. 2 dub. 5

Salamandra vivens in igne, nec patiens ab eo conſumptionem. l. 4 d. 44 p. 2 a. 3 q. 1 ſparſim.

Salomoni quare in ſomnis ſapientia infuſa ſit. l. 2 d. 25 p. 2 art. unico q. 6 ad arg.

Salvandorum numquid ad ſingulos angelorum ordines aſſumptio fiat. l. 2 d. 9 a. unico q. 5

Samaritani quo modo baptizati erant, nec tamen Spiritum ſanctum receperant. l. 4 d. 2 a. 2 q. 3 ad arg.

Sanare ſpiritualiter cujus ſit. l. 4 d. 17 p. 1 dub. 4

Sanitas corporis ad mentis ſanitatem ordinatur, & quomodo Chriſtus totos ſanabat. l. 4 d. 15 p. 2 dub. 9

Sanum tripliciter. l. 1 d. 46 a. unico q. 5 in reſol.

Sanctis numquid ad menſuram det Deus ſpiritum. l. 3 d. 13 dub. 2

Sancti in tormentis numquid paſſionum vim ſentiant. l. 3 d. 16 art. 1 quæſt. 1 ad arg.

Sancti an ante judicium ad cœlum evolent. l. 4 d. 21 p. 1 a. 3 q. 2

Sancti aut beati quomodo in cœlo empyreo ſint locati, ut undique & omnes Chriſtum videre queant. l. 2 d. 14 p. 1 a. 2 q. 1 ad arg. in fine.

Digitized by Google

Sancti multotiens ample loquuntur ad majorem expreſſionem, quam uſus communis admittat. l. 3. d. 11. art. 2. q. 1. ad arg.

Sanctis an orationibus noſtris opus ſit. l. 4 d. 45 dub. 5

Sanctos an rogare juvet, ita ut pro nobis orent illi, orationibusque ſuis quidquam nobis impetrent. lib. 4 diſt. 45 art. 3 per totum.

Sanctos cum invocamus, eorum ſpiritus proprie invocamus. l. 4 d. 45 art. 3 q. 3 ad arg.

Sanctificare tripliciter. l. 1 d. 14 dub. 2

Sanctificatio cui proprie attribuatur. l. 1. d. 16 art. unico q. 2 in fine.

Sanctificationis triplex gradus. l. 3. d. 3 p. 1 art. 2 q. 3

Sanctificati in uteris matrum an baptizari debeant. l. 4 d. 6 p. 2 ar. 1 q. 2

Sanctitas quem amorem importet. lib. 1 d. 10 dub. 4

Sanguis, qui de latere Chriſti lancea perforato fluxit, num in figuram fuerit. l. 4 d. 8 part. 1 art. 1. q. 2 ad arg. in fine.

Sanguis numquid reſurget. lib. 4 d. 44 p. 1 art. 1 q. 1 per totum.

Samſon ſemet interficiendo, an recte fecerit. l. 4 d. 21 art. 2 q. 1 in reſol.

Sapere a ſapientia, an ſapientia a ſapere dicatur. l. 1 d. 8 p. 1 dub. 2 litterali. Tum quomodo in divinis dicantur. l. eod. d. 39 dub. 1

Sapientia quid, & quotupliciter. lib. 1 d. 28 dub. 4 & d. 46 dub. 5. Ubi etiam habes quo modo culpæ opponatur. & lib. 3 d. 35 dub. 1 & deinceps plura.

Sapientia quale nomen in divinis: an ingenita dici poſſit, an procedens: an item recte dictum ſit: Sapientia de ſapientia, & plures hujuſmodi de ea conſiderationes. l. 1 d. 28 dub. 4 & 32 in dub. litteralibus.

Sapientia vel ſcientia Dei multipliciter nominatur. l. 1 diſt. 35 dub. 1

Sapientia qualis habitus. l. 1 in Prologo. q. 3 in reſol. q.

Sapientia in divinis dicitur ad ſe, & eſt eſſentiale. lib. 1 d. 10 art. 2 q. 1 ad arg.

Sapientia in divinis an prius quam verbum. l. 1 d. 27 p. 2 art. unico q. 5 Et cur illa appropriatum tantum, hoc vero proprium & appropriatum ſimul. ibid.

Sapientia quomodo maximum donorum Dei ſit. l. 1 d. 17 p. 1 dub. 4 & l. 2 d. 9 art. unico q. 4 ad arg.

Sapientia, potentia, & voluntas in Deo, numquid æqualia ſint. l. 1 d. 45 art. 1 q. 2 ad arg. in fine.

Sapientia quo modo ſit fructus pietatis. l. 2 d. 3 p. 2 dub. 2

Sapientia idem quandoque quod charitas. l. 2 d. 38 art. 1 q. 2 ad arg.

Sapientia quomodo non mutetur. lib. 3 d. 6 dub. 3

Sapientiæ doni actus quis. lib. 3 d. 35 art. unico q. 1

Sapientibus duobus quo modo una inſit ſapientia. lib. 1 diſtinct. 37 part. 2 dub. 4

Satisfacere, ſive ſatisfactio quid, cui, & per quæ opera faciendi, aut quæ ei requirantur, ut integra ſit. l. 4 d. 15 p. 1 art. unico q. 3 in reſol. Ubi etiam habes, quare pro peccatis teneamur Deo ſatisfacere. q. 4 ad arg. & ibid. p. 2 art. 1 per totum. Rurſus quotuplex ea ſit. l. 3 d. 20 art. un. q. 4 in reſol. Quintimno plura per totum. Item quotupliciter dicatur, & qua ratione ſtatuatur una ex partibus pœnitentiæ. lib. 4 d. 16 p. 1 dub. 2 Demum quod opus magis ſatisfactorium ſit, oratio, an jejunium vel eleemoſyna. l. eod. d. 15 part. 2 art. 1 q. 4 ad arg. in fine.

Satisfacere de uno peccato abſque alio, an poſſibile ſit; tum ſi quis abſtinens a peccatis extra charitatem tamen ſatisfacere poſſit. lib. 4 d. 15 part. 1 art. unico q. 3

Satisfacere an poſſit alter pro altero: tum quid juris, vel ſi ille non ſatisfaciat, vel ſatisfacere differat, aut ſi iſte non indigeat. Adhæc ſi quis ſicut merens alteri meretur & ſibi: ita ſatisfaciens pro altero, pro ſe pariter ſatisfaciat. l. 4 diſt. 20 p. 2 art. unico quæſt. 1

Satisfactio pro quibus fieri conſueverit. l. 3 d. 20 art. unico q. 3 in reſol.

Satisfactione an Deo reconciliari poſſimus. lib. 4

Digitized by Google

l. 4 d. 15 part. 1 art. unico q. 1
Satisfactio a Joanne Baptiſta, an a Chriſto inſtituta. l. 4 d. 16 p. 1 dub. 5
Satisfactione magis quam altero modo num ſalus humani generis operari debuerit: tum ſi qua pura creatura pro eo ſatisfacere potuerit, aut quivis pro ſeipſo, &c. l. 3 d. 20 per totum.
Satisfactoria opera extra charitatem facta an adveniente illa reviviſcant, in ſortem computentur, mereanturque quidquam. l. 4 d. 15 p. 1 art. unico q. 4. 5 & 6
Saturnus planeta cujus naturæ. l. 2 d. 14 art. 1 q. 1 in opponendo.
Saul numquid prophetiam vere emerit. l. 4 d. 25 art. 1 q. 4 ad arg.
Scandalum unitum peccato an novum peccatum faciat, ita ut duo peccata ſint. l. 4 d. 38 dub. 2
Schiſma quid dicatur. l. 4 d. 13 dub. 4
Scibile, & ſcientia quæ relativa. lib. 1 d. 30 art. unico q. 3 ad arg.
Scibile quo modo ſcientis comprehenſione finiatur. l. 1 d. 35 art. unico q. 5 ad arg.
Scientia duplex. l. 3 d. 24 dub. 2 & d. 35 art. unico q. 2 in reſol.
Scientia & ſcibile debent proportionari, quo modo verificetur. l. 1 d. 39 art. 2 q. 2 ad arg.
Scientia quomodo deſtruetur. l. 1 in Prologo. dub. 8 & l. 3 d. 31 ar. 2 q. 3
Scientia & potentia aliter, & aliter ſe habent in divinis. l. 1 d. 7 ar. 1 q. 1 in reſpon. ad arg.
Scientia an amplioris extenſionis ſit, quam potentia: tum quotupliciter dicatur ſcientia practica. l. 1 d. 43 art. unico q. 1 ad arg. & l. 3 d. 14 ar. 3 q. 3 ad arg.
Scientiarum in nobis, tum in Deo an rei exiſtentiam ponat. l. 1 d. 35 du. 5
Scientia vel præſcientia Dei an rerum cauſa ſit. l. 1 d. 38 dub. 3
Scientia Dei de quibus ſit, an etiam aliquid ſcire incipiat, vel præſcire deſinat: aut velle poſſit aliquid, quod numquam voluit, nec tamen ex tempore l. 1 d. 39 dub. 3. 4 & 5
Scientiæ humanæ num proficuæ. lib. 1 d. 45 art. 2 q. 2 ad arg. in fine.
Scientiæ profectus, ſive in ſcientia proficere, penes tria attendi poteſt. l. 2 d. 23 art. 2 q. 1 in reſol.
Scientia quomodo valeat ad fidei introductionem, & qui, ac quot ſint ejus actus. l. 3 d. 35 dub. 2. 3 & 4
Scientiæ doni actus quis l. 3 d. 35 art. unico q. 2
Scientia, quæ clavis ſit, num forte alia a poteſtate ſolvendi. l. 4 d. 18 p. 1 art. 3 per totum.
Scientis comprehenſione quo modo quod ſcitur, finiatur. l. 3 d. 14 art. 2 q. 3 ad arg. & d. 24 dub. 4
Scire dupliciter. l. 1 d. 39 dub. 4
Scire duplex. l. 1 d. 13 dub. 4 & d. 41 art. 2 q. 2 in reſol.
Scire, quis actus ſit. lib. 1 d. 39 art. 1 q. 1 ad arg.
Scire in nobis acquiſitum, an innatum ſit. l. 2 d. 39 art. 1 q. 2 in reſol.
Scriptor proprie quis dicatur. lib. 1 in Prologo. q. 4 in reſol. q.
Scripturæ ſacræ multiplex expoſitio, & quæ præcipua. lib. 4 diſt. 21 part. 1 dub. 1
Secta quid dicatur. l. 4 d. 13 dub. 4
Secundum, multipliciter. lib. 3 diſt. 10 dub. 1
Secundum quid, dupliciter. l. 4 d. 39 art. 1 q. 4 ad arg.
Semel quid dicat. l. 1 d. 5 dub. 7 litterali, & l. 3 d. 8 art. 2 q. 1 ad arg.
Semen eſt ſuperfluum nutrimenti, quomodo intelligatur. l. 2 d. 20 ar. un. q. 2 ad arg.
Semen dupliciter quantum eſt. l. 2 d. 30 art. 3 q. 1 ad arg.
Semen in quo reſurget, ingenito, an in generanto. l. 2 d. 30 art. 3 q. 1 ad arg.
Semen fratris, qui ſuſcitare antiquitus nolebat, quare in opprobrium ei cedebat. l. 4 d. 42 art. 3 q. 3 ad arg.
Seminales, cauſaleſque rationes a B. Auguſtino poſitæ quid. l. 2 d. 18 art. 1 q. 2 & 3 & lib. 4 d. 43 art. 1 q. 4 in reſol.
Semper eſſe, in Deo dupliciter accipi poteſt. lib. 1 d. 37 part. 1 art. 2 q. 2 in reſol.
Senarius numerus quomodo dicatur primus perfectorum. l. 1 d. 2 art. 1 q. 4 in reſ. q. & l. 4 p. 2 ar. 1 q. 3 in reſ.

Digitized by Google

Senſibile, vegetabile, rationale, unde ſumantur. l. 1 d. 3 p. 2 art. 1 q. 3 in fine.
Senſibilia omnia an propter hominem facta ſint, & an congruo ordine Deus ea produxerit. l. 2 d. 15 ar. 2 q. 1 & 2
Senſibilis anima in hominibus num a generante ſit. l. 2 d. 31 art. 1 q. 1
Senſitiva cognitio quando perfecta ſit. l. 3 d. 17 art. 1 q. 2 ad arg.
Senſualitas quid, quotupliciter, num in ea mortale vel veniale peccatum eſſe poſſit, an una vis, vel plures ſit; abſque ejus ſuggeſtione peccatum aliquod in inferiori portione rationis fieri habeat, &c. l. 2 d. 24 p. 2 per totum: tum maxime dub. 1 & art. 2 q. 1 & art. 3 per totum. & d. 31 art. 1 q. 1 in reſ. & l. 3 d. 17 ar. 1 q. 2 ad arg.
Senſus ejuſque objectum in quo prædicamento ſit. l. 2 d. 13 art. 2 q. 2 in opponendo.
Senſus ſcientiæ maxime deſervientes, qui & quo modo. l. 3 d. 24 dub. 2
Senſus corporales ſpiritualeſque qui & quot. l. 3 d. 13 dub. 1
Senſum & motum influere quid. ibid. art. 2 q. 3 in reſol.
Senſus numquid in patria ſuos omnes actus habebunt, & an per receptionem ſpeciei. l. 4 d. 49 p. 2 ar. 3 per tot.
Sententia Dei judicis an præveniri poſſit. l. 4 d. 15 part. 1 dub. 5
Sententiarum libri diviſio, materia, finis, auctor, &c. in Prologo 1 & deinceps, & l. 3 in Prologo, circa med.
Sentire multipliciter. lib. 2 d. 8 part. 1 art. 3 q. 2 ad arg.
Separabilia duplicia. lib. 4 d. 43 art. 1 q. 1 ad arg. in fine.
Separari aliquid ab alio, dupliciter. l. 1 d. 37 art. 1 q. 3 in reſol.
Separatio tripliciter. lib. 1 d. 10 art. 2 q. 2 ad arg.
Separatio, diviſio, diverſitas & multiplicitas, quare non recipiantur in divinis. l. 1 d. 24 dub. 1
Septenarius numerus univerſitatem deſignat. l. 4 d. 47 art. 1 q. 1 ad arg.
Seraph quomodo interpretetur. l. 2 d. 6 art. 1 q. 1 ad arg.
Serpentis ad primos parentes locutio qualis, & unde: quæ item ejus calliditas. l. 2 d. 21 dub. 1 & 2
Servam ſi quis in uxorem acceperit, credens eam liberam, dum lis pendet, num debitum reddere debeat. l. 4 d. 36 dub. 1
Servitium quod remunerabile ſit. lib. 2 d. 19 art. 1 q. 2 ad arg. in fine.
Servitus duplex. lib. 2 d. 25 part. 2 in dubiis litteralibus, & diſt. ult. art. 3 q. 1 in reſol.
Servitus, dominiumque cur introducta in mundum. l. 2 d. 6 ar. 2 q. 2 ſparſim, & d. ult. art. 3 q. 2 in reſol.
Servitus an ſacrorum ordinum ſuſceptionem impediat: tum ſi ſervus quiſpiam inſcio domino ordinatus ſit, an illi reſtitui debeat. l. 4 d. 25 art. 2 q. 3 ad arg.
Servitus cum errore numquid matrimonium impediat. l. 4 d. 36 art. 1 q. 2
Servus invito domino an nubere poſſit. l. 4 d. 36 art. 1 q. 1
Servus, contradicente domino, an religionem intrare poſſit, vel ad ſacros ordines aſſumi. l. 4 d. 36 art. 1 q. 1 ad arg.
Servus & ſerva, qui ad invicem contraxerunt, quid ſi alterum eorum dominus vendiderit. l. 4 d. 36 dub. 2
Servorum filii anſervi & ipſi ſint. l. 4 d. 36 art. 1 q. 3
Servi an vovere poſſint. l. 4 d. 38 ar. 1 q. 3 in reſol.
Sexuum commixtio num fuiſſet in ſtatu innocentiæ, an in tali commixtione fuiſſet feminis decitio, & voluptuoſa quidem, an ex hujuſmodi coitione ſequuta fuiſſet integritatis corruptio, & an æqualis numeri mares ac femellæ genitæ eſſent. l. 2 d. 20 per totum.
Signatio vel ſignificatio an ſit de eſſentia & integritate ſacramenti. l. 4 d. 1 part. 1 art. unico q. 2
Significatio dicit relationem. l. 3 d. 1 du. 4
Significatio per quid habeat fieri. l. 4 d. 1 part. 1 art. unico q. 2 ad arg.
Significandi modus modum intelligendi conſequitur. lib. 1 d. 27 part. 1 art. unico q. 3 ad arg.
Signum multiplex, & an ſimul natura ſit cum ſignato. l. 1 d. 1 dub. 3 & l. 4 d. 1 part. 1 art. unico q. 2 in opponendo, & in reſpondendo.

Digitized by Google

Signum duplicem comparationem habet. l. 4 d. 1 p. 1 art. unico q. 2 ad arg. & quotuplex ejus uſus. lib. 2 diſt. 14 p. 2 dub. 4
Signum duplicem veritatem continet. lib. 4 d. 1 part. 1 art. unico q. 2 ad arg. Et an valeat: Veritas ſigni eſt a veritate rei. lib. 1 diſt. 46 art. unico q. 4 ad arg. Tum quotuplex juxta ipſum ſignificatio attendatur. l. 4 d. 1 p. 2 dub. 2
Signum divinæ voluntatis multiplex, tum ſi contra, an poſſit quis facere, ſive ipſis contraire, tum quod maximum, quodve minimum ex eis. l. 1 d. 47 art. unico q. 2
Similem ſibi in ſubſtantia & natura producere quid. l. 1 d. 9 art. 1 q. 1 in reſol.
Similiores in natura, an & in amore ſimiliores ſint, ſive ſeſe magis diriigant. l. 2 d. 6 art. 1 q. 2 ad arg.
Similis & æqualis dupliciter. l. 1 d. 31 p. 1 art. unico q. 3 in reſol. quæ relativa. ibid. q. 2 ad arg. Et an quis ſibiipſi ſimilis eſſe poſſit. ibid. dub. 2
Similitudo, quid & quotuplex. l. 1 d. 2 dub. 6 & d. 25 art. 2 q. 2 ad arg. ubi etiam habes, quæ ſimilitudo univocationem, analogiamve faciat, & d. 35 art. unico q. 1 & 2 ad arg. ubi adhuc habes, quo modo ſit ratio cognoſcendi Et l. 2 d. 16 art. 1 q. 1 in reſol. ubi etiam videre eſt, quomodo creatura Dei ſimilitudo ſit, & l. 4 d. 1 p. 1 dub. 3 & d. 20 p. 1 art. unico q. 4 ad arg. Item, quotupliciter dicatur ſimilitudo & æqualitas. l. 1 d. 31 part. 1 dub. 1
Similitudo quæ relatio. l. 1 d. 30 art. unico q. 3 in reſol.
Similitudo eſt in eodem genere cum eo, cujus eſt ſimilitudo. lib. 1 d. 3 p. 2 art. 1 q. 3 in reſol.
Similitudo habet quidem diſtingui, ſed non nobilitari ab eo, ad quod comparatur. l. 1 d. 35 art. unico q. ult. ad arg.
Similitudo & æqualitas quomodo de Deo dicantur, poſitive, an privative, ſecundum ſubſtantiam, vel ſecundum relationem, & an in patre & filio mutuam relationem dicant. l. 1 d. 31 p. 1 per totum.
Similitudo & imago differunt. l. 1 d. 3 p. 2 art. 1 q. 1 in reſpon. ad arg.
Similitudo & imago cui potentiæ approprientur. l. 4 d. 6 part. 1 art. unico q. 2 in fine reſol.
Similitudo creaturæ ad Creatorem num. quid ſit, & quo modo falſitatis mater exiſtat. lib. 1 diſt. 34 art. unico q. 4 ſparſim. & d. 35 art. un. q. 1 ad arg.
Similitudo Dei duplex, & quæ earum appeti, quæve non appeti poſſit. l. 2 d. 5 art. 1 q. 2 in reſol.
Similitudinis intentiones in anima quomodo unitatem, & quomodo pluralitatem habeant. l. 1 d. 37 p. 2 du. 4
Simonia quotupliciter contrahatur. l. 4 d. 25 dub. 6
Simonia quomodo in ſacrorum ordinum collatione cadere poſſit. ibid. art. 1 q. 3 in reſol.
Simoniaci qui dicantur, & unde ibid. dub. 2
Simoniaci ſimoniace parta an in eleemoſynam vel oblationem præberi poſſint. l. 4 d. 15 p. 2 art. 2 q. 1 ad arg.
Simoniace ordines ſacros dans, num ex hoc ipſo hæreticus fiat. lib. 4 diſt. 25 art. 1 q. 4
Simplex quid, & quo modo Dei proprium ſit. l. 1 d. 8 p. 2 dub. 1
Simplex quotuplex, & quotupliciter. l. 1 d. 19 p. 2 art. unico q. 2 in fine, & l. 2 d. 17 art. 1 q. 2 ad arg.
Simplex quomodo improprie dicatur. l. 1 d. 22 art. un. q. 3 ad primum.
Simplex totum ſe transfert, quomodo intelligendum. l. 1 d. 37 p. 2 q. 3 ad arg. & quomodo totus attingatur. l. 3 d. 14 art. 1 q. 2 ad arg.
Simplex num magis & minus ſuſcipiat, tum an privationem vel poſitionem dicat. l. 2 d. 3 p. 1 dub. 2
Simplici accidens compoſitum ineſſe non poteſt. l. 1 d. 37 p. 2 art. 2 q. 3 in fine.
Simplicia ſimul in unum exiſtentia in unum an confundantur. lib. 1 d. 19 p. 1 art. unico q. 4 ad arg.
Simplicitas quam unitatem dicat. l. 1 d. 8 p. 2 art. 1 q. 2 ad arg. Et an magnitudinem admittat. l. eod. d. 17 p. 2 art. 1 q. 1 ad arg.

Digitized by Google

Simplicitas ſumma an ſit in Deo, & in ſolo ipſo. l. 1 d. 8 p. 2 ar. 1 q. 1 & 2.
Simplicitas corporis quam diverſitatem tollat. l. 2 d. 14 p. 2 ar. 2 q. 1 ad arg.
Simpliciter, & ſine determinatione dici de aliquo dupliciter. l. 3 d. 11 dub. 2
Simpliciter ſicut ſe habet ad ſimpliciter, an ita, & ſecundum tempus ad ſecundum tempus. lib. 4 d. 28 art. unico q. 2 ad arg.
Simplicius, vel ſimpliciſſimum quodnam dicatur. l. 1 d. 8 part. 2 art. 1 q. 1 ad arg.
Simplicius quo aliquid eſt, eo potentius, & in pluribus eſt, quo modo. lib. 1 d. 34 art. unico q. 1 ad arg. & l. 2 d. 1 part. 1 art. 2 q. 2 in reſol. & d. 2 p. 2 art. 2 q. 2 ad arg. & lib. 3 d. 14 art. 1 q. 2 in reſol. in fine.
Simulatio triplex, & numquid Iehu peccarit, ſimulans ſe cultorem Baal: item & David fingens ſe ſtultum, aut Chriſtus duobus diſcipulis fingens ſe longius ire. l. 3 d. 38 art. unico q. 2 ad arg.
Simulata promiſſio multipliciter. lib. 4 d. 38 dub. 5
Singulare, individuumque quid. l. 3 d. 10 art. 1 q. 3 ſparſim.
Singularia quomodo cognoſcantur ab intellectu. l. 1 d. 39 ar. 1 q. 2 ad arg.
Singularitas & ſolitudo quare non recipiantur in divinis, ſicut inibi unitas recipitur. l. 1 d. 24 dub. 1
Sodomitico ſcelere, ſive propter Sodomiticum ſcelus uxor virum derelinquere poteſt. l. 4 d. 38 dub. 9
Sol an eadem virtute illuminet & calefaciat. l. 2 d. 14 art. 1 q. 2 in fine. & d. 24 p. 1 art. 2 q. 1 ad arg.
Sol & Luna, & ſtellæ quomodo obſcurari dicantur Chriſto ad judicandum venturo. l. 4 d. 48 dub. 2 Tum quo modo erit lux lunæ ſicut lux ſolis, & lux ſolis ſeptempliciter. ibid. dub. 4 Si etiam poſt judicium luna nocti præerit. ibid. dub. 5
Solitudo nomen an recipiatur in divinis. l. 1 d. 21 art. 1 q. 1 in reſol. & d. 24 dub. 1
Solus, quale nomen, & quomodo propoſitionibus accommodetur. l. 1 d. 21 per totum.
Solus Deus eſt Pater, an vera propoſitio. l. 1 d. 21 art. 1 q. 1 Item, ſolus pater eſt pater. Ib. a. 2 q. 1 Item ſolus pater eſt Deus. Item, ſolus pater novit filium. ibid. q. 2
Solutio duplex. l. 1 d. 6 dub. 3 litterali. & dupliciter. l. 4 d. 34 dub. 1
Solutio recta quæ. l. 1 d. 4 dub. 3 litt.
Somnia unde veniant, tum quæ eorum vera, quæve fallacia. l. 2 d. 7 p. 2 art. 1 q. 3 ad arg. & diſt. 23 art. 2 q. 2 ad arg.
Somno an indiguerit Adam in paradiſo, & quid ſopor ille, an a Deo eidem immiſſus fuerit. l. 2 d. 18 art. 1 q. 1 in opponendo, & in reſpondendo.
Sophiſtarum regula de ſignis fallax in Theologia. l. 4 d. 11 part. 2 dub. 2
Speciei nomine quid importetur. lib. 1 d. 31 part. 2 art. 1 q. 3 in reſol.
Speciei & generis nomine an utamur in divinis. l. 1 d. 23 art. 1 q. 1 ad arg.
Species innata dupliciter. l. 1 d. 17 p. 1 art. unico q. 4 ad arg. circa finem.
Species non prius eſt quam individuum ſit: ſed bene poteſt genus eſſe prius quam ſpecies ſit. l. 2 d. 18 ar. 1 q. 3 ad arg.
Species quomodo eſt totum eſſe individuorum. l. 2 d. 18 art. 1 q. 3 in reſol. & l. 3 d. 2 art. 2 q. 3 in reſol. & ad arg. & d. 10 ar. 1 q. 3 ad arg.
Species ſpecialiſſima penes quid accipiatur. l. 3 d. 2 art. 2 q. 3 ad arg. in fine.
Speciei ejuſdem an ſint, quæ ab eadem ſpecie ortum habent. l. 3 d. 34 p. 2 art. 2 q. 1 ad arg.
Specie diverſorum an diverſæ perfectiones ſint. l. 3 d. 36 art. unico q. 6 ad arg.
Species, natura & eſſentia quomodo differant. l. 1 d. 31 p. 2 dub. 4
Species imagini, uſus muneri, æternitas patri, an recte approprientur. ibi. art. 1 q. 3
Species, modus & ordo, quomodo differant, in quibus conſiſtant, &c. l. 2 d. 35 art. 2 per totum, tum maxime. q. 1 quibus correſpondeant.
Spectacula quæ dicantur, & an Chriſtiano viro prohibita. l. 4 d. 16 part. 1 dub. 13

Spe-

Digitized by Google

Speculum duplex. l. 2 d. 8 p. 2 art. un. q. 5 ad arg.
Spes quid, quotuplex, quotupliciter, quorum eſt, & circa quod, &c. l. 3 d. 26 in dubiis litteralibus, & deinceps. & l. 4 d. 5 dub. 4 ubi etiam videre eſt, an in hominibus ſpecies ponere liceat.
Spes an ſit virtus, & qualis virtus, an in actu ſuo certitudinalis vel dubia ſit: an unus & idem habitus ſit cum timore, an ex bonis meritis ortum habeat, an charitatem præcedat: an ad bonum ſub ratione boni ſit: an denique in parte effectiva, vel cognitiva ſit, ut in ſubjecto. l. 3 d. 26 per totum.
Spes in adventu gloriæ an evacuabitur. l. 3 d. 31 art. 2 q. 2
Spes & fides in quo differant. l. 2 d. 43 dub. 3
Spei, & fidei actus imperfectionem dicunt. lib. 1 d. 17 part. 1 art. 1 q. 2 ad arg.
Spes, fides, ſimileſque virtutes an fuerint in Chriſto, vel in beatis ſint. l. 3 d. 36 art. 1 q. 1 ad arg.
Spinæ & tribuli, &c. quando producta ſint, & num in pœnam peccati. l. 2 d. 14 p. 2 dub. 2
Spiratio duplex. l. 1 d. 11 art. 1 q. 1 in reſol.
Spiratio in divinis dupliciter ſignificari poteſt. l. 1 d. 32 art. 1 q. 1 ad arg.
Spirator, & ſpiratio quale nomen. l. 1 d. 29 art. 2 q. 2 ad arg.
Spirituale tripliciter. lib. 4 d. 25 art. 1 q. 3 in reſol.
Spirituale omnino ſolus Deus eſt, creaturæ vero mixtim. l. 1 d. 37 part. 1 art. 2 q. 1 ad arg.
Spirituales & corporales ſubſtantiæ num ſimul creatæ ſint. lib. 2 d. 2 part. 1 art. 2 q. 3 Tum quam menſuram ſpirituales ſubſtantiæ habeant. ibid. ar. 2 q. 1 & 3
Spiritualia numquid vendi cuique poſſint. lib. 4 d. 25 art. 1 q. 4 per totum.
Spiritus quale nomen. l. 1 d. 10 art. 2 q. 3 & dub. 3
Spiritus an relative dicatur. l. 1 d. 18 dub. 1
Spiritus unde generentur, & quomodo medium ſint uniendi animam cum corpore. lib. 4 d. 44 part. 1 art. 1 q. 1 in opponendo.
Spiritus an inquinari poſſit a ſordibus carnis. l. 1 d. 37 part. 1 dub. 5
Spiritus ſeparati an patiantur, tum maxime a rebus corporalibus affligentibus. l. 4 d. 44 part. 2 art. 3 q. 2 per totum.
Spiritus Heliæ quomodo dicatur. lib. 1 d. 27 p. 2 art. unico q. 2 ad arg. Ubi habes declaratum illud Daniel. 13 Suſcitavit autem Dominus, &c.
Spiritus creatus quo modo ſit in partibus corporeis. lib. 1 d. 37 part. 1 art. 2 q. 2 in reſol.
Spiritum numquid ad menſuram det Deus. l. 3 d. 13 dub. 2
Spiritus ſanctus, amor & donum eamdem proprietatem & emanationem dicunt. lib. 1 d. 18 art. unico q. 5 ad arg.
Spiritus ſanctus an proprie Spiritus ſit. l. 1 d. 10 art. 2 q. 3
Spiritus ſanctus an referatur ad ſe. l. 1 d. 30 dub. 5
Spiritus ſancti proceſſio qualis. l. 1 d. 6 art. 1 q. 2 in reſol. q.
Spiritus ſanctus an a Patre filioque procedat. l. 1 d. 11 art. 1 q. 1
Spiritus ſanctus a quo prius procedat, a Patre, an Filio. l. 1 d. 12 art. 1 q. 1 an item plenius ab illo quam ab iſto. ibid. q. 2 vel ab illo mediante iſto. ibid. q. 3
Spiritus ſanctus an temporaliter procedat. l. 1 d. 14 art. 1 q. 1
Spiritus ſancti an unum principium dici poſſint eſſe Pater & Filius. l. 1 d. 29 art. 2 q. 1
Spiritus ſanctus an ſit unitas & nexus Patris & Filii. lib. 1 d. 10 art. 2 q. 2
Spiritus ſanctus charitas eſt, qua Deum diligimus, quomodo intelligatur. l. 1 d. 17 part. 1 dub. 5
Spiritus ſanctus an ſit charitas eſſentialiter, qua Pater & Filius diligunt nos, & nos diligimus Deum. ibid. art. 1 q. 1 in reſol.
Spiritus ſanctus an dividatur. ibid. p. 2 dub. 4
Spiritus ſanctus quomodo dicatur imago Filii. l. 1 d. 31 p. 2 art. 1 q. 2 in fine.

Spi-

Digitized by Google

Spiritus ſanctus an ingenitus ſit. lib. 1 d. 13 art. unico q. 4
Spiritus ſanctus quomodo dicatur æternus conditor. l. 1 d. 29 dub. 3
Spiritus ſanctus quo modo cœpit eſſe principium creaturarum. ibid.
Spiritus ſanctus an dicatur de creaturis, earumque donum dicatur. l. 1 d. 27 p. 2 art. unico q. 2 ad arg.
Spiritum ſanctum dari quid. l. 1 d. 15 p. 1 dub. 3 & l. 2 d. 26 art. unico q. 2 ad arg.
Spiritus ſanctus an a ſeipſo detur. l. 1 d. 15 part. 1 dub. 1
Spiritus ſanctus an detur ab aliquo ſancto viro. l. 1 d. 14 art. 2 q. 2
Spiritus ſanctus quot vicibus datus, & quare. ibid. dub. 4
Spiritus ſanctus cum datur, num in propria perſona vel effectu detur. ibid. art. 2 q. 2
Spiritus ſanctus & Filius an plenius tempore Evangelii dati ſint. lib. 1 d. 15 p. 2 dub. 3
Spiritus ſanctus an ſit donum, quo alia dona donantur. l. 1 d. 18 art. 1 q. 1
Spiritus ſanctus an omnibus creaturis donetur, vel tantum rationalibus. l. 1 d. 31 p. 2 dub. 6
Spiritus ſanctus ab æterno, an ex tempore donum ſit. l. 1 d. 18 art. 1 q. 2
Spiritus ſanctus an ratione donabilitatis noſter dici poſſit. ibid. q. 6
Spiritus ſanctus noſter, Filius noſter quare non dicimus. l. 3 d. 10 art. 2 q. 3 ad arg. in fine.
Spiritus ſancti viſibilis miſſio ad quid proſit. l. 1 d. 16 art. unico q. 2
Spiritus ſancti dona vendens aut emens, quam graviter peccet. l. 4 d. 25 ar. 1 q. 4 ad arg. in fine.
Spiritus ſancti dona num ſeptem tantum numero ſint, an etiam ordinata combinataque ſint, & ſi in patria evacuabuntur. l. 3 d. 34 p. 1 art. 2 per tot.
Spiritus ſanctus quomodo operatur, tum maxime quo modo operatus eſt in conceptione Chriſti, Joannis Baptiſtæ, & Virginis Mariæ. l. 3 d. 3 part. 1 art. 1 q. 1 ad arg. & l. 4 d. 7 art. 1 q. 3 ad arg.
Spiritus ſancti effectus præcipuus qui. l. 2 d. 43 art. 3 q. 1 in reſol.
Spiritui ſancto cur potius conceptio, quam Nativitas Chriſti attribuatur. l. 3 d. 4 dub. 4
Spiritus ſanctus quo modo effugiat fictum. l. 4 d. 9 art. 2 q. 1 ad arg.
Splendor, radius, lumen quomodo differant. l. 1 d. 9 dub. 10
Sponſalia unde dicta. l. 4 d. 36 art. 2 q. 3 ad arg. in fine.
Sponſalia quomodo contrahantur, quibus modis ſolvantur, & quis eorum fructus. l. 4 d. 36 art. 2 q. 3
Sponſalium contrahendorum tempus. ibid. q. 2 & plura per totum art.
Sponſam demortui ſponſi in uxorem ducens, numquid tamquam bigamus a ſacris ordinibus arcendus ſit. lib. 4 d. 27 dub. 6
Sponſo an liceat ad religionem tranſire, ſponſa nolente. l. 4 d. 27 dub. 5
Sponſo religionem ingreſſo, num ſtatim matrimonii vinculum diſſolutum intelligatur. ibid. art. 3 q. 2 in opponendo & in reſpondendo.
Statuæ exemplum pro reſurgentium qualitate & quantitate. l. 4 d. 44 part. 1 dub. 4
Status in cauſis quomodo ſupponatur. l. 1 d. 3 part. 1 dub. 1 litterali.
Statum dari in aliquibus, dupliciter. l. 2 d. 4 dub. 3
Stellarum cur plures fixas, quam erraticas produxerit Deus in primaria rerum productione. l. 2 d. 14 part. 2 art. 1 q. 1 ad arg. in fine.
Stellæ, quæ Magis in ortu Chriſti apparuit, conditio, ortus, motus, ac finis. lib. 2 d. 14 p. 2 art. 2 q. 3 ad arg.
Stellas a cælo in judicio univerſali caſuras, quid eſt dictum. lib. 4 d. 47 art. 2 q. 3 ad arg. in fine.
Steriles quomodo in veteri lege maledictæ erant: nunc autem, vel ſuſtinentur, vel laudantur. l. 4 d. 33 dub. 1
Sterilis menſtrui tempore num petere aut reddere debitum debeat. lib. 4 d. 32 art. 3 q. 1 ad arg.
Sterilitatem procurantes an conjuges ſint. l. 4 d. 31 art. 1 q. 3 ad arg.
Stoici arbitrati ſunt virtutes politicas connexas eſſe. l. 3 d. 36 art. unico q. 3 in reſol.

Stu-

Stuprum, an adulterium majus peccatum. l. 4 d. 41 dub. 4
Sub, quid dicat in divinis. lib. 1 d. 25 dub. 4
Subdiaconorum munus. l. 4 d. 24 p. 2 dub. 2 & 5
Subjectum Lib. Sententiarum, ſive Theologiæ, quod. q. 1 Prologi.
Subjecti ſcientiæ conditiones. lib. 1 in Prologo. q. 1
Subjectum quomodo contingat intelligere abſque propria paſſione. l. 1 d. 28 dub. 1
Subjecto multiplicato, an & accidens multiplicetur. l. 2 d. 42 art. 1 q. 1 ad arg.
Subiici alii, dupliciter. l. 4 d. 24 p. 1 art. 2 q. 1 ad arg.
Subſiſtere, & ſubſtare in quo differant. l. 1 d. 25 dub. 1
Subſtantia quotupliciter dicatur. lib. 1 d. 22 art. unico q. 4 ad arg. & l. 2 d. 37 dub. 4
Subſtantiæ duplex proprietas, & an Deus ſubſtantia dici poſſit. l. 1 d. 8 part. 2 dub. 4 & art. 1 q. 4 ad arg.
Subſtantiæ nomen an plurificetur, vel numeretur in divinis. l. 1 d. 23 art. 2 q. 1 Tum an ejus & ſubſtantiæ nomine in divinis uti debeamus. ibid. art. 1 q. 2
Subſtantia per generationem non diſtinguitur, ſed communicatur. l. 1 d. 5 art. 2 q. 2 in fine.
Subſtantia generat, cur non dicimus. l. 1 d. 25 art. 1 q. 2 ad arg.
Subſtantia nobilior eſt, quæ in potentiis multiplicior eſt annorum. lib. 2 d. 8 part. 1 art. 1 q. 1 ad arg.
Subſtantia vivens nobilior eſt ſubſtantia non vivente, quo modo verificetur. l. 3 d. 21 art. 2 q. 2 ad arg.
Subſtantiarum diverſarum agentium diverſi an ſint actus, quomodo intelligatur. l. 2 d. 10 art. 3 q. 2 ad arg.
Subſtantia ſimilior eſt ſubſtantiæ, quam accidens quodlibet, quo modo verificetur. l. 2 d. 26 art. unico q. 3 ad arg.
Subtilis penetrari eſt, non penetrare. l. 4 d. 49 part. 2 art. 9 q. 1 ad arg.
Succeſſio in motu ſucceſſivo unde. l. 1 d. 37 part. 2 art. 2 q. 3 in reſol.
Succeſſivum num ſimul eſſe poſſit cum inſtantaneo. lib. 4 d. 11 part. 1 art. unico q. 5 ad arg.
Suffragia an proſint defunctis, etiam per malos facta, & quibus magis proſint. l. 4 d. 45 art. 2 per totum.
Summum duplex. l. 2 d. 33 art. 2 q. 1 ad arg.
Summum dicitur per impermixtionem cum contrario, quo modo verificetur. l. 2 d. 34 dub. 3
Summum in genere aliquo dupliciter. l. 2 d. 34 art. 2 q. 1 ad arg.
Summo bono quo modo unimur. lib. 1 d. 1 dub. 4
Superbia quid. l. 2 d. 22 art. 1 q. 1 in reſol.
Superbia quo modo dicatur initium omnis peccati. l. 2 d. 42 dub. 4
Superfluitas multiplex. lib. 2 d. 20 art. unico q. 2 ad arg.
Superius an dividatur contra ſuum inferius. l. 1 d. 1 dub. 2 litterali.
Superius non patitur ab inferiori, quo modo verificetur. lib. 2 d. 31 art. 2 q. 2 ad arg.
Superiori, inferiorique parti rationi num ſecundum ſe peccatum ineſſe habeat: tum an inferior portio peccare poſſit, nullatenus voluntate ſuggerente, vel an mortaliter peccet abſque ſuperiori portione. l. 2 d. 24 part. 2 art. 1 & 2 per totum.
Superiori ſubeſſe melius eſt, quam inferiori præeſſe. l. 3 d. 5 art. 2 q. 2 ad arg.
Superpoſitio in Deo quid. lib. 1 d. 30 art. unico q. 3 in fine.
Superſtitio quid dicatur. lib. 4 diſt. 13 dub. 4
Suppoſitio determinata, quæ dicatur. l. 2 d. 41 art. 2 q. 1 ad arg.
Syllogiſmus ex majori de neceſſario, & minori de ineſſe, concludit de neceſſario, quo modo verificetur. l. 1 d. 38 art. 2 q. 1 ad arg.
Syllogiſmi expoſitorii vis ſuper quid fundetur. l. 3 d. 7 art. 1 q. 1 in reſol.
Symboleitas duplex, & quo modo in habentibus ſymbolum facilior tranſitus ſit. l. 4 d. 20 p. 1 art. un. q. 4 ad arg.
Symbolum triplex. l. 3 d. 25 ar. 1 q. 1 ubi habes utrum in Symbolo Apoſtolorum

lorum quæcumque neceſſaria ſint credita, exprimantur.
Synecdoche dupliciter. l. 3 d. 11 du. 4
Synderesis, συντήρησις, quid ſit, ad quam potentiam ſpectet, & quo modo univerſaliter a conſcientia differat, & lege naturali, &c. l. 2 d. 39 ar. 2 per tot.
Syndereſis triplex actus, & an in damnatis extincta ſit. l. 4 d. 50 part. 2 art. 2 q. 2 ad arg.

T

Telonearii, ſive vectigalium exactores, an ab Eccleſia ferantur. l. 4 d. 16 p. 1 dub. 15
Temperantia quid. l. 3 d. 33 dub. 4
Temporale tripliciter. l. 1 d. 14 art. 1 q. 1 ad arg.
Temporale & æternum implicans, cur potius temporale quam æternum denominatur totum. l. 1 d. 30 art. un. q. 1 in reſol.
Temporale num æternum fieri poſſit. l. 3 d. 5 art. 1 q. 2 ad arg.
Temporalibus abrenunciare an teneantur clerici. l. 4 d. 34 part. 1 art. 1 q. 2
Temporaliter quod procedit incipit eſſe, an valeat. l. 1 d. 14 ar. 1 q. 1 ad arg.
Temporaliter ſive ex tempore aliquid dici, dupliciter. l. 1 d. 30 art. unico q. 1 in reſol.
Tempus multipliciter, & num angelorum menſura ſit. l. 1 d. 37 p. 2 du. 3. & l. 2 d. 2 p. 1 dub. 4 & ar. 2 q. 1 in reſol.
Tempus an cœperit ex tempore. lib. 1 d. 30 dub. 2 & quodnam diſcrimen ſit, inter incipere ex tempore, cum tempore, & in tempore. & l. 2 d. 1 part. 1 art. 1 q. 2 ad arg.
Temporis unitas a quo ſumatur, & quo modo unum ſit, motibus exiſtentibus variis. l. 2 d. 2 p. 1 ar. 1 q. 2 in reſ.
Tempus a tempore non exceditur: tum quid fieri ex tempore, in tempore, & cum tempore. l. 2 d. 2 p. 1 dub. 2
Tempus quod rectius in divinis dicatur, præſens, an præteritum, vel futurum. l. 1 d. 9 dub. 8
Tempus gratiæ quodnam proprie dicatur. l. 3 d. 13 art. 2 q. 3 ad arg. in fine.
Tendentia duplex. l. 3 d. 26 ar. 1 q. 4 ad arg.
Tenebra, quo modo privationem dicat: tum an aliquid, vel nihil ſit. lib. 2 d. 12 dub. 2
Tenebræ inferni numquid corporales ſint. l. 4 d. 50 part. 2 art. 2 q. 1
Tentare, tentatione quid, & cujus ſit. l. 1 d. 21 art. 2 q. 1 in reſol.
Tentationum plura genera. lib. 2 d. 21 dub. 3 & 4
Tentatio a tribus provenire poteſt. l. 2 d. 23 art. 1 q. 3 in reſol.
Tentationis, delectationiſque progreſſus. l. 2 d. 24 p. 2 art. 2 q. 2 in reſol.
Tentationibus reſiſtere, an ſit meritorium in nobis: tum etiam an Adæ meritorium fuiſſet eiſdem reſiſtere. l. 2 d. 24 p. 1 dub. 2
Tentationi diabolicæ an potuerit umquam quis, vel poſſit virtute propria, ſecluſo omni gratiæ dono, reſiſtere. ibid. art. 1 q. 2
Tentationes juſtus an optare debeat. l. 2 d. 23 art. 1 q. 3
Tentio ad terminum ad quem, naturaliter prius eſt, quam ſeparatio a termino a quo, quo modo teneat. l. 4 d. 14 p. 1 art. 2 q. 3 ad arg. in fine.
Terminatum dupliciter. l. 1 d. 9 art. 1 q. 4 in reſol. q.
Terminus habens multitudinem ſuppoſitorum, & ſine multitudine acceptus pro quo ſtet. l. 1 d. 4 art. 1 q. 1 in reſol. q.
Terminus habens formam multiplicabilem, nil refert, an ante, vel poſt negationem habeat. ibid.
Terminus, cui additur dictio excluſiva, ad quot reſpectum habeat. l. 1 d. 21 art. 1 q. 1 ad arg.
Terminum negatum, ſive infinitum modus dicendi ſecundum ſubſtantiam quotupliciter dicat. l. 1 d. 28 dub. 2
Termini a quo receſſus, & ad terminum ad quem acceſſus non ſunt diverſi motus. l. 2 d. 42 art. 3 q. 1 in oppon.
Termino ſemel poſito, non eſt utendum æquivoce, quo modo regula hæc valeat. l. 4 d. 11 part. 2 dub. 2
Ternarii numeri perfectio. l. 1 d. 2 art. 1 q. 4 in reſ. q. & l. 4 d. 1 p. 2 art. 1 q. 3 in reſ. & d. 6 p. 1 art. unico q. 2 ad arg.
Terra multipliciter in ſcripturis ſumitur: l. 2 d. 2 p. 1 dub. 1

Digitized by Google

Terræ cur plures animantium differentiæ commemorentur in primordio conditionis: non ita autem aquæ, aut aeris. l. 2 d. 15 dub. 2

Terræ ſanctæ in ſubſidium licet viro, etiam uxore nolente, crucem accipere. l. 4 d. 32 a. 1 q. 2 ad arg.

Theologia quæ ſcientia, practica, an ſpeculativa. in Prologo q. 3

Theologia de quibus ſit. l. eod. diſt. 1 dub. 5 litterali.

Theologicarum, & cardinalium virtutum diſcrimen. lib. 3 diſt. 9 a. 2 q. 3 ſparſim.

Theoſebia, Græce θεοσέβεια, quid. lib. 3 d. 9 a. 2 q. 1 2 & 3 ſparſim.

Throni, quo modo interpretentur. lib. 2 d. 6 a. 1 q. 2 ad arg.

Turificatio, quæ in Eccleſia uſitari ſoleat, unde. l. 4 d. 3 p. 2 art. 3 quæſt. 1 ad arg.

Timor quid, quotuplex, quotupliciter, & aliæ hujuſmodi de eo conſiderationes. l. 3 d. 34 p. 2 per totum. An timor ullus in Chriſto fuerit. lib. eod. d. 15 dub. 3

Timor, & ſpes an unus, & idem habitus ſit. l. 3 d. 26 a. 2 q. 1

Timor quo modo ſit principium ſapientiæ. l. 3 d. 34 p. 1 dub. 2

Timoris affectus, effectuſque duplex, & quis eorum in patria perdurabit. ibid. dub. 3

Timor ſervilis num Spiritus ſancti donum ſit, ſi ejus uſus bonus eſt: an adveniente gratia cedat. lib. & d. eiſd. p. 2 a. 1 per totam.

Timor initialis num a filiali timore ſpem differat. Item an timor gratuitus creſcente charitate decreſcat, in patriaque perdurabit. ibid. art. 2 per tot.

Tonſuram, coronamve quare deferant, qui in ſacris conſtituti ſunt: tum quodnam diſcrimen ſit inter tonſuram, & coronam; & rurſus quare converſi inter religioſos tonſuram recipiant, ſed non coronam. l. 4 d. 24 p. 1 dub. 4 & art. 1 q. 1 & deinceps plura.

Tonſoratus numquid in ſæculo manere debeat. l. 4 d. 27 dub. 4

Torneamentorum cenſura atque judicium. lib. 4 d. 15 p. 2 a. 2 q. 1 ad arg.

Totum dupliciter. l. 3 p. 2 dub. 4

Totum, Totus, & Omne, quo modo differant, tum an recte dictum ſit de Chriſto in morte: Totus Chriſtus erat in cœlo, in terra, & in inferno. l. 3 dub. 22 d. 2 & 3

Totum integrale, ſive totalitatem integritatis an ponere ſit in divinis. lib. 1 d. 19 p. 2 art. 1 q. 1 Item an ibidem ponere ſit & totum univerſale. qu. 2

Trahi dupliciter. l. 4 d. 17 p. 1 a. 1 q. 2 ad arg.

Trajanus Imperator quo modo ex inferis liberatus. l. 4 d. 20 p. 1 dub. 3

Tranſgreſſio propria cujus ſit. l. 2 d. 5 a. 1 q. 1 ad arg.

Tranſire extra dupliciter. l. 1 d. 40 a. 1 q. 1 ad arg.

Tranſlatio omnis ſecundum aliquam ſimilitudinem ſit. l. 1 d. 22 art. unico q. 3 in reſ. & lib. 3 d. 13 art. 2 qu. 1 in reſ. circa initium.

Tranſlatio quibus de cauſis fiat. lib. 1 d. 27 p. 2 art. unico q. 4 in reſ.

Tranſlationes an ſint in divinis, & ad quid. l. 1 d. 34 art. unico q. 4 ubi etiam habes, quæ nomina transferri habeant in divinis.

Tranſlatitia nomina in divinis, quæ dicantur. l. 1 d. 22 a. unico q. 3

Tranſlative dictum, & improprie dictum an idem. lib. 1 diſt. 22 art. unico q. 3 ad primum.

Tranſubſtantiare an majus ſit, quam creare. l. 4 d. 10 p. 2 a. 1 q. 1

Tranſubſtantiandi, ſive conficiendi virtus data ſacerdoti, vel verbi, ut panis in corpus, & vinum in ſanguinem Chriſti convertatur, an major ſit virtute B. Virgini tradita, ut eumdem in utero conciperet. l. 4 d. 10 p. 2 a. 1 q. 2

Tranſubſtantiatio panis, & vini in corpus, & ſanguinem Chriſti, quæ, qualis, quantave, & unde. ib. per tot.

Tres, nomen quas relationes importet. l. 1 d. 24 a. 2 q. 2 ad arg. in fine.

Tres res, quo modo dicimus in divinis l. 1 d. 25 dub. 3

Tres perſonæ unius eſſentiæ vel naturæ, & una natura trium perſonarum, quare dicatur: non autem dicitur, Tres perſonæ unius Dei. lib. 1 diſt. 3 p. 2 dub. 3 & diſt. 34 dub. 5 & ibi. art. unico q. 2 ad arg.

Tribulatio quadrupliciter, & num duplicare, ſive duplex, conſurgere poſſit in idipſum. l. 4 diſt. 15 p. 1 dub. 1
Tribus diverſæ quare ad invicem contrahere non permiſſæ ſint divina lege. lib. 4 d. 30 art. unico q. 2 ad arg. in fine.
Trinitas, an ſit nomen collectivum. l. 1 d. 22 dub. 2
Trinitas, nomen recipitur in divinis, & Trinus, non Triplex. l. 1 diſt. 24 art. 3 q. 1 & plura per totum art.
Trinitas non eſt ſpecies numeri. lib. 1 d. 24 a. 2 q. 1 in fine.
Trinitas divinarum perſonarum cum unitate eſſentiæ an ſit, & naturaliter cognoſci poſſit. l. 1 d. 3 p. 1 art. 1 q. 4
Trinitas multiplex in creaturis. l. 1 d. 3 p. 1 dub. 3 litt.
Trinitas increata, & imago creata in quo diſcrepent. l. 1 d. 6 a. 1 quæſt. 2 ad arg.
Trinitas eſt trina, quare non dicatur. l. 1 d. 24 a. 3 q. 2 ad arg. in fine.
Trinitatis ratio ubi conſiſtat, reperiaturque. l. 1 d. 27 p. 2 art. unico q. 4 in reſol.
Trinitatis totius expreſſio an ſit de neceſſitate formæ baptiſmi. l. 4 d. 3 p. 1 art. 2 q. 2
Triſtitia multiplex, & quæ in Chriſto fuerit. l. 3 d. 15 a. 2 q. 2
Tropicus ſermo quis. l. 3 d. 11 dub. 4 & an argumentari ab eo liceat.
Tuba, vox archangeli, & juſſus, quid ſignificent in ſcripturis pro generali reſurrectione. l. 4 d. 43 dub. 2
Tu ſolus altiſſimus Jeſu Chriſte. lib. 1. d. 21 a. 2 q. 2

V

VAcuitas loci materiæque quales. lib. 2 d. 12 a. 2 q. 3 ad arg.
Vaſa Ægyptia aſportantes filii Iſrael, num furtum commiſiſſe dicendi ſint. l. 4 d. 15 p. 2 a. 2 q. 1 in reſ.
Ubi unum propter alterum, utrobique unum, quo modo intelligendum. l. 2 d. 40 a. 2 q. 1 ad arg. & lib. 4 d. 28 ar. unico q. 4 ad arg.
Velle, & nolle quo modo opponantur. l. 1 d. 6 dub. 3 litter.
Velle in nobis, dupliciter. lib. 2 diſt. 28 dub. 4
Vendere ſe an poſſit vir aut pater uxore invita. l. 4 d. 36 dub. 3 & 4
Venena ſterilitatis procurantes an conjuges ſint. l. 4 d. 31 a. 1 q. 3 ad arg.
Veniale peccatum unde homini inſit. l. 2 d. 21 a. 3 q. 1 ad arg.
Veniale peccatum an omne voluntarium ſit. l. 2 d. 41 a. 0 q. 1
Veniale, mortaleque peccatum an in averſione, & pœnæ reatu conveniant. l. 2 d. 42 a. 2 per totum.
Venialium peccatorum impetum vix eſt, qui non patiatur, & quare. l. 3 d. 17 p. 2 a. 2 q. 1 ad arg.
Venialia peccata quo tropo dicantur ab Apoſtolo, lignum, fœnum, & ſtipula. l. 4 d. 21 p. 1 in dubiis litteralib. per totum.
Veniale peccatum, quo modo fictum faciat. l. 4 d. 4 p. 1 a. 1 q. 1 ad arg.
Veniale peccatum an mortale fieri poſſit, tum an de eo conteri, pœnitere, vel confiteri oporteat. l. 2 d. 24 p. 1 dub. 2 & p. 2 dub. 1 ubi etiam habes, ſi quis dubitaverit, venialiter ne, an mortaliter peccaverit, quo modo ei conſulendum ſit. Item d. 16 p. 2 ar. 3 per totum, & d. 17 p. 3 a. 2 qu. 1 & d. 21 p. 1 art. 1 per totum, & par. 2 dub. 2
Veniali pro uno quare ſatisfacere poſſimus abſque alio, non autem pro mortalibus. lib. 4 d. 14 p. 1 a. un. q. 2 ad arg. in fine.
Veniali peccato, quæ pœna debeatur, æterna ſcilicet, an temporalis, & plures hujuſmodi de eo conſiderationes, elice ex l. 2 d. 42 a. 2 per tot.
Verbum quotuplex, & quotupliciter. l. 1 d. 27 p. 2 a. unico q. 1 & 4 in reſol. & l. 3 d. 1 a. 1 q. 1 ad arg.
Verbum quo modo ſignificet, & unde trahat numerum. l. 1 d. 22 dub. 4
Verbum, proprie quid dicat, ſive connotet. l. 1 d. 27 p. 2 art. unico qu. 2 ad arg. per totum.
Verba diverſorum temporum an eodem modo dicantur de æterno, æviterno, & temporali. lib. 1 diſt. 8 p. 1 dub. 6 litterali.
Verba imperativi modi multipliciter in ſcri-

ſcripturis capiuntur. l. 2 d. 37 art. 2 q. 1 ad arg.
Verbum exprimens actum baptizandi. an ſit de neceſſitate formæ baptiſmi, l. 4 d. 3 p. 1 ar. 1 q. 2 & ar. 2 q. 1
Verbum, imago, & filius eamdem emanationem dicunt, ſed aliter, & aliter. l. 1 d. 18 art. unico q. 5 ad arg. in fine, & d. 27 p. 2 dub. 2 & art. un. q. 3 in reſol.
Verbum nomen, an jure tranſlatum ſit ad divina. l. 1 d. 27 part. 2 art. un. q. 4
Verbum quo modo dicatur in divinis, notionaliter, an eſſentialiter. ibid. q. 1
Verbum in divinis an prius ſit, quam ſapientia. ibid. q. 3
Verbum in divinis cur proprium, & appropriatum ſit: ſapientia autem appropriatum tantum. ibid. in reſol.
Verbum ſecundum quod ſapientia eſt eſſentia, ſive id quod pater: ſecundum autem quod verbum, minime, an verum. l. 1 d. 27 part. 2 dub. 1
Verbum unde Dei virtus, & Dei ſapientia dicatur. ibid. art. un. q. 2 in reſ.
Verbum divinum an quidquam connotet ex parte creaturæ. ibid.
Verbum Dei fons ſapientiæ, quo modo. ibid. q. 3 ad arg.
Verbo, ſive per verbum quo modo omnia facta ſint. ibid. q. 1 ad arg. in fine, & q. 2 in reſol.
Verbum an congruentius naturam humanam totam in ſpecie aſſumpſerit, magis quam naturam totius univerſi, vel in individuo, aut angelicam. l. 3 d. 2 art. 1 per totum.
Verbum an unitum ſit humanæ naturæ mediante Spiritu ſancto. ibid. ar. 3 q. 3
Verbum otioſum quare dicatur. lib. 2 d. 41 art. 1 q. 3 ad arg.
Verecundia major dupliciter dicitur. l. 4 d. 16 part. 1 dub. 11
Verificare, vel falſificare quidpiam, quod dignius. lib. 2 diſt. 37 art. 2 q. 3 ad arg.
Veritas quid, & quotupliciter. l. 1 d. 3 p. 1 dub. 4 litterali.
Veritas an odiri expugnarive poſſit. l. 1 prologi. dub. 6 & 7
Veritas, & unitas quare ſeipſas denominent. lib. 1 diſt. 33 art. unico qu. 4 ſparſim.
Veritas enunciabilium in præſenti, præterito, & futuro una, vel plures veritates ſunt. l. 1 d. 41 art. 2 q. 2 ad arg. in fine.
Veritas, & falſitas unde. lib. 1 diſt. 38 art. 2 q. 1 ad arg.
Veritas in ſcripturis pro juſtitia interdum accipitur. l. 4 d. 46 art. 2 q. 1 in reſol.
Verum multipliciter. l. 2 d. 30 art. 3 q. 2 in reſol.
Verum, & bonum eſſentialiter non differunt. l. 2 d. 24 part. 1 art. 2 q. 1 ad arg. ſparſim.
Verum, & bonum quo modo ſui diffuſiva ſint. l. 2 d. 7 part. 2 art. 1 q. 1 ad arg.
Verum, & bonum an alterum ab altero abſtrahi contingat, altero ſcilicet non intellecto. l. 2 d. 1 part. 2 dub. 2
Veri, bonique cupiditas quo modo naturaliter nobis inſerta ſit. l. 2 d. 28 art. 2 q. 1 ad arg.
Vermis damnatorum numquid ſpiritualis, vel materialis ſit: quid eiſdem inſit, & ſi omnibus æqualiter inſit. lib. 4 d. 50 part. 2 art. 2 per totum.
Veſtigium in quibus conſiſtat. l. 1 d. 3 p. 1 art. 1 q. 2 ad arg. ita, & de imagine.
Veſtigium, & imago in quo differant. l. 2 d. 24 p. 1 art. 2 q. 1 ad arg.
Vetuſtatem ſimplam quo modo Chriſtus habuerit. l. 3 d. 15 dub. 1
Viciſſitudo, & obumbratio, in quo differant. lib. 1 diſt. 8 part. 1 d. 9 litterali.
Videre, audireque Deum, tripliciter contingit. l. 2 d. 10 art. 3 q. 2 in reſ.
Videre Dei cum ſcilicet in productione rerum dicatur, vidit Deus, &c. quid ſignat. lib. 2 d. 14 part. 1 dub. 3 in fine: inibique habes, cur ſecundo die hujuſmodi verbum ſcriptura taceat.
Vidua illa evangelica paupercula, quo modo plus cæteris in Gazophilacium Domini miſiſſe cenſenda ſit. l. 2 d. 40 art. 2 q. 2 ad arg.
Viduas velare, cujus munus ſit. lib. 4 d. 20 p. 2 dub. 6
Viduæ, & Virgines continentiam profeſſæ, num voto teneantur, etiam ſi velum

lum non ſuſceperint. l. 4 d. 38 du. 6
Viduis, quæ viduitatem voverunt, non ſolum nubere, quinimmo propoſitum nubendi damnabile eſt. l. 4 d. 38 du. 4
Vir mulieri quo modo ſuperior dicatur. l. 4 d. 32 dub. 1
Vir an continere poſſit, uxore nolente, ob aliquod votum poſt carnalem, vel ante carnalem copulam emiſſum. l. 4 d. 32 art. 1 per totum.
Vir nunquid ſeſe vendere poſſit, uxore invita. l. 4 d. 36 dub. 4
Vir quiſpiam ſi moriatur, reſuſciteturque, num uxor ſua ſit ei reddenda. dub. 10
Viris jam diu abſentibus, quinimo pro mortuis habitis, ſed tandem redeuntibus, numquid uxores reddendæ eis ſint, etiam ſi aliis nupſerint. ibid. dub. 11
Viro uxorem dimittenti, & in regionem longinquam abeunti, ſi inibi contraxerit, an conjugium ſit, reddereque debitum liceat, etiamſi Eccleſia compellat. ibid. dub. 12
Virginitas an ſit virtus, num conjugali continentiæ præferenda, & quod ejus præmium. l. 4 d. 33 art. 2 per totum.
Virginitati tria inſunt. ibid. q. 1 in reſolut.
Virginitas nolenti nullatenus auferri poteſt. ibid. dub. 7
Virginitas quo modo amittatur. ibid. art. 2 q. 3 ad arg. in fine.
Virginitatis caſtitas an dignior conjugali caſtitate. l. 4 d. 26 art. 1 q. 2 in opponendo, & in reſpon.
Virgines ſimulate virginitatem voventes, num voto teneantur. l. 4 d. 38 du. 5
Violentare minorem virtutem virtus major quo modo poſſit. l. 2 d. 25 p. 2 art. unico q. 4 ad arg.
Vires animæ, an una, vel plures eſſentiæ ſint. lib. eod. d. 24 p. 1 art. 2 q. 1 ad arg.
Virgines, vel viduæ continentiam profeſſæ num voto teneantur, etiamſi velum non ſuſceperint. l. 4 d. 38 du. 6 Tum quo modo virginibus in cælis multi carne corrupti præferantur. l. 2 d. 9 art. unico q. 7 in reſol.
Virtus quid. l. 2 d. 27 du. 3 circa quid. l. 3 d. 9 art. 2 fere per totum ſparſim. Quæ ei requirantur. l. 2 d. 40 art. 1 q. 3 in opponendo. Et an paſſio ſit. lib. eod. d. 36 art. 1 q. 2 ad arg.
Virtus multipliciter, & quo modo Spiritui ſancto approprietur. lib. 1 d. 14 dub. 3 Item quotupliciter dicatur vera virtus. l. 4 d. 14 p. 2 art. 1 q. 1 in reſol.
Virtus in medio conſiſtit, quo modo intelligendum. l. 4 d. 33 art. 2 q. 1 ad arg. & an virtus eſſet, ſi malitia deeſſet. l. 2 d. 35 dub. 5
Virtus omnis, an habeat pro objecto bonum. l. 4 d. 14 p. 1 art. 1 q. 1 ad arg.
Virtus virtuti non opponitur, quo modo intelligatur. l. 4 d. 37 art. 1 q. 2 ad arg.
Virtus quo modo ex peccatis commendabilior reddatur. l. 2 d. 44 & ultima. art. 1 q. 1 ad arg.
Virtus major virtutem minorem quo modo violentare poſſit, quo modo intelligatur. l. 2 d. 25 part. 2 art. un. q. 4 ad arg.
Virtus propria operatione non privatur, quo modo intelligendum. l. 2 d. 39 dub. 2 in fine.
Virtus quo modo dicatur gratuita. l. 2 d. 27 art. 1 q. 2 ad arg.
Virtus cur Chriſto tribuatur, ſive filio in divinis. l. 1 d. 3 art. 2 q. 2 ad arg. & d. 34 dub. 7
Virtutes omnes an habeant ſibi per omnia in Deo correſpondens. l. 1 d. 17 part. 1 dub. 5
Virtutes animaſticæ num una, vel plures eſſentia ſint. l. 2 d. 24 p. 1 art. 2 q. 1 ad arg.
Virtutes quo modo ſibi invicem adjuvent, atque imperent, & connexæ ſint. l. 4 d. 14 p. 1 art. 1 q. 1 ad arg. & q. 3 in reſol.
Virtutes, dona, & beatitudines ad quid ordinent. l. 4 d. 1 part. 1 art. unico q. 6 in fine.
Virtutum omnium dona præterquam charitatis informia eſſe poſſunt. l. 1 d. 17 p. 1 dub. 6
Virtutum theologicarum, & cardinalium diſcrimen. l. 3 d. 9 ar. 2 q. 3 ſparſim.
Virum, vel mulierem comedere quid. l. 2 d. 24 p. 2 art. 2 q. 2 ſparſim.

Digitized by Google

Viſibile ut quis non videat, quid impedire poſſit. lib. 1 in Prologo. dub. 5 Tum quo modo viſibilia hæc intellectum, & effectum ſuperiorum quomodo impedire dicantur. l. eod. d. 16 a. un. q. 2 ad arg. Item quo modo intelligatur id: Viſibile omne mutabile eſt. l. 2 d. 8 p. 1 dub. 3

Vita dupliciter. l. 1 d. 8 p. 1 du. 8 & l. 4 d. 43 art. 1 q. 2 ad arg.

Vitam dare, vel communicare alteri dupliciter. l. 2 d. 8 p. 1 art. 1 q. 1 ad arg. in fine.

Vitæ unitum vivit, quo modo intelligendum. l. 3 d. 21 art. 2 q. 2 ad arg.

Vivens ſubſtantia nobilior eſt non vivente, quo modo verificetur. lib. 3 d. 21 art. 2 q. 1 ad arg.

Vivere in naturalibus dupliciter, & cui in eiſdem vita tribuatur. l. 4 d. 14 p. 2 dub. 5

Vivere, pariter, & mori num ſimul quis appetere poſſit. l. 3 d. 17 dub. 2

Vivificare prius quam vivere. l. 4 d. 14 p. 1 art. 2 q. 3 ad arg.

Vivificare in ſpiritualibus cujus ſit, & cui pariter in eiſdem vita tribuatur. l. 4 d. 14 part. 2 dub. 5

Vivificare quod numquam vixit, facilius eſt, quam vivificare quod vixit, & mortuum fuit, an teneat. l. 4 d. 15 p. 1 art. unico q. 4 ad arg.

Vivificari, & recuperari num idem. l. 4 d. 14 p. 2 art. 2 q. 3 ad arg.

Vivificati quo modo ſimus in Chriſto. l. 3 in prologo, circa medium.

Vivit quid prius, anima, an ejus potentiæ. l. 4. d. 49 p. 2 art. unico q. 4 ad arg.

Vivorum, qui in œcumenico judicio reperientur, cenſura. l. 4 d. 43 dub. 5

Vivum, & mortuum ſive mortificatum. in operibus, & in hominibus ſpiritualiter, quid dicant. l. 4 d. 14 part. 2 art. 2 q. 3 ad arg.

Umbra proprie quid dicatur. l. 2 d. 22 dub. 2

Unctionis extremæ ſacramentum quare quintum inter ſacramenta locum obtineat. l. 4 d. 23 dub. 1

Unctionis extremæ ſacramentum a quo, & ad quid inſtitutum, quæ pariter ejus materia, quæve forma, a quibus, quibus, & quo modo miniſtrandum, an etiam iterari poſſit. l. 4 d. 23 per tot.

Unctionis extremæ ſacramentum, ſi ſuſcipi contemnatur, num ſaluti præjudicium fiat. l. 4 d. 23 dub. 4

Uni ſoli convenire aliquid tripliciter. l. 1 d. 4 art. 1 q. 3 ad arg.

Unibile eſſe corpori, an ſit differentia, qua anima rationalis ab angelo differt. l. 2 d. 1 part. 2 art. 3 q. 2

Unio multiplex. lib. 1 d. 16 art. unico q. 3 ad arg. & l. 3 d. 6 art. 2 q. 2 in reſol.

Unio, & compoſitio quo modo differant. l. 3 d. 1 art. 1 q. 1 ad arg.

Unio in Chriſto an ad perſonam terminata ſit: tum an unica, ſingularis, & ſupra omnes creatas uniones, ſive unitates iſthæc ejus unio, vel unitas fuerit. l. 3 d. 6 art. 2 per totum.

Unionis gratia in Chriſto naturalis an gratuita fuerit. l. 3 d. 4 art. 2 q. 3 & quo modo eidem iſthæc unio conveniat. lib. eod. d. 10 art. 1 q. 1 ad arg.

Unire, & aſſumere in divinis, quo modo differant. l. 3 d. 5 art. 1 q. 1 in reſol.

Uniri, quale verbum. l. 3 d. 1 art. 1 q. 1 ad arg. & quotupliciter. lib. 4 d. 27 art. 2 q. 1 ad arg.

Unitas duplex, & quæ earum in numeris reperiatur. l. 1 d. 31 p. 2 art. 2 q. 2 ad arg.

Unitas, & punctus in quo differant. l. 1 d. 25 dub. 4

Unitas, quare perfecta ſit. l. 4 d. 1 p. 2 art. 1 q. 3 in reſol.

Unitas, notio, relatio, & proprietas an idem dicantur. l. 1 d. 24 art. 1 q. 2 in fine.

Unitas, veritas, bonitas, an, & quo modo reperiantur in creaturis. l. 1 d. 3 p. 1 du. 3 litterali, & quare nec ſingularitas, nec ſolitudo. l. eod. d. 24 dub. 1

Unitas, & veritas quare ſeipſas denominent. l. 1 d. 33 ar. un. q. 4 ſparſim.

Unitas novenario addita novenarium numerum non perimit, ſed perficit. l. 2 d. 9 art. unico q. 7 ad arg.

Unitatem, ſpeciem, & ordinem, an atque omnia creata habeant. l. 1 d. 3 p. 1 dub. 3 litterali.

Unita-

Digitized by Google

Unitatum diſtinctio quotupliciter fiat. l. 1 d. 2 dub. 7 litterali.
Univerſi duplex perfectio. lib. 2 d. 15 art. 2 q. 3 in reſol.
Univerſale quo modo generetur. lib. 1 d. 5 art. 2 q. 1 in reſol. q.
Univerſale quo mdo communitatem dicat, & quo modo plurificetur. lib. 1 d. 25 art. 2 q. 1 ad arg.
Univocatio quo modo ponat in numerum. l. 1 d. 14 art. 1 q. 2 in reſol.
Unum & unitas multiplex. lib. 3 d. 6 art. 2 q. 2 & 3
Unus quo modo dicatur in divinis. l. 1 d. 24 art. 1 per totum.
Unum per alterum, & unum propter alterum, non idem eſt dicere: tum quo modo intelligatur illud axioma: Ubi unum propter alterum, utrobique unum. l. 4 d. 28 ar. un. q. 4 ad arg. vide etiam. l. 2 d. 40 art. 2 q. 1 ad arg.
Unum, ut aliqua eſſe dici poſſint, quid requiratur. l. 1 d. 31 p. 2 art. 2 q. 1 in reſol. & q. 2 in reſol.
Unum per ſe ex diverſis formaliter fieri non poteſt, quo modo intelligendum. l. 4 d. 24 part. 1 art. 1 q. 3 ad arg.
Vocabula, quæ recipiantur in divinis lib. 1 d. 4 art. 1 q. 2 in reſol. q. & d. 5 art. 1 q. 1 ad arg.
Vocatio Dei, quare temporalis tantum ſit. l. 1 d. 40 art. 3 q. 1 ad arg.
Vocum novitates quæ fugiendæ. lib 1 d. 26 dub. 1
Volatilia quomodo moveantur, & num reptilia, aut greſſibilia dici poſſint. l. 2 d. 15 dub. 1
Voluntas multiplex, & multipliciter. l. 2 d. 6 art. 1 q. 2 in reſol. q. & l. 3 d. 17 dub. 2
Voluntas multa ſortitur nomina. lib. 2 d. 25 part. 1 ar. unico q. 4 in reſol.
Voluntas quid, & quo modo dicatur de voluntate inſtrumento, de voluntate affectione, & voluntate uſu. l. 2 d. 26 dub. 1
Voluntas duplex in Deo. lib. 1 diſt. 40 art. 3 q. 1 ad arg. & l. 2 d. 35 ar. 1 q. 3 ad arg.
Voluntas conſequens in Deo quare ita dicatur. l. 1 d. 41 ar. 1 q. 1 ad arg.
Voluntas, & ratio, ſive affectus, & intellectus an eſſentialiter differant. l. 2 d. 24 p. 1 art. 2 q. 1
Voluntas, & intellectus ſuis actibus mutuo ſibi invicem inſerviunt. ibid. ad arg.
Voluntas, & intellectus quare ſint potentiæ ſupra ſe reflexivæ. l. 1 d. 17 p. 1 art. 1 q. 2 ad arg. in fine.
Voluntas ſequitur rationem, ſive judicium, quo modo intelligendum. l. 2 d. 25 part. 1 art. unico q. 6 ad arg.
Voluntas naturalis, atque deliberativa, una, an diverſæ potentiæ ſint. lib. 2 d. 24 part. 1 art. 2 q. 3
Voluntas non dicit aliam potentiam ab irraſcibili, & concupiſcibili. lib. 2 diſtinct. 25 part. 1 art. unico quæ. 6 ad arg.
Voluntas quo modo magis ſit in poteſtate noſtra, quam quodvis aliud. l. 2 d. 28 dub. 4
Voluntas finis, & ejus quod eſt ad finem, una an plures voluntates ſint. l. 2 d. 38 dub. 4
Voluntas, qua naturaliter homo vult bonum, & qua aliquando vult malum, num una, & eadem potentia ſit, vel ſi duo motus ſint, num ſimul eſſe poſſint. l. 2 d. 39 dub. 2
Voluntas omnis quo modo ad beatitudinem tendat. l. 2 d. 38 art. 1 q. 1 ad arg.
Voluntas numquid bona, & commendabilis ſit ratione boni finis, & quis ſit finis ille, a quo voluntates noſtræ bonæ dicuntur, an bonarum, vel malarum voluntatum unicus finis ſit. l. 2 d. 38 art. 1 per totum.
Voluntas mala quotupliciter. l. 2 d. 7 p. 1 art. 1 q. 2 in reſol. & l. 4 d. 50 p. 1 art. 1 q. 1 in reſol.
Voluntas mala Angeli, vel hominis quo modo cauſa ſint malarum voluntatum ſequentium. l. 2 d. 34 dub. 1
Voluntatem noſtram bonam, vel pravam eſſe, unde cognoſcere poſſimus. l. 2 d. 38 dub. 1
Voluntas bona reputatur pro facto, ubi facultas deeſt, quo modo intelligendum. l. 2 d. 40 art. 2 q. 1 ad arg. & d. 42 art. 1 q. 2 ad arg.
Voluntas eadem num ſimul, & ſemel bona malaque eſſe poſſit. l. 2 d. 41 art. 1 q. 1 ad arg.

Volun-

Digitized by Google

Voluntatis per actuale peccatum depravatæ rectificatione, quæ concurrunt. l.2 diſt. 7 part. 1 art. 1 ſparſim, & d.35 a.1 q.1
Voluntas quo modo culparum, pœnarumque ſimul cauſa ſit. lib.2 diſt.34 dub. 2
Voluntas interior tantum, ſine operibus exterioribus numquid ad ſalutem ſufficiat. l.2 d.40 a.1 q.3
Voluntas an ſit ſubjectum, & principium omnis peccati. lib. 2 diſt. 41 art. 2 quæſt. 2
Voluntas malefaciendi plus dicit, quam potentia pariter malefaciendi. l.2 d.44 & ult. a.1 q.1 ad arg.
Voluntas humana poſt mortem invertibilis, quo modo intelligendum. lib.4 d.50 p.1 a.1 q.1 ad arg.
Voluntatem induci mutari, & cogi, non idem. lib. 2 d.25 p.2 art. unico q.5 ad arg.
Voluntatis dominio aliquid ſubeſſe dupliciter. lib. 1 diſt. 1 art. 1 q. 2 in reſp. ad arg.
Voluntatis triplex defectus, ſive tripliciter deficere poteſt. lib. 2 d.34 art. 1 qu. 2 in reſol. Ibique pariter habes, quæ ſit immediata diſpoſitio, ut voluntas in culpam exeat.
Voluntatis habilitatem ad bonum an totaliter auferri, removerique contingat. l.2 d.35 a.2 q.3 in reſ.
Voluntatis an ſicut peccare proprium eſt, num & puniri ejuſdem proprium ſit. l.2 d.41 a.2 q.3
Voluntatis peccatum, & operis peccatum numquid unum, vel duo peccata ſint. l.2 d.42 a.1 q.1
Voluntarium multipliciter dicitur. lib.2 d.36 a.1 q.2 ad arg. & d.41 dub. 3 ib. a.2 q.1 in reſ.
Voluntarii de ratione duo ſunt. l.2 d.22 a.2 q.3 ad arg.
Voluntarium, & neceſſarium an ex oppoſito dividantur. l. 2 d. 25 p.2 art. unico q.2 ad arg.
Vomens Euchariſtiam, quid vomat, tum quæ ejus pœna. l.4 d.13 a.2 q.3 in opponendo, & in reſp.
Votum quid, de quo, & a quo fieri habeat, an matrimonium impediat, aut commutari liceat. lib. 4 diſtinct. 38 per totum.
Votum an ſit ſacramentum, & cui obliget. lib. 4 diſt. 28 art. unico qu. 4 ad arg.
Votum quotupliciter ſolemnizari contingat. lib. 4 d. 38 dub. 6 & a. 2 q. 2 in reſ.
Votum obedientiæ, paupertatis, & caſtitatis, an æque apud religiones emittantur. lib. 2 d. ult. a. ult. q. ult. in fine.
Votum ante, vel poſt carnalem copulam emiſſum num virum obliget ad continentiam, etiam invita uxore. l. 4 d. 32 a. 1 per tot.
Votum ſimplex, vel privatum frangere an ſit peccatum mortale: tum an privatum continentiæ votum matrimonium contrahendum impediat. l. 4 d. 38 dub. 1 & 3
Vox in homine quo modo proportionabilis ſit verbo, vel ſignificato interiori. lib. 1 diſt. 22 art. unico quæſt. 1 ad arg.
Uſia, uſioſis, hypoſtaſis, & proſopon, Græce οὐσία, οὐσίωσις, ὑπόστασις, καὶ πρόσωπον, quomodo diſtinguantur. lib. 1 d.23 a.1 q.3 in reſ.
Uſurarii num quis uſuras aut in eleemoſynam, aut in oblationem præbere poſſint. l.4 d.15 part. 2 art. 2 quæſt. 1 ad arg.
Uſus potentiæ cujuſque dupliciter. l. 2 diſtinct. 7 part. 1 art. 2 quæſt. 2 in reſol.
Ut dum viſibiliter Deum cognoſcimus, per hunc in inviſibilium, &c. d.3 d.1 ar.2 q.2 ad arg.
Uti, & frui quid, quam libertatem importent, quotupliciter dicantur, cujus potentiæ actus ſint, quibus conveniant, & aliæ plures hujuſmodi horum conſiderationes. l.1 d.1 dub.7 litterali, deinceps per totam diſtinct.
Uxor non habens decem, nec aliquid juxta dotem, non poteſt invito marito eleemoſynam facere. l.4 d.15 p.2 a.2 q.1 ad arg.
Uxori nimium affici, adulterari eſt, quo modo intelligendum. lib.4 d.31 a.2 q.3 in opp. & ad arg.
Uxor, ſi annuente viro continentiæ votum emiſerit, num continere teneatur,

ſi vi-

Digitized by Google

ſi virum poſtea pœnituerit. l. 4 d. 32 dub. 3
Uxore quantumvis reluctante licet viro crucem accipere, & in ſubſidium terræ ſanctæ ire. l. 4 d. 33 art. 1 q. 1 ad arg.
Uxorem an liceat repudiare, & num poſt repudiatam viro reconciliari poſſit. l. 4 d. 33 art. 3 per totum.
Uxorem fornicationis cauſa numquid dimittere liceat etiam abſque judicio Eccleſiæ. l. 4 d. 35 ar. un. q. 1. 2 & 3
Uxoricidium an liceat, numquid gravius peccatum quam matricidium, aut matrimonium impediat. l. 4 d. 37 art. 2 per totum.
Uxore abuti quam grave ſcelus. lib. 4 d. 38 dub. 9
Uxori de morte viri dubitanti, an denuo contrahere, vel jam contracto debitum reddere liceat. lib. 4 d. 38 dub. 11
Uxores an vovere poſſint. l. 4 d. 38 a. 1 q. 3 in reſol.

Z

Zelus quid, & quotuplex. l. 1 in Progo. dub. 3 litterali.
Zelus quo modo peccato obviare debeat. lib. 1 diſt. 47 art. unico quæſt. 3 ad arg.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google